SŁOWNIK
JĘZYKA POLSKIEGO

PRZEZ

M. SAMUELA BOGUMIŁA LINDE.

WYDANIE DRUGIE, POPRAWNE I POMNOŻONE

STARANIEM I NAKŁADEM

ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH.

Tom IV.

P.

LWÓW

W DRUKARNI ZAKŁADU OSSOLIŃSKICH.

1858.

Czytać dawne języki, i obce rozumieć
Dobrze jest; lecz ojczysty trzeba naprzód umieć.

Dmoch. Szt. Rym. 17.

JAŚNIE OŚWIECONEMU XIĄZĘCIU JMCI

ADAMOWI

CZARTORYSKIEMU,

TAJNEMU KONSYLIARZOWI JEGO IMPERATORSKIEJ MOŚCI WSZECH ROSSYJ, SENATOROWI PAŃSTWA, CZŁONKOWI RADY MONARSZEJ I RZĄDU GŁÓWNEGO SZKÓŁ, KURATOROWI UNIWERSYTETU WILENSKIEGO I JEGO WYDZIAŁU, ORDERÓW Ś. ANNY I Ś. JANA JEROZOLIMITAŃSKIEGO KAWALEROWI,

I T. D.

LIBRARY
DEC 28 1972
UNIVERSITY OF

Zaszczycając Imieniem Jaśnie Oświeconéj Waszej Xiążęcéj Mości *nowy ten Tom Słownika Polskiego, korzystam z udzielonego mi łaskawie od Niego pozwolenia, żebym z tym większą dla mnie chlubą przyznał się do osobistego długu wdzięczności Temu, w Którym nauki doskonałego znawcę, opiekuna i rozkrzewiciela znajduję.*

Nie tyle mię trwożyła nadzwyczajna usilność i praca potrzebna do układu całego dzieła, ile ogromność w wydaniu go nakładów. Uprzątnęła tę obawę dobroczynność Wysokiego Domu Jaśnie Oświeconéj Waszéj Xiążęcéj Mości; *z rąk i za przyczyną Jego zyskałem hojny od* Wielkiego Monarchy *zasiłek; uprzedziła go szczodrobliwie ręka* Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci Generała Ziem Podolskich. *Dwa te obfite źródła zapełniły prawie połowę kosztów, i ośmieliły mię puścić się w zawód, dla prywatnego pisarza bezprzykładny.*

Nowy jeszcze na mnie wkłada obowiązek dla Jaśnie Oświeconéj Waszéj Xiążęcéj Mości, *zwrócona za sprawą Jego uwaga na to moje dzieło w obszerném Państwie, którego pełen ludz-*

kości Monarcha, *używa najświetlejszych i najznakomitszych Mężów do rozmnożenia w obszernych swoich krainach cywilizacyi i nauk*; *w którym* J. O. Wasza Xiażęca Mość, *przy najważniejszych zatrudnieniach rządowych, uniwersytet ze szkołami od niego zawisłemi, oddany* Jego *wysokiej opiece i staranności, przyprowadziłeś do tego szczytu sławy, o który się inne dopiero ubiegają; gdzie się codzień jawniej okazuje, że młodzieży Polskiej, majacej na czele edukacyi swojej wybor mężów światłem, nauką i dostojeństwy najznamienitszych, nie schodzi ani na talentach, ani na ochocie do ukształcenia się na ludzi we wszystkich stosunkach zdatnych, na wysokie względy zasługujących, ród swój zdobiących.*

Oby i ta praca moja, obejmująca zbiór nie tylko ojczystej naszej mowy, z dawnych i teraźniejszych pisarzów zebrany, ale nadto pobratymczych naszemu języków, azatém dążąca do wzajemnego ich ku sobie zbliżenia, i tak bogactwa jak zaszczyty w jednym odkryte, rozciągająca na wszystkie; oby mówię to dzieło moje skutkiem okazało, że nie jest niegodnym odebranych chlubnych dowodów nadzwyczajnego zaufania we mnie położonego, że warte jest zdobić się Imionami najzacniejszych Osób, że odpowiada choć w części, oczekiwaniu o nim powziętemu.

Łaskawe zezwolenie J. O. Waszej Xiążęcej Mości, *na zaszczycenie Tomu tego* Jego wysokiém Imieniem, *a przytém pochlebne i zachęcające zdanie Jego o nim, zapewnia mnie o użyteczności przedsięwzięcia mojego, oraz powiększa liczbę obowiązków wdzięczności i najgłębszego uszanowania, których całém życiem dopełniać będę, jako*

Jaśnie Oświeconéj Waszej Xiążęcej Mości

w Warszawie, *w Miesiącu Styczniu* 1811 *roku.*

najniższy sługa

LINDE.

DALSZY CIĄG PRENUMERANTÓW.

Najjaśniejszy Król Saski, Xiążę Warszawski.

Jan *Buczyński* Translator Senatu w Petersburgu.

Ignacy *Byczkowski.*

A. *Czapski* Dyrekt. Polic. Krakowskiej.

X. J. *Gorczyczewski* Rektor Lic. Poznańskiego.

Hieronim *Gzowski.*

Ludwik *Kropiński* Pułkownik, Członek Akadem. Wileńskiej i Warszawskiej.

Józef *Matkowski.*

Malewski Sekretarz Uniw. Wileńskiego.

Ignacy z Rząśni *Ostrowski.*

Alexander *Potocki* Minister Policyi Xięstwa Warszawskiego.

Stanisław *Potocki* Prez. Rady Stanu, General. Kommend. Korpusów kadeckich, dla Korpusu Kaliskiego i Chełmińskiego.

Liceum *Poznańskie.*

Rada Stanu Xięstwa Warszawskiego.

Ignacy *Radoliński* Poseł Wałecki.

Marszałek *Sczytt.*

Liceum *Sejneńskie.*

Soermann Patrycyusz w Gdańsku.

Jan Hrabia *Tarnowski.*

Leon *Worcell* Tajny Konsyliarz i Senator w Rossyi.

Zachert Kupiec w Gdańsku.

P.

P *litera szesnasta alfabetu Łacińskiego; u Greków nazwana* Pi, *π*. Kras. Zb. 2, 301. — J. Kchan. *dwoje* P *rozróżnia; jedno bez kréski, jako łup, łupu; drugie z kréską; łup', wątp'; nad ostatnim* Gorn. *daszek kładzie.* Now. Char., das accentuirte p' enthält ein verborgenes Jota i in sich, das sich, bey fernern Flexionen deutlich zeigt: *wątp', wątpicie; łup', łupicie.* — §. *P* in derivandis ex exteris vocibus locum obtinet extraneae literae f: Lat. *flamma*; *Ross.* пламя, *płomień*; *Lat. flavus*; Boh. *plawy*, *płowy.* — §. *P* —, litera haec addititia saepissime in derivatione verborum, n. p. *łkać*, *płakać*; *łazić*, *płazić się*; *łatki*, *płatki*; *łona*, *płonąć.*

P. *abbreviatio*, §. a) P = Pan. P. P. = Panowie, albo też Państwo, n. p. Rezydencya P. P. Kasztelaństwa. *Gaz. Nar.* 1, 256. — J. M. P. = Jego Mość Pan. I. M. P. P. = Iehmość Panowie. — b) P. R. S = prześwietne Rzeczypospolitéj stany. — §. c) ś. p. = świętéj pamięci.

P', *ob.* Pi.

P A.

PA –, *pro* po –, w niektórych składanych słowach: parów, padół, pacześ, pagórek, paklepie, paręka, poręka, paręcz, poręcz, *Boh.* pa –; cf. *Eccl.* пагубаю, погубляю pogubić.

PACA, y, *ż.*, z *Niem.* die Patsche, deszczułka podługowata wązka, mająca z jednéj strony rękojeść; téj używa mularz do wyrównywania wapna narzuconego na mur do wyprawy. *Magier. Mskr.* (*distng. Sorab.* 1. paza = pieniądz, *Ger.* ein Batzen).

PACANOW, a, *m.*, miasto w Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2, 254, eine Stadt im Sandomirischen. *Prov.* W Pacanowie kozy kują.

'PACH, u, *m.*, zapach, wonia, der Wohlgeruch, der Geruch; *Boh.* puch; (*Rag.* pah *exhalatio*, *ob.* Puchać). Żaden pach wdzięczny, żadna rozkosz już mi nie jest miła. *Prot. Kont. A* 4.

PACHA, y, *ż*, (cf. *Ross.* пахъ słabizna); §. 1 a) pacha u człowieka, podpasze, die Höhle unter der Achsel, die Achselhöhle, (die Uchse); *Boh.* paždj *ala, axilla,* cf pazucha; (cf. paže cała ręka, ramię); *Slov.* pazucha, pazďi; *Sorab.* 1. *et* 2. paža, (cf *Ger.* Busen); *Carn.* pajstecha, pasduhe, podpasduhi; *Ross.* подмышка; (cf. пахъ słabizna; пахва podogoniowy rzemień). Dołki pod pachami, *alae. Perz. Cyr.* 20. Smród z potu pod pachami, (*ob.* Park, parkot). Pod pachą co nosić, unter dem Arme tragen. Nie bierze kapelusza na głowę, lecz pod pachy kładzie. *Zab.* 12, 69. (*chapeau-bas*). Na cóż to nieść pod pachą, co głowy ozdobą! *Zab.* 12, 70. — b) Pachy, dołki między udami a brzuchem, pachwiny, die Schenkelhöhlen, zwischen dem Schenkel und dem Unterleibe. Brodzi Polifem śrzodkiem morza, a pach mu woda nie dochodzi. *A. Kchan.* 83. Śnieg upadł do pachy. *Pot. Jow.* 2, 4. — §. 2) *Transl.* Pacha, wybrzeże, zatok, der Meerbusen. Achaja z pachą Malejską. *Fallis. Fl.* 135. — Wewnątrz sztuk obwodowych koła porobić trzeba pachy dla ramion. *Solsk. Arch.* 83. t. j. dziury, fugi, dołki, die Fugen im Radekranze oder in den Felgen, worin die Speichen sitzen. — §. Pachy w budowaniu, *alae*, *pteroma. Cn. Th.*, Seitengebäude, Flügel eines Pallastes. Pacha, połowa sąsieku, przedzielona od drugiéj przez klepisko. *Skarb.* die Bansenseite, Bansenhälfte in der Scheune. — '§. Puszcze te już są nadpustoszałe przez wyrąbanie pachów i inszych leśnych towarów. *Vol. Leg.* 4, 127.? (cf. pachma).

1. PACHAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spachać *dok.*; *Boh.* páchati; źle broić, Böses stiften, anstiften. Dokąd Panie, ludzie niecnoty wszelkie pachając, Na twoje sądy nie dbając, Chlubić się będą ze złości? *Ryb. Ps.* 185. W rozkoszach leżąc, na to się całe chowali, Aby co jedno chcą pachali. *Ryb. Ps.* 140. Czemu szalony iman być nie ma, póki czego gorszego nie spacha! *Gorn. Wł. P* 2. Te wszystkie złości spachali obywatele ziemi, i splugawili ją. 1 *Leop. Levit.* 18, 27. Chodzili we wszystkich grzechach Jeroboamowych, które on spachał. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 17, 22. Okrutnicy nie przychodzą do starości; kiedy najbardziéj poczynają dziwy pachać, tedy ich bóg strąca. *Dambr.* 64. (*Slov.* páchám *patro*; *Croat.* pachiti = przeszkadzać, *ob.* Pak, spaczyć; *Croat.* pachatisze = wmieszać się; *Rag.* pahati *inhalere*, *ob.* Pąchać, *ob.* Puchać).

2. PACHAĆ *cz. niedok.*; *Ross.* пахать, пашу, вспахать, вспахивать; orać, cf. pchnąć, pflügen, ackern; (*Ross.* пахарь; *Eccl.* пахотникъ rolnik, пахатный rolniczy; пашня, orne pole, cf. pasza; cf. *Ross.* пахтать masło robić; *Carn.* pahniti = sturkać; paham = tupam). Ludzi pańskich ziemi nie ma nikt zakupować, ani na lato ku pachaniu najmować bez woli pana. *Stat. Lit.* 304.

PĄCHAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, Pąchnąć *jedntl.*, węchem dochodzić, węszyć, *de animalibus, equis*, cf. opąchać; (*Rag.* pahati *inhalare, exhalare*; *Boh.* puch = 'pach, wonia; *ob.* Puchać); wittern, riechen, beriechen, (cf. popąchać się). Stadnika trzeba wprzód klaczom ukazywać tylko; i dać pąchać. *Hipp.* 18. Jeleń, gdy najdzie węża w jamie pąchaniem nosa, wyciąga go i pożera. *Spicz.* 142. Niedźwiedź leżącemu na ziemi pąchnął około ust. *Ezop.* 37. Pąchają się szkapy, *efferantur invicem equi. Cn. Th.* wąchają się. *Włod.* Konia strzeż, aby sobie rany nie pąchał, ani gębą dotykał. *Cresc.* 684. — Wieczór po mieście biegają, A jak psi głodni pąchają. *Ryb. Ps.* 111.

wietrzą, opachają, sie wittern herum. Podał ich bóg w zmysł błądzący, iże pachali to, co nie przystało. *Gil. Post.* 189 *b*, *ob.* Pachać 1.

*PACHARZYNA, Pęcherzyna, Pęcherz *qu. v.*

PACHMA, y, *m.*, leśny Bóg. *Jabł. Ez.* 221. der Waldgott; (cf. pachy, leśne towary, *sub* pacha). *PACHMIE *adverb.*, sztychem, *punctatim*. *Mącz.*, pchnieniem, *ob.* Pchnąć, mit der Spitze, mit einem Stiche, stechend. *Confodere vulneribus*, ukłóć kogo sztychem abo pachmie zabić. *Mącz. Fodere stimulis*, pachmie bić. *ib.*; (*oppos.* *siekmie).

PACHNA, y, *ż.*, imię, *Paschalia*. *Jabł. Her.*

PACHNĄĆ, pachnął, pachnęli, pachnie *intrans. jedntl.*; *Boh.* pachnauti; *Vind.* dishat, duch od sebe dat (cf. dyszeć, cf. duch, zaduch), dishim, dishezh biti, dehniti, (cf. tchnąć); *Carn.* dishâti, dishim, dushim, duham; *Croat.* dishati, dishim, (cf. passím *putesco*); *Bosn.* mirisiti, vognati, (cf. woniać; *Bosn.* pahati 1. *olere*, 2. pahati, pihati, odihivati *exhalare*); *Rag.* pàhati, zapahîvati; *Ross.* пахнуть; §. 1 a) zapach wydawać, wonią wydawać, wonieć, einen Geruch von sich geben, riechen. Mocno pachnąć *Boh.* čpjm, čpjti. Mocno pachnący *Boh.* čpawý. Pachnący, *Slav.* mirishao; *Ross.* пахучій; *Eccl.* мастить, муроточивый, муроуханный. Dobrze pachnąć, wonnym być, *Ross* благовонить; *Eccl.* воняю добрѣ, благовонствую, (воняю злѣ śmierdzę). Balsam pachniący, gatunek maści z łagodnie pachniącemi medykamentami zmieszany. *Krup.* 5, 309. Pachniątszy *comparat.*, wonniejszy, mehr riechend, wohlriechender. Mięta czerwona listu ostrzejszego i pachniątszego, niżli pospolita. *Syr.* 1135. Pachnienie, zapach, cf. wonia, das Riechen, der Geruch, den man empfindet, *Carn.* dishanje; *Vind.* dishanje, dishik, duh; *Croat.* dehnenye. (*Ross.* пахучесть *pachnącość, wonia, wonność). — *Prov.* Ni pachnie, ni śmierdzi. *Cn. Ad.* 739. *Mon.* 70, 176. barszczyk; ni to, ni owo; ni ciepło, ni zimno; obojętny; miękki człowiek; naciągniesz go gdzie chcesz, wosk; weder kalt, noch warm. — §. Pachnąć czym, oddawać czym, nach etwas riechen. Kto księdzu służy, woskiem pachnie. *Dwor. E* 3. Najlepiéj pachnie, kto niczym nie pachnie. *Cn. Ad.* 633. — §. *Transl.* Pachnąć czym, oddawać czym, nach etwas riechen, schmecken, das Ansehen haben. Pachnie Włochem, politykiem, filozofem = zakrawa Włoskiego, pomazał sobie gębę Włoszczyzną. *Cn Th.* er spielt den Italiäner ꝛc. On to płochym pogardza światem, I cały mądrym pachnie Sokratem. *Hor.* 2, 141. *Nar.* Zdania Wac Pana nie pachną modą. *Teat.* 35. *b*, 22. Staroświecko pachnie, t. j. staroświeckie jest, *redolet antiquitatem*. *Mącz.* Tego się najwięcéj król będzie strzegł, aby prawa jego łakomstwem nie pachnęły. *Kosz Lor.* 160 *b*. Postępek ten jego pachnie sterlingami Angielskiemi. *Ustrz. Kruc.* 2, 175 Wszystko to podejźrzeniem pachnęło i grozą. *Pot. Arg.* 701. Sprawa ta pachnęła złym uczynkiem, który gardłem bywa karany. *Chełm. Pr.* 19. Nauka wszelka podejźrzana, abo która pogorszeniem pachnie.... *Birk Dom* 154. — §. Pachnie to gardłem, kijem, bannicyą. *Cn. Th.*; *capitale id est*; przy tym trzeba się bać kija, to grozi kijem; man hat dabei was zu befürchten, es riecht nach Gefahr, nach Strafe. Przełamanie prawa tego gardłem pachnie. *Wad. Dan.* 140. Ta sztuczka, jeżeli nie gardłem, to przynajmniéj kajdanami pachnie. *Teat.* 1. *b*, 85. Wcale piękny zamysł, alboż nie wiesz, czym to pachnie? *Teat.* 9. *b*, 50. Herezya ta piekłem pachnie. *Birk. Exorb. D.* Skryta mowa czymsi niedobrym pachnie. *Gorn. Dw.* 300. Nie małym jednak ta sprawa pachnie zawodem. *Otw. Ow.* 577. Takie zdobywanie szubienicą pachnie. *Alb. z Woj.* 17. Między jego żartami są drugie, co szubienicą bardzo pachną. *Gorn. Dw.* 218. — *Olet malitiam*, *źrzy mu z oczu złość, szubienicą pachnie. *Mącz.* — b) Pachnie mu co, oskomę ma na co, zęby na co ostrzy, er hat Appetit, Verlangen darnach. *Aurum huic olet*, pachnie mu złoto, łakomy na zysk. *Mącz.* Ociec się ma warować, aby syna nie zlecał takiemu, któremuby podwika pachnęła. *Glicz. Wych. L* 8 *b*. (gamratowi, fryjerzowi, kobieciarzowi). — §. 2.) *Activ.* Pachnąć = woniać, powonić, durch den Geruch empfinden, riechen. Co widzimy, słyszymy, czujemy, pachniemy, smakujemy, dziełem to natury. *Krup.* 3, 154.

Pochodz. *pach*, *zapach*, *pachać*, *popachać*, *spąchać*; *cf. puch*, *puchać*.

PACHOŁ, a, *m*, *zgrubiale* = otrok, chłop, ein Kerl. Znać, że ma w co dufać, kiedy tak dobry pachoł. *Teat.* 10, 12. *PACHOLARZ, a, *m.*, *dedign.* pachoł, ein liederlicher Kerl. Uważaj te niecnoty pacholarzów owych, Co patrzą cudzych żonek. *Klon. Wor.* 58. PACHOLĄTKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* pacholatko *puellus*; *Slov.* pacholátko; chłopiątko, otroczątko, ein Knäblein. Jeśli się nie uczynicie jako pacholątka.... *Budn. Math.* 18, 3. PACHOLCZNO *adverb.*, z orszakiem sług za sobą, ludno, mit starkem Gefolge, mit vielen Bedienten; *cum magno comitatu puerorum*. *Cn. Th.* Niepacholczno, *parum comitatus*. *ib.* PACHOLCZY, a, e, od pachołka, cf. hajducki, lokajski, Burschen, Lakay=. O cóż ci idzie, że pacholczych komplementów używasz ze mną? *Teat.* 16. *b*, 59. grubijańskich, gburskich. *PACHOLCZYĆ *intrans. contin.* *Boh.* pacholčiti; pachołkować, pachołkiem być, za pachołka służyć, dienen (als Knecht), fröhnen. Nie dlatego abyśmy znowu mieli pacholczyć szatanowi, ale ku służeniu bogu. *Gil. Post.* 64. PACHOLĘ, ęcia, *n.*; (*Boh.* pachole *puer*, (holek, holeček = chłopiec, holka, holčinka dziewka, dzieweczka); *Slov.* pachola, pacholik; *Sorab.* 1. pachol, pachow; (holez, holčzecz, holo, holatko, holczk *puer*, holza, holcza, holčžka, holičžka *puella*; *Sorab.* 2. golz, golazk chłopiec, gole dziecię, (cf. goły); *Hebr.* עול ul *vel* hul = *infantulus*, עולל olal = *puerulus*); §. a) wyrostek, chłopiec; *Carn.* fant, fantizh; der Knabe. Dziecię nie ma się samo rządzić, także i pacholę, ale ma mieć dozorców swoich *Petr. Pol.* 46. — §. b) Chłopiec służący, sługa, der Aufwartebursche, der Bediente. Prosił Lot aniołów, wstąpcie do domu pacholęcia waszego. *W. Genes.* 19, 2. «*not* sługi waszego.» Kazał wezwać syna jego pacholęciu, które mu służyło u stołu. *Biel. Hst.* 114. — §. Pacholę, giermek, paź, *Vind.* dworni mladenzch, gospodizhizhizh; *Carn.* paglovz, paglovzhek, (cf. pogłowie); der Waffenträger, der Page. Był Dawid u Saula pacholę-

ciem, co broń za nim nosił. *Radz. 1 Sam.* 16, 21. Pachole z szefelinem za Królem na koniu stało. *Gorn. Dz.* 50. Konarski starszy nad pacholęty. *ib.* 155. Jan Łaszcz na dworze Cesarza Ferdynanda był pacholęciem. *Papr. Herb.* 497. PACHOLĘCY, a, e, od pacholęcia, chłopięcy, Burschen=, Knaben=; *Boh.* pacholecký; *Sorab.* 1. holczżacże, hólczżi. PACHOŁEK, łka, *m.*, PCHOŁECZEK, czka, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pacholek *famulus*, *servus*; *Slov.* pacholek); §. 1) otroczek, chłopiec; *Croat* inàs; ein Bursche, ein junger Kerl. Jam zawsze dobréj myśli, wesoł, zdrów pachołek. *Birk. Exorb. H* 3. — §. Chudy pachołek, gołysz, gołota, ein armer Schlucker. Dobrze się stało, żem chudy pachołek, Żem nie wlazł na jasny fortuny wierzchołek. *Hor.* 2, 121. *Kniaź.* Jesteś i będziesz chudy pachołeczek. *Boh. Kom.* 3, 253. Starzy ludzie dobrodziejstwa i od chudych pachołków długo pamiętali. *Rej. Zw.* 100. Panienka ta tak chudy pachołek jak ja. *Kras. Pod.* 2, 146. — Żołnierz, pachołek służały, bardzo szanowny. *Falib. N* 2. Pachołka stawić na Podole. *Alb. na Woj.* 5. t. j. wyprawnego żołnierza, einen Recruten stellen. §. Sługę wolnego, za pieniądze służącego, pachołkiem zowiemy. *Petr. Pol.* 16; *Vind.* hlapez flushenik, ein Knecht, Bedienter, Lakay. Kazał ją z komory pachołkom swym wyrzucić. *Birk. Chodk.* 27. Kucharze z rożny, pachołcy z obuchy, ciurowie, luźni i wozowe zgraje, wszyscy tłukli nieprzyjaciela. *Jabł. Buk. P* 2. Pachołek za panem idący, *pedissequus*. *Cn. Th.* (lokaj). Pachołek przed panem idący, (*ob.* Pacholę, giermek, dworzanin, paź). Pierwéj piwa się napić, potym winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. — §. 2) *Transl.* Pachołkiem nazywam laskę, na któréj ma stawać tablica miernicza. *Solsk. Geom.* 2, 11. podstawek; der Fuß, der Träger, das Gestell. Na szkucie pachołki, słupki, przy sztabie i na budzie, które od wręgów wychodzą. Dwa przy budzie służą do przywięzywania szkut. *Magier. Mskr.* Pfosten, Pfähle auf dem Flußschiffe, die Seile darum zu legen. Flisi, linę za pachołka uwiązawszy, holują. *Haur. Ek.* 174. Pachołki u niektórych instrumentów, kołki, *ob.* Bunty, die Wirbel an der Violine u. s. w. — §. 3) *W Górnictwie:* Pachołek, der Bleygießer. *Tr.* PACHOLICZNY, a, e, od pachołka, lokajski, Burschen=, Bedienten=. Brałeś na się sukniska pacholiczne. *Birk. Kaz. Ob. E* 3 *b.* PACHOLIK, a, *m.*; (*Boh.* pacholjk *puer*); chłopiec do posługi, ein Aufwartebursche. *Tr.* Urzędnik, urzędniczka, urzędniczęta, gumiennicy, pacholicy drą nędznego chłopa. *Mon.* 75, 13. Pacholik królewski, *ob.* Pacholę. PACHOŁKOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*; *Boh.* pacholčiti; pacholczyć, za pachołka służyć, als ein Knecht dienen, Bedienter seyn. Ten, który pachołkuje drugiemu; wart niekiedy pana swego mieć w posłudze. *Teat.* 33, *d.* 19. — §. Pachołkować, czapkować, nadskakiwać komu. *Wol.*, einem aufspringen. PACHOLSTWO, a, *n.*, *coll.* sługy, abo sług gromada, (*cf.* chałastra, orszak); Gefolge von Bedienten; *ob.* Pacholczno. — §. Człowiek ten tchnie cnotą, szczérością i dobrym pacholstwem. *Mon.* 72, 430. prostota, Geradheit, Schlichtheit.

PACHT, u, *m.*, arenda, dzierżawa, z *Niem.* der Pacht. Owce puszczono w pacht zyskowny. *Pam.* 84, 550. — §. Owczarze osepni, pachtowie etc. *Vol. Leg.* 3, 557; *pańskowi. *ib.* 3, 61. co od pana pachtem owce trzymają, Pachtschäfer, abo też za płatę służą, Lohnschäfer, cf. owczarz, cf. paktarz.

*PACHUBA [nazwa psów gończych, der Name der Stäuberhunde, n. p. 3]. Pahuba rusz młody, a ty popraw stary, Harap świat woła, a tu hara hara! *Bratk. F* 4. *Ross.* пагуба = zguba.

PACHWINA, y, *ż.*, (*Ross.* пахъ słabizna); pacha między udem a dolnym brzuchem; *Ross.* паховина, die Leysten bey den Schaamtheilen; *inguen*. *Perz. Cyr.* 1, 156. Postrzelony w pachwinę lewą. *Gaz. Nar.* 2, 159. — PACHWINOWY, a, e, od pachwiny, Leisten=; *Ross.* паховый; n. p. Pachwinowe gruczołki. *Krup.* 3, 47, Leistendrüsen.

PACIEP', i, *ż.*, PACIEPI *plur.*, *antrum obscurum*. *Cn. Th.*, eine finstere Höhle; *propr. et transl.* Skoro wynidzie jego planeta z paciepi, skoro konia dosiędzie .... *Pot. Pocz.* 634. PACIEPIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, zaciemnić, verfinstern. Już nas noc paciepi. *Pot. Arg.* 596. Co nam za chmura jasny dzień paciepi? *ib.* 657. PACIEPNY, a, e, zaćmiony, pamroczny, verfinstert, finster. Febus pod czas paciepny i chmurny. *Pot. Arg.* 582. Ziele to rośnie w paciepnych i ciemnych miejscach. *Syr.* 86. *et* 695.

PACIERZ, a, *m.*, (z *Łac.* pater noster), modlitwa Pańska, ojcze nasz; *Slov.* otče naš; *Croat.* patricze, otecz nassi; *Dal.* patricze, oche nasi; *Vind.* ozha nash; *Bosn.* occe nasc; *Rag.* occe nâsc; *Eccl.* господская молитва, господня, отче нашь; §. a) das Vater unser, das Gebeth des Herrn. *Pater* w Łac. ociec, przetoż od pierwszego słowa w modlitwie Pańskiéj, dano imię u nas pacierzowi. *Hrbst. Nauk. C* 3 *b.* Modlitwę Pańską pacierzem zowiemy. *Kucz. Kat.* 16. Kto pacierz mówi leżąc, Pan Bóg słucha drzymając. *Dwor. H* 3; (cf. Lat. *ora et labora*, boga wzywaj, rąk przykładaj). Nie masz dwóch pacierzy, jak tu był. *Teat.* 14, 38. (dopieruteńko). Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. *Paszk. Dz.* 37. (cf. do boga, gdy trwoga). Doczekam się tego, że jeszcze za ciebie pacierz zmówię. *Teat.* 22. *b*, 100. (przeżyję cię). Uczyć się Alwara na pamięć, i jak pacierz recytować musiano. *Mon.* 71, 128. On to tak jak pacierz mówi. *Teat.* 10, 55. Nic nie umie, chyba za panią matką pacierz zmówić. *Mon.* 71, 107. Umie pacierz z mamką. *Cn. Ad.* 1372. (nie bez pomocy). Pan synek pacierz za panem ojcem powtarza. *Teat.* 28, 58. (odgłos ojcowski; własnego zdania nie ma). Mów wilku pacierz! a wilk woli kozią macierz. *W. Post. W.* 164; *vel* a wilk: baran, owca. *Rys. Ad.* 39; (*Boh.* rcy wlku páteř, a on wždy k owcy; przyrodzenie trudno odmienić; *naturam furca expellas*; cf. wilkami orać; cf. wilk chowany, żyd chrzczony; cf. natura ciągnie wilka do lasa). Powiedzieć komu pacierz. *Cn. Ad.* 543. łacinę mu dawać; natrzeć mu uszy; naśpiewać mu; einem den Leviten oder den Text lesen. Dam ci pacierz; usłyszysz pacierz = łajanie, strofowanie *Cn Th.* — b) Pa-

cierze kapłańskie, godziny kapłańskie, das Stundengebet. Żadnego dnia nie opuścił bez zmówienia pacierzy, *officium* zowiemy. *Birk. Gl. Kun.* 49. Pacierzy kapłańskich abo nie mówią, abo nie swego czasu mówią. *ib.* Poszłyby raczéj, choć w odwieczerze, Różanych wianków mówić pacierze. *Zab.* 9, 348. *Zabł.* Do śpitalu babie, do pacierzy. *Żegl. Ad.* 68. Dzwonią na pacierze rano, wieczor, na pozdrowienie Panny Maryi. *Cn. Th.* — Pacierz, w ogólności każda modlitwa, ein Gebet überhaupt. — §. Pacierze kapłańskie = książki, w których są pacierze, brewiarz; das Stundengebetbuch, das Gebetbuch. Ręka na pacierz bili. *Birk. Gl. Kun.* 23. — §. c) Pacierz, paciorek w koronce, w rożańcu, eine Coralle im Rosenkranze. Pacierz abo paciorek jeden mu upadł. *Cn. Th.* — *Plur.* Pacierze, paciorki, na których się modlą, koronka. *Cn. Th.* die Paternosterschnur, der Rosenkranz, (cf. paciorki). Korona abo pacierze u pasa mu wisiały. *Warg. Radz.* 341. — §. *Transl.* Gałki abo pacierze wonne ku noszeniu przy sobie dla woni. *Sienn.* 562. wohlriechende Kügelchen, Büchschen. §. d) *Anatom.* W pozdłuż grzbieta idzie kość, z wielu kostek złożona, które od podobieństwa zowią się pacierze. *Kluk. Zw.* 1, 47, der Rückgrath; *Boh.* pateř; *Sorab.* 1. kribetowé rjep; *Sorab.* 2. rěp, (*ob.* Rząp); *Carn.* hèrbtânz, herbtishe, grebèn; *Vind.* herbtanz, herbtenja, herbtna kust, herbtiſhe (*ob.* Grzbiet), grebien (*ob.* Grzebień); *Croat.* herbtische; *Rag.* harbat, harptina, (cf. pochrzypcizna); *Bosn.* hrriptina, kralise; *Ross.* спина, хребетъ. Grzbiet składa się z dwudziestu kilku kości, pacierzami, *vertebrae*, Rückenwirbel, zwanych. *Zool.* 67. *Kirch. Anat.* 3; *Sorab.* 1. kribetnoho rjepa wořech; *Carn.* obrazhna kost; *Bosn.* stosger, zglob od vrata, sgiviça, sgjuriça, polosgiaj; *Ross.* хребетные позвонки, позвонокъ. Pacierz, na którym głowa spolega, nazywa się pacierzem unoszącym, *atlas.* *Perz. Cyr.* 1, 31. Drugi pacierz karkowy, nazywa się zwrotnym abo skrętem, *epistrophus. ib.* etc. PACIERZOWY, a, e, od pacierza, modlitwy, Vater unser=. Jeśli my odpuścimy dłużnikom naszym, tak właśnie brzmią w sobie słowa pacierzowe, i Pan Bóg nam odpuści. *Hlbst. Nauk.* E 4 *b.* — §. *Anat.* Kości pacierzowa abo pacierze. *Kirch. Ost.* 101, der Rückgrath, die Rückenwirbel; *Ross.* позвоночный. Mlecz pacierzowa, rdzeń pacierzowa, napełnia kanał przez środek pacierzów ciągnący się, *medulla spinalis.* *Kirch. Anat.* 76 *et* 104. *Kluk. Zw.* 1, 48, das Rückenmark. PACIERZYCZKA, i, ż. żółko: nasiona podobne paciorkom głogowym, *Scorpioides*, Scorpionsschwanz, Scorpionkraut. *Syr.* 1551. — PACIESZNY, *ob.* Paczeszny). — PACIOREK, rka, *m.*, PACIORECZEK, czka, *m.*, *zdrbn. rzeczwn.*, pacierz = §. a) modlitewka, ein kurzes Vater unser, ein kurzes Gebet, ein Gebetchen. Dla ciebie dosyć jeszcze teraz, zmówić tylko choć jeden paciorek w domu. *Mon.* 71, 578. — §. Paciorek, gałka paciorkowa, pacierz, eine Coralle aus dem Rosenkranze; paciorki *plur.*, koronka, der Rosenkranz; *Boh.* pateře, pateřky; *Slov.* páterki, pátrički; *Bosn.* patriçe, kralisc, krunica, krujnica; *Ross.* чотки. Paciorki głogowe na sznurek nawdziewane. *Syr.* 1531. Nie dostaje mi jednego paciorka do pacierzy, zginął mi, upadł mi. *Cn. Th.* Paciorki mamy w ręku, abyśmy rożańca świętego nie zmylili. *Birk. Sk. D* 2. Ukradnie dziewczynka paciorczki w kramie, byleby przedający nie widział, zganiono jéj nie będzie. *Mon.* 73, 608. — §. b) *Meton.* *Paciorek = paciorki = rożaniec, pacierze z paciorkami odprawujące się, modlitewka, das Rosenkranzgebet, der Rosenkranz, ein Gebetchen. Chodząc po ogrodzie paciorki odprawował. *Haur. Sk.* 450. Orszula po paciorek do mnie przychodziła, Skoro z swego posłania rano się ruszyła. *J. Kchan. Dz.* 126. (żebym z nią różaniec mówił). Daj Boże, aby ladajako odprawujące się paciorki nasze wagę miały. *Radz. Z. P. M.* 42. — §. 2) *Botan.* Paciorki fruktowe, *canna Indica*: nasienia ich przekłóte składają piękne koronki i różańce. *Kluk. Rośl.* 1, 275, eine Pflanze, Indisches Rohr. PACIORKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt paciorków, kolankowaty, wie ein Rosenkranz, knotig. Korzeń *paciorkowy, (paciorkowaty), *pendula*, kiedy węzły na włóknach wiszą na kształt paciorków. *Bot. Nar.* 31. PACIORNIK, a, *m.*, co paciorki robi, der die Rosenkranzkugeln macht. Paciornicy. *Vol. Leg.* 2, 186. W hucie śklanéj paciornik, który przy kaganku ze śkła robi i wydyma perełki z rurek rozmaitego śkła kolorowego, co nazywają dętki. *Magier. Mskr.*, der Glaskorallenmacher.

PACIUK, a, *m.*, [wieprz swojski, roczniak 4], warchlak jeszcze przy maciorze. *Rydel.*; ein junges wildes Schwein, das noch saugt.

*PACNĄĆ, [uderzyć, n. p. Pacnąć 2] kogo w pysk, *ob.* Palnąć.

PACYENCYA! *quasi interjectio e* Lat. *formata. C. Th.* = cierpliwości! Geduld! §. Pacyencya mniska, szkaplerz. *Cn. Th.*, das Scapulier der Mönche. PACYENT, a, *m.*, §. a) *Med.* chory, der Patient, der Kranke. Nie gwałt czyni lekarz, gdy pacyentowi swemu wywinioną z stawu rękę, z niemałym jego bolem, naciąga. *Smotr. Nap.* 60. Często doktor sam nie wie, co z pacyentem począć. *Perz. Cyr.* 1, 3 *et* 2, 94. — §. b) *Jurid.* Pacyent, potrzebujący patrona, strona prawująca się; Client, Parthey eines Advocaten, einer, der einen Prozeß hat. Rolniczy stan przekłada prawnik, gdy na z świtem, Chcąc rady, we drzwi stuka pacyent przed świtem. *Mon.* 67, 338. Pacyent żaden pod czas ustępu przytomnym być nie ma. *Vol. Leg.* 7, 697. PACYENTKA, i, ż., a) die Patientinn, b) die Parthey. *Teat.* 24, 119.

PACYFIKACYA, yi, ż. z *Łac.*, układanie pokoju, die Friedensverhandlung; *Eccl.* умиротворенie. PACYFIKACYJNY, a, e, n. p. sejm, Pacifikations=. PACYFIKAŁ, u, *m.*, naczynie do schowania świątości; das Pacifical, ein Geräthe, die sacramentlichen Geschirre zu verwahren. Królowa dała różne sprzęty z bursztynu białego, służące do kaplicy, jako to: krucyfix, tackę do ampułek, pacyfikał, kustodyą do ś. sakramentu. *N. Pam.* 17, 149. Przy mszy krzyże albo pacyfikały całować dają. *Pim. Kam.* 271.

*PĄCZ, G. pączu, *vel* pącza, *m.*, PĄCZ, PĄCZA, y, ż. = pąk, pęcz, wielki pączek, eine große Knospe. *Bndtk.* Ci co dziś po pączy chodzą, wszędzie mają nietylko kościoły, ale i wolne miejsca, gdzie i chwałę bożą spra-

wować, i ofiary swe duchowne bogu ofiarowaćby mogli. *Żarn. Post.* 50, czy nie po palmy? cf. kwietnia niedziela. PĄCZE, a, *n.*, *collect.*, *ob.* Pąkowie.

PACZĘ się, *ob.* Paczyć się.

PĄCZEK, czka, *m.*, PĄCZĘ, ęcia, *n.*, *dem. nom.* pąk; *Boh.* paupátko; *Sorab.* 1. pupk, (cf. pępek); *Carn.* pôpk; *Ross.* пупышекъ, почка, (почка nérka; *Eccl.* почки, чрѣсла = nérki); (*Ross.* пучокъ, пучечикъ mały pęk; *Eccl.* пжгвица = guz); die Knospe, Baumknospe. Tak drzewne jako i kwiatowe pączki składają się z wypukłych łusek, które, gdy się rozwiną, wtedy się liście widzieć dają. *Kluk. Rośl.* 2, 8. Pączki głogowe. *Dar. Lot.* 14. Kwiat chcąc wyjść na powietrze, otwiera pączek delikatny, którym był otoczony. *Pir. Pow.* 1, 155. Pączek narciszku = krużliczek. *Syr.* 1484. Pączek abo pąkowie u róży, kłobuczek. *Urzęd.* 267. — §. b) *Transl.* Pączek smażony, pampuch, ein Krapfen, Pfannkuchen; *Boh.* kobliha, koblížka; *Sorab.* 1. *et* 2. pampuch; *Slav.* cicvara; *Carn.* krófi (cf. krople), dashzheze; *Vind.* krap, shakrap, shakrapizh, fanzout; *Croat.* fanyek, sítes; *Hung.* rétesbéles; *Ross.* лепеха, лепешка, лепешечка, блинъ, блинокъ, блинцы. Pączki, ciasto delikatne, do którego rozczyniają mąkę, jak na naleśniki, smażą w maśle, tłustości, kładą w śrzodek konfitury, powidła, lub same przez się robią. *Wiel. Kuch.* 429. Nierównoż nas fortuna i nie bez mierziączki Dzieli: tym umknie chleba, owym smaży pączki. *Pot. Jow.* 130. Ma się jak pączek w maśle. *Rys. Ad.* 39. (byt ma dobry, er hat alles voll auf). Dziecię ma się u ojca, by pączek w maśle, nic nie ucierpi, nic nie uzna, jedno zawsze by w uwinieniu, a w subtelnym jakim ułożeniu leży. *Glicz. Wych. E* 4. Iż wszystkiego pomiernie z rozmysłem używa, Już jako pączek w maśle w dobréj sławie pływa. *Rej. Wiz.* 19 *b.*

PACZEŚ, i, *ż.*, *plur.* PACZESI; *Boh.* pačesy; (*Etym.* czesać); weyčes, kštice, kaudel, (*ob.* Kądziel); *Sorab.* 1. lenowe džewo, woklěpancze; *Carn.* oslak, kodela; *Bosn.* kucine; *Ross.* пачеси, вычески, отрепки; (*Vind.* pafhtuba = izba, gdzie len czeszą); wyczoski lniane, konopne, drugiego czesania, lepsze od zgrzebi, Mittelwerk, feineres Werk, (Werrich), Heide. Konopie, które od wyprawy czyli czesania odchodzą, paczesiem zowiemy. *Przędz.* 46. W drzewie zmokłym utkana pacześ dym leniwy puszcza. *A. Kchan.* 138; cf. pakuły. PACZEŚNY, a, e, PACIESZNY, (cf. zgrzebny), z paczesi zrobiony; (*Boh.* pačesny, kaudelowý; *Sorab.* 1. džewané); von feinerm oder Mittelwerk gemacht, Heide=. Za łokieć pacześnego płótna grosz. *Stat. Lit.* 395. PACZOSKA *plur.*, *dem. nom.* paczesi, Mittelwerk. Paczoski konopne cienkie. *Syr.* 344. Gdzie niedostatek jest bawełny, lniane paczoski na to miewają. *Pim. Kam.* 193.

PACZKA, i, *ż.*, *dem. nom.* paka, das Päckchen, ein kleines Packet, ein kleiner Verschlag; *Boh.* filec, fileček; *Ross.* пакетецъ, картузъ, свертокъ, свerточекъ.

PĄCZKARZ, a, *m.*, co pączki robi, przedaje, der Pfannküchler; *Ross.* блинникъ, *f.* блинница. PĄCZKOWY, a, e, od pączka, bądź drzewnego; *Ross.* почковый; Knospen=, bądź smażonego, Pfannkuchen=.

PACZYĆ się *recipr. niedok.*; *Boh.* pačjt se; spaczać się, (*Etym.* pak *particul*); sich werfen, krumm anlaufen, z. B. ein Brett, eine Thüre wirft sich. (*Boh.* pačiti *intorquere, emovere cardine postes*; *Bosn.* pecitise, krivitise *ringi*; *Croat.* páchim, zpachiti, zpachujem = *impedio*, páchka *obstaculum*; *Carn.* pázhe se use = nie wiedzie się; pazhim sê = przedrzeźniam). Deska aby się nie paczyła i padała. *Tr.*; *Sorab.* 2. sze schzisch; *Ross.* покоробиться, перекоробить, раскоробить. 1. PACZYNA, y, *ż.*, wiosło, pojazd, das Ruder. Wystąpią z okrętów wszyscy trzymający paczynę żeglarze. *Budn. Ezech.* 27, 29; *not.* «albo wiosło». Z dębiny naczynili paczyn twoich, styr uczynili z kości słoniowej. *ib.* 27, 6. Wyrodkowi nie więcej pomoże zacność familii, jedno jako po morzu żeglującemu pług, a po ziemi chodzącemu paczyna. *Modrz. Baz.* 166. Od sta paczyn złoty. *Vol. Leg.* 3, 645. *Instr. cel. Lit.*

2. PACZYNA, PECZYNA, PĘCZYNA, PECYNA, a, *ż.*, glina z pieca lub ogniska. *Comp. Med.* 473; *Ross.* печина; (*Etym.* piéc, piec); *argilla igni exusta et adusta, qualis est in focis et fornacibus. Cn. Th.*, gebrannter Lehm aus dem Ofen, vom Heerde; glina u pieców przegorzała. *Dudz.* 50. Glina zgorzała abo pęczyna. *Haur. Ek.* 96. W popiele żeby nie było pecyny. *Torz. Szk.* 169. *Cziach.* 1.

1. PAD, u *m.*; *Boh. et Slov.* pad; *Croat.* pád, padânye; *Sorab.* 1. pad; *Carn.* pad; *Vind.* pad, padez, odpadenje; *Ross.* падежь (= mor, pomor, падунъ, водопадъ spad wody, падъ dolina głęboka, *ob.* Padół); padanie, wypadanie, wypad, szlak, którym co idzie, die Fährte, die Spur, der Weg in den man ausfällt. — *Venat.* Idą psy za zającem, jedni śrzodkiem za samym padem, abo śladem; drudzy po tę i owę stronę padu, na wiarę tych, którzy śladem idą, choć sami o padzie nie wiedzą. *Ostror. Myśl.* 32.

2. PAD, u, *m.*, rzéka Po, *Łac.* Padus, największa i najsławniejsza rzéka Włoska. *Dykc. Geogr.* 2, 292; *Boh.* Paw; *Slav.* Pua, der Fluß Po in Italien.

PĄD, PĘD, *G.* pędu *m.*, pędzenie gdzie, prędkie zapuszczanie się, zapędzenie, zapęd, lot; der Schuß, der Sturz, der Trieb wohin, schnelles Hinschießen, Hineilen, Hindrängen, Hinströhmen; *Ross.* стремленіе, стремительность. Nie mogą inaczej przez miasto jechać, chyba z jak największym pędem. *Mon.* 64, 272. im größten Galopp, (cf. machać, pędzić). Aryas ognisty lotnym pędem w zawod skoczy. *Zab.* 15, 165. mit hinreißendem Fluge. Wszakże to pędem miałeś lecieć do niéj. *Teat.* 56. *c*, 5; *Boh.* honem, (*ob.* Gonić). Gdy tak pędem jechał, z wozu spadł. 1 *Leop.* 2 *Macch.* 9, 7. Nie chcę ja ani tego, aby się mowa powoli, jakby kroplami sączyła, ani też aby pędem leciała. *Pilch. Sen. list.* 303. Ku wszystkim złościom pędem idą. *Karnk. Kat.* 367. Człowiek z kolébki wyciągniony, pędem do grobu zmierza. *Zab.* 7, 163. Powrócił co pędu. *Przyb. Milt.* 122. Wszystko w jednym pędzie Wziął nieprzyjaciel, jako po kolędzie. *Chrośc. Job.* 12. (w jednym szybkim ciągu; jednym zamachem, zapędem; bez przestawania). Lecą na obóz, podobni wodnemu Z nagłego deszcza pędowi rzecznemu. *Białob.*

Odm. 35. gleich herein stürzenden Fluthen. Pąd wody morskiéj, bieg wody gwałtowny na morzu, a zwłaszcza na Oceanie, który często pokazuje się czasów pewnych. *Wyrw. Geogr.* 15. Meerstrohm, Ströhme im Meere. Życzliwych wiatrów nieprzerwanym pędem stawiła go. *Ustrz. Troi.* 88. Wiatry pędem na owe krainy z gór padają. *Boter.* 267. — §. Znowu bez rany ciało, toż pąd trzeci sprawił, Lub się i odkrył Cygnus, i prawie nadstawił; *nec tertia cuspis valuit. Żebr. Ow.* 296. zamach, atak, natarcie, cięcie; der dritte Gang, Hieb, Stoß. — §. Pęd dowcipu i wyobrażenia. *Przyb. Milt.* 241. zapęd, zaciek, wybryk, eine Ueberströhmung des Witzes und der Einbildungskraft. — §. Nie tak się z swych bogowie wyzuwają rządów, Żeby je do błędnych gwiazd wiązać mieli pądów. *Pot. Arg.* 246. t. j. biegów, Lauf, Bahn der Planeten. PĄDA! *Venator:* zachęcając psy do gonienia, Jägerruf auf die Hunde, dem Wilde nachzusetzen. Już się na liszkę otrąbił i wilka, W trąbę łowczy razy kilka; Idą psy, pąda on krzyczy, Żeby pilnować pewnéj już zdobyczy. *Kchow.* 25. Zaciekłszy w gęste parowy głęboko, Gonią na oko, Już idą pąda! bór od głosów huczy. *ib.* 324. (cf. pądowy).

PADAĆ *ob.* Paść. PADACZKA, i, *ż.*; *Boh.* padućnice, paducy nemoc; *Sorab.* 1. padawa khorofcž; *Vind.* padaviza, padnost, fvetega Valentina boliefen, fhenvalentinova boleſen, ſlied, skernina; *Croat.* padavìcza, opadavicza; *Slav.* goropad, velika novolja; *Rag.* padavicza, zavratanie; *Ross.* припадокъ (cf. przypaść), падучая болѣзнь, пострѣлъ, утинъ, черная немощь; świętego Walentego niemoc, wielka niemoc (choroba), *epilepsia*, padaczka niektórzy mówią. *Mącz.* die fallende Sucht. *Caducus morbus*, padaczka. *Sienn.* 353. *Spicz.* 236. Padaczkę mieć; *Rag.* padati, zavratatti, *ob.* Kaduk, paduch. PADALEC, lca, *m.*; *Boh.* padalec; *Sorab.* 1. racženza; *Carn.* giftèrka; *Rag.* pepegljùha, gljutizza, poskok, zarnokrugh; *Ross.* керасть, мѣденица; rodzaj gadu czołgającego się, *Caecilia*; ślepak, lipczak są gatunki jego, die Blindschleiche, Viper, u nas się znajdujący padalec, *Caecilia tentaculata*, na grzbiecie purpurowemi i czarnemi kropkami upstrzony. *Kluk. Zw.* 3, 38. *et* 73. die Kupfereydechse. Zwyczajnie bierze się za żmiję, jadem i złością bardzo groźna, Otter, Viper. Kleopatra umarła, z ukąszenia padalca, którego sobie przysadziła. *Hor.* 1, 169. Bardziej się mnie jak padalca chroni. *Past. Fid.* 101; (cf. jak psa wściekłego). — § Giedymin jako padalec głuchy, zatkał uszy swoje na zdrowe napominanie papiezkie. *Stryjk.* 271. PADALCOWY, PADALCZY, a, e, od padalca, Ottern=, Vipern=. Padalcowego najadłszy się jadu, Jaszczurczym zębem przyjdzie do upadu. *Chrośc. Job.* 72. Z padalczą rzeszą Same się łechcąc Eumenidy cieszą. *Hor.* 1, 260 *Kobyl.* PADALCOŻMIJ, ia, *m.*, *Coluber vipera*, die Otter, (*ob.* Żmija), ma skórę nakrapianą na dnie ciemnożółtawym. *Kluk. Zw.* 3, 70.

PADAM, *ob.* Paść.

PADEW, dwi, *ż.*, PADWA, y, *ż.*, Padua, sławne miasto we Włoszech, Padua in Italien. *Dykc. Geogr.* 2, 255. Ręczę wam, ważcie doma taki koszt na dzieci, Ujrzycie, że się do nas wszystka Padew zleci. *J. Kchan. Dz.* 38. (to jest cała akademia Padwańska albo Padewska, do któréj w 16 wieku najgęściej uczęszczali Polacy). PADEWSKI, a, ie, PADWAŃSKI, od Padwy, Paduanisch. Chociażem z Padewskimi nie siadał Doktory, Przecię lekarzem każdy przyznawa mię chory. *Zimor. Siel.* 276. Kryski powodem był do akademii Padewskiej między Polaki. *Gorn. Dw.* 4. Gatunek owiec Padewskich. *Wolszt.* 102; (cf. padwan, padwanek). Święty Antoni Padewski! co się z tym człekiem dzieje. *Teat.* 43, 9.

PADLINA, y, *ż.*, *PADŁO; a, *n.*; *Boh.* odpadlina, (padanky; *Ross.* падалица, падаль = owoce opadłe); *Vind.* zérklina, mertvu truplu, merzina; *Ross.* падалище; ścierw. *Dudz.* 31, das Aas. Kruk padliny przydrożnéj niesyty. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Bystrym pędem sęp głodny pośpiesza do padła. *Zab.* 6, 160. *Min.* PADŁOŚĆ, ści, *ż.*, *Math.* Kąt padłości, *angle d'incidence. Jak. Mat.* 4, 52.

PADOŁ, u, *n.*, dolina, die Thalgrube, das Thal; *Boh.* audolj, (cf. wądoł); *Slov.* dolina, udol; *Sorab.* 1. podóhw; *Rag.* prodól, dolina, den doliniza; *Eccl.* юдолие, юдолъ, юдолие, дьбрь (*ob.* Debrza), раздолие, долина, плоское мѣсто; *Ross.* подоль, подолие = podgórze; (cf. падъ dolina głęboka). Ta ziemia jest tylko padołem płaczu. *Teat.* 49, 76. *Modl. Gd.* 31. Jammerthal, (cf. dolina Jozafata). Z nieba na ten padoł wygnani, Izali nie zstąpili na rogoż z kobierca? *Zab.* 14, 65. *Nagł.* Ziemskie padoły. *Teat.* 8. *c*, 67. — *§. Co się chlubisz w *padolech? zszedł padół twój. 3 *Leop. Jer.* 49, 4. (w *walech? *rozpłozł się wał twój. 1 *Leop.* w szańcach, okopach). PADOLISTY, a, e, — o *adverb.*, pełen dolin, thalig, voll Thäler. Zdrowsze powietrze mają miejsca, które nie są padoliste, abo nie między górami nizko leżące. *Cresc.* 651. PADOLNY, a, ę, Thal=; *Ross.* удольный, юдольный; od padołu, n. p. Wyjechałem *broną padolną w nocy. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 13. das Thalthor. Padolna lilia, lanka, lanuszka, Lilienkonvallien. Dzieciąteczku kwiatku polny, Kwiatku lilii padolnej. *Groch. W.* 371. PADOŁOWY, a, e, do padołu należący, od padołu, Thal=, zum Thal gehörig. Pasze przy rzékach, przy padołowych miejscach, nizinach i t. d. *Haur. Ek.* 178. PADOŁOWATY, a, e, — o *adverb.*, do padołu podobny, na kształt padołu, thalähnlich. Miejsca dla łąki niskie, płytkie, niezbyt padołowate, najlepsze. *Haur. Ek.* 51.

PĄDOWY, a, e, pędem idący, Treib=, Jagd=. Ogar jeden pądowy dobry doświadczony, Poszedł w góry za wielkim zwierzem zagoniony. *Pot. Arg.* 282. ein guter Treibhund, Nachsetzhund; *ob.* Pęd, pędzić, *pądzić.

PADRY, *ob.* Pandry.

PADUCH, a, *m.*, §. a) padaczka; (*Boh.* padućnice); die fallende Sucht. Ten który kaduk abo paduch miewa. *W. Math.* 17, 15. — §. b) Paduch człowiek; (*Boh.* padauch; *Sorab.* 1. paduch złodziej); zbrodzień, łotr, ein Bösewicht. Jedźmy w imię boże na te złe paduchy. *Rej. Wiz.* 69. Ci paduchowie uczniowie samosatańscy i aryańscy. *Biał. Post.* 82. *Terrae onus*, paduch, nikczemny człowiek, któremu szkoda ziemi, na któréj stoi. *Mącz.* Coż wżdy czynisz żółtobrzuchu, Marnie ożarły paduchu? *Rej. Zw.* 231 *b.*; (cf. padło, ścierw).

PADWA, *ob.* Padew, Padewski • Padwański. *PADWANY *plur.*, Padwa, Padew, Padewskie nauki, Padua, Paduanisches Studiren, Besuchen der Universität Padua. Skoro poczeły popłacać Padwany, Tak nie dbają o ojczyznę. *Papr. Gn.* 1201. PADWAN, a, u, *m.*, PADWANEK, nka, *m.*, *dem.*, pieśń miłośna, ein Liebeslied. Alić coś za dziecina skrzydlasta w leszczynie, Zaczęła padwan krzyczeć o mojej dziewczynie. Ja melodyjne słysząc dzieciny śpiewanie, Odłożyłem na stronę niewesołe granie, Rozumiejąc, że lepiej o zalotach nucić.... *Zimor. Siel.* 180. Nuci z uciesznq Saffą padwany dziewicze. *Nar. Dz.* 1, 161. Dwa chóry panien, trzeci z młodzieńców zebrany, Idą śpieszno z muzyką z tańcami, z padwany. *Zimor. Siel.* 283. Ktokolwiek pieśni umie wiązać składnie, Abo padwany Ruskie wykwintować ładnie. *Zimor. Siel.* 129. Danilku, nie owcami twój padwanek pachnie. *Zimor. Siel.* 151. — *Transl.* Straci-ć on tam maszkarę i zmyli padwana, Bo nasza parochia nie na to nadana. *Rej. Wiz.* 160., (spuści z kwinty).

*PADŹ, i, *ż.*, n. p. Miód, *vulg.* padź, Ruskim mówiąc terminem, która się na kwiatkach i na listkach drzewa znajduje. *Chmiel.* 1, 165, Honigthau.

PAF! odgłos strzelania, uderzenia, Paff! Piff! Puff! Jak krzyknął: paf, paf; dopierom się domyślił, że podobno w pojedynku z dwóch pistoletów wystrzelił razem. *Mon.* 64, 721. Wystrzelił: paf! paf! *Teat.* 7. *b*, 31. Ten mię za łeb, ja go w piersi paf! jużci go dyabli wzięli. *Teat.* 11. *b*, 17. Paf go w szyję. *Zab.* 13, 282. *Tręb.*

*PĄGA, *PĘGA, i, *ż.*, a) plama, ein Fleck, (cf. piega). Pągi na ciele z zbicia krwią zaciekłe. *Syr.* 538; (cf. siniak). Pęgi krwią zaciekłe. *Syr.* 424. Rany od bicia czynią pęgi na skórze. *Radz. Syr.* 28, 21. *Budn. ib.* Koń ten ma czarną pągę przez grzbiet od głowy aż do ogona. *Cresc.* 525. — b) Pęga, łytka, łyst mięsisty u nogi. *Cn. Th.*, die Wade. *Ursin.* — c) Czwarta powłóczka ciała ludzkiego jest błona mięsna czyli pęga, *panniculus carnosus. Perz. Cyr.* 1, 16. die vierte Haut die den Körper bedeckt, die Fleischhaut.

PAGINA, PAINA, y, *ż.*, z *Łac.*; stronica karty, n. p. Na tejże paginie powiadasz, że.... *Pim. Kam.* 66. *ib.* 7.

PAGÓREK, rka, *m.*, PAGÓRECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pahrbek, pahrb, chlum, chlumek, kopec, (cf. kopiec); *Slov.* pahrbek, wršek (*ob.* Wierzch, wierzchołek), breh, (cf. brzeg); *Sorab.* 1. horka, kupa, (*ob.* Kupa, kępa); *Sorab.* 2. kupa; *Carn.* gerbâva (cf. garb), berda, grizh, rebr, klanz; *Vind.* hrib, hrieb, brieh, brieg (cf. brzeg, *Germ.* Berg), hribez, verh (*ob.* Wierzch), rieber (cf. żebro), hriber, homez, berda, hom, homez; *Croat.* goriza, holmaz, artirk, hrib (*ob.* Garb), berdo, berechina, bereg, bersanyek; *Dal.* bardo, bärdascze, glavichicza, *Bosn.* glauiça, brridasçe, uzbrriddiça; *Rag.* bardascze; vzbàrdiza, bàrdo, pobàrdiza, *barb.* szumka; *Ross.* взгорокъ, взгорочекъ (*ob.* Wzgórek), бугоръ, бугорище, бугорокъ, холмъ (cf. chełm), холмикъ, могила, могилка, (*ob.* Mogiła); *Eccl.* холмикъ, пригорокъ, бугорокъ; mierna ziemi wyniosłość. *Wyrw. Geogr.* 12; der Hügel; wzgórka. *Dudz.* 15. Pagórki są to małe, tak na równinie, jako też na wzgórkach i górach położone, po większej części okrągłe wzniesienia. *Łęsk.* 80. Przykra *pagóra. *Bielaw. Myśl. A* 3 *b.* Kwirynalny *pagór. *Chodk. Kost. ep.*

PAGÓRKOWATY, PAGÓRCZYSTY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* pahorčiwy; *Vind.* hribern, hribrast, briegast; *Ross.* бугроватый, бугристый, холмоватый, холмистый; pełen pagórków, nierówny; (cf. padołowaty); hügelig, voll Hügel. Sytuacya pagórkowata. *Min. Obs.* 41. Zrażeni nasi przez pagórkowate góry rozproszeni, *per montosa. Krom.* 566. PAGÓRKOWY, a, e, do pagórka należący. *Włod.*, Hügel •; *Boh.* pahrbkowy; *Sorab.* 1. kupoyité; *Ross.* бугорный.

PAGR, (*Cn. Th.* 660). PAGUR, a, *m.*, [z *greck.* πάγουρος 3], ryba morska, *pagrus*, *phagrus. Plin.*; słowo to ma być Słowiańskie. *Sienn. Wykł.*; ein gewisser Seefisch.

PĄGWICA, y, *ż.*, a) słowo chłopskie, guzik skórzany u kożucha. *Włod.*, ein lederner Knopf am Bauernpelz; *Ross.* пуговица guzik; (cf. pętlica). — b) Brodawka abo cycek na koziéj szyi. *Cn. Th.*, die Halswarze der Ziege. — c) U człowieka, wole, der Kropf. *Dudz.* 49.

PAIŻ, a, *m.*, y, *ż.*, PAIŻA, y, *ż.*, tarcza krótsza u konnych. *Dudz.* 49. der Schild; (cf. pawęża, cf. kałkan; *Vind.* payfh, paifh; *Hung.* pais; cf. *Gall.* pavois). Paiż, obrona piersi miedziana. *Otw. Ow.* 94. Brustschild. Stare paiże rdzą a nie krwią im na ścianie zpluszczały. *Wad. Dan.* 92. Paiż na ramię przywiązał. *P. Kchan. Jer.* 117. Głowę obwarował hełmem, a piersi paiżą zakrywał. *ib.* 175. Przeżegnała go, mówiąc: niech krzyż ten będzie ci miasto paiża. *Min. Ryt.* 2, 180. Tyś nasza paiż Boże i obrona. *Kanc. Gd.* 154.

[PAJ, u, *m.*, z *tur.* pai = *portio. Men.* I, 1321; część, dział, Antheil 2]. Pszczoły blaskiem noża przestraszone, Odbiegłszy paj, każda w swą schowała się stronę. *Karp.* 1, 98. to co się komu z jadła dostanie. *Bndtk.*; PAJOWAĆ się *recipr. niedok.*, [dzielić się, sich theilen. W Zwiniackim zapuście pajowali się opryszki, to jest łupy między siebie dzielili. Przy onym tedy paju zachodziły nieporozumienia. *Dod. do Czasu* z r. 1857. tom VI. str. 707. 2], sycić się, karmić się, *fig.*, sich nähren, sich sättigen. Barbarzyńce ucieszeni byli zdobyczą, którą się pajować mieli. *Mon.* 69, 1009. Dentatus się honorem tryumfu z dziewięciu wodzami pajował, którzy mu byli swoje zwycięstwa winni. *ib.* 71, 788.

PAJĄK, a, *m.*, PAJĄCZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pawauk, pawauček; *Slov.* pawauk, pawuk, pauk; *Morav.* pauk, půk, pauček; *Hung.* pók, pook, pók-háló, pókotska; *Sorab.* 1. pawk, pauk; *Sorab.* 2. pawk, paučk; *Carn.* pajk, pajek; *Vind.* panjak, panjek, kankara; *Croat.* pavùk, opalik, pavúchecz, pavùchek; *Dal.* pauk; *Bosn.* paùk, pauciaç; *Slav.* paûk; *Rag.* páuk, paucjaz, páucich; *Ross.* паукъ, паучекъ, паучище; *Eccl.* паучекъ, *f.* паучина (cf. pajęczyna); (cf. *Talmud.* בכויא bucchja); (cf. pąk, pęk); 1) die Spinne. Owad przewięzisty, ośm nóg i tyleż oczu mający. *Zool.* 108. Pająk krzyżak, *aranea diadema*, die Kreuzspinne, jeden z największych gatunków, na grzbiecie ma niby krzyż kropkowany. *Kluk. Zw.* 4, 360. Filut, jak pająk, co snuł z siebie rozpostarłszy sieci, Czuwa wśród pasm zawiłych rychło w nie kto

wleci. *Kras. Sat.* 19. Pająki muchy łowią, wnętrzności swoje własne z siebie wytaczając, A z nich subtelne siatki ustawnie działając. *Prot. Kont. B* 3; (cf. pajęczyna). Pająk jadu szuka; ale pszczoła miodu. *Fredr. Ad.* 22. *Sk. Kaz.* 331. *Bardz. Trag. praef.*; (cf. poczęli nań czyhać, i jad z jego świętych spraw brać. *Baz. Hst.* 4). Bodaj wypił pająka, bodaj sie udawił! *Opal. Sat.* 49. — §. *Poet.* Morwiorodne pająki. *Kulig. Her.* 231. t. j. jedwabniki, Seidenwürmer, Seidenspinner. — 2. Pająk morski, pajęczny gon, pajęczna mysz, *Vind.* hobotniza; *Carn.* hebetouza, atapot; *Slav.* hobotnica, attapot; *Ross.* каракатица, гнюсъ, die langbeinige Seespinne. Od pajęcznego gonu, to jest od pająka na długich nogach obrażonym lekarstwo. *Syr.* 459. Ukąszonym od pajęcznej myszy. *ib.* 159. *et* 213. Od myszy pajęcznej abo Brytańskiej. *ib.* 46. *ib.* 819. — Pająk, ryba morska. *Sienn.* 313. ein Seefisch. Pająk rak morski okrągły. *Cn. Th.* ein Seekrebs. — Pająki morskie, *etoiles*. *Stas. Buff.* 152. Seesterne. — 3. Pająk, gatunek luster, eine Art Lüster, Kronenleuchter, Hängeleuchter. Szkło przedniejsze w grubych sztukach, potrzebne do pająków, luster. *Torz. Szk.* 250. Pozapalałem świece w lustrach i pająku, który na śrzodku wisi. *Teat.* 33. *d*, 72. PAJĄKORAK, a, *m.*, *phalangium*, rodzaj owadu pająkom nieco podobny. *Kluk. Zw.* 4, 147, die langbeinige Spinne, der Weberknecht. PAJĘCZNO, a, *n.*, miasto w Sieradzkim. *Dykc. Geogr.* 2, 255, eine Stadt. PAJĘCKI, a, ie, od tego miasta; n. p. Pajęcka miara. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 302; *ob.* Działoszyński. PAJĘCZNIK, a, *m.*, a) ziele, *Doronicum*. *Cn. Th.*, Gemsenwurzel, Dollwurz. — b) Pajęcznik drugi, pajęczy ogon, *phalangium*. *Cn. Th.*; *Vind.* predenz, Spinnenkraut. — c) Pajęcznik trzeci, niedźwiadek, korzeń pajęczny, gatunek omiegu, eine Gattung Wolfswurz, *Crocis*. *Syr.* 1381. PAJĘCZNY n. p. gon, pajęczna mysz; (*ob.* Pająk 2). — PAJĘCZY, a, e, od pająka, Spinnen-; *Boh.* pawaučj; *Ross.* пауковый. Pajęcze siatki. *W. Post. W.* 2, 170. *Pociej.* 80, (*ob.* Pajęczyna). Błona pajęcza, *arachoidea*. *Krup.* 3, 109. PAJĘCZYNA, y, *ż.*; *Boh.* pawučina; *Slov.* paučina, pawučina; *Morav.* paučina; *Hung.* pók-hálo; *Carn.* pajzhovna, (pajzholan-kwef, pazholât-krepa); *Vind.* pajnauzhina, pajnezhina, paizhouna; *Sorab.* 1. pawczžina, pawcžina; *Sorab.* 2. pauzina; *Croat.* pavùchina; *Rag.* páucina; *Bosn.* paucina; *Slav.* paucsina; *Ross.* паутина; *Eccl.* паучинное тканiе, пажучина, (паучина pająk samica); §. 1. siatki pajęcze, Spinnengewebe, Spinnweben. Niemal wszystkie pająki wypuszczają z siebie wilgoć lipką, snującą się w pajęczynę, którą niby siatką łapią muchy. *Zool.* 108. Jak muchy na pajęczynie, tak na onym jego fałszu więźli. *Sk. Dz.* 1147. Prawa są nasze jako pajęczyna, Bąk się przebija, a na muchę wina. *Kniaź. Poez.* 3, 70. Czas na próżności trawisz, gdy z pajęczyny płótno robisz. *Sk. Żyw.* 1. *praef.*; *Slov.* pawučini pretkáwat, *telas aranearum retexere*. Chcąc oznaczyć rzecz, albo robotę wątłą, mówimy, że jest jak pajęczyna. *Wolsk.* Znać, co jest jedwab', a co pajęczyna. *Wad. Dan* 6. Gdy bóg chce, miedzianym murem pajęczyna będzie. *Psalmod.* 105 Gdzie Chrystusowa dziedzina, tam murem i pajęczyna. *Sk. Żyw.* 1, 43. Wiek nasz jest jak pajęczyna. *Kołak. Wiek. A* 3. Płynie młodość, jak woda, Chwiejemy się jako trzcina, Wiek nasz, jako pajęczyna. *Pieśn. Kat.* 169. Mowa twoja drwa i pajęczyny. *Chrość. Job.* 133. (drwisz głową, jedno drugiego się słabo trzyma). *Slov.* Mešec plnj pawučin; mieszek pełen pajęczyn, próżny; *Slov.* mešec pawučinami zatháňuti; *marsupium vacuum*. — §. Muszki, pajęczyny, cienie latające przed oczyma, co bywa ze mdłości wzroku. *Syr.* 21. — §. Pajęczyna na drzewianych rózgach zawikłana, z której mszyce, wąsienice się rodzą. *Cn. Th.*; cf. babie lato, Sommerweben, fliegender Sommer. — 2. Pajęczyna, sieć wysoka z cienkich nici zrobiona na łowienie wszelkiego ptastwa. *Kluk. Zw.* 2, 349. Sieci na ptaki bardzo subtelne, pajęczyny zowią. *Cresc.* 629. ein feines Netz zum Vogelfangen. PAJĘCZYNNY, a, e, od pajęczyny, Spinneweben; *Ross.* паутинный; *Eccl.* пажучиньнъ. Pajęczynne sieci. *Smotr. Lam.* 35. PAJĘCZYNOWATY, PAJĘCZYSTY, *PAJĘCZYNIASTY, a, e, — o *adverb.*, a) podobny do pajęczyny; *Boh. et Slov.* pawučinatý, plný pawučin; *Carn.* pajzholanast; *Hung.* pókos; wie Spinnengewebe. Mózg otulony jest błoneczką pajęczynowatą. *Kluk. Zw.* 1, 37. (*Carn.* pęzhiza). W oku czwarta błonka pajęczyniasta dla wielkiéj subtelności. *Sak. Probl.* 26. Po tej bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka. *Syr.* 671. — b) Pajęczysty, pełen pająków, voll Spinnen.

*PAJMATKA - pani matka, *ob.* Pani. *Bratk. J* 2.

PAJOK, PAJUK, a, *m.*, (*Turc.* peik. *Czart.*). Pajok u Turków są to pokojowi, co na aktach i miejscach publicznych pilnują osoby Cesarskiej. *Kłok. Turk.* 229; Kammerdiener des Sultans. Przed srogim marszałkiem sążniste pajuki, Niosą skórom pamiętne Boćkowskie kańczuki. *Kras. Sat.* 101. *lictores*, ceklarze, oprawcy, Gerichtsdiener. Zwyczajnie pajuk, oddźwierny, z Turecka ubrany, n. p. Mamy lokajów czterech, hajduków dwóch, laufra, murzyna, strzelca, pajuka, turczyna. *Teat.* 26. *b*, 41, Thürsteher. PAJUCKI, a, ie, od pajuków, pajukom przyzwoity, wie die Türkischen Bedienten tragen. Za mną, przede mną, obok lecą różne stroje, Kusi, dłudzy, peruki, pajuckie zawoje. *Zab.* 9, 364. *Ejssym.*

*PAK *partic.*; (cf. *Boh.* pak; *Slov.* pak *atque*; *Carn.* pak, pa, ampak *autem*, *ast*, *sed*; pazhe se use - nie wiedzie się, pazhèm sê - przedrzeźniam; *Vind.* pak, ampak; *Sorab.* 2. pak *autem*; *Sorab.* 1. pak *vero*, *autem*, *iterum*, pakosni *homo nequam*, pakosciu *studeo militiae*, (cf. Pakość); *Croat.* pák *autem*, *iterum*, pàche *immo*, páchim *impedio*, pàchka *obstaculum*; *Rag.* pak, páka *deinde*; *Slav.* pak *sed*, *postea*, pacse *contrarie*; *Bosn.* pace, pacek *immo*, *quin*; *Eccl.* пакы zaś, znowu; пакыбытие odrodzenie; паче, паче же raczéj; пакость przykrość; пакостникъ nieprzyjaciel; пакостьнъ przykry; *Ross.* наипаче nade wszystko, szczególniéj); — pak - lepak, zaś, hingegen. Dwadzieściadwa lat było Achazyaszowi; imię pak matce jego było Atalia. *Budn.* 4 *Reg.* 8, 26. A paklibyć też co przypadło, tedy to się na dobro twoje obrócić musi. *Rej. Post. S* 4. *Eraz. Jęz. A* 3.

Pochodz. *lepak, opak, opaczny*; *paczyć, spaczyć, wspak*; *rozpaczyć*, *rozpacz*.

1. PAK, u, *m.*, gatunek smoły, cf. pakowka smoła, eine Art Pech. Wyjmie szpunt z bani pakiem oblepiony, *corticem astrictum pice. Hor.* 2, 81. *Min. Mon.* 70, 216. Tynek zrobiony z paku, piasku, tłuczonéj cegły. *Świtk. Bud.* 231. *Pam.* 83, 614.

2. PAK, u, *m*, PAKA, i, *ż.*; *Lat. med.* paccus; *Graec.* φάκελος; das Pack, der Pack, wiązka rzeczy upakowanych, pakiet, das Packet; (*dem.* paczka). Odebrała pak jeden, który był do niéj zapisany. *Zab.* 14, 331. Pakę listów rzucił w ogień. *Pilch. Sen. gn.* 232. Trzyma pakę listów w ręku. *Teat.* 38, 268. Oto pak regestrów. *ib.* 37, 275. Paka, do pakowania n. p. książek, ein (Bücher ‹) Verschlag, eine Kiste; *Vind.* bashnja, sklada, sveshni, buntaria, puntel, banka, zhishta, skrinja; *Ross.* кипа, кипка, тяя, тюкъ, кромъ, ларецъ, ларчикъ, пакетъ. Skrzyniowe tafle śklane zwykły się pakować po sztuk 120, w paki, które się nazywają skrzyniami. *Torz.* 172.

Pochodz. *pakiet*, *pakiecik*, *pakłak*, *pakłakowy*, *pakować*, *upakować*, *popakować*, *przepakować*, *przypakować*, *dopakować*, *odpakować*, *wypakować*, *rozpakować*, *zapakować*.

PĄK, u, *m.*, (*dem.* pączek; *Boh.* paupě; *Slov.* pupeněc na ratolesti; *Carn.* berst; *Croat.* pupek czvetja; *Etym.* pukać się); pączek na drzewie. *Cn. Th.*, die Knospe, cf. pąkowie, *ob.* Pęcz.

*PĄKCISZEK. 1 *Leop. Math.* 5, 18 ‹ punkciszek, punkcik.

PAKIET, u, *m.*, PAKIETEK, tka, *m.*, *dem.*, PAKIECIK, a, *m.*, *dem.*, wiązka, wiązanka popakowanych rzeczy, das Packet; *Gall.* pacquet; *Ital.* pacchitto, das Päckchen; *Vind.* svijek, sloshik, svoi, povojek, sveshik, buntariza, bremize, sloshei, povojez, sveshlei; *Ross.* пакетъ, картузъ. Listy niektóre były osobno, niektóre w pakietach. *Teat.* 26. *c*, 15. Otworzył pakiet, i znalazł wszystkie listy. *Niemc. Król.* 4, 121. W tym pakietku musi być coś niezłego. *Teat.* 43. *b*, 72. W małym pakieciku. *Grodw. Dis. D* 3 *b*; (cf. pak, paka, paczka). PAKIETOWY, PAKIECIKOWY, a, e, od pakietu lub pakieciku, w pakietach lub pakiecikach, Packet ‹, Päckchen ‹; *Ross.* пакетный, картузный. PAKŁAK, u, *m.*, grube suknisko, z *Niem.* Packlaken; parć, Plache, grobes Tuch. Człowiek z pakłaku do bławatu, z kozła do karety przeniesiony. *Zab.* 1, 28. Mimo pakłak, mimo złoto, Zawzdy jednak cnota cnotą. *Kras. List.* 42. Szczęście grube pakłaki w świetne mieni togi. *Zab.* 12, 121. *Nar.* PAKŁAKOWY, a, e, z pakłaku, z grubego sukna, parciany, von grobem Tuche. Dumę ma pana możnego; choć wiem, że ojciec jego pakłakowe miał odzienie. *Zab.* 7, 159.

PAKLEPIE, PAKLEPY *plur.*, piérwsze wyczesanie lnu; na wory zdatne. *Dudz* 50; otłoczyny lnu i konopi. *Włod. Retrimenta dura et crassa lini aut cannabis, dum tunditur. Cn Th* (*Etym* klepać); Flachs ‹, oder Hanfhülsen, die beym Schwingen abfallen, cf. pacześ, paździor, zgrzebie, wyczosek. PAKLEPNY, a, e, zgrzebny, *stupeus. Mącz.*, von grobem Werg.

*PAKOŚĆ, ści, *ż.*, [z *cerk.* пакость ‹ przykrość, dokuczliwość; Muthwillen 2]; rzeczy, mowy, uczynki na opak, verkehrtes Zeug. *Budtk.* Pakość czynić. *Zab.* 10, 324. (cf. dyalekty pod pak). *Ross.* пакость paskustwo. — §. Pakość, miasto w Inowroc. *Dykc. Geogr.* 2, 256, Name einer Stadt.

PAKOŚNIK, a, *m.*; *Boh.* pakostnice; (*Etym.* kość); łamanie w kościach, *arthritis*, dna, denna choroba; (cf. *Ross.* пакостникъ ‹ Paskudnik, *qu. v.*); das Gliederreißen, die Gicht. Pakośnik abo zarażenie w krzyżach. *Syr.* 1512. Pakośnik, w krzyżach bolenie abo wąsat, jak prości mówią. *ib.* 484. U bydła pakośnik Niemcy Schelmen zowią; u owiec zaś Geiffer. *ib.* 313.

PAKOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, upakować *dok.*; (*Lat. med.* pacare; *Ital. id.*; *Angl.* to pack; *Graec.* πήγειν; *Sorab.* 2. pakowasch; *Vind.* skladati, (*ob.* Składać); *Carn.* fâsam (*ob.* Fasować), bashem, bêsam; *Croat.* robu spravlyati, cf. sprawić); *Ross.* укладывать, увязывать; rzeczy w pakę układać, packen, einpacken. Axamity jak pakować. *Grodw. Dis. D* 4. Pakują pojazd; konie już zaprzężone. *Teat.* 41. *c*, 332. Jutro jadę, i już się pakuję. *Teat.* 15, 45, ich packe schon ein. Już ułożono wszystko i upakowano do naszego wyjazdu. *Teat.* 28, 157. Najwyższe dobro leży w dobrze upakowanym złotem kufrze. *Teat.* 21. *b*, 15. Pakowanie, *Carn.* basènga; *Vind.* savesa, naredba. — *Transl.* Chować, verwahren, einpacken, einschließen. Zaraz tego złodzieja pakuję do kozy. *Teat.* 14, 161. Córka jeśli poniosła plamę na honorze, Zaraz tę sekutnicę pakuję w klasztorze. *Tręb. S. M.* 128. zamknę.

PĄKOWIE, ia, *n.*, *collect.*, PĄKÓWKI, ek, *plural. zdrbn.* pąpie, pąki, pączki, Knospen ‹; *Slov.* pupenec; *Carn.* pôpk (cf. pępek), berstje; *Vind.* berst, golenz, berstizh. popek, popzhizh, oku, voslizh ali glaviza na zvetju; *Rag.* pûpak; *Sorab.* 1. pupk; *Ross.* почка, пупышекъ; *Eccl.* прузи, пржжнѥ [*locustae* 2], вершки съ древа. Którędy pąkowie na wierzch się wypiera ze śrzodka skóry, tam gałązki z obcych drzew bywają sadzone. *Otw. Ow.* 399. Pąkowie się zasadza. *Cresc.* 58. Kłobuk abo pąkowie róży. *Urzęd.* 267. Poczyńmy sobie wieńce z pąkowia różanego, piérwéj niż zwiędnie. *Radz. Sap.* 2, 8. Już nadszedł czas lata, Już latorośl w pąkowie jak w perły bogata. *Nag. Wirg.* 512. Jak wiele te brzoskwinie doznały przeobrażeń, zacząwszy od pąkowek, aż do zupełnéj dojrzałości ich owoców. *Pir. Pow.* 3, 317. Dopiero się kwiatek z pąkowia wywiązał, a już usycha. *Tr. Tel.* 367. Pąkowie puszcza drzewo ‹ puka się. *Cn. Th.*, der Baum treibt Knospen. Pąkowie puszczać, Knospen treiben; (*Boh.* pučiti se, pučjm se; *Slov.* pučjm se, pupenec wypauštěgi; *Rag.* pupciti, pupcitise *gemare*, *germinare*; *Bosn.* pupitise, oppupitse, niçati, proniçati; *Croat.* pupimsze; *Vind.* popke spushati, mladikuvati, zimeti, mladitise, berst poganjati). Pąkowia pełen *Vind.* bersten.

PAKÓWKA, i, *ż.*, gatunek smoły do oblepiania pak, eine Gattung Pech, zum Verpichen. *Kluk. Kop.* 1, 305.

PAKT, u, *m.*, §. a) umowa, ugoda, *Lat.* pactum, der Vertrag, Vergleich. *Pacta conventa*, akt publiczny w Polszcze między narodem i królem, który wypływa z wolnéj elekcyi. *Kras.* 2, 303. — §. b) Pakt bydła, najmowanie, arendowanie, Verpachtung des Viehs. *Tr.* PAKTARZ, a, *m.*, PACHTARZ, PAKCIARZ, arendarz, der

Pächter, osobliwie bydła, der Viehpächter. *Tr.*, (*ob.* Pachtowie, owczarze). *W rodz. żeńsk.* PAKCIARKA.

PAKTOL, u, *m.*, rzéka w Lidyi, złotym piaskiem sławna. *Otw. Ow.* 216, der Fluß Pactolus. PAKTOLSKI, a, ie, od tejże rzéki. *ib.*

PAKTOWAĆ, PACHTOWAĆ, *ał*, uje, *cz. niedok.*, najmować, arendować, osobliwie bydło, Vieh pachten. *Tr.* Paktować od kogo, von einem pachten. Paktować komu, einem verpachten.

PAKUJĘ, *ob.* Pakować. PAKUŁ, u, *m.*, cokolwiek zwiniętego na kształt zatyczki, naboju, ein zusammen gedrehter Pfropf von Werg, Löschpapier u. s. w. Pakuł do działa. *Tr. Bndtk.* PAKUŁY *plur.* zgrzebie, paździerze, kłaki, Werg, Werrich von Flachs oder Hanf; *Ross.* пакля, отрепки; *Croat.* pahuly, pahaly, pavulya, pazder, (cf. paczesi, paklepie, wyczosek). Wyczesując len przez dróciane grzebienie rzadsze, oddzielą się pakuły. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Pakuły wcale są na sznury niesposobne. *Jak. Art.* 3, 223. Promyczki krótkie i powikłane z konopi, niezdatne tylko na pakuły. *ib.* 3, 222. Pakułami poutykać szpary. *Kluk. Rośl.* 3, 236. *Os. Rud.* 189. Koń ten chodzi właśnie by na pakułach. *Hipp.* 133. nogi wlecze, schleppt die Beine. PAKUŁOWY, a, e, od pakuł, Werrich = *Ross.* пакленый.

1. PAL, a, *m.*; *Lat.* palus; *Ital.* palo; *Svec.* pale; *Angl.* pale; *Ger.* der Pfahl; gruby kół śpiczasty, *Sorab.* 2. pal, palik; *Hung.* palank; *Croat.* palanyek, palanka (*ob.* Palanka), proztecz; *Bosn.* prosctje, koçi; *Vind.* stok, steber; *Ross.* колъ, коликъ, колышекъ, приколь, свая, столбъ, столпъ, столбикъ, (*ob.* Słup); *Eccl.* колокъ, (*ob.* Kół). Pale, które się w ziemię biją, dębowe, sosnowe, olszowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Szturmowe pale. *Łęsk.* 2, 225. Pal zaostrzony, *Ross.* роженъ; (cf. rożen, *ob.* Palisady). Pal mostowy. *Cn. Th.*, *Slov.* mostince, šlage. Most na palach. *Warg. Wal.* 73. Pale bić, *Boh.* pažiti = *palare*; *Ross.* бить сваи. *Carn.* póli *juga pontis*, rzędy palów mostowych. Do pala przywiązać. *Cn. Th.*, (*ob.* Cumować). [§. Pal, miejsce ładowania towaru na statki nad rzekami spławnemi; Ladungsstätte an schiffbaren Flüssen. 4]. Szyper od pala ruszył. *Ossol. Str.* 7. od lądu odbił, mit dem Schiffe ablegen; (*ob.* Odcumować). Gdy statki do domu szczęśliwie do pala powrócą, Panu Bogu podziękowawszy, co flisom przyjdzie, popłacić. *Haur. Ek.* 172. (na miejsce). — §. Pal, na który złoczyńcę wbijają, der Pfahl zum Spießen eines Missethäters. Na palu zdechniesz. *Teat.* 22. *b*, 100. (na pal wbity). Kazał mężobójcę na pal wbić. *Sk. Dz.* 520. er ließ ihn spießen; *Boh.* nabůsti, nabodnu, (*ob.* Nabość); *Vind.* na kol nabosti, natekniti (*ob.* Natknąć), nafulizati, (*ob.* Sulica); *Rag.* nabitti na kòlaz; *Croat.* rasati (*ob.* Rożen), kolim; *Dal.* sztarim; *Ross.* посадить на колъ. Nie *zarazem męczennikiem ten jest, któremu gardło wezmą, albo którego na pal wbiją. *Żarn. Post.* 244 *b.* Bluźnierce na pal wbijają. *Pam.* 83, 2, 291. Rozbójnik wieś zrabował, na pal wbity ginie. *Mon.* 67, 71. Pal, *ipsum supplicium*, wbicie na pal, karanie palem. *Cn. Th.*, *Croat.* kolitva; *Dal.* sztaulenye; das Spießen. To dzieło trochę niebezpieczne, jeżeli nie palem, to przynajmniéj galerami pachnie. *Teat.* 55. *e*, 34. Jakiegoś sam godzien pala, Ostrząc jawnie miecz domowy, I na tumult trąbiąc nowy. *Miask. Ryt.* 2, 31. — §. Pal, *metonym.*, *ut* szubienica, powróz, *homo palo aut suspendio dignus. Cn. Th.* wisielec; ein Galgenstrick, der den Strick oder das Spießen verdient.

Pochodz. (cf. *palec*, *paluszek*, *paleczny*, *palczasty*, *palcowy)*; *palować*, *opalować*, *zapalować*; *palica*, *pałka*, *palcat*; *palanka.*

2. PAL, u, *m.*, *Boh.* pal; §. a) palenie, das Brennen. Wiersze te niech lub morze potopi, Lub płomień palem pochopi. *Petr. Hor. C* 4 *b.* — §. Pal, zagorzenie, plaga na żyta, zioła, drzewa, *uredo. Mącz.*, der Brand im Getreide, an den Bäumen 2c. — §. b) Pal, opał, Brennholz. *Ignarium*, pal, t. j. drwa na palu. *Mącz.* Kmiecie jadą do boru po drwa dla palu. *Zaw. Gosp.* Kominy palem napełnione szumią. *Otw. Ow.* 258. — PAL! *Imper.*, *ob.* Palić.

PALA, i, *ż.*, *Lat. med.* pala; pala ołtarzowa, *operculum calicis. Cn. Th.*, der Kelchdeckel, das Kelchtuch; *Bosn.* koret.

*PAŁA, *ob.* Pałka.

1. *PAŁAĆ n. p. zboże, *ob.* Opałać, opałka; *Etym.* péł.

2. PAŁAĆ, *ał*, a, *neutr. pass. contin.*, (cf. palić; *Boh.* palati *flammam edere*); gorzeć, płonąć; *Croat.* plaszam, plaszikam; erhitzt seyn, Hitze haben und von sich geben. Pałam, *non tantum est calorem per aërem diffundo*, *sed etiam calorem mihi affusum sentio: sic dicimus:* pała piec, der Ofen ist erhitzt, pała ogień wielki; *et* pałam od ognia, od pieca; *et* pała od ognia *impers. Cn. Th.* — *Tr. fig.* Pałać czym, zapalonym być czym, von etwas entbrannt seyn, brennen. Gniewem srogim pałał przeciwko Neronowi. *Warg. Wal.* 118. Młody ten pan pała najżywszą chęcią rozprzestrzenienia chwały narodowéj. *Gaz. Nar.* 1. 123. Animusz sławy chciwością pałający. *Warg. Wal.* 288. Oczy mu dziką pałają zjadłością. *Kras. Oss. D* 4. Szczérym pała przywiązaniem. *Teat.* 49. *b*, 21. Pałał miłością przeciwko królewnie. *P. Kchan. Orl.* 1, 142. Im się bardziéj twarzy jéj przygląda, tym bardziej pała. *Chrośc. Luk.* 2, 14. desto mehr wird er entbrannt. Pałasz, kochasz, wiernie usługujesz. *Past. Fid.* 65. Pałanie, *flagrantia*, *aestus. Cn. Th.*, das Entbranntseyn, die Brunst. — §. *Activ.*, n. p. Ten, który w piecach pała. *Petr. Ek.* 134. t. j. paliwa, *frequ. verbi* Palić *q. v.* — Krwisto pałająca gorączka. *Perz. Lek.* 105; *febris acuta sanguinea.* Pałające choroby złączone z wielką gorączką i szybkim pulsem, dla gwałtowności przypadków swoich prędko się kończą. *Perz. Lek.* 33. — Róże pałały z jéj twarzy. *Tward. Wł.* 6. świeciły się, lśnęły, jaśniały i za serce chwytały.

Pochodz. *pod słowem* Palić.

PAŁAC, u, *m.*, PAŁACYK, a, *m.*, *demin.*, z Łac. *palatium*, *palatinus mons*, góra, na któréj Cesarze Rzymscy zwyczajnie mieszkanie mieli, poszło u nas w zażywanie słowo pałac, i znaczy dwór królewski lub pańskie mieszkanie. *Nag. Cyc.* 2; *Boh.* palac; *Slov.* paláe; *Sorab.* 1. palast; *Vind.* palashtvu, kralovu poslopie, palazha, gra-

dishtvu, polost, (polost, palazh • sala); *Carn.* poslôpie, (cf. słup); *Croat.* palàcha, polacha; (palacha, polacha • sala, cf. połać); *Hung.* palotta, palota (• 2. sień); *Dal.* polacsa; *Slav.* pallacsa; *Rag.* polaccja, polàciza; *Bosn.* polaç, dvór; *Ross.* чертогъ, палаты, дворецъ, палатцы *dem.*, (палата wielka izba; *obs.* tajemna rada Carska, sądowa izba; палатка namiot); *Eccl.* палата, столпостѣна; *Ger.* der Pallast. Pałac, królewskie abo pańskie mieszkanie. *Cn. Th.* Pałac Rzeczypospolitéj. *Vol. Leg.* 7, 674. Mieszkać gustownie w pałacyku kształtnie umeblowanym. *Teat.* 34. c, 26. *Star. Dw.* 33. — §. 2) Pałac, das Schiffscastell, pałac przedni, tylny. *Tr.*? PAŁACOWY, a, e, do pałacu należący; *Ross.* чертожный, (палатный izdebny); *Eccl.* палатный; zum Pallaste gehörig. Pałacowy sługa, komornik. *Cn. Th.* PAŁACOWY, ego, *m.*, *substant.* • urzędnik na pałacu, ochmistrz, marszałek, der Aufseher des Pallastes, der Burggraf. *Cn. Th.*

PALACZ, PALICZ, a, *m.*, który co pali, der Brenner, der etwas brennt; *Boh.* palič; *Eccl.* палитель; (*Ross.* палачъ kat). Palacz, co u pogan palił trupy, *ustor. Cn. Th.*, der Verbrenner der Leichname. Gdyby się gumno spaliło, tedy czyniący pogróżki wszystkę szkodę nagrodzi, a palacza poszukiwać mu wolno. *Czack. Pr.* 2, 128. (podpalacza). Godzien ostatniej wzgardy, Ow palacz kościoła Dyany. *Zab.* 12, 311. *Nar.* Herostrat, der Verbrenner des Tempels der Diana. Palacz wódki, der Branntweinbrenner. Królewscy palacze coraz więcéj drew w on piec przykładali. *Wad. Dan.* 81. Palicz, który w piecach pala. *Petr. Ek.* 134, der Ofenheitzer; *Boh.* topič, *f.* topička, (*ob.* Topić); *Vind.* nietez, nietiz, nietovez, nietenza; *Croat.* pechar; *Ross.* истопникъ. W większéj wadze jest u nich palacz abo stróż, niż kiedy człowiek uczony. *Glicz. Wych. N* 8. PALACZKA, i, *fem.*

PAŁĄG, PAŁĄK, u, *m.*, obłąk, ein krummer Bügel, krummer Hacken; (cf. kabłąk; *distng. Boh.* palauk, palauček • eine schlechte Wiese, licha łąka). Kociołek z prętem w pałąk wygiętym. *Świtk. Bud.* 345. Kazał w stajni złożyć na kupę kołki, jarzma, pałąki. *Jak. Baj.* 154. Nos śrzodkiem wygięty, jak pałąg. *Min. Ryt.* 2, 297. — Na szkucie pałąg zowie się belka idąca z ukosa od słupca do blaty. *Magier. Mskr.*, ein Queerbalken auf den Flußschiffen.

*PALAMENT n. p. Palamentu pół sztuki. *Instr. cel. Lit.*

1. PALANKA, i, *ż.*, (*Lat.* planca; *Ital.* pianca, palanca; *Gall.* planche; *Ger.* Planke; cf. polanka; cf. *Hung.* palank; *Croat.* palanyek, palanka • pal); parkan, miejsce oparkanione, ogrodzone, gród, ein Plankenzaun, ein verschlossener Ort mit Planken umgeben, eine Palanke, (cf. ostrow). Ostatka dopalali przedmiejskich palanek. *Zimor. Siel.* 252. Polowe miasta i palanki. *Tward. Wł.* 3. Nowe palanki, nowe miasta wstają. *Tward. Misc.* 64. Palanki, które po polach osiadłe, Kazano wojskom znosić ogniem i żelazem. *ib.* 65. Cesarz powrócił Porcie wszystkie zdobyte twierdze i palanki z artyleryą, która się w nich znajdowała. *Gaz. Nar.* 1, 265. Przeniósł się filozof z swoich katedr do ziemnych palanek. *Gaw. Siel.* 392. do grobu, do trumny.

2. *PALANKA, i, *ż.*, [z *słowack.* pálenka 3], po goralsku, gorzałka. *X. Kam.*; (*Boh.* palené (wino), palený; *Sorab.* 2. palenz; *Sorab.* 1. palene); der Branntwein, cf. przepalanka.

*PALANKIN, a, *m.*, w Indyach wschodnich lektyka, n. p. Zasadził go w palankin strojny najwspanialéj, A wraz go niewolnicy na barkach dźwigali. *Przyb. Luz.* 215. in Ostindien, eine Sänfte.

PALANT, a, *m.*, kij, którym się bije piłka we grze, der Ballstock. — §. Gra w piłkę, das Ballspiel. Pójdźmy w palanta, grajmy palanta. *X. Kam.* PALANTOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, bić kijem, prać kogo, einen mit dem Stocke durchprügeln, durchfuchteln. Jął go po łbie, po grzbiecie, po szyi bardzo palantować. *Gwagn.* 557. *Kmit. Spyt. B* 4.

PALARUSZ, *ob.* Paraliż.

PAŁASZ, a, *m.*, PAŁASIK *demin.*, *Vind.* palash (• szpada); *Rag.* palòsc; *Croat.* palàs, palash; *Ross.* палашъ; (apud *Leibnitz* Polesch budzygan); *Ger.* der Pallasch; *Svec.* balyxa; §. 1) miecz lub szpada żołnierska. Ten mię pałasz znajomym światu uczynił. *Boh. Kom.* 4, 240. Pałasików pełno nad łóżkiem wisi. *Zab.* 13, 194. Już teraz niwy wasze krwią Polską zbroczone, Miasto kłosów wydadzą pałasze stalone. *Łączw.* 5. Pałasz w prawe ramię! *Kaw. Nar.* 361. Pałasz do parady! *ib.* — §. 2) Pałasz, miano, które chartom dają. *Ryd.*, ein Name der Windhunde. — §. Daj jéj pałasz! mówi sternik, kiedy idac na garugę, zachodzi się w kolano; wpuszczają w ten czas w wodę deskę, uwiązaną u pachołka przy sztabie, z téj strony, w którą jest zakręt, aby ta bystrość wody hamowała. *Magier. Mskr.*, ein Bret, dem Andrange der Fluth vom Flußschiffe entgegen zu stämmen. PAŁASZOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, pałaszem robić, mit dem Pallasche fuchteln, fechten. Pachoł to zawołany, dobrze pałaszuje. *Tr.*, *Vind.* mezhuvati. — §. Pałaszować pieczenią, zajadać smaczno. *Wolsk.*, recht in den Braten einhauen. *PAŁASZONOSZEC, szcza, *m.*; *Croat.* palassonoszec; der Pallaschträger. PAŁASZOWY, a, e, vom Pallasche, mit dem Pallasche; *Ross.* палашный. Pałaszowy pojedynek. *Bals. Niedz.* 1, 56. (t. j. na pałasze). Włóczniowy lub pałaszowy dowód. *Czack. Pr.* 2, 147.

*PALAT, *ob.* Podniebienie.

PALATYNA, y, *ż.*, PALATYNKA, PALATYNECZKA, i, *ż.*, *zdrbn.*, futerko naszyjne, z *Franc.*, ein Pelzkragen, Palatin. Palatynki, część ubioru. *Comp. Med.* 704.

PALCAT, a, *m.*, (*Boh.* palcat *clava*); *Hung.* paltzatska; *Ross.* палочка; pręt, laska, ein Stecken, ein Stöckchen; (cf. posoch, potoch). Popilius palcatem, który w ręku trzymał, króla określił. *Kosz. Lor.* 176. Palcatem go smarował. *Gwagn.* 557. Alaxander na Bucefale naprzód z lekka jachał, palcata mu nie ukazując. *Warg. Curt.* 4. Palcatami z winnej macicy u Rzymian winowajców karano. *Haur. Sk.* 488. Palcat, ktorym Merkurysz dusze pędzi. *Otw. Ow.* 93. *Sceptrum*, królewski palcat. *Mącz.* (berło). Gdzie teraz jest żelazny palcat tyraństwa twojego? *Bzow. Roż.* 92. Kędy pod ziemią złoty skarb zakryty, On zaraz wyda palcat znamienity, Palcat ten, który kiedyś Prozerpinie Aeneas w ciemnéj oddawał krainie. *Kchow.* 69. rózga czarnoksiężka, die Wünschelruthe. — §. Świecisz

się właśnie ni palcat w lichtarzu. *Bratk. C b.* (jak ogórek w latarni).

PALCOWY, a, e, *ℨ.* a) do palców należący, Finger=; *Croat.* persztni; *Eccl.* перстовый. Kostek palcowych jest trzydzieści; bo każdy palec ma trzy. *Kirch. Anat.* 110. Nerwy palcowe. *Krup.* 3, 211. — §. b) Palcowy, na palec miąższy, einen Finger dick, oder lang; *Sorab.* 1. palczné, palcz scheroki. Żyła dwunastopalcowa. *Krup.* 3, 85. — *ℨ.* Palcowe ziele, *dactylus. Cn. Th.*, Fingerkraut. PALCZASTY, a, e, PALCZYSTY, — o *adverb.*, PALECZNY, palce mający, Finger habend, mit Fingern, n. p. Palczaste rękawice. *Star. Dw.* 2. Koła palczaste abo paleczne; (*Boh.* palečnj), das Kammrad, które po wierzchu, na czole abo na boku, na policzku mają zęby, jak bywają w młynach, w zegarach. *Os. Fiz.* 142, bo kołki w nie powbijane młynarze palcami zowią. *Os. Fiz.* 342. Wał palczysty, z przechodzącemi przez oś jego wielą piórami albo palcami, które podrywają w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. die Kammwalze. Skorupy palczaste, *belemnites. Stas. Buff.* 134. Korzeń palczysty, *palmata*, kiedy podziały jego są otwarte, i do rozłożonéj ręki podobne. *Bot. Nar.* 31. Korzeń dłoniasty, *palmata*, dwie podługowate spłaszczone główki, których spód jest palczasto podzielony. *Jundz.* 2, 7. Liście palczyste, *digitatum*, kiedy kilka listków wisi na spólnym ogonku. *Bot. Nar.* 64. PALCZYSKO, a, *n.*, niezgrabny palec, ein häßlicher Finger; *Ross.* пальчище.

PALĘ, *ob.* Palić.

PALEC, lca, *m.*; *Ross.* палецъ; *Sorab.* 2. paltz, palz, palazk; (*NB.* palec w inszych dyalektach znaczy szczególnie wielki palec, więc Łacińskie *pollex*; na palec zaś w ogólności w używaniu u nich jest pierwiastek naszych słów naparstek, pierścień i t. d.; jako to *Boh. et Slov.* prst = palec, palec *pollex*, wielki palec; *Sorab.* 1. porst; *Sorab.* 2. palcz, palz *pollex*; *Carn. et Vind.* pèrst, pêrst, (*distg.* perst = ziemia, cf. proszyć, cf. proch; pavz = palec wielki); *Croat.* përszt, parszt, pérsztëcz, (palecz = wielki palec); *Slav.* pêrst = palec; pallac = wielki palec, cal; *Bosn.* parst, prrist, palaç, veliki prrist; *Rag.* parst, parstaz, parstich, (palac, parst palacni *pollex*); — *ℨ.* 1 a) palec u ręki, der Finger. U każdéj ręki pięć palców się znajduje; piérwszy wielki palec, ksiuk. *Kirch. Anat.* 3. *Syr.* 875; *pollex*; *Vind.* pauz, *dem.* pauzhizh, der Daumen; wtóry rożeń, skazujący, *index*, *Carn.* kasin, kasinz, sapavzhnek; *Rag.* kazaz; *Slav.* kaxipût; der Zeigefinger. *ib.*, *et Cn. Th.*; trzeci śrzedni, lub długi. *Zaw. Gosp. Eccl.* кукишъ, Mittelfinger; czwarty, pierścieniowy, abo do złota palec, serdeczny, (wierny. *Sienn.* 419); (*Carn.* perstanek; *Eccl.* близосредный, перстнесый), der Goldfinger; piąty, mały, uszny, do ucha, der kleine Finger, der Ohrfinger. *Krup.* 1, 148. Miała pierścień na palcu serdecznym. *Pot. Syl* 484. Między wiernym palcem i małym żyła puszczona bywa dla boleści głowy. *Spicz.* 192. Mały palec, mizynny. *Chmiel.* 1, 60. *et* 1, 683, *Boh.* maljk, maliček; *Carn.* mesinz; *Vind.* mesink, miseini perst, mesinik, mesienz; *Croat.* mezinecz, persztecz; *Bosn.* mezinç, mazinç; *Eccl.* мизинецъ [*filius minimus* 2], мизинчикъ, отъ частаго мизанія, миганья или киванья; sed cf. *Eccl.* мизинный najmniejszy. Biskupowi trzy palce, któremi żegnają, uciąć kazał. *Sk. Dz.* 853. Krzywoprzysięstwo dwiema palcami płacą. *Chełm. Pr.* 38. Kto szlachcicowi wielki palec utnie, zapłaci 8 grzywien, a za każdy inny palec 3. *Herb. Stat.* 244. Palec wielki u rękawiczki, *Carn.* pavzhnek; *Ross.* напалокъ, напалочекъ; *adj.* напалочный. — §. Palcem się czego tknąć = dotykać się kąsek. *Cn. Th.* nur ein wenig berühren; przykładać się do czego, pomagać. *ib.*, ein wenig mithelfen, mitwirken. *Aliter:* Mało palcem téj prawdy jego świętéj nie dotykamy. *Rej. Post. Q q* 3. ręką macamy, wir greifen sie mit Händen. — Palcami grać, igrać, paluszkować, *micare. Cn. Th.* das Fingerspiel spielen, Gerade und Ungerade; (cf. cetno, licho). Palcami sobie przebierać, *ludere digitis. Cn. Th.* 832. Przebierać palcami na piszczałce, *digitos ad numeros movere. ib.* — Palcem pokazywać, wytykać, mit dem Finger weisen; *Sor. b.* 1. z porstom dopokazuyu. Bóg nam prawie ukazuje palcem sposób do szczęścia. *Lat. Kom. D* 3. Patrzącemu ludowi palcem go skazałem. *Jabł. Tel.* 75. Ledwie mu prawdy palcem nie ukażesz, on przecię nie wierzy. *Rej. Ap.* 43. Proroctwa o Panu były jawne, gdyż mało go palcem prawie nie ukazowały. *Rej. Post. B* 4. Chcemy tego słowy pisma ś. dowieść, a prawie jako palcem ukazać. *Baz. Hst.* 287. Wszyscy mu jawną śmierć palcem ukazują. *Pieśn. Kat.* 124. Palcem go jak łakomcę i zdzieracza wytykają. *Pir. Pow.* 50. Palcem go sobie ludzie pokazują, wszyscy o nim mówią. *Cn. Ad.* 806. *In utramque partem:* Przez palce patrzyć, przez szpary, przeglądać, przejrzeć, durch die Finger sehen. Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. *Gil. Kat.* 120. Pan na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. *Rej. Post. M m* 2. Mniéj o to dba, a prawie jako drzemie, a przez palce patrzy na przygody jego. *Rej. Post. I* 3. Jako przez sen, a jako przez palce patrzał na ich zatrwożenie. *ib. I* 3. (nie chciał widzieć). Złości drugiego przez palce przeglądać. *Wiśn.* 149. Palec na uściech położyć to mało, Masz-li źle mówić, zapchaj pięścią całą. *Bratk. G b.* den Finger auf den Mund legen. *Digito compesce labellum*, miéj język za zęby; pierwéj się w palec ukąś, niżli co masz rzec. *Mącz.* Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. *Teat.* 11, 36. Kiedy przemówisz, Merkury i Pallas muszą oboje ukąsić się w palec. *Pot. Arg.* 597. (z zazdrości, że ich celujesz). — Długie palce ma, lgnie mu do palców, smołę ma w ręku, er macht lange Finger; *Slov.* dłuhe, (łepke, łepkawé) ruki má. Przedtym dobrze w palce dmuchał, dziś karetą jeździ. *Teat.* 33. *b*, 8. w garść chuchał, łapy lizał jak niedźwiedź, gołym był; in die Finger hauchen, arm seyn. Zgromadzał, ściskał, palce oblizował, głodu przymierał. *Falib. R* 3. (sknérą był). Goły jak palec. *Teat.* 45. *c*, 95. jak bizon, jak Turecki święty, blutarm. *Chrośc. Job.* 60. Jak palec nagi. *Pot. Zac.* 151. Oto sam jako palec chodzi w mroku ciemnym. *Pot. Zac.* 34. t. j. samotny, einsam. Do stołu kompania była i ku chlebu, Sameś panie, jak palec został do pogrzebu. *Pot. Zac.* 47. (wszyscy umknęli). Nie

tak wiele, jakoby palec obwinąć, by jednego płatka; *ne in rutis quidem et caesis. Mącz.*, nicht so viel, als man um den Finger wickeln könnte. — Nie kładź palca między drzwi. *Budn. Apopht.* 98. (nie mieszaj się w cudze sprawy). Na coż to między drzwi i podwoje palec wrażać? *Teat.* 30, 25; *Slov.* ne strkag psrti, kdě sa dwere zawiragu. — Palec na kogo zakrzywić, grozić mu, *Carn.* shûgam, einem drohen. Professor dziecku nie powinien był palca zakrzywić. *Pilch. Sen. gn.* 225. Holofernes ujrzawszy Judyt, wywołał, aby żaden nie śmiał ani palca na nię zakrzywić. *Weresz. Reg.* 153. By jedno trochę palcem zakrzywiono albo grożono, gotowiśmy samego boga odstąpić. *Rej. Ap.* 10. Ledwo na niego palec fortuna zakrzywi, jużci śmierci pragnie. *Pot. Syl.* 2. Rozgniewa się, by mu palec zakrzywił. *Cn. Ad.* 260. (by mu na nos mucha padła). — *Aliter:* Palec na kogo zakrzywić, *ridiculo aliquo gestu, ut digiti inflexu, per contemptum vel ludibrium aliquem lacessere. Cn. Ad.* 807. einem die Feigen zeigen; (cf. figę komu pokazywać). *Unguem ostendere alicui*, gardzić a ni zacz kogo nie mieć, albo jak my mówiemy, palec mu przez szpary ukazać, naści kocik. *Mącz.* — Gromadka ta na palcach imienno wyliczyć się może. *Weryf.* 66. (nieliczna). Swe zwycięstwa na palcach rachował. *Jabł. Buk. M* 2. dokładnie, żadnego nie opuszczając; auf den Fingern herzählen. Umiał statut na palcach. *Pot. Jow.* 89. [najdokładniej 2], jak woda. Chełpi się, że umie na palcach pisma Woltera i Russo. *Mon.* 76, 89. Nie dlatego już, iż jest ławnikiem, wszystkie prawa na palcach umie. *Szczerb. Sax.* 207. Wykwintna Francuzka na palcach umie wszystkie artykuły mody Paryzkiéj. *Mon.* 67, 64. Ja wszystkie te nauki na palcach umiem. *Boh. Kom.* 1, 321. Znam Wc Pana na palcach. *Teat.* 23. *b*, 10. (t. j. wskroś). Geografią rozumiem na palcach, każdą prowincyą, miasto. *Teat.* 7. *d*, 5. *Czart.* ich kann sie auswendig. *Zab.* 14, 71. *Nagł.* Nie wyssałem tego z palca. *Cn. Ad.* 96; *Slov.* s prsta ně wicical; com słyszał, to powiadam; przedaję, jakom kupił; ich habe es nicht aus dem Finger gesogen. Z palcaby przecię nie wyssali tych doniesień? *Pot. Arg.* 425. — Próżno palcem się kusić, czemu i piędź poradzić nie może. *Fredr. Ad.* 120. (z motyką na słońce). — Wszystko na palcu boskim zawisło. *Kołak. Cat. C* 4. na wszechmocności boskiéj; Gottes Finger, Gottes Allmacht. — b) *Transl. fig.* Palce, wewnętrzne kołki koła młyńskiego. *Os. Fiz.* 342; *Bosn.* paoçi, zbiçe od kola; Wirbel im Kammrade. Palce w kołach są kołki stojące na kołach; zegarmistrze zowią je zębami, Zähne. *Solsk. Arch.* 1. Oś wału palczastego osadzona piórami czyli palcami, które podrywają w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. — c) Palec, miara na płaskość palca. *Solsk. Geom.* 5. cf. cal, ein Fingerbreit, einen Finger breit, lang *etc.* Na dwa palce głęboko. *Cresc.* 123. Tylko od śmierci na trzy palce bywa, Kto w łodzi pływa. *Kchow.* 177. (cf. na paznogieć). Ściana na palec osmolona. *Pot. Pocz.* 483. einen Finger dick. Łódka ciecze, na dwa palcaśmy (*dual* = palce) od śmierci. *Sk. Kaz.* 69. — §. 2) Palce u nogi, die Zehen. *Zool.* 58. Palce nożne. *Sk. Dz.* 140. Palcy także jest pięć w nogach, piérwszy wielki palec, die große Zehe. *Krup.* 1, 172. Palec u nóg (*Vind.* perst na nogah, pauz na nogi). Tak się w nogę uderzył, że palec z stawu wytrącił. *Warg. Wal.* 13. Skrada się po cichu na palcach. *Teat.* 52. *d*, 14. auf den Zehen. Podniosłszy się na palcach, pogląda do góry. *Bardz. Trag.* 234. — *Ire suspenso gradu*, na palcach iść. *Mącz.*, *Ross.* на цыпкахъ, на цыпочкахъ ходить. Gdy się ku niemu zbliżą, na palcach ważąc się, chodzą. *Pilch. Sen. list.* 2, 7. Ciekawy na palce się wspinam.... *Zab.* 10, 24. *Skrzet.* Przychodzi na palcach. *Teat.* 20, 83.

PAŁECZKA, i, *ż.*, *demin. nomin.* pałka, §. a) ein kleiner Klöpfel, Schlägel. Pałeczki w fortypianie lub pantaleonie, które uderzają o struny, bywają z odwodem lub bez odwodu. *Magier. Mskr.* — *Transl.* Już jęczmień podrastał, a len już wypuszczał pałeczki swoje. *Radz. Exod.* 9, 31, der Flachs hat Knoten gewonnen. *Luth.*, kolanka. PAŁECZNIK, a, *m.*, ziele, bielmok, *argemonia Linn.*, stachlicher Mohn, Ackermohn. *Syr.* 880; na wierzchu prącia swego miasto główek, ma pałeczki, jako buławy. *ib.* 881, (*ob.* Buławnik). — §. b) Palecznik, *polynemus*, rodzaj ryb morskich, przy opławach niektóre nitczaste wyrostki, niby palce mających. *Kluk. Zw.* 3, 123. eine Gattung Seefische; (*Boh.* palečnice = *instrumentum ad comprimendos pollices*, Daumenstock). PALECZNY, a, e, §. a) od palca, palcowy, Finger=; n. p. Kłykieć paleczny. — §. b) *ob* Palczasty. (*Ross.* пальечный od kołów, Pflocken=).

*PALENDRA, y, *ż.*, [z *włosk.* palandrana; suknia wierzchna z peleryną 3]; n. p. Księża Rzymscy w palendrach, w rewerendach chodzą. *Sak. Okul.* Owego czasu wziął na siebie rasę podszytą, t. j. palendrę. *Steb.* 2, 374.

*PALENTOWAĆ *cz. niedok.*, n. p. Z jednego miasta do drugiego palentować będziecie proroków. *Farn.* 133. [*ob.* Palantować. 5].

PALESTRA, y, *ż.*, (z *Łac.* palaestra), nazwisko w Polszcze zgromadzenia ludzi prawnych przy trybunałach, ziemstwach, grodach, którzy w sprawach do sądu od stron stawają. *Kras. Zb.* 2, 307. die Advocaten nebst Gehülfen oder Sollicitatoren. Nieskończoną dawniéj liczbę biorących na się imię palestry, umniejszamy na 30 mecenasów, z których każdy za swoich dependentów odpowiada. *Vol. Leg.* 7, 700. Trzeba nam do téj sprawy zamówić ledwo nie całą palestrę. *Kras. Doś.* 71. Znam niektórych w palestrze. *ib.* 72, (cf. patron). — §. Domicy pilnował palestry, *causas orabat. Nar. Tac.* 2, 237. chodził koło prawa praktycznie, er war ein practischer Rechtsgelehrter. PALESTRANT, a, *m.*, PALESTRANCIK, a, *m.*, *demin.*, jeden z palestry, do palestry należący, ein Advocat, ein Sollicitator. Palestrant, bądź mecenas, bądź dependent, nie może mieć innego urzędu. *Vol. Leg.* 7, 701. Z palestranta poszedł na plenipotenta. *Zab.* 13, 194. Lada palestrancik ich podejdzie. *Teat.* 19. *c*, 16. *et* 15. *c*, 16. PALESTRANTSKI, PALESTRANCKI, a, ie, patroński, adwokatski, advocatisch. Schowaj się z swoją palestrancką oracyą. *Teat.* 9, 66.

PALET, u, *m.*, z *Franc.* karteczka od zapłaconego myta, abo i żołnierska, naznaczająca im kwatery; *Rag.* vjerno-

pis; ein Pallet, (Bollet), ein Mauthzettel, ein Soldaten-Pallet. Nacież ten palet od myta, schowajcie go. *Teat.* 8, 5. Dostaliście gości, oto palet na trzech żołnierzy. *Teat.* 8, 5. Po żołniersku z paletem. *Teat.* 20, 33. Żołdu im nie płacąc, palety rozdają, rabunków dozwalając. *Leszcz. Gl.* 117.

PALETA, y, *ż.*, u malarzy, deszczułka, na któréj malarz układa farby i kolory, gdy ma niemi malować. *Magier. Mskr.*, z *Franc.*, die Palette bey den Malern.

PALETKA, i, *ż.*, n. p. Widziałem trzewik na jéj nogach z paletkami. *Teat.* 24. *b*, 35, z *Franc.*, przyozdobienie złotem, srebrem lub jedwabiem, die Palette. Upstrzyłam kapelusz w bajorki i w paletki, aż ta parafianka mówi: gdzieś te brylanty kupowała? *Teat.* 24. *b*, 35.

PALIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, *PALIWAĆ *frequ.*; *Boh.* paljti, paljwati; *Slov.* pálit, páljm; *Sorab.* 2. palisch, fpalisch; *Sorab.* 1. palicž, fpalicž, palim, palu, zpalu; *Carn.* paliti, palem; *Vind.* shgati, shjem, shgem, (*ob.* Żegać); *Croat.* paliti, pálim, palenye; *Rag.* pâliti; *Ross.* палить; *Eccl.* изпаляю; (cf. *Chald.* אָלַף *exussit*; cf. *Graec.* φλέγειν, cf. płomień); — żgać, żegać, brennen. Natura i własność ognia jest, palić. *Smotr. Lam.* 157. Palącym skłem ściągali promienie światła niebieskiego. *Mon.* 67, 91. mit dem Brennglase. Palę co na ofiarę Bogu. *Cn. Th.* Palona ofiara, *holocaustum.* 1 *Leop. Levit.* 1. która była wszystka oprócz skóry palona. *Radz. ib.*, cf. całopalenie, (ofiara zupełna. 1 *Leop. Exod.* 18, 12. palone. 3 *Leop.*). Na tym miejscu przedtym trupy paliwano. *Stryjk.* 357. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie z umarłym palili. *ib.* 143. Palono męczennika blachami. *Sk. Dz.* 2, 71. Na mękach świecami albo rozpalonemi blachami i szynami żelaznemi palą. *Syr.* 87. Sztychowane były tablice, aby kat, podług przepisu, kości wyciągał i boki świecami palił. *Czack. Pr.* 2, 229. (*Ross.* палачъ mistrz, kat). Tak pijany, iż nie ocknąłby się, by go był snadź i palił świecami. *Gorn. Dw.* 279. Smród, jak gdyby złoczyńcę palono. *Syr.* 538. Palenie miast, wsi, pustoszenie ogniem. (*Boh.* palčeného platiti odkupić się od palenia domu). Palenie roślin i zwierząt, gdy się wystawiają na ogień, póki czarnemi nie będą i w węgiel się nie obrócą. *Kruml.* 417. — Palę w piecu, palę piec. *Cn. Th.*; (*ob.* Podpalać); *Boh.* topiti, cf. topić; *Carn.* kuriti, kûrem, vkurit, (*ob.* Kurzyć). Palenie w piecu; *Carn. et Vind.* kurjava, (*ob.* Kurzawa); *Vind.* saniethit, nietim, nietiti (*ob.* Niecić), kuriti; *Ross.* топить, топлю, вытопить, вытапливать, (истопленіе, топка palenie w piecu); das Einheitzen, einheitzen. Nuże chamie niepoczciwy! a palże w piecu. *Teat.* 8, 7 W starym piecu dyabeł pali. *ib.* 8, 58; (cf. im kot starszy). Palę czym, *alo flammam re aliqua*; mit etwas einheitzen, etwas brennen. Wódki palić, Branntwein brennen; (*Boh.* pálené wjno, páleny; *Sorab.* 2. palenz; *Sorab.* 1. palenc gorzałka); *Ross.* курить, курю, насидѣть, насиживать Palenie gorzałki *Ross.* винокуреніе. Cegłę palić, *ob* Strychować. Woskowe świece palić, Wachslicht brennen. Bóty palone. *Teat.* 52, 39. gebrannte Stiefel. (t. j nad ogniem szwarcowane) Słońce pali - piecze, dogrzewa. *Cn. Th.* die Sonne brennt, scheint heiß. — Tutiuń palić. *Teat.* 52. *b*, 63. kurzyć, ciągnąć, Tabak rauchen. *Perz. Lek.* 253; *Vind.* tobak kaditi, tobakati, tobak piti; *Slav.* pushiti duhan; *Ross.* курить трубку. Cała jego zabawa pipkę palić. *Mon.* 73, 154. Tabaka do zażywania i (tytuń) do palenia. *Vol. Leg.* 8, 147. Schnupf- und Rauchtabak. — Sztychwaser ciało pali. *Tr.*, das Scheidewasser brennt, beißt. Palenie *passive*, pieczenie, ból od dotknienia czego gorącego, das Brennen, die brennende Empfindung. — §. Ze strzelby palić, bić, strzelać; Feuer geben, feuern, schießen. Z armatek palili. *Teat.* 26. *b*, 78. Bicie z armat *Ross.* пальба. Z muszkietów palą. *Jabl. Buk.* Q 4 *b*. Pal! *Imperat.*, Feuer! gib Feuer! Na słowo komenderującego: pal! cyngiel palcem mocno się szarpnie. *Kawal. Nar.* 236. Na słowo: pal! puszkarz letko przytyka lontem do podsypki armaty. *Jak. Art.* 1, 413. — *Aliter:* Pal go, *ob.* Palnąć. Ileby na nich dzieci wejrzały, tyle chłost onym i łaźień zadają i palą. *Glicz. Wych.* G 3 *b*. — *Transl. fig.* Z ślicznym umizgiem do niéj kompliment palił. *Teat.* 10, 104. walił; er sagte ihr in der Eile eine Zärtlichkeit vor, brach mit einem Komplimente aus, platzte damit heraus. Palić umizgi. *Teat.* 16, 97. Palić koperczaki. *ib.* 23. *d*, 56, (*ob.* Stroić). Jakież do niéj palić będę oferty, aby jéj się podobać. *Teat.* 53, 9. Nie chciała mnie słuchać, gdym do niéj palił oferty. *Teat.* 54, 31. da ich ihr die Cours machte. Cholewki do niéj pali. *Teat.* 10, *b*, 6; (cf. cholewy smalić). — §. Wiedział dobrze, jak go Angelika paliła. *P. Kchan. Orl.* 1, 36. jak się do niéj palił, jak nią pałał; wie er in sie entbrannt war, hitzig verliebt war. Lepiéj jest żonę pojąć, niżli palenie cierpieć. *Hrbst. Odp.* T t 4 *b*. pałać, palić się, entbrannt seyn, Brunst leiden. Mnie dojrzały przynęca, ciebie wiek młody pali. *Hul. Ow.* 124. grzeje, rozpala; erhitzt machen, feuerig machen, anfeuern. Już nas do dzieł rycerskich piękna chęć nie pali. *Dmoch. Il.* 42. Nie słowy on ich tylko, lecz dziełami palił. *ib.* 131. PALIĆ się - gorzeć, *neutr. passiv.*, *propr. et transl.*, brennen, entbrannt seyn. Pali się świeca; pali się na kominku; pali się w piecu. Życie podobne jest do palącéj się świecy, co z jaśnienia swego trawić się musi. *Mon.* 65, 97. — §. Palić się do kobiety - pałać miłością, vor Liebe entbrannt seyn. Wpadłeś w łapkę kobiety, dobrze ci tak, pal się przy niéj. *Węg. Marm.* 1, 130. Terazże się pal do niéj, tylko bez odwłoki. *Tręb. S. M.* 94.

Pochodz. *pal* - *palenie*; *pałać*, *całopalenie*; *dopalić*; *napalić*; *opalić*, *opał*; *palacz*, *palicz*, *palipiecek*, *paliczka*, *palnąć*; *popalić*; *podpalić*; *popioł*, *popiełek etc.*; *przepalić*, *przepalanka*; *przypalić*; *rozpalić*; *samopał*; *spalić*; *zapał*, *zapalić*, *zapalczywy*, *zapalczywość*; *upalić*; *wypalić*.

PALICA, y, *ż.*, PALICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* palice *clava*; *Slov.* palice, palička, hůl *baculus*; *Sorab.* 2. palzo, palzko; *Carn.* palza - laska; *Vind.* paliza, palizhka, palizhiza, pazel, kolovez, hlodez, kol, podverk - kij, laska; *Croat.* palicza, palichicza, podvijsk; *Hung.* palcza, páltza, palczacska, páltzátska; *Dal.* palycza, schap, stap, drenovicza; *Slav.* palica; *Rag.* paliza; *Bosn.* paliça, paliciça; sctáp, tojaga; *Ross.* палочка - laska, дубина, (*ob.* Dębina); *Eccl.* палица, дресколие (2. *Eccl.* палица czworo-

graniasta materyjka, noszona od wyższego duchowieństwa pod czas nabożeństwa na prawym biedrze); cf. *Hebr.* פלך pelech; *Svec.* bagal, pak; *Germ.* Backel, cf. pelzen. Adlg.; cf. *Lat.* baculus); maczuga, patok, laska, kij, pałka; eine Keule, ein derber Stock, ein Knüttel. Z gałęzi migdałowego drzewa bywają *czyste palice abo maczugi, w których się rycerze radzi kochają. *Cresc.* 400. Stoi śmierć za tobą z dużą palicą. *Sk. Kaz.* 512. (z kosą). *Stas. Num.* 1, 145. Palicą bić, (*Vind.* palizhkati; *Hung.* páltzázom; *Ross.* паличникъ oprawca, *lictor*). PALICOWY, PALICZNY, a, e, od palicy, Knüttel=; *Ross.* палочный; *Eccl.* паличный. *PALICZCZANY, a, e, chróstowy, *ferulaceus. Mącz.*, staudig. (PALICZ, *ob.* Palacz). PALICZKA, i, *ż.*, 1) *ob.* Palica. — 2) Gwiazda ś. Jakuba, *Orion, jugulae. Mącz. Cn. Th.* der Jacobsstab, der Orion; laskomir, promieńmir.

*PALIKOPA, y, *m.*, [tak nazywa Ruś ś. Pantelejmona, inaczej Palija, którego uroczystość przypada 8. sierpnia, kiedy najczęściej wydarzają się piorunobicia. 4]; ś. Piotr w okowach. *Mon.* 76, 590, Petrikettenfeuer. PALIPIECEK, cka, *m.*, palacz, palicz, der Einheitzer, Ofenheitzer. Gołota, palipiecek, sługa do najpodlejszych posług, *mediastinus. Mącz.*

PALISADA, y, *ż.*; *Ross.* палисада; *Gall.* pallisade; *Ital.* palizzatta, z *Łac.* palus, *ob.* Pal; die Pallisade, der Schanzpfahl. Palisada, palisady; (*Boh.* kolj, (*ob.* Kol); *Slav.* palasati; *Vind.* palisada, kolishe, branoshpize, ohlodje; *Carn.* ohhladje, kolishe). Palisady są sztakiety grube wałkowéj postaci, w wierzchołku kończate, któremi obwarują przedpiersień. *Jak. Art.* 3, 307. Rów szańców opatrzony palisadami; a przedpiersień szturmowemi palami. *Łęsk.* 96. Palisadami osadzić, ogrodzić (*Carn.* kolim). Ogrodzenie palisadami *Ross.* палисадникъ.

PALIUR, u, *m.*, z *Łac.* paliurus, drzewo i chróst kolący cudzoziemski. *Cn. Th.*, Stechdorn, Christdorn, Judendorn. PALIUROWY, a, e, n. p. Paliurowe jagody. *Śleszk. Ped.*

PALIUSZ, u, *m.*, arcybiskupi paliusz, das erzbischöfliche Pallium. Następca Aarona nie prosił o paliusz arcybiskupi w Rzymie. *Nar. Hst.* 2, 348. Papież posyłając paliusz, tak go wykłada: z wełny owczéj uczyniony jest, abyś wiedział, iżeś pasterzem owiec; obtacza cię i na ramieniu go nosisz, abyś wiedział, gdy która owca zabłądzi. *Sk. Dz.* 1018. Szedł do Rzymu, i paliusz abo arcybiskupią moc otrzymał. *Sk. Żyw.* 1, 233.

PALIWAĆ, *ob.* Palić. PALIWODA, y, *m.*, fiu fiu we łbie, szust, świstak, niestatek, postrzelony, pałogłowiec, szalona pałka, junak; ein leichtsinniger Brausekopf, der den Schuß hat. Jako drugi Faeton paliwoda, światby bez pochyby palił. *Mon.* 71, 202. *ib.* 76, 590. Mam syna, na nieszczęście moje, jedynaka, Wielkiego paliwodę, wielkiego świstaka. *Zabł. Zbb.* 53. Nie pokazuj mu, że masz żal jaki do niego, bo to straszny paliwoda. *Teat.* 21, 87. Mówiłem to tobie nie sto razy paliwodo. *Teat.* 24. c, 18.

PAŁKA, i, *ż.*, (*PAŁA. *Tr.*), *ob.* Paliza; *Vind.* pazl, zepiz, hlod, kolba, robata paliza (*ob.* Kolba), shestoperniza; *Carn.* robatiza, falkel, lopuzha, gerjâzha; *Sorab.* 2. palzo; *Croat.* poluga, vúszek; *Ross.* палка=kij, (ополченіе bitwa, walka, ополчить uzbroić); [*Etym.* полкъ 2]; уразина, *vulg.* арясина, ослопъ, ослопина; §. a) duża palica, maczuga, die Keule. Nie kijem go, ale pałką. *Gemm.* 186. nie biały chléb, ale bułka, *idem per diversa.* W pałki się bić, sich mit Knütteln schlagen. Dyabła w pałki z tym kijem wskórasz, miły bracie. *Zab.* 16, 126. *Nar.* Pałka do bębna do kotłów, der Trommel= oder Paukenklöpfel. Bije dobosz, co mu staje pałki. *Pot. Jow.* 136. — §. b) *Bot.* Pałki abo kiści niektórych ziół; (*Boh.* palička); die Samenkolben einiger Gewächse. Manny kiści abo pałki obrzynają ku młóceniu. *Cresc.* 186. — §. Ziele, pałki abo rogoże, *typha. Linn.*; *Boh.* palička; *Bosn.* scevar; *Ross.* палочникъ, Narrenkolbe, Wasserkolbe, korzeń ma knodowaty; a na wierzchu niesie pałki ciemnoszarawe gęste podługowate. *Syr.* 733. *Kluk. Rośl.* 2, 241. — §. 2) *Impr.* Pałka, łeb, łbisko, der Kopf, der Schädel. Ów łysak, co mu z figlów już wyprzała pałka. *Nar. Dz.* 3, 129. Jaki śmiały, że wlał w pałkę. *Teat.* 28. *b*, 14. (podpił sobie). Patrzcie go, szalona pałka! *Zabł. Dz.* 116. Ona coś ma minę szalonéj pałki. *Teat.* 52. *d*, 75. Dyabli mu pieprz sypią w nos po samę pałkę. *Pot. Jow.* 95. aż do mózgu, bis ins Hirn.

PAŁKI, a, ie, palny, zapalny, zapalisty, hitzig, erhitzend. Materya pałka, *phlogistica. Torz.* 34. Ołów ze śkłem topiąc, gdy mu doda *phlogisticum* czyli materyi pałkiej, oleju, sadzy, mydła, zostaje *regulus. Torz.* 252. Tu, gdzie się sączy podle méj siedliny, Postaw do źródła pałkiego Falerna. *Hor.* 1, 244.

PAŁKIERZ, a, *m.*, co w kotły bije, der Paukenschläger. *Tr.* *PAŁKONOSZEC, szca, *m.*; *Eccl.* дубинникъ, дубиноносецъ; maczugonoszec, der Keulenträger. PAŁKOWAĆ *intrans. niedok.*, u flisów pałkować, albo szybować, laskami pchać. *Magier. Mskr.* mit Stangen schieben, abstoßen, bey den Bootsleuten.

PALMA, y, *ż.*, drzewo palmowe, daktylowe; *Boh.* palma; *Sorab.* 1. bawmina; *Carn.* palmenu drevu; *Vind.* palma, palmavu drevu, palmavo drevo, zvjetje (cf. zvetna nedela = kwietna niedziela), jiva, muzovez, muzarovez, dotalnik, dotalnu drevu; *Rag.* póma; *Bosn.* palma, paoma, poma; *Ross. et Eccl.* ваія; *Graec.* βάιον; *Ross.* вайная недѣля tydzień przed kwietną niedzielą; *Eccl.* ваеносная недѣля kwietna niedziela; (cf. po *pączy chodzić. *Żarn. Post.* 50); *Ross.* пальмовое дерево; §. a) die Palme, der Palmbaum; z Łacińskiéj rzeczy od dłoni nazwana; także owoc ich daktyle od palców zwane. *Cresc.* 440. Palma rozłożysta z liściem ciemnistym. *Min. Ryt.* 3, 24. Palmy, znak zwycięstwa. *Rej. Ap.* 68; ztąd, że gdy palmę kto czym ciężkim nałoży, przecię pnie się ku górze, i ciężar nawet w górę dźwiga. *Budn. Apopht.* 7, 9. *Dar. Lot.* 10. Siegespalmen; (cf. wawrzyńce). Choć zasłużonym zostałem, kiedy szczęśliwym nie jestem, jest to być męczennikiem bez palmy. *Mon.* 65, 96. — §. b) *Palmy, daktyle, Datteln, Palmfrucht. Za słodkie pomagrany i palmy, chude jedzą suchary. *Tward. Wł.* 103. — §. Palma wodna, *ob.* Pałka ziele. Palma poziemna, *ob.* Palmiczka. — §. c) Palma, dłoń, miara wysokości etc., eine Hand breit, eine

Hand hoch. Trójnog trzy palmy wysokości mający. *Gaz. Nar.* 1, 19. PALMATKA, i, *ż.*, bijaczka płaska, szkolne narzędzie, którym żaków po dłoni biją; *Croat.* príchka; *Dal.* devesil, ein Instrument, womit die Kinder in den Schulen auf die flache Hand geschlagen werden, (das Signum). Do szkoły chodzić, palmatce ręki nadstawiać, pod posłuszeństwem być, *manum ferulae subducere. Mącz.*, (cf. patyczka). Palmatką biję, *Carn.* kersnem, kerzném; *Croat.* príchkam. PALMECZKA, i, *ż.*, rózga palmowa, ein Palmenzweig. Palma ciężar choć czuje, palmeczki jednak prostuje. *Dar. Lot.* 12; *Vind.* zvietnek, zvetna vejiza, palmova mladiza, palmovu vietje. PALMICZKA, i, *ż.*, palma poziemna, *palma humilis. Cn. Th.*, die Zwergpalme. PALMISTY, PALMOPŁODY, PALMORODNY, PALMORODY, a, e; *Sorab.* 1. bawminoyité; palmy rodzący, palmentragend. Arabia palmista, że się w niéj wiele palm i daktylów rodzi. *Otw. Ow.* 413. Kraj palmopłody. *Hul. Ow.* 154. Palmorodna Selino. *A. Kchan.* 85. PALMOWY, a, e; (*Boh.* palmowy; *Sorab.* 1. bawminané); Palmen-. Zwycięzcy rózgi palmowe w tryumfie nosili. *Budn. Apoc.* 7, 9, *not.* Palmowy owoc, *ob.* Daktyl. Palmowy ogród, *Sorab.* 1. bawminencza; *Rag.* pomiscte; *Bosn.* palmiscte.

PALNĄĆ, *f.* palnie *cz. jedntl. verbi* palić; §. a) wystrzelić, ognia dać; abfeuern, feuern, losbrennen. Jeśli ją gdzie zdybię, palnę jéj w łeb z mojéj ruśnicy. *Teat.* 51. *b*, 23. Jak do psa palnę. *Teat.* 9 *b*, 6. — §. b) Golnąć, *pacnąć, uderzyć nagle, gwałtownie; einen Hieb geben, einen Riß geben, hauen, loshauen, zuhauen. Wiem, że mu ją spłaszczę, Jak go palnę tą pięścią w wyuzdaną paszczę. *Tręb. S. M.* 91. W łeb mu palnął. *Gaz. Nar.* 2, 325. — *Imperat.* Pal-palnij! hau zu! (cf. palić, pal!). Bij, zabij tych łotrów, pal go w łeb kijem. *Boh. Kom.* 5, 193. Co hultaju! jeszcze nam przegrażasz, pal Maćku w skórę. *Teat.* 27, 112. — §. c) Gwałtownie, szybko co robić, poforsować, hastig und reißend etwas machen.

1. PALNIK, a, *m.*, ziele, bób kamienny, *anagyris*, Bohnenbaum, tyczna wyka, tyki z niego i pale dla podpierania latorośli winnych czynią. *Syr.* 791.

2. PALNIK, a, *m.*, *Carbone*, Kohlenstoff, piérwiastek czysty węgla, lub węgielny. *Mier. Mskr.* Kwas palniku, *acide carbonique*, Kohlensäure. *ib.* (*Ross.* пальникъ stępel broni, lontowa laska). PALNIKOWY, a, e, *carbure*, kohlig, nazwisko złączeń samego palniku z jakiemikolwiek ciałami, n. p. Palnikowe żelazo. *Mier. Mskr.* PALNY, a, e, palący, zapalający, od palenia, do palenia lub spalenia, Brenn-, brennend, zündend, brennbar; (*Sorab.* 1. palecżné popędliwy; *Boh.* paliwý *ardens*); *Ross.* палительный, горючий (cf. gorący), сгараемый; *Eccl.* попалителенъ, жегомый (*ob.* Żegać), жжительный. Wielki pożar wybuchnął z materyj najpalniejszych. *N. Pam.* 11, 171. Drzewo budowle i palne. *Pam.* 73, 214. Palne zwierciadło (*Vind.* sashaglivu, sbgajozhnu ogledalu). W wojsku Litewskim w czasie zgonu Alexandra, nie było palnéj broni. *Czack. Pr.* 1, 218. ogniowéj, ognistéj, Feuergewehr. PALONY, *ob.* Palić. PAŁOGŁOWIEC, PALIGŁOWIEC, wca, *m.*, szumiłeb, paliwoda, szalona pałka; einer, der den Schuß hat, ein Angeschossener. Rozum stracił ten paligłowiec. *Teat.* 8, 81. Z dzieci często hultaje, zbrodnie, pałogłówce. *Zabł. Zbb.* 75. *Pulp.* 7. *Mon.* 75, 590.

PALOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, opalować, *f.* opaluje *dok.*; §. a) pale bić, palami utwierdzać, Pfähle einschlagen. Palować winnicę. *Tr.* Winorośl, szyję łyczkiem związawszy, paluje ogrodnik. *Tol. Saut.* 99, (*ob.* Tykować). Palowanie, wbijanie palów, das Pfahleinschlagen. — §. b) Opalowanie, ogrodzenie palami, utwierdzenie z palów, das Pfahlwerk. — §. U flisów palować jest to, skończywszy ryzę, statek u pala uwiązać. *Magier. Mskr.* das Flußschiff an den Pfahl binden, cf. cumować. PALOWY, a, e, Pfahl-; Palowy most, na palach, *sublicius. Cn. Th.* eine Brücke auf Pfählen. *Warg. Wal.* 139.

PAŁUBA, y, *ż.*; (*Ross.* палуба das Schiffsverdeck, die Wagendecke); §. 1) zasłona, osłona wozowa, nakrycie; (cf. łub, kadłub); die Decke, Bedeckung, Wagendecke. Nie zagasi ognia tego pod ową pałubą. *Biel. S. N.* 35. — §. 2) *Pałub, *masc.*, kadłub, pniak, der Rumpf eines Baumes, der Stamm. Czołny z jesionowych wyrobiwszy pałubów, Dnieprem się puszczają. *Tward. Wł.* 62. — §. 3) [Stara złośliwa kobieta, ein altes Bettel 4]. Otoż dwie szalone pałuby! *Teat.* 34, 82. szalone pałki! verrückte Köpfe.

PALUCH, a, *m.*, *Augment.* - §. 1 a) palec, (paluszek *dem.*) ein großer, starker Finger. Leżą po ziemi tarcze, pałasze, obuchy, I przy odciętéj ręce umarłe paluchy. *Pot. Arg.* 424. — b) Obwinięcie palca, der Däumling, ein Fingerüberzug. *Tr.*; *Boh.* palečnik; *Vind.* pauzhnik, pauzhujak, — c) Krzyż u pałasza składa się z gifesu, tawki, wąsów, rękojeści, kapturka na rękojeści, i palucha. *Magier. Mskr.* der Däumling am Degengefäße. Paluch u krzyża od pałasza, służy do ochrony wielkiego palca. *Magier. Mskr.* — §. 2) *Botan.* Paluchy abo poźne sasanki, *Colchicum*, Zeitlose, Herbstblume. *Sienn.* 77. *et* 552; (cf. zimowit). PALUSZEK, szka, *m.*, *dem. nom.*, palec, das Fingerchen; *Boh.* prstek, prstjček; *Eccl. et Ross.* пальчикъ, перстикъ. Gdy chce różany uszczknąć kwiatuszek, Zadraśnie pulchny cierniem paluszek. *Zab.* 8, 358. *Kniaź.* Klepie mu paluszkami po wargach. *Zab.* 15, 194. *Nar.* Paluszek sobie igłą zakłóła. *Boh. Kom.* 2, 52. *Digitis extremis attingere*, paluszkami się dotknąć, t. j. bardzo mało czego skosztować. *Mącz.*, (cf. liznąć). PALUSZKOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, §. a) palcami igrać, n. p. cetno licho, das Fingerspiel spielen, mit den Fingern spielen. — §. b) Zręcznie palcami oszukiwać, grając w karty okpiwać, im Spielen Unterschleife machen, falsch spielen. PALUSZKOWNIK, a, *m.*, co w grze paluszkuje, ein falscher Spieler.

PAMFIL, a, *m.*, §. a) pewna gra w karty. *Tr.* ein gewisses Kartenspiel. — §. b) Wyżnik żołędny, der Eichelober. *Tr.*; *Boh.* filek, swršek. — §. c) Jakie podobieństwo między młodym a babą, między Pamfilem a Fukarową? *Petr. Ek.* 73. ?

PAMIĄTKA, i, *ż.*; (*Boh.* pamatka; *Vind.* spomin, spomenik, spomenitje, pomillenje, snamik, spominstvu, spomenishtvu, spominski obras, samerk, samerkanje; *Sorab.* 1. pamatkowstwo, pamatkowné czéych; *Ross.* памятникъ; *Etym.* *mnać, pomnąć); §. a) pamiątka czego, pamiętanie, pamięć czego; die Erinnerung, das Andenken, das Ge-

dächtniß einer Sache. Zostanie dar twéj szczodrobliwości w pamiątce. *Groch. W.* 604. Siostra Horacyusza, skora do pamiątki na swego przyszłego męża. *Warg. Wal.* 199. — §. b) Pamiątka, znak pamiątki czyjéj, wszelaka rzecz, która nas napomina z czego przeszłego, jako jest grób kamieniem położony, napis, tytuł, słup, księgi etc. *Mącz.*, Denkzeichen, Denkmal, Andenken. Pamiątki mają się zgadzać z rzeczą; jaka rzecz była, wesoła albo smętna, taka też i pamiątka ma być. *Hrbst. Nauk. O* 8 *b.* Na ciosanym marmurze wyryjecie nieszczęśliwą pamiątkę. *Zbil. Lam. B* 1. Ludzie u pamiątek umarłych naszych modlą się. *Zygr. Gon.* 65. Pamiątkę wieczną zostawić. *Cn. Ad.* 807. Pamiątkę czyją znieść. *ib.* 809. — §. c) Pamiątka, rzecz pamiętna, pamięci godna. *Cn. Th.*; etwas Denkwürdiges, ein Denkmal.

PAMIĘĆ, i, *ż.*; *Boh.* paměť; *Sorab.* 1. pomatk; *Ross.* память = pamięć; (*NB.* w innych dyalektach słowo to nie tak pamięć, jak raczéj rozum oznacza, n. p. *Carn.* pamét *intellectus*, *ratio*, (spomin, pomiu *memoria*); *Vind.* pamet, um, resum, vum, sastopnost, modrust = rozum, mądrość, (spomin, spomenik, pomiflenje, pamet = pamięć); *Croat.* pámet *ingenium*, *intellectus*; *Rag.* pamét, râzbor (*ob.* Rozbior), um *mens*, *ingenium*, (úspomena *memoria*, *ob.* Wspomnieć); *Slav.* pamet = rozum, (spomenaj = pamięć); *Bosn.* pamet *intellectus*, *mens*, *ingenium*; *memoria* pamet, spomina, spomena); pamięć, siła duszna, udziałane na nię wrażenia zachowująca i wspominająca, das Gedächtniß, eine Kraft der Seele. Gdy dusza rozsądek czyni o rzeczach, zowie się rozumem; gdy rozpamiętywa, zowie się pamięcią. *Sak. Dusz.* 67. Cała robota pamięci dosyłać rozumowi wyobrażenia śpiące, gdy ich potrzebuje. *Cyank. Log.* 25. Bierzże to sobie w pamięć, co dziś z tobą mówię. *Groch. W.* 552. *Falib. D* 1. (pamiętajże dobrze). Czego ma często słuchać człowiek młody, a co sobie ma w pamięć brać. *Kosz. Lor.* 10. Nauka potrzebuje pamięci, aby to, czegoby się kto uczył, w pamięć włożył; a iż dziatki młode bardzo czystéj są pamięci, dobra jest rzecz za młodu one do szkoły dać. *Glicz. Wych. I* 7 *b.* Dziecęcą pamięć przypomnieniem słowa ratują. *Gorn. Sen.* 395. Nienajgorszą pamięć mam, pamiętliwy jestem. *Cn. Ad.* 809. Wyszła mi rzecz z pamięci. *Radz. Dan.* 2, 5. es ist mir entfallen. Wybiła mi się z pamięci. *ib.* 8. Nie jest mi w pamięci, żebym to ziele kędykolwiek widział. *Syr.* 610. t. j. nie pamiętam, nie przypominam sobie, ich erinnere mich nicht. — Na pamięć, z pamięci, bez księgi, bez pisma, auswendig; *Boh.* nazpaměť, zpaměti; *Croat.* na pamet; *Slav.* na pamèt; *Ross.* наизусть; *Eccl.* наусть, на память, наизусть. Na pamięć się uczyć, auswendig lernen; *Rag.* pamtiti, pametovati, (*ob.* Pamiętać); *Ross.* твердить, твержу, твержду, дотвердить, дотверживать, вытвердить, вытверживать, cf. twierdzić. Nauczony na pamięć, auswendig gelernt; *Ross.* затверженный, наизустный. Wiela się wierszów na pamięć uczą. *Warg. Cez.* 136. Nauczyciel dzieciom na pamięć niczego nie naznaczy, czegoby im wprzód jaśnie nie wyłuszczył. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 52. Nie tak się przykrzy dzieciom przepisywanie, jak uczenie się na pamięć. *ib.* 54. das Auswendiglernen. To tak dobrze wiedziałem, jakbym się z pamięci onego nauczył. *Pilch. Sen. list.* 2, 182. Ja te rzeczy na pamięć umiem. *Teat.* 34, *b*, *G* 2. ich kann das auswendig, (cf. na palcach). — *Aliter:* Na pamięć = bez rozwagi, nie zastanawiając się, in den Tag hinein, unüberlegt. Odda się na pamięć plenipotentom. *Teat.* 19. *b*, 26. Żyć na pamięć. *Cn. Ad.* 386. (nie jąć się niczego). Nie mierząc, i na pamięć strzeliwszy, dobrze trafiłem. *Mon.* 74, 46. — *Similiter:* Bez pamięci, bez uwagi, zapamiętale, unüberlegt. Gada bez pamięci. *Niemc. P. P.* 4. Począł bez pamięci pieniądze garnąć na suknią, a nabrawszy co niemiara, zdechł z przerwania nie doszedłszy do domu. *Papr. Herb.* Język bez pamięci, tajemnicy nie strzyma. *Cn. Ad.* 323. Objadłszy się rozlicznych potraw bez pamięci, Wstaje nazajutrz ciężki i niezdrowy. *Hor. Sat.* 168. Spać mu się tak chciało bez pamięci, że na murawę cisnął się jak długi. *Zab.* 14, 241. *Szym.* — §. Pamięć, pamiętanie, pamiątka czego, die Erinnerung, das Andenken, das Gedächtniß. Ciężko utracić złego pamięć. *Teat.* 45. *b*, 86; złe się najdłużéj pamięta; (cf. *Eccl.* памятозлобіе, злопомненіе, зломнѣніе = mściwość; *Graec.* μνησικακία). Domy swe bardziéj niż Rzplitą na pamięci mają. *Falib. N* 2. więcéj pamiętają, w staraniu więcéj mają, sie sind mehr ihrer Häuser eingedenk, als .... Niech każdy ma szczęśliwość powszechną w pamięci, I miłość własną, kraju miłości poświęci. *Niemc. P. P.* 16. Ś. Jan, gdy do ciemnicy wsadzon był, mała pamięć była na naukę jego. *Biał. Post.* 40. poszła w niepamięć, sie kam ins Vergessen. Spuścił Febus Letejskie na wiedmę niepamięci, By jéj wykradł sekreta. *Bardz. Luk.* 77. zapomniałość, Vergessenheit. Szczególną utrapienia ulgą jest niepamięć. *Min. Ryt.* 4, 146. Amnestyą, t. j. niepamięć, i sobie zadał, i wszystkim, aby i imię rokoszu zginęło. *Birk. Zyg.* 20. — Ku wiecznéj pamięci, Gdy pamięć ludzka jest słaba, zaczym opatrzna rozstropność, sprawy wiecznéj pamięci godne, pisma świadectwem ku wiadomości potomstwa przywodzić. *Vol. Leg.* 2, 752. Prace godne nieugaszonéj pamięci ludzkiéj. *Falib. A* 1. Chęć, by imię swe umieścić w potomnéj pamięci. *Zab.* 12, 68. im Gedächtnisse der Nachwelt. Będę miała pamięć o tobie. *Teat.* 17, 48. staranie, ich werde an dich denken, für dich sorgen. O jéj życiu i potrzebach pamięć na siebie biorę. *Teat.* 47. *b.* ich nehme die Sorge auf mich. — §. Pamięć, myśl, uwaga, Sinn, Gedanke, Erwägung. Obmocnili nasi górę; sprawa ta poźno na pamięć nieprzyjacielowi wpadłszy, bardzo ich bolała; *re tardius animadversa. Krom.* 663. es war ihnen zu spät in den Sinn gekommen, eingefallen. Wiem ja jego imię, ale teraz mi nie przychodzi na pamięć, albo: nie przychodzi mi (*scil.* na pamięć), er fällt mir nicht ein. — Ta jedna pamięć, iż za prawdę cierpiemy, słodziła nam przykrości. *Stas. Num.* 2, 126. to wspomnienie, ta myśl, bloß der Gedanke, daß .... Przez pamięć na cnotliwego ojca, wylał wiele łez witając syna. *Zal. Test* 266. wegen Rückerrinnerung an den Vater. — Świętéj pamięci, *abbreviat.* = ś. p., gottseeligen Andenkens. Odszedł na lepszy żywot z tego świata, świę-

téj pamięci książę Zbaraski. *Birk. Zbar. A* 2. Świętéj pamięci nieboszczyk pan, umiał fortunę powiększyć. *Kras. Pod.* 2, 28. — *Pamięć, pamiątka, rzecz pamięci godna, pamiętna; ein Denkmal, ein Andenken, etwas Denkwürdiges. Nie żył, po kim piękna pamięć nie została. *Simon. Siel.* 58. — §. Za naszéj pamięci, za méj pamięci, to było abo nie było = mego czasu, wieku naszego, jakom żyw, jak pamiętam. *Cn. Th.* zu meiner Zeit, zu unserer Zeit. Wiesz Wc Pan, co to było za naszéj pamięci? *Niemc. P. P.* 21. Za ludzkiéj pamięci = póki ludzie na świecie, bey Menschengedenken. PAMIĘTAĆ, ał, a, *transit. niedok.*, Pamiętywać *częstl.*; *Boh.* pamatowati; *Slov.* památám; *Rag.* pamtiti, pametovati = uczyć się na pamięć, pametiti; *Bosn.* pametiti, pantiti, spomegnivatse; *Carn.* pominam, spuminiti, (pametújem, pametuvam = rozumuję); *Vind.* pametuvati, resumovati, modruvati, umiti, spomeniti, spounati, spominit, spumlat; *Croat.* pametiti, pamètim; *Dal.* pantim; *Ross.* памятовать, помниться; *Eccl.* помятьствовати, памяствую; pomnieć, w pamięci zachować, gedenken, im Gedächtniß behalten; (*opp.* zapomnieć). Pamiętać, jest rzecz w pamięć wrażoną zachować. *Pilch. Sen. list.* 272. Kto szczérze kocha, lekko urazy pamięta. *Teat.* 43, *b*, 46. Obrażony pamięta. *Cn. Ad.* 159. (cf. *Eccl.* злопамяствовати mściwym być). Mój bracie, niech ci tego Pan Bóg nie pamięta, ale bijesz z przyciskiem. *Zabl. Amf.* 19. niech ci bóg odpuści, Gott verzeih dirs. Panie jéj nie pamiętaj. *Teat.* 18, 9. — *Passive:* Długo się źle pamięta. *Cn. Ad.* 159. das Böse wird nicht so bald vergessen, bleibt lange im Gedächtnisse, im Andenken. Najkrócéj się dobre pamięta. *Stas. Num.* 1, 136. Długo się dobre pamięta, a złe jeszcze dłużéj. *Rys. Ad.* 9. (obrazę wszyscy długo pomniemy, a dobrodziejstwa wnet zapomniemy). — Pamiętaj = nie zapominaj, nie opuszczaj, sey eingedenk, vergiß nicht. Jeżeli bogowie udarują cię szczęściem, pamiętaj donieść mi o tym. *Stas. Num.* 1, 41. Pamiętajże! *Cn. Th.*, vergiß nicht. — *Fig. tr.* Już dwa wieki pamiętał ten kapelusz stary. *Zab.* 12, 73. przetrwał, er hat zwey Jahrhunderte durchlebt. — §. Pamiętać na co, nie zapominać o czym, baczność, wzgląd mieć na co, (Obrb. auf etwas denken), einer Sache gedenken, ihrer eingedenk seyn, sie nicht aus dem Gedächtnisse lassen. Pamiętam ja na świętość obowiązków moich. *Gaz. Nar.* 1, 199. St. Aug. Czemu na boga, na duszę twoję, na bliźniego, na majestat królewski, na zakon przyrodzony i boski, nie pamiętasz! *Sk. Żyw.* 1, 287. Poganie nie tylko czasu nieszczęścia na bogi pamiętywali; ale też i czasu szczęścia. *Kosz. Lor.* 159 *b*. Bogaczu na ubogie pamiętaj. *Cn. Ad.* 33. Drugim daj, a na się pamiętaj. *Cn. Ad.* 1136. — §. *Recipr.* Pamiętać się, *domi est animus. Macz*; przy sobie być. *Cn. Th.*; bey Sinnen seyn. Dobrzy przełożeni nie potrzebują napominacza; bo się sami pamiętają, co powinni. *Kosz. Lor.* 16. sami sobie przypominają; (cf. upamiętać się). PAMIĘTLIWY, a e, (*oppos.* zapamiętliwy); *Boh.* pomětliwy; *Sorab.* 1. pomatkliwé; *Croat.* pamètlyiv; *Eccl.* воспоминательный; *Ross.* памятливый; a) dobrej pamięci, pamiętny; ein gutes Gedächtniß habend, nicht vergeßlich. Młody wiek jest pamiętliwy, zwłaszcza złych rzeczy. *Petr. Ek.* 99. Bydlęta pamiętliwe same się wracają do domu. *Otw. Ow.* 433. *Gorn. Sen.* 249. Któż tak gruby i nie pamiętliwy będzie, żeby tego nie pamiętał? *W. Post. W.* 2, 253. Niepamiętliwy, niepamiętający. *Cn. Th.* 512. — §. Skorom mdłemi przejrzał kęs oczami, Które był zaćmił cień niepamiętliwy. *P. Kchan. Jer.* 204. pamięć odejmujący, przytomności pozbawiający, sinnenberaubend. Z pod kamienia Zdrój niepamiętliwego wypada strumienia. *Otw. Ow.* 457. (*Lethe*). — b) Pamiętliwy czego, pamiętający, pomniący na co, einer Sache eingedenk. Dusze wszystkie łask swoich pamiętliwe. *Petr. Hor. R* 2 *b*. Urazy dawnej pamiętliwy. *Otw. Ow.* 578. Z marmuru dom wystawiasz ku niebu, Niepamiętliwy swojego pogrzebu. *Petr. Hor.* 2 *C* 4. Bądźże lepszéj myśli ludu boży, pamiętliwy Izraelu. 1 *Leop. Bar.* 4, 5. PAMIĘTNICA, y, *ż.*; *Boh.* pamětnice; pamiętająca, w pamięci zachowująca, die etwas gedenkt, im Gedächtnisse erhält. Historya jest pamiętnicą zasług, podżogą cnoty, hamulcem niecnoty. *Błaż. ded.* Królowa Elżbieta, chociaż to 80 lat pamiętnica, a wżdy tańce lubiła. *Krom.* 380, chociaż już 80 lat pamiętała, eine 80jährige Matrone. PAMIĘTNIK, a, *m.*; *Boh.* pamětnik; *Croat.* pamètnik, pametitel *memorator*; a) który co pamięta, der eingedenk ist, der etwas gedenkt. Śmiercią Pańską odkupieni jesteśmy; tej rzeczy pamiętnikami będąc.... *Zygr. Gon.* 283. (*memores*). Co do świętych, zachowania ich cnot pamiętnikami mamy być, *memores. ib.* 389. (*Eccl.* злопамятникъ; *Graec.* μνησίκακος, *mali recordator*). — §. Pamiętnik, spółczesny świadek, der etwas gedenkt, ein gleichzeitiger Zeuge einer vergangnen Sache. Warnę Dionyzopolem, starodawni pamiętnicy nazywali, *veteres. Krom.* 565. Żyją jeszcze pamiętnicy, którzy iż to tak było, zeznają. *Krom.* 576. Przywodzili na pamięć pamiętnicy dawniejsi, jako Krzyżacy z naszemi nieprzyjaciołami częstokroć się zwierali, *seniores. ib.* 595. Starajmyż się, żeby nam nietylko teraz, ale i potym potomni pamiętnicy, mieli za co dziękować. *Birk. Zam.* 30. t. j. potomność, die Nachwelt. Pamiętnika niemasz, aby tak głęboko nieprzyjaciel zaszedł jak teraz. *Falib. U* 2. niemasz śladu, niemasz przykładu; man hat davon keine Spur, niemand weiß sich zu erinnern. Pamiętnik nie był, żeby kto z ludzi kiedyś przebył Bełt sankami. *Tward. W. D.* 2, 246. — b) Pamiętnik, pamiątka, das Denkmal, Andenken; *Ross.* памятникъ. Piramidy Egiptskie, te czczej chwały pamiętniki. *Stas. Buff.* 177. Przeglądając pamiętniki starożytności, które mamy z napisów kolumn i metalów zebrane. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 26. — c) Pamiętnik; *plur.* pamiętniki, książki pamiętne, Gedenkbuch, Tagebuch; *Ross.* памятная книга, памятнописная книга, записки; (памятцо książeczka z imionami umarłych krewnych, które czytają przy mszy). Poszło to na sprosną lichwę chcieć to karbować albo kłaść na pamiętnik, co się dla kogo uczyniło dobrego. *Gorn. Sen.* 12. Pamiętnik lekarski. *Perz. Lek.* 333. Traf taki godny w pamiętnik iść do kalendarza. *Teat.* 42. *c*, 4. Czytamy to w pamiętnikach Paryzkich, *memoires. Pam.* 85, 1, 315. — §. Pamiętnik polityczny i historyczny przypadków, ustaw,

osób, miejsc i pism, wiek nasz szczególniéj interesujących; w Warsz. 1782 etc., (*Świtkowsk.*). Memoires. (Ganił tytuł *Pamiętnika X. Wyrwicz*, w osobném pisemku; pod tytułem: Pamiętnikowi historycznemu i politycznemu pro memoria). Najpierwszy Francuz Salo 1665 wszczął pamiętnik czyli dziennik uczonych, *Journal des savans. Kras. List.* 49. Denis Francuz wszczął 1672 pamiętnik o naukach i kunsztach. *ib.* PAMIĘTNOŚĆ, ści, *ż.*, zdolność pamiętania, pamięć dobra, gutes Gedächtniß, Gedächtnißfähigkeit; (*Bosn.* spametnost, mudrost, razum; *Vind.* pametnost, modrust, spominost, permiſlenost, vglavóvsetnost, vanzhovitnost, vanzhajozhnost; *Ross.* памятливость). — *§.* Pamiętność, godność pamięci, die Denkwürdigkeit; *Ross.* достопамятность. PAMIĘTNY, a, e, PAMIĘTNIE, PAMIĘTNO *adverb.*; *Boh.* pamětnj; *Sorab.* 1. pomatkowné, wopominacžné; *Ross.* памятный; a) pamięci służący, dem Gedächtniß dienend. (*Vind.* pameten *prudens*; *Carn.* pametn *sapiens*; *Croat.* pameten, szpamèten, zpamèten *intelligens*, *prudens*, pamètlyiv *memor*; *Rag.* pametan *ingeniosus*, pametni *mentalis*; *Slav.* pametan = rozumny; *Bosn.* pametan, spametan *ingeniosus*, *prudens*). Lekarstwo pamiętne, to jest pamięci pomocne. *Tr.* Książki pamiętne, pamiętniki, Gedächtnißbücher, Tagebücher, Denkschriften; *Boh.* pamětnj knjžka. Sumnienie jest pamiętne książki od natury każdemu dane, w które przeszłe sprawy wpisano, teraźniejsze wpisują, przyszłe wpisować będą. *Psalmod.* 84. Dąb sam tylko jeden był stojący, Wielką liczbę na sobie obwiązek noszący, I tabliczek pamiętnych, *ex voto datis. Otw. Ow.* 336. Pisma pamiętne, suppliki etc. *Wyrw. Geogr.* 557. (*pro memoria*). — Pamiętne *substant.*; = pamiątka po czym, abo po kim, ein Andenken, *mnemosynon. Cn. Th.* (*ob.* Niezabudesz). Apostoł mówi przez podobieństwo, aby nam włożył tym snadniéj w *pamiętne, powinność naszę chrześciańską *Gil. Post.* 2 *b.* (żeby ją nam w pamięć wrazić). Pamiętne zowią tę płacę, która zwykła być sędziemu, gdy którą rzecz skazował, dawana. *Herb. Stat.* 403. *Vol. Leg.* 1, 22, (*ob.* Czesne), ein Andenken, ein Geschenk für den Richter. Pamiętne podsędkowe. *Tarn. Ust.* 20. Sędzia sobie dobrze czyni i ludziom; iż sobie pamiętnego bobrów i liszek nabierze, ludziom, iż krzywdy rozsądzi. *Rej. Zw.* 94 *b.* Pamiętne, kartka pamiętna, pamiętnik, ein Gedenkzettel, Erinnerungszettel, *Boh.* pamatný list. Na pamiętnym spisane sprawiłem sprawy. *Tr.* — *Transl.* Pamiętne komu dać *in malam partem*, wybić mu skórę, dać mu się znać. *Cn. Th.* einem (mit den Stocke) einen Denkzettel geben. Karanie takie zowią napomnieniem, albo pamiętnym, gdy jakoby pokutę dawają dla polepszenia. *Kosz. Lor.* 140. — b) *Activ.* Pamiętny, pamiętliwy, pamiętający, eingedenk; *Vind.* spomliu, spomenitliu, spomeniten, spomenezhen, spounajozh, spumleozh, pameten, nesabeozh, vglavovseten; *Rag.* pomni; *Bosn.* pomon, pomgniv; *Ros.* памятливый. Niepamiętny, niepamiętający, niepamiętliwy. *Cn. Th.* 512; (cf. pamiętliwy). Uznasz skutkiem, żem jest i wdzięczny i razem pamiętny. *Teat.* 42. *d, B.* Pamiętny na złe, *odii tenax. Cn. Th.* Pamiętno mi to będzie, będę tego wdzięczen. *Cn. Th.* Stateczny i pamiętny żywot prowadzić. *Star. Ref.* 76, t. j. baczny, rozsądny, wohlbedächtig, (cf. pamiętać na co). Zakochał się bezpamiętnie. *Teat.* 41. *c*, 306; (cf. bez pamięci, bez granic, do stracenia przytomności, szalenie, rasend verliebt). Na regestrzyk kréski przypisował dyscyplinom, aby liczby dociągnął tym pamiętniej. *Birk. Sk.* 23. tym pewniej, tym nieuchybniej, nieomylniej, um sich nicht zu verrechnen. — c) *Passive:* Pamiętny, którego pamiętają, dessen man gedenkt, erinnerlich. Niepamiętny, niepomny, pamiętnika niemasz, dawny. *Cn. Th.* 512. Sławna ta potyczka, i ledwo kiedy w dziejach Polskich pamiętna. *Nar. Hst.* 142. (podobnej nie pamiętają). — *§. Activ.* Niepamiętny, pamięci pozbawiający, des Gedächtnisses beraubend. Nie zyszczesz duszy, która dotkła raz napoju Niepamiętnego zdroju. *J. Kchan. Dz.* 239. (*Lethe*). — *§.* Pamiętny, pamięci godny, denkwürdig; *Vind.* spominski, spomenja vrieden, spomina vrieden, popomlenja vrieden; *Ross.* достопамятный, примѣчательный, замѣчательный; *Eccl.* помнительный. Pamiętna do najpoźniejszych wieków, konstytucya 3go maja. *Gar. Nar.* 1, 223. Dość jest pamiętnym, o kim uszczęśliwieni zapomnieć nie mogą. *ib.* 1, 300. Pamiętno abo pamiętnego co uczynić, pamiątkę zostawić. *Cn. Th.* PAMIĘTYWAĆ, *ob.* Pamiętać.

*PAMPUCH, *PANPUCH, a, *m.*, 1) pączek maślany, z *Niem.* der Pfannkuchen, Krapfen; *Sorab.* 2. pampuch, pampuk, pamkuk; *Boh.* koblicha, koblížka; *Carn.* krófi, dashzheze; *Vind.* krap, shakrap, fanzout, shakrapizh, fanzoutiſh; *Slav.* cicvara; *Croat.* fanyek, rítes; *Hung.* rétisbéles; *Ross.* лепеха, лепешка, лепешечка, блинъ, блинокъ. Jeżeli kto kołacze lubi i pampuchy, Po co sięga do barszcza, po co i do juchy? *Pot. Jow.* 2, 2. Ów, co go pieszczone Włoskie kortezany wychowały w pampuchach, nie zniesie tego niewczasu z nami. *Star. Vot.* 6 *b.* Biały, rumiany, jako panpuch tłusty. *Pot. Arg.* 642. (jak pączek w maśle). — 2. Pękacz, brzuchaty, ein dicker Wanst. *Tr.*

PAMROCZNY, PAMROK, *ob.* Pomroczny, Pomrok.

PAMROWIE, *ob.* Pomrowie.

PAMUŁA, *ob.* Famuła; cf. galas, panata.

1. PAN a, *m.*, *Dat.* panu, *Vocat.* panie; *plur.* panowie; — *Boh.* pan; *Slov.* pán; (*Sorab.* 1. pan = baron; wielki pan); *Sorab.* 1. *et* 2. knes = pan, (cf. kniaź); *Carn.* gospud = pan; (gospodar *pater familias*, *ob.* Gospodarz; shupân = wójt, cf. żupan); *Vind.* gospud, gospodar = pan; (k'span *socius*; cf. jespan; cf. Gespann; cf. *Ital.* compagno; *Vind.* shuppan *praetor*); *Croat.* gozpan, goszpan, gospodin, dumo; (cf. spán 1. *villicus*, 2. *comes*, *comitatus*; cf. bán *gubernator Slavoniae*, *Croatiae*, *Illyriae et regnorum Hungariae annexorum*; *prorex Slavoniae*, *Croatiae et Dalmatiae*, *f.* banicza; *ob.* Ban, banat, bański; cf. knéz; szada vszaki goszpodichich imenujesze *dominus*, à ù sztaronegdasnye vrême szamo groffi piszaliszusze y zvali knezi; (= kniez w Kroacyi dziś tyle co u nas pan, dawniéj tyle co hrabia); *Dal.* goszpoditel, dúm (*Lat.* dominus; *Hisp.* don), gospodar; *Hung.* ban, (ispan *villicus*); *Bosn.* gospodar, gospodin *dominus*, bàn *banus*, *prorex*; *Slav.*

gospodin, gospodar, (w Slawońsk. gospodine grzeczniéj się mówi, niż gozpodàru = panie!);| *Rag.* gospodâr, gospâr, gospodin, knéz; (bân *princeps*); *Ross.* господинъ, государь, *vulg.* панъ; *Eccl.* жоупанъ, владыка, господинъ; cf. *Gothic.* fan, fana; *Graec.* πάνν. *Durich.* 1, 130. *et* 257. cf. *Ger.* Gespan; *Lat. med.* hispanus; 1) der Herr; pan czyj abo nad czym, *obsol.* pan komu; (*oppos.* sługa, niewolnik, poddany, służacy); der Herr, im Gegensatz des Knechts, des Sclaven, des Unterthanen, des Dieners. Przodkowie nasi z panów wszelką nienawiść, a z sług wszelką zelżywość otarli, zowiąc pana ojcem czeladki, *pater familias*, a sług domownikami. *Pilch. Sen. list.* 354. Jaki pan, taki sługa. *Boh. Kom.* 4, 18. Jaki pan, taki kram; *ad exemplum regis, totus componitur orbis. Falib. E* 2. *Slov.* Gaki pan, taki krám; gací paní, tákokowi poddaní; mnich tak odpoweda, gako mu opat spiwa. *Croat.* Riba iz glave szmerdi; *in vulgus manant exempla regentium.* Gdy się pan śmieje, i dwór wesoły. *Groch. W.* 554. Pan dobry za ojca stoi. *Cn. Ad.* 810. Pan który się sługi boi, Ten za niewolnika stoi. *ib.* 811. Kazał pan, musiał sam. *Cn. Ad.* 333. (równyś pan, posłużysz sobie sam). (*Slov.* Ne biwa dobre, keď šafár swého pána uči; cf. jajko mędrsze od kokoszy). Pan szczodrobliwy, sługa życzliwy. *ib.* 812. Pana sobie jakiego chce sługa uczyni *ib.* 812. Nie chcę uczyć się, jak to panów odmieniać. *Teat.* 19, 89. (służby odmieniać; cf. kamień często poruszany). Mamli pod panem mieć jeszcze panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę z tego domu. *Teat.* 19. *b*, 42. Chłop ma i panu robić, i czynsz i podatki oddawać. *Star. Ryc.* 20. Poddanym z panem trudna bywa wojna. *Biel.* 693. *Vind.* Vifoki gospudi, veliki obeti; *Croat.* kay goszpodar obechuju, podlosniki izplachuju = co panowie obiecują, poddani płacą. (*Slov.* Kdě sa páni zwadá, musa sa sedláci za wlasi ruwať; gdy się panowie wadzą, na poddanych włosy trzeszczą). Przy obiedzie pierwéj ze dwa trunki piwa wypić, potym zaś winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. (lepsze na gorsze). Panie mój, to największy tytuł u swobodnych. *J. Kchan. Dz.* 29; *Ross.* сударикъ, сударчикъ, сударь. Człowiek światu temu jest panem i gospodarzem. *Sk. Kaz.* 5. Lenny pan, *ob.* Lenny, der Lehnsherr. Panowie celni, przedni w Rzeczypospolitej; *proceres, optimates. Cn. Th.*, *Bosn.* gospoda, vlasteli, (*ob.* Właściciel, *ob.* Władzca); *Croat.* goszpoda; *Dal.* goszpodo; *Ross.* вельможи. Król. Jmść P. N. M. = Pan Nasz Miłościwy. *Gaz. Nar.* 138, der König unser allergnädigster Herr. Najjaśniejszy Pan = Król Jegomość. Król panem zwierzchnym (Oberherr) jest wszystkiego, a przecięż tego wszystkiego, czego król panem jest, właśni dzierżawce są, i każda rzecz ma swego pana. *Gorn. Sen.* 508. Pan, potentat, monarcha, jedynowładzca, der Monarch. Nie może się żaden pan prawdziwie potężnym zwać, który nie jest panem tak morza jako i ziemi. *Kłok. Turk.* 247. — Pan = król, der Herr, der König. Pana naszego i wojska jego, krzep' łaską twoją. *Birk. Kant. C* 4 *b.* — §. Bóg, pan nad pany. *Groch. W.* Gott, Herr aller Herren. Tyś Boże panem jest wszystkim narodom. *Sk. Kaz.* 2. Pana nad pany błagał darami. *Suszyc. Pieśn. D* 4. Panie Boże im odpuść. *Paszk. Dz.* 71. Pan = Bóg, der Herr = Gott; *Boh.* hospodin; *Ross.* господь, самогосподъ, господъ, господей, вседержитель, вседержецъ. Już też panie odpuść, moja matulu, sami nie wiecie co gadacie. *Teat.* 14. *d*, 5. Panie odpuść grzechy. *Teat.* 33. *d*, 20. Hospodi pomiłuy, t. j. Panie zmiłuj się. *Pim. Kam.* 106. Niech sobie jedzie z panem bogiem. *Boh. Kom.* 1, 362, in Gottes Namen. Siedmiudziesiąt tłumaczów wszędzie imię Boże Jehowa wyrazili Pan. *Kat. Gd.* 68. — W Nowym testamencie Chrystus Pan = Pan, der Herr, Christus der Herr. Praca wasza nie jest próżna w panie. *Biał. Post.* 274. Da-li Pan. *Zab.* 9, 322. (da-li Bóg), wahrhaftig, Gott straf mich. — §. Pan wielki, mocarz, pan, ein großer Herr, ein Großer; *Sorab.* 1. pan, wulkofcźnik; *Ross.* вельможа, господинъ; *Eccl.* сановитъ, человѣкъ знатнаго чина, господинъ, болѧринъ, вельможа. Chciałem być panem, i wpadłem w biedę. *Boh. Kom.* 2, 455. Mieszczanin żyjąc z rąk prace, Jak Pan stawiać chce pałace. *Jak. Baj.* 10. Jeśliś pan, chowaj sługi. *Rys. Ad.* 18. Wszyscy na świecie panami być nie mogą. *Pot. Jow.* 59. *Slov.* Ga pán, ti pán, kdo budě swině pásť? ne móžu wšěcci pani biť! Panowie jak chcą, ubodzy jak mogą. *Cn. Ad.* 818. (według stawu grobla; piędzią się mierzyć; cf. *Ross.* повелитель pan, panujący; cf. po swojej woli). Ledwo wie, że żyje, już wiedzieć zaczyna, że pan, że Jegomość Dobrodziej. *Mon.* 65, 87. Panowie nic nie robią, a dobrze się mają, A chłopkowie zaś robiąc na onych wzdychają. *Cn. Ad.* 819. Zawsze pan bogaty. *Jeż. Ek. E* 2. Panom się wszystko powodzi, zawsze kostka dobrze padnie; wszystko się im zejdzie. *Birk. Zyg.* 56. *Cn. Ad.* 817. (bąk się przebije). Panom wielkim nie trzeba nauki. *Cn. Ad.* 813. (bogatemu nie trzeba rozumu). Panom wielkim nauki trzeba. *ib.* 814. Kresus pan był w skarby i w złoto, ale nie w rozum. *Glicz. Wych. F* 4. Pan ubogiego gdy szanuje, już pewnie coś u niego czuje. *Cn. Ad.* 811. Niedarmo chłopka pan częstuje, Dobrze to nędznik wnet poczuje. *ib.* Pan z nędznika ciężki. *ib.* 812. (*Croat.* Chuvay od nosa ostroga, Jos boly od musa chasztnoga; *aliter* Goszpon od pluga, ostraje kuga; *asperius nihil est humili, cum surgit in altum;* sowa gdy zjastrzębieje, wyżej niż sokoł chce latać). Panom trudno prawdę mówić. *ib.* 816. *Carn.* Z velikum gazpodum sze né shaliti, (nie żartować); *Slov.* není dobre, z welkimi pani čeresně gedáwať. Panów wielkich przyjaciele liczmany, kostki. *ib.* 817. Panowie na swoich komisarzów się spuszczają, a ci sami panami się robią. *Teat.* 52. *c*, 16. W jesieni obrachuj dochód wszystek, tak panie, jako i chudy. *Zaw. Gosp.* Pan każdy dobrą radą stoi. *Rys. Ad.* 54. W karczmie, w łaźni, w młynie, i w kościele, nie znać pana. *Rys. Ad.* 73. — *Slov.* Mus ge weliki pán; mus jest wielki pan. — Grosz pan od roku do roku. *Jag. Gr. A b.* Włosi chleb zowią panem. *Dwor. D* 4 (cf. *Lat.* panis). Ten panem zdaniem moim, Kto przestał na swoim. *J. Kchan. Dz.* 206. Kto sam sobie nie

panuje, nie godzien, aby go panem zwano. *Modrz. Baz.* 68. Który przystaje karaniu, ten jest panem serca swego. 3 *Leop. Prov.* 15, 32. (włodarzem serca swego. 1 *Leop.*). Tego największym można nazwać panem, Kto jest od wszystkich czczonym i kochanym. *Zab.* 16, 142. — Pan z panów = familiant, *ojczyc; von großer Abkunft, ein gar sehr vornehmer Herr von uraltem Geschlecht, ein 16 Ahnen Herr. Jeżeli kogo wynosząc mówimy; pan z panów, słuszniejby mówić pan z chłopów. *Leszcz. Gl.* 100. Często przytrafia się być niewolnikiem temu, co był pan z panów. *Petr. Ek.* 113. Inaczéj przecię o panach z panów rozumieć się godzi. *Mon.* 69, 580. Człowiek ludzki, dziwnie każdemu układny, hojny, wspaniały, jako pan z panów. *Boter. A* 4. Jan Tęczyński, będąc pan z panów, *gradum magisterii* dosługował się, a mistrzem, (*magister*) w Krakowie został. *Papr. Gn.* 1200. - 1. To pan jaśnie wielmożny, jaśnie oświecony, To pan z panów, u niego mitry i korony Inwentarskie narzędzia. *Kras. W.* 40. *Opal. Sat.* 150. — §. Pan, właściciel, der Eigenthümer, der Herr. Życia swego i śmierci nie jest człek panem, ale przyrodzenie. *Pilch. Sall.* 330. *Slov.* Každa wec za swogim pánom kriči, wec cudzá k panu swému wolá; kradzież wraca się do pana swego. Rozmaicie zatrudniony, nie jest panem swego czasu. *Teat.* 26. *c*, 29. Każdy w swym domu pan. *Cn. Ad.* 271. A jestli pan doma? choć chłopek, rzemieślnik. *Cn. Th.* *Ross.* хозяинъ. — §. Sobie pan, niedependujący, niezawisły, sein eigner Herr; *Carn.* samsvoj; *Vind.* samsvoi, svoinik, svojovolnik, bresgospuden, lastni gospud; *Eccl.* самочинникъ, свободникъ, (*ob.* Swobodny). Być sobie panem *Ross.* самочинствовать. Wdowa sobie pan. *Rys. Ad.* 71. Ptaszek sobie pan, jak z gniazda wyleci. *Morszt.* 74. *Anarchos*, sobie pan, lóżny. *Mącz.* — §. Pan = małżonek. *Cn. Th.* 664. der Eheherr. — §. Pan młody, oblubieniec, nowożeniec. *Sax. Porz.* 132, (cf. panna młoda), der Bräutigam, (der neue Ehemann). *Boh.* chot, ženich; *Slov.* ženích, mladoženich; *Sorab.* 1. nawožena; *Sorab.* 2. nawožöna; *Carn.* shenen; *Vind.* shenin, shenim; *Croat.* zaruchnik; *Rag.* mladoxègna; *Bosn.* mladosgagna; *Slav.* zarucsnik, mladoxenja; *Ross.* обручникъ, женихъ. Tuszą sobie rodzice, iż z pana młodego, Coś iście w krótkim czasie będzie osobnego. *Rej. Wiz.* 90. *Novus maritus*, młody pan. *Mącz.* Rad pan młody i czeka dnia naznaczonego, Szczęśliwym się mianując z małżeństwa przyszłego. *Groch. W.* 273. Ja rozumiałem się tu być panem młodym, a ja widzę muszę tylko przestać na swacie. *Teat.* 32, 102. Kolana gdy kogo z chodu bolą, albo że długo będzie panem młodym w nocy, lekarstwo. *Haur. Sk.* 348. — §. Pan *titulus*, Herr. A wieszże mój panie, że się naostatek i gniewać będę? *Teat.* 52. *c*, 50. Panie bracie, panie szwagrze. *Cn. Ad.* 812. U dawnych Polaków najpierwszy był tytuł: bracie! Poczekawszy trochę, przydano: panie bracie. Powiększono potym i mówiono, mości panie bracie. *Mon.* 67, 460. Twierdzą, że szlachta w Polszcze, Prussach, Litwie, owszem u Słowieńskich wszystkich narodów, zwali się *supani, bardzo dawnych czasów; u Czechów i Węgrów ispan, rządca hrabstwa, prowincyi; ztąd Polacy się honorują: jes pan brat. *Chmiel.* 1, 369. Ociec nie ma mówić: idźcie tam panie synu, ale po prostu: idź synu; boby dał znać, jakoby sobie równemu rozkazował, nie sobie poddanemu. *Petr. Ek.* 96. Panowie radni. *Budn. Ps.* 119, 24. Przyzwał Absalon Achitofela, radnego pana Dawidowego 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 12. (radzcę). Jaki pan mąż, podobnaż pani żona. *Teat.* 24. *b*, 33. Panowie żydzi dobrą monetę nam wykradli. *Falib. R.* *Monsieur* w Francuzczyznie, toż co mci panie. *Kras. Pod.* 2, 111. Ale Mości Panie! *Teat.* 24, 91. Zdrów Wac Mość Pan żartuj. *Teat.* 30. *c*, 32. JMĆ Pan, Jego Mość Pan; Pan Dobrodziéj, Wielmożny Pan; Jaśnie Wielmożny Pan; *vid. sub his vocibus.* Wasindziej, asindziej, *in vulgari sermone* = Wac Pan Dobrodziej. — *Observ.* 1) Pan *incompatibile est cum voce* ksiądz; *quanquam gallice* monsieur l'abbé; *Germ.* geistliche Herr, Herr Geistliche; *similiter* ksiądz kaznodzieja, *non* pan, *Germ.* Herr Prediger. *Dicimus etiam* książę pan, *sed non*, pan książe. — 2. Pan, *cum secunda vel tertia persona Verbi*, *summam exprimunt loquentis humilitatem vel lepiditatem.* Jeżeli pan pozwoli; niech pan będzie łaskaw; jeżeli pan pozwolisz; bądź panie łaskaw. — §. Za panie bracie z kim być = brat a brat, poufale z nim żyć; in Brüderschaft mit einem leben, sehr vertraut (familiär) mit ihm seyn. Lampart za panie bracie żył ze lwem. *Jabł. Ez.* 112. Na łące jednej za panie bracie żółw' mieszkał z kaczkami. *Jabł. Ez.* 154. On za panie brat, z Jegomością. *Jak. Baj.* 253. Nie chcę z górnemi być za panie bracie. *Kras. Mysz.* 52. — 2. *Elliptice*: Kasztelanów pospolicie κατ' ἐξοχὴν nazywamy panami, na przykład: pan Poznański, der Castellan von Posen, pan Wojnicki, von Woinicz ꝛc. *Nies.* 1, 102. (cf. kasztelan). Kasztelan, abo raczej czemuż Jegomości Brać honor, pan Krakowski tu położył kości. *Pot. Jow.* 50. Spytek Jordan, kasztelan Krakowski, mówiąc o doległościach wielkich urzędów, dodał; co sobie Spytek nagotował, to pan Krakowski zje. *J. Kchan. Frag.* 3. (tytuł wielki, dochód mały). Żaden do Króla nie chodził jedno wezwany; sam tylko pan Krakowski, bo tak Jana Tarnowskiego po ojcu na on czas zwano, był wyjęty. *Orzech. Tar.* 22. Widziałem to drzewko w sadach u Jego Mość pana Krakowskiego na Tarnowie. *Urzęd.* 322; (cf. pani, cf. panna *ellipt.*). — §. Chodkiewicz panem Żmudzkim został. *Birk. Chodk.* 2. (starostą generalnym Żmudzkim). — §. Pan = pan poseł, der Herr Landbote. Skończywszy swój głos Jegomość pan Lubelski, projekt swój do laski podał. *Dyar. Grod.* 487. Projekt pana Warszawskiego (Szamockiego). *Gaz. Nar.* 1, 27. — 3) W szachach: Pan = król. *J. Kchan. Dz.* 90, der König im Schachspiele.

Pochodz. *panek*, *niedopanek*, *półpanek*, *panię*, *paniątko*, *panic*, *panicz*, *panisko*, *panosko*, *paniczy*, *paniczkować*, *panięcy*; *pani*, *panna*, *panienka*, *pannin*, *panieński*, *panieństwo*; *pańskość*, *pański*, *państwo*; *panosza*, *sponoszały*, *panoszyć*; *pańszczyzna*, *państwowy*, *panowy*, *panować*, *panowanie*, *spółpanowanie*, *panuś*; *opanować*, *panuchniczek*; *wspaniały*, *wspaniałość*.

2. PAN, a, *m.* bożek gór, i hodowania bydła, der heidnische Gott Pan; *Boh.* Plodota; *Carn.* Travnèpân.

'PANACHIDA, y, *ż.*, *Ross. et Eccl.* панихида [skrócony parastas, lub exekwialny pogrzeb 2], zaduszna msza, die Seelenmesse, das Todtenamt. U nas świec do cerkwi i prosphor nie noszą, panachid, t. j. wspominania umarłych nie odprawują. *Sow.* 79.

PANAK, u, *m.*, z *Grec.* πανάξ, ziele, wielosił, stosił, leczywrzód. *Syr.* 226. *et* 234. *et* 235, Panarkraut, *Laserpitium Chironium Linn.* PANAKOWY, a, e, n. p. Panakowy sok, *opopanax. Krup.* 5, 136, Heilwurzgummi, Panarsaft, Panargummi.

PANATA, y, *ż.*, [z *włosk.* polewka chlebowa 3]; famuła, gramatka, ein Brey. Z chleba rżanego gramatki i panaty czynić. *Syr.* 922. Z piwa polewka na kształt kaszy abo panaty. *Syr.* 948.

PANCEROLA, i, *ż.*, szóstka winna, die grüne Sechs in der Karte. Kiedy trwała chapanka między kartowniki, Bił kinal z pancerolą tuze i wyżniki; Skończyła się chapanka, zaczęto grę inną, Aż owa pancerola szóstką tylko winną. Tym smutniejszy jest koniec, im milsze początki, Biła tuze pancerola, biły ją teraz dziewiątki. *Zab.* 4, 364.

PANCERNIK, PANCERZNIK, a, *m.*; *Boh.* brnjř, pancyřnik; *Croat. et Slov.* oklopnik; *Ross.* латникъ, бронникъ, кольчужникъ; a) w pancerz ubrany, ein Gepanzerter, der einen Panzer an hat. Towarzysz pancerny, pancernik, od pancerza, który najlepszy z kolczugi Weneckiéj. *Chmiel.* 1, 82. Ś. Dominik pancerznik, że po wielu lat pancerz żelazny na gołe ciało włożył. *Sk. Żyw.* 2, 228. — b) Pancerznik, co pancerze robi. *Cn. Th.*, (cf. płatnerz). PANCERZNIARZ, der Panzermacher; *Boh.* pancýřnjk, brnjř. Pancerzniarze, czyli blachowniki. *Czack. Pr.* 1, 241. — §. *Hist. Nat.* Pancernik, *ostracion*, gad cały skorupą kościaną, niby pancerzem, pokryty. *Zool.* 196, das Panzerthier. PANCERNY, a, e, w pancerz ubrany, bepanzert; *Bosn.* oklopgljen; *Hung.* pántzélos; *Ross.* бронный. Pancerni *loricati*, byli znajomi w północnych i południowych krajach. *Czack. Pr.* 215. Towarzysz pancerny, pancernik. *Chmiel.* 1, 82. Pancerni, rodzaj kawaleryi autoramentu wojsk Polskich, nazwani od pancerzów, których używają. *Kras. Zb.* 2, 309. Leksza jazda od usarzów nazwała się czasem pancerną, czasem kozacką. *Nar. Chodk.* 2, 331; (cf. putny, cf. kozacki). W Litwie pancernych zowią Petyhorcy *Papr. W.* 2, 270. PANCERZ, a, *m.*, PANCERZYK, a, *m.*, *dem.*; *Boh.* pancyř, plechowice, (*ob.* Blacha); *Slov.* pancyř; *Hung.* pántzél, pantzelotska; *Sorab.* 2. panzar; (*Sorab.* 1. železna koschla): *Carn.* okklep; *Vind.* ponzar, shele, na freiza, perîna obranba, naperſnja, oklop, oklep, oklopje; *Croat.* panczèr, oklop, oklopecz, oklopfe, (cf. klepać); *Bosn.* pançir, oklope, oklopi; *Rag.* gvozdeniza; *Ross.* панцырь, броня, латы, кольчугъ, (*ob.* Kolczuga); *Lat. med.* pancera, panceria; *Ital.* panziera; *Svec.* pansar; *Germ.* der Panzer. Zbroja na całe ciało przeciw broni nieprzyjacielskiéj; pancerz, blacha na piersi. *Czack. Pr.* 1, 241. Czasem musuł a pancerz było brane za jedno. *ib.* 1, 215. Dawne gatunki pancerzów: *Ross.* баталыкъ, колонтаръ, бахтерецъ, куяки, юшмонъ. Pancerz żelazny. *Sk. Żyw.* 2, 258. Pancerz nosić. *Papr. W.* 2, 270. W pancerz odziać *Vind.* oklopiti. W pancerzu walczyć *Ross.* бронеборствовать. PANCERZOWY, a, e, od pancerza; *Boh.* pancyřowy; *Ross.* латный; Panzer-; n. p. Pancerzowa koszula, das Panzerhemde; (cf. kolczuga). Około rozporu sukni uczynili bram w pancerzowy wzór pleciony. *Radz. Exod.* 39, 23. Pancerzowe rękawice. *Baz. Hst.* 59.

PANDROW', ia, *m.*, PANDROWIE, PANDRY, PĄDRY *plur.*; [poczwarka chrząszcza majowego, Engerling. *Dobr.* — 2]; *vermes terrigenae crassi et pingues. Cn. Th.*, dicke fette Würmer in der Erde; (cf. pędrak). W człowieku bywają krótkie glisty okrągłe, jak pandrowie. *Urzęd.* 5. Robactwo, które się w zbożu lęże, jako czerwie, pandrowie, myszy. *Cresc.* 151. Gdzie wiatr żyta schowanego nie dochodzi, tam się nie dolęże pandrow ani też czerw' żaden. *Cresc.* 154. Pandry *item quibusdam* robacy w mięsie, *hinc forte translata voce. Cn. Th.*, Würmer im Fleische.

PANDURA, PANDORA, *ob.* Bandura.

PANECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Boh.* panaček; paneńko, panisko, ein junges Herrchen. Lekcye tobie dawać paneczku młody, Żal mi, że tak ojcowskie marnujesz dochody. *Nar. Dz.* 3, 122. *N. Pam.* 16, 119.

PANEGIRYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, chwalnomowny, lobrednerisch. PANEGIRYK, u, *m.*, pochwalna mowa, die Lobrede; *Boh.* chwalořeč, chwálozpěw. Mowa na pochwałę osoby jakiej, osobliwie znamienitej. *Kras. Zb.* 2, 309. Wczoraj cię panegiryk żyzny potkał od niej; nad ojca i nad Achillesa wyniosła cię, nad Thesea i Herkulesa. *Jabł. Tel.* 45. Panegiryk szumny. *Mon.* 65, 478. Pliniusza panegiryk na Trajana. *ib.* PANEGIRYSTA, y, *m.*, pochwalny mowca, der Lobredner; *Ross.* проповѣдатель; *Eccl.* торжественникъ. Pliniusz panegirysta Trajana.

PANEK, nka, *m.*, (cf Panek - imię Czeskie); *deridendo*, niewielki pan, niedopanek, ein Herrlein, ein Herrchen. Lepiéj mieć sprawę z wielkim panem, niż z temi pysznemi pankami. *Teat.* 8, 36. Mam ja tu pod panem jeszcze mieć panków i półpanków, których słuchać trzeba, pójdę ztąd. *Teat.* 19. *b*, 42. Gdyby ci pankowie mniej dostatku mieli, byłaby cnota wcale. *Birk. o Exorb.* 30. Sługa jakiego małego panka. *Boh Kom.* 4, 18. Ten panek Szwedzki, ten Gustaw. *Birk. Chodk.* 15. Pankowie z tłustym brzuszkiem. *Brud. Ost* 10. Co panek, to dzbanek. *Rys. Ad.* 5. Nie daj się dumnowyniosłym pankom zrażać. *Pilch. Sen. list.* 357. Podległać pankom, jarzmo jest i cięższe i bardziéj upokarzające. *N. Pam.* 24, 305. *Pam.* 85, 1, 582. Ci 'mospankowie. *Mon.* 74, 140. PANEŃKO, a, *m.*, *blande*, panisko, panosko, panię, ein junger Herr. Dobrze paneńku dobrze. *Teat.* 26 *b*, 5. Paneńku mój luby, uczyńże mi tę łaskę. *Mon.* 69, 407.

PANEW', ńwi, *ż.*; *Boh* panew; *Slov.* panew, panwa, panwica, pekač; *Sorab.* 1. pwona; *Sorab.* 2. panwej, pannej; *Carn.* ponva, ponuv; *Vind* pónva, ponou, ponouza; *Croat.* pojnva, ponyva, ponyvicza; *Bosn.* prilipak, lupar, kopitgnak; *Slav.* tava, tavica, tenexera; (*Eccl.* паница - misa); *Ross.* сковорода, сковородка, сковородочка; *Eccl.*

сковрада, пренъ, жаровня; cf. *Lat. med.* panna; *Svec.* panna; *Angl.* pan; *Anglos.* pone; *Sax. Inf.* Panne; *Germ.* die Pfanne. Naczynie z żelaza odlane, na kształt kociołka. *Os. Rud.* 201. (*ob.* Brytfana, patela). Kilkorakie w kuchni są pańwie, większe i mniejsze, żelazne i miedziane. *Wiel. Kuch.* 120. Smażyła to w pańwi, ażeby nie dała zgęstnąć temu, zielskiem to mieszała. *Otw. Ow.* 164. Ofiara na pańwi smażona. 1 *Leop. Levit.* 2, 5. *Radz. ib.* Solna panew', *Ross.* спрена, цырена; *Eccl.* пренъ. Sztuki żelazne miernej wielkości leją pańwią. *Os. Rud.* 201. Panew' z wiekiem do grzania pościeli = łożogrzej. *Tr.* der Bettwärmer; (*Vind.* postelna pongu, ponouzo). Rurna czasza, misa, panew', w którą woda z cewek stryka, a z niéj w skrzynię opada, *crater. Cn. Th.* 956. das Wasserbecken. — §. Pańwie, miejsca w pewnéj części łoża w pół kuli wydrożone i okute, w których chodzą czopy armatne lub moździerzowe. *Jak. Art.* 3, 307. Zapfenpfannen. Armata na czopach w pańwiach swoich (*soubande*) spoczywa. *ib.* 1, 153. — §. Wyciągnąwszy kotwice, a odjąwszy pańwie od styru, puścili się za wiatrem. *Radz. Act.* 27, 40. (die Ruderbande. Lutb.).
PANEWKA, *PONEWKA, i, *ż.*, *dem. nom.*; (*Boh.* panwice, panwička; *Vind.* panouza); mała panew', eine kleine Pfanne. Krzywe żelezniki i panewki różne. *Otw. Ow.* 481. Panewka stawu, kości, *ob.* Solniczka; *Ross.* вертлугъ. — §. Panewka u strzelby do podsypowania prochu, die Zündpfanne, die Pfanne am Schießgewehr; *Boh.* weypal; *Vind.* peukiza; *Rag.* prasenîk, prasenizza; *Slav.* tavica; *Ross.* полка. Proch przewróconą ręką na panewkę się podsypuje. *Kaw. Nar.* 238. Zniewagą sobie nie pokłada, choć do panewki uprzedzą go z lontem. *Pot. Syl.* 509. Pistolet na panewce spaliwszy, nie wystrzelił. *Klok. Turk.* 25. — §. Panewka w prasie drukarskiéj stalowa, w któréj chodzi czop stalowy od szruby. *Magier. Mskr.*, die Pfanne in der Buchdruckerpresse. — §. Panewka u rybołowów, n. p. Nie zostawiaj ponewki, choć już szczupak w matni, Uciec może, gdy siły dobędzie ostatniej. *Żegl. Ad.* 164. — §. *Transl.* W gołą dali mu sto plag ponewkę. *Pot. Jow.* 122. w goły zadek; cf. stara pani, stara chałupa, sepet, cymbał, auf den bloßen Hintern. PANEWNY, a, e, od pańwi, Pfannen =; *Vind.* ponouzhni; *Ross.* сковородный; *Eccl.* сковрадный. Panewny kowal, *Vind.* ponouzhar; der Pfannenschmied.
PANI, i, *ż.*; *Boh.* panj; *Slov.* pani, (cf. Krasopani = Wenera); *Sorab.* 1. kneni, knenie, (cf. ksieni, księżna); *Sorab.* 2. knini; *Vind.* gospa, gospodinja; *Carn.* gospa: (gospodina = *materfamilias*, *ob.* Gosposia, gospodyni); *Croat.* gospa, goszpá, *dem.* goszpicza, goszpodichna, (goszpodaricza *materfamilias*), goszpoditelicza, knegina, (spalicza = włodarka); *Slov.* gospoja, (mniéj poważnie gospodarica, majstorica, cf. majster); *Rag.* gôspa, gospòja, gòspòghja, gospodarizza, domaachja, domacchizza, (banizza *principessa*); *Bosn.* góspa, gospoja, vladika; *Ross.* госпожа, государыня, боярыня, барыня, *vulg.* панья; *Eccl.* господынна, госпожа; 1 §. a) die Frau. Pani czyja abo nad czym, abo komu, die Gebieterinn, die Frau, im Gegensatze der Dienerschaft. Panią ją nazywam, bo jej służę. *Teat.* 27. *c*, 20. Niepokalana Pani nasza. *Sk. Dz.* 741. Najświętsza Panna, *notre dame*; *Croat.* nassa goszpa, goszpoja nasza; unsre liebe Frau; (*Ross.* госпожинки dwutygodniowy post przed wniebowzięciem N. P.) — §. Pani, mocarka, wysokiego urodzenia, znaczenia, eine vornehme Dame; *Sorab.* 1. pani; *Eccl.* владычица, посадница, благородыя жена. Horacy odbierał częste wizyty od *paniów i panów. *Zab.* 11, 190. Także ty masz siedzieć, by pani, Bez wszego przestanku tak harować nami? *Papr. Koł. A* 3 *b.* — §. Pani, żona, matka, die Frau, Ehefrau, Hausmutter; *Ross.* хозайка, хозяюшка. Paniom brzemiennym ziele to szkodliwe. *Syr.* 770. — §. Pani młoda, *nova nupta. Cn. Th. Mącz.*, cf. oblubienica, *ob.* Panna młoda, eine junge Ehefrau; *Ross.* молодая. Aniś matką, nie wiodła młodej pani z mężem do łożnicy. *Chrośc. Ow.* 108. Pani młoda jak źrzebiec. *Rys Ad.* 55. Pani młodéj śmiech, pani staréj ni kąska. *Rys.* 54. — §. *Stara pani, ochmistrzyni, starsza nad fraucymerem; die Hofmeisterinn, Aufseherinn des Frauenzimmers. Pani stara ćwiczy panny w domu, jak się ukłonić, jak krezy sztychować. *Alb. z Woj.* 27. Dziewki, żeby listów nie inaczej tylko za wiedzeniem pani staréj nie przyjmowały. *Petr. Ek.* 102. *Odprawuje ochmistrze, żegna stare panie, Co się z nią jechać daléj napierały. *P. Kchan. Orl.* 405. Gospodyni albo jej stara pani ma mieć rejestr spisany wszystkiego bydła. *Zaw. Gosp.* Rozmowa staréj pani z Heleną. *J. Kchan. Dz.* 66. *P. Kchan. Orl.* 1, 405. *Chrośc. Ow.* 146. *Star. Dw.* 44. — §. b) Stara pani, *tr. ridendo*: Zadek, der Hintere. Za ten żart sto plag wziął w starą panią. *Pot. Jow.* 195; (cf. w gołą panewkę, w cymbał, w chałupę, w sepet, w dupę). Coraz to wyżej kusy świeci panią starą. *Nar. Dz.* 3, 225. Niech djabeł całuje starą panią, a ja młodą. *Dwor. H* 2. (cf. całować). — 2. Pani, właścicielka, die Eigenthümerinn, die Frau von einer Sache. Ja jestem pani tego domu. 3. *Titul.*: Pani, Jmść Pani, Frau, Madame; *Ross.* сударыня. Pani Dobrodziejka, Wc Pani Dobrodziejka, *contr. vulg.* wasinka, waska, aska, asinka. *Summus honor cum summa lepiditate*; pani *cum tertia vel secunda persona Verbi*: n. p. Jeżeli pani rozkaże; (cf. dobrodziejka). *Qui titulus etiam virginibus altioris conditionis applicatur loco vocis:* panna. — Pani *cum aliis Substantivis vel nominibus.* n. p. Pani Wojciechowa etc. *Pajmatka (pani matka) córce każe miluchno nań patrzeć. *Bratk. J* 2. *Pań matka się droży. *Opal. Sat.* 26. Pani matka. *Rej. Wiz.* 88 *b.* Nic nie umie, chyba za panią matką pacierz zmówić. *Mon.* 71, 107, *ob.* Matka, cf. panna; *ob.* Pacierz. Pani duszka; *ob.* Duszka. — 4. *Ellipt.* Pani = kasztelanowa (cf. pan *ellipt.*; cf. kasztelan), die Kastellaninn. Pani Krakowska przyjechała. — 5. W szachach: Pani albo baba z królem bierze wejśrzodku dwie poli [*dual.* 2], On różną barwę, a ta swoję woli. *J. Kchan. Dz.* 86. królowa, die Königinn im Schachspiel.
PANIĄTKO, a, *m. et n.*, *dem. nom.* panię; PANIĄTECZKO, a, *m. et n.*, *dem. sec.*, młodziuchny panicz, ein ganz junges Herrchen, Junkerchen. Jedno paniątko, nie będę go mienił, Z Włoch wróciwszy, zaraz się ożenił. *Pot. Jow.* 2, 47. O jak piękny, gdyby słońce, to paniątko. *Teat.*

30, 17. Pieszczone paniątko. *Jabl. Tel.* 217. Jest tu jedno paniąteczko z Warszawy, który do mojej żony uczęszcza w konkury. *Teat.* 10. *b*, 19. Słuchałem pilnie owego paniątka, jak się w różnych rozgadało okolicznościach. *Mon.* 67, 386. Żeby to paniątko zacapić. *Teat.* 22, 11. PANIC, a, *m.*; *Boh.* panic; młodzieniec przy całości panieńskiej, (cf. panna, dziewica), ein reiner Junggesell. Niepanic, co utracił panieństwo. *Cn. Th.* 512. Dziewice albo panny, i pannicy, którzy dziewictwo swoje niepokalanie do czasu, abo do śmierci chowają. *W. Post. W.* 51. Niesplugawieni niewiastami, panicy są. 3 *Leop. Apoc.* 14, 5. (dziewicami są. 1 *Leop.*). Jezus na krzyżu matkę swoję pannę ś. Janowi panicowi zlecił. *W. Post. W.* 67. *Żarn. Post.* 3, 741. PANICTWO, a, *n.*; *Boh.* panistwj, panický staw; (*Slov.* panictwj *coelibatus*); dziewictwo panica, die Junggesellenschaft. — §. *Collect.*, *Praetextati*, młodość, panictwo. *Mącz.* młodzieńcy, Junggesellen. PANICZ, a, *m.*, syn pański, pan jeszcze młody, der junge Herr, der Junker; *Boh.* mladota; *Carn.* gospodizhèzh; *Vind.* gospodizhizh; *Ross.* господичь, государичь. Wiesz, że panicz, to jest syn pański, ma się ku wdowie. *Teat.* 42. *c*, 20. *ib.* 19, 23; *Dem.* PANICZEK, PANICZYK, n. p. To ciału ozdobą najlepszą zowiemy, Gdy sobie twarz wymuszcze paniczek łaskawy, A magierkę z pióreczkiem sudannie postawi, To już siedzi, wąs kręci, a oczyma strzyże, Na bót sobie pogląda, oczesuje bryże. *Papr. Przyk. C.* Paniczykowie więcéj daleko oświadczają, niż czują. *Teat.* 16. *b*, 98. PANICZKOWAĆ, ał, uje *intrans. niedok.*, jak panicz żyć, wie ein junger Herr leben, den jungen Herrn machen. *Graecor*, lostuję, paniczkuję, rozkosz płodzę. *Mącz.* Patrz, jak sobie paniczkuje abo próżnuje, *ociolus incedit. ib.* PANICZYNA, y, *m.*, biedny lub miły jakiś panicz, ein armes oder liebes Junkerchen. *Teat.* 16, 18. PANIĘ, ięcia, *m. et n.*, syn wielkiego pana, pan wielki jeszcze młody, panicz, (cf. paniątko); ein junger Herr, eines großen Herrn Sohn, ein Junker; *Slov.* páňa. Kocha się pani matka, kiedy więc knaflików nawiesza u panięcia. *Rej. Wiz.* 88 *b*. Jestem nauczycielem młodego panięcia, jedynaka pieszczonego. *Mon.* 65, 90. Panięta probując szczęścia, często osiadają na koszu. *Budn. Apopht.* 131. Patrzcie na panięcia Kazimierza najstateczniejszego w czystości męczennika. *Bals. Niedz.* 1, 189, *ob.* Panic. PANIĘCY, a, e, od panięcia, paniętom abo wielkim panom przyzwoity, pański; eines vornehmen jungen Herrn, vornehmer junger Herren. Trudno wygrać z kolerą panięcą. *Morszt.* 82. (panicza wielkiego). W panięcéj kamienicy. *Pot. Jow.* 2, 33. Dobre bóty wołowe, piękne i cielęce, A trwalsze i lepsze niż żółte panięce. *Jeż. Ek. C c* 1. PANIENKA, i, *ż.*, *dem. nom.* panna, PANIENECZKA, i, *ż.*, *dem sec.*; (*Boh. et Slov.* panenka); das Jungferchen. Wdzięczne panieneczki. *Auszp.* 84. Panieneczki wstydliwe. *Groch. W.* 359. Panienka wcale przystojna, tylko że dzika. *Teat.* 26, 74. Jak panienka powolny. *Hipp.* 9. Czysty, stateczny młodzieniec, by panienka. *Rej. Zw.* 164, *ob.* Panic. PANIEŃSKI, a, ie; *Boh.* panenský; *Vind.* divizhni, divizhen, divifhtven; *Bosn.* divicjanski; *Croat.* divojachki; *Dal.* divichanszki, divichki; *Ross.* дѣвическій, дѣвичей, дѣвичій, дѣвичь, боярышнинъ, барышнынъ; dziewiczy, jungfräulich, Jungfern-. Miłość panieńska, szczęście w karty, łaska pańska i krasa róży, nietrwałe rzeczy. *Rys. Ad.* 41. Panieński pokój. *Teat.* 16. *b*, 43; *Ross.* дѣвичья. Klasztor panieński, *Vind.* menski klofhter, menafhtvu, mensku saklenifhe; ein Frauenkloster. Wieniec panieński (*Croat.* parta). Dziwna to jest być matką i panną, mieć syna, i kwiat nieskażony panieński. *Bzow. Roż.* 51. Jeszcze wiara chrześciańska panieńską i nienaruszoną całość zatrzymała. *Weresz. Reg.* 15. — §. *Medic.* Mléko panieńskie. *Krup.* 5, 123, *ob.* Mleko. Choroba biała lub panieńska. *Krup.* 2, 273, Jungfernkrankheit, Jungfernsucht, Bleichsucht. Panienka panieńską chorobę mająca, cała jest blada, iż się zda żadnej nie mieć krwi w sobie czerwonej. *Krup.* 5, 358. — §. *Substant.* Panieńskie, *virginale*, była to powinność w dzikiej północy zwyczajna, podług któréj dziedzice, wydając za mąż dziewki wiejskie, zachowywali dla siebie kwiat panieństwa; odmienił się ten zwyczaj w zapłatę. *Nar. Hst.* 4, 280, (cf. kunica), das Jungfernrecht. PANIEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* panenstwj; *Slov.* panenstwo, (panictwj *coelibatus*; *ob.* Panictwo); *Sorab.* 1. knežniсztwo; *Vind.* divifhtvu; *Croat.* divojachtvo; *Dal.* divsztvo, divichansztvo; *Bosn.* divjcjanstvo, djeustvo; *Rag.* djêvstvo, djevicjanstvo; *Ross.* дѣвство; dziewictwo, (cf. panictwo); die Jungfrauschaft. Kwiat panieństwa. *Nar. Hst.* 4, 280. Panieństwo abo czystość trojaka jest, panieńska, wdowia i małżeńska. *Petr. Ek.* 55. Czystość duchowna bywa w panienkach, którą cnotliwym panieństwem zowią. *Szczerb. Sax.* 160. W panieństwie żyć *Ross.* дѣвствовать. Panieństwo któréj odebrać, *Vind.* oddivizhati; entjungfern. PANIN, a, e, do do pani należący, cf. jejmościn, der Frau zuständig, gehörig; *Rag.* goospin; *Ross.* госпожинъ, государынинъ, боярынинъ, барынинъ. Jakże się cieszę, że będę Wac Paninym zięciem. *Teat.* 12, 37. t. j. Wac Pani zięciem. PANISKO, PANOSKO, PANOWSKO, a, *m. et n.*, *mulcendo*, ein lieber junger Herr; (*Boh.* panoše giermek; *Sorab.* 1. knefysko; *Sorab.* 2. knefisko zły pan). Oto dobre panisko. *Teat.* 30. *b*, 36. Wspaniały panisko. *Teat.* 33. *d*, 95. Biedny panowsko, niewiele zyskuje na swoich umizgach. *Teat.* 16. *c*, 5. Daj nam panisko na parę flasz wina. *Teat.* 34. *c*, 60. Mój panisku. *Zabł. Zbb.* 5. — (*PANKRAT. *Syr.* 926, *ob.* Bankrut). —

PANNA, y, *ż.*; *Boh.* panna, flečna, flečinka, (cf. szlachcianka); *Slov.* panna; *Sorab.* 2. knežna; *Sorab.* 1. knežna, knežničžka; *Carn.* gospodizhna, deklizh; *Vind.* gospodizha, gospodizhna, diviza, dekelza, dekelz, deklizhka; *Croat.* gozpodichna, divojka; *Slav.* gospodicsna; *Ross.* дѣвица, боярышня, барышня; 1) dziewica, dziewka, córka pańska, die Jungfer. Nie jedna panna męża nie dostawszy, płacze w kącie, iż panną umierać musi. *Teat.* 15, 65. Panna, któréj się mąż nie trafił, *Rag.* sjedilka, usidjèliza, eine, die sitzen geblieben ist; *Boh.* panjna, stará panjna, stara panna, która nie chciała pójść za mąż, eine Hagestolze. By pannom nie dzieci, żołnierzom nie straż, urzędnikom nie liczba etc. *Rys. Ad.* 4. (toby

sobie mogli pozwolić). Stara panna na starego żołnierza czeka. *Rys. Ad.* 65. Wstydliwy by panna, *virginali verecundia. Mącz.* — (*Slov.* Krasna panna, polowica wena; piękna panna, połowa posagu). Panna *śmiotanę zlizała, a młodzieniec sadło zjadł. *Sak. Probl.* 51. (oboje nie dziewice). Panna na wydaniu, *ob.* Wydać. — §. Panna służąca = panna, die Kammerjungfer. Do pojazdu wsiadła pani podstolina z córką i z panną służącą. *Kras. Pod.* 2, 121. Od kilku lat za pannę służy. *Teat.* 10. *c, pr.* Służebne panny, abo fraucymer królowéj. 1 *Leop. Esth.* 2, 9. *ib. Exod.* 2, 5. Za szczodrobliwością dwie *towarzyszce abo *pannie (*dual.*) służebne chodzą, ludzkość a łaska. *Kosz. Lor.* 113. — §. Panna młoda, oblubienica. *Sax. Porz.* 132, *ob.* pani młoda, die Jungfer Braut; *Boh.* choť; *Slov.* choť, mladá newěsta, mladucha; *Sorab.* 1. *et* 2. newěsta, (*ob.* Niewiasta); *Carn.* nevęsta; *Vind.* nevesta, obloblenica, (*ob.* Oblubienica); *Croat.* vernicza, zaruchnicza, (*ob.* Zaręczyny); *Bosn.* neujesta, vjerenića, mlada nevista, mladosgegna; *Slav.* zarucsnica, mláda; *Rag.* nevjesta; *Ross.* невѣста, обручница. Siedzi jak panna młoda. *Mon.* 71, 58. — §. Panna, osoba jeszcze niepokalana, dziewica, (cf. panic); *Eccl.* дѣвственникъ, eine Jungfer, eine unbefleckte Person. Ci, co z niewiastami nie są splugawieni, panny są. *Bial. Post.* 119. Ojcze święty Dominiku, panno wybrany od Pana. *Birk. Dom.* 127. Niepanna, albo niepanic, co utracił abo utraciła panieństwo. *Cn. Th.* 512. Najświętsza panna, panna Marya, matka Jezusowa. *Kras. Zb.* 2, 121, die heilige Jungfrau Maria; *Croat.* goszpoja nassa, nassa goszpa; *Ross.* дѣва. Najświętsza panno! *exclam.* = (Jezus Marya). *Botan.* Panny Maryi drzewko, *ob.* Boże drzewko. — §. Panna, *titul.* Jungfer, Demoiselle. Ociec niechaj nie mówi swej dziewce: panno Doroto, pójdźcie sam; ale Doroto pójdź sam; boby było, jakoby równego sobie prosił. *Petr. Ek.* 96. Mościa panno! — 2. *Ellipt.* *Panna = kasztelanka, die Castellanstochter. Xiąże Ostrogski starał się o Beatę Kościelecką pannę Wojnicką. *Gorn. Dz.* 5. Kościelecki podskarbi był kasztelanem Wojnickim potym, którego to córka była panna Wojnicka. *ib.* 6. — 3 a) *Transl.* Panna na niebie, znak niebieski sierpniowy. *Żebr. Zw.* 25; *Ross.* дѣва; die Jungfrau am Himmel. *J. Kchan. Dz.* 4. Już z Panny schodziło Słońce i swym na Wagę okręgiem godziło. *Bardz. Luk.* 34. *Tward. Wł.* 185. — b) Jest góra, którą z dawna panną nazywają Żeglarze, co po morzu Baltyckim pływają, Daleko precz na wodzie prawie pod obłoki. *Zbił. Dr. E* 1. ein sehr hoher Berg am Baltischen Meere; o tej górze przesąd u żeglarzów, że kto jej nie uczci, abo czym nieuczciwym widok jej zelży, zdrowo nie popłynie. *Ossol. Wyr.* — c) Panny, gatunek gruszek. *Ład. H. N.* 46; (cf. baby), eine Art Birnen; *Boh.* djwčička; *Carn.* supanke. — d) Panna, pęto na ręce i szyję, *numella. Cn. Th.*, *Dudz.* 24. Hand- und Halsfesseln, die Jungfer, cf. kłoda; *Sorab.* 1. renka, prenkelska rénka; *Vind.* terliza, gerbeniza, klada. — e) *Nat. Hist.* Panna, *libellula*, rodzaj owadu żyłkoskrzydłowego, po miejscach mokrych latający. *Kluk. Zw.* 4, 112. die Jungfer, die verfluchte Jungfer; *Carn.* toboliza; *Ross.* стреказа, стрекоза; — §. Panna, miano charcicy, Name einer Windhündinn. Jeden myśliwy chartom i charcicom swoim te dał miana: murzyn uwił wieniec, panna warkocz spletła. *Chmiel.* 1, 583. PANOSKO, *ob.* Panisko. 1. *PANOSZA, y, *ż.*, pańskość, pańska hardość, harde panowanie, herrischer Stolz, gebieterisches Wesen, stolze Herrschaft. Który rządy wziął na się, do hardości i panoszy się obraca. *Birk. Dom.* 5. Cesarstwa hardzie używał, panosze swoje rozpościerając przeciwko prawu i przystojności. *Birk. Dom.* 2. Malował Apelles Alexandra z piorunem w ręku, dając znać, że prędko świat wszystek panoszą swoją przepadł od wschodu do zachodu. *Birk. Kaw. Malt. A* 4. *et Birk. Dom.* 86. — 2. PANOSZA, y, *m.*, bogacz a hardy; ein Stolzer, Reicher, Mächtiger. Ubogoś się urodził, nie rychło panoszą będziesz, i podobno tak ubogim umrzesz. *Birk. Syn. Kor. B b.* Pokruszył pan kostur niezbożnych, kij panoszy, który tłukł ludzie w rozgniewaniu. *Birk. Kaz.-Ob. E* 2. Pospolita przypowieść: lepszy rycerz niż panosza. *Modrz. Baz.* 304. — §. Panosza, tytuł książki Bartosza *Paprock.*, o herbach szlachty Ruskiej. PANOSZYĆ, spanoszać *act. niedok.*, spanoszyć *dok.*, bogacić kogo, panem go uczynić, einen reich und vornehm machen. I ci, co je panoszył Neron, do nędzy przyszli. *Nar. Tac.* 3, 32. Morawy spustoszywszy, wywiódł nazad wojsko, wielką korzyścią i zdobyczą spanoszone, *praeda onustum. Krom.* 116. Wielbić go będziesz, a on cię zpanoszy, I w nim pożądnych zażyjesz, rozkoszy. *Chrośc. Job.* 83. Jadwiga dwa ołtarze w kościele Krakowskim spanoszyła, *dotavit. Krom.* 430. hojnie opatrzyła. PANOSZYĆ się *recipr.*, bogacić się, w górę iść, panem się stawać; *Ross.* бояриться, ein reicher Herr werden. Z szelągów się, nie z złota, ubodzy panoszą. *Kras. Sat.* 47. Hetmani Rzymscy dobrze się częstokroć łupami spanoszali. *Pilch. Sall.* 235. PANOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*; *Boh.* panowati, knjžjm, (*ob.* Kniaź); *Slov.* panugi, panowat; *Sorab.* 1. knežu; *Sorab.* 2. sze knezisch; *Carn.* gospodujem, vojariti, (*ob.* Bojar); *Vind.* gospoduat, gospoduvati, gospodinit (cf. gospodarzyć), kraluvati (*ob.* Królować), ladati, laduvati, (*ob.* Władać); *Croat.* goszpoduvati, gozpoduvati, ladati, ravnati, (cf. równać); *Dal.* gospoditi, sztolovati, (cf. stolica); (cf. *Croat.* spanújem *villicor, praesideo, guberno*); *Rag.* gospodovatti, gospoditti, stolovatti, gospodarittise; *Bosn.* gospodovati; *Ross.* господствовать, государствовать, владычествовать, владѣтельствовать, властительствую, властельствую, властвую, повелительствовать (cf. wola, po woli), княжить, княжествовать; *Eccl.* господарствую, господствую, державствую, царюю, обладать; panem być, władnąć, rozkazywać, rządzić, herrschen, regieren. Większymeś panem, gdy swoję hamujesz Chciwość, a niż gdy szeroko panujesz. *Petr. Hor.* 2, *A* 2. Kto panuje, traci wolność. *Boh. Kom.* 5, 292. Ty w mym sercu panujesz. *Teat.* 5. *c*, 73. Władza panująca. *Pam.* 83, 122. Chronił się panujących obyczajów. *Birk. Dom.* 74. Panujący *Subst.*, ten, który panuje, monarcha, król, cesarz, książę, der regierende Fürst; *Slov.* panowatel, panownjk; *Sorab.* 1. porutžer; *Carn.* vojâr, vojarnèk; *Vind.* gospoduvauz, gospo-

dnik, kraluvauz, laduvauz, vladizhar, ladavez; *Rag.* gospoditegl; *Slav.* gospodujuchi; *Ross.* обладатель, властелинъ, властитель, владѣтельный, державецъ, повелитель; *Eccl.* господарь, властель, владыка, владычествителенъ, владальный. Panująca, monarchini, die regierende Fürstinn; *Slov.* panownice; *Vind.* gospodriza, kraluvauka, ladaviza; *Rag.* gospoditegliza; *Ross.* обладательница, державица, повелительница. — §. Panować komu *obsol.* = panować nad kim, über einen herrschen, ihn beherrschen. Kto sam sobie nie panuje, nie godzien, aby go panem zwano. *Modrz. Baz.* 68. Kto sam sobie i rozumowi swemu panuje, mocniejszy jest, niż który miasta podbija. *Żyw. Jez.* 52. Juba téj ziemi długo panował. *Pot. Arg.* 215. Głupia panować drugim, kto nie umie sobie. *Min. Ryt.* 4, 166. Chlubimy się, jakobyśmy przed Rzymiany jeszcze światu panowali. *Star. Ref.* 11. Ona sercu mojemu panuje, Ona zdrowiem i moim żywotem szafuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 142. PANOWANIE, ia, *n.*; *Boh.* panowánj; *Slov.* panowánj; *Sorab.* 1. kneženo, porulženstwo; *Sorab.* 2. kneža; *Vind.* gospoduvanje, kraluvanje, laduvanje, kraluvaustvu, sapovednifhtvu; *Ross.* обладаніе, обладательство, государствованіе, княженіе, державство, властвованіе, владычество, владычествованіе, властелинство, правленіе, правительство, царствованіе; sprawowanie rządów i zwierzchności najwyższéj. *Wyrw. Geogr.* 118. das Regieren, Herrschen, die Regierung, Herrschaft. Panowanie ostre, gwałtowne; panowanie, łagodne, gładkie. *Gorn. Dw.* 356. Nawet w piekle warte żądzy panowanie; Lepiéj w piekle królować, niż się w niebie niżyć. *Przyb. Milt.* 15. Chciwy panowania *Ross.* властолюбецъ, властолыбивый. Chciwym być panowania *Ross.* властолюбствовать. Chciwość panowania *Ross.* властолюбіе. Lech pomiernie panowania używał, miłością raczéj ojcowską, aniżeli srogością pańską, zniewalając poddanych. *Krom.* 32. (t. j. władzy, państwa, mocy). Panowanie towarzysza nie cierpi. *Cn. Ad.* 516. (jedno słońce dość na niebie; cf. dwaj kaci). — *Transl.* Panowanie, czas panowania czyjego, die Regierungszeit, die Regierung. Za panowania Zygmunta. *Wyrw. Geogr.* 118. *PANOWNIK, a, *m.*; *Boh. et Slov.* panownjk; panujący, mocarz, der Herrscher. Lud przed papieżem idąc śpiewał: owo przyjechał panownik. *Sk. Dz.* 544. O Messyasza prosili proroczy: spuść baranka panie, panownika ziemi. *Sk. Kaz.* 515. (*Boh. et Slov.* panownice panownica = mocarka). PANOWNY, a, e, panujący, mocarski, herrschend. Król z podłéj miłości wyrzekł się matki i krwi od wieków panownéj Jagiellów. *Teat.* 43. *d*, 67. *Wyb.* PANOWSKO, *ob.* Panosko, panisko. PANOWY, a, e, od pana, do pana należący, pański; des Herrn, dem Herrn gehörig. Nie turbuj się, córka moja będzie Wac Panowa. *Teat.* 48. *b*, 20. Żona Wac Pana będzie, wird die ihrige werden. (PAMPUCH *ob.* Pampuch). PAŃSKI, a, ie; *Boh.* panský; *Slov.* pánski, panský; *Sorab.* 1. kneži, knesowy, kneżaczé, porutžerski; *Carn.* gospodov; *Vind.* gospodski, gosposhki, gospodou, gospodarjou, gospodujezhen, gospodariten, gospodarski, (cf gospodarsku); *Croat.* goszponóv; *Dal.* goszpodinov; *Bosn.* gosposki, vlastelski; *Rag.* gosposki, gospodârev, gospârev, gospodinov; *Ross.* господный, господень, господскій, государевъ, государскій; *Eccl.* господской, владычни; §. 1 a) powszechnie każdemu panu, choć podłemu, służący, należący, des Herrn, dem Herrn gehörig. Kucharz smakowi nie swojemu, ale dogadzać ma pańskiemu. *Cn. Ad.* 405. t. j. pana swego, seines Herrn. Gdzie jest pański kapelusz? t. j. pana naszego. *Ld.* Pańskie abo panowe pieniądze *quasi possessive. Cn. Th.* Pańskie oko konia tuczy. *Jak. Baj.* 155. dozór, dopilnowanie pana, die Aufsicht des Herrn selbst. Najlepszy gnój na rolą, pańskich stop ślady, (*ob.* Gnój). Gdy jednego pytano, któraby rzecz najwięcéj tuczyła konia, odpowiedział oko pańskie; drugiego gdy pytano, jakiby gnój na rolą najlepszy był, odpowiedział: pański ślad albo stopy. Obadwa dali znać, że obecność pańska bardzo wiele waży ku dobrej sprawie w każdéj potrzebie. *Kosz. Lor.* 58. *Slov.* Kdě pán do kutow nahleda, tu hospodárství dobre stogi; *Croat.* prigledba chini dobro konye, rodno polye; *Rag.* gospaarevo okko kògna pase. — *In vulgari colloquio:* Pański = Wc Pana, Dobrodzieja; *Croat.* nyegov, -a, -o, *ob.* Jego, *ob.* On; ihr, dero. Któż tam? ja, sługa Pański. *Teat.* 29, 62. Podnóżek Pański. R. Kłaniam, szczęśliwéj drogi życzę. *Teat.* 52. *d*, 57. — b) Pański (cf. paniecy), wielkiego pana, panom przystojny, przyzwoity, przypadający, wspaniały, eines großen Herrn, großer Herren, herrisch, prächtig, königlich; *Rag.* gospodni, gospodieni; *Carn.* grashinske; *Ross.* господственный, величественный, повелительный, властительскій, бояроватый, бароватый, господоватъ. Pańskie urodzenie oznaczało kosztowne odzienie. *Zab.* 5, 435. Witała go z twarzą pańskiéj powagi, pańskiego pozoru. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. Pańska mina. *Bardz. Trag.* 253. Miał biskup Maciejowski urodę prawie pańską. *Gorn Dw.* 2. Dwór pański źródłem występków lub cnoty. *Kras. Mysz.* t. j. wielkiego pana abo króla, der Hof eines großen Herrn, oder des Königs. Uczył szlachcic syna, jak pańskiéj miał się chwytać klamki. *Teat.* 43. *c*, 142. *Wyb.* (jak dworu się trzymać). Łaska pańska na pstrym koniu jeździ, *ob.* Łaska. U pańskich stołów smaczno jedzą. *Kras. Pod.* 2, 71. Pański kąsek, smaczny kąsek, łakoci, sztuczki wyborne, potrawa smaczna. *Cn. Ad.* 821, (cf. specyał). Pańskie niedojadki, dobre dla czeladki. *ib.* 822. (czym panowie brakują, w tym ubodzy smakują). Pańska gęba u niego; nielada co jada; papinkami go karmić. *Cn. Ad.* 820. Pańska gęba, żebracza kaleta. *Cn. Ad.* 820. (wielki rozchód, mały dochód; zgadzaj się gębo z mieszkiem). Pańska rzecz, co upadnie nie zbierać. *ib.* 821. Pańska choroba, ubogiego zdrowie. *ib.* 820. (*morbi, qui divitem in lectum dejiciunt, a paupere non sentiuntur*). Pańska prośba, jakby też groźba, *vel* pańska prośba za rozkazanie stoi, abo rozkazaniem pachnie. *ib.* 820. (prosi, a musi tak być). Chléb pszeniczny z najbielszéj i najmielszéj mąki, chlebem królewskim abo pańskim zowiemy. *Syr.* 936. *et* 938. Lepiéj pańskie szczenię piastować, niż szlacheckie dziecię. *Rys. Ad.* 35. Pańskiéj to jest zamysł głowy, Dobrze czynić, choć złe mowy. *Gol. Wym.*

195. — §. Pańskie *substant.*, n. p. Chałupnicy robią dwa dni na pańskie. *Haur. Sk.* 43. na pana, pańszczyzny, Frohnarbeit für den Herrn. — *Similit.* Pańskie dni, pańszczyzna, n. p. Szyty każe rąbać za pańskie dni. *Torz.* 18. — §. *Adverb.* Pańskie, pańsko, po pańsku, z pańska, jak wielcy panowie, wie ein großer Herr, herrisch, *basilice. Cn. Th., Ross.* по-господски. Kanclerz ten żyje, nietylko po pańsku, lecz prawie po królewsku. *N. Pam.* 16, 13. Wczoraj go z wielką pompą pańsko pogrzebiono. *Jabł. Tel.* 247. Klasztory pańsko i bogacie opatrzył. *Warg. Radz.* 63. Mają się pańsko wszędzie po uszy. *Jabł. Ez.* 115. Przyjmuje pachołki, muzykę, pokojowych, kredencerzów, wszystko z pańska. *Opal. Sat.* 150. *Basilice vivere*, pańskim stanem się nieść; *basilice ornatus*, pańsko przyochędożony. *Mącz. Ligurio*, jem po pańsku, leniwo i po małym kąsku. *ib.* Samuel żył nie po pańsku, ani z jakiéj dani i poborów ludzkich, ale jako jeden człowiek pospolity z pracy swéj. *Sk. Żyw.* 2, 33. — §. 2) Pański, Pana Boga, Chrystusa Pana, boski, Gott dem Herrn, Christo dem Herrn zuständig; *Ross.* господный, господень. Modlitwa pańska, pacierz. *Kucz. Kat.* 16, *Eccl.* господская молитва, господня, отченашъ, das Gebet des Herrn. W imię Pańskie. *Sk. Dz.* 1. (w imię boskie), im Namen des Herrn. Droga pańska jest pokora, miłosierdzie etc. *Biał. Post.* 55. Stoi dom Pański (kościoł) pustkami, gdzie powinno być dobrorzeczone imię Pańskie. *ib.* 180. Dzień Pański, albo dzień ostatniego sądu. *Karnk. Kat.* 57. Wieczerza Pańska. *Sekl.* 58. (der Tisch des Herrn; kommunia, eucharystya). Tajemnice Pańskie. 1 *Leop. list. Hier.* 7. t. j. świątości. PAŃSKOŚĆ, ści, *ż.*, pański stan, arystokracya; die Großherrigkeit, Aristokratie; *Ross.* величествіе, величество, величие, щапство, щапленіе. Pan niechaj ubogiéj cnoty nie zaciera, W tym tylko istotna pańskość się zawiera. *Zab.* 13, 324. *Jakub.* °PAŃSTOWY, n. p. Owcarze osepni, państowi, fałeczni i inni. *Vol. Leg.* 2, 989. *et* 3, 61. (*ib. pag.* 557 owczarze osepni, pachtowie etc.), t. j. od pana owce najmujący, Pachtschäfer, Satzschäfer, Triftschäfer). PAŃSTWO, a, *n.*, (*Boh. et Slov.* panstwj *dominium*, panstwo *nobiles*; *Sorab.* 1. panstwo baronostwo); §. 1 a) pańskość, pańska fantazya, arystokracya; Großherrigkeit, Aristocratie. Moi wielce Mościwi bracia i panowie, Bo i u was (poetów) jest czasem państwo w pustéj głowie. *Weg. List.* 21. — b) Pański stan, spanoszenie, bogactwa; vornehmer Stand, Reichthum mit Rang. Tak w państwie, jak w ubóstwie można być szczęśliwym. *Sekl.* 17. Biedę w państwo przemienił. *Bardz. Trag.* 306. Fabrycy pokładał w tym państwo, nie siła mieć, ale trochy pragnąć. *Warg. Wal.* 123; (cf. ten panem zdaniem moim, kto przestał na swoim). Pokazuje się niepaństwo tych, u których na weselu była N. P., dla niedostatku wina. *Biał. Post.* 197. (ubóstwo). To to wszystko Mościwe państwo sprawuje; póki Mościwych panów w Polszcze tak gęsto nie było, nie tak też gęstym utrapieniem ojczyzna nasza dręczona bywała. *Falib. C* 1. — §. 2) Państwo, panowanie, rządzenie, rząd, władza rządząca; die Regierung, die Herrschaft, das Herrschen, Regieren; *Sorab.* 2. kneža; *Sorab.* 1. kněztwo, porutženstwo; *Carn.* grashina, sapovedinstvu; *Croat.* goszpodsztvo, knéztvo, ulandansztvo; *Rag.* gospòdstvo, gospostvo; *Bosn.* pospostuo; *Ross.* господство, господствіе, господствованіе, державство, властительство, начало, повелительство. Kto nieludzko na państwie sobie postępuje, Boi się swych poddanych, strach nad nim panuje. *Bardz. Trag.* 379. Skromne państwo nad niemi bez krwi rozpościerał. *ib.* 312. Od pokory ś. Dominika przenośmy się do państwa, którego używał, przeciwko dyabłom samym. *Birk. Dom.* 87. t. j. władzy, Gewalt, Herrschaft. Wszystko sprawował, jakby się mógł na państwo postawić. *Sk. Dz.* 811. na tron, sich auf den Thron zu schwingen, die Herrschaft an sich zu bringen. Państwo z przyrodzenia należy ludziom bacznym i mądrym. *Petr. Pol.* 6. Alarykus miał długie państwo do lat 22. *Sk. Dz.* 486. długo panował, eine lange Regierung. — §. 3) Państwo, nad którym kto ma państwo abo panuje, kraj, kraina, włość, majętność; das Land, Gebiet, oder die Herrschaft, über die einer herrscht, die Herrschaft, der Staat; *Boh.* panownjctwj, wladařstwj; *Sorab.* 1. kneztwo; *Sorab.* 2. knestwo; *Vind.* sapovedinstvu, ſloſhtvu, staliſhtvu, deshelje; *Ross.* государство, область, владѣніе. Wielkie państwo, wielki kłopot. *Kchow. Fr.* 103. Nieszczęśliwe to państwo, w którym zbytek stolicę swą obrał. *Zab.* 6, 182. Kleopatra w państwach Nilu królowała. *Bardz. Luk.* 2, 18. Konsyliarz państwa, konsyliarz stanu *Boh.* občanska rada. — *Prov.* Włóczy się za nim państwo, by za sarną ogon. *Rys. Ad.* 72. (mało ma gruntów). — §. Król Szydłowieckiemu państwo Krakowskie, a Tarnowskiemu województwo Ruskie dał. *Biel.* 505. t. j. kasztelanią, cf. pan-kasztelan, die Castellanwürde von Krakau. — 4) Państwo *collet*, pan z panią, die Herrschaft, der Herr mit seiner Gemahlinn; *Vind.* gospoſhina, gospoda, gospoſhka; *Ross.* хозяева; abo panowie i panie czyli damy, Herren und Damen. Już Mości państwo, kończcie komplementa. *Teat.* 43. *c*, 71. *Wyb.* Mości Państwo siadajcie do stołu. *Teat* 55. *b*, 39. No teraz państwo moje, spaceru godzina. *Teat.* 48. *b*, 14. Oboje Wc Państwo będziecie ożenieni, a to jeszcze dziś wieczor. *Teat.* 24. c, 4. Państwo Dobrodziejstwo *Vind.* vaſhe gospodstuo. Wac Państwa Dobrodziejstwa uniżony sługa. Wielmożnego, Jaśnie Wielmożnego Wc Państwa Dobrodziejstwa. — W drugiéj izbie stało łóżko państwa Łowczych. *Kras. Pod.* 2, 138. (pana Łowczego i żony jego). Przejeżdżając, zatrzymał się dni kilka u państwa Cześnikostwa, naszych sąsiadów. *Teat.* 16, 11. Dziś będziemy na obiedzie u Ichmość Państwa Zacniowskich. *ib.* 22. *b*, 31. Państwo młodzi upadło do nóg rodzicom. *Kras. Pod.* 2, 73. pan młody z panną młodą, nowożeńcy; *Vind.* ſvati, hofatni ludi, Braut und Bräutigam, die Brautleute. To Ichmość są państwo młodzi, ach trzeba ich pożenić; bo coś miłosiernie na siebie z boczka pogladają. *Teat.* 15, 83. Rozjechali się goście; zostali się sami państwo młodzi. *Kras. Pod.* 2, 89. — Na te kontrakty zjechała się moc straszna państwa, pożyczać pieniędzy u chudych pachołków. *Zab.* 13, 187. viele Herrschaften. Już ze wszystkich okolic gromada pod-

daństwa, Wiele się już zjechało nabożnego państwa. *Węg. Org.* 23. (na odpust). A jest państwo doma? t. j. panowie abo pan z panią. *Cn. Th.* ist die Herrschaft zu Hause? I cóż z tego, choćby nas odprawiono, to jest więcéj państwa, u którychbyśmy chléb jedli. *Teat.* 16. *b*, 106. (trafi-ć się insza służba). "PAŃSTWOCHWYT, a, *m.*, posiadacz państwa pod kim, chcący sobie cudze państwo podbić, der Länderräuber. Uciekał zdradziecki Sudermann. *Petr. Hor.* 2 *K* 3 *b*. On państwochwyt chciwy, swemu panu zdradliwy. *ib. P b*, (cf. *zamkochwyt). PAŃSZCZYZNA, y, *ż.*, robota chłopów na pana, pańskie, Frohnarbeit; *Vind.* rabet, rabota (*ob.* Robota), tlaka (*ob.* Tłoka); *Sorab.* 2. bon; *Ross.* оброчка. Pańszczyzna, którą poddani co tydzień do dworów odbywają, różna jest w różnych prowincyach; a oprócz roboczéj pańszczyzny odprawiają stróżą, dworskie i podróże. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 173. W Litwie, ile zagonów poddany trzyma, z każdego dzień chłopski, dzień kobiecy pańszczyzny odbyć musi. *Mon.* 68, 198. Gatunek pańszczyzny, *Ross.* посоха, (cf. posocha, socha). Odbyć pańszczyznę, *Boh.* robotu wybyt; *Vind.* rabotuvati, rabot storiti; Oestr. roboten. Odbywający pańszczyznę, *Vind.* rabotnik (cf. robotnik), tlazhanik; *Ross.* тяглецъ, тяглый, cf. ciągły, *ciahły. PAŃSZCZYZNIANY, a, e, od pańszczyzny, Frohndienst-, Frohn-. Dni pańszczyzniane, jest to powinność gruntowa, lub do gruntu przywiązana. *Mon.* 67, 195.

1. PANTALON, u, *m.*, z *Włosk.*, figlarz komedyantski, buffon, der Bouffon auf dem Theater. Kuglarka, wróżka, pantalon. *Zabł. Zbb.* 41. — §. Pantalony, nogawice ze spodniami razem w ciąż, Pantalonen, Strumpfhosen; na Kamczatce торбасы. — 2. PANTALON, PANTALEON, instrument muzyczny, gatunek fortepianu, od Pantaleona Hebenstreita z Saxonii, zwany, ein Pantaleon, Pantalon, eine Art Forte-Piano. Pantaleon, instrument o stronach, o które pałeczki uderzają. *Magier. Mscr.*

PANTERA, y, *ż.*, PARD, a, *m.*, z *Greck.* πανθήρ; *Lat.* pardus; *Sorab.* 1. pard, leopard; *Vind.* pard, pantar; *Croat.* pard; *Bosn.* pard, pantera, levhart, ris piegavi; *Ross.* панөыръ, рысь, пардъ, (cf. lampart); der Panther, das Pantherthier; zwierz okrucieństwem sławny w Azyi i w Ameryce, skórę ma żółtą z czarnemi rogatemi plamami, których śrzodki znowu są żółte. *Kluk. Zw.* 1, 77. Pard abo ryś czujny nad niemi. 1 *Leop. Jer.* 5, 6. *Pardalis zwierzę jest małpom nieprzyjazne. *Ezop.* 48.

PANTOFLA, i, *ż.*, PANTOFEL, fla, *m.*, PANTOFELKA, PANTOFLICZKA, i, *ż.*, *dem.*, PANTOFELEK, lka, *m.*, (*Boh.* pantofel, krpec, krpce; *Slov.* pantofle; *Hung.* pántófély, tzipelö, solya; *Vind.* pantofel, papozha, kreuse, kopitez, brespetnik; *Sorab.* 2 pantoffla; *Carn.* krevse; *Croat.* pantófflin, czokol, czokola, posztola (*ob.* Postoły), pachmaga (*ob.* Baczmag), papucha; (*ob.* Papucie); *Dal.* czokula; *Bosn.* sctopella, sctopelliça, oscjubre; *Rag.* sctoppella; *Slav.* papusce; *Ross.* туфель; *Lat. med.* pantofla; *Ital.* pantufola; *Gall.* pantoufle; *Angl.* pantofle; *Sax. Inf.* Toffel, Tüffel; *Svec.* toffel; *Isl.* tapla; *Finland.* toffeli); półtrzewik domowy, patynka, (cf. muły, mulety, muletki); der Pantoffel. Zbieram wszystkie damskie trzewiki, pantofelki, muletki. *Teat.* 36. *c*, 30. Pantofliczka patyneczka, *crepidula. Mącz.* das Pantoffelchen. Gatunek pantoflów *Ross.* плесница. — *Fig.* Pijak ten ledwo ruszy w pantoflach języka. *Nar. Dz.* 2, 23. *Zab.* 2, 231. ledwo go wlecze, na trepkach mu język chodzi, młynkuje, er schleppt kaum die Zunge. Widzę, że już ma język w pantoflu. *Mon.* 69, 1042. — §. Pantofle, gatunek podków końskich, na kopyta pełne. *Kluk. Zw.* 1, 182, (cf. półpantofle). PANTOFLARZ, a, *m.*, szewc, co pantofle robi. *Mącz.*; *Bosn.* sctopellar; *Rag.* sctoppellar; der Pantoffelmacher. PANTOFLOWY, a, e, od pantofli, Pantoffel-; *Boh.* pantoflowy; *Vind.* pantofelnou; *Ross.* туфельный.

*PANUCHNICZEK, czka, *m.*, PANUŚ, ia, *m.*, *demin.*, *ob.* Paniątko, ein Herrchen, Junkerchen. *Tr.* PANUJĘ, *ob.* Panować.

*PAPA, y, *m.*, 1. *vox puerilis*, tata, ojciec, rodzic, der Papa, der Vater, (cf. mama). *Παππάζειν Graecis est compellare partem. Cn. Th.* Rodzice, których dawniéj nazywano ojcem i matką, jest modą nazywać teraz papą i mamą. *Pam. Warsz.* 3, 323. *Czart.* PAPA! PAPU! *vox puerorum, poscentium cibum. Cn. Th. Lat.* pappa; *Germ.* Pappe. (*Vind.* popje = klejster; *Ross. vulg.* папа chléb; *Eccl.* папа, младенская рѣчь, а значитъ хлѣбъ). Papu dziecięciu dać, papkać, *pappare. Mącz.* Papu dziecięce, pokarm dziecięcy. *Mącz.* Mało papy, a wiele pompy. *Chmiel.* 1, 61. (huczno, buczno, a w pięty zimno). PAPA, y, *ż.*, §. a) *ob.* Papka. — §. b) Papa, y, *ż.*, plapa. *Tr. contemn.* gęba, pysk, das Maul, (Oestr. die Gosche), die Fresse. W papę mię trzasła. *Teat.* 51, 39. Najpierwszego co spotkam śmiejącego się, tak w papę gruchnę, że.... *ib.* 34, 11. PAPAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, papkać, §. 1) *Lat.* pappare, pappen, mit Kinderbrey, *mansum cibum comedere, pueril. Cn. Th. Sorab.* 1. papacž; *Carn.* papam. §. 2) Papać = papa wołać, Papa rufen. Mamowanie i papowanie rodziców przez dorosłe dzieci, wyśmiane. *Pam. Warsz.* 3, 323. *Czart.*

Pochodz. *papka, papkać, papkowaty, papinki, papinkowaty, papinkowatość; paplać, paplotać; cf. papuga.*

PAPARONA, *herb*; gęś biała, siedząca na darniu; *alias* Budzisz. *Kurop.* 338, ein Wappen; (cf. *Boh.* paperka = der Kiel von geschlossenen Federn, pieniek odartego pióra). — §. *Prov.* Paparona gąska, domator gniazdosz. *Rys. Ad.* 58. szlachcic nierycerz.

PAPAWA, y, *ż.*, ziele, popia główka, mnisza główka, mniszek, mnich, świni pysk, świni mlecz, psi mlecz, radyki, wilczy ząb, żabi kwiat, plesz, lwi ząb, gołębi groch; Mönchskopf, Pfaffenplatte, Butterblume, Dotterblume 2c. *Urzęd.* 268. *Syr.* 1154; *leontodon Taraxacum Linn.* PAPAWOWY, a, e, n. p. Papawowe liście. *ib.*, Butterblumen-.

PĄPIE *plur.*, pąkowie, pąpowie, pąki, pączki drzew, roślin, Knospen. Żaden szczep nie ma być przesadzany, gdy z siebie pąpie wypuści. *Zaw. Gosp.* Pąpia masz natargać, piérwéj niżli rozkwitnie. *Spicz.* 44. Z kapusty głąbia pąpie jako soszki wyrastają. *Syr.* 1111. Pąpie różowe, *ob.* Kłobuczki. Papie, papie, mech, pierze,

wełna na ziołach, jako na oście, mnichu, *Lat.* pappus; *Graec.* πάππος. *Cn. Th.* 668; *Bosn.* pùp od çvitja; *Croat.* pupek czvetja, cf. kotewki; Flocken, Katzenfötchen. Na prątkach mniszka wyrastają papie brodate fałdowate. *Syr.* 1155, *ob.* Pąpisty. Pąpia topolowe. *Sienn.* 388.

PAPIER, u, *m.*; *Boh.* papir, papijr; *Slov.* papjr; *Sorab.* 2. pappir, papira; *Sorab.* 1. papera, papiera; *Carn.* popir, papir; *Vind.* popir, prapir, papyr, popier; *Croat.* papér, popir, harta, (cf. karta, kartka; paperùs = karta); *Dal.* karta; *Bosn.* karta, hartia, kgniga, (cf. księga); *Slav.* papír; *Hung.* papiros; *Ross.* хартія; (бумага = 1. bawełna, 2. papier); §. 1) z *Greck.* πάπυρος, *papyrus*, oznacza właściwie ziele Egiptskie, na którego liściach wysuszonych dawni pisali. W dwunastym wieku nastąpił papier z bawełny; papier teraźniejszy z chust starych rozbitych stępami na masę, uczyniony bywa. *Kras. Zb.* 2, 310. *Papyrus*, niejaki wiąz Egiptski, którego miasto karty a papieru używali starzy; ztądże i dziś miasto karty bywa zwany. Starzy piérwej na takowym więzie, potym na korach, po trzecie na tablicach woskowych pisali, póki jeszcze był papier nasz nie nalezion. *Mącz.* U dawnych Egipcyan *bepirin*, u teraźniejszych *berd.* — W Egipcie rodzi się drzewko papierowe, bardzo łupne, z którego deszczułek dartych dawni używali do pisania miasto karty; ztądże i dziś, nasze karty, chociaż nie z kor więzowych, ale z chust tłuczonych zowiemy papierem. *Otw. Ow.* 649. Epoka wynalazku naszego lnianego lub szmacianego papieru dotąd nie jest dostatecznie wiadoma. *Przyb. Pis.* 116. Papier klejowy, pisarski, Schreibpapier, *Rag.* kgniga; *Ross.* пищая бумага; wodny, drukarski, Druckpapier; *Ross.* книжная бумага. Papier stęplowy, Stempelpapier; *Ross.* гербовая бомага. Papier gruby, kupiecki abo kramny do uwijania. *Cn. Th.*, Packpapier. Papier regałowy, regałowy arkusz. *Cn. Th. Dasyp. H h* 3, *Sorab.* 1. regalpapera; *Vind.* kralouski popir, veliki, regalski popir. Papier przebijający, zalewający, *ob.* Bibuła, Löschpapier. Papier przedają na arkusze, libry, ryze, bele, *vide sub his.* Ćwiartka papieru, ćwiarteczka, karteczka, ein Blättchen Papier. Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma pióro, pióro gryzie, bierze tabakę. *Teat.* 34. *b, i i.* (nad arkuszem, sexternem). — §. Przed Polską szablą, Niemieckim rapierem, Bułat Turecki staje się papierem. *Suszyc. Pieśn.* 3, *K.* (cf. pajęczyną, t. j. niczym, słabiuchną bronią). Wojsko wielkie, ale cóż? tylko na papierze! *Pot. Pocz.* 636. więcéj huku, niż puku. *Kłuk. Turk.* 209. — §. Papier, na którym co pisano, skrypt, pismo; ein beschriebenes Papier, eine Schrift. Czytał z ciekawością dany sobie od ojca papier. *Zab.* 14, 11. Stare papiery, dokumenta, alte Schriften. — §. 2) *Mineral.* Papier górny, abo ziemny, kamień składający się z bardzo cienkich szybek. *Kluk. Kop.* 2, 100, das Bergpapier. PAPIEREK, rka, *m.*, *dem.*, PAPIERECZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*, mały kawałek papieru niepisanego lub pisanego, ein Papierchen, ein kleines Stückchen Papier, kartka; *Boh.* papjrek; *Croat.* paperecz, paperùs; *Vind.* papirezh, prapirezh, papirzhez, listek; *Ross.* бумажка, бумажечка. PAPIERNE, ego, *Subst.*, *n.*, podatek abo pobór od papieru, za papier, jako teraz u nas w kancelaryach. *Cn. Th.*, Papiergeld. PAPIERNY, a, e, z papieru zrobiony, papieren. Papierna latarnia. °§. Nilu °papiernego rzéki siedmiochodne, *Nili papyriferi. Żebr. Ow.* 397, *ob.* Papierorodny. PAPIERNIA, i, *ż.*, młyn od papieru, die Papiermühle. *Mon.* 72, 316, *Boh.* papjrna. PAPIERNIK, a, *m.*; *Boh.* papjrnik; *Sorab.* 1. papèrnik; *Slav.* papirexia; *Vind.* papirodelauz, popirar; *Croat.* papérnik; *Hung.* papirotsináló; *Ross.* бумажникъ; §. a) ten, co papier robi. *Budn. Bibl. praef.*, der Papiermacher, Papiermüller. Papiernicy, i sami się żywią, i tym przyczyniają dochodów, do których papiernie należą. *Mon.* 72, 317. — §. b) Co papier przedaje. *Cn. Th.*, *Croat.* paperoterszecz; *Vind.* popirotershez; *Ross.* бумагопродавецъ; der Papierhändler; *fem. Boh.* papjrnice; *Sorab.* 1. papěrka. °°PAPIERORODNY, n. p. Nil. *Otw. Ow.* 648, rodzący drzewko papierowe, Papierstauden erzeugend; (*ob.* °Papierny); *Croat.* papieronoszni. PAPIEROWY, PAPIERZANY, a, e; *Boh. et Slov.* papjrowy; *Sorab.* 1. papeřané; *Vind.* popiren, popirski; *Carn.* popirast; *Ross.* бумажный, (= bawełniany); *Eccl.* харатейный, бумажный; Papier=. Papierowe pieniądze. *Pam.* 83, 453. (bankocetle, asygnaty). Na kartach papierzanych Prędkiém piórem wyrażają. Nowe pisma charaktery. *Bardz. Boet.* 168. Papierowe drzewko, papierowy wiąz Egiptski, *papyrus. Mącz.*, die Papierstaude. Papierowy Doktor *Dwor.* 2. (tylko na papierze, w dyplomacie, ale nie w głowie; nieumiejętny; cf. pończoszka; cf. biret). Nie zedrzesz ze mną papierowych trzewików. *Rys. Ad.* 47. (niedługo u mnie zabawisz). Przyjemna twarz Pana Kostki; prawda, że tu nie jest owa płeć, co ją papierową zowiemy. *Gorn. Dw.* 28. delikatna, jedwabna, mleczna; Milchshaut, Milchsgesicht. — (*Eccl.* бумагохранитель, *Graec.* χαρτοφύλαξ, dozorca papierowy czyli papierów, pism). PAPIERZYSKO, a, *n. contemn.*, brzydki papier, häßliches Papier. Na starym jakim papierzysku napisane bajki. *Nar. Hst.* 7, 147.

PAPIEŻ, a, *m*, *papa*, z *Greck.* ojca znaczy; niegdyś tytuł ten biskupom i arcybiskupom dawany bywał; teraz w szczególności namiestnikowi Chrystusowemu w Rzymie. *Kras. Zb.* 2, 310; der Papst; *Boh.* papež; *Slov.* pápež; *Vind.* papesh, papash, sveti ozha; *Carn.* papesh; *Sorab.* 1. *et* 2. bamž; *Slav.* pàpa; *Rag.*, *Croat. et Hung.* pápa; *Bosn.* papa, sveti otaç; *Ross.* папа. Papież, Ojciec święty, rządziciel kościoła katolickiego, następca ś. Piotra, namiestnik Chrystusa. *Karnk. Kat.* 270. — *Prov.* W Rzymie być, a papieża nie widzieć. *Rys. Ad.* 71. (*Athenas intrasse et Solonem non vidisse*). Gdzie papież, tam Rzym. *Sk. Dz.* 548. PAPIEZKI, a, ie, od papieża do papieża należny; *Boh.* papežsky; *Sorab.* 1. bamžowski; *Vind.* papashen, papashnizen, papinski, papisten, papashou, papashki; *Croat.* papínszki; *Hung.* papi; *Bosn.* papin; *Rag.* papin; *Slav.* pàpin; *Ross.* папскій; päpstlich. Rzym stolica stanu papiezkiego. *Dykc. Geogr.* 2, 368, Kirchenstaat. — §. Po 12 groszy od grzywny, według zwyczajnego szacunku, albo jak więc mówią papiezkiéj taxy, wypłacono. *Krom.* 668. PAPIEŻNIK, a, *m.*, w pa-

pieża wierzący, katolik; *Sorab.* 2. bamžař; *Vind.* papashnik, papistnik; ein Päpstler, ein Katholik; *papista. *Birk. o Exorb.* 12. Nas katolików papieżnikami zowią ewangelicy. *Biał. Post.* 9. Niechcą być nazwani papieżnikami, ale ewangelikami. *W. Post. W.* 279. Trzeba nam króla mieć papieżnika, żeby się przynajmniéj księdza bał. *Star. Ref.* 17. *Orzech. Qu. Birk. Gł. Kun.* 18; *w rodz. żeńsk.* Papieżniczka. *Tworz. Okul. F* 2, *ob.* Katoliczka. PAPIEZTWO, a, *n.*; *Boh.* papežstwj; *Vind.* papashnost, papashnia, papashtvu, papinstvu; *Croat.* papinsztvo; *Hung.* pápaság; *Bosn.* papat; *Ross.* папство; *Eccl.* папежство; władza i godność papiezka, kraj papiezki, religia papiezka, katolictwo, katolicy lub papieżnicy, das Papstthum. Mocą i pieniędzmi się na papieztwo cisnął. *Sk. Dz.* 1042. — §. Za papieztwa Innocentego IV. *Nar. Hst.* 4, 352. za panowania papieża Innoc., unter der päpstlichen Regierung, oder unter der Regierung des Papstes Innoc.

PAPILOT, u, *m.*, PAPILOTEK, tka, *m.*, z *Franc.*, papierek do zawijania włosów do przypalania. *Magier. Mskr.*; die Papillote. Nawijać papiloty, u fryzyera, włosy skręciwszy w papier zawinąć do przypalania. *ib.* Papier zawijać w papilotek. *Jak. Art.* 2, 80. *Mon.* 75, 706. *Ross.* подвивка.

PAPINKARZ, a, *m.*, smakowniczek, delikat, pańska gęba, papinkami go karmić, papinkowaty, ein Leckermaul, ein delicater Mensch; *Carn.* kozhliv; *Vind.* kozhliuz, polisuvauz, polisnik; *Rag.* sladokusaz; *Ross.* лакомка. Papinkarze wszystkę swoję myśl w brzuchu utopili. *Opal. Sat.* 32. Papinek, nka, *m.*, §. a) papka dla dzieci, Kinderpappe, Kinderbrey. Z mączki dzieciom w powiciu pokarm w wodzie lub w mléku gotują, a papinkiem zowią *Syr.* 954. — §. b) Papinki *plur.*; (*Boh.* pamlský; *Vind.* kozhlarja, lisovina, lisanje); łakocie, przysmaczki, specyały, delikackie kąski, marcepany, androty, Leckerbißlein. Młodzieniec w delicyach, i w papinkach uchowany. *Birk. Dom.* 126. Żołnierskie dzieci nie papinkami mają być karmione, ale kapustą, kaszą, rzodkwią. *Petr. Pol.* 368. Dzieci pańskie na papinkach wychowane w podrosłych leciech słabe są. *Petr. Ek.* 94. Pańska gęba u niego, papinkami go karmić. *Cn. Ad.* 820. Ojcowie nasi o wyniosłość niedbali, ani o papinki. *Opal. Sat* 32. — *§ Królowi każdy nadskakuje, przystojniéj by go uwijać w papinki *Jabł. Buk. H* 2 *b.* PAPINKOWATY, a, e, PAPINKOWATO *adverb.*, delikacki, pieszczony; zärtlich, verzärtelt, delicat. Uczeń cyrulictwa nie powinien być papinkowaty, ni obrzydliwy. *Perz. Cyr.* 1, 2. Żołądek papinkowaty. *Perz. Lek.* 340. Zwyczajnie niedołężnemi są papinkowato chowani. *ib.* 217. Papinkowaty co do jedzenia, schleckerhaft; *Vind.* lisoviten, kozhlu, polisnu, fladkoshelen; *Ross* любосластный, сластолюбивый, *Eccl* лакомъ. PAPINKOWY, a, e, *PAPINKOWATY, papkowy, do papki abo do papinku służący, zum Kinderbrey gehörig. Mączka papinkowa. *ib.* 953. Krupki bardzo drobne, abo mączka papinkowa. *ib.* 954. (PAPISTA, *ob.* Papieżnik). (PAPISTY, a, e, jak papic, pączkowaty, knospig. Ślaz ma pecherzyki papiste zawarte, w których nasienie. *Syr.* 1101). PAPKA, i, *ż.*, *dem. nom.* papa, dla małych dzieci pokarm: der Kinderbrey, die Pappe; *Sorab.* 1. dzečzaczé wuszmuz; *Croat.* papicza, papa; *Bosn.* papiça. Papka, pokarm dziecięcy, papu dziecięce; *Lat.* papa. *Mącz.* Papka, którą na codzienną w piérwszych dwóch i trzecim roku dajemy dzieciom potrawę, jest dla nich za ciężkim i niestrawnym posiłkiem. *Mon.* 70, 57. Dla chorego papki z białego chleba i z rosołu. *Krup.* 5, 369. Obłożyć głowę paką z mąki na chustce nasmarowaną. *Perz. Cyr.* 1, 83. Papka z bułki, z mleka i szafranu gotowana. *Perz. Cyr.* 2, 64. Czapką i papką ujmują sobie przyjacioł. *Zab.* 14, 35. *Nagl.*, grzecznością i częstowaniem, mit Compliment und Tractament. PAPKAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, papać, pappen, papu dziecięciu dać, *pappare. Mącz.* PAPKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt papki dziecięcéj, wie ein Kinderbrey. Papkowate okładania z mąki etc. *Perz. Cyr.* 1, 15. *et* 2, 332. *et* 1, 116.

PAPLAĆ, PLAPLAĆ, ał, a, *et* paple, plaple, *cz. niedok.*, PAPLOTAĆ *niedok.*, *f.* paplocze *cz.*, jak małe dziecko gadać, szwargotać, bez sensu, niezrozumiale, papeln; (*Boh.* tlachati, tlampati, bleptati, bleptawám; *Slov.* tlahám, klewetám; *Sorab.* 2. plapotasch; *Sorab.* 1. plampam; (plapot *sonus effervescentis aquae*; *immoderati plurium sermones*); *Vind.* pladrati, pledrat, klaffat, plepprat, atati, tatati (*ob.* Tata, papa, ociec), kvantati, berbrati, zheblati, trabufati, fhvandrati; *Bosn.* tlapiti, çankati, çakoliti; *Ross.* вякнуть, вякаю (cf. jąknąć), многословить, шалберить, шалберничать, (cf. szalbierować); *Eccl.* блядословлю; cf. *Angl.* babble; *Gall.* babiller; *Ital.* babbolare, baveggiare, bavare; cf. *Lat.* fabulari). Plapla, co mu ślinka do gęby przyniesie. *Rys. Ad.* 55. Gęba śmiała paple szumnym tonem, Co jéj przypłynie z ślinami. *Zab.* 12, 84. Plaplać nie ustaje. *Zab.* 10, 348. Gdyć ufność milczeć kazała, Użyj na język swój tamy, Niech się nie cieszy płeć biała, Że i my równie paplamy. *Kniaź. Poez.* 2, 277. Natura przystęp do języka dwoistemi kłódki zagrodziła, żeby nie tak swobodnie paplał, co się dzieje w duszy. *Nar. Dz.* 3, 98. Fałszywie mniemając, że mu bóg pomoże, Papla pacierz, pierś tłucze. *Węg. Org.* 10. Beginki o niedościgłych wiary tajemnicach paplały. *Nar. Hst.* 5, 433. Czy można wierzyć, co tam kto paplota? *Zabł. Zbb.* 79. Zwyczajnie paplocze trzy po trzy, i sama siebie nie rozumie. *Teat.* 53. *c*, 55. Paplocze tonem człowieka pijanego i zasypiającego. *Teat.* 51. *c*, 41. Coż mi tam Wc Pan paplotasz? *Teat.* 20, 51. Twoje przeklęte paplotanie licha teraz narobiło. *Teat.* 10. *b*, 54; *Vind.* pladranje, pladrazhnost; *Sorab.* 1. plapotačžnofcž, plapotacztwo, plampacztwo; *Eccl.* бл҃адсніе, бл҃адословіе, бл҃адн. PAPLACZ, a, *m.*, PAPLA, i, *m. et ż.*, gaduła, świegot, ein Plapperer, ein Plaperhans, Paperer; *Boh.* darmotlach, tlachač, tlampač, pliskač; *Slov.* tlachač, darmotlach, tlučhuba; *Sorab.* 1. plampawcz, plampaté, plampaczné, plapotak, plapotačné; *Carn.* qvantlâzh; *Vind.* pledraz, pledrazh, pledrauz, pledernik, pleprazh, klaffar, klafast, klafavuz, kvantazh, quantazh, pladrarski gobez, fhkrabla, jesikazh, lopotez, klopotez, fhlabuder, lapeufh, trabufa; *Bosn.* tlapaç, tlapavaç, tlapa, cankavaç, *f.* tlapniça, tlapaviça, çankaviça; *Ross.* балясникъ, разговор-

щикъ; *Eccl.* блядословникъ, блядословьнъ, бляднвъ. Strzeż się badacza, bo tenże jest papla. *Mon.* 75, 310. Ciszy paplo haniebna! *Teat.* 54. *b*, 55. Żebyś już oniemiał przemierzły paplaczu. *ib.* 24. *c*, 107.

PĄPOWIE, ia, *n.*, *collect.*, pąpie, pąkowie, pąkówki, Knospen. Figi możesz przesadzać, choć już pąpowie puściły. *Zaw. Gosp.* Wino sadzić, póki nie puści pąpowia. *ib.*

PAPROĆ, i, *ż.*, ziele, *filix*, Farrenkraut; *Boh.* kapradi; *Sorab.* 1. paprocž; *Sorab.* 2. paprosch; *Carn.* praprat; *Vind.* praprat, (proproſha = ślaz); *Croat.* paprat, paprut, praprut, preprùt; *Dal.* praprat; *Hung.* perje, (cf. pierze); *Rag.* paprat, papraza, paprijz; *Bosn.* paprat, (cf. papriç = macierzanka, papraça = N. Maryi ziele, paporcina = gdula); *Ross.* папоротъ, папоротникъ (2. папоротъ, папоротокъ skrzydło ptasze; cf. *Graec.* πτερόω *uro*); o nim guślarze wiele mówić umieją. Do ślannych hut zażywane bywa, że wiele ma w sobie soli. *Kluk. Rośl.* 2, 241. *Bot. Nar.* 171. Paproć samiec, paproć wonna, błotna paproć, strusiowe pióro, *filix mas. Urzęd.* 140, Farrenkrautmännlein. Paproć samica, Farrenkrautweiblein, *filix foemina. ib.* PAPROCIANY, a, e, od paproci; *Croat.* preprùtni; *Rag.* papratni; Farrenkraut = = Paprociane liście. *Syr.* 816. PAPROCINA, y, *ż.*, *filictum Columell.*, ein Ort voll Farrenkraut. *Cn. Th.*; *Boh.* kapradiště; *Sorab.* 1. paproczžina; *Rag.* papratisćte; *Carn.* prapratshe; *Croat.* praprutische. PAPROTCZANY, a, e, od paprotki, Baumfarren = . Proch paprotczany purguje. *Syr.* 1524. Liście paprotczane. *Sienn.* 165. PAPROTKA, i, *ż.*, *filicula*, ziele, paproci podobne, ale mniejsze, *filicula polypodium*, Baumfarren, Engelsüß. *Syr.* 1524. *Urzęd.* 251. *Kluk. Dykc.* 2, 215; *Boh.* osladič; *Carn.* oslàd; *Sorab.* 1. paprocž, lekorczowé koružk; (*Rag.* paprizza *serpyllum*); *Bosn.* slatka papraça; *Rag.* zlaatna paprát; *Croat.* prepruticza, zlatna praprat; *Ross.* зерликъ. PAPROTNICA, y, *ż.*, ziele, *lonchitis minor*, kleiner Spicant. *Syr.* 816. — §. Paprotnica, *pilularia*, rodzaj paproci, do roślin krytopłciowych należący. *Kluk. Dykc.* 2, 183, Pillenfarn. PAPROTNIK, a, *m.*, ziele, *lonchitis major*, Milzkraut. *Syr.* 816. — §. Paprotnik, *acrostichum. Kluk. Dykc.* 1, 7, Wollfarn.

PAPRZYĆ *cz. niedok.*, PAPRZAĆ *contin.*, w ziemi grześć, in der Erde scharren. Kuropatwy paprzą w ziemi. *Ryd.*, dla złożenia jajec, sie kratzen die Erde auf und legen die Eyer hinein; *ob.* Paprzysko. Kokosze się w piasku paprzały. *Cresc.* 581. PAPRZYCA, y, *ż.*, §. 1) biegun młyński, das Mühleisen, worauf der obere Mühlstein läuft; *Croat.* perprìcza, selezo melinszko gornye; *Boh.* woškrd, oškrd, (cf. oskard). Przez paprzycę kamień młyński zwierzchni wspiera się na samym wrzecionie. *Os. Fiz.* 336. Nie tak się wartko u koła szpice, Ani u młynów kręcą paprzyce, Jak ludzkie lata. *Anakr.* 11. Gaduła język ma jak paprzycę. *Zab.* 9, 33. *Zabł.* — §. 2) Paprzyca, *herb*; Kuszaba, Ruchaba, Ruchawa; kamień młyński do góry postawiony, z żelezcem zwyczajnym we śrzodku; na hełmie ośmioro szczeniąt. *Kurop.* 3, 58, ein Wappen. PAPRZYSKO, a, *n.*, §. a) miejsce, gdzie kuropatwy, kokosze w ziemi paprzą, dla niesienia jajec. *Ryd.*, aufgekratzte Erde, wohin die Rebhühner oder Hennen ihre Eyer zu legen pflegen. — §. b) Paprzyska na głowie. *Syr. Reg.* n. p. Piołun paprzyska i łupieże wychędaża. *Syr.* 347. chropawe otręby, Grindschuppen auf dem Kopfe.

PAPU, *ob.* Papa.

PAPUĆ, i, *ż.*, PAPUCIE *plur.*, z *Tureck.*, zwierzchni trzewik, der Oberschuh; *Vind.* papozha; *Boh.* papuče, papučký; *Slov.* papučky; *Germ.* Patschen; *Gall.* babouches; *Slav.* papucse; *Bosn.* papuccja *calceus Turcicus*, papucjar *sutor*; *Croat.* papùcha *calceus Graecus s. Turcicus*; *Hung.* paputs; (*Croat.* papuchar, *Hung.* paputstsinálό *diabathrarius*; *Croat.* papuchonosz, *Hung.* paputses = w papuciach kto). Turczyn wchodząc do bożnicy zostawił papucie przede drzwiami, a szedł boso abo w kapciach. *Star. Dw.* 58. U botów Moskiewskich podeszwy pod palcami poniekąd na kształt papuci bywają u końców ku górze zakrzywione. *Gwagn.* 514. Każe dać papucie. *Hor. Sat.* 262. Król, co się należy zasłużonym żołnierzom, daje chłopcom od papuci. *Pot. Arg.* 160. paziom, kamerdynerom, lokajom.

PAPUGA, i, *ż.*, PAPUŻKA *dem.*; *Boh.* papaušek; *Slov.* papúšek, papaušek; *Sorab.* 1. papegay, papykui; *Sorab.* 2. papyguj, pappiguj; *Vind.* popagai, poperl, plederza, oporiekna tiza; *Croat.* papìga; *Dal. et Slav.* papagao; *Bosn.* papagal, papagav, papuga; *Rag.* papagáo, *G.* papagalla; *Hung.* publikan; *Ross.* папугай; *Eccl.* папугъ, попугай; *Ital.* papagallo; *Portug.* papagayo; *Hisp.* papagago; *Arab.* babagha, (*sed.* cf. papa, papłać); der Papagey, (Oesterr. Paperl), Sittich; ptak do rzędu sroczego należący. Papugi różnéj są wielkości; największe równają się kurze; sposobne nauczyć się słów ludzkich. *Zool.* 270. Papuga rozprawna. *Banial. I* 3. Papuga świegoce. *Toł. Saut.* 89. Papuga rozprawna. *Banial. I* 3. Własna papuga, mówi, a sam nie rozumie. *Cn. Ad.* 520. Uczone papugi. *Pir. Pow.* 113, Nachbeter. Daj siana wołowi, a cukru papudze. *Mon.* 70, 256. — §. Papuga morska, *alca arctica*; *Ross.* ипатка, топорка, der Arctische Papageytaucher. PAPUGOWATY, PAPUŻASTY, a, e, na papugę pochodzący, wie ein Papagey. Papugowaty człowiek. *Teat.* 35. *b*, 9. Papużasta farba. *Haur. Sk.* 366. żółtozielona, papageygrünn. PAPUŻEĆ *neutr. niedok.*, spapużeć *dok.*, papugą się robić czyli stać, zum Papagey werden. Spapużeje i sowa, i smoku Jagod Tokajskich czarą uśpię soku. *Tward. Daf.* 40. PAPUŻY, a, e, od papugi, Papagey; *Ross.* папугаевый, папугайчій. O rozumie papuży! *Pot. Arg.* 232. Głos papuży. *N. Pam.* 17, 356. Kolor papuży abo trawisty. *Comp. Med.* 678, (*ob.* Papużasty). Na wzgórku opoczystym mech rośnie papuży. *Zab.* 14, 84. *Ejssym.*

°PAPUŻA, y, *ż.*; *Ross.* папуша; wiązka listów tutuniowych, ein Päckchen Rauchtabacksblätter. *Ross.* папушный тобакъ liściany tutuń, Blättertaback.

°PAR, u, *m.*, parność, upał, die Hitze. Lecie par, zimie nie wadziły śniegi, żeby się polem nie bawił. *Pot. Syl.* 15; *Boh.* wedro; *Croat.* sar (*ob.* Żar), pripek, (*ob.* Przypieka); *Ross.* зной, (*ob.* Znój); *Eccl.* раждеженіе. — 1. PARA, y, *ż.*; *Boh.* para, opar, oparka; *Slov.* pára, wydychánj; *Sorab.* 1. para; *Sorab.* 2. sparna, (para = błoto); *Carn.* parza, sapar; *Vind.* spariza, sparniza, hlap, spar-

jenje, vunsparjenje; *Rag.* parra, páh; *Croat.* pàra; (= 2. *anima brutorum*), zpârjariza, szùmpor, szlàp, hlàp; *Hung.* para; *Bosn.* parra, vappa, cjaddine, (*ob.* Czad); *Ross.* духота, паръ; para z ust, z ziemi, z wody, z warzonych, pieczonych rzeczy, wyziew, *ob.* Wietrunki; der Dampf, der Dunst. Para, ciało, którego stan lotny w zwyczajnéj temperaturze atmosfery niejest trwały. *Śniad. Chem.* 69. Powietrze morowe, jest para niejako jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żywiącemu nieprzyjaźna. *Dambr.* 1029. Pełen pary, wyziewów *Boh.* parnatý, pářawý. Para z ciała ludzkiego, abo wilgotność subtelna kurzeniem wychodząca. *Cn. Th.*, transpiracya, Ausdünstung. Pary tej abo wilgotności wypuszczanie, wychodzenie przez skórne dziureczki, transpirowanie. *Cn. Th.*, das Ausdünsten. Niszczejemy na kształt pary. *Brud. Ost. A* 4. Żywot nasz jest para, okazująca się na mały czas. *Tol. Šaut.* 118. Przyrodzenie mu dało, Wiatrem tylko a parą żywić swoje ciało. *Otw. Ow.* 625. *et* 540. — §. Para = oddech, der Hauch, der Athem. Zabił ich smok parą smrodliwą. *Otw. Ow.* 103, (cf. naparznąć). Niechaj bieży Gelanor, co w koniu ma pary. *Pot. Arg.* 33. Trafili psi jelenia, król w konia co pary, Przebiega równo z charty, uprzedza z ogary. *Pot. Pocz.* 236. Tysiące przysiąg, życzenia bez miary, Próżne to są ust pospolicie pary. *Nar. Dz.* 4, 167. — *De argento somnium*, o pieniądzach nie spominaj, próżną parę puszczasz z ust. *Mącz.* Lepiéj własną ręką pisać a pary próżnéj nie puszczać. *Sk. Dz.* 113. (dyktując). Nie śmiemy puścić z gęby pary ku niebu, oka dźwignąć śmiele. *Wad. Dan.* 29.

Pochodz. *parać*, *parzyć*, *parza*; *doparzyć*; *naparzyć*, *naparznąć*; *oparzyć*, *przeparzyć*, *przyparzyć*; *sparzyć*, *sparzelina*; *rozpar*, *rozparzyć*; *wyparzyć*, *zaparzyć*; *pre*, *pram*, *prze*, *przał*; *zaparstek*, *zaparcieć*; *zaprzeć*, *zaprzały*, *zaprzałość*; *uprzeć*; *wyprzeć*; *parny*, *parność*.

2. PARA, y, *ż.*, PARKA, i, *ż.*, *dem.*, PARECZKA, *dem. sec.*; *Boh.* par, parek, parka, dwogka, (cf. dwójka, *ob.* Dwojgo); *Hung.* pár; *Slov.* pár; *Sorab.* 1 *et* 2. por; *Carn.* par, (para *bestia* bydlę); *Vind.* par, dvoje, dvuje, dvoiza; *Croat.* dvoicza, pâr; *Slav.* pàr; *Bosn.* bokor, dvoje; *Ross.* пара, парочка, двойка, двойца, двойчатка, четъ, чета, (cf. cetno); *Eccl* үєта [*cohors* 2], равное число, пара, дъвоица, сугубина, двойная или двократная вещъ, сѫпрѫгъ [*conjux* 2], супруги, супрузи; (*Ross.* супругъ małżonek, cf. sprzęgać); *Lat.* par; *Ital.* par, paio; *Gall.* paire; *Angl.* pair; *Germ* das Par; (cf. *Graec.* *παρά juxta*); 1) para czego = dwie sztuki, jedna do drugiej należąca, jedna drugiéj odpowiadająca, n. p. Otoż dwie szpady; otoż, parę pistoletów, bij się. *Zab.* 13, 83. Para pończoch *Gost. Gor.* 110. Od pary trzewików materyalnych po złł 8. *Teat.* 29. *c*, 52. Pary jedna sztuka; *Ross.* парникъ, *Gall.* pendant. Wolą jeździć sześcia hetkami, niżeli para końmi dobremi *Mon* 65, 420. Żołnierz na parę koni służący. *Star. Ryc.* 29. *Vind.* vprega konjou, (cf sprzągi) Nalazł go orzącego między *dwanaścią par wołów, a on między tym *dwanaścią sprzężeniem wołów był sam jeden. 1 *Leop* 3 *Reg.* 19, 19. Dwie pary nóg prędzej ujść potrafią, jak jedna. *Teat.* 30. *b*, 117. (koń prędszy od człowieka). Parę chartów, *ob.* Smycz chartów; (cf. swora). Filary dwoistym rzędem w równe postawione pary. *P. Kchan. Orl.* 1, 57. (dwa a dwa). — Pójdziesz w pierwszą parę z Jejmością. *Teat.* 23. *d*, 96; cf. rej, das erste Par beym Tanze. W karczmie bitwa o precedencyą pierwszéj pary. *Mon.* 65, 361. Piękne pląsy pojedynkiem i parami stroili. *Jag. Wyb. A* 4. parweise. Parą abo parami latają, biegają. *Cn. Th.* parweise; *Ross.* попарно, погнѣздно. Obrał rozesłańców 72, i słał je parą do każdego miasta. 1 *Leop. Luc.* 10, 1. Dwie *parze (*dual.* = pary) braci, Kleob z Bitonem, a Amfion z Anapem. *Warg. Wal.* 170. *Petr. Et.* 230. Tych par przyjaźń sławna, Oresta i Piladesa, Patrokla i Achillesa, Damona i Pytyasa. *Budn. Apopht.* 1. Leci pareczka gołąbków zgodliwa. *Zab.* 8, 39. *Nar.* — §. Para, parka, stadło, ein Par, z. B. ein Ehepar. W równym wieku gdy dobrana parka, Żyją szczęśliwie, nie znając co swarka. *Teat.* 32. *b*, 142. Różne gusta są ludzkie, jak różne są twarze, Jeden żyć w osobności, drugi woli w parze. *Min. Ryt.* 3, 364. — *Transl.* W parze z czym chodzić = towarzyszyć, złączonym być; begleiten, gleichen Schritt gehen, zugesellt seyn. Zawsze to nieszczęście w parze chodziło z nieograniczoną władzą monarchów, podlegać swawoli żołnierskiej. *Kłok. Turk.* 30. W swym sprawiedliwa natura rozmiarze Nie da zawsze z bogactwy chodzić szczęściu w parze. *Węg. list.* 8. — *Aliter:* Mądry ten mi jest, który pełen radości, miły, spokojny, niewzruszony, prawie w jednéj chodzi parze z bogi. *Pilch. Sen. list.* 2, 41. w równi z bogi, równa się bogom; (cf. *Ross.* Онъ не тебѣ чета; nie równa ci, cf. cetno). — §. Do pary = dobrane, für einander auserlesen, quadrirend, harmonirend, einstimmig. Nie pociągną kary Woły nie do pary. *Pot. Jow.* 2, 6. Antystrofy słodsze nad kanary, W jego się ustach schodziły do pary. *Zimor. Siel.* 199. parzyły się, złączyły się, skleiły się; sie parten sich in seinem Munde. — §. *Aliter:* Do pary = cetno; nie do pary = licho; grade und ungrade, parig und unparig. *Urs. Gr.* 147; *Sorab.* 2. por, unpor. Gra, licho, cetno; do pary, nie do pary. *Zabł. Fir.* 42. Było ich jedynastu czy trzynastu; wiem, że ich liczba była nie do pary. *Boh. Kom.* 1, 199. — 2. Para = kilka, z kilka; *Gall.* un couple; ein Par, einige. Dajże nam Panisko na parę flasz wina. *Teat.* 34. *c*, 60. Poczekaj z parę dni. *Ld.* — §. Weź sobie dwie pary sukien z mojej garderoby. *Teat.* 19. *b*, 9. dwie suknie zwierzchnie, dwie spodnie. *X. Biel.*

Pochodz. *parzysty*, *nieparzysty*, *parzyć*, *parzyć się*. (*Vind.* odparati, resparati = *z pary rozłączyć, rozbratać*).

PARABAN, *ob.* Parawan.

PARABOLA, i, *ż.*, z *Greck.*, w Matem. linia krzywa otwarta, któréj odnogi nigdy się nie kończą, nie mająca żadnego środka. *Śniad. Jeog.* 16, eine mathemat. Parabel. — §. Parabola, allegorya, przypowieść, podobieństwo; die Parabel, die Gleichnißrede.

1. PARAĆ, ał, a, *act. niedok.*, parę wyziewać, wypędzić, ausdampfen. Parający alembik, der Dampfkolben. *Tr.* — §. Z głodu ledwie się w nim dusza *para. *Chrośc. Fars.* 278. (ledwie żyje).

2. PARAĆ *częstl.*, *ob.* Próć.

PARAĆ się czym *recipr. niedok.*, sparać się *dok.*, bawić się czym, wdawać się w co; sich mit etwas abgeben, mit etwas befassen, mit etwas umgehen; *Sorab.* 2. porasch; (*Sorab.* 1. param; *Lat.* paro; *Germ.* bereiten; *Hebr.* ברא *fecit*; *Boh.* párat se *morari*). Patryarchowie koło pasterstwa się parali. *Biał. Post.* 75. Nigdym się marnością szkaradną nie parał. *Czach. Tr. B* 4. Ludzkiemi się zabawami parają. *Kucz. Kat.* 3, 78. (zatrudniają. 3 *ed.*). Pan wielki nie ma się parać rzeczami małemi. *Haur. Ek.* 4. Nie wszyscy u nas na wojnę jeżdżą, abowiem jedni tym, drudzy owym się parają. *Biel.* 447. Nie trzeba się królowi parać lekkiemi rzeczami jedno temi, coby Rzpltej były pożyteczne. *ib.* 504. Zabawy, któremi się dworzanin parać ma. *Gorn. Dw.* 320. Bywają niektóre sprawy, któremi się duchowni parać nie mają. *Tarn. Ust.* 193. Teraz w tej dobie nie param się ja miłością. *Tward. Pasq.* 93. Wszeteczeństwem się parał. *Pot. Arg.* 400. Ułomni żonami się wiele nie parają. *W. Post. Mn.* 285. W krótkim czasie nowi żołnierze z staremi sparali się i w równym stopniu męztwa stanęli. *Pilch. Sall.* 272.

PARACIK, a, *m.*, n. p. Idą za nim grzechy i paraciki grzechów aż do trunny. *Birk. Zyg.* 22. poczty, komitywy.

PARADA, y, *ż.*, pozorne popisywanie, pańskość, przepych, blask, strój; Parade (z *Franc.*); *Ross.* щегольство (cf. szczegół), щапство, щаство, щапленіе; Pracht, Staat, (cf. pompa). Rozum nie cierpi spółki z paradą. *Teat.* 43. *b*, 25. Chciałabyś, żebym tylko mężem był od parady. *Teat.* 29, 93. (od kształtu). Z nauki paradę sobie czynią. *Mon.* 64, 504. (paradują z nią). Pokój od parady *Ross.* уборная. Parada n. p. wojskowa, uroczyste wystąpienie. PARADNY, a, e, PARADNIE *adverb.*, pański, pozorny, kształtny, prächtig, paradirend; *Ross.* щегольскій, cf. szczególny. Wychodzą suto i paradnie. *Zab.* 16, 326. §. Paradny, cf. suty, wyborny, przepyszny. PARADOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, paradiren; *Ross.* щеголять, пощеголять.

PARADYS, u, *m.*, podług Franc. i Niem., najwyższy ostatni, i najpospolitszy rzęd dla spektatorów w komedyalni; *Ross.* раекъ, cf. raj; das Paradies im Theater.

PARAFIA, ii, *ż.*, (cf. *Graec.* παροικία; *Lat.* parochia), okolica do jednego kościoła i plebana należąca; die Pfarre, das Kirchspiel; *Boh.* osada, (cf. osada); *Sorab.* 2. woszada; *Vind.* fara, farmania, farska gmaina, farſhka sdrushba; *Rag.* stadbéna zàrqua; *Bosn.* parokia; *Ross.* приходъ. Niech exakta podatku przez parafie czyni się, gdyż wszystkie prawie zagony w państwie należą do parafii. *Leszcz. Gł.* 130. PARAFIAN (*Cn. Th.*), PARAFIANIN, a, *m*, do parafii należący, der Eingepfarrte, das Pfarrkind, besonders auf dem Lande; *Boh.* osadnjk, farnik; *Carn.* farmàn; *Vind.* farman; *Rag.* stadbeník; *Ross.* прихожанинъ. Gdy pogrzeb następował, byłem na nim razem z parafianami. *Kras. Pod.* 2, 249. mit den Pfarrleuten, Pfarrgenossen, Kirchgenossen. — §. *Contemn.* Parafianin, prostaczek, nieutarty, niećwiczony; einer vom Lande, ein Unerfahrner, ein Kleinstädter, ein Einfältiger. Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają go symplakiem, laikiem, parafianinem, i niesposobnym do niczego. *Teat.* 22. *b*, 126. Dzieła jego bigoteryą pachną; nie zdadzą się jak tylko dla parafianów i parafianek. *Teat.* 34. *b*, *H* 2. Jakże ci parafianie są łatwowierni! R. Ale i ludzie większego świata nie sąż tacy? *ib.* 11. *b*, 10. *Zab.* 6, 25. Żeby ze wsi parafianin mógł nam przyganiać! on jeszcze alfabetu naszego nie zna. *Teat.* 19. *c*, 79. Prawda, żem parafianin; jeżdżę co niedziela do kościoła na mszą ś. i na kazanie. *Teat.* 24. *b*, 72. PARAFIANKA, PARAFIANECZKA, i, *ż.*, *demin.*, należąca do parafii wiejskiéj; *Ross.* прихожанка; die Eingepfarrte auf dem Lande, das Pfarrkind eines Dorfkirchsprengels. — §. b) *Contemn.* Prostaczka, eine Kleinstädterinn, eine Unerfahrne, die die große Welt nicht kennt. Nie róbże mię Wa Pan prostaczką, przecięż nie jestem parafianka! *Teat.* 19. *c*, 74. Parafianką jestem, i nie umiem żyć według mody. *ib.* 52. *d*, 24. Wc Panna się kłaniasz nogą, jak parafianka! *Zabł. Bal.* 31. Udają się za przybyłe dopiero do Warszawy parafianeczki. *Teat.* 29. *c*, 6. PARAFIALNY, a, e, do parafii należący; Pfarr =; *Boh.* osadnj; *Carn.* farovshke; *Ross.* приходскій. Przed mszą parafialną wstąpił na ambonę. *Kras. Pod.* 1, 59. Postanowiła się szkoła parafialna; do niéj sprowadzono bakałarza umiejętnego. *Kras. Pod.* 2, 261. PARAFIAŃSKI, a, ie, jak parafianin lub prostaczek, prosty, niećwiczony; *Ross.* сельскій; kleinstädtisch, schlicht, einfältig, nicht nach der großen Welt. Co za ukontentowanie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu, to jest gust wcale parafiański. *Teat.* 52. *d*, 22. Ach jakże ona prawdziwie parafiańską ma duszę. *ib.* 22, 56. Po parafiańsku *adverb.* = jak prostaczek, ganz schlicht und einfältig, kleinstädtisch. Zmierzył po parafiańsku do stanu ś. małżeńskiego. *Kras. Doś.* 58. Kochać męża po parafiańsku. *Kras. Pod.* 150. PARAFIAŃSTWO, a, *n.*, prostactwo, nieutartość; Unabgeschliffenheit, kleinstädtisches Wesen. Z zagranicy powróciwszy nie gadała jedno o prostocie naszych ojców i o naszym parafiaństwie. *Kras. Pod.* 2, 216. Dała nam do zrozumienia, jaka jest niezgrabność parafiaństwa naszego. *ib.* 2, 217. Nieobyczajne parafiaństwo. *Teat.* 33. *d*, 16.

*PARAGOGE, z *Greck.*; *Slov.* zadodalka, prigmikoněc; dodatnia końcowa.

PARAGON, u, *m.*, (z *Greck.* ἀγωνίζειν *et* παρά), ubieganie się z kim, wyrównywanie, wyścigi; Wettstreit, Wetteifer, einander gleich zu kommen. Nie kuś się w równy wchodzić paragon z możnemi. *Min. Ryt.* 4, 17. Pójdą w paragon ludzie z aniołami. *Wad. Dan.* 23, (cf. parangon). PARAGONOWAĆ z kim. *Tr.*, w paragon z kim iść, einem gleich zu kommen suchen. — *§. Paragonować co z czym = jedno z drugim porównywać. *Tr.* vergleichen, gleich zu machen suchen.

PARAGRAF, u, *m.*, z *Greck.*, §. a) przedział części mowy lub pisania, wyraża się pospolicie tą figuą §. *Kras. Zb.* 2, 318, der Paragraf; *Slov.* úkrog; *Vind.* odstavik, artikel; *Ross.* статья. Jeszcze nam zostaje ten paragraf, w którym jest kontrowersya ojca z synem. *Falib. H* 3. (cf. klauzula). Paragrafami *Ross.* статейный. — §. b)

Transl. Paragraf przez twarz, szram, kresa; eine Schmarre, ein Hieb übers Gesicht. Napiętnując twarzyczkę w miesiąc paragrafem. *Teat.* 43. *c*, 119. *Wyb.* Paragraf mu się świeci przez twarz długi. *Alb. z Woj.* 23. Srogiemi nazywają co przez twarz paragraf mają; srozszy ten co rozciął, niż co ma rozciętą gębę. *Bies. B* 4.

PARALLELA, i, *ż.*, z *Greck.*, *Jak. Art.* 3, 307, *ob.* Równoległość, równoodległość. PARALLELNY, a, e, n. p. Parallelna linia. *Solsk. Geom.* 5, *ob.* Równoległa, równoodległa linia.

PARALITYK, a, *m.*; *Ross.* паралитикъ; paraliżem abo ślakiem zarażony, *paralyticus. Cn. Th.*, ein Gelähmter, (ein *Gichtbrüchiger. Adlg.); (*Sorab.* 1. yiczniwé; *Croat.* derhtavecz, klenit; *Bosn.* klienit; *Rag.* darhtàvaz, kljenit). Zwano go parylitykiem, iż był powietrzem zarażony. *Baz. Hst.* 41. PARALIŻ, a, *m.*, z *Greckołac.*, (*PALARUŻ), ślak, ruszenie powietrzem całego ciała lub części któréj. *Cn. Th.*, gwałtowne obumarcie czyli ustanie własnych nerwów; *Boh.* mrtwice; *Sorab.* 1. yiczniwa khorofcż, bożeye ruki zayetżo; *Carn.* mertviza; *Vind.* skrouina, boshij flak, krulovust, krivust; *Croat.* boshy udaraz, dĕrhtavicza, guta, (cf. *Gall.* la goutte); *Rag.* darhtaviza, darchjanje; *Slav.* kàp; *Ross.* параличь, разслабленіе, ударъ; die Lähme, die Lähmung, der Schlag, die *Gicht (Adlg.). Paraliżem albo ślakiem naruszony. *Syr.* 32. Paraliż, to jest zabicie powietrzem. *Sienn. Reg.* (cf. powietrze). Paraliż, osłabienie żył suchych, albo ich ściśnienie, dla którego że duchy zwierzęce wolnie biegać nie mogą, chory w części naruszonéj żadnego czucia nie ma. *Boh. Dyab.* 2, 165. Gdy moc ruchania i zmysł uczucia w jakim członku, czyli to pojedynczo, czyli też zobopolnie wcale odjętemi abo osłabionemi zostaną, paraliżem zowią. *Perz. Lek.* 151, (*distng.* apoplexya). *Comp. Med.* 120. Paraliż czyli zarażenie na członkach. *Perz. Lek.* 151, (cf. zachwat). Paraliż, t. j. gdy kogo powietrze zabije, w połowicę, albo w rękę, albo w nogę. *Spiez.* 236. Leży w domu paraliżem zarażony. *Biał. Post.* 210. vom Schlage gerührt, (gichtbrüchig). Przynieśli człowieka paraliżem zarażonego. *Sekl. Math.* 9; *not.* «dną złamanego». Króla Alexandra r. 1505 przyrodzona jedność członki okrzepiająca z jednéj strony wypłonawszy, choroba, którą Grekowie paraliżem zowią, zaraziła, *vigore membrorum in una parte soluto. Krom.* 779. Paraliż tym członkom, gdzie zapadnie, władzą odejmuje. *Haur. Sk.* 413. Paraliż języka. *Cresc.* 242. Paraliż mu gębę skrzywił. *Mon.* 64, 79. — Bodajże go 500 paraliżów naruszyło. *Teat.* 36. *b*, 64. Jeżeli łgę, niechby mię palarusz (paraliż) naruszył. *Teat.* 8. *b*, 94. ich will nicht gesund von der Stelle gehen. PARALIŻOWATY, a, e, paraliżem naruszony, gelähmt, gichtbrüchig, (*ob.* Paralityk). Powietrzem zarażone abo paraliżowate. *Budn. Math.* 4, 24. Rzekł Jezus paraliżowatemu, wstań! *W. Post. W.* 3, 264. PARALIŻOWY, a, e, od paraliżu, Gicht=, Lähmungs=; *Sorab.* 1. yiczniwé; *Ross.* параличный. Wielką na nią bóg paraliżową chorobę przypuścił, iż żadnym członkiem władnąć nie mogła. *Sk. Żyw.* 1, 428. Paraliżowe ziele, biała bukwica, stokroć cudna, piérwiosnka, *primula veris*, służy przeciw paraliżowi. *Syr.* 1423. *Urzęd.* 51. *et* 166. *Krup.* 5, 119. Gichtkraut, Schlüsselblume.

PARAM, *ob.* Parać.

*PARAMENTA [*plur.* z *włosk.* paramento, ornat, n. p. Paramenta 3] kościelne, apparaty, ubiory i sprzęty. *Cn. Th.*, Kirchenputz.

*PARANGON, u, *m.*, (cf. paragon), n. p. Parangon, kamień drogi, dyament gruntowny i szacowny, wody wesołéj. *Rzecz. Zł. A* 2 *b.* ein kostbarer Diamant, Parangon. Kamienie gruntowne, parangon nazwane, w cudzéj ziemi kupują na wagę karatów i gran. *ib. C b.* Dyament cienki na takiéj foldze osadzony, podobny dyamentowi paragon, gruntownemu i wesołemu kamieniowi szacownemu. *ib. C b.* — §. Parangon, w drukarni, Doppel=Cicero Antiqua, gatunek pisma mniejszy od romany. *Magier. Mskr.*

PARANTELAT, a, *m.*, [z *włosk.* parantela = pokrewieństwo 3]; pan z panów, ojczyc, familiant; von vornehmer Familie, ein Ahnenherr. I tyś nie wielki parantelat. *Teat.* 22. *b*, 101. Oni jak słuszna na parantelatów, Poparli sławy swoich atenatów. *Jabł. Buk. W.*, (cf. parentela).

PARAPET, *ob.* Nadwałek, *ob.* Przedpiersień. *Jak. Art.* 3, 307.

*PARAPLUYE, a, *n.*, z *Franc.* *oddeszczne, ein Regenschirm. *PARASOL, u, *m.*, PARASOLIK, a, *m.*, *zdrobn.*, *odsłonie, ein Sonnenschirm; *Carn.* senzhilu; *Vind.* fonzhna branva, fenzheniza, prutifonzhna pokrija, *vel* difhna branva; *Rag.* nadsjenniza; *Ross.* зонтикъ. Parasol, ciennik czyli daszek z kitajki lub płótna na prętach rozpięty, od upału słońca zasłaniający: parapluye, zasłona od deszczu. *Mon.* 71, 66.

PARASZKA, i, *ż.*, w Moskwie, imię białogłowskie, *Praxedis. Jabł. Her.* Parastka, imię służącéj. *Teat.* 52, 2, ein Weibername.

*PARAT, u, *m.*, gotowość, die Bereitschaft, (cf. paracik). Acz ufał mieszczanom, w paracie jednak stali nadworni żołnierze. *Pot. Arg.* 232. Z Greckich szkół żacy na was przyjechali, Którzy nie wiedzą, jako stać w paracie. *Chrośc. Luk.* 215, (cf. apparat). Szermierz dotąd ucznia swego uczy szermować, sztuki czynić, paraty wyprawiać, aż go mistrzem ostawi. *Glicz. Wych. O* 2.

PARAWAN, PARABAN, a, *m.*, PARAWANIK, a, *m.*, *dem.*, z *Franc.* paravent; zasłona na kształt ściany rozpostarta do obstawiania łóżka etc, eine Spanische Wand, ein Wandschirm; *Carn.* saslòn; *Ross.* ширмы. Łóżko parawanikiem otoczyć, aby na chorego nie wiało. *Krup.* 5, 365. *Kras. Doś.* 69.

PARAZYT, *ob.* Pasorzyt, Pochlebca.

PARĆ, *ob.* Part.

PARCH, u, *m*, PARCHY, ów, *plur.*, 1) der Grind, die Räude; *Boh.* prašiwka; *Sorab.* 2. praschina, praschiwina; *Sorab.* 1. drapa, (*ob.* Drapać); *Carn.* grinta, perhaj, perhavka, perhlaj; *Vind.* grinti, fhòbi, garje, krasta, frab (cf. świerzb), krastowina, skrumba; *Croat.* grint, perhùt; *Slav.* chelle; *Rag.* parhut; *Bosn.* gubba, grinta; *Ross.* шелуды; *Eccl.* главогнитіе. Obsypanie głowy świerzbowate, mokre, suche albo łupieżowate, parchami zowią. *Perz. Lek.* 141; (cf. ognipór), *tinea*; pochodzi z robac-

twa bardzo drobnego, pod skórą rozmnożonego, z zepsuciem soków, przez co włosy wypadają z korzeniami do szczętu, a skóra stara strupami oblewa się. *Perz. Cyr.* 2, 160. — §. *Diminuam tibi caput*, rostrącę łeb, zmiękczę parchów, jeśli się nie porwiesz precz. *Mącz.* — §. Parch koński różne ma nazwiska: świerzb, wozgrzywość, żaba, mucha, krzczyca, wilk, strupy. *Hipp.* 120. *Lek. Kon.* 46. *Kluk. Zw.* 1, 195. Parch koński w przegubach *Ross.* обручи. — 2. Parch = park, parkot, Bocksgestank, Bockensen. Parchem kozim śmierdziały. *Otw. Ow.* 523. PARCHATY, PARCHOWATY, a, e, — o *adverb.*; (*Rag.* parhutast; *Sorab.* 1. praschiwé, drapoyité; *Ross.* струповатый); 1. parszywy, grindig, räudig. Głowa parchowata. *Sienn.* 12, (*Bosn.* grintavaç, chjelavaç, gubbave glave). Szramowatych, krostawych abo parchowatych nie będziecie ofiarować Panu. 1 *Leop. Lev.* 22. Parchowata, parchata, czubata żaba. *Syr.* 825. *et* 550. *et* 228. *Haur. Sk.* 400. ropucha, die Kröte. — 2. Parchowaty kozieł. *Psalm.* 71. parkotem śmierdzący, bocksensend, Bocksgestank verbreitend; = *PARCHOTRĘTNY n. p. kozieł. *Petr. Hor. D b. not.* «co parchem trąci», *ob.* Parkacz. PARCHOWACINA, y, *ż.*, miejsce parchem zarażone, grindige oder räudige Stellen. Rzeżucha parchowacinom końskim i krostom pomaga. *Urzęd.* 289. PARCHAWICA, y, *ż.*, [rodzaj hub, bofista, *lycoperdon bofist.* 2]; parchata żaba, ropucha, die Kröte. Drożdżami chléb tak rozedmą i *puchlnym uczynią, że jako parchawica będzie. *Syr.* 937, cf. purchawica.

Pochodz. *parszywy, parszywość, parszywieć, sparszywieć, oparszywieć; parkot, park, parkacz.*

PARCIANY, a, e, z partu zrobiony, pakłakowy, konopny, płachciany, aus groben Hanfgarn gemacht. *Cn. Th.* 670, *ob.* Part. (*Carn.* partnen, pertnen; *Vind.* pertni, pertini, platneni = płócienny, lniany; *Croat.* perten *lineus*; *Bosn.* prriten; *Rag.* parten; *Ross.* портяный z grubego płótna, парусинный z żaglowego płótna, портошной gatkowy, cf. portki). Parciany sak żałobny *Ross.* вретище. PARCIANKA, i, *ż.*, gunia. *X. Kam. ob.* Parcinka.

PARCIE a) *ob.* Przeć, prę. — b) Parcie, ia, *n.*, parcie w żywocie, ból bardzo ciężki w kiszkach, kolka. *Comp. Med.* 14; *Vind.* trod, zhrievogris; *Slav.* nàstup; die Kolik, die Darmgicht.

PARCIEĆ *nijak. niedok.*, [próchnieć, psuć się; *Ross.* портить 4]; wyrastać z ciepła wilgotnego, von feuchter Wärme auswachsen. Trzeba rzepę nie w wilgotnym miejscu, ale w suchym chować, aby nie parciała. *Haur. Ek.* 42.

PARCINKA, i, *ż.*, (*ob.* Part), kiecka, ein grober Hanfkittel. *Tr.* parciany kitel, (cf *Ross.* парусинникъ kitel z żaglowego płótna). *ob.* Parcianka.

PARCYALNOŚĆ, PARCYALNY, *ob.* Jednostronność, jednostronny, stronność, stronny; *Rag.* jednostranos; *Vind.* enostranost, enopartinnost, partiastnost; enostranski, enostranosten, enopartiun, partiunost; *Ross. et Eccl.* лицепріятіе, пристрастие, лицепріятный, пристрастный, лицепріемный, лицепріемникъ.

PARD, *ob.* Pantera.

PARDON, u, *m.*, darowanie winy, darowanie gardła, der Pardon, z *Franc.* Od śmierci mnie obroni, i u Króla ma dla mnie pardon wyrobić. *Teat.* 4, 94.

PARDUBICE, ic, *plur.*, miasto w Czechach, gdzie dobre głównie i noże robią. *Dykc. Geogr.* 2, 262, eine Stadt in Böhmen. *Prov.* Pardubickie rusznice, Kłatowskie séry. *Rys. Ad.* 56. (przednie rzeczy).

PARDWA, y, *ż.*, *tetrao lagopus*, ptak na białej Rusi; wszędzie biały, na szyi tylko czarne plamki mający, wielkości gołębia, kształtu kuropatwy. *Kluk. Zw.* 2, 265, das Schneehuhn, weiße Wildhuhn; *Carn* kosiza; *Sorab.* 1. czarż; *Croat.* snyeff; *Ross.* пардва, бекасъ; ptak bardzo tłusty i smaku dobrego; ale świeży do jedzenia niebezpieczny, że się kamykami karmi; dlatego go solą, i w ocet kładą. Powiadają, iż to ten ptak, który żydom na puszczy był od boga dany do pokarmu. *Gwagn.* 693. Pardwy prędkie. *Banial. I* 3. Pardwa kokciele. *ib. I* 3 *b.* Pardwa, *scolopax*, Waldschnepfe. *Krup.* 5, 69. Pardwa, bekas mniejszy, Wasserschnepfe. *ib.* 70; — *Ross.* авдотка, лежанка, куликъ.

PARECZKA, *dem.*, *ob.* Para, parka. PARĘCZ, *ob.* Poręcz.

PARĘKA, *ob.* Poręka.

PARĘK, rka, *m.*, wąż *aspis*; trudno jednego samego naleźć; zawsze parą chodzą. *Sienn. Wykł. Ślesz. Ped.* 418, eine Art Schlangen, die parweise leben. *Urs. Gr.* 166.

PARENTELA, i, *ż.*, ród, rodzeństwo, familia, plemię, pokolenie, die Familie, das Geschlecht, die Verwandtschaft. Kronikarze pozbierali różne nazwiska królików Słowiańskich, i zrobili z nich jednę parentelę. *Nar. Hst.* 4, 24. (cf. parantelat).

PAREPA, y, *m. et ż.*, PAREPKA, i, *ż.*, *dem.*, hetka, mierzyn, podły mały koń, [z *węgier.* paripa = koń wierzchowy; ein Reitpferd 2], ein schlechtes kleines Pferd. (*Rag.* parìp, paripce *equus ingnobilis*; *Bosn.* parip, kgljusc *equus gregarius*; *Croat.* parip, paripchecz *equus parippus*, cf. *Graec.* ἵππος, πάριππος). Munsztuk Hiszpański dobry do jazdy po mieście koniom albo raczej parepom wolnym. *Hipp.* 89. Purgansy, syropy, Po których masz w tropy Wsieść na parepę tej co lipa sierci. *Kchow.* 170. Na parepki małe, wędzidła mają być wielkie według miary gęby ich. *Hipp.* 60.

PARENTEZA, *ob.* Nawias, Zawias. *PARĘTYZMY *plur.*, paragrafy przez twarz, szramy, szmary; Hiebe übers Gesicht, Schmarren. Jam bronił ojczyzny, A on pono przy kuflu wziął te parętyzmy. *Jabł. Buk. M.*

PARFUMOWAĆ, *ob.* Perfumować.

PARGAMIN, u, *m.*; *Boh.* pargamen, pargament; *Sorab.* 2. pergament; *Sorab* 1. barkminda, barkmindżiezka; *Vind.* pergamen, pergament, karmien, pifemska koshiza; *Carn.* karmen; *Croat* pargàmen; *Rag* opniza, kxjèr, kujer; *Bosn.* quir, kgniga od kosgiça; *Hung.* harth; *Eccl. et Ross.* пергаминъ; *Lat.* pergamenum; *Ital.* pergamena; *Gall.* parchemin; (od miasta *Pergamus*); das Pergament. Z oślej skóry robią pargamin. *Kluk. Zw.* 1, 191. Traktat pisany na pargaminie na wieczne dowody. *Jabł. Ez.* 128. PARGAMINEK, nka, *m.*, *dem*, *membranula. Mącz.* PAGRAMINNIK, a, *m*, (*Boh* pargamenjk, pargametnjk; *Vind.* pargamentar, kosha sa pifanje vdelauz; *Slav.* per-

gamenar); garbarz pargaminowy, *membranarius*. *Mącz.* *Volck.* 538 der Pergamentmacher. *Fem.* *Boh.* pargamentnice. PARGAMINOWY, a, e, *Cn. Th.*, z pargaminu, Pergament=. *Sorab.* 1. barkmindžane; *Carn.* karmęnast; *Vind.* karmienast, pargamenski; *Croat.* pargaménszki; *Ross.* пергаминный. Pargaminowa oprawa.

1. PARK, u, *m.*, z *Franc.*, park artyleryczny, tabor, obóz artyleryczny, czy pod fortecą, czy w polu postawiony. *Jak. Art.* 3, 320. der Artillerie Park.

2. PARK, u, *m.*, a) parch, parszywość, die Räude, der Grind. W włosach parch się mnoży. *Śleszk. Ped.* 80. — b) Park, parkot, parch, smród jak od kozła, der Bocksgestank. Człowiek parkiem śmierdzący. *Sienn.* 380. — *Bot.* Ziele kozorożnik, kozim parkiem zwać można od przykrego zapachu. *Syr.* 1345. Bockshorn.

1. PARKA, PARECZKA, *ob.* Para. — 2. PARKA, *ob.* Lemieszka, potrawa. *Wol.*

3. PARKA, i, *ż.*, *Mytholog.* die Parce; (*Boh.* Sudička, (cf. sędzina); *Carn.* Kręsniza, Rojnèze, Sodice, Shivize). Parki, trzy siostry piekielne, przędzą życia ludzkiego szafujące. *Hor.* 1, 287. (Klotho, Lachesis, Atropos.). Złe Parki osnowę życia przecinają. *Zab.* 10, 190. Pod równym prawem Parki złośliwej, Lew srogi, jak i zając bojaźliwy. *Zab.* 14. (cf. *Arab.* pharaka; *Herb. et Chald.* barak=próć, parać, rozparać).

PARKACZ, a, *m.*, kozieł stary parchotrętny; *Vind.* smerdliu kosel, ofzan kosel; *Rag.* parc, praz; ein stinkender Bock, ein alter Bock. Nie wezmę z chlewów twoich parkaczów. *Budn. Ps.* 50, 9. *Budn. Ezech.* 34, 17.

PARKAN, u, *m.*; (*Boh.* perkan *pomoerium*; *Boh. et Slov.* prkno, prkýnko=deska); ogrodzenie mocnemi dylami, płot dylowany; *Sorab.* 2. barchan; *Carn.* planka; der Plankenzaun, die Planke. Wjeżdżamy już we wrota, spojrzała z karety: A pfe Mospanie, parkan! czemu nie sztakiety? *Kras. Sat.* 78. Miasto obwarowane murem abo parkanem. *Gorn. Wł. T.* Część parkanu między palem a palem, przęsło *Ross.* прясло. Bili na około obozu parkan z drzew na ostrze zaciosanych. *Nar. Hst.* 3, 149. (t. j. palisady). W łykach ciężkich i parkanach jęczy. *Szczyc. Pieśn.* G 3. (w niewoli, w więzieniu). — §. Nie jeden instygator w Lublinie przez dziesiąte parkany uciekał. *Teat.* 32. *b*, 103. über zehn Zäune. PARKANIĆ *act. niedok.*, oparkanić *dok.*, parkanem obwodzić, ogradzać, mit Planken einzäunen. Parkanić sady tarcicami wielkiego wymaga kosztu. *Świtk Bud.* 427. — *Fig.* Ogród ten parkanił cedr rosły z cyprysem krzewistym, I palma rozłożysta z swym liściem cienistym. *Min. Ryt.* 3, 24. — §. Wielka przegroda parkani umarłych od żyjących. *Min. Ryt.* 1, 296. przegradza, dzieli, oddziela; trennt, schneidet ab, theilt ab. PARKANOWY, a, e, od parkanu, Planken=. Słupy parkanowe. *Świtk. Bud.* 134. PARKANY, ów *plur.*, Barakan miasto Węgierskie, gdzie Jan Sobieski wielką klęskę od Turków poniósł. *Dykc. Geogr.* 2, 261, [Parkan 2], eine Stadt in Ungarn.

PARKIET, u, *m.*, z *Franc.*, posadzka do woskowania, ein Parketboden; *Vind.* podniza.

PARKOCIĆ się *recipr.*, *niedok.*, oparkocić się *dok.*, koźlić się, kocić się, płód kozi wydawać; zickeln, Ziegen werfen; (*Boh.* kozliti se, okozliti se; *Bosn.* okoziti se; *Rag.* okozitti se). Koza nosi 5 miesięcy; parkoci się w październiku. *Ład. H. N.* 79; (cf. ocielić się, oszczenić się, okocić się, oźrzebić się). PARKOT, u, *m.*, park, parch, smród jak od kozła; der Bocksgestank, das Bockenzen; *Boh.* prk; (*Rag.* parc, praz=kozieł). Samca parkotem śmierdzącego żony; *olentis uxores mariti*. *Hor.* 1, 92. *Min.* Parkot smrodliwy wielbłądów. *Krom.* 566. PARKOTNY, a, e, parkotem śmierdzący, *virosus*. *Mącz.* parchotrętny, bockenzend, wie ein Bock stinkend.

PARLAMENT, u, *m.*, dawniéj we Francyi, teraz jeszcze w Anglii, zgromadzenie stanów na obradę; *Vind.* parlament, svitnshe, (cf. świetnica); das Parlament. PARLAMENTOWY, a, e, Parlaments=. *PARLOWAĆ *cz. cont.*, gadać imponując, z *Franc.* parler, cf. szprachać; n p Z akcentem parlowanie. *Mon.* 70, 162.

PARLIST, ziele, *ob.* Podkolan. 1. PARMA ryba, *ob.* Barwena.

2. PARMA, y, *ż.*, stolica księstwa Parmeńskiego we Włoszech. *Dykc. Geogr.* 2, 263. die Stadt Parma. PARMEZAN, PARMAZAN, u, *m*, sér Parmezański, imię ma od miasta Parmy, ale robią go w Medyolańskim koło Lody, Parmesankäse. *Wiel. Kuch.* 420; *Vind.* parmesanski sir; *Ecl.* пармезакъ. Od parmezanu niech płacą groszy 12; bo większa gomołka za grosz, niż parmezanu za 12. *Lek.* Č 2 *b*. Sery Parmezańskie robią z mléka oślicy. *Kluk. Zw.* 1, 190.

PARNASS, u, *m.*, sławna Apollinowi i Muzom święta góra w Grecyi abo w dzisiejszej Turcyi Europejskiéj, dzisiaj Likaoura zwana. *Dykc. Geogr.* 2, 264. der Parnassus. Bach jak podsunie w głowę dziwy troje, Za nic są mądre Parnassu dziewoje. *Zabł.* 9, 36. *Zab.* PARNASKI, a, ie, n. p. Parnaskie dziewki, siostry=Muzy. Parnaskie ukochane prześliczne dziewoje, Co słodkie z Hipokreny przecedzacie zdroje. *Zab.* 10, 97.

PARNAW, u, *m.*, PARNAWA, y, *ż.*, mocne miasto w Inflanciech nad rzeką Parnawą. *Dykc. Geogr.* 2, 264. Stadt und Fluß in Liefland.

PARNOŚĆ, ści, *ż.*, PAR, u, *m.*; *Boh.* parno, parnost; skwara, skwarność, upał doskwierający, jaki przed deszczem bywa: die Schwüle, schwüle Hitze, *calor humidus*; *Cn. Th.*; *Vind.* spariza, (parnost, sparjenje=nabrzmiałość); *Carn.* sapârza, (parnost, parûst *vaporatio*, *aestus*); *Croat.* pripèk, (cf. piecze słońce, przypieka, spiek); *Ross.* пекъ, зной (*ob.* Znój). сквара; *Eccl.* пекъ, жаръ, знои, горячесть. (*Ross.* парникъ, парничекъ °parnik=inspekt; *Carn.* parna=strych na siano). Drżenie serca z melankolicznych parności. *Syr.* 504. *Hipp.* 25. PARNY, a, e, PARNO *adverb.*; (*Boh.* parný, parné, oparowý; *Sorab.* 1. parné; *Vind.* sparliu, spariozhen; *Ross.* парный (*distng.* парный parzysty), жаркій, знойный, зноенъ, (угарный pełen swadu); *Eccl.* парный, паритеiьный, летательный=lotny); skwarny, duszno gorący, schwül. Parne powietrze. *Furm.* E 2. Parnemi spocon żniwy. *Brud. Ost.* C 3. Roboczy kmiotek dnia parnego nędze nocnym słodzi odpoczynkiem. *Pociej.* 304. Upał Lwa skwarnego

srogi, Toż Syryusz parny. *Mon.* 76, 6. Śpieszy kupiec do Libyi parnej Dla kupi marnej. *Klon. Fl. C* 1 *b.* Parna Kalabrya. *Hor.* 1, 141. Parno dziś, es ist heute schwül = pre.

PAROBEK, bka, *m.*, PAROBCZAK, a, *m.*, *zgrubiale*; a) stróż domowy, der Knecht, Hausknecht, Stallknecht; (*Carn.* hlapz, (*ob.* Chłopiec; hlapzhuvanje *servitus*); *Vind.* hlapez, hlapshizh; (hlapzhnia, hlapzhnost = niewola); *Sorab.* 1. wotroczk, *ob.* Otrok). Czeladź domowa po dworach do rzemiosł zdatna, parobcy; imię wyjęte z Słowiańskiego rab, niewolnik. *Nar. Hst.* 6, 350. (*Croat.* rob *mancipium*; *Ross.* рабъ, *ob.* 'Rob, robota; *Boh.* poroba, poddanost niewolstwo; *Sorab.* 1. parob wyrzut, brak). Parobek ma być troskliwy koło bydła osobliwie roboczego, około pługa, sochy, cepów; koszenia i różnego wożenia ma być wiadomy. *Kluk. Rośl.* 3, 111. Panowie ledwie nie płakali, żeśmy im takich parobczaków poodmawiali; ale cóż? nam żołnierzy trzeba. *Teat.* 15, 44. *Zab.* 5, 327. *Koss. Pam.* 83, 2, 78. Parobczak czerstwy, zdolny do wszelkiéj pracy, zdrowy. *Siru. Qu.* 313. Wybierz między poddanemi swemi parobczaków dwóch piętnastoletnich. *Torz. Szk.* 102. Parobek w karczmie służący *Ross.* чумакъ. — Rozumiesz, że z parobkiem masz do czynienia? *Teat.* 21. *c*, 37. (z chłopem, stangretem; cf. pachołek). — b) Parobek, błona płuca przegradzająca. *Krup.* 2, 257, das Häutchen, das die Lungen von einander trennt. PAROBCZY, a, e, od parobka, Hausknechts =, Knechts =. *Sorab.* 1. wotroczazy; *Carn.* hlapzov; *Ross.* чумаковъ. Przy izdebce parobczéj jest stajnia dla koni, żeby parobek tuż zawsze był przy koniach. *Świtk. Bud.* 446.

PAROBOK, PAROBOCZNY, *ob.* Równobok.

PAROCH, a, *m.*, z *Greckołac.*, duchowny nad parafią przełożony, der Pfarrer, der Parochus; (*ob.* Fararz); (*Slav.* parok, xúpnik; (cf. żupnik); *Bosn.* parokian, parok, duhovnik; *Rag.* xúpnik, duhovgnâk). Każdy paroch, prebendarz, altarzysta niech uczy czytać dzieci chłopskich. *Przestr.* 329. PAROCHIA, *ob.* Parafia.

PAROKONNY, a, e, — o *adverb.* na parę koni, parą końmi, zweyspännig. Wózkiem parokonnym jechał. *Teat.* 26, 78. W wózkach parokonnych i mierzyny są paradne. *Kluk. Zw.* 1, 186. W parokonnych powoziech lecą wśrzód gestéj chmury piasku, na te miejsca pustoty. *N. Pam.* 3, 307. Ow poszóstny panicz przyszedł do parokonnego szlachcica. *Mon.* 72, 779.

PAROKRĄG, ęgu, *m.*, *atmosphaera*, der Dunstkreis. Każda planeta opasana podobnym ciałem do słonecznego parokręgu. *Stas. Buff.* 76. cf. powietrzokrąg.

PAROKSYZM, u, *m.*, silenie się choroby. *Cn. Th.* popad, popadnienie, der Paroxismus. Trzy stajania febry, lub cały czas zimna, gorączki i potów, zowiemy paroksyzmem febry. *Krup.* 5, 530. Miłość jest na kształt paroksyzmu, który gdy minie, wszystko ustaje. *Węg. Marm.* 1, 132.

PAROL, u, *m.*, z *Franc.*, a) żołnierski parol. *Jak. Art.* 3, 307, *ob.* Hasło, die Parole, die Losung. — b) Słowo dane, *parole d' honneur*, gegebens Ehrenwort, Versprechen auf Ehre. Top parol, jutro na obiad czekam. *Teat.* 30. *c*, 25. Daj mi parol, iż nic o tym nie wspomnisz przed nią. *Zab.* 3, 147. Upewnia go, daje parol kawalerski. *Boh. Kom.* 4, 119. Zabito głupiego wilka, co na psi parol się spuścił. *Jabł. Ez.* 87. PAROLIK, a, *m.*, zakład, die Wette. Może parolik który przegrałeś. *Teat.* 15, 21. PAROLISTA, y, *m.*, dotrzymujący słowa, danego parolu dopełniający, der sein Wort hält. Jakom poczciwy, jakom parolista. *Teat.* 43. *c*, 149. *Wyb.*

PARONOMAZYA, z *Greck. fig. rhetor.*; *Slov.* menowatelka.

PARÓW, owu, *m.*, [*cerk.* пѣровъ. *Cod. Supr.* 262 — 2] dół wybity od wody, rów nieforemny. *X. Kam.*; eine Regengrube, ein Graben; (*ob.* Parowisty). Niedostępne werteby, gdzie w ciemnym parowie, Jest wycieczka bezpieczna. *Bardz. Luk.* 57. Błędne owce powszechną wzgardziwszy owczarnią, w parowach błędów marnie parszywieją. *Psalmod.* 19. (*distng. Ross.* паровое поле ugor, паровый inspektowy, *ob.* Para, parowa).

1\. PAROWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, wypuszczać z siebie parę, transpirować; *Vind.* sparjati, hlapiti, poparjati, pohlapiti, transpiriren. Człowiek spokojnie siedzący w pomiernie ciepłym miejscu, paruje niewidomie. *Krup.* 3, 106. Parowanie, gdy ciało płynne zamienia się w lotne. *Śniad. Chem.* 32. Woda destylowana zawiera się mocno w flasze, aby nie parowała. *Krup.* 5, 23. Przez parowanie subtelne części ostre z ciała wychodzą. *ib.* 5, 43. Wszelka woda parę z siebie wydaje. *Hub. Wst.* 98. Morze znacznie paruje. *Kluk. Kop.* 1, 106, *ob.* Wyparować.

2\. PAROWAĆ n. p. nieprzyjaciela = odpędzić, odgromić, den Feind zurückdrücken; (z *Franc.* parer). Po tysiąc razy parowani do wałów. *Tward. Wł.* 84. Parował Turków z placu, jako bydło. *Jabł. Buk. A* 2 *b.* Tedy rycerski stan w Sabynią srogą, Z senatem oraz parują jak bydło. *Chrośc. Luk.* 227. Chan jeńców naszych jak bydło parował. *Tward. W. D.* 62. Wielką w nich klęskę uczynił i aż w pół taboru parując ich przypadnie. *Tward. W. D.* 22. Mieczem i ogniem ich parował. *Bardz. Trag.* 234.

3\. PAROWAĆ, *ob.* Parzyć.

PAROWISTY, a, e, rowów i dołów pełny; voll Regengruben, voll Graben. Jest droga parowista od Argów idąca. *Bardz. Trag.* 170.

1\. PARSK, a, *m.*, *Doliarium*, piwnica, parsk, w którym w zimie chowają rzepę, ukopawszy dół w ziemi. *Mącz.*, eine Grube in der Erde, Früchte aufzubewahren. PARSZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*, dołek. *Mącz.*, cf. podrum.

2\. PARSK, u, *m.*, §. 1) parskanie; *Dal.* prasskanye; *strepitus*, (*ob.* Prask), wydanie odgłosu, jakby żelaza rozpalonego w wodzie świerczącego, Brausen, Schnauben. Dumne rumaków stąpania, rzezkie ich parski i rżania. *Stas. Num.* 1, 75. Parsk, parskanie śmiechem. *Cn. Th.* das Losplatzen des lauten Lachens, prasselndes Lachen. — §. 2) Parsk, par, duszna parność, duszność z gorąca lub z ucisku; Schwüle, Engigkeit, Beengtheit, Beklommenheit. Przed parskiem się ukrywała, *ab aestu. Żebr. Ow.* 348. Siostry w parsku za strzechami dyszą; *fumida latitant per tecta sorores. ib.* Lato przywraca ciepło, trzeba parsk i znój wytrzymywać. *Pilch. Sen. list.* 3, 378. W tym parsku i niewygodach, poczęły się między dworzany wkradać cho-

roby. *Boh. Ossol.* 1, 421. — 3. Parsk, *contemn.* parskot. katar, ryma, der Schnupfen. Panu ryma, pani sapka, a czeladzi parskot. *Rys. Ad.* 53. (Parsk. *Tr.*, zołzy końskie die Drüsen, die Kehlsucht bey den Pferden). — 4. *botan.* Parsk kozi, *ob.* Kozi parsk. PARSKNĄĆ, PARSNĄĆ, PARZCHNĄĆ, *f.* parsknie *intr. jedntl.*, Parskać, 'Parszczać *niedok.*; (cf. Porsch. Adlg.; cf. prask, cf. prysnąć, pryskać; *Sorab.* 1. proskam *crepo*; *Rag.* pràskati *crepitare*, pàrsnuti *saltar fuori con impeto, d'un liquor alquando denso*; *Rag.* parhnuti, farhnuti, parhnijvam, farhnijvam *strepere volatu*); *Croat.* ferczati; *Ross.* фыркнуть, фыркать, (порснуть, порскать pewnym okrzykiem psy poszczuwając pobudzić; *Vind.* fe perskati = jurnym być, pobiegać się, o kozłach; *Carn.* perskam ked kosa *spurcito, caprarum more*); brausen, schnauben. Parska, sapa, skwierczy żelazo rozpalone, *stridet. Cn. Th.* prasseln, zischen, wie glühendes Eisen im kalten Wasser. Warząc olejki, chesz-li wiedzieć, jeśli dosyć mają, wrzuć nieco na ogień, a gdy nie będzie parskać, znać, że już dosyć ma. *Sienn.* 559. Parsknęła świeca, przytknęła. *Włod.*; (*Vind.* perskati pryskać). W ranie krew zaskwarzona straszliwie parszczała; *terribilem stridore sonum dedit. Żebr. Ow.* 302. — Wrzuca łeb w górę rumak, rozdziera parskające nozdrze. *Stas Num.* 1, 88. schnaubende Nasenlöcher; *Boh.* frkati. Wielbłądzi parzkali. *Banial.* I 2. Nosorożec parzkał. *ib.* I 2 *b.* — *Cum Accus.* Bestye parę ognistą parzkające. *W. Sap.* 11, 19. — *Cum. Instr.* Szaweł parskając groźbami i morderstwy przeciw chrześcianom. *W. Act.* 9, 1, er schnaubte von .... — Parsnie z śmiechu. *Zab.* 14, 394. Wszyscy parzchną śmiechem. *Baz. Hst.* 44. *Pot. Jow.* 110. Na to parzchła ze śmiechu. *Ossol. Str.* 3. Parsknął od śmiechu głośno. *Mon.* 74, 541; *Vind.* herfa, kaker konj, in lautes prasselndes Lachen losbrechen. Nieznaczne pod pretekstem kichnienia parszchnienie w chustkę. *Mon.* 67, 387. (cf. chychot). Parskać, nagle i mocno kichać, laut niesen, (*Sorab.* 1. porskacž kichać). Dymy w mózgu kichania abo parskania czynią. *Sak. Probl.* 56. Tu wszyscy do czasu siedziemy, jako w jakim dymie parskając. *Weresz. Reg.* 136.

PARSZYWIEĆ, iał, ieje *neutr. niedok.*, sparszywieć, sparszeć, oparszywieć *dok.*, parchu dostać, parszywym się stawać, räudig werden; *Boh.* prašiwěti, (uprašiti *scabie inficere*); *Ross.* коростѣть, окоростѣть, шелудивѣть, ошелудивѣть, паршивѣть, опаршивѣть. Owce tu marnie parszywieją. *Psalmod.* 19. Taki pies sparszeje, a po tym się wściecze. *Bielaw. Myśl.* B 3 *b.* Miejsce sparszywiałe. *Radz. Levit.* 13, 33. Gdyby koń sparszywiał. *Syr.* 347. Pies, kiedy się starzeje Zawzdy się w ogon gryzie, zawzdy sparszywieje. *Rej. Wiz.* 29. Często się to dzieje, iż wszystka trzoda parszywieje Od jednego bydlęcia. *Eraz. Ob. h.* PARSZYWIEC, wca, *m.*, parchaty, parchowaty; ein Grindiger, ein Räudiger, ein Krätziger; (*Boh.* prašiwec; *Ross.* шелудякъ; *Bosn.* gubbavaç, grintavaç). Parszywca zadzierży kapłan w zamknieniu przez 7 dni. *Radz. Levit.* 13, 33. PARSZYWOŚĆ, ści, *ż.*, parch, die Räude, der Grind, die Krätze; *Boh.* prašiwost, prašiwina; *Vind.* krastavina, harjavina, frablivost; *Ross.* паршивость. Parszywość końską jak leczyć. *Syr.* 935.

PARSZYWY, a, e, — ie *adverb.*, parchaty, parchowaty, parch mający; räudig, grindig, krätzig; *Boh.* prašiwý; *Vind.* garjan, krastan, krastou, frabliu, skrumbast, krastoviten, harjast, grintou; *Bosn.* gubbavi; *Slav.* chellàv; *Ross.* паршивый, шелудивый, короставый, окоростѣлый; *Eccl.* крастовый, краставъ, паршивый, опаршивѣлый. Jedna owca parszywa, wszystkie stado zaraża. *Cn. Ad.* 309; *Slov.* gedna prašiwa owca celé stádo nakazí; *Ross.* одна паршивая овца все стадо мараетъ. Owcę parszywą odłącz od stada, Bo wnet we wszystkich taż będzie wada. *Cn. Ad.* 802. Występny ma być od ludu odłączon, jako parszywa owca. *Sax. Porz.* 39. Tak się w niéj kocha, jak w parszywej świni. *Czach. Tr.* L 4. (przysłowie gburskie; cf. chroni się go jak węża, jak psa wściekłego). — §. Żaba parszywa. *Haur. Sk.* 440. (parchata, parchowata = ropucha), die Kröte. Żaba niema abo parszywa abo ziemna. *Syr.* 430. — *Transl.* Sława za pieniądze zawsze jest parszywa. *Rej. Wiz.* 123. (niegruntowna, nieprawdziwa). Interes parszywy, świerzbiący = kłótliwy, jątrzliwy, eine häcklige Sache, (Oberb.). *Urm.* Parszywe to być bardzo daje się widzieć. *Obr.* 15.

PART, u, *m*, płótnisko grube konopne, pakłak, suknisko; grobe Hanfleinwand, Packleinwand, grobes Tuch, grober Zeug. (*Carn.* hodnik, part, pert = chusta lniana, prześcieradło; pertenina, pertnina, partnina = chusty lniane; *Vind.* pert, platnu = płótno, chusta; pèrt, mifni pert, pertizh = obrus; *Rag.* parteniza *lintearium*; (*Croat.* parta *corona virginea*); *Ross.* портянина grube płótno, z którego chłopskie portki bywają, портянка płótnisko do obwijania nóg zamiast pończoch, портки gatki, *adj.* портошной; портной krawiec; (sed cf. prać, porze), портомой pracz, портомоя praczka, портная, портниха szwaczka; портище ile materyi do sukni potrzeba, garnitur; парусина, парусинка płótno żaglowe, парусъ, парусокъ żagiel; cf. *Ross.* парча złotogłów, srebrogłów; *Eccl.* портище *pannus*, портно, порты, портки *traccae*, портный мастеръ krawiec). — Jam w ich zły czas w parcie chodził, I poszcząc, Pana o ich zdrowie prosił. *J. Kchan. Ps.* 47. (grubą odziałem włosiennicą ciało. *Karp.* 5, 91); ein grobes Trauerkleid, ein Fastenhemde, ein Haarhemde. Zrzucił z siebie koronę, obłokłszy part gruby na się. *Groch. W.* 204. Najady z Dryadami chodziły po tobie W parcie, włos rozczochrany puściwszy po sobie. *Żebr. Ow.* 269. Obleczcie się w part na swój żal surowy. *ib.* 5, 26; *Ross.* веретище, вретище.

Pochodz. *parciany, parcianka, parcinka, portki i t. d.*

PARTAĆ *cz. contin.*, u prządek, zakręcać wrzecionem. *Magier. Mskr.* die Spille im Spinnen drehen.

PARTACTWO, a, *n.*, niedoskonała robota; *Boh.* prtacstwj; *Ross.* ляпанie, кропанie; Pfuscherey, Sudeley, schlechte Arbeit. W wszelkich rzemiosłach wiele się znajduje partactwa. *Haur. Sk.* 161. Partactwo w naukach. *Glicz. Wych.* N 3. PARTACZ, a, *m.*, a) łatacz, wiotesznik *Boëmis. Cn. Th.* starych rzeczy poprawiacz. *Dudz.* 21, ein Altflicker; *Boh.* prták = Schuhflicker; *Carn.* fretar; *Vind.* vretazh, fvratuvauz, fretavez, fretar, fvratievar, famo-

vuk, fvratauz, kasiuz; *Sorab.* 1. pwatař, cžapornik, fparak, fparacz; (*Ross.* портить, порчу psuć). Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zowiemy je partaczami. *Glicz. Wych. N* 2 *b.* Szewc, który tylko łatał bóty stare, partacz. *Jabł. Ez.* 177. — b) Niecechowy, ein Unzünftiger, ein Böhnhase, ein Störer, ein Pfuscher. Czy to partacz, czy cechowy? *Rzecz. Zł. C.* — c) Niedoskonały w czymkolwiek. *Dudz.* 21. ein Stümper, Pfuscher, ein Sudler. Będzie krawiec nad krawca, będzie tkacz nad tkacza; Nie byłoby dobrego, nie bywszy partacza. *Pot. Jow.* 231. Jeśli mistrzowie starych wieków drwili, Cożby dzisiejsi partacze robili? *Pot. Syl.* 404. Doktor partacz. *Pot. Arg.* 478. Jeszcze partacz, który groszów nie zarobił. *Jak. Gr. A* 2 *b.* — *W rodz. żeńsk.* Partaczka; *Boh.* prtačka. PARTACKI, a, ie, od partacza, Pfuscher-; *Carn.* fretàrské. Partacka złatana suknia *Ross.* скорпышъ. Partacko zrobiony, n. p. frak; *Ross.* аляповатый. PARTACZYĆ, *ob.* Partolić. PARTANINA, PARTALINA, y, *ż*, a) łatanina, starzyzny poprawianie, łatanie, Altflickerey. Partalina, robota licha, słaba, ze starego przerobiona, lub jakotako stawiona, n. p. Trafiła mi się do roboty partalina. *Magier. Mskr.*, (*ob.* Łatanina). Partaniną się bawić, *veteramentarii sutoris artem exercere. Cn. Th.*, (cf. partolić). — b) Partanina, partactwo, niedoskonała robota; Sudlerey, Pfuscherey, Stümperey.

PARTEKA, PARTECZKA, *ob.* Partyka.

PARTES, u, *m.*, PARTESY *plur.*, PARTESKI *dem.*, papiery muzyczne. *Dudz.* 50; nóty muzyczne, partytura, Musiknoten, Noten, Notenbuch, Partitur; *Ross.* партесъ; *Eccl.* партесное пѣніе, партесъ, нотное пѣніе съ выходками и знаками отъ уставщика рукою чинимыми. Раскольники сего пѣнія не любятъ; z Łac. partes, части, яко изъ многихъ частей состоящее. Uważano na to, aby był z partesu dobrym na jakimkolwiek instrumencie muzykiem. *Haur. Sk.* 266. Zamiast kaftana włożył parteski. *Alb. na Woj.* 21. — §. Stąpa z partesów na kształt karmnego prałata. *Zab.* 13, 276. *Treb.* jak z partytury, z rejestru, poważnie; nach Noten, nach dem Tact tritt er gravitätisch einher. Stąpa jako z partesów, jak z trójnoga gada. *Nar. Dz.* 3, 115. PARTESOWY, PARTESNY; *Eccl.* партесный.

PARTOLIĆ, ił, i, *act. niedok.*; a) partaczyć, partaniną czyli łataniną się bawić. *Cn. Th.*, den Altflicker machen, flicken; *Boh.* prtáčjm, zprtačjm; *Carn.* fretàrem; *Vind.* vratati, kasiti, fvratuvati, fretati; *Ross.* ляпнуть, ляпать, кропать, кропаю, скропать, скропывать, ковырнуть, ковырять, покропать, вахлять, свахлять; (испортить psuć). Którzy sobie na rzemieśle tęsknią, z którego gdy wystaną, dlatego iż go trochę byli zakusili, będą też partolić, od czego zowiemy je partaczami. *Glicz. Wych. N* 2 *b.* — b) Partaczem być, niedoskonale co robić; sudeln, pfuschen. Co żywo wierszyki partoli. *Zimor. Siel.* 211.

PARTYA, yi, *ż.*, z *Franc.*, die Partie; *Vind.* partia, stran, diel; *Sorab.* 2. parthija; *Ross.* часть, партія. Wina kilka partyj z Węgier przyszło. *Teat.* 6. *b*, 79. t. j. kilka ładunków, einige Ladungen Wein. We grze partya, gra cała, die Partie in einem Spiele. Musiałem z nim grać w billard; ale żadnej partyi wygrać nie mogłem. *Teat.* 13, 11. Dokończmy tę partyą w warcaby, którąśmy wczoraj zapoczęli. *ib.* 23, 16. Po kilku partyach gry, wieczerza lepiéj smakuje i bardziéj zasila. *N. Pam.* 11, 194. — Partya do gry = osoba z którą się gra, die Partie, mit der man spielt. Miewać partye do gry. *Xiądz.* 25. — §. Partya do żenienia się, eine Heirathspartie. Masz partyą, jeżeli się chcesz ożenić. *Teat.* 52. *c*, 24. On ma partyą na Rusi, po której 100000 weźmie. *ib.* 29. *c*, 20. Partya zdarza mi się cudna. *Zab.* 11, 310. *Kniaź.* — §. Partya, fakcya, strona; Parthey, Faction. Na Szwedzką się przekinął partyą. *Tr.* PARTYKA, PARTEKA, i, *ż.*, PARTYCZKA, PARTECZKA, PARTYKUŁKA, i, *ż.*, *dem.*, sztuka, część, n. p. chleba, jadła; ein Partikel, ein Stück Brot, Fleisch &c., eine Portion. Na żebraninie dla chleba partyki błąkał się w obcych kątach. *Błaż. Tłum. B b.* Szedł od domu do domu żebrząc partyczki chleba. *Wys. Aloj.* 30. Nędzniczek nie może się docisnąć, aby sobie dostał parteki chleba ku żywności swojéj. *Rej. Post. K k* 1. Tę parteczkę, któréj im bóg udzielił, radzibyście im wydarli. *ib. H h* 6. Lepsza jest parteka sucha z pokojem, niźli dom pełny bydląt pobitych z poswarkiem. *Radz. Prov.* 17, 1. Partykę abo kęs z gardła wydrzeć, *bolum e faucibus eripere. Mącz.* Kwoli nędznéj partece swojej, słowo boże wykręca. *Rej. Ap.* 67. (*propter esum*). Łyżeczki subtelne do kielicha, by tylko mogła się na niéj zmieścić partykułka Sakramentu ś. *Sak. Persp.* 22. PARTYKULARNY, a, e, — ie *adverb.*, prywatny, niepubliczny; *Ross.* партикулярный, опричной, частный, particulair, privat. Kiedy przypuszczamy partykularne sprawy do obrad publicznych, podajemy w niebezpieczeństwo nasze rady. *Leszcz. Gł.* 76. W tobie obyczaje partykularnéj osoby widzimy. *Zab.* 7, 271. Pomiestnéj, t. j. partykularnéj cerkwi opieka. *Smotr. Lam.* 179. (niegłównéj). PARTYKULARZ, a, *m.*, a) miejsce lub życie partykularne, prywatne, (*oppos.* wielki świat, publika); Privatwohnung, Privatleben. Jeźli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać się można, coż dopiero na tak wielkiéj publice? *Mon.* 71, 704; (cf. w kącie, na boku, w zakącie, w zaciszu, na ustroniu). Jestem wróżkiem; co potrzebne po partykularzach; bo tam łatwo jeszcze można prostaków oszukać. *Teat.* 17. *b*, 25. — b) Mały wiejski klasztor, ein kleines Dorfkloster. *Tr.* — c) Partykularz, prywat, człowiek prywatnie żyjący, ein Privatmann. *Tr.*; *Ross.* опричникъ. PARTYTURA, y, *ż.*, partesy, nóty muzyczne na cztery głosy, die Partitur. Lutnie skupił, nie znając żadnéj partytury. *Hor. Sat.* 189. — §. Hiszpan ponury Powoli stąpa, stawia krok jak z partytury. *Min. Ryt.* 4, 263; jak z partesów, jak z rejestru, podług taktu, nach der Tabulatur, nach dem Tact, gravitätisch. Storzypięta, krok jak z partytury wytwornie stawiający. *Mon.* 75, 591.

PARTYZANA, y, *ż.*, gatunek halabarty; *Ital.* partigiana; *Gall.* pertuisane; die Partisane. Stały gwardye złocistemi partyzany drzewa osadzone trzymając. *Pot. Arg.* 48. (grotami).

PARTYZANT, *ob.* Stronnik.

'PARU' = parą, *ob.* Para.

'PARUCH, a, *m.*, [porówn. *czesk.* raucho *vestis*, *amictus*; *Ross.* рухлядь 2]; n. p. Namioty topią, chomąta, paruchy, Dla przejścia przez nie w tamtą stronę rzéki. *Białob. Odm.* 47. Świetne z siebie ubiory Progne zdejmuje, paruchy przyobłoczy, *atras vestes*. *Żebr. Ow.* 155. (cf. *Ross.* парусное полотно żaglowe płótno, *ob.* Part). 'PARUSKO, a, *n.*, n. p. Sieść im każe staruszek, ławkę przystawiwszy, A tę paruskiem sprzętna Baucis przyrzuciła; *textum rude*. *Żebr. Ow.* 208. szmatą.

PARUJE *ob.* Parować.

PARYŻ, a, *m.*, stolica całéj Francyi. *Wyrw. Geogr.* 301, die Stadt Paris; *Boh.* Pařiż; *Ross.* Парижъ. W Paryżu rzéka mléczna, brzegi jaglane, a wół pieczony nad nią, i nóż w nim. *Rys. Ad.* 71; (cf. *Slov.* I we Widní luda bídní, cf. Wiedeń). Kto z przyrodzenia głupi, i w Paryżu sobie rozumu nie kupi. *ib.* 22. Poślesz-li do Paryża osiełka głupiego, Jeśli tu był osłem, tam nie będzie koń z niego. *ib.* PARYZKI, a, ie, z Paryża, Parisisch, Pariser =; *Boh.* Pařjžský. (*Boh.* paryska = gatunek gruszki podługowatej czerwonej). PARYŻANIN, a, *m.*, der Pariser; *Ross.* Парижанинъ PARYŻANKA, i, *ż.*, die Pariserinn; *Ross.* Парижанка. Paryżanki o modach sądzą. *N. Pam.* 11, 168.

PARZA, y, *ż.*, ospa dla psów, osypka; die Schlampe, das Geschlampe für die Hunde, Hundefutter; *Vind.* met, polijanje; *Ross.* замѣсъ, мѣсятка, заварка; (опара mąka drożdżami zaczyniona do pieczenia chleba). Postawił psom garniec z parzą. *Falib. G* 3. Bestyom przyzwoita rzecz jest przy parzy z sobą się wadzić i kąsać. *Star. Ref.* 79. (przy jedle, beym Fressen). — *Transl. fig.* Mieczysław Kujawskie i Mazowieckie krainy pobrał, w ten czas, gdy się Leszkowi panowie sami z sobą około téj parzy, jako to więc bywa, zgodzić nie mogli. *Biel.* 110. (*ob.* Parznia).

PARZCHNĄĆ, PARZKNĄĆ, *ob.* Parsknąć. PARZĘ, *ob.* Parzyć.

PARZNIA, i, *ż.*, naczynie od parzy, w którym psom jeść dają; *Croat.* parenicza, das Geschirr zum Hundegeschlampe. Dla psów dobrze jest koryto mieć ciosowe a przynajmniej parznią. *Ostror. Myśl.* 19. Zatarłszy tłucz, umuskać parznią i nakryć. *ib.* 16. (*Boh.* párna = Schweißbad, *balneum sudatorium*).

'PARZNIĆ, [*act. dok.*, Parznąć *jedntl.*, Parzniać *czestl.*, trefić, zanieczyszczać; besudeln; *karp.* potznuty 2]; n. p. Mięsa świeżego, aby muchy w lecie nie parzniały. *Haur. Sk.* 343.

1. PARZYĆ, ył, y, *act niedok.*, sparzyć, uparzyć, *dok.*; *Boh.* pařjti; *Carn.* pareti, parel, parèm, (cf. parjenk, parnek = piernik); *Sorab.* 2. pařisch; *Vind.* pariti, popariti, obariti, spariti, vlashiti, oblàpiti, pohlapiti; *Croat.* parim; *Rag.* parxiti, poparxiti, sparxiti, spraxiti, spàriti; *Bosn.* parriti, zaparriti *calefacere*, *siccare*; sparsgiti, sprrisgiti, (usparitise, zaparitise *calefiere*; *Ross.* парить, упарить, упаривать, (парильщикъ łaziebnik; парить, воспарить unosić się na powietrzu; *Eccl.* парити, парю, летѣть lecieć); a) parzyć, palić, gorącem dokuczać; brennen, brennende Empfindung verursachen. Parzy ogień, żelazo, mróz, bicz. *Cn. Th.* Gorące nader słońca uparzenie. *Fur. Uw. G* 2. Kiedy Mahomet nastawał, Tedy ogień parzący z nieba jawnie padał. *Podw. Wróż.* 43. Niepodobna w pośrzodku ognia nie być parzonym. *Przestr.* 60. Na to kowal chowa kleszcze, żeby rąk nie sparzył. *Xiądz.* 237. (aby go nie ugarzało. *Rys. Ad.*). Pokrzywa, gorczyca parzy. *Cn. Th.* die Nessel brennt, der Senf brennt. Parząca pokrzywa. *Kulig.* 149. By pokrzywę nabardziéj kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. *Rej. Post. F f f* 1. Łodyga parząca, *urens*, ma na sobie parzące włosy. *Jundz.* 2, 15. — *Fig.* Ambicya serce Kleopatry parzy. *Bardz. Luk.* 2, 19. Miłość mu serce parzy. *Bardz. Trag.* 560. (żarzy). Miłość jest, która myślą rządzi, serce parzy. *Bardz. Trag.* 560. Parzę się czym = parzy mię co, ogień, mróz, bicz. *Cn. Th.* ich brenne mich, ich verbrenne mich mit etwas, es brennt mich. Parzę się jedząc. *ib.* Synek w beki, matka skacze jak sparzona. *Jabł. Ez.* 17. Skoczy ona z krzesła, jakoby ją sparzył. *Pot. Arg.* 212. Poźno sparzywszy się dmuchać. *Pot. Arg.* 753. Sparzywszy się ukropem, zimnej nie dowierza wodzie. *Nar. Chodk.* 2, 66. Kto się na mléku sparzy, ten na wodę dmucha. *Rys. Ad.* 21. Kto się na gorącym sparzy, i na zimne dmucha. *Fredr. Ad.* 53. *Cn. Ad.* 390. po szkodzie mądry, ein gebrannt Kind scheut das Feuer. *Mat. z Pod. C* 3. — *Transl. fig.* Parzę się na czym, na kim, oszukuję się, obrażam się, szkoduję; ich verbrenne mich bey etwas, betrüge mich, schade mir. Sparzył się, poczuł; dało mu się znać. *Cn. Ad.* 1078. Byście się jeno na tej kupi nie sparzyli. *Simon. Siel.* 19. Jagiełło bardzo się sparzył na obietnicach Zygmunta. *Biel.* 277. *Chrośc. Job.* 62. *Otw. Ow.* 486. *Past. Fid.* 110. Jednak się nieprzyjaciel na swéj dumie sparzy, Bo kiedy Pan Bóg za kim, ktoż przeciwny będzie? *Paszk. Dz.* 56. — §. Parzyć rękę, nogę, = naparzać, ein Glied bähen. Czwarty sposób używania téj wody jest, kiedy się kto nad parą jéj parzy. *Syxt. Szk.* 255. — §. Parzyć, oparzać, brühen; (Niederf. broien; *Hol.* bruare, broare). Szkapią krew z jagłami rozparzy Tatarzyn, i tym sprosną gębę parzy. *Paszk. Dz.* 4. — §. Parzyć psom, abo dla psów, parzę lub ospę, osypkę nawarzyć; das Geschlampe für die Hunde bereiten, es bebrühen. Lepiejby dla psów parzyć tobie, niż ludzi léczyć. *Pot. Arg.* 478; (cf. lepiej tobie świnie paść). Piwowarowie nieumiejętni zboża dobre psują, piwa parzą, nie warzą. *Syr.* 943. sie brauen nicht, sie brühen nur. — b) *Transl.* Z gęstej strzelby rzeźwo parzono do miasta. *Krom.* 544. (strzelano, palono); feuern, schießen. Bujwołów parzą mocno w karczyste szyje obuchami, *feriunt*. *Żebr. Ow.* 174. biją, uderzają, cf. prażyć; schlagen, hauen.

Pochodz. *ob. pod:* par, para 1.

2. PARZYĆ, ył, y, sparzać *act. niedok.*, uparzyć, sparzyć *dok.*, pary dobierać, do pary dobierać, w parę połączać; *Vind.* drushiti, parati, dvojati, vdvojiti, sparati, vdrushiti; *Ross.* спарить, paaren. Przez umiejętne parzenie zwierząt cudzoziemskich z krajowemi, przyjść można do gatunków osobliwych. *Kluk. Zw.* 2, 389. Miłość go z żoną jak dwa sparzyła ogniwa w jeden łańcuch. *Pot. Jow.*

19. Czas może rozróżnione serca znowu sparzyć. *Pot. Arg.* 747. Już oczu mu powieka nie 'sparzy. *Chrośc. Luk.* 269, (nie zasklepia, zamyka). Uparzyć, rozsadzić, przeplatać, *distinguere. Mącz.* PARZYĆ się, PAROWAĆ się *recipr.*; *Boh.* parit se; *Carn.* fùrem se; sich paaren. Wiosna najwłaściwszym jest czasem, kiedy się ptaki parzą. *Kluk. Zw.* 2, 74; (*Slav.* ptice se pàre). Parzą się w gołębnikach niewinne gołębie. *Kchow.* 208. Tyle ambicyi Kleopatrze noc dała ona, w którą się wodze Rzymscy z nią sparzają. *Chrośc. Luk.* 329. Temi czasy na rok, najwięcéj na kilka, parują się stadła. *Mon.* 76, 802. Parzenie, *Ross.* случка; *Eccl.* содвоеніе, **съвъкоуплєниѥ, съпрѧжьство.**

PARZYDŁO, a, *n.*, rodzaj rośliny, *spiraea. Kluk. Dykc.* 3, 97, Spierstaude; *Ross.* таволга, журинъ, шаламайникъ, лабазникъ. Parzydłowy *Ross.* шаволожный. Krzak parzydłowy *Ross.* таволожникъ.

PARZYKASZA, y, *m.*, kopcidym, kucharzysko, który nie umie tylko kaszę parzyć, ein schlechter Koch. *Ryd.*

PARZYSTY, a, e, — o *adverb.*, do pary, parę składający, paarig, ein Paar ausmachend; *Boh.* párnj, popárnj; *Ross.* паристый, парный, двойчатый, четно, (*ob.* Cetno). Oczy parzyste świata, księżye i słońce. *Brud. Ost. A* 2. Liczba parzysta, którą równo dzielić można, eine gleiche Zahl. Korzeń parzysty, *testiculata radix*, gdy dwie podługowate, lub okrągławe główki wierzchami nawzajem się trzymają, a z pomiędzy nich pręt wyrasta. *Jundz.* 2, 7.

1. PAS, u, *m.*; (*Lat. med.* passus; *Ital.* passo; *Gall.* pas) a) przesmyk, ciasna droga, cieśnina; der Paß, der enge Paß. Nie myślimy o żadnej pogranicznej obronie, także i pasów i zamków, których ledwie i tak mamy. *Opal. Sat.* 77. Nie broniąc mu pasów i przechodów, neutralnym był. *Tward. W. D.* 2, 252. Już Janczarowie zastąpili pasy. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L b.* Ustępują twojej dostojności, czyniąc pas wolny. *ib.* 21, *F* 4. (przechod wolny), freyen Durchzug, Platz, Raum. — b) Pas, *ob.* Paszport.

2. PAS, a, *m.*; (*Boh.* pas; *Slov.* pás, pás; *Sorab.* 1. pâs; pasz, pask; *Sorab.* 2. pasz; *Carn.* pâs, pasz; *Vind.* pafs, pafilu, opafilu, pafez; *Croat.* pász, pojasz, paszecz, pojaszecz; *Dal.* paass; *Rag.* paas, pojas, podpaas, pâsaz; *Slav.* pojas, *barb.* terkía; *Bosn.* pas, pojás, tkaniça, kaniça, (*ob.* Tkanka); *Ross.* поясъ, поясокъ, (*Ross.* пасъ gurt), опояска, подпояска, кушакъ, кушачекъ, (cf. поясница krzyże w ciele); *Eccl.* подпояска; (cf. *Lat.* fascis; cf. *Germ.* Bast; *sed cf. etiam Ital.* passamano; *cf.* spajać); 1) binda, którą się opasują, der Gürtel, der Gurt, der polnische Paß, eine Binde um den Leib. Pas rzemienny z końcami srebrnemi, lub miedzianemi *Eccl.* татауръ. Honorowy pas mający, z pasem złotym *Eccl.* златопоясенъ. Bez pasa, cf. rozpasany, *Ross.* на распашку. Nic nie umieją, prócz kręcenia wąsów i poprawiania pasa. *Mon.* 65, 35. Pas brzuch ściskający. *Czerw.* 24. Nakarm go, nie popuści pasa. *Bratk. M.* Będzie na obiedzie jadł dostatnie, jednak nie tak, aby się aż pas na nim zerwał. *Syxt. Szk.* 282. W cudzym domu ręce za pas zatknąć, i niczego się nie tykać. *Dwor. F* 4. — Pas rycerski, ein Rittergürtel, Ordensgürtel, (Ordensband). Kreowanie na rycerstwo, odprawowało się podawaniem miecza i pasa rycerskiego, złotemi lub srebrnemi cętkami ozdobionego; będącego znakiem obowiązków, któremi się rycerz łączył z narodem dla jego obrony. *Nar. Hst.* 3, 82, (cf. na rycerza pasować). Pas oficerski, *ob.* Szarfa. — Pas, trzos, der Geldgurt; *Eccl.* чресленикъ. Czerwonych złotych w pasie jego szukał. *Sak. Pers. pr. B* 3 *b.* Pas rupturny. *ib.*, ein Bruchband. — §. Pas, miejsce po niżej brzucha, w którym zwyczajnie koło siebie pas obwijają; der Ort des Leibes, wo man sich zu gürten pflegt, der Gürtel. Chodzą z obnażonym ciałem, Pas tylko okrywając bławatu kawałem. *Przyb. Luz.* 213. Po pas, do pasa, aż do brzucha, aż pod brzuch, bis an den Gürtel. Ukazał mu się po pas jaki rycerz z wody. *P. Kchan. Orl.* 1, 9. Zastał wodę po pas. *Zach. Kaz.* 1, 225. Długa broda aż po pas spadająca. *Teat.* 28. *b*, 65. Miał brodę po sam pas białą. *Jabl. Tel.* 21. Brodę aż do pasa. *P. Kchan. Orl.* 1, 33. Siedzieć ma niewiasta w wannie w ciepłej wodzie do samego pasa. *Sienn.* 446. Obraz po pas, popiersnik *Ross.* поясной портретъ. W pas kogo porwać, *medium aliquem corripere. Cn. Th.* w pół, mitten um den Leib. Spuszcza oczy aż za pas. *Nar. Dz.* 3, 166. (w ziemię). — §. Za pasem = *in procinctu*, tuż blizko, przed oczyma, przed sobą, (cf. zapas); gleich da, bey der Hand, nahe, nicht weit. Noc za pasem. *Brud. Ost. A* 2. Pora zimowa za pasem. *Jabl. J* 3 *b.* Mówi głupi śmierć za morzem, a ona jest za pasem, dziś przyjść może. *Sk. Kaz.* 338. Zguba nasza za pasem. *ib.* 526. — §. Prędko, wziąwszy nogi za pas. *Cn. Ad.* 928. (cf. zbierać pięty; na moich nogach); nimm die Füße auf die Achsel, geschwind. Czy marznie, czy pali, Skoro pan mówi: nuże! nogi za pas, dalej! *Zabł. Amf.* 12. (machaj!) Oho! już go słychać, jak kto może, nogi za pas! *Teat.* 24. *c*, 16. (umykaj! uciekaj!) Wziąwszy nogi za pas, skrytemi drzwiami wymknęliśmy się. *Mon.* 70, 67. (daliśmy drapaka). — §. Pas zapaśniczy, *caestus*; die Handriemen oder Klopfhandschuhe der Klopffechter, Wettfechter. To rzekłszy, przed wszystkiemi porzucił dwa pasy, Ogromne, a też ciężkie, któremi przed czasy Mężny Eryx zwykł się był w szermierstwie kosztować, A ramiona rzemieniem twardym przepasować. *A. Kchan.* 128. Kto z was będzie się śmiał z pasem surowym kosztować? *ib.* 116. Gdy nikt nie śmiał się oń pokusić w zapasie, mniemał, by wszystkie miał pasem przechodzić. *A. Kchan.* 127. w zapaśnictwie, im Klopffechten. Za pasy z kim chodzić, w za pasy z kim chodzić, zapaśnicze z kim walczyć, mit einem im Klopffechten wettstreiten; *Boh.* za pasy se dáti, za polky, zapasyti; *Eccl.* страдальчествую, тризнствую, подвизаюся. Herkules za pasy chodząc z Anteusem, mocowaniem go przemógł. *Otw. Ow.* 606. Było u nas pierwej we czci to ćwiczenie, za pasy chodzić; a nie darmo; bo do czynienia z kim pieszo, wielekroć to pomodz może. *Gorn. Dw.* 30. — *Transl.* Walczyć z kim, pocierać się z kim, za łby pójść; mit einem kämpfen, streiten, anbinden. Dwieście lat przodkowie nasi Chodząc z Krzyżaki za pasy, O Pruską ziemię się bili. *Groch. W.* 510. Ja z przyrodzeniem nie szedłbym za pasy. *Past. Fid.* 4.

Birk. Dom. 65. Ani o chwałę, ani o przemożność z sobą w za pasy nie chodzili. *Pilch. Sall.* 189. Za pasy ujm się z twą namiętnością. *Bach. Epikt.* 52. — 2) Pas, *latius:* sznur, rzemień, poprąg; ein Gurt, ein Riemen; *Ross.* пасъ. Każdy z pewnym muszkietem na pasie. *Jabł. Buk. O. b.* Pas nam się u karety zerwał. *Teat.* 6. c, 18. Zdjąć pas z dziecięcia powitego. *Tr.*, powojnik, Windel = Band. U armaty średni kraniec czyli refa u uszów zowią pasem. *Archel.* 3, 60. der Mittelreif der Kanone. Pasy albo burtnice na szkucie, są wąskie bale zewnątrz na boku burty przybijane, do których się statek ładuje. *Magier. Mskr.* schmale Bordbalken. — §. Pas, strefa, smuga, ein Streifen; *Ross.* полоса, полоска, полосочка, (cf. połasa). Całe dno tej materyi złote; pas jeden szeroki różowy, drugi ponsowy wązki. *Teat.* 10, 99. (cf. w paski). Niegodnyś, aby me pazury darły z cię pasy. *Jabł. Ez.* 65. szroty, podługowate kawałki mięsa, Schrotstückel = Fleisch, längliche Fleischspalten; (cf. poleć). Z cudzéj skóry szerokie rzemienie albo pasy krają. *Eraz. Ob. G.* (cudzym łacno jest szafować). — §. Pięć przedziałów, *zonae*, które jak na niebie, tak i na ziemi znajdują się, pasami zowią. *Otw. Ow.* 59. strefy; *Rag.* paas; Erdgürtel, Himmelsgürtel, Erdstrich, Zone; (*Vind.* semlifhe, fhtrum semle, podnebje). Pas średni upalony; dwa pasy pomiarkowane, dwa mroźne. *ib.* 5. Pas ognisty. *Bardz. Luk.* 163. *Hub. Wst.* 48. Pas gorący między zwrotnikami leżący. *Śniad. Jeog.* 137. *N. Pam.* 74. — *Aliter:* Pas niebieski, zwierzyniec, zodyak. *Cn. Th.*, der Thierkreis. Mleczna albo białomleczna droga na niebie, pas niebieski biały, die Milchstraße. *Cn. Th.* — 3. *Botan.* Ś. Jana pas, babi mur, lwia abo niedźwiedzia łapa. *Syr.* 841; *lycopodium*, Johannisgürtel, Bärlapp.

Pochodz. *pasek, pasać, pasować, pasownik; paśnik; pasamon, pasamonik; odpasać; opasać, opaska; podpasać, przepasać, przypasać, przepaska, rozpasać, wpasać się; zapas, zapaska, zapasny, zapaśnik, zapaśniczy, zapaśnictwo.*

3. PAS! słowo grających; *ob.* PASZ.

*PAS, u, *m.*, n. p. O jak się cieszy gospodarz, szczypiący Z rodnej gałązki frukt z pasem walczący. *Hor.* 2, 309. może pons, ponsowy kolor.

PAŚ, ia, *m.*, *dem.* = Pawełek, Paulchen, kleiner Paul. Postrzeżcie się w czasie, Niż będą Pawłami ci Pasie. *Pot. Jow.* 2, 53. — *Vocat.* Pasiu!

1. PASAĆ, *frequ.*, *ob.* Paść.

2. PASAĆ, pasał, pasze *act. niedok.*, (opasać *dok.*), pasem obwodzić, (cf. pasować); *Rag.* passati, opassati; *Croat.* pàssem; *Eccl.* поясати, поясую, пояшу, gürten. Mnisi paszą się powrózem. *W. Post. W.* 3, 423. Wolał się pasać łańcuchem, aniżli powrozem. *ib.* 2, 64. PASAMAN, PASAMON, u, *m.*, PASAMONIK, a, *m.*, *dem.*, z *Franc.* passement; *Ital.* passamano; *Ross.* позументъ; strefa do bramowania sukien, osobliwie liberyi, das Posament; *Slav.* pàrta; *Hung.* paszamány, perém; die Borte, die Tresse, besonders auf Livreen. W pasamanach lokajskich. *Teat.* 53. b, 7. (w liberyi, w *barwie). Ten, co gdy był sam sługą dobre miewał pany, Porzuciwszy niedawno podłe pasamany, Co się niegdyś pokornie nazywał Maciejem, Dziś jest Jaśnie Wielmożnym Mości Dobrodziejem. *Kras. Sat.* 95. Włosy związane pasamonikim jedwabnym z drobnemi nitami srebrnemi. *Kłok. Turk.* 244. — §. *Transl.* Radzono mu, ażeby się uczył pasamony z nosa wyciągać. *Mon.* 69, 40. (nos ucierać). PASAMANNIK, PASSAMONNIK, a, *m.*, szmuklerz, co pasamany robi; *Ross.* позументщикъ, der Posamentirer, der Bortenwirker. Szmuklerze, passamonnicy, haftarze. *Vol. Leg.* 3, 629. *Slav.* gombar.

PAŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* past; *Slov.* pasce; *Sorab.* 1 *et* 2. paszle; *Carn. et Vind.* past; *Ross.* западня, пасть; łapica, die Mäusefalle. Myszy łowią łapicami abo paściami. *Cresc.* 642. (*ob.* Paść), cf. pastka.

PAŚĆ, padł, *f.* padnie *intr. jedntl.* Padać *contin.*; (*Boh.* padati, padawati, padnauti; *Slov.* padám, padagi; *Sorab.* 2. padnusch, panusch; *Sorab.* 1. panucž, panul, padl, panu, panem, padam; *Vind.* past, pasti, padel, padem, padati; *Carn.* pasti, padém, pâdam; *Croat.* paszti, padati, pádam; *Dal.* passti; *Rag.* pasti, pàdnuti, padnutti, padám; *Bosn.* pasti, panuti, padati; *Ross.* пасть, падать; cf. *Graec.* πταίω *impingo*, *cado*); 1. upadać, spadać, ciężkością swoją przyrodzoną na dół dążyć, lecieć; fallen, herabfallen, umfallen. Jabłko z drzewa padnie. *Birk. Zyg.* 54. Niedaleko owoce padają od drzewa. *Zab.* 9, 21. Padł na ziemię; bieżmy byśmy go podnieśli. *Teat.* 42. *d*, *D d.* (wywrócił się, obalił się). Ślepym i starym łatwo o padnienie. *Past. Fid.* 301. (cf. upadek, usterk). Padający, łatwo upadający; *Sorab.* 1. zpadné *caducus*; *Vind.* opadliu, padliu, (*Subst.* opadlivost, padlivost, padezhnost); *Bosn.* padiv, koji stoji za pasti; *Rag.* padgliv, (padàvaz = lunatyk; *Rag.* padati, zavratatti *patir di mal caduco*, padaczkę czyli wielką chorobę, kaduk mieć); *Croat.* padlyiv *labilis*, (pádavecz *epilepticus*, padavìcza *epilepsia*); *Eccl.* падательный. Postrzelony, na tych miast padł na ziemię. *Teat.* 7. *b*, 57. Gdziekolwiek tylko szedł na polowanie, Padały sarny, jelenie i łanie. *Zab.* 13, 378. Oba się wojska walecznie spotkały, Gromadne hufce z obu stron padały, Padli rycerze, tak wiatr dęby wali. *Kras. Oss. C* 2 *b.* (*Ross.* падёжь mor, pomor bydła). Trupem paść, ofiara paść; todt hinfallen, erliegen, das Schlachtopfer werden, bleiben, auf dem Platze bleiben. Dawno ci trupem paść należało. *Zab.* 12, 405. *Koss.* (zginąć). Wiele zgrzybiałych niewiast, pod tytułem czarownic, padło ofiarą przesądu. *Ostr. Pr. Kr.* 1, 65. — §. Człowiekowi zęby poczynają padać około siedmiu lat. *Sak. Probl.* 74. wypadać, wylecieć; ausfallen, von den Zähnen. — Przytym mu uroście niełaska pańska, tak iż mu z rąk prawie będzie padało ono tak trudne staranie jego. *Rej. Post. A a a* 6. (nie będzie mu się wiodło, nawet z rąk mu szczęście wyleci). — §. *Impers.* Deszcz, śnieg, grad pada; es regnet, es schneyet, es hagelt ic. Deszcz pada, czas dyabelnie brzydki. *Teat.* 20, 119. (*Sorab.* 2. sze padasch = o deszczu, padać). — §. Słońce pada = zapada, zachodzi, die Sonne geht unter. Gdzie wschodzi jasne, gdzie pada słońce, Niech wszystkie ziemi posłyszą końce. *Kniaź. Poez.* 2, 41. (cf. *zapad). Słońce już padło, ciemna noc nadchodzi. *J. Kchan. Dz.* 218. Już noc padła, oczy na nic się nie zdały, Ażeby obłąkanych po polach szukały.

Karp. 7, 48. zapadła, die Nacht war eingebrochen. — §. Nie padło z ich ust żadne słowo próżne na ziemię. *Wad. Dan.* 28. nie wypadło, nie wyleciało, nie wymknęło się, ihrem Munde entfiel kein leeres Wort. Co mu do ust padnie, wszystko płocho bredzi. *Dmoch. Il.* 37. (co ślina przynosi). Wychowany w takim domu, gdzie i podejźrzenie nawet nie padło. *Kras. Pod.* 2, 69. es fiel nicht einmahl ein Argwohn auf dieses Haus. Już odtąd rzecz żadna srozsza nie może paść na mię. *Teat.* 42. *D d.* przypaść, es kann nichts ärgeres mehr auf mich kommen, mich treffen. Padło mi co na myśl, na pamięć = przyszło mi na myśl, es ist mir was eingefallen. Czytam, aż tu Jordan leży; Padła mi Jerychońskiéj pamiątka rubieży. *Pot. Pocz.* 387. — Pada co na jaki czas, na jaki dzień = przypada, es fällt auf einen bestimmten Tag. Młodość jego padła na czasy Henryka II. *Birk. Zamoj.* 22. — §. Jak kostka padnie = jak wypadnie, jak się zdarzy; wie es ausfällt, wie es ausschlägt, wie es glückt. Inaczej kostka padła, niż sobie obiecywali. *Birk. Zyg.* 33, (cf. kostka). Sprawa tak właśnie padnie, jak pragniecie. *Wys. Aloj.* 119. Nie padło jak chciał. *Cn. Ad.* 630. Zwietrzywszy, jak mu rzecz paść miała, nie przyjechał. *Tward. Wł.* 187. To według zamysłu padło. *Krom.* 51. Rady, by były najmędrsze, nie tak czasem padną, jakoby było trzeba. *Biel.* 99. Wszystkie jego prośby u papieża pomyślnie padły. *Krom.* 469. (wypadek pomyślny miały). Jakożkolwiek padnie. *W. Post. W. praef.* (cokolwiek kostka przyniesie). Niechże się jeno fortuna rozśmieje, Wszystko śpiącemu padnie na nadzieję. *Min. Ryt.* 3, 171. Mądremu niespodzianie nic nigdy nie padnie. *Opal. Sat.* 21. Na placu bitwy obaczyli, jak przygoda padła. *Warg. Cez.* 150. Że za żywota ojciec córce męża nie obrał, w tym, jak teraz padło, nie dobrze się baczył. *Gorn. Dz.* 66. (jak się teraz wydarzyło, jak się pokazuje teraz). Bez trudności mu padnie oną drogą iść. *Ryb. Ps.* 237. (wypadnie, przypadnie, przyjdzie mu to łatwo). Bóg tylko sam wie, kędy która dusza padła. *Birk. Podz.* 6. gdzie jej wypadło się dostać, wo sie hingerathen ist. Bóg za szyję nie ciągnie; że kto z drogi myli, Bóg nie winien; tam każdy padnie, gdzie się chyli. *Simon. Siel.* 83. — 2. *Active:* Padać, rzucić się, n. p. na ziemię = upadać dobrowolnie; sich hinwerfen, hinfallen, fallen. Idzie papież, ja chciałem paść przed nim; lecz on uprzedził mię; i padłszy na twarz przedę mną, wstać niechciał, ażbym ja pierwszy wstał. *Sk. Żyw.* 1, 158. Przywiedzieni, padli przed królem. *Gwagn.* 169. Bojąc się przyszła, i padła przed nim, i powiedziała mu wszystko. *1 Leop. Marc.* 5, 33. Oboje mu do nóg padniemy, Chęci nasze wynurzemy. *Teat.* 54. *d, d i j.* Padanie do nóg, ściskania za nogi, podpisywania się podnóżkiem, podłość w sobie mają. *Zab.* 11, 69, *Vind.* pad k' nogam, Fußfall; *Vind.* padezh k' nogam, fußfällig, (*ob.* u nóg). Ludolf musiał paść przed ojcem, szukając łaski. *Biel. Św.* 86. (upokorzyć się, sich demüthigen). Gdy się kłaniamy i ciałem padamy, to są ceremonie. *Sk. Kaz.* 354. Padli ciały swemi przed królem. *Sk. Kaz.* 519. I sam Jezus ceremonie chował, i na modlitwie przyklękał i padał. *ib.* 355. Padłem krzyżem, prosiłem nizko. *Zab.* 13, 269. Pójdę do pani, padnę jej do nóg, i błagać będę odpuszczenia. *Teat.* 54, 55. Do nóg padam (upadam). *Teat.* 43. *c,* 95. *Wyb.* Padamy wszyscy do nóg. *ib.* 81. — §. Paść, przypaść, wpaść gdzie, stanąć gdzie nagle; schnell anlangen, eintreffen. Bieżałem na podwodzie do Lwowa, gdziem padł dnia trzeciego. *Gorn. Dz.* 139. — §. Padać na umyśle, na sercu = upadać, ustępować, *dawać się; nachgeben, den Muth verlieren, im Muthe fallen. W najgorszym razie nie padaj mizernie, Zaś w powodzeniu dobrym staw się miernie. *Hor.* 1, 236. *Kor.* — §. Ptaki padają gdzie = siadają, spuściwszy się tam odpoczywają, die Vögel fallen wo, lassen sich wo nieder, setzen sich wo. Kuropatwy, skoro świta, z noclegu nieco odlatują, to powtórzywszy, za trzecim razem, gdzie potym padną, przez cały dzień się bawią. *Ład. H. N.* 87. Ptastwo w okropnych drzew pleciach, nie ważyło się padać na gałęziach. *Jabł. Buk. G.* Ptak przed łowcem, nie ma gdzie paść bezpiecznie. *Ryb. Ps.* 18. — *Prov.* Ni padło, ni siadło. *Falib. I.*; ni to, ni owo; nie wiedzieć zkąd, jak; mir nichts dir nichts. Sami ni padłszy, ni siadłszy, czynią konstytucye, reformacye. *W. Post. W.* 3, 353. — §. Pada na mię strach, etc., opada mię, obejmuję mię, rzuca się na mię; befallen, über einen fallen, überfallen. Frasunek padł na wojsko. *Warg. Cez.* 87. Powietrze i ciężkie niemocy na wojska jego padły. *Sk. Dz.* 553. Powietrze na ludzi i bydło padło. *ib.* 773. Narzekali o śmierci, ukazując, że toż na nie paść może. *Warg. Cez.* 155. — §. Memnon przemówi, gdy słońce nań padnie. *Zab.* 14, 99. *Nar.* gdy się promienia słoneczne od niego odbijają; wenn ihn die Sonne bescheint, wenn sie auf ihn fällt. Padać się *recipr.*, rozpadać się, pękać się, rozpęknąć; zerbersten, aufbersten, zerfallen; *Sorab.* 1. kwèkam szo; *Eccl.* сядаюся, сѣдаюся, разсѣдаюся. Gdy na bydłach skóra się pada.... *Haur. Sk.* 468. Opoki się padają. *Groch. W.* 213. Padały się, jako struny, żyły stargane gwoźdźmi, i święte się ciało Za ciężkich młotów uderzaniem rwało. *Odym. Św.* 2 *H h* 4. Zagarnęli wielką liczbę ryb, tak iż się sieć ich padała. *Rej. Post. G g* 1. Jelitne padanie abo rozsiadliny. *Sienn. Reg.* Niemoc głowy padająca. *Sienn.* 62 — *Transl. fig.* Sercuby się padać od wielkiéj żałości. *Kołak. Cat. B* 3. kraje się serce, das Herz möchte zerbersten. Serca ich z gniewu się padają, *rumpuntur. A. Kchan.* 356. Żałobliwie płakali, a prawie się padały serca ich. *Rej. Post. T. u* 3. Ciesz się Polsko, niechaj się złość od żalu pada. *Nar. Dz.* 1, 107.

Pochodz. *pad*, *padaczka*, *padalec*, *padło*, *paduch*; *listopad*; *dopaść*; *napaść*, *napadać*, *napaść*, *napastnik*; *opaść*, *opadać*; *odpaść*, *odpadać*, *odpadły*; *popaść*, *popadać*, *spopadać*; *podpaść*, *podpadać*; *przepaść*, *przepadać*, *przepaść*; *przypaść*, *przypadać*, *przypadek*, *przypadkowy*; *rozpaść*, *rozpadać*, *rozpadlina*; *spaść*, *spadać*, *spadek*, *spadkowy*, *spad*, *spadlisty*, *spadzisty*, *pospadać*; *upaść*, *upadać*, *upad*, *upadek*, *upadły*, *podupaść*, *podupadły*; *wpaść*, *wpadać*, *wpad*, *wpadek*; *wypaść*, *wypadać*, *wypad*, *wypadek*; *zapaść*, *zapadać*, *zapadły*, *zapad*.

PAŚĆ, pasł, pasie *cz. niedok.*, Pasać *contn. et frequ.*; (*Boh.* pasti, pasati, pasawati; *Slov.* past; *Sorab.* 1. pasu; *Sorab.* 2. pafcž, paszu, paszam, paszl; *Carn.* pâsti, pasl, pâsém, klasti, kladem, futram, kermiti, (cf. karmić); *Vind.* pasti, pafel, pafem, pizhati, (*ob.* Picować); *Croat.* pazti, pászem; *Bosn.* pásti; (*Hung.* pásit *gramen*); *Rag.* paastiti, pâsti, pâsem; *Ross.* пастить, пасу; *Eccl.* пастенти, паствую, (*ob.* Pastwić); *Lat.* pascere; *Gall.* paître; *Graec.* βόσκειν; *Talm.* אבס *abas*, saginavit); bydła po pastwiskach karmi szukającego pilnować, das Vieh weiden, das Vieh hüten. Na tych łąkach pasą wielbłądy, muły, kozły, owce, woły. *Paszk. Dz.* 121. Na łąkach tych stada pasają. *P. Kchan. Jer.* 243. Paś, paś owieczki. *Smotr. Apol.* 103. Nie paś, nie zajmą-ć. *Rys. Ad.* 45. Gdy posłuszeństwo na świecie wystydło, Niż ludzi rządzić, lepiéj jest paść bydło. *Pot. Syl.* 245. Tobie świnie paść, nie być urzędnikiem. *Star. Vot. C b*; (cf. lepiéj tobie psom parzyć). Bydło się pasie *recipr.*; das Vieh weidet, geht auf der Weide. Po pastewnikach bydło się pasie. *Cresc.* 90. Kota paść, *ob.* Kot. — Kto się wspiera na kłamstwach, ten pasie wiatry. *W. Prov.* 10, 4. (ugania się za wiatrem). — *Transl. et fig.* Paść, karmić, tuczyć; weiden, füttern, sättigen, mästen. Paśli pasterze siebie, a drobów moich nie paśli. *Budn. Ezech.* 34, 8. Będzie on wnet kruki pasł swym ścierwem. *Tward. Wł.* 131; *Slov.* Iď krkawcow past; *abi in malos corvos.* Więcej się krwią swoją paść nie dopuścili ptakom ani bestyom. *ib.* 95. Oczy paść, patrzeć na co z uciechą, die Augen weiden. Oczy tylko paść było. *Cn. Ad.* 50; było na co patrzeć, ale nie jeść; oczy-ć się wzdy dobrze miały, zęby od głodu szczekały; cf. siła pies w dzbanie widzi, ale głowa nie wnijdzie; głodny dostatek; wonno a głodno; *Slov.* pěknoti sa člowek ně nage. Jadło na to kładą, nie żeby paść oczy; lecz łaknący żołądek aby uspokoić. *Teat.* 42. *d. Jak. Baj.* 108. *Vind.* okupafna jestvina, gledna jed; ein Schaueffen. — §. Nadzieja zwycięstw mężne serca pasła, Wszyscy z chciwością oczekują hasła. *Kras. Woj. Ch.* 105. (posiliła). Czytanie pasie i tuczy rozum. *Pilch. Sen. list.* 2, 374.

Pochodz. *pasterz*, *pasterka*, *pasterski*; *pastuch*, *pastwisko*, *pastewnik*; *pasza*, *paśne*; *paszcza*; *pastwić się*; *pasorzyt*, *pasibrzuch*, *brzuchopas*; *antypast*; *napasać*; *opaśny*, *spasny*, *spas*, *ispas*, *spasać*, *spaśne*; *samopas*, *świniopas*, *kozopas*, *wołopas*; *popas*, *popasać*; *wypasać*.

PASCHA, y, *ż.*; *Ross.* пасха; z *Hebr.* pasach; *Graec.* πάσχα; wielkanoc, n. p. Żydowska, Ruska, Ostern bey den Juden und in der griechischen Kirche. Po dwu dniu pascha albo wielkanoc będzie. 1 *Leop. Math.* 26, 2. Fest nadchodził przaśników, nazwany pascha. *Odym. Św.* 2, *U* 4. Używanie baranka wielkanocnego jest paschą albo przaśnim nazwane. *Salin.* 6, 2. Tabula ukazująca zgodę i niezgodę Ruskiéj paschy z naszą wielkanocą. *Sax. Okul.* 45. PASCHAŁ, u, *m.*, [z *łac.* paschalis, tak się nazywa świéca stawiana wedle ołtarza wielkiego podczas resurekcyi 2]; n. p. Dzwonnik dał w ręce dwom chłopcom gromnicę i paschał. *Ossol. Str.* 5. *PASCHALIA, ii, *ż.*; *Ross.* пасхалія зрячая; wyrachowanie wielkanocne, die Ostertafel. Jego błędną jest paschalia. *Sak. Kal. C* 2. Musiałyby się wszystkie księgi nasze, *swiatcy i paschalie pomieszać. *ib.* *PASCHALNY, a, e, *Smotr. Lam.* 131, *ob.* Wielkonocny; *Ross.* пасхальный.

PASEK, ska, *m.*, *dem. nom.*, pas; *Boh.* pasek, *ob.* dyalekty pod pas; 1. ein kleiner Gürtel, eine kleine Leibbinde, ein kleiner Gurt. — §. Paski zakonne, mnisze, Gürtel der Mönche. Wszystko nowy ten zakon zabrał, nie zostawiwszy dawnym tylko paski i różańce. *Zab.* 12, 234. Ślepe przywiązanie do prywatnych nabożeństw szkaplerza, różańca, paska, sznurka i t. d. *Mon.* 76, 577. (cf. paskowe bractwo). Paski, na których niemowlęta wodzą, Gängelbänder, Leibbänder; (*Carn.* vodivnèza; *Ross.* помочи, cf. pomoc). Wodzenie na paskach dziatek, niedobry jest obyczaj. *Mon.* 69, 1064. Ledwo z pasków spuszczone, coś do matki plecie, I krzepką stopką drobne kroki stawia dziecię. *Nar. Dz.* 2, 139. *Zab.* 3, 404. *Nar.* Człek ledwie tchnie, już płacze; z pasków zawsze we łzach prawie. *Zab.* 15, 135, vom Gängelbande an. Mysząt na pasku nie potrzeba wodzić, Umieją biegać, a nie tylko chodzić. *Jabł. Ez.* 20. Wodzi go, jak niemowlę na paskach. *Teat.* 36. *b*, 21. (opanował go). — §. Paski u szabli, na których wisi, rzemiona, rapcie, die Riemen, an denen der Säbel hängt. J. P. P. Pałasznickim i Kordasiewiczom radzę, aby pasków od szabel użyli na odprawienie z sobą pojedynku. *Mon.* 70, 136. — §. Pasek do brzytwy, kawałek obdłużny skóry, na którym brzytwy ostrzą, der Streichriemen zum Balbiermesser. — 2. Pasek, strefa, ein Streifen, der Streif; *Ross.* полоска, полосочка. Materya w paski, ein gestreifter Zeug; *Ross.* полосатый. Gdybym się o tym przekonał, wszystkie paski na skórze jego porwałbym w kawałki. *Teat.* 16. *c*, 33. — §. Mięso skrają w cienkie paski. *Paszk. Dz.* 4. w małe szroty, schmale Fleischschnitte, Schrotstückel. — §. Paski u szróby. *Jak. Mat.* 4, 349. (Schraubengänge, Gewinde, wytoczyny).

PASENKOWAĆ, PASEKOWAĆ *cz. niedok.*, n. p. Drzewko, jak urośnie, pasenkować, t. j. nie dać się rozrastać na wiele latorośli. *Chmiel.* 1, 646; z sęków obcinać, trzebić, obrzynać, sztucować.

PASIBRZUCH, PASOBRZUCH, a, *m.*, a) darmojad, tylko o brzuchu myślący, próżniak; ein Fresser, Schlemmer, dem der Bauch sein Gott ist, der sich mästet und nichts thut. Sto pługów na jednego pasibrzucha ryje. *Nar. Dz.* 3, 143. Próżniak, pasobrzuch obżarty. *Boh. Kom.* 2, 17. Pobożny pasibrzuch na czystość przysięga, A po młodą dewotkę z skruchą wielką sięga. *Teat.* 51, 33. — b) Pasibrzuch, żywi się gdzie może, cudzym żyw. *Cn. Ad.* 823. pasorzyt, pochlebca, ein Schmarotzer. Przeklęty pasibrzuch tylko uważa, gdzie się kurzy z komina. *Teat.* 7, 24. *Mon.* 75, 590. Nie mogę cierpieć w domu takich darmozjadów i pasibrzuchów, jak W. Pan. *Teat.* 55. *b*, 43. PASICIEL, a, *m.*, paszący, n. p. bydło; *Vind.* pizhar, futrar, der Viehweider, Hüther.

PASIECZNIK, a, *m*, dozorca pasieki lub pszczelnika, pszczelny; der Bienenwärter, der Bienengärtner, (cf. bartnik). Pasiecznik ma mieć przy pasiece domek i ogródek. *Kąck.* 4.

Pasiecznicy, melisy używają do nacierania nowych ulów. *Zool.* 123. Śpisz pasieczniku, niedźwiedź do pasieki. *Bratk. N* 2. Pasiecznicy po borach (bartnicy), owczarze w koszarach, Najczęściej pieśni twoje grają na fujarach. *Zimor. Siel.* 139. PASIECZNIKOWY, a, e, od pasiecznika, pszczelarski, Bienengärtner=, n. p. Z niedbalstwem pasiecznikowym. *Kąck.* 24. PASIECZNY, a, e, od pasieki, Bienengarten=. Pszczoły leśne trwalsze są nad pasieczne. *Kluk. Zw.* 4, 283. Waldbienen, — Gartenbienen. PASIEKA, i, *ż.*, §. 1*) zasiek; (*Boh.* paseka, cf. posiecz, posieka; *Etym.* siec, siekę); ein Verhau. Obwarował obóz dobrze pasiekami i wozami sprzężonemi. *Stryjk.* 743. *Papr. W.* 2, 266. — *Transl.* Gdzie się obrócą, biją, walą, sieką, Wysoką trupy składając pasieką. *Pot. Arg.* 300. pokosem, kupą, gromadą, in hohen hingestreckten Haufen. — §. *Syrus, fossa subterranea condendis frumentis apta*, parsk, pasieka. *Mącz.* eine Fruchtgrube, ein Fruchtkeller, *podrum. — §. 2) Pasieka, pszczelnik, der Bienengarten; (*Croat.* pchelnyak, vulnyák). O pasiece albo pszczelniku, *Haur. Ek.* 136. Miejsce, gdzie ule zgromadzone stoją, zowią pasieką. *Kluk. Zw.* 4, 199. NB. Pszczelnik, miejsce gdzie ule stoją; a gdzie się pszczoły pasą, pasieka. *Cn. Th.* 897. — §. *Meton.* Pasieka, miód pity, Meth. Pójdźmy na flaszkę pasieki. *Teat.* 8. *c*, 40.

PASIENIE, *ob.* Paść, pastwa, pasza, das Weiden, Hüthen, die Weide, die Huth; *Ross.* пасенiе, пасьба; *Eccl.* паствительство.

PASIERB, a, *m.*; *Boh. et Slov.* pastorek; *Vind.* pasterk, nepristen sin; *Carn.* pastèrek; *Croat.* pasztòrk, pasztorek; *Slav.* pastorak; *Bosn.* pastoràk; *Rag.* pástorak; *Hung.* mostoha fiú, (cf. macocha); *Sorab.* 1. pžihpodné, (cf. przyrodny); *Ross.* пасынокъ, иночимъ, (cf. *pasynek); der Stiefsohn; syn żony od pierwszego męża, abo męża od pierwszéj żony. *Sax. Porz.* 132, (cf. ojczym; cf. macocha). Syn czasem gorszy od pasierba. *Psalmod.* 32. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. *Biel. S. M. B* 4. — §. Pasierb, podpora parkanu w słup wpuszczona. *X. Biel.* eine Zaunstütze. PASIERBICA, y, *ż.*; *Boh.* pastorkyné; *Slov.* pastorka, pastorkiňa; *Vind.* pasterka, pasterkinja; *Carn.* pastèrka; *Croat.* pasztorkinya, paztorkinya; *Slav.* pastorka; *Rag.* pástórka; *Bosn.* pastorka; *Hung.* mostohaleány; *Ross.* падчерица; *Eccl.* падъщерица, (*Etym.* córa); die Stieftochter, córka żony od pierwszego męża, abo męża od pierwszej żony. *Sax. Porz.* 132. Heba, córka Junony, bez ojca urodzona; zaczym pasierbicą Jowiszową. *Otw. Ow.* 369. PASIERBICZY, PASIERBOWY, a, e; *Boh.* pastornj; *Ross.* пасынковъ; Stief=, Stiefkinder betreffend. Pasierbicze dzieci, Stiefkinder; (*Vind.* pasterki, popovi otrozi, nepristni otrozi). Majątek pasierbowy *Eccl.* иночимая.

PASIGĘBA, y, *m. et ż.*, pasorzyt, pasibrzuch, darmojad, darmochleb, ein unnützer Brodesser. Pochlebnicy a pasigębowie, póki dobrze karmisz, przychylnić będą. *Kosz. Lor.* 47 *b. ib.* 46 *b. ib.* 79 *b.*

PASISTY, a, e, do pasienia, paszę mający, w paszę obfitujący; *Boh.* pastwištný; *Ross.* пажитный, скотопитательный; *Eccl.* припажитный, паствинный, weidenreich, gute Weiden habend, futterreich.

PASIU, *ob.* Paś.

PASKO, a, *m.*, imię męzkie, *Paschasius. Nies.* 1, 103; *Jabł. Her.*

PASKOWAĆ *cz. niedok.*, strefować, w paski popstrzyć, streifig machen; *Ross.* полосовать, разполосовать. PASKOWATY, a, e, — o *adverb.*, w paski ułożony, gestreift, mit Streifen; *Ross.* полосатый, дорожчатый; *ob.* Dereszkowaty. PASKOWY, a, e, od paska, Gürtel=, vom Gürtel. Bractwo paskowe. *Xiądz.* 215.

PASKUDA, y, *ż.*, PASKUSTWO, a, *n.*, (cf. *Ross.* пакость szkoda, złe, licho, paskudność; cf. скуда, скудость, скудота chudoba, ubóstwo); 1) rzecz nieczysta, nieczystość, paskudność, ści, *ż.*, unsauberes Zeug, Unflath; *Carn.* gerdóba; *Croat.* pogànoszt, (cf. pogaństwo); *Eccl.* скврънство, разные виды скверноделйства. Zbierać szumowiny z ługu, ile razy pokażą się na wierzchu z jąkiemikolwiek paskudami. *Jak. Art.* 1, 52. Ruda ta że ma wiele paskustwa, przeto płóczą ją. *Os. Żel.* 39. Wielkiej się Dawid dopuścił rozpusty, W tej i Salomon nalezion paskudzie. *Zab.* 15, 219; *moral.* sprosność, Unreinigkeit, Unkeuschheit, Unfläthereÿ. — 2) Paskuda, *ob.* Paskudnik. PASKUDNICA, y, *ż.*, sprosnica, (flejtuch), eine Unfläthige, Unsaubere. Pragnie on mścić się nad tą paskudnicą. *Morszt.* 72. PASKUDNIK, a, *m.*, PASKUDA, y, *m.*, cf. pakostnik, pakość; (*Ross.* пакостникъ broiciel); 1) niechluj, nieczysty, ein unfläthiger Mensch; *Carn.* gerdésh, gerdn; *Ross.* колобродъ. Z tak dzielną bronią, co paskudo tobie? Méj taki przynależyty strój słuszniéj osobie! *Żebr. Ow.* 15. — 2. Paskudnik, napaść, zaraza na bydło, na konie. *Cn. Th.*, (cf. nogieć), eine ansteckende Krankheit des Viehs, der Pferde. Napaść, nogieć albo paskudnik, jest błonka gruba nadrastającego mięsa między powieką a źrzenicą, która ból w żyłach do mózgu dochodzących tak wielki mnoży, że koń od tego upada, jak w kaduku. *Comp. Med.* — §. Paskudnik, *etiam reddi potest buprestis vermis scarabaeo similis, herbas inficiens. Cn. Th.* eine Art giftiger Käfer. PASKUDNY, a, e, — ie *adverb.*, niechędogi, nieczysty, sprosny, unfläthig; *Carn.* gèrd; *Slav.* nágérdan; *Croat.* pògan; *Ross.* пакостный. Zelżył go paskudnemi słowy. *Zab.* 13, 273. *Tręb.* PASKUDZIĆ, ił, i, *act. niedok.*, nieczyścić, sprosnym uczynić, unfläthig machen; *Carn.* gerdim, (cf. gardzić); *Vind.* nevzhediti, oskurnoviti, omadeshuvati; *Croat.* poganim; *Ross.* пакостить, пакощу, спакостить, изпакостить, пачкать, марать, мараю, скернить, сквернавить; *Eccl.* посмраднти, оскврънити. Częstokroć mały strumień, płynąc z gnoju, z śmieci, Całą rzékę paskudzi. *Pot. Pocz.* 80.

Pochodz. *popaskudzić, napaskudzić, opaskudzić, spaskudzić, zapaskudzić.*

PASKWIL, *PASKWILUS, *ob.* Paszkwil.

PASMO, a, *n.*; *Boh.* pasmo, přádlo, přadýnko; *Sorab.* 2. paszmo; *Carn.* shtrena, (cf. strona); *Vind.* ſhtrena; *Ross.* пасмо, пасмецо, (пятникъ pięć pasm). W pasmie nici jest 24. *Przedz.* 28. Sztuka niesie łokci 12, w łokciu

ma być pasm 20; w pasmie zaś nici 24. *Haur. Ek.* 58. Trzydzieści nici na pasmo. *Cn. Th. Włod.* ein Gebinde Garn. Pasmami *Ross.* попасмно. Jak ma być dobre pasmo, gdy zepsuta przędza? *Kras. W.* 55. — §. *Transl. et fig.* Pasmo, ciąg, nić, szereg nieprzerwanie się ciągnący; eine lange Reihe, ein langer Zug, eine Folgereihe, ein Gewebe von Erfolgen; *Ross.* полоса, полоска. Pokazuje się tam przy brzegu długie pasmo wysepków. *Boter.* 74. Pasmo gór *Ross.* кряжъ, кряжикъ. Najdziesz takich na świecie niemałe pasmo. *Glicz. Wych. L* 8 *b. ib. B* 6 *b.* (wielką liczbę). Pasmem krętym takowych strumyków wracajmy się ku źrzódłu. *Mon.* 65, 131. — *Milit.* Pasmem maszerują, kiedy szeregi niepoprzecznie ale podłużnie człek za człekiem wyciągają się. *Jak. Art.* 3, 307. — §. Ciągnęła się nieprzerwanym pasmem z lędźwi Piasta potomność do Kazimierza Wielkiego. *Psalmod.* 15. Pasmem *adverb.*, ciągiem, długim szeregiem nieprzerwanym, in einer Reihe fortlaufend; *Ross.* пополосно. Szli, że tak rzekę, pasmem wielcy Fabiuszowie, Scypiony, Marcelle. *Kras. Pod.* 1, 165. sie folgten in ununterbrochner Reihe auf einander. Szły pasmem nieszczęśliwości na nasz kraj. *Dyar. Grod.* 486. Jest ich bardzo wiele, i wszędy się ich pasmy napłodziło. *Glicz. Wych. O* 8 *b.*

*PAŚNIA, *ob.* Pasznia, Pasza. PAŚNY, a, e, od paszy abo pasienia, Weide=. Bydło paśne, którym nie robią. *Szczerb. Sax.* 456. — §. *Subst.* Paśne na cudzym, (*sc.* prawo), prawo pasienia. *Cn. Th.* Weiderecht, Hutrecht, Hutgerechtigkeit.

PAŚNIK, a, *m.*; (*Boh.* pasyř; *Sorab.* 1. pasznik; *Vind.* pasar, pasodelauz; *Croat.* paszár, pojaszar, *f.* paszaricza; *Rag.* pasâr; *Bosn.* tkanicjar, tko tkaniçe tka); rzemieślnik od pasów, der Gürtler, (cf. trzośnik). *Mącz.* Krawcy, kuśnierze, paśnicy. *Vol. Leg.* 3, 592.

PASOBRZUCH, *ob.* Pasibrzuch. PASORZYCTWO, a, *n.*, nauka abo stan pasorzytów, pasobrzuchów, pochlebstwo, *ars parasitica. Mącz. Cn. Th.* Tellerleckerey, Schmarotzerey; *Rag.* sladokusnós; *Ross.* блюдолизничество. PASORZYT, a, *m.*, pochlebca, jaki u Terencyusza, *parasitus. Petr. Pol.* 2, 27. der Tellerlecker, Schmarotzer; cf. pasibrzuch, *Boh.* řitopasek (*ob.* Rzyć), fatkář; *Slov.* podlizač, potřimiska; *Sorab.* 1. blidowné pžeczel, woblizancž, *f.* woblizanczka, (*ob.* Oblizać); *Carn.* poјędesch; *Vind.* saplezhnik (cf. plece, poplecnik), perlisuvauz, perlisavuz, oblisavuz; *Rag.* sladokúsaz, nametalaz, *vulg.* nabbiguzizza; *Croat.* lizozdèl, lizavecz, zdelolizàvecz, vetorep, primeknyènecz, *f.* primeknyenka, tanyerobuzecz, nabiguzìcza; *Ross.* блюдолизъ, объѣдала, объѣдралищикъ, опивальщикъ, опивало, опивоха, *f.* блюдолизница. Pasorzyty wechem śledzą, gdzie się komin kurzy. *Pot. Arg.* 68. Pasorzyt, pasibrzuch, *assecla mensarum. Mon.* 75, 590. Pasorzytowie za pieniądze wielbią zbrodnie, i onym służą. *Węg. Marm.* 3, 165. Pasorzytem być, pasorzycić, *Vind.* saplezhuvati, talierje lisati; *Ross.* блюдолизничать, объѣсть, объѣмъ; *Eccl.* объядаю; *Ross.* опить, опивать. — *Transl.* Większe kruszcowe żyły początek biały od ognia; mniejsze, a pierwszych pasorzyty, od wody. *Stas. Buff.* 97. (*ob.* pasorzytne żyły). PASORZYTNY, a, e, pochlebny, cudzym się żywiący; *Vind.* talierja lisezhen, fhkurtouski, nepovablenski, schmarotzerisch. Ów pasorzytny gatunek ludzi zawsze czepi się tego, po kim więcéj zyska. *Przestr.* 295. — §. *Hist. natur.* Kopaniny te nazywam pasorzytnemi, które wzrost swój biorą z innych utraty. *Stas. Buff.* 205. Pasorzytne rośliny *Ross.* тунеядное растѣніе.

PASOWAĆ, *PASSOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, pasem rycerskim kogo ozdabiać, einen zum Ritter (gürten), schlagen; *Boh.* pasovati. Pasowanie na rycerstwo odprawowało się podaniem miecza i pasa rycerskiego. *Nar. Hst.* 3, 82. Pasowania te, chociaż u różnych narodów różne bywają, na to się zgadzają, że rycerza nowo pasowanego, szpadą i rycerskim pasem opasanego, pasujący płazem kilka razy z lekka dotykał. *Wyrw. Geogr.* 340. Pasowany rycerz *Croat.* paszàni vitez. — §. *Transl.* Przyrzekł, iż się oświęci, a na kapłaństwo pasować będzie. *Glicz. Wych. O.* 5. (oblec się, cf. obłóczyny). Gdy syna do szkół oddają, nie inaczéj, by go znowu mieli chrzcić rodzice, a na wszelakie cnotliwe życie pasować albo święcić. *ib. L* 3 *b.* Równa się ta chwała onemu, którego na trzech drzewien węzeł pasują. *ib. H* 6 *b.* PASOWAĆ się *recipr.*, walczyć z kim, mocować się, biedować się, łamać się; ringen, kämpfen; *Rag.* arvattise, jaccitise, gombatise; *Slav.* hèrvatise; *Carn.* arvam, arujem; *Vind.* metatise, pipatise, pardegatise, tergati, tepsti; *Croat.* boritisze; *Eccl.* страддальчествую. Pasujący się z zwierzętami *Eccl.* звѣроборющійся. Pasować się z myślami *Eccl.* залогствовати. PASÓWKA, i, *ż.*; *Boh.* pasowka; gatunek gruszek, die Zapfenbierne. *Ład. H. N.* 46. PASOWNICTWO, a, *n.*, chodzenie w zapasnictwo, zapasy; die Ringekunst, Klopffechterkunst; *Ross.* подвигъ. Mistrz ćwiczenia w pasownictwie, ma wiedzieć jakie ćwiczenia komu przystoją. *Petr. Pol.* 337. PASOWNICZY, a, e, do pasownictwa należący; *Eccl.* подвижьнъ, подвизательный; Ringe=, Klopffechter=. Gry pasownicze. *Petr. Pol.* 2, 247. Jak do pasowniczéj znowu się roboty rzucił, nie chciał Anteusz jego czekać siły. *Bardz. Luk.* 67. PASOWNIK, a, *m.*, zapaśnik, w zapasy idący; ein Ringer, Klopffechter. *Petr. Eth.* 15. *Vind.* metauz, vadnik, pipavev, pardegauz, pulesh; *Ross.* подвижникъ, *f.* подвижница. Przychodzi ten pasownik, który ze lwem miał w zapasy iść. *Zab.* 10, 181. PASOWY, a, e, od pasa, Gürtel=, *Cn. Th.*; *Ross.* поясный. Żebro pasowe u rzeźnika, od ćwierci przedniéj wołowéj. *Magier. Mskr.*

1\. PASSYA, yi, *ż.*, namiętność; *Ross.* страсть, die Leidenschaft, Passion. Rozumu się radzić, ale nie passyi. *Boh. Kom.* 4, 326. Passye u ludzi wiatrem są koniecznie potrzebnym, do dania rzeczom obrotu. *Zab.* 7, 195. Jak dusza ożywia ciało; tak passya wymowę. *Gol. Wym.* 31. To moja passya, taniec. *Teat.* 24. *c,* 59. (cf. moje życie, mój żywioł). Moja passya konie, Jejmościna ogród. *Kras. Pod.* 2, 141. Zaprawiłeś mię do kart; ta ochota stała mi się passyą, przemieniła się w naturę. *Teat.* 48, 73. Gra z początku była mu rozrywką; ale potym zamieniła się w passyą. *Pam.* 83, 2, 281. Wc Pan z pas-

syą grasz, a ja z flegma. *Teat.* 9, 48. Wszystkie mię passye biorą, gdy ją widzę. *ib.* 26. *d*, 7. — Passyami *adverb.*, *Ross.* срастно; leidenschaftlich. Passyami go kocham. *Teat.* 21, 8. *Węg. Marm.* 1, 126. *ib.* 179. — 2. PASSYA, yi, *ż.*, historya męki Chrystusowéj. *W. Post. W.* 253. *Sk. Żyw.* 2, 392; die Passion, das Leiden Christi; (*Boh.* pasige, pasigowy teyden = wielki tydzień); *Vind.* Kristusovu terplenje, pasion; *Ross.* страсть; *Eccl.* страдба, страданіе. — §. Passya, nabożeństwo w dni postne po obiedzie, gdzie pokutujący w kapy przybrani, czynią w kościele dyscyplinę. *Kras. Zb.* 2, 326. die Fastengeißelung, (cf. kapnik). PASSYJKA, i, *ż.*, *dem.*, a) mała namiętność, eine kleine Leidenschaft. — b) Małe figurki wyrażające passyą Chrystusową; kleine Figuren, die das Leiden Christi vorstellen. Z soli oczkowatéj robią passyjki, osóbki, paciorki. *Łud. H. N.* 161. PASSYONAT, a, *m.*, zapalczywy, gorączka, osa, ein leidenschaftlicher Mensch. Passyonata najmniejsza bagatela do złości przyprowadza. *Teat.* 28, 28. Passyonat wielki; mógłby mię ogrzmocić. *Teat.* 33, 24. PASSYONATKA, i, *fem.* — PASSYJNY, a, e, od passyi Chrystusowéj, Passions=. n. p. Passyjne kazanie w wielki piątek. *Mon.* 74, 332.

*PAST, *PASTEL, *ob.* Paszt.

PASTA, y, *ż.*, naśladowanie we śkle starożytnego rzniętego kamyka, eine Glaspaste; *Ross.* литикъ.

PASTERECZKA, i, *ż. dem. nom.* pasterka, eine junge Hirtinn, Schäferinn. Pasła przy morzu pastereczka hoża liczne bydełko. *Zab.* 16, 310. Szczęśliwa nader to jest pastereczka, Która z białego swego giezłeczka Ozdobę swoję choć ubogą bierze. *Past. Fid.* 96. Pastereczka wdzięczna, miła, hoża, składna, luba wszystkim dzieweczka. *Teat.* 55, 76. PASTEREK, rka, *m.*; *dem. nom.* pasterz; *Vind.* pastirzhik, ein junger Schäfer. Dyanna w pasterku się pokochała. *Teat.* 55, 55. To ten pasterek młody. *ib.* 54. *b*, 34. PASTERKA, i, *ż.*; *Boh.* pastýřka; *Sorab.* 1. pastyrka; *Carn.* pastariza, (*distng.* pastérka = pasierbica); *Vind.* pasteriza, (*distng.* pasterka, pasterkinja = pasierbica; cf. pasterka, pliska = pliszka); *Croat.* chuvaricza (cf. czuwać), pasztiricza; *Dal.* chobanka; *Rag.* pastjerizza, pastjurka, cjobànka; *Ross.* пастушка; a) która bydło pasie, die Hirtinn, die Schäferinn. Gdzie pasterze paszą, aby tam nie pasła pasterka, a gdzie pasterki, niech tam już nie będzie pasterz. *Haur. Sk.* 54. — b) Pasterka, pastuszka, piosnka pastusza, skotopaska, sielanka; ein Hirtengedicht, ein Schäferlied. Bukolikom Wirgiliuszowym napis dałem pasterek; bo *Greck.* βουκόλος pasterz. *Nag. Virg.*

PASTERNAK, u, *m.*; *Boh.* paštrnak; *Slav.* pastêrnjak; *Sorab.* 2. pasternak; *Sorab.* 1. pastěnak; *Croat.* mërkva, merkèvcza, (cf. marchew); *Rag.* markva, markvjella; *Bosn.* andrriqua; *Ross.* пастернакъ; z *Łac.* pastinaca; 1) die Pastinacke, (Pasternak); jarzyna kuchenna, zwyczajny już prawie dziki jest; lecz jest rodzaj inny Hollenderskim zwany, wielki, gładki, i słodki, bez żyłek drzewiastych. *Kluk. Rośl.* 1, 207. Pasternak wiejski, dziki, płonny, polny, głuchy = pasternaczek, ptasze gniazdo, marchew włoska, karota, z *Łac.* carota, die wilde Möhre. *Syr.* 1054. *et* 1055. *et* 1058. — 2) Pasternak, ryba, *pastinaca marina Plin.*, ein Raubfisch. *Cn. Th.* PASTERNIK, a, *m.*, a) zagon od pasternaku, ein Pastinakbeet. *Tr.* — b) pasternik, *ob.* Pastewnik.

PASTERSKI, *PASTURSKI, a, ie; *Boh.* pastyrský; *Slov.* pastýřský; *Hung.* pásztori, passtori; *Sorab.* 1. pasterski, pasteřowé; *Vind.* pastirski, pastirjou; *Carn.* pastirske; *Bosn.* pastirski; *Rag.* pastijrski, cjobánski; *Croat.* pasztirzki, pasztirszki; *Eccl.* пастырскій; pastuszy, od pasterza, Hirten=. Schäfer=. Pasterska sukmana. *Zab.* 12, 300. Kij pasterski, *ob.* Kostur. Simonowicz pierwsze ma miejsce w poezyi pasterskiej. *Gol. Wym.* 420, (cf. pasterska sielanka). Chyżyk pasturski, *mapale. Mącz.*; *Boh.* pastušina, pastnuška; *Slov.* pastirna; *Sorab.* 1. pasterna. — §. Do pasterza duchownego należący; *Ross.* пастырскій, пасторскій, dem Seelenhirten gehörig. PASTERSTWO, a, *n.*; *Boh.* pastyrstwj; *Rag.* pastijrstvo, cjobánstvo; *Croat.* pasztirsztvo; *Eccl.* паствительство, пастуство, пастырьство; a) pasterskie życie i zatrudnienie; der Hirtenstand, das Hirtenleben. Patryarchowie, ludzie prości, jako koło pasterstwa się parający. *Biał. Post.* 75. Pasterstwo, oranina, i z Aeneaszową Burdą słynie, póki Rzym chrześciaństwa głową. *Ryb. Gęśl. B* 3. — b) Pasterstwo duchowne, das geistliche Hirtenamt. W którym pasterzu nie będzie podpomnożenie ducha ś., już słabe jest pasterstwo jego, już słaby rząd i urząd jego. *Rej. Ap.* 35. *Sak. Kal. E* 3. Owce pana Chrystusowe pasterstwu naszemu powierzone pasiemy. *Smotr. Apol.* 109. *Hrbst. Nauk. O* 2 *b.* Cztery biskupstwa założył, i na cztery pastérstwa je podzielił. *Sk. Dz.* 706. PASTERZ, *PASTURZ, a, *m.*; *Boh.* pasák, pastyř; *Slov.* pastîr, pastyř, krawář, pastyř welikeho dobytka, (*ob.* Krowiarz); *Sorab.* 1. pastéř, pastyr; *Sorab.* 2. pastir; *Vind.* pastir, pastur, zhednik; *Carn.* pastîr; *Croat.* pasztir, paztir, chòban; *Hung.* pásztor; *Rag.* pastîr, *vulg.* cjoban, (*ob.* Czaban); *Bosn.* pastir, ciobanin; *Slav.* pastir; *Eccl.* пастырь, скотопитатель; *Ross.* пастухъ; a) pastuch, skotak, skotopas, skotnik, owce, bydło paszący; der Hirte, der Schäfer. Gdzie niemasz trzody, tam i pasterz nie potrzebny. *Nar. Hst.* 7, 43. Pasterza nikt nie ma trzymać osobnego, gdzie wszystka wieś pasterza chowa. *Sax. Art.* 42. Zawżdy to zacniejszy pasterz bywa, który stado owiec pasie, niźli ten, co jedno jednę kozę. *Rej. Zw.* 22. Na dobrego pasterza należy, żeby pasł owieczki, żeby przy nich stał, żeby owczarnią pomnażał. *Dambr.* 641, (*ob.* Owcarz). Pasterzem być, *Rag.* pastîriti; *Croat.* pasztírim; *Eccl.* пастырствую. *Pasturz, *magister pecoris. Mącz.* Szkarada, kiedy owce mędrsze, które paść trzeba, niż pasterz, który je paść ma. *Gorn. Dw.* 325. Owcom nie godzi się przyganiać swemu pasterzowi. *Sk. Dz.* 24. — b) Pasterz duchowny; *Ross.* пастырь, пасторъ, der Seelenhirte. Biskup pasterzem jest. *Sk. Dz.* 834. Do pasterzów należy nauka i oświecenie ludu. *Pir. Pow.* 53. Pasterze są, którzy czują nad trzodą pańską, pilność czyniąc około ludu bożego, pasąc ześcia ludzkie słowem prawdy, a wilki od owieczek odganiając. *Rej. Post. C* 2. Nasz pasterz Jego Mość Ociec Metropolita. *Pim. Kam.* 370. — §. Duchowni

ewanieliccy mają być nazwani księżą, pasterzami czyli ministrami *verbi divini*. *Vol. Leg.* 7, 574. Pastoren. — *PASTERZOBÓJCA, y, *m.*, zabójca pasterza, der Hirtenmörder. Pokazuje się zemsta na Witeblanach pasterzobójcach, których bóg sprawiedliwie pokarał. *Steb.* 2, 236. *PASTERZONACZELNICTWO, a, *n.*, przełożeństwo nad pasterzami, das Oberhirtenamt; *Eccl.* пастыреначаліе; *Graec.* ποιμεναρχία; *Verb.* пастыреначальствую; *Graec.* ποιμεναρχέω. PASTERZYK, a, *m.*, *zdrobn.*, mały pasterek, ein kleines Hirtchen; (*Vind.* pastirzhik). O nędzny pasterzyku, gdybyś się obaczył, co pasiesz, i coć jest poruczono. *Rej. Post. D* 2. *ib. X* 5. PASTEWNIK, *PASTERNIK, a, *m.*, pastwisko, osobliwie ogrodzone, ein Weideplatz, besonders ein gehägter Weideplatz. Pastewniki, pola, gdzie się bydło pasie. *Cresc.* 90. Pastewniki, aby w takim ogrodzeniu były, coby w jesieni i na wiosnę żadna rzecz w nim nie była. *Haur. Ek.* 70. Kraina ta ma piękne łąki i pastewniki dla bydła. *Boter.* 95. Jest tu pastewnik kosą nietykany. *Tward. Daf.* 36. Będą owieczki w tym pasterniku. *Rej. Ap.* 35. Dalej tam były łąki i gładkich źrzebców pastewniki. *Pot. Arg.* 207. Pasterniki, które są dla młodych cieląt odchowania, zachowane dla paszy przyszłej, gdy na nich trawa nie zroście, zorać je. *Haur. Sk.* 57. Koza czasem wyskoczy przez płot z pasternika. *Pot. Pocz.* 363. PASTEWNY, a, e; *Boh.* paštewný; *Slov.* pastwištný, pastowný; *Rag.* pàsсni; *Croat.* pássni; *Ross.* пастбенный; *Eccl.* пасомый, паствинныи; pasieniu służący, zum Weiden gehörig, Weide-. Ziele pastewne dla bydła. *Kluk. Rośl.* 2, 266. Futterkraut. Pastewny dochód czyniące pole, *scripturarius ager. Cn. Th.* Weidegeld eintragend. — §. Pastewna wieś = pastwiska mająca. *Cn. Th.*, Viehweiden habend. — §. Wół pastewny, pastwiskiem żyjący, trawny, na trawie chodzący, *pastuus. Macz.* auf der Weide gehend, grasend. Dziesięć wołów tłustych; dwadzieścia wołów pastewnych. *W. 3 Reg.* 4, 23. (cf. karmny).

PASTKA, i, *ż.*, (cf. paść, i, *ż.*, łapka); wieczko, nakrywka, *epiglottis. Perz. Cyr.* 1, 152. *Valvulae cordis*, pastki czyli zastawki serca. *ib.* 186. Krwawe żyły żadnemi pastkami czyli zasuwkami, któreby wsteczne płynienie krwi powściągały, opatrzone nie są. *Perz. Cyr.* 1, 48. die Klappe, der Deckel.

*PASTORA, y, *ż.*, *contem.*, n. p. Sprosna ta pastora (o ksieni rozpustnéj). *Pot. Jow.* 74. — (nieprzykładna pasterka dla owieczek swoich). PASTORAŁ, u, *m.*, laska biskupia, posoch; *Ross.* патерица; der Bischofsstab, der geistliche Hirtenstab. Pastorał wspiera biskupie dłonie. *Zab.* 12, 25. *Kniaź.* Na to w ręce biskupi pastorały biorą, Żeby czuli nad trzodą i pańską oborą. *Pot. Arg.* 165.

PASTUCH, a, *m.*, PASTUCHA, y, *m.*, PASTUSZEK, szka, *m.*, *dem.*; *Ross.* пастухъ; *Boh.* pasák, pastwec, pastucha; *pastor vilis gregis, ut caprarum, suum, anserum. Cn. Th.*, ein gemeiner Hirte, Ziegenhirte, Schweinehirte ꝛc., (cf. pasterz). (*NB.* w innych dyalektach słowo to znaczy stadnika, ogiera, n. p. *Croat.* pastûk; *Vind.* pastuh, postuh, poskakozhen konj; *Croat.* pasztúh, paztuh; *Bosn.* pastuh; *Dal.* passtuh). Pastuch ma być chłop stateczny, około dobytku wiadomy, znający się względem czasu i miejsca pasienia, względem cielnych, biegających etc., opatrzony psami, bronią. *Kluk. Rośl.* 3, 111. Posłał go na wieś za pastucha. *Falib. D* 1. Myśmy pastuchowie, ludzie co się koło bydła chowali. *Radz. Genes.* 46, 32. Viehhirten. Bóg Dawidowi, jednemu pastuszce, sił dał na Goliata. *Jabł. Buk. L* 3 *b.* — PASTUSZKA, i *ż.*, a) kobieta co bydło pasie, die Viehhirtinn. b) *ob.* Pastusze piosnki. *PASTURZ, *PASTURSKI, *ob.* Pasterz. PASTUSZY, a, e, PASTUSKI, a, ie; *Boh.* pastušj; *Ross.* пастушій; do pastucha należący, Viehhirten-. Pastusza laska = kostur, (cf. posoch). *Cn. Th.* Pastusze piosnki, pasterki, skotopaski, pastuskie rymy, sielanki; *bucolica, eclogae*, Hirtenlieder. *Siel. ed. Warsz. praef.* Pastusza chata, *Boh.* pastušina; *Slov.* pastirna; *Sorab.* 1. pasterna. PASTWA, *ob.* Pasza. PASTWIĆ się *recipr. niedok.*, w okrucieństwie wydziwiać, dogadzać sobie w okrucieństwie; sich an Grausamkeiten weiden, sich aus der Marter des andern ein Vergnügen machen, sich daran ergötzen, sättigen, sein Müthlein kühlen; (*Eccl.* паствити, паствую, paść; *Ross.* паствина bydlę). Okrutnicy, kiedy się najbardziej nad ludźmi pastwią, udają, że to czynią sprawiedliwie. *Gorn. Sen.* 266. Nie tak jest okrucieństwo, jak raczej dzika wściekłość, która pastwienie się ma za rozkosz. *Pilch. Sen. łask.* 94. Żywych nie mogli trapić, więc się nad ich popiołami pastwili. *Birk. Zbar. B* 2 *b.* Dopuścił Bóg plagom pastwić się nad tobą. *Birk. o Exorb.* 26. PASTWISKO, a, *n.*; *Boh.* pastwisko, pastwistě, paštwina; *Vind.* pashnik, spashina; *Croat.* passìnecz, zpászische; *Slav.* pashnjak; *Bosn.* pàscja; *Ross.* пасбище, паствище, паства, пажить; *Eccl.* паствина; die Huth, die Hüthung, die Weide, Viehweide. Pastwiska, są to miejsca, które nie mogą być koszone, obracają się na pasienie latem bydła. *Kluk. Rośl.* 3, 313. Bydła nie puszczać na zamulone od deszczów pastwiska. *Haur. Ek.* 122.

PASUJE, *ob.* Pasować.

PASYNEK, nka, *m.*; (*Ross.* пасынокъ = pasierb). Syn prawnuka, praprawnuk. *Jabł. Her.*; Urgroßenkel, Urureukel.

PASZ! słowo grających w karty, nie nacierającego, lecz gry drugim ustępującego, bey den Spielern: paß! ich spiele nicht. — *Transl.* Pasz czego, niemasz nic tego, brak; nichts da, nichts vorhanden. Wieczor tuż tuż za pasem, w kieszeni suchoty, Pasz czasu, pasz pieniędzy, jakie tu obroty! *Zabł. Fir.* 48. Zarobku pasz! *ib.* 30. *c*, 4. Kowal rozumu nie da, gdy go pasz z natury. *Kchow. Fr.* 47. Postawka święta, sumnienia pasz. *Opal. Sat.* 47. Pasz w nich bojaźni bożéj. *Mon.* 76, 811. *ib.* 195. Białki siedzą na koniach, a co chłop to baba, Serca pasz, statku mało, myśl i ręka słaba. *Nar. Dz.* 3, 150, (*ob.* Paszować). PASZ, a, *m.*, gra pewna w karty, ein gewisses Kartenspiel. Z królem grasz pasza, z marszałkiem pikiety. *Pot. Jow.* 120.

PASZA, y, *ż.*, PASTWA, y, *ż.*, *PASZNIA, i, *ż.*; *Boh.* pastwa; *Sorab.* 1. *et* 2. pastwa; *Carn.* pasha, kèrma, (*ob.* Karm'); *Vind.* pasha, travenje, pizha, merva, kasma, pashnik, pashina; *Bosn. et Rag.* pàscja; *Croat.* pasha, pàssa; (*Hung.* abrak, *ob.* Obrok); *Ross.* пасьба,

насеніе, паска, паства, паствище, пасбище, (*distng.* пашня rola, *ob.* 'Pachać); §. 1) bydlęca strawa na polu, Futter, Weide, Fraß für die Thiere. Wszystkie rośliny, które zwyczajnie w gospodarstwie chowanym zwierzętom dają pożywienie, mogą się nazwać paszą; ściśle zaś rozumieją się tylko te, które się na łąkach zbierają. *Kluk. Dykc.* 1, 7. Nie dobrze bydłu wcześnie z wiosny z nim śpieszyć na zieloną paszę. *Kluk. Zw.* 1, 150. Zimowa pastwa dla wołów zawisła na sieczce z plewami wodą uparzonej. *Kluk. Zw.* 1, 214, (*ob.* Parza, osypka). Świnia żerem się pasząc, nie uważa, zkąd ta pasznia pochodzi. *Psalmod.* 10. Owieczki wabione dobrą paszą tam poszły. *Gorn. Dw.* 287. — §. Wiele lat ma ten koń? Oto już piąta pasza. *Alb. na Woj.* 14. piąty rok, das fünfte Futter, das fünfte Jahr eines Pferdes. — *Transl.* Pasza, karm, tucza; Futter, Nahrung, Speise. Tam mucha leci, gdzie pastwa. *Burl. A* 3. Strzeż się pastwy z wędką. *ib.* 2. Nie na próżnych drogie trawić lata Oczu paszach i żądzach. *Tward. Misc.* 147. Im publiczne nieszczęście żyzną paszą i tuczą było. *Pilch. Sall.* 66. Duchowną paszą karmić powinni pasterze swoje owieczki. *Bals. Niedz.* 1, 199. — §. 2) Pasza, pastwa, pastwisko; Weideplatz, Huth, Weide. Tam zwierzęta się paszą na pastwach obfitych. *Paszk. Dz.* 124. Tysiąc trzód w paszach mu chadzało. *Otw. Ow.* 170. — [§. Pasznia, rola 2]. Ziemia leśna, którąby się godziła na paszmą. *Stat. Lit.* 217. *et* 208. Nie ujrzysz tam jedno piaski, wodę a niebo, paśni (paszni) ani pytaj. *Stryjk.* 77. — §. *Venator.*: Pasza, knieja, das Jagdrevier. Pies poszedł w paszą. *Tr.* — §. 3) Pasza, pasienie; das Hüthen, die Huth. Owieczki te mnie w niemałej liczbie do pastwy poruczył. *Smotr. Nap.* 65.

PASZA Turecki, *ob.* Basza.

PASZCZ, PASZCZA, y, *ż.*, paszczęka, der Rachen, die Fresse; *Boh.* požeradlo; *Slov.* požeradło; *Sorab.* 2. garschija; *Sorab.* 1. klama; *Vind.* gout, gerlu, gertanz, poshirik, poshirak, lap; *Ross.* пасть, пащеки. By cię paszcz zwierza nie zżarła okrutna. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Skusiwszy krwi, pragnie jej paszcza zajuszona. *Bardz. Luk.* 58. Paszcza pluszczącej niesyta posoki. *Hor.* 2, 12. *Nar.* Leży w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. ('PASZCZAĆ *frequ.*, *ob.* Pościć). PASZCZĘKA, i, *ż.*, der Rachen; *Carn.* govt; *Ross.* зѣвъ (cf. ziewnąć), пащеки, челюсть, (*ob.* Czeluść). Części u głowy otulone powszechnym imieniem paszczęki zawarte być mogą, t. j. dziąsła, język, zęby, podniebienie, języczek, *fauces. Kluk. Zw.* 1, 46. Aby która owieczka nie wpadła w onę marną 'paszczkę onego sprosnego wilka. *Rej. Post. X* 3. Zatkać paszczękę psu szczekającemu. *Tward. Wł.* 66, (*ob.* Pysk). — §. Paszczęki dworzan, ni sępy czuwają, jakoby spaśli ostatek nędznego ścierwu. *Kłok. Turk.* 78. (paszcze). Zawżdy na pychę a na hardość podnosili nadęte paszczęki swoje. *Rej. Post. Y y* 2. Wybucha z paszczęki Wezuwiuszowéj dym straszny. *Wez. Zap. A* 4. z otchłani, aus dem Schlunde. — *Hebraism.* Pobił ich paszczeką miecza. *W. Exod.* 17, 13. *id. Deut.* 20, 17. *id. Num.* 21, 24. (ostrzem miecza, mit der Schärfe des Schwerts). 'PASZCZEKIWAĆ, *ob.* Poszczekiwać. PASZCZĘKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt paszczęki, wie ein aufgesperrter Rachen. — *Bot.* Korona paszczękowata, *ringens*, ma podobieństwo do paszczęki zwierzęcej otwartej. *Bot. Nar.* 103.

PASZĘ, *ob.* Paść, Pasać.

PASZKWIL, PAŚKWIL, u, *m.*, 'PASKWILUSZ, a, *m.*, (z *Włosk.* Pasquino et Marfono), das Pasquill, oczernienie osoby jakiej pismem, drukiem lub innym znakiem ku wystawianiu jej na pośmiech publiczny, (tając swoje autorskie imię). *Ostr. Pr. Kr.* 1, 191, *ob.* Osławny list; *Vind.* oklinski pifmu; *Croat.* zloglásznicza; *Eccl.* подъсмѣхъ, насмѣшка, ругательство, поношеніе. Na ślub Zygmunta Augusta z Barbarą 'paskwiluse rozmaite pisano. *Stryjk.* 747. Żartowne księgi abo paskwilusze. *Karnk. Kat.* 363. Wiele z was będą się gniewały I za paskwil istotną prawdę będą miały. *Łączn. Zw.* 34. Rozumne satyry u nas niepopłacają; wszystkie prawie paszkwilami zowią. *Mon.* 65, 479. PASZKWILANCKI, a, ie, szyderski, persiflirend, spottend, spöttisch. Języki paszkwilanckie dobre jego imię szarpały. *Bals. Niedz.* 2, 400. PASZKWILANT, PASZKWILARZ, a, *m.*, szyderca, paszkwile wydający, oszczerca, der Pasquillant. Z monitora podłym został paskwilarzem, uszczypliwym przyganiaczem. *Mon.* 73, 411. PASZKWILOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, szydzić, przeszydzać, persifliren. Ciężko wykraczają, którzy paszkwilują żywicielów swoich. *Bals. Niedz.* 1, 325. W pismie tym nie paszkwiluję nikogo, tylko mądrym przypominam, niedouczonych nauczam. *Chmiel. pr.*

PASZOWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, spaszować *dok.*, (*ob.* Pasz), ustępować, weichen, nachgeben, zurücktreten. Musiał nie bez wielkiego afrontu Paszować przed nim Mitrydates z Pontu. *Pot. Syl.* 252. Musi rozum paszować przed miłością. *Pot. Arg.* 336. Skoro kędy swawola moc przy sobie czuje, Nie zostoi się cnota i prawda paszuje. *Pot. Arg.* 59. Zawsze chudszy paszuje przy mocniejszym. *Pot. Pocz.* 154. Wielu liczysz przyjaciół, jeślić szczęście sprzyja, Gdyć fortuna spaszuje, każdy cię z nich mija. *Min. Ryt.* 4, 196

PASZPORT, u, *m.*; *Ital.* passaporto; *Gall.* passeport; der Paßport, der Paß; *Boh. et Slov.* pas; *Vind.* posport, skusnehauni list, mimuperpufhnu pifmize; *Slav.* pasush; *Ross.* паспортъ, пропускной видъ, пропускъ, знамя, (*ob.* Znamię); pozwolenie od zwierzchności na pismie dane, do wnijścia i wyjścia w kraj lub miasto jej podległe. *Kras. Zb.* 2, 327. Paszport na pocztowe konie *Ross.* подорожная. Paszport na szukanie sobie chleba czyli zarobku *Ross.* покормежная.

'PASZT, 'PAST, u, *m.*, PASZTET, u, *m.*, PASZTECIK, a, *m.*, *dem.*, *Lat. med.* pasta = ciasto, pastata; *Ital.* pasticcio; *Gall.* pasté; *Germ.* die Pastete; a) rozmaite mięsa lub potrawy ciastem opieczone, cf antypasty; *Boh.* paštyka; *Sorab.* 1. požtěta; *Vind.* pofhteta, mefotesteniza, gospofhki krepeuz; *Croat.* pastéta; *Slav.* listenica, (cf. ciasto); *Rag.* prjesnaz; *Ross.* пирогъ, пирожокъ, (cf. pirog). Robią się z mąki różne pasztety. Niemieckie, Francuzkie, Angielskie; pasztety mięsne, rybne, liściane. *Wiel. Kuch.* 420. Pasztet kurczęcy; *Ross.* курникъ,

(cf. kurnik). Pasztet w maśle smażony, *Ross.* пряженецъ, пряженчикъ, (*ob.* Prażyć). Pasztet z słonych ryb *Ross.* кулебяка, кулебячка. Paszteciki z twarogiem *Ross.* вареники. — Stolik zastawiony słodkiemi pastami. *Tward. Pasq.* 84. Przynoszą do jedzenia konfekty, pasty *cum cordialibus* robione i bijanki. *Star. Dw.* 44. Natkaj jeleniowi owych tortów pozłocistych, albo owych *pastelów pełen brzuch, ujrzysz, będzieli długo bujał. *Rej. Zw.* 157 *b.* Cło płacą cukaty, paszty, kapary. *Vol. Leg.* 4, 81. Paszty, przysmaki, wino ma za fraszki. *Wad. Dan.* 14. U nich na stole paszty, wino, gody. *ib.* 80. Co paszty jadał, słomą go już wędzą. *ib.* 108. Lepiej mu kolacye zimne smakowały nad pasty złotorogie. *Tward. Wł.* 192. Bażant w zaprawnym pasztecie. *Banial. B* 3. — b) *Fig. transl.* Ma się za mądrą, przeto, że z kawałków Loka, Leibnica, Wolfa i Puffendorfa zrobiła w głowie swojéj pasztet. *Mon.* 73, 656. (Babilonią, cf. bigos, mieszanina). Pasztet piękny z tego będzie = piwa nawarzyłeś; eine schöne Bescherung, du hast was schönes angestellt. — §. Pastelle, suche farby do malowania, n. p. Obraz lub portret pastellami robiony. *Magier. Mskr.*, Pastellfarben. PASZTETNIK, a, *m.*, co pasztety robi, cukiernik, marcypannik; der Pastetenbäcker, Zuckerbäcker; *Carn.* testenizhar; *Vind.* mefotestenizhar, pofhtetar, pofhtetni pezhenik; *Slav.* tistenicsár; *Rag.* prisnicjar; *Croat.* pastetar; *Ross.* пирожникъ, приспѣшникъ. Pasztetniki, co torty rozmaite i marcepany robią. *Petr. Eth.* 6, *Eccl.* пироготворцы, приспѣшники. PASZTETNICZEK, czka, *m.*, *dem.*, czeladnik pasztetnika, der Pastetenbäckergeselle. PASZTETNICZKA, i, *ż.*, piekarka pasztetów, die Pastetenbäckerinn. PASZTETOWY, PASZTETNY, a, e, od pasztetu, Pasteten =, von der Pastete; *Vind.* pafhteten, mefotestenizhen, krepeuzhen; *Ross.* пирожный, приспѣшный. Pasztetowa nakrywka, der Pastetendeckel. *Tr.* Spód pasztetowy, dno pasztetowe, der Pastetenboden; (*Vind.* pofhtetni podtrosek, podvershek). Pasztetowa piekarnia, *Rag.* prisnicjarniza; *Ross.* пирожня, приспѣшенная. PASZTOS, a, *m.*, wielki pasztet, eine große Pastete. Kucharze biegli w nadziewaniach kunsztownych, w pasztosach przyprawnych. *Hor. Sat.* 200.

*PATARDA, *ob.* Petarda.

PATELA, PATELNIA, i, *ż.*, z *Łac.* patella, batillum; (*Ital.* padella); płaskie naczynie kuchenne do smażenia różnych rzeczy, eine flache Küchenpfanne; (*Rag.* pliticiza, prosùglja, possùgliza, *barb.* târa; *Bosn.* prosuglja, prriscjurra, prrisuglja, prosugliça, tigagn). Patelnia, naczynie żelazne z rączką, na którym smażą ryby i różne potrawy. *Wiel. Kuch.* 420. — §. Fajerka, eine Feuerpfanne, ein Kohlfeuer. Wrzucił karty w ogień, który przed nim był na *patelli, bo postawiono przed nim *patelle pełne węgla. 1 *Leop. Jer.* 36, 22. W kramach nad fajerkami, nad patellami się grzeją. *Haur. Sk.* 347. — *§. Niewiasty głowy zdobiły *batalniami. *Comp. Med.* 703. strój jakiś na głowę, fryzura jakaś?

PATENA, *ob.* Patyna.

PATENT, u, *m.*, z *Łac.*, list otwarty, dyploma; *Sorab.* 2. potant; *Vind.* patent, povela, vkasa.

*PATER, *Łac.*, ociec duchowny, n. p. To już niemłody pater. *Rej. Zw.* 160 *b.* *PATRYK, u, *m.*, księga żywotów ojców śś., z *Greck.* πατερικόν, Leben der heiligen Väter; *Ross. et Eccl.* патерикъ, отьчьникъ, книга объемлющая въ себѣ житія отцевъ. W pateryku Pieczarskim napisano, że ś. Antoni w pieczarze Kijowskiéj skończył żywot swój. *Fund.* 58.

PATETYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, z *Greck.* pełen ognia, gorliwości, namiętności, pathetisch; *Vind.* patetefhen, nagenezhen, nagiblujezhen.

PATKA, i, *ż*, z *Franc.*, bywa nad kieszenią u kamizelki lub u sukni, haftowana lub gładka. *Magier. Mskr.*, die Patte, der Taschendeckel.

*PĄTLIK, a, *m.*, (cf. pętlik, worek siatkowy). Nawir mienił się być Powałą, gdyż w jego pątlik ubrali go Krzyżacy, który był perłowy wszystek, jako na on czas chodzono jeszcze z długiemi włosami. A tego pątlika dostali Krzyżacy w bitwie, gdy spadł z głowy Powali. *Biel.* 266. (musiał to być gatunek kaptura perłami haftowanego); *Gall.* chaperon. *Czart.*; siatka na głowę, niby czepiec, eine netzförmig gearbeitete Haube; (cf. pętlice).

*PĄTNICA, y, *ż.*, *PĄTNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pautnice; *Carn.* popotneza; *Ross.* путница, путешественница, попутчица; pielgrzymka, die Pilgerinn; (*Etym. Boh.* paut; *Slov.* put; *Sorab.* 1. pucž; *Croat.* pút; *Slav.* pût; *Hung.* bútsú-járás; *Ross.* путь podróż, droga; *ob.* Pójść; *ob.* Putny). Ubogie pątnice. *Pot. Syl.* 359. Z pątniczek jedna w drogę się puściła, By ziemię, po któréj Bóg chodził, nawiedziła. *Groch. W.* 185. *et* 170. *Ross.* богомолька, богомольница. Leśna pątniczka. *Brud. Ost. G* 2. wędrowniczka, die Wanderinn. Nazad przyszła pątniczka ta bezecna. *Tward. Pasq.* 121. tułaczka, włóczęga, die Herumtreiberinn. PĄTNICKI, a, ie; *Boh.* pautnický; *Carn.* popotne; *Rag.* puntnicki; *Ross.* путешественный, попутный; pielgrzymski, Pilger =. *PĄTNICTWO, a, *n.*; (*Boh.* paut; *Carn.* potuvanje; *Croat.* putuvanye; *Vind.* popotuvanje, ptujenje); pielgrzymowanie, die Pilgerschaft. Pątnictwo a pielgrzymowanie nasze do onej zwierzchniej ojczyzny. *W. Post. W.* 2, 56. *PĄTNIK, a, *m.*; *Boh.* pautnjk; *Slov.* pautnjk; *Sorab.* 1. pucžnik; *Vind.* potni zlovick, popotnik, ptuinik; *Carn.* popotnek; *Croat.* putnik; *Rag.* puutnik; *Bosn.* putnik; *Eccl.* пѫтьникъ, путеходитель, странствующій, дорожный человѣкъ, путешественникъ; *Ross.* путешествователь, попутчикъ; pielgrzym, der Pilger. Weźmy przykład z tych pątników, iż oni, będąc sami pielgrzymy, nie mając żadnego dostatku przy sobie, prosili go do gospody swojéj. *Rej. Post. T. u* 3. wędrownik, der Wandersmann. W obcą wypchany z domu pątnik stronę, Rzucisz rozkoszną żonę. *Hor.* 1, 269. *Nar.* Wsadź na osiełka z dzieciątkiem matronę, Idź nieznajomy w obcą pątnik stronę. *Kchow.* 124. W wojnie ani dóbr własnych ludzie zażyć mogą, Świadomą niebezpiecznie pójdzie pątnik drogą. *ib.* 180. Człowiek szczęścia igrzysko, niestatku obrazek, czasu łup, pątnik przemijający, żart świata. *Birk. Kaw. Malt. A* 4. Szukaj a pytaj się, jako się ci pątnicy pytali, o świętym bóstwie jego. *Rej. Post. T. u* 3. Pątnik do ziemi świę-

téj *Ross.* молельщикъ, богомолецъ. PĄTNIKOWAĆ *act. niedok.*, pątować, pielgrzymować, wallfahrten. Trzy kroć pątnikował na wschód słońca. *Sienn.* 490.

PATOCZNY, a, e, od patoki, geläutert, geseimt (vom Honig). — Wódka destylowana z miodu białego patocznego. *Syr.* 989.

1. *PATOK, a, *m.*, PATOG, bat, batog, laska, palcat. *Cn. Th. Włod.*, ein Stock, ein Prügel.

2. PATOK, *ob.* Potok. PATOKA, i, *ż.*, (*Etym.* toczyć, cf. ciec); (cf. *Boh.* patoky *cerevisia secunda*; patèsky, počepky lura; *Carn.* patoka; *Lat.* posca = lura; *Carn.* podzhepena = lura; *Vind.* pàtki, potoki, potoke = lura; patezhi, sadnij ou = cienkusz; podzhepena, podzhepinze, podzhepnina, podzhepnia, pateska = lura; *Sorab.* 1. patoki, winowe patoki *deuteria; Sorab.* 1. *et* 2. patoki cienkusz; *Ross. ut apud nos* патока); a) miód czysty płynny, który zawsze zdrowszy jest, jak w plastrach. *Kluk. Zw.* 4, 254. Jungfernhonig; (*Ross* патока сахарная syrup). Słowa twoje słodsze niż miód, i niż patoka plastru. *Budn. Ps.* 19, 10. Cukrowe patoki. *Hor. Sat.* 220. Przydać kwartę miodu dobréj patoki. *Syr.* 979. Kraj płynąć będzie ten w patoki. *Jabł. Tel.* 173. Miody, lipce i patoki jare. *Zab.* 4, 311. — *b) *Aliis* Patoka *est spissamentum, crassamen*, ustoiny. *Cn. Th.*; Satz, Bodensatz, Hefen.

*PATOKOWY, *ob.* Potokowy.

*PĄTOWAĆ, ał, uje, *intr. niedok.*, pątnikiem być, pątnikować, pielgrzymować, wędrować; *Boh.* putowati; *Carn.* potújem; *Vind.* potouat, potiti, se na pot podat; *Croat.* putujem, putuvati; *Hung.* bujdosom; *Slav.* putovati; *Bosn.* putovati, hoditi; *Rag.* putovati, putovatti; wallfahrten, wandern. Na święte miejsca pątują, tam ofiary obrazom oddawają. *Gil. Kat.* 82. Najwięcéj nasz Polski naród z przyrodzenia Rad pątuje, bo zawsze ma chuć do chodzenia. *Klon. Wor.* 52.

*PATROCH, u, *m.*; *Ross.* потрохъ, §. a) wnętrze, das Eingeweide. Ptasze i inne patrochy, których ludzie nie używają, dobre bardzo dla psów. *Ostror. Myśl.* 15, *ob.* Patroszyć. — §. b) Gatunek maku, który się otwiera i rozsypuje. *Ład. H. N.* 226. eine Art Mohn.

PATROL, PATRUL, *ob.* Obchód, objażdżka. *Jak. Art.* 3, 307.

PATRON, a, *m.*; *Carn.* odvétnik; *Vind.* obvarnik, oskerbnik, oblastnik, opraulovez, sagovarnik; *Slav.* odvitnik, govorcsin; *Croat.* perùs, prokurátor, zagovòrnik, odvetnik; *Dal.* govorchin, paracz, pravdoznanez; *Bosn.* paraç, odvitnik; *Ross.* покровитель, ходатай, дѣлецъ; *Eccl.* съглагольникъ, стряпчій, виисловецъ; §. 1) święty patron, obrońca, prawobrońca, zastępca, przyczyńca, przystaw, rzecznik, opiekun. *Cn. Th.*; *Vind.* obvarni svetnik, sveti obvarnik, der Schutzheilige. Patronami naszemi zowiemy one święte, co osobliwe o nas staranie mają. *Hrbst. Nauk. R* 4. Longobardowie za patrona Jana ś. chrzciciela obrali. *Star. Ryc.* 22. Święty Stanisław patron Polski. — Ś. Jan de Matta wielu na febrę chorujących uzdrawiał, zkąd dowodnym od febry patronem nazwać się może. *Sk. Żyw.* 1, 91. (cf. ś. Walenty). — Pasem cię wiążę w święto twojego patrona. *Pot. Jow.* 99. w dzień imienin, zu deinem Namenstage; cf. anioł stróż; (cf. *Ross.* день моего ангела imieniny moje). — §. 2) Patron okrętu. *Warg. Radz.* 12. *et* 13. der Schiffspatron; *Vind. et Croat.* barkador. — §. 3) Patron prawny, mecenas, adwokat; der Advocat, der Sachwalter, Rechtsfreund. Więcéj o patronie, jak o własnéj myślę sprawie. *Teat.* 9, 26. Patronów za Zygmunta III, jeszcze prokuratorów nazywano. *Boh. Ossol.* 84, cf. rzecznik, pierca.

PATRONIZACYA, yi, *ż.*, adwokatura; *Ross.* ходатайство, die Advocatur, das Advociren, Practiciren eines Sachwalters. Gdyby mecenas patronizacyi poprzestać miał.... *Vol. Leg.* 7, 700. Jeżeli wyjdziesz z sądu mego, to cię z patronizacyi wymażę. *Teat.* 30. *c*, 66. Przez patronizacyą moję od taczek cię uwolniłem. *ib.* 30. *c*, 56. (przez obronę moję patrońską). PATRONIZOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok. intransl.*, §. a) patronem prawnym być; *Carn.* beseduvati, besedujem, besedijem, (cf. biesiadować); *Vind.* oskerbeti, oskerbuvati, raunati, pelati, obraunievati, namestuvati; *Croat.* zagovárjam; *Bosn.* odvittovati, parciti, braniti; *Ross.* ходатайствовать, als Advocat practiciren. Ludzie stanu miejskiego patronizować mogą. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 92. *Vol. Leg.* 7, 758. — §. b) Patronizować komu, faworyzować mu, opiekować się nim, einen begünstigen. Angielka i tobie wiernie patronizuje, i mnie kocha. *Teat.* 22. *b*, 44. PATRONKA, i, *ż.*, święta opiekunka, die Schutzheilige; obrońicielka, orędowniczka, die Beschützerinn; *Vind.* patrona, patroninja, pomozhniza, sagovarniza; *Bosn.* parciça, odvitniça, branitegliça; *Croat.* odvetnicza, zavetnicza, zagovornicza; *Ross.* покровительница, ходатайца. PATROŃSKI, a, ie, prokuratorski, adwokatski, od adwokata; advocatisch, Advocats =, Advocaten =. Patroński uczeń, niby to brać nie chce, a rękę wyciąga po dukacinę. *Teat.* 52. *c*, 22, (cf. dependent). Ten człowiek nie ma patrońskiéj duszy. *Teat.* 17, 70. PATROŃSTWO, a, *n.*, orędownictwo, opieka, prokuratorstwo; *Vind.* oblastnia, poskerbnia, oblastnost; *Eccl.* стряпчество. Patrońwstwo N. P. Maryi. *Zygr. Pap.* 34. opieka. *PATRONYMICZNY n. p. wyraz, *patronymicus*; *Eccl.* отчеименный.

PATROSZYĆ, ył, y, *act. niedok.*; *Venator: Ross.* потрошить, выпотрошить; wywnętrzać, wnętrze wyjmować; ausweiden, das Eingeweide heraus nehmen; *Boh.* kucháti, kuchawáti, pitwati; (*Carn.* potroshim *consumo*). Skończywszy łowy, w kupę obłów znoszą, Zaraz jedni zwierz patroszą. *Kchow.* 25. Już uszczwawszy, Będziesz zwierzynę patroszył. *Bardz. Trag.* 122, *ob.* Rozproszyć.

*PATRY, ów, myśliwski wyraz = oczy są u zająca. *Skarb.* bey den Jägern, die Augen des Hasen, *ob.* Patrzeć, *ob.* Wytrzyszczak.

*PATRYA. *Gorn. Dw.* 374, *ob.* Ojczyzna. PATRYARCHA, y, *m.*, z Greckołac., (*Etym.* πατήρ et ἀρχαῖος ojciec stary); §. a) najwyższy ociec abo przodków naszych ociec. *Mącz.* der Erzvater, der Patriarch; *Boh.* arcyotec; *Slov.* arciotec; *Carn.* ozhák; *Vind.* ozhiak, ozhak, ozharh; *Slav.* patriarka; *Hung.* pátriárka; *Croat* patriarka; *Dal.* patriara; *Ross.* патріархъ, родоначальникъ; *Eccl.* первоотецъ,

отценачальникъ, отцеверховный, начальникъ между отцами, или первый во отцѣхъ. Głowy familij Izraelickich aż do wyjścia z Egiptu n. p. Abraham, Izaak, Jakób etc. — Patryarszy z prorokami Chwały Pańskiéj są trąbami. *Pieśn. Kat.* 27. — §. b) Piérwszy stopień w hierarchii mającéj za głowę papieża; acz i ten też za najpiérwszego uważa się: oprócz niego, czterech było dawnych: Carogrodzki, Alexandryjski, Antyocheński, Jerozolimski. *Karnk. Kat.* 270. der Patriarch der christlichen Kirche. *Kucz. Kat.* 2, 630. Patryarcha nietylko jest piérwszy między ojcami, ale i nad ojcami. *Smotr. Ex.* 53. Patryarchą być, *Ross.* патріаршествовать; *Eccl.* отченачальствую. Co głowa to rozum; co patryarcha, co władyka, to wiara i religia. *Birk. Exorb. C.* PATRYARCHALNY, a, e, — ie *adverb.*, od patryarchów, patriarchalisch; *Vind.* ozharhliu, ozhjaken; *Ross.* патріархальный. PATRYARCHIA, ii, *ż.*, kościoły do jednego patryarchy należące, das Gebiet eines Patriarchen, das Patriarchat; *Croat.* patriarkia; *Ross.* патріархія. Zaraził dwie patryarchie heretykami. *Sk. Dz.* 465. PATRYARCHOWSTWO, PATRYARCHOSTWO, *PATRYARSZESTWO, a, *n.*, władza patryarsza, das Patriarchat, die Patriarchenwürde; *Croat.* patriarkia; *Ross.* патріаршество; *Eccl.* отценачальство. Jeśli patryarcha może być heretyk, patryarchowstwo jednak nie ma nic dlatego zmazy ani nagany. *Pim. Kam.* 423. Focyusza z patryarchowstwa zrzucono. *Fund.* 8. Cesarz Grecki brata swego Stefana na *patryarszestwo Carogrodzkie proponował. *ib.* 8. Patryarcha Makaryusz patryarchowstwo zdawszy Eleuteryuszowi, nie zostawił sobie, jedno święcenie biskupie. *Sk. Żyw.* 1, 228. Spierał się z nim o patryarchostwo. *Sk. Dz.* 876. Patryarchostwo Carogrodzkie. *Chmiel.* 1, 1136. PATRYARSZY, a, e, PATRYASZEŃSKI, a ie, od patryarchy lub patryarchostwa, Patriarchen=; *Croat.* patriarszki; *Ross.* патріаршій, патріаршескій. Focyusza strącono z patryarszéj stolicy. *Fund.* 4. Na Carogrodzkiéj patryarszeńskiéj stolicy zasiadł Sergiusz. *Steb.* 6. PATRYCYUSZ, *ob.* Ojczyc, ojcowic. *PATRYJSKI, a, ie, ojczysty, do ojczyzny, (*patryi) należący, vaterländisch. Skoroś posługi patryjskie złożył z siebie, Wziąłeś przedsię swe rzeczy. *J. Kchan.* u *Papr. Herb.* 25. PATRYOTA, y, *m.*, gorliwy o dobro ojczyzny obywatel, przy ojczyznie, jakoby przy swojéj własności obstawający; der Patriot, der Biedermann; *Boh.* wlastenec, (cf. właściciel); *Vind.* domalubnik, dober semlak; *Ross.* патріотъ, отечественникъ. Patryota, obywatel, który przykłada się usilnie do dobra powszechnego ojczyzny tym wszystkim, czym jeno przyłożyć się i onéj przysłużyć może. *Mon.* 69, 1051. Któremu kraj jest miły, kto jest patryota, Nie szuka w zawichrzeniu zemsty, intryg, złota. *Teat.* 45. *d*, 18. *Wyb.* PATRYOTKA, i, *ż.*; *Boh.* wlastenka; gorliwa o kraj swój obywatelka, die Patriotinn. PATRYOTYCZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Ross.* патріотическій, отечественный; gorliwo obywatelski, patriotisch. Męstwo patryotyczne. *Zab.* 16, 168. PATRYOTYZM, u, *m.*, *Zab.* 16, 121, *ob.* Obywatelstwo, Patriotismus, Bürgersinn. Z męstwa oświeconego wynika patryotyzm, który tylko samym dobrem publicznym oddycha, i heroizm, który mu się poświeca. *N. Pam.* 24, 327.

PATRZACZ, PATRZYCIEL, a, *m.*, który na co patrzy, który się czemu przypatruje, pogladacz, widz, spektator; der Zuschauer, Zuseher; *Boh.* djwák. (cf. dziwować się); *Carn.* ględovz, (cf. glądać); *Vind.* gledauz, pogleduvauz, videnik, okulpasez; *Croat.* pazitel *observator*; *Rag.* glèdalaz; *Bosn.* gledalaç, pazilaç; *Ross.* зритель, взыратель, смотритель; *Eccl.* позоратаи. *Spectator*, patrzacz, przyględacz. *Mącz.* Człowiek ma być rozsądnym świadkiem i spokojnym patrzaczem na całéj natury widok. *Stas. Buff.* 240. Patrzyciel, dla którego ten obraz maluje. *Bals. Niedz.* 1, 271. Praktykarze abo patrzycielowie na gwiazdy. *Budn. Jes.* 47, 13, Sternseher. PATRZYCIELKA, i, *ż.*, spektatorka, die Zuseherinn, Zuschauerinn; *Carn.* gledovka; *Vind.* gledauka, videuka; *Rag.* glédaliza; *Ross.* зрительница, смотрительница.

PATRZYĆ, ył, y, *cz. niedok.*, PATRZEĆ, ał, y, *contin.*, PATRZAĆ *contin. secund.*; *Boh.* patřiti, djwám se, djwawám se, cf. dziwić się, (pátrám dochodzę, pytam się szperam, patrnost jasność); *Slov.* patřjm; *Sorab.* 1. hladam, zmeu hladam, (cf. glądać); *Carn.* pâsti, pasl, pâsem = baczyć, (paska *attentio*, cf. *Germ.* die Passe, worauf passen, d. i. lauern), prêshim, preshâti; *Vind.* gledati, viditi (*ob.* Widzieć), mokat (*ob.* Miarkować), (*distng.* pazhit, *impedire*, *ob.* Pak, paczyć się); *Croat.* paziti, pàzim *observare*; *Rag.* pàziti, glèdati; *Bosn.* paziti; (*Slav.* paziti se = strzedz się); *Ross.* возглядать, смотрѣть, смотрю; *Eccl.* съмотрити, съмотряти, смотряю; §. 1 a) wzrok na co natężać, by widzieć, postrzedz; baczyć, pogladać na co; auf etwas schauen, um es zu sehen, die Augen auf etwas richten. Kto na obraz patrza, zaraz patrza na tego, którego znaczy. *Birk. Gł. Kun.* 53. Na jednę rzecz wszyscy patrzą, ale nie jednako ją widzą. *Zab.* 12, 275. Zły częstokroć plauz zyska, a z dobrego szydzą, Mylą się patrzający, lecz wielbią co widzą. *Kras. List.* 2, 102. (błąd w patrzaniu, nie w widzeniu). Koniowi darowanemu nie patrz w zęby. *Zygr. Gon.* 274. Na ręce mu patrzała, bo wiedziała że brały, kędy nie kładły. *P. Kchan. Orl.* 1, 83. (pilnowała rąk jego). Zawsze będę jak w tęczę patrzała. *Past. Fid.* 171. On teraz widzi, jako dotąd żyje, I z gniewu patrzyć sam nie może na się. *P. Kchan. Jer.* 406. Patrzę po sobie = pogladam po sobie. *Cn. Th.* ich besehe mich. Patrzę na dół z góry. *Cn. Th.* herab schauen. Było na co patrzyć, ale nie jeść. *Cn. Ad.* 50, (cf. oczy paść). Patrzyć a nie zażyć, mała obrada. *Cn. Ad.* 825. Patrzyć nań było; a on codzień biega i obchodzi wszystkich. *Sk. Żyw.* 2, 395. Dziwne było patrzanie, (widowisko, Schauspiel, Anblick); patrzyć było na ludzi bestyalskie obyczaje mających, i na bestye ludzką przyjaźń ku niewinnym pokazujące. *Sk. Żyw.* 2, 67. es gab da was zu schauen, zu sehen. Patrzę przez co, *transpicio. Cn. Th.* Patrzę śmiele, nie mrugając oczyma, nie stulając oczu. *Cn. Th. Imperat.* Patrz nie widź, bo widzenie, jako skutek, nie w naszéj mocy, ale patrzanie. *Ld.* cf. *Condillac Cours* 1, 175 = wej. Patrz sam, słysz, uważaj! *Slov.* wiz, po-

hled, hle; *Sorab.* 1. hley, hleyczo; *Sorab.* 2. glèdaj; *Vind.* glei, poglei, lei, gledai, leite, gleite; *Slav.* pazi, paziti; *Croat.* gledajte szamo; *Eccl.* зри, гляди; *Ross.* ce; schau! Patrzajcie jeno tu. *Teat.* 55. *e*, 61. Patrzaj go, co za bezczelność. *Teat.* 25, 119. Patrzcieno go. *Teat.* 33, 37. — §. *Obsol.* Patrzyć w co, przypatrywać się czemu, uważać co; genau anschauen, recht besehen, erwägen. Każdy w one słowa Pawła ś. pilnie patrzyć ma *Biał. Post.* 279. — §. Patrzyć ze skutkiem widzenia = patrzyć i widzieć, schauen und sehen. Bardziéj czujemy, na co patrzemy, niż co słyszemy. *Cn. Ad.* 12. (oczy lepiéj pamiętają, niż uszy). Pewna to; jakbyś na to patrzył. *Cn. Ad.* 825. (jakbyś na swoje oczy widział). Wierz mocno, jakbyś na to oczyma swemi patrzył. *Rej. Post.* *B* 3. Nerwy patrzące, lub patrzeniu służące, *nervi optici. Krup.* 5, 144. (die Sehnerven, widzeniu służące). — §. Patrzyć się (*rec.*) na co, na kogo = przypatrywać się, oczy wlepione mieć w kogo; anschauen, ansehen. Patrzy się na niego długo, podnosi oczy ku niebu i odchodzi. *Stas. Num.* 1, 112. — Patrzyć na kogo *emphat.*; oglądać się na kogo, *Vind.* nagledati, nakukati, einen ansehen. Jeden na drugiego patrzy, a żaden nic nie czyni. *Cn. Ad.* 307; (cf. niech też i drugi robi). Do ciężkiego ubóstwa przyszedł, tak iż tylko na ręce i pot czoła swego patrzyć musiał, robiąc około roli, żywności sobie nabywając. *Sk. Żyw.* 2, 197. A co nam do tego? ty tedy patrz na się! *Zarn. Post.* 3, 771. *W. Post. W.* 281. (sam o sobie myśl). Na szczęście ludzie patrzą, które skoro minie, Zaraz tu w nich życzliwość przeciw panom ginie. *Pilch. Sen. list.* 58. — §. Przez szpary patrzyć = przez palce, przez zasłonę, dobrowolnie na co olsnąć, oczy zamrużać, durch die Finger sehen. Sprawiedliwość nie patrzy przez szpary. *Past. Fid.* 158. Pókiż patrzeć przez szpary na złe będziecie? *Ryb. Ps.* 164. Nie myślimy dłużéj *bez (przez) szpary patrzeć. *Teat.* 8, 116. Przełożeni przez palce patrzą na występki swoich poddanych. *Gil. Kat.* 120. Pan też na to z daleka przez palce patrzy, a prawie śpi. *Rej. Post. M m* 2. — §. Patrza Pan na dobre okiem miłosiernym: Patrza i na grzeszne oczyma srogiemi. *J. Kchan. Ps.* 45. pogląda na nich łaskawie, niełaskawie; er schaut auf sie gnädig, oder ungnädig herab. Krzywo na się, jako dwaj patrzają koguci. *Pot. Arg.* 330. Po oku patrzę, zezem, krzywo, choć mam dobre oczy; *limis oculis aspicere. Cn. Th.* mit scheelen Augen anschauen. Szczęście krzywo patrzy na wysokiego stanu osoby. *Furm. F* 3. Wysoko patrzy. *Bies. B* 2. hardy, wyniosły, er trägt die Nase hoch. Gładkie patrzą wysoko. *Budn. Apopht.* 51. Znalazłem się między młodzieżą pojętną ledwie nie ostatnim, i od profesorów z pogardą patrzanym. *Xiadz.* 83. ich wurde von ihnen verächtlich angeschaut. — §. *Fig.* Róg Brytanii, który wschód słońca patrzy. *Warg. Cez.* 101. wychodzi, kierowany, położony jest, daje na wschód; die Ecke, welche gegen Osten sieht oder ausgeht, gerichtet ist. Nie znać było długo, na którą stronę patrzyło zwycięstwo. *Warg. Cez.* 190. chyliło się, przechylało się, auf welche Seite sich der Sieg neigte. Na żadną stronę zwycięstwo nie patrzało. *Warg. Cez.* 223. b) *Verb. neutr.* Patzeć wesoło, ponuro = wyglądać wesoło, ponuro, minę taką mieć; lustig oder düstern ausschauen, aussehen. Ponuro patrzy; patrzy jak złodziej. *Cn. Ad.* 895. Patrz wesoło. *ib.* 825. (bądź wesoł, nie tak kwaśno). Przyjść do niéj z gołą ręką; to kwaśno patrzy, i półgębkiem gada. *Teat.* 15, 83. Marsem patrzącemu nieprzyjacielowi, nie śmiał bezpiecznie w oczy zajrzeć. *Nies.* 1, 56. — *Aliter:* Patrzy mu to albo owo z oczu, z miny jego podobieństwo do tego lub owego, es schaut ihm aus den Augen. Hultajowi z oczu źle patrzy. *Teat.* 21. *c*, 47. es schaut ihm nichts Gutes aus den Augen. Może filut, jakoż, Panie Boże odpuść, z oczu mu patrzy. *Teat.* 26. *c*, 8. Z oczu samych patrzy mu niezgruntowana umiejętność. *Mon.* 69, 263. Dobrze mu z oczu patrzy. *Teat.* 32. *b*, 48. Tak ciała wyćwiczyli, że strach patrzy jawny im z oczu. *Jabł. Tel.* 139. — §. 2) Patrzyć *cum Genit.*, n. p. Patrz sam siebie. *Cn. Ad.* 824. wejrzyj w się; tknij, pomacaj się sam; przed swym domem pierwéj umieć; sieh auf dich selbst, (zupf dich bey deiner eigenen Nase). Patrz każdy swego, nie kożucha mego. *Wolsk.* Patrzyć czego = oczyma szukać, *requirere oculis. Cn. Th.* — §. Patrzyć czego = pilnować czego, na oku mieć, doglądając, dochodząc, szukając, dozierając; etwas abwarten, ein Auge auf etwas haben, darauf sehen, fleißig dazu schauen, sich dessen befleißigen. Patrz mój Dobrodzieju swoich interesów. *Teat.* 36, 104. Patrzaj czasu, a strzeż się nieszczęścia. *Radz. Syr.* 4, 22. Ustanowiono prowizora, coby królewskich dochodów patrzył na każdy rok, i liczbę z nich czynił senatorom. *Biel.* 307. Lekarze ku zdrowiu Alexandra z wielką a pilną radą lekarstwa patrzali a wynajdowali. *Kosz. Lor.* 88. Patrz każdy swego, jeśliś szwiec, patrz swego kopyta. *Ern.* 33. Miłujmy się jako bracia, a patrzmy swego jako żydzi. *Rys. Ad.* 39. Niechaj tego pilnie patrzą rodzice, aby dzieci piérwszych lat nie wiodły w próżnowaniu. *Modrz. Baz.* 39. Wszystek świat pospolity patrzy króla swego Obyczajów, i trzyma się wszech postępków jego. *ib.* 89. (*ad exemplum regis totus componitur orbis*). — §. Patrzeć czego = upatrywać co, na celu mieć, za cel mieć; sein Augenmerk auf etwas haben, dahin abzwecken, darauf ausgehen. Na jednéj łące wół trawy patrzy, a bocian żaby. *Mon.* 71, 735. O jakie w rządcach jest patrzenie wygód swoich, a zaniedbanie poddanych. *Bals. Św.* 2, 456. Wyrozumiał Witold, że Krzyżacy nie jego, ale swoich własnych pożytków, w wojowaniu Litwy patrzali. *Stryjk.* 451. Gdy Maxymilian *do Węgier patrzył, starał się o spowinowacenie z królem Węgierskim. *Biel.* 475. Achmet przeciw bratu przyciągnął, a z obudwu stron bitwę o stolicę Cesarską, szczęścia patrząc, zwiedli. *Stryjk.* 710. — §. Patrzyć czego = bawić się czym; sich mit etwas abgeben, befassen. Mąż ma się starać, aby żona jego nierządów nie patrzyła. *Petr. Ek.* 68. Gdyby mąż oprócz żony inszych patrzył niewiast, dałby pobudkę żenie do nierządu. *Petr. Ek.* 8. Żonę własną opuściwszy, jął się inszych patrzyć. *Biel.* 592. Lekarz ten albo raczéj matacz, puszczon z więzienia, patrzył zasię alchymii pota-

jemnie. *Biel.* 450. — §. Patrzeć kogo = jego się trzymać, na nim czego dochodzić, sich an einem halten. Mnie księdza patrzyć nie możesz z osiadłości ziemskiéj, bo jéj nie mam; ale patrz mnie *de persona* w moim należnym duchownym prawie. *Gorn. Wł. K* 4. Jeśli szkody będą uczynione, sam rotmistrz będzie o nie patrzon, i ku zapłacie ich będzie obowiązan. *Herb. Stat.* 92. er wird für den Schaden angesehen werden, man wird sich an ihn halten. Krwi tych owieczek swoich, chce on patrzyć z rąk waszych. *Rej. Post. A a a* 1. Téj omylności jego chce patrzyć srodze z plugawych rąk jego. *ib. M m m* 1. Już ja was biorę na swą duszę, patrzcie tego na mnie. *Żarn. Post.* 3, 779. Ja przyjmuję dziecię; już go patrz z rąk moich; jeśli go nie przywiodę nazad, niechaj ja będę winien. 1 *Leop. Genes.* 43, 9. fordre ihn von mir. Jeżeli mię nie chcesz poświecić, Chrystus z ręku twoich patrzyć mię będzie. *Sk. Żyw.* 2, 99. — §. Patrzyć czego zkąd = oczekiwać, wyglądać, spodziewać się, etwas woher erwarten. Z twoich rąk wszelkie zwierze patrzy swéj żywności. *Pieśn. Kat.* 157. W Boga wierzyć, i z jego ręki wszystkich naszych potrzeb patrzyć mamy. *Sk. Kaz.* 54.

Pochodz. *napatrzyć się*; *opatrzyć*, *opatrywać*, *opatrzny*, *opatrzność*; *przepatrzyć*; *przypatrzyć się*; *spatrzyć*; *upatrzyć*; *wpatrzyć*; *wypatrzyć*; *zapatrzyć*; *patry*.

PATYK, POTYK, a, *m.*, PATYKA, i, *ż.*, PATYCZKA, i, *ż.*, *dem.*, PATYCZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Hung.* botoka; (*ob.* Patog, batog, bat) = laska, pręt, ein Stecken, ein Stöckchen. By wróble ziarn nie zjadały, Wraz je otrok potykiem zagrzebuje mały. *Zab.* 10, *Koss.* Wszystkim jakby patykiem poucierał nosy. *Teat.* 16, 212. (jak gdyby im dał po uszach). *Ferula*, patyczka abo rózga w szkołach. *Mącz.* (cf. palmatka). Na muchy stawiają patyczki lepem oblepione. *Ład. H. N.* 112. Gubią myszy słoniny kawałki na zdradnym patyczku. *Jak. Baj.* 118. Wziąć na patyki plaster miodu, i pod susz podłożyć. *Haur. Ek.* 137.

PATYNA, PATENA, y, *ż.*, z *Łac.* patina; *Bosn.* patena; *Rag.* plitniza; *Ross.* дискосъ; die Patene, die kleine Oblatenschüssel; naczynie w obrzadkach mszy ś. używane, na którym hostya kładziona bywa. *Kras. Zb.* 2, 328. Mieć dwa kielichy, i dwie *patynie albo diskosy. *Sak. Persp.* 23, (cf. *Grekołac.* discus). Podali mu w rękę kielich z winem i patynę, hostyą abo opłatek. *Baz. Hst.* 24. Piérwsza do pocałowania patyny poszła. *Mon.* 65, 302. Ofiarował do grobu Pańskiego złotą patynę. *Radz. Warg.* 89.

PATYNKA, i, *ż.*, PATYNECZKA, i, *ż.*, *demin.*, pantofel kobiecy, ein Weiberpantoffel. Pantofliczka, patyneczka, *crepidula. Mącz.*; (cf. muły, mulety, muletki). PATYNKARZ. *Cn. Th.*, PATYNNIK, a, *m.*, *solearius*, szwiec, który patynki robi. *Mącz.*, pantoflarz, der Weiberpantoffelmacher; *Croat.* papuchar; *Hung.* papulstnáló; *ob.* Papuć.

PAULICKI, a, ie, od Paulinów, lub Paulitów, Pauliner=. Niedopiero to dziś odkrywam kradzieże (mówi instygator); nawet mnie do Paulickich sreber używano. *Teat.* 7, 99. przytyk do Częstochowskich skarbów, o których nie wiedzieć, gdzie się podziały; *ob.* Częstochowski. PAULIN, a, *m.*, PAULITA, y, *m.*, §. a) zakonnik reguły ś. Pawła pierwszego pustelnika, der Pauliner=Mönch. OO. Paulici w Polszcze 23 klasztorów mają. *Tr.* Najsławniejszy klasztor Paulinów w Częstochowie. *Dykc. Geogr.* 1, 156. — §. b) Paulini, Pawlini między Bulgarami, co ś. Pawła nad Chrystusa przekładają. *Kłok. Turk.* 246. Paulusschristen.

PAUZA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, przestanie w śpiewaniu. *Mącz.*, *Slov.* pauza, prestání; *Vind.* odstauzhik, prehenjanje, pausa; die Pause in der Musik. Pauza w partesach, znak pauzy. *Cn. Th.*, das Pausezeichen. Pauzy są pewne znaki na kartach muzycznych położone, które śpiewającego lub grającego przestrzegają, gdzie stanąć ma, i uczynić pauzę. *Chmiel.* 1, 544. PAUZOWAĆ *med. niedok.* przestawać, odpoczywać; *Vind.* odstaviti, prehenjati, predihuvati, pausirati. Żeby miał długo pauzować. *Nies.* 1, 16.

Pochodz. *przepauzować*.

PAW', ia, *m.*; *Boh. et Slov.* paw; (cf. *Boh.* Paw rzéka Pad, Po, we Włoszech); *Hung.* páva; *Sorab.* 1. pahw, paw, *f.* pahwa, pawa; *Sorab.* 2. pawejaz, *f.* pawa; *Carn.* pav; *Vind.* pau, *f.* paviza; *Croat.* pav, pavun; *Bosn.* páv, *f.* pavka; *Slav.* pavùn; *Rag.* paun, páv; *Eccl.* павъ; *Ross.* павлинъ; *f.* пава; *Lat.* pavo; *Angls.* pawa; *Ital.* pavone; *Gall.* paone; *Hisp.* pavon; *Germ.* der Pfau; ptak Indyjski, wzrostu indyka; roztacza ogon jak indyk. *Zool.* 256. Paw' pyszny z tęczy ogona swojego. *Karp.* 3, 114. *Banial.* *I* 2 *b.* Farbistochwosty paw'. *Otw. Ow.* 545; ogonooki. *Nar. Dz.* 1, 123; oczasty. *P. Kchan. Jer.* 404. Pawie pojrzyj na swe nogi, Gdy roztoczysz ogon drogi. *Cn. Ad.* 825. (znaj się sam; nic bez ale). Pawia skolenie krzykliwe, uszy przerażające. *Zab.* 1, 195. Pawie wrzeszczały. *Banial.* *I* 3 *b.* U pawia strój anielski, chód złodziejski, głos dyabelski, a mięso baranie. *Rys. Ad.* 64. Pierze na pawie, Szlachcic w złéj sławie. *Rej. Zw.* 237 *b.* Jako paw' pływał w rozkoszach świata tego. *Rej. Post. Y* 1. PAWA, *ob.* Pawica.

Pochodz. *pawi*, *pawić się*, *pawię*, *pawiątko*, *pawik*, *pawiniec*, *pawiówka*

PAWĄZ, *ob.* Powąz.

PAWEŁ, wła, *m.*, PAWEŁEK, łka, *m.*, *dem.*, PAŚ, *Vocat.* Pasiu! *dem*, *secund.*, imię *Paulus*; Paulus, Paul, Paulchen; *Boh.* Pawel, Pawelk, Pawljček; *Sorab.* 1. *et* 2. Pawol; *Slav.* Pavao; *Ross.* Павелъ, Паша, Пашенька. Ja o Pawle, a on o Gawle. *Cn. Ad.* 284. *Obr.* 28; (*Slov.* mi o Hawłe, ti o Pawłe; *ego de alliis, tu de cepis*; ich rede von Aepfeln und er von Birnen, nie tego ja chcę, nie o tym mowa).

*PAWĘŻ, PAWĘŻA, y, *ż.*, PAWĘZKA, *PAWĘZECZKA, i, *ż.*, *dem*; *Boh* paweza, pawezka; *Slov.* pawéza; *Hung.* pais; *Vind.* payſh, (cf. paiż), cf. *Gall.* pavois; (*Ross.* паузокъ gatunek barki): §. 1) tarcza dłuższa u pieszych. *Dudz.* 50. das längere Schild des Infanteristen, (die Setztartsche, *Passesun. Frisch., Adlg.*); *Sorab.* 1. kulwata, woverska nastahwa. Pawęża, *parma*, tarcza okrągła drewniana, skórą powleczona, na półtora łokcia długości i szerokości mająca. *Papr. W.* 1, 227. Pieszy żołnierz obciążony pawężą. *Petr. Pol.* 381. Za Władysława IV. drabikowie nasi pawęże miewali, które spiąwszy, bywali bezpieczni za niemi, jak za murem. *Biel.* 329. Rycerstwo powężami i tarczami, *scutis et clypeis*, osłoniwszy się, do szturmu idzie. *Krom.* 277. Pawęzka *parma*, pawęzeczka *parmula.*

Mącz. — §. 2) Paweża; *herb*; ein Wappen. 1. PAWĘŻNIK, a, *m.*, §. 1) co paweże robi. *Cn. Th.*; der Schildmacher. — §. 2) Żołnierz paweże noszący; (*Boh.* paweznjk), der Schildträger. Hufiki strzelców i pawężników. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 18. Rotmistrz nad wojski strzelców i pawężników. 3 *Leop.* 1 *Paral.* 18, 17. (tarczowników. 1 *Leop*); (*ob.* Upawężony). — §. 3) Co paweże rycerza nosił, der Schildknappe. *Czart. Mscr.*, cf. giermek; *Slov.* paweznjk, zbrog nosycý. — 2. PAWĘŻNIK, u, *m.*; *Boh.* pawůža, pawůžnjk; drąg, którym na wozie przyciskają siano. *Dudz.* 50, der Heubaum, *ob.* Pawąz, powąz. PAWĘŻNY, a, e, od paweży, Schild =. *Cn. Th.*

PAWI, ia, ie; *Boh. et. Slov.* pawowý; *Sorab.* 1. pahwiski; *Hung.* pávaj; *Croat.* pávov; *Vind.* pavou, pauni; *Ross.* павлиный, павлиновый; od pawia, Pfau =. Rucho pawie oczami upstrzone. *Zab.* 1, 191. *Alb.* Mucha z pawim ogonem. *Cn. Ad.* 45. na piędź mąż, a na łokieć broda; broda stoi; tylko go broda. — (PAWIAN, a, *m.*, gatunek małp, mający krótki ogon i goły zadek. *Zool.* 289, der Pavian, Bavian; *Gall.* babouin; *Vind.* velkorepna merkouza, pafian). — PAWIĆ się *recipr. niedok.*, kokoszyć się. *Cn. Th.*, podejmować boki, uprząść postawę, sich brüsten, wie ein Pfau, (cf. indyczyć się); *Rag.* sokoliti se, (cf. sokoł); *Vind.* gornaperfati, gornaperfuvatife, napihuvatife). Okazałą na przepych pawiąc się pompą, oczy patrzących na się ściągnęła. *Mon.* 70, 581. PAWICA, y, *ż.*, *PAWA, y, *ż.*; *Sorab.* 1. pahwa, pawa; *Sorab.* 2. pawa; *Vind.* paviza; *Bosn.* pavka; *Ross.* пава, павушка, паша; samica pawia, die Pfauhenne. Pawica nie niesie jaj, aż w trzecim roku. *Kluk. Zw.* 2, 183. Panna Kachna, co stąpa jako pawa, a natrzmiwszy rogi Ogon za sobą włóczy. *Zimor. Siel.* 151. Żony, jak pawy przejeżdżają się po rynku, ukazując malowane pierze. *Petr. Ek.* 75. Biada tym boginiom, tym pawicom, delikatkom upstrzonym. *Brud. Ost. E* 8. Siedzi na skrzyni (z pieniędzmi), jako pawica na jaju. *Rej. Zw.* 157. PAWIĘ, ięcia, *n.*, PAWIĄTKO, a, *n.*, *dem.*, młode lub pisklę pawie, das Pfauküchlein. Pawiętom młodym otręby jęczmienne dawaj. *Cresc.* 576. *Kluk. Zw.* 2, 184. PAWIK, a, *m.*, *dem. nom.* paw' = mały paw', ein Pfauchen. Pawik, gdy ogon roztoczy ubogi, Wnet mu myśl zginie, gdy *poźrzy na nogi. *Rej. Zw.* 219. — §. *Papilio Io*, motyl dzienny, ma na końcu każdego skrzydełka po jednym oku niebieskim. *Zool.* 140. der Pfauenschwanz. Pawik, ćma czyli nocny motyl, *Pavonia*, jeden z największych. *ib.* 147. das Pfauenauge. Pawik zmierzchny, *sphynx ocellata. ib.* 141. *Ład. H. N.* 110.

PAWILON, *ob.* Namiot, namiotek. — §. Pawilon pałacu jakiego, oddzielny naboczny budynek.

PAWIMENT, u, *m.*, z *Łac.*, *Hung.* pádimentom; der Fußboden. Nie wiem dla czego tło wolą zwać pawimentem. *Budn. Bibl. praef.* (*ob.* Posadzka, podłoga). Pawiment wszystek tarcicami położony, który był w izbie jego, rozrzucili. *Birk. Gł. Kun.* 24. Pawimenty marmurem posadzone. *Banial. A* 4 *b.* Pawiment aspisem brukowany. *Tward. Wł.* 148. Własną krwią polał pawiment kościelny. *Groch. W.* 262. *Sk. Żyw.* 1, 343.

PAWINIEC, ńca, *m.*, ziele, *herba pavonis. Cn. Th.*, Pfauenkraut, Pfauenschwanz. PAWINI, ia, ie, od pawicy, Pfauhennen =; *Ross.* павинъ. PAWIÓWKA, i, *ż.*, die Pfautaube, *columba pavonia. Klein.* Pawiówki gołębie, ogon jak paw' rozpościerają. *Kluk. Zw.* 2, 170.

*PAWŁOCZNY, PAWŁOCZANY, *PAWŁOCZYSTY, a, e, z pawłoki, scharlachfarben und feinzeugig. Uczynisz dziesięć opon z jedwabiu modrego pawłoczanego. 1 *Leop. Exod.* 26, 1. (szarłatnego. 3 *Leop.*). Zasłona z pawłoczanego jedwabiu. 1 *Leop. Exod.* 26, 31. (z szarłatowego. 3 *Leop.*). Widzę pawłoczną szatę rozpostartą. *Groch. W.* 365. Odziali go w szatę pawłoczaną. 1 *Leop. Joan.* 19, 2. Naśmiawszy się z Jezusa, zewlekli go z pawłoczystéj szaty, i oblekli go w szaty jego. *W. Post. Mn.* 180. z purpurowéj, Purpurkleid. W płaszczu jedwabnym i pawłocznym. 1 *Leop. Esth.* 8, 15. Płaszcz pawłoczysty. *W. Post. W.* 291. Sznury bisiorowe i pawłoczne. 1 *Leop. Esth.* 1, 6. Bogacz pawłoczny i godujący. *Hrbst. Nauk. E* 5. *ib.* 13. w pawłokę ubrany, purpurny, in Purpur gekleidet. Oset pawłoczny, tak zwany, że po liściu i po wszystkiéj bylinie jest pawłoka pajęczysta cienka, którą zbierają i kręcą jak jedwab'. *Syr.* 671. Seidendistel. Wschód pawłoczany. 1 *Leop. Cant.* 5, 9. (szarłowaty. 3 *Leop.*) koloru szarłatowego, scharlachfarbig. *PAWŁOKA, i, *ż.*, (cf. powłoka), bardzo cienka tkanina, szarłatna, purpurowa; sehr feines Gewebe, Schleyer, von Scharlach = oder Purpurfarbe; *Boh.* pawlak, krow, nakryeie, cf. pokrowiec; *Ross.* паволока dawna jedwabna lub bawełniana materya; *Eccl.* паволока, паволочникъ, покрывало, чаходъ, пелены, покровъ. Pawłoka jasną twarz zarzucił. *Pot. Arg.* 649. Bogacz obłóczył się w pawłokę i w bisior. *W. Post. Mn.* 276. Namiot jego był z pawłoki, wyszywany złotem. 1 *Leop. Judit.* 10, 19. Umiał robić ze złota, ze srebra, z pawłoki, z karmazynu i z hyacyntu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 7. Włosy głowy twojéj, jako pawłoka królewska zjęta cewkami. 1 *Leop. Cant.* 7, 5. (jako szarłat zwiniony. 3 *Leop.*). U dołu szaty jabłka z jedwabiu modrego, z pawłoki. 1 *Leop. Exod.* 28, 33. (z szarłatu. 3 *Leop.*). Zewlekli Jezusa, i oblekli w pawłokę abo w szatę czerwoną. *W. Post. W.* 289. w purpurowy płaszcz, Purpurmantel; (*Croat.* hant, hment; *Vind.* fhkarlatni plafh, hment, barfunsku sagernilu; *Ross.* багряница; *Eccl.* сливанъ, хръкмесница; *ob.* Pawłoczny). Nie nosił królewskiéj korony, ani w pawłoce, odzieniu królewskim, chodził. 1 *Leop.* 1 *Macch.* 8, 15. Posadzon na stolicy, w pawłokę obleczon. *Pieśn. Kat.* 64. Na jego większe pośmienie, Wdział nań z pawłoką odzienie. *Pieśn. Kat.* 60. Pawłoka pajęczysta cienka. *Syr.* 671. — *Transl. fig.* Pawłoka, zasłona, cień, ćma; der Schleyer, die Decke. Zbladł wszystek jak chusta; oczy mu pawłoką zajdą. *Pot. Arg.* 677. Sok ten pawłokę i zasłonę z oczu ściera. *Syr.* 189. Czarnucha pawłokę świeżą na oczach abo zasłonę spędza. *ib.* 469, cf. bielmo.

PAWŁOWY, a, e, od Pawła, Pauls =. Nawrócenie Pawłowe. *W. Post. W.* 91.

PAŹ, ia, *m.*, z *Franc.*, der Page, *ob.* pacholę dworskie, cf. giermek. — §. Paź królowéj, *papilio machaon*, motyl

dzienny, jeden z najpiękniejszych. *Zool.* 141. *Kluk. Zw.* 4, 390 *Łod. H. N.* 110.

PAŹDZIERNIK, a, *m.*, dziesiąty miesiąc w roku, *October.* *Haur. Sk.* 492, der October, der Weinmonat; *Boh.* řjgen; (řjti rżać, o jeleniu); *Slov.* rigen; *Sorab.* 1. winowé mészacztwo; *Sorab.* 2. winski, (*ob.* Winny); *Carn.* kosapérsk, (*ob.* Koza); *Vind.* kosoperz, kosopersz, defetnik, obrozhnik, (*ob.* Dziesątnik, *ob.* Obrok); *Croat.* lisztopad, liztopad, (*ob.* Listopad), lukovchak, lukovschak, miholschak, (cf. ś. Łukasz, ś. Michał); *Hung.* mindszent; *Rag.* listopád; *Bosn.* listopad, otubar; *Slav.* listopàd; *Eccl.* октомврый; *Ross.* октябрь; (*obs.* паздерникъ). Październik od paździorów. *Chmiel.* 1, 192. *October,* *pazdzierny. *Urs. Gr.* 152. PAŹDZIERNIKOWY, a, e, od października; *Ross.* октябрскій, October=. PAŹDZIERZ, y, *ż.*, PAŹDZIOR, u, *m.*, PAŹDZIERZE *collect.*, *ob.* Dzior, dziery; *Etym.* drzeć; (*Vind.* dersati = len czesać); *Boh.* pazdero, pazdeřj; *Vind.* posdier, pesdir, fnet, fniet, tern, troha, fhpila, fhpiza, *coll.* dersovina; *Croat.* pazder, pazderek, pozderje, kudelya; *Hung.* szösz, *peregr.* pozdorja; *Eccl.* паздеръ, паздеріе, всякаго жита стебли, такъ же льна и другихъ растѣній; *Ross.* отеребки, костеря, кострика; skórka na lnie lub konopiach, która włókno przykrywa, a w międleniu odlatuje. *Włod.* Agen, Ageln, Acheln, von Flachs und Hanf, Flachs = oder Hanfsplitter. W cierlicy łamią len, i czyszczą go od nieużytecznych paździerzy. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Paździor. *Dudz.* 50, (cf. paklepie, pacześ, zgrzebie, wyczosek). Miłość wszeteczna nietrwała, jak płomień z paździerzy. *Bardz. Trag.* 542. Widzi *paździoro w oku brata. *Eraz. Jęz. G g* 2 *b.* PAŹDZIORKO, a, *n.*, *demin.*, ein Flachs = oder Hanfsplitterchen. Jak śmiesz rzec: wyjmęć paździorko z oka twego; a sam masz bierzmo w oku swoim? 1 *Leop. Math.* 7, 4. (trzaszczkę. 3 *Leop.* trzaskę, sianko, zdziebłko, proszek abo paździorko. *Sekl. ib.*) Drugie karzą, a w cudzym oku paździorka szukają, a w swym bierzma szpetnego nie baczą. *Rej. Zw.* 77 *b.* Bóg i trzciny skrzywionéj nie połomi, a paździorka zapalonego nie zagasi. *Rej. Post. S s* 6. PAŹDZIERNY, PAŹDZIORNY, a, e, do paździoru należący, abo z paździerza złożony. *Włod.*, Flachssplitter=, Hanfsplitter=, Acheln=. PAŹDZIERZYĆ, ył, y, *cz. niedok.*, *poët.*, n. p. Czyje palce paździerzą śnieg jak wełnę miękką? Czyją grad lodowaty formuje się ręką? *Zimor. Siel.* 213 na kształt paździerzy sypkim robić, aufflocken, zu Flocken bilden, in Flocken verwandeln. PAŹDZIERZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pełen paździerzy czyli kosmacin, splitterig wie Hanf, flockig; *Vind.* posdierjast; *Croat.* pazderliv; *Hung.* pozdorjás.

*PAŻERNY, *ob.* Pożerny.

PAZŁOTKA, i, *ż.*, blaszka abo skórka pozłocona lub też posrebrzona, lama, *ob.* Pozłota, pozłotka; Gold = oder Silberlahn, ein vergoldetes oder versilbertes Stückchen Blech oder Leder; *Ross.* поталь, шумиха. Panienka przewieńczona, z jaką świetną pazłotką. *Klon. Wor.* 68.

PAZNOGIEĆ, gcia, *m.*, *PAZNOKIEĆ, kcia, *m.*, PAZNOGIETEK, PAZNOKTEK, ktka, *m.*, *demin.*, PAZNOKTUSZEK, szka, *m.*, *dem. secund.*; *in plur.* paznokcie, *obsol.* *paznokty; (*Boh.* paznehl = pazur); *Boh.* nehet, nehtek, nehýtek, (*ob.* Nogieć); *Slov.* něchet, páhnosť; *Morav.* pahnosť, paznoh; *Sorab.* 1. nocheż *in homine*, panocht *in pecoribus*, pazor *in avibus*, nóchczik, panochtžik *dem.*; *Sorab.* 2. noksch, (parnochte pazur); *Carn.* noht; *Vind.* nohet, noht, neuht, nohtizh, nohtei, gumpa; *Croat.* nohat, nòhet, nohtecz; *Bosn.* nokat, nokticch; *Slav.* nokti; *Rag.* nòkat, nòktich; *Ross.* ноготь, ноготокъ; *Eccl.* пазнокътъ, нокътъ, (*plur.* пазнокти pazury); cf. *Germ.* Nagel: Adlg.); §. a) der Nagel am Finger oder an den Zehen. Paznogcie są niby blaszki, do rogu subtelnego podobne, na końcach palcy rąk i nóg mocno przypięte. *Krup.* 2, 10. *Kirch. Anat.* 12. *Zool.* 48. *Wejch. Anat.* 61. Paznogieć ciału potrzebny, bo palca broni. *Sk. Kaz.* 468. Końce paznogci obrzynaj. *Wejch. Anat.* 61. Poznałam literata po wytartym boku, po paznogciach nieobciętych. *Teat.* 43. *b*, 12. *Paznokty (paznokciami) i zębami samych siebie targali. *Krom.* 130. 1 *Leop. Dan.* 7, 19. *W. Post. W.* 16. Drapi twarz swoję *paznoktami. *Wys. Kat.* 455. Próżno łeb drapi, i coraz zębami Strzyże paznokcie nad złemi wierszami. *Opal. Poet.* 2. Trzeba mu wprzód paznogci dobrze nagryźć, głowy Naskrobać, niżli w pióro wpłynie rym gotowy. *Mon.* 76, 366. Lata po izbie, paznogcie gryzie, rzuca się po kanapie. *Teat.* 29, 3. Paznokcie chropawe jak léczyć. *Śleszk. Ped.* 223. Białek paznokci, *lunula alba ad radicem unguium. Cn. Th.* die Blüthe der Nägel. Paznogieć léczy, a noga wywiniona. *Cn. Ad.* 826. (*capiti mederi debet; reduviam curat*). *Slov. Prov.* Má krw za něchtami; ma krew' za paznokciami; *audax, excitatus.* — *Prov. Eccl.* Изъ мягкихъ ногтей; *Graec.* ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων; z miękkich paznogci = z dzieciństwa. — §. Ani na paznogieć, cf. ani tyle, cf. na palec. *Tr.* auch nicht einen Nagel breit, *ne latum unguem.* Abyś od przykazania Pańskiego i na paznogieć nie wykraczał. *Birk. Kaz. Ob. L.* Na ten pocisk z miejsca się nie odmykał i na jeden paznogieć. *Birk. Dom.* 89. Na paznogieć od woli jego nie odstąpił. *Sk. Żyw.* 2, 252. Wszystkie sobie męki raczéj obierał, a niżeliby na paznokciu jednym od praw bożych odstąpić miał. *ib.* 441. — *Unguiculus,* paznoktek; *ad unguem exprimere,* doskonale, zupełnie, aż do najmniejszego paznoktuszka co wystrychnąć. *Mącz. Slov.* Na nechet wšecko odmenował; *ad unguem exigere.* — §. *b) Paznokcie u zwierząt, u ptaków, pazury; die Klauen, die Krallen. Pogańscy Prusowie niedźwiedzie paznokcie palili z umarłemi, bo wierzyli, iż na górę wielką mieli wstępować, a dlatego, iżby tym snadniéj tam wleźli, paznokciami myślili sobie pomagać. *Stryjk.* 143. Lwiątko, choć młodziuchne, paznogietki ma. *Papr. Herb.*; (cf. lwa znać z pazura). Gdy mu ptak rękę paznokty mocno ściskać począł, rzucił go. *Sk. Dz.* 1148. — §. c) Paznokcie abo paznokty żelazne w katowni = haki. *Cn. Th.* Torturhaken. Palono męczennika blachami, i drapano paznoktami żelaznemi. *Sk. Żyw.* 2, 71. PAZNOGCIOWY, a, e, od paznogcia, Nagel=; *Croat.* nohtni; *Ross.* ногтяный. PAZNOKCISTY, a, e, *Cn. Th.*, paznokcie mający, mit Nägel an Händen oder Füßen versehen; *Rag.* nòktast, (cf. pazurowaty).

PAZUCHA, y, *ż.*; *Boh.* paždj; *Slov.* pazucha, pazdi *axil-*

la; *Carn.* pajsteha = pacha; *Vind.* pafduhe, pod pafduhi = podpasze; *Croat.* pazùha; *Bosn. et Dal.* pazuha; *Eccl.* пазоуха, объятие *sinus*; *Ross.* пазуха; §. 1 a) zanadra, der Busen. Miał swoje pismo za pazuchą przy sobie. *Sk. Żyw.* 1, 268. Dobył z za pazuchy trzech dokumentów. *Kras. Doś.* 81. (*Prov. Slov.* Hada w pazuše (za nadrami) chował; węża w zanadrzu chować). — b) Pazuchy = pachy, podpasze, die Höhle unter der Achsel. Abyś parkiem nie śmierdział, koperwasem pod pazuchami potrzesz. *Sienn.* 380. Pocenie pazuch. *Sienn.* 262. *et* 212. Śmierdzenie pazuch. *Śleszk. Ped.* 80. — § *2) Pazuchy, pachy morskie, wybrzeża, Meerbusen. Cokolwiek morskich rozbojników było, po wszystkich pazuchach, tajnikach, uchodach. *Faliss. Fl.* 137. PAZUCHOWY, PAZUSZNY, a, e, od pazuchy, Busen =, Achselhöhlen =; *Ross.* пазушный.

PAZUR, a, *m.*, PAZUREK, rka, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pazaur, pazneht; *Morav.* pahnost, paznoht; *Sorab.* 1. pazor, pazorik *in avibus*; panocht *in pecoribus*; pafor, fpara; *Sorab.* 2. pafora, parnochta; *Carn.* parkl, krempel; *Vind.* nohet, krampel; *Croat.* parkel, pasnut; *Bosn.* pangja; *Slav.* pàncxe, pápak; *Ross.* коготь, когть, кохти, (cf. kogut); *Eccl.* пазнокъть pazur); §. 1) pazur u ptastwa, zwierząt niektórych, na którym paznogieć, *digitus*. *Cn. Th.*, die Klaue. Pazur, paznogieć u zwierząt, bestyj. *Cn. Th.*, die Kralle. Paznokcie kończaste, jak u niektórych zwierząt, pazurami zowią. *Zool.* 59. Lwa znać z pazura. *Wad. Dan.* 6. *Zabł. Zbb.* 103; (*Slov.* Z pazúra poznał lewa, *ex ungue leonem*). Chowa rysie pazurki, a baranią przywdziewa skórkę. *Kur. Pet.* 41. Ucieka, biorąc na pazury. *Kchow. Wied.* 29; (cf. nogi za pas). Na pazury brać, tęgo się brać do czego, usiłować, górę brać; sich über etwas hermachen, die Oberhand nehmen. — § b) *Botan.* Kani abo kotczy pazur, ziele, *Filicula*, Streichkraut. *Syr.* 123. PAZUROWATY, a, e, — o *adverb.*, paznogcisty, w pazury opatrzony; *Boh.* pazaurkowatý; *Ross.* когтистый, mit Klauen oder Krallen versehen. Orzeł pazurowaty. *Banial. C* 2 *b.* Sęp pazurowaty. *ib. I* 3 *b.*

P C.

PCE *plur.*, kętnary, tragary, legary w piwnicach pod beczkami, podstawki. *Cn. Th.*; Lagerbäume, Kellerlager.

PCHAĆ, *ob.* Pchnąć.

PCHŁA, y, *ż.*, PCHEŁKA, i, *ż.*, *zdrbn.*; *Boh.* blecha, bleška; *Slov.* blcha, blecha, blucha; *Sorab.* 1. pka, bka; *Sorab.* 2. pcha; *Carn.* bovha; *Vind.* buha, boúha, bulha; *Croat.* bùha; *Hung.* balha, bolha, boha; *Dal.* buhà; *Bosn. et Slav.* buha; *Rag.* bùhha; *Ross.* блоха; *Ital.* pulce, pulice; *Lat.* pulex; *Arab.* ברגא; *Germ.* der Floh. Pchła pospolicie żyje krwią, kołąc ciało ryjkiem swoim. *Zool.* 107. Pchła od pchania rzeczona, bo gdy ukąsi, jakoby igłą zapchnął. *Sienn.* 280. Samicę pchłę, więc samca zowić *pchałem. *Pot. Jow.* 2, 16. Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. *Kchow. Fr.* 133. Liche pchełki dokucznie gryzą. *Weryf.* 66. Wolałbym przez cały rok pchły z worem na pastwę wynosić, i zasię spełna do domu zgromadzać, niżli jednéj niewiasty strzedz przez jeden dzień. *Ezop.* 119. Sposób na gubienie płech. *Śleszk. Ped.* 280. Proszek dla płech. *Pot. Jow.* 168. *Prov. Slov.* Pustil mu blchu do ucha; *pupugit ipsum*; *Vind.* komu eno bouho vo vuhu pofaditi; *Croat.* posztaviti komu buhu vu vuho. *Prov. Slov.* Pes psu blchi wibira, cf. kocieł garńcowi przymawia. — §. Pchła ziemna, *mordella*, Erdfloh, gatunek chrząszczyków, pospolicie meszkami zwanych. *Kluk. Zw.* 4, 46. Pchła wodna. *ib.* 393. der Wasserfloh. PCHLĄTKO, a, *n.*, *dem*, pleszka, das Flöhchen, ein kleiner Floh. Wpadło w ręce panieńskie to tu pchlątko. *Bies. C* 3. PCHLI, a, e, od pchły, Floh =, Flöhe =. PCHLIĆ *cz. niedok.*, pcheł napuścić, pchlić, mit Flöhen anfüllen; (*Vind.* bouhati, bouhe loviti; *Carn.* bovhujem = pchły bić, flöhen). PCHLISTY, a, e, — o *adverb.*, napchlony, pełen płech, *pulicosus*. *Mącz.*; *Boh.* blechawy; *Sorab.* 1. pkoyité, pkowy; *Carn.* bovhast, bovhat, bovhov; *Vind.* bouhast, poun bouh; *Croat.* buhazt, buhaszt, buhav, pùn bùh; *Hung.* balhás; *Ross.* блошистый; (*Eccl.* блошивѣю *pulicibus repleor*).

PCHNĄĆ, pchnął, pchnie *cz. jedntl.*, PCHAĆ *contin.*; (*Boh.* pjchnauti, pjchati; *Carn.* pèhâm, pahniti, pahnem, puhniti; *Vind.* pahniti, perhniti, pehniti, pehnem; *Croat.* pèham; *Eccl.* пъхнжти, пихати; *Lat.* pungere, pingere; *Germ.* picken, pikną́ć); §. a) czym śpiczastym uderzyć, mit etwas spitzigen stoßen, kłóć, bość, stechen. Dobył noża, pchnął go w brzuch. *Paszk. Dz.* 24. Do razu upadają, nożem w gardło pchnioni (pchnięci). *Bardz. Trag.* 361. Rana pchnięta. *Czerw.* 12. — §. Pchnąć, uderzyć, bić kułakiem, einen Stoß oder Schlag versetzen. Pchnąwszy na szyję fałszerza. *Otw. Ow.* 133; *Dal.* pehati *calcitrare*; *Ross.* пнуть, пинать nogą szturknąć, пинокъ pchnięcie nogą. — §. Pchnąć, popychać, szturkać; stoßen, wohin stoßen. Mentor w morze Telemaka pchnął, i sam za nim wskoczył. *Jabł. Tel.* 99. Gwałtownie będąc pchnięty w morze, napił się słonéj wody. *ib.* 99. U flisów szybować albo pałkować, znaczy toż samo co laskami pchać. *Magier. Mskr.* — §. Pchnąć od siebie, odpychać, odrzucać; von sich stoßen, verstoßen. Dziś w ostatniéj potrzebie, Sługi swojego nie pchaj od siebie. *Ryb. Ps.* 37. Nie pchajże duszy méj od siebie. *ib.* 281. — §. b) *Transl. emphatice:* Za lekkim truskiem liścia powiewnego, Mniemając tam zwierza być, pchnę postrzał od niego; *telum misi*. *Żebr. Ow.* 187. puściłem szybko, ich drückte schnell ab. Pchnę okręt na morze, Skarbów sobie z dalekich stron pewnie przysporzę. *Zab.* 15, 172. puszczam okręt na morze; in die See stechen, das Schiff abstoßen, es in die See stechen lassen. — *Intransit.* Pchnąć do Gdańska na fryor. *Niemc. P. P.* 25. Wisłą jak najszybczéj popłynąć, nach Danzig zu Wasser stechen, (schieben). — §. *Recipr.* Z dwudziestą naw na morze pchnąłem się ubogi. *A. Kchan.* 15. puściłem się nagle, ich stach in die See mit 20 Schiffen. — §. Pchnąć koniem do kogo. *Tr.* pędzić, machnąć, zu Pferde hinsprengen. — §. c) *Activ.* Pchnąć kogo, na łeb na szyję go wyprawić; einen aufs eiligste wohin abschicken, über Hals und Kopf wohin abfertigen. Po skończonéj elekcyi, zaraz były mowy, żeby do Chmielnickiego kogo pchnąć co prędzéj, o niéj mu oznajmując.

Tward. W. D. 40. Chan dniami temi posła do Rakocego Wołoskim pchnał krajem. *ib.* 2, 104. Chciał sam bieżeć; lecz się łepiéj zdało kogo inszego pchnąć. *Chrośc. Fars.* 512. *Jabł. Buk. O* 3 *b. Tward. Wł.* 107. — *§. Cożeś, Kadme? gdzież ręce, ramiona? gdzie nogi? Gdzie z cerą twarz? gdzie wszystko? przecz męża Pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? *Żebr. Ow.* 97. *cur non in eundem vertitis anguem?* cf. przewierzgać, przeobrażać. — §. *Recipr.* Pchać się, n. p. w ciżbie, szturkaniem miejsce sobie robić; ſich drängen, im Gedränge mit Stoßen ſich weiter helfen. — §. *Aliter:* Pchnał się z tą nowiną do dworu. *Tr.* śpieszył, ruszył, er eilte damit nach Hofe. — §. *Aliter:* Pchnał się do sławy. *Tr.* er ſtrebte nach Ehre, drängte ſich darnach, wspinał się. — *§. Pchać, napychać, tłoczyć, ſtopfen; *Boh.* cpám, dcpam, cpu, cpáti, cpáwám; *Carn.* basném; *Eccl.* пхнути, пхати, пхаю, въхнжти, ипхати; (*Carn.* puham = tupam; *Vind.* pehati, peha, pehalu = stępa). Rzecz jest sromotna, więcéj pchać w się, niżeli żołądek objąć może, i nie znać onego miary. *Pilch. Sen. list.* 2, 366.

Pochodz. *dopchnąć, dopchać, dopychać; napchać, napychać; opchać, opychać; odepchnąć, odpychać;* *pachać (= orać); popchnąć, popychać, popchnica; przepchnąć, przepychać, przepych, przepyszny; pycha, pyszny, (buczny, butny); pysznić się, darmopych; puch, puchać, puchnąć, puchlina; spuchnąć, spuchły; napuszyć, napuchnąć; opuchnąć, opuchły; ropucha; wspuchnąć, wspuchły; pąk, pęk, pękaty, pękrać, rozpękać, spęknąć, opękały; pęcherz, pacharzyna,* *pachnie, pęcznieć, napęcznieć, rozpęcznieć; pęcak; puk, pukać, pukać się, pukawka, opuknąć; rozpuknąć, przepuklina, rozpuk, wypuklina, pukiel, puklerz; przypchać, przypychać; wpychać, wepchnąć, wypychać, wypchnąć; rozepchnąć, rozpychać; zpychać, zepchnąć.*

*PCZONY, a, e, n. p. Masz tu *pczonym dowodem słowo Pańskie. *Pot. Jow.* 75. [*cook.* ПЛУСКАТИ = mniemać 2].

P E.

*PEĆ, n. p. Widzę, że nie peć. *Rys. Ad.* 72. ?

PĘCA, PĘCZCA, PENCA, PĘTCA, y, ż., PĘCINY *plur. collect.*, rzemień, do przytrzymywania ptaka łowczego. *Wład., Dadz.* 50; *Ross.* путло, (cf pętlica); (*Etym.* pęta, pętać, piąć; Riemen oder Geſchühe, die den Beizvögeln an die Füße gebunden werden, Falkengeſchühe. Sokoł twardo związany dzwonki i pęczcami. *Rej. Wiz.* 126. Jastrząb' na nogach mający dwie pęciny. *Kurop.* 3, 21, (*sed* cf. pęcina). Jeśliby kto z pętey ptaka ułapił, tedy go po pętcach poznawszy, że nie jego jest, nie ma go sobie przywłaszczyć. *Szczerb. Sax.* 512. Zbestwionego źrzebca ujeździ ręka nasza, a górę wybijającemu nieprzyjacielowi niechaj pętce przybierze. *Psalmod.* 21.

PĘCAK, PĘCZAK, u, *m.*, [*Etym.* pęcnąć, uderzyć 2]. Pęczak z jęczmienia, z orkiszu, z samopszy etc., otłukany. *Cn. Th.*, pyszka, Graupen, Gerſtengraupen ꝛc. (Weſtpreuß. Piſchke; (cf. *Boh.* opichati *tundere*, opišky *canicae, quisquiliae*). Na pęcak jęczmień surowy się bierze, i tylko się plewy w stępie otłuką, a ziarko całe zostanie. *Kluk. Rośl.* 3, 265. Pszenicę obijać na pęcak w stępie. *Syr.* 952. Pęcak, jęczmień otłuczony. *ib.* 1102. PĘCAKOWY, PĘCZAKOWY, a, e, z pęcaku, Graupen=. Pęczakowa gruca. *Cn. Th.*

PĘCHERZ, a, *m.*, *PĘCHYRZ; *Boh.* puchejř, mechúr; *Sorab.* 1. pucher; *Sorab.* 2. pucheř, błófa; *Carn.* puhôr; *Vind.* mehìr, mehur, mihier, mefhir; *Slav.* mihur, (*ob.* Macharzyna, *ob.* Miech); *Ross.* пузырь, (cf. *Svec. ant.* pockor; cf. *Germ.* Pocke); a) bąbel. *Cn. Th.*, eine Blaſe auf der Haut. Plastry pęcherze ciągnące, wezykatorya. *Krup.* 5, 389. *Spicz.* 188. (*Ross.* пузырыться bąbele rzucić). — b) Pęcherz u człeka, u zwierząt, od uryny, macharzyna, die Urinblaſe, *vesica urinaria*, naczynie błoniaste, z włókien muszkułowych złożone; w którym mocz przez niejaki czas się zatrzymuje, nim się wypuści. *Zool.* 40. Pęcherze nasieniowe, przyrośnione do macharzyny. *Krup.* 2, 137. Pęcherz żółci, *vesica fellis. Kirch. Anat.* 56. — c) Pęcherz u ryb niektórych, Fiſchblaſe. Nie mogłaby pływać ryba, gdyby wewnątrz nie miała pęcherza powietrznego, który mniej lub więcej powietrzem nadęty, czyni jej ciało więcej lub mniej lekkie. *Zool.* 174. — d) Pęcherz, pęcherzyna, z zwierząt wyrznięta, nadęta, abo nienadęta; die ſchon ausgeſchnittne Blaſe, aufgeblaſen oder nicht aufgeblaſen. Pęcherz wołowy abo wieprzowy nadymają, a potym pęcherzyny z nich bywają. *Mącz.* Pęcherz nadęty, ogromne nic. *Fredr. Ad.* 85. Widząc ją bojaźliwą, rozdyma się jak pęcherz, nowemi coraz chimerami. *Teat.* 16, 17. Zaczekby cię nastraszył, nadętym pęcherzem. *Teat.* 51, 4. Królem mu groził, i temi go pęcherzynami jakoby jakie dziecię straszył. *Sk. Żyw.* 1, 51. Spodziewali się Krzyżacy, że Polaków postrachem onym, jako psy pęcherzem jakim, wypłoszą. *Krom.* 449. Ktoby pacharzynę podwiązał pod podeszwy, mógłby chodzić po wodzie. *Solsk. Arch.* 185. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby nie utonął, a dotąd przy pęcherzu abo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2. Pęcherz do enemy. *Czerw.* 17. Nakupował na jarmarku, aż już nakoniec nic nie było w pacharzynie. *P. Kchan. Fr.* 21. w mieszku, w woreku; in der Geldblaſe, im Geldbeutel. — e) *Transl. de homine parvo, praesertim tumido et indignabundo:* Pęcherz, żaba, ropucha. *Cn. Th.* ein kleiner aufgeblaſener Kerl, ein Knirps. cf. pędrak, pieniek, Pigmejczyk. PĘCHEREK, rka, *m.*, PĘCHERZYK, a, *m.*, PĘCHERZYCZKA, PĘCHERZYNKA, i, *ż.*, *dem.*; eine kleine Blaſe, ein Bläschen: *Sorab.* 1. yetzežko; *Ross* пузырекъ, волдыръ, валдыръ. Pęcherzyk żółciowy. *Wejch. Anat.* 79. Pęcherzyki nasienne. *ib.* 91. Pęcherki tłuste, błoniste naczynia na końcach żył pulsowych do chowania tłustości, *lobuli pinguiferi. Kirch. Anat.* 13. Pęcherzyki w zwierzęcym ciele są naczyniami płynnéj materyi, która się przez kanaliki do nich zbiera. *Kluk. Zw.* 1, 29. Żmija ma między zębami pęcherzynki pełne jadu. *Haur. Sk.* 401. Do przerabiania soków roślinnych pomagają pęcherzyczki od kory w rurkach ciągnące się, *utriculi. Bot. Nar.* 12. Pęcherzyk. *W. Levit.* 1, 16. Wada skłą jest, gdy będzie

pieniste, to jest, że wiele będzie miało pęchyrzyków maleńkich. *Torz.* 147. Kamień, polawszy ostrym kwasem, gdy wre i pęchyrzyki rzuca, jest ziemia wapienna. *ib.* 77. PĘCHERŻYCA, ziele, *ob.* Miechunki; pęcherzowi pomocne w jego boleściach. *Urzed.* 19. PĘCHERZYKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt pęcherzyków; *Ross.* пузыреватый, wie Bläschen. Pęcherzykowata nabrzmiałość, w której się materya wyrzuca własnym swym pęcherzykiem obtoczona, *tumor cisticus. Perz. Cyr.* 1, 126. PĘCHERZOWY, a, e, od pęcherza, Blasen=; *Ross.* пузырный.

PĘCINA, y, *ż.*, §. a) nadpięcie, miejsce u nogi osobliwie końskiéj, na które pęta zakładają; die Fessel am Fuße, besonders am Pferdefuße, zwischen der Köthe und Krone. Apertura najczęściéj w pęcinie przypada, zwłaszcza gdy się koń tratuje. *Hipp.* 132. Postąpisz sobie z nim jako z ptaszyną, Przywiązawszy mu sznurek nad pęciną. *Chrośc. Job.* 162. — §. b) Pęciny, *ob.* Pęca.

PECKA, *ob.* Pestka.

PECYNA, *ob.* Paczyna, Peczyna.

*PECYNKA, i, *ż.*, n. p. Znajdzie się podobno, kiedy się ten kłębek snować pocznie, taka pecynka, która może i ojczyźnie i wojsku samemu odkryć to, czego się teraz domyślamy. *Swad.* 1, 211. *A. Zał.* [jest najpodobniéj mylka druku *zam.* przyczynka 2].

PĘCZ, u *et* a, *m.*, PĘCZE, PĄCZE, a, *n.*, *collect.*, pąk, pączek, die Knospe. Nie zawsze krasna trwa na róży cera, Gdy więc na wiosnę z pęcza się wysunie. *Hor.* 1, 242. Gdy dobywa wierzchołek głowy z pęczu purpurowej. *Min. Aus.* 55, cf. kłobuczek. PĘCZAK, *ob.* Pęcak. (PĘCZCA, *ob.* Pęca). PĘCZEK, czka, *m.*, *dem. nom.* pęk, wiązanka, ein kleines Bündel; *Ross.* пучокъ, пучечикъ; *Eccl.* пжгвицл. Po moczeniu rozwięzują się konopie z pęczków, i rozkładają się na słońcu. *Jak. Art.* 3, 219. Na nowo potym wiążą się w pęczki. *ib.* Smolane krążki i pęczki. *ib.* 2, 112. *et* 3, 307. PĘCZKOWY, a, e, od pęczków; *Ross.* пучковый, Büschel=, Bündel=. PĘCZNIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, napęcznieć *dok.*, pękatym się stawać, pękatości nabierać; aufquellen, anschwellen, auflaufen, strotzen; *Boh.* pučiti se, pučjm se, pupeniti se, bobtěti. Szocowica moc ma lepszą, gdy pomoknie w wodzie a pęcznieje. *Spicz.* 48. Grona sokiem pęczniały brzemienne. *Hor.* 2, 246. *Nar.* Koziołkowi memu czoło piérwszemi rogami pęcznieje. *Hor.* 2, 103. *Min.* Pęcznieją mu żyły. *Pilch. Sen. gn.* 265. Pęczniał z duchownéj radości. *Ossol. Str.* 3. opływał.

PECZYNA, *ob.* Paczyna. PĘCZYNA, y, *ż.*, *Bot.* ziele, korzeń ma wielki gruczołowaty i pękaty; za czym też u naszych nazwiska dostało. *Syr.* 738, *Oenantes primum*, Erdkästen.

*PEDA, *contract.* = powiada, powieda, er sagt, er erzählt. Różnią się powieściami; ten peda, pod owym Drzewem wielkim cypresu; ten pod jaworowym. *Kchow.* 92.

*PEDA, y, *ż.*, noga, z *Łac.*, der Fuß. *Cursum corripere*, w pedę abo w nogę uderzyć. *Macz.*

PEDAGOG, a, *m.*, stróż dziecinny, wódz, nauczyciel prywatny. *Cn. Th.*; *Rag.* djezovòdja; *Ross.* дѣтоводитель, *f.* дѣтоводительница; *Eccl.* дѣтоводецъ, дядька, *f.* дѣтоводица. Pedagog, mistrz szkolny, dzieciowódz. *Dasyp. R r* 3. Co jest lepiéj, jeśli dziecię do szkoły dać, czyli jemu chować doma pedagoga albo bakałarza? *Glicz. Wych. K* 3 *b.* U Rzymian preceptorowie nauczali; pedagogowie zaś byli dozorcami i postrzegaczami obyczajów. *Pilch. Sen. gn.* 227. PEDAGOGIA, ii, *ż.*, wychowywanie dzieci; *Ross.* дѣтоводительство; *Eccl* дѣтоводство; die Pädagogie, Kinderzucht, Erziehungslehre, Erziehungskunst. Pedagogią się bawić *Ross.* дѣтоводительствовать, дѣтоводствовать.

PEDAGRA, *ob.* Podagra. PEDARD, *ob.* Petarda. PĘDEM, *ob.* Pąd. PEDESTAL, *ob.* Podsłupie.

PEDANT, a, *m.*, człowiek szkolnych nałogów pełen, szkolnik, ein Pedant; *Vind.* skulskosnauz, frovovuzhen, vuzheni rogel, pofhulounik, pedantar; *Ross.* педантъ. Przez uczonych nie trzeba rozumieć nadętych młodzików, wiele o sobie rozumiejących pedantów, ale ludzi, którzy w wielu ważnych materyach są biegłemi. *Pam.* 84, 685. PEDANTKA, i, *ż.*, die Pedantinn. Idź pedantko, twemi przymówkami pogardzam. *Teat.* 20. *b*, 21. PEDANTSKI, a, ie, szkolniczy, pedantisch; *Vind.* pofhulski, pedantarski. PEDANTERYA, yi, *ż.*, PEDANTYZM, u, *m.*, szkolnictwo; *Vind.* fhularia; *Ross.* педантство. Pedantyzm Arabski zaniedbywał wydoskonalenie obyczajów. *Zab.* 8, 173.

PEDEL, BEDEL, *ob.* Sapient.

PĘDRAK, PENDRAK, a, *m.*, §. a) pandrow, (pądry, pądrowie), glista, Erdwurm, Regenwurm. Twoi to bracia teraz i rodacy, Smród, zgniłość, mszyca, czerwie i pędracy. *Zimor. Siel.* 161. Trupy od pendraków w droby roztoczone. *Kulig. Her.* 269. — §. b) *De homine:* Pędrak, pęcherz, pieniek, żaba, ein kleiner Knirps; *Carn.* fèrkólin; *Ross.* коротышка. Uliss pędrak wielkiego pokonał Cyklopa. *Kchow. Fr.* 47.

PĘDZCA, y, *m.*, PĘDZICIEL, a, *m.*, der Jäger, Nachjäger, Nachsteller; (*Boh.* honec; *Vind.* pojavez; *Croat.* pudár). Swobody ptak pamiętny swojéj, Ciężkich się *pędzców i niewoli boi. *Kchow.* 259; czy to tu nie pęciny, pęca, pęczca?? (PĘDZEL, *ob.* Pęzel). PĘDZIĆ, ił, i, *cz. niedok*, PĄDZAĆ *contin.*; § a) gonić, gnać, *żonać, bydło, więźnie, treiben, jagen; *Boh.* puditi, pudjm, badam, (cf. bość); *Carn.* pojati, pojam, podim; *Vind.* poditi, (cf. budzić); *Croat.* puditi, pudim; *Slav.* tirati; *Bosn.* tirrati; *Ross.* гнать, двигать. Na jedno zawsze pastwisko pędzaliśmy trzódki nasze. *Teat.* 55, 26. Więźniów trzciną pędzą w trop kaprale. *Jabł. Buk. G* 3 *b.* Wiatr pędzi wodę, dym. *Tr.* Młodość, płochość pędzi wiatr. *Żegl. Ad.* 144; (*ob.* Pędziwiatr, ugania się za wiatrem, za szczęściem). Gospodarz w ewanielii mówi *compelle* *pądź abo przymuszaj wnijść. *Dambr.* 336. (spędzaj, wpędzaj, popędzaj). — *Transl.* Pędzić kogo w co, n. p. Usiłują, aby mi młodą latorośl, którą ja w cnoty pędzę, z gruntu wyniszczyli. *Teat.* 30. *b*, 56. którą do cnoty napędzam, treiben, antreiben, anhalten zu etwas. Pędzić inspekty, utrzymywać tak, żeby rośliny sporzéj rosły, Treibbeete unterhalten. Gnój gołębi do pędzenia inspektów najzdolniejszy. *Przedz.* 34. — Pędzić kogo na licytacyi, podbijać

go; einen steigern, überbietben, treiben in einer Auction; *Vind.* svishati, povishati, navishati, shteigrati, navishegnati, gorvdariti, gorvdarjati; *Ross.* надбавить, надбавлять. — §. Pędzi coraz wyżéj sławę swoję, immer höher treiben, powiększa, powyższa? *Tr.* — §. Starzec ujrzawszy córkę, łzy po włosie sędziwym i po twarzy pędzi. *Pot. Arg.* 304. roni, er vergießt häufige Thränen, eine jagt die andere. — §. Ludziom tym szczęście zewsząd pędzi, zewsząd nagania. *Gorn. Dw.* 368. napędza; cf. gali, rai, stręczy. — §. Essencya wiatry pędząca. *Krup.* 5, 60. Ziele to urynę i pławy pędzi. *Sienn.* 46. *Krup.* 5, 200. odpędza, abtreiben, treiben. — §. Wódkę pędzić, przepalać, Branntwein abziehen, destilliren. Pędzenie, *destillatio*, parowanie ciał płynnych dla zebrania części lotnych. *Śniad. Chem.* 32; gatunek działania chemicznego, za którego pomocą wyosobniaja się płyny od ciał stałych. *Mier. Mskr.* Pędzenie do góry, *d. per assensum*, gdy się para zbiera i zgęszcza w wyższéj części aparatu. *Śniad. Chem.* 32; dolne, *p. descensum*, gdy wapory opadają na dół. *ib.* 33; boczne, *p. latus*, gdy się wapory obracają na bok, i spływają zgęściwszy się do naczynia. *ib.* Pędzone wody, *destillatae. Perz. Cyr.* 2, 303. Likwor przedni; lecz to w tym domu nie nowina, Bo go sama swą ręką pędzi Podstolina. *Węg. Org.* 29. — Pędzenie suche, *sublimation*, działanie chymiczne, którém niejakie ciała suche zlotnionemi być mogą w naczyniach zamkniętych, i znowu w kształcie stałym otrzymane. *Mier. Mskr.* — §. Życie, dni pędzić, przepędzać; sein Leben zubringen, hinbringen. Wy, którzy życie pędzicie na dworze. *Zab.* 12, 306. Pędzą słodkie swego życia chwile. *Stas. Num.* 1, 6. Czyli to krótkie, czyli długie dni pędzą, Zewsząd świat smutkiem, boleścią i nędzą. *Kras. Woj. Ch.* 101. Pędź pomyślny bieg życia najdłuższemi laty. *Zab.* 9, 9. Z tobą resztę dni pędzić będę. *Niemc. Król.* 1, 114. — b) *Intrans.* Pędzić, pędem iść, bieżeć, machać; jagen, rennen, schießen, nacheilen; (*Vind.* pojati, napojati, gnati, poditi, derviti; *Carn.* dervim; *Croat.* goniti; *Ross.* стрекнуть, стремить, стремлю, ссаривать, ссорить). Stangret mój szalenie ze mną pędzi. *Teat.* 7. c, 28. Tak pędził, że aż tchu pozbył. *Teat.* 28. *b*, 160. Pędzić muszę galopem z interesem. *Teat.* 11, 9. Postrzegł pędzącego ku sobie na koniu adjutanta. *Niemc. Król.* 2, 127. Wątpię, żeby ją kiedy dogonić mogła, ponieważ ta pieszo chodzi, a tamta szybko pędzi na jeleniu. *Teat.* 52. *d*, 80. — *Recipr.* Pędzić się, puścić się za kim, einem nachjagen. Przyszedł, jako do uciekającego, nie jako do pędzącego się, t. j. do niebezpieczeństwa, nie do zwycięstwa towarzysza. *Siem. Cyc.* 356. Medea, aby ojca swojego w pędzeniu się zatrzymała, brata swego rozsiekać na sztuki kazała. *ib.* 213; w pogoni. *ib.* 214.

*PĘDZISKOT, a, *m.*, skotokrajca. *Klon. Wor.* 25, der Viehdieb. PĘDZIWIATR, a, *m.*, co wiatry ugania, wietrznik, paligłowiec, ein Windbeutel; *Carn.* shtônzel; *Boh.* neposada, neposedný; *Ross.* вѣтрогонъ, восца. Ten pędziwiatr już wiele świata pobiegał. *Rej. Wiz.* 39 *b. Mon.* 65, 356. Wszędybylski, pędziwiatr. *Zab.* 15, 180. PĘDZIWICHER, chra, *m.*, *Mon.* 75, 590. *id.* PĘDZIWÓŁ, a, *m.*, poganiacz wołów; der Ochsentreiber. *Klon. Wor.* 32.

Pochodz. *pąd*; *dopędzić*, *dopędziciel*, *dopędzacz*; *napędzić*, *opędzić*, *odpędzić*, *popędliwy*, *popędliwość*, *popędzić*, *podpędzić*, *przepędzić*, *przypędzić*, *rozpędzić*, *zpędzić*, *wpędzić*, *wypędzić*.

PĘDZLIK, PĘDZLIKOWAĆ, *ob.* Pęzlik, Pęzlikować. PĘGA, *ob.* Pąga.

PEGAZ, a, *m.*, koń skrzydlasty poetów, der Pegasus. Nie chciej na Pegazie jeździć. *Petr. Hor.* 2, *M b.* nie bądź Faetontem; nie napieraj się, czemu nie sprostasz.

PEJS, a, *m.*, PEJSIK, a, *m.*, *dem.*, PEJSY *plur.*, słowo żydowskie, kędzior policzkowy, [rodzaj warkocza, eine Art Zopf 2], der Backenbart. Pejsy żydowskie. *Bndtk.*

PĘK! PUK! *interj.* Platz! Knall! (cf. buch!) 1. PĘK, u, *m.*, *Subst.*, n. p. Były słyszane gwałtownych razów trzaski; i częste jęki, pęki, stęki. *Stryjk.* 301. (cf. *Vind.* pok, lom = łom, ułomek). 2. PĘK, u, *m.*, (cf. pąk; cf. *Germ.* Bauch, Bug, cf. papka); *Ross.* пукъ, (cf. bouquet); *Eccl.* пѫгвица; wiązanka do kupy złożonych rzeczy, (cf. kul), ein Gebündel, ein Bund. Pęk palcatów związany. *Jabł. Ez.* 150. Pęk rózg, *Carn.* bęganza; *Vind.* beganza, shibouje. Związano was jak pęk chróstu. *Teat.* 17. *b*, 52. Wyjmuje pęk kluczów. *ib.* 55. *e*, 6. Pęk strzał do złamania niepodobny; pojedynczą strzałę złamiesz. *Gaz. Nar.* 1, 160. Pęk kwitów i kwitków na kilka węzłów skrepowany. *Ossol. Str.* 3. Pęk listów. *Teat.* 16. *c*, 101. PĘKATY, a, e, — o *adverb.*, brzuchaty, opukały; *Ross.* кубоватый, кубовастый, bauchig. Mały pękaty człowiek. *Teat.* 30, 37; *Ross.* сусакъ. Bylem go ujrzał, tak wzrostu śrzedniego ma być człowieczek gruby i pękaty. *Past. Fid.* 292. Przygnał kozy z wymiony pękatemi. *Nag. Wirg.* 511. nabrzmiałe, nadęte, *distentas lacte cappellas*, strotzend; (cf. pęcznieć, cf. opękaciały). Owata pękata. *Solsk. Geom.* 2, 71. — *Joc.* Własny *Pękowskiego piesek. *Rys. Ad.* 73; (gruby, otyły). — *§. Niewiasta pękata. *Sienn.* 459. brzemienna, w ciąży będąca, schwanger. Pękate kobiety bywają różnemi chciwościami uwiedzione. *Cziach. Przy. a.* 1. Świerzopki pękate. *Cresc.* 682. źrzebne, trächtig. Oślice pękate. *ib.* 546. PĘKACIEĆ *nijak. niedok.*, pękatym się stawać, nabrzmiewać, bauchig werden. Żywot jej pękacieje. *Żebr. Ow.* 239. (*tumet*). *ib.* 62. (cf. *Ross.* обрюхатѣть = w ciąże zajść; *Eccl.* чревоношу, во чревѣ имамъ младенца; чрѣвоношенїе brzemienność, ciąża). PĘKATOŚĆ, ści, *ż.*, opukałość, die Bauchigkeit.

PĘKNĄĆ, pękł, pęknie *neutr. jedntl.*, PĘKAĆ, PĘKAĆ się *contin.*, Spękać się *dok.*, pukać się, rozpukać się, padać się; *Sorab.* 1. pukacž se, (n. p. puka se worech *hiascit*); cf. *Arab.* פקק, *aperuit*; *Syr.* פקע, *divisit*; *Sorab.* 2. sze pukasch; *Slov.* puknut; *Vind.* pokniti, spokniti, respokniti; *Croat.* puczatisze, puczâmsze, izpuczavâmsze, puknyen, puknut, puknênye; pachìna *rima*, pęknięcie; *Bosn.* puknuti, puçeti (cf. puknąć, pęcznieć), inspuçatisse, otworitise, (puklina = rozpadlina); *Rag.* pùknuti, puzzati, raspuknutise, púknut, pùkli, (puklina, puklotina, razpuknutje, puklinizza *fractura*, *fissura*, *rimula*); *Ross.* пукнуть, пукать, хрупнуть, переколоться, ло-

пнуть, лопать, перелопаться, полопаться, истрескаться, перетрескаться; berſten, aufberſten, aufplatzen, zerplatzen, platzen. Gdy ogień daléj dochodzi, i reszty wilgoci z drzewa chce wypędzić, ta nie mając wyjść którędy, skorupę drzewa przerywa, i to jest, co się zowie, że pęka. *Torz.* 65. Pękły osi u karocy, A on wyleciał jak z procy. *Zab.* 16, 76. *Węg.* (złamały się). Tak dobrze w mocny zamek tęgi raz wymierzył, Że jak najsłabszy pęknął, skoro go uderzył. *Węg. Org.* 13. Ciasno mi zawsze suknie robisz, i spodnie mi w kroku pękają. *Teat.* 1, 82. Niech jej tam i gardziel pęknie od krzyku, ja nie pójdę. *Teat.* 55. *b*, 6. Wrzeszczałem, że mi ledwie głowa nie pękła. *Boh. Kom.* 1, 38. Chociażby mi pęknąć przyszło, wypiję całą butelkę. *Teat.* 53. *d*, 12. Koziołka, co mu łeb rogami pęka (cf. pęcznieć), Na dań uprzejmą zarzeże ma ręka; *frons turgida cornibus primis. Hor.* 2, 105. *Nar.* ſtrotzen. — Kiedy się zazdrość krzywi, niechaj zazdrość pęknie. *Zabł. Firc.* 43. Od łkania i żalu się ciężkiego pęka. *Kulig. Dem.* 211. Prawda, że młyński kamień mieć będę na głowie, Lecz choćby się i pękać, stawię ci się w słowie. *Teat.* 43. *c*, 22. *Wyb.* Serce mi się z radości niemal pęka. *Teat.* 8, 119. Jestem w takim gniewie, że ledwie nie pęknę. *Teat.* 34. *c*, 37. Drzyj się za łeb, gryź ze złości, Chcę żebyś pękł z zazdrości. *Teat.* 56. *c*, 42. Pęknę ze złości. *ib.* 55. *d*, 9. *Pilch. Sen. gn.* 362. Pękaj się od złości. *Zab..* 14, 408. Spękam się od złości. *Teat.* 14. *c*, 27. *Wyb.* Przecoż się tedy na mię o tę prawdę tak surowie pękasz? *Smotr. Ex.* 13. (tak gniewasz, srożysz, rzucasz!) — §. *Transl.* Szampana kilka butelek pękło, zabawiliśmy się należycie. *Teat.* 28, 109. (przepadło, giengen auf). Połowa intraty na tę kolacyą pęknie. *Teat.* 7. *c*, 15.
Pochodz. *ob. sub* pchnąć.

PEKIELFLEJSZ, u, *m.*. solone mięso, z *Niem.*, das Pöckelfleiſch; (*Vind.* v ſoli ovlashenu meſu, vſolenu meſu, v ſolnei vedi namozhenu meſu; *Slav.* meso pròvelo; *Bosn.* meso slano, pastrrima). W gospodarstwie saletra się używa do solenia pekielflejszu. *Kluk. Kop.* 1, 183. Pekielflejsz, jak się soli. *Kluk. Zw.* 1, 235.

*PEKTORAŁ, u, *m.*, 1 *Leop. Exod.* 28, 4, *ob.* Napiersień, napierśnik. PEKTORALIK, a, *m.*, zegarek do noszenia na piersiach, eine kleine Uhr auf der Bruſt zu tragen. Małe pektoraliki w godzin 24 dwa razy nakręcać trzeba. *Solsk. Arch.* 117. *Pot. Jow.* 2, 21. PEKTORALNY, a, e, n. p. Pektoralne ziółka, piersiom pożyteczne. *Krup.* 5, 435. *et* 371. Bruſtkräuter.

PÉŁ, PÉŁEK, *ob.* Pył. PEŁCIE, PELENIE, PELĘ, PIELĘ, pioł, *ob.* Pleć. PEŁEN, *ob.* Pełny. *PELES, *ob.* Pielesz.

*PEŁGNĄĆ *neutr. jedntl.*, płomieniem się palić; (cf. *Ross.* пылать, пылъ = płomień; cf. łuna), aufflammen, auflodern, flammend brennen, ſich entflammen. Po Krasa zgubie ogień już żarzący, Pełgnął, i odkrył kto był państwa chciwy. *Chrośc. Luk.* 6. Lud zjątrzony zapala zamek, pełgną dachy, sosny. *Chrośc. Fars.* 45. Z dział ogromnych ognie pełgną żywe. *Tward. Misc.* 12. Pełgnęła wstydem na on czas chudzina. *P. Kchan. Jer.* 520. (raki piekła). Wstydem pełgnęła; *erubuit. Żebr. Ow.* 128. *ib.* 41; *ob.* Płonąć.

PELIKAN, a, *m.*, z *Greck.*, ptak zmyślony malarzów i niektórych pisarzów. *Cn. Th.*, *Slav. et Croat.*, *etc.* pelikan; *Vind.* pelikan, Egiptouska tiza; *Germ.* der Pelikan; 1) ptak Egiptski, który krwią swoją, drapiąc sobie nosem swym piersi, ptaszęta swe od wężów zaduszone, pokrapia i ożywia. *Mącz. Zab.* 12, 181. Pelikany przykładne. *Banial. I* 4. Ciche pelikany miłosiernie śpiewały. *ib.* — §. Teraźniejszy pelikan = *ob.* Baba ptak, bąk ptak; *Sorab.* 1. pelikan; *Rag.* bûcjaz, najazit, nenasit; *Ross.* коксунъ, коксунокъ. — 2. Pelikan, *herb*; pelikan stojący, piersiami swemi młodych troje dzieci karmiący. *Kurop.* 3, 38. ein Wappen. — 3. Pelikan, narzędzie do rwania zębów. *Perz. Cyr.* 2, 91. *Czerw.* 31, der Pelikan, ein Inſtrument die Zähne auszuziehen. — 4. Pelikan, działo, wyrzucające 6 funtów żelaza. *Archel.* 14, eine Art Sechspfünder, ſechspfündige Kanonen.

*PEŁK, a, u, *m.*, zdawcza moneta, której 180 sztuk w talarze *Tr.*, ein Pölchen, eine Scheidemünze.

*PEŁKO, *m.*, staropolskie imię męzkie, *Fulco. Nies.* 1, 103. *Jabł. Her.*, ein Mannsname.

PEŁNA, *scilic.* śklennica, *ob.* Pełny. Z PEŁNA, *ob.* Pełno. PEŁNIA, i, *ż.*, 1) pełność, die Fülle, die Vollheit, der Zuſtand da nichts fehlt, nichts abgeht. Wino będzieli stało nie w pełni, łatwie nakwaśnieje. *Cresc.* 347. Niechaj śpichlerze w pełni zawsze stoją. *Ryb. Ps.* 286. Balsamów po trzydziestu naczynia zawsze tam w pełni stoją. *Star. Dw.* 29. (w komplecie). Bierz z pełni jego, Dostatek wszystkiego. *Kanc. Gd.* 20. Bardzoby się rad do tego przyłożył, kiedyby w pełni swéj sprawy te były; *si integrum esset. Krom.* 540. (cf. całość). — 2. Księżyca pełnia, *ob.* pełnoświatły księżyc, der Vollmond, (der Wadel. Adlg.); *Boh.* auplnek, plni měsýce; *Slov.* plni mesác, *Sorab.* 1. powne měszacztwo, pówné měszacż; *Vind.* poun mieſez, mieſez napounem, obpounem, opounem, pouna luna; *Croat.* uchèp, uschép; *Rag.* ùscpa, pùn miesez, pùn mjessez, *barb.* usctáp; *Bosn.* uscpa, pun miseç; *Eccl.* полносвѣтлая луна, всеsунie, полная луна, полная; *Ross.* полномѣсячie; gdy księżyc naprzeciw słońca, więc całym jasnym pólsferzem na ziemię patrzy. *Wyrw. Geogr.* 60. *Kras. Zb.* 2, 76. Księżyc po pełni, der abnehmende Mond; (*ob.* Nów). — *Fig.* Pokazała się prawda w pełni swojej. *Bals. Niedz.* 1, 114. PEŁNIĆ, ił, i, spełniać *act. niedok.*, spełnić *dok.*; *Boh.* plniti, splniti; *Slov.* plnjm; *Sorab.* 1. pelnicž, pelnu; *Carn.* polniti; *Vind.* pouniti, spouniti; *Croat.* púnim, puniti; *Bosn.* punniti, napunniti; (*Slav.* puniti = nabijać strzelbę); *Ross.* полнить; §. 1. pełnić, zapróżniać, napełniać; erfüllen, voll machen. Ja Bóg pełnię nieskończonością te czczości przestwory. *Przyb. Milt.* 217. — *Math.* Dwa kąty, które razem wzięte czynią 180, nazywają się spełnieniem jeden drugiego. *Jak. Mat.* 1, 16. (*supplementum*, dopełnieniem). Jeszcze się jej cztery lata nie spełniły, a czytać już umiała. *Sk. Żyw.* 1, 112. (jeszcze nie do-

kończyła czterech lat, nie miała z pełna lat czterech). Wypełniać, spełniać, wykonywać; erfüllen, ausführen, anüben; *Eccl.* съблюсти, съблюдати, соблюдаю. Pełń obowiązki religii. *Kras. Pod.* 2, 76. Choć nie umiał cnot definiować, umiał je pełnić. *Kras. Doś.* 13. Nasi panicze, co jest zbytków, wszystkie bez zastanowienia pełnią. *Teat.* 15. c, 22. Pełni się pismo, dadzą majętnemu, A i to, co miał, wezmą ubogiemu. *Groch. W.* 566. Widzimy aż nad to spełnienie się jej proroctwa. *Teat.* 3. *d*, 3. Szóste słowo Jezusowe na krzyżu: spełniło się. *Pot. Zac.* 187. es ist vollbracht. Co się źle obiecuje, gorzej się pełni. *Sk. Żyw.* 2, 157. Nie obiecuj nigdy skoro, Bo spełnić często niesporo. *Cn. Ad.* 628. — §. 2. Pełnić, pić pełne, *sc.* śklenicę; ein volles Glas ausleeren, austrinken, (cf. duszkiem). Kufle wysuszali, pełniąc do dna przez zdrowie. *Brud. Ost. C* 3. Pełnię do ciebie, *propino tibi plenum calicem. Cn. Th.* ein volles Glas zutrinken, zubringen; *Sorab.* 1. pžipiyam. Pełnić rzędem, kołem, *in orbem bibere. Cn, Th.*; (*Boh.* řadowati, cf. kolej). Pełnienie do kogo abo komu; picie pełnéj do kogo abo od kogo. *ib.* das Zutrinken, das Bescheidthun im Trinken. Pełnić, nie wielka chwała. *Cn. Ad.* 826. (wiele pić). U stołu będziem sobie gadać należycie, I kielich za pomyślne spełnimy przybycie. *Niemc. P. P.* 38. W Mazowszu gwałtem się do zbytniego picia wyzywają, mówiąc: abo mi spełń, abo ze mną pojedynek czyń *Gwagn.* 214. (abo pij, abo się bij). Spełniać napój z kielicha. *Teat.* 50, 96. Piją wszyscy, jednako do siebie spełniają. *Bach. Epikt.* 64. U stołu spełnialiśmy rzęsiste zdrowia. *Kras. Pod.* 2, 238. piliśmy zdrowia; wir tranken Gesundheiten, brachten Gesundheiten aus. Częstował obywatele przy spełnianiu zdrowia Najjaśniejszego Pana, Marszałków O. N. etc. *Gaz. Nar.* 197. — Z niemi na bankiecie obżarstwo i pijaństwo pełnił. *Pim. Kam.* 324. (popełniał, stroił). PEŁNICIEL, a, *m*, wypełniacz, der Vollmacher, Vollfüller, Anfüller; *Boh.* plnitel, plnič. *PEŁNIEĆ *nijak., niedok..* spełnieć *dok.*, pełnym się stawać, voll werden; *Ross.* полнѣть, полнѣю. PEŁNIK, a, *m., Botan.* rodzaj rośliny, *Trollius. Kluk Dyke.* 3, 133, ein Pflanzengeschlecht, Trollblume. PEŁNIUSIEŃKI etc. *ob.* Pełny. PEŁNO *adverb.*, PEŁNIUSIEŃKO, PEŁNIUTEŃKO, PEŁNIUTEŃECZKO, PEŁNIUTKO *intensiv.*; *Boh.* plně, plno; *Croat.* puno, puneczko; *Ross.* полно; voll. Śklanka pełno nalana. *Tr.* Pełno nalać pod strych. Pełniuteńko *Ross.* навзрѣзъ. Moździerze nie leją się nigdy pełno. *Jak. Art.* 2, 8. Żeby armata leżała w łożu swoim ciasno i pełno, przydano czopom opaski. *Jak. Art.* 1, 219. — Pełno czego, voll von etwas, angefüllt. Pełno wszystkiego w domach waszych macie. *Zab.* 16, 66. (dostatkiem, obficie). Ożrzalcom w brzuchu pełno, a w mieszku nic niemasz. *Rej. Zw.* 59 *b.* Usta to mówią, czego w sercu pełno. *Sk. Kaz.* 55. (co na sercu, to i na języku). Na sali ujrzeliśmy gości pełno. *Kras. Pod.* 2, 239. W Wiedniu jest pełno uczonych. *Pam.* 85, 1, 857. Na wieżach pełniusieńko lamp gorzało. *Star. Dw.* 70. W sklepach pełniuteńko materyj zamorskich. *ib.* 30. Pełno słów pięknych, a uczynków dobrych mało. *Teat.* 34. *b*, *B* 2. Wszędzie go pełno, a nigdzie miejsca nie zagrzeje. *Teat.* 21, 156. (wszędybył, man sieht ihn überall). Prawda, żeś znany, bo w dzień i noc wszędzie cię pełno. *Teat.* 32. *b*, 95. *Mon.* 64, 272. Tych tam wszędy pełno, by w śpiżarni szczurków. *Rej. Wiz.* 164 *b.* — §. Z pełna, spełna komplet, niczego nie brak, nie schodzi na niczym, bez najmniejszego niedostatku, jest wszystko, obficie; völlig, alles, ohne den geringsten Abgang. Lubo on wielu żywił, miał wszystkiego z pełna, Zawsze mu dostarczało i mléko i wełna. *Nar. Dz.* 3, 61. — *Transl.* Nie wszystko ma spełna doma. *Rys. Ad.* 44. *Tward. Wł.* 76. (jednéj klepki mu brak, er ist nicht recht bey Troste). Spełna jest wszystko, *nihil desideratur. Cn. Th.* 1351. Nic mi nie wzięto, wszystko swoje mam spełna. *Star. Ref.* 104. W bitwie i ten co wygra, nie spełna zostaje. *Kącz.* 27. (nienaruszenie, unversehrt). Spełna zapłatę wyciągają. *Karnk. Kat.* 353. Nie życzą tego uczniom, aby się czego dobrego nauczyli, jedno żeby od nich kwartały dobre a *spełne brali. *Glicz. Wych. L* 8 *b.* (z pełna). Trwała ta wrzawa dwie godziny spełna. *Jabł. Buk. I* 4. Na cudze nie chciwy, kiedy swoje spełna. *Psalmod.* 24. *PEŁNOGŁOSY, a, e, głosu pełnego, vollstimmig, von voller Stimme; *Vind.* pounoglasen, **PEŁNOKŁOSY, a, e, n. p. Pełnokłose pola. *Otw. Ow.* 337, kłosami napełnione, vollährig, voll von Aehren. PEŁNOLETNI, ia, ie, z pełna lata mający, volljährig, großjährig; *Boh.* plnoletý, zletilý; *Vind.* zielodorasten, pounosrastjen, narafzhen, vezholieten, perasten; *Ross.* совершеннолѣтный; *Eccl.* превозрастный. PEŁNOLETNOŚĆ, ści, *ż.*, mianie lat zupełnych, die Volljährigkeit, Großjährigkeit; *Vind.* zielodorastnost, narastnost, vezholietnost perrastnost; *Eccl.* возрастъ законный. Statut naznaczył mężczyźnie lat 18, kobiecie lat 13 do pełnoletności. *Czack. Pr.* 2, 53. **PEŁNOLISTY, a, e, n. p. Pełnoliste rózgi. *Otw. Ow.* 27, voll Laub, voll Blätter. *Otw. Wirg.* 409. PEŁNOMOC, y, *ż.*, PEŁNOMOCTWO, PEŁNOMOCNICTWO, a, *n.*, PEŁNOMOCNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* plnomocenstwj, plnomocnost; *Vind.* pounoblast, ziela oblast, oblastnost, oblastnia, poskerbnia; *Ross.* полномочіе, довѣренность; pełna moc, plenipotencya, die Vollmacht. Prawo do czynienia czego imieniem drugiego zowie się pełnomocą, w szczególności rozumie się przez pełnomoc dokument. *Gal. Cyw.* 3, 50. Pełnomoctwo od wszystkich współczłonków. *Gal. Cyw.* 3, 139. Hrabia Cobenzel miał stosowne do konwencyi z Anglią pełnomocnictwo. *N. Pam.* 2, 247. — §. Pełnomocność boska. *Mon.* 65, 26. wszechmocność, die Allmacht. PEŁNOMOCNIĆ, *ob.* Upełnomocnić. PEŁNOMOCNICZY n. p. rząd, *representatif*, w którym naród przez pełnomocników abo posłów swoich prawa stanowi. *Ust. Konst.* 1, 5. PEŁNOMOCNIK, a, *m*. PEŁNOMOCNY, ego, *Subst.*; *Boh.* plnomocnjk; *Vind.* oblastnik, oblastjenik, oskerbnik, poskerbnik, zieloblastnik, pounoblastnik, pooblastnik, namestnik; *Croat.* punomochnik; *Ross.* уполномоченный; plenipotent, der Bevollmächtigte. *Ust. Konst.* 1, 5. PEŁNOMOCNY, a, e, PEŁNOWŁADNY, wszechwładny, nieograniczony; allherrschend, selbstwaltend, unbe-

schränkt. Panami się pełnomocnemi życia i dobra ich stali. *Kłok. Turk.* 4. — §. Pełnomocny, w zupełnéj mocy lub wadze, vollgültig. Pełnomocna armata. *Jak. Art.* 3, 307. *et* 1, 16. — §. Pełnomocny n. p. list = plenipotencya na pismie, skrypt zlewający zupełną czyję moc lub prawa na drugiego; vollmächtig, Vollmachts = ; *Vind.* pounoblasten, zieloblasten; *Ross.* полномочный, повѣренный. **PEŁNOMOCZNY, a, e, n. p. Pełnomoczne wymiono krów, *lactea ubera. Otw. Wirg.* 418. *raczej* pełnomleczne, milchstrotzend. PEŁNOOKI, a, ie, oczu pełnych, volläugig; *Boh.* plnoočj. Księżyca pełnookie czoło. *Chodk.* 1. *PEŁNOPEŁNY, a, e, n. p. Pełnopełne liczby, (cf. pełna liczba) *biquadratae*, rodzą się z czterech równych przemultyplikowanych. *Solsk. Geom.* 3, 150; gedoppelte Quadratzahlen. **PEŁNOPTASZY, a, e, n. p. Pełnoptasze zapusty, *aviaria. Otw. Wirg.* 414; voll von Vögeln. **PEŁNORÓŻY, a, e, n. p. Pełnoróże sienie. *Otw. Ow.* 53; rosig, voll Rosen. PEŁNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* plnost; *Sorab.* 1. pównoscž; *Vind.* pounost, polnost, pouhenost; *Croat.* punószt; *Rag.* punnòs, podpunnòs, inspunnòs, pripunnos; *Bosn.* podpunnóst; *Ross.* полность, полнота; a) pełnia, die Fülle, die Angefülltheit. Gdy humor katarowy spływa aż do żołądka, czyni pełność w żołądku wielką. *Comp. Med.* 46. *et* 256. Pełność przybytku nie przyjmuje. *Pilch. Sen. list.* 2, 112. (już więcéj tam nie umieścisz). — b) *Math.* Pełność, *soliditas*, *corpus solidum. Solsk. Geom.* 5; (*ob.* Bryła); ein kubischer Körper. *Mon.* 76, 215. Pełność czyli bryłowatość n. p. graniastosłupu. *Łęsk. Mier.* 2, 175. *PEŁNOSTRZAŁY n p. sajdak. *J. Kchan. Dz.* 26. *Hor.* 2, 67. *Tward. Daf.* 5. *Zab.* 6, 157. *Minas. Paszk. Dz.* 14; voll Pfeile. Kołczan pełnostrzały. *Groch. W.* 559. **PEŁNOŚWIATŁY, n. p. księżyc. *Zab.* 3, 45: pełnia, księżyc w pełni, der Vollmond. **PEŁNOSZNÓRY n. p. żagiel. *Otw. Ow.* 452; voll Leinen, Seile. *PEŁNOWAŻNY, a, e, — ie *adverb.*, zupełnie doważny, vollwichtig; *Vind.* zielovagen, poune vage, dobre vage, pounovagast; *Ross.* полновѣсный. PEŁNOWŁADNY, a, e, — ie *adverb.*, pełnéj nieograniczonéj władzy, nieokreślony, unumschränkt; *Ross.* полновластный. Może bóg, jako pan pełnowładny, zniszczyć aniołów, bo on sam dał im życie. *Boh. Dyab.* 245. Chrystus słowem jedném wyganiał szatanów; zdumiewali się ludzie i mówili: co to jest, iż pełnowładnie rozkazuje szatanom, a oni zaraz wychodzą. *ib.* 48. PEŁNOZĘBY, a, e, n. p. Pełnozębe owce, w piątym roku, gdy im dwa ostatnie mléczne zęby wypadły. *Wolszt.* 107, vollzähnig.

PEŁNY, PEŁEN, *f.* pełna; *n.* pełne; (*in masculino abundat terminatione*, *ut* wolny, wolen; wdzięczny, wdzięczen; *sed observes sensui morali servire tantum* pełen, *non* pełny, *e. gr.* Pełen uszanowania, *non* pełny uszanowania); PEŁNIUSIEŃKI, PEŁNIUTEŃKI, PEŁNIUSTEK, PEŁNIUTKI *intensiv.*; (*Boh.* plny; *Slov.* plní, plný; *Sorab.* 1. pełny, pówné; *Sorab.* 2. polni; *Carn.* poln, polhèn, (popolnema = doskonały); *Vind.* poln, poun, puhen, napounjen; *Croat.* pùn; *Dal.* verhovit, (cf. wierzch); *Rag.* pun, podpùn, varhovit, (*distng.* pelen, pelčna, pelenizza *fascia*); *Bosn.* pùn, podpun, *intens.* punçat; *Slav.* pun, (podpun = doskonały); *Ross.* полонъ, полный; *Lat.* plenus; *Ital.* pieno; *Graec.* πλέος, πολύς, βύλλος; *Sax. Inf.* vullen; *Germ.* viel, füllen, voll); a) w pełni, zupełnie napełniony, napchany; voll, angefüllt. Pełna beczka nie brzmi. *Pot. Jow.* 2, 57. Im ludzie mędrsi, tym mniéj mawiają; są jako beczki pełne wina, którémi chociaż obracasz, nic w sobie nie kołacą. *Gil. Post.* 99 *b.* Z pełnego się stawu woda nazad wraca. *Pot. Pocz.* 16. Z pełnego miło brać; lepsze z pełnéj beczki. *Cn. Ad.* 1372. Z pełnego sporo się bierze; z pełnego biorąc, nie zaraz znać, ile ubywa. *ib.* Okręt na morzu pełne niosą żagle. *Tward. Wł.* 45. (rozdęte). Wiatr w pełne żagle wieje. *Bardz. Trag.* 577. Szalupa pełnemi żaglami spieszyła ku morzu. *Pam.* 83, 334. To w tę, to w owę stronę bieżąc w pełnym biegu, trafiła do brzegu. *P. Kchan. Orl.* 1, 5. pędem ze wsystkich sił, in vollem Lauf. — To pełne, to zmyślone i skąpe czynili Sztychy, znać że się oba szermować uczyli. *P. Kchan. Orl.* 1, 32. zupełne, ze wszystkim przyciskiem; volle Stiche, aus aller Kraft. Pełne kwiaty. *Syr.* 711. dubeltowe, doppelte, gefüllte, volle Blumen. Kwiat pełny. *Pam.* 83, 434, *Ross.* мохровый. Twarz pełna. *Teat.* 7. *c*, 41. (niechuda, okrągła). Postaw' jakiego słabego i wynędznionego człowieka przeciw mocnemu i pełnemu barbarzyńcowi. *Pam.* 85, 1, 127. (cielistemu). Młodzikowie lubią kobiety, które są oka pełnego. *Mon.* 73, 689, (*ob.* Pełnooki). Głos pani Lody jest pełny, wspaniały, wdzięczny. *Pam.* 83, 2, 186. silny, donośny; (*ob.* Pełnogłosy). Pełnemi ustami to przyznawa. *Smotr. Apol.* 83. (głośno). Młody wołek, lubo jeszcze nie ma rogu na czele pełnego, sroży się. *Ustrz. Troi.* 121. (zupełnego, wyrastałego). — **§. Utraciłem dwie kozy, z których pełna jedna. *Chod. Gesn.* 16. kotna, trächtig. — b) *Cum Genitivo.* Pełen czego, napełniony czym, voll von etwas. Te wieże przed laty bywały pełne różnych rzeczy bogatych. *Star. Dw.* 3. Już pełne ucho tego dźwięku. *Rej. Zw.* 119. Pełniuteńkie serce gorącéj miłości. *Teat.* 15, 33. *Spissum verbum*, długie słowo, pełna go gęba. *Mącz.* Umarł, będąc już dni pełen i wieku. *Biel.* 124. Pełen wieku i sławy. *Stryjk.* 239. Starzec ostatniej w leciech dojźrzałości; Już i wieku i życia pełen do sytości. *Simon. Siel.* 40. Dom *pełniustek mężów i niewiast. 1 *Leop. Jud.* 16, 27. Dworzanin bardzo wielu rzeczy ma być pełen. *Gorn. Dw.* 363. Siebie samego pełen będąc, drugiemi gardzić zaczyna. *Mon.* 71, 533; (cf. nabić sobie czym głowę). Pełen uszanowania *Vind.* zhastitezhen, pośhtujezhen; (*Subst. Vind.* zhatitezhnost, pośhtujezhnost). — *Cum Instrum. obsol.* Dawid prorok, duchem bożym pełny. *Kucz. Kat.* 134. napełniony. — c) *Math.* Pełna liczba, *cubus*, rośc[ie] z multyplikacyi i siebie saméj i swego produktu. *Solsk. Geom.* 3, 79. *et* 5. *et* 19; die Cubiczahl. Pełna figura, *solidum*; *ob.* Bryła. PEŁNA, éj, *Subst.* (*scil.* śklenica), ein volles Glas, voll eingeschenkt. *Duplex tropus*, *Adjectivum pro Substantivo*, *et vas pro liquore*, *quem continere solet. Cn. Th.* Kazawszy sobie większe pełne niż kiedy nalewać, pił jak najwięcéj mógł. *Kosz. Lor.* 12. Nie tylko sami piją, ale i drugie już mdlejące do picia

wyzywają, pełnemi z niemi walczą. *Modrz. Baz.* 207. Obrał sobie dwie 'mieście; tam z Kozaki swemi pełnemi strzela. *Gorn. Dz.* 77; (cf. hulaj duszko). Kto nie wypije od razu, dwiema ma być karany pełnemi. *Dwor. F* 2. Aby żaden w piciu pełnéj nie przewinił, Inaczej drugi kubek sam sobie przyczynił. *Hor. Sat.* 175. Częstokroć się o pełną abo o słówko zabijają. *Sekl.* 88. Od niegobym i pełnej, gdyby do mnie pił, nie przyjął, a miałbym jego dobrodziejstwo przyjąć? *Gorn. Sen.* 103. Najwięcej się sobie przy pełnych zalecają. *Gwagn.* 213. Pełnemi przyjaciół szukają. *J. Kchan. Dz.* 198; (cf. dopijać się, cf. czapką i papką). Przy obiedzie między pełnemi. *Kosz. Lor.* 49. Kogo u pełnej nabędziesz, tego u pełnej pozbędziesz. *J. Kchan. Dz.* 198. Kto w pełnéj przyjaciela krzywdzi, krzywdzi w czym inszym. *Rys. Ad.* 28. Pełna, na człowieka próba pewna. *Cn. Ad.* 845; (*in vino veritas*, pijany nic nie zatai). U Greków, którzy się trzeźwo chowali, nad trzy pełne więcéj nie pili; dziewięć pełnych kto wypił, był za szalonego miany. *Petr. Hor. G* 4 *b.* (cf. pełnić, spełnić). Trzy na stole niechaj się pełne uwijają. *Lib. Hor.* 79. (trzy koleje). Pełna przez zdrowie, *poculum salutare. Cn. Th.* — §. Znać ci wino sprawiło te we łbie zawroty, Powiedzże, czy z pełnéj piłeś, czy na zléwkach? *Zabł. Amf.* 83. (*ob.* z pełnéj beczki miléj). — §. Ktoby jednego z tych ubogich napoił pełną zimnej wody, weźmie od Boga zapłatę. *Sekl. Math.* 10, *not.* «kubkiem abo kielichem», ein Glas Wasser.

Pochodz. *dopełnić*, *dopełnienie*; *napełnić*; *popełnić*; (Ross. отполнить, отполнять *odlać*); *przepełnić*; *spełny*; *spełnić*; *wypełnić*; *zupełnie*, *zupełny*, *zupełność*. (Eccl. исполинъ *stwolin*, *stoliman*).

PEŁZACZ, a, *m.*, der Kriecher, der auf dem Bauche kriecht. Wąż stary, chytry pełzacz. *Kniaź. Poez.* 3, 85, (cf. płaz).

1\. PEŁZNĄĆ, PEŁZNĄĆ się, pełznął *et* pełzł, ie, *act. jedntl.* PEŁZAĆ *contin.*; (*Boh.* plјziti se, cf. plžký *lubricus*, plž *limax*); *Slov.* płazeti; *Sorab.* 1. lězu, wažu, (*ob.* Leźć, łazić); *Sorab.* 1. wažačné *reptice*; (*Carn.* povseti, povsim = ślizgać, povske = ślizki, povsh = ślimak; *distng.* pelzat; *Vind.* peuzat *inserere*, z *Niem.* pelzen); *Vind.* plasiti, lasiti, liesem, lesti, gmasiti, (pousko = ślizko; pousb = ślimak; *Croat.* puzeti, puzim 1) *serpo*, 2) *labor*, *deficio*; (pulsezhe, pulzyiv *lubricus*, pus = ślimak); *Rag.* pgljeziti, plaziti; *Bosn.* plaziti, smuçatise, (puziv *lubricus*, puznauti *labi*); *Ross.* ползти, ползать, пресмыкаться; (cf. полозь płozy sanne); *Eccl.* плѣзати, плѣжный, гады ползающие по земли; пресмыкательный *reptilius*; полазъ, ползанье czołganie; ползкій lipki, ślizki); pełzać się, czołgać się, friechen. Gdy ciało gadu złożone jest z kółek zsuwających się i rozsuwających, pełzają z miejsca na miejsce. *Zool.* 57. Gadziny, które się pełzną na ziemi. *Ossol. Str.* 8, (*ob.* Ziemiopłaz). Smoczęta na łonie jej pełzają. *Pilch. Sen. gn.* 255. Ukąszenie węża świeżo z łożyska swego pełzącego najniebezpieczniejsze. *Pilch. Sen. gn.* 159. Jak rak na nogach i na ręku pełzał. *Teat.* 12, 119. Zbiorę me dziatki i te co są w pieluchach, i co pełzną rakiem. *Zab.* 1, 186. *Nar.*, idem *Chod. Gesn.* 65. Ledwie pełzają. *Pich. Sen. list.* 2, 385. Pełzłem się na brzuchu przez opadły i wązki ganek. *Ossol. Str.* 3. Oto masz zbroję, znajoma jest tobie, Pełzałeś po niéj w niemowlęcéj dobie. *Kniaź. Poez.* 2, 14. Synaczek rycerza pełzał po rdzawych tarczach. *Nar. Dz.* 2, 84. Jeszcze to było prawie przed wieczorem, Alić pełznie jakowaś dziadzina z toporem. *Nar. Dz.* 3, 17. — §. Grobla się zsypowała, zpełzając na dół. *Cresc.* 22. usuwając się, spuszczając się, spadając, sklęsnąwszy; einsinken, herabsinken. — 2. PEŁZNĄĆ, *nijak. jedntl.*, spełzać *niedok.*, spełznąć *dok.*; (*Boh.* plzniti, plznjm leźć, o włosach; *Slov.* plzněnj własu z hławy; *Carn.* spûshem, spûsheti *decorticare*; *Vind.* poufhiti, pufiti, opufitife, mifhitife = pierzyć się, cf. plesz; *Croat.* puzim = 1) *serpo*, 2) *labor, deficio*; púznem *depilor*, *calmo*, *deplumor*; *Dal.* puziti *cadere*; *Bosn.* puznuti *labi*, puziv *lubricus*; *Rag.* popùznuti *cadere*, *peggriorer di stato*; opuznuti, opljescgliviti = łysieć); blakować. *Dudz.* 24, płowieć, śniedzieć; *Ross.* линять, полинять, блекнуть, поблекнуть, (полинялый opełzły), verschießen, die Farbe verlieren, *propr. et transl.* niknąć, vergehen, verschwinden. Zajaśniał wiek złoty, Pełzną wsie, pełzną miasta, mnożą się klejnoty. *Kras. W.* 60. Grom na skale pełznie, a ta w mocy swojéj, Mimo grom, fale, niewzruszona stoi. *Kras. Oss. D* 3 *b.* Zdrowe niektóre wynalazki postanowiono, wszakże one wszystkie prędko w niwecz spełznęły; *irrita fuere. Krom.* 579. Cały ten miesiąc próżno mu spełzł. *Boh. Ossol.* 1, 421. Na przewłokach życie spełza. *Pilch. Sen list.* 1, 4. Sławnego Achillesa śmierć wczesna porywa, Tytona z wiatrem spełza starość ckliwa. *Zab.* 8, 219. Spodziewają się, że obrady nasze spełzną, jak spełzły kiedyś obrady tych, co budowali wieżę Babilońską. *Gaz. Nar.* 1, 186. — §. Spełzło co = przepiekło się, es ist für genossen hingegangen. Krnąbrność taka bez karania Litwie nie spełznie; *non impunita erit. Krom.* 590. Tobie jednemu łupienie i napastowanie sąsiadów spełzło. *Nag. Cyc.* 17. (uszło ci).

Pochodz. *sub voce* płaz.

PEMP, PEMPEK etc., *ob.* Pęp, Pępek.

'PEN, a, *m.*, *Poenus*, *Punus*, *Phoenicus*, Kartagińczyk, ein Karthaginenser (Phönizier). Potęga Penów w Kapui wyniszczała. *Krom.* 105. PENICZNY, a, e, n. p. Peniczne wojny = Kartagińskie, die Punischen Kriege.

'PENA, z *Łac.*; wina pieniężna, grzywna, Geldbuße, Geldstrafe; *ob.* Penować.

PENAL, PENNAL n. p. pisarski, pisarska szkatułka, piórnica; *Lat. med.* pennale; das Pennal, der Federköcher. Pennal, co pióra w nim chowają do pisania. *Mącz.*; *Boh.* perna, pauzdro na pera; *Sorab.* 1. piszarska perow bužkwicza, perowa bužkwicza; *Carn.* pirjeniza; *Vind* penol, nofhenze sa perete; *Croat.* pernicza, penovál; *Hung.* pennatartó.

PENDANT, z *Franc.*, jedna z dwóch sztuk drugiéj odpowiadająca; *Ross.* парникъ. *ob* Para, pareczka.

PENDENT, u, *m.*, pas od szpady; *Croat.* pantaler, das Degengehenk. Pendent kamieńmi drogiemi sadzony. *Chełch. Pop. A* 2 *b.* — §. Gdy z przyczyny przymiotu dworskie-

go, ropa przez pendent ciecze. *Syxt. Szk.* 227. *per virgam*, członek męski, *ob.* Kutas.

PENDRAK, *ob.* Pędrak. PENDZEL, *ob.* Pęzel.

PENITENCYARZ, PENITENCYARYUSZ, a, *m.*, kapłan, który spowiedzi słucha, i rozgrzeszenie daje, w przypadkach rezerwowanych, za pozwoleniem zwierzchności. *Kras. Zb.* 2, 338. *Bals. Św.* 2, 241, der Pönitentiarius. PENITENTKA, i, *ż.*, pokutująca, die Buße thut. *Mon.* 76, 278.

PENOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, z *Łac.*, karać na dochodzie, na obroku. *Cn. Th.*, strafen, mit Strafe, besonders mit Geldstrafe belegen. Prawne herezyom obrony dają, i penować ich nie każą. *Sk. Kaz.* 74.

PENS, u, *m.*, *plur.* pensa; z *Łac.* w szkołach, naznaczona część w książce do uczenia się jéj na pamięć; *Ross.* урокъ, (cf. urok); das Pensum, die aufgegebne Lection. Strwożony recytuje pens doma nauczony. *Opal. Poet.* 6. PENSYA, yi, *ż.*, PENSYJKA, i, *ż.*, z *Franc.* 1. wyznaczony jurgielt, płata; die Pension, der Gehalt. Pensya dożywotnia dla książąt Saskich. *Sejm. Grodz.* 3, 9. Służący nie zuchwali, gdy się u panów dopominają tej pensyi, która się im sprawiedliwie należy. *Zab.* 16, 10. Weź fortunę synu, a nam wyznacz pensyjkę. *Teat.* 19, 84. Komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensyi. *Kras. Pod.* 2, 32. statt Pension. Przyzwoiciejby było, żeby księża byli na pensyi. *Xiądz.* 242. żeby płatni byli, daß sie Gehalt hätten, auf gewissen Gehalt gesetzt wären. — 2. Pensya, instytut, gdzie za roczną płatę dzieci edukują, wychowują, die Pensionsanstalt. Wszystkie szkoły, konwikty, pensye, do zwierzchności komisyi edukacyjnej należą. *Sejm. Grodz.* 2, 65. Panna ta zostaje na pensyi u Francuzki. *Teat.* 29. *b*, 21. sie ist bey einer Französinn in Pension. Odwiozę córkę do Warszawy, i oddam na pensyą. *Teat.* 19, 83. in Pension geben. Pensyą trzymać, eine Pensionsanstalt halten. PENSYONARZ, a, *m.*, zostający u kogo na pensyi, der Pensionär. *W rodz. żeńsk.* Pensyonarka. — §. Pensyonarz Hollenderski, minister Rzpltéj. *Pam.* 37. der Holländische Großpensionär. PENSYONOWAĆ *cz. niedok.*, w pensyą opatrzyć, einen pensioniren. Dom ten xiążęcy nie jest panującym, ale tylko, jako z młodszéj linii pensyonowanym, *apanagé. Pam.* 84, 1055.

PENTAMETER; *Slov.* patorádak, petorádak, *ob.* Pięciomiarowy wiersz. PENTATEUCH; *Eccl.* патокнижие, *pięcioroksiąg.

*PĘP, *PEMP, u, *m.*, ◦ *1. pępek, der Nabel. Moc jego w biodrach jego, a siła jego w pępie brzucha jego. *Budn. Job.* 40, 11. — *2. *Podex*, pośladek, zadek, zad, pemp, dupa. *Perz. Cyr.* 1, 177. der Hintere. *Anus*, zadek, pemp. *ib.* 142. PĘPAWA ziele, *ob.* Siedmlist, kurze ziele, *tormentilla*, Rothheilwurzel. *Krup.* 5, 155; (*Boh.* pupawa *carlina acaulis*; *Vind.* pumpava ◦ bociane noski). PĘPEK, pka, *m.*, PĘPECZEK, czka, *m.*, *zdrobn.*; *Boh.* pupek, pupjček; *Slov.* pupek; *Sorab.* 1 *et* 2. pup; (pupk pąk, pączek na drzewie); *Carn.* pôpk 1) pępek, 2) pąk; (popkarza ◦ noż cygan); *Vind.* pop, popek, popizh, (popek, popzhizh ◦ drzewowy pączek); *Croat.* púpek, (pupkorezanye ◦ babienie dzieci, pupkorezni *obstetricius*, puporezna, *ob.* Baba babiąca; puporèznoszt *omphaletomia*; 2) pupek czvetja ◦ pąk); *Rag.* pùpak, pupcich, (2. *bottone di fiore*, *occhietto d' arbori e di viti*); *Bosn. et Slav.* pupak; *Ross.* пупъ, пупокъ, (пупышекъ pąk drzewny); a) der Nabel. W środku brzucha jest pępek, blizna, zarosła skórą, gdzie się kończyły naczynia krwionośne, przez które się zwierzę w żywocie matki zasilało. *Zool.* 68. *Kirch. Anat.* 3. Lekarstwo na wychodzący i wypukły pępek. *Śleszk. Ped.* 188. Rozwiązanie się pępka, gdy się na wierzch wydyma czyli wypuka. *Perz. Cyr.* 2, 223. — b) Pępek z gęsi, z kury etc., żołądek, der Magen aus einer Gans, aus einem Huhne ꝛc. Na węglu piec pępki. *Rej. Wiz.* 61. — c) Pępek u gruszki, u jabłka, znak chropowaty od kwiatu; *Boh.* pupček; *Vind.* muha, der Butz am Obste. *Tr.* — §. Pępki, gatunek grzybów, zielony z wierzchu, pod spodem żółty. *Skarb.*, eine Art Pilze. Pognieść nas może jak leśne pępki. *Wad. Dan.* 132. *PĘPEL, *aliqui dicunt pro* bębel. *Cn. Th.*, *ob.* Bąbel. *PĘPELOWATY, a, e, n. p. *Pempelowate ręce od roboty, grube, *callosae manus. Mącz.* voll harter Schwielen, schwülig. *PĘPIE, ia, *n.*; *Boh.* paupě, pupen; pąk, pączek, pąkowie, die Blüthenknospe. Ledwie synowie moi młodzieński z dziecinnych lat pępia kwiat zaczęli. *Pot. Arg.* 781. PĘPKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt pępka, wie ein Nabel, nabelig; *Croat.* pupkàszt; *Ross.* пуповатый. PĘPKOWY, a, e, od pępka, Nabel ◦. *Croat.* pupni; *Ross.* пупошный. Okolica pępkowa, *regio umbilicalis*, zaczyna się na dwa palce nad pępkiem, kończy się dwa palce pod pępkiem. *Krup.* 2, 14. Ruptura pępkowa (*Vind.* popekna kiła, popezhen pok). Powrózek pępkowy. *Krup.* 2, 198. Flak pępkowy. *Perz. Cyr.* 2, 218. trzeweczek. PĘPOWINA, y, *ż.*, sznurek pępkowy, die Nabelschnur. Nożyczki do urzynania pępowiny przy połogu, *funiculi umbilicales. Czerw.* 36; *Carn.* popkova shnôra; *Ross.* пуповина. PĘPOWNIK, a, *m.*, ziele, przerwipęp, obieżyświat, powietrzne ziele, *perfoliata*, Durchwachs, naruszonemu pępkowi lekarstwem. *Syr.* 1428 - 9. *Sienn. Wykł. ib.* 79., (*ob.* Dziurawiec, dzwonki). — §. Pępownik, *hydrocotyle*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 2, 46. *PĘPOWSKI, n. p. Jako pies, milczkiem gdy kąsa, nie szczeka, Także pochlebca, by co wyłgał czeka; Pochlebca każdy piesek Pępowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216. *b.* ? *PĘPOWY, PEMPOWY, a, e, pośladkowy, zadkowy. *Perz. Cyr.* 1, 160. den Hintern betreffend. — §. Pępowe ziele. *Urzęd.* 242. pępownik. PĘPUSZEK, szka, *m.*, *dem.*, das Nabelchen. Pępuszek małych dziatek. *Syr.* 223.

PERCEPTA, y, *ż.*, z *Łac.* ◦ pieniądze na wydatek wzięte; *oppos.* wydatek. *Cn. Th.*, Empfang, empfangene Gelder zur Ausgabe. Rejestr percepty. *ib.* — § Percepta z majętności, z dochodów ◦ prowent. *Cn. Th.* Einnahme, bezogne Gelder, Genuß, *ob.* Intrata.

PERDUTY. *Tr. plur.*, PERTUTY; z *Włosk.*, jajca na wodę puszczane. *Cn. Th.* 229. in heißem Wasser zerlaßne Eyer, gesetzte Eyer. *Pertuta, jaja na wodę puszczane; kapłun z pertutą. *Wiel. Kuch.* 420.

*PEREGRYNACYA, yi, *ż.*, wojaż, droga w cudze kraje, zwiedzenie krajów, *pątnictwo, *pątnikowanie; die Reise,

das Reisen. Peregrynacya Xcia Radziwiłła. *Warg.* 'PEREGRYNANT, a, *m.*, wojażer, zwiedziciel krajów, 'pątnik, ein Reisender, der Reisen macht. Stary lis, co sto razy był peregrynantem. *Zab.* 13, 280. *Tręb.* PEREGRYNOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, wojażować, zwiedzić kraje, pątnikować, pątować, wędrować, reisen.

'PEREKIDCZYK, PEREKIŃCZYK, *ob.* Prekińczyk. 'PEREKITA, *ż.*, przeniewierzenie się, niewierność, (cf. przekińczyk), die Untreue. Kwapi do przyjaciółki, i postrzegłszy perekitę zrazu, milczy i cierpi. *Pot. Arg.* 382. (PEREKOPY, *ob.* Przekopy).

PEREŁKA, PEREŁECZKA *dem.*, *ob.* Perła. PERELNIK, a, *m.*, perłowy kupiec abo łowiec. *Cn. Th.*, der Perlenfischer, der Perlenhändler; *Sorab.* 1. parlownik; *Vind.* bifernik, perelnotersbez.

'PERENOS, PERENOSNY, *ob.* Przenieść, przeniesienie, przenośny. 'PERESUD, *ob.* 'Przesąd.

PEREWIZA, y, *ż.*, PEREWIZKA, i, *ż.*, *dem.*, (*Ross.* перевиснуть przewisnąć, zwisnąć); *mustella Sarmatica*, podobna do tchórza, ale nieco mniejsza; okryta włosem gęstym, krótkim, twardawym, lśniącym się. Licznie się znajdują nad Donem; nawet i na Podolu i Wołyniu. Futra z perewizek piękne, ale lekkie. *Zool.* 322. *Ład. H. N.* 25, der Tigeriltis; *Ross.* перегузня.

'PEREWŁOKA, i, *ż.*, góra między Donem a Wołgą, przez którą Kozacy zwykli baty swoje przewłóczyć od Wołgy aż do Donu. *Biel.* 574. *Gwagn.* 605, ein Berg zwischen dem Don und der Wolga. *Ross.* переволока, волокъ kraina między dwiema spławnemi rzékami, cf. międzyrzecze. PEREWOŁOCZNIA, i, *ż.*, miasto w Kijowskim. *Dykc. Geogr.* 2, 274, eine Stadt in Rußland.

PERFUMOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, uperfumować *dok.*, z *Franc.* wonnemi rzeczami napuszczać, nacierać. *Cn. Th.*, (cf. olejkować), parfümiren, wohlriechend machen; *Bosn.* ovognatti; *Rag.* obvognatti, obvognavati; *Eccl.* облагоухати, исполнити благовонiемъ, окропить вонями благоуханными, благовоню. Chustę uperfumowałem. *Mon.* 67, 36. PERFUMOWNIK, a, *m.*, perfumy robiący abo przedający; *Rag.* obvognalaz, der Parfumeur, der wohlriechende Sachen macht oder verkauft. Jakiś perfumownik, zniszczony na majątku, nie miał już więcéj jak wódkę różaną do przedania. *N. Pam.* 5, 275. PERFUMY, ów, *plur.*; wonne rzeczy drogie robione, suche, mokre, olejki. *Cn. Th.*, wohlriechende Sachen, Wohlgerüche. Włosy i chustki perfumami zaprawują. *Boh. Kom.* 5, 386. Mijając nas, powietrze perfumami i wonią wdzięczną napełniła. *Sk. Żyw.* 2, 256.

'PERGAMESZKA, i, *ż.*, n. p. Mogę galardy z Włoską pergameszką skoczyć. *Zimor. Siel.* 276. *Ital.* bergamasca = taniec chłopów Włoskich.

PERGAMOTKA, i, *ż.*, gatunek gruszek. *Dykc. Med.* 2, 443, die Bergamotte, Bergamottenbirne; *Ital.* pera bergamotta; *Turc.* beg - armudi.

PERKA, i, *ż.*, [z *łac.* perca; *ilir.* pirka; okuń, der Bars 2]; gatunek małych ryb suszonych, eine Art kleiner gedörrter Fische. Od beczki perek, fladry, po groszy 6. *Vol. Leg.* 5, 658. — §. Perki, u prostactwa, kartofle. *Wolsk.*

'PERKONOS, *ob.* Piorun.

PERŁA, y, *ż.*, PEREŁKA, PEREŁECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* perla, perlička; *Sorab.* 1. parła, parlka; *Sorab.* 2. parlá; *Carn.* pirèl, (*distng.* pèrla = pokojowa); *Vind.* perla, perl, bifer, (cf. bisior); *Rag.* bisèr; *Dal.* biszer; *Bosn.* perla, biser; *Croat.* perla, biszer, gyungy; *Hung.* draga gyöngy; *Ross.* перла, перлы, жемчугъ, жемчужина, жемчужинка, маргаритъ; *Eccl.* бисьръ; (*Ross.* бисеръ ordynaryjna śklana perła, dętka); *Lat. med.* perla; *Gall.* perle; *Ital.* perla; *Angl.* pearl; *Svec.* perla; *Sax. Inf.* Berel); *Germ.* die Perle. Perły w morzu przy Indyach łowione, są najprzedniejsze. *Zool.* 97. Uryańskie perły, uryanki. *Kluk. Zw.* 4, 493. *Min. Ryt.* 4, 176. (*Ross.* Бурмитскія зерна oryentskie, oryentalne, Indyjskie). Nawlekać perły *Ross.* низать, нижу; sznur pereł низанье; perła do nawlekania пронизъ, пронизка; przewlekać perły пронизать. Osadzić perłami, cf. kameryzować, *Ross.* обнизать, обнизывать, вынизать, вынизывать, унизать, унизывать. Osadzenie perłami, kameryzowanie *Ross.* вынизка, вынизыванiе, унизка, унизыванiе. Perła śklanna, dętka *Ross.* буса. Jubiler mieć powinien pilne oko, aby zamiast pereł nie kupił dętki. *Bals. Św.* 2, 72. Kramarze perłami dętki zowią, rubinami śkiełka. *Pot. Pocz.* 406. Perła droższa niż złoto. *Pot. Arg.* 789. Mało tam warte perły, gdzie ich łatwo łowić. *Teat.* 46. c, 27. Trafia się, że i perły znajdą się po śmieciach. *Lub. Roz.* 86. Znalazł kogut perły. *Rys. Ad.* 50. (cóż mu po niej). Szkoda pereł przed świnie rzucać. *Budn. Apopht.* 49. *Sk. Dz.* 85, (cf. dobra psu mucha). Jagodki rzęsiste, Jak perełeczki zwiesiste. *Dar. Lot.* 15. — §. *Fig.* Perła, ozdoba, zaszczyt; Zierde, Ehre. Anioł, nie człowiek, Stanisław Kostka, perła korony Polskiéj. *Birk. Sk. B* 4 *b.* — *Bland.* No moja jagodo, moja droga perełko. *Teat.* 43. c, 83. *Wyb.*, (cf. rybka). — *Transl.* Tak też i u nas niech będzie, lubo to w mniejszą perełkę. *Star. Ref.* 166. (w mniejszą miarę, w mniejszą proporcyą). — §. U flisów perły, n. p. Pod kluczem sternika znajdują się statki wszelkie, jako to, powrozy, pobiegi, tarcice, pojazdy, perły i t. d. *Haur. Ek.* 61. krążki, runde hölzerne Scheiben. PERLANKA, i, *ż.*, bramowanie perliste, z pereł. *Tr.*, die Perlenborte, ein Besatz von Perlen. (PERLIK, a, *m.*; *Boh.* perljk; *Carn.* perilnèk, perivnek, perûla, prâlyka; *Croat.* prályka; (*Etym.* prać = bić, *ob.* Pralnik, kijanka). W Polszcze rudę przepaloną tłuką młotkiem ręcznym perlik zwanym. *Os. Rud.* 51, der Hammer zum Zerklopfen des Erzes). PERLISTY, a, e, — o *adverb.*, perłami osadzony. *Cn. Th.* mit Perlen besetzt, beperlt. ''PERŁONOŚNY n. p. kraj. *Bardz. Trag.* 466. ''PERŁORODNY n. p. Hydasp. *Bardz. Trag.* 106; perlenerzeugend. 'PERŁOSADNY, a, e, *Chodk. Kost.* 26, osadzony perłami, mit Perlen besetzt. PERŁOWIEC, wca, *m.*, *Nymphalis Latonia*, motyl mający skrzydła żółte, od spodu około 37 plamami, niby perłami, wysadzanych. *Kluk. Zw.* 4, 390. *Ład. H. N.* 110, der Perlenschmetterling. PERŁOWY, a, e, do pereł należący, Perlen =; *Vind.* perelnovi, perelski, biferski; *Bosn.* biserni; *Croat.* biszerni, gyungeni; *Ross.* перловый, жемчужный. Muszlę, w któ-

rej perły zamknięte, perłową macicą zowią. *Zool.* 97; *Boh.* perlowa matka; *Vind.* perlenova matiza, biserski saklopniak; *Croat.* lasztura; *Ross.* жемчужная раковина; *Eccl.* урѣнина, бисерная матица; die Perlenmutter. Perłowy kupiec abo łowiec, *ob.* Perelnik. Perłowy, z pereł, *gemmeus.* *Cn. Th.* von Perlen, (*ob.* Perlisty). Perłowy sznur *Ross.* обнизъ, ожерелье. Perłowa maść, *Slav.* biserna boja; Perlfarbe. Kury perłowe, Perlhühner, mają pierza biało kropkowane. *Kluk. Zw.* 2, 180. Perłowy, perłom podobny, Perlen ähnlich. Perłowe krupki, okrągłe jak szrot. *Kluk. Rośl.* 3, 264. Perlengraupen. Kasza perłowa, tak nazwana od białości swojej. *Dykc. Med.* 2, 673. Perlengrütze. Perłowa ryba, *ob.* Karpiołosoś. PERLUS, ia, *m.*, PERLUSIA, i, *ż.*, miano, które się daje mucykom czyli spiclom, ein Name der kleinen Schoßhunde. Brytan dorodny, perlusia milejsza, Ta śpi w rękawku, a tamten u bramy. *Mon.* 71, 545.

PERORA, y, *ż.*, z *Łac.*, przemowa, mowa do kogo, die Anrede, Rede an jemanden. Nie nudź mnie swoją rozwlekłą perorą. *Teat.* 28. *b*, 64. Co tylko ta skończyła, moja pani zaczyna mi drugą perorę. *ib.* 29, 71. PERORUWAĆ *cz. niedok.*, mowę do kogo mieć, peroriren. Przytomności nie trać, kiedy perorujesz. *Teat.* 8. *c*, 60. *et* 18. *c*, 61.

PERPENDYKUŁ, *ob.* Wahadło; *Boh.* kywadlo; *Croat. et Bosn.* terezya; *Ross.* маетникъ. PERPENDYKULARNY, a, e, n. p. Perpendykularna linia = krzyżowa linia. *Solsk. Geom.* 5, *ob.* Pionowa, senkrechte, bleyrechte Linie, prostopadła, prawostawna; *Ross.* отвѣсный.

*PERPETUANA, y, *ż.*, materya jakaś jedwabna zagraniczna, ein gewisser ausländischer Seidenzeug. Towary cudzoziemskie, muchairy, saje, perpetuany. *Vol. Leg.* 4, 81. Sztuka perpetuany. *Inst. cel. Lit.*

PERS, a, *m.*, *PERSYN, *Urs. Gr.* 122. Persyanin, z Persyi rodem, ein Perser; *Boh.* Peršan; *Bosn.* Persian; *Slav.* Persiánec; *Ross.* Персіянинъ. (*Ross.* персикъ brzoskwinia *ob.* Persyko). Religia Persów jest mahometańska. *Dykc. Geogr.* 2, 276. Są w Persyi jeszcze dawni Persowie Gwebrowie. *ib.* PERSKI, a, ie, od Persyi, Persisch; *Boh.* Perský; *Rag.* Persianski, Chjeselbàscki; *Ross.* Персидскій, (персиковый brzoskwiniowy). Królestwo Perskie w Azyi. *Dykc. Geogr.* 2, 276. Odnoga Perska. *ib.*

*PERSONA, y, *ż.*, [z *łac.* 2], osoba, die Person; (*Slov.* osoba; *Carn.* pershôna, usébstvu; *Vind.* oſoba, perſhona, samstvu, oſebstvu). Natura jest istność nieosadzona, która na jednym abo na wielu stanąć może, jako człowieczeństwo, które jest w Pietrze, w Pawle i w innych jedno; persona jest istność abo jestestwo osadzone na jednym, z swojemi pojedynkowemi własnościami i okolicznościami, jako człowiek jeden Piotr abo Paweł, taki a taki. *Sk. Kaz.* 535. Bóg jeden w trzech personach. *ib.* 276. Jedna persona nie stanowi domu, ale jest niejaką domu cząstką. *Petr. Ek.* 47. Nie będzie u sędziów żadna różność person. 1 *Leop. Deut.* 1, 17. Wszem stanom i personom. *Herb. Stat.* 7. Persona by najzacniejsza. *W. Post. Mn.* 41. Strzelba nieprzyjacielska tak gęsta nie szkodziła personie i jednéj z wojska naszego. *Birk. Chodk.* 34. W personie stanąć, osobą swą, osobiście, in Person. *Cn. Th.* 642. Gabryel wziąwszy na się personę młodzieńca, przybył do N. P. z pozdrowieniem. *Żyw. Jez. B* 2. postać, kształt, die Gestalt. Nosić jaką personę na sobie, mieć ją na sobie = grać jaką rolę na tym świecie. Persony = osoby grające na teatrze. *J. Kchan. Dz.* 61. die Personen eines Theaterstücks. — §. Persona, *emphat.*, osoba, postawa okazała. *Cn. Th.* 642. ansehnliche Person, Figur. PERSONNY, a, e, PERSONALSKI, a, ie, PERSONALNY, a, e; *Vind.* perſhonski, vprizhen; persönlich. Zjednoczenie dwu natur w Chrystusie, zowie się personalskie złączenie. *Sk. Kaz.* 535; personalne. *Kat. Gd.* 76. Bóg jeden jest w personnej jedności. *Groch. W.* 23. PERSONAT, a, *m.*, figura okazała, eine ansehnliche Figur. Insza personat, insza umiejętna. *Fredr. Ad.* 46.

1. PERSPEKTYWA, y, *ż.*, a) die Perspective, z *Franc.* w rysunku, kunszt wyrażania rzeczy odkrytych takim sposobem, iżby onych oddalenie znaczne i widoczne było. *Kras. Zb.* 2, 345. — §. Obraz z perspektywą. *Cn. Th.* optyczny, ein perspectivisches Gemählde. — b) Perspektywa, widok otworzony, perspectivische Aussicht. Zakładał kosztowne ogrody, kazał wycinać perspektywy. *Zab.* 14. Przez ogród, przez łąki i gaje, Stykać się z niebem perspektywa zdaje. *Zab.* 16, 185. *Kniaź.* — §. *Moraln.* Co Bóg naznaczył w wiecznej perspektywie, To dziś do skutku przychodzi szczęśliwie. *Zab.* 13, 227. (przejrzenie), Vorsicht, Vorsehung. Piękną ma na przyszłość perspektywę = piękny go czeka los, eine gute Aussicht für die Zukunft. — 2. PERSPEKTYWA, PERSPEKTYWKA, i, *ż.*, *dem.*, przeziernik, dalekowidz, das Perspectiv, das Fernglasinstrument; w którym przez ułożenie śkieł umyślnie na to sporządzonych, objekta oddalone ukazują się, jakby blizko zostawały. *Kras. Zb.* 2, 345. Nie mogłem dobrać śkiełka do mojej perspektywy. *Mon.* 64, 58. Stara perspektywka. *ib.* 6.

PERSWADOWAĆ, ał, uje *act. niedok.*, z *Łac.*, namawiać do czego; *Bosn.* uglauit komu scto, zu etwas bereden. Dyabeł poduszczy takiego, któryby drugiemu złe rzeczy perswadował. *Biał. Post.* 245. Bywają tacy, co drugim perswadują na tę rzecz, która je kiedy uszkodziła. *ib.* 245; (*oppos.* wyperswadować). PERSWAZYA, yi, *ż.*, namawianie do czego, namowa, das Zureden zu etwas. Perswazyami swojemi przywiódł ją do tego, że przestała rozpaczać. *Zab.* 14, 334. Panowie Duńscy, za perswazyą Guilelma do Bolesława się skłonili. *Biel.* 82. Na téj perswazyi Piłatowéj nie chcieli przestać żydzi. *W. Post. W.* 286.

PERSYA, yi, *ż.*, Perska ziemia w Azyi, Persien; *Slav. et Bosn.* Persia; *Rag* Persia, Chjeselbàsc; *Ross.* Персія. Ispahan stolica całéj Persyi. *Dykc. Geogr.* 2, 276. PERSYANKA, i, *ż.*, a) Perska, z Persyi rodzona; *Ross.* Персіянка, eine Perserinn. *Tr.* — b) Gatunek gruszek. *Tr.*, Frauenbirne. PERSYKO, brzoskwiniowa wódka, Persico. Z Gdańska przywieziono mi persyko i ratafią w flaszach zielonych. *Torz.* 146. *PERSYN, PERSYANIN, *ob.* Pers.

PERTUTY, *ob.* Perduty.

PERTYKA, i, *ż.*, z *Łac.*, laska lub pręt geometryczny do mierzenia, die Meßruthe. Pertyka jest pręt mierniczy,

który ma w sobie wszerz i wzdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. Sznur ma w sobie lasek 3, pertyk 6, łokci 46. *ib.* 25. O perpendykułach, o pertykach, nie każdemu zrozumiana nauka. *Haur. Sk.* 47. Snadniej rolą korcami mierzyć, niż prostemu z pertyki wierzyć. *ib.* 47.

PERUKA, i, *ż.*, PERUCZKA, i, *ż.*, *dem.*, z *Franc.*, włosy przyprawne, die Perrücke; *Boh.* paruka, wlásenka; *Slov.* parokně, cyzý własy; *Sorab.* 1. paruka; *Sorab.* 2. parüka; *Carn. Vind. et Croat.* baroka; *Slav.* baróka; *Rag.* vlasùglja; *Ross.* парикъ; (cf. *Hebr.* פרע pera, perag, *coma*). Naszywać perukę u fryzera, tresę przyszywać na siatkę, robiąc perukę. *Magier. Mskr.* Jużeś mu wszystkie ze łba wydarł włosy, musiał dlatego wziąć perukę. *Teat.* 24. *c*, 67. Ani czupryna, ani pomoże peruka, Kto się kocha w pieszczocie próżno sławy szuka. *Pot. Pocz.* 181. Tylko nie tak gwałtownie, bo ci się w tę perukę wkręcę. *Teat.* 30, 24. PERUKARZ, a, *m.*, co peruki robi, abo też fryzer, der Perückenmacher, Peruquier, Friseur; *Boh.* perukař, wlasenkař; *Slav.* barokàsh; *Vind.* barokar, lasofèrkovez; *Croat.* barokach; *Ross.* парикмахеръ, волосочесатель. Perukarzów siłą się dowcipy, ażeby fryzura codzień insza była. *Mon.* 65, 351. Burguńscy perukarze przyozdabiają głowy Szwajcarskie. *Zab.* 7, 123. PERUKARCZYK, a, *m.*, czeladnik perukarski, der Perückenmachergesell. PERUKARKA, i, *ż.*, die Perückenmacherinn. PERUKARSKI, a, ie, od perukarza; *Ross.* парикмахерскій, den Peruquier betreffend. Perukarska sztuka = PERUKARSTWO, a, *m.*, die Kunst eines Peruquiers. PERUKOWY, a, e, od peruki, Perücken=; *Ross.* паричный.

PERYFRAZYS, z *Greck.*, omawianie, *obmowa; *Slov.* okolkogičnost, okolkowatelka.

PERYOD, u, *m.*, z *Greckołac.* w chronologii epoka abo przedział czasu pewny, przez który się lata liczą. *Kras. Zb.* 2, 342, die Zeitperiode. W grammatyce peryod, *ob.* Okres. — §. W ortografii: peryod = punkt, kropka, oznaczająca, że się sens całkowity zawiera. *Kras. Zb.* 2, 342, Punktum; *Slov.* boděc, bodka. PERYODYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, do pewnego czasu przywiązany, periodisch. Wiatry peryodyczne, które w pewnym wymierzonym sobie czasie wracają. *Śniad Jeog.* 350. Pisma peryodyczne, abo pewnych czasow wychodzące. *Zab.* 1, 12. *Kras. List.* 48, cf. dziennik, gazeta, dyurnał, pamiętniki, monitory.

*PERYPAT, u, *m.*, filozofia perypatetyków Arystotelesowa, die Aristotelische oder Peripatetische Philosophie. Rozum w ścisłe ujęty więzy Perypatu, Głupią mądrość przedawał w dzikich słowach światu. *Dmoch. Szt. R.* 46. PERYPATETYK, a, *m.*, filozof ze szkoły Arystotelesa, ein Peripatetiker. Arystoteles pryncypał perypatetyków. *Mon.* 79, 786.

1. PERZ, u, *m.*; a) *Boh.* peyr, peyř, pyř; *Ross.* пырей *triticum repens. Linn.*; Quecken, Queckengras, Unkraut im Getreide. Perz niemało zaprząta gospodarzów, aby go z roli uprzątali; w lekarstwie przecię użytecznym jest. *Kluk. Rośl.* 2, 242. Największa jest dobrze rolą sprawić, i na nasienie zorać, a perzu aby najmniéj nie było w roli. *Haur. Ek.* 34. Próżno się gumnem, próżno się gospodarz śpichlerzem Cieszy, gdy mu szerokim żyto wschodzi perzem. *Pot. Jow.* 54. Pérz zwleczony bronami, na kupę zgrabiwszy, na roli spalić. *Haur. Sk.* 30. — b) Perz, perzenie, na ziołach, pąpie, pierze, wełna, jako na oście, na mnichu; Flocken, Wolle auf einigen Kräutern und Stauden; (*Boh.* peyřj, peyřjčka *lanugo*). Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą główkę ma, a perzenie na końcach jako gwiazdeczki. *Syr.* 1154. — 2. PERZ, PERZYNA, PYRZYNA, *PYRA [z *łac.* stos 2], (cf. *Graec.* πῦρ *ignis*), y, *ż.*, PERZYNKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* pyřeny; *Carn.* perhavka, perhûta; *Croat.* perhavka; *Hung.* pernie; *Dal.* szuprasicza; *Bosn.* suprasgiça, pepeo vrucch); a) popiół żarzący, glühende Asche, Loderasche. *Favilla*, perzynka albo zagaszone zarzewie, pyrzyna, (perzyna). *Mącz.* W perz abo w perzynę puścić lub obracać, spalić, in Asche verwandeln; *Vind.* vpepevati, napepevati, obpepevati; *Eccl.* опепелити, преобратить въ пепелъ. To nie chybi, że Greckie narody, Puszczą w perz z dymem Iliackie grody. *Hor.* 1, 86. Ogień w momencie, co jeno napadnie, Bierze, a wziąwszy, w perz obraca snadnie. *Kchow.* 10. Kreza, gdy już czeka drew nałożona *pyra, Przypomnienie Solona ogniowi wydziera. *Pot. Pocz.* 220. (ogień, płomień). Obłok błyskotny perz rozpuszczający Gwałtownie Etna wymiata. *A. Kchan.* 80. Ujrzał wzgórę lecący perz, jak dym z pieca. *W. Genes.* 19, 28. Flugasche. Będą jako plewy na wietrze, i jako perzyna, którą wicher rozwiewa. 1 *Leop. Job.* 21, 17. (jako perz, który.... 3 *Leop.*). Acz mnie nie sparzył on ogień, poczerniała mi jednak ręka od jednéj perzyny, która na mię padła. *Boter.* 5, 73. — b) *W Gornictwie:* Perzyna, cynkowy popiół abo wapna, Tutia. *Tr.*, cf. urewiec. PERZASTY, a, e, pełen perzu; voll Queckengras, voll Unkraut. Perzaste zbyt role pochodzą abo z dobrej ziemi, albo że skiby nie odleżały. *Haur. Sk.* 26. PERZOWATKA, i, *ż.*, *ob.* Pérz 1; Quecken, Unkraut. Jedno to, perzowatka u śmierci z koniczem, Bogaty i ubogi. *Pot. Pocz.* 438. (nie przebiera). PERZOWATY, a, e, pełen perzu, kosmaty, wełnisty; flockig, wollig. Ziele mniszek, gdy okwitnie, kosmatą i perzowatą główkę ma. *Syr.* 1154. PÉRZYĆ się *recipr. niedok.*, tlić, palić się; glimmen, brennen, *pr. et fig.* (*Boh.* peyřiti se rumienić się; *Rag.* pìriti, upìriti *ignem accendere*; pùriti *parum assare*). Już się pérzy sam w sobie, sam się w sobie gniewa. *Pot. Arg.* 91. Pérzą się wzbyt mężowie, więc i zagrzewają, Krzykiem krzepią, pociski oślep wyrzucają. *Zebr. Ow.* 200. (*erubuere*, żarzą się, zapalają się, pałają). Jakoć się dziecię za młodu pyszno nauczy chodzić, potym tak się będzie odymało i pérzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. *Glicz. Wych. F* 4 *b.* (indyczy się, kokoszy; cf. naperzać się). PERZYNA, *ob.* Perz 2. — PERZYSTY, a, e, pełen perzyny, voll Loderasche. Perzyste sadze, *favillacea fuligo. Cn. Th.*

Pochodz. *naperzać się*, *zaperzać*, cf. etiam *pióro* cum derivatis.

PEST, u, *m.*, (*Ross.* пестъ kijanka); bylina, pręcik kwiatowy, der Blumenstengel. Pszczoła z różnych pestów ze-

szczkiwa co przebrańsze zioła na słodki swój budynek. *Tward. Wł.* 145.

PESTKA, PECKA, i, *ż.*; *Boh.* pecka, pecyčka, kamynek; *Sorab.* 2. pazka; *Sorab.* 1. bočzka; *Carn.* pèshka, pizke; *Vind.* pizhik, koshiza; *Croat.* pèchka, koschìcza; *Dal.* kosticza; *Bosn.* piçça, (paiça, piççа; *Rag.* pizza = jąderko winne); *Sax. Inf.* Bitške, Besing; *Ross.* косточка; kostka w fruktach, w śliwkach etc., der harte Kern in manchen Früchten, der Stein, Pflaumenstein, Kirschenstein ꝛc. Które drzewa nasienie mocne dawają w twardéj skorupie, takowych wszytka moc rodzenia w nasieniu abo w pestce bywa zgromadzona. *Cresc.* 115. Łakomi połykają trzcśnie, wiśnie, śliwki, brzoskwinie z pestkami abo z kostkami. *Krup.* 5, 680. — °§. *Pinguiculus*, tłuściuchny by °pecka. *Mącz.*, raczéj pucka, (*ob.* Pucek). — §. Pestka winnéj jagody, jąderko. PESTKOWATY. *Cn. Th.*, PESTKOWY, a, e; (*Boh.* peckowitý; *Carn.* peshkat; *Croat.* pechkaszt); §. a) pestki mający, Stein=. Owoc pestkowy. *Fors. Drz.* 4, Steinobst; *Vind.* sernastu ſadje, pieſhounu ſadje, koshizhast ſad, leſnazha; *Ross.* костянка. Owoc pestkowy, jest okrycie soczyste otaczające pestkę, w któréj jest ziarno. *Bot. Nar.* 127, die Steinfrucht. — §. b) Pestkowy, z pestek, aus Obststeinen. Likwor wyborny pestkowy. *Weg. Org.* 89. Brzoskwiniowy pestkowy likwor = persiko; (cf. *Boh.* pecyčka = pewny napój dawnych Czechów).

PĘTAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spętać *dok.*, pęto kłaść na kogo, wiązać kogo, krępować; einen fesseln, ihm Fesseln anlegen, (cf. *Ger.* Band); *Boh.* opautam; *Rag. et Bosn.* sputtiti; *Eccl.* путаю; (*Ross.* испутать poplątać, путать plątać); *Carn.* kleniti; *Vind.* svesati, vesati, (*ob.* Wiązać). Pętać konia. *Tr.*, *Bosn.* zakambatti kogna, sputtiti, ein Pferd koppeln; (cf. strzenożyć, sternożyć, trzynożyć). Tak hasa, jak sroka spętana. *Zab.* 9, 338. *Zabł.* — *Fig.* Wszystko miasto klątwą i zapowiedzią obrzędów kościelnych spętane było. *Krom.* 612. (skrępowane). PĘTAĆ się czym, *recipr.*, parać się czym, sich womit abgeben, befassen. Kto się rycerskim rzemiosłem pęta, potrzeba, aby tak wiele rozumem robił, jak ciałem. *Gorn. Dw.* 64. Kto jest na rycerstwie bożym, nie ma się pętać świeckiemi sprawami; nie grzech jest imienie dzierżeć; służyć imieniu i pętać się nim grzech jest. *Hrbst. Odp. C c* 4. (utapiać się w nim, pogrążać całkiem). Król ten myślistwem się rad pętał. *Biel. Hst.* 363. Niczym innym się nie pętają, ni o czym innym nie myślą, jedno żeby ciału wczas uczynili. *Gorn. Dw.* 356. Radzę każdemu, aby się nie pętał lekarstwami zamorskiemi. *Urzęd.* 15. *Fabulosus*, który się niepewnemi powieściami rad pęta. *Macz.*

Pochodz. *pęto*, *pętko*, *pęca*, *pętca*, *pętlina*, *pęcina*, *pętlica*; *opętać*, *opętaniec*; *odpętać*, *popętać*, *przypętać*, *rozpętać*, *upętać*, *wpętać*, *wypętać*.

PETARDA, y, *ż.*, z *Franc.*, die Petarde; *Ross.* разрывная бочка; szturmak, do szturmowania bram miejskich. *Jak. Art.* 3, 308. *et* 2, 167. *Aqua Mscr.* PETARDNIK, a, *m.*, chodzący koło petard, der mit den Petarden zu thun hat, der Kanonirer. Petardnicy mają na pogotowiu mieć petardy do wysadzania bram, mostów, krat. *Archel.* 2, 42. *et* 154. PETARDOWY, a, e, od petardy, Petarden=; n. p. Petardowa deska; *Ross.* станина.

PĘTCA, *ob.* Pęca, pęciny.

PETECIE, PETOCIE *plur.*, z *Łac.* petechiae; *Croat.* pogacha; die Petetschen. Morówki, petecie, przystudzienice. *Syr.* 554. Petocie, gatunek plam maleńkich, czerwonych, popielatych abo siniawych. *Krup.* 5, 350. Plamki płaskie, do pokąsania od płech podobne, nic nie podniesione. *Perz. Lek.* 109. Rozniemógł się na gorączkę okrutną z peteciami. *Wys. Aloj.* 428. W Połocku król Stefan zachorzał, podobno peteciami; bo tych było po części w wojsku; która choroba na ten czas (1580) nowo była przyszła do Krakowa, a ztamtąd do Wilna. *Biel.* 716. PETECIOWY, PETOCIOWY, a, e, od peteciów, Petetschen=; n. p. Peteciowa gorączka abo maligna, *petechialis. Perz. Lek.* 108. *Krup.* 5, 352. das Fleckfiber.

PĘTELKA, i, *ż.*, pętlica mała, kluczka; eine kleine Schleife, Schlinge, Masche. Każdy guzik ma swoję pętelkę, co go zadziergnie. *Swad.* 1, 208. Wszystkim u sukni rozdarła pętelki. *Chrośc. Ow.* 71. Płótno do bielenia rozpięte na soszkach za pętelki. *Przędz.* 84. Nitki na pętelki zawiązywać. *Perz. Cyr.* 2, 23.

PETERSBURG, a, *m.*, miasto stołeczne państwa Rossyjskiego i rezydencya Carów. *Wyrw. Geogr.* 288, die Stadt Petersburg; *Boh.* Petrohrad. PETERSBURSKI, a, ie, n. p. dwór = Rossyjski.

PETERCYMENT, u, *m.*, wino Hiszpańskie, ein Spanischer Wein. Kufa malmazyi, muszkateli, petercymentu. *Vol. Leg.* 3, 564. Co jedno wezmą za zboże, to wszystko wydadzą na wina, petercymenty, miody Siedmiogrodzkie. *Star. Ref.* 52. Nic po petercymencie, gdy wystałe piwo. *Jeż. Ek. E* 3.

PĘTKO, a, *n.*, *dem.*, *nom.* pęto; eine kleine Fessel, ein Fesselchen. Pętko Panny Maryi, *numella*, *symbolum devotionis erga B. Virginem. Cn. Th. Weresz. Pob. C* 3 *b.* ein Andachtssymbol zur h. Jungfrau. PĘTLA, i, *ż.*, PĘTLICA, PĘTLINA, y, *ż.*, PĘTLICZKA, *dem.*, kluczka, pętelka; die Schleife, die Schlinge; *Boh.* pentle, pentljk, pentlička, (petlice klamka); *Croat.* pètlya, petlyicza, (2 petlícza, petle = *petiolus* szypułka, odpetlyavam = odpinam); *Rag.* petglja, pètglje; *Bosn.* petglja, zapinacę; *Slav.* pántlika = wstęga, binda; *Ross.* путло (pęcina), пѣтля, петля, петелка, (węzeł). Uczynisz pętlice na kraju koca, aby się mógł z drugim spiąć. 1 *Leop. Exod.* 26, 10. Pętliczki z jedwabiu na stronach opon, aby się mogły jedna z drugą spiąć. *ib.* 26, 3. Przednia cięciwa kuszy czyniła pętle, a tylna naprzeciw pętli niby V litery. *Papr. W.* 1, 211. Pętlą zawadziwszy, taran w bok ciągną. *ib.* 213. Gdy siadł krogulec na drzewie, pętlice, które u nóg jego wisiały, zawinęły się około gałęzi. *Ezop.* 89. (pęciny, *ob.* Pęca). Wziął powróz ze dwiema pętlicami, i założył jednę około gałki działa. *Archel.* 2, 100. Pętlica (*traverse*), zadzierzgniona kluczka na uszach armatnych. *Jak. Art.* 3, 49. Pętlice dla zapinania albo dla ozdoby, bądź gołe, które knafle też abo guzy zowiemy, bądź z sznurami, z kutasami. *Cn. Th.* Rockschleifen, Schleifenknöpfe.

Wszyscy jego słudzy byli w barwie pięknéj z pętlicami złotemi. *Star. Ref.* 46. Pętliczka sznurkowa. 3 *Leop. Exod.* 26, 5. (przęczka. 1 *Leop.*). Pętlice jedwabne, srebrne, złote. *Gost. Gor.* 78. — *Prov.* Jedno w lice, a drugie na pętlice. *Rys. Ad.* 20.? PĘTLISKO, a, *n.*, *in-dignab.*, szkaradne pęto, kajdanisko; Fessel, Strick. Niesktadnie w poskoku padnie, Związane mając nogi pętliskiem. *Zab.* 11, 265. *Zabł.* (PĘTOCIE, *ob.* Petecie). PĘTO, a, *n.*; *Boh.* pauto, pauta, spenák; *Slov.* puto na nohy; *Sorab.* 2. pito; *Sorab.* 1. puto; *Bosn.* putte, kambe; *Rag.* putte, puttilo, sponne; *Dal.* zpone, (cf. szpony); *Carn.* okklep; *Eccl.* пжто, пута, путы, плѣнница, кодолы, кернгл, жѫъ, клада; *Ross.* путлище, колода, петля, петелка, петлище; pęto na nogi, kajdan, kłoda; *Carn.* spune, sbpringarji; *Vind.* preste, kambilbar; die Fessel, Fußschelle, Beinschelle, Fußfessel. Pęto na ręce, łyka, Handfessel; *Sorab.* 1. renka, prenkelska rénka; *Carn.* prerozhniza; *Bosn.* lisiçe; *Eccl.* рукопуты. Pęto noszący, w pęciech spętany, *compeditus. Cn. Ch.* Kiedy Brytanów podbije Rzymowi, Włoży pęta mężnemu Persowi. *Lib. Hor.* 67. Chociaż nie był w okowach, trwożył się jak w pęcie. *Paszk. Dz.* 34. — *ℨ.* Kto, gdy grzmi niebo, gdy obłoki lecą, Ziemia się trzęsie, ręce trzymał w pęcie? *Chrośc. Luk.* 45. jak związane, w łonie; zusammen, wie zusammen, gebunden. — § *In bonam partem:* Zażby tak urósł ów tyran Stambułu, Kiedyby widział serca wszech pospołu Swornych chrześcian w jednym wiary pęcie? *Tward. Misc.* 173. w jednym związku, in einem Bunde.

PETRONELLA, i, *ż.*, imię białogłowskie, Petronelle. Żywot *ś.* Petronelli, córki Piotra *ś. Sk. Żyw.* 1, 352.

PETRYFIKACYA, yi, *ż.*, *Ross.* окаменѣлость; skamieniałość, działanie przyrodzenia, przez które rzecz dawną postać swoję zatrzymując, w kamień się obraca. *Kras. Zb.* 2, 349. Versteinerung.

PETYHORCA, PIETYHORCA, y, *m.*, *ℨ.* 1) Petyhorski, Pietyhorski t. j. Tatar, ein Tatar von der Fünfberger Horde. Tatarowie Petyhorscy mieszkania swe mają między pięcią gór, i ztąd ich nazywają Petyhorcy. *Gwagn.* 612. *ℨ.* 2) Pietyhorcy, t. j. pięciu gór obywatele z szczepu Słowackiego. *Krom.* 2. [z Piatyhor na Ukrainie 2]. Do Konstantynopola po Petyhorsku wjeżdżał z sajdakiem Tatarskim. *Birk. Ob. Kaz.* F 3. — §. 3) Petyhorca, Pietyhorca, Petyhorski żołnierz, toż samo w Litwie, co pancerny w Koronie. *Papr.* 2, 270, ein leichter Kavallerist. Jazda Petyhorców czyli *Piatyhorców, była lekszą kawaleryą; imię dane od okolic gór Karpackich, zkąd początek wzięli. *Czack. Pr.* 1, 215. Husarze z kopiami, Petyhorce z dzidami. *Vol. Leg.* 6, 24. Lekkostrojni Pietyhorcy. *Tward. Wł.* 258. *et* 77. Rotmistrz Petyhorski. *Vol. Leg.* 3, 845. Czasem usarzem, czasem Petyhorcem Nielada pod twym Wenero proporcem, Służyłem rycerz. *Hor.* 2, 168. *Nar.* PETYORYA, yi, *ż.*, Petyhorskie chorągwie, lekka jazda, die leichte Reiterey. Usarya, Petyorya. *Vol. Leg.* 6, 360.

PETYT, u, *m.*, w drukarni gatunek pisma, mniejszy od garmontu. *Magier. Mskr.* z *Franc.* Petitschrift.

PEWIEN, *ob.* Pewny. *PEWNIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, upewniać, zapewniać, pewnym czynić, ręczyć; gewiß machen, sichern, versichern. (*Boh.* pewniti *firmare, munire*, zpewniti *munire*, zpewněnj *munitio*). Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. *Eraz. Jęz. A a* 7. Zawsze mię stałe zdania moje upewniały, i dotąd pewnią, że dostoję. *Przyb. Milt.* 161. PEWNIE, PEWNO *adverb.*, PEWNIUTEŃKO *intensiv.*; (*Boh.* pewně mocno, tęgo); niepochybnie, zapewne, bez wątpienia, iście, zaiste; gewiß, sicher, ohnfehlbar; *Slov.* naozag, ozagstně; *Sorab.* 1. wěstže, zawěstže, cžmoda; *Sorab.* 2. wěfcže, wěrne, (cf. wiernie); *Vind.* saterdnu; *Carn.* gvishnu; *Slav.* istinito; *Croat.* iztinito, ztanovito; *Ross.* истинно, извѣстно, надежно, увѣрительно; *Eccl.* извѣстнѣ, конечнѣ, вѣдѣ, подлинно. Cożeś to zrobił szalony, pewnie wisieć będziesz. *Jabł. Ez.* 186. Ba pewnie że tak. *Cn. Th. sane quidem*, ja freylich. Rzeczy niepewnéj nikomu pewno nie obiecuj. *Ezop.* 115. Pewniéj mierzyć, niż wierzyć. *Cn. Ad.* 828. bezpieczniéj, sicherer. *PEWNIK, u, *m.*, pewność, niepochybność, bezpieczeństwo; die Gewißheit, Sicherheit. Ja swój pewnik stwierdzam żwawie. *Skotop.* 98. (zdanie pewne i niezawodne, przekonanie niewahające się). Dla pewniku. *Gorn. Dw.* 63. — *Pewnikiem *adverb.*, pewno; aufs Gewisse, mit Zuversicht, sicher. Ten hetman lepszy, który pewnikiem idzie, a bez bitwy wygrawa. *ib.* 348. pewną drogą, den sichern Weg. Przyrzekł Apollo, że drugą pewnikiem Będziemy Salaminę w nowéj ziemi mieli. *Hor.* 1, 41. *Min.* zapewne, gewiß. Trudno tu na wiarę, lepiéj się nam zda pewnikiem. *Rej. Zw.* 48 *b. Wys. Aloj.* 165. — *ℨ. Pewnik, a, *m.*, człowiek pewny, bezpieczny, ein Zuverlässiger; znajdują się *opposite* *Niepewnik, Niepewca, y, *m.*, n. p. Wątlić chcą pewność naszę ci, którzy zasługi swoje zalecają, i dla nich niebo obiecują; lecz niepewnicy to wszystko są; pewniejszy nam w tym Pan Bóg. *Gil. Post.* 169. Udaje się za kupca, choć kupiec *niepewca. *Klon. Wor.* 26, (złodziéj). *PEWNISTY, n. p. *Pewnistemi czasy. *Chodk. Kost.* 69, *ob.* Pewny, *ob.* Isty. PEWNOŚĆ, ści, *ż.*, (*Boh.* pewnost mocność, trwałość); nieomylność, niepochybność; die Gewißheit, die Sicherheit, Unfehlbarkeit, Untrüglichkeit; *Slov.* pewnost; *Boh.* gistota, (*ob.* Istota, *ob.* Isty); *Rag.* istinos, stanovitos; *Sorab.* 1. wěstołcž; *Carn.* gotôvost, (*ob.* Gotowość); *Vind.* gvifhnost, saterdnost, refniza, fegurnost; *Ross* истина, истинна, извѣстность; *Eccl.* извѣство, благоизвѣстность. Pewna to nad wszystkie pewności rzecz jest, że .... *Sk. Kaz.* 613. — *ℨ. Subjective:* Z taką mówi pewnością, że kto inny uwierzyłby temu *Teat.* 25, 119. z takim przekonaniem, mit einer solchen Zuversicht.

PEWNY, PEWIEN (*abundat in masculino terminatione*), wna, wne, PEWNIUTEŃKI etc. *intensiv.*, (*Boh.* pewny mocny, tęgi, trwały); §. a) niemylny, nieuchybny, na co się spuścić można; gewiß, sicher, unfehlbar, untrüglich; *Boh.* gistý, gistotný; *Slov.* gistý, (*ob.* Isty); *Sorab.* 2. wěsti; *Sorab.* 1. wiefcži, wěsté; *Vind.* guifhen, stonoviten, riesen, saterden, feguren; *Carn.* gotov, (cf. gotów); *Rag.* istini; *Bosn.* istinit; *Slav.* istinit, stanovit; *Ross.* истинный, истинень, положительный, опредѣлительный, наде-

жный. Jeden sposób do zysku pewnego, nie napierać zysku zbytecznego. *Jabł. Tel.* 35. Bez wątpienia! i to jest rzeczą tak pewną, jak słońce na niebie. *Teat.* 34. c, 4. To tak jest rzecz pewna, jako że we dnie słońce świeci. *Mon.* 70, 160. Ślub ten pewny jest, jak słońce. *Teat.* 29, 33. To tak pewna, jak amen w pacierzu. *Teat.* 25, 73. Ułożyłem pewniuteńką plantę. *Teat.* 14, 11. Gdy ociec umrze, to rozwód pewniuteńki. *Teat.* 27. c, 48. (ani wątpić). Mądry rzecz niepewną za pewną nie kładzie. *Opal. Sat.* 22. Pewnéj rzeczy nie opuszczaj, *nadziewając się niepewnéj. *Ezop.* 34. Pewne za niepewne stroić, nie bardzo to rozum jest. *Rej. Zw.* 37. Nierozsądny, kto traci rzecz pewną dla niepewnéj. *Zab.* 13, 428. Błądzi, kto dla niepewnéj rzecz pewną postrada. *Hor. Sat.* 55. Pewnego dla niepewnego nie opuszczaj. *Rys. Ad.* 57. (*Slov.* Lepšeg z istotu hrať; *tenendum certum*). Pewnych rzeczy dla niepewnych nie odstępuj. *Cn. Ad.* 829. Lepsza trocha pewnego, niż wiele niepewnego. *ib.* 449. Pokój z Turki był daleko bezpieczniejszy nad zwycięstwo niepewne. *Tward. Wł.* 111. Lepszy jest sposób niepewny, niż żaden. *Krup.* 5, 419. W téj niestałości życia, to tylko pewne, co przeszło. *Ossol. Sen.* 72. Pewniejsze oko, niż ucho. *ib.* 828. (wolę widzieć, niż słyszeć; bezpieczniej mierzyć, niż wierzyć). Pewny człowiek o którym można być upewnionym, na którego spuszczać się można, ein sicherer, zuverlässiger Mann. Kazał mu to tajemnie przez człowieka pewnego powiedzieć. *Kłok. Turk.* 30. Niepewna dziewoja. *Klon. Wor.* 68. (podejrzana o naruszenie). Niepewna żona. *ib.* — *Iron.* Pewnemu-ś zlecił: wilka-ś do obory wpuścił. *Cn. Ad.* 828. du hast den Bock zum Gärtner gemacht. Pewny strzelec. *Bardz. Trag.* 443, (cf. mierny). Koń pewny na nogi = niepotkliwy, fest auf den Füßen. — §. Pewna *ellipt.* pewna rzecz, pewne; gewiß, sicher. Dostatek, już to pewna, że młodego nie naprawi. *Falib. R* 2. das ist einmal ausgemacht. Czy będę kiedy abo nie komendantem, to nie jest pewna; ale to pewna, że umrę. *Mon.* 64, 307. Tak to pewna, jak to słońce świeci. *Cn. Ad.* 827. (jakbyś na na to patrzył). Pewniejsza to było, niżeli ten dzień. *Warg. Wal.* 344. — Jak na pewną, jak na pewne, bez wszelkiej wątpliwości, najmniéj nie wątpiąc, wie aufs Gewisse. Osmanowi pod Chocimem, jako na pewną radzili: Twoja Polska korona etc. *Birk. Exorb. B* 3. Idź Wc Pan na pewne. *Teat.* 22. *b*, 29, (cf. *pewnik). — *Oppos.* Nie trzeba się na niepewną puszczać, mając co pewnego jest w ręku. *Pilch. Sall.* 255. (na azard). Strzelił na niepewną, a postrzelił Achaba. *Sk. Żyw.* 2, 178. (na los, na azard, na powietrze). Strzelił w niepewną, a z trafunku postrzelił króla. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 34. *Wujek. ib.* — §. *Feriae stativae*, pewne święta, które zawsze na jeden dzień przypadają, stałe. *Macz.* unbewegliche Festtage. — §. b) Pewny *subiective* = zapewniony, nie wątpiący, przekonany; fest überzeugt, gewiß, sicher. Wolę już raz być pewien, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. *Teat.* 15, 98. Już tego pewien a *ist bądź, iż się mu sprzeciwić nie może. *Rej. Post. B b b* 5. Zdanie pewne a doskonałe. 3 *Leop. Ruth.* 4, 7. (*gweśne. 1 *Leop.*). — §. c) Pewny, ktoś, jakiś, *quidam*; (*Slav.* niki; *Croat.* nekoj, nekoja, nekoje, *ob.* Niekto); *Ross.* нѣкій; ein gewisser, jemand. Mam komis, abym ci od pewnego Jegomości pewne propozycyjki uczynił. *Teat.* 53. *b*, 56. Byłem proszony na obiad od pewnego pana. *Zab.* 13, 208. Pewnym względem. *Salin.* 409.

Pochodz. *upewnić*, *zapewnić*, *zapewne*.

PĘZ, n. p. Niechaj na drodze pęzem nastrożone Wężowie przednich popłaszają koni. *Petr. Hor. H* 4, «*not.* którzy sobą strzelają, okazali są do strachu; ztąd mówimy, na pęzie co stoi, to jest na stręcie.» Na pęzie co stoi = na widoku. *Dudz.* 50. vor Augen, bey der Hand. (*Rag.* pùzati *dehiscere*).

PĘZEL, zla, *m.*, PĘDZEL, dzla, PĘZELEK, lka, *m.*, *dem.*, PĘDZLIK, a, *m.*; *Boh.* penzljk; *Sorab.* 1. penzel; *Carn.* pienselz, pemsèlz; *Vind.* pensl, penselz; *Lat.* penicillum; *Gall.* pinceau; *Angl.* pencil; *Ger.* der Pinsel; *Ross.* кисть, кистка, кисточка. Pęzel malarski *Vind.* obrasarsku pere, obrasodelnu pere, mararska fhetiza, fhetinska metlizhiza, pinselz; §. a) der Mahlerpinsel. Z włosiennych pendzlów Strazburskie najlepsze, mocno związane, trochę w ustach zwilgocone same się śpiczasto zaokrąglają. *Łęsk.* 103. Do małych miękkich pęzelków malarskich bierze się sierć kocia, tudzież sierć wiewiorcza. *Kluk. Zw.* 1, 304. *et* 328. Pędzliki jak robić. *Haur. Sk.* 377. Na liściach wawrzynowych pisano pędzlikiem. *Mon.* 70, 263. Góry rysują się tak nazwanym szerokim lub górniczym pędzlem. *Łęsk.* 84. Piękność ta mogłaby być modelem pod pędzel. *Teat.* 19. c, 54. Co za niewinność, gdyby pędzlem malował. *Teat.* 42. c, 41. Sztuki subtelnym pędzlem malowane. *Suszyc. Pieśn.* 3, 4 *b.* O coż za pędzel będzie tak szczęśliwy, Coby natury wyraził dziwy. *ib.* 1, *b b.* — §. b) Pendzel do smarowania w gardle. *Czerw.* 11. — §. Pędzel mularski, *ob.* Kiść; *Vind.* sidarsku omeuze; *Ross.* мазилка. Pędzel mularski jest w róg oprawny, nim mularz nakrapia cegłę murując; służy mu też do bielenia ścian. *Magier. Mskr.* PĘZLOWAĆ, PĘZLIKOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, pędzlem pomalować, potynkować: pinseln, mit dem Pinseln bestreichen. *Tr.*

P F.

PFA! PFE! PFY! *exclam. abominat.*; fa! fe! pi! p'! *Sorab.* 1. fej; *Lat.* phy! *Graec.* Φεῦ; *Ger.* pfuy. Ktoć dziś mówi: moje zdrowie, Jutro rzecze: pfa trupie! *Brud. Ost.* 6. Pfe nie kłóćcie się. *Teat.* 54. *b*, 58. Ktoś tu z spodnim się wiatrem umyślnie odzowie, Wszyscy: pfe! bon per face Włoch, bodaj na zdrowie. *Pot. Jow.* 2, 4. A pfe kurta, a pfe kusy! *Zab.* 13, 281. Pfy pfy! *Dwor. F.*; cf. fafać, fejdać.

P I.

PI = P', *Poloni usurpant vicino sensu ut* pfa, pfe, *item indignantes: hej hej foetet! Cn. Th.*

PIAĆ, piał, pieje *et* *poje *cz. niedok.*; *Boh.* pěti; *Vind.* peti kaker pételin; *Carn.* peiti, pójém; *Bosn.* pojiti, poiti, giuberiti, kako ptice; *Ross.* пѣть, пою; §. 1) piać jak kogut czyli pietuch: kokoryku, krähen wie ein Hahn. Już piérwsze kury piały, już i wtóre pieją. *Simon. Siel.* 36. Kurzy co piali, zaś biorą się na grzędę. *Pot. Syl.* 491. Komuż piać, jeśli nie kurom? *Rys. Ad.* 33, (cf. kur, kogut). (Kogut *śpiewa. *Sienn.* 290, cf. *Lat.* canere). Bażant piał. *Banial. I* 3 *b.* Stało się to około tego czasu, gdy kury *poją. 1 *Leop. Tob.* 8, 11. Rano, czy w wieczor, czy snadź o północy, Czyli w pianie kur. *Odym. Św.* 2 *U, ob.* Kura. — *Prov.* Zawsze kto pieje, nie wiele dokaże. *Jabł. Ez.* 22. (więcéj huku, niż puku; krowa, co wiele ryczy, mało mléka daje). — §. *2) Piać = śpiewać, singen, besingen; *Boh.* zpjwati; *Carn.* pejti, pęil, pójem; *Vind.* peti, pojem, sapeti, popievati; *Dal.* peti; *Slav.* pivati; *Croat.* poim, pèvam, popevam; *Rag.* pjetti, pojatti, pjevati; *Bosn.* pievati, pietti, kantati; *Ross.* пѣть, пѣлъ, поешь, пою; (cf. *Graec.* ποιεῖν, cf. poeta). Ztąd i ztąd chłopcy wdzięczne piejcie tony. *Bardz. Trag.* 76. Jéj gwoli wdzięczne pieśni swoje Na przemiany piać mieli. *Gaw. Siel.* 382. Pomagaj mi Muzo piać wiersze uczone. *Przyb. Luz.* 69. Mówcie psalmami, pojąc i śpiewając Panu. *Budn. Eph.* 5, 19. Pojcie sławę Jehowy. *Budn.* 1 *Chron.* 16, 23. *et Ps.* 66, 2. *Paszk. Bell. A* 3. *Wróbl.* 243. Mieli się modlić samemu bogu, a oni jedni temu, a drudzy owemu modlitwy pieją. *Gil. Post.* 215. Piej Paeana, *voca. Żebr. Ow.* 370.

Pochodz. *pienie*, *pieśń*, *pietuch*, *piosnka*, *piosneczka*, *zapiać*, *opiać*, *opiewywać*; *spiew*, *spiewać*, *spiewak*, *spiewaczek*, *przyspiewać*, *przyspiewywać*, *przespiewać*, *odspiewać*, *wyspiewać*, *zaspiewać*; *ejnałospiew.* — §. *pienia*, *pieniać*, *pieniactwo*, *pieniacz*, *pieniaczka*, *pieniacki.*

PIĄĆ, *PIADŹ, *ob.* Piędź.

*PIĄĆ *cz. niedok.*; *Boh.* pnauti; *Carn. obs.* pnêm, napnem; *Sorab.* 1. pnu; *Ross.* пялить; (*Etym.* cf. *Ger.* spannen; *Lat.* pandere; *Svec.* baenda, paena; *Lat. med.* bendare; *Angl.* bend; *Ger.* binden, band); spinać, zwięzywać; knüpfen, heften, zusammen fügen. Bindami i plastrami piącemi i zrastanie czyniącemi przepukliny uwinąć. *Syr.* 734. Godności nie zajrzyj nikomu, nie pnąc k temu, co nie służy tobie. *Stryjk. Gon. D.* (nie mierząc, ubiegając, starając się). *Pięte żyły, nerwy. *Sienn.* 92, *ob.* sucha żyła, der Nerve; *Sorab.* 1. zpinata žiwa, napinata žiwka. Oman ziele, żyłom piętym abo suchym obrażonym, użyteczny. *Syr.* 59. PIĄĆ się, piął się, pnie się, pnę się *recipr. niedok.*, *PNAĆ się *contin.*; (*Boh.* pnaut se; *Slav.* penjatise; *Bosn.* pegnattise); wyciągając się leźć gdzie, siły natężać, aby się gdzie dostać, osobliwie wzgórę; sich anstrecken, um wohin zu gelangen, sich wohin durcharbeiten, hinauf arbeiten, hinauf drängen, hinan klettern, empor streben, *propr. et tr.* Pną się gwałtem na mury wszystkiemi siłami. *P. Kchan. Orl.* 1, 426. Ciżba zewsząd, jedni się na murach wieszają, A drudzy na wierzch pnają. *Stryjk. Henr. C.* Pnąca się łodyga, *scandens*, słaba, wszelkich podpor się chwyta, i w górę się wspina. *Jundz.* 2, 13. Idąc na szubienicę po szczeblach; tak trzeba, Rzekł złodziéj Labienus, iść piąc się do nieba. *Min. Ryt.* 3, 185. Nie trzeba się piąć, gdzie wleźć nie podobna. *Opal. Sat.* 31. Buki z topolami Pną się w niebo gałązkami. *Dar. Lot.* 6. Ogień w górę się pnie lekkim płomieniem. *Past. Fid.* 138. Im się kto wyżej pnie, i im wyżéj siąga, Ciężéj spadnie do ziemi. *Pot. Jow.* 63. Więcéj niż nieprzyjaciel ojczyźnie swéj wadzi, Kto się pnie na urzędy, i bez zasług sadzi. *Nar. Dz.* 1, 39. Do tego się tym więcéj pnijcie, abyście dobrze czynili. 1 *Leop.* 2 *Petr.* 1, 10. (usiłujcie. 3 *Leop.*). Polacy ku cnotom się pnali, Domy wsławiali. *Stryjk. Gon. G* 3. Mnie służyli, do mnie się pnali. *ib. B* 3. Pnie się przez gmin ludzi na piérwsze miejsce, jednych potrąca, drugim łaje, że mu rumu nie czynią. *Boh. Kom.* 2, 242. Koń piął się, miotał i pryskał. *Hul. Ow.* 205. wspinał się, daß Roß bäumte sich. Pnie się ten, że sług moc obławem za nim się wali. *Zab.* 11, 414. kokoszy się, bundiuczy.

Pochodz. *dopiąć*, *dopinać*; *napiąć*, *napinać*; *opiąć*; *opinać*, *opona*, *opończa*; *odpiąć*, *odpinać*; *poopinać*; *podpiąć*, *podpinać*, *podpinka*; *przypiąć*, *przypinać*, *przypinka*; *rozpiąć*, *rozpinać*; *spiąć*, *spinać*, *spień*, *spinka*, *spilka*, *spileczka*, *spionka*, *szpona*; *wspiąć*, *wspinać*; *zapiąć*, *zapinać*; *pień*, *pniak*, *pieniek*, *opieniek*, *pniowszczyzna*; fortassis adhuc *pętać*, *pęto*, cum derivatis; *piętno*, *piątno*, *piątnować*; *pięść*, *pięściennik*; *piądź*, *piędź*; *pięta*, *napiętek*; *piętro etc.* (*Ross.* пяло *krosna*, пяльцы *krosenka*).

PIĄCIOKĄT, a, *m.*, *pentagonum*, figura o pięciu kątach. *Solsk. Geom.* 5. pięciokąt.

PIĄDŹ, *ob.* Piędź. PIAN, *ob.* Pion, Pionowy. *PIANICA, *ob.* Pijanica.

PIANA, y, *ż.*, PIANKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* pěna, šuma; *Vind.* pena, peina; *Carn.* pęna, pejna; *Sorab.* 1. pené, yežt, pleż, (cf. pleśń); (pjanka kąkol); *Sorab.* 2. plėž, schum; *Croat.* pëna; *Bosn.* pienna, pinna; *Rag.* pierna; *Ross.* пѣна, накипь; cf. *Lat.* spuma; *Angls.* faem; *Angl.* fome; *Austr.* Fam, Faum, cf. pijać, pijany); szumowiny, der Schaum. Dla piany karczmarz z góry nalewa. *Pot. Jow.* 67. Ubić śmietanę na białka na pianę. *Wiel. Kuch.* 421. (*Ross.* пѣнка, пѣночка kożuch na mléku). Piana na młodym piwku; *Ross.* молодь, мололизна, *ob.* Młodzie. *X. Kam.* Nadymasz się, jak piana na morzu, a ta lada zachwianiem roztargniona bywa. *Rej. Ap.* 10. Nadzieja złośliwego jest jak pianka cieniuchna, która od nawałności bywa rozbita. 1 *Leop. Sap.* 5, 15. Serce me pianki się nie ima, Którą czczość szczéra rozdyma. *Dar. Lot.* 11. Tak wielkie wały, za krótki czas rozpędzone, w piany drobne się rozwijają. *Birk. Exorb. E* 3 *b.* Tu siwa piana błękitny brod na dwoje dzieli. *Bardz. Trag.* 261. Pianę toczę, *spumas ago. Cn. Th.* pienię się, schäumen, geifern. Piana koło gęby *Carn.* fitenje. Pianę zbierać, zlewać = odszumować, abschäumen. — §. Piana ołowna, srebrna, złota; Bleyschaum, Silberschaum, Goldschaum. Wina kwaśne osładzają niecnotliwi winiarze srebrną pianą, *lethargyro. Krup.* 5, 111. *et* 693. Silberschlacke, Silberstein. — §. Piana morska, Meerschaum, *Ross.* пѣнка

морская, margiel najdujący się w górach, biały, siwy lub żółtawy, sławne z niego lulki. *Kluk. Kop.* 1, 250. (PIANIE, *ob.* Piać). *PIANISTY, *ob.* Pienisty. **PIANORODNY, a, e, n. p. Pianorodna Wenera. *Zimor. Siel.* 278. z piany morskiéj urodzona, aus dem Schaume des Meers erzeugt. Pochodz. *pienisty*, *pienić*, *wspieniać*, *wypieniać*.

PIANKA, i, *ż.*; *Boh.* pěnkawa = zięba, pěnice *curruca*; *Ross.* пѣнка, пѣночка; piegża, ptaszek, das Laubvögelchen, der Weidenzeisig. Pianka i kulik, gdzie największa rosa. *Bielaw. Myśl. F.*

PIAR, *PIJAR, a, *m.*, zakonnik szkół pobożnych, *Scholarum Piarum*, ein Piarist. PIARSKI, *PIJARSKI, a, ie, do xięży Piarów abo szkół pobożnych należący, *scholarum piarum*, Piaristen=, piaristisch. Sławne gimnazyum Piarskie albo xięży Piarów w Warszawie.

PIARNĄĆ, PIARDNĄĆ, *ob.* Pierdnąć.

PIASECZEK, czka, *m.*; *Boh.* pjseček, pjsček; *Vind.* pieſnez, pieſeknu sernu; *Ross.* пѣсочикъ; §. a) *arenula. Cn. Th.*, drobny cienki piasek, feiner Sand. — §. b) Ziarnko piaseczne, ein Sandkörnchen. W zegarku piasecznym jeden piaseczek po drugim wycieka. *Fur. Uw. F* 3. PIASECZNIK, a, *m.*, PIASECZNICZKA, i, *ż.*, *demin.*, §. a) naczynie lub puszka, w którym piaski pisarskie chowają. *Kluk. Kop.* 1, 328, *piasnica. *Tr.*; (*Vind.* pieskouniza, pieſekna pukſhiza, pieſekna poſodiza, pieſnek; *Croat.* poszipalnicza, prássnik; *Rag.* posipâc; *Ross.* пѣсочница); die Streusandbüchse, Sandbüchse, (cf. prochowniczka). Piaseczniczka, plwaczka, naczynie z piaskiem dla ochrony posadzki; der Spucknapf, das Sandfaß. — §. b) Piasecznik, zegar piaseczny, die Sanduhr; *Vind.* pieſhzheniza, pieskovurni glaſh; *Ross.* пѣсочные часы. Piaseczniki, klepsydrami zwane, śkła, w których przesypujący się piasek, podług uczynionego wymiaru, godzinę, półgodziny, kwadranse oznacza. *Kluk. Kop.* 1, 327. — §. c) Piasecznik, węgorzyca, *Muraena Tobianus*, ryba niewielka, z kształtu do węgorza podobna, kryje się w ziemi piaszczystéj. *Kluk. Zw.* 3, 178. der Sandaal, der Tobiasfisch. — §. d) Piasecznik, *cicindela*, rodzaj zawierający owe chrząszcze, które się bawią po piaskach. *Kluk. Zw.* 4, 53. Sandkäfer. PIASECZNIKOWY, a, e, od piaseczniczki, Streubüchsen=, Sanduhren=. Piasek piasecznikowy, *arena horaria*, Perlsand, ma jasne okrągłe ziarna kwarcowe abo głazowe, zażywają go do piaseczników abo zegarów piaskowych. *Kluk. Kop.* 1, 254. PIASECZNY, a, e; *Boh.* pjsečny; *Ross.* пѣсочный; od piasku, z piasku, Sand=. Zegarek piaseczny. *Fur. Uw. F* 3. Lubo kto wiatrom się wyprosi, Jednak wałów piasecznych zwyciężyć nie może. *Bardz. Luk.* 159.

PIASEK, sku, *m.*; *Boh.* pjsek, pisek; *Slov.* písek, pgesek; *Sorab.* 1. pésk, piesk; *Sorab.* 2. pĕsk; *Carn.* pejsk, pęsk, peissek; *Vind.* pieſek, pieſsik, peſek, pieſhouje; *Croat.* pészek; *Dal.* pissak, salpun, parshina; *Bosn.* pjesak, pisak, prrisgina, prrisginiça, saplun; *Slav.* písak; *Rag.* pjêsak, párxina, xâl, xâla; *Ross.* пѣсокъ; cf. *Graec.* ψῆφος; §. a) der Sand. Ziarna piasku nie są z sobą spojone. *Kluk. Kop.* 1, 253. Piasek gruby, ostry, kamykowaty, na brzegu rzék, morza, abo ziemia z takiego piasku, *glarea. Cn. Th.*; *Croat.* prúd, cf. prąd, Ufersand. Bóg morskie wody trochą piasku zatrzymywa. *Sk. Dz.* 572. Piasek gruby do ładowania naw, *saburra. Cn. Th.* Schiffballast. Piasek mularski, gruzowy, (*ob.* Gruz, gryz). Piasek ostry do wycierania czego. *Cn. Th.* Scheuersand. Piasek złoty, złoto rzeczne drobne. *Cn. Th.* Goldsand, Goldkörner. Piasek pisarski, *Boh.* posypadlo; *Vind.* troſni pieſek, ſhrob; *Croat.* poszipalo; Streusand. — §. *Prov. et Dicter.* Z piasku nie będzie powróz. *Pot. Jow.* 2, 8. Sznury z piasku kręcić. *Smotr. Lam.* 45. Z piasku bicza nie uprzędą. *Pot. Pocz.* 444. Darmo pracujesz, jak ten, który sieje w piasku. *Past. Fid.* 86; (*Slov.* na písku rozsíwat; *Croat.* Komu v peszek szeat lyubi, Trud i szeme zahman gubi). Czas na próżności trawisz, gdy z piasku zamki z dziećmi budujesz. *Sk. Żyw.* 1, *praef.* Tyle systematów na piasku wystawionych. *Zab.* 8, 158; (cf. na powietrzu). Człowiek złośliwy dobrodziejstwa wzięte na piasku pisze, urazy zaś na marmurze rysuje. *Mon.* 70, 688. *ib.* 76, 325. Tuszył, że mu piasku w oczy nasypie. *Pot. Arg.* 485, (cf. zamydlić oczy). — *Aliter:* Rychlej mi piaski zasypią oczy, niżli zapomnę twéj łaski. *Pot. Arg.* 748. (prędzéj w grobie legnę). — §. b) Piaski *plur.*, piaszczyzna; *Vind.* pieskovina, pieſhouniſhe, pieſhouje; *Ross.* пѣски; piaszczysty grunt, ziemia sucha; Sandboden, sandiges Erdreich, Sand. Gdy się żyta na piaskach udają, rok nieurodzajny będzie. *Kluk. Rośl.* 2, 98. Brzegami pojedziesz przez trzy dni całe, w tę stronę piaskami przy morzu. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. PIASKOKRUSZ, u, *m.*, Sanderz, kruszec wismutowy, ziarnami rozproszony. *Kluk. Kop.* 2, 234. **PIASKOMĘTNY, a, e, n. p. Piaskomętna Wisła. *Nar. Dz.* 2, 41, trübsandig. PIASKOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, piaskiem posypować, w piasku abo w prochu walać. *Cn. Th.* mit Sand beschütten. Piaskowanie, piasku mieszanie, *arenatio. ib.* Piaskowany, piaskiem zaczyniony, z piaskiem zmieszany, *arenatus. ib.* PIASKOWATY, a, e; *Boh.* pjskowatý; *Ross.* пѣсковатый; na kształt piasku, cokolwiek piaszczysty; sandähnlich, etwas sandig. Pod siew morwy ziemia chuda i piaskowata najzdatniejsza. *Przedz.* 65. PIASKOWIEC, wca, *m.*, ptak, gatunek kulików, *tringa hypoleucos*, die weiße Mewe, Meerschwalbe. *Kluk. Zw.* 2, 315. PIASKOWNIA, i, *ż.*; *Ross.* пѣсковня; doły abo góry, gdzie piasek kopią, *arenariae. Cn. Th.*, die Sandgrube. — §. Piaskownia zapaśnicza, *conisterium, ubi athletae uncti pulvere aspergebuntur. Cn. Th.* Piaskownia ptasza, *volutabrum pulvereum, in quo aves se pulverant. ib.* PIASKOWY, a, e; *Boh.* pjskowý; do piasku należący, abo piaskowi podobny. *Cn. Th.*; Sand=, sandicht. Piaskowe ziarnko, piaseczek *Ross.* пѣсчина, пѣсчинка. Piaskowe ziele, *arenaria*, Sandkraut. *Kluk. Dykc.* 1, 48. Drzwi po bokach u pieca, do palenia cegieł, strycharze nazywają piaskową fortą. *Ajgn.* 13. PIASNICA. *Tr.*, *ob.* Piasecznik, piaseczniczka.

Pochodz. *piaszczysty*, *piaszczyzna*, *zapiaskować*.

PIAST, a, *m.*, §. a) jeden z najdawniejszych i najpiérwszych książąt Polskich, którego potomstwo długim pasmem panowało aż do Władysława Jagiełły, der alte Herzog von

Polen, Piast. Piszą, że był wzrostu krótkiego a miąższego, a przetoż *piastą zwany. *Biel.* 31. — §. b) Piast, rodak kandydat tronu abo posiadający tron, król Polski Polak; ein eingeborner Polnischer Thronkandidat, oder auch ein Polnischer König, von Geburt Pole. *Piastum indigenam appellamus.* Orzel. Mscr. *Dum de Piastis recensendis certaretur, Majoris Poloniae praefecti currus fortuito incendio consumptus est. Multi tunc per jocum currum Piastosque* (*ob.* Piasta), *exustos dicebant. ib.*

PIASTA, y, *ż.*; *Boh.* pjst; *Sorab.* 1. pysta, pista (= 2. stępa, pěsta moździerz); *Carn.* pęsda; *Vind.* pesda, piesda, piesta; *Croat.* pèscha; *Ross.* ступица; die Nabe am Rade; miąższe i wywiercione drzewo, które około osi się obraca, a do którego szpice kołowe wpuszczone są. *Archel.* 3, 62. Piasty u kół pojazdowych bywają brzozowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163.

PIĄSTKA, i, *ż.*, *demin. nom.* pięść, *pugillus. Mącz.*, das Fäustchen; *Boh.* pèstka.

PIASTOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, popiastować *dok.*; (*Boh.* pěstowati *contrectare*; *Carn.* pęstujem, piestuvam *gerulo*; pêstim = trzymam jeńca; *Etym.* pięść); *in manibus habere, fovere, in sinu gestare. Cn. Th.*, piastować dziecko, na ręku nosić, wszelkie staranie około niego mieć; ein Kind in den Armen tragen, warten, pflegen, eines Kindes warten; *Boh.* pèstugi, wypèstugi, chowati; *Vind.* otroka pestuvati, oblastuvati, oskerbeti, oskerbuvati, obdeluvati, strezhi, obstrezhi, rediti; *Carn.* pęstujem, pestuvam; *Eccl.* пѣстоущьствовати; *Ross.* пѣстовать, нянчиться, (пѣстоваться, pieścić się). Dziecię piastować, na ręku nosić. *Ern.* 66. Te twoje ręce za kolebkę stały, Gdy mnie w pieluchach jeszcze piastowały. *Past. Fid.* 238. Jakżeś wtedy na mym łonie drgała, Kiedym cię maleńką na mych piastował ręku. *Teat.* 30. *b, B.* Piastował a nosił cię Pan Bóg twój nie inaczéj, jedno jako zwykł człowiek piastować maluczkiego syna swojego. 1 *Leop. Deut.* 1. Aż go wszystkie popiastujem, ucałujem, umiłujem. *Groch. W.* 343. Wielki Boże, piastuj nam monarchę, bądź miłościw poddanym. *Zab.* 4, 341. *Jakub.* — *Transl.* W mym cię sercu ustawnie piastuję. *Past. Fid.* 151. noszę, ich trage dich im meinem Herzen. Racz piastować jak chcesz dobra moje. *Past. Fid.* 160. zawiadywać niemi, zarządzać, rządzić, verwalten. Piastował wolność naszę w rękach swoich, i jak Herkules buławy, tak on nie dał sobie swobody wydzierać. *Birk. Zbar. A* 3. Sejm piastuje najwyższą władzę w narodzie. *Gaz. Nar.* 1, 9. sprawuje, verwalten. — Piastować urząd, ein Amt verwalten; (*Sorab.* 1 zastoyu; *Croat.* obnássam, chaszt obnashati). Jeszcze żadnego nie piastowałem urzędu. *Siem. Cyc.* 6. Rozmaite dostojeństwa piastować będę. *Pilch. Sen. list.* 3, 298. — Przed monarchą goły miecz jeden pan piastował, Jakoby był pijany przed wszemi szermował. *Biel. S. M. B*; trzymał w ręku, hielts in der Hand. Sam w któréj ręce berło trzymawał, Piastuje Ceix galery sztukę; *tenet manu fragmina. Żebr. Ow.* 285. Dzieło to dotąd w rękach wszystkich piastowane. *Zab.* 5, 413; (*versatur in omnium manibus*). — §. Piastować kogo, pieścić się z kim, pieszczenie go chować; mit einem zärtlich thun, ihn zärtlich behandeln, begünstigen. Byłem szczęśliwy, lecz niebo nie chciało, By mnie tak długo szczęście piastowało. *Past. Fid.* 260. O jako szczęście piastuje łaskawe Fortelnie moję zapoczętą sprawę. *Past. Fid.* 92. Choroba nie piastuje. *Cn. Ad.* 66. (*tractat sine respectu*). — §. *Iron.* Kto w niełasce u pana, z tego będą wszyscy szydzić; a tak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pachołąt przyjdzie. *Gorn. Dw.* 124. chikaniren.

PIASTOWY, a, e, PIASTOWSKI, a, ie, §. a) od Piasta, den Piast betreffend, piastisch. — §. b) Piastowy, od piasty, Naben =, die Nabe des Rades betreffend. Piastowa dziura. *Tr.*

PIASTUN, a, dziecko piastujący, der Kinderwärter; *Boh. et Slov.* pěstaun; *Sorab.* 1. pěsten, noscher; *Vind.* oskerbnik, oblastnik, flegar, obstrieshnik; *Croat.* odkojtel, odhranitel; *Eccl.* пѣстоуинъ; *Ross.* кормилецъ, кормичичь, дядька. Nieś go w łonie swym, jak piastun nosi niemówlęta. *Budn. Num.* 11, 12. — §. *Transl.* Był ten ś. ojciec bardzo srogim piastunem ciała swego. *Wys. Aloj.* 230. ostro je trzymał, harter Behandler, scharfer Wärter. PIASTUNI, ia, ie, PIASTUNOWY, a, e, *nutricius. Cn. Th.*; *Ross.* дядькинъ; Kinderwärter =. PIASTUNIĆ komu *cz. niedok.*, piastunem abo piastunką mu być, piastować go; jemandes Kinderwärter oder Kinderwärterinn seyn, Kinder warten. Józef ś. z Jezusem konwersuje i Bogu piastuni. *Kchow. Roż.* 113. PIASTUNKA, *PIESTUNKA, i, *ż.*, dzieci piastująca, niańka, die Kinderwärterinn; *Boh.* pěstaunka, chůwa, chowačka; *Sorab.* 1. pěstniczža, noscherka; *Carn.* pestèrna; *Vind.* pesterna, pestouniza, pestouza, oblastniza, flegarza; *Croat.* odkoitelicza, odhranitelicza; *Eccl.* пѣстоуница; *Ross.* кормилица, мама. Więc się Jasiek urodzi, — gotujże mu mamkę; A skoro pocznie chodzić, wnet piestunkę Hankę. *Rej. Wiz.* 57. Mamek i piastunek baśni. *Mon.* 65, 204.

PIASZCZYSTY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* pjsčitý, pjskowitý; *Slov.* pisečni, *pisečnatý, plny pisku; *Sorab.* 1. pěskoyité; *Vind.* pieskast, pieshen, pieskoun, pieshoun, pieseken, pieshzhen, pieshanat; *Croat.* péschen; *Dal.* pischivo; *Bosn.* prrisginast; *Ross.* пѣсчанный; pełen piasku, voll Sand. Ziemia nieurodzajna, pusta, piaszczysta i niesprawna. *Boter.* 212; *Ross.* супѣсъ, супѣсокъ. Kamień piaszczysty *Ross.* пѣсчаникъ. Stał jako wryty na piaszczystym brzegu, Póki mógł dojrzeć naw synowskich biegu. *Groch. W.* 435. — *§. Jednéj nocy zjęty był ciężkiemi boleściami piaszczystemi wielce gwałtownemi. *Wys. Aloj.* 433. kamieniem, Steinschmerzen. PIASZCZYZNA, y, *ż.*, piaski, miejsce piaszczyste; Sandboden, Sandfläche; *Carn.* plas; *Vind.* pieskovina, pieshounishe, pieshouje; *Rag.* pjesccina; *Ross.* пѣсчанка (= 2. trznadel). Laury zbierał na piaszczyznach Syeny. *Przyb. Luz.* 88.

PIĄTEK, tku, *m.*; *Boh.* patek; *Slov.* pátek; *Hung.* péntek; *Sorab.* 2. pětk; *Carn.* pętk, sibne dan, (Siba = Wenera); *Vind.* petek, petik, peti den; *Croat.* pétek; *Slav.* pétak; *Rag.* pêtak; *Bosn.* petak (= 2. peták *quinquennis*); *Ross.* пятница; *Eccl.* патъкъ; (*Ross.* пятокъ pięć sztuk, pięcioro); piąty dzień tygodnia, der Freytag. Pan Jezus

ukrzyżowany był w piątek, albo w wigilią paschy, która dnia piątkowego była. *Smotr. Lam.* 131. Piątek gości rozgania. *Rys. Ad.* 59. (dla postu na pamiątkę śmierci Jezusowéj). Niemasz teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, między wielkanocą i postem wielkim. *Mon.* 64, 5. Pościć w piątki *Ross.* пятничать. Dla swéj wspaniałości jedynie oznaku Wszystkich w piątki obżarców częstował bez braku. *Zab.* 15, 93. alle Freytage. Wolę tu w piątek, niżli tam w niedzielę. *Cn. Ad.* 1254. (wolę swą nędzę, niż jego dostatek). Nie czyń się piątku niedzielą. *Rys. Ad.* 46. (piędzią się mierzyć). Kto w piątek spiewa, ten w niedzielę płacze. *Cn. Ad.* 830. — Wielki piątek, piątek przed wielką nocą; *Slov.* wełki pátek; *Vind.* veliki petik; *Croat.* veliki petek; *Slav.* veliki pétak; *Ross.* страстная пятница; der Charfreytag. Zawsze, nie tylko w same wielkie piątki, Wszędy nie rzekąc w kościele, trzeba téj pamiątki Śmierci Jezusowéj. *Pot. Zac.* 52. PIĄTKA, i, *ż.*; *Boh.* pětka; *Carn.* pétiza; *Vind.* petirstvu, petirnost, petnost; *Ross.* пятерка; *Eccl.* патерица, пятица; §. a) cyfra liczbę pięciu wyrażająca, die Fünf, szczególniéj liczba pięć w kartach, die Fünfe in der Karte. (*Ross.* пятки льну pięć garści lnu). Siądź do kwindeczyka, a ja mu z tyłu figury i piątki podawać będę. *Teat.* 27, 9. Stawił na piątkę z asem połowę aręty. *Kras. Sat.* 106. Cała jego intrata z główki, miłostek i piątki przychodzi. *Teat.* 14, 18. (z kart). — §. b) Piątka, jedna piąta część, ein Fünftel; *Slav.* petina; *Ross.* пятина. $^3/_5$ trzy piątki. *Jak. Mat.* 1, 60. Przez wyraz $^4/_5$ cztery piątki, rozumiemy cztery części, których potrzeba pięć na złożenie jedności całéj. *Jak. Mat.* 1, 60. (*obs. Ross.* пятина $^1/_5$ dziedziny Nowogrodzkiéj, ztąd пятинецъ mieszkaniec takiéj piątéj części; пятинщикъ płacący piątą część). PIĄTKOWY, a, e, od piątku, Freytags = ; *Ross.* пятничный. Nieraz lepiéj się mają na piątkowych rybach, niż na niedzielnéj zwierzynie. *Sekl.* 13. Wiersz mój suchy i postnemi słowy, Nie miéj za złe, bo koncept pono w nim piątkowy. *Kchow. Fr.* 98. Piątkowe spiewanie, niedzielne śniadanie, rzadko na dobre wyjdzie. *Cn. Ad.* 830. *PIĄTNICE *plur.*; *Ross.* пятьдесятница; zielone świątki, Pfingsten. Umiał on corok wiązać w dzień piątnic Paraszkę, Dawszy jedwabiem wyszyć rąbkową zapaskę. *Zimor. Siel.* 225. [mylnie, bo tu mowa o wielkim piątku, ś. Piatnicy, t. j. Paraskewii, jak Ruś nazywa *greck.* παρασκευή. 4].

PIĄTNO, PIĘTNO, a, *n.*; (*Ross.* пятно plama, пятнышко plameczka, родимое пятно znamię; *Eccl.* пятно *signum*); §. a) piątno nic inszego nie jest, jakoby herb abo znak jaki nie do zatarcia; własność jego naznaczyć co. *Karnk. Kat.* 114, cf. cecha, das Mahlzeichen, Brandzeichen, Stempel, Brandmahl, Brandmark; (*Bosn.* danga, bighgh; *Rag.* xigga, proxigh, obigljexa, biljegh, (*ob.* Żegać); *Vind.* preshganiza, preshganiſhe, vshganu sname, snaminje). Stadu piątno, bydłu znak dlatego czynią, żeby się mogło poznać między cudzemi. *Zaw. Gosp.* Piątno końskie *Ross.* тавро. Ustawnie zdaje mi się, iż na czole moim noszę wyryte piątno méj zbrodni. *Teat.* 53. *b*, 41. (cf. pryskowanie). Te kajdany, piątno występku i kary. *ib.* 49, 4. Cudność zwierzchnia prawdziwy znak jest a piątno wnętrznéj dobroci. *Gorn. Dw.* 409. *Dambr.* 708. *et* 195. Dzieła człowiecze mają prawcy swojego piętno, niedoskonałość. *Kras. Pod.* 37. (charakter, cechę). — *§. Piątno = herb, das Wappen. Umyśliłem familie przedniejsze każdą z osobna pod ich piątny abo herby wspomnieć. *Papr. Ryc.* 7. Piątno herbu nie patrzy na farbę, ani na pole, tylko figurę swą pewną ma. *Orzech. Tar.* 11. kształt, rysunek herbu, die Zeichnung des Wappens. — §. b) Piątno, narzędzie do cechowania, pryskowania. *Cn. Th.*, das Eisen zum Zeicheneindrücken, Einbrennen, Brandeisen. PIĄTNOWAĆ, PIĘTNOWAĆ, ał, uje, *PIĘTNIĆ *cz. niedok.*; *Vind.* preshgati, prevshgati, vshgati snamen; *Rag.* xigati; *Bosn.* sgigati, zabigljesgiti, dangati; *Ross.* пятнать; cechą oznaczać, naznaczać piętnem, cechować, pryskować; mit einem Mahlzeichen bemerken, bezeichnen, ein Zeichen einbrennen, eindrücken, aufdrücken, stempeln, brandmarken. Przypłodek wszelki trzeba piątnować i znakować. *Haur. Ek.* 77. Różne narody różnie konie piątnują; jedni kładą piątno na czeluściach, drudzy na szyi, najczęściéj na udach. *Hipp.* 278; *Ross.* таврить, затаврить. Piątnujący konie *Ross.* пятнальщикъ, пятенщикъ. W Mingrelii dzieciom przy krzcie piątnują krzyż na ręku. *Kłok. Turk.* 104. (wypalają, wyżegają). Papier pod swoim dozorem komisya skarbowa piętnować każe. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 350. Piętnowany papier. *Vol. Leg.* 8, 146. stęplowany, Stempelpapier. Człowiek czym jest otoczony w koło, To się na jego miękkości piętnuje, Z odmianą rzeczy i on raz wesołą, Drugi raz smutną postać okazuje. *Karp.* 1, 78. wyciska się, es drückt sich ab. Surowość, co na jego piętnuje się czole. *Przyb. Ab.* 22. Wy, niosąc głody, zaboje, tyraństwa, Chcecie bym się waszym piętnił znakiem! *Teat.* 45. *d*, 59. *Wyb.*; (*Bosn.* opadovati *maculam turpitudinis inurere*). — Piętnowanie, (pryskowanie), Brandmark, zawsze ma być dawane na plecach, nie na czele, ani innéj powierzchownéj ciała części. *A. Zamoj.* 202. piętno.

PIĄTODNIOWY, a, e; *Boh.* pětidenny; co piątego dnia przypadający, jeden fünften Tag, fünftägig. *Cn. Th.* *PIĄTOGRAN. *Tr.*, Pięciogran.

PIĄTRO, *ob.* Piętro.

PIĄTY, a, e, *Num. ord.* w rzędzie po czwartym następujący; *Boh. et Slov.* páti, pátý; *Sorab.* 1. piaty, pjaté; *Sorab.* 2. pěti; *Vind.* peti, petverstni; *Carn.* pęte; *Croat.* péti; *Rag.* peeti; *Slav.* pèti; *Bosn.* peti; *Ross.* пятый; *Ind.* pantschami; *Germ.* der fünfte. Piątego dnia przyjechał. *Tr.* *Piątegodziestego dnia. *Rej. Post.* A a 2. (piętnastego dnia) Piąte xięgi Mojżeszowe *Ross.* второзаконие. W pokoju tym cztery kąty, a piec piąty. *Teat.* 7. *c*, 73. (goło, próżno). Brak mu piątéj klepki. *Zabł. Zbb.* 99, (*ob.* Klepka). Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. *Teat.* 24. *c*, 84. Jak piąte koło. *Cn. Ad.* 292; potrzebny jak Piłat w kredzie, jak dyabeł w Częstochowie; (*Slov.* čo pátého kołesa k wozu potreba). Chodził jak piąte koło między ludźmi. *Rej. Zw.* 20 *b*. (samotny, *jedurny). Piąte w dziewiąte, groch z kapustą, das Hundertste ins Tausendste; (cf. ni w pięć, ni w dziewięć). Piąta, *scil.* godzina, fünf

Uhr. O piątéj przyjdę. *Ld.* Piąta, *ob.* Piątka. Po piąte, fünftens. PIĄTYRÓG, *herb*; dwa anguły z sobą powiązane, tak że pięć rogów wyrażają; na wierzchu lilia biała. *Kurop.* 3, 39. ein Wappen.

PIAWKA, *ob.* Pijawka.

PIĆ, pił, pije *cz. niedok.*, PIJAĆ *frequ.*; (*Boh.* pjt, pjti, pigi, pjwam, pjwáwam; *Slov.* pit, pigem; *Sorab.* 1. pičž, piyu; *Sorab.* 2. pisch; *Carn.* piti, pyti, pyem; *Vind.* pit, piti, pijem, pyti, pianzhuvati; *Croat.* piti, pijem, pìem; *Rag. et Bosn.* pitti; *Slav. et Dal.* piti; *Ross.* пить, пью, пію; *Lat.* bibere; *Graec.* πίνειν); §. a) pić co, napój w się brać, etwas trinken. Turcy nie piją pospolicie jedno raz, najadłszy się. *Star. Dw.* 44. Wino, wodę, piwo, miód, rozmaite trunki pić. *Ld.* Kto pije, ten żyje. *Teat.* 7. *b*, 45. Kto pije, ten tyje. *Rys. Ad.* 31. Kto siła pije, rad się pobije. *Rys. Ad.* 33. Pij abo się bij; abo pij abo idź precz. *Cn. Ad.* 2. (*Graec.* ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι; *aut bibe aut abi*). Pij, nie wyj człecze, a gdy się upijesz, Pójdź spać. *Jabł. Ez.* 105. Nie będzie jéj ten pił, niechaj on ją pije. *Gorn. Dw.* 8. Niechże pije piwo, jakiego náwarzył. *Falib. I* 3. (cf. piwo). Pij przedymając. *Cn. Ad.* 853. (ostrożnie, skromno). Pij złe, dopijesz się lepszego. *Cn. Ad.* 854. (kto nie skosztował złego, nie wie co dobrego). Piję z czego, piję ze złota, złotym, perłowym kubkiem, abo kieliszkiem. *Cn. Th.*, aus einem Becher oder Glase trinken. Przyniesiono naczynia złote i srebrne, i pili niemi. *W. Dan.* 5, 3. (pili z nich). Pić *prze zdrowie, przez zdrowie, za zdrowie czyje, pić zdrowie, Gesundheit trinken, (cf. pełnić). I jedli i pili na téj uczcie, i pili zdrowie pani swéj, a zdrowia króla swego nie pili. *Niemc. Bibl. Tar.* 7. — Pić do kogo, pełnić do kogo, w ręce czyje; *Sorab.* 1. pžipičž; *Carn.* napyam, pomasinem, pomasineti; *Croat.* napijati, napijam, nazdravlyujem; *Bosn.* napitti, napiati, zdraviçe ciniti; jemanden zutrinken, zu ihm trinken. Jabym od niego pełnéj, gdyby do mnie pił, nie przyjął. *Gorn. Sen.* 103. Prusowie pogańscy umarłego posadzą na stołku i piją do niego, mówiąc: ja do ciebie piję; a czemuś umarł? a wszak masz swoję miłą małżonkę, dziatki, i wszystkiego dostatek? Potym do niego drugi raz piją na dobrą noc. *Stryjk.* 148. — Pić na co, na kogo, na czyj rachunek, na czyj karb; auf etwas trinken, auf jemandes Rechnung trinken. Radził mi, żebym drugi raz na żywego niedźwiedzia skórę nie pił. *Jabł. Ez.* 78. Gospodarz mniema, by na gościa pił, a gość nań pije. *Klon. Wor.* 59. — Pić mi się chce = pragnę, mich dürstet. Słysząc to, pić się chce, jako po śledziu. *Pot. Pocz.* 178. Już dyszy pod ciężarem, i ledwo nie, jak mówią, ostatnie pić prosi. *Pot. Arg.* 671. (o ostatnią kroplę; już dogorywa). — §. Pić, *raczéj* pijać, pijanicą być, léj rozléj, kufla pilnować; *Slov.* korhelowati, (cf. gardłować); *Vind.* pyanzhovat, pianzhuvati, mozhnu piti, pianostiti, napajatise, koludrati, berlati; *Ross.* куликать; saufen, dem Trunke ergeben seyn, trinken. Cała Polska, gdy August pił, była pijana. *Zab.* 15, 107. Przed potopem używali i pili, ożeniali się i za mąż dawali. *Sekl.* 24. — §. b) *Transl.* Ptaki zboża piją, wydziobują dzióbem; die Vögel schnäbeln die Körner aus den Aehren, fressen das Getreide. Cudzą pszenicę ogania, a jego wróble piją. *Cn. Ad.* 214. Jaskółka, ani konopi, ani prosa pije, Samemi jeno robaczkami żyje. *Kniaź. Poez.* 13, 144. — §. c) *Poet.* Pić, w siebie brać; in sich einsaugen, in sich ziehen. Jak wiele krwi poddanych piją bojowiska! *Teat.* 51, 10. Niektóre nowe galery tak piły wodę, że nie mogły piérwszéj podróży z miejsca odprawić. *Kłok. Turk.* 248. Niech to żelazo krwi pana swego nie pije. *Past. Fid.* 180. — *§. Tabaki zakazano nosem *pić. *Sak. Sob. A* 3 *b*; *Ross.* пить тобакъ zażywać tabaki, Tabak schnupfen; cf. *Vind.* tobak piti = tutiuń palić; tobaka piuz, tobakavez = tutuniarz, co tutiuń pali.

Pochodz. *picie*, *pijany*, *pijaniuteńki*, *pijaństwo*, *pijak*, *pijaczka*, *pijanica*, *pijatyka*, *pity*, *pijawka*; *piwo*, *piwny*, *piwnica*, *piwniczny*, *piwowar*; *dopijać*; *napić się*; *opić się*, *opilstwo*, *opiły*; *popijać*; *podpić*; *przepić*; *rozpić*; *spić*; *wypić*; *upić się*; *upior*, *upiorzyca*; *zapijać*; *poić*, *pojać*; *napoić*, *napoj*; *odpoić*; *opoić*, *opoj*; *przepoić*; *spoić*; *wpoić*, *wpajać*; *upoić*, *upajać*; *rozpoić*, *rozpajać*; cf. *piana* cum derivatis.

1\. *PICA, *PICZA, y, *ż.*; (*Boh.* pjce *pabulum*; *Sorab.* 1. picza, piza; *Sorab.* 2. piza; *Vind.* pizha, spisha, jied; *Croat.* pizha, brashno; *Dal.* pichya, pitchya, brasno, jezbina, (pìta *placenta*); *Bosn.* pichja, hrana, jezbina, jestoiska, jistojska; *Rag.* picchja; *Ross.* пища pokarm; cf. *Germ.* Speise śpiża); karmia dla bydła, pasza, Futter für das Vieh. Szopy ku zachowaniu siana abo jakiéj inszéj *pice. *Cresc.* 26. Wyki używają się do pice; bowiem czysty pokarm z nich bydłu. *Cresc.* 178. Jeśliby pice słomianéj nie dostało, tedy chróst bydłu dawać. *ib.* 38. *Pastus*, karmia, pastwa, t. j. bydlęca żywność, pica. *Mącz. Ervum*, wszelaka pica dla bydła. *Mącz.* Pica, śpiża wojenna. *Cn. Th.*, Fourage. Dowożenie bezpłatne żywności dla wojska, nazywało się *picza. *Czack. Pr.* 1, 232.

Pochodz. *picny*, *piczny*, *picować*, *picowny*, *picownik*.

2\. PICA, PICHNA, y, *ż.*, PICZKA. *Dzwon. A* 3, pizda, pizia, psiocha, *obscoen.*, członek niewieści, die weibliche Schaam; *Boh.* pička, (pičkam, dsati szczać), pyge, pjzda, štjpka, funek; *Vind.* shienski fram, kuna, pisda; (cf. kiepstwo, kiep').

PICIE, ia, *n.*; *Boh.* pitj; *Slov.* pití; *Sorab.* 1. piczi; *Sorab.* 2. pische; *Vind.* pitje, pijazha, pijenje, pitek, popitek, ispitek, popitje, napitje, pivu, piva (cf. piwo), pialu, pilish; *Croat.* pitje, pitvina, pilo; *Bosn.* pitje; *Slav.* pîtje; *Ross.* питье; *Eccl.* пиво, напитокъ; — §. a) *actio*, picie, pełnienie, das Trinken. Picie wygania frasunki. *Petr. Hor. D* 2 *b*. (na frasunek dobry trunek). Picie ustawne abo długie, siedzenie przy pełnéj. *Cn. Th.* das Saufen, (cf. pijatyka). Picie do kogo = pełnienie, *Croat.* napijanye; das Zutrinken. — §. b) Picie *pass.*, to, co piją, napitek, napój, trunek; der Trunk, das Getränke. Wino, malwazya i inne drogie picia. *W. Post. W.* 2, 65. Kwarta picia wszelakiego jak teraźniejsza Krakowska po wszystkiéj Koronie być ma. *Herb. Stat.* 179. Picie już odczopowane. *Vol. Leg.* 2, 666. Picie trojakie mają Bisurmany, jedno z miodu, drugie z rozynków, trzecie z

moszczu. *Paszk. Dz.* 124. Picie pijane, trunek mocny *Eccl.* оловина, питіе всякое хмѣлное кромѣ вина виноградного. Picie chłodne *Eccl.* студенопитіе, холодное питье. Naczynie do picia *Vind.* pitna posoda, pialza, piuneza.

*PICNI, *ob.* Picowny. *PICOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*; (*Boh.* picowati *pabulari*; *Sorab.* 1. pičžuyu *pabulor*; *Vind.* pitati *saginare*, pizhati, jesti dati, opizhati, napizhati = odkarmić, nakarmić; *Carn.* pitam *sagino*, pitanz *obesus*; *Rag.* pittati *imbeccare*; *Croat.* pitati, pìtam *sagino, rostro cibum ingerendo nutrio*; *Bosn.* pittati, napittati, datti jesti; *Dal.* pitati; *Ross.* питать karmić, упитать, упитывать ukarmić, напитать, напитывать nakarmić, пропитать przeżywić, pożywić, питомецъ wychowaniec; *Eccl.* питати wychowywać dzieci); żywność zbierać, zgromadzać, na picowanie jeździć. *Cn. Th.* szukać paszy koniom, osobliwie obozowym, fouragiren, Futter hohlen; (cf. śpiżować). Po żywność słać, jako to zowią, w picowanie, gdyby nieprzyjaciel blizko był, aby żaden nie słał. *Tarn. Ust.* 278; *Boh.* picowanj. Wójewoda Wołoski okrutnie mordował Polaków przed Soczawą, zwłaszcza na picowaniu; bo zarąbane wszędzie drogi były, aby do naszych żadna żywność nie szła. *Biel. Kr.* 435. *et* 95. Na picowaniu wielu naszych nachwytano. *Gwagn.* 88. Żołnierz teraz w jednéj wsi wyjada, w drugiéj wóz skarbny picuje. *Star. Ref.* 113, (cf. naspiżować). *PICOWNIK, a, *m.*, na picowanie jeżdżący, der Fouragier; *Boh.* picnjk; *Slov.* kasnár; *Sorab.* 1. piczwař; *Vind.* pizhar; *Ross.* питатель, кормовщикъ, фуражеръ. Matyasz uderzył na picowniki Polskie, którzy bez sprawy wolno jeździli to sam to tam. *Gwagn.* 88. Kodrus kosę na się wziąwszy, ku picownikom nieprzyjacielskim poszedł. *Warg. Wal.* 176. Nasi Czechów zewsząd trapili, zwłaszcza picowniki. *Biel. Kr.* 192. Jawnéj bitwy zwieść nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał, a picownikom najwięcéj szkodził. *Biel.* 299. Picownika urząd, szafarstwo. *Cn. Th.* *PICOWNY, *PICZOWNY, *PICZOWANY, *PICNY, a, e, 1) furażerski, picowaniu służący, Fourage=; *Sorab.* 1. piczowné, piczowarski. Picny, *pabularis. Mącz.* Samych wozów piczownych w wojsku było tysiąc. *Stryjk.* 731. Wozów picownych 30,000 w obozie było. *ib.* 650. 2) *Venator.* Picny, tłusty, fett; *Boh.* picnaty; *Vind.* pitoun, pizhen = karmny; (*Ross.* питательный sytny, posilny; *Eccl.* безпищіе post). Po myśliwsku mówi się: kuropatwa piczna, to jest tłusta. *Kraj. Pod.* 60. Bekas piczny. Kuropatwa *pyszna albo żyrowna; bekasy *pyszne abo żyrowne. *Chmiel.* 1, 80, *ob.* Pyszny.

PIÉC, piékł, piecze, piekę *cz. niedok.*, upiec *dok.*; *Boh.* pěcy, pect, pyct, pekl, peku, pýkati, pýkáwati; *Slov.* péct, pečem; *Sorab.* 1. peku, pieku, pěczžu; *Sorab.* 2. paz, pakl, paku; *Carn.* pezhi, pekl, pêzhèm; *Vind.* pezhi, spezhi, pekel, pekeu, pekla, pezhem; *Croat.* pechi, pekel, pèchem; *Dal.* pechi; *Hung.* főzök; *Bosn.* pecchi; *Rag.* pecchi, pecem; *Slav.* pechi; *Ross.* печь, пеку, упечь, упекать, жарить, ужарить, зажарить; *Pers.* pachten; *Goth.* speka; Notker pacchen; *Svec.* baka; *Angl.* to bake; *Ger.* backen, Brodt backen; upiec, gar backen, ausbacken. Piéc w piecu, n. p. Piekarz chléb piecze. *Zab.* 12, 274. Piekarz wie, iż dobry chléb z mąki, wody i drożdży dobrych się piecze. *Torz.* 129. Ciasto, gdy się w piecu nie dopiekło, wsadzić go znowu, aż się dobrze upiecze. *Syr.* 865. Gruszki pieczone. *Biel. Św.* 252. w piecu lub popiele suszone, gebackne Birnen. — §. Piéc co u ognia, pieczenią piéc; braten, am Feuer braten; upiéc, gar braten. Kto pieczenią piecze, żeby mu się jéj nie dostało, a przynajmniéj tłustości na chléb! *Rys. Ad.* 28. Chce, aby mu pieczone gołębie do gęby wlatały. *Birk. Podz.* 10. Nie przyleci do gęby gołąb' upieczony. *Kołak. Wiek. B* 4. Powiadają, że kiedyś żywe kiełbasy a pieczone gołębie po świecie latały. *Pim. Kam.* 359. Pieczony i warzony. *Cn. Ad.* 831. powolny, cierpliwy, na wszystko zezwala; cf. a biało? biało; er läßt sich alles gefallen. Za tym ci i dobrą noc daj i rozum boże, Wiedz to twoje pieczone warzone nieboże. *Papr. Przyk. C* 4. (cf. *Slov.* Ge u něho pečeni, warení; *est illi acceptissimus*). — Rzepa pieczona (*Vind.* pezhka, smoika). Kasztany piéc, Kastanien rösten. — *Prov.* Dałby się zań upiec. *Cn. Ad.* 140. *et* 420. (wpadłby w ogień, wskoczyłby w ogień zań). Co się upiecze ukrój. *Dwor. H* 2. (korzystaj z każdéj okazyi). — §. Raki piéc, zapłonąć się od wstydu. *Cn. Ad.* 830. zapérzyć się, *ob.* Rak, schaamroth werden. Wej, jakiego raczka upiekła. *Teat.* 27, 61. — §. b) Piéc = palić, gorącem dokuczać, *phys. et moral.* dogrzewać, brennen, heiß machen, warm machen. Gdy słońce przykro piecze, deszcz znamionuje. *Haur. Sk.* 101. Rana piecze, eine Wunde brennt, verursacht ein Brennen. Pieczenie w gardle z pragnieniem do picia, z gorzkością. *Krup.* 5, 668, cf. ślinogorz, Brennen im Halse. — *Transit.* Piéc kogo, dogrzewać komu, dojmować komu, palić go, doskwierać; einen brennen, ihm warm machen, heiß machen. Jeżeli was piecze krwi żądza, uderzcie o nas wasze oręże. *Stas. Num.* 1, 27. Te łzy, ten żal, ten kłopot, co mię srogo piecze. *Przyb. Ab.* 20, (cf. *Vind.* viest mene pezhe = sumnienie mię gryzie; *ob.* Piecza). O dożywotny człowiecze, Jak cię siła trosek piecze! *Jag. Wyb. D* 4. I jad i wstyd ją piecze. *Tward. Wł.* 236. I bogi mają oczy, i ich miłość piecze. *Hul. Ow.* 203. *Teat.* 3. *b*, 21. Gdyby się pobrali, biedęby nam piekli o swoje majątki. *Teat.* 55. *e*, 13. Pieczesz fortuno ślepa, zagniewana, Gdym w utrapieniu tak mym odbieżana. *Past. Fid.* 89. Bieda ze wsząd piecze. *Bardz. Trag.* 441.

PIEC, *G.* pieca, *m.*; *Boh.* pec, kamna, kamynka, (cf. komin, kominek); *Hung.* kemencze; *Slov.* pec, kachle, (*ob.* Kafla); *Carn.* pęzh = piec, pezhniza = chlebowy piec; (pezhovje *rupetum*, pezhovina *saxetum*, *ob.* Opoka); *Vind.* pezh, piezh, pezhniza = chlebowy piec, (pezh, pezhina = opoka, skała); *Croat.* pèch, pekva = chlebowy piec, (pechina = opoka, skała); *Slav. Turc.* furuna, (cf. *Gall.* fourneau); *Slav.* poklyuka = chlebowy piec, (pechina = opoka); *Bosn.* pécch, pecchka; *Rag.* peech, pechizza; (*Dal.* peech = komin); *Sorab.* 1. pěcz, piez *furnus*, něstž *fornax*, kaflowy piec kachlie; *Sorab.* 2. kachlě piec, paz chlebowy piec; *Ross.* печь; *Eccl.* пещь, печище; piec izde-

bny, do ogrzania pokoju, (kominek, komin), der Ofen im Zimmer. W piecu palić. *Petr. Ek.* 134, einheizen, (*ob.* dyalekty pod Palić). A zapalże w piecu! *Teat.* 8, 7, heize doch ein! W starym piecu dyabeł pali. *Teat.* 8, 58, (cf. im kot starszy). Bywał Janek u dworu, wie jak w piecu palą. *Rys. Ad.* 4. (słyszał ci z daleka). Piec z kachlów abo kachlowy. *Switk. Bud.* 295. ein Kachelofen. Piec gliniany. *Bibl. Gd. Ps.* 12, 6. Wstawić w piec, *Bosn.* upechjatti, staviti ù pecch; *Ital.* infornare.— *Prov. et Dict.* Cztery kąty a piec piąty. *Cn. Ad.* 985. *Teat.* 7. *c*, 73. (gołe ściany, pustki). Poprawił się z pieca na łeb, na głowę, na szyję. *Żegl. Ad.* 203. *Cn. Ad.* 895. *Rys. Ad.* 55. *Zab.* 5, 219; (*Slov.* wibral s peca na hlawu; s peca pod ławicu si pomócł; z deszcza pod rynnę). Po ten dzień były szczęśliwe expedycye W. K. Mości; od tego czasu i tak z pieca na głowę. *Nar. Chodk.* 2, 289, (z mowy *Żołkiewsk.*), t. j. wszystko się przewróciło, runęło. — Książka zła w piec. *Cn. Ad.* 369. (w ogień, lub na pieprz, na placki). — Kto sam w piecu lega, maca drugiego ożogiem. *Pot. Arg.* 725. *Sowit.* 71; *Slov.* kdo sam w peci liha, teš tam druhého hledá; (*Vind.* prepezbka = gołota, gałgan, hultaj); cf. sameś taki, cf. kocioł garkowi, cf. piecuch. — Za piec = w kąt, do kąta, pod ławę, schowaj się, hintern Ofen mit dir. Iłowskiego, gdy osądzono, tedy marszałek kazał mu iść za piec, i powiedział mu, że kasztelanią Król z niego zejmuje. *Biel.* 731. Kto robi, pójdzie do stołu, a kto próżnuje za piec. *Bzow. Roż.* 13; (cf. bez prace, nie będą kołacze). Dobrze tobie za piecem siedzieć, nie rządzić. *Cn. Ad.* 192, (cf. cicho siedzieć; cf. świnie paść). Drżał, truchał, radby się za dziesięć pieców schował. *Ossol. Str.* 3. — Za piecem abo na piecu wychowany, domator, niećwik; hinterm Ofen erzogen, ohne Erfahrung. Wszystko umie, nie za piecem się też wychował. *Teat.* 7. *d*, 5. *Czart.* Żadnego doświadczenia, na piecu, jako mówią, schowawszy się, mieć nie może. *Star. Dw.* Człowiek się także nie za piecem wychował. *Zabł. Bal.* 40. (wie, gdzie kozy gnano). — Kiedy Pan Bóg zechce, i na piecu da. *Rys. Ad.* 22. (*etiam dormientibus*). Ty darmolęgu co czynisz? Onegoć się wierszyka chce, Da Bóg na piecu komu chce. *Rej. Zw.* 231. Zwyczajna fortuna potka i na piecu. *Pot. Syl.* 231. Komu śmierć obiecana, umiera na piecu. *Pot. Arg.* 598, (cf. na łóżku). — §. b) Piec, w którym chléb pieką, der Backofen. Kiedy w piekarni dosyć jest miejsca, to czasem stawiają piec chlebowy przy kachlowym. *Świtk. Bud.* 301. Z różnych pieców chléb jeść nie zawadzi. *Żegl. Ad.* 308, (cf. miejsc odmiana). Kuchenny piec dwojaki, polowy czyli podróżny, z blachy żelaznéj lub miedzianéj; drugi murowany. *Wiel.* 2, 21. — §. Piec hutarski, kowalski. *Cn. Th.* (der hohe Ofen, der Schmelzofen; cf. fryszerka, dymarka). Kruszce żelazne w wielkich piecach topią. *Mon.* 74, 85. Piec śklarski, w którym tygle stoją. *Torz.* 35, (cf. oszow, chłodnik). — *Metonym.* Trafia się czasem, że piec cały porcelany przepadnie. *Torz.* 127. (wszystka w piecu porcelana; cf. war piwa). — W chymii wszystkie naczynia, które zawierają w sobie ogień, nazywają piecami. *Kruml.* 19. Piece topielne, naczynia ułatwiające topienie się ciał w ogniu, t. j. piecyki od chymików używane. *Mier. Mskr.* — *Milit.* Piece w podkopach, komory czyli podsady prochowe. *Jak. Art.* 3, 308. Schanzenöfen. — Piec wapienny, Kalkofen. — §. *Transl. poet.* Etny piece wapienne wyrzucają ogień. *Brud. Ost. D* 7. otchłani, Schlünde.

Pochodz. *piecek*, *piecyk*, *piecowy*, *piecuch*, *piecak*; *piecza* cum deriv., *pieczołowitość*, *opieka*, (*Croat.* opèka = cegła, pechnyak = *kafla*); *opoka*, *opoczny*, *peczyna*, *pęczyna*, *przypiecek*, *zapiecek*, *pieczenia*, *pieczeniarz*, *pieczyste*, *pieczywo*, *piekarz*, *piekarka*, *piekarski*, *piekarstwo*, *piekarczyk*, *pieczęć*, *pieczątka*, *pieczętarz*, *pieczętować*, *zapieczętować*, *odpieczętować*, *rozpieczętować*, *piekło*, *piekielny*, *piekielnik*, *przedpiekle*, *przypiekle*, *piekiełko*, *dopiéc*, *dopiekać*, *napiéc*, *napiekać*, *opiéc*, *opiekać*, *przepiéc*, *przepiekać*, *przypiéc*, *przypiekać*, *spiekać się*, *spiekły*, *spiekłość*, *upiéc*, *wypiekać*, *wypiéc*, *zapiekać*, *zapieczenie*.

PIĘĆ, iu; *Boh.* pět; *Slov.* pat; *Sorab.* 2. pěsch; *Sorab.* 1. pietž, piacž, piacžo; *Carn.* pęt; *Vind.* pet; *Croat.*, *Bosn. et Rag.* pét; *Slav.* pèt; *Eccl. et Ross.* пять; *Graec.* πέντε; *Pers.* peng; *Ind.* pantscha; *Germ.* fünf. *Observes Numeralia cardinalia apud veteres generis feminini*; n. p. One pięć głupich panien wziąwszy lampy, nie wzięły z sobą oleju. 1 *Leop. Math.* 25, 3. On co wziął pięć grzywien, robił niemi; tak iż zyskał niemi drugą pięć. 1 *Leop. Math.* 25, 16. — §. Gadasz ni w pięć, ni w dziewięć. *Zabł. Amf.* 37. bez sensu, bez składu, nie klei się twa mowa; weder gehauen, noch gestochen. Ożenił się ni w pięć, ni w dziewięć, z kobietą, któréj nikt nie zna. *Teat.* 36. *b*, 33. *Mon.* 65, 368. *ib.* 73, 278. *Teat.* 6, 46; *Rag.* ni slastan, nì maastan = ladaco; *Rus.* ni k 'selu, ni k 'horodu. *Pim. Kam.* 320. (*Slov.* bere pat za dwanast, *deceptor*).

Pochodz. *pięćdziesiąt etc.*, *piętnaście etc*, *piąty*, *piątek*, *piątka*, *popiętny*; *pięść*, *piąstka*.

PIECAK, a, *m.*, garniec żelazny, który w piec wstawiają. *Tr.* ein eiserner Kochtopf, im Ofen darin zu kochen. Piecak, żeleznik. *Ern.* 795, *Boh.* kamnowec.

PIĘĆCZĘSTNY, a, e, *Ross.* пятичастный; na pięć części się dzielący, *quinquepartitus*. *Mącz.*, fünftheilig. PIĘĆDZIESIĄT, *G.* pięciudziesiąt *Num. card.*; *Boh.* padesat; *Slov.* patdesat; *Sorab.* 1. pjetždžeszat, piacždžeszacž; *Sorab.* 2. pěschžaszet; *Carn.* petdéset; *Vind.* petdesset, petdeset, petred; *Croat.* petdeszet, pedeszet; *Bosn.* pedeset; *Slav.* pedesèt; *Ross.* пятьдесять; pięć razy dziesięć, fünfzig. Poszedł pan z pięciądziesiąt żołnierzy. *Budn.* 2 *Reg.* 1, 9. Pięćdziesiąt kroć *Eccl.* пятьдесятью, пятидесятижды. PIĘĆDZIESIĄTEK, tka, *m.*; *Boh.* padesatek; pięćdziesiąta część czego, der fünfzigste Theil. — §. Liczba z pięciudziesiąt złożona, die Zahl fünfzig, *Boh.* padesatka. *Turma quinquaginta militum*, pięćdziesiątek żołnierzy. *Cn. Th.* PIĘĆDZIESIĄTLETNI, ia, ie; *Boh.* padesatilety; *Vind.* petdeset lét star; *Eccl.* пятьдесятолѣтный; *Ross.* пятидесятилѣтный; pięćdziesiąt lat mający, fünfzigjährig. PIĘĆDZIESIĄTNICA, y, *ż.*, (*Ross. et Eccl.* пятьдесятница = zielone świątki, тройцынъ день trójca; cf. piątnice); niedziela *Quinquagesima*; *Croat.* pe-

todeszeticza. — Iż od nowego zapustu prawie są aż do wielkiéj nocy dni 50, zowie się ta niedziela pięćdziesiątnica. *Sk. Kaz.* 86, (cf. siedmdziesiątnica). Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu, dany im jest na górze Synaj stary zakon; przeto święcili u Mojżesza święto pięćdziesiątnicy. *ib.* 257. das Fest des fünfzigsten Tages, Pfingsten. W oktawę Pentecostes abo pięćdziesiątnice. *Birk. Kaz. Ob. E b.* PIĘĆDZIESIĄTNIK, a, *m.*; *Boh.* padesatnjk; *Bosn.* pedesetnik; *Eccl.* пятьдесятникъ, пятьдесятоначальникъ, пятидесятоначальникъ; *pentacontarchus. Cn. Th.*, nad pięciudziesiąt przełożony, der Fünfzigmann, Hauptmann über Fünfzig. Posłał poń pięćdziesiątnika i z pięciądziesiąt jego. *Budn.* 2 *Reg.* 1, 9. Książęta, rotmistrze, setniki, pięćdziesiątniki i dziesiątniki. 1 *Leop. Deut.* 1. PIĘĆDZIESIĄTNY, a, e, pięćdziesiąt w sobie mający, *quinquagenarius. Cn. Th.*; *Croat.* petdeszétni, fünfzig enthaltend. — *§. W dzień *pięćdziesiątny. *Smotr. Apol.* 75. PIĘĆDZIESIĄTY, a, e, *Num. ord.* w rzędzie po 49tym następujący, der Fünfzigste; *Boh.* padesaty; *Slov.* patděsatí; *Sorab.* 1. piaczdżeszaty; *Sorab.* 2. pěschżaszety; *Carn.* petdesete; *Slav.* pedéseti; *Bosn.* pedeseti; *Eccl.* пятьдесять; *Ross.* пятьдесятый. Pięćdziesiątego dnia po wyjściu z Egiptu. *Sk. Kaz.* 257. *Piątegodziestego dnia. *Rej. Post. A a* 2, *ob.* Pięćdziesiątnica. (PIECEK, *ob.* Piecyk). PIĘĆFUNTOWY, a, e, *Sorab.* 1. pjetżpuntowně; *Ross.* пятифунтовый; fünfpfündig, *quinquelibralis. Cn. Th.* PIĘĆGRANISTY, PIĘCIOGRANISTY, PIĘĆGRANIASTY, a, e; *Boh.* pětihraný; *Ross.* пятiугольный; *Eccl.* пятиугольный, пятероугольный; *pentagonus. Cn. Th.*, fünfeckig; *ob.* Pięciokątny. PIĘĆGRANISTOŚĆ, PIĘCIOGRANISTOŚĆ, *PIĄTOGRANOŚĆ, ści, *ż.*, *Tr.*, die Fünfeckigkeit. Piątogran. *Tr.* PIĘCIOGRAN, PIĘĆGRAN, u, *m.*; *Boh.* pětihranatost; *pentagonum*, das Fünfeck, (cf. pięciokąt).

PIECHNIK, a, *m.*, PIECHNICZEK, czka, *m.*, Pieś, *dem. nom.* Piotr, Peterchen. Za kulawego mają Piechnika sąsiędzi, Nie jest tak, najmniéj nie znać, gdy za stołem siedzi. *Kchow. Fr.* 31. (*Ross.* Паша, Пашенька Pawełek).

PIECHOTA, y, *ż.*, §. 1 a) *actio*, piechotowanie, kiedy kto pieszo idzie, das Zufußgehen. Piechotą *Instrum.*, pieszo, pieszo, piechty; *Slav.* pishice; *Croat.* pessicze,' peshicze; *Vind.* k'nogam jiti; *Ross.* пѣшкомъ; *Eccl.* пѣшеходити, пѣшехожду; zu Fuße. Kto wózka i konia nie ma, więc piechotą. *Cn. Ad.* 404. Piechotą jak pies biegać musiałem. *Teat.* 30, 35. — *Transl. fig.* Sto czerwonych złotych nie piechotą chodzi. *Teat.* 29. *b*, 32. nie tak łacno się zbierają, sie kommen nicht so bald zusammen. On rozumie, że to dwieście czerwonych złotych piechotą chodzą. *Boh. Kom.* 1, 161. *Teat.* 36. *b*, 83. — §. b) Piechota, *Boh.* pěchota; *Slov.* pechota; *Bosn.* pisççi, piscjada; *Croat.* pesszci, pessadia; *Slav.* pisháci, infanteria; *Rag.* pjesczi, piescnizi; *Vind.* nogazhi; *Ross.* пѣхота; pieszy lud, pieszy żołnierze, Fußvolk, Infanterie. Piechota łanowa. *Skrzet. Pr. Pol.* 7, 344, (*ob.* Łanowy). Polska piechota, wielka lichota. *Dwor. E.* — §. Piechota w szachach, wyciąga na czoło, A między wojski półtablicy goło. *J. Kchan. Dz.* 86, (cf. drab, die Bauern im Schachspiele, (die Fänten), *Ross.* пѣшка chłop w szachach; bierka w damie). §. c) Piechota,' piechotka, niski gatunek grochu abo fasoli, stojący, nie potrzebujący tyczek. *Kluk. Dykc.* 2, 178. *Kluk. Rośl.* 1, 225. — §. d) Piechota, gatunek szarańczy, eine Art Heuschrecken. 2) Piechota, y, *m.*, *Cn. Th.*, PIECHOTNIK, a, *m.*, PIECHOTNY, ego, *Subst.*, — *zgrubiale* PIECHUR, *m.*, pieszy żołnierz, ein Infanterist, ein Fußgänger, Fußknecht; *Boh.* pěchaun, pěšák; *Sorab.* 1. pěschk; *Carn.* pęshz; *Vind.* pejſhez, nogazh; *Croat.* pessëcz, peshecz; *Rag.* pjèsciaz; *Bos.* pjèscjaç, pjescjaç; *Slav.* pishac; *Ross.* пѣхотный, пѣшеходецъ, пѣшеходъ. Wartki piechur. *Pilch. Sall.* 221. *Mon.* 76, 372. *PIECHOTOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*, piechotą iść, zu Fuße gehen. *Cn. Th. Eccl.* пѣшеходити, пѣшехожду.

PIĘCIODŁONNY, PIĘĆDŁONNY, a, e, mający miarę pięciu dłoni. *Włod. palmipedalis. Cn. Th.* ein und ein Viertel schuhig. PIĘCIODNIOWY, PIĘCIODZIENNY, a, e, pięć dni trwający, lub co piąty dzień przypadający, fünftägig; *Ross.* пятидневный; *Eccl.* патодньвьнъ. PIĘCIOGODZINNY, a, e, godzin pięć trwający, fünfstündig. O czwartéj w wieczór staneliśmy po drodze pięciogodzinnéj. *N. Pam.* 9, 271. Pięcio-lub sześciogodzinne kamieniem przy stole siedzenie. *Mon.* 71, 92. PIĘCIOKĄT, a *m.*, pięćgran, das Fünfeck, figura pięć boków, *pentagonum. Geom.* 1, 51. *Jak. Mat.* 1, 52. Pięćkąt. *Klecz. Zdan.* 75. PIĘCIOKĄTNY, *ob.* Pięćgranisty. PIĘCIOLETNI, PIĘĆLETNI, *PIĘTOLETNI, ia, ie; *Boh.* pětiletý; (*Vind.* pet lét star; *Bosn.* peták; *Sorab.* 1. pjaták, pjetż letw staré); *Croat.* petlétni,' petoletni; *Rag.* peteroljetni, peterogodni, petoljetni; *Ross. et Eccl.* патолѣтьнъ; fünfjährig. *Pięciolatny. *Petr. Hor.* 2, *E* 2. *Magistratus quinquennalis*, pięćletny, t. j. tylko przez pięć lat trwający. *Mącz.* Uczniowie Pytagoresa musieli odbywać pięcioletni nowicyat. *Mon.* 70, 785. Czas pięcioletni, lat pięć trwający *Eccl.* пятолетiе, пятолѣтница. Syn jego piętoletni. *Sk. Dz.* 865. Piętoletni zawód. *Petr. Hor. A.* — §. Co pięćletni, *lustralis. Cn. Th.* Pięćletnie święto. *Bardz. Trag.* 219. PIĘĆLISTNIK, *ob.* Pięciornik. PIĘCIOŁOKIETNY, a, e, pięć łokci wynoszący, fünfellig. Pięciołokietny *balk. *Chrośc. Fars.* 429. Pięćłokietny, pięćłokciowy. *Cn. Th.* PIĘCIOMIAROWY n. p. wiersz, *pentameter. Gol. Wym.* 408, *Slov.* patorádak, petorádak. *PIĘCIONACZELNIK, *m.*; *Eccl.* пятиначалникъ, *Graec.* πένταρχος; *Eccl.* пятиначальство, *Graec.* πενταρχία, *quinqueviratus*, *pięcionaczelnictwo. PIĘCIORAKI, a, ie, PIĘCIORY, a, e, *Cn. Th.*, PIĘCIORNY, a, e; *Boh.* paterý; *Slov.* patorí, pátorní, patnasobní; *Sorab.* 1. pjatéré, piaczory; *Sorab.* 2. peschoraki; *Vind.* petguben, petiren, petforten, pet ſort; *Slav.* peterostruk; *Ross.* пятеричный; pięć różnych rzeczy zawierający, fünferley. Pięciore słońce, zboże, mléko, *non.* pięć mlék. *Cn. Th.* Pięciore abo *pięciory okowy, gody, księgi, pochwy. *ib.* Pięcioro wideł *et* pięciory widły. *ib.* Usta twe Wenus pięciornemi napawa smakami. *Petr. Hor. C* 2 *b*, «*not.* mające pięć słodkości w sobie; pięć bowiem stopniów do miłości: widzieć, rozmawiać, dotykać się ręku, szat, całować, porozumieć.»

Pięciora dziesięć czyni 50. *Grzęp. Geom. b.* pięć razy, fünf mal. PIĘCIORAKO *adverb.*, *Eccl.* патерицѧ, питищи, пятичастно; *quinquefariam. Cn. Th.*, auf fünferley Art. *PIĘCIORANNY, a, e, o pięciu ranach, mit fünf Wunden. Franciszek pięcioranny. *Chodk. Kost.* 37. PIĘCIORNASOBNY, a, e; *Boh.* paternasobný; *quinduplex*, fünffach. *Cn. Th.* PIĘCIORNIA, *ob.* Cierlica. *Przedz.* 15. PIĘCIORNIK, a, *m.*, PIĘĆIORKA, i, *ż.*, §. 1) popiętna liczba. *Cn. Th.*, *Ross.* пятерикъ, *ob.* Piątka, die Fünfe. — §. 2) Pięciornik, pięćlistnik, pięćperst, u, *m.*; *Boh.* petiljstek, pětiprstek; *Carn.* petalish; *Rag.* petoparstiza; *Bosn.* petprristiça; *Ross.* пятилистникъ, пятипалишникъ, гусиная пажить, мохна, жабникъ, ziele, *quinquefolium*, Fünfblatt. *Kluk. Rośl.* 2, 242. *Krup.* 5, 156, ziele o pięciu listkach. *Sienn.* 125. Pięćperst, *potentilla*, rodzaj rośliny, do którego należą złotnik, srebrnik. *Kluk. Dykc.* 2, 225. Fingerkraut. PIĘCIORO, rga, *n.*; *Boh. et Slov.* patero; *Vind.* petiru; *Slav.* petero; *Rag.* pètero, pettero; *Ross.* пятеро, пятокъ; pięć sztuk czego, pięć osób różnéj płci, fünf Stück, fünferley Stück. Pięcioro *idem quod* pięć, *vel* pięć ich; *sed de certis rebus dicitur, e. gr.*, pięcioro chleba, *de nondum adultis* pięcioro kurcząt, prosiąt, jagniąt, chłopiąt, *item de pluralibus et collectivis, ut* pięcioro taczek, nożyczek do strzyżenia, wideł, pięcioro ludzi, niebios. *Cn. Th.* Jest tu jedno dziecię, które ma pięcioro chleba jęczmiennego. *Sekl. Joan.* 6. Kozy tam rodzą po pięciorgu koźląt razem. *Boter.* 314. Rzplta z tego pięciorga złożona jest, z oracza, z żołnierza, z sędziego, z kupca, z rzemieślnika. *Gorn. Wl. S* 2. Nie wstydzą się, nie rzekę przed czworem lub pięciorem osób, ale przed oczyma wszystkiego świata. *Gorn. Dw.* 326. Matka z pięciorgiem dzieci. *Tr.* *PIĘCIOKSIĄG; *Eccl.* патокнижие; pentateuch, pięcioro ksiąg Mojżeszowych. PIĘCIOROCZNY; *Slov.* patoroční, *ob.* Pięcioletni. *PIĘCIOROSŁOWNY n. p. wyraz. *Mon.* 73, 21. z pięciu słów złożony. PIĘCIORY, *ob.* Pięcioraki. PIĘCIORZYSTY, a, e, na pięć rozdzielony, *quinquepartitus. Cn. Th.*, fünftheilig, fünferley. PIĘCIORZYSTO *adverb.*, w pięciory. *Cn. Th.*, *quinquepartito*; *Slov.* pateřiti, paternasobné činiti, w pětero plésti *quinqueplicare*. PIĘCIOSIEK, u, *m.*, świder o pięciu ostrzach. *Jak. Art.* 3, 111, ein fünfeckiger Bohrer. PIĘCIOSTRUNNY, a, e, o pięciu strunach; *Ross.* пятиструнный, fünfsaitig. PIĘCIOUSTY, a, e, z pięcią ustami; *Eccl.* пятоустый, fünfmündig. PIĘCIOWIERSZOWY, a, e, o pięciu wierszach, fünfverfig; *Eccl.* пятистишный. *PIĘCIOWIEŻY, n. p. zamek. *Chodk. Kost.* 44. o pięciu wieżach, fünfthürmig. PIĘĆKĄT, *ob.* Pięciokąt. PIĘĆKOŚCIELNE miasto, *Quinque Ecclesiae*, w Węgrzech. *Dykc. Geogr.* 2, 526, die Stadt Fünfkirchen; *Boh.* Pětikostely. PIĘĆKROĆ, *G.* pięciukroć, pięć razy; *Vind.* pet barti, petkrat; *Eccl.* патерицѧ, пятищи, пятъ кратъ, пять разъ, впятеро; *Ross.* пятью; fünfmal. *Pleonast.* Jowisz pięćkroć razów świat obszedł. *Biel. Hst.* 25. PIĘĆKROTNY, a, e, — ie *adverb.*, fünfmalig, fünffach; *Ross.* пятикратный. PIĘĆLISTNIK, *ob.* Pięciornik ziele. PIĘĆLISTNY, a, e, *Graec.* πενταφύλλος, fünfblätterig, o pięciu listach. PIĘĆŁOKCIOWY, *ob.* Pięciołokciowy. PIĘĆMIESIĘCZNY, a, e, — ie *adverb.*, *Boh.* pětiměsyčný; *Ross.* пятимѣсячный; *quinquemestris. Cn. Th.*, fünfmonatlich; pięć miesięcy trwający, abo co piąty miesiąc przypadający. Pięćmiesięczne dziecię *Sorab.* 1. pjetž mieszacztwow staré.

PIECOWY, a, e; *Sorab.* 1. pěczné; *Croat.* pechni; *Ross.* печный; *Eccl.* пещьнъ; do pieca należący, Ofen-. Majster piecowy w hutach. *Os. Żel.* 84; do niego należy piec zaprawiać, doglądać, jak w nim ruda topnieje. *ib.* 79. Piecowa dziura, czeluść, *Ross.* печура, печурка; (cf. pieczara). Ściana wewnętrzna piecowa (*Vind.* steja, stieja). Ostrożenie piecowe *Carn.* zhelęshnek. Ognisko piecowe *Ross.* шестокъ, шесточекъ. PIECOWNIK, a, *m.*, zdun, który piece czyni, *fornacarius. Mącz.* der Ofenmacher, der Hafner; *Rag.* pecchjâr, pechnijk; *Croat.* pechár (= palacz w piecu); *Ross.* печникъ. *PIECOWNICZY, a, e, od piecownika, zduński; *Rag.* pecchjaarski; *Croat.* pecharszki; *Ross.* печниковъ. Piecownicze rzemiesło = *piecownictwo, *Croat.* pechària; *Rag.* pecchiarstvo.

PIĘĆPALCOWY, a, e, *Graec.* πενταδακτύλλος. *Cn. Th.*, fünffingerig; *Ross. et Eccl.* пятиперстный. PIĘĆPALUSZKI, PIĘĆPERST, Pięćperstowe ziele. *Cresc.* 350, *ob.* Pięciornik ziele. PIĘĆSET, *G.* pięciuset; *Num. card.*; *Slov.* pat sto; *Sorab.* 1. piaczstow; *Carn. et Vind.* petstu; *Croat.* petszto; *Slav.* pet stò; *Bosn.* pétsát, pét stottina; *Rag.* peteset, peset; *Ross.* пятьсотъ; pięć razy sto, fünfhundert. PIĘĆSETNY, a, e, *Num. ord.*; *Boh.* pětistý; *Bosn.* pétstoti; *Croat.* petszòtni; *Ross.* пятисотный; §. a) w rzędzie po 499tym następujący, der Fünfhunderste. — §. b) Pięćset w sobie mający, *quingenarius. Cn. Th.*, fünfhundert enthaltend. PIĘĆSTOPNY, a, e, n. p. Pięćstopna miara, mierniczy pręt na pięć stop, *quincupeda. Cn. Th.*, fünffüßig.

PIECUCH, a, *m.*, co na piecu abo za piecem lega, legart, domator; *Boh.* pecywal, pecywálek; *Vind.* sapezhjak; ein Ofenhüter, Stubenhüter, der nie in die Welt kommt. Młodyś jeszcze a w lecie zażywasz kożucha, Znać z małych lat na starość wielkiego piecucha. *Żegl. Ad.* 3. Sława od piecuchów boczy. *Pot. Syl.* 246. *Pot. Arg.* 512. Urodniejsi daleko się zdali, Gdy podle tego piecucha stali. *Jabł. Ez. A* 4. (*distng. Boh.* pacywálka gatunek leguminki, eine Art Mehlspeisen). PIECYK, a, *m.*, PIECEK, cka, *dem. nom.* piec, ein kleiner Ofen, ein Oefchen; *Boh.* pýcka, kamýnka; *Sorab.* 1. něstžka; *Vind.* pezhiza; *Carn.* pêzhiza; *Croat.* pechicza; *Ross.* печка. Tygiel na srebro a piecek na złoto, a Jehowa doświadcza serc. *Budn. Prov.* 17, 3, (cf. złota próba ogień, a człowieka złoto). — *Chym.* Piecyk zgniły, *fornax putrefactoria. Syr.* 437. W podkopach piecyki. *Jak. Art.* 3, 308.

*PIECZA, y, *ż.*; *Boh.* péče, dba (cf. dbać), starost, (cf. staranność); *Slov.* peč; (*Croat.* paszka *cura*, *cautela*; *Rag.* pecja, pecjalnos *afflictio*, peccjal *animi dolor*; *Bosn.* pecjallenje *sollicitudo*, pecjalliti *sollicitare*, pecjallitise *afflictari*, cf. *Vind.* viest mene pezhe = sumnienie mię gryzie, *ob.* piecze mię co *fig.*; *Carn.* pezhâm se *conversari*; *Ross.* печаль troska, попеченіе, попечительство staranie, troskliwość, печалить smucić, печалиться troszczyć się; печальникъ; *Eccl.* печаловникъ opiekun);

piecza, troskliwe staranie, die Sorge, Sorgfalt; *Carn.* skerb; *Vind.* skerb, surba, maranje, oskerbnost; *Croat.* skërb, briga; *Slav. et Dal.* briga; *Bosn.* brigga, brinutje; *Ross.* блюстительность, радѣніе, рачителность, рачительство. Pieczą mieć, *Bosn.* maritise, hajatise; *Croat.* zkerbiti; *Carn.* mâram *curo*, mar meni *mihi curae est.* Kto kogo miłuje, o tego pieczą i staranie ma. *Petr. Ek.* 90. Nie trzeba spać i w jawnéj rzeczy, I Bóg nie dźwignie, kto się sam nie ma na pieczy. *Simon. Siel.* 73, (cf. strzeżonego bóg strzeże). Dobry gospodarz o tym ma pieczą, iżby bydło jego dobrą paszę miało. *Gorn. Sen.* 420. O duszy grzesznéj sam bóg pieczą *ima. *Biel.* 19, (z *Bogarodzicy*). U boga niemasz pieczy na żadnego, abowiem niemasz na pieczy różności person ludzkich. *Rej. Post. T t* 6. (względu). Było na pieczy u Króla, żeby przybawienie Inflant ku pożytku Rzpltéj przyszło. *Gorn. Dz.* 148. Julus mały, Nad laty męską pieczą i rozumem stały. *A. Kchan.* 250. pieczołowitością, starannością, zabiegłością, Sorgfalt.

Pochodz. (*ob.* Piéc); *pieczliwy, pieczliwość, pieczołować, pieczołowity, pieczołowitość, bezpieczny, bezpieczeństwo, bezpieczność, niebezpieczny, niebezpieczeństwo, niebezpieczność, ubezpieczníć, zabezpieczníć, opieka, opiekun, opiekuństwo, opiekować się, opiekalnik.*

PIECZAR, u, *m.*, PIECZARY *plur.*; *Ross.* пещера, *obsol.* печера, §. a) loch podziemny, krypt, die Gruft; (*Bosn.* pecchina, spilla; *Croat.* raka; *Eccl.* буеракъ jama; cf. *Ross.* печура piecowa dziura, czeluść). Pieczarami z Ruska zowią lochy przyrodzone ziemne, z których czasem i krynice wypadają. *Otw. Ow.* 108. Są pieczary, rozłożyste i bujne pod Kijowem jaskinie, bohatyrów Ruskich pogrzebami wsławione. *Krom.* 421. Lochy jakieś podziemne w Kijowie są bardzo wielkie i szerokie, które tam pieczarami zowią; a o tych twierdzą, że się na ośmdziesiąt mil rozciągają. Jest tam w nich niemało grobów starych książąt Ruskich. *Gwagn.* 329. *Stryjk.* 468. *et* 158. Chrześcianie dawni ciała chowali w kryptach, to jest, w dziurach podziemnych abo w pieczarach. *Sk. Dz.* 115. W tym głuchym pieczarze. *Pot. Arg.* 58. Coż to za lochy! jakież to straszne pieczary! *Teat.* 53. *b*, 79. — §. b) Pieczary, monastyr Grecki poniżéj Kijowa. *Dykc. Geogr.* 2, 282. ein griechisches Kloster beym Kijow. PIECZARSKI, a, ie, od pieczar, Höhlen=, Gruft=; *Ross.* печерскій. W pateryku Pieczarskim napisano, że ś. Antoni w pieczarze Kijowskiéj skończył żywot swój. *Fund.* 58. Ojcowie pieczarscy, iż w pieczarach czyli lochach w górach za Kijowem pokopanych założyli sobie monastyr. *Steb.* 58. Pieczarski, mianowicie od klasztoru Pieczary, von diesem Kloster. Żywoty ojców Pieczarskich przez *Kossowa*, drukowane w drukarni Pieczarskiéj. PIECZAROWY, a, e, *poet.* podziemny, otchłanny; *Ross.* пещерный, unterirdisch. Witaj świecie pieczarowy, I ty najgłębsze piekło bierz mię w twe parowy. *Przyb. Milt.* 14. Wiatry pieczarowe. *ib.* 182.

PIECZARKA, i, *ż.*, *agaricus campestris*, gatunek bedłki; rośnie na pastwiskach, w ogrodach; okrągły jak kula; zażywają go do kuchni. *Kluk. Dykc.* 1, 14. eine Art eßbarer Erdschwämme, Champignons; *Boh.* pečarký; *Carn.* pezheníza; *Rag.* pecjûrak, pecjurka; *Dal.* pechurak; *Croat.* pechúrka; *Bosn.* pecjurka, ghgliva, ghrrigljak; *Slav.* pecsurice.

PIECZĄTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieczęć, sygnecik; *Carn.* pezhatnek; *Ross.* печатка, печаточка; das Petschier, das Siegel, der Siegelring, das Petschaft. Pieczątki, bądź pod imieniem *annuli*, bądź *sigilli*, bądź *bulli*, są w najdawniejszym zwyczaju. *Czack. Pr.* 71. PIECZĄTKARZ, a, *m.*, co pieczątki robi, der Petschierstecher; *Slov.* wyrywač pečetj; *Hung.* petsét-metszö; *Vind.* pezhatni sdubnik; *Slav.* pecsàtar; *Ross.* печаточникъ. Co do pieczątkarzów, gdy téj profesyi chrześcianie w Warszawie nie znajdują się, liczba takowych żydów do pięciu naznacza się. *Gaz. Nar.* 2, 67. *Czack. Pr.* 1, 123. PIECZĄTKOWY, a, e, od pieczątki, *ob.* Pieczęciowy. PIECZĘĆ, i, *ż.*; *Boh. et Slov.* pečet; *Hung.* petsét; *Rag.* pecjàt; *Slav.* pecsat; *Bosn.* pecjat, bigligh; *Croat.* petsha, pechat; *Carn.* pêzhat; *Vind.* pezhatnik, petshoft, snamen, nasnamik; *Sorab.* 2. figel; *Ross.* печать; *Sax. Inf.* Pitzer; *Svec.* pitser; *Germ.* Petschier, Petschaft; — a) naczynie do pieczętowania, sygnet, pieczątka; das Siegel, das Petschaft. Pieczęć od palenia wosku etymologią bierze. *Jabł. Her.* Pieczęci Koronne i Litewskie są większe i mniejsze; piérwsze przy kanclerzach, drugie przy podkanclerzych. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 279. das Kronsiegel, das Litthauische Siegel. — *Metonym.* Król mu dał mniejszą pieczęć = podkanclerstwo; das kleine Siegel, die Unterkanzlerwürde. Wielką pieczęć, das große Siegel, die Großkanzlerwürde, (*ob.* Pieczętarz). Zazdrość ku téj buławie abo pieczęci mierzy. *Birk. Zam.* 36. — §. b) Pieczęć wyrażona sygnetem, pieczętowanie; *Ross.* знамя; das Siegel, der Abdruck des Petschafts. Pieczęć na liście. *Chełm. Pr.* 186. (*ob.* Pieczętować, odpieczętować, rozpieczętować, zapieczętować). — §. *Figur.* Kary na gwałtowników pieczęci spowiedniczéj. *Bals. Niedz.* 1, 294. co gwałcą sekret spowiedniczy, beichtväterliche Verschwiegenheit. PIECZĘCIOWY, a, e, do pieczęci należący, pieczętny, Siegel=. *Tr.*; *Croat.* pechatni; *Hung.* petsételnivaló; *Ross.* печаточный, *ob.* Pieczątkowy.

PIECZENIA, *PIECZEŃ, i, *ż.*, PIECZONKA *dem.*; (*Boh.* pečeně; *Morav.* pečenka, pečinka; *Sorab.* 1. pěčžžen, pečžen; *Sorab.* 2. pazen; *Carn.* pézhênje, pezhenina; *Hung.* pechenye, petsenye; *Vind.* pezhenje, pezhinka, pezheniza, pezhenu mesu; *Croat.* pechenye, pechénya, pechenka; *Dal.* pecsenya; *Rag.* peccêno, peccenizza; *Bosn.* peceniça, zaobliça, brisgjoliça; *Slav.* pecsénje; *Ross.* жаркое, (печень *significat* wątrobę; печенье krew spiekła; *Boh.* pečen = bochen chleba); §. a) pieczenia, mięso pieczone abo do pieczenia nagotowane, der Braten, (cf. pieczysty). Pieczeń, pieczenia, u rzeźnika, mięso zdatne na upiek, jest łopatkowa, Angielska, zrazowa, krzyżowa, spodnia. *Magier. Mskr.* Skrzydło pieczeni jest przy zrazowéj. *ib.* Kto pieczenią piecze, słuszna, aby jéj skosztował. *Ern.* 132. Kto pieczenią piecze, żeby mu się jej nie dostało, a przynajmniéj tłustości na chléb! *Rys. Ad.* 28; (*Bibl.* 1 *Cor.* 9, 8. *qui pascit gregem, et de lacte gregis non vescitur*; cf. kto stado cudze pasie, swoje w

nim owieczkę miewa). Husarska pieczenia suto z cebulą, niech się przyrumienia. *Teat.* 43. *c*, 64. frischer Rinderbraten mit Zwiebeln und Butter. Towarzysz towarzysza na pieczenią prosił. *Falib. N* 2. Rożen-ci trzymasz, a kto inszy pieczenią. *Pot. Arg.* 343. (*sic vos, non vobis*; ten sieje, drugi żnie). Dobrze przy jednym ogniu upiec dwie pieczenie. *Zabł. Zbb.* 13. (jednym pociskiem kilka wróblów zabić; jednym machem dwu ściąć; jednym bankietem dwoje wesela odprawić; jednym kłopotem dwu odbyć). — *Fig. tr.* Sprawmy mu duszoną pieczenią. *Teat.* 22. *b*, 104. (wyłojmyż mu skórę). — §. b) Pieczenia, mięsista część abo sztuka w zwierzęciu. *Cn. Th.* 406. das Bratenstück, das fleischige Stück an einem Thiere. PIECZENIARKA, i, *ż.*; *Boh.* pečenářka; *femina assa vendens*, ta, co pieczenie przedaje, die Bratenfrau. PIECZENIARZ, a, *m.*, ten, co pieczenie przedaje, der Bratenmann. — §. Pieczenie u drugich jadający, darmojad = ein Bratenesser bey fremden Tisch, ein Schmarotzer. Pieczeniarze królewscy, na których *X. Albertrandy* pod czas insurekcyi napisał: «Śpiż umilkła, bo stała się bronią, (dzwony na działa przelano), Ci, co pieczenie jedli, niech zębami dzwonią, (*ob.* zębami dzwonić); (*Croat.* pechenyar, *Vind.* pezhennik *automatum asserium*, zegar kuchenny). PIECZENIASTY, a, e, mięsisty, voll Fleisch, fleischig. Grzbiet u psa ma być kształtny, kościsty, pieczeniasty i gruby. *Ostror. Myśl.* PIECZENIE, *subst. verbi* piéc.

PIECZĘTARZ, a, *m.*, §. 1) pieczętnik, który co pieczętuje, pieczęć sobie ma poruczoną; der Siegler, Besiegler; (*Vind.* pezhatar, snamenilski varih, hranuvauz snamika, snaminuvauz, snamenilar; *Croat.* pechatnik; *Rag.* pecjatnik; *Hung.* megpetsétlö, elpetsétlö; *Ross. obs.* печатникъ; teraz drukarz). *Signator*, pieczętnik, *znakomitnik abo znaczyciel. *Mącz.* Nazywają się kanclerze pieczętarzami od pieczęci krajowych, które od króla przy urzędzie biorą, i które większe są, dla kanclerzów wielkich, mniejsze dla podkanclerzych. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 178. die Siegelverwahrer, Kanzler, Großkanzler, Unterkanzler. Wielcy niegdy w ojczyznie naszéj pieczętarze Maciéj Pstrokoński i Wawrzyniec Gębicki. *Star. Żad. C b.* — §. *Aliter*: Chory podług prawa Litewskiego, robiąc donacyą, czyni zapis w obecności trzech lub czterech szlachty, którzy się w tym prawie, co do takiego aktu, pieczętarzami zowią, jakoż podpisać go i pieczętować powinni. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 160. erbetne Zeugen, ein Document zu unterschreiben und zu besiegeln. — §. 2) Pieczętarz, co pieczęci lub pieczątki robi. *Tr.*, *ob.* Pieczątkarz. PIECZĘTARSKI, a, ie, od pieczętarza, kanclerski; *Ross. obs.* печатниковъ, Siegelbewahrer =, Kanzler =. Urząd pieczętarski potrzebuje mądrego człowieka; chciwy pieczętarz dobrym sługą Rzpltéj być nie może. *Gorn. Dz.* 52. (*Ross.* печатничество kanclerstwo). PIECZĘTNY, a, e; *Boh.* pečetnj; *Croat.* pechatni; *Hung.* petsételnivaló; *Rag.* pecjatní; (*Ross.* печатничій drukarski); *Ross.* печатной; do pieczęci abo pieczętowania należący, Siegel =. *Cn. Th.* Pieczętna glinka *Vind.* snamenska semla, smolenska perst, lemnouza. PIECZĘTOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*; *Boh.* pečetiti, specetjm, specetiti; *Vind.* pezhatiti, pezhirati; *Croat.* pechatiti, pechatim; *Hung.* pechetelni; *Rag.* pecjatiti, (pecjattit pjeneze *cudere*; *Ross.* печатать книгу drukować, wyciskać drukiem); *Ross.* печатать; pieczęć kłaść, pieczęć wyciskać, pieczęcią twierdzić, pieczęcią zamykać; das Siegel aufdrücken, siegeln, besiegeln, versiegeln, (cf. zapieczętować, popieczętować). Świadkowie akt ten podpisać i pieczętować powinni. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 160. List pieczętuję. *Cn. Th.* Listy pieczętują na miękkim wosku, iż rychléj wytłoczy pieczęć albo herb. *Glicz. Wych. K* 2. Pieczętować pieczęcią Państwa Rosyjskiego *Ross.* орлить, заорлить. — §. *Transl.* Pieczętowali prawdę krwią swoją. *Rej. Ap.* 61. potwierdzali, sie besiegelten die Wahrheit mit ihrem Blute. Każdego czasu był gotów zdrowiem swym to pieczętować odważnie. *Banial. O* 3 *b. Falib. U* 2. Świątości świadczą, iszczą, a jakoby pieczętują łaskę bożą. *Hrbst. Odp. E e* 4 *b.* — §. *Meton.* Pieczętować co czym, zakończać, zamykać czym; mit etwas beschließen, endigen. Chrystus pieczętuje modlitwę Pańską słowem amen. *Rej. Ap.* 42. Kazimierza panowaniem księgę czwartą pieczętujmy, *terminemus. Krom.* 109. PIECZĘTOWAĆ się *recipr.* czym; herbu używać, za herb używać, im Wappen führen. Ossolińscy toporem się pieczętują. — §. *Transl.* Cesarz Bolesława, iż się on tytułem pieczętować królewskim ważył, *titulum regium usurpantem*, ciężkim bojem poraził. *Krom.* 81. iż się królem pisał.

PIECZLIWOŚĆ, PIECZOŁOWITOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pečliwost; *Carn.* marlivost, skerbnůst; *Vind.* skerblivost, skerbnost; *Croat.* szkërblyivoszt; *Ross.* опаство, исправность, забота, заботливость, тщательность, тщаливость; staranność, piecza, troskliwość; Sorgfalt, Besorgtheit. Bogactwa duszą nasienie słowa bożego przez zbytnie pieczliwości i frasunki około zbierania ich. *Biał. Post.* 295. Pieczliwość świata tego zadusza w nich słowo boże. 1 *Leop. Math.* 13, 22. Żądamy, aby każdy okazował pieczliwość ku wypełnieniu powinności. 1 *Leop. Hebr.* 6, 11. PIECZLIWY, PIECZOŁOWITY, a, e, PIECZLIWIE, PIECZOŁOWICIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* pečliwy; *Vind.* skerben, poskerbliu, oskerbliu, maren, marliu; *Carn.* skerbn, marliv, marne; *Croat.* pazlyiv, szkërblyiv; *Ross.* печальный, попечительный, рачительный, блюстительный, заботливый, заботный, исправный, тщательный; *Eccl.* тщливъ, сѣтованный, сѣтовательный; frasobliwie staranny, ängstlich besorgt, sorgfältig. Pieczliwym dla onych ziomków, którzy uciekli do Chaldejczyków. 1 *Leop. Jer.* 38, 19. (frasuję się. 3 *Leop.*). Bym cię tak pieczliwym a frasownym nie zostawił, jestem syn Azaryasza. 1 *Leop. Tob.* 5, 17. (bym cię w frasunku nie zostawił. 3 *Leop.*). Nie bądź pieczliwy o bogactwach niesprawiedliwych, bo nic nie pomogą w dzień śmierci. 1 *Leop. Syr.* 5, 9. Daleko się unosimy za pieczliwym nabywaniem dóbr tych doczesnych. *Rej. Post. G g g* 2. Oczekiwanie pieczliwych zginie. 1 *Leop. Prov.* 11, 7. Pieczołowitym być, troskliwym; *animo anxio esse. Mącz.*, *Eccl.* опасьствовати. PIECZOŁOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*; *Boh.* pečowati, ošetřiti; *Vind.* skierbet, skerbet; *Croat.* zkerbeti; *Ross.* печаловать (= 2. smucić), попечительствовать, попещися, радѣть, порадѣть (cf. radzić), pa-

чить, (cf. raczyć); pieczą mieć, staranie mieć; Sorge tragen, sorgen, besorgt seyn. Dzieci śpią na macierzyńskim łonie; Ale matka pieczołuje o nie. *Kanc. Gd.* 325. Tych, którzy w cerkwi nie są, do niéj zaprowadzić pożądam, pragnę, szukam i pieczołuję. *Smotr. Ex.* 10. Izaliż już niemasz ludzi w narodzie zdolnych, aby się tym zatrudniali z pracą, pieczołowali z dozorem, co cudzoziemca jednego (Xdza Baudoin) litość zaszczepiła? *Mon.* 71, 267. Pieczołowanie, pieczołowitość, piecza, frasowne staranie, sorgfältiges Bestreben. Z wielkim pieczołowaniem starał się zabiedz temu. *Vol. Leg.* 3, 849. Pieczołowanie żarliwe o swobody ojczyste. *Tward. Wł.* 216. Daj w nadziei wychowanie, Oddal złe pieczołowanie. *Kanc. Gd.* 272. Pracami i ustawicznym pieczołowaniem osłabiały; *contentione animi. Krom.* 79. PIECZOŁOWAĆ się *recipr. niedok.*, usiłować, frasobliwie starać się, troskać się; sorgfältig nach etwas streben, um etwas besorgt seyn; *Ross.* печалиться, пещися; (печаловаться smucić się, wzywać pomocy). Nie pieczołujcie się o ciała wasze, czymbyście je przyodziewali. *W. Post. Mn.* 132. Tak się o ciała nasze pieczołujemy, jakobyśmy nic zacniejszego nad nie nie mieli. *Żarn. Post.* 126. Marta pilnowała przy częstym posługiwaniu, rzekł jéj Pan: Marto, pieczołujesz się a troszczysz się około bardzo wiele rzeczy. *Żarn. Post.* 3, 658. Strofuje go, iż o jadle i piciu tak się pieczołuje. *Jag. Gr. B* 2. Bolesław Wstydliwy nabożeństwem z Kunegundą pieczołując się, obronę wojska Bogu poruczał; *praecationibus vacans. Krom.* 274. Król Czeski *pieczełując się o Krzyżaki, zażył bardziéj urzędu sędziego, aniż uznawcy między Łokietkiem a niemi. *Krom.* 342. oglądając się na nich, zabiegając ich przyjaźni. PIECZOŁOWNIK, a, *m.*, który pieczą ma o czym, *circumspector. Mącz.*, ein sorgfältiger Hüter, Vorsorger; *Ross.* рачитель. Solennego ludzkości obrządku był pieczołownikiem. *Mon.* 71, 266.

PIECZONKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieczenia; PIECZONECZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*; *Carn.* pezhenka; (*Ross.* печенка wątrobka); ein kleiner Braten. Umarł Rożeń, Będą też miały pokój pieczonki. *Pot. Jow.* 89. Dworzanie się kręcą z rożny, z pieczonkami. *Rej. Wiz.* 167. *Offella*, wieprzowa pieczoneczka. *Mącz.* PIECZONY, *partic. verbi* piéc. *PIECZYNA, y, *ż.*, n. p. Nadał klasztorowi dwie części soli, które pospólstwo pieczynami zowie. *Papr. Herb.* 71, (cf. suchedniowy), cf. *Ross.* печина peczyna.

PIECZYNGI [*PIECZYNIGI, lud turecki, przez historyków zwany Patzinakitami, Bisenami, sam się nazywał Kangar lub Kangli; wszelako jestto tylko szczep tychże Bedżnaki. *ob. Hammera - Purgstalla, Gesch. der goldn. Hord.* 21. *Piecinig grubością ciała, Rusin czerstwością narabiał. *Stryjk.* 127, *ob.* Narabiać 2]. Pieczyngów imię ztąd, że ten naród pojmanych na wojnie zwykł był piéc i palić na ofiarę bałwanom swoim. *Steb.* 54, die Nation der Pietschinger.

PIECZYSTE, ego, *n.*; *Boh.* pečité; *Vind.* pezhenka, pezhenu; *Croat.* pecheno; *Ross.* жареное; §. a) *latius patet quam* pieczenia, *quia et aves et pisces assos significat. Cn. Th.* Gebratenes, gebratenes Flügelwerk, Fische. Supa przydymiona, sztuka mięsa twarda, pieczyste spalone. *Mon.* 64, 83. — §. b) Pieczyste, ziele, *ob.* Toruń, ziele. PIECZYWO, a, *n.*, tyle chleba, ile się razem w piecu piecze; *Carn.* pęka; (*Ross.* печиво ciasto); ein Schub Brot. Jedno pieczywo. *Cn. Th.* Dziesięć niewiast będą każda swe pieczywo w jednym piecu piéc. 1 *Leop. Levit.* 26, 26. Mąka na pieczywo. *Kluk. Rośl.* 3, 262. do pieczenia chleba, zum Backen. Nie chcąc zażyła chleba z inszego pieczywa. *Pot. Jow.* 2, 73. (z inszego pieca). Panicz ten musi być pieczywa starego. *Zbil. Żyw. B.* dawnéj daty, von altem Schlage. Po staroświecku chadzał sam starego pieczywa. *Falib. H.* Tegoż pieczywa chlebem oddawać. *Tr.* odmierzać, wet za wet, mit gleicher Münze bezahlen.

PIEDESTAL, PIEDESTALIK, *ob.* Podsłupie, podstawa.

PIĘDŹ, *PIĄDŹ, *PIĄĆ, *G.* piędzi, *ż.*; *Boh.* pjď; *Slov.* paď; *Sorab.* 1. pjedź; *Sorab.* 2. pěž; *Carn.* pęd; *Vind.* ped, peden; *Croat.* peden, pedain, pedëny, raszossicza, rogussa, (cf. rozsocha); *Dal.* pedal; *Slav.* pèdalj; *Bosn.* pedagl, cetiri prrista *palmus minor*, rasosciça, dusgina od velikoga prrista i magnega uzagu *lichas*, pedagl veliki *palmus major*; *Rag.* péd, pédagl, rasòsciza, roguscja; *Eccl. et Ross.* пядь, пядень; cf. *Lat.* spithama; *Graec.* σπιθαμή; (cf. piąć); *Germ.* die Spanne. Piędź przyrodzona, kiedy ręki palec wielki i mały rozciągamy; u geometrów miara, w któréj trzy dłoni. *Solsk. Geom.* 2, 144. Piędź równa trzem dłoniom abo półłokciowi Krakowskiemu. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 296. Piędzią mierzyć, *Vind.* meriti s pedmi, okulpeduvati; *Sorab.* 2. pežisch. — *Prov. et Phras.* Najlepiéj się swą piędzią mierzyć. *Rys. Ad.* 46. według stawu grobla; zgadzaj się gębo z mieszkiem; *quid valeant humeri*; sich nach der Decke strecken. *Sorab.* 2. Jaden sze nedej dalej pschestrejsch, ako sze može woszesch; *Germ.* man muß sich nicht weiter strecken, als man sich kann decken. Każdy ma się sam oszacować, i swą piędzią zmierzyć, z co go być może, a z co nie może. *Gorn. Sen.* 82, (*ob.* jest mi *z to, staje mię). Nikt się piędzią nie mierzy, i każdy się sadzi więcéj czynić, niż może. *Jabł. Tel.* 309. *Chrośc. Luk.* 263. *Kras. Mysz.* 8. Podług stanu swego nie żyją, ani się swą piędzią pomierzają. *Lek. A* 2 *b.* Każdy się własnéj trzymaj wiernie piędzi. *Hor.* 2, 147. *Nar.* — Epikurejczyk przyjaźń jedynie piędzią pożytku z interesu swego mierzy. *Pilch. Sen. list.* 363. (miarą, łokciem). Jaką my piędzią drugiemu mierzemy, Tak odmierzaną i my odbierzemy. *Jabł. Ez.* 112. (wet za wet). Ciągnie drugi na sążeń, a ledwie go na piądź. *Pot. Arg.* 619. Na piędzi mąż, a na łokieć broda. *Cn. Ad.* 45. (brodą stoi, brodacz; cf. *Boh. et Slov.* pjdimužjk, padimužik Pigmejczyk, karzeł). — Ani piędzią, ani na piędź = ani tyle, bynajmniéj, ani na włos, ani na palec, na paznogieć; auch nicht so viel, auch nicht einen Finger breit, ein Haar breit. Piędzią z domów wychodzić nie śmieją. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Z gmachu i piędzią nigdzie nie chodziła. *P. Kchan. Jer.* 305. Piędzią nie odstępuj. *Cn. Ad.* 831. To być nie może, na oku ją mają Zawsze, i na piądź jéj nie odbiegają. *Past. Fid.* 268. Niech pomni, jeśli sobie może i na piądź przyczynić wieku swego. *Rej. Zw.* 48, toż *Weresz.*

Reg. 82. W niczym, co twa moc raz stanowiła boża Z swojego prawa na piądź nie stępujesz. *Bardz. Boet.* 18. Od prawa bożego ani na piądź nie odstępowali. *Birk. Zyg.* 46. Z domu na piąć nie wychodzi. *Gwagn.* 512. Na piąć bez hajductwa nie stąpiemy. *Falib. A* 2. PIĘDZISTY, a, e; *Boh.* pjdnj; *Ross.* пядовый; na piędzi, eine Spanne groß, spannig. Miara pięćpiędzista, czterpiędzista, dwupiędzista. *Cn. Th.* Ziele to ma pięć rózg piędzistych. *Syr.* 1489.

PIEGA, i, *ż.; Boh. et Slov.* pjha; *Sorab.* 2. pěga; *Sorab.* 1. piha; *Carn.* pęga; *Vind.* poletna pika, peg, pega; *Rag.* pjegga, scjaruglja, perûchjaz; *Bosn.* perucjaç; (*Ross.* пѣжина, пѣжинка okrągła plama na białéj sierci; *Eccl.* пѣгота, пѣжины или пятна на тѣлу; cf. pęga, pąga); plamka na twarzy z upału słonecznego, Sommersprosse, Sommermal, Sommerfleck; *Ross.* веснина, веснинка, веснушка, (cf. wiosna). *Lentigines*, plamy soczewicy podobne na twarzy, na piersiach, po rękach, pospolicie je nazywają piegami. *Comp. Med.* 10. Kto siedzi twarzą do słońca, musi odnosić jakie piegi. *Swad.* 1, 120. Olejek pszenny spędza piegi i zmarszczki. *Kluk. Rośl.* 3, 131. *Śleszk. Ped.* 42. — *Generaln.* Plama, Flecken. Trzewa w sinośći czarnemi się piegami wszystkie zfarbowały, I sprosnym się krwi zsiadłéj jadem pomazały. *Bardz. Luk.* 16. — *Transl.* Wszedłszy na świat, tylko co dałaś imię w księgi, I otrzymałaś duszy swéj zbawienne *pięgi, Oto bieg życia swego tak prędko skończyłaś. *Gaw. Siel.* 306. (znak, piątno, cechę). PIEGATY, PIEGOWY, PIEGOWATY, a, e; *Boh. et Slov.* pjhowaty; *Vind.* pegast, pegounast; *Carn.* pegast; *Croat.* pègav; *Rag.* pjegav, pjegast; *Bosn.* pigav, perucjast; *Ross.* перепелесый, перепелястый, весноватый, (cf. пѣгій pstry); pełen pieg, sommersprossig, sommerfleckig. Płeć piegowata i flakowata. *Sienn.* 113. *Syr.* 1226. Twarze piegowate, nakrapiane, plamiste. *Chmiel.* 1, 181. PIEGAWOŚĆ, ści, *ż.*, obsypanie twarzy piegami, die Sommersprossigkeit. Wódka ta piegawość z lica ściera. *Sienn.* 237. *Spicz.* 100.

PIĘGŻA, y, *ż.*, *motacilla curruca*, ptaszek mniejszy od słowika, ale kształtem do niego podobny; żywi się owadem; w nocy śpiewa. *Zool.* 229, die Grasmücke; *Boh.* pěnice; *Slov.* pěnice, trávnik; *Sorab.* 2. pejniza; *Sorab.* 1. pwówaczk; *Carn.* penèza; *Vind.* periza, muhaviza; *Hung.* poszáta; *Croat.* jarâcz, chverchek, muhavicza; *Ross.* щевронокъ, травникъ, пѣнка, пѣночка, (*ob.* *Pianka). Pięgża, gdy w sadzie krzaczek odzierży, Przerwą głosiku drobny szelest wszczyna. *Zab.* 16, 157.

PIEJĘ, *ob.* Piać. PIĘKA, *ob.* Pienka.

PIEKARCZYK, a, *m.*, czeladnik piekarski, der Bäckerknecht. PIEKARCZYN, a, e, ℨ. a) do piekarki należący; (*Boh.* pekařčin), zur Bäckerinn gehörig. PIEKARKA, i, *ż.*; *Boh.* pekarka, pecnařka; *Slov.* pekarka; *Croat.* pekovicza, kruhopechicza, fistrovicza, filyarka; *Dal.* kruharicza, tarsnicza; *Rag.* krúhariza, tarxniza; *Bosn.* pechjariça, kruhariça; (*Bosn. etc.* kruh = Chléb *qu. v.*); *Ross.* печея, хлѣбница; żona piekarza, abo też pieczeniem chleba się bawiąca, die Bäckerinn. Król córki wasze brać będzie w aptekarki i w kucharki i w piekarki. *Budn.* 1 *Sam.* 8, 13. — ℨ. b) Piekarka, pieczywo, pieczenie chleba; das Backen, Brotbacken. Ziarno takie na nasienie nie służy; lepiéj go na piekarkę obrócić. *Haur. Sk.* 9. PIEKARNIA, i, *ż.*; *Boh.* pekarna; *Slov.* pekareň, pekárna; *Sorab.* 1. pjekarna; *Sorab.* 2. pakarna; *Vind.* pezheria, pezheniſhe; *Croat.* fistarniczá; *Ross.* пекарня, хлѣбная, хлѣбенная; die Backstube, das Backhaus, die Bäckerey, besonders auf dem Lande, die besondere Stube, worin Brot gebacken, im Winter der Sud fürs Vieh gesotten, auch die Kühe gemelkt werden. Piekarnia na folwarkach potrzebna jest nie tylko dla dostarczenia chleba na stół pański, ale też dla całego dworu. *Świtk. Bud.* 287. Piekarnia pasztetnika, *Ross.* пирожня; (cf. pirog). Przy doiwie bydło w zimie niech się chwilę w piekarni ogrzewa. *Haur. Sk.* 52. w izbie czeladnéj, gdzie chléb pieką, jeść gotują. *X. Biel.* — *§. Kawalerki, kapoty, westy, mantolety, Rejtroki, *piekarnie, manty i kolety. *Łączn. Zw.* 30. nazwiska szat; eine Frauenzimmerkleidung. PIEKARNIANY, PIEKARNY, a, e, do piekarni należący, Backstuben=, Back=; *Ross.* пекарный. Piec piekarniany. *Zaw. Gosp.* Piekarniane dziewki w zimie krowy doją w piekarni. *Haur. Sk.* 51. Ocet na piecu piekarnym postawić. *Syr.* 984. *Wiel. Kuch.* 419. PIEKARSKI, a, ie; *Boh.* pekařský; *Sorab.* 1. pjekarski, pjekař; *Rag.* tarxnicki, (pecchjaarski *furnarius*); *Croat.* fistrov; *Ross.* пекарскій, пекаревъ; do piekarza należący, Bäcker=. Cech piekarski. Łopata piekarska *Ross.* сажальная лопатка. PIEKARSTWO, a, *n.*; *Boh.* pekarstwj; *Sorab.* 1. pjekarstwo, pěczarstwo; *Croat.* pekaria, pekarsztvo; (*Rag.* pecchiarstvo *furnaria*); *Ross.* пекарство; piekarskie rzemiosło, das Bäckerhandwerk. Chwycił się piekarstwa. *Mon.* 71, 162. PIEKARZ, a, *m.*; *Boh.* pekař, pecnař, chlebnař; *Slov.* pekar; *Sorab.* 1. pekiar, pekař; *Sorab.* 2. pakař; *Carn.* pęk, kruhar; *Vind.* pezhar, pezhenik, pekovnik, pök, pok, *vulg.* pek; *Croat.* pezhàř, pèk, kruhopèk, kruhar, fistër; *Dal.* kruhar; *Slav.* pekàr, pèch; *Bosn.* pechjar, kruhar; *Ross.* пекарь, хлѣбопечецъ, хлѣбникъ, хлѣбенникъ; *Eccl.* хлѣборобъ; cf. *Angl.* baker; *Svec.* bakare; *Germ.* der Bäcker. Młynarz miele, piekarz piecze. *Zab.* 12, 274. Piekarz wie, iż dobry chléb z mąki, wody i drożdży dobrych piecze się. *Torz.* 129. Najlepszemu piekarzowi czasem chléb się nie uda. *ib.* 126. PIEKARZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, piekarzem być, einen Bäcker abgeben. *Tr.*; *Boh.* pekařjm, pekařstwj prowožugi. PIEKĘ, PIECZE, *ob.* Piéc *Verb.*

PIEKIEŁKO, a, *n.*, przypiecek, das Mäuerchen am Stubenofen. *Tr.* Wkradłszy się złodziej ogląda kąty, patrzy na piekiełko. *Jabl. Ez.* 96. *Boh.* pekelec = miejsce między piecem a murem, die Höhle. PIEKIELNICA, y, *ż.*; *Boh.* pekelnice; a) bogini piekielna, die Höllengöttinn. Hekate piekielnica. *Otw. Ow.* 557. — b) Dyablica, jędza; ein Höllenweib, eine Furie; (cf. niebianka). PIEKIELNIK, a, *m.*; (*Boh. et Slov.* pekelnjk; *Vind.* peklenz, peklenski duh; *Carn.* Peklęnz *Pluto*; *Rag.* pakljenik; *Croat.* paklenik = dyabeł; *Hung.* pokolbélick); piekielny rządzca, dyabeł, czart; der Höllenfürst, Satanas. Piekielnik w ognistéj topieli. *Przyb. Milt.* 216; potępieniec w piekle, ein Verdammter in der Hölle. Piekielnicy, *inferi. Cn. Th.*; (*Slov.*

pekelnicy; *oppos.* niebianie). Piekielnik, *homo improbus. Cn. Th.*, ein Höllenbrand, Verruchter. PIEKIELNY, a, e, — ie, *adverb.*; *Boh. et Slov.* pekelný; *Hung.* pokolbéli; *Vind.* peklenski; *Carn.* peklęnske; *Rag.* pakgljeni; *Bosn.* paklen, pakleni, adni; *Croat.* peklenzki, peklenszki, pakleni, pëkleni; *Dal.* adni; *Sorab.* 1. hëlski; *Ross.* геенскій, адскій; od piekła, do piekła należący, Höllen-, höllisch. Piekielna kloza, *tartarus. Urs. Gr.* 130. Piekielne okno, otchłań piekielna. *Cn. Th.* Piekielna nauka. *Sk. Dz.* 245. (dyabelska, czartowska). — *Fig. et transl.* Lichwiarze, piekielny ten rodzaj ludzi. *Teat.* 7. *c*, 19. Nie czyń mi tak piekielnej krzywdy. *ib.* 19, 94. Co za piekielny śmiech. *Teat.* 12, 37. Piekielnie był zawstydzonym i wyśmianym. *Teat.* 16, 61. (nie do zniesienia); (*Carn.* peklim se *indignor*). Machina piekielna, beczka napełniona prochem i kartaczami. *N. Pam.* 107. — *Medic.* Piekielny ogień, ś. Antoniego niemoc, gangrena, największe jakowe tylko być może zaognienie części jakiéj ciała, oraz początek psucia się, zgnilizny i obumierania przepalającej się części. *Perz. Cyr.* 1, 117. *Haur. Sk.* 412. *Krup.* 5, 350. *Śleszk. Ped.* 164. *Gorn. Wł. Q* 2. das heilige Feuer, die Gangrene, der kalte Brand. *Syr.* 631. *et* 1417. *Comp. Med.* 476; *Carn.* perézhogn; *Bosn.* posgjariça, risipila, resibula nemocch; *Croat.* verbánecz, (cf. wierzba). — Kamień piekielny, *lapis infernalis*, der Höllenstein. Sól srebrem roztopiona, wlewa się w żłobki mające szerokość gęsiego pióra; używają go cyrulicy jako lekarstwa zżerającego. *Kruml. Chym.* 289. *Krup.* 5, 399, *Ross.* ѣдучій камень. — *Botan.* Rozmaite gatunki Omiegów, dla jadu prędkiego, piekielnym zielem zowią. *Syr.* 1384. Höllenkraut, Wolfswurz. 1. PIEKŁO, a, *n*; *Boh.* peklo; *Slov.* pekło; *Hung.* pokol; *Carn.* pekl, pakl; *Vind.* pakal, pekeu, pekou; *Slav.* pakao; *Rag.* pakó, *G.* pakla; *Croat.* pëkël; *Dal.* pakal, ad, (*ob.* *Ad); *Bosn.* pakal, pako, pakao, ad; *Sorab.* 2. hòhla, hòla; *Sorab.* 1. hèla; *Rus.* пекло; *Ross.* геенна, адъ z *Greck.*; (cf. пекло pałająca siarka lub smoła; *Eccl.* пькло, сѣра горючая, иногда смола); a) die Hölle. Piekło abo przepaść, gdzie dusze potępionych wieczne męki cierpią. *Karnk. Kat.* 45. Piekło, skryte mieszkania, gdzie dusze zatrzymane są, które niebieskiego dziedzictwa nie dostąpiły. *Kucz. Kat.* 115. Piekło mieszkanie dla złych duchów zgotowane. *Przyb. Milt.* 296. Piekło siarczane. *ib.* 104. W piekle zgrzytanie zębów, wieczne ciemności, Niewytrwane męki, bez wszelkiej litości. *Groch. W.* 308. Labuj duszo, piekło gore. *Birk. o Exorb.* 16. Boską odwłoką gardząc piekła sobie przyczyniał. *Sk. Dz.* 733. (piekielnych mąk). — §. *W kredzie:* Wstąpił abo zstąpił Chrystus do piekłów (= do piekieł. *Kpcz. Gr.* 2, *p.* 162), niedergefahren zur Höllen, to jest, do miejsca owego skrytego i tajemnego, w którym dusze zatrzymane były, aż do przyjścia Chrystusowego. *Karnk. Kat.* 44. Ma być mówiono: do piekła; którzy bowiem z Łacińskiego wykładają do piekłów, własności języka nie baczą, ani na słowo Greckie wzgląd mają; Grecy albowiem jaśnie mówią do piekła. *Hrbst. Nauk. F* 5 *b.* (cf. otchłań, przypiekle). — *Transl.* Zstąpił do piekłów = z drogi wystąpił, objechał, er hat einen Umweg gemacht. Wstąpił do piekłów, po drodze mu było, jechał z Krakowa do Warszawy na Lublin. *Ossol. Wyr.* — *Aliter:* Używają dobrych dni, a w mgnieniu oka do piekła wstępują. *Biał. Post.* 176. (dostaną się do piekła umarłszy, sie fahren zur Hölle). Wolno do piekła, byś chciał o północy. *Rys. Ad.* 74. (piekło zawsze otwarte). Kto się w czyścu śmieje, niech się piekła boi. *Hrbst. Nauk. F* 3. Przeklęctwo: bodajby z piekła nie wyjrzał. *Falib. S* 2. — §. Piekło, piekielnicy, dyabli z piekła; die Hölle, die Teufel aus der Hölle. Naciera co w nim potęgi i siły, Kiedyby można poruszyłby piekła. *Jabł. Buk. R* 3 *b.* er möchte gern die ganze Hölle gegen ihn in Bewegung setzen. Całe piekło rozruszyło się dziś na mnie. *Teat.* 24. *c*, 100. Co tu u piekła robić, sam dyabeł tu nie poradzi. *Teat.* 1. *b*, 79. (co u dyabła). — §. Rozśmiał się tak strasznie, Jakoby piekło uchwycił był właśnie. *Jabł. Ez. A* 4. Piekło go nie ma; piekło mu równego nie ma. *Tr.* (najgorszy człowiek). Jak w piekło wrzucił. *Tr.* (jak gdyby w wodę, w otchłań). — b) *Similit.* Piekło tam, jak w piekle wrzask, trzask. *Cn. Ad.* 295, cf. jak w kieracie, die Hölle auf Erden. Cóż to za straszne piekło w tym domu, Jegomość zły, Pani takie drugie. *Teat.* 6. *b*, 3. Wolę się odprawić; robota ciężka, a zawsze piekło w domu. *Teat.* 20, 48. Żona szalona jedno piekło małżonkowi. *Birk. Zyg.* 53. Takie małżeństwo jest obrazem piekła. *Zab.* 13, 226. Więzienie Tureckie, ziemskiego piekła męki. *Kłok. Turk. praef.* Stało mu to na ziemi za wielkie piekło. *Sk. Dz.* 182. Prawda w niebo uciekła, Bo tu od niewstydliwych miała dosyć piekła. *Falib. X* 2. (dosyć biedy ostatniej, piekielnej męki). Miał piekła dosyć z Hunnami Maurycyusz. *Biel.* 20. — 2. PIEKŁO, PIEKIELNIK, PIEKŁOSZCZYK, PIEKŁOWSZCZYK, a, *m.*, potępieniec, ein Höllenbrand, ein Verruchter, cf. nieboszczyk. *Cn. Th.* 49. Heretyków możemy nazwać piekłowszczykami, synami *gehennae*. *Birk. Exorb. D* 4 *b.* Kinder der Hölle.

PIĘKNIĆ *act. niedok.*, pięksżyć, pięknym czynić; *Carn.* lèpotizhem, lepujem, lepuvati; *Bosn.* ugliuditi, uresiti, schön machen. Natura swe twory W jakie chce wdzięki mili i piękni w kolory. *Teat.* 43, 28. *Wyb. Chodk. Kost.* 80. *et* 73. PIĘKNIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* pěkně; (*Sorab.* 1. pekni delikatnie); *Ross.* красиво, красно, лѣпо, лѣпотно, хорошо; *Eccl.* благо, cf. nadobnie; cudnie, ładnie, schön. Z każdym pięknie, z nikim szczérze. *Żegl. Ad.* 294. (grzecznie). W afektach był skromny, z każdym pięknie bez furyi. *Birk. Zbar. D* 3. (łagodnie). Pięknie mu służyć będą, lecz nieszczerze. *Wad. Dan.* 205. Żyć równo pięknie ze wszystkiemi, z nikim poufale. *Kłok. Turk.* 114. Pięknie, a dalej nic. *Cn. Ad.* 832. piękny a niepożyteczny; piękny kwiatek, a nie pachnie; tulipan. — *Ironice:* Pięknieżbym się wykierował. *Teat.* 15, 51. Pięknie tak! *ib.* 30, 20. PIĘKNICZEK, czka, *m.*, nadobniczek, piękroszka, piękuchny, *bellulus. Cn. Th.* ein niedliches Figürchen; *Ross.* красавецъ, красавчикъ. PIĘKNIEĆ *nijak. niedok.*, wypięknieć *dok.*, pięknym się stawać, schön werden; *Ross.* хорошѣть, похорошѣть. *PIĘKNOBARWY; *Ross.* благоцвѣтный; *Eccl.* благошарный,

schönfarbig. *PIĘKNOBRWI; *Eccl.* благобровный, *Graec.* εὔοφρυς, *schönaugenbraunig. *PIĘKNOBRZEŻNY; *Eccl.* благобреговый, *Graec.* εὐλίμην, schönufrig; cf. żolibor, *Gall.* joli bord *PIĘKNOCIEKŁY, *PIĘKNOPŁYNNY; *Eccl* благотечный, *pulchrifluus*, *Graec.* εὔρους, schönfließend; *Subst. Eccl.* благотечность *pięknopłynność. *PIĘKNODRZEWY; *Eccl.* благодревесный, *Graec.* εὐδένδρος, schönbaumig. *PIĘKNOGAŁĘZI; *Eccl.* благогроздный, благовѣтвенъ, *Graec.* εὐβότρυος, εὐκλάδος, schönästig. **PIĘKNOGRZYWY, a, e, pięknych grzyw, schönmähnig. Przelękły się niezmiernie konie pięknogrzywe. *Dmoch. Il.* 2, 171. *PIĘKNOKŁOSY; *Eccl.* благоклясьнъ, *Graec.* εὐαγλής, schönährig. *PIĘKNOKREŚLNY; *Eccl.* благочертаный; schönrissig, mit schönen Rissen, Abrissen. PIĘKNOKWITŁY; *Eccl.* благоцвѣтьнъ, доброцвѣтный, *Graec.* εὐανθής, schönblühend; *Verb. Eccl.* благоцвѣту, *Graec.* εὐανθέω. *PIĘKNOMOWNOŚĆ, *ob.* Krasomowstwo; *Slov.* peknomluwnosť. *PIĘKNOPIS, kaligraf; *Eccl.* доброписьць. PIĘKNOPISMO, kalligrafia, *Eccl.* доброписаніе. PIĘKNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pěknost; *Sorab.* 1. pèknoscž, rjanosćž; *Vind.* lepota, lepust, snashnost, snaga, spoduba, liepa, podoba, nasladlivost, mizhlivost, shlahtnost, isjishnost, sbirlivost, dobrodishezhnost, smahnost, *Croat.* lepòta; *Dal.* leposzt; *Slav.* lipota; *Carn.* lepota; *Bosn.* liepota, krasnóst, ugljudnóst; *Rag.* ljepos, ljepotta (cf. łepski, cf. *Lat.* lepos), obrazitos; *Ross.* краса, красивость, красота, хорошство, пригожество, изрядство, щирость; *Eccl.* лѣпота, лѣпотство, доброта, добрость, красота; cf. nadoba; sudanność, cudność, ładność, uroda, śliczność, die Schönheit. Nie na tym zależy piękność, iż kto gładkie ma ręce, wysmukłe nogi, ale raczej na przystojnym składzie, i takiéj postaci, która nie po cząstce, ale całą sobą w oczy wpada. *Pilch. Sen. list.* 240. Piękność zależy na pewnéj proporcyi członków do siebie. *Kraj. Pod.* 106. W obrazach, posągach i budynkach istotna piękność, takie części wszystkich umiarkowanie, że na pierwsze zaraz spojrzenie, miłym w oczach każdego stają się widokiem. *Mon.* 67, 451. Piękność rzeczy widomych, rzeczy kształtnych, oczyma uznawamy; piękność rzeczy niewidomych, któréj po części uszyma, jak pięknéj muzyki, abo myślą, jak pięknéj duszy, dochodzimy. *Gorn. Dw.* 403. Piękność, twarz przyjemna, luba, wesoła, a która pragnie przystojności. *Gorn. Dw.* 410. Piękność zwierzchnia omylna. *Cn. Ad.* 833. (nie wszystko złoto, co się świeci). Piękności się człowiek nie naje, *Slov.* pěknoti sa člowek ne nage, (cf. oczy paść). — §. Piękność, *in concreto*, piękność, osoba piękna, eine schöne Person, eine Schönheit, *Ross* красава, красавица, красотка, красоточка. Każdy swą piękność wybiera. *N. Pam.* 19, 112. swoję kochankę, lubą, seine Schöne. PIĘKNOUSTY, a e; *Eccl* благоустый, *Graec* εὔστομος, schönmündig. PIĘKNOWŁOSY, a, e, *Eccl* благовласый, благовласатый; *Graec.* εὔθριξ, εὔκομος, schönhaarig. Pięknowłosa Helena. *Dmoch. Il.* 2, 52. Tetys pięknowłosa. *ib.* 2 219. Pięknowłosa Latona. *ib.* 1, 4. PIĘKNOWONNY, a, e, n. p. Pięknowonne róże. *Pam. Kon. pr.*, schönduftend, wohlriechend. PIĘKNY, a, e, PIĘKNUCHNY, PIĘKNUTENKI, PIĘKNUTENECZKI *intens.* (*Boh.* pěkný, heský; *Slov.* pekni; *Sorab.* 1. pěkne, pěkny, pěknužki; *Sorab.* 2. bejni, bojni, (cf. *Ger.* fein; cf. *Gall.* bien; *Lat.* bene; cf. *Svec.* wän; *Graec.* φάεινος), rědni, rjané, cf. rządny; *Carn.* lep, (*Lat.* lepos); *Vind.* liep, lepoten, fleten, zheden, stautn, spodobn, snashen (cf. snażny), zhistoben, nasladliu, mizhliu, shlahten, isjiskan, dobrodishezhen, shmahen; *Croat.* lép, kipen, lepëhen, *comp.* lepshi, (cf. lepszy, łepski); *Dal.* lijp, kraszan, lipahan; *Bosn.* ljep, ubau, hubav, lip, krasni, ljepahan, krasan, ugljudan; *Rag.* ljep, liepsci, ljépahan, obrazit; *Slav.* lip; *Ross.* красный, красивый, красивъ, красивенькій, благообразный, благовидный, пригожій; *Eccl.* лѣпъ, лѣпый, лѣпотьнъ, cf. cudny; nadobny, śliczny, sudanny, ozdobny, urodny, ładny, nieszpetny, schön. *Piękuchny, ładniuchny, *bellulus. Cn. Th.* Piękny dzień, piękne niebo, piękny kraj, piękny las, piękne miasto, piękne wojsko etc. *Gorn. Dw.* 412. Kobieta piękna. *Teat.* 19. *b*, 38. Piękny kwiatek, a nie pachnie. *Cn. Ad.* 832, (cf. tulipan, pięknie a dalej nic, piękny, a niepożyteczny). Wiele jest pięknych ludzi, lecz to mało nada, Gdy kto piękniejszej cnoty w sercu nie posiada. *Nar. Dz.* 3, 78. Piękne rzeczy przyjemne. *Cn. Ad.* 832. Piękna płeć. *Teat.* 45. *c*, 13. kobiety, biała płeć, das schöne Geschlecht. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. *Mon.* 72, 757. Jak co płochego powie, to odwołuje się do pięknego świata. *Teat.* 28. *b*, 34. do galantownego, die galante Welt. Panienka urodzenia i edukacyi pięknéj. *Teat.* 6. *b*, 5. (polerownéj, gustownéj, lub też przyzwoitéj). Ma piękne dochody. *Teat.* 7. *c*, 10. (nieszpetne, ujdzie, można na nich przestać, dobre, sute). Piękne słowa, gładkie, obłudne, schöne Worte. Wszystko to piękne nadzieje, Lecz na te obietnice ja się tylko śmieję. *Niemc. P. P.* 16, (cf. grzeczny, jedwabny). Chciał go pięknemi słowy zwodzić. *Sk. Dz.* 722. Piękne za nadobne. *Min. Ryt.* 3, 367. (wet za wet; czapka za biret; odmierzać). Piękna (*sc.* rzecz) między mężami zacnemi przodkować, Ojczyznie dobrze radzić, strapionych ratować. *Bardz. Trag.* 556. (chwalebna, zaletna, zaszczytna). Piękne nauki. *Pam.* 83, 459. *ib.* 83, 2, 87. nauki wyzwolone; *Ross.* словесныя науки, die schönen Wissenschaften.— *Ironice:* Piękny-ś jak koczkodan. *Cn. Ad.* 833. szpetny; *Slov.* pekní, gako rit na opak, *absurdus.* * Każdy chleba szuka, piękna gotowość i piękny rząd w naszéj Polszcze. *Falib. U* 2. Piękna edukacya, dzieciom kot wie czym głowy zawrócić. *Teat.* 19, 65. 1. PIĘKROSZKA, i, *m.*, a) piękniczek, nadobniczek, piękuchny, *bellulus. Cn. Th.* ein schönes Figurchen. — b) Piękroszka, smukacz, który panie przyochędoża, *cosmeta. Mącz.*, piększyciel, der Schmuckmacher, Putzer, Anputzer. — 2. PIĘKROSZKA, i, *ż.*, piększycielka. *Cn. Th.*, die Putzmacherinn, Anputzerinn. §. Piękroszka, piększydło, ozdoba, Schmuck, Putz. Lśniące piękroszki panieńskie, *bulla. Mącz.* Piękroszki słów, pod któremi zdrada leży, *pellacia. Mącz.* PIĘKSZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, (upiększyć *dok.*), krasić, ozdabiać, pięknym czynić, piększydła przydawać; *Slov.* ljčjm, barwjm; *Vind.* oblepuvati, oblepshati, polepshati, slepshati; *Carn.* lepuvati,

lepotizhem; *Bosn.* ghizdati, diciti; *Ross.* красивѣ дѣлать, украсить; schön machen, verschönern, putzen. Muskającym i pięknącym się potrzeba zwierciadła. *Pilch. Sen. gn.* 276. Niewiasta szpetna strzedz się ma wszelkiego pięknenia. *Mon.* 65, 613. *Pociej.* 283. Malarze pięknszyć umieją i najstraszniejsze twarze. *Zab.* 1, 88. *Alb.* Piękne rzeczy pięknszyć. *Cn. Ad.* 832. (tłusty połeć smarować). Paweł ś. nie pięknszył krasomowską ozdobą stylu swego. *Bals. Św.* 2, 585. Przystojne uczciwe pięknszenie *Eccl.* честнолѣпотство. PIĘKSZYCIEL, a, *m.*, zdobiciel, ubieracz, smukarz. *Cn. Th.*, der Schminker, Putzer, Anputzer, Aufputzer. PIĘKSZYCIELKA, i, *ż.*, piękroszka, die Putzerinn, Anputzerinn. PIĘKSZYCIELSKI, a, ie, smukarski. *Cn. Th.*, Schmückers-, Putzers-, *mangonicus.* PIĘKSZYDŁO, a, *n.*, przyprawa do pięknszenia służąca, piękroszka, ozdoba; *Carn.* lepotina, Putz, Schmuck, Schmincke. Tu przyczepia kwiatek, tam trzęsawkę, czasem i pięknszydła. *Mon.* 63, 610, (cf. bielidło). Pieszczoty i pięknszydła niewiastom zostawić, a mężom pracy się jąć trzeba. *Pilch. Sall.* 268. Pięknszydła nie zdobią męża. *Pilch. Sen. list.* 4, 94. Piękne rzeczy pięknszydła nie potrzebują. *Cn. Ad.* 832.

*PIEKUT, *ob.* Pietuch.

PIEL, i, *ż.*, *ziele*, catulae foetidae, Hundsdille. *Tr.*

*PIELAĆ *act. niedok.*, [*rusk.* pyłowaty; *ilir.* pelati; *sanskr.* pa = iść; spieszyć się, eilen; *ob.* Pilić 1. — 2]; n. p. Czemuż tak rychło z Warszawy pielacie do domu? *Orzech. Qu.* 14.

PIELACZ, PIELARZ, a, *m.*, mężczyzna co piele, der Jäther; *Bosn.* plivaç; *Croat.* pukàvecz; *Ross.* полольщикъ. PIELACZKA, i, *ż.*, kobieta, co piele, die Jätherinn; *Bosn.* plivaciça; *Ross.* полольщица.

*PIELATYK, n. p. Lecą mu od tej srogiej grammatyki Z ust pielatyki. *Klon. Fl. H* 1 *b.* [cf. fałatki = kawałki; *ob.* Piłatek 2].

*PIELE, n. p. Ciele piele prawić, *ob.* Ciele. PIELE, *ob.* Pleć.

PIELĘGARKA, *ż.*, która kogo pielęguje, die Wärterinn, Pflegerinn. *Tr.*

PIELĘGNOWAĆ, PIELĘGOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, cf. *apud Otfryd.* plegan; *Sax. Inf.* plegen; *Germ.* pflegen; staranie koło kogo mieć, chować co, jemandes pflegen oder warten; *Ross.* ходить, хаживать, хожу. Starzec ten od pieluszek pieścił mię, pielęgnował młodość moję *Teat.* 49. *b*, 95. Synu niewdzięczny, na nieszczęście moje pielęgnowałem dla siebie nieprzyjaciela w tobie. *Teat.* 51. *d*, 81. W ziemi, jako w żywocie matki, wszystkie rośliny się pielęgnują. *Kluk. Rośl.* 1, 19. Żaden zwierz w swojéj wolności tylu chorobom nie podlega, ile pielęgnowany od ludzi. *Kluk. Zw.* 1, 192. Pielęgnowanie, die Pflege; *Ross.* хожденіе, ходьба.

PIELESZ, *PELES, a, *m.*; *Boh.* pelěs; 1. łożysko zwierza, die Lagerstätte eines Thiers. Pielesze bestyj jadowitych, w których się przechowują. *Syr.* 219. Naszczwali żubrów, lwów, dzików, lampartów, Wytrząsłszy skryte dotąd ich pielesze. *Pot. Syl.* 269. Lasy są moje domy i moje pielesze. *Pot. Pocz.* 145. *Pot. Zac.* 195. Skoro słońce na wiosnę mroźne spławi śniegi, Żeby po wiszach Polskich mogła lęgnąć dzieci, Dzika do takrocznego pielesza gęś leci. *Pot. Pocz.* 309. (do gniazda). Nie podobają się wam góry i lasy, dzikiego zwierza *pelesy i łożyska. *Modrz. Baz.* 569. *Jabl. Buk. I.* — 2. Pielesz, *herb*; dwa miecze na krzyż złożone, końcami do góry. *Kurop.* 3, 59, ein Wappen.

PIELGRZYM, a, *m.*; *Lat.* peregrinus, peregrinari; *Ital.* peregrino, pellegrino, *Gall.* pelerin; *Angl.* pilgrim; *Svec.* pelegrim; *Ger.* der Pilger; *Vind.* romar (*a Roma*), rimlar, kirfatar, popotnik, (*ob.* Pątnik, ptuinik); *Carn.* romar; *Ross.* пилигримъ, странникъ, богомолецъ, молельщикъ; §. 1) zwiedziciel krajów, wędrownik. — §. Pielgrzym nabożny abo dla nabożeństwa, *ob.* Pątnik. — 2) Pielgrzym, *herb. Tr.*, ein Wappen. PIELGRZYMKA, i, *ż.*, §. 1. ta, co pielgrzymuje, wędrowniczka, pątniczka; die Wanderinn, die Pilgerinn; *Ross.* странница, богомолька, богомольница. — §. 2. Pielgrzymka, pielgrzymowanie; die Wanderschaft, Wallfahrt, Pilgerreise. Prosił się na pielgrzymkę znowu Dla nauk mądrych większego połowu. *Jabł. Ez. D* 2. Na pielgrzymkę poszedł świata obszernego. *Jabł. Ez.* 14. Całe to życie jest pielgrzymką. *Min. Ryt.* 1, 291. — §. 3. Pielgrzymka *collect.*, pielgrzymy, die Wallfahrtenden, die Pilger. Pielgrzymka po większéj części z próżnującego gminu i mnichów włóczęgów zebrana. *Nar. Hst.* 4, 156. — §. 4. Pielgrzymka, miejsce, do którego pielgrzymują, der Wallfahrtsort. Jedna z najsławniejszych pielgrzymek królestwa, jedno miejsce, najwięcéj cudami słynące, jest Częstochowa. *N. Pam.* 9, 267. Myślenice jest pielgrzymką dość sławną z przyczyny obrazu najświętszéj Panny Częstochowskiéj. *ib.* 9, 287. PIELGRZYMOWAĆ, ał, uje, *intrans. niedok.*, wędrować, zwiedzić kraje; wandern, reisen. Kto rad wiele pielgrzymuje, Nie wiele się naprawuje. *Cn. Ad.* 393. (częste miejsca odmienianie, traci ludzkie zachowanie). Żeby nie robić, zawsze pielgrzymują po cudzych krajach. *Star. Vot. E b.* Pielgrzymowanie wiele nauczy. *Cn. Ad.* 834. — §. Pielgrzymować z nabożeństwa, na święte miejsca iść, ślubną drogę odprawować. *Cn. Th.*, pątnikować, pątnować, wallfahrten; *Boh.* putowati. Pielgrzymowanie, *Slov.* pút; *Hung.* bútsu-járás; *Vind.* rumaranje, rimlanje, popotuvanje, ptujenje. PIELGRZYMSKI, a, ie, pątniczy, Pilger-. *Pielgrzymowny, n. p. Droga *pielgrzymowna. *Chodk. Kost.* 58. Kij masz w ręku pielgrzymowny. *ib.* 28. PIELGRZYMSTWO, a, *n.*, stan pielgrzyma, der Pilgerstand. Mieszkajże na pielgrzymstwie, gdziekolwiek możesz. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 8, 1. (w cudzéj ziemi. 3 *Leop.*).

PIELIDŁO, a, *n.*, pielenie (*ob.* Pleć, piele), das Gäten, (Jäten). Chwasty przez pielidło powyrywane, mogą być używane na pognój. *Kluk. Rośl.* 3, 187.

PIELUCHA, y, *ż.*, PIELUSZKA, i, *ż.*, *demin.*, (*Boh.* plénka, pljnka, pljna, (pelichati pierzyć się); *Slov.* płena, płenka, plinka; *Sorab.* 1. *et* 2. pelucha, peluschka; *Carn.* pelniza; *Bosn.* peleniçe, pelene od djeteta; *Ross.* пелены, пеленки, лопоть, лопотье; *Eccl.* повои, (cf. Powojnik); obwinięcie dziecinne, powicie, die Windel. Nie znasz, co to są pieluchy, Wolny wzrost biorą członeczki, My żyć zaczęli z łańcuchy, W których nas gniotły mameczki. *Zab.* 10, 4. *Kobyl.* Pieluchami obwinąć, obtulić *Ross.* упеленать, упеленывать. W piérwszych

pieluchach zmarł. *Groch. W.* 395. Od pieluszek moich pielęgnował mię. *Teat.* 49. *b*, 95. Mały dank, wzięta dostojność z pieluchy. *Zab.* 12, 3 (w kolébce). Prawie jeszcze w pieluchach i przy cycku. *Glicz. Wych. K* 2 *b.* PIELUSZCZANY, a, e, od pieluch, Windel. Dziecię w pieluszczanych leży więzach. *Tr.*

1. PIEŃ, *G.* pnia, *m.*, (pieniek *dem.*; *Etym.* piąć); *Boh.* peň, pařez, kmen; *Slov.* peň, kmen; *Sorab.* 1. penk (cf. pęk), kužk, zdonk; *Sorab.* 2. penk; *Carn.* pajn (2. *alveare* = pieniek), strom, prungel; *Vind.* pain, penj, stor, stok, terkel, terzhek (cf. sterk), deblu, steblu (cf. ździeblo), blod, klada (*ob.* Kłoda), brune, bruneta, ploh, plok; (2. penj = barć); *Croat.* pëny, hrèv, zteblo; *Dal.* pany, cbok, trúp, (cf. trup); *Bosn.* págn, hrev, hréb, trup, trupina od duba; *Rag.* pågn, hrék, trúp, truppina, hrecina, *vulg.* hreeb; *Slav.* pànji; *Ross.* пень, плаха, колода, отрубокъ, отрубочекъ; część drzewa abo drzewka przy korzeniu, (cf. pniak, odziemek, karcz); der Stamm eines Baumes. Pień jest ta część rośliny nad ziemią, która wyrastając z wierzchniej części korzenia, wszystkie nadziemne jej części na sobie dźwiga, *truncus. Bot. Nar.* 37. Nie u wszystkich zaś roślin zowie się tak; pniem wtedy właściwie nazywa się, kiedy jest pojedynczy, wzniosły, drzewny, trwały. *ib.* Pień w drzewach, łodyga abo głąb w ziołach (bylina); w zbożu źdźbło abo słoma. *Kluk. Rośl.* 1, 7. Pień powstaje z korzenia, i wszystkie inne roślinne części dźwiga na sobie. *Jundz.* 2, 9. Drzewo wiele ma gałęzi, a pień przedsię jeden. *Hrbst. Art.* 14. Abyś nie był jak wieprz w karmniku, albo jako suchy pień na roli, co się oń pługi zawadzają. *Rej. Zw.* 36, (cf. zawadyak, próżny ciężar ziemi). Nie tak łatwa jest znajomość drzewa stojącego na pniu. *Jak. Art.* 3, 132. Umieć wysokość i grubość drzewa wymiarkować na pniu. *ib.* 3, 150, t. j. niesciętego, wenn der Baum noch auf seinem Stamme steht, noch nicht gefällt ist. — §. Zboże na pniu = niezżęte, nieskoszone; noch auf den Halmen, noch nicht gemäht. Zboża w polu na pniu stojące, nieprzyjaciele wytratowali. *Gaz. Nar.* 2, 314. Żąć się powinno czysto, nie zostawując na pniu kłosów. *Kluk. Rośl.* 3, 216. Gdy len na pniu pożółknie, znak że czas jego zbioru. *Przedz.* 9. — §. Na pień wyjechać = do lasu, gdzie się szkoda stała; in den Wald fahren, an den Ort hin, wo ein Waldschaden geschehen ist. Ktoby człowieka w swojej puszczy pograbił, ma panu jego oznajmić, aby na pień wyjechał. A pan obowiązan, co na pniu osądzono będzie, zapłacić. *Sat. Lit.* 311, (cf. kondescensya). — §. W pień wyciać, wyrznąć = do szczętu, ze szczętem wszystko; in die Pfanne hauen, alles über die Klinge springen lassen. Wszystkich was w pień wyciąć każę. *Teat.* 13, 139. Jadę na wojnę z Persami i ich w pień wycinać każę. *Boh. Kom.* 2, 429. Wyrznąć w pień obywatelów. *Nag. Cyc.* 36. — §. Pień, z wyciętego drzewa sztuka, kłodzina. *Cn. Th.* ein Klotz, ein Stammende von einem gefällten Baume. Pień, kloc na którym co rąbią. *ib.* der Hackklotz. — Pień u czapników lipowy. *Kluk. Rośl.* 2, 164. (forma drewniana). — *Figur.* Zwaliwszy ten pień z drogi około sukcesyi, tedy i onę różnicę około jednéj Rzpltej tak stanowimy. *Herb. Stat.* 671. *Vol. Leg.* 2, 614. zawadę, trudność, Stein des Anstoßes. — §. Pod pień, *ob.* Pion, pionowy, prostopadły. — §. *Anat.* Ciało ludzkie dzieli się na pień abo pniak, i na członki. *Kirch. Anat.* 1. (tułów, der Rumpf, cf. trup). Gdy najdą jaki pień bez głowy we krwi swéj ukalany, przypadnie na nich bojaźń. 3 *Leop. Jud.* 14, 4. (kloc. 1 *Leop.*). — §. *Similit.* Leży jak pień, jak kloc, nieruchawy; wie ein Klotz, ohne Bewegung. Uważaj, jaki sen chorego, czy lekki, czy ciężki, czy chory się przebudza, czy się zrywa, czy leży jak pień. *Perz. Lek.* 78. Pan nas wzywa, a my jako pień leżem; porwać się z błota nie chcemy. *Sk. Kaz.* 482. Ale ty głupcze, czego tam stoisz jak pień! *Teat.* 5. *d*, 5. Leniwy, nieochotny, rusza się by pień na ptaki. *Cn. Ad.* 434. Rączy, by pień na ptaki. *Rys. Ad.* 60; (*Slov.* chitri ge, gako oloweni pták; olszowy Marcin; bez duszy ciało; ein hölzerner Peter, ein bleyerner Vogel). Pień głupi, dubiel, *cudex. Mącz.* ein Tölpel, ein Klotz; *Carn.* salêtvu; *Ross.* остолопъ, дубина (cf. dębina), дубиноватъ. Ty trutniu borowy; z ciebie taki pień, taki niedźwiedź. *Teat.* 55. *b*, 76. Popiel wtóry, pień i dragal własny. *Krom.* 45. Mniemał, żeby grzybami abo pniami byli, ani żeby który z nich miał wyrozumieć zdradliwe rady jego. *Baz. Hst.* 86. Izaż będziecie takiemi pniami, a głupszemi nad bestye? *Zygr. Pap.* 306. — 2. Pień, *herb*; *ob.* Ostrzew. (*2. *PIEŃ. *Czack. Pr.* 10, *et* 274. *ob.* Pienie).

PIENIA, i, *ż.*, pienianie, procesowanie; (*Hung.* panass *questus*, *querela*; cf. *Ross.* пѣня kara pieniężna, grzywna; cf. *Lat.* poena; cf. pieniądz); das Prozessiren, Prozeßführen. By ukrocić pienie w sprawach granicznych, stanowimy rozgraniczenie normalne. *Gaz. Nar.* 2, 179. Powszechna zaraza z pieni i postępków prawniczych pozorne biorących z prawa tytuły. *Dyar. Grod.* 366. Daleki miałem umysł od pieni, iżby zapozwać i szukać sprawiedliwości. *Xiądz.* 44. Czemu prawa nie zaradzą pewności majątków przeciw pieni ciągłéj i kosztownej. *ib.* 160. PIENIAĆ, iał, ia, *act. niedok.*, procesować, prawować, prozessiren, Prozeß führen; (*Ross.* пѣнять zarzucać, wymawiać, strofować; *Eccl.* пеняю, стужаю *vexo*, *insisto*). — *Intrans:* Pieniając zuchwale Wygrał fortunę znaczną w trybunale. *Kras. Sat.* 45. Wiesz, co to jest pieniać w tym kraju! *Teat.* 36. *b*, 62. *Transit.* Myśli nas przed sądem pieniać, *judicio perfundere. Siem. Cyc.* 90. Pienianie zbrodnia publicznego każdemu obywatelowi wolne. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 505, mit Prozeß überziehen, den Prozeß jemanden machen, ihn vor Gericht ziehen. Czy on o ten występek słusznie może być pieniany? *Ostr. Pr. Kr.* 1, 61. — *Recipr.* Bądź ty patronem tego, co się z dobrym pienia. *Zab.* 12, 97. (co się z nim przed prawem kłóci, z nim się prawuje, der mit ihm prozessirt). PIENIACKI, a, ie, od pieniania, od pieni lub pieniactwa; Prozeß=, Prozeßsuchts=. Ciśnie go sąsiad pieniackie wynajdując zwadki. *Hor. Sat.* 190. Pieniackie nakłady rzadko nagrodzi wygrana. *ib.* 55. Za rozszerzaniem się ducha pieniackiego nastąpiła potrzeba różnych juryzdykcyj sądowych. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 321. PIENIACTWO,

a, n., a) pienianie, pienia, prawowanie się, das Prozessiren. Ustąpił mu ksiądz prawa swego, gdy nie zdobi sługi bożego pieniactwem się bawić. *Sk. Żyw.* 2, 47. Unikaj pieniactwa i raczej oddaj wszystko dla uwolnienia się z rąk sprawiedliwości. *Teat.* 36. *b*, 66. — b) Pieniactwo, duch pieniacki, chciwość do pieniania się pobudzająca, die Prozeßsucht. Za to i za owo, co zmyśli pieniactwo, Osadzą mię do wieży, wpiszą w golców bractwo. *Teat.* 43. *c*, 134. *Wyb.* Pieniactwo, wykręty, bałamuctwa, niszczące strony, zniżyły szanowny niegdyś urząd patrona. *Gaz. Nar.* 1, 20. Kancelarye pieniactwa i wybiegów waszych są składem. *Zab.* 16, 166. PIENIACZ, a, *m.*, kochający się w pieniach, lubiący pieniać się, ein Prozeßsüchtiger. Pieniacze żyją pozwami. *Dar. Lot.* 18. Pieniacze: Po dwudziestu dekretach, trzynastu remisach, Czterdziestu kondemnatach, sześciu kompromisach, Zwyciężył Marek Piotra; a że się zbogacił, Ostatnie trzysta złotych za dekret zapłacił; Umarł Piotr, umarł Marek powróciwszy z grodu, Ten co przegrał z rozpaczy, ten co wygrał z głodu. *Kras. Boj.* 44. PIENIACZKA, i, *ż.*, lubiąca prawować się, die Prozeßsüchtige. Straszna z niej pieniaczka; ustawicznie po komisyach, kondescensyach, sądach i trybunałach jeździ, i corok z trzydziestu spraw ledwo jednę wygra. *Teat.* 1. *b*, 44.

PIENIĄDZ, a, *m.*; *Boh.* peniz, penjz; *Slov.* peniz; *Sorab.* 1. penes, nowy penes; *Sorab.* 2. penes, peneschk; *Croat.* pënez, novêcz; *Hung.* penz; *Dal.* pinez; *Rag.* pjenez, pinez, dinâr; *Bosn.* pjenez, novaç; *Eccl.* пѣнязь; [e *Goth.* peniggs 2]; a *pensando. Durich.* 1, 79. cf. *Germ.* Pfennig; a) pieniądz, *potius* pieniążek mały drobny najmniejszy, ein Scherf, ein Pfennig; *Vind.* belizh (*ob.* Biela), vienar, denarez; *Carn.* viner, dnarz; (*Ross.* рѣзань najdrobniejszy dawny pieniądz; cf. babka, halerz, cf. rubel). Wdowa ubożuchna kładła do karbony dwa *pieniądza (*dual.*) drobne. 1 *Leop. Luc.* 21, 2. Pieniądz abo pieniążek, jest najmniejszą monetą. *Zygr. Pap.* 77. Zmowę uczynił z robotniki z pieniądza dziennego. 1 *Leop. Math.* 20, 1. (z grosza dziennego. 3 *Leop.*). *ib.* 20, 13. Wziął każdy z nich po swym pieniądzu. 1 *Leop. Math.* 20, 9. (po groszu. 3 *Leop.*). Żebyś Chrystusa widział, i pieniądzabyś mu nie dał. *Sk. Dz.* 23. Żebrak prosił: daj mi pieniądz; nie pieniądz, mówił, aleć oto dwa grosza. *Gorn. Dw.* 182. [*dual.* 2]. Nie tylko pieniędzmi, ale groszmi i złotemi jałmużnę dał. *Sk. Żyw.* 1, 68. nicht bloß Pfennigweise, auch Groschen- und Guldenweise. Niedość ubogiego pieniądzem abo szelągiem odprawić. *W. Post. W.* 193. Dziewięć pieniędzy za każde półgrosza liczą. *Herb. Stat.* 80. Od beczki czopowego od każdego grosza po pieniądzu Polskiemu. *Vol. Leg.* 3, 324. Od gorzałki od każdéj kwarty po dwa pieniądze białe. *ib.* 478. (*ob.* Biela). Czopowego od grosza dwa pieniądza, rozumieją się te pieniążki, co ich ośmnaście w groszu. *ib.* 613. Drachmę dzielą na 4 pieniądze, Pfennige; pieniądz na dwa pieniążki, Heller. *Kruml.* 63. *Nullius momenti*, za nic nie stoi, albo na to czwartej części pieniądza nie dadzą. *Mącz.* Łakomstwo się leda o krzywdeczkę gniewa, co nie stoi za pieniądz. *Rej. Zw.* 78 *b.*, (cf. za szyszkę, za złamaną babkę; (*Slov.* ani babki ne stogi). On który *prze nędzę swą za trzy czarne pieniądze nie będzie stał, na urząd wszedłszy, zbogaci się. *Kosz. Lor.* 97 *b.* (za trzy szelągi). — b) *Latius:* Pieniądz, ein Stück Geld, ein Geldstück. Pieniądz znak z kruszcu, mający przywiązany do siebie szacunek, dla tym łatwiejszych wymian w handlu. *Kras. Zbb.* 2, 360. Dawni Rzymianie panowania byli niezwyciężonego, a nie mieli srebrnego pieniądza. *Urzęd.* 396. (monety srebrnéj, abo białéj). Pieniądz abo grosz ś. Jana, Świętojański grosz = zadatek najętemu; Miethgeld, Handgeld. Pieniądz ś. Piotra, *v.* Świętopietrze. Znają go jak zły pieniądz. *Cn. Ad.* 1363. jak zły szeląg, *Slov.* gako zlí peňáz. — c) *Collect.* Pieniądze, *G.* pieniędzy; *etiam.* pieniążki, małe, wielkie, srebrne, złote, moneta, niemoneta, dzięgi, *Boh.* penize, *G.* peněz; *Slov.* penjze, peňáze; *Sorab.* 1. peneze, penefy; *Sorab.* 2. penefe; *Vind.* pienesi, piensi, penes, piens, denar, meta; *Carn.* dnâr; *Croat.* penèzi, novezi, penez; *Dal.* jaszpra; *Hung.* pénz; *Bosn.* pinezi, pjenezi, novçi, pjenez; *Rag.* pienézi; *Slav.* nòvce, nòvci; *Ross.* деньги, денежка; Geld. Drobne pieniądze w Polszcze przed Wacławem, chodziły pod nazwiskiem asprów czyli aspergillów, zkąd bajka o mniemanych skórzanych wiewiórczych pieniądzach. *Nar. Hst.* 5, 289. *Star. Ref.* 103. (*ob.* Asper). Pieniądze bić, *Vind.* denar delati, kuvati, vdarjati, penesati, denariti; (*ob.* Bić). Dom, gdzie pieniądze biją, menica, *Vind.* penesarniza, denarjanifhe, denarska hisha; *Rag.* pjenèzniza; *Croat.* penezarnicza; (*Boh.* peňeznice kasa). (*Eccl.* ногать gatunek dawnych pieniędzy w Kijowie). Pieniądze fałszywe, fałszywa moneta. Pieniądze leżące, liegende Gelder, *Slov.* mrtwé penáze; *oppos.* pieniądze nieleżące, któremi kto robi, pieniądze gotowe = gotowizna, baar Geld. Żyjąc skąpo, zbiera wielkie pieniądze. *Teat.* 34. *c*, 63. (kapitały). Człowiek bez pieniędzy ustawicznie jest konającym, a pieniądze bez człowieka trupem. *Zab.* 5, 80; (*Croat.* prez pénez nigdo knéz). Pieniędzmi mądry władnie, głupi im służy. *Cn. Ad.* 837. Na tym świecie nic bez pieniędzy. *Teat.* 33. *d*, 20. (darmo nic, brząkać tu trzeba). Bez pieniędzy do miasta, bez soli do domu. *Żegl. Ad.* 13. *Rys. Ad.* 2; *Slov.* bez peněz do trhu, bez soli do domu; bez knih do školi, bez peněz do trhu. Prze Bóg nic nie weźmiesz, aż *piądze (pieniądze) mieć będziesz. *Glicz. Wych. M* 6 *b.* — *Nummariae rei difficultas me tenet*, nie mam pieniędzy; kupiłbym wieś, ale pieniądze gdzieś, w przypowieści bywa mówiono. *Mącz.* Pieniądze, cięciwa wojny. *Birk. Zamoj.* 2. *nervus rerum; Slov.* za penáze flinta strilá. Przy kim są pieniądze, przy tym też zostawa I honor i zaszczyty i urząd i sława. *Zab.* 7, 152. *Węg.*; *Slov.* kdo ma sadlo, temu snadno. Pieniądze wiele mogą, wszędy miejsce mają, wszystkiego dokażą. *Cn. Ad.* 834. (mieszek pan; grosz pan; złoty orzeł wszędy doleci). Pieniędzy pilniéj niż cnoty. *Cn. Ad.* 837. (*virtus post nummos*). Pieniądze niczym nie trącą; każde pieniądze pachną. *Cn. Ad.* 834. (zysk zkądkolwiek dobry, *Vespasiani ex urina*). Pieniądze okrągłe są, toczą się. *Cn. Ad.* 834. *Cn. Th.* 450. (wyda się rychło, co się zebrało nierychło). Pieniądze lica nie

mają, *ob.* Lice. — §. Pieniądze za kupią, płaca, *pretium. Cn. Th.*, cena, der Preis. Za małe pieniądze ≈ tanio. *ib.* W pieniądzach co jest, popłaca. *Włod.* es wird gut bezahlt. Koń młody w pieniądze idzie, płaci; stary, z pieniędzy wychodzi. *Cn. Ad.* 557. steigt an Werth, fällt an Werth. PIENIĄDZTWO, *ob.* Pienięztwo. PIENIĄŻEK, żka, *m.*, 1 a) drobny najmniejszy pieniądz, halerz; ein Heller, ein Scherf; *Sorab.* 2. peneschk; *Rag.* pieneznicicch; *Ross.* полушка, полушечка; *Eccl.* пуло, пулъ, пѣнязь. Pieniądz dzielą na dwa pieniążki. *Kruml.* 65. Nie dałbym za to i pieniążka. *Cn. Ad.* 565. (ani złamanéj babki). — b) *Botan.* Pieniążek, *ob.* Pieniężnik. — 2. Pieniążki, *burlesq.*, pieniądze, dzięgi; Geld, Pfennige, Bleche. Pieniążki wszystko robią i teścia i zięcia. *Tręb. S. M.* 18. Pieniążki-ś moje pokradł. *Dwor. S* 2. Ma pieniążków dosyć. *Teat.* 5. *c*, *D* 2. Dobry, kto ma pieniążki. *Jag. Gr. C b.* PIENIĄŻKOWY, a, e, od pieniążka, Pfennigs ≈, Heller ≈; *Ross.* полушечный.

Pochodz. *pieniężnik*, *pieniężny*, *pienięztwo*, *spieniężyć.*

PIENIĆ, ił, i, *act. niedok.*, spienić *dok.*; *Boh.* pěniti, šumiti (cf. szumowiny), flintati; *Sorab.* 1. penu; *Vind.* peniti, peno delati; *Carn.* peneti, pęnem, pejnem; *Croat.* pénim; *Rag.* pjenniti; *Bosn.* pjenniti, pinniti; *Ross.* пѣнить: pianę czynić, pienistym czynić, wspieniać; schäumend machen, Schaum machen, schaumen. Karczmarka, aby z góry w konewkę nie pieniła piwa. *Haur. Sk.* 156. Łomiemy z pracą góry, mętne pienim morze. *Zab.* 12, 236. Pieni dzik pyskiem, i kły swe zgrzytem ostrzy. *Pilch. Sen. gn.* 111. Z Etny niebo naprzód spieni siwy dym, potym ogień wybuchnie. *Pot. Arg.* 284. Ciężko oddycha i spienioną krwią pluje. *Perz. Cyr.* 2, 3. PIENIĆ się, *recipr.*, schäumen; (*Slov.* pěniti se; *Sorab.* 1. penu, yežtžu szo; *Vind.* se pejnit, penitise, peno delati; *Bosn.* pinnitise). Ocean wełnmi pieni się bystremi. *Kulig.* 12. Leciał pędem panicz; konie się z biegu pieniły. *Zab.* 16, 75. *Węg.* Gdy się koń z pracy zagrzeje, że się aż spieni. *Haur. Sk.* 391. Pienić się koło gęby (*Vind.* fliniti). Kruszce pienią się z pieców; pancerze brzmią na kowadle. *Stas. Num.* 1, 55. Pieniła się ze złości. *Teat.* 5, 131.

1. PIENIE, ia, *n.*, *Subst. Verbi* piać; a) *proprie* pienie abo spiewanie koguta kokoryku; das Krähen; *Boh.* pěnj. Pierwsze pienie *v.* pierwsze kury, das erste Hahnengeschrey. — *Transl.* Połowczyk w lesie zawywszy wilczym głosem, gdy mu wilcy podobne oddali pienie, w nadziei pokrzepionym został. *Nar. Hst.* 3, 76. wycie, Geheul. — b') Pienie muzyczne lub poetyckie; *Ross.* пѣніе; spiewanie, pieśń, 'pień, das Singen, der Gesang. Pienie Symeona starego niechaj zabrzmi w ustach naszych. *Sk. Żyw.* 1, 75. O wdzięczna pieśni i słodkie pienie tego starca. *ib.* 77. W mszy ś. pienie anielskie: chwała na wysokości Bogu; *gloria in excelsis. Sk. Dz.* 83. Psalm pierwszy, pienie abo pieśń pierwsza, O Jezusie panu naszym. *Wróbl.* 1 'Pień przedśmierciowy Lodbroga. *Czack. Pr.* 10. 'Pień przedśmierciowy Asbiorna, w którym obiecuje sobie pić jeszcze na tamtym swiecie piwo. *ib.* 274.

2. PIENIE *plur.*, *ob.* Pienia, pienianie.

PIENIEK, ńka, *m.*, *dem. nom.* pień, a) pniaczek, klocek; *Ross.* пенекъ, стволъ; ein Klötzchen, ein kleiner Kloß. Żaczek z infimy skazany na pieniek. *Zab.* 11, 405. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. *Mon.* 75, 136. (nieuk). — *Prov.* Ale ale, mamy z sobą coś na pieńku. *Teat.* 30. *b*, 112. do rozstrzygnienia, do rozprawy; wir haben mit einander ein Hühnchen zu pflücken. Wy milczcie, bo bez tego mam ja z wami na pieńku. *ib.* 8, 63. *Nanus*, karzeł, mały, krótki mężyk, by pieniek. *Mącz.* Karzeł, pieniek. *Mącz.* ein kleiner Knirps; (*ob.* Pęcherz, pędrak). — b) Pieniek, drzewko niegrube, pręt, bylina; ein dünner Stamm, ein Stämmchen. Pieńki są to owe albo płonki, albo z ziarn podrosłe drzewka, w które zrazy szczepione być mają. *Kluk. Rośl.* 1, 95. — §. *Transl.* Pieńki zęba, odnogi. *Perz. Cyr.* 2, 191. Seitenwurzeln der Zähne. — §. Pióro składa się z pieńka i chorągiewki. Pieniek jest u spodu dęty, drdzeniem napełniony. *Kluk. Zw.* 2, 12. kodłuch; *Boh.* pjsk, brk, (cf. pisk, bark); *Morav.* pjskor; *Ross.* стебель, cf. zdziebło; (cf. пеньки), der Kiel der Feder; pipa, pipka. Pieniek pióra odarty *Boh.* ostenka, paperka. — c) *Oecon.* Pieńki, zwyczajne ule stojące. *Kluk. Zw.* 4, 204. stehende Bienenstöcke, Ständer, Bienenständer, (*oppos.* leżak); *Carn.* pajn; *Vind.* penj. — §. Pieńki, gatunek grzybów żółtawych, które przy pniach rosną. *Skarb.*, eine Art Pilze.

PIENIENIE *Subst. Verbi* pienić.

PIENIĘSTWO, *ob.* Pienięztwo. PIENIĘŻNIK, 'PIENIĘDZNIK, a, *m.*, 1 a) człowiek pieniężny, bogacz; der viel Geld hat, ein Reicher. Choć taki pieniężnik, niewypowiedziany kutwa. *Teat.* 28, 137. Dwaj dłużnicy byli winni długi niektóremu pieniędznikowi. *Żarn. Post.* 3, 640 *b.* — b) Ci pieniężnicy, wywożąc od nas talary, zysk mają z nich. *Sum. A* 2. pieniędzmi handlujący, wexlarze; *Boh. et Slov.* peněžomenec; *Sorab.* 1. peneżnik, pěnezw wotměnik, pěněžné wotměnik; *Vind.* penesar; *Rag.* pjeneznik; *Croat.* penèznik, penezàr; *Hung.* pénz-váctо; *Eccl.* пѣняжникъ, тръжьникъ, Geldwechsler. — 2. *Botan.* Pieniężnik, Pieniążek, ziele, gęsi polej, spiwrzód, uspiwrzód, stowrzód, wężownik, listeczki ma jak pieniążki okrągłe, *Lysimachia nummularia*, Pfennigskraut. *Syr.* 303. *et* 302. *Urzęd.* 81. *Kluk. Rośl.* 2, 242. *Kluk. Dykc.* 2, 106; *Ross.* денежникъ, полушечная трава, луговой чай. PIENIĘŻNO *adverb.*; z wielkiemi pieniędzmi, geldreich, mit vielem Gelde. *Cn. Th.* PIENIĘŻNY, a, e, 1) od pieniądza, Pfennig ≈. Drachmę dzielą na 4 pieniądze, pieniądz na dwa pieniążki, i ten gatunek wagi nazywają grzywną pieniężną, Pfenniggewicht. *Kruml.* 65. (pieniążkową). Pieniężny, za jeden pieniądz stojący, popieniężny, für einen Pfennig, Pfennigs ≈. Pieniężny chléb. *Cn. Th.* — 2 a) Pieniężny, do pieniędzy należący, pieniędzy się tyczący; Geld ≈, Geld betreffend; *Boh.* peněžitý, penežný; *Slov.* peňaziti, peněžitý; *Hung.* pénzes; *Sorab.* 1. pěnezwatě, penezoyitě; *Vind.* denarski; *Carn.* denarne; *Croat.* penezni, penezen, penèzlyiv, novcheni; *Rag.* pjenezan; *Slav.* novcseni; *Ross.* денежный, денеженъ. Pojechał do Hollandyi dla pieniężnych interesów. *Teat.* 7. *c*, 17. Pomoc mu pieniężną dawał. *Sk. Dz.* 268. — b) Człowiek pieniężny, pieniędzmi

handlujący, mit Geld handelnd. Ludzi pieniężnych nie mało, którzy bardziej pieniądzmi, niż drudzy towarami handlują. *Spos. A.* — c) Pieniężny, w pieniądze bogaty, geldreich, reich; *Sorab.* 1. mnohopěnežné. Żeni się głupi młodzian, z głupią, niedołężną, Szpetną, złośliwą, starą, byleby pieniężną. *Hor. Sat.* 28. Żeś pieniężny, nie masz pogardzać ubogą. *Teat.* 25, 123. — d) Żołnierz pieniężny, za pieniądze służący: der Söldner, Lehnsoldat, Miethsoldat. Pieniężnej piechoty nie używać, bo się skarb niszczy bardzo przez nią. *Star. Pob. C. Star. Dw.* 3. Żołnierze pieniężni dla niezapłacenia żołdu, poczęli się rozchodzić. *Stryjk.* 625. PIENIĘZTWO, PIENIĘSTWO, PIENIĄDZTWO, a, *n.*, pieniędzy dostatek, Geldvorrath, Geldreichthum. Bogaty złodziej ma dosyć pienięstwa. *Boh. Kom.* 5, 127. Kto pieniądztwem majętności sobie przyczynia, taki szlachcicem się zwać nie może. *Star. Ref.* 33. (handlem pieniężnym). PIENIĘŻYĆ, *ob.* Spieniężyć.

PIENISTY, PIENNY, a, e, pieniący się, pełen piany; *Boh.* pěnawy; *Sorab.* 1. penaté, yeżtwaté; *Carn.* pejnast; *Vind.* penast, penaviten; *Bosn.* pinniv; *Rag.* pjennast, pjeniv, pjènnav; *Croat.* penàszt; *Ross.* пѣнистый, пѣнный; schaumig, schäumend, voll Schaum. Piwo pieniste. *Haur. Sk.* 37. Ozdobny złotym rzędem stoi koń okryty, Gryząc pienisty munsztuk i tłukąc kopyty. *A. Kchan.* 92. Pienista Wisła. *Groch. W.* 439. *et* 536. Nawałność straszna powstaje, pieniste bałwany tłuką okręt. *Jabł. Ez.* 91. Wieprz pienisty Erymantski. *Tward. Wł.* 256. 'Pianisty. *Spicz.* 205.

PIENKA, i, *ż.*; *Ross.* пенька; konopie, der Hanf. Żytem, solą, lnem, pienką, niewolno żydom handlować. Pienkę, lubo u szlachty nabywszy, wolno im do miasta przywieźć, ale nikomu jak mieszczaninowi przedać. *Dub.* 198. Od kamienia pienki. *Instr. cel. Lit.* Od bierkowiska pienki czystej, po złotemu, od bierkowca płowej pienki po 15 gr. *Vol. Leg.* 3, 645. *et* 6, 132. Z masztami, pienką i żytem. *Kniaź. Poez.* 1, 42. Pienki lnu. *Xiądz.* 270. PIENKOWY, a, e; *Ross.* пеньковый.

1. 'PIENNY, a, e, od piany, pienisty, pełen piany; Schaum=, voll Schaum. Skropcie już pola perłową rosą O górne zdroje, aż on brzemienny Świętym dżdżem obłok strumieniem pienny Wyleje na świat. *Miask. Ryt.* 1. Dębianki na lekarstwo masz zbierać, póki są niedostałe a pienne. *Sienn.* 143.

2. 'PIENNY, a, e, od pieni, pieni podległy, o którego się pieniają czyli prawują; Proceß=, strittig, rechtsstrittig, dem Proceß unterworfen. Właścicielom natworzyli piennych sporów. *Czack. Pr.* 2, 188. Piennego imienia nie może nikt, nie rozprawiwszy się, inszemu puszczać. *Stat. Lit.* 197. (cf. zawódzca). Wyjechał podkomorzy na grunt pienny. *ib.* 281. Wiodąc prawo o grunt pienny abo o różnice graniczne. *ib.* 282.

PIEPRZ, u, *m.*; *Boh. et Slov.* pepř; *Sorab.* 1. popr, popeř; *Sorab.* 2. pepeř, per; *Carn.* póper, popr; *Vind.* peper, poper; *Croat.* perper, papar; *Dal.* papar; *Hung.* bors; *Rag.* pàpar; *Bosn.* papar; *Slav.* biber, pagor; *Ross.* перецъ; Niederf. Peper; *Angl.* pepper; *Dan.* peber; *Gall.* poivre; *Ital.* pepe, pevero; *Lat.* piper; *Graec.* πιπερί; *Chald.* פלפלת pilpeleth; *Pers.* pilpil, pelpeli; a) *Ger.* der Pfeffer. Pieprz, chróścina dziko w Indyi rosnąca, nosi jagody wielkości grochu, których zażywamy do kuchni pod imieniem pieprzu. *Kluk. Dykc.* 2, 197. — *Prov. et Dikt.* Ważywszy na ryby, na pieprz nie ważyć. *Rys. Ad.* 72. (cf. wziąłeś konia, weź i bicz). U dyabła ryby, a pieprz u dwu. *ib.* 69. Łacniej niż funt pieprzu, pogryźć korzec maku. *Pot. Arg.* 278. Kto pieprzu wiele ma, w jarzynę sypie. *Cn. Ad.* 376. (nie oszczędza, kto wiele ma). Natarł mu pieprzu w nos. *Rys. Ad.* 46. Zna się na rzeczach, by świnia na pieprzu. *Rys. Ad.* 81. Jak koza na pieprzu. *Cn. Ad.* 735. (jak wilk na gwiazdach). Czasem mysze łajno za pieprz przedają. *Sienn.* 567. (kota za lisa). Oto starościna, której rodzice pieprz przedawali. *Teat.* 36, 63. (korzenny sklep trzymali). Książka zła, na pieprz. *Cn. Ad.* 369. (na placki, w piec). — Pieprz nie mówi: *Judaei dictum, qui cum uni e judicibus piperis bonum pondus donasset, quo causam meliorem faceret, tacente corrupto judice; contra spem damnatus, admirabundus dixit:* to mi dziwno, pieprz nie mówi! *Cn. Ad.* 939. (*bos non loquitur, vacca non permittit*). — b) Przedtym niżli pieprz był w używaniu, Polacy liścia rdestowego i nasienia do zaprawiania potraw używali, zkąd go też Polskim pieprzem mianują. *Syr.* 1245. Wasserpfeffer. Pieprz wilczy, (*ob.* Wilczy pieprz). Turecki pieprz, Indianischer Pfeffer, jest z różnemi główkami okrągłemi i podługowatemi, gdy dojrzeją czerwonemi; sieją go corocznie na inspekcie. *Kluk. Rośl.* 1, 224. PIEPRZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, Opieprzyć *dok. qu. v.*; *Boh.* pepřiti; *Sorab.* 2. peppriscḥ, prasch, presch, (cf. prać = bić); *Bosn.* papriti; *Croat.* perpriti; *Vind.* opoprati, opeprati; *Dal.* paprim; *Rag.* paprijm, popapriti, opapriti, zapapriti; *Ross.* положить перцу, приправить; pieprzem zaprawiać, pfeffern, *fig.* cf. przepieprzyć, przesadzić. PIEPRZNO *adverb.*, dużo z pieprzem, gut gepfeffert. Chwalą ten obiad, gdzie bywa to pieprzno, to kwaśno, to z chrzanem, to z cebulą, a rzadko słodko. *Gorn. Dw.* 41. PIEPRZNIK, a, *m.*, *angaricus cantharellus*, gatunek bedłki, niebezpieczny do zażycia. *Kluk. Dykc.* 1, 12. der Pfefferschwamm, Pfifferling. PIEPRZOJAD, a, *m.*, *ramphastos piperivorus*, ptak Indyjski wielkości gołębia, z długim dzióbem. *Kluk. Zw.* 2, 26. der Pfeffervogel, Pfefferfraß. PIEPRZNOŚĆ, ści, *ż.*, korzenność, smak pierny, Pfeffrigkeit, pfeffrige Schärfe. Ziele to ma z przyrodzenia wielką pieprzność. *Syr.* 1215. PIEPRZNY, PIEPRZOWY, a, e, od pieprzu, Pfeffer; *Boh.* pepřowy; *Carn.* poprẹn, poprov; *Sorab.* 1. popřené; *Croat.* perpren, papren, operpren; *Bosn.* papren; *Rag.* paprèn, opaprèn, zapaprèn; *Ross.* перешный. Pieprzna gorzkość. *Syr.* 873. Pieprzna sałsza, którą dają do pieczystego. *Wiel. Kuch.* 421. Pfeffertunke, Pfeffersauce. Pieprzowa puszka, Pfefferbüchse. *Tr.*, pieprzniczka; *Slav.* bibèrnica; *Ross.* перешница. Pieprzowy kolor. *Tr.*, *ob.* Pieprzykowy. — §. *Botan.* Pieprzna szałsza, 1. PIEPRZYCA wielka, *lepidium* ziele, Pfefferkraut. *Syr.* 1215. *Kluk. Dykc.* 2, 79. do tego gatunku należy rzeżucha ogrodowa. *Bosn.* paprika; *Croat.* perpris, paprika; *Rag.* paprika. 2. PIEPRZYCA mała, rzeżucha psia, włoska, PIEPRZYCZKA, *dem.*, *Iberis*, wilde Kresse. *Syr.* 873. *Sienn.* 137; *Boh.* stě–

ničnjk, magowky, opěnky. PIEPRZORODNY, a, e, pieprz rodzący; *Rag.* paprorodan, pfeffertragend. PIEPRZYK, a, *m.*, pieprzny, korzenny smak wina, gewürzhafter Geschmack eines alten Weines. To gdy wyrzekł, zrobiła się jego mina, Jaka bywa rozeznać chcących pieprzyk wina. *Zab.* 10, 276. — *Transl.* Zawsze Jejmość musi mieć jakiś pieprzyk w swoich ucinkach. *Teat.* 20. *b*, 19. ostrość, kwas, beißende Schärfe; cf. *Gall.* pointe. PIEPRZYKOWATY, PIEPRZKOWATY, a, e, — o *adverb.*, pieprzykiem oddający, korzenny, o winach, gewürzhaft, (von Weinen). Wino to tłuste pieprzkowate. *Wyrw. Geogr.* 318. PIEPRZYKOWY n. p. kolor. *Teat.* 30. *c*, 9. pieprzowy, Pfefferfarbe.

Pochodz. *opieprzyć*, *dopieprzyć*, *przepieprzyć*, *pierny*, *piernik*, *piernikarz*, *porny*, *porność*.

PIERAĆ 1) *ob.* Przeć, parł. 2) *ob.* Prać, pierze, piorę.

1. *PIERCA, y, *ż.*, pierznik, pościel, piernat, pierzyna; (*Etym.* pierze, pióro); materac, Bett, Polster, Kissen. Męża przy sobie nie widzi; za czym owdowiałe Pierce, skoczywszy z łoża lękliwa, opuszcza. *P. Kchan. Orl.* 1, 265.

2. *PIERCA, y, *m.*, popieracz, który sprawę jaką popiera, patron; *Bosn.* parać; (*Etym.* przeć, poprzeć, popierać); *Croat.* perùs; *Dal.* paracz; [*cerk.* пьрьць *contentiosus* 2]; der Advocat. *Advocatus*, rzecznik, prokurator, sprawca, pierca rzeczy mojej. *Mącz.* Mnoży się teraz prokuratorów, pierców, wykrętników wiele, tak iż po prawie nam już nic nie będzie. *Gorn. Dz.* 99. *Rabula*, skwierczek, pierca, szczekuła, który zwłaszcza na sądzie rzecz sprawując skwierczy. *Mącz.*, cf. brzechajło, chrapek, ein Zungendrescher.

PIERDEL, a, *m.*; *Boh.* prd; *Sorab.* 1. perd; *Vind.* perdiz; *Croat.* përdëcz; *Slav.* pêrdac; *Rag.* pàrdaz; *Ross.* пердежъ; *Graec.* πορδή; *Ger.* Farz; (cf. *Boh.* prdel = zadek); wiatr głośno wypuszczony, der Furz, Farz. Pierdel za pierdel oddawam, *oppedo. Mącz. Pot. Jow.* 2, 47. PIERDNAĆ, PIERNĄĆ, PIARDNĄĆ, PIARNĄĆ, pierdnął, piernął, piardł, *f.* pierdnie *act. jedntl.*, Pierdzić *contin.*, Pierdziać *frequ.*; *Boh.* prděti; *Sorab.* 2. pártnusch; *Sorab.* 1. perdžicz, perdžu; *Carn.* perdęti, perdim, perdniti, perdnem; *Vind.* perdeti, perdim; *Croat.* perdeti, përdim; *Rag.* pardjetti, popardîvati; *Ross.* пердѣть, пернулъ, пержу; *Wallach.* pjerd; *Graec.* πορδή, πέρδειν, πέρδομαι, ἀποπέρδω; *Chald.* פרד; Niedersf. purt, furt; *Angl.* fart; *Dan. et Svec.* fiärt; *Germ.* furzen, farzen; wiatrem trzasnąć, głośny wiatr wypuszczać, (cf. bzdzić). Ja tu dla twoich, sąsiedzie, przymiotów, Nie piernąć, ale usraćem się gotów. *Pot. Jow.* 2, 29. Po chwili, aż mu sąsiad pod sam nos piernie. *ib.* 37. Owca pierneła, baran jej to gani; Gdy tym więcej pierdziała .... *Pot. Jow.* 2, 47. Apollo jednym poetom dmucha, drugim pierdzi w rożek. *ib.* 14. — *In colico morbo laborantem:* Gdybyś był nie wypuścił ducha, piardłbyś duszą, Co śmiercią drugim, tobie życiem przyznać muszą. *Min. Ryt.* 3, 183. — §. *Transl.* Pierdzi, w strachu jest, tchórzeje, er hat Angst. PIERDOŁA, PIRDOŁA, y, *m.*, PIERDZIEL, a, *m.*; *Boh.* prdlawy, prdoch; *Rag.* popardavaz; *Ross.* пердунъ, *f.* пердунья, a) co często pierdzi, ein Farzer. Ten stary pierdoła sam nie wie, czego mruczy. *Teat.* 43. *c*, 37. *Wyb.* O równe się ty zawsze staraj ożenienie, Inaczej w czas przestrzegam, utracisz pirdoło. *Opal. Sat.* 26. — b) Pierdoły, dummes Geschwätz, fades Geplapper. Prawisz mi pierdoły, mam ci ja o czym myślić. *Teat.* 43. c, 10. *Wyb.* PIERDOLIĆ, ił, i, *act. niedok.*, pierdoły prawić, bzdurzyć, fades Zeug plappern Co ona pierdoli! *Teat.* 43. *c*, 43. *Wyb.*

*PIERKOS, a, *m.*, piórem strojny, einer mit einem Federbusche. Stary pierkos: Piórko za czapką, a czupryna siwa. *Petr. Jow.* 2, 69.

PIERNAT, a, *m.*, PIERNATEK, tka; *m. dem.*, PIERNACIK, a, *m.*, *dem.*, a) pierznik, pościel; (*Etym.* pierze, pióro); materac, das Federbett, Unterbett, die Matratze; *Carn.* pirnèza, (piernat *plumeus*); *Vind.* perniza, madroza, zhoba; *Boh.* polštař; (*Croat.* pernat *plumosus*); *Rag.* pérniza, pérniciza, (pernicjar *culcitrarius*); *Bosn.* pernik; *Slav.* proshivena perinja; *Hung.* parna *grabatus*; *Ross.* тюфякъ, тюфячекъ, (перната dawny gatunek buławy, пернатка *pennatula*, пернатый pierzasty). Wspomina on na piernat pod namiotem płóciennym. *Pot. Pocz.* 467. Na miętkie jego piernaty, Kłączystych maków sen rzuca kwiaty. *Zab.* 9, 351. *Zabł.* Choremu piernat jest kamieniem, a kołdra cetnarem. *Zab.* 8, 397. Przykryć jaja poduszką, albo jakim ciepłym piernatkiem. *Haur. Sk.* 125. — b) Piernat, pieszczoch. *Tr.* ein Weichling, ciastoch.

PIERNIK, a, *m.*, PIERNICZEK, czka, *m. dem.*; *Boh.* pernjk; *Sorab.* 2. paprenz; *Sorab.* 1. pópřancz; *Bosn.* papregnak; *Dal.* paprenyak; *Rag.* papragnak, slacnik, (cf. słodycz); *Slav.* paprenjak; *Croat.* perprenyak, paprenyak; *Vind.* popertnjak, (*Vind. et Carn.* parnek, parjenk *panis delibutus*; *Carn.* popertnik = chléb godowy); *Ross.* пряникъ, коврижка; miodownik pierny czyli pieprzny, der Pfefferkuchen, Lebkuchen, Honigkuchen. Miód jest przyprawą pierników. *Kluk. Zw.* 4, 258. Kto nie pija gorzałki, i od niej unika, Ten słodkiego niegodzien kosztować piernika. *Min. Ryt.* 3, 363. Chłop stokłosny chléb tak smaczno je, jak piernik Toruński. *Haur. Sk.* 36. PIERNIKARZ, a, *m.*; *Boh.* pernikař; *Sorab.* 1. popřanczník; *Vind.* fladkopezhenik, lezatar; (*Vind. et Carn.* parnekar Süßbäcker, łakotnik); *Ross.* пряничникъ; miodownikarz, kichlarz; der Pfefferküchler, Lebküchler. Najsławniejsi Toruńscy piernikarze wyznali, iż dla mnie pierwszy podobnéj wielkości robili piernik, który Pani przyjąć raczysz. *Teat.* 16. *b*, 22. PIERNIKARCZYK, a, *m.*, czeladnik piernikarski, der Pfefferküchlergeselle. PIERNIKARKA, i, *ż.*; *Boh.* pernjkařka; żona piernikarza, die Pfefferküchlerinn. PIERNIKARSKI, a, ie; *Boh.* pernikařsky; od piernikarza, Pfefferküchler=. Piernikarskie tworzydło *Ross.* пряница. PIERNIKARSTWO, a, *n.*; *Boh.* pernjkařstwj; piernikarskie rzemiosło, die Pfefferküchlerey, das Pfefferküchlerhandwerk. PIERNIKOWY, a, e; *Boh.* pernjkowý; od piernika, Pfefferkuchen=; *Ross.* пряничный. PIERNO *adverb.*; *Boh.* perně; 1) pieprzno, *cum multo pipere. Cn. Th.*, wohl gepfeffert, gewürzt, scharf, picant. (*2. Pierno, *pierzno, *ob.* Piorno). PIERNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pernost

pieprzność, cf. porność; die Pfeffrigkeit, die Schärfe, das Picante. PIERNY, a, e, pieprzny, opieprzony, cf. porny; (*Boh.* perný), gepfeffert, scharf, picant. *Cn. Th.* Ziele to smaku jest gorżko piernego. *Syr.* 835. W grudniu piernych pokarmów używaj. *Sienn.* 440. Polewka pierna. *Ern.* 138. Pierne orzeszki, Pfeffernüsse. *Tr.*

PIEROG, *ob.* PIROG.

PIERŚ, i, *ż.*, PIERSI *plur.*; *Boh.* prs, prsy; *Slov.* prse; *Carn.* perse; *Vind.* perſi, perſe; *Croat.* persza, pěrszi, grudi; *Rag.* pàrsi, parsize; *Bosn.* parsi, prrisi, persi, grudi; *Slav.* pêrsah; *Sorab.* 2. brust (*Germ.* Brust), nadro, nadra, (*ob.* Nadro, zanadrze); *Sorab.* 1. nadro, hutrobno, (cf. wątroba); *Ross.* перси, грудъ, груди; *Eccl.* пръси, грꙋдь; *Anglos.* breost; *Angl.* brest; *Svec.* bröst; *Dan.* bryst; Niederf. *et Holl.* Borst; *Germ.* die Brust; (cf. *Graec.* πρόσθε, πρόσθιος, n. p. τραύματα πρόσθια, *vulnera adverso pectore accepta*); — a) *latiori sensu* pierś, piersi, część ciała między szyją, bokami i brzuchem. *Kirch. Anat.* 2. *Perz. Cyr.* 1, 41. *Wejch. Anat.* 17. *Zool.* 67. Część wołu lub cielęcia od piersi, mostek. *Magier. Mskr.*, *Boh.* hrudj; *Germ.* Bruſtkern; *Slav.* grùdi; *Ross.* грудина, грудинка. Puchlina piersi, Brustwassersucht, w obudwu piersi jamach, Brusthöhlen, albo tylko w jednej. *Krup.* 5, 773. Piersi mdłe, słabe, ciasne. *Syr.* 1465, (cf. płuca). Z wielomowstwa już im słów i piersi brakło. *Ust. Konst.* 1, 152. (tchu, oddechu). Cała mi się pierś wzdyma. *Teat.* 20. *b*, 25. Drżą na niéj wszystkie członki, piersiami pracuje. *J. Kchan. Dz.* 97. sie arbeitet mit der Brust. Na znak pokuty biją piersi swoje. *Groch. W.* 213. Biję w piersi prze ciężki żal. *Groch. W.* 418. Uderzył się w piersi. *Falib. H* 3. er schlug an seine Brust. Nie trzeba zamków, bo każdemu piersiami wytrzymamy. *Star. Vot. C* 4 *b.* (pierś mężnego za puklerz stoi). Przyciskanie do piersi, uścisk (*Carn.* narozhje). Te rzeczy, w których się kochamy, do piersi przykładamy. *Sak. Probl.* 116. (cf. *Eccl.* въпрѣсити, внутрь себя принять, или вложить въ перси свои, brać do serca; *Vind.* gornaperſati, gornaperſuvatiſe = kokoszyć się, puszyć). — b) *Propriori sensu:* Piersi, naczynia zbierające mléko, po bokach mostka u człeka i zwierząt jemu podobnych, jak n. p. u małpy. *Zool.* 68. die Brüste. Piersi przednia część zowie się osobliwie piersiami, na których dwa cycki z brodawkami. *Kirch. Anat.* 3. Piersi niewieście, cyc u niewiast, abo też u zwierząt, u bydląt, *mamma.* *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. žonske nadro; *Ross.* груди. Piersi przeczystéj Panny ciebie ukarmiły. *Groch. W.* 373. Biada brzemiennym i piersiami karmiącym. *Bibl. Gd. Marc.* 13, 17. (przy piersiach dzierżącym. 1 *Leop. Luc.* 21, 23); cf. ˚doić, den Schwangern und Säugern. Luth. *Sk. Dz.* 91. Dziecko przy piersiach, ein Säugling. Odsadzić od piersi, odchować. — §. Pierś, *poważniéj* niż piersi, jak w *Niemieck.* Brust, Busen, (cf. Adlg. Brust 2). Pierś biała jak śnieg. *Kras. Oss. H* 2. ein schneeweißer Busen.

Pochodz. *pierski*, *piersiczki*, *piersiska*, *piersisty*, *piersiowy*, *pierśny*; *napierśnik*, *podpiersień*, *podpierśnik*, *przedpiersiek*, *przypiersiek.*

˚PIERŚĆ, iu, *m.*, szczypta, garstka, eine Handvoll. Wziąć pierściu lnu siemienia, uwarzyć w miedzie. *Ostror. Myśl.* 25.

PIERŚCIEŃ, ia, *m.*, PIERŚCIONEK, nka, *m.*, *dem.*, PIERŚCIONECZEK, czka, *m.*, *dem.*, *secund.*; *Boh. et Slov.* prsten, prstynek; *Etym.* prst palec; *Sorab.* 1. peřstžen, perčžen, perschčžen, (porst palec); *Sorab.* 2. perschčžen; *Carn.* perstan, perstanzhek, rinka, cf. rynek; (*Carn. et Vind.* perst = palec); *Vind.* perstan, perstanek, perstanzhizh, rinka, rinkiza; *Croat.* perzten, pèrszten, persztenek, rìnk, rinchìcza, karìka, (perzt, parszt, perszt, pěrsztecz = palec); *Dal.* parsten; *Rag.* parstén, parstencjaz, parstenak, parstèncich, (parst, parstaz, parstich = palec); *Bosn.* persten, prristen, parsten, prristenak, (parst, perst, prrist = palec); *Slav.* pêrsten, (pêrst = palec); *Ross.* перстень, перстенекъ, бѣлчугъ, кольцо; kółko lub obrączka do wkładania na palec; der Ring, Fingerring. Biskupi pierścienie na ręku noszą, z kościołem się jakoby żeniąc. *Sk. Dz.* 1026. Ślubny pierścionek (*Vind.* sheniten perstan, nevesten perstan, vestnik, viestnik). Zaręczyny z odmianą pierścieni przed ślubem odprawowane bywają. *Pim. Kam.* 166. (cf. *Slov.* prstenkowani, zaslubeni, oddawki *sponsalia*). Daruj jej złoty pierścionek. *Burl. B* 4. Noszący pierścień *Eccl.* перстненосецъ. Wróżba z pierścienia *Eccl.* перстневолхование, *dactylomantia.* Pierścioneczki składane. *Dwor. K* 3. (gatunek pierścionków z różnych obrączek rozwodzących się i zwodzących). — §. Do pierścienia gonić. *Groch. W.* 488. ugadzając w zawieszony pierścień, nach dem Ringe rennen. — §. *Transl. fig.* Włosy w pierścienie nosił ukędzierzawione. *P. Kchan. Orl.* 1, 185. in Ringe gekräuselt. Włosy jej ciemne w rzęsiste kręcące się pierścienie. *Niemc. Król.* 1, 19. *ob.* Płoty, kosy, loki. PIERŚCIENIOWY, PIERŚCIENNY, PIERŚCIONKOWY, a, e; *Boh.* prstennj; *Croat.* perszténi; *Rag.* parstenì; *Ross.* перстневый; od pierścienia, Ring=. Czwarty palec serdeczny lub pierścieniowy, *annularis.* *Perz. Cyr.* 1, 21. Pierścienny. *Mącz.*, der Goldfinger; (*Ross.* перстъ перстневый; *Eccl.* близосредный, перстнесый; *Carn.* perstanek). Pierścieniowa głowica, gdzie kamień drogi abo pieczęć bywa, *pala annuli.* *Cn. Th.* der Ringkasten, der Kasten am Ringe. W Polszcze miała królowa przychody, n. p. pierścionkowe, i t. d. *Czack. Pr.* 2, 72 na pierścionki, klejnoty, ˚ochędostwo. PIERŚCIENNICA, y, *ż.*, szkatułka na pierścienie. *Wlod.* das Ringkästchen, Schmuckkästchen. PIERŚCIENNIK, a, *m.*, a) co pierścienie robi, przedaje, der Ringemacher, Ringehändler; *Carn. et Vind.* perstanzhar; *Bosn.* prristenar, koji cini prristene; *Rag.* parstenar; *Croat.* persztenàr. — b) Pierściennik, *bombyx neustria*, zanocnica brudnożółta, w poprzecz skrzydeł brudnoczerwono przepasana. *Kluk. Zw.* 4, 379. PIERŚCIENNISTY, a, e, *annulatus.* *Cn. Th.*, geringelt.

PIERSICZKI, czek *plur.*, *dem. nom.* pierś, PIERŚKI. *Cn. Th. Spicz.* 197; *Boh.* prsyčky; *Rag.* parsize; Brüstchen, kleine Brust, kleine Brüste. Wódki z stoziarna dzieciom dychawicznym do kaszek przylewać, bo zatkanie i zamulenie piersiczek i płuc ich otwiera. *Syr.* 731. Kapłan w ręku swoich trzymać będzie łój ofiarny i piersiczki; łój spali a piersiczki będą Aaronowe. 1 *Leop. Levit.* 7, 30.

˚PIERSIOCYCKOWY, a, e, *Anat.* n. p. Piersiocyckowa

myszka. *Kirch. Anat.* 34. von der Brustwarze. PIERSIOPŁAWNY, a, e, n. p. Piersiopławna Syrena. *Zab.* 15, 187. po piersi w wodzie pływająca, bis an die Brust im Wasser schwimmend. PIERSIOWY, PIERŚNY, 1. *PIERSISTY, a, e; *Boh.* prsnj; *Vind.* perſni; *Sorab.* 1. hutrobniczki; *Croat.* perszni; *Eccl.* грудный; od piersi, do piersi należący, Brust=. Ochrapienie bywa dla suchości pierśnéj. *Spicz.* 135. Wrzód piersiowy *Ross.* грудница. Piersiowa sztuka, n. p. wołowa, *Slav.* grùdi; *Boh.* hrudi; *Ross.* грудина, грудинка, Bruſtkern. Kość piersiowa czyli mostek. *Perz. Cyr.* 1, 31. Kość piersista. *Kirch. Anat.* 107. Kanał piersisty. *Krup.* 2, 64. (cf. *Boh.* prsnik; *Carn.* persnèza; *Germ.* Bruſtlatz, kaftanik). — 2. PIERSISTY; *Boh.* prsnatý; *Sorab.* 1. nadroyité, hutrobnoyité; *Croat.* perszaszt; *Rag.* pàrsast; *Eccl.* пръсистъ, грудистый; *Ross.* грудастый; piersi wydatnych, von ſtark gewölbter Bruſt, hochbrüſtig. Piersisty człek, szerokich piersi. *Chmiel.* 1, 183. Odukały, piersisty. *Cn. Syn.* 555, (cf. zanadrzysty). Chłopy piersiste, jak Cyklopy. *J. Kchan. Dz.* 296. Piersista, wielkich cyców niewiasta, *mammosa. Cn. Th.*, ſtarke Brüſte habend. PIERSISKA *plur.*, nieforemne piersi *contemn.*, ungeſchlachte Bruſt. Piersiska kosmate Tyfeusza tłoczy Sycylia. *Nar. Dz.* 2, 116. *Zab.* 6, 374. *Nar.* PIERŚKI, *ob.* Piersiczki.

PIERSZEŃ, ia, *m.*, *Botan.* ziele, kichawiec, *ptarmica*, wilde Bertramwurzel, od prędkiego opierzenia abo opierzchnienia kwiatu. *Syr.* 620. *Sienn. Wykł.*

PIERSZEŃSTWO, *ob.* Pierwszeństwo.

*PIERSZYĆ *intr. niedok.*, (*Boh.* pršj deszcz pada, prška deszcz, prškati pryskać), ſtieben: *Ningit*, śnieg pada, *pierszy. *Mącz.* — §. *Pierszą skry z czego, *scintillare. Cn. Th.*, Funken ſtieben. Z ust jego lampy wychodzą i iskry ogniste *pierszą. *Budn. Job.* 41, 10.

Pochodz. *pierzchnąć, pierzchać, pierzchnice, pierzchliwy, rozpierzchnąć, wypierzchnąć; prysnąć, pryskać, pryskarz, oprysk, popryskać, rozpryskać, pryszczel, pryszczeć, spryszczać, pryskować; pierzga, pierzgnąć, opierzchnąć, opierzgnąć, opierzchły, opierszałość.*

PIERSZYNA, *ob.* Pierwszyna. *PIERW; *Boh. et Slov.* prw, prwě; *Sorab.* 2. pěrwo; *Vind.* prei, poprei; *Rag.* pàrvo, prie; *Bosn.* prie; *Dal.* prie, pria; *Eccl.* первое; *adverb., positiv.*; a) przód, *poprzedzaj, wprzód; erſt, zuerſt, vorher. Doniosę to pierw wujowi mojemu. *Teat.* 48, 84. Z pierwu, spierwu = z początku, od początku, z pierwotku; *Bosn.* od pria; *Rag.* sparva; *Ross.* сперва; *Eccl.* испръва, искони, съ начала, anfänglich. Pilnus się z pierwu jął ociągać, potym przyrzekł. *Kosz. Cyc.* 199. Jeśliś dyabła z pierwu poznać nie mógł, przynajmniej go już teraz poznaj. *W. Post. W.* 206. Spierwu — na koniec. *ib.* 2, 278. PIERWEJ, *adverb. comparat. adverbii* pierw, (w żywotach *Skargi* zawsze Pierwiéj): *Boh.* prwè; *Slov.* prwě, prěd tym časem; *Sorab.* 1. prědě, prědne, prěz, (cf. przed, przód); *Sorab.* 2. pěrwo, pěrwoti, perwotki, pěrrej, pěrwej; *Carn.* prędn, popręd, poprej, (cf. przednie); *Vind.* pervo, poprei, prei, popriedi; *Croat.* pervo, pervlye, prede; *Dal.* parvo, prie, pria; *Bosn.* prie, odprie; *Eccl. et Ross.* первое, пръвѣе, перевѣе; a) wprzód, przedzéj; zuerſt, vorher, eher. Kto piérwéj zboże do młyna przyniesie, pierwéj ma mleć. *Szczerb. Sax.* 248. Komu pierwéj zaniosą, temu pierwej zmielą. *Pot. Arg.* 754. Kto pierwej do młyna zajedzie, temu pierwej zmiela. *Rys. Ad.* 23. (wer zuerſt kommt, mahlt zuerſt; *prior tempore, potior jure*). Pierwej muszą być kamienie, wapno, cegły, niźli dom. *Petr. Ek.* 3. Pierwéj z ognia wynosisz dzieci, niźli pieniądze; pierwéj pieniądze niźli miski; pierwej opatrujesz dzieci własne, niźli czeladkę. *Sk. Kaz.* 380. — Napierwéj *superlat.*; *Slov.* ponaprw; *Vind.* narprei, pred vſem, narpoprei, napervizh, navesti, snavasti. — *§. Listy nasze o tym po pierwéj i potym wydane. *Herb. Stat.* 694. dawniéj i poźniéj, vorher und nachher. Pierwej = dawniéj, vorher, ſonſt. Niech tak będzie, jak pierwej było, bo pierwéj lepiéj było. *Ld.* — b) Pierwej, prędzéj, rychlej; eher, geſchwinder. Pierwéj, niż się goła splecie. *Cn. Ad.* 838. (prędziuteńko). PIERWIASTEK, stka *et* - u, *m.*, a) pierwszy w czym będący, der der erſte iſt in irgend etwas, początek w sobie zawierający, początkowy, początek dający; Urelement, Wurzel, Grund; *Boh.* prwobytost; *Carn.* pervina, pervotina; *Vind.* perviz, pervina; *Croat.* pervìna; *Rag.* pàrvina; *Ross.* начатокъ, (cf. *nacząć, począć). Pierwiastki, *principia*, ciała proste niezłożone. *Śniad. Chem.* 3. *N. Pam.* 6, 319. Ciała samorodne, których początki są jednorodne, nazywają się pierwiastkami, *elementa. Kruml.* 10. Punkta najmniejsze równe składające ciało, nazywają się pierwiastkami. *Hub. Mech.* 416. Ur=Körper, Element, *ob.* Pierwociny. — *Gramm.* Pierwiastek, słowo pierwiastkowe, *primitivum*, *Carn.* pervurodna beſeda; *Vind.* korrenninska beſeda; *Eccl.* первословіе; *Ross.* первообразные. — *Arithm.* Produkt złożony z dwóch równych czynników nazywa się kwadratem; każdy zaś z tych równych czynników, jego pierwiastkiem, *radix. Łęsk.* 2, 44. Wurzel, Quadratwurzel. Pierwiastek kwadratowej liczby, jest liczba, która sama przez siebie rozmnożona, też zadaną liczbę oddaje. *Jak. Mat.* 1, 104. O wyciąganiu pierwiastku kwadratowego. *Geom.* 1, 78. *Łęsk.* 2, 44. *Ustrz. Alg.* 2, 6. Pierwiastek sześcienny. *Jak. Mat.* 1, 122. die Cubicwurzel, (*ob.* Sześcienny). — b) Pierwiastek, pierwiasnek *de homine*, poczynający, niewprawny, pierwszy raz co robiący; ein Neuling, ein Anfänger. W ten czas nasi Polacy grubemi a jeszcze pierwiastkami prawie w naukach byli, *novitii. Krom.* 60. — §. Jezus świeżo narodzony przez jasność gwiazdy pierwiasnkom pogańskim okazał się. *W. Post. Mn.* 438. (tym, którzy z pogan najpierwsi o Chrystusie wiedzieć mieli; den Erſtlingen unter den Heiden, die die erſten waren, denen Chriſtus bekannt wurde). PIERWIASTKA, i, ż, a) pierwsza w czym będąca, die die Erſte iſt. Marya matką i pierwiastką nieśmiertelności. *Sk. Kaz.* 601. — b) Pierwiastka, *Boh.* prwnička; *Croat.* pervorodicza; *Sorab.* 1. preni krotž pohradžaeza, preniežka; *Ross.* первородица; *primipara*, która pierwsze dziecię rodzi. *Mącz.*, *ob.* Pierworodząca, *Boh.* prwnice, prwnička. *Cziach. h.* 1., die das erſte mal geboren hat. Pierwiastka krowa, owca. *Cn. Th.*, die das erſte mal kalbet. — Pierwiastka, gdy w wymionach będzie

miała jaki defekt. *Haur. Sk.* 468. *Haur. Ek.* 124. *et* 120. — c) *Pass.* Pierwiastka, *primogenita.* *Macz.*, pierworodna, die Eingeborne. — *Botan.* pierwiastka polna, *ob.* Pierwiosnka. — §. d) Pierwiastka, pierwsze rodzenie, das erste Gebären, Werfen, Kalben. Choćby po porzucie, choćby po pierwiastce, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. *Haur. Sk.* 52. PIERWIASTKI, PIERWIASNKI, PIERWOCI, PIERWOCINY, PIERWIZNY *plur.*; *Boh.* prwotiny; *Rag.* pàrvine; *Ross.* первенцы; rzeczy w jakimkolwiek względzie pierwsze, Erstlinge. Tam słodkie wieku mego pierwiastki strawiłem. *Zab.* 6, 204. (pierwsze moje lata, początek życia). Młodości swojéj pierwociny. *Przyb. Milt.* 272. Pod Smoleńskim Marsowe pierwiastki zakładał. *Nies.* 4, 15. Wybił każdą rzecz pierworodzoną w ziemi ich, pierwiasnki wszystkich robot ich. 1 *Leop. Ps.* 104, 36. *Wróbl.* 188. (*primitias laboris*). Pierwociny ziemi przyniesiesz panu. *W. Exod.* 23, 19; pierwożęć, pierwszy użętek, *Sorab.* 1. prenie pwodé. Jako z gumien pierwsze urody oddziałać będziecie, tak i z pokarmów dacie pierwociny panu. 1. *Leop. Num.* 15, 28. Pierwizny. *Budn. Malach.* 3, 8, (*ob.* Pierworodztwo). Nie beczą owce i nie ryczą bydła, niemasz pierwiastek. *Wad. Dan.* 80. Poganie przy początkach uczty czynili ofiary, lejąc pierwiastki trunków. *Kras. Pod.* 2, 213. (*libare*). Plato o swoich wizerunkach, *ideis*, twierdził, iż te same są *principia*, pierwociny wszystkich na świecie rzeczy. *Petr. Et.* 19. Urstoffe. — §. Starości doległości są pierwiasnki śmierci. *Prot. Kont. B* 3. (poprzedzicielki, Vorboten, Vorläuferinnen, cf. zadatek). PIERWIASTKOWOŚĆ, ści, *ż.*, pierwiastkowe przymioty, oryginalność, die Urnatur, ursprüngliche Beschaffenheit; *Boh.* prwopočetj, prwopočátek. Ustaje w przemocy panujących narodów pierwiastkowość podbitego. *Nar. Hst.* 4, 83. PIERWIASTKOWY, a, e, — o *adverb.*, pierwotny, oryginalny, fundamentalny, początkowy, pierwszy, ur=, ursprünglich; *Boh.* prwopočatecný, půwodnj, (cf. powod); *Vind.* perven, pozheten, vreuzhen, sazhetliu; *Ross.* первобытный, первоначальный, началородный, безвиновный; *Eccl.* началородный, началообразный, искони̂нъ. Siły pierwiastkowe, *elementares.* *Hub. Mech.* 416. W tłumaczeniu nigdy się treść i żywość oryginału zostać nie może, i najwyborniejsze w rodzaju swoim, przecież czczym tylko jest cieniem pierwiastkowego dzieła. *Mon.* 72, 3. Słowa pierwiastkowe. *Klecz. Zdan.* 48. pierwiastki, Stammwörter. Pierwiastkowe poznanie się nasze. *Teat.* 7, 5. pierwsze, początkowe. PIERWIOSNKA, i, *ż.*, *primula*, pierwiastka polna, rodzaj kwiatów, do którego należą kluczyki, łyszczak. *Kluk. Dykc.* 2, 229. Schlüsselblume. *Pirwosnka. *Sienn.* 77. *et* 39. Biała bukwica, paraliżowe ziele, pierwiosnką zwane, jakoby rzekł pierwszy na wiosnę kwiat. *Syr.* 1423, *Boh.* bjla bukwice; *Ross.* буквица бѣлая, скороспѣлка, свербигузъ, баранъ, баранчикъ. Wieńce z pierwiosnków płowych. *Chod. Gesn.* 74. *PIERWOĆ, ia, *m.*, *pierwotek, początek pierwszy, der Anfang. Póki jeszcze choroba świeżą, póki na pierwociu, zaradzić można. *Birk. Zyg.* 17. Wszechmocne boskie sprawy, Nie znają czasu ustawy, Lecz za jego koniec i pierwoć wylane. *Suszyc. Pieśn.* 3 *C b*, PIERWOCI, PIERWOCINY, *ob.* Pierwiastki. PIERWOCIANY, a, e, pierwiastkowy, początkowy, cf. młodociany; Anfangs=, anfänglich, ursprünglich, neu, jung. Korzeń jest najpierwszym płodem, który wydają nasiona; ten zaś pierwociany korzeń, który idzie prosto w głąb ziemi, nazywa się korzeniem głównym. *Brzost. Duch.* 9. PIERWOKUPNO, a, *n.*, (cf. wyderek, wyderkaf), der Vorkauf, das erste Kaufrecht, Kaufvorrecht. Kto rzecz z tym warunkiem przedaje, iżby kupujący, gdyby jéj znowu zbyć chciał, jemu odkupienie ofiarował, ten ma prawo pierwokupna. *Gal. Cyw.* 3, 94. *et* 90. *PIERWOPRZESTOLNIK, *PIERWOSTOLNIK, a, *m.*; *Ross.* первопрестольникъ; najwyższy arcybiskup, der oberste Erzbischof. Piotr ś. jest pierwoprzestolnikiem, t. j. pierwszym sprawcą ś. Chrystusowéj cerkwi, arcybiskupem całego świata. *Smotr. Apol.* 99. Apostołowie są fundamentami cerkwi, filarami i twierdzami, i pierwoprzestolnikami i koryfeami. *Smotr. Ex.* 54. Piotra apostoła między apostołami *werchownym (zwierzchnim) i *perwoprestolnym nazywają. *Fund.* 24. Prototronus czyli *pierwostolnik metropolii. *Steb.* 2, 172. PIERWORADNIK, a, *m.*, W niektórych Greckich Rzeczachpospolitych pierworadnicy wprzód z sobą rozmawiali, a potym sprawy do senatu podawali. *Petr. Pol.* 455. *Praeconsultatores*, *Graec.* προβουλοι, którzy, nim się co miało wnosić do koła, radzili, jeśli to pożyteczno, aby się o tym radzono wszystkich. *ib.* 2, 151. einer vom ersten Rathe, in welchem vorläufig berathschlagt wird, ob eine Materie weiter mitzutheilen sey, oder nicht. PIERWORAZ, u, *m*, rola pierwszy raz na uprawę obrócona, nowina; Neubruch, Neuland, Dreßland. Na siew lnu zalecają pierworaz abo nowinę. *Przedz.* 24. *PIERWORÓD, u, *m.*, pierwiastek, płód pierwiastkowy, Erstgeburt. Wiejskiemu bogu ślubuj setne w ofierze jagniąt pierworody. *Dmoch. Il.* 41. PIERWORODNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) pierworodziny, pierworodztwo; *Rag.* parvorodjènje, parvorodjenstvo; *Vind.* pervirod, pervoroistvu; *Croat.* pervorogyenye, die Erstgeburt. Jakub od Ezawa pierworodność kupił. *Sk. Żyw.* 1, 244. Przywiléj pierworodności. *ib.* — §. b) *Collect.* Pierworodności, pierwiastki, pierwociny, pierwsze owoce; Erstlinge, Erstgeburten. Pobił Egipt z jego pierworodnościami, *cum primogenitis.* *Wróbl.* 312. (*ob.* Pierworodzeniec). Żydzi wszystkę pierworodność Bogu ofiarowali. *Biał. Post.* 259. PIERWORODNY, a, e, — ie *adverb.*, co najpierwéj otwarza żywot macierzyński. *Biał. Post.* 34, *Boh.* prworozený; *Slov.* perwnorodzeni; *Sorab.* 1. prenohrodžené; *Carn.* pervorojenzhèzh; *Vind.* pervorojen, pervorojenzhizh; *Rag.* parvorodni; *Croat.* pervorogyeni; *Eccl.* прежд҃ерожденъ; *Ross.* первородный. Wszelki mężczyzna, któryby się najpierwéj urodził z żywota matki, to jest pierwodny. *Biał. Post.* 260. Pierworodny, *sc.* syn = PIERWORODNIK. *Przyb. Ab.* 25. *Pirworodnik. *Żarn. Post.* 3, 75 *b.* = PIERWORODZENIEC, ńca, *m.*, *Budn* 1 *Chron.* 2, 25; (*Boh.* prworozenec); §. a) der Erstgeborne. Jeśliby pierworodny umarł, tedy drugi, co po nim się rodził, panuje. *Star. Dw.* 53. Znam cię pierworodnym szatańskim. *Sk. Dz.* 87. Pier-

worodnięta, *demin.*, n. p. Pobił wszystkie pierworodnięta ich. *Rej. Post. D d* 4. — §. Jezus pieworodny, nie względem wtóro-, lub trzeciorodnego, lecz względem wszystkich rzeczy na świecie pierworodny. *Bial. Post.* 73 - 74. *Salin.* 2, 232. Chrystus jest początkiem, *pierwonarodzonym z umarłych. *Hrbst. Art.* 24. Pierworodnym być *Eccl.* первородитися. — §. Ezau prawo pierworodne przedał. *Sk. Żyw.* 1, 244. prawo pierworodności, pierworodztwa, pierworodziny, das Recht der Erstgeburt. — §. Pierworodny kościoł = pierwiastkowy, pierwszy, dawny, początkowy; die erste Kirche, die Urkirche. Co świętych w pierworodnym liczono kościele, Dziś niemasz i jednego, cnotliwych nie wiele. *Pot. Zac.* — §. b) *Aliter:* Pierworodny grzech, przyrodny, die Erbsünde. Grzech pierworodny jest, w którym z Adama się rodzimy. *Hrbst. Nauk. h* 8 *b.* Człowiek podpada grzechowi pierworodnemu i uczynkowemu. *Bals. Niedz.* 2, 43. Człowiekowi przydał bóg wolą swobodną i pierworodną sprawiedliwość. *Karnk. Kat.* 20. przyrodną, pierwotną; angestammt, angeboren. Ludzki naród utracił dobra pierworodnéj sprawiedliwości, któremi od boga nad naturę ozdobiony był. *Kucz. Kat.* 3, 331. — §. Głębokie i pierworodne myśli. *N. Pam.* 24, 358. oryginalne, originell. PIERWORODZĄCA, éj, *ż.*, *ob.* Pierwiastka; *Sorab.* 1. prenikrotž pohrodžacza, preničžka; *Boh.* prwnice, prwnička; *Rag.* parvorodiza; *Ross. et Eccl.* первородительница, первородица; pierwszy raz rodząca, zum ersten mal gebärend. Głos jako rodzącéj słyszałem, ucisk jako pierworodzącéj. *Budn. Jer.* 4, 31. *PIEWORODZICIEL; *Rag.* parvoroditegl; *institutor*, *propagator.* PIERWORODZEŃSTWO, *PIRWORODZEŃSTWO. *Gil. Kat. C c* 3. PIERWORODZTWO, a, *n.*, PIERWORODNOŚĆ, ści, *ż.*, PIERWORODZINY, (*Boh.* perworozenost, prworozenstwj; *Sorab.* 1. prenohrodženstwo; *Vind.* pervoroistvu, pervirod; *Rag.* parvorodjenstvo, parvorodjènje; *Croat.* pervorognyenye; *Ross.* первородство); §. 1) prawo pierworodnego, das Recht der Erstgeburt. By był Ezau pierworodztwa swego Jakubowi nie przedał, nigdyby był pierworodnego Jakób dostojnością nie uprzedził. *Sk. Dz.* 1124. Dano pierworodzeństwo synom Jozefowym. *Budn.* 1 *Chron.* 5, 2. W arystokracyi prawo pierworodzin nie ma być dopuszczone. *Wyrw. Geogr.* 112. Od Sema szła *pirworodność na kapłany aż do Aarona. *Biel. Św.* 3. — §. 2) *Collect.* Pierworodzeństwo, pierworodztwo = pierwociny, pierwiastki; Erstlinge, Erstgeborne. Umrze każde pierworodztwo bydlęce. *Budn. Exod.* 2, 5. Znieśli wiele pierworodztwa zboża, wina, oleju. 1 *Leop. Paral.* 31, 5. Nie będziesz jadł pierworodztwa bydła i drobiu. *W. Deut.* 12, 17. Z pierworodztwa wszelkiego zboża udzielili ubogim. *W. Post. W.* 194. Pobił wszystkie pierworodzeństwo w Micraimie *Budn. Ps.* 78, 51. t. j. pierworodzeńców, pierworodnych synów, *primigenitos*; Erstgeborne, Erstgeburt. PIERWOŚĆ, ści, *ż.*, stan w jakim co pierwéj lub dawniéj bywało, der vorige Zustand. Proszeni, abyśmy księstwo Kijowskie Koronie Polskiéj przywrócili, a w jéj pierwość i całość wszczepili. *Herb. Stat.* 765; więc, jako własny i prawdziwy członek ku pierwszemu a własnemu ciału przywracamy go. *ib.* 766. My, którzy ducha pierwości mamy. 1 *Leop. Rom.* 8, 23. (pierwiastkowego, początkowego, nieodmienionego). — §. Pierwość aresztu. *Sax. Porz.* 120. (pierwszość, bliższość, bliższe prawo do aresztowania; das Näherrecht, Vorrecht, cf. pierwszeństwo). — *§. Na górze Kwirinalnéj oddał Kostka swéj próby *pierwości. *Chodk. Kost.* 44. pierwiastki, Erstlinge. PIERWOSPY, *plur.*, *Mon.* 75, 590, pierwsze zasypianie, czas, gdy ludzie w nocy naprzód zasypiają, der erste Schlaf; *Boh.* prwospy; *Ross. et Eccl.* первосоніе, первой сне. Ruszyli się z onego miejsca prawie w pierwospy, kiedy ludzie natwardziéj sypiają. *Baz. Sk.* 603. Słuchaj, jaki sen miałem, w pierwospach zdało mi się, żem był w ogrodzie.... *Teat.* 3, 16. O pierwospach z obozu wyszli. *Warg. Cez.* 17. Co się rano tam stało, o tym w same pierwospy słyszeli. *ib.* 156. *PIERWOSTOLNIK, *ob.* Pierwoprzestolnik. PIERWOTEK, tku, *m.*, początek, *pierw, *pierwoć, der Anfang; (*Sorab.* 2. pěrwoti, pěrwotki = naprzód); z pierwotku, z *pierwodku = z pierwu, z początku; *Eccl.* испрьва, anfangs. Kielich Chrystusów z pierwotku jest gorzki, a na końcu słodki. *W. Post. W.* 3, 310. *Rej. Wiz.* 137 *b.* Krezus jako miał z pierwotku wielkie szczęście, tak na ostatku nieszczęście. *Biel. Hst.* 111. Lipa łatwie się przyjmie, gdy jeno z *pierwodku będzie często polewana. *Cresc.* 478. Mądrość z *pierwodku krzywą ścieżką prowadzi. *Radz. Syr.* 4, 18. Tak zawsze się z nami zachował, iż z nim nie potrzeba jako z pierwotku w przyjaźń wstępować. *Budn. Cyc.* 26. — §. Na pierwotku, na początku; anfänglich, gleich Anfangs. Matyasza króla na pierwotku potkały trzy potrzeby wojenne. *Gwagn.* 668. Jakośmy na pierwotku słyszeli. *Rej. Post. E e* 6. PIERWOTNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* prwotny; pierwiastkowy, oryginalny, ursprünglich. Przechody dzikich hord pomieszały krwią obcą i językami stan Sarmatów pierwotny. *Nar. Hst.* 4, 143. PIERWOZĘBY, a, e, n. p. Pierwozębe źrzebię, tak zowią rostrucharze źrzebię, co pierwsze zęby zmiata, co się im wtórego roku przydawa. *Cresc.* 514. ein zweyjähriges Füllen, das die ersten Zähne verliert. PIERWOŻĘĆ, i, *ż.*, pierwszy użętek, *praemetium. Cn. Th.* 691. pierwociny roli, die Vormähung, was man vor dem eigentlichen Mähen für die Götter vorweg abschnitt und opferte. *PIERWOZWANY, a, e: *Ross.* первозванный; pierwéj wczwany, epitet ś. Jędrzeja. **PIERWSZCZYZNA, y, *ż.*, cokolwiek pierwszym jest w jakim względzie, pierwiastek, pierwiastka, pierwiastki, Erstlinge. Oeneus, za roczny plon szczęśnie zebrany, Cererę zbóż pierwszczyzną, Bacha odprawował winem. *Żebr. Ow.* 197. PIERWSZOŚĆ, ści, *ż.*, PIERWSZEŃSTWO, PIERSZEŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. prenidba; *Vind.* priedſhina, popriedſhina, sprednifhtvu, narviſhtvu, predversta, predpraviza, predroka, predrozhje, pofebna praviza; *Ross.* первенство; prym, wyższa ranga, Vorzug, Vorrang. Kto lepszy, nie kto wyższy, niech ten ma pierwszeństwo. *Dmoch. Il.* 260. Zazdrośnie między sobą walczyli o pierwszość podłości. *Ust. Konst.* 1, 66. Miłość młodym pierwszość daje. *Teat.* 55. *d*, 46. Dłużnicy w dobrach jego

lokowani będą według znaczności kapitałów i pierszeństwa czasu. *Kras. Pod.* 2, 44. Oskar zyskał pierwszeństwo; rzekł Dermil wzgardzony: Oskarze, równo kocham, lecz upośledzony Żyć nie mogę. *Kras. Oss. H* 2 *b.* Toruń między miastami Pruskiemi trzymał z dawna pierwszeństwo. *Vol. Leg.* 7, 759. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 122. Pierwszeństwo mieć, *Ross. et Eccl.* пръвьнствовати, первенствую, предначальствую, przodkować; cf. rej wodzić. PIERWSZY, a, e, *Num. ord.* (*Boh.* prwnj; *Slov.* prwní; *Sorab.* 1. prieni, preni; *Sorab.* 2. preni, predni, pěrwi; *Vind.* pervi; *Carn.* pèrvè; *Croat.* pĕrvi; *Slav.* pêrvi; *Rag.* parvi, parvàgni, parvascgni, priascni; *Bosn.* prrivi, parui; *Ross. et Eccl.* пръвнин, перв‍ѣйшій, первенькій, прежный, cf. *Lat.* prior, primus; cf. *Ind.* pratama); (*nostrum* pierwszy *propie comparativus est obsoleti positivi* PIERWY, a, e, n. p. Pierwa nauka o poznaniu miejsca ku mieszkaniu. *Cresc.* 650. Na pierwym przyjściu Chrystus nie mścił się. *Wróbl.* 116). Za mną idzie, który się przede mną urodził, bo pierwszy mnie był. *Sekl. Joan.* 1. ode mnie pierwszy *comparat. Inde:* Najpierwszy, napierwszy *superlat.*; (*Vind.* narpervi, najpriedneifhi; cf. pierw, pierwéj, najpierwéj); §. a) pierwszy w rzędzie, w liczbie, w randze, wszystkich uprzedzający, der, die, das Erste. (cf. *Ross.* первыйнадесять, перваянадесять, первоенадесять jedenasty, jedenasta, jedenaste). Wojny w parafiach, kto w pierwszéj ławce siędzie, która pierwsza do pocałowania patyny pójdzie. *Mon.* 65, 502. Pierwszéj rangi *Ross.* первостатейный, первостепенный. Zasadzonym być na pierwszym miejscu u stołu. *Pam.* 84, 1065. Kto pierwszy, ten lepszy; kto pierwszy do młyna, pierwéj miele. *Cn. Ad.* 391. *Rys. Ad.* 28. *Opal. Sat.* 82; (*Croat.* koi pervo v melin doyde, pervi z melyun domov poyde; *prior tempore, potior jure*). Uczniem jest dnia pierwszego dzień następujący. *Min. Ryt.* 4, 132. Pierwsi bywają ostatniemi, a ostatni pierwszemi. *Sk. Kaz.* 174. Pierwsze kocięta za płot! *Teat.* 35. *b*, 33; (*Vind.* ta perva obriest (zysk) gre za duri siest; *Slov.* prwné sčěští zridka bíwá dobré; cf. pierwsze szczenięta topią). Z pierwszego wejrzenia, na pierwsze spojrzenie *Eccl.* первозорно. Z pierwszego, z pierwszego pustu, z pierwsza, dem ersten Risse nach. Pierwsze małżeństwo *Ross.* первобрачіе, первобрачность, *adj.* первобрачный. Pierwsze dzwonienie (*Carn.* pervèna). Pierwszy robotnik, naczelny, rej wodzący *Ross.* передовщикъ. Pierwsza ta i ostatnia będzie moja prośba. *Bardz. Trag.* 499. Ty zamiast litości z pierwszych podobno jeden, wyśmiewasz się z mojej szczerości. *Teat.* 54. *d*, 22. Pierwszy raz, albo pierwszą razą, *ob.* Raz. Po pierwsze *Vind.* pervizh, k' pervemu, sapervu. — Może co być pierwszym doskonałością i rodzajem. *Petr. Ek.* 3. Pierwszy wójt niż ławnik. *Cn. Ad.* 839. (starszy P. Bóg, niż ś. Marcin). Pierwsi panowie = przedni, najprzedniejsi. — Pierwszy statek, naczynie, obraz, pisanie, *i. e.* pierwszéj roboty co, *archetypus. Cn. Th.* — *Arith.* Liczby pierwsze, które nie mają innych dzielników prócz siebie samych i jedności. *Śniad. Alg.* 1, 96. niesk‌ładane, einfache Zahlen — §. Nic pierwszegośmy nie mieli na tym sejmie, jak pomyślić o najprędszéj wojsku zapłacie. *Vol. Leg.* 4, 44. pilniejszego, nichts Dringenderes. — §. b) Pierwszy, jaki pierwéj był, dawny; vorherig, erst. Koń ochwacony tak ma być chowan, aże ku pierwszemu zdrowiu przyjdzie. *Cresc.* 536, cf. pierwość. PIERWSZYNA, PIERSZYNA, y, *ż.*, nowina, nowa rzecz, pierwszy raz zdarzona, was Neues. To jemu nie pierszyna, jak ludzie mówią. *Teat.* 52, 15.

Pochodz. *dopiero, dopieruntenko, cf. przód, przed* cum derivatis.

PIERZ, *ob.* Pierze. PIERZAJA, *ob.* Pierzeja. PIERZANY, a, e; *Ross.* перяный; z pierza, *plumeus. Cn. Th.* aus Federn, Feder=. Pierzany = PIERZASTY, PIERZATY, a, e, pełen piór lub pierza, pierzysty, voll Federn, mit Federn bedeckt, gefiedert. (cf. *Boh.* pěrestý = pstry, *varius*); *Carn.* pirnat; *Vind.* pereten, perjast, (pernizhast = czubaty); *Rag.* perni, perèni, perjatti, pèrást, perjâst, pernàt, perjàt; *Bosn.* perjat; *Croat.* pernàt; *Ross.* пернатый, (cf. piernat). Przebił mu rękę bełt pierzany. *P. Kchan. Jer.* 286. Ptaki pierzaste. 1 *Leop. Prov.* 1, 16. Liście pierzaste, *pinnatum*, gdy boki ogonka listkami są osadzone. *Bot. Nar.* 65. Na wierzchu jego hełmu usiadł strach pierzaty. *Przyb. Milt.* 136. *et* 151. Kamień pierzasty, *asbestus plumosus*, Federweiß, gipsowy, promienisty, z białych, kruchych i niedzielnych nitek złożony. *Kluk. Kop.* 2, 95. — §. Sanki pierzaste abo pierzone, na kształt pudła pojazdowego zrobione. *Ryd.*

1\. PIERZCH, u, *m.*, PIERZCHA, y, *ż.*, pierzchnienie, ucieczka, ustąpienie; das Ausreißen, Weglaufen, Fliehen. Człek nigdy sam siebie odstąpić nie może, Żadną odmianą miejsca, ni pierzchem w bezdroże. *Przyb. Milt.* 102. Wie, że pierzchą, ani walką nie uskoczy. *ib.* 131. 2. PIERZCHA, *herb*; flądra abo perka na tarczy; na hełmie pawi ogon między dwoma kluczami. *Kurop.* 339, ein Wappen. *PIERZCHALEC, lca, *m.*, człowiek pierzchliwy, niestatek; ein Reißaus, Unbeständiger. Rozważny człowiek więcéj sprawić może skromnością swą na godzinę, niżli *pierzchalec za cały dzień. *Rej. Zw.* 139 *b.* PIERZCHLIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prchliwost *ira praeceps, iracundia*; *Slov.* prchliwost *furor*; prędkość do gniewu, zapalczywość, wściekłość, (cf. opryskliwość); Jähzorn, Wuth. Rozgniewała się przeciwko mnie pierzchliwość jego. 1 *Leop. Job.* 19, 11. (zapalczywość jego. 3 *Leop.*). Nie poruszyła się ku gniewu pierzchliwość jego. 1 *Leop. Deut.* 6, 15. (popędliwość. 3 *Leop.*). Skrył mię, ażby przeminęła pierzchliwość twoja. 1 *Leop. Job.* 14, 13, (popędliwość. 3 *Leop.*). Zruszyła się gniewem pierzchliwość pańska na lud Izraelski. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 24, 1. (popędliwość. 3 *Leop.*). Takie słowa gniew pobudzają a podpalają pierzchliwość pańską. 1 *Leop. Jud.* 8, 12. (popędliwość. 3 *Leop.*). Pierzchliwość jest przymiotem kwitnącego wieku. *Budn. Cyc.* 11. Wolność swoję rozumem niechaj miarkują, nie pierzchliwością i zapalczywością. *Petr. Pol.* 2, 157. Odpowiedź łagodna przełamuje gniew, ale mowa przykra wzbudza pierzchliwość. 1 *Leop. Prov.* 15, 1. Tam wiatry pędem i pierzchliwością na świat z gór padają. *Boter.* 267. gwałtownie, wściekle, wüthend. — §. Pierzchliwość, popłoch, fałszywa trwoga. *Niemc. Syn. Pam. W.* 1, 29, cf. niesta-

tek, lekkość; Scheu, Furchtsamkeit, Unbestand, Ausreißerey. Junacy, co w kącie szablą wiatry kroją, pierzchliwość swoję powierzchowną zuchwałością nadstawiają. *Pilch. Sen. list.* 2, 287. Niechaj będzie przystojny ubior, aby pierzchliwości żadnéj w nim znać nie było. *Gorn. Dw.* 235. lekkości, płochości, Flatterhaftigkeit. PIERZCHLIWY, a, e, — ie *adverb.*, *§. prędki, lotny, schnell, fliegend; (*Boh. et Slov.* prchliwý *praeceps irae*; *Slov.* prchliwe *praecipitanter)*. Przypną mu do nóg pióra pierzchliwe. *Miask. Ryt.* 2, 117. Sam mu Mars zaprzągł konie pierzchliwe. *Tward. Wł.* 136. Anioł tak rącze niósł pióra pierzchliwe, Że myśli ludzkie z nim porównane leniwe. *P. Kchan. Jer.* 239. — §. Co rad ucieka, pierzcha, niestatkujący; ausreißerisch, flüchtig; *Sorab.* 1. čžekawé. Zajączki pierzchliwe. *Banial. I* 2. Pierzchliwe serce Jana za pierwszym Prusaków napadem, podało go w sromotną ucieczkę. *Nar. Hst.* 4, 206. PIERZCHNĄĆ, pierzchnął, *contr.* pierzchł, pierzchnie *cz. jedntl.*, spierzchnąć *dok.*, pierzchać *niedok.*, §. a) uciec, porwać się zkąd, nogi za pas wziąwszy prysnąć, drapnąć; ausreißen, Reißaus nehmen; *Boh.* prchnauti, prchati, sprchnauti, sprchl, prchnu, prcham, uprchnu; (*Ross.* упорхнуть ulecieć), *Ross.* гонзнуть, гонзать, дать тягу. Pierzchaj kupo szalona, pierzchaj złości wściekła. *Zab.* 4, 350. Teraz przed owcą niechaj wilcy pierzchają. *Nag. Wirg.* 517. Szybkim zpierzchł uskokiem. *Przyb. Milt.* 329. — §. b) Pierzchnąć na kogo, prysnąć na kogo; auf einen spritzen, einen bespritzen. Rozciął mu głowę, aż mózg na ścianę i na sługi pierzchnął. *Stryjk.* 294. Czapla bez przestanku je, a gdziekolwiek leci, to z niej pierzcha. *Gorn. Dw.* 183, (cf. *Boh.* przniti *inquinare*), trznie. — §. c) Pierzchnąć, *ob.* Pierzgnąć. PIERZCHNIA, i, *ż.*, narzędzie żelazne długie, którym cieśle grube drzewa wydrożone na wylot przebijają. *Os. Żel.* 80. ein eisernes Werkzeug der Zimmerleute, womit sie ausgehöhlte Bäume vollends durchstechen. PIERZCHNICE *plur.*, ospice czerwone. *Cn. Th.* 644. *Dudz.* 50. die Kinderpocken. PIERZCHOT n. p. czynić. *A. Kchan.* 333. = pierzchnąć; *ob.* Pierz, Pierzcha. *PIERZCHOTA, y, *ż.*, pierzchnienie, ucieczka; das Ausreißen, die Flucht. Tchórza przyjaciela pierzchotą się brzydził, *fuga*. *Żebr. Ow.* 316. Niech cielesne pierzchoty, niech szatańskie zmazy, Na wieki nie uchodzą swéj ode mnie zrazy. *Chodk. Kost.* 33. lekkości, trzpiotostwa.

PIERZE, a, *n.*, *PIERZ; *Boh.* peřj; *Sorab.* 2. perě; (*Carn.* pirje = liście); *Vind.* perje, perete, (perete, perutniza = skrzydło); *Croat.* perje, (perut = skrzydło); *Bosn.* perje, perjiçe, máh, (cf. mech); (*Slav.* perje = kita, pióropusz); *Eccl.* перие, перо, *Ross.* перье, (cf. папоротъ skrzydło, cf. *Hung.* perje = paproć); §. 1) *collect.* Federn, Gefieder. Pierze jest okryciem ptaków; a przez pierze rozumieją się piórka i puch. *Zool.* 70. Znać ptaka po pierzu. *Rys. Ad.* 77; (*Slov.* ptáká po peri, wlka po srsti, člowека po reči poznaš; szata wydaje człeka obyczaje). (*Slov.* Pekně perí pekneho ptáka robi; jak cię widzą, tak cię piszą). Ni z pierza, ni z mięsa, (*ob.* Mięso). Ptaszyna gubi piórka, potym w kilka dni nowy pierz znajduje. *Zab.* 14, 114. Pierze koło nóg niektórych ptaków, *Ross.* мохна; (cf. mech). Obrosnąć w pierze *Eccl.* пернатѣю, перiемъ обрастаю. Pierzem sadzony, tkany, malowany, *plumatus*. *Cn. Th.* befiedert, aus Federn zusammen gesetzt. Nosił na czapce szkofijkę, za którą *pierze kapłunie zatknął. *Kosz. Lor.* 103 *b.* (pióro). — §. Nie w miękkim pierzu sława ma mieszkanie. *P. Kchan. Jer.* 436. (nie w puchu, nie na piecu). Dwór królewski był bardzo świetny, w konie, w rysztunki, w srebro, złoto, pierze bardzo bogaty. *Gorn. Dz.* 57. — §. *Transl.* Pierze, powierzchowne okrycie, odzienie, *fig.*, die äußere Bedeckung, Bekleidung, Gestalt. Cudzym się pierzem często zdobimy. *Sk. Kaz.* 20. Przodków się swoich pierzem zdobić. *Pilch. Sall.* 48. Pamiętam ja go w takim a takim pierzu, w kondycyi lichéj. *Falib. H* 2. W podłym pierzu wziął ich pod swoję obronę. *Warg. Cez.* 185. Radby się był widział w innym pierzu, nie w cesarskiéj krwi. *Birk. Syn. Kor. B.* 2. Kto cnotliwy W jakimkolwiek jest pierzu, temuś ty chętliwy. *J. Kchan. Fr.* 51. Gdybyś nawet nie był w tym, w którymeś jest pierzu, szacowna cnota twoja z siebie saméj. *Pot. Arg.* 331. Byleby nad ciebie w lepszym pierzu nikt nie był. *Zab.* 8, 319. Starzec, który przez lat wiele wojny się chronił, Nakoniec się skłonił w pierzu do niéj szedziwym. *Tward. Wł.* 71. (siwizną okryty). Chce kto widzieć niezbożność w pierzu swoim, to ją zobaczy. *Birk. Chodk. A* 3 *b.* (w prawdziwym swoim kształcie). — *In bonam partem:* Pierze, dobre odzienie, dobre okrycie, dostatek, pompa; gute Kleidung, gutes Auskommen, Fülle, Genüge, Pomp. Pan bez wiosek niech się panem nie zowie; na tytuł pański, bogactw i pierza tego mnóstwo potrzeba. *Birk. Syn. Kor. B* 3. Jeszcześ w téj nie był fortunie i pierzu, Gdym cię za męża sobie obrała. *Chrośc. Ow.* 55. Dwie tam były córki, gdzie oraz i pierze i mięso było, z królestwa połową cudowna piękność. *Pot. Syl.* 288. Ma nad tobą rządy dziewka podła, dobrze jéj z tym, bo w pierze przy tobie porosła. *Mon.* 70, 175. (zbogaciła się, wzmogła się). Skoro buntownicy znowu przyszli do pierza, nie chcieli broni położyć. *Pot. Arg.* 164. do sił, zu Kräften. — §. 2) *Botan.:* Pierze niektórych ziół, n. p. ostowe, papie; Federn, Flocken, Wolle auf einigen Gewächsen. Por sadzić tak jak jest, tylko pierze albo nać urwawszy. *Cresc.* 214. Pierze cebuli. *ib.* 504. pióro cebuli. *Cn. Th.* 700. (PIERZĘ, PIORĘ, *ob.* Prać). PIERZĘ się, *ob.* Pierzyć się. PIERZEJA, ei, *ż.*, PIERZAJA, połać, szereg domów, strona ulicy, niby skrzydło; die Reihe Häuser, die eine Seite einer Straße ausmachen. Miasto bywa stanowione z wielu ulic, z wielu pierzai; a ulica abo pierzaja z wielu domów. *Petr. Ek.* 49. Ulice abo pierzaje miasta. *Petr. Pol.* 4. — §. *Valvae*, wrota, drzwi, brama o dwu skrzydłach, pierzeje abo wierzeje wespołek się schodzące. *Macz.* Flügelthüren.

PIERZGA, i, *ż.*, §. a) [pyłek z kwiatu, który pszczoły na tylnych nóżkach znoszą; das Blumenmehl; *rusk.* perha; *sanskr.* paraga 2]. Przypatrując się rozlicznym sprawom ludzkim, snadnie będziesz mógł rozeznać, co pierzga, a co wdzięczny miód. *Rej. Zw.* 21. — §. b) Ulicznik, materya do smoły i wosku podobna, którą pszczoły ul wewnątrz oblepiają. *Dudz.* 50. *Cn. Th. ex Ursino*, cf. przed-

mieście; grube dzienie koło dziur ulowych, cf. wąza, wiąza, skorzyk; *Sorab.* 1. ptžolacže twař; *Croat.* szetje; der Vorstoß der Bienen, das Vorgewächs, Stopfwachs, Beth, womit die Bienen den Stock bekleiben, und ihren Bau daran befestigen. — §. c) Pierzga, narcyszek ziele. *Cn. Th.* 474. die Narcisse. PIERZGNĄĆ, (*PIERZCHNĄĆ) *neutr. jedntl.*, (Opierzgnąć, Opierzchnąć, opierzgł, *f.* opierzgnie *dok.*, *qu. v.*), chropowacieć od powietrza, popadać się; aufspringen, aufbörsten, wie die Haut von kalter Luft, rauch werden. Pierzgnie mi skóra, *asperatur mihi cutis a vento frigido. Cn. Th.* Ręce bardziéj od otrębów, jak od migdałów pierzchną (pierzgną). *Teat.* 24, 118. PIERZGNIĘTA *plur.*, jabłka słodkie rane, *melimela. Cn. Th.* Honigäpfel, eine Art süßer Frühäpfel.

PIERZNIK, a, *m.*, piernat, pościel; Bett, Pfühl, Materaze. Łożem go i pierznikiem poczestuję mchowym. *Pot. Arg.* 605. Z listków ziela, wroniego masła zwanego, że bardzo miękkuchne, czyniono wezgłowia i pierzniki. *Urzęd.* 81. Komu przyrodzenie potężności do Wenusa nie da, temu i Boże drzewko pod poduszką i pod pierznikiem spodnim będące, nic nie pomoże. *Syr.* 370. Worek natkany suchym liściem służył mi zamiast pierznika. *Kraj. Pod.* 140. PIERZNO *adverb.*, piorno, z piórami, z pióropuszami na głowie, mit Federbüschen. Wjeżdżają z karetami, pocztami, pierzno, barwiano. *Dwor. A* 4. Bławatno, pierzno, szabeltaszno. *Falib. O* 3. PIERZNY, a, e, pierzany, pierzasty, pierzysty, pierzem okryty; befiedert, mit Gefieder bedeckt. Bestye i wszystko bydło i ptacy pierzni. 1 *Leop. Ps.* 148, 10. **PIERZONOGI, a, e, n. p. Pierzonogie gołębie, mające nogi znacznemi piórami obrosłe. *Kluk. Zw.* 2, 170. federfüßig, wie die Trommeltauben. PIERZOWY, a, e, od pierza, z pierza, pierzany, Feder=. Łóżko pierzowe chorym nie zdrowe, bo poty niepotrzebne sprawuje. *Krup.* 5, 366. Federbett, (*ob.* Bety). PIERZYĆ się *recipr. niedok.*; *Boh.* peřiti, pelichati, přepeřeti se; *Sorab.* 1. peru szo; *Vind.* mifhitife, poufhiti, pufiti, opufiti fe, (cf. pełznąć); *Carn.* movsam; *Rag.* perusejatti, mitaritise; *Ross.* периться, перение; *Eccl.* перю; *Graec.* πτερόω; pióro czyli pierze ronić, sich mausern (von den Vögeln), die Federn verlieren; N i e d s. sich feddern, (cf. linić się). Pewnych czasów pióra osobliwie drobniejsze na ptakach wypadają, i natychmiast nowe im wyrastają, wtedy mówimy, że się ptaki pierzą. *Kluk. Zw.* 2, 13. Ptaki pierzą się co rok. *Zool.* 216. Pierzenie. *Zool.* 71. die Mause. — *Fig.* Rzym pod królmi dzieckiem, pod konsulami zmężniał, pod cesarzmi starzał, gdy się onéj wolności pierzyć przyszło. *Psalmod.* 77. — PIERZYĆ *intr. et trans.*, pierze upuszczać, jak pościel, upierzać albo upuszać kogo; federn, Federn von sich fahren lassen, z. B. Betten, federig machen. — §. *Transl.* [Pierzyć, gromadzić, zusammenhäufen; cf. pierzeja 2]. Kiedy błaznował, sam mu szatan pierzył. *Pot. Syl.* 15. Pierzy bies, kiedy psi kus ma wyrządzić komu. *Pot. Arg.* 78. Przez jego niezgody, które pierzył, torował sobie drogę do Budzynia. *Birk. Exorb. C* 2 *b.* Wprzód niż się wszyscy w jedno zpierzem. *Chrośc. Fars.* 144. PIERZYNA, y, *ż.*, PIERZYNKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* peřina, peřinka; *Vind.* berétna pesteil, blasina, (cf. włos); *Carn.* pirnèza; *Croat.* blazina, blasina; *Dal.* perina, pernicza; *Bosn.* perina, blazina puuna perja; *Slav.* perinja, dushek; *Ross.* перина, перинка, перинища; pierznik zwierzchni lub spodni, pościel z pierza; das Federbett, das Bett (cf. bety), Unterbett, oder Deckbett. Ciepłą pierzynką ciało zewsząd okryć. *Syr.* 176. Na noc przykryć się pierzynką albo kołdrami. *Urzęd.* 349. Pierzyna wierzchnia *Boh.* swrchnice, pierzyna spodnia *Boh.* spodnice. Ziemia goła pościel jego, Za miękkie pierzyny stoi. *Groch. W.* 391. Źle trzem o jednéj pierzynie. *J. Kchan. Fr.* 16. Ona płeszki biła, W téj zabawie pierzynkę zrzuciła. *Kchow.* 173. Święta pierzynka, Ły rękawy miała. *Rys. Ad.* 94. gnuśnik nigdyby jéj z siebie nie złożył. PIERZYNNY, a, e, od pierzyny; *Ross.* перинный. PIERZYSKO, a, *n.*, u prosa, trzciny, wierzchołek pierzysty, die buschige Kolbe, z. B. am Hirsen, am Rohre; *Croat.* lát; *Sorab.* 1. habelka. Złomignat ziele, gdy okwitnie, tak jak prosiana włoć w pierzysko wypuszcza. *Syr.* 305. PIERZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pierzasty, pierzaty, pierzem okryty; *Boh.* pernaty; *Slov.* perowatý; *Sorab.* 1. peraty, peraté, peřané, peroyité; *Rag.* perjast, pèrnast, pernàt, perjàt; *Croat.* perjànik; *Ross.* перистый, federig, befiedert, voll Federn. Ptaki pierzyste. *Otw. Ow.* 546. Pierzyste wiosła Ikar utracił. *ib.* 310. (skrzydła). Zabił go pierzystą trzciną. *P. Kchan. Jer.* 233. Strzelali nań, i pierzystemi bełtami go sięgali. *P. Kchan. Orl.* 1, 351. Trawa piórowa, pierzysta, *stipa pennata. Kluk. Dykc.* 3, 102; *Ross.* кавыль, ковыль, das federartige Pfriemengras.

PIERZYWO, a, *n.*, chusty, bielizna do prania; Wäsche, Weißzeug zum Waschen. *Tr.*

PIES, *G.* psa, *m.*; *Boh.* pes, psa, (čuba sobaka); *Slov.* pes, kotuha; *Hung.* kutya, (cf. kutwa); *Carn.* pès, kusél, (cf. kundel, *Graec.* κύων); (*Carn.* pèss = dyabeł); *Vind.* pefs, pfiza, kufei, (cf. psica, kusy, cf. kąsać); *Sorab.* 2. pas; *Sorab.* 1. pos, posz, pszék; *Croat.* pësz, pèszek, czuczëk, (cf. suka; psànim = łaję, psanitel = łajacz); *Dal.* pàss; *Slav.* pas, (psovati = łajać); *Rag.* pàs; *G.* psa, kucjah, komus; *Bosn.* pas, komus, vascka; *Ross.* песъ, *G.* пса, собака, кобель, кобелекъ; cf. *Lat.* bestya; cf. *Germ.* Betze. A d l g.; cf. biec, biedz, bieżeć; §. 1 a) der Hund. Samiec pies, samica suka, (cf. sobaka); młode, szczenię. *Kluk. Zw.* 1, 299. Odmian psów nam znajomszych jest około 30. *Zool.* 305. (*ob.* Chart, kundel, wyżeł, ogar, łegawy pies, brytan, jamnik, muc, kieterek, saszek, brzechun, brzesznik etc.). Pies domowy, *Boh.* wěžnjk; (cf. na uwięzi). Pies gończy *Croat.* kopov, przepiórczy *Croat.* plepelichar. Pies z nagiętym grzbietem *Ross.* ляка. Miana psom się dają podług rozmaitych gatunków rozmaite; tak chartom insze się dają (*ob.* Chart), insze Legawym (*qu. v.*), Ogarom (*qu. v.*) etc. (*Eccl.* пселовитель myśliwy); dodaj jeszcze smyk, wilczek, ogonek, stopka, lasek, szczekuła, ząbek, kruczek, Biela. Pies warczy, szczeka, gdy zły; skoli, skomli, gdy się łasi; skowyczy, gdy go uderzą; wyje, gdy smutny. *Dudz.* 21. Choć pies psa nie widzi, tylko czuje, warczy. *Pot. Arg.* 761. Igrać jak psy igrają *Vind.* fe guliti. —

Prov. Vind. Plave gofi, selen pefs, kaker pet krau sa en grofh; płowe gęsi, zielone psy, pięć krów za grosz = rzeczy niepodobne. (*Vind.* Lete bode bogat, kaker pefs rogat = wtedy będzie bogaty, kiedy pies rogaty = nigdy). Tyle dbam o to, jak pies o piątą nogę. *Teat.* 24. *c*, 84. (cf. piąte koło u wozu). Pies ze wszystkich zwierząt człowiekowi najprzychylniejszy, najwierniejszy. *Kluk. Zw.* 1, 297. Byś swemu psu i nogę uciął, przecię on za tobą pójdzie. *Rys. Ad.* 4. Lepszy dobry pies, niż zły człowiek. *Rys. Ad.* 38. Kto miłuje przyjaciela, miłuje i psa jego. *Rys. Ad.* 29. Pies stróżem domu. *Sk. Dz.* 562. Pies dobry stoi za hajduka. *Cn. Ad.* 840. Pies u symbolistów znaczy czułość. *Bals. Niedz.* 1, 317. (cf. kogut). Gdzie wielkie stado, psów wiele trzeba. *Cn. Ad.* 240. Pies na łańcuchu uwiązany. *Teat.* 29. *c*, 25. (na uwięzi). Pies na łańcuchu tylko się targa, a nic uczynić nie może; a jako mu dasz kęs chleba, aliści się on płaszczy, a marda ogonem od radości. *Rej. Zw.* 81 *b.* Psa zbiegłego z łańcuchem łacno poznać. *Cn. Ad.* 984, (cf. lice). Psy na niego spuszczono i rozwiązano. *Sk. Dz.* 1159. Takiego przy dworze nie najdzie, by go też i ze psy śledzić miał. *Glicz. Wych. I* 3. Wiele psów zająca śmierć, *Slov.* mnoho chrtow, zagača smrt. (*Slov.* Psow s palicú zá zagácmi honit; cf. *invita Minerva*). Co pies szczeknie. *Cn. Th.* 86. co go nie widać, (*ob.* Co). Strzeż się lewku, psa biją. *Błaż. Tłum. B b.* Nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć. *Pot. Syl.* 449. Zawżdy łacno o drewno, kto psa chce uderzyć. *Rej. Zw.* 80 *b.* *Weresz. Reg.* 131. Uciekli, jak psi oparzeni. *Biel.* 136, *Slov.* gako pes obarení. Pies na swych śmieciach śmielszy. *Stryjk.* 403. Z bojaźni pies ogon pod się tuli. *Rej. Wiz.* 13 *b.* Pies gorszy, co milczkiem kąsa. *Cn. Ad.* 840. (milczy a złe broi; cicha woda brzegi podrywa). Kiedy pies spi, a żyd przysięga, rzadko wierzyć trzeba. *Rys. Ad.* 32 *Slov.* Ne zbudzag psa, keď spí. Gdy pies spi na śmieciu, nie następuj mu na ogon, by cię nie ukąsił. *Rej. Zw.* 146 *b.* Dobry człowiek, iż ani psa nie drażni. *Rej. Zw.* 115. Psa nie drażnij. *Cn. Ad.* 984. (nie budź licha). Nie ciągnij psa za ogon, bo cię ukąsi. *Jabł. Ez.* 89. Pies zdechły już nie kąsa. *Mon.* 74, 583. Złego psa prędzéj wilcy jedzą. *Nar. Chodk.* 2, 360; *Russ.* sierdita sobaka wołkom strawa; *Slov.* pes nespokogni má wždi potrhané uši; pies niespokojny, ma zawsze potargane uszy. *Slov.* Pridě na psa mráz; przyjdzie na psa mróz; *veniet tempus, ubi sentiet*; prišel na psa mráz; *sentit jam, propter quod alium irrisit.* Żyją jak pies z kotem. *Pot. Syl.* 404; (*Vind.* fo kaker pefs, inu mazhka; prefourashen; *Slov.* milugu sa, gako wlk a baran; na głowę nieprzyjaciele). Dawne niesie przysłowie: ze psy w rząd, a w taniec z kotkami; żaden za swój niech nie skacze szaniec. *Min. Ryt.* 4, 72. Po długim żartowaniu ze psy w rząd usiędzie. *Tworz. Okul. A* 3. (w psoty wpada). Rozjadł się jak pies. *P. Kchan. Jer.* 141. (*ob.* Wściec się, wściekły, zażarty). — *Esuriens insane*, łaknąc jak pies. *Mącz.* Głodny jestem jak pies. *Teat.* 53. *b*, 10. Zmarszczył się, jakby psi mu zjedli krupy. *Jabł. Buk. G* 4. Psi go zjedli. *Cn. Ad.* 1058. (słudzy go zjedli; kto czeladź wielką chowa, zubożeje). W tym lesie Oront od swych psów zjedzony, Stracił na psiarnią swój byt, wiano żony, A potym chodził, od głodu wybladły; A coż nie prawda, że go swe psy zjadły? *Karp. Siel.* Bodajby cię psy zjadły, że nie słuchasz. *Boh. Kom.* 3, 410. (krukom strawa). Dobra psu mucha. *Cn. Ad.* 162; (*Slov.* dobra psu mucha, a chlapowi repa; dobra Matyaszowi płotka; takiemu takie; szkoda psu białego chleba). *Slov.* Ně wždicki dobrí pes, dobru kosť dostáwa; niezawsze dobry pies dobrą kość dostanie; čo wetši pes, to lepsé ščesti; im gorszy, tym więcéj ma szczęścia; staremu psowi, a starému sluhowi geden plat idě; staremu psu, i staremu słudze jedna płaca; starí pes, stari rechtor; *omnes senescere debent.* Nie rzucaj na psa sadła. *Łączn. Zw.* 7. *Biel.* 175; *Slov.* slaninu na psa zweriť; *ovem lupo committere.* Zjadł pies sadło. *Cn. Ad.* 1329. (czuje się, przewinił, sumnienie go strofuje). Czuje pies, że zjadł sadło, a bojąc się kija, Choć mu i chléb pokażesz, z daleka cię mija. *Pot. Arg.* 184. *Opal. Sat.* 121; *Slov.* Wí pes, čige sadlo zgedol. Psy wyją, a miesiąc świeci. *Teat.* 33. *d*, 39; cf. psi głos, nie idzie do niebios; nie dba o ludzkie obmowy; cf. *Eccl.* лай, преносно значить хулу, поношеніе безстудное, особиво на начальниковъ, отъ собачья крика, лаянья (szczekania, *ob.* Łajać); пословицею говориться: собака и на владыку лаетъ. — Im bardziéj ciskamy na psy, tym bardziéj szczekają. *Mon.* 70, 94. (*Slov.* Pes bázliwí wíc ščeka, něž hrize; pies bojaźliwy więcéj szczeka, niż gryzie; cf. krowa, która wiele ryczy, mało mléka dawa; cf. junak). Pies szczeka, oszczérca kłamie. *Ld.* Obmowca gorszy od psa, bo ten szczekając domu broni, a obmowca przyjaciela zdradza. *Teat.* 10, 73. On jak pies kłamał. *Boh. Kom.* 1, 367. Łgał to jak pies. *Herb. Stat.* 239. *P. Kchan. Orl.* 1, 30. Przymówkę fałszywą nieuczciwéj matki, temi słowy odmówić ma: com mówił, tom na cię szczekał jak pies. *Stat. Lit.* 86. (*ob.* Odszczekać). Psu oczy przedał. *Zabł. Zbb.* 82. psiną oczy zasłonił. *Slov.* Ne zna hanbi, gako pes; (cf. *Eccl.* обесрамити са; cf. перепесское, паче псова безстудіе, *ob.* Bezczelny, niewstydliwy, *cynicus*). Jako pies kryjesz przed słońcem oczy twoje. *Rej. Post. E e* 6. I psy bywają w kościele. *Dwor. A* 1. Jaki pies do kościoła, taki z kościoła. *Cn. Ad.* 297. (*Slov.* Z wlka ne budé baran, ani ze psa slanina, (ani ze psa orač); *qui semel malus, semper malus*; namaż ty go masłem, a on śmierdzi dziegciem; nie pomoże krukowi mydło). Wraca się do swego nałogu, jak pies do swego zrzutu. *Sk. Żyw.* 1, 198. — Daj to psu, co masz na sercu. *Rys. Ad.* 10. (nieszczery-ś; pięknie mówisz, a źle myślisz). Nie da psa ni na kim. *Cn. Ad.* 241. (gębą dorzuci każdemu, przymówi, nałaje). *Insectari aliquem maledictis*; rozedrzeć na kogo do uszu gębę, złorzeczyć jako psu. *Mącz.* Złajał mnie jak psa. *Teat.* 35. *c*, 4. A psu mater, za takową konfidencyą, sto batogów! *Teat.* 19, 56; (*Slov.* psu máter *fungum!* cf. jebiona mać, *ob.* Psu brat, *ob.* Psiajucha). *Slov.* pes psu brat; *graculus graculo adsidet*; (cf. równy, jednéj mynicy). Jak psa z domu go wypędził. *Boh. Kom.* 1, 435. Jak do psa palnę. *Teat.* 9, 66.

Niewolnicy jak psy im służyli. *Jabł. Tel.* 255. — Za psa to stoi = za szyszkę borową, za jaje, nic nie wart, nic nie płaci, nichts gelten. Lepszy-ć młody, stary za psa stoi. *Alb. na Woj.* 14. Łazarz ubogi za psa u bogacza stoi. *Paszk. Dz.* 116. Dziś za psa sumnienie, sława, wiara, cnota. *Pot. Arg.* 255. Za psa tytuł u mnie, kiedy pustki w kalecie. *Pot. Pocz.* 241. Wszystko na psa pójdzie, w niwecz, nikczemnieje, niszczeje; cf. psuć się, cf. *Lat.* pessum ire, cf. pessimus. — Brzydzę się nim bardziéj, niż wężem i wściekłym psem. *Kulig.* 215. Ona się tym jak zgniłym psem brzydziła. *Sk. Żyw.* 1, 344. — Noszenie psów było największą hańbą w Niemczech. *Czack. Pr.* 1, 268. kara hańbiąca, das Hundetragen, Hundeführen; cf. *Prov. Germ.* ich werde dich lehren Hunde tragen bis nach Bautzen. — Psy mu za uchem wyją = kot mu za uchem wrzaśnie, piszczy mu w uszach, kłopota się, mozoli się, mól go gryzie; es geht ihm sehr im Kopfe herum, er kümmert sich. Cieszą go drudzy, drudzy k niemu piją, A jemu prawie psi za uchem wyją. *J. Kchan. Dz.* 99. Strach głowę jéj niezmierny suszy, Mózg się jéj kręci, pies za uchem szczeka. *Morszt.* 57. — §. Umie swego psa léczyć. *Rys. Ad.* 70. (szkodę odwetować, poradzić sobie). — By na psie raz. *Rys. Ad.* 3. (nie dba, kamień bijesz, oklektany, okrzosany). On idzie na wesele, chociaż go nie proszą, A jakoby na psie raz, choć go też przepłoszą. *Klon. Wor.* 33. Według przysłowia: jak na psa łyko. *Mon.* 65, 357. (rózg zwyczajny, wydębiony, nie uczuje-ć; jakby go mucha łechtała; cf. krajką go bił). — Ostatek niechaj psi orzą. *Orzech. Qu.* 58. (cf. wilkiem orać, cf. ostatnim gonić). — Psa za lisa przedawać. *Cn. Ad.* 453. (kota za lisa, mysze łajno za pieprz). Niechaj lata kędy chce sława (po śmierci), Kiedy nas nie dostanie, już rośćie psu trawa. *Rej. Wiz.* 22. — Kto ze psy lega, ze pchły wstaje. *Kchow. Fr.* 133; cf. z kim kto przystaje, takim sam się staje; *Slov.* kdo ze psi spáwá, z blchami stáwá. (*Slov.* Pes psu blchi wibira; cf. kocieł garncowi przymawia; cf. kto sam w piecu lega etc.). Nie porwie pies, to co wilk puści. *Pot. Arg.* 309. — Miasta dobywszy, psa żywego nie zostawił. *Budn. Apopht.* 93. (żadnéj żywéj duszy, auch nicht den, der an die Wand pisset. Luth.). Ja długo sypiam? bodajby pies tak długo sypiał! *Teat.* 35. *e*, 1. Jechał cię pies. *Opal. Sat.* 68. (jebał go sęk, kat). — §. Koń, pies na nogi, zły na nogi, koń potkliwy. *Cn. Th.* schwach auf den Füßen, (*ob.* psieć na nogi). *Neutro pede satis utilis*, nie może się ani na tę, ani na owę nogę przygodzić, na obie nodze [*dual.* 2] pies. *Mącz.* Złéj szkapie i rząd złocisty nic nie pomaga, jeśli żadnéj cnoty w sobie z przyrodzenia nie ma, ale po staremu psem będzie. *Star. Ref.* 32. *Glicz. Wych. P* 5 *b*. (marcha). Większa sromota koniowi z Turskiego stada psem być, niżli temu, który się u chłopa urodził. *Star. Ref.* 63. — Pies na robotę, nierobotny, unarbeitsam. Stadnik maści złotéj, Coż po téj sierści, gdy pies do roboty! *Kchow.* 189, (cf. od próżnowania żołnierz psieje). Nierobotny, pies na robotę. *Cn. Th.* 521. — b) Pies, *per convicium homo dicitur*, ty psie! du Hund! Bodajby was dyabli porwali, psy niegodziwe, zbójcy mojéj dobréj sławy. *Teat.* 55. *b*, 57. Psom bisurmańskim córki nasze służą. *Groch. W.* 559. U psów pogańskich nałożnicami są. *Birk. Chmiel. A* 3 *b*. Ty psie pogański! *Pot. Jow.* 145, (cf. psia jucha). — §. 2) Wilka myśliwi zowią psem leśnym. *Haur. Sk.* 311. Wilka dzikim psem zowią, bowiem jemu postawą i wyciem podobny. *Sienn.* 286. *Spicz.* 144. der Wolf; (cf. *Ross.* песецъ *canis lagopus*). — §. 3) Pies na niebie, *Sirius*, gwiazda. *J. Kchan. Dz.* 13. psia gwiazda, psianka; *Croat.* peszozvezd, der Hundsstern. Pożarem tleje ziemia pod wściekłemi Psa niebieskiego gniewy ognistemi. *Past. Fid.* 75, cf. kanikuła; *Eccl.* предпесъ, свѣзда: *Graec.* προκύων, *Procyon*, *Antecanis*. — §. 4 a) Pies morski, *phoca vitulina*, *Vind.* murski pefs, mursku tele; *Ross.* тюлень; der Seehund, das Seekalb; żyje gromadnie w morzach północnych, tłustość jego służy na tron, skóra na odzienie. *Zool.* 301. Mięso psa morskiego *Ross.* тюленина. Pies morski na morzu cichym *Ross.* лахтакъ. Archanielski pies morski świeżo oszczeniony *Ross.* сѣрокъ, półtora miesięczny сѣрунъ, trzechmiesięczny сѣрка. — b) Pies morski, gad, *squalus carcharias*, Seewolf, Hundskopf, Seehund, aus dem Haiengeschlechte; pysk, niby paszczęka sześcią rzędami zębów obsadzona; gardziel ma tak wielką, że człowieka połknie. *Zool.* 195. — §. 5) Pies w warcabach. *Bndtk.*, *ob.* Pieszek.

Pochodz. *piesak*, *piesek*, *pieseczek*, *pieski*, *psi*, *psiarnia*, *psiniec*, *psubrat*, *psianka*, *psiajucha*, *psiarz*, *psica*, *psię*, *psieć*, *psikus*, *psiogłowy*, *psisko*, *psota*, *psocić się*, *psotliwy*, *psuć*, *nadpsować*, *napsować*, *popsuć*, *zapsuć*, *zepsuć*. (*Ross.* недопесъ, недопесокъ *lis młody jesienny*).

PIEŚ, ia, *m.*, *dem.*, Piesinek, Piesineczek, *dem. sec.* § 1) Piotrek, Peterchen. Kubasz z Piesiem. *Zab.* 15, 177. (*Ross.* Паша, Пашенька Pawełek). — §. 2) Pieś, człowiek pieszczony, pieszczoch, ein Zärtling. Okrzyknie mię cała zgraja naszych piesiów: nic podlejszego, nic gorszego. *Pilch. Sen. list.* 354. Tego żaden z ostatnich piesiów mówić nie poważył się. *ib.* 2, 170.

PIESAK, a, *m.*; *Ross.* песецъ, песчикъ; *canis lagopus*, gatunek futra z Rosyi, eine Art Pelzwerk aus Rußland. Moskwa wydaje piesaki, rosomaki, szlamy. *Pam.* 83, 615.

PIĘŚĆ, i, *ż.*; (*Boh.* pěst; *Slov.* past; *Sorab.* 1. pjasćž, pjastž, pjastka, (pěstwa *colaphus*); *Sorab.* 2. pěsćž; *Carn.* pest, pest; *Vind.* pest, pestiza, (pefhzhai = kut); *Croat.* pèst, pèszt, sàka, sachicza; *Slav.* shaka; *Bosn.* pést, scjakka, scjaciça; *Rag.* pést, scjakka, scjacciza; *Ross.* пясть, cf. кулакъ, cf. пѣстъ tłuk, cf. пятерня pięć palców razem; *Graec.* πύξ; *Lat.* pugnus; *Tatian.* fust; *Holl.* vuyst; cf. *Lat.* fustis; *Angl.* fist; *Germ.* die Faust; cf. *Etym.* pięć). Pięść, ręka stulona, palce ręki w dłoń stulone. n. p. Widzisz! oto pięść, z pięcią palcami. *Teat.* 56. *b*, 28. Dobrze spi, choć się na pięści położy. *Jabł. Ez.* 179. (bez poduszek, bez wezgłowia, na tarczanie gołym, na ławie, na ziemi). Jak pięść do oka, *Slov* trefuge sa, gako pančucha za klobuk; (nietrafnie, niestosownie). Pięść o pięść uderzył, pokazując, jak miał za swoje odbić. *Ossol. Str.* 2. Raczéj sobie pięść w gębę włożyć, niżli co głupiego przemówić. *Ryb. Ps.* 71. Pięścią ci gębę zatkam. *Teat.* 7, 12. Pięść ci w gębie ulgnie. *Mącz.* Dał

mu pięścią w pysk. *Boh. Kom.* 1, 70. (*Eccl.* пястно, cf. zebotłuki). Ledwo mię pięścią nie poczestował. *Teat.* 7, 15. Nie wiele mówią, ale się zaraz pięścią rozprawiają. *Pilch. Sen. gn.* 120. Ledwo do pięści nie przyszło i kija. *Jabł. Ez.* 4. Pięścią a kijem małobyście nas nie przedysputowali. *Smotr. El.* 48. Nie dobrze, kiedy w małżeństwie do pięści przychodzi. *Petr. Ek.* 62. do razów pięściowych, do kułaków; Fauſtſchläge, Püffe. Pięściami bić, *Bosn.* pestati, bitti scjakkom; *Ross.* пястать; (*Sorab.* 1. pěstuyu policzkuję, pěstwa policzek). Pięściami wybić *Bosn.* ispestati, napestati. Bić się pięściami, *Rag.* pestatise; *Croat.* sákamsze, (cf. boksować). Bicie się pięściami, *Eccl.* съньмъ, [*concilium* 2], съемъ; *Ross.* рукопашь. PIĘŚCIANY, PIĘŚCIOWY, a, e, od pięści, Fauſt⸗. *Cn. Th.*; *Wład.*; *Croat.* sàchni. PIĘŚCIARZ, a, *m.*; *Boh.* pěstnjk, *Eccl.* пястникъ, который пястію біетъ; kułacznik, *pugil*, którzy się u Rzymian pięściami tłukli. *Nar. Tac.* 2, 239. der Fauſtfechter.

PIEŚCIĆ, ił i, *cz. niedok.*, upieścić, spieścić, *dok.*, bardzo delikatnie chować, cacać; ſehr delikat halten, zätſcheln, zärteln, verzärteln; *Rag.* pjestovati; *Croat.* prokshiti; *Ross.* гулить, холить, холю, нѣжить, нѣжу, уласкать, баловать, дрочить, лелѣть; *Eccl.* нѣговати, (cf. пѣстоуньствовати; *Ross.* пѣстовать, *ob.* Piastować). Nierozumne pieszczenie matek, dzieci tak psuje. *Teat.* 8, 100. Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego. *Rej. Zw.* 6 *b.* Nieszlachetne ciało radzibyśmy upieścili, jak aniołka jakiego. *Rej. Zw.* 104 *b.* Pieść syna, a zasmuci cię. 3 *Leop. Syr.* 30, 9. (pochlebuj synowi. 1 *Leop.*). Swoich poddanych bardzo pieścił, i wzbogacał, a przeto hardemi uczynił. *Mon.* 67, 646. Pieścić chorobę, gorzéj. *Tr.* W szczęściu spieszczony. *Wad. Dan.* 97. Gdy się tym szczęściem serce w nim spieściło, w brzydką się pychę wyniosło. *Wad. Dan.* 123. (zniewieściało). W nim wszystko się mieści, I co umysł zachwyca, i co serce pieści. *Dmoch. Il.* 2, 47. (łagodzi, głaszcze, kontentuje). Dźwięk słów wybornych uszy tylko pieści, Jeśli z nich zdatna nauka nie płynie. *Kras. Mysz.* 42. łechce, głaszcze, *ob.* Pieszczony, pieszczono. — §. Pieścić kogo, pieścić się z kim, bardzo pięknie i delikatnie z nim się obchodzić, cacać się, cackać się, głaskać go, mit einem zärtlich thun; *Croat.* prokssújem; *Ross.* пѣстоваться; *Boh.* mazati se s někým, (*ob.* Mazanek). Głaszcze cię, pieści, karmi, z tobą żyje. *Past. Fid.* 79. Pieściły się z sobą jak gołębięta. *Teat.* 27. *c*, 48. Pieszczą się, jak sinogarlice. *Pir. Pow.* 1, 98. Jak u nas kobiety pieszczą się z pieskami, tak u Rzymian pieszczono się z smoczętami. *Pilch. Sen. gn.* 253. Pieścić się w mowie, pieśćliwie mówić; *supplantare tenero palato verba. Cn. Th.* im Reden zärtlich affectiren, gar lieblich ſprechen wollen; *Ross.* чечениться, (cf. gębę sznurować). Czeski język jest piękny, ale jakoby troszkę pieszczący, a mężczyznie mało przystojny. *Gorn. Dw.* 50. (cf. psnąć, piski. *PIEŚCICKA, iéj, *ż.*, pieszczoszka, die Zärtlichkeit ſelbſt, eine gar ſehr delicate Dame. Jejmość Pani Pieścicka ciężko na zdrowiu zapadła. *Mon.* 60, 140. PIEŚCIDŁO, a, *n.*, PIEŚCIDEŁKO, *PIEŚCIDŁKO *dem.*, PIEŚCIDŁECZKO *dem. sec.*, cacana rzecz, caca, cacko, co bardzo pieszczonego, delikatnego, ładniuchnego, abo też czym się pieszczą; *Croat.* prokssia; cf. pieszczek, pieszczka; etwas gar Allerliebſtes, gar Sauberes, Zärtliches, herzallerliebſtes Schätzchen, Engelchen. Nadobny paluszek, pieścidełko jedyne! *Teat.* 28. *b*, 100. Co za usteczka maluśkie, pieścidełko jedyne. *Teat.* 53, 27. Alić pieścidło (Kupidynek) znagła przyskoczy, Miluchno we mnie wlepiwszy oczy. *Zab.* 18, 360. *Kniaź.* Jak wielka jest téj młodzieży od naszych pieścidełków różnica, którym śmierć przybliżamy przez zbytnie o nich pieczołowitości. *Zab.* 10, 299. pieszczochów, Zärtlinge, Weichlinge. Kto raz to pieścidłeczko Ujrzy, wdzięczne dzieciąteczko, Nic nie ujrzy piękniejszego. *Groch. W.* 354. Chodź mój synu, chodź moje pieścidełko. *Boh. Kom.* 1, 397. Coś zwał pieścidełkiem, tę żonę teraz trujesz. *Zab.* 13, 365. Całuje męża, sercem go zowie, Jedynym to pieścidłem, to skarbem, to złotem. *Opal. Sat.* 38. Wolność moralna, to pieścidło rozumu. *Port. Arg.* 247. Nie pieść nazbyt przyrodzenia swego, nie zufeczkami, nie temi wymyślonemi pieścidłki. *Rej. Zw.* 6 *b.* specyałami, łakotkami, Leckereyen. PIEŚCIEK, PIESZCZEK, szczka, *m.*, pieśćliwy człowiek, pieszczoch, pieśćliwiec, delikacik, bezkost, niewieściuch, mazanek; ein Zärtling, Weichling. Pieściek. *Cn. Ad.* 841. Klaretu, jeśli ma białogłowa abo jaki pieszczek używać, tedy miasto miodu kłaść cukier. *Sienn.* 627.

PIĘŚCIENNIK, a, *m.*, kij z grubym guzem na końcu. *Tr.*, ein Fäuſtling, Fauſtſtock. PIĘŚCIOWY, a, e, pięściany, od pięści. *Cn. Th.*, Fauſt⸗.

PIEŚĆLIWIEC, PIESKLIWIEC, wca, *m.*, pieściek, pieszczoch; der Zärtling, Weichling. Miękkich pieskliwców postrach. *Nar. Chodk.* 2, 451. PIEŚĆLIWOŚĆ, PIESKLIWOŚĆ, ści, *ż.*, pieszczenie się, delikatność, pieszczochostwo; *Carn.* gingavost; *Croat.* mêshevnost; Zätſcheley, Zärteley, Verzärtelung. Przez macierzyńską pieskliwość, przez ojcowskie pobłażanie, najlepsze przymioty z siebie wykorzeniają. *Mon.* 71, 730. Co za obrony z tego syna Rzplta spodziewać się może, który w miękkich pieskliwościach pielęgnuje się? *ib.* 731. Dla słabości lub pieśćliwości nie mogą wskoczyć na konia. *Zab.* 11, 315. Posąg Klelii wyrzuca pieskliwość młodzieży naszéj. *Ossol. Sen.* 61. PIEŚĆLIWY, PIESKLIWY, a, e, PIEŚĆLIWIE *adverb.*, pieszczony, delikacki, z pieszczotami; *Carn.* gingav, gingavast, mêshevn; *Vind.* zartliu, zartifh; *Croat.* prokshen, prokssen; *Rag.* vrabeech; *Ross.* нѣженный, балованный, любосластный, сластолюбивый, zärtlich, zart, delicat. Wychowanie pieśćliwe, czyni dzieci złośliwe. *Cn. Ad.* 1277, (cf. z młodu w tafcie, na starość w płachcie). Nie wiele dba, o uczciwe, kto ciało ma pieśćliwe. *Cn. Ad.* 701. (komu nazbyt miłe ciało, ten cnoty miewa mało). Rozkosznik pieśćliwy człeka roboczego godnym być politowania sądzi. *Pilch. Sen. list.* 2, 173. Miej baczność, aby całe jéj ciało nic pieskliwego, nic wykwintnego, nic wymuszonego po sobie nie pokazywało. *Mon.* 65, 606. Przy słodkiéj brzęku arfy i głosie pieskliwym krasnéj młodzi. *Zab.* 6, 385. Pieśćliwi żołnierze z Azyi. *Pilch. Sen. gn.* 137. W niczym sobie

miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. *Pilch. Sen. Sen. list.* 389.

PIESEK, ska, *m.*, *demin.*, PIESECZEK, czka, *m.*, *dem. secund. nom.* pies; §. a) mały pies z rodu, chociaż stary, jako u panów i pań bywają. *Cn. Th.*, ein kleiner Hund, ein Hündchen; *Boh.* psyček, rukawnjček, podpažnjček; *Slov.* psik, psýk, psyček; *Sorab.* 1. posz, pszék, pžéčžk, pſik; *Sorab.* 2. pſjcžk; *Carn.* psê, pèsê, psizhk, pèsk, pishê, kushèk; *Vind.* peſizhek, pſizhek, kuſei; *Croat.* pèszek, parssina, czuczek; *Rag.* psich, kucich, sctênсich; *Bosn.* pasicch, psich, kucicch, kucjak; *Ross.* песикъ, лизунщикъ; *Eccl.* песикъ; (*Ross.* обрюшокъ piesek z grubemi łapkami). Zawsze śmielszy piesek przy lewku. *Falib. U* 2. Kiedy pieska biją i lewek się boi. *Rys. Ad.* 26; (*Slov.* preto wlčka bigu, abi sa stari wtipil). Pochlebca każdy piesek Pępowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216 *b.* Kto mię miłuje, i pieska mego szanuje. *Cn. Ad.* 383. Gdzie pana kochają, tam i jego pieska głaszczą. *Teat.* 22. *b*, 38. Stuka, drzwi zamknięto, u drzwi on pieskiem kawęczy. *Zab.* 5, 333. *Koss.*, (jak piesek). Ani tchnij teraz pieseczku. *Groch. W.* 367. — §. b) Piesek ziemny, *mus sarmaticus*, wielkości małego kotka, żywi się marchwią, rzepą, pasternakiem; znajduie się w Polszcze. *Zool.* 348. die Polnische Erdmaus. — §. Piesek u skrzypców, deszczułka do której struny są przywiązane. *Tr.*, das Saitenbretchen an der Violine. — §. c) Piesek *plur.* pieski, *arteriae soporiferae in temporibus conspicuae. Cn. Th.*, die Schlaf-Pulsadern. Dwie żyły na pieskach albo na skroniach. *Spicz.* 192. *Sienn.* 418. (PIESINEK, PIESINECZEK, *ob.* Pieś, Piotr). 1. PIESKI, a, ie, psi; *Carn.* pèsizhje; *Rag.* paski; Hunde-, hündisch-. Pieski syn, z owego już brata, Taka to, taka odmiana jest świata. *Bratk. B* 3 *b.* Pieski synu! *Pot. Arg.* 154. Obyczajem Tatarów pieskich mocz i mléko kobyle piją. *Kmit. Spyt. A* 2 *b.* O zdrajco, o tyranie, z pieskiemi sprawami. *Żebr. Ow.* 154. Po piesku *adverb.*, jak psy, hündisch, auf eine hündische Art; *canatim. Cn. Th.* 719, *Slov.* po peski, gako pán pes.

2. *PIESKI, *ob.* Pieszki.

PIESKLIWOŚĆ, PIESKLIWY, *ob.* Pieściwość.

PIEŚŃ, i, *ż.*, (PIOSNKA, PIOSNECZKA *dem.*); *Boh.* pjseň; *Slov.* pjseň, peseň, pesnička, mluwospew, spewomluwa, spewonec, speworádek, wazospew, spewohlas, spewowňa; *Sorab.* 1. pěszna, ſpěwano; *Sorab.* 2. karlisch; *Vind.* peſem, poſem, peiſim, petje, peuka, popeuka, popetje; *Carn.* peisem, pęsm, pejtje, popevka; *Croat.* peszëm, peszma, popevka, peszmicza; *Dal.* pissan, bugarkina; *Bosn.* pjessan, popivkigna, zacinka, bugarsctiça, bugerscina (od Bulgaryi; *Bosn.* Bugarska zemglja, bugariti *canere)*; *Rag.* pjessan, pjèsan, pjesanza; *Slav.* pisma; *Ross.* пѣснь; pienie, spiewanie; das Lied, der Gesang. Ody po naszemu pieśni. *Gol. Wym.* 409. die Ode. Pieśni wszystkie *Horacyusza*, przekładania różnych, w Warsz. 1773. Tanieczna pieśń, *Vind.* raina popeuka, ſalerka, (*ob.* Rej). Pieśń ranna, *ob.* Ejnał. Zbiór pieśni nabożnych, kościelnych, *ob.* Kancyonał; (cf. psalmy, żołtarz); (*Vind.* pieſemne bukve). Pieśni pieśni, *Canticum Canticorum Salomonis*, das hohe Lied. *Smotr. Nap.* 12. — Pieśni, na które się większe poema dzieli, jak proza na księgi; Gesänge, Abtheilungen eines Gedichts. *Piotr Kochanowski* Orlanda szalonego aż do końca pieśni 25téj przełożył. — §. Pieśnia, narzędzie młynarskie, n. p. Młynarz ma mieć w młynie statki młyńskie, topor, siekierę, piłę, przysiek, pieśnią, oszkardy, świdry. *Haur. Ek.* 41., *ob.* Piesznia. **PIEŚNIOGŁOSY, a, e, n. p. Pieśniogłosa twarz Orfeuszowa. *Otw. Ow.* 430. pieśni głoszaca, liedertönend. PIEŚNIOPIS, a, *m.*, PIEŚNIOTWORCA, y, *m.*, poeta, co pieśni lub ody składa, der Liederdichter, Odendichter; (*Sorab.* 1. pěszénik poeta, pěszéniczki, pohetžiniczki poetycki; *Carn.* pesménik *psaltes*, pesmoust; *Rag.* pjesnik, pjevalaz, pjesnivaz = poeta, *f.* pievaliza, pjevati *poëtari*, pjesnicki *poëticus*; *Croat.* pesznik = poeta, peszmoznanoszt *poëtica*; *Ross.* пѣснопѣвецъ, пѣснословъ psalmista, пѣснопѣніе, пѣснословіе psalmy, żołtarz, *pieśnioksiąg; *Eccl.* пѣснотворець, пѣснописець, pieśniotworca, пѣснопѣвець spiewak, пѣснопѣніе, пѣснословіе, *Graec.* ὑμνολογία; пѣснословлю, *Graec.* ὑμνολογῶ, *hymnos canto)*. Pieśniopis, *poëta lyricus. Mon.* 75, 590. Jeśli w pieśniopisów policzon przez ciebie Poczet będę, gwiazd głową dosięgnę; *si me lyricis vatibus inseris. Hor.* 1, 3. *Mon.* 70, 74. Pieśniotworca. *Zimor. Siel.* 139. *et* 159. *Nag. Fil.* 84. Wierzymy to z cerkiewnymi hymnopiskami i Jozefem *pieśniopiscem. *Smotr. Apol.* 35. PIEŚNIOWY, a, e, od pieśni, Gesang-; *Ross.* пѣсенный.

PIESTNIK, *herb*; dwie ręce ludzkie jabłko trzymające. *Kurop.* 359, ein Wappen.

PIESTREC, rca, *m.*, hubka na drzewach ni grzyby rosnąca, Baumschwamm, Baumpilz; (*Ross.* пестрякъ, пестрецъ *agaricus alneas*; *Etym.* pstry). Na kłodach brzostowych porąbanych a na ziemi leżących, rostą piestrce i wieszenie. *Cresc.* 458. PIESTRZNICE, PIESTRZYCE *plur.*, Morcheln. Od grzybów i bielów lepsze są piestrzyce, piestrznice abo smarze. *Syr.* 1394. *et* 1395. Smarze abo piestrznice. *Cn. Th.* 216; *Slov.* hořka huba; *Hung.* úr-gomba; *Carn.* mavroh; *Ross.* сморчокъ, сморчокъ.

*PIESTUK, a, *m.*, uderzenie pięścią, kułak; ein Fauststchlag, ein Puff. Rektor studenty w sprawach kryminalnych, jako o zawłoski i o piestuki i skrwawienia, ale nie w wielkiej zwadzie uczynione, ma moc sądzić. *Herb. Stat.* 388; *Sorab.* 1. pěstwa *colaphus.*

*PIESTUNKA, *ob.* Piastunka.

PIESZCZĘ, *ob.* Pieścić. PIESZCZEK, szczka, *m.*, pieścidło, Herzallerliebster, Trauter. *Melliculum*, mój jedyny, moje serce, mój pieszczku. *Mącz.* Strzeż się pieszczków a pochlebców świata tego. *Rej. Post. N* 5. pieszczochów, Zärtlinge. PIESZCZKA, *ż.*, *mulsa mea*, moja rozkoszy, moja pieszczko. *Mącz.*; mein Zuckerpüppchen, mein Engelchen. PIESZCZENIE, ia, *n.*, *Subst. Verbi* pieścić; *Croat.* milenye; *Ross.* балованье. PIESZCZENIE *adverb.*, pieszczono, pieściwie, czule, delikatnie; *Ross.* нѣжно, zärtlich, zart, fein, delikat. Czysta miłość wdzięczyła pieszczenie Każdy wyraz jej głosu, każde warg ru-

szenie. *Przyb. Ab.* 14. PIESZCZOCH, a, *m.*, PIESZCZOSZEK, szka, *m.*, *dem.*, pieściek, pieśćliwy, pieśćliwiec, mazanek, bezkost; ein Zärtling, Weichling, Verzärtelter, ein süßes Herrchen; *Boh.* rozmazanek, maleċnjk, maleċniček, bažatko, lhostegnec; *Croat.* kolenzhèk, (cf. kolano); *Vind.* krielni otrok, narozhju diete, pufha, kolenzhek; *Bosn.* mekoput; *Ross.* недоросль, баловень, (баловникъ, баловщикъ pieszczący się), бѣлорукій; *Eccl.* ласкосръдъ. Pieszczochów waszych zbytkiem do wszystkiego złego przywodzicie. *Falib. H* 2. Adonis pieszczoch Wenery. *Ustrz. Klaud.* 30. pieścidło, pieszczek, kochanek, z którym się pieściła; ihr Schatz, ihr Schooßkind. Matka do piersi przytula pieszczocha. *Mon.* 76, 3. Pieszczoszków naszych uczyć dopiero trzeba dobrego wymawiania ojczystego języka. *Kpcz. Gr.* 3, 17. Te pieszczoszki a świeckie mocarze Na wszem pan bóg i szczęście zawżdy dziwnie karze. *Rej. Wiz.* 34. *Rej. Post. K k k* 6. PIESZCZOCHA, y, *ż.*, PIESZCZOSZKA, i, *ż.*, *dem.*, pieścicka, pieszczona kobieta, pieśćliwa, ein zärtliches, oder verzärteltes Frauenzimmer; *Ross.* бѣлоручка. Ma luba tu wzdychała, Oh gdyby powrócić chciała! Zaczekam na tę pieszczochę! *Teat.* 53, 57. (może i pieścidełko). Z pieluch rozkoszki i pieszczoszki się go nie puszczą. *Falib. G* 3. (może *demin. nom.* pieszczota). PIESZCZOCHOSTWO, a, *n.*, pieśćliwość, pieszczota, delikatność; Verzärtelung, Weichlichkeit; *Ross.* баловство. Dla pieszczochostwa przeciąć sobie wrzodu nie dopuszczał. *Perz. Lek.* 282. PIESZCZONO *adverb.*, pieszczenie, pieśćliwie, delikacko, zärtlich. Dobrzy wasi królowie, którzy wami tak pieszczono rządzili. *Swad.* 1, 210. Człowiek wychowany pieszczono, będzie swawolnym. *Petr. Ek.* 93. Dziatkom ćwiczenia dobre dali, pieszczono nie chowali. *Falib. R.* PIESZCZONOŚĆ, ści, *ż.*, pieśckliwość, delikatność, cacaność; die Zärteley, Verzärtelung, Zartheit; *Boh.* rozmazanost, lhostagnost; *Ross.* нѣжность, нѣга, холя; *Eccl.* ласкосръдие, ласкосръдьство. PIESZCZONY, UPIESZCZONY, a, e, *part. perf. Verbi* pieścić; którego pieszczono, pieśćliwie wychowano, zärtlich, verzärtelt, verhätschelt; *Boh.* rozmazaný; *Carn.* mushevn; *Vind.* zartliu, zartlifh; *Croat.* prokshen, prokssen; *Rag.* vrabeech; *Ross.* нѣженный, нѣжный, балованный, любосластный, сластолюбивый. Syrop dla rozkoszniejszych i pieszczonych mazanków. *Syr.* 284. Pieszczone panięta do żadnéj rzeczy się nie przygadzają, tyją jak wieprzowie w domu, na wojnę ich nie zażeniesz. *Birk. o Exorb.* 30, (cf. bezkość, niewieściuch). Pieszczonym być *Eccl.* ласкосръдьствовати. W białéjgłowie ma być coś pieszczonego w miarę przystojnego żeńskiéj niedużości, aby w staniu, w chodzie, w mowie, i cokolwiek pocznie, nie było znać w niej nic mężczyńskiego. *Gorn. Dw.* 228. Pieszczonym się stawać *Eccl.* нѣжитися. — §. Pieszczona mowa, gdy kto w mowie się pieści, pieśćliwie słówka sączy, gębę sznuruje, zärtliches, affectirtes Sprechen. §. Był to *casus conscientiae*, i punkt dość pieszczony. *Ustrz. Kruc.* 2, 83. delikatny, eine delicate Materie. Sumnienie pieszczone, czułe, (*oppos.* przestronne sumnienie), ein zartes Gewissen. Był on wyniosłéj myśli, i poniekąd bardzo pieszczonego sumnienia. *Ustrz. Kruc.* 2, 136. Pieszczona melodya bogomyślności przyczynia. *Petr. Pol.* 2, 373. czuła, zärtliche, empfindsame Melodie. Upieszczony klejnot szlachectwa naszego. *Vol. Leg.* 7, 68. PIESZCZEŃSZY *Compar.*, delikatniejszy, czulszy, delicater, zärtlicher, feiner, *phys. et moral.* Nad ranną różą milsza i wdzięczniejsza, Pieszczeńsza dobrze, bielsza, udatniejsza. *Past. Fid.* 5. Tu najpieszczeńsza miłość z błękitnych oczu jéj słodki uśmiech miota. *Przyb. Ab.* 7. Mogąż pieszczeńsze być próśb zamiary, nad me niewinne żądania! *Hul. Ow.* 111. **PIESZCZORODNY, a, e, n. p. Pieszczorodna Wenera. *Nar. Dz.* 2, 181, pieszczoty rodząca, matka pieszczot, miłostek, Mutter zärtlicher Liebe. PIESZCZOTA, y, *ż.*, PIESZCZOTY, PIESZCZOTKI *plur.*, a) pieśćliwość, delikackość, pieszczochostwo; Zartheit, Weichlichkeit. Zaledwie nogą ziemi dostępowała dla rozkoszy i pieszczoty swojej. *Radz. Deut.* 28, 56. Matka wdowa jedynaka miała, Głupia w pieszczotach wielkich go chowała. *Jabł. Ez.* 151. Pieszczotki one, które wymyślają, Na wiele złego potym dziatki przyprawiają. *Rej. Wiz.* 88. — §. Zdolna do pieszczot i hoża i młoda. *Hul. Ow.* 113. do pieszczenia się, do pieśćliwej miłości, zu zärtlicher Liebe. — b) Pieszczotki, pieścidło, pieścidełko; Liebchen, Engelchen, Schätzchen. Tak jest, moje słodkie pieszczotki, mówi do Małgosi, wszystko ci opowiem. *Teat.* 7. c, 58. PIESZCZOTNY, a, e, pełen pieszczot, pieśćliwy, zärtlich. Czułość serdeczna trwa tyle, Ile rozkosze pieszczotnych dzieweczek. *Zab.* 15, 332. Nierządnicy, pieszczotni. *Salin.* 32. Ta która między wami kochanka i pieszczotna była, którą ziemi nie dostępowała dla rozkoszy, i pieszczoty swojej. *Radz. Deut.* 28, 56.

*PIESZEĆ, *ob.* Psieć.

PIESZEK, szka, *m.*; *Boh.* pišek; *Ross.* пѣшка; w szachach drab, piechota, im Schachspiele, der Bauer. Pieszek jeśli na bok nie uderzy, Bać się nie trzeba, w czoło darmo mierzy. *J. Kchan. Dz.* 89. PIESZKI, *PIESKI, *PIESZKAMI, *adverb.*, pieszo, pieszą, piechotą, piechty, zu Fuß; *Boh.* pěšký; *Sorab.* 2. pěschi; *Carn.* pesh, pesh pot; *Croat.* peshicze, pessicze; *Slav.* pishicé; *Bosn.* pisciçe, pjesciçe; *Rag.* pjéscize; *Ross.* пѣшкомъ. Puszczali się pieszki do słupa, a tego, co do słupa pieszki pierwej przyszedł, za pana wybrali. *Biel.* 26. *Ire pedibus*, pieszki iść. *Mącz.*, *Vind.* k'nogam jiti; *Croat.* pèssam; *Eccl.* пѣшсходити, пѣшехожду, пѣшешествовати; *Ross.* опѣшить. Tłuszcze szły za nim pieszkami z miast. 1 *Leop. Math.* 14, 13. Żałował, iż wodą jechał, gdzie *pieski mógł iść. *Eraz. Jęz. K.* Czasem i pieszki konia wodzą. *Cresc.* 521.

*PIESZNIA, i, *ż.*, [cieslica, narzędzie do wydłubywania drzew, Beutbacke 4]; n. p. Bartnicy, chodząc do puszczy ku barciom, mają tylko z sobą mieć siekierę, pieśnią, czymby barć robić. *Sat. Lit.* 309. Pasiecznik ma mieć piłkę, siekierę, toporek, motykę, pieśnią. *Kąck. Pas.* 12. *ob.* Pieśń, pieśnia.

PIESZO, PIESZĄ *adverb.*; *Boh.* pěšky; *Sorab.* 2. pěschi; *Carn.* pesh, pesh, peshpot; *Slav.* pishicé; *Croat.* pessicze; *Rag.* piescize; *Bosn.* pisciçe, pjesciçe; *Ross.* пѣ-

шкомъ; piechotą, *piechty, pieszki, zu Fuß. Ten pieszo, a ów na koniu. *P. Kchan. Orl.* 1, 31. Pieszą na straż placową, pieszą do szańców towarzystwo chodziło, pieszą wycieczki czynili. *Birk. Podz.* 14. Piesza iść, *Vind.* k nogam jiti; *Croat.* pèssam; *Eccl.* пѣшешествовати. PIESZY, a, e, piechotny: Fuß = zu Fuß, zu Fuß gehend, zu Fuß dienend, Infanterie; *Boh.* pěchy, pěšj; *Sorab.* 2. pèschi; *Ross. et Eccl.* нѣшь, пѣхотный; *Graec.* πεζὸς, πεζίτης; cf. *It.* passare; *Gall.* passer; *Hebr.* פסח; *Graec.* πάσχα; *Chald.* פסע pasa, *incessit.* Piesza podróż, eine Fußreise. Pieszy posąg, *statua pedestris. Cn. Th.* Sam przed wozem pieszy szedł. *Sk. Dz.* 1115. (pieszo, piechotą, piechty, pieszki). Pieszy żołnierz, piechotnik, piechur, piechota, infanterzysta, *Boh.* pěchaun, pěšák, *Sorab.* 1. pèschk; *Carn.* peshz; *Vind.* pejshez, nogazh; *Slav.* pishac; *Bosn.* pjescjaç; *Rag.* pjèsciaz, pjescnik, piesc; *Croat.* pessëcz, peshecz; *Ross.* пѣшеходецъ, пѣшеходъ, ходокъ. Regiment pieszy, infanteryi, ein Regiement zu Fuß, Infanterie. PIESZYĆ *act. niedok.*, spieszyć, zpieszyć *dok.*; *Ross.* спѣшить (*distng.* śpieszyć *a* śpiech); konnemu kazać pieszo walczyć, einen Kavalleristen absitzen lassen. Trudno było tu użyć jezdnych, musiał król zpieszyć swoich i wrącz ścinać się z nieprzyjacielem. *Nar. Hst.* 3, 151. (*Carn.* pesham *deficere eundo*, peshovt *lassus*; *Ross.* опѣшить pieszą maszerować). PIESZYĆ się *recipr. niedok.*, śpieszyć sie *dok.*, n. p. Pieszyć się jeździe rozkazał. *Warg. Cez.* 16, *Ross.* опѣшиться; zsiadać, piechotą iść, absteigen und zu Fuße gehen. Zaraz zpieszyli się, konie porzucili, a w ordynku z pieszemi stanęli. *Warg. Wal.* 76. *Warg. Cez.* 78.

PIĘTA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* pata, patka, patička; *Sorab.* 1. pjata, piata, páta; *Sorab.* 2. pěta; *Carn.* pêta; *Vind.* peta; *Croat.* péta; *Dal.* petà; *Rag.* pèta; *Slav. et Bosn.* peta; *Ross.* пята, пятка, (cf. запятникъ lokaj, пятить, пячу cofać, пятиться cofać się); pięta, die Ferse, die Hacke. Stopa ma w tyle piętę. *Zool.* 55. (*Slov. Prov.* Od hlawi až po pati, od głowy do pięty). Huczno buczno, a w pięty zimno. *Żegl. Ad.* 90. *Vind.* Vasha gnada kruha strada; *splendida miseria.* Zbierać pięty = nogi za pas, pierzchnąć, ausreißen, *Slov.* ukazat pati. Niechaj nie bawi, niechaj zbiera pięty. *Pot. Arg.* 727. (*Slov.* Lubim geho pati, *non illum fero*). — Turcy w pięty biją, *bastonade*, auf die Fußsohlen. Spahowie tak się teraz dadzą bić w pięty, jak Janczarowie po udach. *Kłok. Turk.* 220. Kazał mu dać sto bizunów w pięty. *Boh. Kom.* 2, 111. Brać w pięty. *Kłok. Turk.* 33. Trafi-li kędy na mocniejsze wstręty, To tuż umyka i grzbietu i pięty. *Jabł. Buk. M* 2. (żeby plag nie wziął). — Poszło mu w pięty. *Cn. Ad.* 908. poczuł, poznał, dało mu się w znaki, er hats empfunden. Ot już mu poszło po piętach. *Ossol. Str.* 5. List ten szedł mu w pięty. *Pot. Arg.* 663. — Za piętami = tuż, gleich auf dem Fuße nach. Na każdą godzinę strach za piętami jego chodzi. *Rej. Ap.* 96. Za ewanielią wnet w piętach idzie płaczliwe prześladowanie. *Gil. Post.* 231, cf. *Slov.* druhemu pati pristupowať, druhemu na pati stupowať, druhemu po patách chodiť, druhemu wždi w patách biť; *alteri constanter invigilare.* — Piętą wiercić ze strachu = ani mnie tam, ani mnie sam; kręcić się jak piskorz; sich drehen und winden. Chłop ręce łamie, próżno piętą wierci, myśli uciekać. *Jabł. Ez.* 28. — *Aliter:* Piętą wiercić, biegać, na bruku życie trawić, wiercipiętą być, cf. na dyszlu życie prowadzić; auf dem Pflaster leben, den Pflastertreter machen; *Vind.* pohaikuvati, manzigojati; *Ross.* кубарить. Dni przepędza na pięcie, w przedpokojach wyciera posadzki, lata po mieście. *Teat.* 52, 25. Piętami się bić w tył = leniwcze życie prowadzić. *Wol.* — §. Ten który je chléb ze mną, podniósł przeciw mnie piętę. *Sekl. Joan.* 13. (*not.* = zdradę). 1 *Leop. ib.* wierzgnął, sich aufleinen wider einen. Człowiek ten, który z wielu mi był miły, przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę i hardzie powstanie. *Odym. Św.* 2 *X* 2 *b.* Piętę podnieść i rogi nastawić. *Smotr. Apol.* 10. — §. Więcej u niego rozumu w pięcie, jak u ciebie w głowie. *Cn. Ad.* 1232. *Teat.* 33, 23. *et* 54. *b*, 52. (więcej w kanarze cukru, niż w Tatarzech mąki). Więcej dzisiaj najdzie u młodego rozumu, iż tak rzekę, w pięcie, niż u drugiego starego w mózgu. *Glicz. Wych. P* 4 *b.* (*Slov.* Ma rozum w patach, *est simplex*). — Daleko pięta oka. *Rys. Ad.* 10. (*aliter sues olent, aliter catuli*). — *Transl.* Spuszczona cięciwa uderzyła w piętę strzały, położonej na łoży łuku. *Papr. W.* 1, 211. w koniec tylny, die Ferse des Pfeils, das hintere Ende. — § Pięta u pończochy, die Hacke im Strumpfe. Zarobić piętę, nawlec piętę. *Magier. Mskr.*

Pochodz. *piętka*, *piętny*, *napiętek*, *wiercipięta*, *skorzypięta*, *ob.* pod Piąć.

PIĘTAK, a, *m.*; *Boh.* pětnjk, cf. patak; *Carn.* pétâk; *Vind.* peták; *Rag.* petâk; *Croat.* petak, peticza; *Ross.* пятакъ, пятачекъ; grosz popiętny, ein Fünf-Gröschelstück, Fünf-Kreuzerstück ꝛc. Drobne pieniądze, jako krajcary, greszle, piętaki, tułacze, trojaki. *Dow. A* 2. Piętak, Gröschel. *Ern.* 34. (*Sorab.* 1. pjatak, pjetž letw staré *quinquennis*; *Bosn.* petàk = pięcioletni, petak = piątek).

PIĘTERKO *dem. nom.*, piętro. PIĘTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pięta, eine kleine Ferse, kleine Hacke. — *Transl.* Drewno z piętką. *Tr.* z guzem abo hakiem, mit einem Absatz, mit einer Erhöhung. Piętka w kłosie. *Tr.*

PIĘTNAŚCIE, *G.* piętnastu, *Num. card.*; *Boh.* patnact; *Slov.* pětnacte, patnásť; *Sorab.* 1. piatnatžo; *Sorab.* 2. pěschnaſcžo; *Carn.* pètnajst; *Vind.* petnaist; *Croat.* petnajzt, patnáyszt, petnadeszte; *Bosn.* petnadeste, petnaeste; *Slav.* petnaest; *Rag.* petnàdest; *Slav.* petnaest; *Ross.* пятьнадцать, пятнатцать; pięć nad dziesięć, dziesięć, i pięć, fünfzehn. Piętnaście czego, mendel, bunt. *Chmiel.* 1, 167. Luby to powab lat piętnaście; ale Sześćdziesiąt z niemi nie godzi się wcale. *Zabł. Bal.* 14. Aby nie stracił *piącinaście (piętnastu) talerów. *W. Post. Mn.* 161. *PIĘTNADZIESTA n. p. kara pieniężna piętnastu groszu albo 3 grzywien, Geldstrafe von 15 Silbergroschen oder 3 Mark. Winę piętnadziestą, którą zowią piętnaście, przeciwiający się sędziemu, powinni zapłacić. *Herb. Stat.* 507. *Poenam*, piętnadziesta, *quae dicitur* XV *alias. Vol. Leg.* 1, 8. *et* 11. *et* 12. *et* 13. *et* 37. Kto przed arcybiskupem szkaradne słowa mówi, winę niechaj te-

mu trzy grzywny, albo jak zowią, piętnadziestą zapłaci. *Herb. Stat.* 128. *et* 349. PIĘTNASTKA, i, *ż.*; *Boh.* patnáctka; *Carn.* petnajstiza, die Zahl fünfzehn. PIĘTNASTNIK, a, *m.*, Piętnastnicy, *Graec.* πεντεκαιδεκατιται, którzy 15 *lunae* wielkanoc obchodzą. *Zebr. Zw.* 122, die das Osterfest am 15ten feyern. — §. Piętnastnik, pieniądz, z 15 mniejszych złożony, ein Fünfzehner. PIĘTNASTOKĄT, a, *m.*, piętnastokątna figura, z piętnastą kątami; ein Fünfzehneck. PIĘTNASTOLETNI, ia, ie; *Boh.* patnáctiletý; *Eccl.* пятинадесятолѣтный; piętnastu lat, fünfzehnjährig, *trilustris. Cn. Th.* Wybierz parobczaków dwóch piętnastoletnich. *Torz.* 102. PIĘTNASTY, a, e, *Num. ord.*; *Boh.* patnáctý; *Slov.* patnásti; *Sorab.* 1. piatnaty; *Sorab.* 2. pěschnasti; *Vind.* petnajsti; *Croat.* petnayszti; *Slav.* patnaesti; *Rag.* petnaesti; *Eccl.* пятинадесятный; *Ross.* пятьнадцатый, пятнатцатый; w rzędzie po czternastym następujący, der Fünfzehnte. Wykład na piętnaste *kapitulum. *Sekl.* 72. *Piątegonastego (piętnastego) dnia tego miesiąca. *Radz. Num.* 28, 17.

PIĘTNO, PIĘTNIĆ, PIĘTNOWAĆ, *ob.* Piątno, Piątnować.

PIĘTNY, a, e, od pięty, Fersen=, Hacken=; *Ross.* пятной. Piętna kość, das Fersenbein, *pterna. Cn. Th.* 306.

*PIĘTOLETNI, *ob.* Pięcioletni.

PIETRASZNIK, a, *m.*, Piotrowe ziele, dzika lub wodna pietruszka, pietrożnik, *caucalis*, Klettenkerbel, Feldklette. *Syr.* 1074. PIETREK, PIOTREK, *ob.* Piotr.

PIĘTRO, PIĄTRO, *PRZĘTRO, a, *n.*, *PIĘTR, a, *m.*, kontygnacya, das Stockwerk, der Stock in einem Hause; *Boh.* ponebj (cf. niebo, podniebienie), poschodj, (pátro, lešenj w stodołach); *Sorab.* 1. zpaženo; (*Sorab.* 2. pschětsch sala, poddasze, strych); *Carn.* nastrôpje, (cf. strop); *Vind.* persniza (cf. przecznica), nastropje, mushoushje, shtokouje; *Bosn.* ohsit, grede od kuchje, popodiscte; *Ross.* жило, жилье, ярусъ. *Contignatio*, *przetr, piętro też zowią niektórzy. *Mącz. Tabulatum*, *przetr, na pierwszym *przętrze. *Mącz.* Po wschodzie wbiegł na piętro. *P. Kchan. Orl.* 1, 329. Ja mam dom cały, ty na piętrze czwartym. *Jabł. Ez.* 72. Usnąwszy spadł na doł z trzeciego piętra. 3. *Leop. Act.* 20, 9. (z trzeciéj gady. 1 *Leop.*). Dóm o trzech piętrach (*Croat.* trém, tremi). Dziś o trzech piętrach noszą fryzury. *Teat.* 36. c, 112. (piętrzyste). Wieże stawiać kazał tak wysokie, aby troje piętra miały. *Warg. Cez.* 218. Aż przez piętra domowe musieli go spucić z góry. *Rej. Post. R r* 1. Astrych z tarcic uczyniony, *przetr, strop, *tabulatura. Volck.* 978. Piętro, *Przęsło (*qu. v.*), pokład. *Cn. Syn.* 868, *Sorab.* 1. zdeskwano. Piętra u rosztowania, w winnicach u macic, *tabulatum. Cn. Th.* Stockwerk eines Gerüstes, Stockwerke oder Reihen in Weinbergen. — §. *Transl.* Piętro, stopień, gradus, Stufe, Staffel *fig.* Na piętrze tak wysokim siedząc. *Tward. Wł.* 196. Mój rozum nie jest z piątra tak nizkiego, żeby nie mógł dosiądz zamysłów twoich. *Boh. Kom.* 4, 106. W Anglii wszystkie gatunki, i że tak rzekę, piątra ludzi, powszechnie uczeni. *Mon.* 65, 258. — §. Z piętra mówić = górno, eine hohe Sprache führen, hochtrabend reden. Nie umie jedno się chwalić, z piętra mówić, grozić. *Gorn. Dw.* 40. PIĘTROWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, *ob.* Piętrzyć. (PIETRUSZKA, *ob.* Piotruszka). PIĘTRZYĆ, ył, y, *act. niedok.*, PIĘTROWAĆ *contin.*, *Cn. Th.*, piętro czynić, wzbudować, wznaszać, podnaszać, *phys. et metaph.*; *Sorab.* 1. pažu; *Croat.* rosenìcham, persznìcham; *Carn.* shtûleti, shtûlem; *Bosn.* popoditi; stockwerken, Stockwerke aufsetzen, aufthürmen, emporheben. Jeleń, co twarde rogi piętrzy w sęki. *Pot. Arg.* 209. Piętrzyć się, wznaszać się, sich aufthürmen. Patrz, jak woda się piętrzy w sposób nowy. *Morszt.* 255. Tu Ocean cały Piętrzy się w wały. *Zab.* 13, 137. Bardzo dobre są myśli twoje nad tą drogą, Którą się wiadomości nasze piętrzyć mogą. *Przyb. Milt.* 159. PIĘTRZYSTY, a, e, piętrami powstający, wie Stockwerke aufsteigend, sich thürmend. Piętrzyste fale. *Przyb. Milt.* 218.

PIETUCH, a, *m.*, PIEKUT; *Carn.* petélin, petelinzhek; *Vind.* peteln, petelin, petelinzik, petelinzhei; *Croat.* peteh, petuch, petèl, peteo, pévecz, peuchich, petelinecz; *Bosn.* piteo, pitteo, pivaç, pivcicch; *Slav.* pietao; *Rag.* pjeteo, pjêvaz; *Ross.* пѣтухъ, пѣвень, пѣтушекъ; *Eccl.* пѣтль, петухъ, петушекъ; kur, kogut, der Hahn. (*Etym.* piać). Końskiemu bogowi ofiarowali Litwini pietuchy rosłe, czerstwe, aby się też konie takie mnożyły. *Stryjk.* 144. Źle w tym się domu dzieje, gdzie pietuch jajca niesie, a kwoka zań pieje. *Kchow.* 108. Piekut swarliwy. *Banial. I 3 b.* Piekut rżał latając. *ib. I* 4.

PIĘTY, *ob.* Piąć, *ob.* Pięta.

PIĘTYHORCA, PIĘTYHORSKI, *ob.* Petyhorca.

PIGŁÓWKA, i, *ż.*, gatunek gruszek. *X. Kam.*, Eine Art Birnen.

PIGMEJCZYK, a, *m.*, Pigmejczykowie, Pigmeowie *plur.*, karzeł, pikulik, pęcherz, pędrak, pieniek, ein Zwerg; *Boh.* pjdimužjk, pjdimužjček, třpaslјk; *Slov.* padimužik, pidimužik; *Ross.* коротышка. Pigmeowie, według poetów, w Indyi, wzrostu nie większego nad dwie stopy i ćwierć. *Otw. Ow.* 219. Pigmeowie niewielcy w Indyach mieszkają. *Kmit. Spyt. A* 2. Sławne są wojny Pigmejczyków z żórawiami, o czym *Kmita Spyt.* Pigmejczyk nie rad przy Gigancie staje. *Wad. Dan.* 27. Imaginacya muchę wielbłądem czyni, Pigmejczyka olbrzymem. *Mon.* 64, 149.

PIGULIK. *Tr.*, *ob.* Pikulik.

PIGUŁKA, *PILUŁKA, i, *ż.*; *Boh.* pilule, pilulka; *Vind.* pilule, pilelze, okrogelze, okrogelize, apotekouske bobeke; *Bosn.* pillule, pinnule; *Croat.* pilùla, likokruglicza; *Ross.* пилюля, z *Łac.* pilula; *Germ.* die Pille. Pigułki, gatunek lekarstwa wewnętrznego suchego, w kulki uformowanego. *Krup.* 5, 276. Piłułka aptekarska. *Mącz.* Więcej nadziei kładą w piłułkach, w syropach, w doktorach, niż w bogu. *W. Post. W.* 3, 337. Ani syropku, ani żadnych *piłułek nie szukaj. *Weresz. Reg.* 129. Połknę cię jak pigułkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigułce, ten odpowiedział. *Dwor. B* 1. Aptekarz pigułki złoci. *Jabł. Tel. praef.* Gorzkie daje pigułki, ale je pozłaca. *Zabł. Amf.* 102. *Slov.* Dat někomu piluli; *dare alicui ad intelligendum.* — Pigułkami z śniegu ciskać, mit Schneeballen werfen; *Carn.* kepam.

PIGWA, y, *ż.*, drzewo, *cydonea*, der Quittenbaum. *Cresc.* 411. Pigwa owoc, die Quitte, *Boh.* kdaule, gdaule, gdule

(cf. gduła), kutna; *Sorab.* 2. qvitt; *Sorab.* 1. dula; *Carn.* kuténa, kutine; *Vind.* kittina, kita, kitna, kitinska jabuka, kitnu drevu; *Croat.* kutina, tùnya, tynya (cf. dynia), kune; *Dal.* kunya, duna; *Bosn.* tugna, markatugna, tkugna; *Rag.* dùgna; *Slav.* tunja, tunjovo dervo; *Ross.* пигва, дуля, айва, гунь, гуны, гутей. Pigwy co do owocu, dwojakie są, jabłka i gruszki, zapach mają przyjemny. *Kluk. Rośl.* 1, 153. *Urzed.* 335. PIGWIANY, a, e, z pigw, Quitten=, von Quitten gemacht. Syrop pigwiany. *Sienn.* 205. PIGWOWY, a, e, a) do pigw należący; *Boh.* gdulowý; *Croat.* kutinszki, Quitten=. Jabłka pigwowe. *Śleszk. Ped.* 418, *Ross. et Eccl.* квитовое яблоко, Quittenäpfel. Pigwowe drzewo. *Mon.* 74, 763. — b) Pigwowy = pigwiany, von Quitten. Konfekt pigwowy. *Śleszk. Ped.* 116. Byś się ługiem pigwowym mył, Nie pomożeć, jeśliś łotr był. *Rej. Zw.* 237 *b.*

PIJAĆ, ał, a, *act. frequ. Verbi* pić; często pić, *potitare*, oft trinken. *Cn. Th.; Boh.* pjwam, pjwáwam; *Carn.* pyanzhuvam; *Croat.* pianchùjem; *Ross.* пьянствовать, пьянствую, бражничаю. Pijam to rad, pijam to, tego nie pijam, zwykłem pić abo nie. *ib.*, zu trinken pflegen. Według zakonu Mahometowego wina pijać nie godzi się. *Star. Dw.* 13. W obozie wodę musiał pijać. *Mon.* 64, 78. Pijać, tęgo i często pić, upijać się, podpijać sobie; stark trinken, trinken, saufen, vom Trinken Profession machen, dem Trunke ergeben seyn. Pijali przedtym i filozofowie, A przecię mieli z pełna rozum w głowie. *J. Kchan. Dz.* 204. *Hor.* 2, 138. *J. Kchan.* Gdy August pijał, Polska bywała pijana. *Zab.* 15, 75. PIJACKI, a, ie, od pijaków, do pijaków należący; *Vind.* pianosten, sapit; *Ross.* пьянивый, пьянчивый; versoffen, Sauf=, Saufer=. Mina pijacka. *Teat.* 4. *b*, 9. Twardy sen pijacki. *Hor. Sat.* 186. Pijackie gospody. *Pir. Pow.* 48. Saufgelage; *Vind.* pianzhuvalishe, pianska hisha. PIJACZEK, czka, *m.*, *dem. nom.*, pijak, n. p. *Zab.* 9, 230. ein Trunkenboldchen, kleiner Zecher, Zechbrüderchen. PIJACZKA, i, *ż.*, kobieta pijaństwu oddana, die Säuferinn. n. p. Pijaczka jedna baba gorzałczana. *Pot. Jow.* 126, *Carn.* pyvka; *Vind.* pianka, pianzhinja berlauka, koludrarza; *Croat.* pianka; *Rag.* pianiza, pianicina. PIJACZYSKO, a, *m. et n.*, *contemn.*, ohydny pijanica, ein Saufaus. Nie bój się, to jest jakiś pijaczysko. *Teat.* 32. *b*, 68. PIJAK, a, *m.*; (*Boh.* pigak, chlastač, ochlasta (*ob.* Chłastać), piteł 'piciel, pijący, który pije; *Sorab.* 1. pitžk; *Sorab.* 2. pizk; *Carn.* pyvz, pivez; *Vind.* piuz, pyanz, koludravez, zhriep, zhep, pianzhuvauz, berlazh, mastibogavez; *Croat.* pivecz, piánecz; *Rag.* pivaz, piannaz, piâncina, grizivîno; *Ross.* питухъ, питокъ; *Eccl.* бражникъ, пиıаница, ярыга, ярыжникъ); pijaństwu oddany, pijanica, cf. kufel, moczywąs, moczymorda, dybidzban, dybikufel, wysączykufel, bibosz, cf. opój, cf. ożrzalec, der Säufer. Różnica między pijakiem i pijanym, jak między bojaźliwym a bojącym się. *Pilch. Sen. gn.* 119. Nie każdy pijak, co pije. *Mon.* 71, 512. Cechowy pijak. *ib.* 69, 802. Tu leży pijak sławny, gdy na sąd wstanie, Spytany, co wżdy czynił, rzecze: piłem, Panie! *Pot. Jow.* 68 — §. *Transl.* Nienasycony krwi pijak. *Sk. Dz.* 771. Blutsäufer, Bluthund, krwawożerca.

PIJALNY, a, e; *Eccl.* пивный, до питія принадлежащій; a) do picia należący, *potatorius. Cn. Th.*, Trink=. Naczynie pijalne. — b) Pijalny, pity, co się pić godzi. *ib.*, *bibilis*, trinkbar, zu trinken; *Boh.* pičý, pitý, pigatý; *Slov.* pitedlni; *Sorab.* 1. pitžkoyité; *Rag.* pivgliv; *Vind.* piten, pitliu, pijezhliu; *Ross.* питейный; *Eccl.* пивный, что пить можно. PIJANICA, y, *m.*, opój, pijak, der Säufer; *Sorab.* 1. piežk; *Sorab.* 2. pijarna; *Carn.* pyanz; *Vind.* pyanzhinja, pianz, pianzhuvauz; *Bosn.* pianaç, pianiça; *Croat.* piánecz; *Ross.* пьющій, пьяница, запивоха, куликала, (cf. пьяница borówka łochynia); *Eccl.* пиıаница, пропійца, запойчивый, привинный, бражникъ, (cf. braha). Obiad od trunku zaczynać, pijanicom się tylko godzi. *Eraz. Ob. C.* Pijanica wielki, gęba u niego jak cholewa, leje jak na kamionkę; kufel mu patrzy z oczu, abo tkwi z gęby. *Cn. Ad.* 841. (w konew' czyście trąbi; dobrze śklenicę wytrząsa; moczywąs, kufel, lej rozlej; *Slov.* Pige, gako duba wodu = pije, jak tęcza wodę; cf. *Vind.* piauka, boshji stol = tęcza). Co najlepszy rzemieślnik, to najlepszy pijanica. *Dwor. D* 4. Pijanice kręcą się jak chmiel po tyce, idąc kaczki zaganiają. *Dwor.* 4. Zawstydza pijanice nierozumne zwierzę. *Kras. Sat.* 59. Pijanicą być, *Croat.* pianchujem; *Slov.* korhelugi, cf. gardłować; *Eccl.* бражничаю, піянствую; *Ross.* куликать. PIJANICZKA, i, *m.*, *bibaculus. Mącz.*, *ob.* Pijaczek. PIJANO *adverb.*, po PIJANU, po 'PIANKU *adverb.*, w pijaństwie, w pijatyce, podpiwszy sobie, podchmieliwszy sobie, upiwszy się,; bey trunknem Muthe, in der Trunkenheit. Nieszczęsny odpoczynek; wolałbym ci młócić, Orać, niźli całą noc po pijanku kłócić. *Pot. Jow.* 160. Nie pamiętaj gościu rano, co się wyrzekło pijano. *Cn. Ad.* 630. Zapomnij gościu po ranu, co się działo po pijanu. *ib.* (przy pełnej, przy kuflu, leda co się mówi). Bachus, co z jego łaski wszyscy piją, Co po pijanu zwyciężył Indyą. *Morszt.* 239. Coż się nie zrobi po pijanu! *Teat.* 43. *c*, 57. Najpoczciwszy człowiek to po pijanu uczyni, czego najzłośliwszy nie odważyłby się po trzeźwu pomyślić. *Mon.* 68, 96. PIJAŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. piyitztwo, pjanosčž; *Carn.* pyazba, pyanost; *Vind.* pianstvu, pianost, pijanost, pianust, opianost, vpianenje, pianzhnost, pianzhuvanje, koludranje, pianostitje, (cf. pianostiza, pianstvize = krapuła); *Croat.* pianztvo, piansztvo, pianoszt; *Bosn.* pianstuo; *Rag.* pianstvo; *Ross.* пьянство, піянство, куликанье; *Eccl.* пиıаньство, упійство, опійство, запойство, бражничество; skłonność do zbytniego picia, opilstwo. *Cn. Th.*, nałóg upijania się, die Sauffucht. Pijaństwo, zbyteczne trunków gorących zażywanie. *Mon.* 64, 247. der Soff, das Saufen, der Trunk. Pijaństwo mądremu baczenie odejmuje. *Cn. Ad.* 843. (pijanica mądry nie będzie, rozum jego w kuflu utonął). Pijaństwo do nierządu pobudka. *Cn. Ad.* 844. Pijaństwo szkodliwe. *ib.* — §. Pijaństwo = upicie, bycie pijanym, stan w którym się pijany znajduje; die Trunkenheit, Besoffenheit. Pijaństwem grzech wymawiać próżno. *Cn. Ad.* 843. Pijaństwa nie czujący, *crapulam non sentiens. Cn. Th.* Kamień od pijaństwa, pijaństwa broniący, pijaństwo odganiający, *Dionysias. Cn. Th.* 259. Trunek tak zaprawny pijane czyni, jednakże

pijani nie czują w sobie pijaństwa. *Syr.* 823. PIJANY, a, e, PIJANUTEŃKI, PIJANUSIEŃKI, a, ie, *intensiv.*; a. upity, napity, trunken, besoffen; *Sorab.* 1. pjané, napité; *Carn.* pyan; *Vind.* pian, napit, vpianjen, vinen, pianosten, opit; *Rag.* pian; *Ross.* пьяный, упіянчивый, хмеленъ, (*ob.* Podchmielić sobie). Pijanego bierzemy w dwojakiem znaczeniu, raz gdy się kto nad miarę trunkiem zaleje, aż do zapamiętania, drugi raz, gdy kto zwyczaj ma upijania się i skłonność do opilstwa. *Pilch. Sen. list.* 2, 360. Różnica zachodzi między pijanym, i pijakiem czyli opojem; ten który jest pijany, może jest pierwszy raz w życiu i nie ma téj skłonności; ów także opój może być nie raz trzeźwym. *ib.* 2, 360. Stać się pijanym *Ross.* пьянѣть. Pijany winem (*Carn.* uvinén). Nie zowią 'pierwéj pijanym takiego, który z wina wesoł będzie, jedno na ten czas dopiero, gdy już język rozpuści. *Eraz. Jęz. F.* Pijany o świecie nie wie, mówić nie umie, na nogach stać nie może, tacza się to tam to sam. *Dambr. Kaz.* 12. Pijany, że o świecie nie wie. *P. Kchan. Orl.* 1, 160. Pijanemu świat w koło chodzi. *Cn. Ad.* 243. (kaczki zagania, tacza się: cf. z nóg pijany; *Slov.* každá ulica ge mu uzká, každa ulica mu wąska). Pijany dzierży się płota. *Rej. Zw.* 38 *b.* Dzierż się cnoty, by pijany muru. *ib.* 29 *b.* Pijanemu w oczach się ćmi; z jednéj świecy, widzi dwie. *Ld.* Pijany zapomni wszystkiéj nędzy. *Petr. Hor. D* 2 *b,* (cf. dobry trunek na frasunek). Pijany, i bogaty i rogaty. *Dwor. D* 4. Dzbanie ty pijanemu przyprawujesz rogi. *J. Kchan.* Pijanemu nietrudno o zwadę, ręce się ciągną do mężobójstwa, nogi do przelania krwi, bo się takowym wszystko równo widzi, a czasem i wielki pan srogi mu nie będzie. *Żarn. Post.* 3, 528. Pijany śmiały. *Cn. Ad.* 847. Pijany wielomowny. *Cn. Ad.* 847. Pijany nic nie zatai, męczyć go nie trzeba. *Cn. Ad.* 845. kiedy się wino wzburzy, wszystko na wierzch wynurzy; pełna, na człowieka próba pewna; *Slov.* čo strízliwi na srdci má, to sa opilému na gaziku wipukne. Pijany a dziecię prawdę powie. *Rys. Ad.* 54. *Glicz. Wych. I* 6. Pijany na wszystko przyzwoli, wszystko pochwali. *Cn. Ad.* 846. Tak bardzo pijany, iż nie ocknąłby się, by go też i palił świecami. *Gorn. Dw.* 279. Szewc pijany jak bela. *Teat.* 22. *c*, 34. (jak sztok). Pijany obiecuje, otrzeźwiawszy żałuje. *Cn. Ad.* 846. Nigdy nabożniejszy pius, jak kiedy pijany. *Mon.* 69, 812. Różną modą pijani szaleją, ten pieśni Nuci, ów płacze, bluźni, ten się modli w cieśni. *Min. Ryt.* 4, 182. Zamykają dla zwady drzwi przed pijanemi. *Pot. Jow.* 68. Chybaś pijany, że tak gadasz. *Teat.* 55. *b*, 53. Pijanuteńki od rana. *Teat.* 20. *b*, 95. Gdy dwaj rzeką żeś pijany, Możesz iść spać bez nagany. *Rys. Ad.* 15. Niepijanym-ci, pomnię-ć, coś rozkazał, chociam sobie podpił. *Cn. Th.* 539. — *Similit. transl.* Pijany czym = upojony czym, uniesiony, odurzony; von etwas berauscht, trunken, hingerissen von etwas. Pijany próżną chwałą. *Petr. Ek.* 96. Tyran siłą swą pijany. *Tward. Misc.* 60. Gniewem szatańskim okrutnik pijany. *Groch. W.* 261. Tak mówił mąż zawołany, Miłością cnoty pijany. *Groch. W.* 461. (begeistert). Każdy tam z wesołości chodził jak pijany. *Zab.* 14, 63. — *Fig.* Kiedy prześladuje człeka los pijany.... *Karp.* 7, 20. (szalony, wydziwiający). — §. Pijany wieczor = na pijatyce, przy pełnéj przepędzający się; ein Zechabend, ein Abend, der mit Zechen zugebracht wird. Rusini tych czasów pod pijany wieczor Lela i Polela wspominają, *in compotationibus. Krom.* 56. Co za wymówka, kiedy co zbroją, że się pod pijany wieczor stało. *J. Kchan. Dz.* 196. — §. Pijany = po pijanu dziejący się, in trunknem Muthe. Pijany swar. *Petr. Hor. C* 2 *b. not.* «który dla pijaństwa bywa». Kto pijane rzeczy wspomni, wrzecionem mu oko wykłuć. *Rys. Ad.* 29. Co czynią panowie? piją, nie radzą; ztąd pijana rada, i sprawa też pijana. *Opal. Sat.* 129. Zwyczajnie, jak sprawa pijana, to wszystko furdy burdy. *Teat.* 43. *c*, 82. — §. Czemuż nie zaspiewasz nam tej pijanéj aryjki? *Teat.* 6, 97. do pijatyki stosownéj, pijalnéj; Zechlied, Trinklied. — b) *Active:* Pijany = upajający, berauschend; *Ross.* пьянственный. Niech wina i żadnéj rzeczy pijanéj nie piją. *Sk. Żyw.* 1, 347. *W. Post. W.* 3, 203. *Żarn. Post.* 3, 597 *b.* Wina nie piła, ani pijanego żadnego napoju. *Sk. Żyw.* 2, 1. Wina i picia pijanego nie pili. 1 *Leop. Deut.* 29, 6. *Birl. Post* 41. Wino, gorzałka i inne trunki pijane. *Kłok. Turk.* 172. Niepijany trunek, którym się nie upije. *Cn. Th.* 515. Piwo jedno od drugiego 'pijańsze bywa. *Syr.* 985. (bardziéj upaja). — (PIJAR, *ob.* Piar). — PIJATYKA, i, *ż.*, pełnienie, spełnianie, zabawka przy pełnéj, cf. léj rozléj; *Boh.* pitka; *Slov.* korhelowánj, (cf. gardłowanie); *Vind.* piazha, pianzhuvanje, pianzhuanje, pitjie; *Bosn.* napojniça; *Ross.* перепой, перепойка, попойка, запой; das Zechen, Zechgelage. Toż znowu bankiet, znowu pijatyka, Ci się jednają z sobą, drudzy wadzą. *Pot. Syl.* 239. Trzecią część życia swego poświęcają Bachusowi, i trawią na pijatyce. *Mon.* 64, 90. Pijatykę stroję, *Slov.* korhelugi, (cf. gardłować). PIJAWKA, i, *ż.*; *Boh.* pigawice, pigawka, střebikrewka, krwostřebka; *Slov.* pigawica, krwostrebka; *Sorab.* 1. pihaliza, piyelcza; *Carn.* pyavka; *Vind.* piaviza, pivola, pivolza, piauka, kervna pija, metul, vampir, (cf. motyl, upiór; cf. piauka, boshji stol = tęcza); *Croat.* piàvka; *Hung.* pióka; *Slav.* piavica; *Rag.* piávica; *Bosn.* piaviça; *Ross.* піявица, піявка; 1) *hirudo sanguisuga*, der Blutigel; rodzaj robactwa w wodzie się mnożącego, który dotknąwszy się ciała, przypina się, i krew' z niego wysysa. *Perz. Cyr.* 2, 129. Pijawek na ściąganie krwi używają. *Zool.* 91. Stawiać komu pijawki. *Perz. Cyr.* 2, 130. einem Igeln setzen. Bańki stawić, pijawki przysadzić. *Cziach. Prz.* 94.— *Prov.* Pijawka wrzodu się nie ima. *Cn. Ad.* 558, (cf. nie chce się nim pysklać; nie godzieneś, abym się z tobą swarzył). — *Simil.* Jak pijawka krew' z niego toczyła. *Past. Fid.* 193. Kilka pijawek z ojczyzny krew' wyssało. *Pot. Arg.* 322. Żydzi są pijawkami rolnika. *Przestr.* 242. Sułtan biednym ludziom starą i już wpół opiłą odjąwszy, nową pijawkę przysadza. *Kłok. Turk.* 95. nowego urzędnika zdziercę. — 2) Pijawka morska, lampreda. *Cn. Th.*, die Lamprete. PIJAWCZANY, a, e, od pijawek, Igel =; *Ross.* піявичій, піявишный. PIJE *ob.* Pić.

'PIJE; — członek wstydliwy męzki, das männliche Glied

Między kolany u niewiasty kiep, u mężczyzny *pije. *Pot. Jow.* 2, 48.

PIK! pik! głos wyrażający piknienie, kłócie; pif! pick! W Tomciu serce pik, pik, drży, poci się, lęka. *Mon.* 71, 108. *Sorab.* 1. piket *digitorum crepitus*; *Vind.* pik, vpik, piknenje = ukąszenie komara i t. d.; *Vind.* peh, pehnenje = sztych. PIKA, i, *ż.*; *Boh.* pjka; *Sorab.* 1. pika, kawatż; *Carn.* ojstrip, (pika *punctim*); *Vind.* oistrip, drog, nafhpiz, shelesni pikazh, fuliza, (*ob.* Sulica); pika, piknja, pikniza, pikez = kropka, punkt; (pika, ofepniza = ospa); *Croat.* pìka, (piknyà, piknyìcza punkt); *Eccl. et Ross.* пика; *Angl.* pike; *Gall.* pique; *Ital.* picca; *Svec.* pick; *Pers.* peikan; cf. *Graec.* πειχεῖν kłóć; *Lat.* spiculum; *Germ.* die Pike, kopia, sulica. Warta straszna z gołemi koło drzwi mieczami, Piką gęstą opasan pałac, jak lasami. *Jabł. Tel.* 31. PIKAĆ, *ob.* Pikąć.

Pochodz. *piknąć*, *pikinier*, *pikownik*, *pikowy*, *pikiet*, *spikować*, forsan etiam *spiknąć się*.

PIKART, PIKARD, a, *m.*, z Pikardyi, prowincyi Francuzkiéj rodowity, einer aus der Picardie. *Dykc. Geogr.* 2, 282. — §. *Hist. eccl.* Pikart = Wiklefista, zwolennik Wiklefa heretyka Angielskiego, [bratczyk czeski, husyta; ein Böhmischer Bruder 2], ein Picardist, Wiclefit. Kalwinistowie, pikarci, nowochrzczeńcy. *W. Post. W.* 3, 188.

PIKIER, a, *m.*, z *Angl.* rostrucharz, ein Roßtäuscher. Kupiłem konia tego od pierwszego w Anglii pikiera. *Niemc. P. P.* 27.

PIKIET, u *m.*, poczet żołnierzy złożony z 50 ludzi. *Papr. W.* 1, 478. das Picket, die Feldwache. PIKIETA, y, *ż.*, gra w karty, das Picketspiel, das Picket. Po prowincyach jeszcze pikieta i kasztelan utrzymuje dawne tuzy i pamfile. *Kraj. Pod.* 50. PIKINIER, PIKOWNIK, a, *m.*, piką zbrojny, der Pikenträger, Pikinier; *Croat.* pikonòsecz; *Sorab.* 1. pikownik. We śrzodku stawił pikowników czyli żołnierzy z pikami. *Papr. W.* 1, 166. 1. PIKNĄĆ, piknął, piknęło, piknie *act. jedntl.*, PIKAĆ, *contin.*, przerażać, razić, przenikać, *metaph.*, stechen, frappiren, durchdringen, durchs Herz fahren, an die Seele gehen; (*Slov.* pjcham kolę; *Carn.* pizheti, pizhem, pikam *pungere*; *Vind.* pikniti, pikati, pehniti, pehnem; *Croat.* pikam; *Rag.* pèknuti; *Bosn.* peknuti, ujest = ukąsić, ujeść; cf. *Lat.* pungere, pingere; *Germ.* picken). Pikało im pod kolany. *Glicz. Wych. K* 7 *b.* (drżały im łytki, poszło im w pięty). — *Transit.* To go piknęło = uczuł to, er hats gefühlt. — *Intrans.* Strach i bojaźń piknęła przeze mnie. *Chrośc. Ow.* 57. Gdy się to stało, wszystkich grom przeniknie, Najbardziéj jednak strach przeze mnie piknie. *Chrośc. Fars.* 90. *Chrośc. Luk.* 273. — *Impersonal.* Piknęło przez niego = przerażało go, es durchdrang ihn, griff ihn an die Seele, es fuhr im durch die Glieder. Skoro się ten pokazał, jakoby go przestrzelił, razem przezeń piknie. *Pot. Arg.* 778. Serce zmartwiało, piknęło przeze mnie. *Wad. Dan.* 152. Piknęło przez Cezara, czupryna mu wstanie, Cofnie się wzad mdłą nogą, w brzegu rzéki stanie. *Bardz. Luk.* 6. Wierzę przez Chana musiało pikać. *Jabł. Buk. G* 4 *b.*

2. *PIKNĄĆ *jedntl.*, PIKAĆ *contin.*, pisnąć, piskać; mucksen, einen ganz leisen pipenden Ton von sich geben. Pikać abo piszczeć, jak, młode ptaszęta, *pipere. Mącz.* Wszystkie umilkły razem pokolenia, Żaden i z książąt nie piknął. *Wad. Dan.* 70.

PIKNIK, a, *m.*, uczta spółkowa, na którą się spólnie składają, der Picknick. Komedyj, redut, pikników, foxalów, nigdy nie opuszczali. *Teat.* 19. *b*, 3. Na pikniku siostra moja kawę dawała. *ib.* 7. *c*, 28.

PIKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, z *Franc.* cętkami nakrapiać; *Vind.* pikati, popikati, mit Tüppeln bunt machen. Czapka Tatarska pikowana z czterema rogami. *Mon.* 68, 222. (*Carn.* pikast, pikez *cicacitrosus*; *Vind.* pikast = pstrokaty, dziubaty; *Croat.* piknyàv *punctis distinctus*). Czerwona czapeczka biało pikowana, Wolę Towarzysza niżeli hetmana. *X. Z.* — §. [Pikować, stebnować, przeszywać z drobna i w jednym kierunku. 4]. Pikowanie poduszeczek na podwyższenie lewego biodra i łopatki Jejmości. *Teat.* 14, 33. Materace bawełniane pikowane. *Pam.* 85, 136. §. Pikować się na co = sadzić się na co, przez punkt honoru.

PIKTAWIA, ii, *ż.*, z *Łac.*, prowincya Francuzka *Poitou. Dykc. Geogr.* 2, 295. PIKTAWSKI, a, ie, von Poitou. Wina Piktawskie, wielkie mają do wina Reńskiego podobieństwo. *Wyrw. Geogr.* 319.

PIKULIK, a, *m.*, (*Pigulik. *Tr.*), z *Włosk.*, karzeł, pieniek, pęcherz, Pigmejczyk, ein kleiner Knirps. Karali w Sparcie króla Archidama, iż pojął sobie małego wzrostu żonę, powiadając, iż będzie rodził króle małéj statury pikuliki. *Petr. Ek.* 59. Ludzie, którzy przed tym długo żyli, silni, wielcy byli, nie tacy, jako teraz pikulikowie. *Sak. Dusz.* 126. Ten mały pikulik, zły widzę jak bies. *Teat.* 15, 49. *Russ.* Serdit a nie duż.

*PILA go; *particula effutitia, abhorrentis et detestantis aliquid. Cn. Th.* 698. słowo, nic właściwie nie znaczące, wyraża obmierznienie czego. *Dudz.* 50. porwon, arwan, hohl dich der Guckguck.

PIŁA, y, *ż.*, PIŁKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* mjč, (*ob.* Miece, miotę); *Slov.* lopta, (*ob.* Łapać); *Vind.* palla, obliza sa jigro, (pila, pilka, satik = szpunt); *Carn.* lapta, lópta, mętshk; *Croat.* laptà, labdà, lopta, lopticza, pila; *Hung.* lapta, labda; *Bosn.* lopta, loptiça, balun, mecjak; *Rag.* lopta, lóptiza, oblizza; *Ross.* мячь, мячикъ; (*Lat.* pila; *Angl.* pill, pale; *Ital.* palla, balla; *Gall.* balle, pelote, bille; *Hisp.* bolo; *Graec.* πάλλα); do grania kula sprężysto napchana, z wełny, z sierci, z skóry zrobiona; *Germ.* der Ball zum Ballspielen. Grę w piłę, das Ballspiel, wzięli Rzymianie od Greków. *Pilch. Sen. list.* 2, 3. By był ten zwyczaj w Polszcze, który we Włoszech i w Francyi jest, grać w piłę, chciałbym aby dworzanin i to dobrze umiał. *Gorn. Dw.* 33. Dzieci kiedy piłę grają, raz ten bije, potym gali, abo pasie i za piłą jak szalony biega . . . . *Falib. H.* W ten czas piłka bieg swój dobrze odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten *grzecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. *Gorn. Sen.* 87. W piłkę grać. *Dudz.* 50. Tak potężny róg jednorożca, że dla niego byk piłą, t. j. wymiotem słomą napchanym. *Birk. Chmiel. C.* Jak jeno chce moc twórcy postępuje z nami,

Ludzkiemi niby piłką ciskając rzeczami. *Zab.* 13, 412. Szczęście ludźmi ciska, jak piłą. *Stryjk. Gon. E* 2; (*Croat.* kotsze pila tache, tak szrechu szveta szkache). Zabawiony światem, gdzie go kolwiek obrócisz, tedy jest podobien do owéj nadętéj piły, co się tłucze od ściany do ściany, kiedy za nią szaleńcy biegają. *Rej. Zw.* 145. Wały on bacik, jak piłę przewracały. *Zbil. Dr. D* 3. Rzecz okrągła na kształt piły. *Gorn. Sen.* 346. Hetman lud w piłę sprawił, (*facto globo*). *Krom.* 214. Piłka ognista, Feuerball, kula drelichowa zapalnemi materyami napełniona. *Jak. Art.* 3, 306. Piłka drukarska do nadawania farby *Ross.* моца. Piłka drukarska do rozcierania farby i nadawania preserowi, składa się z bałyjki, włosów i skórki podprawionéj szpagatem lub ćwieczkami. *Magier. Mskr.* Ranę plastrem, piłkami i obwijaczami opatrzyć. *Perz. Cyr.* 85. (kłębkami z flejtuszków; *Croat.* pilka *impages, operculum*). — ℨ. *Melon.* Piła, gra piły, granie w piłę, das Ballspielen. Grać piłę wolę, niż kaptywusa. *Cn. Th.* 697. Piłek gra, *sphaeristerium*, miejsce abo dom, gdzie piłę grawają. *Volck.* 926. das Ballhaus, *Sorab.* 1. tželna; pilarnia.

2. PIŁA, y, *ż.*, PIŁKA, i, *ż.*; (*Boh.* pila, pilka; *Sorab.* 1. piwa, piwka; *Sorab.* 2. żega, żeżka; *Carn.* shâga; *Vind.* shaga, pila, rezatiza, prerefauka; *Croat.* pila, pilicza; *Rag.* pila, pilizza; *Bosn.* pila, piliça, silopa; *Ross.* пила, пилка, пилочка; *Angl.* file; *Svec.* fil; *Island.* thiel; *Sax. Inf.*, *Dan. et Holl.* fiile; *Germ.* Feile); — 1 a) piła drzewna, do tarcia drzewa, die Säge. Upatrzywszy kość średnią w rybim grzbiecie, Na jejże kształt, i ostre żelazo odkować, I hartowne zęby w nim kazał wykarbować, I tak nalazł używanie piły. *Otw. Ow.* 311. *Urs. Gr.* 320. W oczach ojca syna piłą przetarli. *Sk. Dz.* 593. Cyrulikom potrzebna piłka większa i mniejsza do kości piłowania, odrzynając rękę lub nogę, *serra. Czerw. Nar.* 31. Piły robią z téj samej stali, z której pilniki. *Os. Bud* 558 Piłką stolarską karby ponarzynać. *Solsk. Arch.* 152. Ogrodnicza piłka mniejsza z kabłąkiem żelaznym, die Pfropfsäge, do urzynania pieńków mających być szczepionemi. *Kluk. Rośl.* 1, 79. — ℨ Piła, *serra*, ryba wielka, wierzchołkiem grzbietu ma grzywę albo grzebień mocny, i na kształt piły zębatéj ostry, którym statki piłuje morskie *Chmiel* 1, 655. der Sägefisch, *Boh.* pilorožec. — b) Piła, młyn drzewo trący. *Cn. Th.*, tartak, die Schneidemühle, Sägemühle. Spad wody dla młynów, *pieł, (pił), foluszów, kuźnic. *Solsk. Geom.* 2, 4. Piły dziedziczne od każdego koła płacą po 12 gr. *Vol. Leg.* 2, 661. Piły wodne i bydlęce. *Solsk. Arch* 100. — ℨ. Piła, miasto nad Notecią, die Stadt Schneidemühl. *J. Burg.* — 2. Piła, piłka, piłeczka, ślósarska, złotnicza, pilnik: *Boh.* pilnik, pilníček; *Sorab.* 2. fila; *Vind.* pilo, pilu, piliza; *Carn* pila, gladnika: *Croat.* pila, pilicza, gladilka; *Bosn.* pila: *Rag* tarliza, *barb* turpia; *Ross.* пила, пилка; *Germ.* die Feile. *Lima*, naczynie ślósarskie, którym piłują, trą, piłka, tarka *Mącz.* Piłeczka, *limula. Mącz.*

PILARNIA, i, *ż.*, dom do grania w piłę, pilnik, das Ballhaus. *Tr.*; *Sorab.* 1. tželna PILARNIK, a, *m.*, co pilarnią trzyma. *Tr.*, der Ballmeister. 1. PIŁARZ, PIŁKARZ, a, *m.*, co rad piłą gra, *pilicrepus*. *Cn. Th.*, ein Liebhaber vom Ballspiel, ein Ballspieler. Bijaczka piłkarzów, bijaczka pilna, pilnik. *Cn. Th.* 698.

2. PIŁARZ, a, *m.*, od piły do tarcia drzewa, tracz; *Ross.* пилильщикъ, пильщикъ, der Bretschneider. Piłarzów para zdoła rznąć drzewo. *Solsk. Arch.* 109, *Boh.* pilař; *Croat.* pilitel *faber serrarius*; *Carn.* pilar.

Pochodz. *opiłki*, *opiłować*, *przepiłować*, *piłować*, *upiłować*, *odpiłować*; fortassis etiam *pilny*, *pilność*, *pilnować*, **pilować*, **pilić*, *dopilnować*, *przypilnować*, *przypilać*.

PILAS, u, *m.*, Na szkucie pilasy są pod pochodami, gdzie flisy sypiają. *Magier. Mskr.*, die Schlafstätte der Bootsknechte.

PILASTR, u *m.*, z *Franc*, słup równościenny kwadratowy. *Rog. Bud.* 77. der Pilaster. Cyrus miał w swoim pałacu pilastry srebrne. *Nar. Tac.* 2, 357.

PIŁAT, a, *m.*, nazwisko Rzymskiego gubernatora Jerozolimskiego, sławnego w passyi Chrystusowéj, Pilatus. Wiemy to, panie Piłacie, Iż ten łańcuch dawno macie, Każdy więzień, co go nosi, Od śmierci się nie wyprosi. *Rys. Ad.* 75. — §. *Prov.* Potrzebnyś tu, jak Piłat w kredzie. *Zabł. Bal.* 27. jak dyabeł w Częstochowie, piąte koło u wozu; *Vind.* taku trebi, kaker tern v peti; das fünfte Rad am Wagen. Zabawiony światem, w kredzie tam daléj nic nie wie, jedno po Piłata, pewnie o grzechów odpuszczeniu, ani o wiecznym żywocie nic nie myśli. *Rej. Zw.* 145. — *ℨ. Piłat, prewet, wychod, wychodek. *Menińsk. Turc.* 1, 112. der Abtritt. PIŁATOWSKI, a, ie, od Piłata, Pilatus=. Po Piłatowsku = Piłatowsko, jak Piłat, wie Pilatus, n. p. Piłatowsko za najmniejszą okazyjką ku swemu pożytkowi osądzi. *Grod. Dis. F b.*

PIŁATYK, a, *m.*, kijec. *Cn. Th.*, pilnik do galenia piły. *Tr.*, der Stock zum Ballschlagen; szlaga żelazna. *Dudz.* 50. buława żelazna z krótką rękojeścią. *Włod.*, ein eiserner Schlägel an einem kurzen Stiele. Piłatyk, kijec, kiczka, buława, maczuga, *clava. Mącz.*

1. PILAWA, y, *ż.*, *herb*; półtrzecia krzyża białego w polu błękitnym; nad koroną pięć piór strusich. *Kurop.* 3, 39. ein Wappen. 2. PILAWA, y, *ż.*, Pillau, eine Stadt in Preußen, miasto obronne, przedmurze królestwa Pruskiego na morzu Bałtyckim. *Wyrw. Geogr.* 580.

PILCH, a, *m.*; *Boh.* plch; *Germ.* die Bilchmaus, *glis*, zwierz większy, niżli łasica. *Cresc.* 641. PILCHOWY, a, e, Bilch=. Pilchowe futro, cf. popielica.

PIŁECZKOWATY, a, e, — o *adverb.*, *serratus*. *Perz. Cyr.* 1, 168. wie eine Feile, feilartig.

1. *PILIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, pilnować, baczność mieć, aufmerken, aufmerksam seyn. Kto pili, nie zmyli. *Rys. Ad.* 26. cf. strzeżonego bóg strzeże.

2. *PILIĆ *cz. niedok.*, na kształt piły do grania formować, zu einem Balle formen. Piasek tak mokro pokrop', aby się pilić dał, jak mąka wilgotna, gdy ją w garści ściskają, abo jak śnieg na odmiecz. *Sienn.* 602.

PILICA, y, *ż.*, imię rzeki i miasta w Krakowskim. *Dykc. Geogr.* 2, 284. Name eines Flusses und einer Stadt im Krakauischen.

PIŁKA, *ob.* Piła. PIŁKARZ, *ob.* Piłarz.

PILEN, PILNIE, *ob.* Pilny.

PIŁKOWY, a, e, od piłki do grania, Ball=; *Ross.* мячевый. 1. PILNIK, a, *m.*, §. a) do bicia piły, bijaczka pilna abo piłkarzów. *Cn. Th.* 698. der Ballstock, die Raquete zum Ballschlagen. — §. b) Pilnik, pilarnia. *Tr.*, *Sorab.* 1. tželna; *Carn.* polovs, das Ballhaus. Pilnik, dom, w którym piłę grają. *Ern.* 91.

2. PILNIK, a, *m.*, piła ślósarska do tarcia żeleztwa, kruszców gładzenia, die Feile; *Boh.* pilnjk, hladjk; *Slov.* pjlnik; *Sorab.* 1. pilnik; *Ross.* напилокъ, терпугъ, терпужекъ. Pilnik żelazny. *Ezop.* 17. Pilniki robią ze stali, nacinają dłótkiem, potym je hartują. *Os. Rud.* 558. Pilniki niczym innym nie są, jedno wierzchy chropowate, w których umyślnie jest wiele danych cząstek występujących, wiele przerw, aby większe tarcie czyniły. *Rog. Doś.* 3, 148. Cudne kształty uporna stal na się przybiera, Gdy jej ztąd zgryźny pilnik, zowąd młot doskwiera. *Nar. Dz.* 1, 158. *Slov.* Pilník priložit, *limam adhibire.* Proch, który pilnikiem zejmują piłując, otrociny. *Sienn. Wykł.* (opiłki). Tryny żelazne z pod pilnika. *Torz.* 97. PILNIKARZ, a, *m.*; *Boh.* pilnikař, *faber limarius*; co pilniki robi, der Feilenhauer.

PILNO, PILNIE *adverb.*, PILNIUCHNO, PILNIUCZKO *intensiv.*, pieczołowicie, bacznie, nie opuszczając się, pracy dokładając, usilnie, uwijając się, spiesząc; ämsig, fleißig, geschäftig, sich tummelnd, eilig, eilfertig, achtsam, aufmerksam; *Boh.* pilně; *Slov.* pilně; *Sorab.* 1. pilne, szwieru; *Sorab.* 2. pilne, f pilnoſežu; *Slav.* pomljivo; *Bosn.* stauno, pomno; *Ross.* люботрудно, плотно, извѣстно, тщательно; *Eccl.* тощно, извѣстнѣ, тщательнѣ, тщаливо. Pilniuchno tego się chronić. *Papr. Przyk. B* 2. Dobréj sławie na wszystkim pilniuchno hołdują. *Papr. Gn.* 97. Obaczmy pilniuczko, jak to ma być zrozumiane. *Sekl.* 18. Gdy tak czynią pilnie, I onego prośbami tak cisną usilnie, Dał się ubłagać. *Prot. Jal.* 17. nachdrücklich, dringend. — *§. Siedząc na wozie zasnął tak pilnie, iż go trzymać musiał. *Sk. Żyw.* 2, 415. tak mocno, tego i nagle, er schlief plötzlich und fest ein. — §. Pani służącego gdzie pilno posyła. *Teat.* 10, 26. w pilnym interesie, spiesznie, eilend. — §. Pilno mi, mieszka mi, spiesze gdzie, nieodwłocznie mnie tam trzeba; ich habe zu eilen, muß eilends, dringend wohin. Gdzież We Panu tak pilno? *Teat.* 55. *e*, 9. dokąd tak spieszysz, wohin eilen sie so? Nie tak ci to pilno, wszak jeszcze nie wyjeżdżacie. *Teat.* 16. *b*, 12. Że mu było pilno do Litwy, musiał tam jechać. *Biel.* 362. *Slov.* Pilno mu, gakobi horelo; pilno mu, jak gdyby gorzało. Pilniéj temu, co ucieka. *Cn. Ad.* 929. (prędszy ten co ucieka, niż co goni). — §. Pilno czego *scil.* potrzeba, man braucht es dringend, es ist am nöthigsten. Niegodziwie mi służysz, pilno mnie było ciebie, i nie byłeś w porę. *Teat.* 27. *c*, 22. Kiedy go było najpilniéj, wyjechał. *P. Kchan. Orl.* 1, 224. Czego najpilniéj, niemasz. *Cn. Ad.* 98. (wszystko jest, tylko najpotrzebniejszego nie dostaje). PILNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pilnost, pila, snažnost, (cf. snadność); *Slov.* pilnost, opatrnost; *Sorab.* 1. pilnoſcž; *Carn.* flis, pridnost, pridu, marlivost, marnost; *Vind.* marlivost, marnost, fliſs, skerb, opravilnost; *Bosn.* pomgna, pomstvo; *Croat.* nasztoynoszt, marylivoszt; *Dal.* pomnivoszt; *Ross.* рачительность, рачительство (cf. raczyć), прилѣжаніе, прилѣжность, исправность, присѣдливость, присѣдность, присѣсть (cf. przysieść), ретивость, радивость, забота, заботливость, тщательность, тщаливость; *Eccl.* тщаніе, тщательство, благоусердіе; pilnowanie, dopilnowanie, baczna pieczołowitość; fleißige Aufmerksamkeit, aufmerksamer Fleiß, Bestreben. Pasterze czują nad trzodą pańską, pilność czyniąc około ludu bożego. *Rej. Post. C* 2. Do prawa wór pieniędzy, a dwa pilności. *Cn. Ad.* 201. Na pilności i na dostatku prawo należy. *Rys. Ad.* 46. Pilność wiele może. *Cn. Ad.* 848, (kto robi, ten się dorobi; praca wszystko przemoże; *gutta cavat lapidem*). Pilność wczesna być ma. *Cn. Ad.* 848. (co w czas, to z nas). Pilność opaczna. *Cn. Ad.* 847. (robota niepotrzebna; bąki strzelać, piasek liczyć, wodę mierzyć; drzwi do lasa). — *§. Postanowisz Lewity w ich *pilnościach. 3 *Leop. Num.* 8, 26. (w ich *uczynnościach. 1 *Leop.*, w ich obowiązkach). Żeby temi sprawami albo pilnościami, które należą ku nabożeństwu, dziatki nie były obciążane. *Rej. Post. H* 8. PILNOWAĆ, *PILOWAĆ. *Cn. Th.*, ał, uje, *cz. contin.*, pilnować czego, pilnie czyli pieczołowicie koło czego chodzić, strzedz czego, patrzeć czego; Fleiß und Aufmerksamkeit worauf verwenden, etwas abwarten, in Acht nehmen; *Sorab.* 1. pilnoſežu szo, kedžbuyu; *Boh.* pozorowati, (cf. pòzor); *Carn.* flisamse, marnavati, (cf. marnować); *Vind.* poflifat, skerbnu delat, pomujatiſe, marliu biti; *Bosn.* raditi (cf. rad), nastojati, (cf. nastawać); *Croat.* nasztojam, mácam, maram; *Dal.* pomnyi gymati; *Ross.* рачить, наблюстить, наблюдать; *Eccl.* прирадѣю, прилѣжу (cf. przyłożyć się), благоусердствую. Nie lepiejżeby to było kupcowi pilnować handlu, aniżeli pokątnych tych miłostek. *Teat.* 15, 37. Każdy swego rzemiosła pilnuj. *Jabł. Ez.* 40. Pilnuj każdy swego, zaniechaj cudzego. *Cn. Ad.* 850. Domicy pilnował palestry, *causas orabat.* *Nar. Tac.* 2, 237. Za dawnych książąt kmiecie musieli pilnować gniazd sokolich, aby ptacy nie wylatały, a kto nie dostrzegł, wielkie strofy płacić musiał. *Nar. Hst.* 4, 245. Dama ta kart tylko pilnuje. *Teat.* 48. *b*, 11. Cytry, skrzypiec, bębna, piszczałki i wina po biesiadach pilnują, a służby pańskiéj zaniedbywają. *Podw. Sion. Q* 4. Pilnuj sam zawsze swego, nie spuszczaj się na drugiego. *Cn. Ad.* 850. (kto okiem nie dojrzy, mieszkiem dołoży; cudze ręce lekkie; oko pańskie konia tuczy). Pilnuj czasu. *Cn. Ad.* 849. (nie opuszczaj pogody; co w czas, to z nas; łapaj Tomku, póki na pomku). Ociec każdy *pilować ma, aby złym nauczycielom syna nie polecał. *Glicz. Wych. L* 6. (baczyć, strzedz, wystrzegać się). Smaczno jadą i piją, a dłużnicy drzwi pilnują. *Falib. F.* Pijany w błocie leży, a psi mu gęby pilnują. *Biał. Post.* 199. Pola z nieprzyjacielem pilnować. *Jag. Wyb. Q* 2 *b.* bojować, im Felde gegen den Feind liegen. — §. Pilnować na co, na kogo, baczność mieć, oko na co mieć, czatować, Acht auf etwas geben. Będę tu na to pilnowała z memi towarzyszki. *Past. Fid.* 105. Źle trzymali o bogu, *pilnując na bałwany. 1 *Leop. Sap.* 14,

30. oddając się bałwochwalstwu. *PILNOWACZ, n. p. owiec. *Węg. Marm.* 1, 291. stróż owiec, owczarz, Wächter der Schafe, Schäfer.

1. PILNY, PILEN, lna, lne; *Boh.* pilny, snažny, (*ob.* Snažny); *Slov.* pilný, pilní, opatrný, (cf. opatrzny); *Sorab.* 1. pilné; *Carn.* marne (cf. marny), marliv, pridn, flisne, flisk; *Vind.* flifsig, flifik, skerben, skerbliu, marn, marliu; *Croat.* nasztoyni, nasztojen, nasztoynik, nasztoynicza; *Bosn.* nastoji, pomgniv, poman, (cf. pomnieć); *Slav.* pomljiv, brixljiv; *Ross.* радивый (cf. rad), рачительный, ретивый, прилѣжный (cf. przyłożyć się), тщательный, исправный, исправенъ, заботливый, заботный, скороспѣшный, (*ob.* Skory, *ob.* Spieszno); *Eccl.* востанливъ, встанливъ, прилѣженъ къ дѣлу, прилѣжатель, усерденъ, присѣдительный, присѣдный (cf. przysieść), присѣдникъ, потщаливъ, потщательный, тщаливый. PILNIUCHNY, a, e, PILNIUCZKI, PILNIUTENKI, a, ie, *intens.* — 1) *active* pilny czego, abo w czym = pilnujący, pieczołowicie baczny, pracowity; fleißig, achtsam, sorgfältig. Pilne trzeba mieć oko, żeby sidła na zgubę zastawione skutku nie wzięły. *Gaz. Nar.* 1, 187. *St. Aug.* Błogosławieni, którzy są pilni tego, co w proroctwie napisano. *Rej. Ap.* 4. Pilny nazbyt robotnik abo rzemieślnik; pilno, wytwornie wszystko czyni. *Cn. Ad.* 850. (*manum tollere de tabula nescit*; strugał, strugał, aż przestrugał). Pilny, by zając bębna. *Rys. Ad.* 54. (czujny). — §. 2) *Passive:* Pilny, n. p. interes, pilności wymagający, nalegający, nieodwłoczny, konieczny; dringend, eilend, unaufschiebbar. Ja prawie już jestem w drodze, Mam interes pilny srodze, Nie mogę się zatrzymywać. *Jak. Baj.* 94. Mam ci pilną rzecz powiedzieć. *Teat.* 9, 75. List do Wc Pana jakiś pilny. *ib.* 3. *c*, 44. Pilniejsze to, niż owo. *Cn. Ad.* 847. (pierwsze to, niż owo).

2. PILNY, a, e, piłowy, do piły należący; a) do piły, którą grają, *pilaris. Cn. Th.* Ball=. Dom pilny, pilarnia. *Tr.* Pilny, na kształt piły do grania, *Eccl.* пилоокруглый, на мячъ или клубъ похожій круглостію; ballrund. — §. b) Od piły, którą trą, Säge=; *Vind.* rezatizhni, resatiun, resatinski, shagen, shagoun; *Ross.* пильный Rama pilna w tartaku, w której piła osadzona. *Os. Fiz.* 351. — §. c) Od piły ślósarskiéj, Feilen=. (*PILOWAĆ, *ob.* Pilnować). PIŁOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, §. a) piłą drwa trzeć, jak tracz, cieśla. *Cn. Th.*, *Croat. et Bosn.* piliti, pilim; *Vind.* resati, rieshem, shagati, sresati, sreshuvati; *Carn.* shagam; *Ross.* пилить, sägen. Ryba, *serra*, piła, ma wierzchołkiem grzbietu grzebień mocny, na kształt piły zębatéj ostry, którym statki piłuje morskie. *Chmiel.* 1, 633. Do piłowania *Croat.* pilyiv, *serabilis.* — §. b) Piłować piłą ślósarską, pilnikiem, *Boh.* pilowati; *Slov.* pjljm; *Sorab.* 1. piluyu, fayluyu; *Sorab.* 2. filowasch; *Carn* pileti, pilem; *Vind.* pilit, piliti, spilit; *Bosn.* terliçati, trritti, (cf. trzeć): (*Ross.* пиликать tępem narzędziem krajać); feilen. Otrociny spadają, gdy pilnikiem piłują. *Sienn. Wykł.* Piłka cyrulicza do piłowania kości. *Czerw.* 31. PIŁOWY, a, e, pilny, od piły do tarcia, Säge=. Wózek piłowy w tartaku. *Solsk. Arch.* 101.

Pochodz. *opiłki, odpiłki, odpiłować, popiłować, przepiłować, upiłować*; 2) *dopilnować, popilnować, przypilnować.*

*PILSĆ, PILŚŃ, i, *ż.*, (*Dudz.* 15); (*Boh.* plst; *Vind.* filz, netekana; *Carn.* klobzhina, (*ob.* Kłobuk); *Dal.* bily; (*Ross.* полсть, полстка, полсница deka, koc); cf. *Lat.* pilus; *Ger.* Filz; *Graec.* πελτον. πῖλημα; cf. *Etym.* pleść, plote); grube z wełny i sierci tkanie kosmate, der Filz; *Ross.* войлокъ; cf. wojłok. Pilśń cienka *Ross.* кошма. Olej ten prasują przez pilśni. *Biel. Św. E b.* PILŚNIANKA, i, *ż.*; *Boh.* plstka; pilśniana szata, czapka, obów. *Cn. Th.*, etwas von Filz, Filzrok, Filzmütze, Filzschuh. *Piślnianka, *sculponea. Macz. Sculponeatus*, w *piślniankach chodzący. *ib.* PILŚNIANY, a, e, z pilśni zrobiony; *Boh.* plstěnny; *Vind.* filzast; *Ross.* войлочный, (полстяный, полстевый kocowy); Filz=. Pilśniany kapelusz. PILŚNIARZ, a, *m.*, co koło pilśni robi, der mit Filz zu thun hat, der Filzmacher. Pilśniarz, wałkarz, blecharz. *Dasyp. Y* 3 *b.* PILŚNIĆ, ił, i, *cz. niedok.*, na kształt pilśni sklejać, wie Filz zusammen wirren, verfilzen. Z wilgotnych humorów włosy się kleją i pilśnią. *Haur. Sk.* 418. Włosy mu się zpilśniły. *Kchow. Roż.* 40. Ziele to kwitnie kwiatem gęstym, w okołkach swych jakoby spilśnione. *Syr.* 741. PILZNA, y, *ż.*, *Boh.* Plzeň, miasto w Czechach, Pilsen. *Dykc. Geogr.* 2, 284; *adj.* Pilzniński. *ib. Boh.* Plzenský; *Subst.* Plzak. PILZNO, a, *n.*, miasto w Sandomirskiém. *Dykc. Geogr.* 2, 285.

*PILUJE, *ob.* Pilnować. PIŁUJĘ, *ob.* Piłować. PIŁUŁKA, *ob.* Pigułka.

PINELE, PINEŁKI, *ob.* Linbowe orzeszki.

*PINIOŁY, n. p. Wina, które morzem przychodzą, Francuzkie, Hiszpańskie, Piniol̲y. *Vol. Leg.* 2, 1253. *et* 3, 338.

PINOWIA, ii, *ż.*, ziele, gatunek wrotyczu, *Tanacetum Balsamita. Kluk. Dykc.* 3, 107, eine Art Rainfarren.

*PINTA, y, *ż.*, PINKA, i, *ż.*; (*Gall.* pinque; *Angl.* pink); gatunek statków rzecznych lub morskich, eine Pinke. Dają mu znać, że dwa szyfy i dwie *pincie wzgórę Wisłą idą. *Papr. Ryc.* 96. (*Croat.* pint *mensura vini*, eine Pinte; pintnâr *dolarius*, *ob.* Bednarz, Binder).

PIOŁUN, *PIOŁYN, u, *m.*; *Boh.* pelynek, peluněk, chlebnjček; *Sorab* 1. polon, powon, *Carn* pêlin; *Vind.* pelin; *Croat.* pelin; *Dal. et Slav.* pelin; *Rag.* pelin; *Bosn.* pelin, obscenaç, okseenaç, osjenaç; (*Ital.* assenzo; *Lat.* absinthium; *Ross* полынъ; *Eccl.* пелынъ; *Hebr.* לענה laanah; §. a) *absinthium*, der Wermuth, ziele, bardzo pomocne żołądkowi. *Kluk. Rośl.* 2, 215 — *Transl.* Piołun, gorzkość, gorycz, przykrość, Bitterkeit. Nakarmię je *piołynem i napoję żółcią. *W. Jer.* 23, 15. *W. Tren.* 3, 15. *W. Post. W.* 367. Tyle prześladowania, oto to jest piołun, który życie nasze goryczą zaprawia. *Karp.* 2, 107. Obróciły się w piołun cukry, miody. *Jabł. Buk. Q.* Dla niego ta żona piołunem, a dla mnie byłaby słodycza. *Teat.* 9, 40 — §. b) Piołun glistny, *ob.* Glistnik. PIOŁUNEK, nka, *m.*, wino piołunkowe, piołunem podsycone. *Cn. Th.*, Wermuthwein; *Carn.* pelinovz; *Vind.* pellinnovz, opelnanu vinu; *Slav.* pelúnia; *Croat.* pelinek. — *Figur. transl.* Fortuna zawsze miesza piołunek w

kanary. *Pot. Syl.* 293. (*Ross.* полынка wiecha piołunowa, którą chłopi kadzą na robactwo). PIOŁUNOWAĆ, PIOŁUNKOWAĆ *cz. contin.*, piołunem podsycać, zaprawiać, mit Wermuth anmachen. *Absinthiatum vinum*, piołunowane. *Cn. Th.* PIOŁUNOWY, *PIOŁYNOWY, PIOŁUNKOWY, *PIOŁYNKOWY, a, e; *Boh.* peljnkowy; *Bosn.* palinovo; *Croat.* pelinov; *Rag.* pelinov; *Eccl.* пелынный; *Ross.* полынный; od piołunu, Wermuth-. Wina i gorzałki piołunkowe, zdrowe. *Kluk. Rośl.* 2, 243. *Piołynkowe. *Sienn.* 622. *Śleszk. Ped.* 387. *Piołynowy sok. *Sienn.* 240.

PION, *PIAN, u, *m.*, §. a) perpendykuł albo pian, nitka z ołówkiem, która przypadając na linią zrysowaną za nią, pokazuje, czy tablica prosto stoi. *Solsk. Geom.* 2, 96. Pion, kula ołowiana albo z jakiegokolwiek metalu, zawieszona na nici albo na sznurku, dla nalezienia prostopadłości. *Jak. Art.* 3, 308. ołowianka, blejczyk; die Bleyschnur, das Senkbley. *Geom.* 1, 252. *Hub. Wst.* 10. *Vind.* vodomerni fvinz, mernu vtonilu, merna jigla; *Bosn.* junia, mierra; *Rag.* kalamir, niscian, terezia; *Croat.* merilo, terezia; *Dal.* omera, schimsze glubina vode meri; *Ross.* отвѣсъ. Rzemieślnicy kierowań pionowych dochodzą przez piony. *Hub. Mech.* 109. Pion, żelazko podługowate, na sznurze zawieszone, którym mularz pionuje. *Magier. Mskr.* Spuścić pion, doświadczać pionem, czyli ściana stoi do pionu. *Magier. Mskr.* Tablica stawiana być ma do prependykułu abo pianu. *Solsk. Geom.* 2, 96 — b) Pion cyrulicz, iglica cienka, na końcu gałeczkę mająca, do pionowania rany. *Perz. Cyr.* 2, 4. die Sondirnadel, der Sondeur der Wundärzte. *Perz. Cyr.* 1, 78. PIONOWAĆ *cz. contin.*, pion spuszczając mierzyć; *Ross.* подчалить, подчаливать, mit der Bleyschnur messen. — Ranę pionem examinować, eine Wunde sondiren *Perz. Cyr.* 2, 4. Wyczyściwszy ranę w głowie, pionem ją zpionujesz, czyli jakowéj szpary w czasce nie docieczesz. *ib.* 1, 80. PIONOWY, a, e, PIONOWO *adverb.*, podług pionu czyli ołowianki, prosty kąt czyniący, perpendykularny, *stawnoprosty, *prawostawny, *stawnociągły, prostopadły; bleyrecht, perpendiculair, einen rechten Winkel machend; *Vind.* po fvinzi, raunomernu; *Ross.* отвѣсный. Linią prostopadłą do jakiéj płaszczyzny poziomej, nazywamy pionową, *verticalem. Geom.* 1, 252. *Łesk.* 8. *Jak. Mat.* 1, 248. *et* 1, 296. *Jak. Mat.* 1, 16. *Hub. Wst.* 10. Płaszczyzna pionowa. *Geom.* 1, 336. Korzeń pionowy, *perpendicularis*, który prosto, idzie w ziemię. *Bot. Nar.* 32. Człowiek na dwóch nogach pionowo do ziemi chodzi. *Zool.* 285.

PIORĘ, *ob.* Prać.

PIÓRKO, a, *n.*, *dem. nom.* pióro, PIÓRECZKO, a, *n.*, *dem. secund.*; *Boh.* perko, pýrko, peřičko; *Sorab.* 1. pierko, pjerko, perko, pirko; *Sorab.* 2. perko; *Slav.* pérce; *Rag.* pêrze, períze; *Bosn.* perçe; *Croat.* pérceze; *Eccl.* перішце; *Ross.* перышко; eine kleine Feder, ein Federchen. Każde piórko jest pręcikiem, przy osadzie dętym, mającym w sobie rdzeń, którym się żywi, daléj zaś jest pełny, mający po bokach kosmyki. *Zool.* 70. Z onych piór jego wyrastały *przeko drugie pióra, a te zakończały się w pióreczka maluczkie i drobne. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 11, 3. Nietylko iż rodzice by panowie się szerzą, ale też i temiż piórkami syny swe obtykają. *Glicz. Wych.* 2 *b.* (*ob.* Pierze). Jemu to tak łatwo jest, jak piórko spalić. *Teat.* 22. *b*, 28, (cf. jak pióro opalił). Piórko do pisania, Schreibfederchen, kleine Schreibfeder. Strzeż się mego piórka. *Treb. S. M.* 115. — §. Czupryny wygolone na piórka. *Zbil. A* 2 *b.* (że włosy na śrzodku głowy zostawione kształt piórka mają). — §. Piórko do zębów. *Czerw.* 16. dłubiząb, zębodłub; eine Feder, die Zähne auszustocern, der Zahnstecher. Co w zębach zawiezło, ma być piórkami ptaszemi dłubano. *Eraz. Ob. A.* *PIÓRAK, a, *m.* = ptak. *Kmit. Spyt.* 1. *PIÓRKOŚ, ia, *m.*, młokos, ein Milchbart. Nauczę tego piórkosia starców szanować. *Tr.* *PIÓRKOWSKI, zwyczajnie Pan *Piórkowski, żartem = dyabeł, (cf. Piorun, *Perkonos). PIÓRNICA, y, *ż.*, PIÓRNIK, *m.*, pennal, w którym pióra pisarskie chowają. *Cn. Th.* 678. das Pennal, die Federbüchse; *Boh.* perna, pauzdro na pera; *Sorab.* 1. perowa bužkwicza, piszarska perow bužkwicza; *Carn.* pirjeniza, (cf. peretniza = skrzydło); *Vind.* penol, nofhenze sa perete; *Croat.* pernicza, penovál, karkas, tòk, (cf. karkasgy, cf. tok); *Hung.* pennatartó; *Rag.* perosbraniza; *Ross.* перовникъ. PIÓRNIK, a, *m.*, §. 1. pióro w które pędzliki osadzają. *Haur. Sk.* 347, die Federhülse der feinen Pinsel; *Rag.* pernik = pęzel. — 2) *Botan.* Piórnik, *myriophyllum*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 2, 133, Federball, Saufam. — §. 3) Piórnik, *alucita*, rodzaj zanocnic, mających na sobie niejakie pióra. *Kluk. Zw.* 4, 111, eine Art Nachtpapilion. PIÓRNO *adverb.*, pierzno, z piórami na głowie, z pióropuszami, mit Federbüschen geziert. Wojewoda we dwu set konnych, piórno z tarczami i proporcami Królowi się prezentował. *Gwagn.* 146. Pięknie, buczno i piórno, teraz leżysz w błocie. *Weresz. Reg.* 84.

PIÓRO, a, *n.*; (*Boh. et. Slov.* péro; *Sorab.* 1. pero, pjero, pjerko; *Sorab.* 2. pero; *Carn.* perú, perje, pirje, *plur.* peresa; (peruta, peretniza = skrzydło); *Vind.* pare, pere, *plur.* pereta; *Croat.* pèro, (perut skrzydło); *Slav.* pero, pêrje; *Bosn.* pero; *Rag.* pèro, pérje; *Eccl.* перие, перо; cf. *Graec.* πτερόν; *Dan.* fiär; *Svec.* fjäder; *Angl.* feather); §. 1 a) *Germ.* die Feder; (cf. *Hebr.* אבר eber). Puch okrywa ptaka od zimna, a pióra od słoty i wiatru; te służą oraz do lotu. *Zool.* 70, (cf. pióra lotne, lotki). Części, z których pióro składane, *ob.* Chorągiewka, *ob.* Pipa, pieniek, kodłuch; *Boh.* kos. Letki jak pióro, federleicht. Połóż na wagę męki Pańskiéj wszystkie grzechy, pióra nie zaważą, porównane z tym ciężarem. *Birk. Krz. K.* 14. Dwie *piórze (*dual.* = dwa pióra). *Budn.* 4 *Ezdr.* 12, 29. Jak pióro opalił. *Pot. Pocz.* 575. (łatwiuteńko, prędziuteńko). Pióro upuszczać, pierze ronić, pierzyć się, die Federn verlieren. — *Fig. transl.* Tam Krzyżacy pióro upuścili, bo ich tam 700 zginęło. *Papr. Ryc.* — §. Gęsie pióra z skrzydeł, narzędziem są do pisania. *Kluk. Zw.* 2, 158. Pisarek wychodzi mając pióro za uchem *Teat.* 34. *b, d.* Siedzi nad papierem przy stoliku zamyślony, trzyma pióro, potym pióro gryzie, bierze tabakę. *Teat.* 34. *b i i.* Pióro temperować, zacinać scyzorykiem, *vid. sub his*; cf. *Eccl.* перочинникъ scyzoryk.

— §. *Meton.* Pióro, pisanie, sposób pisania, Feder, Schrift, Schreibart; *Ross.* слогъ. Za piórem idąc historyków, i za jednomowną przeszłych wieków powieścią, dociekłem tego. *Nies.* 1, 103. (za świadectwem piśmiennym dziejopisów). Księgi te, nie Orzechowskiego złotym, ale moim ołowianym piórem wypisane, posyłam W. K. M. *Gorn. Dw. dedyk.* (stylem). Słuszniéj teraz nie stylem, ale piórem, to, co się pisze nazywać: pięknym to piórem pisano, albo dobrego to pióra księga; aniżeli pięknym albo dobrym stylem; bo już teraz zaniechał świat stylu, a pióra zażywa. *Lub. Roz.* 59. *idem Mon.* 73, 206, (cf. styl). — b) *Metonym.* Pióro, pisarstwo, urząd pisarski; Schreiberamt, Notariat, (*ut* laska = marszałkostwo, pieczęć = kanclerstwo). Bratu memu pióro grodzkie przyobiecał. *Teat.* 47. *b.* Gdy jedna strona po drugiéj nie wyciąga komunikowania papierów, wszystkie się oddają do pióra, aby pisarz w uformowaniu dekretu z nich mógł mieć oświecenie. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 159. t. j. pisarzowi się oddają, cf. do laski oddawać; sie werden dem Notarius eingehändigt. — §. 1 a) *Simil.* Pióro abo pierze u cebuli etc., federartige Stiele, Stengel, Sprossen der Gewächse. Aby pióra na cebuli nie rosły, taczać po zagonie kłodę. *Haur. Sk.* 74. — §. Błotną paproć zowią też strusiowe pióro, że ma liście jak strusiowe pióro. *Urzęd.* 140. Farrenkrautmännlein; (*Carn.* praprut, paprut, preprut; *Hung.* perje; *Etym.* pióro, piérze). — §. Pióro wodne, *stratiodes*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 3, 102. die Wasserfeder; *Ross.* перпатка. (cf. piernat). — b) Pióro abo piórko u ryby, pletwa. *Cn. Th.* die Floßfeder; *Boh.* perut, perutj; *Vind.* perotniza; *Croat.* perùt; *Ross.* рыбье перо. — c) Pióro u wiosła, szerza. *Cn. Th.*, das Ruderblatt, die Ruderplatte, das breite Ende des Ruders. Pióra zowią się końce płaskie u pojazdów. *Magier. Mskr.* — d) Pióro u świdra, sam koniec świdra płaski i zawinięty. *Magier. Mskr.* Pióro świdra powinno być hartowne, boki ma mieć ostre, okrągławe. *Os. Bud.* 39. die Bohrspitze, das Bohreisen. — e) Pióra czyli palce wału palczastego, któremi podrywają się w górę stepory. *Jak. Art.* 3, 321. die Wirbel im Kammrade. — §. 3. Pióro, plama na sierci końskiéj, strefa maści odmiennéj, gwiazda; ein Fleck von anderer Farbe auf einem Pferde, ein Stern. Pióro po jednéj stronie grzywy, znakiem jest konia dobrego; także też pióro na czele. *Hipp.* 11. Pióra po obu stronach grzywy, zwłaszcza, gdy równe w długości, dobrego konia znaczą. *Lek. Końsk.* 8. Gdy na czele u konia pióro się długie znajduje, abo na zadzie, na grzbiecie, dobry znak. *ib.* PIÓROKRUSZ, u, *m.*, Federerz, kruszec ubogi w srebro, lekki, kruchy. *Kluk. Kop.* 2, 166. *PIÓROLOTNY, a, e, lotnopióry, beflügelt. Strzały, piórolotne. *Kmit Spyt. B* 3. Piórolotna sława. *Tr. Tel.* 74. (*PIÓRONNY, *ob.* Piorunny) *PIÓRONOGI, a, ie, *pennipes. Cn. Th.*, federfüßig, mit Federn an den Füßen; *Sorab.* 1. peřiwé nohatž, peratohnohowcz; *Croat.* perónog. *PIÓRONOSZY, a, e, noszący pióra, federntragend; *Croat.* perognoszni. PIÓROPUSZ, u, *m.*, puszyste pióro do noszenia na głowie, kita, der Federbusch. Wstrząsa rycerz po zatył pióropusz, którym szyszak przyćmiony. *Stas. Num.* 1, 54, *Croat.* pernicza; *Slav.* pérje. **PIÓRORUCH, a, *m.* = ptak, *piórak. *Kmit. Spyt. C.* PIÓROWY a, e, od pióra, Feder=; (*Carn.* pirnat; *Croat.* pérni). — *Botan.* Trawa piórowa, pierzysta, *stipa pennata. Kluk. Dykc.* 3, 102. *Ross.* кавыль, ковыль, federartige Pfriemengras, Federgras.

Pochodz. *pierze*, *pierzany*, *pierzasty*, *pierzaty*, *pierzysty*, *pierzyć*, *pierzeja*, *pierznik*, *piernat*, *pierca*, *pierzny*, *pierzno pierzyna*, *pierzysko*; *napierzyć*, *opierzyć*, *popierzyć*, *upierzyć*, *wypierzyć*, *zapierzyć*; §. *pierzchnąć etc.*, *rozpierzchnąć*, *rozpierzyć*; *rozczepierzyć*; *nietoperz*; — §. *paproć.*

PIORUN, a, *et* u, *m.*; (*Boh.* Peraun, Peron, Penru, Kralomoc = Jowisz; *Ross.* Перунъ; §. 1) *vetus supremi Slavorum dei nomen*, *a themate* peru, prati = prać, bić, uderzyć *ferire. Durich.* 1, 148. Ruś między innemi bogi Perkonosa to jest pioruna chwaliła. *Krom.* 56. *et* 410, (cf. *Piórkowski); Donnergott. Mieszkańcy Nowogroda za bogów Pioruny czcili dając im postać człowieka, w ręce trzymającego i rzucającego zapalony kamień. *Scheidt.* 123. — Piorun, piorunowy raz, trzask, trzaskawica, błyskawica z grzmotem uderzająca; der Donnerstrahl, Blitzstrahl, Donnerschlag; *Boh.* hrom, (*ob.* Grom, grzmieć); *Slov.* strela, (*ob.* Strzała, *ob.* Piorunisty); *Sorab.* 1. róm, newedrowné raz; *Carn.* tręsk, (cf. trzask); *Vind.* grum, grumska strela, grumski strel, treisk, bliskni shark; *Croat.* trezk, trészk, ztréla; *Bosn.* triesk, trisak, strila koja s neba pada, mugna; *Rag.* trjes; *Slav.* trisak; *Eccl.* пероунъ, громовая стрѣла, треска, громъ съ молнiею, трѣсновенiе; *Ross.* перунъ, (cf. молнiя, молнiе błyskawica). Piorun jest para siarczysta na powietrzu zapalona, z wielkim impetem do ziemi spadająca. *Boh. Dyab.* 172. Pioruny początek swój mają od elektryczném materyi. *Os. Fiz.* 388. *Scheidt.* Dawnoby bogu piorunów nie stało, Gdyby za każdym grzechem się ciskało. *Pot. Syl.* 172. Czemuż nie spuścił Jupiter gromkiego z wysoka piorunu? *Kulig.* 7. Jakby piorunem przerażony, o sobie nie wiedział. *Zab.* 14, 334. wie vom Blitz getroffen. Jakby piorunem przeszyty, nie wie co odpowiedzieć. *Zab.* 16, 337. — By piorun wszystkie kąty zwiercieć i zbieżeć chce, a na ostatek we drwa. *Podw. Wroż.* 14. Słowa mu idą z ust, jako piorun trzaskał. *Rej. Zw.* 84 *b.* (*ob.* piorunująca mowa). Skanderbek jak piorun, albo błyskawica do bitwy idzie. *Baz. Sk.* 573. — Jak piorun, piorunem = nagle, prędko, lotem, biegiem, skokiem, w skok, ptakiem; wie der Blitz, blitzschnell. Sam mu mężnie w oczy, Jak piorun od Jowisza wystrzelony skoczy. *Jabł. Tel.* 288. Jak piorun rzucił się na ratunek nieboraka. *Teat.* 54. *c, a* 2. Pieniądze przychodzą po mału, a odchodzą jak piorun. *Teat.* 22, 13. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyleci. *ib.* 32. *b*, 59. Piorunem od niego uciekła. *Zab.* 13, 364. *Drużb.* Jakoby ich piorun wytrzasł, przylecieli. *Boh. Ossol.* 158. — §. *Exsecrand.* A niechaj na reszcie jasny piorun trzaśnie! *Zabł. Amf.* 47. Niech cię jasne pioruny, niech.... *Teat.* 30, 104. Niech mię piorun jasny zapali! *ib.* 16. *b*, 16. Żeby cię jasne pioruny spaliły! *ib.* 24. *c*, 66. Żeby was jasne pioruny biły! *ib.* 24. *c*, 45. Niech mię piorun trzaśnie,

jeżeli nie prawda. *Teat.* 52. *d*, 85. Żeby was piorun zabił. *Teat.* 24. *c*, 121. By cię sto piorunów zabiło, kłamliwy popie. *Birk. Gl. Kun.* 44. Bodaj to pioruny biły! *Teat.* 22. *b*, 8. — §. 2) Piorun, PIORUNEK, nka, *m.* §. a) *Vulgus nostrum lapillos quosdam, virgae in lapidem versae et confractae similes, putat esse fulminis. Cn. Th.* boży prątek; *Ross.* чертовъ палецъ, der Donnerkeil. Piorun, kto go znajdzie, gdyż pewnych czasów z ziemi na wierzch wychodzi, jest formy podłużnéj, farby żółtaséj albo szarawéj. *Haur. Sk.* 112 — §. b) Piorunek, moneta, półgrosza, eine Scheidemünze, ein halber Groschen. Od Pioruna senatora i podskarbiego jeszcze owe stare półgroszki Polskie piorunkami zowią. *Stryjk.* 708. *Biel.* 466. One Praskie grosze, półgroszki, piorunki. *Gost. Gor.* 2. "PIORUNNIK, a, *m.*, piorunowładzca; *Croat.* treskáwecz, der Donnerer. Świat cały dziś piorunnik straszy. *Przyb. Milt.* 195. *et* 56. "PIORUNNOGROŹNY n. p. Jowisz. *Zab.* 15, 158; donnerdräuend. "PIORUNISTY, a, e, pełen piorunów, voll Donnerstrahlen. Ś Michał pokazał się nad wojskiem, piorunistą strzałą goniący Chmielnickiego. *Chmiel.* 1, 217, *ob.* Strzała, (*Slov.* strela piorun). PIORUNNY, PIÓRONNY, a, e, piorunowy, od pioruna; Donner=; *Sorab.* 1. newedrowné; *Ross.* перунный; *Eccl.* перунный, перуновый, молніинъ. Piorunowy połysk. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.* Błysk piorunny. *Hor.* 2, 118. *Nar.* Burza piorunna. *Kulig.* 70. 'Piorónne zamieci, *victricia fulmina. Żebr. Ow.* 244. "PIORUNOSZY, n. p. ptak Jowisza. *Leszcz. Class.* 35. Donnerstrahle tragend; *Croat.* treszkonoszni; *Ross. et Eccl.* перуноносный, молніеносный. PIORUNOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, piorunami ciskać; *Sorab.* 1. z rómom biyu; *Bosn.* trisnuti, s nebba striliti, trezka, trészkam, Donnerstrahle schleudern, donnern. — *Fig. transl.* Piorunująca Etna *Przyb. Milt.* 14. Cholerę tak rozumem rządził, że się błyskać, nie piorunować zdała. *Nies.* 1, 165. Popędliwie piorunować i gromić. *Mon.* 65, 94. Na moment nie przestaje hałasować, gdyrać, piorunować. *Teat.* 24. *c*, 5. (fukać). Piorunujący w wymowie Perykles. *Karp.* 2, 15. donnernd. — *Transit.* Ktożby pobitych rycerzów zrachował, Których Fingala oręż piorunował? *Kras Oss. D* 4 *b.* niby piorunem lub grzmotem zabił, niederdonnern. PIORUNOWISKO, a, *n.*, piorunem co uderzonego abo spalonego, *bidental. Cn. Th.*, etwas vom Blitzstrahle Getroffenes. "PIORUNOWŁADNY, a, e, n. p. Piorunowładny świata Pan. *Zab.* 4, 541. *Jakub* piorunem władnący, rządzący, blitzregierend; = "PIORUNOWŁADZCA n. p. Jowisz. *Otw. Ow.* 15, piorunnik, der Donnergott. PIORUNOWY, a, e; *Croat.* treszkov; *Eccl.* перуновый; piorunny, od pioruna, Donner=. Raz piorunowy. *Hor.* 2, 112. *J. Kchan.* Piorunowy trzask. *Cn. Th.* Kamień piorunowy, *ob.* Piorunek. — Wojsko, które brat Antoniusza przeciwko Sarmatom wywiódł, nazywano piorunowe. *Gil. Post.* 269 *b.* die Donnerlegion. Każde słowo jego jest piorunowym pociskiem dla mnie. *Teat.* 47. *c*, 84. Piorunowemi zgromił go słowy. *Zab.* 5, 228. *Mon.* Donnerworte. — *Artyll.* Ogniste baryły biorą nazwisko barył piorunowych, kiedy w nich nakładzie się granatów. *Jak. Art.* 2, 111. Nad tego nie było gorszego człowieka, który broń srogą, strzelbę piorunową wymyślił. *P. Kchan. Orl.* 1, 306. *J. Kchan. Dz.* 266. Feuergewehr, Donnerbüchsen. — §. *Apoth.* Na mizerere dają złoto, strzelającym lub piorunowym nazwane, *aurum fulminans. Krup.* 5, 729.

PIOSNKA, PIOSENKA, 'PIOSKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pieśń; PIOSNECZKA, i, *ż. dem. secund.*; *Boh.* pisnička; *Vind.* pesemza, pesmiza, peukiza; *Bosn.* pjesançа; *Ross.* пѣсенка, das Liedchen, ein kleines Lied. Cożkolwiek grałem w cieniu, próżen troski, Jeżeli me żyć nad rok więcéj pioski Mają ... *Hor.* 1, 147. *Kobyl.* Mnie wierne Parki pola szczupłéj wioski, I nieco dały ducha Greckiéj pioski. *ib.* 280. Piosenki nucą. *Xiądz.* 58. Piosnki, a według wziętego nazwiska arye. *Teat.* 54. *d*, 8 — §. *Simil. transl.* Piosnka najprzyjemniejsza każdemu, gdy go chwalą. *Cn. Ad.* 851. Głuchym piosnkę spiewać. *Pot. Syl.* 424. Na czyim wózku siedzisz, tego piosnkę spiewaj. *Cn. Ad.* 526. On jego piosnkę spiewa. *Rej. Wiz.* 155. mit ihm aus einem Tone. Niedługo przyjdzie nam jego piosnkę spiewać. *Pot. Arg.* 449. (do niego się stosować). Jużeś i ty zaczął ich piosnkę. *Gorn. Dw.* 388. I ja już o tym piosneczkę mogę spiewać. *Teat.* 51. *c*, 6. (i ja tego doświadczyłem, i mnie dało się uczuć). A jeśli jeszcze k temu żona harda będzie, Ta też iście za uchem swą piosnkę zagędzie. *Rej. Wiz.* 92. Jednę piosnkę zawżdy spiewać, wszystko o jednéj rzeczy powiadać, *cantilenam eandem canere. Macz.* (*Slov.* na gedne ğagdi pískat; cf. taż baba, na tychże kołach). Zawsze im jednę piosnkę spiewał, choć obiecali, choć grozili. *Pot. Arg.* 228. *Rys. Ad.* 20. Na sejmie też co i piérwéj piosneczkę pospiewywali. *Krom.* 586. Poselstwo Litewskie zwykłą onę z strony oddania sobie Podola, piosneczkę powtarzało. *Krom.* 589. das alte Lied, die alte Leyer. Dopóki nam też piosnkę nócić będziesz? *Pilch. Sen list.* 3, 40. (*Ross.* пѣсенникъ co wiele pieśni umie, *f.* пѣсенница, 2. kancyonał).

PIOTR, a, *m.*, (*Vocat.* Pietrze!) PIOTREK, PIETREK, rka, *m.*, *dem.*, PIOTRUŚ, ia, *m.*, *dem. secund.*, PIEŚ, ia, *m.*, *dem. tert.*, (Piechnik, Piechniczek, Piesinek, Piesineczek); *Boh.* Petr, Petřjk, Petřjček; *Sorab.* 2. Pètsch, Pètschk, Petscho, Pètschik; *Ross.* Петръ, Петруша, Петрушка, Петрушенька; imię męzkie, Peter, z Greckiego skałę znaczące. Zbawiciel Piotrowi kamień za imię dał. *Sk. Dz.* 13. Będziesz zwan Piotrem, jakoby opocznym, twardym, a umocnionym w wierze swojéj. *Rej. Post. A a a* 2. Ś. Piotr, klucznik królestwa niebieskiego. *Sk. Dz.* 750. Święto niewolnych łańcuchów Piotra ś. *Groch. W.* 98. Ś. Piotr w okowach, pałkopa. *Mon.* 75, 590. Nie każdy Piotr łysy, znajdzie i Piotra z czupryną. *Bies. B* 4. (niemasz reguły bez wyjątku). Grosz świętego Piotra. *Krom.* 89, *ob.* Świętopietrze. — §. Poczekajże panie Małchusie, napędzę ja ci Piotra. *Teat* 2 *b*, 41. Rozumiał, że na trutnia trafił, który mu się da za nos wodzić, przynajmniéj mu Piotra napędziłem. *Teat.* 22. *b*, 105 (strachum go nabawił) — §. *Botan.* Ś Piotra ziele albo łysina, *praemorsa*, Teufelsabbiß. *Sienn.* 158. *Urzęd.* 296. PIOTRAĆ komu *cz. contin.*, po imieniu Pio-

trem go zwać, einem beym Taufname Peter rufen. Nie tak ci mnie zowią; nie janajże mi, nie piotrajże mi, bom ja-ski abo -cki. *Cn. Ad.* 664. (cf. Jegomość Dobrodziej). PIOTRAWIN, wieś w Krakowskim, sławna wskrzeszeniem umarłego Piotrawina od ś. Stanisława. *Dykc. Geogr.* 2, 286. ein Dorf im Krakauischen. — §. Wygląda jak Piotrawin = jak gdyby z grobu wstał, mizernie, cera kościelna; er sieht aus, als wenn er aus dem Grabe aufgestanden wäre. PIOTRKÓW, a, *m.*, miasto w Sieradzkim, sławne sejmami, synodami, trybunałami. *Dykc. Geogr.* 2, 286. die Stadt Petrikau. PIOTRKOWCE, miasto w Sandomirskim blisko Pinczowa. *Dykc. Geogr.* 2, 287. eine Stadt im Sandomirischen. PIOTRKOWSKI, a, ie, od Piotrkowa, Petrikauer =. Sejm Piotrkowski, trybunał Piotrkowski. Piwo nasze Piotrkowskie coś ma nad wszystkie inne piwa; z dobrego słodu dobrze uwarzone. *Syr.* 957. *PIOTROWIANIN, a, *m.*, zwolennik Piotra, ein Petrusschüler. Jesteśmy chrześcianie, nie Piotrowianie, *Petriani. Żebr. Gon.* 49. PIOTROWY, a, e, do Piotra należący, Peters =. Piotrowa = stara pani, zadek, der Hintere. Biczysko złamawszy, kazał go połowicę wetknąć mu w piotrową, i tak na konia wsadzić. *Papr. Ryc.* 560. PIOTRUSZKA, PIETRUSZKA, i, *ż.*; *Boh.* petržel; *Slov.* petruška; *Sorab.* 1. peterschla; *Vind.* peterſhil; *Carn.* pêtershil, peretshil; *Croat.* petrosil, perssin, pérshin; *Hung.* petreselyem; *Rag.* petrúsin, mirodia; *Bosn.* perscin, mirodia; *Slav.* pershim, pershina; *Ross.* петрушка; *petroselinum*, Petersilie. *Kluk. Rośl.* 1, 212. *Cresc.* 212. Na piotruszkę, na to i owo wydałem; — szafarzów słowo. *Cn. Ad.* 537. Piotruszka dzika, Piotrowe ziele, Pietrażnik, Piotrożnik, *caucalis*, Klettenkörbel. *Syr.* 1074. PIETRUSZECZKA, i, *ż*, *athamanta Oreoselinum*, gatunek świniaku; roślina bardzo korzenna. *Kluk. Dykc.* 1, 62. PIOTRUSZCZANY, a, e, od piotruszki, Petersilien =; *Ross.* петрушечный.

PIPA, y, *ż.*, PIPKA *dem.*, (*Hiszp.* pipa; *Ital.* pippa), §. 1) gatunek obdłużnych beczek od wina, oliwy; die Pipe, ein langes Wein =, oder Oelfaß. Już mało było malmazyi w pipie. *Pot. Syl.* 13. Spore pipy wina. *Nag. Wirg.* 503. Od komagi abo pipy win tych składnego po zł. 8. *Vol. Leg.* 3, 564. — §. 2) Pipa, pipka, (*Lat. med.* pipa; *Angl.* pipe), rurka, rureczka; *Vind.* pipa, napustniza; *Carn. et Slav.* pipa; *Croat.* pipa, vinotochka, eine Röhrchen, eine kleine Röhre, eine Pipe. Pipa, pipka u pióra ptaszego, *caulis. Cn. Th.*, der Kiel einer Feder, der Federkiel, (*Boh.* pjsk; *Morav.* pjskor, cf. piskorz). Część pióra ptaszego dęta, czyli pieniek pióra. *Włod.* Mieszaniny téj wziąwszy trochę do pipki gęsiego pióra, i dmuchnąć choremu w nozdrze. *Haur. Sk.* 465. Pipka odarta, *ob.* Szypka, szypułka. §. 3) Pipka, *burl.* fajka, lulka, eine Tabakspfeife. Cała jego zabawa, pipkę palić. *Mon.* 73, 154. — §. Pipa, rura, duda, głuptaś; ein Gimpel, Dummkopf, Einfaltspinsel. Jeśli ociec da syna do prostego żaka a *pipi, jaki będzie nauczyciel, taki dyscypuł. *Glicz. Wych. L* 7. PIPLE *plur.*, PIPEŁKI *dem.*, klepki do pip, Pipenstäbe, zu den Dauben der Pipen. Klepki, wasilki, piple, od sta płacą po gr. 3. *Instr. cel. Lit.* Od sta pipełek po gr. 30. *Vol. Leg.* 2, 989. *et* 3, 60. PIPIĆ się *recipr. cont.*, PIPIĆ *nijak.*, z pod skóry dobywać się, przerzynać się, o włosach, o sierci, o piórach; aus der Haut hervor wachsen, sich wachsend hervor drängen, hervor keimen (von Haaren und Federn). Pipiąca się broda. *Tr.* Chłopiec mutuje, kiedy mu wąsy pipią. *X. Kam.*

PIRAMIDA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, ostrosłup, śpiczastogran; *Vind.* paramida, sgorsaoistren steber; die Pyramide, bryła śpiczastograniasta. *Solsk. Geom.* 5. Wszystkie powierzchnie i boki piramidy mają wierzchołki swoje złączone w jednym punkcie, który nazywa się wierzchołkiem piramidy. *Jak. Math.* 1, 153. Piramidy Egiptskie. *Gwagn.* 685. *Wyrw. Geogr.* 263. (cf. dziwy świata). Piramida kul; kule ułożone w jakąkolwiek wielokątną piramidę. *Jak. Art.* 3, 308. — §. Nie obaczysz u mnie na stole piramid ani marcypanów. *Kras. Pod.* 2, 70. (cukrowych piramid). PIRAMIDALNY, a, e, — ie *adverb.*, jak piramida; *Carn.* shtulast.

*PIRDOŁA, *ob.* Pierdoła.

PIRMONT, u, *m.*, *Petri Mons*, miasto i hrabstwo w Cyrkule Westfalskim. *Dykc. Geogr.* 2, 323. Pyrmont. Wody Pirmontskie mineralne. *Krup.* 5, 210. Pyrmonter Wasser.

PIRNA, y, *ż.*, miasto w Misnii. *Dykc. Geogr.* 2, 287. Pirna in Meißen; *Boh.* Perno, Prno.

PIROG, *PIEROG, u, *m.*, PIROŻEK, żka, *m.*, *dem.*; (*Ross.* пирогъ = pasztet, *obs.* пира *reż, rżana mąka, żyto; пирожное ciasto; пиръ, пиружка, пиршество uczta, biesiada; брачный пиръ weselne gody; пирный godowy, biesiadny; cf. *Durich.* 1, 364; *Croat.* pir *nuptiae*, pira = zboże, perécz *spira*; *Rag.* pir, opah *far*; *Ital.* farro, specie de biada, che si mangia in minestra, *adject.* pirrov); *alludit certe ad Graecum πυρός triticum. Cn. Th.*, (w Litwie dotąd znaczy chléb pszeniczny. *Włod.*). Pirogi, klóski nadziewane, eine Art gefüllter Klöße. Rozmaitym sposobem pirogi robią, z sera słodkiego, pirogi leniwe, inne w cieście zwijane, albo też w piecu pieczone, lub z mięsa siekanego. *Wiel. Kuch.* 422. Pirogi Włoskie albo rawioły, w cieście śpinakiem nadziewane, potrawa dobra i lekka. *Haur. Ek.* 47. Jabym też jadł pierogi, gdyby w moim domu Był twarog, masło, mąka. *Pot. Jow.* 130. Małdrzyki i pirogi. *Tward. Daf.* 44. Żaczku kup', mówi baba, pirożek choroszy, A żaczek na to babie, dajże babko groszy. *Jag. Gr. B* 3. Duszyczka smaczne *piruszki gotuje, A arszenikiem po wierzchu cukruje. *Bratk. K* 3 *b.* Ruś mówi: zdrowemu i pirogi nie wadzą. *Petr. Hor. E* 4 *b.* Nie dotuczysz ich, choćbyś im Ruskie smażył *pierohy. *Haur. Ek.* 111. PIROŻNIK, a, *m.*, co pierogi robi, przedaje; der gefüllte Klöße macht, verkauft; *Ross.* пирожникъ. — §. Tobie, jako staremu *pirużnikowi, nie o powagę świętą, ale o kiermasz idzie. *Pim. Kam.* 332. co pirogi jada, ein Klößeesser. PIROŻNY, a, e, od pierogów; (*Ross.* пирожный pasztetny, пирожня piekarnia pasztetna).

*PIRWONARODZONY, *PIRWORODNIK, *PIRWORODNY, *PIRWORODNIĘ, *PIRWORODZEŃSTWO, *PIRWOTEK, *ob.* Pierwo. — *PIRWOSNKA, *ob.* Pierwiosnka.

*PIRZ, u, *m.*; *Ross.* пира; tobola, Tornister, Reisetasche. Stary Polak nie przybierał w przysmakach, zjadł co było w pirzu, choć w nieobitéj izbie. *Opal. Sat.* 32. ?

PIRZCHALEC, *ob.* Pierzchalec.

PISAĆ, pisał, pisze, *cz. contin.*, napisać *dok.*; *Boh.* psat, psàti, psal, piši; *Slov.* písał; *Sorab.* 2. piszasch, ja piszu, pischu; *Sorab.* 1. pischu, piszacž; (piszanu, moluyu maluję); *Vind.* pisati, pisam, pishem, shribat; *Carn.* pisati, pishem, zhèrkam; (zhèrka = litera); *Croat.* piszati, pishem, pissem, piszalszem; *Bosn.* pisati, (masliu pisati, slikovati *pingere*, malować; *Dal.* pissati = malować); *Slav.* písati; (*Rag.* pîsati, upîsati, slikovati *pingere*); *Ross.* писать, (живописать malować; *Eccl.* сѣнописую maluję, живописатель, живописецъ, образописатель malarz; cf. *Graec.* ψάω *radendo detergo*, cf. ξέω; cf. *Lat.* pingo, pinxi, pictus, cf. *Pol.* pisany = malowany, upstrzony, cf. pisanka); — pisać, litery lub słowa znakami jakiemi na pismie wyrażać, schreiben. Piszę co, do kogo, komu. Piszę tajemnemi znaki, cyframi. Piszę prędko z abrewiacyami, tytlami. Piszę, po kim słuchając, *dictata excipio. Cn. Th.*, ich schreibe nach. Bulgarowie pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako. *Gorn. Dw.* 46. (cf. bazgrać, gryzmolić). Jego to ręka, jego charakter, on to pisał. *Ld.* Ziemia ta pisze, gdy ją z letka przyciskam. *Torz.* 76. (zostawia znaki pisania, można nią pisać). — *Prov.* Złotemby pisać jego słowa. *Cn. Ad.* 1347. (każdo słowo ważne). Co było a nie jest, nie pisać tego w regiestr. *Mon.* 73, 131. (nie wciągnąć, nie rachować, minąć, opuścić, zapomnieć, cf. przepadło). Jak cię widzą, tak cię piszą. *Cn. Ad.* 300. *Gorn. Dw.* 114. *Pot. Arg.* 561. *Zab.* 5, 216. *Pim. Kam.* 369. *Slov.* Pekné peri pekneho ptáka robi; jakie odzienie, takie raczenie; z pióra poznawają ptaka, nach dem Aeußern urtheilen, (cf. Kleider machen Leute). — §. Pisać co na trwałość, składać księgi, wiersze, pisma, komponować; *Ross.* сочинить, сочинять, schreiben, eine Schrift, ein Buch verfertigen, aufsetzen. Pisać nie jest łatwo, to jest komponować; Nim zaczniem trzeba pilnie z sobą się rachować, Czyli, co przedsiębierzem wypełnić zdołamy! *Kras. W.* 24. Wezwany był Jędrzej Zamojski do napisania zbioru praw. *Gaz. Nar.* 2, 73. Lepiéj pisze, niż mówi. *Cn. Ad.* 441. (lepszy z niego pisarz, niż mowca). Sposób pisania, *ob.* Styl, pióro. — §. *Transl. fig.* Te pociechy jéj podaje ociec, a twarz łzami pisze. *Morszt.* 28. polewa, benetzt das Gesicht mit Thränen. — §. Wojsko u Persów sobie pisał, i lud przyjmował. *Sk. Dz.* 594. t. j. spisował, popisował, zaciągał, er warb sich dort eine Armee. PISAĆ się czym, na pismie wyrażać, że czym zostajemy, sich schreiben, sich nennen, (z. B. beym Schlusse eines Briefes). Ktokolwiek się z was moim przyjacielem pisze, Niech się ściąga tu do kupy. *Min. Ryt.* 3, 297. — Żydek jarmarkowy, tu się pisze, tu się maże. *Teat.* 24. *b*, 21. nowy dług zaciąga, by dawny zaspokoić. — §. Pisać się na co, podpisać co, na pismie zezwalać, zu etwas beystimmen, etwas mit unterschreiben; (*oppos.* odpisać się). Piszę się na tę konstytucyą, bo nie może być lepsza dla nas. *Gaz. Nar.* 1, 186. Pisać się z kim = z nim trzymać, jego zdanie podpisać; es mit jemanden halten, seine Meynung unterschreiben. Cały rodzaj ludzki pisze się w téj mierze z Kochanowskim. *Kras. Pod.* 2, 186. Pisać się z czym komu, = oświadczać mu się, ofiarować mu się z czym; sich womit an jemanden erklären, jemanden womit eine Erklärung thun. Fiołeczek na ugorze modry, Lubo nań nie tak Hypereon szczodry, Zaraz mu z całą wdzięcznością się pisze, Serce rozwija i balsamem dysze. *Nar. Dz.* 1, 16. — §. *Transl.* Stary dąb spleśniałemi pisze się sękami. *Bardz. Trag.* 371. popisuje się, znamionuje się, pstrzy się, cf. pisany, malowany, upstrzony. °PISACZ, *ob.* Pisarz. °PISALNY, a, e, do pisania, mogący być pisanym czyli napisanym, schreibbar; (*Ross.* писальный, писательный od pisania). Niepisalny, trudny do pisania, *inscriptilis*, *e. gr. illiterata vox*, *quae scribi non potest*, niepisalne słowo. *Cn. Th.* 513. PISANIE, ia, *n.*; *Boh.* psánj; *Sorab.* 1. piszani; *Vind.* pisanje; *Croat.* piszanye; *Ross.* писание; *actio*, das Schreiben, die Handlung des Schreibens. Narzędzie do pisania, u dawnych styl, rylec, grafka, *Sorab.* 1. piszaczk; *Eccl.* писало. Machina do pisania, Schreibemaschine, *Boh.* pjsadlo; *Carn.* pisarda = szkatuła pisarska, °stuć, Schreibzeug. Sposób pisania, pióro czyje, styl czyj *Ross.* слогъ. Piękne pisanie, kaligrafia *Slov.* peknopísebnost. — §. *Opus:* To co piszą, pismo, die Schrift, das Schreiben; *Carn.* pisma *epistola*; *Ross.* грамота, (cf. ramota). Nie jest poeta mym zdaniem, Który jednym pisaniem Tysiąc i drugi wierszów wnet zgotuje. *Opal. Poet.* Pisanie jest jakiś kształt a wyobrażenie mowy, które zostaje wizerunkiem tego, co się rzekło. *Gorn. Dw.* 44. Przyszło pisanie od ojca. *Wys. Aloj.* 59. list. PISANY, a, e, *partic.*, § a) geschrieben, *ob.* Napisany, popisany. — §. b) Pisany, malowany, pstry, bunt gemahlt; (*Sorab.* 1. piszany pstry; *Vind.* pisan, mnogofarbast, zvetishen, roshast; *Carn.* pisan *variegatus*, *multicolor*, (cf. pisana mate = macocha); *Croat* piszan *scriptus, picturatus*; *Ross.* писанная картина obraz). Skoro dziecię na świat wyjdzie, wnet mu złoto na szyję, wnet szubeczki adamaszkowe i koszulki jakoby jakiemu Jezuskowi, pisane i zepstrzone. *Glicz. Wych. F* 3. Już letniczek pisany wniwecz i paski złocone. *J. Kchan. Dz.* 115. Czego chcesz ptaszku pisany, Płaszczykiem pstrych piór odziany? *Groch. W.* 370. Lepiéj on kufla świadom albo kart pisanych. *J. Kchan. Dz.* 203. Dzbanie mój pisany, Dzbanie polewany. *ib.* 204. PISANKA, i, *ż.*, malowane jajko wielkonocne, ein gemahltes Osterey. *Tr.*; *Boh.* kraslice, (*ob.* Krasny); *Carn.* pirh, (cf. pirog); *Ross.* красное яйцо. PISAREK, rka, *m.*, *dem. nom.* pisarz; *Boh.* pisařik, pjsalek; *Sorab.* 1. wotpiszwař, piszarski pomocnik; *Carn.* pisarnek; *Eccl.* писцій, писцикъ; podpisek, der Schreiber. Pisarek od listów abo przepisowania czegokolwiek, *librarius. Cn. Th.* Pisarek gospodarski, klucznik. *Cn. Th.* Dziś mię Apollo tym uczcił podarkiem, Że mię uczynił twych pochwał pisarkiem. *Zab.* 12, 22. Szląsk nie od Elizejskich pól nazwany jest, jak o tym baje Niemiecki pisarek Cureus. *Biel.* 97. autorek, pisarz zły, niepoważny, ein Schriftstellerlein. °PISARKA, i, *ż.*, kobieta pisząca, kobieta pisarz, autorka, die Schreiberinn, die Schriftstellerinn; *Boh.* pisarka, pjsařkyně; *Ross.* писательница, сочинительница. PISARNIA, i, *ż.*, PISARYA, yi, *ż.*, pokój do pisania, die Schreibestube; *Boh.* pisárna, pisowna (*ob.* Pisownia), pi-

sebnice; *Slov.* písatelna; *Carn.* pisarna, spisirna = kancelarya; *Vind.* pisarniza, pisarska jispa, kanzlia; *Croat.* pisarnicza, kanczelaria; (*Rag.* pîsniza *archivum*); *Ross.* контора, (*ob.* Kantor), подъяческая. Księgi porozkładane leżały po jego pisarni. *Kal. Kr.* 99, 108. Potrzeba, aby się materyalista śklany więcéj bawił w hucie, niż na pisaryi. *Torz.* 268. — Pisarya, *ob.* Pisarstwo. PISARSKI, a, ie; *Boh.* psacy, pjsařžký; *Sorab.* 1. piszarski; *Vind.* pisarski, pisarn; *Croat.* piszarski; *Rag.* pisarcki, (pijsacni = malarski); *Eccl.* писательный; *Ross.* писарскій; do pisania abo pisarza należący, pisarzom abo pisaniu służący, Schreibe=, Schreiber=. Papier pisarski lub klejowy, Schreibpapier; *Ross.* пищая бумага. Pisarska szkatuła, stuć. *Cn. Th.*, *Carn.* pisarda, Schreibezeug, cf. pennal, piórnica. — Piaski pisarskie, któremi się świeże pisma pisane potrząsają. *Kluk. Kop.* 1, 328. Streusand. Pisarski, autorowski, Schriftsteller=; *Ross.* сочинителевъ. Pisarski, od pisarza, n. p. kupieckiego, *Ross.* прикащичій, прикащическій. Pisarski urząd = PISARSTWO, a, *n.*, pisarya; *Boh.* pisařstwj; *Slov.* pisarstwo; *Vind.* pisarstvu, pisaria; *Carn.* buklovarstvu; *Rag.* pijsarstvo; *Croat.* piszársztvo, piszaria, Amt eines Schreibers, Notariat. PISARZ, *PISACZ, a, *m.*; *Boh.* pjsař, pjseř, pjsak; *Slov.* pisar; *Sorab.* 1. piszař; *Carn.* pisar; *Vind.* pisar, shribar; *Croat.* piszar, piszecz; *Dal.* pissar; *Slav.* pisár, pisac; *Bosn.* pisaç; *Rag.* pîsaz, pîsalaz, (pîsaz, slikovalaz = malarz); *Ross.* писарь, писецъ; który co pisze, der Schreiber. Pisarz, który sam z siebie co pisze, składacz, autor, der Schriftsteller, *Boh.* spisowatel, spisownjk; *Vind.* popisavez, pismosloshnik, bukvopisavez; *Rag.* pisalaz; *Ross.* писатель, сочинитель, слагатель, творецъ, (*ob.* Twórca). Wszystkiego świata historyi pilny pisacz. 3 *Leop. list. Hier.* 7. (wyprawca. 1 *Leop.*). Pisarz dziejów, wierszów i t. d., *ob.* Dziejopis, wierszopis, rymopis, pisorym, pieśniopis, czasopis i t. d. — Pisarz u kupców, czeladnik, der Kaufmannsdiener; *Vind.* razhunskeh buku sapisar, vpisavez, bukveni priedstoinik; *Carn.* buklovarnek; *Ross.* сидѣлецъ, прикащикъ, приказной. — §. Pisarz, urzędnik Rzpltéj, miejski, grodzki etc., der Notarius. (*Rag.* pîsaz, pismopomnik, pismobranaz *archivarius*; *Eccl.* начальписецъ, писменоначальникъ *archigrammateus*). Pisarze W. K. i X. L., urzędnicy stanu, których powinność być przy kancelaryi Koronnéj. *Kras. Zb.* 2, 367. Oprócz hetmanów miały oba wojska Koronne i Litewskie swojego osobnego pisarza polnego, do którego należało czynić rewizyą żołnierzy i koni, każdego napisać, zasługi wyliczyć. *Papr. W.* 2, 234. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 200. der Feldnotarius. PISARZOWY, a, e, do pisarza należący, Schreibers=; *Ross.* писцовый, сочинителевъ. Ku czytelnikowi przed *Quincunxem* krótka pisarzowa prośba. *Orzech. Qu.* autorowa, des Schriftstellers Bitte. Sieniawski mężnie czyni, w téj pisarzowa tam ochota widoczna. *Leszcz. Class.* 79. t. j. pisarza polnego, des Feldnotarius. PISARZOWA, y, *ż.*, żona pisarza, des Notarius Gemahlinn. PISARZÓWNA, y, *ż.*, córka pisarza, des Notarius Tochter. PISEMKO, *ob.* Pismko, pismienko.

Pochodz. *pisywacz*, *pismienny*, *pismiennik*, *pismo*, *pismenko*, *pismak*, *pismarek*, *bajkopis*, *czasopis*, *dziejopis*, *ejnałopis*, *gwiazdopis*, *herbopis*, *krajopis*, *ziemiopis*, *rodopis*, *pieśniopis*, *wierszopis*, *rymopis*, *rymopistwo*, *pisorym*, *pisoryma*, *pisorymski*, *pisorymstwo*, *pisownia*; *dopisać*, *napisać*, *napis*, *opisać*, *opis*, *odpisać*, *odpis*, *podpisać*, *podpis*, *przepisać*, *przepis*, *rozpisać*, *rozpis*, *spisywać*, *spis*, *spisek*, *spiskowy*, *rękopismo*, *skoropis*, *wpisać*, *wpis*, *wypisać*, *wypis*, *zapisać*, *zapis*.

1. *PISIA, i, *ż.*, gatunek materyi bawełnianéj, Tripp, Plüsch. *Tr.*, *ob.* Plisia.

2. PISIA. *Pot. Jow.* 2, 21. wstyd białogłowski.

PISK, u, *m.*, piskanie, piszczenie, piśnienie, wydawanie tonu cienkiego piszczącego; *Boh.* pjskani; *Carn.* pisk *fistulatio*, (pish *procella*); *Vind.* pisk, sashvishg, svishganje, (cf. świst); *Ross.* пискъ, пискотня; das Pipen, pipendes Pfeifen. Dzierlatka z swemi pisklęty panią się gaju być mieni, Który, gdy się przebudzają, piskiem ich bywa przejęty. *Teat.* 53. *d*, 57. I wy ptaszęta chwalcie boga swym piskiem. *Wad. Dan.* 85. Kto ptaka chowa z pisku, będzie miał *ono w zysku. *Cn. Ad.* 392. Ja wezmę upominki, i podobno z zyskiem Będę lepszym; a wy się uweselcie piskiem. *Simon. Siel.* 19. Ezechiasz zakazał snów wykładać, także pisku ptaszego. *Ząbk.* 285. Pisk w uszach. *Petr. Wod.* 15. Pomocna ta woda piskowi i głuchości w uszach. *Syxt. Szkl.* 222. PISKNĄĆ, PISNĄĆ *cz. jedntl.*, PISZCZEĆ, ał, e, *cont.*, PISKAĆ, Piskotać, piskoce *częstl.*; *Boh.* pjsknauti, pištěti, pjskati, pjskali, pisčjm, ficjm, ficeti; *Sorab.* 2. pischčzasch; *Sorab.* 1. pižčžu, pizkam; *Rag.* piukati, (pîsctati; *Ital.* zampillare); *Bosn.* pisctati, zvjezdati, piglitati, piukati, pipliti, ciniti glas od pipleta; *Croat.* pischim, piszkam, piuchem, pivchem, (piszkúchem *anhelo*); *Vind.* piskati, shvisgati, zhivkam, zvishetati, zvillim, (cf. kwilić); *Carn.* zhivkam, (piskam *fistulo*); *Dal.* szviriti; *Ross.* пискнуть, пискать, пищать, пикнуть, пикать, сопѣть, cf. *piknąć, pikać; cf. *Lat.* pipire; cf. *Ital.* fischiare; *Lat.* fistulare); 1. § a) piskliwy, świszczący odgłos wydawać jak pisklęta, ptaszęta, kurczęta; pipen, einen pipenden oder pfeifenden Ton von sich geben. Kurczę piszczy. *Tol. Saut.* 89. (*ob.* Pisklę, pisklątko). Zobaczyła ptaszynę jękliwie piszczącą. *Przyb. Ab.* 53. Pliszki piszczące. *Banial. I* 3 *b.* Kwiczoły piskały. *ib. I* 3 *b.* Śnieguły piszczały. *ib.* Zgodnie z kosem jaskółka piskoce. *ib. I* 4. Jeleń i sarna piszczała. *ib. I* 2. Jastrząb piszczy *Eccl.* ястребъ пищитъ. — *Transl.* Wychodź mi zaraz jaszczurko chytra, Będziesz mi jeszcze dzisiaj dobrze piszczała. *Teat.* 55. *d*, 12. jękała. du sollst mir heute noch pfeifen. Nędznik piszczy przede drzwiami twemi. *Rej. Post. O* 4. Skarb w xięstwie zniszczon, chłopek nędzny piszczy, Żołnierz go głodny, gdy nie płacą, niszczy. *Stryjk. Gon. L* 3. — *Aliter*: W tych rękach piszczy, a nic się nie boi, Jeszcze przeszydza, błazna ze mnie stroi. *Past. Fid.* 114. (gwiżdże, świszcze urągając albo z ukontentowania). — § b) Ani pisnąć = ani trunąć, ani bąknąć, gęby nie otworzyć, najmniejszego głosu nie wydawać, ani tchnąć, cf. gastać, mruknąć; auch nicht einmal mucksen, keinen Laut von sich geben; *Boh.* cknauti, ceknauti, cknu, ceknu; *Carn.* zhèrhniti; *Vind.*

mumlati; *Croat.* chmergnuti, chmergam; *Rag.* kàrknuti, prokarknuti; *Ross.* пыхтѣть, пыхчу, жукнуть, кукать, кукнуть. Kościoł w smutku bez pasterza, nikt i pisnąć o drugiego nie śmie. *Sk. Dz.* 1138. Przeciw tym rzeczom ani pisnąć nawet nie można. *Teat.* 11, 35. U panów ledwie pisną. *Wad. Dan.* 37. Gdyby Turczyn najmniéj pisnął przeciw Mahometowi, Wnet będzie ku spaleniu miał ogień gotowy. *Paszk. Dz.* 50. Kto lepiéj ode mnie spiewa? przy mnie ani piśnie Hermogen sławny spiewak. *Hor. Sat.* 122. *Transitive:* Słowo pisnąć, nur einen Laut hören lassen. Jeśli mi jeszcze słowo piśniesz, to.... *Teat.* 8. *b*, 84. Tylko mi słówko piśnij. *Teat.* 1. *b*, 12. Gdybym tylko słowo pisnął, twój pan wnetby ztąd wyleciał. *Teat.* 17, 82. Słowa nie pisnę. *ib.* 3. *d*, 55. Nikt na niego ani słówka nie pisknie. *Teat.* 7. *c*, 76. — §. *Neutr.* Piszczy mi w uszu (*dual.*), dzwoni w uszu; es klingt mir in den Ohren, die Ohren gällen mir. Brzmienie abo piszczenie w uszu. *Sienn.* 88. (świszczenie, szum w uszach, dzwonienie). — *Prov.* Piszczy mi to w uszach. *Cn. Ad.* 852. (pamiętam to, frasuję się o to; cf. psy za uchem wyją; kot za uchem wrzaśnie). Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. *Rys. Ad.* 23. — §. *Transl.* Piszczą mi zęby na co, bardzobym rad; *vehementer cupio. Mącz. Cn. Ad.* 1321. oskoma mi, ślinka mi przychodzi na co; die Zähne wässern mir nach etwas, ich habe großen Appetit dazu. Piszczą mu zęby dla głodu; *pruriunt dentes. Mącz. Prurire in pugnam*; piszczeć, chciwym być abo drżeć na bitwę. *Mącz.* — 2. Pisknąć, pisnąć, piskać na piszczałce; pfeifen, auf einer Pfeife oder Flöte blasen; *Slav.* svírati; *Bosn.* sviriti; *Eccl.* свирѣти. Ptaśnik cudnie piska, gdy ptaka ułowić chce. *Kosz. Lor.* 47. Piszczkowie pięknie mu piskali. *Rej. Wiz.* 70 *b.* Piskaliśmy wam, a wyście nie tańcowali. *Sekl. Luc.* 7. *Budn. Math.* 11, 17. Piskaliśmy wam, a nie skakaliście. *Żarn. Post.* 3, 621. Snadnie rozeznać, co cudnie piska, a co nikczemnie beczy. *Rej. Zw.* 16. Dobry żołnierz, biegając przez rózgi, na to tylko żali się, iż mu fajfer piszczy nad uchem. *Boh. Dyab.* 3, 93. Piszczałka, jeśli nie poda rozdzielnych głosów, jak będzie rozumiano, co się na niéj piska abo gra? 1 *Leop.* 1 *Cor.* 14, 8. *W. ib.* — Dwóch piszczków równo doskonałych co do sztuki piskania. *Petr. Pol.* 236. Dzień święty obchodzą piskaniem, bębnaniem. *Rej. Ap.* 11. *Gorn. Sen.* 238. Całą noc pić, skakać, bębnać, piskać. *Rej. Zw.* 114. (lusztykować, bonować). (*Slov.* Na gedne gągdy pískat; jedne piosnkę spiewać). Piskać w garść. *Glicz. Wych. L* 1 *b.* (w garść chuchać; cf. łapę lizać). Zapisawszy wszystko synom, sam piszczy w garść, i z mantyką do lasa na grzyby chodzi. *Groi. Obr.* 126. PISKLĘ, ęcia, *n.*, PISKLĄTKO, a, *n.*; *Boh.* piskle; *Sorab.* 1. piwežu; (*Sorab.* 2. pilě, piletko gąska); *Vind.* pifh, pifhe = kurczątko, *plur.* pifheti, pifzheta, pifzhenei = kurczęta; (cf. pifuetar = kurzy przekupień, pifhetnik = kania); *Carn.* pishé, pishka, pipleze, pshanz; *Croat.* pische, pischenczi, piszenka, piple, piplich, piplicza = kurczątko; *Bosn.* piple, piplicch, kokoticch, (cf. *Bosn.* golisc, pticch bez perja); *Slav.* pille, pillichi; *Rag.* piple, pipleta, piplich, pivcich, piplesce, pipliza; cf. gôlaz, ighlicjar; *Ross.* птенецъ, птенчикъ, дѣтенышъ, дѣтенышекъ; *Eccl.* птичищъ, птищъ; ptaszątko jeszcze nie opierzone, pisklące; ein Küchlein, ein junges noch nicht flückes Vögelchen, das nur noch pipt. Pilnie uważać, czy jaje jest sposobne do wydania pisklęcia. *Brzost. Duch.* 57. Garnie kokosz pod skrzydła pisklęta. *Pociej.* 390. Ptak, przy gołych co pisklętach siedzi, By ich nie pożarł wąż, z strachem się biedzi. *Mon.* 70, 553. Ten smok ośm drobnych pisklątek zadławił, I z niemi wraz dziewiątą maciorę ich strawił. *Dmoch. Il.* 41. Młodziuchne pisklęta dzierlatki około niéj skaczą. *Teat.* 53. *d*, 17. Gromada piskląt gołych. *Przyb. Milt.* 225. *Zab.* 14, 281. *Bals. Niedz.* 1, 8. Ptaki do póty pisklętom swoim żywność do gniazda noszą, póki pisklęta, przez nabycie skrzydeł i siły, nie staną się godnemi do szukania żeru. *Bals. Niedz.* 1, 373. Ptaszęta pisklętom swoim równie udzielają pokarmu. *Pilch. Sen. list.* 2, 102. PISKLIWY, a, e, PISKLIWIE *adverb.*; *Boh.* kunkawý; *Ross.* пискливый; piszczący, pisk wydający, głosu cienkiego przeraźliwego, świszczący; pipend, pfeifend. Tam różne roje słowików lecą, może i twoję znajdziesz między gminem piskliwym kochankę, słowiku. *Zab.* 14, 229. Piskliwa dziatek zgraja. *Zab.* 15, 173. Krzykną trąby i kotły, i piskliwe surmy. *Pot. Arg.* 266. Piskliwym głosem narzekała. *Zab.* 15, 29. (płaczliwym, jekliwym; weinerlich, wimmernd).

Pochodz. *piszczek*, *piszczałka*, *piszczel*; *cf. pysk.*

PISKORZ, a, *m.*; *Boh.* piskoř, piskora, (piskoř *gadus lota*; *Morav.* piskor pieniek pióra, *Boh.* pjsk); *Sorab.* 2. piszkor; *Carn.* pishkûr; *Croat.* piskòr, piskur; *Bosn.* piscкor, cikov, cik; *Rag.* piskor, cik; *Slav.* chik; *Ross.* пискарь, пескарь, вьюнъ, вьюнокъ, вьюночикъ; *Ger.* der Beißker, Peißker, Pißgurre, ein Fisch. Piskorz *cobitis fossilis*, ryba ślizka, w jeziorach błotnistych; błotem żyje. Chowają je w śklannych naczyniach dla poznawania odmian powietrza. *Zool.* 182. Kręcą się jak posolony piskorz. *Pot. Zac.* 203. Wyśliźnie się jak piskorz. *Cn. Ad.* 1287, (cf. wykręcić się sianem; zamąciwszy umknął, entschüpfen). W mętnéj wodzie prędzéj się piskorze łowią. *Jan. Lig. F* 3 *b*; (*ob* w odmęcie ryby łowić). A mnie piskorz. *Cn. Ad.* 5; *in partitione piscium communi opera captorum, parochus scholarchae ophidion, sibi anguillam assignavit = posteriores semper fero*, ich komme zu kurz, bekomme das Schlechteste. Ksiądz do klechy: a toż tak: tobie piskorz, a mnie węgorz; a klecha na to: a mnie przecię piskorz. *Rys. Ad.* 75. (lepiej rydz, jak nic; cf. dobra Matyaszowi płotka; dobra psu mucha). Ubogiemu wszędzie piskorz. *Fredr. Ad.* 57. *Cn. Ad.* 543. er zieht immer den Kürzern. Po śmierci rodziców starsze dzieci zawsze lepiej się mają, młodszym zawsze piskorz. *Haur. Sk.* 242. Dwaj abo trzej z publicznych funduszów chudoby swojej poprawili: a wszystkiej ojczyznie piskorz. *Star. Ref.* 12. *Grod. Dis. C* 3 *b. Błaż. Tłum. B b. Chrośc. Fars.* 389. Choroba ta płód zabija, a w tym i matka nie bez piskorza. *Cziach. G* 2. (bez szwanku, niebezpieczeństwa). Zwycięż darami oboje! *B.* Rad-

bym z chęci, Coż gdy się piskorz w méj kieszeni kręci? *Min. Auz.* 19, cf. pizus.

*PIŚLNIANKA, *ob.* Pilśnianka.

PISMAK, a, *m.*, PISMAREK, rka, *m.*, *dem.*; *Boh.* pisak; *contem.*, pisarz, pisarzysko, bazgracz; ein Schreiber, Schmierer. Lichy pismak. *Zab.* 12, 168. *Zabl.* Mały pismarku, ty w butnej minie Mniemasz, że cały parnas w twéj czuprynie. *Zab.* 9, 97. *Iżyck.* PISMIENKO, *ob.* Pismko. PISMIENNIK, a, *m.*, pismienny człowiek, literat, w pismach biegły, ein Schriftgelehrter; *Slov.* pismonota; *Vind.* pifmosnanz, pifma vuzhen; *Carn.* listmarnék; *Bosn.* kgnisgevan, kgnisgnik; *Rag.* kgnixnik, (cf. księga); *Ross.* книжникъ, грамотѣй, грамотникъ; *Eccl.* писменникъ, ученый грамотѣ человѣкъ, грамотной, книжьникъ. Zawiłe wrzucono kwestye tak, że ich nikt zgadnąć nie mógł z pismienników. *Wad. Dan.* 26. Bezzakonni ci pismiennicy. *Pim. Kam.* 242. — §. *Aliter:* Panowie pismiennicy, którzy tego chcecie, aby was samo pismo sądziło, słyszycie jak pismo sądzi te wasze herezye. *Birk. o Exorb.* 2. (do tych, co samego pisma ś. się trzymają, oprócz niego żadnéj w religii powagi nie uznawający). — *W rodz. żeńsk.* Pismiennica, cf. sawantka; *Ross.* грамотѣйка, грамотница. PISMIENNOŚĆ, ści, *ż.*, nauka pisana, wiadomość pism, znajomość pism, literatura; Schriftverständigkeit, Schriftkenntniß, Literatur; *Boh.* pisemnost, pisebnost; *Vind.* pifmosnanost; *Croat.* szlovoznanoszt, piszmoznansztwo; *Rag.* kgnixenstvo, kgnixna mudros; *Eccl.* книжьство, ученіе книжное или ученость. PISMIENNY, a, e, — ie *adverb.*, a) od pisma lub pisania, Schrift-, Schreibe-; *Boh.* pjsemný, pisebný, pisebnj; *Slov.* pisebni; *Sorab.* 1. piszmikowé; *Sorab.* 2. ſ piszmom; *Vind.* pifmouni, pifliu, pifan, skuf pifmu, po pifmeh, popifemski; *Ross.* письменный, писательный, писальный, грамотный. Korzystając z nieograniczonéj wolności druku, natychmiast sejmowi pismienną wypowiedzieli wojnę. *Ust. Konst.* 2, 8. t. j. na pismie, pismami, na sejm nacierali, *ob.* pismowe szermierstwo, ein Federkrieg. Litwa siedziała nieznajoma w niepamięci pismiennéj, aż do początku trzynastego wieku. *Nar. Hst.* 5, 6. (nieznajoma pisarzom, zapomniana w pismach; ohne schriftliche Erwähnung, von Schriftstellern oder Geschichtschreibern vergessen, übergangen, ohne Schriftdenkmale). — §. Ta rzecz inaczéj się dowodzić nie może, tylko z wyroków pismiennych. *Bals. Św.* 393. *hoc loco* z wyroków pisma świętego, aus der (heiligen) Schrift. — b) *Active:* Pismienny człowiek, pismem lub pismami, księgami się bawiący; schriftverständig, schriftgelehrt, im Schreiben und Schriften bewandert, mit Schreiben oder Schriften umgehend, *Carn.* listmarn; *Vind.* pifmosnajozhi, listamarn; *Croat.* piszmoznan, knigoznan; *Eccl.* книжьнъ. Gmin niepismienny, słyszał coś o tym, i potomkom podawał. *Nar. Hst.* 11. Mnożą się w niepismiennym wieku baśnie. *ib.* 285. W wiekach niepismiennych, pisarze więcéj z tradycyj gminnych, niżeli z pewnych dowodów, kroniki swoje układali. *ib.* 3, 17. nie znających pisma, nicht schriftverständig, ohne Kenntniß der Schrift, oder Schreibekunst. Za dawnych królów duchowieństwo, jako samo tylko pismienne, przodkowało zjazdom. *Nar. Hst.* 4, 43. Pismiennemu a gospodarnemu człowiekowi, potrzebny zawsze w domu kalendarz. *Haur. Sk.* 112. Radbym od was pismiennych ludzi co słyszał. *Rzecz. Zł. C* 4. (od was literatów, sawantów). Wrzeszczeli niedawno mniej pismienni bracia nasi na książki mądre, o skutecznym rad sposobie. *Mon.* 65, 358. PISMKO, PISEMKO, PISMENKO, PISMECZKO, a, *n.*, *zdrbn.*, *rzeczwn.* pismo, ein Schriftchen; *Boh.* psanjčko; *Bosn.* pîsançe; *Eccl.* писаньице. Teraz wychodzi wiele pismek małych w tej okoliczności. *Pam.* 85, 1, 246. PISMO, a, *n.*; *Boh.* pismo, (pismena, pismě litera); *Slov.* pismo; *Sorab.* 1. pismo, piszmo; *Sorab.* 2. piszmo; *Carn.* pismo, pisanje, (pismu, *epistola*), pisaniza; *Vind.* pifmu, pifanu, pifaniza, pifs, (pifmu, list = list, *epistola*). *Croat.* piszmo; *Rag.* pîsmo, pijsmo; *Bosn. et Slav.* pismo; *Ross.* письмо, грамота, (cf. ramota); (*Eccl.* письмя litera, głoska). Karakter, litera abo litery. *Cn. Th.*, Schrift, Schriftzeichen, Buchstabenschrift. Bulgarowie pożyczywszy busztabów od Greków, poczęli pisać jako tako; od Bulgarów potym Racowie, Serbowie, Ruś pismo wzięli. Nastało zaś pismo Czeskie, z Łacińskich liter już polerowniejsze. *Gorn. Dw.* 46. Pismo nieczytelne, niewyraźne, nieźrzetelne, nieznaczne. *Cn. Th.* 541. Pismo prędkie, skrócone, *v.* Abbrewiacya, tytła. Pismo tajemne, *v.* Cyfry. Pismo drukarskie = litery drukarskie, *Vind.* fhtamparske zherkne, Druckerschrift, Druckerbuchstaben. Pismo w drukarni znaczy powszechnie wszystkie gatunki liter. *Magier. Mskr.*, cf. petyt, nomparel, garmont, mytel, tercya; cf. rozbierać pismo. — §. Pismo = pisanie, abo to, co napisano; das Schreiben, das Geschriebene, die Schrift. Pismo jest kopią mowy. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 28. Miejsce opuszczone w pismie, luka, przerwa pisma, *Ross.* прописка, *adj.* прописный. O Sewerze nie ma pisma, co się z nią stało. *Sk. Dz.* 124. niemasz śladu w pismach, nie pisano o tym; man hat darüber nichts Schriftliches, findet davon nichts bey den Schriftstellern. Jest pismo, iż bóg Filistynów nie wygładził, aby niemi lud swój ćwiczył. *Sk. Kaz.* 77 *b.* (pismienny dowód, wzmianka w pismie, tak napisano stoi). Pisma, skrypta, księgi, papiery; Schriften, Bücher. Pismo, dzieło, księga *Ross.* сочиненіе, твореніе. Zwyczaj jest w wielu językach, że pismo zowią imieniem tego, który je pisał. *Sekl.* 107, n. p. czytałem Cycerona, Wirgiliusza, Niemcewicza, t. j. pisma czyli dzieła ich. — §. Pismo = pismo święte, biblia, *Vind.* fvetu pifmu, fvete pifme; *Croat.* szvete piszmo, die (heilige) Schrift. Pisma ś. są całą biblią starego i nowego zakonu, porządnie od ojców przyjęte, albo kanonizowane. *Hrbst. Odp. D* 4 *b.* Krew częstokroć w pismie duszą się zowie. *Birk. Zyg. B.* Chcą ewanielicy, aby ich samo pismo sądziło. *Birk. o Exorb.* 2. Wierzą w to, jak w pismo, jak w ewangelią. *Mon.* 71, 209. — §. *Aliter:* Męczeństwo ś. Szczepana wypisane od Metafrasta z Łacińskiego na Greckie pismo. *Sk. Żyw.* 2, 85. (t. j. język, in griechischer Sprache). — §. Na pismie, pismem, (cf. czarne na białym), schriftlich. Wszedłem dawniej z Wac Państwem w niejakie umowy, Lecz nie na pismie,

wszak to było tylko słowy. *Niemc. P. P.* 88. Nie wszedł jeszcze z nim w żadne na pismie obowiązki. *Nar. Hst.* 4, 217. Na pismie potwierdzić; (*Vind.* sapiſmati, ſ piſmam saprizhati, poterditi; cf. zapisać). Chciéj wszystkie te uwagi zebrać na pismie. *Teat.* 30. *b*, 14. (piórem zebrać). PISMOWY, a, e, od pisma, na pismie, przez pismo lub pisma, Schrift=. Rok 1585 był czas pismowego o dziesięciny szermierstwa. *Czack. Pr.* 1, 322, *ob.* pismienna wojna, ein Federkrieg. *PISMOLEJ, eja, *m.*, giser, czyli odlewacz charakterów drukowych; *Vind.* zherkni vliovez; *Ross.* словолитецъ, словолитчикъ, der Schriftgießer. (PISNĄĆ, *ob.* Piskać, pisknąć). PISORYM, a, *m.*, rymopis, wierszopis, poeta; *Vind.* ſmiſlenik, ſmiſhluvauz, der Dichter. Wirgiliusz, sławny pisorym. *Petr. Et.* 58. *Mon.* 75, 590. Czy ten ma być pisorymem, Co sobie głupiej fantazyi dymem Głowę zaraził? *Opal. Poet.* Pisorymów to zwyczaj sto głosów przyzywać, Sto ust i sto języków na wiersze zdobywać. *Słon. Pers.* 29. Pisorymowie. *Syxt. Szk.* 204. PISORYMA, y, *ż.*, PISORYMKA, i, *ż.*, *Urs. Gr.* 117. rymopiska, wierszopiska, *poëtria*, die Dichterinn. Pisoryma Safo osobliwa. *Chrośc. Ow.* 214. PISORYMSKI, a, ie, PISORYMY, a, e, wierszopiski, rymopiski, poetycki, dichterisch. Wawrzynowy otaczał wieniec pisorymskie skronie. *Zab.* 12, 17. *Przecz Styga, ciem i marnych przezwisk się boicie *Pisorymich wymysłów, *materiem vatum*? *Żebr. Ow.* 380. PISOWNIA, i, *ż.*; (*Boh.* pisowna miejsce gdzie piszą, pisarnia, kancelarya). Pisownia, wyraz nowy, *ortographia*, znaczy tę część gramatyki, gdzie się dają reguły pisania. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 5, die Rechtschreibung, *Slov.* dobropísebnost; *Carn.* pravopisnost, dobropisnost; *Vind.* pravopiſnost, praupiſanje; *Slav.* pravopjsanje, slovosloxnòst; *Ross.* правописаніе. Natura pisowni jest wierne malowanie mowy ustnej. *ib.* 3, *p.* 40.

*PISTAŁ, PISTOŁ, PISZTAŁ, u, *m.*; *Ross.* пѣстъ; *Lat.* pistillum; tłuk moździerzowy, die Möſerkeule. Gdybyś stłukł głupiego w moździerzu, jako grucę biją z wierzchu pistałem. 1 *Leop. Prov.* 27, 22. Anaxarchę kazał król do moździera wrzucić, i żelaznemi pistołami tłuc. *Petr. Et.* 128. Cukier utłuc dobrze drewnianym piształem. *Sienn.* 537.

PISTOLET, u, *m.*, PISTOLECIK, a, *m.*, *dem.*; *Boh.* pistole, pistolka, bambitka, bandytka, ručnička, (cf. rusznica); *Sorab.* 2. pistola; *Slov.* pištole; *Hung.* pistoly; *Carn.* puksheza; *Vind.* pistola, samokreſs, pukſhiza; *Slav.* pishtòle; *Croat.* pistola, sachnicza; *Ross.* пистолетъ, пистолетчикъ, пистолетецъ; a) gatunek krótszéj ręcznéj strzelby; *Angl.* pistol; *Gall.* pistole, pistolet; *Ital.* pistola; *Ger.* die Piſtole, ein Schießgewehr. Otoż parę pistoletów, bij się. *Zab.* 13, 83. — b) Pistolet, z *Franc.*, gatunek monety złotéj Francuzkiej albo Hiszpańskiej, louisd'or, die Piſtole, eine Geldmünze. Pistolety Hiszpańskie, dukaty Włoskie, etc. *Sum. Um. B b.* PISTOLETOWY, a, e, od pisteletów; *Vind.* pistolni, Piſtolen=. Pistoletowe olstro.

PISTUGA, i, *ż.*, ryba bardzo podobna do czeczugi, może ta sama, którą dla szorstkiej skóry dawniej raszplą nazywali, Raſpelfiſch, eine Art Sterlet; z morza do Dniepru wychodzi. *Kluk. Zw.* 3, 62.

PISYWAĆ, ał; *pr.* pisywa, pisuje, *act. frequ. Verbi* pisać; *Boh.* pjsawam, pjsám, psáwám; *Rag.* pisâvati; zu ſchreiben pflegen, oft ſchreiben. Jak staniesz w Warszawie, pisujże do mnie.

PISZCZAL, *ob.* Piszczel. PISZCZAŁKA, i, *ż.*, *dem. nom.* Piszczel; PISZCZAŁECZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*; *Boh.* pjštěla, pjštala, pištialka, pištalka; *Slov.* pištelka; *Sorab.* 1. pižžel, pizkawka, tarakawa; *Sorab.* 2. schwikala, barzawa, basznawa; *Carn.* pishav; *Vind.* piſhàl, piſhie, piſhou, piſheu, piſhala, piſhela, piskalu, piſhalu, piſhauka; *Croat.* pischal, szvirala, svèglya, síp; *Dal.* surla, szvirale; *Hung.* sijp, (cf. surma, siposz); *Rag.* svardoniza, sviroka, sviralla (cf. świerczeć), zvijdallo, zvîxdak, (cf. świstać); *Bosn.* svjeralla, svirallia, svirka, surla; *Ross.* писчалка, пискулька, посвистель (cf. świst, poświst), сиповка (cf. siposz), сопель, сопелка (cf. sopel), свирѣль, свирѣлка, дуда, дудочка, (cf. dudy); *Eccl.* цѣвьница (*ob.* Cew, cewka), букъ, (cf. buk); 1) instrument do piszczenia lub piskania, fujarka, flet; die Pfeife, eine Röhre darauf zu pfeifen. Derwisze muzykę piszczałki wydoskonalili, jak może znieść ten instrument. *Kłok. Turk.* 171. Piszczałki w organach, Orgelpfeifen, bywają sosnowe, jodłowe; piszczałki w kramach przedajne, fujarki, bukowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Kto nie da na piszczałkę, ten w nią nie gra *Rys. Ad.* 81. (darmo nic). Na piszczałkę jest, a na świeczkę niemasz. *Rys. Ad.* 41. na zbytki są pieniądze, na potrzeby niemasz. — (*Prov. Croat.* Konya za svèglyu dati = konia za piszczałkę dać, cf. siekierkę za kijek). — Piszczałka wodna, słowik robiony, *merula. Cn. Th.* do wabienia ptaków, die Lockpfeife, *Ross.* писчокъ. Gdy kto umie piszczałkę, abo *kuwiek, jak niegdzie zowią, na to przyprawić; padają też i na to śrzednie ptaki. *Cresc.* 688. — 2) Piszczałka, rura głosowa, oddechowa, krtań; die Luftröhre, die Stimmröhre. Cebula głos jasny czyni, bo piszczałkę w gardle wychędaża. *Syr.* 866. Krztań abo piszczałka przez którą dech puszczamy. *ib.* 299. Lekarstwo to piersi miękczy, i chropawość piszczałki dychawicznéj odwilża. *Spicz.* 122. — §. *Botan. Cicuta*, świnia wesz, albo piszczałka. *Haur. Ek.* 178. Wütherich, Waſſerſchierling. — 3) Piszczałka nożna, *ob.* Piszczel. — 4) Piszczałka, ryba, *fistularia*, cienka na kształt długiej piszczałki; znajduje się w morzach Amerykańskich. *Zool.* 184. ein dünner langer Fiſch, Rohrfiſch, Röhrfiſch, Pfeifenfiſch. PISZCZAŁKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*; Piszczałkowanie, sposób rozmnożenia drzew, jak szczepienie, oczkowanie, kożuchowanie. Z gałązki pieńka na dwa cale zedrze się piszczałka; z równej gałązki urodzajnej zdejmuje się piszczałka, i włoży się w tamtę. *Kluk. Rosl.* 1, 111. Bäume fiſtuliren, eine Art des Oculirens oder Pfropfens. PISZCZAŁKOWATY, a, e, — o *adverb.*, dziurawy wzdłuż, *fistulatus. Cn Th.* 169. röhrig, wie eine Pfeife, cf. dęty, *Ross.* дудчатый. PISZCZAŁKOWY, a, e, a) od piszczałek, do piszczałek należący abo zgodny, Pfeifen=. Dziurki piszczałkowe. *Tr.* Trzcina piszczałkowa, do piszczałek dobra, *fistularis calamus. Cn. Th.* — b) Piszczałko-

wy, od nożnéj piszczeli, die Röhrbeine oder Röhrknochen betreffend. Nerw piszczałkowy, na wewnętrznej stronie nogi. *Krup.* 1, 226. *nervus tibialis.* Żyła piszczałkowa. *ib.* 3, 81. Arterya piszczałkowa. *ib.* 3, 50. PISZCZEĆ, PISZCZĘ, *ob.* Piskać. PISZCZEK, szczka, *m.*; *Boh.* pištec, pískač, *f.* piskačka; *Slov.* pjskač; *Sorab.* 1. pižkař, pižčžak; *Carn.* piskavz; *Vind.* pifhiz, pifhez, piskar, piskavez, *f.* piskauza; *Slav.* svirâcs; *Rag.* sviralaz, sviraz, surlar, glûmaz, *Bosn.* surlar, koji sviri; *Croat.* piszkach, sîpus, *f.* piszkachicza; *Hung.* sipos; *Ross.* пискунъ, свирѣльникъ, сопецъ, сиповщикъ, дудошникъ, (cf. dudarz); *Eccl.* свирьцъ, цѣвничникъ, (cf. cew); 1. co na piszczałce piska, surmacz, siposz, der Pfeifer. Gromady trębaczów i piszczków. *Pilch. Sall.* 284. Głos lutnistów i muzyków i piszczków. 1 *Leop. Apoc.* 18, 22. *Radz. Math.* 9, 23. *Pot. Syl.* 521. Nieuczonego, który bogaty jest, pochlebcy i oratorem i poetą, i malarzem i piszczkiem czynią. *Kosz. Lor.* 44 *b.* (muzykiem). *Prov.* Pomaga mu to tyle, ile łysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczek. *Birk. Exorb. E* 4 *b.* (na nic mu się nie przyda). Bębennicaś staraj się u piszczka o żonę. *Papr. Koł. D* 2 *b.* (staraj się o równią). Piszczek pogrzebny na stypie, *siticen. Cn. Th.* der Leichenbläser, Leichenmusicus. *Prov.* Piszczek na stypie. *Cn. Ad.* 851. nieprzyjemny; nieprzyjemna, żałosna piosnka, eine unangenehme Music; *ingratus sermo vel cantus*; (cf. jak w kij trąbił). Mam się jak piszczek na stypie. *Cn. Ad.* 479. *si ad morem priscum respicias*: był dobry miałem; *nam olim in funeribus tibicines et praeficae bene tractabantur*; *si autem nostra tempora consideres, dictum illud deteriorem in partem accipiendum.* °Gądki i piszczki masz rozumieć nie tych, którzy się uczciwą muzyką przystojnie zabawaiają; ale owych, którzy się od karczmy do karczmy tułają, albo z pieskami tańcują. *Szczerb. Sax.* 16. — 2. *Milit.* Pospolitą kartaunę piszczkiem zowią. *Archel.* 19. eine Cartaune, *ob.* Piszczel. PISZCZEL, i, *ż.*, °PISZCZAL, a, *m.*; *Boh.* pjštála, pištela; *Sorab.* 1. pižčžel; (pižčžele organy, pižželnik organista); *Carn.* pishav, pishal; *Vind.* pifhàl, pifhou, pifheu, (cf. pizhau, pizhal = flaska od piwa; *Slav.* pisak ù jedne sviralu = munsztuk u piszczałki); *Croat.* pischal, szvirala; *Ross.* писчалъ, (cf. *Ital.* fischio; *Lat.* fistula), свистокъ; — 1 a) narzędzie, niby rura, do piskania; die Pfeife daranf zu pfeifen, die Rohrpfeife, das Pfeifenrohr. Pan Bożek ze trzciny woskiem zlepione dudki zrobił, z nierównych piszczeli złożone. *Otw. Ow.* 42. *et* 308. Grajże teraz piosneczki, dam ci piszczel krzywy. *Zab.* 9, 378. *Ejsym.*; (cf. surma). Piszczele zowią trąby, puzany, pomorty, szałamaje, dudy Polskie, i wszelakie wielkiego głosu piszczałki. *Petr. Pol.* 2, 374. (fujary, flety, cf. dęta muzyka). — Piszczele w miech schował. *Rys. Ad.* 71; *pudore perculsus, licentiam in loquendo compressit*; cf. mistrz idzie, pan idzie, cyt! er hat die Pfeife in den Sack gesteckt, er verstummte. — §. W hucie śklanéj, °piszczal, naczynie żelazne jak cybuch z dziurą, półtora łokcia długości, w drzewo osadzone. *Torz.* 36. ein Instrument in der Glashütte. — °§. Piszczel, gatunek armaty, *Ross.* писчаль, n. p. Hetman stał na placu śmiele, Nie dbając nic na działa, ni drabskie piszczele. *Stryjk.* 729; (cf. *Ross.* пищальникъ kononier, пищальный armatny). — b) °Piszczel, dętość wewnętrzna, piszczałkowatość, rura wewnętrzna, eine Röhre oder Höhlung. Są trzciny, które nie mają wewnątrz próżności, to jest piszczeli. *Urzęd.* 162. — 2. *Anatom.* Piszczel, piszczałka nożna, goleniowa; Röhrbein, großer Röhrknochen, (im gemeinen Leben Pfeife. Adlg.); *Sorab.* 1. viždžel, hnat, nárt, (viždželnicza pończocha); *Carn.* zeu golenu, (*ob.* Cew); *Vind.* ziu na nogi, golen, golainu, podkolanska zieu, kust od kolena do pet; *Croat.* cziv nosna, gnàt, ghnat, cziv od golena; czipel, (cf. gnat, cf. cypel); *Bosn.* çjv; *Rag.* zjév od goljena, ghnât; *Ross.* сопелъ, сопелко, (cf. sopel); *Eccl.* лыстъ, голѣнь, глезнъ, берцо, (cf. °łyst, °glozna). Od kolana ciągną się dwie kości czyli piszczele; przedni piszczel grubszy, tylny cienszy, w pięcie obadwa się łączą ze stopą. *Zool.* 57. *Perz. Cyr.* 1, 153. Większa rura kości goleniowéj lub piszczałka większa. *Krup.* 1, 154. Rura goleniowa mniejsza, lub piszczałka mniejsza. *Kirch. Anat.* 112. Jagiełło na polowaniu piszczel goleni złamał. *Krom.* 496. — §. Piszczel ręki, długa kość rękę składająca. *Tr.* die Armspille, Armspeiche. PISZCZELNY, a, e, od piszczeli, od piskania: *Croat.* pischàlni; *Ross.* свирѣльный, Pfeifen=. Muzyka piszczelna płuca rozciąga, szyję wydyma, oddychanie trudne czyni. *Petr. Pol.* 2, 374. (muzyka dęta). PISZCZAŁCZYSKO, a, *n.*, piszczałka licha, podła, eine häßliche Pfeife. Ah niegodneż tego piszczałczysko; *ah non est tibia tanti. Żebr. Ow.* 149. PISZCZKOWY, a, e; *Eccl.* цѣвничный; Pfeifer=.

PISZĘ, *ob.* Pisać. PISZTAŁ, *ob.* Pistal.

PITY, a, e, pijalny, co się pić daje; *Boh.* pigatý, pilý, picý; *Slov.* pitadlni; *Sorab.* 1. pitžkoyité; *Vind.* piten, pitliu, pijezhliu; *Rag.* pivgliv; *Eccl.* пивный, что пить можно; *Ross.* питейный, trinkbar. Żadnych nie wziął upominków, okrom °jedzonych rzeczy i pitych. *Gorn. Dw.* 48. Miód pity = pitka, rozsycony miód; *Boh.* picý med, medowina; *Ross.* питейный медъ, Meth. Z miodu przaśnego robią miód pity. *Kruml. Chym.* 548. Wodny miód, co w Polszcze pitką zowią. *Sienn. Wykł.* Od beczki miodu rozsyconego pitego gr. 36. *Vol. Leg.* 3, 480. O kiermasz ci idzie, na którymeś °pitma rad w huczku pijał. *Pim. Kam.* 332.

PIUSKA, PIJUSKA, i, *ż.*, czapeczka księża, jarmułka, którą koronę czyli plesz przykrywają, das Priesterkäppchen, cf. biret; *Ross.* камилавка.

°PIWIAŁ, u, *m.*, n. p. Przy koronacyi arcybiskup siędzie, a Król przed nim poklęknąwszy, dalmatykę i piwiał z siebie składa. *Gwagn.* 188. *et* 199, *ob.* Pluwiał.

PIWKO *dem. nom.* piwo. PIWNICA, y, *ż.*, PIWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* piwnice, sklep, (cf. sklep); *Slov.* piwnica, piwnice; *Carn.* kevdr, (pyvneza = naczynie do picia, pyvniza = szynkownia); *Vind.* kliet (cf. kletka), hram, keuder, kelder, vinarna; *Sorab.* 2. piwniza; *Sorab.* 1. pincza; *Croat.* piuniza, pivnicza, pivnichicza, pevnicza konoba (*ob.* Kanaparz), klét; *Dal.* konoba, pivnicza *Hung.* pincze, pintze, pintzétske; *Rag.* konoba, izba,

pivniza; *Bosn.* konoba, pivniça, stragn, sctragn (cf. stragan), izba (cf. izba), viniça, (cf. winnica); *Slav.* pívniça; *Ross.* холодникъ (cf. chłodnik, cf. lodownia), погребъ, погребокъ (cf. pogrzeb, cf. grześć, cf. grób, gruba), винница winna piwnica, *obsol.* пивница piwnica na piwo); — §. piwnica skład podziemny zwyczajnie sklepiony na piwa, wina i różne trunki; der Keller, Bierkeller, Weinkeller. O różnych piwnicach, jako to winnych, piwnych, mlecznych, o lodowniach i sklepach. *Świtk. Bud.* 310. Wino potrzebuje zimnéj piwnicy, także i piwo lecie. *Petr. Ek.* 15. Piwnica, w której piją, jedzą, grają. *Cn. Th.* PIWNICZNY, a, e, PIWNICZY, od piwnicy, Keller-; *Boh.* sklepowy, (cf. sklepowy); *Ross.* погребный, погребовый, (cf. pogrzebowy). Piwniczne szyje. *Warg. Radz.* 325, (*ob.* Szyja, *ob.* Przedpiwnicze). Piwniczne okno, dziura, oddech. *Cn. Th.* PIWNICZNY, ego, *Subst.*, nad piwnicą postanowiony, der Kellermeister der Kellner, *cellarius. Cn. Th.*, *Boh.* sklepnik, *f.* sklepnice; *Sorab.* 1. pincznik, pinczař; *Carn.* kevdrar, kluzhar (cf. klucznik), konobar (cf. kanaparz), *f.* kevdrarza; *Vind.* kelnar, klietni moister, klietnik, klietar, *f.* klietniza, klietariza; *Croat.* klyuchar, pivnichar; *Hung.* pintzés; *Rag.* nadpívnik, konoba; *Ross.* ключникъ, погребщикъ, *f.* погребщица. Urząd piwnicznego *Vind.* klietje, klietaria, hramifhe, klietifhe. *PIWNIK, a, *m.*; n. p. I staroście idzie o jego piwnik. *Gorn. Wł. P.* 3 *b.* Ujrzysz tam w brzegu dziurę, Co nią wypija Wisła gnuśną Bzurę, Jak więc wielki smok małego wężyka Mknie do piwnika. *Klon. Fl. F.* 1 *b*, do brzucha? — §. *Botan.* Piwnik, ciernie białe, Włoska kalina, *berberis*, Weinschädling, Weinling. *Krup.* 5, 156. PIWNY, a, e; *Boh.* piwni; *Vind.* olou, oloun; *Ross.* пивный; (*Eccl.* пивный, что пить можно *potabilis*, до питія принадлежащій; *ob.* Pijalny, pity); od piwa, Bier-. Ocet piwny. *Teat.* 21, 24. Piwny wąs. *Kchow.* 52, (cf. moczywąs). Piwne oczy, koloru piwnego.

PIWO, a, *n.*, PIWKO, a, *n.*, *dem.*; (*Boh.* piwo, piwičko; *Slov.* piwo; *Sorab.* 1. píwo; *Sorab.* 2. piwo; (*Vind.* piva, pivu, pitje = napój, napitek, picie, trunek); *Carn.* vôl; *Vind.* vol, ol, ou, vou, (cf. *Angl.* ail = piwo); *Croat.* pìva, (pio = napój); *Dal.* pivo; (*Rag.* pivo *potio*); *Slav.* pívo; *Bosn.* pivo, stvar, koja se pije *potus*, 2 pivo, quás *cerevisia*, (cf. kwas z żyta zrobiony, t. j. piwo. *Pim. Kam.* 341); *Ross.* пиво, пивцо = piwo; *Eccl.* пиво, питіе, напитокъ napój); das Bier. Piwo jest napój zrobiony z jęczmienia lub jakiegokolwiek zboża, z wody, chmielu, dozwalając mu fermentować. *N. Pam.* 6, 307. Piwo jest warzone wodą z słodu, z niejaką częścią chmielu. *Kluk. Rośl.* 3, 266. Piwo od picia rzeczone, jest woda z słodem a z chmielem przystojnie warzone. *Syr.* 942. Sławne piwa Polskie, Krakowskie, Nowomiejskie, Piątkowskie, Garwolińskie, Brzeżańskie, Sądeckie. *Syr.* 946. Piotrkowskie. *ib.* 947. Wareckie, Łowickie, Końskowolskie, Drzewickie, Odrzywolskie, Gielniowskie. *Haur. Sk.* 517. Szlacheckie piwo, (cf. cienkusz), półpiwko; *Ros.* полпиво. Dubeltowe piwo; marcowe, *ob.* Marzec. Piwo jeszcze nie zachmielone, *ob.* Dobierka; *Ross.* сусло. Kamienne piwo, w dzbanach kamiennych, *Carn.* kamba; *Vind.* kamnouni vu, f kamenjam kuhan ou. Pewny gatunek piwa *Ross.* брага, бражка, (cf. braha). Główne piwko. *Teat.* 9, 44. (przednie). Piwo warzyć (*Vind.* olovati, ol delati). Przy kominie ciepłe piwko pił. *Teat.* 35. *b*, 137. Póki piwo na kadzi, pić go nie zawadzi. *Teat.* 29. *c*, 80; (cf. łyka drzeć, kiedy się dają drzeć). Angielskie piwo. *Syr.* 497. Czeskie piwa. *Krup.* 5, 95. Byli w szynkowni na piwie. *Teat.* 33, 18. Gdybyś nam też raczył dać na piwo. *ib.* 92. Otoż masz na piwo. *Teat.* 12. *b*, 127, *Vind.* sapitek, pivalu, pitni denar; *Boh.* napiwek; *Ger.* Biergeld. Lepsze piwo daleko, a wino blizko. *Rys. Ad.* 38. I swoim się piwem szynkarz upije. *Cn. Ad.* 282. — *Transl. fig. allegor.* Młode piwko szumi. *Zab.* 14, 40. Niech się młode piwo wyszumi. *Teat.* 31, 54. Piwo, warzywo, czego kto sobie nawarzył; Bier, Gebräusel, Suppe die sich einer eingebrockt hat. Często piwa nie pije, kto sobie zwarzył. *Pot. Pocz.* 520. (jeden sieje, drugi żnie). Złe piwo warzyć, t. j. rostérki między ludźmi płodzić, *sementem malorum facere. Mącz.*, (*Vind.* kai hudega napraviti). Pij takie piwo, jakiegoś nawarzył. *Dzwon. St. B* 2. (sameś sobie winien, jak sobie posłałeś, tak śpij). Może prędko na nich przyjdzie wypić to piwo swego warzywa. *Pot. Arg.* 75. Jeżeli nazad wracacie leniwo, Co go nawarzy traficie na piwo. *Jabł. Buk.* 6. (na biedę wam przygotowaną). On winien wszystko zapłacić to piwo. *Pot. Syl.* 84.

PIWONIA, i, *ż.*; *Boh.* piwonka; *Sorab.* 1. peyonska roža, wulki rožaté schlez; *Carn.* bosurâk; *Croat.* bosjurak, trojachka rosicza; *Slav.* boxúrak; *Rag.* boxûrak; *Bosn.* bosgjurak; *Ross.* піонъ, пижма, калуферъ, канниферъ, марьинъ корень; *Lat.* paeonia; kwiat, w czerwcu pięknie czerwono kwitnący, Päonie, Pfingstrose. *Kluk. Rośl.* 1, 258. *Cresc.* 277. Piwonia, marzymięta. *Comp. Med.* 25.

PIWOSZ, a, *m.*, piwny pijak, ein Biersäufer, Biertrinker; *Croat.* pivepivecz; *Boh.* piwec. Niech tysiączne pijają zdrowia piwoszowie, Nie zazdroszczę im wprawdzie, dość mi jedno zdrowie. *Zab.* 8, 368. *Kniaź. Teat.* 43. *c*, 65, *Wyb.* PIWOWAR, a, *m.*; *Boh.* piwowarnjk, sládek, (cf. słód; piwowar browar); *Sorab.* 1. piwarcž; *Sorab.* 2. bruar; *Croat.* pivàr; *Slav.* pivár; *Carn.* vôlar; *Vind.* olovar, olounik, olounjak; *Ross.* бражникъ, пивоваръ; co piwo warzy, der Bierbrauer. *Petr. Pol.* 47. *Mon.* 75, 590. Starał się, by tam do warzenia piwa piwowarów nawieźć. *Krom.* 309. Najlepszemu piwowarowi czasem piwo się nie uda. *Torz.* 126. Piwowarem być *Ross.* пивоварничать. PIWOWARKA, i, *ż.*, żona piwowara, die Bierbrauerinn. PIWOWARSKI, a, ie; *Ross.* пивоваренный, пивоварный, пивоваровъ, Bierbrauer-, bierbräuerisch. PIWOWARNIA, i, *ż.*, gdzie piwo warzą, cf. browar; die Brauerey, das Brauhaus; *Ross.* пивоварня. — §. Farbiernie, złotnictwo, ślósarstwo, a nawet i piwowarnie, i wszystkie inne sztuki, w których zachodzi rzeczy pomieszanie, zawisło od chymii. *Mon.* 73, 530. umiejętność warzenia piwa. PIWOWARSTWO, a, *n.*, die Bierbrauerey, das Brauen. *Mon.* 75, 590. PIWOWY, a, e, od piwa, Bier-. Piwowa esencya. *Haur. Ek.* 106, *ob.* Piwny. PI-

WOŻERCA, y, *m.*, *Kchow. Fr.* 35. piwopoj, piwosz, piwny pijak, ein Bierfäufer. PIWSKO, a, *n.*, fatalne paskudne piwo, elendes Bier. Złe piwska. *Jeż. Ek. F* 3. Dali im dzban piwska. *Teat.* 19, 30. Woźnica opije się piwskiem, i idzie spać. *Mon.* 67, 374. *Prov.* W Czersku na złym piwsku. *X. Biel.*

PIZDA, PIZIA, *ob.* Pica 2.

PIZMARYA ziele, *ob.* Koźlik. PIŻEMKO, a, *n.*, ustne piżmo, ziele moschatela. *Śleszk. Ped.* 418, das Bisamkraut. PIŻMO, a, *n.*; *Boh.* pjžmo; *Carn.* pishm; *Vind.* pishem, moshzhjak; *Croat.* pisma; *Hung.* pésmatartó; *Ross.* мускусъ, кабарга, Кабаргинская струя; (пижма zeniszek, wrotycz); *Hebr.* משק; der Bisam. *Piżem pachniące gliny Afryki. *Tward. Pasq.* 2. PIŻMOWIEC, wca, *m.*, das Bisamthier; *Ross.* выхухоль, *Syber.* казачокъ; *Moschus moschiferus*, wysoki na łokieć, podobny do sarny; samiec ma przy pępku sakwę wielkości kurzego jaja, gdzie się zamyka materya tłusta woni mocnej piżmem zwana. *Zool.* 375. Piżmowiec, *sylva vespillo*, chrząszczyk niewielki, smrodek niejaki wydający. *Kluk. Zw.* 4, 388. der Bisamkäfer. PIŻMOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, upiżmować *dok.*, piżmem parfumować, mit Bisam wohlriechend machen. *Cn. Th.* Mnie miękkie ciało upiżmują wonie. *Chrośc. Ow.* 175. Upiżmowany podczaszy, *capillis unctis. Hor.* 136, (*Croat.* popismen). Piżmowany galancik. *Pilch. Sen. list.* 392. PIŻMOWNIK, a, *m.*, piżmo przygotowujący, der Bisamhändler. Z nauk wyzwolonych wyżenąć muszą piżmowników, fryzowników i t. d. *Pilch. Sen. list.* 2, 13. PIŻMOWY, a, e, Bisam=; *Boh.* pjžmowý; *Croat.* pismen; *Ross.* мускусовый. Cukier piżmowy. *Sienn.* 528. Piżmowy zapach. *Syr.* 835. Piżmowe ziele, *Adoxa*, Bisamkraut, ma zapach piżmowy. *Kluk. Dykc.* 1, 9. Kaczka piżmowa *Ross.* шипунъ, шипунка, *anas moschata.*

PIZUS *indecl.*, (cf. piskorz), goły jak bizon, jak Turecki święty, chudy pachołek, gołota, ubóstwo; bettelarm. Nie dla niej Leander; nie ma nic, pizus. *Teat.* 18. *b*, 36. Przy ubóstwie, kiedy pizus w kieszeni, trudno być poczciwym. *Teat.* 30. *c*, 35. *et* 39. *c*, 28; (*Ross.* пыжикъ rennifer młody bezrogi).

P L.

PLAC, u, *m.*; *Boh.* plac, placek; *Sorab.* 2. plaz; *Vind.* plaz, prestor, prostor (cf. przestwor), kraj, (cf. kraj); *Carn.* prostornak, (cf. przestrzeń); *Croat.* placz; *Dal.* placz, pyazza; *Hung.* piacz; *Slav.* piac, tèrgovishte (*ob.* Targowisko), charssia; *Bosn.* pjaça, plaça, plaçça, mjesto sciroko ú gradu; *Rag.* plàc, zvil, prostor, prostòraz; *Ross.* площадь, (cf. płaszczyzna); *Gall.* place; *Ital.* piazza; *Angl.* place; *Svec.* plats; *Holl.* plaetse; cf. *Lat.* platea; *Germ.* der Platz; przestrzeń, przeciąg ziemi równéj otwartéj, miejsce wolne, ein freyer Platz. Prosić o wolny rynek albo plac. *Szczerb. Sax.* 438. Wązkość ulic i placów. *Mik. Turk.* 40. W mieście tym rachują koło dwudziestu placów dosyć przestronnych. — Plac we wsi otwarty *Boh.* náwes. Każdy gospodarz w Stambule ma baczność na plac około domu swego. *Mik. Turk.* 54. (na okolicę swoję). *Placmi = miejscami, platzweise, stellenweise. W tym miesiącu spodziewać się placmi dżdża i śniegu podług sposobu krain. *Furm. Uw. H* 2 *b.* — Plac targowy, ratuszny, *ob.* Rynek. Plac stracenia złoczyńców, der Richtplatz. Złodziej, będąc już na placu, zawołał matki swéj. *Glicz. Wych. E* 6. Cyrus Krezusa spalić rozkazał; ten będąc na placu u onego ognia, żałośnie sobie słowa Solonowe na pamięć przywodził. *ib. F* 2. One słowa Piotrowi rzeczone: «cokolwiek zwiążesz», rozumieją się o obudwu *placach; *de utroque foro*, t. j. o cesarskiéj stolicy i biskupiéj, i o obojéj mocy, t. j. o mieczu świeckim i duchownym; one zaś, innym apostołom rzeczone, rozumieją się tylko o *placu sumnienia, *de foro conscientiae. Zygr. Gon.* 335. — Plac gonitw, biegów, zawodów, igrzysk, gonitwy miejsce i t. d. *Cn. Th.*, (cf. miejsce). Plac bitwy, potyczki, pobojowisko, cf. pole; der Kampfplatz, der Schlachtfeld. Na czele obozu obszerne pole nazywa się placem bojowym, *champs de bataille. Jak. Art.* 2, 475. Na placu bojowym dla ojczyzny chętnie umierają. *Birk. Podz.* 6. Mężny woli na placu niż na łóżku umrzeć. *Cn. Ad.* 484. Żadnego człowieka nie podał w niebezpieczeństwo; swoje szczególnie zdrowie i życie na plac niósł. *Orzech. Tar.* 24. (naraził, na szańc puścił, er setzte sich der Lebensgefahr aus). Ktoż dla ojczyzny niesie na placu zdrowie, Ktoż się do gardła przy prawdzie opowie? *Groch. W.* 562. Wprzód niźli kość na plac fata rzucą, Ozwą się kotły, surmy trwogę nucą. *Jabł. Buk. S* 2 *b.* (nim przyszło do bitwy). Placu nieprzyjacielowi nie dawał, i do obozu wwiódł wojsko. *Warg. Cez.* 184. pola czyli bitwy mu nie dawał, er ließ es zu keiner Schlacht kommen. Dawaliśmy plac Turkom do potrzeby, ale cały dzień trzymała ich rada. *Jabł. Buk. N* 2. Ktoż mu teraz plac wyda? *N. Pam.* 22, 115. Dostać komu placu, pola, kroku mu dostać, nie ustąpić; vom Platze nicht weichen, Stand halten. Kto się śmierci boi, Placu nie dostoi. *Cn. Ad.* 400. Upominał rycerstwo, aby nieprzyjacielom jeszcze dziś placu dostali. *Biel.* 40. (bitwę wydali, eine Schlacht liefern). Mężny, nie ustąpi placu. *Cn. Ad.* 483. Na plac wystąpiwszy, próżno się rozmyślać. *Cn. Ad.* 538. (w szranki wszedłszy, już bić się trzeba, nie radzić). Zwyczaj przyrodzeniu nie chce nigdy placu ustąpić. *Rej. Zw.* 158 *b.* (ulegać mu). — Plac otrzymać = górę otrzymać, pole otrzymać, das Feld behaupten. Trzykroć z Tatarami potrzebę mając, plac otrzymał. *Falib. Dis. Q* 2. — *Fig.* Lepsza była rada pierwsza, ale pośledniejsza plac otrzymała. *Biel.* 110. (utrzymała się). Zawżdy chcieli się na placu zostać w swéj sławie. *Rej. Zw.* 17. (utrzymać się). — §. *Simil. fig. transl.* Na plac z czym wyjeżdżać, odzywać się z czym, wyjeżdżać z czym, popisując się; mit etwas angestochen kommen, etwas aufs Tapet bringen, mit etwas groß thun. Z dobrodziejstwy swemi zawżdy i na każdym miejscu na plac wyjeżdżał. *Gorn. Sen.* 69. Wyjeżdżają na plac z swoją umiejętnością. *Mon.* 64, 503. Karać złych, a dobre przykłady na plac stawić. *Kosz. Lor.* 93. (przełożyć, wystawić do naśladowania). Dobra nauka, aby była zawżdy na plac stawiona. *ib.* (przed oczy stawiona). Wieleby mo-

żna na plac przywieść, co się tam tego dnia działo. *Biał. Post.* 78. (przytaczać, allegować, anführen). Wieleby się tu takowych przykładów na plac, tak z pisma ś., jak z innych pism, przytoczyć mogło. *Rej. Post.* *Q* 2. — Z tych wszystkich rzeczy, które dotąd na placu były, ta najpotrzebniejsza, która teraz przed nami. *Gorn. Sen.* 225. (o których mowa była, Materien, von denen gehandelt worden, von denen die Rede war). — §. Plac, miejsce, okazya, sposobność, okoliczność; Platz, Feld, Raum, Spielraum, Gelegenheit. Do używania téj cnoty plac tak szeroki mamy, jak jest długi żywot. *Gorn. Sen.* 273. W domu Maciejowskiego miał plac człowiek pokazać co umiał. *Gorn. Dw.* 3. Komu Bóg miły, cnota i ojczyzna, Tu mu plac, tu okazya do odwagi żyzna. *Jabł. Buk. I.* Wziąwszy Boga na pomoc, przyjąłem plac o tę rzecz z nim czynić rozmowę. *Paszk. Dz.* 149. (nie odmówiłem wdawać się z nim w dysputę). Masz teraz plac do odpowiedzi, będę jéj cierpliwie słuchał. *Teat.* 34. *b*, *H* 2. Ci o lada czym mówić szeroko mogli, a ty o rzeczy, w której jest placu dosyć, mówić nie będziesz umiał! *Gorn. Dw.* 98. (o tak obfitej materyi, von einer so fruchtbaren, reichhaltigen Materie). Biskupowi naszemu wielką pomocą na każdym placu było zacne urodzenie jego. *Star. Zadz.* *B* 3 *b*. (przy każdej okazyi). — Już tu żaden plac nie *ostanie wątpliwości. *Krom.* 7. (żadne miejsce, żadna przyczyna). Adwersarska sentencya nigdzie placu słusznego, ani przystojnéj obrony nie ma. *Salin.* 4, 205. *ib.* 72. (nie utrzymuje się). — §. Plac im uczyniono, audyencyą dano. *Falib. Dis.* *P* 3. (przypuszczono ich, Zutritt verstatten). Dary twoje, chociaż nie kosztowne, niech będą osobliwe, a któreby i u bogaczów plac sobie uczyniły. *Gorn. Sen.* 39. (miejsce znalazły, przyjętemi i wziętemi były, nie odrzuconemi).

Pochodz. *placyk*, *placek*, *placówka*, *placowy*; conferenda *płask*, *płaza*, *płaszczyzna*, *płaszcz*, *płat* cum Derivatis.

PŁACA, y, *ż.*, *płat, zapłata, pieniądze za co; die Zahlung, Bezahlung; *Boh. et Slov.* plat; *Carn.* plazha, plazhilu; *Vind.* plazhilu, plazha, poplazha; *Slav.* plácha; *Rag.* plàta, plâchja, zaplâchja, plâtza, plâchiza; *Bosn.* plata, plachja; *Croat.* plácha; *Ross.* плата, платежъ. Przypędźcie bydło wasze, dam wam za nie żywność, jeśli płacy nie macie. *W. Genes.* 47, 16. Komu płaca słodka, praca też bez piołunu. *Chmiel.* 1, 63. Jaka płaca, taka praca. *Cn. Ad.* 286. (leniwo każden pracuje, gdy pożytku mało czuje). Jaka praca, taka płaca. *Pot. Jow.* 2, 25. jak robią, tak płacą; zła robota źle się płaci; *Slov.* lacné maso, rídka polewka; nagprw mlátá, potom platá; (cf. bez prace, nie będą kołacze). Bolejesz na niewdzięczność, albož ci rzecz tajna, Że to w płacy za łaski moneta zwyczajna? *Kras. Sat.* 9. Sama praca sobie płaci. *Swad.* 1, 203. (*labor ipse voluptas*). — *§. Różność wielka koło *płacy abo ceny złotego czerwonego. *Gost. Gor.* 45. — *PŁAĆCA, *ob.* Płajca. PŁACĘ *ob.* Płacić.

PLACEK, cka, *m.*, *PLACASZEK, szka, *m.*, *dem.*, placuszek, płaskie ciasto cienkie okrągłe, ein Platz, ein Fladen, ein platter Kuchen, z. B. ein Eyerplatz, (A d l g), (cf. *Etym.* plac, cf. plackiem, *ob.* Płaski); (*Lat.* placenta; *Graec.* πλακοῦς; *Boh.* lihanec; *Sorab.* 1. ploc, rozplacznenk, těkancz; *Sorab.* 2. mlinz; *Carn.* mlinz, ivérize; *Croat.* gibanicza, chichmak; *Dal.* pîta). Dawni Prusacy w święto siedzieli około ognia; przed który niewiasty przynoszą placki niepieczone; a oni ująwszy każdy po placku, rzuca jeden drugiemu w ręce przez płomień, tak długo chwytając, aż się upieką, potym jedzą. *Stryjk.* 148. Placki wielkonocne. *Pim. Kam.* 358. Dałam mu kawał placka z rozynkami. *Teat.* 24, 126. Już on co placki jadał, a chleba do gęby Razowego nie przytknął, zjadłby i otręby. *Nar. Dz.* 3, 55. On za tłustym biegnie placków dymem. *Hor. Sat.* 253. (patrzy, gdzie się z komina kurzy). — Z mąki hreczanéj placki, zowią hreczanki. *Ład. H. N.* 47. Makowy placek, z makiem i miodem, gniotka. *Cn. Th.*; (ein Mohnkuchen; cf. podpłomyk, cf. miodownik). Rozczyń z mąki ciasto wodą, a naczyń *placaszków. *Sienn.* 522. Zrób plastr, aby był jak *placaszek. *ib.* 497, *ob.* Placuszek. Szkolne szpargały zdadzą się pod placki do piekarni. *Chmiel. pr.*, (cf. na trąbki, na pieprz). — §. *Anat.* Placek czyli miejsce *uteri*, *placenta uteri*, płaska i okrągła część w samym spodzie macicy, okryta błonką. *Wejch. Anat.* 105. der Mutterkuchen.

PŁACENIE, *ob.* Płacić. PLACENTA. *Tr.*, *Mon.* 76, 704, *ob.* Palmatka.

*PLACH, u, *m.*, *Blach, blacha, *qu. v.*, *ob.* Plachownica, pleszek, cf. płachta; *Vind.* plahta; *Carn.* plêh; *Dal.* plocha; das Blech, eine Blechplatte. Abyś téj zbroi opak na się nie wkładał, przedni *plach na zad, a zadni na przód. *Rej. Post.* *a* 5. Najłacniejsza obrona na gniew jest ta, włożywszy przedni plach z rozumu na się, a zadni *kusz z cnoty, a buławę dawszy sobie uczynić z cierpliwości, tedy go snadnie stłuczesz. *Rej. Zw.* 79. Nic wiecéj jedno te dwa plachy wziąwszy na się, miłość stałą ku Panu, a życzliwość ku bliźniemu, porazisz te nieprzyjacioły. *Rej. Post.* *a* 4. PŁACHCIANY, a, e, od płachty, z płachty, z grubego płótna, parciany, paczesny, von grober Leinwand. *Linteus*, płócienny, płachciany. *Mącz.* Jeszcześ na puszczy, jeszcześ pod płachcianemi domki. *Sk. Kaz.* 551. (pod namiotem). PŁACHCIEC, chca, *m.*, szarek, podło ubrany, gołota, chudy pachołek, ein armer Schlucker; n. p. Ubogi płachciec. *Tr.*; cf. *Boh.* plachetnik, genž w plachtě na prodag co nosý; który w płachcie co na przedaż nosi. PŁACHCINA, y, *ż.*, wytarta płachta, elendes Laken. Chodzą w prostych płachcinach, ciało dziwnie dręczą. *Paszk. Dz.* 98. PŁACHETKA, i, *ż.*, płócienko, feine Leinwand. Bagazyowy ubiór jéj dają i płachetkę, którą lice zasłaniają. *Paszk. Dz.* 118. **PŁACHORODY n. p. wór. *Tward. Wł.* 193. płachciany. *PLACHOWNICA, y, *ż.*, (raczej *blachownica; *ob.* Plach = blacha), das Brustschild. *Quilibet peditum habeat chiretecas*, *alias* rękawice, *scutum et pectorale*, *alias* plachownice. *Herb. Łac.* 36, *ob.* Pleszek. PŁACHTA, y, *ż.*; (*Boh.* plachta prześcieradło, plachetka chustka koło głowy chłopek; *Sorab.* 2. plachta chusta podła lniana, prześcieradło; plat sukno, *ob.* Płat; *Sorab.* 1. plachta, rub chusta lniana, plat sukno; *Vind.* blahta, plahta, plahuta = prześcieradło, (plashta, plakta = *blach, blacha, *plach, bryt blachy, *ob.* Płaszczyzna;

Carn. plahta *sagma*, deka; *Croat.* plahta, plahtícza, haszòra = prześcieradło; *Ross.* платъ chusta, платокъ, платочекъ, плахта suknia kobieca, *obs.* włosiennica; *Eccl.* плащаница, понява, укрой; cf. *Lat.* plaga, plagula; *Germ.* Blache, Plache; O b d. Plahe; cf. spłacheć); płachta, grube płótno konopne, paczesne, part; grobe Leinwand, ein großes grobes Leintuch, Laken, Plane. W tak podłéj płachcie i w grubej sukmanie, Coś ja tu widzę dziwnego mój panie. *Past. Fid.* 193. Płachta mu bok z grubych okrywa konopi. *Teat.* 46. *d*, 40. Obwija dziecię paczesną płachtą, albo grubym prześcieradłem. *Pot. Arg.* 553. Z młodu w tafcie, a na starość w płachcie. *Rys. Ad.* 79. Nie można by było ocalić okrętów przed ogniem, gdyby ich nie okryto płachtami, i owe nie polewano. *Pam.* 83, 274. Wozowa płachta *Sorab.* 1. wożowa pwachta, pwachtžiczka. — §. Wiatr, kiedy żagle zdybie, Spuszczać płacht flisi daremnie się kuszą. *Chrośc. Luk.* 203. żagle, Segeltücher. W prawą gdym płachty nagałał, Coż czynisz Ofelt wrzasnął? *Żebr. Ow.* 75; *dextra mihi lintea danti.* Płachty na małych nawach *Ross.* буйны. Płachta myśliwcza, do przykrywania ptaków, n. p. kuropatw, rozjazd; Decken, Tücher die Rebhühner und andre Vögel zu bedecken. Bez płacht, bez sieci jestem usidlona. *Past. Fid.* 90. *Chmiel.* 1, 80. — §. *Fig. transl.* Już na się wzięło czarną płachtę morze. *Auszp.* 11. (krepę, zasłonę).

PŁACIĆ, ił, i, *act niedok.*, *Płacywać *częstl.*; *Boh.* platiti; *Slov.* platit, płatiti; *Sorab.* 1. placžu, pwacžu, pwatžu; *Carn.* plazham, plazhûjem; *Vind.* plazhati; *Slav.* plâtiti; *Rag.* plâtiti, plâchjati; *Bosn.* platiti, plachjati; *Croat.* platiti, plachati, platilszem, plácham; *Ross.* платить; a) wypłacać, zapłacać, popłacać; zahlen, bezahlen. Pan ten dobrze swoich ludzi płaci. *Hul. Ow.* 56. (są u niego dobrze płatni). Dyabelne kubanki płaciébyśmy musieli. *Teat.* 43. *c*, 48. *Wyb.*, (cf. grzywny płacić, winę płacić). Drogo ten olej duchowni Ruscy *płacywali. *Sak. Persp.* 4. Jeden płaci, a drugi przedaje. *Hul. Ow.* 69. Płać, nie płacz. *Cn. Ad.* 854. (płacić tu, nie płakać trzeba). Łakomy dwa razy płaci. *Cn. Ad.* 55. (chcąc przysporzyć, umniejszył). — *Latius:* Płacić, nagradzać; zahlen, bezahlen, belohnen, lohnen. Jak kto robi, tak mu płacą. *Bardz. Boet.* 49. Jak robią, tak płacą. *Cn. Ad.* 786. (jaka praca, taka płaca). Cnota sławą się płaci. *J. Kchan. Dz.* 43. Cnota sama się płaci. *Żegl. Ad.* 36. Uczynki dobre Pan Bóg niebem płaci. *Sk. Żyw.* 1, 227. Niech Pan Bóg temu płaci, kto nam dobrze życzy. *Kras. W.* 34. Zasługi szczodrze płacone. *Gorn. Dw.* 375. Że się dobre złym płaci, nauczyło mnie smutne doświadczenie. *Kras. Doś.* 106. Bóg płaci złym za złe, dobrym za dobre. *Sk. Kaz.* 97. Także to panu płacisz dobrodziejstwa one? *Groch. W.* 14. Dobrodzieju potrzebnych, lekarzu zchorzałych, Taklić się to dziś płaci od ludzi zuchwałych! *Groch. W.* 208. so wird dir gelohnt. Kredytorom zamiast złotem, guzami płacili. *Teat.* 7, 20. Źle płacą twoję szczérość. *Teat.* 7, 65. Krzyżacy Litwę najeżdżali, ale jako się też im od Litwy płaciło, dosyć o tym kroniki piszą. *Gwagn.* 382. Ja ci z praktyki własnéj powiem, czym się miłość płaci. *Zab.* 14, 145. Fałszywy świadek krzywoprzysięstwo palcami płaci. *Chełm. Pr.* 38. Za taki występek mieczem katowskim płacą. *Boh. Kom.* 4, 223. Krzywdę rodziców i bogów jednakie karanie płaci. *Warg. Wal.* 8. Słowa za słowa płacił. *Sk. Dz.* 194. (wet za wet; piękne za nadobne). Na tym świecie jedno się drugim płaci. *Kras. List.* 2, 7. (nadgradza się, wetuje się jedno drugim). — §. Na jej zapytanie Telemak tak płaci, jak sam wie. *Jabł. Tel.* 83. odpowiada, erwiedern, antworten, entgegnen. My na to krótkiemi słowy płacimy, i mały respons dajemy. *Sow.* 79. Tak na ten zarzut płacę. *Pim. Kam.* 140. — §. Płaci ta moneta = idzie, uchodzi, ma kurs, jest w kursie, biorą ją; das Geld ist im Curse, man nimmts, es geht. Umierając radby z sobą wziął pieniądze, ale tam ta moneta nie płaci; insze tam państwo; te tu zostać muszą. *Sk. Kaz.* 430. — b) Płaci co; *intrans.*, popłaca, es macht sich bezahlt, es gilt viel, es ist im Werthe, es steht hoch; *Slov.* platí, (platit; *Sorab.* 1. pwatžicz *constare*, kosztować). Znikome złoto wszędzie płaci. *Zab.* 14, 164. Piękność nie na długo płaci, Nagle pozorny czas jej krasę traci. *Morszt.* 240. Zboże płaci *Slov.* obila platí. Nie płaci to, tani, podły, nie ważny towar. *Cn. Th.* 513. — Płacić do czego, wpływać do czego skutecznie, zu etwas beytragen. Nic tak do ugruntowania Rzpltéj nie płaci, jak bogobojność; *nihil aeque valet. Krom.* 49. Płaci komu = pożyteczno mu, służy mu; *Vind.* fe plazhati, fe doplazhati, es ist ihm ersprießlich, erklecklich. Widząc, że mu fortele nie płacą, do wojny otworzystej rzucił się; *nihil se dolis proficere. Krom.* 398. Szczęśliwi, którzy widzieli człowieczeństwo Pana; lecz to ich szczęście niby im było nie płaciło, gdyby byli przykazania jego nie pełnili. *Sk. Kaz.* 361. Każda za nic nie stoi, i każda nie płaci, Która cnotę i czystość raz utraci. *P. Kchan. Orl.* 1, 209. (nic nie warta). — §. *Aliter:* W bitwie dwakroć nie płaci błądzić; bo raz zbłądziwszy, poprawić się czasu niemasz. *Sk. Kaz.* 7. nie uchodzi dwa razy błądzić, nie można; man kann nicht, es geht nicht füglich an. Fukał go mówiąc: aza tak płaci odwodzić mię od prawdy? *Baz. Hst.* 34. (czyż godzi się, czy uchodzi?) — c) Płaci ten, *particula effutitia, et nescias, quo in ordine censenda. Reddi tamen potest his modis: videtur is esse; magna conjectura est ipsum esse; vereor admodum, ne is sit; quid si censeam hunc ipsum esse? forte an is est? prope affirmem hunc esse.* Bez mała *timide dubieque affirmat*; płaci *vero constanter et quasi certatim, ut ausim certare hunc esse. Sic: certe forte ignoras, certe nescias opinor*, płaci nie wiesz. *Cn. Th.* was gilts, es ist der; was gilts, du weißts nicht; (*Boh.* naplat *e. gr.* co ge naplat, *quid juvat?*) Kiedybyś teraz był wolen, płacibyś z wielką ochotą szedł do żony i dziatek? *Baz. Hst.* 32. (zapewne poszedłbyś). Rzekł mu: płaci ty nie masz nic! tamten odpowiedział: mam! *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Mówili mu mężowie Gilehadscy: płaci ty Efratczyk? a on rzekł: nie jestem! *Budn.* 1 *Jud.* 12, 5. Co to za rzecz, którą czynicie? płać się wy królowi wybić myślicie! *Budn. Neh.* 2, 19. Ty słysząc moje tak częste pytanie, Rzekłeś: płaci-ś się ty w nim zakochała! *P. Kchan. Jer.* 515.

Pochodz. *płat*, *płaca*, *płata*, *płatnik*, *płaćca*, *płajca*; *płatny*; *dopłacić*, *opłacić*, *opłat*, *odpłacić*, *odpłata*, *popłacić*, *popłatny*, *przepłacić*, *przypłacić*, *wypłacić*, *wypłatny*, *zapłacić*, *zpłacić*.

PŁACIE, ia, *n.*, = płaty, Flecke, Flicke. Miękko w jedwabne płacie dziecię uwinione. *Birk. o Exorb.* 22. Znać, żeś to wszystko z cudzego płacia urobił, krawcze niepewny! *Zygr. Pap.* 205. Pisma ich nie są szczére, ale mają jakieś płacia ztąd i zowąd zszyte. *Baz. Hst.* 153. PŁACINEK, nku, *m.*, *dem. nom.* płacik, płat = atka, ein kleines Fleckchen, kleines Stückchen. Biegną dzieci z kijami, z których wiatr trzepoce jaskrawe płacinki. *Zab.* 9, 373. *Ejssym.*

PLACKIEM, *adverb. et interj.*, nagle plasnąć, upadając z trzaskiem, plask! platz! plotz! mit einem Platz! (cf. placek, cf. płaski). Widząc ją łaskawszą, plackiem do nóg padnie. *Zab.* 6, 10. *Teat.* 32. *b*, 137.

*PLACMI *ob.* Plac. PLACÓWKA, i, *ż.*, PLACOWA straż; polna straż; der Feldposten, Vorposten. W placowej straży postawili część wojska. *Pot. Arg.* 276. Że na straż towarzysz nie poszedł placową, Zaraz nieuproszoną odniósł śmierć mieczową. *Tward. Wł.* 117. Pieszą na straż placową, pieszą do szańców towarzystwo chodziło. *Birk. Podz.* 14. PLACOWY, a, e, od placu, miejscowy, Platz = ; *Croat.* piàczni; *Ross.* площадный. PLACUSZEK, szka, *m.*; *dem. nom.* placek, ein kleiner Fladen, kleiner flacher Kuchen. Włoskie damy placuszkami z siarki robionemi farbują sobie włosy. *Kluk. Kop.* 1, 222. PLACYK, a, *m.*, mały plac, ein Plätzchen, kleiner Platz; *Ross.* площадка.

PŁACYWAĆ *ob.* Płacić.

PŁACZ, u, *m.*, płakanie, łez ronienie; *Boh.* pláč; *Slov.* pláč; *Sorab.* 1. pwacž; *Sorab.* 2. plaz; *Croat.* plàch; *Bosn.* plaç; *Carn.* jôk, (cf. jęk); *Ross.* плачь, слезотеченie, das Weinen. Modliła się z płaczem wielkim, łzę za łzą wypuszczając. *Dambr.* 813. Bolu niemałe ulżenie, płacz. *Cn. Ad.* 42. napłakać się pociecha; (cf. biją, a płakać nie dają). Płacz smutku ulżywa powoli. *Bardz. Trag.* 218. Pociechą płacz jest frasownemu, Zawżdy ból szkodzi sercu milczącemu. *Kmit. Tr. C* 2. Do płaczu mi; nie do śmiechu mi; płacz mi się rzuca; płakać mi się chce. *Ld.* Kiedy już czas iść, dopiero w płacz. *Teat.* 48. *d*, 53. (t. j. w płacz wpadają, płakać zaczynają, wezmą płakać). Przed płaczem słowa mówić nie mógł. *Zab.* 15, 377. Najwyższą miarą biedy jest człowieczej, Kto godnych płaczu pragnąć musi rzeczy. *Morszt.* 260. *ob.* Płaczliwy, *Slav.* truchliwý. Po śmiechu zwykle płaczą, po płaczu się śmieją. *Pot. Pocz.* 541. Płacz sobie kiedy chciała uczyniła, I kiedy chciała wzad go hamowała. *P. Kchan. Jer.* 102. Płacz jałowy, zmyślony. *Cn. Ad.* 855. (płacze, choć mu się nie chce, gdy kto patrzy; cf. dziedzicowi płaczącemu nie wierz; krokodylowy, jaszczurczy płacz; *oppos.* rzewny płacz, *Bosn.* grozni plaç). Ziemia, ten padoł płaczu. *Modl. Gd.* 31. Przyjdzie mi kiedy wyjść z téj płaczu doliny. *Mon.* 68, 305. Thränenthal, Jammerthal. Twardy do płaczu. *Cn. Ad.* 857. (jak z kamienia łza nie kapie). PŁACZĘ, *ob.* Płakać. (PLĄCZĘ, *ob.* Plątać). PŁACZEK, czka, *m.*; *Boh.* plaček; *Ross.* плакальщикъ, плакса; co często i leda o co płacze, by mu palec zakrzywił, skwierczek; ein Weiner, der immer weint, ein Greiner. Wino jednego czyni mownym, drugiego płaczkiem. *Petr. Et.* 407. August Horacego płaczkiem zwał, dla chorych płaczących zawsze oczu. *Petr. Hor.* Płaczek, ciołek, rozlazły, mazgajowaty, niezgrabny. *X. Kam.*, ein Unbeholfner, Tölpel. PŁACZENNICA, y, *ż.*, *Zimor. Siel.* 144; PŁACZKA, i, *ż.*; *Boh.* plačnice; *Rag.* plakkaviza, narikaviza, narikùscja, tuxbèniza; *Vind.* plakaviza, toshniza, shaluvauka; *Ross.* плакальщица; *Eccl.* плачевница; a) narzekalnica, która na pogrzebie najęta płacze. *Cn. Th.*, das Klageweib. Żadna płaczka nad zmarłych grobem się nie żali. *Bardz. Trag.* 378. Wszystkieśmy sobie włosy rozczochrały, Jak pogrzebowe płaczki się ubrały. *ib.* 186. Lutnia by płaczka, trele jęczące wydawa. *Toł. Saut.* 178. — b) Kobieta, co ustawicznie płacze, eine Weinerinn, Greinerinn. PŁACZLIWY, *PŁACZNY, a, e, PŁACZLIWIE, *adverb.*; *Boh.* plačliwy, plačliwě; *Slov.* płačliwý, truchliwy, (cf. truchleć); *Sorab.* 1. pwačzne, wobskoržuyné, wobskoržwate; *Rag.* pláčni, placcjan, suziv, (cf. łza, łzawy); *Croat.* plachlyiv, suzzen; *Bosn.* plaçiv, suzzan, suziv; *Eccl.* плачливый; *Ross.* плаксивый, плакливый, слезливый, вопливый; a) do płakania łacny, często i wiele płaczący; weinerlich, zum Weinen geneigt, płaczący, weinend. Z jednejże co my gliny zlepieni królowie, Równie jak my oni są w dzieciństwie płaczliwi. *Węg. list.* 8. *Żyw. Jez.* 25. Nie mógłszy łez wytrzymać, zawołał płaczliwie. *Jabł. Tel.* 233. (z płaczem, ze łzami). Mina płaczliwa (*Vind.* nakorpizh). Coś brzegi oddają płacznego; *respondent quid flebile ripae. Żebr. Ow.* 269. — §. Płaczliwy, do płaczu pobudzający; zum Weinen bringend, thränenerweckend. Płaczliwa lira Orfeusza. *Zbil. Lam. A* 3. — §. Płaczliwa rzecz, płaczu godna, żałosna, *Ross.* плачевный, beweinenswürdig. Płaczliwy przypadek. — b) *Anatom.* Punkta płaczliwe, *lacrymales*, w kącie wewnętrznym oka. *Krup.* 2, 283; *raczéj* punkta płaczowe, die Thränenwinkel. Gruczołek płaczliwy. *Krup.* 2, 182. **PŁACZOBÓJNY n. p. krokodyl. *Nar. Dz.* 122, iż jałowym płaczem swoim oszukując zabija, das mordweinende Krokodil. **PŁACZORODNY, *PŁACZORODY, a, e, pobudzający do płaczu, przyczynę łzom dający, thränenerweckend. Jędza płaczoroda. *Tward. Wł.* 138. Jędze szalone, jędze płaczorode, Chciały z pasterza ogołocić trzodę. *Nar. Dz.* 1, 115. Płaczorodna Alekta. *A. Kchan.* 192. Uczuł Piotr za grzechy swoje skruchę płaczorodną. *Chodk. Kost.* 83. Śmierci płaczorode. *Tward. W. D.* 69. Płaczoroda wojna. *Tward. Wł.* 243. Biedy, nędze, choroby, głody do umoru, Jako z płaczorodego wysuły się woru. *Tward. W. D.* 12. Wór zewlokłszy nocy płaczorody, Świat mi i pole zginione objawisz. *Tward. Daf.* 33. Oczy jej chmurą się powleką żałośnie płaczorodą. *Tward. Pasq.* 29. *PŁACZOTULNY, a, e, pocieszający, łzy hamujący, thränenhemmend. Nie daje on przystąpić płaczotulnéj radzie. *Ryb. Gęśl. C* 4. PŁACZOWY, a, e, od płaczu, do płaczu czyli łez należący, Thränen = . Karunkula płaczowa. *Krup.* 2, 283. Nerw płaczowy, *nervus lachrymalis. Krup.* 3, 152. *PŁACZYPIENIĄDZ, a, *m.*,

liczypieniądz, liczykrupa, sknera, kutwa; ein Pfennigzähler, der um einen Heller greint, Pfenniggreiner. U nas płaczypieniądzów dosyć, snadź drugi woli się za szeląg albo za grosz dać ukrzyżować, a niżeliby go miał udzielić na nauki synowi swemu. *Glicz. Wych. M* 2 *b.*

PLĄDROWAĆ, *ob.* Plondrować.

1. PLAGA, i, *ż.*; z *Łac.* plaga; *Graec.* πληγή, (*antiq.* πλάγω, πλήσσω *ferio*); *Ital.* piaga; *Svec.* plaga; §. a) cięcie, raz, uderzenie, bicie, batóg, kij; (die Plage), ein Schlag, Streich, Hieb; *Boh.* flák; *Sorab.* 2. plöga, pranz; *Sorab.* 1. puk, puki, raze; *Vind.* fhlak, mah, fhverk, fhverklei; *Croat.* vudàrecz, (cf. uderzyć); *Dal.* udarcz; *Bosn.* udoraç, zamlatniça; *Ross.* ударъ, тумакъ, вяха; *Eccl.* сѣчь, (cf. siéc). Plaga, abo raz od bicia, czyni siność; ale raz od języka łamie kości. 1 *Leop. Syr.* 28, 21. Większéj wagi jest u bacznego upominanie słowne, niżli sto plag u głupiego. 1 *Leop. Prov.* 17, 10. Krom pieniężnéj winy, Sześćdziesiąt plag kijowych cierpi z tej przyczyny. *Paszk. Dz.* 88. Stockstreiche. Trzysta plag biednemu wyliczyć kazał. *Pilch. Sen. gn.* 234. Chłop i o godzie robi, bo się plagi boi. *Comp. Med.* 595. Znać, żeś niewiele wziął plag w szkołach, znać, że cię niedobrze bito, żeś nieczęsto pieniek wycierał. *Mon.* 73, 136. — §. b) Plaga, klęska, karanie boskie, bicz boży, *Vind.* nadluga, teshina, savjeda, traplenje, drashba, savertanje; *Ross.* казнь, (cf. kaźń); eine Landesplage, ein großes allgemeines Unglück, Strafe des Himmels, Heimsuchung Gottes. Bóg za Noego świat pokarał plagą wielką. *Biał. Post.* 230. (potopem). Bóg miał dwie *pladze (*dual* = plagi) wielkie na świat spuścić, jednę przez wodę, drugą przez ogień, *Biel. Św.* 2. *Biel. Hist.* 3. Za złych cesarzów takich plag nie było, jak za Tytusa tak dobrego i łaskawego. *Sk. Dz.* 61. Widzim na się gotowe Srogie plagi morowe. *Kanc. Gd.* 293. R. 1494 plaga była przez ogień wielka na Kraków. *Krom.* 433. Na chrześcian sroga bóg przypuścił plagę. *Sk. Dz.* 124. (prześladowanie). Nowe grzechy pobudzają stare plagi. *Rys. Ad.* 42. *Star. Zad. E.* plagi Egiptskie, za Mojżesza.

2. *PLAGA, i, *ż.*, (także z *Łac.* plaga), okolica, strona świata; *Carn.* tizhája; *Croat.* kotàr, sztanovita sztràn zemlye ali neba; *Ross.* полоса, полоска, полосочка, die Weltgegend, der Himmelsstrich. Plagi świata trzy kładzie Arystoteles, zimna plaga, gorąca, mierna. *Petr. Pol.* 2, 276. (pas, zona). Plagami, strefami, pasmami *Ross.* пополосно.

*PLAGOWAĆ, ał, uje, *neutr. niedok.*, (*fortassis e Lat.* placere; cf. *Sorab.* 2. plagowasch; *Ger.* pflegen; cf. *Rag.* blagovatti *edere*, cf. błogi); podobać się, do gustu przypadać, płużyć, dobrze służyć, zdrowym być komu abo dla kogo; einem wohl behagen, wohl bekommen. Pies, gdy zwróci to, co mu raz w żołądku nie plagowało, zasię do tego wraca. *Kosz. Lor.* 69. Samemu bydłu to służy i plaguje, gdy ma wygodę i bezpieczeństwo życia. *Haur. Sk.* 63. My tylko chcemy, co się nam podoba, co ciału plaguje. *W. Post. W.* 3, 348. Ktożby wierzył, żeby bogactwa i rozkosze cierniem były, gdy ciernie obrażą, a te więc plagują. *W. Post. Mn.* 101. *Past. Fid.* 162. Ni oszczep, ni jéj sajdak chędogi plaguje. *Żebr. Ow.* 88. *nec jaculum sumit, nec pictas pharetras.*

PŁAJCA, *PŁAĆCA, y, *m.*, płatnik; *Boh.* plátce, platil, (poplatnjk czynszownik); *Carn.* plazhuvaz; *Vind.* plazhnik, plazhuvauz, plazhavez; *Rag.* plâtaz, plâchjalaz, plaachjenik; *Bosn.* plachjaç; *Croat.* plàchnik; *Ross.* плательщикъ; płacący, zapłatę dający, der Zahler, Bezahler. Jako zasługuje, Takim płajcą mię uczuje. *J. Kchan. Ps.* 87. Ciężki na liczbie i sprawiedliwy płaćca, każdemu wedle uczynku jego oddający. *Sk. Kaz.* 570. Niech wam będzie płajcą sam pan z wysokości. *Groch. W.* 528.

PŁAJTAZE *plur.*, gatunek ryb suszonych. *Tr.* eine Art gedörrter Fische, Platteife, *ob.* Płaszczka.

PŁAKAĆ, ał, płacze, płaczę *cz. niedok.*; (*Boh.* plakati, plači, slzeti, (*ob.* Łza); *Slov.* płakat, płakáwat, płakáwáwat, pláči, slzým; *Sorab.* 1. plakacž, pwakam, pwaczžu; *Sorab.* 2. plakasch, ja plazom; *Carn.* jokam, jokati, (cf. jękać, plakati sê *plorare*); *Vind.* plakati, plazhem, fousiti, fousen biti, fouse tozhiti, preliti, fe plakat, jokatife, *Croat.* plakati, plakatisze, plachèm; *Rag.* plakkati, placcem, zviliti (cf. kwilić się), suzitti; *Bosn.* plakati, plakkati, usplakati, suzziti; *Slav.* plakati; *Ross.* плакать, плачу, хныкнуть, хныкаю, хнычу, рюмить; *Eccl.* сльзити, слезю, слезоточити; cf. *Lat.* plango, cf. fleo; *Graec.* φλέω; *Ger.* flennen, flehen); łzy wylewać, weinen. Kiedy się świat weseli, ja tu płakać muszę. *Groch. W.* 423. Płakałem, płaczę, i płakać nie przestanę. *Teat.* 17. *c,* 58. Bity płacze. *Rys. Ad.* 3. Biją, a płakać nie dają. *Boh. Kom.* 1, 431. Pobiwszy nas, płakać nam nie dają. *Obr.* 2. Płacze, a bije. *Cn. Ad.* 408. Bije a płacze. *ib.* (cf. świnia wór drze, a kwiczy; jeż kurczy się, a kole). Płakać mi każesz, a sam się śmiejesz. *Cn. Ad.* 857. (jeśli sam nie wydasz płaczu, nie poruszysz go w słuchaczu; cf. rozrzewniać). Płakać nie może. *ib.* (twardy do płaczu). Płakać mi się chce, płacz mi się rzuca; do płaczu mi. *Cn. Th.* Płacze, choć mu się nie chce; płacze, gdy kto widzi. *Cn. Ad.* 855. (jałowy, zmyślony płacz). Płakać, o dzieciach, mazać się, maślić się. *X. Kam.*, *Carn.* zmęndreti, zmęndrem, greinen, flennen. Dziecię nie płacze; matka nie wie, czego potrzebuje. *Rys. Ad.* 11. (płacz językiem niemowlęcia). *Lippus*, któremu oczy płaczą, abo łzami zaciekają. *Mącz.* dem die Augen thränen. Rzewnie płakać, gorzko płakać, gorzkie łzy ronić; n. p. Matka nasza płacze rzewno. 3 *Leop.* 4 *Ezdr.* 10, 7. (łka gwałtownie. 1 *Leop.*). Dziś by krwią płakał, żaden darmo nic. *Glicz. Wych. M* 7 *b.* Byś krwią płakał, nie uczyni. *Cn. Ad.* 687. (blutige Thränen weinen; *Slov.* bit bis krwú zaplakal, ně wiprosiš; nieużyty; kamieniaby rychléj użył). Płakać o co, na co, um etwas weinen, über etwas weinen. Płacze leda o co, by mu palec zakrzywił. *Cn. Ad.* 857, (cf. płaczek). Płakał na sławę swoję utraconą. *Krass. Oss. G b.* Ktoby się cieszył z śmierci, nie płacze na zdrowie. *Pot. Pocz.* 180. (nie płacze, życząc, żebyś ozdrowiał; cf. dziedzicowi płaczącemu nie wierz; jałowy płacz). Pogrzebł go w grobie swoim, i płakali nad nim: ach ach mój bracie! 1 *Leop.* 3 *Reg.* 13, 30. Płakać za kim, dla czyjego odjazdu,

tęsknąc za nim; einem nachweinen, seine Abwesenheit beweinen. — §. *Transit.* Płakać kogo, płakać po kim, einen beweinen. Płaczę po zmarłym, abo płaczę zmarłego. *Dudz.* 12. Wszyscy go dobrzy płaczą; na jego pogrzebie Nikt go bardziéj nie płacze, Wirgili, nad ciebie. *Hor.* 1, 116. *Niemc. Król.* 2, 153. Taka się miłość przeciwko niemu przy pogrzebie pokazała, że żaden nie był, któryby go nie płakał. *Kosz. Lor.* 33 *b.* Ze smakiem umiera, kogo swoi płaczą. *Morszt.* 247. Ja tracę ciebie skłonną do odmiany, Ty serce tracisz w statku bez pośpiechy, Nie wiem, kto ma być z nas pierwéj płakany, A kto ma większą przyczynę uciechy? *Zab.* 14, 116. — §. *Aliter:* Maleńkie dziecię swoje rączki podnosząc, płacze pokarmu. *Stas. Num.* 2, 150. z płaczem żąda pokarmu, weint nach Nahrung.

Pochodz. (*cf. łkać*), *płacz*, *płaczek*, *płaczka*, *płaczliwy*, *płaczobojny*, *płaczorodny*, *płaczotulny*; *dopłakać się*, *napłakać się*, *opłakać*, *opłakiwać*, *opłakany*, *nieopłakany*, *odpłakać*, *popłakać*, *przepłakać*, *przypłakuć*, *rozpłakać się*, *spłacz*, *upłakać*, *zapłakać*.

PLAMA, *PLANA, y, *ż.*, PLAMKA, PLAMECZKA, i, *ż.*, *dem.*, (cf. *Ross.* пламя; *Boh.* plamen płomień, cf. plań; *Lat.* planum, cf. polluo); §. 1) *plana na ciele, na szacie, makuła. *Cn. Th.*, ein Flecken, Schmutzflecken, eine Stelle auf einem Körper von anderer Farbe; *Boh. et Slov.* flek, maz, poškwrna, poškwrnka, wráška; *Sorab.* 1. blak, bleczk; *Carn.* blék, madésh, maróga, lisa; *Vind.* madesh, blek, gerd, vmasanje, kofs, pika, fhrimf, sname, fhkerbina; *Croat.* mades, szkrùna, truha; *Bosn.* sckrappa, troha, squarnóst; *Rag.* màrgl; *Ross.* плѣжина (cf. pleśń), замарка, пятно (cf. piątno), пятнышко, ласа, ласочка, *propr. et fig.* *Plana biała. *W. Levit.* 13, 39. Ziele pieciornik *plany i blachy sprosne po ciele spędza. *Syr.* 300. Wszystka jesteś piękna, a *plany niemasz na tobie. 1 *Leop. Cant.* 4, 7. Pacholątka, na którychby żadna *plana nie była. 1 *Leop. Dan.* 1, 3, (cf. skaza). Sól szczawikowa do wybierania plam atramentowych zdatna. *Jundz.* 254. Tintenflecke. Z rzadka się piérwsza plama nałogów wywabi. *Zab.* 14, 25. Patrz, jak się plamy sine nań rzucają. *Cn. Th.* (siniaki). Plamy na twarzy od słońca, piegi. *Comp. Med.* 10. Astronomowie znaleźli plamy nawet pośrzód słońca. *Kras. Mon.* 94. (nic bez ale). — §. 2) *Plana; n. p. Uwikłał w sieci nogi swoje, a w *planach jéj chodzi. 1 *Leop. Job.* 18, 7, z *Niem.* die Plane, płachta myśliwcza do pokrywania ptaków, n. p. kuropatw, rozjazd. Wino, które ma przykrą wonią, *planę i skórkę mózgową obraża. *Cresc.* 370. błonkę, das Hirnhäutchen. PLAMIĆ *cz. niedok.*, poplamić, splamić *dok.*, plamami pobrudzić, schmutzig machen, beflecken; *Slov.* poškwrnugi; *Boh.* napljham; *Vind.* vmashuvati, vmadeshuvati; *Bosn.* trohati, sctrapati, osctrapati; *Ross.* ласить, заласить, *phys. et tr.* Splamienie honoru. *Teat.* 54, 96. PLAMISTY, (*PLANISTY. 1 *Leop. Lev.* 13, 57), PLAMOWATY. *Tr.*, *PLANOWITY, a, e, pełen plam, voll Flecken, fleckig; *Slov.* poškwrněný; *Boh.* flekowatý; *Sorab.* 2. flakati; *Sorab.* 1. blakoyité; *Carn.* blekâst, lisast, marogast; *Vind.* blekast, obmadeshen, madeshen; *Bosn.* trohav; *Ross.* замаранный, пестрый, (cf. pstry). Lampard ma na wierzchu czarne plamy, a ku dołowi plamiste bręgi. *Kluk. Zw.* 1, 77. Byś się myła bielidłem, przedsięś planowita w nieprawości twojéj. 1 *Leop. Jer.* 2, 22, (plugawica. 3 *Leop.*). Twarz plamowata. *Tr.* (piegowata). Kolor sukna plamisty, t. j. które się prędko poplami, Farbe, die leicht fleckig wird. PLAMOWIEC, wca, *m.*, *locusta morbillosa*, gatunek szarańczy, mający purpurowe pokrywy z białemi paskami. *Kluk. Zw.* 4, 66. eine Art bunter Heuschrecken.

PLAN, *ob.* Planta. *PLANA, *ob.* Plama.

PLANETA, y, *m. et ż.*; *Boh.* planeta; *Slov.* planét, planéta, planetna hwězda, bludna hwězda; *Carn.* planęt; *Croat.* planéte; *Bosn.* planite; *Ross.* планета; z *Greck.* πλανήτης, der Planet, Wandelstern, Irrstern. Planety, gwiazdy błędne, błądzące, błąkające, że względem siebie jednéj nie zachowują odległości, pod czas z sobą się łączą, a pod czas naprzeciwko siebie stawają. *Wyrw. Geogr.* 51. Gwiazdy błąkające, planety albo komety, przez się są ciemne, i mają swój własny bieg. *Śniad. Jeog.* 5. *Boh. Prog.* 8 *p.* Siedm planet: słońce, (ziemia), miesiąc, Mars, Saturn, Merkuryusz, Jowisz i Wenera. *Syr.* 495. (ósmy Uranus). Odkrycie nowego planety jest jedno z największych, które się kiedy w astronomii stać mogło. *Pam.* 83, 2, 43. Planetę, możnaby wyrazić tułacz. *Klecz. Zdan.* 74. znacznochodna gwiazda. *Włod.* — §. *Superstitio veterum magnam planetis in res humanas vim tribuit.* Planety srogie, planety łaskawe. *Rej. Wiz.* 128 *b.* Złośliwi *planetowie (złośliwe planety) nad nami przewodzą, Walki, głody, i mory i wszystko złe rodzą. *Biel. S. M. A* 3. *Sidere afflari*, planetą, plagą być ruszon, t. j. powietrzem trącon. *Mącz.* *Adhucdum in sermone plebis*, planeta = flaga, nawalność. PLANETNIK, a, *m.*; *Boh.* planetnjk; astrolog, gwiazdarz, co niby w planetach czytać umie, planetowy prorok, gwiazdmistrz, der Planetenleser. PLANETOWY, PLANETNY, a, e, od planet, Planeten =; *Croat.* planetni, zvezdobludlyiv.

*PLANKT, u, *m.*, z *Łac.*, tren, żałosne narzekanie, żałosna pieśń; trauernde Klage, Trauerlied, Klagegesang. Jeremiasz Jozyasza żałując śmierci, pieśni żałobne abo plankty napisał. *Sk. Kaz.* 444, (cf. lament). Trenodye, żal i plankt, to dziś moje uciechy. *Kulig.* 10. Widzę, nie pomogą plankty, próżna mowa, Już moje próżne treny, odeszła królowa. *Groch. W.* 527. Rzewne na pogrzebach plankty. *Pilch. Sen. łask.* 101.

*PLANOWITY, *ob.* Plamowity, Plamisty.

PLANTA, y, *ż.*, PLAN, u, *m.*; (*Ross.* планъ, чертежъ; *Gall.* plan; *Ital.* pianta; cf. *Lat.* planus); abrys, skład, układ tego, co się ma robić; der Plan, der Entwurf, Abriß. Kto budować chce, powinien sobie wprzód plantę ułożyć. *Świtk. Bud.* 35. Rysujący plany *Ross.* чертежникъ. Izba planów *Ross.* чертежная.

PLAPA. *Tr.*, *ob.* Papa. PLAPLAĆ, *ob.* Paplać.

PLĄSAĆ, PLĘSAĆ, ał, pląsze, pręsa, pląsa *cz. niedok.*, (*Boh.* plesati, gasati (cf. hasać), *exultare*; *Slov.* plesám *jubilo*, plesánj *jubilum*, plesám rukami *gestio*; *Carn.* plesati, pleshem = tańcować; *Vind.* plefat, rajat (cf. rej) =

tańcować; *Croat.* plessem *tripudio*; *Bosn.* plesati, tlacciti *conculcare*; *Ross.* плясать, сплясать tańcować; *Graec.* *πλήσσω percutio pede humum*); gestykulując tańcować, plęsy stroić; mit den Armen gesticulirend tanzen, springen, hüpfen, mit Action tanzen; *Boh.* křepciti, křepčjm, (cf krzepczyć). W takt pląsząc nogami, taniec prowadzili. *Otw. Ow.* 581. Gdy miłość płasze, my mamy wyskakać. *Jag. Wyb. D* 4 *b.* Lekkim zrywaniem można konia do ślapi, kornetów, pląsania, i do hasania aplikować. *Haur. Ek.* 149. (do plęsów, podskoków, igrania przedniemi nogami na powietrzu). Głowa swą będzie chwiał, a ręką będzie pląsał. 1 *Leop. Syr.* 12, 19. (ręką będzie klaskał. 3 *Leop.*). *Boh.* plaskati klaskać, mit der Hand klatschen. *Pląsą rękami. 1 *Leop. Ps.* 97, 8. (klaskają. 3 *Leop.*). — *Transl.* Pląsać, tryumfować, triumphiren, jubiliren; *Eccl.* ликовьствовати, ликовати. Powierzchownéj radości i pląszenia nie pokazuje. *Pilch. Sen. gn.* 224. Ani pląsz, gdyć fortuna twarz jasną pokaże, Ni się mostem kładź, gdy cię niepogoda skarze. *Ryb. Gęśl. B* 4.

PLĄSACZ, PLĘSACZ, a, *m.*, *Dudz.* 15, co plęsy stroi, kuglarz; ein Gaukler, einer, der mit Action und Gesticulation tanzt. Nie trzeba rzemieślnikowi pytania zadawać o jego rzemieśle, ani plęsaczowi o sztuce skakania. *Pilch. Sen. list.* 3, 215; *Carn.* plesavz = taniecznik, plesâr, plesmashter = tancmistrz; *Vind.* plesar, raini moister = tancmistrz, plesauz, *f.* plesarza = taniecznik, taniecznica; *Ross.* плясунъ, пласяльщикъ taniecznik, *f.* пласея, пласавица, плясунья; *Eccl.* плясатель. PLĄSY, *ob.* Plęsy.

PLASDARM, z *Franc.* place d'armes, *ob.* Majdan. *Jak. Art.* 3, 301.

PLASK! *particula sonum percussionis exprimens.* *Cn. Th.*, *Boh.* plesk, pleskot, šplechot wody, kde se woda šplechta, šplechtačka, (*ob.* Pleszcze); *Sorab.* 1. pensk; *Lat.* tax! *Sorab.* 1. plaszk, plaszkot *sonus piscium in aqua se jactantium*, (cf. plusk); *Ger.* platz! perdutz! (*ob.* Plackiem); cf. buf! klask! trzask! puk! 1. PLASK, u, *m.*, plaskanie, trzaskanie, trzask; der klatschende Schall eines fallenden Köpers, das Platzen, Klatschen; *Boh.* třesky plesky. 2. PŁASK, u, *m.*, płaza, die Fläche, flache Breite, (die Platte). Na płask co leży abo położyć; *Graec.* *πλακώδης*, niewywrócone, płasko leży, *in planum jacet.* *Cn. Th.* 446. Bochenek chleba rozkroić na dwoje w płask. *Haur. Sk.* 899. (na szerz).

PLASKAĆ, ał, a, *act. cont.*, plask robić, n. p. głośno wylewając, *cattabum facere.* *Cn. Th.*, *ob.* Pliszczeć, (cf. plasnąć, cf. pluskać, plusnąć); (*Boh.* pleskati klaskać; *Sorab.* 2. plaskotasch pleszczeć; *Vind.* s' rokami plaskati = klaskać; *Croat.* plèszkam *plaudo*, plòszkam, plosznuti *illido*, *plaudo*; *Bosn.* pleskati = klaskać; *Rag.* pleskatti rukami = klaskać, pliskati = pluskać; *Ross.* плескаю, плещу pleszczyć, klaskać; *Ger.* plätschern, ein plätscherndes Geräusch machen. Nadobny to zwyczaj mają Polacy, iż się plaskają Po gębie, czasem się zwadzą, Kiedy komu też zadadzą. *Rej. Zw.* 231.

PŁASKI, a, ie, PLASKATY, a, e; (*Boh.* pleskaty, plosky, ploskaty; *Bosn.* plosnat; *Carn.* ploshnât; *Vind.* plofhat, plofhnat = równy, (plafhta, plahovina, plah = blacha, cf. płaszcz, płaszczyzna; *Slav.* plaskia = flasza); *Sorab.* 1. pwone, (cf. *Ger.* plan, Pläne; *Carn.*, *Vind. et Croat.* planiny = Alpy, wysokie góry); *Rag.* plossan, plosní, plòsnast, raspleskan, (cf. rozpłaszczyć); *Ross.* плоскій, плосковатый, (cf. плесна podeszwa nożna, плесница gatunek pantofli); cf. *Graec.* *πλατύς*; *Lat.* plautus, plotus, latus; *Ger.* platt, Blatt, flach, Blech; *Ital.* platto; *Graec.* *πλάκα*; *Lat.* plaga, placenta; *Lat. med.* flaco, flachia); §. a) szeroki bez głębokości lub grubości, flach. Między rzepą jest samiec i samica; samicę uznać, kiedy ma liście plaskate, szersze i dobrze zielone. *Haur. Ek.* 48. Obcęgi płaskie *Ross.* плоскогубцы, плоскозубцы. Plaskate ryby. *Bielaw. Myśl. F* 2 *b.* Robaki płaskie w ciele ludzkim. *Krup.* 5, 737. Kopa groszy Litewskich, płaska *antiquitus* nazwana. *Vol. Leg.* 5, 149. t. j. płaskich srebrnych groszy, breite Silbergroschen. Wacław do nas wniósł grosze Praskie abo płaskie. *Summ. Um. A* 4. — Płaska rzéka. *Tr.*, miałka, seicht. — *Arith.* Płaska liczba, *numerus quadratus*, Quadratzahl, roście z multyplikacyi jakiéj liczby w siebie samę. *Solsk. Geom.* 5, (*ob.* Czworogran). — §. b) *Metaph.* Płaski, miałki, niewyniosły, czczy, bez sensu, bez smaku; fade, seicht, leer. Płaskie śmiechy i nakręcone żarty dzieł teatralnych. *Mon.* 68, 1007. Rymy zbyt łatwe, jakie są -ści, -go, -wszy, -ła, -jąc, często używane czynią wiersz płaski. *Dmoch. Szt. R.* 3. PŁASKO, PLASKO *adverb.*, wszerz bez względu na głębokość, wysokość; flach, in die Breite. W Natolii, jakoby deskami położył, plasko idą wierzchy nad domami. *Paszk. Dz.* 122. — §. *Metaph.* Niewyniosło, poziomo; niedrig, platt, fade, nicht erhaben. Mowcy nie dosyć wyrazić rzeczy, jak są w sobie i płasko. *Nag. Fil.* 12. (po prostu). PLASKODENNY, a, e, dna płaskiego; *Ross.* плоскодонный, von einem flachen Boden. PLASKOKĄT, a, *m.*, PLASKOWĘGIEŁ, gła, *m.*, ein flacher Winkel. *Tr.* PLASKOMIERNICTWO, a, *n.*, sztuka mierzenia płaszczyzn, *planimetria*, die Flächenmessung. PLASKONOGI, a, ie, niepalczasty, plattfüßig. Plaskonogi, *palmipes*, jakoby gęś. *Mącz.*, *Boh.* ploskonohy; *Sorab.* 1. pwonobnohatž, rozklosznena noha; *Croat.* plosznasztonog. PLASKONOS, a, *m.*, ptak, der Breitschnabel, Breitschnäbler. Rodzaj plaskonosów, *platalea*, należy do rzędu bocianego. Plaskonos, *platalea leucorodia*, die Löffelgans, ptak wielkości gęsi, znajduje się w Polszcze. *Zool.* 252. Czapla biała. *Cn. Th.* PLASKONOSY, a, e; *Boh.* pleskonosý; *Croat.* plosznatonosz; *Eccl.* плосконосый, корконосъ, курносой; *Ross.* курносый; nosa wklęsłego, plattnäsig, breitnäsig. Płaskonosy, *simus.* *Mącz.* *Simulus*, płaskonoski, mały kąsek nosa mający. *ib.* Chromy i i płaskonosy nie ma być kapłanem. *Radz. Levit.* 21, 18. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. PLASKOOKRĄGŁY, a, e, owalny, jajkowaty, oval. *Tr.*, flachrund. PLASKOPROST, u, *m.*, (cf. pozioma linia), horyzontalna linia, eine wagerechte Linie. *Tr.* PLASKOPROSTOWNICA, y, *ż.*, *ob.* Srzodwaga. PLASKOPROSTY, PLASKOPROSTOWNY, a, e, PLASKOPROSTOWNIE *adverb.*, horyzontalny, poziomy, horizontal, wasserrecht. *PLASKORZĘ, ęcia, *n.*, n. p. Ujrzycie na swe oczy piąte plaskorzęta. *Pot. Arg.* 840.?

PŁASKORZEŹBA, y, ż., bas-relief. *N. Pam.* 4, 56. *ib.* 58. PŁASKOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* ploskost, ploska; *Sorab.* 1. pwonofcż; *Ross.* плоскость, плосковатость; §. a) plaskatość, płaski kształt; die Fläche, eine flache Breite.— §. b) Płaskość, *metaph.* niewyniosłość, czczość; Leerheit, Fadheit. Płaskość wielką jest wadą rymów pospolitych. *Dmoch. Szt. R.* 3. PLASKOSZ, a, *m.*, *tetrodon mola*, gad płaski, niby jaki krążek, zdaje się tylko być głową odciętą od dłuższéj jakiéj ryby. *Zool.* 196. ein scheibenrundes Wassergewürm. PLASKUR, a, *m.*, płaski kawał czyli krążek czego, ein flaches rundes Stück von etwas. Plaskury. *Petr. Ekon.* 43 = placki, runde flache Kuchen, Plätze. Plaskur = proskur, opłatek. *Cn. Th.*, die Oblate. — Plaskur = warsta rudy. *Os. Żel.* 80. *et* 31, Erzflötze, Erzlagen, Erzschichten. *Os. Rud.* 40. — §. Plaskur, gatunek jęczmienia, u którego tylko we dwa rzędy w kłosie rodzi się ziarno. *Haur. Sk.* 15. zweyzeilige große Gerste; (cf. czwartak, sześciorak), cf. ploskur, ploskurnica.

PLASNĄĆ, plasł, plasnął, plaśnie *neutr. jedntl.*, z plaskiem upadać, (cf. plusł w wodę); (*Slov.* płasnauti *detumescere*; *Boh.* splasknauti, splaskowati, oplasknu *desidere*; *Bosn.* oplasnuti, odduttise *detumescere*; *Croat.* plosznuti, plòszkam *illido*, *plaudo*, razplasznut *allisus*, *illisus*); mit einem Platzer hinfallen, hinstürzen. Plasnął, a padł o ziemię, by go porąbił; *ingenti lapsu in terram cecidit. Mącz.* Plasnąć w wodę. (*Vind.* vu vodo fhterbunkniti). Z jednego ziemi do drugiego końca, Wznosił się Ikar, i plasnął na skały. *Kniaź. Poez.* 2, 61. W wesołéj myśli podskoczy, Aż tu jéj plasło przed oczy Naczynie z gliny, co na głowie niosła. *Kniaź. Poez.* 3, 118. — *Transl. fig.* Upadać, nie utrzymywać się; fallen, sinken. Alem plasł srodze, i cóż za dziw? kogo Jowisz pchnie bełtem, musi boleć srogo. *Zab.* 15, 369.

Pochodz. *płaza*, *płaszczyć*, *płaszczyzna*, *płaszcz*, *płaszczyk*; *spłaszczyć*, *rozpłaszczyć*, *wypłaszczyć*; *płat*, *płatek*, *płatuszek*, *płatkowy*, *płatać*, *rozpłatać*, *wypłatać*; *płatnerz*, *spłatać*; *płaz*, *ziemiopłaz*, *płazać*, *płazować*; *plesz*, *pleszek*, *plesznik*, *pleszowaty*, *pleszowatość*; *spłacheć*, *płachta*; *bluszcz* Ross. плющь; *pluskwa i t. d.*

PLASTR, *FLASTR, u, *m.*, PLASTRZYK, a, *m.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* flastr; *Sorab.* 1. ploster, howerski ploster; *Sorab.* 2. flastař; *Carn.* flajshtr, mêlem; *Vind.* flaster, flafhter, oblag, oblog, pomas, vofhzheniza; *Croat.* flastër, oblag, pomaz, szmolenicza, voschenicza; *Hung.* flastrom; *Dal.* mecz, oblisz, liche; *Rag.* mêc, oblix; *Bosn.* emplastar, karpa, krrippa, mehlem; *Slav.* melem; *Ross.* пластырь; *Graec.* ἔμπλαστρον; *Lat.* emplastrum; *Gall.* emplâtre; §. 1) das Pflaster, das auf eine Wunde gelegt wird. Plastr jest lekarstwo z suchych i miękkich rzeczy złożone, które na płatkach smaruje się i zewnętrznie przykłada. *Perz. Cyr.* 2, 304. *Krup.* 1, 302. *Kluk. Rośl.* 2, 275. Lekarz plastru na ranę kłaść nie może, aż piérwéj głębokości jéj obaczy. *Baz. Hst.* 72. Przyłożono *flastr dla uleczenia rany jego. *Budn. Ezech.* 30, 21. Przekol plastr w pośrzodku, a przyłoż tam inny plastrzyk z inną maścią. *Sienn.* 542. — *Allegor.* Piękna pomierność, to jest klenot wielki, A prawie plastrzyk na upadek wszelki. *Rej. Zw.* 212. *b.* — (*Slov.* Priložit nekomu flagster, *consolari*; cf. ulga). — §. *Transl. fig.* Który chłop na łąkach plastry abo zwierciadła wyrzyna, jak złodziej bywa karan. *Haur. Sk.* 230, (cf. okna), cf. *Ross.* пластъ obdłużno skoszone golizny, länglich abgemähete Stellen auf einer Wiese. — §. 2) Plastr miodu, *plast, *Boh.* plast medu, strd, strdj; (plastowati *mellificare*, plastnice miód robiąca); *Slov.* płást medowý; *Sorab.* 1. pwast; *Carn.* sat (cf. syta), satovje, sterd; *Vind.* fatovje, fet, fat, fetouje, fetje; *Rag.* sát; *Ross.* сотъ, соты, пласть меда; kawał miodu, niby szyba wyrznięta z ula, Honigscheibe, Honigwaben. Ociec mój organiście czasem miodu plastr darował. *Teat.* 51. *b*, 61. Bezpiecznie plastru nie zjesz, dokąd pszczół nie wybijesz. *Krom.* 213. Hibla plastry szczyci się wonnemi. *Past. Fid.* 72. (miodem). Dali mu nieco *plastu miodowego. *Sekl. Luk.* 24. Nauka jego stała mi się plastrem miodu. *Sk. Dz.* 264. Plastrem kapią wargi cudzéj żony, a gładsze niż oliwa podniebienie jéj. *Budn. Prov.* 5, 3. (miodem, słodyczą). PLASTROWAĆ, *FLASTROWAĆ, ał, uje, *cz. niedok.*, §. a) plastrem obkładać; *Sorab.* 2. flastrowaseh; *Croat.* flastrati, mit Pflaster belegen, bepflastern. Maścią tą paznogcie czarne flastrować. *Syr.* 801. — §. b) Plastrować drzewo, plastrem szczepić. *Tr.*, oczkować, einen Baum oculiren. — §. Winiarze wina ipsymując, hałunując, białkując, siarkując, plastrując, na lagry lejąc, psują. *Syr.* 1219. (plastrami zaprawami nasmarowanemi sycąc).

PLĄSY, *ob.* Pląsy. *PŁASZA, *ob.* Płaza. PŁASZAĆ, *ob.* Płoszyć.

PŁASZCZ, a, *m.*, PŁASZCZYK, a, *m.*, *demin.*; *Boh.* plašť, plašťk, plaštjček; *Carn.* plajsh; *Slov.* płášť, płást; *Vind.* plafh, montel, (plafhta = blacha), kepernik, sagernilu, sakritje, obkrivanje; *Croat.* plásch, plaschecz, zagernilo, kepenyek, kepernek; *Hung.* palást, palástja, palástotka; *Sorab.* 1. kwicż, mantel, mantyl; *Sorab.* 2. mantel; *Dal.* plasch, plaash; *Rag.* plaasct, plâsct, plasctich, ogargnjäc, kabanizza, kabaan, kapênak; *Slav.* plashch, kabanica; *Bosn.* plasct, ogrrinaç, kapenak; *Ross.* плащъ, плащикъ, епанча, епанечка (*ob.* Opończa), опашень, корино, корозная; (cf. *Lat.* palla, pallium; cf. *Scot. sept.* plaid; cf. płaski, płaszczyzna); §. a) der Mantel. Gdzie się owe czasy podziały, kiedy to Marcin ś. rozdzielił się płaszczem z żebrakiem? *Mon.* 75, 685. Wie ś. Marcin, dlaczego płaszcz krajał, *ob.* ś. Marcin. *Prov. Slov.* Gako weter wege, tak plachti obrácugú; kam weter, tam płášť; odmienić się podług okoliczności, niestałym być. — W płaszczu, w płaszcz ubrany, obwinięty, (*Rag.* plasctâr, zaplaascten, ogaarnût; *Vind* oplajfhan, s' plaifhan obdan). Płaszcz od deszczu, słoty = opończa, bura; (cf. czujka). Purpurowy płaszcz *Carn.* shmànt, shmênt, hment, hant, (*ob.* Powłoka). Płaszcz arcybiskupi = paliusz. — Zuła, iż o płaszcz papieża nie prosił, przeto Krakowskie arcybiskupstwo zagubił. *Krom.* 98. *Biel.* 56. Płaszczyki białogłowskie, mentle, mentelki. — *Transl.* Sposób nakrycia armat od deszczu, i formowania im płaszczu. *Aq. Mskr.*, przykrycia, daszku, obdaszku. — *Fig.* Czego chcesz ptaszku pisany, Płaszczykiem pstrych piór odziany? *Groch.*

W. 370 — §. b) *Transl. fig.* Pokrywka, Deckmantel. Często pod cnoty płaszczem występek chodzi. *Gaw. Siel.* 367. Złość płaszczykiem się cnoty często pokrywa. *Cn. Ad.* 1346. (owcze odzienie, wilcze sumnienie). Umie każdy grzech pod płaszczem cnoty udawać. *Dambr.* 167. Chciwość pod płaszczem skryta pobożności, Wydzierstwo w sukni mądréj opatrzności. *Past. Fid.* 263. Był ten szalbierz pod płaszczem chrześciaństwa manichejczykiem. *Sk. Dz.* 850. *et* 1093. *Petr. Et.* 210. Kupno zapłacone zasłonił płaszczykiem darowizny. *Chełm. Pr.* 124. *Teat.* 46. *c*, 27. — §. O to słowo on gotów na najmniejszym potkać się płaszczu. *Teat.* 30, 38. (w najniebezpieczniejszym pojedynku). — §. Płaszcz, fazyan morski, ryba płaska szybiasta, tego co bażant smaku. *Krup.* 5, 72. *pleronactes*, der Seefasan. — §. *Transl. fig.* Płaszczem się wije w prochu pod jéj stopy. *Przyb. Ab.* 226. płaszczy się przed nią, płazem lub płaskiem pada, mostem się kładzie. PŁASZCZA, y, *ż.*, każda ryba płaska. *Tr.*, jeder platte oder breite Fisch. PŁASZCZEK, szczka, *m.*, ryba morska, *rhombus*. *Pilch. Sen. list.* 4, 148: ein Seefisch, der Spiegelfisch. PŁASZCZKA, i, *ż.*; *Boh.* plateysa, reynak; *Carn.* blates, blatesh, rasa; *Vind.* plataisel; *Croat.* platayzlin; *Bosn.* rasgja; *Ross.* скатъ; *Eccl.* ватъ рыба; *Lat.* platessa; *Ger.* die Platteise, der Plattfisch. *Krup.* 5, 71. Płaszczki i insze ryby przy dnie tylko pływają. *Hub. Wst.* 139. Płaszczka morska. *Hor. Sat.* 258, (*ob.* Prasowidełko). *Pastinaca*, *Trigon*, płaszczka, ryba, na kształt nietoperza, oskrzele mająca. *Chmiel.* 1, 630. *PŁASZCZENICA, y, *ż.*; *Eccl.* плащаница; grobowa płachta lniana, ein leinenes Grabtuch. Wynoszona bywa od kapłanów płaszczenica, t. j. *sindon*, na którym wymalowane bywa ciało umarłe zbawicielowe. *Pim. Kam.* 255. Płaszczenica złotem i srebrem wyhaftowana. *Steb.* 58. PŁASZCZOLEC, lca, *m.*, narzędzie od płaszczenia, gładzenia, n. p. W hucie śklanéj, trzeba płaszczolce aby czyste były i w piasku nie zwalane. *Torz.* 282. Plattformen; cf. *Ross.* площильня kalandra. PŁASZCZOWY, a, e; *Vind.* plashni; *Ross.* епанечный; od płaszcza, Mantel-, n. p. Płaszczowy kołnierz. PŁASZCZYĆ, ył, y, *cz. niedok.*, upłaszczyć, spłaszczyć *dok.*, płaskim uczynić; *Vind.* splatizhati; *Ross.* площить, площу, полощить, плющить, сплюснуть, сплющить, сплющивать (= prasować, polerować, kalandrować); platt oder flach machen. Spłaszczyć kulę ołowianą. *Tr.* Ziemia jest nieco spłaszczoną kulą. *Hub. Mech.* 510. Nos ma ze wszystkim spłaszczony. *Teat.* 55. *b*, 79. Liście spłaszczone, *folium compressum*, mięsiste, ale przy tym płaskie. *Bot. Nar.* 62. Wzdymają na przemiany swe piersi i płaszczą. *Dmoch. Il.* 2, 181. (oddech wypuszczają, iż piersi znowu klęsną). — *Transl.* Nieprzyjaciel mieczem i ogniem płaszczy wszystko. *Stas. Num.* 1, 144. t. j. niszczy, ziemi równo czyni, er macht alles der Erde gleich. — *Transl.* Poniżać, uniżać, erniedrigen. Niech podłość ludzi nie płaszczy. *Teat.* 45. *d*, 56. *Wyb.* (niech nie robi, żeby się płaszczyli). PŁASZCZYĆ się *recipr.*; *Rag.* plascitise; *Ross.* площиться; płaskiem się stawać, okrągłość, wyniosłość tracić, flach werden. Częstokroć, acz ospa nie płaszczy się, lecz dobrze wyniesiona pozostaje, bywają nagłe śmierci. *Krup.* 5, 442. — *Fig.* Nasz geniusz płaszczy się przyciśniony gustami ladajakiemi. *Zabł. Roz.* 122. (gnębi się, gwałt odnosi). — §. Zając przed sokołem ku ziemi się płaszczy. *Tr.* chyli się, przytula się ku ziemi; er bückt sich nieder, legt sich ganz flach auf die Erde nieder, schmiegt sich an den Erdboden an. Jako najniżéj do stóp mu się płaszczy. *Pot. Syl.* 225. (ściele się do nóg). Pies, jak mu dasz chleba, aliści się on płaszczy, a marda ogonem. *Rej. Zw.* 81 *b*. — §. *Transl. fig.* Płaszczyć się = poniżać się, uniżać się, sich erniedrigen. Płaszczy się duma, póki się nie dźwignie. *Zab.* 14, 102. *Nar.*, (cf. łasić się). Tłuszcza trwożliwa płaszczy się na sam widok despoty. *Teat.* 45. *d*, 6. Chcielibyśmy, żeby nam wszystko ulegało, wszystko się płaszczyło przed nami. *Zabł. Roz.* 189. Wszystko ci się upłaszczy. *Hul. Ow.* 12. wszystko ci ustąpi, ulegnie. PŁASZCZYK, a, *m*, *dem. nom.* Płaszcz *qu. v.*; *Bosn.* plascticch; *Rag.* plasctich; *Sorab.* 1. kwiczk; *Ross.* мантійца; *Eccl.* нарамникъ, нарамница, (*ob.* Naramiennik). PŁASZCZYKOWY, a, e, von einem kleinen Mantel. *Krup.* 2, 195. PŁASZCZYNA, y, *ż.*, nie bardzo poczesny płaszcz, ein elender, armseliger Mantel. Wytarta płaszczyna, muchyby przez nią przegnał, dziurawa, łatana. *Cn. Th.* PŁASZCZYSKO, a, *n.*, nieforemny, niekształtny, podły, gruby płaszcz, ein ungeschlachter, häßlicher Mantel. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. kwičzisko; *Rag.* plasctina. PŁASZCZYSTY, a, e, — o *adverb.*, płaskaty, płaski; flach, platt. *Tr.* PŁASZCZYZNA, y, *ż.*, płaski grunt, die Fläche; *Boh.* hladina, (cf. gładzić); *Sorab.* 1. pwon, pwonoſcž; *Sorab.* 2. plon; *Carn.* plosk (plôsha, plôshiza = tablica), pojlane, ravnék, ravnishe; *Vind.* plozha, plashta, plahta = bret blachy; (plaſs, pvaſs = płaszczyzna śniegu, Schneelähne); *Bosn.* plasa, pogladja, mezevo; *Ross.* плоскость, ровнина (cf. плесо przestrzeń), площадь. Powierzchnia płaska albo płaszczyzna. *Hub. Mech.* 160. Płaszczyzna, powierzchnia, na któréj każda linia prowadzona przez dwa punkta gdziekolwiek leżące, jest linią prostą. *Śniad. Jeog.* 35. Płaszczyzna abo pole, które ma długość i szerokość bez głębokości. *Solsk. Geom.* 9. *planum*. *Geom.* 1, 39. Płaszczyzna pochyła. *Hub. Mech.* 56. Ludzie i zwierzęta mocno stoją na płaszczyznach poziomych. *ib.* 100.

PLĄSZĘ, *ob.* Pląsać.

1. PŁAT, u, *m.*, *PŁATA, y, *ż.*; *Boh.* plat; *Ross.* плата; płaca, zapłata, opłat; die Zahlung, Abzahlung, Bezahlung. Narzeka żołnierz na niepłat żołdów. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L b.* (na niewypłacenie). Ustawił sędziów, którym postąpił płat pewny, także stół. *Biel.* 43. pensyą, Pension, Gehalt. Siewierscy xiążęta postąpili wygnanemu Dawidowi po stu grzywien płatu rocznego. *Stryjk.* 177. jurgieltu, Jahrgehalt, Jahrgeld. Najdziesz, kto w płat język dawa, A radę na funt przedawa. *J. Kchan. Dz.* 269. język swój najmuje, przedaje, przekupny, läßt sich bestechen. Gdy cię, niepotrzebna chciwości odprawię, Lepiéj daleko płatu sobie tym poprawię, Niżbym bogate pola Węgierskie z porządnym państwem Weneckim złączył. *Hor.* 2, 114. *J. Kchan.* intraty, dochody, Einkünfte. Oktawiusz majętności swych poddanych popisywał, by każdy wedle swéj

majętności płat Cesarzowi płacił. *Biał. Post.* 68. czynsz, podatek, pobor; Zins, Abgabe, Steuer. Był podskarbim nad płaty królewskiemi. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 24. (pobory. 3 *Reg.*). Każdy przyniósł płat, który Mojżesz włożył na lud. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 24, 9. Z kmieci da każdy rad dziesięć złotych płatu do roku panu, gdzie mu nie będzie nic robił. *Biel.* 434. — Od przejezdnych ludzi ma tam być brane myto abo płat. *Stat. Lit.* 29. cło, Mauth, Zoll. — Płat, lichwa, pożytek z lichwy. *Cn. Th.* 361. (procent, Interessen, Procente). Sumkę zebrać, i dać ją w płat komu. *Star. Vot. C b.* (na procent). Taki płat Łacinnicy *usuram* zowią, *ab usu pecuniae*, że kto czyich pieniędzy używa. *Groi. Obr.* 121. Wziąłeś od niego pieniądze, i dajesz mu lekki płat od tego. *Rej. Post. A a* 8. Niedbalstwo jest opiekuna, kiedy pieniędzy dziecinnych w płat nie da. *Szczerb. Sax.* 284.

2. PŁAT, u, *m.*, płatek, płatuszek *dem.*; (*Slov.* plátanj *sartura*; *Boh.* plat blacha, misa; *Sorab.* 1. plat, pwat sukno, płótno, pwatnik sukiennik; *Sorab.* 2. plat sukno, płótno; *Carn.* plat, platizh *pars diffisa*; *Vind.* platizh, platiza; *Ross.* платъ płachta, chusta, плаха, плашка płaska szczapa; *Eccl.* платъ, лоскуть, заплата łata, łachman; cf. *Gall.* plat; *Graec.* πλατύς; *Hebr.* פלך *diffidit, secuit*; cf. płyt, cf. *Germ.* Blatt, platt); kawał sukna, płótna, łata; ein Fleck oder Flick Tuch, Leinwand ꝛc., ein Lappen, ein Lumpen, ein Hader; *Ross.* наметка. Płat skórzany *Ross.* нахлестка. Człowiek zgniłością będzie strawion w dole, Jako gdy stoczą płat wełniany mole. *Chrośc. Job.* 51. Położyli mi miasto kosztownych szat moich zbótwiałe płaty. *Smotr. Lam.* 2. Gdzie one szaty na twój stan należące; teraz jakieś płaty widzę. *Chodk. Kost.* 30. Powiła płód ubogi, i w płaty uwinęła grube. *Miask. Ryt.* 22. Tarcie po ciele płatami. *Oczk. Przym.* 43. Płat sukienny, przez który aptekarze cedzą, pilśń, *filtrum*. *Śleszk. Ped.* 418. Hiszpani świeże wynajdują światy Z złotemi płaty. *Klon. Fl. C* 2 *b.* z złotemi płatkami, z płatkowym złotem; Goldplatten, Goldbleche, Goldblätter, Blattgold. Półkręża na niebie wiszące zdają się patrzącemu jak złote płaty. *Przyb. Milt.* 224. — §. Suknią położywszy płatem, siedzie przy łóżku. *Pot. Syl.* 75. złożywszy płasko jak chustę, wszerz, er legt den Rock in die Breite zusammen, cf. płaskiem, płaszczem.

*PŁATA, y, *ż.*; *Vind.* plazhanje, poplazhanje; *Bosn.* plata, plachja; *Ross.* плата; płaca, płat, zapłata; die Zahlung, Bezahlung, Belohnung. Wiara i zdrada jednęż płatę mają? *Past. Fid.* 26. *Chodk. Kost.* 81.

PLATAĆ, *ob.* Pleść.

PŁATAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, PŁATNĄĆ *jedntl.*, spłatać, rozpłatać *dok.*; *Carn.* platim; *Vind.* ziepiti; *Ross.* пластать; wzdłuż rozcinać, rozszczepać, szczepać; zerspalten, aufspalten, aufschlitzen; cf. *Germ.* spalten; cf. *Hebr.* פלך palach, *diffidit, secuit*; *Sorab.* 1. platacž, pwatam łatać; *Boh.* placeti, plácy, zaplacugi; *Slov.* plácym; *Ross.* платить, плачу. Klamry drzewo ściskają, klin płata na poły. *Pot. Pocz.* 635. (cf. *Ross.* пластина, пластинка, пластинникъ rozszczepana belka, плашный rozszczepany). Nie ten miecz dobry, którego pochwę drogie kraszą kamienie, lecz ów, który i ostrzem płata, i kończatością tarcze przeszywa. *Pilch. Sen. list.* 2, 246. — *Chirurg.* Płatanie Cesarskie, gdy dziecko z żywota matczynego żywe lub umarłe, po śmierci matki, z brzucha jéj rozpłatanego dobytym bywa; wyporek, *sectio Caesarea. Perz. Cyr.* 2, 221. der Kaiserschnitt. Płatać rybę, sprawiać. *Cn. Th.*, einen Fisch reißen. Kto ryby sprawia i płata, wie, jaką karmią żyją. *Cresc.* 646. — Złość Antonowa Decymusa płata, I Pompejemu mieczem głowę skrawa. *Chrośc. Fars.* 515. (zabija). Cesarze chrześciańscy orła płatanego w herbie używają. *Papr. Ryc.* 60. (podwójnego). Zaostrzony jéj język zabawnie sławę nieprzytomnych płatać umie. *Teat.* 1, 76. Gotów wszystkich zgładzić z świata, W pień wycina, w sztuki płata. *Teat.* 56. *c*, 23. Jeślim zgrzeszył, wolno mię płatać na ćwierci. *Teat.* 46. *c*, 84. in Stücke zerhauen. — W pyskbym płatnął aż do ucha, I tak zginałby jak mucha. *Teat.* 53. *b*, 26. Precz ode drzwi, bo cię płatnę. *Teat.* 12, 35. uderzę ostrzem, zabiję. — §. W czasy słotne może sobie czeladź kaptury zszywać, bóty łatać, suknie płatać. *Cresc.* 40. przyrzynać, krajać, Kleider zuschneiden. — PŁATAĆ komu co = wyrządzać mu co; etwas anstellen, jemanden etwas zuziehen, über ihn bringen (ein Unglück). Kto komu krzywdę czyni, kto nieszczęście płata, Takaż go od drugiego potyka zapłata. *Min. Ryt.* 4, 90, (cf. wypłatać). Nie zaprzestaniesz codzień nowych mi płatać sztuczek? *Teat.* 29, 94. Figielki komu płatać. *Teat.* 27, 167.

PLĄTAĆ, ał, a, *cz. contin.*, plącze *praes.*, splątać, poplątać *dok.*, wiklić, wwikłać, uwikłać, motać; verfitzen, verwickeln, verwirren, wirren; *Ross.* путать, (cf. pętać: плутать błądzić; плутъ, плутецъ, плутяга oszust), *propr. et transl.* Brzydka sprawa, w którą mię plątasz. *Teat.* 5, 94. PLĄTAĆ się *recipr.*, wiklić się, mieszać się; sich verwickeln, verwirren. Nici się plątają. *Tr.* Wszystkie około mnie plątają się widowiska. *Teat.* 47. *c*, 150. Pląta się, by piąte koło w wozie. *Rys. Ad.* 54. kann nicht fort, strauchelt. Zawsze jéj się w ustach imię twoje plącze. *Teat.* 5. *b*, 11. er kommt ihr immer auf die Zunge. Plątanym krokiem poszła. *Pot. Arg.* 129. wahającym się, nie statkującym, mit wankendem, strauchelndem Fuße. Kiedy pijanemu w głowie szumi, nogi się plączą. *Ossol. Wyr.* Od zatrwożenia oniemieli, język się próżny za zębami pląta. *Wad. Dan. K* 31. Głos gniewliwego niezrozumiany, splątany, słów próżen. *Pilch. Sen. gn.* 118. PLĄTANINA, y, *ż.*, cokolwiek poplątanego, motanina; Wirrwar, verworrnes Zeug; *Boh.* pletenice; *Ross.* путать, путаница. Plątaniną słów bojaźń wydawał. *Nar. Tac.* 2, 373.

Pochodz. *splątać, uplątać, wplątać, wyplątać, zaplątać.*

PŁATEK, tka, *m.*, PŁATUSZEK, szka, *m.*, *Volck.* 662. *dem. nom.* płat 2; *Boh.* platek; (*Ross.* платокъ chustka); okrajek, łatka; ein Läppchen, Flickchen, Fleckchen. Ja tu i jednego nie widzę płatka, coby do We Pana należał. *Teat.* 3, 9. By nie cudze płatki, Nie miałby krawiec krawatki. *Rys. Ad.* 3. Płatki barwiczkowe, których niewiasty używają ku rumienieniu lica. *Śleszk. Ped.* 54. Płatek złota malarskiego: książka złota ma w sobie 13 płatków. *Magier. Mskr.*, Goldblättchen. Śnieg płatkami pada. *Chod.*

Gesn. 46. in Flocken. Płatek do oka chorego, *culcita lanea*, *centunculus*. *Cn. Th.* Oczy miał chore, i zawsze płatek zielony nosił. *Falib. M.* — *Meton.* Płatek człowiek, który oko chore płatkiem zasłania. *Cn. Th.*, *lanoculus*. — *Prov.* Jak z płatka wywinął, wszystko u niego. *Cn. Ad.* 228. galant, gładysz; wie gedrechselt, geschniegelt. Dobry porządek robi, że nie trzeba szukać, ni biegać; lecz każda rzecz, jak z płatka wywiniona, pogotowiu będzie. *Hipp.* 37. gładko, smarownie, na jednéj nodze, wie geschmiert. Drogi od natury przepisanéj trzymającym się, idzie wszystko jak z płatka, łatwo i smarownie. *Pilch. Sen. list.* 4, 205. Raźnyć to chłopak, i olej ma w głowie, Wszystko idzie jak z płatka. *Kniaź. Poez.* 3, 176. Wszystko mi szło szczęśliwie, wszystko jako z płatka, Była bogata chatka, poczciwa czeladka. *Zab.* 1, 181. *Nar.* es ging alles erwünscht, nach Wunsche. *Teat.* 2, 65. *Barss.* Skoro przyjmiesz biret doktorski, nauczysz się wszystkiego, jak z płatka wywinął. *Teat.* 35, 149. (jak pióro opalił). Przed laty, to wszystko szło jak z płatka. *Teat.* 8. *b*, 22. Znowu piérwsza nasza szczęśliwość powraca, wszystko jak z płatka się wije. *Teat.* 19. *b*, 16. PLATER, *herb*; trzy pasy w poprzek, czwarty na nich z ukosa z góry. *Kurop.* 3, 39. ein Wappen. PŁATEWKA, i, *ż.*, szczep, kawałek drzewa rozszczepionego; *Ross.* пластина, eine Spalte Holz, ein Scheit Holz. Lasu omal, dobrze czasem będzie z grobli i płatewkę uciąć. *Teat.* 8. *b*, 50.

PŁATKA, i, *ż.*, *dem. nom.* płata, płat; §. a) die Zahlung, Bezahlung. Nie grając w karty, muszę stawić płatkę. *Pot. Syl.* 366. Grając w karty, chcę stawić płatkę, alić i szeląga już nie miałem. *Boh. Kom.* 2, 280, (cf. stawka). Ponieważem tobie dzienną płatkę winien, Przeto powiem ci, co mi się dziś w Hekatonie podobało. *Pilch. Sen. list.* 36. (dzienny raport, doniesienie). — §. b) Płatka, niebezpieczeństwo, die Gefahr. Ah! jam go do ostatka Zgubiła, ze mnie, w którą wpadł, ostatnia płatka. *Min. Ryt.* 1, 168. (jam mu to wypłatała). Nie bójcie się: w ostatnią nie wpadniecie płatkę, Potrafię ja w to, że się swych zawstydzą Srogich Grecy zamysłów. *ib.* 1, 104. On zaraz przenika, gdzie pewna, gdzie płatka. *Chrośc. Fars.* 386. Uciekł z téj płatki, mnie nie ratując. *Hor. Sat.* 131.

PŁATKOWY, a, e, w płatkach, blaszkach; in Läppchen, Blättchen. Płatkowe złoto, srebro, w książeczkach. *Haur. Sk.* 359. Blättergold ꝛc. (PŁATNĄĆ, *ob.* Płatać). PŁATNERZ, a, *m*; (*Boh.* platnyř, plechař = blacharz); der Plattner, Harnischmacher. Pancerz w Łacinie 13go wieku *plata*; rzemieślnicy takowéj zbroi nazywali się *platner*; zkąd nasze słowo płatnerz = robiący zbroje i rynsztunek różnego gatunku. *Nar. Hst.* 5, 90. der Zeugschmid, der Waffenschmid. Plata w Prusiech 1233 pancerz, blacha na piersi; ztąd pancerzniarze czyli blachowniki platner się nazywają, n p. w wierszu *Marc. Bielskiego:* «Zbroiczka u płatnerza leży zaniedbana.» *Czack. Pr.* 1, 241. Z żelaza pancerze W gęste snują ogniwa subtelni płatnerze. *Ustrz. Troi.* 126. Płatnerza, iż na wojnę jadącemu rynsztunku według czasu nie zgotował, bił. *Krom.* 632. Płatnerz robi pancerz, zbroję, misurkę etc. *Petr. Ek.* 3. Wiele Rzpltéj, jako i na innych rzemieślnikach do rynsztunku wojennego, tak nie mniéj na płatnerzach zależy. *Vol. Leg.* 3, 199. Płatnerzom zbroję i we dnie i w nocy, Z wielką pilnością robić rozkazował. *P. Kchan. Jer.* 131.

PŁATNIK, a, *m.*, płajca, który wypłaca, n. p. Kapitan płatnik, der Zahler, Auszahler, Zahlmeister. PŁATNO *adverb.*; *Boh.* platno, n. p. Płatno co jest = popłaca, płaci co; es macht sich bezahlt, es wird vergolten. Będzieć to płatno, *mercedem accipies*. *Cn. Th.* Co jest temu płatno, który władnie bogactwem, jeno iż pogląda oczyma swojemi na nie? 1 *Leop. Eccles.* 5, 10. jakiż mu z tego pożytek, welchen Nutzen hat er davon? Więcéj ubogim płatno, choć trochę im dają, Niż gdy ich obietnicą jaką upewniają. *Prot. Jał.* 26. Płatno im to było ku zbawieniu. *W. Post. W.* 3, 460. użyteczne, skuteczne do tego, ersprießlich zur Seligkeit. To wszystko było nic nie płatno u Boga. *Rej. Post. B* 4. (nie wartało, ceny nie miało). PŁATNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* platnost, platnůstka; niestrata, niechybienie płacy, zapłaty, korzyści, pożytku; die Zahlbarkeit, Bezahlbarkeit. *Tr.* PŁATNY, a, e; *Boh.* platný, platiwý, platowý; *Rag.* plaachjen; *Croat.* plachni; *Ross.* платимый, платежный, расплатный; płacący, zapłacający, nagradzający; zahlend, zahlbar, lohnend, belohnend. Dłużnik płatny. *Tr.* Płatne pieniądze = które biorą, gangbare Münze. — O jak mi płatna wiara w tego zbawiciela! *Sk. Kaz.* 264. jak korzystna, wie nützlich, lohnend. Cnota daleko płatniejsza po śmierci. *Pot. Arg.* 34. więcéj nagradza, belohnender. Nie dziw, że teraz dawnych ozdób mi ubywa, Gdy niecnota płatniejsza, niżli cnota bywa. *Kchow. Fr.* 51. Kto piérwszy, ten płatny. *Teat.* 20. *b*, 202. kto piérwszy, ten lepszy; piérwszy do młyna, piérwszy do domu. — §. Płatny, ważny, szacowny; werth, schätzbar. Izaliż nie jest płatniejsza dusza, niżli pokarm? 1 *Leop. Math.* 6, 25. Izażeście wy nie ważniejsi a nie płatniejsi u boga, niżli ptactwo? 1 *Leop. Math.* 6, 26. Płatniejszy był Franciszek święty, Dominik, niż szczéra prawda ewanielii. *Rej. Ap.* 87. (więcéj ważył, znaczył). Słuchajże królu, a teraz prośba moja niech płatna będzie przed tobą. *Radz. Jer.* 37, 20. (niech skuteczna będzie, niech miejsce znajdzie). W punkcie śmierci, syrop już nie płatny. *Gorn. Dw.* 367. (nie pomocny, nie zda się). Twe wargi szkarłatne i czoło udatne, Wszystkie kwiecia najbogatsze czynią niepłatne. *Zimor. Siel.* 317. nic nie znaczące, znikome. — *Passiv.* Płatny, któremu płacą, der bezahlt wird. Chcę, aby mój sekretarz był dobrze płatny, aby się nigdy nie skusił na kryjome podarki. *Teat.* 39, 250. Płatny żołnierz *Vind.* plazhilni shounir, saplazhilar. Przez kilka miesięcy żołnierz płatnym nie był, (nie płacono mu). — §. O płatne idzie = już nie o żart, nie przelewki, na orzech przyszło, decydować się trzeba; es gebt um Gewinn oder Verlust, es ist kein Scherz mehr. Lacedemonie wielce to ważyli sobie, żeby ludzie ich, nie jedno o płatne, ale i w grach bitewnych nigdy zwyciężonemi nie byli. *Gorn. Sen.* 331. *Gorn. Dw.* 348. Tu już nam o płatne pójdzie. *Rej. Ap.* 76. *de summa rerum*. *Rej. Post. G g* 5. Nie zamieszkał chytry tu swych figlów użyć, bo mu też o płatne szło. *Rej. Post. G* 1. Na ten czas zapomi-

nają się często fortele, kiedy o płatne czynić przyjdzie. *Gorn. Dw.* 29. PŁATOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, płat płacić, czynsz czyli prowizyą płacić; Provision zahlen, zinsen, steuern. Jeślibym ja pieniądze w płat wziął, od którychbym pewną lichwę dawał, w tymby przyszedł przyjaciel, prosząc, abym mu z tych pieniędzy, od których ja płatuję, czego pożyczył, z tegoż płatu, jakom sam dostał.... *Szczerb. Sax.* 217. Lichwa i płatowanie od pieniędzy mają swoje własne Łacińskie przezwisko, *usura*, *foenus. Groi. Obr.* 216.

PŁATOWATY, a, e, — o *adverb.*, n. p. Śledziona płatowata, i mała. *Wolszt.* 31. nieco płaska, płaskawa, flach gedrückt. PŁATUSZEK, *ob.* Płatek.

PŁATWA, y, *ż.*, §. a) płta, pleta, trafta. *Dudz.* 51; (*Ross.* плотъ; *Etym.* pleść), die Flöße, Holzflöße. — §. b) Płatwy na balkach poprzek leżące, krokwy na sobie trzymające. *Cn. Th.*, Dachschwellen, Dachstuhlschwellen. Pod płatwą sporządzi rurmistrz koło jedno, a nad płatwą drugie. *Solsk. Arch.* 163. Płatwy i wiązanie uczynić na wierzchu chłodnicy, które dachem przykryć. *Cresc.* 493.

PLAUZ, u, *m.*, z *Łac.*; oklask, klask pochwalny; Beyfallklatschen, Beyfall. Dawał plauz jednéj komedyantce bardzo często. *Mon.* 65, 286. Komedya taka będzie miała plauz wielki. *Teat.* 34. *b*, 8. Zły częstokroć plauz zyska. *Kras. W.* 2, 102. Łże, bredzi, decyduje, a w zgrai nacisku Odbiera plauz mądrości, i ma sławę w zysku. *ib.* 15.

PŁAW, u, *m.*, a) ruch wodny, co się rodzi i pływa na wodzie, bądź zwierzę, bądź nie zwierzę, *aquatile. Cn. Th.*; *Sorab.* 1. pwawenecza; *Eccl.* плавъ [*albus* 2]; §. a) ein Wassergeschöpf, Wasserthier. Pław wodny czuły, ryby, żaby, pijawki, robacy, potwory, małże. *Cn. Th.*, Wasserthiere. Pław abo ruch morski czyli skorupiasty, małż. *Cn. Th.*; *Carn.* kapèze; *Rag.* kuccize; *Bosn.* skoglke, puccice, kopitgnak; ein Schaalenthier. Pławy abo konchylie, *testacea*, są wszystkie owe robaki, które twardą skorupą są okryte. *Kluk. Zw.* 4, 435. *Krup.* 5, 74. *Stas. Buff.* 147. Żyją konchyliami, t. j. pławami. *Chmiel.* 1, 630. Woda sama przynosi pokarm wielu pławom, *coquillage*, których skorupy przyklejone są do skał w morzu. *Brzost. Duch.* 20. — §. b) *Pław = pławienie, pływanie, żeglowanie, żegluga; (*Boh.* plawka), das Schiffen, die Schiffahrt. Którzy przez morze swe potrzeby pławem odprawują. *Ryb. Ps.* 217. Coż za zysk tego morskiego pławu? a to złote runo. *Bardz. Trag.* 89. W wieku złotym morski pław ludziom jeszcze był nieznajomy. *J. Kchan. Dz.* 5. — §. *Pławy drzewa, *crates lignorum. Mącz.*, płatwy, płty, plety, trafty, tratwy, Flöße; *Vind.* plau, ploholadja, povodniza = tratwa; w innych dyalektach = nawa, statek, okręt; n. p. *Croat.* pláv, ladja; *Dal.* ladva, plav *navis*; *Rag.* pláv, plavciza, brood, laghia *navigium*; *Bosn.* plav, brod, ladja, goliça, cjun = czołn; *Ross.* пловъ bat. — §. Pławy na wierzchu sieci drzewiane, co sieć na wierzchu trzymając rozciągają. *Cresc.* 644. die Schwimmhölzer, die das Zugnetz über dem Wasser erhalten; (*Carn.* plutve, krevlez; *Vind.* kreulez; *Ross.* плавокъ, поплавокъ, плавочекъ, наплавъ, наплавокъ; cf. *oppos.* grąż). Niewod ma na wierzchni oberzwi z desek płaskich pławy, aby po nich po wierzchu pływających poznać było, jeśli prosto sieć idzie. *Cresc.* 643. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby nie utonął; a dotąd przy pęcherzu albo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2, *ob.* Pławaczka, Schwimmgürtel. — *§. Pław, płynienie, cieczenie, nurt, zdrój; das Fließen, Ergießen, der Erguß, der Fluß, Strom, die Fluth. Tam kędy z opoczystéj Góry Tygrys spycha pław swój przezroczysty. *Miask. Ryt.* 23. Szczęśliwa rzéko! próżne szkody będą twoje pławy, Niosąc w komiegach zboże do Żuławy. *ib.* 2, 90. Żołnierz Jezusowi otworzył bok święty żelazem, I ruszył zdroju, zkąd oba pławy I krwi zbawiennéj i wody prawéj Hojnym na ziemię płyną strumieniem. *Miask. Ryt.* 79. — §. Pław = płynienie nasienia, polucya, u kobiety miesiączki, der Samenfluß, Monatsfluß. Upławy są zbyteczne miesięczne pławy. *Sienn.* 381, *Carn.* dishénga. — *Phras.* W pław się puszczać, *natatu ingredi flumen. Cn. Th.*; *Ross.* вплавь, плавиться, schwimmend durchsetzen durch ein Wasser. Nie czekając łodzi i promów, w pław puszczali się i tonęli. *Nar. Hst.* 3, 329. Kto tylko ochoczy, Za hetmanem w pław na koniach przez Dniestr poskoczy. *Tward. Wł.* 116. Pełne wód przedtym płynących rączo, Ledwo się miałkim dnem rzéki sączą, A gdzie koń bystry ledwo w pław chodził, Widziałem, jako lada pies brodził. *Nar. Dz.* 2, 187. Każe Cezar w pław, nie w bród, ani przez most, nurt wojsku przepływać. *Bardz. Luk.* 57. *Kulig. Dem.* 3. — §. c) *Transl. fig.* W pław się puścić, puścić się na szczęście. *Cn. Th.* 1216. narażać się na szańc, es darauf ankommen lassen, Preiß geben, sich in Gefahr begeben. — *§. Ścięły się znowu pławem wojska zaburzone. *A. Kchan.* 143. mostem, cf. plackiem, uniżać się, sich demüthigen.

*PŁAWACZ, a, *m.*, *Krom.* 244. pływacz, der Schwimmer; *Boh.* plawec *nauta*; *Ross.* пловецъ, плаватель żeglarz. *PŁAWACZKA, *PŁAWIACZKA, i, *ż.*, §. a) pływaczka, pławka, die Schwimmerinn. Morska pławaczko, łodzi bukowa. *J. Kchan. Dz.* 76. Długo na piękne pławaczki patrzyli. *P. Kchan. Jer.* 394. *Urs. Gr.* 185. Wisło, pławiaczko Sarmacka, Polskich rzék głowo. *Ryb. Gęśl. D* 2. — §. b) Pławaczka, pływaczka dziecinna, pławki dziecinne, na których się uczą pływać, *ratis juncea natantium. Cn. Th.* 716. Schwimmfloß, Schwimmgürtel, worauf man schwimmen lernt, *ob.* Pław. PŁAWIARNIA, i, *ż.*, w górnictwie, miejsce osobne, w którym na pławniskach odłącza się wypławek różnéj dobroci. *Mier. Mskr.*, im Bergw., die Schlammstube. PŁAWIARZ, a, *m.*, w górnictwie, nazwisko robotnika, zatrudniającego się w pławiarniach. *Mier. Mskr.*, der Schlämmer, im Bergw.

PŁAWIĆ, ił, i, *cz. niedok.*; (*Boh.* plawiti; *Sorab.* 1. pwawicż; *Sorab.* 2. plawisch; *Vind.* plaveti; *Rag.* plovatti, plovitti *fluitare*; (plovitti *nare*, pływać, płynąć; *Croat.* plovati = pływać, plavam, norim = nurzę); *Ross.* плавать; w pław puścić, na wodę puścić, w pław przeprowadzać; schwimmen lassen, schwimmend durchführen; (cf. *Germ. vulg.* flauen = abspülen, cf. *nomen urbis* Plauen). Pławić konie, bydło, die Pferde schwemmen; *Boh.* broditi, (cf. brodzić). Pławienie koni czyni się częścią dla obmycia ich, częścią

latem dla ochłodzenia. *Kluk. Zw.* 1, 181. Pławiły czarownice na powrozie w stawie. *Kras. W.* 12. topić, hielten die Wasserprobe mit den Hexen. Przedtym, gdy chciano dójść czarów, pławiono na wodzie ludzi o nie podejrzanych; czarownice po wierzchu pływały, i żadną miarą utonać nie mogły. *Mon.* 68, 266. *ib.* 74, 460. *ib.* 462. *Pam.* 2, 83, 153. Pławić towar wodą. *Zab.* 9, 20. puścić go wodą, zu Wasser weg schaffen, schiffen; *Ross.* плавить, сплавить, сплавлять, сплавиваю. — *Fig.* Czemu w tak ustawicznéj pławisz kąpieli twe oko! *Treb. S. M.* 66. oblewasz łzami, nurzysz, warum badest du dein Auge in Thränen? Spławić źrzenicę w łez powodzi. *Teat.* 51. *d*, 72. We krwi niewinnéj ma być ręka twoja spławiona. *ib.* 50, 99. Piersi biją i pławią różane jagody. *Miask. Ryt.* 26. (łzami oblewają). Ostrym tarniem głowę zjętą, I twarz spławioną pokazuje święta. *Miask. Ryt.* 35. Członki krwią spławione Zdejmują z krzyża. *ib.* 36. — *Transl.* Podcięte brzozy swoje leją miody, Leśną oliwę inne drzewa pławią. *Gaw. Siel.* 378. hojnie sączą, fließen lassen. — §. Pławić kruszce, ołów etc., topić. *Włod.*, spławić *dok.*, Metalle schmelzen; *Ross.* плавить, сплавить, сплавлять, сплавливаю; pławienie, topienie, плавка. Spławił Aaron nauszki, i wlał je w formę i uczynił z nich ciele lane? 3 *Leop. Exod.* 32, 3. (stopił. 1 *Leop.*). Jak gdybyś chciał srebrem niepławionym ozdobić naczynie. 3 *Leop. Prov.* 26, 23. (nieprzepuszczanym. 1 *Leop.*). — PŁAWIĆ się *recipr.*, przepławiać się, przeprawiać się; hinüber schiffen, hinüber schwimmen, über ein Wasser setzen, *Ross.* плавитися. Myśląc puścić się na wodę, i po niebezpiecznych walech, poczynając się pławić, wzywa drzewa mdlejszego, niż ono, które go niesie. 1 *Leop. Sap.* 14, 1. Tatarowie, gdy z wojskiem idą przez Don, tak się zwykli pławić: nawiążą dwa snopy trzciny, i zforują konie, ogony im związując; a tak na jednę wiązań włożą łuki, a na drugiej sami siedząc, konie za ogon trzymają, a tak ich one konie na drugą stronę przeciągają. *Gwagn.* 616. PŁAWICIEL, a, *m.*, który co pławi, wodą puści, lub też topi; der etwas ins Waßer läßt, der Flößer, Schwämmer; *Vind.* oplaknovez, splaknuvauz; *Ross.* сплавщикъ; przetapiający, stapiający co, n. p. kruszec jaki; der Schmelzer, *Ross.* сплавщикъ, плавильщикъ. PŁAWIDŁO, a, *n.*, narzędzie drewniane, podobne do wązkiéj łopatki, którego pomocą pławiarz rozpościera na pławniskach miałko tłuczony kruszec. *Mier. Mskr.* Schlammküste, Ablänterungsküste, Waschküste, im Bergw. PŁAWKA, *ob.* Pławaczka. PŁAWNICA, y, *ż.*, narzędzie drewniane, którem probierz ustanawia dobroć żylniku, przez wypławienie miałko utłuczonéj jego cząstki. *Mier. Mskr.* der Sichertrog, im Bergw. (*Ross* плавильня huta topienia, topiarnia, плавильный topny, do topienia; плавикъ rzecz przyśpieszająca stopienie; *Vind.* plavalishe, plaka = miejsce, gdzie konie pławią, die Schwämme; *Carn.* plavsh = piec topny; *Carn.* plavka = ptak wodny). PŁAWNISKO, a, *n.*, gatunek równi pochyłéj, służącéj do odłączania wypławku kruszcowego, podług jego wnętrznéj dobroci *Mier. Mskr.*, Schlammherd, ruchome Stoßheerd, zamiatalne Kehrheerd. PŁAWNY, a, e, n. p. Pławna rzéka, spławna, spustna. *Cn. Th.* na któréj statki chodzą. *Włod.*, schiffbar. Co ci po pławnym morzu, nie dość że masz ziemię? *Hul. Ow.* 225. Na północy brzegi morza niepławnego. *Groch. W.* 593. Niepławny staw, rzéka, na któréj nie można płynąć czołnem. *Włod.*, *Sr.* 1. netżowmu wacżné. Okręty pławne. *Paszk. Dz.* 77. pływające, żeglujące, schiffend. (*Boh.* plawny; cf. *Ross.* плавный, плавенъ gładki, płynny, równy; плавность gładkość, płynność; сплавный wodą spuszczony, *ob.* Spławny; плавкій, плавокъ topny, łatwy do stopienia; плавкость *subst.*

Pochodz. *opławiać*, *popławny*, *przepławny*, *przepławić*, *przypławić*, *spław*, *spławność*, *spławny*, *rozpławić*, *wpławić*, *wypławić*; *b*) *płowy*, *płowić*, *płowieć*, *spłowiały*, *wypłowiały*; *c*) *pływać*, *płynąć*; *płytwa*, *płetwa*; *dopływać*, *dopłynąć*, *napływać*, *napłynąć*, *napływ*, *opływać*, *odpływać*, *przepływać*, *rozpływać się*, *spływać*, *upływać*, *wpływ*, *wpływać*, *wypływać*, *pływacz*, *pływaczka*, (*cf. plwoć*).

PŁAZ, u, *m.*, 1. ˈPŁAZA, y, *ż.*, (cf. *Boh.* plž; *Croat.* pus = ślimak); gad pełzący się, ziemiopłaz, pełzacz, czołgacz, czołg; kriechendes Gewürm, kriechendes Thier; *Boh.* plaz, lez; *Sorab.* 1. wažačzne; *Carn.* gomâsa, biba; *Ross.* пресмыкающіяся, (*ob.* Przesmykać się); *Eccl.* пресмыкательный, плѣжный, гады ползающіе по земли; (cf. *Ross.* полозъ największy gatunek wężów, полозъ, полозокъ, *ob.* Płozy); każde stworzenie żywe, które nóg niemając, po ziemi na brzuchu łazi. *Włod.* Niech wywiodą wody płaz. *W. Genes.* 1, 20. Bydło, i płaz, i bestye ziemne. *ib.* 24. Człowiek przełożony nad ziemią i wszystkiemi płazy, które się płazą po niéj. *W. Genes.* 1, 26. Kto się dotknie zdechłego abo płazu, nieczysty jest. *W. Levit.* 5, 2. Co bez łuski z wszech płaz wodnych, brzydkością wam będzie. *Budn. Levit.* 20, 25. Każda płaza brzydką wam będzie. *Budn. Levit.* 11, 20. Wlezie płaz w jamę, zwierzę do jaskini, I tam się schowa jak w bezpiecznéj skrzyni. *Chrośc. Job.* 143. Tak, jak dziś jestem niedołężnym płazem.... *Karp.* 2, 83. Jabym miał być tak lichym, tak nikczemnym płazem, Bym klękał przed zrobionym od siebie obrazem! *N. Pam.* 16, 118. 2. PŁAZA, y, *ż.*, ˈPŁAZ, ˈPŁOZ, u, *m.*, §. a) płask, płaszczyzna, płaska szerz; die Fläche, die flache Seite einer Sache; (*Boh.* plaz *dentale*, radło, płozy, sanki; *Bosn.* plaz od ralla *dentale*; *Carn.* plas = piaski; *Vind.* plozha, plozhiza = głównia szpadowa, nożowa; platizh, platiza = płat czego). Siedzi na łapach płozem jak szpetna ropucha. *Przyb. Milt.* 129. (płasko, nisko, na ziemi). Płaza szpady, pałasza, szabli, (*Vind.* mezhna raunina; *Slav.* plostina; *Ital.* pjatto; *Bosn.* lito). Bić płazem, *Vind.* le na trepko vdariti, (noshna trepka = nożowa płaza); *Rag.* udòraz litezuize, lijt *lati gladii ictus*; cf. *Graec.* πλήσσω *percutio*). Dobrych ostrzem częstokroć, złych bijecie płazą. *Pot. Arg.* 129. Ciął nań: ale miecz większéj był ludzkości, I żałując go, płazą się wywrócił. *P. Kchan. Jer.* 216. Tymokrat go puinałem uderzył: wywinął mu się puinał, uderzył go płazem. *Jabł. Tel.* 183. Trzeba na harc jechać, gdzie nie biją płazem, jak w szkole szermierskiéj, ani z gałką sztychem, ale ostrym konce-

rzem. *Star. Vot. C b.* Wybuchnie gniew i nie chce już więcéj bić płazem. *Jabł. Tel.* 89. Kto przeciw prawu nie złością z niebaczności przewini, ile można, uderzy płazem. *Pot. Syl.* 167. łagodnie ukarze, gelinde strafen. Boże, czemu uderzysz na grzech tak szkaradny *płaszą! *Pot. Syl.* 45. (płazą). Często zbrodnia uchodzi winowajcy płazem, Często weźmie niewinny po karku żelazem. *Min. Ryt.* 3, 359. złemu się przepiecze, es geht ihm für genossen hin, er kommt mit einem blauen Auge davon; (cf. bąk się przebije, a mucha uwięźnie). Jugurcie zbrodnia płazem poszła. *Pilch. Sall.* 165. — §. Płazem puścić = pomijać, przez szpary patrzeć, przebaczać; hingehen lassen, übersehen, nicht rügen, durch die Finger sehen. Najlepiejby też dla mnie wypadło tym razem, Zamknąć oczy, nie szperać, i rzecz puścić płazem. *Zabł. Amf.* 60. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. *Nar. Tac.* 2, 414. *Boh. Kom.* 3, 68. Me winy bez kary puszczasz płazem. *Teat.* 46. *b*, 89. Trudno było to płazem puścić, co on gadał na Wc Pana. *Boh. Kom.* 3, 68. *Teat.* 10. *b*, 19. Uskarżał się na hetmana, jakoby on z ujmą honoru jego rzeczy tylko płazem pomijał, nic znacznego nie czyniąc. *Nar. Chodk.* 2, 236. — §. Płaz, uderzenie płazą szabli, pałasza, cios, plaga, cf. bat; Fuchtel, Fuchtelhieb, Hieb, Streich. Dał mu kilka płazów. *Ld.* — §. Do nóg upadł mu płazem. *Pot. Syl.* 92, *ob.* mostem się kłaść, *ob.* Plackiem, płaszczem, sich platt auf die Erde nieder werfen. Na widok jego ścielą się płazem barwiani pochlebcy. *Kniaź. Poez.* 1, 118. — §. b) Płaza, płaszczyzna; *Astron.* plac biegu, die Fläche, die Fläche der Bahn, die Laufbahn. Raz na twardym budują Kaukazie. raz się wieszają na wiatrów płochości, i na posmycznym z płynnéj wody płazie. *Mon.* 71, 799. Każda kometa w własnéj płazie obraca się. *Stas. Buff.* 37. Planety wszystkie w jednę stronę, i ledwo nie w jednakiéj płazie biegają. *ib.* 72. — §. c) Drogi burkować płazami. *Petr. Pol.* 2, 146. płaskiemi kamieniami, mit flachen, platten Steinen. Posyp' kamień abo płazę mąką. *Sienn.* 573; cf. *Ross.* плита ciosowy kamień, Quaderstein. PŁAZIĆ się, PŁOZIĆ się, *recipr. niedok.*, PŁAZAĆ się *contin. et frequ.*, pełzać się, leźć, czołgać się; *Boh.* plaziti se, pljziti se; *Slov.* płazeti, płazým, lezu; *Sorab.* 1. wažu, lěžu; *Vind.* plasiti, lasiti, lesti, liesem, (*Carn.* plasiti se *per angusta meare*); *Carn.* gomásim *repto*; *Croat.* plázim, lézem; *Rag.* plàziti, pgljeziti; *Bosn.* plaziti, smuçatise, plazitise; *Ross.* ползти, ползать, наползти, наползывать, отползать, отпалзывать, пресмыкаться; *Eccl.* плѣжати, ползанье, полазъ, (cf. полскій slizki); friechen. Gadzina, która się płaza po ziemi. *Radz. Levit.* 20, 25. Do węża bóg mówił: płazić się będziesz na piersiach twoich. *Radz. Genes.* 3, 14. Wąż, kiedy się płozi, w różne się zbiera przeguby. *Morszt.* 53. Niech go chwalą niebo i ziemia, morze i wszystko, co się po nim płozi. 1 *Leop. Ps.* 68, 35. Człowiek przełożony nad wszystkim płazem, który się płaza po ziemi. *W. Genes.* 1, 26. W jabłoni ta skaza, Że po niéj zwodząc człeka wąż piekielny płaza. *Pot. Poez.* 504. Ja z podłym motłochem w ciemnéj piekła dziurze Mam się *płozić nie znany. *Przyb. Ab.* 93. PŁAZIĆ, PŁOZIĆ *active transitive.* n. p. Płozi ku bramie swój kłęb smoczy postać dzika. *Przyb. Milt.* 64. (posuwa). Wąż ślizki i w członków płożeniu zawiły. *Przyb. Milt.* 262. PŁAZOWAĆ, ał, uje, *cz. contin.*, płazą kogo bić. *Cn. Th.*, (*Vind.* mezhuvati, s mezham vdarjati; cf. *Graec.* πλήσσω *percutio*), mit der Fläche schlagen, fuchteln. *Usurpatur et simpliciter* płazować *pro percutere. Cn. Th.*, schlagen, prügeln, cf. opłazować.

Pochodz cf. sub płaski etc.

PLEBAN, a, *m.*, (*plebanus*, *vulgo*, *a plebe*, *ignotum Latinis. Cn. Th.*), paroch, der Pfarrer; *Slov.* farar; *Croat.* plebanus, plebanuss, plovan, súpnik; *Hung.* plébánus; *Slav.* xúpnik (cf. żupnik), parok, (cf. paroch). Dosyć mają pracy plebanowie, mając staranie o duszach ludzkich, ucząc ludzi, sakramentami kościelnemi posługując. *Modrz. Baz.* 524. Wszyscyśmy ludzie; jednoż pleban człowiek. *Rej. Zw.* 78, *ob.* Ludzie; cf. nikt bez ale. PLEBANIA, ii, *ż.*, §. a) urząd plebański abo beneficium. *Cn. Th.*, die Pfarrey, die Pfarrpfründe, die Pfarre. Dochód plebański, *ut* dobra tu plebania, tłusta = dobry dochód ma ksiądz pleban. *Cn. Th.*, eine fette Pfarre. — §. b) Plebania, dom plebański; die Pfarrwohnung, die Pfarre. I ksiądz widzimy, plebanią rzadki Buduje, że kto inszy weźmie po nim spadki. *Pot. Poez.* 475. (*Slov.* fara; *Hung.* plebánia; *Croat.* plebania; *Vind.* faroufh; *Ross.* приходъ, cf. przychód). PLEBANISKO, a, *n.*, z ohydą, pleban szpetny, ohydny, n. p. Plebanisko będzie łyse, oprzałe, siwe, ma plebanią, na któréjby się mógł dobrze mieć, dajże mu drugą. *Rej. Zw.* 66. PLEBANOWY, a, e, od plebana, Pfarrers =. Po plebanowéj śmierci każdy w jego stodole rad młóci; *arbore dejecta quivis ligna colligit. Mącz.* PLEBAŃSKI, a, ie, od plebanii, Pfarr =, Pfarrer =; *Vind.* faroufhki, farafhki, farfhki, farski, faroufhen, farni; *Croat.* plebánuski; *Ross.* приходскій. Przez księży służba Rzpltéj ginie. Jaka służba? jeśli ta, którą wyprawą plebańską zowiecie, mała szkoda. *Birk. o Exorb.* 28. Albertus na wojnę, czyli wyprawa plebańska. — Tu z miejsca swego zabrał głos ksiądz podproboszczy, Niech się, rzecze, Plebańska Mość o nas nie troszczy. *Węg. Org.* 19. t. j. Jego Mość Ksiądz Pleban.

PLEBEUSZ, a, *m.*, nieszlachcic, pospolitak; *Rag.* pûcjanin; ein Plebejer, ein Unadelicher, *roturier*, n. p. Którzy nie są szlachtą, tych bądź miejskiego, bądź wiejskiego rodu będących, prawa nasze plebeuszami nazywają. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 82.

PLEC, u, *m.*, *et* y, *ż.*, *plur.* PLECY; *Boh.* plece; (*Slov.* plece, płece, płeco, rameno, cf. ramię); *Sorab.* 2. plazo udo zwierzęce; *Carn.* plêzhe = barki, szynki; *Vind.* plezhe *perna*, plezhe, shia, plezhovina, plözhe = łopata; *Croat.* plécha; plèche; *Dal.* plechye; *Bosn.* plechja (= grzbiet); *Slav.* pleche, plechàh; *Rag.* plècchje; *Ross.* плечо, плечико, крильца; §. a) die Schulter, die Schultern. Grzbiet bliżej karku, zowie się plecami. *Zool.* 67. Staw' bańki na plecach, abo jak balwierze mówią, na studzienkach. *Syxt. Szkł.* 261. Koń wyplecony jednę plec chorą suższą ma, niż drugą. *Cresc.* 514. Plec ba-

rana warzony poda w ręce kapłana. 1 *Leop. Num.* 6, 19, (łopatkę. 3 *Leop.*). Wyjmiesz tłustość z barana i plec prawą. 1 *Leop. Exod.* 29. (łopatkę. 3 *Leop.*), *ib. Levit.* 7, 32. *ib. Exod.* 29, 22. Ogląda się za sobą, jeśli zkąd batog nie spada na plecy. *Teat.* 29, 61. (na grzbiet). Obrócili się plecami jeden do drugiego. *Teat.* 52. *c*, 56. tyłem, grzbietem. (*Slov.* Pres płeca něčo robit, *negligenter*, byle zbyć). — §. b) Plec, plecy, *transl.*, siła, moc, przemaganie, *quid valeant humeri*; cf. *z to, Kraft, Kräfte, Vermögen. Robota tak wielka nie moich plec była. *W. Post. W.* 256. Niebezpieczno, wdać się w posługę nie podług plecu. *Papr. Ryc.* 174. Po plecach to moich = zdołam temu. *Dudz.* 51. Wiele to na cię, nie po twych to plecach; nie zdołasz temu. *Cn. Ad.* 1238. Znać potrzeba, co jest po plecach dziecinnych, co ten wątły wiek dźwignąć i unieść może. *Pilch. Sen. list.* 271. To wszystko, co nie po naszych plecach, nieudźwignionym być się widzi. *ib.* 2, 174. Wybieraj broń po swoim plecu. *Alb. na Woj.* 9. Nie po mym ten łuk plecu. *Pot. Syl.* 231. Gdy naszych wielkie pułki Tatarskie mijały, nie śmieli do nich wyskoczyć, widząc nieprzejaciele nie po swych plecach. *Papr. Ryc.* 338. Zamku dobywać chcieli mocą, ale bacząc nie po swych plecach, dobrze opatrzony, odstąpili. *ib.* 352. Nie są po waszym plecu dzienne boje, Bo wy tylko w noc i w cienie ufacie. *P. Kchan. Jer.* 244. Na tym każdy przestaje, co jego plecu. *Pot. Jow.* 63. — §. *Aliter:* Po plecu czyim być, po plecach czyich być = podpierać go, wspierać go, jego stronę trzymać, z jego strony być; jemandes Rückenhalt seyn, ihn unterstützen, es mit ihm halten, ihm die Stange halten. Byli na sejmie tylko niektórzy z Małéj Polski panowie, zwłaszcza co po plecach królewskich byli. *Biel.* 348. Nie chciał siedzieć z ludźmi, którzyby po jego plecu nie byli. *Star. Ref.* 77. *Farn.* 160. To być nie może, iżby w żegludze jedenże wiatr był po plecu dobrym, a złym w oczy. *Gorn. Sen.* 295. wiatr tylny, pomyślny, sprzyjający, powiewny, günstiger Wind. Być po czyich plecach, o jego łaskę stać. *Petr. Pol.* 123. sprzyjać mu, einem zugethan, ergeben seyn. Pochlebcy po plecach mówiąc panom swoim, podniecają ich w namiętności. *Petr. Pol.* 419. do gustu ich mowę swą stosując, ihnen nach dem Maule reden; cf. *Vind.* saplezhnik = pasorzyt, saplezhuvati = pasorzycić. — §. Po jego plecach dekret padł. *Min. Ryt.* 4, 271. pomyślnie dla niego, na jego stronę; nach seinem Wunsche, günstig für ihn. — §. Plecy, pomoc, wsparcie, podpora, posiłki; Rückenhalt, Hülfe, Stütze, Unterstützung.

Pochodz. *pleczysty, pleczyć się, plecić się, splecić, wyplecić, oplecek.*

PLEĆ, piol, pielony, pełty, piele, pielę, pelę *cz. niedok.*; *Boh.* plěti, pljti, plil, plegi; *Slov.* plegi, wytrháwám nat; *Sorab.* 1. plieč, plěyu; *Sorab.* 2. plasch, plěž, ja pleju; *Vind.* pleti, plel, pleu, plejem, plevem, plievati; *Carn.* plesti, plel, plęvem; *Croat.* púchi, pukati, púchem, plevem, plelszem; *Bosn.* plitti; *Ross.* полоть, пелоть, полю; plewić, jäten, gäten, das Unkraut ausreißen. Konopie pleć się nie zwykły, bo żadnego nie cierpią chwastu. *Przędz.* 37. Tatarka na rytych grzędach dobrze się rodzi; ale trzeba z niéj ziele pleć. *Cresc.* 180. Gdy len podniesie się na trzy cale, pleć go należy. *Przędz.* 8. W tym kraju roli nie orzą, nasienia nie sieją, kąkolu nie pelą. *Biel. Hst.* 224. — *Fig. tr.* Córkę swoję zszedł August z kobietami, a one pielą jéj włosy z siwizny. *Budn. Apopht.* 86.

Pochodz. *plewić, plewidło, plewiarka, przepielać, przypielać, wypiełki, wyplewić, plewa, plewy, plewisty, plewnia, opleć, opielać, opełki; cf. opałka; cf. pył.*

PŁEĆ, *G.* płci, *ż.*; *Slav.* put; *Ross.* плоть, (cf. *Germ.* Fleisch); [*Eccl.* плъть; *Sanscr.* pala 2]; §. 1 a) *propr. obsol.* ciało, człowieczeństwo, *caro*; Fleisch, Körper, Menschheit. [Wszystkę płeć ziemią i sianem zowie. *Krow. Apol. w. ij.* (*cf. Isai* 40). — 2]. Zesłał Bóg syna swego, który się stał płcią z niewiasty. *Biał. Post.* 91. — b) *Transl.* Płeć, rodzaj, pogłowie, das Geschlecht; *Slov.* rod; *Sorab.* 1. zplahw; *Carn.* spol, shara; *Vind.* rod, spol, pleme, sarod, rodovina; *Croat.* zpol, szpol, plemsztvo; *Rag.* spool, plemstvo, (*ob.* Plemię); *Bosn.* spol, razlika muscka i sgenska; *Slav.* pokolénje, (*ob.* Pokolenie); *Ross. et Eccl.* полъ, *ob.* Pół. Płeć męzka = mężczyzny, das männl. Geschlecht. Płeć biała, żeńska, piękna, białogłowy, kobiety, niewiasty, żony, das schöne Geschlecht. Urzędnik ma tego strzedz, co na dworską czeladź przystoi, aby tego ze wsi ani męska, ani biała płeć nie robiła. *Haur. Ek.* 13. Mężczyzny przez grzeczność nazwali towarzyszki swoje płcią piękną. *Mon.* 72, 757. Czegoż płeć piękna kiedy nie dokaże, Mimo tak wielkiéj płci naszéj zalety? My rządzim światem, a nami kobiety. *Kras. Mysz.* 41. Hippolita żadna z piękną płcią zabawa, Ani tkliwe miłości pokonały prawa. *Teat.* 45. *c*, 13. Tu i płeć luba przymknie się wesoła. *Kniaź. Poez.* 2, 68. Płeć damska. *Teat.* 27. *c*, 27. Płeć tkliwa. *ib.* 19. *c*, 39. Krzywdę czynisz płci damskiéj. *Teat.* 29, 25. *Kras. Pod.* 2, 246. Nad pieniądze niemasz dziś lepszych zalet w płci dziewczęcej. *Teat.* 43. *b*, 6. Panieńska płeć. *Biel. Hst.* 55. Przelęknieni powiedzieli starszemu: brat nasz Maxymus niewiastą jest na płci. *Sk. Żyw.* 1, 129. Niewiasty i dziatki i inszą mdłą płeć do boju niegodną, na zamki zaprowadzić kazali. *Stryjk.* 390. — Płeć zacniejsza, duższa w każdym rodzie żywym, zwierząt, ryb, ziół, drzew = samiec. *Cn. Th.* Płeć podlejsza, słabsza w każdym rodzie = samica. *Cn. Th.* Obojéj płci, mieszaniec, *hermaphroditus. Cn. Th.* 407. — Pierwszy Linneusz płeć roślin najdowodniéj okazał. *Bot. Nar.* 114. t. j. że i rośliny są różnéj płci Geschlechtsverschiedenheit. Płeć między kwiatami, równie jak między zwierzętami ustanowiwszy, pręciki pyłkowe samcami, słupek zaś z zarodkiem samicą zowią. *ib.* 113, (cf. krytopłciowy). W niektórych też drzewach jest różność płci, tak iż między niemi są samcy i samice. *Cresc.* 67. — *Grammat.* Płeć męzka, *genus mascul.*; niewieścia, *femin.*; niesłużąca abo nie brzmiąca obojéj, ni męzkiéj, ni niewieściéj znacząca, *neutrum. Cn. Th.* (nijaki rodzaj). — §. Płeć κατ' ἐξοχήν, żeńska płeć, kobiety, das schöne Geschlecht, die Weiber. Niechaj

w bezsilnym nie ufa rozumie, Pozna, co nad płcią miłość często umie. *Zab.* 16, 330. Podły nikczemniku, Zręczny tylko do kobiet, chytry płci zwodniku. *Dmoch. Il.* 68. — §. 2) Płeć twarzy, farba, cera, skórka na ciele; *Boh.* plet; *Sorab.* 2. pléź, (cf. *Lat.* pellis); die Gesichtsfarbe, die Haut. Słońce twarz mi opaliło i płeć moję zepsuło. *Kraj. Pod.* 18. Bolesław był wzrostu średniego, Greckiéj płci. *Biel.* 87. Złodziejów tych płeć twarzy oliwkowa wydawała oczywiście za cyganów. *Ossol. Str.* 3. Łuski abo otręby jak ze płci zganiać. *Sienn.* 340.

PLÉĆ, i, *ż.*, PLECIE, ia, *n.*, plecenie, plotka, rzecz pleciona, plecionka, (*Etym.* pleść); *Ross.* плеть; das Flechten, die Flechte, etwas Geflochtenes. Świeży wianeczek na skroń mu włożę i powiem, że to méj pleci. *Kniaź. Poez.* 1, 185. Kosz aby był w swoim pleciu gęsty i zupełny. *Haur. Sk.* 150. Kańczug drótową plecią w prawéj Tatar trzyma. *Pot. Jov.* 32. Flaszko miła ulubiona Lecz witkami opleciona, Czemuż chowasz jak najskryciéj Trunek w pleci krętych wici? *Min. Ryt.* 2, 307. W sidła nierozdzierzgłych pleci Nogi swe wprawił i umotał w sieci. *Chrośc. Job.* 64. Kto na gniazdowéj posiła kruczęta pleci! *ib.* 152. Jutrzenka bydło z obory i owce z pleci chropawéj pędziła w łąki. *Zab.* 14, 234. (z hurtów). — Ptastwo w okropnych drzew pleciach i więziach Nie ważyło się padać na gałęziach. *Jabł. Buk. G.* w plątaninie, Gewirre durch einander. Nakoniec stanęli, nabłądziwszy się przez bór, werteby i pleci. *Pot. Arg.* 5. Sam Uliss tego nie dosiągł w swoich błędów pleci. *Pot. Syl.* 124. (PŁECH = pchłów, *Gen. plur. nom.* pchła). PLECIANKA, PLECIONKA, i, *ż.*, plecionego co, plotka, plecionéj roboty co; *Boh.* pletiwo, ošitka; *Carn.* spleténiza, plendeniza, pêhar, zajna; *Vind.* pleteniza (= mata), spleteniza (= krata, kosz); *Rag.* pletenizza; *Ross.* плетка, плеточка, плетушка, плетенка, плетеница (= kosz); etwas Geflochtenes, eine Flechte. Wzięła matka pleciankę z sitowia, i włożyła w nię dzieciątko. *W. Exod.* 2, 10. (koszyk). Chróst ten na plecionki służyć może. *Mon.* 74, 674. Od zwyczajnch naszych plecionek drewnianych do suszenia słodów, daleko lepsze są dróciane kratki. *Świtk. Bud.* 266. Wezmę z koszykiem maliny moje I te pleciankę różową, Maliny będziem jedli oboje, Wieniec mu włożę na głowę. *Karp.* 1, 27. geflochtner Kranz. Same podstawki gładkie były; a między koronkami i *pleciencami lwi, i woły i cheruby. *W.* 3 *Reg.* 7, 29. między plecionkami, wieńcami.. PLECIONY, a, e, *partic. verbi* pleść. PLECIUCH, a, *m.*, lekkomowny człowiek, plotka. *Cn. Th.* 713. plecie trzy po trzy, młyn, kierat, ein Schwätzer, ein Wäscher; plotuch, plotkarz.

PLECY, *ob.* Plec. PLECZNY, a, e; *Boh.* plecowý; *Croat.* pléchni; *Ross.* плечный; od pleców, Schulter =, zur Schulter gehörig. Koniowi żyłę pleczną zaciąć. *Comp. Med.* Żyłę *plecnią *Haur. Ek.* 156. *PLECZYĆ się, PLECIĆ się, *recipr. niedok.*, spleczyć się *dok.*, plecami do siebie obracać, sich mit den Rücken gegen einander stellen. *Tr.*, (*Ross.* спинаться, cf. spiąć). — §. Spleczył się koń, *ob.* Spleczyć się. PLECZYSTY, a, e; *Slov.* plecnatý; *Bosn.* plechjast; *Croat.* plechászt; *Ross.* плечистый; mocnych pleców, starkschulterig, breitschulterig. Kilku pleczystych chłopów wartę trzymało. *Xiądz.* 32. Chłop wysoki, pleczysty, zwięzły i kibitny. *Boh. Kom.* 4, 202. Kibić ma zwięzłą, pleczystą, proporcyonalną. *Mon.* 68, 1028.

PLEGOTAĆ, ał, oce, *cz. niedok.*, klekotać, pleść, schwatzen. Plegotały kaweczki. *Banial. I* 3 *b.*

PLEMIĘ, ienia, *n.*; (*Boh.* plemeno *foetus*, pljmě owoc); *Slov.* plemeno; *Carn.* plême; *Vind.* pleme, rod, fhlahta (cf. szlachta), otrozi (*ob.* Otrok), rodovina, sarod, spol, plemenstvu, porodstvu; *Croat.* plème, plemen, plemsztvo, szpol, (oplemenitújem = oszlachcę); *Rag.* plemme, (plemstvo *genus gramm.*, plemstvo, plemenstvo *generositas*); *Bosn.* plemen, rod, (plemenstvo *nobilitas*, oplemeniti = oszlachcić); *Sorab.* 1. zplahw; *Sorab.* 2. schlachta; *Slav.* národ, (*ob.* Naród); *Ross.* племя; §. a) ród, naród, płód, familia; Stamm, Geschlecht, Familie. Rozmnożę plemię twoje. 1 *Leop. Genes.* 16, 10. (potomstwo twoje. 3 *Leop.*). Wnijdź do żony brata twego, abyś spłodził plemię bratu swemu. 1 *Leop. Genes.* 38, 8. (abyś wzbudził potomka. 3 *Leop.*). Wszyscy jednego ojca jesteśmy plemię. *Zab.* 15, 36. *et* 109. Całe plemię ludzkie familią jest po świecie rozbiegłą. *Jabł. Tel.* 156. — §. b) Plemię, nasienie męzkie, der männliche Samen. Komu plemię wycieka z korzenia często we śnie.... *Cresc.* 232. PLEMIENNICA, y, *ż.*; (*Boh.* plemenice *mater foecunda*, maciora; *Rag.* plemeniza, plemkigna = dama, plemèniza = matrona; *Ross.* племянница = siestrzenica); mać płodna, Heckmutter, fruchtbare Mutter. Okrutna plemiennica Hydra. *Birk. Exorb. E b.* PLEMIENNIK, a, *m.*; (*Rag.* plemenik, vlastèlin = patrycyusz, plemenit *generosus*; *Carn.* plèménitnèk = familiant, pan z panów, plemenitash = szlachcic, plemenitas *patricius*; *Bosn.* plemenit *nobilis*, *clarus*; *Slav.* plemenit *amoenus*, plemich = szlachcic; *Ross.* племянникъ = synowiec, племенноначальникъ patryarcha; *Eccl.* своеплеменный, который единаго съ кѣмъ племени или рода); — plemiennik, spłodzony, syn, z czyjego plemienia pochodzący, potomek; der Gezeugte, der Sohn, der Stammerbe, Abstämmling, Abkömmling; (*Vind.* odrojenik, nuzhat). Co kupicie od przychodniów i od plemienników ich, które spłodzili w ziemi waszéj.... *Budn. Levit.* 25, 45. Konstytucya opatrzenie prawie królewskie obmyśliła królewskim plemiennikom. *Birk. Zyg.* 48. Pogany dziateczki nowo urodzone na rzékę miotali, które utonęło, złego łoża plemiennikiem, które nie, dobrego rozumieli. *Birk. Kr. Kaw.* 35. *Birk. Zyg.* 48. Tak Aryusz uczył i dzisiejsi plemiennicy jego. *W. Post. W.* 3, 58. PLEMIENNY, a, e, od plemienia, płodzenia, Zeugungs =; (*Boh.* plemenny plenny, płodny; *Ross.* племенный). U Izraelitów na członku plemiennym obrzezanie ustawiono. *W. Post. Mn.* 53.

Pochodz. *plenny*, *plenność*, *plenić* 2); *przeplenić*, *rozplenić*, *uplenić*.

1. *PLENIĆ, PŁONIĆ, ił, i, *cz. niedok.*; *Boh.* pleniti *vastare*; *Vind.* plieniti, rubat, rupat = rabować; *Carn.* planiti *adoriri*; *Croat.* plenyati = ciążyć, grabić, zająć; *Slav.*

plinjati; *Rag.* pljêniti, opljeniti, zapljeniti, popljeniti; *Bosn.* pliniti, pljeniti; *Croat.* plényam, (oplenújem *expilo*); *Ross.* плѣнить, полонить, (*Etym.* plon); w niewolą zabrać, niewolnikiem czynić, imać, (cf. jąć, jęctwo); gefangen nehmen, in die Gefangenschaft führen. Zwiódł z niemi bitwę, i plenił z nich plon. *Budn. Num.* 21, 1. Ci, którzy ich plenili, zbraniali się wypuszczać ich. *Budn. Jer.* 53, 33. Zrzuciła odzienie z siebie, w którym pleniona była. *Budn. Deut.* 21, 13. Litwa z Lachy lud mu meżnie dusi, A Kozacy ich często wielkość zbili, Ziemie płonili. *Stryjk. Gon. L* 3. *PLENICIEL, a, *m.*; *Rag.* pljenitegl, zapljenitegl; *Carn.* planénik *aggressor*; *Croat.* plenìtel, oplenitel; *Bosn.* pljenitegl, pljenaç; *Ross.* плѣнитель; biorący do niewoli, der einen gefangen nimmt. Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiéj. *Budn.* 1 *Reg.* 8, 46, »*not.* abo zapędzą zapędzicielowie«. *Ross.* военноплѣнникъ, плѣнникъ, полоненикъ jeniec, военноплѣнный, полонскій jeńcowy, niewolniczy; плѣнница, полонянка płonianka, niewolnica; плѣнничество imaństwo, jęctwo; плѣнительный porywający, powabny; отполонить plon odebrać; *Bosn.* opliniti *depopulari*, oplinitegl *depopulator*; *Eccl.* плѣница łańcuch, kajdan.

2. PLENIĆ, PLONIĆ, ił, i, *cz. niedok.*; *Boh.* plemeniti, płodnym czyli plennym czynić, użyznić, fruchtbar machen, befruchten; *oppos.* płonić 2, (cf. płonować). Widząc ziemię urodną, poczęli kopać, orać, plonić. *Biel. Św.* 136. Cnota rolnikowi pleni kłosy. *Pot. Jow.* 17. Zawsze te zboża małą młocką plenią, Które się zaraz po siewie zielenią. *Morszt.* 223, *ob.* Plenny, plenno, plenność. PLENIĆ się *recipr.*; *Boh.* plemenit se; mnożyć się, rozmnażać się, rozpładzać się; sich fortpflanzen, vermehren. Niech się ród twój pleni. *Teat.* 55. *d*, 34. Urąga liszka lwicy, że się zawsze pleni. *Pot. Jow.* 204. że często rodzi, koci się, że płodna.

PLENIPOTENCYA, yi, *ż.*, pełna moc, pełnomocnictwo, poruczenie swego prawa komu, die Vollmacht. PLENIPOTENCYARYUSZ, a, *m.*, minister pełnomocny, ein bevollmächtigter Minister. Książę nie sam w osobie, ale przez plenipotencyaryusza hołd oddawał. *Vol. Leg.* 7, 611. PLENIPOTENT, *PLENIPOTENCYUSZ, a, *m.*, pełnomocnik, prawo cudze sobie poruczone mający, der Bevollmächtigte. Urząd plenipotenta, prawa umiejętności, czułości i poczciwości wyciąga, w strzeżeniu całości dobrego mienia, które mu się powierza. *Kras. Pod.* 2, 207. Kto czego przez plenipotencyuszów dokazać nie mógł, mojéj matki zaradzeniem zyskał. *Teat.* 32. *c*, 32. Specyalny plenipotent. *Zab.* 13, 194.

PLENNOŚĆ, ści, *ż.*, (*ob.* Plon 2., cf. *Boh.* plnost pełność); *Ross.* племенитость; płodność, die Fruchtbarkeit, *ubertas frugum. Cn. Th.* PLENNY, PLENISTY, a, e, PLENNO *adverb*; *Boh.* plemenny; *Ross.* племенитый; płodny, fruchtbar, (*oppos.* płonny). Ziemia zdaje mi się teraz weselsza, żyzniejsza i plenniejsza. *Zab.* 16, 175. Raz plenny, drugi raz płonny w urodzaje, Raz płodny, a drugi raz czas głodny nastaje. *Min. Ryt.* 3, 37. Las wszystek zarosły i plenny olszyną. *Jabł. Buk. G.* Z plennych szczepów zrywajcie gęsto zwisłe grona. *Hul. Ow.* 71. Dama w łzy plenna. *Brud. Ost. B.* Rola taka też obrodzi bardzo plenno. *Cresc.* 160. Paprotnik nasienia drobnego i plenistego. *Syr.* 456. *Torz.* 204. — §. Plenny, sporego ziarna. *Cn. Th.* reich an Körnern. — *§. [Plenny » *plenus.* 1.] W senacie plennym po Rzymsku prawie zawierał przymierze. *Birk. Zbar. D* 2.

PLEONAZM, z *Greck.*; *Slov.* zbitečnomluwa. [Wyraz nad potrzebę dodany, zbytecznik. *Woelke Słow. łac. gr. pol.* 571. 7].

PLĘSACZ, PLĄSACZ, a, *m.*, co pląsy stroi, kuglarz; ein mit Action tanzender, der im Tanzen Figuren macht. *Cn. Th.*, (*Ross.* плясунъ, плясальщикъ tanecznik), *ob.* Pląsać, Plęsy.

PLEŚĆ, plótł, pletli, plecie, plotę *cz. niedok.*, PLATAĆ *częstl.*; *Boh.* plesti, pletl, pletu; *Sorab.* 2. plaſcž, platl, platu; *Carn.* plêsti, plêdem; *Vind.* plesti, splesti, pleteu, pletla, pletem; *Croat.* pleszti, plétem; *Rag.* plêsti, splesti; *Bosn.* plesti, oplesti; *Eccl.* плету; *Ross.* плесть; cf. *Lat.* plectere, plicare; *Graec.* πλεκειν; *Germ.* flechten; §. a) splatać, zwijać. Dwa łańcuszki robotą plecioną uczynisz. *Budn. Exod.* 28, 14. von geflochtner Arbeit. Z ganku drabinę plecioną spuszczała. *P. Kchan. Orl.* 1, 129. eine Strickleiter. Pleść kosze. *Tr.* Kuropatwa górą nigdy nie lata, Ni gniazda w wierzchowiskach, ni w gałęziu plata. *Zebr. Ow.* 196. Spleść włosy. Chartom i charcicom swoim te dał miana: Murzyn uwił wieniec, panna warkocz spletła. *Chmiel.* 1, 583. (splotła). Piérwéj, niż się goła splecie. *Cn. Ad.* 1015. (jak pióro opalił, nagle, prędko). Zbrodnia w koło pleść. *Szczerb. Sax.* 174. aufs Rad flechten. — §. b) Pleść, gawędzić, bałamucić, nie do rzeczy mówić; schwatzen, waschen, albern Zeug faseln, salbadern; Obb. plauschen; *Boh.* pliskam, klewetati; *Carn.* blêsti, blêdem, fajtam; *Bosn.* tucchi, zanovetati, mnogo govoriti; *Ross.* вракаю, вру, шалберить, шалберничать, (*ob.* Szalbierować); *Eccl.* блядословлю. Jak mi będziesz pleść takie koszałki opałki, zobaczysz .... *Zabł. Amf.* 20, (cf. kręcić wici). Starzec właśnie jak dziecko takie duby plecie. *Teat.* 43. *c*, 51. *Wyb.* Plótł, jakby na mękach. *Zab.* 12, 91. *Nagł. Teat.* 8. *b*, 93. *Zab.* 16, 151; *Slov.* gako na mukách płeté. Wstydźże się, że tak wiele gdaczesz, a i sam nie wiesz, co pleciesz. *Pim. Kam.* 179. Co tam Wc Pani słuchasz, co dziewczyna plecie, Ja wiem, co robię! *Niemc. P. P.* 90. *Nectere aliud ex alio*; jednę rzecz z drugiéj pleść, pleść trzy po trzy, bywa mówiono. *Mącz.* Natrętna prędzéj wskóra, choć trzy po trzy plecie. *Teat.* 46. *b*, 56. *et* 17. *c*, 25. Nie z łaskąbyś odszedł od króla, gdybyś plotł dwie po trzy. *Hrbst. Nauk.* 6. 3 *b*. (piąte w dziewiąte). Wcale nieroztropne mi rzeczy pleciesz. *Teat.* 50. *c*, 67. Pleć, co się podoba, bo inaczéj toby chyba spać potrzeba. *Teat.* 4. *b*, 42. Owo po prostu, niech kto co chce plecie, Zgoła żyć trzeba, i zażyć na świecie. *Past. Fid.* 320. Niewiasty próżnujące, plotące, szczebiecące, co się nie godzi. *Budn.* 1 *Tim.* 5, 13. — §. Plecie mi się w oczach kształt obrazu, albo leży mi w oczach; *inhaeret oculis. Mącz.*; *Boh.* před očima se plest, uwija się przed oczyma, lecz ciemno, niewyraźnie; vor den Augen schweben, dunkel, verworren vorschweben. O tym się im coś w głowie plecie. *Ryb. Ps.* 92. marzy się, śniło im się coś o tym, sie

träumen davon. *(Slov.* Na gaziku sa mi pleťe; ochapia mi się). — §. Wszystko się plecie, na tym mizernym świecie. *Żegl. Ad.* 277. Niemasz nigdzie prawdziwéj mądrości na świecie, Wszystko się po staremu na nim zawsze plecie. *Nar. Dz.* 3, 120. ciągnie się jako tako; es geht nicht wie es soll, es schleppt sich nur, es zieht sich.

Pochodz. *pleć*, *plecie*, *plecianka*, *plecionka*, *pleciuch*, *plotka*, *pletliwy*, *płet*, *płty*, *płatwa*, *pletwa*, *płytwa*, *płetwisty*; *płat*, *płatek*, *płatuszek*; (*Ross.* плетея koronkarka, плетешокъ sznurek do wplecenia w włosy; плотникъ cieśla); *płot*, *płotek*, *opłot*, *opłotek*; *oplecek*, *opleść*, *dopleść*, *napleść*, *odpleść*, *odpłatać*, *popleść*, *przepleść*, *przypłatać*, *rozpleść*, *spleść*, *upleść*, *upłatać*, *wpleść*, *wypleść*, *zapleść*; — §. b) *płótno*, *płócienny*, *płóciennik*, *płótnieć*; — §. *pilśń*.

PLESEK, *ob.* Pleszek.

PLEŚŃ, i, *ż.*; *Boh.* pljseň, plesniwina; *Slov.* pljseň, pleseň; *Sorab.* 2. plaszn, (plěz piana); *Vind.* plefen, plefnina, kan; *Carn.* kân, pushòba; *Croat.* plesznina; *Hung.* penyesz, penisz; *Rag.* pljèsan, pljessan, pljesnòcchja; *Bosn.* plis, blutta od vina; *Ross.* плѣснь, (cf. плѣжина plama, skaza); omszenie, der Schimmel. Pleśń, *mucor*, rodzaj roślin do krytopłciowych należący, z drobnych bedłków złożony. *Kluk. Dykc.* 2, 129. Studnia jeżeli z niéj nigdy nie czerpają, Tedy w niéj wody pleśnią i mchem porastają. *Prot. Jał.* 11. — §. Bedłki, pleśń lub zgaga w gębie, *apthae*. *Perz. Cyr.* die Schwämme im Munde. PLEŚNIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, spleśnieć, opleśnieć *dok.*; *Boh.* plesniwěti, zplesniwěti; *Slov.* splesniwěti; *Sorab.* 1. plěsznu; *Carn.* plesnuvati, plesnijem, kany se; *Vind.* plefnuvati, splefniti, oplefniti, (plefhitife, plefhivatife = łysieć, *ob.* Plesz); *Croat.* pleszniveni, (opleshiveti = ołysieć, *ob.* Plesz); *Bosn.* plisniviti, plisniti, bluttitise, uzbluttise (o winie); *Rag.* pljesniti, opljesniti, opljesnaviti, opljesnutise, opljesnavitise; *Ross.* плеснѣть; pleśnią przypadłym być, pleśniwym się stać; schimmeln, schimmelig werden. Rzeczy których nie ruszają, gdy wilgotnieją, pleśnieją i psują się. *Gorn. Sen.* 238. — *Transl. fig.* Dziadu spleśniały. *Pot.* Spleśniały trup. *Cn. Th.* 1044. Nasz przyjaciel, po rozłączeniu się z nami, spleśniał, mieszkając w głębi powiatu swego; bo jak na sprzęty, złożone w miejscu zamkniętym, pleśń pada, świeżość im odbiera, i farby płowieją; tak też pleśń pada na duch, skoro niczym nie jest odświeżony. *Pam. Warsz.* 5, 159. PLEŚNIWY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* plesniwy; *Slov.* plesniwý; *Sorab.* 1. pleszniwé, (pleszniwužki *rancidulus*); *Carn.* plesniu, plesnuv, kanast; *Vind.* plefnou, plefniu, plefnoviten; *Croat.* plèszniv; *Hung.* penészes, penyészes; *Rag.* pljèsnav, pljeesni; *Bosn.* plisan, plisniv, bluttan; *Eccl.* плѣсневелый, плѣснѣватый; *Ross.* плѣсневѣлый; spleśniały, schimmelig. Pleśniwéj maści, siwy, grau. Szalony starcze, teraz grzechy twoje, na tę pleśniwą zwaliły się głowę. *Wod. Dan.* 249. Zima pleśniwą zmarzłéj ziemi barwę daje. *Kchow.* 133. Dziś niemasz komu wierzyć, chociaj sierci pleśniwéj. *Falib. G* 2. Pleśniwy koń, szronowaty, mrozowaty. *Cn. Th.* cisawy, biało nakrapiany. *Dudz.* 51. ein Braunschimmel mit weißen Tüpfeln. Wałach pleśniwy. *Papr. Ryc.* 100. Z gniada pleśniwa sierć. *Lek. Końsk.* 4. *Rej. Zw.* 237 *b.* PLEŚNIWOŚĆ, ści, *ż.*, zajście pleśnią, die Schimmeligkeit; *Slov.* plesniwost; *Vind.* plefnivost, plefnovina, plefnovitnost; *Sorab.* 1. plěszniwofcž; *Croat.* plesznivoszt, plesznivocha; *Rag.* pljesnivós.

Pochodz. *opleśnieć*, *popleśnieć*, *przypleśnieć*, *napleśnieć*, *spleśnieć*, *spleśniały*, *spleśniałość*.

PLĘSNY, a, e, od pląsów, pląsający; *Carn.* pleshen; *Ross.* плясальный, mit Action tanzend, mit Geberdenspiel. Plęsny taniec, *chironomia*. *Macz.* PLĘSY, PLĄSY, ów *plur.*; (*Carn.* pleş; *Vind.* plefs, raj; *Croat.* plész, szkok; *Ross.* плясание, пляска = taniec); §. a) pląsanie, tańcowanie z giestykulacyą rękami, Tanz mit Action, gesticulirendes Tanzen. W tysiącznych kształtach plęsy lekkim robią skokiem. *Dmoch. Il.* 2, 186. Dni na plęsach i skokach trawią marnie. *Tward. Wł.* 19. Począł kuglować, plęsy stroić. *Birk. Dom.* 88. Mnie się cudzoziemskie pląsy mniéj podobają, niż nasz Polski taniec. *Kras. Pod.* 1, 292. Pan bożek idąc w plęsy z gronem Gracyj kołuje radośnie. *Przyb. Milt.* 110. *Suszyc. Pieśn.* 2, *C* 3 *b.* — §. b) Plasy, gatunek wesołych wierszów, eine Art lustiger Gedichte. *Tr.*

*PLESZ, u, *m.*, y, *ż.*; (*Boh.* pleš *tonsura*; *Slov.* plešina, łysyna łysina; *Sorab.* 2. platta plesz, korona duchowna, (plěch, plěschk wierzchołek owocu, który przy obieraniu wyrzynają); *Carn.* plesha, pleshz = łysy; *Vind.* plefh, plefhina, plefhivota = łysina; *Croat.* ples, plessivoszt *calvities*; *corona sacerdotalis*, koruna, vénecz, kruna, kolobar, lrienye redovnichko na glavi, *schomatice* pless; *Dal.* plejs = łysina; *Ross.* плѣшь, плѣшина, плѣшинка łysina; cf. *Gall.* pelade); §. 1) korona kapłańska; *Vind.* duhounska krona, glavestritva; *Croat. barb.* kavka; *Rag.* kauka, kruniza; *Hung.* korona, koszorù; *Ross.* гуменцо, (cf. gumienko); die Platte eines Geistlichen. Ksiądz to tylko z plesza, Pijak, zwodzca, wszetecznik. *Pot. Jow.* 121. Nie ten ksiądz, co ma plesz przegolony. *Rej. Ap.* 88. Biada rękom krzyżmowanym, Głowom plesze mającym. *Brud. Ost. E b.* Na twój wygolony plesz nie wiele dbać będziemy. *Birk. Gł. Kun.* 43. — §. 2) *Botan.* Plesz, ziele, *ob.* Papawa.

PLESZCZEĆ *cz. niedok.*; (cf. *Boh.* pleskati plaskać; *Sorab.* 2. plaskotasch, *Germ.* pantschen; *Vind.* s rokami pleskati = klaskać; *Croat.* plészkam *plaudo*, pleszkam nogami *supplodo*, plòszkam, plosznuti *illido*, *plaudo*, *ob.* Pluskać, plusnąć; *Bosn.* pleskati *plodere*, *supplodere*; *Boh.* pliskam pleść trzy po trzy, świegotać; *Ross.* плескать, *Germ.* plätschern; *Ross.* уплескать ulać, сплеснуть, сплескивать pobryzgać; *Eccl.* плескатель klaskacz); wodę z plaskiem głośno wylewać, abo wodą oblewać; mit Geräusch ausgießen, begießen, cf. plusnąć; *Carn.* bèrlosgâm; *Vind.* berlati, berluvati, berlosgati, plunkati; *Boh.* šplechtam, špleycham. Wodą swe jagody pleszcze. *Pot. Arg.* 48. PLESZCZEĆ się *recipr.*; *Ross.* плескаться; z plaskiem wodą się oblewać, płókać się; im Wasser plätschern, platschen. Wskakuje po szyję w bezdenną głębinę, Pleszcze się, na przemiany przebiera nogami. *Tol. Saut.* 48. Pleszcze

się w kąpieli. *Min. Auz.* 91. Tam się w zwykłéj kąpieli gdy pleszcze Dyana, Wnuk oto Kadmów ugodził w onę gęstwę. *Żebr. Ow.* 59. (*perluitur*). Tam koło jezior zwyczajnie się pleszcze Ptak wieszczy, czując spaść mające deszcze. *Hor.* 2, 170. *Min.* Ziemia w bratniéj się krwi pleszcze. *Pot. Pocz.* 462.

PLESZEK, szka, *m.*, PLESEK, ska, *m.*, (*Cn. Th.*), (cf. *Boh.* plech, plišek blacha, blaszka, płatek kruszcowy; *Vind.* plahta; *Carn.* plêh = blacha); blacha na zasłonę piersi, plachownica, der Brustblech in der Rüstung. *Tr.* Oblokłszy go w pleszki, z wojskiem z domu na pole wyprowadzili. *Kosz. Cyc. B* 2. Rycerstwo w pleszkach i w przyłbicach. *Kosz. Lor.* 118 *b.* I w pokoju swym zawżdy w pleszkach albo z mieczem chodził. *ib.* 22. Miasto pleszek wezmie na siebie sprawiedliwość, i miasto przyłbicy sąd pewny. *W. Post. W.* 14. Opasawszy biodra wasze prawdą, weźcie na się przedni pleszek sprawiedliwości. *Radz. Ephes.* 6, 14. *et* 1 *Thess.* 5, 8. Pleszek w tył. *Tr.*, das Rückenblech. Pleszki, pleski na nogi, nagolenice żołnierskie, *ocreae ferreae. Cn. Th.* 459. *et* 710. Beinschienen. Pleszki miał na nogach miedziane. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 6. — §. b) Pleszek, (cf. *Boh.* pljšek *tunica pelle munita*), wełniany abo też płócienny, *subucula. Mącz.*, Unterrock, Camisol. *Colobium*, żupica bez rękawów abo pleszek. *Mącz.* Miasto *kawtana abo pleszka, oblecze sprawiedliwość. 1 *Leop. Sap.* 5, 19.

PŁESZKA, i, *ż.*; *Ross.* блошка; *dem. nom.* pchła, *ut* pchlątko, ein kleiner Floh. Najmniejsza muszka i biedna płeszka w proporcyi małości swéj, zarówno jak i lew kąsa. *Lub. Roz.* 196. Przez okno ją widziałem, ona płeszki biła. *Kchow.* 173. Muszę się z swemi płeszkami odwitać. *Alb. z Woj.* 34. PŁESZNIK, a, *m.*, PŁESZNE ziele, ślachtawa, chlastawa, psi len, złoty trank, pchły wytraca, i ztąd ma nazwisko. *Syr.* 746. Nasienie podobne pchłom. *Urzęd.* 256. *plantago Psyllium. Kluk. Dykc.* 2, 204. Flöhsame, Flöhkraut. *Sienn.* 136; *Boh.* blešnjk, chemljk; (*Ross.* блошникъ człowiek pełen pcheł); *Ross.* папоротникъ, cf. paproć. Żółty płesznik, śpiwrzód, *conyza*, Dürrwurz. *Sienn.* 140.

*PLESZOWACIĆ, pleszowatym czynić, łysić, kahl machen; *Vind.* pleſhiti, opleſhiti; *Bosn.* plisciti; *Eccl.* плѣшивю, плѣшива дѣлаю. *PLESZOWACIEĆ, pleszowatym się stawać, łysieć; *Boh.* plchati, plcham, oplchati, plechatěti; *Sorab.* 1. wopléchuyu; *Carn.* pleshim se; *Vind.* pleſhitiſe, pleſhivatiſe, pleſhiu gratati, (cf. pouſhiti, puſiti, opuſitiſe = pierzyć się, cf. pełznąć); *Croat.* plessivem, pleshivem, opleshiveti; *Rag.* opljèsciti, opljescgliviti, opuznuti; *Bosn.* pljisciviti, oplisciviti, (oplisnivitise *mucescere*, *ob.* Pleśń); *Ross.* плѣшивѣть. PLESZOWATOŚĆ, ści, *ż.*, (cf. plesz; *Boh.* oplchalost; *Vind.* pleſhivost, pleſhina; *Carn.* pleshtva; *Croat.* plessivoszt, plessivische; *Bosn.* plisciystvo; *Rag.* pljescglivos, gologlavnos, opuznos; *Ross.* плѣшивость; łysość, łysina, die Kahlheit, Haarlosigkeit, Glatze. Gduła ziemna pleszowatość i oblazłość głowy spędza. *Syr.* 623. Ćwikła pleszowatość głowy czyni porosłą włosami. *Syr.* 1119. Lilia pleszowatość z opierzchnienia włosów na głowie znowu włosami okrywa. *Syr.* 578. PLESZOWATY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* plechatý, oplchatý, plechač; *Slov.* plešiwý, łysy; *Sorab.* 1. pliechaty, plěchaté, plěchawé, plechatž, pliechačž; *Vind.* pleſhiu, pleſhivast, breslaſen, pleſhiunik, pleſhiuz; *Carn.* pleshast, plęshz, plesha; *Croat.* plessiv, plessivecz, pleshivecz; *Dal.* plisiv, opuznenak; *Bosn.* plisciv, pliscivaç; *Rag.* pljescgliv, pljesciv; *Slav.* plisliv, plishiv; *Ross.* плѣшивый, плѣшакъ, плѣшивецъ; łysy, goły; kahl, ohne Haare. Miejsce na głowie pleszowate. *Syr.* 184.

PŁET, u, *m.*, płta, płatwa, trafta; *Boh.* plt, plti, wor; *Slov.* plt; *Croat.* plútva, flyosz (cf. flis), povodnìcza; *Rag.* povòdniza; *Bosn.* cjatta, çattara, cjatara, çatara (z *Włosk.*); (*Bosn.* plitav, koji plitta svrrih vode *natabilis*, *fluitans*, *ob.* Pływać); *Carn.* plutve, (plutje *omnia*, *quae flumina in ripam ejiciunt*), vôr; *Vind.* flos; *Ross.* плотъ, плотикъ = prom; (*Ross.* плотить, плочу spajać belki); *Graec.* πλῶτος *natatilis*, πλόος, πλοῦς żegluga, πλοῖον nawa; cf. Obb. Plette; cf. *Turc.* isplata = prum; *ob.* Pletwa); §. a) das Floß. *Schedia*, płet, łodź. *Mącz.*, (*ob.* Płetownik, płetnica). — §. b) Drzewo, traftę składające, der Floßstamm, Floßbaum. Kupiłem ośm płetów. *Tr.*

PLETLIWOŚĆ, ści, *ż.*, chuć plecienia trzy po trzy, świegotliwość, gadatliwość; die Schwatzhaftigkeit, Waschhaftigkeit, Plauderhaftigkeit. Z pletliwości czasem zwada. *Fredr. Ad.* 68. Kruk piérwéj był biały, ale dla pletliwości czarno zfarbowany. *Otw. Ow.* 81. PLETLIWY, PLOTLIWY, PLOTKLIWY, a, e, PLETLIWIE *adverb.*, plecący nie do rzeczy, plotka, świegotliwy, świerzbi go język; schwatzhaft, plauderhaft, geschwätzig; *Boh.* klewetný, klewetiwý, klewetawý; *Sorab.* 1. tréskowné, treskoyité; *Eccl.* мзъıчьнъ. Z pletliwym niebezpiecznie żyć. *Petr. Hor.* 2, *D* 4. To sobie mają pletliwi ludzie za przysługę, iż co na kogo chociaj nieprawda, wymyślą a powiedzą. *Rej. Zw.* 78. Wolę z człowiekiem chocia złym, ale miernego języka mieć towarzystwo, niż też z człowiekiem pletliwym a kłamliwym. *Eraz. Jęz. F* 7 *b.* W stolicy uwierzyli komuś pletliwemu, jakoby cesarz był zwyciężony. *Sk. Dz.* 320. — *Passive:* Z plotek pochodzący, zmyślony, fałszywy, n. p. Mowy pletliwe. *Gęb. Hym.* 307. (bałamutne, bajeczne). Nie są to powieści Mylnego nowiniarza, nie pletliwe wieści. *Żebr. Ow.* 288. (*vagi rumores*). Powieść ta jawną bajką pletliwą, a prawie brednią pogańską ukazuje się być. *Zygr. Pap.* 139. Ktoby ten ich pletliwy wymysł examinować chciał? *Smalc.* 63. Każdy gadatliwy, nieprawdziwe rzeczy abo pletliwe mówić musi. *Eraz. Jęz. D* 5 *b*, 6. Błędy pletliwe heretyków potępiono. *Sk. Dz.* 551. Wstydźcie się heretycy obłędliwego, pletliwego pisma waszego. *Biał. Post.* 42. Awantury wynikłe z plotkliwych powieści. *Niemc. Król.* 1. *praef.* Plotliwe niesnaski. *Hul. Ow.* 109. PLETNIA, i, *ż.*; *Ross.* плеть; spleciony korbacz, *ob.* Pleć, eine geflochtne Peitsche. Bracia do pletni, a ty do tańca, Potańcujesz nam smagańca, (kara cygańska), Oj orzeźwią pletnie. *Kniaź. Poez.* 2, 188. PLETNICA, y, *ż.*, splecione wici, pleć, plecionka, geflochtnes Korbwerk. Piechocie pod zamek szańcować się kazał, i pletnice zbudować; nazajutrz pletnica była po-

gotowiu, na którój pod zamek przeprawiać się mieli. *Biel.* 715. PLETOMOWCA, y, *ż.*, pleciuch, plotka, bajarz; ein Wäscher, Schwätzer. Jezus nie rzekł matce swéj: panno! by nie był rozumian pletomowcą. *Biał. Post.* 202.

PŁETOWNIK, a, *m.*, *ratiarius*, żeglarz, który płety puszcza. *Mącz.*, der Holzflößer, der mit Flößen zu thun hat; *Boh.* pltař; *Dal.* plutvar. PŁETWA, PŁYTWA, y, *ż.*, u ryby pióro, abo to czym się ryba abo pław wodny rusza; *Boh.* pleytwa, pleytwy, plautew (cf. oskrzele), perut, perutj; *Sorab.* 2. chrape; *Carn.* plavûta, repétniza; *Vind.* perotniza; *Croat.* perût; *Ross.* рыбье перо, жабры; (*Eccl. et Ross.* плотъ prom); *Turc.* isplata; Obd. Plette, *ob.* Płatwa, płet, płta); die Floßfeder. Ryby zamiast nóg mają płetwy. *Zool.* 57. Płetwa składa się z promyków ościstych częstokroć kolących, błoną spojonych. *ib.* 173. (cf. opława). PŁETWISTY, a, e, płetwy mający, mit Floßfedern versehen. Ryby garłopłetwiste, *jugulares*, u których płetwy brzuchowe bliższe są gardła, niżeli przyskrzelowe; piersiopłetwiste, u których są między przyskrzelowemi w jednéj linii, *thoracici*; brzuchopłetwiste, *abdominales*, gdzie w pośrzodku między podgardłem i wychodkiem. *Zool.* 175.

PLEURA, y, *ż.*, z *Greck.*, błonka bardzo czuła, wewnętrzną dołkowatość piersi i żebra pokrywająca. *Kirch. Anat.* 46. *Wejch. Anat.* 102, die äußerst empfindliche Haut, welche die Brusthöhle und die Rippen bedeckt. — §. Pleura, choroba, zapalenia błony téj. *Comp. Med.* 155. *Krup.* 5, 321; *Croat.* bòdecz; *Bosn.* bodaç, bodesgi, probadi, (*ob.* Bość); *Dal.* přotiszka, probod; *Ross.* колотье въ бокахъ; Seitenstechen. Leżał w ciężkich pleury bolach. *Sk. Żyw.* 1, 399.

PLEWA, y, *ż.*, PLEWKA, i, *ż.*, *demin.*, PLEWY *plur.*; (*Boh.* pléwa; *Slov.* plewa; *Sorab.* 1. pluhwa, pluwa; *Sorab.* 2. plöwi; *Carn.* pleva, okrôsh, (cf. okrzesać); *Vind.* pleva, fnet (cf. śnieć), osobki, (cf. osobny); *Bosn.* pliva, (cf. pliwka); *Rag.* pljèva; *Dal.* plyiva, vstroyki; *Hung.* polyva; *Croat.* plèva; *Ross.* плевелы, плевы, мякина (*ob.* Miękiny), вывѣвки (cf. wywiać), обсѣвки (*ob.* Obsiać), сметіе (*ob.* Śmieci), отреби, отребіе (cf. otręby), ухоботье; (cf. *Ital.* paglia; *Lat.* palea); *Eccl.* плѣвель, куколъ, *ob.* Plewidło; *Etym.* pleć, pielę, plewić); szupinki, łupinki od ziarn zbożnych odpadłe, cf. zgoniny; Spreu, Kaff. Plewa, *gluma*, jest listeczkowaty i suchy kielich u roślin trawnych. *Bot. Nar.* 95. W kłosach zarażonych, plewy czyli powłoki powierzchowne są dosyć zdrowe. *Brzost. Duch.* 450. Niepodobna mieć ziarno bez plewy. *Pot. Arg.* 72. Na bojowisku jest ziarno, są też i plewy; na świecie są dobrzy, są też i źli. *Karnk. Kat.* 71. Żyto moczone ze trzynami abo plewami koniom dawać. *Syr.* 915. Niechaj osieł je plewy, a da lutni pokój. *Rej. Wiz.* 91. Głupi, kto sieje plewy, żeby pszenicę zbierał. *Burl. B* 3. Przeczyściło się zboże, plewa na stronę wiatrem odeszła, a ziarno zostało. *Sk. Żyw.* 153. Precz plewy od ziarna, tchórze od mężnych. *Pot. Arg.* 279. Ludzka siła plewą jest jedną przeciw wszechmocności. *Kchow. Wied.* 30. (pajęczyną). Ludzie jak plewy letcy. *Sk. Dz.* 84. (niestatkujący). Od złego dłużnika, i plewy bierz. *Grod. Dis. D.*; (*Rag.* od zla duxnika i kozu bez mlika; *Dal.* od zla dusnika y koze bez mlika; od złego dłużnika, i kozę bez mléka; lepiéj rydz niż nic). (*Sorab.* 2. Ja szom plowi zažäzowal, a zistu pschenizu derbim hoplaschowasch *ja plew pożyczyłem, a czystą pszenicę mam zapłacić*). Miasto wdzięcznych pokarmów, zatykacie im usta plewami omylnych wymysłów swoich. *Rej. Post. H h* 6. Gdy nie będziesz miał postanowionego serca swego, wszystko jakobyś plewy sypał przed oblicznością Pańską. *Rej. Post. U b.* Rzuca jak plewy dukaty. *Teat.* 52. *c*, 23. (jak nic). PLEWIACZ, PLEWIARZ, a, *m.*; (*Boh.* plewač; *Vind.* pleuz; *Rag.* pljèvaz, pljetvâr; *Croat.* plevàch); ten co plewi lub piele, der Jäter, Gäter. Plewiacz oczyścić len powinien z chwastu. *Przędz.* 8. PLEWIACZKA, PLEWIARKA, i, *ż.*; *Boh.* plewačka; *Vind.* pleuiza; *Croat.* plevachìcza; *Rag.* pljevacizza, pljetvariza, die Jäterinn. *Przędz.* 104. Po śmierci zarówno z jejmością praczka Siedzi tu oraz i plewiaczka. *Comp.* 708. Plewiarki miały nad czym plewiąc śpiewać. *Jeż. Ek. F* 1. PLEWIASTY, a, e, na kształt plew, wie Spreu, spreuartig. Ziele goryczka nasienia jest szerokiego szupinowatego albo plewiastego. *Syr.* 643. PLEWIĆ, ił, i, *act. cont.*, pleć, pielę; *Boh.* plewiti, wyplewiti; *Vind.* plievati; *Rag.* pljevem, pljuvam; jäten, gäten. Kto kąkolu nie plewi, i wczas go nie ruszy, Potym depce pszenicę albo ją zagłuszy. *Pot. Arg.* 164. Kiedy grzędy plewią, za chwastem i dobre ziele wyrwą. *Szczerb. Sax. praef.* Gdy na ogrodach plewiarki plewią, pilnuj, aby nie drzymały. *Haur. Ek.* 41. PLEWIDŁO, a, *m.*; (*Bosn.* plivacia, kojom se plie *runcina*, plitva, plitje *runcatio*; *Vind.* plejenje, pletje, pleja; *Carn.* pletva, plezhva, plévęl; *Croat.* plevatva); §. a) pielenie, pełcie; das Jäten, Gäten. Aby dobrze ogrodowiny oswobodzić od przeszkody dzikich chwastów, na to jest plewidło. *Kluk. Rośl.* 1, 199. Gdy przyjdzie ono wieczne plewidło abo żniwo, wierę kąkoliku, dopiero się obaczysz, iż się było lepiéj jakim głąbem albo czarną kapustą urodzić. *Rej. Zw.* 100 *b.* — §. b) Plewidło, chwasty wyplewione, wyrzuty. *Tr.* das ausgejätete Unkraut. PLEWIENNICA, y, *ż.*, plewiaczka, plewiarka, die Jäterinn. Gdy pszenicę zachwaści kąkol, nie śle gospodarz w obszar plewiennice, aby z pszenicy rwały kąkoli? *Zab.* 14, 170. PLEWISTY, PLEWNY, a, e; (*Boh.* plewnaty; *Slov.* plewati; *Vind.* plevast, pleun; *Croat.* plevazt, plevnat, plevni; *Hung.* polyvás; *Eccl.* плевистый; *Ross.* плевный, плевельный; pełen plew, z plewami zmieszany; cf. *Bosn.* krupan, (cf. krupy); voll Spreu, spreuig. Glina plewista. *Cn. Th.* Nie podlewaj mi cukrem mąki na pół plewnéj, Lepszy nad słodką zdradę nieprzyjaciel pewny. *Nar. Dz.* 3, 159. PLEWKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt plew, plewiasty, wie Spreu. Ustoiny w urynie na spodzie bywają plewkowate. *Perz. Lek.* 79. PLEWNIA, i, *ż.*, PLEWNIK, a, *m.*; *Boh.* plewnice, plewnjk; *Vind.* pleunishe, plieunjak, pleunjak; (plieuniza, plevenza *wór plewami napchany*); *Sorab.* 1. pluwarna; *Croat.* plevnìcza, plevnyak; *Dal.* poyata; *Hung.* paita; (*Rag.* pljèvniza *tugurium*); *Eccl.* плевникъ; *Ross.* мякинница; schowanie na plewy, die Spreukammer.

Palearium, plewnia. *Macz.* Plewnik przy gumnie zaraz najlepiéj mieć. *Haur. Sk.* 20. *Dasyp. R r* 3 *b.* Plewnia. *Volck.* 658.

PLEZYR, u, *m.*, z *Franc.*, zabaweczka upodobana, rozrywka, ukontentowanie; Vergnügen, Ergötzlichkeit. Tyran miał to za plezyr, za rozkosz jedyną Patrzeć, jak z zapłakanych powiek łzy mi płyną. *Min. Ryt.* 1, 144. Nie zna słodkich plezyrów, które przyjaźń rodzi. *Jabł. Tel.* 31.

*PLIASAĆ, *ob.* Pląsać.

PLICHTA, y, *ż.*, na szkucie, budka w sztabie dla sztabnika i marszałka. *Magier. Mskr.*, die Cajüte auf dem Hintertheile des Flußschiffs.

PLIK, u, *m.*, paczka, wiązanka, z *Franc.*, ein Päckel, Päckchen, ein Bündel. Plik gruby skryptów w bibułę obwinięty. *Ossol. Str.* 3. Lustracya wielu plik wielkich, papierów starych i dawnych regestrów. *Mon.* 69, 177.

PLINIE, ia, *n.*, gra dziecinna, kaptywus. *Tr.*, das Haschespiel der Kinder, *ob.* Pliszki.

PLISIA, i, *ż.*; *Slav.* plish; *Ross.* плисъ; *Gall.* peluche; *Ital.* peluccio, der Plüsch; tkanina do aksamitu podobna; n. p. Cło płacą od plisie szerokich i wązkich, Weneckich, Francuzkich, Holenderskich. *Vol. Leg.* 4, 81. Plisz, pliśnia. *Tr.*

PLISZKA, i, *ż.*; *Boh.* pljška, pleška, konjpásek, konopásek; *Slov.* trasorítka, trasoritek; *Sorab.* 1. pliczka, plischka; *Sorab.* 2. schprizka, *Carn.* pastariza; *Vind.* pliska, pasterka, (plafiza = sikora); *Croat.* bleszk, zéza, paztorichicza, pasztirichicza, treszorepka; *Rag. et Bosn.* pliska; *Slav.* konjarica, (pliska = łyska; *Dal.* plyuszka = policzek); *Ross.* плѣшанка, фiалка, юла; §. a) trzęsiogonek, ptak, die Bachstelze. Pliszka biała, białogardł, *motacilla alba*, ptaszek niewielki, przebywa nad wodami. *Zool.* 230. Pliszka żółta, *flava*, *Ross.* зеленичка, najwięcéj przebywa w lasach i polach. *ib.*, cf. czarnogardł, cf. pokrzywniczek, sitowiec. — Pliszki piszczące. *Banial.* I 3 *b.* — §. b) Pliszki (cf. *Boh.* plichta = gleiche Würfe im Spiele, wo andre zusetzen müssen), gra, ein Spiel. Chciał rozrywki i wdał się między dzieci w pliszki. *Teat.* 42. *c*, 33. Podłe są grów wspaniałych pierwsze towarzyszki, Chcesz przyjść do faraona, trzeba zacząć w pliszki. *Kras. Sat.* 109.

PLIWA, y, *ż.*, PLIWKA, i, *ż.*, *demin.*, (cf. plewa, plewka; *Sorab.* 1. pluwizna szupinka); błonka, błoneczka, das Häutchen. Węgorze mają oczy pliwą pokryte. *Zool.* 176. Białek w jajku cienką pliwką jest powleczony. *ib.* 214. Pliwka cienka, *cuticula*. *Wejch. Anat.* 56. *et* 35. Pliwka czyli skóreczka, która powierzchownią ciała pokrywa. *ib.* 56. PLIWCZANY, a, e, z pliwek, feinhäutig. Żyła pulsowa ma 5 błonek, błonkowatą *membrosam*, pliwczaną *cellulosam etc.* *Wejch. Anat.* 126. PLIWKOWATY, a, e, na kształt pliwek złożony, feinhäuticht. Ciało robaków miękkich jest pliwkowate albo mięsiste. *Zool.* 91.

PŁOĆ, i, *ż.*, PŁOCICA, y, *ż.*, PŁOCIEC, ćca, *m.*, PŁOCICZKA, PŁOTKA, i, *ż.*, *dem.*; *Sorab.* 2. ploschiza, blattejfa; *Boh.* bělice; *Slov.* bgelica, belica, bilica, plotica; *Hung.* plataitz; *Vind.* plofha; *Carn.* podlestva, klin; *Croat.* plochicza, plotnicza; *Slav.* kesega; *Ross.* плотва, плотица, бѣлая рыбица, ряпуха, ряпушка, палтусъ, краснoперка; *Lat. med.* flota; *Germ.* die Plötze, eine Art Weißfische. *Cyprinus nasus*, biała ryba na piędź długa. *Kluk. Zw.* 3, 181. Białe ryby u rybaka są: leszcz, rapa, certa, kiełb', płotka, jazgar, oklej, sum. *Magier. Mskr.* Srebrna płociczka po jeziorku pływa. *Zab.* 9, 250. *Ejssym.* Płociec wam, mnie szczupaki. *Pot. Jow.* 106. Oklej i z płocią, to dla Matyasza, Lepszéj potrawy godna gęba nasza. *Jabł. Ez.* 5. Dobra Matyaszowi płotka. *Opal. Sat.* 83. (dobra psu mucha). PŁOĆCOWY, PŁOCICOWY, a, e, od płociey, Plötzen; *Ross.* плотицынъ.

PŁOCHA, y, *ż.*, (cf. *Dal.* plocha = blacha; plochya = podkowa; *Ross.* плоха las przerąbany); narzędzie tkackie, do natłoczenia i tężenia czyli przybijania pasm postawy, przybijaczka. *Otw. Ow.* 217; *Boh.* brdo, rûr; *Vind.* tekauzhni greben; *Bosn.* brrido, *ob.* *Bardo; *Ross.* набилки; (cf. *Sorab.* 1. fplochi = z kolei; *Dal.* plassa = odłóg); der Weberkamm, das Weberblatt, *pecten. Macz.* Płochą zowią przebijaczkę, którą zbijają płótno. *Pilch. Sen. list.* 3, 63. Wątek w ostrym czołniku śrzodkiem samym lata palców dziełem; a tego między postawami Płocha wkarbowanemi potrąca zębami. *Żebr. Ow.* 128. Płochy do płócień mają szczebelki kalinowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163.

PŁOCHO, PŁOCHLIWIE *adverb. adject.* płochy = pierzchliwie, letko; flüchtig, flatterhaft, obenhin, leicht. Sąsiad najlepiéj wie, kto płocho siedzi. *Haur. Ek.* 27. (niegruntownie, ladajako). *PŁOCHOGŁUPI, ia, ie, n. p. Płochogłupie dyskursa prowadzić. *Hor. Sat.* 124; cf. lekkomyślne, bez rozwagi. **PŁOCHOKWILNY, a, e, o lada co kwilący się, o lada co narzekający; leicht klagend, bald zum Klagen zu bringen. Wiem, żeś panem, żeś mądrym, żeś chrześcianinem, Że nic spólnego nie masz z płochokwilnym gminem. *Nar. Dz.* 3, 60. Nagle z jéj świątnicy został wyrzucony, I między płochokwilnym gminem policzony. *Zab.* 9, 283. *Szost.* **PŁOCHOPĘDNY, a, e, n. p. Płochopędne bezsilnych zawiśniów zwroty. *Zab.* 10, 379, lekko, bez fundamentu, leicht hin eilend. **PŁOCHOPIÓRY, a, e, n. p. Płochopióra Fortuna. *Pot. Arg.* 675. Płochopióre postrachy. *Nar. Dz.* 2, 81. nagle przemijające, leicht vorübeflügend, flatternd. Gołąb' płochopióry. *Zab.* 12, 237. *Nar.* *PŁOCHORZUTKI, a, ie, n. p. Woli, aby młodzieniec był nieco zasępiony i stały, aniżeli zawsze rozweselony i płochorzutki. *Pilch. Sen. list.* 283. niestatek, wietrznik; flatterhaft, unbeständig. PŁOCHOŚĆ, PŁOCHLIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* plachost *feritas*; *Sorab.* 1. lochkofcž lekkość; *Bosn.* plahost *festinatio*, plascinost *timor*, cf. popłoch; *Rag.* plascivos, (plahos *insolentia*; *Croat.* plahocha, (plahoszerchnoszt *pusillanimitas*); *Ross.* пужливость, (плоховатость, оплошность, оплошливость niedbalstwo, nieostrożność); = pierzchliwość, lekkość, niestatek: Unbestand, Flüchtigkeit, Flattrigkeit, Leichtsinn; (*Vind.* spafhnost, trepezhlivost). Powiadają: młodość płochość. *Teat.* 4. *c*, 51. Panowie Polscy strofowali Krzywoustego z płochości niebezpieczeństwa pełnéj, *temeritas. Krom.* 127. Spraw pańskich naród świadkiem, a ich płochość lada Srogim występkiem często w oczy gminu wpada. *Zab.* 6, 384. *Nar.*

O jak nierychło znam moje płochości. *Past. Fid.* 25. Dawne prawa oddychają samym mestwa duchem, a pogardą płochliwości. *Czack. Pr.* 1, 240. Jan III. w płochliwości Turków znalazł swoję sławę. *Czack. Pr. praef. N. Pam.* 6, 297. PŁOCHOWIEC, wca, *m.*, krzewinka, *Nerium*; bobkowa róża; trucizna; sam zapach kwiatów może szkodzić. *Kluk. Dykc.* 2, 138. *Śleszk. Ped.* 418; Oleander, Lorbeerrose. *Syr.* 1393; *Bosn.* oleandra, laendra. PŁOCHOWIERNY, a, e, PŁOCHOWIARSKI, a, ie, n. p. Płochowierny gmin. *Zab.* 14, 158, lekkowierny, leichtgläubig. Płochowierna młodzież na słodycz się zbiera, A na ukryty fortel oczu nie otwiera. *Toł Saut.* 24. Wybij mi z głowy płochowiarskie zasady, naucz, że to próżnym jest dymem, co się zowie szczęściem. *Pilch. Sen. list.* 4, 173. *PŁOCHOZMIENNY, a, e, — ie *adverb.*, łatwo odmienny, za lada przyczyną, leicht veränderlich. Jeśli się tym płochozmiennym dobrom powierza, prędko go odbiegają. *Pilch. Sen. list.* 2, 213. PŁOCHY, PŁOCHLIWY, a, e; (*Boh.* plach *pavidus*, blahowec błazen, cf. błahy; *Sorab.* 1. lochki, lochkużki, polochkużki lekki, lekkuchny; *Vind.* plah, plasheu = pierzchliwy; *Slav.* plashljiv; *Bosn.* plah, plasciv, strasciv; *Rag.* plàh, plahha, plahho, plasciv, (plahovatti *insolescere*); *Croat.* plàh, plasslyìv, leczlyiv = lękliwy; *Ross.* пужливый, (плохій błahy, lichy, mizerny, оплошный, оплошалый niedbały, плошать, оплошать niedbałym być); pierzchliwy, niestatkujący, lekki; *Carn.* ferflav, ferflavka, ferfûla; scheu, schüchtern, ausreißerisch, flatterig, unbeständig, flüchtig, leichtsinnig. Jak zaradzić, jeżeli klacze będą tak płochliwe, że do siebie przystąpić nie dadzą. *Hipp.* 20. (tak pierzchliwe, dzikie, bojaźliwe, niełaskawe; so scheu, wild, unbändig). Płoche sinogardlice. *Cresc.* 590. Gołębie płoche. *Groch. W.* 556. Lud płochliwie ucieka. *Teat.* 44. c, 75, (cf. popłoch). Gardzi mną płocha dziewczyna. *Teat.* 6, 48. Płoche niewiasty. *ib.* 4, 7. Z płochaś przyszedł postawą, byś się z sieci wyrwał, Alboś co złego widział, albo się z kim potkał. *Rej. Wiz.* 174 *b.* z miną przelękniona, przestraszona, mit schüchterner, erschrockner Miene. — Płochy wielkie na piasku zakłada nadzieje, Które jednym podmuchem lada wietrzyk ściera. *Dmoch. Szt. R.* 74. lekki, lekkomyślny; leichtsinnig, flüchtig, flatterhaft. Płochy Kupidyn, syn pieszczony matki, Wleciał na górę świeże zbierać kwiatki. *Zab.* 4, 142. niestatek, flatterhaft. Zamiast poprawy, jeszcze go płochszym uczynisz. *Teat.* 28. *b*, 27. Złość jest płocha, często się odmienia, nie na co lepszego, lecz na co innego. *Pilch. Sen. list.* 360. *Protheo mutabilior*; płochy, niestateczny, by wiatr, kuropłoch, pędziwiatr, tak stateczny jak masło na słońcu. *Mącz.* — §. Skarby, oręże, wszystko to rzecz płocha, To grunt, gdy sługa pana swego kocha. *Kras. Mysz.* 95. (błaha, próżna; eitel, schlecht). Miejcie wzgląd na moje podeszłe lata i płoche zdrowie. *Smotr. Apol.* 1. nietrwałe, niestateczne, wątłe.
Pochodz. *sub* Płoszyć.

PŁOCICA, PŁOCICZKA, *ob.* Płoć.

PŁÓCIENKO, a, *n.*, *dem. nom.* płótno; *Boh.* platýnko; (*Ross.* полотенцо ręcznik); ciensze przedniejsze płótno; *Ross.* холстинка, feine Leinwand. Płócienko Tureckie. *Instr. cel. Lit.* Płócienko srebrne i złote. *ib. Warg. Wal.* 305.

PŁÓCIENNICA, PŁÓTNICA, y, *ż.*, 1. skład lub sklep lub warsztat płócienny. *Tr.*, Leinwandsniederlage, Leinwandsgewölbe. — 2. Żupan chłopski z płótna. *Ossol. Wyr.*, (cf. sukmana); *Eccl.* лница, льнѣница, льняная, изъ холста сдѣланная одѣжда. PŁÓCIENNICZKA, i, *ż.*; (*Boh.* platenice; *Bosn.* lanarica); kobieta, co płótno przedaje lub robi. *Tr.*, die Leinwandhändlerinn, Leinweberinn. — §. Coż to za płócienniczka? co za bladość ciała kawalerze? *Mon.* 70, 83, cf. zbladł jak płótno, Bläſſe, Bleiche. PŁÓCIENNICTWO, a, *n.*, tkactwo lub handlel płócienny. *Tr.*, Leinweberey, Leinwandshandel. PŁÓCIENNIK, a, *m.*; *Boh.* plátenjk, plátnjk. *Carn.* platnâr; *Vind.* pertni kauz, lanenski tekauz, pertni fhtazunar; *Sorab.* 1. rubné pwatnik; *Croat.* platnàr, rubjàr, länar (cf. rąb, cf. len), vilahnàr; *Rag.* partenàr (*ob.* Parć), lanar; *Bosn.* lanar; (*Ross.* платошникъ co chusty robi, cf. płat, płachta), *Ross.* ткачъ; co płótno robi, tkacz, der Leinwandmacher, Leinweber. Tkacze abo płóciennicy. *Vol. Leg.* 3, 592. Ustrzygł, by płóciennik, wiek mój niedojźrzały. *Groch. W.* 7. — §. Płóciennik, co płótno przedaje. *Cn. Th.*, der Leinwandhändler; *Ross.* холщевникъ. PŁÓCIENNY, *PŁÓTNIANY, a, e; *Boh.* platenny; *Sorab.* 1. rubané; *Vind.* platneni, pertini, pertni, (*ob.* Parciany, parć); *Carn.* pertnen, partnen, platnen; *Croat.* platnen, perten, rubni, rubji; *Rag.* parten; *Bosn.* prriten; *Ross.* полотняный, портяный, холостинный, холщовый; z płótna, von Leinwand, linnen=, leinwanden=. Worki płótniane. *Syr.* 1007. Szorce płótniane. *Budn. Exod.* 28, 42. Płócienne odzienie. *Cn. Th.* Płócienny = do płótna należący, Leinwands=, n. p. Handel płócienny. *Tr.* PŁOCINA, y, *ż.*, pleć, płot, plecienie, plecionka; die Flechte, das Geflechte. Kto imienie swoje praciem godzi, ma ku gruntowi swojemu końce pracia, abo jak mówią, płocinę obracać. *Sax. Rej.*

PŁÓCZĘ, *ob.* Płókać. PŁÓCZEK, czka, *m.*, w *górn.*, ten co rudę opłókuje. *Tr.* der Erzwäscher, der das Erz abspühlt. PŁÓCZKA, *PŁUCZKA, i, *ż.*, miejsce, w którym rudę, mającą wiele ziemi i piasku, płóczą, to jest, koryto. *Os. Żel.* 81, der Spühltrog; (*ob.* Płóka, płókanka). Warsztat służący do czyszczenia rudy zmieszanéj z samą ziemią zowią płuczką, jest to koryto na 4 stopy głębokie. *Os. Rud.* 44. — Płuczka, Waschwerk, zabudowanie osobne, gdzie woda spadając na kraty, opłókuje większe sztuki kamieni lub kruszców, zabiera z sobą mniejsze kawałki, i te zostawia na gęstszych kratach; na reszcie miałkie i drobne cząstki osadza w rynnach do tego przygotowanych. *Mier. Mskr.* PŁÓCZNICA, y, *ż.*, narzędzie do opłókiwania rudy. *Tr.*, die Waschkratze, das Erz damit zu reinigen. *PŁÓCZYFLAK, a, *m.*, *ob.* Kopcidym, kuchta. *Mon.* 75, 590. ein Sudelkoch, Küchenjunge. PŁÓCZYWĄS, a, *m.*, *Mon.* 75, 590, *ob.* Moczywąs, moczymorda, ein Saufaus, Naßkittel.

PŁÓD, u, *m.*; *Boh.* plod; *Slov.* plod, płod, płod żiwota; *Sorab.* 2. plod; *Sorab.* 1. plod, pwód; *Vind.* plod, fad (cf. sad) = owoc; *Bosn.* plod, rod, vochje; *Rag.* plood;

Croat. plòd; *Ross.* плодъ; cf. *Ger.* Blatt. Ablg.; = ciało spłodzone, die erzeugte Frucht, die Leibesfrucht. Płód w żywocie, brzemię, *Slav.* csedo; *Bosn.* cedo; die mütterliche Bürde, die Leibesbürde, die Frucht im Mutterleibe. Białogłowy dziewięć miesięcy płód w żywocie noszą. *Krup.* 2, 190. Marya o Elżbiecie słyszała, że już sześć miesięcy płodem, t. j. Janem ś. chrzcicielem chodziła. *Gil. Post.* 272. Młody płód *Sorab.* 1. modžo. Dyano, która z płodu rozwięzujesz, i matki ratujesz. *Lib. Hor.* 126. Mężate mnożne białogłowy Rodzą płód nowy. *ib.* 126. Jowisz Danae płodu nabawił. *Otw. Ow.* 221. (brzemienną ją uczynił). Jowisz obciążył płodem Likaonową córę. *Otw. Ow.* 62. Porzucić płód, porodzić płód niedoszły, martwy, *ob.* Poronić. Poroniony płód, *ob.* Poroniątko, pomiotek. Niedonoszony płód, *ob.* Niedonosek. — Płód dziwny, chyba przyrodzona, monstr. — §. Płód, plemiennik, dziecię, dzieci, Kind, Kinder. Gdy król bez płodu i potomstwa zejdzie. *Herb. Stat.* 8. (bezdzietnie). Zbigniew, Władysława poboczny syn, dla ujścia w domu poswarków z widzenia kradzionego płodu, trzymany był w zatajeniu na Szląsku. *Nar. Hst.* 3, 45. (dorywczy owoc miłości, verstohlne Frucht der Liebe). — §. Płód, ród, plemię; Stamm, Geschlecht. Płodzie, szacownych ojców noszący nazwiska, Zewsząd cię zasłużona dolegliwość ściska, Sameś sprawcą twych losów. *Kras. Sat.* 16. *Crot. Prov.* Kakov rod, takov plod; jaka matka, taka córa; cf. niedaleko jabłoni i t. d. — *Fig.* Sól pospolita jest płodem morza. *Hub. Wst.* 100. Erzeugniß. — §. Wszelkie rosnące ziele płód w sobie zawiera, Który się w nieśmiertelny rodzaj rozpościera. *Zab.* 6, 137. *Min.* (żywioł płodzenia, płodność, zapłód; Frucht, Fruchtbarkeit, Zeugungsstoff). U żydów hańba wielka była z niepłodu. *Leszcz. H. S.* 523. z niepłodności, Unfruchtbarkeit. — §. *Transl. fig.* Płód, owoc, skutek pracy, zabiegów, myśli; Frucht, Geistesfrucht. Z podziwieniem czytałem płód twéj muzy znakomity. *Zab.* 10, 390. Najsprosniejszy i najcudowniejszy płód dowcipu ludzkiego, jest wiara Mahometańska. *Kłok. Turk.* 145. PŁODNIE, PŁODNO, *adverb. adj.* płodny; *Boh.* plodně; płodząc, obficie w płód, fruchtbar. *PŁODNOCZYNNY, a, e, n. p. Płodnoczynna rosa. *Zab.* 8, 253. *Nar.* Płodoczynna rosa. *Zab.* 10, 53, *Koss.*, płodności nabawiąca, befruchtend; *Ross.* плодотворный. PŁODNORODNY, a, e, — ie *adverb.*, obficie rodzący, sehr fruchtbar, reichlich fruchtbringend. Winną macicę chwalemy, gdy sama ku ziemi płodnorodnym swym ciężarem nagina podpory. *Pilch. Sen. list.* 316. PŁODNOŚĆ, ści, *ż.*, *Boh.* plodnost, plodistwost, (Plodota bożek Pan); *Sorab.* 1. powodnofcž, zpwodnofcž, nadoba; *Vind.* rodovitnost, ſadovitnost, ſadlivost; *Rag.* plòdnos; *Bosn.* plodnost; *Croat.* plodnòszt; *Ross.* плодовитость, плодородность, плодородіе, плодоносіе, многоплодіе; *Eccl.* благогобзительность; zdatność do płodzenia, wydawania płodu, urodzajność, żyzność, die Fruchtbarkeit. Płodność niewiasty, zwierząt. *Tr.* Płodność wielka, jedno zchodzi, drugie wzchodzi. *Cn. Ad.* 859. PŁODNY, PŁODOWITY, a, e; *Boh.* plodny, plodistwy, ploditedlny; *Slov.* plodní, płodný, urodný; *Sorab.* 1. pwodné, zpwodné, noschacžé, zplahwanité; *Vind.* rodouiten, ſadoviten, ſadliu, ſaden; *Croat.* ploden; *Slav.* plodan; *Bosn.* plodan, rodan, vochjan; *Rag.* plòdan; *Ross.* плодовитый, плодородный, многородный; *Eccl.* благогобзивый; płód wydający, (cf. żyzny, plenny, urodzajny); fruchtbar, fruchtbringend. Nad gołębie nic płodniejszego: gołębica przez dni 40 jaje pocznie, zniesie, wylęże i wychowa dzieci. *Cresc.* 588. Płodny z natury ugór, chociaż płonne trawy Rodzi czasem, niewielkiéj trzeba mu uprawy. *Zab.* 12, 248. Płodny jestem, *Eccl.* благогобзую, *Graec.* εὐφορέω. Cerkiew' nasza w święte męże płodowita. *Smotr. Apol.* 179. (obfita, obfitująca). Bają, iż był niegdyś czas, za którego ziemia płodowita nie była; a gdy nagle płodzić poczęła, inne krainy nieme bydlęta, same Ateny człowieka urodziły. *Orzech. Tarn.* 18.' Drzewa płodne, dawające owoc. *Cresc.* 371. Żadnych płodnych i pożytecznych drzew nie mają wycinać. *Arckel.* 2, 20. Niepłodne drzewo, które żadnego owocu nie rodzi. *Mącz.*, *Rag.* neplòdni; *Subst.* neplodnik, *f.* neplodniza *prolis expers*; (*ob.* Komonica, *ob.* Jałowa). — b) Płodny, od płodzenia, Zeugungs=. Kto z ludzi pierwszy ściągnął na to rękę, Aby odcinał chłopcom członek płodny. *Hul. Ow.* 112. *PŁODONOŚNY, PŁODORODNY, a, e; *Croat.* plodonòszen; *Ross.* плодоносный, *ob.* Płodny; *fructifer*, fruchtbringend, fruchttragend, fruchterzeugend. PŁODOWY, a, e, od płodu, Frucht=; *Boh.* plodowý, na plod. Brzemiennéj aby krwi mało wypuścić, aby siły nie ustały, boby płodowemu donoszeniu nie wystarczyły. *Cziach. Prz.* 94. (donoszeniu płodu). Ostre choroby ze złem abo płodowem, abo macierzyńskiem bywają. *ib. G.* 2. PŁODUCHA, y, *ż.*, krowa, która się ocieliła, eine Kuh, die gekalbt hat. Nie zaraz się zachce płoduchy na innego cielęcia. *Haur. Sk.* 54, *ob.* Komonica, jałowa. PŁODZIĆ, ił, i, spładzać *act. niedok.*, spłodzić *dok.*; *Boh.* ploditi, zploditi; *Slov.* plodit, plodjm; *Sorab.* 2. pložisch; *Sorab.* 1. plahwuyu, (wodwodnofcžam, zpwodnofcžu upłodnić); *Vind.* ſadovititi (cf. sadowić), ſad pernesti, prid pernesti, ſaduvati; *Croat.* plòdim; *Bosn.* ploditi, roditi; *Rag.* ploditti, (oploditti, vzploditti = upłodnić, oneploditti *sterilitate afficere*, cf. omniszyć); *Ross.* плодить, плодствовать, творить, творю, (оплодотворить, оплодотворять upłodnić); *Eccl.* плодоносити, плодьствовати, (наплодити, учинить плодоноснымъ upłodnić); a) rodzić, płód wydawać; zeugen, Frucht hervorbringen, Frucht bringen. Matka rodzi, ociec płodzi. *Tr.* Biada temu, który mówi ojcu swemu, czemu spładzasz, a matce, czemu rodzisz? *Radz. Exod.* 45, 10. Dzieci z' nieszczęśliwych spłodzone rodziców. *Teat.* 49. *c*, *A* 2. *Czart.* Archanioł pannie powiedział, iż moc Najwyższego miała w jéj żywocie spłodzić jéj własne nasienie. *Gil. Post.* 215 *b*. Natura rodzi i spładza rzeczy. *Petr. Pol.* 63. Nie wszystkie grunty wszystko płodzą. *Otw. Wirg.* 401. Płodzą się pszczoły, mnożą się, *faciunt sobolem. Cn. Th.* ſie vermehren ſich. — *Fig.* Pokaż przed światem, że nie sowy płodzisz w głowie. *Teat.* 16. *b*, 46. żeś głowa, że u ciebie nie pustki w głowie; cf. z pustéj stodoły sowa wyleci. — b) *Transl.* Płodzić niecnotę, broić, dopuszczać się czego

niedobrego, wyrządzać, płatać; etwas Böses ausüben, anstellen, verüben, treiben. W oczach matek córki, a przed mężami żony brał, i wszeteczność z niemi płodził. *Sk. Żyw.* 1, 370. Unzucht treiben. Jako chcą, i które żywno chcą, psoty płodzą. *Sekl.* 111. 1 *Leop. Apoc.* 17, 2. Nieprzystojne rzeczy płodzili synowie jego, a nie karał ich. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 3, 13. W Inflanciech płodzili niesłychane grzechy, aż pomsta boża przyśpiała. *Corn. Wł. F* 2. Bóg tych, którzy takowy grzech płodzą, każe karać. *Glicz. Wych. D* 7 *b.* Nienawidzi wszystkich, którzy nieprawość płodzą. *Weryf.* 42. Pomagali mu złości płodzić. *Kosz. Lor.* 71. Ludzie dopiero złości opuszczają, gdy ich płodzić nie mogą. *Ezop.* 115. Zbytki płodzili, i nauki przeciw słowu Pańskiemu wymyślali. *Sekl.* 12. Przy maju a przy trawach rozkosz płodzić. *Sienn.* 426. — §. Tryumfy płodził wielkie. *Teat.* 42. *d*, *D.* (stroił, große Triumpfe anstellen). Słów siła o przeczytaniu tych xiąg czytelnikowi płodzić niepotrzeba. *Smotr. Lam. pr.* (prawić mu wiele). PŁODZICIEL, a, *m.*, który płodzi, der Zeuger, Erzeuger; *Sorab.* zplahwaczer, zplahwnik, zplahuwař; *f.* płodzicielka; cf. rodzic, rodzicielka. PŁODZIDYM, a, *m.*, kopcidym, zły kucharz, dymopłod; ein Sudelkoch, ein schlechter Koch, *ob.* Płóczyflak. PŁODZIEŃ, ia, *m.*, swojski; ziele, boży dar, gatunek Mikołajka, *eryngium*, Mannestreu. *Syr.* 680. PŁODZIENIEC, ńca, *m.*, PŁODZISAMIEC, mca, *m.*, PŁODZISZ, a, *m.*, ziele rodzeniec, czyniród, dziecinnik, dzieciniec, do płodu obojéj płci pomaga. *Syr.* 758, *crataeogonum*, Waldhirschkraut, Wälsch Bingelkraut, Brennkraut. PŁODZISZEK, szka, *m.*, 1. ziele, łuczek, łuk polny winniczny, *allium ampeloprasum*, Wildlauch. *Syr.* 1220. *Urzęd.* 252. *Kluk. Dykc.* 1, 21; *Ross.* зміевикъ. — 2. Płodziszek, kamień, do płodu pożyteczny. *Cn. Th. peneros pansebastos. Plin. H. N.* 37, 10, ein Edelstein, der zur Fruchtbarkeit beytragen soll.

Pochodz. *napłodzić*, *przypłodek*, *upłodnić*, *upłodniać*.

PŁÓKAĆ, *PŁUKAĆ, ał, płócze *act. niedok.*; (*Carn.* splaknem; *Bosn.* plakati, (*ob.* Płakać); *Vind.* oplakuvati, oplakniti, splakniti = pławić; (plukati, oplukati = opałać zboże); (*Sorab.* 2. palkasch, pawkasch prać); *Ross.* полоскать, полощу, cf. *Ger.* flauen, cf. spühlen); spłókiwać, opłókiwać; spülen, ausspülen. Płókać kieliszki w wodzie; płókać bieliznę, chusty. *Tr.* Nawałności biją w mocny brzeg, brzeg płóczą, same błota nabierając. *Birk. Exorb. E* 4. wypłókują, wymywają, wyrywają, podrywają, podmywają, sie spülen das Ufer aus. Ciepła rzewliwie łza płócze oko. *Mush. Ryt.* 82. wilży, naß machen, netzen. — *Transl.* Twa ojczyzna w twéj się krwi płókała. *Past. Fid.* 296. Przed oczyma twemi ojczyznę twą płókano. *Biel.* 289. w krwi kąpano, im Blutte gebadet. Płókać się, pleszczeć się w wodzie, kąpać się, sich im Wasser baden und plätschern. Gęsi się płókają. *Bals. Sen.* 29. Arabowie daleko przed Mahometem płókania zażywali. *Klok. Turk.* 190. das Baden. Usta płókać, den Mund ausspülen. Dzieci mają codzień usta płukać, aby od nich nie cuchnęło. *Pir. Pow.* 78. Gardło płókać, gargaryzować, gurgeln mit etwas. Lekarstwem tym płócze się tylko gęba i gardło, ale się nie połyka. *Dyk. Med.* 2, 250. Płókanie, gargaryzm; czym gardło płóczą, das Gurgelwasser. Bywają płókania gotowane z mléka, z rosołu, z kleiku. *Perz. Cyr.* 2, 137. *Krup.* 5, 311. — Płókanie rany, zasikanie, *injectio*, przepłókiwanie za pomocą sikawki. *Perz. Cyr.* 1, 86. *et* 2, 136. das Einspritzen in die Wunden. — *Transl. fig.* Rad gardło płócze. *Tr.* pija, er trinkt gern. Kto płucze flaki, rozumie, że każdy taki. *Mon.* 71, 752, cf. drugiego ożogiem maca, kto sam w piecu lega. PŁÓKA, i, *ż.*, *ob.* Płóczka, n. p. Wszystkie rudy, ganki, płóki rzeczne, kamienie, i inne skarby ziemne, okazują się przez *wietrunki. *Biel. Hst.* 26. miejsce, gdzie ruda pod wodą rzéki się płócze; Erzwäsche, wo das Erz vom Wasser bespült wird. PŁÓKANKA, PŁUKANKA, i, *ż.*, n. p. Gdy ziemia ta pełna jest pyłu, dobra rzecz byłaby, żeby płukanka była w zaciszu. *Torz. Szkl.* 122. płóczka, Erdwäsche. PŁÓKARZ, a, *m.*, płóczek, der Spüler, der etwas abspült. Rzemieślnicy, węglarze, kowale, kuźnicy, płókarze, płacą po 6 groszy. *Vol. Leg.* 2, 664. *et* 3, 52. Płókarze przy papierniach. *Vol. Leg.* 3, 390. Stampfer in der Papiermühle. *PŁÓKALNY, a, e, do płókania; *Ross.* полоскательный, Spül=.

Pochodz. (Etym. *cf. płakać*, *pluć*, *pluskać*), *płóczek*, *płóczka*, *płócznica*, *dopłókać*, *napłókać się*, *opłókać*, *opłókiwać*, *popłókać*, *przepłókać*, *spłókać*, *wypłókać*, *wypłóczyny*.

PŁOMIEŃ, ia, *m.*; *Boh.* plamen; *Slov.* plameň, plamen; *Sorab.* 2. plomě; *Sorab.* 1. plomio, pmonie; *Vind.* plamen; *Carn.* plemęn; *Croat.* plamen, (plám, vusganye od szerde *excandescentia*); *Dal.* plamen; *Hung.* láng, laangh; *Slav.* plamèn; *Bosn.* plamen, plam, pram; *Rag.* plám, plamen, plamenje, (plám *excandescentia irae*, *ob.* Płonąć); *Eccl.* пламы, пламя, пламень, полома; *Ross.* пламень, пламя, пылъ (cf. pył), пыхъ, (cf. puchać, buchać, wybuchnąć); cf. *Lat.* flamma; *Graec.* φλόξ; *Angl.* flame; *Ger.* die Flamme. — *Pr. et fig.* Płomień jest dymem gorętszym i świecącym. *Hub. Wst.* 372. Płomień jest ogień gwałtownie wzruszony, na wszystkie strony miotający się, i razem z sobą porywający pary siarczyste i saletrowe. *Boh. Dyab.* 186-7. Pałam ranna, pełnam płomienia. *Past. Fid.* 85. Przyduszono siła buntów, Janczarskich, nim w płomień wybuchnęły. *Klok. Turk.* 228. PŁOMIEŃCZYK, 1. *herb*, *ob.* Zadora; (*Ross.* пламенникъ pochodnia; czeluść dymarki, którą płomień przechodzi). 2. Płomieńczyk, *lychnis chalcedonica*, gatunek firletki, kwiatu żywoczerwonego. *Kluk. Dykc.* 2, 100, rothe Himmelröslein; *Ross.* мыло Татарское, боярская спѣсъ. PŁOMIENIĆ, ił, i, *act. niedok.*, płomienistym czynić, zapalać; *Dal.* plamenovati; *Croat.* plamenovati, planuti, plantatti; *Eccl.* пламеню; *Ross.* пылать, flammig machen. — *Propr. et fig.* Czułości o niebios darze, Ty wdziękiem płomienisz twarze. *Kniaź. Poez.* 3, 12. (rumienisz), cf. płonić się, płonąć. — Płomienić się, płomienistym być, lub stawać się, entflammen; *Boh.* plápolati; *Croat.* plamnujem, plaszam plamen; *Rag.* plamenovati, planuti, (vsplanuti od jeda *excandescere*); *Ross.* пламенѣть; *Eccl.* пламенюся, пламенствоватися, горѣть въ огнѣ. *PŁO-

MIENIOPARY, a, e, *iskrodmy, płomień parą wypuszczający, feueratbmend. Cielcami płomienioparemi Jason orze. *Zebr. Ow.* 165. (*ob.* Płomienisty). *PŁOMIENIONOŚNY, a, e, — ie *adverb.*, flammentragend, flammenbringend; *Croat.* plamnonòszni PŁOMIENIOWY, a, e, od płomienia; *Croat.* plamen, plamni, Flammen=. Płomieniowa łona. *Haur. Sk.* 93. PŁOMIENISTY, PŁOMIENNY, a, e; (*Boh.* plamenny; *Sorab.* 1. pwomoyite; *Vind.* plamenjast, plameniten, plamnast; *Rag.* plamski, plammenit; *Ross.* пламенный, пламенистый, пылкій, пылокъ, яркій, ярокъ, cf. jary); płomienie wydający, wybuchający, płomienia pełen, ognisty; flammend, flammig, flammicht, feurig. Cherubina miecz płomienisty. 3 *Leop. Genes.* 3, 24. (ognisty. 1 *Leop.*). Marsowe płomieniste byki. *Chrośc. Ow.* 157. Płomieniste woły. *ib.* 152. (*ob.* *Iskrodmy, płomieniopary). Gorące i płomieniste kazanie. *Birk. Dom.* 29, (cf. piorunujący). Z tak wielkiej miłości do boga, płomienista miłość wypadała i na ludzie. *Birk. Dom.* 69. *Gorn. Dw.* 274. PŁOMYK, a, *m.*, *PŁOMIENIEK, ńka, *m.*, *dem. nom.* płomień; *Boh.* plamynek; *Bosn.* plamenak; *Rag.* plamenak, plamencich; *Croat.* plamenecz, plamenek, das Flämmchen. Płomyk w popiele przysuty, chwyta ogień i sam się posila. *Leszcz. Class.* 49. Płomieniek z lampy. *Birk. Chodk.* 24. Wódka ta płomyk na twarzy, to jest zapalenie twarzy, rozpędza. *Syr.* 1333. — §. Płomyk, kamień drogi. *Cn. Th.*, *phlegonitis. Plin. H. N.*, ein flammender Edelstein. Płomyk ziele, *phlox Plin. Cn. Th.*

Pochodz *cf.* *płonąć*, *opłanąć*, *spłonąć*, *zapłonąć się*.

1. PŁON, u, *m.*; *Boh.* plan, kořist, (*ob.* *Korzyść); *Carn.* plejn *praeda*, (plan *incursio*); *Croat.* plén, odera (*ob.* Odrzeć), *praeda*; *Rag.* pljên, odòr, poròb *spolia*; *Bosn.* plin, pljen; *Ross.* плѣнъ, полонъ; *połon, jęctwo, zdobycz, łupy; Beute, Ausbeute Pobrał w plon wszystkie ostatki ludu. *Budn. Jer.* 41, 10. (w jasyr). Dopieroż za nieprzyjacielem, gdy on za Rosią dzieli plony. *Tward. Wł.* 72. Jeśli się ociągasz dłużéj, sam zostaniesz plonem zwycięzcy. *Teat.* 51. *d*, 21.

Pochodz. *plenić*, *pleniciel*, *płonianka*, *poplenić*, *zaplenić*, *cf.* *plondrować*.

2. PLON, u, *m.*, kwitnienie, kwiaty; die Blüthe, das Blühen. Już tedy w opisywaniu moim idę do plonu abo kwitnienia zboża. *Kluk. Rośl.* 3, 205. — *Fig.* Słodkie mi są te piękne plony, które z tej niwy, własnemi uprawionej rękami, odbieram. *Gaz. Nar.* 1, 258, cf. plonować, plenny.

PŁOŃ, PŁONIA, i, *ż.*, PŁONKA *dem.*, dziura w lodzie na rzéce, jeziorze, [*rusk.* połonka = przerębla, eine Wuhne 2], *hiatus fluvii in superficie congelati. Cn. Th.* eine Blende im Eise, ein betrügliches Loch auf einem gefrornen Flusse; cf. przerebl; (cf *Ross.* плена, пленка, пленочка mały łam w żelezie; blaszka, lama). Kto w gęstwinie nie błądzi, już snadniéj na płoni Doplątać się do brzegu, iż nie będzie w toni. *Rej. Wiz.* 60 *b.* Po kryjomo te lody płoniło, a słomą płonki potrząsało chytrze. *Białob. Odm.* 15.

PŁONĄĆ, ał, ie *neutr. jedntl.* PŁONIĆ się *recipr.* a) gorzeć, pałać; entbrannt seyn, brennen, sich erhitzen; (cf. płomień, cf. łona, łuna; *Bosn.* plannuti *incendere*; *Rag.* plannuti, plamenovati *flammam emittere*, *ob.* Płomienić; usplanuti od ijeda *excandescere*; *Carn. et Vind.* splahniti, spłahném *detumescere*). Zabolał na to Jowisz, strasznym gniewem spłonął. *Dmoch. Il.* 2, 195. Na co sto tysięcy krwawym potem płonie, Jeden zje próżnujący, jeden to ozionie. *Pot. Pocz.* 626. Gdy zaczęła mi dziękować, płonąłem, zająkałem się. *Stas. Num.* 2, 51. Gdy się poda ona wejrzeniu memu, płonę się, bladnę natychmiast. *Teat.* 6, 59. Padła na kleczki, płoniła się, zapałały jéj się oczy, głośniéj biło serce. *Ossol. Str.* 3. — — b) Płonić się, *ob.* Płonieć.

PLONDROWAĆ, PLĄDROWAĆ, ał, uje *act. niedok.*; *Angl.* plunder; *Svec.* plundra; *Ger.* plündern; plenić (cf. plon), łupić, w zdobyczy zabierać, rozchwytać; *Boh.* dramowati (*ob.* Drzeć), branice plondrowanie, (*ob.* Brać); *Vind.* ropuvati (*ob.* Rabować), robuvati, ropati, po fili odjemati, opleniti; *Croat.* poroblyújem, (*ob.* *Rab, *rob); *Sorab.* 2. plundrowasch; *Bosn.* robiti, pljeniti; *Slav.* robiti, plinjati; *Ross.* расхитить, расхищать, ограбить. Napadli mię rozbójnicy, plądrują mi po kieszeniach. *Teat.* 8. *c*, 75. PLONDROWNIK, a, *m.*, co plondruje, łupieżca, rozchwytacz; *Vind.* ropavez, ropar (*ob.* Rabuś), opipnik; *Croat.* porobitel, der Plünderer. Przyjeżdżają sprzymierzyńcy nasi; lecz więksi plondrownicy a niżeli walecznicy, a rządu i powściągliwości żołnierskiej najmniej nieprzestrzegający. *Krom.* 601. *Budn. Ps.* 137, 3, (cf. pleniciel).

PŁONĘ, *ob.* Płonąć. PŁONIA, *ob.* Płoń *et* Płonina.

*PŁONIANKA, i, *ż.*, *Ross.* полонянка, плѣнница; w plon zabrana niewolnica, die Gefangene, Kriegsgefangene. *Budn. Eccles.* 2, 3. — 1. PŁONIĆ, *ob.* Plenić.

2. PŁONIĆ, ił, i, *act. niedok.*, spłonić *dok.*, grunt płonnym czynić, wysuszać, wysilać, das Erdreich unfruchtbar machen. Jęczmień znacznie płoni każdą rolą. *Haur. Sk.* 32. Jeśli bujnéj niwy Ziarnem nie siejesz, chwast ją płoni i pokrzywy. *Pot. Arg.* 638. Jeżeli taką rolą głęboko lemieszem podejmiesz, bardziej ją zepsujesz i spłonisz, że na niej nic się nie urodzi. *Haur. Sk.* 23. PŁONIEĆ, *neutr. nindok.*, PŁONIĆ się *recipr. pass.*, a) płonnym się stawać, wygorywać od słońca, od zbytniéj suszy; unfruchtbar werden, durch zu große Hitze die Fruchtbarkeit verlieren, austrocknen. Nie trzeba żałować nawozu, żeby rola nie płoniała. *Haur. Sk.* 45. Bobem rola nie płonieje, ani wygorywa, zwłaszcza jeżeli głąby z korzeniem tam zostawisz. *Cresc.* 169. Ściernı z ról nikomu nie przedawać, bo przez to płonieją role. *Haur. Ek.* 19. W lasach tam żadnéj nie widać rodzajnej jabłoni, Lecz szeroka rozległość piaskami się płoni. *Bardz. Trag.* 37. Wszelkie drzewo domowe, gdy go nie opatrują, spłonieje, a stawa się leśnym. *Cresc.* 666. *et* 65. (wyradza się). Płonieje zboże, *ob.* Wypłoniałe zboże, wygorzałe od słońca, wyprzałe. — b) Płonić się, *ob.* Płonąć. —

3. PŁONIĆ lód = płonie czyli przeręble na ledzie robić, Wuhnen im Eise machen. Po kryjomo te lody płoniło, a słomą płonki potrząsało chytrze. *Białob. Odm.* 15. PŁONINA, y, *ż.*, *PŁONIA, i, *ż.*, §. 1) miejsce wygorzałe, wyprzałe, dla zbytniéj suszy nieurodzajne, płonne, [hala, wyżyna bezleśna; eine Alpe 2], ein trockner unfruchtba=

rer Boden oder Landstrich. (*Carn. etc.* planina *Alpes*, planinske *Alpinus*, planinz *alpicola*); [*rusk.* połonyna 2]. Rola piaszczysta im więcéj bywa oraniem przewracana, tym więcéj wysycha, i obraca się w płoninę abo słoniawę, gdzie żadne nasienie nie może się kochać. *Cresc.* 92. *ib.* 7. *et* 93. [Miejsca górne lub też w równi, bywają niepłodne, kiedy zbyt suche i słone, a te płoninami abo słoniawami zowią. *Cresc.* 136, *ob.* Słoniawa 2]. Płoniny puste a wygorzałe. *ib.* 652. Przebyli las zgęszczony, łomisty, co płoninami od słonecznego wypalenia zowią. *Krom.* 361. Raczéj o role, aniżeli o płoniny, o grunty urodzajne, niżeli o polną dziczyznę, szczęścia pokusić zechcę. *ib.* 440. Dzikie równiny, suche *płonie, łożyska ruiny. *Przyb. Milt.* 12. [§. 2. Płonina, płonia, przerębla, eine Wuhne; n. p. 2]. Mosty sobie czynili przez płoniny na brzozach. *Papr. Ryc.* 352. §. 3. Płonina, płonka nienajlepsza, [dzika, ein wilder 4], schlechter Pfropfstamm. Orzechy szczepią w niesmaczną płoninę. *Otw. Wirg.* 397. PŁONKA, i, *ż.*; *Boh.* plaň, plaňka, fazar, sazenice, sazenička, sadba; *Sorab.* pžeszada; *Carn.* sasajaniza, ostarevk, natizh; *Vind.* sasad, vsadek; *Croat.* preszad; *Rag.* planikka *arbutus*; *Ross.* садъ, высадокъ; *Eccl.* прививокъ; a) ein Wildling, ein wildes Baumstämmchen, das noch erst gepfropft werden muß. Znajdujemy po polach, po lasach, młode dzikie drzewka grusz, jabłoni etc., te nazywamy płonkami abo dzikami. *Kluk. Rośl.* 1, 92. (*oppos.* szczep). Z nasienia pospolicie płonka się rodzi, a nie drzewo domowe. *Cresc.* 114. Płonkę ukrócić, a w domowe drzewo obrócić przesadzaniem. *Cresc.* 66. Tę młodą płonkę, którą szczepili, krzesali, z nagła podrosła i dojrzałą ujrzą. *Pilch. Sen. list.* 274. Płonka bez korzenia, n. p. wierzbowa, latorośl do sadzenia w ziemię. *Cn. Th.* 352. ein Pfropfreis. Płonka bezlistna, sam korzeń, *ob.* Odziemek. — b) Płonka *dem. nom.* płoń, płonia. *PŁONKOWY, a, e, n. p. Płonkowa ziemia, *vegetale. Stas. Buff.* 97. płonki rodząca, Wildlinge erzeugend. PŁONNIE *adverb. adject.* płonny. PŁONNIK, a; (*Boh.* planiště; *Vind.* sasadishe, mladikovishe; *Bosn.* prisad, vrisg, vrjesg, rasad od uochja al od zelja; *Croat.* preszadische, preszadni vert, klyuchiczi); a) szkoła, gdzie płonki sadzą. *Dudz.* 51., *Cn. Th.*, der Pflanzgarten, die Baumschule. Nasiennik, płonnik. *Dasyp. I i i*; szczepnik. *Volck.* 875. — b) Płonnik wodny, rolny, ziele, *polygonum femina*, Tannenwadel, Katzenwadel. *Syr.* 524. *sanguinalis*, Bluthirse. PŁONNOŚĆ, ści, *ż.*, nieurodzajność, niepłodność gruntu, drzewa, i t. d.; (*oppos.* pleność); die Unfruchtbarkeit. Płonność drzewa pochodzi z nieopatrzenia. *Cresc.* 80. — *Transl.* Płonność nadziei, płonność obietnic ∘ daremność, próżność, die Vergeblichkeit, Eitelkeit. PŁONNY, a, e, PŁONNIE *adverb.*; (*Boh.* plany polny, dziki); *Slov.* planý *infructuosus*; a) *de agris idem, quod* niepłodny *de plantis, animalibus et hominibus. Cn. Th.* przez wyschłość nieurodzajny, wysilony, wyprzały, wypłoniały, (*oppos.* plenny), dürr und unfruchtbar (vom Boden). Gdy jest płonna rola abo jałowa, jak orać. *Haur. Sk.* 23. — Drzewa płonne, bez żadnego owocu. *Cresc.* 371. (unfruchtbare Bäume, bezowocne, niepłodne). Latorośle ku szczepieniu mają być obierane płonne, to jest, na których niemasz pąkowia ku kwitnieniu sprawionego. *Cresc.* 122. *Końsk. Lek.* 2, 48. *Groch. W.* 581. — §. Płonne drzewo ∘ dzikie drzewo, leśne, polne, ein wilder Baum. Jest rozmaity obyczaj skracania drzew płonnych (płonek), i odmieniania w domowe. *Cresc.* 65. Gnój i leśne drzewa abo płonne, może obrócić w ogrodowe. *ib.* 80. — §. Owies płonny, *ob.* Owsik, kostrzewa. — §. Zboże płonne, wypłoniałe, wygorzałe, wyprzałe; ausgetrocknetes Korn, mageres, von der Hitze verzehrtes, ausgedörrtes Korn. Pluta, otrząsłszy kwiat z kłosów, płonną tylko słomę rolnikom zostawiła. *Nar. Hst.* 6, 305. (bez ziarn). — b) *Transl.* Płonny, daremny, próżny, czczy; leer, eitel, vergeblich. Płonna to nadzieja, którą mię uwodzi. *Teat.* 5. *b*, 75. Powiedz mi, czy ta nadzieja, którąś mi czasem czyniła, nie jest wcale płonna? *Teat.* 37. 26. Spodziewam się niepłonnie, że odpowiadać zechce powziętéj o nim nadziei. *Koll. List.* 2, 6. (nie bez gruntu). Płonne obietnice, jutro ich zapomni. *Węg. Marm.* 1, 203. Nie z mów płonnych, lecz z czynów sądzić o ludziach. *Ust. Konst.* 1, 98. Płonnie. *Zab.* 13, 386. Mowa niepłonna, nie leda co mówi. *Cn. Ad.* 518. (gruntowna). Nie słucha żmija kiedy nauczony Czarownik nad nią zacznie rym niepłonny. *J. Kchan. Ps.* 82. (umiejętny). — §. Płonny, płochy, lekki; flatterhaft, leicht, leichtsinnig. Nie ważyła się wydać walnéj bitwy płonna rzesza i bez serca. *Nar. Hst.* 4, 116. Język pochlebców płonny. *J. Kchan. Ps.* 6. *et* 8.

PLONOWAĆ, ał, uje *med. niedok.*, zakwitać, blühen, zu blühen anfangen. Gdy żyta plonują, daje się widzieć nad niemi niby para; jest to pyłek kwiatu, bez którego żadne ziarno się nie zawiąże. *Kluk. Rośl.* 3, 205.

*PŁOSA, y, *ż.*, PŁOSKA, i, *ż*, *dem.*; *Ross.* полоса, полоска, полосочка; *terrain*, grunt wymierzony, dział roli, oddział, podział, stajanie, niwa; (*Etym.* płaski); ein Feldstrich, Landstrich, Flur, eine gewisse Abtheilung eines Feldes. Weźmij trupa tego, a porzuć go na płosie pola Nawota. *Budn.* 2 *Reg.* 9, 25. Krew Nawota oddam ci na płosie tej; porzuć go tedy na tę płosę. *ib.* Zdrowie w tym, ktoby o kłosie na swej płosie, użąć radził śmiele. *Gęb. Hym.* 324. Na jeden dział roli albo na płosę, dosyć 24 wozów gnoju. *Cresc.* 81.

PLOSKONY, PLOSKUNY. *Tr.*, pluskota, pluta, Regenwetter. Pluskonny czas ∘ plutny, dżdżysty. *Tr.*

PŁOSKOŃ, PŁOSKUŃKA, PŁOSKOŃKA, i, *ż.*; *Ross.* плосконь, [konopie samiec, der männliche Hanf, Fimmel. *Dobr.* — 2]; płoskonne konopie, samica, konopie te, które kwitną, ale nasienia nie wydają. *Kluk. Rośl.* 3, 330; *Boh.* poskonna konopě, (*Etym.* płaski); der Fimmel, Bästling, der weibliche Hanf, (*ob.* Głowaczki, maciory). *Zaw. Gosp. Haur. Sk.* 6. *Syr.* 822. [Konopie są dwojakie, które dochodzą wcześnie zowią się płoskonią (Fimmel), drugie nie kwitnąc dają nasienie, i są maciorami abo głowatkami (Saathanf). *Ład. H. N.* 76. — *ob.* Konopie 2]. Płoskonki abo suszki. *Syr.* 822. Wyrwana i osuszona płoskoń. *Przędz.* 38. PŁOSKONNY, *adject.* od płoskoni, Fimmel∘. PŁOSKUR, u, *m.*, PŁOSKURNICA, y, *ż.*, gatunek orkiszu szerszego, kłosu płaskiego. *Syr.* 950.

breitährigeš Dünkelforn. PŁOSZCZYK, a, m.; Ross. полоска; grot strzały, żelazo u łukowéj strzały. Czart., (cf. płyt); der Gehren, die eiserne Spitze des Pfeils. Kupid wzruszony jest westchnieniem, ugasza zapały, Sam w rzéce niepamięci mocząc płoszczyk strzały. Szym. S. W. 12.

PŁOSZYĆ, ył, y, spłaszać act. niedok.; PŁOSZAĆ, PŁASZAĆ contin. et frequ., spłoszyć dok.; Boh. plašjti; Sorab. 2. ploschisch; Vind. plaſhiti, splaſhiti, sestraſhiti; Bosn. plasciti, strasciti; Rag. plasciti, poplascivati, uplasciti; Croat. plashiti, plássim; Ross. полошить, (cf. плошать, оплошать niedbałym być), пугнуть, пужать, пугать, спугнуть, спугивать; Eccl. пужаю, страшу; Sorab. 1. scherićž, ſraschićž; straszyć ptaki, żeby pierzchnęły, proprie de avibus, sed extenditur et ad alia; spłaszać, odpłaszać, wypłaszać, ſcheuchen, wegſcheuchen; (cf. si si vel sio; Ross. ши, шикнуть, шикать). Małą rzeczą ptaki płoszą. Pot. Syl. 464. Na sznurach nawiązać pierze, laszczki, abo co takowego, coby ptaki straszyło i płoszyło. Cresc. 329. Ostrożnie, żebyście ptaków nie spłoszyli. Pot. Arg. 470. Bardz. Luk. 69. Lub. Roz. 466. (cf. Slov. Na zagáce z bubni chodiť, na zające z bębnami). Jak szarańczę tak mię płaszają na tym świecie. Ryb. Ps. 222. Ci co płaszali monarchów jak muchy. Wad. Dan. 2. Zajuszone lwięta Płoszą przed sobą drobniejsze zwierzęta. Suszyc. Pieśn. A 3 b. Dzik psy *rozpądza i skolących kłem krzywym płasza rozjuszony, dissipat. Żebr. Ow. 199. Witołd wziął Podole mocą i Tatarów z niego płoszał. Stryjk. 470. (ob. Wykurzać). Motłoch po tylekroć już płaszany. Nar. Tac. 2, 264. PŁOSZYDŁO, ob. Straszydło.

Pochodz. napłoszyć, odpłoszyć, odpłaszać, popłoszyć, popłoch, przepłoszyć, rozpłoszyć, wypłoszyć; płochy, płochliwy, płochość, płochowiec, płocha.

PŁOT, u, et a, m.; (Boh. et Slov. plot; Sorab. 2. plot; Sorab. 1. pwót, (pwotžu sepio); Carn. plot; Vind. plut, plot, pluet, verbou, sagrajenje, (ob. Zagrodzenie); Croat. plót, (plotím, plotom ograjam = ogrądzam); Rag. ploot; Bosn. plot, pletero, duvar; Ross. плетень, оплоть, изгорода, заборъ (cf. zabor, cf. obora), забрало, забраніе, тынъ, тынокъ, (cf. плоть płta, trafta, cf. плотина, плотинка tama); a) pleciona z chróstu grodza, ein geflochtner Zaun. Płoty robią, natykawszy koły w ziemię na dwie stopy od siebie, plotą między nie chróst w podłużki. Cresc. 144. Ogrodów grodze rozmaite bywają, jedni je przekopami okopują, drudzy płotmi z kołów i chróstu uplecionemi osadzają. ib. 142. Płoty bywają łozowe, brzozowe. Kluk. Rośl. 2, 163. Płot samorodny, z krzewia żywego pleciony. Cn. Th.; ciernie; Croat. sivicza, szechá; ein lebendiger Zaun, eine Hecke. — §. Latius: Płot dylowany, abo z żerdzi, ob. Parkan; ein Bretterzaun, Plankenzaun. Płot kołowy, Vind. kolni plot, plut; Ross. частоколъ, частоколикъ, частоколецъ, тычинникъ, (ob. Tyk). Część płotu między palem a palem, kwatera, przęsło Eccl. прясло. Płoty, ziemia płotami ogrodzona Eccl. халуги. Płot kamienny, abo grubo murowany, maceria. Cn. Th., ein Steinzaun, eine Befriedigung von Feldsteinen. — §. Phras. Prov. Dicter. Nie wszyscy z jednym szczęściem na świat się rodzą, Szerzej jedni niż drudzy swe płoty grodzą. J. Kchan. Dz. 217. (jeden pan, drugi sługa). Złote czasy, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. Podw. Wroż. 24, (cf. pieczone gołębie na powietrzu). — Za płot wyrzucić, na ulicę, w błoto cisnąć; über den Zaun werfen, wegwerfen. Grzyby, gdy najwyborniéj przyprawione, za płot wyrzucić. Urzęd. 149. Dobrodziejstw swych za płot nie miecą. Gorn. Sen. 27. Stary kurta, co zrobi, to jakbyś znalazł, a co zje, to jakbyś za płot wyrzucił. Burl. C 2. Nie zarzuciłeś za płot tego. Gorn. Sen. 434. Pierwsze kocięta za płot. Teat. 35. b, 33. (wyrzuć). — §. Dał mi się w znaki, oj nieraz przez dziesiąty płot przed nim uciekać musiałem. Teat. 22. b, 48. (umykać, ukryć się, w chróst). Trafił właśnie, gdyby kulą w płot. Teat. 52. c, 36. (daleko ztąd do owąd, na trzy sążnie chybił). — §. Za płotem, za murem, za ścianą, za zasłoną; hinter einem Zaune, hinter einer Wand, Mauer, Schutzwehre. Śmiały za płotem. Cn. Ad. 1062. (bezpieczniéj za murem; i baba za murem bije). Śmielsza niż rycerz w polu, i baba za płotem. Pot. Arg. 343; (cf. Slov. Bezpečnegšeg ge za inými stáť, něž na spici). — Za płotem, pod płotem siedzieć, nie wpuszczonym być, pogardzonym; am Zaune sitzen, keinen Zutritt haben, verachtet seyn. Cnota hańbą zraniona gdzieś pod płotem leży. Falib. X 2. Próżny poeta nie spiewa za płotem, Biorąc nadgrodę z monarchy szafunku. Zab. 12, 21. Przył. W wieku atoli naszym trudno mówić o tym, Aby próżno poeta miał spiewać za płotem. Dmoch. Szt. R. 90. J. Kchan. Rozbiegli się, i jak cygany żyli za płotem. Pam. 85, 1, 587. (bez domostw). — §. Trzyma się, jak pijany płotu. Rys. Ad. 66. na piędź nie puścić, nie odstąpić; sich fest an etwas halten, nicht auslassen, nicht abweichen. Takiego konia, jeżelić się zdarzy, trzeba się trzymać, jak pijany płota. Hipp. 13. Dzierż się tego mocno, jak pijany płota. Rej. Zw. 38 b. Dawnych zwyczajów trzymają się, ni pijani płotu. Kłok. Turk. 34. Tak się nie trzymaj reguł, jak pijany płota. Dmoch. Szt. R. 83. — Koło płotu chodzić, niewprost nacierać, um den Brey herum gehen, nicht gerade heraus rücken, niewyraźnie mówić. Cn. Ad. 353. Szczérze nic nie odpowie, chodzi koło płotu. Pot. Arg. 801. Pot. Zac. 127. Czemuż zawsze ze mną w koło płotu chodzisz, Nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nie szczérze. Teat. 43. c, 137. Wyb. Odstąpił od rzeczy, koło płotów chodzi. Cn. Ad. 576. (niegrzeczy mówi; nie o tym tu mowa; er schweift von der Materie ab). — §. Tegoż tu płotu kół. Cn. Ad. 310. jednej faryny, jedna bursa, jednej kuźni, jednej mynicy; na jedno kopyto, jeden jak drugi, szczurkowie jednej mąki, osłowie jednej łąki; sie sind von gleichem Schlage, eines Gelichters, gleiche Brüder. — In bonam partem: Należący do kogo, kolega czyj, towarzysz, tejże klasy; von eben der Klasse, Gesellschaft, Genossenschaft. Was do staropolskich obyczajów napominam pismem moim, bom też sam tego płotu kół, i brat wasz. Star. Ryc. 4. Choć-ci siostr nie mam w Grecyi i braci, Przecię się czuję tegoż płotu kołem. Pot. Syl. 119. Rys. Ad. 68. — §. Płotem stoi regiment w dłuż domów. Tr. uli-

cą, szeregiem długim, in einer langen Reihe. — b) *Transl. fig.* Jamy serca rozdzielone są przegrodą mięsistą, płotem serca *septum cordis* zwaną. *Krup.* 2, 240. die Scheidewand der Herzkammern. — §. Cienkiemu drzewu mógł się zwierzyć zgoła, Między drogami śmierci i żywota Nazbyt błahego zażywając płota. *Bardz. Trag.* 86. (na okręcie, deska tylko przegrodą od śmierci). — §. Już nieprzyjaciel wpadał i w namioty, A krwią płócienne pofarbował płoty. *P. Kchan. Jer.* 229. (ściany namiotowe płócienne). — §. Na płotach z kłodzin przeprawili się. *Stryjk.* 227. na płetach, płtach. (PLOTARSTWO, PLOTKARSTWO, a, *n.*, świegotliwość, gadatliwość; die Gewäschigkeit, Schwatzhaftigkeit. Na ukaranie cię za twoje plotarstwo, nic ci nie powiem. *Teat.* 10. *b*, 54. Plotkarstwa, fałsze, obmowy, żywioł jedyny dworskich osadników. *Nar. Hst.* 4, 118. PLOTARZ, a, *m.*, plotka, świegot, plotkarz; ein Klätscher, Schwätzer, Plauderer. Tak się plotarz, błazen i kuglarz w swoim kunsztowaniu kocha, jak pijanica w piciu. *Hrbst. Nauk. i* 2. *Rag.* plottar *sepium structor.* PLOTĘ, *ob.* Pleść. PŁOTEK, tka, *m.*, *dem. nom.* płot; *Boh.* plůtek; *Ross.* заборецъ, заборникъ; a) ein kleiner Zaun. *Cn. Th.* — b) Odspodnia zasłona nóżek łożkowych, n. p. Zamiast płotku koło łóżka, kilimek wytarty. *Kras. Doś.* 69. der Vorhang unten um die Bettstelle herum. Płotek od łóżka zasłania łóżko od ziemi. *Magier. Mskr.* PLOTKA, i, *ż.*, a) pleć, plecionka, plecionego co. *Cn. Th.*, eine Flechte, etwas Geflochtnes, von geflochtner Arbeit; (cf. *Boh.* pletka sidło). Plotka, strucla pleciona, *Boh.* pletenec; *Slov.* pletenice; *Sorab.* 2. zalta, zawta; *Carn.* preshèza, prejsheza, ein geflochtner Kuchen. — b) Plotki, bajki, bzdurstwa, bałamuctwa, plotkarstwo, gadaniny, obmowiska, *Boh.* pletka, klewety; *Sorab.* 1. tréski; *Ross.* сплетни, сплетки, пересказы, переводы, вранье, враки, вараканье, намутки, смутки, смутни, смутничество, околесина, околесная; Wäscherey, Gewäsche, Plauderey, Klatscherey, Fabeln, Mährchen. *Cn. Ad.* 860. Bajki powiadają nieprawdę dla pokazania prawdy; plotki zaś chcą fałsze i kłamstwa udawać za prawdę. *Jez. Wyr.* Z domu do domu plotki roznosi. *Teat.* 10, 73. On go lubi za plotki, które mu przynosi. *Teat.* 54. *c*, *B* 2. Ty za plotki, a plotki za cię. *Rys. Ad.* 67. (*anguem concupiscis, et te anguis*). Plotki robić; *Ross.* язычничать, смутить, смучаю, (cf. mącić, cf. smęcić, smucić). Jestem w takiém miejscu, które na samych plotkach stoi. *Mon.* 71, 537. Nigdzie się plotki tak bujnie nie rodzą, Nigdzie tak pięknie nie kwitną, nie wzchodzą, Nigdzie nie są w takiej sławie, Jak tu w Warszawie. *Niemc. P. P.* 120. Mahometańskie błędy i plotki. *Sk. Dz.* 709. (baśnie). — c) Plotka, *personific.*, pleciuch, plotuch, osoba, co plecie jak na mękach, trzy po trzy, bajarz, bajarka; ein Wäscher, eine Wäsche, eine Person, die Wäscherey, Klatscherey durch ihr Plappern und Schwatzen anstellt; *Boh.* klewetar, klewetnjk, *f.* klewetařka, klewetnice; *Sorab.* 1. tréskawcz, tréskař; *Carn.* fajtazh; *Ross.* сплетчикъ, сплетчица, враль, балясникъ, буесловецъ. Plotkaś! masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. *Mon.* 70, 586. Był to wielki plotka; największych przyjaciół umiał poróżnić i pokłócić. *ib.* 67, 11, O plotko niewstydliwy, sam pleciesz, nie wiesz co. *Twor. Okul. B* 2. *Nugiger*, plotka, co ladaco plecie, lada co mówi. *Mącz.* Z nauki swéj bywa poznan mąż; ale kto jest plotka, będzie wydan na wzgardę. 1 *Leop. Prov.* 12, 8. Cóż ci ten plotka chce powiadać? *Radz. Act.* 17, 18. (*siejosłówca). Wolę zamilczeć, żeby ludzie nie mówili, że ja plotka. *Teat.* 6. *b*, 10. Jakiż ja plotka, zamiast sekretu dochować, sam go pierwej wydałem. *Teat.* 42. *c*, 20. Nie być plotką, swarliwą, kłamliwą. *Gorn. Dw.* 229. Ja mam na swoim dworze chować plotki? Furt ztąd o święte bezbożne dewotki. *Jabł. Ez.* 135. Plotko uprzykrzona, Szpetnaś w mych oczach i nader wzgardzona. *Past. Fid.* 90. (PŁOTKA ryba, PŁOCICA, *ob.* Płoć). PLOTKARSTWO, *ob.* Plotarstwo. PLOTKARZ, a, *m.*, pleciuch, plotuch, plotka; ein Schwätzer, Wäscher; *Boh.* pletkař, genž pletky mezy lidi diela, pliskač, darmotlach; *Sorab.* 1. tréskawcz, tréskař; *Ross.* сплетчикъ, переекащикъ, переносщикъ, смутникъ. Zgubiony król, co na dyskrecyą takich plotkarzów się daje. *Jabł. Tel.* 328. Plotkarzom usta zawrzeć trzeba. *Smalc.* 69. PLOTKLIWY, PLOTLIWY, *ob.* Pletliwy.

PŁÓTNIANY, *ob.* Płócienny. PŁÓTNIEĆ, iał, ieje *neutr. niedok.*, spłótnieć *dok.*; bladnąć jak płótno, erbleichen, bleich und blaß werden wie Leinwand. To usłyszawszy płótniała, i wszystka jej krew' z twarzy uciekła. *Pot. Arg.* 44. Oblewa łzami spłótniałą twarz starca. *Węg. Marm.* 3, 211. Nie mogła się oderwać od martwych i spłótniałych zwłok. *ib.* 3, 216. Jak twarz jego spłótniała! *Przyb. Ab.* 145

PŁÓTNO, a, *n.*, (cf. *Etym.* pleść, plotę); *Boh.* plátno; *Carn.* platnu, part, (*ob.* Parć); *Vind.* platnu, pert; *Sorab.* 1. rub, rubno; *Sorab.* 2. rubaž (*ob.* Rąb, rąbek), (plat; *Sorab.* 1. pwat, *linteum* chusta); *Croat.* platno, vilàhen; *Dal.* plàtno; *Rag.* plàtno; *Bosn.* platno, postav, (cf. postaw); *Slav.* plàtno, bez, (cf. *Lat.* byssus bisior); *Ross.* полотно, холстъ, холстина, (cf. пологнище bryt, платокъ chustka, *ob.* Płat, płatek, платошникъ co chusty robi, cf. płóciennik); *Eccl.* платно, (платъ, лентій, повивка *linteum*); lniana tkanina, die Leinwand. Żona jego chadzała zawdzy tkać płótna. 1 *Leop. Tob.* 2, 19. Płótna cienkie, płótna grube; glancowane, farbowane, malowane, drukowane. *Mon.* 65, 285. Płótno woskowane, *ob.* Cerata. Płótno cienkie, cf. bisior; *Carn.* prashnu. Płótno szerokie, cienkie *Ross.* ткацкое полотно. Płótno grube, parć, *Carn.* hodnik; *Ross.* вотола, cf. paklak. Płótno domowe *Ross.* холсть, холстикъ, холстище. Płótno pstre w pasy, *Ross.* пестредь, пестрединa; gładzone farbowane, крашенина, крашенинка, (cf. krasny). Płótno tęgie, glancowne *Ross.* лощенка. Drukowane płótno *Ross.* набойка. Z drukowanego płótna *Ross.* набойчетый. Pewny gatunek płótna *Ross.* бранина, брань. Żaglowe płótno *Ross.* равендукъ, парусина. *Prov. Slov.* Gaka prádza, take plàtno; jaka przędza, takie płótno. Płótna Olenderskie, Kolońskie, Flamskie, Szwabskie, Głogowskie, Wrocławskie. *Vol. Leg.* 5, 185. Płótno wszelakie a mianowicie płótno golcz, aby było na wielkie łokcie prze-

dawane, krom płótna czarnego, które na mały łokieć przedawane być ma. *Herb. Stat.* 322. Jak płótno pobladł. *Rej. Wiz.* 125 *b*, (*ob.* Płótnieć). Zcięła zęby, a w twarzy jak płótno zbladła. *Pot. Arg.* 54. — §. Bawełny używają do szat i ubiorów, także do płócien czynienia. *Syr.* 733. Z bawełny płótna robią bardzo białe i miękkie. *Syr.* 732. *ob.* Muślin. (PLOTON, *ob.* Pluton). (PŁOTOWY, PŁOTNY, a, e; *Boh.* plotni; *Sorab.* 1. pwotowé; do płotów dobry, w płotach się rodzący, do płota należący, jako kół, słup, żerdź płotowa. *Cn. Th.* Zaun=. Sad ma być ogrodzony, wszakoż tak, aby cień płotowy drzewa nie zasłaniał. *Cresc.* 115. Powoj, który się po płociech pnie. *Urzęd.* 290. Grubość płotnego kołu. *Mon.* 74, 675. PLOTUCH, a, *m.*, pleciuch, plotka, bajarz; ein Wäscher, Schwätzer. Nic ci już nie powiem, nawet i gadać z tobą nie chcę, plotuchu. *Teat.* 10. *b*, 56. Złapałem cię plotuchu, co to nie umiesz jak język za zębami trzymać. *Teat.* 10. *b*, 54. PLOTY *plur*; włosy plecione, w plecionki lub pierścienie spadające kosy; Haarflechten, Haarringe, in Flechten oder Ringen herabfallendes Haar. Długie czarnych włosów ploty kręciły się po kirysie. *Stas. Num.* 1, 65; *Rag.* plètka, zapletka, pletenizza; *Ross.* плетешокъ sznurek do wplecenia we włosy).

PŁOWA, y, *ż.*, spłowiałe zboże, taubes Getreide. Kościół na tym świecie powszechny, ma pszenicę i kąkol, ziarno i płowę. *Hrbst. Nauk. M* 6. (cf. plewa). PŁOWATY, a, e. — o *adverb.*, nieco płowy, etwas bleichgelb oder fahl; (*Bosn.* poplav, naplav). Karaś, gdzie ziemia jest płowata, tam się więcéj kocha. *Spicz.* 157. PŁOWIĆ, ił, i, *act. niedok.*, płowym, czyli bladożółtawym czynić; falbe, bleichgelb machen; *Rag.* plavim, oplaviti, poplâviti; (*distng.* plovitti, plovatti; *Bosn.* ploviti *fluitare*). Już mróz drzewa płowi. *Tr.* PŁOWIEĆ, iał, ieje, *neutr. niedok.*, spłowieć *dok.*; *Rag.* plâviti, oplaviti, poplaviti, oplavjeti, poplâvjeti; *Bosn.* oplaviti; (cf. *Ross.* половѣть blednieć); a) płowym się stać, bladożółtawego koloru nabywać, żółknieć; bleichgelb werden, falbe werden. *Flavescit*, płowieje, to jest, dostawa się, smaży się żyto. *Mącz.* Ziele, które się ma zająć w zbożu, inakszą ma postać, gdy jeszcze jest poziome, inną gdy płowieje, zaschnie i do gumna się wprasza. *Pilch. Sen. list.* 4, 181. Które przedtym nie uznały kosy, Płowieją pola rzęsistemi kłosy. *Tward. Misc.* 64. Nie patrz na wino, gdy płowieje, gdy się zaślnie w śklenicy barwa jego. *W. Post. W.* 3, 255. — § *Aliter:* Spłowienie żyta, gdy od wody abo wiatru jest, jakby go opalił. *Mącz.* (śnieć, rdza, der Brand im Getreide). — b) Płowieć, blakować. *Cn. Th.*, pełznąć; *Ross.* блекнуть, поблекнуть, линять; verschießen, die Farbe verlieren. W coż się nam ta barwa nasza, ta świetność nasza obróciła? jako nam bardzo spłowiała? *Janusz. Pos. A* 4. Spłowiały, popełzły. *Cn. Th.* 1044. PŁOWOGŁÓW ziele, *ob.* Sowia strzała. PŁOWY, a, e; (*Boh.* plawy; *Sorab.* 1. nażowt; *Carn.* plav; *Vind.* plàvu, plavoten; *Rag.* plaav; *Croat. et Dal.* plav; *Slav.* plàv, plavi; *Bosn.* plav, righj, suri, (cf. rydzy); *Ross.* половый; *Eccl.* плавый, плавъ [*albus* 2], cf. bławatek, cf. biały); (cf. *Germ.* blau, fahl; *Holl.* blauw; *Gall.* bleu; *Gall.* fauve; *Hisp.* bloo; *Svec.* bla; *Dan.* blau; *Lat.* flavus; *Ital.* falbo; cf. *Lat.* palleo, pallidus; *Graec.* φαλός *albus*, πελός, πελλός *nigricans*; *Hebr.* בול bul, *pallere*); a) bladożółtawy, falb, bleichgelb, blond. Gotowie byli białego ciała, włosów płowych. *Stryjk.* 39. Czesał włos swój płowy. *Tr. Tel.* 56. Hippopotamus jest zwierz farby lwiéj abo płowéj. *Boter.* 241. (*Boh.* plawka imię krów żółtawoczerwonych; cf. czarnucha). — b) Spełzły, wyblakowany; verschossen, ausgegangen, (von Farben). PŁOWOŚĆ, ści, *ż.*; *Rag.* plâvost, plavecchia, die Fahlheit, Falbigkeit.

Pochodz. *wypłowieć*, *wypłowiały*.

PŁOZEM, *ob.* Płazem. PŁOZIĆ się, *ob.* Płazić się. PŁOZY *plur.*; *Ross.* полозь, полозокъ, полозки; sanice, das Schlittengestell, die Kuffen. (*Boh.* plaz, lez sanki). Z grabiny najtrwalsze płozy pod sanie. *Kluk. Rośl.* 3, 21. Płozy do sań grabowe, jabłonkowe. *ib.* 163.

PŁTA, y, *ż.*, płet, płatwa, płytek; *Boh.* plt, plti, wor; *Slov.* plt; *Carn.* vôr, (plutve, plutje *quae flumina in ripam ejiciunt*); *Vind.* plau, ploholadja, povodniza, flofa, flof; *Bosn.* cjatta, çattara, (plitav, koji plitta surrih vode *natabilis*); *Rag.* povòdniza; *Croat.* plùtva, flyosz, povodnicza; *Ross.* плотъ, плотище prom, (плотить, плочу spająć belki); (cf. *Germ.* Plette; *Turc.* isplata, cf. *Graec.* πλοῖον); tratfa, das Floß. Płty *plur.*; n. p. Gdy na rzéce mosty zrzucone zastali, nagotowawszy sobie według czasu płty, przepławili się. *Papr. Ryc.* Sprawcy łodzi abo płtów i czołnów. *Herb. Stat.* 269. Najpierwéj na płciech ucz się pływać. *Klon. Fl. C* 4.; *not.* «płta abo trafta, *ratis.*» Spuścimy drzewa płty po morzu do Jope. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 16.

PLUĆ, plul, pluje, *cz. niedok.*, plunąć *jedntl.*, spluć, splunąć *dok.*, PLWAĆ *niedok. frequ.*; (*Etym.* cf. bluć); *Boh.* pljti, pljgi, plwati, pljwam; *Morav.* plugi; *Sorab.* 2. plunusch, pluwasch; *Sorab.* 1. pluwam; *Vind.* pluvat, pluniti; *Carn.* pluvâti, pluneti, plujem; *Croat.* pluvati, plyuvati, plujem, plyújem, plyunuti; *Rag.* pgljunuti, pgljùvati; *Bosn.* pgljunnuti, pgljuvati; *Slav.* pljuvati; *Ross.* плюнуть, плевать; cf. *Graec.* πτύω; *Lat.* spuo; ślinę wyrzucać, spluwać; speyen, spucken. Ci którzy często plują, siła w sobie flegmy mają, a gdyby nie plwali, prędkoby w febrę wpadali. *Sak. Probl.* 84. Niedworstwo jest, za trzeciém słowem plwać. *Eraz. a.* Plunąwszy po trzy kroć, przeżegnał chorego. *Urzęd.* 453. Spluwam zabobonnie na co złego, aby mię chybiło; *despuo morbum. Cn. Th.* 1044. Chcąc mocno uderzyć, tedy plują w rękę. *Urzęd.* 451, *Croat.* plyunuti v ruke, *admovere manus laboribus.* Już on do stropu pluje, już nie po ziemi, lecz po ludziach depce. *Pot. Arg.* 396. W sufit plunie. *Mon.* 64, 204. (cf. wyżej gęba nosa). Już on w drugiéj izbie oparty o ścianę, po brodzie pluje, młynkuje językiem, oczyma przewraca. *Mon.* 68, 205. (pijanuteńki). Krwią pluć, Blut speyen. Lekarstwo na plwanie krwią. *Śleszk. Ped.* 81. Krwi plucia przyczyny wszystkie, które naczynia krwawe w płucach zranić mogą. *Krup.* 5, 657. Wszędzie się z nieszczęsnej urągają sieroty, wszyscy na mię plują. *Teat.* 42. *d*, *B.*, (mną pogardzają, mną się mierzią). Pola swoje tak popsuł, iż aż pluć na to trzeba. *Pam.* 85, 1, 2015;

(*ob.* Fe). Jakby czucia nie mieli, Pluń im w kaszę, zmieszaj z błotem. Jednakowoż weseli; *ferunt convitia. Brud. Ost. A* 5. (*ob.* Kasza). Na niego żółcią pluła, że się ledwo nie otruła. *Zab.* 15, 193. (wyzionęła złości).

PŁUCA, *G.* płuc *plur.*; — *rarius in singul.* PŁUCO, a, *n.*; (*Boh.* pljce; *Slov.* pluce, płuco; *Sorab.* 1. plucza, puza; *Sorab.* 2. pluzza, laschke, (*ob.* Lekkie); *Vind.* pluzhe; *Carn.* plûzhe; *Croat.* plyúcha, plyuchicza, plucha; *Rag.* pluúchje, pluuchina; cf. *Ger. Pruss. Occid.* Plauze; *Sax. Inf.* Plume; *Ital.* lonza; *Ger. Sup.* Plunzen; *Bosn.* pluchja, bila gigheriça; *Slav.* bile cxigirice; *Dal.* bila gyigericza; *Eccl.* плоуща, легкое, душникъ, мѣхъ внутри человѣка, притягительный воздуха, лехкое; *Ross.* легкія, легкое); płuca czyli lekkie. *Perz. Cyr.* 1, 43. die Lunge. Płuca *pulmones*, wnętrzne pulchne, gąbkowate, składające się z żył krwistych i nerwów, między któremi są naczynia powietrzne. *Zool.* 16. *Wejch. Anat.* 108. Płuca są narzędziem oddychania. *Kluk. Zw.* 1, 38. Dzielą się na płuco prawe i na lewe płuco. *Krup.* 2, 257. (*Płuca, ta abo te, n. p. zdrowa płuca, abo zdrowe płuce. *Dudz.* 51). Liścia są płucami krzewów, które ciągną w siebie powietrze otaczające. *Brzost. Duch.* 50.

PLUCHA, y, *m. et ż.*, plugawy człowiek, flejtuch; kobieta świnia, flejtuchowata, flondra, ein unsaubrer Mensch. Chodzi w sobolach leda piecuch, leda plucha. *Pot. Pocz.* 106. *Boh.* neplecha klępa, pljhati paskudzić. PLUCHOSTWO, a, *n.*, plugastwo, flejtuchostwo, nieochędostwo, Unsauberkeit. *Tr.* Obrzydła nieczułość, pluchostwo, ślepota. *Mon.* 70, 177. PLUCHOWATY, a, e, — o *adverb.*, nieochędożny, flejtuchowaty, unsauber. *Tr.* PLUCHOTA, y, *ż.*, pluta, niepogoda; Regenwetter, schmutziges Wetter. Na wieś myślącego przytrzymała pluchota. *Pilch. Sen. list.* 302.

PŁUCKA, PŁUCKI, *plur.*, *dem. nom.* płuca, kleine Lunge; *Croat.* plyuchicza; *Boh.* pljcko. Płucka cielęce. *Tr.* PŁUCNIK, a, *m.*, ziele; *Boh.* pljcnjk; *Carn.* pluzhnek; *Rag.* gavés; *Ross.* плюсникъ, медуница; §. a) porost ziemny, granicznik, gwiazdosz, miodunka biała majowa, studziennik, *lichen pulmonarius*; dawniéj go zażywano na dychawicę. *Kluk. Dykc.* 2, 83. *Syr.* 1350. Lungenkraut, Lungenflechte. — §. b) Płucnik morski, pław płucom podobny. *Cn. Th.* Seelunge, *halipleumon. Plin. H. N.* PŁUCNY, PŁUCOWY, a, e; *Boh.* plicnj; *Rag.* pluuchni; *Croat.* plyúchni; *Eccl.* плющный; do płuc należący, abo płucom podobny, Lungen=. Lekarstwo na płucną chorobę, z któréj suchoty pochodzą. *Śleszk. Ped.* 92. (*Croat.* plyùchobetesen *pulmonarius*). Żyła płucowa, krew' przez płuca przechodzącą, do serca odprowadza. *Zool.* 8. Płucna. *Kluk. Zw.* 1, 35. Płucowe ziele. *Krup.* 5, 156. (płucnik). Płucna barwa, *puniceus color. Śleszk. Ped.* 418. *PŁUCOWIESZCZYK, a, *m.*, der Wahrsager aus der Leber, aus den Eingeweiden. *Aruspices*, płucowieszczykowie, którzy z żyłek, z osierdzia wyprótych z bydląt, przyszłe przygody wróżyli. *Otw. Ow.* 284. *et* 611.

Pochodz. verbi *pluć*, *plwać*, (*cf. płusnąć*, *pluskać*, *pluszczeć*, *cf. bluć*), *plwociny*, *plwacz*, *napluć*, *naplwać*, *napluwać*, *opluć*, *opluwać*, *popluć*, *popluwać*, *spluć*, *spluwać*, *uplwać*, *wypluć*, *wypluwać*; fortassis etiam *plugawy*, *plugastwo*, *plugawić*, *oplugawić*, *poplugawić*, *splugawić*, *zaplugawić*.

PŁUCZĘ, PŁÓCZĘ, *ob.* Płókać. PŁUCZKA, *ob.* Płóczka.

PLUDRAK, a, *m.*, w pludry ubrany; *Carn.* hlazhar, der Pomphosen an hat. Pludraku! *Kchow. Fr.* 46.

PLUDRY, *G.* er *plur.*, PLUDERKI, rek *plur. demin.*, szerokie buchaste worowate spodnie, Pluderhosen (Adlg. od Bawarskiego plodern buchastym być), Pomphosen; *Croat.* hlacha, hlache, lacse, gege, *vulgo* plyundre; *Carn.* hlazhe; *Dal.* lacse, biscve; *Slav.* csakshire; *Boh.* kalhoty, kalhotky; *Sorab.* 1. kholowki, kolowy, howfy; *Sorab.* 2. fez; *Ross.* штаны, торбасы; *Eccl.* надрагы. Dał sobie robić pludry jak wory. *Zbil. A* 3 *b.* I Szwedby gębę nadał równo z swemi pludry, Niechno na plac wyjedzie.... *Papr. Tr. B b.* W pludry się ubieramy, żebyśmy się wyrzekli ojczystych obyczajów. *Star. Ref.* 18. Okrętnicy miewają pluderki, abo raczéj szarawary białe. *Star. Dw.* 42. — Pludry, siedzenie u ubrania; *feminalia*, *tantum femora tegunt. Cn. Th.* 1171. PLUDRZASTY, a, e, — o *adverb.*, buchasty, worowaty, weit wie ein Sack schlotternd. Pludrzaste stroje nasze. *Fredr. Ad.* 74.

PŁUG, a *et* u, *m.*; (*Boh.* pluh; *Slov.* płuh; *Sorab.* 1. pwuh. *Sorab.* 2. cholü, choj; *Vind.* plug, plug, ralu, oralu, oravo; plushiti, orati = orać, (cf. radło); *Carn.* plûg; dervú, vęsa, (cf. drzewo); *Croat.* plug, rallo, (plusim = orzę, cf. płużyć); *Dal.* plugh, ralo; *Rag.* plugh; *Slav.* plug; *Bosn.* pluggo, rallo; *Ross.* плугъ, рало, орало); *Germ.* der Pflug; (*Svec.* plog; *Angl.* plough *et* plaw). Pług używa się do spulchnienia ziemi na gruntach lekkich; na tęgich socha. *Kluk. Rośl.* 3, 116, (cf. lemiesz, cf. klęk, cf. radlica). Gatunek pługa *Ross.* сабанъ. Woły ugor i przeciągłe smugi W zagon krajały kończystemi pługi. *Chrośc. Job.* 9. Niechętny wół pług krzywy dźwiga. *Hul. Ow.* 82. Który kmieć orze całym pługiem, ile będzie miał wołów abo koni, ma dać cztery wiązania konopi; a który połowicą pługu, dwie. *Herb. Stat.* 141. Gdy dobędzie miasta, niechaj go zburzy i pług uprowadzi. *Chełm. Pr.* 205. Pług skibokrajny, skibowalny, *qu. v.* — §. Pług *transl.* jarzmo, *fig.* das Joch. Póki był młody, w pługu duchowym ciągnął. *Birk. Chodk.* 37. Dawno żebrze wyprzągnienia z pługu tego. *Birk. Sk. E* 2. (uwolnienia z pod tego ciężaru). — §. *Metonym.* Pług ziemi, pewna miara ziemi. *N. Pam.* 12, 348. Biskupowi Chełmińskiemu od każdego pługu ziemi po jednym korcu owsa i żyta oddawali obywatele téj dyecezyi. *Czack. Pr.* 317. Najdłużéj w Polszcze ziemia Halicka zachowała miarę pługiem zwaną do podatku. *ib.* 219. ein Pflug Acker, ein Joch Acker, cf. staje, cf. uwroć.

Pochodz. *pługowy, płużny, płużyca*; *Boh.* pluhař *pługarz, co pługi robi, *płużnik.

PLUGASTWO, a, *n.*, *PLUG (*Tr.*), brud, splugawienie, nieczystość; Unflath, Unrath; *Vind.* gniloba, kotje, skurnoba, klatje; *Bosn.* gnusoba, halla, çquar, gád, ghnús; *Sorab.* 1. neřad, cf. nierząd; *Ross.* сквара, погань; *Eccl.*

скврънство, разные виды скверводѣйства, *propr. et transl.* Czarny duch, który z ust piekielnych wychodził, Pozarażane zioła plugastwem zasmrodził. *Otw. Ow.* 104. Plugastwo zastarzałe, nie zaraz wychędożysz. *Cn. Ad.* 860. Duszne plugastwo obiera się około plugawych myśli. *Rej. Post. T r* 4. PLUGAWIĆ, ił, i, splugawiać, *cz. niedok.*, splugawić, poplugawić *dok.*, plugawym czym pomazać, mazić, onieczyszczać; unflätbig machen, besudeln, verunreinigen, *propr. et transl.*; *Boh.* ohawiti, čmalikowati, šimšati, zprznowati, zprznjm, upljhám; *Vind.* oskurnoviti, nevzhediti, omadeshuvati; *Carn.* svinâm; *Croat.* omêrlyam (*ob.* Obmierzić), szmetím, oszkrunújem; *Dal.* oszkvarnujem; *Rag.* ghnûsiti; *Bosn.* ghnusiti, opoganit, gadniti, poganniti, hallaviti, ohallaviti, çqarniti, oçquarniti; *Ross.* марать, мараю, сквернить, сквернавить, поганить, выгрязнить, изгадить, выгадить, сорить, сорю; *Eccl.* посмрадити, нечистотствую. Obrazy wypalili, groby porozwalali, w chrzcilnice splugawili. *Sk. Żyw.* 2, 449. (exkrementa swoje wpuszczali). Odchodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. *P. Kchan. Orl.* 1, 57. Trunki i potrawy splugawione. *Biel. S. M. A* 4. Te rzeczy, które z człowieka wychodzą, te go splugawiają. 1 *Leop. Marc.* 7, 20. Nie to, co wchodzi do ust plugawi człowieka; ale to co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi człowieka. 1 *Leop. Math.* 15, 11, Ci to są, którzy się nie splugawili niewiastami, bo są dziewicami. 1 *Leop. Ap.* 14, 5. (niesplugawieni. 3 *Leop.*). PLUGAWICA, y, *ż.*, fladra, nieochędożna kobieta, plucha; eine Unflätbige, eine Sau. Byś się też myła bielidłem, przedsięś plugawica w nieprawości twojéj przede mną. 3 *Leop. Jer.* 2, 22. (*planowita. 1 *Leop.*, planista). Który się złącza z plugawicą, jednym ciałem stawa się z nią. *Gil. Post.* 54. PLUGAWIEC, wca, *m.*, niechluj, flejtuch, plucha, smrod, smerd, smard, nieochędożny człowiek; *Boh.* čmatil, ohawnjk; *Carn.* koslovna; *Coat.* oszkrunìtel, *f.* oszkrunìtelicza; *Bosn.* ghnusnik; *Rag.* ghnusnîk, ghnûsaz; *Ross.* сквернавецъ, поганецъ, (*cf.* poganin); *Eccl.* нечистотолюбецъ; ein Unflätbiger, ein säuischer Mensch. Złośliwy plugawiec i na ciele i na duszy. *Sk. Dz.* 245. Plugawcy wszeteczni ani na boga, ani na zdrowie, ani na sławę nie pamiętają. *Karnk. Kat.* 347. Coż chcesz plugawcze, bym w tobie kochała? Ten twój czub brzydki, te kozie uszy? *Past. Fid.* 114. Chłopie brzydki i nieobyczajny plugawcze. *ib.* 114. Najszkaradsi plugawcy. *Sk. Dz.* 102. PLUGAWOMOWNY, a, e, PLUGAWOMOWNIE *adverb.*, nieobyczajnie mówiący, psotliwy; Zoten reißend, schmutziger Ausdrücke sich bedienend; *Ross.* срамословный, сквернословный. Plugawomownym być, *Ross.* срамословить; *Eccl.* сквернословити, сквернословствую. Ożerce, opoje, plugawomowni, najchętniéj przestają z podobnymi sobie. *Pilch Sen. list.* 331. PLUGAWOMÓWCA, y, *m.*, plugawo gadający człowiek. *Tr.* blazgoń. *Cn. Th* 34, der Zotenreißer; *Ross* сквернословецъ, сквернословникъ. PLUGAWOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, nieobyczajne mówienie. *Tr.*, Zotenreißerey, Zoten, Unsauberkeit im Reden; *Vind.* klafarskie besiede, spornu marnuvanje, klafanje, klobasanje; *Ross.* срамословіе; *Eccl.* скврънословие, сквернословство. Jeśli obywatelstwo wyszło z kluby karności wszelkiéj, tedy plugawomowność najdzie dla siebie wziętość. *Pilch. Sen. list.* 4, 69. PLUGAWOŚĆ, ści, *ż.*, nieczystość, nieochędożność; Schmutzigkeit, Unflätherey; *Boh.* mrzkost (*ob.* Mierzić), ohawnost, ohawa; *Vind.* klafaria, skurnobnost, spornust, svinjaria; *Rag.* ghnusnos, (*cf.* gnuśność); *Bosn.* gardoba, ghnusoba, ghnusóchja, gadnóst, çquar, çquarnost; *Ross.* скверность, скерпота, скверна, скверпотвореніе. Dla plugawości grzechu człowiek przy Panu nie ma miejsca. *Biał. Post.* 179. PLUGAWY, a, e, PLUGAWIE, PLUGAWO *adverb.*; (*cf. Boh.* plzky *lubricus*); nieczysty, nieochędożny, brudny; unflätbig, unsauber; *Boh.* ohawný, mrzký, čmalikowatý; *Slov.* mrzký; *Sorab.* 1. neschwarne, neschwarnužki; *Vind.* gerd, smashen, skriun, skurn, skurnoben, sporn, klafarski; *Bosn.* gard, gao, ghhrid, ghnusni, necisti, gadan, gadni, hullav, pogán; *Rag.* ghnuusni, ghnúsan, (*cf.* gnuśny); *Slav.* ruxan; *Ross.* скерпавый, поганый, поганъ. Płeć plugawa. *Teat.* 38, 201. (nieczysta). Szkodzi dzieciom, kiedy plugawa mamka złym mlékiem karmi. *Oczk. Przym.* 424. (*ob.* Flejtuch, niechlujowata). Konstantyn V, jak się z młodu okazał plugawym, także i na starość smrodem był. *Biel. Św.* 75 *b.* (*Graec.* κοπρωνυμος). Plugawie czynić, *Ross.* скерпотворити; *Eccl.* нечистотствую. Plugawy statek, szata, dom. *Cn. Th.* 1052, (*cf.* sprosny). Sny plugawe o nierządnych miłościach. *Syr.* 771. Ona po uszy i po same skronie W swoich plugawych wszeteczeństwach tonie. *Past. Fid.* 233. W plugawą paszę ciała ludzkie bestyom się obróciły. *Tward. Wł.* 261. Nie czytać ksiąg plugawych. *Karnk. Kat.* 348. Nie miał korzyści z pieniędzy swoich, i plugawie umarł na koniec. *Ustrz. Kruc.* 3, 32. Plugawa i wszeteczna mowa. *Birk. Dom.* 91. Plugawy w mowie, *ob.* Blazgoń. *Cn. Th.* 34.

PŁUGOWY, a, e, *Boh.* plužnj; od pługa, płużny, do pługa należący, Pflug=. Pługowe nogi, rosochy, czepiga. *Cn. Th.*, *cf.* kozica; *Croat.* nosicza plusna; *Ross.* вобжи. Pługowy nasad, *ob.* Nasad; *Boh.* kleč. Pługowy dyszel, *ob.* Grądziel; *Boh.* hřjdel.

PLUHA *Tr.*, *ob.* Plucha.

*PŁUHATER, a, *m.*, [po *rusk.* płuhatyr = za pługiem chodzący 2], n. p. Obierze się jeden towarzysz, że w prostym ubierze płuhatera jednego, drogi się téj podejmie. *Tward. W. D.* 77.

PLUJĘ, PLUNĄĆ, *ob.* Pluć. PŁUKAĆ, *ob.* Płókać. PLUNA, y, *ż.*, płyn, ciecza, cieklizna; etwas Fließendes, Flüssiges. Mówi, do gęby co mu niesie pluna. *Pot. Syl.* 299. ślina, der Speichel. Daj wiatrom żagle, nie dbaj na tę plunę, Cezara wieziesz i jego fortunę. *Chrośc. Luk.* 158. pluta, pluskota, nawał, stürmischer Regen. — *Transl.* Ten muszkietową z konia leci pluną, Ów z tyłu ścięty.... *Jabł. Buk. I.* 3 *b.*

PLUSK, *particula sonum ipsum, cottabum, repraesentans*, *ut* plusk trzask! *Cn. Th.*, Plitsch! Platsch! A ryba w wodę ogonem plusk! *Cn. Th.* PLUSK, u, *m.*, §. a) pluskanie, wydawanie odgłosu pluskającego, plaskanie, (*cf.*

Ross. плескъ klask); das Klatschen des weggegossen Wassers, das Plätschern, das Geplätschern, das Geplätscher; (*Sorab.* 1. plaszk, plaszkot *sonus piscium*, *in aqua se jactantium*). Plusku strachała się wodnego; *tactum assilientis aquae. Żebr. Ow.* 140. — §. b) Plusk, słota, niepogoda, pluskota, pluta; nasses stürmisches Wetter, Regenwetter; *Boh.* plusky, (pliskanice deszcz). W zimie i lecie, w plusk i pogodę muszą poddani robić. *Świtk. Bud.* 34. Mokréj jesieni pluski przenikające. *Tward. Wł.* 129. Ptastwo czarne zlatając się szargę i plusk brzydki wróżą światu. *Tward. Wł.* 40. W polu plusk, słota. *Mon.* 65, 95. — §. c) Plusk rybi; *Ross.* плескъ; ogon rybi, że nim w wodzie pluska, ogonowa sztuka ryby; der Fischschwanz, der Schwanz eines Fisches, das Schwanzstück; (cf. *Bosn.* pliskaviça *delphinus*, świnia morska). Owdzie wysmukłych rybek srebnołuski Orszak lekkiemi mąci wodę pluski. *Anakr.* 81; (*Ross.* мѣшалка plusk wyziny). Gdziekolwiek tłucze w grzbiet lub w pluski, Nie może stłuc z kości twardéj łuski. *J. Khan. Orl.* 1, 293. Achelijskie córy, gdy z Muzami pocierać się śmiały, ujrzą po sobie pluski robacze i wężowe skóry. *Tward. Daf.* 80. Suma od plusku dawać. *Bielaw. Myśl. I* 2. PLUSKAĆ, *ob.* Plusnąć.

PLUSKIEWKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pluskwa, eine kleine junge Wanze, ein Wänzchen. Pluskiewki w początku są białawe lub żółtawe, a potym po zrzuceniu skórki brunatne. *Kluk. Zw.* 4, 350. PLUSKIEWNIK, a, *m.*, rodzaj rośliny *coreopsis Linn.*, das Wanzengesicht, ein Pflanzengeschlecht. *Kluk. Dykc.* 1, 155.

PLUSKOTA, y, *ż.*, pluta, plusk, deszczowe pluskanie, słota, niepogoda; stürmisches Regenwetter, Regengüsse; *Boh.* plusky. Jesienne już i zimne pluskoty coraz bardziéj dojmą. *Leszcz. Class.* 71. Już następują jesienne pluskoty. *Chrośc. Fars.* 266. Pluskoty ustawiczne. *Haur. Sk.* 4. Czasy te do parnych chłodnych chmur, wilgotnych wiatrów i pluskoty bardzo skłonne. *Fur. Uw. F* 3. PLUSKOTNY, a, e, plutliwy, plutny, niepogodny, słotny, dżdżysty; schlackig, schlackerig, regnerisch. Pluskotne Hyady. *Klon. Fl. A* 2 *b*.

PLUSKOWIEC, wca, *m.*, *Nepa*, owad wodny, ma cztéry skrzydełka na krzyż ułożone, nóg sześć, z których pierwsza para podobna do nożyc rakowych. *Zool.* 158, ein Wasserinsect, die Wasserwanze, Wasserlaus.

PLUSKWA, y, *ż.*; *Boh.* ploštice, stěnice ścianwa, stinka; *Morav.* ploštka, (*Etym.* płaski); *Slov.* ploscica, stenica, płoštice; *Hung.* palaszka, palatzka; *Carn. et Vind.* steniza; *Croat.* sztenicza, ztenica, czimavicza, kimak, kimka; *Rag.* kimak, cimaviza; *Slav.* stinica; *Bosn.* kimak, cimaviça, kimka, kincina; *Sorab.* 1. ſcženwa; *Sorab.* 2. sczönwa; *Ross.* клопъ, клопикъ; §. a) *cimex lectularis*, die Wanze; owad nieco okrągławy, płaski, brunatny, pełen soku czerwonego śmierdzącego. *Kluk. Zw.* 4, 350. *Zool.* 157. — *Prov.* Pluskwy nie rozcieraj. *Cn. Ad.* 559, (cf. nie chcę się tobą pyskląć). — §. b) *Botan.* Pluskwa, *corispermum*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 1, 156, der Wanzensame.

PLUSNĄĆ, plusnął, plusł, pluśnie *cz. jedntl.*, PLUSKAĆ *contin.*, (cf. *Boh.* pleskauti, pleskati; *Ross.* плеснуть, плескать klasnąć, klaskać; *Carn.* pluskam, plunkam *resonare in utre*, *in dolio*; *Rag.* pliskati *guizzare*, *mouersi o scherzare come fanno i pesci*, pglûskati *depalmare*; *Bosn.* piskati, pliskati, kako ribba *elabor*, pgljuskati, pgljusnuti (= 2. policzkować); *Croat.* plòszkam, plosznuti *illido*, *plaudo*, plyuszkam *alapo*); §. a) plaskać wylewając co; *Vind.* berlati, berlosgati, plätschern, platschen, ein Geplätscher machen. Pluskam, co na ziemię rzucając, *Graec.* χαταβιζω, *effundo aliquid in terram*, *sic ut sonitum faciat. Cn. Th.*, etwas auf die Erde hin plätschern. Ryba pluska ogonem. *Dudz.* 21. W ryby przemienieni, do wody wpadają, I krążąc się, gęstemi kroplami pluskają, Raz się na wierzch wydając, drugi raz się kryjąc Pod wody. *Otw. Ow.* 152. Pluskam wiosłem; pluskają wały, *Graec.* πιτυλιζω *strepitum edo*, *qualem remus aquam percutiens aut complosio manuum*, cf. klaskam, plaskam. *Cn. Th.* pläntschern, klatschen, klitschen. — *Fig.* Żelazna łuska Wiąże parę ucieszną (Marsa z Wenerą, których zdybawszy na łóżku Wulkan żelazną niby siecią oplótł), a ta w sieci pluska Z śmiechem bogów. *Gaw. Siel.* 383. sie zappeln im Netze. — *Prov.* Pluskał, pluskał, a nie umuskał. *Rys. Ad.* 58. (kręcił się, a nic nie zrobił). — §. Ikarus k górze bieżał, i plusł w morskie wały. *Ryb. Gęśl. C.* (plasł, plasnął, z plaskiem lub pluskiem wpadł; er plätscherte hinein, fiel mit einem Platscher ins Wasser; *Carn.* shterbûnknem). Rzucił żabom Jowisz bierzwno w wodę, które wielkością swą plusnąwszy ciężko, szumem wody żaby przestraszyło. *Ezop.* 9. — §. *Transitive:* Pluskać kogo, opluskiwać kogo, einen bespritzen. Błotem w oczy mi pluska. *Teat.* 3, 27. Wlekli go do Tybru, pluskając nań błotem. *Biel. Św.* 49. Na wsze strony skaczą, pluskocąc; *multa aspergine rorant. Żebr. Ow.* 76. Ryby w morzu igrając, słoniawą rosą zioła przy brzegach pluskały. *Otw. Wirg.* 471. Pchnięty spisą dwa razy, krwią się pluskał cały. *Tom. Rol.* 59. (pobryzgał się). — §. Pluskać się, bluć, zrzucać z żołądka, rzygać, zwracać, sich bespeyen, brechen, übergeben. Jédz chléb, nie splukasz się. *Cn. Ad.* 317. (skromne życie, zdrowe). — §. b) *Transl. fig.* Plusnąć, pluskać mową, bluć, pleść co ślina do gęby przyniesie, (cf. *Boh.* pleskati *garrire*, plisniti *increpare*, pljskam *blatero*), plugawo gawędzić, unfläthig schwatzen. Szkaradne grzechy swoje począł pluskać. *Birk. Dom.* 91. Ona pocznie zbrodnie swoje szkaradne tak wszeteczną mową pluskać, że kapłan porwał się. *ib.* 91. Staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. *Zab.* 13, 199. Zdrowia wymyślać, koncepcikami pluskać. *Teat.* 10, 44. Najlepsi pisarze plusną czasem nieuczciwą myślą. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 74. lassen einen schlüpfrigen Gedanken fahren. PLUSZCZEĆ, ał, y, *neutr. niedok.*, strumieniem ciec z pluskiem; *Eccl.* строунти (cf. struga), laut strömen, strudeln, sprudeln. Krew na wszystkie strony pluszczy, *manat. Żebr. Ow.* 149. Z rannéj łani krew strumieniami pluszczy. *Tward. Misc.* 168. Krew z pod serca strumieniem mu pluszczy. *Tward. Daf.* 38. Niewiasta grzebiąc męża, głową tłukła, aż krew pluszczała. *Warg. Radz.* 300. Krew jego aż ziemię pluszcząca skropiła. *Jabł.*

Tel. 204. Nieborakowi krew' z ręki pluszczy. *Teat.* 54. c, *A* 2. Nieba cały ten dzień pluszczejąc, dokuczały nam z wierzchu. *Tward. W. D.* 19. Deszcz pluszczy. *Cresc.* 37. *Stryjk. Gon. M.*; (*Boh.* pluskati, pluskám, prši až pluska; cf. pluskota, pluta). — §. Pluszczeć czym, oblewać się czym, cf. płużyć; von etwas träufeln, von etwas überfließen, *propr. et tr.* Biedzi się śpiący, ze strachu pluszczy potem. *Wad. Dan.* 35. Ze wszystkich lasów ptastwo się zleciało, Pluszczały drzewa krwią, gdzie ścierw znosiło. *Chrośc. Luk.* 238. Od kamienia nogi pokrajane, krwią mu zpluszczały. *Nies.* 1, 138. Ja się mam pobratać z temi tygrysy, którzy tak krwią ludzką pluszczą? *Stas. Num.* 1, 210. Stare paiże rdzą, a nie krwią im na ścianie zpluszczały. *Wad. Dan.* 92. Ledwie nie pluszczesz zbrodnią w żywe oczy. *Hul. Ow.* 234. — *§ Król ten nic nie sprawiwszy, mogąc, precz ich puszczał, Skarb wniwecz pluszczał. *Stryjk. Gon. L* 3. (rozsypał się, rozprószył się, rozlał się skarb na niepotrzebne wydatki). PLUSZCZEĆ się, PLUSKOTAĆ się, pluskoce się, *recipr. niedok.*, pleszczeć się, pluskając płókać się, kąpać; im Wasser plätschern, sich plätschernd baden ꝛc. Gęś w wodzie się pluszcze. *Min. Ryt.* 4, 37. Baleny w morzu się pluskocą. *Przyb. Milt.* 225. — *Transl.* Między górami na błotach obozy W codziennéj prawie topieli się pluszczą. *Chrośc. Fars.* 266.

PLUTA, y, *ż.*, (cf. *Lat.* pluo, pluvia); *Carn.* plóha; *Vind.* ploha; *Ital.* pioggia; *Croat.* plòha; *Rag.* plutatti *fluitare*); *Ross.* ненастье; [deszcz z śniegiem 2], pluskota, słota; stürmisches Regenwetter, Regengüsse. Niepogodę, deszcz, plutę cierpimy. *Hrbst. Nauk. a. b. b.* Kto widzi szpetną chmurę przed sobą, a *nadziewa się prędkiéj pluty, w czas sobie opończę odwięzuje. *Rej. Żw.* 79 *b.* Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. Dla pluty i zimna musiał z pola zjechać. *Warg. Cez.* 55. Obozowych głodów, upałów i chłodów i plut się nie boi. *Suszyc. Pieśn.* 3, *O* 3. Piżmowany galancik kurzawy i pluty nie zniesie żołnierskiéj. *Pilch. Sen. list.* 392. Oracz przeklina suszę, klnie kupiec plutę w drodze. *Bach. Epikt.* 36. — Pluta u rybaka, *ob.* pławy u niewodu. PLUTNY, PLUTLIWY, a, e, pluskotny, dżdżysty, słotny; schlackerig, schlackig, naß und stürmisch; *Slav.* kishovito; *Ross.* ненастливый, ненастный. Czas niepogodny plutny. *Hipp.* 36. Trwająca przez czas długi plutliwa chwila, kwiat z kłosów otrzasła. *Nar. Hst.* 6, 303.

1. PLUTON, a, *m.*, §. a) bożek piekielny, *ob.* Nya; *Carn.* Peklenz, Meroth. — §. b) Pluton, miano, które chartom się daje, Name eines Windspiels. *Teat.* 19. *b.* 73. Rozbroił się w izbie pluton z pokurciem. *Teat.* 19. *b*, 54.

2. PLUTON, PLOTON, u, *m.*, z *Franc.* peloton; rota piechoty. *Dudz.* 51, eine Rotte Fußvolk. Plutonami. *Kaw. Nar.* 280, rottenweise, cf. cugami.

PLUWIAŁ, u, *m.*, kapa kościelna, kapłańska, *impluvia*, *vestis qua sacerdotes per pluviam utebantur. Cn. Th.* 262. eine Regenkappe oder ein Regenmantel der Geistlichen; *Bosn.* pluvial, pluvio.

PŁUŻNY, a, e; *Boh.* plužnj; pługowy, od pługu, Pfl[illegible]; Pflug=. Płużne koła. *Pot. Pocz.* 705. Zgubić chcieliście ojczyznę waszę oraczą i płużną ręką (do Zaporozców). *Swad.* 1, 19. *Fredr.* Danina płużnego, z pługu pola. *Czack. Pr.* 1, 219. (*Boh.* pluhař; *Eccl.* плужникъ płużny rzemieślnik, *płużnik, *pługarz; *Ross.* плужникъ kroj płużny).

PŁUŻYĆ, ył, y, *neutr.*, *niedok.*, (*dissimg. Vind.* plushiti; *Croat.* plúsim = orać); w dobrym bycie lub stanie zostawać, kwitnąć, świecić, świecić się, bonować, opływać, błogo się mieć; sich wohl befinden, gut fortkommen, blühen, bekleiben, es worin weit bringen, viel vermögen; *Boh.* bručim se, bručiti se; *Slov.* osožjm; *Ross.* блаженствовать; *Eccl.* избытоуьствовати, прѣизбыти, преизбываю, преизбыточествовати. Rzeczpospolita, w któréj stan średnych ludzi płuży, najbezpieczniejsza. *Petr. Pol.* 378. U dworów wszeteczeństwo płuży, a zaś skromność za głupstwo mają. *Gorn. Dwor.* 104. (popłaca, płaci). W tym powiecie czary bardzo płużyły. *Ząbk. Ml.* 324. Kiedy płużą występki i swe miejsce mają, Grzeszy, kto dobrze czyni, jako powiadają. *Gaw. Siel.* 367. Wszelakie zbytki cielesne u nas płużą. *Star. Ref.* 51. W dostatkach płuży. *Ryb. Ps.* 64. (opływa). Płużenie, opływanie w dobrym bycie *Ross.* благосостояніе. Płużący *Eccl.* благодольный. Z daleka miłość płuży, powszednieje z bliska. *Pot. Jow.* 23. Płużył nad inszych w łasce Władysława Sieciech, tak iż wszystko na nim polegało. *Krom.* 117. W towarzystwie ludzkim najwięcéj płuży sprawiedliwość. *Petr. Pol.* 52. (może, znaczy, waży, płaci, popłaca). — §. Stolica, ziemie, powiaty, wszystko równie swawolą płużyło. *Stas. Num.* 2, 122. (swawolą pluszczało się, opływało). — §. Płużą tu ryby, pszczoły = płuży tu rybom, pszczołom. *Dudz.* 12. plaguje im, chowają się dobrze; die Fische, Bienen kommen hier gut fort, schlagen gut an. — §. Płuży co komu = służy mu, plaguje, zdrowo mu, użyteczno mu; es ist ihm dienlich, ersprießlich, erkleklich, heilsam, gesund. Płuży mi tu powietrze. *Cn. Th.* Fortuna pospolicie umysły nadyma, Komu płuży, rzadko się w swéj mierze utrzyma. *Groch. W.* 425. Dobrym zawsze szczęście, złym zaś nieszczęście płuży. *Bardz. Boet.* 110. Widzimy tych, którym szczęście płuży, tłumem przyjaciół opasanych. *Pilch. Sen. list.* 58. Widzę, nic ci moja nie płuży, Dobra rada. *Min. Ryt.* 1, 141. Przyjdzie czas, że występek, lub mu dzisiaj płuży, Karę swą odniesie. *Gaw. Siel.* 367. Przez Zbigniewa do takiéj, jaka tym czasem Sieciechowi płuży, przyjść możesz godności. *Krom.* 118. Wiatry się odmieniły i Cypryjskim płużyły okrętom. *Tr. Tel.* 57. Kocham, kto mię miłuje, kto mi sercem płuży. *Min. Ryt.* 2, 209. (sprzyja). Bogu tylko służyć, innym nie płużyć. *Glicz. Wych. E* 7. — §. Trzeba z pory korzystać, gdy płuży. *Min. Ryt.* 2, 153. gdy służy; łyka drzeć, kiedy się drą.

PŁUŻYCA, y, *ż.*, gatunek pługa z rękojeściami, ein Pflug mit Handhaben, mit Griffen, *aratrum auritum. Cn. Th.* 714. Nowa płużyca. *Teat.* 52, 64. PŁUŻYNA, y, *ż.*, nędzny pług, ein elender Pflug; *Slov.* plužina *bura*, kozica. PŁUŻYSKO, a, *n.*, §. 1) szpetny pług, ein häßlicher Pflug. — §. 2) Płużysko, drzewo, w którym się osadza pług. *Skarb.* das Pfluggestelle.

PLWAĆ, *ob.* Pluć. PLWACZ, a, *m.*, PLWACZEK, czka, *m.*, *dem.*, co często pluje; *Sorab.* 1. pluwař; *Vind.* plunovez, pluvauz, flinovez; *Croat.* plyuváveez; *Ross.* слинтяй, слюняй, слюнтяжина; §. a) der Speier, Speicheler, (cf. śliniak). Władysława od częstego spluwania plwaczem przezwano. *Krom.* 211. *Biel. Hst.* 357. — §. b) Plwacz, *cicada spumaria*, konik po drzewach skaczący, z tyłu niejaką pianę wypuszczający. *Kluk. Zw.* 3, 389. eine Art Heupferd. — §. c) Plwaczek, źmija, *ptyas Plin. H. N.* 28, 6. *et* 31, 6, *aspis in oculos hominum venenum exspuens. Cn. Th.*, eine Viper, die ihr Gift den Menschen in die Augen sprißt. PLWACZKA, i, *ż.*, która pluje. *Tol. Saut.* 173. die Speierinn. — §. Piaseeznica od plwocin, der Spuckkasten; *Boh.* pliwátko, pliwacý truhlička; *Ross.* плевальникъ. PLWOCINA, y, *ż.*, PLWOCINY *plur.*, ślina wypluniona; *Boh.* wypliwekk, wychrkek; *Carn.* plunk; *Vind.* plunek, płunez, pluvotina, flina; *Bosn.* pgljuvaka, pgljuvotina, bgljuvottina; *Sorab.* 1. bluhwanki; *Croat.* plyuvotina, izplyuvek; *Slav.* pljúnka, rakotak; *Rag.* pgljuvottina, pgljuvaccja, zapgljúvka; *Eccl.* плюновение; *Ross.* перхотина, харкотина, плевокъ, ausgeworfner Speichel. *Perz. Cyr.* 1, 155. Znowu mu policzkami twarz ranną i siną, Znowu wszetecznéj gęby sromocą plwociną. *Pot. Zac.* 114, cf. blwociny.

PŁYN, u, *m.*, cieklizna, ciekłość, rzecz płynna, mokra; etwas Flüssiges, ein flüssiger oder fließender Körper, Flüssigkeit. O biegu i siłach płynów. *Hub. Mech.* 253. Fluit płynów zowią szopą. *Kruml. Chym.* 63. Woda płynami pomaga do płodzenia wnętrznościom ziemi. *Przyb. Luz.* 177. Okropny ten przypadek wydziera im z oczu łez żałosnych płyny. *Przyb. Ab.* 186. Z rany bożka płyn nektarowy lał się. *Przyb. Milt.* 187. Anioł szybkopióry porze płyn sprężysty powietrza *Przyb. Milt.* 150. Luftstrom, Luftfluß. PŁYNĄĆ, płynęli, płynę *intrans. jednti.*; (*Boh.* plynauti, plauti, plaul, plowu, plowati; *Slov.* plugi; *Sorab.* 2. plěsch, ja plěju; *Sorab.* 1. plewam, plowam; *Carn.* plâvam; *Vind.* plavati, (cf. pławić); *Croat.* plavati, plávam, plovem; *Dal.* plivam; *Rag.* plitti, plivati, plovitti, plovatti, plutati, poplivati; *Slav.* plivati; *Bosn.* plitati, plittati, ploviti, pluati; *Ross.* плыть, плыву, плавать, плавить, сплавить; cf. *Graec.* πλώειν, πλεῖν, βλύειν, βλύω; *Lat.* fluo; *Ger.* fließen, Floß; *Hung.* folyok; *Hebr.* יבל jabhal = *fluxus*); — §. a) ciekną́ć, ciec, lać się, rozpływać się; fließen, rinnen. Pod Warszawą Wisła płynie *Tr. Interluit montes Nereus*, płynie, ciecze między góry. *Cn. Th.* Płynęły mu łzy z oczu. *Teat.* 5, 27. Płyńcie hojnym potokiem, płyńcie oczy moje, Wytaczajcie obfite łez rzęsistych zdroje. *Zab.* 1, 180. *Nar.* Płyńcie łzy moje obficiéj. *Teat.* 13, 79. Z rany jego płyn nektarowy lał się taki prawie, Jaki z duchów niebieskich płynąłby w rozkrwawie. *Przyb. Milt.* 187. Białe płynienie u niewiast, der weiße Fluß, co trypa u mężczyn. *Krup.* 5, 48. Miesięczne płynienie niewiast. *Krup.* 2, 177. miesiączki, czasy, cf. pławy, upławy; der Monatsfluß, das Monatliche. Płynienie wnętrzne po członkach, *fluxiones internae*. *Śleszk. Ped.* 419. Uzdrowienie krwią płynącéj niewiasty. *Sk. Dz.* 14. krwotok mającéj, die den Blutgang hat. Krwi z nosa płynienie. *Krup.* 5, 159. das Nasenbluten. Płynienie oczu, płynące oczy, (*ob.* Oko). Drzewo płynie żywicą = puszcza drzewo żywicę. *Cn. Th.* 902. Kraj mlékiem i miodem płynący. *Pam.* 85, 1, 753. opływający, überfließen von etwas. — §. *Similitud.* Czas płynie, upływa, uchodzi, die Zeit fließt dahin, verfließt. Zagadałem się z tobą, a czas płynie jak woda. *Teat.* 33. *d*, 19. Płynie młodość jak woda, Chwiejemy się jak trzcina, Wiek nasz jak pajęczyna. *Pieśn. Kat.* 169. Płynie dzień za dniem, płynie I drugie jutro, co jeden dziś minie. *Tward. Misc.* 111; (*truditur dies diem. Hor.* 1, 295). Płyną lata. *Cn. Ad.* 120. (czas prędko uchodzi). Jak są drogie zabawy, jak ślicznie czas płynie Tym duszom, które ściśle z sobą się złączyły. *Zab.* 14, 149. — *Fig.* Włos jéj po ramionach płynął bursztynowy. *Tward. Pasq.* 6. spływał, das Haar floß ihr von den Schultern herab. — §. Płyną mu słowa, *fluit oratio. Cn. Th.*, die Worte fließen ihm, strömen ihm aus dem Munde. O czym jeno chciał mówić, płynęła rzecz snadnie. *Groch. W.* 533. Gdy usta otwiera, niby miodociekiem słodkim płyną słowa. *Teat.* 45. *d*, 27. *Wyb.* Ś. Grzegorz płynącéj i słodkiéj wymowy. *Kchow. Roż.* 72. Jam to o tych sprawach troszeczkę szerzéj pisał, aby tym rzetelniéj historya nasza płynęła; *quo planius decurrat. Krom.* 392. Tak płynie w mowie niezbrodzonéj Pindar uczony. *Lib. Hor.* 91. — §. Pan dobry, pieniądze płyną. *Teat.* 19. *c*, 68. sypie pieniędzmi, das Geld strömt, er spart es nicht. Po ulicach nieustannie tłum ludzi płynie. *Pilch. Sen. list.* 22. sypie się, das Volk strömt auf den Straßen. Niepewne są te bogactwa, które ludziom od szczęścia płyną. *Falib. G* 3. oblicie przybywają, Reichthümer, die vom Glücke herströmen. Niewinny bywa ściśnion, a winniejszy skacze, Owemu zewsząd płynie, a ów w nędzy płacze. *Rej. Wiz.* 127 *b.* zewsząd mu przypływa, przybywa, es strömt ihm von allen Orten zu. — §. Płynie mi co = idzie, udaje się, zdarza się, es geht von Statten. Każda mi praca mój drogi Karynie, Dla ciebie, z tobą milusieńko płynie. *Past. Fid.* 258. (smarownie idzie). W rzeczach szczęśliwych, które po naszéj woli płyną, mamy się bardzo pychy strzedz. *Kosz. Cyc.* 56. Coż tam słychać Elwiro, jak nam rzeczy płyną? Coć rzekł ociec,. i z jaką powracasz nowiną? *Morszt.* 106. — §. Gdybym chciał, płynąłbym jak woda po Senatorskich pokojach. *Teat.* 15. *c*, 20. płużyłbym, dokazywałbym, byłbym wziętym; ich würde dort sehr lieb und angenehm seyn, man würde sich um mich reißen. — §. Płynie co z czego = *fig.* wypływa, wypada, wywięzuje się, wnosi się; daraus fließt, folgt, ergiebt sich. Z tego wszystkiego takie zamknienie płynie. *Salin.* 2, 316. *ib.* 4, 385. *ib.* 4, 348. *ib.* 4, 507. — §. b) Płynąć po wodzie = pływać, schwimmen. Płynę *est cum motu*; pływam *etiam sine motu*, *ut* ździebłko w śklenicy pływa. *Cn. Th.* 716. Wszak i ryby nię płyną przeciw bystréj wodzie. *Kchow.* 41. Nie płynie piesek, aże ogonek zamoczy. *Pot. Arg.* 392. — §. Płynąć wodą, na statku, w okręcie, jechać po wodzie, pływać; *Vind.* ladjati, brodariti, *ob.* Żeglować; zu Wasser gehen, eine Wasserfahrt machen, schiffen. Naznaczyli sobie dzień, płynąć wodą za milę od miasta do je-

dnego klasztoru. *Lub. Roz.* 325. Kiedyśmy wsiedli na łódkę, trzeba już daléj płynąć. *Teat.* 17, 9. Przypowieść ona dawno słynie, Kto nie umie pacierza, niech na morzu płynie. *Paszk. Dz.* 37. (cf. do boga, gdy trwoga). My w tym okręcie, gdzie śmierć kieruje, płyniem jeden za drugim. *Gorn. Dw.* 75. PŁYNNOŚĆ, ści, *ż.*, ciekłość, ciecza, płyn; *Boh.* plynost; *Vind.* tekozhnost, tezhezhnost, vlashnost; *Ross.* жидкость, die Flüssigkeit, das Flüssige. *Liquor*, ciekłość, płynność. *Perz. Cyr.* 158. — §. Płynność słów, wymowy, *ob.* Miodopłynność. PŁYNNY, a, e, PŁYNNIE *adverb.*, płynący, ciekący; fließend, flüssig; *Boh.* tekutý; *Vind.* tezhezhen, tekozh, vlashen; *Slav.* tekuch; *Eccl.* течный; *Ross.* жидкій. Ciało płynne, którego cząstki tak się słabo między sobą trzymają, iż najmniejszéj sile łatwo ustępują. *Śniad. Jeog.* 38. Płynnym uczynić, roztopić, rozpuścić *Ross.* жидить, жижу. Płynnym się stać *Ross.* жидѣть. Ciało ludzkie składa się z części twardych i płynnych. *Wejch. Anat.* 12. Płynne części ciała, jak krew etc. *Perz. Cyr.* 1, 13. — §. *Transl.* Płynna wymowa, *ob.* Miodopłynna. PŁYNOMIAR, u, *m.*, *pese-liqueurs*, narzędzie do oznaczenia ciężkości gatunkowéj płynów. *Magier. Mskr.*

1. °PŁYT, u, *m.*, PŁYTY *plur.*, źle za płty, trafta. *Dudz.* ein Floß; *Ross.* плоть. Na tym jezierze nie chodzą łodzie, ni płyty. *Pot. Syl.* 91.

2. PŁYT, u, *m.*; (*Svec.* plit szpada; *Lat. med.* fletho = grot, płoszczyk; *Germ. vulg.* Fliete kopia); §. 1) ostrze płaskie cienkie, eine dünne flache Schärfe, eine dünne scharfe Fläche oder Schneide. Stal nie spocznie, głębiéj się bystrym płytem wrzyna. *Przyb. Milt.* 186. Siekiery nasze, topory i płyty. *Chrośc. Luk.* 297. *Zab.* 9, 214; *Ross.* плита, плитка fliza; *Bosn.* plitiça, sdilla plitka; *Croat.* pliticza, zdelicza plitva *patella*; *Ital.* pjatto. [§. 2. Płyta, kamień łupkowaty, *Graec.* πλίνθος 2]. Ten kamień łamie się dużemi płytami. *Torz.* 101. cf. płat. PŁYTA, y, *ż.*, w piecu ludwisarskim wnętrzna objętość pieca, w któréj śpiż roztapia się. *Jak. Art.* 3, 308. der innere Raum des Gießofens, wo die Glockenspeise in Fluß gebracht wird. PŁYTCZYZNA, y, *ż.*, miela, mielizna; *Bosn.* plitko, gazistetc, die Untiefe, Seichtigkeit. W płytczyznie ryby łacniejsze mogą mieć pożywienie z roślin. *Kluk. Zw.* 3, 199. PŁYTEK, tku, *m.*, §. a) płet, drzewo składające traftę. *Tr.*, ein Floßbaum. — §. b) *Botan.* Płytek *Isnardia*, rośnie u nas w rzékach. *Kluk. Dykc.* 2, 61. eine Pflanze. PŁYTKAWY, a, e, cienkopłaskawy, etwas flach und fein. Naczynie płytkawe miedziane abo drewniane do chłodzenia ługu salitrzanego. *Jak. Art.* 1, 53. PŁYTKI, a, ie, Płytszy *compar.*; PŁYTKO, *adverb.*, Płyciéj *compar.*, cienkopłaski; *Croat.* plitev, plitek, fein und flach, ganz flach. Sierdzisty Mars stalą tnie, co potknie, płytką. *Zab.* 6, 146. *Min.* Na kogo płytkiéj dobywacie broni? *Hor.* 2, 335. Żartko z płytkiéj cięciwy strzałę wypuścił. *Kras. Oss. II* 2 *b.* — §. Płytki, niegłęboki, miałki, *propr. et fig.*, nicht tief, seicht; *Carn.* plitve; *Vind.* plitel, neglobok, gasliu; *Ross.* мѣлкій, мѣлокъ. Płyciéj leżą nasiona, gdy się na posianéj roli tylko zabronują; głębiéj, gdy się zaorują. *Kluk. Rośl.* 3, 197. Mruczenie płytkich strumyków. *Stas. Num.* 2, 84. Płytkomyślna niewiadomość. *Zab.* 11, 369. miałka, płocha. PŁYTKOŚĆ, ści, *ż.*, cienka płaskość, niegrubość, niegłębokość, miałkość; *Carn.* plitvost; *Vind.* plitlost, plitvost, plitlust, neglobokust; *Ross.* мѣлкость, мѣлкота, мѣлковатость, feine Fläche, ohne Dicke oder Tiefe, Seichtheit, Untiefe. Płytkość miecza. Płytkość wody. — °§. *Aliter:* Rzuca się w głębią rzéki, i mimo jéj płytkości, na drugim brzegu stawa, *rapidité. Stas. Num.* 236. mimo jéj bystrości, gwałtowności płynienia; obgleich der Strom reißend war. PŁYTNICE *plur.*, w górnictwie, ławy czyli deski do pływania na nich po wodach podziemnych; im Bergwerke, Schwimmbänke, worauf man unter der Erde bey den Stollen herum schwimmt. *Tr.* PŁYTWA, *ob.* Płetwa.

°PŁYW, u, *m.*; pływanie das Schwimmen; *Croat.* plavanye; *Rag.* plivanje, ploov, plovstvo; (*Ross.* пловъ = czołn, bat). Gęś okiem wejrzy, a drugim na pływ się odsunie. *Bielaw. Myśl. E* 4 *b.*

PŁYWAĆ, ał, a, *intr. contin.*, (dyalekty *ob. pod* Płynąć); pływać po wierzchu wody, niegrązić się, nie tonąć, (*cum et sine motu; płynąć vero est cum motu. Cn. Th.*), schwimmen, nicht untergehen. Sitowie pływa, heban nie pływa. *Cn. Th.* Ździebłko w śklenicy pływa. *ib.* Pływający, (*Sorab.* 1. plěwaczné; *Carn.* plavudn; *Bosn.* plitav, koji plitta svrrih vode, plovucch). Czarownice pławiono; prawdziwe czarownice po wierzchu miały pływać, i żadną miarą nie utonąć. *Mon.* 64, 266. Młyny pływające. *Os. Fiz.* 342. Schiffsmühlen. Pływać po wodzie i tu i tam, hin und her schwimmen. Ryby samym tylko pływaniem przenoszą się z miejsca na miejsce. *Zool.* 61. Co się rodzi i pływa po wodzie, bądź zwierzę, bądź nie zwierzę, ruch wodny, *ob.* Pław. Głupstwo przeciwko wodzie pływać. *Falib. F. Gwagn.* 243. *Pot. Arg.* 554. Mistrz Inflantski, widząc, iż trudno przeciw wodzie pływać, pod obronę Zygmuntowi Augustowi się poddał. *Gwagn.* 108. Pływał on kiędyś także na téj łodzi. *Zab.* 7, 207. (w tejże szkole ćwiczony). — *Fig. transl.* Wdzięczny pływa rumieniec w śniegu białéj twarzy. *Ustrz. Tr.* 114. Na jego szyszaku pyszna pływa kita. *Dmoch. Il.* 104. (przegina się, rucha się). Suknia na nim, jak na kołku wisi, golenie po cholewach pływają. *Zab.* 13, 68. (kołyszą się). Piękny Likas, którego pływające włosy Żółte były, jak zboża dojrzałego kłosy. *Chod. Gesn.* 22. (spadające na różne strony). — §. Pływać w czym = opływać, in etwas schwimmen, von etwas überfließen. Oczy mu we łzach pływają. *Teat.* 49, 73. Słówka jéj pełne słodkości, a serce pływa w gorzkości. *Lib. Sen.* 12. Polacy, naród w szlacheckich wolnościach okwicie pływający; ale mu trzeba ostrożnie żeglować, byśmy w niéj nie utonęli. *Stryjk.* 341. Byłem jak w zachwyceniu, pływałem w ukontentowaniu. *Teat.* 36. *c*, 8. Pływa sobie w rozkoszach, jak pączek w maśle. *Teat.* 52. *d*, 76. Przestań złego, czyń dobrze, a będzie pływała w dobrach dusza twoja. *Kanc. Gd.* 329. — §. *Transl. fig.* Ten człek pływa, pływa = kłamie, łże bardzo. *Tr.* er lügt. Szalbierz, który po suchych miejscach pływał, po wodach suchą nogą deptał. *Mon.* 68, 207. PŁYWACZ, a, *m.*; (*Boh.* plowač; *Sorab.* 1. plěwař; *Vind.* plavauz,

plavar; *Bosn.* plivaç; *Rag.* plivalaz; *Croat.* plovècz; *Dal.* plivacz); §. a) pływający na wodzie, który po wodzie ruszając sobą pływać umie, der Schwimmer. Najlepszy pływacz najrychlej utonie. *Pot. Zac.* 26. Sławny pływacz w lada rzécce utonie, a sławne rycerze w lada karczmie zabiją. *Rys. Ad.* 82. *Pot. Jow.* 64. Pływaczom na głębinie kurcz bardzo jest niebezpiecznym. *Haur. Sk.* 392. — *Transl.* Pływacz, pies pod rusznicę. *Tr.* legas piwej, ein Wasserhund. — *§. Ci, którzy na jeden rok po 1000 korcy pola wysiewają, to to są istni pływacze, nie godni tylko powszechnego wyśmiania. *Mon.* 71, 294. Igarze, Aufschneider, Windmacher. — §. b) *Hist. natur.* Pływacz, *falco lanarius*, der Schwimmer, Schweberl, ein Falk, gatunek sokoła, latający niby pływa na powietrzu. *Kluk. Zw.* 2, 206. — §. Pływacz, *Dytiscus*, chrząszczyk wodny, znajdujący się w strumykach. *Zool.* 170. ein kleiner Wasserkäfer. — §. *Botan.* Pływacz, *utricularia*, rodzaj rośliny, na miejscach wodnistych; w czasie kwitnienia podnosi się nad wodę, potym się znowu nurza. *Kluk. Dykc.* 3, 143. ein Pflanzengeschlecht, Wasserschlauch. PŁYWACZKA, i, *ż.*, §. a) pławaczka, pławiaczka, która pływa, pływać umie; *Eccl.* плавательница, die Schwimmerinn. *Włod*, Niektórzy z nich ledwie się nie ochyną, Za tak pięknemi w nurty pływaczkami. *Jabł. Buk. f b.* (za Syrenami). — §. b) Pływaczka, pławaczka dziecinna, pławki dziecinne, narzędzie z sitowia, ż kory drzewa, na którym się uczą pływać. *Włod.*, *Cn. Th.*, ein Schwimmfloß, Schwimmgürtel, worauf man schwimmen lernt. — §. c) Pływaczka, *actio*, pływanie, das Schwimmen. W pływaczce zmordowany. *Chrośc. Ow.* 294. — §. d) Pływaczka, miejsce pływania, pławienia, kąpania, die Schwemme; *Boh.* plawnice. Puścić konie w pływaczkę. *Dudz.* 51. PŁYWNY, a, e, do pływania służący; *Sorab.* 1. plewarski; *Ross.* плавательный, Schwimm=. Jeden z znaków rzędu gęsiego są nogi łapiaste pływne. *Zool.* 252; cf. wiosłaty, łopatonogi.

Pochodz. słów *płynąć*, *pływać* vide sub *Pław*.

P N.

PNĘ, pniesz, *ob.* Piąć.

PNIAK, a, *m.*, PNIACZEK, czka, *m.*, *demin. nom.* pień; *Boh.* pěn, kmen, parez, ston, stonek, stoneček; *Sorab.* 1. penk, penck, žton; *Carn.* pajn; *Vind.* shtor, plok, brune, (penj = ul), shtorezh, penjzhek; *Rag.* hreeb; *Ross.* пень, пенекъ, отрубокъ, отрубочекъ; §. a) część drzewka abo chróstu przy korzeniu, (cf. odziemek); der Stamm, das Stammende, der dicke Stock eines Strauchs. Pniak chróstu rosnącego, pień w drzewie; łodyga abo głąb w ziołach. *Cn. Th.* Aby nie rosochato, ale gładkim pniakiem rosły płonki. *Cn. Th.* Pniaczek, pniak, w który szczepią płonki, latorośle. *ib.* — §. Pniak = kloc, ein abgehauener Klotz. Skazany na śmierć, głowę już na pniaku kładzie. *Przyb. Luz.* 80. — *Fig.* Czytam mu fraszki i żartowne dzieje, Siedzi jako pniak, ani się rozśmieje. *Pot. Jow.* 2, 28. (nieczuły kamień). — §. b) *Anatom.* Ciało człowiecze dzieli się na pień *alias* pniak, i na członki. *Kirch. Anat.* 1. *Krup.* 3, 64. tułów, der Rumpf. PNIAKOWATY, a, e, — o *adverb.*, wiele pniaków mający, vielstämmig, staudig, aus vielen kleinen Stämmen bestehend. PNIAKOWY, a, e, pniowy, od pniaka, Stamm=; *Boh.* pařezný. PNIEWIE, ia, *n.*, pniaczki, krzewie, chróst, chróścina, Gesträuch. Wilk, gdy źrzobka zobaczy, czołga się na brzuchu, kryje się za pniewie, za pagórki, za drzewa. *Klon. Wor.* 5. Chciał się z pniewia dobywać zawodzi; *truncis avellere corpora tentat.* *Żebr. Ow.* 38. PNIEWISTY, a, e, — o *adverb.*, krzewisty, strauchig. Wrzucili im na drogę co kamienistego, pniewistego i korzenistego, iżby przez to idąc pilnie patrzali, gdzie nogę stawić. *Gorn. Sen.* 356. PNIEJNIA, *herb*; dwie łapy niedźwiedzie trzymają jabłko, przez które od spodu strzała przeszyta; w hełmie pióro sępie albo orle strzała przeszyte. *Kurop.* 3, 59. ein Wappen. PNIOWSZCZYZNA, y, *ż.*, co w lesie od pniaków płacą, Anweisegeld, Stammgeld in den Wäldern. *Tr.* PNIOWY, a, e, od pniów, pniakowy, Stamm=. *Cn. Th.*

P O.

1\. PO; (*Boh. et Slov.* po; *Carn.* po; *Vind.* po, sa, potle; *Croat.* pó; *Bosn.* pó, poslje; *Slav.* po, posli; *Rag.* po; *Sorab.* 1. po; *Sorab.* 2. po, pow; *Ross.* по, спустя; cf. *Lat.* post, postea; *Ital.* dopo; *Germ.* be=; *Graec.* ἐπι, ἐφ -; *Hebr.* פי pi = *secundum*, *juxta*); *praepositio regens Localem vel Accusativum Substantivorum*; *Dativum Adjectivorum*, (*rarissime Dativum Substantivorum*); auf, in, über, nach, an, bey, von ꝛc. Przyimek po, gdy znaczy ważność abo zwyczaj, rządzi przypadkiem trzecim (*Dativ.*), n. p. Po złotemu, po tymfowi, po dawnemu, po naszemu; przez wyrzutnią, (*contract.*), mówimy: po Polsku, po Francuzku etc. W tymże samym znaczeniu kładzie się z przypadkiem siódmym (*Local.*), n. p. Po talarze bitym, po Łacinie; rządzi przypadkiem czwartym (*Accusat.*), gdy wystawia rzecz w stanie biernym (*passive*), n. p. Przysłano po mnie; rządzi przypadkiem siódmym (*Local.*), gdy znaczy następstwo lub co podobnego, n. p. Po ojcu, po mieczu, po kądzieli. *Kpcz. Gr.* 3, 56. I. Po *cum Locali Nominis*, *praepos. indicans locum*, *quo vel super quem quid versatur*, *volvitur*; §. 1) Po; an, in, auf. Po prawéj ręce mu stał. *Warg. Radz.* 172. Niech siedzą ci dwaj synowie moi jeden po prawicy twojéj, a drugi po lewicy. *W. Math.* 20, 21. Po wierzchu = na wierzchu, *superne. Cn. Th.* (*ob.* Powierzchownie). Szańców nie rzucono, jak po stole Turczyn poszedł do nich. *Birk. Zyg.* 29; cf. jak po mydle, (*oppos.* jak po grudzie). Po ziemi się co wlecze. *Cn. Th.* auf der Erde. Po gaju chodził. *Otw. Ow.* 109. Po dachu łazić. *Cn. Th.* Po brzegu, *ob.* Pobrzeżny, pobrzeże. Po boku, *ob.* Poboczny. Abyśmy działki pożywili, gardłować po ziemi, po morzu nie litujemy. *Hrbst. Nauk. D* 8. Po mieście chodzić; *civitatis plateas vel domos omnes aut plures obire. Cn. Th.* 1216. (*ob.* Miasto). *Ergo* po *exprimit continuationem commutatorum locorum:* Po kościołach biega = z jednego do drugiego, er läuft in die Kirchen herum = aus einer in die andre. Po bankietach, po biesiadach chodzi. *Cn. Th.* z jednéj

biesiady na drugą, er geht Schmausereyen nach. Szukała go po rozmaitych miastach, po wsiach, po dolinach, po polach i równinach. *P. Kchan. Orl.* 1, 178. in verschiedenen Städten, Dörfern, Thälern, auf den Feldern, in den Triften. Do trzech set kościołów po różnych miejscach zmurowała. *Groch. W.* 188. an verschiedenen Orten. Moja myśl dawno się już po półmiskach błąka. *Teat.* 42 *D.* meine Gedanken irren schon lange auf den Schüsseln herum, zwischen den Schüsseln. Po panach król rozkaz ten rozesłał. *Cn. Th.* (= obesłał panów tym rozkazem). — §. *Directionem insequendi:* Po, nach, auf, an. Po nim = ścigaj go, ścigajmy, ścigali. *Cn. Th.* ihm nach! setzt ihm nach! Spuszcza się wciąż po linie. *Teat.* 55. *c*, 37. am Seile herab. Po nici kłębka dójdziesz. *Cn. Ad.* 894. Po wodzie, po rzéce jechać = nie wzwodę, dem Strome nach, mit dem Strome. Po wietrze, po wodzie miło jechać i sporo. *Cn. Ad.* 1305. (za szczęściem, za powodem). Po potrzebie jechać. *Cn. Th.* za interesem, in Geschäften, den Geschäften nachreisen. Z natchnienia ducha ś. do kościoła przyszedł, znać że nie po próżnéj rzeczy. *Bial. Post.* 264. nie z próżności, nieprożno, niedarmo; nicht umsonst, nicht ohne wichtige Ursache. Po dobréj woli = z dobréj woli, dobrowolnie; aus freyem Willen, freywillig, gutwillig. Jeśli po dobréj woli nie pójdziem, musiemy. *Groch. W.* 549. Po gębie dać komu, po grzbiecie, po łbu. *Cn. Th.* auf das Maul, auf den Rücken. — Po oku patrzeć, n. p. Po oku abo kącikami patrzeć na kogo. *Eraz. E i i j*; (cf. zezem, bokiem). Trochę go już poznawa, i z boku Towarzyszowi swemu skazuje po oku. *Ustrz. Tr.* 141. *ob.* Oko. — Po słońcu jechać = w tył mając słońce. *Cn. Th.* 720. *Dudz.* 51. mit der Sonne reisen, die Sonne im Rücken habend. Po gwiazdach jechali, *astrorum ductu*. *Cn. Th.* den Sternen nach, sich nach den Sternen richtend. — *Aliter:* Po gwiazdach, po poświecie, po księżycu, *beneficio luminis*. *Cn. Th.* przy oświecie gwiazd i t. d, beym Scheine der Sterne, des Mondes, beym Sternenlicht, Mondlicht. Bił się z Krzyżakami w nocy po księżycu. *Biel.* 281. Panna ta lubi po miesiącu chodzić. *Teat.* 24, 110. *Czart.* gdy abo gdzie księżyc świeci, im Mondscheine. Coż to jest za przyczyna, dla któréj błąkasz się po nocy? *Teat.* 39, 293. bey Nacht. Ma ochotę po nocy włóczyć się. *ib.* 30. *b*, 112. Wilk ci i złodziej po nocy wędruje, A trzeci błazen, co ich naśladuje. *Bratk. C* 4. Po chłodzie pojedziemy. *Cn. Th.* (im Kühlen, *respectu vel loci*, *vel temporis*). — §. *Ordinem*, *quo quid insequitur*, *consequitur* Po, nach. Po bogu, po ojcu, piérwszy mój opatrzyciel. *Cn. Th.* Piérwszy po królu, *secundus a rege*. *Cn. Th.* 692. Po sobie mówili, czytali, jeden po drugim. *Cn. Th.* nach einander. Po ojcu, stryju, bracie, w żałobie chodzić. *Cn. Th.* nach dem Vater rc. in der Trauer gehen. Po ojcu, stryju powinowaty = ze strony ojcowskiéj, von väterlicher Seite. Po kądzieli, po mieczu, *ob.* Kądziel. Po żenie wziął kilkanaście tysięcy. *Cn. Th.* z żoną, mit der Frau hat er so viel bekommen. Chciała za niego wydać córkę swoję, i dawała już po niéj dwa tysiące złotych. *Teat.* 26, 75. Na państwo nie po krwi, ale po cnocie wstąpił. *Sk. Dz.* 335. — §. 2) Po *finale temporis finiti*, *praeteriti*; *actionis finitae (cum Locali)*; nach, vorbey, aus, auf. Piérwéj było po wojnie, niżli się zaczęła. *Groch. W.* 537. der Krieg war schon aus, oder zu Ende, ehe er noch recht angefangen hatte. Po méj śmierci niech będzie jak chce; nic do nas, co będzie po nas. *Cn. Ad.* 889. Po kąpielach przeleżeć się trzeba. *Krup.* 5, 221. nach dem Bade. Ta dziewczyna już jest po ślubie. *Teat.* 30. *b*, 124. już zaślubiona, ihre Verlobung ist schon vorbey, sie ist schon verlobt. Po nieszczęściu, godzi się szczęścia spróbować. *Cn. Ad.* 894. auf Unglück, nach Unglück. Po obiedzie łyżka. *Cn. Ad.* 896. po czasie, po harapie, za poźno, *(oppos.* za wczasu, w czas); zu spät, wenns schon vorbey ist. Po czasie wojska zbieramy, po czasie wojujemy, w ten czas, gdy okazya minie na nieprzyjaciela. *Opal. Sat.* 190. W ten czas wierzymy, kiedy już po szkodzie. *Nar. Dz.* 3, 208; (cf. po szkodzie mądry). Już po naszym szczęściu. *Stas. Num.* 2, 62. już się skończyło, es ist aus, es ist vorbey mit unserm Glücke, es hat ein Ende. Nie wspominaj téj sromoty, niech już będzie po niéj. *P. Kchan. Jer.* 412. (niech będzie zapomniona). Już po nim = przepadł na wieki, zgubiony; es ist aus mit ihm, er ist verloren, er ist hin. Jeśli wejdzie w społeczność z facyendarzami, już po nim. *Teat.* 19. *b*, 36. Zginęliśmy, już po nas. *Teat.* 53. *d*, 19. *(fuimus)*. Już po mnie, co teraz poczne nieszczęśliwy! *Teat.* 1. *b*, 114. Jeśli dawne czasy nie wrócą się przecię, Niedługo będzie już po świecie. *Teat.* 43. *c*, 4. Cieszą się z nowiny, że już po skąpym i okrutnym królu. *Jabł. Tel.* 106. (że go już niemasz, że już nie żyje). Nic się nie rusza, ach już po nim, już nie żyje. *Teat.* 37, 16. *Vind.* je vun. — Po tym = potym, w przyszły czas, na przyszłość; zukünftig, hernach, darauf. Zbytnie nie pytaj co będzie po tym, Żeś dziś zdrów zysk jest, miéj dosyć o tym. *Petr. Hor. B* 3 *b*. Co za sława brzmieć o nas będzie po tym? *Groch. W.* 563. — Na po tym = na potym, na przyszłość; in Zukunft, für die Zukunft. Król dla na po tym lepszéj obrony, sejm złożył. *Biel.* 538. — § 3) Po, *usus*, *utilitatis*, *necessitatis*, *valoris* (*cum Locali*); zu etwas (gut), wozu. Dyabeł po łyżce, kiedy niemasz co jeść. *Dzwon. Stat. A* 3. dyabła warta, sie ist den T.... werth. Nic po nim, nic wart, nikczemny, niepożyteczny. *Cn. Ad.* 551; *Ross.* негодиться, ohne Werth, zu nichts. Nie po tym, nie do rzeczy; schlecht, nicht gut, untauglich, zu nichts. Nie po tych zbytnich potrawach, nic po tym srebrze na służbie, i obiciu złotym. *Hor.* 1, 176. *J. Kchan.* Co po tych skargach próżnych, jeśli na występy Przez szpary, jako mówią, patrza urząd tępy? *Hor.* 2, 152. Dyabli po rozumie, Gdy sobą rządzić się nie umie. *Teat.* 43. *c*, 133. *Wyb.* Weź mię z sobą na wojnę, coż po mnie w pokoju? *Bardz. Luk.* 26. Nic tu było po tobie. *Cn. Ad.* 551. niepotrzebnyś tu, du bist hier überflüßig, unnöthig. — Coż w dzień po świecy? *Sk. Żyw.* 2, 41. Jeśliż sprawiedliwość każdy czynić sobie sam zechce, tedy powiedziałbym, że nic w Polszcze po prawie, nic po urzędnikach, nic po trybunałach, i po wszystkich sejmikach. *Star. Vot. E* 4. — *Cum Dativo subjecti:* Co mi po tym = na co mi się zda, co mi to nada; was brauche ich das, was habe ich

davon, was nützt mirs? Co mu było po tak szerokim państwie, co po tak wielu synach, co po tak gorącéj przyjaźni Rzymskiéj! *Warg. Wal.* 341. (co miał z tego, jaką z tego odniósł korzyść, co mu to pomogło, na co mu służyło, na co się przydało, zdało). Wyjdzie mu ta zbrodnia na dobre; coby nam już było po prawach, co po sądzie, co po zwierzchności? *Gorn. Dz.* 82. Co mu było po sługach? gdy sam niewolnikiem został. *Sk. Żyw.* 1, 451. Co mi po mędrcu, co sam żyje sobie? *Zab.* 15, 37. Co mi po dobrym mieniu? gdy użyć nie mogę, Co po wszystkim? gdy słabość wznieca śmierci trwogę! *Kras. W.* 17. Jawnie to na męża powiadała, iż mu było nic po żenie. *Biel.* 157. (że mu żony nie trzeba). Což mi po tym nazywać ją żoną, Gdy na nię tylko patrzeć pozwolono? *Karp.* 1, 139. Nie zdrowym po doktorze, i doktorowi po zdrowym. *Dwor. C* 2. Twoja rzecz w domu siedzieć, coć było po tak dalekiéj drodze? *Sk. Żyw.* 2, 41. — § 4) *Qualitatis*, *relationis*, Po = według, nach, wie, *cum Locali Substant.* Za Ludwika wszystko po swéj woli chcieli mieć Węgrowie, a nie według obyczajów naszéj ziemi. *Biel.* 205. Po cudzéj woli chodzić, skakać. *Cn. Th.* Po woli, *ob.* Powoli, pomału. — Pisma te, które chcesz jawnie czytać przed ludem, nie po jego głowie, czyli raczéj przeciwne są jego obyczajom. *Pilch. Sen. list.* 43. Mówiąc po sumnieniu. *Teat.* 11. *b*, 26. (sumiennie). Przepraszam, wszystko po szczerości mówiłem. *Teat.* 8, 58. Po rozumie, *ratione usus fuit. Cn. Th.* A to sprawa po dyable. *Teat.* 31. *c*, 78. (dyabelska sprawa). W tym przeklętym miejscu, wszystko idzie po dyable. *Teat.* 11. *b*, 24. Oho! już po dyable sprawa. *ib.* 22. *b*, 56. Witanie jakie takie, ale żegnanie po dyable przyszło. *Glicz. Wych. H* 8. Mają go za sprawiedliwego sędziego, a bywa przecię po kacie często. *Star. Dw.* 50. Po dyasku go chwalisz, po dyaskuś uczynił. *Cn. Th.* Odyniec rozdrażniony, nie po miejscu ręką strzelecką trafiony. *Pot. Arg.* 481. Po próżnicy, *ob.* Próżno. — §. *Qualitatis*, *cum Dativo neutr. singul. Adjectivorum*, *et quidem contracto*, *excipias* po staremu. *Cn. Ad.* 905. *quod contrahi non potuit*; Po pijanemu. *Teat.* 19. *c*, 67. *et* po pijanu. *Mon.* 64, 687. *respondet adverbio*; n. p. Po obywatelsku = obywatelskie, według zwyczaju obywateiów kraju jakiego. *Cn. Th.* auf, nach Art, auf eine gewisse Art. Powiedz po prostu a szczérze. *Teat.* 12, 148. prosto, prostym sposobem, gerade heraus. Prawda najrychléj po prostu się zrozumie. *Rzecz. Zł. A* 2. Ze mną po prostu szczérze, ale nie po modnemu postępować należy. *Teat.* 16. *b*, 108. Choć żyje modnie, jednak kocha po staroświecku. *Teat.* 29, 92. Po grubiańsku ze mną się obchodził *Teat.* 12, 18. auf eine grobe Art, grob. Xiądz głośno pacierz mówi, a drudzy po cichu za nim. *Star. Dw.* 59. Po cichusinieczku. *ib.* 47. Po mojsku, po twojsku, po naszemu, *vide suis in locis.* — Po gotowiu, *ob.* Pogotowiu. Po pańsku. Kazano im po Aryańsku wierzyć. *Sk. Żyw.* 2, 87. (według Aryana). — *Praemissum* po *nominibus gentilitiis*, *et morem et linguam gentis indicat:* Przyszedł tu jeden po Polsku w kontuszu. *Teat.* 29, 25. in Polnischer Kleidung. Dziś u nas bardzo wiele strojów, to po Włosku, to po Hiszpańsku, po Brunświcku, po usarsku, po Kozacku, po Tatarsku, po Turecku. *Gorn. Dw.* 112. vielerley Kleiderachten, Wälsch, Spanisch ꝛc. U nas teraz wszystko po Paryzku. *Mon.* 64, 248. Parisisch, in Pariser Geschmack. Wszystko teraz u nas po modnemu, modisch, po Francuzku, po Niemiecku, dyabli wiedzą po jakiemu. *Kras. Doś.* 263. Dyabeł Ewę po Włosku zwodził, Ewa Adama po Czesku, Bóg ich po Niemiecku gromił, anioł zaś po Węgiersku z raju wypędził. *Rys. Ad.* 12. auf gut Wälsch, auf gut Böhmisch, auf gut Deutsch, auf gut Ungerisch. *Quoad linguam:* Mówię ci to po Polsku, rozumiesz mię! *Teat.* 15, 86. Polnisch, auf Polnisch, in Polnischer Sprache. Mów z nami *Aramskie, a nie mów z nami *Judajskie. *Budn. Jes.* 36, 11. «*not.* po Aramsku, po Żydowsku». Pięknie po Francuzku pisze. Napis po Angielsku. *Exceptionem declinationis facit hoc unum:* po Łacinie; (*nequaquam* po *Łacińsku), Lateinisch, auf Lateinisch. Raz po Łacinie, drugi raz po Grecku chrześcianom nauki dawał. *Sk. Żyw.* 2, 40. — §. Po temu, *adaequationis*, gemäß, gleich, proportionirt zu etwas. Głupi jest, kto wysoko siedzi, a głowy po temu nie ma. *Sk. Kaz.* 592. Ma siły po temu, żeby mu się mógł oprzeć. *Nar. Hst.* 2, 409. (zdoływa, wydoływa *temu, jest mu z to; cf. z to). Chciałeś być wielkim, ale nie miałeś po temu rozumu. *Niemc. Bibl. Tar.* 14. Jam nie po temu, bohaterom sprostać. *Zab.* 13, 136. Chociaż miejsce miał nie po temu, męstwem jednakoż zwycięstwa dopiął. *Pilch. Sall.* 212. (niedogodne). Miałem czas przystojny i pogodny do bitwy, miałem miejsce po temu, żadnéjem rzeczy nie opuścił potrzebnéj. *Baz. Sk.* 573. Wiślica miasto było kiedyś bardzo obronne, jakoż ma miejsce po temu. *Biel.* 85. U nas wszystko po temu, wiek w samym kwiecie, serce nieustraszone. *Pilch. Sall.* Czas po temu. *Żegl. Ad.* 49. pora, pogoda. — §. 5) Po *inclinationis*, *favoris*, *cum Locali Substant.*; po kim = za kim, z jego strony, jego stronę trzymając, jemu sprzyjając, po jego plecach; für jemand, für seine Partbey, auf seiner Seite, ihn begünstigend, (cf. *Eccl.* пособьство posiłek, pomoc). Łotrostwo orężem wsparte, zawsze prawo ma po sobie. *Nar. Dz.* 2, 197. Kto ma złoto, ma prawo po sobie. *Rys. Ad.* 30. Nie mając po sobie pisma ś., uciekł się do téj obrony. *Baz. Sk.* 390. Korybut w Czechach miał wielu ludzi po sobie, i Praga była po nim. *Biel.* 282. Większa część senatorów, po Henryku była. *Biel.* 129. Urzędnicy byli po żydach, tak iż kiedy żyd co uczynił, dano mu pokój. *Biel.* 247. Przeciw mnie kazanieś uczynił; on odpowie: i owszem po tobiem je uczynił cesarzu. *Sk. Żyw.* 2, 401. Rzekłszy po wilku, czemuż po baranie nie rzec? *Pot. Poc.* 100. Nie mieli w tym szczęścia i boga po sobie. *Papr. Ryc.* 123. Bezpieczen żyje mimo wszelkiéj trwogi, Gdy kto łaskawe ma po sobie bogi. *Hor.* 2, 14. Mniej trzymaj o sobie, gdy szczęście po tobie. *Rys. Ad.* 41. Okręt czeka, wiatr po nas, wsiadać możemy. *Pot. Arg.* 217. Konstantyn prawa po wierze katolickiej wydawał. *Sk. Dz.* 187. Wszystkie okoliczności po nich były. *Kłok. Turk.* 28. Bujniejszych traw w żadnym położeniu nie znajdziesz, Chłód

k temu po pasterzach prawie; *aptam pastoribus umbram. Żebr. Ow.* 23. Po drodze mi = nie z drogi. *Cn. Th.* auf dem Wege, nicht aus dem Wege. Po ręce, *ob.* Ręka. — §. 6) Po, *distribut. per singulos*, (*cum Locali Substant.*), zu, je zu. Chory użyje tego lekarstwa co godzina po łyżce, po śklance. *Krup.* 5, 234. Po kieliszku ratafii wypili. *Teat.* 52. c, 48. Ledwie po kubku dostało się każdemu. *Teat.* 19, 30. Każdemu z osobna chłopięciu dam po jednemu jabłku, a którzy pilniejsi są, po cztery dam tym. *Urs. Gr.* 326. Przynieś komżę każdemu księdzu; i przynieśli po komży. *Budn.* 2 *Reg.* 10, 22. Wzięli każdy po groszu. *W. Math.* 20, 9. *Dambr.* 121. 3 *Leop. Math.* 20, 9. (każdy z nich wziął po swym pieniądzu. 1 *Leop.*). Po groszu = groszami, groschenweise. Po groszu zbierając zbierzesz; po szelągu ciskając, rozciskasz. *Rys. Ad.* 58. Gęś wyskubią, rwąc po piórku. *Comp. Med.* 395. Po ziarnku, *granatim. Cn. Th.* Po kąsku, po trosze. *Cn. Th.* Po nici rozbierać, *filatim. Cn. Th.* Po razu wszyscy uderzyli = każdy uderzył raz. *Cn. Th.* Po jednemu ich wypuścił = pojedynkiem. *Cn. Th.* einzeln, einen nach dem andern. Po stopniach. *Cn. Ad.* 907. (stopniami, nie jednym skokiem). Tak źle pisze, że aż po literze dochodzić trzeba, co wyraził. *Teat.* 32, 89. Po części = częścią, częściami. *Cn. Th.* großentheils. Po większéj części, größtentheils. — §. *Pretii vendendi et emendi.* Po czemu (*observa Dativum*, cf. co), wie theuer? *Sorab.* 1. po wele? Po czemu co chodzi, nie wie. *Cn. Th.* Po jednych pieniądzach wszystko. *Cn. Th.* Po groszu (*Local.*) cenię, przedaję. *Cn. Th.* zu einem Groschen das Stück, für einen Groschen. Po talarze bitym. *Kpcz. Gr.* 3, 56. Po talaru (*obser. Dat. contr.*). *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. po toleriu. Po złotemu. *Cn. Th.*, (*obs. Dativ.*). Po tynfowi (*Dativ.*). *Kpcz. Gr.* 3, 56. — Po funcie, po łócie (*Local.*) *Cn. Th.* — NB. *Numeri* dwa, trzy, cztery, dziesięć, *usque ad millionem ponuntur in Accusativo*; pięć, sześć, siedm, ośm, dziewięć, milion, *in Locali casu*; n. p. Płacił po cztery tynfy; po pięciu talerach. *Tr.* Pobor po groszy dwunastu z łanu postanowiono, potym po *dziesięci (dziesięć) groszy. *Gorn. Dz.* 8. Krakowskiéj dyecezyi po *sześci (sześciu) groszach, a we wszystkich inszych po dwunastu groszy od grzywny płacić kazano. *Krom.* 668. Od pary trzewików materyalnych po złotych ośmiu, od skórzanych po cztery i po pięciu. *Teat.* 29. c, 52. Po dwu, po trzech, po *piąci (pięciu), po *dziesiąci (dziesięciu), po stu, po tysiącu = dwa a dwa etc., *bini*, *deni*, *centeni*, *milleni. Cn. Th.* — §. *Continuat.* Po dwa razy, dwa kroć, (*Accusat.*), zu zweyen malen. Ja nie kaznodzieja, po dwa razy jedno bajać. *Teat.* 22. b, 109. Po dwa dni, po trzy czasem, dręczy się postami. *Groch. W.* 273. Po raz ostatni pytam was, czy chcecie? *Teat.* 25, 94. zum letzen mal. *Numerandi articulatim:* Po pierwsze, zum ersten, erstens, po drugie, zum zweyten, zweytens, i po trzecie, und zum dritten, drittens; *Vind.* pervizh, drugizh, tretkizh; *Slov.* poprwe, podruhe, potrete, poštwrtě. Po wtóre, po trzecie, po czwarte, po piąte. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 21 (*primo*, *secundo*, *tertio*). — *§ *Omissa praepositione* Po: n. p. W téj rozprawie najpiérwéj mamy baczyć sprawy; drugie jacy mają być sprawce; trzecie iż się każdemu przystoi ćwiczyć w tych sprawach; czwarte, iż to wszystko nie bez przyczyny. *Rej. Post. E* 4. — II 1. Po *cum Accusativo*; *metam sive terminum loci*, *temporis*, *gradus indicat*, bis, bis zu, bis an, bis hin. Długa aż po pas broda. *Stas. Num.* 1, 110. *Gorn. Dwor.* 302. *Sienn.* 446. Po kolana, po kostki woda. *Cn. Th.* Tantalus w rzéce siedzi po gardło, a wody pragnie. *Kmit. Tr. B* 3. Utopieni w delicyach po uszy. *Opal. Sat.* 33. U sukien tych były rękawy po łokcie. *Szczerb. Sax.* 438. Dadząć chatę niziuchną, stropu po nos, ścian po boki. *Brud. Ost. A* 9. (t. j. trumnę). W długach po uszy. *Teat.* 23. d, 24. Po drogę mój grunt, po rzékę. *Cn. Th.* Polikrates szczęśliwy był, aż po ludzką zazdrość. *Warg. Wal.* 226. Po przęckę, *ob.* Przęcka. — Żaden z nich po dziś dzień tego nie dokazał. *Star. Dw.* 52. Od synów Władysławowych książęta Szląskie aż po ten wiek początek swój mają. *Papr. Ryc.* Po wszystkie dni moje, będę boga chwalił. *Budn. Ps.* 116, 2. przez wszystkie dni do końca życia, bis ans Ende meiner Tage. Po cztery dni z niemi, po trzy godziny z rana a trzy po obiedzie dysputował. *Sk. Żyw.* 2, 443. Po te trzy niedziele, które nam do bożego narodzenia zostają, bierze kościoł ewanielije o ś. Janie. *Sk. Kaz.* 9. — 2. Po, *finis*, *ad quem tendimus*, *consilium*, nach, wozu, zu, darauf, wonach. Pytają się wszystkich, których spotkają, zkąd, dokąd, i po co idą? *Mon.* 68, 670. Po to tylko przyszedł, żeby się ze mną kłócić. *Teat.* 12, 18. Cóż tu mam uczynić, przyszłam po radę. *Stas. Num.* 2, 65. Poszli po Klarysę, i z nią tu przyjdą. *Teat.* 24. c, 41. sie giengen sie hohlen. Jak on przyjdzie, po mię pobieżysz. *Teat.* 22, 15. (wenn er kommt, so laufft du mich hohlen). Poń = po niego, n. p. Posłano poń, *Croat.* pojn; *Eccl.* понь, по немъ, за него. Po co statut i prawa chwalebne stawiamy? Jeśli się obyczajów dobrych nie trzymamy! *Hor.* 2, 152. *J. Kchan.* (na co, wozu?). Bóg wie, co porobiły sejmujące stany; Dlaczego ten rząd, po co te wszystkie odmiany? *Niemc. P. P.* 10 Po cóż tu Leonora? *Morszt.* 184. (przyszła). A ty tu po co? *P. Kchan. Jer.* 128. Po dyabłaż mu było tam chodzić! *Teat.* 36. b, 81. Wierzyciel jeden za drugim wpada, a każdy po pieniądze. *Zab.* 13, 191. Nie mieli już po co do domów się wracać. *Sk. Żyw.* 2, 86. Po ogień przyszedł, *ob.* Ogień. — Po obietnicę na prędkim koniu jechać trzeba. *Cn. Ad.* 896. Więc po rozum, po dowcip trzeba za granicę, Niegdyś bywał on wszędy, dziś ma dwie stolice. *Kras. List.* 51. — 3. *Cum variis verbis:* Po *desiderandi*, von. Król listy do senatorów rozesłał, chcąc to mieć po nich, żeby do Warszawy przyjechali. *Gorn. Dz.* 110. er verlangte von ihnen. Ludwik chciał to mieć koniecznie po duchownych, aby mu płacili połowę poradlnego. *Biel.* 212; cf. wymagać po kim, żądać po kim, potrzebować po kim; cf. tęsknić po kim. *Cn. Th.* — *Cum verbis cognoscendi*, *experiendi*, Po, an, aus, von. Po głosie go poznała. *Sk. Żyw.* 2, 54. *Pieśn. Kat.* 140. Po słońcu znam południe, *ex situ solis. Cn. Th.* (aus der Sonne abnehmen). Po dobrym budowaniu, dobre fun-

damenta poznawają. *Sk. Żyw.* 2, 59. Niech mistrza poznają po uczniu. *Sk. Żyw.* 2, 101. Po sobie znam, *ex me conjecturam traho. Cn. Th.* Znać prędko i po twarzy, Jaki się w kim ogień żarzy. *Jag. Wyb. C* 4 *b.* Po węchu, po smaku, po barwie, po zapachu etc., co poznać. *Cn. Th.* Nie pokazuj nic po sobie, abyś wiedziała o tym. *Teat.* 36, 107. Chociaż to pokrywa, znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. Jam milczał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. *Jabł. Tel.* 29. I tobie wierni będziem, tylko też chęć i ufność po tobie niech znamy, jakośmy też po królach panach naszych zawżdy znali. *Biel.* 48. — III. Po *adverb. loci, cum aliis praepositionibus.* W oczy z niemi pięknie, a szydzi z każdego po za oczy. *Teat.* 25, 36. (zaocznie, hinter dem Rücken). Po za oczy tylko śmiałe serca mają. *Teat.* 28, *A* 5. Niech zastępuje mu uciec z po za drzewa. *Jabł. Tel.* 288. (hinter dem Baume hervor). Pasła po nad tym laskiem swą trzodę. *Teat.* 55, 11. an dem Wäldchen hin. 2. PO; a) *praepositio inseparabilis, multis in verbis non valet nisi ad efficiendam conjugationem completam* (dokonane): błądzić, pobłądzić; iść, pójść. Podziękować, podziękował, podziękuj *differunt a* dziękować, dziękował, dziękuj, *nam priora unum actum cumque perfectum et absolutum vel praeteritum significant, ut egisse gratias, egit gratias, posteriora imperfectum, vel indefiniti numeri, ut agere gratias, agebat gratias. Cn. Th.* 751. Pobili się, pobratali się, posiekli się, *indicant vicissitudinem actionis, quo significatu carent tempore praesenti.* — b) *In aliis praesertim in conjugatione frequentativa, indicat iterationem actionis:* płacił, popłacił długi; nach einander bezahlen; (cf. *Ger.* nach gerade). Pobijam goździa, klina, czopu, *crebro percutio. Cn. Th.* 721. Pobił kury, gęsi, cielęta, więźnie = zabił wszystkie, pozabijał, *jugulationem magnam fecit,* pobrał, pościnał ludzie, podrapał księgi, popalił statki, połupił domy, popustoszył wsi: *adde vertens simplici verbo omnes, omnia, multos, quam plurima. Cn. Th.* 722. *Saepissime praemittitur* po *aliis inseparabilibus:* ponaprawiać statki, drogi, porozdawać szaty, pozjeżdżać się, porozjeżdżać się; powykopywał drogi, porozwalał domy, pozaprzątał komory. — c) *Tempus durandae actionis,* chwilę, *aliquantisper,* eine wenig, eine kurze Zeit, eine Weile. Potrzymaj, postój, poczekaj (trochę), pocierpieć, posiedzieć, poleżeć; (*haec carent praesenti*). *Similem significationem habet in substantivo* pomorek. — d) *Spatium, per quod actio obducitur,* be=, über=. Pobielić, pomalować, polewać, pomazać, posypać; pobijam beczkę = obręcz wbijam. *Cn. Th.* 721. Pobijam dach gontami. *Similiter cum nominibus:* powierzchnia, powierzchowny. — §. *Cum quibusdam Substantivis praepositio inseperabilis* po-, *mutatur in* pa, e. gr. Padoł, paczesie, parów, pagórek, paklepie, paręka, poręka, paręcz, poręcz; (cf. *Boh.* palauk, palauček łąka podła). — §. *Cum nominibus indicat situm propter longitudinem alius rei distentum e. gr.* Pomorze, pomorski, pobrzeże, pobrzeżny. — §. *Cum Adjectivis, insequentem successionem, e. gr.* Pojezuicki, posejmowy, poobiedni; — §. *Distributionem, e. gr.* Pogłówne, podymne.

POALABASTROWAĆ *cz. dok.,* alabastrem powlec, bealabastern; mit Alabaster bekleiden. Gmachy pomurował, poalabastrował. *Rej. Zw.* 167.

POALTEROWAĆ się *recipr. dok.,* trochę się przelęknąć, sich ein wenig alteriren, erschrecken. Jeśliby z nagłego przestrachu albo gniewu matka albo mamka poalterowana była, nie ma dawać piersi dziecięciu. *Comp. Med.* 569.

POARENDOWAĆ, *f.* poarenduje *act. niedok.,* wiele rzeczy jednę po drugiéj zaarendować, ponajmować; mehreres nach einander pachten, in Pacht nehmen. Heretyków, skoro poarendował sobie czart, ten oblig na nich włożył, aby od nich czarci nie odchodzili. *Birk. Kaw. Malt. B* 2 *b.*

POBABIEĆ, *f.* pobabieje *neutr. dok.,* babą się stać (o kilku), nach einander zu alten Weibern werden. Jednak się to wszystko pobabiało. *Teat.* 43. *c,* 19. *Wyb.*

POBACZYĆ, *f.* pobaczy *act. dok.,* Pobaczać *niedok.,* Pobaczywać *frequ.;* zobaczyć, poznać, wymiarkować, postrzedz; ersehen, wahr nehmen, gewahr werden. Wnet to z tej ewanielii pobaczymy, jeżeli jedno pilnie uważymy. *W. Post. W.* 2, 155. Może się to jaśnie pobaczyć ztąd.... *Wys. Aloj.* 59. Nie pobaczyli w nim nigdy żadnego grzechu. *ib.* 225. *et* 359. *Warg. Cez.* 85. *et* 12. Te dwie pobaczone w Janie ś. rzeczy, będą materyą tego kazania. *Bals. Niedz.* 1, 589. Judasz grzechu swego pobaczywszy, do kapłanów bieżał, i jawnie się tego spowiadał. *Żarn. Post* 3, 772. (uznawszy). Abyśmy poznali dobrze, które są uczynki ciała, a które ducha, pobaczować będziemy. *Gil. Post.* 173. (uważać, rozważać; erwägen, Acht geben).

POBAJAĆ, *f.* pobaja *act. dok.,* bajek napleść, viel nach einander hin fabeln, mehrere Klatschereyen machen. Musiał on co pobajać, chcąc pieniądze wydrwić. *Teat.* 22, 105. Wuj, chcąc ich pożenić, pobajał te brednie. *Teat.* 17, 91. Ani chybi, że to Bartek pobajał te plotki. *Teat.* 51. *b,* 19.

POBAŁAMUCIĆ, *f.* pobałamuci *act. dok,* trochę bałamuctwa nabawić, ein wenig confus und verwirrt machen. Jego serce pobałamucone. *Teat.* 43. *b,* 87.

POBANKIETOWAĆ; *Ross.* попировать, *ob.* Bankietować.

†POBANTOWAĆ, *f.* pobantuje *act. dok.,* porabować, poplundrować, nach einander berauben, ausplündern; (cf. *Ger.* Bann, cf. banizować); n. p. Biskupstwa pobantowane i z majętności odarte. *Birk. Exorb. G.* 2 *b.* Ojczyzna twoja wpadła w ręce rozbójnicze, już splundrowana, już pobantowana od wyrodnych synów swoich. *Birk. o Exorb.* 29. Niemasz-li w polu co wziąć, to my do chałupy. Weźmie się mięso, masło, groch, kapusta, krupy; Nieciężko pobantować po chałupie wszędzie. *Mat. z Pod. B* 1 *b.*

POBARASZKOWAĆ, *f.* pobaraszkuje *act. dok.,* pogadać żartobliwie, sich ein wenig scherzhaft unterhalten. Ani pobaraszkujesz z nim dobrze. *Zab.* 13, 134; *Ross.* побесѣдовать, cf. pobiesiadować.

POBAWA, y, *ż,* pobyt, czas przez który gdzie bawimy; die Zeit des Aufenthalts, der Aufenthalt wo, das Verweilen. Widział się być celem przez czas swéj pobawy Przewrotnych Maurów różnych zasadzek naprawy. *Przyb. Luz.*

263. POBAWIĆ gdzie, *f.* pobawi, *intrans. dok.*, trochę zabawić, ein wenig verweilen, sich ein wenig aufhalten.

POBAZGRAĆ, *ob.* Bazgrać.

POBEREŻE, a, *n.*, (cf. pobrzeże); kraj województwa Bracławskiego, leżący po nad Niestrem, aż ku granicom Tatarskim. *Dykc. Geogr.* 292. ein Landstrich am Dniester, (cf. Ukraina). Zawsze będzie taki kraj, jako pospolicie mawiamy, jak na Pobereżu, wszelkiemu hultajstwu, łotrostwu, i rozbójnikom, na szarpaninę wydany. *Star. Pob. A 3 b.* POBEREZKI, a, ie, n. p. Poberezkie wino, Wołoskie etc. *Vol. Leg.* 7, 316. wino z Pobereża. POBEREŻNIK, a, *m.*, Pobereżnik, Ruskie słowo, po brzegach lasów pilnujący strażnik, leśny. *Czart. Mskr.*, (cf. *Ross.* поберегать strzedz, pilnować; cf. побережникъ = pobrzegowy wiatr). Kto nie widzi owych żydów, owych pobereżników, owych hajduków u lada ziemianina, którzy gonią kwesciki po rynkach, po targach. *Birk. Kant. C 2 b.* Szarpacze, stacyonarze, pobereżnicy, zarębacze. *Birk. Kr. Kaw.* 38.

POBESTWIĆ, *f.* pobestwi *act. dok.*, okrutnéj dzikości nabawić, wild und grausam machen, zu Unmenschen machen. Pola odłogiem leżą, kmiecie pobestwiono, Krzywe kosy na srogie miecze przerobiono. *Otw. Wirg.* 396.

*POBIAŁA, y, *ż.*, pobielony wierzch, biała powłoka, pobielenie; weißer Anstrich, Ueberweißung, Uebertünchung. — *Fig.* Co pod pobiałą grunt czarny ukrywa, Im więcej myte, tym czarniejsze bywa. *Karp.* 2, 98.

POBIĆ, *f.* pobije *act. dok.*; (*Boh.* pobit; *Sorab.* 2. pobisch; *Bosn.* pobitti, pobiati; *Rag.* pobitti, pobijvam; *Vind.* pobit, pobiti, dolpobiti, pobijati; *Carn.* povyti, povyem, povyam; *Croat.* pobiti, pobiam; *Ross.* побить, cf. побѣда zwycięstwo); a) *extra praesens tempus*, pobił nieprzyjaciela, poraził go na głowę, er hat den Feind geschlagen. Owa w krótce powiadając, poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciele swoje. *Rej. Post. M m m* 3. Pobił dzieci, posiekł rózgą, biczem; er hat die Kinder geschlagen, geprügelt, gepeitscht. Lepiej być pobitym, niż zabitym. *Teat.* 31, 86. es ist besser geschlagen (geprügelt), als erschlagen werden. Pobił deszcz zboże; *dedit stragem satis nimbus. Cn. Th.* obalił, der Regen hat das Getreide niedergeschlagen. Tu nas grad pobił, tu woda zabrała. *Groch. W.* 558. (grad nam zboża pobił, potłukł, powybijał: *Ross.* градомъ хлѣбъ побило). — *Recipr.* Pobili się z sobą, w załebki z sobą poszli, porwali się na siebie; sie haben mit einander gerauft, sie bekamen einander bey die Köpfe, es kam zu einer Schlägerey; (*Dal.* pobitisse). Niewiadoma ci przyczyna, dlaczego się pobili. *Teat.* 30. *b*, 5, (*praesens* biją się). — b) Pobił kury, gęsi, cielęta, więźnie = zabił wszystkie, pozabijał, zarznął; er hat sie nach einander getödtet, erschlagen, abgeschlachtet. Pobił mieczem wszystkich, którzy mu się przeciwili. 3 *Leop. Judit.* 2, 16. (pomordował. 1 *Leop.*). Synowie twoi jednym cięciem od sprawnéj poginą ręki katowskiej; synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jako raczéj pomordowani. *Siru. Qu.* 83. Nie żołnierz, nie wiele ich pobił. *Cn. Ad.* 736. — POBIJAĆ *act. contin.*; a) *iterationis.* Pobijam goździa, klina, czopu; *Boh.* pobjgjm; *Ross.* побиваю; *crebo percussu protrudo clavum. Cn. Th.* 721. einen Nagel, Keil ꝛc. einschlagen, mit mehrern Schlägen nach einander hinein treiben. — b) *Actionis per spatium obductae:* Pobijać beczkę, obręcze wbijać, eine Tonne beschlagen. Pobijać dach gontami, ein Dach mit Schindeln beschlagen, decken; *Sorab.* zdeskuyu; *Ross.* решетить, обрешетать, (cf. poszywać słomą). W złotym wieku z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. *Podw. Wroż.* 24. Kościoł odzierając, dzwonnicę pobijać. *Grod. Dysk. E 4 b.* jednemu wziąć, by drugiemu dać, (*ob.* Kościoł); *hinc* POBICIE, czym dach pobijano, nakrycie dachu, (cf. poszycie), die Bedeckung des Dachs, das, womit es gedeckt ist. Chcę aby budowanie, i ściany murowane, i pobicie z dachówki miało. *Modrz. Baz.* 139. POBICIEL, a, *m.*, który pobił, der geschlagen hat, (*distng.* pobijacz). *Ross. vulg.* побитецъ zwyciezca.

*POBIEDKA, i, *ż.*, *Boh.* pobjdka; pobudka, Reiß, Ermunterung, Anregung; (*distng. Ross. et Eccl.* побѣда zwycięstwo). Jedzą czasem dla trunku, choć się przyrodzenie tym brzydzi; pobiedkę mu dawają, jedząc to, po czymby pić mogli. *Sekl.* 111. — *§. Muzykowie grali w skrzypice na ośm głosów pobiedkę. *Budn.* 1 *Chron.* 15, 21. (przy śpiewaniu nizkim. *Bibl. Gd.* vorzusingen. *Luth.*).

*POBIEDZAĆ, *ob.* Pobudzać.

POBIEDZIĆ się, *f.* pobiedzi się *recipr. dok.*, chwilę przecierpieć, eine Weile leiden, Noth leiden. Biedzeniem bożym biedziłam się, z siostrą moją, pobiedziłam. *Budn. Genes.* 30, 8.

POBIEDZ, POBIEŻEĆ, POBIEGNĄĆ, *f.* pobieży, pobiegnie *intrans. dok.*; (*Boh.* poběhnu, popoběhnauti, popobjhati; *Sorab.* 1. pobižu, pobjžim, pobjham; *Vind.* pobegnit; *Carn.* poveneti; *Bosn.* pobighnuti, pobjeghnuti, potecchi, potrriejati; *Croat.* pobechi, pobegúje *profugo*; *Rag.* pobieghnuti); hinlaufen; cf. poskoczyć, n. p. Pobiegł po pana, er ist hingelaufen, den Herrn zu hohlen. Liszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwytał, puścił; on na prośby jéj nie dbając, do dzieci swych pobieżał. *Ezop.* 26. POBIEGAĆ; (*Boh.* poběhati, pobihati; *Croat.* poderkávam; *Ross.* побѣгать, побѣгивать); *contin. et frequ.* 1. przez chwilę biegać, skakać, często po trosze biegać; ein wenig herumlaufen, öfter laufen. Zwierzęta, gdy im dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomną. *Rej. Zw.* 150 *b.* Profesor nie pozwala pobiegać, każe się ustawicznie uczyć. *Boh. Kom.* 1, 375. — §. *Transit.* Pobiegała wszystek świat. *Otw. Ow.* 71. przebiegała, sie ist die ganze Welt durchlaufen, durchstrichen. — 2. *Oecon.* Pobiedz, pobiegnąć, pobiegać, pobiegać się; *Boh.* pobjhat se; o bydle, *subare*, *appetere Venerem*, (cf. bekać się, bydlić się, poganiać się, pojeżdżać, cf. bekowisko); sich belaufen, läufisch seyn, ranzen, rindern; (*Vind.* se pobegniti, se pobrati = porwać się). Chuda krowa lepiej pobieży do byka, niżeli zatyła. *Lek. Końsk.* 2, 21. Chuda krowa rychlej się pobiega, niżli zatyła. *Cresc.* 549. Gdy już owce pobiegną, tedy je odłączyć od baranów, aby im ciężkości nie robiły. *Cresc.* 558. Na końcu maja byk ma być do trzody puszczany; bowiem które w ten czas

krowy pobiegają, tedy też ciepłego czasu się cielą. *Cresc.* 549. Kiedy krowy w czerwcu pobiegają się, tedy.... *Lek. Końsk.* 2, 21. POBIEGŁY *Partic.*, n. p. Krowom już pobiegłym przy wodach ciepłych bardzo zdrowo. *Cresc.* 548. które już płód zastąpiły, poczęły, cielnemi się stały; trächtige Kühe, die sich schon belaufen haben; (*disting* pobieżny). POBIEG, u, *m.*; (*Rag.* pobjega; *Dal.* pobega; *Carn.* povej; *Ross.* побѣгъ ucieczka, побѣги, побѣжки latorośle, odnogi); pobieganie gdzie, wycieczka na krótki czas; Hineilen, Vorübereilen, Streifzug, Hinstreifen, Durchstreifen. Odłaczył się od floty dla ładowych w Flandryi pobiegów. *Przyb. Luz.* 190. Acistrowie ścielą drogę, tak fortunnie gnani, Wcześnie w port pożądany zadają pobiegi. *Zebr. Ow.* 188; *portus tenuere petitos.* — §. Na szkucie pochody albo pobiegi, tarcice przy burcie przybite, po których flisi chodzą, kiedy szybują. *Magier. Mskr.* Laufbreter, Trittbreter auf dem Bord der Flußschiffe. Statki wszelkie powinny być pod kluczem sternika, jako to: powrozy, pobiegi, tarcice do oszywania, i t. d. *Haur. Ek.* 61. *ib.* 171.

POBIELACZ, a, *m.*, który co pobiela; *Croat.* pobelìtel; *Eccl.* убѣлитель; der etwas weißt, weiß überzieht, überstreicht, verzinnt. Pobielacz naczynia, polewacz garnców, *crustarius. Cn. Th.* der die Töpfe weiß glasirt. Pobielacz ścian, tynkarz. *Macz.* der Tüncher, der die Mauern weißt. Pobielacz blachy, kotłów, cyna, der Verzinner, *Ross.* лудильщикъ; srebrem, der Versilberer, (cf. posrebrzeć). POBIELAWY, a, e; *Boh.* poběławý *albidus*, *subalbus*; na biały kolor pochodzący, weißlig. Karciof ma pręt długi, laskowaty abo stryfiasty pobielawy. *Syr.* 669. POBIELIĆ, *f.* pobieli *act. dok.*, Pobielać *niedok.*; *Boh.* pobjliti; *Sorab.* 1. pobělam; *Rag.* pobjèliti; *Bosn.* pobiliti; *Vind.* pobieliti; *Croat.* pobelyújem, pobelilszem pobelenye; *Eccl.* обѣляю, обѣлка; *Ross.* обѣлить, обѣливать, обѣливаю, отбѣлить, отбѣливать, побѣлитъ, побѣливать; biało powlekać, polewać, białą farbą pokrywać; weißen, mit weißer Rinde, weißer Farbe überziehen. Pobielać blachy cyną, *ob.* Pocénić, verzinnen; *Boh.* cynowati, cynugi; *Vind.* pokofitrati, sakofitrati, sazinati, obkofitrati; *Bosn.* pokositeriti, okositeriti; *Croat.* koszitrim, czinyam, poczìnyàvam; *Slav.* kalayszam, pokalayszam; *Ross.* лудить, вылудить, полудить, перелудить. Żelazo żeby na różne naczynia kuchenne użyte być mogło, zwykli go cyną pobielać, a takowe żelazo zowią blachą białą, *fer blanc. Kruml* 195. Większej potrzeba biegłości, aby blachy kuć, niż onęż pobielać. *Os. Żel.* Pobielać wapnem, tynkować. *Cn. Th.* weißen mit Kalk. Pobielony wapnem *Eccl.* повапленный. Pobielić kredą *Ross.* помѣлить. Pobielać garki, glasiren. Pobielać jaki kruszec warzeniem, *sophistica ratione dealbare. Sleszk. Ped.* 419. weiß sieden. Fałszywa moneta, pobielana tylko. *Pilch. Sen. list.* 276.

POBIERKI, ów, *plur.*, (*ob.* Pobrać), ostatki pozbierane. *Dudz.* 51, kłosów zbieranie, pokłosie. *Cn Th.* 285. *spicilegium*, die Nachlese; *Boh.* paběrek *racematio*; *Carn.* pobirk; *Vind.* pobranki, napobiranje, drugobranje, paperkuvanje. Pobierki zbierać, *Slov.* paběrkugi; *Vind.* napobirati, paperkuvati; *Rag.* pálietkovati klàse *spicas legere*, palietkovalaz *spicilex.* Pobierki, braki, wyrzuty; Ausschuß, Auswurf. Wspaniałość tym wszystkim, jak pobierkami wzgardza, o co się gmin, jak o rzecz największą ubija. *Pilch. Sen. list.* 2, 210. Przy nawale potocznych zabaw, szczątki same i pobierki czasu, poświęcamy filozofii. *ib.* 2, 59. (resztki). POBIERNIA, i, *ż.*, n. p. Wody Sperchijskie wydały zioł pobiernią; *contribuere aliquid. Żebr. Ow.* 167, cf. pobor

POBIESIADOWAĆ; *Ross.* попировать, *ob.* Biesiadować, (cf. *Ross.* побесѣдовать pobaraszkować).

POBIEŻNY, a, e, do pobiegów służący, Streifzugs=, zu einer Excursion dienlich. Pobieżne konie, wytrzymałe do biegania, nie w zawody, lecz w prędkich podróżach i jazdach. *Czart. Mscr.* (*Ross.* побѣжникъ w Kamczatce, długi rzemień, zastępujący dyszel, w zaprzęgu psów).

POBIJAĆ, *ob.* Pobić. POBIJACZ, a, *m.*; *Boh.* pobigeč, *Ross.* подбойщикъ; który co pobija, der Beschlager, (*Boh.* pobigečka szlaga). POBIJALNY, a, e, od pobijania, zum Beschlagen; *Ross.* подбойный. POBITKA, i, *ż*, Na statkach pobitka daje się z tarcic nad rufą, gdy się suchy towar prowadzi, aby od deszczu nie pozamakał; pobitką nazywa się także dach nad budą. *Magier. Mskr.* ein Regendach über dem Flußschiffe. — §. Pobitka, pobicie, porażka; die Niederlage, das Niedermachen. Z pobitki Dziczyzny, w krwi gorącéj oszczep się stał brzydki. *Żebr. Ow.* 378. (*e caede*).

POBISURMANIĆ, *f.* pobisurmani *act. dok.*, poturczyć, bisurmanem uczynić, einen zum Türken, zum Mahometaner machen. Pobisurmanieni w Turczech chrześcianie. *Wyrw. Geogr.* 270. (renegaci). Darowano mu życie pod warunkiem, by się pobisurmanił, to jest Mahometową wiarę przyjął. *Paszk. Dz.* 28. er sollte Mahometaner werden. *Birk. Kant. B* 2 *b.*

POBLADNĄĆ, POBLEDNIEĆ, pobladł, pobledli, *f.* pobladnie *neutr. dok.*; *Bosn.* pobliditi; *Croat.* pobledújem, obledújem; *Ross.* поблѣднѣть; rumieńce stracić, bladym się stać, popłótnieć, bleich und blaß werden. Na te słowa wszystek pobladł i pierwszą swą barwę odmienił. *P. Kchan. Orl.* 1, 11. Wiele ich było, co srodze pobledli Na te nowiny i uciekać chcieli. *P. Kchan. Jer.* 201. Ciało jego prowadzili smętni i pobladli. *ib.* 70. Pobladł na takie dziwy zadumiany. *Bardz. Luk.* 16.

POBŁĄDZIĆ, *f.* pobłądzi *act. dok.*; *Boh.* poblauditi, pohřešjm; *Bosn.* pomankati; *Ross.* пропрушиться; w błąd wpaść, błędu się dopuścić; sich irren, einen Irrthum, Fehler begehen, fehlen. Wiecie, żem grzechu wielkiego nie zrządził, Tylkom pobłądził. *Zab.* 13, 145. I mądry częstokroć pobłądzi *Pilch. Sen. gn.* 512. Pobłądzenie, *Boh* poblauzenj; *Slov.* pobłauzenj błąd; der Irrthum, das Versehen. — §. Po niewiadomym gaju chodzę pobłądzona. *Otw. Ow.* 109. zabłąkana, błędna, irrig, verirrt; (cf. pobłędny) = pobłąkany; *Boh.* poblaudilý, n. p. Trzoda owiec niemała w gromadzie chodziła, a było pobłąkanych kilka między niemi. *Papr. Koł. U* 2 *b.*

POBLAKNĄĆ, poblaknął, poblakł, poblakło, *f.* poblaknie *neutr. jedntl*, nieco wyblakować, popłowieć, popełznąć;

verschießen, die Farbe verlieren. Poblakły, a, e, *Partic.*, n. p. Poblakłe róże. *Przyb. Milt.* 290.

POBŁAŻAĆ *intrans. niedok.*; *Ross.* поблажать; przez szpary patrzeć na czyję swywolą, przepuszczać komu, popuszczać mu wodze; einem nachsehen, durch die Finger sehen; (*Etym.* błagać, błogo, cf. błażej); *Rag.* blàzniti *blandiri*; *Sorab.* 1. błeżżu szo, cf. obleśny; *Ross.* блажить wielbić, (cf. *Ross.* поблаживать poswywolować). Kto złemu pobłaża, ten dobrych uraża. *Cn. Ad.* 405. *Rys. Ad.* 50. Panowie czeladź karzą, a sobie pobłażają. *Budn. Apopht.* 3. Pobłażanie *Ross.* поблажка. Ze światła wypływa pobłażanie, które się ludzko zapatruje na błędy i wady drugiego. *N. Pam.* 24, 326. Do szczętu dzieci psuje swym pobłażaniem. *Teat.* 30. *b*, 13. mit ihrer Nachsichtigkeit, Gelindigkeit. *ib.* 18, 15.

POBŁAŹNIĆ, *f.* pobłaźni *act. dok.*, odurzyć, błaznem uczynić, bethören. Ta niewstydliwa niewiasta pobłaźniła nas wszystkich. *W. Post. W.* 2, 344. *Falib. O.* Winem swowoleństwa swojego opoiła a pobłaźniła wszystkie króle świata tego. *Rej. Post. X x* 4. Marnym kupiectwem prawie wszystek świat pobłaźniła. *Rej. Post. X x* 4. Pobłaźnić się, sich bethören lassen. 1 *Leop. Jes.* 24, 6. Poganie pobłaźnili się z swemi bogi. *Biel. Hst.* 25.

POBŁĘDNY, a, e, błędliwy, fehlerhaft, irrig, voll Fehler. Pobłędna pochybna mowa, *soloecismus. Macz.*

POBLIŻKI, a, ie, POBLIZKO *adverb.*, tuż pod bokiem będący, ganz nahe gelegen. Słyszę kogoś w poblizkiej izbie cicho gadającego. *Węg. Marm.* 1, 184. — §. Pobliżsi krewni. *Tr.*, (cf. bliżkość), najbliżsi, die nächsten Anverwandten. POBLIZKOŚĆ, ści, *ż.*, blizkość zaraz pod bokiem, die Nähe. W poblizkości miasta. *Tr.* POBLIŻU *adverb.*, tuż pod bokiem, blizko; in der Nähe, nahe, gleich bey der Seite. Dowiedziawszy się, iż tam pobliżu był, poszedł do niego. *Wys. Ign.* 38. Nie było wojsk pobliżu miasta. *Nar. Hst.* 2, 73.

POBŁOCIĆ, *f.* pobłoci *act. dok.*, błotem poszargać; *Boh.* poblatjti; *Bosn.* poblatiti, mit Straßenkoth besudeln. Nie ma być pobłocona szata, ale ochędożna. *Petr. Pol.* 2, 348.

POBŁOGOSŁAWIĆ, *f.* pobłogosławi *act. dok.*, Pobłogosławiać *niedok.*, błogosławieństwa udzielić; *Vind.* posvelishati, segnen, den Segen geben. Dajcież sobie ręce, potym i rodzice wam pobłogosławią. *Teat.* 54. *c*, 11.

POBLUĆ *cz. dok.*, blując popaskudzić, bespeyen, bebrechen; *Rag.* pobgljuvatti; *Croat.* poblyuvavati.

POBŁYSK, u, *m.*, migot blaskliwy, blask odbity od czego; der Schimmer, abprallender Glanz. Niechaj pobłysk świetności oko ludzi razi, To najskuteczniej ducha poddaństwa mu wrazi. *Teat.* 15. *d*, 19. *Wyb.* Pojeżdża dalej, aż pobłysk oręża ujrzy. *Kniaź. Poez.* 2, 73. — §. Jowisza, gdy się uznoi piorunnym pobłyskiem, Juno ucieszy. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.*, rzucaniem błyskawicy czyli piorunów, das Blitzschleudern. "POBŁYSKANY, a, e, blaskiem świetny, beglänzt, umglänzt. Luny poświata pobłyskana. *Chodk. Kost.* 69. O ślepy wodzu ślepych, mgło przed słońcem ranna, Perzu ogniem pobłyskany. *ib.* 32.

POBŁYSNĄĆ, *ob.* Błysnąć.

POBOCZ, POBOK *adverb.*, o bok, przy boku, pobocznie; *Vind.* od strani, zur Seite. Siadł pobok ojcowi. *Groch. W.* 145. Pobocz tłumy idąc, rózgi od drzewa oliwnego słały na drogę. *Miask. Ryt.* 51. POBOCZ, u, *m.*, POBOCZ, y, *ż.*; 1) miejsce poboczne, pobok, ubocz, bok; eine Ort auf der Seite, ein Seitenort. Macie nieco w ustronnym zaczekać poboczu, Póki się nie obudzi. *Min. Ryt.* 1, 112. Strumyk z poboczy Pochopne perły szemrząc sobie toczy. *Hor.* 1, 200. Wykroty wspaniałości na pobocz zbytku możem zwać pychą, dumą. *Petr. Et.* 108. — 2) Pobocz, wodza, powodek, cugiel, lejc, do przyfasowania konia do jednego lub drugiego boku, tudzież do pętania; Zaum, Zügel. Włożywszy na konia jednę pobocz, spokojnie stać musi. *Hipp.* 34. Pod Warną i Amurat już chciał uciekać, aż mu Janczarowie pobocz na konia włożyli. *Biel.* 334. Spina mi poboczem nierozdzierzgłym nogi. *Chrośc. Job.* 50. — *Fig.* Przybierz miłości, przybierz namiętnościom poboczy. *Pot. Arg.* 46. On zaś do inszej imo słowo mierzy, Zdjąwszy się z ślubów przysięgłych poboczy. *Pot. Syl.* 416. — §. Przewora, pobocze; *longurius, qualem interjiciunt inter singulos equos a praesepibus, ne pugnare possint. Cn. Th.* 86. der Stallbaum zwischen den Pferden. POBOCZNICA, y, *ż.*; *Boh.* pobočnice; bok jakiejkolwiek rzeczy, część jej ta, która po boku; die Seitenstrecke, die Seite. Na czele ciągnął hetman, pobocznicę zaś wyznaczył jeździe. *Pilch. Sall.* 299. (die Flanke). Tak ciągnęło wojsko, że konni na pobocznicach jechali. *Warg. Kurc.* 28. (*a latere*). Obawiali się, by ich na pobocznicy niezasłonionej nie ogarnęli. *Warg. Cez.* 206. Środek jest między pobocznicami skrajnemi. *Petr. Et.* 114. Zbudował Salomon na ścianach domu bożego koło kościoła ganki, i wkoło poczynił pobocznice. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 5. *Wujek. ib.* (poboczne ganki, Seitengänge). — §. Kobieta nałożnica, *ob.* poboczna żona, eine Beyschläferinn. Prezbyterom mieszkania z pobocznicami i z żonami zgoła zakazujemy. *Żarn. Post.* 3, 98 *b*. POBOCZNIK, a, *m.*, co pod bokiem się znajduje, was sich zur Seite befindet; (*Boh.* pobočnik pałasz przypasany). Prawe oko żołnierza uszykowanego ma być obrócone do lewego ucha pobocznika. *Kaw. Nar.* 231. (Seitenmann). Lichtarz sześć miał poboczników, co się pręta trzymały. *Leszcz. H. S.* 144. ramiona poboczne, Seitenarme. POBOCZNY, a, e, POBOCZNIE *adverb.*; *Boh.* pobočnj, pobočně, wedleyšj; po boku będący, Seiten-, auf der Seite gelegen, Neben-. Pójdziesz do tych pobocznych po prawej ręce oficyn. *Teat.* 32. *b*, 32. — *Moral.* Przyczyny poboczne, które wpływają do sprawy jakiej. *Mon.* 76, 41. Nebenursachen. — *Mathem.* Anguł poboczny, *deinceps positus*, Nebenwinkel, około linii jednym końcem postawionej na drugiej. *Solsk. Geom.* 5. — *Jurid.* Linia poboczna pokrewieństwa, Seitenlinie der Verwandtschaft, ma w sobie te osoby, które się ani od nas rodzą, ani my od nich, ale od jednej krwi z nami pochodzą. *Sax. Porz.* 125; *collaterales*, jako to brat, siostra. *Szczerb. Sax.* 115. O spadku pobocznym brata i synów od brata. *Chełm. Pr.* 75. — §. Za pieniądze 10 pobocznych żon przybierzesz sobie. *Teat.* 36, 63. (nałożnic, pobocznic; Kebsweiber, von der linken Seite). Miał Władysław syna pobocznego

Zbigniewa. *Nar.* 3, 45. z nałożnicy, dorywczego, nieprawego łoża płód; *Ross.* побочный сынъ, ein natürlicher unehelicher Sohn. *POBOCZYĆ *cz. intr. dok.*, n. p. Pochwyciwszy rudel od Naxu poboczył; *Naxo petit diversa relicta.* *Żebr. Ow.* 75. w bok popłynął, seitwärts steuern.

POBOG, *herb*; podkowa do góry barkiem stojąca w polu błękitnym srebrna; na niej krzyż złoty, nad hełmem półcharta w obróży z smyczą *Kurop.* 3, 39. ein Wappen. POBOGACIĆ *cz. dok.*, jednego po drugim zbogacić; *Vind.* pobogatiti, nach einander bereichern.

POBOIĆ się, pobał się, *f.* poboi się *recipr. dok.*; *Ross.* побаиваться; trochę bojaźni przez chwilę uczuć, sich ein wenig fürchten. Słysząc to, pobał się o skórę. *Tward. W. D.* 247.

POBOJ, oju, *m.*; (*Ross.* побои plagi, bicie; *Boh.* pobogowati zwojować); a) pobicie, porażka; (*Bosn.* poboj, pobjenje veliko gljudi; *Rag.* poboj *caedes*; *Vind.* poboi; *Croat.* poboy *conflictus*); a) die Niederlage, das Gemetzel. Na niegotowych nieprzyjaciół nagle uderzyli, i wielki w nich poboj uczynili. *Krom.* 38. Part, gdy z poboju zwija, I tył zwycięzcy podawa zelżywy. *Tward. Daf.* 64. Przyjdzie ten wiek, przyjdą czasy twoje, Gdy ramię dzielne, sposobne do zbroje, Pokażesz krwawy na poboj gotowe. *Miask. Ryt.* 3. Na zwyciężnych wozach powracał, po rozgromionych Tureckich obozach, po Krymskich pobojach. *Tward. Wł.* 6. — b) Poboj, pobojewisko; die Wahlstatt, das Schlachtfeld. Po wygranej zostawują nieprzyjaciół albo na poboju albo bez sił. *Nag. Cyc.* 79. *et* 117. Ato co za koń tak wielki na poboju (Trojańskim) sam jeden stoi? *J. Kchan. Dz.* 81. Józef i Nikodem, skoro krwawego doszli poboju, płótno rozciągali .... *Odym. Św.* 2, *K k* 2 *b.* (miejsca, gdzie Jezusa ukrzyżowano). POBOJSKO, *ob.* Pobojewisko.

POBOJEWISKO, POBOISKO, POBOJSKO, *POBOISZCZE, a, *n.*; *Carn.* vojvalishe; *Vind.* vojuvalifhe, bojalifhe, bojifhe, bijelifhe, boini krai, metalifhe; *Rag.* bojnopoglje; *Croat. barb.* mejdàn, (cf. majdan); *Eccl.* побѣдище; *Ross.* борбище, побоище, (cf. boisko, bojowisko, bojewisko, bojsko); plac, pole, na którym się bili, bitwę stoczyli, plac bitwy. *Dudz.* 51. die Wahlstatt, das Schlachtfeld. Z wielką się pochwałą powróci do domu z poboisk. *Leszcz. Class.* 47. On z poboiska wraca się wesoło z zgromadzonym kołem. *Tward. Daf.* 20. Turcy chodząc po onym pobojsku, ciała drgające obnażywszy z odzienia, głowy im ucinali. *Baz. Sk.* 402. Olha, poraziwszy Drewlanów, uciekających z poboiszcza, goniła. *Stryjk.* 118, (cf. poboj).

POBOK *adverb.*, *ob.* Pobocz. POBOK, u, *m.*, pobocz, pobocznica, bok; Seitenfläche, Seitenlinie, Seite. Środek równie odległy od obu poboków. *Petr. Et.* 103. Każda rzecz położona między dwoma pobokami, w tej oba poboki znać, które ją obsiadły z obu stron; tak i rząd wolny, położony między monarchią i demokracyą. *Petr. Pol.* 366. W kryształowym gdy odszedł obłoku, Prawym ojcu usiadł na poboku. *Miask. Ryt.* 155. Tam niedaleko Anglia szeroka, Przy niej Szkocya sąsiada *poboka. *Klon. Fl. C* 1.

POBOLEWAĆ *intrans. cont.*, bolu małego często albo i ciągle doznawać, nach einander Schmerzen empfinden; (*Croat.* pobolyujem *aegro*; *modicum doleo*; *Bosn.* pobolitise *incidere in morbum*; *Eccl.* поболѣти, потужити, сѣжалити ся troszczyć się). Raka ukrytego poznać, gdy ów węzeł w ciele będący zacznie pobolewać. *Perz. Cyr.* 1, 121. Głowa pobolewała. *Perz. Lek.* 216. Plastr służący na słabowite pobolewania. *Perz. Cyr.* 2, 309. Krupy młode nadymanie w żywocie, kruczenie, pobolewanie boków czynią. *Spicz.* 125. (ciągły niewielki ból). Rozmówię się z niemi, azali się zawstydzą a poboleją. *Smotr. Lam.* 37. (żałować będą).

POBÓR, u, *m.*; *Boh.* berně; *Ross.* поборъ podatek, danina, czynsz, (cf. haracz, cf. myto, cło); *Sorab.* 1. zkwadwaté dahwk; *Vind.* vezha, stibra, dazha, zhienf, fhazinga; *Carn.* shtibra; *Croat.* bir; *Slav.* dânak; Steuer, Abgabe. Na sejmie w Grudziądzu pobór abo pewne płacenie od głowy uchwalono. *Krom.* 598. (pogłowne). Pobory wydają z gruntów, z czopowego, i innych rzeczy. *Boter.* 3, 47. Aduram był podskarbim nad pobory królewskiemi. 3 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 24. (nad płaty królewskiemi. 1 *Leop.*). Pobór dawać, płacić, *ob.* Poborować. Pobór wybierać, odbierać, *exigere tributum. Cn. Th.* 722. Pobór wiatrowy, ciężki, nieznośny, uciążliwy, z niczego, *Graec.* ἀερικόν. *Cn. Th. Dudz.* 51; *Graec.* ἀερικόν, *ab aëris censione.* POBORCA, y, *m.*, wybieracz poboru, podatków. *Włod.*, der Steuereinnehmer; *Boh.* bernjk, weyběrčj; *Vind.* noterjemauz, aufhlakar, prejemnik te vezhe, vezhouni noterjemauz; *Croat.* pobirach; *Ross.* зборщикъ, побирщикъ, ясачникъ, ясащикъ; *Eccl.* даньсобиратель, даньемчикъ, пошлинноимецъ, мытоимьць. Poborca, który wszystkie dochody wybiera. *Baz. Sk.* 558. Poborca u Rzymian, *quaestor. Petr. Pol.* 191; (cf. mytnik, cf. celnik). POBORCOWY, a, e, do poborcy należący, Steuereinnehmer =. Poborcowy urząd. POBORCZYNA, y, *ż.*, żona poborcy, lub wybierająca pobór, die Steuereinnehmerinn; *Boh.* bernice.

POBORGOWAĆ, *f.* poborguje *act. dok.*, po kilka razy abo przez czas niejaki pożyczać, mehreres nach einander eine Zeitlang borgen, auf Borg nehmen oder geben. — §. Poborgować komu • poczekać mu, mieć z nim cierpliwość przez czas niejaki, mit jemanden eine Zeitlang Geduld haben. Obaczym twoję naukę, poborguj mi jedno trochę, aż cię pierwej spytam o jednę rzecz. *Żebr. Zw.* 105.

POBORNY, a, e, pobór płacący, do poborowania obowiązany, steuerbar. *Tr.*; *Sorab.* 1. dahwkowné. POBOROWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, pobór płacić; *Vind.* stibrat, vezhovat; steuern, Steuern zahlen. Kto powinien poborować z swego gruntu, nie ma być dalej obciążon. *Kłok. Turk.* 127. POBOROWY, a, e, do poboru należący. *Włod.*, Steuer •. Poborowy rejestr.

POBOŚĆ, *f.* pobodzie *act. dok.*; (*Vind.* pobadat; *Boh.* pobůsti, pobodl *pungere*, pobadati *incitare*); bodząc popędzić, stoßend weiter treiben. Widział siedm wołów tłustych, a drugich siedm chudych, które one tłuste pobodły. *Rej. Zw.* 203. Pompejusz Rzymem tak się już opieka, Że cię upewniam od niego pobodzie. *Chrośc. Luk.* 14.

POBOŻ, *ob.* Pobog *herb.* *Dudz.* 51.

POBOŻNOŚĆ, ści, *ż.*, *POBOŻEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* pobožnost; *Slov.* pobožnost, pobožensтwo; *Sorab.* 1. požnośćż; *Vind.* poboshnost, andoht; *Slav.* poboxnost = nabożność, nabożeństwo; (*oppos.* bezbożność), stosowanie się do boga i jego rozkazów, die Gottesfurcht, die Frömmigkeit; *Vind* brumnost, boshij strah, poboshnost; *Carn.* poboshnost; *Croat.* pobòsnoszt; *Bosn* bogomillost; *Ross.* набожность, набожничество. Pobożność to w nas sprawuje, że sie szczérze przyłączamy prawdziwą wiarą ku panu Bogu. *Rej. Post. D* 4. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jak potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, słusznie pana Boga wzywa; a ona nie dba nic o Boga, owszem nim gardzi. *Rej. Post. D* 4. Pobożność, *pietas*, jest właśnie chęć i uprzejmość umysłu, którą szanujemy tych, którymeśmy powinni; a tak jest pobożność przeciwko bogu, przeciwko ojczyznie, przeciwko powinnym. *Petr. Et.* 231. Najlepszy jest mistrz i nauczyciel pobożności natura. *Warg. Wal.* 170. Wiary przeciw królowi pobożeństwo ku Bogu fundamentem jest. *Biel.* 537. Duch mądrości, duch umiejętności i pobożeństwa. 1 *Leop. Jes.* 11, 2. Polacy! nieprzystałoby to waszemu pobożeństwu, chcieć, aby broń wasza miała się kiedy błyszczeć przeciw Krystusowi. *Jan. Lig. G.* Pobożeństwo chrześciańskie. *Baz. Hst.* 57. POBOŻNY, a, e, POBOŻNIE *adverb.*; *Boh.* pobożny, pobožně; *Sorab.* 1. bromny, pobožně; *Carn.* brumn, bogarodne; *Vind.* bogabojezh, brumen, poboshen; *Croat.* pobósen, pobosno; *Slav.* poboxan, míran, (cf. mir); *Bosn.* bogo milli, (cf. bogumił); *Ross.* набожный, (cf. nabożny); bogu oddany, wedle boga; gottesfürchtig, fromm. Był Formozus pobożny i nabożny i uczony w pismie świętym. *Sk. Dz.* 852. Pobożny *substantive*, *pobożnik; *oppos.* niepobożnik, der Gottlose, (cf. bezbożnik). Gdybyś nie mówił, żeby niepobożny porzucił drogę swoję, on niepobożnik w nieprawości swéj umrze. *Smotr. Lam.* 12. Niepobożnik, gdy się odwróci od nieprawości swojéj, ożywi duszę swoję. *Radz. Ezech.* 18, 27. Morderze i wszetecznicy, Hardzi i niepobożnicy. *J. Kchan. Dz.* 306. *Zygr. Gon.* 166. *Smalc.* 74. — §. Szkoły pobożne, *ob.* Szkoła. — §. Wojnę pobożną spiewam i hetmana Który święty grób Pański wyswobodził. *P. Kchan. Jer.* 1. wojnę świętą, w któréj szło o religią; den frommen, den heiligen Krieg, Religionskrieg. — §. *Pobożnie przedawać, sumiennie, z bogiem, tanie, gewissenhaft. Ci którzy przedają, abo też pobożnie rzeczy swe przedawali. *Vol. Leg.* 2, 844. *POBOŻYĆ, *ob.* Bożyć; cf. *Carn.* pobòsham *consolor.* — *§. Żarty trząść z pobożenia; *irridere pia vota.* *Żebr. Ow.* 8. pobożne czyli nabożne śluby, nabożeństwo.

POBRAĆ, *f.* pobierze *act. dok.*, POBIERAĆ *niedok et czestl.*; *Boh.* pobrati, poberu, (cf. paběrowati *racemari*, *ob.* Pobierki); *Croat.* pobirati, pobrati, pobíram; *Vind.* pobrati, pobérati *colligere*: *Sorab.* 2 pobrasch; *Sorab.* 1. poberu; *Ross.* побрать, побирать: wiele abo wszystko, jedno po drugim abo razem, zabrać, mit einander hinwegnehmen, (cf. powziąć). Żagle i liny okrętowe nam pobrał. *Warg. Radz.* 28. (pozabierał). Pobrano, by czeczotki na lepie. *Rys. Ad.* 56. Przyjdą nieprzyjaciele, a *pobierzą (pobiorą) miejsca nasze i lud nasz. *W. Post. W.* 257. Gotowie poczęli Rzymskie państwa wojować, pobierać, osiadać. *Biel. Św.* 158. rabować, plundrować: plündern, ausrauben. — Przodkowie nasi prawowali się, z jednéj miski jedząc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. życie odbierać, einander das Leben nehmen. — Pobierać płatę, pensyą, jurgielt, odbierać; nehmen, empfangen, erhalten, einziehen. POBRAĆ się *recipr.*, ślubem małżeńskim się związać, ożenić się, pójść za mąż; *Eccl.* брачуся, (бракъ małżeństwo, wesele); einander nehmen, sich mit einander verheirathen. (*Vind.* ſe pobrati = porwać się; *Carn.* pobêri se = idź precz, weź się ztąd). Jeżeli się dziś nie pobierzem, umrę ze smutku i z miłości. *Teat.* 35. *b*, 79. Daliśmy sobie wzajemne słowo pobrania się w małżeństwo. *Teat.* 7, 112. Pobraliśmy się; dał mi bóg gospodynią dobrą, żonę poczciwą. *Kras. Pod.* 2, 146. Gdyby się pobrali, biedęby nam piekli o swoje majątki. *Teat.* 55. *e*, 13. Pobranie się, *Boh.* sňatek; (cf. zjąć, zjęty, cf. sejm).

POBRACIĆ się, *f.* pobraci się *recipr. dok.*; POBRATAĆ się *contin.*; *Vind.* pobratitiſe, sabratitiſe, pobratuvatiſe; *Carn.* pobratitise, pobratem sê; *Rag.* pobrattim; *Ross.* побрататься; braterskie się z kim związać, jak brat a brat, cf. kumać się, pokumać się; sich mit einem verbrüdern, Brüderschaft machen, (*oppos.* rozbratać się). Panowie Litewscy pobratawszy się i pokumawszy z Rusią, pustynie Ruskie osadzali. *Stryjk.* 228. Jedząc i pijąc z sobą się pobratali. *Gwagn.* 291. Heretyk za żywota pobratał się z czarty, i teraz na czci u nich jest w piekle. *Birk. Exorb. H* 3. Skoro z szatanem się pobracił. *W. Post. W.* 334. Przez niebowstąpienie Pańskie, człowiek z aniołami w niebie się pobracił. *Odym. Św.* 2 *O o b.* Sułtan starostę do siebie przyjacielskim sposobem dla pobracenia wezwał; który też temu uwierzył. *Gwagn.* 291. Miła rzecz w tak zgodnym szeregu, wielkich monarchów widzieć pobratania. *Kchow. Wied.* 36. POBRATA, y, *ż.*, POBRAT, u, *m.*, POBRATERSTWO, a, *n.*, POBRATYMSTWO, a, *n.*; *Vind.* pobratenje; *Rag.* pobrattimstvo; *Eccl.* побратимство, духовное или крестное братство, (*ob.* Bractwo); *Ross.* собратство; braterska przyjaźń, ścisły związek przyjacielski, die Verbrüderung, die Brüderschaft, (*oppos.* rozbrat). Co zaś mię pytasz o Tymokrata, Tego się z Protezylem rozeszła pobrata. *Jabł. Tel.* 189. Zkąd ta prędka zgoda, zkąd one tak nagłe pobraty? *Pot. Arg.* 805. Błażeństwa, które się czynią razem, dają prawo do pobratymstwa. *Teat.* 37, 259. Heretycy z czartem pobraterstwo mają. *Birk. o Exorb.* 7. Ziemia a ciało ludzkie w podobnejże zostaje analogii, sympatyi, pobratymstwie, konnexyi. *Teat.* 26. *c*, 121. Mieszając się z niemi w obłudnym pobracie, Raz tych, drugi raz owych przybiera postacie. *Przyb. Milt.* 115. POBRATYM, POBRACIM, POBRATYN, a, *m.*, drugi ja, przyjaciel za brata stojący; Herzensfreund, Freund und Bruder, mit dem man in Brüderschaft lebt. Jaćwingowie Ruskie państwa wojowali, mszcząc się Połowców pobratymów swoich. *Biel.* 87. Litwini z Prusy, pierwszemi swojemi pobratynami, przez długi

czas porozumienie mieli. *Stryjk.* 55. Zwiódł cię, jak wszystkich pobratymów twoich. *Birk. kaz. Ob. E 2 b.* Żołnierze sobie obierali przyjacioł, pobratymów, kolegów, poprzysięgając wzajemną wierność, obronę, zemstę. *Nar. Tac.* 30, 87. Naprzód zawżdym miewał pobraciny. *Budn. Cyc.* 22. POBRATYŃSKI, a, ie; *Ross.* побратскиі; ściśle przyjaźnią złączony, powinowaty; verbrüdert, verwandt. — §. Pobratyńskie i obce języki. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 41.

POBREDZIĆ, *f.* pobredzi *act. dok.*; pobałamucić, pobładzić, troche uchybić w czym; einen kleinen Verstoß begehen, ein kleines Versehen sich zu Schulden kommen lassen. Nie mając zwyczaju sprawować balów, i teraz nie możemy, bojąc się, żebyśmy w czym nie pobredzili. *Boh. Kom.* 4, 391. Wielce pobredził. *Pot. Syl.* 321. Zawsze się Walter fraucymeru wstydził, Coż mu się stało, że teraz pobredził? *Pot. Jow.* 120; cf. poszkapić się, potknąć się.

POBROCZYĆ *cz. dok.*, brocząc poplugawić, krwią i otoką pobryzgać, mit Blut und Eiter besudeln. Kapłani przy ołtarzach gardła dają; krwią niewinną ich kościoły, szaty święte skropione i pobroczone bywają. *Janusz. Pos. A* 4 *b.*

POBRODZIĆ, *f.* pobrodzi *act. dok.*, brodząc w wodę się puścić; hinwaten, einige Zeit im Wasser waten, (*ob.* Brodzić). (*Ross.* побродить, поброживать uczęszczać, pochodzić troche, przechodzić się). — §. Wywłoczą na pola pobrodzone trupy. *Kmit. Spyt. A* 3. krwią oblane, mit Blut besudelt; *ob.* Pobroczyć.

POBROIĆ, *ob.* Broić. *POBRONOWAĆ, *ob.* Bronować.

POBROŻDZIĆ, *f.* pobroździ *act. dok.*, brózdy pociągnąć, Furchen nach einander hinziehen, (*ob.* Broździć). — *Transl.* Wszystko prawie Mazowsze, w pana ogołocone, Ruś a Litwa pustosząc, wskroś pobroździła. *Krom.* 272. gwałtownie przeciągnęła, ślaki okrucieństwa ni brozdy po sobie zostawując, sie durchstreiften verheerend Masuren. — §. Pobroździć, pomieszać szyki, pobałamucić; etwas anstiften, Unheil anstiften, Verwirrung anrichten. On tu widzę idzie, żeby nam tylko czasem nie pobroździł. *Teat.* 24. *c*, 83.

POBRUDZIĆ, *cz. dok.*, brudem pokryć, pokalać, poplugawić, posmolić, beschmutzen; *Boh.* pošišmati; *Vind.* pogerditi, poskurniti; *Ross.* помарать, помарывать, размарать, размарывать, перегрязнить, испакостить. Pobrudzenie *Ross.* замаранiе, соренiе.

POBRUKOWAĆ *cz. dok.; Boh.* pokameniti; *Croat.* potaraczujem; *Ross.* помостить, помащивать; *ob.* Brukować, bruk, *ob.* Pomost.

POBRUNATNIEĆ, *f.* pobrunatnieje, *ob.* Brunatnieć.

POBRYKAĆ, *f.* pobryka *intrans. niedok.*, Pobryknąć, *f.* pobryknie *jedntl.*, wierzgając poskakać, muthwillig herumspringen und mit den Füßen ausschlagen. Młode źrzebięta często z stajni na osobne miejsca wypuszczać trzeba, gdzieby sobie pobrykać mogły. *Kluk. Zw.* 1, 175. — *Transl. ob.* Brykać, bryknąć.

POBRYZGAĆ *cz. dok.*, bryzgając powalać, bespritzen mit Koth; *Bosn.* pobrriekati; *Ross.* побрызгать, побрызгивать, спрыснуть, спрыскать, спрыскивать, сплеснуть, сплескиватъ.

POBRZĄKAĆ, *f.* pobrząka *intrans. niedok.*, Pobrząknąć, *f.* pobrząknie *jedntl.*; Pobrząkiwać, pobrzękiwać *frequ.*, pobrzękuje *praes.*; *Ross.* побренчать, побренчивать, побрякать, побрякивать; brzęk porobić, ein Geklimper machen, eine Weile klimpern. Uda się sztuczka, kiedy przy wdzięcznéj twarzyczce, złotkiem abo też woreczkiem pobrząknie. *Teat.* 7. *c*, 13. (*ob.* Brzękać). Woda pobrzękuje rozwarta; *divulsa remis unda sonat. Żebr. Ow.* 192. Żaden go głos nie zbije z toru, czyli on pochlebiać, czyli grozić, czyli ci próżnym tonem pobrzękiwać będzie. *Pilch. Sen. list.* 2, 12. Przywarą są myśli kwieciste, przesłodzone, czcze, przestające na samym pobrzękiwaniu. *ib.* 4, 82.

POBRZEŻE, a, *n.*, *POBRZEŻA, y, *ż.*, po nad brzegiem miejsce, brzegi, nadbrzeże; das Gestade, das Ufer, die Küste, der Strand; *Ross.* береговиие; *Eccl.* подъбрежие. Ryby z pobrzeża poławiano wędką. *Przyb. Luz.* 274. Natura wasze pobrzeża strużki kwiecistym pęzlem odnawia. *Zab.* 10, 205. *Zabł.* Milszą mówią przechadzka nad morzem obszernym, Żegluga przyjemniejsza przy pobrzeżu miernym. *Zimor. Siel.* 136. Znalazł stary czołn na onej *pobrzeży. *Chrośc. Luk.* 272. POBRZEGOWOŚĆ, ści, *ż.*, położenie nad brzegiem, die Lage am Ufer. Pobrzegowość miasta, granicy. *Tr.* POBRZEŻNY, PODBRZEŻNY, POBRZEŻNIE *adverb.*, (POBRZEGOWY, POBRZEGOWO. *Tr.*), po nad brzegiem będący, leżący, Ufer=; Küsten=. Do tajemnych ustępów podbrzeżnych uchodzi. *Otw. Ow.* 550. Pobrzeżne. *Boter.* 210. Pobrzeżni mieszkańcy. *Tr.*, die Küstenbewohner. Pobrzeżny wiatr, *Ross.* побережникъ, (w Archanielskiéj gubernii, północny wiatr). Żeglarze pobrzeżną linę odwiązali, A od brzegu wysoką nawę odbijali. *J. Kchan. Papr. Ryc.* 25; lina, którą nawę do brzegu przycumowano, cuma; die Uferleine, womit das Fahrzeug am Ufer angebunden war. — POBRZEŻNE, ego, *n.*, *Subst.*, brzegowy podatek, pobór, dań; Ufergeld, Strandgeld. Imieniem pobrzeżnego wolno magistratowi Wileńskiemu na rzéce Wilii od każdej wiciny po zł. 2 wybierać. *Dub.* 192. — §. Pobrzeżne notatki, na brzegu księgi będące, marginesowe; Rand=, am Rande angemerkt. Przydany jest przy opisaniu każdego zioła rejestr pobrzeżny, ukazujący tychże ziół przyrodzenie, moc i skutek. *Syr. praef.*

POBUCZNIEĆ *nijak. dok.*, pognić, faulen, modern. Te suknie, od molów pobucznieją i zedrzeć się mogą. *Glicz. Wych. F* 4 *b*, *ob.* Bucznieć.

POBUDKA, i, *ż.*; *Boh.* pobjdka, (*ob.* *Pobiedka); *Vind.* podbodnja, podshiga, naganja; (*Sorab.* 1. zbudżadwo excytarz); to czym pobudzamy, podnieta, bodziec, pochop, powód, *transl.*; der Reiz, Antrieb, Sporn, Bewegungsgrund, die Veranlassung. Do cnoty niewypowiedziana jest pobudka sława. *Warg. Wal.* 45. Do szukania wygody trzeba pobudki, bez niej trudno stare opuścić siedlisko. *Stas. Buff.* 231. *Pobudzka. *Petr. Ek.* 37. Do pieniędzy może być przywiązanie: insze zaś pobudki do prawdziwej miłości. *Teat.* 6. *b*, 33. Powiedz nam tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. *Teat.* 6, 19. Pobudka, podług *Browna* doktora, rodzaj impulsyi. *Śniad. Teor.* 250. Pobudka, *actio*, pobudzanie, das Antreiben, Aufmuntern, Anspornen. *Cn. Th.* — Pobudka, budzona, piosnka, *ob.* Ejnał, hejnał, das

Weckelich. Pobudka wojskowa, uderzanie w bębny lub w trąby nad świtem. *Tr.*, die Revelle. Bębny zawsze biją na pobudkę i na odwrót. *Pam* 84, 465. Gdy się pokaże z morza świt malutki, Zaraz po wojsku biją na pobudki. *Jabł. Buk. M* 4 *b.* Żona zła jest bębnem, który ustawicznie bije pobudkę. *Teat.* 26. *d*, 49. Niechaj bije pobudkę, ty nie słuchaj tego. *Bardz. Luk.* 37, (cf. na trwogę, alarm). — §. Pobudka zegarowa, excytarz, der Wecker an der Uhr. Przydatek do zegara, żeby wciąż dzwonił o tej godzinie, o której chcę, nazywa się pobudką. *Rog. Doś.* 2, 310. — *Personif.* Pobudka = pobudziciel. *Cn. Th.* (der Antreiber; podszczuwacz, podżegacz). Car ludu pobudka i podnietca złości, Obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości Nie ginęły. *Bardz. Luk.* 123.

POBUDOWAĆ, *f.* pobuduje *act. dok.*, rozmaicie jedno po drugim budując powystawiać, nach einander aufbauen; *Boh.* postawěti; *Ross.* построить, (cf. postawić, postroić). Miasto to jest dobrze pobudowane. *Boter.* 250. Podniesie przybytek Dawidow, pobuduje dziury jego, i to co upadło naprawi. *Sk. Dz.* 3. POBUDOWAĆ się gdzie; pomieszkanie sobie powystawiać, sich wo anbauen. Pod lasem mieszkając pobudował się. *Falib. P.* Oskarżony, że się wysoko we wsi Alsyeńskiéj pobudował. *Warg. Wal.* 263.

POBUDZIĆ, *f.* pobudzi *cz. dok.*, Pobudzać *niedok.*; *Boh.* pobaditi; *Slov.* popuzugi, powzbuzugi, pobjžým; *Rag.* probûditi; *Vind.* pobuditi, prebuditi; *Ross.* побудить, побуждать; §. 1) kilku ze snu obudzić jednego po drugim, einen nach dem andern aus dem Schlafe wecken, aufwecken. Na ten hałas czeladź pobudził. *Tr.* Pobudzili się, ocknęli jeden po drugim, sie erwachten nach einander. — *Transl. fig.* Pełnia miesiąca największe na oceanie zwykła sprawować i pobudzać nawałności. *Warg. Cez.* 87. wzniecać, erwecken, verursachen, erregen. Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. — §. 2) Pobudzić kogo do czego, pobudkę mu dać, zachęcić, *Boh.* pobidnauti, pobjdnu, pobjzeti, pobjzým; *Vind.* nagnati, nahuskati, naganjati, naoistrugati, naferzhiti, podfhukniti; *Croat.* nadrasújem, nahusztujem, zatirávam; *Ross.* поострить, поощрять, призарить, призаривать; *Eccl.* построцати, побуждати; antreiben, reitzen zu etwas, ermuntern, anspornen. Chwała pobudza do cnoty. *Żegl. Ad.* 31. Pobudzili go do tańcowania. *Teat* 3.*d*, 81. Ku upiciu tedy wżdy jeden drugiego °pobiedza, prosi. *Eraz. Jęz. E* 7 *b*, (*ob.* Pobiedka). Pobudzić kogo do czego, poduszczać, podżegać. *Cn. Ad.* 860. poddymać, *malam in partem.* Pobudzający, *Vind.* prebudliu; *Ross.* побудительный, поощрительный; *Eccl.* толцательный. Pobudzanie, pobudzenie, pobudka; das Reitzen, Anreitzen, der Reitz. Pobudzenie, skutek wspólny, wszystkich władz pobudzających. *Śniad. Teor.* 250. POBUDZALNOŚĆ, ści, *ż.*, *incitabilitas*, własność znajdująca się w żywych ciałach, okazująca skutki życia. *N. Pam.* 8, 214. sposobność być pobudzonym, die Reitzbarkeit; (*Vind.* prebudlivost = ruchomość). Pobudzalność, własność żyjących jestestw, mocą której różnią się od samych siebie po śmierci. *Śniad. Teor.* 249. *N. Pam.* 10, 77. *N. Pam.* 14, 206. *et* 22, 71. POBUDZICIEL, a, *m.*, *Cn. Th.* POBUDZACZ, poruszyciel, *motor. Mącz.*, poduszczacz, podżegacz, poddymacz; *Croat.* zatiràvecz; *Ross.* побудитель, поощритель; der Anreitzer, Antreiber. POBUDZICIELKA i, *ż.*, die Anreitzerinn; *Ross.* поощрительница. °POBUDŹNIE *adverb.*, ochotnie, pośpiesznie, *mobiliter Mącz.*, angespornt, munter.

POBUJAĆ *intrans. dok.*, chwilę bujając przebyć, etwas aufflattern, herum flattern, schwärmen. Ta-ć to jest duszy wolność, to jéj niejakieś pobujanie, że się niekiedy z téj katuszy wymknie, i niebem się ochłodzi. *Pilch Sen. list.* 2, 80.

POBUNTOWAĆ; *Croat.* pobuchújem, *ob.* Buntować.

POBURCZEĆ, ał, *f.* poburczy *cz. dok.*, połajać kogo, einen etwas schelten. I Wać mię poburczałaś; ale odtąd zgoda. *Zabł. Amf.* 70.

POBURZYĆ, *f.* poburzy *cz. dok.*, Poburzać *niedok.*; *Boh.* pobořiti; §. a) jedno po drugim rozwalić, zburzyć, eins nach dem andern zerstören. Wiele miast i zamków poburzył. *Tr.* Miejsca poburzone pobudowane będą. 3 *Leop. Ezech.* 36, 10. (gniłki, co się walą. 1 *Leop.*). — §. b) Poburzyć na kogo, podburzyć, pobudzić, podżegać, pojątrzyć, poduszczać; aufbringen, in Harnisch jagen. Byka kolor czerwony poburza, lwa biała chusta osroża. *Pilch. Sen. gn.* 555. Poburzył szlachtę przeciw królowi. *Tr.* POBURZYCIEL, a, *m.*, podburzyciel, podżegacz, poduszczacz; der Unruhstifter, Anhetzer, Aufhetzer, Aufrührer. Rzymianie Judę onego poburzyciela zabili. *Sk. Dz.* 8. Cynna krwawéj poburzyciel fali. *Chrośc. Luk.* 134. POBURZYCIELKA, i, *ż.*, die Unruhstifterinn.

POBYĆ, pobył *f.* pobędzie *neutr. dok.*, POBYWAĆ *frequ. et cont.*; *Boh.* pobyti; *Sorab.* 2. pobusch; *Ross.* побыть, побывать; (*Eccl.* обитати, обитаю mieszkać); pobawić gdzie niejaki czas, pomieszkać; einige Zeit verweilen, sich eine Weile aufhalten. Pobądź tylko roczek w Warszawie, inaczéj będziesz gadała. *Teat.* 19, 49. Wszyscy się na to rodzimy, Coś pobywszy, że zginiemy. *Lib. Sen.* 14. Nie pobywaj mi tu, nie postój. *Cn. Th.* laß dich hier nicht mehr sehen. POBYT, u, *m.*, pobywanie, pobycie, pomieszkanie, mieszkanie gdzie, bawienie; das Weilen, Verweilen, der Aufenthalt; *Boh.* pobytj *mansio*, obyt, obydlj mieszkanie, obywati mieszkać, obywatel mieszkaniec, cf. obywatel; *Croat.* prebivalische = pomieszkanie, (cf. przybytek); *Ross.* обитаніе, обиталище, жительство; *Eccl.* обитель. Bawił się długo w Wrocławiu; ztąd urosło w ojcu podejrzenie, jakoby te przewlokłe na Szląsku pobyty, niosły w sobie jakoweś zdrady. *Nar. Hst.* 4, 291. Krąg ziemi i ze wszystkiemi pobyt na nim mającemi własnością swą pan mianuje. *Ryb. Ps.* 40. Bogarodzico, daj na świecie zbożny pobyt, po żywocie rajski przebyt. *Biel.* 19; pobożne życie. *Sk. Żyw.* 253. Nie spodziewał się długiego na tronie pobytu. *Nar. Hst.* 2, 107. Pod czas jego tam pobytu. *Gaz. Nar.* 1, 107.

POBZDURZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* поврать, повирать, *ob.* Bzdurzyć.

POBZDZIĆ się, *f.* pobzdzi się *recipr. dok.*, Pobzdzieć się *niedok.*; bzdzinami się okurzyć, einen Fist über den andern

lassen, einmal nach dem andern stänkern. Na spowiedzi jednemu księdzu powiedziała Baba, że się w kościele kilkakroć pobzdziała. *Pot. Jow.* 83.

POCAŁOWAĆ, *f.* pocałuje *cz. dok.*, (Całować *niedok.*, *qu. v.*), küssen; (*Ross.* поцѣловать; *Vind.* pokushiti; *Sorab.* 1. pobubiczkuyu; *Bosn.* pogljubiti, celivati, çuknuti). Chciał pocałować rękę Cesarską, ale mu jéj umknął. *Star. Dw.* 71. Pocałowanie znakiem przyjaźni, przywitania. *Sk. Dz.* 51. Nasza miłość na samych pocałowaniach się kończy. *Teat.* 15, 69. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. *Pim. Kam.* 269. Serdecznie słodkie jéj pocałowanie dał, czyli też wziął. *Past. Fid.* 324. Przy witaniu lub pożegnaniu jeden dawał drugiemu pocałowanie, jak mówią, braterskie, der Bruderkuß, które częstokroć jest pocałowaniem Judasza. *N. Pam.* 16, 28, (*ob.* Judaszowskie pocałowanie). Podawał mu Sułtan bóty swe do pocałowania. *Birk. Cont. A* 4. Ścisnąwszy szyję brata, *pocałowając go, płakał. *Kosz. Lor.* 82. (całując go). — *Transl. fig.* Kto go zabije, miecz katowski powinien go w kark pocałować. *Boh. Kom.* 2, 125, (*cf.* liznąć, uderzyć, ściąć). Tak się kwapię do pani, że ledwo kamieni kilka razy na ulicy nie pocałowałem. *Teat.* 22. *c*, 10. (ledwiem nie upadł na kamienie). — §. *Prov.* Pocałował nóżki. *Cn. Ad.* 861; *Russi dicunt.* Zajko łapki lizet, kohdy uteczet; zając łapki liże, gdy ucieczе, *gratias egit pedibus*, *quod salvus evaserit*; er hat das Hasenpanier ergriffen. POCAŁUNEK, nku, *m.*, POCAŁUS, a, *m.*, *blande* = pocałowanie, całus, całusek, buzia, ein Küßchen; *Ross.* поцѣлуй, облобызаніе, лобзаніе, лобызаніе; *Vind.* pokush, pokushik; *Slov.* poljbeni. Pocałowanie głośne *Ross.* засосъ. Upewniła go o swym przywiązaniu, dając mu najsłodszy pocałunek. *Zab.* 12, 176. Dwa pocałunki dopiero wziąć mi pozwoliła. *Zab.* 13, 31. Czysty pocałunek w oczach miłości za warunki najściślejsze stanie. *Zab.* 11, 102. Chce dwudziestu pocałusów na twój rachunek. *Teat.* 20. *b*, 200.

POCAPIĆ, *f.* pocapi *cz. dok.*, pochwycić, połapić; erwischen, erhaschen. Kuna i ptakowi nie przepuszcza, gdy go pocapić gdzie może swoją chybkością. *Haur. Sk.* 309.

*POĆCIWOŚĆ, *ob.* Poczciwość.

POCĘ się, *ob.* Pocić się.

POCECHOWAĆ *cz. dok.*, cechami znaczyć, nach einander bezeichnen. Dlatego się pocechowali, łby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post.* *P p* 6.

1. POCENIĆ, *ob.* Cenić. 2. *POCÉNIĆ, *f.* poceni *cz. dok.*, (pocynić), cyną pobielić, *ob.* Pobielić, verzinnen. Naczynie miedziane pocénione. *Sienn.* 591.

POCENIE się, *ob.* Pocić się. POCHADZAĆ, *ob.* Pochodzić. POCHAŁASOWAĆ, *ob.* Pohałasować. POCHAŃBIĆ, *ob.* Pohańbić.

POCHĘDOŻYĆ *cz. dok.*; *Croat.* posznasújem, *ob.* Chędożyć.

POCHEŁPIĆ się *zaimk. dok.*, nieco chełpiąc się pysznić, ein wenig prahlen. Kto się wstydzi podłego wózka, tenby się rad pewnie pochełpił z pysznéj karosy. *Pilch. Sen. list.* 2, 424.

POCHEŁZNAĆ *cz. dok.*, kiełzna czyli wędzidła abo' uzdy, munsztuki kłaść na konia. *X. Kam.* zäumen, *ob.* Chełznać.

POCHEW, *ob.* Pochwa. POCHEWKA, i, *ż.*, *demin. nom.* pochwa, eine kleine Scheide. *Tr.* POCHEWKOWY, a, e, od pochewki, lub na kształt pochewki, POCHEWKOWATY, kleinscheidig, wie eine kleine Scheide. Liście pochewkowe, *vaginans*, ma osadę jak pochew gałązkę obejmującą. *Bot. Nar.* 52. Łodyga pochewkowata, *c. vaginatus*, pochewkami liściowemi otoczona. *Jundz.* 214.

POCHŁANIAĆ, *ob* Pochłonąć.

POCHLÈBCA, *PODCHLEBCA, y, *m.*, POCHLEBNIK, a, *m.*, POCHLEBIACZ; *Boh.* pochlebnjk, aulisnik (*ob.* Lizać), aulisny (*cf.* *oblesny), kotyza; *Slov.* pochlebnik; *Sorab.* 1. ližczžak, ližčžiežeř, blidowné přeczel, woblizancz; *Carn.* perlisuvavz, perlisanz, gladesh (*ob.* Gładzić), malizhnek, pojędesh; *Vind.* perlisavuz, perlisavez, parlisenik, vertorepez; *Croat.* prilizavecz, szladkobuzecz, máma (*ob.* Mamić, mamiciel), pipàvecz; *Rag.* gladitegl (*ob.* Gładziciel), blazniik; *Bosn.* blaznìk, poloitegljaç, laskavaç, mamaç, sladokusaç; (*Ross.* похлѣбщикъ = podły, nikczemny pochlebca, подлецъ, прислужникъ); *Ross.* ласкатель (*cf.* łaskawca), льстецъ (*cf.* łże), подлаза (*cf.* podleźć), прихлебатель (*cf.* chlipnąć, прихлебнуть łyżką kosztować), человѣкоугодникъ (*cf.* dogodzić), подлипала, набильщикъ, вабитель, (*ob.* Wabić); *Eccl.* льстьць, лститель, притрапезникъ, подхлебатель, лизоблюдъ, коего за пришучиваніе даромъ кормятъ, объѣдало, кои при столахъ шутятъ. трефникъ, (*cf.* trefniś); pasorzyt, *nabzdyżyw, (*cf.* przyśmiewacz); der Schmeichler, der Tellerlecker, Speichellecker. Rozumiem, że Polacy pochlebstwo nazwali, I pochlebców od tego, że po chlebie cudzym Pochlebcy zwykli biegać, za chléb pochlebiając. *Opal. Sat.* 50, (*sed. cf. Ross.* похлебка polewka, похлебать łyżką jeść, *cf.* chlipać; *cf.* Wiele jest takich, który za poléwką idą. *Kosz. Lor.* 71 *b*). Pochlebca wszystko chwali. *Cn. Ad.* 861. Pochlébca z strawy służy. *ib.* Pochlebiacze głodnokupni. *Kras. List.* 2, 50. Pochlebca prawie dobrze wyćwiczony, Jest panom łgarzom *ciotczony rodzony, Jako pies milczkiem gdy kąsa, nie szczeka, Także pochlebca, by co wyłgał czeka; Pochlebca każdy piesek Pepowskiego, Za tym wnet bieży, gdzieby dostać czego. *Rej. Zw.* 216 *b.* Pochlebca sumnienia zdrajca. *Falib. R* 3. Pochlebnicy prawdy ci nie powiedzą. *Petr. Pol.* 419. Szkodliwe podchlebniki. *Kosz. Cyc.* 25. Pochlebnicy między wszemi ludźmi są najzłośliwszemi, nigdy nie są gorszemi, ani się ich nigdy więcéj trzeba ostrzegać, jeno w ten czas, gdy się i postawą i mową najpowolniéj stawią. *Kosz. Lor.* 49 *b.* Chytry pochlebca *Ross.* юла. Zgraja *pochlebców. *Teat.* 46. *c*, 10. *POCHLEBCOWY, a, e, do pochlebcy należący, Schmeichlers. Słowa pochlebcowe są jako rany tajemne. *Radz. Prov.* 26, 22. POCHLEBIAĆ, PODCHLÉBIAĆ *cz. niedok.*, Pochlebować *contin.*; *Boh.* pochlebowati, lahoditi (*cf.* łagodzić), kotyzowati; *Slov.* pochlebugi; *Sorab.* 1. ližczžu szo, (*cf.* lizać, *cf.* łasić się); *Carn.* perlisujem, smérkam, smùkam, malizhèm se, roshmarinèm se; (*Vind.*

pohleuniti • pokorzyć, poniżyć): *Vind.* se perlisovát, se perlishovat, perlisuvatise (*ob.* Lis), lesizhitise, muzlatise, roshmarinitise; *Croat.* prelisuvati (*ob.* Przylizać się), prilizavati, prilizuvatisze, liszichiti, lichiti, pípam; *Dal.* liczimeriti, (*ob.* *Liccmiernik): *Slav.* lisiesiti, ulizivatise; *Bosn.* laskati (cf łaska, cf. głaskać), lojiti, poloiti (cf. łoić), mamiti (cf. mamić), blazniti (cf. błaznić, cf. pobłażać), gladiti (cf. gładzić), pomillovati, gnegovati; (*Rag.* hlêpiti *ambire*, pohlepa *ambitio*); *Rag.* glàditi, lasctitti tkoga, loitti tkoga, mazati, blâzniti, krilovatti, (cf. kryglować): *Ross.* похлѣбствовать (cf. похлебать, похлебывать łyżką jeść, похлебка polewka), ласкать, ласкаю, ласкательствовать, обласкать, приласкать, льстить, польстить, льщу, приголубить, приголубливеть, милую, лабзиться, лабжусь, юлиться: *Eccl.* льщу; pochlebstwem wydrabiać, pochlebstwem się parać, pochlebcą być, pasorzycić; schmeicheln, Speichel lecken. Za chléb pochlebiają. *Opal. Sat.* 50. Panom pochlebują. *Sk. Dz.* 850. Każdy sobie pochlebia, każdy mądrym sobie. *Nar. Dz.* 3, 121, *Ross.* ласкаться. Bardziéj chwalił tego, co upomina, niż tego, co pochlebuje. *Sk. Dz.* 525. Wolę gardło dać, niżlibym tym, którzy imię święte bluźnią, miał pochlebować, albo na ich błędy przyzwalać. *Baz. Hst.* 257. Szpetnie *podchlebuje. *Kosz. Lor.* 45. Pochlebuj synowi swemu, a uczyni cię bojaźliwym. 1 *Leop. Syr.* 30, 9. (pieść syna. 3 *Leop.*). Niechże mu żadne szczęście świeckie nie pochlebuje. *Sk. Kaz.* 225. Lata mu młode pochlebiały. *Past. Fid.* 69. Żonom swoim pochlebują, i paniami mniéj godnie one nazywają. *Bach. Epikt.* 56. POCHLEBNICA, y, *ż.*, POCHLEBNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pochlebnice, aulisnice; *Sorab.* 1. ližčžžawka, woblizančžka; *Carn.* perlisnenka; *Vind.* perlisuvauka, perlisnenka; *Croat.* szladkobuzka (cf. słodka buzia), prilizavka; *Dal.* milolasicza; *Bosn.* blaznica; *Bosn.* blazniça, laskaviça, poloiteglìça; *Ross.* прислужница, (cf. przysługa); *Eccl.* ласкательница, die Schmeichlerinn. *Macz.* POCHLEBNIŚ, ia, *m.*, POCHLEBNICZEK, czka, *m. dem. nom.* pochlebnik, pochlebca; (*Boh.* pochlebníček, podlezáček); ein kleiner Schmeichler. Pochlebniczków zawsze pełno jest na dworach książęcych. *Krom.* 502. Niebezpieczny pochlebniś. *Zab.* 16, 111. POCHLEBNIK, *ob.* Pochlébca. POCHLEBNY, *PODCHLEBNY, a, e, POCHLEBNIE *adverb.*, pochlebujący; *Boh.* pochlebný, aulisný; *Slov.* pochlebný, přiwětiwý; *Sorab.* 1. leszné, ližežžerski; *Carn.* perlisnen, perlisniv, (pohlevn *modestus*); *Vind.* perlisen, perlisezhen, perlisnen, perlisliu, lesizhliu, vertorepen (pohleun *mansuetus*); *Croat.* prilizni, szladkobuzni; *Ross.* подслужливый, увивчивый, ласкательный, глядцою, лестно, льстивый; *Eccl.* льстителный, лестнъ POCHLEBSTWO, *PODCHLEBSTWO, a, *n*; *Boh.* pochlebenstwj, aulisenstwj, aulisnost; *Slov.* pochlebowáni, chlacholeni; *Sorab.* 1. ližčžženo; *Carn.* perlisnost; *Vind.* perlisuvanje, perlesizhenje, perlisnost, perlisezhnost; *Bosn.* blaznost, lojenje: *Dal.* liczimerenye; *Ross.* похлѣбство, ласкательство, ласканіе, ласка (cf. łaska), льщеніе, лесть, подслуга, милованіе, красное слово, словцо (cf. dobre słowo), человѣкоугодіе: *Eccl.* льщеніе; die Schmeicheley, das Schmeicheln, Speichellecken, Tellerlecken. Pochlébstwo, chodzenie z gębą po cudzym chlebie; przymilanie się fałszywą mową, dla pozyskania chleba, lub czego podobnego. *Kpcz. Gr.* 3, 14. Pochlebstwo jest fałszywe chwalenie, lubieżne w mowie przykrycie, łagodne błaganie uszu człowieczych. *Kosz. Lor.* 40. Pochlébstwo małe *Eccl.* ласканійце. Pochlebstwem się nie uwodzący, *inadulabilis*, *Sorab.* 1. nelìžčžžité. Pochlebstwo *significat et habitum seu artem adulandi*, *ut* umie dobrze pochlébstwo, *et actum ipsum* pochlebianie. *Cn. Th.* 724. Pochlebstwo jako zwierciadło fałszywe, Różną twarz twych postępków tobie ukazuje. *J. Kchan. Dz.* 41. Pochlébstwo swemi ponęty zwodzi serca niebaczne. *Zab.* 12, 255. Pochlébstwo gorsze niż trucizna. *Rys. Ad.* 56. Każdy rad pochlebstwa słucha, które kładzie i wmawia w ludzie, czego w nich niemasz. *Sk. Kaz.* 19.

POCHŁODZIĆ *cz. dok.*; *Vind.* pohladiti, *ob.* Chłodzić, ochłodzić.

POCHŁON, a, *m.*, coby wszystko pochłonął, żarłok. *Cn. Th.*, ein Verschlinger, freßgieriger Mensch, Vielfraß. POCHŁONĄĆ, *f.* pochłonie *cz. jedntl.*, Pochłoniać, pochłaniać *niedok.*, *Boh.* shltiti; *Ross.* сглонуть; nagle i chciwie połknąć, pożerać, *propr. et transl.*, verschlingen. Łakomcom na pochłonienie dostatków rozziewione paszczęki zawrzeć. *Grod. Dis. F* 3 *b*. To nam woda, owo ogień pochłonie. *Pilch. Sen. list.* 3, 378. (zabiera gwałtownie). Czas wszystko pochłania. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 323. Zmiłuj się nade mną boże, bo mię pochłonął człowiek. *Budn. Ps.* 56, 1. *not.* właściwiéj: «*wysierbnął». POCHŁONICIEL, a, *m.*, POCHŁOŃCA, y, *m.*, pożeracz, który co pochłania, der Verschlinger. Czasie, rzeczy pochłońco! *edax rerum*. *Żebr. Ow.* 382. Pochłonicielka, *ob.* Pożeraczka.

POCHLUBIĆ się, *ob.* Chlubić się. POCHLUBKA, i, *ż.*, chełpa, popisywanie się; Prahlerey, Ruhmrederey. Jeśli różne od prawdy będą obyczaje, Tak nam też ta pochlubka stoi za pstre jaje. *Rej. Wiz.* 101. Na te pochlubki i na te swawoleństwa swoje, radbyś i ostatek wełny zdarł z nędznego. *Rej. Post. K k* 2. W pośrzodku tych pochlubek a rozkoszy twoich, przyjdą po duszę twoję. *ib. L l.* 5. Kiedy tak mądrym zostaniesz, że się nauczysz więcéj z pochlubki nie mówić? *Tr. Tel.* 61.

POCHLUSTAĆ, *f.* pochluśnie *cz. dok.*, pobić, chlustem posiec; Hiebe geben, durchpeitschen. Pochlustałem jednego napaśnika. *Teat.* 51, 82; *Ross.* похлыстать, похлестать.

POCHMIEL, a, *m.*; *Ross.* похмелье; podchmielenie sobie, der Rausch. Gdy Przemysław zapustne wesele odprawował, nieprzyjaciele w dzień popielców przypadłszy, uderzyli na opiłych i z wczorajszego pochmiela śpiących. *Stryjk.* 326. Iż się nie kocha w kosztownych potrawach, tedy też nie chorzeje na pochmiele. *Budn. Cyc.* 22. Dla rany się nie bić, dla pochmiela nie pić. *Rys. Ad.* 12.

POCHMURNY, POCHMURY, a, e, POCHMURNO *et* POCHMURNIE *adverb.*, chmurami zakryty, zachmurzony; wolkig, mit Wolken verhüllt, trübe; *Boh.* pošmaurný; *Sorab.* 1. trochu mróčžné, mročžnoyité; *Slav.* oblacsno,

tàvno; *Ross.* пасмурный, угрюмый, угрюмоватый; *Eccl.* посмурный, мрачьнъ. Już oto z nieba noc pochmurna zchodzi. *Groch. W.* 33. — *Transl.* Posępny, niewesoły, melankoliczny; finster, trübsinnig. Anglik pochmurny. *Zab.* 11, 258. *Zabł.* Czyż słudze bożemu nie godzi się jedno zawsze pochmurnym być? *Sk. Dz.* 501. Pochmurno on pogląda, by wilk na każdego. *Rej. Wiz.* 167.

POCHMURNOŚĆ, ści, *ż.*, posępność, ciemność, *phys. et metaph.*; *Boh.* pošmaurnost; *Ross.* пасмурность, угрюмость; *Eccl.* посмурность, мрачность; die Trübheit, Umwölktheit, Dunkelheit, Finsterheit, der Trübsinn. Bardzo się ludzkim, rozmownym i łagodnym wszystkim stawił, żadnéj pochmurności w sobie nie mając. *Sk. Żyw.* 40.

POCHMURZYĆ, *f.* pochmurzy *cz. dok.*, Pochmurzać *niedok.*, chmurami pokrywać, posępiać; mit Wolken bedecken, trübe und finster machen. Ledwie wznidzie jutrzenka na niebie, Że pochmurzony Oryon ją zżenie. *Tward. Daf.* 48. — *Transl.* Pochmurzyć; *Ross.* хмурить, хмурю. Faryzeuszowie pochmurzają abo *posupiają twarzy swoje, aby ludziom jawno było, iż poszczą. *Sekl. Math.* 6. Pochmurzyć się, pochmurzyło się, zachmurzyło się, *Boh.* pomrakati se, pošmaura se, pošmuruge se; *Ross.* принахмуриться, принахмуриваться, угрюмѣть.

POCHOĆ, *POCHODŹ, i, *ż.*, chuć, namiętność, żądza; (*Rag.* pohotjenstvo; *Eccl.* похоть *concupiscentia*, похотствую, похотьствовати *concupio*; *Ross.* похотливость lubieżność; *Vind.* pohotenost = namiętność); Begierde, Leidenschaft, leidenschaftlicher Trieb. Gdzieby ten, co ludźmi ma rządzić, nie był sprawiedliwym, i w pochociach swoich pomiarkowanym, pewnieby nie mógł dobrze rozkazować. *Gorn. Wł. T.* 3 *b.* Dobre nie na pochociach zasadzone, ale na poczciwości. *Gorn. Dz.* 22. *et* 24. Wszystkie usiłowania nasze, inne za ciała, inne za duszy pochociami ciągną. *Pilch. Sall.* 121. Rozmaite ich na przemianę obracają pochoci. *Pilch. Sen. gn.* 192. Dziwaczne pochoci. *Przyb. Luz.* 273. *et* 108. To tylko jest wolność, któréj rozum, nie zmysły, nie *pochodzi panują. *Gorn. Wł. C* 4.

POCHÓD, u, *m.*; *Vind.* perhodifhe; *Ross.* походъ, походка; §. a) pochadzanie sobie, chodzenie, sposób chodzenia, chód; das Gehen, der Gang; (*Rag.* pohòd, pohodba = wizytacya, pohoditegl = wizytator). Wolność w człowieku twarz wesołą, śmiałe oko, pozór i pochód ochotny w nim czyni. *Orzech. Qu.* 136. Nogi abo pochód czyli postępki Pana z mosiądzem ś. Jan równa. *Rej. Ap.* 29. Nogi zdradliwej niewiasty drogą żywota nie chodzą, ale są błędne, a niewyśledzone kroki jéj a pochody jéj. *Eraz. Jęz. B b* 7. — *Militair.* Pochód, marsz, ciągnienie wojska lub jakiéj dzielnicy jego. *Jak. Art.* 3, 308, *Vind.* marfh, hod, hoditje; *Slav.* polazak; *Ross.* походъ, der Marsch eines Heers. Regiment swobodnym krokiem w pochodzie zwyczajnym, może ujść 3 mile wielkie Polskie na dzień. *Jak. Art.* 2, 455. Dano mi białe suknie, musiałem pójść w pochód i zaraz być przy potyczce pod Chocimem. *Teat.* 30, 55. — **§. Idź brzeżnym pochodem wodom w oczy sławnym; *per jugum montis. Żebr. Ow.* 271. pasmem, ciągiem; Strich, Strecke, Landstrich. — §. Na szkucie pochody albo pobiegi zowią się tarcice przy burcie na konikach przybite, po których flisi chodzą, kiedy szybują. *Magier. Mskr.* Laufbreter, Gangbreter auf dem Borde des Flußschiffes. — §. b) Pochód, pochodzenie zkąd, wszczynanie się, poczynanie, początek, wszczątek; *Slov.* půwod, (cf. powod); *Vind.* odrod, odrojenie, dolhod, odpritje, dolpritje; *Ross.* происхожденie, первобытie, das Entstehen, der Ursprung, Anfang. O srogim Turków początku i pochodzie, toż i o państwie ich i królowaniu krótka sprawa. *Fur. Uw. A* 2 *b.* Pociągnij to do swego pochodu, obróć oczy ku pochodowi i końcowi; pochodem tedy te rzeczy są dobre. *Dudz.* 51. *Tr.* — *Active:* Pochód, co początek daje, zrzódło *fig.*, der Quell, die Quelle. Boga zowiemy dla stworzenia ojcem, jako tego, który jest przedni pochód wszelkiego na świecie stworzenia. *Paszk. Dz.* 148. Urquell.

POCHODNIA, i, *ż.*, POCHODEŃKA, i, *ż*, *dem.*, (*Mącz.*), POCHODNICZKA, i, *ż.*, *dem. sec.*, (*Simon. Siel.* 22); *Boh.* pochodně, fakula; *Sorab.* 2. fakula, pocharna; *Sorab.* 1. fakula, swětza; *Carn.* bakla; *Vind.* bakla, lampa, lampafh, fvietilu; *Croat.* bâklya, lùch, poszvèt, luzherna, dupler; *Dal.* szvitnyak; *Hung.* szëuvetnek; *Rag.* zubglja, zùbgliza, xazd; *Bosn.* kandjella, duplir, zubglja, sviecchniça; *Eccl.* лучина, лучинка; *Ross.* пламенникъ, факель; świeca duża smolna do przyświecenia komu idąc przed nim, die Fackel, (cf. wachel). Powietrze się oświeciło z pochodni smolanych. *Tward. Wł.* 173. Widzieć z daleka pochodnie skrzące. *Miask. Ryt.* 55. Morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni. *Chmiel.* 1, 75. Świeca trzymana nad pochodnią, gaśnie. *Torz.* 113. Strzałki i pochodniczka, Kupidyna sprzęty. *Mon.* 76, 2. — §. Pochodnia na powietrzu, *fax*, *bolis. Cn. Th.* eine feurige Lufterscheinung, Luftfackel. — *Poët.* Czuli pasterze pospieszcież, niźli pochodnią jutrzenną Bystre słońce pogoni. *Miask. Ryt.* 6. POCHODNIARZ, POCHODNIK, a, *m.*, §. a) co pochodnie robi. *Cn. Th.* Pochodniarz, *facularius. Mącz.* der Fackelmacher. — §. b) Pochodnik; *Boh.* pochodnjk; *Ross.* носящiй факель, факленосецъ; pochodniowy sługa, od pochodni. *Cn. Th.* der Fackelträger. POCHODNIOWY, a, e, od pochodni; *Carn.* baklêne; Fackel=. Pochodniowe światło. *Tr.*

POCHODNOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzenie zkąd, lub z czego, die Abstammung. Zamiana głosek zacimia częstokroć pochodność jednego słowa od drugiego. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 132. (derywacyą, etymologią, cf. źrzódłosłów). POCHODNY, a, e, pochodzący zkąd, abstammend, abgeleitet. Wyrazy pochodne poznają się przez pierwotne. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 65. (*derivata*). (*Ross.* походный marszowy). POCHODOWAĆ, ał, uje *intrans. niedok.*, łajno puszczać, stolec mieć, (srać); offnen Leib haben, Oeffnung haben, — von Thieren: misten. Wydymaniu i zbytniéj chciwości do pochodowania, lekarstwo. *Syr.* 409. Srebrnik ziele wydymanie i fałszywą chęć do pochodowania w czerwonce oddala. *Syr.* 292. Lekarstwo zapieczeniu końskiemu, gdy pochodować albo gnoju puszczać nie może. *Syr.* 277; (*distng.* nahodować, hodować). (*POCHODŹ, *ob.* Pochoć).

POCHODZIĆ, ił, i, *intrans. contin.*, POCHADZAĆ *frequ.*;

Boh. pochoditi; *Vind.* ſem pohajati, ſem nahajati; *Bosn.* popohoditi, hoditi mallo; (*Croat. et Slav.* pohoditi = nawiedzić, odwiedzić kogo); *Ross.* погулять, погуливать (cf. pohulać), побродить, пображивать; §. 1) czas niejaki chodząc przepędzać, eine Weile oder eine Strecke gehen. Gdziekolwiek idzie, za nim pochodzamy. *Groch. W.* 398. Na kuropatwę uczyń nęt, przy koniu pochadzaj. *Bielaw. Myśl. E* 4. *Corripere viam*, ochotnie sobie w drodze pochadzać. *Mącz.* ruszać daléj, munter vorwärts gehen. Z twarzą Achilles taką, z jaką więc pochodził, Z mieczem Agamemnona gdy srogim nachodził. *Żebr. Ow.* 329. einher gehen, einher schreiten. Jak pochopnie leci bełt, poparty cięciwą, Tak na młodź srogim pędem odyniec pochodzi, *fertur. ib.* 199. (naciera, pędem idzie, nachodzi). Pochadzam sobie, wschadzam sobie. *Cn. Th.* przechadzam się, ich gehe spatzieren, mache mir durch Gehen Bewegung. Patrzajcie ozdoba jaka w niéj jest niebieska, jak wzrok pałający, Jaki duch i twarz i głos i chód pochodzącéj. *A. Kchan.* 137. gdy chodzi, gdy gdzie przechodzi, wenn sie geht. — §. 2) Pochodzić zkąd; *Boh.* pochazati; początek swój brać, wszczynać się, poczynać się zkąd, (cf. pójść); entspringen, entstehen, seinen Ursprung haben, seinen Anfang nehmen; *Vind.* ishajati, ishajatiſe, isplemenitiſe, isroditiſe, sazhetiſe, ſem priti, od koga roditiſe; *Ross.* произойти, происходити. Z czystego źrzódła mętny strumyk nie pochodzi, Ni orzeł niebosiężny podłych ptaków rodzi. *Zab.* 9, 7. Wznijdź słońce, z którego śliczny Blask pochodzi, ustawiczny. *Groch. W.* 37. Daléj badać się nie godzi, Co z sądów boskich tajemnych pochodzi. *Past. Fid.* 29. Często największe przypadki z najmniejszych rzeczy pochodzą. *Ustrz. Kruc.* 2, 280. Słowo z drugich pochodzące, *derivatum. Cn. Th.*, *Slov.* wiludzené, pochadzagiéne słowo; *Eccl.* производное имя, производное, (*ob.* Pochodny). — §. *Theolog.* Nauczają, że duch ś. pochodzi od ojca przez syna; nauczają, że duch święty pochodzi od ojca i od syna. *Smotr. Apol.* 133. Duch ś. od obojga wypływa, więc od obojga pochodzi. *Pociej.* 428. Duch ś. od ojca i od syna niestworzony, ani zrodzony, ani uczyniony, ale pochodzący. *Kat. Gd.* 63, *Ross.* происходящій; *Eccl.* происходяй, der h. Geist ist vom Vater und Sohne ausgehend. Rusacy ducha ś. od ojca, a nie od syna pochodzącego wyznawają. *Gwagn.* 504. *Eccl.* отчеисходный, исходящій отъ отца. Pochodzenie to jest niewymówne spółkowanie istności boskiéj, którym sama trzecia osoba bóstwa, od ojca i od syna, jako duch od tego, którego duchem jest, onę jednę i zupełną istność bierze, którą ma ojciec i syn. *Kat. Gd.* 65, *Eccl.* произшествіе, происхожденіе. Duch ś. od ojca i syna, jako od jednego początku, pochodzeniem wiekuistym pochodzi. *Kucz. Kat.* 170. Wtóra osoba trójcy ś., dlatego właściwie imię ma, i synem ją zowiemy, bo wieczne jéj od ojca pochodzenie, właśnie rodzeniem się nazywa; jako więc poszcie (pochodzenie) owo imieniem rodzenia znaczy się, tak osobę, która wynika, właśnie synem nazywamy. *Kucz. Kat.* 164. — §. Pochodzić czém, zachodzić czém, (*ob.* Pójść czém), wovon afficirt werden. Niewiasta, któréj oczy pochodziły zaćmieniem, zmówiła lekarza, gdyby ją uléczył. *Ezop.* 65. — §. 3) Pochodzić na co, (cf. pójść na co); *Vind.* podoben biti, enak biti, perpodobuvati, podobiti, napodobiti, napodobuvati; *Ross.* походить на кого, сходствовать, (схожій, схожъ pochodzący na co, podobny; похожій podobny, równy; сходство, сходственность podobieństwo, zgodność), удаться, удаваться; *Eccl.* подобствовати; wychodzić na co podobieństwem, podobieństwem przybliżać się do czego, podobnym być do czego; ähnlich seyn, sich durch Aehnlichkeit einer andern Sache nähern, ihr fast gleich kommen. Miał włos pochodzący na biały. *Ustrz. Kruc.* 2, 37. białławy, białasy, cf. *Slov.* nabjlý; *Sorab.* 1. nabél; *similiter* czarniawy; *Boh. et Slov.* náčerný; *Sorab.* 1. natžorn; *Bosn.* naçrrin; *Vind.* nazhern, etc. — *Observ.* Jak do wyrażenia tego pochodzenia na co, czyli zbliżania się do czego, u nas służy zakończenie przymiotników — *awy*, albo zastarzałe — *asy*; tak w niektórych dyalektach przydana jest z początku przymiotnikom prepozycya *na.* — §. 4) *Act. transit.* Pochodzić suknią, chodzeniem w niéj wycierać ją; *Ross.* выносить, вынашивать, ein Kleid abtragen, abnutzen. To nie sromota w sukni pochodzonéj chodzić. *Star. Ref.* 63. *Wys. Aloj.* 196. Wąż kiedy szaty pierwsze i skórę złoży pochodzoną, srożeje bardziéj. *P. Kchan. Jer.* 25. Wszystko to zwiotszeje, by płaszcz pochodzony. *J. Kchan. Ps.* 151, *Ross.* поношенной. Suknią pochodzona, wytarta, popełzła. *Ern.* 21, *Ross.* обносокъ, обносочекъ. Trzewik pochodzony *Ross.* отопокъ, отопочекъ. — §. Konia kupić, żeby nie drogo, choć pochodzonego. *Alb. na Woj.* 6. wypracowanego, zrobionego, abstrapezirt. — *§. [5) Pochodzić koło kogo, różnemi środkami uczynić go powolnym 4]. Cierpliwością xiążę ugłaskane a pochodzone będzie, a miękki język przełomi twardość. 1 *Leop. Prov.* 25, 15. (zmiękczon bywa książę. 3 *Leop.*); użytym będzie, erweicht, gemildert werden. — §. 6*) Pochodzić kogo fortelem. *Papr. Gn.* 702. *et* 700. *ob.* Podchodzić, podejść.

POCHODZISTOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość na dół, stoczystość, ukośne położenie czego ku dołowi, *declivitas. Cn. Th.*, die Abschüssigkeit, der Abhang; spadzistość; *Boh.* položitost, ligowitost, obwyšnost, stráň; *Slov.* strmina na doł; *Sorab.* 1. nakhilitoſcž; *Carn.* stérmóta, stermozhina; *Bosn.* stermenitost, strimenitost, strrimenitost, nizbrriditóst, stranbrridiscte, uzbrriddiça, visina; *Dal.* bardo; *Croat.* podolje, sztermócha, pobërdicza, priklonënye; *Ross.* пологость, покосъ, косогоръ, наклонность, низхожденіе, разлогость, понурность, скатъ, скатецъ, раскатъ, уклонъ, (cf. ukłon). POCHODZISTY, a, e, POCHODZISTO *adverb.*, stoczysty na dół, pochyły, połogi, spadzisty; abschüssig, abhängig; *Boh.* obwyšný, obwýšený, položitý, wzhůrnohnuty; *Slov.* obwyšný, napřjkry, uložitý, dołu strmiů; *Sorab.* 1. nahorski, nakhilné; *Carn.* stermovitn, stermů, dolivisęzh; *Croat.* sztérm, priklonyén; *Dal.* sztermovit, priklonik, vzbardovito; *Bosn.* stermenit, strimenit, nizbrridit, stranbrridit, uzberdit, uzbrridit; *Ross.* отлогій, разлогій, разложистый (cf. rozłożysty), покосенъ, косогористый, наклонный, раскатистый, скати-

стый, понурный. Jest tam wszędzie wkoło bardzo przykra, przerwana, a namniéj niepochodzista góra. *Baz. Sk.* 285. Pochodzista droga do piekła. *Cn. Ad.* 1138, (cf. szerokie wrota do piekła; piekło zawsze otwarte). Pochodziste wały. *P. Kchan. Orl.* 1, 429. Poczynił w kościele okna pochodziste. *W.* 3 *Reg.* 6, 4. »*not.* wewnątrz przestronne a z dworu węższe«. — †§. Pochodziste a łagodne pochlebstwo. 1 *Leop. list. Hier.* 1, (chytre. 3 *Leop.*, podstępne, cf. podejść). POCHODZONY, *ob.* Pochodzić.

POCHOP, u, *m.*, (cf. *Boh.* pochop ceklarz, łapacz; pochop pojęcie, wyobrażenie; chopiti, chapati, *ob.* Chapać, *ob.* Chopnąć; *Sorab.* 1. kchopinam począć, kchopene początek); zapędzenie się, zapęd, popęd, pęd; der Ansatz zum Laufen, der Anlauf, das Ansetzen, der Anfall, heftiger Ansatz, Eifer. Baranek (boży) wziąwszy pochop z nietknionéj epoki, Wbieży na on wierzch góry twéj wysoki. *Miask. Ryt.* 1, 3. Płyną z pochopem rzéki. *Włod.* Włócznią utopił w prawym Pańskim boku, Silnym pochopem okrutnie przebiwszy. *Odym. Św.* 2 *K k b.* Z tyłu ścięty szabelnym pochopem. *Jabł. Buk. I* 3 *b.* cięciem, ciosem, Säbelhieb. Wicher z wielkim pochopem przypadłszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci. *Krom.* 55. (gwałtem). Na nikogo, tylko na porywczy pochop mój do złego narzekam. *Psalmod.* 95. Dobrze się obchodzący z czeladzią, wszystko z pilnością, z pochopem i z życzeniem będzie miał dobrze zrobione. *Cresc.* 37. z gorliwością, z ochotą, mit Eifer und Lust. Synowie jego, znamienitego pochopu młodzieńcy, *praeclarae indolis. Krom.* 345. von vortrefflichen Anlagen. Z małych początków coraz większy pochop będzie brał w swoich złych postępkach. *Opal. Sat.* 60. coraz daléj się zapędzi, immer weiter hinein gerathen. Uczył się pisma, w czym gdy dobry pochop wziął, uczyniono go dyakonem. *Sk. Żyw.* 1, 49. gdy dobrze postąpił, da er gute Fortschritte darin gemacht hatte. Z téj saméj przyczyny, z któréj zguba wasza wynikła, powinniście brać pochop nadziei. *Nag. Fil.* 12. powód, pobudkę; *Vind.* napel, napush, naganja, Ursache, Grund. Ziemia sama z swego pochopu owoc przynosi. *Sekl. Marc.* 4. (z swego powodu). Z oceanu, cokolwiek jest morz, z niego wszystkie pochop biorą. *Biel. Św. E* 3 *b.* (początek, wszczątek). Wszystkie grzechy z tego pierwszego Adamowego pochop swój, przyczynę i początek wzięły. *Salin.* 4, 381. (źrzódło). Że namiętności nasze z oczu pochop biorą, razem z przyczyną ginąć występki muszą. *Siru. Qu.* 135. Pochop komu czynić, pobudkę mu dawać; einem Anlaß geben, veranlassen. Nie obawiaszże się przez to dać pochopu ludzkim językom, żeby Wc Pana niewinnie o to nie posądzili? *Teat.* 9. *b*, 16. Cóż inszego jest dziecię zgorszyć, jeno mu z siebie zły przykład a pochop dać? *Glicz. Wych. D* 7 *b.* †POCHOPIĆ, *f.* pochopi *cz. dok.*; (*Boh.* pochopiti; *Slov.* pochopugi *percipio*); pochwycić, ergreifen, fassen. Wiersze te niech lub morze potopi, Lub płomień pałem pochopi. *Petr. Hor. C* 4 *b.* Kto rozum ma, może niżéj pisane rzeczy łacno pochopić. *Spicz. pr.* pojąć, begreifen. †POCHOPIĆ się *recipr. dok.*, smarownie pójść, bez trudności postąpić, schnell von Statten gehen. Czas nie po temu ważne sprawy przed się brać, mogłyby się nie pochopić. *Furm. Uw. H b.* z †POCHOPNI kogo zbić, » zbić go z jednochody, pomylić mu szyki; *Ross.* сбить съ пахвей, einen aus dem Gleise bringen. Senat widząc zamiary Antoniusza Zbija go z pochopni; Już kilka ustaw jego spadało. *Chrośc. Fars.* 139.

POCHOPNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pochopenj; (*Slov.* schopnost *docilitas*); pojętność, zdatność, zręczność; Fähigkeit, Geschicklichkeit. Gdy co u kogo widzi, to właśnie może udziałać, i ma na to pochopność z natury. *Warg. Cez.* 167. Co za bystrość dowcipu, co za duch autora, nawet jaka zwrotność i pochopność! *Pilch. Sen. list.* 344. Do czego twa umiejętność i pochopność? *Farn.* 201. POCHOPNY, a, e, POCHOPNIE, †OCHOPNIE, POCHOPNO *adverb.*, pędem idący, zapędzony; mit einem Ansatze, Anlaufe; *Eccl.* похабный, наглый nagły, (*ob.* Chopnąć). Jak pochopnie leci bełt, poparty cięciwą, Tak na młodź srogim pędem odyniec pochodzi. *Żebr. Ow.* 199. Nic się pochopniéj na nowo nie rozżarza, jak miłość. *Pilch. Sen. list.* 2, 140. Pochopne strumyki. *Dudz.* 51. pochyło na dół pędzące, herab strömend. — §. Pochopny, ochoczy, nieleniwy; rasch, munter, frisch. Czeladź, widząc, że się sam nie lenisz, pochopniejsza będzie ku robocie. *Cresc.* 37. Polszczyzna ci tak bogato do wymowy dostarczy, jako sam pochopno usiłować zechcesz. *Fredr. Ad.* Ci, którzy są pochopniejsi do ćwiczenia, mają być różnie od niepochopnych wychowani. *Petr. Pol.* 436. — §. Pochopny do czego » skłonny, prędki, zu etwas geneigt. Człowiek skłonny a pochopny do złego. *W. Post. W.* 3, 24. *Dudz.* 51. Natura nasza jest prędka ku grzechowi, skłonna ku bałwochwalstwu, pochopna ku błędom. *Żarn. Post.* 3, 532 *b.* Przyrodzenie nasze ku wszystkiemu złemu jest skłonne i pochopne. *ib.* 3, 515. — §. Niekażdemu pochopno do Łaciny; zawiera i Polszczyzna nieubogi skarb dobrego rozumu. *Fredr. Ad.* nie każdemu łacno, nie każdy ma okazyą, nicht jeder hat Gelegenheit zum Latein. — §. Ody dziwne, Które spiewały Helikońskie siostry, Pochopnie dowcip twój pojmował ostry. *Zimor. Siel.* 198. prędko, łacno, pojętnie, cf. *Boh.* pochopený pojęty; *Boh. et Slov.* schopný pojętny. — †§. Dawne stroje †ochopnie nam teraz sprosne się widzą. *Gorn. Dw.* 113. prędko, łatwo, bardzo.

POCHORZEĆ, *f.* pochorzeje *neutr. dok.*, pochorować się *recipr.*, zachorować, nach einander krank werden; *Croat.* pobolyujem; *Ross.* похворать. Od smrodu pszczoły albo pozdychają, albo pochorzeją. *Kąck. Pas.* 20.

POCHOTNY, a, e; *Ross.* похотный; od chuci cielesnéj pochodzący, cielesny, nieczysty; unzüchtig, unkeusch, fleischlich. Przestępstwo pochotne. *Mon.* 76, 551.

POCHOWAĆ, *f.* pochowa *cz. dok.*, Pochowywać *frequ.*; *Boh.* pochowati, pochowawati; §. a) na czas niejaki zachować, aufbewahren. Sieci kazała na nie nagotować, I kociec, gdzieby ich miał schwytawszy pochować. *Papr. Koł. P.* Kiedy kto lecie kupi zboża tanie, a pochowa do zimy, może drożéj przedać. *Petr. Pol.* 74. — §. Pochować się *recipr.*, obejście swoje mieć, żywić się z czego; sich erhalten, sich ernähren; (*Boh.* pochoweti sobě *se fovere*). Nie ma się czym pochować. *Tr.* Tylko pracą ręki swojéj ma swe pochowanie, dom, żonę, dziatki ztąd opatruje. *Falib. Dis.*

E 3. — §. b) Pochować umarłego = grześć umarłego, einen Todten begraben, beerdigen; *Slov.* pochowat, pochowáwám; *Vind.* pokopat, h semli prepravit, podsemluvati; *Croat.* pokapati, zakopati; *Slav.* ukopati, vkopati; *Rag.* vkopatti, pokopatti, zakopatti, zaklopitti ù grób; *Bosn.* zakopati, zagrebsti, zaghrrinuti, ukopati, zadubsti, stavit pod zemglju; *Ross.* похоронить, похоронять, хоронить, схоронить, (*ob.* Chronić); *Eccl.* похраняю, погребаю. Tobiasz krył w domu swym ciała zabitych, a o północy je pochowywał. 1 *Leop. Tob.* 2, 9. Ciało zabitego kazał pochować. *Chmiel.* 1, 581. Ludzie przy męczenników *grobiech jęli też swoje ciała pochowywać. *Gil. Kaz. B b.* Pochowywanie a pogrzebowanie ciał ludzkich przystojne, starodawne jest. *Żarn. Post.* 3, 798; *Eccl.* похраненie, **погребенie.** Wodzu! pamiętaj na mię, jeśli zginę, Pochowaj zwłoki, a gdy w tę dolinę Stroskana matka Kolmara przyspieszy, Niech ją przynajmniéj grób syna pocieszy. *Kras. Oss. D* 3.

*POCHOŻY, a, e, Pochoży, zachoży, znaczy człeka, co zaszedł do miejsca jakiego, co osiadł w nim, lubo się w nim nie rodził. *Czart. Mskr.*, (cf. przybysz, przychodzień, *ob.* Pochodzić); (*distng. Ross.* похожiй pochodzący na co, podobny); n. p. O zapisach ludzi prostych, wolnych, pochożych i na arendę danych. Jeśliby który człowiek wolny, pochoży, poddał się któremu panu, a na majętność od pana wziętą dał zapis swój z obowiązkami, tedy ten zapis u prawa będzie mocny. Wszakże ludzie ojczyste odchodząc od panów swoich, a inszym panom poddawszy się, takich zapisy przyjmowane nie będą. *Stat. Lit.* 259. Gdyby człowiek wolny pochoży, (to słowo znaczy wolno chodzącego za zarobkiem, i niepoddanego), poszedł do pana jakiéj włości, odebrał od niego zapomożenie, i dał na siebie zapis, tedy obowiązki dzierżanemi będą; lecz od panów własnych ludzie ojczyści żadnego opisu innym dawać nie powinni. *Czack. Pr.* 2, 175.

POCHRACHNĄĆ, POCHARCHNĄĆ, *f.* pochrachnie *intrans. jedntl.*, Pochrachywać *frequ.*, pokrztusić się; *Ross.* похаркивать, sich ein wenig räuspern. *Tr.*

POCHROMIĆ, *f.* pochromi *cz. dok.*, POCHRAMIAĆ *niedok.*; §. a) pokulawić, chromoty nabawić, jednego po drugim chromym uczynić; einen nach dem andern lähmen, lahm machen. Maxymin chrześcianom podrzynać lewą nogę kazał, a tak pochramiane do robot odsyłał. *Sk. Dz.* 170. — §. b) *Verb. neutr.* Pochramować, nachramować trochę, napadać na nogę, ein wenig hinken. Zdrowy, oprócz że pochramował na jednę nogę. *Sk. Dz.* 766. POCHROMIEĆ, *f.* pochromieje *neutr. dok.*, chromymi pozostawać, nach einander lahm werden. Bodajeście wszystkie poślepły, pochramiały, poszalały. *Teat.* 55. *b*, 39.

POCHRAPAĆ, *f.* pochrapie *intrans. dok.*, Pochrapywać, pochrapuje *frequ. et cont.*; *Ross.* похрапывать; czas niejaki przechrapać, ein Zeitlang schnarchen. Jedno otworzywszy oko, chciałaby jeszcze troszkę pochrapać. *Zab.* 13, 278. *Treb.* (podrzymać). — Źrzebiec patrzy wesoło, i dziki często pochrapuje, i nozdrzą dym gorący snuje. *Zab.* 10, 61. *Koss.* raz po raz chrapi, er schnarcht oft nach einander, schnaubt, braust.

POCHRONIĆ, *f.* pochroni *cz. dok.*, Pochraniać *contin.*; (cf. *Ross. et Eccl.* похоронить pochować umarłego); w ochronę pobrać, przytulić; in Bewahrung nehmen, nach einander bewahren, beschützen, Zuflucht gewähren. Gdy gorąco w południe, owce w cień albo chłodny padoł trzeba pochronić. *Cresc.* 557. man soll die Schafe ins Kühle flüchten, sich mit ihnen in den Schatten machen. POCHRONA, y, *ż.*, POCHRONKA, i, *ż. dem.*, miejsce ochrony, ucieczki, przytułek, azyl; der Zufluchtsort, Schutzort; (*Rag.* pohrana *depositum*, *repositorium*, *conservatorium*, pohranitegl *depositarius*). Głód w cieniu albo w pochronie jakiéj cierpieć musi. *Rej. Zw.* 104 *b.* Skanderbek z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chrósty, i wszelakie pochronki, na którychby się utaić mógł. *Baz. Sk.* 56. W pochronkach, w których się kryli, nie byli bezpiecznemi. *Radz. Sap.* 17, 4. Bądź ty im pochronką przed skaźcą. *Budn. Jes.* 16, 4. — §. Rzeczesz: a cóż wie bóg? izaż będzie sądził przez ciemności? obłok jest pochronką jego, iż nie widzi. *Radz. Job.* 22, 14. zasłoną, przeszkodą oczom; Hülle, Decke.

POCHRZCIĆ, *f.* pochrzci, pokrzci, *cz. dok.*, jednego po drugim ochrzcić, einen nach dem andern taufen. Wszyscy, którzy się pokrzczą, mają im być grzechy odpuszczone. *Biał. Post.* 150. die sich taufen lassen.

POCHRZYPCIZNA, CHRZEPCIZNA, y, *ż.*, POCHRZEPT, CHRZEPT, CHRZYPT, u, *m.*, międzyłopatcze, *interscapilium. Cn. Th.* 402. das Stück zwischen den beyden Schulterblättern; (*Bosn.* hrriptina = pacierze; *Rag. vulg.* harptina, harbat, *spina dorsi*, *ob.* Grzbiet, garb). Chrzypt, pochrzepcizna u rzeźnika, kość z grzbietu wieprza ze sloniną. *Magier. Mskr.* Na wsi ci dadzą połcie i schaby, zawiędłe szynki i pochrzepciznę. *Zab.* 9, 375. *Ejssym.* Kiedy pan o co słusznie po chrzepciznie, albo po grzbiecie wzbierze służącego, ma milczeć. *Haur. Ek.* 178.

POCHUCHNĄĆ *cz. jedntl.*, POCHUCHYWAĆ *contin. et częstl.*; chuchy wydawać, Hauche von sich geben. Gdyby nieprzyjaciel pochuchywał z nieprzyjaźnią jaką przeciwko koronie Polskiéj oburzyć się, musiałby się nazad cofnąć. *Weresz. Kij.* 35.

POCHUDNĄĆ, pochudł, *f.* pochudnie *neutr. jedntl.*, POCHUDNIEĆ *dok.*; *Ross.* похудѣть; *Bosn.* pomledniti; z ciała spaść, chudym się stać, mager werden. Jarzębiów tucznych nie zabijaj przed drugiemi, by snadź ich bicie drugie widząc strwożywszy się zaś nie pochudły. *Cresc.* 591.

*POCHUTNIĆ się do czego *recipr. dok.*, pobudzić się, pochop brać, ochotę wziąć; (*Etym.* chuć, chęć, pochoć; cf. *Ross.* похотѣть pożądać); Lust und Eifer wozu bekommen, sich ermuntern lassen. I przykładem przodków, i cnotą własną upomnieni, do tego się pochutnili. *Warg. Wal.* 276. Żeby się tym bardziéj pochutnili do uderzenia na nieprzyjaciela, sprawił ich w wojsko. *Warg. Cez.* 192. Pochutnił się do pomsty, aby się raczéj ustrzegł krzywdy, niżli ją kiedyżkolwiek karał. *Warg. Wal.* 200. Do zobopolnéj przyjaźni z Rzymiany pochutnił się. *ib.* 88.

POCHUTNIWAĆ, Pochutnawać sobą, *vel* z sobą *frequ. et contin.*, znacznie po sobie radość pokazywać, radośnie pląsać, podrygać, freudige Geberden und Actionen machen. (*Boh.* pohnaut se, *vel* sebau *movere se*, pohnutedlny *mobilis*). *Gestio*, weselę się, pochutnawam sobą od wesela. *Mącz.* Nie zda mi się, aby ochotę zbytnią żartkim skokiem, pochutniwaniem z sobą pokazować miała. *Gorn. Dw.* 234. Z chodzenia, śmiechu, pochutniwania z sobą, wielekroć można człowieka umysł poznać. *Gorn. Dw.* 116. — §. *Latius:* Pochutnawać abo poruchawać ramiony, *agere gestum humeris. Mącz.* zżymać ramionami, mit den Achseln zucken. Julian był ramion pochutnujących. *Petr. Pol.* 2, 346. *Gesticulor*, pochutnawam sobą. *Mącz. Gestus*, pochutnawanie a poruchanie sobą. *ib.* — §. Pochutniwać sobie, głosno się cieszyć, radośnie wykrzykiwać, pokrzykiwać wesoło; jauchzen, frohlocken, juchzen. Niechaj radości żadnéj nie używa Zły człowiek, ani sobą pochutniwa, Patrząc na mój żal. *J. Kchan. Ps.* 48. Woła Soliman, pochutniwa sobie. *P. Kchan. Jer.* 225. Służcie panu statecznie w świętych cnotach stojąc, Pochutniwajcież sobie z radością zawsze się boga bojąc. *Ryb. Ps.* 3. Błąd wielki, sobie pochutniwać, a zbawienia zaniedbywać. *Kanc. Gd.* 215. — *§. Pod takim zwierzchnym pasterzem nędza twoja jęczy, jednak w nim lubujecie, i o zbawieniu swym przy nim sobie pochutnywacie. *Smotr. Ex.* 50. radośnie tuszycie, frohe Hoffnung haben. — *§. *Transit. act.* Pochutnawać komu = pobudzać, zachęcać, ochoty dodawać; Muth machen, aufmuntern. Dobremu koniowi, gdy mu pochutniwa, wołając nań, choć jeszcze w stajni wrota zawarte, jednak się bestwi. *Kosz. Lor.* 43 *b.*

POCHWA, *POSZWA *obs.*, y, *ż.*, *POCHEW, chwy, *ż.*, *plur.*, POCHWY, POSZWY; §. 1) pokrowiec; czyli futerał, na szpadę, szablę etc.; *Boh.* pochwa, pošwa, pošwička, křna; *Sorab.* 2. schejda, *Germ.* die Scheide, Degenscheide, Messerscheide &c.; *Sorab.* 1. nožné, nožničžki; *Sorab.* 2. nowžne, (cf. nożny, nożenki); *Carn.* noshnèza, noshniza; *Vind.* noshniza, noshenza, noshenze, noshnize sa mezh, mezhniza; *Bosn.* poffe, pohve, nosgniça, nosgeniça; *Slav.* korre, (cf. kora); *Eccl.* ножьница; *Ross.* ножны. Starzy Polacy mieczów w kościele z pochew do połowicy dobywali, gdy ewanielią czytano, oświadczając do gardł swych ewanielii bronić; aż gdy spiewano *gloria tibi*, nazad je w pochwy wkładali. *Krom.* 62. *Star. Ryc.* 11. Miał miecz przypasany, który wisiał aż do lędźwi w poszwach. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 20, 8. Wsiadającemu na koń, wymknął się miecz z pochew, na który spadł, i zabił się. *Weresz. Reg.* 72. Włóż miecz do poszwy. 1 *Leop. Joan.* 18, 11. Przecz nie schowasz miecza w pochew? *Bardz. Trag.* 424. Nie darmo w pochwach oręż mój noszę. *Teat.* 32, 114. Zapomniał szlachcic w potrzebie ojczyzny, że miał szablę w pochwie. *Przestr.* 95. Coż poszwy bez miecza? *W. Post. W.* 143. Pochwy nie czynią miecza dobrym, ani złym. *Pilch. Sen. list.* 3, 107. Nie ten miecz nazowiesz dobrym, którego pochwę drogie kraszą kamienie; lecz ów, który ostrzem płata. *ib.* 2, 246. Bardzo szpetna rzecz, kto ze srebrnych poszew ołowianego miecza dobywa. *Rej. Zw.* 50. Piorun miecz skruszy, poszwy zostawi. *Żebr. Zw.* 2. Piorun przechodzi przez pochwy, i miecz w pochwach kruszy. *Galat. Alf.* 83. — Pochwy różne, wedle różności kształtu żelaznych instrumentów. *Czerw.* 10. Pochwa strzałowa *Tol. Saut.* 17. (sajdak, kołczan, taftuj). — *Transl.* Błona myszki otaczająca, pochwą myszek mianuje się; *vagina musculorum. Krup.* 4, 3. die Muskelhaut, Muskelscheide. Pochwa macicy, kanał błonisty, die Mutterscheide. *Krup.* 2, 160. — §. Pochwy źdźbła, w których kłos. *Cn. Th.* 1414; (*Boh.* pošwa, pošwička), der Schoßbalg des Getreides. — §. 2) Pochwa, pochwy u konia, rzemień zadni, podogonowy, podogonie, der Schwanzriemen am Pferde; *Rag.* pòhve *postilena*; *Bosn.* pohve, poffe; *Croat.* puhvine, podrepìna; *Ross.* пахву, (сбить съ пахвей zbić z jednochody); *Slov.* podchwostina. (*Boh.* pochwy *phalerae*, Pferdeschmuck). Coż mu po samych pochwach, z mieczem się razem kupują? ℞. Nie mówię-ć o poszwy, ale o rzemień zadni, co go zowią pochwy. *Alb. na Woj.* 9. Siodło ma być z dobremi puśliskami, z popręgami, z pochwami. *Hipp.* 39. Koń waśniwy powinien dzwonek na pochwach abo na nodze mieć. *Stat. Lit.* 396. Koń w w pochwy i nastołkę przybrany. *Ezop.* 15. Pochwy puklami ozdobione. *ib.* 16. Koń, choć dekiem, pochwami, alsbanty przychędożony, przedsię koniem będzie. *Kosz. Lor.* 7.

POCHWACIĆ, *ob.* Pochwycić.

POCHWAŁA, y, *ż.*, *POCHWAŁ, u, *m.*, (*Cn. Th.*), pochwalenie, poświadczenie, wielbienie; *Boh. et Slov.* pochwala; *Vind.* hvala, pohvala; *Croat.* pohvàla, pohvalenye, nahvàla, nahvalnoszt; *Rag.* pohvala, nâhvala; *Ross.* похвала; das Lob, beygelegtes Lob, Belobung, Beylob. Na niebieski pochwał czasu użył swego. *Chodk. Kost.* 11. (na nabożeństwo). Pochwała, *in malam partem* Pochwałka, *qu. v.* POCHWALACZ, a, *m.*, POCHWALCA, y, *m.*, co pochwala, poświadczacz, wielbiciel, der Lobsprecher; *Rag. et Bosn.* pohvalitegl; *Croat.* pohvalitel; *f. Rag. et Bosn.* pohvaliteglica; *Croat.* pohvalitelicza; *Eccl.* похвалитель; *Ross.* проповѣдатель. POCHWALIĆ, *f.* pochwali *cz. dok.*, Pochwalać, *Pochwalować *niedok.*; *Boh.* pochwaliti; *Rag.* pohvâliti; *Vind.* ohvaliti, pohvaliti; *Croat.* pohvalyújem; *Bosn. et Dal.* pohvaliti; *Slav.* pofaliti; *Ross.* похвалить, похвалять, одобрить, одобрять, одабривать; *Eccl.* восхваляю, сблаговолити; §. a) chwały godnym osądzić, ogłosić; beloben, loben, mit Lob belegen. Nietylko ich broni przeciw zarzutom, ale ich też pochwala. *Sekl.* 39. Nie pochwala z wielu miar edukacyi mojéj. *Teat.* 37, 105. Przyjdzie czas, kiedy to, z czego się teraz śmieją, będą *pochwalować. *Gil. Post.* 258. Wesoło będzie pochwalał język mój sprawiedliwość twoję. *Wróbl.* 120. (będzie uwielbiał). Pochwalam kogo głosem, krzykiem, klaskaniem rąk; *excipio aliquem plausu*, *strepitu approbo. Cn. Th.* Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus. *Ossol. Str.* 7. gelobt sei Jesus Christus. — §. Pochwalić co, chwaląc potwierdzać (cf. uchwalić), approbować, approbacyą swoją utwierdzać; etwas approbiren, genehmigen, bestätigen, bekräftigen. Jeślim ja był prawym posłem twoim, tom co uczynił, potwierdź a pochwal; i pochwalił wszystko papież.

Sk. Dz. 1106. Papież ustawy concilium pochwalił. *Sk. Dz.* 555. Alexander statuta Roku 1533 potwierdza i pochwala. *Herb. Stat.* 16. — *§. Dziwna rzecz, iż tego nowego ich męczennika żadnym cudem bóg nie pochwalił. *Hrbst. Odp. X x* 7 *b.* nie uwielbił, verklären. — §. b) Pochwalić się na kogo, odkazać się nań, odpowiedzieć mu, pogrozić, Drohungen gegen jemanden ausstoßen; (*Vind.* pohvaluvatise *przechwalić się, chełpić się). Jeśliby kto na drugiego pochwalił się chcąc ogniem szkodę uczynić, tedy ten odpowiednik ma o tę pochwałkę do prawa być pozwan. *Stat. Lit.* 351. POCHWAŁKA, i, *ż.; Ross.* похвальба; §. a) próżna pochwała, próżna chwała. *Cn. Th.* citler leerer Ruhm. — §. b) Pochwałka na kogo, odkazywanie się, odpowiedź na kogo, odgrażanie mu, ausgestoßne Drohung, przechwałka. *Czack. Pr.* 206. Pochwałki na cudze zdrowie, w statucie Litewskim to, co odpowiedzi w koronnym prawie. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 548. Gdyby kto kogo gwałtem naszedłszy ranił, abo pochwałkę na jego zdrowie uczynił.... *Stat. Lit.* 188. *et* 351. POCHWALNY, a, e, — ie *adverb.*, od pochwały, do pochwały służący, pochwały godny; Lob=, lobenswürdig; *Rag.* pohvaliv, pohvagliv, pohvaliteglski; *Vind.* pohvalitliu, fhtiman, flavitliu; *Bosn.* pohvagliv, dostojan hvale; *Croat.* pohvalyiv; *Ross.* похвальный, одобрительный; *Eccl.* похвальнъ, похвалителенъ, хвалителный, хвальнъ, хвалебный. Pochwalna pieśń, *Slov.* chwálospew; *Germ.* Lobgesang. Rozkosz mu nigdy dobréj sprawy nie przyniesie, ani końca pochwalnego. *Glicz. Wych. E* 4 *b.* (chwalebnego). W tym się statecznie a pochwalnie okazać i popisać umieli. *ib. K* 1 *b.* W małżeństwo słuszne a pochwalne wstępowali. *ib. B* 6 *b.* Paciorki on z pochwalną nabożnością wzięte trzymał. *Chodk. Kost.* 51.

*POCHWATAĆ, *ob.* Pochwycić.

POCHWIAĆ, *cz. dok.*, Pochwiewać *contin.*, chwiejąc poruszać; *Ross.* пошатать, пошататься, ein wenig wackeln.

POCHWILA, i, *ż.*, (*Tr.*), POCHWILEK, lku, *m.*, krótka chwila, niejaki czas; eine Weile, eine Zeit. W pochwilku małym. *Przyb. Milt.* 279. (po małéj chwilce). Po małym pochwilku Zobaczę powracających do mnie kilku. *Przyb. Luz.* 152. Tym czasem koniowi, na pochwilek go chowając, folguje. *Ostror. Myśl.* 26.

POCHWIŚCIEL, 1. POCHWIST, u, *m.*, świst, wiatr tęgi świszczący. *Cn. Th.*, ein sausender Wind, Sausewind. (*Boh.* pochwist pluskotny czas). *Nimbus*, wielki deszcz, pochwiściel, nawalność dżdżów. *Mącz.* Z żółtym się piaskiem pochwiściel ugania. *Otw. Wirg.* 424. Dla szumu i *pochwiścieli (*femin.*) deszczowéj nic nie słyszeli, *obstrepente pluvia. Mącz.* — 2. POCHWIST, a, *m.*, Pogwizd. *Stryjk. Gon. K* 3. bożek Słowiański, der Sausegott, Windgott; *Carn.* Pohvist, Viharnek, Fertunz; *Eccl.* Позвиздъ, вихоръ, (cf. wicher). Церк. слов. 2, 320. Похвистъ. *Popow.* 199. Między bogami Polacy mieli też Pochwista, co Miechowita powietrzem, a ja niepogodą wykładam; a ztąd Mazurowie niewczesność powietrza, pochwiścielem mianują. *Krom.* 55. tamże *Błażowski* dodaje: »jabym zaś rzekł, że Pochwiściel, wiatrem abo wichrem świszczącym jest, który z wielkim pochopem przypadłszy, na cokolwiek trafi, nagłym obrotem kręci; gdyż i samo nazwisko toż poświadcza, gdy od własności pobiegu świszcze, abowiem lecąc, Poświcielem, albo od pochwytania Pochwiścicielem rzeczony zda się być. Mniemam jednak, że i Ruś, a nie tylko Mazurowie, Pochwiściela tego, jeżli wichrem jest, chwaliła; ztąd dochodząc, że i po dziśdzień znajduje się tak gruba Ruś Ukrainna, która ile razów ten wicher przed oczyma jej przypada, zawsze głowy swe nachylając, pokłon mu rozmaicie wyrządza». (cf. Lelum Polelum). *POCHWIŚCIELNY, a, a, niepogodny, nawalny, *procellosus. Mącz.* sausend, stürmisch.

POCHWOWY, a, e, od pochew, Scheiden=. *Anat.* Język jest pokryty błoną pochwową nazwaną. *Krup.* 2, 340.

POCHWYCIĆ, *POCHWACIĆ *f.* pochwyci *act. dok.*, POCHWYTAĆ, *POCHWATAĆ *contin.*, *Boh.* pochytiti; *Ross.* похитить, похищать; porwać do siebie, erhaschen, ergreifen, zu fassen oder zu packen kriegen. *Pochwaciła (pochwyciła) ostry kamień, i obrzezała okrawek syna swego. 1 *Leop. Exod.* 4, 25. Jadłszy i piwszy, wstańcie książęta, *pochwaćcie tarcze. 1 *Leop. Jes.* 21, 5. Jak cię pochwycę za łeb, dowiesz się czego chcę. *Teat.* 24. c, 18. Z przodku gorąco pochwycą rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. *Gil. Post.* 53. Okręty nasze mają się za zgubione, gdy dwa Algierskie kapry pochwycą im wiatr, i zbliska ich górują. *Pam.* 84, 842. gdy im wiatr odbierają, wenn sie ihnen den Wind abgewinnen. Pochwytać, połapać, jedno po drugim pogarnywać; nach einander aufgreifen, aufhaschen. Liszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwytał, puścił. *Ezop.* 26. Ustawicznie on myśli, by wszystko dosypował, a wszystko pochwatał. *Rej Zw.* 12 *b.* POCHWYCIC się, porwać się, aufspringen. Pewne znamię mocności, gdy koń jest czujny, tak z długiego stania albo leżenia natychmiast się pochwyci. *Cresc.* 525. POCHWYT, u, *m.*, pochwycenie, porwanie; *Vind.* potip, popad, primik, perjemik; *Eccl.* похищательство, das Ergreifen, Wegreißen, Rauben, der Raub. Ceres bojąc się o pochwyt, córkę swą ukryła. *Zab.* 15, 17. *Kniaź.*; (*Boh.* na pochytky choditi pasorzycić). POCHWYTACZ, a, *m.*, *captator. Mącz.* porwacz, porywacz, *Bosn.* pohitaç; *Ross.* похититель, der Räuber, der etwas ergreift und damit durchgeht; *f. Eccl.* похищательница. *Pochwytny *Eccl.* похищательный, *rapax.*

POCHY, ów *plur.*; (z *Niem.* pochen tłuc), tłuki, Pochkoppel, Stampfer. Zebrany len z ściernia tłucze się pochami, na kształt maglownicy ręcznéj. *Przedz.* 105, (cf. cierlica, die Flachsbreche).

POCHYBA, y, *ż.*, chyba, chybienie; das Verfehlen, das Fehlen, das Fehlschlagen; (*Boh.* pochyba wątpliwość; *Croat.* pogibel *periculum*; *Ross.* ошибка omyłka). Bez pochyby niepochybnie, unfehlbar. Bez pochyby byli-ć i oni tam. *W. Post. W.* 202. Wszyscy Jana za to mieli, że krom pochyby prorokiem był. *Sekl. Marc.* 11, *not.* »istotnie«. Miłość bez pochyby winniśmy bogu. *Kucz. Kat.* 3, 387. (»bez wątpienia«). *ib.* 3, 353. POCHYBEK, bka, *m.*, ziele, dzwonek trzeci; przeto pochybkiem mianowany, że pochybił pierwszego i wtórego, *Androsaemum; Dionysias*,

Konrad, ein Kraut. *Syr.* 830. POCHYBIĆ, *f.* pochybi *act. dok.*, Pochybiać *niedok.*; *Boh.* pochybiti *idem.*, (pochybowati = poruszać, powątpiewać; *Slov.* pochybugi *ambigo*; *Croat.* pogiblyem, pogibam *deficio, languesco, periclitor*; *Ross.* ошибиться omylić się, ошибить zbijać, cf. szybować); nie trafić, fehlen, nicht treffen. *Syr.* 850. POCHYBNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* pochybnost; *Slov.* pochybnost, pochibugičnost wątpliwość); omylność, die Zweifelhaftigkeit, die Betrüglichkeit, Fehlbarkeit. POCHYBNY, *POCHYBLIWY, a, e, POCHYBNIE *adverb.*; (*Boh. et Slov.* pochybny, pochybně wątpliwy); omylny, chybiający; trüglich, fehlschlagend, ungewiß. Pewna to, a niepochybna. *Warg. Radz.* 297. Niepochybny, pewny, nie chybi. *Cn. Ad.* 659. Już niepochny strzelec tęgi łuk nałożył. *J. Kchan. Dz.* 19. Niepochybny raz śmierci. *Kmit. Tr. C* 3. Strzała niepochybna z cięciwy wyszła; I w kolistym nasuwaniu zawisła. *Żebr. Ow.* 106. Deszcz niepochybny zmoczy ziemię niską. *Tward. Wł.* 122. Dowody w matematyce muszą być pewne, i z pierwszych i niepochybnych przyczyn wzięte. *Petr. Et.* 7. Słowa niepochybnie z ust jego prawdziwe. *Kanc. Gd.* 127. Bóg niepochybny w słowie. *Groch. W.* 14. Wierność jest pochybliwa, Mars jeszcze ma dobrą nadzieję. *Fur. Uw. H* 3 *b.* — §. Pochybny, pobłędny; irrig, fehlerhaft. Prawdę tak miłował, iż w żarciech pochybnego się słowa strzegł. *Sk. Żyw.* 2, 434. Pochybnie piszesz, *mendose*, to jest nie chowasz ortografii. *Mącz.*

POCHYCHOTAĆ; *Ross.* похохотать, *ob.* Chychotać.

POCHYŁ, u, *m.*, pochyłość, pochylenie, pochodzistość; der Abhang, die Neigung herabwärts, die Herabneigung. Słońce w znacznym na zachodzie świeciło pochyle. *Przyb. Milt.* 306. POCHYLIĆ, *f.* pochyli *act. dok.*; POCHYLAĆ *niedok.*, (cf. *Ross.* похулить ganić); — nachylić trochę, nakłonić ku czemu, nadwątlić; hinbeugen, hinneigen, *propr. et transl.* Byłem w kolebce dzieckiem, teraz starością pochylony chodzę. *Psalmod.* 39. Stoczył bitwę, naprzód wygrał; pochyliło się szczęście, potym przegrał. *Birk. Zamoj.* 29. Pochyloneś rzeczy nasze dźwignął. *Petr. Pol.* 81. Kościoł boży już niejako zastarzały, pomaluchnu się od prostoty apostolskiéj wyradzający, i ludzkiemi się przysadami prawie pochylający. *Żarn. Post.* 7. POCHYLISTY, a, e, dający się pochylić, neigbar, beugbar, das sich beugen und neigen läßt. POCHYLNOŚĆ, *ob.* Pochyłość. POCHYŁO *adverb.*, nachylając się, pochodzisto na dół, nakłaniając się; sich hinabneigend, beugend. Lądy pochyło brzeżyste, *declives*. *Otw. Ow.* 233. Kiedy pochyło na doł uciekali Srodze je nasi siekli i pędzili. *P. Kchan. Jer.* 249. Równoległobok pochyłokątny, *obliquangulum*. *Geom.* 1, 70. POCHYŁOŚĆ, ści, *ż.* nachylenie się, pologość, pochodzistość na dół, spadzistość; die Herabneigung, der Abhang, das Herabbeugen; *Croat.* rèber, (cf. żebro); *Carn.* krebru; *Rag.* nizbarditós, nizbardiza, vzbarditos, vzbardiza, pobardiza, pobardje, stermenitós; *Ross.* откосъ, покосъ, отлогъ, отлогость, пологость, уклонъ, сходъ, скатъ, скатецъ, понурность, сутуловатость, сутулина. Ościelali wierzchy z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie, przebywali zimę bezpiecznie. *Pilch. Sen. list.* 3, 58. Wszystkie strumienie muszą mieć swoję pochyłość, i tam zawsze najwyższe są, gdzie się poczynają. *Stroj. Staw. B b.* Kąt pochyłości, *inclinationis*, dwóch płaszczyzn. *Łesk. Mier.* 2, 173. *et* 174. *Geom.* 2, 27. Pochyłość ekliptyki, kąt, pod którym ekliptyka przecina równik. *Śniad. Geog.* 105. POCHYŁY, a, e, pochylony, nachylony, pologi, pochodzisty; hingebeugt, hingeneigt, abhangend; *Slov. et Boh.* obwyšný; *Vind.* pohleun; *Rag.* vzbardit, prjék; *Croat.* rebernaszt; *Ross.* отложистый, покосый, покосенъ, понурный, скатистый, сутуловатый; *Eccl.* согбенный. Uważaj położenie miejsca, jeśli jest równe abo pochyłe. *Karp.* 3, 149. Pochyłe opoki. *Zimor. Siel.* 205. Czemu wszystkie insze zwierzęta pochyłe twarze mają ku ziemi, sam tylko człowiek twarzą wyniesiony jest ku niebu? *Sak. Probl.* 1. Wszelki zwierz inszy pochyłym stworzony, a człowiek twarz wyniosłą niesie przed wszystkiemi. *J. Kchan. Dz.* 39. Łodyga pochyła, *c. declinatus*, tak w dół nachylona, iż wypukłość łęku w górę jest obrócona. *Jundz.* 2, 12. Pochyłe drzewo łacno obalisz. *Cn. Ad.* 864, (cf. utrapionego łacno namówisz). Na pochyłe drzewo i kozy łażą. *Rys. Ad.* 42. *Pot. Pocz.* 13. *Zabł. Firc.* 25. *Pot. Arg.* 511. Nie bądź pochyłym drzewem, niech cię nikt nie depce. *Rej. Wiz.* 51. Podolskie doliny chrzęstem kłosów pochyłych cię wzywają. *Zimor. Siel.* 177. — *Math.* Linia pochyła, *obliqua*, z drugą, względem któréj jest pochyła, kąt ostry abo rozwarty robi. *Jak. Mat* 1, 21. *Łesk. Mier.* 8.

POCHYNĄĆ, *f.* pochynie *act. jedntl.*, potknąwszy się, pochyliwszy się upaść, stolpern und fallen. Fałeszny przyjaciel jednę godzinę będzie z tobą trwał, a jeśli się pochyniesz, nie podniesie cię. 1 *Leop. Syr.* 12, 14.

*POCHYTRZYĆ; *Ross.* похитрить; nieco chytrości użyć, *ob.* Chytrzyć.

POCIĄĆ, jął, potnie *act. jedntl.*, POCINAĆ *niedok.*; *Ross.* потяпать, потяпывать; *pociapać, *pociupać, cięciem pobić, posiec; hauend hinstrecken, zerhauen. Trawa stara, nie może być tak dobrem sianem, jak ta, którą za młodu potnie. *Haur. Ek.* 70. (pokosi, abmähen). Pocinać drzewo, porębować, obalać. *Ch. Th.* einen Baum fällen. Sarmaty jak dopadną, to potną, pokrają. *Teat.* 43. *c*, 22. *Wyb.* in Stücke hauen. Mięso na drobne kawałki pocięte, kurzy się z ofiary. *Dmoch. Il.* 43. — §. Rzéki lodami się były pocięły. *Papr. Ryc.* ścinał się lód na rzékach.

*POCIĄDZAĆ, POCIĄŻAĆ, ał, a, *act. dok.*, pozagrabiać, pozajmować, (*ob.* Ciążać; pfänden, einpfänden, eins nach dem andern zum Unterpfande nehmen. Ten co dom komu najmie, może najemnika, gdy mu czynszu nie zapłaci, pociądzać. *Sax. Art.* 40. Niech je pociądza śmierć, niech zstąpią do jamy żywo. *Budn. Ps.* 55, 15.

POCIĄG, u, *m*; (cf *Boh.* potah *conjectura*, *jumentum*; *Ross.* потягъ pociegieł; a) pociągnienie, das Hinziehen. Vorwärtsziehen, Weiterziehen, der Zug, Hinzug. Koń ten dobry do pociągu. *X. Kam.* Stosunek śrzednicy osi do śrzednicy koła, im będzie większy, tym więcéj ulżenia uczyni pociągowi. *Jak. Art.* 1, 280. Młodego źrzebca

wkłada do biegu nauka, Że niesie jezdzca podług pociągu munsztuka. *N. Pam.* 13, 120. Pociąg pióra, pęzla; ein Federstrich, Pinselstrich; (*Vind.* fhetni poteg, fhetinska potega; *Carn.* potega, potesaj = kréska, potęsa *amussis*; *Croat.* potezay *filum*, *linea*). Jeden zły pociąg pęzla cały obraz kazi. *Dmoch. Szt. R.* 82. Najpiękniejszą sławę narodową jednym pociągiem pióra znieważył. *Ust. Konst.* 2, 164. Ołtarze zmyślnego pióra wywraca pociągiem. *Mon.* 65, 93. Pociąg myśli. *Kchow. Roż.* 81. (snowanie się myśli, der Gedankenzug, die Gedankenreihe). — Pociąg, pociąganie czego, kontynuacya, podłużenie; die Verlängerung, Fortsetzung. — *Anat.* Kość tylnej części głowy ma w sobie dwa pociągi guzikowe, *processus*. *Perz. Cyr.* 1, 177. 28. *et* 3, 67. — Pociąg, co za sobą lub do siebie pociąga, przynęta, magnes, powab; etwas, das an sich zieht, zu sich hinzieht, wie der Magnet, Reiz, Anreizung, Trieb, Zug. Ktoż się kiedy namyśla w kochaniu? Serce samo za swoim idzie pociągiem. *Teat.* 25, 74. Z jednéj strony czujemy pociąg jakiś do wykonania przedsięwzięcia naszego, z drugiéj odrażkę od tegoż samego. *Pilch. Sen. list.* 2, 347. Dzielne są nagrody *pocięgi (pociągi). *Nar. Dz.* 2, 171. Poznałeś królu, dzielne krajowej zalety *pocięgi. *Zab.* 14, 98. *Nar.* Ta piękność i słodycz twoja, Ten pociąg oczu tak miły, Nie dla człowieka stworzonemi były. *Kniaź. Poez.* 1, 235. — b) Pociąg, wyciąganie po kim, ciężar, który ma dźwignąć, *onus*, służba: Forderung, Zumuthung, Anmuthung, Dienstforderung. Poddanych ślacheckich, jakimkolwiek imieniem nazwanych pociągów i powinności wyjmujemy. *Stat. Lit.* 87. POCIĄGŁY, a, e, — o *adverb.*, podługowaty, länglich. Broda pociągła. *Pilch. Sen. list.* 365. Pociągła szyja. *Otw. Ow.* 73. Walec pociągły, *cylindrus scalenus*, gdzie elipsa jest zasadą. *Śniad. Alg.* 2, 167. — §. Ona pociągłym ognie rzuca okiem, I szkarłat z mlekiem w równe miesza szyki. *Morszt.* 16. pociągającym do siebie, wabiącym; reizend, anziehend. POCIĄGŁOŚĆ, ści, *ż.*, n. p., twarzy, podługowatość, die Länglichkeit. POCIĄGNĄĆ, *f.* pociągnie *act. jedntl.*; POCIĄGAĆ *niedok.*; *Boh.* potahnauti, potahowati, popotahnauti; *Sorab.* 1. počžanu, počžaham; *Carn.* potegniti, potęgnem, potegujem; *Vind.* potegnit, potegniti; *Bosn.* poteghnuti, potèzati; *Croat.* potegnuti, potésem, potegnulszem; *Rag.* potêghnuti, potêzati; *Ross.* потянуть, потягивать, потаскать, потаскивать; ciągnąć, posunąć, powlec, podłużyć, poruszać: hinziehen, wegziehen, eine Weile oder ein Stück fortziehen. Koń ten czy k sobie czy od siebie, równie dobrze pociągnie. *Ossol. Wyr.* Stołek pociągnąć. *Pilch. Sen. gn.* 235. Pociągnijmy dalej linią. *Hub. Mech.* 74. Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju, Pióra do Sarmackiego pociągnąwszy stroju, I ojczystéj Minerwy. *Tward. Wł* 1. (pióro do tego posunąwszy, die Feder dazu hinziehend). — §. Pociągnąć co czym, powlec co na czym; über etwas hinziehen, womit bestreichen. Nóż ostrzejszy, kiedy go ogniwkiem abo musatkiem pociągną. *Rej. Zw.* 112 *b.* (powecują). — §. *Intransit.* Pociągnąć, daléj postępować, posunąć się; vorrücken, vorwärts rücken, weiter gehen. Którą drogą pociągniemy? On mu odpowiedział: puszczą Idumejską. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 3, 8. Kto chce prędko żniwo odprawić, niechże upatrzy przewodnika, za którymby drudzy pociągali żniwiarze. *Haur. Ek.* 52. — §. Pociągnąć = natężyć, daléj wyciągnąć, rozprężyć; ein wenig ausrecken, dehnen, in die Länge ziehen; (*Ross.* потягота przeciąganie się, wyciąganie). Niech się stanie, co chce; dajmy serenadę, No! pociągnij worka, trzeba pieniędzy dla kapeli. *Teat.* 13, 48. W tym kraju prawie zapalają się na nauki uczciwe; i rzemienia nie żałują tam ojcowie synom swym *pocięgać. *Glicz. Wych.* 2 *b.* (koszta wielkie łożyć). Dziesięć albo dwanaście lat pociągnąć jeszcze może. *Teat.* 49. *b*, 23. (życie przeciągnąć, żyć). Więcej sobie wolności, niż prawo pozwala, pociągają. *Vol. Leg.* 3, 511. Zagęściło się wiele ubogiej szlachty, którzy przystojnie nie mogą pociągać służby wojennej. *Vol. Leg.* 3, 447. Dam się jeszcze uprosić, i pociągnę się; ale jeżeli.... *Teat.* 1, 28. dam, będę łożył, co będę mógł, pociągnę się na ten wydatek, koszt, ich will es noch einmal daran setzen. Na zbytki się i długi okrutne pociąga, Chocia czasem w kieszeni nie ma i szeląga. *Nar. Dz.* 3, 71 (siłi się, er strengt sich an). Pociągniesz z pany, ale nie na długo, Być tobie błaznem a nie panem, sługą. *Bratk. H* 3. (będziesz im równał). — §. Za sobą pociągać, skutek jaki, zdarzenie jakie za sobą ciągnąć, nach sich ziehen. Często nieszczęście jedno drugie za sobą pociąga. *Ustrz. Kruc.* 3, 21. — *Metaph.* Pociągać do siebie, za sobą, przychylać do siebie, przywabiać, przynęcać; an sich ziehen, an sich locken, zu sich hinziehen, reizen. To mię jedynie do niej pociąga, że jest twoją siostrą. *Boh. Kom.* 4, 171. Chłopczyna miluchny, tak me serce do siebie pociągnął, że go oderwać nie mogę. *ib.* 1, 190. Powabił się jej pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. Nie posiada tego, co jest potrzebnym do pociągnienia serca amantki. *Teat.* 32, 36. Czuję się być do niego pociągnioną mocą rozkoszną. *Teat.* 7, 3. Jeden zysk a wygoda obcych (kupców) pociągają, jeśli tego nie znajdą, gdzie indziej szukają. *Jabł. Tel.* 35. — §. Pociągać kogo do prawa, prawem, pozywać, einen vor Gericht ziehen; *Boh.* potahnauti; (*Eccl.* потязанie, судное дѣло, прѧ, правежъ, споръ sprawa, proces). Dziś pociągają nas do sądu, o dobrodziejstwo choremu uczynione. 1 *Leop. Act.* 4, 9. Z dłużnikiem do sądów *pocięgać się musi. *Glicz. Wych. N* 3 *b.* Prawem go pociągnął o szkodę, która go od niego potkała. *Chełm. Pr.* 130. I toby się mogło opatrzyć, żeby ludzie niewinni, niepotrzebnie i z niemałą swą szkodą pociągani nie byli. *Gorn. Wł. M.* 4. — §. *Fig.* Pociągnąć = pociągnąć winka, łyknąć ciągiem; *Ross.* потягивать, zechen, mit guten Zügen trinken, ziehen, schlucken. Powroznicy, kucharze, tracze piją wszyscy; Szewc pociągnie, nie mając w swéj gębie wymiaru, Tyle ile trzech mogło z owego puharu. *Zab.* 16, 365. Pozwolę ci ztąd duszkiem pociągnąć do gardła. *Teat.* 42. *d*, *d.* Bez mody szalonéj u mnie każdy ile chce z kufla pociągnie. *Zab.* 9, 323. *Iżyck.* Z uciechy dziś starego węgrzyna pociągnąć godzi się. *Teat.* 23. *b*, 106. Mam dziś wielką ochotę dobrze wina pociągnąć. *Teat.* 7. *c*, 32.

POCIASOWAĆ, *ob.* Pociesać, Pociosać. POCIASK, u, *m.*, POCIASZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*, pogrzebaczka, kosior, koczarga, szorulec, ożóg, die Schürschaufel; *Boh.* hreblo; *Sorab.* 2. groblo; *Carn.* lesizhk, lesizhje; *Ross.* ухватъ, ухватикъ, ухватецъ. *Hama*, pociask, którym ognia przygrzebują, *rutabulum*, ożog, pomiotło. *Mącz.*, *Volck.* 395. *Rudicula*, mała palica, którą gdy warzymy, ognia poprawujemy, przygrzebamy węgla; ożog, pociaszczek. *Mącz.* Gdy cały piec napełnią węglami, wierzch ich pociaskiem obgarniają, aby był równy. *Os. Rud.* 216.

POCIĄŻNY, POCIĘŻNY, a, e, pociągający, ciążący, hinziehend. Orlice młode pozbierał potężne, Którym powieszał kule pocięzne Na sznurze. *Jabł. Ez. C* 3. Pociążna siłą i własną wzbudzony. *Przyb. Milt.* 239.

POCIĆ się *recipr. niedok.*, spocić się *dok.*; *Boh.* potiti se, opotiti se, upotiti se, upocený; *Vind.* potiti se, snojiti, snojen biti, (*ob.* Znoj); *Carn.* potiti, potim se, putim se, potim; *Sorab.* 1. potžu szo; *Croat.* potitisze, potimsze, poténye; *Rag.* potittise; *Bosn.* potitise, znojitise, opotitise, oznojitise; *Eccl.* потитися, почуся, потѣть; *Ross.* потѣть; potnieć, pot z siebie wydawać, schwitzen. Przez pocenie się, (pot, Schweiß, Schwitzen), wychodzą z ciała naszego małe cząsteczki, zbywające od pokarmu, które się w istotę ciała nie obracają. *Rog. Doś.* 1, 106, (cf. przedech). Cały ze strachu się pocę. *Zabł. Zbb.* 116, (cf. poty na mię biją). Cały spociłem się, jak gdybym z wody wylazł. *Teat.* 54. *b*, 8. Tak wielką był zdjęty bojaźnią, iż nietylko omdlał, ale też na piersiach, ręku i ramionach, krwią pocił się. *Boh. Dyab.* 3, 92. *Improp.* Okna się pocą, wilgotnieją, die Fenster schwitzen. *Tr.* — *Fig. trans.* Pocić się, silić się, usiłować, trudność mieć; bey etwas oder über etwas schwitzen, es sich sauer ankommen lassen. Ten się nad prawem poci, ów spiewa za trzodą. *Zab.* 9, 20. Kilku historyków poci się nad pisaniem czynów jego. *Boh. Kom.* 4, 307. *Teat.* 8. *c*, 66. Teologowie pocą się nad tłumaczeniem pisma ś. *Lach. Kaz.* 1, 97. Chcę, aby nauk swoich pilnował, i w nich ze wszystkiéj mocy elaborował i pocił się. *Boh. Ossol.* 2, 6. Gdyby ubodzy, nie wygrawszy prawa, pocić się mieli i wracać nakłady, toby żaden ubogi pana nie pozywał. *Gorn. Wł. N.* (trapić się, męczyć się, sich ängstigen). — §. Pocić *active*, pot pędzić, Schweiß treiben. Wanny pocące. *Comp Med.* 7. — *Fig. transl.* Tu teraz gończe pocić czoła trzeba. *Stryjk. Gon. G* 2. Niewiele księgą pocić trzeba czoła, Komu profesor bóg, a cnota szkoła. *Wad. Dan.* 24. (głowę łamać, suszyć, den Kopf brechen). Nie godzien tak wielkiej dobroci, Że ta sobie o niego darmo głowę poci. *Min. Ryt.* 1, 132. POCICIEL, a, *m.*, *sudator*, [illegible] *Croat.* potitel; *Vind.* potitnik, snoinik, der Schwitzer. POCICIELKA, i, *ż.*, *sudatrix*. *Mącz.*, die Schwitzerinn.

POCICHU, *ob.* Po *et* Cicho. *POCICH; *Carn.* potih, *ob.* Cisza. POCICHNĄĆ; *Carn.* potihneti; *Vind.* vtihniti, potihniti, tihu gratati, *ob.* Cichnąć.

POCIEC, *f.* pociecze *intrans. dok.*; *Carn.* potézhi, petêzhem; *Bosn.* potecchi, potrriejati; *Croat.* potéchem; *Ross.* потечь, потеку; popłynąć, zciec; hinfließen, herabfließen. Za przyjściem Pańskim, rzéka ognista pociecze, o któréj prorok mówi. *Smotr. Lam.* 160. Rzéki z żywota jego pocieką wody żywéj. *Baz. Hst.* 29. Roztopi je, i pocieką wody. 1. *Leop. Ps.* 147, 18. Zląkłem się; pociekł zimny pot po twarzy. *Zab.* 12, 404. *Koss.* Wszystkie kolana pocieką wodą od strachu. 1 *Leop. Ezech.* 7, 17.

POCIECHA, y, *ż.*, a) pocieszenie, to czym się cieszemy abo drugiego w kłopocie. *Cn. Th.*, der Trost; *Boh.* potěšenj; *Sorab.* 2. troscht; *Sorab.* 1. trožt, trožtžik; *Vind.* troſht, viſelje, odshalnost; *Bosn.* razgovor, utiscenje; *Croat.* kripost, vtisenje, batrivozt; *Ross.* отрада. To mi wielką pociechę przyniosło; kto wie, jeśli toż samo i twego nie ukoi żalu? *Mon.* 67, 101. — b) Ukontentowanie, uciecha; (*Ross.* потѣха rozrywka, fajerwerk, потѣшка ponęta), Vergnügen, Ergötzlichkeit, Freude. Pociecha matce jedyna, Widzieć takiego syna. *Kniaź. Poez.* 2, 38. Spólnych pociech w szczęśliwym małżeństwie zażywali. *Falib. Q* 3. Milion pociech z nim zażyłem. *Teat.* 36. *c*, 67. (ich habe tausend Spaß mit ihm gehabt). — §. Pociechy = dziatki, konsolacya, błogosławieństwo; Elternfreude, Kinder, Leibeserben. Gnębiły mój worek urodziny i imieniny J. P. Baronowej i jej pociech. *Kras. Doś.* 45.

*POCIĘGAĆ, *ob.* Pociągnąć. POCIĘGIEL, gla, *m.*; *Boh.* potěh; *Carn. et Vind.* knestra; *Ross.* потягъ. Pocięgiel, jest to rzemień, którym szewc, gdy szyje, swoję robotę przytrzymuje na kolanie. *Magier. Mskr.* der Knieriemen der Schuster. *Tr.*

POCIELNICA, *ob.* Pocilnica.

**POCIEM, u, *m.*, miejsce zaciemnione, ciemnota; ein dunkler Ort, die Dunkelheit. Ukryjcie mię wy sosny, wy cedry w pociemie. *Przyb. Milt.* 295. Ustępują płomienie, gromy i pociemy. *Przyb. Ab.* 49. w POCIEMKU, *ob.* po Ciemku. POCIEMNIĆ, *f.* pociemni *act. dok.*, pocimić, ciemnym poczynić; *Vind.* potemniti; *Rag.* potamniti, potamnjetti; *Bosn.* potamniti, potminiti, potmusciti, pomrriejati, *Croat.* potemnujem; *Ross.* потемнить, потемнять; verfinstern, verdunkeln. *Tr.* POCIEMNIEĆ *neutr. dok.*, coraz ciemniejszym się stać, immer finsterer werden. A kiedy tylko małe światło dając Gwiazdy świeściły, a noc pociemniała. *P. Kchan. Jer.* 157. Pociemnieliśmy mgłą nieumiejętności. *Smotr. Lam.* 26. *POCIEŃ, ia, *m.*, miejsce zacienione, ein schattiger Ort. Szybko biegący w pocieniu strumyk. *Stas. Num.* 1, 46 POCIENIĆ *cz. dok.*; *Vind.* poſienzhati, *ob.* Cienić.

POCIENCZYĆ *cz. dok.*; *Vind.* potinſhati; *Rag.* potànciti; *Bosn.* potanciti, otanciti; *Croat.* potenchávam, *ob.* Cienczyć.

POCIERAĆ, ał, a, *act. niedok.*, *spocierać *dok.*, (Potrzeć *dok.*, *qu. v.*), *Boh.* potirati, potru; *Ross.* потереть, потерать; a) tu i owdzie obcierać, hin und wieder reiben, wischen, bereiben. Plugawym ogonem lisim ławy pocierają. *Rej. Zw.* 36 *b.* Gdy sobie czoło spocierali a wytchnęli, uderzyli znowu. *Biel. Św.* 232 *b.* Pojmani, pocierając zelżywe okowy, W obcy kraj swoję nędzę brańcy wloką. *Min. Ryt.* 3, 4. (nosząc, dźwigając). *Mon.* 76, 845. — *Prov.* Pociera mną kąty. *Cn. Ad.* 864. za

pomiotło ja u niego, używa mnie do najpodlejszych posług; er braucht mich in allen, wie einen Wischlappen. Pocierać kim = pogardzać, postponować, upośledzać kogo; einen verächtlich behandeln, ihn zurücksetzen. Darmo ubogi gminie stanem twym pocierać, Ty sam dla kraju umiesz i żyć i umierać. *Nar. Dz.* 2, 62. — Cudze kąty abo ściany pocierać, tułać się po obcych domach; sich in fremden Häusern, unter fremden Leuten, in fremden Landen herumstoßen. Jaka to trudność włóczyć się po świecie, a opuściwszy swój dom cudze ściany pocierać. *Sk. Żyw.* 1, 176. Porzuciwszy rodziców, cudze kąty pocierała. *Teat.* 54. *c*, 11. *Łączn. Zw.* 4. Idzie pocierać obce strony. *Zab.* 12, 237. — b) Pocierać się z kim, (*ob.* Potrzeć się z kim). — *Fig.* Za pasy z kim chodzić; (*Rag.* potljerati se *velitari*), mit einem anbinden, sich mit ihm in einen Streit, Wettstreit, Wettkampf einlassen. Twojaby rzecz pigułki przy aptece tworzyć, Niż ze mną się doktorze w racye pocierać. *Pot. Arg.* 478. Achelijskie córy, Gdy z Muzami pocierać się śmiały, Wzięły na siebie wężowe skóry. *Tward. Daf.* 80. POCIERACZ, a, *m.*, *Vind.* pobrisavez; *Croat.* potíravecz *contritor*; der Bereiber, Abreiber.

POCIERPIEĆ, *f.* pocierpi *act. dok.*; *Vind.* poterpet; *Rag.* potarpjetti; *Bosn.* potrripiti, podnositi; *Croat.* poterplyújem; *Ross.* потерпѣть; chwilę przecierpieć, ein wenig leiden, dulden. Lepiej tu trochę pocierpieć, a na wieki się weselić. *Biał. Post.* 233. Będziesz miał, ale trzeba, żebyś pocierpiał. *Rys. Ad.* 2. (cierpliwości tu trzeba). — Pocierpieć komu = poczekać mu, mit einem etwas Gedult haben. Panie pocierp' mi mało, a wszystko-ć oddam. *Budn. Math.* 18, 26. POCIERPKA, chróścina, *ob.* Smrodynia. POCIERPNĄĆ, POCIERPŁY, *ob.* Cierpnąć.

POCIESAĆ, *f.* pociesze *act. dok.*, POCIOSYWAĆ, *Pociasywać *frequ.*, Pociosować, *Pociasować, *Pociesować *contin.*, pociosuje *praes.*; *Ross.* потесать; poobciesać drzewo, obrąbać. *Włod.*, einen Baum der Länge nach bezimmern, behauen. Pociesać po kim, po pierwszym obrąbaniu drugi raz poprawując poobrąbać; nachhauen, das erste Behauen verbessern. Ktoby chciał po mądrym cieśli pociasować? *Pot. Arg.* 680. Szkoda po dobrym *pocieszować cieśle. *Pot. Jow.* 2. — *Inde transl.* Poprawiać, popiłować; bessern, ausbessern, verbessern, feilen. Mowa ta była taka, że już po niéj nie było co pociesywać. *Biel.* 539. Siła na wierszopisa prawa pociasować. *J. Kchan. Dz.* 33. Nie moja rzecz prawa pociasować, jednak wolno w wolnym narodzie wotować. *Star. Vot. B.* Religią wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. *Żarn. Post.* 3, 605. Wiele w nauce Pańskiéj odmieniają, a jakoby mędrszymi byli, poprawują i pociasują. *ib.* 3, 568. Corok poprawując i pociesując. *ib.* 3, 617. Concilium powszechnego nie może ani Hus, ani Luter, ani Kalwin, ani kto inny pociesować. *Hrbst. Odp. G b.* Oni pociosując go, lepszym i sprawiedliwszym go mieć chcą *Sekl* 51. Nie chciejże pociosywać sprawy jego. *Sekl.* 126. Gdy Kleomen powiedział, że przystoi przyjacielom dobrze, nieprzyjacielom źle czynić, Ariston tak jego mowę pociosał: i owszem przystoi jednać się z niemi. *Budn. Apopht.* 77.

*POCIEŚĆ, ścia, *m.*, *consocer*, n. p. Pocieściowie mogą być zwani ci, którzy dzieci swoje wespołek złączyli, jeden dał dziewkę a drugi syna. *Mącz.*, (*ob.* Cieść, teść); der Mitschwiegervater; cf. *naciot, *pociot.

*POCIEŚNIĆ; *Ross.* потѣснить, *ob.* Cieśnić.

POCIESZALNY, a, e, pocieszaniu służący, Trost=, Condolenz=; *Slov.* potešitelní. Trzebaby do niej pisać list pocieszalny, zarywający na to, co zowiemy kondolencyą. *Kras. list.* 2, 72. *POCIESZLIWY, POCIESZNY, a, e, POCIESZLIWIE, POCIESZNIE *adverb.*; *Boh.* potěšitedlný; a) pociechę, ulgę w kłopocie dający, mający; *Vind.* odshalni, troſhtni, odshalen, odshalezhen, poveſelitliu, troſhtliu; *Ross.* отрадный, утѣшительный: tröstlich, tröstend, trostvoll. Cesarz list pocieszny do Atanazego dał, w którym niewinność jego wystawia. *Sk. Dz.* 204. Listy swe do męczenników pocieszliwe posyłali. *Smotr. Lam.* 168. *Baz. Hst.* 10. Woła do nas Pan pocieszliwie. *Rej. Ap.* 82. — §. Ukontentowanie i radość sprawujący, freudenreich; *Eccl.* радостотворный. Co może być pocieszliwego i słodszego nad owe słowa Pańskie? *W. Post. Mn.* 10. Pocieszliwa obietnica. *W. Post. W.* 85. Cieszmy się obietnicami, a przykłady pocieszliwemi. *Rej. Ap.* 39. Pocieszliwe nowiny dochodzą do uszu naszych. *Rej. Post. I i i* 2. *ib. T t* 4. Pocieszliwe rzeczy. *ib. B* 1. Słowa święte a pocieszliwe. *ib. R r.* 1. O nim prorok pocieszliwie powiada. *ib. C* 5. Wiara o żywocie wiecznym, tobie pocieszna. *Kat. Gd.* 27. Pocieszliwe było pierwsze przyjście Chrystusowe. *W. Post. W.* 24. Ten kielich gorzki namniéj słodyczy pociesznéj do siebie miewał zmieszanéj. *Bzow. Roż.* 64. Na używanie rozumu dobrego, nigdy żadna fortuna niepocieszna i smutna nie bije. *Warg. Wal.* 129. — Pocieszny, ucieszny, uciechę dający, sprawujący, zabawny; lustig, lustig machend, Lust gewährend; (*Ross.* потѣшный огонь fejerwerk, потѣшникъ fejerwerkier, 2. żartowniś; потѣшной szlachcic z kompanii artylerzystów). Coż to za pocieszna figura! *Teat.* 36, 98. Powiedz mi tę tak pocieszną śmiechu pobudkę. *Teat.* 6, 19. Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny, Każdą brał na się postać, był wszystkim pocieszny *Jabł. Tel.* 224. — b) *Passiv.* Pocieszny, pocieszanie, pociechę przyjmujący; tröstbar, tröstlich, sich trösten lassend, *consolabilis. Cn. Th.*, *Vind.* odshalitliu, vtalhliu; *Rag.* tjesciv, utjesciv, utaxiv *placabilis*, utjescnos, utaxivos *placabilitas.* POCIESZYĆ, *f.* pocieszy *act. dok.*, POCIESZAĆ *niedok.*, *POCIESZYWAĆ *frequ.*; *Boh.* potěšiti; *Slov.* potěšit, potěšění; *Sorab.* 1. troztuyu; *Vind.* potaſhiti, potroſhtati, odshaliti, taſhiti; *Bosn.* rozgouoriti, utisciti, narajdanje, naslaghjenje; *Rag.* tàxiti, tjèsciti, utjesciti, utaxiti; *Eccl.* оусладити, оуслаждати; *Ross* потѣшить; frasunku odejmować, kłopotu komu ulżywać, trösten, pociechę i ukontentowanie sprawować, erfreuen. Gdybyś sama była, Za czyim pocieszaniem żałośćbyś znosiła? *Otw. Ow.* 22. Seneka o pocieszaniu, *de consolatione*, przekładania Hr. *Ossolińskiego.* Zwykło niebo dobrze ufające serce pocieszać. *Past. Fid.* 51. Kogo bóg zasmuci, tego

i pocieszy. *Żegl. Ad.* 81. Coż to Panie, żeś tak smutny, nic cię wcale nie pociesza. *Teat.* 53. *b*, 67. Pocieszywać. *Sekl.* 75. POCIESZYCIEL, a, *m.*; *Boh.* potěšitel; *Slov.* potěšitel; *Sorab.* 1. trožtař, pziretžtwař; *Vind.* odshalnik, tashnik, troshtar; *Bosn.* razgovoritegl, utiscitegl; *Slav.* utishitelj; (*Ross.* потѣшникъ, żartowniś); który pociesza w frasunku, der Tröster. Duch ś. pocieszyciel. *W. Post.* 404. POCIESZYCIELKA, i, *ż.*, die Trösterinn; *Vind.* odshalniza, troshtarza.

POCIĘTY, *ob.* Pociąć.

POCILNICA, y, *ż.*, potnik; *Boh.* potnice; *Vind.* potivniza; *Sorab.* 1. potna wazna; *Ross.* потная баня, полокъ; miejsce, izba do pocenia, łaźnia, wanna sucha. *Włod.* das Schwitzbad, die Schwitzstube. *Cn. Th.* 1081.

POCINAM, *ob.* Pociąć. POCINEK, nku, *m.*, pocinanie się, pocieranie się z sobą, walka; das Hauen, das Fechten mit einander. Wyzwał Francuz husarza raz do pojedynku, Rozumiejąc, że się z nim rozprawi w pocinku. *Pot. Jow.* 227.

POCIOSAĆ, POCIOSUJĘ, *ob.* Pociesać.

*POCIOT, a, *m.*, wuj, der Onkel, Oheim. Stryj, stryjenka; pociot, ciotka. *Jabł. Her.*, *ob.* Pocieść, naciot.

POCISK, u, *m.*, a) ciśnienie, ciskanie; das Werfen, Hinwerfen, der Wurf, Hinwurf; (*Rag.* pótiska *impulsio*; *Carn.* potis *pondus*, *vis*; *Vind.* potisk, porinenje, porivalishe, shok, poshok). Kamień cisnął na głowę jego z dachu; na ten pocisk ani się poruszał ś. Dominik. *Birk. Dom.* 89. Kunszt wielki dwa pociski zrobić jednym głazem; Niemniejsza i ta sztuka dwóch oszukać razem. *Min. Ryt.* 3, 311, cf. jednym pociskiem dwa wróble zabić, (*ob.* Jeden). — b) Pocisk, który ciskamy, womit man wirft, *missile*, Wurfpfeil, Wurfspieß, Ladung mit Schießgewehr 2c.; *Croat.* sìda; *Bosn.* çagaglja, darda, orusgje; *Sorab.* 1. žtapak, mjetaczna bron. Nazwisko pocisku daje się wszelkiemu ruchadłu, które będąc wyrzucone jakąkolwiek siłą, jest oraz posłuszne sile ważności. *Jak. Mat.* 2, 143. Każde które mi mówi słowo, jest piorunowym pociskiem dla mnie. *Teat.* 47. *c*, 84. (Blitzstrahl). O pociskach, któremi z armat zwykło się strzelać. *Jak. Art.* 1, 244. (o nabojach, kulach, ładunkach). POCISKNY, POCISKOWY, a, e, pociskowi służący, *jaculabilis*, *missilis*. *Cn. Th.*, Wurf=, Spieß=; (*Slov.* wyhoditedlný, co se může wyhoditi; *Sorab.* 1. cžiskanitě, cžiskaczně; *Ross.* метательный, бросивый, бросальный (cf. proca), кидкій, кидокъ). Pociskna broń, *missile*. *Mącz.* Pociskowy żołnierz, *jaculator*. *ib.* 1447. der ein Wurf=, oder Schießgewehr führt. Pociskowa rana, nie sztychem, lecz pociskiem sprawiona, eine Wurfwunde, Schußwunde. *Tr.* POCISNĄĆ, pocisnął, *f.* pocisnie *act. jedntl.*, Pociskać *niedok.*, Pociskiwać *frequ.*; a) pociskiem rzucić, cisnąć; *Ross.* побросить, побрасывать, werfen mit etwas. Pocisnąłem wróbla, ugodziłem kamieniem. *Włod.* — b) Pociskać, *Sorab.* 1. poczižczuyu; *Vind.* potesnit, potiskuvat; *Rag.* potisnuti; *Ross.* потискать, потискивать; potłaczać, natłaczam. *Cn. Th.* etwas drücken, allmählich pressen. Jabłko to swą ostrością wilgoć z żołądka na dół pociska. *Spicz.* 124.

POCISZY, po ciszy, po cichu, niegłośno; stille, im Stillen. Już o spisku na śmierć swoję słyszy, Lecz się boi poufać i robi pociszy. *Jabł. Tel.* 104. POCISZYĆ; *Vind.* potihati, potihuvati; *Croat.* potissùjem; *Dal.* utissujem, *ob.* Ciszyć, uciszyć.

POCUKROWAĆ, POCUKRZYĆ, *act. dok.*, powlec cukrem; *Vind.* pozukrati, posladkoriti, mit Zucker überziehen. Migdały jak pocukrzyć. *Śleszk. Ped.* 102. Gwoździków kramnych pocukrowanie. *ib.* 103.

POĆWICZYĆ *cz. dok.*, Poćwiczać *niedok.*, nieco przećwiczyć, etwas üben. Nasłuchasz się o takich szlachetnych pogańskich królach, iścieby się mogli i chrześciańscy z nich czasem poćwiczyć. *Rej. Zw.* 43 *b.* W czterech znakach osobliwie się poćwicza prawdziwy kościoł. *Rej. Post. A a* 4.

*POĆWIERDZIĆ, *ob.* Potwierdzić.

*POCYRKLOWAĆ, *cz. dok.*; *Vind.* pozirklati, pokroglivati, pokroglati, *ob.* Cyrklować, ocyrklować.

*POCZ = po co, wornach, wozu, warum, *praesertim praecedente negatione* ni: n. p. Po coś tam chodził? Ni pocz. *Cn. Th.* ohne Ursache, um nichts: (cf. ocz, cf. ni). *Etiam sine negatione:* Gdzie idziesz, abo pocz? *Rej. Wiz.* 159. Przyjacielu pocz tu siadasz? *Rej. Post. D d* 5. Młodzieńców, gdy kiedy szli, starsi pytali, gdzieby szli, albo pocz? *Kosz. Lor.* 78 *b.*

POCZĄĆ, ął, ęli, *f.* pocznie *act. jedntl.*, POCZYNAĆ *niedok.*; *Boh.* počiti, počal, počnu, počjnati; *Etym. obs.* čati, čjti, čmu; *Slov.* počjnam, početi; *Sorab.* 1. poczečž, zpotžinam, khopinam, choppinacž; *Sorab.* 2. chopisch, (cf. chopić, pochop); *Carn.* pozhęti, pozhnêm, pozhejnam, perzhejnam, sazhem, *obsol.* zhnem, (pozhyti, pozhyem, pozhivam = odpocząć, spocząć); *Vind.* sazheti, pozheti, (pozhiti, pozhivati = spocząć); *Croat.* pocheti, pochinyam, pochimlyem, nachinyati, pricheti, prichinyam, prichimlyem, (pochivati, pochivam, pochinuti, pochuhnùjem = spocząć); *Dal.* pocsinyem; *Bosn.* poceti, jati (*ob.* Jąć), (pociunuti, pocivati *quiescere*); *Rag.* pocêti, (pocìnuti, pocîvati *vacare*; *Slav.* pocsívati); *Ross.* почать, починать, начать, начинать, (започивать; *Eccl.* почити, почію odpocząć, spocząć); §. a) zacząć, rozpocząć, początek robić; anfangen, den Anfang machen. Kiedy kmiecie poczynają żąć, dać im pokój tydzień, aby zaś drugi tydzień, kiedy w dworze poczną, dzień podle dnia robili. *Haur. Ek.* 69. Należy na mądrego, niż co pocznie, piérwéj obaczyć, jakie ona rzecz weźmie dokonanie. *Ezop.* 53. Od boga poczynaj, *a Jove principium*. *Rys. Ad.* 51. Od małych rzeczy poczynaj. *Cn. Ad.* 772. (do wielkich rzeczy zaraz się rzucić, głupstwo). Niedosyć jest począć, jeślibyśmy aż do końca nie wytrwali. *Modl. Gd.* 113. Niedość jest dobrze począć, trzeba coraz daléj dobrze postępować, chcąc dójść doskonałości. *Pilch. Sen. list.* 274. Wiele ludzi dobrze pocznie, a źle kończy. *Sk. Kaz.* 373. Począwszy, trzeba dokonać. *Cn. Ad.* 867. Począć najcięźéj. *Rys. Ad.* 51. (początek najtrudniejszy, początek dobry, połowica roboty; cf. najcięźej się ochynąć). Jeno począć trzeba, a resztę rzecz sama dokona. *Pilch. Sall.* 41. Kto dobrze pocznie, połowę ma wygranéj. *Pot. Arg.*

645. Niewiem, zkąd ja mam począć. *Rys. Ad.* 49. Jeszcze nie począł. *Cn. Ad.* 519. — §. Poczynam wino, piwo, beczkę, chléb, bochen, sér, postaw. *Cn. Th.* anfangen, anzapfen, anschneiden ꝛc. Z poczętej beczki trunek zwietrzały. *Kchow. Fr.* 72. Poczyna się co, początek bierze; *Sorab.* 1. zpotžnu szo; *recipr.*; es fängt etwas an, hebt an. Powietrze, byle się poczęło, miasto i królestwo całe prędko ogarnie. *Lach. Kaz.* 1, 308. Poczęła się granica synów Neptalim od Helef. 3 *Leop. Jos.* 19, 33. (zajęła się. 1 *Leop.*). — §. Co pocznę z nim, abo Nie wiem co z nim począć. *Cn. Th.* 87. co z nim robić, jak sobie z nim poradzić; *Croat.* kaj chu, ich weiß nicht, was ich mit ihm anfangen soll, wie ich mir helfen soll. Wszystko co chciała Z nim tak jako z barankiem sobie poczynała. *P. Kchan. Orl.* 1, 26. Nie wiem, coby w tym począć. *Warg. Radz.* 343. Niech jeno pomyślę, jak tu sobie począć. *Teat.* 5. *b*, 6. — §. Poczynać sobie dobrze, źle, postępować, poradzić sobie dobrze, źle, stawić się, sprawować się; sich betragen, aufführen, verfahren, handeln. Mądry człowiek poczyna sobie mądrze. *Sekl.* 61. My jednak tak na świecie poczynamy sobie, Że rzadko abo nigdy nie myślem o grobie. *Groch. W.* 402. Głupieś w tym sobie począł. *Radz.* 2 *Chron.* 16, 9. Najlepiej sobie począł, najrozumniej rzeczy swe obwarował. *Gorn. Sen.* 330. Mądrze sobie poczynał we wszystkich sprawach swych. *Radz.* 1 *Sam.* 18, 14. Dawid we wszystkich drogach swoich roztropnie sobie poczynał. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 13. W wojsku nie mały czas bawił, znacznie sobie poczynając w potrzebie z nieprzyjacioły. *Papr. Ryc.* 101. W kilku potrzebach rządnie sobie poczynał. *Biel.* 718. W żadnéj rzeczy sobie niestatecznie a niemęskie nie poczynali. *Kosz. Lor.* 126. W niczym sobie miękko i pieskliwie poczynać nie powinien. *Pilch. Sen. list.* 389. Za złe mu miano, że tak marnie sobie począł. *Biel.* 485. Bądź mężny, a mężnie sobie poczynajmy o lud nasz. *Budn.* 1 *Chron.* 19, 13. Mężnie sobie w bitwie poczynał. *Warg. Cez.* 112. w boju. *Krom.* 42. Męztwem nie zdradą poczynać, siłami, nie fortelami wojować. *Warg. Cez.* 10. Na cudzéj strawie hojno sobie poczynać, z cudzéj skóry szerzéj rzemień krajać. *Kosz. Lor.* 41 *b*. — §. b) Poczyna niewiasta, poczęła białogłowa, zaszła płodem, (cf. zastąpić), brzemienia dostała, brzemienną została; sie hat empfangen, ist schwanger geworden; *Boh.* početi, zaroda; *Slov.* počěti; *Carn.* spozheti, spozhnêm, spozhetje; *Vind.* spozheti, spozhetik, spozhetje; *Sorab.* 1. podjacž; *Rag.* zacêti, zavàrchi, *Dal.* zacsetye; *Bosn.* zacetje ú utrobbi; *Croat.* zanosújem, zachèt, zachetje; *Ross.* зачатіе, зачатый. Kiedy z upłodnienia zarodku w samicy staje się zawiązek na przyszły płód, tedy to jest poczęciem, *conceptio. Zool.* 76. die Empfängniß. Adam poznał żonę swoję, która poczawszy porodziła Kaina. 1 *Leop. Genes.* 4. Najświętsza Panna z Ducha ś poczęła. *Kurz. Kat.* 163. cf. *Ross.* воплотить, воплощать. Niepokalane poczęcie *Vind.* zhistu spozhetje. Bez grzechu poczęta, Marya święta. Każda białogłowa z nasienia biegiem przyrodzonym poczyna. *Biał. Post.* 254. Ot poczniesz w żywocie, i porodzisz syna *Sk. Kaz.* 533.

POCZAROWAĆ *cz. dok.*, czarów narobić; *Vind.* pozoprati, sazoprati, nach einander hinzaubern, czarami obłożyć, bezaubern. W sobotę wielką ognia i wody naświęcić, wszystkie kąty w domu poczarować, u nich jest rzeczą pilną. *Rej. Post.* *P p* 5.

*POCZĄSTKA, i, *ż.*, n. p. Czego gdy zaniecha, lepiéj od nas słyszeć będzie, i u swoich na większą się cząstkę sposobić może. *Smotr. El.* 9; *Ross.* почесть cześć, poczesne, honor; kleine Ehre, Ehrenbezeugung.

POCZĄTEK, tku, *m.*; *Boh.* počatek; *Slov.* počàtek, začatek; *Sorab.* 1. zpotžatk, fpočžatek, fapočžatk, fpočžatk, fchopene; *Sorab.* 2. fachopene; *Carn.* sazhętk, ar, as, arręzh; *Vind.* pozhetik, sazhetik, sazhetje, vreuz, fvirk, arezh, afs; *Croat.* pochétek, prichétek, nachètje, zachetek; *Rag.* pocêtak, postanak, pocêlo, nacêlo; *Bosn.* pocetak, pocelo, pocetje, istoçnik, uzrosz; *Slav.* pocsètak; *Ross.* почaтіе, начатіе, начатокъ, начинъ, зачинъ, начало, починъ, первобытіе, главизна, (початокъ kądziel); *Eccl.* зачало, начало; poczynanie, zaczynanie, rozpoczynanie; der Anfang, das Anfangen. Dobry początek połowa roboty. *Past. Fid.* 3. Dobre początki stoją za połowę dzieła. *Pilch. Sen. list.* 275. (*observ. Plural.*). Na początku zależy, kto ten dobrze sprawi, Połowicę wygrywa, i na tym wiek trawi. *Simon. Siel.* 70. Kto początku zaniedba, ten końca przypłaci. *Pot. Arg.* 154. Początek w każdej rzeczy ciężki. *Petr. Ek.* 120. *Kras. Pod.* 2, 39; (*Slov.* každi počatek twrdí; počatek wždicki biwa twrdí; najtrudniej się ochynąć). Rozumie, że już koniec złego; początek to. *Bardz. Trag.* 327. — *In Plurali:* Początki, der Anfang. Chwała bogu, początki dobre! *Boh. Kom.* 1, 25. Jeszcze to nic, dopieroć to początki. *Cn. Ad.* 320. (jeszcze to nie koniec, przyjdzie gorzéj). Licz już, dla początku, daj Boże szczęśliwie. *Alb. na Woj.* 8. sposób mówienia kramarzy, przestając na podanej cenie, *boni ominis gratia.* Każda rzecz, która jest stworzona, ma początek i dokonanie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 9, 5. Tak wszystko powichrzył, że niemasz ani początku ani końca sprawy. *Gil. Post.* 18. (nie wiedzieć zkąd zacząć). Na początku, zaraz na początku, gleich im Anfange. Na początku potrzeba chorobie zabiegać. *Opal. Sat.* 74. Początkowi zabiegaj, bo *pozdne lekarstwo nie tak pożyteczne. *Rej. Zw.* 80; *Croat.* pochetkusze proti sztavi, bosze sztaro tesko bavi, *principiis obsta.* Z początku, od początku, na początku, początkowo; anfänglich, von Anfang; *Ross.* сперва, сначала; *Eccl.* изначала, искони, съ начала, испрьва, *ob.* Pierwszy). — §. Początek, wszczątek; der Anfang, Ursprung. Początek człowieczy z co najlepszej krwi i najzacniejszej, która ciało ożywia. *Birk. Zyg.* 23. Żydzi od Abraama mają początek. *Karnk. Kat.* 294. Bóg początkiem wszystkiego, sam początku nie ma. *Bies. Roz.* *A* 2. Z Boga jest początek i pochodzenie. *Baz. Hst.* 130. Początek wszystkiego *Eccl.* всеначальный. Jeśli kto o tobie źle gada, tedy pomyśl, czy nie z ciebie początek? *Pilch. Sen. gn.* 242. (źrzódło, przyczyna, powód). Początek, wszczątek rzéki *Ross.* верховье. — *Phys.* Ciepło i wilgoć, te dwa istotne każdego płodu początki. *Stas. Buff.* 167. (żywioły, zarodki, Urprincipien). Te sa-

me żywioły, które nam za pierwsze początki chimicy dają, są z innych złożone, a zatym nie mogą być pierwszemi początkami. *Rog. Doś.* 1, 8. Te istoty, na które się ciała rozkładają, nazywają się początkami, *principia*, abo częściami składającemi. *Kruml. Chym.* 10. — *Metaph.* Początek, prawda pewna i oczywista, będąca gruntem wielu innych prawd. *Śniad. Alg.* 1, 1. Grundlehre, Princip. Nie zapomnijcie o tych początkach, na któreście obadwaj przystali. *Zabł. Roz.* 69. Podług jego początków, na wszystkoby nieczułym być należało. *Mon.* 73, 160, (cf. przypuszczenie, wniosek). — §. Początek, początki jakiéj nauki, die Anfangsgründe. *Orzech. Qu.* 146. Nie umiem, tylko początki arytmetyki. Począteczki *zdrobn.* — §. *Personif.* Początek, *de homine*, wszczynacz, Urheber, Quell. Szymon Magus, ojciec i początek heretyków. *Sk. Dz.* 66. (*Eccl.* злоначальникъ, началозлобный, *Graec.* ἀρχέκακος, *origo s. autor malorum*). *POCZĄTKODAWCA, y, *m.*, poczynający co, dający początek czemu, autor; der Urheber, Anfänger. Początkodawca zgromadzenia narodów Greckich był Amfitryon. *Nag. Fil.* 192. POCZĄTKOWY, *POCZĄTECZNY, *POCZĄTNY, a, e, POCZĄTKOWO *adverb.*; *Boh.* počatečny; *Sorab.* 1. zpotžinatžně, zpotžatkowné; *Vind.* sazhetliu, pozheten, perven, vreuzhen, suzhetme, od sazhetka; *Croat.* pochétni; *Ross.* починный, начальный, изначальный, первобытный; *Eccl.* исконный; od początku, Anfangs-, anfänglich, ursprünglich. Rzecz by też najlepsza, coś mieć musi od samego początkowego dzieła. *Nag. Cyc. praef.* 20. (od źrzódła, wszczątku swego, von ihrem Ursprunge). Nic nie pojął napisu, bo niezupełne słowa wyrażone były, tylko *początne litery. *Jabł. Ez.* 4. Początkowa, wersalna litera *Ross.* прописная буква. Początkowe, pierwiastkowe słowo *Slov.* počinatliwé, počatečliwé słowo. Xiążęta Ostrogscy *począteczny ród prowadzili od Xięcia Kijowskiego. *Steb.* 1, 3. Chrzest jest ustanowiony, aby był znakiem *początnym albo najpiérwszym ludu bożego. *Zygr. Gon.* 229. (głównym, rodzajowym). W początkowym jeszcze wzroście miasta. *Hul. Ow.* 37. (w zaczynającym, wszczynającym się). Początkowe wiadomości. *Łęsk. praef.* Geometrya początkowa (*elementaris*), i wyższa. *Geom.* 2, 13. Liczba początkowa *radix*, Grundzahl, Wurzelzahl, przez siebie multyplikowana daje kwadrat. *Os. Fiz.* 81. — *Subst.* Początkowy, poczynacz, poczynający, der Anfänger; *Boh.* počatečnjk, *f.* počatečnice, prwnjce; *Sorab.* 1. zpotžitžeř; *Carn.* pozhętnek; *Vind.* pozhetnik, prezhetnik, pervi sazhenjavez, *f.* prezhetniza, pozhetniza, perva sazhetniza; *Croat.* zachetnik, pochetnik; *Ross.* начинатель, начинщикъ, зачинщикъ. Dzieło to służyć może początkowym za przygotowanie do wyższej nauki. *Łęsk. praef.* *POCZĄTKOWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* počatečnost; właściwość tego, co jest początkowym, die Anfänglichkeit.

POCZCIĆ, POĆCIĆ, *f.* poczci *act. dok.*; *Boh.* poctiti; *Rag.* pocîtati, posctovatti, pocjastitti, sctovatti, cjastiti, cîtati; *Carn.* poshtujem, sposhtujem, (sposhtuvanje, sposhtya *reverentia*); *Vind.* pofhtovati, pofhtuvati, pozhastiti, zhastiti; *Croat.* postuvati, postujem, (postenye = cześć, postuvani *venerandus*, postuvanoszt *veneratio*); *Dal.* stujem; *Hung.* tisztelem; *Slav.* poshtovati (poshtovanje = godność, dostojeństwo); *Bosn.* posctovati, pocjastiti, pocitati (cf. poczytać, posctovanie, pocitanje *observantia*); *Ross.* почтить, почитать, почествовать, (почтенie poważanie, почтенный, почтителенъ szanowny); potykać kogo jakim dowodem uszanowania, honoru, zaszczycać go czym, szczycić, einen womit beehren. Żebyś nas też dary swemi Poćcił błogosławionemi. *Groch. W.* 29. Poczcij ofiarą i ślubem boginią. *Chrośc. Ow.* 391. Poczczą ofiarą Nemezę w Ramuncie. *Pot. Syl.* 173. Tym gdy mię poczcić raczysz mój wdzięczny Panie, Za dar to sercu memu najdroższy stanie. *Ryb. Gęśl. D* 3. U Rzymian wdowy, które nie więcej już poszły za mąż, wieńcem zachowałego wstydu poczczone bywały. *Petr. Ek.* 65. Rycerz kilka kroć był tym poczczon od pani, żeby się abo do muzyki przysiadł, abo rozmową jaką się bawił. *Gorn. Dw.* 24. *Jag. Gr. B* 2. Gdy na plac gonitwy przyjechał, poczczono go, abo wprzód skoczył ku pierścieniu. *Banial. M* 2. Gdy kogo na uczcie wyższym miejscem poczczą, ma się piérwéj wymówić. *Eraz. Ob. E i i j.* — *§. Gdy wszystkie narody zawsze to za rzecz wzgardzoną miały, tedy nie może być to za lekką rzecz poczciono. *Eraz. Jez. D* 8 *b.* poczytano, dafür halten, achten. *POCZCICIEL, wielbiciel. der Verehrer; *Vind.* pofhtuvauz, pozhastnik. POCZCIWIEC, wca, *m*, poczciwy człowiek; *Ross.* прямикъ, ein guter ehrlicher Mann. Kto z nas nie rad za mędrca poczciwca być miany? *Zab.* 7, 334. Bardzo się na tym oszukują ci poczciwcy. *Zab* 9, 322. *Zab.* 8, 333. Cnota nędznych poczciwców na świat wyprowadza z kąta. *Teat.* 43. *b*, 78. *et* 1, 18. Czy się ty poczciwcze do prawdy nie kochasz? *Tręb. S. M.* 94. Niepoczciwiec. *Tr.* POCZCIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poctiwost; *Slov.* poctiwost, pocta; *Hung.* tisztelet; *Carn.* poshtênost, poshtenje; *Croat.* postenye; *Dal.* chaszt, (*ob.* Cześć); *Ross* почесть; §. 1°) poczczenie, zaszczycenie, zaszczyt, cześć, honor, poczciwe; die Verehrung, Beehrung, die Ehre, (cf. poczesność, poczliwość). Poczciwość, jako i cześć, znaczy imię między ludźmi dobre; zkąd mówię: idzie mi o poczciwość; idzie mi o to, aby o mnie źle nie rozumiano. *Petr. Et.* 307. Prokuratorów w wielkiéj poczciwości mają, czczą, ważą, raczą, by więc pany kasztelany. *Glicz. Wych. N* 4. Jaka to poczciwość, że pospólstwo ci się kłania! *W. Post W* 2, 223. Poganie bożkom swym pod dębem poczciwość wyrządzali. *Biel.* 45. Ku większéj poczciwości, ku większéj ozdobie Ziela wonnego przy twym nasadzimy grobie. *Zimor. Sie l.* 173. Sprawisz szaty święte Aaronowi dla poczciwości i ochędostwa. 3 *Leop. Exod.* 28, 2. (ku ozdobnéj okrasie jego). Opatruje go bogactwy a poczciwościami. *Rej. Post. K k* 4. (dostojnościami). Domy ich poczciwościami ozdobione. *Rej. Post. A a a* 3. Wszędy starożytnych domów ludzie są we czci wielkiéj, a w tym cnocie poczciwość się czyni. *Gorn. Dz.* 104. W poczciwości kogo mieć. *Budn. Apopht.* 79. (we czci). Stara przypowieść, że poczciwość chowa nauki, *honos alit artes. Modrz. Baz.* 538. Jeśli równego abo podlejszego czapeczką abo poczciwością uprzedzimy, tym nie będziemy podlejszymi, ale owszem obyczajniej-

szymi. *Eraz. Ob. G i i j.* (grzecznością, maniernością). Abraam z poczciwością pogrzebał żonę swoję; i Józefa, i Jakóba, i samego Pana naszego, i inne poczciwe ciała poczciwie chowano. *Rej. Post. B b* 3. (z uczciwością, przyzwoicie). Niechaj chlebowi poczciwość wyrządza, Komu go żądza. *Klon. Fl. C* 3 *b.* (niech mu się kłania, niech mu służy, nadskakuje). Trzech, którzy byli na wydałe miejsce ustąpili, z niepoczciwością zepchniono. *Krom.* 536. (*turpiter*, z znieważeniem). — §. 2. Poczciwość, uczciwość, *honestum*, *honestas*, die Ehrlichkeit, Redlichkeit, Rechtschaffenheit; *Vind.* pofhtenost, zhastlivost, refnizhnost, nesapelazhnost, pridnost, pravednost, prauvdelanost; *Carn.* pravêdnost; (*Sorab.* 1. poživofcž, cžiftoscž czystość *castitas*, poccživofcž, cžwoyecžnofcž *humanitas*); *Croat.* postenozt; *Hung.* tisztesség; *Rag.* posctenje; *Ross.* чистодушіе, чистосердечіе, праводушіе, незлоба. Z dobroci wypływa poczciwość, czyli to jedno znaczy, sprawiedliwość, przez którą szanujemy innych należytości. *N. Pam.* 21, 326. Stoikowie trzymają, iż poczciwość sama doskonałym jest szczęściem. *Kosz. Cyc.* 172. A poczciwość? — ten przedmiot służył czasom dawnym! *Kras. Sat.* 20. Poznasz, co to są za ludzie, poczciwościami poczciwi! *Mon.* 64, 75. (jak najpoczciwsi). Człowiek poczciwościami poczciwy. *Mon.* 70, 181. Rzadko się niepoczciwość, tak jak zacznie kończy. *Kras. Sat.* 34. — *Juramenti*, *obligandi:* Na poczciwość, pod poczciwością; jakem poczciwy, bey meiner Ehre, bey meiner Treue, so wahr ich ehrlich bin. Na honor i poczciwość ci mówię; wielkie słowo. *Teat.* 21, 188. Na moję poczciwość. *ib.* 15, 41. Zamku ma do ostatniego bronić, pod gardłem i poczciwością. *Gwagn.* 306. (pod utratą życia i honoru, bey Verlust des Lebens und der Ehre). Wszystkie te artykuły pieczęciami, przysięgami, poczciwościami swemi i potomstwa swego warujemy. *Herb. Stat.* 692. POCZCIWY, a, e, POCZCIWIE *adverb.*; (*Boh.* poctiwý, poctiwě; *Slov.* poctiwý, co čest přináši, a poctiweho čjnj; *Hung.* tisztesség-tévö; *Rag.* cjastan, posctèn; *Croat.* pòsten; *Dal.* chasztan; *Vind.* posteni, zhasten, zhastivrieden; *Ross.* почестный); §. 1*) cześć, to jest honor czyniący, zaszczycający; ehrebringend, ehrenvoll. Te zmarszczki od żelaza i poczciwe blizny Świadczą, co on przed laty czynił dla ojczyzny. *Morszt.* 102. Ćwiczenie nauk poczciwych. *Petr. Pol.* 154. Obiad od trunku zaczynać, nie przystoi, bo ta rzecz obyczajom nie poczciwa, i zdrowiu szkodzi. *Eraz. Ob. C.* — §. Poczciwy, dobrego imienia, dobréj sławy; ehrlich, von gutem Namen. Kto uciekł z boju, ten już nigdy między poczciwemi miejsca nie miał. *Star. Ryc.* 18. On nie wart poczciwego wspomnienia. *Teat.* 1, 118. Pożądliwość jest silny nieprzyjaciel poczciwéj sławie twojéj. *Rej. Zw.* 36. — *Titul. obsol.* Nauczciwsi i wszej (wszech) poczciwsi najgodniejsi w Panu Chrystusie Ojcowie, Wielmożny Arcybiskupie etc. *Herb. Stat.* 17. (wielebni, przewielebni; cf. zacny, uczciwy). — §. Zaczął rozmowy niebardzo poczciwe. *Wys. Aloj.* 123. (nieprzystojne, niepoczesne, nicht ehrbar). — §. 2. Poczciwy, moralnie uczciwy, cnotliwy, *honestus*; ehrlich, rechtschaffen, redlich; *Slov.* ctný, poctiwý; *Hung.* tisztes; *Sorab.* 1. cžesny, (poczžiwé, cžwoyecžné *humanus*); *Carn.* poshtên, pravêdn; *Vind.* pofhten, zhastliu, zhasten, priden, pravdelan, praveden, refnizhen; *Slav.* poshten; *Ross.* чистодушный, чистосердечный, праводушный, незлобный, незлобивый. Poczciwy człowiek kocha honor i cnotę, tak mocno, żeby nawet życie ofiarował za nie. *Mon.* 75, 615. Poczciwy człowiek w cnotach swoich stały, Nie żąda broni murzyńskiéj, ni strzały. *Lib. Hor.* 29; (*integer vitae*). Człowiek poczciwy, wszystko dla boga i ludzi Gotów uczynić; jego nędza bliźnich budzi, Dobro ludzi jedynym starań jego celem, On prawdziwym ludzkiego rodu przyjacielem. *Dmoch. Szt. R.* 74. Kto jest człowiek poczciwy, więcéj jest jak święty. *Zabł. Fir.* 79. Poczciwe lata ojcowie widzieli Nasi, o zdradach żadnych nie wiedzieli. *Bardz. Trag.* 87. Stracił wszystko przez poczciwe serce. *Teat.* 27. *c*, 37. (dobre serce, dobra dusza). Poczciwa Marysia, niech jej bóg płaci za dobre serce. *Teat.* 54. *c*, 2. Mówisz to, jak człowiek poczciwy, pójdź, niech cię ucałuję. *Teat.* 30, 26. Przyrzekasz to słowem poczciwym. *Teat.* 14, 113. (słowem honoru, pod poczciwością). Często słyszałem to słowo: jakem poczciwy! i rozumiałem, że ludzie w Warszawie poczciwsi, niż indziej być muszą. *Mon.* 65, 452. Nie miej mnie za poczciwego, Bym nie miał wetować swego. *Petr. Hor.* 2, *Q* 2. Poczciwy grosz mieszka się trzyma. *Dwor. E.* (poczciwie nabyty). Poczciwy handel. *Falib. P.* — §. *Latius transl.* Poczciwa suknia etc., uczciwa, jaka powinna być, porządna, należyta; ordentlich, gehörig, sauber. Koczyka poczciwego nie masz. *Teat.* 19. *b*, 11. Sukni poczciwéj na sobie nie ma. *Teat.* 29. *c*, 71. Od wczorajszego dnia jakem przyjechał, jeszczem z nikim poczciwie się nie rozmówił. *Teat.* 22, 16. Poczciwie tak panu memu. *Teat.* 25. *c*, 66. (dobrze mu tak). — POCZCIWE *Subst.*, uczciwe, honor, dobre imię, dobra sława, cześć; die Ehre, der gute ehrliche Name. Gdy kogo tkną w poczciwe, tam niemasz nadgrody. *Morszt.* 129. (*Croat. Prov.* Kêm postenye neje drago, Jòs neznaju pravo blago; komu honor nie drogi, ten nie zna prawdziwego skarbu). Król broni praw dla pożytku i poczciwego wszystkiéj Rzpltéj. *Gost. Gor.* 65.

POCZĘCIE, *ob.* Począć.

POCZEKAĆ, *f.* poczeka *intrans. dok.*; *Boh.* počkati, popočkam sy, posečkám; *Sorab.* 2. pozakasch; *Sorab.* 1. počžakacž; *Vind.* pozhakat, perzhakat; *Croat.* pochakújem, pochakanye; *Rag.* pocekkati; *Bosn.* pocekati; *Ross.* подождать, поджидать, пообождать, пообжидать, повременить, погодить, (cf. pogoda); *Eccl.* пожидаю, приожидаю; chwilę poczekać, trochę się zatrzymać, etwas warten, verziehen. Panie *poczkaj (poczekaj) mało, abym się z swemi pożegnał. *W. Post. Mn.* 557. Wszystko będzie, jedno trzeba poczekać. *Rys. Ad.* 70. (miéj cierpliwość). Poczekaj, aż się dopiecze. *Cn. Ad.* 868. (przed czasem chcesz). *Emphat.* Poczekaj jeno. *Cn. Th.* (zobaczysz, będę ci to pamiętał). Coż? jeszcze zadajesz mi kłamstwo w żywe oczy? *Poczkajno języku smoczy! *Zab.* 13, 273. *Treb.* — *§. Proszę, poczekaj mię, aż to powiem ojcu memu. *W. Tob.* 5, 9. (czekaj trochę na mię,

warte ein wenig auf mich). Poczekam cię tu, aż przyjdziesz. 1 *Leop. Jud.* 6. — Poczekający *Croat.* pochakàvecz.

*POCZEREWIE, *ob.* Podczerewie; (cf. *Ross.* черева trzewa; *ob.* Czerewo); n. p. Pioruna bałwana połym bito poczerewie kijmi. *Stryjk.* 132. może brzuch.? [są tu dwa wyrazy: po i czerewo · brzuch 2].

POCZERNIĆ, *f.* poczerni *act. dok.*, POCZERNIAĆ *niedok.*; *Boh.* počerniti; *Vind.* pozherniti; *Bosn.* poçarniti, poçrrinti; *Rag.* pozarnitti, pozargnetti; *Croat* pochernújem; *Ross.* почернить, посурмить; (*Eccl.* почериваю, почерниваю wymazać, zmazać); czarnym poczynić, nach einander schwarz machen, schwärzen. POCZERNIEĆ *neutr.*; über und über schwarz werden; *Ross.* посмуглѣть. W pieczarach książęta Ruskie najmniéj nienaruszone, tylko poczerniałe leżą. *Gwagn.* 329. Biała łabędzi gromado poczerniéj z żalu; wszak kir jest przyzwoitą żałobie paradą. *Toł. Saut.* 36.

POCZERPNĄĆ, *f.* poczerpnie *cz. jedntl.*, POCZERPAĆ *niedok.*, *Vind.* pofajeti; *Ross.* почерпнуть, почерпать; trochę wyczerpnąć, etwas schöpfen, heraus schöpfen. Nie dopuścisz mu poczerpnąć w twéj studni wody. *Gorn. Sen.* 298. Samarytanka przyszła dla poczerpania wody. *Pociej.* 339. *POCZERPAŁO, a,: *n. Eccl.* поуръпало; czerpadło, czerpak; ein Schöpfgeschirr, Schöpfeimer. *Krasowolia jest kubek, albo jako Słowianie nazywają *mirnaja czasza albo poczerpało. *Pim. Kam.* 341.

POCZERWIENIĆ *cz. dok.*, czerwonym uczynić; *Croat.* pocherlyenújem, beröthen, roth machen. Skóry baranie poczerwienione. 1 *Leop. Exod.* 25 (czerwono farbowane. 3 *Leop.*). POCZERWIENIEĆ *nijak. dok.*, czerwonym pozostać; *Ross.* покраснѣть, erröthen, roth werden.

POCZESAĆ; *Rag.* pocessati; *Slav.* pocseshljati; *Croat.* pochessújem, pocheszalszem, *ob.* Czesać.

1. POCZESNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* počestnost *honestas*; *Sorab.* 1. tżestżnofcż; cześć, honor, *poczciwość (cf. poczliwość), zaszczycenie, zaszczyt; Ehre, Ehrwürdigkeit, Verehrung, Ehrenbezeugung. Takich ludzi wszyscy chwalą i w poczesności mają. *Petr. Pol.* 135. *Budn. Apopht.* 79. W osobie twéj taką poczesność, powaźność, dzielność, baczę, że .... *Ryb. Gęśl. ded.* Królowie dzieciątku (Jezusowi) wielką uczciwość i poczesność uczynili. *Sk. Żyw.* 20. Posłuszni synowie wszelaką poczesność ojcom wyrządzać mają. *Smotr. Lam.* 149. (uszanowanie). Powinnéj poczesności mu nie oddawał. *Bzow. Roż. pr.* Odbieraj, co tobie naznaczono, państwo, władzę, moc, poczesność, królestwo, narody. *ib.* 90. Powiedz, czyś ty Messyasz? twéj bowiem osobie Wielka poczesność ztąd pewnie przybędzie. *Odym. Św.* 2, *E* 3 *b.* Gdy na urząd był wybran, przyszli trębacze, chcąc mu poczesności trąbić. *Ezop.* 105. Rajca przysięga praw, przywilejów, poczesności i też pożytku miasta strzedz. *Sax. Porz.* 11. (honoru, poczciwego). Brody nie golą, bo za poczesność ją mają urody. *Paszk. Dz.* 122. (za ozdobę). — §. Niepoczesność, niedołężność, ułomność; Hinfälligkeit, Mangelhaftigkeit. Jezus ze strony téj, iż był dziecię, t. j. iż postać człowieczéj niepoczesności przyjął, musiał rość. *Biał. Post.* 157. (2. POCZESNOŚĆ, *ob.* Doczesność). POCZESNY, *POCZESTNY, *POCZĘSTNY, a, e, POCZEŚNIE *adverb.*; *Boh.* počestny, počestně; *Sorab.* 1. potżestné, tżestwanité, pocżefny, tżestné; godny czci, *honorabilis. Mącz.* (*ob.* Poczciwy 1.), ehrenvoll, ehrbar, achtungswürdig, ehrwürdig. Zelżonym jest dla nas, aby nas chwalebnymi i poczesnymi uczynił. *Bzow. Roż.* 79. Dostatek i majętność ludzie uczyni poczesne. *Petr. Et* 40. Dobry to człowiek, poczestny mąż, i święty, mądry i sławny. *Smotr. Apol.* 81. (czcigodny). — *Opposit.* Niepoczesnik, n. p. Dokądże teraz między niepoczestnikami mieszkać mi dopuścisz? *Bzow. Roż.* 98, (cf. bezecnik). Każdemu ustępował miejsca poczeŚniejszego. *Wys. Aloj.* 339. Miasto to pocześniejsze jest od tamtych, iż w nim rezyduje sam parlament. *Boter.* 39. Farao Józefa na wóz poczesny posadzić, i po mieście wozić kazał *Bzow. Roż.* 84. Ehrenwagen. Masz chować takie hostye w puszce poczęstnéj. *Sak. Persp.* 29. (uczciwéj, porządnéj). W kapłańskim ubierze, w poczesnéj stule, kapłan przed ołtarzem stanie. *Pot. Syl.* 187. Z poczesnemi orszaki, z wyborem strzelców piérwszą straż prowadził. *Pilch. Sall.* 199. Ma poczesną drużynę i piękny dom, obszerne mienia. *Pilch. Sen. list.* 316. okazałą, ansehnlich. Listy patryarchy do króla poważne były, poszanowane i wielce poczestne. *Obr.* 40. (pełne uszanowania). Przystąpiwszy k niéj pocześnie, przepowiedział jéj orędzie niebieskie. *Żyw. Jez. B b.* ze czcią, z uszanowaniem, mit Ehrfurcht. Samego niepoczęstnie wepchnęli do ciemnicy. *Groch. W.* 174. zelżywie, schimpflich, verunehrend. Dla potwarzy niektórych oszczerców, poczesne i niepoczesne, dobre i złe, zarówno cenić zwykli *Pilch. Sall.* 55. (dobre i złe imię, sławę i niesławę). W rzeczach niepoczesnych sługa nie powinien pana swego słuchać *Gorn. Dw.* 107. nieuczciwych, czci czyli honorowi przeciwnych; ehrlos, ehrenrührig. Gdyby najemnik w najętym domu niepocześnie się rządził *Sax. Art* 40. (nieuczciwie, nieporządnie, nieprzyzwoicie). — §. Poczesny, pociechę przynoszący, pocieszający, rozradujący; tröstlich, erfreulich. Nowina ta piekielnemu straszna, i miłosna niebieskiemu, i ziemskiemu gminowi poczesna jest *Bzow. Roż. pr.* Ludziom żebyśmy się dobrze pocześnie postawili, z nas aby im słowo dobre i pociecha dobra urosła. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* — §. Figura niepoczesna, niemiła, nie podobająca się, unansehnlich. Na twarzy był niepoczesny, ale w nogach skory. *Dmoch. Il.* 265. (*ob.* Pocieszny) POCZESNE *Subst.* *poczta, podarek panu, zwierzchności abo godnéj osobie, *honorarium Cn. Th.* pokłon, ein Ehrengeschenk. No idźże na poczesne *Teat.* 36 *c.* 66, cf tryngielt, na piwo, na wódkę; (cf *Eccl.* почестидатель, *Graec.* βραβευς *qui dat praemium certaminis*). POCZESTOWAĆ, POCZĘSTOWAĆ, *f.* poczestuje *cz. dk.*, potraktować, (cf. podejmować czym), tractiren. Będą ci tam radzi, i winem cię starym poczęstują *Teat* 7, 36. Poczęstuj mię tabaczką. *Teat.* 23. *b*, 4. Ledwo mię pięścią nie poczestował *Teat* 7, 15. — Przyjechał wojewoda przed żupę, i kazał sobie dać poczestowanie *Herb Stat.* 101, (*ob.* Poczesne) **POCZĘSTE, a, *n.*, n. p. Jest to dla

najczystszych duchów poczestem niedarmem, I może się przyjemnym stać dla nich pokarmem. *Przyb. Milt.* 156.

POCZET, cztu, *m.*; (*Boh.* počet liczba, aučet rachunek, početnj liczebny, arytmetyczny, počitařstwj arytmetyka, sčisti, sečtu, sčjtam zliczyć, *ob.* *Czcić, czytać, (cf. poczytać); *Slov.* počet *numerus*, početne mèno *numerale*; *Carn.* shtivenje, shtivilu; *Vind* ſhtivenje, broi, (ſhteti, ſhteu, ſhtiem, ſhtejem = liczyć); *Ross.* четь frakcya, para; четъ или нечетъ cetno, licho, *ob.* Cetno; счеть rachunek, учеть, obrachunek; четки rożaniec; числить liczyć, число liczba, числословіе arytmetyka; *Eccl.* причеть rejestr, spis); liczba, rachunek, obrachunek, rejestr, spis, szereg, lista: die Zahl, die Rechnung, Berechnung, das Verzeichniß, die Reihe, Folgereihe, die Liste. Przeliczcie lud, że będę wiedział poczet ludu. *Budn.* 2 *Sam.* 42, 2. Czwarte księgi Mojżeszowe, *Numeri*, księgi pocztów abo liczby. 1 *Leop. Num.* Nieprzyjaciele, acz go nierównie pocztem przenosili, jednak od niego porażeni. *Krom.* 17. Ten lud Mojżeszów rozmnożył się tak bardzo, iż nas przechodzi pocztem i mocą. *Biel. Hst.* 27. Poczet dni ludzkich najwięcéj sto lat. 1 *Leop. Syr.* 18, 8. Usiadło mężów w poczcie, jakoby pięć tysięcy. *W. Post. W.* 185. Radości używa zbór niebieski nie tylko nad wielkim pocztem nawróconych, ale nad najmniejszym nędzniczkiem, który się uzna w upadku swoim. *Rej. Post. F* 3. Nie idzie to w poczet. *Kłok. Turk.* 61. Nie szły mi, Halcyono, twoje w poczet modły; *nil opis nobis tua vota tulerunt. Żebr. Ow.* 288. (nic nam było po nich). Masz bogu dać poczet wiary swéj. *Biał. Post.* 96. (liczbę dawać). Bogu kiedykolwiek z spraw swych uczynić poczet macie. *J. Kchan. Dz.* 68. Przyszedł, i dał poczet nauki swéj, i oni słuchali go. *Baz. Hst.* 7. (sprawował się z niéj, tłumaczył). W poczet świętych wszedł. *Groch. W.* 265. Zgromadzenie chrześcian za poczet głupich było poczytane. *Bals. Niedz.* 1, 44. I wojewoda nasz w poczet uczonych pójść może. *Birk. Chodk.* 36. Pisany *in album nobilitatis*, albo w poczet szlachecki. *Star. Ryc.* 14. Poczet sług, świta, orszak; *Rag.* druxenie, drùxtvo, sadrûxenje, druxina, *ob.* Drużyna, Gefolge. Przyjechał z wielkim pocztem sług i przyjaciół. *Tr.* Antoni Cesarz nigdy się nie zwykł wyprawiać z poczty swemi, mówiąc, że poddanym ciężkie są poczty i każdego pana dwór. *Kosz. Lor.* 109 *b.* Poczet żołnierzy, rota, *turma equitum. Cn. Th.* Schwadron; *Rag* cetta; *Eccl.* устл, влъкъ, рота, толпа людей; четоводитель rotmistrz. — §. Poczet Rzymski, piętnastu lat obrót, którego Rzymscy cesarze przedtym zażywali, i do tych czas papieże zażywają. *Rog. Doś.* 2, 282. die Römerzahl, Zinszahl. *POCZETNIK, a, *m.*, *arithmeticus*, ein Zahlmeister. *Marmel.* 178; *Slov.* početnjk rachmistrz.

POCZĘTY, *ob.* Począć.

*POCZLIWY, a, e, poczesny, *poczciwy, czci pełen; ehrwürdig, ehrenvoll, angesehen. Chcą więcéj ozdobić język swój, niż też myśl swą, a samych siebie poczliwemi a dobremi obyczajmi a uczynki. *Eraz. Jęz. E* 5 *b.* Dusza niepoczliwa a niemądra. 1 *Leop. Syr.* 23, 6. (nieuczciwa, nie czująca się do czci). — §. Możny, bogaty; mächtig, reich. Brzemię na się kładzie, kto z poczliwym rad się towarzyszy. 3 *Leop. Syr.* 13, 2. (który z poczliwszym nad się towarzyszy. 1 *Leop.*). POCZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, poczesność, uczciwość, *poczciwość, Ehrbarkeit. Niewieści gniew jest niepoczliwość i zhańbienie wielkie. 1 *Leop. Syr.* 25, 29.

POCZOS, *ob.* Podczos. POCZOSAĆ, POCZESAĆ, *ob.* Czesać.

1. POCZTA, y, *ż.*; *Boh.* pocta; *Slov.* pocta, poctiwost; *Hung.* tisztelet; *Ross.* почесть; cześć, czczenie, uczczenie, die Verehrung. Z najświętszą czcią pana naszego Jezu Chrysta, ciało jego przyjmiemy, a nietylko nie grzeszemy, pocztę boską jemu czyniąc, ale gdybyśmy jéj nie czynili, barzobyśmy w tym grzeszyli. *Hrbst. Odp. M m* 3 *b.* Obyczaje dobre budują wiarę, pocztę bożą, zgodę, miłość. *ib. N n* 4 *b.* — §. Poczta; *Boh. et Slov.* pocta, poctenj, dar ku poctiwosti daný; *Ross.* поклонное; poczczenie podarunkiem, poczesne, pokłon, podarek godnéj osobie, *honorarium*; ein Ehrengeschenk, eine Verehrung, etwas, das man jemanden verehrt. Panom dla cnot ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę dary naszemi wyrządzając; to pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. *Petr. Hor.* 2, *L* 3. Krystyna między innemi podatkami i ten wymyśliła, aby sielanie na święta pocztę *honoraria munera*, to jest, kurczęta, kapłuny, gęsi etc. do śpiżarni znosili. *Krom.* 165. Aby oświadczyli miłość swoję przeciwko królowi, złożyli się na 150,000, i onę pocztę królowi oddali. *Birk. o Exorb.* 31. Przedtym nic nie dawano, darmośmy pasali, Bryndzę tylko abo sér na pocztę naszali. *Simon. Siel.* 102. W. K. Mość nie pocztę, jako jest mała, od poddanego, ale chęć moję, jako jest wielka, od sługi wdzięcznie przyjmiesz. *Gorn. Dw. ded.* Tę lichą pracą, miasto poczty drogiéj, I godnéj Twojéj dostojności, Racz przyjąć. *Odym. Św. ded.* Kazimierz oblubienicy swojéj miasto poczty abo upominku weselnego, 5000 grzywien rocznego dochodu ukazał. *Krom.* 593.

2. POCZTA, y, *ż*, *POSZTA. *Cn. Th.*; *Boh. et Slov.* pošta; *Sorab.* 2. post; *Croat. et Hung.* posta; *Carn.* poshta; *Vind.* poſhta, posta, piſmonoſniza; *Ross.* почта, прогонъ, *Gall.* poste; *Lat. med.* posta, *a positis equis*; *Ger.* die Post. (cf. stójka, podwoda, cf. roztsawione konie). Poczta, ustanowienie po drogach koni dla prędszego dójścia listów lub przejazdu podróżnych. *Kras. Zb.* 2, 374. Z Cyropedyi Xenofonta widzimy, że podobno Cyrus wynalazł pocztę, czyli jeżdżenie przemianą koni. *Czack. Pr.* 63. Miasto podwód czwore pieniądze podwodne oddawać każemy, a za to porządną pocztę po całym królestwie stanowimy. *Vol. Leg.* 4, 109. Pocztą jechać, mit der Post reisen. Biegam, jak na poczcie; szkoda biednéj szkapy. *Teat.* 52. *d*, 120. Poczta wozowa. *Teat.* 26. *c*, 15, (cf. *Gall.* diligence), die fahrende Post. Poczta listowa abo konna, die reitende Post. Pisał na pocztę do niego. *Min. Ryt.* 2, 103. przez pocztę, mit der Post Wszak co dziś przyszło z poczty, już zgadłem we wtorek. *Niemc. P. P.* 84. co z pocztą przyszło, co przywieziono z wiadomości; was die Post mitgebracht hat, was mitgekommen ist.

Oddawać na pocztę, dać na pocztę, auf die Post geben, aufgeben. Pocztą zabawiony do siebie odszedł. *Kras. Pod.* 2, 229. (wyprawą pocztową, listami na pocztę). Wielkie koszty Łożył na wiadomości i tajemne poszty. *Pot. Arg.* 236. (doniesienia, nowiny, korespondencye). Poczta, n. p. Dziś poczta, dzień pocztowy, Posttag. Niemasz tego tygodnia, i téj poczty, żebyśmy nie mieli od niego doniesienia. *Mon.* 75, 682. — Poczta, dom pocztowy, stacya pocztowa; Post, Posthaus, Poststation; *Ross.* ямъ, (cf. jama). — (3. POCZTA, y, *ż.*, żołnierze pocztowi. *Dudz.* 52. plac, miejsce, stanowisko, gdzie żołnierza postawiono. *Tr.* posterunek, der Posten eines Soldaten. — 4. POCZTA, rodzaj ognistych kul w fejerwerkach. *Dudz.* 52, eine Art Feuerräder beym Feuerwerk. Ognista po sznurze puszczona poczta. *Tr.*) — POCZTAMT, POSTAMT (*Tr.*), u, *m.*, z *Niem.*, das Postamt; *Vind.* poshtnarishe. POCZTARZ, POSZTARZ, a, *m*, (*Cn. Th.*), *Boh.* poštyř (*distng.* počtař rachmistrz, *ob.* Poczet); *Croat.* postar, listonosz; *Vind.* poshtni jesdar; *Bosn.* ulaka, kgnigonoscja na kognu tekuchi; *Ross.* почтиліонъ, почтарь, ямщикъ; co na poczcie bieży, u nas podwodnik, abo posłaniec, kursor. *Cn. Th.* co koło poczty zatrudniony, do poczty służący; der mit der Post zu thun hat; postylion od listowéj poczty, der Postbote, Briefbothe, Postknecht, der Postilion von der Briefpost. Pisarze i posztarze ustawicznie przy sobie miał, dla roznoszenia listów. *Sk. Dz.* 768. Czas zdradny pocztarz Odwinieć drugdzie złe gazety w liście. *Wad. Dan.* 96. — §. Pocztarz, co konie z urzędu daje; u nas burmistrz, podwodny urzędnik. *Cn. Th.* 794, poczmajster, der Postmeister; *Vind.* postar, poshtnar; *Slov.* počtar. — §. Żydzi płacący pogłówne, od donatyw, hybern, pocztarzów, i od wszystkich innych podatków wolni być mają. *Vol. Leg.* 5, 643. (od składki na pocztę). POCZTARKA, i, *ż.*, pocztą trudniąca się, die mit der Post zu thun hat; roznosicielka listów, gazet z poczty, lub też żona pocztarza; die Briefträgerinn, Zeitungsträgerinn, Postbothinn, Briefträgers Frau, Postilionsfrau; *Slov.* počtarka. POCZTARSKI, a, ie, §. a) od pocztarza; *Boh.* poštyřsky; *Croat.* postarszki; *Ross.* почтарскій, почтаревъ, Postboten=, Postilions=. — §. b) Pocztowy, Post=. Pocztarskie konie. *Tr.* Ukazały się okręty, które zwykły uprzedzać i oznajmować o nadchodzącéj flocie, zowią je pocztarskiemi. *Pilch Sen. list.* 2, 259. Postschiffe. POCZMISTRZ, POCZTMAJSTER, POSTMAGISTER, POSZTMAGISTER, POSTMAJSTER, a, *m.*; *Slov.* počtar; *Vind.* postar, poshtnar; *Croat.* postamester; *Ross.* почтмейстеръ; pocztę trzymający, der Postmeister. Na pocztmajstra się gniewał, że nas nierychło expedyował. *Teat.* 8, 63. Pocztmagister. *Volk. Leg.* 6, 62. Poczmistrz z St. Menehoud poznał ujeżdżającego Ludwika. *Gaz. Nar.* 1, 229. Postmagister generalny ziem Pruskich. *Vol. Leg.* 5, 399. POCZTMAJSTROSTWO, a, *n.*, POCZTMAGISTROSTWO. *Vol. Leg.* 6, 62, §. a) urząd pocztmajstra, das Postmeisteramt. — §. b) *Collect.* Pocztmajster z żoną, der Postmeister mit seiner Frau. POCZTMAJSTROWA, y, *ż.*, utrzymująca pocztę, lub też żona pocztmajstra, die Postmeisterinn. POCZTMAJSTRÓWNA, y, *ż.*, córka poczmajstrostwa, die Postmeisters=Tochter. POCZTOWIEC, wca, *m.*, gołąb', *columba tabellaria*, tak przywiązany do miejsca swego wychowania, iż na inne miejsca go zawiozłszy, przez niego nazad przesyłano listy. *Zool.* 226. die Brieftaube, Posttaube.

1. POCZTOWY, a, e; *Boh.* poštowský (*distng.* počtowý, početny rachunkowy); *Vind.* poshtni; *Ross.* почтовый; od poczty, Post=. Pocztowy trakt. *Teat.* 19, 8. *Ross.* ямская. Pocztom naszym brakuje tylko wozów pocztowych. *Mon.* 73, 495. *Carn.* kripa, (cf. krypa). Pocztowym powozem jechał. *Zab.* 14, 346. Pocztowa zapłata *Ross.* прогонной, прогоны. Dzień był pocztowy: więc był dyskurs o wiadomościach, któreśmy odebrali. *Kras. Pod.* 2, 110. — §. Pocztowe kule, któremi za spólną umową udzielano sobie wiadomości w listach do nich przyłaczonych. *Jak. Art.* 3, 308.

2. POCZTOWY, a, e, od pocztu, *turmalis*. *Cn. Th.* 729, (*Boh.* počtowy, početnj rachunkowy, *ob.* Poczet); zum Gefolge, zur Schwadron gehörig. POCZTOWY, ego, *Subst. masc.*, szeregowy, sługa towarzysza, der Reitknecht eines Towarzysz. Pocztowy albo poczetowy, *turmalis*, poczet zaś *turma*; może się pocztowy nazywać *vicecommilito*, gdyż pocztowy jest półtowarzysza. *Chmiel.* 1, 82. Płatna kawalerya składała się z towarzyszów, pocztowych, czyli szeregowych, i luzaków. *Czack. Pr.* 1, 215.

POCZUBIĆ, *f.* poczubi *cz. dok.*, potrząść za czub, ein wenig an den Kopf kriegen und zausen. Trochę go poczubił. *Teat.* 28, 93. Poczubić się *recipr.*, einander beym Kopfe nehmen. Ten obieś nadszedł, i małośmy się nie poczubili. *Teat.* 17, 84.

POCZUĆ, *f.* poczuje *med. dok.*, Poczuwać *niedok.*; *Boh.* pocytit, pocitj, pocjl, pocigi, pocytjm; *Vind.* pozhutit, obzhutiti, sazhutiti, (pozhutik *sensus*); *Croat.* pochutujem; (*Bosn.* pochjutiti; *Slav.* pochútiti *auscultare*, cf. czuć = słyszeć); *Ross.* почувствовать, чувствовать, ощустить, ощущать (cf. ocucić), чувствованіе, (чувство zmysł), послышать; §. a) nieco uczuć, etwas empfinden. Mnieć to nie bardzo boli, ale ty poczujesz. *Cn. Ad.* 510. Już żądło poczułem miłości. *Past. Fid.* 74. Nie może dłużéj zcierpieć urazy poczutéj. *Przyb. Luz.* 117. Poczuć zmysłami, węchem etc., empfinden, spüren, riechen. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. *Teat.* 11. *b*, 5. Czyste wino jak kryształ; jak już miły zapach jego z daleka poczuwam. *Teat.* 55. *d*, 7. Szmer i wrzawę nieprzyjaciół za sobą poczuł. *Pilch. Sall.* 219. Kołat obozowa warta poczuła. *Warg. Cez.* 232. usłyszała, sie verspürte, merkte. Nie zdarzyło się złodziejowi, abowiem poczuto, gdy chodził a tętnił. *Eraz. Jęz. M* 6 *b*. — §. b) Poczuć, pobaczyć, zrozumieć, pomiarkować, wnieść; merken, wahrnehmen, auf etwas schließen. Z nocnego zgiełku o drodze nieprzyjaciela poczuli. *Warg. Cez.* 111. — §. Poczuwać się w czym lub do czego, nieobojętnym być względem czego, staranie na to łożyć, na pieczy to mieć; sich zu etwas gedrungen fühlen, nicht gleichgültig dabey seyn, Sorge darauf verwenden. Z przykładów pogańskich się budujmy, A wżdy się w tym poczujmy. *Prot. Jal.* 29. Posłał do niego wierzyciel, aby się w oddaniu długu

poczuwał. *Haur. Sk.* 249. Ktoż ma tak kamienne serce, aby się nie poczuwał do wzajemnego darowania uraz osobistych! *Koll. List.* 173. — §. Poczuwać się w czym abo do czego, na sumnieniu winnym się czuć czego, ſich in ſeinem Gewiſſen getroffen fühlen. Kiedy ja się do niczego nie poczuwam, to ja żartuję z tego, co ludzie o mnie niesłusznie gadają. *Teat.* 15. *c*, 4. Ani zgryzota, ani poczuwanie się do jakiego występku złego nie przerywa mu snu. *Teat.* 48, 5. Gdy cnotą i godnością nie mógł, w ustawicznych grzechach swych poczuwając się, *conscius sibi*, srogością państwo sobie umacniał. *Krom.* 46.

POCZWARA, y, *ż.*, potwora, obłuda; *Ross.* уродъ, уродина, уродецъ, уродище, eine gräßliche Geſtalt, ein Schreckbild, eine Mißgeburt, Geſpenſt. Coż za poczwary tak niegodny na ciebie wydały dekret. *Teat.* 49, 70. — POCZWARKA, i, *dem.* — §. *Hist. Nat.* Zasklepiona gąsienica zowie się poczwarką, *puppa. Zool.* 98. *Kluk. Zw.* 4, 14, die Larve, Puppe des Schmetterlings; *Ross.* кукла, куколка, златница.

POCZWARZYĆ się, *f.* poczwarzy się *recipr. dok.*, Poczwarzać się, Poczwarować się *niedok.*, faire beaucoup de façons, badiner. *Tr.* viel Umſtände machen, tändeln, (*ob.* Czwarzyć się).

POCZWARTE, *ob.* Czwarty, po czwarte. POCZWÓRKA, i, *ż.*, sprzężaj poczwórny koni, ein Viergeſpann, Vierſpänner. Koni stadnych, jezdnych, furmanek, poczwórek pełno w stajniach. *Mon.* 73, 764. POCZWÓRNY, a, e, POCZWÓRNO *adverb.*, z czterech złożony, vierfach; *Boh.* čtwerý; *Vind.* zhvetern, fhtiriguben, fhtiri vpreshen, na fhtiri vpreshliu; *Slav.* csetverostruk; *Rag.* cetverostruk; *Croat.* chetvèri; *Eccl.* четверакiй; *Ross.* въ четыре ряда, четвероякiй, Rytmy poczwórne, *tetrasticha. Min. Ryt.* 4, 105. Poczwórny grosz Polski, czwartak. *Cn. Th.* ein Viergroſchenſtück. Poczwórny wóz, *quadriga. Warg. Wal.* 28, ein vierſpänniger Wagen. Ujrzałem, cztery poczwórne wychodziły; w piérwszym poczwórnym konie rydze, we wtórym poczwórnym konie wrone etc. *W. Zach.* 6, 2. Już powstała zorza, Już Apollo wypędza swe poczwórne z morza. *Kulig. Her.* 3. Poczwórny cug koni, poczwórne konie. *Cn. Th.*, vierſpännige Roſſe. Wjeżdżał do Rzymu tryumfator poczwórnemi białemi na wozie złocistym. *Warg. Wal.* 59. Poczwórno = z czterema końmi, vierſpännig. Jeździć ludno, poczwórno w karocie. *Bach. Epikt.* 29. POCZWORZYĆ *cz. niedok.*, poczwórnym uczynić, poczwórno podrożyć, vervierfachen. Za Zymunta III, zaczęto obwiniać tych, którzy kupując tanio zboże, toż samo w poczworzonéj cenie przedawali. *Czack. Pr.* 1, 326.

POCZYNAĆ, *ob.* Począć. POCZYNACZ, a, *m.*, poczynający, który co poczyna, *inceptor. Macz.* der Anfänger, *Boh.* počatečnjk, *f.* počatečnice, prwnjce; *Sorab.* 1. zpotžitžeř; *Carn.* pozhetnek; *Vind.* prezhetnik, pozhetnik, pervi sazheniavez, *f.* prezhetniza, pozhetniza, perva sazhetniza; *Croat.* zachetnik, pochetnik, prichétnik, *f.* prichetniza; *Ross.* начинатель, начинщикъ, починальщикъ.

POCZYNIĆ *cz. dok.*; *Boh.* poděláti; *Carn.* podęlam, *ob.* Czynić.

POCZYŚCIĆ *cz. dok.*; *Boh.* počištugj; *Croat.* pochishùjem; *Bosn.* pocistiti, (pocist, lik *purgatio*); *Ross.* почистить, *Eccl.* соочищати, *ob.* Czyścić, oczyścić.

POCZYTAĆ, *POCZYŚĆ, *POCZCIĆ, *f.* poczyta *cz. dok.*, poczytuje *pr.*, Poczytywać *frequ.*, (*Boh.* počisti *numerare, referre*, počitati, sčjsti, sčitam zliczyć; *Bosn.* pocitati, pocjastiti *venerari*; *Rag.* pöcîtati, posctovatti, pocjastitti, sctovatti *honore afficere*, *ob.* *Poczcić; *Croat.* zpochitávam *objicio*, *exaggero*; *Ross.* почтить, почитать poważać; почти, почитай ledwie nie, prawie); 1) policzyć między czym, kłaść w poczet; rechnen zu etwas, unter etwas, in Rechnung bringen, anrechnen; *Vind.* koga med hudobne vdrushiti, vmienjati, fhteti, perfoditi, trokati; *Ross.* счесть, сочту, считать, числить, числю. W milę jednę poczytają dwie godziny wolnego chodu. *Biel. Św. A* 1 *b.* (rachują na milę). Te xięgi zamykają w sobie poczytanie ludu. 1 *Leop. Numer.* 1. (poczet, obrachunek). Nie poczytałeś się rozsądkiem swym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 48. (nie osądziłeś się. 3 *Leop.*, nie obrachowałeś się). Grzegorz papież między święte poczytany. *Sk. Dz.* 704. Dwanaście patryarchów możesz *poczyść za pół liczby tych, którzy uczyli w starym zakonie. *Rej. Ap.* 45. — Błogosławiony, któremu pan grzechu nie poczytał. *W. Rom.* 4, 8. nie przypisał, nie przywłaszczył; anrechnen, zurechnen, beymeſſen. Niech te rzeczy, które się potrafiły, poczytają, nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 6, 12. (niech je mają nie za zatracenie, lecz skaranie). — §. Poczytam to za zysk, za despekt = mam to sobie za zysk. *Cn. Th.* pokładam sobie, für etwas halten, es ſo anſehen, betrachten. Nie poczytaj mi tego za winę. *Teat.* 9. *b*, 4. nie miéj mi za złe, nimm es mir nicht übel. Ludzie od tak wielu wieków to zawsze za rzecz ohydną mieli; tedy nie może być to za lekką rzecz *poczciono. *Eraz. Jęz. D* 8 *b.* (poczytano). Ja pomierność za największą poczytuję cnotę. *Siem. Cyc.* 376. — §. 2) Poczytać trochę, przez czas niejaki czytać; ein wenig leſen, etwas leſen; *Ross.* почитать, почитывать.

1. POD, (PODE *pluribus consonantibus insequentibus, e. gr.* pode mną); (*Boh. et Slov.* pod, pode; *Sorab.* 1. pod, pot, zpodě, podzpode; *Sorab.* 2. pod, ſpod, ſpodi, ſpoři; *Carn.* pod, spod, spôdej, sdol, sdolej, (cf. z dołu); *Vind.* pod, spodai, spodei, odspodai, sdolai, sdolei, tuspoda, ispod, spod, (pod, dnu = spod, dno, tło); *Croat.* pod, zdola; (2. pòd, tle = podłoga, tło); *Slav.* pod, nixjee, (*ob.* Niżéj, nisko); *Bosn.* pòd, ozdol (cf. z dołu), ozdal, odzdál; (pòd 2. *pavimentum*, 3. *laquear*); *Ross.* подъ: cf. *Ger.* Boden; *Angl.* bottom; *Svec.* batton = spód; cf. *Graec.* βυθός); *Praepositio regens Localem vel Acusat., respectu quietis in loco, vel motus ad locum,* (*oppos.* nad) = niżéj czego inszego, blizko czego wyższego; unter, nahe bey etwas höhern, bey. I) *cum Locali respectu loci*, pod czym, niżéj czego, unter etwas. Zostawiłem ich pijanych pod stołem. *Teat.* 7, 12 *d. Czart.* Kto bywa na koniu, bywa i pod koniem. *Rys. Ad.* 24. *Rej. Zw.* 144. Doczekam się, choć pod ziemią tego.

Paszk. Dz. 43. (w grobie). Widziałeś konia, którego miał pod sobą. *A. Kchan.* 248. (na którym jechał). Miał 500 koni wozowych pod rzeczami, które z sobą wiózł. *N. Pam.* 14, 146. (w wozach, na których rzeczy były). Pod majem = omajony. *Cn. Th.* 394. Upewniam cię zawczasu, że umrzesz pod murem. *Teat.* 27, 15. pod niebem, pod płotem, na dworze, na ulicy; auf der Straße, unter freyem Himmel. Nic nie miał, i starość w śpitalu, albo pod murem kończył. *Teat.* 19, 52. Będę na wieczerzy pod białem orłem. *Teat.* 41. *b*, 205. w oberży pod znakiem białego orła, beym weißen Adler, im Gasthause zum weißen Adler. Szukaliśmy ich, a oni tu pod naszemi oczami. *Teat.* 1. *c*, 58. przed oczami, vor unsern Augen, unter unsern Augen. Boże wspomoż mię, oto moje niebezpieczeństwo pode mną jest. *Sk. Żyw.* 2, 341. (tuż). Mruknie pod nosem. *Mon.* 73, 723, (cf. półgebkiem, przez zęby). Nie chciałbym widzieć dzieła mego pod plackami. *Mon.* 64, 636. (użyte na placki). Pod barwą, jednéj maści, *ob.* Barwa. Spojrzyj na te okrucieństwa, które się pod twoim imieniem dzieją. *Stas. Num.* 1, 131. twoim imieniem, pod pokrywką twego imienia; unter deinem Namen, in deinem Namen. Pod liczbą, *ob.* Liczba. Zostawić co pod wątpieniem. *Warg. Wal.* 276. w wątpliwości, wątpliwie, zweifelhaft. Lekkiemu sercu i otucha, i dobra myśl, i nadzieja dobra, wszystko to u niego pod wątpieniem. *Rej. Zw.* 87. Pod jedną planetą, kto się z kim urodził. *Cn. Th.* (pod jedną gwiazdą). — Pod pokrywką, pod płaszczykiem, pod pozorem. — Pod polewką mięso. *Cn. Th.* Fleisch in der Suppe. Pod kluczem jest co = w zamknieniu, unter dem Schlosse, verschlossen. Pod kluczem chować. *Petr. Ek.* 6. Żonę swoję pod kłódką zamyka. *Teat.* 36. *c*, 78. — §. Pod, *dependentiae*, unter, abhängig von. Pod kim być. *Cn. Th.* Wolałbym pod Turczynem być, niż pod takim rządem. *Kłok. Turk. praef.* Pod jednym prawem z kim siedzieć, einerley Rechten unterworfen seyn. Wszyscy my pod tymże prawem siedziemy śmierci. *Dar. Lot.* 2. — §. *Obsol.* Wziąć, dobyć czego pod kim = z pod kogo wziąć co, nad czym on panował; einem etwas nehmen, worüber er Herr war, das unter ihm war, ihm unterthänig war. Kazimierz wziął pod biskupem Kujawskim Raciąż; Lelowski też powiat pod Bolesławem wojował, wziął też Lendską ziemicę pod Piusem. *Biel.* 150. Dwieście miast wziął pod chrześciany Mahomet. *Paszk. Dz.* 94. Upatrzywszy swój czas, gdy Mieczysław jechał do Poznania, ubiegli Kraków pod nim i osadzili. *Biel.* 111. Ktoby pod kim co u nas uprosił, a to temuby, pod kim to on sobie uprosił, piérwéj było nadane, tedy piérwszy przywilej przy mocy ma ostać. *Stat. Lit.* 34. — §. Pod, *conditionis et accessorii*, bey, mit, unter. Pod pewną kondycyą obowięzuję się. *Kras. Zb.* 1, 466. unter einer gewissen Bedingung. Nie odpisuję się cale od tego zdania, lecz pod pewną miarą. *Pilch. Sen. list.* 3, 244. Tyś Panie wszystkie rzeczy pod miarą, pod liczbą i pod wagą rozłożył. 1 *Leop. Sap.* 11, 21. (rozrządził. 3 *Leop.*). Pod rękojmią, gegen Bürgschaft. Pod przysięgą, mit einem Eide. Pod moją cnotą = jakom dobry, na poczciwość. Pod zakładem się spierać. Pod gardłem, pod kijem, pod chłostą, pod klątwą, pod łaską lub niełaską, pod winą, pod posłuszeństwem, pod grzechem przykazuję, zakazuję, stanowię. *Cn. Th.* bey Lebens =, Stock =, Bannstrafe, bey meiner Ungnade, bey Verantwortlichkeit u. s. w. etwas anbefehlen. Każdy powinien pod cnotą, pod wiarą, położyć, czego w bitwie dostanie. *Tarn. Ust.* 264. Pod grozą. *Gorn. Dw.* 353, *ob.* Groza. II) Pod, *cum Accusat.*; *significans motum ad locum*, unter. Pod ziemię śmierć każdego tłoczy. *Burl. A* 2. Każdy pod się garnie. *Teat.* 43. *c*, 3. Pies ogon pod się. *Jabł. Ez.* 68, (cf. ogon). Bierze Julią pod rękę, i odchodzą oboje. *Teat.* 30. *b*, 116. er nimmt sie unter den Arm. Złe głosy nie idą pod niebiosy. *Teat.* 55. *d*, 19. ku niebiosom, nie dochodzą niebios, himmelan. Pod kij mu przyszedł, nawinął mu się, er kam ihm unter den Stock, er kam ihm in den Wurf. Skoro mu świnia pod kij, skoczy na owych z zasadzki. *Pot. Pocz.* 484. (jak tam przyszli nieprzyjaciele, gdzie na nich czyhał). W małym poczcie pod wojsko Litewskie podbieżał. *Papr. Gn.* 1071. Wyprawił rotmistrza pod ludzie dla języka. *Biel.* 682, (*ob.* Lud). Przychodzi i śmieje mi się pod nos. *Teat.* 36, 31. (w oczy). — §. Ochotnie szli wszyscy pod miecz. *Sk. Żyw.* 1, 216. na ścięcie, sie giengen (unter das Schwert) zum Richtplatz unerschrocken. Wszyscy pod miecz oddani, miasto pod ogień. *Birk. Zyg.* 10. na ścięcie, na spalenie skazane; zum Schwertstreiche, zum Feuer bestimmt. Pójdziesz pod szubienicę, i pod prawa żwawe męża zapalczywego. *Hor. Sat.* 250. im będziesz oddanym, du wirst ihnen dahin gegeben, überliefert werden. — Niemasz takiego rozkazu, syna jedynaka brać pod żołnierzy. *Teat.* 8, 29. na żołnierkę, zum Soldaten. Pod nierówne się rzeczy siłom swoim poddawali. *Żarn. Post.* 3, 653 *b*. Okup za nas pod grzech zaprzedane uczynił. *Żarn. Post.* 95. — §. Pod *usus*, *consilii*, zu, für. Grunt pod len ma być kruchy i tłusty. *Ład. H. N.* 91. Z jaworowego drzewa czynią kufliki pod pokost. *Cresc.* 466. do pokoszczenia, zum Firneißen, die überfirneißt werden. Wozów tyle nie było, ile ich potrzeba pod chorych wyciągała. *Perz. Cyr.* 3, 18. Wagen für die Kranken, die Kranken darauf zu legen. Trzeba mu będzie konia pod człeka. *Teat.* 36. *b*, 65. ein Reitpferd (unter) für den Reitknecht. Trzeba mu i drugiego konia pod wózek. *Boh. Kom.* 1, 143. zum Wagen, vor den Wagen zu spannen. Koń pod wierzch, (*ob.* Wierzch). Koń jeszcze chroma; nie można go brać pod siodło. *Teat.* 19. *b*, 67. (kulbaczyć i na nim jeździć). Pod polewkę mięso. *Cn. Th.* unter die Suppe. — §. *Temporis.* Pod czas = za czasu, zur Zeit, unter, während. Pod czas sejmu. *Mon.* 64, 359. Pod czas *Te Deum*, armaty słyszeć się dały. *Ust. Konst.* 1, 161. Zabił go pod dobrą myśl na rozmowie. *Stryjk.* 309. pod czas uczty, (*ob.* Dobramyśl). Z laty ubywa pod starość zdrowie. *Zab.* 13, 295. Pod wieczor = ku wieczorowi, gegen Abend. Pod wieczor ciało święte maścią pomazano. *Pieśn. Kat.* 75. — §. Pod *Dimensionis*, wedle, nach. Pod sznur, *ad amussim*. *Cn. Th.* Wszystkich tych ziół pod jednę miarę społem uwarzyć. *Cresc.* 534. Natura wszystko pod wagę i strych słuszności i

sprawiedliwości ułożyła. *Pilch. Sen. list.* 3, 216. — §. *Numeri:* Pod sto, blizko stu, do stu, około stu, gegen, auf, an, ohngefähr so viel. Pod siedm tysięcy wybornéj piechoty Za Szwajcarami poszło prawą stroną. *P. Kchan. Jer.* 19. Pod tysiąc Turków było z paiżami. *ib.* 247. Pod tysiąc koni jazdy z nim jechało. *ib.* 295. Godzien mąk piekielnych pod tysiąc tysięcy. *Kulig. Her.* 25. Pod sto lat żył. *Warg. Wal.* 276. Pod zeszły mój wiek, pod lata moje stare, już jedną nogą stoję w grobie. *Smotr. Nap.* 24. III) Pod *Cum aliis Praepositionibus*, z pod czego, z czego wydobywając, unter etwas hervor. Dobądź się z pod wód Neptunie, i dodaj pomocy. *Bardz. Trag.* 540. Z pod koni wyrzuci się gnój co dzień, z pod wołów dwa razy w tydzień. *Kluk. Zw.* 1, 153. — 2. POD, *Praepos. insepar.*, §. a) *adjungit Verbis vel Nominibus directionem actionis sub aliquid*; n. p. Podpisać, podpis, podlewać, podpaść, poddawać, poddanie, poddaństwo. — §. b) *Exprimit haud magnum adhuc incrementum actionis non multum provectae*, ein wenig, etwas; Podpić sobie, podweselić, sich ein wenig berauschen, lustig machen; *cum Nominibus* podkrzewina, podrost, *respondet:* nie do *approximationis*; podrostek, jeszcze nie wyrostek. — §. Pod, *permutationem status inferioris in superiorem:* Podrosnąć, podpomodz, podratować. — §. *Notionem secreti:* Podglądać kogo, podkraść, podstrzegać, podsłuchać. — §. *Permutationis secretae:* Podstawić, podrzucić, podsunąć, podrzut, podsunięty testament.

Pochodz. *spód*, *spodni*, *spodnie*; *naspodni*, *odspodni*, *podspodni*; *podławie*, *podstole i t. d.* (*Ross.* подовнкъ cegła ogniskowa w piecu).

PODAĆ, podał, *f.* poda *cz. dok.*, podaje *praes.*, Podawać *frequ.*; *Boh.* podati, zdáti, wzdati, wzdawati, odewzdati, poskytnauti, poskytati, poskytowati; *Sorab.* 1. podacž, podahwam, podahm, zkičžu; *Carn.* podâjam, zhęsdam, odrajtam; *Vind.* podajati, napreidat, zhresrozhiti, zhresdati, prezhdati, prieddati, totaidati; *Rag.* podatti; *Croat.* podati, podalszem, podajem, podávam, podavati, predati, izruchiti, (*ob.* Wręczyć, wyręczyć): *Slav.* pridati; *Ross.* подать, подавать, предать, предавать, сдать, сдавать, сдавывать; podawać co komu, hingeben, übergeben, hinreichen, zureichen, überreichen. Rękę mu podał. *Star. Dw.* 51. Kiedy komu słowy co obiecujemy, ręce sobie na znak pewnéj swéj wiary podawamy. *Sax. Tyt.* 157. Jemu i wody podać niewart. *Teat.* 21, 84. Podawać piłkę, nadawać, *ob.* Galić. Z rąk do rąk podawać. *Wiśn.* 182, *Ross* вручить, вручать, wręczyć. Raz żagle podać Zefirowi, Drugi raz krzywić je ku Notowi. *Bardz. Trag.* 87. Z lecem nie rozumie Jak go podać lub przybrać: *nec frena remittit, nec retinere valet. Żebr. Ow.* 55. popuścić, nachlassen, fahren lassen, fallen lassen, schießen lassen den Zügel. Wąż to w kłąb niezmierzony zatokiem się zwija, To się jak nagły potok okrutnie podawa; *impetu fertur. Żebr. Ow.* 56. napada, wysuwa się pędem, schießt hervor. — Podaję tył = uciekam, n. p. Wyście tył podali, i pierwsi z bitwy pouciekali. *Bardz. Luk.* 157; (*terga dare*). Mam ci sekretnie do wykonania niektóre podać rozkazy. *Teat.* 6, 51. zlecić, Befehle geben, auftragen. Na piérwszym miejscu u stołu pannę całowano, Także do końca podawać kazano. *J. Kchan. Tr.* 16. daléj kolejno przez cały stół tak uczynić kazano, man ließ es so weiter gehen bis zu Ende. Adamowa wina, przez podawanie rodzaju na nas ścieka. *Salin.* 4, 387. przez udział, komunikacyą plemienia, durch die Fortpflanzung bis auf uns. Acz ci zmysły co inszego podawają, ciebie niech umocni wiara. *W. Post. W.* 245. stawią, pokazują, ofiarują, prezentują; darbieten, vorstellen, darreichen. Podawała się między dwoma obozy wielka równina. *Ustrz. Kruc.* 2, 272. ofiarowała się niby, zdarzyła się, es präsentirte sich zwischen den Lagern eine große Ebene. Owo jest Ergast, jakoć mi go nieba Podały w ten czas, gdy mi go potrzeba. *Past. Fid.* 319. (zdarzyły, nastręczyły). — Podać, *Verb. neutr.*, n. p. Obaczył Jonatas, że mu czas podaje, a dopomaga .... 1 *Leop.* 1, *Mach.* 12, 1. (na rękę przypada, służy). — Podawać kogo na urząd, zalecać go na ten urząd, prezentować; einen zu einem Amte vorschlagen, vorstellen. Cesarz, acz heretyk, czcząc jakokolwiek kościoł Rzymski, po śmierci Liberyusza, nie podał na papieztwo aryana. *Sk. Dz.* 233. Podawanie plebana, plebanii, ołtarza, beneficyum jakiego, *actio*, kollacya, prezentowanie. *Cn. Th.* proponowanie, das Vorstellen, Präsentiren zu einem Amte. Podawania plebana prawo, kolatura, das Präsentationsrecht, władza podawania urzędów duchownych. *Weryf. pr.* 2; *jus patronatus*, n. p. Zjednali sobie Polacy u papieża wolność podawania dziewięćdziesiąt urzędów duchownym, *conferendi. Krom.* 574. W podawaniu kapłana wiedzieć potrzeba, jeśliby kościoł wakował, a podawca przełożonego nie obrał, pókiby cztery miesiące nie upłynęły, traci i kościoł i lenno; a biskup poda, kogo będzie chciał. *Szczerb. Sax.* 303. *Biel. Św.* 82 *b.* — Podawać komu jaką myśl, jakiś projekt; einen Gedanken mittheilen, einen Vorschlag machen; *Ross.* наразумить, надоразумить. Będę mówił, co mi kolwiek myśl poda. 3 *Leop. Job.* 13, 13. (*potknie. 1 *Leop.*). Podobało mu się to podanie. *Papr. Gn.* 34, 18. ta propozycya, ten wniosek, projekt, der Vorschlag. — *Math.* Podanie, *propositio. Geom.* 1, 13. Jest wiele podań, których dowiedzenie gruntuje się na równości pewnych trójkątów. *Jak. Mat.* 1, 47. mathematische Aufgaben. — Podawać się abo kogo w pośmiech. *Cn. Th.* einen dem Gelächter Preiß geben. Podawać kogo abo siebie w języki ludzkie, otwierać na się gęby ludzkie, dawać przyczynę do mówienia o sobie, ins Gerede bringen. Kto w pańskiéj niełasce, z tego wszyscy dworują, a jak poczną, tak go będą sobie podawać, nosić, piastować, aż do pacholąt przyjdzie. *Gorn. Dw.* 124. (cf. po kolędzie nosić). Będą go sobie z tyłu palcem ukazować, wszędzie gdzie się zejdą, będą go sobie podawać. *Kosz. Lor.* 16 *b.* Podawać po sobie = dać znać po sobie, sich etwas merken lassen, an sich verspüren lassen. Jam milczał, choćby mię zabito, nie podałem po sobie. *Jabł. Tel.* 29. — Podanie kościelne, tradycya. *Cn. Th.* die Tradition, mündliche Ueberlieferung, *Slov.* podání, odewzdání; *Sorab.* 1. podahtžo, podahwizna; *Ross.* подача, (сдача wydanie, oddanie, предание, предаванiе zdrada). Cnoty Wojciecha ś. przez 900

lat trwającym podawaniem przyszły do nas. *Bals. Niedz.* 1, 202. (*Eccl.* отцепреданный, *Graec.* *πατροπαράδοτος*, *a patribus traditus*). Podaję między ludzie = ogłaszam, głoszę. *Dudz.* 52. unter die Leute bringen, bekannt machen. Radby się rycerz w téj okazyi podał światu, radby się oraz i królowi spodobał. *Pot. Arg.* 296. radby się wsławił u świata, oznajmił światu, unieśmiertelnił; er möchte sich gerne der Welt bekannt machen, sich berühmt machen. — §. Podawać, oddawać, poddawać; dahin geben, hingeben, weggeben, übergeben, ergeben. Mówisz, iż podając Pan Chrystus Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. *Smotr. Ex.* 53. Podaję kogo katu, podaję bestyom na pożarcie, podaję kogo w niewolą, podaję szyję. *Cn. Th.* Nie podam rąk na więzy; wolę gardło szablom podać, niż ciało w niewolą. *Birk. Zbar. A* 3. (nie dam się więzić). Jezus na krzyżu nakłoniwszy głowę, podał duszę. 1 *Leop. Joan.* 19, 30. oddał, wypuścił, gab seinen Geist auf. Pan go na takie ubóstwo podał, iż chleba prosił. *Sk. Dz.* 851. (przepuścił nań takie ubóstwo). Życzę, żebyś się w takie niebezpieczeństwo nie zawsze podawał. *Boh. Kom.* 3, 159. sich in Gefahr begeben. Sam swe życie podał w niebezpieczeństwo, żeby mógł Wc Pana ratować. *Boh. Kom.* 3, 97. Gwałtowny wiatr nie dawszy przybić do lądu, podał ich daleko na morze czarne. *Zabł. Roz.* 23. (zapędził z niebezpieczeństwem ratunku). Jest rzeczą głupią gwałtem się silić, i niby nie podawać chorobie. *Perz. Lek.* 340, (cf. nie dać się, nie ulegać, nie ustąpić). Tak się dumie podał, że go niemożna cierpieć. *Warg. Cez.* 22. Podaję się smętkowi, przypuszczam do siebie smętek. *Cn. Th.* — §. Gdziemkolwiek oko podał, na pował leżały trupy. *Żebr. Ow.* 179; *quocunque acies oculorum flexeram*, gdziemkolwiek oko obrócił, wohin ich nur meine Augen blicken ließ. — §. Podanie, podawanie, powzdanie, zdawanie kupna, majętności, oddanie rzeczy prawnych abo kontraktowych. *Cn. Th.* 808. das gerichtliche Tradiren, Ueberliefern, Einhändigen, Abtreten. — §. Podawać w targu, targować, targując postępować; bieten, handeln, ein Gebot thun auf etwas, warum man handelt. Podawanie, das Bieten, das Gebot; *Sorab.* 1. podahwk. Kto więcéj poda, ten otrzyma; *qui pluris licitatur, ei addicetur. Mącz.* Podaję więcéj, podkupuję kogo, postępuję więcéj od niego, einen überbieten, cf. pędzić, podbić kogo. — §. Podać się do kogo, podobnym mu się robić, formować się według niego; sich nach einem bilden, ihm nachschlachten, ihm gleichen. Człowiek w człowieka podać się może. *Mon.* 70, 61, (cf. udać się). Ten młody kawaler arcywspaniałą posiada duszę, bynajmniéj się do ojca swego nie podał, który kutwą i skneią. *Teat.* 7. *c*, 70. Widamy u stworzenia rozmaitego, że się oddziela a w różność podaje ród od rodziciela. *Gil. Kaz. B b* 4. *PODACIE *adverb.*, hojnie, okwicie, *abundanter. Mącz.* reichlich, überflüssig.

PODAGRA, PEDAGRA, y, *ż.*, z *Greckołac.*, dna nożna. *Cresc.* 617. *ib.* 163. *Sienn.* 107. das Podagra, das Zipperlein in den Füßen; *Boh.* dna w nohach, pokostnice, dnawa nemoc; *Vind.* podegra, potegrom, podogrom, podagran; *Carn.* kert, kretiza, (cf. kret); *Croat.* vúlog, vulogi; *Dal.* guta; *Bosn.* gutta; *Rag.* noggobòl; *Slav.* kostobolja, úlozi; *Ross.* подагра; *Eccl.* камчугъ, подагра, ногоболѣніе. O podagrze i innym boleniu nóg. *Śleszk. Ped.* 219. Pedagra bardziéj ludziom dostatnim niż ubogim przypada. *Haur. Sk.* 415. Czasu Hippokratesa mało ich było, coby podagrą niemagali, a to dla miernego chowania. *Kosz. Lor.* 119 *b.*, (*ob.* *Niemodz). Podagra na pół zleczona, Gdy często aż do potu robotą znużona. *Jak. Boj.* 105. Wrzaskliwa podagra. *Ryb. Gęśl. C.* PODAGRYCZNIK, a, *m.*, ziele, kozia stopka, *aegopodium*, *podagraria*, dawniéj zażywane na bole w stawach. *Syr.* 112. *Kluk. Dykc.* 1, 9. Geißfuß, Gersch. PODAGRYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od podagry, Podagra =, podagrisch; *Boh.* podragowatý; *Vind.* potegrast, gotau; *Croat.* vuloslyiv; *Rag.* nogobolan; *Ross.* подагрическій. PODAGRYK, a, *m.*, podagryczny człowiek, podagrę cierpiący; *Bosn.* guttavaç; *Croat.* vuloslivecz; *Ross.* подагрикъ; der das Podagra hat. Przez niego trzy podagrykowie zostali uzdrowieni. *W. Post. W.* 3, 84.

PODAJĘ, *ob.* Podać. — (*PODALSTUSZYK; *Ross.* подгалстушникъ; alsztuk do podwięzywania, ein Unterhalstuch, Halstuch zum Unterbinden. PODAMINEK, *ob.* Aminek Polski). — PODANIE, PODANY, *ob.* Podać.

PODAREK, rka, *m.*, PODARUNEK, nku, *m.*, PODARZE, a, *n.*, PODARUNECZEK, czka, *m.*, *dem.*; *Slov.* darunek; *Sorab.* 1. podahek; *Boh.* wzatek, wzatki, (wziątek); *Vind.* darovishtvu, darovitje, darstvu, obdaritje, daruvanstvu; *Croat.* prikaz, prikazen; *Rag.* cjas, (*ob.* Cześć, *poczta), dobrarúka; *Bosn.* nadar; *Ross.* подаренье, подареньице, подарокъ, подарочекъ, даровщина, взятки; *Eccl.* посулъ, подарокъ, обнща, мздоиманіе, благодарие; co się komu daruje, daje, das Geschenk. Ugłaskali Tatarów wkraczających podarkami. *Boter.* 3, 63. Podarunki dawać, *Ross.* кланиться, поклониться, (*ob.* Pokłon). Podarki oczy zaślepiają, język wiążą. *Cn. Ad.* 871. złotym szydłem wnet przekołesz, (cf. ślinogorz). Podarki brać podłego jest serca. *Cn. Ad.* 870. Podarkami gardzi, (*ob.* Nieprzedarowany). Podarek od nieprzyjaciela, podejźrzany. *Cn. Ad.* 869; (*timeo Danaos et dona ferentes*). Świat chytry wielu zawodzi, Niejednemu nawet przy podarzach szkodzi. *Kulig. Her.* 242. Podarza żadnego nie mamy, cobyśmy mu dali. 1 *Leop. Genes.* 33, 10. Przyniósł mi brat podarza i upominki twe. 1 *Leop. Hier.* 1. Uczcił ich tak znamienitym podarzem. *W. Post. Mn.* 69. Drogim podarzem. *W. Post. W.* 3, 122. Spodziewała się większego jeszcze podarza. *Gorn. Dw.* 283. Podaruneczki daje swojéj kochance. *Teat.* 30. *c*, 11. Dostaję podaruneczki od pani. *Teat.* 16. *c*, 6. Podarunki szły mi od pana. *Kras. Pod.* 2, 144. Podarek zaletny, miłośniczy podarek. *Dasyp. X x* 1 *b.* — §. Darowizna, którą mąż swojéj nowéj małżonce pierwszego rana po ślubie daje, nazwana podarunkiem rannym, Morgengabe. *Gal. Cyw.* 2, 154. *PODAREMNIE; *Sorab.* 1. podarmo, *ob.* Daremnie, Darmo, Nadaremnie. PODARKOWY, a, e, od podarka; *Sorab.* 1. dahrowé, dahrowski; *Vind.* daruvatliu, dodelitliu, Geschenks =, Gaben =. Ofa królestwo swoje podarkowe papieżowi uczynił, z każdego domu pieniądz srebrny po-

stępując. *Sk. Dz.* 734. podarki dające, do podarków obowiązane, Geschenke gebend. PODAROWAĆ, *PODARZYĆ, *f.* podaruje *cz. dok. Verb.* darować, darem dać, w darowiznie dać, Podarowywać *frequ.*, schenken, als Geschenk hingeben; *Vind.* podaruvati; *Ross.* подарить; (*Boh.* podařjti se = zdarzyć się, udać się dobrze). Przyjmij podarzenie z rąk moich. 1 *Leop. Genes.* 33, 10. (podarze, podarek). Prokurator jeśli nie zobaczy częstej poczty, podarzenia, częstowania, bardzo zlenieje. *Sax. Porz.* 117. — *Transl.* Winę podarować, wybaczyć, odpuścić; die Schuld schenken, ein Versehen verzeihen, vergeben. Hoj nie podaruję mu tego. *Teat.* 13, 7. Bądźcie miłosierni, podarowywujący sobie, jak i bóg z łaski podarował wam. *Budn. Ephes.* 5, 2. Znaszając i podarowywając jeden drugiemu, jeśliby kto na kogo miał żal, jak i Chrystus podarował wam. *Budn. Coloss.* 3, 13. Prawo Rzymskie nawet karę śmierci podarowywa temu, kto się zbrodni w pijaństwie dopuszczał. *Ostr. Pr. Kr.* 1, 47. — (PODARTY, *ob.* Podrzeć). PODATEK, *PODAWEK, tku, *m.*; *Boh.* auloba, (cf. nałożyć); *Sorab.* 1. dahwk, zkwadwaté dahwk; *Vind.* podauk, tribut, gornaloshba, naloshba, gornaklad, naklada; *Croat.* podányek, stibra; *Ross.* подать, налогъ, чинсонь, урокъ; dań, pobor, czynsz, myto, cło, dymowe, czopowe, powołowszczyzna etc., *nam est vox generalis*; die Abgabe, Steuer. Wielkie nałożył podatki na poddanych. *Ld.* Podatku, pogłowia i dani dawać nie chcieli. *Budn. Ezdr.* 4, 13. Król włożył dań na duchowne, i k temu z kościołów srebro pobrano krom Krakowa, bo na ten *podawek biskup Krakowski nie chciał przyzwolić. *Biel. Św.* 244 *b.* — *§. Rodzicom każdy winien jest cześć, posłuszeństwo, podatek. *Hrbst. Nauk.* 1 8 *b.* poddanie się, Unterthänigkeit, Ergebenheit. PODATKOWAĆ, ał, uje, *intr. cont.*, podatki płacić, steuern, Abgaben geben. Im się bardziej zaludnia kraj, tym więcej jest podatkujących. *Kluk. Kop.* 1, 65. Geta musi podatkować gruby. *Mon.* 71, 391. — PODATKOWANIE, ia, *n.*, sposób rozkładania podatków, obrachowanie ich, das Steuersystem. Nauka podatkowania znacznej ważności sprawa dla dobra pospolitego. *Mon.* 73, 493. Wzrosła w podatkowaniu nierówność, fiskalność, słowem oszukanie i uciążliwość. *Ust. Konst.* 1, 82. PODATKOWY, a, e, do podatków należący; *Ross.* податный, die Abgaben betreffend, Steuer=. PODATNIK, a, *m.*, podatki płacący, der Abgaben zahlt, steuerbar ist. Od Tatarów Rusacy sami, chociaż to ich towarzysze i podatnicy byli, bez szkody być nie mogli. *Krom.* 297. PODAWAĆ, PODAWANIE, *ob.* Podać. PODAWCA, y, *m.*, PODAWACZ, a, *m.*; *Boh. et Slov.* podawač; *Sorab.* 1. podahtžer, podahwař, podahwaczeř; *Vind.* podajauz, podajaunik; *Croat.* podavàvecz; *Ross.* податель, статчикъ, вручитель; *Eccl.* подавецъ, податель; powszechnie podawający cokolwiek, der Hingeber, Hinreicher, Ueberreicher, Uebermacher. W ten czas piłka bieg swój dobrze odprawuje, i trwa gra długo, gdy między podawaczem a odbijaczem taka jest miara, iż i ten grzecznie podaje, i tamten rozumnie odbija. *Gorn. Sen.* 87. co piłkę gali, der den Ball einschenkt. Podawacz rzemieślniczy, pomocnik, der Handlanger. Podawca jakiej wiadomości, *traditor*, n. p. Cokolwiek przedtym było wątpliwe, teraz przez mię podawcę ma być pewne. *Sienn.* 491. Grecy byli podawcy zacnymi praw i obyczajów narodowi ludzkiemu. *Janusz. Oksz. D* 3 *b.* Podawca plebana, plebanii, *ob.* Kolator, der Verleiher, Vergeber einer Pfründe. Dostojeństwa duchownego jest podawcą zwierzchność duchowna, a beneficii jest podawcą zwierzchność świecka. *Obr.* 30. (udzielaczem). Prezentacya jest persony przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. *Weryf. pr.* 2. Senat rozkazuje podawcom abo wytrykuszom kościelnym, aby .... *Baz. Hst.* 92. Patronowi albo podawcy należy obrona praw kościelnych. *Szczerb. Sax.* 303. *Rej. Post. E* 3. Łakomy podawca za dary takie pasterze owieczkom daje, że te obumierać muszą *prze niedostatek nauki. *Rej. Ap.* 35. *Rej. Post. E* 3. — Podawca lenna. *Szczerb. Sax.* 212. der Lehensherr. PODAWACZKA, i, *ż.*, która podaje, die Uebergeberinn, Ueberlieferinn; *Boh.* podawačka; *Vind.* podajauka, podajauniza; *Ross.* подательница. PODAWCZY, a, e, służący do podawania kogo na co, Bestallungs=, Einsetzungs=, Verleihungs=. List podawczy służy do oddania królewszczyzny uprzywilejowanemu. *Kras. Zb.* 2, 51.

PODAWIĆ, *f.* podawi *cz. dok.*; *Bosn.* podaviti, udaviti; *Croat.* podavlyújem, podaviti; *Ross.* подавить, подавлять; *Boh.* podawiti; jednego po drugim udawić; einen nach dem andern erwürgen. Wszystkich braci swoich kazał podawić. *Star. Dw.* 48. Niewinne ptaki podawił do końca. *Biel. S. M. A.* 3 *b.* W nocy podawiły się same. *Warg. Wal.* 190. PODAWICIEL, a, *m.*; *Eccl.* подавлятель, der Erwürger.

PODBECHTAĆ, *f.* podbechta *cz. dok.*, Podbechtywać *frequ.*; *Ross.* подгвоздить, подгважживать; poduszczać, poddymać; aufhetzen, anhetzen. Za podbechtywaniem Krzyżaków, *incitantibus Crucigeris. Krom.* 503. PODBECHTACZ, a, *m.*, poduszczyciel, podżegacz, der Aufhetzer; *Vind.* nahuskavez, naganjavez, podfhuknik, napraulavez; *Ross.* подговорщикъ, смутникъ, *fem.* смутница.

PODBESTWIĆ, *f.* podbestwi *cz. dok.*, rozjątrzyć na kogo, gegen jemanden wild und zornig machen, aufbringen, aufgebracht machen. Kazimierz gniewem przeciwko Władysławowi podbestwiony, pokój stanowić rozradził. *Krom.* 748. Mucha ziemię Ruską wojował, jeśli nie za podbestwieniem, tedy pewnie za przebaczeniem Stefana; *si non concitante, saltem connivente. Krom.* 750.

PODBIAŁ, u, *m.*, ziele, *tussilago*, Huflattig, rodzaj, do którego należy lepiężnik. *Kluk. Dykc.* 2, 244. *ib.* 3, 137. grzybienie mniejsze, Car ziele. *Comp. Med.*, (cf. kniat); *Vind.* podbel, kopitnyak; *Ross.* подбѣлъ, мать и мачиха, матерникъ, бѣлокопытникъ. PODBIAŁOWY, a, e, Huflattich=. Woda podbiałowa. *Haur. Sk.* 300.

PODBIĆ, *f.* podbije *cz. dok.*, Podbijać *niedok.*; *Bosn. et Rag.* podbitti; *Croat.* podbiam; *Ross.* подбивать, подколотить, подколачивать; §. a) podbijaniem co pod czym drugiem umieścić, unter etwas hinein schlagen. — §. Podbijać heytującego, wzbijać go, podwyższać; einen steigern, treiben, in der Auction; *Vind.* svishati, povishati, navishati, fhteigrati, gorvdarjati — §. Podbić kogo pod siebie, pod

moc swoję, zhołdować kogo, podmanić; *Boh. et Slov.* podmaniti, podmanugi, (cf. man); *Carn.* oblâdati, spodvyem, spodnêsem; *Vind.* febi podvriezh, podvrezhi, poddati; *Ross.* подклонить, подклонять, подвергнуть, подвергать, осилить, осиливать, поработить, порабощать; *Eccl.* обладѣти, повинути, закабалити; sich unterwürfig machen, unter seine Gewalt bringen, bezwingen. Nieprzyjaciel, chociaż podbity pod nogi, Może jeszcze być, swój czas opatrzywszy, srogi. *Morszt.* 137. Żeby był cały świat podbity, Kato jest nieużyty. *Lib. Hor.* 42. — §. b) Podbijać oczy, gębę, posinić; wund schlagen, blau schlagen. *Cn. Th.* Koń mu się podbił na grudzie. *Pot. Pocz.* 224. nogi sobie poranił, przetarł, das Pferd hat sich die Beine wund gelaufen. Bydle tuczone na miękkiéj i oparzystéj paszy, prędko się podbija. *Pilch. Sen. list.* 392. — §. Podbić komu nogę, przyprawić kogo o upadek, einem ein Bein unterschlagen; *Sorab.* 1. podražu; *Ross.* подплесть, подплетать, подшибить, подшибать; *Eccl.* подцѣпляю ногою, запинаю кого ногою, *subst.* запинатель. — §. Podbijać komu bębenka, *ob.* Bębenek. — §. c) Podbijać co czym, podszywać; unterfüttern, füttern. *Diptois*, płaszcz drugim suknem podbity. *Mącz.* Król w atłasowéj szubce, podbitéj rysiami. *Stryjk. Henr.* — *Fig.* Miał smok ten brzuch chropawym jaszczurem podbity. *Tward. Daf.* 18. — §. d) Podbijać się, wzbijać się, unaszać się; sich schwingen, empor schwingen. Gołębie podbiwszy się w górę, znikły mi z oczu. *Stas. Num.* 2, 107. Wysoki lot poety Greckiego, gdy się do nieba samego podbija. *Lib. Hor.* 92. PODBICIEL, PODBIJACZ, a, *m.*, PODBÓJCA, y, *m.*, który co sobie podbija, der Ueberwältiger; *Ross.* поработитель, покоритель, (*ob.* Pokorzyć). Gornomyślni krajów inszych podbijacze są niesprawiedliwi. *Zab.* 9, 213. *et* 221. Gdzież są ci podbiciele, których Bosfor rodzi! *Zab.* 12, 178. Wielbią podbicielów krain. *Zab.* 9, 230. Tchnął żądzą tytułu niezwyciężonego w każdym rodzaju podbójcy. *Pam. Warsz.* 4, 52. *Czart.* PODBICIELKA, i, *ż.*, die Ueberwältigerinn.

PODBIEDZ, PODBIEGNĄĆ, *f.* podbieży, podbiegnie *intr. dok. et jedntl.*, Podbieżeć *niedok.*, Podbiegać *contin.*; *Boh.* podběhnu, podběhlý; *Slov.* podběhugi; *Ross.* подбѣжать, подбѣгивать; *Eccl.* подтицаю, (*ob.* Podciec); §. a) biegać aż pod co, przybliżać się; bis unter etwas hin laufen, hinzu rennen. Owi co do zamku z ogniem podbiegali .... *Bardz. Luk.* 576. Wojsko pod Kapitolium podbiegało. *P. Kchan. Orl.* 1, 67. — §. Podbiedz kogo, zdybać, uchwycić; einen erhaschen, erwischen, einholen. Podbiegł śmielca, i kędy śmierci nasnadniejsze przeście, Łono mu przejął wieprz dwiema zębami. *Żebr. Ow.* 201. (*occupat audacem*). Słońce twarz powlokło swoję barwą śmiadą, Bo miesiąc ciemnym podbieżał je kołem. *Miask. Ryt.* 139. — §. b) Podbiegło jakie miejsce ciała krwią, ociekło, die Wunde ist mit Blut angelaufen. Członek naderwany krwią podbiegnie. *Perz. Cyr.* 1, 112. Podbiegły, a, e, *partic.*, ociekły, angelaufen. Jak się z sińcami krwią podbiegłemi obchodzić. *Perz. Cyr.* 1, 87.

PODBIELEĆ, *f.* podbieleje *neutr. dok.*; *Ross.* подбѣлиться; bielawym się stać, na biały kolor pójść, weißlich werden. Wiewiórki podbielałe. *Banial. I* 2, od spodu białe. (*Croat.* podbelyújem *subcortico*).

PODBIERAĆ, *ob.* Podebrać. PODBIEŻENIE, *ob.* Podbiedz.

PODBIJAĆ, *ob.* Podbić. PODBÓJ, oju, *m.*, (cf. *Ross.* подбой podszewka); podbijanie pod moc swoję, zhołdowanie, zawojowanie; das Ueberwältigen, Unterwerfen, Bezwingen, Erobern, die Eroberung; *Vind.* podverhsba, podvershenje; *Croat.* podlosenye; *Ross.* покорение. Dziś mocarze już nie czynią rozległych podbojów. *Zab.* 9, 217. Chciwość czuwa wśrzód samych podbojów. *ib.* 15, 76. Na Portugalii podboje Hiszpańskie jakby suchą działy się ręką. *Zab.* 16, 401. Dla podboju krajów. *Nar. Tac.* 2, 302. PODBÓJCA, *ob.* Podbijacz. PODBÓJCZY, a, e, podbijający sobie, zwycięzki; erobernd, siegreich. Daj sobie owę gracką i podbójczą minę, Która do poddania się zniewala dziewczynę. *Tręb. S. M.* 93. (*Ross.* подбойный od pobijania, подбойщикъ co bóty podbija).

*PODBOCZYĆ się, *ob.* boki podejmować; *Rag. et Bosn.* podboccitise *applicare brachia ad latera*; *Ross.* подбочениться, подбочениваться, die Hände in die Seite setzen. (*Croat.* podbochên *ansatus*, *bracchiatus*, *ob.* Uchaty).

PODBOŚĆ, *f.* podbodzie, podbodę, *cz. dok.*, od dołu pobość, von unten hinauf stechen, stoßen; *Rag.* podbadati; *Bosn.* podbadati, poticati; *Croat.* podbâdam, podbolszem, *incito*, *ob.* Poduszczyć, podbechtać. (*Rag.* podbâdalaz; *Bosn.* podbadilaç; *Croat.* podbadâvecz *impulsor*; *f.* podbadâvka; *ob.* Poduszczyciel, *ob.* Podbechtacz).

PODBOŻEK, żka, *m.*, półbożek, ein Halbgott. Bogowie i podbożkowie. *Teat.* 29. *b*, 42.

PODBRĄDZAĆ, *ob.* Podbrodzić.

PODBRAŻYĆ sobie *intr. dok.*, (od braby), podchmielić sobie, podpić; sich berauschen, sich einen Rausch trinken. Gdy sobie człowiek zbytecznie podbraży, To po Łacinie raz *u*, *s s* dwa razy. *Bratk. D* 4 *b*, (t. j. *sus*).

PODBRODEK, dku, *m.*; *Boh. et Slov.* podbradek, lalok; *Slov.* podhuba; *Vind.* podbradek, podbrada, podbradjak, skranja, (podbradishe = spodnia żuchwa); *Croat.* podbràdek; *Bosn.* podbradak; *Rag.* podbràdak; *Ross.* подбородокъ, подбородочекъ; *Eccl.* подгортаніе, подбородокъ, нижная челюсти часть; das Kinn, das Unterkinn, die Unterkehle. Podbrodek jest część niższa pod wargą niższą; u mężczyzn dorosłych włosami czyli brodą pokryta. *Krup.* 2, 337. Język do podbrodka strzała, A podbrodek do gardła samego przywdziała. *Otw. Ow.* 490. — §. Podgardłek, der Kader, Koder, Goder, die Wampe. Patrz, jak im wiszą brzuchy z onemi podbrodki, Co je tam wytuczyli snadź waszemi snopki. *Rej. Wiz.* 161. Nie było z czego żyć wikaryuszom, Nie znali co mieć troisty podbrodek. *Pulp.* 5. — §. Podbrodek abo łańcuszki, część munsztuka. *Hipp.* 60. die Kinnkette am Pferdezaume. Munsztuki mają być z podbrodkiem okrągłym albo kwadratowym pobielanym, nieostrym. *Hipp.* 39. PODBRODNY, a, a, od podbrodku, Kinn =. Łańcuch podbrodny koński, łańcuszek *Vind.* bersda, bersdna ketenza.

**PODBRODZIĆ, *f.* podbrodzi *cz. dok.*, Pobrodzać, Podbradzać *niedok.*, podtopić, untertauchen. Podbrodzał mdłe

konie Febus na Iberskim brodzie. *A. Kchan.* 333; *tingit gurgite equos.* W Afryce Febus stroni Od widoku naszego, podbradzając koni. *Chodk. Kost.* 2. Dobrze jest konia podbradzać w wodzie, aż do kolan. *Cresc.* 519.

PODBRONOWAĆ *cz. dok.*, bronując zakryć, beegen, mit der Egge bedecken; *Vind.* podvlazhiti, *ob.* Podwlec.

PODBRZEŻE, PODBRZEŻNY, *ob.* Pobrzeże. PODBRZEŹNIAK, a, *m.*, ślniak grzyb, boroik. *Jundz.* 564. eine Art Erdschwämme; *Boch.* podbrjšek.

PODBRZUSZE, a, *n.*; *Vind.* podzhrovu, spudnji trebuh, podpaſje, podpoje; *Eccl.* подчревіе, подпупіе; *Ross.* подбрюшина; dolna część brzucha. *Perz. Cyr.* 20, der Unterbauch, podpępcze. *ib.* 1, 156. podołek, łono. PODBRZUSZNY, PODBRZUCHOWY, a, e, den Unterleib betreffend; *Eccl.* подпупный, подчревный; (*Ross.* подбрюшникъ popręg). Żyła podbrzuszna. *Perz. Cyr.* 1, 189. Podbrzuchowa. *Krup* 5, 78.

BODBUDOWAĆ, *f.* podbuduje *cz. dok.*, budowanie jedno podprowadzić pod drugie, podjechać budowaniem pod drugie; *Sorab.* 1. podtwařu; *Vind.* podzimprati, unterbauen. PODBUDYNEK, nku, *m.*, podprowadzony budynek, podbudowanie, podjechanie; die Unterbauung, der Unterzug, *substructio. Cn. Th.*

PODBUDZIĆ, *f.* podbudzi *cz. dok.*, Podbudzać *niedok.*, poduszczać, poddymać, aufregen, aufwiegeln; *Ross.* подстрекать, подстрекнуть. Władze podbudzające, które działają na jestestwa ożywne. *Śniad. Teor.* 249. Sprzysięgli podbudzają pospólstwo. *Gaz. Nar.* 1, 202. PODBUDZICIEL; *Ross.* подстрекатель, der Aufreger, Aufwiegler.

PODBURZYĆ, *f.* podburzy *cz. dok.*, Podburzać *niedok.*, pobuntować, podbechtać; aufrührerisch machen, aufgebracht machen; *Ross.* подтолкнуть, подталкивать, возкрамольствовать. Uciemiężony lud do podburzenia łatwy. *Przestr.* 330. Płomień wiatrem podburzony pożera co napada. *Past. Fid.* 30. PODBURZYCIEL, a, *m.*; *Vind.* gorsboduvauz, gorsvertuvauz; *Ross.* смутитель, der Aufrührer. W *rodz. żeńsk.* Podburzycielka; *Ross.* смутительница.

PODCECHOWAĆ, *f.* podcechuje *cz. dok.*, podznaczyć tajemnie, a nic rzkomo nie bacząc baczyć, *subnoto. Mącz.* insgeheim bemerken, anmerken.

PODCERULIK, a, *m.*, cyrulika pomocnik, der Unterchirurg; *Ross.* подлѣкарь.

PODCHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, Podchędażać *niedok.*, nieco ochędożyć, etwas reinigen, von unten rein machen. Ule na wiosnę podchędażać. *Haur. Ek.* 137.

PODCHLEBA, PODCHLEBNY, PODCHLEBOWAĆ, *ob.* Pochlebca

PODCHMIEL, u, *m.*, *ob.* Pochmiel, podpicie sobie, der Rausch, das Räuschchen; *Vind.* pianostiza, pianstvize; *Ross.* хмѣль, (похмелье ból głowy z podchmielenia). Nie jestem pijany, jestem tylko w podchmielu. *Zabł. Zbb.* 5. PODCHMIELIĆ sobie, *cz. dok.*, Podchmielać sobie *cont.*, §. a) podpijać sobie, podweselić sobie; *Slov.* podchmelit, podrusit sa; (*Boh.* ochmeliti někogo okpić, oszwabić); *Ross.* подгулять, подгуливать, подкуликать; (хмѣлѣть, охмѣлѣть opoić się, хмѣлевый, хмеленъ pijany, опохмелить po pijaństwie co tęgiego zadawać); sich ein Räuschchen trinken. Zdaje mi się, żeś sobie podchmielił. *Teat.* 46. c, *Ross.* онъ подъ хмѣлькомъ. Kto się na chléb żołnierski, kto na nędzę żali, Kiedy sobie podchmieli, a nie raczej chwali Cnego Bacha z Cyterą? *Hor.* 1, 96. *Nar. Budn. Apopht.* 111. Skrzypiński sławny był zwykłym podchmielaniem. *Stryjk.* 417. — §. b) *Transit.* Chłopek mózg podchmieliwszy jedzie krzycząc z miasta. *Ryb. Gęsl. B* 2. mózg zalawszy, den Kopf benebeln. — §. c) Podchmielić *proprie*, chmielem zaprawić, mit Hopfen anmachen. *Tr.*

PODCHÓD, u, *m.*; *Ross.* подходъ; podchodzenie, podbieżenie, zbliżenie pod co, podejście, podstęp; das Anrücken, Naherücken, Untertretung unter etwas, Berückung. Admirał nie wątpiąc, że nowe podchody Maury czynią, wraz ku nim zwracać każe przody. *Przyb. Luz.* 55. PODCHODZIĆ sobie *cz. niedok.*, Podchadzać sobie *frequ.*; *Ross.* подходить; §. 1) trochę zmordować się chodzeniem, sich ein wenig müde gehen. Pochodziłem sobie, *ambulando aliquantum sum fessus. Cn. Th.* A tom nalazła dziewczę, podchodziwszy sobie; *en quaesita diu tandem mihi reperta est. Żebr. Ow.* 121. — §. 2) Podchodzić pod co, podchodzić kogo, *ob.* Podejść.

PODCHORĄŻY, ego, *m.*, namiestnik chorążego, der Unterfähndrich. *Tr. Ross.* подпрапорщикъ.

PODCHOWAĆ, *f.* podchowa *cz. dok.*, odchować cokolwiek, ein wenig groß ziehen, aufziehen. Zwierzęta skoro się urodzą i trochę podchowają, potrzeby swoje same sobie opatrzyć mogą. *Sk. Kaz.* 633. Chlewik ma być dla prosiąt podchowałych. *Haur. Ek.* 112. — §. Podchowawszy konie, pojedziem do Lwowa. *Czach. Tr. L* 2. trochę im wytchnąwszy, odpocząwszy, odżywiwszy ich, ein wenig rasten lassen.

PODCHWYCIĆ, *f.* podchwyci *cz. dok.*, Podchwytać, podchwytuje *contin.*, Podchwytywać, *Podchwytawać *frequ*; *Boh.* podchytiti, podchycugi, podchycowati (= 2. podpierać); (*Sorab.* 2. podchischisch podrzucić); *Eccl.* подхищаю. подкрадываю; *Ross.* подхватить, подхватывать; podchwycić, z nienacka uchwycić, ułapić, przejąć; unvermerkt auffangen, aufgreifen, ertappen, erhaschen. Idmonową córę, która się z gorliwości wielkiéj obiesiła, Zawisłą dobrotliwa Pallas pochwyciła. *Żebr. Ow.* 141. (*pendentem levavit*, podniosła, do góry trzymała). Podchwytuje słowa, i najmniejsze śpieguje ruszenie. *Teat.* 28, 75. Zaczałem go podchwytać w słowach, i nieznacznie pewności uczyć. *Mon.* 64, 150. Faryzeuszowie radzili się, jakoby Jezusa podchwycili w mowie. *Sk. Kaz.* 431. wie sie ihn in der Rede fangen könnten. Jedno słowo wyrzekłem do niéj, i to podchwycono. *Teat.* 5. *b*, 64. Przychodzą na kazanie, nie dla nauki, ale na podchwytanie słów. *Sk. Dz.* 282. Podchwytywali Cycerona krytycy, że aż nad to często peryody swoje kończy tym pięknym spadkiem: *esse videatur. Pir. Wym.* 256. (zdybali go na tym). Na tak grubym podchwycony kłamstwie, zawstydził się. *Mon.* 70, 525. Chciał go podstąpić a podchwycić w jakich omyłkach jego. *Rej. Post. N n* 1. Barzo tego byli pilni, aby go w jakiéj omyłce podchwycili. *ib. P p* 5. — *Captare aliquem*, pilnować na kogo, podchwytawać. *Mącz.* auf einem passen, ihn zu

fangen suchen, ihm aufpassen. — §. Podchwycić kogo = urwać kogo, podejść go z nienacka; einen berücken, erwischen. Niechaj patrzy na wsze strony, Aby nie był podchwycony. *Jak. Baj.* 215. Synowie Stefana w królestwie ojcowskim podchwyceni będąc, do Polski się uciekli. *Krom.* 153, (*frustrati*). — §. Podchwytywać co, nach etwas haschen. Bywają momenta, gdzie postępek nagły dokazuje wszystkiego, jakoby podchwytując nagle, czego zwyczajnym trybem idąc, nie można dokazać. *Ustrz. Kruc.* 3, 115. PODCHWYTACZ, a, *m.*, pochwytający co, godzący na co; der Aufpasser, Auflauerer, der etwas aufzufangen trachtet. Na wykrętną mowę niezawdy trzeba odpowiadać dla podchwytaczów. *Budn. Apopht.* 29. Ktoż się takowych podchwyaczów na świecie przesłucha? *Pim. Kam.* 310. PODCHWYTKA, i, *ż.*, podchwytywanie, podrywka, łapka, sidło; Falle, einen zu fangen, Schlinge, Fallstrick. Chytrości a podchwytki, *captiunculae. Mącz.* PODCHWYTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, chytrość pochwytywająca, Verfänglichkeit. Zdrady a podchwytliwości, *captiones. Mącz.* POCHWYTLIWY, a, e, PODCHWYTLIWIE *adverb.*, chytrze godzący, aby podchwycił, verfänglich. Filip starał się uwodzić przez najpodchwytliwsze oświadczenia tych, na których godził zgubę. *Nag. Fil.* 59. Umysł podchwytliwy. *Fredr. Ad.* 94. *Captiose*, chytrze, podchwytliwie. *Mącz.*

PODCHYLIĆ *cz. dok.*, pod co nachylić, podgiąć, unter etwas hinbeugen; *Eccl.* подницаю.

PODCIĄĆ, podciął, *f.* podetnie *act. jedntl.*, Podcinać *niedok.*; *Boh.* podtjti, podtál, podtnu, podtjnám; od spodu przyciąć, odetnąć; von unten behauen, anhauen, abhauen, einhauen. Urodziwe cyprysy bystrą siekierą u spodu podcina. *Ustrz. Troi.* 45. Dąb podcięty z ogromnym rumorem się wali. *Tward. Wł.* 92, *Slov.* podtatý. Pnie podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. *Pam.* 85, 1, 520. Z siekierą idę do lasu na dzień cały; tam podcinam, ścinam, rozcinam. *Teat.* 54. *b*, 8. Zboże na tym polu kosą podetną, zbiorą i do stodoły zwiozą. *Podw. Wroż.* 24. Trawa kwitnąc rano, W wieczor podcięta, obraca się w siano. *Ryb. Ps.* 180. Dzik Anceusza kłem srogim podcina. *Bardz. Trag.* 102. Błędu korzeń podcięty. *Sk. Dz.* 645. Podcinać żyły, *subnervare. Cn. Th.* podrzynać, abschneiden, einschneiden. Dawid podciął żyły woźnikom. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 18, 4. Podcinanie języka przyrosłego. *Perz. Cyr.* 2, 194. podrzynanie, das Lösen der angewachsenen Zunge. Podcięte nogi, nietylko chybkość swą tracą, ale też jeszcze kalectwa dostają. *Pilch. Sen. list.* 2, 217. Goni śmierć i uciekającego i podcina golenie. *Birk. Kaz. Ob. L.* (die Schenkel lähmen). — *Fig.* Wszystkim podciął szumny Bachus nogi. *Pot. Syl.* 229. (z nóg ich zwalił, er lähmte ihnen die Beine). — Król Pruski biskupowi Warmieńskiemu płaszcz bardzo podciął. *N. Pam.* 4, 67. skrócił, t. j. dochód jego zmniejszył.

PODCIĄG, u, *m.*, siestrzan, balka wielka, drugie mniejsze poprzeczne utrzymująca. *Włod. Dudz.* 52. *Świtk. Bud.* 870. der Unterbalken, Tragebalken, auf dem die Querbalken ruhen. PODCIĄGNĄĆ, *f.* podciągnie *cz. jedntl.*, Podciągać *niedok.*; *Sorab.* 1. podežanu, podežaham; *Ross.* подтягнуть, подтягивать; pod co podciągnąć, bis unter etwas hinziehen. Krzyżacy jak świeckie rzeczy, tak i duchowne podciągali pod swoję władzę. *Nar. Hst.* 5, 30. Sukcesyą swoję pod prawo dożywocia przyszłéj małżonki mojéj podciągam i kładę. *Teat.* 26, 91. Prawda ta pod żadną wątpliwość podciągniona być nie może. *Mon.* 69, 108.

PODCIEC, PODCIEKNĄĆ, podciekł, *f.* podciecze, podcieknie *intr. jedntl.*, Podciekać *niedok.*; *Vind.* podtezhi, podtiekati, spudtezhi; *Croat.* podtéchem; *Eccl.* подтицаю; *Ross.* подтечь, подтекать; ciekąc podpłynąć, unter etwas hinfließen. *Subtermeat pontes fluvius*, podcieka. *Cn. Th.*, podpływa. *Włod. Alluo*, podciekam. *Urs. Gr.* 249. Podciekły *Vind.* potezhen, podkladen. 'PODCIEKACZ; *Vind.* podtiekar, spudtiekavez.

PODCIĘCIE, PODCINANIE, *ob.* Podciąć.

PODCIĘGACZ, a, *m*, (cf. *Ross.* подтяжка = podciągnienie); popręg, pas, którym konia ściągają. *Włod.*, der Sattelgurt.

PODCIENBITKA, *ob.* Podsiębitka.

PODCIENIE, ia, *n.*, miejsce cieniem okryte, ein beschatteter Ort. Wyszedł na podcienie. *Zab.* 15, 272 (*Eccl.* подсѣняю, подстѣняю *obumbro*, *Graec.* ὑποσκιάζω).

PODCIERAĆ, *ob.* Podetrzeć.

PODCIERPIEĆ *med. dok.*, nieco pocierpieć, ein wenig leiden. *Ezop.* 25.

PODCIEŚ, przycieś, *ob.* Podwalina. PODCIĘTY, PODCINAĆ, *ob.* Podetnąć. PODCIOS, *ob.* Podwalina, *ob.* Podczos. PODCIOSAĆ, 'PODCZOSAĆ *cz. dok.*, podcinać, unter etwas hin hauen oder zimmern; *Ross.* подтесать, подтесывать. — *Fig.* Podczosać języka, mówiąc o ludziach. *Eraz. Jęz.* V 4. hamować, skracać.

PODCISNĄĆ *cz. jedntl.*, Podciskać *niedok.*, podrzucić, podnieść, unter etwas hinwerfen; *Sorab.* 1. podežisznu; *Rag.* podtisnuti, podtiskati *submittere*; *Ross.* подтиснуть, подтискивать. — § Podgnieść, unter etwas drücken; *Sorab.* 1. podcžižčžu *supprimo*; *Vind.* podtisniti, podstiskuvati.

PODCYCOWY, a, e, pod cycami się znajdujący, unter den Sängwarzen befindlich; *Eccl.* подсосецный; *Graec.* ὑποτίτθιος, *submammillaris.*

PODCZAS *adverb.*, czasem, niegdy, tedy owedy; zuweilen, bisweilen, dann und wann. I głupi podczas mądrze odpowie. *Cn. Ad.* 875. Podczas w podłéj sukmanie najdzie się pańskie zdanie. *ib.* Podczas dowcip wyborny w kącie leży. *Cn. Ad.* 872. Rzadko, ale przecię podczas to bywa. *Fur. Cw. G b.* — § Podczas, *ob.* Pod.

PODCZASTWO, a, *n.*, urząd podczaszego, das Mundschenkenamt, szynkowstwo; *Boh.* šenkstwj; *Croat.* peharnichja, (cf. puhar); *Eccl* винолитие. PODCZASZANKA, i, *ż.*, PODCZASZANECZKA, i, *ż.*, *demin.*, córka podczaszego, des Mundschenken Tochter. Śliczna podczaszaneczka. *Teat.* 52. *b*, 50. PODCZASZY, ego, *m.*; *Boh.* češnik, nalewač, šenk, češiř; *Rag.* podčjasenik; *Sorab.* 1. tóczka, totžka, (*ob.* Toczyć); *Vind.* nalivar, (*ob.* Nalewacz); *Carn.* likéb, lykeb, (cf litkup); *Bosn.* podčjasnik, peharnik, (cf. puhar); *Croat.* pehárnik; *Hung.* pohárnak; *Dal.* pod-

chassnik, peharnik; *Eccl.* подчашій, винолятель, виночерпатель, виночерпій, предвкуситель; *Ross. obs.* чарочникъ (*ob.* Czara), подчашникъ, der Mundschenke; urzędnik dworu królewskiego, mający w straży trunki do stołu monarchy. *Kras. Zb.* 2, 374. Gdy podczaszy przyniósł piérwszą czaszę przed króla z napojem, król kazał dać biskupowi. *Sk. Żyw.* 2, 290. Przewinili coś dwaj urzędnicy królewscy, podczaszy i piekarz. 3 *Leop. Genes.* 40, 1. (szynkarz. 1 *Leop.*), (cf. cześnik). PODCZASZYC, a, *m.*, syn podczaszego, des Mundschenken Sohn. PODCZASZYNA, y, *ż.*, żona podczaszego; *Boh.* čjšnice; *Croat.* peharnikovicza, (pochassnicza *potoria cantilena*); des Mundschenken Frau.

*PODCZEREWIE, ia. *n.*, [najdelikatniejsze futro, z podbrzuszka, *ob.* Pupki. 4] n. p. Bobrowego podczerwia, od jednego .... *Instr. cel. Lit.* Futra bobrowe podczerwia. *Vol. Leg.* 4, 356, (*ob.* Poczerwie). *Ross.* черевій, черевчатый мѣхъ brzuchowe skóry wiewiórcze, tchórzowe, lisie.

PODCZERNIĆ *cz. dok.*, czarno podfarbować, unter etwas hin schwärzen; *Ross.* подчернить, подчернивать, подсурмить.

PODCZESAĆ *cz. dok.*, czesząc pod co podkładać, podsuwać, unterkämmen; *Ross.* подчесать, подчесывать.

PODCZOS, u, *m.*, (cf. *Ross.* подчесъ szparag); Kohl=, oder Krautsprosse. *Prototomus*, podczos, najpierwszy głąb, młoda kapusta. *Mącz. Cyma*, młode czosyki albo łodygi, które się na kapuście albo też na inszych ziołach na ostatek puszczają, podczos. *Mącz.*; *Croat.* czima; *Bosn.* cimule, vrrisj, varsi, versi, (cf. wierzch). Skąpiec żył tylko podczosem i zieleninką. *Zab.* 9, 64. Dojźrzałe z grząd zrzyna kapusty podczosy. *Zab.* 10, 50. *Koss.* *PODCZOSAĆ *cz. dok.*, podciąć, *ob.* Podciosać. PODCZOSOWY, a, e, podczosowi podobny, *cymosus. Cn. Th.* sprossig, wie Krautsprossen.

PODCZYŚCIĆ *cz. dok.*; *Ross.* подчистить, подчищать, подчищивать; nieco poczyścić, etwas reinigen, aus dem Gröbsten rein machen.

PODDAĆ, *f.* podda *cz. dok.*, Poddawać *niedok.*; *Boh.* poddati, poddawati, odewzdati; *Slov.* poddáwám; *Sorab.* 1. podahm; *Vind.* poddati, podat, zhriesdati, zhrjesdajati; *Carn.* poddam; *Croat.* poddati, poddajem; *Slav.* pridati, (*ob.* Przydać); *Ross.* сдать, сдавать, сдавывать (*ob.* Zdać), поддать, поддавать; kłaść pod co, unter etwas legen, darunter hinlegen. Snadźby przyszło pod Etnę poddać mi ramiona, I włożyć na wysoką Ossę Peliona. *Tward. Wł.* 1. — §. Poddawać co komu = pod rękę mu podawać, podsuwać; einem insgeheim etwas zuschieben, hinschieben, unterschieben. Nieznacznie coraz sumki poddawał kommisarzowi. *Kras. Pod.* 2, 41. (*Ross.* наподдать, наподдавать polewaniem wrzącą wodą pomnożyć gorącość w łaźni). — §. Poddać pod moc czyję; *Eccl.* покаряю, повинуть, (cf. powinąć, cf. powinny); ergeben, übergeben. Bóg wszystko Chrystusowi poddał pod nogi jego, i postanowił go głową nad wszystkim. *Salin.* 2, 470. Nie mogąc obronić fortecy, poddał ją. *Ld.* Poddanie, die Uebergabe, *Vind.* poddanje, poddaja, predaja, zhriesdaja, zhesdauk; *Ross.* сданіе, сдача. Poddać się, *Rag.* podattise; *Bosn.* pridattise, (cf. przydać się); *Ross.* сдаться, сдаваться, (cf. zdać się); *Eccl.* покаряюся (cf. pokorzyć się), повинѫти сѧ, повиннуваться. Poddać się, uniżyć się, ukłonić się komu. *Cn. Th.* 875, (*Ross.* поддача uleganie, ustępowanie). Poddać się swejwoli, smutkowi = oddać się, sich dem Uebermuthe ergeben. *PODDANCZUCH, a, *m.*, *contemt.*, poddanik, poddaniec, podległy komu; ein Unterthan, Untergebner. Sąd grodzki w ręku poddańczucha, ekonoma. *Przestr.* 156. Król ten, swoich trzebieńców poddańczuch. *Stas. Num.* 1, 122. PODDANIEC, ńca, *m.*, PODDANIK, a, *m.*, który się poddał jako jeniec, der Untergebne, der sich ergeben hat. Przemysł poddaniki Sasy z Drzenia wolno wypuszcza, *deditilios. Krom.* 279. *Cn. Syn.* 267. — §. Poddany, podległy komu, der Unterthan. *Vind.* poddanik, poddan, podloshnik, podvershenik; *Carn.* podloshněk; *Croat.* podlòsnik; *Slav.* podloxnik; *Eccl.* подъръжьникъ. Otwórz twe serce królu, gdyć skargi poddańcy niosą. *Zab.* 13, 323. *Jak.* Co mi ztąd, że mi liczny poddańców tłum kolana nagnie? *Zab.* 13, 232. *Nar.* PODDANKA, i, *ż.*, która komu poddana, podległa; *Croat.* podlosnicza, die Unterthaninn. Wiem, iż jestem twoja, że do ciebie należę, poddanką twoją jestem. *Teat.* 54, 10. PODDAŃSKI, a, ie, od poddanych, Unterthanen=; *Ross.* подданническій. Zuchwałość poddańska. *Nar. Tac.* 2, 414. PODDAŃSTWO, a, *n.*, PODDANOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poddanost, poroba, (cf. parobek, cf. *rab, robota); *Slov.* poddanost; *Carn.* podloshnost; *Vind.* podanost, poddanje, podvershenje, podloshnost, ponishnost, podvershba, podvershenje; *Bosn.* podlogh, podloga, podjarmenstvo; *Croat.* podlosnoszt, podlosenye; *Ross.* подданство, подвластіе, повиновеніе; §. 1) poddanie się, uznanie podległości komu, posłuszeństwo; die Unterthänigkeit, der Gehorsam. Berengaryus poddaństwo Ottonowi oddawszy, na królestwo przywrócony był. *Sk. Dz.* 872. Nieprzyjaciele prosili łaski, i poddaność uczynili. *Biel.* 66. sie ergaben sich, unterwarfen sich. Wybrali Giedymina na księstwo, i poddaność mu jako własnemu dziedzicowi uczynili. *Stryjk.* 342. Oddajcie mu upominki i poddaność waszę. *Sk. Żyw.* 1, 19. Albrecht z poddaństwem swym Zygmuntowi się deklarował, takim sposobem, aby z mistrza Pruskiego był od króla uczyniony książęciem lennym. *Biel.* 500. Wszyscy królowi, i wiarę, i poddaństwo przysięgą odnowili. *ib.* 503. Siła miast w poddaństwo wziął. *Warg. Cez.* 227. W rządzie Rzpltéj nic dobrego być bez posłuszeństwa i poddaności nie może. *Sk. Kaz.* 61. Świetność oko ludu razi, Ta najskuteczniéj ducha poddaństwa mu wrazi. *Teat.* 15. *d*, 19. *Wyb.*, (cf. pokora, posłuszeństwo). Za taką ich upornością, Słowom mym niepoddanością, Nie przyjmę na wieki żadnego. *Ryb. Ps.* 189. — §. Poddaność według prawa jest, i jeśli słuszna? *Petr. Pol.* 22, (cf. niewola, niewolstwo, podległość). Poddaństwo nie jest z prawa przyrodzonego. *Mon.* 76, 842. — §. 2) *Collect.* Poddaństwo = poddani, die Unterthanen. Słudzy płakali, poddaństwo wesołemi okrzykami głosiło powrót dziedzica. *Kras. Doś.* 254. Dodali im z poddaństwa chłopców kilku. *Torz. Szk.* 104.

Król nie jest przez się królem, ale przez poddaństwo, To niszcząc, sam się niszczy. *Jabł. Tel.* 175. PODDANY, a, e.; *Boh.* poddany; *Slov.* poddaní; *Sorab.* 1. podahnski, poddahnski, poddahn, poddahnk; *Vind.* poddan, podoblastnjen, podloshen, podvurshen, podvershen, ponishen; *Slav.* podloxan; *Bosn.* susgjagn, rob; *Ross.* подданный, подвластный, подначальный; *Eccl.* начальствуемый, начинаемый; podległy komu, unterwürfig, untertbänig, ergeben. Nigdy po dobréj woli, aż wojskiem przymuszeni, poddanemi być chcieli. *Warg. Cez.* 227. Azaż nie bogu poddana będzie dusza moja? 3 *Leop. Ps.* 61. 1. (podrzucona. 1 *Leop.*). — §. Nie był pyszny, ale jako pokornemu przystoi, poddany, spokojny, w mowie łagodny. *Sk. Żyw.* 1, 252. (unterthänig, willfährig; powolny, dogodny). — *Substant.* Poddany, ego, *m.*, poddanik, der Unterthan, (*ob.* *Ojczyc). Poddanemu z panem trudno walczyć *Gaw. Siel.* 165. Kto nigdy nie był poddanym, rzadko bywa dobrym panem. *Cn. Ad.* 390. Poddanemu każdy pan ciężki. *Cn. Ad.* 872. (poddany zawsze skwierczy). *Prov.* •*Slov.* Gaki pan, taki krám, gaci paní, takowi poddaní; jaki pan, taki kram. *Slov. Prov.* Kdě sa páni zwadá, musá sa sedláci za wlasi rwať; kiedy się panowie wadzą, na poddanych włosy trzeszczą.

PODDAĆ, *f.* podedmie *cz. dok.*, Poddymać *niedok.*; *Carn.* podpihujem; *Croat.* podpuhávam; *Ross* поддуть, поддувать; dymać na co od dołu wznieeając, anfblasen, anblasen. Jeśli podedmiesz ogień, rozżarzy się, a jeśli plunięsz nań, będzie zgaszon. 1 *Leop. Syr.* 28, 14. Poddęty płomień wznosi się w obłoki. *Morszt.* 2. Włoch co miechy poddymał na kuźnicy. *Star. Vot.* 2 *b.* miechy ciągnął poddymając ogień, der den Blasebalg zog. Bóg stworzył kowala, poddymającego węgle na ogniu. 1 *Leop. Jez.* 54, 16. — *Fig.* Poddymać, podpuszczać, nadymać, aufgeblasen, stolz machen. Nauka jego poddyma go. — *Transl.* Poddymać, poduszczać, anhetzen. Lud burzyć i poddymać *Gaz. Nar.* 1, 147

PODDACHOWANIE, ia, *n.*, miejsce pod dachem, *ob.* Poddasze, poddaszek; die Bedachung, ein bedachter Ort. *Subgrundatio*, poddachowanie, podsienie, przedsienie. *Mącz.* PODDACHOWY, PODDASZNY, a, e, pod dachem, dachem nakryty; bedacht, mit einem Dache bedeckt. *Cn. Th.*, *Sorb.* 1. podtżeselné; *Ross.* подволочный, чердашный

PODDASZE, a, *m.*, PODDASZEK, szku, *m.*, *dem.*, miejsce pod dachem, poddaszne, strych, podstrzesze; der Ort unter dem Dache, der Boden, der Söller; *Boh.* hůro (góra), půda, ponebj, pátro (cf. piętro), podkrow; *Sorab.* 2. żurla, pschètsch; *Carn.* svisle; *Vind.* nahise, podstrehina, podstrehje, podstreshnik; *Croat* podeziglèni; *Ross.* застрѣха, надъизбница, подволока (cf podwalina), чердакъ, чардакъ, чердачекъ. Poddasze, t. j. wszystkiego budynku góra. *Haur. Ek.* 11. Na strychu na poddaszu była polepa gruba. *Haur. Sk* 94. Dachy Włoskie nie mogą mieć dobrego poddasza. *Switk. Bud.* 111. — §. Poddaszek, przeddaszek, przed dom wychodzący, a od cieczenia na ścianę broniący, *suggrunda. Mącz.* ein Wetterdach. PODDASZNY, *ob.* Poddachowy.

PODDAWACZ, a, *m.*, PODDAWCA, y, *m.*, który co poddaje; *Vind.* zhesdajauz, der Uebergeber, Unterwerfer; (*Ross.* поддавальщикъ w łaźni nalewacz wody wrzącéj dla pomnożenia gorąca).

PODDENNY, a, e, pod dnem się znajdujący, unter dem Boden eines Geschirres befindlich; *Ross.* поддонокъ *poddennek = podstawek pod dno.

PODDEPTAĆ *cz. dok*, depcąc podgnieść, untertreten; *Vind.* podteptati, podzepetati, podmesgetati, podmanzati; *Ross.* подмять, подминать podmiąć.

PODDŁUBAĆ *cz. dok.*, dłubaniem poddróżyć, von unten ausböhlen; *Ross.* поддолбить, поддалбливать.

PODDMUCHNAĆ *cz. jednt.*, Poddmuchać *niedok.*, poddać, dmuchaniem podniecać, *propr. et fig.*, von unten anblasen; *Carn.* podpihujem.

PODDOIĆ, *f.* poddoi *cz. dok.*, nadoić trochę, ein wenig melken, abmelken. — *Transl.* Poczekaj Panie Instygator, poddojemy my cię tak, jak ty innych doisz. *Teat.* 14, 95. Niech jeno przywiezie pieniądze; jak się dorwę jego szkatuły, poddoję ją należycie. *Teat.* 22, 43.

PODDOMNY, a, e, pod domem będący, unter dem Hause befindlich, podziemny, unterirrdisch; n. p. *Hypogeon*, jaskinia pod ziemią, piwnica albo śpiżarnia poddomna. *Mącz.*, *Vind.* podhisha, spudnja hisha = *poddomie.

PODDUPNIK, ka, *m.*, pieluszek poddupny, eine Windel unter dem Hintern der kleinen Kinder; *Ross.* подгузокъ. PODDUPNY, a, e, *ob.* Dupa; podzadkowy.

PODDYAKON, a, *m.*; *Vind.* poddiakon; *Eccl.* поддьякъ, пѣвецъ [*cantor* 2]. Ordynował go na wszystkie *ordines* kleryckie, jak niepoświęconego laika, czyniąc go zaklinaczem, świeconośca, poddyakonem. *Fund.* 74. Subdiaconus. Poddyakon. *Sk. Dz.* 497.

PODDYMAĆ, PODDĘTY, PODDĘCIE, *ob.* Poddać. PODDYMACZ, a, *m.*, poddymający co, der Anblaser, Anfacher. Poduszczyciel, der Anhetzer. Ow poddymacz, przyjaciel omylny, będzie cię przestrzegał i upominał, aby na swój młyn wodę obrócił. *Rej. Zw* 91 *b.* PODDYMIĆ, *f.* poddymi *cz. dok.*, Poddymiać *niedok.*, przykopcić *suffumigo. Mącz.*, etwas räucherig machen. PODDYMKA, i, *ż.*, fachel, *sufflatorium. Mącz.* wachlarz kuchenny, wachel, ein Feuerwädel, Feuerfächer. (*Ross* поддымки, поддымье czas, w którym w izbach chłopskich palą).

PODDZIAŁ, u, *m.*, PODDZIAŁEK, łku, *m.*, *dem.*, nowe dzielenie na mniejsze części rzeczy już podzielonéj, część znowu poddzielona, die Unterabtheilung; *Boh.* padèl, padèlek; *Vind.* poddhel, spudni pou; *Ross.* отдѣленіе; *Eccl.* подраздѣленіе. Poddziały, *subdivisiones. Geom.* 1, 228. Są w niektórych mowach Cycerona podziały na części, i tychże części poddziałki. *Gol. Wym.* 152. Podziały mowy znowu na poddziałki drobić lubią. *Pir. Wym.* 146. PODDZIELIĆ, *f.* poddzieli *cz. dok.*, podzielone części znowu podzielić, unterabtheilen; *Vind.* poddeliti, meddeliti; *Croat.* podrazdelyújem; *Eccl.* подраздѣляю, (подраздѣлятельно *subdistinguendum*); (*Sorab.* 1. poddźjlam, poddźiwam *subigo*; *Ross.* поддѣлать, поддѣлывать, podrobić, konterfakcye robić, pofałszować; поддѣть, поддѣвать pod spód brać na siebie). Bonifacyusz cztery

biskupstwa założył, i na cztery pasterstwa je poddzielił. *Sk. Dz.* 706.

*PODDŹWIERZE, a, *n.*, miejsce pode drzwiami, lub niższe drzwi; *Vind.* poddurje, spudne dure, der Ort unter der Thüre, die Unterthüre.

PODDŹWIGNĄĆ, *f.* poddźwignie *cz. jedntl.*, Poddźwigać *niedok.*, w górę podnosić, podważyć; *Sorab.* 1. podběhuyu; *Croat.* podigujem, podisem, podigelszem; (*Ross.* пододвинуть, поддвигать podsunąć),

PODEBRAĆ, *f.* podbierze *cz. dok.*, Podbierać *niedok.*; *Boh.* podebrati, podbjrati; *Croat.* podbíram; *Ross.* подобрать, подбирать; z dołu wybrać, od spodu brać; von unten her nehmen, wegnehmen, abnehmen. Uważać trzeba, jak głęboko chłop lemieszem podbiera, i zajmuje. *Haur. Sk.* 12. Podbieranie *Eccl.* подбирка. Podebranie gniazda. *Stas. Num* 2, 45. ein Neſt ausnehmen. Na séry niezbyt bardzo podbierać śmietany, aby twarog nie był jałowy. *Haur. Ek.* 129. abſchöpfen. Żeglugi morskie niemało mu sił i zdrowia podebrały. *Pilch. Sen. list.* 2, 25. Każdy dzień, każda godzina ciebie przemienia, podbiera. *Pilch. Sen. list.* 3, 342. — §. Rzéka podbiera, podlizuje, podmywa, podrywa; abſpühlen, unterſpühlen, wegſpühlen. Dom mój na mocnéj skale zbudowany; rzeki gruntów jego nie podbiorą. *Sk. Żyw.* 1, 81. Cicha woda brzegi podbiera. *Cn. Ad.* 78. Grunt ten zda się być mocnym, lecz gdy go podbierze (rzéka), razem w przepaść upada. *Jabł. Tel.* 290. Podbieranie wody *Sorab.* 1. wodé nastork. — §. Podbierać pod siebie, podgarnywać; an ſich reißen, unter ſich nehmen, in ſeine Gewalt bringen. Majętności biskupie pod władzą swoję podbierał; *in potestatem redegit. Krom.* 714. — §. Podbierać miód, podbierać pszczoły, łaźbić, jak bartnicy mówią. *Cresc.* 695. *ib.* 605. die Bienenſtöcke beſchneiden, den Honig ausſchneiden. Podbieranie czyni się po wypędzeniu dymem pszczół z ula; a spód się odrzyna. *Kluk. Zw.* 4, 208. Podbieranie miodu najlepsze w przymrozki. *Kack. Pas.* 34. Nie trzeba przez chciwość w podbieraniu wyzuć pszczół z potrzebnéj na zimę karmi; tyle tylko podbierać można, ile pszczołom zbywa. *Zool.* 125. Podbieranie miodu *Sorab.* 1. klukano. Do beczek chowa miody podebrane. *Lib. Hor.* 110. Wiją się, niby pszczoły podebrane. *Wad. Dan.* 2. *Kłok. Turk.* 75. których miód podebrano. (*Ross.* подборъ zbiór, подбиратель zbieracz; подборный zebrany, n. p. o kartach).

PODEDMNIE, *ob.* Poddąć. PODEFALKOWAĆ, *ob.* Defalkować. PODEGNIE, *ob.* Podgiąć, podgnać.

PODEGNAĆ *cz. dok.*, pod co zagnać, bis worunter hin treiben; *Croat.* podegnavam, podegnalszem *subigo*, *adigo*; *Ross.* подогнать, подгонять, (подгонъ bydło na przedaż przypędzone, подгонный na przedaj spędzony).

PODEGRZAĆ, *f.* podgrzeje *cz. dok.*, Podgrzewać *niedok.*; *Ross.* подогрѣть, подогрѣвать: nieco podpalić, ein wenig warm machen. — *Transl. fig.* Miłych sąsiad drużyna wesoła, W szczéréj poufałości podgrzeje czoła. *Hor. Sat.* 241.

PODEJMOWAĆ, *ob* Podjąć PODEJMACZ, PODEJMOWNIK, PODEJMICIEL, a, *m.*, podejmujący stołem, domem, częstownik; *Eccl.* подятель, der Aufnehmer, Empfänger, Beherberger. *Parochus*, podejmownik, przystaw, którego urząd jest posły przyjmować, gospodą i wszelakiemi potrzebami do kuchni, do piwnicy i do stajni opatrować. *Mącz.* Ojcowie chrzesni od dawnych podejmaczami i rękojmiami zwani byli. *Kucz. Kat.* 2, 325. — *Transl. fig.* Bóg podejmiciel mój, i ucieczka moja. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 22, 3. (ochrona moja).

PODEJRZANIE, PODEJRZENIE, PODEŹRZENIE, ia, *n.*; *Boh.* podezřenj; *Sorab.* 1. menkluwano, zwe wóbmoszleno; *Carn.* sum, sumnya, (cf. sumnienie); *Vind.* zijanje, ſum, ſumnia, doushenje, ſumnenje; *Croat.* szumlya; *Ross.* подозрѣние; *Eccl.* подзираніе, подзрѣніе, подзорство, подзрительство, подзирательство, подзоръ, омышленіе, зломнительство, зломнѣніе, непщеваніе; złe o czyjéj poczciwości rozumienie na sam domysł, der Verdacht, der Argwohn. Podejźrzenie, obawianie się czego abo do kogo z rozumienia niedoskonałego sporządzone. *Lub. Roz.* 299. Żona nietylko uczynku złego, ale i podejźrzania ma się chronić. *Petr. Ek.* 18. Podejrzenia się strzeż o drugich; o sobie drugim nie daj przyczyny. *Cn. Ad.* 875. Wielce podejrzani są ci, co każdego mają w podejrzaniu. *Zab.* 13, 76. Posła Francuzkiego Turcy wzięli z gołego podejrzenia, jakoby się przyłożył do ucieczki Koniecpolskiego. *Kłok. Turk.* 109. PODEJRZANY, PODEŹRZANY, a, e, PODEJRZANIE *adverb.*; *Boh.* podezřelý, podezřele; *Sorab.* 1. zle wobmoszlené; *Carn.* sumniv; *Vind.* doushliu, zioun, ſumnitliu, ſumniu, obdoushliu; *Croat.* szúmnyen; *Ross.* зазорный (cf. zajrzeć), подозрительный; *Eccl.* зломнимый; 1) o kim podejrzanie mają, abo kogo w podejrzaniu mają, na kogo podejrzanie mają lub mieć powinni, verdächtig. Osobom podeźrzanym nie ma być wolny do domu przystęp, jako są dworzanie, nierządni pacholcy, żacy, baby, żydówki, które na cnotę białych głów czuwają. *Petr. Ek.* 18. Listy te bez podpisu bardzo podejrzane. *Teat.* 5, 76. Ze wszech stron przymierze podejrzane mamy, A ledwie nie codzień wojny wyglądamy. *Star. Vot. D* 3 *b.* Fortunę tak skorą, miał za podejrzaną. *Tward. Wł.* 55. PODEŹRZEĆ, *f.* podeźrzy, *med. niedok.*, Podzierać *cont.*, (*Etym. obsol.* Żrzeć *qu. v.*); 1°) *proprie* z dołu na co patrzeć, przypatrywać się czemu wyższemu, *suscipere*, (cf. podglądać; *Eccl.* подзрѣти, подъзирати podzierać, podstrzegać, śpiegować); von unten hinauf ſchauen, oberwärts betrachten, nach oben ſchauen; (*Ross.* подозрѣть звѣря zoczyć zwierza). Niebem bóg otoczył wszystko swoje dzieło, Które podeyźrzeć ze wszech stron miło. *Klon. Fl. A* 3 *b.* — 2) Podejrzeć kogo o czym = w podejrzeniu go mieć. *Tr.* einen in Verdacht haben, Argwohn hegen, argwöhnen; *Boh.* podhljdati, domnjwati se; *Sorab.* 1. měnkluyu, zlewobmoszlu; *Carn.* natovzûjem, skumam; *Vind.* ſumniti, ſumnivati, vokuvati, zijati, doushiti, hudupomenjati, saſumniti, sazijati, savunkuvati, savokuvati; *Croat.* szumlyati, szumlyivati, szumnìmsze; *Slav.* sòmljiti; *Bosn.* sumgniti; *Eccl.* подсмышляти, зломнительствую; *Ross.* подозрѣть кого въ чемъ. PODEJRZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, skłonność do miania kogo w podejrzeniu, die Argwöhniſchheit, der Hang zum Argwöhnen; *Carn.* sumlivost; *Vind.* doushlivost, zijounost; *Ross.* не-

довѣрчивость. Częściéj podejrzliwością, niżeli rzeczywistością biedzimy się. *Pilch. Sen list.* 89. PODEJRZLIWY, PODEŻRZLIWY, a, e, PODEJRZLIWIE *adverb*; *Boh.* podezřiwy; *Sorab.* 1. měnkluyité; *Carn.* dimliv, sumliv, sumeshliv; *Vind.* lumniu, zijaozhen, doushezhen; *Bosn.* sumgnivaç; *Croat.* szumnyiv; *Ross* подозрѣвающій, недовѣрчивый, подозрительный; *Eccl* подзирательный, подзрителенъ, зломнитель, зломнительный: podejrzeniem narabiający, argwöhnisch. Podejrzliwy złe wszystko wykłada. *Cn. Ad.* 663. Nieszczęśliwy podejrzliwy. *ib.* 662. W zwiedzonych dudków rzedzie Podejrzliwy wkrótce będzie. *Teat.* 52. *d.* 8. PODEJRZON PODEJRZAŁ, PODEŻRZON, u, *m.*, ziele *Osmunda lunaria*, gatunek długosza. *Kluk. Dykc.* 2, 160. *Ross.* черной папаротникъ, kleine Mondkraut. Podejrzon żółty, Psia cebula, *ob.* Psi.

PODEJŚĆ, podszedł, podeszli, *f.* podejdzie *intr. dok.*, Podchodzić *niedok.*, Podchadzać *frequ.*; *Slov.* podgjti, podcházým; *Sorab.* 1. podońdu podzandu; *Ross.* подойти, походить; 1 a) iść aż pod co, przybliżać się aż do, podstępować pod co; bis unter etwas hingehen, anrücken, sich annähern. Planety pod słońce, i jedne pod drugie podchodząc, zaćmienie czynią. *Boh. Prog.* 8 *p.* Planety jedne nad drugie są wyższe, gdyż jedne pod drugie podchodząc jedne drugie zasłaniają, jedne na drugie cień rzucaja. *ib.* 2 *p.* Rzéka ta spada z takim pędem ze skał, iż tam spodkiem podejść można, nie zmaczawszy się. *Boter.* 246. Z wojskiem pod same ogrody i przedmieścia podchodził. *P. Kchan. Orl.* 1, 70. Wojska na nich szturmowały, I chorągwie Austryjskie pod mur podchadzały. *Groch. W.* 536. Arabowie podeszli aż na przedmieścia Carogrodzkie. *Sk. Dz.* 748. — §. Podchodzić pod co = zakradać się pod co, sich unter etwas hinschleichen. Z strzelbą w ręku, szukając, czy się nie nagodzi Zdobycz, łakomy myśliwiec podchodzi. *Przyb. Milt.* — §. Podejść, zdybać, podchwycić, chytrze, tajnie, szybko uchwycić; überrumpeln, erwischen, erhaschen. Janczarowie kryjomką podeszli to miasto. *Baz. Sk.* 219. Myślą, jakoby cię w czym podeszli, ułowili, podchwycili. *Dambr.* 445. — b) *Transl.* Podchodzić kogo, oszukiwać kogo, z mańki zażywać; einen hintergehen, übervortheilen, bevortheilen, berücken, betrügen; *Ross.* подсидѣть (cf. podsadzić), подплесть, подплетать (cf. podpleść), обмануть, обманывать, (cf. obmamić). Wet za wet oddajem, Gdy franta sztucznie podchodzimy wzajem. *Zab.* 16, 69. Być zdradzon a ˚podejdzion; *capi re aliqua Macz.* Bogatego gdy podejdą, wiele ma nagrodzicielów szkody; a ubogiego, choć już oszukano i ˚podeszto (*Gerund. Praet.*), jeszcze go fukają. *Biał. Post.* 296. Rozumieli, że ich w tym ˚podeszto. *Radz. Genes.* 43, 18. Człowiek obłudny usty podchodzi przyjaciela swego. 1 *Leop. Prov.* 11, 9. Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. 1 *Leop. Jer.* 9, 4. Największej sztuki dokazuje, kto potrafi nieprzyjaciela podejść. *Papr. W.* 1, 171. Król miał dobrze nagrodzić, Ktoby mógł tego zucha fortelem ˚pochodzić (podchodzić). *Papr. Gn.* 702 *et* 700. PODEJŚCIE, ˚podeście, 1) oszukanie, podstęp, podsada; das Hintergehen, Bevortheilen. Nie pracą, lecz podejściem majętność pomnożył. *Kras. Sat.* 96. Chytrym podejściem szkodzić się ośmiela. *Min. Auz.* 121. — 2) Rana krwią podchodzi abo podeszła = podcieka. *Tr.* mit Blut unterlaufen. — 3) Podchodzić sobie, *ob.* Podchodzić.

Z PODEŁBA na kogo patrzeć = z pod oka, einen von unten ansehen. Ledwie zpodełba na mnie spojrzał. *Xiadz.* 32.

PODELGNĄĆ, *f.* podelgnie, *intr. jedntl.*, pod czym przylgnąć; *Ross.* подольнуть, подлипать, sich unterhalb ankleben, ansetzen. Gdy koniowi w zimie śnieg łgnie w podkowę, wlać mu w podkowę roztopionego łoju, tak mu to podelgnienie nie będzie więcéj przeszkodą. *Haur. Sk.* 470.

PODELŻYĆ *cz. dok.*, nieco ulżyć, etwas erleichtern; *Eccl.* подлегчаю.

PODEMDLIĆ, PODEMGLIĆ, *f.* podemdli *cz. dok.*, nieco nademdlić, przymdlejszym uczynić; etwas schwächen. *Subdebilitatus*, podemglony, przyzemglony. *Macz.*

PODEMKNĄĆ, *f.* podemknie *cz. jedntl.*, Podmykać *niedok.*, podsunąć, podsuwać; *Rag.* podmaknutti, podmaknîvati; *Bosn.* podmaknuti; *Croat.* podmeknuti, podméchem, unter etwas hin schieben, unterrücken, heran rücken. Podemknij stołek pod stół. *Tr.* Podemknął kilka rejmentów pod miasto. *ib.* Podemknął się nieprzyjaciel pod mur. *ib.* — §. Skoczy z konia, drzeweczko podemkłe wytargnie. *Papr. Gn.* 506. podrosłe, cienko wyrosłe, które w górę wystrzeliło. *X. Kam.* aufgeschossen, schmächtig.

PODEMNĄ = pode mną, unter mir. Zdradę pode mną zrobiła. *Teat.* 17, 147. *ob.* Pod. PODEMNIE. *N. Pam.* 16, 17. *ob.* Pod.

PODEPNIE, *ob.* Podpiąć.

PODEPRZEĆ, podparł, podparty, *f.* podeprze *cz. dok.*, Podpierać *niedok.*; *Boh.* podepřjti, podpjrati, podchytiti, podchycowati, (cf. podchwycić); *Slov.* podpjrám; *Sorab.* 1. podpru, podpěram, zpodźeržuyu; *Carn.* popręti, podprem, podpiram; *Vind.* podpréti, podprit, podpirati, podperl, podprém; *Croat.* podpirati, podpíram; *Rag.* podaprjêti, podprjêti, podporitti; *Bosn.* podapriti, podporiti, naslonitti; *Ross.* подпереть, подпирать, поддержать, поддерживать, подкрутить, подкручивать; *Eccl.* опираю, подъутверждати, подъкрипляти, помоществовати, доволити; od spodu wspierać, wesprzeć, *propr. et fig.*, unterstützen, stützen. Stare domostwo podpierać trzeba. *Teat.* 6, 62. Najmowali kowale i ślósarze, aby co poczynało upadać, tego zaś podparto. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 24, 13. Podparłszy me łokciem utroskane ciemię. *Kulig. Her.* 81. Atlas wielki nieba z gwiazdami podpiera. *A. Kchan.* 104. Noga nogę podpiera, ręka rękę myje. *Pot. Arg.* 625. Podparcie = podpieranie i to co podpiera, podpora; das Unterstützen, die Unterstützung, die Stütze. Sami na obie nodze chromią, a drugim w podparcie się stawią. *Smotr. Lam.* 14. Podajże podparcie serca i myśli temu nędznemu człowieczeństwu naszemu. *Rej. Post.* S s 3. (posiłek, pokrzepienie). — Podpierać się czym, wspierać się czym, *inniti. Cn. Th.* 744; (*Slov.* podpjrám se; *Sorab.* 1. na netžo szo zlehuyu, pžjproczuyu szo; *Carn.* slonęti, (cf. słoń); *Vind.* gornaslonitise, gorposlonitise; *Croat.* naszla-

nymsze; *Bosn.* naslonittise, prislonitise). Stary podpiera się laską. *Prot. Kont. B.* Podparłszy się na łokciu. *Otw. Ow.* 355; *Ross.* подгорюниться podparłszy się łokciami dumać. — §. Podeprzeć boków, *fulciri cibis. Cn. Th.* 757. Rzekł wilk: obym ja dostał mięsa tego, Podparłbym jako tako boku zgłodniałego. *Papr. Koł. L* 4 *b.* (*Vind.* se podpirat = puszyć się).

PODEPTAĆ, *f.* podepce *cz. dok*, Podeptawać *frequ.*, nogami na co nastąpić, podeptać co ze wzgardy, z szkodą, z nieobaczka, mit Füßen treten; *Sorab.* 1. potepcu, potepcem, poteptam; *Carn.* potéptâm, pomendrâm, (potępâm se *vagari*); *Vind.* pozepetati, pomanzati, manzati, dolpozetati, dolpotreti, dolpotirati; *Croat.* poteptávam, pogasújem, potepchujem, (poteptanye = marnowanie, rozrzutność); *Hung.* eltapodom; *Dal.* potreptati; *Rag.* potepatti; *Bosn.* potlaciti (*ob.* Potłoczyć), poplesati (popląsać), plesati, tlacciti, zgaziti, (potepstise *illidere, offendere*); *Ross.* потоптать, потаптывать, истоптать, истаптывать, попрѣть, попрать, попирать, (cf. poprzeć). *Deculco*, podeptawam, o ziemię rozcieram. *Mącz.* Końskim kopytem zmarłych podeptali. *Bardz. Trag.* 529. Podeptać, z błotem zmieszać, zelżyć. *Cn. Th.* 875. in den Koth treten. Sprawiedliwości niemasz, podeptane sądy. *Groch. W.* 1. Nieprzyjaciele podeptał; nad jętemi się zmiłował. *Pieśn. Kat.* 82. Mieli bohatyry Moskiewskie podeptać, i z błotem zmieszać. *Birk. Zamoj.* 5. Ojczyzno, już dawno byłby bezecny Tatarzyn nogami twojemi podeptany. *Birk. Podz.* 15. Cieszymy się z czarta zwyciężonego, z piekła podeptanego. *W. Post. Mn.* 522. Do cnoty iść trzeba, wszystkie pożytki podeptawszy. *Gorn. Sen.* 226. PODEPTACZ, a, *m.*; *Croat* poteptavecz; *Eccl.* попратель, der Niedertreter.

PODERWAĆ, *f.* poderwie, *cz. dok.*, Podrywać *niedok.*; *Sorab.* 1. nakwekna; *Ross.* подорвать, подрывать, подрасть: od spodu porywać, wyrywać; von unten fortreißen, wegreißen. Powietrzem jestem poderwana; *acta per auras evehor. Żebr. Ow.* 45. Palcami wału podrywają się w górę stępory. *Jak. Art.* 3, 321. Dębowi sztukę z boku poderwała Zgniła starość: połowa go już odleciała. *Bardz. Trag.* 371. Cicha woda brzegi podrywa. *Opal. Sat.* 47. *Żegl. Ad.* 32. podbiera, podmywa, podlizuje, spühlt die Ufer aus; (stille Wasser haben tiefe Gründe).

PODERZNĄĆ, *f.* poderznie *cz. jedntl.*, Podrzynać *niedok.*; *Boh.* podřezati, podřezawati; *Slov.* podřezugi; *Bosn.* podrizati; *Rag.* podrèzati; *Croat.* podrezati, podrezújem, podrezal-zem; *Ross* подрѣзать, подрѣзывать; od spodu poderżnąć, przyciąć; von unten beschneiden, nach oben zu schneiden. Zelżywość im uczynili, półbrody im goląc, a szaty ich krótko podrzynając. *Sk. Żyw.* 2, 161. Zakazano księżom z zapuszczoną brodą chodzić, żeby ją podrzynając, dali znak, że o tę zabawę nie dbają. *Sk. Dz.* 545. Za ciepła podrzynając (podbierając), kiedy miód miękki, sila się go rozpłynie *Kack. Pas* 55. Nożyczki do poderznięcia języka przyrosłego *Czern.* 10. die Zunge zum lösen. Gardło mu jako owcy poderznął. *Sk. Dz.* 691. er schnitt ihm den Hals ab. Porwawszy scyzoryk, gardło sobie nim poderznął. *Mon.* 70, 746. Poderznięcie *Ross.* подрѣзка. Do podrzynania *Ross.* подрѣзный, (подрѣзъ narznięcie; wykrojona podeszwa; szyna pod sannicami).

PODESCHNĄĆ, *f.* podeschnie *neutr. jedntl.*, Podsychać *niedok.*; *Ross.* подсохнуть, подсыхать, подсохлый: ode spodu po woli odeschnąć, von unten allmählich auftrocknen. Podsycha, owszem już podeschło.

PODEŚCIE, *ob.* Podejść.

1. PODESŁAĆ, *f.* podeśle, *cz. dok.*, Podsyłać *niedok.*; *Ross.* подослать, подсылать; pod ręką przysyłać, heimlich zuschicken, zustecken. Podesłany *Ross* подсыльный. Podsyłający kogo *Ross.* подсыльщикъ. PODESŁANIEC, ńca, *m.*, tajemnie wysłany, ein heimlich Abgeschickter, ein heimlicher Bothe.

2. PODESŁAĆ, *f.* podściele *dok.*, Podścielać *niedok.*; *Boh.* podestlati, podstjrati, (*ob.* Rozpościerać); *Sorab.* 1. podsćežewu; *Vind.* podstlat; *Croat.* podsztreti, podsztíram, podszterlszem, podgrínyam, (cf. podgarnąć); *Ross.* подослать, подстѣлать; słać pod kim, posłanie pod kim robić; unterstreuen, unterbetten, unterlegen, unterpolstern. Krówki wydoję i świeżo podścielę. *Teat.* 52, 8. W stajniach pod bydło podściela się słoma. *Kluk Rośl.* 3, 170. Przez zimę bydłu dla ciepłego im na ten czas wyleżenia, podścielają. *Haur. Sk.* 30. Podesłanie, podkładka; Unterlage, Unterstreu, *ob.* Posłanie; *Sorab.* 1. podszwano; *Croat.* podsztil; *Ross.* подстѣлка. Jedne opończę obróciłem na podesłanie, drugą na kołdrę. *Pilch. Sen. list.* 2, 422. *Boh. Dyab.* 2, 305. — *Transl.* Podścielać, podrzucać, unterwerfen. Aż wszystkie nieprzyjaciele Pod nogi twe bóg podściele. *Groch. W.* 519. (cf. podnóżek). — Wenera często wadzi same bogi; czasem odsadzi własną żonę, a sama abo się nadawa, abo insze podściela. *Tward. Pasq.* 44.

PODESSAĆ *cz. dok.*, Podsysać *niedok.*, nieco wysysać, etwas aussaugen, absaugen; *Ross.* подсосать, подсасывать.

PODESZCZWAĆ, *f.* podeszczwa *cz. dok.*, Podszczuwać *niedok.*, podeszczwać psa, puścić go szczcując na kogo; loshetzen, anhetzen; *Ross.* подтравить, подтравливать, *pr. et tr.* Podszczwali niektórego szczekacza, aby go swemi kwestyami rogatemi zabawił. *Baz. Hst.* 7. — §. Pobudzać, podbechtać, przeciwko komu, cf. poduszczyć; aufmuntern, reitzen zu etwas Bösen. Podeszczwani od niektórych, wpadli w kościoł. *Sk. Dz.* 739. Podeszczwał nań jego powinnego, który go pojmał. *ib.* 514. Własne myśli nasze do złego nas podszczuwają. *W. Post. W.* 2, 57. On to podszczuwa cię na nas. *Budn. Jer.* 43, 3. Czart zawżdy podszczuwa a poduszcza ludzi świata tego. *Rej. Post. E* 5. *Baz. Hst.* 7.

PODESZŁOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) wieku podeszłość, podstarzałość: die Bejahrtheit, Betagtheit; *Boh.* sešlost; *Eccl.* многоденствіе, *Graec.* πολυημερία. — §. b) Podeszłość rany krwią, podciekłość, das Unterlaufen mit Blut. PODESZŁY, a, e, §. a) podeszły w leciech, w lata, letny, podstarzały, podżyły; *Boh.* letitý, stařecý; *Slov.* letiti, požily, staroletý, starobylý; *Sorab.* 1. lětné; *Vind.* perleitni, perlieten, velkoleten; *Carn.* perlejtn; *Rag.* vremenit; *Bosn.* vrjemenit; *Ross.* пожилый, многодневный; betagt, bejahrt, nicht mehr jung. Jest to człowiek w wieku pode-

szły m, jak mi się zdaje, to musi już mieć przeszło lat 50. *Teat.* 54. c, 5. Niepodeszły człowiek *Ross.* неостарокъ. — §. b) Podeszły czym, krwią etc., podciekły; angelaufen, unterlaufen mit etwas, mit Blut. Rana otokiem podeszła. *Tr.* Podeszła łzami, skoro wspomni sobie Swoję kochankę, ociera źrzenicę. *Pot. Syl.* 520. podlaną łzami, mit Thränen benetztes, in Thränen übergehendes Auge.

PODESZWA, i, *ż.*; *Boh.* podšew, płoska nohy, chodidlo, chodjdko; *Morav.* podešwa; *Slov.* podešwa, spodek nohi; *Sorab.* 1. póděsch; *Sorab.* 2. podaschwej, podaschej; *Carn.* podplat, lopâta; *Vind.* podplat, podplâti; *Croat.* podplât; *Rag.* podplàt, poplàt; *Bosn.* podplat; *Slav.* stupallo; *Ross.* подошва, плесна; *Eccl.* плесна, плесница, подплѣсніе, членъ тѣла что подъ плюсною, подошва; spód stopy. *Zool.* 58. die Fußsohle, die Sohle. Od podeszwy aż do wierzchu głowy, nie najdzie się w nas zdrowe miejsce. *Eraz. Jęz. K k* 6. Chociażby mię kto pod podeszwy upiekł, nie powiedziałbym. *Teat.* 16. c, 57. (pieczenie pod podeszwy, gatunek mąk czyli tortur). Znak uciekania, nogi podeszwę pokazać. *Chmiel.* 1, 68. Podeszwa u ubówia, u pończoch, die Sohle an Schuhen, Strümpfen. Wyrznięta z skóry podeszwa *Ross.* подрѣзъ. Podeszwa w obuwiu wewnętrzna, *Vind.* sout; *Ross.* настилка, die Brandsohle. Podeszwa nowo podzylowana *Ross.* подметка. Podeszwy podzylować (*Vind.* podplatiti). *Szwiec, kiedy się na skóry zadłuży, tedy podeszwami się wypłaca. *Rej. Zw.* 167 *b.* *Podeszwica. *Urs. Gr.* 134. Podeszwa u kołacza, spód. *Włod.* der Boden eines Kuchens, die Unterrinde. Podeszwa w budowaniu, podwalina, die Unterschwelle. Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzelisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. *Gorn. Sen.* 575. Podeszwę do młyna, którą wiele chłopstwa u jednego końca podnosiło, on u drugiego sam tylko snadnie podnosił. *Papr. Ryc.* 370. Po drugiéj stronie drzwi między podeszwą i ścianami ma być komorka zapierzona. *Torz.* 16. Układać podeszwy dębowe na ziemi. *ib.* 13. PODESZWOWY, PODESZWIANY, a, e; *Ross.* подошевный; do podeszwy należący, Sohlen =, Fußsohlen =. Nerw podeszwowy idzie po wewnętrznéj stronie podeszwy. *Krup.* 3, 228. Podeszwianą puchlinę jak rozganiać. *Spicz.* 125.

PODETKAĆ, *cz. dok.*, Podtykać *niedok.*, pod czym przytkać, tkaniną podsadzić, unter etwas hin weben; *Vind.* podtekati, medtekati; *Sorab.* 1. podtkayu. Podtykać, podpłatać, *subtexere. Mącz.* unterweben. PODETKNĄĆ, *f.* podetknie *act. jedntl.*, Podtykać *niedok.*; *Sorab.* 1. podtéknu, podtjkam; *Boh.* podstrciti, podstrkowati; *Vind.* podvtekniti, podtiſniti; *Croat.* podtkávam; *Ross.* подоткнуть, подтыкать; podsuwać, podkładać, poddawać; unterstecken, unter etwas hinstecken, hinschieben. *Subjectus ignis*, ogień podetkniony, podłożony. *Mącz.* Zapewne przyjechał hołysz, żebyś mu co podetknął. *Teat.* 25, 80. Sprawie swéj nie ufając miasto, prócz pieniędzy, obciążony wóz wybornym winem podtykało. *Nies.* 1, 38. sekretnie poddawało, ofiarowało, heimlich zustecken, zuschicken.

PODETNIE, *ob.* Podciąć.

PODETRZEĆ, *f.* podetrze *cz. dok.*, Podcierać *niedok.*; *Ross.* подтереть, подтирать; od spodu obcierać, wycierać, unten abreiben. Piłą podcierać, podrzynać; unten absägen, von unten absägen. Litwa w lesie drzewa podtarłszy, Krzyżaków poraziła. *Biel.* 211. Wołochowie zasadzkę na Polaków uczynili, i drzewa w lesie na to podtarli. *Biel.* 436. Każde drzewo *spodcierali. *Biel. Św.* 218 *b.* Woły aby były na karkach nie podcierane. *Torz.* 24.

PODEWRZEĆ, *f.* podewrze *intr. dok.*, Podwierać *niedok.*, podgotować się, etwas aussieden, auskochen. Podwiera co; niech podewre; *subfervefio. Cn. Th.* 749.

PODEŹRZANY, *ob.* Podejrzany. *PODEŻGĘ, *PODEŻŻY, *ob.* Podżegnąć, Podżegać.

PODFARBOWAĆ *cz. dok.*, podbarwić, aż pod co pofarbować, nieco pofarbować; bis unten etwas hin färben, ein wenig färben; *Ross* подкрасить, подкрашивать, подцвѣтить, подцвѣчать, подцвѣчивать.

*PODFORA, *ob.* Potwora.

PODFUTROWAĆ, *f.* podfutruje *act. dok.*, futrowaniem wewnątrz opatrzyć; *Vind.* podkladati; unterfüttern, ausfüttern mit Brettern, Steinen, &c. Przekop wewnątrz kamieniem ciosanym podfutrowany. *Warg. Radz.* 103. Obił a podfutrował ściany kościelne wewnętrz forsty cedrowemi. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 14. — §. *Fig. transl.* Tęcza, gdy się po dżdżu słońcem podfutruje, Krzywym swym łukiem wielką część nieba zfarbuje. *Otw. Ow.* 217. (podszywa się słońcem, promienie słoneczne w się wbiera).

PODGARDŁO, PODGARLE, a, *n.*, PODGARDŁEK, dłka, *m.*, (cf. półgardłek); część przednia szyi pod gardłem, der Vorderhals, die Vordergurgel; *Boh.* podbrdlek, lalok, lalauček; *Slov.* podbrdli, lalek, lalok; *Carn.* lalok; *Sorab.* 2. podgardlo, podgarlo; *Sorab.* 1. podhordwo; *Vind.* podvrat, podvratje, (podgerlhka = gruczoł podgardłowy); *Rag.* podvratak). Podgardlek abo przodek, przednia część szyi, *jugulum. Kirch. Anat.* 3. Niektóre wody czynią wielkie podgardła. *Urzęd.* 429, (cf. wole). Otyłe podgardłki i roztuczone brzuchy ich, znać dawają, jakiéj mierności naśladują. *Żarn. Post.* 101 *b.* Wziął na się postać byka, Kłąb się nad szyję wydał z łopatek; schowałe Podgarle się zwiesiło. *Otw. Ow.* 99. podgardłek wołowy, skóra obwiesista pod gardłem; *Croat.* flam, flamovina, podvratëk; *Vind.* volouju podgerlihe; *Ross.* подбородокъ; die Wamme, die Wampe. Podgardle wieprzowe, skopowe, cielęce. *Wiel. Kuch.* 422. Podgardłek, podozorze, Kehlbraten. *Ern.* 546. Podgardłek u kura, nadpierszek. *Cn. Th.* der Hahnenbart. — b) Podgardle, rzemień podgardłowy u munsztuka końskiego. *Tr.* der Kehlriemen am Pferdezaum. PODGARDŁOWY, PODGARLANY, a, e, od podgardła; *Croat.* podgutni; Vorderhals =, Vordergurgel =, Wammen =. Podgardlane kiszki. *X. Kam.* z podgardła wieprzowego. PODGARLICA, y, *ż.*, wole gołębie, der Kropf einer Taube. Przemienia się w gołębice, Gdzie piersi były, tam się gładko ciągnie podgarlica. *Zab.* 15, 194.

PODGARNĄĆ, *f.* podgarnie *act. jedntl.*, PODGARNYWAĆ, *frequ.*, podsuwać, podkładać pod co; unter etwas hinscharen, hinschieben, hinraffen. Podgarnąć ogień (*Vind.* oginj pogrievati, sgrievati). Pompejusz wszystkie morza

pod moc swoję podgarnął. *Mon.* 70, 554. podbił; (*Croat.* podgríniam, podsztiram = podścielam).

*PODGĘŚCIĆ *cz. dok.*, nieco pogęścić, ein wenig verdicken; *Ross.* подгустить, подгущать.

PODGIĄĆ, podgiął, podgięty, *f.* pedegnie *act. jednll.*, Podginać *niedok.*; *Carn.* podganiti, podgânem; *Ross.* подогнуть, подгибать; *Eccl.* подницаю; od spodu odginać, von unten hinauf biegen. Podginać szatę = podkasać, aufschürzen. Kwiatki szczypiąc Kupidek kładnie w fartuszek podgięty. *Nar. Dz.* 2, 180. *Zab.* 4, 142.

PODGLĄDAĆ, *f.* podglada *act. dok.*; *Vind.* lukati, skriunu gledati, kukati, pogleduvati, fhpegati; *Croat.* napazujem; *Ross.* подглядѣть, подглядывать, приглядѣть, приглядывать; *Eccl.* подзрѣти, подъзирати (cf. podejrzeć), съглядати, съмотрити; pilne oko mieć na kogo, na oku kogo mieć a to tajemnie, nieznacznie, podstrzegać, podchwytywać, śpiegować: heimlich ein Auge worauf haben, heimlich beobachten. Margrabia mię podgląda. *Teat.* 41. *c*, 356. Daremnie się mężu biedzisz, Nigdy żony nie wyśledzisz, Czatuj, dybaj, strzeż, podglądaj, Ślubów, przysiąg, po niéj żądaj. *Mon.* 74, 126. Podglądanie, *Ross.* приглядка, подзоръ, подсмотръ; *Eccl.* съглядание. Podglądający, *Ross.* подзорный; *Eccl.* подсматривательный n. p. корабль, *ob.* Obserwacyjny. PODGLĄDACZ, a, *m.*, podstrzegacz, podchwytacz, śpieg, der geheime Beobachter; *Croat.* napazitel; *Ross.* подглядчикъ, подсматривальщикъ, подсмотрщикъ, присмотрщикъ, *f.* подглядчица, подсматривальница; *Eccl.* съглядатаи, соглядатель, съглядьникъ, сходникъ, подзорщикъ, шпіонъ, подзиратай, подстрегатель. Rozmawiać z nią niemożna, dla tysiącznych podglądaczów i stróżów. *Mon.* 69, 286.

PODGŁASKAĆ *cz. dok.*, Podgłaskiwać *contin. et frequ.*, głaszcząc podsunąć, podgarnąć, unter etwas hinstreicheln, nieco pogłaskać, ein wenig streicheln. Tył głowy podgłaskiwać. *Eraz. Ob. G i i j.*

PODGŁODAĆ *cz. dok.*, podgryźć, nieco podgłodać; ein wenig annagen, von unten benagen; *Ross.* подглодать, подгладываю.

PODGŁOWNY, a, e, a) pod głową będący, unter dem Kopfe liegend. Tak myśli, a cichy sen z podgłównego wału Zkradłszy się, myśl i oczy mruży mu pomału. *Pot. Arg.* 606, cf. wezgłowie; (cf. *Boh.* podhlawnice poduszka, *Eccl.* подвыйникъ, подушка, подъглавие; *Ross.* подголовокъ, зголовокъ, приголовокъ skrzynka podgłówna, z pochyłym wiekiem) — b) Podgłówny, po głównym idący, nieprzedni, średni; mittelmäßig, Mittel=. Wina są różne, stołowe, średnie, główne, podgłówne. *Haur. Sk.* 510. (*Ross.* приголовокъ, подголовокъ pierwszy ciek wódki, wyskok).

PODGNIĆ *med. dok.*, aż pod jaką część pognić, nadgnić; bis unter etwas hin anfaulen, ein wenig verfaulen; *Ross.* подгнить, подгнивать.

PODGNIEŚĆ *cz. dok.*, gniotąc podcisnąć, bis unter etwas hin kneten, ein wenig eindrücken; *Sorab.* 1. podežižežu; *Vind.* podtifniti, podriniti, podfhokati, spudpotlezhi.

PODGNIEWAĆ sobie *intr. dok.*, trochę się rozgniewać, etwas böse werden. Podgniewawszy sobie, rzecze z trzaskiem, wylejcież to. *Wys. Kat.* 159.

PODGOLENIOWY, a, e, n. p. Podgoleniowa żyła, *vena poplitea. Krup.* 5, 80. pod golenią będąca, unter dem Schienbein befindlich.

PODGOLIĆ, *f.* podgoli *act. dok.*, od spodu nieco ogolić; *Rag.* podbriàti, podbriciti, podbricivati; *Croat.* podbrijati, podbrívam; *Ross.* подбрить, подбривать; *Eccl.* подголяю, von unten etwas hinauf rasiren. Z brodą i z głową skronie podgolone. *Suszyc. Pieśn.* 3, *F* 4 *b. propr. et transl.* podskubnąć, einen rupfen, zausen. Jeśli ty się opuścisz na wszeteczną wolą, Ujrzysz, że cię ci mistrze by błazna podgolą. *Rej. Wiz.* 175. Ty rozum opuściwszy udasz się w swowolą, Ale wierz mi, w tej łaźni prędko tam podgolą. *Rej. Wiz.* 29. Nietylko podgolić, ale i spalić człowieka nieprzekonanego prawem, dają. *Budn. Apopht.* 110. Podgolili, co było pierwéj bardzo długo, dziś nazbyt krótko. *Falib. R* 3. poderznęli.

PODGÓRCZYK, a, *m.*, podgórzanin, na podgórzu mieszkający, der am Gebirge wohnt. *Cn. Th.* PODGÓRNY, a, e; *Ross.* подгорный; pod górą leżący, mieszkający, am Fuße des Berges wohnhaft, oder belegen. PODGÓRZANIN, a, *m.*, a) na podgórzu mieszkający, podgórczyk, der unter dem Gebirge wohnt; (*Boh.* podhorák, podhořelec; *Croat.* podgòrecz). Podgórzanin niezgrabny mający dobre serce, szacowniejszy jest od podłego dworaka. *Zab.* 16, 22. — b) Goral, podgórzanin, z Podgórza Krakowskiego, ein Südreusse, *ob.* Podgórze 2. — PODGÓRZANKA, i, *ż.*, kobieta z podgórza, eine aus dem Untergebirge, z. B. bey Krakau rc. Podgórzanka przy swojéj prostocie, nie znająca obłudy, szacowniejsza jest od obłudnéj dworzanki. *Zab.* 16, 22. PODGÓRZE, a, *n.*; *Slov.* podhori *submontana regio*; *Sorab.* 1. horski nazběhw; *Bosn.* podgorje; *Croat.* podgòrje; *Eccl.* (подъгорние dolina; *Ross.* подоль, подоліе pochyłość góry, *ob.* Padoł, *ob.* Podole); *Ross.* подгорье; 1) kraj blizki gór podgórzem nazywamy. *Kpcz. Gr.* 3 *p.* 108. das Untergebirge, der Fuß, Abhang eines Gebirges, die Landschaft am Gebirge; dolizna pod przystępem góry leżąca. *Mącz.* Podgórze lub przedgórze, jest rzędem górzystości najniższym, która począwszy od równin, następnie wznosić się nie przestaje. *Mier. Mskr.* (*ob.* Przedgórze). — 2 a) *Nom. propr.* Część województwa Krakowskiego i ziemi Przemyskiej, pod górami Karpackiemi. *Dykc. Geogr.* 2, 293. die Landschaft am Abhange des Carpatischen Gebirges, an der Ungerischen Gränze in Galizien; *Russiam australem et submontanum tractum vocat Cromer.* — b) Podgórze, miasto naprzeciwko Krakowa, z drugiéj strony Wisły, die Stadt Podgorze. — c) Podgórze, miasto w Inowrocławskim, niedaleko Dybowa. *Dykc. Geogr.* 2, 293. naprzeciwko Torunia.

PODGORZEĆ, *f.* podgore *neutr. dok.*, Podgorywać *frequ.*; *Ross.* подгорѣть, подгорять; od spodu się palić, von unten auf brennen. Lasy i chrósty dla gorącości z korzenia podgorywały; *radicitus ardebant. Krom.* 709.

PODGRABIĆ *cz. dok.*, grabiami podgarnąć, *propr. et fig.*, unterrechen, mit dem Rechen unterscharren; *Ross.* подгрести, подгребать.

PODGRODZIE, ia, *n.*; *Ross.* подградіе; kraina pod grodem, to jest miastem, przedmieście, die Gegend bey einer Stadt. Zbiegło się tam wszystko podgrodzie. *Zimor. Siel.* 239. wszyscy co pod miastem mieszkali, *podgrodzanie, przedmieszczanie, Vorstädter. PODGRODZIĆ *cz. dok.*, aż pod co zagrodzić, bis unter etwas hin einzäunen; *Vind.* podgraditi, medgraditi; *Croat.* podgragyujem.

*PODGRUCHOTAĆ; *Eccl.* подгрохощу *substrepo*.

PODGRUDZIĆ, *f.* podgrudzi *act. dok.*, Podgrudzać *niedok.*, na grudzie nogi podbić, auf den Erdschollen wund gehen, wund laufen. Gdy się psy na grudach lub ostrym śniegu podgrudzą, omyją się im stopy wodą, w któréj się tytuń gotował. *Kluk. Zw.* 1, 396.

PODGRYŹĆ, *f.* podgryzie *act. dok.*, Podgryzać *niedok.*, podgryzuje *contin.*, od spodu ogryźć, unten her benagen, bebeißen; *Croat.* podgrizújem; *Eccl.* подгрызую; *Ross.* подглодать, подглядывать. Pod czas susze zwykli robacy na zagonach podgryzywać z korzenia rozsadę. *Haur. Ek.* 41.

PODGRZEŚĆ *cz. dok.*, PODGRZEBAĆ *niedok.*, *Sorab.* 1. podhréyu; podkopać, unterscharren, untergraben.

PODGRZONĄĆ, *f.* podgrzonie *act. jedntl.*, podgarnąć, (cf. odgrzonąć), unten hinscharren. Żeby były trzewa lepiej upieczone, samem węgli podgrzonał. *Bardz. Trag.* 342.

PODGRZYBIAŁY, a, e, podstarzały, starością pochylony, prawie zgrzybiały, vom Alter etwas gebückt. Król Czeski Jan, podgrzybiały i jednego oka już pozbawiony. *Krom.* 330.

*PODHARACZYĆ *cz. dok.*, podbiwszy haracz nałożyć, podjarzmić, zinsbar machen; *Bosn.* podharacen *tributarius*.

PODHETMANI, iego, *m.*, hetmanowy namiestnik, der Unterfeldherr. Podhetmani polny, albo jego namiestnik. *Mącz.* Był więcéj trzydziestu lat już rotmistrzem, już pułkownikiem, już podhetmanim, już też hetmanem. *Pilch. Sall.* 115. *Papr. Ryc.* 296. Podhetmani Dońskich Kozaków. *Ross.* есаулъ.

PODHOŁDOWAĆ, *f.* podhołduje *act. dok.*, podbić pod władzę swoję, podjarzmić; unterjochen, sich unterwürfig machen. Antychryst te tyrany pożre, a i ostatek świata łacnie podhołduje. *Biał. Post.* 22.

PODHOROSZCZYZNA, [właściwie PODOROŻCZYZNA, cf. doroha = droga; *ob. Czerw. Okol. Zadn.* 83. — 2], y, *ż.*, podatek, który na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, opłacał włościanin, kiedy nie odbywał drogi, którą był rocznie obowiązanym odbywać. *Czart. Mskr.* Podróże, które chłopi dla pana czynić muszą w województwach Ruskich, podhoroszczyzny zowią. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 52; (za talar bity chłop o kilkadziesiąt mil jechać musi), Frohnreisen, die die Unterthanen für ihren Herrn thun müssen.

*PODIMIENNIK; *Ross.* подъимянщикъ; posiadający co pod cudzem imieniem.

PODJĄĆ, podjął, podjęli, *f.* podejme *act. dok.*, *Podejmać *contin.*, *niedok.*, Podejmować *cont.*; *Vind.* gorjemlati, gorjemati; *Sorab.* 1. podyimam; *Croat.* podjemlyem, podjelszem; *Eccl.* подъяти, подъемлю, подъимаю; *Ross.* приподнять, приподнимать, приподъимать, подъимать, подцапать; a) podnieść, aufheben. Podparłszy się na łokciu, i podjąwszy głowę, zaczęła swą mowę. *Otw. Ow.* 315. (*Bosn.* podnimitise *niti in cubitum*). Na kogo wynosiłeś głos, i podejmałeś ku górze oczy twoje? *Budn. Jes.* 37, 23. Podjął mię duch, a uwiódł mię do bramy. *Budn. Ezech.* 11, 1. W momencie chwytne kotwice podjęto. *Przyb. Luz.* 54. die Anker lichten. Do podjęcia czyli podniesienia, *Eccl.* подъятный; *Ross.* подъемный, *podjemny. — §. Podejmuję boki, podjąwszy boki chodzę, szumno stąpam. *Cn. Th.*, *Ross.* подбочениться, подбочениваться, die Hände in die Seite setzen. Junak, górno o sobie trzymający, gdy stanie między dostojniejszemi, tedy acz boki podejmuje, przecięż w drobniejszym być się widzi pierzu. *Pilch. Sen. list.* 326. *Recipr.* Pod boki się podejmować. *Eraz. Ob. B.* — §. Podjąć upadającego, podkładać mu rękę, podeprzeć, wesprzeć go, unterstützen. Będzie tobie Jezus w zachwianiu podporą, w pośliznieniu się podjęciem. *Sk. Żyw.* 1, 3. (wsparciem). — b) Podejmować pracą, etc., brać na się pracą: übernehmen, auf sich nehmen; *Sorab.* 2. podyimacž, podyimam szo netžoho; *Boh.* podniknauti, podnikati; *Vind.* na se vseti; (*Bosn.* podnitise *agere*, *se gerere*). Jaka rzecz podła, dla któréj wy taki kłopot i taki trud podejmiecie. *P. Kchan. Jer.* 357. Panie, nie podejmuj pracy, bom ci nie jest godzien, abyś wszedł do domu mego. *Sekl. Luc.* 7. (nie zadawaj sobie pracy, fatygi, nie fatyguj się). Chrystus dobrowolnie śmierć podjął. *Karnk. Kat.* 38. Podejmuję karanie = karzą mię, karę cierpię, Strafe leiden. Podejmować szkodę, szkodować, Schaden leiden. Od nieprzyjacioł szkodę wojska swego podjął. *Sk. Dz.* 735. *Bzow. Roż.* 36. Od nich wiele podejmował. *Kanc. Gd.* 284. (wiele cierpiał; *Ross.* подъяти, подъемлю znosić, cierpieć). Szczére jego pragnienie podjęcia nawet męczeństwa, jeśliby się bogu tak podobało. *Sk. Żyw.* 2, 43. — *Recipr.* Podejmować się czego = brać na się, über sich nehmen, auf sich nehmen, sich einer Sache unterziehen. Trzeba pilnie zważyć, czego się podejmujemy, i siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na się, znieść i pomiarkować. *Pilch. Sen. gn.* 292. (*quid valeant humeri*). Nie podejmuj się brzemienia cięższego nad twą moc. *Radz. Syr.* 13, 2. Nie podejmuj się, czego nie umiesz. *Cn. Ad.* 636, (cf. nie podejmuj się szaszku legawego pola). Czego się kto podjął, to czyń. *ib.* Podejmowanie się czego (*Vind.* navsetje, nafevsetie, podjemanje, podstoplenje). Podejmująca się śmiałość; *Ross.* предпріимчивость, Unternehmungsgeist, *adj.* предпріимчивый. — c) Podejmować kogo, strawować, żywić kogo, cf. czestować u siebie, być mu rad u siebie; einen unterhalten, aushalten, Unterhalt geben, bewirthen; *Vind.* gostiti, gostuvati, obgostuvati, pogostuvati, (*ob.* Gościć); *Ross.* употчивать, отпочивать, попотчивать, потчиваю, потчую. Ja ciebie podejmować u siebie będę wszystkiemi potrzebami. 1 *Leop. Jud.* 19. Przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. *ib. Act.* 28, 7. Wsadźcie go do ciemnicy, a podejmujcie go chlebem z smutku, a wodą ucisku. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 27. Porta kosztem swym podejmuje wszystkich zagranicznych ministrów, skoro tylko na gruncie jej staną. *Gaz. Nar.* 1, 192. Dawniej posłowie Tureccy

przez wszystek czas swojego bawienia przy dworze Polskim, kosztem Rzpltej podejmowani byli. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 291. Wielka to wielmożność jest, wiele ubogiej szlachty podejmować stołem swoim, a nie na raz, ale zawzdy. *Petr. Et.* 291. Często go Menelaus w domu podejmował, Kiedy umyślnie z Krety do nas przežeglował. *J. Kchan. Dz.* 52. *Chełm. Pr.* 132. er bewirthete ihn oft in seinem Hause. Podejmowanie, *Eccl.* оугрѣжденїе, угощение, das Bewirthen, die Bewirthung. Podejmujący, *Eccl.* чреждатель, чреждитель, der Bewirther. — *Transl.* Aby nie tak wygnanie uciskało Władysława, puścił mu Konrad majętności niejakie, zkądby żonę, dzieci i siebie podejmować mógł, *sustentare. Krom.* 174. (utrzymywać, żywić). — *Fig.* Hymeneus i miłość szczodremi zapachami ognie podejmują; *largis satiantur odoribus ignes. Żebr. Ow.* 102.

PODJACHAĆ, *ob.* Podjechać. PODJADAĆ, *ob.* Podjeść. PODJADEK, dka, *m.*, robak korzenie podgryzający, ein Wurm, der Wurzelnager. *Tr.*

PODJARZEMNY, a, e, PODJARZMI, ia, ie, PODJARZMOWY; *Sorab.* 1. podpžazné; *Vind.* jarmeni, podjarmou, *Subst.* jarmovez, podjarmou vol; *Croat.* podjarmen, podjarmni, podhamni; *Ross.* подъяремный, яремный, яремоносный, *Subst.* подъяремникъ *dem.* подъяремничь; pod jarzmem ciągnący, im Joche gehend, Joch lastbar. Siedzi na oślicy i na oślęciu, synu podjarzemnej. *Sk. Kaz.* 148. Mułów dwieście i podjarzemnych (wołów) pięć tysięcy. *W.* 3 *Ezdr.* 5, 43. PODJARZMIĆ, *ob.* Ojarzmić, unterjochen; *Slov.* podmanugi; *Sorab.* 1. podpžahnu; *Carn.* jarmam; *Vind.* jarmati, podjarmati; *Rag.* podjârmiti; *Bosn.* podjarmiti, (podjarmenstvo *armis domatio*); *Croat.* podjarmújem, naklenújem, nakleplyem; *Ross.* подклонить, подклонять, подвергнуть, подвергать, поработить, порабощать; *Eccl.* повинуть. PODJARZMICIEL, a, *m*; *Ross.* поработитель, der Unterjocher.

PODJAWOR, *ob.* Podklon.

PODJAZD, u, *m.*, podsłuch nieprzyjacielski, żołnierze na przeszpiegowanie wysłani, Streifparthey; (*Ross.* подъѣздъ podjechanie, przybliżenie). Nieprzyjacielskie podjazdy nazad odpędzać. *Łęsk.* 238. Udał się tak daleko naprzód, jak tylko dla nieprzyjacielskich podjazdów można było. *ib.* PODJAZDOWY, a, e, od podjazdów, Streif=, zur Streifparthie gehörig. Letki żołnierz służy do tych wszystkich czynności, które pospolicie podjazdowemi nazywają. *Jak. Art.* 2, 463. — *Fig.* n. p. Takowe dzieło wyciągałoby nie podjazdowéj, lecz przysiedziałéj pracy. *Czart. Myśl.* 169. *Gall.* à cheval; cf. byle zbyć, od ręki, dorywczo, oben hin. PODJECHAĆ, *f.* podjedzie, podjadę *intr. dok.*, Podjeżdżać *cont. et frequ.*; *Ross.* подъѣхать, подъѣжжать; przyjechać aż pod co, bis unter etwas hin fahren, reiten. Pod Kamieniec, aby go oglądał, podjeżdżał. *Birk. Kaz. Ob. F* 2 *b.* O północy podjeżdża kareta pod jéj okno. *Teat.* 27, 3. Z ludźmi swemi pod nieprzyjaciela podjechał dla języka. *Biel* 656. *Podjachaliśmy (podjechaliśmy) nawą, podpłynęliśmy. *Cn. Th.* — §. Podjechać budując, podbudować, podmurować; bis unter etwas hin bauen, mauern, mit der Mauer bis darunter hin fahren. Podjechanie, podbudowanie, podbudynek. *Cn. Th.* 734.

PODJĘCIE, *ob.* Podjąć.

PODJEŚĆ, podjadł, podje, podjedzą *act. dok.*, PODJADAĆ *niedok.*, *Croat.* podjeszti, podjédam; *Ross.* подъѣсть, подъѣдать; a) podgryzać, von unten abfressen. Ani myszy, ani kretowie szkodzić swym podjadaniem nie mogą, gdy zioła piołunową wodką pokrapiasz. *Syr.* 347. — b) Podjeść, głodu z największa zbywać, prawie się najeść, cf. podkarmić; den größten Hunger stillen, sich ziemlich satt essen. Kozy, gdy podjedzą, napoisz je w źródle. *Nag. Wirg.* 521. Ja i stojący podjem. *Teat.* 53. *b*, 65. Chłop odbywa dzień za pieniądze nadto tanie, gdyż za nie i podjeść dobrze nie może. *Mon.* 69, 196.

PODJĘTY, *ob.* Podjąć.

PODJEZDEK, dka, *m.*, podły mały konik, ein Klepper, ein schlechtes Pferd; *Sorab.* 1. tupotaki, mahwe spěschne kone, (cf. Żmudzinek, cf. hetka); (*Rag.* jedek *equus edoctus*). Podjezdka, na którym sługa panu swemu służy, i na nim jeździ dwudziestą szelągów płacą. *Szczerb. Sax.* 453. Podjezdka pod sobą miał ladajakiego. *P. Kchan. Orl.* 1, 196. Podjezdka nie uczyni dzielnym koniem bogate siodło. *Pilch. Sen. list.* 356. Niechże już pielgrzym na podjezdka siada, I dąży truchtem do wieczystej chwały. *Zab.* 14, 249. *Szym.* Pędzi, aż się od biegu podjezdkowie poca. *Klon. Wor.* 21. Nie ma gdzie rozsiodłać podjezdka. *ib.* 56. PODJEZDŻAĆ, *ob.* Podjechać.

*PODJĘZYCZE; *Eccl.* подъязычіе, *Graec.* ὑπογλώττιον. PODJĘZYCZNY, PODJĘZYKOWY, a, e; *Ross.* подъязычный; pod językiem będący, unter dem Zunge befindlich. Gruczołki podjęzyczne, *sublinguales. Kirch. Anat.* 49. Podjęzykowe. *Krup.* 1, 25. *et* 2, 343.

PODKA, PODKAĆ, *ob.* Potkać, Potyczka.

PODKACIE, ia, *m.*, pod katem służący, pomocnik kata, der Unterhenker. *Quaestionarius*, forytarz złoczyńców, oprawca, podkacie. *Mącz.*

PODKADZIĆ, *f.* podkadzi *act. dok.*, Podkadzać *niedok.*, Podkadzywać *częstl.*, ode spodu pokadzić; *Slov.* podkadzim; *Croat.* podkagyújem, von unten beräuchern. Słomą i siarką trupów podkadzacie. *Wad. Dan.* 224. U starych medyków podkadzywania albo kurzenia bardzo do chorób rozmaitych ważne bywały. *Ocz. Przym.* 15. — §. Podkadzić komu, co pochlebnego powiedzieć. *Wol.* ein wenig Weyrauch streuen. PODKADZICIEL, a, *m.*, który podkadza; *Croat.* podkaditel, der unter etwas hinräuchert, der Beräucherer.

PODKANCLERZY, ego *et* a, *m.*; *Croat.* podpìszecz; der Unterkanzler, Vicekanzler, Minister. Minister królestwa Polskiego; zastępujący miejsce kanclerzów wielkich. *Kras. Zb.* 2, 375. PODKANCLERZYNA, y, *ż.*, żona podkanclerzego, die Unterkanzlerinn. PODKANCLERSTWO, a, *n.*, a) godność lub urząd podkanclerzego, pieczęć mniejsza, die Unterkanzlerwürde. — b) *Collect.* Państwo podkanclerstwo, podkanclerzy z żoną, der Unterkanzler mit seiner Gemahlinn. PODKANCLERZANKA, i, *ż.*, córka podkanclerstwa, die Unterkanzlerstochter. PODKANCLE-

RZYC, a, *m.*, syn ich, der Unterkanzlerssohn. PODKANCLERSKI, a, ie, do podkanclerzego należący, Unterkanzler=.

PODKANONIER, a, *m.*, w artyleryi podoficyer, der Unterkanonier. W jednéj kompanii alterzystów dziewięć bombardyerów, 100 pierwszych kanonierów, 50 podkanonierów, ma się znajdować. *Pam.* 84, 706.

PODKARM, u, *m.*, podkarmienie, podpasanie, dawanie tyle, by sobie podjeść; mäßiges Füttern, wenn man nur etwas zum Vorbeißen giebt. Podkarm, pokarm, popas w drodze; das Futter, das Füttern, auf der Reise. Podkarm, miejsce popasu, stanienie; das Futter, der Ort, wo man auf der Reise füttert. *Cn. Th.* PODKARMIĆ, *f.* podkarmi *act. dok.*, Podkarmiać *niedok.*, dać podjeść, od biedy nakarmić; ein wenig füttern, zu essen geben, essen lassen. Kokosze młode podkarmić. *Haur. Ek.* 72. karmiąc podchować, auffüttern, bis etwas aufwächst; *ob.* Popasać, podpasać. *Cn. Th.*

PODKASAĆ, *f.* podkasze *act. dok.*, podkasuje *pr.*, Podkasywać *frequ.*, podkasany *et* podkasały *part. perf.*; *Boh.* podkasaný; podpasać, podginać na sobie szaty, podgarnąć, podwiązać; aufschürzen, untergürten; *Sorab.* 1. podkaszuyu; *Vind.* gornapafati, gorsagerniti, podpafati; *Carn.* podviham; *Rag.* izadjêvati, zadjeevam, prirùciti; *Croat.* prigernújem, prigernulszem, zgernújem; *Ross.* поддергнуть, поддергивать. Śpieszą pilnie, szat swych aż ku piersiom podkasawszy. *Otw. Ow.* 217. Podkasałe podołki u sukień. *Sk. Żyw.* 2, 30. Gdy się podkasuje, książki, które miał w zanadrzu, wpadły w wodę. *Birk. Dom.* 11. Szlachcic w kontuszu podkasałym. *Nag. Fil.* 35. Błotu łaje, kiedy się upluska; a co błoto krzywo? a czemuś się nie podkasał? *Rej. Zw.* 78 *b.* — §. Kur mając podkasałe biodra swoje. 1 *Leop. Prov.* 30, 30. wysokie a cienkie, hoch und dünn. Jeleń podkasały. *Hor.* 1, 85. Chart z brzuchem podkasałym. *Otw. Ow.* 111. cienkim. PODKASANIEC, ńca, *m.*, wskasany, krótki, kęska, *curtus*, *succinctus*. *Mącz.* ein Aufgeschürzter. PODKASKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. podkask; taśma, binda lub pas, do podkasywania służąca: ein Gürtel, eine Leibbinde zum Aufschürzen, Aufbinden des Kleides. *Tr.*

PODKĄSAĆ *cz. dok.*, PODKĘSYWAĆ *contin. et frequ.*, *ob.* Podgryźć; *Ross.* подкусать, подкусывать.

PODKŁAD, u, *m.*, PODKŁADKA, i, *ż.*, *Ross.* подкладка podszewka, (подкладъ jajko podłożone); *Boh.* podkladek; *Sorab.* 1. podkwad; podłoże, co się pod drugą rzecz podkłada, das Untergelegte, die Unterlage, die Grundlage; *Vind.* podloshba, podloshik, (podlog = kętnary, legary; podloga, podklada = podszewka; *Croat.* zklandyi = legary; *Ross.* подкладина kętnary); *Ross.* подкладка, подкладочка. To ciało, na którym się dźwignia wspiera, nazywamy podkładką. *Hub. Mech.* 86. Dobre maxymy staną się edukacyi podkładem, i czystej wiary podporą. *Mik. Turk.* 414. Wyobrażenie nasze o rzeczy jakiej niczym nie jest, jak zbiór wyobrażeń pojedynczych, ile zjednoczonych w jednym pokładzie. *Cyank. Log.* 54. — *Math.* Podkład, *basis*. *Wyrw. Geogr.* 263. Podkład pod siodło, wojłok, ein Filz, den man unter den Sattel legt. Podkład pod dno naczynia *Ross.* поддонокъ. — §. Podkładki, jaja, białe raki. *X. Kam.* Eyer. PODKŁADAĆ, *ob.* Podłożyć. PODKŁADACZ, a, *m.*, który co podkłada, podłożyciel; *Eccl.* подлагатель. *PODKŁADEK, dku, *m.*, n. p. Oszwabił ich ręku fortelnym podkładkiem, *supposita manu*. *Żebr. Ow.* 103. podsunięciem, machlaniną; Unterschlagen, Unterschleif. PODKŁADALNY, a, e; *Ross.* подкладный; *Eccl.* подлагательный; mogący być podłożonym, zum Unterlegen, das sich unterlegen läßt, *suppositorius*. *Cn. Th.* 1044.

PODKLAROWAĆ, *f.* podklaruje *act. dok.*, nieco klarowniejszym uczynić, ein wenig klar machen. Złe wino pić potrzeba, gdy się jeszcze mąci, Ledwie się podklaruje, zaraz octem trąci. *Pot. Jow.* 205. kaum wird er ein wenig klar, so....

PODKLEIĆ, *f.* podklei *act. dok.*; *Ross.* подклеишь, подклеивать; spodem do czego przykleić, unterleimen, unterkleben. Na maski zażywamy skóry podklejonéj płótnem. *Teat.* 24, 29. *Czart.* Mapa płótnem podklejona, eine auf Leinwand aufgeklebte Karte. Podklejenie *Ross.* подклейка.

PODKŁÓĆ, *cz. dok.*, od dołu pokłóć, von unten stechen; *Ross.* подколоть, подкалывать.

PODKLON, u, *m.*, gatunek jaworu, niewysoko wyrastający, podklon, czyli podjawor. *Mon.* 74, 747. eine kleinere Art Ahorn.

PODKLUCZOWY, a, e, n. p. Podkluczowe kości leżą nad piersiami w każdym boku jedna, na kształt *S* skrzywione, niby jak klucze. *Kirch. Anat.* 108. *et* 129. *Krup.* 3, 59. die Schlüsselknochen. Żyły podkluczowe, *arteriae subclaviae*. *Kirch. Anat.* 33. Żyły *podkluczowne. *Boh. Dyab.* 2, 34. *PODKLUCZNIK, podpiwniczy; *Ross.* подключникъ, der Unterkellner.

*PODKNĄĆ, *ob.* Potknąć.

PODKOLAN, u, *m.*, ziele, dwójlist, parlist, *ophris*, Zweyblatt. *Syr.* 1472.

PODKOLANEK, nku, *m.*, u człowieka, i u zwierząt w przednich nogach, część ciała pod kolanem, *poples*. *Cn. Th.* die Kniekehle; *Boh.* podkolenj; *Rag.* podkogljeniza, podkoljeniza, podkolejno; *Bosn.* podkoljeniça; *Croat.* podkoleno, podkolenicza, szlukonósje; *Carn.* shibra; *Ross. et Eccl.* подколѣнокъ. Łysty Miesiste podkolanek zwykł wiązać żylisty. *Otw. Ow.* 226. — §. Podkolanek, wezgłówko pod kolana; ein Kniepolster, ein Kissen unter die Knie zu legen. PODKOLANKOWY, a, e, pod kolanem będący; *Croat.* podkolenichni; *Ross.* подколѣнный, unter dem Knie befindlich. Żyła na zgięciu kolana nazywa się pulsową podkolankową. *Perz. Cyr.* 1, 47.

PODKOMENDA, y, *ż.*, niższe dowództwo, das Untercommando; *Eccl.* подначаліе; *Ross.* частоначальство. PODKOMENDANT; *Eccl.* подъуправитель; podrządca. PODKOMENDNY, podrządny; *Eccl.* подначальный, подчинительный; untergeordnet im Commando.

PODKOMISARZ, a, *m.*, pomocnik komisarza, pod nim pracujący, der Untercommissarius. *Subdelegatus*, podkomisarz. *Mącz.*

PODKOMORZY, ego, *m.*, der Kämmerer, der Kammerherr; *Boh.* podkomoř; *Vind.* jispnik, jispni gospud, (podkamra, podjispiza = niższa komora); *Ross.* камергеръ (cf.

kamerarz), постельникъ, постельничей, (cf. pościel). W Polszcze do sądzenia spraw granicznych wysyłał król swoich dworzan, którzy będąc przy komorze, t. j. dworze króla, byli komornemi, komornikami. Podkomorzy Koronny był u dworu pierwszym komornym, wprowadzał posłów cudzoziemskich do króla, obrządków dwornych był sprawcą, a w pospolitém znaczeniu był pierwszym z podkomorzych, którzy sprawy graniczne sądzili, a zwyczaj każdego szambelana czyli komornego nazywał podkomorzym. Podkomorzowie Koronni, nie mogąc brać tytułu komorników, bo już namiestnicy podkomorzych toż samo urzędu nosili nazwisko, woleli zostać przy tytule podkomorzych. *Czack. Pr.* 2, 203. PODKOMORSTWO, a, *n.*, urząd podkomorzego, die Kammerherrenwürde; *Boh.* podkomorstwj. Podkomorstwo, urząd w Polszcze w rozmaitych stopniach i obowiązkach uważany. Podkomorzowie wielcy, Großkämmerer, w rzędzie urzędników krajowych, są najwyższemi królewskiego gabinetu rządzcami. Podkomorzowie dworni, Hoffammerherren, Kammerherren, których szambelanami nazywają, zawsze przytomnemi są do zawołania królewskiego; i znakiem ich klucz złoty przy sukni zawieszony. Podkomorzowie ziemscy, Land-kämmerer, mają urząd znaczny w województwach, ziemiach i powiatach, gdzie sprawy o granice między obywatelami sądzą. *Skrzet. Pr. Pol.* 197. *Kras. Zb.* 2, 375. *A. Zamoj.* 26. *PODKOMORZA, y, *ż.*, panna służebna, *vestispica. Mącz.*, die Kammerjungfer, *ob.* Garderobianka, panna, szatnia. PODKOMORSKI, a, ie, do podkomorzego należący; *Boh.* podkomorský; *Ross.* камергерскій, постельничій, Kämmerer-, Kammerherren-. Znakiem podkomorskiego dostojeństwa jest klucz złocisty. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 198. Sądy podkomorskie sprawy graniczne w województwach sądzą. *ib.* 2, 400. PODKOMORSTWO, a, *n.*, a) urząd podkomorzego, (*ob.* Podkomorzy), die Kammerherrenwürde. — b) *Collect.* Państwo podkomorstwo, podkomorzy z żoną, der Kammerherr mit seiner Gemahlinn. Wiersz do J. W. Piaskowskich, Podkomorstwa Krzemienieckich. *Zab.* 11, 158. PODKOMORZANKA, i, *ż.*, córka ich, des Kammerherrn Tochter. Panny podkomorzanki obiedwie powykradać się dały. *Teat.* 16. *b*, 11. PODKOMORZYC, a, *m.*, syn podkomorstwa; *Vind.* jispni mladenzh, des Kammerherrn Sohn. PODKOMORZYNA, y, *ż.*, żona podkomorzego, die Kammerherrin. Podkomorzyne, cześnikowe, burgrabine, chorążyne będą nas odwiedzać. *Teat.* 25. *c*, 107.

PODKONIUSZY, ego, *m.*, po koniuszym idący, der Unterstallmeister. *PODKONNIK, a, *m.*, *Calo*, drab, podkonnik drudzy mówią. *Mącz.*, der Reitknecht.

PODKOP, u, *m.*; *Rag.* podpòp, prokòp; *Sorab.* 1. podkopano, podhrétžo; *Vind.* podkop, (rudni podkop, rudna jamina, podkopalishe - kopalnia, stoła); *Bosn.* podkop; *Croat.* podkop; *Ross.* подкопъ; podkopanie, podkopane miejsce, *milit.*, mina. *Jak. Art.* 3, 302, *Slav.* lagùm; *Croat.* oja; die Untergrabung, die Unterminirung, die Mine. Podkopy, miny, ganki i galerye podziemne, podsadzają się prochem, żeby były na powietrze wyrzucone. *Jak. Art.* 3, 308. Podkopy używają się przeciw fortecy; przeciwpodkopy, *contramines*, służą do obrony fortecy. *Jak. Art.* 2, 173. Podkopy albo miny, najkrótszy sposób do dobycia miast. *Archel.* 2, 152. W królestwie bożym podkopów żadnych niemasz; ziemia tam nie drży od strzelby. *Birk. Kant. C* 4 *b.* — §. *Transl. fig.* Podkop, dół pod kim kopany, dołek, łapka, sidło; eine Grube, Falle, Schlinge. Tajemne podkopy zdrady zgubić cię usiłują. *Zab.* 7, 376. Prywata ojczyznę zdradliwym podkopem osłabia. *Ossol. Mow.* 61. Pytania na zdradę i podkop. *Tr. Tel.* 24. *et* 473. PODKOPAĆ, *f.* podkopie *act. dok.*, podkopuje *pr.*, Podkopywać *frequ.*; *Boh.* podkopati, podkopawati; *Slov.* podkopáwam; *Vind.* podkopati, podkopuvati; *Bosn.* podkopati; *Carn.* podjędam; *Rag* podkopatti; *Croat.* podkopati, podkapam; *Sorab.* 1. podhréyu; *Ross.* подкопать, подкапывать; od spodu odkopać, von unten losgraben, untergraben. Podkopawszy drzewo, obalili go na ziemię. *Cn. Th.* Podkopali mur, i prochem podsadzili. *Tr.* unterminiren. Podkopać się, sich untergraben. Jeśliby złodzieja zastano, a on wyłamuje dom, albo się podkopywa.... 1 *Leop. Exod.* 22. W oćmie pod cudzy dom się podkopywa. *Chrośc. Job.* 89. Podkopawszy się pod mury, wpadli do miasta. *Papr. W.* 1, 49. — *Fig.* Jeden pod drugim sztucznie podkopywał dołki. *Zab.* 14, 37. Gruben unter einem graben. PODKOPCA, y, *m.*, PODKOPNIK, PODKOPOWNIK, a, *m.*; *Vind.* podkopauz; *Croat.* podkàpavecz; *Rag.* podkopâc, prokopâc; *Slav.* lagumcxia; *Eccl.* подкопатель; *Ross.* подкопщикъ; co się podkopuje, der sich untergräbt. — *Milit.* Podkopnik, minier. *Jak. Art.* 3, 302. der Minirer. Sporządzone komory dla zasłony podkopców. *Nar. Hst.* 3, 120. Rzymianie przy wojskach swoich miewali podkopowników, którzy ziemię na kształt królików podkopywali. *Papr. W.* 1, 49. PODKOPNICZY, a, e, podkopnikom służący, Minirer-. Naczynia podkopnicze, których używają podkopnicy. *Jak. Art.* 3, 303. PODKOPNY, a, e, podkopany, podziemny; untergegraben, unter der Erde, unterirdisch; *Croat.* podkòpni; *Ross.* подкопный. Ganek podkopny. Galerya podkopna. *Tr.*

PODKORZENNY, a, e, znajdujący się pod korzeniem, unter der Wurzel befindlich; *Eccl.* подкоренный, *Graec.* ὑπόρριζος, *subjectus radici.*

PODKOŚCIELNY, a, *e*, pod kościołem będący, bey der Kirche befindlich, unterhalb der Kirche. Wstąpiłśmy na plebanią, przed obchodzeniem domów podkościelnych. *Xiądz.* 104. Dziadek podkościelny. *ib.* 191. (pod kościołem przesiadujący).

PODKOSIĆ, *cz. dok.*, aż pod co pokosić, nieco pokosić, bis unter etwas hin mähen, ein wenig abmähen; *Ross.* подкосить, подкашивать.

PODKOSTNY, a, e, pod kościami się znajdujący, unter den Knochen befindlich; *Ross.* подкостный.

*PODKOSZULE, a, *n.*, spodnia koszula, das Unterhemde; *Vind.* podkitel, podfraiza, interfat.

PODKOWA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* podkowa; *Sorab.* 1. podkówa, potkow; *Sorab.* 2. potków; *Vind.* podkou, potkou, podkva, koinsku shelesu; *Hung.* patko; *Croat.* podkòva; *Dal.* plochya; *Rag.* podkòv, ploccja; *Bosn.* podkov, potkov; *Slav.* podkova, plocsa; *Eccl.* подковъ; *Ross.* подкова; żelazna ochrona kopyta końskiego, das Hufeisen.

Podkowy są wielorakie, pospolite, pantofle, miesiączki, zawiaskowe. *Kluk. Zw.* 1, 181. — *Fig.* Podkowy za kim zbierać, pograbiać za nim, pokłosie zbierać, to co on upuścił pozbierać, nach einem Nachlese halten. Ja zbierając podkowy za pierwszemi z lekka, Niewiem jeszcze co tego dzieła mego czeka. *Pot. Arg.* 226. Męstwo naszych przodków, Za któremiśmy w sławie nie zbierali podków. *Pot. Arg.* 665. PODKOWAĆ, *ob.* Podkuć. PODKÓWKA, i, *ż.*; (*Ross.* подковка okucie); *dem. nom.* podkowa; 1) ein kleines Hufeisen, ein Hufeischen. Podkówki u botów. *Cn. Th.* Eisen an den Stiefeln. Szydzą z podkówek Polskich, jakobyśmy się niemi jak konie kowali. *Mon.* 65, 359. — §. Bywają też wędzidła otworzyste, jak nasi zowią z podkówką, a i te troistego kształtu, jedne zowią gęsią szyją, drugie koteczą nóżką, trzecie kurzą stopką. *Hipp.* 60. eine Art Gebiß. — 2) Podkowka ziele, PODKOWNIK, wytrych, klucz, otwieracz, nasienie coś na podkowę pochodzi; bają też, że to ziele podkowę koniom z nóg zdziera. *Syr.* 769; *coronilla securidaca,* Beilkraut, Peltschen. PODKOWNIK, a, *m.*, rzemieślnik czyli kowal od podkow, der Hufschmid; (*Boh.* podkownjk *clavus solearis*); *Vind.* podkouni kovazh; (*Ross.* подбойщикъ co bóty podkowa czyli podbija). PODKOWOWY, a, e, od podkow, Hufeisen •; *Boh.* podkownj; *Vind.* podkouni.

PODKRAJ, aju, *m.*; *Boh.* podkragj; kraina, prowincya, das Gebiet, die Landschaft. Libityno! ty co królestwo twe rozciągasz w podkraju księżyca. *Zab.* 9, 221.

PODKRAŚĆ, podkradł, *f.* podkradnie, *act. jedntl.*, Podkradać *niedok.*; *Croat.* podkradam, podkragyujem; *Eccl.* подкрадываю, подхищаю; (*Ross.* подкрасться, подкрадиватся wkraść się); nieznacznie okraść, podchwycić, heimlich bestehlen. *Suppilo,* podkradam, tajemnie kradnę, łupię i zdzieram po trosze. *Mącz.* Boję się, żeby on mnie nie podkradł w sercu Karoliny. *Teat.* 22. *b,* 29. (cf. podejść kogo); *Rag.* podkradaz *defraudator.*

PODKRASIĆ *cz. dok.*, nieco pokrasić, pofarbować, ein wenig färben; *Ross* подкрасить, подкрашивать.

PODKREŚLIĆ, 'PODKRZEŚLIĆ, *f.* podkreśli *act. dok.*, PODKREŚLAĆ *niedok.*, kreską podznaczyć; *Vind.* podrisati, podpotesati; *Croat.* podbriszati; *Ross.* подчеркнуть, подчертить, подчеркивать, отточить, unterstreichen, mit Unterstreichen bezeichnen. Za drugim, trzecim etc., czytaniem, dziwował się, iż niektóre miejsca w podkreślaniu opuścił, które w piękności dawniejszym nie ustępowały, i oneż podkreślał: postrzegł z czasem całą swoję księgę od początku do końca podkreśloną. *Mon.* 64, 816. Podkreślenie *Ross* подчертка, подчерчение.

PODKROIĆ, *f.* podkroi *act dok.*, Podkrajać *contin*, Podkrawać *frequ.*; *Boh.* podkrogiti, podkragowati; od spodu odkroić, poderznać, von unten abschneiden. Złotą głowę bałwanowi miecz Syryjski podkroił. *Bals. Sen.* 15. Pszczołom miód podkrawać. *Cresc.* 605. podbierać, podrzynać.

PODKRÓLI, ego, *m*, wicekról; *Vind.* podkral, podkraluvauz, kralou namestnik, der Unterkönig, Vicekönig. *Warg. Radz.* 330. Podkróli Syryjski. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 6. 3. Farnabaza Daryusz, jakoby podkrólim na pomorzu udział; *summum imperium maritimae orae, etc., Warg. Kurc.* 34.

PODKRZEPIĆ, *ob.* Pokrzepić.

PODKRZESAĆ, 'PODKRZOSNĄĆ, *f.* podkrzesze *act. dok. et jedntl.*, Podkrzesywać *frequ.*, podetnać, od spodu obciąć, von unten beschneiden, z. B. Laub, Bäume. Drzewa podkrzesywać, odcinać dolne gałązki. *Kluk. Rośl.* 1, 113. W sadach gałązki zbytnie podkrzesywa. *Lib. Hor.* 110. Lasy dla prędszego wzrostu podkrzesane, z gałęzi i zawalin oczyszczone. *Xiądz.* 58. Rutę dwakroć każdego roku nożem podkrzosnąć. *Syr.* 523.

PODKRZEWINA, y, *ż.*; *Boh.* podekřj; *Vind.* germouje, shibje, protje, (cf. pręt); die Staude; (cf. *Gall.* sous-bois). Podkrzewiny środek utrzymują między krzewiną a zielem, mając ciało między miękkością ziela i tęgością krzewiny pomiarkowane. *Kluk. Rośl.* 1, 5. PODKRZEWNY, a, e, staudig. Pień podkrzewny, *caulis suffruticosus*, kiedy z korzenia kilka wyrasta pniaków drzewiastych, aż do korzenia co rok ginących. *Bot. Nar.* 38.

PODKSIĘŻYCZNY, a, e, pod księżycem będący, podmiesięczny, unter dem Monde. Już stanął na opasie podksiężycznego sklepienia. *Przyb. Milt.* 128.

PODKUĆ, *f.* podkuje *act. dok.*, PODKOWAĆ *niedok.*; *Vind.* podkovati; *Rag.* podkovatti; *Bosn.* potkovati, podkovati, ukovati kogna; *Croat.* podkovati, podkàvam; *Hung.* patkòlok, patkólnyi; *Ross.* подковать, подковывать; ode spodu okuć, podbić, von unten beschlagen. Konia okuć, ein Pferd beschlagen. Dla ubezpieczenia nóg końskich czyni się podkowanie. *Kluk. Zw.* 1, 181. Koń ułaskawiony da sobie nogi macać i podnosić ku podkowaniu. *Cresc.* 518. Podkowanie koni ma być podkowami równemi ku kopytom. *Cresc.* 520. Podkuty, *Slov.* podkowaný; *Hung.* patkóltt; *Slov* podkovan.

PODKUCHARZ, a, *m.*, (*Klok. Turk.* 229), PODKUCHMISTRZY, ego, *m.*, po kuchmistrzu idący, der Unterküchenmeister. *Vol. Leg.* 5, 170., *Vind.* podkuhar, spudnji kuhar.

PODKUP, u, *m.*; *Ross.* подкупъ, подкупаніе, переторжка; a) podkopowanie się pod kogo, wargielt. *Cn. Th.* das Ueberbieten, das Auskaufen der Waaren; *Vind.* predkup, przedkupzhnia. — b) Tajemne przekupienie, n. p. Sędziów podkup, przedarowanie; das Bestechen, Erkaufen. PODKUPIĆ, *f.* podkupi *act. dok.*, Podkupować kogo *niedok.*; *Boh.* podkaupjm, podkupugi; *Sorab.* 1. pžeszadžu kupu; *Vind* priedkupiti, predkupuvati; *Bosn.* prikupiti, (podkuppiti *colligere subtus*); *Ross.* подкупить, подкупать, откупить, откупать, переторговать, переторговывать. PODKUPOWAĆ się, (*rec.*), pod kogo. *Cn. Th.*, a) podawać, postępować więcéj w targu; mehr bieten, einem die Waare auskaufen, einen überbieten. Na targach gdyby kto kogo w czym podkupował, jeden drugiego w cenie podchodził.... *Haur. Sk.* 245. Podkupowanie, kiedy jeden przed drugim kupując podwyższa, abo naddaje więcéj nad drugiego. *Mącz.* Petryło u Sułtana starał się o hospodarstwo, podkupując Iwonię, Sułtan do Iwoni posłał, aby on mu tyle dał, ile inszy daje, abo jemu ustąpił. *Biel.* 653. Nie pięknie, kogo podkupywać w targu. *Teat.* 23. *b,* 37. — b) Podkupić kogo, taje-

mnie go przekupić, przedarować; *Vind.* naperkupiti, pomizhiti, podmasati, pomasati; einen heimlich bestechen, erkaufen. Miasto dobył prędko, przez zdradę stróża jednego, który dał się podkupić. *Biel.* 148. PODKUPNIK, a, *m.*; *Boh.* podkupnjk, *f.* podkupnice; *Vind.* predkupez; *Bosn.* prikupitegl; *Eccl.* подкупщикъ; *Ross.* перебойщикъ, переторговщикъ, кулакъ; a) co się pod drugiego podkupuje, der Ueberbieter, Auskaufer der Waaren; który nad drugiego więcéj podaje, *licitator. Mącz.* — b) Co kogo przekupuje, der Bestecher, Erkaufer. PODKUPNY, a, e, 1. od podkupowania się pod kogo, überbietend, auskaufend, Auskaufs = . Podkupne *Subst. auctarium contra alium emtorem oblatum. Cn. Th.* das Uebergebot, der Auskauf. — 2. Podkupny, przekupny, od przekupienia; Bestechungs =, Erkaufungs =. Urągali naszym nieprzyjaciele, iż ich pieniądze podkupne z szturmu wyzwoliły, wołając; *auro se redemisse, ne oppugnarentur. Krom.* 620. PODKUPSTWO, a, *n.*, przekupstwo, die Bestechlichkeit, Bestechung. Sejmy powinny być od przekupstwa wolne. *Biel.* 621.

PODKUREK, rka, *m.*, czas koło którego kury w nocy pieją, i śniadanie które koło téj godziny ku porankowi na nocnych ucztach dają; der Hahnenwecker, ein Frühstück derer, die die Nacht hindurch bis zum Hahnengeschrey geschwärmt haben. Przy wieczerzy trzymał się, lecz jak na podkurek, krzyknął na Błażeja; ej sam gorzkie gomułki! *Teat.* 43. c, 76.

PODKURZYĆ, *f.* podkurzy *act. dok.*, Podkurzać *niedok.*; *Boh.* podkauřiti, podkurowati; *Slov.* podkauřjm; *Eccl.* подкуриваю; ode spodu okurzać, podkadzić, von unten beräuchern. Ziele to kładąc na węgle, łono rodzącéj podkurzaj; bo tym podkurzeniem płód zaumarły wygnasz. *Spicz.* 183. Rurka aptekarska do podkurzania w nos, w zęby, w uszy. *Cn. Th.* 959. Podkurzanie, *suffumigatio. ib.*, podkadzenie, podkurzaczka. *Cn. Th.* 959. Podkurzać pszczoły, dym od spodu na nie puścić, (cf. wykurzyć). Ogniem podkurzać. *Falib. Q.* (ogień podkładać). Piorun góry podkurza. *Biel. S. M.* 7. Uciekli na wieżę, chcąc się tam bronić; ale gdy ich nasi ogniem podkurzyli, musieli się poddać. *Biel.* 380. Król Stefan podkurzył Wielkie Łuki. *Papr. Tr. D* 2. brandschatzen.

PODKUTY, *ob.* Podkuć.

PODKWAS, u, *m.*, *chem.* ciało, które ma tyle kwasorodu, iż zaczyna być kwasem, nie będąc jednak tym pierwiastkiem nasycone. *Śniad. Chem.* 196. Sauerstoff. Podkwas siarczany, *acidum sulphurosum. Śniad. Chem.* 233. *N. Pam.* 6, 320. Podkwas saletrowy, *acidum nitrosum. Śniad. Chem.* 239. PODKWASIĆ *cz. dok.*, nieco nakwasić, ein wenig säuern; *Ross.* подквасить, подквашивать.

PODLA, *ob.* Podle.

PODLAĆ, podlał, *f.* podleje *act. dok.*, Podlewać *niedok.*; *Boh.* podliti; *Slov.* podljwám; *Croat.* podlevam; *Ross.* подлить, подливать; pod co wylać, unter etwas gießen. Podlej masła pod pieczenią. *Tr.* Konstantynopol, miasto Helespontem i Propontydem podlane. *Stryjk.* 589. bestrӧmt, benetzt. — §. Podlać taflę sposobem zwierciadlnika cyną i merkuryuszem. Tafla podlana, czyli zwierciadło. *Magier. Mskr.* Glastafeln, Spiegeltafeln, mit Zinn und Quecksilber begießen. — §. Podlać = nieco polać, ein wenig begießen. Ryż polewką mięsną podlany. *Syr.* 1001. Dano na stół prosię, czarną polewką podlane. *Teat.* 22. *b*, 108. ein Ferkel in der schwarzen Sauce. Z wina dobra myśl roście, A frasunek podlany Taje by śnieg zagrzany. *J. Kchan. Dz.* 228. Podlać sobie = podpić sobie, podchmielić, sich ein Räuschchen trinken. Stary łacno odmłodnieje, gdy sobie trochę podleje. *Cn. Ad.* 1102. Podlawszy sobie trunkiem spało co żywo. *Nar. Hst.* 5, 249.

PODŁAKNĄĆ *med. jedntl.*, nieco załaknąć, etwas hungern; *Eccl.* подъалчу *subesurio.*

PODŁAMAĆ, *f.* podłamie *act. dok.*, podłamuje *pr.*, Podłamywać *frequ.*; *Ross.* подломить, подламывать; *Boh.* podlamati, podlamowati; *Slov.* podlomiti; ode spodu odłamać, von unten abbrechen, anbrechen, anknicken, *suffringere. Cn. Th.* Podłamanie, *Ross.* подломъ; (*Boh.* podlom *pampinatio*). Podłamacz *Boh.* podlamatel.

PODLASIE, PODLASZE, POLESIE, ia, *n.*, Kraj blizki lasów podlesiem nazywamy. *Kpcz. Gr.* 3. *p.* 108. eine Landschaft unterhalb den Wäldern, Unterwalden; *Ross.* подлѣсокъ. — §. *Nom. Propr.* Podlasie, *Podlachia*, województwo Podlaskie, graniczy z Województwem Brzeskim Litewskim. *Dykc. Geogr.* 2, 293. die Woiwodschaft Podlachien. Podlasze abo od lasów gęstych, abo też ztąd nazwane, iż jest Lachom abo Polakom przyległe. *Biel.* 88. *Stryjk.* 181. *Gwagn.* 337. Polesie abo Podlasze. *Krom.* 249. PODLASKI, a, ie, Podlachisch. Województwo Podlaskie. *Dykc. Geogr.* 2, 293. Na kilku zagonach, zwyczajnie, jak szlachcic Podlaski. *Teat.* 1. *b*, 39. PODLASIANIN, a, *m.*, po Rusku Polesianin, Poleszuk. *Nar. Hst.* 4, 85. ein Podlachier. Podlaszanie. *Steb.* 163. PODLASIANKA, i, *ż.*, eine Podlachierinn. PODLASZCZKA, i, *ż.*, polny fiołek, ein Waldveilchen; *Ross.* подлѣсокъ. Fiołki są dwojakie, ogrodne, i płonne podlaszczki. *Syr.* 1446.

PODŁATAĆ *cz. dok.*, łatając podszyć, podsadzić, unter etwas hinflicken, untersetzen; *Ross.* подплатить, подплачивать.

PODŁAWIE, ia, *n.*, miejsce pod ławą; *Vind.* podklopje; *Ross.* подпарье, der Ort unter der Bank. Jeżową skórą chłopcy gonią psy z podławia. *Pot. Pocz.* 499. *Klecz. Zdan.* 67. unter der Bank hervor. Bezbożna ta nauka z piekła, z podławia wyczerpniona. *W. Post. W.* 2, 342. Kroniki nie z podławia wydarte, dowodzą to. *Weryf. pr.* 24. Nielada pismo, godne podławia. *Pim. Kam. pr.* Prochem przypadłe pióra, jak gdyby z podławia wyjmują. *Baz. Sk. pr.*

PODŁAWIĆ, *f.* podławi *act. dok.*, Podławiać *niedok.*, a) jednego po drugim udawić, einen nach dem andern würgen. Niechże je śmierć podławi. *Ryb. Ps.* 104. *Brud. Ost. C.* 12. — b) Podławić, potłoczyć, powtłaczać, podrożyć; nach einander drücken, pressen, eindrücken, einpressen. Powierzchnia ciała nawet najgładszego jest zawsze najeżoną chropowaciznami i podławiona wielu wklęsłościami czyli dziurkami. *Jak. Mat.* 4, 359. (porysowana).

*PODŁAZIĆ, *f.* *podłazi *act. dok.*, (cf. dłazić), podgnieść, nieco tłoczyć; ein wenig drücken, pressen. Mądrość wszystkich serca mocą swą podłaziła. 1 *Leop. Syr.* 24, 10.

(potłoczyła. 3 *Leop.*). Doktor wejrzy w szklenicę a ręki podłazi, Lecz wierz mi ten na worek, nie na zdrowie waży. *Rej. Wiz.* 61 *b.* (pulsu maca).

PODŁAZIĆ, *ob.* Podleść.

PODLE, *PODLA; *Boh.* podle; *Slov.* podle; *Sorab.* 1. podla, pola; *Sorab.* 2. podla, pola, pla, poromě, ſporome, poſporomě, poſpor; *Vind.* polèh, polgi, poleg, vred; *Carn.* poleg, sravn, męmu; *Croat.* pòlëg, iszkër, tik, tikcze; (*Croat.* pol = przy); *Slav.* poleg, pokraj; *Ross.* подлѣ, возлѣ, смежно; 1. *praepos. reg. Genit.*, (cf. podług); wedla, pobok, obok, przy, u; neben, bey, neben bey. Mistrz miał mieć miejsce w radzie podle króla po lewej stronie. *Biel.* 395. Ciało jego *podla ojca pochowane. *Papr. Ryc.* Kazał mu podle murów jeździć. *Baz. Hst.* 86. We wszystkim się podle swéj hardéj myśli sprawują. *Eraz. Jęz.* 7. (podług). Obrzezani podle zakonu Mojżeszowego. *ib. J i* 8 *b.* Dzień podle dnia rozkoszują. 3 *Leop.* 2 *Petr.* 2, 13. (dzień *pole dnia. 1 *Leop.*, dzień po dzień, dzień w dzień, einen Tag nach dem andern). Boże daj, abyśmy dzień podle dnia się odradzali. *Żarn. Post.* 3, 532. *Haur. Ek.* 69. — 2. *Adverb.* Podle mieszka. *Cn. Th.* darneben, neben bey. Już i tobie biada, kiedy tuż podle gore u sąsiada. *Budn. Apopht.* 67. Ledwiem się nie pomylił, Bom chciał w podle zanieść. *Teat.* 6. *b*, 21. (do sąsiada). Dziewczę wpadłszy z podla.... *Pot. Jow.* 2, 43. von neben bey. — PODLE, *ob.* Podło.

PODLEĆ, ał, eli, podleje *neutr. niedok.*, zpodleć, *f.* zpodleje *dok.*; *Sorab.* 1. wożpatnu; podlejszym się stawać, ſchlechter werden. On-ci teraz musi rość, a ja schodzić. *Sekl. Joan.* 3, *not.* «podleć abo umniejszać się.» Takli śmierci, która okropnym walisz ludzi grotem, Zpodlałaś, że i myszy nawet łowisz z kotem. *Zab.* 11, 355. W wierze i ufności podleli. *Kanc. Gd.* 292. *Modl. Gd.* 22. *Baz. Hst prz.* 6.

*PODLECIE; *Slov et Boh.* podleti; wiosna, *ob.* Lato.

PODLECIEĆ, *f.* podleci *act. dok.*, podlatuje *pr.*, Podlatywać *frequ.*; *Rag.* podletjetti; *Ross.* подлетѣть, подлетать; wzlecieć, emporfliegen, auffliegen. Chcąc nad rozum swój podlecieć wyżej, Do piekła trafi i upadnie niżéj. *Chrośc. Job.* 90

PODLEDZ. PODLEGNĄĆ, podległ, *f.* podlegnie, podleże *intr. dok. et jedntl.*, PODLEGAĆ *contin.*; *Sorab.* 1. zpodeljham, podlehuyu; *Vind.* podleshati, spodaleshati, premagan biti; *Croat.* podlechi, podlésem, podlegam, podlegelszem; *Rag* podlecchise; *Ross.* подлечь; 1. poddać się uledz, ustąpić; unterliegen, ſich unterwerfen, nachgeben. Miękkości i chuciom ciała podleże, dogadzając nieco śliskiéj namiętności. *Pilch. Sall.* 120. Nie trzeba ciału ulegać, aby mu nie podlegać. *Pilch. Sen. list.* 98. Podlegać komu gniewliwemu, dziwakowi, ulegać mu, einem nachgeben. *Tr.* — § Niewiasta, któraby *podległa z będlęciem, zabita będzie. 3 *Leop. Levit.* 20, 16. (któraby *obywała z bydlęciem. 1 *Leop.*, któraby cielesną sprawę miała). (*Sorab.* 1. podlehawcz; *Croat.* podlegavecz *succubus*). — 2 *Neutr.* Podlegać pod czym = leżeć pod czym, unter etwas liegen; *Eccl.* низлежу, *Graec.* κατακειμαι, *humi jaceo*, *subjaceo*; *Eccl.* низлежаніе, *Graec.* χαμευνεία, *subjectio.* Z góry téj wolny był prospekt na podległe morze. *Pot. Arg.* 259. *subsitum mare.* — *Transl.* Podlegać winie, podpadać winie; einer Strafe unterliegen, in eine Strafe verfallen. Ktoby to uczynił, winie wyżej mianowanéj podleże. *Stat. Lit.* 24. — §. Podlegać komu, podległym być komu, poddanym być, *Ross.* подлежать; *Eccl.* начальствоватися, unterworfen seyn. Koniecznie trzeba, aby ktoś rozkazywał, a wszyscy podlegali. *Zabł. Roz.* 59. (słuchali). Cnota szczęściu nie podlega. *Żegl. Ad.* 37. Mądry szczęściu nie podległ. *Cn. Ad.* 462. W szyszaku, w czapce, w turbanie, w kapturze, Wszyscyśmy jednéj podlegli naturze. *Kras. Mon.* 94. Od wyroku tego żaden człek się nie wybiega, Równie mu bohatyr i gnuśnik podlega. *Dmoch. Il.* 168. *Pod boga wszechmogącego opatrzność rzeczy wszystkie podległy. *Żarn. Post.* 20. (od niéj zawisły). Podległy, *Vind.* podloshen, podloshnik = poddany, poddaniec; *Carn.* podloshnèk; *Croat.* podlòsnik, *f.* podlosnìcza; *Slav.* podloxan, podloxnik; *Bosn.* podlosgjan, podlexâk; *Ross.* подначальный, зависимый, покорливый; *Eccl.* начальствуемый, начинаемый, подрѣчьникъ. Życie podległe chorobom, piękność odmianie, bogactwo utraceniu, sława uszczerbkowi, przyjaźń obłudzie, miłość niestateczności. *Karp.* 4, 71. (wystawione na co). Ten, który sam jest podległy, gdy podległego sobie znajdzie, oddaje mu to w trójnasób, co sam od wyższego znosi. *Kras. Pod.* 2, 35. PODLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, dependencya, zawisłość; *Bosn.* podlogh, podloga, podjarmenstvo; *Carn.* podloshnost; *Vind.* podloshnost, ponishnost; *Croat.* podlosnoszt, podlosenye; *Ross.* зависимость, покорливость, die Abhängigkeit, Unterwürfigkeit. Każdy człowiek musi być w podległości czyjéj, i mieć w swojéj zwierzchności kogoś. *Zabł. Roz.* 56. Żony podległość mężowi *Eccl.* подмужество. Całość, wolność, niepodległość ojczyzny. *Gaz. Rząd.* — *Meton.* Wielkie podległości Syamskiej korony Krętym strumieniem skrapia Mena rzéka. *Przyb. Luz.* 321. (krainy tej koronie podległe, państwa jéj, ihre großen Provinzen).

*PODLEKARZ, a, *m.*, pomocnik lekarza, der Unterarzt; *Ross.* подлѣкарь.

PODLEKCZYĆ *cz. dok.*, od spodu polekczyć, nieco polekczyć, von unten erleichtern, ein wenig erleichtern; *Eccl.* подлегчаю.

PODLEPCZYCA, y, *ż.*, ziele, *Gallium spurium*, gatunek przytuli, podobna do Lepczycy. *Kluk. Dykc.* 2, 19. eine Art Beyfuß.

PODLEPIĆ *cz. dok.*, pod spód przylepić, podkleić, unterkleben; *Boh.* podlepiti; *Ross.* подлѣпить.

PODLESIADŁY, a, e, blizko siedzący, blizki, sąsiedni; darneben ſitzend, nahe benachbart. Ty wierzchołkiem tej góry władasz, i podlesiadłym miastem. *Zab.* 6, 375. *Nar.*

PODLESIEDNIK, a, *m.*, pospołu siedzący, *consessor. Mącz.* der neben einem ſitzt, der Beyſitzer.

PODLEŚNICZY, ego, *m.*, dozorca lasów pod leśniczym zostający, der Unterförſter, cf. leśniczy, nadleśniczy; cf. gajowy. PODLEŚNY, a, e, pod lasem leżący, (cf. Podlasie), am Walde liegend. Łąki podleśne. *Kluk. Zw.* 2, 362.

PODLEWA, y, *ż.*, *PODLEWIE, ia, *n.*, (*Ross.* подливка =

polewka); czym co podlewają, sos; *Vind.* vlaga, mozhilu, poliuka, juha, die Brühe, der Ueberguß, die Sauce. Podlewa czarna, żółta. *Cn. Th.* Ryba do podlewy. *Bielaw. Myśl. E* 2 *b.* Indyk do podlewy. *Banial. B* 3. Podlewę czyli sos robią z różną zaprawą do indyka pieczonego, dając na przystawkę osobno. *Wiel. Kuch.* 422. Węgorza z podlewą przyniesiono na niemałéj misie. *Mon.* 74, 680. Pies się o chrzest nie rozgniewa, Rychlej, gdy nie dasz podlewia. *Bielaw. Myśl.* 4 *b*, cf. parza, ospa. PODLEWAĆ, *ob.* Podlać.

PODLEŹĆ, podlazł, podleźli, *f.* podlezie *act. dok.*, Podłazić *niedok.*; *Boh.* podlezti, podlyzati; *Sorab.* 1. podłežu, podzalěžu; *Vind.* podlesti, podlasiti, spudlesti, salesti; *Croat.* podlezujem; *Ross.* подлѣзть, подлазить; chyłkiem pod czym przechodzić, *propr. et transl.*, uniżać się, unterkriechen, unter etwas durchkriechen, sich erniedrigen. Gdy fortuna dusi, Choć kto wysoki, zgiąć się i podłazić musi. *Pot. Arg.* 552. Ja gdzie przeskoczyć nie mogę, Tam podłazić uczę nogę. *Ryb. Gęśl. B* 2 *b.* Starodawna przypowieść powieda, Podleźć trzeba, gdzie przeskoczyć się nie da. *Pot. Syl.* 448. (ustąp' mocniejszemu). Możniejszemu nigdy się nie przeciw', raczéj ustąp', a gdzie nie możesz przeskoczyć, tam podleź, bo głową muru nie przebijesz. *Ezop.* 30; *Slov.* kdě ně možes preskočiť, prekroč.

PODLIĆ się *recipr. niedok.*, spodlić się, upodlić się *dok.*, podło się uniżać, (cf. podleć); sich wegwerfen, herabwürdigen, niederträchtig machen. Jeśli się spodlimy, wolność naszę stracimy. *Teat.* 45. *d*, 14. *Wyb.* Gmin ludu spodlony. *Przyb. Luz.* 213. (podły). Podlić *activ. Chodk. Kost.* 48.

PODLIPNĄĆ *nijak. jedntl.*, pod czym przylipnąć, unter etwas ankleben, kleben bleiben; *Ross.* подольнуть, подлипать; (подлипала pochlebca).

PODLIZAĆ, *f.* podliże *act. dok.*, podlizuje *pr.*; *Ross.* подлизать, подлизывать; ode spodu odlizać, wylizać; von unten belecken, auslecken. *De aqua subluente*, rzéka podlizuje, podmywa, podbiera, der Fluß spühlt das Ufer aus. Woda odbita od skały podlizanej. *Otw. Ow.* 256. Kamienie wodą podlizane. *Lib. Hor.* 89. Rzéka głazy podlizane, krzaki i domy porwane prowadzi z sobą do morza; *lapides adesos. Hor.* 2, 10. *Min.* (*Slov.* podlizač; *Ross.* подлаза pochlebca).

PODŁO, *adverb. adj.* podły; *Ross.* подло; błaho, nieprzednie, nienajlepiej, źle; schlecht, gering, elend. Zdanie dziwne cię uwiodło, Że o twych ziomkach wszystkich trzymasz nazbyt podło. *Mon.* 70, 156. Przecież mnie w mym wyborze szczęście nie uwiodło, Ulubiwszy Biedosza, trafiłam niepodło. *Teat.* 43. *b*, 89. — §. Podło, zbyt uniżenie, nieszlachetnie; niedrig, niederträchtig. Podło się czołgać *Ross.* раболѣпствовать. Podło myślący *ob.* Podłomyślny.

PODLODOWY, a, e, pod lodem się znajdujący; *Ross.* подледный, unter dem Eise befindlich.

PODŁOGA, i, *ż.*, *POŁOGA; *Boh.* podlaha astrych; *obs.* dláha, *ob.* *Dłazić, dlažiti brukować; *Vind.* podlog = grunt, ziemia, podlog, podstava = legary, podloga, podklada, podfuter = podszewka; podloshba, podloshik = pokład; *Carn.* podloga = podszewka; *Croat.* pódlogá, podlosek *substructum*, *fulcrum*; *Rag.* podloga, *materia*, od sctosseto cinij = materyał; *Bosn.* podloga, podlogh = poddaństwo, podległość; poloj, palia, palir *scala doliaris*; *Ross.* подлогъ podstęp); — posadzka, tło sadzone, wyłożone, ein getäfelter Fußboden; *Vind.* pod, tle, (*ob.* Tło); *Hung.* padlas; *Croat.* pod, taràcz; *Slav.* dólnj tavan; *Ross.* полъ, поликъ, полище; *Eccl.* помостъ, палежъ. Sadzone podłogi. *Morszt.* 38. W carskich salach krwawe korale między błyszczącemi wstydzą się szmaragdami po cedrowych połogach. *Tward. Wł.* 148. Ślepa podłoga, na któréj się daje druga podłoga gładka, lub taflowa. *Magier. Mskr.*, *Ross.* подполье, *adj.* подпольный. Trzcinna podłoga *Vind.* terstni pod, rokitie. — *§. Okręt o trojéj podłodze. 1 *Leop. Jes.* 33, 21. o trzech piętrach, o trzech dnach. PODŁOGOWY, a, e, od podłogi, Fußboden =. *Ross.* половый.

PODŁOKTEK, tka, *m.*, wezgłówko pod łokcie. *Cn. Th.* ein Armpolster, Kissen unter die Arme zu legen; *Rag.* podlâktniza, podmiscicje.

PODŁOM, *ob.* Podłamać.

PODŁOMYŚLNY, a, e, PODŁOMYŚLNIE *adverb.*, myślący podło, niedrig denkend, niederträchtig. Podłomyślny, niedbały o swój honor. *Petr. Et.* 112. Przewrotne serca, podłomyślne dusze. *Zab.* 11, 30. *Nar.* Podłomyślny niecnota. *Teat.* 54. *d.* 72. PODŁOMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, podły myślenia sposób, niedrige Denkungsart, Niederträchtigkeit.

PODŁOPATKOWY, a, e, *subscapularis. Krup.* 4, 94, *Ross.* подлопаточный, unter den Schulterblättern befindlich. Myszka podłopatkowa abo łopatkowa tylna. *Krup.* 4, 94. Okolica podpaszna abo podłopatkowa, *regio subaxillaris. Perz. Cyr.* 1, 20.

PODŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. ſnadnoſcž, žpatnoſcž, (cf. snadność, szpetność); *Carn.* porednost; *Vind.* odvershnost, ponishlivost, malomiſelnost, ſlabomiſlivost; *Ross.* подлость; nieszlachetność, Niedrigkeit, Geringschätzigkeit, Niederträchtigkeit. Podłością nazwij zbytnie uniżenie. *Mon.* 86, 428. Jaka to podłość, pisać się podnożkiem czyim. *Zab.* 11, 69. Niechajże nigdy podłość pism twoich nie szpeci, Można pisać szlachetnie i dla samych dzieci. *Dmoch. Szt. R.* 10.

PODŁOŻE, a, *n.*, podkład, podkładka, co się pod drugą rzecz podkłada, die Unterlage. Rama czyli podłoże tylko w jednym punkcie, to jest, w śrzodku opory, przymocniona jest do pomostu. *Jak. Art.* 1, 329. PODŁOŻNICA, y, *ż.*, położnica żonatego, z którą mimo żony swojéj nakłada; die Beyschläferinn, das Kebsweib. Dzieci, któreby ociec przy własnéj żenie z cudzołożnicą miał, chociażby po śmierci żony tę podłożnicę swoję pojął, nie mogą dziedziczyć. *Stat. Lit.* 86. Baltazar opasan kołem żon i podłożnic. *Kulig. Her.* 177. *Smotr. Lam.* 73. PODŁOŻNY a, e, a) do podłożenia, od podłożenia, podłożony; Unterlage =, untergelegt, zum Unterlegen; *Eccl.* подлагательный; (*Ross.* подложный podrzutny, podstępny, подложность podrzutność). PODŁOŻYĆ, *f.* podłoży *act. dok.*, Podkładać *niedok.*; *Boh.* podložjti, podkladati; *Slov.* podložit, podkládám; *Sorab.* 1. podkwaduyu, podwožam;

Vind. podloshit, (podloshiti, spodpoloshiti, podkladati, podstaviti = podszyć); *Rag.* podloxitti, podlâgati, podlaagam; *Bosn.* podlosgitti; *Croat.* podlechi, podlesem, podlásem, podlosilszem; *Eccl.* подвлагати, подкладывати; *Ross.* подложить, подлагать, подкладывать, (= 2. podszyć), поджать, поджимать; a) kładąc pod czym umieścić, miejsce dać pod czym, podsunąć, podstawić, podsadzić; unterlegen, eine Sache unter etwas legen. Podłożyć pod kury jaj do wysiedzenia. *Ryd.* Eyer unterlegen. Jaj piętnaście najwięcéj kurom się podkłada. *Tom. Rol.* 98. *Boh. Dyab.* 2, 82. Do podkładania wezmą się jak najgrubsze jaja. *Kluk. Zw.* 2, 103. Poduszkę pod głowę podkłada, aby tym spokojniéj leżał. *Kosz. Lor.* 50. Wziąwszy kamień, podłożył pod głowę swoję, i spał. *Sk. Żyw.* 1, 245. Podłożona rzecz *Ross.* подкладка, подкладочка, (2 podszewka). Podłożny szmat *Ross.* подвершка. Jeśli upadnie, nie stłucze się, abowiem bóg mu podkłada rękę swoję. *Wróbl.* 86, (*«supponit manum suam*, to jest wspomaga jego»). Gdy już zginąć mieli, alić bóg podkłada moc swoję ku ich pocieszeniu. *Biał. Post.* 120, (cf. podpierać, podejmować). Ogień podłożyć, podpalić, Feuer anlegen. Przełomy drzew nakładli i ogień podłożyli. *Tward. Wł.* 120. — Podłożyć co pod kogo abo komu, poddać mu; *Ross.* подвертѣть, подвернуть, подвертывать, einem etwas untergeben, unterwerfen. Podłożył mu wszystko pod nogi. *Karnk. Kat.* 53. Czeka, aż będą podłożeni nieprzyjaciele jego za podnożek nogom jego. 1 *Leop. Hebr.* 10, 13. Leszek pod wiarę i opiekę mieszczan zamek Krakowski podkłada. *Krom.* 295. Na ostatnim aż niebie stanęła, Dowcipowi swemu podłożyła wszystek świat czujny. *Suszyc. Pieśn.* 3, *Q* 4. (ogarnęła dowcipem swoim). Pod wolą bożą podłożył swoję wolą. *Bzow. Roż.* 45. Wszystkę nadzieję twoję podłóż mocno pod miłosierdzie a pod świętą opiekę jego. *Rej. Post. X* 5. Podłożony. *Steb.* 2, 245, (*Slav. etc.* podloxan, *ob.* Poddany; *Eccl.* подчинительный podkomendny). Podłożonym być, *Vind.* podstati, pod kum stati, komu podloshen biti, unter einem stehen. — §. Podkładać rolą. *Tom. Rol.* 44, *ob.* pokładać rolą. — b) *Aliter:* Podłożyć, podsunąć, na miejsce jednéj rzeczy drugą poddać, podrzucić; unterschieben, statt eines andern hingeben, verfälschen. Dobre i uczone biskupy wymiatał, a złe i świętokupce podkładał. *Sk. Dz.* 1076. Testament podłożony, podrzucony, podsunięty; *Ross.* подложный, (подложность podrzutność, zfałszowanie). — **§. Gabryel swą niewidomą postawę (w niebie) zostawił, A podłożył ją ludzkiemu zmysłowi, Członki człowiecze i twarz sobie sprawił. *P. Kchan. Jer.* 5. PODŁOŻYCIEL, a, *m.*, podkładacz, który jedno pod drugie podkłada lub podłożył; der Unterleger, Unterwerfer, Unterordner; *Rag.* podloxitegl, podlâgalaz *subjector*, *debellator*; *Eccl.* подлагатель.

PODŁUBAĆ *cz. dok.*, nieco dłubiąc podrzynać; *Ross.* подолбить, подалбливать, etwas meißeln.

PODLUCHNY, *ob.* Podły.

PODŁUG, *praep. reg. Gen.*, wedle, według, stosownie do; *Vind.* potle, savolo, polek, spoleg, rauno, (cf. równo); *Ross.* слѣдуя; [*Eccl.* подлѣгъ *secundum* 2], въскрай, подлѣ, близъ, nach, gemäß. Żyć podług stanu, to jest zwyczajem rządnie żyjących. *Teat.* 4, 152. (według stawu grobla, jak kogo staje). Miesiąc bierze od słońca światłość, podług tego, jak blizko od niego albo daleko chodzi. *Gorn. Dwor.* 410. Roztropnie zbrodnie popełniać, jest to mieć poczciwość podług świata. *Zab.* 7, 36. (w zdaniu, mniemaniu, rozumieniu świata). — *§. «Rozkazał pan słudze do siebie przychodzić *podług jak* będzie miał interes», *na co tu* podług, *kiedy jest* jak? *Gol. Wym.* 210. (chyba: podług tego, jak b. m. i.). PODŁUGMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, pomyślny, nach Wunsch, erwünscht. Podługmyślne okoliczności. *Nag. Fil.* 22. Odbiegło go pierwsze szczęście, a sprawy podługmyślne przeciwnemi stanęły. *Krom.* 297. PODŁUGMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, zdarzenie podług myśli, pomyślność; erwünschter Erfolg, wenn es jemanden nach seinem Sinne glückt. Tego są zdania, że rzeczy po pijanemu lepiéj się udają; zaczym chcąc się popisać w czym, na umor upijają się, i dziwna rzecz, że choć im to zawsze prawie wstydem i niepodługmyślnością płaci się, przecież nie porzucają swojego zwyczaju. *Mon.* 73, 63. PODŁUGOWATY, a, e, PODŁUGOWATO *adverb.*, więcéj długości niż szerokości mający, länglich; *Boh.* obdlaužný, obdlaužený, dlauhatý; *Slov.* podlhowatý; *Sorab.* 1. podowhi; *Carn.* podolgast; *Vind.* dungoviten, podougi; *Bosn.* dugast; *Rag.* podùgh, dùgast; *Croat.* podugòvat; *Ross.* продолговатый, длинноватый. PODŁUGOWATOŚĆ, ści, *ż*, die Länglichkeit; *Ross.* продолговатость. PODŁUŻ, w PODŁUŻKI *adverb.*, wzdłuż, in die Länge, längs, der Länge nach. Podłuż muru w chatach mieszkają. *Tr.* Koły natykawszy w ziemię na dwie stopy od siebie, pleść między nie chróst w podłużki. *Cresc.* 144. Pasy te niech pozszywa rymarz w podłużki. *Solsk. Arch.* 152. PODŁUŻEĆ, *f.* podłużeje *neutr. dok.*, dłuższym się stać, länger werden. Podłużały latorośli drzewa tego od mnóstwa wód. *Budn. Ezech.* 31, 5. PODŁUŻYĆ, *f.* podłuży *act.dok.*, Podłużać *niedok.*, dłuższym czynić, wzdłuż wyciągać, verlängern; *Boh.* obdlaužiti; *Sorab.* 1. podleyscham; *Vind.* podougiti, podougovati, sdougiti; *Croat.* podusújem; *Dal.* produsam; *Ross.* продолжать. Podłużenie *Croat.* podusenye. PODŁUŻONY, a, e, verlängert, in die Länge gezogen, n. p. Plac podłużony na podworze zdatniejszy jest od czworograniastego. *Świtk. Bud.* 54. t. j. podługowaty. PODŁUŻKA, i, *ż.*, każda rzecz w dłuż idąca, zraz podłużny; *Rag.* roxnìk, jede lange Sache, ein langes Stück. Korzenie rozporzesz w podłużki. *Cresc.* 62. Rozerznąwszy śledzia; podłużki przyłóż na świerzb'. *Sienn.* 304. — Podłużka w dachu, tram na wierzchu krokiew. *Cn. Th.* der Forst im Dache, die Firste.

PODŁY, a, e, (PODŁO *adverb.*), PODLUCHNY *intensiv. Ross.*; подлый; nie wiele wart, niewielkiéj ceny, nizki, pospolity, prosty, ordynaryjny, błahy, nieszlachetny; gering, schlecht, niedrig; *Sorab.* 1. sznadné, žpatné, (*ob.* Snadny, szpetny); *Carn.* niskuobnashne, porędn; *Vind.* neshlahten, podnushen, burn, odvershen, ponishliu, malomiseln, slabomisliu; *Ross.* рабскій. Podła rzecz, marna rzecz, fraszka; przyłożywszy szeląg będzie żemła. *Cn.*

Ad. 875. (*Carn.* qvęka, poqveka). Takich przyjaciół można nabyć za podluchną cenę. *Papr. Pr. A* 4, (cf. bezcen). Podluchny przypadek wieczną stratą kładzie. *Ryb. Gęśl. C* 4. Dla rzeczy podlejszéj, nie opuszczaj godniejszéj. *Cn. Ad.* 157. (dla ścieżki, gościńca się nie puszczaj). Lepsześ opuścił, a do podlejszegoś się obrócił. *Cn. Ad.* 450. (lepszy gil, niż motyl). Podlejsze rzeczy podczas pożyteczniejsze. *Cn. Ad.* 879. Podłych rzeczy mądry się nie wstydzi. *Cn. Ad.* 880. (*Zenonium est et lentem coquere*). — Podłego stanu, podłego rodu człowiek. *Cn. Ad.* 877. (*Eccl.* злородный, *Subst.* злородіе). Co rozumiesz, nie trudno to odmienić panu, Uczynić wojewodę z podluchnego stanu. *Papr. Gn.* 609. Nie trzeba się z podłemi pospolitować. *Boh. Kom.* 1, 56. — *Moral.* Podły, podłomyślny, nieszlachetny; niedrig, niederträchtig, unedel. Cożkolwiek piszesz, chroń się pisać stylem podłym, Wszystkich stylów piękności szlachetność jest źrzódłem. *Dmoch. Szt. R.* 10. Podły pochlebca *Ross.* подлецъ, прислужникъ, *f.* прислужница, рабольпствователь.

PODMACHNĄĆ *cz. jedntl.*, nieco pomachnąć, zamachnąć; *Ross.* подмахнуть, подмахивать, ein wenig schwingen.

*PODMAGAĆ. *Tr. ob.* Podpomodz, Podpomagać.

PODMAJSTRZY, ego, *m.*, pod majstrem robiący, po majstrze idący; *Vind.* podmoister, palir; *Ross.* подмастерье = czeladnik, (*ob.* Podmistrzek), der Untermeister, der Obergesell. Podmajstrzy zastępuje miejsce majstra mularza. *Magier. Mskr.* Podmajstrzy, smelcerz u pieca wielkiego. *Os. Żel.* 84.

*PODMALOWAĆ *cz. dok.*, od spodu, lub nieco pomalować, von unten oder ein wenig bemahlen; *Vind.* spudobrasati, vmiefobrasati.

*PODMAMIĆ *cz. dok.*; *Ross.* подманить, подманывать; zwieść, berücken, *ob.* Omamić. *PODMAMICIEL, *ob.* Omamiciel; *Ross.* подманщикъ zwodziciel. *PODMAMIENIE, omamienie; *Ross.* подманъ, подманка, подманиваніе = wabienie.

*PODMANIĆ *cz. dok.*, manem swoim uczynić, podbić sobie, podjarzmić, sich unterthänig machen; *Boh.* podmaniti, podmanjm, (*ob.* Man). Maxymilian Niemce, Włochy i inne krainy, aż do Francyi podmanił. *Biel. Św.* 54.

PODMARSZALI, ego, *m.*, na szkucie, ten co przy marszałku na sztymboku siedzi. *Magier. Mskr.* der Untermarschall, auf den Flußschiffen.

PODMARSZCZYĆ *cz. dok.*, nieco pomarszczyć, ein wenig fälteln; *Bosn.* podvratiti.

PODMARZNĄĆ *nijak. jedntl.*, nieco pomarznąć, ein wenig frieren; *Ross.* подмерзнуть, подмерзать, подстывать.

*PODMAŚLIĆ *cz. dok.*, nieco masłem zaprawić, ein wenig mit Butter anmachen; *Ross.* подмаслить, подмасливать smarować olejem, masłem.

PODMATUŚKAŁY, a, e, n. p. Podmatuśkała panna, podstarzała, *exoleta virgo. Macz.* eine ältliche Jungfrau.

PODMAWIAĆ, *ob.* Podmówić. PODMAWIACZ, a, *m.*, który kogo podmawia, poduszczyciel; *Eccl.* подговорникъ, der Aufreder, Aufhetzer.

PODMAZAĆ, *f.* podmaże *act. dok.*, podmazuje *pr.* Podmazywać *frequ.*; *Slov.* podmazugi; *Sorab.* 1. podmażuju; *Ross.* подмазать, подмазывать; ode spodu pomazać, von unten herum beschmirren. Żelazo, co się ciężko obraca, łojem podmazować. *Rej. Zw.* 15 *b.* Szydzić z kogo sprawą, rzeczą jaką, gębę wykrzywiać, ogon przyszyć, gębę podmazać. *Cn. Ad.* 149. Podmazanie *Ross.* подмазка, (= 2. tynek).

PODMIĄĆ *cz. dok.*, nieco pomiąć, etwas zerknitteln; *Ross.* подмять, подминать; poddeptać, podtratować.

*PODMIANA, y, *ż.*, pod ręką przemiana, wymiana, podrzut; *Ross. et Eccl.* подмѣнъ, подмѣна, *Graec.* ὑπάλλαγμα.

*PODMIENIĆ *cz. dok.*, pod ręką wymienić, podrzucić; *Sorab.* 1. podmenu; *Ross.* подмѣнить, подмѣнивать. *Podmieniacz *Ross.* подмѣнщикъ, oszust.

*PODMIATA, *ż.*, n. p. Pysznemu skoro odejmiesz bogactwa, jakoby niejaką podmiatę jego pychy, wnet nos zwiesi. *Weresz. Reg.* 84. *substratum*, podstawa, Grundlage, cf. podnieta. PODMIEŚĆ, podmiótł, *f.* podmiecie *act. dok.*, Podmiatać *niedok.*, podmietuje *frequ.*; *Boh.* podmesti, podmjtati; *Rag.* podmetnuti, podmecchyem; *Ross.* подметнуть, подметывать; a) podrzucić, jedno za drugie podsunąć; unterschieben, verfälschen, statt etwas andern hingeben. Heretycy fałszywe nowe wykłady podmiatają, pismo ś. wywracają. *Sk. Dz.* 118. Plotki, baśnie o apostołach fałszywi pisarze podmiotali. *Sk. Dz.* 28. Fałsz miasto prawdy podmietuje. *W. Post. W.* 2, 257. Przeciwne wyznania zamiast prawdziwych podmiatał i wielu zwiódł. *Sk. Dz.* 273. Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. *Żarn. Post. a* 6. (fałszywie zarzucają). — b) Podmiotać co komu, podawać mu pod rękę, podsuwać mu, nastręczać; einem etwas an die Hand geben, es ihm in die Hände geben, vorlegen. Boże ty rozmaitych pomocy do mego zbawienia używasz, i one mnie podmiatasz. *Sk. Kaz.* 621. — c) Podmieść miotłą, wymieść z pod czego; auskehren, unter etwas zusammen kehren; *Ross.* подместь, подметать. Świnie w chlewach codziennie podmiatane być powinny. *Kluk. Zw.* 1, 154.

PODMIEŚCIE, ia, *n.*, miejsce pod miastem, der Ort unterhalb einer Stadt. Tybur pod te czasy podmieście. *Faliss. Fl.* 21. *Boh.* podměstj niższe miasto.

PODMIESIĘCZNY, a, e, podksiężyczny, pod księżycem będący, leżący; *Rag.* podmjesecni; *Ross.* подлунный, sublunarisch, unter dem Monde gelegen. My podmiesięczni ludzie. *Pot. Arg.* 241. Podmiesięczne kraje. *Bardz. Luk.* 55. *J. Kchan. Psal.* 30. Który (Bóg) deszcz ziemi urodzajny daje I rosą skrapia podmiesięczne kraje. *Chrość. Job.* 24, *Kulig. Her.* 293. Krąg nasz podmiesięczny. *Zab.* 5, 327. *Koss.* Podniesiony nad skazitelne i odmienne podmiesięczne rzeczy. *Bzow. Roż. pr.*

PODMIESZAĆ *cz. dok.*, przymieszać pod co, untermischen; *Vind.* podmiefhati; *Ross.* подмѣшать, подмѣшивать. Podmieszanie, przymieszanie *Ross.* подмѣска, подмѣсъ, (2. oszukanie).

PODMIGNĄĆ *cz. jedntl.*, sekretnie pomignąć, heimlich einen Augenwink geben; *Ross.* подмигнуть, подмигивать.

*PODMIÓD, u, *m.*: *Carn.* podmèd podmedenz *puls*; cf. miodowina, miodownik

PODMIOT, u, *m.*, PODMIOTEK, tka, *m. demin.*; *Ross.* под-

метъ; a) wszystko co jest podrzuconym, za co inszego podemkniętym, podsuniętym, zfałszowanym, zfałszowanie, fałszerstwo, oszukanie, podejście, podrzucenie, podsuniecie; etwas Untergeschobenes, Verfälschtes, Unterschiebung, Verfälschung. W wielu rzeczach znajdowały się z dawna fałsze i podmioty, z łakomstwa i złości ludzkiéj. *Syr.* 188. Gdy człowiek co widzi od wymysłów, wnet się obawia podmiotu. *Gorn. Dw.* 55. Gdzież kiedy radość bez podmiotu była! *Pot. Arg.* 304. Strzeż się, żebyś miasto spraw bożych, nie podejmował się podmiotów szatańskich. *Żarn. Post.* 53 *b*, (cf. podszept). Niewstydliwemi podmioty zbory nasze podmietują. *Żarn. Post. a b.* Który dekret ty podmiotem mienisz, jest to jeszcze Jagiełłowe dzieło. *Smotr. Ex.* 93. *Smotr. Lam.* 162. — *De homine:* Podmiot, podmiotek, podrzutek, odmienione dziecię, *suppositilius. Mącz.* Podmiotek, podrzutek, Wechselbalg. *Ern.* 1387. Żydzi nazywali Jezusa podmiotem. *Farn.* 118. Twierdzi, że własne dziecię, nie jaki podmiotek. *Pot. Arg.* 590. Fałszerz on był i lada podmiot niewieści. *Tward. Wł.* 21. — b) *Aliter:* Podmiot, co pod drugie podrzucono, podlegający drugiemu, podległy; unterworfen, untergeben, Knecht, Sclave *impr.* Romulus był podmiotem ponuréj wściekłości, *en proie à cette fureur. Stas. Num.* 2, 134. — §. Na jedwabnym podmiecie rozliczne kolory Stosowane z najdroższych kamieni we wzory. *Pot. Arg.* 176. na gruncie, podkładzie jedwabnym, auf einen seidnen Grunde; *Ross.* подлежащее. — §. Strzedz się będzie niejeden używania słowa podmiot do wyrażenia materyi, czyli argumentu pracy pismiennéj, i nagani dlatego, że nazywa się podmiotem słoma, którą pod bydło ścielą; myśli nie zwracając na tę uwagę, że podmiot *subjectum*, tak dobrze jak przedmiot *objectum*, pochodząc od słowa miotać, czyli rzucać, służyć może równie, jak i tamto, w fizycznym i moralnym sensie. Nakoniec jeżeli zdawać się będzie komu to słowo niedosadném, niech sobie zada pracę wynalezienia dogodniejszego, a tak potrzebnego słowa. *Czart. Myśl.* 31. — §. *Transl. fig.* W tym dziele kiedy będą cudze czytali podmioty, Chwalić w nich albo ganić swe będą roboty. *Pot. Arg.* 225. przymioty i czyny. PODMIOTNY, PODMIOTOWY, a, e; *Ross.* подметный; podrzucony, untergeschoben. *Zimor. Siel.* 212. Niejeden ociec cudze dzieci podmiotowe za swoje karmi. *Klon. Wor.* 61.

PODMISNY, a, e, pod misami bywający, unter den Schüsseln befindlich; *Ross.* подблюдный, cf. prawda.

PODMISTRZEK, strzka, *m.*, podmajstrzy, der Untermeister, Obergesell, *coadjutor magistri. Mącz.*, *Ross.* подмастерье.

PODMLEĆ *cz. dok.*, nieco pomleć, ein wenig in der Mühle mahlen; *Vind.* podmleti, vmielmleti.

PODMŁÓCIĆ *cz. dok.*, nieco pomłócić, ein wenig abdreschen. Podmłócić, kłosować, przekłosować, co większy, co suchszy lub dojrzalszy kłos obić, co zwiększa omłócić. *X. Kam.*

PODMŁODA, y, *ż.*, młodzie czyli drożdże piwu świeżo uwarzonemu zadane, Oberhefen, Gährhefen. Zadać piwu, żeby robiło, młodzie, podmłodę, drożdże zadawać. *X. Kam.*, cf *Ross.* молодить, подмолодить.

PODMOCZYĆ, *f.* podmoczy *act. dok.*; *Ross.* подмочить, подмачивать; od dołu pomoczyć, von unten anfeuchten. Podmoczył mu szkodliwie sianożęć, iż pożytku zwykłego z niej mieć nie mógł. *Stat. Lit.* 299. PODMOKNĄĆ. *f.* podmoknie *neutr. jednll.*, Podmakać *niedok.*, od dołu przemoknąć, von unten naß werden, angefeuchtet werden. Gaj ten podmakał wodami stokowemi. *Otw. Ow.* 631. Ustąpił na nizinę podmokłą stokami. *ib.* 109; *Ross.* подмокнуть, подмакать, подмоклый, подмочится, подмачиваться. Podmoknienie, *Ross.* подмочка; (*Vind.* podmok, mlaka = błoto, kałuża).

PODMORSKI, a, ie, pod morzem będący, pomorski, an der See gelegen; *Eccl.* подморское каменіе, что подъ водою, powodny.

*PODMOŚCIĆ *cz. dok.*, (*Ross.* подмостить, подмащивать = rusztowanie pod czym wystawić). *PODMOŚCIE, ia, *n.*, miejsce pod mostem; *Boh.* podmostj; *Ross.* подмостье, der Ort unter einer Brücke. (*Ross.* подмостки rusztowanie). PODMOSTNY, a, e, pod mostem się znajdujący, unter der Brücke befindlich; *Sorab.* 1. podmostne.

PODMOTAĆ *cz. dok.*, pod co namotać, unter etwas aufwickeln; *Ross.* подмотать, подматывать.

PODMOWA, y, *ż.*, namowa do czego, zachęcając, podbudzając; Ueberreden, Zureden. Uczyniła to z mojéj podmowy. *Teat.* 11. *b*, 82. Za jego podmową król wojnę tę zaczął. *Nar. Hst.* 3, 261. Z podmowy. *Nar. Tac.* 3, 68. PODMÓWIĆ, *f.* podmówi *act. dok.*, Podmawiać *niedok.*; *Vind.* podmarnuvat; *Ross.* подговорить, подговаривать, подозвать, подзывать, (подмолвить potakiwać); *Eccl.* подбаиваю, увѣщаваю; namawiać podbudzając, zu etwas bereden, überreden. *Teat.* 38, 105. — §. Podmówili sobie, połajali się. *Dudz.* 52. sie hatten einen Wortwechsel mit einander, überwarfen sich mit einander. — §. Podmawiam się, omylam się, chybię rzeczy, *hallucinor. Mącz.* sich verreden, versprechen. "W wielu mówieniu trudno się ustrzedz, abyś się nie podmówił, a nie rzekł tego, czego nie trzeba. *Eraz. Jęz. R* 5 *b.* PODMOWCA, y, *m.*, podmawiacz, der Aufreder; *Ross.* заговорщикъ, подговорщикъ, *ob.* Podbechtacz.

PODMROZIĆ *cz. dok.*, nieco zamrozić, ein wenig frieren machen; *Ross.* подморозить, подмораживать.

PODMRUKNĄĆ *cz. jednll.*, nieco pomruknąć, ein wenig brummen; *Eccl.* подтолцаю, *Graec.* ὑποκρέω, *subcrepo.*

PODMUCH, u, *m.*, poddymanie, poddęcie; das Unterblasen, Aufblasen von unten, das Anblasen. Jedna iskierka podmuchem wyżéj nad inne podleciała. *Zab.* 15, 55. Upatrzywszy wiatr do podmuchu ognia służący, wieże oblężeńcom spalili. *Nar. Hst.* 3, 221. — *Fig.* Zbuntowali się za podmuchem jakiegoś ambitnego i zuchwałego człowieka. *Nar. Hst.* 2, 246. (za podpuszczeniem, podbechtaniem, podbudką). — *Transl.* Skrzepłe lody Akwilon gniecie mroźnym podmuchem. *Hor.* 2, 160. *Nar.* powiewem, frostiges Wehen.

PODMULIĆ, *f.* podmuli *cz. dok.*, Podmulać *niedok.*, od dołu

przymulić, mułem podrzucić, unten anschlämmen, Schlamm unten ansetzen. Podmulone brzegi. *Swad.* 2, 28.

PODMURNY, PODMUROWY, a, e, pod murem będący, leżący; *Croat.* podzidni, unter der Mauer gelegen. Podmurny plac, podmurze, *pomerium. Cn. Th.*, der Zwinger, der Platz unter den Stadtmauern. *Mon.* 71, 265, *Rag.* podmirje; *Croat.* podzidje. PODMUROWAĆ, *f.* podmuruje *cz. dok.*, mur podprowadzić, podbudować, podjechać murem pod co; *Boh.* podezdjm; *Vind.* podsidati, spudsidati; *Croat.* podzidávam, untermauern. Piramidy te są cegłą od spodu podmurowane. *Star. Dw.* 11. Wielkie pożytki podmurowania domów drewnianych. *Świtk. Bud.* 143. Domostwa na wysokim podmurowaniu, z minami na dach wystawionemi. *Xiądz.* 58. Na palach i niezmiernych podmurowaniach stawiali gmachy. *N. Pam.* 6, 322. PODMURZE, *ob.* Podmurny.

PODMUSNĄĆ, *f.* podmusnie *cz. jedntl.*, Podmuskać *niedok.*, Podmuskiwać, podmuskuje *frequ.*, od spodu pomusnąć, von unten hinauf streichen mit der Hand. Czuprynę podmuskuje. *Klon. Wor.* 58. *Sublino*, podmuskuję, przymuskuję. *Mącz.* Miłosną zdięta gorączką Podmuskuje mu brodę rączką. *Zab.* 15, 194. PODMUSK, u, *m.*, podmuskanie, podmuśnienie, das Glattstreichen von unten. Gardlina w podmusk dobrze położona, lat trzydzieści potrwa. *Haur. Ek.* 66. gładko.

PODMYĆ, *f.* podmyje *cz. dok.*, Podmywać *frequ.*; *Ross.* подмыть, подмывать, подсосать, подсасывать; od spodu odmyć, pomyć, unten her bewaschen. — *Fig.* Ustąpisz z domu i z miléj dziedziny, Którą ci Tyber podmywa upłynny. *Hor.* 1, 200. (*quam Tiberis lavit*, oblewa). *Mon.* 67, 616. — §. Woda podmywa co = podlizuje, podpłókuje, podbiera, podrywa; das Wasser spühlt etwas von unten aus, reibt es aus, wäscht es aus, reißt es aus. Ot tu bystra rzéka pływa, Wysokie podrywając skał brzegi podmywa. *Bardz. Trag.* 403. Woda chwiejąc się wiatrami, Drzewka i młode krzaczki podmywa wałami. *Kołak. Wiek. A* 3. Na podmytym stoi brzegu. *Bardz. Trag.* 234. Podmyte w morzu skały. *Bardz. Luk.* 84. Ruina zamku przez podmycie wody. *Vol. Leg.* 3, 16. Podmyte miejsce brzegu *Ross.* промоина. Podmycie *Ross.* подмывка.

*PODMYCIC *cz. dok.*, podkupić, przekupić, przenająć; *Carn.* podmitim, bestechen, erkaufen.

*PODNACZELNY, a, e; *Eccl.* подначальный; podkomendny, untergeordnet. *Eccl.* подначаліе podkomenda.

PODNAMIESTNIK, a, *m.*, podrządca, podstarosta, *subregulus. Mącz.* ein Unterregent, Unterbefehlshaber.

PODNAMÓWIĆ, *f.* podnamówi *cz. dok.*, Podnamawiać *niedok.*, tajemnie podmówić, namówić podbudzając, heimlich zu etwas Bösen bereden. Przyszłaby była zdrada do skutku, by byli na postanowiony ze zdrajcami podnamówionemi czas Krzyżacy przyspieszyli. *Krom.* 635.

PODNAPRAWIĆ, *f.* podnaprawi *cz. dok.*, Podnaprawiać *niedok.*, sekretnie naprawić do czego, nasadzić na co, heimlich zu etwas abrichten. Podejrzenie było, iż Tatarowie od Litwy podnaprawieni, Podole pustoszyli. *Krom.* 577. Krzyżacy przez zbrodniarze podnaprawieni, wiele miast w Polscze popalili. *Krom.* 476. Mistrz Władysława kędy indziéj obrócił, podnaprawiwszy kursora. *Krom.* 477.

PODNASZAĆ, *ob.* Podnieść.

*PODNIAT, *PODNIATA, *ob.* Podnieta.

PODNIEBIE, ia, *n.*, miejsce pod niebem otwartym, nadworze, *dium*, ein Ort unter freyem Himmel. Spał na podniebiu. *Włod. Sorab.* 1. podnebo; *Vind.*, *Carn. et Rag.* podnebje, klima; *Croat.* podnebie *clima*, *cardo coeli*, 2) baldakin; *Bosn.* podnebje = baldakin, sufit; *Boh.* ponebj piętro; *Ross.* поднебесье powietrze podniebne, поднебесная ziemia. PODNIEBIENIE, ia, *n.*, §. a) Podniebienie, *dium*, der blaue Himmel. *Cn. Syn.* 304. Coż piękniejszego nad to podniebienie, Którym bóg swe stworzenie nakrył. *Suszyc. Pieśn.* 3 *N* 4. — *Transl.* Sklepienie na kształt nieba ogarnywające co, okrywanie, eine umschließende Wölbung. Na stany wysokie kościoła, jakoby na podniebienie niebieskie wysadzeni. *Hrbst. Art.* 42. Podniebienie w budowaniu, strop, sklep; *Slov.* podnebj w swetnicy *lacunar*; *Bosn.* podnebje, (podnebj piętro); gewölbte Decke, Wölbung. Zasklepił dom tramami i podniebieniem cedrowym. *Budn.* 1 *Reg.* 6, 9. W Egipcie, że deszczów niemasz, to tam domy bywają bez wierzchów i podniebienia. *Haur. Sk.* 122. Pokoik na słupach marmurowych wystawiony wierzch swój mając abo podniebienie. *Star. Dw.* 27. Słupy pałacu uczynili srebrne, podniebienie jego szarłatowe. *Budn. Cant.* 3, 10. Wzbudzisz ściany marmurowe, filary diasprowe, zawiesisz podniebienia z Indyjskiego kamienia. *Suszyc. Pieśn.* 3 *N* 4. Kość słoniowa swym glansem wygładza przedsienie, I lustrowne tło sali; strop i podniebienie Bar-zą twarde murłaty. *Zab.* 15, 29. *Kniaź.* — §. b) *Transl. Anat.* Podniebienie, *Boh.* podnebj, swrchek ust; *Slov.* podnebi, zwrchek ust; *Rag.* nebbo od ustij; *Vind.* vustnu nebu, gout; *Carn.* nębés; *Croat.* ték, (*ob.* Tok); *Sorab.* 1. zwérschni hort, dźiaszna, (*ob.* Dziąsła); *Ross.* небо; *Eccl.* залока, нюбо по рту, по книжному, превыспернница; *palat. *Smotr. Apol.* 81. Sklepistość w górze gęby się znajdująca. *Krup.* 2, 338. der Gaumen. *Wejch. Anat.* 177; zwierzchnia przysklepiona część paszczęki. *Kluk. Zw.* 1, 47. Podniebienie, część wierzchna ust, trochę wydrożała. *Sak. Probl.* 94. — Podniebka wołowe, u rzeźnika = podniebienie. *Magier. Mskr.* Ochsengaumen. PODNIEBIENIOWY, a, e; *Sorab.* 1. podnĕbĕski; od podniebienia w uściech, Gaumen = . Kość podniebieniowa (*ob.* Radło), leży na tylnéj wyższéj części podniebienia, *os palatinum. Krup.* 1, 64. Nerw podniebieniowy. *Krup.* 3, 157. Gruczołki podniebieniowe. *Kirch. Anat.* 49. PODNIEBIESKI, a, ie, *Budn. Ephes.* 6, 72. PODNIEBNY, a, e; *Ross.* поднебесный; pod niebem będący, unter dem Himmel befindlich. Wszystkie rzeczy niebieskie i podniebne pięknym porządkiem idą. *Morszt.* 252. Bóg nietylko światu panuje podniebnemu, Ale i gwiazdom niebieskim. *Pot. Arg.* 247. Jowisz Apollina z nieba wypędził na podniebną ziemię. *Tr. Tel.* 29. — §. Podniebny, na podniebiu będący, napodworny, nadworny, *subdialis. Cn. Th.* 457.

PODNIECIĆ, *f.* podnieci *cz. dok.*, PODNIECAĆ *niedok.*; *Boh.* podněcowati, podnjtiti; *Vind.* oginj nashiveti, reshiveti; *Croat.* podnetujem, podnetilszem, podgrinyam; *Eccl.* подгнѣщати; podpalać *propr. et fig.*, poddymać, poduszczać, podbudzać; aufflammen, anfachen, anblasen, anhetzen. Kościoł ogniem podniecili, że zgorzał. *Sk. Dz.* 321. Podniecali popi bunt nieunitów Rusinów. *Ust. Konst.* 1, 75. Często kroć mała liczba podniecała krwawe rewolucye. *Gaz. Nar.* 1, 177. Zewsząd go targają, zewsząd szczypią, a żałość śmiechem podniecają. *J. Kchan. Ps.* 132.

PODNIESTRZANIN, a, *m.*, nad Dniestrem mieszkający, am Dniester wohnend, der Dniesterbewohner. Kozacy z Podniestrzanami. *Tward. W. D.* 2, 224.

PODNIEŚĆ, podniósł, podnieśli, *f.* podniesie, podniosę *cz. dok.*, Podnosić *niedok.*, Podnaszać *frequ.*; *Boh.* podnesti, podnesu, podnášjm; *Sorab.* 1. podnoschuyu; (*Croat.* podnezti, podnasham, podnashati = znieść, znosić co; znássam, podisem, podigati (*ob.* Podźwignąć), izvisziti, izvishujem, (cf. wywyższyć = podnieść); *Dal.* podnoszim, podneszti; (*Bosn.* podniti, podnjeti, podnositi *pati*, *ferre*, podnosiv *tolerabilis*); *Bosn.* ustatti koga, dvighnuti; *Rag.* podnjêti, podnossiti; *Ross.* поднести, подносить, воздѣть, воздѣвать, приподнять, приподнимать, приподымать, *Eccl.* подъяти, подъемлю; §. a) podjąć co upadłego, n. p. z ziemi, aufheben von der Erde. U nóg swoich leżącego podniósł. *Tr.* Narzędzie do wklęsłéj czaszki podnoszenia. *Czerw.* 17. Oka w pończosze podnieść. *Magier. Mskr.*, (cf. spuścić, zgubić). — *Transl.* Syna mu ze chrztu podniósł. *Sk. Dz.* 588. (aus der Taufe heben, do chrztu trzymał). — *Fig.* Potrzebnych ratować, upadłych podnosić. *Petr. Ek. ded.*, aufrichten. Nędznego podnosić, to jest, spomodz, pocieszyć, *erigere. Mącz.* — §. b) W górę co podnosić, wznosić, podwyższyć; in die Höhe heben, aufheben, erheben. Podnoszę co i spuszczam, spuszczam i podnoszę, jak stąpor, żóraw' studzienny, tłuk moździerzowy, wiadro wodę czerpając. *Cn. Th.* Gdy wielki dzwon u kościoła podnieść miano, piérwéj go papież przeżegnał. *Sk. Dz.* 879. zawiesić, aufziehen, aufhängen. Na słowo komenderującego: podnieście broń! przy trzecim bączku za broń się chwyta, a podnosi się szybko do góry. *Kaw. Nar.* 245. Gdy się obłok podnaszał od przybytku, ruszali się Izraelitowie z miejsca. *Radz. Num.* 9, 17. Łodyga podnosząca się, *ascendens*, na ziemi leży, wierzchołkiem w górę obrócona. *Jundz.* 2, 12. Skrzynia z podniesionym wiekiem. *Szczerb. Sax.* 142. (z wypukłém). Podniesienie, *Eccl.* поднесеніе, подносъ; *Ross.* возшествіе. Podnieść się z łóżka, z stołka, sich aufrichten. — *Transl.* Podnosi się góra pod same obłoki, wznosi się, erhebt sich. Jedno wyniosłe drzewo nikogo nie zadziwia, kiedy cały las do téjże podniósł się wysokości. *Pilch. Sen. list.* 267. Morze tak się nisko zniża, jako się ziemia wysoko podnosi. *Boter.* 3. — Żagle podnieść, do góry wyciągnąć; die Segel aufziehen, aufstecken. Chciwy kupiec na morze żagle swe podnosi. *Kołak. Wiek. B* 4. Podniosłszy żagle, wiatrem sporym jechaliśmy. *Warg. Radz.* 30. — Kotwicę podnieść, z morza wyciągnąć, den Anker lichten. Do okrętu wszedłszy, podnieśliśmy kotwice. *Warg. Radz.* 17. *N. Pam.* 23, 144. — Oczy podnieść, die Augen aufheben, empor richten. Na ulgę męce, oczy podnosił do nieba. *Jabł. Tel.* 290. *Podniowszy (podniosłszy) oczy. *W. Num.* 24, 2. *P. Kchan. Jer.* 52. — *Aliter:* Nadyma się, i brwi oczu swoich wzgórę podnosi. *Weresz. Reg.* 83, (cf. wyżéj nosa gęba, puszy się). Nędznik musi leżeć wszędy potłoczony, A ci, co im świat służy podnieśli ogony. *Rej. Zw.* 269 *b.* (zhardzieli). — Uszy podnieść, die Ohren hinrichten. Gdzie się kolwiek obrócisz, a uszy swe podniesiesz, tam usłyszysz, że zginiemy. *Orzech. Qu.* 171. — Podniesieniem ramion mi odpowiedział. *Kras. Pod.* 2, 233. (zżymając ramionami, Achsel zucken). — Podniesieniem palców przysięgę wykonali. *Stryjk.* 689. mit Aufhebung der Finger. — Podnieść ręce ku niebu. *Xiądz.* 24. wyciągnąć, die Hände aufheben, ausstrecken. — *Aliter:* Podnieść ręce na kogo, porywać się nań, die Hände wieder jemand aufheben. Syn Klotaryuszow na ojca rękę i miecz podniósł. *Sk. Dz.* 554. Podnieść piętę, rogi nastawić. *Smotr. Apol.* 10, cf. wierzgnąć, sich auflehnen. Człowiek ten przeciwko mnie, miasto wdzięczności, podniesie piętę, i hardzie powstanie. *Odym. Św.* 2 *X* 2 *b.* Podnoszący się, powstający *Eccl.* привостающій. — Wojnę podnieść, rozpocząć, wydać wojnę, einen Krieg anfangen. Wandalowie wojnę przeciw Chmieleckiemu podnosili. *Birk. Chmiel. C* 4. Młodością rządzony wojnę podniósł. *Sk. Dz.* 874. Konając synom rozkazał, aby na Krzyżaki wojnę podnosić, póki mogąc ociągali się. *Krom.* 276. *Star. Ryc.* 22. — Prawo podnieść przeciwko komu. *Chełm. Pr.* 90. *et* 91. sprawę z nim rozpocząć, einen Proceß anfangen. — Długów narobiwszy, konkurs podnoszą. *Teat.* 21, *b*, 4. krydę robią, bankrutują; Krida ansagen, Bankrott machen. — Podnieść sumę lub kapitał u kogo leżący = wybrać, ein angelegtes Capital erheben, ausheben. — Głowę podnieść *pr.*, den Kopf aufrichten, das Haupt empor heben. Podnieście wzgórę i podźwignijcie głowy wasze. *Sekl. Luc.* 21. Nie będzie śmiał twarzy podnieść, zwyciężony twemi dobrodziejstwami. *Gorn. Sen.* 14. — *Fig. transl.* Podnosić głowę, wydobywać się z pod czego, wybijać się, górę wziąć; sich hervor arbeiten, das Haupt empor heben, die Oberhand gewinnen. W Austryi zaczynają nauki podnosić głowę, autorowie się pomnażają, i oświecenie rozpościera się. *Pam.* 85, 1, 692. Już głowy nikt podnieść nie mógł z żadnej strony. *Leszcz. Class.* 14. Nie mogą głowy podnieść pod Turecką ręką, Którą są zhołdowani, jak piekielną męką. *Paszk. Dz.* 53. Ubogi głowę podniesie nad pany. *Bardz. Trag.* 231. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. *Sk. Dz.* 335. Choć wszystko zniszczy i w jeden kąt zbije, Kto mu się oprze, kto podniesie szyję? *Chrośc. Job.* 43. — Otwiera marszałek sesyą od podniesienia niektórych projektów oczekujących decyzyi. *Gaz. Nar.* 1, 69. (od przekładania na nowo, von neuen vortragen). Głos podnieść, odezwać się głośno, z natężaniem głosu, seine Stimme erheben. Dziesięciu trędowatych zabieżało Jezusowi, i podnieśli głos swój do niego. *Sekl. Luc.* 17. Podnoszących głosy i ręce pod oknem ubogich, kazał odegnać. *Xiądz.* 24. Ach dla Boga, nie po-

dnoś głosu; gdyby nas usłyszano.... *Teat.* 37, 199. (nie krzycz). — Podnosić ton, wyżéj go natężać, nastrajać, den Ton höher stimmen. Nie jest to pierwszy ton, który ona podnosi i spuszcza. *Teat.* 19. *c*, 100. — Cenę podnosić, podwyższać. *Cn. Th.* den Preiß erhöhen. Intratę dóbr podnieść. *Przędz.* (podwyższyć, powiększyć). Kto daje, nie ma podnosić albo wyliczać dobrodziejstw, a ten kto bierze, ma większe je czynić, niż były. *Gorn. Sen.* 17. (uwielbiać, wielbić). — Podnosić kogo na jaki urząd, wynosić, einen zu einem Amte erheben. Roku 1392 Witołd był na stolicę W. X. L. podniesiony; a zachowując stare obyczaje podnoszenia wielkich *księdzów (książąt), był w czapkę ubrany; tamże mu miecz, i laskę i pieczęć oddano. *Stryjk.* 462. Obieranie i podnoszenie wielkiego księcia Litewskiego, chcemy aby ustało, żeby i znak żaden nie był tego podnoszenia albo inauguracyi. *Herb. Stat.* 680. — Łopatkę prawą dacie ofiarnikowi na podnoszenie z ofiar waszych dziękownych. *Budn. Levit.* 7, 32. Podnieść kości jakiego świętego, die Gebeine eines Heiligen in die Höhe heben, erhöben und dem Volke vorzeigen, heilige Gebeine erheben, exaltiren. Roku 1254 podniesione są kości ś. Stanisława i omyte w winie, i rozdane do niektórych kościołów w świątości. *Biel.* 146. Posłali do papieża, prosząc o podniesienie kości ś. męczennika. *Biel.* 145. Grzegorz IX. Elżbietę Węgierską królewnę za świętą podniósł. *Biel. Św.* 99 *b.* Jan XXIII. podniósł w relikwie Tomasza Akwinata. *ib.* 104. Podniesienie krzyża ś., Kreuzerhöhung, święto katolickiego kościoła, *ob.* Podwyższenie. Podniesienie hostyi poświęconéj, część mszy. *X. Kam.* — §. Podnoszą się czym, abo z czego, abo podnosi mię co = nadyma, aufblasen, aufblähen, erheben den Stolz, den Muth. Opanowaniem Nowogrodu Iwan podniesiony, na wszystkie księstwa Ruskie myśl swą zasadził. *Stryjk.* 634. Między ludźmi podniesionego serca, zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu *postępić nie chce, jeno chce każdy, aby na jego przestało. *Eraz. Jęz. K k* 3 *b.* Wolę patrzać na szczęścia niestateczne koło, Niż na hardego pana podniesione czoło. *Zab.* 12, 415. (podniosłe, wyniosłe). Ci, którzy pychą i dumą nad innych się podnaszają i nadymają, najmniej mają rozumu. *Zab.* 13, 72. Kłosy najbardziej się podnaszające, są najpróżniejsze. *ib.* 71. Rusacy podniosłszy się w pychę z tego zwycięstwa, wjeżdżali do Polski. *Biel.* 116. *Gorn. Dw.* 324. Łacniéj nieszczęście skromno znosić, niż się w szczęściu nie podnosić. *Cn. Ad.* 409. — Kto wyżéj nad stan swój podnosi się, ten daleko się niżej wydaje rozsądnym ludziom. *Teat.* 15, 5. (sich über seinen Stand erheben; cf. piędzią się mierzyć). — Prawda, żeśmy się prędko podnieśli, boję się tylko, żebyśmy jeszcze prędzej nie upadli. *Teat.* 23. *d*, *D.* wznieśli, sich emporschwingen. Kto dom swój wysoko podnosi, szuka obalenia. *W. Prov.* 17, 16. Miał otuchę, z której się na wielką nadzieję podniósł. *Sk. Dz.* 518. — *§. Te-ć nas mędrostki o to przyprawują, iż Pański gniew na się podnosimy, gdyż on zawżdy obiecował pohańbiać te mędrostki ludzkie. *Rej. Zw.* 198. ściągniemy na siebie, wzbudzimy; sich zuziehen, gegen sich rege machen, über sich bringen den Zorn des Herrn. — c*) Podnieść prawa, znieść, uchylić; Gesetze aufheben, kassiren. Bóg sam ma wolność prawa swoje, które sam stawi, podnosić i onym ubliżyć. *Sk. Dz.* 34. Chrystus prawo postanowił, którego żaden pan na świecie podnieść nie może. *Sk. Dz.* 562. Burzyciele pokój podnosili na ziemi. *Rej. Ap.* 57. obalili.

PODNIETA, *PODNIATA, y, *ż.*, PODNIAT, u, *m.*; *Boh.* podnět; *Croat.* podnet, netilo, netil; *Ross.* подтопка, растопка, подгнѣта, подгнѣтъ; czym się ogień podnieca, utrzymuje, żagiew, rzeczy paleniu służące, każda rzecz, co służy do rozniecania ognia. *Włod.* podsyta ogniowa, podżoga, podżega; Zunder, Nahrung des Feuers, brennbare Sachen. Podniatę uczyniwszy, zamek spalili. *Biel.* 533. ogień podnieciwszy, podłożywszy, Feuer anlegen. Wybiorą z ofiary na podniatę ognia pańskiego łój; zapali go kapłan na ołtarzu ku podniecie ognia. 1 *Leop. Levit.* 3, 14. Biada miastu krwi, którego ja wielki podniat uczynię. 1 *Leop. Ezech.* 24, 9. (pożar). Ogień, gdy nie ma podniaty, prędko gaśnie. *Petr. Ek.* 71. Kto słonecznéj pochodni podniety dodaje, Że tak jasnym płomieniem pałać nie przestaje. *Zimor. Siel.* 213. — *Transl. fig.* Podnieta, ponęta, pobudka, bodziec; Reitz, Antrieb, Sporn. Dał jéj szatę za upominek, miłości podniatę. *Żebr. Ow.* 221. Abyś do tego miał podniatę abo pobudkę. *Star. Ref.* 154. Takowe biesiady są jakowe podniaty nierządu. *W. Post. W.* 195. Oddajem bogu z serca skruszonego w tych hymnach obiatę, Ostydłym sercom Polskim nielada podniatę. *Groch. W.* 27. Ztąd mi większa podniata wątpliwości rosła. *Pot. Syl.* 85. Marya nie miała żadnej w sobie podniety, ludziom ułomnym zwyczajnej. *Bals. Niedz.* 1, 97. (pokusy). Nie trzeba podniatu długiego; *non est certamine longo utendum. Żebr. Ow.* 10. PODNIETCA, y, *m.*, podpalacz, poddymacz, poduszczacz; der Anstifter, Anhetzer. Car ludu pobudka i podnietca złości, Obiega wojsko, żeby znikąd zawziętości Nie ginęły. *Bardz. Luk.* 123.

PODNIOSŁY, a, e, nienizki, przywyższy; etwas hoch, erhöhet, erhaben. Jeżeli świerzopy wielkie będą, podniosłego stadnika potrzebują; ale podniosłego w ciele, nie wysokiego w nogach. *Hipp.* 13. — *Transl.* Podniosły umysł, pyszny, dumny. *Tr.*, wyniosły nieco, stolz, hochmüthig; (*Ross.* подъемный do podniesienia, *podniosły, *podnośny). PODNIOSŁOŚĆ, ści, *ż.*, wysokość, die Erhabenheit. Miejsce jest siedmiogórne, gdzie z swą podniosłością Rzym leży. *Chodk. Kost.* 35, *Dal.* podnosznoszt. — §. Niejaka wzniosłość duszy, ein Grad von Hochmuth. PODNOSZE, *ob.* Podnieść.

PODNIŻYĆ, *f.* podniży *act. dok.*, Podniżać *niedok.*, spuszczać, trochę poniżać; etwas erniedrigen, herablassen; *Bosn.* podnisgeti; *Eccl.* подницаю. Publikola przed narodem zgromadzonym nawiązki (*fasces*) podniżał. *Faliss. Fl.* 17.

*PODNO, *ob.* *Pono, podobno.

1. PODNOŻEK, żka, *m.*; *Boh.* podnož, stupadlo; *Sorab.* 1. podnoża, podnožné stólczk; *Sorab.* 2. schäml; *Rag.* podnoxje, podnox; *Slav.* podnoxje, klupcsica; *Bosn.* podnosgje, stolicch, toujeliça; *Croat.* podnòsje; *Vind.* podnushje, podnogauniza, podnogaunik, podnogni stolez;

Carn. pruzhèza; *Ross.* подножіе, подножка, (подножки kobierzec ślubny); *Eccl.* скамья, скамейка, скамеечка, (*Lat.* scamnum); ławeczka pod nogi, der Fußschämel, Fußtritt. Ujrzawszy jednego cielistego, a on nogi zwiesione z ławy z trudnością trzyma, sam mu podnóżka szukał, i sam go pod nogi jego postawił. *Sk. Dz.* 902. Na podnóżku ozdobnym noga jéj spoczywa. *Dmoch. Il.* 2, 178. *Budn. Ps.* 99, 5. Podnóżki tkacze, *Boh.* podnožky; *Croat.* nichalnicze, thalechke; *Sorab.* 1. tkalčža podnoža; *insilia. Cn. Th. Cn. Syn.* 486. der Schämel oder Fußtritt der Weber. Podnóżki w warsztacie tkacza, służą do wydeptywania fachy. *Magier. Mskr.* — *Milit.* Ławka, podnożek, w przedpiersieniu, zchodek ziemny, dany z jednej strony wnętrznej, już to dla wyjrzenia na pole, już też do postawienia się na nim piechocie, mającej strzelać. *Jak. Art.* 3, 300. der Auftritt an der Brustwehre. — *Mathem.* Podnożek czyli podstawa. *Zabor. Geom.* 85. — *Transl. et fig.* Podnożek = PODNOŻE, a, *m.*, co pod nogami leży, Schämel, alles was unter den Füßen liegt. Ja twe nieprzyjacioły złupione ze zbroi, Jako inszy podnożek dam pod nogi twoje. *P. Kchan. Ps.* 168. Położę nieprzyjacioły twoje podnóżkiem nogóm twoim. 1 *Leop. Math.* 22, 44. *Budn. Ps.* 110, 7. Upadam pod nogi twoje, czyń z podnóżkiem twoim, co raczysz. *Sk. Kaz.* 62. mit deinem unterthänigsten Knechte. Podnóżkiem być u wszystkich, do najpodlejszych posług być, *mediastinus. Mącz.*, (*ob.* Pomiotło). Święta Temido, i tyś boską szalę Dała mu w ręce, stawszy się podnożem. *Kniaź. Poez.* 1, 119. Panie, taki porządek, jaki w niebie znamy, Uczyń na tym podnożku, na którym mieszkamy. *Kanc. Gd.* 266. (na tym padole). — *Tytuł:* W listach dosyć podło, podpisują się podnóżkiem. *Zab.* 11, 69., (cf. ścielę się pod nóżki, pod stopy, upadam do nóg), fußfälliger, unterthänigst gehorsamster Knecht. W listach dziś podpisują się najniższemi sługami; nawet za honor sobie mają być podnóżkami. *Mon.* 64, 461. Jegomość, który za honor poczyta, pisać się moim sługą i podnóżkiem, gniewałby się, gdybym go nie nazwał Dobrodziejem moim. *Mon.* 64, 461. Odchodząc mówi: podnóżek Pański! R. Kłaniam, szczęśliwej drogi życzę. *Teat.* 52. *d*, 57. — 2. PODNÓŻEK, PODNÓŻNIK, a, *m.*, podziemny człowiek, na drugiej stronie ziemi mieszkający; der Antipode, Gegenfüßler. Podnóżnicy, którzy na drugiej części świata przeciwko nam nogami są. *Mącz.*, (*Croat.* podnoszczi). Do Indyi i do Japonów, i do podnóżków naszych hojność trafia. *Sk. Dz.* 91. PODNÓŻKOWY, PODNÓŻNY, a, e, od podnóżka, pod nogami będący; *Ross.* скамеечный, Fußschämel=. Nikczemne podnóżkowe rzeczy, śmieci; *quisquiliae. Mącz.*, Auswurf, den man unter die Füße tritt. Murzynowie przed nią czołobitnie czynili, a nieprzyjaciele jej proch podnóżkowy lizali. *Birk. Zbar. B b.* — §. Podnóżni ludzie, podziemni, *ob.* Podnóżnik.

PODNUKAĆ *cz. dok.*, nalegając podbość, napędzać, antreiben; *Croat.* podnukávam *stimulo.*

PODNURZYĆ *cz. dok.*, nurząc podtopić, untertauchen; *Sorab.* 1. podmuram; *Vind.* dolpotoniti, podvtaplati, podvtopuvati.

PODOBA, y, *ż.*; (*Boh.* podoba = powierzchni kształt; *Vind.* podoba, poduba, obras, furm, model *imago*, *figura*, *pulchritudo*, *exemplum*; spoduba, spodobnost *justitia*, podubekasnik, serzalu = zwierciadło; *Carn.* podôba = wzór, podobność, podobieństwo, podobstvu = kształt, spodobnost *decentia*; *Rag.* podoba *opportunitas*, (cf. *pogoda, doba); *Eccl.* подоба = zwyczaj, удобіе sposobność, zdatność, wczesność, pora, pogoda; неподоба nieskładność, nieład; *Ross.* подобіе; a) podobieństwo, die Aehnlichkeit. Członki w drzewie mają niejaką podobę ku członkom zwierzęcym. *Cresc.* 50. Smak inakszy jest domowych, niźli dzikich zwierząt; jest podoba, iż się też tak zachowywa między roślinami. *Cresc.* 80. Żeby się ustrzedz obmów, pamiętaj na przysłowie nie daj podoby, ujdziesz obmowy. *Mon.* 73, 612. unikaj podobieństwa, pozoru, okazyi, pochopu nie daj. — §. Niepodoba, niepodobieństwo, niemożność, die Unmöglichkeit. Niepodoba ukazuje, aby rodzicom nieposłuszny, miał być posłuszny prawom. *Petr. Ek.* 91. — *§. Podoba, kształt, figura, die Gestalt. Chciwemu dając obrok oku, Przypatruje się swej panny podobie. *Pot. Syl.* 289. Chcę się koniecznie dowiedzieć, ktoby on był z twarzy i z podoby. *Pot. Arg.* 204. Ryby wzdręga i kleń są podoby jednakiéj, jako płocica. *Spicz.* 156. We wsze osoby Darmo się namieniwszy, nakoniec podoby Zażył ptaka, co w nogach roznosi pioruny. *Zebr. Ow.* 311. (przeobrażał się, przemienił, przekształcił, przewierzgnął). — b) Podoba, upodobanie; das Belieben, Gefallen, Wohlgefallen, Behagen. Młodaś i bogata; możesz mieć męża do swojej podoby. *Pot. Syl.* 60. Ty obnażyłeś według twej podoby Żebraka z jego sprzętu i chudoby. *Chrośc. Job.* 80. Czyni, co tylko w jego jest podobie, Ustawy gwałci, zwyczaje wywraca. *Chrośc. Fars.* 12. Wojsko przysposobił, że mu ku jego przysięgło podobie. *Chrośc. Fars.* 198. *Chrośc. Job.* 126. *Chrośc. Ow.* 47. Jeśli w sercu twojém nie znajdzie się, coby przypaść do jego miało niepodoby, Głos twój do boga wzniesiesz poufale. *Chrośc. Job.* 43. coby się bogu nie podobało; was sein Mißfallen erregt; cf. *Eccl.* богоугодне, *Graec.* θεαρεστία, *deo placendi cura*; благоугодіе dogadzanie. PODOBAĆ się *recipr. niedok.*, upodobać się, spodobać się *dok.*; (*Boh.* podobati se podobieństwo mieć, *videri*, podobit se udawać, *simulare*, podobiti odkształcić, wyobrazić, *repraesentare*, *exprimere*; *Carn.* podobûjem = formuję, kształcę; spodôbe meni se *decet*; *Rag.* spodobitti *accommodare*, cf. przypodobać; podobittise komu *convenire*; *Vind.* podobiti, podobuvati = kształcić, podobiti, napodobiti, napodobuvati = pochodzić na co podobieństwem, perpodobuvati = podoben biti = podobnym być; *Eccl.* подобствовати, подобнымъ кому быть, подобящійся emulujący; сыподобити, сподобляю zaszczycić; подобаетъ należy się, przystoi; *Ross.* подобиться podobnym być); 1) podobać się komu, do gustu mu przypadać, lubym, miłym, przyjemnym mu być; einem gefallen, wohlgefallen; *Sorab.* 1. zpodobam szo, lubu szo, lubi szo, mi szo lubi, (*ob.* Lubić, luby; *Lat.* libet; *Germ.* beliebt); *Sorab.* 2. sze spodobasch, sze lubisch, sze hoblubisch, hoblubnusch; *Boh.* ljbite se, zaljbit se; *Slov.*

lubif sa, lúbí sa; *Carn.* dapâsti, dapadem (cf. dopaść, przypaść), polûbe sè mi, (cf. polubić); *Vind.* dopasti, fe dobru sdeti, meni dopade, meni fe lubi; *Croat.* dopasztisze, dopádamsze, povolyemsze, (cf. powolny); *Bosn.* ugoditi, (cf. ugodzić); *Ross.* полюбиться, благовидѣться, взглянуться (cf. wzgląd), нравиться, понравиться (cf. narów), нравно, угодно, изволяется, (cf. wola); *Eccl.* благоугождаю, благоугодно. Ci którym my się podobamy, podobają się nam, przynajmniéj w tym samym, że my się im podobamy. *Zab.* 3, 263. Co się raz podoba, więcéj się nie podobać nie może. *Szczerb. Sax.* 51. Wielom się podobać trudno, a wszystkim niepodobna. *Sak. Okul. Bardz. Trag. praef.*; *Slov.* ne narodil sa ten, kteríbi sa lúbil wšem. Nie jedno się wszystkim podoba. *Cn. Ad.* 603. (każda głowa ma swój rozum). Nie jak wielom, lecz jakim staraj się podobać. *Min. Ryt.* 4, 152. Każdemu swoje się podoba. *Cn. Ad.* 336. (każda liszka swój ogon chwali). Podobała mu się kolaska z letkiego noszenia. *Kras. Doś.* 84. Wszystko pozwolić jestem ci gotowy; Boś mi się z tańca swego spodobała. *Odym. Św. ded.* Z tych rzeczy nie podobaj się sobie, które też i źli czynić mogą. *Glicz. Isocr. I i 4.* Tak mi się spodobało; moja w tym wola. *Teat.* 11, 51. Bylica roście, gdzie się jéj ziemia spodoba. *Cresc.* 271, (cf. kochać się, wykochać się). Podobam się bogu *Eccl.* богоугождаю, *Graec.* θεαρεστέω. Podobający się, upodobany, *Croat.* povolyen, (*ob.* Powolny); *Ross.* любый, (*ob.* Luby); *Eccl.* благоугодьнъ. Podobający się, czyli upodobany bogu, *Eccl.* богоугодьнъ, *Graec.* θεάρεστος. Podobanie, *ob.* Upodobanie. — 2 a) Podobać sobie co, upodobywać sobie co, upodobanie pobrać w czym, polubić co, etwas lieb gewinnen; *Ross.* любоваться, налюбоваться. Bogaty wdowiec poznał ją, podobał sobie, i chciał mieć za żonę. *Kras. Doś.* 277. Nikt nierad swemu powołaniu, a podoba zabawy nienależne sobie. *Zab.* 8, 316. *Iżyck.* Sokratesa naukę w ustach Alcybiadesa coraz więcej sobie podobała. *Węg. Marm.* 1, 25. — *Passiv.* Dobry przykład i model zaczynał być od niektórych podobanym. *Xiądz.* (polubionym, przyjętym). W wdziękach przyrodzonych była podobańsza daleko, niżby się ustroiła w Sydońskie purpury. *Tward. Pasq.* 10. wziętsza, milsza, bardziej luba; gefälliger, lieblicher. — b) Podobać sobie w czym, kochać się w czym, upodobanie mieć w czym, Wohlgefallen an etwas finden. Seneka bardzo sobie w swoim dowcipie podobał. *Gol. Wym.* 74. Z boskiego podobania sobie w każdej sprawie naszej dobrej, nie mamyż nadgrody? *Lach. Kaz.* 1, 36. Topola podobą sobie na mokrzyznach. *Jak. Art.* 3, 162, (cf. plagować).
PODOBIEN, PODOBEŃKI, PODOBNIEŃKI, *ob.* Podobny.
PODOBIEŃSTWO, a, *n.*, PODOBNOŚĆ, ści, *ż.*, *Birk. Dom.* 126; *Boh.* podobenstwj, napodobnost podobieństwo, podobizna obraz; *Slov.* podobnost *aequabilitas*, podobenstwo, podobeninost, podobitelka *parabola*, *similitudo*; *Sorab.* 2. podoba; (*ob.* Podoba); *Vind.* podobnost, poduba, perpodobnost, perpoduba, enakefhnost, (podubstvu, podobuvanje = rys); *Carn.* podobstvu = kształt, forma; spodobnost *decentia*; (*Vind.* spodobnost, spodoblivost = należytość, podobnust, spodoba, *imago*, *figura*); *Croat.* szpodóba, szpodobnoszt, priszpodòbnoszt, prikladnoszt (*ob.* Przykładność), prilichnoszt; *Rag.* prîlicnos, slicnos, prikladnos, slikka, (podobnos *capacitas*); *Bosn.* prilicnost, prilika, slikka, prikladnòst, slicnóst, (cf. śliczność); (podobnost *convenientia*); *Ross.* подобіе, слчіе, сходство, сходственность, сходность, (cf. удобность, удобство pora, pogoda); *Eccl.* тождеобразная; pochodzenie na co w kształcie, die Aehnlichkeit. Podobieństwo różnych rzeczy nie może być zgoła równe. *Cn. Ad.* 881. (równanie rzeczy nie może być we wszystkiém). Między podobnemi rzeczami jest przyrodzona miłość, gdyż podobieństwo jest przyczyną miłości. *Petr. Ek.* 90. Podobieństwo czyli zgodność myśli wyobrażeń. *Mon.* 76, 182. (harmonia). Uzbroić się przeciw wykrętom podobności, analogii. *N. Pam.* 3, 335. — *Math.* Podobieństwo ściąga się tylko do ułożenia boków, nie zaś do wielkości; wszystkie kwadraty są podobne do siebie, czy wielkie czy małe. *Geom.* 1, 176. *Solsk. Geom.* 3. — §. Podobieństwo jakiej rzeczy na zmysłach abo na umyśle wyrażone, idea, wyobrażenie. *Cn. Th.* die Idee, das Bild von einer Sache, die Vorstellung. — Podobieństwo jakiej rzeczy na drzewie, kamieniu, tablicy wyrażone, obraz; die Abbildung, das Bild. *Cn. Th.* — Podobieństwo w mowie; przyporównywanie, alegorya, (przypowieść); das Gleichniß in der Rede, die Allegorie; *Sorab.* 1. pžirunano, pžirunawka; *Carn.* pergliha; *Vind.* perpoduba, pergliha, napoduba, perpodobnost, pripovist; *Bosn.* priciça, prilika; *Ross.* притка, (cf. przyciąć). Wystawiał prawdę w podobieństwie. *N. Pam.* 13, 99. W pismie czytamy, co bóg żałował, to się rozumie, niejakim podobieństwem wziętym od ludzi. *Karn. Kat.* 207. To wszystko mówił Jezus przez podobieństwa do ludzi, a krom podobieństwa nie mówił im; aby się wypełniło: otworzę ja usta moje w przypowieściach. *Sk. Kaz.* 79. Podobieństwo ewanielii o talencie uczy, że dary przyrodzenia pilnością mnożą się. *Modrz. Baz.* 32. Salomon złożył trzy tysiące podobieństw; a pieśni jego było tysiąc i pięć. *Budn.* 1 *Reg.* 4, 32. Podobieństwo pięknie rzecz zdobi, ale nie dowodzi. *Petr. Ek.* 134. — §. Podobieństwo do wierzenia, prawopodobieństwo, die Wahrscheinlichkeit, *Sorab.* 1. wĕrnohzdacžnofcž; *Rag.* istinoprîlicnos, potvardivos; *Croat.* veruványe; *Ross.* вѣроподобіе, вѣроятіе, вѣроятность, вѣроимание, имовѣрность. To jest rzecz bardzo do podobieństwa. *Teat.* 41, 13. (bardzo podobna do prawdy). A to cierpliwość nie do podobieństwa. *Teat.* 56. *b*, 42. Niepodobieństwo ku wierzeniu. *Cn. Th.* 514. (*incredibilitas*). Bóg same serca widzi; człowiek tylko podobieństw się chwyta. *Pot. Arg.* 264. — §. Podobieństwo do uczynienia, dostąpienia, możność uczynienia, *possibilitas*. *Cn. Th.* die Möglichkeit. Niepodobność ku czynieniu, niepodobieństwo, *impossibilitas*. *Cn. Th.* 514. Niepodobieństwo, niepodobne rzeczy; niesłychana, niewidana to rzecz. *Cn. Ad.* 635. — (PODOBŁOCZE, a, *n.*, miejsce pod obłokami, podniebienie, ein Ort unter den Wolken; *Graec.* ὑπονέφιον. *Cn. Th.* 119.
PODOBŁOCZNY, a, e, pod obłokami będący, (cf. podniebny, podmiesięczny); unter den Wolken

befindlich; *Eccl.* подъоблачный. Jednym skrzydłem gościniec mierzy podobłoczny, I gołąb płochopióry i jastrząb żarłoczny. *Nar. Dz.* 2, 198. *Zab.* 12, 237. *Nar.* Czego się mauzoleom i ich podobłocznym strukturom dziwujesz? *Tol. Saut.* 80). — PODOBNIE *adverb.*; *Boh.* podobně; *Slov.* podobně, napodobně; *Ross.* образно; *Eccl.* образнѣ, приискреннѣ, подобнымъ образомъ, точь въ точь, такъ же, *similiter*; równie jak, na kształt. *Cn. Th.*, ähnlich, auf eine ähnliche Art, fast so. Podobnie ku wierzeniu, *probaliter*, wahrscheinlich. *Cn. Th.* — *§. Orfeusz, muzyk niepodobnie sławny. *Otw. Ow.* 388. bez podobieństwa, nie do porównania, unvergleichlich. Charta lelapsa, niepodobnie rączego, darowała mu. *ib.* 290. Na téj wyspie bardzo niepodobnie bydło się mnoży. *Boter.* 65. (nie do podobieństwa, nie do uwierzenia, nie do pojęcia). — §. Podobniejby jemu do mnie przyjść = przystojniéj, łacniéj, lepiéj wypada, schicklicher, füglicher. *Cn. Th.*, *Sorab.* podobne słusznie. PODOBNO *adverb.*, *PODOMNO, *PODNO, *PONO, §. a) tak się zdaje, może, być może; wahrscheinlich, vielleicht; *Sorab.* 1. pjtscha; *Carn.* bôje, vojê, mende, mendej; *Croat.* bers, jèda, jedali; *Dal.* bàrs; *Bosn.* jeda, vecchako; *Vind.* morebiti, mordei, lohkei, mari, lolhzkei, vufzhe, lofhzhe, spodobno *pulchre*, cf. nadobno); *Ross.* имовѣрно. On to podobno, co.... — Podobno o tym mówisz. *Cn. Th.* Ja już z jéj wyroku nędzny wesołego, Nigdy *podomno cieszyć się nie będę. *P. Kchan. Jer.* 179. *Podno się nie mylę. *Żebr. Ow.* 336. Błogosławieni są, którzy miłują czystość; ale *podno takiego żadnego przy dworze nie znajdzie. *Glicz. Wych. J* 3. — §. b*) Podobno, możno, möglich. Wszystko podobno u boga. *Rys. Ad.* 71. *PODOBNOKSZTAŁTY, a, e, kształtu podobnego, ähnlicher Gestalt; *Eccl.* подобовидный, подобообразный. PODOBNOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, myśli podobnych, ähnlichen Sinnes; *Eccl.* подобосмыслено. PODOBNOŚĆ, *ob.* Podobieństwo. — PODOBNY, PODOBIEN, bna, bne; PODOBEŃKI, PODOBIEŃKI, PODOBNIUCHNY, PODOBNIUTKI, PODOBNIUTEŃKI, PODOBNIUSIEŃKI, a, ie; *adverb. in* — O; *Boh. et Slov.* podobny, podoben, podobno; *Sorab.* 1. porunofcžiwé, runofcžiwé, (cf. porównać, równać); *Carn.* podobn; *Vind.* podoben, perpodoben, enakefhen, (spodobn = nadobny, piękny); *Croat.* zpodoben, szpodoben, priszpodoben, prilìchen, prikladen, (cf. przykładny); *Bosn.* podoban, (= 2. *accommodatus*, *idoneus*), prilicjan, prikladan, slicjan, (cf. śliczny); *Slav.* prilicsan; *Rag.* slicni, priklàdan; (podoban *habilis*, *idoneus*, podobni *conveniens*, *opportunus*); *Ross.* подобный, (подобникъ naśladowca), похожій, похожъ, сходный, схожій, схожъ, сличный, эдакой, словно; *Eccl.* токменный, точный; §. a) pochodzący na co, poszedł na co, trafił się na kogo, ähnlich. Niepodobny, nie trafił się nań, różny. *Cn. Th.* 514. Podobni sobie; jeden drugiego zjadł. *Cn. Ad.* 881. (jakby go z oka wyjął, jakby mu z oka wykapał, wykapany; *Slov.* gakobi mu z oka wipadol; cf. kubek w kubek; jednéj kuźni, jednéj mynicy, jednéj faryny). Tak do siebie podobni, iż patrząc na jednego i drugiego, różnicy znaleźć nie można. *Teat.* 35, 124. Twarzą i wszelką postacią był mu podobny, że go wszyscy za brata jego mieli. *Warg. Wal.* 342. Im pilniéj wpatruję się, razem czyz osobna, Twarz obóch, gdyby jedna postać tak podobna. *Zab. Amf.* 88. *Slov. Prov.* Rowné za podobne stogi, *unum idemque*; (cf. nie kijem, lecz pałką; nie pałką, lecz drewnem; cf. nie biały chléb, lecz bułka). Wyznawanie to jest memu wyznaniu pospolitego ludu równe i podobne. *Salin.* 2, 8. Same między sobą są to rzeczy różne i niepodobne. *ib.* 6, 112. Podobnym być, *Vind.* podoben biti, enak biti, perpodobuvati; *Bosn.* prilicitise; *Ross.* походить на кого (*ob.* Pochodzić), сходствовать, удаться, удаваться, (cf. wdać się w kogo); *Eccl.* подобствовати, подобнымъ кому бытъ. Natura nas różnemi przymiotatami darzy, Niemasz dwóch dusz podobnych, jako niemasz twarzy. *Dmoch. Szt. R.* 51. Podobny podobnego sobie smakuje. *Fredr. Ad.* 21. Dosyć podobny *Boh.* napodbný. Podobniuteńki człowiek *Boh.* podobnjk, podobniček. Podobny do kogo, podobny komu, n. p. Spotkałem kawalera podobniuteńkiego do Wc Pana. *Boh. Kom.* 1, 73. *et* 1, 281. *Teat.* 1. *b*, 115. Podobniuchna w tym kształcie krasnej jarzębinie. *Zab.* 6, 164. *Min.* Czart podobniusieńki do ptasznika, co przepiórki wabi. *Bals. Niedz.* 1, 161. Czeski język bardzo podobny mowie naszéj. *Gorn. Dw.* 43. Im miłość podobniejsza do przyjaźni, tym doskonalsza. *Teat.* 48. *d*, 37. Niemasz nic nad spanie, śmierci podobniejszego. *Zab.* 1, 61. *Alb.* Wszystkie dni nie są do siebie podobne. *Teat.* 45. *b*, 25. nie jednakowe, ein Tag ist nicht wie der andere. Żaden człowiek nigdy tak sobie nie był niepodobnym. *Zab.* 13, 62. (wcale inszy, tak znacznie się odmienił). — *Math.* Podobne figury, które jednegoż są rodzaju, i mają kąty każde każdemu równe, i ściany, które zawierają równe kąty, proporcyonalne. *Solsk. Geom.* 19. *Jak. Mat.* 1, 91. *Łęsk.* 18. Niepodobne figury, które będąc jednegoż rodzaju, w angułach mają różnicę. *Solsk. Geom.* 19. Wszystkie koła i kwadraty są sobie podobne. *Jak. Mat.* 1, 96. Terminy ilkości podobne. *Ustrz. Alg.* 9. Terminy ilkości niepodobne, *dissimiles*, są, które się z odmiennych liter składają. *Ustrz. Alg.* 10. Biegi podobne. *Hub. Mech.* 6. — §. b) Podobny ku wierzeniu, ku prawdzie, wahrscheinlich; *Sorab.* 1. wericžné, wernohzdacžné; *Carn.* virjętn, virijetn, *Vind.* verjetliu; *Croat.* verùvan; *Rag.* vjerovni, istinoprìlicni, istinopodòbni, potvardiv; *Ross.* вѣроподобный, вѣроятный, имовѣрный; *Eccl.* вѣруемый. Jest rzecz prawdzie podobna, iż Bulgarowie od zacności spraw swoich zwali się Sławakami. *Stryjk.* 102. Nie podobna, jak pięknie się udało. *Teat.* 8, 64. nie do uwierzenia, es ist kaum zu glauben. — §. c) Podobny ku zrobieniu, dostąpieniu, möglich. Co się u świata niepodobnego zdało, to bóg uczynić raczył. *Biał. Post.* 66. Podobać się niektórym, rzecz jest podobna, wielom trudna, wszystkim niepodobna. *Bardz. Trag. praef.* Niepodobna, nie sposób, nie można, *Eccl.* неудобь. Niepodobne rzeczy; (*Vind.* plave gofi, selen pefs, kaker pet krou sa en grofh = płowe gęsi, zielony pies, pięć krów za jeden grosz). Podobny ku pojęciu, zrozumie-

niu : pojętny, wyrozumny, zrozumiały, begreiflich. — §. d) Podobny do czego, zdatny, sposobny; schicklich, tauglich, geschickt, füglich. Do boju podobnym i sposobnym, kazał się ściągnąć. *Warg. Cez.* 82. Miejsce na rzéce ku łowieniu ptaków podobne. *Cresc.* 626. Cielce trzyletne już są do roboty podobne. *Haur. Sk.* 55. — §. Podobniejszy ja do niéj, niż ty; ja jestem sobie pański poddany, a ty dziś u nas, a jutro bóg wie gdzie. *Teat.* 54. *c*, *B* 2. lepiéj przypadam jéj, dogodniejszy, przystojniejszy, ich bin für sie schicklicher. — §. e) Podobny, nadobny, podobany, mogący się podobać; gefallend, schön, lieblich. Podobny Astur, *pulcher. A. Kchan.* 275. Piersi podobne. *ib.* 254. Czyż nie jestem młoda i podobna? *Teat.* 18. *c*, 25. — §. Ujrzawszy męża podobnego, pochwalił sprawy jego. *Papr. Gn.* 202. chwalnego, chwalebnego; löblich, lobenswürdig.

PODOBOJCZYKOWY, a, e, n. p. Podobojczykowa żyła, *subclavia. Perz. Cyr.* 1, 44, unter dem Schlüsselbeine befindlich, *ob.* Obojczyk.

PODOCCIAN, u, *m.*, *acetis*, sól z podkwasu octowego i z zasady solnéj złożona. *Śniad. Chem.*, Essigsauersalz.

PODOCHMISTRZY, ego, *m.*, *Cn. Th.*, zastępca lub pomocnik ochmistrza, der Unterhofmeister, Vertreter des Oberhofmeisters.

PODOCHOCIĆ, *f.* podochoci *cz. dok.*, podweselić, podchmielić, pod dobrą myśl podpić sobie; sich guten Muths trinken, sich Courage trinken, durch Trinken lustig werden. Wchodzą spiewając, dobrze podochoceni, każdy z nich mając dwie butelki. *Teat.* 55. *e*, 54. *Zab.* 9, 323. Jan Kochanowski w Bachusie nie pijaństwo czcił, ale mierne podochocenie. *Kras. List.* 90. Tańcuje, gdy sobie podochoci. *ib.* 107.

PODOCHODZIĆ, *f.* podochodzi *cz. dok.*, jednego po drugim dójść, odkryć, poodkrywać; eines nach dem andern entdecken, ergründen. Jéj intryg wszystkich ciężko podochodzić. *Teat.* 48. *b*, 15.

PODOCZODOŁKOWY, PODOCZOJAMISTY, a, e, pod jamą lub dołkiem oczu będący, unter der Augenhöhle befindlich. Kanał podoczojamisty. *Krup.* 1, 75. Nerw podoczodołkowy. *ib.*

PODOGONIE, ia, *n.*, rzemień pod ogon koński podchodzący, pochwy, pochwa u konia, der Schwanzriemen am Pferdegeschirre; *Slov.* podchwostina; *Boh.* farkaš; *Rag.* pòhve; *Slav.* podrepina; *Croat.* podrepina, puhvine; *Carn.* podrepnèk, podrepnèza; *Vind.* podrepenza; *Ross.* пахву. Podogonie nie powinno być zbyt krótkie, bo konia pod ogonem kaléczy. *Kaw. Nar.* 393. PODOGONIOWY, a, e, od podogonia, Schwanzriemen=. PODOGONOWY, a, e, znajdujący się pod ogonem, unter dem Schwanze befindlich.

PODOIĆ, *f.* podoi *cz. dok.*, jednę krowę po drugiéj oddoić; *Boh.* podogiti; *Croat.* podajam, podoilszem; (*Bosn.* dojiti, datti sissu, cf. *doić dziecko); *Vind.* pomusti, nach einander abmelken.

PODOŁAĆ, *f.* podoła *intr. dok.*, Podoływać *niedok. et frequ.*, zdołać, mieć siły po temu, mieć mocy z to abo zeń, (*ob.* Z.), gewachsen seyn; *Ross.* одолѣть, одолѣвать. Nie podoła temu język niewymowny. *Zbil. Lam. B* 1. Czemu nie podoła kto, zwyczajnie gani. *Min. Ryt.* 3, 338. Ja się daną mi od Pana miareczką kontentuję; w czym z łaski jego przemagam, w tym postępuję; czemu nie podoływam, od tego się wstrzymuję. *Smotr. Ex.* 7. — §. Nienawisna i *niepodołana była wszystkim Polakom Sieciechowa potężność. *Krom.* 121. nieznośna, unerträglich. Krzyżacy niepodołaną wielkomyślnością nadymając się, najmniejszéj słuszności zażyć nie chcieli; *intolerabili fastu tumentes. Krom.* 479.

PODOLANIN, a, *m.*, z Podola obywatel, ein Podolier. PODOLANKA, i, *femin.*, die Podolierinn. Podolanka, romans X. *Krajewskiego.* PODOLE, a, *n.*, (cf. *Ross.* подолъ, подолie padół; *Croat.* podolie); Podolien. Powiaty Kamieniecki, Łatyczowski i Czerwonogrodzki; nie wiadomo, kiedy jest ta część Rusi nazwana Podolem i dlaczego? Zdawałoby się, iż dla różnicy od Rusi górnéj wzięło imię Podola, to jest Rusi dolnéj. *Nar. Hst.* 6, 238. — *Prov.* Nie potrzeba po guzy jeździć na Podole. *Alb. na Woj.* 13. (i w karczmie guzów dostanie, nie trzeba na Tatary jeździć). Szkoły wielce są podobne żołnierstwu albo kozactwu, około którego się na Podolu albo na Ukrainie parają zawołani ludzie, aby tam, nie inaczéj, by na jakim żołnierstwie albo Podolu dzieci piérwszego ćwiczenia nabywały. *Glicz. Wych. K* 7 *b.* — (PODOLEJOWAĆ, *f.* podolejuje *cz. dok.*, podolejkować, olejkami podmazać, besalben. Dziś patrzą cudzych żonek, muskanych, malowanych, podolejowanych. *Klon. Wor.* 58.). — PODOŁEK, łka, *m.*; *Boh.* podolek; *Slov.* podołek, luno, klin; *Ross.* подолъ, подольникъ; §. a) łono u szaty, kraj szaty, poła; der Saum eines Kleides, der Schooß, der Untertheil. W tańcu ptak jéj nie doleci, Gdy podołek rozpuści, wymiecie i śmieci. *Simon. Siel.* 112. Roztoczyli szerokie podołki swoje. *Rej. Ap.* 10. Gdy nie mogli już chodzić, dzierżeli podołki swoje. 3 *Leop. Lam.* 4, 14. (fałdziste szaty swoje). Przystąpiwszy z tyłu, dotknęła się podołka szaty jego. 1 *Leop. Math.* 9, 20. Los miecą w podołek, ale od pana jest skutek jego. *Radz. Prov.* 16, 33. — §. Na podołku warzyć, prażyć, w strachu być, truchleć, in Aengsten seyn. Kiedyby tobie to się działo, co mnie, dawnobyś kaszę na podołku warzył. *Pot. Syl.* 11. Komu miłość praży na podołku jagły, trudno zwłokę cierpi. *Pot. Arg.* 690. dogrzéwa, dokucza; warm machen, zusetzen. — §. b) Podołek, podbrzusze, brzucha niższa część, łono w ciele pod brzuchem. *Cn. Th.* 368, podpępcze, der Schooß am Körper, der Unterleib. Dziecięciu dasz napierśniczek wełniany, aż do podołku długi. *Mon.* 69, 908. — §. *Testiculus*, podołek, jądro w mosznach mezkich. *Mącz.*, die Hode; mado. *PODOLISTY, a, e, pełen podołów, voll Thäler. W stronach podolistych i głębokich powietrze bywa mgliste. *Cresc.* 15. PODOLNY, a, e; *Ross.* подольный; w dole leżący, tief liegend, niedrig. Drzewa więcéj lubią górne miejsca, niż podolne. *Cresc.* 99. PODOLSKI, a, ie, z Podola, od Podola, Podolisch. Mnie miodu Podolskie pasieki nie dają. *J. Kchan. Dz.* 236. Kamieniec Podolski, *ob.* Kamieniec.

*PODOMNO, *ob.* Podobno. PODOPOŻYCZAĆ, *ob.* Dopożyczyć.

PODORAĆ, *f.* podorze *cz. dok.*, Podorywać *frequ.*, ode spodu przeorać; *Slov.* podorati; *Boh.* podworati, podworowati; *Sorab.* 2. podworasch; *Sorab.* 1. podworaž, podworacž, podworuyu, (podwor, podworano *proscissus ager*); *Carn.* podoram; *Vind.* podorati, okulsorati; *Bosn.* podorati; *Rag.* podoratti; *Croat.* podorati, podárjam, podoralszem; *Ross.* подпахать, подпахиваю, von unten durchpflügen, wegackern. W listopadzie należy gnój wywieźć, worać go, inne pola podorać na jarzyny. *Mon.* 67, 207. Łąki stare podorywać, aby z nich lepsze były trawniki. *Haur. Ek.* 51. Padli, jak dwa kwiaty różane Rozkwitłe upadają pługiem podorane. *Groch. W.* 311, (*ob.* Podciąć, podcięty). — §. Podorać gnój, oraniem pod ziemię go podprawić, unterackern, unterpflügen. *Subst.* Podoranie, podorka. PODORYWACZ, a, *m.*, który pługiem podorywa, der Unterackerer, der etwas unterackert. *Tr.*

*PODOREŻE, a, *n.*, oręż poboczny, Untergewehr, Seitengewehr; *Vind.* podoroshje, spudniu oroshje.

PODORGANISTA, y, *m.*, pod organistą będący, pomocnik jego; der Unterorganist, Unterschulmeister. Mospanie podorganisto, czyby to nie można weselszych rzeczy uczyć? *Teat.* 20, 92.

PODORKA, *ob.* Podorać. PODOROŻNE, *ob.* Podrożne.

PODOSEK, ska, *m.*, krzywe one żelaza, któremi się oś do łoża armatnego przyciąga, podoskami zowią. *Archel.* 3, 62. *ipsa rotarum fibula, axibus firmandis immitti solita. Mącz.*, die Achsenschiene, das Achsenblech, der Achsenstoß, das Achseisen. Okowy drewnianych osi są podosek, złożony z dwóch części z sobą spojonych, i opaski podoskowe, (*brebans.*) *Jak. Art.* 1, 272. Achsenringe, Achsreifen.

PODOSINNIK, PODOSOWIK, a, *m.*, gatunek grzybów. *Jundz.* 563, eine Art Pilze.

PODOSTATKIEM *adverb.*, dostatecznie, vollauf, hinreichend. Wina jestże podostatkiem? *Teat.* 7, 27. Gdzie wody niemasz podostatkiem, tam wiatraki potrzebne. *Rag. Doś.* 2, 252. W Indyi jest podostatkiem bawełny. *N. Pam.* 10, 22.

PODOSTRZYĆ *cz. dok.*, nieco zaostrzyć, ein wenig schärfen. Podostrzony. *Żebr. Ow.* 88.

PODOWIADYWAĆ się *recipr. frequ.*, *dok*, podowiaduje się *f.*, jednego po drugim dowiedzieć się, nach einander erfahren. Wiele rzeczy ważnych od nich się podowiadywałem. *N. Pam.* 13, 17. Póki stryj nie siedział w Warszawie, mogliśmy mu mydlić oczy; ale już to kilka miesięcy jak przyjechał, zaczym podowiaduje się o wszystkiém. *Teat.* 22, 98.

PODOZORZE, a, *n.*, mięso gruczołowate przy ozorze wieprzowym, cielęcym i t. d. *Włod.* Podozorze u rzeźnika część od ozora wołowego z grdycą. *Magier. Mskr.*, das drüsige Fleisch unter der Ochsen-, Schweins-, Kalbszunge. Podozorze, podgardłek, Kehlbraten. *Ern.* 546.

*PODPACHAĆ; *Ross.* подпахать, *ob.* Podorać.

PODPADAĆ, *ob.* PODPAŚĆ.

PODPAŁ, u, *m.*; *Boh.* podpal, §. a) podnieta ognia, pożoga, podsyta; was zum Unterzünden dient, Nahrung des Feuers, Zunder. (*Ross.* подпалка mąka pod polewkę podmieszana). Ogień bez podpału nie może być. *Syxt. Szk.* 161. Na domy rzucili podpały, Które pożarły domów onéj nocy dwieście. *Zimor. Siel.* 248. Podpały wojenne u dawnych, *falarica*, podobne bywały do włóczni mając śpiczaste żelazo, obwinione w kądziel, siarką, smołą i olejem napojoną. *Papr. W.* 1, 196. Wurfbrander, Schießbrander, Brandschüsse. — *Fig.* Bogactwa im nic innego nie zostawują, jedno pobudkę ku rozmaitym zbytkom, a *podpały przeklęctwa bożego. *Rej. Post. H* 6. Już podpałów lubieżności nie czuje, ale jeszcze pycha go nadyma. *Pilch. Sen. list.* 2, 324. — §. b) Podpał, *actio*, podpalenie, podkładanie ognia, pożoga; das Anzünden, Unterlegen des Feuers, Feueranlegen; *Boh.* zhářstwj; *Vind.* poshganje, poshaganje, (*ob.* Pożog); *Ross.* зажитательство. Nikt o podpaleniu w piecu nie myśli; a kiedyż izbę ciepłą mieć będziemy? *Teat.* 8, 24. Oblężone miasto ledwo od podpału odproszone. *Nar. Hst.* 1, 126. Odkup od podpału, die Brandschatzung. Podpalaniem pieniądze wystraszać, brandschatzen. PODPAŁA, PODPALCA, y, *m.*, PODPALACZ, a, *m.*, podżegacz, podżognik, podkładacz ognia; *Boh.* palič, žhář, (cf. żar); *Slov.* podpalač, který tagne a złobywě podpaluge; *Croat.* palihisa, palikucha; *Slav.* upaljtelj; *Rag.* uxixalaz; *Ross.* возжигатель, зажигатель, зажигальщикъ; *Eccl.* возпалитель; der Feueranleger, der Mordbrenner, *propr. et transl.*, poduszczacz, der Anstifter, Anhetzer. Herostrat, podpalacz kościoła Efezyńskiéj Dyany. *Zab.* 1, 34. *Alb.* Neron z siebie winę podpalcy miasta zwalił. *Nar. Tac.* 2, 246. Podpalacz. *ib.* 2, 348. On go na to poduszczył, i sam był podpałą tego złego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 4, 1. Liwinius z innemi podpalcami buntu, na wygnanie skazany. *Nar. Tac.* 2, 236. Herszt i podpalca buntu szubienicą życie skończył. *Nar. Hst.* 2, 353. — (PODPAŁACZE, a, *n.*, *radix palatii. Cn. Th.* 737, miejsce pod pałacem. *Włod.*, der Platz unter einem Palais). — PODPALAŁOŚĆ, ści, *ż.*, PODPOLAŁOŚĆ, okopciałość, czarnawa farba. *Mącz. pulligo*, Rauchfarbe. PODPALAŁY, PODPOLAŁY, a, e; (cf. *Boh.* podpalka miano, które ciemnobrunatnym krowom dają); podpłowiały, płowy, fahl. *Flavus*, płowy, nieowszeki żółty, podpolały. *Mącz.* (śmiady). Podpolały, szary. *Dudz.* 52. Podpolały, wilczasty, szary, *ravus. Cn. Th.* 1101. Nie wszystkie są białe fiołki, są brunatne, są i podpalałe. *Simon. Siel.* 29. Podpolały, okopciały, czarnawy, farba taka, jak gdy co dymem okopcą, *pullus. Mącz.* PODPALIĆ, *f.* podpali *cz. dok.*, Podpalać *niedok.*; *Boh.* podpaliti, podpalowati; *Slov.* podpaługi; *Vind.* podshgati, podshagati; *Croat.* podpalyújem; *Ross.* подпалить, подпалять, подтопить, подтапливать; ogień podkładać, podniecać; Feuer anlegen, von unten anzünden. Herostrat podpalił kościoł Efezyńskiéj Dyany. *Zab.* 1, 34. *Alb.* Trzy razy byłem przez złoczyńców podpalony. *Teat.* 21. c, 64. Tyrani dziedzice częstokroć od własnych poddanych bywają w budynkach podpalani. *Mon.* 67, 200. — *Transl. fig.* Podżegać, poduszczać, pobudzać, podbechtać; anfeuern, anreitzen. Podpalał go do męczyńskiéj korony gorącemi słowy. *Sk.*

Dz. 415. Szaleństwo Kleopatry! serce podpaliwać zbrojnego gościa! *Bardz. Luk.* 180. PODPAŁKA, i, *ż.*, podpalanie, podniecanie, podnieta, żagiew; das Unterbrennen, das Anzünden. Łuczywo służy na podpałkę w piecach. *Kluk. Rośl.* 2, 33. PODPALSTWO, a, *n.*, podkładanie ognia, das Feueranlegen. Kryminał podpalstwa. *Nar. Tac.* 2, 346.

*PODPALOWAĆ *cz. dok.*, palami podsadzić, unterpfählen; *Vind.* podsterbrati, podkoljati.

PODPARAFIA, ii, *ż.*, parafia od drugiéj głównéj zawisła; *Carn.* podfara, die Unterpfarre, Tochterpfarre, das Filial. Plebanie i ogrody niesprzedane, powrócone będą plebanom i xieżom przy podparafiach. *N. Pam.* 21, 312. PODPARAFIALNY, a, e, od parafii, Unterpfarr=. Każdy biskup łącznie z prefektem ułoży liczbę i rozległość podparafialnych kościołów, i tyle można utworzyć podparafialnych kościołów, ile potrzeba wymagać będzie. *N. Pam.* 21, 311.

PODPARCIE, PODPARTY, *ob.* Podeprzeć.

1. PODPAS, u, *m.*, miejsce pod pasem, część ciała pod łonem; *Vind.* podpasje, spudnju telu, cf. podpępie; der Theil des Körpers unter dem Gürtel. (*Vind.* podpas *ilia*). Nie tajne mi są z rybim niewiasty podpasem. *N. Pam.* 22, 107. (Syreny). — (2. PODPAS, PODPAŚĆ, *ob.* Popas, Podpaść). PODPASAĆ, *f.* podpasze *cz. dok.*, podpasuje *pr.*, Podpasywać *frequ.*; *Slov.* podpasugi; *Vind.* gornapasati, gorsagerniti, podpasati; *Rag. et Bosn.* podpassati; *Croat.* podpassújem; *Ross.* подпоясать, подпоясывать; podkasać, podginać, podwięzywać; aufschürzen, aufbinden, untergürten. Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczni w pancerz sprawiedliwości. *Gil. Kat.* 317. Podpasanie, *Eccl. et Ross.* подпояска, *succingulum.* — Barkę wziąwszy, używali pomocy, podpasując okręt, bojąc się, aby na Syrty nie wpadli. *W. Act.* 27, 17. *Budn. ib.* (przywiązali barkę do okrętu).

PODPAŚĆ, *jedntl.*, podpadł, *f.* podpadnie *cz. niedok.* PODPADAĆ; *Vind.* popast; *Ross.* подпасть, подпадать; §. 1 a) podpaść pod kogo, nagle się rzucić pod niego, podwalić się pod niego, ode spodu napaść; sich unter einen hinstürzen, hinwerfen, ihn von unten anfallen. Szermując jakoś bardzo blisko Rynald zapędzony, Pod Sakrypanta wszytek podpadł podsadzony. *P. Kchan. Orl.* 1, 32. Herkules pod Cerbera podpada srogiego, W zwycięzkiéj ręce groźną buławę trzymając. *Bardz. Trag.* 42. Nieprzyjaciel krążył go, ucierając się zawsze podpadaniem i małemi potyczkami. *Ustrz. Kruc.* 2, 371. (nagłemi niespodzianemi napaściami). — b) Podpadać pod kogo, *vel* kogo, uciekać się pod obronę czyją, do niego się o ratunek udawać; zu jemanden seine Zuflucht nehmen, sich an jemanden um Unterstützung machen, ihn zu gewinnen suchen. Starszy syn wojewody Mołdawskiego, wygnany od młodszego, podpadł pod Kazimierza o protekcyą. *Tward. Wł.* 54. Xiędza gwardyana podpaść musisz, który gorliwością swoją tatulę nam przeprosi. *Teat.* 27, 127. Moja rada podpaść panny Teresy wuja. *Teat.* 28, 110. Podpadły pod kogo, dla obrony przyjęty przyjaciel, *clieus. Cn. Th.* 873. — §. 2) *Neutr. passive:* Podpadać pod co, lub czemu, podlegać, zawisnąć; unterliegen, unterworfen seyn. Nie czujemy żadnéj rzeczy, która pod zmysły nie podpada, to jest, która żył suchych zmysły składających nie porusza. *Boh. Dyab.* 39. — Podpaść karze, winie, wpadać w nię, podlegać jéj, unterfallen in eine Strafe. Niespodziewanie téj karze podpaść mogę. *Teat.* 8, 77.

PODPAŚĆ *cz. dok.*, PODPASAĆ *niedok.*, podkarmić, paszą podsilić, podkrzepić, dać podjeść; mit Futter, Weide, Nahrung stärken, laben. Jako śnicerz oczy natężonem patrzeniem utrudzone, uwalnia, zwraca i podpasa; tak i my, powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić, i niejakiemi go rozrywkami podsycić. *Pilch. Sen. list.* 2, 22.

PODPASEK, ska, *m.*, podpastuszy, pod pastuchem stojący, der Unterhirt. Niemasz Dafnisa, na łożu potnieje, Wiernych podpasków konają nadzieje. *Zab.* 12, 403. *Koss.*

PODPASUJE, *ob.* Podpasać.

PODPASZE, a, *n.*, miejsce pod pachą; *Vind.* pasduhe, podpasduhi; *Eccl.* подпазуха; *Ross.* подтышка, die Achselhöhle. *Włod.* Ziele to złą wonią podpasza oddala, gdy prochem jego będziesz nacierał pazuchy. *Sienn.* 262. Gdy nań miecz podnosi, ten ugodził go spisą w podpasze. *Nar. Hst.* 4, 314. PODPASZNY, a, e, pod pachą zostający. *Włod. Cn. Syn.* 847, Achselhöhlen=; *Sorab.* 1. podpažné; (*Boh.* podpažnjcek piesek damski, mucek, Schooßhündchen). *Hircus*, pot abo cuchnienie podpaszne. *Mącz.*, (*ob.* Parkot). Okolica podpaszna albo podłopatkowa, *regio subaxillaris. Perz. Cyr.* 1, 20.

PODPATRYWAĆ, ał, *pr.* podpatruje *cz. dok.*, podglądać, sekretne oko mieć na co, heimlich nachspüren. Dzień i noc nicem nie czynił, tylkom podpatrywał ich sprawy. *Nag. Cyc.* 59.

PODPEŁZAĆ *cz. dok.*, podłazić, pełząc pod co podejść; *Ross.* подползть, подползывать, unterfriechen.

PODPĘPCZE, a, *n.*, podbrzusze, *hypogastrium. Perz. Cyr.* 156. podołek, der Unterleib unter dem Nabel; *Vind.* podpopje, perritovina; *Ross.* подпупье; *Eccl.* подпупие, подчревие. PODPĘPNY, a, e, pod pępkiem będący, unter dem Nabel befindlich; *Eccl.* подпупный.

PODPIĄĆ, *f.* podepnie *cz. dok.*, Podpinać *niedok.*, ode spodu przypinać, zapinać; unten anschnallen, gurten, anknöpfen, fest anspannen, anziehen; *Croat.* podpinyam; *Eccl.* подпинаю. Dobrze jeżdżą, którzy dobrze podpinają. *Hipp.* 39. Niemczyk podpięty, z pręcikiem w ręku. *Teat.* 3, 27, *ob.* Opięty, recht glatt angespannt, angezogen.

PODPIĆ, *f.* podpije *cz. dok.*, Podpijać *niedok.*; *Boh.* podnapigi se; *Ross.* подпить, подпивать, подкуликать, нacyлиться; podchmielić sobie, sich ein Räuschchen trinken. Naprzód dobre wino stawia, a gdy sobie goście podpiją, tedy podlejsze. 1 *Leop. Joan.* 2, 10. Teraz sobie podpijać, teraz czas tańcować. *Lib. Hor.* 39. Nie jest grzech podpić sobie mądrym i uczonym, A wszak Bachus Minerwie był bratem rodzonym. *J. Kchan. Fr.* 48. Jeżelim trochę podpił, kara już gotowa, Bo za to mocno boli i cięży mi głowa. *Teat.* 43. *b*, 37. Wino w podpiciu wesołego czyni. *Jabł. Tel.* 259. Drugi, jakby sobie królestwo podbił, że sobie podpił. *Chmiel.* 1, 62. Mówią cza-

sem, muszę sobie nań podpić. *Sax. Porz.* 151. podochocić się do załebków, sich Courage trinken gegen jemanden. Podpicie, podpiłość, podpitek, krapuła; das Räuschchen, der Rausch; *Vind.* pianostiza, pianstvize; *Eccl.* подпитіе, подпойка; *Ross.* хмѣль. Podpiły, podpity, *Boh.* podnapity, podraušilý; *Ross.* припьянъ. — §. Pijże włodarzu! ℞. Jużem podpił sobie. *J. Kchan. Dz.* 200. dosyć się napiłem, ich habe mich satt getrunken, cf. podjeść sobie.

PODPIEC, podpiekł, *f.* podpiecze *cz. dok.*, Podpiekać *niedok.*, od spodu popiec, von unten bebacken; *Ross.* подпечъ, подпекать. *PODPIECZE, a, *n.*, miejsce pod piecem, der Raum unter dem Ofen; *Boh.* podkamnj; (*Ross.* подпечникъ dziura pod piecem).

PODPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*, od spodu popieczętować, untersiegeln; *Ross.* подпечатать, подпечатывать, (• 2. przedrukować).

*PODPIEKA, i, *ż.*; *Ross.* подпека; brunatna skóra chleba, cf. przylépka, die braune Brotseite.

PODPIELUSZEK, *ob.* Poddupnik.

PODPIERAĆ, *ob.* Podeprzeć. PODPIERACZ, a, *m.*, który podpiera, wspieracz, podporca, podpora, der Unterstützer.

PODPIERSIEŃ, POPIERSIEŃ, śnia, *m.*, PODPIERŚNIK, a, *m.*, rzemień pod piersiami końskiemi; *Boh. et Slov.* podprsyna, prsotiny; *Carn.* podpersnėk, podpersneza; *Vind.* podpersina; *Croat.* podperszína; *Slav.* opêrsine; *Bosn.* podprrisje, preseni, poprugh za prrisi od kogna; *Rag.* podparsje; *Ross.* наперсникъ, нагрудникъ, der Brustriemen. Podpiersień ma leżeć nad łopatkami, ażeby koniowi do stapania i wyrabiania nogami nie przeszkadzał. *Kaw. Nar.* 393. Podpiersień. *Alb. na Woj.* 9. Siodło ma być z pochwami i z popiersieniem rządnym szerokim. *Hipp.* 39.

PODPIJAĆ, *ob.* Podpić.

PODPIŁOWAĆ *cz. dok.*, ode spodu przypiłować, von unten durchsägen; *Ross.* подпилить, подпиливать. Pnie te mają być tak podpiłowane i podcięte, aby statkom płynącym nie szkodziły. *Pam.* 85, 1, 320. Podpiłowanie *Ross.* подпилка, подпиленіе.

PODPIŁY, *ob.* Podpić. PODPINAĆ, *ob.* Podpiąć.

PODPIS, u, *m.*; *Boh.* podpis; *Sorab.* 1. podpisz; *Vind.* podpifs, podpifmu; *Croat.* podpisz, podpiszek; *Rag.* podpìs; *Ross.* подпись, подписка, рукописаніе, рукоприкладство, рукоприкладываніе, зарученіе (cf. zaręczenie); скрѣпа, закрѣпа, закрѣпка (cf. krzepić), справа, (cf. sprawa); §. a) podznaczenie imienia pod jakim pismem, die Unterschrift. Niżéj na podpisie wyrażony .... — §. b) Podpis na liście, napis na kopercie, adres; *Ross.* надпись, die Aufschrift auf einem Briefe. PODPISAĆ, *f.* podpisze *cz. dok.*, podpisuje *praes.*, Podpisywać *frequ.*; *Boh.* podepsati, podpisowati; *Sorab.* 2. podpiszasch; *Sorab.* 1. podpischu, podczèychuyu; *Vind.* podpifati, *Croat.* podpissújem, podpiszati; *Bosn.* podpisati; *Rag.* podpîsati; *Ross.* подписать, подписывать, заручить, заручать, (cf. zaręczyć); §. a) imieniem swoim podznaczyć, imię swoje pod czym wyrazić; unterschreiben, unterzeichnen. Ten testament dla lepszéj wiary i wagi ręką własną podpisuję. *Teat.* 5, 57. Podpisujący co, *Vind.* podpifar, podpifavez; *Croat.* podpiszavecz; *Eccl.* подъписатель. Podpisany, co podpisał, *Ross.* подписчикъ, заручитель, рукоприкладчикъ. Podpisany własną ręką skrypt *Ross.* заручный. Przywiódłbym i innych wielu, coby téj sentencyi mojéj podpisali. *Biel.* 11, (cf. pisać się na co, *oppos.* odpisać się, rozpisać się). Przodkowie nasi nie podpisywali się w listach jak tylko bratem; potym powolnym sługą; dzisiejsi zaś najniższymi sługami i podnóżkami. *Mon.* 64, 461. — §. b) Podpisać list, abo na liście, napisać na nim adres; *Rag.* nadpisati kgnigu; *Ross.* надписать, надписывать; *Eccl.* надписую; die Aufschrift auf einen Brief schreiben. List ten zanieś temu, do kogo jest podpisany. *Teat.* 38, 269. (podług adresu). Podpisać się na tytule księgi, sich auf dem Titel nennen. Ci, co o wzgardzie sławy księgi pisali, Na tychże tam księgach z pilnością imiona swoje podpisali. *Warg. Wal.* 301. PODPISEK, ska, *m.*; *Boh.* podpisařj; *Sorab.* 1. wotpiszwař, piszarski pomocnik, zapiszwař; *Croat.* podpiszecz; *Eccl.* писчии; *Ross.* подьячей, поддьячей; substytut pisarza, *amanuensis.* *Mącz.*, *tabellarius.* *Cn. Syn.* 867. der Unterschreiber, Schreibergehülfe, Untergerichtsschreiber. Pisarzom ziemskim inne dopiski, którzy tylko w pisaniu im pomagać mają, dopuszczamy mieć, jedno żeby sami wszystko ręką swą podpisywali. *Herb. Stat.* 401. *Czack. Pr.* 1, 110. *Tarn. Ust.* 197. Regent kancelaryi w prawdziwéj Polszczyznie zowie się podpisek. *Tręb. S. M.* PODPISKOWY, a, e, od podpiska; *Ross.* подьяческій.

PODPITEK, tku, *m.*, podpicie, podpijanie sobie, der Rausch. Na podpitku episkopi brodami się wycinają. *Pim. Kam. pr.* PODPITY, *ob.* Podpić. PODPIWNICZNY, ego, *m.*, pomocnik piwnicznego, der Unterkellner; *Vind.* podkletar; *Ross.* подключникъ.

*PODPLĄSAĆ *cz. dok.*, nieco popląsać, ein wenig gaukelnd hüpfen und tanzen. (*Ross.* подплясать, подплясывать tańcować do instrumentu lub pieśni).

*PODPŁASZCZE, a, *n.*; *Boh.* podplášťj; odzienie pod płaszcz służące, eine Kleidung unter dem Mantel zu tragen.

*PODPLĄTAĆ *cz. dok.*, Podplątywać *częstl.*, pod czym poplątać, sekretnie zaplątać, *phys. et mor.*, unter etwas hin verwirren, verwickeln, verfitzen, heimlich verflechten. Co mu się jeno podoba w schismatykach broi, zwodzi je, mami, oszukawa, podplątywa, obala, błędy przez nie sieje. *Smotr. Ex.* 27.

PODPLEŚĆ, podplótł, podpletli, *f.* podplecie *cz. dok.*, Podplatać *niedok.*, pod czym popleść, w czym zapleść; unterflechten, unter etwas hin flechten; *Vind.* podplesti; *Ross.* подплесть, подплетать, (2. podbijać nogę, podejść, okpić); *Eccl.* подплетаю *subnecto.*

PODPŁÓKAĆ *cz. dok.*, podpłócze *f.* płócząc podmyć, podlizać, podbierać, podrywać; von unten bespühlen, wegspühlen, ausspühlen. Budowania na piasku, gdy na nie przyjdą nawałności wód, łacno podpłókane bywają, i wniwecz obrócone. *Gil. Post.* 98.

PODPŁOMYK, a, *m.*, PODPŁOMYCZEK, czka, *m.*, *dem.*, PODPŁOMIENNY n. p. chléb. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 17, 13. podpopielny. 1 *Leop. ib.*, PODPŁOMNY, *W. ib.*; *Boh.* podplamenice; *Croat.* pogàcha; *Hung.* pogátsa; chléb u samego płomienia pieczony, cf. wychopień; an der Flamme

geröstetes Brot, Flammenkuchen, Brotkuchen, Aschenbrot. Podpłomyk i chléb między węglem pieczony, z boków wnet się przypiecze, a we śrzodku surowe ciasto zostaje, także i popiołu tam się wiele przymiesza. *Cresc.* 159. Podpłomyki przed węglem i płomieniem z wierzchu tylko się popieką. *Sak. Probl.* 200. Placek abo podpłomyk. *Biel. Hst.* 85. Z téj mąki przynieś mi upieczony podpłomyczek. *Sk. Żyw.* 2, 194. Podpłomyk z jęczmiennéj mąki. *ib.* 1, 405. Pokarm ich podpłomyki, pieczone pod żarem, zaprawy mleko świeże, rozkoszy oliwa. *Boter.* 198. Nie wymyślnemi potrawami, ale podpłomykiem prostym i wodą czestuje go. *Pociej.* 167. Podpłomyczek na węglu upieczony, a kawalec baraninki, to były półmiski ich. *Rej. Zw.* 69 *b.*

PODPŁYNĄĆ, *f.* podpłynie *cz. jedntl.*, Podpływać *niedok.*; *Ross.* подплыть, подплывать; *Eccl.* подплаваю; wodą podchodzić, podciekać pod co; bis unter etwas hinschwimmen, hinfahren, hinfließen. Rzéka, która pod miasto podpływała .... *Pilch. Sall.* 244. O jak szcześliwi są, co przed powodzią, Burzliwych czasów unikneli słoty, Pod ląd spokojny podpłyneli łodzią, Już ich nie porwie wiatr w przykre obroty. *Zab.* 13, 220.

PODPOIĆ, *f.* podpoi *cz. dok.*, Podpajać *niedok.*, robić, żeby kto sobie podpił, nieco upajać kogo, podraczyć go; *Ross.* подпоить, подпоивать, einem ein Räuschchen beybringen, ihn ein wenig berauscht machen. Podpojenie *Ross.* подпойка.

PODPOKORZYĆ, *f.* podpokorzy *cz. dok.*, Podpokarzać *niedok.*, nieco upokarzać, etwas demüthigen. Przyczyną łagodnego i podpokorzonego poselstwa Jerzemu to było, iż .... *modesta et submissa legatio. Krom.* 621.

PODPOLAŁY, *ob.* Podpalały. PODPÓŁKOWNIK, *ob.* Podpułkownik.

PODPOŁUDNIOWY, a, e, ku południu mieszkający, mittäglich, gegen Mittag wohnend. Do Afryki zaszedłszy, tam podpołudniowe gromili narody. *Klon. Wor.* 7.

PODPOMÓDZ, podpomógł, *f.* podpomoże *cz. dok.*, Podpomagać *niedok.*, wspomagać, pod ręce podejmować, nie dawać upaść, poddźwigać, na nogi postawiać, podpierać, wspierać; aufhelfen, unterstützen, in die Höhe helfen; *Slov.* napomáhám; *Carn.* perpomorem; *Vind.* podpomagiti, podpomagati, napomagati, podpreti, podpirati, podstebrati; *Bosn.* podpomocchi, podpomagati; *Rag.* podpomochi, podpomocchiti, podpomaagam, podprjêti, podaprjèti; *Ross.* подмочь, подмогать, подкрѣпить, подкрѣплять, подкрутить, подкручивать; *Eccl.* подъутверждати, помоществовати, спопѣшествую. Wspomałemu przystoi, żeby podpomagał i czynił ludziom dobrze. *Gorn. Sen.* 167. Powinnością jest, żebyśmy bliźnich wszelakim obyczajem podpomagali. *W. Post. W.* 28. Kazimierz Włochy pieniędzmi gotowemi podpomógł. *Krom.* 577. Podpomożony dobrodziejstwem cudzym. *Biał. Post.* 220. Podpomagali go wszyscy bracia jego. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 3, 2. Czymby mdłość swą podpomodz, się pyta. *Kołak. Wiek.* *C* 1. (pokrzepić). Lud żywnością od niego podpomożony. *Prot. Jał.* 28. Te słowa moje was na przyszły czas wielce podpomogą. *ib.* *B* 2 *b.* Proś, aby cię w tym podpomogło święte bóstwo jego. *Rej. Post.* *O o* 6. PODPOMOŻENIE, ia, *n., subst. verb.*, pomoc, podpora; die Beyhülfe, Stütze, Unterstützung; *Vind.* podpomuzh, pomagaviza, pomuzhna frednina; *Rag.* podpomooch; *Ross.* подмаганіе, подмога, помога, подкрѣпа. Podpomożeniem bliźniemu dogodził. *Prot. Jał.* 27. W którym pasterzu nie będzie podpomożenia ducha ś., już słabe jest pasterstwo jego. *Rej. Ap.* 35. Źle człowiekowi być samemu, ale mu uczyńmy wżdy jakie podpomożenie. *Rej. Post. H* 3. Trzeba mu jakiego podpomożenia. *Rej. Zw.* 1 *b.* Uczynię człowiekowi podpomożenie przystojne jemu. *Radz. Genes.* 2, 18. «*not.* małżeństwo jest najpożyteczniejsze podpomożenie człowiekowi.» Żadne podpomożenie w smutku a w upadku człowieka nędznego, jemu wierniejsze być nie miało, jedno cnotliwa żona jemu naznaczona. *Rej. Post.* *H* 3. PODPOMOŻYCIEL, a, *m.*, wspieracz, der Unterstützer, Anhelfer; *Rag.* podpomochnìk; *Eccl.* подкрѣпитель, споспѣшникъ, спомощникъ. PODPOMOŻYCIELKA, i, *ż.*, która podpomaga, die Unterstützerinn. *Biał. Post.* 83.

PODPOPIELNY n. p. chléb. 1 *Leop. Judic.* 7, 13. pod popiołem upieczony, *ob.* Podpłomyk.

PODPORA, y, *ż.*, PODPORKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* podpora; *Sorab.* 1. podpěra, zaperadwo; *Sorab.* 2. podpora; *Carn.* podporna, oppretje, podparina; *Vind.* podpera, podpir, podporna, podpara, podpertje, steber, podsteber; *Croat.* pòdpor, podpòrnya, uporìsche, podporische. zdersàlo, naszlon, podlogà, podlosek; *Dal.* podpor; *Rag.* podpòr, podpórstvo, podpomooch; *Bosn.* podpor, podporstvo, podaprenje, pritka; *Ross.* подпора, подпорка, опоръ, опора, подкрѣпа, стойка; *Eccl.* подпирка, подъпора, опорка, подкрѣпка, подкрѣпленіе; to, co drugą rzecz podpiera, *phys. et transl.*, die Stütze. Podpory, przymurki, podpierające miejscami wewnętrzne wału futrowanie. *Jak. Art.* 3, 308. Wola ludzka dla krewkości swéj ma dwie podpory, rozum i pamięć. *Bals. Niedz.* 1, 150. Luby soku, winko stare, podporaś mojéj starości. *Teat.* 55. *d*, 8. Podpora rzeczy domowéj, to jest, na kim gospodarstwo leży, *columna familiae. Mącz.*, (filar). Podpora wielka Rzpltéj. *Cn. Ad.* 882, (cf. mur). Niemasz cię ojczyzny swéj wielki miłośniku, Przednia tejże podporo, i czujny strażniku. *Groch. W. B* 5. Mamci ja jeszcze z onych starodawnych doktorów podpory tego mego dowodu. *Baz. Hst.* 173. (świadectwa). — §. Materya jest podporą wielu własności przez zmysły dostrzeżonych. *Cyank. Log.* 51. podkładem, podmiotem, *subjectum*, *basis*, grunt; Grundlage, Unterlage. — Podporki dla płonek, macic winnych, *ob.* Tyki. PODPORCA, y, *m.*, podpieracz, der Unterstützer. *Gil. Post.* 49 *b.* PODPORNY, a, e, od podpory, podpierający; Unterstützungs -, Stütz -; *Ross.* подпорный.

*PODPOROŻE, a, *m.*, miejsce pod progiem rzécznym; *Ross.* подпорожье, der Platz unter einem Wasserfalle, cf. zaporoże.

PODPORUCZNIK, a, *m.*, *second lieutenant*, der Unterlieutenant; *Vind.* podnamestnik, podleitenant; *Ross.* подпорутчикъ; (*Croat.* podporuk *subpraes*). PODPORUCZNIKOWSKI, a, ie; *Ross.* подпорутчиковъ, подпорутчичей.

PODPOŚCIERAĆ cz. dok., pod czém rozpościerać, unter etwas ausspreitzen, ausbreiten; Sorab. 1. podpžeztžeram subtendo; Vind. podgerniti, podprestreti, podshirjati, spudseshirjati.

PODPRACOWAĆ cz. dok., pracując nadmordować się, sich etwas müde arbeiten; (cf. Sorab. 1. poddžjlam subigo).

PODPRAWIĆ, f. podprawi cz. dok., Podprawiać niedok., Podprawować frequ., podstawiać, podsadzać, podkładać, wprawiać pod co; unter etwas legen, setzen, stellen; Eccl. подтворяти; (подправляю corrigo, emendo, poprawuje). Lśni klejnot drogi folgą podprawiony. Groch. W. 169. Przebiła się na mieczu pod pierś podprawionym. Otw. Ow. 557. Broń końcem w piersi podprawiwszy.... Otw. Ow. 145. Tarcza spodkiem podprawiona skórą wołową. ib. 499. podszyta, unterfüttert. Piłka drukarska podprawia się na balice sznurkiem albo ćwiekami. Magier. Mskr. Ziemię skopawszy, podprawić gnojem bydlęcym. Przedz. 65. Gron, któryches nie podprawował, zbierać nie będziesz. Radz. Levit. 25, 5. — §. Podprawić kogo do czego, podstroić, sekretnie go na kogo nasadzić, podwieść; einen wozu anstellen, dazu abrichten, brauchen.

PODPREFEKT, a, m., N. Pam. 22, 41. pomocnik prefekta w powiecie, powiatowy starosta, der Unterpräfect.

PODPROBOSZCZ, a, m., pod dozorem proboszcza probostwem zawiadujący, der Unterprobst. Xiądz podproboszcz. Węg. Org. 5.

PODPRÓĆ, f. podporze cz. dok., aż pod co rozpróć, bis unter etwas hin auftrennen; Ross. подпороть, подпарывать.

PODPRÓCHNIEĆ, f. podpróchnieje neutr. dok., od dołu napróchnieć, von unten morsch werden, anfaulen. Drzewko, gdy podpróchnieje, trudno go już kręcić, Bobyś już i z korzenia musiał wszystko stręcić. Rej. Wiz. 88 b.

PODPROFOS, a, m., der Unterprofos. Podprofos ma być profosowi posłusznym; przy exekucyi rózgi nosić i żołnierzom rozdawać, kordegardę zamiatać etc. Kaw. Nar. 192.

PODPROPORCZYK, a, m., ob. Podchorąży; Ross. подпрапорщикъ, adject. подпрапорщиковъ.

PODPROSIĆ, f. podprosi cz. dok., Podpraszać niedok., Podpraszam kogo, upraszam pod kim, upraszam tajemnie, suppeto. Mącz., (ob. pod kim), heimlich um etwas ansuchen, das ein anderer schon hat, durch Bitten und Ansuchen einem andern ein Bein unterschlagen.

PODPROWADZIĆ, cz. dok., aż pod co zaprowadzić, tajemnie przyprowadzić; bis wohin unter führen, heimlich herbey führen. Złączywszy się z Tatarami, podprowadził ich wielkie ordy pod Sandomierz. Steb. 3, 33.

PODPROŻE, a, n., dolny próg; Vind. podprag, spudnji prag, die Unterschwelle, oppos. nadproże.

PODPRZĘGAĆ cz. dok., pod czym zaprzęgać, przyprzęgać, unter etwas hin anspannen; Ross. подпрячь, подпрягать.

PODPRZEOR, a, m., pomocnik przeorski; Vind. podpriar, podpriednik, der Unterprior. PODPRZEORYSZA, y, ż., die Unterpriorinn.

PODPRZYSIĄDZ, podprzysiągł, f. podprzysięże, podprzysięgnie cz. dok. et jedntl., Podprzysięgać niedok., tajemnie, chytrze, pod ręką przysięgę złożyć; heimlich, arglistig schwören. Zawiódłszy kogo, nie bój się podprzysiądz choć krzywo. Hul. Ow. 59.

PODPUCHNĄĆ, podpuchł, f. podpuchnie neutr. jedntl., od dołu napuchnąć; Bosn. podpuhnuti, von unten anschwellen, verschwellen. On téj nocy nie spał, włosy miał roztargane, oczy podpuchłe. Teat. 48, 14.

*PODPUŁKOWNIK, PODPÓŁKOWNIK, a, m.; Ross. подполковникъ; namiestnik pułkownika, der Unteroberste, der Oberstlieutenant. Podpułkownik pomocą będzie pułkownikowi swemu we wszystkiém, co się tyczy służby. Kaw. Nar. 158.

PODPUSZCZKA, i, ż., PODPUSZCZADŁO, a, n., co do podpuszczania mléka służy; (Boh. podpauštka = potrawka, siekanina, bigos); das Lab, die Milch gerinnen zu lassen; (Boh. syřiště; Sorab. 1. sédrižežo, sědřeno; Vind. sirshe, sirishzhe, rasol, s' zhem se mlieku vsiri inu stilni; Croat. szerìsche, podlev). Podpuszczka, serzysko, podpuszczadło, mléko zsiadłe w żołądku cielęcym jeszcze ssącym, którego używają do podpuszczania mléka. Sienn. Wykł. Syr. 670. Kluk. Zw. 1, 228. Krup. 5, 79. Kälberlab, Kälberlab. Podpuszczka u rzeźnika jest w ślazie cielęcym; używają jéj do podpuszczania séra. Magier. Mskr. — Transl. et fig. Za obleśnych zauszników łagodną podpuszczka; assentatoribus frigidum, ut dicunt suffundentibus. Krom. 511. PODPUŚCIĆ, f. podpuści cz. dok., Podpuszczać niedok.; (Boh. podpuštiti = mięso dusić); Boh. syřiti, posyřiti, posyřalý; Sorab. 1. podpuschczu, podpuschczim, zeszédřu; Bosn. siriti, usiriti; Croat. szirìm, uszirújem; (Ross. подпустить, подпускать = aż pod co puścić, przypuszczać); — podpuszczać mléko, zsiadłym go czynić, die Milch laben, gerinnen lassen. Ziele przytulia mléko podpuszcza, właśnie jak serzysko. Syr. 1412. et 670. Mléko podpuszczane. Sienn. 608. Sery podpuszczane, Sahnkäse, Süßkäse, robią z słodkiego mléka, włożywszy w nie nieco podpuszczki. Kluk. Zw. 1, 228.

*PODPUSZYĆ cz. dok.; (Ross. подпушить, подпушать podszyć futrem, подпушка futrzane podszycie); cokolwiek napuszyć, nadąć, podbechtać, aufbläheu. X. Kam.

PODRĄBAĆ, *PODRĄBIĆ, f. podrąbi cz. dok., Podrębować, Podrąbywać frequ.; Sorab. 1. podrubam, podrubnu; Ross. подрубить, подрубать; podsiec, podciąć, ode spodu odrąbać; von unten anhauen, weghauen. Chłop nasadziwszy siekierę, począł drzewo podrębować. Ezop. 18. My do siekiery, maszt podrąbać. Teat. 26, 3. Podnieśli ręce swe na niego; ale upadli, jakby ich podrąbił na ziemi. Dambr. 841. (jak z nóg ścięci). Gdy siekierą odlew go ciąć kusi, Zadrżał i zajęczał dąb, przed swym podrąbaniem. Otw. Ow. 336, Ross. подрубка. U myśliwców, gdy kto kształtem innym Mówi polując, musi wnet być winnym, I musi z drzewem prawnie osądzony Być podrąbiony. Klon. Fl. E 2.

PODRACZYĆ, f. podraczy cz. dok., podweselić, podochocić trunkiem, podchmielić, podpoić; ein Räuschchen beybringen, ein wenig besäufen, betrunken machen. Nim jeść zgotują, tak pan goście podraczy, Co mu jeść dadzą, drugi nie obaczy. Bratk. T 2 b. Podraczyć się, abo sobie, podpić sobie; sich ein Räuschchen trinken, sich berau-

ſchen. Dzbanie, kto się twoim podraczy sokiem, Sen go łaskawym obejdzie mrokiem. *Hor.* 2, 141. *Nar.* Począł przestronniejsze nad inne spełniać puhary; toż podraczywszy sobie, kazał.... *Pilch. Sen. gn.* 313. Winkiem podraczony. *Hor.* 2, 234. *Kniaż. Anakr.* 69.

PODRAPAĆ, *cz. dok.*, Podrapować *contin.*, drapiąc poranić, bekratzen, von oben zerkratzen; *Boh.* podrbati; *Sorab.* 1. podrapuyu; *Ross.* исцарапать, исцарапывать, исчесать. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. *Spicz.* 185.

PODRASTAĆ, *ob.* Podrosnąć.

PODRATOWAĆ, *f.* podratuje *cz. dok.*, podpomodz ratunkiem, wspomodz; einem aus der Noth helfen, ihm aushelfen. Brat brata przez drogość niesłychaną, nie mógł podratować. *Star. Vot. B* 3. Żywności podratowania żebrzą. *Krom.* 478. Tatarowie od książąt Ruskich wywabieni i podratowani, do Polski wpadają; *exciti et adjuti. Krom.* 349.

*PODRAŻAĆ *cz. niedok.*, [*cerk.* подражати = naśladować, nachahmen 2]; n. p. Chce, abyś mu w téj rzeczy pochlebiał a podrażał. *Eraz. Jęz. F* 6 *b.*

PODRAZIĆ *cz. dok.*, od dołu zrazić, porazić, von unten verletzen, eins versetzen; *Boh.* podrazyti, podrážjm, podrazým *subverto*; *Sorab.* 1. podražu *supplanto.*

PODRAŹNIĆ, *f.* podraźni *cz. dok.*, drażniąc poruszyć kogo, einen etwas necken und zerren; *Ross.* подразнить, подражнывать. Podraźnię się z nią trochę. *Teat.* 28. *b*, 56. pokłócę się z nią trochę.

PODRĘBOWAĆ, *ob.* Podrąbać.

PODRĘCZE, a, *n.*, poręcze u krzesła, na którym rękę kładą, der Arm an einem Lehnstuhle. Wyrwała mu małpa poduszeczkę, na której położył był rękę, z podręcza. *Gorn. Dw.* 160. PODRĘCZNY, a, e, *ż.* a) pod ręką się znajdujący, na dorędziu będący; unter der Hand befindlich, bey der Hand; *Ross.* подручный. Druk podręczny większy. *Solsk. Geom.* 28. pod rękę pismo, *obliqui characteres. Cn. Th.* 731. Cursivschrift. — §. b) Podręczny; (*Ross.* подручный podległy, poddany); wyręczający kogo, namiestniczy, Vice =, zastępczy, stellvertretend. Podręczni rotmistrzów tysiącznicy, setnicy. *Nar. Hst.* 2, 66. Z początku podręczni mistrzów Krzyżackich mieli tylko tytuł komendorów. *Nar. Hst.* 5, 316.

PODREPCIĆ, *f.* podrepci *cz. dok.*, małemi kroczkami podeptać, mit vielen und kleinen Schritten nieder treten, zertreten, mit Füßen zerknicken. Na podworcu, gdzie ludzie i bydło częstym przechodem podrepcą i potretują ziemie.... *Haur. Sk.* 30.

PODRĘTWIEĆ, POTRĘTWIEĆ, *f.* - ieje, *neutr. dok.*, zdrętwieć jeden po drugim, nach einander erstarren. Padł czołem w ziemię, a u zbladłéj gęby Kąsają piasek potrętwiałe zęby. *P. Kchan. Jer.* 244.

PODROB, u, *m.*, PODROBA, y, *ż.*, PODROBY *plur.*, PODROBKI *zdrobn.*, droby, drobki, wnętrza wyjęte z bitych zwierząt, trzewa, das Geschlinge, (Oesterr. das Bäuschel). Podroby nazywają się wątroba, płucka, serce, śledzionka, skopowe, cielęce i t. d. *Wiel. Kuch.* 422. Podroby wodą umyjesz. *Radz. Levit.* 1, 3. Wyjmiesz błonę, która jest około podrobów z wszystką tłustością ich. *ib.* 3, 9. Wrzucą w wodę wątroby ofiarowanych bydląt, i insze *podroba, Neptunowi ofiarą. *Pot. Arg.* 795. Z krowy zabitéj będzie skóra, łój, mięso i różne *podroba. *Haur. Sk.* 52. Z ryb różnych podroby i ikry. *Hor. Sat.* 221. Każdemu dają rosół z podrobek rybich. *Boh. Dyab.* 2, 10. Ty, który mszcząc się bronisz ciałom grobu, Nasyć się w polach śmierdzących podrobu. *Chrośc. Luk.* 238.

1\. PODROBIĆ, *f.* podrobi *cz. dok.*; (*Slov.* podrobiti; *Hung.* darabolni; *Boh.* podrtiti; *Rag.* podrobitti); na drobne części podzielić, drobno pobić, potłuc; in kleine Stücke zerlegen, zerschlagen, zerstoßen. Kto wieki na króciuchne minuty podrobił? *Zimor. Siel.* 213. Coż już będzie, jeśli i ten krótki czasu przeciąg, na różne podziały podrobiemy? *Pilch. Sen. list.* 2, 141. Członki jego straszliwie podruzgotane, podrobione. *Birk. Dom.* 47. *Ross.* перебивный.

2\. PODROBIĆ, *f.* podrobi *cz. dok.* Podrabiać *niedok.*, (cf. *Boh.* podrobiti = podbić sobie; *Sorab.* 1. poddźjłam, poddźjwam *subigo*); trochę obrobić, ein wenig bearbeiten. Drzewo podrobione schnie prędzéj, jak całkie. *Jak. Art.* 3, 170. Podrobić pończochę, przyrobić część jéj zdartą, einen Strumpf anstricken. *X. Kam.* — §. Podrabiać czym, narabiać czym, przesadzać; etwas übertreiben, überspannen. Nie pisze z naturalnością, wszędzie nawtyka myśli żywych, podrobionych, wytwornie kształtnych. *Pir. Wym.* 160. — §. Podrobić, podrzucić konterfakcyą, pofałszować; verfälschen, nachmachen. Zmyślone i podrobione zaświadczenie. *Gaz. Nar.* 2, 30 *b.* podrzucone, zfałszowane; verfälscht, nachgemacht. — §. Podrobić sobie. *Cn. Th.* 754. nadpracować się, nieco zpracować się, sich etwas müde arbeiten.

PODROSŁEK, łka, *m.*, PODROSTEK, stka, *m.*; *Rag.* podraasli, podraaslich, podrâslich, *f.* podraasliza; *Ross.* подростокъ; podrosły człowiek, prawie wyrostek; ein aufgeschossener junger Mensch, ein schon etwas erwachsener Jüngling. Są przykłady, że wilcy nietylko dzieci, ale i słusznych podrostków porywali. *Haur. Sk.* 312. Dzieci abo podrosłkowie niech takich strojów używają. *Modrz. Baz.* 203. Nie mogą być karani dzieci, podrosłkowie jednako jak dorosli i starzy. *Petr. Pol.* 320. Podrostka trudnemi drogami do cnot wiodą. *Suszyc. Pieśn.* 3, *G. b. Janusz. Oksz. P* 3. *Janusz. Pos. D.* PODROSNĄĆ, podrósł, *f.* podrośnie *neutr. jedntl.*, Podrastać *niedok.*; *Boh. et Slov.* podrůsti, podrostati; *Vind.* podrastiti, vreditise; *Croat.* podrasztujem; *Eccl.* подраждаю, подрастаю; *Ross.* подрости, подростать; dosyć znacznie wzrastać, podnosić się, *phys. et mor.*, heran wachsen. Animusz przy swobodzie podrastą, a w niewoli odpada. *Pilch. Sen. gn.* 223. Podrosłe dzieci, od siedmiu lat, gdy już zaczynają mieć baczenie. *Petr. Ek.* 94. PODROST, u, *m.*, §. a) podrośnienie, dosyć znaczny wzrost, das Aufwachsen; *Boh.* podrosteliny. Rym mój, któryć, dziecię, niosę, z podrostem twym rość będzie. *Miask. Ryt.* 3. Z podrostem cuda czynić będzie, Które roznosząc rącza sława wszędzie, Wyprawi za nim. *ib.* 34. — §. b) Podrost, ziele, *hypocistis, quia sub cisti radice nascitur. Cn. Th.* ein gewisses Kraut beym *Plin. H. N.*

*PODRÓWNAĆ *cz. dok.*, nieco równym uczynić, od spodu wyrównać, von unten ebnen; *Ross.* подровнять, подравнывать.

PODRÓŻ, y, *ż.*, droga, która się dokąd odprawuje, die Reise, (*Wegfahrt); *Boh.* cesta, chůze, chodba, paut; *Slov.* gjti, cesta; *Sorab.* 2. reifa, rejfa; *Carn.* rajsha; *Vind.* potuvanje, raisha, hod, hoja, zestuvanje, popotuvanje, pot; *Croat.* putuvanye; *Ross.* путь (*ob.* Pątnik, putny), поѣздка (*ob.* Pojazd), путешествіе, странство, странствованіе; *Eccl.* поѣздъ, поѣздъ, поѣздка, странничество, странствіе. Pożegnania smucą i tych, co w podróż jadą, i tych, co zostają. *Przyb. Luz.* 138. auf die Reise gehen, verreisen. Odwołuję się do każdego, co w naszym kraju podróże odprawił. *Kras. Pod.* 2, 18. Na podróż trzeba się upić; jak inaczéj opuszczać Warszawę kochaną. *Teat.* 15, 67. Niech ma podróż swoje niewygody, ma ona i rozkosze. *Ossol. Baj.* 2. Niedługo się w podróż niebieską wybierze. *Teat.* 1. *b*, 12. Szczęśliwa podróż! *Zab.* 14, 249. — §. Podróż, opisana podróż, opisanie podróży; die Reise, die Reisebeschreibung. — (PODROŻEĆ, *f.* podrożeje *neutr. dok.*, w górę pójść, droższym się stać, theurer werden. (*ob.* Podrożyć). Teraz wszystko podrożało. *Mon.* 67, 394. Wszystkie towary tego roku podrożeją, zwłaszcza dla tych, którzy je na rejestr biorą. *Mon.* 68, 111. Żywność podrożała. *Gaz. Nar.* 1, 229.) — PODRÓŻNIK, a, *m.*, człowiek podróżny, w drodze będący, drogę odprawujący, wojażer, ein Reisender; *Boh.* pocestný, pautnjk, *ob.* Pątnik, putny; *Sorab.* 1. pucžnik, podrožnik; (podrožnik komornik, *qui in aedibus conductitiis habitat*, *f.* podrožnica, podrožnistwo *conductio*); *Carn.* popotnek; *Vind* popotnik, zestnik, potni zhlovik, prehoinik, prehajar, prehajavez; (podrushnik, kaplan, odhudnik *diaconus*); *Ross.* попутчикъ, *f.* попутчица, ѣздокъ, странствователь, странникъ, *f.* странница; *Eccl.* пѫтьникъ, *f.* пугница, путеходитель, странствующій, дорожный человѣкъ, путешественникъ, путеходецъ. Eurepejscy podróżnicy twierdzą.... *Wyrw. Geog.* 144. Podróżnik na statkach, sankach, *Ross.* сѣдокъ, cf. siadacz. — §. b) *Botan.* Podróżnik ziele, cykorya; Cichorien, Wegwart; *Boh.* čakanka, čekanka; *Ross.* солнцева сестра, петровы батоги (*Eccl.* подорожникъ *seris*, *intubus*; *Ross.* подорожникъ; *emberiza nivalis*, trznadel; *alauda campestris*, skowronek). Ogrodowego podróżnika korzeń zażywa się od niektórych jak kawa. *Kluk. Rośl.* 2, 241. Podróżnik brodawczany, *ob.* Brodawnik. PODRÓŻNY, a, e, §. a) drodze służący, nadróżny; Reise=, zur Reise gehörig; *Boh. et Slov.* pocestný; *Sorab.* 1. pucžowné; *Carn.* popotne; *Vind.* popotni; *Ross.* дорожный (drogowy), путный, путевый, заѣзжій (cf. zajezdny), страннический (cf. strona, stronny), странствующій; *Eccl.* подорожный, напѫтьнъ, странный. Podróżne zawady, *ob.* Obłogi. Po podróżnemu *adverb.*, w podróżnych sukniach, abo jako podróżnik, reisemäßig. Jakże się prezentować tak po podróżnemu? *Teat.* 8, 30. — §. Zasadzki podróżne, albo zastępowania na dobrowolnéj drodze. *Szczerb. Sax.* 163. po drodze, na drogach; auf der Straße, Landstraße. — §. b) Podróżny, podróżnie, w ciągu odprawującéj się drogi, während der Reise, auf der Reise. Ciężkie mu było podróżne gorąco. *Birk. Dom.* 57. Śmierć podróżnie w jednym gościńcu i Kupido stali. *Wad. Dan.* 218. — §. Podróżny, ego, *m.*, *Subst.*, człowiek w podróży, ein Reisender. Podróżnego w dom przyjąć. *X. Kam.* PODRÓŻNE, ego, *n. Subst.*, nadrożne, opatrzenie na drogę. strawne, koszt. *Cn. Th.* 457, *Carn.* popotneza, Reisekosten, Reisegeld. — — *Fig.* Trzeba umysł podróżnym niebieskim utwierdzić, abyśmy krzepko piersi na szable pogańskie stawili. *Birk. Dom.* 159, (*ob.* Wiatyk). — Podróżne, *podorożne; *Ross.* подорожная, paszport, der Reisepaß. Podróżne wydawała kancelarya królewska. *Czack. Pr.* 64. — PODRÓŻOWAĆ, ał, uje, *cz. niedok*, podróże odprawować, wojażować, pątnikować, reisen; *Vind.* potuvati, zestuvati, raishati, popotuvati; *Carn.* rajsham; *Croat.* putuvati; *Ross.* путешествовать, странствовать. Nieuhamowana podróżowania żądza władnęła młodym mym wiekiem. *Teat.* 2. *c*, 5. Podróżowanie *Ross.* странствіе, странство.

PODRÓŻOWAĆ *cz. dok.*, rumienidłem podfarbować, von unten roth färben; *Ross.* подрумяниить, подрумянывать.

PODROZUMIEĆ *med. dok.*, podrozumiewać *contin.*, przy czym dorozumieć się, bey etwas subsumiren, dabey verstehen; *Ross.* подразумѣвать.

PODROŻYĆ *cz. dok.*, droższym uczynić, cenę podwyższyć, vertheuern; *Vind.* dragiti, sdragiti, predragiti, sdrashiti; *Rag.* podrâxati, podraxivati. PODROŻYCIEL, a, *m.*, który co droższym czyni, der Vertheurer; *Carn. et Vind.* draginar, predragovez.

PODRUKOWAĆ *cz. dok.*, jedno po drugim wydrukować, nach einander drucken, abdrucken; *Ross.* попечатать, (• 2. popieczętować).

PODRUZGOTAĆ, PODRUZGAĆ, *f.* podruzgoce *cz. dok.*, na drobne kawałki porozbijać, in kleine Stücke zerschlagen, zerstückeln, połamać, zerbrechen, zerschmettern; *Boh.* podrtiti. Porwał krzyż i obraz zbawiciela, i podruzgotał wszystko. *Sk. Dz.* 894. Flota wszystka prawie była potłumiona i podruzgotana. *Boter.* 3, 201. Skaził i podruzgotał regle jego. 1 *Leop. Lam.* 2, 9. (połomał. 3 *Leop.*). Podruzgotał słupy, a lasy powyrębował. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. (połamał. 1 *Leop.*). Członki jego straszliwie podruzgotane i podrobione. *Birk. Dom.* 47. Podruzgane Samnitskie oręża na tryumfach Rzymskich widywano. *Faliss. Fl.* 44. *Ross.* перебивный.

*PODRUNA, y, *ż.*, [z *tureck.* podrom • *cella vinaria. Men.* I, 1762. — 2]; *Croat.* podrum, pevnicza pod zemlyum, *Bosn.* podrum, izba, pivniça, konoba, stragn *cella vinaria*, *horreum vinarium*; *Slav.* podrum, (• 2. kasamata); piwnica podziemna, loch w ziemi na schowanie żywności, cf. parsk, pasieka, ein Fruchtkeller in der Erde. W podrunach ma być dostatek i rząd; a przy wielkich rozchodziech mają być dwie, przy większych trzy; jedna zawarta, druga, co z niéj wydawają, ci co rządzą dwory, trzecia ma być kuchmistrzowa, kędy pan mieszka abo przyjedzie. *Haur. Ek.* 87. Klucze od piwnicy, podruny i śpichlerza. *ib.* 31. Beczki do mąki w podrunie powinny być. *ib.* 39. *ib.* 31. *ib.* 17, cf. *Carn.* jamenza,

repniza; *Vind.* repnifhe, repna jama, bedniza, riepenza, besniza.

PODRUSZTOWAĆ *cz. dok.*, u cieśli i mularzy, z belek i tarcic robić piętrowanie przy budowli gmachów lub do ich reparacyi. *Magier. Mskr.* ein Gerüste aufstellen.

PODRWIĆ, *f.* podrwi *intr. dok.*, Podrwić się. *Cn. Th.*, poszkapić się, pokawić; *Rag.* podrugluvatise; einen Bock schießen, ein Versehen machen. Błąd jest człowieczy żywot; my się strzeżmy, Jako najmniéj pobładzić i podrwić na świecie. *Opal. Sat.* 195. Z zbytniéj łagodności przyszło hetmanowi podrwić i pobładzić. *Chrośc. Fars.* 283. Nie godzi się dwa razy podrwić hetmanowi, Dosyć raz, a podrwi raz, niech nie drwi drugi raz. *Opal. Sat.* 86. Na co się przyda być uczonym, O jakoż wielu podrwi z królem Salomonem! *Pot. Jow.* 85. Podrwić głową, głupstwo popełnić, einen dummen Streich machen. Ostrożnie, żebyś nie podrwił głową. *Teat.* 52. *d*, 79. Długo myśl, nim co zrobisz, bo kto skoro zacznie, Lub podrwi głową, lub mu rzecz pójdzie opacznie. *Zabł. Zbb.* 86. — Podrwigłowska, imię wdowy. *Teat.* 42. *c*, 64. — §. Podrwić sprawą lub sprawę, podrwić co, przez głupstwo popsuć, pogorszyć; etwas verschlimmern, verhunzen. Czy chcesz podrwić sprawą, takie rzeczy gadać! *Teat.* 9, 71. Posłowi źle się domyślać więcéj, niż rozkaża, bo tym nie jeden podrwił wszystko. *Biel.* 218.

PODRYBEK, bka, *m.*, ryba smaczna, *salmo lacustris*, die Lachsforelle. *Krup.* 5, 72. łososiopstrąg.

PODRYĆ, *f.* podryje *cz. dok.*, Podrywać *cz. jednt.*; *Boh.* podryt, podrywati, podemlit, podemeti, podmjlati; *Carn.* podjędam; *Ross.* подрыть, подрывать; wyryć nieco pod czym, ein wenig untergraben, unterwühlen. Świnia podryła cokolwiek. *Cn. Th.* Drągi żelazne ku podrywaniu a rozwalaniu murów potrzebne. *Baz. Sk.* 374. Ziemia sama od podrycia i podkopów drżała. *Pilch. Sen. list.* 375. Impet wody arkadę już zaczął podrywać. *Mon.* 67, 647. (*ob.* Poderwać, podmyć, podpłókać). Dziura wodą podryta, *Ross.* водорой, водоройня; *Boh.* podemlenina.

PODRYGNĄĆ, *f.* podrygnie *cz. jednt.*, Podrygać *niedok.*, podryguje *pr.*; *Ross.* подрягать; ruszać sobą, pochutnawać, poskakiwać; zappeln, Sprünge machen, springen, tanzen, hüpfen. Ujrzała królowa Dawida podrygającego i skaczącego przed archą. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 6, 16. Córy Syońskie chodziły podrygając a trzewiczkami skrzypiając. *Radz. Jez.* 3, 16. I laska głogowa, gdy jéj przychędoży, Ochotnie z nią staruszek podrygając chodzi. *Rej. Zw.* 28 *b.* Przy kokoszce jarząbatéj podryguje kur włochaty. *Teat.* 21, 49. Gdybyś ty taki ciężar dźwigał, Pewniebyś tak po bruku rzesko nie podrygał. *Pot. Pocz.* 349. Kobiety niech się uczą ciągnąć łuk, jeździć na bachmacie, Lepiéj niżli podrygać w bryzowanéj szacie. *Biel. S. N.* 19. Strumyczku, co to sobie igrasz Z kamyczki, i tak wesoło podrygasz. *Burl. B* 4. PODRYG, u, *m.*, podrygnienie, das Zappeln, Gezapple. *Mon.* 70, 159.

PODRYWAĆ, *ob.* Poderwać, Podryć. PODRYWKA, i, *ż.*, podchwytka, prędkie podejście, łapka, sidło; Berückung, Ueberlistung, Falle, Fallstrick. (*Ross.* подрывъ szkoda, uszkodzenie; mina, podkop). Co po tych chytrościach, zdradach, co po podrywkach? *machinae. Mącz.* Zdrady i podrywki wynajdować, *dolos cudere. Mącz.* *Dialecticae captationes*, podchwytki, podrywki. *Mącz.* — §. Podrywka, sieć mała do łowienia ryb, o dwóch pałąkach na krzyż, na długim kiju, która się do góry podrywa. *Magier. Mskr.* ein kleines Fischnetz.

PODRZĄDCA, y, *m.*, *PODRZĄDCY, *PODRZONCZY, *PODRZĘDCA, pod kim zawiadujący rządem, zastępczy rządzca, der Unterstatthalter; *Eccl.* подъуправитель: (*Ross.* подрядчикъ liwrant, подрядъ liwrunek). Wielkorządca Krakowski z podrządcym jego. *Vol. Leg.* 3, 424. Podrzędcy Krakowski. *ib.* 5, 170. Tym czasem już był pałac królewski naznaczył podrzonczy aliantowi, gdzie prosto pojechał. *Pot. Arg.* 311. PODRZĘDNY, a, e, subordynowany; *Eccl.* подчинительный, *ob.* Podkomendny, untergeordnet. *PODRZĄDZIĆ *cz. dok.*; *Boh.* pozrjditi *substituere*, *subordinare*; *Vind.* podnaredbati, podverstiti, podlagati, podvrezhi; (*Ross.* подрядить, подряжать kontraktować liwrunek lub pracę z kim).

PODRZEĆ *cz. dok.*, Podzierać *niedok.*, jedno po drugiem rozedrzeć, eines nach dem andern zerreißen; *Carn.* podręti, podiram, podrêm, podèrem; *Rag.* podrjèti; *Croat.* podiram, poderszlem, podert; (*Bosn.* podrjeti = wyciągnąć; podrjet *origo*, *causa*, *stirps*; *Vind.* podrit *prosternere*, podreti, dolpodreti = puścić strzelbę). Łąka zasiana koniczyną, użyteczna jest na 6 lat; gdy wyjdą lata, podrzeć ją, i zasiać na nowo. *Pam.* 84, 812. (poradlić, wzorać, wzrywać). (*Carn.* podir = przepaść ziemna, przerwa).

PODRŻEĆ, podrżał *med. dok.*, nieco zadrżeć, ein wenig zittern; *Ross.* подрожать.

PODRZÉMAĆ, *ob.* Podrzymać.

PODRZEPIELIĆ *cz. niedok.*, [podochocić. 2] n. p. Rozumów dawcą, winkiem sobie podrzepieliwszy, [vino ingenium faciente. 2] krzyczą. *Żebr. Ow.* 174.?

*PODRZEZAĆ, *f.* podrzeże *cz. dok.*; *Boh.* podřezati, podřezowati; *Ross.* подрѣзать, подрѣзывать; podrzynać (*ob.* Poderznąć), ode spodu obrzynać, wyrzynać; von unten beschneiden, ausschneiden. Ul otworzywszy podrzeży laski w ulu, a miód wybierz. *Cresc.* 608, (*ob.* podbierać miód, pszczoły, *sub* Podebrać).

PODRZEŹNIAĆ, PODRZYŹNIAĆ, iał, ia, *intr. niedok.*; (*Ross.* подражать naśladować); przeszydzając z kogo naśladować jego mowę, gestykulacyą etc., einem nachspotten; (*Boh.* přetwařeti se; *Vind* namerkouzhuvati). *Subsanno*, podrzeźniam, najgrawam. *Mącz.* Wy raczéj nam podrzyźniacie, niż naśladujecie. *Teat.* 58, 9. Dyabeł ma swoje męczenniki i zakonniki, jakoby podrzeźniając kościołowi bożemu. *Star. Dw.* 49. Tak mojéj lutni struny grały, A strunom zawiślane echa podrzyźniały. *Zab.* 9, 341. *Zabł.* Sroka podrzeźnia. *Bielaw. Mysl. E* 4 *b.* PODRZEŹNIACZ, a, *m.*, najgrawacz, *subsannator. Mącz.*, der Nachspotter; *Ross.* подражатель. PODRZEŹNIACZKA, i, *ż.*, die Nachspotterinn; *Ross.* подражательница.

PODRZUCALNY, a, e, mogący być podrzuconym, hinwerfbar, unterwerflich, unterschiebbar. *Cn. Th.* PODRZUCIĆ, *f.* podrzuci *cz. dok.*, Podrzucać *niedok.*: *Boh.* podwrhnauti, podwrhu, podrwey, podwrhl, podwrhu, podhoditi; *Slov.*

podwrhnuł, podhazugi; *Sorab.* 2. podchischisch; *Sorab.* 1. poočžisznu, podmenu; *Vind.* podvrizh, podvrezhi, podtishati, poddjati, podkladati, podsdrushiti; *Bosn.* podvrriechi; *Rag.* podvàrchi, podmetnuti; *Croat.* podverchi; *Ross.* подкинуть, подкидывать, подбросить, подбрасывать, подвергнуть, подвергать, подвертѣть, подвернуть, подвертывать, поддернуть, поддергивать, подмѣнить, подмѣниват; podmatać pod co drugie, unter etwas hinwerfen. Podrzucił wszystko pod nogi jego. *Rej Ap.* 1. Woły, zwierzęta i wszystkie ptaki, podrzucił pod nogi nędznego człowieka. *Rej. Post. E e* 2. Izali bogu podrzucona nie będzie dusza moja? 1 *Leop. Ps.* 61, 1. (poddana. 3 *Leop.*). Ziemia ze wszystkim podrzucona jest pod panowanie nasze. *Rej. Ap.* 9. — §. Podrzucić co komu, w jego ręce rzucić, przyrzucić, zuwerfen. Piłkę dzieci wzajemnie sobie podrzucają. *Zab.* 13, 71. — §. Podrzucić, sekretnie, zręcznie, szybko, poddawać, podkładać, heimlich hinwerfen. Będę się starał, aby ten bilecik podrzucono mu pod oczy. *Teat.* 52. *d*, 113. Gazeta ta obraziła wielu, ile pod czas sejmu podrzucona. *Mon.* 65, 359. Gdyby matka, chcąc się dla wstydu dziecięcia pozbyć, podrzuciła go.... *A. Zamoj.* 139. ein Kind weglegen, wegsetzen. — §. Podrzucać co komu chytrze, zdradliwie, podsunąć co inszego; unterschieben, verfälschen. Jakóbowi Laban podrzucił Liją, z choremi oczyma, za żonę, gdy wieczor był. *Biel. Hst.* 15. Podrzucili wagi *niesprawne. 1 *Leop. Amos* 8, 5. Szatan zwykł co innego, miasto pisma bożego podrzucać. *Wiśn.* 359. Co nie do cnoty wiedzie, podrzucono jest i fałszywie nauce chrześciańskiéj przypisane. *Sk. Żyw.* 1, 33. — §. Podrzucać, wrzucać co od dołu wzgórę, in die Höhe werfen. Neptun do nieba podrzuca wały czarne. *Jabł. Tel.* 80. Wyskakują z opałki boby abo grochy, Jak je rolnik podrzuca, a wiatr niesie płochy. *Dmoch. Il.* 2, 25. — §. Podrzucać dachówkę, dachy, u mularza, wapnem dach opatrzyć, aby nie przeciekał. *Magier. Mskr.*, mit Kalk verwerfen. PODRZUCICIEL, a, *m.*, który co podrzuca, der etwas unter eine andere Sache hin wirft, der Unterschieber, Verfälscher; *Croat.* podverzitel, podmetavecz; *Eccl.* подвергатель; *Ross.* помѣнщикъ oszust. 1. PODRZUT, u, *m.*, *Logic.*, przedmiot, podmiot, der Gegenstand. Nauki jakiéj podrzut, *subjectum*, przedrzut *objectum. Kruml. Chym.* 1. Odmienienie dzieje się przez wprowadzenie do podrzutu pewnej jakości, któréj przedtym w nim nie było. *Cyank. Log.* 62. *Petr. Pol.* 2, 200. — §. Podrzut, podrzucenie, podsunięcie; das Hinwerfen unter etwas, das Unterschieben, Verfälschen; *Vind.* podvershba, podvershenje; *Ross.* подкидка, подмѣнъ, подмѣна; *Eccl.* подвергъ, подверженіе, подмѣна, (*ob.* Przemiana). — 2. PODRZUT, u, *et* a, *m.*, PODRZUTEK, tka, *m.*, rzecz podrzucona, dziecię podrzucone, podsunięte fałszywie; etwas Untergeschobnes eine untergeschobne Sache, ein untergeschobnes Kind. Podrzutek, podmiotek, Wechselbalg. *Ern.* 1587. Podrzutek, czyli dziecię znalezione. *Teat.* 30, *Boh.* nálezenec, sebranec, sebrancy; *Sorab.* 1. namakanz; *Carn.* podvershk, smenénk; *Vind.* naidenik, respotnik, savershenu deitte; *Croat.* podversek; *Rag.* podstavak; *Ross.* подкидышъ, найденышъ; *Eccl.* подкидокъ, младенцъ [*infans* 2], подверженый, темникъ. Dom podrzutków, *Ross.* воспитательный домъ, ein Findelhaus. W podrzutku tym historycznym nie ma rządu, ładu, szyku, chronologii. *Nar. Hst.* 7, 154. Na zapytanie, czy Borys bratem Beli, jedni go podrzutkiem być mienili, drudzy go utrzymywali. *Nar. Hst.* 3, 257. Nie chcieli podrzutowi Szujskiemu służyć nikczemnemu. *Tward. Wł.* 30. PODRZUTKA, i, *fem. Pot. Syl.* 314. PODRZUTNOŚĆ, ści, *ż.*, (podła) podległość, uniżoność; Unterwürfigkeit, Unterthänigkeit. Stanęli na tym stopniu służebniczéj podrzutności, że.... *Mon.* 76, 232. — §. Podrzutność; *Ross.* подложность; zfałszowanie, die Unächtheit. PODRZUTNY, a, e. PODRZUTNIE *adverb.*, zfałszowany, fałszywie podsunięty; unterschoben, verfälscht, nicht ächt; *Sorab.* 1. podwožité, podkwadženité; *Vind.* podvershliu, podvershen; *Rag.* podmetnut, podvàrxen, podstavgljen; *Ross.* подложный, составный. Kanony te podrzutnemi a nie apostolskiemi nazywają. *Smotr. Lam.* 47. Złości wnętrzne zwykli zwierzchnią dobrocią zakrywać, abo słowy i podrzutną dobrocią farbować. *Petr. Et.* 149. Podrzutnie, podrzuconym sposobem, *supposititio modo. Cn. Th.*

PODRZYMAĆ, PODRZÉMAĆ, *f.* podrzymie *intr. dok.*, chwile przedrzymać, etwas schlummern; *Sorab.* 1. podrjmam. Podrzymać po południu trochę nie szkodzi, tak z pół godziny. *Sienn.* 480. *Węg. Marm.* 3, 60. Leniwcze, mało co *podrzemiesz, alić przyjdzie na cię niedostatek. 1 *Leop. Prov.* 6, 9. (podrzymiesz. 3 *Leop.*).

PODRZYNAĆ, *ob.* Poderznąć. PODRZYŹNIAĆ, *ob.* Podrzéźniać.

PODSADA, y, *ż.*, PODSADKA, i, *ż.*, *demin.*; *Ross.* подсада, подсадка; §. a) podsadzanie, podkładanie, abo to co podsadzono, podłożono; das Unterlegen, Unterstellen, das Untergelegte, Untergestellte. Dobył zamku podsadą prochów. *Stryjk.* 757. *Papr. W.* 2, 266. Podsada min siarczystych upadek gotuje. *Przyb. Luz.* 91. Wysokie wały, Nigdy się szturmów z głębi ni podsad nie bały. *Przyb. Milt.* 47. — §. Podsada, podkład, podstawa, podstawek, fundament, bazys; die Unterlage, Grundlage. — §. b) Podsada na kogo, podstęp, podejście, sidło, łapka, podrywka; Falle, Hinterlist, Schlinge, Berückung. O pokój trzeba się starać, któryby w sobie żadnéj podsady nie miał; bo jeśli kto pod zasłoną pokoju gotuje przeciw nam wojnę, z tymci nie jest prawdziwy pokój. *Modrz. Baz.* 414. Uczynili nań chytrze tajemną podsadę. *Papr. Gn.* 803. Nie waż ty lekce złości i fałszu podsady, Zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. *Przyb. Milt.* 269. Podsada wojskowa, zasadzka, ein Hinterhalt. Zasadzili nań podsadę na wierzchu gór. *Budn. Judic.* 9, 25. Ćwiczyć się mają, jak śpiegować rzeczy nieprzyjacielskich, jako też podsadki na nie zasadzać. *Modrz. Baz.* 441. Daj mi połowicę ludu, a ja osadzę je na podsadzie. *Jer. Zbr.* 146. Baczcie sobie podsadę uczynić miastu. *Budn. Joz.* 8, 4. — §. c) Podsadka, grzyb pod drzewami rosnący. *Cn. Th.* 216. ein Pilz, der unter den Bäumen wächst. Posadki albo podsadki. *Syr.* 1394. — (*PODSADLIĆ *cz. dok.*, sadłem podtłuścić, ein wenig mit Schmeer anmachen; *Ross.* подсалить, подсали-

вать. PODSĄDNY, a, e, sądowi podległy, dem Gericht unterliegend; *Ross.* подсудный.). — PODSADZIC, *f.* podsadzi *cz. dok.*, Podsadzać *niedok.*; *Ross.* подсадить, подсаживать; podkładać, podłożyć, podstawić; unter etwas hinsetzen, hinstellen, hinlegen, untersetzen, unterstellen. Podsadzę ja drążek! no! puszczaj teraz. *Teat.* 55. *e*, 46. Mądrości prawda jakoby grunt jest podsadzona. *Budn. Cyc.* 10. Zadnie nogi podkowami ostro podsadzone. *Banial. E* 4 *b.* (podkute, podbite). Podsadzać pod kokosz, podłożyć pod kurę, nasadzać kokosz. *Cn. Th.*, der Henne Eyer unterlegen. Podsadzać jagnięta, cielęta do ssania, przysadzać, przypuszczać, Lämmer u. s. w. zum Saugen unter die Mütter stellen, zum Saugen ansetzen, saugen lassen. Pod owieczki stare podsadzać jagnięta. *Jeż. Ek. F* 1. Na téj wyspie matki nie karmią dzieci piersiami, ale je podsadzają pod kozy. *Boter.* 60. (*Eccl.* подсадница, незаконная жена, наложница nałożnica). — Podsadzić miny, proeby, eine Miene unterlegen, untergraben, (cf. podkopać). Już i na niego miny podsadziłem, i wkrótce go wysadzę. *Boh. Kom.* 1, 314. Podkopy podsadzone prochami, mają być na powietrze wyrzucone. *Jak. Art.* 3, 308. — Podsadzić się pod kogo, zasadzić się pod kim, podchodzić pod kogo, przybliżać się pod kogo; von unten an einen anrücken, sich unterhalb seiner setzen, sich ihm annähern. (*Ross.* подсидѣть podejść kogo).

PODSALETRAN, u, *m*, *nitris*, sól z podkwasu saletrowego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 50, Salpetersauersalz.

PODŚCIĄGNĄĆ *cz. jedntl.*, pod czym zawściągnąć; *Sorab.* 1. podzežahuyu *substringo*, unter etwas zusammen ziehen.

PODŚCIELAĆ, *ob.* Podesłać.

PODSEDEK, dka, *m.*; *Vind.* podfodnik, nishi fodnik, der Unterrichter; §. a) urzędnik sądowy ziemstwa: ma drugie miejsce po sędzim ziemskim. *Kras. Zb.* 2, 376. Zniesienie tytułu podsędków. *Vol. Leg.* 7, 183. — §. b) *Transl.* Krótki a gruby brzuchacz, pękacz, ein kurzer Dickbauch. PODSĘDKOWA, y, *ż.*, żona podsędka, die Unterrichterinn. PODSĘDKÓWNA, y, *ż.*, córka jego, Unterrichterstochter. PODSĘDKOSTWO, a, *n.*; §. a) urząd podsędka. *Vol. Leg.* 7, 728, das Unterrichteramt. — §. b) *Collect.* Podsędek z żoną, der Unterrichter mit seiner Frau. PODSĘDKOWSKI, a, ie, PODSĘDKOWY, a, e, od podsędka, Unterrichter=. Podsędkowe, *n.*, *Subst.*, zapłata podsędkowi, Unterichtergebühren. Pamiętne, podsękowe albo komornicze. *Turn. Ust.* 20. PODSĘDKOWICZ, a, *m.*, syn podsędkostwa, Unterrichtersſohn.

PODSELOWAĆ, podzelować, podzylować, *cz. dok.*, obuwie podeszwą podszyć, z *Niem.* besohlen, untersohlen; *Boh.* podrazyti; *Vind.* zhreule tumplati, popraviti, podplàtiti. Podselowanie, *Boh.* podrażka; *Ross.* подметка, *adj.* подметочный.

PODSIAĆ, *f.* podsieje *cz. dok.*, Podsiewać *niedok.*; *Vind.* podljati, vmiefs ljati; *Ross.* подсѣять, подсѣвать. §. a) trochę posiewać, etwas besäen. Podsiała sobie rutki. *Rys. Ad.* 57, (*ob.* Ruta, podstarzała sobie, podmatuśkała). Miasto to wszystko prawowierne jest; ale kąkolem się heretyckim codzień podsiewa. *Sk. Dz.* 1026. — §. b) Podsiewać sitem, przesiewać; sieben, durchsieben. *Excretum frumentum*, wyczyszczone, podsiane zboże. *Mącz.* Mącznym sitem podsiewają, pytlują. *ib.* Podsiać pszenicę. *Sekl. Luc.* 22, «*not.* wypałać, wzmiotać», den Weitzen sichten.

PODSIADAĆ, *ob.* Podsieść. PODSIADACZ, a, *m.*, który co pod kim podsiada, zabiera, otrzymuje, der Besitznehmer fremden Eigenthums. Od krainy Assyryjskiéj podsiadacz obleże je, a zagubi jednego z nich. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 15, 33. (*podwsiadacz 3 *Leop.*); *Bosn.* podsiditegl *obsessor.*

PODSIARCZAN, u, *m.*, *sulphis*, sól z podkwasu siarczanego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 50, Sauerschwefelsalz.

PODSIĘBICIE, ia, *n.*, PODSIĘBITKA, PODCIENBITKA, i, *ż.*, strop wytworny, futrowany, sufit; eine gefütterte, getäfelte Zimmerdecke, Gipsdecke. *Chmiel.* 1, 78. Bić podsiębitkę, u mularza i cieśli, do pułapu przybijać deski, dla dawania sufitu. *Magier. Mskr.* Cudem pałacu tego stropy, cudem podsiębicie, Tak złotem lite, że w błyskocie wstyd czynią słońcu. *Morszt.* 58. A w tym ru! podsiębitka na sam stół w pokojach. *Zab.* 8, 342. *Iżyck.* Miasto podsiębitki cienka trzcina z sitem. *Min. Auz.* 19. Ktoby miasto podcieńbitki w pokoju dał zmalować tympanum astrolabii. *Solsk. Arch.* 121.

PODSIEC, podsiekł, *f.* podsiecze *cz. dok.*, Podsiekać *niedok.*; *Boh.* podsekati; *Rag. et Bosn.* podsjecchi; *Croat.* podszekújem; *Ross.* подсѣчь, подсѣкать; kosą i t. d. podciąć, von unten weghauen, abhauen. Upadł, jak podsieczony kłos letny dostały. *Groch. W.* 549. Ociec nie tak się z synem pieści, jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. *Rej. Zw.* 178 *b.* Dowiedziawszy się, iż wiodą z sobą domową wojnę, rzekł ludowi: nie kwapmy się z niemi walczyć, aże sobie sami dobrze podsieką, a tak będą potym krotsi, gdy ujrzą, że wnętrzną wojną giną. *Jer. Zbr.* 134. (aż się dobrze osłabią, wysilą, wycienczą). (*Croat.* podszechni *subcisivus*; *Ross.* подсѣкъ gatunek sierpa ogrodniczego).

PODSIENIE, PODCIENIE, ia, *n.*, PODSIONEK, nka, *m.*, *dem.*; *Boh.* podsynj; nakrycie przed domami. *Cn. Th.*, die Laube vor dem Hause, die Halle, ein bedecktes Vorhaus. *Subgrundatio*, poddachowanie, podsienie abo przedsienie. *Mącz.* U dawnych Rzymian najprzedniejsze stany na podsieniu obiedywały. *Warg. Wal.* 42.

PODSIEŚĆ, podsiadł, *f.* podsiędzie *cz. dok.*, PODSIADAĆ *niedok.*, (*Rag.* podsjesti, podsjedam; *Croat.* podszédam *obsideo*, podszèda, podszegyenye *obsessio*; *Bosn.* podsjest, podsisti = obleżeć; *Ross.* подсѣдаю, подсяду, подсѣсть = przysieść się; (*Ross.* подсидѣть = podejść kogo); *Eccl.* подсѣдаю *subsideo*); — *§. podsiadać, siedzieć przy kim czas niejaki, posiedzieć, potrwać; etwas sitzen bleiben, beharren, ausdauern. Nie jest to prawy przyjaciel, który czasu fortuny podsiada, a w nieszczęściu opuszcza. *Ezop.* 107. — § Podsieść kogo, wziąć komu prawą rękę, wyższe miejsce; jemanden die rechte Hand nehmen, über ihn Platz nehmen, ihn zurück drängen. Synowie podstarościego w gospodzie służą moim; a w szkole czasem ich podsiadają. *Kras. Pod.* 1, 44. Dosyć mieć kary król Lidyjski będzie, Gdy go do żony Eumenes podsiędzie. *Pot. Syl.* 394. Nie bój się Herodzie, żeby

Chrystus miał cię podsieść w królestwie twoim. *Biał. Post.* 161. Zdradliwi nas sąsiedzi posiadają. *Simon. Siel.* 105. Pochlebnicy wszystkich dobrych w tym, coby dobrego na nie przyjść miało, zwykli podsiadać, z ręku im wydzierać. *Kosz. Lor.* 113. — §. Podsieść się, przybliżyć się, podsadzić się; sich unter etwas hinsetzen, hinstellen, hinrücken, sich darunter festsetzen. Za przybyciem posiłków, pod ścianę bliżéj się zamkowi podsiedziono. *Biel.* 716. — §. Mléko takie nigdy się nie podsiedzie, ani nie podstoi. *Tom. Kol.* 65. nie zsiędzie, nie ustoi się; die Milch setzt sich nicht, wird nicht klar.

PODSIEWAĆ, *ob.* Podsiać. PODSIEWACZ, a, *m.*, który podsiewa, der Untersäer, der unter etwas hin säet; *Eccl.* подсѣятель. PODSIEWINY *plur.*, co się podsiewa, n. p. sitem, das Weggesiebte, durchs Sieben Abgegangne; (*Ross.* подсѣвъ dosianie). Urzędnik ma żyto na gumnie zaraz wyprawować, a wyprawne do śpichlerza chować, aby potym nie wytracał na podsiewiny. *Haur. Ek.* 34, cf. podsitek.

PODSINIEĆ, *f.* podsinieje *neutr. dok.*, od podbicia zasinieć, von unten blau werden, blau anlaufen von Schlägen, Stößen. Oczu podsinienie z stłuczenia. *Sienn.* 357.

PODSIODŁOWY, a, e, pod siodłem będący, unter dem Sattel befindlich, Sattel = ; *Ross.* подсѣдельный, *ob.* Podsobny.

PODSITEK, tka, *m.*, gatunek sita, eine Art Sieb. Ma mu dać koryta do tłuczenia téj gliny, podsitki do wysiewania jéj z grubego piasku. *Torz.* 104.

PODSKAKAĆ, PODSKAKIWAĆ, *ob.* Podskoczyć.

PODSKARBI, iego, *m.*, *Subst.*, powszechnie, szafarz pieniężny, der Schatzmeister; *Boh.* pokladnjk, uřednik nad pokladem; *Carn.* saloshnishar, blagaynik, pagadûr; *Vind.* sakladni predstoinik, pagadur, varih zheste, (hazmaister; *Croat.* tárnik, pagadúr; *Rag.* blagabranaż, blagajnik, haznadar, (z *Tur.*), *Bosn.* haznadar, aznadar; *Slav.* haznadár, kiecsnik; *Ross.* казнохранитель, казначей: *Eccl.* сокровищехранитель. Pan Bóg u hojnych panów podskarbim jest. *Gorn. Dwor.* 380. *Quaestor* u Rzymian właśnie był podskarbim; podskarbiowie wojenni zawiadowali skarbem na zapłacenie żołdu wojska. *Pilch. Sall.* 38. Podskarbi koronny, der Kronschatzmeister, jako korony i skarby królestwa chowa, tak też niechaj na sobie pana radnego osobę niesie. On będzie czynił wyprawy, rachunki służebnych, dworzan, on będzie sprawcą monet, które mają być bite. Na dworze, nadworny podskarbi, Hofschatzmeister, będzie skarbów dworskich sekretarzem. *Herb. Stat.* 189. PODSKARBIC, a, *m.*, syn podskarbiego, Schatzmeisterssohn. PODSKARBIANKA, i, *ż.*, córka, Schatzmeisterstochter. PODSKARBINA, i, *ż.*, §. a) żona podskarbiego, die Schatzmeisterinn, des Schatzmeisters Gemahlinn. — §. b) Podskarbina klasztoru mniskiego, zawiadująca skarbem klasztornym, die Seckelmeisterinn eines Klosters. *Tr.* 'PODSKARBIŃSKI, a, ie, n. p. urząd. *Vol. Leg.* 6, 481; *Rag.* blagajnicki, haznadárski, Schatzmeister = . PODSKARBSTWO, a, *n.*, *Vind.* flushilu sakladnega predstoinika, sakladnu predstoinilhtvu; *Rag.* blagajnictvo, haznadarstvo; *Croat.* pagaduria; §. a) das Schatzmeisteramt. Podskarbstwo, urząd a dostojność podskarbiego, *quaestura. Mącz.* — §. b) *Collect.* Podskarbi z podskarbiną, der Schatzmeister mit seiner Gemahlinn.

PODSKLEPIĆ *cz. dok.*, podwieść sklepienie, unterwölben. Podsklepiony *Croat.* podboltan.

PODSKOCZYĆ, *f.* podskoczy *cz. dok.*, Podskoknąć *jedntl.*, Podskakać, podskakuje *contin.*, Podskakiwać *frequ.*; *Boh.* strečkowati; *Sorab.* 1. podskakuyu hoře; *Carn.* skaklam; *Vind.* pouskozhuvati, poskakati, gorposkakati, gorposkozhuvati, gorskozhiti, gorposkozhiti; *Ross.* подскочить, подскакнуть, подскакивать, подскакать, прянуть, прядать, подпрыгнуть; *Eccl.* взыгратися; skacząc się podnieść, ze skokiem się porwać; aufspringen, aufhüpfen, hüpfen und springen. Kazał go tak bić, że ciało na powietrze podskakiwało. *Fund.* 76. Żegnam ciebie, moja Chloe mała, Któraś nie raz podskokła, i mnie całowała. *Chod. Gesn.* 123. Rozumiałam, że podskoczysz z radości. *Teat.* 21. c, 10. *ib.* 27, 21. PODSKOK, u, *m.*; *Ross.* скачка; podskoczenie, skok wzgórę; das Aufhüpfen, der Sprung, das Hüpfen. Ptaki podskoki robią po gałązkach. *Przyb. Luz.* 323. Podskok ciała uderzającego jest tym silniejszy, im większa jego będzie sprężystość. *Jak. Art.* 1, 256. (*ob.* Odbić się), das Abprellen, Abspringen. — *Transl.* Że mi się, jak to mówią, na pierwszym podskoku nie powiodło, ja przeto fantazyi nie tracę. *Kras. List.* 2, 63. w pierwszym zapędzie, pochopie; beym ersten Anlauf, Ansatz.

PODSKÓRNY, a, e; *Rag.* podkoxni; *Croat.* podkòsni; *Sorab.* 1. podkožowné; *Eccl.* подкожный; zaskórny, unter der Haut befindlich. Nerwy podskórne, *subcutanei. Krup.* 3, 154. Podskórne kości. *Kyb. Gesl. D.* Rany podskórne. *Sienn.* 292. za skórę aż zasięgające, Wunden, die durch die Haut gehen, nicht bloße Hautwunden. Podskórny guz *Carn.* podkoshnèk. 'PODSKÓRZE, a, *n.*, spodnia skóra, podkład pod skórą, das Unterleder; *Vind.* podvifinje, spudni leder.

PODSKROBAĆ, *f.* podskrobie *cz. dok.*, Podskrobywać *frequ.*, podskrobuje *praes.*, ode spodu oskrobać, von unten befratzen, abkratzen, abschaben. Podskrobać drzewa, oskrobać, ochędożyć drzewa. *Włod.*, *interradere arborem. Cn. Th.*, Bäume beschneiteln, beputzen. PODSKROBEK, bka, *m.*, placek z reszty ciasta, wyskrobanego z dzieży. *X. Kam.*, ein Kuchen von zusammen gekratzten Teigresten. Wolę szołdry i lada kołacza podskrobek z pokojem, niż twoje pasztety. *Pot. Jow.* 2, 27.

PODSKRZYDLNY, a, e; *Eccl.* подкрыльный; pod skrzydłami się znajdujący, unter den Flügeln befindlich. Podskrzydlne pióra. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 12, 29. *Eccl.* подкрылия, подкрилище piórko podskrzydlne. 'PODSKRZYDLE, a, *n.*; *Eccl.* подкрылие.

PODSKUŚĆ, PODSKUBAĆ, *f.* podskubie *cz. dok.*, Podskubywać *frequ.*, podskubuje *praes.*, szczypiąc podrywać, po trosze wyszczypać; *Croat.* podpukavam, ausrupfen, berupfen, bezupfen, pflücken. Skoro gąsięta mają dwa miesiące, pierwszy raz się podskubują; jeżeli się zaniedba podskubowanie coroczne, przy pieczeniu pióra idą w marnotrawstwo. *Kluk. Zw.* 2, 158. Młodociane gęsi raz tylko podskubować, i do dwora oddawać pierze. *Haur. Ek.*

133. Dwakroć w rok, żeby w miękkiéj wyspać się pierzynie, Podskubują od spodku gęsi gospodynie. *Pot. Pocz.* 311. — *Transl. fig.* Podskuść kogo, urwać go, uszkodzić go; einen rupfen, prellen. Musiał on dobrze podskubywać pana, gdy o innych źle rozumie. *Teat.* 29. *c*, 41. Turczyn obchodzi się z Wołochami, jak z baranami, ochrania ich dla wełny, a potym podskubuje. *Kłok. Turk.* 75. Gdy komisarz kradnie swego pana, wielkorządczyna równie podskubuje swoję panią. *Zab.* 16, 4. *Teat.* 3. *d*, 60. — Podskubać kogo, abo komu skrzydła, poniżać go, uskramiać, żeby nie wzlatał, nie wzbijał się, einem die Flügel beschneiden. Chodzi by podskubiony, opuściwszy skrzydła. *Rej. Wiz.* 56 *b*.

PODSŁODZIĆ, *f.* podsłodzi *cz. dok.*, Podsładzać *niedok.*; *Ross.* подсластить, подслащивать; słodyczą zaprawić, versüßen, *propr. et fig.* Żarty wesołe są zaprawą albo podsłodzeniem życia. *Boh. Zamoj.* 314. *Pilch. Sen. list.* 3, 347.

PODSŁONECZNY, *PODSŁOŃCY, a, e, pod słońcem leżący; *Rag.* podsùncjan; *Eccl.* подсолнечный; (*Ross.* подсолнечная земля, подсолнечникъ parasol); unter der Sonne liegend, *subsolanus.* Kraj podsłoneczny między ekwatorem i tropikami. *Wyrw. Geogr.* 70. Najwyższe góry są w krajach podsłonecznych między dwoma słońca kresami. *ib.* 12. Czy się im siąść podoba na podsłońcym wzgórku, czy w gaju cienistym. *Przyb. Milt.* 74.

PODSŁUCH, u, *m.*, podsłuchywanie, das Behorchen, Horchen, Belauschen. Kącik od posłuchów wszelkich uwolniony. *Bardz. Trag.* 460. Podsłuch odprawiać. *Teat.* 55. *e*, 10. podsłuchywać, podchwytywać; auf der Lauer stehen, horchen. — Podsłuchy wojenne, *posłuchy, straże obserwacyjne, na podsłuchywanie nieprzyjaciela, Kundschaftsposten, Soldaten, die den Feind beobachten; *Ross.* отводный караулъ. Patrzą na obóz Trojan czujnemi podsłuchy, Uważając najmniejsze nieprzyjaciół ruchy. *Dmoch. Il.* 258. Skoro gdzie beczenie posłyszy do koła, Czujne ucho nadstawia, jako podsłuch zgoła. *Tol. Saut.* 59. A w tym się cieniu ludzie ukazali, Ci, którzy byli wyszli na *posłuchy. *P. Kchan. Jer.* 227. PODSŁUCHAĆ, *f.* podsłucha *cz. dok.*, Podsłuchywać *frequ.*, podsłuchuje *praes.*; *Vind.* tinku poshlushati, poshlushielati; *Croat.* zachujem; *Ross.* подслушать, подслушивать, прислушать; sekretnie uszu nadstawiać, by podchwytać słowa czyje, cf. podglądać; behorchen, horchen. Często niekontenci odchodzą, którzy podsłuchywając i śpiegując kogo, coś na siebie posłyszą. *Teat.* 27. *c*, 66. Skrada się na palcach, aby je mógł podsłuchać. *Teat.* 52. *d*, 14. Kryjomo i milczkiem podsłuchać. *ib.* 30. *c*, 5. Podsłuchałem go, wiem o wszystkim. *ib.* 55. *c*, 25. Mam o rzeczy wielkiéj z tobą mówić, tylko tu niebezpieczno, żeby kto nie podsłuchywał. *Boh. Kom.* 3, 72. Hiero naprawował pewne osoby podsłuchować, co kto czyni i mówi. *Petr. Pol.* 2, 60. PODSŁUCHACZ, PODSŁUCHYWACZ, a, *m.*; *Vind.* poshlushauz, poshlushielar; *Ross.* подслушивальщикъ; sekretny podchwytacz mowy czyjéj, der Horcher, Behorcher. Podsłuchacze, śpiegowie. *Petr. Pol.* 2, 120. Podsłuchywacze pode drzwiami i oknami, końcem rozsiewania baśni. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 216. Służący są za zwyczaj podsłuchywaczami swych panów, i wszystko roznoszą. *Teat.* 48, 7. PODSŁUCHACZKA, i, *ż.*, die Horcherinn.

PODSŁUCHOWY, a, e, n. p. Podsłuchowa galerya w podkopach, wychodzi w pole dla podsłuchania nieprzyjaciela. *Jak. Art.* 3, 300. die Horchgallerie in den Minen.

PODSŁUPIE, ia, *n.*, PODSŁUPIEC, pca, *m.*, §. a) pedestal, postument słupa. *Callit.* 6. *Chmiel.* 1, 77. *stylobata. Rog. Bud.* 24. das Fußgestelle der Säule; *Vind.* podpir, podpara, steberska podstaja; *Rag.* podstûpje, podstuupie, stylobata; *Croat.* podsztup, podsztupje; *Hung.* oszloptalp, oszlopnak; *Ross.* подстолпіе, тумба; *Eccl.* ставило, подстава подъ столпъ. W małéj chatce nie widać ani kabłaków, ani podsłupców. *Rog. Bud.* 17. — §. b) Podsłupie, miejsce pod słupami, *porticus*, ein Säulengang, ein Ort zwischen und unter Säulen. Dach nad podsłupiem abo szopa. *Hipp.* 36.

PODSMAŻYĆ *cz. dok.*, nieco posmażyć, ein wenig im Fett backen, schmoren; *Bosn.* podfrigati, (podfriga, *Ital.* suffritto).

PODŚNIEŻNY, a, e, pod śniegiem się znajdujący, unter dem Schnee befindlich; *Ross.* подснѣжный.

PODSOBNY, a, e, pod kim będący, leżący, unter jemanden befindlich. Jeżeli choremu pościeli nie prześcielają, tedy ów podsobny zaduch pod nim zacuchnie. *Haur. Sk.* 417. Tak zacnemu ciału na stosie zbywa, Tak przytknięty, nie podsobny ogień, Pompeja porywa. *Bardz. Luk.* 148. (nie podłożony). — Koń podsobny. *Pot. Jow.* 2, 23, *Boh.* podsedný; *Ross.* подсѣдельный; którego kto pod sobą ma, siodłowy koń u wozu, das Sattelpferd, siodlak.

PODSOKOŁY, a, e, pod sokoły zdatny, zum Falkenbeizen tauglich. Za charta podsokołego trzy ruble groszy. *Stat. Lit.* 596.

PODSOLIĆ *cz. dok.*, nieco posolić, ein wenig salzen; *Ross.* подсолить; *Eccl.* подсоленъ *subsalsus.* PODSOLAN, u. *m.*, sól z podkwasu solnego powstająca. *Śniad. Chem.* 2, 58. Sauersalz.

PODSPÓD, *adverb. loci*, na spodzie czego, na dole, unten, darunter. Kto teraz na wierzchu, może być podspód; a kto teraz podspód, na wierzchu. *Cn. Ad.* 371. (kto bywa na koniu, bywa i pod koniem; cf. wóz; szczęście odmienne; to dzwono raz wysoko, drugi raz jest na dole). PODSPODNI, ia, ie, na spodzie będący, dolny, Unter=. Podspodni kamień młyński. *Sekl. Math.* 18.

PODSTAĆ się, *f.* podstoi się *recipr. dok.*, o cieklinach, ustać się nieco, sich setzen, ein wenig klar werden. (*Eccl.* подстою *subsisto*, подстоятельный, *Graec.* ὑφεστικος, *quod in naturam rerum cadit*). Winu dać się przez trzy dni podstać. *Syr.* 588. Wino przetoczone podstoi się prędko, iż będzie jaśniuczkie. *Cresc.* 344. Wódkę, co się podstoi, zléj po lekku w chędogie naczynie. *Syr.* 334. Takie mléko nigdy się nie podsiędzie, ani nie podstoi. *Tom. Rol.* 65. Sok odszumowany i podstały, abo klaryfikowany. *Syr.* 384. PODSTANIE się, *subst.*, ustanie, das Setzen, Klarwerden. Oczyszczenie soli za zlewaniem rozcieku z metów na dnie osiadłych, nazywa się przez podstanie się *per subsidentiam. Kruml.* 116.

PODSTĄPIĆ, *PODSTĘPIĆ, *f.* podstąpi *cz. dok.*, Podstępować *niedok.*; (*Boh.* podstaupiti brać na się, podjąć się;

Slov. podstupugi subeo, podstaupiti praeire; Rag. podstùpiti; Croat. podsztuplyújem suggredior; Vind. ſe podstopit; Carn. podstopiti audere); Ross. подступить, подступать; §. a) podchodzić pod co, unter etwas treten, untertreten, bis zu etwas anrücken, sich bis dahin annähern. Podstąpił pod dach dla deszczu. Tr. Już wojsko pod fortecę podstępowało. ib. (podciągnęło). — §. Podstąpić kogo, podejść kogo chytrze, podstęp pod kim czynić, cf. dołki kopać; einen mit List fangen, in die Schlinge locken. (Vind. podstopitiſe = przywłaszczać sobie). Wszędy nasadzał się jeden na drugiego, aby go w czym podejść a *podstępić mógł. Rej. Zw. 78. Chciał go podstąpić a podchwycić w jakich omyłkach jego. Rej. Post. N n 1. Fałecznie obchodzili się z nim, chcąc go zawżdy podstąpić w rozmowach swoich. Rej. Post. J 7. Nie na prostaka trafili, w czym go *podstępić a ułowić chcieli, tym się sami ułowili. ib. P p 5. Oni podstępce nasadzili się na jakie podstąpienie pana tego. ib. Q q 1. — §. b) Podstąpić co, podjąć co, podledz czemu, podpaść; etwas erleiden, über sich ergehen lassen, über sich nehmen. Chrystus z nieba zstąpił, Aby śmierć za mnie okrutną podstąpił. Kanc. Gd. 221. Pysznego nie wyrwie hardość, bo śmierć musi podstąpić. ib. 261. et 7.

PODSTAROSTA, y, m., 1. *PODSTAROŚCI; Ross. подстароста, der Unterstarost, Unterburgrichter, Untervogt, cf. podwojewodzy. (Boh. podstarší najstarszy parobek browarny). Namiestników starostów zowią podstarostami; w Wielkiéj Polszcze surogatorami. Skrzet. Pr. Pol. 2, 411. *Podstarości, substytut gardłowego starosty, na jego miejscu sądy według kadencyi odprawia. Kras. Zb. 2, 376. Podstarosta, Berghauptmann, w mniejszych kopalniach jest tym, czym jest starosta, Oberberghauptmann, w większych. Kluk. Kop. 2. 285, — 2. PODSTAROŚCI, iego, m., subst, na wsi włodarz, folwarkowy, z kańczukiem nad ludźmi stojący, der Verwalter eines Landguts; (Vind. majar, pristaunik). Ekonom podstarościemu odda połajaniem, podstarości gumiennemu groźbą, gumienny chłopcu kijem. Kras. Pod. 2, 35. Mospanie podstarości! R. Co podstarości? idź sobie Wc Pan precz, chybaś sam podstarości. Teat. 31. c, 101. ib. 8, 28. PODSTAROSTWO, a, n., §. a) urząd podstarosty, Unterburgrichteramt. — §. b) Miejsce podstarościego, Verwalterstelle. Bardzo życzę, abyśmy choć na podstarostwie byli u niego. Teat. 22. b, 69. PODSTARZEĆ, f. podstarzeje neutr. dok., w lata sobie podejść, podeszłym się stać; Croat. posztarújemsze, postarelszem, ältern, alt werden. Podstarzawszy się Abraham, chciał ożenić Izaaka. Zał. H. T. 40. Podstarzał sobie. Cn. Th. Podstarzeliśmy już oboje. Mon. 72, 349. Podstarzały, (Boh. starecy; Croat. posztarel). Podstarzeje wino, z rozkoszą pić je będziesz. W. Syr. 9, 16.

PODSTATA, y, ż.; Boh. et Slov. podstata, bitnost; substantia, essentia, istność, jestestwo, das Wesen. Bóg jest myśl nieśmiertelna, podstata wszystkich rzeczy. Budn. Apopht. 81. Kanc. Gd. 4. Podstata, substantia, albo istność chleba materyalnego, zostawa w sakramencie. Baz. Hst. 19, (cf. chléb nadpostatni: ob. Podstawek Metaph.). PODSTAWA, y, ż., PODSTAWEK, wka, m., PODSTAWNIK, a, m.; Boh. podstawek; Slov. podstawnik fundament, basis; Carn. podstava; Vind. podstava, podstaja, podstai, podstavik, podstopje, podlog (ob. Podłoga), podpar (cf. podpor), podpora, poliza (cf. półka), (podstava, podlog = legary, kętnary; podstava, podloga, podklada, podfuter = podszewka; Croat. podsztava = podloga, podszewka; Bosn. podstava subductura; Rag. podstava, materia, od sctose scto cinij, 1) materyał, 2) podszewka; Slav. podstava, svitta = materia); Eccl. стояло, подъставъ, ставило; Ross. подстава, подставка, подставочка; §. 1) podkład, każda rzecz, którą pod drugą podkładają, podstawiają, albo na któréj druga spoczywa, podpor; die Unterlage, Grundlage, der Ständer. Kloc, ława, stół, podkład, podstawek, żeby wino podwyż stojące raźniéj toczyć, kętnary. Cn. Th. Drąg dźwigalny przez to ulżywa ciężaru, że większą część jego na podstawek przenosi. Solsk. Arch. 4. Pod ulmi trzeba stawiać klocki albo jakie podstawniki. Cresc. 592. Słoniowa kość, aby była dobrym podstawkiem (fulcrum), tak ciężkiemu zwierzowi, mocnym ją klejem złączyła natura. Torz. 213. (podporą), Na czym podstawki ziemi ugruntowane są? 1 Leop. Job. 38, 6. fundamenta, filary, die Grundpfeiler. Podstawek albo kołek u łapki, sidła, klatki ptaszéj, którego ruszywszy, ptak się abo zwierz ułowi. Cn. Th. das Fallholz an einer Falle. Podstawek pod filarem kamiennym, na którym spoczywa, die Grundlage. Podstawek abo stolec słupów śnicerskich abo filarów kamiennych, podsłupiec. Rog. Bud. 24. der Säulenfuß, podsłupie; Rag. podstùpje; Ross. подстолпие, тумба. Podnożek czyli podstawa, statif. Zab. Geom. 85. Podstawa pod osłę Eccl. подточилие. Podstawek moździerzowy, fundament, przylany do nóżnego moździerza, zastępujący miejsce łoża. Jak. Art. 3, 309. der Mörserfuß. Podstawa armatna, obrączka osadzająca się w dennéj części formy armatnéj, dla utrzymywania drdzennego drąga w położeniu pionowym. Jak. Art. 3, 308. ein Reifen im Bodenstücke der Kanonenform. Podstawek pod dno naczynia Ross. поддонокъ. — Podstawek u skrzypców, na którym struny spoczywają. Kluk. Rośl. 2, 164. der Steg in der Violine. Już mi zrobiono podstawek do onych żółtych skrzypców. Boh. Kom. 1, 207. Podstawki maciczne różnego kształtu do połogowania, pessaria. Czerw. 36. — Mathem. Linia, na któréj wystawiona jest jaka figura, zowie się podstawą, basis. Geom. 1, 32. Jak. Mat. 1, 99. Łęsk. 17. Podstawek. Os. Fiz. 95. Grundlinie. Góry te formują trójkąt, mający w swojéj podstawie 25 mil. N. Pam. 1, 27. — Metaph. Podstawek, podkład, podrzut, substancya, podstawa, jestestwo; Ross. подлежащее, das Wesen, Grundwesen, das einer Erscheinung zum Grunde liegt. Przemienia się chléb i wino w ciało i krew, tak iż same własności chleba i wina bez żadnéj istoty i bez żadnego podstawka, a bez żadnéj rzeczy podległéj zostają. W. Post. W. 214. Natura sama w dzikim jeszcze społeczności stanie, założyła już podstawę do nierówności między ludźmi. N. Pam. 20, 183. (grunt, zasadę, pochop). — §. Statek, który podstawiamy, gdy co cieknie, podstawek, skopiec, miednica, czasza. Cn. Th. 1064. ein Geschirr zum Untersetzen. — §. 2) Podstawek, personif.,

zastępca, zastępujący kogo, wyręczyciel; der einen vertritt, der Stellvertreter. Ustawiamy, aby sami pisarze u sądów siadali, a odprawowali ludzie, nie przez podstawki. *Herb. Stat.* 401. Cesarz rozkazał, aby księża sami msze odprawowali, podstawków zaniechawszy. *Sk. Dz.* 514.

PODSTAWIALNY, PODSTAWNY, a, e, (*Ross.* подставный podrzucony, zfałszowany): do podstawienia, mogący być podstawionym; zum Unterstellen, Unterlegen, Untersetzen. Folga, jest to rzecz pod drugą podstawna. *Karnk. Kat.* 175. Podstawialny kosz, który podstawiają, zbierając abo trzęsąc owoc, cedząc co etc., *exceptorius qualus. Cn. Th.* Podstawne słupy. *Hor.* 1, 300. PODSTAWIĆ, *f.* podstawi *cz. dok.*, Podstawiać *contin.*, podstawuje *praes.*; *Boh.* podstawiti, podstawowati; *Sorab.* 1. podstahwam; *Vind.* podstaviti, podstaulati, spudpostaviti, (podstaviti, podloshiti, podkladati, podfutrati = podszyć; *Croat.* podsztavlyam *suppono*, *subsuo vestem*; *Bosn.* podstavim *subjicio*, *suffulcio*, podstaviti haglinu *subducere*; *Rag.* podstavitti, podstavit = podszyć); *Ross.* подставить, подставлять, подставливать; §. a) stawić lub podkładać pod co, podpierać pod co: unter etwas stellen, setzen, legen, stützen. Statek podstawiamy, gdy co ciecze. *Cn. Th.* 1064. *Spicz.* 98. Gdzie piasek wybiera, żeby nań ziemia nie spadła, drzewa podstawuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 310. Podstawił mocne ramiona swoje pod te filary. *Birk. Sk. E* 3. Szyję pod miecz podstawuję. *Bardz. Trag.* 54. podłożę, poddam, unter das Schwert hinlegen. Ziemia prawie jest podstawiona podnóżkiem nóg jego. *Rej. Post. N* 6. (podłożona, podległa). Anchiz, kochanek Wenery, Klacze swe pod niebieskie podstawił ogiery. *Dmoch. Il.* 121. (podłożył). — §. b) Podstawić co zamiast czego, podrzucić, podsunąć, przemienić; unterschieben, statt etwas andern hinstellen, vertauschen, an die Stelle hinsetzen. Irys tarczę odmieniła a Egidę podstawiła, którą zamiast swéj własnéj chciwy rycerz chwyta. *Jabł. Tel.* 230. Zostawujący dziedzictwo podstawia dziedziców. *Gal. Cyw.* 2, 178. (inszych oprócz przyrodzonych sukcesorów postanawia, substytuuje). O dziedzicach podstawionych i fideikomisach. *ib.* 177. Po oddalonym Kolatynie podstawiony był Publikola. *Faliss. Fl.* 17. (na miejscu jego nominowany).

PODSTĘP, u, *m.*; (*Vind.* podstop, podstoplenje = przywłaszczenie; *Rag.* podstûp *oppugnatio*, podstupiza *insidiae*; *Ross.* подступъ podstąpienie, podchód, przybliżanie); podejście, podrywka, zdrada, dół, podkop; Hinterlist, Hintergehen, Ueberlisten, Bevortheilen, Ränke; *Boh.* podwod, auskok; *Slov.* podwod, lest; *Carn.* potûha, (*distng.* potucha); *Vind.* savitnost, skasnost, potuknost, potuhnjenost; *Rag.* tlâpstvo; *Croat.* himba; *Ross.* подлогъ, збой, козноденство, злоухищеніе; *Eccl.* нрилогъ [*additamentum* 2], къзнь, къзнованиѥ, къзнодѣйствиѥ, хитростнотвореніе. Padłem mu do nóg, i wyznałem podstępy moje. *Teat.* 4, 116. Nie mogę się przezwyciężyć, abym szedł z kim podstępem. *Teat.* 36. 64. (podstępnie). PODSTĘPCA, *ob.* Podstępnik. PODSTĘPIĆ, *ob.* Podstąpić

PODSTĘPLOWAĆ, PODSTEMPLOWAĆ, *f.* podstęplu je *cz. dok.*, od dołu podpiętrzyć, podfutrować, podwiązanie dawać; unterstockwerken, von unten ein Stockwerk geben. Podstęplować ścianę lub dach, stęplami czyli podporami je wesprzeć w czasie podmurowania. *Magier. Mskr.* Podstęplować słupy. *Torz.* 15. Podstęplowanie, *contignatio. Krom.* 261.

PODSTĘPNIK, a, *m.*, PODSTĘPCA, y, *m.*, podejściem narabiający, zdrajca, oszust; ein Berücker, Hintergeher, ränkevoller Betrüger; *Boh.* podwodnjk, *f.* podwodnice, pokladač, aukladnjk, auskočnjk; *Carn.* potuhnén, *f.* potuhnenka; *Vind.* potuhnjenik, savitnik, temnak; *Ross.* кознодѣй, лукавецъ, *f.* лукавица, збойникъ, збойчакъ, проныра; *Eccl.* пронырщикъ, пронырь (cf. ponury), (козногласникъ komedyant). Widział onę pokrytość onych fałeszników, a onych podstępców swoich. *Rej. Post. Q q* 1. Oni podstępce, nasadzili się na jakie podstąpienie pana tego. *ib. Q q* 1. Co oni omylacze a podstępnicy uczynili. *ib. P p.* 5. Oglądało oko moje podstępniki moje. *Budn. Ps.* 92, 11. *W. Post. W.* 3, 341. PODSTĘPNOŚĆ, ści, *ż.*, chytrość podchodząca, oszukująca; die Hinterlist, Arglist; *Boh.* auskočnost, potutedlnost, ošemetnost; *Vind.* savitnost, safuknost, (podstoplivost = odważność); *Bosn. et Rag.* podhibnost; *Croat.* shegavozt, podhimbènoszt; *Ross.* збойливость, злонырство, лесть, злохитрство, лукавство, лукавствіе, пронырливость, пронырство. PODSTĘPNY, a, e, PODSTĘPNIE *adverb.*, oszukujący, doły kopiący, podrywający, podejściem narabiający; hinterlistig, berückend, hintergehend; *Boh.* podwodný, auskočný, ošemetný, potutedlný; *Slov.* podwodný, lstiwý, schytralý; *Sorab.* 1. yebaczniwé; *Vind.* sbrisan, savit, premeten, skriunosavit, galufishen, saferlan, sarohlen, potuhnjen, safukan, (podstopliu; *Carn.* podstopliv, podstopne *animosus*); *Rag.* podhibni; *Croat.* podhìmbeni; *Slav.* prevarljiv, zloglav; *Bosn.* podhiban; *Ross.* кознодѣйный, козненный, злокозненный, лестный, лукавный, лукавый, збойливый, пронырливый, злонырный; *Eccl.* козневатый, навѣтьнъ, злоковарный, ꙁълокъꙁньнъ, ꙁълоѹмьнъ. Odrwić, oszukać, co komu podstępnym wydrwić sposobem, to polityka teraźniejsza. *Teat.* 29. *c*, 19. Podstępnie się obchodzić; *Ross.* кознствовать, кознодѣйствовать, пронырствовать, лукавить, слукавить, полукавить; *Eccl.* лукавную, лукавствую, кознствую, злокознствую, злоковарствую, навѣтую. PODSTĘPOWAĆ, *ob.* Podstąpić.

PODSTOLANKA, i, *ż.*, córka podstolego, des Untertruchses Tochter. Ożenił się z panną podstolanką. *Teat.* 19. *b*, 46. PODSTOLE, a, *n.*, miejsce pod stołem, der Raum unter dem Tische. On czegoś po podstolu szuka. *Pot. Jow.* 2, 48. PODSTOLI, ego, *m.*, namiestnik stolnika, *subdapifer*, der Untertruchses, Untertafeldecker; *Boh.* podstolě; *Vind.* mifni raunauz, mife prestiravez, mifni strieshaunik; *Hung.* asztalnok; *Ross.* стольникъ, скатертникъ, *adject.* стольничій. Pan Podstoli, tytuł romansu *Krasickiego*. PODSTOLIC, a, *m.*, syn podstolego, des Untertruchses Sohn. Twój syn, pan podstolic, boś ty pan podstoli. *N. Pam.* 16, 117. PODSTOLINA, y, *ż.*, żona podstolego, die Gemahlinn des Untertruchses. PODSTOLSTWO, a, *n.*, §. a) godność podstolego, das Untertruchsesamt. — b) *Collect.* Państwo podstolstwo ubolewali nad jego

śmiercią. *Kras. Pod.* 2, 249. podstoli z żoną, der Untertruchseß mit seiner Gemahlinn. Zaprosił ich do państwa podstolich. *ib.* 2, 180. lub: do państwa podstolstwa.

PODSTROIĆ, *f.* podstroi *act. dok.*, Podstrajać *niedok.*, a) nastroić trochę instrument muzyczny, ein Instrument etwas stimmen. Mewi podstraja Wirgilego lutni, Tersyt rumakiem Achillesa toczy, Zgoła gdzie stąpisz, pełno bałamutni. *Zab.* 10, 158. *Zabł.* — b) Podstroić kogo na kogo, = podprawić, einen heimlich zu etwas abrichten, bestellen.

PODSTRÓŻY, ego, *m.*, *Subst.*, namiestnik stróża, der Unterwächter, *subcustos. Mącz.*

PODSTRYCHNĄĆ, *f.* podstrychnie *cz. jedntl.*, wystrychnąć, podmusnąć; aufstreichen, in die Höhe streichen. Tak gwarząc za nieprożnym od flaszek stolikiem, Dał, puszył, podstrychniętym do góry wąsikiem. *Zab.* 12, 335. *Iżyck.*

PODSTRZEDZ, *ob.* Postrzedz. PODSTRZEGAĆ, ał, a, *act. niedok.*; *Rag.* zamjèrati, oglèdati, izvidjati; *Ross.* подстеречь, подстерегать, подмѣтить, подмѣчать; podchwytywać, podglądać kogo, podzierać, sekretnie oko na niego mieć, oczami pilnować; heimlich ein beobachtendes Auge auf jemanden haben, ihn von weiten beobachten, ihm auflauern, aufpassen, ausspähen. Juno zazdrośna męża śpieguje, i stoocznemu Argusowi wszystkie kroki jego podstrzegać każe. *Teat.* 52. *d*, 82. Długo będzie podstrzegał, tak pilnie będzie upatrował, aż się wszystkiego dowie. *Gorn. Dw.* 307. Żona, gdyby najcnotliwsza, nigdy od starego zazdrośnego męża podstrzegana być nie przestanie. *Teat.* 3. *c*, 26. Zły człowiek zwykł podstrzegać sprawiedliwego, a żąda umorzyć jego. *Wróbl.* 87. Podstrzegali Jezusa Faryzeuszowie, żeby mieli, z czegoby go oskarzyli. 1 *Leop. Luc.* 6, 7. — §. Równość szlachecka była zawsze w najpilniejszym przodków naszych podstrzeganiu. *Dyar. Grod.* 49. (pieczołowaniu). PODSTRZEGACZ, a, *m.*, podchwytacz, podglądacz, podzieracz, śpieg; der Späher, Auflaurer, arglistiger Beobachter, Spion; *Sorab.* 1. strože hladačeř; *Rag.* zamjèralaz; *Eccl.* подстрегатель. PODSTRZEGACZKA, i, *fem.*, die Späherinn; *Sorab.* 1. strože hladačěrka.

PODSTRZELCZY, a, e, n. p. Za podstrzelczego psa trzy kopy groszy. *Stat. Lit.* 396. pod strzelca zdatny pies, für einen Jäger tauglich. °PODSTRZELIĆ *cz. dok.*, strzelając podranić, eine Schußwunde beybringen, ein wenig zusammen schießen; *Ross.* подстрѣлить, подстрѣлывать.

PODSTRZESZE, a, *n.*, miejsce pod strzechą, poddasze; der Hausboden, Dachboden. Baba suche z wyszulcem z podstrzesza prowadzi gulki. *Żebr. Ow.* 209.

PODSTRZYDZ, podstrzygł, *f.* podstrzyże *act. dok.*, Podstrzygać *niedok.*; *Ross.* подстричь, подстригать; nieco obstrzydz, od dołu wystrzydz, ein wenig beschneiden, verschneiden, stutzen. Grzywa u konia, gdyby była niekształtna, nieznacznie podstrzygać się może. *Kluk. Zw.* 1, 180. Poganie synom swoim pierwszy włos obrzędnie podstrzygali i nazwisko nadawali. *Krom.* 48. Za uwolnienie Kazimierza od zakonu, miał papież tę powinność na Polaków włożyć, aby wkrąg włosy na kształt mnichów podstrzygali. *Krom.* 89. (*ob.* Postrzydz, Postrzyżyny). Na pierwszym wstępie chcę podstrzydz owieczkę i obłatać sobie skórę. *Teat.* 16, 110. *ob.* Podskubać.

PODSTYCZNY, a, e, *subtangens. Śniad. Alg.* 2, 110, (*ob.* Styczna). *Jak. Mat.* 2, 231.

PODSUMOWAĆ *cz. dok.*, u dołu posumować, untersummiren. Rachunków podsumowanie czyli bilans. *Gal. Cyw.* 1, 100.

PODSUNĄĆ, *f.* podsunie *act. jedntl.*, Podsuwać *niedok.*, a) posuwać pod co, podkładać, podstawiać, podmykać; unter etwas hinschieben, hinrücken; *Vind.* podtishati, poddjati; *Ross.* подсунуть, подсовать, подсовывать, пододвинуть, поддвигать, пододвигивать, подвертѣть, подвернуть, подвертывать, поддернуть, поддергивать. Podsuń choremu pod głowę poduszkę, *Tr.* Nieprzyjaciel się pod fortecę podsunął, podchodził pod nię, podsadził się pod nią, przybliżył się aż pod, er ist angerückt. — *Fig.* Nigdy nie można nadto napisać, kiedy serce podsuwa wyrazy. *Teat.* 5. *c*, 31, (podaje, nastręcza). W drugiej części tej mowy podsuwa Demosten środki do odprawienia wojny. *Nag. Fil.* 8. podaje, pokazuje, an die Hand geben. — Wychodząc podsunie monety w garść chciwej ochmistrzyni. *Min. Ryt.* 3, 128. sekretnie jej poddaje, w rękę kładzie; er schiebt es ihr in die Hand, steckt es ihr zu. — b) Podsunąć co na miejsce drugiego, podrzucić, unterschieben.

PODSUSZYĆ, *f.* podsuszy *act. dok.*, Podsuszać *niedok.*; *Ross.* подсушить; od dołu przysuszyć, nieco wysuszyć, (cf. podeschnąć), von unten etwas abtrocknen, auftrocknen. Albańskie jeżeli podsuszysz jagody, Wonnym dymkiem żadnej w nich nie poniesiesz szkody. *Hor. Sat.* 220. (podkadzić). Skórę chudość podsusza; *adducit cutem macies. Żebr. Ow.* 67.

PODSUW, u, *m.*, podsuwanie, podsunięty podarek, ein zugestecktes Geschenk. Alboż to każdy sędzia podsuw bierze? *Teat.* 46. *b*, 35. PODSUWAĆ, *ob.* Podsunąć. PODSUWACZ, a, *m.*, podrzucacz, który co podsuwa na miejsce drugiego, der Unterschieber, Verfälscher. Testamentów fałszywych chytry podsuwacz. *Nag. Cyc.* 37. PODSUWACZKA, i, *fem.*, die Unterschieberinn.

PODSWARZYĆ sobie, *f.* podswarzy *act. dok.*, trochę pokłócić się z sobą, sich ein wenig überwerfen. *Concertare verbis cum aliquo*; podswarzyć sobie z kim. *Mącz.* Katolicy jak gołębie, podswarzywszy sobie, gdy prawdę ujrzą, sami się wspólnie całują. *Sk. Dz.* 135. Oba sobie przez listy w miłości podswarzyli, i bez gniewu nałajali. *Sk. Dz.* 282.

PODSWAWOLIWAĆ *cz. częstl.*, nieco poswawolić, ein wenig Muthwillen treiben; *Ross.* подурачиться.

PODŚWINEK, nka, *m.*, *Boh.* podswinče; [roczne prosię 4], prosię podrosłe, ein etwas großes Ferkel. Za świnię 20 groszy, za podświnka 12, za prosię tegoletnie 5. *Stat. Lit.* 394.

PODSYCHAM, *ob.* Podeschnąć.

PODSYCIĆ, *f.* podsyci *act. dok*, Podsycać *niedok.*; (*Ross.* подсытить podsłodzić); a) podkarmić, nieco nasycić, etwas sättigen, *propr. et fig.* Podsyciła mię ta potrawa. *Tr.* (podjadłem). Podsyciłem się nieco już przed obiadem. *Tr.* Wiem dobrze, żeście jadem szatańskim pod-

sycone. *Bzow. Roż.* 98. Ustawiczne rzéki zakręty, podsycają ciekawość podróżnego, i pozbawiają nudoty. *N. Pam.* 21, 265. Jak śnicerz oczy, patrzaniem utrudzone uwalnia i podpasa, tak i my powinniśmy niekiedy umysłowi ulgę uczynić, i niejakiemi go rozrywkami podsycić. *Pilch. Sen. list.* 2, 22. Krzyżacy od pokrewnych Niemców ludźmi i bronią podsycani. *Nar. Hst.* 6, 8. (posileni). Naprzód dawniejszych przyjaciół drogiemi upominkami podsycili. *Pilch. Sall.* 138. W nim miłość, a w niej gniew podsycać będę. *Teat.* 46. *c*, 50. Jeśli twoim przykładem mą cnotę podsycisz, Większym mię, niż ja ciebie podarkiem zaszczycisz. *Teat.* 46. *c*, 123. Niewieści krzyk i wściekłość podsycona winem. *Otw. Ow.* 162. (podegrzane). — b) Podsycać czym jaki trunek, przymieszać co do trunku; etwas unter ein Getränk mischen, ein Getränk mit etwas speisen. Szynkarze, żeby się nie ważyli podsycać, albo jakimkolwiek sposobem fałszować wina. *Vol. Leg.* 5, 366.

PODSYŁAĆ, *ob.* Podsełać. PODSYŁEK, łka, *m.*, podsyłanie, nadsyłanie, co nadesłano; *Ross.* подсылъ, подсылка, подосланіе, das Abschicken, Zuschicken, das Zugeschickte. Poczęli już nasi brać górę, lecz Roman podsyłkiem na słabiejące miejsca świeżych ludzi, dokazał, że się znowu walka zrównała. *Nar. Hst.* 4, 140. PODSYŁACZ, a, *m.*; *Ross.* подсыльщикъ; pod ręką posyłający, ein heimlicher Abschicker.

PODSYPAĆ, *f.* podsypie *act. dok.*, Podsypywać *częstl.*, podsypuje *pr.*; *Boh.* podtrausyti, (*ob.* Potrząsać); *Vind.* podtrofiti, spudrofiti; (*Bosn.* podsipati = przekupić); *Ross.* подсыпать; nasypać pod czym, unter etwas hinschütten. Podsypać prochu na panewkę, Pulver auf die Pfanne schütten. Na słowo kommenderującego: podsyp', proch przewróconą ręką na panewkę się podsypuje. *Kaw. Nar.* 238. *Jak. Art.* 1, 412. PODSYPKA, i, *ż.*; *Ross.* подсыпка, подсыпаніе; proch nasypany w zapał, przy pomocy którego podaje się ogień nabojowi. *Jak. Art.* 3, 309. das Pulver auf der Pfanne. Przez prędkość zapomniał podsypki. *Pot. Jow.* 2, 70.

PODSYTA, y, *ż.*, co podsyca, podkarm, podnieta, posiłek, posilenie, *fig.* die Nahrung, Stärkung. Oczy jéj czarne srożą się nieco, Mając z miłości podsytę. *Anakr.* 31. Żarty spólne: wesoł-li kto jest, swą podsytę, Ktoli cichy, zabawy znajdzie przyzwoite. *Gaw. Siel.* 360. Feudalne dzierżawy, dzielna podsyta dla ambicyi i prywatnych. *Nar. Hst.* 2, 213. Miewali Krzyżacy świeżą zawsze z Niemiec żołnierzów podsytę. *Nar. Hst.* 4, 331. dopełnienie, dokompletowanie, pomoc.

PODSZAFARZY, ego, *m.*, *Subst.*, namieśnik szafarski, *subcurator. Macz.* der Unterschaffner.

PODSZAŃCOWAĆ się, *f.* podszańcuje się *recipr. dok.*, szańce aż pod jakie miejsce robić, sich bis hin verschanzen, Schanzen bis unter etwas hin machen; *Ross.* подшанцоваться.

PODSZCZAĆ *cz. dok.*, pod czym naszczać, unter etwas hin pissen; *Croat.* podscati *submingere.*

PODSZCZEKAĆ *cz. dok.*, podszczekuje *pr.*, nieco poszczekać, belfern; *Carn.* javkati, javkam.

PODSZCZEPIĆ, *f.* podszczepi *act. dok.*, Podszczepiać *niedok.*, ode spodu zaszczepiać, von unten auf spalten, pfropfen. — *Transl.* Podszczepiać kogo, podchodzić go, popodejść go, oszukiwać go, podrywać; einem ein Bein unterschlagen, eine Falle legen. Zakon boży w sercu jego, a pochodzenie jego nie będzie podszczepione. *Wróbl.* 87, *non supplantabuntur gressus ejus.* Nie będą podszczepione postępki jego. 1 *Leop. Ps.* 36, 31. Każdy brat podchodząc podszczepi a podejdzie, a każdy przyjaciel na zdradzie będzie postępował. 1 *Leop. Jer.* 9, 4. Zdrady swe zatając, o to będą stać, aby mię podszczepili. *ib.* 129. Powstań panie, uprzedź go a podszczep go, wyrwij duszę moję od złośnika. 1 *Leop. Ps.* 16, 12. (demüthige ihn, Luth.). Który pożywał chleba mego, tenże wielkie uczynił nade mną podszczepienie. 1 *Leop. Ps.* 40, 10. (tritt mich unter die Füße. Luth.). — §. Podszczepić co pod kim = podsieść co pod kim, einem andern nehmen, entwenden, und sich davon zum Besitzer machen. Powstał przeciw Wsewoldowi Jaropełk, dlatego, iż pod nim wziął i podszczepił dziedzictwo ojczyste księstwa Kijowskiego. *Stryjk.* 170. Skirgajło nie długo się na nowym państwie, pod bratem starszym nie słusznie podszczepionym, weselił. *Stryjk.* 468.

PODSZCZUWAĆ, *ob.* Podeszczuwać. PODSZCZUWACKI, a, ie, od podszczuwacza, Aufhetzer=, Aufwiegler=. Uważał w nim wszeteczne i podszczuwackie obyczaje. *Bardz. Boet.* 70. PODSZCZUWACZ, a, *m.*, który podszczuwa, poduszcza, poduszczyciel, der Anhetzer; (*Boh.* poštjwač, poštiwaček; *Sorab.* 1. žčuwař; *Croat.* cziaczius, podbadavec). Wyrzuciwszy podszczuwacza, ustanie ogień. 1 *Leop. Prov.* 26, 21. Nie będziesz potwarcą, ani podszczuwaczem. 3 *Leop. Levit.* 19, 16. *Kucz. Kat.* 3, 194. (oskarżaczem ani poduszczaczem. 1 *Leop.*). Podszczuwaczowi nigdy na dobre nie wynidzie. *Rej. Zw.* 50 *b.* Wiele podszczuwacz a pochlebca, chociaj cichy a milczący, złego sprawić może. *Rej. Post. Y y* 4. Nierozumnych doradzców i podszczuwaczów poniechaj. *Pilch. Sen. list.* 3, 176. PODSZCZUWACZKA, i, *ż.*, die Anhetzerinn; *Sorab.* 1. žčuwarka.

PODSZEPNĄĆ, *f.* podszepnie *act. jedntl.*, podszeptuje *pr.*, Podszeptywać *frequ.*, nieco komu do ucha poszepnąć, einem etwas einflüstern, zuflüstern, ins Ohr sagen; *Croat.* podsèptavam; *Ross. et Eccl.* подшепнуть, подшептываю. Podszepnij mu, aby nic ojcu memu nie wspominał o tym. *Teat.* 27, 149. Boję się, żeby mu dyabeł czego nie podszepnął. *ib.* 35. *b*, 109. — *Transl. fig.* Wyrzućmyż ten artykuł, który sławę maże, Interes go podszepnął, honor zatrzeć każe. *Treb. S. M.* 52. PODSZEPT, *ob.* Poszept. PODSZEPNIK, a, *m.*, który co podszeptuje, der Flüsterer, Einflüsterer, Ohrenbläser. Niechaj chory wszelkich podszepników i baby stare powyganią od siebie. *Perz. Lek.* 325.

PODSZEWKA, i, *ż.*, (cf. *Boh.* podšew podeszwa); *Boh.* podšjwka; *Carn.* podlôga, (cf. podłoga); *Vind.* podloga, podklad, podklada, podstawa (cf. podkład, podstawa), futer, podfuter, (cf. futro); *Bosn.* podstava; *Rag.* podstava; *Croat.* podztava, podsztava; *Ross.* подкладка, подкладочка,

подбой, подбивка; *Eccl.* подшитие, одѣжды, подкладка, подпушка; to czym suknia jaka podszyta, das Unterfutter eines Kleides. Poboczna trzewików podszewka *Ross.* поднарядъ, поднарядье. PODSZEWNICA, y, *ż.*, *Botan.* rodzaj rośliny, *Epidendrum. Kluk. Dykc.* 1, 199, ein Pflanzengeschlecht.

*PODSZPOCIĆ *cz. dok.*, nieco przekręcić, ein wenig verdrehen. Góry ktoby nie miał widzieć, albo na niéj nogę miał sobie podszpocić, tego ślepocie nie mogę się wydziwić. *Hrbst. Nauk. L.* 4 *b.* obrazić o nię nogę.

PODSZTABNICZY, ego, *m.*, Na szkucie podsztabniczy idzie po sztabniku na bakorcie. *Magier. Mskr.* Sztabowi na szukcie zowią się sztabnik, podsztabniczy, marszałek, i podmarszałi. *ib.* der Untersteuermann.

PODSZYBIE, ia, *n.*, miejsce przy szybie, gdzie górnicy rude zwożą; im Bergw., die Unterscheibe, wohin das Erz geführt wird. *Tr.*

PODSZYBOWAĆ *cz. dok.*, szybując podsunąć, unter etwas hin schieben; (*Ross.* подшибить, подшибать nogę komu podbić).

PODSZYĆ, *f.* podszyje *act. dok.*, Podszywać *niedck.*; *Boh.* podšiwati, podšiti; *Sorab.* 1. podschiwam; *Vind.* podklasti, podkladati, podstaviti, podloshiti, podfutrati, *Croat.* podsztaviti, podsztavlyam (*ob.* Podstawić), podsvávam, podsilszem; *Rag.* podscitti, podscivati, podstaviti; *Bosn.* podstaviti haglinu, podoplatiti; *Ross.* подшить, подшивать, подложить, подкладывать (*ob.* Podłożyć), подбить, подбивать, (*ob.* Podbić, przybić); ode spodu do czego przyszyć, von unten annähen, unternähen. Podszyć podszewką, unterfüttern. Na sobie miał płaszcz należyty, Z gęstego sukna, mocny i dobrze podszyty. *Jak. Baj.* 156. Futrem podszyć *Ross.* подпушить, подпушать. Suknia futrem podszyta, *ob.* Szuba. Podszyć obuw', podeszwę przyszyć, przybić. *Cn. Th.*, versohlen, die Sohle annähen; podzelować; *Vind.* zhreule tumplati, popraviti; *Boh.* podrazyti. Podszyć bóty, do cholewy trzewik podsadzić, vorschuhen. Podszycie botów, das Vorschuhen. — *Fig. et transl.* Wąs ze spodu podszyty, i do brody długi Pasmem wije. *Pot. Jow.* 30. Podszyty chytrym lisem pochlebca. *Kor. Hor.* 22. (wronami karmiony, frant wewnątrz, innerlich ein Schalk). Oni podszywani przyjaciele moi. *Pot. Arg.* 51. (farbowani, gleißnerisch). Tchórzem podszyty, *ob.* Tchórz. Wiatrem podszyty, *Slov.* wetrem podšiti, (*ob.* Wiatr, wietrznik). Zdradnemu słodkich słów ich podszyciu nie wierz. *Morszt.* 43. (jedwabnym słówkom, w bawełnę obwinionym, ihren gleißnerischen Worten). Pychą podszyty. *Jabł. Ez.* 124. (nadęty, napełniony pychą, aufgeblasen). Kłamstwem podszyty. *Bardz. Trag.* 247. (nadrabiający kłamstwem, lügenhaft, voll Lügen). Prawa niezbożne od niektórych Machiawelem podszytych wnoszone były. *Birk. Sk. C* 2 *b.* (Machiawelem trącących, oddających, nim tchnących; die dem Mach. athmeten, von ihm und seinem Geiste voll waren). — Podszywać się pod co, lub czym, przyszywać się, wmieszać się, wtrącać się; sich mit einmengen, einschleichen. Bojaźń się ostrożności imieniem nazywa, Nikczemność się pod płaszczyk pokory podszywa. *Min. Ryt.* 3, 336 Nie tak szkodzi ten, co się z niechęcią odkrywa, Jak ten, co się obłudną przyjaźnią podszywa. *Min. Auz.* 119. Jakiemi się zdradami nie podszywał, aby tylko królestwa tego dostać mógł. *Janusz. Oksz. B* 3. (używał wszelkich zdrad). — §. Podszywać kogo, ćwiczyć go, przecierać, dawać mu łacinę, dokuczać mu, dojmować do żywego; einen durchhecheln, bis an die Seele, bis ans Leben. On mię tam, jak podszywał, jako brał na noże! *Pot. Arg.* 701. Było mu, jakoby go podszywał, jak przezeń wlókł siano. *Pot. Zac.* 55.

PODTAJAĆ *med. dok.*, nieco od spodu odtajać, etwas abthauen; *Ross.* подтаять, подтаивать. PODTAJANIE; *Eccl.* подталина, *liquefactio.*

PODTALERZNY, a, e, pod talerzem będący lub bywający, unter dem Teller befindlich; *Ross.* подблюдный.

PODTAŃCOWAĆ *cz. dok.*, nieco potańcować, ein wenig tanzen; *Ross.* подплясать, подплясывать, *ob.* Podpląsać.

PODTARGNĄĆ *cz. jedntl.*, Podtargiwać *częstotl.*, nieco ode spodu potargnąć, ein wenig von unten reißen, zerren, zausen; *Boh.* podtrhnauti, podtrhowati.

PODTARNIOWY, a, e, n. p. Podtarniowa myszka, łopatkowa, *infraspinatus musculus. Krup.* 1, 95. der Muskel unter dem Rückgrade.

PODTKAĆ, *ob.* Podetkać.

PODTŁOCZYĆ *cz. dok.*, Podtłaczać *niedok.*; *Sorab.* 1. podtwotžu; pod co potłoczyć, unter etwas hin stopfen; *Vind.* podtifati, podriniti, podfhokati, spudopotlezhi, spudsdrushiti, vdrushiti, spuddjati. PODTŁOCZYCIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. podtwotžeř.

PODTOCZYĆ *f.* podtoczy *act. dok.*, Podtaczać *niedok.*; *Ross.* подтащить, подтаскивать; tocząc podsuwać, bis hin kollern, bis hin wälzen, schleppen, ziehen. Armatę pod drzwi podtoczyć, i zaraz z niej palić. *Teat.* 52. *b*, 57. (*Ross.* подточить, подтачивать podwecować, podostrzyć; podgryzać, o robakach); *Eccl.* подточие *podtoczydło, podstawa osły.

PODTOPIĆ, *f.* podtopi *act. dok.*, Podtapiać *niedok.*, (cf. *Ross.* подтопить, подтапливать podpalić); sobą zatapiać, pozalewać; *Vind.* podvtaplati, podvtopuvati, dolpotoniti, unter Wasser setzen, überschwemmen. Byle taki stawek grunta nie podtapiał. *Torz.* 104. Mieszka ten naród w okrąg podtapiającego z wylanej wody Nilu, (*stagnans*). *Otw. Wirg.* 465. Podtopić się *Vind.* podpotonitise, potopitise, vtopitise. PODTOP, u, *m.*, zalewanie wodą, wylew, zatopienie, das Ueberschwemmen. Czarny Galezus swojemi podtopy żółte tam pola odwilża. *Otw. Wirg.* 459.

PODTRĄCIĆ, *f.* podtrąci *act. dok.*, Podtrącać *niedok.*, nieco natrącić, ein wenig anstoßen, berühren; *Ross.* подтолкнуть, подталкивать. — §. Podmieszać, mit untermengen. Tu i owdzie ogólne obserwacye podtrącę. *Ustrz. Alg. pr.*

PODTRATOWAĆ *cz. dok.*, poddeptać, unter die Füße treten, zertreten; *Ross.* подмять, подминять.

PODTRZĄSAĆ *cz. dok.*, trzęsąc podmieszać, unterbeuteln, unterschütten; *Boh.* podrausyti; *Vind* podrofiti, spudtrofiti; *Ross.* подтрусить, подтрушиваю, подболтать, подбалтывать.

*PODTRZEĆ, *ob.* Podetrzeć.

PODTUCZYĆ, *f.* podtuczy *act. dok.*, Podtuczać *niedok.*, pod-

sycać, podkarmiać, podniecać; etwas speisen, Nahrung geben, nähren, unterhalten, anmuntern. Czechowie obietnicami i upominkami od Matyasza podtuczeni, na stronę jego przykłaniali się, *inescati*. *Krom.* 699.

PODTULIĆ *cz. dok.*, Podtulać *niedok.*, pod co stulać, unter etwas schmiegen, beugen, andrücken. Chodzi między ludźmi, jak pies, podtulając pod się ogon, czując co na się, że komu sadło zjadł. *Rej. Zw.* 65 *b*.

PODTWIERDZIĆ, *f.* podtwierdzi *act. dok.*, Podtwierdzać *niedok.*, podpierać, wzmacniać; unterstützen, Kraft geben. Bóg raczy mię potwierdzić duchem swoim. *Wróbl.* 120. Miał za to, że je miał namowami sobie obstalować i potwierdzić. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1.

PODTYĆ *nijak. dok.*, nieco potyć, ein wenig fett werden, dick werden; *Ross.* поддюжѣть, подюжѣю.

PODTYCZYĆ, *f.* podtyczy *act. dok.*, tykami potwierdzić, tyki podstawić; unterstöckeln, unterpfählen; *Boh.* podstrciti, podstrkowati. Chmiel więdnie, gdy go nie podtyczy. *Morszt.* 24, *ob.* Podwiązać. PODTYKAĆ *ob.* Podetknąć. PODTYKACZ, a, *m.*, Podtykacz u miecznika do podtykania capy do osadzenia. *Magier. Mskr.* der Untersteder.

PODUBIEGAĆ, ał, a, *neutr. niedok.*, w czym nagle podupadać, in Abnahme kommen, herunter kommen. Nie z swojej przyczyny, ale z dopuszczenia bożego, poczęli w gospodarstwie jakoś podubiegać. *Chełm. Pr.* 92.

PODUBOŻEĆ *nijak. dok.*, na majątku podupadać, in Armuth verfallen, arm werden, verarmen. Jałmużnik chodzi do starszych, aby się od nich dowiedział o braci choréj podubożałéj. *Bzow. Roż.* 127. PODUBOŻYĆ *cz. dok.*, podupadania na majątku nabawić, arm machen. Naród znacznie podubożony. *Mon.* 71, 308.

PODUCZYĆ, *f.* poduczy *act. dok.*, trochę z pierwszej potrzeby, od biedy, nauczyć, nie douczyć; *Vind.* podvuzhiti, dopoveddti, (podvuk = informacya); *Croat.* podvuchiti; *Ross.* подъучить, подъучать. etwas weniges beybringen, einen Anfang im Unterricht machen, nicht ganz auslehren. Źle ich jeszcze poduczyłeś. *Teat.* 19, 57. Poduczony *Slov.* podučený. PODUCZYĆ się, *in bonam partem*, fundament, początek nauki założyć, einen Grund in einer Wissenschaft legen. Poduczywszy się już dobrze w domu gramatyki, do szkół się udają. *Mon.* 67; 418. W domu w dobrych obyczajach, a w gramatyce poduczony, do Rzymu posłany był na naukę. *Sk. Żyw.* 2, 220. Kiedyś się dobrze poduczył, wiele tym sobie pomożesz, kiedy ujrzysz rozmaite ludzie tejże profesyi. *Gorn. Dw.* 37. — *In malam partem*: Poduczył się prawa, zarwał prawa, pomazał gębę prawem. *Cn Th.* liznął prawa, nie douczywszy się, halb und oberflächlich erlernen, nur ein wenig kosten. PODUCZYCIEL, a, *m.*; *Vind.* podvuzhenik, cf. uczyciel, nauczyciel.

PODUDAĆ *cz. dok.*; *Ross.* подудить; na dudach pograć, ein wenig dudeln, blasen.

PODUFAŁY, PODUFAŁOŚĆ, *ob.* Poufały. PODUGODA, *ob.* Ugoda 2.

PODUMAĆ nad czym *recipr. dok.*; *Vind.* poumlati, napoumiti; *Ross.* подумать, zastanowić się nad czym, pomyśleć nad czym, über etwas nachsinnen. Podumać się nad czym, podziwić się; sich über etwas verwundern, erstaunen. Nad tym się podumali oboje. *Otw. Ow.* 334. PODUMACZ; *Vind.* poumlavez.

PODUPAŚĆ, podupadł *f.* podupadnie *neutr. dok.*, Podupadać *niedok.*, na majątku po części upadać, ubożeć, przyubożeć; *Bosn.* obubosgit; *Carn.* ovvôsham; *Ross.* обнищать, обнищевать, etwas herabkommen, in Abnahme des Vermögens kommen, in seinem häuslichen Zustande zurückkommen, sinken, fallen, in Verfall kommen. Kiedy człowiek poczciwy podupadnie, nikt w biedzie jego ręki mu nie poda. *Teat.* 8, 73. Alboż ja przez niedbalstwo lub hultajstwo tak podupadł? *Teat.* 8, 61. Wiesz, że nasz dom jest podupadłym, przecięż dałem ci co mogłem. *Teat.* 35. *c*, 9. Jest to pan zacnością familii znamienity, ale na fortunie podupadły. *Kras. Doś.* 270. *Ross.* обнищалый. Jesteś familii dawnéj, ale podupadłéj; ojciec Wc Pana nadtracił substancyi. *Teat.* 33. *c*, 6. *ib.* 16. *b*, 106. Podupadłym przyjacielem nie pogardzaj. *Cn. Ad.* 882. *Teat.* 28, 123. PODUPADŁOŚĆ, *ob.* Przyubożałość.

PODUSIĆ *cz. dok.*, dusząc pobić, nach einander erwürgen; *Rag.* podûsciti; *Bosn.* podusciti; *Slav.* potushiti; *Croat.* podussujem. PODUSICIEL; *Croat.* podussitel, *suffocator*.

PODUSTNY, a, e, wielkich a obwisłych ust, lub warg, von hängenden großen Lippen. *Tr.*

PODUSZCZYĆ, *f.* poduszczy *act. dok.*, Poduszczać *niedok.*; *Boh.* podštjwám, baňcjm, draždjm, drażditi, drażdjwam, nawaděti někoho na něco, posylnowati; *Vind.* podhuskati, pofhuvati, nahuskati, navabluvati, sahuskati, nafhuntati, safhunati, sasvati, podvertuvati, nadrashit, nauadit, napostuvat, pofhukniti, nagnati; *Carn.* nedrastiti, shuntam; *Croat.* podhusztiti, podhusztujem, nahusztújem, poduszújem, nabuhnujem, podbàdam, podbolszem; *Bosn.* podbadati, potiçati, zadirati, zadrjeti; *Rag.* podbadati; *Ross.* подъустить, подъущать, возбудить, возбуждать, наустить, наущать, подвижить, подвигнуть, подвизать, задѣть, задѣвать, задорить, подстеркать, подстеркнуть; *Eccl.* наваждати, наваждаю, наустаю, наущаю, навѣтую; do złego pobudzać, podwodzić (cf. podeszczwać, podbechtać); anreißen, erwecken, antreiben, aufhetzen, verleiten zu etwas Bösen. Czart zawżdy podszczuwa a poduszcza ludzie świata tego. *Rej. Post. E* 5. Okrutnika onego z téj i z owéj strony, przeciwko oskarżonemu podszczuwali. *Kosz. Lor.* 178. Zazdrość gniew we mnie poduszcza. *Teat.* 52. *d*, 126. *Tward. Daf.* 83. Poduszczający, i czyniący, równo grzeszy. *Cn. Ad.* 882. (poradnik zły, gorszy niż krzywdziciel). Poduszczenie *Ross.* подводъ, затѣй. Szatan ludzi zwodzi, nie, nie przymuszeniem, ale radą i poduszczeniem. *W. Post. W.* 95. — §. Nad to nie może być nic poduszczeńszego, abo coby bardziej człowieka gabało, *illecebrosius*. *Mącz.* powabniejszego, reißenderes. Poduszczy to w tobie pan bóg, z miłosierdzia boskiego swego. *Rej. Post. a* 6. wznieci, ożywi; erwecken, ermuntern. Duch ś. nic innego wam nie przyniesie, jedno to poduszczy w was, com ja rozmawiał z wami. *Rej. Post. a* 6. potwierdzi. PODUSZCZACZ, PODUSZCZYCIEL, a, *m.*, który poduszcza, podszczuwacz, podbechtacz, podżegacz, podwodziciel; der Anhetzer, Aufhetzer; *Boh.* poštjwač, poštjwaček, pod-

štjwač, nabadač, draždil; *Sorab.* powzbuditel; *Vind.* podhuskavez, nahuskavez, podfhuknik, sahuskavez, naganiavez, napraulavez, nadrashnik; *Carn.* shuntuvavz; *Rag.* podbâdalaz, panùkalaz, potìzalaz; *Bosn.* podbadilaç; *Croat.* poduszìtel, nahusztîtel, nadrasitel, podbadàvecz, zatòchnik, zatekavecz; *Ross.* подъуститель, наушникъ, подводчикъ, подстрекатель, смутитель, затѣйщикъ, затѣя, возбудитель, зажига; *Eccl.* подъуститель, подговорникъ. Nie będziesz oskarżaczem ani poduszczaczem między ludźmi. 1 *Leop. Levit.* 19, 16. (podszczuwaczem. 3 *Leop*). Domyślił się i celu tych przygotowań nieprzyjacielskich, i kto był głównym ich poduszczycielem. *N. Pam.* 5, 176. PODUSZCZYCIELKA, i, *ż.*, podszczuwaczka, die Anhetzerinn; *Boh.* drázdilka; *Vind.* sahuskarza, nafhuntarza; *Croat.* poduszitelicza, podbadàvka; *Ross.* смутительница, наушница, затѣйщица.

PODUSZKA, i, *ż.*, PODUSZECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* poduška, poduštička; *Slov.* poduška, podušia, hławnice, wankuš; *Sorab.* 1. podhwowné zawok, zawoczk; *Sorab.* 2. faglowk; *Carn.* podglavje, vajkshénza, jastuk, blasina, blasineza; *Vind.* podglaunik, podglauniza, paufhiza, podglauni vankufh, vankufhizh, poufhterz, vaikufhnja, blasiniza, pouster, polstar; *Croat.* vaikushna, vankus, vajnkushnicza, jasztúk; *Slav.* jastuk, vanjkusch, uzglavnik; *Hung.* vánkos; *Bosn.* blazina, perina, koktao, koktalicch, blaziniça, tudjella, uzglavniça; *Ross.* подушка, подушечка, зголовье, изголовье; *Eccl.* подвыйникъ, подушка, подъглавие; zagłowek, wezgłowie; das Kopfküssen, der Kopfpolster, das Küssen. Poduszeczki główne dla dzieci. *Syr.* 533. Dziś matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi się starać. *Glicz. Wych. E* 5. Pod żupanem poduszkę musiał mieć, tak był pękaty. *Mon.* 64, 221. Oddaję córkę do rąk, posag pod poduszkę. *Teat.* 43. *c*, 166. Dobra jakaś pani bardzo drogo mu poduszkę swą zaceniła. *Gorn. Dw.* 280. Już ostatnią poduszkę na pijaństwo wyniósł. *Teat.* 18. *b*, 6. Strzeżże się próżnowania, poduszki szatańskiej. *Klon. Wor.* 45. Chciała się zabić, nie poduszki rogiem, ale żelazem. *Jabł. Ez.* 194. (nie żartem). Poduszeczka żołądkowa. *Krup.* 2, 20. Poduszka do siedzenia na niéj, podzadnia, *Vind.* podritniza; *Boh.* podprdelka. Poduszeczka u szorów końskich *Ross.* сѣделка. Poduszka od kobiet szyjących do zatykania śpilek używana, jadwichna, jadwiszka (*Croat.* vanykushecz). Poduszka słomą wytkana *Carn.* plevènza. Poduszka u machiny elektrycznej. *Os. Fiz.* 357. *Galerus*, poduszka włosiana, jakie panie w czapkach zwykły miewać. *Mącz.* Haarwulst. PODUSZNIK, a, *m.*, z poduszkami mający do czynienia, der mit Kopfpolstern zu thun hat. Z sławnéj onéj jazdy szlacheckiéj staliśmy się teraz wozownicy, podusznicy, z łóżkami i stołkami się włócząc. *Star. Ref.* 41. (PODUSZNY, PODUSZOWY, a, e, po niżej uszu się znajdujący, unter den Ohren befindlich. Koło uszu pokazują się gruczołki poduszne. *Kirch. Anat.* 49; poduszowe. *Krup.* 2, 342. *dstng.* poduszny, *Ross.* подушный, podług dusz, *ob.* Pogłówny).

*PODUŻEĆ *nijak. dok.*, wyrównać dużością, t. j. siłą, być w stanie, wydoływać; im Stande seyn, vermögen. W ostatnie już ciemności śmierci, ratować nikt cię płaczącego nie podużeje. *Zygr. Gon.* 427, cf. jest mi z to.

PODWADZIĆ, *f.* podwadzi *act. dok.*, Podwadzać *niedok.*, nieco pokłócić kogo z kim, ein Paar Leute ein wenig zusammen hetzen, sie mit einander ein wenig zanken lassen. Samem nad wami stawał, samem was podwadzał, A żal mi dobrze z głowy oczu nie wysadzał. *Simon. Siel.* 86.

PODWAJAĆ, *ob.* Podwoić.

PODWAŁ, u, *m.*, PODWALE, a, *n.*; (*Boh.* podwal fundament, *ob.* Podwalina; *Ross.* подвалъ schowanie pod drewnianym budynkiem na graty i sprzęty, сподвалъ hurtem, cf. walnie): — *Milit.* der Unterwall, der niedrigere Platz an einem Walle. Podwale, sklepy wymurowane pod wałami, z których broni się rów forteczny. *Jak. Art.* 3, 309. kazematy, die Casematten. — §. Podwale, ulica w Warszawie, eine Gaße in Warschau. Karetę jego widziałem, stała na Podwalu. *Teat.* 27, 106. PODWAŁEK, łka, *m.*, a) *Milit.* Podwalny zastęp, przedpiersień podwalny, die untere Brustwehre am Walle. *Tr.* (*Croat.* podvalek *phalanga*). — b) *Archit.* Podwałek, część kapitelu; *Ital.* voluolo, *Lat.* echinus, lysis, skorupa. *Callit.* 7. ein Theil des Säulencapitäls. PODWALIĆ, *f.* podwali *act. dok.*, Podwalać *niedok.*; *Bosn.* podvaliti; *Croat.* podvalyújem; *Ross.* подвалить, подвалывать, подкатить, подкачивать; podtaczać, waląc podkładać; unterwälzen, unter etwas hin wälzen. — §. Fundamenta wolności podwalić. *Mon.* 73, 184. *fig.* podkopać, untergraben, erschüttern. PODWALINA, y, *ż.*, podeszwa w budowaniu, przycieś. *Cn. Th.* podcieś, die Unterschwelle, hölzerne Unterlage eines Gebäudes, *Boh.* podwal; *Sorab.* 2. schila; *Bosn.* podsik, balvan, greda, kojia se stavglja pod duvar; *Ross.* кладень, цоколь, переводина, лежень, пролежень, (подволока strzecha). Podwaliny u budowy bywają sosnowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. — *Fig.* Czy wiesz, na czym podwaliny ziemi założono? *Budn. Job* 38, 6. (fundamenta). Do podwalin grobowych zstąpią pospołu. *Budn. Job.* 17, 16. — *Milit.* Podwalina w podkopach; poprzeczna dolna sztuka ramy galeryjnej do cembrowania galeryi służąca. *Jak. Art.* 3, 309. die untere Queerschwelle in den Schanzen. PODWAŁKA, i, *ż.*, opusta, kawałek ziemi w oraniu lemieszem nietknięty. *Włod.*, *Cn. Th.* 634. ein im Pflügen unberührt gebliebner Flecken Erde. PODWALNY, a, e, poniżej wału leżący, unten am Walle liegend. Podwalne opasanie. *Tr.*

PODWANASTNY, a, e, liczbę dwunastu zamykający. *Włod.*, zwölf enthaltend, zwölffach, je zwölf, zu zwölf.

PODWARCABNY, ego, *m.*, *Subst.*, urzędnik żupny, *ob.* Warcabny.

PODWARZYĆ, *f.* podwarzy *act. dok.*, Podwarzać *niedok.*, nieco pogotować, ein wenig auffieden, aufkochen. Podwarzam, *fervefacio*. *Dasyp. V* 2 *b*, *ob* Obwarzyć.

PODWAŻKA, i, *ż.*, instrument do podnoszenia czego, drążek, ein kleiner Heber. Podważka do podnoszenia wklęsłej czaszki w głowie, *elevatorium*. *Czerw.* 17. Podważka do podważenia zawięzłego dziecięcia w kroku podczas połogowania, *vectis*. *ib.* 35. PODWAŻYĆ, *f.* podważy *act. dok.*, Podważać *niedok.*, od spodu wyważyć, podno-

się, poddźwignąć, *propr. et fig.*, von unten aufheben, mit dem Hebebaume von unten aufrichten. Urąbie drąg, i za kilka razy, Ów kamień straszny z miejsca podważy. *Jabł. Ez.* 28. Górę wielką z nasady podważywszy z dołu, W pół ją chylą z wszystkiemi sosnami pospołu. *Przyb. Milt.* 182. Drągi służą do podważania drzewa. *Kluk. Rośl.* 2, 169. Choć drzwi zamknięte Były, trafiło dziecko na paluszki wspięte Klamkę sobie podważyć. *Nar. Dz.* 3, 20. (przeważyć, otworzyć). — *Fig.* Morze z gruntu wiatr podważa. *Chrośc. Ow.* 287. podburza, podtacza. — *Transl.* Prosimy boga, aby nędzne i ubogie podważył. *W. Post. W.* 3, 371. poddźwignął, podratował, podpierał, wspomagał.

PODWĘGIEŁNY, a, e, pod węgłem leżący, unter dem Eckwinkel befindlich. Podbudowaniście na samym istym podwęgiełnym kamieniu, na Jezusie Chrystusie. *Budn. Ephes.* 2, 20. Eckstein, Grundstein.

PODWESELIĆ, *f.* podweseli *act. dok.*, Podweselać *niedok.*; *Ross.* подвеселить; pod dobrą myśl podprawić, do wesołości przywieść; etwas erlustigen, lustig und aufgeräumt machen. Korzeniem dobrych win głów podweselili. *Otw. Ow.* 176. (*ob.* Podchmielić, podpić sobie). Muzyka podwesela człowieka, słysząc ją człowiek rozweseli się. *Petr. Pol.* 2, 365. 1 *Leop. Syr.* 40, 19. Teraz po tej trwodze, chcę cię lutnią swoją cokolwiek podweselić. *Tward. Pasq.* 72. Dla przyjaciela sobie podweselić. *Cn. Ad.* 157. Biesiada się zawzięła, a goście podweselili. *Krom.* 199. Człowiek do kompanii nieoszacowany, zwłaszcza jak sobie podweseli. *Mon.* 64, 76. Podweselić sobie, podweselić się, podchmielić abo podpić sobie, podraczyć sobie, sich lustig trinken. Podweselony *Ross.* навеселѣ, самъдругв.

PODWIAĆ, *f.* podwieje *act. dok.*, *Podwionąć, *f.* podwionie *jedntl.*, Podwiewać *niedok.*, ode spodu zawiewać, unter etwas wehen, von unten hinein wehen, anwehen. Włosy białe na czoło opadłe, lekko Zefirem podwiewane, odkrywały kiedyś niekiedyś twarz jéj. *Stas. Num.* 2, 85. Baby wmawiają w chorych dziwne choroby, czary, kołtuny i podwionienia. *Comp. Med.* 254. Choroby często składają na zachwycenie, drudzy na podwionienie. *ib.* 100.

PODWIĄZAĆ, *f.* podwiąże *act. dok.*, Podwięzywać *frequ.*, podwięzuje *pr.*; *Boh.* podwazati, podwazowati; *Slov.* podwazugi; *Sorab.* 1. podwežu; *Vind.* podvesati; *Croat.* podvesujem; *Bosn.* podvezati; *Rag.* podvêzati; *Ross.* подвязать, подвязывать, поддернуть, поддергивать; od spodu przywiązać, zawiązać; unterbinden, von unten anbinden. Opasz się, i podwiąż bóty twoje. *Budn. Act.* 12, 8. Podwiąż brodawkę od spodu jak najtężéj, włosem końskim, lub nicią jedwabną, tedy ci odpadnie. *Perz. Cyr.* 2, 141. Podwięzuję macicę, winnicę, płonki wszelakie; *subligo*, *statumino*. *Cn. Th.*, (*ob.* Podtyczyć). Macica winna nawiązana, przywiązana, podwiązana, wsparta. *Cn. Th.* 378. — *Archit.* Podwiązać, wiązanie pod czym dać, podstęplować, podpietrzyć; ein Gerüst unter etwas machen, unterbalken, Balken unterziehen. Komory zwierzchnie cieśniéjsze były, bo podwiązanie swe miały na spodnich. *Radz. Ezech.* 42, 5. (das untere Gebälke; *Ross.* подвази, rosztowanie). PODWIĄZKA, i, *ż.*, PODWIĄZECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* podwazek; *Sorab.* 1. wobwazk, kolenowé wobwazk, wizdželné wóbwazk; *Vind.* podvesa, podvesje, podvese, nogavizhna podvesa; *Carn.* podvęsa, stôgle; *Croat.* podvez, podvèsnya, podveseny; *Rag.* podvez, pódveza; *Bosn.* podveza od bjeçve; *Slav.* podveze; *Ross.* подвязка, подвязочка; przepaska, przewiązka do podwięzywania n. p. włosów na głowie, pończoch na nogach; das Aufbindeband, Streichband, Knieband, Strumpfband; *Ross.* шлифы, (cf. szlifa). *Fasciola*, mała podwiązeczka. *Mącz.* Przestronna odzież najprzyzwoiciéj młodemu wiekowi służy, więc ani podwiązkami, ni żadnemi jakiemi sznurowidłami ściskać się nie potrzeba. *Mon.* 69, 1091. — §. Podwiązka u cieśli, belka długa, która utrzymuje i wiąże krokwy od całego dachu. *Magier. Mskr.* der Dachstuhlbalken. PODWIĄZKOWY, a, e, od podwiązek, Strumpfbands -, Kniebands -. Order podwiązkowy w Anglii. *Wyrw. Geog.* 341.

PODWIĆ, PODWINĄĆ, podwił, podwinął, *f.* podwinie *act. dok.*, Podwijać *niedok.*; *Sorab.* 1. podwibyu; *Vind.* podviti; *Ross.* подвить, подвивать; w górę powinąć, podgiąć; aufwickeln, aufbinden, aufschürzen. Podwiniony jest podołek twój. *Radz. Jer.* 13, 22. Podwinąłem podołek twój, iż była odkryta sromota twoja. *ib.* 26. (podkasać), (*Ross.* подвивка papilot, подвивки wąsy macicowe winne). — §. Podwinęła się noga, trochę się powinęła, nawinęła, das Bein hat sich etwas verdreht. Wyplecenie przydawa się, gdy się koniowi noga podwinie z niezwyczajnego obracania. *Cresc.* 544. A gdyby się wam trochę noga podwinęła, Jużby zatym i wszystka moc Rzymska zginęła. *Stryjk. Turk. K* 3. PODWICZKA, i, *ż.*, *dem. nom.*, Podwika, *qu. v.* PODWICZNY, a, e, od podwiki, do podwiki należący, den Weiberschleyer betreffend. — *Meton.* Jeśliby podwiczna miłość cię ruszyła; Boć ta nigdy żadnemu nic nie przepuściła.... *Rej. Wiz.* 44 *b.* (miłość białychgłów, kobiet, Weiberliebe).

PODWIECZOR, *Subst. et Adverb.*, czas ku wieczorowi, gegen Abend; *Boh.* podwečer, podwečjr. PODWIECZORNY, a, e, ku wieczorowi skłaniający się; *Croat.* podvechérni, gegen Abend. Podwieczorny czas, połodwieczorze, abo po połodwieczerzu. *Cn. Th.* Podwieczorne chłody. *Jabł. Buk. F b.* PODWIECZOREK, rku, *m.*, podwieczorny pokarm, halb Abendbrodt, Vesperbrodt; *Boh.* swačina, swačinka; *Slov.* swačina, wečernj chléb, wowrant, nešpor (cf. nieszpory), olewranti; *Sorab.* 1. szwaczina, swaczžina; *Carn.* jushèna (*ob.* Juzyna), malèza; *Vind.* veſhperni kruh, mala vushina, mala jushina, maushina; *Croat.* jusina; *Dal.* usina; *Bosn.* ysgina; *Hung.* usonna; *Rag.* ùxina, rûcjak, uxiniza; *Ross.* паужина, паужинокъ, полдникъ; *Eccl.* полудникъ, полуденное ядение, предвечеряние. Dobra dziewczyna, trzeba jej zanieść podwieczorek. *Teat.* 16. *b*, 230. PODWIECZORKOWAĆ, ał, uje, *act. niedok.*, podwieczorek jeść, odprawować podwieczorek; Vesperbrodt essen, halb Abend essen. *Cn. Th.*, *Boh.* swačiti; *Vind.* veſhpruvati, veſhprati, veſhper dershati; *Carn.* jushènàm; *Croat.* jusinati, jusinam, jusinujem; *Dal.* usinam, usinujem; *Rag.* ùxinati; *Bosn.* usginati; *Ross.* полдничать, пополдничать. Podwieczorkowanie. *Kosz. Lor.*

24 b. PODWIECZORKOWY, a, e, od podwieczorku, Abendbrodts-, Vesper-; *Sorab.* 1. swacžžinski.

PODWIĘDNĄĆ *nijak. jedntl.*, od spodu nadwiędnąć, von unten anwelken; *Ross.* подрябнуть.

PODWIERAC, *ob.* Podewrzeć.

PODWIERZGNĄĆ, *f.* podwierzgnie *act. jedntl.*, Podwierzgiwać *frequ.*, tylnie od spodu wybijać, von hinten ausschlagen. Koń ten zwykł zadem podwierzgiwać. *Hipp.* 51.

PODWIEŚĆ, podwiódł, podwiedli, *f.* podwiedzie *cz. dok.*, Podwodzić *niedok.*; (*Boh.* podwesti, podwoditi, podwozowati = podejść, oszukać); *Vind.* podvoditi; *Ross.* подвесть, подводить; a) podwodzić kogo leżącego, podnosić, poddźwigać, podpierać; aufrichten, aufheben, aufhelfen, unterstützen. Jeśli jeden padnie, tedy drugi podwiedzie towarzysza swego. *Budn. Eccles.* 4, 10. *not.* «wzwieść, wzwodzić.» Nie może chodzić, aż go kto podwodzi. *Kolak. Wiek. C.* 1. — b) Podwodzić kogo pod co, podprowadzać; bis unter etwas hinführen, hinzuführen, herbeyführen. Podwiódł wojsko pod mur. *Tr.* — *Fig.* Podwodzić kogo do czego, abo na co, ku czemu, podbudzać go, zachęcać; einen zu etwas reitzen, anspornen, anleiten, anführen, *in bonam, et saepissime in malam partem.* Serce mię na coś wielkiego podwodzi, Że to bóg czyni, tak sobie rachuje. *P. Kchan. Jer.* 300. Miłość go podwodziła ku wycierpieniu wszystkich niewczasów. *Gorn. Dw.* 276. Mię sama miłość na wszystko podwodzi. *Otw. Ow.* 255. *Ustrz. Troi.* 107. Mnie mój umysł i serce tajemnie podwodzi. *Dmoch. Il.* 2, 328. Coż mię znowu na gniew przyduszony podwodzisz? *Bardz. Trag.* 253. Kto cię Kaimie podwiódł na to mężobójstwo? *Birk. Gł. Kun.* 57. (poduszczył, pokusił, podżegł). Podwiedziony do tej zbrodni od drugich rozpustników. *Pilch. Sen. łask.* 56. Dyabeł mię podwiódł, a jam uczynił. *Biał. Post.* 252. Co się nie godzi, na to czart bardziéj podwodzi. *Cn. Ad.* 11. (*nitimur in vetitum*). Ani to Brutus czyni z Kassyuszem, ale ci, co ich do złego podwiedli. *Chrośc. Fars.* 31. — Podwodzić kogo na kogo, jątrzyć na kogo, podburzyć, podmówić, poduszczać, podszczuwać; gegen jemanden aufhetzen, aufbringen. Neptun Feba na Achilla podwodzi. *Żebr. Ow.* 312. Podwiódł nań instygatora, że mu na gardło instygował. *Warg. Wal.* 248. Przyjechał poseł Bawarski, podwodząc Kazimierza na Margrabię, powiadając, że on z Krzyżakami dzierży. *Biel.* 378. Królowa króla na kanclerza podwodziła, aby mu wziął pieczęć. *Papr. Ryc.* 612. Podwiedzenie, poduszczenie *Ross.* подводъ. — §. Podwieść kogo, podprawić, podstroić, einen heimlich wozu abrichten. Tedy podwiedli męże, którzyby powiadali, iż go słyszeli mówić słowa bluźnierskie. 1 *Leop. Act.* 6, 11. *Biał. Poost.* 105. Chłopy podwiódł, aby siedli na karki panom swoim. *Birk. o Exorb.* 10. (podburzył).

PODWIESIĆ *cz. dok.*, pod czym zawiesić, worunter aufhängen; *Ross.* подвѣсить, подвѣшивать, (подвѣска, подвѣсь nausznica, zausznica, noszenie).

PODWIEW, u, *m.*, podwiewanie, podwianie; das Unterblasen, Unterweben. — *Fig. transl.* Pospólstwo z podwiewu Jego przemowy wzbudzi się ku gniewu. *Chrośc. Fars.* 44. (z poddymania, podniecania, podbudzenia jego). PODWIEWAĆ, *ob.* Podwiać. PODWIĘZUJE, *ob.* Podwiązać.

PODWIJAĆ, *ob.* Podwić. PODWIKA, i, *ż.*, PODWICZKA, i, *ż.*, *dem.*, kwef, zasłona kobieca; *Boh.* přjstěrek, paučnjk, rauška, (cf. rucho); *Slov.* karkule; *Sorab.* 2. podwika; *Sorab.* 1. hwowna pwachcžitza, schleweř; *Carn.* pezha, pazholàt, pajzholân; *Vind.* fhlar, hadra; *Croat.* pècha, slar, pacholat, pokrivacha, koprenicza; *Hung.* patyolat; *Bosn.* kopreniça, veo, podcjelliça, podsjeliça; *Rag.* mahràmiza, sviòniza, svileniza, koprèniza, koprèna; *Ross.* паволока, (cf. pawłoka); ein Weiberschleyer. Wzięto ją zaraz, ręce jej związano, Płaszcz z niej, i z głowy podwikę zerwano. *P. Kchan. Jer.* 34. Z korporałów niewiasty ich podwiczki sobie czyniły. *Sk. Dz.* 1185. Wziąwszy z swéj głowy podwikę, dziecię weń powiła. *Żyw. Jez.* 23. — *Meton.* Podwika, warkocz, białogłowa, biała płeć, kobieta; Frauenzimmer, Weibsperson, Weib, Weibervolk. Warować się, by nie takiemu zlecał syna, któremuby podwika pachnęła. *Glicz. Wych. L* 8 *b.* Powiadają o Kazimierzu, że go nie mierziała podwika. *Biel.* 407. Wolał bieżeć w Moskiewską krainę, Niżeli przy podwice siedzieć na biesiedzie. *Zimor. Siel.* 274. Straż dzierżał, nie na upatrzenie nieprzyjaciela, ale na upatrzenie podwiki, dla której, bywało to, iż siła on nocy nie sypiał. *Gorn. Dz.* 77. Antoniusz zrzuciwszy zbroję, pilnował podwiki. *Chrośc. Fars.* 471, (*ob.* podwiczna miłość). PODWINĄĆ, PODWINIONY, PODWINIĘTY, *ob.* Podwić. (PODWIONĄĆ, *ob.* Podwiać). PODWITY, *ob.* Podwić.

PODWINDOWAĆ *cz. dok.*, ode spodu nawindować, podważyć, podnieść; von unten aufwinden, aufheben. Podłożywszy pod ziemię drąg tak, aby jéj odległość od podstawku mniejsza była względem długości drąga, niż siła Archimedesa względem ciężaru ziemi, mógł Archimedes ziemię podwindować. *Boh. Dyab.* 77.

PODWINIAN, u, *m.*, n. p. Podwinian potaszu, *tartris potassae*, otrzymuje się do solucyi zwyczajnego potaszu, dopóty oczyszczony weinsztein dodając, dopóki burzenie się postrzegamy. *Śniad. Chem.* 2, 94.

*PODWŁADNY, a, e, podrzędny, podkomendny, niższéj władzy; untergeordnet, subaltern; (*Ross* подвластный poddany, подвластие poddaność; *Vind.* podoblastjen = poddany).

PODWLEC, podwlókł, *f.* podwlecze *cz. dok.*, Podwlekać *niedok.*, wlekąc podciągnąć, wohin unterschleppen, ziehen; *Vind.* podvlezhi; *Ross.* подвлекать, подволокивать, подтащить, подтаскивать; *Eccl.* подвлещи, подвлекати, подвлачати. PODWŁOCZYĆ *cz. dok.*, podbronować, untereggen; *Vind.* podvlazhiti. *PODWŁOKA, i, *ż.*, wewnętrzna spodnia powłoka; *Vind.* podvliek, der Unterzug.

PODWŁOŚNIK, a, *m.*, pudermantel, der Pudermantel. Daj mi podwłośnik. *Teat.* 36. *c*, 9. Przyszła królewna w podwłośniku tylko. *Niemc. Król.* 1, 108. *Teat.* 16. *c*, 13. Podwłośnik gotowalniany. *Mon.* 72, 320.

1. PODWODA, y, *ż.*; *Ross.* подвода; Frohnvorspann, Frohnfuhre, Dienstgeschirre, Fuhrfrohn, Spanndienst; *Vind.* zhvetir, predvpreg, predvpresha, (*dstng. Boh. et Slov.* podwod, lest *fraus*, podstęp, *ob.* podwieść kogo). Podwoda była to powinność wszystkich miast i włości do dawania

wozów i koni dla sług królewskich. *Nar. Hst.* 2, 260. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 112. *Krom.* 78. (cf. powóz, odwóz). Podwodą nazywano dawniéj tak jak i dziś, wóz chłopski z końmi; czasem też i same tylko konie bez wozu. *Nar. Hst.* 4, 37. Podwodą albo na podwodzie jechać. *Cn. Th. Vol. Leg.* 2, 673. mit Vorspann fahren. — *§. Kto inny wóz niech żenie, *podwodę światłości; *quilibet alter agat portantes lumina currus. Żebr. Ow.* 39. roznoszący światło. (2. *PODWODA, y, *ż.*, hak pod wodą w morzu, eine Sandbank in der See. *Tr.*). PODWÓDCA, y, *m.*, PODWODZICIEL, a, *m.*; *Ross.* подводчикъ; (*Boh.* podwodnik podstępnik, oszust); podwodzący do czego, podżegacz; der Anführer zu etwas, der Anhetzer. Podwodca i dawca śmiałości do złego. *Otw. Ow.* 138. Podwodziciel do złego. *ib.* 501. PODWODZICIELKA, i, *fem.* — PODWODNIK, a, *m.*, co na podwodzie bieży; *Ross.* подводчикъ, der mit Frohnvorspann reist. W tym wnijdzie podwodnik: burmistrzu! daj konie na podwodę! *Klon. Wor.* 14. Posyła posły, mówiąc: idźcie podwodnicy prędzej. *Radz. Jes.* 18, 2. Listy te rozsyłano przez posły i podwodniki. 1 *Leop. Esth.* 8, 10. 1. PODWODNY, a, e, od podwód; *Ross.* подводный, Frohnvorspanns=. Na branie podwod, listu trzeba, który podwodnym zowią. *Vol. Leg.* 2, 673. Kto na podwodzie jedzie, podwodnéj odmiany mijać nie ma. *ib.* Zamiast podwod czwore pieniądze podwodne na ustawienie poczty dać każemy. *Vol. Leg.* 4, 108. *Podwodny koń, który tłumoki nosi, *clitellarius. Mącz.*, (*ob.* Juczny). Podwodny urzędnik, podwodę dający z urzędu. *Cn. Th.* — (*Boh. et Slov.* podwodný, lstiwý podstępny, *ob.* podwieść kogo).

2. PODWODNY, a, e, pod wodą mieszkający, unterhalb dem Wasser befindlich; *Croat.* podvodni; *Sorab.* 1. trochu wodniwé. Podwodny, *subaqueus. Cn. Syn.* 847. Są wiatry podziemne i podwodne. *Boh. Prog.* 2, 255. Podwodne zwierzęta. — §. Podwodna farba, Wasserfarbe. *Tr.*, cf. *Ross.* подводный камень skała morska; *Eccl.* подморская, каменіе что подъ водою.

PODWODZIĆ, *ob.* Podwieść. PODWODZICIEL, *ob.* Podwódca.

PODWOIĆ, *f.* podwoi *act. dok.*, Podwajać *niedok.*, dwa razy powiększyć, verdoppeln; *Boh.* odwogjm; *Slov.* opakugi; *Vind.* sadvoijti, dvoiverstiti, dvoisdrushiti, vkupsdvoijti; *Croat.* dvòychiti, dvoyduplati, dvoysztruchiti; *Rag.* dvostrucciti; *Bosn.* dvostruciti, duostrucciti, zdupplatti; *Ross.* сугубить, сугубаю, усугубить, усугублять; *Eccl.* воздвояю. Czem Wenero podwajasz boleść mą bez miary? *Hul. Ow.* 145.

PODWOJ, ja, *et* ju, *m.*, Podwoje *plur.*; *Boh.* podwog, weřege (cf. wierzeja), fošna; *Slov.* strany dweřnj, weřege; *Sorab.* 1. wotběrno (cf. odedrzwi), duri wobwozeno, wobbitžo; *Carn.* podwoj, ovvoj, obvoj, ovoj, stropnèza, vanger, *ob.* Węgary; *Vind.* stropneza, podboi na vratah, vrat podboi, kraina stran vrat, barger, nadboi, vratna peta, durni steber, durni tram; *Croat.* podboy na vrateh; *Bosn.* polosgjaj; *Rag.* parestát; *Slav.* nuglovi; *Ross. et Eccl.* подъвои [*libra* 2], косякъ, косячекъ, верхи, Thürpfosten, Thürgerüste, Thürgewände. Podwoje, boki drzwi, wiążące próg i nadprożek. *Wlod.* węgary. *Cn. Th.* 1233. Mielibyśmy zwać *podbojem od podbijania, ale zwyczaj nie dopuszcza; tedy przywój, albo podwój, *postis. Mącz.* Podwoje ryte z kosztownych topazów. *Tward. Wł.* 148. Forto! byś się podwojów tych sto lat trzymała, Nie będziesz już tak wielu ubogich widziała. *Groch. W.* 419. *Allidere caput posti*; uderzyć się w głowę o drzwi, strącić z podwoja wosk, w przypowieści. *Mącz.* Na coż to między drzwi i podwoje palec wrażać? *Teat.* 30, 25. narażać się na ostateczności.

PODWOJEWODZY, ego, *m.*, *Subst.*, der Unterwoiwode, Vicewoiwode, Vicegespann, Untergespann. W Litwie, gdzie wojewoda jest razem starostą, tam jego namiestnik zowie się podwojewodzym sądowym; w województwach zaś osobnych starostów mających, są podstarostowie. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 412. Podwojewodzi doglądają miary, korca, łokcia. *Petr. Pol.* 389. *Vol. Leg.* 3, 36. Wojewodowie abo ich podwojewodzowie mają *pretia rerum* czynić. *Gost. Gor.* 76.

PODWÓJNY, a, e, PODWÓJNIE *adverb.*, po dwa razy tyle czyniący, wartający, znaczący etc., doppelt, zwiefältig; *Boh.* dwaupočetnj, dwognasobný, podwogný; *Slov.* dwognasobni; *Sorab.* 1. dwoyaczne, topolt, (*ob.* Dupelt); *Vind.* dvoin, dvieversten, dvoinoversten, famadruh, duoja versta, (cf. samowtór); *Croat.* dvoydùplan, dvoysztruchen; *Slav.* dvostruk; *Rag.* dvostruk, dvostrukki, dvodupli; *Bosn.* duostrukki; *Ross.* двойный, двойственный, сугубый, сугубо, (*ob.* Sowity); *Eccl.* сугубопытный, дъвоякъ, дъвонпъ. Podwójny grosz. *Cn. Th.*, ein Doppelgroschen. Podwójny płód. Żołnierz podwójny, dwój żołd biorący, ein Doppeltsöldner. Podwójny, dubeltowy, pełny kwiat *Ross.* махровый. Podwójny trop abo szlad *Ross.* сдвойка. — §. Chytre umysły podwójne. *Zab.* 11, 105. na dwie strony, obojętne; zweydeutige, auf zwey Seiten. PODWÓJNOŚĆ, ści, *ż.*, dubeltowość, die Zweyfachheit, Zwiefältigkeit; *Bosn.* dvostrukóst; *Rag.* dvostrukos; *Vind.* dvoinost, dvoistvu.

PODWOJSKI, iego, *m.*, *subst.*, wójtowski sługa, woźny miejski, der Gerichtsfrohn. Podwojskiego pospolicie w niektórych mieściech butlem zowią, dlatego, iż jest posłem sądowym i sędziego. *Szczerb. Sax.* 305. Na wszystkie strony podwojskich wyprawią, Którzy tak wielkie roznoszą nowiny. *Pot. Syl.* 228. Gębę swą rozdziewi jak podwojski. *Radz. Syr.* 20, 15. Podwojskiego u Rzymian zwano fecyałem. *Pot. Arg.* 139. PODWÓJCI, iego, *m.*, *subst.*, namiestnik wójtowski; *Vind.* podoblastnik, podglavar, der Untervogt, Unterstadtrichter. Podwójci w Krakowie, u których o dziesięć grzywien pozywają się. *Petr. Pol.* 399. PODWÓJTOSTWO, a, *n.*, urząd podwójciego, das Unterrichteramt; *Vind.* podoblastnia, podglavaria.

PODWONIK, a, *m.*, orzeszek woniający, ein Balsambüchschen. Alsztyny, podwoniki, krymki, należą do stroju kobiecego. *Haur. Sk.* 519.

PODWÓREK, rka, *m.*, mały podwórzec, ein kleiner Hof, ein Höfchen. W podwórku stoi para koryt, w którym świnie, wypuszczając je kolejno, karmione będą. *Switk. Bud.* 72. PODWÓRNIK, a, *m.*, dworek trzymający, ma-

jący, der einen Adelshof hat. Od gospodarzów abo od podworników, którzy w domach szlacheckich w miastach mieszkają .... *Stat. Lit.* 110. PODWORNY, PODWOROWY, PODWORZOWY, PODWORCOWY, a, e; *Ross.* дворцовый; Hof-, Hofplatz-. Podworny ptak, podworzowy, nie klatczany. *Cn. Th.* ein Vogel, der auf dem Hofe herum geht, nicht im Käficht gehalten wird. Bój blady wrota śmierci podwórne otworzył. *Ryb. Gęśl. B* 2. die Hofflügel, die Thorflügel des Todes. PODWOROWE, ego, *n.*, *subst.*, Płacono za Piastów podworowe, to jest, opłatę od placów, na których sobie mieszkania mieszczanie budowali. *Nar. Hst.* 2, 258. *Papr. W.* 2, 213. Hofplatzgeld, Bauplatzabgabe. (*Ross.* подворное podymne, stajenne; stancya, kwatera). PODWORZE, a, *n.*, PODWORZEC, rca, *m.*, podniebny plac przy pomieszkaniu, der Hof an einem Hause, (cf. dziedziniec); *Boh.* dwořiště; *Sorab.* 1. pždwór; *Vind.* duorifhe, duor, prödurje; *Rag.* pridvorje; *Bosn.* duoriscte, priduorje, trim; *Croat.* preddvor; *Hung.* pitvar; *Ross.* подворье, надворье. U nich przed głównym budynkiem bywa 4 lub 5 podworzów. *Pam.* 83, 563. Podwórze chłopskie dzieli się na miejsce dla bydła i skład drzewa, na miejsce dla gnoju, a trzecie przy samym mieszkaniu na wjazd i wyjazd. *Świtk. Bud.* 452. Podworza, któremi posłowie do Sułtana idą, są pełne Janczarów. *Kłok. Turk.* 106. Drzewo dębowe było sadzone na podworzu zamku. *Otw. Ow.* 33. — §. Na podworzu, na dworze, pod niebem, draußen. Z podworza, od zewnątrz, von außen. *Tr.*

PODWÓZ, u, *m.*, podwiezienie, dowóz pod ręką, das Zuführen, (heimliche) Zufuhr; *Ross.* подвозъ przywóz, dowóz. PODWOZNIK, a, *m.*; *Ross.* подвощикъ furman; der Zuführer.

PODWRÓCIĆ, *f.* podwróci *cz. dok.*, Podwracać *niedok.*, §. a) od spodu wywracać; *Vind.* pokuzniti, prekuzniti, na kosji rug potozhiti, prevaliti; *Ross.* подворотить, подворачиваю; *Eccl.* подвращаю, von unten umwerfen, umkehren. Wichry gwałtowne domy z mieszkaniami podwracają. *Modl. Gd.* 82. Skały i dęby podwraca. *Otw. Ow.* 262. Ziemia, z której się rodził chléb, od ognia podwrócona jest. 1 *Leop. Job.* 28, 5. Na sierotę się oburzacie, a podwrócić przyjaciela swego usiłujecie. 1 *Leop. Job.* 6, 27. Podwróciłeś przeciwniki twoje, puściłeś gniew twój, który je pożarł jako słomę. *Dambr. Kaz.* 10. *Zygr. Pap.* 254. Nie śpią, aż co złego uczynią, ażby kogo podwrócili. 1 *Leop. Prov.* 4, 15. (przewrócą. 3 *Leop.*). Myślili podwrócić kroki moje, i zakryli na mię sidło. 1 *Leop. Ps.* 139, 6. Izażby bóg miał podwrócić sąd? *Radz. Job.* 8, 3. — §. b) Podwracać kogo, podburzać, poduszczać, poddymać, aufwiegeln. Ten podwraca lud nasz, i zakazuje trybut dawać cesarzowi. 1 *Leop. Luc.* 23, 2. *Wujek.* PODWRÓT, u, *m.*, wywrót, podejście, upadek; *Vind.* pokuz, prevershik, der Umfall, Umsturz, das Umstürzen. Nie frantowskim podwrotem, ale ostrą bronią zgładźmy ich. *Pot. Arg.* 277. Tym bardziéj szkodzić można, im mniéj się kto podwrotu spodziewa. *ib.* 271. PODWROTEK, tka, *m.*, urzędnik żupny, einer von den Salzbergwerksbeamten. Urzędnicy żupni, pisarze, szafarze, podwrotkowie. *Vol. Leg.* 5, 176. *PODWROTNIA, i, *ż.*, *Ross.* подворотня; deska pod wrotami, drzwiami.

*PODWSIADACZ, *ob.* Podsiadacz.

PODWYDZIAŁOWY, a, e, po wydziałowym idący, unterabgetheilt, Unterbezirks-. Szkoły wydziałowe i podwydziałowe. *Dyar. Grod.* 140. *N. Pam.* 9, 357. W szkołach podwydziałowych znajduje się tylko prorektor, czterech lub trzech profesorów i kaznodzieja. *ib.* 159.

PODWYŻ *adverb.*, przywyż, przywyższem; etwas hoch, etwas in die Höhe, aufwärts. Starał się, by bogarodzicy chwałę wzniósł podwyż niebios. *Chodk. Kost.* 12. PODWYŻSZYĆ, *f.* podwyższy *cz. dok.*, Podwyższać *niedok.*; *Boh.* zwevšiti; *Ross.* подвысить, повышшать, приподнять, приподнимать, приподымать; *Eccl.* взвышаю; wyżéj podnieść, pomknąć, cf. powyższyć, *phys. et fig.*, erhöhen, höher rücken, erheben. Najpewniejszy dowód utraty panieństwa, podwyższony fartuszek. *Teat.* 29. *b*, 47. Podwyższenie *Ross.* накладка. Podwyższenie krzyża ś. *Sk. Żyw.* 2, 14. Kreutzerhöhung. Podwyższający *Eccl.* высокотворящій. Podwyższać kogo na co, pomykać wyżéj. Podwyższony prędko, z podłego stanu, abo nad zasługę i godność, *novus homo*. *Cn. Th.* Szczęście podwyższa, szczęście poniża. *Cn. Ad.* 432. Ktokolwiek się podwyższa, będzie unižon; a kto się uniża, będzie podwyższon. *Sk. Kaz.* 546. — *§. Podwyższać prawo czyje = potwierdzać, sein Recht bekräftigen, bestättigen. Powołanego, kiedy się stawi i niewinnym okaże, przywrócą ku prawu swemu, i podwyższą prawo jego. *Sax. Porz.* 58. (*oppos.* poniżać prawo czyje *qu. v.*).

PODYBAĆ, *f.* podybie *cz. dok.*, podybuje *praes.*, dybiąc koło czego pochodzić, lauernd um etwas herum gehen. Gdybyś chciał koło téj wdówki podybać trochę, nie byłaby tak surowa. *Teat.* 1, 21.

PODYKTOWAĆ, *f.* podyktuje *cz. dok.*, piszącemu powiedzieć, do pisania podać, ein wenig dictiren. Podyktujesz mi listeczek. *Teat.* 3. *b*, 28. Dołoż resztę, co ci rozum i łaskawe dla mnie serce podyktuje. *ib.* 24. *b*, 44.

PODYMA, y, *ż.*, w przodkarach wozowych, sztuka drewniana, w końcach szniców poprzecznie utwierdzona. *Jak. Art.* 3, 309. das Queerholz der beyden Deichselarme. *ib.* 1, 27. *faffoire.*

PODYMNE, ego, *n.*, podatek od pojedynczych dymów, (*ob.* Dym); *Boh.* podymne; *Vind.* kadiuni denar; *Ross.* дымовое, подворное, придворное, тепловая, Rauchfangsgeld, Rauchfangsabgabe. Podatek podymnego naprzód 1629 ustanowiony, wskrzeszony znowu 1775. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 340. PODYMIE, ia, *n.*, dom z dymnikiem, dym; eine Feuerstelle, ein Haus mit einem Rauchfange, ein Rauchfang. W jednéj wsi będzie kilkaset podymia. *Pim. Kam.* 361. W biskupiéj osiadłości trzy tysiące podymia, z którego to każdego podymia po półkopy czynszu dają. *Weresz. Kij.* 28.

PODŻĄĆ *cz. dok.*, Podżynać *niedok.*, kosząc podrzynać, von unten abärnten; (*Ross.* поджать, поджимать złożyć).

PODZAKONNY, a, e, pod zakonem będący, zakonowi podległy, einem kirchlichen Gesetze unterworfen; *Ross.* подзакон-

ный. Jezus był pod zakonem, aby podzakonne wykupił. *Budn. Galat.* 4, 5. (cf. bezzakonny).

PODZAMCZE, a, *n.*, miejsce pod zamkiem, die Gegend unter einem Schlosse. W Lublinie żydzi niemal wszystko podzamcze na przedmieściu sami osiedli. *Gwagn.* 198. Zbiegło się tam podzamcze. *Zimor. Siel.* 239. (podzamczanie, pod zamkiem mieszkający).

*PODŻARY, a, e, nieco ogorzały, ein wenig braun gebrannt von der Sonne. Wyście mnie wychowały podżare sielanki, Wyście mię zalecały hoże podgórzanki. *Zimor. Siel.* 188. Krzyczy głośno soweczka i kornet podżary. *Banial.* *A* 2 *b.* PODŻARZYĆ, *f.* podżarzy *cz. dok.*, Podżarzać *niedok.*; (*Ross.* поджарить, поджаривать, подзарить, подзаривать, подзадорить, подзадоривать; *Bosn.* podirati); — podpalić, podżegać, poddmuchać, *propr. et fig.*, von unten anzünden. Podżarzyliście ogień ten. *Radz. Jer.* 17, 4. Wynidź z domu, bytność twa, jako ogień plewy podżarzy. *Morszt.* 144. Człowiek gniewliwy podżarza zwadę. *Radz. Syr.* 28, 11. Wargi podżarzające zwadę. *Budn. Prov.* 26, 23. *Weryf. pr.* 19.

*PODZCIWOŚĆ. 1 *Leop. Genes.* 50. *ob.* Poczciwość.

PODŻEBERNY, PODŻEBROWY, a, e; *Ross.* подреберный; pod żebrami będący, leżący, unter den Rippen befindlich. Błona podżeberna, pleura. *Perz. Cyr.* 1, 45. Myszki podżebrowe, *infracostales. Krup.* 4, 67.

PODŻEGA, *ob.* Podżoga. PODŻEGNĄĆ, PODEŻŻYĆ, *f.* podżegnie, podeżży *cz. dok.*, Podżegać *niedok.*; *Carn.* podshigam; *Vind.* podshgati, podshagati; *Croat.* podsisem, podsgalszem, podesgan; *Ross.* поджечь, поджигать, наджечь, надожгу, наджигать; podpalić, podżarzyć, von unten anbrennen, unterbrennen, *propr. et fig.* Wynidą z miasta, podeżgą a popalą zbroje, tarcze i pawęzy. *Radz. Ezech.* 39, 9. Podżegł go w koło. *Budn. Jes.* 42, 25. *Incende*, poduszcz, *podeżży go. *Mącz.* Mija go, żeby afektów jego nie podżegła. *Pot. Arg.* 305. Co za duch na mię zawzięty podżega cię do zdradzania mię? *Teat.* 6, 117. Jeśli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. *Teat.* 46. *c*, 42. (podgrzewa). Burzliwi republikanci starają się podżegać pospólstwo. *Gaz. Nar.* 1, 250. Nie podżegaj zapalonego. *Cn. Ad.* 637. (nie poduszczaj obruszonego; gniewliwego hamować). Izaliż cię szaleństwo piekła nie podżegło? *Hor. Sat.* 190. Szatan, jak którego do czego chciwego wie, jak to jemu przed oczy przywodzi, i ku pożądaniu podżega. *Gil. Kat.* 187. PODŻEG, u, *m.*; *Ross.* поджогъ; podnieta, *ob.* Podżoga, *fig.*, Nahrung des Feuers, Zunder. Kraj ten bądź w jego, bądź w waszych ręku, zawsze byłby nieskończonym wojny podżegiem. *Stas. Num.* 1, 183. Od innych podżegi uszczypliwe odbierał. *Przestr.* 40. PODŻEGACZ, a, *m.*, poduszczacz, poddymacz, pobudka; *Boh.* žhář; *Vind.* podshuknik, nahuskavez; *Croat.* podsigavecz; *Ross.* зажигатель, зажитальщикъ, зажига, der Anbeзer, Anblaser. Kiedyż dobry duch ma być podżegaczem do złorzeczeństwa abo podszczuwaczem? *Birk. Exorb. D* 3 *b.* PODŻEGACZKA, i, *ż.*; *Croat.* podsigavka; die Anhetzerinn.

PODZELOWAĆ, PODZYLOWAĆ, *ob.* Podselować. PODZIAĆ, *ob.* Podzieć.

PODZIAŁ, *m.*, dział, dzielenie, rozdzielenie, podzielenie, część podzielona; *Boh.* podjl; *Vind.* postraniza, perstraniza, v'dellenje; *Ross.* пай; a) die Theilung, Abtheilung. Dane do podziału ilkości. *Ustrz. Alg.* 35. Podziały działów, poddziały, subdywizye. *Czart. Myśl.* 60. — §. b) Podział, podział się, *ob.* Podzieć. PODZIAŁAĆ *cz. dok.*, Podziaływać *częstl.*, poczynić, porobić, nach einander machen, arbeiten; *Sorab.* 1. podźjlam; *Vind.* podelati; (*Croat.* podelávam *adapto*, *adaequo*); *Ross.* подѣлать, подѣлывать. PODZIAŁKA, i, *ż.*, *scala. Geom.* 1, 245. *Jak. Mat.* 1, 81. *Łesk.* 36, n. p. Wykryślić podziałkę = linia do miary na mapie służąca, der Maßstab auf einer Karte.

PODZICZEC, *f.* podziczeje *neutr. dok.*, w dziczyznę się poobracać, wild werden, ausarten. Precz wszystko podziczało, sam opich został a łopusze. *Pot. Pocz.* 584.

PODZIEĆ, PODZIAĆ, podział, *f.* podzieje *cz. dok.*, Podziewać *niedok.*; *Vind.* podat, podivat, podjati, djati, diem, loshiti, poloshiti, kladiti, (podit, spodit = *fugare*); *Croat.* dévati = kłaść; *Ross.* подѣвать, раздѣвать; (cf. *Graec.* θέω *pono*); zostawić co gdzie, porzucić gdzieś, obrócić w coś; etwas wo lassen, etwas wo hin thun. Wolno im brać co chcą, i podzieć to kędy chcą. *Birk. Exorb. G* 4. Króle Egiptskie, nie mając kędy pieniędzy podziewać, nakładali na próżną postawę. *Biel. Św. C* 2 *b.* Gdzie oni tak straszne podziewają intraty! *Zab.* 13, 200. Jeżeli rzemieślnik nie ma gdzie podziać tego, na czym pracowicie robił, co wnet straci. *Pam.* 83, 473. Jak się masz przyjacielu? a gdzieś nam pana podział? *Teat.* 10, 77. PODZIEĆ się *recipr. dok.*, dostać się gdzie, chować się, zostać się gdzie; wohin gerathen, wo bleiben, stecken; *Boh.* podjti, poděgi; *Vind.* podatise, pobratise, savoditise, (se nakaj podati = łożyć się na co); *Ross.* засунуться, засовываться. Bolesław, porzuciwszy kraj, nie wiedzieć gdzie się podział. *Nar. Hst.* 2, 450. Gdzieżeś cnoto, gdzieś prawdo, gdzieście się podziały? Tuście niegdyś najmilsze przytulenie miały. *Kras. Sat.* 12. Wiele to rzek wpada do morza, gdzie się te wody podziewają? *Kluk. Kop.* 1, 105. Gdzieżeś się Pan u dyabła podział? *Teat.* 9. *b*, 45. wo haben sie gesteckt?

*PODZIECKOWAĆ, *ob.* Dzieckować; (*Rag.* podjetnitti *repuerascere*).

PODZIĘKA, i, *ż.*, podziękowanie, dzięka, Danksagung, Dank; *Slov.* poděkowání; *Sorab.* 2. wotżekowanĕ; *Carn.* sahvála; *Eccl.* дарствительное, благодаренie. Huczne niebu śpiewano podzięki. *Kniaź. Poez.* 1, 40. Dał ci bóg, zdrów korzystaj, a winnéj podzięki Nie omieszkaj dla tego, z któregoś wziął ręki. *Nar. Dz.* 2, 203. Ani od téj, któréj bronił wrzkomo, odniósł podziękę, ani od innéj strony. *Smotr. Apol. pr.* Za dobrodziejstwo podziękę. *Pilch. Sen. list.* 2, 317. (*Slov. Prov.* Poděkowání ně naplni meščék, dzięki nie napełniają mieszka). Mamy-li dostatek chleba, Ziemianom to samym z podzięką przypisać potrzeba. *Zab.* 15, 303. PODZIĘKOWAĆ, *ob.* Dziękować. *Pam.* 84, 745; *Boh.* poděkowati; *Vind.* sa-

hvalitise; {*Carn.* sahvaliti; *Croat.* zahvaliti; *Ross.* поблагорадить. PODZIĘKOWALNY, a, e, od podziękowania, Dank=, Danksagungs=. Wesołe pienia hymnu podziękowalnego: *Te Deum laudamus*, po kościołach się odprawowały. *Mon.* 73, 370.

PODZIELIĆ, *f.* podzieli. *ob.* Dzielić; *Boh.* poděliti, podělowati; *Vind.* podělit, vdeliti, sdeliti, notersdeliti, dodeliti (= udzielić); *Croat.* pedèliti, podelyújem, podelujem; *Dal.* udilyujem; *Rag.* podjeliti, podjelivati; *Bosn.* diliti, podiliti, razdiljiti; *Ross.* подѣлить, подѣляю. Podzielenie *Croat.* podelényc. PODZIELACZ, a, *m.*, PODZIELCA, y, *m*, PODZIELICIEL, a, *m.*, który co podziela, der Eintheiler Podzielca, rozdzielca, *distributor. Macz.*, *Vind.* deliuz, resdielnik, resdelnik, resdeliuz, resdajauz, reslozhnik, resjemauz; *Croat.* podelitel; *Rag.* podjelitegl, *f.* podjelitegliza. PODZIELNOŚĆ, ści, *ż.*, możność być podzielonym, die Theilbarkeit. *Hub. Wst.* 374, *Vind.* delitlivost, reslozhlivost, resdielnost, resjemlivost; *Ross.* дѣлимость. Nieograniczoną jest podzielność najmniejszego ciała. *Rag. Doś.* 1, 63. *Łesk.* 2, 53. PODZIELNY, a, e, PODZIELNIE *adverb.*, dający się podzielić, theilbar; *Boh.* podjlný; *Vind.* delitliu, resdelitliu, reslozhliu, resjemliu, oddrushliu, resdjelen; *Ross.* дѣлежный, дѣлимый, дѣлительный; *Eccl.* чаственный. Każde ciało jest podzielne. *Mon.* 73, 548. Wszystkie rzeczy, które po swym podzieleniu, przeszłą swą istotę i nazwisko zatrzymują, zowią się rzeczami podzielnemi, jako wino, zboże, grunta. *Gal. Cyw.* 2, 15. — §. Podzielna liczba, która się przez insze dzielić może. *Solsk. Geom.* 3, 79. Liczba podzielna, czyli do podzielenia dana. *Ustrz. Alg.* 35. Sposób niepodzielnych ilości, *methodus indivisibilium. Alg. Nar.* 6, 2. Liczba, którą dzielę, nazwana podzielna, *dividendus. Łesk.* 2, 8. — *§. Xięgi Paralipomenon, dwoje xiąg podzielnych jest. 1 *Leop.* 1 *Paral. pr.* osobnych, udzielnych.

PODZIEMEK, mka, *m.*, płonka bezlistna, płonka korzeń, bo wszystka korzeń, bezlist, ziemianka, *aracidne. Cn. Th.* Ohnblatt, ein blätterloses Wurzelgewächs. Ta orzechy niesie, ta słodkie maliny, Ta dojrzrzałe podziemki, ta czarne jeżyny. *Zbil. Żyw. B* 2. czy nie raczej poziomki? PODZIEMIANIN, a, *m.*, pod ziemią mieszkający, ein Unterirrdischer. Ukąsana od żmii, do podziemianów poszła. *Otw. Ow.* 588. — *§. Podziemianin, *ob.* Podnożek. PODZIEMIE, ia, *n.*, PODZIEMNICA, y, *ż.*, *Stas. Num.* 1, 35, *souterrain*, miejsce podziemne, pieczara, ein unterirrdischer Ort; (cf. *Ross.* подземелие wąwoz pod ziemią; *Bosn.* podzemgljuscja, kuchja pod zemgljom = dom podziemny). Ogień Etny pochodzi od palenia się w podziemiu, siarki, gliny. *Otw. Ow.* 621. W podziemiach Pompei znaleziono wiele ciekawości. *Gaz. Nar.* 2, 189. PODZIEMNY, a, e.; *Boh.* podzemnj; *Sorab.* 1. podzěmaczé; *Vind.* podsemelski; *Carn.* podsemelske; *Croat.* podzemelszki, podzemlyeni: *Bosn.* podzemgljusceni; *Rag.* podzemaglski, podzemgljuch; *Ross.* подземный, подземельный; pod ziemią albo w ziemi znajdujący się, unterirrdisch. Węże w zimie ukrywają się w lochach podziemnych. *Zab.* 12, 206. Piwnica podziemna, (*ob.* Podruna). Żyła kruszcowa, podziemna *Eccl.* подровеннина. Za wami i w podziemne pójdę okropności. *Bardz. Luk.* 25. Budować każdy może wzwyż na troje piętro, jedno podziemne, a dwoje nad nim, tak żeby drzwi od spodniego mieszkania były w kolano nad ziemią. *Szczerb. Sax.* 37. PODZIEMNOŚĆ, ści, *ż.*, położenie pod ziemią, miejsce podziemne; Unterirrdischkeit, unterirrdisches Wesen, Lager. Padnąć w podziemności pierwéjbym musiał, niżbym dostatnie to mógł słowy swemi objawić. *Chodk. Kost.* 80.

PODZIERAĆ, *ob.* Podrzeć.

PODZIERAĆ, *ob.* Podejrzeć, podglądać. Podzieranie, podglądanie, śpiegowanie *Ross.* подзоръ, подсмотръ. Podzierający, podglądający, *Ross.* подзорный; *Eccl.* подсматривательный śpiegujący, obserwacyjny. PODZIERACZ, a, *m.*, podglądacz, śpieg; der Beobachter, Belauscher, Spion; *Ross.* подзорщикъ, подглядчикъ, *f.* подглядчица; подсматривальщикъ, подсмотрщикъ, *f.* подсматривальщица; *Eccl.* подзиратай, подстрегатель, соглядникъ, соглядатай, сходникъ, подзорщикъ, шпіонъ.

PODZIERŻEĆ, *f.* podzierży *cz. dok.*, potrzymać nieco, ein wenig halten. *Cresc.* 583, *Boh.* pozdržeti, pozdržugowati, podržjm; *Ross.* подержать, поодержать, пріодержать.

PODZIERZGNĄĆ, PODZIERGNĄĆ, *f.* podzierzgnie *cz. jedntl.* §. 1) powiązać, zadziergnąć; binden, knüpfen. Włos swój złoty w perłowy czepek podziergnęła. *Tward. Pasq.* 79. — §. 2) Przedziergnąć, przeobrazić, przekształcić, przeformować, przekabacić; metamorphosiren, verwandeln, umschaffen. Akteona Dyana w jelenia podziergła. *Tward. Pasq.* 75. Allanta w kamień Gorgona podzierzgnęła. *Chrośc. Luk.* 307. Niechajby ociec podzierzgnął się w smoka, coby strzegł we dnie swéj dziewki jedynéj. *Tward. Daf.* 40.

PODZIESIĄTNY, a, e, *denarius. Cn. Th.*, zehnfältig; *Slav.* deseterostruk.

PODZIEWAĆ, *ob.* Podzieć.

PODZIEWIĘTNY, a, e, dziewiątny, dziewiątkowy, *enneaticus. Cn. Th.* 167, neunfältig; *Slav.* deveterostruk.

*PODZIMIE, *PODZIMEK; *Slov.* podzimek, geseń; *Croat.* podzìmek, jeszen; *Bosn.* podzimak, jesen = Jesień *qu. v.* PODZIMNY, a, e, pod zimę się dziejący, gegen den Winter; *Slov.* podzymný *autumnalis*, jesienny; *Sorab.* 1. podzěhmé měszaczstwo listopad.

PODZIOMY, a, e, podziemny, unterirrdisch. Płomień podziome strawił gmachy. *Nar. Tac.* 2, 333.

PODZIŚDZIEŃ, PODZIŚ, *adverb. temp.*, po dziś dzień, do dzisiejszego dnia, bis auf den heutigen Tag. I podziśdzień na tę pamiątkę procesye odprawujemy. *Star. Ryc.* 52. Podziś wiele na to ludzi żałuje, iż przyjaciołom tajemnic zwierzali. *Eraz. Jęz. K b.*

PODZIUBAĆ, *f.* podziubie *cz. dok.*, podziurawić dziubiąc, bepicken, Löcher einpicken. Podziubajże skórę na cebuli szwającą albo nożem kończystym. *Sienn.* 531.

PODZIURAWIĆ, *f.* podziurawi *cz. dok.*, dziurami napełnić, *Ross.* истыкать, voll Löcher machen, belöchern, durchlöchern. Mól znacznie księgi te podziurawił. *Pilch. Sen. łask.* 10.

PODZIW, SPODZIW, u, *m*, PODZIWIENIE, ia, *n.*, dziw, dziwowanie się czemu; das Verwundern, die Verwunderung;

Boh. podiw, (podiwa awantura). Z podziwu zalewa się łzami. *Stas. Num.* 1, 125. Bierze od wszystkich hołdy sprawiedliwe, Którzy ją kiedy z podziwem ujrzeli. *Kniaż. Poez.* 2, 101. Ty mgły rozrzedzasz, w tępym objaśniasz zadumie, Twój rozum zmienić podziw w myśl wysoką umie. *Przyb. Ab.* 14. W urodzie postać jéj 'równia nie miała, W grzeczności zasię jedno podziwienie była. *Past. Fid.* 21. (dziw, cud). — W podziw komu być, dziwno mu być, zastanawiać go z zadziwieniem, zadziwiać go; einen in Verwunderung setzen, ihm wunderlich vorkommen, ihn Wunder nehmen. Jeśliby tu kto był, komuby w podziw było. *Gorn. Dz.* 61. Dom ten poda bóg w baśń u wszystkich narodów; będzie on w podziw; a rzeką: czemu tak pan mu uczynił? *Radz.* 2 *Chron.* 7, 21. *et Deut.* 28, 37. Niech gry w podziw ludzki zmyślone, w dzień święty miejsca żadnego nie mają. *Szczerb. Sax.* 426. (gry, zabawy zadziwiające ludzi). Na podziw, do zadziwienia, nadzwyczajnie; zum Verwundern, außerordentlich. Bogaty napodziw, i szeląga długu nie mający. *Teat.* 55, 61. Musiano mię tu na podziw przed tobą oczernić. *Zab.* 6, 341. Nad podziw, nad spodziw, nad spodziewanie, nad miarę, do zbytku, über alle Maßen. Kocha ją nad podziw, a ona go bardziej nad śmierć nienawidzi. *Teat.* 20, 22. Żywności nad spodziw więcéj przystawiono. *Pilch. Sall.* 245. Był Chodkiewicz na wszystkie fatygi nad spodziw otwardniały. *Nar. Chodk.* 2, 451. PODZIWIĆ się, *f.* podziwi się *recipr.*, *dok.*, Podziwiać *niedok.*, Podziwować się *contin.*, zadumać się nad czym, admirować co, etwas bewundern, sich über etwas verwundern; *Ross.* подивиться. Pilnie się tu przypatrując, podziwujmy się tym wielkim sprawom bożym. *W. Post. W.* 53. Natura dopuściła nam podziwować się w wielkich mężach boskiéj sprawie. *Gorn. Dw.* 317. Tu się przypatrz, a podziwuj świętéj jego dobrotliwości. *Rej. Post. K k* 5. Z zdumieniem podziwcie się niebiosa temu. 1 *Leop. Jer.* 2, 12. Téj fortecy nieprzyjaciel może się dobrze podziwować i nadziwować, aby ją otrzymać miał mocą. *Boter.* 81. Nie należy się podziwiać jego nieśmiałości. *Teat.* 19. *c*, 92. — ''§. Podziwiać co, admirować, etwas bewundern. W cnotliwych poganach podziwiamy i uwielbiamy cnotę, przeciwieństwami stwierdzoną. *Mon.* 70, 350. Podziwienie, *Boh.* podiwenj; *Dal.* csudovanye, das Bewundern, die Bewunderung. Rzecz godna podziwienia i zdumiewania. *Boter. A* 2. PODZIWNY, SPODZIWNY, a, e, zadziwiający, na podziw, wunderbar. Rzecz wielka i podziwna. *Biał. Post.* 78. Potkał się z oną niepodobną śmiałością, z oną podziwną chęcią, aby się popisał. *Gorn. Dw.* 290. Spodziwny. *Kosz. Cyc. F b.*

PODZNACZNY, a, e, pod znakiem będący, podznaczony, unter dem Zeichen. Ilkość pod znakiem położona, nazywa się podznaczną, *sub signo. Ustrz. Alg.* 158. PODZNACZYĆ, *f.* podznaczy *cz. dok.*, Podznaczać *niedok.*, podcechować, *subsignare. Mącz.*, unterzeichen. Sekretnie poznaczać, heimlich anmerken; *Vind.* podsnaminuvati, podsnaminije.

PODŻOGA, PODŻEGA, i, *ż.*, podpał, podnieta, *fig.*, Zunder, Nahrung des Feuers; *Vind.* podshiga, podbodnja; *Ross.* зажигательство. Nie może być ogień trwały, ażby ustawiczną miał podżegę; wielki ogień wielkiéj podżegi potrzebuje, a mały podżegę niewielką zachowa. *Syxt. Szk.* 163. Ustawicznemu ogniowi potrzeba ustawicznéj podżegi, a który na niedługi czas ma trwać, niewiele też podpału potrzebuje. *ib.* 163. Ogień nie może być bez podżegi, t. j. bez żagwi. *ib.* 162. Przez drwa, siano, słomę, wiecznego ognia podżogę rozumiał apostoł. *Smotr. Lam.* 158. Podżogi i irrytacye wasze. *Smotr. El.* 12. Wojna się zajęła, za podżogą Matyasza, *subornante. Krom.* 713. Najlepsza pierwszą zaraz podżogę i przynętę do gniewu odrzucać. *Pilch. Sen. gn.* 129. Sieciech za Władysława domowéj wojny był podżogą. *Nar. Hst.* 3, 62. Żadnéj nie mieli do niecnoty zaprawy i podżegi. *Pilch. Sall.* 32. *Pilch. Sen. list.* 3, 177.

PODŻOŁĄDKOWY, a, e, niżéj żołądka leżący, unter dem Magen liegend. Podżołądkowa strona, *regio hypogastris. Krup.* 2, 14. Poduszka podżołądkowa *ib.* 68. *ib.* 3, 40.

PODZÓR, u, *m.*, podejrzenie, der Argwohn; *Eccl.* подзоръ, подзирательство, подзрительство, подзорство, подзрѣніе, подзираніе; (*Ross.* подзоръ podstrzeganie, śpiegowanie). Nieprawo o dogmatach pisząc i mówiąc, w podzór się herezyi poddaje. *Smotr. Apol.* 130.

'PODŹTA, *ob.* Pójść.

PODŻUPEK, pka, *m.*, namiestnik żupnika w szybach, der Unteraufseher in einem Bergwerke. Podżupek, urzędnik mający dozór nad żupami. *Kras. Zb.* 2, 377. Żupnicy, bachmistrzowie, podżupnikowie. *Vol. Leg.* 5, 175. *Herb. Stat.* 106.

'PODŹWA, *ob.* Pójść.

PODŹWIG, u, *m.*, podźwignienie, podważenie, podniesienie; das Aufheben, Aufrichten, in die Höhe Stellen. (*Ross.* подвигъ walka, pasowanie się, usiłowanie; подвижникъ zapasnik). Chodkiewicz w Lubomirskim zdolniejsze nad innych ramiona do podźwigu ciężarów ojczyzny widział. *Nar. Chodk.* 2, 417. PODŹWIGNĄĆ, *f.* podźwignie *cz. jedntl.*, Podźwigać *niedok.*; *Slov.* podzwihugi, podwiženj; *Sorab.* 1. pozběhuyu; *Carn.* pousdigneti; *Vind.* povsigniti, gorvsigniti; *Croat.* podigati, podisem; *Rag.* podighnuti, vzdighnuti; *Bosn.* podighnuti, podvighnuti; (*Dal.* podvignutisse; *Slav.* podignutise • ozdrowieć); *Ross.* подвижить, подвигнуть, подвизать poruszyć, подвинуть, подвигать podsunąć, посовать, посовывать, посодвинуть; podnosić, podważać, podpierać, wystawiać; aufheben, aufrichten. Budował Bolesław zamki dla bezpieczeństwa kraju, i właśnie w tymże czasie trzy takowe twierdze podźwignął. *Nar. Hst.* 5, 115. PODŹWIGACZ, a, *m.*; *Rag.* podighnitegl *f.* podighintegliza; der Aufrichter, Aufheber.

PODZWONIĆ *cz. dok.*, nieco przedzwonić, ein wenig läuten, klingeln; *Vind.* posvoniti; *Carn.* posgvajnam; *Ross.* позвонить, позваниваю, позвенѣть, позвениваю.

PODZYLOWAĆ, PODZELOWAĆ, *ob.* Podselować.

PODŻYŁY, a, e, podeszły, podstarzały; ältlich, etwas alt; *Slov.* požilý; *Ross.* пожилый. Być to może, żem podżyły, Lecz mam z chęci dosyć siły. *Teat.* 56. *b*, 17.

POEMA, atu, *m.*, z *Greckołac.*, rytm, rym, wiersze; *Vind.* ſmiſlik, ſmiſlenka, ſmiſlenje, ſmiſhluvanie, das Gedicht. *Kras. Zb.* 2, 377. POETA, y, *m.*, wierszopis, rymopis, rymodziéj, pisorym, rymotworca, der Dichter; *Boh.* basnjř; *Slav.* speworečnik, wazomluwec, spewomluwnik, wazomluwnik, weršownik, wazospewnik; *Sorab.* 1. pěszénik, poheta; *Carn.* spevorezhnék; *Vind.* peſemnik, ſmiſhlauz, ſmiſlovez, ſmiſhlauiz, dichtar, ſmiſlenik, ſmiſhluvauz; *Croat.* pesznik; *Rag.* pjevalaz, pjesnik, pjesnivaz; *Bosn.* poeta, petnik, pjesnik, koji slaga pjesni, pisnik; *Ross.* пiитa, стихотворецъ; *(Graec.* ποιειν, cf. *Ross.* пѣть, пою piać, pieje). Poeta Łukasza *Opalińskiego.* Poetą być, tytuł nieszczęśliwy. *Past. Fid.* 264. POETKA, i, *ż.*, rymopiska, die Dichterinn; *Bosn.* poetniça, petniça; *Sorab.* 1. pohetžina; *Rag.* pjevaliza. POETYCKI, a, ie, POETYCZNY, a, e, wierszopiski, rymopiski, pisorymski, rymotworczy, tworczorymy, dichterisch; *Sorab.* 1. pěszéniczki, pohetžiniczki; *Rag.* pjesnicki. Styl poetycki zależy na nieustannych prawie obrazach, na czystych a śmiałych przenośniach, na wyrazach mocnych i dosadnych. *Gol. Wym.* 397. Sztuka poetyczna. *Zab.* 6, 369. Widzisz jak to bez pracy i w jak krótkiéj chwili Prawie po poetycku wszystkośmy zrobili! *Min. Ryt.* 1, 281. POETYKA, i, *ż.*, nauka poezyi, die Poetic; *Slov.* spewomluwnost, wazomluwnost; *Vind.* ſmiſhluvanska snanost, vmetalnost; *Croat.* pesznoznanoszt; *Ross.* пiитство. Poezya zebraną została w naukę, którą nazwano poetyką. *N. Pam.* 15, 365. — §. Klasa szkolna, w któréj dają poezyą, die Schulklaſſe, wo die Poetic gelehrt wird. POEZYA, yi, *ż.*, wierszopistwo, rymopistwo; die Dichtung, Poeſie. Serce czułe dało początek poezyi. *Gol. Wym.* 384. Słowo Polskie rymopistwo nie obejmuje całego obrazu, który się w myśli wznieca przez słowo Greckie poezya. *N. Pam.* 15, 363. Uczyniono ten honor poezyi, że ją nazwano sztuką naśladowania natury w rymach. *ib.* 365.

POFAŁDOWAĆ, *f.* pofałduje *cz. dok.*, w fałdy poskładać, porysować, in Falten legen. Twarz, którą wiek pofałdował stary. *Zab.* 13, 351. *Drużb.*

POFAŁSZOWAĆ, *f.* pofałszuje *cz. dok.*; §. a) na złe przemienić, fałszywe podsunąć, verfälſchen; *Slav.* pokváriti; *Ross.* поддѣлать, поддѣлывать. Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby łatwo poszlakowany był, ktoby je pofałszował. *Star. Mon. A* 3. W sprawie téj pofałszował papiery. *Boh. Kom.* 2, 143. — §. b*) *Transl.* Z więzienia, straż pofałszowawszy, umknął. *Krom.* 259; *corrumpere*, *ob.* Przenajmować, przekupować, przedarować.

POFANTOWAĆ, *f.* pofantuje *cz. dok.*, pozastawiać, nach einandern verſetzen, verpfänden. Biskup Derpski, dobra kościelne pofantowawszy, do Niemiec uszedł. *Nies.* 1, 86.

POFARBOWAĆ *cz. dok.*, farbą powlec, befärben, anfärben, anſtreichen; *Vind.* pofarbati; *Slav.* pofárbiti; *Ross.* подкрасить, подкрашивать, покрасить, окрасить, окрашивать.

POFATYGOWAĆ się, *zaimk. dok.*, potrudnić się nieco, ſich ein wenig bemühen, eine kleine Mühe machen; *Ross.* позаботиться, позабочиваюсъ, *ob.* Fatygować się.

POFEJDAĆ, pofajdać, *f.* pofejda *cz. dok.*, posrać. *Macz.*, beſcheißen; *Rag.* izgovnitti.

POFOLGOWAĆ, *f.* pofolguje komu *cz. dok.*, nieco ulżywać komu, popuścić mu; einem etwas nachſehen, nachgeben, mit ihm etwas Nachſicht haben, es ihm ein wenig leichter machen; *Boh.* poulewiti, pooblewiti, pooblewjm. Godziłoby się pofolgować staremu słudze. *Teat.* 26. *b*, 10. Jeśli dziś usłuchasz ludu twego, i pofolgujesz mu, a dasz miejsce prośbie ich, a będziesz do nich mówił łagodnie, będziesz je miał sługami. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 12, 7. POFOLGOWANIE, "POFOLGA, i, *ż.*, *Chodk. Kost.* 42, die Linderung, Milderung.

POFORSOWAĆ, *f.* poforsuje *cz. dok.*, mocno przynaglać, forciren, mit Nachdruck betreiben. W trybunale sprawę poforsować. *Niemc. P. P.* 25.

POFORTUNIĆ, *f.* pofortuni *cz. dok.*, Pofortuniać *niedok.*, poszczęścić, beglücken, Glück geben. Przemysława pan bóg na królestwie nie pofortunił. *Biel.* 179. *Prospero*, poszczęściam, pofortuniam. *Mącz.* Mądre serce w sprawach będzie miało pofortunienie. 1 *Leop. Syr.* 3, 32. Pofortunił go pan bóg, że Turczynowi tak w szyję ugodził, że głowa odpadła. *Warg. Wal.* 83. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, pofortunią mu się. 1 *Leop. Ps.* 1, 3. (poszczęszczą się. 3 *Leop.*).

POFORYTOWAĆ, *f.* poforytuje *cz. dok.*, łaskawie popierać, begünſtigen. Chwała z rostropnej powieści pochodzi, a pan ją dobrze poforytuje. *Budn. Sap.* 15, 10-

POFRYZOWAĆ, *f.* pofryzuje *cz. dok.*, jednego po drugim ufryzować, einen nach dem andern friſiren. Ludzie czy się ubrali w paradną liberyą, czy się pofryzowali? *Teat.* 24. *b*, 23.

POFUKNĄĆ, *f.* pofuknie *cz. jedntl.*, Pofukać *niedok.*, połajać, jednego po drugim wyłajać, einen nach dem andern ausſchelten. Pofukałem celniejsze z ludu. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13, 17. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. *Weresz. Reg.* 153.

POGADAĆ, *f.* pogada *cz. dok.*, nieco z kim pomówić, mit jemanden ein wenig reden; *Croat.* pomenkújemsze; *Ross.* поговорить, поговаривать; (погадать powróżyć, pomyśleć, rozmyśleć). Muszę ja też z tobą pogadać o naszym interesie. *Teat.* 15, 69. POGADKA, i, *ż.*, gadanie; *Ross.* поговорка, das Gerede; (*Boh.* pohadka zagadka). Sofistów fałszywe pogadki, nikczemne wywody. *Rej. Ap.* 92. Wierz mi, tubyś usłyszał sentencye różne, A rozliczne wywody i pogadki próżne. *Rej. Wiz.* 11. Ewanielia przeciwko niepotrzebnym pogadkom o woli bożéj. *Rej. Post. A a a* 4. Uczynili taką pogadkę ku niemu. *ib. Q q* 3. (przemowę, odezwę).

POGADZAĆ, *ob.* Pogodzić.

POGALONOWAĆ, *f.* pogalonuje *cz. dok.*, galonami pobramować, mit Borten beſetzen. Lokaje ci pogalonowani. *Teat.* 22, 19.

POGALOWAĆ *intr. dok.*, użyć gali, pobankietować. *X. Kam.*, in Galla leben.

POGANA, y. *ż.*, mała nagana, zarzucik; *Ross*, погонка,

ein kleiner Tadel, kleiner Vorwurf. Uwalniać się od cienia pogany. *Teat.* 49. *b*, 67.

POGANIAĆ, *ob.* Pogonić. POGANIACZ, a, *m.*; *Slov.* pohonič, kteryž sprzeżenj wolůw žené; (*Boh.* pohůnek podparobek); *Sorab.* 1. pohoncž, nahaniczeř; (*Ross.* погоньщикъ goniec, kuryer, ciura); *Eccl.* поганятель, погнатель, (prześladowca); co bydło, konie pogania. *Włod.*, der Treiber, Viehtreiber, Pflugtreiber. — §. Co za kim goni, za kim w pogoń pędzi, der Nachsetzer. Obejrzyj się, niemasz za tobą poganiacza na bachmacie żadnego. *Birk. Kant. C* 4. — Poganiacz, gwiazda północna; *arctophylax, bootes. Cn. Th.* der Bärenhüter, ein Gestirn. Ni zachód poganiacza straszny żeglarzowi, Ni kozioł burzotworca, gdy swój wschód odnowi. *Zab.* 11, 415. — §. *Meton.* Poganiacz, którym woły poganiają w oraniu, laska, bicz, kostur. *Cn. Th.* oścień, bodziec, der Treibestachel. — §. U flisów, poganiacze, poboczne kloce, które zabezpieczają traftę od rozbicia. *Urm.* die Seitenbalken des Holzflosses. POGANIACZKA, i, *ż.*, ta, co bydło, woły, konie pogania, die Viehtreiberinn, Pflugtreiberinn; *Sorab.* 1. nahaniczerka. Czeladź, siadłszy przy ogniu tam na nalepie, Oracz poganiaczkę klepie. *Hor.* 2, 320.

POGANIĆ *cz. dok.*, Poganiać *niedok.*, nieco naganić, ein wenig tadeln; *Ross.* погонять, поганывать. POGANICIEL, a, *m.*, który nagania, der Tadler: *Ross.* порицатель.

POGANIEC *neutr. niedok.*, spoganieć *dok.*, poganinem się stać, zu einem Heiden werden; *Boh.* zpohaněti. Żydzi z czasem spoganieli, a do cudzych się bogów udali. *Sk. Kaz.* 191. Nauki i sakramentów nie mając, za czasem spoganieli. *Sk. Dz.* 253. *POGAŃCZYĆ, *POHAŃCZYĆ *cz.*, *dok.*, poganinem uczynić, zum Heiden machen. Gwałtu wołają przeciw zapohańczonemu, zheretykowanemu i zpożydziałemu biskupowi. *Zygr. Ep.* 32. POGANIN, *POHANIN, a, *m.*, POHANIEC, ńca, *m.*; *Boh.* pohan, neznaboh; *Slov.* pohan; *Hung.* pogány; *Sorab.* 1. pohan; *Sorab.* 2. tatari, (cf. Tatarzyn); *Vind.* haid, aid; *Carn.* ajd; *Croat.* poganin, pogan, (pògan = nieczysty, poganim *sordio*, pogànoszt, nechisztocha); *Bosn.* poganin, nevjernik, (pogan, ghnusan *foedatus*; pogan, sotona, vrag *diabolus*, poganniti *foedare*); *Rag.* pogànin, (pogan *sordidus*, opoganiti *inquinare*; *Slav.* pogan, govno); *Slav.* poganin; *Ross.* язычникъ, идолопоклонникъ, некресть, поганецъ, (поганецъ = 2. plugawiec, поганый, поганъ nieczysty, поганить, опоганить, опоганывать nieczyścić, profanować); *Eccl.* поганинъ, *melius* паганинъ, ꙗзычьникъ, невѣрьнъ, идолопоклонникъ; *Lat.* paganus; *Gall.* payen; *Talm.* פגן; der Heide. Za Konstancyusza Cesarza żołnierze, którzy chrześcianami być nie chcieli, od wojska odegnani, po wioskach się błąkali, dlatego je nazwano *pagani* a *pago*, którym imieniem pogan niewiernych zwać poczęto. *Sk. Dz.* 227. Poganie, którzy boga prawdziwego nie znają. *Karnk. Kat.* 70. Poganie, *narodowie niewierni. *Salin.* 2, 138. Jasna ta gwiazda i obrzydłe pohany do prawdy przywiodła. *Bzow. Roż.* 60. — §. Turków, Tatarów, osobliwie poganinami zwano; n. p. Już to nie żarty, ostatnim tu szańcem, Ostatnim przyszło ścierać się z pohańcem. *Tward. Misc.* 65. — §. Poganin, bezbożny, ein Gottloser, *ob.* pogański syn.

POGANKA, i, *ż.*; *Boh.* pohanka; *Croat.* poganinka; *Ross.* поганка; §. a) białogłowa w pogaństwie żyjąca. *Włod.*, die Heidinn. Patrz, jak ta poganka przyjmuje strapionych. *Prot. Jał.* 29. Z pokorą wielką przyszła do pana; bo była poganka, a wielka grzesznica. *Rej. Post. N* 1. — *Contumel.*: Bezbożna, niecnota, ein gottloses Weib. Ty się śmiejesz poganko! *Treb. S. M.* 10. Tybyś go poganko chutnie obłapiła, aleć wstyd nie dopuścił. *Zebr. Ow.* 164. (*barbara*). — §. b) Poganka, tatarka, hreczka. *Syr.* 1004, Heidekorn, Heidel, Buchweizen. (*Ross.* поганышь bedłka niejadalna). POGAŃSKI, a, ie; *Boh.* pohansky; *Rag.* poganski; *Carn.*, ajdove, ajdovske; *Vind.* aidouski; *Croat.* poganski; *Eccl. et Ross.* ꙗзычьскъ поганьскъ; od pogan, heidnisch. Pogańskie, po pogańsku = *adverb.*, pogańskim obyczajem, auf eine heidnische Art. Ty będąc żydowinem, po pogańsku, a nie po żydowsku, żyjesz. 1 *Leop. Galat.* 2, 14. — §. Bezbożny, gottlos, verrucht. Okrutny tyran serca pogańskiego. *Bardz. Trag.* 581. Co za pogańska wdowa. *Teat.* 42. *c*, 8. Pogański synu! *Pot. Jow.* 195. (bezbożniku! niecnoto! nic dobrego! du Gottloser, Verruchter!). *Boh. Kom.* 1, 19, *Teat.* 8, 98. Pogański syn wszystkich zwiódł i uciekł. *ib.* 32. *b*, 117, (cf. psia jucha, psu brat). POGAŃSTWO, a, *n.*; *Boh.*, *Slov. et Sorab.* 1. pohanstwo; *Hung.* poganyság; *Rag.* pogánstvo, nevjerstvo; (*Bosn.* poganstvo 1. *foeditas*, 2. *idololatria*); *Croat.* poganinsztvo, bolvanztvo; *Vind.* aidov'stvu; *Carn.* ajdovshnya, ajdovstvu, ajdovshna; *Eccl.* еллинство, многобожїе, язычество; *Ross.* поганство; §. a) pogański żywot, pogańska nauka, das Heidenthum. Maximus mistrz, Juliana w pogaństwo wprawił. *Sk. Kaz.* 278. W pogaństwie żyć *Eccl.* еллинствовати, быть многобожникомъ, язычникомъ. — §. b) *Collect.* Pogaństwo = poganie, Heiden. Pogaństwo ś. Pawłowi boską część przyczytać chcieli; lecz on wołał na one proste ludzie, żeby téj czci na niego nie kładli. *Sk. Żyw.* 1, 53. — *Praecipue Turci, Tatari*; n. p. Postrzegłszy herby Saraceńskie, a nie krzyże na wieżach, poznał zaraz, że miasto odebrane było przez pogaństwo. *Ustrz. Kruc.* 2, 137. Gofred tym czasem skończył swe zwycięstwo, Goniąc pogaństwo, które uciekało. *P. Kchan. Jer.* 267. — §. *Contumeliose:* Pogaństwo = bezbożniki gottloses Gesindel. Żydów z kraju wygnać, dla niepohamowanéj złości i łakomstwa tego pogaństwa. *Haur. Sk.* 217.

POGARBIĆ *cz. dok.*, w garb pokrzywić; bucklig beugen, krümmen; *Rag.* pógarbiti: *Bosn.* poghrribiti; (*Slav.* pogêrbitise = chramać).

POGARDA, y, *ż.*, pogardzenie, wzgarda, die Verachtung; *Boh.* pohrdáni, potupa, opowrženj; *Sorab.* 1. zadfpeno; (*Vind.* pogerda, framota = sromota, wstyd); *Vind.* odvriedba, sanizhuvanje, samezhuvanje; *Bosn.* pohrrida *ignominia*, *contumelia*, *deformitas*, *contemptio*; *Rag.* pogarda, pogardjenstvo *probrum*, *injuria*, nehajstvo, (cf. niechać); *Ross.* поносъ, презорство; *Eccl.* прѣзорство, презирательство, презираніе, прѣзрѣние, (cf. przejźrzeć). Z pogardą życia swojego największe brał na siebie niebez-

pieczeństwa. *Mon.* 64, 713. POGARDLIWY, a, e, — ie *adverb.*, pogardzający, gardzący; *Boh.* potupný; *Sorab.* 1. zadſpeyaté, zadſpenité; (*Rag.* pogardiv *aspernabilis*, pogardni *injurius*); *Vind.* sanizhliu, sameszhliu; *Carn.* sanezhliu; *Eccl.* презрительный, прѣзорьливъ, презирательный; verächtlich, verachtend, voll Verachtung. Wyniosłem i pogardliwem okiem zapatrują się na uboższych od siebie. *Mon.* 74, 237. Z miną srogą i pogardliwą przyjęła moję ofiarę. *Teat.* 41. *b*, 251. Jemu zaś odrzekł szatan z pogardliwym czołem. *Przyb. Milt.* 132. POGARDZIĆ, *f.* pogardzi *cz. dok.*, Pogardzać *niedok.*; *Boh.* pohrdati, potupiti (cf. potępić), opowrhnauti, opowrhowati; *Slov.* pohrdám, pohrdánj; *Sorab.* 1. zadſpu; *Bosn.* kudditi, hulliti, pohulliti, poghrriditi, pogarditi; (pogarditi, pogherditi, poghriditi *infamare*, *injuriare*, *deformare*, *contemnere*); *Rag.* nehajati (cf. niechać), huliti, pohuliti, pohuglivati (cf. hulać); (garditti, izgarditti, pogarditti, pogarghîvati *alicui convitium dicere*; *Croat.* pogegryújem *deturpo*, *contemno*); odduriti, (cf. odurzyć); *Dal.* nehayati, nehavatisse; *Carn.* sashmagam, sanezhujem; *Vind.* sanizhuvati, sanemerdershati, samezhuvati, odvriediti, dolsvriediti; (pogerditi • pokalać); *Ross.* презирать, презрѣть (cf. przeźrzeć, przezierać), уничижить, уничижать; *Eccl.* прѣзорьствовати; wzgardzić czym, etwas verachten. Kto kim chce pogardzać, ten sam naprzód wzgardzonym bywa. *Teat.* 23. *d*, 61. POGARDZICIEL, a, *m.*, POGARDZCA, y, *m.*; *Boh.* pohrdač, potupnjk; *Vind.* sanizhuvauz, samezhuvavz; *Rag.* pogarditegl; *Bosn.* poghrriditegl; *Croat.* pogerditel; *Ross.* презиратель, презритель; *Eccl.* прѣзиратель, прѣзорьникъ, уничижитель; wzgardziciel, gardzący czym, der Verächter. Świata pogardziciel. *Boh. Kom.* 2, 41. Scewola, pogardziciel i nieprzyjaciol i płomieni. *Birk. Krz. K.* 23. *Birk. Dom.* 85. Księgi w prochu pogardzców swych płakały smutnie. *Zbb.* 5, 323. *Piram.* POGARDZICIELKA, i, *ż.*, ta, która pogardza, die Verächterinn; *Rag.* podarditeghza; *Bosn.* poghrriditegliça; *Croat.* pogerditelicza; *Ross.* презрительница

POGARNĄĆ *cz. jedntl.*, Pogarnywać *częstl.*, nieco wciąż zagarnąć, nach einander nehmen, raffen; *Ross.* пощечить; (*Vind.* pogernit *tegere*).

POGARSZAĆ, *ob.* Pogorszyć.

POGASIĆ, *f.* pogasi *cz. dok.*, jedno po drugiem zagasić, eins nach dem andern auslöschen; *Vind.* pogaſiti, pogaſhati, vgaſiti, pogaſhuvati; *Rag.* pogâsiti; *Bosn.* pogasiti; *Croat.* pogassújem; *Ross.* погасить, погашать, потушить, (cf. potuszyć). Wdziek się zmazał, i oczy już śmierć pogasiła. *Jabł. Tel.* 109. Nie do pogaszenia *Vind.* nepogaſliu. POGASICIEL, a, *m.*, który pogasza, der nach einander auslöscht; *Vind.* pogaſhavez, pogaſhar. POGASICIELKA, i, *ż.*, die Auslöscherinn. POGASNĄĆ, pogasły *nijak. jedntl.*, jedno po drugim zgasnąć, nach einander erlöschen; *Ross.* погаснуть, погасать, потухнуть.

POGATUNKOWAĆ, *f.* pogatunkuje *cz. dok.*, na gatunki podzielić, in Klassen theilen. Tabor artyleryczny powinien być dosyć obszerny, żeby w nim dały się pogatunkować różne dostatki. *Jak. Art.* 2, 314.

POGĘBEK, bka, *m.*, §. a) policzek, der Backenstreich, die Ohrfeige, Maultasche, Maulschelle; *Boh.* políček; *Sorab.* 1. pohubitžkwaňo, hubičžki dahtžo, hubičžkwano; *Vind.* savuſhniza, savuhenza, ſhlaferniza, ſhleperniza, klofuta, pluska, berlusniza, *Dal.* plyuszka; *Ross.* заушина, заплеушина, оплеуха, оплеушина, пощечина, пощечинка; *Eccl.* ланитство, по ланитѣ удареніе. Królem Jezusa witając, pogębki mu dawali, w oczy plwali. *Sk. Kaz.* 168. *Morszt.* 118. *Boter.* 317. Kazimierz Konarskiemu pogębek darował przy grze zadany. *Bach. Ep.* 16. *Sk. Dz.* 653. — §. b) Pogębek, buzia, całus, gębka; ein Mäulchen, ein Kuß. Dajże, czym ci pochlebuje matka, czym miłość zwykłać pokazować, pogębek. *Past. Fid.* 87. POGĘBKOWAĆ, ał, uje, *cz. dok.*, policzkować, popyskować; Ohrfeigen geben, maulschelliren. *Macz.*; *Sorab.* 1. wohubičžkuyu, pohubičžkuyu; *Vind.* ſhlepiti, oſhlepati, vuhniti, lopiti, zhofiti, sa vuhu vdariti, treſhiti, klofniti, klofutati, treſniti, zhesniti, umsati, pluskati, ovuhati, ozhofati, berlusniti; *Eccl.* ланитствую, по ланитѣ ударяю. Od anioła szatańskiego był ś. Paweł pogębkowanym. *Hrbst. Nauk. f.* 4 *b.* — *Fig.* Statysta drugi nie pyta się o to, choć przy nim wiarę jawnie pogębkują. *Wad. Dan.* 90. (krzywdzą, łamią).

POGIĄĆ, *f.* pognie *cz. jedntl.*, Poginać *niedok.*; *Slov.* pohnauti, pohybugi *agitare*, pohybowánj ruch; *Vind.* pogniti, napogniti; *Ross.* погнуть; pognieść nieco, etwas biegen, beugen. Każden sobie pochlebia, że drugiego pognie. *Zab.* 14, 42. — *Botan.* Pogięta łodyga, *flexuosus*, od kolanka do kolanka w przeciwne strony pogięta; a w tych schyleniach otwarte kąty formuje. *Jundz.* 2, 13.

*POGIMAĆ, *POGIMANY, *ob.* Pojmać.

POGINĄĆ, *f.* poginie *neutr. jedntl.*; *Boh.* pohynauti; *Carn.* pogineti; *Vind.* poginiti, pogubitiſe, konzvseti, poginеje, pogublenje, poguba; *Croat.* poginuti, poginul, pogibati, poginulszem, poginújem; *Rag.* poghinuti, izghinuti, ghinuti; *Slav.* poginuti; *Bosn.* poghinnuti; *Ross.* погибнуть, погибаю; wciąż wyginąć, nach einander umkommen. Zły, radby żeby z nim wszyscy poginęli. *Rys. Ad.* 79. POGINĘŁY, a, e, *partic.*; *Ross.* погиблый; pogubiony, verloren. Zgromadził do siebie grzesznych, jak obłędne i poginęłe owce. *W. Post. W.* 219.

POGLĄDAĆ, ał, a, *cz. niedok.*, spoglądać *dok.*, Poglądnąć *jedntl.*, Poglądywać *częstl.* (cf. pojrzeć); *Boh.* pohljdnauti, pohleděti, pohledati, pohledawati, podjwam se; *Sorab.* 1. hladacž, pôhladacž, zpohladnyu; *Carn.* pogledujem; *Vind.* pogleduvati, pogledati, obgledat, gleduvati, gledati; *Bosn.* pogledati; *Rag.* poglèdati; *Croat.* pogledati, poglédam; *Ross.* поглядѣть, поглядывать, подсмотрѣть, подсматривать; patrzeć na kogo, wzrok swój na kogo obracać; auf einem schauen, nach ihm hinsehen, hinschauen, ihn ansehen. Przyrodzenie dało nam oczy, abyśmy niemi poglądali. *Pilch. Sen. list.* 420. (patrzeli, widzieli). Rzekł do chłopca: wstąp' wyżéj, pojrzyj ku morzu; który gdy wstąpił, i poglądnął, rzekł: niemasz nic. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 43. Ścieżki téj nie wiedział ptak, ani na nię poglądnęło oko sępowe. 1 *Leop. Job.*

28, 7. (pojźrzało. 3 *Leop.*). Tak każdą rzecz styl dobry w swoich wyrazach kształtuje, iż czytającemu zda się czasem, że nie na litery, ale na samę rzecz oczyma swemi pogląda. *Mon.* 73, 213. Poglądała na mię, jako na barbarzyńca z pogardą i krytyką. *Teat.* 19. *c*, 61. Poglądali na mię, jak na raroga jakiego. *Teat.* 19, 30. Ta panna nadto ciekawie na tego Warszawianina spogląda. *Teat.* 9, 37. Na nic nie spoglądaj nigdy. *ib.* 52. *d*, 91. Spogląda z niespokojnością po Hersylii, po Tacyi, po Sabinczykach. *Stas. Num.* 1, 213. *Kniaź. Poez.* 1, 57. Na ziemię z góry poglądywa. *Bardz. Trag.* 372. Trzeba ich pożenić, bo coś miłosiernie na siebie z boczka poglądają. *Teat.* 15, 83. Miłosiernym okiem poglądała, jak czapla schwytana. *Mat. z Pod. C* 3. Pogląda nań, by wół na rzeźnika. *Rys. Ad.* 59. *Cn. Ad.* 883. (niewesoło, krzywo). Na piwo, choć wina nie mają, poglądają krzywo. *Jeż. Ek. E* 1. Poglądają po sobie jak paw. *Cn. Ad.* 883. sich selbst beschauen, an sich herum schauen. Poglądać jak gap' *Ross.* поглазѣть. Poglądanie, *ob.* Pogląd. POGLĄDACZ, a, *m.*, patrzacz, patrzyciel, spektator; *Croat.* pogleditel, der Zuschauer. Nawy powietrznéj szczesne wybujanie Wznosi radosną poglądaczów wrzawę. *Kniaź. Poez.* 2, 149. *Pilch. Sen. gn.* 114.

POGŁADA, y. *ż.*, pogładzenie, postrojenie, strój, ozdoba; Zierde, Putz, Schmuck. Te kolumny nie są czczych wynalazków naddatną pogładą, Co je ręce rozrzutne dla widoku kładą, Lecz krzepczą budowę. *Zab.* 9, 113. POGŁADZIĆ, *f.* pogładzi *cz. dok.*, Pogładzać *niedok.*; *Boh.* pohladiti; *Vind.* pogladiti (pogłaskać), poglihat, poglajati (oheblować); *Rag.* pogladiti; *Croat.* poglágyen, poglágyènye; *Ross.* погладить; gładkim uczynić, glätten, glatt machen, glatt streichen. Gdy masz w pałac królewski wnijść, szaty poprawiasz, oczy i chód twój i wszystko pogładzasz i stroisz. *Sk. Kaz.* 345. — *Fig.* Wymową swoją rozróżnione umysły pogładzić i pogodzić umiesz. *Petr. Ek. ded.* uspokoić, udobruchać, ułagodzić, besänftigen. Nowéj przyjaźni spojenie, lub rozerwanej pogodzenie. *Petr. Pol.* 2, 308. — *Transl.* Pogładzać czego, poprawić, popiłować; ausbessern, ausfeilen. *Cn. Th.* — §. Kotłowiąc po jednéj myszy, niemało ich pogładził. *Ezop.* 66. sprzątnął, pojadł, pożarł, zgładził, połknął; verschlucken, verzehren, auftreiben.

POGŁASKAĆ, *f.* pogłaszcze *cz. dok.*, Pogłaskować *contin.*, Pogłaskiwać *frequ.*; *Boh.* pohlazowati, popleskati, popleskawati; *Vind.* podladit; *Ross.* огладить, оглаживать, поглажу; *Eccl.* оглаждати, оглаждаю; głaszcząc rękę po czym pociągnąć, *propr. et fig.*, herab bestreicheln, streicheln mit der Hand. Piersi lekce podrapować i pogłaskować. *Spicz.* 185. Uczyniłby konia wierzgliwym, gdyby go pochlebnym pogłaskiwaniem po skórze nie łechcił. *Pilch. Sen. łask.* 58. Wstąpił duch w niego, jakby go pogłaskał po sercu. *Pot. Arg.* 626. Zburczę go, potym pogłaszczę. *Teat.* 42. *c*, 40. Na co uszy me łechcesz? na co miłemi pogłaskiwasz słowy? *Pilch. Sen. list.* 2, 299. Odgłos, którego się tobie obawiać potrzeba, pochlebnym brzękiem pogłaskiwa ciebie. *ib.* 1, 254.

POGŁĘBIĆ, *f.* pogłębi *cz. dok.*, głębokim uczynić, vertiefen. Tedy pogłębie wód ich. *Budn. Ezech.* 32, 14, *not.* »głębsze a przeźroczyste uczynię«.

*POGLĘD, POGLĄD, u, *m.*; (*Boh.* pohled = wyglądanie, kształt; *Carn.* pogled *visus, aspectus*; *Vind.* pogled, vgled, nagled, sagled, sameshik; *Croat.* poglèd; *Bosn.* pogled; *Dal.* pogléd; *Rag.* pogléd, poghléd; poglądanie na co, pojrzenie, wzgląd; das Hinschauen, Hinsehen, Anschauen, Ansehen. Wzajemne poględy i śmiechy. *Przyb. Milt.* 267. Jeżeli mi nagrodzi posługę nikczemną Twój litościwy poględ, to szczęście nade mną. *Przyb. Ab.* 44.

POGŁOBIĆ, *f.* pogłobi *cz. dok.*, poniszczyć, pognieść; einen nach dem andern zusammen drücken, vernichten. Kiedy zabójców pogromisz, pogłobisz? *Chrośc. Fars.* 89. Już się ochwiewały kliny pogłobione. *Otw. Ow.* 453. zabite, umocowane. — *§. Gdy jednego syna masz, tym tedy więcéj masz się postarać a pogłobić jemu o dobre wychowanie. *Glicz. Wych. E* 4. usiłować, sich bestreben.

POGŁODAĆ, *f.* pogłoda *cz. dok.*, pogryźć, pokąsać; *Vind.* poglodati, nach einander zerbeißen, auffressen. Już kozy gałęzie wszystkie pogłodały. *Simon. Siel.* 106.

POGŁOS, u, *m.*, POGŁOSKA, i, *ż.*, wieść, posłuch, das Gerücht; *Rag.* galaas; *Vind.* oglafs, rosglafs, glaf, safhlifh, govor, riekanje; *Sorab.* 1. wuwowano, wuwowanczko; *Ross.* послышка, разгласка, поговорка; *Eccl.* молва. Dworscy pogłoskę o tym małżeństwie po całym mieście roznieśli. *Teat.* 4, 28. Rozchodzi się w całej gromadzie pogłos o drodze pasterza. *Zbb.* 9, 214. W tym gruchnie pogłos, że Getowie Macedonią plondrują. *Chrośc. Fars.* 80. Na rozsławiony pogłos wojny podniesienia przeciwko poganom, Lankaster do Prus nadciągnął. *Krom.* 417. Na piérwszy zaraz pogłos co najprędzéj się zjeżdżają. *ib.* 467. — Straciły kredyt ambony, bo ich pogłosu nie bardzo słuchają. *Wad. Dan.* 129. ich napominania, ihre Ermahnungen. POGŁOSIĆ *cz. dok.*, nieco rozgłosić; *Vind.* poglasiti, ein wenig verkünden.

POGŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* pohlawj *genus*; — §. 1*) *collect.* głowy, osoby, liczba pewna głów, sztuk, osób, indywiduów; Köpfe, Stück, Personen, eine gewisse Zahl von Individuen. (*Croat.* poglavje, poglavek *caput, principium*, poglavar *praeses*; *Carn.* paglovz, paglovzhek = karzeł; pacholę szlacheckie). Czy to jeno ma być ważne, co wiele pogłowia stanowi? *Petr. Pol.* 2, 134. Tatarowie przeszło 70000 pogłowia z Polski do hordy zapędzili. *Gwagn.* 278. Jak ich oblegli Persowie, wszystko pogłowie wyszło, i ledwie został który w ziemi. *P. Kchan. Jer.* 199. Na dług gromady mają się składać przez pogłowie. *Szczerb. Sax.* 83. (*viritim*, *Ross.* поголовно). To wielka wieś, jest tam kilkaset pogłowia. *Rej. Zw.* 39. Widział dziewięcioro pogłowia ptaszego. *Otw. Ow.* 468. — §. 2) Pogłowie, płeć, rodzaj, ród, *genus*, das Geschlecht. Ja to o żeńskim mówię pogłowiu. *Niemc. Król.* 1, 139. Niechaj będzie obrzezan z was każdy pogłowia męskiego. 1 *Leop. Genes.* 17, 10. (każdy mężczyzna. 3 *Leop.*). cf. *Croat.* muska glava = mężczyzna, (cf. białogłowa = kobieta). Dawnom o tym słychała, w kronikach pisano, Iż niewieście pogłowie w radę wybierano. *Biel. S. M.* 5. Julia jest chwałą pogłowia swego. *Teat.* 30. *b*, 114. — §. 3)

Pogłowie = POGŁÓWNE, ego, *n.*, *Subst.*; *Vind.* glauna shtibra; *Ross.* поголовная подать, тягло; *Eccl.* оурокъ; podatek od głów pojedynczych, die Kopfsteuer. Podatku, pogłowia i dani dawać nie będą chcieli. *Budn. Ezdr.* 4, 13. Frasunkom pogłowia nie daje, ani poboru płaci. *Birk. Syn. Kor. B b.* Pogłówne od żydów było z dawna Rzpltéj dochodem. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 352. Pogłówne nałożyć *Ross.* обоброчить, обоброчивать. POGŁÓWCZYZNA, §. a) *ob.* Główczyzna. — §. b) Pogłówczyzna = pogłówne, Kopfsteuer; *Ross.* обоброчка, поголовщина. Pogłówszczyzna i dziesięcina z chrześcian u Turków. *Paszk. Dz.* 50, (*ob.* Haracz). POGŁÓWNY, a, e, podług głów, nach Köpfen; *Ross.* подушный, (cf. dusza). POGŁÓWEK, wka, *m.*; *Boh.* pohlawek; uderzenie w głowę, policzek, pogębek, eine Kopfnuß, eine Ohrfeige. Za każdy dobry wiersz miał wziąć czerwony złoty, a za zły, policzek aby pogłówek. *Kosz. Lor.* 83 *b.*

POGŁUCHNĄĆ, *f.* pogłuchnie *neutr. jedntl.*, głuchemi pozostawać, nach einander taub werden. Adieu wszystkie kobiety, bodajeście pogłuchły, poślepły, pochromiały, poszalały nareście. *Teat.* 55. *b*, 39; (*Ross.* поглохнуть o roślinach zbyt gęsto stojących).

POGŁUPIEĆ, *f.* pogłupieje *neutr. dok.*, głupiemi pozostawać, nach einander oder nach und nach dumm werden, vernarren, zu Narren werden. Medrkowie nowi, którzy gardzą starymi, pogłupieli. *Hrbst. Nauk. B* 4 *b.* Z wielkiej zazdrości aż pogłupieli. *Teat.* 52. *d*, 62. Sam gospodarz nawy, pogłupiały srodze, przyznawa to, że nie wie, co począć w tej mierze. *Otw. Ow.* 452.

POGŁUSZYĆ, *f.* pogłuszy *cz. dok.*, jednego po drugim ogłuszyć; *Vind.* poglushiti, einander betäuben. Co za piekielny śmiech! Wc Pan nas wszystkich pogłuszysz! *Teat.* 12, 37.

POGMATWAĆ, *f.* pogmatwa *cz. dok.*, poplątać, pomieszać *propr. et trans.*, zusammen knillen, zusammen drücken, durch einander mengen. Ludzkie i boskie pogmatwałeś prawa. *Groch. W.* 198. Rozdzielić rzeczy trzeba, kto je chce rozsądzać, Nie w jedno je pogmatwać. *Pot. Arg.* 635. Wołochowie języka nowego z dawną Rzymską mową pogmatwanego i zfałszowanego używają; *confusa et corrupta lingua. Krom.* 360. Pogmatwał historyk wyprawę Bolesława z wyprawą Mieczysława, *confundit. ib.* 68. Podniatę wojny Brandeburskiej z popiołem równo Długosz pogmatwał; *perplexe attigit originem. Krom.* 275. pomierzwił.

POGNAĆ, *ob.* Pogonić.

POGNĘBIĆ, *f.* pognębi *cz. dok.*, do nędzy poprzyprowadzać, pouciskać, nach einander unterdrücken. Starał się nieprzyjaciół swoich pognębić. *Boh. Kom.* 2, 487.

POGNIĆ, *f.* pognije *neutr.*, *dok.*; *Ross.* погнить, погнивать; zgniłym się stać, faulen, verfaulen nach und nach. Cuchną ścierwy pogniłe. *Brud. Ost. E* 4. Pogniły i pokaziły się blizny moje. 3 *Leop. Ps.* 37, 6. (rozgnoiły się. 1 *Leop.*).

POGNIE *ob.* Pogiąć.

POGNIEŚĆ, pogniotł, *f.* pogniecie *cz. dok.*, jedno po drugim lub raz po raz zgnieść, ugnieść; *Vind.* pognjetiti; *Bosn.* pomeciti; *Eccl.* согнетаю, nach einander zerdrücken, zerknillen. Wyciąga pogniecioną kartę z kieszeni. *Teat.* 48, 42. Pogniecione listy. *Teat.* 4, 73. Moglibyśmy was pognieść, jak muchy. *Jabł. Tel.* 137.

POGNIEWAĆ się na kogo *recipr. dok.*, powziąć chrapkę na kogo; *Vind.* pognjievatise; *Ross.* посердиться, поосердиться, пріосердиться, подосадовать, sich über jemanden ärgern. Mądry nigdy się na tych, którzy błądzą, nie pogniewa. *Pilch. Sen. list.* 200. — §. Pogniewać się z kim o co, poróżnić się z kim; sich mit jemanden zertragen, entzweyen, sich mit ihm überwerfen. Rozumiecie, że już każdy ewanielikiem jest, kto się z xiędzem którym powadzi; mylicie się, bo przecię jeżeli się z jednym pogniewa, na drugie może być łaskaw. *Twor. Ok. F* 4. Jagiełło pogniewał się z Jadwigą o podejrzenie występku w małżeństwie, tak bardzo, iż mało nie przyszło do rozwodu. *Stryjk.* 448. Pewnieście się znowu o co pogniewali. *Teat.* 21, 158. *POGNIEWACZ; *Eccl.* прогнѣватель; jątrzyciel.

POGNOIĆ, *f.* pognoi *cz. dok.*; *Boh.* pohnogiti, pomrwiti, (*ob.* Pomierzwić); *Vind.* pognojiti, pognoyt, obgnojiti, nagnojiti, gnojiti; *Rag.* poghnoitti, oghnoitti; *Ross.* перегноить, погноить; ziemię gnojem potłuścić, bedüngen den Acker. POGNÓJ, oju, *m.*, pognojenie, zaprawa roli gnojem; das Düngen, Bedüngen des Ackers. Chwasty przez pielidło powyrywane mogą być używane na pognój. *Kluk. Rośl.* 3, 187. Koniczyna poprawia grunt, i jest jego pognojem. *Pam.* 85, 1, 75. W sądzie się rachuje pola prostego morg za 50 groszy, a morg ziemi pognoju za kopę. *Stat. Lit.* 217, (t. j. gnojnéj roli).

POGODA, y, *ż.*; (*Boh.* pohoda, gásně powětřj pogoda, pogodny piękny czas, pohodlj *commoditas*, wczas; *Slov.* pohodlnost *commoditas*, wczesność; *Carn.* pogôdba; *Vind.* pogodba = ugoda, kontrakt; *Croat.* pogòdba; *Dal.* pogoda *conventio*, *pactio*, *concordia*, *ob.* Ugoda, zgoda; *Bosn.* pogoda, pogoghjaj, ugovor *pactum*, *conditio*, 2 pogoghjaj *conspiratio*, *concordia*, *consensus*; *Rag.* pógoda, podgòdba, ugovór, pogodjaj *pactum*; pógoda *collusorum partitio*; (pogood, pogoda = dogoda); *Ross.* погода, погодье = czas czy piękny czy niepiękny, pogoda i niepogoda); §. 1) piękny pogodny czas na niebie, schönes Wetter; *Boh.* pohoda, gásně powětřj: *Sorab.* 1. wjedro, wedro, (cf. *Ger.* Wetter, Witterung, cf. wiatr, powietrze); *Sorab.* 2. wadro, gožbe; *Carn.* lepú urême; *Vind.* vedrina, vedrust, jasnost, *Rag.* vedrîna; *Bosn.* vedrina, vedro, vrjeme; *Croat.* védro, vedrína, (cf. wiatr); *Dal.* vedrina; *Ross. vulg.* ведро; *Eccl.* ведрость, ведрота, тишайшество, благотишие, благоутишие. Kiedy niebo będzie wypogodzone, a przy cichym powietrzu słońce będzie świeciło, niezawodnie dobra będzie pogoda. *Zab.* 13, 78. Pogoda jest, pogodno, *Carn.* vedrú je, vedry se; *sudum est. Cn. Th.* Pogoda morska, morskie uspokojenie, (*ob.* Cisza, uciszenie). I w pogodę piorun uderzy. *Cn. Ad.* 281. Czasu pogody, bój się nawałności. *Cn. Ad.* 122. Czasu pogody, bój się wielkiéj wody. *Żegl. Ad.* 52. — *Adulando:* Adieu, jasna pogodo, zorzo, miesiącu! *Teat.* 22. *b*, 76. (słońce moje, nadziejo moja, uszczę-

śliwienienie moje). Niepogoda, *ob.* Słota, pluta, psota, deszcz, burza, nawałność; *Boh.* něčas; *Sorab.* 1. newèdro; *Ross.* непогода, непогодь, безвердіе, жестость. Niepogoda, która mi potłukła i potopiła niemało statków, na morzu mię potkała. *Boter.* 4, 72. Jadąc w drogę, spodziewać się i niepogody. *Fredr. Ad.* 111. Jako więc pracowity oracz wylękniony, W niepogodę piorunem srogim ogłuszony, Kiedy już trzaskawica i on grom ustawa.... *P. Kchan. Orl.* 1, 23. — §. *Mythol.* Między bożkami Polacy też mieli Pogodę, *hoc est serenum*, *sive temperiem. Krom.* 55, czas jasny i wesoły. *Nar. Hst.* 2, 33, *Carn.* Pahoda = bogini piękněj pogody; (*Carn.* Grumina (cf. grom), Mozhirna = bogini niepogody). — §. Pogoda niepewna, niestateczna, *dubium coelum*. *Cn. Th.*, unbeständige Witterung. — §. 2) *Transl.* Pogoda na co, wczesność, czas dobry, sposobność, zręczność, pora, doba, okazya, gute Gelegenheit, *Carn.* perloshnost; *Ross.* время, благовременность, удобіе, удобность, удобство; *Eccl.* благовременство, благовременіе. Pogody na co czekać. *Cn. Th.* 883, die Gelegenheit abwarten; *Ross.* погодить (cf. pogodzić), временить, извременить, извременяю, изноровить, изноравливать, поноровить, (cf. narów). Czekanie pogody do czego, t. j. dobréj pory, *Ross.* изноровка, изноровленіе, изноравливаніе. Używam pogody, pory, *Eccl.* благовременствую, *Graec.* εὐκαιρέω. Zabawiony sprawami, nie mogłem upatrzyć pogody do dobrze czynienia tobie. *Gorn. Sen.* 388. *Sk. Dz.* 1003. Mając większą pogodę i wolnosc niż piérwéj, poczęła więcéj sposobić się do nabożeństwa. *Wys. Kat.* 27. Niechaj plebani nie opuszczają pogody, lud do dobrych spraw przywodzić. *Kucz. Kat.* 247. Nie chciał zaspać pogody w odbieraniu swego. *Psalmod.* 41. (nie zaspać gruszek w popiele). Kto dziś w ręku trzyma, A upuści pogody, jutro nie poima; Łysa mówią jest w tyle, z przodu ją brać trzeba. *Pot. Arg.* 296. *et* 367. *Gorn. Dz.* 152, Pokój podaje uczonym pogodę do obmyśliwania o dobru pospolitym. *Gorn. Wł. ded.* Przyrodzenie za lada pogodą znowu swoje odzyskuje prawa. *Mon.* 76, 556. — Miał i tę niepogodę, że Scytowie na Sarmatów powstali. *Sk. Dz.* 186. (niepomyślność, złe zdarzenie). POGODNO *adverb.*, pogoda jest. *Cn. Th.*, *Slav.* vedro: (*Eccl.* погодно *tranquille*); es ist schön Wetter. (*Ross.* погодно corocznie). POGODNY, a, e, — ie *adverb.*, POGODNIUCHNY, a, e, POGODNIUTEŃKI, POGODNIUSIEŃKI, a, ie, *intens.*, — o *adverb.*, (*Boh. et Slov.* pohodlny *commodus*, wczesny, dogodny; *Rag.* pogodiv *indulgens*); a) niepochmurny, niewietrzny, jasny, cichy, o czasie, i powietrzu; schön, gut, heiter, von der Witterung; *Carn.* védrú; *Vind.* jasen (*ob.* Jasny), veder; *Sorab.* 1. wedrowné; *Dal.* vedriv; *Croat.* vèdren; *Rag.* védar; *Bosn.* vedri; *Ross.* ведреный, ведряный, благотишный, погожій. Pogodny dziś dzień. *Ld.* Pogodniuchny dzionek wiosenny. *Przyb. Ab.* 140. Pogodne żniwo. *Groch. W. B* 3. Na boku ogrodu Siadłem latem używać pogodnego chłodu. *Niemc. P. P.* 120. Po niepogodnéj zimie piękna wiosna chodzi. *J. Kchan. Dz.* 277. — *§. Pogodnego siana z niepogodnym nie mieszać, ale je mieć w osobności. *Haur. Ek.* 50. (za pogody lub niepogody zebrane siano). — *Active:* Wiatr pogodny = pogodę czyniący. *Cn. Th.* wypogadzający, schön Wetter bringend. — b) *Transl.* Pogodny, wczesny, sposobny, zręczny, zdarzony, geschickt, bequem; *Carn.* perloshn; *Rag.* podobní, (cf. podobny); *Bosn.* prigodni, zgodni, (*ob.* Przygodny, zgodny); *Ross.* угодный, удобный, благовременный. Czas ku swym sprawom pogodny, Grekowie i Łacinnicy słusznym albo własnym zowią. *Budn. Cyc.* 75. Pogodna do czego godzina. *Tr. ob.* Pora. — §. *Aliter:* Łagodny, niepochmurny, niepospny, spokojny, wypogodzony; freundlich, heiter, ruhig; *Ross.* красный. Ukrywa hańbę swoję pogodną twarzą. *Teat.* 50, 76. Patrzał na niebezpieczeństwa pogodnym czołem. *Gaz. Nar.* 1, 14. Mina niepogodna (*Vind.* pomerdik). Powinnością kaznodziejską jest upominać pogodnie i niepogodnie. *W. Post.* 385. freundlich und unfreundlich. Obwoływaj słowo, pogodnie i niepogodnie, strofuj, proś, fukaj. *Budn.* 2 *Thim.* 4, 2. 1 *Leop. ib. Wys. Kat.* 59. POGODZIĆ, *f.* pogodzi *cz. dok.*, Pogadzać *niedok.*; (*Carn.* pogoditi *contrahere*, ugodzić; *Vind.* pogoditi, pogoduvati se; *Rag.* pogoditti, pogâdjati, pogodìvati, ugâdjati *obsecundare*, dogodzić komu; pogodittise *pacisci*, se pógaadiam; *Croat.* pogoditi, pogáyam, pogadilszem = 1. pogodzić, 2. zgadywać, *conjicere*, pogogyay *conjectura*; pogajatisze = pogodzić się; *Bosn.* pogoditi, pogaghiati, ugoditi *obsecundare*, *indulgere*, *tangere*, *attingere*, *adducere ad concordiam*, *satisfacere*; *Slav.* pogadjatise = targować się, kapitulować; pogoditise = zgodzić się na kupno; *Ross.* погодить pogody, pory czekać); jednać niezgodnych, versöhnen, vergleichen, aussöhnen; *Slov.* sromnáwam, smeřugi, (*ob.* Zrównać); *Vind.* skladati, spraviti, sglihati, slizuvati, perliziti, potolashiti, smiriti, vtolashiti, sperjasniti; *Ross.* примирить, примирять, перемирить, порядить, поладить, заладить, (cf. porządzić, cf. ład). Pogodzenie (*Croat.* pomirenye). Pogodzenie człowieka z bogiem *Eccl.* человѣкопримиреніе. Łatwość do pogodzenia (*Vind.* potolashlivost, spraulivost, potalashnost). Łatwy do pogodzenia (*Vind.* potolashliu, sprauliu). Nie do pogodzenia, *Ross.* непримирмый; *Eccl.* непримирительный. Z dobytym wpadłszy pałaszem między kłócących się, zawołał na nich: pogodzęć ja was. *Mon.* 64, 204. Powinność jest chrześciańska, pogodzić się z nieprzyjacielem. *Mon.* 70, 688. — *§. Mogłoby się temu podobno *pogodzić, gdzieby chuć a chciwość była. *Eraz. Jęz.* 11 *b.* dogodzić, zadosyć stać, genug geschehen. POGODZICIEL, a, *m.*, co niezgodnych godzi, der Vertragsstifter, Versöhner, Ausgleicher; *Boh.* rownač, smjrce, (cf. równacz, śmierzyciel); *Slov.* smjrce, srownawatel; *Vind.* potolashnik, spraulavez, sperjasnovez, vtoloshnik; *Bosn.* pogoditegl; *Croat.* pogoditel, pomiritel; *Ross.* примиритель; *Eccl.* миродарьнъ. POGODZICIELKA, i, *ż.*; *Vind.* potolashniza; *Ross.* примирительница.

POGOLIĆ *cz. dok.*, po jaką krésę ogolić, kilku jednego po drugim ogolić; bis wohin barbieren, einen nach dem andern barbieren; *Vind.* pobriti; *Ross.* побрить, побривать. Dla-

tego się pocechowali, łby i brody sobie pogolili, aby ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post. P p* 6.

POGOŃ, POGONIA, i, *ż.*; (*Croat.* pogôn, uratnik *limes decumanus in agris, vineis, cudo, ob.* Zagon, uwroć; (*Ross.* погоняй niewod wielki, погонялка pobieg, bieg); *Ross.* погонъ, погоня); a) gonienie za kim, das Nachsetzen, Nachjagen, Nacheilen, die Nachjagd; *Croat.* dervenje; *Bosn.* potira; (*Vind.* pregon, preganja, preganjstvu, poditba; *Croat.* pregon = prześladowanie); *Ross.* догонка, догонъ, догоня, розгонъ, сугонка, сугонъ (cf. ścigać), выбивка, натечка, (cf. naciec, *opp.* uciec); (*Eccl.* погнаніе *persecutio*). Jak orda pierzchnie, w pogonią za nią poszli. *Kochow. Wied.* 28. sie setzten ihr nach. Bolesław za Czechami puścił się w pogonią. *Krom.* 66., *Slav.* tirati nepriatelja; *Ross.* погнаться, погонюсь, услѣдить, (*ob.* Śledzić). Jechał w pogonią za nim. *Ld.* — W pogonią śle. *Cn. Th.* einem nachjagen lassen. Gdy komenderują: w pogoń! nachgesetzt!, i czwarte cugi wybiegają jak najszybcej, i w zawodzie rozsypawszy się dopędzają nieprzyjaciela. *Kaw. Nar.* 473. Pogoń nazwano obowiązek włościanów gonienia hultajów i złodziejów. *Nar. Hst.* 2, 260. — *Fig.* Mądrość jest nad mądrościami, Widzieć śmiertelną za nami Pogonią, która wyroki Miece na świat bez odwłoki. *Zimor. Siel.* 351. (śmierć za nami goniąca). — b) *Meton.* Pogonia *de personis, ut* posłał za nim pogonią. *Cn. Th.* goniących go, Nachsetzer, die einem nachjagen. Mocna za nim pędziła pogonia. *Kłok. Turk.* 29. (*Ross.* отгонщикъ ścigający). — §. Pogonia rycerska, gonitwa, Wettrennen. Niech bydła popi na ofiarę kolą, Niech pogrzebowe rycerstwo pogonie Odprawi. *Pot. Syl.* 396. — *§. Zawziął rok 1473 początek od miotły niebieskiéj, abo pogoni. *Krom.* 703. kometa, ein Wandelstern. — c) *Herald.* Wielkie Xięstwo Litewskie używa za herb Pogoni, to jest męża we zbroi a z mieczem gołym na koniu z wszego skoku bieżącego i niby w pogoń zaciekłego. *Biel.* 5. *Nies.* 1, 9. *Wiel. Herb.* 1, 15. *Kurop.* 4, 40, ein Wappen. POGOŃCZY, a, e.; *Ross.* разгонный; poganiający, w pogoń idący, pogonny, nachsetzend, nachjagend. Czas pogończy potrząsa lat naszych zegary. *Pot. Syl.* 133. POGOŃCZYK, *herb, ob.* Ogończyk, Powała. POGONIĆ, *f.* pogoni *act. dok.*, Pognać *contin.*, Poganiać *niedok.* §. a) popędzić, treiben, cf. pożonąć; *Boh.* pohaněti; *Sorab.* 1. pohanam; *Vind.* poganjati, prezhsgnati, napreignati; *Carn.* poshênem; *Ross.* погнать, погоню, погонять, погаивать; (*Eccl.* поганяю prześladuję). Poganiać konia, osła, wołu, zacinać, treiben, weiter treiben, vor sich hin treiben. Musi iść, gdy go z tyłu biczem poganiają. *Paszk. Dz.* 58. Dzieci podrosłe chłopu już mogą służyć do poganiania, do paszenia. *Haur. Sk.* 240. Już teraz oracz bezpiecznie pogania w pług swe woły. *Past. Fid.* 224. Kazał tym rychlej wóz swój poganiać. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 4. Łódź pogania wiosłami długiemi. *Otw. Ow.* 19. — §. Pogonić zbiega, poimać zbiega. *Cn. Th.* doścignąć go, einen Flüchtling einhohlen. — §. b) *Oeconom.* Poganiają się krowy, bydlą się, (*ob.* Pobiegają); läufisch seyn, sich bespringen lassen, belegen oder beschälen lassen; *Carn.* sê goniti; *Vind.* gonitiſe, naskochuvati, naskakati, pojatiſe, ſe poplemenuvati, ſe plemeniti, ſe jesditi (o kozłach *Vind.* ſe perskati, *ob.* Parsk; o świniach; ſe hukati, *ob.* Hukać, *ob.* Huj, chuj, chujec; o kotach, ſhtramlati); *Croat.* gonitisze, gonimsze, tiramsze *catulio, de canibus, lupis ect., cum coitum appetunt.*; *Sorab.* 2. sze ganasch, ganzasch. (*Ross.* погнаться, погоняться, погонюсь ścigać). POGONNY, a, e, od pogoni, pogończy; *Ross.* разгонный, nachsetzend. Nie przepłynąłeś Faraonie morza okręty, ni pogonną jazdą. *Wad. Dan.* 203.

POGÓRCZYK, a, *m.*, goral, na górach mieszkający, pogórny mieszkaniec, ein Bergbewohner, Gebirgsbewohner; *Eccl.* погорный, нагорный, горожитель. Wygnał Jozue pogórczyki. *Budn.* 1 *Jud.* 1, 19, *not.* «ludzie na górze mieszkające».

POGORSZYĆ, *f.* pogorszy *act. dok.*, Pogorszać *niedok.*; *Boh.* pohoršiti, pohoršowati; *Sorab.* 1. pohorschuyu, pohorschecž; *Croat.* pogorssavam, pohuyssâvam; *Vind.* sahuduvati, sahudobuvati, sahniſhati, obhuiſhati, pohuditi, spzzhiti, skasiti, svratati; *Ross.* излукавствовать; gorszym uczynić, ärger machen, schlimmer machen, verschlimmern. Pogorszysz sobie, *rem tuam deteriorem facis. Cn. Th.* — *Recipr.* Pogarsza się co, co dalej to gorzéj. *ib.* es wird immer ärger, verschlimmert sich. Pogorsza się choremu, es wird mit ihm schlechter. — *Moral.* Pogorszać, pogorszyć, zgorszyć; ärgern, ein Aergerniß geben; *Eccl.* соблазняти, съблазнити, соблазняю, соблажняю, (*ob.* Błaźnić). Przestępstwa ojcowskiego dwojaka jest wina, Że grzeszy i przykładem złym pogorsza syna. *Kchow. Fr.* 16. Ojcowski grzech synowskie pogorszenie. *Kchow. Fr.* 16. Jeśli cię ręka twoja pogorsza, odetnij ją. 1 *Leop. Math.* 18, 8. Jeśliby ciebie ręka twoja pogorszyć miała. *Rej. Post. K k k* 1. Pogorszenie, zgorszenie, *Sorab.* 1. pohorscheno, pohorschowani; *Ross.* разнобытие, блазнь (cf. błaźnić), соблазнь; *Eccl.* соблазненіе. POGORSZYCIEL, a, *m.*, zgorszyciel, der Verschlimmerer, der ein Aergerniß giebt; *Vind.* pohudnik; *Ross.* блазнитель, *f.* блазнительница; *Eccl.* соблазнитель.

POGORTOWAĆ, *ob.* Pogurtować

POGÓRZE, a, *n.*, mieszkanie lub miejsce na górach, Gebirgslage, Gebirge, Ort auf Bergen. Marya poszła na pogórze. *W. Post. W.* 3, 270. Położenie miasta na pogórzu. *Cresc.* 17.

POGORZEĆ, -ał, *f.* pogore *neutr. dok.*, Pogorywać *częstl.*; *Boh.* pohořeti, pohořjm; *Vind.* sgoreti, pogoreti; *Bosn.* pogoriti; *Ross.* погорѣть; zgorzeć wciąż, nach einander abbrennen, im Feuer aufgehen. Łuczywa za piecem nie chować; bo od tego pogorywają, gdy się zapalą, wszystkie dwory. *Haur. Ek.* 17. Świeżo pogorzeli. *Vol. Leg.* 3, 44. Dosyćeśmy już do tego czasu niewolą cierpieli; żeśmy prawie przez Amurata pogorzeli wszyscy. *Baz. Sk.* 95. POGORZEL, *POGORZELA, i, *ż.*, POGORZELINA, y, *ż.*, pożar, spalenie, zniszczenie ogniem; *Croat.* pogôr; *Vind.* pogorjeliſhe, die Feuerbrunst. Pogorzel, *combustra. Macz.* Miasto to przez częstą pogorzelę zniszczało. *Vol. Leg.* 3, 28. Po pogorzelinie abo i zawojowaniu pozostałe domy. *Vol. Leg.* 3, 51. Zbierając z pogorzelin co mogli, ośm kor-

cy srebra zebrali. *Sk. Dz.* 864. POGORZELEC, lca, *m.*, pogorzały, który przez ogień swoje stracił; *Carn.* pogorelz, ein Abgebrannter. Pogorzelca żadnego nie pozywano o długi przez trzy lata. *Star. Dw.* 74. Pogorzelce czynimy wolnemi od poboru, którzyby świeżo pogorzeli. *Vol. Leg.* 2, 1416. *et* 3, 41. Wydano znaczne sumy na wspomożenie pogorzelców. *Pam.* 85, 1, 950. POGORZELISKO, a, *n.*, miejsce pożaru, zniszczone przez ogień, die Brandstätte; *Boh.* paleniště, pohořelec; *Vind.* pogorifhe, pogorifhtvu, ognjifhtvu, ognjifhe (cf. ognisko), sharifhe (cf. żar); (pogorielifhe, glàunja = głównia, *titio*); *Croat.* pògorèlische; *Ross.* пожарище, пепелище, (cf. popiół). Po zgorzeniu domu, na ciepłym jeszcze pogorzelisku, podeszwy na dom ludzie zakładają. *Gorn. Sen.* 575.

POGOŚCIĆ *med. dok.*, czas niejaki przegościć, w gościnie bawić; *Ross.* погостить, погощу, einige Zeit wo gasten. (*Ross.* погость cmentarz kościelny, parafialna wielka wieś). *Boh.* pohostiti; *Eccl.* погостити, принять кого въ гости, угостить gościa poczęstować.

POGOTOWAĆ *cz. dok.*, jedno po drugim nagotować, narzadzić, nach einander bereit und fertig machen. — §. W kuchni pogotować, powarzyć, fertig kochen, *Vind.* pokuhati; *Croat.* pokuhávam; *Ross.* built постряпать. POGOTOWIU, na POGOTOWIU *adverb.*; *Boh.* pohotowě; a) na doręedziu, na doręczu, gotowo, przygotowano, urządzono; bereit, fertig, in Bereitschaft, bey der Hand. Może już miecz ten jest na pogotowiu, który głowę jego ma stracić. *Teat.* 48, 98. Dla córki już jest posag na pogotowiu. *Kras. Pod.* 2, 236. U Bolesława 40 stołów zawsze pogotowiu było nakrytych. *Papr. Ryc.* Była sposobność do przygotowania wszystkiego, a gdy jest wszystko na pogotowiu, bez krzątania obejść się może. *Kras. Pod.* 2, 51. Pogotowiu stały posiłki, na skinienie wodza dały odpór. *Pilch. Sen. list.* 2, 37. Rozkaż im być pogotowiu. *J. Kchan. Dz.* 79. *Contract.* W *poju, n. p. Nie masz że go za buntownika; zaś nie ma wojska w *poju? *Pot. Arg.* 154. — §. Łatwo, prędko; leicht, schnell. Gdyby kto z pospólstwa miłością nierządnicy się bawił, pogotowiuć to każdy osądzi, żeć nieprzystojniejsza a marniejsza będzie, gdy sam pan w tymże występku winnym zostanie. *Kosz. Lor.* 63 *b.* — §. Pogotowiu, zatym, więc; folglich, mithin. Ateizm zapiera jestestwo najwyższéj istoty, a pogotowiu żywot przyszły. *Mon.* 69, 107. Widział Jan tego, który jest jednéj istności, wieczności, wszechmocności, pogotowiu i mądrości z ojcem. *Bzow. Roż.* 61. — b) *Pogotowiu = co dopiero, a co dopiero, dopieroż, osobliwie, a nade wszystko, (cf. *Ross.* поготову bardziej, gorzej); insonderheit, mehr als alles, vornämlich, zumal. W każdej nauce siła należy wiedzieć, jak kogo uczyć, pogotowiu w nauce wiary trzeba tego przestrzegać. *Karnk. Kat.* 5. Baczymy być rzeczą wielce potrzebną, jeśli *tempore regni*, tedy pogotowiu *interregni*, zgodę i miłość. *Vol. Leg.* 2, 1072. Żołnierze przyjmować, a pogotowiu pospolite ruszenie uchwalić, król bez stanów nie może. *Vol. Leg.* 3, 163. Takiej nierzetelności żołnierz Polski nie przywykł w posługach własnéj ojczyzny, a pogotwiu w cudzoziemskich. *Boh. Ossol.* 2, 186. Pilne obmyśliwanie około bezpieczeństwa jak inszych granic, tak pogotowiu Wielkopolskich. *Vol. Leg.* 3, 878. Dzierżawca mało ubogiego założy, a arendarz pogotowiu. *Falib. Dis. N* 2. Jeśli insze wigilie pościmy, tedy wilią do samego zbawiciela pogotowiu z wszelką wstrzemięźliwością odprawować mamy. *Star. Ref.* 44. Nie macie ani konia ani dobrej zbroi, Pogotowiu ćwiczenia, bez czego złe boje. *J. Kchan. Dz.* 33.

POGRABIĆ, *f.* pograbi *act. dok.*, Pograbiać *niedok.*; (*Boh.* pohrabowati; *Croat.* pograblyujem, pograbilszem); grabiami pościągać, hinharken, mit dem Rechen hinziehen. Pograbić siano, słomę. *Tr.* Lada kto mi stodołę przewróci, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. *Zab.* 16, 124. *Nar.* — §. *Transl. Convaso*, tajemnym obyczajem zagrabiam, pograbiam. *Mącz.* odbieram, zajmuję, zachwycam, ergreifen, wegraffen, hinreissen; (*Bosn.* pograbiti, pokrasti *expilare*; *Ross.* пограбить = plondrować). Spostrzegłem cię: nagle pode mną coś pograbiło nogi. *Stas. Num.* 1, 66. (odjęło mi nogi). Gdzie kiedy Merkuryusz kogo pograbi, Już go nigdzie na świecie nazad nie postawi. *Petr. Hor. D* 3 *b.* Wszystko mi żołnierz zuchwały pograbił. *Pot. Jow.* 182. — §. Pograbić kogo, zabrać jego rzeczy do skarbu, pokonfiskować. *Cn. Th.* einen pfänden, ihm alles confisciren.

POGRAĆ, *f.* pogra *act. dok.*, Pograwać *niedok.*; *Boh.* pohrati, pohrawati; *Sorab.* 1. poracž; *Ross.* поиграть, поигрывать, (*ob.* Poigrać); przez czas niejaki grać, ein wenig spielen. Pogram z tobą w tę grę, w której czasem serce na ramieniu bywa. *Teat.* 77, 21. Na lutence pograć. *Rej. Zw.* 15. — §. Serce mi pograwa do czego = pobudza mię do czego, potusza, mein Herz reizt mich zu etwas. Młodemu człowiekowi, gdy co foremnego widzi, pograwa mu więc serduszko do tego. *Rej. Wiz.* 64. — *§. Pograwać z kogo, *ob.* Poigrać.

POGRANICZE, a, *m.*, ukraina, die Landesgränze, der Gränzstrich, das Gränzland, die Gränzprovinz, Gränzenstrecke; *Rag.* pokraina; *Sorab.* 1. pomeze, pomedzí, (cf. pomiędzy); *Ross.* сумежие (cf. miedza), *obs.* украй. Pogranicze światłości i nocy. *Żebr. Ow.* 182. POGRANICZNIK, a, *m.*, *Stat. Lit.* 286, o granicę mieszkający, der Gränznachbar; *Croat.* mejas, kotarnik, (*ob.* Miedza, kotara); *Ross.* рубежникъ, (cf. rab). POGRANICZNY, a, e, POGRANICZNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pomezné; *Ross.* пограничный, рубежный, прирубежный, порубежный, украинский: na pograniczu będący, o granicę mieszkający, ukrainny; Gränz=, an der Gränze befindlich, wohnhaft, liegend. Sądy pograniczne miedzy Polską a Rossyą. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 418. Król Angielski lubo oddzielone od inszych królów państwo trzyma, za sprawą okrętów pograniczny jest wszystkich narodów, których się ocean tyka. *Kłok. Turk.* 115. Niemal wszystkie pograniczne zwaśnione mamy. *Warg. Cez.* 53. (sąsiady).

POGRAWAĆ, *ob.* Pograć.

POGRĄŻYĆ, *f.* pogrąży *act. dok.*, Pogrążać *niedok.*; *Boh.* pohřjžiti, pohřižowati; *Carn.* pogrosim; *Vind.* pogrositi; *Croat.* pogrosyti; *Ross.* погрузить, погружать; ponu-

rzać, zanurzać, potapiać, na dno strącać, *propr. et fig.*, untersinken machen, untersenken, versenken. Kiedy nieprzyjaciel po pas w wodę wpadnie, podaj mu rękę; ale kiedy tak, iż mu się w gębę lać pocznie, nastąp' na łeb, a pogrąż do ostatka. *Gorn. Dw.* 502. (przypowieść Włoska). Chciwych morze żeglarzów pogrąża topielą. *Hor.* 1, 127. *Min.* Jan odpowiedział: ja pogrążam abo zanurzam w wodzie. *Sekl. Joan.* 1, «ja chrzczę»; (ponurzyciel, cf. nurzyć). — *Transl. fig.* Niech w niepamięci będzie pogrążony wiecznéj. *Past. Fid.* 118. Nic o tym nie mówiła mężowi, bo był pogrążony w winie. *Zał. H. T.* 165. Jeśli się szczęście zburzy, nie daj się pogrążyć. *Min. Auz.* 43. Otoż z jednej przepaści pogrążony zostałem w drugą. *Teat.* 29, 70. *Pogrężony. *Tward. Misc.* 132, (*Boh.* pohřižený. Pogrążony, jak zwyczajnie człowiek pospolity w obecności wielkiego męża. *Stas. Num.* 1, 107. *terrassé*, odurzony, verblüfft. — *Astron.* Pogrążenie gwiazdy, moment, gdy gwiazda przyjdzie pod południk miejsca. *Śniad. Jeog.* 73. POGRĄZNĄĆ, *f.* pogrąznie *neutr. jedntl.*; *Carn.* pogresniti: *Vind* pogresniti, potonitiſe; *Eccl.* понрѣти, (cf. ponurzyć); *Ross.* огрузнуть, огрузать, погрузнуть, погрязнуть: pogrążyć się, zanurzyć się, potonąć, na dno pójść, untersinken, versinken, *propr. et fig.* Łokietek wszystek w rozkoszach pogrąznął; *dedit se voluptatibus. Krom* 309. Pogrąźnienie *Eccl.* погрязновеніе. Pogrezły pogrąźniony, a, e. *partic.*, pogrążony, versunken. Z krewkości ratuj pogrąźnionych w złości. *Groch. W.* 32. POGRĄŻNY, a, e, do pogrążenia, untersinkbar, *oppos.* niepogrążny, co nie utonie, nie idzie na dno, *immersabilis. Cn. Th.* 514. *Włod.* POGRĄŻYCIEL, a, *m.*, który pogrąża, der untersinken macht, der Versenker, Untertaucher; *Eccl.* погружатель, cf. ponurzyciel.

POGROBEK, bka, *m.*, POGROBOWIEC, wca, *m.*; (*Rag.* pogrobje = cmentarz, grobowisko); *Boh.* pohrobek; dziecko po śmierci matki lub ojca urodzone, pozmarłe urodzone, pośmiertne, co się przyrodziło, *Sorab.* 1. nebohradk, nebohzahdk, (cf. nieborak, niebożątko); *Bosn.* posmrricje, djete roghjeno po smrriti occevoj; Nachwaise, ein nach der Mutter oder Vaters Tode gebohrnes Kind. Dzieci po śmierci matki, przez rozpłatanie brzucha wydane na świat, nazywają się wyporkami lub pogrobowcami. *Perz. Cyr.* 2, 222. Pogrobek *posthumus*, po śmierci ojcowskiej urodzony. *Klon. Wor.* 63. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 108. *Mon.* 75, 590. POGROBOWCOWY, *ob.* Pośmiertny.

POGRÓDKA, i, *ż.*, grodzenie koło czego, oplecenie, ogrodzenie; die Umflechtung, geflochtene Befriedigung um etwas herum, Gehäge. Stąpił do ogrodu swego, do pogródki wonnych ziół. 1 *Leop. Cant.* 6, 1. *et Ezech.* 17, 7. — §. Pogródka, grządka w ogrodzie. *Cn. Th.* lecha, leszka; eine Terrasse, ein Gartenbeet. Azaż nie uschnie lilia, gdy ją obwionie wiatr gorący, i na pogrodkach rodzenia swego uwiędnie? 1 *Leop. Ezech.* 17, 10. — §. Pogródki stawu u młyna, Gatter, Rechen am Schutzgatter eines Teiches sc. Pogródki, wiązanie z drzewa przy młynach, w którym są żłoby, któremi woda na koła płynie. *Os. Żel.* 81. W młynach stawidło podniesione pozwala wodzie wybiegu z pogródek. *Solsk. Arch.* 101. Choć młyn na Wiśle krótki Flis ma gdzie minąć szerokie pogródki. *Klon. Fl. E* 4. Na pogródce u studni coś napisano. *Dwor. K.*

POGROM, u, *m.*, POGROMEK *dem.*; (*Boh.* pohroma, pochroma *fatum*, *sors sinistra*; pohrom *tumultus*, napaść; *Ross.* погромъ poniszczenie, spustoszenie); porażka, klęska, pował, die (Niederdonnerung), Niedermachung, Niederlage. Nieszczęsnemu z przegranego pogromu uchodzić przyszło. *Tward. Wł.* 60. Pogrom Tatarów, tytuł wierszy *Białobockiego*. Cezar pogromkiem pierwszym urażony. *Chrośc. Fars.* 222. Coż chcesz czynić, mój najmilszy bracie, Gdy te *pohromki przypadają na cię? *Rej. Zw.* 116. — §. *Personif.* Pogrom, POGROMCA, y, *m.*, POGROMICIEL, a, *m.*, poraziciel, zwycięzca; der Ueberwältiger, Sieger, der dem andern eine völlige Niederlage beybringt. Ów lud Rzymski, ów całych Włoch pogromca. *Stas. Num.* 2, 157. Jeremiasza Wiśniowieckiego dla dzielności osobliwszej, pogromem Tatarów i Kozaków nazywano. *Boh. Ossol.* 1, 452. Gromili wzajem Słowianie pogromców swoich. *Nar. Hst.* 2, 82. POGROMIĆ, *f.* pogromi *cz. dok.*; (*Ross.* погромить na kawałki potłuc, spustoszyć); porazić wojsko, pobić; eine gänzliche Niederlage beybringen, völlig schlagen, besiegen. Pogromić słowami, piorunując połajać, donnerd ausschelten. Przybiegła na ratusz, pogromiła, pofukała ustraszone chłopy. *Weresz. Reg.* 155. *POGROMNY, a, e, pogramiający, niederdonnerd, niederschlagend. Pogromne zwycięstwo. *Chodk. Kost.* 57.

POGROZIĆ, *f.* pogrozi *cz. dok.*, Pogrążać *niedok.*, Pogrozywać (*Hipp.* 52) *frequ.*; *Boh* pohrozyti; *Sorab.* 1. porożuyu, porożam; *Vind.* protiti, poprotiti, saprotiti; *Bosn.* popritití; *Ross.* погрозить; groźbą nieco postraszyć, einem ein wenig drohen. Matka moja pogroziła mi, że mię do klasztoru odeśle. *Teat.* 7. *d*, 23. POGROŻA, y, *ż.*, POGRÓŻKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* pohrůžka; groźba, die Drohung. Za temi słowami tę pogrożę bóg przydał, nie ujdzie ten kaźni bożéj, któryby na rzecz próżną brał imię boże. *Hrbst. Nauk. p.* 5 *b.* POGROŹNY a, e, n. p. Pogroźny głos. *Stas. Num.* 2, 189. pograżający, straszący, eine dräuende Stimme.

*POGRUBIĆ *cz. dok.*, grubym uczynić, grob oder dick machen; *Rag.* pogrúbiti; *Bosn.* pogrubiti, podebeliti *deformare*, *deturpare*; *Croat.* pogrublyen *deturpatus*. *POGRUBIEĆ *nijak. dok.*, grubym się stać, grob oder dick werden; *Rag.* pogrúbjeti, pogrubivati; *Ross.* погрубѣть, потолстѣть.

POGRUCHOTAĆ, *f.* pogruchoce *cz. dok.*, gwałtownie potłuc, zerschmettern. Kości ci pogruchocę. *Teat.* 7, 11. Łotra jednego, Pogruchotawszy młotami golenie, Toż uczynili potym u drugiego. *Odym. Św.* 2, *K k b.* Naprawili pogruchotane mury i wieże. *Nar. Hst.* 3, 159. Choćby upadł świat pogruchotany, Bez bojaźnibym poległ i odmiany. *Lib. Hor.* 62.

POGRYŹĆ, *f.* pogryzie *cz. dok.*, pokąsać; *Bosn.* pogristi, popogristi, nach einander beißen. Ledwie sobie palców nie pogryzł ze złości. *Teat.* 11, 36. Gdyby mi język pogryźć przyszło, to nic jéj nie odpowiem. *ib.* 6. *b*, 56.

POGRYZMOLIĆ, *f.* pogryzmoli *cz. dok.*, pobazgrać, voll=

ſchmieren, mit Schmiererеyn vollſchreiben. Pogryzmolony papier. *Teat.* 20. *b*, 99.

POGRZAĆ *cz. dok.*, Pogrzewać *niedok.*, grzejąc ciepłym poczynić, nach einander wärmen, warm machen; *Rag.* pogriàti, pogrijvam; *Bosn.* pogriati, smlaciti; *Ross.* погрѣть, погрѣвать.

POGRZEB, u, *m.*, POGRZEBEK, bku, *m.*, *zdrbn.*; *Boh. et Slov.* pohřeb; *Sorab.* 1. pohřeb, pohřebné wobkhoď, (pohřebancze, pohrebarna cmentarz); *Carn.* pogréb, (pogrebshèna = stypa); *Vind.* pogreb, pokop, sprevod mertvega teleſa, ſedmina, (cf. siodmy); *Croat.* pokòp, pokapanye, zprevod; *Dal.* ukop; *Slav.* pratnja; *Bosn.* ukop, sprovod mrritacki; *Rag.* sprovod; *Eccl.* погребальная; *Ross.* похороны, схороненіе (cf. chronić, pochronić, pochować), погребеніе; (*sed. Ross.* погребъ, погребокъ piwnica, podziemne pieczary); chowanie umarłego, das Begräbniß. Poganie za wielką rzecz mieli pogrzeb, tak, iż ktoby go nie miał, dusza tego nie mogła być w raju. *Petr. Hor. E* 3. Ludzi mężnych szczęśliwszy jest pogrzeb, niżeli gnuśnych żywot. *Warg. Wal.* 156. Na xiędza pełno hałasu, że coś złupi za pogrzebek, exorteczkę, i t. d. *Xiądz.* 53. Jałmużny dawał i pogrzeby stroił. 1 *Leop. Tob.* 2, 16. (na pogrzeby koszta łożył). Pogrzeb kosztowny złemu nie pomoże. *Cn. Ad.* 884. Godzien przeklęctwa, na dróg rozchodzie pogrzebu. *Kulig.* 12. Tegoż czekaj, kto wesoł na cudzym pogrzebie. *Pot. Jow.* 59. Koronacyą nowego króla uprzedza pogrzeb zmarłego. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 97. — *§. Osądził wyroki te przeciwne za martwe, i godne głębokiego pogrzebu. *Birk. Dom.* 137. (milczenia, zapomnienia). POGRZEBACZ, a, *m.*, POGRZEBACZKA, i, *ż.*, kosior, koczarga, szorulec, pociask, der Schürſtock; *Boh.* pohrabáč, hřáblo: *Sorab.* 2. groblo; *Sorab.* 1. pèczne rjebwo; *Carn.* oggrebálza, burkle; *Vind.* podgrinialu, pogernivalu, pezhna grebelza, kreula, krieula, popezhnjak, postergalu, derskalu, derkalu, derkavilu; *Croat.* greblicza, podgringyàlo, popechek; *Dal.* grebalo; *Bosn.* grebbo, popecjak, osgegh, vatragl; (*Eccl.* гребло, весло wiosło). Pogrzebacz do czyszczenia rudy jest szyna żelazna, długa na calów 13, na końcu zahartowana. *Os. Rud.* 43. *Jak. Art.* 2, 289. — (*POGRZEBIĆ, n. p. Moc jego piekła rozciąga się głębiej, A rozumiesz-li za co cię pogrzeba? *Chrośc. Job.* 53. pogrąża.?) — POGRZEBIENIEC, ńca, *m.*, którego grześć mają, der begraben werden soll. Dziś pogrzebieńca do jego złożenia W błogosławione wprowadźmy przedsienia. *Chrośc. Fars.* 42. Róża i pogrzebieńcom czyni folgę w mogile. *Anakr.* 75. Jako aktor rzecz skończywszy, Tym zamyka: mówiłem; Tak do kresu już przybywszy, Mów pogrzebieńcze: żyłem! *Bals. Sen.* 8. POGRZEBISKO, a, *n.*, n. p. Umierać tu przy swoich prawie pogrzebiskach odważeni. *Leszcz. Class.* 79. grób podły, nikczemny, ein ſchlechtes Grab. *POGRZEBNICA, y, *ż.*; (*Boh.* pohřebnice); cmentarz, der Kirchhof. *Tr.* POGRZEBNIK, a, *m.*, który pogrzebuje, der Begraber, Leichenbeſtatter; *Slov.* pohřebnjk *pollinctor*; *Carn.* pogrebz, pogrebnik, vojlzègar; *Vind.* pogribz, pogrebez; *Croat.* pokápavecz, pokopnik, pokòpich; *Ross.* погребальщикъ; *Eccl.* погребатель. (*Ross.* погребщикъ piwniczny, piwnicę utrzymujący, winiarz). Pogrzebnicy z drzewa stos ogromny wznieśli. *Dmoch. Il.* 2, 289. POGRZEBNY, POGRZEBOWY, a, e; *Boh. et Slov.* pohřebny; *Sorab.* 1. pohřebné, pohřebno hřowné; *Croat.* pokopni; *Rag.* martacki, nagrobni, ukopni, sprovòdni; *Ross.* похоронный, погребальный, пригробный, (погребный, погребовый piwniczny); od pogrzebu, Begräbniß=. Leichen=. Kazanie pogrzebne. *Birk. Zbar. A* 2 *b*, *Vind.* mertlizhna prediga. Świece pogrzebowe. *Teat.* 5, 3. Różne są spiewania pogrzebne od weselnych. *Petr. Pol.* 276. Pogrzebny, zaduszny obiad, *ob.* Stypa; *Sorab.* 1, pohřebna hostžina; *Croat.* karmìna; *Dal.* martachka gozba. POGRZEŚĆ, pogrzebł, *f.* pogrzebie *cz. dok.*, Pogrzebać *niedok.*, Pogrzebować *cont.*, Pogrzebywać *częstl.*; *Boh.* pohřebjti, pohřebowati, pohřebsti, pohřebjm, pohrobjm; *Slov.* pohřebúgi; *Sorab.* 1. poriebacž, porebacž, pohřebam, pohrebuyu; *Vind.* pokopati, podsemluvati, (*ob.* Ziemia); *Croat.* pogreblyujem, pokopati, zakopati; *Bosn.* pokopati; *Eccl.* гребу умершаго, погребаю, похраняю; *Ross.* погресть, погребсть, погребать, хоронить, схоронить, похоронить, похоронять, (*ob.* Chronić, schronić); właściwie, w ziemi trochę grześć, gmerzyć, jak kury, die Erde auffratzen, wie die Hühner. Tak pisze, jakby kura nogami pogrzebała. *Haur. Sk.* 180. Pismo szpetne, do czytania trudne, jak kokosze pogrzebały. *Cn. Ad.* 851. — §. Umarłego w ziemi chować; beerdigen, begraben. Wiedział Zamojski, iż Moskwa zechce swych na placu poległych pogrześć, ponieważ ma to sobie za najświętszą powinność; uczynił tedy na nich zasadzki. *Boh. Zamoj.* 143. W Tracyi dzień narodzenia opłakiwali; a gdy zaś pogrzebli którego, wesołość znaczną pokazywali. *Prot. Kont. D* 4. Niechaj umarłych *pogrzeżą. *Sekl. Luc.* 9, (pogrzebią). Abraam z *poczciwością pogrzebał żonę swoję; i Józefa i Jakóba, i samego pana naszego, i inne *poczciwe ciała, poczciwie chowano. *Rej. Post. B b* 3. Pogrzebali pierworodzone swe, które był pobił pan. 1 *Leop. Num.* 33. Pochowywanie a pogrzebanie ciał ludzkich przystojne, starodawne, a nie nowotne jest. *Żarn. Post.* 3, 798. Na chrzcie z panem Chrystusem bywamy pogrzebowani. *Hrbst. Nauk. D* 8 *b*.

*POGRZESZYĆ *cz. dok.*, grzechy popełnić, nach einander ſündigen, fehlen; *Ross.* погрѣшить, погрѣшать; *Boh.* pohřešjm pobłądzę; *Carn.* pogrésham, pogréshim, pogreshujem *observo aliquid deesse.* *POGRZESZNY; *Eccl.* погрѣшительный, погрѣшный; błędny.

POGRZMIEĆ, *f.* pogrzmi *cz. dok.*, Pogrzmiewać *niedok.*; *Vind.* pogermati; *Rag.* pogarmjetti; *Ross.* погремѣть; przez czas niejaki grzmieć, *pr. et tr.*, etwas donnern. Niebo pogrzmiewa. *Tward. Wł.* 48. Piechoty porządne szły szeregi, w bębny swe pogrzmiewając. *ib.* 200.

POGRZYBIEĆ, *f.* pogrzybieje *neutr. dok.*, zgrzybiałym się stać, alt und krumm werden. Słudzy starzy, którzy na posługach domu twego pogrzybieli. *Falib. Dis. Q* 3.

POGUBIĆ *cz. dok*, gubiąc potracić, nach einandern verlieren; *Boh.* pohubiti *devastare*; *Carn.* pogubiti, pogonobiti = zguby nabawić; *Vind.* pogubiti *damnare*; *Rag.* pogubiti, po-

gubitti; *Bosn.* pogubiti, umoriti, ubiti, satrritti = zatracić; *Croat.* pogublyújem, (pogiblyem, pogibam *debilitor*, *periclitor*); *Ross.* погубить, погублять zgubić; *Eccl.* пагубаю, погубляю, спогубляю *simul perdo.* *POGUBA, y, *ż.*, zguba, strata, utrata; das Verlieren, der Verlust; *Carn.* pogûba *pernicies*; *Vind.* poguba, pogublenje, poginenje, pokozhanje, konzjemanje, konzvsetje; *Croat.* pogibel, pogibelnosztt *periculum*, pogublenye = stracenie złoczyńcy; *Rag.* póguba, poghìbil *damnum*, *periculum*; *Dal.* pogibil *clades*; *Bosn.* poghibia *periculum*; *Ross.* пагуба zguba; morowe powietrze; погибель zguba, śmierć; *Eccl.* пагуба, погыбѣль. POGUBICIEL, a, *m.*, który pogubił, der Verlierer; *Rag.* pogubitegl, *f.* pogubitegliza; *Croat.* pogubitel, *f.* pogubitelicza; *Ross.* погубитель, пагубникъ, *f.* погубительница, пагубница; *Eccl.* пагоубьникъ, *f.* пагубница. *POGUBNY, *ob.* Zgubny.

POGURTOWAĆ, *f.* pogurtuje *cz. dok.*, gurtami pozwięzywać, begürten, mit Gurten fest schnallen. Wielbład, gdy na nim ciężary ułożą i pogurtują, sam wstanie. *Haur. Sk.* 32.

POGWAŁCIĆ, *f.* pogwałci *cz. dok.*, gwałty poczynić, gwałt wyrządzić; Gewalt ausüben, anthun. Ammon nieczysty w Tamarze prawa pogwałcił natury. *Zab.* 15, 219. (gwałtownie połamał).

POGWIZDAĆ, *f.* pogwiżdże *cz. dok.*, nieco przegwizdać, eine Weile pfeifen. Kiedy sobie wesoło skacze i pogwizduje, powiadają, żem głupi. *Teat.* 53, 13. Wszelki, który pójdzie mimo nie, będzie pogwizdał nad oną plagą jego. 1 *Leop. Jer.* 19, 8. *POGWIZD, *ob.* Pochwist, poświst.

POHAFTOWAĆ, *f.* pohaftuje *cz. dok.*, pozszywać, der Reihe nach zusammen heften. Rany nicią do kupy pospajać czyli pohaftować. *Perz. Cyr.* 1, 84.

POHAŁASOWAĆ kogo, *f.* pohałasuje *cz dok.*, pofukać kogo, połajać go z hałasem; einen lärmend ausschelten, mit einem lärmen. Pan pasterza pohałasowawszy, potym począł przeklinać wszystko. *Haur. Sk.* 56. — §. Pohałasować sobie, hałas robić, ein Lärmen oder Geschrey machen. *Tr.*

POHAMOWAĆ, *f.* pohamuje *cz. dok*, powstrzymywać, etwas hemmen, bändigen. Od anioła był pohamowany Abraham, że nic nie uczynił Izaakowi. *Odym. Św.* 2 *H h b.* (wstrzymany). Pohamuj języka twego od złego mówienia. *Bial. Post.* 144. POHAMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, do pohamowania, mogący być pohamowanym; zu bändigen, hemmbar. Męstwo ich srogiemi na nieprzyjaciela i niepohamownemi czyniło. *Janusz. Oksz. B* 4 *b.*

POHAŃBIĆ, *f.* pohańbi *cz. dok*, Pohańbiać *niedok.*; *Boh.* pohanbiti, pohanéti; *Vind.* pogerduvati; *Ross.* позорить, опозорить; hańby nabawić, zelżyć; einem einen Schimpf anthun, ihn schimpflich behandeln, Schimpf und Schande über ihn bringen, ihn schänden, entehren. Jawnie się pohańbiali poganie z swemi bogami. *Sk. Dz.* 82. Bóg zawżdy obiecował pohańbiać te mędrostki a wymysły ludzkie. *Rej. Zw.* 198. Pohańbienie tylko w ten czas jest, gdy kto wykroczy przeciwko swej poczciwości. *Gorn. Wł. M* 3. hańba, zelżywość, obelga; Schande, Schimpf. — §. Gatunek ten okopów może być pohańbiony, *insulté. Jak. Art.* 2, 504. Takie okopy są bezpieczne od pohańbienia, *insultations. ib.* 2, 504. od zelżywej napaści, schimpflicher Ueberfall.

*POHANIEC, *POHANIN, *POHAŃCZYĆ, *ob.* Poganin.

POHARTOWAĆ, a) *ob.* Hartować. — b) *Transl.* Na usługi ojczyzny swe dobra pohartował. *Boh. Ossol.* 213.

POHASAĆ, *f.* pohasze *cz. dok.*, wesoło lub swywolnie poskoczyć, muthwillig umher springen. Pohasawszy jednę i drugą godzinkę, wymkniemy się z kompanii. *Teat.* 24. c, 59. Na koniec ustał jak ów źrzobek lóżny, Pohasał trochę, i spoczynku szukał. *Kniaź. Poez.* 2, 69.

POHEBLOWAĆ *cz. dok.*, heblując pogładzić, glatt hobeln; *Ross.* постругать, постружить (postrugać), постесать, поскоблить, поскабливать, соскоблить, соскабливать.

*POHIBIEL, *POHYBEL, bla, *m.*, (cf. *Ross.* погибель zguba, *ob.* *Poguba); a) der Untergang, das Verderben. Dymitr w słowie umorzony, żywym się stawi na pohibiel swemu zdrajcy Szujskiemu. *Groch. W.* 599. — b) Szubienica, der Galgen; (cf. *Boh.* pohybowati *movere*). Pohybel, święte drzewo, na wieki niechaj nie próchnieje, Przez które sprawiedliwość święta się nam dzieje. *Kchow. Fr.* 13. Gdy Amana wieszano, żydowska hałastra Przy pohyblu wołała; sic itur ad astra. *ib.* 133.

POHOŁDOWAĆ, *f.* pohołduje *cz. dok.*, hołdownym sobie uczynić, podbić sobie, podjarzmić; sich huldigend machen, von sich abhängig machen, sich unterwerfen. Boże wejrzyj, aby nie rzekł nieprzyjaciel, pohołdowałem go. *Radz. Ps.* 135.

*POHOŃCZY, *ob.* Pogończy. POHROM, POHROMEK, *ob.* Pogrom.

POHULAĆ, *f.* pohula *intr. dok.*; (*Rag.* pohùliti *improbare*; *Bosn.* pohulliti *contemnere*; *Ross.* погулять, погуливать pospacerować; подгулять, подгуливать podchmielić sobie); nieco się rozpuścić, poszaleć, poszumieć; *Ross.* помотать, номатываю, (cf. pomotać); ein wenig locker und lustig leben. Pohulaj teraz, z tryumfem wybrnałeś z przepaści. *Teat.* 7. *c*, 58.

POIĆ, -ił, -i, poję *cz. dok.*, napawać, upajać; *Bosn.* pojiti, napojiti, datti pitti; *Rag.* poitti; *Croat.* poim, napajam; *Vind.* napit; *Ross.* поить, tränken, zu trinken, oder zu saufen geben, berauschen. Konie poić. *Ld.* die Pferde tränken. Miejsce, gdzie konie poją, *Vind.* napojifhe, napajalifhe; *Rag.* pojniza, die Tränke. Który bydło poi *Ross.* поильщикъ. Co dzień bankiet stroił, I w domu swoim traktował i poił. *Chrośc. Job.* 7. Poi cię teraz matka piersiami swemi. *Bzow. Roż.* 56. karmi, *doi, säugen. — *Fig.* Więzy Hymena króla Kastylii *poją. *Przyb. Luz.* 115. (odurzają). — §. *Transl.* Zbytkiem radości się poją. *Karp.* 1, 54. sich nähren, (cf. karmią się). Słodką tą poję się myślą, żem się przyłożył do szczęścia waszego. *Gaz. Nar.* 1, 321. Wśrzód żon i dzieci swoich obywatele poili się nadzieją przyszłego szczęścia. *Ust. Konst.* 1, 160. — (*distng. Boh.* pogjm, spogjm; *Ross.* паять spoić, spajać).

POIGRAĆ, *f.* poigra *cz. dok.*, Poigrawać *contin.*, *Poigrywać *frequ.*; (*Rag.* igratti, poigratti; *Bosn.* poigrattise, igratti; *Ross.* поиграть, поигривать = grać, pograć; *Vind.* pojigranje, jigra = gra); czas niejaki przeigrać, pobawić

się, pożartować; nach einander spielen, tändeln, spaßen. Nie uchodzi z śmiercią dwa razy poigrać. *Fred. Ad.* 68. Przechodzi się tam Kupidynek, łuczkiem poigrywając. *Tward. Pasq.* 5. Pole poigrawa ziół barwami; *ridet ager. Żebr. Ow.* 381. Tegoż dnia, którego na morzu nawy wesoło poigrywały, pogrążone w nim zostały. *Pilch Sen. list.* 21. (podskakiwały, kołysały się). Tak lekko sobie chrześciany ważą, że też rozlewaniem krwi naszéj poigrywają sobie, jako chcą. *Janusz. Oksz. J* 3 *b.* Trudy krwawe, które z gardłem co minuta poigrawają. *Birk. Zbar. C* 3 *b.* Heretycy śmieli poigrawać z ojca ś. *Birk. Dom.* 73. (naigrawać). Z możnemi fortuna niestateczna poigrawa. *Pilch. Sen. gn.* 3, 43. Fortuna z nami poigrywa, czyli raczéj z nas igrzyska czyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 205. Szczęście pograwa (poigrawa) z kochanki, To je zrzuca, to wsadza, na złocone blanki. *Miask. Ryt.* 2, 64. Poigrawa w swéj przedmowie z napisu mego. *Zygr. Pap. X x* 2. (przedrwiwa).

POIMAĆ, *ob.* Pojąć. POIMACZ, a, *m.*, który kogo ima, chwyta, bierze; der einen fängt, nimmt, gefangen nimmt. Dziewka, którą Kuman za sobą na koniu uciekając uniósł, broniła potym swego poimacza. *Biel. Św.* 128. POIMANIEC, POJMANIEC, ńca, *m.*, jeniec, do niewoli wzięty, der Gefangene. Wziął wiadomość pewniejszą od poimańców. *Warg. Cez.* 227, (cf. język). Duchownych i świeckich pojmańców nabrano. *Sk. Dz.* 851. W tryumfie go, jako poimańca prowadził. *Warg. Wal.* 220. Poimańca upuścił. *Paszk. Dz.* 82. POIMAŃSTWO, *POJMAŃSTWO, a, *n.*, jeństwo, wzięcie do niewoli, niewola, die Gefangenschaft. Słonie, nie bez czucia pojmaństwa swego, zwiesiwszy głowy, za zwycięzkiemi woźnikami postępowały. *Faliss. Fl.* 44,

POINACZYĆ *cz. dok.*, poodmieniać, inaczéj przerobić, nach einander verändern; *Boh.* poondjm.

*POIRZEĆ, *ob.* Pojrzeć, Poglądać. POISKAĆ, *ob.* Iskać.

*POIŚĆ, *ob.* Pójść.

*POJ, POJCIE, POJĘ, *ob.* Piać.

POJĄĆ, pojął, pojęli, *f.* pojmie *cz. dok.*, Pojmować *niedok.*; *Boh.* pogjti, pogmaut, pogjmati; *Bosn.* pojati, poimati; *Eccl.* поьяти, поемлю; *Ross.* понять, понимать; (*Carn.* pojemam = odejmuję); pogarnąć, objąć; umfassen, umgreifen. Pojmij a ogarniaj wiarą tę łaskę tak wielką. *W. Post. W.* 2, 36. Było tam 50 galer, oprócz bark i innego mniejszego pojęcia. *Ustrz. Kruc.* 2, 307. mniejszego objęcia, objątku, naczynia, statków, von kleinern Umfange. — §. Najpiérwej go kłem za grzbiet Melanchetes pojął. *Żebr. Ow.* 61. uchwycił, uciął; erwischen, einen Hieb versetzen. — §. *Pojąć z sobą, wziąć z sobą, mit sich nehmen. Pojął z sobą Jezus Piotra, i Jakuba i Jana, i wiódł je na górę wysoką osobno. 1 *Leop. Marc.* 9, 2. (wziął je z sobą. 3 *Leop.*). Rzymianie zwykli byli syny swe z sobą brać a pojmować. *Glicz. Wych. K* 5 *b.* Apolloniusz, pojąwszy z sobą trzy tysiące jezdnych, poszedł. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 10, 77. — §. Pojmować kogo, poimać, pojmać, *pogimać; *Ross.* поимать; imać, brać w niewolą *Cn. Th.*, gefangen nehmen, wegnehmen, ergreifen. 15000 ludu w niewolą pojmali. *Stryjk.* 99. Idą-li o pokój, *zimajcież je żywo; jeśli też ku bitwie, także je żywo pojmajcie. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 18. By na jakiego łotra wyszliście z mieczmi i z kijmi, pojmować mię. 1 *Leop. Math.* 26, 55. Gdy Jezus w kościele nauczał, chcieli go pojmać, a nikt go nie jął. *Sekl. Joan.* 7. *Pogimawszy go, przysłał królowi. *Papr. Gn.* 1192. Rzeczy chełznające i *pojmawające wszelki rozum. 1 *Leop. list. Hier.* 3. (krępujące). Ziemię pustoszyli, zabijali, do pojmania brali. *Sk. Dz.* 841. (do pojmaństwa, jeństwa, do niewoli, in die Gefangenschaft). Diogenes, gdy był w pojmaniu, wywiedziono go przedać. *Budn. Apopht.* 41. — §. Pojmować żonę = żonę sobie brać, żenić się, eine Frau nehmen. Nie upatrują tego, aby żony mieli pojmować z domów zacnych. *Star. Dw.* 46. Równą sobie pojmuj, żebyś żył w zgodzie. *Budn. Apopht.* 51. Chce ją pojąć za żonę. *Teat.* 54, 17. *Boh. Kom.* 4, 115. Godną damę miałem za żonę pojmować. *Mon.* 67, 624. Widząc się uszczęśliwionym przez pojęcie tej damy, oddałem jej rząd zupełny domu mojego. *ib.* 623. (przez zaślubienie sobie za żonę). Czasem się z niewiadomości pojmują ci, którzyby się pojmować nie mieli. *Szczerb. Sax.* 225. (pobierają się). Były przeszkody do pojmowania się im w małżeństwo. *Pim. Kam.* 166. Obwarowano prawem, aby powinni nie pojmowali się w małżeński stan. *Petr. Ek.* 56, (cf. pojemszczyzna). *Pojmować męża = iść za mąż, einen Mann nehmen, heirathen. Kobiety te rzkomo sobie męże spojmowały, ale po prawdzie w cudzołóstwie żyły. *W. Post. W.* 65. Przymusił ją, aby pojęła go za męża. *Boh. Dyab.* 2, 127. — §. *Obsol.* Pojmuje koń = zaczyna ciągnąć wóz. *Włod.* nie zasadza się, z miejsca zaraz dobrze rusza; ein Pferd zieht gut los, setzt gut an, fängt gleich von der Stelle an rasch zu ziehen. — b) *Metaph.* Pojąć, pojmować myślą, zrozumieć, rozumem objąć; mit dem Verstande auffassen, begreifen, verstehen, fassen, *Sorab.* 1. podyimam; *Bosn.* uglavitse, (cf. w głowę brać); *Carn.* sastopiti (cf. zastąpić), sapopasti, sapopâdem, (cf. popaść); *Vind.* objet (*ob.* Objąć), sapopasti, proprimiti (cf. poprzyjmować), sastopiti; *Ross.* вразумиться, (w rozum brać). Nie pojąć *Eccl.* нʒоумѣвати (cf. zdumiewać), недоумѣвати, недоумѣваться. Nie pojmuję tego, nie mogę zrozumieć, nie chce mi to w głowę wleźć. *Cn. Th.* 516. Im się to pojąć i wyrozumieć nie dało. *Smotr. Nap.* 45. Pojęcie, pojmowanie, objęcie myślą, rozumem, zrozumienie, das Begreifen, Verstehen, *Sorab.* 1. podyetžo; *Boh.* pochop; *Carn.* dasdevk; *Vind.* sapopadik, sapopad, poprimenie; *Ross.* понятие, доумѣние. To jest rzecz do pojęcia trudna. *Teat.* 8. *c*, 28. Nie możesz przyjść do własnego zrozumienia i pojęcia. *Salin. pr.* 4. Pojęcie, das Auffassen, jest najpierwszą siłą duszy, zaprzątnionéj wyobrażeniami. Inni używają tu słowa myśli; lepiej jednak użyć wyrazu pojęcia, w którym rozum za zwyczaj jest przez się bierny, nie mogąc się uchronić poznać to, co w samej rzeczy pojmuje. *Cyank. Log.* 22. Gdy rozważam, co się dzieje w mojej duszy, sam siebie pojąć nie mogę. *Teat.* 50. *c*, 61. Nic tego pojąć nie mogę; czy po Hebrajsku gadasz? *Teat.* 14, 66. Nauka gdy

smakuje, sporo i prędko się pojmuje. *Cn. Ad.* 544, (chwyta się). Nie mogłem się pojąć z ukontentowania. *N. Pam.* 11, 230. (nie posiadałem się). Lud nie pojmując się z radości, bierze za ręce króla swego, *transporté de joie. Stas. Num.* 1, 96. es faßt sich nicht vor Freuden. *Teat.* 55. *b*, 41. Nie pojmie się z radości, gdy mu powiesz. *Teat.* 33. *d*, 15. Niepojęty, niepojętny, nieobjęty rozumem. *Cn. Th.* 514. nie do pojęcia, unbegreiflich. Rzecz niepojęta, jakiej pan jest dobroci. *Teat.* 8. *b*, 86. Chrystus, w wielkości mały, w nikczemności wysoki, niepojęty w dziełach, nieograniczony w uczynkach. *Pociej.* 333. Traktują o bardzo subtelnych i niekażdemu pojętych rzeczach. *Mon.* 73, 387. nicht jedem verständlich. Pojęty, do pojęcia *Rag.* dohitiv.

*POJACHAĆ, *ob.* Pojechać.

POJADAĆ, *ob.* Pojeść. POJADACZ, a, *m.*, który co pojadł, der Aufesser, Verzehrer; *Vind.* pojedez; *Croat.* pojedavecz: *Eccl.* поядатель.

POJAŁOWIEC, *f.* pojałowieje *neutr. dok.*, jałowym się stać, niepłodnym, unfruchtbar werden. Grunta pojałowiały, spustoszały lasy. *Niemc. P. P.* 72. Gdy owce trzy lata porządkiem rodzą, rok potym pojałowiawszy, pożytecznie się na rzeź przedadzą. *Kluk. Zw.* 1, 260.

POJAŚNIĆ *cz. dok.*, nieco objaśnić, helle machen, beleuchten; *Ross.* пояснить, пояснять. Pojaśnienie *Ross.* пояснение

POJĄTRZYĆ, *f.* pojątrzy *cz. dok.*, nieco rozjątrzyć, *pr. et tr.*, ein wenig eitern machen. Na co się tykać pojątrzonej rany. *P. Kchan. Orl.* 1, 155.

POJAWIĆ się, *f.* pojawi się *recipr. dok.*, Pojawiać się *niedok.*; *Ross.* появиться, появляться; pokazywać się jawnie, sich offenbaren, sich zeigen, sich sehen lassen; (*Rag.* pojâviti, opojâviti *revocare spiritum*). Gwiazda się pojawiła, Co królów prowadziła. *Pieśn. Kat.* 24. Pojawi się wiele obłudnych ludzi, którzy między rozmaitemi stany rozterki czynić będą. *Ber. Dek. A* 4 *b*. Już się znaki rychłego jego przybycia pojawiają między nami. *W. Post. Mn.* 386. Już w polach robota wszelka pojawia się. *Gaw. Siel.* 363.

**POJAWA, y, *ż.*, *Chodk. Kost.* 53. **POJAW, u, *m.*, *Przyb. Pism.* 5, 10, pojawienie, zjawienie; die Erscheinung, das Vorzeigen. **POJAWNY, a, e, do pojawienia, mogący być pojawionym, erhellbar, erleuchtbar. W zaćmach nic nie pojawnych. *Chodk. Kost.* 67.

POJAZD, u, *m.*, POJAZDA, y, *ż.*, 1) *actio:* pojeżdżanie, pojażdżka, pojechanie; (*Ross.* поѣздъ, поѣздка podróż; komitywa uroczysta; *Eccl.* поиздъ, поѣздъ, поѣздка droga, podróż), das Hinfahren, das Fahren, die Reise. Nic snadniejszego, jak pojazd do piekła, Lecz na wstecz wrócić, nie wielom to *dziło Się przytrafiło. *Kchow.* 301. Cyntya w złocistej po niebie karocy pojazd swój czyni. *Kulig.* 253. Pojazd rączym krokiem Faeton odprawował po niebie wysokiem. *Kulig. Her.* 136. Nawy do pojazdy prędkie. *Warg. Cez.* 85. Okręty tę prędkością a pojazdą przodkowały. *Warg. Cez.* 62. Życie ludzkie nie jest żywotem, ale pojazdem do śmierci. *Psalmod.* 49. Ciemna noc w krepę z głową zawitą, Uszła pojazdą gwiazdami litą. *Zab.* 9, 348. *Zabł.* drogą, gościńcem; Weg, Bahn, Straße. — 2) *Metonym.* Pojazd, którym jeżdżą, *generice* wóz, kareta, kocz i t. d.; *Bosn.* kola, kocie, kolasiçe; *Slav.* privoz; *Ross.* судно, ein Fahrzeug, ein Wagen, eine Kutsche, Kalesche. Pojazdy są różne, karéty, kolaski, bryki, wozy etc. *Kluk. Zw.* 1, 186. Pojazd, silnia artyleryczna do przeprowadzenia wielkich ciężarów. *Jak. Art.* 3, 309. — 3) Pojazdy, wiosła. *Magier. Mskr. Chmiel.* 1, 79, Ruder. Miasto skrzeli, dla pewniejszej jazdy, Przy burtach obu rozsadził pojazdy. *Klon. Fl. D* 4 *b*. Żeglarz tłucze wart morza błędnemi pojazdy. *Hul. Ow.* 81. *Mon.* 76, 4. Na bakier do lądu pojazdami natrę; *dextris adducor litora remis. Żebr. Ow.* 73. Majtki, nie szanując potu, Dodali lekkim wiatrom pojazdami lotu. *Pot. Arg.* 203. Dźwigną żagle, i wodę pojazdami siekli. *ib.* 611. Na zwłokę Ceix gdy styskuje, każdy dwurzędne do swych piersi stosują pojazdy, i raz w raz morze krają; *reducunt ordinibus geminis ad fortia pectora remos. Żebr. Ow.* 282. POJAZDOWY, a, e, od pojazdu, *ob.* Pojezdny, wozowy, Fahrzeugs-, Wagen-; *Eccl.* колесничный. POJAŻDŻKA, i, *ż.*, pojeżdżanie, przejeżdżanie przez czas niejaki, ein kleine Fahrt; *Eccl.* поиздъ, поѣздъ, поѣздка. Zabawy niejednakie, wiejskie pojażdżki, i t. d. *Pilch. Sen. list.* 427.

*POJE, *ob.* Piać.

POJECHAĆ, *POJACHAĆ, *f.* pojedzie *cz. dok.*; *Boh.* popogeti, popogjžděti; *Carn.* pojesdem; *Vind.* sajesditi, odjesditi; *Ross.* поѣхать; a) pojechać gdzie, odjechać wozem, wierzchem, okrętem; hinfahren, hinreiten, hinreisen, abfahren, abreisen, wegfahren, wegreiten, wegschiffen. Pojechał cielęciem, wrócił się wołem. *Rys. A.d* 54. — b) Pojechać, pojeżdżać, pojeździć, *Carn.* podirjam; *Vind.* napreipelatife, napreivositi, *Ross.* поѣздить, поѣхать; dalej ruszyć wozem, koniem, okrętem, zufahren, vorwärts fahren oder reiten. Pojeżdżaj dalej z fóra! R. Jakże? gdy uwiązłem! *Pot. Jow.* 65. fahr zu! vorwärts! Łowczy pojedź, wytrębywa, Pódź za nim myśliwczyk krzyczy. *Kchow.* 25. Kwapił się, pojeżdżając śpiesznie. *P Kchan. Orl.* 1, 132. Spiesznie pojeżdżali, Aż pod mury same przyjechali. *ib.* 133. *et* 80. Tak pojeżdża lotnie, Że jego koło zda się bez obrotu. *Jabł. Tel.* 66. Ujrzał przed sobą rycerza, kłósem wielkim pojeżdżającego. *P. Kchan. Orl.* 1, 327. — §. Chciał pojeżdżać z konia. R. Niech on mię z kozła wozi. *Teat.* 43. *c*, 59. *Wyb.* powodować końmi, kutschieren. — c) Pojeździć wiele świata, krajów, miast = zwiedzić, zjeździć, *pokresić kraje. *Cn. Th.* 1455. viele Länder nach einander bereisen. W tym też król Antyochus pojeżdżał wierzchne krainy. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 1. *Wyjachał Jonatas, a pojeżdżał miasta z onéj strony rzéki. *ib.* 11, 60. — §. Pojeżdżać, i tam i sam jeździć, hin und her fahren, oder reiten. Każ wyznaczyć furmankę do spaceru dla pana, bo chce po sąsiadach pojeździć. *Teat.* 19, 41. — *Fig.* Złośliwy ich język pojeżdża sobie po przyjaciołach nieprzytomnych. *Mon.* 76, 400. pastwi się nad niemi, er macht sich über sie her. Jeśli ma jaką górę nad tym, którego zaczepił, pojeżdża po nim bez miłosierdzia. *Mon.* 69, 46. — d) *Salire*, pojeżdżać, jako gdy konia do *świerzobki przy-

puszczają. *Mącz.* bespringen, belegen, beschälen, (von den Hengsten). *Subatio*, pojeżdżanie świni. *Mącz.* kiernozowanie, das Ranzen, die Brunst; (cf. pobiegać, poganiać się, bekać się). — §. Pojeżdżać co, n. p. pojazd, konia pojeżdżać, jazdą nadwątlić, durch Fahren oder Reiten abnutzen. Pojeżdżony *Vind.* pojesden.

POJĘCIE *substant. verbi.* Pojąć, *qu. v.*

POJEDNAĆ, *f.* pojedna *cz. dok.*; (*Boh.* pogednati, pogednawati *exsequi*), niezgodnych z sobą pogodzić, uneinige ausgleichen, versöhnen; *Vind.* ediniti, sediniti, sdrushiti, enakiti, enakuvati; *Croat.* pojednachújem; *Sorab.* 1. wuyednam, (cf. wyjednać); *Ross.* помирить. Łacnom się do tego nakłonił, abyśmy się pojednali, a na wieki między sobą *pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. *Baz. Hst.* 527. Bóg pojedna się a pomierzy z służebniki swojemi. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 7, 33. Obudwu bardzo zajątrzonych bacząc, starałem się, jakoby ich pojednać. *Warg. Radz.* 180. Z wielkiej zwady piękniejsze pojednanie bywa. *Mit. Ryt.* 4, 134. Pojednani przyjaciele bardziej się miłują. *Cn. Ad.* 884. Pojednana przyjaźń, jak marcowy lód. *Rys. Ad.* 57, (cf. żyd chrzczony, przyjaciel jednany). Do pojednania, *pojednalny, versöhnlich; *Vind.* potolashliu: *Subst.* potolashlivost, spraulivost, potolashnost. POJEDNOCZYĆ, *f.* pojednoczy *cz. dok.*, połączyć w jedno; *Ross.* сообщить, сообщать, in eins verbinden. Chrystus bóstwo swoje z naturą ludzką pojednoczył. *Psalmod.* 99. Kości w ciele pospajane i pojednoczone. *Perz. Cyr.* 1, 24. Nie do pojednoczenia *Ross.* несоединимый. POJEDNOKROTNY, a, e, POJEDNOKROTNIE *adverb.*; raz tylko uczyniony, zdarzony, einmalig. Warowały prawa nasze niepojednokrotnie prerogatywy cudzoziemskich posłów. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 100. Upominał go niepojednokrotnie. *Pilch. Sen. gn.* 339. POJEDNYWACZ, POJEDNACZ, a, *m.*, zgodziciel, niezgodnych jednający; der Aussöhner, Versöhner. Pojednywacz wszelkich kłótni. *Pir. Pow.* 49, *Sorab.* 1. wuyednanik, wuyednař, *f.* wuyednaniczža, wuyednarka; *Croat.* pojednachitel, (pojedinàvecz *syncretista*). POJEDYNCZY, a, e, POJEDYNCZO *adverb.*, po jednemu, einzeln, einfach; *Boh.* gednopočetnj, gednoduchý, gednanasobný; *Slov.* gednásobni; *Sorab.* 1. yenužki, yenaki, szam a szam; *Rag.* jednostrùk, jednoxicni; *Slav.* jednostruk; *Bosn.* jednostrukki, ugnali; *Carn.* enugubnè; *Vind.* pofamen, poenem, enosten, vfakipofieb, sam, koeden, enoversten, enoguben; *Ross.* одинцовый; *Eccl.* поединому, наединѣ. Ilkość nieskładana pojedyncza. *Ustrz. Alg.* 7. *Hub. Mech.* 3. Korzeń pojedynczy, *simplex*, bez żadnych podziałów. *Jundz.* 2, 6. Pojedyncza sztuka czego, *Ross.* одиначка, (cf. jedynaczka). *Gramm.* Liczba pojedyncza, *singularis*, n. p. Pismo ś. w liczbie pojedynczéj mówi: «kto jest maluczkim»; a nie w liczbie towarzyskiej: «niech przyjdą maluczcy». *Bals. Niedz.* 1, 156. POJEDYNCZOŚĆ, ści, *ż.*, nieskładaność, die Einfachheit, Einzelnheit; *Sorab.* 1 yenakořež; *Ross.* одиначество; *Eccl.* единачество. Matematyka powszechności i pojedynczości rzeczy winna swoję oczywistość. *Stas. Buff.* 20. POJEDYNEK, nku, *m.*, 1 a) liczba jedno zamykająca, (jako dziewiątek, dziesiątek). *Cn. Th.*, ein Einer, eine einfache Zahl, die Eins. — b) Pojedynek, potyczka pojedynkowa, bitwa sam na sam; das Duell, der Zweykampf; *Boh.* saubog, dwjbog, biwog, bitwa mezy dwauma; *Sorab.* 1. dweyu-bitwa; *Croat* majdan, meghdân (cf. maydan), zatok, (cf. zatok); *Rag.* zatociscte; *Ross.* поединокъ. единоборство; *Eccl.* самоборство, поле, (cf. pole). Wyzywałem go po kilka razy na pojedynek; ale podły tchórz nie chciał wychodzić. *Mon.* 74, 45. Wyzywał Goliat na pojedynek żołnierzy Saulowych, aby się z nim sam na sam który potkał. *Sk. Żyw.* 2, 158, (cf. na rękę wyzywać). Nieszczęsne pojedynki zawsze dwóch ludzi gubią. *Teat.* 29, 127. Bitwa pojedynkiem. *Gorn. Dw* 30. — 2) Dzik samiec śrzedni jeszcze zowie się pojedynek; stary odyniec. *Kluk. Zw.* 1, 346. der Bacher, Keiler, ein zweyjähriges wildes Schwein. Odcinki, dwuletnie dziki, odłączające się już od stada, pojedynki. *Ryd.* — §. *Adverb.* Pojedynkiem = pojedynczo, po jednemu, einzeln. Urzędnicy przystępują pojedynkiem po starszemu. *Star.* 71. Cokolwiek one w sobie bohatyrki miały Pojedynkiem, to wszystko w ciebie nieba wlały. *Leszcz. Class.* 27. O gdyby czas, który uciekał cicho pojedynkiem, mógł się powrócić razem. *Kulig. Her.* 121. *et* 323. Te artykuły, ani za spólnym zezwoleniem, ani pojedynkiem od której strony nie mają nigdy być wzruszone. *Herb. Stat.* 693. O tych rzeczach natknęło się teraz ogółem; pojedynkiem zaś o nich mówić czas nie pozwala. *Petr. Pol.* 40. Nie chcę was bawić wyliczaniem pojedynkiem wszystkich dowodów. *Nag. Fil.* 162, *Pilch. Sen. list.* 292. *ib.* 270. *Oczk. Przym.* 293. POJEDYNIEC, ńca, *m.*, pojedynkiem się bijący, der Zweykämpfer. Pojedynców ujrzano w zapasie. *Przyb. Milt.* 186, *Croat.* majdanik, meghdangia; *Ross.* единоборецъ, поединщикъ, предподвижникъ, польщикъ; *Eccl.* самоборецъ, самоборственный. POJEDYNKOWAĆ się, -ał, -uje, *recipr. niedok.*; Pojedynkować *cz. niedok.*, bić się z kim sam na sam, sich duelliren; *Sorab.* 1. dwoyoh - bitwu dżeržu; *Ross.* единоборствовать, переколотьcя; *Eccl.* самоборствовати. Damon pojedynkował z Kleantem; ostatni został śmiertelnie raniony, a Damon drapnął. *Teat.* 30. *b*, 5. POJEDYNKOWNIE *adverb.*, pojedynczo, po jednemu, einzeln. Nie ogólnie, lecz pojedynkownie, każdą rzecz z osobna biorąc. *Petr. Pol.* 150. (szczególnie, wyszczególniając). POJEDYNKOWY, a, e, a) jednemu służący, abo sam jeden bez drugiego, pojedynczy, jeden szczególny; einzeln, einfach. Sąd partykularny abo pojedynkowy. *Smotr. Apol.* 27. Przyjaźń wszystko czyni między nami spólne; niemasz między nami ani powodzenia, ani nieszczęścia pojedynkowego; żyjemy za jedno. *Pilch. Sen. list.* 362. Od pojedynkowej liczby wielka się zaczyna. *Fredr. Ad.* 39. Miasto jest rzecz cała, a jego cząstki są ludzie pojedynkowi, i domy. *Petr. Pol.* 12. Tamto słowo jest pojedynkowe, to zaś dwuskładne. *Pilch. Sen. gn.* 177. Miał oko nie tylko na powszechne kościoła potrzeby, ale i na pojedynkowe osoby. *Sk. Dz.* 589. Opuśćcie swoje pożytki pojedynkowe. *Sk. Kaz.* 138. (prywatne). Obawiam się, aby niektórych pojedynkowa Jugurty przyjaźń z to-

ru słuszności nie zwróciła. *Pilch. Sall.* 144. Po Tarkwiniuszu panowanie Rzymskie miasto ustawicznego roczne, miasto pojedynkowego, na dwie osoby rozdzielone było. *Faliss. Fl.* 16. Piwo pojedynkowe, niedubeltowe. *Tr.* — b) Od pojedynków, t. j. od bitwy sam na sam, Zweykampfs=, Duell=; *Ross.* единоборный. Plac pojedynkowy. — c*) Dobra świeckie porzuciwszy, pojedynkowy żywot prowadził. *Sk. Żyw.* 2, 249. osobny, pustelniczy, samotny, ein einsames, einsiedlerisches Leben. POJEDYNOKROTNY, *ob.* Pojednokrotny. POJEDYNSTWO, a, *n.*, pojedyńczość, istność pojedyńcza; die Einheit, Einfachheit. Jeden jest bóg, jedno w jednym pojedyństwie są trzy osoby. *Sk. Kaz.* 276.

POJĘKAĆ *cz. dok.*, czas niejaki przejękać, eine Zeitlang seufzen; *Vind.* pojokati, poplakati, *ob.* Popłakać. — §. Pojękać, pojęknie; Pojękiwać *częstl.*, jąkając się powiedzieć, herstammeln. Tak pojękuje Tyrca, wryte mając oczy, w trwożący widok. *Przyb. Ab.* 191.

POJEMNY, *ob.* Pojętny. *POJEMSZCZYZNA, y, *ż.*, n. p. Arendy, stawaszczyzny, pojemszczyzny. *Tward. W. D.* 57. Imię podatku pojemszczyna jest od słowa pojęcia żony. *Czack. Pr.* 2, 25, Heirathssteuer, Abgabe für die Erlaubniß eine Frau zu nehmen.

POJENIE, *ob.* Poić.

POJEŚĆ, pojadł, pojedli, *f.* poje, pojedzą *cz. dok.*, Pojadać *niedok.*: *Boh.* pogjsti; *Sorab.* 1. pojyſcż, pojym; *Sorab.* 2. pojeſcż; *Carn.* pojem, pojędl, pojesti; *Vind.* pojesti; *Bosn.* pojisti, popojisti; *Croat.* pojédam; *Eccl. et Ross.* поѣсть, поѣдать, поядать, закушать, закушивать; zjeść jedno po drugim, nach einander auffressen, aufzehren, aufessen. Szarańcza pojadła, co pozostało od gąsienic; a chrząszcz pojadł, co pozostało od szarańczy. *Radz. Joel.* 1, 4. Odjął wilkowi owce, a sam je pojadł. *Biel. Św.* 119 *b.* Często insi pojedzą, co oni oskubią. *Pot. Pocz.* 204. (inszy sieje, inszy żnie). Mówili bestyi: wstań, a pojedz mięsa bardzo wiele. 1 *Leop. Dan.* 7, 5. Nie bójcie się ludzi tych, bo nie inaczy jak chleb możemy je pojeść. 1 *Leop. Num.* 14, 9. Więcéj panów słudzy, niż psi pojedli. *Cn. Ad.* 1058. Mieczem i ogniem wszystko się pojadło. *Jabł. Tel.* 233. (poniszczono). Strojnat zabił Mindaka, Strojnata Wojsak, Wojsaka Lew, i tak się to potym złe samo pojadło. *Biel.* 152. Gada, jakby całego świata rozumy pojadł. *Teat.* 14, 107. *et* 35, 108. als wenn er die Weisheit gefressen hätte. Faryzeuszowie rozumieli o sobie, że wszystkie rozumy na świecie pojedli, i chcieli być za najuczeńsze widziani. *Dambr.* 453. *Teat.* 16. *c*, 78. *ib.* 26. *b*, 61. — §. Pojadać po czym, *superedere. Cn. Th.*, nach etwas essen, nachbeißen. — §. Pojadać sobie, *passim esitare. Cn. Th.*, mit Gemächlichkeit langsam essen. Przyszedł tam z ludem swym spracowany, a tam pojedli i *odpoczynęli. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 16, 14. Wwiedź go do domu twego, aby pojadł chleba. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 13, 18. — *§. Pojeść się z kim, pogniewać się, do zęba pokłócić się, sich mit einem entzweyen. Wrzkomo się pojadła z mężem; *odium cum conjuge assimulat. Żebr. Ow.* 169.

POJĘTNOŚĆ, POJĘTOŚĆ, POJĘTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, łacność pojęcia rozumem, Leichtigkeit zu begreifen, Fassungskraft, Gelehrigkeit; *Boh.* gemnost, rozumitedlnost, schopnost; *Slov.* schopnost; *Vind.* sapopadnost, sapopadezhnost, primezhnost, perkladnost, navuzhlivost, podvuzhlivost, umnost, primlivost, śastoplivost; *Ross.* понятіе, понятность, переимчивость; *Eccl.* достижное, понятие. Pojętność miałem wielką; ale wstręt od nauk jeszcze większy. *Kras. Doś.* 24. Pojętliwość, którą mię obdarzyła natura, posłużyła mi do tego, żem prędko rozumiała język Polski. *Kraj. Pod.* 11. Że bóg, wszystkich rzeczy początek, jest dobrym, pospolita ludzkich rozumów dowodzi pojętość. *Bardz. Boet.* 88. (sam prosty rozum).— §. *Passive*, n. p. Przedtym zawiłość, niewyrozumiałość i ciemność, wszystkich nauk czyniły ozdobę; teraźniejsi o samę starają się łatwość i pojętość. *Mon.* 73, 133. (zrozumiałość). Niepojętość, niemożność być pojętym, niedościgłość *Ross.* непостижимость, непостижность. POJĘTNY, a, e, POJĘTNIE *adverb.*; §. 1 a) *phys.* pojętny siecią, ręką, którego łacno dostać, poimać, *comprehendi facilis. Cn. Th*, leicht aufzufangen, leicht zu umfassen, zu fassen; (cf. *Ross* понятые chłopi, co pomagają chwytać zbiegów). Niepojętny, niepojęty ręką, nieujętny. *Cn. Th.* 514. — b) *Activ.* Pojętny, *pojemny, obejmujący; umfassend, in sich fassend. Bańka pojemna, jest ta, w którą wódka ciecze, gdy w drugiéj palą, *vas recipiens. Śleszk. Ped.* 408. — §. 2) *Metaph.* a) *passive:* Pojętny rozumem, ku pojęciu łacny, wyrozumny. *Cn. Th*, faßlich, leicht zu fassen, verständlich; *Boh.* obsáhlý (cf. osiégnąć), pochopitedlný, postihlý, rozumitedlný; *Slov.* wistižitedelni; *Vind.* sapopadliu, primliu; *Ross.* понятный; *Eccl.* поятный, (поятельно *comprehendendum est*). Niepojętny, niepojęty, nieobjęty rozumem. *Cn. Th.* 514. pod zmysły niepodpadający. *Włod.*, *Vind.* nesapopadliu, neprimiliu, nesastopliu; *Ross.* неисповѣдимый, непостижимый, непостигаемый; *Eccl.* непоятенъ, необумѣнный. Chciał mówić, nie domawiał, często jąkał słowa, Przerwana, niepojęta, i bezsensna mowa. *Jabł. Tel.* 86. (cf. *Ross.* понятое zapłata przynoszącemu instrukcyą albo ukaz). b) *Active:* Pojętny człowiek, pojmujący rozumem łacno. *Cn. Th.* pojętliwy, gelehrig, von offenem Kopfe, schnell begreifend; *Boh.* gemný, schopný; *Slov.* schopný; *Vind.* navuzhliu, podvuzhliu, umen, sapopadezhen, primezhen, dershezen, perkladen; *Ross* переимчивый, одумчивый. Niepojętny, tępy, niedowcipny, nieczuły. *Cn. Th.* 514, *Ross.* несвѣдомый; *Eccl.* злопоятный. POJĘTY, *ob.* Pojąć.

POJEŹDZIĆ, *ob.* Pojechać. POJEZDNY, a, e, pojazdowy, od pojazdu, von der Kutsche, oder irgend einem Fahrzeuge. Słyszysz, już skrzypią pojezdne zawiasy. *Hor.* 2, 87. *Nar.*

POJEZNY, a, e, do jedzenia, śniedny, jadalny, eßbar. Z pszenicy wąsatki karmia, iż jest ostra, nie jest bydłu sprawna i pojezna. *Haur. Sk.* 57.

POJEZUICKI, a, ie, przeszłojezuicki, dawniéj do Jezuitów należący; nach den Jesuiten heimgefallen, ehemals jesuitisch, exjesuitisch, nachjesuitisch. Dobra pojezuickie na fundusz edukacyi obrócono. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 258.

POJMANIEC, POJMUJE, *ob.* Pojąć, poimaniec.

"POJNY, a, e, pity, pojący, trinkbar, durstlöschend. Pojne złoto toczą w korytach jéj rzéki. *Przyb. Milt.* 93.

POJRZEĆ, POJŹRZEĆ, *POIRZEĆ, *POŹDRZYĆ, *intr. niedok.*, spojrzeć, *f.* spojrzy *dok.*, Pozierać *contin.*, okiem na co rzucić, patrzeć, (cf. poglądać); *Boh.* pohlednauti, pohljdnauti; *Carn.* posiram se; *Vind.* vgledati, gledurati, sameshati; *Croat.* poglédam; *Bosn.* pozriti, pogledati; *Rag.* pozritti, poziram; *Ross.* воззрѣть, воззрю, взираю, взглядывать, (позоровать patrzeć na widowiskach); *Eccl.* възрѣти, взирати; hin schauen, hin blicken. Rzekł do chłopca swego, wstąp' wyżéj, pojźrzyj ku morzu! który gdy wstąpił i poglądnał, rzekł: niemasz nic. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 43. Pojźrzałem oczyma swemi, i ujźrzałem niewiastę po prawéj stronie. *ib.* 4 *Ezdr.* 9, 38. Ścieżki téj nie widział ptak, ani na nię pojźrzało oko sępowe. 3 *Leop. Job.* 28, 7. (poglądnęło. 1 *Leop.*). Nie tylko aby się tam cisnąć, abo iść mieli, ale ani tam poźrzą. *Rej. Post. D d* 6. Pojrzawszy na siebie zamilczeli. *Falib. Q* 2. Pawik, gdy ogon rostoczy ubogi, Wnet mu myśl zginie, gdy poźdrzy na nogi. *Rej. Zw.* 219. Ubogi człowiek żałobliwie na mię *pośrzał (poźrzał, pojrzał). *Sienn.* 491. Nie śmieją mi już śmiele pojrzeć w oczy. *Ryb. Ps.* 10. Kalipso z oka pozierała na Mentora. *Jabł. Tel.* 9, (*ob.* Oko). Słucha go, a poziera nań z oka. *Jabł. Ez.* 32. Marsem spojrzawszy, krzyknie groźnie. *Teat.* 29, 71. Eliza wczoraj ostro spojrzała, Możem dał powód urazy. *Knia. Poez.* 1, 34. Pojrzyj, jakie to budowanie. *Sekl.* 13, «*not.* wej! uważaj, zważaj, bacz» Wysłuchał mię bóg, i pojźrzał na pokorę moję i baczył na frasunek mój. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 9, 45. Spojrzyj wysoko, Spojrzawszy uważ głęboko, Kto te niebiosa budował. *Dar. Lot.* 3, 23. Spojrź na ludzkie zabawy Po świecie, co ich za sprawy. *Dar. Lot.* 6. Trzeba im przebaczyć, i na te ich zbrodnie pojźrzeć z oka. *Tward. Wł.* 84. (patrzeć przez szpary). — POJRZENIE, spojrzenie, pozieranie *subst. verb.*, *§.* a) wejrzenie, das Hinblicken, Hinschauen; *Bosn.* gléd, pogléd; *Rag.* pogléd, izgléd; *Vind.* vgled, pogled, sagled, nagled, nameshik, sameshik; *Croat.* poglèd, vid; *Ross.* взоръ, взглядъ, взглядываніе. Z téj wieży było pojźrzenie na dół bardzo przykre. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 13, 5. — §. b) To, na co poglądamy, co widzimy, pozor; der Anblick, die Gestalt. Nie sądźcie wedle pojrzenia, ale sądźcie sprawiedliwie. *Sekl. Joan.* 7. Był Fryderyk pojźrzenia wesołego i wspaniałego. *Krom.* 774. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. 1 *Leop. Syr.* 19, 26. Strasznego nazbyt był pojrzenia, jak błyskawica. *Odym. Św.* 2, *L l* 3. — § Pojrzenie, plac niezasłoniony, do patrzenia wolny, prospekt. *Cn. Th.* die Aussicht. Koło tego miasta pojrzenie wszędy wesołe. *Biel.* 720. Z miejsca tego na miasto piękne pojźrzenie. *Warg. Radz.* 46. Z pagórków na morze bliskie pojrzenie było. *Warg. Cez.* 64. Pojrzenie komu odjąć, światło mu odjąć. *Cn. Th.* einem die Aussicht, das Licht benehmen.

PÓJŚĆ, *POIŚĆ, poszedł, poszła, *f.* pójdzie *intr. dok.*, (*ob.* Iść *niedok.*, *ob.* Pochodzić *contin.*); *Boh.* pogjti, pošel, pogdu, půgdu, (popogjti, popošel, popogdu *paululum progredi*); *Sorab.* 2. pojhisch; *Sorab.* 1. ponhdu, ponhdżem; *Carn.* pojdem; *Vind.* poiti, poidem; *Bosn.* pocchi, pojiti; *Rag.* pôchi; *Dal.* poyti; *Croat.* pohájam, pohodilszem; *Ross.* пойти, пошелъ, пойду, походить, похожу, похаживать; cf. *Graec.* φοιτᾶν, *Jon.* φοιτεῖν; *Celt.* pedd); pójść gdzie, pójść dokąd, wohin gehen, kommen. *Podźwa, *pojdziewa, *podźma, *pomy, *podźta, *Dual. obs.* = pojdźmyż, pójdźcie, gehen wir, laßt uns hingehen, gebt hin! Podźma Tytyrze, podźma, a błagajmy modlitwą boga. *Past. Fid.* 51. Postoj! gdzie idziesz? *pojdziewa zarazem. *Żebr. Ow.* 289. Podźważ o duszo moja wziąwszy krzyż swój za tym panem. *Groch. W.* 196. Rzekł jeden do drugiego; już pomy wyżéj na tę górę. *Rej. Wiz.* 165. Podźwa do igrania. *Past. Fid.* 70. Wszystko odprawiwszy, do kościoła *poszto, tamże dzięki bogu czyniono, *itum est. Krom.* 678. man gieng in die Kirche, es wurde in die Kirche gegangen. Pójdź Kubo do wójta! *Cn. Ad.* 882. (*ad judicium adsis*, śmierć nieubłagana). Sówka woła: pójdź. *Cn. Ad.* 1075. (sówka na dachu kwili, komu umrzeć po chwili!). Na pokój z ciała poszedł. *Sk. Dz.* 507. Na wieczny pokój poszedł. *ib.* 824. do ojców, do przodków, do nieba poszedł = umarł, er ist heim gegangen, gestorben. Charlał, charlał, ażci poszedł. *Rej. Zw.* 60. Pódźno Wc Pan prędzéj. *Teat.* 7, 96. Pójdź sam tu! *Zabł. Amf.* 40, *Boh.* poď sam; *Dal.* hodi simo; komm her, (geh her!). Uczyń panie doskonałe *poszcie (pójście) moje w drogach twych, aby się nie poruszyły ślady moje. *Wróbl.* 31. (*gressus meos*, chód mój, kroki moje). Poszło mu w pięty, *ob.* Pięta. — Pójść za kim, iść za jego śladem, einem nachfolgen, *pr. et tr.* Za nim już wszędy dobrowolnie pójdzie, jak baranek za owcą. *Gorn. Dw.* 349. Za mężem pójdziesz? R. Idą przed mężem poczciwe, (giną, umierają). *Bardz. Trag.* 479; *distng.* pójść za mąż, *ob.* niżéj. Dobrze mówisz, pójdę za radą twoją. *Teat.* 30. *b*, 11. jéj się będę trzymał, ich werde deinem Rathe folgen. *Philtrum*, trunek, który w gamractwie dla miłości bywa zadawan, *nasięrza, szalona miłość, pójdź za mną, niektórzy zową. *Mącz.*, ein Liebestrank. Trunek miłości, pójdź za mną, zadanie miłości. *Volck.* 702. podarek zaletny, miłośniczy podarek. *Dasyp. X x* 1 *b*, *Eccl.* блудопитие. — Pójdź precz! geh weg! Pójdź mi z oczu, niecnoto! *Boh. Kom.* 1, 54. Pójdź ode mnie daleko, odtąd ciebie ani widzieć, ani chcę słyszeć. *Zabł. Amf.* 70. Nie potrzebuję ciebie, pójdź sobie! *Teat.* 41. *c*, 333. geh deiner Wege! Kiedy tu tylu panów, pójdę z tego domu! *Teat.* 19. *b*, 42. Przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. *Zab.* 7, 212. *Koss.*, (cf. *venit*, *vidit*, *vicit*). *Slov. Prov.* Urobił złe, i šel preč; źle zrobiwszy poszedł. Nie potrafisz, żebyś ztąd na sucho poszedł. *Boh. Kom.* 1, 68. żebyś uszedł, umknął się; du sollst nicht ungestraft weg kommen, davon kommen. *Emphat.* Poszedł = uciekł, w nogi, umknął, er hat Reißaus genommen. Orzeł poszedł w powietrze piórami lotnemi. *P. Kchan. Orl.* 1, 97. wzbił się, er schwang sich in die Lüfte. — *§.* Pójść w grę jaką. *Teat.* 1, 24. wdawać się, zaczynać jaką grę; sich in ein Spiel einlassen, mitge-

ben, Partbie machen. Czy pan Błażej nie pójdzie w karty? *Teat.* 52. *d*, 103. Z sąsiadem poszliśmy w pikietę. *Pot. Jow.* 190. *Similiter:* Siostr uczonych spytała, w te słowa poszedłszy; *doctas sic est affata sorores. Żebr. Ow.* 112. (taką mowę zagaiwszy). — §. O zakładbym poszedł, że.... *Teat.* 27. *c*, 76. eine Wette anstellen. — §. Poszli do broni, ledwieśmy ich rozwadzili. *Warg. Radz.* 180. porwali się do broni, sie griffen zum Gewehr, fingen sich an zu hauen. Chciał więcéj mówić, ale wojsko na wrzawę poszło *Zab.* 15, 270. zaczęło wrzawę robić, fing an zu lärmen. — Pójść na kogo natrzeć nań, auf einen losgehen. Słusznieś poszedł w tym pismie na heretyków. *Twor. Wiecz. a* 2. — §. Pójść z kim, postępować, czynić z kim: mit einem verfahren, zu Werke gehen. Pójdźmy z sobą otwarcie. *Teat.* 58, 272. — §. Pamięć tak wielkich rzeczy była trwalsza, i na potomne czasy poszła. *Birk. Dom.* 115. utrzymała się, rozszerzyła się, ist auf die Nachwelt gekommen. — §. Pójść, minąć, przeminąć, zginąć, zniszczeć; vergehen, vorüber gehen. Poszło wszystko. *Cn. Ad.* 908. (już po wszystkim). Przypatrz się jeno ludziom i domom bogatym, poszło! niemasz nic! *Hebst. Nauk. C* 2 *b.* Dymem poszło. *Cn. Ad.* 909. in Rauch aufgehen. Wiele miast z dymem ku górze poszło. *Falib. U.* Jak kościoł tak fara poszła ku górze dymem. *ib U.* Rady ich w dym poszły. *Sk. Dz.* 371. w dym się obróciły, zu Rauch geworden. Cały okręt w popioł poszedł. *Zab.* 5, 265. (zu Asche geworden, w perzynę). Zapędy ich na wiatr poszły. *Pilch. Sall.* 36. in die Lüfte verflogen. Żagiel okrutnym wichrem rozerwany, poszedł w nawalności. *Birk. Dom.* 111. porwany przepadł, wurde von den Fluthen fortgerissen. Pójdą traktaty do biesa, jeśli mu nie oddą towarzysza. *Białob. Odm.* 17. Te wydatki czy pójdą na darmo! *Teat.* 33. *d*, 54, czy marnie przepadną, umsonst verfallen. Żadna dobra rzecz nie pójdzie bez pomsty. *Wróbl.* 7. nie zostanie, ohne Belohnung hingehen, ausgehen. Mahometa dziwy wszystkie w bajki poszły. *Paszk. Dz.* 78. pokazały się być bajkami, obróciły się w bajki, stały się niemi, sind zu Fabeln geworden. W co pójdzie mój honor, co ludzie powiedzą? *Boh. Kom.* 1, 246. was wird aus meinem guten Namen werden? wie wirds mit meiner Ehre stehen? W cożby poszedł Icyl miły, Gdyby przez twą śmierć jego trudy marne były? *Min. Ryt.* 2, 220. w coby się obrócił? was würde aus ihm werden? Najpiękniejszy z kozłów pójdzie tobie bogini na ofiarę! *Stas. Num.* 2, 63. (obrócony, poświęcony będzie na ofiarę). Już wszystko com wycierpiała, poszło w niepamięć. *Stas. Num.* 2, 109. oddane jest niepamięci, ist der Vergessenheit übergeben. Poszły bogów przybytki w opryszków rozbójnie. *Hor.* 1, 159. *Nar.* przemieniły się, verwandelten sich. Furya onéj choroby niejako uśmierzyła się, i w dłużą poszła. *Wys. Aloj.* 368. zog sich in die Länge. Poszedł grzech w politykę, w grubijaństwo cnota, W zbytek potrzeba, z męstwa stała się pieszczota, Poszło w ceremonią nabożeństwo stare. *Pot. Pocz.* 669. uchodzą za to, für etwas passiren, gelten. — Teraz to w modę poszło, źle o drugich mówić. *Teat.* 15. *c*, 5. w modę weszło, es ist Mode geworden, zur Mode geworden. — §. Pójść na co, (cf. pochodzić na co), podobieństwem do czego się zbliżyć, podobnym być abo się stać do czego, wyjść na co, nie ujść czego; auf etwas hinausfallen, ausgehen, einer Sache gleich kommen, ähneln, ähnlich werden, an Aehnlichkeit bey-kommen. Drzewo to gałęziste, wysokie, smagłe, kształtem na drzewo dębowe poszło. *Jer. Zbr.* 2, 100. Coś na bohatéra strasznego poszedł. *Kłok. Turk.* 117. Język Arabski siła poszedł na Żydowski i Chaldejski. *Paszk. Dz.* 149. Poszliśmy na chorego, który niesmacznych lekarstw zażywać nie chce. *Leszcz. Gł.* 2. Liczą ustawicznie dni i kwartały, więcéj coś poszli na kupce aniż na żołnierze. *Birk. Kaz. Ob. G* 2 *b.* Bardzo na to poszli synaczkowie twoi, W postawie, w obyczajach, jakby byli moi. *Biel. S. M. C.* To coś bardzo na sen poszło. *Gorn. Dw.* 407. *Comp. Med.* 698. Długi kamień, na stoł coś poszło, stał we śrzodku. *Pot. Arg.* 282. — *Aliter:* Trunek, który północnemu na zdrowie pójść może, byćby mógł dla Włocha trucizną. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 47. do zdrowia służyć, zur Gesundheit dienen. — §. Pójść za kogo *de feminis:* nubere, (einen Mann) heirathen, einen zum Manne nehmen, ihm seine Hand geben. Jeżeli nie pójdziesz za Walerego, to za nikogo więcéj. *Teat.* 36, 64. Ociągała się pójść za niego, bojąc się pasierba. *Pilch. Sall.* 31. Kasia źle bardzo poszłaby za mąż, jeżeli nie za mnie. *Zabł. Bal.* 13. Widział stracone swe nadzieje przez za mąż pójście królowéj. *Niemc. Król.* 2, 43. durch die Heirath. — §. Pójść zkąd = pochód swój mieć zkąd, wszczątek zkąd mieć, (*ob.* Pochodzić z kogo, od kogo); herkommen, abstammen, sein Herkommen haben. Człowiek ten z uczciwych rodziców poszedł. *Baz. Hst.* 31. Z Abraama poszedł Izaak. *Sekl. Math.* 1. «*not.* narodził się.» Syn boży swoje rodzenie, *poszcie (pójście) z boga być mieni. *Biał. Post.* 84; *poszczie. *Kucz. Kat.* 164. Ten, który *poście swoje ma z ojców wedle ciała, t. j. który się człowiekiem urodził, jest bogiem nade wszystkie. *Salin.* 2, 393. *ib.* 2, 161. — §. Poszło mu oko, białkiem mu zaszło, *laborat glaucomate. Mącz.*, das Auge hat den Staar bekommen, es hat sich ein Häutchen darüber gezogen. Oczy mu bielmem poszły. *Budn. Tob.* 6, 8. (bielmo ma na oczu. *Bibl. Gd.*). Oczy moje poszły *bilmem. 1 *Leop. Job.* 16, 17. (powieki moje zaćmiły się. 3 *Leop.*). Oczy pochodziły zaćmieniem. *Ezop.* 95. Oczy koniowi mgłą poszły. *Cresc.* 540. Oczy jego już były poszły, tak że już nie mógł widzieć. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 3, 2. (poczęły się były zacimiać. *Bibl. Gd.*). seine Augen waren dunkel worden. §. Poszło co dobrze, źle, powiodło się dobrze lub mniéj dobrze; es geht, geht von Statten, gut, schlecht; *Ross.* сходиться, сойдется. Że było pieniędzy dostatkiem, poszło wszystko i prędko i dobrze. *Kras. Doś.* 256. Nie poszło mu to. *Cn. Ad.* 640. (nie padło jako chciał; nie poszczęściło się; omyliła go nadzieja). Myślili fortecy dobywać; jeśliby im to nie poszło, przyległości pustoszyć. *Warg. Cez.* 42. (gdyby się to im nie udało). Porozumiejmy się, za czym nam dobrze rzeczy pójdą. *Teat.* 24. *c*, 38, (cf. smarownie). O przedziwnie nam poszło. *Teat.* 30. *b*, 8. Widzę, że poszła dobrze moja prośba.

Warg. Wal. 185. (skutkowała). Zapomnij o nim, a wszystko lepiéj pójdzie. *Teat.* 9. *b*, 99. Datek boży zostawia sprawiedliwym, a pomnożenie jego będzie miało *poście na wieki. 1 *Leop. Syr.* 11, 17. (powód dobry. 3 *Leop.*; powodzenie, postępek dobry). — Obraza mego bóstwa nie pójdzie bezkarnie, Wzniecę pożar niezgody, a ty zginiesz marnie. *Dmoch. Il.* 83. nie ujdzie, wird nicht für genossen hingehen. Nie pójdzie tedy ta obmowa żadnemu heretykowi, nie pójdzie; ale raczéj każdy taki starać się winien, aby srogiego dekretu bożego uszedł. *Smotr. Apol.* 17. nie płaci, nie służy. — §. Pójdzie-li mi o rzecz małą, tedy tę dam, a pójdzie-li o wielką, tedy się wymówię. *Gorn. Sen.* 314, *ob.* idzie o co, gra idzie o co; es ist um etwas zu thun, es geht um etwas Großes, Kleines.

*POJŚRZODEK, *ob.* Pośrzodek.

w *POJU, *ob.* Pogotowiu.

POJUCZYĆ, *f.* pojuczy *cz. dok.*, juki pogurtować, mit dem Saumsattel satteln. Seraskier wielbłądy pojuczył. *Jabł. Buk.* J 2 *b*, (*ob.* Juki).

POJUSZYĆ, *f.* pojuszy *cz. dok.*, juchą pokalać, mit Jauche besudeln, blutig machen. Spadł z konia, i ziemię krwią pojuszył srodze. *Ow. Ow.* 226. Już się była puściła z jadowitéj gęby Posoka, i zielone trawy pojuszyła. *Otw. Ow.* 105.

POJUTRZE *adverb., et subst.*, dzień po jutrzejszym dniu następny, Uebermorgen; *Boh.* pozegtřj, pozeytřj; *Slov.* pozaitra, pozaitri, pozitri, zagutro, ponazegtřj, pozitra, pozíterku; *Sorab.* 1. zayutžischen, sajuzischim; *Sorab.* 2. psches witsche; *Carn.* pojutreshnem; *Vind.* pojuterſhnem, pojutriſhnem, zheſjutru; *Croat.* pozutra, prekzutra; *Dal.* prikozutra; *Slav.* prikosutra; *Rag.* prikosùtra, ôndan, (cf. ongi, onegdaj); *Bosn.* prikosjutra, prikosjuttra; *Ross.* послѣ завтра, завтра. POJUTRZEJSZY, a, e, übermorgend; *Slov.* pozytřegši; *Carn.* pojutren; *Vind.* pojuterſhni, pojuterſhen, zheſjutern, pojutern; *Rag.* prikosjutrasegni; *Ross.* послѣзавтрѣшный. Pojutrzejszy dzień *Boh.* pozeytřek.

POKĄD *adverb.*; *Boh.* pokud; *Slov.* pokud; *Ross.* покудова; *tempor. et loci*, póki, wie weit, wie lange. Pokądże będzie się wywyższał nieprzyjaciel nade mną? *Radz. Ps.* 13, 3. Bellona! a pokądże twa wściekłość szalona Okrutnie nieszczęśliwy lud nasz niszczyć będzie? *Zab.* 13, 116. Do pokąd duch w ciele, wieczna przyjaźń. *Teat.* 43. *c*, 165. (póki jeno). — §. Potąd-pokąd = póty-póki, so lange-bis. Potąd tu zostaniesz, pokąd nie zapłacisz. *Tr.*

POKADZIĆ *cz. dok.*, po czym okadzić, chwilę nakadzić, etwas beräuchern, ein wenig räuchern; *Sorab.* 1. pokadžam; *Vind.* pokaditi, pokadivati, povoditi, povojati; *Croat.* pokagyújem; *Ross.* покадить. Pokadzenie *Vind.* pokadilu.

POKAIĆ się, *f.* pokai się *recipr. dok.*, Pokajać się *niedok.*, upamiętać się w grzechach, przykład sobie od skruchy brać, z żalem poprawić się; sich ein Beyspiel zur Besserung nehmen, Buße thun, das Gethane bereuen und sich bessern; (*Boh.* pokanj činit; *Bosn. et Slav.* pokajatise *taedet*; *Croat.* pokajatisze, pokajamsze *conteror, poenitet me*; *Ross.* покаяться, покаяніе pokuta, покаянникъ pokutujący, покаянная izba skazanych na śmierć). Grzech jawny widzimy; ale pokajania grzeszącego i prędkiéj odmiany nie widzimy. *Sk. Żyw.* 1, 68. Pokaj się od téj złości twéj *Budn. Act.* 8, 21. Pokajcie się, bo przybliżyło się królestwo niebieskie. *Budn. Math.* 4, 17. Najprzedniejsza broń nasza w pokajaniu a modlitwie. *Modrz. Baz.* 509. Odpuści nam to bóg, bez pokajania naszego? *Orzech. Qu.* 180. Żadna insza nadzieja nie ma być nasza, jedno w uznaniu grzechu, a w pokajaniu jego. *Rej. Post. B* 5. Słusznie odniósł za swe okrucieństwo i niepokajane serce karanie. *Sk. Żyw.* 107 *b*.

POKAŁ, *ob.* Puhar.

POKALÉCZYĆ, *f.* pokaléczy *cz. dok.*, poranić, verwunden. Trzewiki bardzo ciasne nogi mi pokaléczyły. *Boh. Kom.* 2, 381.

POKALIĆ, *f.* pokali *cz. dok.*, Pokalać *niedok.*; *Boh.* pokaliti, ukaliti; *Slov.* poškwrnugi, *ob.* Poskwernić; *Vind.* poskurniti, pogerditi, obmadeshuvati; *Slav.* zamerljati; *Bosn.* iskagliati, pohallaviti, ohallaviti, oghnusiti, izghnusiti, izbergljati; *Eccl.* окаляти; (*Ross.* окаливать osrać), *Ross.* сквернить, сквернивать, замарать, замарывать; poplugawić, posmolić, nieczystym uczynić, ponieczyścić; besudeln, beschmieren. Posoką psią na większe naśmiewisko, ciało jego pokalili. *Birk. Gł. Kun.* 23. Paw' bardzo się strzeże, aby swego gdzie nie pokalał ogona. *Haur. Sk.* 131. Nie to, co wchodzi w usta, pokala człowieka; ale to, co wychodzi z ust, pokala go. *Radz. Math.* 15, 11. Prawo tych mieczem karało, którzy cudze małżeństwo pokalali. *Kosz. Lor.* 64. Co tego chleba jeść będą, pokalają się. *Radz. Hos.* 8, 4. *Sekl.* 77. Niepokalany, czysty, bez plamy, unbefleckt, *Eccl.* бесквръньнъ, неискоусобрачьнъ, неискусобрачная, неискусомужная, (cf. prawic, prawiczka, panna, dziewica). Panienkę z łoża od siebie niepokalaną wypuścił. *Sk. Dz.* 173. Niepokalana Marya, bo jest panną. *Zach. Kaz.* 1, 181. Niepokalane poczęcie *Vind.* zhistu spozhetje.

*POKAMIENIĆ, *ob.* Pobrukować.

POKAPAĆ *med. dok.*, przez chwilę nakapać, ein wenig worauf hin träufeln; *Vind* pokapluvati; *Ross.* покапать.

POKĄPAĆ *cz. dok.*, jedno po drugim chwilę wykąpać, nach einander hin baden; *Ross.* покупать.

POKAPŁUNIĆ, *f.* pokapłuni *cz. dok.*, jednego koguta po drugim okapłunić, einen Hahn nach dem andern kapaunen. — *Fig.* Jakoby ich powarzył, jakby pokapłónił. *Pot. Arg.* 675. skrzydła zwiesili, sie ließen die Flügel hängen, wie kapaunte Hähne.

POKARAĆ, *f.* pokarze *cz. dok.*; *Boh.* pokarati, potrestati; *Dal.* pokarati *castigare*; *Bosn.* pokarati, pokoriti *castigare, objurgare*; *Croat* pokarati *objurare, reprehendere*, pokaranye = strofowanie; *Ross.* карать, покарать = karać, ukarać; (*Eccl.* покаряю *subjicio, subdo*; покаряюся *submitto me, obedio*); raz poraz ukarać, nach einander strafen, bestrafen; (*Vind.* pohſtrafati, pokaſhtigati). Bóg pokarał złość tego gubernatora, naprzód tradem.... *Boter.* 4, 201. Pokarać na życiu, *Eccl* показнити, (*ob.* Kaźń). Jezus tak pokarany, ile były zasłużyły grzechy nasze.

W. Post. W. 292. — §. Pokarać kogo z czego, strofować go, obwinić, zaskarżyć, jemanden eines Verbrechens (strafen) *zeihen. Tego nikt z grzechu pokarać nie może, kto mówi prawdę. *Rej. Post. P* 2. (*Croat.* pokarávecz *objurgator*). Jezus, którego żaden z grzechu pokarać nie może, cierpi za grzechy. *W Post. Mn.* 436.

POKARBOWAĆ, *f.* pokarbuje *cz. dok.*, karby poczynić, porzezać; Kerben machen, bekerben, einkerben. Skórę jakby pokarbował. *Bardz. Trag.* 497. Kogo już szóste pokarbują krzyże, próżno się stroi. *Pot. Jow.* 136.

POKARESOWAĆ, *ob.* Karesować.

POKARM, u, *m.*, POKARMECZEK, czku, *m.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* pokrm; *Croat.* hrana, hranenye; *Dal.* hrana; *Ross.* прокормъ; §. a) karmia, strawa, die Nahrung, die Speise. Jak pokarm, którym człowiek posila ciało swoje, rozmaity jest, tak i pokarm duszy. *Karnk. Kat.* 425. Żadne złączenie tak mocne nie jest, jak pokarmu z ciałem naszym, który się obraca w kości nasze, w żyły i w każdy członek nasz. *Sk. Kaz.* 285. Pokarm, wszystko to, co my pożywamy. *Salin.* 4, 434. Pokarm zdrowie zachowuje Pomierny, a zbytni psuje. *Cn. Ad.* 885. Duchowny pokarm, ciało i krew' Pańska. *Karnk. Kat.* 163, cf. obrok duchowny. *Sk. Dz.* 145. Sakrament ciała bożego pokarmem podróżnych ludzi zowią, że jest duchownym pokarmem, którym się w pielgrzymowaniu tego żywota zasilamy, i iż nam drogę do wiecznéj szczęśliwości gotuje. *Kucz. Kat.* 2, 403, (cf. wijatyk). — Wyjmuj pierś rychło do jego usteczek, Z któréj wysysać zwykł swój pokarmeczek. *Groch. W.* 363. Doktor chciał widzieć pokarm mamki jego. *Teat.* 18. *b*, 44. (mleko z piersi). Niewiastom pokarm zginął. *Warg. Radz.* 111. (mléko w piersiach do karmienia niemowląt). Przytrafia się nabrzmienie piersi tym, które już odkarmiwszy dziecię, pokarmu stracić nie mogą. *Perz. Lek.* 288. — *Fig. transl.* Życie osobne dodaje pokarmu melancholii. *Kłok. Turk.* 163. (podnieta, żywioł). Ogień bez żagwi albo pokarmu nie może wytrwać. *Syxt. Szk.* 151, (*ob.* Podnieta, podżoga). — §. b. Pokarm, podkarm, popas, miejsce popasania koni w drodze; die Fütterungsstation, das Futter. Wyprowadził go na piérwszy pokarm z miasta, i tam się z nim pożegnał. *Lub. Roz.* 525. Rotmistrze aby się na noclegach i pokarmach skromnie zachowali. *Vol. Leg.* 3, 790. POKARMIĆ, *f.* pokarmi *cz. dok.*, Pokarmiać *niedok.*, Pokarmować, pokarmuje *contin.*; *Boh.* pokrmiti; *Ross.* покормить, покармливать; podkarmić, dać nieco podjeść komu, ein wenig füttern, ein wenig fressen oder zu speisen geben. — *Fig.* Patrząc na całowanie, na ściskanie, za bodźce, za pochodnie, za pokarmowanie szaleństwa bierze wszystko; *pro cibo furoris. Żebr. Ow.* 152, (*ob.* Podnieta, podżoga). Pokarmiać w drodze = popasać, Futterung halten, Futter machen, einkehren, um die Pferde zu füttern. Już czas był pokarmiać konie. *Wys. Aloj.* 173. Po drogach swe mają stanowiska, tam warzą, pokarmiają. *Paszk. Dz.* 109. Dwanaście mil jechał, nie pokarmując. *Syr.* 725. (bez popasu). Diogenes pokarmując w karczmie, widział przejeżdżającego Demostenesa. *Lub. Roz.* 12. POKARMOWY, a, e, od pokarmu, Nahrungs=, Speise=; *Boh.* pokrmný. Pokarmowy kanał w gardle się poczyna; nim pokarm i napój przechodzi do żołądka. *Kluk. Zw.* 1, 38; gardziel. *Wejch. Anat.* 112.

POKARNY, a, e, przykładnie karzący, exemplarisch bestrafend. Pomsty pokarnéj wyroki nieuchronne zgubę za zdradę ci gotują. *Zimor. Siel.* 336. Za takie występki gardłem, uczciwością, konfiskatą karzą, albo jak *jurisperiti* zowią, winą pokarną abo kryminalną. *Vol. Leg.* 3, 69. *Actio criminalis*, występna albo pokarna, dlatego tak rzeczona, iż karanie niesie onemu, który wystąpił, gdy będzie pokonan. *Szczerb. Sax.* 4.

POKARTOWAĆ, *ob.* Kartować.

POKĄSAĆ, *POKĘSAĆ, *cz. dok.*, kąsając pogryźć, pogłodać, nieco ukąsać; bebeißen, nach einander beißen, anbeißen; *Sorab.* 1. pokuszam; *Ross.* изкусать, изкусывать. Liszka, iżby nie sama tylko była *kęsa, [= kusa. 7] radziła inszym, aby sobie także ogony *pokęsiły. *Ezop.* 61.

POKAŚLEĆ, POKASZLEĆ, *f.* pokaśle *intr. dok.*, pokaszluje *cont.*, Pokaśliwać *cont. frequ.*, raz po raz kaśleć, öfters nach einander husten; *Ross.* покашливаю, покашляю. Kiedy niekiedy pokaszluje. *Teat.* 37, 152. W mówieniu często pokaśliwać, przykro jest. *Eraz. Ob. a.* Ustawiczne pokaśliwanie suche, znakiem suchot. *Krup.* 5, 573. Częste pokaśliwania wielką sprawują niewygodę. *Haur. Sk.* 422.

POKASZCZAĆ, *ob.* Pokościć. POKATECHIZOWAĆ, *ob.* Katechizować.

POKĄTNIK, a, *m.*, pokątny, tajemny człowiek, który się kryje po kątach; ein Winkelhocker, ein einsamer Mensch, ein versteckter Mensch; *Boh.* potměchut, potměšil; *Sorab.* 1. cžmowak; *Carn.* temnâk; *Rag.* tamnîk, (cf. ciemny); *Croat.* temnyak; *Bosn.* taman, tamgnak; (*Eccl.* темникъ podrzutek). Sami się odszczepieńcy wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. *W. Post. W.* 407. POKĄTNOŚĆ, ści, *ż.*, potajemność, kryjomość po kątach, die Verstecktheit. Znak umyślonéj kradzieży jest pokątność, abo skryte rzeczy uniesienie, lub onejże zaprzenie. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 317. POKĄTNY, a, e, POKĄTNIE *adverb.*; *Boh.* pokautný, pokautně; potajemny, kryjomy; verstohlen, versteckt, heimlich. Pokątnym mieszkaniem daje się okazya do złego mniemania. *Sk. Dz.* 483. Ci, którzy się z porządnego małżeństwa nie rodzą, ale z pokątnego złączenia. *Petr. Pol.* 424. Mając żonę piękną i cnotliwą, pokątnie się umizga. *Teat.* 15, 110. Pijaństwo, tak jawne, jak pokątne. *Rej. Post II* 5. Opowiadał słowo boże niepokątnie, ale jawnie. *Dambr.* 457. Prawda ma być jasna, ale nigdy niepokątna. *Rej. Zw.* 84. (skryta, ciemna). Człowiek pokątny, albo osobca. *Fredr. Ad.* 94. (pokątnik, cf. odludek). — §. Kamień pokątny. *Bzow. Roż.* 64. kątowy, węgielny, Eckstein.

POKATOWAĆ, *f.* pokatuje *cz. dok.*, katowskim obyczajem pomęczyć, pokaléczyć; auf Henkers Art zerstümmeln, zerfetzen, zermartern. Tak go pokatowali, że miejsca nie było na nową ranę. *Tr.*

POKAWAŁKOWAĆ *cz. dok*, na kawałki podrobić, zerstücken, in Stücke zerlegen. *Mon.* 69, 586.

POKAWIĆ, *f.* pokawi *cz. dok.*, podrwić głową, poszkapić się; einen Bock schießen, ein Versehen oder einen Verstoß machen, einen dummen Streich spielen. Wiecznie on podrwi i pokawi. *Chrośc. Fars.* 491. Za poźno poznał, że pokawił. *Pot. Zac.* 13. Ani jednego mu nie dali żołnierza, W czym pokawili pułkownicy znacznie. *Chrośc. Fars.* 451. Wiem ja, com zgrzeszył, com pokawił czynem Swym, przetom zwać się twym nie godzien synem. *Min. Ryt.* 3, 285. Malarz pokawił. *Pot. Syl.* 400. chybił portretu.

POKAZ, u, *m.*; *Ross.* показъ; pokazanie, okazanie, okaz, das Zeigen, Erzeigen, Erweisen. (*Eccl.* показъ przykład, wzór, dowód). Swój najmniejszy pokaz łaski, postawą abo wzrokiem, chce, iżby za drogi skarb przyjmowali. *Gorn. Dw.* 309, *et* 231. POKAZAĆ, *f.* pokaże *cz. dok.*, Pokazywać *frequ.*, pokazuje *praes.*; *Boh.* okazati, (cf. okazać); *Carn.* kasâti, kâshem, (*ob.* Kazać); *Vind.* kasati, pokasati, kashem, perkasati, naozhititi; *Sorab.* 1. pokazuyu, wopokazuyu, dopokažu; *Slav.* kazati; *Rag.* kâzati, ukazati, kazovatti, pokâzati, pokazivati, ukazivati; *Bosn.* kazati, kaziuati, ukazati, pokazati, prikazati, (cf. przykazać); *Croat.* kasati, kasem, zkazati, zkasújem, izkazati, izkasujem, pokazati, pokasújem; *Ross.* казать, показать, кажу, выказать, выказывать, (*ob.* Wykazać); *Eccl.* кажю, являю, сказую; (казати [*instituere* 2], karać, skazać); dać komu co widzieć, ukazać mu co; zeigen, weisen, sehen lassen. Pokaż mi list. *Tr.*, (*Carn.* zhaj). Pokazować co wszystkim za nowinę, abo za dziw = po kolędzie co nosić. *Cn. Ad.* 887. Śmierć pokaże, co kto ma. *Rys. Ad.* 64. (objawi, okaże). Wielkie bóstwa swego pokazanie uczynił Jezus, gdy wodę w wino przemienił. *Sk. Kaz.* 49. (dowód dał). Na pokaznie rzecz dana od kupca, próba, na ogladanie. *Cn. Th.* 821. — *Math.* Pokazanie, *demonstratio. Os. Fiz.* 63, *Sorab.* 1. dopokazano; dowodzenie, das Darthun, Erweisen. — Głowo moja, dziś masz pokazać, co umiesz. *Teat.* 29, 62. (dziś masz się popisywać). Pokazywać po sobie, z siebie, dawać znać po sobie; an sich verspüren lassen, merken lassen. Nie pokazujcież tego po sobie, żeście z tego kontenci. *Teat.* 24. *c*, 14. Xiążę Halicki, pokazując z siebie, iż śmierci Wojsiłkowéj nie był winien, z wielką tego żałością używał. *Stryjk.* 294. Pokaże się to, da się to widzieć, es wird sich zeigen. Żebym ja miał pojść precz? ja! to się nigdy na mnie nie pokaże. *Teat.* 8, 55. (tego się nigdy nie doczekacie). Pokazuje się, *Eccl.* видѣть, (*ob.* Widać). Pokazać się komu na oczy, ukazać się, einem vor die Augen kommen. Idź niegodny synu, nie pokazuj mi się nigdy. *Teat.* 1, 135. *ib.* 24. *c*, 21. — Starałem się, abym Litewską historyą nie z domniemania, ale z pewnych dowodów na świat pokazał. *Stryjk.* 234. na jaw' wydał, ans Licht stellen, heraus geben. Trzeba mi sukien uczciwszych, żebym się przynajmniej między ludźmi mógł pokazać. *Teat.* 14, 113. sich unter den Leuten zeigen. Miał dostatki, a nie pokazował się z niemi jedno tam, gdzie była tego potrzeba, na zjazdach, przed cudzoziemcami. *Star. Zad. D b.* Pokazywać się z czym, chełpliwie, popisywać się, chełpić się, wystawować się, wystąpić; mit etwas Staat machen, paradiren. Tam się pokazować, gdzie nikt nie widzi, abo gdy nie trzeba; gdy trzeba nie widać go. *Cn. Ad.* 1157. (śmiały bez przeciwnika; junak; tu się pokazuj, tu się popisuj; wystąp' na plac, wstąp' w szranki). Nie pokazuj się, czymeś nie jest. *Cn. Ad.* 638. (*Bosn.* kazatise *simulare*). Manichejczyk ten za uczonego bardzo pokazywał się. *Sk. Żyw.* 2, 149. (udawał bardzo uczonego). Pokazowanie się chełpliwe = pompa, wystawność. *Cn. Th.* *POKAZALNY, a, e, do pokazania, mogący być pokazanym; zu zeigen, zeigbar; *Sorab.* 1. pokazečne *monstrabilis*; *Rag.* pokaxiv; *Ross.* показуемый; *Eccl.* показательный. POKAZAŁOŚĆ, ści, *ż.*; §. 1) obraz rzeczy pokazanéj, wyobrażenie, das Bild von einer gezeigten Sache. Rozum tworzy sobie wyobrażenia ogólne, uważając je jako pokazałości i cienie oderwane od wszelkiéj innéj rzeczy. *Cyank. Log.* 27, (cf. odciągnienie). — §. 2) Okazałość, postawa, pozor, wystawność. *Cn. Th.* das äußere Ansehen, vortheilhaftes Aeußere. POKAZAŁY, a, e, POKAZALE *adaerb.*; §. a) okazały, pozorny, na oko wspaniały, paradny; ansehnlich, prächtig. Miał wiele nad insze hetmany, Nad przeważne w cnotach pokazałe pany. *Groch. W.* 556. Początek ma być dobry, pilny, pokazały. *Cn. Ad.* 866. (na początku się trzeba dopisać). — §. b) Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym. *Jak. Mat.* 1, 298. t. j. pozornym horyzontem, der scheinbare Horizont.

POKAZIĆ, *f.* pokazi *cz. dok.*, Pokażać *niedok.*; (*Boh.* pokazyti; *Sorab.* 1. pokažu, pokažuyu; *Carn.* pokasim); popsuć, jedno po drugim skazić; nach einander verderben, vernichten. Przez styczeń i luty tego roku sady kwitnęły, ale marca wszystko pokaził mróz. *Biel.* 432. Wojska pokaziły wiele zboż, iż ludzie mało co mieli żąć na polu. *ib.* 96. Czym sobie chciał naprawić, tym więcéj pokaził. *Rej. Post. R* 5. Pokaził drogę lud twój. *Budn. Exod.* 32, 7. Pokaził twierdzę nad rzéką, aby lepszy przystęp miał do miasta. *Biel.* 418. Wielkie się przez ten czas najazdy stały i pokażenie imion. *Vol. Leg.* 2, 884. *Depravata judicia*, pokażone sądy, w których jakoby dary, pochlébstwo albo moc z gwałtem panują, sprawiedliwość wywołana jest. *Mącz.* — §. *Testes refellere*, pokazić świadki, okazać, że ich świadectwo wedle prawa nie może być przyjęte. *Mącz.* odrzucić świadków, die Zeugen verwerfen. 1. POKAZICIEL, a, *m.*, skaziciel, który pokazi, zgubiciel, zniszczyciel; der Verderber, Vernichter; *Sorab.* 1. pokaženik, *f.* pokaženicza.

2. POKAZICIEL, a, *m.*, ukaziciel, co pokazuje, *demonstrator. Cn. Th.* der Weiser, Zeiger, Vorzeiger, Vorweiser; *Sorab.* 1. pokazwaczk, pokazwař; *Croat.* pokazâvez, pokazitel; *Bosn.* kazalaç; *Rag.* pokaxitegl; *Ross* показатель, указатель, объявитель. POKAZICIELKA, i, *fem.*, *Rag.* pokaxitegliza; *Ross.* объявительница.

POKAZUJE, POKAZYWAĆ, *ob.* Pokazać.

*POKĘSIĆ, *ob.* Pokąsać.

PÓKI, *PÓKO *adverb. temp. et loci*, pokąd, tak długo jak; so lange als, so lange; *Boh.* pokud, dokud; *Sorab.* 1. doniž; *Carn.* daunod; *Vind.* taku dougu, tezhafs, doz-

hafs, dokler da; *Croat.* dokle, doklam; *Dal.* dòk, (cf. *Lat.* donec); *Bosn.* docem, dokle, donle, do onamo, (dokle, pokli; *It.* pojche; *Lat.* posteaquam); *Rag.* docijm, dòokle, pòkli, pòkle, (pak *postea*); *Ross.* пока, покамѣсть, дондеже, донелѣже, доколь, доколѣ; *Eccl.* донележе. Póki będziesz miał co, będziesz zacnym; ale skoro wszystko stracisz, i zacność ni zacz. *Falib. F* 3. Pókim grosz miał, to mię każdy bratem zwał. *Jag. Gr. B b.* Szczęśliwym nikogo, póki żyje, zwać nie potrzeba. *Warg. Wal.* 236. Spodziewaj się śmiele, póki dusza w ciele. *Cn. Ad.* 1079. (póki jeno człowiek ziewa, wszystkiego się niech spodziewa). Póki gorąca szyna, nie puści jéj z pod młota kowal, aż swoje zrobi. *Pot. Syl.* 428. Co masz czynić, dziś uczyń, *pokoć jest na woli, Potym, któż wie, czy czynić, choćbyś chciał, pozwoli. *Kchow. Fr.* 49. *Poko. *Chrośc. Job.* 120. *Puko. *Haur. Sk.* 40. Zabawisz się tam, póki ci się podoba. *Teat.* 9, 6. — §. *Cum Genitivo*, n. p. Bojaźń pańska trwa póki świata. *Ryb. Ps.* 32. do końca świata, bis ans Ende der Welt. Będziemy wszyscy prosili boga za Wc Panią, póki życia naszego. *Teat.* 38, 36. Oj co pamiętam, to pamiętam, i będę póki życia pamiętał. *ib.* 10. *b*, 60. — §. Póki - póty = pokąd - potąd; so lange, - so lange, wie lange - so lange, - als. Póki dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. *Gorn. Sen.* 37. Póki byłem ubogi, póty i szczęśliwy. *Boh. Kom.* 2, 455. Póki w mieszku twym co czują, Póty cię wszyscy szanują. *Cn. Ad.* 886. Póki chodzisz, póty się godzisz. *Cn. Ad.* 885. Póki żyta, póty byta. *Papr. Ryc.* 108, (cf. żyto). — *Cum praepositione*, n. p. Od pókim cię stracił, do póty nie miałem momentu bez żałości. *Weg. Marm.* 3, 132. od tego czasu, od téj chwili, seit. — Póki póty = nie wiedzieć jak długo, jako tako długo, długo czy krótko; wer weiß wie lang, kurz oder lang, lang oder kurz. Zbożny pobyt będziem mieć na tym świecie póki póty, ale po tym żywocie rajski przebyt. *Birk. Kaz. Ob. B.* — §. Póki?, pókiż?, a jak długo? wie lange? A pókiż tego do dyabła? *Teat.* 36. *b.* 52. Pókiż to tych Wc Pana koncepłów? *Zabł. Firc.* 51. — §. Póki nie = pokąd nie, tak długo aż nie; so lange bis, bis. Póki nie umiesz, póty się ucz; owszem póty, póki żyjesz. *Pilch. Sen. list.* 2, 239. Każdy jest mniemany za niewinnego, póki winnym uznanym nie będzie. *Gaz. Nar.* 1, 277. (*donec*). Wypchnęła mię z domu z tym biletem, i potąd mi się wracać nie kazała, póki go nie oddam. *Teat.* 15, 62. — *Observes omissam negationem:* Sześci chłopów pilnowało, póki wyjdzie z łaźni książę. *Stryjk.* 314. Prosił ich, aby nie poddawali zamku, pókiby on przyszedł im na odsiecz. *Stryjk.* 311.

POKIEŁZNĄĆ, POCHEŁZNĄĆ, *ob.* Kiełznąć. *POKIEŁZNĄĆ się, *ob.* Kiełznąć się.

POKINĄĆ, *f.* pokinie *cz. jedntl.*; *Ross.* покинуть; §. a) porzucić, odrzucić; hinwerfen, wegwerfen, verwerfen, verlassen, fahren lassen. Co nie możesz utrzymać, pokiń dobrowolnie. *Min. Ryt.* 4, 117. Leszek księstwo pokinął, żeby Goworka nie oddalić. *Opal. Sat.* 55. Pokiń żale i płacz swój Andromacho! *Bardz. Trag.* 226. Wy męskiego umysłu, niewieści pokińcie płacz; *muliebrem tollite luctum. Hor.* 2, 352. *Min. Ryt.* 1, 263. Pokinąwszy swą Minerwę i za broń ostrą się ująwszy, Od pulpita do bębnów, od pióra do piki, Stanął między ogromnie Marsowemi szyki. *Tward. Misc.* 154. — §. Pokinąć czym, n. p. Moskwicin przymierzem postanowionym z Zygmuntem pokinął, i gorącą wojnę przed się wziął. *Biel. Kr.* 470. — §. b) Pokinąć, n. p. na kogo ręką, pokiwnąć. *Tr.* Pokiwać *contin.*, kiwając ruszać czym; womit wackeln, rühren, winken; (*Bosn.* pokimmati glavom; *Croat.* pokimavam glavom; *Ross.* кивнуть, кивать, покивать; *Eccl.* покывати, шатать, качать = kołysać). Kto tam pójdzie, zdziwi się bardzo, i będzie pokiwał głową swoją. 1 *Leop. Jer.* 18, 16. (będzie kiwał. 3 *Leop.*).

POKLĄĆ, *f.* poklnie, *cz. jedntl.*, klnięciem obciążać, mit Fluch belegen; *Vind.* pokleti, pokounem; (*Ross.* поклясться zakląć się). Nierozum, kto takowe dziecię poklnie, mówiąc, nie będzie z tego nic dobrego, nie zginie to swą śmiercią, nie uroście. *Dabr.* 84. Ociec bez winy z miasta mię zbył, i srodze poklął idącego; *hostili caput prece detestatur. Żebr. Ow.* 389.

POKŁAD, u, *m.*; *Boh.* poklad; *Ross.* поклажа; pokładanie, poskładanie, zwalanie; das Hinlegen, Hinstrecken, Niederlegen, Niederstrecken. (*Croat.* pokladi, poklady, meszopuszt; *Dal.* poklada, poklade; *Slav.* poklade = mięsopust, *liberalia*). Bruków pokładem wielki bity gościniec torowały. *Przyb. Milt.* 68. Kędy krok swój zwinął, przez krwawe zawody, Słał smutnym gmin pokładem oręż śmierciorody. *Hor.* 2, 288, (*ob.* Pokos). Na nikczemne uderzcie gromady, Za jednym ciosem ścielcie na pokłady. *Chrośc. Luk.* 215. na kupy, pokosem, streckt sie in Haufen hin. — §. Pokład w budowaniu powszechnie, *stratum. Cn. Th.* die Unterlage, die Lage. Blacha leżąca na pokładzie żywicy. *Scheidt.* 54. Pomosty czyli pokłady z drzew. *Łęsk.* 91. Holzlagen, Breterlagen, Boden oder Bedeckung von Holz, (*Sorab.* 1. zadeskwano, zdeskwano; *Vind.* poklad, sklad, pod; *Rag.* pòd, obsijt). Piętro, przęsło, pokład. *Cn. Syn.* 868. Zdało się, jakoby nietylko już ludzie, ale i ściany i tło a pokład dźwięk wydawały. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1. (taflowanie). Pokład drzewiany wkoło. *ib. Ezech.* 41, 16. — Pokład okrętowy, das Schiffsverdeck. Kazał tych nieszczęśliwych wynieść na pokład okrętowy, aby ich na dnie woda nie zalała. *N. Pam.* 11, 159. — Pokład, warstwa, szychta czego; eine Lage, Schichte. Porządek różnych pokładów ziemi i kamienia, nim się do soli dostanie, jest następujący. *N. Pam.* 24, 344. — Pokład, rzecz pod czym położona, podłożona; irgend etwas Untergelegtes, eine Unterlage, z. B. ein Gefäß, ein Sitz. Pokład pod człowiekiem nieczystym, nieczysty będzie aż do wieczora. 1 *Leop. Levit.* 15, 9. (siodło. 3 *Leop.*). — Pokład, ustoiny, co się układa, ustawa; Satz, Bodensatz, Bodenlage. Wino przedtym mętne, staje się klarowne; w ten czas tworzy się piérwszy pokład, zwany lagier, z istot osiadających na dnie. *N. Pam.* 5, 137. Słowo *osad lepiéj na pokład zamienić. *ib.* 6, 320. — §. Pokład, skład, zbiór rzeczy składanych, skarb, depozyt; die Niederlage, Hinterlage, niedergelegte Güter, Schätze; *Rag.* pohrana;

Bosn. manet; *Ross.* полагалище, (кладъ skarb); *Eccl.* клажа, пологъ, положеніе [*situs* 2], (cf. połog), поклажа, ввѣреное, покладежъ, покладъ, закладъ (cf. zakład), вещъ для соблюденія кому ввѣренная. Wielkich pieniędzy wielka troska naśladuje, A im człowiek w pokładzie swoim więcéj czuje, Tym jeszcze więcéj pragnie. *J. Kchan. Dz.* 234. *Hor.* 2, 113. Do każdéj sprawy jest rzecz bardzo potrzebna, mieć pieniądze w pokładzie. *Modrz. Baz.* 491. *Orzech. Qu.* 57. Te bogactwa, o których rozumiemy, jakoby nasze były, są tylko pokładem, który nam fortuna na niejaki czas do rąk złożyła. *Mon.* 70, 209. Ganią tych co długów płacić nie chcą, a ogradzają niewdzięczność ludzi, którzy pokładu tego oddać opatrzności nie chcą, którego im na czas tylko powierzyła. *ib.* 209. Troistym zamkiem ciężkie waruje pokłady. *Zab.* 12, 167. *Zabł.* Bogactw Krezusowych, ani pokładów Midy nie pragnę. *Psalmod.* 25. Nie wierz żaden fortunie, nie ufaj w pokłady, A na każdą godzinę spodziewaj się zdrady. *Pieśn. Kat.* 165. Nie skarbcie sobie tam, kędy złodziejo Wykopywają, i kradną pokłady, Gdzie skarb od molów i od rdzy niszczeje; Lecz w niebie, gdzie się nie trzeba bać zdrady. *Odym. Św. U* 2. Pokłady zmarłych, zwłoki złożone, niedergelegte Gebeine. Uczciwość wyrządzali onemu pokładowi świętemu. *Wys. Aloj.* 402. Życie położymy przy grobach, przy ołtarzach i pokładach drogich braci naszych. *Tward. W. D.* 54. Nastąpił sejm koronacyi, gdzie drogie pokłady Świeżo Władysławowe między wielkie dziady Najpiérwéj wnieść przystało. *Tward. W. D.* 43. (pogrzeb przed koronacyą). — °§. Pokład miejsca, położenie, sytuacya, die Lage einer Gegend. Pokład gór, dolin, mile rozmaity. *Przyb. Milt.* 198. Sam pokład miejsca straszny z swéj postaci. *Chrośc. Luk.* 82. — §. Pokład roli, pokładanie roli; das Stürzen des Ackers, die Felge. POKŁADAĆ, -ał, -a, *cz. contin.*, Pokłaść, pokładł, *f.* pokładnie, pokładzie *cz. niedok.*, (cf. położyć); *Boh.* pokladati; *Slov.* pokladat; *Bosn.* pokladiti; *Ross.* покладывать, полагать; kłaść co na czym, hinlegen, hinstellen, hinsetzen. (*Dal.* pokladdujevati *Bachanalia agere*). Na karcie pokładł kondycye, pod któremi pieniędzy pożycza. *Boh. Kom.* 3, 168. Pokładać marmurem = marmurować, marmurem sadzić. Pokładać tarcicami, pomościć, *Croat.* popogyújem, popodilszem; *Sorab.* 1. zdeskuyu. Łatami pokładać *Ross.* решетить, обрешетить. Pokładać posadzką, posadzkę kłaść. — Jadwiga z Gwilelmem jeszcze w kolebce pokładana była. *Stryjk.* 439, (*ob.* Pokładziny). W tobie jednéj pokładam nadzieję. *Teat.* 6. *b*, 56. *Niemc. Król.* 2, 122, *Ross.* понадѣяться. Lepiéj jest nadzieje swoje pokładać w panu, aniżeli mieć ufanie w książętach. *Wiśn.* 445. Nadzieję swoję w bogu będę miał; niechaj nadzieje swoje w tobie pokładają panie. *Gil. Kat.* 53. Nadzieje pokładali, albo ufali w tobie. *Dambr.* 361. Kłaść ciało ramieniem swoem, t. j. pokładać nadzieje swoje w samych ludzkich siłach swoich. *Salin.* 2, 554. Pokładać się na kim, ulegać na kim. *Cn. Th.* sich auf einen stützen, lehnen. — Pokładać równo z ziemią, hinstrecken, hinlegen. Wiatr łamał lasy, pokładał drzewa bardzo wielkie, z korzeniami je wyważając. *Boter.* 5, 93. 1 *Leop. Jes.* 27, 10. Pokłada się zboże od deszczu. *Cn. Th.* es legt sich. Delikatni ludzie, poczuwszy małą słabość, prędzéj się pokładają. *Krup.* 5, 471. sie legen sich eher, (zu Bette, *ob.* położyć się na łóżku). Przez te święta niewiasty z mężmi pokładania Strzedz się zwykły, jak rzeczy godnéj zakazania. *Otw. Ow.* 411. (mieszania się, sprawy cielesnéj). — °§. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął; żaden jéj nie bierze ode mnie; ale ja pokładam ją sam od siebie; mam tę moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. 1 *Leop. Joan.* 10, 17. złożyć, oddać, puścić; abgeben, weggeben. — °§. Prawodawca prawu się pokłada. *Bzow. Roż.* 38. poddaje się, sich unterwerfen. — §. Pokładać co u kogo, w depozyt u niego składać; bey einem etwas niederlegen, deponiren. *Cn. Th.* — §. Pokładać rolą, podkładać, skiby wywracać; den Acker felgen, umwenden, stürzen. W Podgórzu Krakowskiém rolą ugórowaną naprzód pokładają, albo podkładają, potym odwracają albo uwracają, (*ob.* Uwrot), nakoniec orzą. *X. Kam.* Trzeba uważać, jak chłop orze i pokłada rolą, i jak na niéj równo skiby składa. *Haur. Sk.* 12. Pokładanie na zimę z jesieni roli, abo piérwsze na rżyskach oranie, na któréj się pługiem dla ugnojenia i odleżenia wywracają skiby. *Haur. Sk.* 21. Jak się z tym chlebodajnym obchodzić żelazem, W jakiéj porze go użyć, sposób, jak nim władać, Gdzie trzeba orać głęboko, gdzie tylko podkładać. *Tom. Rol.* 44. — §. Pokładać byki, konie, kleszczyć, trzebić, wałaszyć; castriren, verschneiden, wallachen; *Ross.* холостить, охолостить, холощу. Pokładanie, wałaszenie; *Ross.* кладеніе, клажа, (cf. klacz). Pokładany *Ross.* кладеный. Byczki wcześnie się pokładają, odłączywszy, które się bykami zostać mają. *Kluk. Zw.* 1, 209. U wołów samiec cały, byk; pokładany wół. *Kluk. Zw.* 1, 202. U koni samiec cały, ogier; pokładany koń. *ib.* 156. — §. *Metaph.* Pokładać sobie co za co = poczytywać za co, für etwas halten, achten, schätzen. Wyrodkowie nie inaczéj mają być pokładani, jedno jak potwory, co się nad przyrodzenie rodzą. *Modrz. Baz.* 165. Zdrowia ich miasto nie mogłoby pokładać za rzecz lichą. *Warg. Cez.* 177. Nieostrożni byli i lekce sobie nieprzyjaciela pokładali. *Biel.* 122. Ludwik spraw Polskich zaniedbywał, i lekce ich pokładał. *Krom.* 373. Nie lekce sobie pokładaj tego utrapienia, co ogarnęło nas. *Radz. Nehem.* 9, 32. — §. Pokładać, kłaść, utrzymywać, sądzić, osądzić; für etwas halten, behaupten. Sekta jego była sprosna, abowiem pokładał, ludzkie dusze pospołu z ciałem umierać. *Biel. Św.* 27 *b.* — §. Na pożytek Rzpltej robić mają, i sami siebie w tym użytecznemi a potrzebnemi pokładać i okazywać. *Glicz. Wych. A* 2. (stać się użytecznemi). POKŁADALNY, a, e, mogący być pokładanym, sich hinlegen lassend, *suppositorius*. *Cn. Th.* 1044, raczéj podkładalny. (*Slov.* pokladatelní *subjunctivus*). POKŁADNICA, y, *ż.*; *Boh.* pokladnice; *Slov.* pokladnice; skarbnica, die Schatzkammer, der Schatz. Eliazyb uczynił sobie pokładnicę niemałą. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13, 5. (skarbnicę. 3 *Leop.*). Złą rzecz uczynił Eliazyb Tobiaszowi, że mu uczynił

pokładnicę w kruchtach domu bożego. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 13 7. Pobrał Achaz pokładnicę a skrzynią kościelną, którą był postawił w kościele. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 16, 18. Do pokładnicy w domu skarbu będą odnosić zboża, wina i oleju. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 10, 38. Kilkanaście tysięcy złotych z pokładnicy pana swego zkorzyścił. *Klon. Wor.* 17. Pan na cię woła, aby pokładnica twoja a skarb twój był w sercu a w myśli twojéj, w onym skarbie niebieskim. *Rej. Post. Y y* 2. POKŁADNIK, a, *m.*, pokład przyjmujący, *depositarius. Cn. Th.*, (*Boh.* pokladnjk = podskarbi; *distng.* pokladač, podwodnjk; *Slov.* pokładač *aeruscator*, kteri lidi podwodnĕ o penize strogi a pokłada); *Rag.* pohranitegl, poloxitegl; *Eccl.* положитель; bey dem etwas niederlegt wird. Zostaniesz ich tajemnic pokładnikiem i serc panem. *Tr. Tel.* 281. — §. Pokładnik, co pokład u kogo pokłada, *depositor. Cn. Th.* der Niederleger, Hinleger eines Depots. POKŁADNY, a, e, das zur Schau hingelegt wird. Chleby pokładne na stole pokładnym. *Radz. Exod.* 25, 30. «ten chleb poświęcony i poślubiony panu bogu u żydów zawżdy leżał na onym stole, a dlatego był zwan pokładnym chlebem»; *Eccl.* преложенія хлѣбы, Schaubrot, Schautisch im alten Testamente. 1 *Leop. Exod.* 25, 30, (cf. przedobliczny, przekładny). *Panes praepositionis. Karnk. Kat.* 167, (cf. obliczność). *W. Post. W.* 3, 127. Chleby pokładne. 3 *Leop. Math.* 12, 4. (chleby wykładów albo oblicznosci. 1 *Leop.*). Stół pokładny. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 29, 18. (stoły wykładów. 1 *Leop.*). — §. Pokładny, położony; hingestreckt, hingelegt. Nieprzyjaciel liczył tysiąc trupów swych pokładnych. *Jabł. Buk. S b.* (*Rag.* pokladni dan *giorno di carnovale*, *ob.* Pokładziny). — §. Pokładne, ego, *subst.*, *n.*, płata od pogrzebu na cmentarzu, Grabegeld für die Grabstätte auf dem Kirchhofe. Gdy nie było czym zapłacić, chciwy pleban garść im ziemi żałuje; pokładnego nie ustąpi fara. *Min. Ryt.* 3, 113. POKŁADOWY, a, e, od pokładania ziemi, Felgen=, Stürzungs=. Pokładowe skiby. *Haur. Sk.* 24. POKŁADZINY *plur.*, piérwsze pokładanie nowożeńców, die Haltung des Beylagers. (*Bosn.* pokladdi *bacchanalia*, *lupercalia*, *liberalia*, mięsopust). Xiążę Finladzki brał ślub z królewną na zamku; gdy do pokładzin przyszło, Myszkowskiemu Król oddać u łoża królewnę kazał, który w te słowa mówił.... *Gorn. Dz.* 153. Pokładziny Xiężny Mantuańskiéj, oblubienicy Zygm. Aug., którego w Wiedniu zastąpił Wojewoda Wileński: Po tańcach szli do łożnicy, tam Król Ferdynand Wojewodzie położyć się kazał tak jak chodził; potym rozkazał córce, iżby się podle niego położyła, która zawstydziwszy się, położyć się nie chciała; zatym ociec wziąwszy ją w pół, położył ją wedle Wojewody. Zaraz potym się porwała i wstała. *Gorn. Dz.* 56. Wenus, Juno i Hymeneus przy tych pokładzinach były. *Otw. Ow.* 383. Niegodne pokładziny cudzołożnika. *Otw. Ow.* 242. *et* 570. Tybyś był jedyny, z kimbym chętnie zawarła wdzięczne pokładziny; *cum quo sociare cubilia possem. Żebr. Ow.* 263. POKŁADZINY, a, e, n. p. Pokładzinna piosnka, *epithalamium. Cn. Th.* ein Hochzeitslied.

POKLAJSTROWAĆ, *f.* poklajstruje *cz. dok.*, klajstrem pomazać, mit Kleister beschmieren, bekleistern.

POKLASNĄĆ, *f.* poklasnie *cz. jedntl.*, Poklaskać, poklaskuje *niedok.*, Poklaskiwać *częstl.*, oklaskiem pochwalić, beklatschen, zuklatschen. Świat mu cały ogromnie poklasnął. *Zab.* 15, 297. Odbierając bilet na teatr darmo, czy też nie jest słuszna poklaskiwać? *Teat.* 39, 261. — Czarnemi chmury poklaskuje powietrze; *Jupiter atras increpuit nubes. Żebr. Ow.* 295.

*POKLAT, u, *m.*, (czy nie raczéj pokład? lecz może też od klécenia = klétka) = POKLETNICA, y, *ż.*, daszek, szczyt, zasłona, zasklepienie, budka, altanka; ein Dach, Bedachung, Decke, Gewölbe. Przechadzki zapuszczają winem albo innszemi drzewki, aby tak była przechadzka, jako pod poklatem albo pod sieniami domowemi. *Cresc.* 492. *Spicz.* 19. Latorośle, chcąc robić chłodnicę, jedne ku drugim przychylaj, aby się na wierzchu zeszły jakoby poklat. *Cresc.* 322. Bania roście wysoko ku górze, gdy będzie miała przy sobie jakie drzewo, albo płot, albo poklat, za którym się pnie ku górze. *Sienn.* 49. Na odkryte mary bez poklatu, ma być umarły włożony. *Bzow. Roż.* 114. *Tensa*, pięknemi oponkami nakryta kolebka albo poklat, pod któremi poganie swe świątości w processyą wynosili. *Mącz. Jugum*, szranki na winnicach na kształt pokletnicy albo poklatu, po których się wino puszcza liściem i jagodami pokletnicę nakrywa. *Mącz.*

POKLECIĆ *cz. dok.*, jedno po drugim sklecić, nach einander zusammen basteln. Mieszkają w chałupkach małych nikczemnie pokleconych. *Boter.* 128.

POKLĘKNĄĆ, *f.* poklęknie *intr. jedntl.*, Poklękać *niedok.*, Poklękiwać *częstl.*; *Boh.* pokleknauti; *Sorab.* 1. poklaknucž; *Carn.* poklękniti, pokloniti; *Vind.* pokleknit, se perklonit, klezhet; *Bosn.* pokleknuti; *Croat.* pokleknuti, poklekam; (*Rag.* poklèknuti = upadać, pogorszyć się); czas niejaki przyklęknąć, hinknieen, niederknieen. U grobu świętego poklęknąwszy, modlił się. *Sk. Dz.* 572. Tego miejsca nie minie, by poklęknąć nie miał. *Paszk. Dz.* 90. Poklęknąłem na kolana moje, i rozciągałem ręce moje ku Jehowie. *Budn. Ezdr.* 9, 5. Sromasz się poklęknąć przed zbawicielem twoim. *W. Post. W.* 263. Poklękły *part.*, klęczący, knieend. — *Astron.* Nie daleko od głowy okrutnego węża, Widać żałosny wyraz poklękłego męża. *J. Kchan. Dz.* 3.

POKLEKOTAĆ *intrans. dok.*, i to i owo naklekotać, viel herschwatzen; *Ross.* покалякать.

POKLEPAĆ, *f.* poklepie *cz. dok.*, Poklepywać *frequ.*, poklepuje *praes.*, tu i owdzie ręką klepać, hier und dort mit der Hand beklopfen. (*Bosn.* poklepiti, poklop, poklopaç *operculum*; *Croat.* poklaplyem *operculo*, poklòp *operculum*; *Ross.* похлопать, похлопывать w ręce poklaskać). Koniom po pięknych piersiach poklepują masztalerze. *A. Kchan.* 340. Poklepywać ręce jéj pozwala swoich piersi. *Otw. Ow.* 100.

POKŁÓĆ *cz. dok.*, tu i owdzie skłóć, jednego po drugim, nach einander stechen; *Sorab.* 1. pokalacž; *Boh.* popichati, popichowati; *Ross.* поколоть, покалывать. — §. Leszczyny grubsze *pokłuć na dwoje. *Torz.* 81. poszczepać, rozszczepać, zerspalten.

POKŁÓCIĆ, *f.* pokłóci *cz. dok.*, poswarzyć; *Ross.* ссорить, ссорю, перессорить, перессоривать, смутить, смучаю, (cf. smucić, cf. mącić); zusammen hetzen. Potrafiłeś nas pokłócić, ale pogodzić nie potrafisz. *Boh. Kom.* 1, 68. Pokłócili się, poswarzyli się, sie geriethen mit einander in einen Zank; *Vind.* fe f kum seſhtatiti; *Ross.* зассориться, поразсориться, разбраниться, побраниться, браниться, браниваться, посдорить, раздорить (cf. koty drzeć), поругаться (cf. urągać), поразмолвиться; *Eccl.* разкотороватися, разбранитися, разсоритися. POKŁÓCICIEL, a, *m.*, który drugich pokłócił, der Zankstifter; *Ross.* раздоротворецъ, смутникъ, (cf. męt, mącić). Pokłócicielka *Ross.* смутница.

POKŁODNE, ego, *n.*, *subst.*, płata od kłody, Blockgeld, Strafgeld für den Block, worin ein Gefangener gesessen. Od więźniów połańcusznego abo pokłodnego. *Stat. Lit.* 133.

POKŁON, u, *m.*, *POKŁONA, y, *ż.*; *Boh.* poklona, klaněnj; *Slov.* pokłona *adoratio*; *Vind.* perklonstvu, perklonenje, pognenje, perpognuvanje; *Rag.* poklon, priklon *genuflexio*; *Bosn.* poklon, priklon *inclinatio*, *reverentiae significatio*; *Croat.* poklòn, naklon, klanyanye; *Ross.* поклонъ, поклонецъ; *Eccl.* метаніе, (*ob.* Mieść, miotać); ukłon na znak uszanowania, czci, uniżoności, grzeczności; die Verbeugung, Verneigung, jeder Ausdruck der Verehrung, Hochachtung, Höflichkeit. Bierz Chrystusie od nas czci i pokłony i uniżenia, i wszelakie wyznanie, iżeś król nasz. *Sk. Kaz.* 286. Mędrcy upadli na kolana swe, przez które klękanie czcili Krystusa, jako pana swego i króla; bo królom na wschód słońca takowa pokłona bywała wyrządzona. *Żarn. Post.* 47 *b.* Pokłon boski, samemu bogu oddawan być ma. *Sk. Dz.* 897. adoracya, modlitwa, Anbetung. Słoń, gdy jutrzenka powstawa, Pokłon jej nizki oddawa. *Dar. Lot.* 26. Pokłon czynić komu, upadać przed nim, padać do nóg, czołem bić; ein unterthäniges Kompliment machen, einen Fußfall thun. Wybił pokłon Ruski przed nim. *Ossol. Str.* 3. — §*. Pokłon, poczesne, *poczta, *Rag.* poklòn, dár; *Dal.* poklon; *Bosn.* poklon, dár, cjast, (na poklon, na dar, na ciast; *Croat.* napoklon = darmo); *Ross.* поклонное; ein Ehrengeschenk. Pokłon jest datek od niższego wyższemu, n. p. arendarz nigdy nie poszedł do pana swojego, aby mu głowy cukru w pokłonie nie poniósł. *Pam. Warsz.* 4, 36. *X. Boh.* Panom dla cnot ich dary dajemy, jakoby im cześć, chwałę, dary naszemi wyrządzając, te pocztą, pokłonem, upominkiem zowią. *Petr. Hor.* 2, *L* 3. Obiecał pop panu abo pokłon przynieść, abo niedźwiedzia ramoty nauczyć. *Petr. Ek.* 43. POKŁONIĆ, *f.* pokłoni *cz. dok.*; *Slov.* poklonugi se *procumbo*; *Sorab.* 1. pokwonu szo, pokwonam szo; *Carn.* perklònem se, (pokloniti = poklęknąć; *Vind.* fe perklonit, pokleknit, klezhet = klęczeć); *Vind.* perklonitife; *Croat.* poklanyamsze, poklanilszemsze; *Bosn.* klagnatise, poklonittise *colere*, *venerari*, pokloniti, 1. darovati = darować, 2. *adorare*, *venerari*; poklagnati, davati *offerre*; *Slav.* pokloniti = darować; *Rag.* poklonittise *venerari*; poklonitti *donare*, poklonitti, poklagnati, prikazàti *offerre*; *Ross.* поклонить, поклонять, клониться (2 *vulg. donare*), (*distng.* подклонить, подклонять podbić, podjarzmić); *Eccl.* соприклонитися, склонитися, умилитися; kłaniać, ukłonić, pozdrawiać; ein Compliment machen, eine Empfehlung ausrichten. Pokłoń jéj ode mnie. *Teat.* 9, 10. Proszę mu pokłonić ode mnie. *Teat.* 21, 59. — §. Niech się tu momencik zatrzyma, zaraz mu pokłonię. *Teat.* 55. *b*, 20. pokłon mój oświadczę, attencyą moję oddam, ich werde ihm gleich meine Aufwartung machen. Pokłonić się *recipr.*, kłaniać się, ukłonić się, sein Compliment machen. Kazał mi, ażebym mu się od niego pokłonił. *Teat.* 31. *c*, 17. Wojewoda Mniszech, wyprawując córkę na tron Moskiewski, w obecności króla, rzekł do niéj: Maryno pokłoń się Królowi. *Mon.* 64, 459. upadnij mu do nóg, thu ihm einen Fußfall. *POKŁONICIEL, a, *m.*, który się lubi kłaniać, ein Complimentenschneider; (*Rag.* poklonitegl, *f.* pokloniteglìza *dicator*; *Ross.* поклонникъ módlca; *Eccl.* поклоньникъ *adorator*). POKŁONNY, a, e, od pokłonów, Complimenten = ; *Ross.* поклонный, поклоняевый pełen ceremonij, grzeczności; *Eccl.* поклонятельный = adorowania godny. Cerkiew' po liturgii wieczernią, i modlitwy, jako oni zowią, kolano-pokłonne odprawuje. *Pim. Kam.* 260.

POKŁOPOTAĆ się, *f.* podkłopoce *recipr. dok.*, się poróżnić się, pokłócić się, mit einander in Streit Zank und Verdruß kommen; Oesterr. sich zertragen. Prędko się z Połowcami Ruś pokłopotała, i potym wielkie walki między sobą wiedli. *Biel.* 63. Apostołów o większość pokłopotanie między sobą. *Gil. Post.* 250. (sprzeczka, spór). — *§. Pokłopotać kogo na się, rozgniewać, zjątrzyć, einen auf sich unwillig machen. Rzekł krukowi orzeł, by milczał, On przedsię swym głosikiem mierzienie gogotał, Aż potym wszystkie ptaki na się pokłopotał. *Papr. Kol.* *M* 3 *b.*

POKŁOSIE, ia, *n.*; (*Boh.* poklasný piérwszy młocek); kłosów zbieranie, pograbianie po żeńcach. *Cn. Th.*, das Aehrenlesen, die Nachlese, *spicilegium*; *Vind.* klafobranje, pobiranje klafou od sheniz ostaneh, sadnja shetva). Pokłosie zbierać, (cf. podkowy po kim zbierać); (*Rag.* palietkovati kláse; *Vind.* pobirati klafe). Zbierający pokłosie *Rag.* paljetkovalaz, *f.* paljetkovaliza.

POKŁUĆ, *ob.* Pokłóć.

POKŁUSIĆ, *f.* pokłusi *intr. dok.*; (*Boh.* poklusati kłusem pojeździć, pokliska, poklések krok schybiony, pośliznienie się). — *Transl.* Uciekać się, seine Zuflucht nehmen. Ja teraz umrzeć swoją ręką muszę, Albo zbywszy czci w leda kąt pokłuszę. *Pot. Syl.* 45.

POKLWAĆ *cz. dok.*, dziobem pokłóć, mit dem Schnabel bepicken; *Ross.* поклевать pojeść ziarna, поклюю, поклевываю, *ob.* Pozobać. [Kiedy żórawie polecą za morze, Nie bywaj często Pawełku na dworze, Aby na tobie nie poklwali skóry. *J. Kchan. Fr.* 14. — 2].

*POKNIZYĆ, *POKNIAZIĆ *cz. dok.*, kniaziem poczynić; *Boh.* poknjžene hrabě, *Ger.* gefürsteter Graf.

POKNOWAĆ *cz. dok.*, chytrze powymyślać, Ränke schmieden; *Ross.* посутяжить.

*POKO, *ob.* Póki.

POKOCHAĆ, *f.* pokocha *cz. dok.*, mocno polubić, lieb gewinnen; *Boh.* pomilowati, zamilowati; *Rag.* obgliûbiti, (*ob.* Oblubieniec). Was równie jak moję pokochałem córkę. *Teat.* 48, 23. Radość i pokochanie swe z tego okazał. *Baz. Sk.* 344. miłość, ukontentowanie. POKOCHAĆ się w kim, (cf. *Boh.* pokochati se *paululum delectari*); zakochać się; *Bosn.* sdûscitise, (cf. jedna dusza); *Vind.* salubitise, sašiatise; *Ross.* влюбляется, влюбляюсь, влюбчиваюсь, призариться, sich etwas verlieben. Dyana, lasów bogini, w pasterku się pokochała. *Teat.* 55, 55.

POKOCIĆ się, 1. *ob*, Kocić się. 2. Pokocić się, źle zamiast potoczyć się. *Dudz.* 29.

POKOCZOWAĆ *cz. dok*, tu i owdzie koczując wałęsać się; *Ross.* покочевать, nomadisch herum ziehen.

POKOIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*, spokoić, uspokoić *dok.*, Pokoić się *recipr.*, uspokajać, spokojnym czynić; beruhigen, besänftigen; *Boh.* pokogiti; *Slov.* pokogjm; *Sorab.* 1. zpokoyofčžu, zpokoyofčžam; *Vind.* spokojiti, dopokojati, pokojiti, podobruvati, potolashiti, odjesiti, pomizhiti, pomirnati, spokojatife, dopokojatife; *Rag.* pogaghjatise; *Bosn.* spokoitise, smiritise; *Ross.* покоить. Język pobudza wszystkie złe rzeczy; tenże zasię pokoi wszystko. *Eraz. Jęz. A a* 6 *b.* Język kazi, przewraca miasta i królestwa; zasię je też pewni a pokoi. *ib. A a* 7. Senku ludzi pokojący, Przychodź do dziecięcia rączéj. *Groch. W.* 366. Serce spokoił. *Wad. Dan.* 126. Im tam większy hałas, bardziéj się pokoi. *Pot. Arg.* 656. Już były wiatry ucichły szalone, I niepogoda już się spokoiła. *P. Kchan. Jer.* 197. — Niepokoić, pokoju pozbawić, niespokojności nabawić, uniespokajać; *Boh.* znepokogiti; *Rag.* nepokoiti; *Vind.* nepokojati, pazhiti, spakati, nemiruvati, nepokoj delati; *Ross.* потревожить, потревоживать, (cf. potrwożyć), beunruhigen. Boże daj, aby byli wycięci, którzy was niepokoją. *Radz. Galat.* 5, 12. POKOIK, u, *m.*, POKOICZEK, czka, *m.*, §. 1) *demin. nom.* pokoj = izdebka, izdebeczka, gabinecik; ein kleines Zimmer, Zimmerchen; *Boh.* pokogik, pokogiček; *Slov.* pokogjk; *Ross.* покоецъ. Pokoiki małe, kształtnie robione, na słupach marmurowych wystawione. *Star. Dw.* 27. Jest on w tamtych pokoikach, ale go nie znajdziesz. *Boh. Kom.* 4, 10. Dwa pokoiki wygodne. *Boh. Kom.* 1, 274. Jest tam jeden pokoiczek, który kosztował 100000 cekinów. *Star. Dw.* 33. Pokoiczek ku noszeniu uczynił sobie Salomon z drzew Libańskich. 1 *Leop. Cant.* 3, 9. (cf. lektyka). Wzdychał pod jarzmem urzędu swego, żałując pokoiczku swego na puszczy. *Sk. Żyw.* 2, 7. — §. 2) Pokoik, *demin. nom.* pokój = *pax*, spokojność, uspokojenie po wojnie; ein kleiner Friede, etwas Frieden, ein kurzer Friede. Nieprzyjaciela pogromiwszy, i jakikolwiek pokoik sobie obmyśliwszy.... *Faliss. Fl.* 264.

POKÓJ, oju, *m.*, (*G.* *pokoja); *Boh.* pokog; *Slov.* pokog, mjř, (*ob.* *Mir); *Hung.* bekeség; *Sorab.* 2. pokoj, měr; *Sorab.* 1. pokoy, pokoi; *Carn.* pokoj, pozhink (cf. spoczynek), pozhytk, sprava (*ob.* Sprawa), gmah; *Vind.* pokoi, pozhitek, mir, gmah, gmach; *Croat.* pokoj, pokòy, mir; *Bosn.* pokoj, mir; *Rag.* mír, jedînstvo, (*ob.* Jedność); *Slav.* mir; *Ross.* покой, миръ, угомонъ, (cf. gomon); *Eccl.* **покоище** (pokój, odpoczynek, i miejsce odpoczynku, *ob.* Pokój 2. izba), **прохлажденние**, **прохладъ**, (cf. przechłodzić); §. 1) spokojność, die Ruhe, der Frieden; (*obsol.* Gemach. Adlg.). Zaprowadził ich na odwach, jak burzycielów pokoju. *Teat.* 7. *d*, 42. Cypryan Ireneusza gwałtownikiem pokoju nazwał. *Zygr. Pap.* 291. (Ruhestörer; *Vind.* smotnik, nepokoinik, resdiravez pokoja). Królowi przystoi, żeby strzegł pokoja pospolitego. *Gorn. Wł. E.* 2. Pokój społeczny, czyli społeczna miłość. *Rej. Post. K k k* 5. Zwyczajne żydów pozdrawianie, pokój wam, pokój temu domowi, jak u nas pomaga bóg. *Sekl.* 43. W dom wszedłszy, tak pozdrawiajcie go: niech się domowi temu pokój stanie. *Odym. Św. C c b.* Pokój temu domowi, a będzielić tam syn pokoju, odpocznie na nim pokój wasz. 1 *Leop. Luc.* 10, 6. (ziści się wasze życzenie). Burgrabia zagajając sąd, przykazuje pokój pana boga wszechmogącego, pokój najjaśniejszego pana! — ten pokój jeśliby kto nieuczciwym słowem albo inną krzywdą naruszył, tedy.... *Sax. Porz.* 36. Dzień i noc nigdy człek pokoju nie ma. *Teat.* 8. *b*, 17. Pokój od burdy, pokój od prawa, pokój od zbytków, pokój od innych niebezpieczności świata tego, ten nadobnie stetecznemu starcowi przystoi. *Rej. Zw.* 164 *b.* Bóg *pokoja niech was na wszystkim poświęci. *W. Post. W.* 3, 108. Niechże odbieram drogi pokój mojej duszy. *Teat.* 51. *d*, 58. Ruhe der Seelen, Seelenruhe. Niepokój, niespokojność, *Vind.* nepokoi, nepokojanje, nemiruvanje, nemir, ranca, raska; *Rag.* nepokoj, nemir, Unruhe. Lepsza trocha w pokoju, niż wielka hojność w niepokoju. *Cn. Ad.* 449. Póki była żywa Judyt, nie był nikt, któryby czynił niepokój ludowi bożemu. *Sk. Żyw.* 2, 337 *b.* któryby go niepokoił, uniespokajał, beunruhigen. Nie wiem, co w swych zamysłach królowa układa, Ale ją straszny, panie, niepokój napada. *Teat.* 45. *c*, 73. Unruhe, Angst. Dostąpił dziwnego *pokoja na duszy swojej. *Wys. Ign.* 83. Możeż być większe złe, jak pokój w grzechu! *Lach. Kaz.* 1, 77. Wieczny pokój, niebo, *Ross.* упокой, ewige Ruhe, (cf. *Ross.* 1. покойный, покойникъ = nieboszczyk; 2. покойный, покоенъ wygodny, wczesny; *Slav.* pokojni = nieboszczyk). Daj mu panie pokój wieczny. *Teat.* 55. *e*, 11. Dowiedziałem się o śmierci jego: duszy jego wieczny pokój! *Teat.* 52. *b*, 3. (cf. panie świeć duszy jego). I moja matka, (wieczny pokój duszy), Najczęściej tą mi gadką nabijała uszy. *Zab.* 11, 373. *Zabł.*, (cf. świętéj pamięci, nieboszczka). — §. Po wielkich pracach na pokój poszedł. *Sk. Dz.* 147. (umarł, er ist heim gegangen). Na wieczny pokój poszedł. *Sk. Dz.* 824. — §. Daj mi pokój. *Teat.* 8. *b*, 72; *Sorab.* 2. dai pokoj, nie przeszkadzaj mi, nie zaczepiaj, laß mich mit Frieden. Niechby on patrzył sobie podobnych, a nam dał pokój. *Mon.* 64, 282. Czyń co chcesz, a daj mi pokój. *Teat.* 26. *c*, 42. Przyjmuj wszędy doktory, a na ich rozsadku przestawaj; albo jeśli nie chcesz tego, daj im dobry pokoj. *Hrbst. Odp. G* 3. (won! precz! daleko ztąd!) — Dać pokoj czemu, jakiej rzeczy, porzucić ją, odstąpić od niej, poprzestać, *Sorab.* 2. sze loszowasch; *Vind.* nehati, pustiti, etwas mit Frieden lassen, aufgeben, zufrie-

ben laſſen, unterlaſſen. Dajmy pokój tym ceremoniom. *Teat.* 34, 8. Bagatele! dajcie tym rzeczom pokój! *Zabl. Zab.* 14. Radzę, żebyś tym projektom dał pokój. *Teat.* 26. c, 75. *ib.* 30, 5. Odciągnęli i oblężeniu pokój dali. *Warg. Cez.* 120. Zelżywość będzie, jeżeli temu dobywaniu damy pokój. *Warg. Cez.* 164. — §. Jeżeli ty masz za pana Juliana, miej sobie z nim pokój; my innego pana nie mamy jedno boga. *Sk. Żyw.* 1, 430. (miej go sobie, nie przeszkadzamyć, bodajbyś z nim zdrów był, gehabe dich daben wohl). — §. Pokój, *κατ᾽ ἐξοχην*, *oppositum* wojnie, niebytność wojny, abo uspokojenie po wojnie, mir, der Friede. Choćby najdłużej trwała wojna, nakoniec pokój stanie; a ten pokój trwać będzie, póki jedna z partyj zerwać go nie zechce. *Zab.* 13, 80. Koniec wojny pokój, a koniec pracy odpoczynienie. *Gorn. Dw.* 365. Za posłuszeństwem i czasu pokoja i czasu wojny każdy się w pokoju wysiedzi. *Gorn. Dz.* 79. Pokojem państwa kwitną. *Nar. Dz.* 1, 22. Nie wie co to pokój, kto wojny nie skosztował. *Rys. Ad.* 44. Pokój przekłada nad zwycięstwo. *Jabł. Tel.* 151. Xiążę Alkudia, pierwszy minister Hiszpański, tytułem xiążęcia pokoju zaszczycony, *del Pace. N. Pam.* 4, 113. — §. Za pokojem, w pokoju, z pokojem *adverbialiter* = spokojnie, bez przeszkody, napaści, kłótni, wojny, zaczepki; *Ross.* смирно, ruhig, in Ruhe, mit Frieden, ungestört. Świat niniejszy, jak morze, rzadko z pokojem stoi. *Biał. Post.* 239. Żydzi żeby od każdej osoby za pokojem byli; bo ktoby im nie dał pokoju, ma być karan. *Vol. Leg.* 5, 648. Wyszło z zamku dobytego 400 knechtów, których nasi odprowadzili aż do Królewca, aby byli za pokojem. *Biel.* 385. Czechowie Władysława królem obrali, tym sposobem, żeby Jerzy do śmierci swéj na królestwie za pokojem był. *Biel.* 402. Rozruchów tu żadnych się nie bojem, Ale zgoła w swych państwach siedzim za pokojem. *Groch. W.* 398. Przed nim nikt się w pokoju wysiedzieć nie mógł. *Pim. Kam.* 101. (każdego zaczepił). Matyasz nie chciał być z pokojem; chociaż miał przymierze z królem Czeskim, przedsię go szarpał. *Biel.* 428. Wojna dlatego bywa czyniona, aby ludzie za pokojem siedzieć mogli, i od sąsiadów przenagabania żadnego nie ponosili. *Star. Woj. A.* Z pokojem żyć *Eccl.* мировати, мирствовати, жить мирно. — §. 2) Pokój = miejsce spokojne, *otium. Cn. Th.* ein Ruheort; *Croat.* pokoische; *Eccl.* покоище. Aby każdy, gdy się ma na pokój obrócić, rozważył sobie, jeśli co dobrego przez on dzień uczynił. *Bzow. Roż.* 103. (spoczynek, złożenie). — §. Pokój, budowanie dla uspokojenia, mieszkanie spokojne, izba, (cf. gabinet); das (Gemach. Adlg. 1.), Zimmer; *Boh.* pokog, swétnice świetlica, świetnica; *Sorab.* 1. drewno, (cf. drewno, derewnia); *Croat.* hisa, (*ob.* Hyz, chyza); *Dal.* komora; *Hung.* kamora, (*ob.* Komora); *Slav. et Bosn.* sobba, (cf. sobie, się, u siebie, *Gall.* chèz-lui, cf. osobny); *Vind.* hram (cf. chronić, schronienie), kasha; *Ross.* свѣтлица, комната (*ob.* Komnata), горница (cf. góra), покой. (*Ross.* покойный, покоенъ wygodny, wczesny). Teraz każdą izbę pokojem nazywają, gdzie się nawet największe niepokoje dzieją. *Włod.* Pokoje, po staroświecku izby. *Kras. List.* 2, 147. Pokój wielki, przestrony, sala. *Xiądz.* 75. Pokój z kredensem, kredens *Ross.* скатертная. Pokój jadalny, jadalnia, stołowa izba; cf. wieczernik. Pokój sypialny, sypialnia, łożnica. Pokój bawialny, bawialnia. Pokój od roboty, robotnia. Pokój od pisania, pisarnia, pisarya, pisownia. — Paulino! idź do pokoju kompanii, będziesz przyjmowała przyjeżdżających. *Teat.* 37, 205. Oddał córkom wszystkie ubiory łożnicy swéj, i innych pokojów. *Biel. Św.* 220. Droższy teraz pokój, niż przedtym wioska. *Zab.* 13, 210. Biorąc ciebie do pokoju i do boku mojego, chcę żebyś samego tylko mnie kochała. *Teat.* 19. *b*, 22. (do domu mego, lub za żonę). — §. Pokoje pańskie, królewskie, w których bywają assemble, *metonym.* same assemble = dwór, Zimmer an den Höfen, Aſſembleen, Cour. Jakże? nie odwiedzisz dworu? być przecię musisz na pokojach! *Teat.* 32, 51. Wszystkich minut strzedz będę; pierwszy na pokoje Równo z świtem pobieżę, ostatni dostoję. *Hor. Sat.* 128. Niegdyś mię oto jeden na pokojach spyta, Mości Panie, coż to za Muza jadowita. *Nar. Dz.* 3, 129. Spytałem się przyjaciela, powracającego od dworu, czyli liczne były pokoje? *Zab.* 3, 204. Aby sobie wystawić dworu naszego wielkość, trzeba było widzieć piérwsze pokoje, które były po rozwiązaniu królowej. *Pam.* 85, 1, 542. POKOJOŁOMCA, y, *m.*, który pokój łamie, der Friedebrecher, Friedestörer; *Vind.* mirolomovez, prelomez mira; *Ross.* сводчикъ. POKOJOŁOMNY, a, e, pokój gwałcący, friedebrechend; *Vind.* mirolomezhen. POKOJOLUBNIK, a, *m.*; *Eccl.* покоелюбитель; lubiący pokój, der den Frieden liebt; *adject.* pokojolubny, a, e, *Eccl.* вьсемирьнъ [*communis omnibus hominibus* 2], весьма склонный къ миру, миролюбивый, friedliebend, (cf. Lubomirski). POKOJOWA, éj, *ż.*, *subst.* POKOJÓWKA, i, *ż.*, *dem.*, panna służąca, garderobianka, die Kammerjungfer; *Boh.* komorná, komornice; *Carn.* pèrla; *Vind.* jispna dekla, perla, zimra, jispna dekelzh; *Croat.* divojka; *Ross.* горничная, горнишная. W Warszawie najlichszéj pokojowéj nie wspominaj o śpiżarni. *Teat.* 22, 110. Jakaż to wyszczekana pokojówka. *Teat.* 14, 158. *Pam.* 83, 435. POKOJOWIEC, wca, *m.*; *Boh.* komornjk, (cf. komornik); pokojowy sługa, kamerdyner, der Kammerdiener. Tu u mnie pokojowiec jego stancyą najął. *Zab.* 13, 204. Z chłopca zostałem pokojowcem. *Kras. Pod.* 2, 143. POKOJOWY, a, e, (cf. *Boh.* pokogny spokojny); *Ross.* покоевый izdebny, łożniczy; *Slav.* sobni; §. 1. Zimmer=, zum Zimmer gehörig. Drzwi pokojowe. — Pokojowy, ego, *Subst.*, *m.*, pokojowiec, kamerdyner, der Kammerdiener. Jeden teraźniejszy lokaj lub kamerdyner więcej kosztuje, niż przedtym dwóch dworzan albo pokojowych. *Kras. Pod.* 2, 173. U panów teraz w Polszcze zabrali miejsce dworzan, pokojowych, kamerdynery, lokaje, laufry. *Kras. Pod.* 2, 275. — §. 2. Pokojowy, od pokoju, uspokojenia po wojnie; *Ross.* мирный, миренъ, Friedens=, den Frieden belangend. Nieszczęście na drogach ich, a drogi pokojowéj nie uznali. 1 *Leop. Act.* 3, 15. Tak wojenne rzeczy, jako pokojowe Mądrą siłą prowadzisz, aby były zdrowe. *Żebr. Ow.* 3 *b.*

POKOLANEK, nka, *m.*, w działobitni, część przedpiersienia, miąższość ziemi od wnętrznego wyrznięcia strzelnicy aż do ziemi; tak nazwana, iż puszkarza w tym miejscu zasłania tylko po kolano. *Jak. Art.* 3, 309. das Kniestück in der Batterie.

POKOŁATAĆ, *f.* pokołace, *cz. dok.*; *Vind.* poterkati; *Croat.* pokuchiti, pokuchim; *Ross.* поколотить, поколачивать, a) raz po raz zakołatać, nakołatać się; nach einander klopfen, anpochen. I ty sam pokołaczesz i drugich zawiedziesz, a drzwi tobie nigdy nie otworzone. *Rej. Ap.* 39. — b) *Transit.* Pokołatać, podruzgotać, pobić; nach einander zerklopfen, zerprügeln, zerschlagen. Czart żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. *Sk. Dz.* 39. Wziąwszy kij, wszystkie lampy pokołatał. *ib.* 577.

*POKOŁEM *adverb.*, na około, w koło, kołem, rund herum, in die Runde. Przez śpiące pokołem sługi przystąpił do łóżka jego. *Siru. Qu.* 92.? *ob.* Pokotem.

POKOLEBAĆ *cz. dok.*, pokołysać, nach einander wiegen, schaukeln; *Vind.* posibati; *Ross.* покачать, покачивать.

POKOLENIE, ia, *n.*; *Boh.* pokolenj, koleno, (*ob.* Kolano); *Slov.* pokolenj, kmen; *Sorab.* 1. swoyba, (cf. swoj); *Sorab.* 2. schlachta, (*ob.* Szlachta); *Slav.* kolino, (pokolenie *genus*); *Rag.* kogljeno *tribus*; *Croat.* pokolénye; *Ross.* колѣно, поколѣніе; *Eccl.* порожденіе; ród, linia czyli stopniowanie rodu, rozród, plemię; das Geschlecht, der Stamm, die Abstammung. Gdy jedni pokolenie pierwsze kładli w ojcu i matce, a wtóre między rodzoną bracią, kościoł ś. stopnie te cieśniej postawił, i ojca z matką nie licząc, ale jako korzeń krewności kładąc, pierwszy stopień i pokolenie między rodzonemi postawił. *Sk. Dz.* 1044. Dwanaście pokoleń Izraelowych. — *§. Nie macie jeść sojki wedle rodzaju jéj, i jastrzęba wedle pokolenia jego. 1 *Leop. Levit.* 11, 18. (wedle rodzaju jego. 3 *Leop.*). POKOLENNY, a, e, od pokolenia, Stamm, Geschlechts-; *Ross.* поколѣнный.

POKOŁYSAĆ *cz. dok.*, pokolebać, jedno po drugim kołysać, nach einander wiegen, schaukeln; *Vind.* posibati; *Ross.* покачать, покачивать.

POKOMOSIĆ, *f.* pokomosi *cz. dok.*, pokłócić, pojątrzyć; entrüstet machen, entzweyen, aufbringen, in Harnisch jagen. Sposobem tym pokomoszę wszystko pospólstwo, płaczą zabitego, A prośbą jako wzywają świętego. *Chrośc. Fars.* 92.

POKONAĆ, *f.* pokona *cz. dok.*, Pokonywać *frequ.*, ponękać, powalić, porobić kogo. *Cn. Th.* sił go pozbawić, dobić; einem den Garaus machen, ihn völlig niederschlagen; (*Carn.* pokonzhâm *destruo*; *Vind.* pokonzhat *devastare*, pokonzhat, konz vset *perire*). Xiążę Halicki nieprzyjaciół, xięstwo najeżdżających, po kilka razy pokonywał. *Steb.* 78. Nieprzyjaciel pokonan. *Sk. Dz.* 722. Pokora mocniejszego pokona. *Cn. Ad.* 887. Niewiasty pokonały największych rycerzów; nie dziw że i jego kobieta zwyciężyła. *Teat.* 9, 54. — §. Pokonać kogo słowy, dowodami = przekonać. *Cn. Th.* einen überzeugen, überführen. Kto inwentarza nie uczyni, ten przez to w oszukaniu bywa pokonan. *Groi. Obr.* 169. POKON, u, *m.*, pokonanie, zguba, koniec; der Untergang, das Ende. Do pokonu świata. *Mon.* 71, 711. POKONACZ, a, *m.*, *confector*, e gr. *ferarum. Cn. Th.* der Aufreiber, Ueberwältiger, der den Garaus macht. POKOŃCZYĆ, *f.* pokończy *cz. dok.*, jednemu po drugim koniec uczynić, po jednemu do końca doprowadzić, nach einander beendigen. (*Bosn.* pokuciti, nakriviti *inflectere*). Jużem wszystkie roboty pokończyła. *Teat.* 52, 56. Wc Pan będziesz się żenił, ale czy też wiesz, że przy zakończeniu tych związków małżeńskich i pieniążki nasze się skończą, i tak razem ślicznie pokończymy interesa. *Teat.* 7. *c*, 17.

POKONEWSKIE, a, *n.*, POKONEWSZCZYZNA, y, *ż.*, Żmudź nazywała zamianę powinności osobistéj służby na pieniądze, pokonewskie, bo to zastępowało służbę konnych. *Czack. Pr.* 1, 202. Geldabgabe statt persönlichen Kriegsdienst zu Pferde. Miasto Drohiczyn otrzymało od Zygm. Aug. przywilej, aby nie wymuszano pokonewszczyzny opłaty. *ib.* 202, *ob.* Sierebrzeszczyzna.

*POKONOPIĆ *cz. dok.*; *Ross.* поконопатить; szpary w okrętach pozatykać n. p. konopnemi kłakami, calfatern.

POKOPCIĆ *cz. dok.*, kopciem powlec, mit Rauch beschmutzen. POKOPCIEĆ *nijak.*, kopciem zajść, vom Rauch schmutzig werden; *Ross.* посмуглѣть.

POKOPAĆ *cz. dok.*, Pokopywać *częstl.*, pokopuje *pr.*, jedno po drugim zakopać, lub nakopać, nach einander hin graben; *Ross.* покопать, покапывать; *Croat.* pokâpam *defodio*, pokapati = pogrześć, pochować; pokápavecz, pokòpich, pokopnik *sepultor*; pokòp, pokopni = pogrzebowy; *Dal.* ukop = pogrzeb; *Carn.* pokopûjem; *Vind.* pokopati, podsemluvati *sepelire*; pokop = pogrzeb, pokopalishe, pokopniza = grob; pokopalishe, mertlishe, britof = cmentarz; *Rag.* pokopatti, vkopatti, zakopatti, zaklopitti ù grob; pokop, pokòpje, gròbje = cmentarz; *Bosn.* pokopati, ukopati *sepelire.*

POKORA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* pokora; uniżenie, skromność pokorna; *Ross.* смиреніе, смиренномудріе, die Demuth. (cf. *Vind.* pokura *poenitentia*; spokura = odpokutowanie; *Carn.* pokôra, pokura = pokuta; *Slav. et Bosn.* pokora; *Croat.* pokòra *poenitentia*). Pokora, gdy kto o sobie mało rozumie, a dobre sprawy drugiego okrom zazdrości opowiada. *Biał. Post.* 161. Pokora wszędy ujdzie. *Cn. Ad.* 887. Pokora mury łamie, dawne to przysłowie. *N. Pam.* 16, 118. Pokora niebiosa przebija. Wilcza pokora, *ob.* Wilczy. — §. *Herald.* Pokora karkiem do góry, nad ocylami klucz duży poprzek położony, między jego zębami krzyż. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen. — POKORNICZEK, czka, *m.*, POKORNIŚ, ia, *m*, pokorniuchny człeczek, ein sehr demüthiger Mensch. Nędzny pokorniczek. *Lub. Roz.* 28., *Vind.* pokornik, spokornik, *f.* spokorniza; *Croat.* pokornik, *f.* pokornicza, pokorniza *poenitens*; *Croat.* pokornicjar *poenitentiarius.* POKORNOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. pokornost; *Ross.* покорство, покорность; uniżoność, pokora umysłu; die Demüthigkeit, Unterthänigkeit; (*Carn.* ponishnost, pohlevshena, (cf. pochlebić); *Vind.* ponishnost, pohleunost, pohleushina, mirnost, dopushnost, mirovitnost; *Croat.* pohlevnoszt; *Eccl.* смиренство, худость [*exiguitas* 2], смиреніе, cf. chudość, śmierzyć. (cf. *Carn.* pokorshèna; *Vind.* pokorshina, pokornost *obe-*

dientia); spokornost, spokoritnost • pokuta; *Croat.* pokornozt, pokornoszt *obedientia*; *Ross.* покорливость posłuszeństwo). Dziękujmy dziś w pokorności Z tak wielkiej jego miłości. *Pieśn. Kat.* 18. POKORNY, a, e, POKORNIE *adverb.*; *Boh.* pokorny, pokorně; *Sorab.* 1. pokorny, pokorné, ponižny; *Croat.* ponishn, pohlevn, (cf. pochlebny); *Vind.* pohleun, miroviten, dopufhen, ponishen; *Bosn.* priklonit, snisgen; *Ross.* смиренный, смиренно, покорный; uniżony, demüthig. POKORNIUCHNY *intensiv.* POKORNIUCHNO *adverb.*; (*Carn.* pokorn *obediens*; *Vind.* pokorn, pokoren, bogajozhen • posłuszny, spokorn, spokoriten, pokurski • pokutny; *Slav.* pokoran; *Croat.* pokoren *obediens*, pokórni *poenitentialis*; *Rag.* pokórni *poenitens*; *Ross.* покорливый posłuszny, корнъ krótki). Lepszy jest mąż pokorny nad męża mocnego. *Żyw. Jez.* 52. Kto pokorny, ten i mądry. *Cn. Ad.* 887. Niemasz miecza na pokornego; z dawna się mówi: pokornéj głowy miecz nie siecze. *Fredr. Ad.* 50. *Rys. Ad.* 58. Król twój, Syonie, jedzie tobie pokorny, siedząc na oślicy. *Sekl. Math.* 21, *not.* «cichy abo potulny». Gdybyśmy droższemi byli, jakby to w ten czas te niebożątka pokorniuchne były. *Teat.* 29, 72. Wilk srogi szarpie duszę moję, Jako owieczkę pokorniuchną swoję. *Past. Fid.* 196. Pokorniuchno się skłoniła, jako panna sromięźliwa. *Pieśn. Kat.* 16. POKORZYĆ, -ył, -y, *cz. dok.*; (*Boh.* pokořiti; *Sorab.* 1. pokoriu, pokorim, zpokořam, wopokořam; *Vind.* ponishati, pohleuniti, (cf. pochlebić); *Carn.* ponisham; *Ross.* смирить, смирять (cf. śmierzyć), покорить; upokarzać, uniżać, demüthigen; (*Carn.* pokoriti se • pokutować; *Vind.* pokoriti, spokoritife *id*).; *Bosn.* pokorim, pokaram *castigo*, *objurgo*, *exprobro*, *punio*; *Etym.* kara, karać, (*distng. Bosn.* pokorriti, uciniti korru *incrusto*; *Croat.* pokorim *poenitentiam impono*, pokorenszem *obedio*; *Eccl.* покаряю *subjicio*, *subdo*; покаряюся *submitto me*, *obedio*; *Ross.* покорение podbicie, dobycie). Pokorzący, cf. *Sorab.* 1. zpokoraczné *mitigatorius.* POKORZYĆ się *recipr.*; *Sorab.* 1. pokurjam szo, pokorim, szo pokoracž; *Rag.* pokorittise; *Eccl.* коритися, покорятися; *Ross.* смириться, sich demüthigen. Układnie papieżowi się pokorzył; *summisse pontifici se exhibuit. Krom.* 692. Chrystus upokorzył się, i stał posłusznym aż do śmierci krzyżowéj. *Salin.* 2, 177. POKORZYCIEL, a, *m.*, który kogo pokorzy, der Demüthiger; *Bosn.* pokoritegl *exprobrator*; *Ross.* покоритель podbijacz, dobywca.

POKOS, u, *m.*; *Ross.* покосъ; a) pokoszenie, koszenie, sieczenie trawy, zboża; das Mähen, Abmähen, Hinmähen, Hinstrecken, Hinlegen *propr. et transl.* Przyszła szarańcza, gdy pierwsza trawa odrastała, po pierwszych pokosiech traw królewskich. *Radz. Amos.* 7, 1. — §. Pokos, tyle trawy lub zboża, ile jednym kosy cięciem pokoszą i położą, *Ross.* укосъ (cf. ukos), der Schwaden, so viel Gras, Getreide, als mit einem Sensenhiebe hingestreckt wird. Kośnik kosą coraz dalej postępując, koszoną trawę na porządnych zostawia pokosach. *Kluk. Rośl.* 3, 294. Sieczeniem na grabki zboża, pokosy równo się składają. *Haur. Sk.* 80. Gdy deszcze panują, zboża pożęte, które są na garściach albo na pokosach, często przewracać trzeba. *Haur. Sk.* 17. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień albo dwa. *Cresc.* 483. Słały się pod kosą żniwiarza pokosami kłosy. *Stas. Num.* 1, 150. — *Fig.* Bolesław widząc gęste swoich pokosy, z bitwy uciekł. *Nar. Hst.* 3, 154. (szeregi posieczone, położone, pokłady trupów). Tam wycięty kwiat w pokos niezliczonej młodzi, Już nie w rosie, lecz w krwawej opływa powodzi. *Min. Ryt.* 3, 4. — §. Pokosem, *adverb.*, pokładem, pokosząc, pokosiwszy, posiekłszy, obaliwszy, powałem, pomostem, na pował; (*Ross.* покатать • potoczyć); hingestreckt. Jednych jędze pokosem Gradywowi ścielą, Drugich morze pogrąża. *Hor.* 1, 127. *Min.* Dla Eryfilli niefortunnym losem Poległ okropnym cały ród pokosem. *Hor.* 2, 121. *Kniaź.* — b) Pokos, łąka lub pole świeżo skoszone. *Włod.* ein abgemähtes Feld.

POKOŚCIĆ, *f.* pokości *cz. dok.*, Pokoszczać, *Pokaszczać, Pokostować. *Tr.*; *niedok.*, pokostem powlec, pomalować, *propr. et fig.*, überfirnissen, befirnissen; *Vind.* zheffirnafhati, obfirnafhati; *Ross.* алифить. Pokostem malowania pokaszczają, aby dłużej trwały. *Sienn.* 226. *Spicz.* 128. Chcesz-li co pokościć, aby prędko uschło, tak rób.... *Haur. Sk.* 371. Malarz karetę pokoszczając.... *Krup.* 5, 694. Z bukowego drzewa kufel utoczony, Wszystek po wierzchu żółtym woskiem pokoszczony. *Otw. Ow.* 332. Pokoszczane twarzyczki. *Mon.* 70, 732. (porożowane, malowane). Od pokaszczanéj twarzy niech płacą złoty jeden. *Lek. C* 4. Oglądaj onę twarz pańską cierniem przebodzoną i krwią pokoszczoną. *W. Post. W.* 291. Owoce złotą pokoszczone korą. *Przyb. Milt.* 110.

POKOSIĆ, *f.* pokosi *cz. dok.*, Pokoszać *niedok.*, Pokoszywać *frequ.*; *Bosn.* pokositi; *Rag.* pokossitti; *Croat.* pokossújem; *Ross.* покосить, покашивать; kosą posiec, hinmähen, abmähen, mähend hinstrecken. *Defalco*, pożynam, pokoszam. *Mącz.* Nocą ścierń lekko posiekiwać, Nocą i łąki suche lepiej pokoszywać. *Otw. Wirg.* 387. POKOŚNY, a, e, od pokoszenia, koszący, posiekujący; hinmähend, hinstreckend. Kwitnęli ludzie pod cnoty zaszczytem, Czas ją pokośnym uciął i zniósł płytem. *Zab.* 10, 8. *Jak.*

POKOSMACIEĆ, *f.* pokosmacieje *neutr. dok.*, kosmatym się stać, rauch und zottig werden. Pokosmaciałe ciało. *Pot. Jow.* 111. POKOSMACIĆ *cz. dok.*, kosmatym uczynić, zottig machen. *X. Kam.*

POKOST, u, *m.*, farba, którą niby lakiem rzeczy powlekają, der Firniß; *Boh.* ferměž; *Carn. et Vind.* firnafh; *Ross.* алифа; (*Boh.* pakosta po kościach łamanie cierpiący; *Ross.* испакостить popaskudzić). Pokosty są różne żywice, które się roztapiają w jakim rozcieku. *Rog. Doś.* 1, 155. Pokost jeden czynią z soku jałowcowego, i oleju lnianego; drugi z ostatków bursztynu. *Śleszk. Ped.* 419. — *Fig.* Pokost, pozor, powierzchowna barwa, płaszczyk; der Anstrich, die Außenseite. Nie sądź o rzeczach z zwierzchniego pokostu. *Pot. Jow.* 35. Pokostem gorliwości barwi ambicyą. *Przyb. Milt.* 51. Rzadki, by obcym nie błyszcząc pokostem, Szedł po honory zasług torem prostym. *Zab.* 12, 12. *Szost.* POKOSTNIK, a, *m.*, który pokostem powleka, maluje, der Firnißmacher. *Tr.* POKOSTUJE, POKOSZCZONY, *ob.* Pokościć.

POKOSZTOWAĆ, *f.* pokosztuje *cz. dok.*, trochę zkosztować, probować; *Vind.* pokoshtati, ein wenig kosten, versuchen. Na pierwszym pokosztowaniu, gdy się naprzód kusił; *susceptione prima. Macz.* Pokosztować się z kim; *decurrere cum aliquo. ib.* Pokosztujmy znowu wojny, dobadźmy szable, zbierzmy wojska. *Baz. Sk.* 574. potentujmy.

POKOTEM [*adverb.* po kolei, nach der Reihe 2]. Myśliż on o tym, Że i jego śmierć kiedyś położy pokotem. *Min. Ryt.* 1, 284. Leci po ziemi trup jako pokotem, Cezaryanom ścinać rąk nie stawa. *Chrośc. Luk.* 2, 38. Śpi pasterz, pies drzymał, owce pokotem leżały, I ledwie nie wszystkie spały. *Jak. Baj.* 93.

POKOWAĆ, *ob.* Pokuć.

POKOŹLIĆ czoło, *f.* pokoźli *cz. dok.*, kozła na czele pokazać, die Stirne verfinstern, runzeln. Niemile na się patrząc, pokoźliwszy czoła. *Pot. Arg.* 131.

Na POKRACZKI orać = zostawując miejsca nieorane. *Dudz.* 52. zwey Furchen ackern, und wieder zwey überhüpfen; *Boh.* okročmo, okročmě. Na pokraczki orać, dwie skiby na zagonie zorać, a dwie skiby odłogiem zostawić. *Haur. Sk.* 23. Na 'pokrackach. *Haur. Ek.* 19. (*hodie dicunt:* na okraczki orać, od okraczania).

POKRAJAĆ, *f.* pokraje *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pokraju, pokrajem; *Ross.* искроить, искраивать, покрошить; porozrzynać, na sztuki pociąć, zerschneiden. Sarmaty, jak dopadną, to potną, pokrają. *Teat.* 43. *c*, 22. Pokrajać pieczenią, pieczyste, rozebrać, transchiren. (*Rag.* pokraina = pograniczne, cf. ukraina; *Vind.* pokraina, okrai, okuliza = okolica, okres).

POKRAJKI, *licz. mn.*, skrajności, skrajne ostateczności; *Vind.* krainik, krajez, Endseiten, Enden. W tęczy jedno prawie a jedno, co się z sobą styka, Ostateczne pokrajki różnica zamyka; *tamen ultima distant. Żebr. Ow.* 128.

POKRĄGLIĆ *cz. dok.*, okrągłym poczynić, rund machen, abründen; *Vind.* pokroglivati, pokroglati, obzirklati.

POKRAKA, i, *ż.*, pokrakanie, krzyki na kogo, mruki; unwilliges Geschrey wider jemanden, lautes Murren, Schelten. Znowu według swego zwyczaju W bunt na Mojżesza powstają pokraki, Znowu mu wielkie lud świadczy niesmaki. *Leszcz. H. S.* 162. Co to za pokraka! *Mon.* 71, 794. Miałem z nim pokrakę. *Tr.* zwadę, kłótnią; Zank, Streit. Pokraka, *tragicus eventus*, żałośna rzecz. *Cn. Th.*, ein trauriger Ausgang, trauriges Ende, trauriges Ereigniß.. Ciężka na mię napadła pokraka. *Tr.* POKRAKAĆ *f.* pokraka *cz. dok*, pokrakuje *pr.*, Pokrakiwać *frequ.*, z krakaniem pokrzykać, nach einander krächzen. Nuż zając w śmiechy z żółwia nioboraka, W Wielkiejby Polszcze mówiono, pokraka. *Jabł. Ez.* 50. — '§. Pokrakuje. *Żebr. Ow.* 242, *ob.* Pokroczyć.

POKRAPIAĆ, *ob.* Pokropić.

POKRAŚĆ, pokradł, *f.* pokradnie *cz. jednll.*; *Sorab.* 1. pokradnu; *Bosn.* pokrasti; *Ross.* покрасть; jedno po drugim ukraść, mehreres nach einander stehlen. Kto rzeczy te pokradł? *Tr.* Pokraść kogo, einen bestehlen.

POKRASIĆ *cz. dok.*, pobarwić, krasnym uczynić, schön machen, beschönigen; *Ross.* покрасовать, (покрасоваться postroić się, покраснѣть poczerwienić się).

POKRĄTKI, *ob.* Nérki.

POKRĘCIĆ, *f.* pokręci *cz. dok.*, Pokręcać *niedok.*; *Bosn.* posukati; *Ross.* посучить, посучивать (cf. sukno), повернуть, повертѣть, повертывать (cf. powiercieć), покрутить, (cf. *Boh.* pokrčit rameny, zżymać ramionami); kręcąc obwieść, herumdrehen. Na tymże rynku stoją trzy węże pokręcone, z śpiży odlane. *Star. Dw.* 11. Pies pokręca ogonem, i wyje, jak gdyby nie mogąc wystarczyć swojej radości. *N. Pam.* 23, 185. — *Transl.* Już się tedy pokręciwszy po mieście, zaszedłem na pokoje pańskie. *Zab.* 13, 208. Wyjechawszy z Dubna, pokręciliśmy się trochę po Wołyniu. *Teat.* 28, 93. włóczyć się i tam i sam.

'POKRESIĆ, POKREŚLIĆ, 'POKRZEŚLIĆ, *f.* pokresi, pokreśli *cz. dok*; *Bosn.* pomrrisiti; *Ross.* почеркивать; kreskami opisać, popisać. *Cn. Th.* mit Strichen bezeichnen, beschreiben. Wziął pędzel, pokrześlał. *Falib. R* 2. Pokreślić papier piórem. Gwiazdarz figury pokreślił. *Tr.* — §. *Transl.* Pokresić pola, zchodzić pola, lasy, miasto, złazić, zwiedzić, *peragrare. Cn. Th.* bewandern, umwandern, umgehen.

POKRĘT, u, *m.*, pokręcenie, das Herumdrehen, Umdrehen, Umwinden. Brzegi rękawka lekkim pokrętem łączone. *Kniaź. Poez.* 1, 86. POKRĘTNY, a, e, pokręcony, kręcący się; herum gewunden, gedreht, sich herum windend. Ozdobo twarzy, pokrętne wąsy. *Kniaź. Poez.* 1, 84.

POKREWIEŃSTWO, a, *n.*, związek po krwi, przyrodność, cf. powinowactwo, die Blutsfreundschaft; *Slov.* pokrwnost; *Boh.* přjbuzenstwj, přjbuznost; *Vind.* snájnje, rodjanstvu, rodjanost, shlahta, poshlahtnost, perrod, rodbina, (*ob.* Ród, rodzina, rodzeństwo, szlachta); *Carn.* palta; *Croat.* rodbinsztvo, szvóita, (cf. swój); *Dal.* rood; *Rag.* urodjâcenje; *Bosn.* rodbina, roçbina, svoita; *Ross.* кровность, родня, родство, сродство, свойство; (*Eccl.* ужичество (cf. użyć), близочество, (cf. blizkość). Między pokrewieństwem waśni zawsze najjadowitsze. *Zab.* 7, 248. *Koss.* W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68. POKREWNIĆ się z kim *recipr.*, *niedok.*, spokrewnić się *dok.*; *Rag.* vrodbittise, vrodjacitise; *Vind.* safvakatise, safhlahtatise, poshlatatise, safvakuvatise; *Ross.* породниться, (cf. porodnić); powinowacić się, sich befreunden mit jemanden. Jestem jego przyjaciółka tym czasem, nim się z nim pokrewnię. *Teat.* 26, 74. W tym stopniu spowinowacony jestem z mężem, w którym z żoną jego spokrewniony. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68; (*Slav.* priateljit, cf. przyjaźnić). POKREWNOŚĆ, ści, *ż.*, pokrewieństwo, die Blutsfreundschaft. *Tr.* POKREWNY, a, e, *Boh.* přjbuzný; *Vind.* shlahten, rodjan, rodjanski, rodjaken, poshlahten, rodjak, poshlahtnik, vshlahtnik; *Ross.* сродничій, сродичь, сродникъ, сродственникъ, сродчица, сродственница; po krwi do kogo należący, verwandt, zur Blutsfreundschaft gehörend. Pokrewni *consanguinei* ci się rozumieją, którzy od jednej osoby albo szczepu początek przez urodzenie biorą. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 176, cf. powinowaty. — §.

Pokrewny *Subst. masc.*, der Blutsfreund. Pokrewna *fem.*, die Blutsfreundinn.

POKRÓCIĆ *cz. dok.*, wciąż skrócić, nach einander abkürzen, *Croat.* pokrachújem, pokratilszem.

*POKROCZ, u, *m.*, *POKROK, u, *m.*, pokroczenie, das Vorwärtsschreiten, Hinschreiten. Za każdym jej nogi wysmukłej pokrokiem. *Przyb. Luz.* 45. Oczy moje dalej go ścigały w pokroczu. *Przyb. Milt.* 121. POKROCZYĆ, *f.* pokroczy *cz. dok.*, *pokrakuje *contin. praes.*; *Slov.* pokračugi; *Ross.* пошагивать; krocząc postąpić, vorwärts schreiten, hinschreiten. Czasem pokroczę z wolna i ruchem się cieszę, Czasem z większą rozkoszą biegając krok spieszę. *Przyb. Milt.* 244. Zwycięztwo przed niemi gdzie pójdą pokroczy, A kupy nieprzyjacioł pod ich nogi ztłoczy. *Przyb. Luz.* 295. Co dalej, to sobie sporzéj pokrakuje; *sequitur majori gradu. Żebr. Ow.* 242.

POKROP, u, *m.*, n. p. Kto pokrop robi [nelle mine il ferro adopra. 1], gdzie piasek wybiera, Ziemię nad sobą wszędzie wiesza i podpiera, I żeby nań nie spadła, kiedy swej pilnuje Nieostróżnej roboty, drzewa podstawuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 310? (czy tu nie podkop?). *Boh.* pokrop, nakrop, ukrop, krop; *Vind.* pokrop, nakroplei; *Rag.* pokróp *aspersio* = pokropienie, pokrapianie, das Besprüßen, Aufspritzen. POKROPIĆ *f.* pokropi *cz. dok.*, Pokrapiać *niedok.*; *Boh.* pokropiti, pokrapati, pokrapam, pokrapáwam; *Sorab.* 1. pokrepam, pokrepu; *Vind.* pokropiti, pokropuvati; *Rag.* pokropitti, posctrapati; *Croat.* poskropiti, poskroplyújem, okroplyújem; *Bosn.* pokropiti, posckropiti; *Dal.* pokropiti; *Ross.* кропить, покропить, воскропить, воскроплять; ponakrapiać, kropiąc polewać; besprengen, bespritzen. Deszcz pokrapia ziemię, a czyni ją płodną. *Radz. Jes.* 55, 10. Łuczek przesadzony, trzeba żeby był wodą albo gnojnicą pokropiony. *Syr.* 1220. Racz mię pokropić panie izopem, a będę oczyszczon; ten wiersz kapłan przed procesyą w niedzielę zaczyna, kiedy kropi. *Wróbl.* 119. Ja i w kościele i w domu pokrapiany bywam. *Teat.* 9. *b*, 41. (w domu mię ćwiczą). — *Intrans.* Zdaje mi się, że deszcz pokrapia. *Teat.* 37, 252. krople padają. POROPICIEL, a, *m.*, co pokrapia, der Bespritzer, Aufspritzer; *Boh.* kropič.

POKROSTAWIEĆ, *f.* pokrostawieje *neutr. dok.*, krostami się osypać, mit Blattern bedeckt werden. Już cała twarz pokrostawiała. *Pot. Jow.* 2, 85.

POKRÓTCE *adverb.*, w krótkości, kürzlich, in der Kürze, kurz. Opowiedziałem mu pokrótce wszystko. *Xiadz.* 278.

POKROTOCHWILIĆ *cz. dok.*, nieco wciąż krotochwile stroić, nach einander Kurzweil treiben; *Boh.* pokratochwiliti.

POKROWIEC, wca, *m.*, POKROWCZYK, a, *m.*, *dem.*, Zasłona do pokrywania czego, futerał, powłoka, pokrywka; Decke, Ueberzug über etwas, Futteral; *Boh.* přjkrow, (krow dach); *Sorab.* 1. pokréw, pżikréw; *Sorab.* 2. pokschiwadło; *Vind.* pokrou, pokriu, pokrovez, pokrouzhizh, pokrovauka; *Carn.* pokrovz, pokryválu, pokrov; *Croat.* pokròvecz, pokrov, zákrov; *Dal.* pokrovacz; (*Hung.* pokrótz *cento*); *Rag.* pokrôv, zâstor (*velum*), krovniza, pokriv, zâklop, (pokrovniza = kołdra); *Bosn.* pokrovaç, pokrovcicch, bigl, (pokrov = dach); *Slav.* pokrivács; *Ross.* покровъ, чехолъ, чехолокъ, (*ob.* Czechło); *Eccl.* покровецъ, (покровъ dach). Na puklerzu był pokrowiec piękny atłasowy. *P. Kchan. Orl.* 1, 47. Szkapa-ć się będzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem, a gdy go odkryjesz, alić kłapouchy. *Rej. Zw.* 165, (cf. *Prov. Dal.* Goszpodar ak' nema neg dinar, alli je goszpodar, Oszlovacz ak' ima zlat pokrovacz, alli je oszlovacz = gospodarz choć niema szeląga, przecięż gospodarzem, oślarz choć złoty ma pokrowiec, z tym wszystkiem oślarzem). Pokrowiec skórzany (*Carn.* urbas). Pokrowiec na topor *Ross.* топорникъ. Kryjąc się pod owcze pokrowce, Wysunęła zgraja Ulissa, i poszła w manowce. *Min. Ryt.* 1, 326. Pokrowczyk z skóry wierzbowej, Kładzie by nie wiadł list płowy. *Kchow. Lir.* 167. — §. Pokrowiec maciczny abo pochwa. *Perz. Cyr.* 2, 268. die Mutterscheide. POKROWCOWY, a, e, od pokrowca, Decken=, Ueberzug=, Futteral=; *Ross.* чехольный.

POKROWNE, ego, *n.*. *Subst.*, podatek od krów, der Kuhzehend, die Kuhsteuer, Abgabe von Kühen. Pokrowne, t. j. dziesiąta od poddanych krowa. *Petr. Ek.* 29, (cf. powołowszczyzna).

POKRUSZYĆ, *f.* pokruszy *cz. dok.*, na okruszyny połamać, podruzgotać; zerknirschen, zermalmen. Tak dobrze nieprzyjacioł rąbie, tak ich siecze, Że mu się dwa na trzaski pokruszyły miecze. *Pot. Pocz.* 416.

POKRWAWIĆ *cz. dok.*, wciąż skrwawić, nach einander hin blutig machen; *Slov.* pokrwawugi.

POKRYĆ, *f.* pokryje *cz. dok.*, Pokrywać *niedok.*; *Boh.* pokrywati; *Sorab.* 1. pokréwam; *Sorab.* 2. pokschisch; *Vind.* pokriti; *Croat.* pokriti, pokrívam, pakláplyem, *Bosn.* pokritti, pokrivati; *Slov.* pokriti; *Rag.* pokritti, pokrivati, pokrijvam; *Ross.* покрыть, покрывать, выкрыть, выкрывать, (cf. покровительствовать protegować); *Eccl.* остѣнити, (cf. sień, cf. cień); po wierzchu nakryć, okryć, von oben bedecken. Noc pokrywa skrzydły swemi Barwy rozliczne na ziemi. *Groch. W.* 41. Tak dobrze człeka pokryć może słoma, jako strop złoty. *Pilch. Sen. list.* 49. (dachem zasłonić). Domy słomą pokryte były. *Kras. Pod.* 2, 16. Zasługa i cnota pokrywa się nędzą i łachmanami. *Teat.* 49. *d*, 30. (odziewa się). — Pokrywać wyraz malarski, n. p. kolor zbyt rzadki gruntu nie pokryje. *Magier. Mskr.* — Pokrywać co, taić: geheim halten, verdecken, verhehlen. Pokrywam swoje wady, cnoty, krzywdy, nic pokazuję po sobie, wkrzomo nie wiem, nic widzę. *Cn. Th.* Choć pokrywa co czuje, i nic nie gada, jednakowoż znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. POKRYTY, a, e, *Partic.*, Gadki pokryte. *J. Kchan.*, zagadki trudne do rozwiązania. *X. Kam.* — *Transl.* Nieszczery, obłudny; versteckt, heimlich, heimtückisch. Żydzi niedobrym umysłem, ale pokrytym, do Jana słali, a wżdy go na zdradzie pięknemi tytuły zdobili, aby go w czym ułowili. *Biał. Post.* 56. Każdy snadnie obaczy pochlebstwo twoje, a one pokryte pokłony twoje. *Rej. Post.* S s 5. Nie przyjdzie przed oblicznośé pańską żaden pokryty człowiek. 1 *Leop. Job.* 13, 16. (obłudny. 3 *Leop.*). Namnożyło się ludzi złośliwych, niezbożnych, pokrytych. *W. Post.* W. 95. POKRYCIE, ia, *n.*,

Subst. Verb., *Sorab.* 1. pokretžo ; §. a) nakrycie, nakrywanie, pokrywanie, das Bedecken, *actio.* — §. b) To co pokrywa, powleka, dach; *Dal.* guba, guber; *Bosn.* pokrov; *Eccl.* покровъ, die Bedeckung, Bedachung, das Dach. Wynalazł Adam pokrycie, którymby nagość swą przyodział. *Pociej.* 83. (odzież, cf. ogarnąć się). Pokrycie święte, to jest, zakonny ubiór przyjęła. *Sk. Żyw.* 1, 177. Pokrycie abo dach, bez fundamentu ostać się nie może. *Smotr. Apol.* 12. Pokrycie domów po wsiach ze słomy bywa takie, iż ani w zimie od śniegu, ani lecie od deszczu bronić nie może. *Kras. Pod.* 2, 16. Na dworze pisał, ale dla deszczu pod pokrycie ustępował, aby papier nie zmokł. *Sk. Dz.* 1119. Gdzie w sercu fundamentu do pokoju niemasz, przyjaźń jako trawa na pokryciu usycha. *Sk. Dz.* 1156. (na dachu). — (POKRYCIE *adverb.*, nieodsłonięte, *tr.* skrycie, nieszczerze, nieotwarcie; bedeckt, verdeckt, versteckt, heimlich. Kto larwę te odsłoni, szczérze-li w tym poganin, pokrycie-li chodzi? *Tward. Wł.* 132. POKRYCIEC, éca, *m.*, skryty człowiek, nieotwarty, nieszczéry, obłudny, obłudnik; ein versteckter Mensch, ein heimtückischer Heuchler; (*Boh.* pokrytec; *Slov.* pokrytec, ošemetnjk; *Rag.* pokrîvalaz). Żaden pokryciec nie przyjdzie przed oblicznosć boską. *W. Post. W.* 2, 88. Pokryciec, a obłudny człowiek. *ib.* 2, 210. Patrzajże, co ten pokryciec panu powiadać raczy. *Rej. Post. N n* 1. POKRYCTWO, POKRYTSTWO, a, *n.*; *Boh.* pokryctwj; *Slov.* pokryctwj, ošemetnost; obłuda, hypokryzya, die Heucheley. Strzeżcie się od kwasu Faryzejskiego, który jest pokryctwo. *Radz. Luc.* 12, 1. (obłuda. *Bibl. Gd.*). Kłamstwo ma w sobie pokrytstwo, chytrości i zdrady. *Rej. Post. T* 4. Pilnując nauk czartowskich, w pokryctwie kłamstwo mówią. *Zygr. Pap.* 285. POKRYJOMU, POKRYJOMKO *adverb*, skrycie tajemnie; heimlich, verstohlen. Pokryjomu powrócił nazad do domu. *Teat.* 55. *b*, 42. Pokryjomko wchadzali na zamek. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 8, 1. POKRYTOŚĆ, ści, *ż.*, skrytość, nieszczerość; Verhohlenheit, Verstecktheit, Heimtückigkeit. Odkryła się wszystka pokrytość i złość nieprzyjacioł Chrystusowych. *W. Post. W.* 49. Widział pokrytości serca ich, które u niego żadne tajne nie jest, iż się oni *fałesznie a pokrycie obchodzili z nim, chcąc go zawsze podstąpić w rozmowach. *Rej. Post. J* 7. Pokrytość onych *fałeszników a podstępców swoich. *ib. Q q* 91. Pokrytość i przykrytość. 1 *Leop. Galat.* 2, 13. Ludziom zdawali się sprawiedliwemi, ale wewnątrz byli pełni pokrytości i niesprawiedliwości. *W. Post. Mn.* 301. Faryzeuszowie zewnątrz ostrego żywota, wewnątrz pokrytości pełni. *Sk. Dz.* 2. POKRYTY, POKRYWAĆ, *ob.* Pokryć. POKRYWACZ, a, *m.*; (*Boh.* pokrywač; *Sorab.* 2. schûlz; *Vind.* krivez, pokrivez; *Croat.* pokrivâch); który co pokrywa, der Bedecker. Pokrywacz dachów, *Ross.* кровельщикъ, der Dachdecker. (*Ross.* покровитель; *f.* покровительница protektor; anioł покровитель anioł stróż); pokryciec, nieotwarty obłudny człowiek, obłudnik, ein heimlicher, heimtückischer Mensch. POKRYWA, y, *ż.*, POKRYWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* poklička; *Sorab.* 2. pokschiwadlo, pokschywaz; *Carn.* pokrov, pokrovz, pokryvâlu, shkridla (cf. skrzydło), ręna, (cf. renka); *Vind.* pokrivauka, pokrovauka, pokrou, reina, pokrovez, (cf. pokrowiec); *Croat.* pokrov, pokrivâlo, (pokrivacha *peplum*), riglya; *Dal.* gibka; *Rag.* pokriv, pokrivâc; *Slav.* pokrivâcs; *Bosn.* pokrivaç, zaklopaç; *Eccl.* покрывало; *Ross.* покрывало, покрывальцо; każda rzecz druga pokrywająca, nakrywa, *phys. et moral.*, die Decke, Bedeckung, der Deckel. Pokrywka garńca, *Vind.* habinjak; die Stürze, der Deckel. Pokrywa, naczynie miedziane do przykrywania rondlów, kotłów, saganów, garków miedzianych; są też pokrywy gliniane do garnków i rondlów glinianych. *Wiel. Kuch.* 423. Pokrywy blaszane, do przykrywania potraw na półmiskach. *Magier. Mskr.* Pokrywy kruszcowe naczyń chymicznych. *Krumł. Chym.* 54, (cf. wieko). Chymik na pogotowiu ma pokrywki, aby tygiel przykrywał. *ib.* 47. Ty nie wiesz pod pokrywką co się w garncu kurzy, Tak też w owej postawie, co się we łbie burzy. *Rej. Wiz.* 141. Gdyby mi co pan Syrena szeptać chciał, odłożę do jutra, aż się dowiem, co tam w tym garnku pod pokrywką wre, jeśli piołun, jeśli szałwia. *Rej. Zw.* 83 *b.* — *Fig.* Ludzkich występków szukają pokrywy. *Zab.* 10, 30. *Nar.*, (*ob.* Płaszczyk, barwa, Deckmantel). Bogactwa, ród i godności, są piękne pokrywki złości. *Cn. Ad.* 31. Pod pokrywką praw boskich ciche zdrady knują. *Bardz. Trag.* 378. Bez pokrywki = otwarcie, jawnie, öffentlich, unverhohlen. Nie umiem pozorami grzeczności zaprawiać mowę; wynurzam co myślę i bez pokrywki. *Teat.* 6, 99, (cf. bez ogrodki). *ib.* 38, 146. Bez pokrywki prześladować ich zaczął. *Sk. Dz.* 165. — §. Nie mogę wiedzieć, cobyś zakrył tą pokrywką. *Zimor. Siel.* 152 (tą zagadką, Räthsel). POKRYWCZANY, a, e; *Vind.* pokrouni; *Ross.* покрывальный; od pokrywki n. p. kuchennéj, Stürzen=. Deckel=. W pokrywkę garńca rób dziurę, a w tę dziurkę pokrywczaną wprawiaj rurkę. *Sienn.* 454. POKRYWECZKI *ziele*, *ob.* Rzęsa wietrzna.

POKRZĄKAĆ, *f.* pokrząka *cz. dok.*, Pokrząkować *contin.*, Pokrząkiwać *częstl.*, raz po raz odkrząkać, nach einander grunzen. On nad nami z maczugą pokrząkając chodzi. *Simon. Siel.* 107. Bez przyczyny kaślać, pokrząkować. *Eraz. Ob. G i i j.*

*POKRZEP, u, *m.*, pokrzepnienie, posiłek, co pokrzepia; die Stärkung, Erfrischung. Szukając pokrzepu we śnie, na dół spadła. *Przyb. Milt.* 250. POKRZEPIĆ, POKRZEPCZYĆ, *f.* pokrzepi, pokrzepczy *cz. dok.*, Pokrzepiać *niedok.*, krzepczejszym uczynić, posilić, krzepkości, siły, męstwa, serca, otuchy dodać; stärken, kräftiger machen; *Boh.* pookřegi; *Sorab.* 1. wokžewam, wokžawicž; *Carn.* pokrepiti, pokreplyujem, okrepiti, okreplyujem; *Rag.* pokrjêpiti, krjêpiti, utvarditi, uzjâciti, okrjêpiti; *Bosn.* pokrjepiti, posnasgiti; *Slav.* pokripiti; *Eccl.* покрѣпляю, вжилити, усилити; *Ross.* окрѣпить, окрѣплять, укрѣпить, укрѣплять. Jestem na czczo; nie mógłbym się tu czym pokrzepić? *Teat.* 13, 110. Mowa twoja pokrzepia nadwątloną nadzieję moję. *Teat.* 3. *b*, 44. Chcąc Rzplitą pokrzepczyć i wzmocnić poborami, sprzymierzeńcami.... *Nag. Fil.* 213. *Pilch. Sall.* 177. Gdy się na

państwie pokrzepił, i on prześladował. *Sk. Dz.* 733. Pokrzepiam się, przychodzę k sobie, wzmagam, posilam się. *Cn. Th.* Gdy się był niejako pokrzepił z choroby, zaraz się do zwykłych pokut wrócił, dlatego odpadł drugi raz i trzeci raz. *Wys. Ign.* 19. Pokrzepiający, posilny *Ross.* укрѣпительный. POKRZEPICIEL, a, *m.*, który pokrzepia, der Stärker, Erquicker, Befestiger; *Rag.* pokrjepitegl, utvarditegl, *f.* pokrjepitegliza; *Sorab.* 1. wokžewičžeř, wokžawik, *f.* wokžawica.

POKRZEŚLAĆ, *ob.* Pokreślić. POKRZOSAĆ, POKRZESAĆ, *f.* pokrzesze *cz. dok.*, Pokrzesywać *frequ.* pokrzesuje *pr.*, poczesać, poobcinać, poobrąbywać drzewo; behauen, bezimmern, beschneiden. — *Transl.* Popiłować czego. *Cn. Th.* poprawować, ausfeilen, ausbessern. — *§. Członki dniem zwątlone pokrzesa na pracą; *nutrit reparatque labori.* *Żebr. Ow.* 86. pokrzepia, posila.

POKRZYK, u, *m.*, a) pokrzykanie, krzyk powtórzony; (*Boh.* pokřik); das Geschrey, Schreyen, Lärmen. Echo, na pokrzyk się ozywa. *Zab.* 16, 189. — b) *Botan.* Pokrzyk, pokrzykowe ziele, korzenie, o którym wiele baśni: powiadają, że gdy go kopią, krzyknie. *Urzęd.* 201. *Syr.* 1578. *W. Genes.* 30, 14; *mandragora*, Alraun; *Sorab.* 1. olrava; *Vind.* mandora; *Carn.* dlesqva, nadlishk, darstlivke; *Ross.* мандрагоръ, сонная одуръ; *Eccl.* покрыкъ. Pokrzyk, wilcze jagody, *atropa belladona*. *Kluk. Dykc.* 1, 63, *Ross.* красавица трава, Tollbeere. POKRZYKNĄĆ, *f. cz.* pokrzyknie *cz. jedntl.*, Pokrzykać *niedok.*, pokrzykuje *contin.*; *Boh.* pokřiknauti, pokřiceti; *Ross.* покрикать, покрикивать, покликать; krzyki powtórzyć, nach einander schreyen, ein Geschrey erheben.

POKRZYWA, y, *ż.*, 1. POKRZYWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* kopřiwa, (cf. Koprzywnica w Sandom., cf. koper, koprzywy), žahawka żegawka; *Sorab.* 1. kopschiwa; *Sorab.* 2. kopschiwa, szagajze, schagajze; *Carn.* kopriva; *Vind.* kopriva, kropliva, kropiva, shgaviza, shagolza; *Croat.* kopriva, osegavicza; *Dal.* segavicza; *Rag.* kopriva, xígaviza; *Slav.* kopriva; *Bosn.* kopriva, sgigaviça, osgigaviça; *Eccl.* кропива; *Ross.* крапива, кропива, крапивка; *urtica*, die Nessel, parząca zdatna jest do nacierania członków paraliżem ruszonych; druga jest głucha albo nieparząca; płótna się z nich jak ze lnu robić dają. *Kluk. Rośl.* 2, 244. Pokrzywa głucha, martwa, jasnotka, trędowaciec. *Urzęd.* 149, *Carn.* mertviza. Już wełnę, już i jedwab' i płótno z pokrzywy, Nesseltuch, Człowiek wynalazł dobrze na pożytek chciwy. *Kmit. Spyt. A* 4 *b.* Pokrzywa drobna, dzika, żagawka albo żegawka, bo dożega. *Cn. Th.* die kleine Brennessel. By pokrzywę nabarziéj kropił i żegnał, tedy jednak każda parzy. *Rej. Post. F f f* 1. Pokrzywa, im nazieleńsza, tym nagorętsza. *Smotr. Apol.* 81. (*Vind. Pro.* kropliva tudi mladiza shje; sguda pozhne shegati, kar kopriva ozhe ostati; zhlovek kashe v' mladušti, kai ozhe biti v' starusti = pokrzywa z młodu parzy; cf. tarnek za młodu się ostrzy). Musze być kontent jak nagi w pokrzywie. *Zabł. Amf.* 60. — *Fig.* Pokrzywa, rzecz zła, szkodliwa, złe, (cf. kąkol); Nessel, Brennessel, etwas Schädliches, Unkraut. Z winnicy pańskiej wymiece pokrzywy, Wyrzuci ciernie i niepłodne głogi. *Groch. W.* 440. Pewna ich pomsta goni, choć leniwa, W krótce się sierpa doczeka pokrzywa. *Chrośc. Fars.* 280. Baczny człowiek w każdych przypadkach swoich ma uważać, co łopian, a co pokrzywa. *Rej. Zw.* 17. Może pochlébca parzącą pokrzywkę Szałwią nazwać, włożywszy pokrywkę. *Rej. Zw.* 216 *b*, (cf. mysze łajno za pieprz przedawać). Czegoż wykrętny nie zfałszuje ozór, Alboż w pokrzywę nie obróci miętki? *Zab.* 15, 247. *Paszk. Dz.* 112. *Gwagn.* 713. Potwarca miętkę w pokrzywy, złoto czyste w miedź obraca. *Pot. Arg.* 499. (białe w czarne). Jakoby mieszał pokrzywy kto w miętki, Kiedy w pociechach przypomina smętki. *Pot. Syl.* 226. Słowa jedwabnemi kwiatkami przytrząsają; ale uczynki ich trącą pokrzywami. *Pilch. Sen. list.* 121. Znam cię ziółko, żeś pokrzywka. *Cn. Ad.* 1363. — 2. POKRZYWKA, POKRZYWNICZEK, czka, *m.*, a) gatunek pliszki, *motacilla troglodytes*, ptaszek bardzo mały, gniazdko ściele nizko między rokicinką, pokrzywą etc. *Kluk. Zw.* 2, 248. *Zool.* 229. Pokrzywniczek uciészny. *Banial. J* 3. der Nesselkönig, Zaunkönig, Meisenkönig. — b) Pokrzywnik, *perdix urticae*, motyl u nas najpospolitszy, dzienny; gąsienica żyje na pokrzywie. *Zool.* 140. der Nesselschmetterling, ein Tagfalter. POKRZYWCZY, a, e, od pokrzywki, od pokrzywniczka, Zaunkönigs =. Kukułka jaja swe kładzie w gniazdo pokrzywcze; Więc łacinnicy zowią pokrzywkami owe Ojce, co żywią cudze dzieci podmiotowe, Karmią bękarty od żon zmamieni mężowie: Pokrzywnikami, Bastard, Polak takie dziecka zowie. *Klon. Wor.* 61. POKRZYWIANY, a, e, od pokrzywy, z pokrzywy, Nessel =. Nasienie pokrzywiane małżeński uczynek pobudza, pijąc je. *Urzęd.* 314. *Spicz.* 95. Pokrzywiane płótno, Nesseltuch, *Slav.* koprina; *Ross.* кисея. POKRZYWNY, a, e, od pokrzyw, Nessel =, voll Nesseln; *Boh.* kopřiwowý; *Rag.* koprivni; *Ross.* крапивный, кропивный, крапивистый; (*Rag. et Croat.* koprivgnak *urtica*).

POKRZYWDZIĆ *cz. dok.*, krzywdy poczynić, nach einander Unrecht thun, bevortheilen; (*Croat.* pokrivlyujem = obwiniam). POKRZYWDZICIEL, *m.*, krzywdę wyrządzający, der Bevortheiler; (*Croat.* pokrivitel = obwiniciel); *Rag.* okrijvgljenik, *f.* okrijvgljeniza. POKRZYWIĆ, *f.* pokrzywi *cz. dok.*, Pokrzywiać *niedok.*; *Bosn.* pokriviti, nakriviti; *Ross.* покривить; nieco nakrzywiać, etwas krümmen, krumm machen.

POKRZYŻOWAĆ, *f.* pokrzyżuje *cz. dok.*, a) *ob.* Krzyżować; b) Na krzyż przegrodzić, durchkreuzen, über Kreuz zusammen setzen. Dwie, trzy, cztery intrygi razem pomieszane, pokrzyżowane. *Teat.* 20. *b*, 57.

POKSYKAĆ, *f.* poksyka *cz. dok.*, Poksyknąć *jedntl.*, ksykając pokrzykać, anzischen, bezischen, zischend verspotten. Pobiję je, a złożę je na zdziwienie i na poksykanie i na pustynie wieczne. 1 *Leop. Jer.* 25, 9. POKSYK, POKSZYK, u, *m.*, poksyknienie, das Gezische. Z pokszykiem sporym straszliwie smok szermował jęzorem, *fero stridore*. *Żebr. Ow.* 219.

POKUĆ, *f.* pokuje *cz. dok.*, kując porobić, nach einander hin schmieden; *Ross.* поковать, поковывать. Był to zbrodzień, co wioski pomszczył okolne, I w kajdany niewo-

li pokuł ludzie wolne. *Chod. Gesn.* 220. — §. Już ruszył Sułtan na bachmatach pokowanych. *Jabł. Buk. G* 4. podkowanych, podkutych, beschlagen.

POKUDŁAĆ, *f.* pokudła *cz. dok.*, pomierzwić, rozczochrać, zerzausen; *Ross.* клочить, склочить, (cf. kłócić). Białogłowy włosy umyślnie pokudławszy, nie czesząc i nie plotąc, samych się kozubów na głowie nabawiają. *Petr. Wod.* 21. Stał z pokudłaną głową. *Ustrz. Troi.* 5. Chimery pokudłane. *Tward. Wł.* 6. Peruki różno pokudłane. *Tward. Pasq.* 48.

POKULAWIĆ, *f.* pokulawi *cz. dok.*, kulawemi uczynić, pochromić, lahm machen. Nie waż sobie lekce naderwania żył, bo to już wielu nogi pokulawiło. *Perz. Cyr.* 2, 51.

POKUM, a, *m.*, kmotr, kum, dobry towarzysz, kompan, kamrat, spólnik, kolega; der Genosse, Gefährte, Spießgesell. Ktokolwiek był pokumem tych buntów, rotmistrze mieli go wydać. *Chrośc. Fars.* 100. — w POKUMY = w towarzystwo, do kompanii, zur Gesellschaft. Tekielemu ciągnąć ma w pokumy zgraja Tatarów. *Jabł. Buk. E b.* POKUMAĆ się z kim *recipr. dok.*, ściśle się poprzyjaźnić, pobratać; Brüderschaft machen, sich verbrüdern, genaue Freundschaft machen. Litwini, pobratawszy się i pokumawszy z Rusią, pustynie Ruskie osadzali. *Stryjk.* 228. *Paszk. Dz.* 21. Mnich z mniszką się pokumał, i nazwał to poczciwym małżeństwem. *W. Post. W.* 233. Niewiasty wnet się z leda kim pokumają; ukłoni się jéj kto, już mniema, że dostała przyjaciela. *Petr. Ek.* 89. Heretycy pokumali się z czartem. *Żarn. Post.* 3, 740 *b.*

*POKUNDZIOWIE, rubieszowie, kubieszowie, w ziemi Inflantskiej, po naszemu Włodarze (*qu. v.*). *Vol. Leg.* 5, 49. *et* 550. Gutsverwalter.

POKUNSZTOWAĆ, *f.* pokunsztuje *cz. dok.*, sztuki porobić, künsteln, Kunststücke machen. Chcesz-li pokunsztować, aby się mięso zrąbane w garncu zrosło.... *Sienn.* 611.

POKUP, u, *m.*, das Aufkaufen, Zusammenkaufen. *Hul. Ow.* 55; *Vind.* pokup, gorskup; (*Rag.* pokùp = zbiór); *Ross.* покупание, покупка. Malarze zwykli na niepokup swego kunsztu styskować. *Haur. Ek.* 373. na niezarobek, *ob.* Pokupność. POKUPIĆ, *f.* pokupi *cz. dok.*, Pokupować *contin*; *Boh.* pokaupiti; *Vind.* pokupiti, gorskupiti; *Rag.* pokùpiti; *Croat.* pokupujem; (*Bosn.* pokuppiti *colligere*; *Slov.* pokupiti = posprzątać); *Ross.* покупать; skupować, nach einander einkaufen, auffaufen, kaufen. Pokupił zboże na droższe przedanie. *Tr.* — §. *Jurid.* Jeśliby aktor i pozwany nie stanęli, tedy obadwa winę sędziemu pokupują. *Szczerb. Sax.* 320. *ib.* 380. *ib.* 72. zapłacą, Geldstrafe zahlen. POKUPNIK, a, *m.*, który co pokupuje, der Zusammenkäufer; (*Sorab.* 1. pokupnik, kupcz; *Vind.* pokupez; *Croat.* zkupitel). POKUPNOŚĆ, ści, *ż.*, dobry odbyt jakiéj kupi, guter Abgang einer Waare, wenn sie häufig gekauft wird. Niepokupność; *Ross.* безторговица, nieodbyt. POKUPNY, a, e, dobry odbyt mający, dobrze przedajny, płatny, co płaci, popłaca; gut abgehend, gesucht (von Waaren); *Ross.* покупный; *Eccl.* покупателенъ, покупательный. Towar bardzo pokupny. *Ld.* — Śmiałość, na niepokupną rzecz tak wiele łożyć. *Hor. Sat.* 185. Nie pokupny dziś rozum, trzeba wszystko strawić, Kto go chce na papierze przed światem objawić. *Nar. Dz.* 3, 141.

POKURCZ, a, *m.*, gatunek psów, z brytana i charta. *Rydel.* ein Bastardhund, von Dogge und Windspiel. POKURCZYĆ, *f.* pokurczy *cz. dok.*; *Ross.* покорчить; krótszym uczynić, pościągać, kürzer machen, verkürzen, zusammenziehen; pokrzywić, zusammen krümmen. Eakus się i Radamant byli Dawnemi swemi laty bardzo pokurczyli. *Otw. Ow.* 370. (cf. zgrzybieć).

POKURZYĆ, *f.* pokurzy *cz. dok.*, nieco okurzyć, etwas beräuchern; *Boh.* ukauřiti; *Ross.* покурить, покуривать. — §. Sam go bóg zwalczy, sam go z wami zburzy, W proch się pokurzy. *Stryjk. Gon. T* 2. rozsypie się, er wird in Staub zerfallen, zerstieben. — §. Lubo stać nie władnął z rany, Pokurzył żadną raną nie zahamowany. *Żebr. Ow.* 517. *fugit*, drapaka dał, drapnął; er entfloh, machte sich aus dem Staube.

POKUSA, y, *ż.*, POKUSKA, i, *ż.*, *dem.*; pokuszenie, pobudka, pobudzanie, poduszczenie, do czego nieprzystojnego, die Versuchung; *Boh.* pokušenj, pokaušenj, zkaušenj; *Sorab.* 1. zpótwanstwo; *Sorab.* 2. spüttowane, (cf. pytać, spytać się); *Vind.* skufhujava, napast (cf. napaść), vardjanje, (pokufhnja *gustus*, cf. kusić, kąsać); *Croat.* zkússnyá, nápaszt; *Rag.* nâpas; *Ross.* искушение, искусъ, испытание, поползновение, поползновенность. Przez pokusę abo pokuszenie rozumiemy, nie tylko szatańskie, ale cokolwiek bóg przypuszcza doświadczając kogo. *Sekl. Luc.* 8. Pokusa jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszéj, i w pełnieniu woli jego. *Hrbst. Nauk. e* 7. Pokusa okazuje wiarę, przygoda przyjaciela. *Żarn. Post.* 70. Pokusę mam, czuję, cierpię = kusi mię kto. *Cn. Th.* Pokusę mam do czego abo na co, chce mi się, żądam bardzo, zachciało mi się tego. *Cn. Th.* Przyszła nań pokusa cielesna o rozkoszy. *Sk. Żyw.* 2, 407. Mówią, gdy co zbroją, tak mi pan bóg naznaczył, albo pokusa mię uwiodła. *Budn. Apopht.* 60. Była wielka pokusa mdlejszym w wierze, gdy patrzyli na miejsc świętych zdeptanie. *Sk. Dz.* 625. (zgorszenie). — §. Pokusa *m. et fem.*, *personif.*, pokusiciel, sekator; ein Versucher, ein Plagegeist. Wielki z ciebie jest pokusa. *Zabł. Zab.* 86. A to pokusa, nie człowiek. *Teat.* 53, 15. — §. Są w tym domu pokusy, strachy, obłudy, czarci, Plagegeister, Gespenster. Gdy niewod zapuścili w przerębli, pokusę albo cudo jakieś okrutnie straszliwe wyciągnęli. *Stryjk.* 302. Pokuska, straszydło po górach dokazujące, Bergmännchen, ein Berggespenst. *Tr. Vind.* gorski moshiz, rudni vrag; *Carn.* shkrat, shkratèl. *Adag.* Pokusy nie wadzą, w gębę nie dadzą. *Rys. Ad.* 55. (nie tak straszny dyabeł, jak go malują). POKUSIĆ, *f.* pokusi *cz. dok.*, Pokuszać *niedok.*; (*Boh.* pokusyti pocierpieć); *Boh.* pokaušeti; *Vind.* pokufit, pokostuvat, pokusuvati; *Ross.* покушать; • a*) pokosztować, zkosztować co, pojeść troche, pożywać; kosten, schmecken, genießen, anbeißen. Niech mię bóg potępi, jeżeli przed zachodem słońca pokuszam chleba albo czego. *Budn.* 2 *Sam.* 3, 35. — b) Pokusić, pokuszać, doświadczać, probować, próbę czynić; probiren, versuchen, auf die Probe stellen, in Versuchung führen; *Boh.*

okusyti, zkusyti, pokusyti; *Vind.* pokuſit, skuſhati, nakuſhati; *Sorab.* 1. zpotuyu; *Croat.* zkushavati, zkussávam, zkussati, napasztujem; *Rag.* nâpastovati, (cf. napastować); *Bosn.* napastovati; *Ross.* искусить, искушать. Pozostawił pan niektóre narody pogańskie, aby przez nie pokuszał Izraelczyków. *Radz. Judic.* 3, 1. Nie wprowadź nas w pokuszenie, (*ob.* Pokusa). Doświadczaj mię Panie i pokuszaj, wywiedz się z serca mojego. *Radz. Ps.* 26, 2. Jeden z nauczonych w zakonie pokuszał go. *Rej. Post. M m* 6. (tentował, examinował, doświadczał). Pokuś pierwej słowy, niż sięgniesz do głowy. *Rys. Ad.* 56. Rytygier, wszystkich pokuszając sposobów, serca swych od boju dalekie być widzi. *Krom.* 37. Krzyżacy z naszymi złożyli zjazd w Raciążu, aby tam pokusili zgody między sobą. *Biel.* 308. Pokuś tego. *Gorn. Dw.* 4. POKUSIĆ się o co, *recipr.*; *Boh.* pokaušet se o něco, pokusyt se; *Ross.* покуситься, покушаться, кушаться, искусить, искушать: *Eccl.* кушатися, покушатися, отвѣдывати; odważyć się na co, ośmielić się do sprobowania czego, einen Versuch wagen, sich an etwas wagen. Nie wadzi pokusić się, spróbować. *Cn. Ad.* 688. Na to się pokuszajmy, czemu sprostać możemy. *Ezop.* 7. Nie każdy z Greków śmiał się pokusić o oręże Achillesa. *Opal. Sat.* 31. O to się żaden nie pokusi, Albo pokusiwszy się przegrać musi. *P. Kchan. Orl.* 1, 102. Konstantyn pokusił się o miasto Bizancyum, i wziął je. *Sk. Dz.* 184. Pokuszenie się, pokuszenie, próba, doświadczanie, der Versuch; *Carn.* skushnàva; *Vind.* skuſhnava, skuſhnjava, skuſhuvanje; *Ross.* покушеніе, искушеніе, первоучина, первоучинка, первоучка; *Eccl.* окоусъ, искоусъ, искусство, искоушеніе, отпытываніе, отвѣдываніе. POKUSICIEL, POKUŚNIK, a, *m.*, kuszący kogo, poduszczyciel, pobudka, doświadczyciel, der Versucher; *Boh.* pokušitel; *Sorab.* 1. zpotwar; *Sorab.* 2. spüttowarnik, spüttowalnik; *Carn.* skushnavz; *Vind.* skuſhnjauz, vardjauz; *Croat.* napasztnik, (cf. napastnik); *Bosn.* napastnik; *Rag.* nâpasnik; *Ross* искуситель; *Eccl.* куситель, искоуситель. Czart, pokuśnik, wnet oskarca ludzkiego rodzaju. *Przyb. Milt.* 101. POKUSICIELKA, i, *ż.*, die Versucherinn; *Vind.* skuſhnjauka, vartivarza. POKUSKA, *demin. nom* pokusa. POKUSNY, a, e, pokuszający, skuszający; versuchend, in Versuchung führend; *Rag.* napasni.

POKUTA, y, *ż.*; (*Boh.* pokuta *poena*, kara); cnota chrześciańska, żal wewnętrzny grzechów dopuszczonych. *Karnk. Kat.* 207. Buße, Reue und Leid; *Sorab.* 1. *et* 2. pokuta; *Boh.* kanj, pokánj, pykanj, (*ob.* Kajać się; *Slov.* pokáni; *Carn.* pokòra, pokura, (*ob.* Pokora); *Vind.* pokura; *Croat.* pokóra; *Slav. et Bosn.* pokora; (*Bosn.* pokoriti, pokarati = pokarać); *Rag.* pokòra, bolést; *Ross.* покаяніе. *Poenitentiam Wujek* nie chciał tłumaczyć, ani upamiętanie, ani pokajanie, lecz pokutę. *Wujek. Bibl. praef.* Pokuta jest człowieka grzesznego od niepobożności prawdziwe a szczyre, z obrzydzeniem sobie grzechu, nawrócenie. *Żarn. Post.* 17 *b.* — § Pokuta, pokazanie żalu wewnętrznego zewnętrznym znakiem. *Karnk. Kat.* 207. die Buße, das Bußethun. Pokuta dobrowolna prywatna, n. p. pokutę czynić, zadać sobie jaką pokutę, udać się na pokutę, Buße thun, sich eine Buße auflegen. Gdy częstokroć ruszało sumnienie Bolesława o zabicie Zbigniewa, udał się na pokutę ciężką, pościł w wodzie tylko a w chlebie, we włosiennicy chodził, jałmużny dawał; na ostatek udał się na pielgrzymstwo, gdzie więcéj pieszki szedł, niżli na wozie siedział. *Biel.* 83. Dopuścił papież ciało Bolesławowe przenieść na święcone miejsce, gdy umarł na pokucie. *Papr. Ryc.* Wielu ludzi, ufając sobie, nie idą do pana, i nie chcą pokuty stroić, mając się za święte. *Sekl.* 99, (*ob.* Stroić). Pokuta kościelna jawna albo tajemna, od spowiednika naznaczona, kaźń, karanie, dość czynienie, Kirchenbuße; *Ross.* епитимія. Zwyczaj jest w kościele, iż księża, rozgrzeszając ludzi, karanie im jakie abo pokutę zamierzają. *Karnk. Kat.* 291. Wielom wyklętym do komorek ich chodząc, naukę i pokutę dawał. *Sk. Dz.* 1065. Pokutę małą im dano, aby we środę i piątek pościli, i 50 kroć na dzień przyklękali. *Sk. Dz.* 832. Pokuta sakrament. *Karnk. Kat.* 208. das Sacrament der Buße. Pokuta zawiera w sobie skruchę, spowiedź, i zadosyć czynienie. *Sk. Kaz.* 140. Trzeba czynić dobrze, aby pokuta była zupełna. *Zach. Kaz.* 1, 198. — *Fig.* Poczekajno figlarzu, będziesz ty u nas na pokucie. *Jak. Baj.* 183. — *Slov. Prov.* Każdi hrích ma swogu pokutu, cf. każda choroba ma swoje lekarstwo. POKUTNIK, a, *m.*, pokutujący, der Bußfertige, Büßer, der Buße thut; *Vind.* pokornik, spokornik; *Croat. et Rag.* pokornik; *Ross.* покаянникъ; *Eccl.* трудникъ, троудьникъ, (cf. trud). Pokutnik nocy na płaczu za grzechy przepędza. *Przyb. Ab.* 207. Umierający niepokutnik. *Lach. Kaz.* 1, 244, *Ross.* неразкаянный. POKUTNICA, y, *f.*, die Büßende, die Büßerinn; *Vind.* spokorniza; *Rag.* pokorniza; *Croat.* pokornicza. POKUTNY, a, e, POKUTNIE *adverb.*, od pokuty, Buß =, bußfertig; *Boh.* kagjcý; *Carn.* pokorn, (cf. pokorny); *Vind.* spokorn, spokoriten, pokurski; *Croat.* pokórni, (pokoren *obediens*); *Rag.* pokórni; *Ross.* покаянный, (покаянная izba skazanych na śmierć). W złościach naszych niepokutnie trwamy. *Wad. Dan.* 174. — Psalmy pokutne, die Bußpsalmen. POKUTNOŚĆ, ści, *ż.*, stan serca pokutującego, skrucha, die Bußfertigkeit; *Boh.* kagicnost; *Vind.* spokornost, spokoritnost. POKUTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*; (*Boh.* pokutowati = karać); pokutę czynić, Buße thun, büßen; *Sorab.* 1. pokutżam; *Vind.* pokuro delat, pokuro stroit, pokoriti, spokoriti, (cf. pokorzyć); *Carn.* spokorim, pokorimse; (*Croat.* pokorenszem *obedio*, pokorim *poenitentiam impono*); *Rag.* pokorittise; *Ross.* каяться, покаяться. Lepiéj nie grzeszyć, niż pokutować. *Cn. Ad.* 440. *Ern.* 145.

POKWAP, u, *m.*, POKWAPA, y, *ż.*, pokwapienie, pośpiech; das Eilen, die Eile. W niesłychanym się ztamtąd pobiera pokwapie. *Pot. Zac* 13. Buja pszczołka po łące, i do świeżych kwieci Z ulubioną pokwapą na swą zdobycz leci. *Gaw. Siel.* 383. POKWAPIĆ się; *Sorab.* 1. pokwatam, *ob.* Kwapić się. POKWAPLIWOŚĆ, ści, *ż.*, pospieszność, prędkość; das Eilen, die Eilfertigkeit, die Hast. POKWAPLIWY, a, e, *ob.* Kwapliwy. Niepokwapliwy w sprawie. *Zbil. Dr F* 3. powolny.

POKWASIĆ *cz. dok.*, kwaśnym poczynić, nach einander sauer

machen; *Vind.* pokifeliti; *Ross.* поквасить. — *Fig.* Dawne to były ich umizgi; ale coś pokwasiło ich potym; nie wiem, jak są teraz. *Teat.* 19. *c*, 2. poróżniło, verunseinigen.

POKWEFIĆ *cz. dok.*, kwefem pokryć, beschleiern; *Vind.* obpezhati, popezhati, objadrati.

POKWĘKAĆ *med. dok.*, chwilę pokwękać, eine Zeit hin stöhnen, cf. *Carn.* poqvezheti, poqvezham *altercre, consumere*, poqveka *contorta vilis res.*

POKWILIĆ, *f.* pokwili *cz. dok.*, Pokwilać *niedok.*, kwiląc nucić, weinerlich wehklagen, wimmern, rührend klagen. We krzu słowik milutki Sam sobie wdzięcznym pokwila głosem. *Kniaź. Poez.* 3, 111.

POKWITNĄĆ *med. jedntl.*, tu i owdzie zakwitnąć, chwilę kwitnąć, nach einander hin blühen; *Vind.* pozveteti; *Bosn.* poçvasti, proniçati.

POKWITOWAĆ, *f.* pokwituje *cz. dok.*, jednego po drugim zakwitować, nach einander quittiren, *propr. et fig.* Jeszcześmy się z sobą nie pokwitowali. *Teat.* 36. *b*, 88. Jeszcze i u nas dosyć obrotu, umiemy pokwitować za swoje. *Teat.* 10, 98. zapłacić, powetować, nagrodzić.

PÓŁ, *PUŁ *adverb*; *Boh.* půl; *Slov.* pol-, půl; *Hung.* fecl, fél; *Sorab.* 2. pol; *Sorab.* 1. pol, *vulg.* pow, na pow; *Carn.* pol, napol, pou; *Vind.* pou, enpou, napou, (spol, rod = rodzaj, *ob.* Spolny, płeć); *Dal.* pool; *Croat.* pól, polovicza, (pol *apud*), (zpol, szpòl *genus*); *Bosn.* pò, poloviça, na pó, (spol = rodzaj); *Slav.* ù pòl; (*Rag.* spool *sexus*); *Ross.* полъ, въ полы, напольı, пополамъ, полъ rodzaj, сполье granice pol, cf. spolny, cf. pole; (*Eccl.* полъ rod; strona, okolica, cf. pole); *Eccl.* вполы, полъма, на полы, по поламъ, на двѣ части, по полу, по половинѣ, исполоу, въ половину, (*distng.* пуло, пуль; *Graec.* ὀβολὸς pieniądz, пулька kulka); cf. *Chald.* פלא *divisit*; *Hebr.* פלג *dimidum*, cf. *Germ.* halb; — §. 1) połowica czego, dzieląc na dwie równe części, halb, halber; *Adv. et Subst. indecl. cum genitivo subjecti*, die Hälfte, ein Halbes; *in Plurali* poły, zwey Hälften, die Hälften. $^1/_2$ = połowa albo pół. *Jak. Mat.* 1, 60. Pół tego, pół owego. *Cn. Th.* Pół psa, pół kozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. jednym słowem: psztut. *Rydel.*, halb Hund, halb Ziege. Dam ci procent pół na pół. *Teat.* 27, 5. to jest po 50 od sta. — Na poły = na pół, na dwie połowice dzieląc, in zwey Hälften, halb, in der Mitte zertheilend, mitten entzwey. Ludzie żywe na poły przecinać kazała. *Warg. Wal.* 319. Rozdarł szaty swe na dwie poły. *Budn.* 2 *Reg.* 2, 12. Włosy z głowy rozrzuci i w poły potarga. *Pot. Arg.* 5. Na poły = do połowicy, do pół, w pół, w poły, halb, zur Hälfte. Na poły cały, *semiinteger. Cn. Th.* 470. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półłanku. *Cn. Th.* 994. Kto na poły śpi, różne mu się snują widziadła. *Pilch. Sen. list.* 410. (drzymiącemu). Wojsko wszystko na poły umierało, z przyczyny choroby hetmańskiéj. *Warg. Wal.* 107. prawie, ledwie nie, es war halb todt. Powiedli wszyscy, jakoby im w pół dusze nie stało. *Smotr. Ex.* 17. Trafiłem na człowieka jeszcze na poły katolika. *Żebr. Zw.* er war noch ein halber Katholik. Odjazdem swym życie nam do *puł odjął. *Zab.* 12, 106. Rozszarpał szaty w *puł na sobie. *Chrośc. Job.* 10. Na w półby ma szczęśliwość dopełniona była, gdyby .... *Teat.* 45. *b*, 22 — *§. Nie z pół lub nocy, lub dnia, nie ze wschodu, Ani czekajmy pana od zachodu. *J. Kchan. Dz.* 240. nie z północy, nie z południa; nicht von Mitternacht, noch Mittag her. — §. *In numerandis horis:* Pół do piérwszéj (*sc.* godziny, halb Eins), abo: w pół do piérwszéj, drugiéj, trzeciéj etc. Około pół do dziewiątéj godziny. *Gaz. Nar.* 1, 225. *Numeralibus usque ad 20 ab initio jungitur, et quidem Genitivo numeri ordinalis*, n. p. półtora funta, półtrzecia łokcia, półtora kieliszka, półdziewiętnasta garnca; *in feminino* półtorej mili, półtrzeciej uncyi. *Excedentibus numerum* 20, *postponitur, e gr.* 20 $^1/_2$ = dwadzieścia i pół; 21 $^1/_2$ = dwadzieścia jeden i pół. — §. 2) Pół = środek; w pół = w śrzodek, w śrzód, in die Mitte, mitten, in der Mitte, mitten in, auf, an. Len nie w pół, ale przy główkach wiązany bywa. *Przędz.* 22. Zchwyciwszy go za ramię, w pół samego niesie. *Hor. Sat.* 256. mitten um den Leib. Uchwycił mię w pół, ściska, całuje. *Mon.* 70, 62. On ją w pół wziął, ona poczęła krzyczeć. *Teat.* 30, 27. er umarmte sie. Precz z temi od kolan rękami, Owszem w pół, jak należy obłapmy się sami. *Bardz. Trag.* 316. *ib.* 36. Przy drzwiach kościoła kilkanaście przybitych postrzegłem żelaznych obręczy, na szyję, na ręce, na nogi i na pół. *Xiądz.* 32. przez ciało, eiserne Reifen um den Leib. Okrutny to żart, kiedy drugiego w pół serca dotyka. *Zab.* 12, 269. w samo serce, mitten ins Herz. W pół kościoła postawili grób ś. Stanisława. *Sk. Kaz.* 562. W pół kresu utonął. *Warg. Cez. A* 2. Bóg takiego w pół biegu nie opuści, żeby go nie ratował. *Smalc.* 47. Wchodzi do w pół rozebrany. *Teat.* 30, 9. W jarzmie nie zgadzają się woły, Gdy jeden rosły a drugi mu w poły. *Chrośc. Ow.* 115. — *Observ. Substantiva conjuncta cum* pół, *fere semper reperiuntur in Genitivo e. gr.* półtuzina, półwiersza, półwiadra, półfunta, półgarnca, półgrosza, półkorca; *inde omnia talia nomina Nominativum singularis amittunt*; *nonnulla, parva commutatione flexionis facta, Nominativum retinuerunt, ut:* południe (*sed cf.* półdnia), półsferze, półjedwabie, półkadek, półkufek, półmisek. *Paucissima reperiuntur cum Nominativo originali, ut* północ, półbrat etc. — POŁA, y, *ż.*, poły *plur.*; dwie sieci dobrze długie i szerokie, któremi ptaki łowią. *Cresc.* 628. ein zweyflügeliges oder zweywändiges großes Netz, Vögel zu fangen. Lepy, sidła i dwoiste poły Stawiają na drobniejsze ptastwa i kwiczoły. *P. Kchan. Orl.* 1, 78. *Nar. Dz.* 3, 206. Gdy powrozem potargniesz obie się poły podniosą. *Cresc.* 628. beyde Wände. *Jabł. Ez.* 182. Ciągłemi połami ptaków nałowił. *P. Kchan. Orl.* 1, 249. — §. Poły, płótna grube wysokie i długie, któremi się knieja jak murem obstawia. *Kluk. Zw.* 1, 396. Jagdtücher, Zeug. — §. Poły namiotu = ściany, die Wände eines Zeltes. Poły namiotu podwieszono, aby każdy łatwiejszy miał przystęp. *Gaz. Nar.* 1, 372, cf. *Ross.* пола, полка skrzydło, klapa u stołu. — §. Poła sukni, podołek; *Ross.* пола, полка, (cf. polica), der Schoß am Kleide, der Rockschoß. U sukni poły do saméj ziemi. *Teat.* 26. *d*, 28. Jak się le-

tnika rozerwała poła, Wysypały się z szaty nazbierane zioła. *Żebr. Ow.* 117. Lewą ręką połę sukni swojéj do góry podnosi. *N. Pam.* 4, 57. Chłopiec talerze liżąc, resztę zjada, potym je połą zciera. *Hor. Sat.* 221. Z pełnéj poły Dzielił orzechy między przyjacioły. *ib.* 195. — *Fig. transl.* Skończywszy dzienne prace wszyscy oczekują snu pod nocy połą. *Jabł. Tel.* 173. pod zasłoną, pod skrzydłem nocy, pod jéj płaszczem, unter dem Mantel der Nacht.

Pochodz. *półtora*, *półtrzecia etc.*; *połowa*, *połówka*, *połoweczka*, *połowica*; *półk*, *półkownik etc.*; *społem*, *wespoł*, *w społ*, *pospołu*, *pospolstwo*, *pospolity*, *rzeczpospolita*, *pospolitować się*, *pospolitość*, *spólnik*, *spólny*, *spółka*, *spólnica*, *społeczny*, *społeczność*, *społeczeństwo*, *spółkować*; *połać*, *półtownik*, *połeć*, *urwipołeć*; *płeć*.

POLABIE, ia, *n.*, kraina po Elbie czyli Labie, Polabien, die Gegend an der Elbe. POLABIANIN, a, *m.*, mieszkaniec nad Elbą, ein Elbebewohner. POLABSKI, a, ie, nad Elbą będący, Elb =, an der Elbe; *Boh.* Polabský.

POŁAĆ, i, *ż.*, pierzeja; rząd domów, połowę ulicy składających, (*ob.* Półtownik); die Reihe Häuser, die die eine Seite einer Straße ausmachen, Oesterr. die Zeile; (cf. *Vind.* polost, palazh = sala, (cf. pałac); *Dal.* polacsa; *Hung.* palota = sień; *Croat.* polacha, palacha = sala, dwór, pałac; *Bosn.* polaç, dvór *palatium*; *Rag.* polaccja, polàciza = pałac; *Ross.* палата wielka izba; tajemna rada Carska; sądowa izba; палатка namiot, палатный izdebny). Połać domów u Zaporożców курень; u Rossyan курень (znaczy kompanią garkuchników). Prędzéj ruinie podległe narożne, niż w połaci kamienice. *Haur. Sk.* 87. — §. *Transl.* Połać, kraina, dystrykt, powiat, *regio*, der Landstrich. Ojczyzną mą Grecya, rodziłem się w Rodzie, Jednym z przedniejszych miast tamtéj połaci. *Pot. Syl.* 148. Dacya Niestrem od téj Sarmackiéj połaci, co Rusią i Podolem zowiemy, dzieli się. *Krom.* 359. Między Dakami a Dunajem, wielka bardzo gruntów znajduje się połać, która imieniem ziemi Węgierskiéj się szczyci. *Krom.* 10.

POLAĆ, - ał, *f.* poleje *cz. dok.*, Polewać *niedok.*; *Boh. et Slov.* politi, poljwati; *Sorab.* 1. pohliwam; *Vind.* politi, polivat; *Carn.* polati, pòlém; *Bosn.* politi, polivati; *Rag.* politti, poljevati, poljeevam; *Croat.* polejati, polévam; *Ross.* полить, поливать, cf. *Graec* πολέω *verso*). Polewać, z wierzchu wodą nalewać, oblewać, begießen. Cesarz wyznaczył 1600 ryńskich na polewanie ulic w Praterze. *Gaz. Nar.* 2, 62. (*ob.* Pokrapiać) Naczynie od polewania, nalewka *Ross.* поливальня Polanie wodą na chrzcie. *Sk. Dz.* 591. Ciasto to serem tartym potrząsają, a masłem rozpuszczonym polewają. *Syr.* 949. Polewać naczynia czym, napuszczać, powlekać, pokoszczać, Geschirre mit etwas übergießen. Polewać beczkę smołą = nasmalać. *Cn. Th.* beriechen, mit Pech ausgießen, begießen. Polewać garnce = glazurować, *Vind.* nalizhiti, glasirati, f'gorezhizo obmasati; *Ross.* муравить, Töpfe glasiren. Naczynia gliniane pospolicie są polewane, i kolorem jakim ozdobione na kształt farfur. *Kluk. Kop.* 1, 314, (*ob.* Polewa). Polewać blachy, żelazo, cyną = pobielać, verzinnen. Polewać srebrem, *ob.* Posrebrzyć; złotem, *ob.* Pozłocić. — §. *Fig.* Polewać ognisko, po przenosinach ucztę w nowym pomieszkaniu dawać, einen Einzugsschmauß halten. *Tr.*

POŁACIĆ *cz. niedok.*, Połacać *contin.*, łaty na krokwach dać, poprzybijać; belatten, mit Latten belegen. *Contigno*, ramuję, połacam, tramy abo dyle wespołek stawiam. *Macz.* Nie zna Dak konsulów, z których rozkazu miasteczka połacił. *Chrośc. Luk.* 221. pobudował.

POŁĄCZYĆ, *f.* połączy *cz. dok.*, łącząc jednoczyć, złączyć; *Vind.* kup skleniti; *Ross.* случить, случать, совокупить, совокуплять, сообщить, сообщать, соединить, соединять, сочетать, сочетывать, сопрячь, сопрящи, сопрягать, (cf sprzęgać); *Eccl.* сообъяти, сообъемлю, сключити, сключати, verbinden, vereinen. Trzebaby nas połączyć, bylibyśmy silniejsi wszystko dokazywać. *Teat.* 19. *c*, 11. Niecierpliwie wyglądam momentu, który serca nasze połączy na zawsze. *Teat.* 56. *c*, 87. My w zdaniach się dwoimy; trzebaby nas połączyć. *Teat.* 19. *c*, 11. (pojednać). POŁĄCZYCIEL, a, *m.*, który połącza, der Vereiniger, Verbinder; *Ross.* соединитель, *f.* соединительница.

POŁAJAĆ, *f.* połaje *cz. dok.*, nieco wyłajać, etwas ausschelten; *Sorab.* 1. poszwaricž, (cf. poswarzyć); *Ross.* похулить, потазать, пожурить, побрюзжать, побранить, побранивать. Połajał córkę o to. *Tr.* (*Ross.* полаять zaszczekać; *Vind.* polajati). POŁAJACZ, a, *m.*, który drugiego połajał, der Ausschelter; *Ross.* похулитель.

POLAK, *POLANIN, a, *m.*; *Boh.* Polak, Polan; *Slov.* Polak; *Sorab.* 1. Polak, Pohlak, (2. polak krajcar); *Carn.* Pojlâk (2. posiadający wiele pól czyli ról); *Vind.* Poljak, Leh; *Croat.* Polak, Polyak, Leh, Lengyel; (polyak *agricola*); *Hung.* Lengyel, Lengiel; *Bosn.* Pogljak, Lèh; *Slav.* Pòljak; *Rag.* Pogljâk, Lèh; *Ross.* Полякъ; w Polszcze urodzony, obywatel Polski, der Pole. Nazwisko Polaków ledwie od 7 abo 8 set lat do używania weszło. *Krom.* 1. Imię to abo od pola, równiny, lub polowania, lub wojowania w otwartym polu, albo też od Lecha abo Lacha wzięli. Ruś i Moskwa dotąd nas nie Polakami, ale Lachami zowią; a Węgry Lengelami, jakoby Lechelami. *Biel.* 7. *Krom.* 28. *Star. Ref.* 77. — *Prov.* Po szkodzie Polak mądry. *Boh. Kom.* 2, 45. Polakom każdy strój wolny. *Cn. Ad.* 888. — Trudno w Polszcze o Polaka. *Fredr. Ad.* 76, (cf. staropolska cnota). — Sławne Psie Pola, sławne są Smoleńskie grody, Gdzie Polanin Tryońskie meżnie bił narody. *Gaw. Siel.* 389. *Mali Polacy. *Biel.* 436. *et* 361. *et* 100. (*ob.* Małopolanin, ein Kleinpole). Polacy wielcy. *Biel.* 100, *Wielopolanie. *Herb. Stat.* 26. die Großpolen, *ob.* Wielkopolanin. POLACZEK, czka, *m.*, *dem.*, ein kleiner Pole. Już ten Polaczek nawet jéj teraz pachnie. *Teat.* 19. *c*, 100. POLACZYNA, y, *m. et ż.*, biedny jakiś Polak, ein armseliger Pole. POLACZYSKO, a, *m.*, *contemn.*, nieforemny jakiś Polak, Sarmata, ein ungeschlachteter Polake, (cf. Niemczysko, Włoszysko). Jakieś Polaczysko kręciło się tam w domu. *Teat.* 19, *c*, 8. *et* 35. *c*, 45. POLAKIERYA, yi, *ż.*, Polskie junactwo, nałog Polski, (*ob.* Polska, Polski, Polka, Polszczyzna).

POŁAKOMIĆ się *recipr. dok.*, nieco rozłakomić się, ein wenig gierig werden; *Ross.* полакомиться, etwas näschig seyn.
POŁAMAĆ, *f.* połamie *cz. dok.*, Połamywać *częstl.*; *Boh.* polamati; *Bosn.* isprilamati; *Carn.* pozheti, pôzhem, (cf. począć); podruzgotać, na kawałki złamać; nach einander zerbrechen, zerstücken. Jozyas połamał słupy. 3 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. (podruzgotał. 1 *Leop.*). *ib. Lam.* 2, 9. Zdrajco, kości w tobie kijem połamię. *Teat.* 55. *d*, 9. *et* 24. *c*, 70. *Boh. Kom.* 1, 246. Kości połamane zwykły się w cztery do sześciu niedziel do kupy zrastać. *Perz. Cyr.* 94. — Dość, gdy się pierwsze lody połamało. *Teat.* 43. *c*, 157. das Eis brechen. — *Impr.* Siła okrętów morze połamało. *Warg. Cez.* 87. (przepłynęło, przebyło). Prawie cały tak chorobami był połamany, że ani ręką, ani nogami władnąć nie mógł. *Sleb.* 2, 348. (nadwątlony, zrobiony). Na urząd nie może być obrany, niedołężny, trędowaty, głuchy, ślepy, połamany. *Szczerb. Sax.* 344. ułomny, gebrechlich. Szyki komu połamać, pomylić = zbić go z jednochody, einen aus dem Gleise bringen, ihm das Koncept verrücken. Szalenie mu się szyki połamały. *Teat.* 28. *b*, 90. POŁAM, u, *m.*, *w górnict.*, dalsze śledzenie żył kruszcowych w jakiéjkolwiek wytni. *Mier. Mskr.*, der Nachbruch.
POŁAŃCUSZNE, ego, *n.*, płat więźnia od kajdan, w których go więżą, Kettengeld. Od więźniów poturemnego, połańcusznego płacą. *Stat. Lit.* 133.
POŁANEK, *ob.* Półłanek. POLANIE, *ob.* Polać.
POŁANIEC, ńca, *m.*, mierne miasto w wojew. Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2, 296. ein Sandomirisches Städtchen. POŁANIECKI, a, ie, od Połańca, von Polaniec. Łosoś Połaniecki lepszy od Sądeckiego. *Sienn.* 323. Kasztelanowa Połaniecka.
*POLANIN, *ob.* Polak.
POLANKA, i, *ż.*, n. p. Nieprzyjaciel nasze polanki przyszedł znosić. *Star. Woj.* A 4. (cf. palanka). — [Polanka = polana, kawał pola śród lasów. 4]. Drzewa rozrzucone po pięknéj polance. *Karp.* 3, 40. *POLANO, a, *n.*, drewno. *Dudz.* 31, (cf. polednia), ein Stück Holz; *Ross.* полѣно, полѣнцо, полѣнище szczepa; (полѣница stos drzewa); (*Vind.* polenu, glauna, ogorek; *Croat.* poleno, glavnya = głownia paląca się).
POLANY, *ob.* Polać.
POŁAP, PUŁAP, u, *m.*, strop, powała; eine hölzerne Stubendecke, Zimmerdecke, die Decke einer Wohnung, (cf. sufit); *Slav.* tavan: *Ross.* накать, потолокъ. W czasie pożaru cały się pułap zapadł. *Perz. Cyr.* 3, 193. Runął obciążony ołowiem pułap galery. *Nar. Tac.* 2, 221. Kładłem w jednę szalę cnotę, w drugą bogactwa; bogactwa podniosły się do góry, i uderzyły prawie o pułap. *Gaz. Nar.* 1, 80. Pułap w pomieszkaniach bywa sosnowy. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Haur. Ek.* 7. — §. Pułap na kozłach podstawiony pod studnią. *Jak. Art.* 2, 427.
POŁAPA, PUŁAPA, y, *ż.*, POŁAPKA, PUŁAPKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* polečka; łapica, łapka, eine Falle, ein Fangeisen. Na myszy nadstawiają różne połapki. *Kluk. Zw.* 1, 308. Sobole łapią w pułapy. *Zool.* 321. Liszka w połapkę wpadła. *Kniaź. Poez.* 3, 138. Skrycie mu pułapkę stawią. *Teat.* 10. *b*, 7. (sidło, kluczkę, dołek). Wszędy kredytorowie na niego z procesem, jak na mysz z pułapką czekają. *Teat.* 16, 25. Teraz wpadłem jak mysz w pułapkę. *ib.* 16. *b*, 112. POŁAPIĆ, *f.* połapi *cz. dok.*, Połapać *niedok.*; *Boh.* polapiti; *Vind.* vjeti, notervjeti, (cf. ująć, wziąć); pochwycić, erhaschen, ergreifen, auffangen. Zły duch odwiodłszy nas od pasterza prawdziwego, chce nas połapić, rozdrapać, pożreć. *W. Post. W.* 446. Nie zawsze, kiedy pomyślisz, możesz wiarę i pokutę połapić. *Zygr. Gon.* 323. (uchwycić). Mieczem nań z boku uderzy, I w pas długą prawicą połapi potężnie, *amplectitur. Żebr. Ow.* 309. — Połapać ryby, połowić *Vind.* poribiti.
PÓŁAPOWY, PUŁAPOWY, a, e, od pułapu, Stubendecken = ; *Ross.* накатный. W wierzchu balka pułapowa. *Jak. Art.* 3, 305.
PÓŁARKUSZA, *sine nominat.*; PÓŁARKUSZEK, szka, *m.*, ein halber Bogen Papier. Arkusz dzieli się na półarkusze, ćwiartki, półćwiartki. *Ossol. Wyr.* Tafla tak wielka, jak półarkusza rygałowego papieru. *Torz.* 172. Gazeciarze troszczą się, ażeby półarkuszek na dzień pocztowy napchali. *Mon.* 71, 213. PÓŁARKUSZOWY, a, e, z półarkuszów złożony, na półarkusza, foliałowy, in Folio. Półarkuszowa księga, foliał, ein Foliant. Księga arkuszowéj łamanéj, abo półarkuszowéj formy. *Cn. Th.* 443.
POLARNY, a, e, n. p. Polarna gwiazda, gwiazda morska; *Carn.* hervor; *Vind.* buroush, der Polarstern, (*ob.* Gwiazda). Bądź zdrowa, gwiazdeczko polarna! *Teat.* 28. *b*, 116. słońce, gwiazdo, nadziejo moja, uszczęśliwienie!
PÓŁARSZYNOWY, a, e, pół arszyna wynoszący, einen halben Arschin groß, *ob.* Arszyn; *Ross.* полуаршинный; *Eccl.* полъаршинный.
POLATAĆ, *ob.* Polecić.
POŁATAĆ, *f.* połata *cz. dok.*; *Rag.* pokàrpiti; *Ross.* уплатить, уплачивать, исплатить, искропать; pospołu złatać, zusammen flicken. — *Fig.* Potrafimy tę biedę połatać. *Teat.* 33, 29. Zbity Konrad dla połatania wojska do Mazowsza ustąpił. *Krom.* 231.
POLATKA, i, *ż.*, flaterka, blaszka złota, srebrna, na głowach lub sukniach białych głów, które za każdym ruszeniem chwieją się, *crepitulum. Macz.*, potrząsek; *Rag.* trepetlika, Flitter, Goldflitter, Silberflitter. POLATYWAĆ, POLATUJE, *ob.* Polecić. POLATUCHA, y, *ż.*, wiewiórka latająca, ein fliegendes Eichhorn, najduje się w Litwie i w Moskwie; ma między nogami skórę obwisłą, którą rozciąga, gdy z drzewa na drzewo skacze. *Zool.* 354. *Kluk. Zw.* 1, 326.
POŁAWECZNIK. *Instr. cel. Lit.* — ?
POŁAWIAĆ, *ob.* Połowić.
POŁAWIE, ia, *n.*, POŁAWNIK, a, *m.*, poduszka na ławie podłożona, Bankpolster, das Polster einer Bank. Pierze kurze godzi się na poławie ku siedzeniu. *Cresc.* 583. Pięknie ochędożono i ściany; ławy szpalermi, poławniki, a sukno zielone rozciągnione na stole. *Rej. Wiz.* 109. — §. *Subsellium*, nizkie ławy, poławie nizkie. *Mącz.*, (*distng.* podławie).

PÓŁBABEK, a, *m.*, n. p. Owo śliczne dziewczę i hoże, staje się dużym, jak mówią, półbabkiem i zwiędłym kwiatem. *Jabł. Ez.* 8. na babę poszła, ein halb altes Weib, schon zur Hälfte altes Weib.

*PÓŁBARAŃCZE, a, *n.*, n. p. Jeśli się kiedy dowie o biesiedzie, Choć nieproszona, w półbarańczu jedzie. *Pot. Syl.* 25, (cf. *Ross.* полубарочекъ półbarka); półkrytek, pojazd na kształt barki zrobiony. *X. Kam.* ein Halbverdeck?

PÓŁBARYŁY, PÓŁBARYŁKI, *Cn. Th. Croat.* mericza; *Lat.* metreta; ein halbes Faß, *ob.* Baryła.

PÓŁBECZEK, czka, *m.*: *Vind.* polunjak; eine halbe Tonne. Półbeczek ma garcy 36, ćwierćbeczek albo antał 18. *Jak. Mat.* 1, 5. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 196. *Łęsk.* 2, 26.

PÓŁBELI, n. p. papieru, ein halber Ballen. *Gost. Gor.* 111.

*PÓŁBIAŁY, a, e; *Eccl.* полобѣлый, *ob.* Białawy.

PÓŁBŁONISTY, a, e, n. p. Półbłonista myszka, w półskórna, *musculus semimembranosus*; cała niższa jej część jest błonista. *Krup.* 4, 132. halbhäutig, zur Hälfte von Häuten.

PÓŁBOGA *nominat. car.*, PÓŁBOŻE, a, *m.*, PÓŁBOŻEK, żka, *m.*, PÓŁBOŻEC, żca, *m.*, ein Halbgott; *Boh.* polaubůh, polobůh, poloboha; *Rag.* polubogh; *Ross.* полубогъ. Trojaki rodzaj bogów pogańskich; jedni, których właśnie całemi bogami rozumiano; drudzy byli półbożkami; trzeci mniejszemi bogami. *Otw. Ow.* 592. Sylwiego prawie półboga naszego, Obchodźmy ten dzień na pamiątkę jego. *Past. Fid.* 223. Stał się im ledwo nie półbogiem. *Past. Fid.* 323. Rzplta nie może być dobrze rządzona jedno od ludzi czelniejszych, którzyby byli jakoby jakie półboże. *Modrz. Baz.* 47. Lud przywykł do bohatyrów półbogów. *Zab.* 2, 162. Ciebie półbożcowie pragną, i wszyscy w górach Albańskich bogowie. *Żebr. Ow.* 368. PÓŁBOGINI, i, *ż.*, die Halbgöttinn; *Rag.* poluboxiza; *Ross.* полубогиня.

PÓŁBOKU, PÓŁBOKÓW *plur.*, śrzodek boku lub boków, die Mitte der Seite, bis in die Mitte. Skała, co do półboków w morzu stoi. *P. Kchan. Jer.* 231. Tak możnie skała grom i wiatr odpiera, Co do półboków z wód morskich wyziera. *Zab.* 14, 270.

PÓŁBÓTEK, tka, *m.*, bócik, ein Halbstiefel. W półbótkach chodzą, brzękając ostrogami na półłokcia. *W. Post. W.* 2, 103, cf. ciżma.

PÓŁBOZKI, a, ie; *Eccl.* полбожный; od półbożków, halbgöttisch. Była Nimfa z rodu, i z półboskiego wychowana płodu. *Chrośc. Ow.* 55. PÓŁBOŻYĆ *cz. niedok.*, zpółbożyć *dok.*, półbożkiem uczynić, zum Halbgotte machen. Niech te dwa geniusze, nieśmiertelnie znane, Zpółbożą bohatery, od siebie spiewane. *Przyb. Luz.* 167.

*PÓŁBRAT, a, *m*, brat jednej matki, ojca inszego. *Cn. Th.* przyrodzony, der Halbbruder; (*Vind.* poubrat, napoubrat, popovi brat, neprsten brat; *Slav.* polubrat, pollubrat; *Bosn.* polubràt). Braci od jednéj matki od innego ojca, Polacy półbracią zowią. *Sax. Tyt.* 30, *Ross.* сведенники. Jeśliby twoja matka umarła, a ociecby drugą żonę pojał, i miałby z nią dzieci; tedy one dzieci nie będą z tobą w jednym stopniu, ale tylko półbracią albo półsiostrami. *Szczerb. Sax.* 185. *ib.* 416, *ob.* Półsiostra.

*PÓŁBRODATY, a, e, brody niecałéj; *Eccl.* полбрадый.

PÓŁCEGŁY, *nominat. car.*, *semilater. Cn. Th.* ein Halbziegel; *Ross.* половнкъ.

PÓŁCERKLA *nominat car.*, półobrączki, *semicirculus. Macz. Cn. Th.*, ein halber Cirkel; *Sorab.* 1. pów koleska. PÓŁCERKIELNY, a, e, półobręczny, *semicircularis. Macz.* PÓŁCERKLOWY. *Cn. Th.*, półcyrkielny, halbzirkelig.

PÓŁCHŁOP, a, *m.*, *Jabł. Ez.* 8. Półchłopowie, rzezańcy. *Dudz.* 52. trzebieńce, Verschnittene. Półchłopa rozciętego, *dimidium hominem. Cn. Th.* 761.

PÓŁCIĘCIWIE, ia, *n. Geometr.*, die halbe Sehne, der Sinus. Półcięciwie zupełne jest wymiarą węgla prostego. *Krup.* 4, 12. *et* 3, 12.

*PÓŁCIENIE: *Ross.* полутѣнь; cień mierny niewielki, ein geringer kleiner Schatten.

**PÓŁCIOSZARP, a, *m.*, z Batrachomyomachii, mysz, *Graec.* πτερνοτρώκτης. *Przyb.*, cf. szynkodrap; *ob.* Połeć.

PÓŁCUDZOZIEMCA, *nominat. car.*, *semibarbarus. Cn. Th.*, ein halber Ausländer.

PÓŁCWIARTKI, n. p. papieru = kartka *in octavo*, ein Octavblatt. Półćwiartkowa książka = *in octavo*. PÓŁĆWIERCI *nominat. car.*; *Carn.* polzhetertinka, polzhetertnik; *Ross.* полчетверша; ósma część czego, ein halbes Viertel. Półćwierci funta waży 4 łótów. *Łęsk.* 2, 26. Półćwierć murołomy. *Jak. Art.* 2, 212, *ob.* Murołom. PÓŁĆWIERCIENNY, a, e, *Macz.* halbviertelig. PÓŁĆWIERTNIE, ia, *n.*, miara półćwiercienna. *Macz.* ein halb Viertel Maß.

w PÓŁCZASU, *nominat. car.*; (*Ross.* полчаса = półgodziny); w śrzód, w pośrzód czasu jakiego, w przeciągu czasu, Zwischenzeit. Hospodar w półczasu (*intermedio tempore*), do króla Węgierskiego odciął się. *Krom.* 646.

PÓŁCZEK, PUŁCZEK, czku, *m.*, mały połk; ein kleines Regiment. Rotmistrz Feretańskiego pułczku. *Falliss. Fl.* 39.

PÓŁCZŁOWIEKA *nominat. car.*, PÓŁCZŁEKA, PÓŁCZŁECZE, a, *n.*, *semihomo*; *Boh.* polaučlowěk; *Eccl.* полчеловѣка; ein Halbmensch, ein halber Mensch. Nieuczony człowiek tylko jest półczłowieka. *Cn. Ad.* 683. Obrazie szpetności, co cię z półkozy i z półczłeka złożyła natura. *Past. Fid.* 114. Téj uwagi to, że tak rzekę, półczłecze, nie ma i mieć nie może. *Mon.* 71, 482; *adj. Eccl.* полчеловѣчный, *Graec.* ἡμιάνθρωπος.

PÓŁCZWARTA, *cum masc. et neutr.*, PÓŁCZWARTEJ *cum fem.*, czego; *Vind.* poufhterta; *Sorab.* 2. polstworta: trzy i pół, viertehalb. Półczwarta łokcia. Półczwartéj mili. PÓŁCZWARTNY, a, e, półczwarta zamykający w sobie, *semisquartus. Cn. Th.* viertehalbig, viertehalb enthaltend.

PÓŁDARMO *adverb.*, bardzo tanio, za bezcen, halb umsonst. Kupczyki, kiedy ładna dziewczyna w sklepie co kupuje, gotowi wszystko na półdarmo przedać. *Teat.* 15, 64. Świadków do téj sprawy na półdarmo dostanie. *Kłok. Turk.* 96.

PÓŁDYABŁA, drugi dyabeł, do niego podobny, ein halber Teufel. Że myśliwcy zwierzęta mordują i szarpią, nie dziw, iż ich półdyabły chłopskiemi przezywają. *Kosz. Lor.* 134 *b.* — § Figlarz, trzpiot, ein Possenmacher. — §. Półdyable Weneckie, *Diabolus Cortesianus*, *ob.* Dyabeł.

*PÓŁDNIE, ia, *n.*; *Boh.* poledne, půldne; *Ross.* полдень;

§. a) połowa dnia, ein halber Tag. Półdnie tam zabawił. — *§ Półdnie = Południe (*qu. v.*). śrzodek dnia; der Mittag, die Mittagszeit. Co żywo w południe w znoju uciekała. *Wad. Dan.* 227. Krzyż na powietrzu stanął w pół do półdnia przed objady. *Sk. Dz.* 230. — *§. Powiat świata południowy, der Süden, der Mittag, die Mittagsseite. Zamek ten ku wschodowi na Podole patrzy, ma i z półdnia widoki bardzo piękne. *Tward. W. D.* 52. Z wschodu i zachodu, z półdnia i północy. *ib.* 2, 140. Suchy Notus, co z półdnia przedyma. *Zab.* 13, 138. PÓŁDNIOWY, a, e, §. a) połowę dnia zabierający, trwający, halbtägig. Półdniowa robota. — §. b*) Półdniowy. *Sk. Dz.* 235 = południowy; *Eccl.* полденный, mittägig. Zawszeście przedtym półdniowego czasu Przybiegali kupami do mego szałasu. *Zimor. Siel.* 188, cf. *półdzieniec.

PÓŁDRAGMY, *nominat. car.*, *semidrachma. Cn. Th.*

PÓŁDUPKI *plur.*, die Arschbacken, *nates. Kirch. Anat.* 3; *Boh.* podřitek; *Slov.* obritne lica; *Vind.* ritnjak, sadnjak; *Ross.* ягодицы. Wyniesienia tylne nazwane są półdupkami. *Krup.* 3, 127. PÓŁDUPKOWY, PÓŁDUPNI, ia, ie, od półdupek, Arsch =, die Arschbacken betreffend. — *Anat.* Myszki wielkie półdupkowe. *Kirch. Anat.* 120. Arterya półdupnia. *Krup.* 3, 43.

PÓŁDWOJNY, a, e, *subduplus. Alg. Nar.*, cf. półtoraczny.

PÓŁDYAMETRU: *Ross.* полупоперешникъ; półpoprzecznik.

PÓŁDZIAŁKO, a, *n.*, armatka pomniejsza, eine Halbkanone. Dwoje półdziałek na naszych wystrzelili. *Krom.* 451, cf. pułhak.

**PÓŁDZIENIEC, ńca, *m.*, wiatr *Auster*, południowy. *Żebr. Ow.* 3. der Südwind.

PÓŁDZIESIĄTA *cum masc. et neutr.*, PÓŁDZIESIĄTÉJ *cum fem.*, dziewięć i pół, zehntehalb; *Ross.* полдесята. Półdziesiąta łokcia. Półdziesiątéj mili. PÓŁDZIEWIĄTA *cum masc. et neutr.*, PÓŁDZIEWIĄTÉJ *cum femin.*, ośm i pół, neuntehalb. Półdziewiąta łokcia, półdziewiątéj mili.

POLE, a, *n.*; (*Boh.* pole, poplužj, (cf. pług); *Slov.* pole; *Sorab.* 1. polo, pohlo; *Sorab.* 2. pohlo; *Carn.* pojlle, pulè, pojle, (pojlane = równina; pojlâk = pól wiele mający, polak; pojlanz, *f.* pojlanka = mieszkający przy polach); *Vind.* polè, puêle, pule, polle; *Croat.* polye, (polyak = polak, rolnik); *Dal.* polye; *Hung.* föld; *Slav.* polje; *Bosn.* poglje, poglianna, poglize *planities*, pogljar *rusticus*; *Ross.* поле, (полъ, полый otwarty, goły, próżny); *Eccl* леда, ляда, ладина (*ob.* Lada), поле, село, весь (*ob.* Sieło, wieś); (полъ brzeg, kraina, okolica; поле, по образцу стариннаго Рускаго языка значитъ поединокъ pojedynek, коимъ между собою разбиралисъ истецъ съ отвѣтчикомъ въ случаѣ неимѣнія свидѣтелей и послуховъ. Церк. Слов. 2, 324; польщикъ pojedynkarz, *ob.* pole bitwy); *Esthon.* pöld; *Germ.* Feld; *Graec.* βελτη). Pole jest ziemia do zasiewów służąca. *Wyrw. Geogr.* 13. das Feld, Ackerfeld. Mąż w polu, żona w domu pracuje. *Jabl. Tel.* 118. Grunta gospodarskie na trzy części dzielą, to jest: pole na ugor, Brachfeld; na jarzynę, Sommerfeld; i pole na ozimine, Winterfeld. *Mon.* 64, 288. *ib.* 67, 188. Pola albo role są trojakie, na ozimine, na jarzynę, na ugór, według kadencyi, jak na który rok przypadną. *Haur. Ek.* 18, (cf. rola, niwa). Wiele pola mający, polisty, *Eccl.* полистъ гдѣ поля, польскій, польный, полевый. Początek pól *Ross.* всполье. Pola graniczące, *Ross.* сполье, (cf. spólny). Pole przy wsi, *Ross.* починокъ, (cf. spoczynek). — Pole, równina, płaszczyzna, *oppos.* góra, Feld, Gefilde, Ebene. Galilea pola piękne ma, aż je przerywają góry. *Warg. Radz.* 58, (cf. Polak). — *Prov.* Ja z nim w pole, a on przecię do lasa. *Rys. Ad.* 20. (natura wilka do lasa). Lepsze ubogie pole, niż bogate miasto ścieśnione. *Archel.* 2, 76. (choć głodno i chłodno, ale żyjem swobodno). — §. Pole, pewna miara gruntu; ein Feld, ein gewisses Maß Ackerfeldes. Pole ma staj 12 łokci 1008. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 297. Łan Polski dzieli się na trzy pola, w każdym polu wzdłuż jest staj 4, wszerz zagonów 24. *Jak. Mat.* 1, 4. — §. Kraj nieosiadły i do zasiewów niezgodny, nazywa się dzikim polem. *Wyrw. Geogr.* 13. Pola bez roli, pustynią i dzikiemi polami mianują. *Haur. Sk.* 5, cf. pustynia, puszcza; Wildniß, ungebautes Feld. *Haur. Sk.* 5. Tatarzyn Wołochów gromił w dzikim polu. *Stryjk. Gon. X* 3. Dzikie pole, *campi deserti*, kraina nowéj Serwii, między Polskiemi granicami i Dnieprem, pełna stepów, mało mieszkana od Tatarów. *Dykc. Geogr.* 1, 180. ein Steppenland am Dniepr. — §. *Venatorum*: Pole, miejsce polowania, polowanie; die Jagd, das Feld, wohin man auf die Jagd geht, auch das Jagen. Z chartami jechał w pole. *Groch. W.* 488. Już darmo w pole, kiedy zając w sieci. *Pot. Syl.* 477. Masz pole, masz zająca. *Pot. Arg.* 625. (chwyć się okazyi). Zdarz Dyano pole szczęśliwe. *Tward. Daf.* 8. Krogulca układają do pola na kuropatwy i przepiórki. *Ład. H. N.* 81. Z krogulcem pole jest osobliwe i ucieszne. *Haur. Sk.* 268. Na ś. Bartłomiéj poczyna się ucieszne pole z krogulcem. *Zaw. Gosp.* Na czarne pole, albo na czarny zwierz jechać; *in apros. Mącz.* auf Schwarzwild jagen. — *Fig.* Podjąłeś się szaszku legawego pola. *Bach. Epikt.* 53, (cf. legawy, szaszek; *ne sutor ultra crepidam*; *quid valeant humeri*). Wcześnie, jakoby szczenię jakie z rodu myśliwe pokazował się, ku jakiemu on się urodził polu; spraw bojowych się przysłuchywał, hetmanów się dzierżał. *Orzech. Tar.* 22. R. 1529 Sieniawski, Latalski z towarzyszmi swemi jechali w kozactwo pod Oczaków; oni to zowią w pola albo w łowy. *Biel. Św.* 288, *ob.* Kozactwo, (cf. na harc). Syn zbywszy się rodzica straży, Swoim się gonić polem poważy. *Tward. Wł.* 48, cf. swoim dworem, na swoję rękę; sam sobie pan: für sich allein etwas unternehmen, auf seine eigene Hand. — Pole ptaśnicze, *ob.* Polko. — §. *Militari sensu*: Pole, plac obozowania, bitwy, bitwa polna; der Kriegsplatz, das Feld, Schlachtfeld, auch: die Feldschlacht, das Treffen. Mnie ani szabla w polu zwycięży, ani złoto w domu ułowi. *Warg. Wal.* 122. Żadnéj nadziei bitwy nie mając, zjechali z pola. *Warg. Cez.* 26. Pola z nieprzyjacielem pilnować. *Jag. Rud. Ab.* zu Felde liegen. Gdy się król polem w Pomeranii bawił, i włości dalsze spalił, nieprzyjaciel tym czasem

miasto opatrzył. *Nar. Hst.* 3, 219. Myśl jego choć i na starość nie zalegać pola, a otrzeć się o mury Stambulskie. *Groch. W.* 542. Nieprzyjaciel naszym dotrzymać pola nie mógł. *Warg. Cez.* 16. *et* 105. utrzymać się przy placu bitwy, das Feld behaupten. Kawalerya nie może długo trzymać pola dla swéj prędkości. *Lub. Roz.* 546. Poczęła Litwa pierzchać, gdy pola daléj nie mogli wytrzymać. *Biel. Św.* 271. *id. Biel. Kr.* 468. Likowie dłużéj pola nie dostali. *Dmoch. Il.* 2, 120, (*ob.* dostać do końca). Pole straciwszy, w miastach się bronili. *P. Kchan. Orl.* 1, 387. Rozum przeciwko chciwości walcząc stracił pole. *Gorn. Dw.* 346. das Feld verlieren. Zginął Decyusz, a przecież nieprzyjaciel, choć potężny, dać pole musiał. *Lub. Roz.* 552. (ustąpić z miejsca). Hetman, pole otrzymawszy, już bez wątpienia zwycięzca. *Pilch. Sall.* 298. Napadłem na tchórza, trzeba go koniecznie w pole wyciągnąć. *Mon.* 67, 405, (*Eccl.* поле pojedynek). — Pole, bitwa, n. p. Ciągnie na nas bezpiecznie pyszny, durny, zbrojny, Pola chce, bić się gotów i zpróbować wojny. *Pot. Arg.* 12. Nieprzyjaciel z swoich błock wyleźć i nam pola dać nie chciał. *Warg. Cez.* 26. er wollte es zu keinem Treffen kommen lassen. Po zamkach się pozawierali, a bitwy nam nigdzie polem dać nie chcieli. *Biel.* 181. (w otwartym polu walnéj bitwy). Harcuj koniu mężnie sobie, Boć jest klejnot wielki w tobie, Czyń pole, harcuj szeroko, By cię znać było daleko. *Kosz. Lor. pr.* Polem się potykać, jawnie bitwę zwieść; *aperto Marte. Macz.* Tak się mocno Trojanie w murach swych zaparli, Tak długo polem się bić z nami nie chcieli, Ażeśmy tego dziesięć lat czekać musieli. *Otw. Ow.* 510. Kiedy Józef polem się bił z Rzymiany, Wespazyan tym czasem nadsyłał pod miasto lud. *Jer. Zbr.* 63. Nieprzyjaciel pole nam stawił. *Pot. Arg.* 831. (bitwę ofiarował). Longinus z Longobardami nieśmiał polem nic czynić, mocy z nie nie mając. *Sk. Dz.* 638. Nie zostało im, jedno się z sobą polem rozprawić. *Biel.* 309. Pisałem krwawe wojny i Marsowe pole. *Pot. Jow.* 61. On traktat, który naród wolny szpeci, Polakom zerwać polem przyszło jawnym. *Jabł. Buk. A b.* Wiemy, co za pole wygrał Jagiełło po mszy ś. *Hrbst. Nauk. R.* (jaką bitwę). — §. *Transl. fig.* Pole do czego, plac, okazya, miejsce, zdarzona sposobność, zręczność; Raum, Spielraum, Feld, Gelegenheit. Otwiera się pole pochlebstwom, plotkom, zdradom. *Mon.* 64, 158. Pożądał władzy, wojska, wojny, gdzieby męstwo jego mogło mieć pole. *Pilch. Sall.* 105. Jeśli twoje serce podżega sława, ja ci do tego otwieram pole. *Teat.* 46. *c*, 42. Dano obojej stronie pole do rozprawy w senacie. *Pilch. Sall.* 138. Wolne myślom twoim pole zostawuję. *Teat.* 5. *c*, 46. Najlepiéj w świat z oczyma; potrzeba dać pole Żalowi; mniej to boli, co w oczy nie kole. *Simon. Siel.* 86. Ile razy siła ludzka mniéj może, tyle razy daje pole do większego poznania mocy boskiéj. *Lach. Kaz.* 1, 490. W wielkie pole błędu przyszli, zkąd trudno było wybrnąć. *Syr.* 285. — W pole kogo wywodzić, wyprowadzać = za nos go wodzić, oszukiwać; einen ins weite Feld führen, ihn herum ziehen, bey der Nase herum führen, berücken. Wywiódłbym ich w pole, żeby nigdy do domu nie trafili. *Teat.* 36. *b*, 26. *Pot. Arg.* 734. *Kosz. Lor.* 55. *Boh. Zamoj.* 18. Nie dać się wywieść w pole. *Lub. Roz.* 95. — §. 2) *Transl. de variis rebus*: Pola szachowe, Schachfelder. (*Ross.* любки próżne pola w szachach). Na szachownicy pól 64. *J. Kchan. Dz.* 85. Pola kwiatowe, Blumenfelder, są to owe kwatery ceratami wysadzone lub kwiatami kształtnie upstrzone. *Kluk. Rośl.* 1, 73. W rejtszuli, prowadzić konia w pole, t. j. w większe koło. *Magier. Mskr.* Pole pod herbem, pod malowaniem, pod haftowaniem, floryzowaniem, pod tkaniem, wyszywaniem. *Cn. Th.* grunt, dno; der Boden, der Grund, das Feld. W herbach Polskich pól czerwonych najwięcéj. *Wiel. Her.* 4. Wappenschilde. — *Artill.* Między obręczami i obrączkami armaty są pewne pola; tak między dennemi obręczami i zapałową obrączką jest pole zapałowe; między obręczami drugiego spadku a śrzednią obrączką jest pole śrzednie. *Jak. Art.* 1, 159. *et* 3, 309. *et* 1, 358. *Łesk.* 2, 210. die Felder zwischen den Reifen einer Kanone.

Pochodz. *polko*, *polować*, *polowanie*, *polowy*, *polny*; *cf. Polak*, *Polska*.

*POLEBOCZNY, a, e, poboczny, von der Seite. Mieczysław Opawę polebocznéj przyjaciółce swojéj wiecznym prawem darował. *Krom.* 178.

POŁEĆ, łcia, *m.*; *Boh.* polet, polt, polta, cf. rozpoltiti wepře na dwě rozpłatać; *Etym.* pół; *Sorab.* 1. póweż; *Carn.* bóh; *Vind.* tousta stran; *Croat.* terbussina szvinszka; *Ross.* полоть; pobocznica wieprzowa wędzona, *ob.* półtowe mięso; die Speckseite; Ob. d. Backen. Wiszą połcie na balkach dymem okopcone. *Zab.* 10, 72. *Koss.* Na wsi połcie i schaby i zawiędłe szynki. *Zab.* 9, 375. *Ejssym.* Połciem słoniny do półrocza się chowa. *Falib. P* 2. Włamawszy się do komory bierze połcie, sadło. *Klon. Wor.* 35, (cf. urwipołeć, oberwipołeć). Nie rusz cudzego połcia. *Burl. A* 3. — *Dicter.* Złote tłuste lata, kiedy z kiełbas płoty pleciono, a połciami i gomółkami domy pobijano. *Podw. Wroż.* 24. Tłusty połeć smarować. *Rys. Ad.* 66. (*soli lumen dare*, drwa do lasa nosić, wody do morza). — *Joc. personif:* A na cóż ci moja Zalusiu stary szperka, kiedy mnie młodszego całym u nóg swoich widzisz połciem? *Teat.* 16. *b*, 37. (co lepsze to lepsze). — §. Połcie mięsa, szroty, pasy; große Schrotstücke Fleisch, längliche Fleischspalten. Mięso połciami przedawać. *Zaw. Gosp.* — §. Połciem leżeć, położyć, przez połeć, po połciu; *in longum. Cn. Th.* 1021. in die Länge, der Länge nach. Ogłuszała jako niema na połeć leżała. *Otw. Ow.* 379.

POŁECHTAĆ, *f.* połechce *cz. dok.*; *Boh.* polektati, polektawati; *Ross.* пощекотать, nieco łechtać, ein wenig kitzeln. Ten tryumf własna miłość tym żywiéj połechce. *Teat.* 51, 5. — *Transl.* Osłowi pan gnaty połechtał. *Zab.* 15, 178. (kijem pokropił).

POLECIĆ, *f.* poleci *cz. dok.*, Polecać *niedok.*, rekomendować, (cf. poruczać); empfehlen, anempfehlen; *Vind.* porozhiti, perporozhiti; *Slav.* priporucsiti; *Bosn.* priporuciti; *Croat.* preporuchati; *Sorab.* 1. poruczżam; *Ross.* одобрить, одобрять, одобривать. Gdyby kto komu sługę

polecił, a listownie abo ustnie ręczył, że będzie wiernie służyć, ma starać się, aby tego zbiega, gdy ucieknie, stawił; gdyby zaś pan, nie szukając przykaźcy, sam zbiegłego łapać kazał, wolen będzie polecający. *Czack. Pr.* 2, 223. (z statutu Lit.). Bogu to polecić. *Żegl. Ad.* 22. *permitte Diis caetera. Hor.* Polecać się łasce czyjéj, sich jemanden zu Gnaden empfehlen. Polecenie, cf. zaleta, die Empfehlung, (*Vind.* perporozhenie; *Croat.* preporuchanye; *Bosn.* priporuka). Polecenia godny, *Sorab.* 1. porucžženité. Polecający, cf. zaletny, *Ross.* препоручительный, одобрительный. Polecający czyli rekomendacyjny list *Vind.* perporozhnu pifmu. — *§. Pozwolić się to dworzaninowi może, aby póki młody, polecał się tak jako drudzy. *Gorn. Dw.* 415. pani swojéj służył, zalecał się, umizgał się, einer die Cour machen. POLECICIEL, a, *m.*, ten, który poleca, *commendator. Macz.* der Empfehler, Anempfehler. POLECICIELKA, i, *ż.*, *ib.* die Empfehlerinn.

POLECIE, ia, *n.*, czas po upłynieniu lata następujący, der Nachsommer, die Zeit nach dem Verflusse des Sommers, (*ob.* Poletek). Cóż to za łąka i ten las zielony, Słodkie tu jakieś, lecz smutne polecie. *Kniaź. Poez.* 1, 251. Drzewa swe polecie z miejscem odmieniały. *Karp.* 3, 62.

POLECIEĆ, *f.* poleci, polecę *intr. dok.*, Polatąć *contin.*, Polatywać *frequ.*, polatuje *pr. niedok.*; *Boh.* politowat; *Bosn.* poletiti, politati, odletiti; *Croat.* poletavam; *Ross.* полетать, полетывать, излетать; lotem oddalić się, pospieszyć gdzie; hinfliegen, hineilen *propr. et transl.* Skowroneczek ku niebu w górę polatuje. *Simon. Siel.* 103. Wróblik polatywając to tam, to sam, przeszkadzał kazaniu. *Birk. Dom.* 88. Mile po wietrze ptaszek polatował; *movit per aëra pennas. Żebr. Ow.* 378. Polatujące grady. *Furm. F* 3. Wiatr ciepły z polataniem śniegu. *Sienn.* 435. Prędzej od wiatru polecę. *Teat.* 12. *b*, 98. (poskoczę).

POLĘCZ, *herb*; dwa skrzydła nierozciągnione, barkami do lewego boku tarczy obrócone; przez nie balka. Nad hełmem osoba w koronie; suknia na niej szachowana. *Kurop.* 3, 40, ein Wappen.

POLECZYĆ cz. *dok.*, nieco wyleczyć, lub jednego po drugim, nach einander hin heilen oder curiren; *Ross.* полѣчить, полѣчивать, попользовать.

POLEDNIA, POLEŃ, i, *ż.*, dwie żerdki w chacie chłopskiéj, na kształt policy lub legarów zawieszone, gdzie rozmaite rzeczy kładą; (*Ross.* полѣно szczapa drzewa, polano), eine Schwebe, Hängestange, etwas darauf zu hängen. — *Transl.* Na poledni zawiesić. *Cn. Ad.* 1349. (schować, włożyć za piec, pod ławę, na kołku zawiesić; etwas an den Nagel hängen, es schlafen lassen).

POLEDZ, POLEGNĄĆ, poległ, *f.* polegnie *neutr. jedntl.*, Polegać *contin.*; *Boh.* polehnauti, popolehnauti, popolehati, spolehnauti, spoleham, zpolehnu; *Slov.* spoljhám; *Carn.* polegam, polegújem, (polęga *concubitus*); *Sorab.* 1. poljham, polenu, polenem, zlehuyu szo; *Sorab.* 1. polágnusch sze, (cf. położyć się); *Rag.* poljêgati *cubitare*; a) upadłszy leżeć, hinfallen und liegen, sich hinlegen, sich legen, liegen bleiben, erliegen. Wszyscy polegniemy przy twoich nogach; będziemy żyć tylko dla ciebie. *Stas. Num.* 2, 148. Poległo drzewo, i rozkorzeniony pień usechł. *Groch. W.* 443. Poległ broniąc ojczyzny. *Teat.* 4, 82. Poległ od nieprzyjacielskiéj ręki, lub nieprzyjacielską ręką. *Dudz.* 12. er blieb von Feindes Hand. Gdyby nie on, byłbym poległ pod natarciem tych zabójców. *Teat.* 4, 86, ich wäre erlegen. Pod ciężarem fatalnych poległ ciosów. *Teat.* 49, 4. Choćby nie chcieli, musieli polegać ze śmiechu. *Zab.* 12, 269. pękać, boki rwać; vor Lachen auf der Stelle bleiben. — b) Polegać, spolegać na czym, podpierać się czym, odpoczywać na czym; sich auf etwas lehnen, stützen. Jedną ręką polegają na kiju, w drugiéj prowadzą dziecię. *Stas. Num.* 2, 157. Pacierz, na którym głowa spolega, nazywa się unoszącym. *Perz. Cyr.* 1, 31. — *Transl.* Polega co na czym, es beruht darauf, hängt davon ab. Oni mówią, iż ten, który na samej wierze zawiesił się (*pendet*), przeklęty jest; apostoł powiada tych, którzy na saméj wierze polegli (*qui innituntur*), błogosławionymi być. *Zygr. Gon.* 126. Na radzie wodza męstwo polega żołnierzy. *Min. Ryt.* 4, 132. — §. Polegam na kim, spuszczam się na niego, ich stütze mich auf jemanden. Polega i przystaje na rozsądku swych starszych. *Teat.* 23, 54.

POLĘDŹWICA, POLĘDWICA, y, *ż.*, sztuka mięsa lub pieczenia z lędźwi; *Ross.* сѣкъ, der Lendenbraten, Stück aus den Lenden, (Oesterr. Lungelbraten). Polędwica, część wołu przy forszlaku, przy któréj leżą cynadry. *Magier. Mskr.* Polędźwica wieprzowa, wołowa. *Wiel. Kuch.* 422.

POLEGAĆ, POLEGŁY *ob.* Poledz. POLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość, *devexitas. Macz.* die Abhängigkeit, Abschüssigkeit. *Brachia montium*, poległość gór, gdy się daleko rozciągają i rozwloką góry. *Macz.*

POLEJ, eju, *m.*; *Boh.* poleg; *Morav.* polegka, polagka; *Sorab.* 1. poliy; *Carn.* polaj, shmarn, slâk; *Vind.* polai, drobna metiza; *Bosn.* polej; *Croat.* polajcz, pulaytìcza; *Hung.* pole, polej, polaj, tsombor; *Eccl.* полой; *Ross.* полей; *Angl.* poly; *Ital.* puleggio; *Lat.* mentha pullegium; der Poley, roślina pachnąca, rozściela się po ziemi, liście majeranowym podobne; służy do lekarstw. *Kluk. Rośl.* 2, 245. Polny polej; polna miętka, biała lebiodka. *Urzęd.* 209. *et* 65. *Kluk. Dykc.* 2, 119. Gęsi polej, pieniężnik. *Syr.* 302.

POLEJEK, jku, *m.*, wino polejem zaprawne, Poley-Wein. *Cn. Th.* 764.

POŁEK, *Cn. Th.*, POŁK, PUŁK, u, *m.*; (*Boh.* pluk *cohors*, *legio. Dalem.* 202, 296; *Carn.* pulk, puk, *antiquissimi Illyricorum termini*, folk, *Germ.* Volk, *populus*, *plebs*; *Vind.* puk, folck, skupfhina, mnoshtvu, nishi ludstvu; *Croat.* pûk, chelyadina *plebs*, *vulgus*, cf. pospólstwo; *Slav.* pûk = lud; *Bosn.* púk, mnosctvo gljudi, (pucjanin = mieszczanin, pucjanski *vulgaris*); *Rag.* puuk *plebs*; *Ross.* полкъ rejment, cf. ополчить, ополчать uzbroić, ополченіе wojsko, walka (*sed cf.* palka); *Eccl.* полчище rejment, wojsko, (ополчаю *cohorte cingo*); cf. *Tat.* pulk gromada; *Germ.* Volk. Ablg.; *Lat.* vulgus; rejment żołnierzy, legia; *Eccl.* чета, плъкъ, рота, толпа людей, ein Regiment Soldaten. *Durich.* 1, 380. *Kaw. Nar.* 141.

Hetmani go w potrzebach wielkich używali, połek wojska porzuciwszy pod moc. *Petr. Pol.* 2, 393. W półku króla JMści jest chorągwi lekkich dziesięć; w półku hetmana wielkiego koronnego chorągwi pięć. *Tr.* (*ob.* Półkownik).

POLĘKAĆ się, *recipr. dok.*, Polękiwać się *częstl.*, nieco zalęknąć się, etwas erschrecken, nach einander hin Schrecken haben. Porażeni mocą bożą polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24. Serce moje tego się polękiwa, żebyś marnie nie zginął. *Papr. Kol. D.*

POLEKCZYĆ, *f.* polekczy *cz. dok.*, Polekczać *niedok.*; *Boh.* polehčjti, polehčowati, polehčugi; *Carn.* polâhkam, polahzhâm; *Vind.* polohkuvati, poloſheiſhati, polohkeiſhati, sloſheiſhati, loſheiſhi storiti; *Sorab.* 1. polochschu, poloschscham; ulżywać, lżejszym uczynić, leichter machen. Polekczali okrętu, wyrzucając pszenicę w morze. *Radz. Act.* 27, 38. W téj chorobie polekczenie przez czas niejaki wziął. *Pim. Kam.* 197. ulge, Linderung, Erleichterung; *Vind.* pololeiſhanje, polagoja. POLEKKU *adverb.*; *Boh.* polehku, polehaučku; po mału, gemach, allmählig, sachte, langsam. Polekku lepiej zrobisz. *Cn. Ad.* 889; (cf. nie zaraz to; skwapliwość szkodliwa; po mału dalej zajdziesz). Nie zabijajcie go zaraz, ale po lekku każdy z osobna członek uciąwszy, przed oczy moje porzućcie. *Birk. Dom.* 13. *Fur. Uw. F* 3.

POLELA, POLELUM, *ob.* Lela.

POLEMICZNY, a, e, — ie *adverb.*, od *Graec.* πόλεμος wojna, więc wojenny, zatym sporny, n. p. Polemiczne pisma, które w zaprzeczonej kwestyi lub propozycyi wychodzą nawzajem, a mianowicie w materyach teologicznych; dwie strony albowiem ścierają się o lepszość swego zdania, wojują z sobą. *Czart. Myśl.* 26. polemisch.

POLEŃ, *ob.* Polednia. POLEŃIĆ się *recipr. dok.*, ociągać się, nieochoczym być, saumseelig seyn; *Ross.* полѣниться. Świadectwa te tu szérzéj przywieść, nie polenię się. *Zygr. Pap.* 359.

POLEPA, y, *ż.*, oblepa, polepienie tła, stropu, ściany. *Cn. Th.*, die Bekleibung, z. B. von Kalk, Gips. Oblepa czyli polepa gruba ścian głos traci. *Cn. Th.* Polepa mówi się tylko o lepieniu gliną, (nie jak *Troc* pisze, o wapnie na murze, ponieważ ta nazywa się wyprawa lub tynk); tak polepa na piecu, na pułapie. *Magier. Mskr.* — Owe śkła, które wystawione być mają na goły ogień, nie mogą goło nagłéj mocy ciepła znieść, przeto oblepiają się gliną; która to polepa nazywa się zbroja. *Kruml.* 39. POLEPIĆ, *f.* polepi *cz. dok.*, Polepiać *niedok.*, oblepić; *Ross.* улѣпить, улѣплять, bekleben, bekleiben, mit Kalk, Gips rc., bewerfen. *Cn. Th.*

POLEPSZYĆ, *f.* polepszy *cz. dok.*, Polepszać *niedok.*; *Boh.* polepšiti, nadlepšjm; *Sorab.* 1. polepscham; *Sorab.* 2. polepschisch, polepschowasch; (*Carn.* polepshim = piększe, piękniejszym czynię); *Carn.* pobulsham; (*Vind.* oblepſhati, polepſhati, slepſhati = pięknszyć); *Vind.* pobulſhati, sbulſhati, ispobulſhati, vunsbulſhati, pobielſhati, popraviti; *Croat.* pobolshati, pobolssati, pobolssávam, zbolssávam; *Bosn.* poboglsejatti; *Ross.* поправить, исправить, починить, сдобрить, сдабривать; w lepsze odmienić, poprawić, verbessern. Czyż nie mogę jej losu biednego polepszyć? *Teat.* 4. *b*, 140. Polepszam w targu, *adjicio ad pretium*. *Cn. Th.* zulegen. Polepszam myta. *ib.* Polepsza się choremu, lepiej mu się dzieje, wzmaga. *Cn. Th.* es wird mit ihm besser, er bessert sich. — *Moral.* Polepszyć się, poprawić się, cnotliwszym się stać, sich bessern. Bóg nas karze, abyśmy się polepszyli. *Karnk. Kat.* 402. Polepszenie, das Bessern, Verbessern, die Besserung, *Croat.* pobolssicza; *Eccl.* управленіе, исправленіе, изъ худаго состоянія къ лучшему прехожденіе. Do polepszenia, *polepszalny, poprawny. *Vind.* sbulſhliu, pobulſhliu, prauliu, sguiſhliu. POLEPSZYCIEL, a, *m.*, poprawiciel, poprawca, naprawiciel, *emendator*. *Mącz.*; *Boh.* zlepšitel; *Vind* pobulſhavez, sbulſhavez; *Croat.* pubolssàvecz, der Verbesserer. POLEPSZYCIELKA, i, *ż.*, die Verbesserinn.

POLER, *ob.* Polor. POLEROWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*; *Slov.* polerugi; *Sorab.* 2. polirowasch; *Sorab.* 1. tželu; *Carn.* likam; *Vind.* likati, ofvietliti, skamilirati, obruſiti; *Croat.* paleram, palerujem, oszvetlyujem, szvetlati, zchisztujem, zchisztiti; *Hung.* pallérozom; *Rag.* ogladiti, oplàgnatti; *Bosn.* svitlati, (cf. światło, światły, świecić); *Ross.* полировать, сгладить, сглаживать, лощить, лощу, полощить, вылощить, вылащивать, свѣтлить, высвѣтлить; polerować, *błyskogładzić. *X. Kam.*, gładzić, poloru dodawać, poliren, glätten, *propr. et transl.* Polerujcie włócznie. 1 *Leop. Jer.* 46, 3. Żelazko lub stal od polerowania; *Carn.* likavnèk; *Vind.* likaunik, likalu; *Ross.* воронило. Złoto, gdy się w ogniu pięknie poleruje, Tym zawżdy wdzięczniejszy glanc oczom ukazuje. *Rej. Wiz.* 141 *b.* czyścić, reinigen, säubern. Nasienie gorczyczne *flagmę z głowy ściąga, za czym zmysły się polerują. *Syr.* 1204. Wódka ta krew' zepsowaną w ciele poleruje. *Syr.* 279. Bardziéj ciało, niż umysł polerują. *Klok. Turk.* 51. (doskonalą, kształcą, ćwiczą). *POLEROWNIK, a, *m.*, co poleruje, der Polirer; *Croat.* szvetlàvecz; *Sorab.* 1. tželičer; *Vind.* likavez, likar; *Ross.* гладильщикъ, лощильщикъ, полировщикъ, *ob.* Gładziciel. POLEROWNY, POLOROWNY, a, e, POLEROWANY, wygładzony, błyszczący, gładki; geglättet, polirt. Gdzie twa zbroja polerowna? *Jag. Wyb. C* 2. Bełty Jowiszowe w przykre polerowne błyski. *Zab.* 12, 24. — *Transl.* Ucywilizowany, ulartych obyczajów, okrzesany, ociosany; gesittet, civilisirt, (gehobelt). Polerowne narody, które żyją pod rządem politycznym, mają obyczaje prawem umiarkowane, w naukach i kunsztach są wyćwiczone. *Wyrw. Geogr.* 128, (cf. dziki, gruby). POLERUNEK, nku, *m.*, polor, politura, glanc, błysk, połysk, gładkoblask, błyskogładnia. *X. Kam. Ross.* лощеніе, полировка, die Politur, das Poliren, die Cultur, Gesittetheit. Cnota bez polerunku i nauk, ma w sobie coś ostrego. *Lub. Roz.* 4.

POLESIE, ia, *n.*, a) kraje pod wielkiemi lasami leżące. *Dykc. Geogr.* 2, 269. Waldland, Walddistrikt. — §. Zwierzęta w polesiech swoich leżą. *Budn. Ps.* 104, 22. (cf. kotlina), w legowiskach leśnych, Waldlager. — b) *Nom. Propr.* Polesie, część woj. Brzesk. Lit., część woj. Wołyńsk., i część półn. woj. Kijowsk., najwięcéj obfitujące w drzewa. *Dykc. Geogr.* 2, 269. cf. Podlasie, Pohlachien.

POLESKI, a, ie, n. p. Gać winnowy poleski. *Stat. Lit.* 217.

POLETEK, *ob.* Polecie, n. p. Pójdziemy potym na poletek, dokończymy żąć żytka. *Teat.* 52, 53.

POŁETEK, tka, *m.*, *zdrobn. rzeczown.* połeć, połowiczna część czego, n. p. Skoro zobaczysz bolączkę powietrzną, rozciąwszy gołębia, przyłóż tak ciepły połetek; aż pocznie on połetek zielenieć, i ujrzysz z połetka ciekącą wodę zieloną, która jest owym jadem powietrznym. *Sienn.* 542.

POLEWA, *POLIWA, y, *ż.*, czym naczynia, osobliwie gliniane, polewają, pobielają, glazura; *Vind.* gorezhiza, nalizhik, glasura; *Ross.* мурава, die Glasur, Topfglasur. Polewa na garki robi się z cyny i z ołowiu ukalcynowanych. *Kluk. Kop.* 1, 314. Poliwy garncarskie. *Torz.* 322. *ib.* 202. U nas polewy najsławniejsze są Zakroczymskie, Jarosławskie. *ib.* 315. Przejrzeć się można było w polewie naczyń nabiałowych. *Węg. Marm.* 1, 276. *Hor. Sat.* 191. POLEWAĆ, *ob.* Polać. POLEWACZ, a, *m.*, który co czym polewa, pobiela; der Begießer, Verzinner, Tüncher. POLEWACZKA, i, *ż.*, die Begießerinn. — Polewaczka, naczynie od polewania. *X. Kom.* Gießfaß, Gießkanne. POLEWCZASTY, a, e, POLEWCZANY, to, co z polewki jest, *jurulentus. Macz.* suppig, von Suppe, mit Suppe; *Slov.* polewečný; *Ross.* похлебочный. Wziąwszy koźlę i potrawy polewczaste, ofiarował je panu. *Sk. Żyw.* 2, 1. Polewczasta kasza. *Syr.* 1001. Nie będziesz zaraz pił po mięsie *poliwczastym. *Eraz. Ob. F.* POLÉWKA, i, *ż.*, POLEWECZKA *dem.*; *Boh.* poljwka; *Slov.* polewka; polewečka; *Hung.* lév, levetske; *Sorab.* 1. pohliwka, zopa; *Vind.* poliuka, shupa, vlaga; *Carn.* polyvka; *Croat.* jùha, (cf. jucha); *Slav.* júha, csorba, chorba; *Ross.* поливка, подливка (*ob.* Podlewa), жижа, похлебка, похлебочка, (похлебать łyżką jeść; cf. pochlebić, cf. chlipać); *Eccl.* юха, ушица; supa, supka, die Suppe. Poléwka migdałowa, winna, grzybowa, grochowa, z klósków nadziewanych, mięsna, zielna, mleczna. *Wiel. Kuch.* 423. Poléwka z chleba, wody i soli. *Teat.* 8, 40. Z kaszy jęczmiennéj poléwki jéj słodkiéj udzieliła. *Otw. Ow.* 202. Z piwa bywają polewki na kształt winnych zufek, z żółtkami, z cynamonem i szafranem. *Syr.* 948. *Haur. Sk.* 165. Biersuppen. Mięsna poléwka. *Sienn.* 153; abo i inszych potraw. *Cn. Th.* Brühe, Sauce, (cf. rosół). Dano na stół prosię, czarną poléwką podlane, czyli czerninę. *Teat.* 22. *b*, 108. Szczupak z żółtą poléwką czyli sosem. *Wiel. Kuch.* 423. Z tłustego mięsa tłusta poléwka. *Rys. Ad.* 79. (*Slov.* Łacné maso, rídká polewka; *merces pretio correspondet*). Im starsza kura, tym lepsza poléwka. *Pot. Jow.* 2, 43. Dobra jest rzecz, poléwki albo juchy z kur pożywać, z żółtkiem jajczynym. *Spicz.* 185. Im mięso, a nam poléwka. *Bratk. G* 3. (dobra Matyaszowi płotka). Chlubią się z mięsa, a ono i poléwki nie widzieli. *Gorn. Dw.* 272. Komu się ryby nie dostanie, ten na poléwce przestanie. *Rys. Ad.* 25. Znam dworską poléwkę, i potrafię z kija wypić, i kapłuna na powietrzu rozebrać. *Teat.* 32. *b*, 47. Wiele jest takich, którzy za poléwką idą. *Kosz. Lor.* 71 *b*, (cf. pochlebca, cf. *Ross.* похлебка poléwka; (cf. patrzą, gdzie się z komina kurzy); *Boh.* poljwkař, genž chodj na poljwku *poléwkarz; *Vind.* lopazh, lopauz, shupojedez, vlagozhrep). Pod poléwkę albo pod poléwką mięso, z poléwką, z podlewą. *Włod.* Fleisch in der Suppe.

POLEŹĆ, *f.* polezie *cz. dok.*, Połazić *contin.*; *Boh.* polezti; *Carn.* polesém; *Vind.* napreilesti, napreilasiti; *Ross.* поползать; łażąc iść, ein wenig hinkriechen. Grzegorzu, pójdź robić! G. A nie mogęć chodzić! A. Pójdźże jeść! G. Toć muszę poleźć. *Rys. Ad.* 15.

POLEŻEĆ, *f.* poleży *neutr. dok.*; *Boh.* poležeti; *Sorab.* 1. poležu, poležim; *Ross.* полежать; czas niejaki przeleżeć, eine Weile liegen, liegen bleiben, (cf. poledz). Lepiéj, że gospodarstwo przez dwa, trzy dni poleży, jak że chory potym przez niedziel kilka w łóżku będzie leżeć musiał. *Perz. Lek.* 341. Poleżeć sobie, ein wenig faullenzen, ruhen, odpoczywać sobie. Po kąpieli, niechaj się położy; kiedy poleży godzinę i będzie się pocił, po obtarciu niech poleży znowu, aż sobie odpocznie dobrze. *Syxt. Szkl.* 256.

PÓŁFASEK, ska, *m.*, n. p. Faski, półfaski do nabiałów. *Haur. Ek.* 180. połowa faski, ein Halbfaß.

PÓŁFUNTA czego, PÓŁFUNCIE = ia, *n.*, *Cn. Th.*, ein halbes Pfund; *Slov.* půlfunta; *Hung.* félfont; *Sorab.* 1. pówpunta; *Ross.* полуфунтовикъ; *Eccl.* поллитрие, полфунта. PÓŁFUNTOWY, a, e, halbpfündig. Półfuntowa kula armatna. *Tr.*

PÓŁGAŁKI, półkręgu, *haemisphaerium. Cn. Th.*, eine Halbkugel.

PÓŁGARCA *Nominat. car.*, PÓŁGARCÓWKA, i, *ż.*; *Croat.* polich, ein halber Topf. Garniec ma dwa półgarca. *Vol. Leg.* 7, 331. Trzy półgarcówek wódki. *Syr.* 250. PÓŁGARCOWY, a, e, von einem halben Topfe. Półgarcowa miara. *Cn. Th.* Flasze półgarcowe. *Torz.* 103.

PÓŁGARDŁEK, dłka, *m.*, śrzodek podgardłka, die Mitte des Vorderhalses. Parys niemęzki półgardłek miał ściągniony Meońskim kapeluszem. *A. Kchan.* 94. Półgardłek komu przeciąć. *Chełm. Pr.* 173.

PÓŁGĘBEK, bka, *m.*, niecała gęba, ein halbes Maul. Półgębkiem mówić, półgłosem; halb laut, verbissen, nicht recht vernehmlich. Przyjść do niego z gołą ręką, to kwaśno patrzy, i półgębkiem gada. *Teat.* 15, 83. Uśmiechła się do niego półgębkiem. *Ossol. Str.* 3. Jabym była filozofką? rzekła półgębkiem skromna Lucylla. *Węg. Marm.* 1, 242. Poseł nie powinien gadać półgębkiem. *Gaz. Nar.* 2, 52. Usiłują go wprowadzić w rozmowę, ale on półgębkiem odpowiada. *Zab.* 3, 257. PÓŁGĘBNY, PÓŁGĘBKOWY, a, e, półgłośny, niewyrazisty; halb laut, halb verbissen. Precz ztąd poczcie kudłogady Ślepych podsłuchów, szeptów, półgębnych uśmiechów. *Nar. Dz.* 1, 122. Przez uśmiech półgębkowy pozwalała. *Zab.* 11, 91.

PÓŁGĘSEK, ska, *m.*, połowica gęsi, eine halbe Gans. Półgęski wędzone bez wszelkiéj innéj przyprawy i surowo jadać się mogą. *Kluk. Zw.* 2, 155. — *Contumel.* Mnie półgęskiem czyli raczéj półgłówkiem nazwał. *Boh. Kom.* 1, 833. głupszym od gęsi, dumme Gans, Gänsekopf.

PÓŁGŁOSEM *adverb.*, półgębkiem, nie na cały głos, półgłośno; halb laut, halb verbissen. Hrabia czyta półgłosem.

Teat. 41, 48. *et* 14. *c*, 46. PÓŁGŁOŚNY, a, e, — ie *adverb*; *Eccl.* погласный.

PÓŁGŁOWEK, wka, *m.*, pół głowy, ein halber Kopf. *semicaput*, pół głowy. *Urs. Gr.* 180, *Eccl.* поглавіе, половина главы. — *Contumel.* Tępéj głowy, któremu klepki jednéj nie staje, głupi jak sak, ein dummer Kerl, ein Schafskopf, ein Schöps, ein Einfaltspinsel; *Ross.* полудурье, полоумный. Półgłowek, półmędrek; *sciolus*, *saperda*. *Mon.* 75, 590. Wierutne półgłówki i gaduły, prawią ni to, ni owo. *Teat.* 25, 93. Co za utrapienie z tym półgłówkiem! *Boh. Kom.* 4, 107. Jakiś półgłówek, który nieco liznął w szkołach fizyki, chciał się popisywać. *Teat.* 34. *c*, 35. *Pam.* 84, 404. W oczy mu powiedziałem, że półgłówkiem, że mu się rozum pomieszał. *Teat.* 55, 46. *Boh. Kom.* 1, 53. PÓŁGŁOWNY, a, e, połowy głowy się tyczący, halbköpfig, den halben Kopf betreffend. Półgłownemu bolu lekarstwo. *Syr. Reg.*, *ob.* Migrena, halbseitiges Kopfweh. PÓŁGŁOWSTWO, a, *n.*, półmędrstwo, Schafsköpfigkeit; *Ross.* полоумie.

POŁGAĆ, *f.* połgę, połże *cz. dok.*, jedno po drugim nałgać, nach einander hin vorlügen; *Ross.* подолгать, подлыгать.

POLGNĄĆ, *f.* polgnie *neutr. jedntl.*, ulgnąć jeden po drugim, pograznąć; nach einander stecken bleiben, einsinken, versinken. Polgnęli w smrodziech swoich. 1 *Leop. Sophr.* 1, 12. W ślepym łakomstwie polgnęli. *Paszk. Dz.* 116. Już polgnęli nieprzyjaciele moi w tym zarażeniu, które mi zgotowali; *infixi sunt. Wróbl.* 18.

PÓŁGODZINY *Nominat. car.*; *Slov.* pól hodini; *Croat.* pol vure; *Ross.* полчаса, (полгода - półrocze), eine halbe Stunde. Półgodziny po czwartéj. Półgodziny po piątéj na zegarze. *Cn. Th.* pół do piątéj. PÓŁGODZINNY, a, e, halbstündig; *Ross.* получасовый. Półgodzinne kazanie.

PÓŁGOLENI, *Nominat. car.*, połowica goleni, halbes Schienbein, Mitte des Schienbeins. Do półgoleni suknia. *Tr.*

PÓŁGRANATU *Nominat. car.*, PÓŁGRANACIE, ia, *n.*, grubsze sukno granatowe, schlechteres dunkelblaues Tuch. Półgranacia drożéj nie mają przedawać łokieć nad złotych 5. *Vol. Leg.* 3, 370. (cf. granat). Woźnice w półgranacie, pacholcy w bławacie. *Bies. B* 2.

*PÓŁGRECZYN, a, *m.*; *Eccl.* полгрекъ, полугрекъ, ein halber Grieche.

PÓŁGROSZA *Nominat. car.*, PÓŁGROSZEK, szka, *m.*, PÓŁGROSZÓWKA, i, *ż.*; *Carn.* dnarizh, ein halber Groschen; (cf. piorunek). Półgroszki nazywały się w Polszcze kwartnikami. *Czack. Pr.* 129. Darmo, już nie poradzisz, kiedy złe półgrosze. *Pot. Arg.* 77. (dzięgi, pieniążki). Powywożono one stare półgroszki. *Grod. Dis. G* 2 *b.* W monecie miedzianéj, trzygroszówki, groszówki, półgroszówki. *Vol. Leg.* 7, 451.

PÓŁGRUBRYNA *Nominat. car.*, (*ob.* Grubryn), materyjka Turecka, ein Türkischer Seidenzeug. Od czamletu, półgrubryna, saje .... *Vol. Leg.* 4, 357.

PÓŁGRUNTOWNY, a, e, pół prawdziwy, halb ächt. Kamień półgruntowny. *Rzecz. Złot. C b.*

PÓŁGRZYWNY *Nominat. car.*, eine halbe Mark, *haemimnaeum. Cn. Th.*

PÓŁHAK, *PUŁHAK, PUŁAK, u, *m.*, gatunek muszkietu, rusznicy, ein Doppelhaken, eine Art Feuerröhre. Za panowania Ludwika Węgierskiego, Niemiec jeden strzelbę śpiżaną, co od grzmotu huczliwego, pułakami nazwano, wymyślił; *bombardas. Krom.* 385. *Pułhak. *ib.* 441. Miejscy ludzie mają mieć półhaki, działka, działa, miecze i wszystko, co do obrony piechoty należy. *Petr. Pol.* 454. Stoi za *pułhak, albo za działa najmocniejsze, modlitwa do boga. *Gil. Post.* 198 *b.*

*PÓŁHETKOWA głowa, n. p. Ty chcesz koniecznie w swojéj półhetkowej głowie bibliotekę założyć! *Haur. Sk.* 2, *ob.* Hetka; cf. półgłowek, Schafskopf.

POLICA, y, *ż.*, (cf. *dem.* półka); *Boh.* police; *Vind.* poliza; *Ross.* полица; szafa z rzędami czyli półkami, szelbląg; ein Schrank mit Fächern, ein Fächerschrank. Police do kładzienia sérów, czy w sérniku, czy zimą w izbach suszyć się mają, najlepsze są z ram tęgo płótnem wybitych. *Kluk. Zw.* 1, 229. *Panarium*, śpiżarnia chlebowa abo kosz, wieszadło abo polica chlebowa. *Mącz.* Polica, niecka, dzieża. *Volck.* 513. Police, rzędy, półki; Fächer, Reihen von Brettern. Wsuwają się w piec suszalny police, na których się owoce suszyć mają. *Kluk. Rośl.* 1, 170. — §. Polica; *Eccl.* полица [*asser* 2], набедренникъ, (cf. nabiodrki); część nabiedrzna ornatu wyższego duchowieństwa, (*ob.* Stoła); das Hüftstück des Ornats der hohen Geistlichkeit der Russ. K. Ta polica jest insignium archimandryta. *Sak. Sob. B* 1 *b.* Rektor szkół Kijowskich z policą służył i chodził. *Sak. Sob. B* 2. *ib. B* 1 *b.*

POLICYA, yi, *ż.*, 1*) z *Greck.* znaczy rządzenie miastem, państwem. *Petr. Ek.* 1, die Regierung. *Orzel. Mscr.* — *§. Policya, rząd wolny Rzeczypospolitéj. *Modrz. Baz.* 11. *Petr. Pol.* 222. freye Regierung, Freystaat. — 2) Policya, rozrządzenie wewnętrzne bezpieczeństwa, spokojności, wygody miast lub krajów; *Vind.* polizia, vludnost, die Polizey. Policya, kunszt dobrego rządzenia ekonomicznego. *Mon.* 67, 306. Komisya policyi ustanowiona dla utrzymywania powszechnego w kraju porządku, tak co do bezpieczeństwa i spokojności, jako i co do wygody publicznéj. *Sejm. Grod.* 2, 77. POLICYANT, a, *m.*, policyjny urzędnik, ein Polizeybeamter.

POLICZEK, czka, *m.*; *Boh.* polićek część twarzy, jagoda; *Vind.* lize, zhelusti, (*ob.* Lice); *Rag.* obraz, (*ob.* Obraz); *Slav.* obrazi; *Ross.* ланита, щека, (cf. szczęka); 1) die Wange, der Backen. Człowiek ma policzki wypukłe. *Zool.* 285. Policzek bezwłosy; *impubes genae. Żebr. Ow.* 67. Uderzył go w policzek. *W.* 3 *Reg.* 22, 24. *Birk. Kaw. Malt. C b.* Twarz zkraszona rumieńcem, policzek nadobny, Róży w śnieżyste mléko rzuconej podobny. *Zab.* 9, 328. — *Transl.* Policzki szyszaka, *bucculae. Cn. Th.*, die Backen am Helme. Zadnie policzki, półdupki. *Perz. Cyr.* 1, 170. die Arschbacken. — *§. Abo mię do ciebie twych piersi policzki Wabią, jakie u klaczy cycki? *Petr. Hor.* 2. *O* 3 *b.* wypukłości, die Wölbungen der Brüste. — Policzki w strzelnicy, dwie poboczne wnętrzne nachylone płaszczyzny strzelnicy. *Jak. Art.* 3, 309. die Seitenwände der Schießscharte. Policzek koła, jest płaskość zwierzchnia abo spodnia koła, na której zęby stoją ku górze albo ku

ziemi. *Solsk. Arch.* 49. die Radfläche, Fläche eines Rades. Koło młyńskie wewnętrzne ma kołki albo na boku czyli według młynarzów na policzku, albo też na obwodzie, na czole. *Os. Fiz.* 343. — 2) Policzek, pogębek, uderzenie w policzek, w twarz, w gębę, policzkowanie; die Maulschelle, Ohrfeige; *Boh.* poliček, pohlawek, flink, klofec, facka; *Slov.* poliček, pohławek; *Sorab.* 1. blinka, (cf. hubiczkwano całowanie); *Sorab.* 2. flinka; *Carn.* szlafernèza, fèrtamûsa, sauh, berlusnéza, kloferniza; *Vind.* savushniza, shlaferniza, shleperniza, klofuta, savuhenza, pluska; *Croat.* polichnicza, plyuzka, plyuszka, pluzka, zavussniza; *Rag.* zauseniza, pgljùska, zamlatniza; *Dal.* plyuszka, blиha; *Slav.* chushka, pljuska, zaushnica; *Bosn.* pgljuska, zauseniça, poliсniça, zamlatniça; *Ross.* заушина, заплеушина, оплеуха, оплеушина, пощечина, пощечинка; *Eccl.* ланитство, по ланитѣ удареніе. Jezus policzek wziął u Annasza wielki. *Pieśn. Kat.* 68. Wycinali mu policzki. 1 *Leop. Joan.* 19, 3. Podpiły, policzek mu dał. *Sk. Dz.* 713. Wycina mu policzek. *Teat.* 24. *c*, 31. Biskup bierzmowanemu daje policzek. *Karnk. Kat.* 160. Pomazany ręką biskupią z lekka bierze policzek, aby pamiętał, iż ma być gotowym do wycierpienia rzeczy przeciwnych dla imienia Chrystusowego. *Kucz. Kat.* 2, 397. — *Fig.* Dopiero z placu ordę i Turczyna Zepchnęli, dobre dawszy mu policzki. *Jabł. Buk.* O 2. (plagi, cięgi). Wielka hańba, jeśli król tak wielki majestatu swego policzek mimo się puści. *Orzech. Qu.* 104. (urazę, krzywdę, uszczerbek majestatu). Prorok tu dał prawie policzek starym zwyczajom zakonu starego. *Rej. Post.* C 2. By każdy uważył sobie odmienność fortuny, pewnieby dał policzek przyrodzeniu swowolnemu, a nie dałby mu się za nos wodzić. *Rej. Zw.* 66. POLICZKOWAĆ, -ał, -uje *cz. niedok.*, zpoliczkować, upoliczkować, *f.* zpoliczkuje, upoliczkuje *dok.*, policzki dawać, wycinać, w policzek bić, popyskować, pogębkować; Maulschellen geben, ohrfeigen; *Boh.* poličkowati, pohlawkowati, fackowati, baukowati; *Sorab.* 1. zplaczam, zflinkam, pěstuyu, (cf. pięść, cf. piastować); (*Sorab.* 1. pohubiczkuyu całuję); *Carn.* berlusnem, klófnem, kloftanje, zhofiti, zhôfem, shlofàm; *Vind.* shlepiti, oshlepati, vubniti, lopiti, zhofiti, sa vuhu vdariti, treshiti, klofniti, shlepiti, tresniti, zhesniti, musati, pluskati, klofutati, ovuhati, ozhofati; *Bosn.* zausciati, pgljusnuti, pljuskati (cf. pluskać), zagljusctiti, zagljasctiti; *Rag.* pgljusnuti, pigljûskati, zaùscìti, zauscîvati, zamlâtiti; *Croat.* plýuszkam, plyusznulszem, zplyuszkávam, ztreszkávam; *Dal.* blihnujem; *Ross.* заушить, заушать, дать кому туза, тузить, потузить, ланиствую, по ланитіе ударяю. Przywieść ją do siebie, policzkować i w twarz popluć kazał. *Sk. Dz.* 256. Twarz uplwana, upoliczkowana. *Karnk. Kat.* 42. *Sk. Dz.* 1107. Upoliczkowali mię sromotnie. *Radz. Job.* 16, 10. *Szczerb. Sax.* 347. Poszyjkowali go i policzkowali. 1 *Leop. Math.* 26, 68. Skoroś taki tchórz, godzieneś być zpoliczkowanym. *Teat.* 31, 83. Policzkujący, *Croat.* plyuszkàvecz *alapator.* POLICZKOWY, a. e, od policzków, Backen-, Wangen-. Policzkowy raz. *Cn. Th.* ein Backenstreich.

POLICZYĆ, *f.* policzy *cz. dok.*, Policzać *niedok.*, zliczyć, przeliczyć; überzählen, zusammenzählen, berechnen; *Vind.* pozhteti; *Bosn.* pobroiti; *Croat.* pobrajat; *Ross.* счесть, сочту, считать; *Eccl.* сьглядати [*explorare* 2]. Rządu znak, i całości, kto policza swoje, Ty nie wiem, jeźli zliczyć potrafiłbyś swoje krowy. *Gaw. Siel.* 377. Niepoliczony, nie idzie w liczbę, w poczet. *Cn. Th.* 515. nicht mit gezählt, nicht mit gerechnet. Niepoliczony, niezliczony, niepoliczny, nie do policzenia, nie do zliczenia, unzählbar; *Ross.* несмѣтный, безсмѣтный. Z niego niepoliczne dobra, jak z źrzódła czerpamy. *Kanc. Gd.* 43. — §. Policzyć kogo między, abo za = poczytywać za co, unter etwas rechnen, zu etwas zählen, für etwas halten. Czeski język u nas jest wzięty i policzony za najcudniejszy z wszystkich. *Gorn. Dw.* 47. — §. Kato radził, aby Pompejuszowi wszystka władza była policzona. *Eraz. Jęz.* B *b.* poruczona, oddana; anvertraut, übergeben.

POLIP, *ob.* Wielonog.

POLISTY, a, e, pełen pól; *Eccl.* полистъ, гдѣ поля, польскій, польный, полевый, voll Felder, Aecker. Oczyścili nowe swoje siedlisko, i w polisty a żyzny kraj zamienili. *Nar. Hst.* 2, 326. Wszystka ziemia Galilejska jest polista i równa. *Jer. Zbr.* 2, 129.

POLITOWAĆ się, POLUTOWAĆ się *recipr. dok.*, polituje się *f.*, powziąć litość nad kim, sich eines erbarmen; *Boh.* politowati; *Ross.* соболѣзновать, сожалѣть, сострадать, сострàжду. POLITOWANIE, polutowanie, litość, miłosierdzie; das Erbarmen, das Mitleid; *Ross.* сожалѣніе, сострадательство, сострадательность; *Eccl.* сострадованіе, соболѣзнованіе, сострастіе, срѫдоболніе [*intestinorum tormina* 2]. Nie mogę mieć politowania dla Wc Pana, kiedyś dla mnie niemiłosierny. *Teat.* 9, 42. Przeciw heretykom żadnego nie miał polutowania, surowym lwem przeciwko nim był. *Birk. Dom.* 139. Politowanie mający, sich erbarmend, mitleidig; *Ross.* сострадательный, соболѣзнователь; *Eccl.* спострадательный, сердобольный.

POLITURA, y, *ż.*, polor, glanc, łysk, połysk, gładkoblask, błyskogładnia. *X. Kam.* die Politur; *Ross.* шлифовка (cf. szlifować), политура tektura.

POLITYCYZM, u, *m.*, politykowanie przesadne, das Politisiren, Kannengießern. Od sejmików aż do sejmu politycyzm w Polszcze panuje; jest to coś na kształt febry peryodycznej. *Kras. List.* 2, 40. Niemasz nadziei, żeby go z tej manii politycyzmu wywieść. *Teat.* 26. *c*, 80. POLITYCZNY, a, e, POLITYCKI, a, ie, polityki rządowéj się tyczący, politisch, Staats-. Rostropnością polityckę Rzeczypospolite bywają do większej doskonałości dowiedzione. *Petr. Pol.* 56. Prawo polityczne, publiczne, powszechne, Staatsrecht, zawiera prawidła, podług których miasto, prowincya lub naród jaki jest rządzony. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 1. *Wyrw. Geogr.* 105. *Przestr.* 57. Prawo polityczne zamyka formę rządu, stanów w narodzie, prerogatywy, opisy handlów, obrad publicznych, religią etc. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 7. *Zab.* 6, 221. Geografia polityczna, jest opisanie różnych rodzajów panowania na ziemi. *Wyrw. Geogr.* 2. die politische Geographie. — b) Polityczny, utarty, dworny; geschliffen, politisch, weltklug. Poseł drugi polityczniejszy był od tamtego. *Auszp.* 49. Polityczniejsza

niesprawiedliwość. *Zach. Kaz.* 1, 211. Niepolityczny. *Eccl.* неграждансвеный. POLITYCZNIEĆ *neutr. niedok.*, spolitycznieć *dok.*, politycznym się stać, wygrzecznieć; politisch werden, sich abschleifen. Dziś spolityczniała cale Polska. *Kchow.* 254. POLITYK, a, *m.*, człowiek znający się na rządach Rzpltéj, i sposobny do rządzenia państwem. *Włod.*, *Vind.* floshtnomoder der Staatsmann. Politycy, statystowie, z małych rzeczy często najważniejsze wnioski czynią. *Bals. Niedz.* 2, 365. — *In deteriorem partem:* Udający polityka, lubiący politykować, ein Kannengießer. Na Floryańskiéj u Szmida ulicy, Gdzie uczęszczają nasi politycy. *Pot. Jow.* 123. — §. Człowiek polityczny, dworny; *Rag.* kollovódja, ein Politicus, Hofmann, Weltmann. Polityk jest to zwierzę rozumne o dwóch nogach, tak służące bogu, aby dyabła nie rozgniewało. *Zab.* 5, 142. Politykiem ten, kto szalbierzem jest i niewdzięcznikiem. *Jabł. Ez.* 218. Zadawano Rusi, że się nie uczą, dlatego są prostakami, niepolitykami. *Pim. kam.* 375, *ob.* Nieokrzesaniec, grundychwał, grubianin. POLITYKA, i, *ż.*, nauka, jak Rzpltą rządzić i zachować wcale. *Petr. Ek.* 44. die Politik, die Staatskunst; nauka poznawania spraw i potrzeb państw; abo rostropność podająca rządzącym środki do wykonania zamysłów przedsięwziętych. *Wyrw. Geogr.* 98. Przeciw dobréj polityce z ludem postępujemy. *Leszcz. Gl.* 101. (przeciw rozsądkowi, roztropności). — §. Polityka, politykowanie, polityczne wybiegi, dworność, dworska sztuczność, polor; politisches Wesen, Klugheit, Welt. Polityka jest ucieczką słabych albo wybiegiem złośliwych. *Stas. Num.* 2, 200. Szkodzić komu przez subtelne podstępy, jest wielkim obrotem i głęboką polityką. *Mon.* 76, 550. Polityka uczy subtelności w traktowaniu z ludźmi. *Lub. Roz.* 3. Z kim sprzymierzona obłuda, niedościgłe wyrabia polityki. *Mon.* 73, 795. (wybiegi, fortele, majaki; Kunstgriffe, Kniffe). Polityka nie jest występkiem; ale szczerość zbyteczna wadą bywa częstokroć. *Teat.* 25. *b*, 9. polityka, grzeczność, maniernośé, obyczajność; Geschliffenheit, Höflichkeit, Manieren. Taka to grzeczność tego grubianina! pfe! nie umie polityki. *Teat.* 24. *b*, 15. *Pociej.* 20. Poszedł grzech w politykę, w grubiaństwo cnota, W zbytek potrzeba, z męstwa stała się pieszczota. *Pot. Pocz.* 669. (w obyczajność, w modność). Przez frantowską politykę złą intencyą zdobią. *Leszcz. Gl.* 68. To mi polityka, kiedy ja i sam czynię, co z moją jest wygodą, i gościom w tym wolność zostawuję. *Boh. Kom.* 2, 98. POLITYKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, o polityce gadać, politycznie rozprawiać; kannengießern, aus der Politik schwatzen. Słyszałem kwestarza głęboko politykującego. *Teat.* 35, 18. — §. Grzecznością czyli dwornością narabiać, den Hofmann machen, aus Politik höflich, freundlich seyn.

*POLIWKA, *ob.* Polewka.

POLIZAĆ, *f.* poliże *cz. dok.*, Polizнаć *jedntl.*. Polizować, polizuje *niedok.*; *Sorab.* 1. polizam, poližu; *Vind.* polisati, (polisniti, polisuvati = łakotnym być); *Bosn.* polizati; *Rag.* polizнuti; *Ross.* полизать; z wierzchu oblizać, belecken. *Otw. Ow.* 430. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty. *Nar. Dz.* 3, 118, (*ob.* Liziobrazek). Choćby łeb Salomona niebo komu dało, Musi łapy polizać, gdy ma w trzosie mało. *Tręb. S. M.* 48, (cf. łapa). Niewiele na to psie polizanie po ukąszeniu dbając, z gniewem odszedł. *Birk. Zbar. D b.* POLIZACZ, a, *m.*; *Boh.* polizač, polizaček; *Croat.* lizavècz; n. p. Polizacz misek, talerzów. *Cn. Th.* der Belecker, Tellerlecker.

PÓŁJEDNEGO *Nominat. car.*, n. p. Jeden za dwu stoi, drugi ani za półjednego. *Cn. Ad.* 309. jeden, i ten niedobry, niecały; Einer, und der nur ein halber, kein ganzer, kein wahrer, kein rechter.

PÓŁJEDWABIE, ia, *n.*, *subsericum. Cn. Th.*: *Boh.* polauhedwabj; *Carn.* kadif, Halbseide. PÓŁJEDWABNY, a, e, halbseiden; *Rag.* naposvìoni; *Ross.* полушелковый.

PÓŁK *ob.* POŁEK.

POLKA, i, *ż.*, kobieta z Polski, eine Polinn; (cf. Polak, Polska); *Boh.* Polaèka; *Slov.* Polka, Polačka, Polkina; *Ross.* Полька, Ляхиня, Полячка, *Lechowna. *Weresz. Reg.* 142.

PÓLKA, PULKA, i, *ż.*, polna linka, lina, która do góry statek holują. *Magier. Mskr.* das Zugseil am Flußschiffe.

PÓŁKA, PUŁKA, i, *ż.*, *dem. nom.* police; *Boh.* polička; *Slov.* police pro knihy; *Hung.* póltz; *Sorab.* 1. polza; *Sorab.* 2. poliza; *Carn.* poliza; *Vind.* poliza, mestaze, hranviza; *Croat.* policza; (*Dal.* policza *apocha*, kwit); *Bosn.* poliça, poliçiça = szafa); *Ross.* полка, полочка, (cf. полка panewka strzelby; połowa skóry); rzęd w szafie jakiéj, lub w szelblągu, das Fach in einem Schranke, die Reihe. Zawadziwszy o pułkę, garnek na niéj stojący, zrzucił. *Teat.* 22. *b*, 108. W pułkach leżą krajanki, gomółki. *Kras. Sat.* 78. Zdjęte srebra z półki Co żywo zwinne chędożą pachołki. *Hor.* 2, 270. (z kredensu). Półka trzewików. *J. Kchan. Ps.* 85. — §. U flisów zowie się połka, bal nad zyzą, który leży na mieczach. *Magier. Mskr.* ein Queerbalken auf den Flußschiffen.

PÓŁKADEK, dka, *m.*, przykadek, kadka. *Cn. Th.*; *Bosn.* polovniça, ein halbes Brandbottig. Bachus z gron pławi, od prasy, sok w półkadek winny. *Miask. Ryt.* 2, 185.

PÓŁKACZKI, *Nominat. car*, eine halbe Ente. — §. Półkaczkami, *mergi*, nazywają się ptaki, które z kaczkami jednakowe nogi mając, tak je mają w tył osadzone, iż chodzić nie mogą. *Kluk. Zw.* 2, 66. Tauchenten.

*PÓŁKAFTAN: *Ross.* полукафтанье; spodnia suknia księża lub Kozacka.

PÓŁKARETKA, i, *ż.*, n. p. Karety i półkaretki. *Mon.* 74, 77. Halbkutschen.

PÓŁKARTAUNA, n. p. Półkartauny zowią burzycielami. *Chmiel.* 1, 238, *ob.* Kartauna.

PÓŁKIRYŚNIK, a, *m*, na poły we zbroję ubrany, *semiermis. Macz.*, ein Halbkürassierer, ein halb Geharnischter.

PÓŁKMIECTWO, a, *m.*, półrolnictwo, zagrodnictwo. *Switk. Bud.* 467. gdy chłop nie za całego kmiecia osadzony, (cf. połownik, półłannik, półszlednik, półrolnik); das Halbfröhnen, Halbhüfnerey.

POŁKNĄĆ, *f.* połknie *cz. jedntl.*, Połykać *niedok.*, łykając przez gardło przepuścić; *Boh.* polknauti, polkl, polknu; spolknauti, ljkám, poljkám, pohltiti, pohltjm, pohlcowati; *Slov.* pohlcugi; *Vind.* poguniti, pogounuvati, poshreti, poshirati (cf. pożreć), notershreti, vshirati,

gorslokati, gorpolokati; *Carn.* poshiram; *Slav.* proxderati; *Croat.* posirati; *Ross.* поглотить, погощать, глонуть, глотать, сглонуть, herabschlucken, verschlingen, verschlucken. Jedząc, żeby się w pole co wskok brali, Dwa kroć brać z misy, raz połknąć kazano. *Auszp.* 36. Kiedy pigułka tak dobrze ozłocona, trzeba ją połknąć. *Teat.* 22, 93. Połykam co rzadkiego sarkając, *sorbeo*, herabschlürfen. Darmo! tylko ślinki połykają. *Past. Fid.* 5, (*ob.* Ślinka). Ujrzawszy lulki ciągnących, pytali się, co to za ludzie, którzy ogień połykają, a dymem oddychają? *Boh. Dyab.* 2, 219. w siebie wciągają. — Połykać słowa. *Pilch. Sen. gn.* 315. w mówieniu pomijać, Worte verschlucken. Ty mi słowa przekręcasz, i sylaby połykasz. *Pilch. Sen. list.* 364. — *Fig. transl.* Ratuj mię, abym od morskich wirów nie został połkniony. *Kulig. Her.* 2. (pochłoniony). Już niemasz żadnej nadziei, tylko albo połknąć kulę, lub się utopić. *Zab.* 13, 26. *Gawdz.* (w łeb sobie strzelić). Stefan, ów Stefan dziełami wsławiony, Połknął śmierć w Grodnie z ustawnego szynku. *Kras. Mysz.* 99. *Steb.* 77. Przyjdzie za tak złą pogodą (na morzu), Śmierć połknąć z wodą. *Zab.* 13, 139. (utonąć). Jedzą, piją, huczą, grają, A wsie całkiem połykają. *Kchow.* 190. (trwonią, marnują). Ottoman słabych sąsiadów swoich połknął. *Kłok. Turk.* 3. Jeden dół równie mędrca połyka, i tego, co nic nie umie. *Zab.* 13, 245. *Nar.* (pożera, kryje). Drży z strachu, chce się utaić, duch w sobie połyka. *Jak. Baj.* 202. (nie wypuszcza go, w sobie go zamyka, zatrzymuje). Nie wstydzicie się w pół serca mię tykać, A ja to muszę koniecznie połykać. *Chrośc. Job.* 67. (w sercu taić). Ja żal mój połykając, mimo swej rozpaczy, Nad miłość przełożyłam swą powinność raczej. *Min. Ryt.* 1, 56. Co myślę, nie połykam skrycie. *Zab.* 15, 184. POŁKNIENIE, ia, *n.*, der Schluck; *Carn.* poshirk. cf. łyk.

POLKO, a, *n.*, *dem. nom.* pole, rolka, *agellus. Mącz.*; *Boh.* půlko; *Sorab.* 1. polko; *Bosn.* pogliçe; *Rag.* poglize, gniviza, (*ob.* Niwa); *Croat.* pólcze; *Ross.* поляна, полянка, ein kleines Feld, ein kleiner Acker. — §. W Polszcze zowią polko, co na Mazowszu pręt kopany. *Grzep. Geom. L.* 4. Część gruntu wymierzona prętem wzdłuż i wszerz. *Solsk. Geom.* 2, 145. ein gewisses Feldmaß, bestimmtes Stück Acker. Pertyka, pręt mierniczy, mający w sobie wszerz i wdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich; nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. — §. Polka ptaśnicze, gaik ptaśniczy, *Boh.* cibadlo; *Carn.* tizhênza, der Vogelheerd; są to miejsca upatrzone i przysposobione, na których różnym sposobem, osobliwie zaś sieciami, ptastwo się obficie łowi. *Kluk. Zw.* 2, 354.

PÓŁKARCIE, ia, *n.*, połowa karty papieru, ein halbes Blatt Papier. Chcesz w półkarciu spisać cnoty niezliczone. *Warg. Radz praef.*

PÓŁKOŁA, *Nominat. car.*, PÓŁKOLE, a, *n.*, półcyrkułu, półokręgu; ein halber Kreis, ein halber Zirkel; *Sorab.* 1. pówkolezka. Liczne zasiadły widzę w niezmiernym półkolu. *Dmoch. Il.* 2, 293. PÓŁKOLNY; *Sorab.* 1. napow kolesznć, *semicircularis.*

PÓŁKONIA, *herb*; jedno co herb Rokosz. *Kurop.* 3, 40.

PÓŁKOPY *Nominat. car.*, sztuk trzydzieści, ein halbes Schock. Z każdego podymia po półkopy Litewskim czynszu dając. *Weresz. Kij.* 28.

PÓŁKORCA *Nominat. car.*, PÓŁKORCZE, a, *n.*, PÓŁKORCZYK, a, *m.*; *Sorab.* 1. pokorczžo; *Bosn. et Rag.* polovgnâk; *Croat.* polovnyak, *medium dolium*, *apud Croat. urnarum* 6; ein halber Scheffel. Korcem jęczmienia i półkorczem jęczmienia. 1 *Leop. Hos.* 3, 3.

PÓŁKORNECIE, ia, *n.*, mniejszy kornet białogłowski, eine kleinere Weiberhaube. Koron kobiety używają na kornety, na półkornecia, na bonety. *Haur. Sk.* 354.

PÓŁKOSZEK, szka, *m.*, Wagenflechte, Wagenkorb; cf. *Ger.* Benne, Banse, Wanne, cf. wasąg; *Boh.* korba. Półkoszki na wozach plecione bywają złotowierzbowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Haur. Ek.* 136. *et* 164. PÓŁKOSZKOWY, a, e, n. p. Półkoszkowe wozy. *Kluk. Rośl.* 3, 120. Korbwagen=, Flechtenwagen=. PÓŁKOSZOKOP, u, *m.*, *demisappe. Jak. Art.* 2, 341. (*ob.* Koszokop), ein halber Schanzenkorb.

PÓŁKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, w pułkach stawać, in Regimentern aufziehen. Z chorągwiami, z bębny, już białą płeć półkuje. *Falib. O.* PÓŁKOWNICZY, a, e, od pułkownika; *Ross.* полковничій, Obersten=. Ty pod tytułem swoim pułkowniczym, Tatarom jesteś piorunem i biczem. *Jabł. Buk. C b.* PÓŁKOWNIK, a, *m.*, PUŁKOWNIK, cf. półtownik; *Vind.* pervefhnik, priednik, sprednik, navrifhnik; *Slav.* obêrster; *Ross.* полковникъ; *Eccl.* голова; przełożony nad pułkiem, der Oberste. Szef rejmentu jazdy lub piechoty, do którego należy prowadzić swój rejment, mieć baczność nad nim. *Papr. W.* 1, 478. Pułkownik starać się powinien, aby pułk jego powierzony komendzie zawsze w jak najlepszym utrzymany był porządku. *Kaw. Nar.* 141. PÓŁKOWNIKOWA, y, *ż.*, żona pułkownika, die Oberstinn. PÓŁKOWNIKOWAĆ, -ał, -uje *intr. niedok.*, pułkownikiem być, Oberster seyn. Pułkownikował Rzymianom. *Zab.* 9, 84, (cf. hetmanić). PUŁKOWNIKOWICZ, a, *m.*, syn pułkownika, des Obersten Sohn. *Teat.* 30, 15. *Zab.* 9, 86. PÓŁKOWNIKÓWNA, y, *ż.*, córka pułkownika, des Obersten Tochter. PÓŁKOWNIŚ, ia, *dem. nom.* pułkownik, *blande adulando*, Oberstchen. Panowie zowią mię przyjacielem, a kokietki pułkownisiem. *Teat.* 1, 87. *ib.* 1, 106. PÓŁKOWNIKOWSTWO, a, *n.*, a) stopień pułkownika, die Oberstenstelle. — b) *Collect.* Państwo pułkownikowstwo przyjechali = pułkownik z żoną, der Oberste mit seiner Gemahlinn. PÓŁKOWY, a, e; *Ross.* полковый, od pułku, rejmentowy, Regiments=; *legionarius. Cn. Th.*, cf. *Ross.* полчанинъ wojak, żołnierz.

PÓŁKOZIC, *herb*; głowa ośla; na hełmie półkozy z korony wyskakującej. *Kurop.* 3, 40, ein Wappen. PÓŁKOZY *Nominat. car.*, eine halbe Ziege. *Prov.* Półpsa połkozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. (psztut, ni ciepły, ni zimny). Obrazie szpetności, co cię z półkozy i z półczłeka złożyła natura. *Past. Fid.* 114. *Adjectiv.*, n. p. Pan połkozy, *semicaper Pan. Żebr. Ow.* 363. PÓŁKOZIELEC, łca, *m.*, bożek Pan. *Otw. Ow.* 436. *et* 582. der Halbgott Pan.

PÓŁKRESU *Nominat. car.*, połowa czyli środek kresu, biegu do mety; die Mitte der Laufbahn, die Hälfte des

Wegeś. Ciemne obłoki, a noc za chmurami W półkresie swym zakryła księżyc i z gwiazdami. *A. Kchan.* 81.

PÓŁKRĘŻE, a, *n.*, PÓŁKRĘGU, pół okręgu, półcyrkla, półgałki; *Vind.* pouokroshje; *Rag.* polukrug, polunèbje, pookolisc *hemisphaerium*; *Ross.* полушаріе; *Eccl.* полкружіе, половина круга, der halbe Kreis, halbe Zirkel. Szykują się na teatrze w półkręże. *Teat.* 11. *b*, 110. Amfiteatrum miało figurę półkręża, *semicirculi. Nar. Tac.* 2, 243. Bóg widząc światło dobre, którém świat zweselił, Wraz światło od ciemności w półkrężu rozdzielił. *Przyb. Milt.* 219. — *W górn:* Nachylenie żyły, jest oznaczeniem stopni na półkręgu, Gradbogen, ile ta zbaczać może od linii pozioméj, i właściwego sobie kierunku. *Mier. Mskr.* PÓŁKRĘŻNY, a, e, halbzirkelig. n. p. Część cyrku półkrężna. *Nar. Tac.* 2, 238.

PÓŁKRUSZEC, szcu, *m.*, minerał na kruszec pochodzący, ein Halbmetall; *Slov.* polkow, polruda.

PÓŁKRYTEK, tka, *m.*, pojazd napół kryty, ein Halbverdeck, halb gedeckter Wagen. Brudny jakiś półkrytek zawadził o moję karetę Angielską. *Teat.* 1, 42. PÓŁKRYTY n. p. wóz, n. p. Przyjeżdżam tu czterema końmi półkrytym wózkiem. *Teat.* 22, 111, cf. bryczka kryta, cf. kocz.

PÓŁKSIĘŻYCA, y, *ż.*, księżyca kwadra; *Eccl.* двосѣчная луна, ein Mondsviertel, halber Mond. *Jak. Art.* 3, 309. PÓŁKSIĘŻYCZNY, a, e, kształt półksiężyca mający, halbmondig; (*distng.* półmiesięczny).

PÓŁKUFEK, fka, *m.*, półkufy, eine halbe Kufe, ein halbes Bottich, cf. półkadek.

PÓŁKULI, *ob.* Półkręże; *Ross.* полушаріе.

PÓŁKWADRANSU *Nominat. car.*, ósma część godziny, półćwierci godziny; eine halbe Viertelstunde. PÓŁKWADRANSOWY, a, e, pół ćwierci godziny trwający, halbviertelstündig. Słuchałem z gołą głową półkwadransowego komplementu jego. *Mon.* 64, 240.

PÓŁKWARCIE, ia, *n.*, pół kwarty, ein halbes Viertel flüßiger Sachen; (cf. garniec, beczka). Kmin warzony w półkwarciu wina. *Syr.* 430. Ledwie pół kwarty butelеczka trzyma, a za kwartową przedają. *Teat.* 22. *b*, 106. PÓŁKWARTOWY, a, e, obejmujący pół kwarty, halbkwart. Flaszki kwartowe, śklanki półkwartowe. *Torz.* 103. Półkwartowe, trzykwartowe i t. d. *ib.* 103. Po czarce półkwartowéj wina dać im każą. *Pim. Kam.* 343.

PÓŁŁANEK, nku, *m*, płótno na pół z lnianéj, i konopnéj przędzy. *X. Kam.*, Halbleinenzeug. *Adject.* PÓŁŁANKOWY, n. p. Prześcieradło półłankowe.

*PÓŁŁANEK, nka, *m.*, półdupki, zadek, der Hintere. Na krześle przesiadać się na ten i na ów półłanek. *Eraz. Ob. E i i j.* Obsiadły jej gęste zmarszczki czoło, I sprosne połłanki ziają koło dołu, Jak kuper u prostego wołu. *Petr. Hor.* 2 *O* 3 *b.* — §. Siedzę na poły, na poły stoję abo wiszę, siedzę na półłanku, *aliqui dicunt, translatum verbum ponentes pro proprio minus honestam partem corporis significante Cn. Th.* 994. kauern, hocken. Siedzieć na półłanku, nie całym sobą, ale połową siedzieć, jako gdy dwóch na jednym stołku. *Dudz.* 52.

PÓŁŁANU, połowa łanu, ein halber Lahn, eine halbe Hufe. *Boh.* polaulanj; cf. polaulanjk na półłanu siedzący, półkmieć; *Ger.* ein Halblähner, półłanik, połownik, półrolnik.

PÓŁLATA *Nominat. car.*, a) połowa lata, der halbe Sommer. b) Środek lata, die Mitte des Sommers. *Cn. Th.*

PÓŁLESZCZE *plur.*, attyny, białe ryby do leszcza podobne. *Kluk. Zw.* 3, 182. halb Braſſen.

PÓŁLIBRY *Nominat. car.* 12 arkuszy papieru, ein halbes Buch Papier. — §. Półlibry aptekarskiéj, kwaterka aptekarska. *Cn. Th.* drey Unzen Apotheker Gewicht.

PÓŁŁOCIE, ia, *n.*, półłóta, ein halbes Loth.

PÓŁŁOKCIA, *Nominat. car.*, eine halbe Elle. Nie jeden za półłokcia ziemi gotów krew' swych poddanych rozlewać. *Boh.* 5, 236. PÓŁŁOKCIOWY, PÓŁŁOKIETNY, a, e, na półłokcia; *Boh.* půlloketnj; *Eccl.* поллакотный, eine halbe Elle lang, groß ꝛc. *Wlod.*

POLLUX; *Carn.* Polel, *ob.* Lelum.

PÓŁŁYSY, a, e, niezupełnie obłysiały, halb kahl; *Eccl.* полплѣшивый, полплѣшный.

PÓŁMACEK, cku, *m.*, *Carn.* mirnèk, eine halbe Metze. Półmacków 32 na kłodę. *Cn. Th.* 282.

*PÓŁMAŁŻEŃSTWO, a, *n.*, n. p. Mają Turcy pewne niby półmałżeństwo; to jest, kiedy kto żonę bierze na miesiąc, na dwa, albo na jakikolwiek czas opisany, o który strony się godząc, stanowią zaraz u sędziego cenę. *Klok. Turk.* 186.

PÓŁMANCIE, ia, *n.*, mętlik, salopka, ein kleiner Weibermantel. Manty, półmancie, strój kobiecy. *Haur. Sk.* 519.

PÓŁMARTWY, a, e, na pół nieżywy, halb erstorben, halb todt; *Ross.* полумертвый; *Eccl.* обумоpенъ, полумертвъ.

PÓŁMĘDREK, rka, *m.*, (cf. półgłówek), ein Halb-Gelehrter, Halb-Gescheuter. Półmędrek, półgłówek, *sciolus*, *saperda. Mon.* 75, 590. W rozmowie chciał dać dowód swéj umiejętności; ale się półmędrkiem raczéj, niż mądrym pokazał. *Mon.* 69, 273. *Czack. Pr.* 2, 180. *Mon.* 75, 586. Szkodliwi półmędrkowie. *Pir. Wym.* 99.

PÓŁMĘŻA *Nominat. car.*, połowa męża, półczłeka; ein halber Mann, die Hälfte eines Menschen. — *Transl.* Półmęża, niecałkiem mąż, trzebieniec, ein Entmannter, Verschnittner; *Eccl.* полмужный; *Graec.* ἡμίανδρος, *semivir.* Zginął od Narseta półmęża, to jest rzezańca. *Sk. Dz.* 549. *Bardz. Trag.* 272. *Bardz. Luk.* 143.

PÓŁMETALE *plur.*, Halbmetalle, podobnież jak metale z kruszców się wytapiają, i wiele podobieństwa do nich mają; jednak pod młotem się kruszą i w ogniu ulatują. *Kluk. Kop.* 2, 224, *ob.* Półkruszec, *Slov.* polkow, polruda.

PÓŁMIAREK, rka, *m.*; *Carn.* polizh, ein halbes Maaß. Kłoda ma w sobie ćwierci 4, a półmiarków 8. *Cn. Th.* 282.

PÓŁMIESIĄCA *Nominat. car.*; *Ross.* полумѣсяцъ, полумѣсячіе; §. a) połowa miesiąca, ein halber Monat. — b) Środek miesiąca, die Mitte des Monats; (*distng.* półksiężyca). PÓŁMIESIĄCZEK, czka, *m.*, półksiężyca, ein halber Mond. Przy korzeniu paznokci znajduje się plamka biała półmiesiączkowi podobna, *lunula Perz. Cyr.* 1, 16. PÓŁMIESIĘCZNIK. *Tr.* — PÓŁMIESIĘCZNY, a, e, §. a) od połowy miesiąca, halbmonatlich. — §. b) Pół-

miesięczny, półmiesiączkowaty = półksiężyczny, na kształt półksiężyca, wie ein halber Mond. Szczypce półmiesięcznego kształtu, do wyjmowania z gardła części uwiązłych, *forceps semicircularis. Czerw.* 21. *Lunula digiti*, półmiesiączkowaty kabłączek u paznokci. *Perz. Cyr.* 1, 158.

PÓŁMILE, a, *n.*, połowa mili, eine Halbe Meile. Gospoda była od przewozu w półmilu małym. *Warg. Radz.* 336.

PÓŁMISEK, ska, *m.*, misa średnia, przystawka; eine Mittelschüssel, eine gewöhnliche Schüssel. Sześć mis, do tego sześćdziesiat półmisków, sto flasz a tysiąc do tego kieliszków. *Bratk. K b. Falib. N* 2. Żarłok, gdy się obeżre i opije, nie dba o półmiski. *Birk. Exorb. B* 2 *b.* Komu miecz goły nad złą szyją leży, Strwożon najlepszych półmisków odbieży. *Petr. Hor.* 2, *D* 2 *b.* Insza prawda w uściech, insza pod półmiski. *Pot. Pocz.* 668, *ob.* Prawda. Rozpościera i rozkłada na półmisku swoję politykę. *Mon.* 70, 66. (szerzy się gadulstwem przy stole). PÓŁMISKOWY, a, e, od półmiska, Mittelschüssel=, Schüssel=. Półmiskowe abo średnie szczupaki, *ob.* Szczupak.

PÓŁMUROŁOM, u, *m.*, ein Mauerbrecher. Półmurołomy 24 funtowe kule strzelają. *Jak. Art.* 1, 212, cf. murołom.

PÓŁNAGI, a, ie, na pół obnażony, halb nackt; *Ross.* полунагій; *Eccl.* полнагій.

PÓŁNIEBA *Nominat. car.*, PÓŁNIEBIE, ia, *n.*, §. a) połowica nieba, widoma, niewidoma. *Cn. Th.*, *Rag.* polunèbje, der halbe Himmel. — §. b) Środek nieba, die Himmelsmitte, der Mittelpunkt des Himmels. Ołów, co w półniebiu z procy wystrzelony, zwykł się kurzyć; *medio coelo. Żebr. Ow.* 373. Półnieba, środek nieba nad głowami naszemi, punkt średni, *Zenith. Cn. Th.* Scheitelpunkt. Półnieba, środek nieba pod ziemią, *Nadir. ib.*, Fersenpunkt. PÓŁNIEBNY, a, e, n. p. Półniebna zorza. *Chodk. Kost.* 2.

*PÓŁNIEDBAŁY, a. p. strój. *Pam.* 84, 794, negliże, das Negligee.

*POLNIK, a, *m.*, n. p. Marcyonity, Waletyniany, Górniki albo Polniki. *Hrbst. Art.* 16. sekta pewna chrześciańska, Montanisten, eine christliche Secte.

PÓŁNOC, y, *ż.*, *PÓŁNOCEK, cka, *m.*, *PÓŁNOCE, a, *n.*; *Boh.* půlnocy; *Slov.* polnoc; *Carn.* polnozh; *Vind.* pounozh, pounuzh, pou nozhi; *Slav.* pònochi; *Croat.* polnoch, polnòchje; *Rag.* polunooch, poonocchi, sjever; *Ross.* полночь, сѣверъ, (cf. Siewierz, Syberya); *Eccl.* полоунощь, полоунощие. PÓŁNOCY. *Cn. Th.*, (*Nominat. car.*), §. a) czas północny, koło środka nocy, die Mitternacht. Sesya ta trwała do drugiéj godziny z północy. *Gaz. Nar.* 1, 13 *b.* po północy, nach Mitternacht. Pili z północka do wtóréj. *Pot. Jow.* 185. Mówiąc rozmaicie do północy przyszło. *Warg. Cez.* 111. O północy *Croat.* po pulnoch. — §. b) Północ, północne położenie, kraina świata północna, *Vind.* pounozhna stran svieta, sever (*ob.* Siewierz), pounozhlihe, pounozhje; *Croat.* polnochnyak, der Norden, die Mitternachtsseite, die Mitternacht. Ze wschodu, południa i północka. *Star. Vot. D* 4. Jedna strona idzie ku Austrowi, Druga ku śnieżnemu patrzy północkowi. *Bardz. Trag.* 473. PÓŁNOCNICA, y, *ż.*, *Połunocnica. *Sak. Dusz.* 157; *Eccl.* полоунощьница, *Graec.* μεσονυκτικὸν, *preces quae in media nocte fiunt*, das Mitternachtsgebet. Modlitwy też mawiamy *in officio nocturno*, na północnicy po naszemu. *Ex.* 48. Na jutrzni, na północnicy, na chóry spiewają Boh hospod. *Pim. Kam.* 304. PÓŁNOCNIK, a, *m.*, człowiek z północy, obywatel północny; *Vind.* is pounozhne deshele, fevernik, fevernjak, pounozhnodeshelnik, ein Nordländer. Zim tęgość, przykre rządy, nierostropne boje, Z gniazd własnych, północników wypędzały roje. *N. Pam.* 20, 230, *ib.* 3, 290. PÓŁNOCNOWSCHODNI, ia, ie, między północą a wschodem, nordöstlich; *Ross.* сѣверовосточный. Kraj ten od strony północnowschodniéj i od wschodu z Chinami graniczy. *N. Pam.* 23, 131. Północnowschodnie wiatry. *Przyb. Milt.* 107; wiatr wschodniopółnocny, któren uderza między wschodem i północą. *Śniad. Jeog.* 348. PÓŁNOCNOZACHODNI, ia, ie, Nordwest=; *Ross.* сѣверозападный. Kraj ten rozciągał się od strony północnozachodniéj ku południowschodniéj. *N. Pam.* 22, 131. *ib.* 23, 131. PÓŁNOCNY, a, e; *Boh.* půlnocnj; *Slov.* polnoční; *Sorab.* 1. wotpownoczné; *Carn.* polnozhne; *Vind.* pounozhen, prutipounozhi, pounozhnostranski, feverni, feverski, pounozhnodeshelski; *Rag.* sjeverni; *Croat.* polnòchni; *Ross.* полунощный, полночный, сѣверный; *Eccl.* сѣверьскъ; §. a) o północy, koło północy przypadający, mitternächtig (von der Zeit). Północna godzina, północna chwila. — §. b) Północny, na północnym kraju świata leżący, abo z niego pochodzący; nördlich, mitternächtlich. Czyżby to północni, dlatego, że północni, mieli być mniéj szczęśliwi nad tych, co południowi, zachodni, lub wschodni? *Kras. List.* 2, 8. Północny kraj, *Vind.* pounozhne deshele, feverska semla, cf. Siewierz. Gwiazda północna, morska, polarna; *Vind.* buroush, (*ob.* Gwiazda). Wiatr północny, który płynie po samym południku od bieguna północnego. *Śniad. Jeog.* 348, *Carn.* gerbin, garbin, burja, (cf. *Boreas*, cf. burza); *Vind.* juh, samurcjan, niemez, melternik, flanjak, garbin, fever, bura, burja, pounozhni veter; *Croat.* bura, szever, kozomor veter; *Dal.* burra, szever; *Bosn.* burra, sjever; *Ross.* борей, сѣверный вѣтръ, w Archangel. gubern. побережникъ, der Nordwind. Zorza północna, *Boh.* čerwánky, (cf. czerwony); *Carn.* burjâva; *Vind.* burjava, feverska fvietloba; *Ross.* сполохи огнеобразные, сѣверное сіяніе, das Nordlicht, *ob.* Zorza.

PÓŁNOGI, a, ie, PÓŁNOŻNY, a, e; *Eccl.* полногій, halbfüßig.

POLNY, a, e; *Boh. et Slov.* polnj; *Sorab.* 1. polné; *Carn.* pojlski; *Vind.* polski, (cf. Polski); *Rag.* poglski, pogljar; *Croat.* polyszki; *Eccl.* польный, польскъ; *Ross.* сельный (*ob.* Sielski), полевый; od pola, Feld=. Tatarzyn polny, w polu otwartym mieszkający, im freyen Felde wohnend. Lepiéj polnych Tatarów dawny zwyczaj niesie, U których każdy swój dom wozi na kolesie. *J. Kchan. Dz.* 202. — U flisów, polna linka, *ob.* Polka. — *Milit.* Hetman polny (cf. hetman), der Unterfeldherr. Hetmanów

polnych powinnością było dawniéj granic od nieprzyjaciela pilnować, a osobliwie od Tatar i Moskali; ztąd hetmanami granicznemi nazwali się. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 176. Buława polna, *ob.* Buława. — Pisarz polny, *ob.* Pisarz. — Artylerya polna, Feldartillerie. Armaty od 4funtowéj kalibry zowią regimentowemi albo polnemi. *Papr. W.* 1, 259. Fortyfikacya polna, *passagare*, sztuka umacniania na jaki czas tylko miejsca jakiegokolwiek, jako to, obozu, ciasnin etc. *Łesk.* 2, 219. — *Natur.* Polny, nieogrodowy, dziki, leśny; Feld=, wild, auf dem Felde wild wachsend. Rozmaryn polny albo dziki. *Syr.* 170. Mysz polna, *Ross.* житникъ, *ob.* Mysz.

PÓŁOBOZU *Nominat. car.*, §. a) połowa obozu, die Hälfte des Lagers, das halbe Lager. — §. b) Srzodek obozu, die Mitte des Lagers. Królewic pod czas zamieszania w półobozu na górze z namiotów wypadłszy, patrzał na tę tragedyą. *Jerz. Ossol. Dyar.*; (w śrzodku obozu. *Boh. Ossol.* 70.).

PÓŁOBRĄCZKI *Nominat. car.*, półcyrkla, *semicirculus. Mącz.*, ein halber Cirkel. PÓŁOBRĘCZNY, a, e, półcyrkielny, *simicircularis. Mącz.*

POŁOCK, a, *m.*, stolica wojew. w Rossyi. *Dykc. Geogr.* 207, die Stadt Polozk. POŁOCKI, a, ie, od Połocka, n. p. Ś. Jozafat biskup Połocki. *ib.* POŁOCZANIN, a, *m.*, obywatel Połocki, ein Polozker. Połoczanie, Nowogrodzianie, Grodzianie i t. d. *Steb.* 163.

*PÓŁODNIĆ *cz. dok.*, lodem powlec; *Carn.* polédim, beeisen, mit Eis überziehen.

PÓŁODZIANY, a, e, do połowy odziany (cf. półnagi), halbgekleidet; *Ross.* полуодѣтый.

PÓŁODWIECZERZE, a, *n.*, połowa czasu od południa do wieczora, die Mitte des Zeitraums zwischen Mittag und Abend, die Zeit gegen Abend. Będzie półodwieczerze po maluchnej chwili. *Alb. na Woj.* 17. Po półodwieczerzu, *die jam in vesperam declinante. Cn. Th.* 719, cf. półwieczorny.

POŁÓG, u, *m.*; (*Rag.* pologh, poloxak *ovum index, che si tiene nel nido*; *Croat.* jayeze polog ili polosay; polosay vratna peta *cardo*, polosay prag *postis*; *Eccl.* пологъ, положеніе, вещъ для соблюденія кому ввѣренная, pokład, depozyt; *Ross.* пологъ, положокъ firanka koło kolébki); leżenie matki po rodzeniu, die Sechswochen, das Wochenbett; *Boh.* poloh, šestinedéle, (cf. *sześcioniedziałka): *Sorab.* 1. pohrod, pohrodniczke nedżele; *Vind.* porodna postel, dieteta roditje, porodnu vreme, obablenje, dietezhna postel, rojenje, roditje, roistvu; *Ross.* родины, роды. W połogu leży. *Cn. Th.* Z Mnemozyny zrodzone połogu, Naciągnijcie mi strun ku téj potrzebie, I text podajcie pieśni. *Jabł. Buk. A.* (Muzy, córy Mnemozyny). Blizko połogu *Ross.* на сносѣхъ. — §. I w połogu, nie zapomni nałogu. *Bratk. D* 4. (bez poprawy). *POŁOGA, *ob.* Podłoga. POŁOGI, a, ie, POŁOGO *adverb.*, pochyły na dół, spadzisty, położysty, pochodzisty; *Boh.* položitý; *Ross.* отложистый, отлогій, разложистый, покосый, покосенъ, раскатистый, скатистый, понурный; cf. *Germ.* läge, cf. Lage, abhängig, abschüssig. Grunta przy rzékach są zawsze pochyłe i połogie. *Stroj. Staw. B b.* Na pograniczu wysoka góra stała; daléj równia połoga. *Pot. Arg.* 144. Z Etny wylatują kamienie na niwy połogie. *ib.* 286. — *Transl.* Z głupim a pysznym radzę iść połogo. *Pot. Arg.* 500. POŁOGOŚĆ, ści, *ż.*, pochodzistość, die Abhängigkeit, läge Lage; *Boh.* položitost; *Ross.* пологость, разлогость, раскать, сходъ, покосъ, уклонъ, понурность. POŁOGOWANIE, ia, *n.*, sztuka połogowa, sztuka położna, sztuka babienia, die Hebammenkunst. Narzędzia do połogowania, *pro arte obstetricia. Czerw.* 35. Chirurgia i sztuka połogowa, *Sejm. Grodz.* 2, 67.

POŁOIĆ *cz. dok.*, łojem posmarować, mit Talg beschmieren; *Rag.* poloitti; (*Bosn.* poloim *sebo*, *ungo navem*; *assentor*); *Ross.* усалить, (cf. sadło).

POŁOKAĆ *cz. dok.*, łokaniem wciągnąć; *Ross.* полокать; leckend saufen, schlabbern.

PÓŁOKRĄG, ęgu, *m.*, półgałki, półcyrkułu; *Vind.* pouokroshje, der halbe Kreis. Półokrąg nieba, pod którym mieszkamy. *Rog. Doś.* 1, 318.

*POŁOŁOMNY n. p. wół. *Otw. Ow.* 205. pole orzący, pługiem łamiący, ackerpflügend. *Połowni Faunowie. *Otw. Ow.* 253; *not.* «bogowie polni i leśni». POŁOMIERCA *ob.* Ziemiomierca. POŁOMIĆ, *ob.* Połamać. POŁOMNY, a, e, do połamania, mogący być połamanym, brechbar, zu brechen, zerbrechlich; *fig.* Dziwujemy się, iż sługi mamy niegdy w tych rzeczach, gdy im co dobrze rozkazujemy, niezwyczajne, niepołomne, gdyż się od nas samych uczą tych rzeczy nieprzystojnych. *Eraz. Jez. C c* 6 *b.* niepowolnych, krnąbrnych, nieposłusznych; unfolgsam, widerspänstig. Pismo to proroka pełniło się za Krystusa i za apostołów w ludziech niepołomnych. *Żarn. Post.* 3, 548.

*POŁON, u, *m.*, plon, zdobycz, łup; *Boh.* plen, korist; (*Croat.* plen *mulcta*, *vadimonium*, *praeda*); *Bosn.* plin, pljen; *Carn.* pljen; *Ross.* полонъ, die Beute. Litwini Ruś okrutnie splundrowawszy, łupów i połonu nabrali wielką wielkość. *Stryjk.* 86. Ludu wielkość w połon zagnali. *ib. et* 184. (w niewolą, w jęctwo, cf. jasyr).

POLONESKA, i, *ż.*, n. p. Miałam mieć poloneskę koloru brunatnego, garnirowaną gazą w około. *Teat.* 14. *b*, 14. gatunek damskiéj sukni, eine Art Damenkleid.

POŁONGA, i, *ż.*, miasto Żmudzkie, Polangen. August II. w Połondze na Żmudzi nad morzem zamyślał port założyć. *Papr. W.* 2, 284.

*POŁONKA, i, *ż.*, płonka, *zdrobn. rzeczown.* płonia; miejsce nie zamarzające na stawie, rzéce, eine Eisblende. Przez połonki na stawie czynili gacie. *Papr. Ryc.* 552.

POŁONNY, a, e, od połonu lub plonu, łupu, zdobyczy: jęty, zabrany, erbeutet, gefangen. W koło Giedyminownéj szli więźniowie Polscy wolno puszczeni; których samych połonnych ludzi 24,000 było. *Stryjk.* 361. jeńców, niewolników.

POLOR, u, *m.*, POLER *Tr.*, glanc z gładkości, blask, gładkość, obyczajność; die Politur, die Glätte, Geschliffenheit, *propr. et fig.* Jak polor złota z probierskiego pieca, Tak cierpliwością cnota się oświeca. *Chrośc. Job.* 5. Co ukształci natura, sztuka poloru doda. *Zab.* 15, 91. Ojcowie nasi mniéj mieli poloru, niż my, ale więcéj cnoty.

Kras. Pod. 2, 213. Szydząc z świętéj poczciwych swych przodków prostoty, Za blask czczego poloru zamienili cnoty. *Kras. Sat.* 13. Od Grecyi cały świat polor swój otrzymał. *Zab.* 1, 22.

Pochodz. *polerować, wypolerować; polerowny, polerunek.*

PÓŁORŁA, *herb*; tarcza w pół przedzielona; na prawéj stronie nic nie masz; na lewéj pół orła. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

*POŁOŚ, *ob.* Poloz.

POŁOSIA, i, *ż.*, *dem.*, imię białogłowskie, podobno Apolonia, ein Weibername. Do Połosi go wiodą, aby u niéj był w areście. *Zab.* 11, 285. *Zabł.*

POLOT, u, *m.*, polatywanie, wzlatanie, polecenie; *Ross.* полетъ; *Eccl.* грай птичь, полетъ птичей, das Hinfliegen, Hinschießen, *propr. et transl.* Prawie jednym polótem stanął w swym domu. *Mon.* 70, 664. Dopiero chodził, podpijał, tańcował, dopiero szumiał, poloty sprawował. *Bratk. X.* 2. *Przyb. Milt.* 31. POŁOTA, y, *ż.*, *herb*; ręka na tarczy w lewą z pochodnią gorejącą w polu czerwonym strzałą przeszyta; nad hełmem wieża o dwóch wierzchach, a z nich dwie chorągwie wywieszone. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen. POLOTNY, a, e, — ie *adverb.*, lotem pędzący, lotny; dahin fliegend, schnell, flüchtig. Już wiatr polotny, ujawszy mię z niżka, Płochemi wiosły pod obłoki ciska. *Zab.* 6, 237. Polotny bieg konia. *Hul. Ow.* 112. Omyla wiek polotny i skrycie ucieka. *Hul. Ow.* 55. Mijająca polotnie godzina. *N. Pam.* 14, 247.

POŁOTROWAĆ, *f.* połotruje *cz. dok.*, łotrem kogo uczynić, nach einander liederlich und räuberisch machen, zu Lottergesindel machen. Do końca ich temi kacerstwy połotrowali. *Birk. o Exorb.* 14. — Połotrować sobie, pozwolić sobie łotrostwa, liederliche Streiche machen. *Wol.* POŁOTROWAĆ się *recipr.*, zu Lottergesindel werden, räuberisch werden. Połotrowali się mieszkając między łotry. *Birk. Kow. Malt. B* 2 *b*.

POŁÓW, u, *m.*, obłów, n. p. ryb; *Vind.* polou, poloulenje, sloulenje, der Fang, die Beute, Ausbeute. Jak najwięcéj zebrał towarzystwa dla połowu dusz. *Wys. Ign.* 47. (dla poławiania, zyskania dusz). Dobry połów miałem. *Cn. Ad.* 185. (poszczęściło mi się). Ruś plon zowie połowem. *Gwagn.* 336. W ten czas pilnuje szatan swego połowu, jako w cichéj wodzie, zarzucając wędy i sieci swoje. *Dambr.* 170. (zdobyczy, plonu).

POŁOWA, y, *ż.*, połowica, pół; *Boh.* půla, polowice, půlka; *Vind.* pou; *Sorab.* 2. polojza; *Slav.* polovika; *Croat.* polovicza, polovina; *Ross.* половина; *Eccl.* полчасти, die Hälfte. Połowa skóry *Ross.* полка. Połowa gęsi lub kaczki *Ross.* полотокъ. Każda rzecz ma dwóch twarz składy, Przez połowę w niéj wdzięki, a w połowie wady. *Zab.* 15, 187. *Nagl.* zur Hälfte, na pół, *Ross.* пополамъ, напольы; *Eccl.* полма, на двое. — Smok jeden do połowy jako zwierzę, a do połowy, jako ryba. *Sk. Żyw.* 2, 70. — Połowa ludzi nie wie, jak druga połowa żyje. *Zab.* 3, 177. Nieprzyjaciół tylko przełamał w połowie. *Przyb. Milt.* 27.

POLOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, polem czyli łowy się bawić; *Ross.* полевать, полюю, jagen, auf die Jagd gehen, auf der Jagd seyn. Polowanie, łowy, łowienie, die Jagd, das Jagen; *Boh.* honba, (cf. gonić); *Slav.* lav; *Ross.* охота, (*ob.* Ochota); *Eccl.* наловъ, охота псовая. Przez polowanie rozumie się ujęcie wszelkim sposobem zwierza dzikiego. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 101. Zakazane są w kraju naszym polowania do ś. Bartłomieja; więc jak ś. Bartłomiej minie, chęć powszechna polować. *Kras. List.* 187. — *Fig. allegor.* Przyrzekam na twoim nigdy nie polować gruncie. *Teat.* 28, 167. (nie umizgać się do twojéj żony). — *Aliter.* Sławni Polacy, co tak polowali, O wolność drogą zawżdy wojowali. *Stryjk. Gon. G* 3. (cf. pole, bitwa). — §. b) *Oeconom.* Byki, krowy polują, pobiegają się; von Stieren und Kühen: rindern, ochsen, stieren, sich begatten, belaufen. Stadniki mogą pospołu chodzić z krowami, i polować, kiedy się im podoba, (tak się zowie czas ich łączenia się); ale tych krów, po których się cielęta chować mają, nie należy dopuszczać polować, aż w maju. *Kluk. Zw.* 1, 207. Krowa może zacząć polować w trzecim roku. *Ład. H. N.* 82.

POŁOWIĆ, *f.* połowi *cz. dok.*, Poławiać *frequ.*, łowiąc połapać, mehrere nach einander fangen, fischen; *Vind. et Bosn.* poloviti; *Rag.* polovitti; *Croat.* polovlyújem, popadam; *Ross.* половить, поалвливать. Połowić ryby *Vind* poribiti, gorsribiti. Połowić wędą *Ross.* поудить. Ryby z pobrzeża poławiano wędką. *Przyb. Luz.* 174. W rzéce téj perły się poławiają. *Węg. Marm.* 3, 277. W też doły źli wpadali, co je na insze kopali, W tymże się sidle połowili. *Ryb. Ps.* 15. *J. Kchan. Ps.* 12.

POŁOWICA, y, *ż.*, POŁOWINA, POŁOWINKA, i, *ż.*, *zdrobn.*; (*Boh.* polowice; *Sorab.* 2. polojza; *Carn.* poloviza, spolovina; *Vind.* poloviza, en pou; *Bosn.* poloviça, pò, (polovniça = półkadek); *Rag.* poloviza, polovina; *Slav.* polovika; *Croat.* polovicza, pól, polovína); połowa, pół, die Hälfte. Połowica gęsi lub kaczki *Ross.* полотокъ. Połowicę rynku zastąpił = pół rynku. *Cn. Th.* 1057. Połowicę czynię, ujmuję, biorę, mam, ważę, żyję, połowicy dochodzę, *dimidio. Cn. Th.* 767, *Boh.* půliti; *Ross.* половинить, уполовинить, уполовить, уполовлять. Połowicą, um die Hälfte; *Eccl.* пополу, пополамъ, пополовинѣ, исполоу, въ половину. Tamże przez odemknione połowicą wrota, Siła było w otwartych sieniach widać złota. *Otw. Ow.* 176. Połowicą mniejszy. *Cn. Th.* 1057. POŁOWICZNY, a, e; *Boh.* polowičny; *Croat.* polovni; *Sorab.* 1. pówoyczné; *Ross.* половинный, половинчатый, напольный; *dimidius. Macz* halb, zur Hälfte. *Perz. Lek.* 2, 6. Połowiczny handel. *Tr.* spółka, Maskopey.

[POŁOWIEC, wca, *m.*, 2], POŁOWCZYK, a, *m.*, [*dem.*; w *staropolsk.* Pławiec. *Gall.* II, 20; lud turecki, Uzy, Oguzy, sam się nazywał Kumanami; *średn. łac.* Flavi; die Falben, *ob. Hammera-Purgstalla. Gesch. der goldn. Hord.* 18. Węgrzy Połowców nazwali Kumami, iż się z Rusią często kumali. *Biel.* 64. Połowcy, wypadłszy aż ku rzéce Oka, miotali na około pożogi i rozboje. *Nar. Hst.* 2, 398. Rusini Połowców dla sąsiedztwa i częstych przymierzów w języku swoim zwali Kumami czyli kmotrami. *ib.* 3, 85. Połowcy około Wołgi kociska swe mieli. *Stryjk.* 167. Połowcy zebrawszy wojsko potajemnie, bez mała

Kijowa nie ubiegli. *ib.* 173. *ob.* Kum, miotać, kocisko, mało 2]. Połowieczcy abo Połowczycy od pola nazwani, naród pogański, z Rusią graniczący; lub też Połowczycy nazwani od plonu, który po rusku połow; albo też od łowów, którémi się bawili. *Krom.* 96. *Biel.* 64. *Gwagn.* 336. *Nar. Hst.* 2, 394. *Steb.* 61. die Polowtschyker, eine heidnische, den Reußen benachbarte Nation.

POŁOWINA, y, *ż.*, połów nieznaczny, mizerny, ein elender Fang, eine elende Beute. Rzecze rybakowi karpik: mizerna ci ze mnie połowina. *Jak. Baj.* 129.

POŁOWNIK, a, *m.*, (*Rag.* polovnik *partiarius*); *Ross.* половникъ. Połownik, półrolnik, połowicę tego wszystkiego ma, co kmieć cały. *Haur. Sk.* 43. der Halbhüfner, Halbbauer, *ob.* Półłanik, półszlednik. — §. Połownik, POŁOWNIAK, zboże zmieszane, pół owsa, pół jęczmienia, halb Haber, halb Gerste. (*Carn.* polovnik *medius modius*. *ob.* Półkorca; *Ross.* половикъ półcegły). Końskiego nawozu, jeżeli pod jęczmień zwieziesz, to z tego ledwo nie połownik będzie, to jest pół owsa z jęczmieniem. *Haur. Sk.* 29. Nowiznę taką połownikami a jęczmionami sieją. *ib.* 28.

POŁOWNY, a, e, §. a) połów dobry dający, guten Fang gewährend. W obszernych dziedzictwach nie same tylko widzieć żyzne pola, połowne wody. *Nar. Hst.* 2. *praef.* Z jeziora niepołownego sieci wyjął, bojąc się, aby przy tak głębokiéj wodzie sam nie utonął. *Sk. Żyw.* 249 *b.* — §. b) Połowu chciwy, beutesüchtig, gewinnsüchtig. Połowny lcyk (żyd) przedał dyament z zyskiem w ręce Ormianina. *Zab.* 13, 249. *Nar.*

POLOWY, a, e, polny, od pola, Feld=, Land=; *Ross.* полевый. Z pracy polowéj lud jest rzeźwiejszy, niż bywa w mieście. *Jabł. Tel.* 171. To są suknie moje polowe. *Teat.* 51. *c.* 28. Landkleider, Feldkleider, Jagdkleider. Artylerya polowa. *Jak. Art.* 2, 458. Feldartillerie. Działo polowe, *ob.* Polny. Polowa bitwa. *Kłok. Turk.* 219. — POLOWY, ego, *subst.*, dozorca robotników w polu, der Feldvogt, Stoppelvogt.

POŁOZ, a, *m.*, POŁOŚ, ia, *m.*, Rodzaj drugi czołgającego się gadu, *Boa*, nazywam połozami, że on zamyka gad nadzwyczajnéj wielkości; a u nas z mniemania o niejakich wielkich wężach na Ukrainie to urosło imię. Te węże mają być długie na 10 łokci; w stepach bez nóg do góry się wdzierają, potym rzucają się na ludzi i zwierzęta; trudno o świadka. *Kluk. Zw.* 3, 29 - 73. die größte Schlangenart. Na Ukrainie znajdują się srogie węże, które tameczni obywatele zowią połosiem. *Haur. Sk.* 328. — *Fig.* Od niego mniéj srogi tuczny z Kadma sług połoz obrokiem. *Hor.* 2, 220 *Nar.*, *ob.* Leźć, łazić.

POŁOŻENIE, *ob.* Położyć. POŁOŻNICA, y, *ż.*, a) kobieta w połogu zostająca, *sześcioniedziałka, die Sechswöchnerinn; *Boh.* kautnice (*ob.* Kąt), šestinedělka; *Slov.* šestonedělka; *Sorab.* 1. nedželniczža; *Sorab.* 2. hopowniza; *Slav.* diterodica; *Carn.* otrozhnèza, (*ob* Otrok); *Vind.* otrozhniza, lutvana, mladorodniza, dietetniza, kimpatarza; *Ross.* родильница, роженица; (*Bosn.* polosgniça, rasklad *propago*, latorośl winna). Na położnicę ciężkie niemocy przychodzą, w któréj łożysko zostawa. *Sienn.* 453. Proszek położnic. *Krup.* 2, 237. Położnicę odwiedzieć *Vind.* na fibel jiti, na fibeu priti. — *§. Mąż traci posag żony, jeśliby w domu swym położnicę jaką chował, a odprawićby jéj nie chciał. *Szczerb. Sax.* 458. nałożnicę, eine Beyschläferinn, Concubine. — §. *b) Położnica, łożnica małżeńska; die Schlafstube der Eheleute, das Ehebett, Brautbett. Nie wczas już, kto się w położnicy rozmyśla; *serum est in thalamo cunctari. Mącz.* POŁOŻNICZY. *Cn. Th.*, POŁOŻNY, a, e; *Ross.* родильницынъ, роженицынъ; od położnicy, połogowy, Wochenbetts=. (*Eccl.* положителенъ *ponendus*, положенный *positivus*). Cyrulik położny. *Perz. Cyr.* 2, 267. Kobiety położne, t. j. dzieci odbierające. *Perz. Lek.* 336, (cf. babić, baba). Położna nauka. *Perz. Cyr.* 2, 258. die Hebammenkunst. Najpiękniejsza kobieta Niechajże raz i drugi położne sekreta odprawi, już nie ta. *Pot. Pocz.* 396. POŁOŻNIK, a, *m.*, lekarz połogowaniem bawiący się, *accoucheur*, Accoucheur, Hebammenarzt. Cyrulicy i położnicy ratują w wielu przygodach życie. *Mon.* 73, 525. Baby mają się w rok do piérwszego położnika zgromadzać, temu nadzwyczajne w ciągu połogów przypadki opowiadają, i t. d. *N. Pam.* 5, 288.

POŁOŻYĆ, *f.* położy *cz. dok.*, (cf. pokładać); *Boh.* položiti; *Slov.* položit; *Sorab.* 1. položu, položim, powožu, powožim; *Carn.* pokládam; *Vind.* poloshiti; *Croat.* polositi, polasem; *Bosn.* polosgiti; *Rag.* poloxitti, polaagam; *Ross.* положить, полагать, покласть; kłaść co gdzie, etwas wo hin legen. Bierzesz, czegoś nie położył. *W. Luc.* 19, 21. Nie bierz, gdzieś nie położył. *Cn. Ad.* 557. (cudzym rzeczom daj pokój). W przybytku był stół i położenie chlebów. 3 *Leop. Hebr.* 9, 2. (wyłożenie chlebów. 1 *Leop.*), chleby pokładne, Schaubrote. Pożycz mi chleba, przyjaciel przyszedł do mnie, a nie mam co przedeń położyć. *W. Luc.* 11, 6. 1 *Leop. ib.* nie mam go czym częstować, ich habe nichts ihm vorzulegen, vorzusetzen. Położyć się, sich hinlegen, hinstrecken; *Sorab.* 2. polagnusch sze, polenu, polenem; *Vind.* obleshati, doulezhi; *Eccl.* низклонитися. Pies legawy, dosyć już blizko mając przed sobą kuropatwy, położy się na ziemi, z miejsca tego nie postępując daléj, żeby ich nie spłoszył. *Haur. Sk.* 284. Nie mogłoby to się skończyć na kilku batogach; sam się położę. *Teat.* 29, 97. Położyć się na łóżku, w łóżku, sich zu Bette legen. Mniema się być chorym, i położył w łóżku. *Zabł. Zab.* 67. Po kąpieli, niechaj się położy w pościeli, i niechaj poleży godzinę. *Syxt. Szkl.* 256. Z łóżka na któryneś się położył, nie wstaniesz. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 1, 6. — §. Ugory, aby przed ś. Janem były nietylko położone, ale też i sprawione. *Haur. Ek.* 18, *ob.* Pokładać. podkładać rolą, den Acker stürzen. — §. Położyć pieniądze, złożyć, wyliczyć, *Vind.* doloshiti, dolpoloshiti, das Geld erlegen. Obiecał pieniądze dnia pewnego położyć bez czyjéj przeszkody. *Chelm. Pr.* 133. Przyszedł dzień, którego wedle obietnicy pieniądze miał położyć. *ib.* 136. Położyć w rejestrze, na rejestrze, napisać, mieścić, in der Rechnung ansetzen. Przynajmniéj z piętnaście tysięcy położę w regiestrze. *Teat.* 3. *b*, 58. Każdy z nich położył imię swoje w porękę dzieła zbawiennego. *Ust. Konst.*

1, 144. (podpisał). — Nogę, stopę gdzie położyć ‧ postawić, seinen Fuß wohin setzen. Na ślizkim gruncie położyli nogę. *Groch. W.* 458. Łaskawość monarchy, gdzie jedno swą stopę położy, wszystko natychmiast uładzi. *Pilch. Sen. łask.* 56. Gdzie ty kolwiek stopę swą położysz, Obfitość mnożysz. *J. Kchan. Ps.* Gołota, nie ma gdzieby stopę położył. *Cn. Ad.* 263. (nie ma gdzieby stąpił, gdzieby konia rozsiodłał, schronienia nie ma). — §. Położyć gdzie wojsko, obóz, granicę, obleżenie ‧ założyć, nieder setzen, nieder legen, fest setzen. Jagiełło, położywszy wojsko w boru na wyspie pod Toruniem, jał z Krzyżakami rokować. *Biel.* 268. — Położyć się ‧ stanąć obozem, sich lagern, ein Lager aufschlagen. Bolesław pod Łuckiem położył się, *castra ponit. Krom.* 103. Olbracht, gdy się nie mógł przez las z wojskiem przeprawić, położył się tamże w lesie. *Krom.* 436. Sułtan r. 1529 położył obleżenie przed Wiedniem. *Niemc. Król.* 4, 167. er legte sich vor Wien, es zu belagern. Nie zna swéj dumie jak położyć granic. *Zab.* 16, 140. Gränzen setzen, stecken. — Położyć gdzie dobrodziejstwa swoje, ulokować, uplacować, seine Wohlthaten anbringen, (gut schlecht placiren). Źle położone dobrodziejstwa, nie odnoszą wdzięczności. *Gorn. Sen.* 2. Potrzeba, abyś w tym wszystkę opatrzność położył, kiedy kto godny karania, masz go karać, ale rzeczy jego nie masz tykać. *Szczerb. Sax.* 392. (abyś jéj użył, okazał). — Położyć co na woli czyjéj, zdać na jego wolą, es auf jemandes Willen beruhen lassen, darauf ankommen lassen. Położyli na woli jego, aby sobie wybrał co chciał. *W. Post. Mn.* 22. — Położyć kogo, obalić, zwalić, porazić (cf. *nijak.* poledz); *Vind.* dolpoloshiti, poloshiti, dolpoklasti, dolpokladati, einen hin strecken. Wieprz dziki, kogo dopadnie, śmiertelnie położy. *Tward. Wł.* 20. W nieprzyjacielu taką klęskę sprawił, że jakoby go położył mostem po ziemi. *Tward. Wł.* 79. — Położyć głowę swoję ‧ umrzeć, sein Haupt hin legen, sterben. Znajdę jeszcze pana, przy którym głowę położę. *Teat.* 19. *b*, 27. — *Aliter:* Głowę, życie, gardło, zdrowie położyć, postradać, odważyć, poświęcić, narazić, na szańc stawić; sein Leben ꝛc. dahin geben, aufopfern, dran setzen. Zginąć, abo gardło swe położyć. *Wiśn.* 138. Podle boku króla najbitniejsi gardła swe położyli. *Warg. Cez.* 64. By byli mieli i po trzy gardła, radziby je byli przy nim położyli. *Weresz. Reg.* 42. Więtszéj miłości nad tę nikt nie ma, żeby kto położył żywot swój za przyjaciele swoje. 1 *Leop. Joan.* 15, 13. Za ojczyznę każdyby i życie chętnie położył. *Ust. Konst.* 1, 144. Wilkom owcę odejmując, zdrowie swe za nie położył. *Biał. Post.* 75. Że pan duszę swą za nas położył, my takież mamy kłaść duszę swą za bracią. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 3, 16. Frasunkiem i gniewem strapiony, żywota położył. *Krom.* 548. — Położyć, odłożyć, odrzucić; hinlegen, ablegen, weglegen, wegwerfen. Serce nie daj się pożyć żalom, które raz położyć trzeba. *Past. Fid.* 29. Ja kładę duszę moję, abym ją zasię wziął, żaden jéj nie bierze ode mnie, ale ja pokładam ją sam od siebie; mam moc położyć ją, i mam też zaś moc wziąć ją. 1 *Leop. Joan.* 10, 17. — §. Położyć co czym ‧ pokładać, kłaść co na czym; mit etwas belegen, besetzen, bekleiden. Sadzawka około kamieniem kwadratowym położona. *Warg. Radz.* 104. Twardą skałę wydrożył, I wierzch darniem położył. *Miask. Ryt.* 6. Dachówkę marmurową zdjął z kościoła Junony, a położył nią kościoł Fortuny. *Warg. Wal.* 9. W Anglii mało nie wszystkie dachy są blachami ołowianemi położone. *Baz. Hst.* 59. Położon blachami kościoł. *Biel.* (pokryty). Tło kościelne położył tarcicami jodłowemi. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 15, (cf. *Croat.* tablam, podim, z deszkami pokrivam; *Hung.* deszkázom, *ob.* Taflować). *Inde:* *Położenie, *połoga, podłoga, posadzka, der Fußboden; n. p. *Purgare pavimentum*, umieść tło albo położenie w gmachu. *Mącz.* Dobrze odnowić stare położenie w gmachu po ziemi, to jest, stare położenie wyrzucić, a nowym położyć. *Sienn.* 470. — Położyć kogo równo z kim ‧ równać go z kim, w równéj go randze kłaść, einen jemanden gleich stellen, gleich machen. Takeś boże człowieka uczcił i przyozdobił, Żeś go z anioły tylko nie położył. *J. Kchan. Ps.* 9, (*scil.* równo, w jednéj dostojności). — Położyć kogo między ‧ policzyć, einen zu etwas zählen. Położyć co sobie w zysku, za zysk poczytać sobie; für einen Gewinn achten, ansehen, betrachten. Nie liczyć lat cudzych, ale swe łaskawie szacować, i w zysku je położyć. *Gorn. Sen.* 370. — Położonym być u kogo dobrze, źle, kiedy dobrą lub złą opinią o kim mają; gut oder schlecht bey jemanden angesehen seyn oder angeschrieben stehen, Credit bey ihm haben oder nicht haben, viel oder wenig gelten. Dobrze hrabia u dworu jest położony. *Boh. Kom.* 4, 63. Szacują cię, kochają, i dobrze jesteś położonym. *Teat.* 3. *b*, 46. Staraj się być dobrze położonym u ojca mego. *Teat.* 7, 6. Wszak wiesz, jak u mnie położonym jesteś. *ib.* 30. *b*, 37. Jakże mój brat u niego położony? *Teat.* 25. *b*, 10. Oesterr. wie steht er bey ihm in der Gnade? Dobrze położony jest w sercu jego. *Teat.* 29, 13. Położenie, w którym kto u kogo, łaska, niełaska, kredyt, niekredyt, opinia o nim dobra, zła; das Ansehen, der Credit, oder Mißcredit, worin man bey jemanden steht. Mam u niéj wielkie położenie, ale z tego powodu, żem oficyer. *Teat.* 21, 74, (cf. względy). — §. Położenie *quasi pass.* ‧ sytuacya; *Boh.* poloha, položenj; *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshishtvu, postava enega kraja; *Ross.* положеніе, мѣстоположеніе. (*Slov.* položenka *positio grammatica*; *Boh. et Slov.* položitost *devexitas*, połogość); die Lage, in der sich etwas befindet oder liegt. Położenie miasta, miejsca piękne, niepiękne. *Cn. Th.* 767. Położony zamek, miasto, *situs. Cn. Th.* Położenie sfery, pochyłość równika do poziomu. *Śniad. Jeog.* 87. — *Transl.* Położenie, okoliczność, okazya, die Gelegenheit zu etwas. Złe położenie dobrego psuje; *occasio facit furem. Rys. Ad.* 77. — §. Położyć co ‧ kłaść za pewną, supponować, tymczasowo przypuścić, dać, zezwolić; den Fall setzen, annehmen, gelten lassen, voraus setzen. Połóżmy ‧ dajmy, gesetzt den Fall. Połóżmy, że Leonora porozumiała się z tym gachem. *Teat.* 31, 26. Połóżmy, że syn stróżów rozegnał, i ojca wybawił; połóżmy tak, że sam ojca zastąpiwszy, wziął się na jego męki. *Gorn. Sen.* 212.

POŁOŻYSTY, a, e, połogi, spadzisty na dół, równo po-

chyły; in gleicher Fläche abhängig, abschüssig. Ścieżki kręte, położyste, Drzewa spore, gałęziste. *Kras. List.* 2, 152. Chroń się i pól nadto położystych i gór zbytecznie nierównych (*champs trop unis. De Lille*). *Karp.* 3, 12. Grunt położysty. *ib.* 160. Są położyste pola, są skaliste Tatry. *Pot. Pocz.* 690. — *§. Promienie bardzo się odrażają od górnych boków położystych przeciwko słońcu. *Cresc.* 135. (położonych).

PÓŁPALCA *Nominat. car.*, ein halber Finger. Na pólpalca wysoki, wielki. *Cn. Th.* 761. PÓŁPALCOWY, a, e; *Boh.* půlprstný. Nie dopytasz się teraz axamitu pólpalcowego. *Mon.* 69, 600.

PÓŁPANEK, nka, *m.*, niedopanek, pana udający, ein halber Herr (der gern was seyn möchte und nicht ist). Mam pod panem mieć jeszcze panków i pólpanków, pójdę z tego domu. *Teat.* 19. *b*, 42.

PÓŁPANTOFLE *plur.*, gatunek podków, które się dają na kopyta od przodu wyższe. *Kluk. Zw.* 1, 182. Halbpantoffel, eine Art Hufeisen.

PÓŁPEŁNY, a, e, do połowy napełniony; *Eccl.* полполный, halb voll.

PÓŁPIECZONY, a, e, do połowy upieczony, halb gebraten; *Eccl.* полжареный.

PÓŁPIENIĄŻKA *Nominat. car.*, (cf. półszeląga); *Eccl.* полпѣнязя, полденги, ein halber Scherf, ein halber Heller. PÓŁPIENIĘŻNY, a, e, *semiobolaris. Cn. Th.*, für einen halben Heller.

PÓŁPIĘTA, cztéry i pół, fünftehalb; *Sorab.* 2. polpěta. PÓŁPIĘTAK. *Tr.*, *ob.* Półtorak; *Sorab.* 2. polpètnik siedmnastówka. PÓŁPIĘTNY, a, e, cztery i pół zamykający, fünftehalb enthaltend.

PÓŁPIĘTRZE, a, *n.*, połowa piętra, ein halber Stock eines Hauses. *Tr.*

PÓŁPIJANY, a, e, podpiły, halb betrunken, halb trunken; *Eccl.* полпьяный, полпіянъ. PÓŁPIWEK, wku, *m.*, podpiwek, gatunek lżejszego piwa, cf. szlacheckie piwo, cf. cienkusz, Halbbier; *Ross.* полпиво.

PÓŁPLISZU, trypa; *Ross.* полуплисъ, gatunek materyi, Halbplüsch.

PÓŁPŁYNNY, a, e, niezupełnie płynny, halb fließend. Woda taka, do pewnego stopnia wygotowana, staje się istotą półpłynną, trzęsącą się, która się nazywa kleikiem. *Kruml. Chym.* 167.

PÓŁPOKŁADNY, PÓŁPOKŁADANY, a, e, z pokładami do połowy, halb geschäftet, o broni; *Ross.* полуложенный.

PÓŁPOPRZECZNIK, a, *m.*, PÓŁPRZEDZIAŁ. *Tr.*, półdyametru, der halbe Diameter oder Durchmesser; *Ross.* полупоперечникъ.

PÓŁPOSĄŻE, a, *n.*, *Jak. Baj.* 143. biust, das Brustbild; (*Eccl.* поясный образъ, полъобразный, *ob.* Popiersie). Wystawiono w Wiedniu dwa półposąża cesarza. *Pam.* 85, 1, 863.

PÓŁPOŚCIE, ia, *n.*, §. a) pół postu, śrzodek postu, śrzodopoście, Mitfasten. Synod wielki złożył na półpoście. *Sk. Dz.* 1081. Do Konfluencyi zjechali się na półpoście. *Sk. Dz.* 1132. Litwa różne zamki aż do Rewla w półpościu zburzyli. *Stryjk.* 273. — §. b) Półpoście, pół postu, połowa postu wielkiego, die Hälfte der Fasten. Półpostu tylko odpościć. *Cn. Th.* Po półpościu, *inclinante jejunio. Cn. Th.* 719. — §. c) Półpoście, pół postu, nie ze wszystkim post, nieostre, surowe poszczenie, halbes Fasten. *Tr.*

PÓŁPRZEŹROCZYSTY, a, e, do połowy lub nie ze wszystkiém przezroczysty, halb durchsichtig; *Eccl.* полупрозрачный. Woda ta do pewnego stopnia ugotowana, staje się istotą półpłynną, półprzeźroczystą, trzęsącą się, która się nazywa kleikiem. *Kruml. Chym.* 167.

PÓŁPSA *Nominat. car.*, ein halber Hund. Półpsa, pół kozy, niedowiarek boży. *Dwor. E* 4. (psztut! ni śmierdzi, ni pachnie, letni). Niech idzie na katowskie co prędzéj powrozy, Ten półpsa półkozy. *Pot. Arg.* 442. Achselträger; Oesterr. Beydachsler.

PÓŁRĘKAWEK, wka, *m.*, mały rękawek, Halbärmelchen, Aermelchen. *Tr.* PÓŁRĘKI *Nominat. car.*, §. a) połowa ręki, die halbe Hand. — §. b*) Śrzodek ręki, die Mitte der Hand. Co to za rany panie w półręku twoich? *Sk. Kaz.* 103.

PÓŁROCZE, a, *n.*, pół roku; *Boh.* polauletj; *Croat.* polletje; *Ross.* полгода, полугода, полугодокъ; das halbe Jahr. Zeszło całe półrocze na ustawicznych utarczkach. *Nar. Hst.* 4, 345. Daléj półrocza nie miał tam bawić. *Paszk. Dz.* 27. Przed półroczem. *Star. Ref.* 147. PÓŁROCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od pół roku trwający, co pół roku przypadający, halbjährig; *Boh.* polauletnj, pololetnj, polauletý, půlletně; *Slov.* pulročnj, šestměsyčný; *Vind.* pouleten, pouletn; *Ross.* полугодищный, полугодичный, полугодовалый; *Eccl.* поллѣтный.

*PÓŁRODZONY, a, e, przyrodny, n. p. Kiedy ani braci, ani sióstr rodzonych, albo półrodzonych niemasz, tam biorą wszyscy, którzy są w równym stopniu, jednako. *Szczerb. Sax.* 118, cf. półbrat, półsiostra, Halbgeschwister; *Vind.* popovi brat inu sestra; (popoustareiſhi, nepristni stareiſh, *półrodzice, ojczym z macochą, Stiefältern; *Eccl.* полродный *semigenius, imperfectum genus habens*).

PÓŁROLNIK, a, *m.*, połownik, półkmiecia, półłanik, półszlednik, ein Halbhüfner, Halbbauer; *Boh.* polaulanjk. Półrolnicy czyli zagrodnicy gospodarstwo połową mniejsze mają od kmieciów. *Świtk. Bud.* 441. *Haur. Sk.* 43. PÓŁROLNICTWO, *ob.* Półkmiectwo.

PÓŁRYBA, y, *ż.*, ein Halbfisch. Flondry i podobne im ryby na Ukrainie zowią półrybami. *Kluk. Zw.* 3, 163. — §. Półryby, połowa ryby, ein halber Fisch.

PÓŁRZECZY *Nominat. car.*, bagatela, fraszka, eine Kleinigkeit. Albo się to komu półrzeczy zda, tak ciężki i niesłychany ciężar konfederacki? *Falib. P s.* 3. To nie półrzeczy w tak wolnym królestwie długo bez króla być. *Biel.* 616. Nie półrzeczy jest, mieć dobrą sławę, *non mediocris. Macz.* Człowieka zgubić, nie półrzeczy. *Cn. Ad.* 446. Nie półrzeczyś filozof. *Smotr. Ex.* 22. nielada filozof.

PÓŁRZYĆ, i, *ż.*, PÓŁRZYTEK, tku, *m.*, półzadku, półdupki, der halbe Arsch, eine Arschbacke. *Tr. Ern.* 66. Bańki na półrzytkach stawić. *Spicz.* 164.

PÓŁSERCA *Nominat. car.*, §. a) połowa serca, das halbe

Herz. §. b) Śrzodek serca, die Mitte des Herzens. W półserca mi ból bije. *Sk. Żyw.* 2, 197. mitten ins Herz.

PÓŁSETEK, tka, *m.*, pół sta, 50 sztuk zamykająca liczba, ein halb Hundert. Półsetek śpilek. *Tr.* — §. Półsetek płótna, ma arszynów 40. *Solsk. Geom.* 3, 136. ein halbes Schock Leinwand. Na płótno lniane cienkie wchodzi w półsetek sztuk 8, sztuka po łokci 12. *Przedz.* 28. *ib.* 91. Nim wybielone płótno zwinięte będzie na półsetek, krochmalem przyprawione być powinno. *Przedz.* 91.

PÓŁSFERZE, a, *n.*, półkręgu, półgałki; die Halbkugel, halbe Sphäre. Ekwator świat dzieli na dwie równe części, z których się jedna zowie półsferzem północnym, druga półsferzem południowym. *Wyrw. Geogr.* 41. *Przyb. Luz.* 341. *Zab.* 6, 129. *Min.* Niebo wydaje się żłobkowate, na kształt półsferza, w którego śrzodku jest patrzący. *Boh. Prog.* 3 *p.*

PÓŁSIODMA, sześć i pół, siebentehalb; *Ross.* полседма, полсема,

*PÓŁSIOSTRA, y, *ż.*, die Halbschwester; *Vind.* popovi sestra, nepristna sestra; *Slav.* pollusestra, polusestra; *Rag.* polusèstra; *Bosn.* polusestra; *Ross.* сестреница (cf. siestrzenica), cf. сведенницы. Siostry od jednéj matki, od innego ojca, albo jednego ojca, ale innéj matki, Polacy półsiostrami zowią. *Sax. Tyt.* 30. Pasierbica albo półsiostra. *Szczerb. Sax.* 140.

POLSKA, i, *ż.*, Polen; *Boh.* Polsko; *Slov.* Polska, Polsko; *Sorab.* 1. *et* 2. Polska; *Slav.* Poljska; *Bosn.* Polonia, Pogljacka zemglja, Lescka zemglja; *Croat.* Lehzka, Polyzka zemlya, Lengyelszka zemlya; (*Hung.* Lengyel orszag); *Ross.* Польша. Polska jest dwoja, jedna mała, druga wielka. *Gwagn.* 194. W obudwu Polskach. *Krom.* 371. Póki Polska Polską będzie, imię jego nie zgaśnie. *Star. Zad. C.* W Polszcze. *Falib. R* 3; dziś piszą w Polsce. POLSKI, a, ie, Polnisch; *Boh.* Polský; *Carn.* Polske; *Vind.* Polski, Poljakni, Lehni; (polski = polny); *Croat.* Polyzki, Lehzki, Lengyelszki; *Hung.* Lengyeli; (*Croat.* polyszki = polny); *Slav.* Poljshi; *Rag.* Léscki, (poglski = polny); *Ross.* Польскій; *Eccl.* Лятскій, Литовскій, Польскій; (польный, польскъ). W pierwszym dopiero Dytmarze pierwszy ślad Polskiego imienia znajdujemy; bądź nam to imię Czechowie od polania chrzesną wodą nadali, bądź one od Lachów sami sobie włożyliśmy. *Nar. Hst.* 2, 4, (cf. Polak). Łan Polski, *ob.* Łan. Złoty Polski, *ob.* Złoty. — *Prov.* Polski most, Niemiecki post, Włoskie nabożeństwo, wszystko to błazeństwo. *Cn. Ad.* 888. Po Polsku *adverb.*, Polskim zwyczajem, strojem, językiem; Polnisch, auf Polnische Art, in Polnischer Kleidung, in Polnischer Sprache. Przyszedł tu jeden po Polsku w kontuszu. *Teat.* 29, 25. Mówię ci po Polsku! rozumiesz! *Teat.* 15, 86, cf. Polszczyzna, cf. *Ger.* Deutsch mit einem sprechen.

PÓŁSŁOWA, PÓŁSŁÓWKA *Nominat. car.*, ein halbes Wort. Nie powiadajże mu nic o tym, ani półsłowa. *Teat.* 14, 13, (cf. pisnąć). Ani półsłowa z nim nie mówiłem. *ib.* 22, 77.

PÓŁSOKOŁA *Nominat. car.*, ein halber Falke. — *Artill.* Półsokoły, działka dwa - albo trzyfuntowe kule strzelające. *Jak. Art.* 1, 212. Zwey = oder Dreypfünder, kleine Kanonen, Falconetten.

PÓŁSPALONY, a, e, na pół spalony, halb verbrannt; *Eccl.* полсожженый.

PÓŁŚPIĄCY, a, e, na pół śpiący; *Ross.* полусонный, halb schlafend. Snu używam bardzo krótkiego, i to jakby tylko w półśpiący. *Pilch. Sen. list.* 2, 358.

PÓŁSTAJE, ja, *n.*, n. p. roli półstaje, połowa staja, ein halber Morgen Ackers.

PÓŁSTOPY *Nominat. car.*, *semipes. Mącz.*, ein halber Fuß; *Ross.* полфута. PÓŁSTOPNY, a, e, na półstopy długi, szeroki, *semipedalis. Mącz.* halbschuhig.

PÓŁSUKNO, PÓŁSUKIENKO, a, *n.*, gatunek lżejszego sukna, Halbtuch; *Ross.* полусукно.

PÓŁSYTY, a, e, na pół nasycony, halb satt; *Ross.* приголоденъ.

POLSZCZYZNA, y, *ż.*, zbiór tego wszystkiego, co się Polskim zwać może: język, obyczaj, strój, sposób jaki budowania, jedzenia Polskie; das Polnische, Polnische Sprache, Gewohnheit, Sitte, Tracht; *Boh.* Polština, (cf. Polakierya). Skarga Baroniusza roczne dzieje Polszczyzną darował. *Birk. Sk. D.* (na Polski język przełożył). Słusznie im przy Greczyznie, Słowiańszczyznie, Polszczyznie, i po Łacinie umieć. *Pim. Kam.* 375.

PÓŁSZELĄGA *Nominat. car.*, półpieniążka, ein halber Heller. Otoż nie dam mu i półszeląga. *Boh. Kom.* 1, 143.

PÓŁSZKARŁACIE, ia, *n.*, halb Scharlachtuch. Półszkarłacia drożéj nie mają przedawać łokieć nad złotych 7. *Vol. Leg.* 3, 370, (*ob.* Szkarłat).

PÓŁSZKRUPUŁU, waga. *Cn. Th.*, ein halber Scrupel Apothekergewichts.

PÓŁSZKUTEK, tka, *m.*, PÓŁSZKUTECZEK, czka, *m.*, *dem.*, mała szkutka, ein kleines Flußschiff. Półszkutek. *Bies. C* 2. Gdy się żyta własnego dorobisz, Spraw dubas abo półskuteczek. *Klon. Fl. D.*

PÓŁSZLACHCICA *Nominat. car.*, nieprawy szlachcic, szlachcic od matki albo od ojca tylko, ein halber Edelmann.

PÓŁSZLEDNIK, a, *m.*, w Wielkiéj Polszcze, posiadający pół szladu roli, *ob.* Szlad; lecz zowią też poślednikami; cf. półrolnik, półłanik, półkmiecia, połownik.

PÓŁSZORKI, ów *plur.*, mniejsze szory na konie, Halbgeschirre auf die Pferde. Do wózków parokonnych półszorki. *Kluk. Zw.* 1, 186.

PÓŁSZOSTA *adverb.*, pięć i pół, sechstehalb. Półszósta łokcia. Półszostéj mili. PÓŁSZOSTAKA *Nominat. car.*, trzy grosze, ein halber Sechser, ein Dreygroschenstück, ein halber Kaisergroschen; *Eccl.* полшестакъ *semisextarium.*

PÓŁSZYI *Nominat. car.*, §. a) połowa szyi, der halbe Hals. — §. b) Śrzodek szyi, die Mitte des Halses. Strumień zalewając aż do półszyi. 1. *Leop. Jes.* 30, 28. PÓŁSZYJEK, yjka, *m.*, w narożniku, przedłużenie zasłony aż do promienia, czyli połowa wchodu do narożnika. *Jak. Art.* 3, 309. der bedeckte Eingang einer Bastion.

PÓŁTALAREK, rka, *m.*, półtalara, ein halber Thaler; *Sorab.* 2. poltolara.

PÓŁTERCYANA, y, *ż.*, gatunek gorączki, (*ob.* Tercyana) *hemitritaeos febris. Cn. Th.* 767. das halbe Tertianfieber.

PÓŁTONU *Nominat. car.*, ein halber Ton in der Musik. W muzyce półtonów czyli semitonów jest pięć: cis, dis, fis, gis, be. *Magier. Mskr.*

PÓŁTORA, jeden i pół, anderthalb; *Boh.* půl druhého; *Sorab.* 2. poltora; *Sorab.* 1. powdra; *Vind.* poudrugi, podergi; *Slav.* podrug; *Croat.* poldrûg; *Ross.* полтара, полтора. Półtora funta, półtora garnca etc. *Cn. Th.* Miasto długie na półtoréj mili. *Warg. Radz.* 39. Półtoréj godziny. *Cn. Th.*, (*Slov.* póldruheg hodini; *Croat.* poldrugi). Półtoréj głowy, *sesquicaput. Urs. Gr.* 180. Nadał się jak półtora nieszczęścia. *Teat.* 21, 151. (kaducznie, za kąty). PÓŁTORACZNY, PÓŁTORNY, a, e, — ie *adverb.*, jedno i pół zamykający; *Ross.* полуторный, anderthalbig. Półtoraczny pojazd, którego kolej półtoraczna. (*Ross.* полуторникъ pojazd na dwie osoby ciasny, cf. soliterka). — Półtoraczna linka, ma po 12 nitek w każdym żebrze. *Jak. Art.* 3, 42. PÓŁTORAK, a, *m.*, moneta, jeden i pół grosza ważąca; *Boh.* polturak; *Carn.* poltrâk, poltâra; *Croat.* poltùrak, penez Polszki, pultùra penez Ugerszki; ein anderthalb Groschenstück; Czeski grosz. *Cn. Th.* PÓŁTORO, *adverb.*, *in compositis:* PÓŁTOROĆWIERCIENNY, a, e, *sesquimodialis. Mącz.*, anderhalbviertelig. PÓŁTORODNIOWY, a, e, anderhalbtägig. Półtorodniowa robota. *Cn. Th.* PÓŁTOROFUNTOWY, a, e, anderhalbpfündig. *Tr.* PÓŁTOROKUFNY, a, e, anderthalb Bottich enthaltend. PÓŁTOROKWARTOWY, a, e, *Torz.* 103, anderthalb Quart enthaltend. PÓŁTOROMIESIĘCZNY, a, e, — ie *adverb.*, *Cn. Th.*, anderthalbmonatlich. PÓŁTORONITNY, a, e, półtorodrótowy, anderhalbfädig. Aksamit półtoronitny. *Gost. Gor.* 107. PÓŁTOROSTOPNY, a, e, anderthalbschuhig. — etc. etc.

*PÓŁTOWNIK, a, *m.*, (cf. półkownik), przełożony nad połacią miasta, der über eine Reihe Häuser oder über eine Straße vorgesetzt ist, der Vorgesetzte eines Stadtreviers. Miasto rozszykować trzeba na ćwierci, ćwierci na półtowniki, półtowniki na dziesiątki. *Petr. Pol.* 267. Półtownikiem i dziesiątnikiem tylko ten ma być, który sam pod posłuszeństwem półtownika i dziesiątnika swego Kozacką służył. *Petr. Pol.* 208.

PÓŁTOWY, a, e, (od połci), wieprzowy, Schweine-. Półtowe mięso, szołdry, uździe. *Sax. Tyt.* 13. Mięsa półtowe w Turczech przez dni 24 wolno chrześcianom kupować, bo Turcy mięsa świniego nie jadają. *Star. Dw.* 14.

PÓŁTRZECIA, dwa i pół czego; *Sorab.* 2. poltschescha; *Sorab.* 1. powtżetża; *Vind.* poutretka, poutreku, *adj.* poutretki; *Ross.* полтретя, drittehalb. Półtrzecia sta lat. *Zab.* 15, 234. Półtrzeciéj stopy. *Cn. Th.* — Półtrzecio-, *adverb.*; *in compositis:* PÓŁTRZECIODZIENNY, a, e, drittehalbtägig. *Krup.* 5, 554. — etc. etc.

PÓŁTUMU, *ob.* Tum.

PÓŁTUZINA *Nominat. car.*, sześć albo połowica od dwunastu. *Cn. Th.* ein halbes Dutzend.

POLUBIĆ, *f.* polubi *med. dok.*, upodobać sobie kogo, co, etwas lieb gewinnen; *Boh.* zaljbiti; *Sorab.* 1. zalubuyu; (polubam, slubu obiecuję, ślubuję); *Croat.* zalublyújem, (zalyubitisze = zakochać się); *Ross.* полюбить, позариться, позариваться; (cf. *Slov.* pohbiti, boskati; *Bosn.* pogljubiti, busnuti; *Slav.* poljúbiti; *Rag.* pogljûbiti, zelûnuti, zelivat = całować, pocałować). On ją bardzo sobie polubił. *Teat.* 54. *c*, 11 *d*, (cf. *Zlubił sobie Lot krainę około Jordana. 1 *Leop. Genes.* 13, 11. obrał sobie. 3 *Leop.*). Polubiły się od dawnego czasu, jak siostry. *Teat.* 48, 24. Polubienie *Ross.* возлюбленie = miłość, skłonność. — *§. Pójdę, a polubuję sobie obficie w rozkoszy, a używać będę lubych rzeczy. 1 *Leop. Eccl.* 2, 1. (rozkocham się. 3 *Leop.*), bonować będę, rozkoszować, sich ergößen. Ty jesteś syn mój miły, w tobie mi się polubiło. 1 *Leop. Luc.* 3, 22. (w tobie mam upodobanie, rozkosz). — §. Nie możemy przeciw temu, co się bogu polubiło, mówić. 1 *Leop. Genes.* 24, 50. (co się bogu upodobało, was Gott gefällt, beliebt; *Carn.* polûbe sè mi = podoba mi się; *Ross.* полюбиться podobać się). Jeśli będzie wolno każdemu, co się mu polubi, czynić, wkrótce zniszczeje wszystko. *Hrbst. Art.* 98. *POLUB, a, *m.*, POLUBNIK, a, *m.*, ulubiony, kochanek, amant, der Geliebte; *Croat.* zalyubitel; *Ross.* полюбовникъ, *f.* полюбовница. Same niewierne kobiety stawały przeciwko małżonkom, z przywyknienia do nowych polubów. *Nar. Hst.* 2, 436. Na ten rynek w wieczor schodzą się polubnicy tego trunku. *Pam.* 85, 1, 139. amatorowie, co go lubią. POLUBOWNY, a, e, POLUBOWNIE *adverb.*; (*Ross.* полюбовный łagodny, łaskawy); rozjemczy, *ob.* Obermański, oberman, schiedsrichterlich; *Ross.* третейскій. Sąd polubowny, kompromisarski, kompromis, gdy obie strony spór prawny z sobą wiodący, dobrowolnie od zwyczajnych juryzdykcyi odstępując, same sobie sędziów umawiają. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 422. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 96. *Vol. Leg.* 6, 490. Wszystkie spory polubownie kończymy; ksiądz pleban jest naszym superarbitrem, i godzi nasze spory. *Xiądz.* 164. Sędzia polubowny, *Carn.* reslozhnik; *Vind.* odfodnik, reslozhnik, sposnauski mozh, resdojez; *Eccl.* судія извольный.

PÓŁUBRANY, a, e, półodziany, na pół odziany; *Ross.* полуодѣтый, halb gekleidet, cf. półnagi.

PÓŁUCZONY, a, e; *Eccl.* полъученъ, средоученъ; niezupełnie uczony, cf. niedouk, halb gelehrt.

*POLUDNIĆ *cz. dok.*; *Vind.* poludstvati, obluditi, *ob.* Zaludnić, ludem osadzić, bevölkern.

POŁUDNIE, ia, *n.*; (*Boh.* poledne; *Slov.* poludňa, polední, polednj; *Sorab.* 1. powdno, powonio; *Sorab.* 2. poldno, polno, powno; *Carn.* poldan; *Vind.* puldan, pouden, poudne, poune, pou dni, vuden, opouni; *Croat.* póldan; *Slav.* pódne; *Rag.* pôdne; *Bosn.* poludne, pladne, podne, pó dné, *Ross.* полдень; *Eccl.* полоудьниє, полоудьнє, средоднєвство; cf. północ, *Etym.* dzień); §. a) czas południowy, der Mittag, die Mittagszeit. Głodnemu zawsze południe. *Cn. Ad.* 244. (nie pyta się: która godzina? cf. zegar najpewniejszy, brzuch). Do południa, *Boh.* do poledne; *Vind.* do poudna, do pouna; *Croat.* do poldneva; *Ross.* до полудни. O południu, w południe, *Carn.* obpoldne; *Croat.* ob poldan; *Sorab.* 1. pżipolnire. Po południu, *Vind.* povdenji, popoudni; *Croat.* po poldan. — *Metonym.* *Południe = objad, das Mittagsessen, der Mittag. Przygotowała mu śniadanie i po-

łudnie. *Stas. Num.* 2, 48. — *Fig. transl.* Już człowieku minęło południe. *Pot. Arg.* 226. młodość, poranek życia minął; die Jugend ist vorüber, der Mittag des Lebens ist da. Wiek mój już do południa dąży. *Mon.* 65, 95. Południe życia, największość życia, *maximum. Śniad. Jeog.* 186. — §. 2) Południe, położenie względem nieba; der Süden, der Mittag; *Vind.* poudnu, pounu, poudneunjak, poudenifhe; *Rag.* pôdne; *Ross.* югъ. Okna w budowaniu na południe być mają. *Cn. Th.* POŁUDNI, ia, ie, POŁUDNIOWY, a, e; *Boh.* polednj; *Slov.* poludní, poludněgši; *Sorab.* 1. pžipowedné; *Carn.* poldanske; *Vind.* poudenski, obpouden, vudenski, poudanski, poudnen, na poune; *Croat.* poldnévni; *Bosn.* poludnevni; *Rag.* poludnèvni, polùdgni; *Ross.* полдневный; *Eccl.* полденный, средодневный; §. a) względem czasu, Mittags-, um die Mittagszeit. Południowy czas. *Cn. Th.* Linia południowa. *Hub. Wst.* 24. die Mittagslinie. — §. b) Względem położenia na południe, südlich, mittäglich; *Carn.* jûshné; *Vind.* jushen, pouneshen, poudneuni, vudeſhni; *Croat.* jusni, jusen, zdolnyi, (cf. zdolny); *Hung.* deliszeles; *Bosn.* jugoviech, jusggni; *Ross.* южный, южскій, полуденный. Wiatr południowy, *pułdzieniec. *Żebr. Ow.* 3, (*Carn.* jug; *Vind.* jug, juh, obpoudni veter, ſeuz, juhovez; *Croat.* jùg, zdolez; *Hung.* deli-szél; *Dal.* yugo; *Rag.* jùgh; *Bosn.* jug, jugo, scilok, smorac, vjetar poludnevi). Wiatr południowy, który płynie po samym południku od bieguna południowego. *Śniad. Jeog.* 348. Linia południowa, wypadająca z przecięcia poziomu od południka. *ib.* 70. Narody z kraju południego. *Bardz. Luk.* 2, 24. Południejsze kraje. *Syr.* 102. Przyszedł do ziemi *południennéj. *Budn. Genes.* 20, 1. Ryba południa, gwiazda. *J. Kchan. Dz.* 15. *et* 24. POŁUDNICA, y, *ż.*, latawiec, wieczernica, wiedma; ein Mittagsgespenst, Drude, Scherzel, Weiblein; *Boh.* polednice; wečernice; *Sorab.* 1. pžipownicža przypołudnica. POŁUDNIK, a, *m.*, *meridian. Hub. Wst.* 27. *Stas. Buff.* 109. *Łęsk.* 2, 162. Południk pierwszy, od którego uważamy i rachujemy odległość południków inszych. *Śniad. Jeog.* 73. (*disting. Ross.* полдникъ podwieczorek). POŁUDNIKOWY, a, e, od południka czyli merydyanu, Meridian-, Mittagslinien-. Astronom postrzegł w swym instrumencie południkowym maleńką gwiazdkę. *N. Pam.* 17, 191. POŁUDNIOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, objadować, odpoczywać koło południa; *Vind.* vudenjati, vushinati, jushinati, kofiti. (cf. jużyna, cf. kąsać); Mittag machen, Mittag halten, Mittagsschlaf halten. Koniom sypią plewy i między kopy ich południują. *Chrośc. Job.* 88, (cf. popas). — *Slov.* poledňowati, po polednj spáti *meridiari*; *Eccl.* полуднюю, полудневаніе, спаніе полденное; *Boh.* polednjček spanie popołudniowe; (*Ross.* полдничать, пополдничать podwieczerzać). POŁUDNIOWIEC, wca, *m.*, mieszkaniec południowy, ein Südländer. Na południowców, pochodzących od Rzymian i Germanów, jakiemi są Francuzi, Włosi, Hiszpani i t. d. *N. Pam.* 3, 290. *POŁUDNIOWOWSCHODNI, ia, ie; *Ross.* юговосточный, южновосточный; od południa na wschód leżący, südöstlich. Południowowschodnia część Indyi. *N. Pam.* 23, 130. *Subst. Ross.* юговостокъ, Südost. POŁUDNIOWOZACHODNI, ia, ie, od południa na zachód leżący, südwestlich; *Ross.* югозападный, южнозападный; *Subst. Ross.* югозападъ, Südwest.

POLUJE, *ob.* Polować.

PÓŁUMARŁY, a, e; *Boh.* polomrtwý, položiwý; na pół nie żyjący, halb todt.

PÓŁUNCYI *Nominat. car.*, łót, waga, dragm 4, skojcy półtora. *Cn. Th.* 370. eine halbe Unze; *Eccl.* полъунцый.

*POŁUNOCNICA, *ob.* Północnica.

POŁUP, u, *m.*, łupienie, plon; Raub, Plünderung. Pospólstwo na połup kościołów rękę niezbożną rozwierało. *Krom.* 443. POŁUPAĆ *cz. dok.*, Połupywać *częstl.*, jedno po drugim przełupać, porąbać łupaniem; nach einander spalten, zerspalten; *Ross.* колупнуть, колупать; (перелопаться, полопаться pękać się, spadać). POŁUPIĆ, *f.* połupi *cz. dok.*, wyplundrować, ausplündern. Nie może nikt statku mocarza jakiego, wszedłszy w dom jego połupić, jeśliby pierwéj jego nie związał. *Sekl. Marc.* 3. Szatan Adama z Ewą srodze zraniwszy grzechem, połupił. *Gil. Post.* 189.

PÓŁURCIE, ia, *n.*, piętak, grosz popiętny; ale teraz więcéj waży. *Cn. Th.* 695, cf. urt, ein halbes Ort.

POLUTOWAĆ, *ob.* Politować.

PÓŁWALCZYK, a, *m.*, obójczyk, w ozdobach architektonicznych wąska opaska jakiéj powierzchni, wypukła w postać półwalca. *Jak. Art.* 3, 309. eine Halbwalze, eine architectonische Verzierung.

PÓŁWIADRA *Nominat. car.*, połowa wiadra, mokrych rzeczy miara. *Cn. Th.* 768. ein halber Eimer.

PÓŁWIECZE, a, *n.*, przeciąg czasu 50 lat, ein halbes Jahrhundert. Trzecie to było w tym półwieczu od pogańskich sąsiadów Polski zniszczenie. *Nar. Hst.* 5, 206.

PÓŁWIECZORNY, a, e, (cf. pódwieczerze), blizki wieczora, halb Abend, gegen Abend. O godzinie półwieczornéj. *P. Kchan. Orl.* 1, 400.

PÓŁWIERSZA *Nominat. car.*, *hemistichion. Cn. Th.* 768, ein halber Vers; *Ross.* полустишіе.

PÓŁWŁÓCZEK, czka, *m.*, pół włóki roli, eine halbe Hufe Ackerlandes.

PÓŁWŁOSA *Nominat. car.*, *tr.* jak najmniéj, o najmniejszy włosek, um ein Haarbreit. Szynwaga, aby o półwłosa nie chybiła. *Stroj. Staw. C.*

PÓŁWOZIE, ia, *n.*, połowa wozu, die Hälfte des Wagens. Półwozie przednie, der Vorderwagen; tylne, der Hinterwagen. *Tr.*

PÓŁWYROSTEK, stka, *m.*, *Eccl.* полвозрастый, всередовичь, cf. niedorostek.

PÓŁWYSEP, spu, *m.*, PÓŁWYSPA, y, *ż.*, die Halbinsel; *Boh.* polauostrow; *Slov.* pólostrow, pólsigot; *Hung.* félig-sziget; *Vind.* pouodtok, napouodtok; *Carn.* polottok; *Rag.* poluotók; *Ross.* полуостровъ. Półwyspa, część ziemi ze trzech stron wodą oblana, a czwartą lądem stykająca się. *Wyrw. Geogr.* 11. Zaludnienie półwyspu Krymu. *Gaz. Nar.* 1, 224.

POŁY, e, g. Na poły, *ob.* Pól *et* Poła.

POŁYK, u, *m.*, połykanie, połknienie, das Schlucken, He-

rabschlucken. Czopek w gardle, w połyku. *Sienn. Rej.*, t. j. w miejscu połykania, cf. łyk. POŁYKAĆ, *ob.* Połknąć. *POŁYKAŁ. *Tr.* POŁYKACZ, a, *m.*, połykający, pochłaniacz, pochłon; ein Verschlucker, Verschlinger; *Eccl.* поглотитель. POŁYKALNY, a, e, do połykania, schluckbar, zu schlucken; *Eccl.* поглощательный.

POŁYSK, u, *m.*, połyskanie, blask; das Glänzen, Blitzen, Schimmern. Przy połysku jednéj lampy przędła. *Stas. Num.* 2, 4. Połysk kwiatów. *Węg. Marm.* 1, 249. Lśniącym połyskiem raziła źrzenicę. *Przyb. Ab.* 50. — Połysk, gładkoblask, błyskogładnia, łysk, glanc, politura. *X. Kam.* die Politur. POŁYSKAĆ, *f.* połyska *neutr. dok*,, połyskuje *pr.*, Połyskiwać *frequ.*, lsknąć się, błysnąć; glänzen, schimmern, blitzen. Bez przymieszania światła, nic się nie lśni i nie połyskuje. *Pilch. Sen. list.* 256. Błyszczy się starca głowa, jego broda siwa, Wdzięcznym xiężyca blaskiem mile połyskiwa. *Chod. Gesn.* 20. Gdy wszystkie zędry znikną, pokazuje się srebro w własnym swoim kolorze błyszczące się; w ten czas mówimy: że się kruszec połyskuje. *Kruml.* 535. Połyskujący *Eccl.* подблещащій. Połyskują się w tylnéj straży rozwieszone znaki. *Przyb. Luz.* 120. Same się tylko jasne gwiazdy połyskały. *Otw. Ow.* 261. Słońce na lazurowym niebie złocistemi jeszcze połyskuje cieniami. *N. Pam.* 21, 344. Zemstą zapalony krwawym połyska wzrokiem, groźnym ciosem godzi. *Dmoch. Il.* 106. Ślizkie się wężów szyje połyskają. *Otw. Ow.* 168. Wąż nową skórą na wiosnę odziany Połyskuje się przeciw słońcu. *P. Kchan. Jer.* 184. Łotr złotem, wilk połyska siercią z cudzéj szkody. *Nar. Dz.* 3, 154. — *Fig.* Marsa sieciami Przyrzucił Wulkan, a sam połyskał rogami. *Simon. Siel.* 26. (świecił rogami, rogalem jawnym został). — *Impersonal.* Połyskuje się = błyska się. *Cn. Th.* es blitzet, wetterleuchtet, łyska się. POŁYSKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, połyskujący, blaskliwy; *Eccl.* подблещащій, schimmernd, blitzend. Połyskliwe pancerze. *Przyb. Luz.* 20. Połyskliwe drogie kamienie. *ib.* 211.

PÓŁZEGARZE, a, *m.*, zegar, na którym tylko 12 godzin, dla różnicy od wielkiego niby całego zegara o 24 godzinach, eine Zwölf-Stunden-Uhr, zum Unterschiede von der 24 Stunden-Uhr; *Boh.* půlorloge, (cf. zegar). U szynkarzów żaden picia żadnego najdaléj godziny ósméj na półzegarzu, a na całym zegarze do czwartéj w noc szynkować nie ma. *Vol. Leg.* 5, 648. O dwunastéj na półzegarzu dopiero wstaje. *Opal. Sat.* 42. *Biel.* 614. *Vol. Leg.* 2, 844. *et* 845. *et* 3, 756.

POLŻEJSZYĆ *cz. dok.*, POLŻYĆ, nieco ulżyć, lżejszym uczynić; nach gerade leichter machen, erleichtern; *Vind.* polosheifhati, polohkuvati, polohkeifhati, losheifhi storiti. — Polżejszenie, ulżejszenie, ulga, folga; *Vind.* poleishanje, polagoja, polosheifhanje; *Croat.* polehchicza.

PÓŁZIEMNY, a, e, śrzodziemny, mittelländisch. Półziemne morze, *mediterraneum. Krom.* 521. Od Afryki zaszli za półziemne wody. *Klon. Wor.* 7. Polska, kraina półziemna, *mediterranea regio. Krom.* 84.

PÓŁZŁOTÓWKA, i, *ż.*, PÓŁZŁOTEK, tka, *m.*, ein halber Gulden (Polnisch); *Boh.* půlzlatnjk. Półzłotówki, 160 z grzywny fejnu, czynią 15 groszy miedzianych. *Vol. Leg.* 7, 451.

PÓŁŹWIERZA *Nominat. car.*, PÓŁŹWIERZYC, PÓŁŹRZEBIC, a, *m.*, chłopokoń, chłopogier, *Centaurus. Otw. Ow.* 488. *et* 491; *Ross.* полузвѣрь.

POLŻYĆ, *f.* polży *cz. dok.*, pohańbić kogo, zhańbić; schimpflich behandeln, einen Schimpf anthun. Nic nie udziałali nierycerskiego, czymby się polżyli. *Warg. Cez.* 43. Urząd swój okrutnie polżył. *Warg. Cez.* 64. — §. Polżyć, *ob.* Polżejszyć.

PÓŁŻYWY, a, e, półumarły, halb todt, halb lebendig; *Boh.* položiwý, polomrtwý; *Eccl.* полживый.

POMACAĆ, *f.* pomaca *cz. dok*; *Boh.* pomačkati, pomakati; *Sorab.* 1. pomaszam; *Vind.* potipati, poshlatati, potapati, potikati, (cf. potykać); *Bosn.* popippati, opippati; *Croat.* popipavam; *Ross.* пощупать; i tu i owdzie macać, nach einander betasten, befühlen. — *Transl.* Wejrzyj w się, tknij, pomacaj się sam. *Cn. Ad.* 824.

POMACHAĆ *cz. dok.*, Pomachnąć *jedntl.*, czym zamachnąć, womit nach einander hin schwenken, hauen; *Carn.* pomâham; *Ross.* помахать, помахивать. — *Intrans.* Pomachnąć dokąd, szybko pośpieszyć, hineilen, hintraben.

POMACHLOWAĆ, *f.* pomachluje *cz. dok*, pofałszować, pomylić, verfälschen. Drukarz albo pisarz pomachlował, gdzie Galenus o tym zielu mówi. *Syr.* 47.

POMĄCIĆ *cz. dok.*, mętnym poczynić, nach einander hin trübe machen; *Rag.* pomùtiti, zamùtiti, izmutiti, smùtiti; *Ross.* помутить, смутить, смущать, баламутить, взбаламутить, *ob.* Bałamucić.

POMACZAĆ *cz. niedok.*, pomoczyć *dok.*, wciąż umoczyć, nach einander hin einweichen, netzen; *Carn.* pomâkam; *Vind.* pomozhiti, pomakuvat, pomokriti; *Rag.* pomocitti, pomocîvati, pomocijvam; *Ross.* помочить, помакать, помакивать.

POMĄCZYĆ *cz. dok.*, mąką potrząść, bemehlen, mit Mehl bestreuen; *Boh.* pomaučiti; *Rag.* pomûciti, omûciti.

POMAGAĆ, *ob.* Pomodz. POMAGACZ, *POMAGIER, a, *m.*, *Boh.* pomahač; pomagający drugiemu czego, pomocnik; der Helfer, der Gehülfe. Byliśmy pomagaczami jego. *Birk. Gł. Kun.* 41. Pomagier bywa dany sternikowi do rudla dla pomocy. *Magier. Mskr.* Pomagacz mularski, podawacz, der Handlanger. POMAGACZKA, i, *ż.*, pomocnica, die Helferinn, die Gehülfinn. Dwie pomagaczki snopki wiązały. *Teat.* 52, 54.

POMAGRAN, a, *m.*, *Cresc.* 420. POMAGRANAT. *W. Deut.* 8, 8. *Radz. Exod.* 28, 33. *Budn. ib.* POMOGRAN. 1 *Leop. Num.* 13, 24. malogranat, *malum Punicum. Cresc.* 423; *Croat.* pomagrane; der Granatapfel, jabłko granatowe. POMAGRANOWY, a, e; *Croat.* pomagranszki, Granatapfel -.

POMALOWAĆ, *f.* pomaluje *cz. dok.*; *Vind.* pomalati, poobrasati; *Ross.* красить, крашу, bemahlen, *propr. et transl.* Pomalowanie sprzętom należycie wyschłym arcy pomocne. *Jak. Art.* 3, 174. Jasno pomalować *Ross.* разцвѣтить, разцвѣчать. — Żywe te rumaki Tył nie jednemu pomalują błotem. *Jabł. Buk. B* 3 *b.*

POMAŁU *adverb.*, Pomaluśku, Pomaluczku, Pomaluchnu, Pomaleńku, Pomalusieńku, Pomalusineczku *intens.*; *Boh.*

pomalu, pomaljčku; lekko, po lekku, po woli, wolno; gemach, sachte, nach gerade. Pomału owoce dojźrzewają. *Teat.* 26. *c*, 18. Pomału daléj zajdziesz. *Cn. Ad.* 889. Ja ciebie powiodę wszędy pomaluśku. *Rej. Wiz.* 22 *b.* Do sprosności téj ludzie nie zarazem, ale pomaluczku a po kąsku, postępkiem czasu, przyszli. *Żarn. Post.* 3, 536. Kościoł boży już niejako zastarzały, a pomaluchnu się od prostoty apostolskiéj wyradzający. *Żarn. Post.* 7. — §. Pomału, mało, niebardzo, nieznacznie; wenig, nicht sehr, nicht merklich. Ja nie pomału się za to na nim zemszczę. *Teat.* 5. *c*, 43. Kto kogo pomału miłuje, tego też pomału miłują. *J. Kchan. Dz.* 194. Kazał ją męczyć niepomale, i niekrótko, ale przez dni 19. *Sk. Dz.* 2, 191.

POMARAŃCZA, y, *ż.*; *Ital.* pomo d'Arancio; *Boh.* pomeranč; *Vind.* pomeranzha, pomoranzhe; *Slav.* narancsa; *Bosn.* narancja; *Croat.* narangya; *Ross.* померанецъ; *Eccl.* помаранецъ; die Pomeranze, drzewo i owoc; jedne pomarańcze są kwaśne, drugie słodkie; odmianą tylko są apelcyny. *Kluk. Dykc.* 1, 135. Pomarańcza wielka, cytryna rajska, der Adamsapfel. *Cn. Th.* POMARAŃCZARNIA, i, *ż.*, ślarnia ogrodowa na pomarańcze, cytryny, das Gewächshaus; oranżerya. *Tr.* POMARAŃCZOWIEC, wca, *m.*, *coccus hesperidon*, maleńki owad na liściach osiadający drzewek w oranżeryach chowanych. *Kluk. Zw.* 4, 389. die Pomeranzenmade. POMARAŃCZOWY, a, e, Pomeranzen-; *Boh.* pomerančowj; *Croat.* narangyni; *Ross.* померанцовый. Pomerańczowe drzewa. *Kluk. Rośl.* 1, 158. Pomarańczowe skórki zażywają się do pomerańczowego likworu. *Kluk. Dykc.* 1, 135. Pomarańczowy przekupień *Carn.* pomaranzhar. Pomarańczowy kolor, Pomeranzenfarbe. Pomarańczowe sukno = koloru pomarańczowego, pomeranzenfarbiges Tuch.

POMARLICA, y, *ż.*, pomorek, mor na bydło, das Viehsterben. *Simon. Siel.* 83.

POMARMUROWAĆ *cz. dok.*, marmurem powlec, mit Marmor bekleiden. Gmachy pomarmurował, poalabastrował. *Rej. Zw.* 167.

POMARNOTRAWIĆ, POMARNOWAĆ, *f.* pomarnotrawi, pomarnuje *cz. dok.*, przemarnować wszystko, nach einander durchbringen, verschwenden; *Ross.* помотать, поматываю. Syn Albiusa pomarnotrawił wszystko. *Hor. Sat.* 72.

POMARSZCZYĆ *cz. dok.*, w zmarszczki poskładać; *Ross.* поморщить, поморщивать, in Falten legen. U starych wszystkie oblicze jednakie, Szpetne, i pomarszczone, jako fałdy jakie. *Prot. Kont. B.* fałdziste, runzelig. Damy różnych ziół do umywania zażywają, nie uważając nawet, że te mogą twarz prędko pomarszczyć. *Mon.* 73, 643. Smutek pomarszczył mi w drobne fałdy skórę. *Kulig. Her.* 85. Pomarszczenie *Eccl.* посмягнутіе, сморщеніе.

POMARTWIĆ, *f.* pomartwi *cz. dok.*, Pomartwiać *niedok.*, zgryzoty ponabawiać, bekümmern, mit Herzeleid betrüben. Jakże mi ich żal, jak oni są pomartwieni. *Teat.* 28, 132. *POMARTWIEĆ *neutr. dok.*, zdrętwieć, nach einander ersterben, erstarren. U wszystkich poległych razy były w piersiach; niektórzy tak nad nieprzyjaciołmi swemi pomartwieli. *Faliss. Fl.* 41. Członki strachem przerażone pomartwiały, Strętwieniem nagłym ogarnione. *Otw. Ow.* 103. Od strachu pomartwieli. *Groch. W.* 11.

POMARZNĄĆ *nijak. jedntl.*, mrozem być tkniętym, nach gerade erfrieren; *Boh.* pomrznauti, pomrzl, pomrznu; *Vind.* pomersniti; *Ross.* померзнуть, померзать. Ludziom od zimna twarze wyschły, ręce pomarzły. *Baz. Sk.* 39.

POMAŚCIĆ, *f.* pomaści *cz. dok.*, Pomaszczać *niedok.*, Pomaszczywać *frequ.*; *Boh.* pomastiti, (pomast *unguentum*; *Vind.* pomastiti = pośpikować); *Ross.* помастить, помащивать, помаслить, помасливать; jednego po drugim, abo raz po raz namaścić; nach einander salben, besalben, mit Salbe beschmieren. — *Fig.* Słowa kaznodziejskie z duszy rdzę grzechów wypaliwają, a zaraz pomaszczywają grzeszniki na pokutę. *Birk. Sk. B* 2.

POMASKOWAĆ *cz. dok.*, maską pokryć, maskiren; *Bosn.* okrabanosit.

POMAWIAĆ, *ob.* Pomówić.

POMAZAĆ, *f.* pomaże *cz. dok.*, pomazuje *praes.*, Pomazywać *frequ.*; *Boh.* pomazati, pomazowati, umazati; *Slov.* pomazugi, zmazugi; *Hung.* bémázolom, meg-mázolom; *Sorab.* 1. pomazuyu, pomazam, žawbuyu, pomažu, pomažem; *Sorab.* 2. pomafasch, hužadlawisch, huzawawisch; *Vind.* pomasati, omasati; *Croat.* pomasujem, pomazújem; pomazati; *Rag.* pomàzati; *Bosn.* pomazati; *Ross. et Eccl.* помазати, помазывать; namazać czym, nasmarować, pomaścić; salben, besalben, beschmieren. Gdy pościsz, pomaż olejkami głowę twoję. 3 *Leop. Math.* 6, 17. (ugłaszcz olejkami głowę twoję). Pomazać olejem ś., *Eccl.* похризмити, помазать миромъ или елеемъ, мѵропомазовать, (cf. chrzyżmować, bierzmować). Królowie żydowscy pomazowani od kapłanów na stan królewski. *Biał. Post.* 154. gesalbt. Pomazanie, das Salben, *Slov.* pomazáni; (*Vind.* pomas; *Croat.* pomaz = plastr). — Zwyczaj jest oratorski, kapłaństwo nazywać pomazaniem, a kapłana pomazańcem, względem ześcia nań ducha świętego, które się też pomazaniem w pismie ś. nazywa. *Pim. Kam.* 161. — Pomazanie ostatnie, namaszczanie ostatnie, sakrament kościelny, który kapłan daje olejem ś., niebezpiecznie chorym. *Karnk. Kat.* 250. die letzte Oehlung; *Vind.* posliedni olei, shliedni, sveti olei; *Croat.* poszledno mazanye; *Slav.* posliednje pomazanje; *Ross. et Eccl.* молитвоелей, елеосвященіе, молитвомасліе, маслосвященіе, соборованіе (масломъ). Ostateczną świątość świętym olejem albo ostatecznym pomazaniem zowiemy. *Hrbst. Nauk. Z* 7. *Masłoświaszczenie, masłoświęcenie abo ostatnie pomazanie. *Sak. Sob. A* 4 *b. et B* 1. Siódmy sakrament, pomazanie, które chorym odprawujemy, pomazując ich olejkiem. *Galat. Alf.* 321. — §. Plugawo pomazać co czym, poplugawić; beschmutzen, besudeln, beflecken; *Ross.* помарать, помарывать. (*Slav.* pomazan = próżny, próżnujący). Nie to, co wchodzi do ust, plugawi człowieka, ale to, co wychodzi z ust, toć pomazuje a plugawi go. 1 *Leop. Math.* 15, 11. Ręce wasze pełne krwi, a pomazane złościami. *Rej. Post. M m m* 2. Pomazanie przez sen, gdy przyrodzone nasienie odchodzi. *Syr.* 491. sen plugawy, lubieżny, polucya, die Pollution. Pomazanie ciała dobrowolne, psota, samogwałt, die Selbstbefleckung. — Strzeż-

cie soboty mojéj; ktoby ją pomazał, niech umrze. *Hrbst. Nauk. p.* 7. (ktoby ją zgwałcił). Nie przepuścili żadnemu, ale wszystkich ogółem pomazali i oszkalowali. *Smotr. Lam. pr.* — §. *Fig. transl.* Pomazać sobie gębę nauką jaką, liznąć jéj tylko, skosztować, poduczyć się a nie douczyć, eine Wissenschaft nur ein wenig kosten. Tu u was, gdy kto sobie Łaciną pomaże Gębę, zaraz uczony, zaraz człowiek godny. *Opal. Sat.* 65. *Mon.* 65, 34. Trochę pismem ś. gęby sobie pomazali. *Biał. Post.* 163. POMAZANIEC, ńca, *m.*; (*Ross.* помазанникъ; cf. *Hebr.* messia Messyasz; cf. *masło; *Hebr.* mesa = olej): pomazany uroczyście na godność najwyższą, n. p. królewską, der Gesalbte. Król, pomazaniec pański. *Ld.* Słówko Greckie Chrystus, po żydowsku Messyasz, wykłada się po naszemu pomazaniec. *Hrbst. Nauk. C* 5 *b.* Zwyczaj jest oratorski, kapłana nazywać pomazańcem. *Pim. Kam.* 161. POMAZANICA, POMAZAŃCA, y, *ż.*; *Ross.* помазанница, die Gesalbte. Boża pomazańca była ta pani. *Groch. W.* 525. POMAZANKA, i, *ż.*; *Boh.* pomazanice, pomazanka; *Sorab.* 1. pomazka; kawał chleba masłem pomazanego, ein Stück Butterbrot, ein Butterschnitt. *Tr.* Pomazanka dobra, kto jeść chce. *Ern.* 145. *POMAZOWNIK, a, *m.*, §. a) *Reunctores*, pomazownicy, którzy się przed czasy olejkami dali nacierać do pasowania. *Mącz.* der sich zum Klopffechterkampfe salben und einschmieren läßt. — §. b) *Potius. active:* Pomazownik, pomazacz, który kogo abo co pomazuje, der Salber, Besalber, Beschmierer; *Eccl.* помазатель.

POMDLEĆ, *f.* pomdleje *neutr. dok.*, Pomdlewać *niedok.*, z sił spadać, kraftlos werden. Już mu pewne znaki tuszą, Że wnet członki pomdleją. *Bal. Sen.* 23. Prorocy pomdlewali na najmniejsze słyszenie głosu pańskiego. *Rej. Ap.* 15. Pomdleją i zginą od oblicznośći twojéj. 1 *Leop. Ps.* 9, 4. — Pomdlić *cz. dok.*, mdłym uczynić, schwächen, ohnmächtig machen. Potkawszy się z przeciwniki, pomdliwszy a pokaziwszy ich moc, tak iż się nam prawie jedno już leżąc bronią, naukę nam zostawił, jak ich już prawie jedno dobijać mamy. *Rej. Post. a* 5.

POMĘCZYĆ *cz. dok.*, przez chwilę męczyć, nach einander hin martern; *Boh.* posaužiti; *Ross.* помучить.

POMĘDRKOWAĆ *cz. dok.*, fałszywą mądrością nadrabiać, klügeln; *Ross.* поумничать.

POMEK, mka, *m.*, POMYK, a, *m.*; *Boh.* pomeč, (*Etym.* mknąć, *ob.* Pomknąć); niejaka siatka, którą ptaki porywają i łowią, sidło. *Mącz.*, ein Sprenkel, Vögel zu fangen. Pomyk, gatunek sieci mniejszych na łowienie ptastwa. *Kluk. Zw.* 2, 377. Pomyki gołębie łowią. *Cresc.* 688, (cf. poła). Ryby wędą imują, a ptaki pomkiem łowią. *W. Post. W.* 3, 132. Dwie drodze są, jako dwa pomki, którémi dyabeł łowi dusze ludzkie. *W. Post. W.* 281. Łapaj Tomku, póki na pomku. *Cn. Ad.* 849. *Rys. Ad.* 34. (pilnuj czasu, okazyi nie opuszczaj, żelazo kuć, póki rozpalone, łyka drzeć). — §. Na pomku, na doręedziu, tuż; bey der Hand, bereit. Kto w gorączce nie dosłyszy, śmierć takiemu na pomku. *Cziach. J* 2. — *§. Sidła nieujrzane ludzkiemi oczami robi, te by za lekkim pomkiem zwierały się sprawił; *ut leves tactus, momentaque parva sequantur. Żebr. Ow.* 84. za lekkiém pomknięciem, posunięciem, Berührung.

POMERANIA, ii, *ż.*, ziemia Pomorska, Pomorze, Pommern; *Boh.* Pumry; *Slav.* Pomeranja; *Sorab.* 2. Pommerska. *Pomerani, quasi marini, sive accolae maris. Bohor.* Nazwisko Pomeranii nosił od czasów niepamiętnych kraj po nadmorzu Baltyckim, między ujściem Wisły i Odry, a biegiem Noteczy i Warty. *Nar. Hst.* 2, 158. Pomerania dzieli się na Pruską i Szwedzką. *Wyrw. Geogr.* 207. *ob.* Pomorczyk, Pomorski.

POMERSKAĆ, *cz. dok.; Boh.* pomrštiti, *ob.* Merskać.

*POMETKI *życzkowéj bunt. *Instr. cel. Lit.?*

POMĘTLOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Nieprzyjaciel między zawiedzionemi pomętlował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. *Gil. Post.* 18. powikłać, pogmatwać, pomącić; Durchsteckereyen treiben, verwickeln, verwirren.

POMEZANIA, ii, *ż.*, Pomesanien in Preußen; *Forsan ab Etym.* między; *Eccl.* межъ, cf. pomiędzy, *ob.* Między, (cf. miedza). POMEZANIN, a, *m.*, ein Pomesanier. Pomedzo, jeden z synów Wedemunta, księcia Pruskiego, miał dzielnicę swą między Wisłą, Elblągiem i Weserą, i nazwano ją Pomezanią od niego. *Biel.* 46. *Stryjk.* 46. Nazwisko Pomezanów zdaje się, iż urosło z zfałszowanego Słowiańskiego Pomorzanie. *Nar. Hst.* 2, 387. POMEZAŃSKI, a, ie, von Pomesanien. Biskupi Chełmińscy pisali się razem biskupami Pomezańskiemi. *Nar. Hst.* 2, 386.

POMGLIĆ *cz. dok.*; *Bosn.* pomaghliti; *Croat.* pomeglyújem *obnubilo*; mgłą powlec, benebeln, bewölken, (*disting.* pomdlić). Azaż nie miałeś dosyć napomnienia śmiertelności, gdyś baczył oczy pomglone? *Ezop.* 133.

POMIĄĆ, *f.* pomnie, pomnę, *cz. dok.*, pomiętosić, pognieść, jedno po drugim miąć; nach einander hin drücken, reiben, winden, knütteln; *Vind.* pomiesiti, permiesiti; *Ross.* помять, помну. Miąższy u gęby Lucypra wąs wisiał pomięty. *P. Kchan. Jer.* 79.

*POMIAN, u, *m.*, §. a) hasło, godło; die Parole, das Losungswort. Stanowniczy musi każdego wieczora pomian albo hasło brać od hetmana. *Archel.* 2, 42. — §. b) Pomian, *herb*; żubrza głowa czarna w polu żółtym; miecz przez nią z góry na dół przechodzi. W hełmie ręka zbrojna z gołym mieczem. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

POMIAR, u, *m.*, *POMIARA, y, *ż.*, pomierzenie, das Abmessen, Ausmessen, die Ausmessung. Przy sądzie, przy pomiarzech, przy wagach i przy miarach, sprawiedliwie się obchodźcie. *Radz. Levit.* 19, 35. Nikt w gruntach pewnego pomiaru ani własnych granic nie ma. *Warg. Cez.* 140. Pomiarą na mię przypadło dziedzictwo znaczne. 1 *Leop. Ps.* 15, 6. działem, udziałem, wydziałem; es ist mir zu Theil geworden, zugefallen; *ob.* *Pomiaro. — §. Pomiar, porównanie jednéj wielkości do drugiéj, proporcya. *Ustr. Alg.* 51. stosunek, das Verhältniß, symetrya, die Symmetrie; *Vind.* permera, pergliha, perpodoba, skladnomernost, skladnoredność. — §. Pomiar, pomiarkowanie, mierność, umiarkowanie, zahamowanie, wstrzemięźliwość; Maß, Mäßigung. Każda rzecz z swego kresu wystąpiła; wniwczym pomiaru nie pytaj. *Faliss. Fl.* Co-

kolwiek z słusznéj pomiary wykroczy, to już wszystko grzech być musi. *Rej. Zw.* 58 *b.* Niechaj będzie kto ozdobion i statecznością i pomiarą, a jeśli prawdy nie będzie, nie wiem, do czego się zdał. *Weresz. Reg.* 117. Gdy zachowasz na wszem stateczną pomiarę w sobie, nic to tobie wszystko szkodzić nie będzie. *Sk. Żyw.* 26 *b.* W cichości, w skromności a w nadobnéj pomierze, wszystkie rzeczy swe sprawuje. *Rej. Zw.* 139 *b.* Dosyć skromnie majątkiem szafował, i bardzo pomiarem żył. *Falib. E* 3. miernie, mäßig. *Birk. Exorb. II* 2 *b.* POMIARKOWAĆ, *f.* pomiarkuje *cz. dok.*, §. a) pomiarkować co do czego abo czym, pomierzyć, porównać, w miarę przystosować; ausmessen, vergleichen, zusammen halten, zusammen stellen. Proporcya abo pomiarkowanie (pomiar) złota do srebra. *Summ. Uw. B b.* Trzeba siły nasze z temi rzeczami, które bierzemy na się, znieść i pomiarkować. *Pilch. Sen. gn.* 292. Pomiarkuj się z sobą, toż z tym, co myślisz rozpocząć. *Pilch. Sen. gn.* 293. Pomiarkowanie czasów, chronologia, die Zeitrechnung. Bonfinius nie zgadza się zawsze z sobą w pomiarkowaniu czasów. *Krom.* 60. *ratio temporum. Krom.* 52. — §. Pomiarkować niezgodnych z sobą, pogodzić, Streitende mit einander ausgleichen. Cesarz tuszył, że Władysława z bracią obecny miał pomiarkować, *reconciliare. Krom.* 172. Książęta Śląskie za usilnym staraniem panów radnych pomiarkowali się z sobą. *Krom.* 325. Sprawa ta przez ugodę przyjacielską pomiarkowana być nie mogła. *Krom.* 659. — §. Pomiarkować, utemperować, umiarkować; temperiren, mäßigen; *Sorab.* 1. poměrnofczu, poměram. Skoro się pomiarkowały z sobą wilgotność z ciepłem, wszystkie rzeczy początek swój wzięły. *Otw. Ow.* 26. Jesień pomiarkowana. *Dar. Lot.* 19, (cf. *Ross.* благоразтворенный, благоразтворенiе powietrze pomiarkowane). Pomiarkowanie, umiarkowanie, mierność, wstrzemięźliwość; *Sorab.* 1. pomernofcž, poměrneno; *Vind.* rednosmernost, triesnost, mernost, masa, sdershlivost, domernost; *Croat.* mertuchlivozt; *Ross.* умѣренность. Chceszli mieć zdrowie, żyj z pomiarkowaniem. *Nar. Dz.* 1, 52. miernie, mäßig. Pomiarkowanie jest prawidłem cnoty; ten tylko cnotliwy, kto pomiarkowany. *Zab.* 2, 82. Pomiarkowanie zbytkości ujmuje, a niedostatkowi przydaje. *Leszcz. Gl.* 21. Mądry i w uciechach pomiarkowany. *Boh. Kom.* 5, 231. Pomiarkowany, *Vind.* rednosmeren, triesen, sdershliu; *Ross.* умѣренный. Pomiarkowanym być *Eccl.* мѣрньствовати. Młodość niepomiarkowana wprawiła mię w stan nieszczęśliwy. *Boh. Kom.* 4, 409. — §. b) Pomiarkować, postrzedz, pojąć; bemerken, wahrnehmen, gewahr werden, ermessen, erwägen; *Vind.* pomerkati, samerkati, savanzhati, povanzhati, odvanzhati, svanzhati, sasnaminuvati, saslediti, ofllediti, sazhatiti, obzhutiti; (*Carn.* pomirkazh *animadversor*, postrzegacz); *Croat.* zamerkávam; *Ross.* опознaчить. Sama pomiarkować nie mogę, co się dzieje w mojéj duszy. *Teat.* 41. *b*, 277. Co Wc Pannę trapi, wcale pomiarkować nie mogę. *ib.* 9. c, 6. Nie mogę przyjść do siebie, ledwo się pomiarkować mogę. *Teat.* 28, 85. ich kann mich selbst nicht begreifen, fassen. Błądzi, nie może się pomiarkować, zaszedłszy w nieprzedarte gęstwiny. *Stas. Num.* 2, 188. Przedniejszych pomiarkowaniem wszystkie się rzeczy odprawują. *Warg. Cez.* 134. zdaniem, *najdowaniem; Gutbefinden, Ermessen. POMIARKOWANIE *adverb.*; *Croat.* zmirum; *Ross.* умѣренно; z pomiarkowaniem, miernie, z miarą; mit Mäßigkeit, gemäßigt, mäßig. Porozumiawszy, jak się mógł pomiarkowanie obejść, zbytki odrzuciwszy, ostatek na jałmużnę obracał. *Sk. Żyw.* 2, 124. *POMIARO, a, *n.*, dział na kogo przypadający, der Erbtheil. Znaczne na mię przypadło pomiaro. *Tr.* (czy to nie omyłka w *Trocu*, pochodząca ze źle przeczytanéj cytacyi z *Leopolity*, którą wyżéj pod słowem pomiar znajdziesz). POMIAROWY, a, e, od pomiaru, mierniczy; Messungs =, zum Messen gehörig. Dłuża téj ziemi na 20,000 lasek pomiarowych. *Radz. Ezech.* 45, 1. geometrycznych, Meßruthen. Prawo pomiarowe u Rzymian. *Star. Vot. A* 4 *b. leges agrariae.*

POMIATAĆ, -ał, -a, *cz. niedok.*, Pomieść *dok.*; *Boh.* pomjtati; *Vind.* pomesti, pometati, pometati, pométem, pométel; *Carn.* pomêsti, pomêdem, pometam; *Rag.* pomésti, pometém; *Bosn.* mesti, pomesti; *Croat.* pomètam, pomècham; *Eccl.* мяту, пометаю; *Ross.* пометать, пометывать; §. 1 a) miotać, rzucać, ciskać dokąd, porzucać co, zarzucać, hinwerfen, wegwerfen; *Ross.* побросить, побрасывать. Który wielu niepogrzebionych pomiatywał, sam też bez pogrzebu był wyrzucony. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 5, 10. Miasto Jeruzalem przez Tytusa obalone i o ziemię pomiecione. *Sk. Dz.* 57. Stary płaszcz pomiatają. *Cn. Ad.* 1088. — Pawilony cichy wiatr pomiata. *Przyb. Luz.* 156. rusza niemi, er weht sie hin und her. Pomiatać czym, rzucać czym, ruszać czym, machać czym, hin und her werfen. — *Transl. fig.* Pomiatać co, zarzucać z pogardą, pogardzać czym, za nic nie ważyć, (cf. pomiotło); verächtlich verwerfen, nicht achten, verachten. Wóz pomiata, kto na miejsce dojechał. *Sk. Kaz.* 18. Stare pomiatają, gdy młodzi nastają. *Cn. Ad.* 1089. Wszystkę pilność swoim rzeczom daje, a pańskie pomiata abo niedbale odprawuje. *Sk. Kaz.* 465. Nie waż się królów śmiałym pomiatać językiem. *Dmoch. Il.* 38. łżyć, schmähen. — *Cum Instrum.* Pomiatać dawnemi autorami dlatego tylko, że są dawni. *Mon.* 64, 809. Pomiatają nami, ale nie giniemy. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 4, 10. (bywamy porzuceni. *Bibl. Gd.*). Egiptczykowie brzydzą się i pomiatują wszystkiemi pasterzmi owiec. 1 *Leop. Genes.* 46. Prawo sobie przywłaszczają pomiatania innemi ludźmi. *Zab.* 7, 188. Pomiata radą, urzędami i miastem, jako nieprawym. *Nar. Tac.* 2, 415. Niesprawiedliwość prawami pomiata. *Mon.* 70, 150. — b) Pomiatać płód, poraniać, porzucać martwy płód, verwerfen, zu frühe Junge werfen; *Boh.* pometala, n. p. krawa; *Sorab.* 1. pometam; *Rag.* izmetnut, izjalovitise; *Croat.* jalovitisze, (cf. jałowy). Gdy się brzemiennej biegunka przyda, trzeba się bać, by nie pomiotała. *Spicz.* 182. (by nie poroniła). Owce, gdy grom usłyszą, od strachu pomiatają. *Sienn.* 271. — §. 2. Pomieść miotłą, po wierzchu lub dokąd zamieść, überkehren, hinkehren mit dem Besen. Pomieciona słoma. *Węg. Marm.* 3, 112. POMIATACZ, a, *m.*, który pomiata, porzuca, der Hinwerfer; pomiatacz miotła, zamiatacz, der Hinkehrer;

Vind. pometavez, pomietar, *f.* pomietarza; *Croat.* pometàvecz, pometach; *Eccl.* пометатель.

*POMIECHRAĆ, [pokudłać, pomierzwić, *rusk.* pomechraty 3]; n. p. Był ci też owo bażant nadobnie upstrzony, A patrz, jako mu jastrząb' pomiechrał ogony! *Rej. Wiz.* 72 *b.*

*POMIEDZIĆ *cz. dok.*, miedzią pokryć, überkupfern, mit Kupfer überziehen; *Ross.* помѣдить.

POMIEDZY, *ob.* Między.

POMIĘKCZYĆ *cz. dok.*, miękkim uczynić, nach gerade weich machen, erweichen; *Vind.* pomizhiti, omizhiti; *Rag.* pomeksejatti; *Bosn.* pomeksejati.

POMIELAM, POMIELĘ, *ob.* Pomléć.

1. *POMIENIĆ, *f.* pomieni *cz. dok.*, Pomieniać *niedok.*, wymienić, po imieniu zwać, wołać; *Vind.* pojimenuvati, nennen, beym Namen rufen, anführen. (*Vind.* pomienit *destinare*). Gdy go ujrzał mimo idącego, rzekł do niego, zstąp' trochę, pomieniwszy go imieniem jego. *W. Ruth.* 4, 1. Pomienia Ptolomeus miasta Illiryckie. *Krom.* 7. po imieniu wspomina, er führt sie namentlich an. Rzéka pomieniona. *ib.* 8. wspomniona, gedachter oder genannter Fluß.

2. POMIENIĆ *cz. dok.*, Pomieniać *niedok.*, zamianę uczynić, zamienić, vertauschen; *Ross.* обмѣнять, обмѣнивать. Pomienić się z kim, mit einem einen Tausch treffen.

POMIERA gdzie, *neutr. impers*, umierają gdzie ludzie, zaczyna się powietrze. *Włod.*, pomor, pomorek, pomarlica się pokazuje, es ist da ein kleines Sterben, eine kleine Seuche, cf pomrzeć.

POMIERNIK, a, *m.*, miernik ziemi, *geometra*. *Mącz.*, der Messer, Feldmesser. POMIERNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) pomiar, proporcya, wielkości miary abo liczby jednéj do drugiéj podobność abo różność. *Cn. Th.* 824, *Sorab.* 1. porunitoscż; *Rag.* razmjèrje, skladnos, skladnomjèrje, skladnorédje; *Ross.* соразмѣрность, умѣренность, размѣрность, стройность, сообразность, соотвѣтственность, соотвѣтствіе; das Verhältniß des Maßes, das Größenverhältniß, symetrya. — §. b) Pomiarkowanie, mierność, wielkość nie bezmierna lecz w miarę; die Mäßigkeit, Ermeßlichkeit, Begränztheit; *Sorab.* 1. poměrnoscż. Pomierność złota obdarza szczęściem mniéj znakomitym, ale bezpieczniejszym. *Zab.* 7, 68. Zważ z jednéj strony pomierność jéj posagu, a z drugiéj obfitość szczęścia, które ją spotyka. *Teat.* 38, 188. śrzedni stan, Mittelmäßigkeit. Ja oszczędność, t. j. pomierność, i pomiarkowanie za największą poczytuję cnotę. *Siem. Cyc.* 376. (wstrzemięźliwość). Niepomierność, niemierność, zbytek. *Włod.* POMIERNY, a, e, POMIERNIE *adverb.*, według pomiaru, działu, podziału, stosownéj wielkości, proporcyonalny; proportionirt, von gehörigem übereinstimmenden Maße, symmetrisch; *Vind.* permerliu, perpodobliu, podobliu, perspodoben, skladnomeren, skladnoreden, perenak; *Rag.* razmjerni, sliejan, skladnorèdni; *Croat.* merliv; *Hung.* megmérbetö; *Ross.* соразмѣрный, размѣрный, умѣренный, умѣренно, равномѣрный, измѣримый, сообразный, сообразительный, соотвѣтственный, стройный, (cf. strojny); *Eccl.* смѣренъ [*humilis* 2]. Pomierna linia, luneta, anguł, *commensurabilis*, które mają spólną miarę z drugą. *Solsk. Geom.* 5. Niepomierne linie, lunety, anguły, *incommensurabiles*, których żadna spólna miara cała albo zupełna, podzielić nie może. *Solsk. Geom.* 4. — §. Pomierny, w miarę, niebezmierny, umiarkowany, pośrzedni; mäßig, gemäßigt. Pomierne rzeczy Rzpltą twierdzą, a niemierne zgubić ją muszą. *Gorn. Wł. T* 2. Zawsze pomierna rzecz dłużéj wiekuje. *Bardz. Trag.* 244. Miłość w rodzicach ku dzieciom rzadko jest prawa, prosta, rządna i pomierna. *Sk. Kaz.* 590. Lepiéj częściéj, ale pomierniéj jeść. *Krup.* 5, 370. Im sobie człowiek więcéj pomierny umuje, Tym mu więcéj od boga z łaski przystępuje. *Hor.* 2, 113. *J. Kchan.* (skromny, wstrzemięźliwy). Niepomierne rozkoszy nie nasycają, ale dręczą. *Pilch. Sen. list.* 296. Nienasycony umysł kusił się o rzeczy niepomierne, niepodobne i nader wysokie. *Pilch. Sall.* 10. Miasto to ma niebo pomierne, bo tam się rodzą morele, oliwy, cytryny. *Boter.* 66. (łagodne). Dzięki tobie, mój boże, niechaj będą wieczne, Żeś mi z pomiernym stanem dał miejsce bezpieczne. *Nar. Dz.* 2, 65. — §. Pomierne dni żywota, *mensurabiles*, które może zmierzyć, nie przechodzące miary, nie niezmierne. *Cn. Th.* meßbar, ermeßlich, möglich zu ermessen. — *§. Pomierny, mierniczy, do pomiaru, do pomierzenia służący, Meß-. W ręce jego sznur pomierny, z którym szedł mierzyć pola. *Budn. Zach.* 2, 1. — §. Korzec pomierny, podług którego się insze wymierzyły miary. *Tr.*, das Eich-Maß, der Eich-Scheffel, nach dem die andern geeichet werden. — Pomierne myto - POMIERNE, ego, *subst.*, *n.*, podatek od miary, płat od mierzenia, Meßgeld. Szlachta żadnych myt wodnych, targowych, pomiernych nie płaca. *Herb. Stat.* 271.

POMIERZCHLIWY, a, e, *Ross.* померклый; mierzch na około rozpościerający, zacimiający; Dunkelheit verbreitend, dunkel machend, verfinsternd. W pomierzchliwych tumanach dym się na nich taczał. *Przyb. Milt.* 177. POMIERZCHŁOŚĆ, ści, *ż.*, zacimienie, das Verfinstern; *Ross.* померклость. POMIERZCHNĄĆ *nijak. jednil*, z wolna zmierzchnąć, nach gerade dunkel werden; *Croat.* pomerknújem; *Ross.* померкнуть, померкать.

*POMIERZIĆ się z kim - pokłócić się z kim, sich mit jemanden überwerfen, zertragen, verzürnen. Gdy się z kim pomierzisz, zostaw jaką drogę do przyjaźni. *Fredr. Ad.* 117.

POMIERZWIĆ, *f.* pomierzwi *cz. dok.*, mierzwą pokryć, mit Wirrstroh bedecken; *Boh.* pomrwiti, pohnogjm; pognoić, nagnoić, düngen. — §. Pokudłać, rozczochrać, verfitzen, verzausen, verwirren. Piekielna bladość oblicze jéj szpeci, Włos pomierzwiony w kołtuny się wije. *Chrośc. Luk.* 190. *Chrośc. Ow.* 158. *Pot. Syl.* 251. *Chrośc. Ow.* 45. Len rozwiązany z pęków pomierzwi się. *Przędz.* 12. Leżą i w snopach i na pół przebite Na bojewisku pomierzwione kłosy. *Morszt* 76 — *Fig.* Historya pomierzwił i popsował. *Syr.* 34. (pogmatwał) Nawymyślałeś wiele ustaw, którémi słowa bożego nauka zaćmiona, nabożeństwo dobre pomierzwione, i ludzie od boga odwiedzieni byli. *Gil. Kat.* 296.

POMIERZYĆ, *f.* pomierzy *cz. dok.*, Pomierzać *niedok.*; *Boh.* pomĕřjm; *Sorab.* 1. pomeřam; *Vind.* pomeriti, permerjati, perpodobiti; *Ross.* помѣрять, сообразить, сообразовать, соображаю; miarą pomiarkować, stosunku

miary dochodzić; abmessen, messend vergleichen. Jakim kształtem pomierzać sobie czas. *Bzow. Roż.* 108. (podzielić). Pomierz się swą piędzią. *Cn. Ad.* 889. Stan tak piękny i tak ma dobrze pomierzony, Jako tylko zmaluje malarz nauczony. *P. Kchan. Orl.* 1, 171. (proporcyonalny). Pole się chwieje zbożem niepomierzonym. *Tward. Wł.* 200. niepomiernym, bezmiernym, niemymierzonym, nie do zmierzenia, unermeßlich. — *Fig.* Świat pomierzyć zwiedzić kraje, bereisen. To królewska zabawa świat pomierzyć, żeby cudzym relacyom nie wierzyć. *Tward. Wł.* 144. — *Aliter:* Po drogach wiele trudności pomierzyli, i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, przemierzyć muszą. *Kosz. Lor.* 101. ponieśli, pocierpieli, erleiden. — §. *Transl.* Pomierzyć kłótnią, pomiarkować, uśmierzyć, cf. *pomirzyć; einen Streit beylegen, vergleichen, ausgleichen. Była różnica między książętami Szlaskiemi, wszakże pomierzył to wszystko Kazimierz. *Biel.* 103. Łacnom się do tego nakłonił, abyśmy się pojednali, a na wieki między sobą pomierzyli, aby ona starodawna nasza przyjaźń ożyła. *Baz. Hst.* 527. Pan bóg zaś pojedna się a pomierzy z służebniki swoimi. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 7, 33. Warchoły, które się między bracią wszczynały, dziwną rostropnością swą pomierzył. *Baz. Hst.* 26. Ty, jak widzę, pomierzyłeś Amuratowe niezgody. *Baz. Sk.* 99. Jechał tam, aby, jeśliby się jakie odmiany wszczęły, które pospolicie przy obieraniu króla bywają, on je pomierzyć mógł. *ib.* 332. — §. Pomierzyć do czego, dokąd = zamierzyć, na cel brać, celować, hinzielen. Z drzeweczkiem nadobnie poigrać, do pierścionka, albo do czapeczki pomierzyć; bo ztąd krotofila i ćwiczenie urość ci może. *Rej. Zw.* 113.

w POMIECIE, *ob.* Pomiot. POMIEŚĆ, *ob.* Pomiatać.

POMIEŚCIĆ, *f.* pomieści *cz. dok.*; *Ross.* помѣстить, помѣщать, размѣстить, размѣщать, (помѣстье, помѣстьице dobro leżące, wieś, folwark; *Bosn.* pomistiti *movere*); miejscem opatrzyć, przyzwoite miejsce wyznaczyć, miejscem ogarnąć; placiren, Platz geben, beherbergen, Raum geben. Nie więcéj zapraszać gości, niżli ich wygodnie pomieścić można. *Kras. Pod.* 2, 58. Ja sobie tego w głowie pomieścić nie potrafię, jak.... *Teat.* 52. *d*, 89. nie ogarnywam myślą, nie pojmuję: ich kanns nicht fassen, nicht begreifen. *POMIESTNY, a, e; (*Ross.* помѣстный posesyonat); partykularny, particulair. Pomiestne, to jest, partykularne cerkwie. *Smotr. Lam.* 179. Czytaliśmy ustawy wszystkich siedmiu powszechnych i pomiestnych między niemi synodów. *Smotr. El.* 34. Przyjmujemy święte sobory powszechne i pomiestne. *Sow.* 68. *Smotr. Apol* 58. *Weryf. pr.* 62.

POMIESZAĆ, *f.* pomiesza *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pomischu, pomischam; *Vind.* pomieshati, permieshati, samieshati, smieshati; *Bosn.* pomjescjati, pomiscjati, miscjati; *Croat.* pomessávam; *Ross.* помѣшать, помѣшивать, помѣсить, поболтать, побалтывать: (помѣшать przeszkadzać); §. a) różne rzeczy z sobą zmieszać, pogmatwać; unter einander mischen, vermischen. Wszystko jest pomieszane na tym świecie, złe i dobre. *Zab.* 5, 47. Gdzie oni, tam niebo z ziemią, ziemia z niebem pomieszane. *Birk. Exorb.* *E* 3 *b*. Pomieszałeś tu wszystko, jak groch z kapustą. *Pim. Kam.* 69. Inaczéj to będzie, pomieszam ja to, wywrócę na nice. *Cn. Ad.* 327. (do góry nogami). Polacy ze wszystkiemi narody obyczaje, ubiory i po części język ojczysty pomieszali. *Stryjk.* 107. Pomieszał wszystko, nogami wzgórę obrócił. *Cn. Ad.* 890. — Pomieszać komu koncepty, pomylić mu szyki, zbić go z jednochody. *Cn. Ad.* 893. einem das Concept verrücken, ihn aus dem Gleise bringen, den Plan vereiteln. — §. Na rozumie pomieszany. *Pilch. Sall.* 230. (waryat, verrückt; *Vind* smieshan, obnorjen, nespameten; *ob.* głowa mu się skaziła, w głowę zaszedł; cf. nie staje mu piątéj klepki, nie wszystkie doma). W twojéj głowie musiało się co pomieszać. *Teat.* 27, *c*, 42. (zwaryowałeś). Nagle jakoweś nieszczęście pomieszało mu zmysły. *Teat.* 48, 74. Półgłówek, rozum mu się pomieszał. *Teat.* 55, 46. Pomieszanie zmysłów, waryacya, *Vind.* smieshujava, obnorstvu, nespamet; *Ross.* помѣшательство. — §. b) Pomieszać kogo, zmieszać, zatrwożyć, ambarasować; einen bestürzt, confus, verwirt, irre machen. Coż ci to, czegożeś tak pomieszany! *Teat.* 25, 114. Nie postrzegłem tego, bo jestem teraz cokolwiek pomieszany. *Boh. Kom.* 4, 198. Choć to pokrywa i nic niegada, jednakowoż znać po niéj, jak jest pomieszana. *Teat.* 19, 25. Niech to pomieszanie z twarzy twojéj ustąpi. *Teat.* 49. *c*, *A.* 2, — POMIESZANIE *adverb.*, *confuse.* *Cn. Th.* unter einander, vermischt; *Boh.* wesměs; *Vind.* miesama, smiesama, med sebo, enu med to drugu, vmiess, vse na miess, enu med drugim; *Slav.* pomishano. POMIESZANIEC, *Otw. Ow.* 481, *ob.* Mieszaniec. (*Croat* pomessaveez *temperator*).

POMIESZKAĆ gdzie, *f.* pomieszka *neutr. dok.*; *Boh.* pomeškati; *Ross.* помѣшкать; §. a) pobyć gdzie, eine Weile verbleiben, sich eine Zeitlang aufhalten. *Glicz. L* 2 *b*. Pomieszkanie = pobycie gdzie, pobyt, *commoratio brevis.* *Cn. Th.* 769. ein kurzer Aufenthalt. — §. b) Pomieszkanie, miejsce mieszkania, dom, stancye; der Wohnort, das Wohnhaus, die Wohnung; *Boh.* obydlj, obyt; *Slov.* přjbytek (*ob.* Przybytek), obydlj; *Vind* prebivalshe, prebivalishe, pohishtvu, pohistvo, prebivanje; *Croat.* prebivalische, dom, ztan, (cf. stancya); *Carn.* prebivalshe, stanuvanje; *Rag.* pribivalitiscte, stanje, stan; *Bosn.* pribivaliscte, losgiscte, stan, staniscte, kuchja; *Hung.* szállás, (*ob.* Szałas); *Ross.* жило, жилье, обиталище, обитаніе, жилище, храмина; *Eccl.* обитель, селитва, селище, своя, свояси, кровъ. Bardzo piękne pomieszkanie. Dużo tam ma pomieszkania. — §. c) Rozłączyć małżonków od pomieszkania i łóżka. *Tr.* żeby z sobą dłużéj nie mieszkali, von Tisch und Bett scheiden. POMIESZEK, szku, *m.*, pomieszanie, die Vermischung. Nie sądził za poczciwe urodzone w niebytności mężów z pomieszku krwi lichéj plemię, Bolesław. *Nar. Hst.* 2, 437. POMIESZKALNOŚĆ, ści, *ż.*, lokalność, das Locale.

*POMIETNY, *ob.* Pomiąć. POMIĘTOSIĆ, *ob.* Pomiąć, pognieść.

POMIETLISKO, a, *n.*, miejsce, gdzie śmieci, pomioty zmiatają, n. p. w kuchni, na ognisku, gdzie popioł zmiata-

ją; der Kehrichtort, der Ort, wo man alles zusammen kehrt, auf dem Heerde in der Küche, wo man die Asche zusammen scharrt. Kotka w kuchni na pomietlisku leżąc, zapaliła sobie bok. *Haur. Sk.* 95. Ś. Kostka wszelki zakał świata miał w pomietlisku. *Chodk. Kost.* 39. w pogardzie, odrzucił je. — §. Brzydkie pomiotło, *qu. v.*

POMIGNĄĆ *cz. jedntl.*, Pomigać *contin.*, miganiem poznaczyć, winkend bedeuten, wohin winken; *Ross* поманить, поманивать, помавать; *Eccl.* помизати. Pomigający, *Ross.* помавательный, pomigacz; *Eccl.* помизатель.

POMIJAĆ, *ob.* Pominąć.

POMILCZEĆ, *f.* pomilczy *cz. dok.*; *Boh.* pomlčjti, pomlkowati; *Rag.* pomúcjatti; *Ross.* помолчать; czas niejaki przemilczeć, eine Zeitlang schweigen, etwas still schweigen. Uczyniwszy w zgromadzeniu pomilczenie, czytano pismo ś. *W. Post. W.* 3, 86. POMILKNĄĆ, *f.* pomilknie *neutr. jedntl.*, nach einander verstummen. Pomilkli wszyscy.

POMILNE, ego, *subst. n.*, płat od mili, Meilengeld. Jeśli widz gdzie jedzie za kilka mil, tedy jemu płacić mają pomilnego, na milę po groszu. *Stat. Lit.* 133. Woźniowie mają nad przepis, jako pomilnego, tak inszych dochodów nie brać. *Vol. Leg.* 3, 113.

*POMIŁOWAĆ *med. dok.*; (*Boh.* pomilowati pokochać; *Vind.* pomiluvati = sprzyjać, pomiluvanje = sprzyjanie; *Rag.* pomillovati, smillovatise = zmiłować się; *Bosn.* pomillovati, gladiti *blandiri*; *Croat.* pomilujem *condoleo*, *adblandior*; *Ross. et Eccl.* помиловати, милую, помилую litować się, помиловатися zmiłować się, ulitować, помилованie, омилованie litość, miłosierdzie). Hospody pomiłuj, t. j. panie zmiłuj się. *Pim. Kam* 106, *Eccl.* господи помилуй.

POMIMO, *ob.* Mimo. POMIMOWOLNY, a, e, POMIMOWOLNIE *adverb.*, nie dobrowolny, poniewolny, mimo własnéj woli i chęci, unwillführlich. Pomimowolnie każda rzecz przywodziła jéj na myśl kochanka. *Niemc. Król.* 1, 165. POMIMOWOLNOŚĆ, ści, *ż.*, die Unwillführlichkeit; *oppos.* dobrowolność, samowolność. POMINĄĆ, *f.* pominie *cz. jedntl.*, Pomijać *niedok.*; *Boh.* pominauti; *Slov.* pominauti, pomigjm; mimo puścić, übergehen, umgehen, überhüpfen. Co przez miłość własną pomijali w sobie, ganili w królu. *Nar. Hst.* 2, 433. przeoczyć, przejrzeć.

*POMINEK, *ob.* Upominek; *Ross.* поминокъ. *POMINKI, *Ross.* поминки, przypominki, czytanie z ambony zmarłych parafianów, i modlitwy za nich, Ablesen der Todtenliste, unter Gebet. Dać na przypominki. *X. Kam.* Pamiątki za umarłe, abo *pominki trzeciodniowe, dziewięciodniowe czynimy, także czterdziestodniowe i rokowe. *Smotr. Apol.* 147. *POMINALNY, a, e, od *pominków, Todtenfeyer=. Pominalne modlitwy za zmarłe w dni pominalne. *Smotr Lam.* 173.

POMIOT, u, *m.*, pomiecenie, porzucenie, rzut, co się wyrzuca, pomiata, wymiata, brak; das Hinwerfen, der Hinwurf, der Wurf, der Auswurf. Piaszczyste w Liberyjskich puszczach wiatr pomioty rzuca. *Dmoch. Sąd.* 79. — *Abortio*, pomiot, porzucenie. *Mącz.* poronienie, das Verwerfen der Jungen. — *Aliter:* Pomiot, oszczenienie się; der Wurf, das Werfen der Hunde, das Ferkeln der Säue; *Ross.* помеmь. Pies dobrego pomiotu. *Jak. Baj.* 201. Patrzaj na tę zgraję świnków, Co tu córek, co tu synków, A wszystkie jednym pomiotem. *Kras. List.* 127. Rozkazał Bolesław żonom niewiernym szczenięta do piersi przysadzać, aby tak z uwieszonym psim pomiotem na hańbę chodziły. *Nar. Hst.* 437. Hundebrut. — §. Pomioty *excrementa*, *Ross.* помеmь. Żywot jego zgnił, i pomioty nie dołem, ale przez usta górą wyrzucał. *Birk. Exorb. G* 3 *b.* Zwierząt, co są mięsożrące, Pomioty, nadto na rolą są gorące. *Tom. Rol.* 40, (cf. gnój, nawóz). — *Tr.* Pomiot, wyrzutek, śmieci, brak ostatni; der Auswurf, Auskehrig. Gdy zagrzmi trąba i nieba wzruszy, Niech pomiot zbrodni, rozpacz truchleje. *Kniaź. Poez.* 1, 218. — §. W pomiecie u kogo być, w pomietle, w śmieciach, pod ławą, pogardzonym w kącie leżeć, gering geachtet und verworfen seyn. Szlachetne i nieszlachetne w jednym pomiecie byliśmy. *Pilch. Sall.* 40. POMIOTEK, tka, *m.*, martwę dziecię, porzutek. *Cn. Th.*, niedochodek, niedonoszony, niedoszły płód, poroniony płód, porończę, zaśniad, eine todte Leibesfrucht, eine zu frühe Frucht; *ob.* Niedonosek; *Sorab.* 1. pometank, netžaszné žiwota pwôd, *Rag.* izmètak, izmèt; *Croat.* izmetëk, izmet, izvêrsëk; *Ross. et Eccl.* извергъ, выкидышъ. POMIOTŁO, a, *n.*; *Boh.* pometlo; *Vind.* pometalu, metla; *Ross.* помело, помельцо, помелище; miotła piekarska, do chędożenia pieca chlebowego, der Backofenbesen, Backofenwisch. *Cn. Th.* — *Transl.* Kometa, pomiotło ogniste ku zachodowi roztrząsająca, *face ad occid. versa. Krom.* 529, cf. miotła, der Schweif des Kometen. — §. *Fig. tr.* Za pomiotło ja u niego, pociera mną kąty. *Cn. Ad.* 864. (pogardza mną, do ostatnich posług używa; er schäzt mich sehr gering, zählt mich unter den Auswurf der Menschheit, cf. pośmiat; *Rag.* smetliscte). Tam wzgarda ludu i pomiotło pospólstwa. *Sk. Kaz.* 102. Niech ja będę w pomietle, byle Chrystus był w sławie. *ib.* 21. Widzą się teraz w wzgardzie i w pomietle u króla i narodu. *Pot. Arg.* 345. Magistrat każdy u was w pomietlech. *Birk. o Exorb.* 10. Z tą pretensyą zostaniesz w pomietle. *Pot. Arg.* 315, (cf. na koszu). Cnotę masz w pomietle. *Wad.* 165. *Gorn. Sen.* 566. *Wad. Dan.* 32. — §. Staje się wyuzdanéj namiętności igrzyskiem, i głupiéj żądzy pomiołem. *Stas. Num.* 1, 73. że nim miata, rzuca jak piłką, Fangeball. — Ów niewolnik, ostatnie ono pomiotło. *Pilch. Sen. gn.* 372. wyrzut ludzkości, brak, pomyje, smród, Auswurf der Menschheit.

POMIRZYĆ *cz. dok.*, pogodzić, uśmierzyć, pojednać, cf. pomierzyć niezgody, ausgleichen, versöhnen; *Croat.* pomirujem; *Dal.* umirivam; *Ross.* помирить, мирю, помирю. U jednych krwią, u drugich pomirzeniem słynie. *Sak. Persp.* 1 *b pr.* *POMIRZYCIEL, a, *m.*, pokojodawca, der Friedensstifter; *Croat.* pomiritel, *f.* pomitritelicza.

POMKLISTY, POMKŁY, a, e, pomykalny, dający się pomknąć, posunąć; *Rag.* pomicni, sich hinschieben lassend, schiebbar, beweglich. Starzy przy burzeniu miast mieli wieże pomkliste z miejsca na miejsce. *Petr. Pol.* 2, 413. Prędko pomkłe sidło, które szybko zapada. *Włod. ob.* Pomek. POMKNĄĆ, pomknął, *pomkł, *f.* pomknie *cz. jedntl.*,

Pomykać *niedok.*, *Boh.* postrčiti, popostrčiti, postrkowati; *Carn.* pomakniti, pomékam, (pomikam, pomikat = czesać len); *Vind.* pomekniti, pomikuvati; *Croat.* pomeknuti, pomeknújem; *Bosn.* pomaknuti, poskitnuti; *Ross.* подвинуть, (cf. помыкать кого posyłać kogo prędko, pchać go dokąd; помчать prędko powlec); posuwać, daléj ruszać, hin schieben, fort schieben, fort rücken. Chyżo woda pomyka od źródła. *Zab.* 13, 424. *Zabl.* Część się nieba pomyka, część się zmyka. *Pilch. Sen. list.* 3, 379. Mowa twoja aby się raczéj składnie pomykała, niżeli wylewała. *Pilch. Sen. list.* 308. Śmiałym się krokiem ku niemu pomyka bohatyr. *Zab.* 13, 268. Pomykać obóz. *Cn. Th.* Pomknął się zając, gdy się przed strzelcem z miejsca ruszył. *Rydel.* Pomykanie, pomknienie kogo na godność, *promotio. Cn. Th.* 770. die Beförderung. Sprawę daléj pomykać, apelować, ruszać; appelliren, den Proceß weiter fortführen. Odesławszy sprawę do radziec miast, już ztamtąd nikt sprawy nigdzie pomknąć nie może. *Krom.* 358. — §. Rozpisuję rok, pomykam roku, zwłóczę sprawę. *Cn. Th.* 930. den Termin weiter hinaus rücken. Pan pomknął czasu śmierci jego w niemocy jego. *Rej. Post. X x* 1. Żebyśmy czasu nie pomykali, ale téj godziny patrzyli, kiedy nam łaska boża świeci. *Gil. Post.* 195. — Pomknąć komu czego, przyczynić mu; hinzu thun, hinzu fügen. Czekał bóg żydom dosyć długo, i niemało im czasu ku pokucie pomknął. *W. Post. W.* 2, 167. Dla szczęśliwych posług, senat pomknął mu jeszcze daléj hetmaństwa. *Warg. Wal.* 151. Nalegali na króla, aby im prawa poprzysiągł; a wszakże król prosił ich, aby mu jeszcze do roku tego pomkli. *Biel.* 349. Niemasz żadnego kunsztu, ani takiéj w nim biegłości, iżby się daléj pomknąć nie mogła. *Pilch. Sen. list.* 3, 219. (do większéj doskonałości przyjść). — §. Pomykać się do czego = rzucać się do czego. *Cn. Th.* sich über etwas hermachen, sich an etwas machen.

POMLEĆ, *f.* pomiele *cz. dok.*, Pomielać *niedok.*, dosyć namleć, nach gerade genug malen, in der Mühle fertig machen.

POMŁÓCIĆ *cz. dok.*, Pomłacać *niedok.*, jedno po drugim, lub czas niejaki przemłócić, nach gerade hin dreschen; *Boh.* pomlatiti; *Vind.* pomlatiti; *Bosn.* potlacciti, pocepati; *Ross.* помолотить, помолачивать.

POMŁODNIEĆ *nijak. dok.*, wciąż młodym się stawać, *ob.* Odmłodnieć, wieder verjüngen, jung werden; *Croat.* pomladújemsze; *Eccl.* помладѣти; *Ross.* помолодѣть. POMŁODZIĆ *cz. dok.*, wciąż odmłodzić, młodości ponabawiać, *Bosn.* pomladniti; *Vind.* pomladiti, omladiti, pomladitje; *Croat.* pomladújem; *Rag.* pomlâditi. POMŁODZICIEL, a, *m.*; (*Rag.* pomladìtegl) = który pomładza, der Verjünger.

POMŁOSKI *plur.*; *Boh.* pomlsky, pamlsky; łakotki, Leckerbißchen. Milszy mi Chrystus, niż świata tego wszystkie pomłoski. *Biał. Post.* 124.

POMŁOTNY, a, e. POMŁOTNIE *adverb.*, teraz namłotny, w młóceniu obfite ziarno dający; ausgiebig im Dreschen, ergiebig. Kazałeś Wc Pan już młócić? jestże zboże pomłotne? *Szumsk.* 145.

*POMŁOŻYĆ, [pomroczyć, *czesk.* pomlazeti se = mroczyć się 3]: n. p. Rękę do ust przytyka i oczy pomłoży. *Pot. Arg.* 741. może: pomrużyć.

POMNAŻAĆ, *ob.* Pomnożyć. POMNĘ, pomnie, *ob.* Pomiać.

POMNIEĆ, pomniał, -i, *cz. contin.*; *Boh.* pomněti; (*Sorab.* 1. pomenicž *pomienić, mianować; *Carn.* poměniti, pomenem *significare, consulere*; pomniti, pomnem, pominam *memini*; *Carn.* pomin, spomin *memoria*, pamięć; *Vind.* pomeniti, pomiènit, pomenem, spominit, spumlat, spumnat, spuminiti = pamiętać; spomin, spomenik *memoria* = pamięć; *Bosn.* pametiti, pantiti, spomegnivatse, spomenatise, pamet, spomena *memoria*; *Slav.* spomenaj; *Rag.* pominati, spominati, spomênuti, pomniti, pomgniti *curam habere*; *Dal.* pomniti *curare*; *Croat.* pomnim; *Ross.* помнить, помянуть, поминать, (помниться przypomnieć sobie, мниться, помниться zdawać się, мнить, помнить, мню mniemać); pamiętać, gedenken, im Gedächtnisse behalten. Temu, co się oplótł w koło laski mojéj, przypatrz się dobrze wężu i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał; *ut cognoscere possis. Żebr. Ow.* 394. Pomni i zapomnieć nie może ojczyzna twoich prac. *Archel. ded.* Obrazę wszyscy długo pomniemy, a dobrodziejstwa wnet zapomniemy. *Cn. Ad.* 159. Pomnijcie na łuk Feba, strzelający z góry, Weźcie okup, nie przeczcie ojcu jego córy. *Dmoch. Il.* 3.

POMNIEJSZY, a, e, a) nieco mniejszy, etwas kleiner, geringer. Równy błogosławionym bóstwem ojcu swemu, Lecz według człowieczeństwa już pomniejszy jemu. *Groch. W.* 299. (b) Pomniejszy, *compar. adj.* pomny). POMNIEJSZYĆ, *f.* pomniejszy *cz. dok.*, Pomniejszać *niedok.*, mniejszemi poczynić, nach einander kleiner machen; *Sorab.* 1. pomenscham; *Vind.* pomenshati, pomeniat, smenshati, permenshati; *Croat.* pomenssati, pomenssávam; (cf. *Bosn.* pomankati, ne stati docchi na magne). POMNIEJSZYCIEL, a, *m.*, który co pomniejsza, der Verminderer; *Vind.* pomenshavez.

POMNIK, a, *m.*; (*Croat.* pomnik *curator*; *Dal.* pomnik = komisarz; *Rag.* pomnik, *chi tien cura di qualche cosa, curator, f.* pomnitegliza, pómnik sirotinski = opiekun; *Carn.* pomenk *significatio*; *Vind.* spomin, spomenik, snamik, spominstvu, spomenishtvu, spominski obras = pamiątka); = monument dla pamięci lub na pamiątkę wystawiony, pamiątka czego zachowana, wiekopomnia; ein Denkmal, Monument, Andenken. Dla zebrania pamiątek zgasłéj ojczyzny, szukaliśmy także Kopernika pomników. *N. Pam.* 20, 222. Oglądamy się na pomniki szanownéj starożytności. *Przyb. Pis.* 1.

POMNISZYĆ, *f.* pomniszy *cz. dok.*, na mnicha postrzydz, zum Mönche machen, einkleiden. Myśli się kiedy pomniszyć. *Pot. Pocz.* 109. — §. Pomniszyć wieprzki, maciory, *ob.* Mniszyć, omniszyć.

POMNOŻNY, a, e, pomnażający, powiększający, vergrößernd. Chciwość nienasycona, co zamiast źrzenicy, Szkło pomnożne na śrzodku głowy nosi. *Zab.* 12, 235. POMNOŻYĆ, *f.* pomnoży *cz. dok.*, Pomnażać *niedok.*; *Vind.* pomnoshiti, pogmerati, särediti, mnogokratiti, veliku-

kratiti; *Rag.* uzmnaxâti, uzmnoxiti; *Croat.* pomnosujem, pomnosilszem; *Ross.* помножить, помножать, умножить, умножать, сугубить, сугублять; do mnogości przyczynić, w mnogości powiększyć; vermehren, vervielfältigen. Pomnażać kogo w czym, n. p. w bogactwach, *augere aliquem divitiis. Cn. Th.* bereichern mit etwas, an etwas reicher machen. — *§.* Panna począwszy duchem świętym, porodzić albo *pomnożyć miała zbawiciela. *Żarn. Post.* 3, 675 *b.* wydać na świat, gebären. — Pomnożenie, *Croat.* povekshanye; *Ross.* умноженіе; *Eccl.* угобзеніе — *§.* Pomnażać się w czym, rozrastać; an etwas wachsen, zunehmen. Jezus się pomnażał w mądrości i w wzroście i w łasce u boga i u ludzi. *Sk. Kaz.* 58. Pomnażanie lat Chrystusowych. *Bial. Post.* 136. przybywanie, das Zunehmen. W naukach prędkie pomnożenie wziął. *Sk. Żyw.* 1, 93. (wzrost, postępek). Ci, którzy ćwiczeni bywają, w mądrości pomnożenie biorą. *Rej. Post. H* 1.

POMNOŻYCIEL, a, *m.*, der Vermehrer. POMNOŻYCIELKA, i, *ż.*, die Vermehrerinn; *Vind.* povezhavez, pogmeravez, saredník; *Rag.* uzmnoxitegl, uzmnoxalaz, *fem.* uzmnoxitegliza, umnoxitegliza; *Ross. et Eccl.* умножитель.

POMNY, a, e, Pomniejszy *compar.*, (*distng.* pomniejszy *a* mniéj); (*Rag.* pomni, pomgniv, poman *providens, industrius*; *Slav.* pomljiv *diligens*; *Bosn.* pomgniv, poman *sedulus*); — *§.* a) *act.* pamiętający, denkend an etwas, eingedenk. Biskup, uczyniwszy mowę, iż pomniejszy bogu jest, niż ludziom, skazał heretyka. *Gorn. Dz.* 42. Niepomny, niepamiętający, niepamiętliwy. *Cn. Th.* 512. uneingedenk. Zamiłowanie nauk niepomnym mię i niedbałym o ciało uczyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 375. Wyprowadza ich ztąd zgoła życia przeszłego niepomnych. *ib.* 288. — *§.* Niepomny, pamięci pozbawiający; vergessen machend, des Gedächtnisses beraubend. Smoka jak przeżegnał Ziół niepomnych sokami, a trzy razy przegnał Słowa sen zawodzące, sen czułe oczy zbiegł. *Zebr. Ow.* 165. (*sparsit lethaei gramine succi*). Konie Plutonowe po czarnym Erebie błądząc wolnym krokiem, Sycą się gnuśnéj Lety niepomnym potokiem. *Zab.* 15, 33. *Kniaź.* Kto się raz dotknie zdroju niepomnego, Próżen jest wszelkich trosk, i frasunku złego. *Kmit. Tr. B* 4. Zdrój niepomny, *Lethe. J. Kchan. Dz.* 111. niepamiętny zdrój. *J. Kchan. Dz.* 259. — *§.* b) *Pass.* Pamięci godny, co się pamięta; denkwürdig, dessen gedacht wird. Narody Kastylii okrutnemi pomne łupieztwami. *Przyb. Luz.* 241. Firlejów, których brzmią dzieje i pomne u nas zwycięstwa. *Kniaź. Poez.* 1, 141, (*cf.* wiekopomny). Niepomny, niepamiętny, pamiętnika niema, dawny. *Cn. Th.* 512. dessen nicht gedacht wird, ohne Andenken. Niepomne Chaos, co przed światem wprzody, Długo się tłukło z wszech rzeczy nieładem. *Zab.* 16, 305. *Zabł.* Lecz co to za trzask? co za grzmot niepomny? Rozdarł się obłok, padł piorun ogromny. *Zab.* 16, 308. jakiego nie pamiętają, bez równego mu, ohne gleichen. — *§.* Niepomny, którego nie wspominają, zapomniany; dessen man nicht gedenkt, erwähnt, vergessen. Jak wielu bohatyrów legło snem niepomnym, Nikt o nich nie pamięta; bo zawistna razem Śmierć tymże, co i kości, starła imię głazem. *Nar. Dz.* 3, 92.

POMOC, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* pomoc, pomůcka; *Sorab.* 1. pomotz, pomocz; *Sorab.* 2. pomoz; *Carn.* pomozh, perpomozh; *Vind.* pomuzh, perpomuzh, napomuzh, pomuez, pomuezh; *Bosn.* pomocch; *Croat.* pomoch; *Dal.* pomoch; *Rag.* pomooch; *Ross.* помога, помочь, подмога, подмоганіе, вспоможеніе, вспомоществованіе, спомоществованіе, благопоспѣшеніе, подспорье, приспорье, выручка, разстановка; *Eccl.* пособие, пособьство, пособствованіе, споборство, сборство; wspomożenie, wsparcie, posiłek, ratunek, die Hülfe. Hej Janie, Macieju, Michale, hej na pomoc, gwałtu! *Teat.* 30, 24, (zu Hülfe, rata). Wziąwszy pana boga na pomoc. *Kras. Pod.* 2, 146. ufając pomocy boskiéj, za pomocą boską, mit Gottes Hülfe. Dość dla serca pociechy być pomocą nieszczęśliwéj. *Teat.* 4. *b*, 24. (podporą, ratunkiem). Prosili Ruśniacy Bolesława o pomoc ludźmi przeciw Litwie. *Stryjk.* 276. o posiłki, Hülfstruppen. Pomoc wojenna, nazywa się mieczem. *Galat. Alf.* 319. Wielkie prace dla kościoła bożego na pomoc zbawienną poddanych swoich podejmowali. *Sk. Kaz.* 308. (na ratunek duszny). — *Prov.* Z pomocą rzéki płyną; *magnus ope minorum. Rys. Ad.* 78. (z strumyczków bywają strumienie). Nogi na pomoc wziąć. *Dambr.* 843. (nogi za pas wziąć, ucieknąć, drapnąć). — *§.* Na wielką chorobę różne pomocy. *Haur. Sk.* 385. ratunki, lekarstwa pomagające; Hülfsmittel, Heilmittel. (*Ross.* помочи paski dziecinne). — *§.* Pomoc, w gospodarstwie wiejskim, tłóka, szarwark, eine Art Frohndienste, Frohnhülfe. Gdy pomocy żynają, za dzień i za pomoc po dwojgu wychodzą. *Haur. Ek.* 72.

POMÓDZ, pomógł, *f.* pomoże *intr. dok.*, Pomagać *niedok.*; *Boh.* pomoct, pomahati, pomocy, spomocy, spomohl, spomahati; *Slov.* pomáhám; *Sorab.* 1. pombacz, pomham, zpomožu; *Sorab.* 2. pommoz, pommogasch, *Carn.* pomozh, perpomozh, pomâgam; *Vind.* pomagat, perpomagati, napreipomagati, napreipelati, perpriduvati; *Croat.* pomochi, pomagati, pomásem, pomogelszem; *Dal.* pomochi; *Bosn.* pomocchi, pomagati; *Rag.* pomocchi, pomâgati, pomaagam; *Slav.* pomochi, pomagati; *Ross.* помочь, помогать, подмочь, подмогать, помоществовать, вспомочь, вспомогать, вспомоществую, вспомогаю, благопоспѣшать, пособить, пособлять, пособствовать, упользовать; *Eccl.* подъутверждати, подъкрѣплити, помоществовати; pomagać komu, pomoc mu dawać, wspomagać, wspierać go, einem helfen. Pomożmy sobie nawzajem. *Teat.* 17. *b*, 18. Kiedy dwaj dźwigać sobie wzajem pomagają, Jako jeden pożytek, jednę szkodę mają. *Pot. Jow.* 20. Drugim często pomoże, kto sam czego nie może. *Żegl. Ad.* 68, (*cf.* osła sama nie siecze, a ostrzy). Komu bóg pomaga, ten wszystko przemaga. *Żegl. Ad.* 112. Tak mi panie boże pomoż, i jego *ś.* ewanielia. *Weresz. Reg.* 12. uroczyste stwierdzenie przysięgi, so wahr mir Gott helfe. Jam tego uczynku niewinien, tak mi boże pomoż, i wszyscy święci. *Szczerb. Sax.* 338. *et* 339. Pomaga bóg, *vel potius* Pomagaj bóg, *Russ.* Pomahaj, *vel* Pomaj boh, pomoż bóg, pomoż ci bóg, panie boże pomoż, szczęść boże, *salutatio*; hilf Gott, Glück zu, Glück auf! *Sekl. Math.* 28. *Teat.* 24, 99, *Eccl.*

радуйся, здравствуй. Przychodzi on, i rzecze: pomaga bóg, panie. *Rej. Wiz.* 96. — *Dicter.* I pomaga bóg nie dałbym za to. *Bielaw. Myśl. B* 2 *b.* nawet nie bóg zapłać, Gott bezahls, zahls Gott! — Pomaga komu co do czego, na co, przeciw czemu, służy, skutkuje; es hilft, dient, ist dienlich, behülflich. Heretykowi pomaga imię chrześciańskie, jako łysemu grzebień, ślepemu zwierciadło, głuchemu piszczek. *Birk. Exorb. E* 4 *b.* Nie pomoże, nie zawadzi. *Cn. Ad.* 638. Ani pomoże, ani zaszkodzi, barszczyk. *Urzęd.* 7. (*Slov.* to ani ne pohrize, ani ne pokuse; ni śmierdzi, ni pachnie). — Pomoże, by umarłemu kadzidło. *Rys. Ad.* 53. (łyżka po obiedzie, lekarstwo po śmierci). Rzadko cnota pomaga ludziom do bogactwa. *Teat.* 46. *b*, 13. — Pomagać ku czemu = do czego pomagać, pomoc z siebie dawać, przykładać się, mithelfen zu etwas. Jako kto może, Niech ku pożytku dobra spólnego pomoże. *J. Kchan. Dz.* 250. — Pomagać komu czym, ratować go czym; mit etwas aushelfen, retten, unterstützen. Fałszem sobie pomagają, gdy prawdą nie mogą. *Sk. Dz.* 577. Jarosław zbity, ucieczką zdrowiu swojemu pomógł. *Stryjk.* 159. (ucieczką życie ocalił). Nigdy sobie nikt u niego ani zacnością, ani powinowactwem, jedno prawdą pomógł. *Sk. Żyw.* 1, 207. — Pomagać komu czego, dzielić z nim pracę etc., spólnikiem jego być; einem in einer Unternehmung beystehen, sein Gehülfe in etwas seyn. Nie widać było, którzyby mu tych jego zamysłów pomagali. *Warg. Wal.* 90. Prośby téj jego wszystek mu senat i dwór cesarski pomagał. *Sk. Żyw.* 429. sie unterstützten seine Bitte, nahmen Theil daran. Rozumieli Żydzi o Jezusie, jakoby on grzesznikom pomagał ich grzechów, a do ich się złości przymieszywał. *Sk. Kaz.* 295. — Elamitom dziwno było, aby miał kto z niemi mowy *pomóc ojczystéj. *Kchow. Roż.* 59. w ojczystéj mowie ich rozmawiać, rozprawiać; sich mit ihnen in ihrer Muttersprache unterhalten. Pomagać komu żywota, dzielić z nim sposób życia, towarzyszyć mu; mit einem leben, die Lebensart mit ihm theilen, mit ihm in Gemeinschaft seyn. Już miał towarzyszów kilku, którzy mu żywota pustelniczego pomagali, i zgodnie z nim mieszkali. *Sk. Żyw.* 1, 325. Nie chcesz-li mi takiego życia pomagać, nie chciej mi do niego przeszkadzać; a on drugi rzecze: nie odstąpię cię, wierny towarzyszu, a tegoć życia *pomóc chcę. *Sk. Żyw.* 1, 52. Pomagać komu kompanii, towarzystwa, einem Gesellschaft leisten; *Ross.* сотовариществовать. Niemasz jak inaczéj, musi albo biesiady *pomoc, albo co takiego zmyślić. *Hrbst. Nauk. l.* 5. — §. Pomagać za kim, stać przy kim, popierać kogo; es mit jemanden halten, ihm beystehen, sich für ihn verwenden. Pan bóg za nami pomagać będzie, a sam potłumi nieprzyjaciela. *Papr. Ryc.* 110 Za nami życzliwe niebo pomaga, i za nas wojuje. *P. Kchan. Jer.* 194. Sędzia, żeby za swym przyjacielem nie pomagał. *Gorn. Wł. H* 4 *b.* Zawsze więcéj za tym, który krzywdę uczynił, niżeli któremu uczyniono, pomagają. *Star. Ref.* 143. *POMOCEŃSTWO, a, *n.*, pomoc, Hülfe. Bieży na nieprzyjaciela, z prawego skrzydła wziąwszy pomoceństwo. *Jabł Buk. K* 3 *b.* posiłki; cf. *Vind.* pomuzhlivost, pomagajozhnost = *pomocność. POMOCNICA, y, *ż.*, POMOCNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pomocnice, spomocnice; *Sorab.* 1. pomocnica; *Vind.* pomozhniza, podajauka, postrieshniza; *Bosn.* pomocchniça; *Rag.* pomochnizza, pomozitegliza; *Croat.* pomòchnicza; *Ross.* помощница; pomagająca do czego, die Helferinn, Gehülfinn, Unterstützerinn. Bóg, bacząc, że nie dobrze być człeku samemu, stworzył mu pomocnicę. *Kanc. Gd.* 269. Ewa towarzyszka albo *pomocniczka, z żebra Adamowego wywiedziona. *Smotr. Lam.* 212. Żona ma być mężowi żywota towarzyszem, nabycia majętności pomocnicą. *Petr. Ek.* 70. Pomocnicą do szczęśliwego życia. *Modrz. Baz.* 127. Marya, *pomocniczka opuszczonych. *W. Post. W.* 3, 336. *Bardz. Luk.* 87. *Pieśn. Kat.* 11. 1 *Leop. Rom.* 16, 3. Stałość w przygodzie wielka pomocnica, Bo każda przez nię złomi się tesknica. *Rej. Zw.* 211 *b.* POMOCNICZY, a, e, pomagający, posiłkujący, posiłkowy, Hülfs=. Podania do innych główniejszych pomocnicze, *subsidiaria. Geom.* 2, 27. POMOCNIK, a, *m.*; *Boh.* pomocnjk, napomocnjk, spomocnjk; *Slov.* pomocnjk; *Sorab.* 1. pomocznik, pomoznik, mocnik; *Carn.* pomozhnik, perpomozhnik; *Vind.* pomozhnik, pomagavez, napreipelauz, podajauz, postrieshnik; *Croat.* pomòchnik; *Dal.* pomochnik; *Bosn.* pomocchnik; *Rag.* pomochnîk, pomozìtegl; *Ross.* помощникъ, вспомогатель, вспомоществователь, пособникъ, пособщикъ; *Eccl.* поспѣшникъ, пособникъ, помощникъ, содѣлованникъ, сдѣйственникъ, сдѣйствитель; pomagający komu, wspierający go; der Helfer, Gehülfe, Beyhelfer, Beystand, Unterstützer. Pomocnikami łupieżcy są ci, którzy pomagają pełnić żądzą drugiego, i choćby nic więcéj nie uczynili, jeno żeby się wiadomością albo gospodą do tego przymieszali, albo kradzionych rzeczy dział brali, tedy tak są winni, jako i złoczyńca. *Szczerb. Sax.* 156. Takich słów ledwoby pod wiechą Bartek pomocnik do Magdy pomywaczki zażył. *Teat.* 24, 76. pomagacz, n. p. mularski, Handlanger. Pomocnik, pomocnica, noszą dla mularza na rusztowanie cegłę, wapno i t. d., i przy robocie są im do pomocy. *Magier. Mskr.* POMOCNY, a, e, POMOCNO *et* POMOCNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pomotzny; *Vind.* pomuzhliu, pomagajozh, pomagliu, pomuzhen, dopomagliu, odpomagliu, napreipelatliu, napreipelazh, priden; *Carn.* perpomorn; *Rag.* pomochnî; *Ross.* помощный, подможный, вспомогательный, пособивый, поспѣшительный: *Eccl.* помогательный; a) pomoc dający, pomagający; helfend, behülflich, Hülfe gewährend. Jedna ręka drugiéj pomocna. *Psalmod.* 86. (ręka rękę myje, noga wspiera nogę). Na tym świecie, na tej ziemi, Bądźmy sobie pomocnemi. *Jak. Baj.* 218. Wszechmocny panie przybądź nam pomocnie. *Teat.* 44. *b*, 81. (na pomoc, z pomocą, zu Hülfe). Choć ma dość wszystkiego, Ale cóż mu pomocno, gdyż jakby nic jego! *Prot. Jał.* 29. na co mu się zda, was nützts ihm! — *Jurid.* Pomocna rzecz = ważna, legalna wymowa, eine triftige Entschuldigung. Pomocne rzeczy, albo *legalia impedimenta*, cztery są, więzienie, choroba, pielgrzymowanie w cudzych ziemiach i wyprawa wojenna. *Szczerb. Sax.* 310. Nie stanąwszy przed sądem trzy razy, nie może się ratować, tylko przez wniesienie pomocnej

rzeczy, to jest, przyczyny słusznej, dla której nie stanął, *legale impedimentum*. *Sax. Porz.* 68. *Szczerb. Sax.* 77. *ib.* 310. — *b) Za Piastów podatki w Polszcze nazywały się powszechnym nazwiskiem pomocne; *auxilium*. *Nar. Hst.* 6, 199. *et* 205. Hülfssteuer, Hülfsgelder, Hülfsabgaben. Skarb królewski za Piastów składał się z podatków pieniężnych, z dani w rzeczach, z posług abo służby, z lasów, z połowu ryb i bobrów; wszystkie te rodzaje danniczе nazywały się w starych przywilejach pomocne. *Nar. Hst.* 2, 258. — §. Pomocne, był to podatek w rzeczach lub pieniądzach, nieprzywiązany do czasu, lecz nakazywany, kiedy się tylko panującemu podobało. *Nar. Hst.* 4, 279. *et* 2, 86. To co nazywało się w Polszcze pomocne, miało w Litwie imię dziakła. *Czack. Pr.* 1, 66.

POMOCZYĆ, *ob.* Pomaczać.

POMODLIĆ się, *f.* pomodli się *recipr. dok.*, (cf. *Ross.* помолвить poślubować), czas niejaki przemodlić; *Bosn.* pomolitise; *Rag.* pomollitise, eine Zeitlang beten, nach einander hin beten, anbeten. Jehowo, tobie się kłaniać będą i tobie się pomodlą. *Budn. Jes.* 45, 14. Posiedźcie tu, aż ja pójdę tam, i pomodlę się. 1 *Leop. Math.* 26, 36.

POMOGRAN, *ob.* Pomagran.

POMODRZEĆ *nijak. dok.*, modrym się stać, blau werden; *Bosn.* pomodritti.

POMOKNĄĆ *nijak. jednl.*, w koło zamoknąć, nach gerade naß werden; *Ross.* помокнуть. POMOKRZYĆ, *f.* pomokrzy *cz. dok.*, poszczać, bepissen. *Tr.*, *Vind.* pomokriti = powilżyć, pomoczyć.

POMOR, *ob.* Pomorek.

POMORCZYK, *m.*; *Boh.* pomořan; *Bosn.* pomorac; *Rag.* primoraz, primoranin, pomoranaz, (pomoraz *nauta*); *Ross.* морянинъ, *Eccl.* морежитель, поморецъ; a) z pomorskiej lub przymorskiej krainy człowiek, koń, pies, i t. d. *Wlod.*, ein Mensch, Pferd, Hund 2c., aus einem Küstenlande her. *In specie* z Pomeranii, Pomorczyk, ein Pommer. *Stryjk. Gon.* K 3. — §. *Aliter:* Już weselsze nad zwyczaj światło Tytan miece, Puściwszy płomienistym pomorczykom lece. *Pot. Arg.* 823. koniom swoim morskim, co noc w morzu się ochynającym, die Sonnenrosse tauchen sich in die See, also Seetaucher. — b) *Botan.* Pomorczyk, ziele, *ob.* Sytka.

POMORDOWAĆ, *f.* pomorduje *cz. dok.*, — *§. Pomordować, pozabijać, nach einander hin morden. Holofernes pomordował mieczem wszystkich, którzy mu się przeciwili. 1 *Leop. Jud.* 2, 16. (pobił 3 *Leop.*). Siedmiu ich trucizną pomordował. *Zygr Pap.* 13. — §. Mordując czyli katując zabić, zu Tode quälen. Synowie twoi jednym cięciem od sprawnéj poginą ręki katowskiéj, synowie zaś hetmańscy nie tak są pobici, jako raczéj pomordowani. *Siru Ou.* 85. — §. Mocno pofatygować; *Ross.* потомить, sehr ermüden. Żona i służebnica pomordowały się długą podróżą. *Teat.* 42. *d*, *d*. POMOREK, rku, *m.*, POMOR, u, *m.*, pomarlica, gdy trochę pomiera, początek abo koniec abo odnowienie moru, abo powietrza, przymorek. *Cn. Th.* eine Seuche, eine kleine Pest. *Sorab.* 2. mretwa; *Carn.* pomor, (pomorstvu *clades*); *Vind.* pomor, pomoria, moria, kuslina boliesen; *Croat.* pomòr, razbòy; *Rag.* pomòr, pomorènje, pomoornost; *Bosn.* pomor, pomorstvo; *Ross.* падежъ; (cf. pomucha). O powietrzu, zarazach i o pomorkach na ludzi. *Perz. Lek.* 250; osobliwie na bydło, trzody, das Viehsterben. Kiedy owce, bydło, świnie o jednym czasie jedne po drugich choroba napada, nazywają gospodarze pomorkiem. *Wolszt.* 18. Srogi pomorek na bydło ujął kmieciom sposobność do uprawy roli. *Nar. Hst.* 5, 260.

POMORGOWAĆ *cz. dok.*, na morgi podzielić, Ackerland in Morgen eintheilen. Sejm Grodzieński 1568 r. rozkazał z dziesięciu włok pomorgowanych dać jednego jezdnego żołnierza. *Czack. Pr.* 219.

POMORKA, *ob.* Pomorszczyzna 2.

POMORSKI, a, ie, przymorski; *Boh.* pomořsky; *Carn.* premurske, permurske; *Rag.* pomorski; *Eccl.* поморный; *Ross.* поморскій, am Meere gelegen, Ufer =, Küsten =. Piołuny pomorskie, że na brzegach morskich rosną. *Syr.* 559. Abraham wierzy, że go bóg jak piasek pomorski rozszerzy. *Pot. Jow.* 2, 10. der Sand am Meere. Mieszkał Jezus w Kapernaum mieście pomorskim. 1 *Leop. Math.* 4, 13. Seestadt. Kraj blizki morza, ziemia pomorska = POMORZE. *Sk. Dz.* 1115. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 109. *Gwagn.* 367. *Warg. Cez.* 101; *Bosn.* pomorje, primorje, mjesta blizu morra; *Rag.* pomorje, primorje; *Ross.* поморie; 1) Küstenland, Land am Seeufer. Pomorze, przestrzeń osuszonego lądu. *Śniad. Jeogr.* 229. — 2) *Nom. propr.* Pomorze, Pomorska kraina, POMORSTWO, a, *n.*, Pomerania *qu. v.*, Pommern. *Krom.* 189; *Boh.* Pomořj, Pomory. Komisarze do Węgier, Śląska i Pomorstwa. *Vol. Leg.* 3, 803. W Pomorzu. *Syr.* 946. — §. Pomorze Polskie, wojew. Pomorskie, *Pomerellia*, prowincya Pruska, graniczy na półn. z morzem Balt. *Dykc. Geogr.* 2, 299. Pommerellen. — Pomorski, Pommerisch. POMORSZCZYZNA, a) wszystko co nad morzem, alles was am Meere ist, Küsten =, wiatr Küstenwind, Seewind, von der See her. Kiedy w tył pomorszczyzna wieje, Już Polak pełen jest dobrej nadzieje. *Klon. Fl.* E 1 *b*; *not.* „*encolpias*, *ventus*, *qui spirat ex sinu Venedico vel ex quovis alio sinu*". — b) Pomorszczyzna, pomorka, wiatr zwyczajnie deszcz przynoszący. *Ryd.*, Regenwind. POMORZANIN, a, *m.*, z Pomeranii rodowity, ein Pommer. *Krom.* 189. *ob.* Pomorczyk. POMORZANKA, i, *ż.*, kobieta z Pomeranii, die Pommerinn; *Sorab.* 1. Pomeriza.

POMORT, u, *m.*, piszczałka najgrubsza basem oddająca, sztort, z *Włosk.* bombare, der Baß = Pommer, der Brummer. Do dętych instrumentów należą pomorty, puzany, kornety i t. d. *Warg. Wal.* 506. Puzany, pomorty, szałamaje, i wszelakie wielkiego głosu piszczele. *Petr. Pol.* 2, 374. Pomorty a puzany, co wszystkich zagłuszą. *Rej. Wiz.* 16 *b*. Pomorty, jako chłopi, gdy się swarzą, jęczą. *Rej. Wiz.* 23 *b*. „*Vidi complures Varsaviae ingentis magnitudinis et inflari audivi Stephano rege Mosci legatum convivio excipiente*". *Cn. Th.*

POMORZYĆ, *f.* pomorzy *cz. dok.*; *Bosn.* pomoriti; *Croat.* pomoriti, pomarjam; *Vind.* pomoriti, pomorjati, pomorivati, vmoriti, vmorivati; (*Ross.* поморить = głodem umorzyć); życia pozbawić, pozabijać, ums Leben bringen. Cze-

muście nas wywiedli na tę pustynią, żebyście oto wszystek gmin głodem pomorzyli? 1 *Leop. Exod.* 16, 3. Czemuś nam kazał wyjść z Egiptu, abyś nas pomorzył? *ib.* 17. Meże swoje trucizną zdradliwie pomorzyły. *Warg. Wal.* 42. Noc jedna wszystkich żyjących pomorzy, I grób za bożym rozkazem otworzy. *Chrośc. Job.* 130.

POMOŚCINA, y, *ż.*, most na ziemi leżący, nie na palach, jakie na miejscach sapowatych bywają. *Os. Żel.* 81. eine flach aufliegende Bretterbrücke, wie ein Fußboden. POMOŚCIĆ, -ił, -i, *cz. dok.*, pokładać tarcicami. *Cn. Th.*, mit Brettern belegen, bebrücken; (*Ross.* помостить, помащивать pobrukować, помостить rusztowanie robić). Pomoszczenie, pokładanie tarcicami; *Croat.* potablanje, das Bebrücken, Belegen mit Brettern. — §. Pomoszczenie. POMOST, u, *m*, POMOSTA, y, *ż.*, (*Cn. Th.*), pokład; (*Slav.* pomost; *Ross. et Eccl.* помостъ podłoga, мощеніе brukowanie, dylowanie): eine Bretterbebrückung, ein Bretterboden, Belegung mit Brettern, Fußboden, Unterlage. *Lesk.* 91. Pomost w działobitni, podłoga z legarów i dylów, na której armata stoi. *Jak. Art.* 3, 309. Pomost pod końmi najlepszy jest bruk z drobnych polnych kamieni, abo ceglany. *Hipp.* 34. Położyć piasku na pomost z heblowanych deszczek zbity, i trochę ukośnie postawiony. *Torz.* 221. Po chrzcie wodę święconą pod pomost każe cerkiewny wylewać. *Pim. Kam.* 9. Już na wszystkich obrazach polizał pokosty, Podziurawił łysiną cerkiewne pomosty. *Nar. Dz.* 3, 118. (podłogi). Pomoszczenie albo ganek na powietrzu prawie wystawiono, u najwyższego budowania mocno go przykrępowawszy. *Kosz. Lor.* 105 *b.* — §. *Transl.* Pomostem leżeć, pokosem, pokotem, na pował, mostem, hingestreckt. Wichry walą odwieczne dęby, wraz z mdłym chrostem, Co wspaniale wprzód stało, to leży pomostem. *Dmoch. Szt. R.* 5. Codziennie śmierć rycerzów obala, pomostem. *Dmoch. Il.* 2, 199.

POMOSKWIĆ, *f.* pomoskwi *cz. dok.*, w Moskala obrócić, zum Russen machen. Horacym mym pomoskwionym panów przywitałem. *Petr. Hor. praef.* NB. *Petrycy* tłumaczenie swoje choć Polskie, ale że w Moskiewskiej niewoli zrobione, dla tego niby to Moskiewskie zowie.

POMOTAĆ, *f.* pomota *cz. dok.*; *Boh.* pomotam; *Rag.* pomotatti; *Ross.* помотать, помативаю; zawikłać, pomierzwić, pogmatwać; verwirren, verfitzen, verwickeln, *propr. et fig.* Łokietka tak gęste trudności w jeden raz pomotały, że każdą z osobna wywikływając, zaledwie mógł wydołać. *Krom.* 327. Małpy łacno połapać, gdy się w postawionych bótach same pomatają. *Rej. Wiz.* 47 *b.* Oni się pomotali i padli; a my wstali. 1 *Leop. Ps.* 19, 9.

POMÓWIĆ, *f.* pomówi *cz. dok.*, Pomawiać *niedok.*; *Boh.* pomluwjti; *Carn.* pogovarjam, (*ob.* Gaworzyć); *Vind.* pogovoritise, pogovarjatise, pomarnuvatise; *Ross.* поговорить, поговаривать, (помолвить obiecać); 1 a) pogadać nieco z kim, eine Weile reden, ein wenig mit jemanden sprechen. Pan Mazepski chce się z panem widzieć. R. Prosić go, muszę z nim pomówić. *Teat.* 24. *c*, 46. Pozwolisz mi, abym śmiał z tobą pomówić. *Teat.* 37, 38. Tylko z nim kilka słów pomówię. *Tr.* — b) Pomawiać po kim, *loquentem imitari*, *per jocum*, podrzeźniać. *Cn. Th.* jemandes Sprache nachmachen, ihm nachspotten im Reden. — §. Pomówić, opowiedzieć, osobliwie niegruntownie, wieścić, wieść roznosić; erzählen, besonders vom Hörensagen, ohne Grund. Pierzchali do Litwy, a pomówili, żeby król Polski i z Witołtem, i z wszystkimi był porażon. *Biel. Św.* 252. Król Władysław w lesie słowika słuchał do północy; doktorowie pomówili, by przeziąbł. *Biel. Św.* 237. rozgłosili, lub też osądzili. — 2) Pomawiać kogo o co; *Boh.* pomlauwati; *Slov.* pomluwám; *Ross.* порицать, попеку, порещи; obmawiać go, posądzić, zadawać mu co sromotnego; einem etwas Böses nachreden, einen bereden, beschuldigen. Kucharz obaczył, iż mu pieczenia wzięto, jął obu pomawiać. *Ezop.* 21. Bez wstydu, i krom bojaźni bożéj was pomawiają. *Smotr. Lam.* 29. Ten jest największy szczęścia przeciwnego ciężar, gdy o jaki strapionych ludzi pomówią kryminał. *Bardz. Boet.* 17. Nikogo nie pomawiaj, czego nie dowiedziesz. *Budn. Apopht.* 10. Nie trzeba nikogo pomawiać niewinnie. *Teat.* 7, 100. Wyznał się winowajca, i pomówił drugiego, ale się ten do tego nie przyznał. *Sk. Dz.* 562. Pokaże-li się niewinność obwinionego, tedy ten, kto takowego pomówił, sam tej winie podlega. *Stat. Lit.* 5. Żwawy napaśnik obrotnego łgarza, Wilk niegdyś lisa o kradzież pomówił. *Kniaź. Poez.* 3, 129. *Birk. Exorb. H* 3 *b.* POMOWA, y, *ż.*, POMÓWKA, i, *ż.*, *dem.*, POMÓWISKO, a, *n*, *indignat.*, zadanie komu czego, obmowa; *Boh.* pomluwa, *Slov.* pomłuwánj; *Vind.* pogovor, pogovorjenje, pomarinj, popomnanje, prepomlanje, opraulanje; *Ross.* обносъ, (помолвка umowa, ugoda, zrekowiny; поговорка rozmówka, pogłoska, wieść, sentencya); üble Nachrede, Beschuldigung, Schuldgebung. Bez uwagi na pomowę ciemnych gadułów. *Pam. W.* 3, 338. Teraz osierociała, (taka Jowiszowa wola była) zostaję. Na cóż ta pomowa? na co ten grzech na Jowisza kładę. *Ustrz. Troi.* 44. Na pomowę świadka jednego, nikt nie ma być tracon. *Radz. Deut.* 17, 6. *Stryjk.* 526. Jeśliby pozwany potwarnie był odniesion, oskarżyciel za pomowisko gardło traci. *Stat. Lit.* 6. *Smotr. Lam.* 87. Pomimo wszelkiej ostrożności, nie uszedłem przecięż pomowy. *Xiądz.* 93. POMÓWICIEL, a, *m.*, obmowca, potwarca, posądziciel; der Nachreder, Verläumder; *Slov.* pomłuwač.

1. POMPA, *ż.*; *Ital.* pompa; *Gall.* pompe; *Angl. et Svec.* pomp; *Finland.* pampu; *Hisp.* bomba; *Boh.* pumpa, żumpa; *Germ.* die Pumpe; wodociąg, cf. studnia, die Wasserpumpe; *Slov.* nástrog, kterym wodu táhnau; *Sorab.* 1. *et* 2. plumpa; *Vind.* pumpa, pumba, naliuniza, vodosajemniza; *Ross.* насосъ, насосецъ (cf. nassać), шатунъ, (пумпа funtowa skóra). Pompa pospolita składa się z rury, jednym końcem w wodzie zanurzonym, z klapy, z stępla, etc. *Hub. Wst.* 206. *Os. Fiz.* 323. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Świtk. Bud.* 344, (cf. studnia). Pompa powietrzna, *antlia pneumatica. Hub. Wst.* 209. powietrzociąg, die Luftpumpe.

2. POMPA, y, *ż.*, z *Łac.*, wystawność, pokazowanie się, wielmożność. *Sk. Żyw.* 2, 40. der Pomp, die Pracht, das Aufsehen; *Boh.* pjch, (cf. pycha); *Vind.* pompanashtvu, prangovanstvu, pompa, velka naprava, kasanje smoshno-

sti velikoſhe, gospodaſhni sprevod; *Rag.* vrés, hvasta; *Ross.* щапство, щаство, щапленіе, щегольство, великолѣпіе, великолѣпіе. Na stroje, na pachołki, na poszosne, na zbytki, nakłady wielkie czynią, pompę swoję kosztem rozmaitym ukazują. *Dambr.* 513. Pompy dziwne pogańskie stroimy. *Hrbst. Nauk. E* 7 *b.* Pompa i pycha rycerstwa jego. 1 *Leop. Jer.* 47, 5. Azya pompy pełna. *Suszyc. Pieśn.* 3, *H* 4. Podnoszą się w pychę z podziwną oną nadętą pompą. *Gorn. Dw.* 324. *Falib. Q.* Szacowniejsze jest, co sama natura dała, niżeli pompa odęta jak pęcherz. *Mon.* 76, 84. POMPATYCZNY, POMPASTY, a, e, POMPATYCZNIE *adverb.*, wystawny, pompens, prunkend; *Ross.* щапливый, великолѣпный, великолѣпный. Pyszny a pompasty człowiek. *Hrbst. Nauk. d* 8. Mędryk nudzi tylko pompatycznemi swemi andronami. *Zab.* 5, 102. Pompatyczna do herbownego klejnotu aluzya. *Mon.* 65, 302.

POMPIARZ, a, *m.*, rurmistrz pompowy, rzemieślnik od pomp: der Röhrenmeister, Pumpenmeister. Przybyli pompiarze dla naprawienia szkody w studniach. *N. Pam.* 5, 276. POMPOWAĆ, -ał, -uje *cz. contin.*, za pomocą pompy dobywać, pumpen; (*Boh.* žumpowati; *Vind.* pompati, vunvlezhi, vunpoteguvati). Narzędzie do pompowania. *Czerw.* 26. Bieżcie co tchu, pompować wodę z okrętu. *Przyb. Luz.* 191.

POMROCZNY, PAMROCZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Ross.* помраченный; ciemno zachmurzony, zaćmiony, paciepny; dunkel, umwölkt, verfinstert, verdunkelt. Pomroczne dni. *Fur. Uw. E* 2. Noc pomroczna. *Teat.* 49. *b*, 76. Pamroczne wieczora zmierzchnienie. *Przyb. Milt.* 297. POMROCZYĆ *cz. niedok.*, pomrocznym uczynić, zaciemić; finster überziehen, verdunkeln, verfinstern; *Vind.* pomrazhiti; *Croat.* pomrakújem; *Bosn.* pomrriejati, potamniti; *Rag.* pomarcjatti; *Ross.* помрачить, помрачать. POMROK, PAMROK, u, *m.*, PAMROKA, i, *ż.*, mrok, ciemność; *Carn.* pumrák; *Rag.* pomraka, pomarka; *Bosn.* pomrrika, Dunkelheit, Düsterheit. Noc pomrokiem swym wóz słoneczny zasępiła. *Zab.* 15, 15. *Kniaź.* Zmienny księżyc, co dzisiaj ciemnym pomrokiem nudzi, Jutro blask dumny rozświeca. *Zab.* 12, 29. *Kniaź.* Przyszłość ciemnym bóg przed ludźmi zasłonił pomrokiem. *Hor.* 2, 194. *Kniaź.* Zawikłanie mowy zaćmiło sens, i niby pomroką pokryło. *Pir. Wym.* 233. Pamrok nocy gruby. *Przyb. Luz.* 125. Bezdennéj przepaści pamroki. *Przyb. Milt.* 49.

POMROWIE, PAMROWIE, ia, *n.*, robactwo, z którego na wiosnę stają się chrząszcze. *Kluk. Rośl.* 3, 204. Brachwürmer. Także ślimaki nagie poziemne od niektórych pomrówie zwane. *ib.* 4, 495. nackte Erdschnecken. Na wodę pamrowia na karmią nastrożą. *Cresc.* 647. [*ob.* Pądry 2].

POMRÓZ, u, *m.*, mały mrozek, przymrozek, ein kleiner Frost, *transl.* wstręt z trzęsieniem się, das Schaudern, kalter Schauder. Gdy zagrzmi trąba, choć honor (bohatyra) zagrzéwa, Pomróz go jednak na wstępie porywa. *Kniaź. Poez.* 3, 147. POMROZIĆ, *f.* pomrozi *cz. dok.*, Pomrażać *niedok.*; *Ross.* поморозить; mrozem przenikać, frieren machen, mit Frost durchdringen. Gdy ich lód przez czas pewny w około pomraża.... *Przyb. Milt.* 55. — *Fig.* Wspaniałych zmysłów szwank w nim nie pomrozi. *Chrośc. Luk.* 232. (nie ostudzi).

POMRUGLIWY, a, e, — ie *adverb.*, mrużny, blinzelnd. Oko wypukłe pomrugliwe znaczy serce bojaźliwe. *Comp. Med.* 698. POMRUGNĄĆ *cz. jedntl.*, Pomrugać *contin.*, Pomrugiwać *częstl.*, mruganiem poznaczać, zuwinken mit den Augen, hinwinken. Pomrugiwali na siebie. *Mon.* 70, 245. Który pomruga okiem, stroi złości. 1 *Leop. Syr.* 27, 25. Zbieglec mówi ustami przewrotnemi, pomruga oczyma, zaciera nogą, palcem mówi. 1 *Leop. Prov.* 6, 12.

POMRUK, u, *m.*, mruk, mruczenie, das Brummen, Gnurren. Słyszeli jego pomruk z dala. *Przyb. Ab.* 17. POMRUKNĄĆ, *f.* pomruknie *intr. jedntl.*, Pomrukiwać *frequ.*; *Ross.* побрюзжать; czas niejaki mruczeć, nach einander murren, gnurren, murmeln. Jasny i wolny strumieniu Pomrukiwaj memu brzmieniu. *Kniaź. Poez.* 1, 116. mrucząc akompaniuj, wtoruj, begleite murmelnd meinen Gesang. POMRUKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, nieco mrukliwy, ein wenig brummisch, gnurrig. Pomrukliwych obmowców uniknąć posądzenia. *Mon.* 70, 304.

POMRUŻYĆ, *f.* pomruży *cz. dok.*, jedno oko po drugim zamrużyć, (die Augen) nach einander zumachen, die Augendeckel schließen. Oczy pomrużyła. *Tward. Daf.* 52. Pomrużony *Eccl.* помжаренный.

POMRZEĆ *med. dok.*, Pomierać *contin.*, Pomrzewać *częstl.*, (cf. pomrzewa gdzie *imperson.*), jedno po drugim zamrzeć, nach gerade hin sterben, absterben; *Boh.* pomřjti, pomřel, pomru; *Carn.* pomreti, pomerjem; *Vind.* povmreti, povmirati, odmreti; *Croat.* pomíram; *Ross.* помереть, помру; *Eccl.* помираю. Wąż mię zwiódł, on że nie pomrzewa [*dual.* 2], Za pewne twierdził; jam go usłuchała. *Odym. Św. B* 3.

POMŚCIĆ się, *f.* pomści się *recipr. dok.*; *Boh.* pomstiti; *Ross.* выместить, вымещать, отмстить, отмщать, отмщевать; zemścić się, sich rächen. Miło się pomścić; pomsta smaczna rzecz. *Cn. Ad.* 892. Pomściliśmy się tego. *Biel. S. M. C* 2. Pomścił się nad nieprzyjacielem. *Tr.* Matatyasz ołtarz pogański zburzył, i pomścił się zelżywości zakonu. 3 *Leop.* 1 *Mach.* 2, 25. (rozżalił się zawisną miłością zakonu. 1 *Leop.*). POMŚCICIEL, a, *m.*, mściciel, der Rächer; *Ross.* отмститель, отместникъ. Pomściciel krwi. *Budn. Joz.* 20, 5. der Bluträcher. POMŚCICIELKA, i, *ż.*, die Rächerinn; *Ross.* отмстительница. POMSTA, y, *ż.*; *Boh.* pomsta; *Sorab.* 1. racha; *Vind.* maſhovanje, maſzhovanje; *Rag.* ósveta; *Croat.* ſantenye; *Ross.* мщеніе, месть, отместіе, отмщеніе; mszczenie, zemsta, die Rache. Pomsta i na chromym dojedzie. *Cn. Ad.* 892. (kara nie minie). *Kchow.* 136. Pomsta, niecudna rzecz. *Cn. Ad.* 892. (*Slov.* Pomsta člověka na mnoho něse, pomsta człowieka do wielu unosi). Za to odnieśli pomstę od niego. *Rej. Post. R r* 5. (karę, ukaranie). Jakie się srogie pomsty i nad królem i nad królestwy o łzy ludzkie dziewały! *Rej. Zw.* 45. (kary, klęski; Strafen, Strafgerichte). Pomsta nie tuczy. *Pot. Arg.* 121. Rzecz, którąby pomsty krwi potrzebowała, królowi zachowana być ma. *Herb. Stat.* 581. kara śmierci, Blutrache. — §.

Pójdź sobie do pomsty! *Teat.* 22. *b*, 103; do dyaska, do kata, geh zum Henker, *ad malam crucem.*

POMSZYĆ się, *f.* pomszy się *recipr. dok.*, pokudłać się, najeżyć się jak mech; mosig werden, zaserig werden. Ta materyjka bardzo się pomszyła, t. j. barwa na niéj powstała. *X. Kam.* Charonowi wąs siwy z brodą wielką pomszył się. *A. Kchan.* 156.

POMUCHA, y, *ż.*, Pomucha padła na bydło, zaraza; gdy bydło zdycha, odchodzi. *Ryd.* pomarlica, pomorek; eine Viehseuche, Seuche. — *Fig. transl.* Taka pomucha padła na nasze nieporządne miasto, Kto duższy z dzieżą bierze starszemu ciasto. *Zab.* 15, 247. Dziś na wszystek świat ta pomucha padła, Że choćby serce na łańcuchu wodzić, Byle prywacie małżeństwem dogodzić. *Pot. Syl.* 492. By był Antyoch rady słuchał dawniej, Nigdyby ta nań nie spadła pomucha. *Pot. Syl.* 421. — §. Pomuchem uciekać, co tchu, in vollen Athem. Jego ustraszona duchem, Uciekła z pola precz orda pomuchem. *Suszyc. Pieśn.* 3, *L* 3.

POMUCHLA, i, *ż.*, tak w Prusiech zowią rybę Dorsz, *qu. v.*, Dorsch, Pomochel, ein Fisch in der Ostsee. *Wiel. Kuch.* 423.

POMULIĆ, *f.* pomuli *cz. dok.*, Pomulać *niedok.*, mułem abo błotem pokalać, mit Schlamm und Koth besudeln, beschlammen. *Tr.*

POMURNY, a, e, przymurny, po murach będący, auf Mauern befindlich, Mauer-. Pomurne ziele, poscienne ziele, *parietaria*, rośnie na gruzach, rozwalinach i starych murach, Glaskraut, Mauerkraut. *Syr.* 855. *Urzęd.* 238. *Kluk. Rośl.* 2, 245. *Krup.* 5, 144; *Sorab.* 1. nócż ha dżen; *Croat.* schiricza; *Rag.* drjênak, zrikvîna; *Bosn.* drjenàk, çrriquina, çarquina, schjereniça; *Eccl.* рябъ.

POMURZYĆ *cz. dok.*, z wierzchu umurzyć, poczernić, nach einander hin schwarz machen. Pomurzony. *Chodk. Kost.* 2.

POMUSIĆ, *f.* pomusi *cz. dok.*, Pomuszać *niedok.*, przymuszać, poniewalać, zu etwas nöthigen, zwingen; *Boh.* pobjzým, pobjžeti, pobjdnauti; *Carn.* posileti; *Vind.* posiliti, obsiliti, pomurati; *Ross.* понудить, понуждать. Który się bez przyczyny gruntownej wzbrania opieki, karą pieniężną, a nawet aresztem pomuszony być ma. *Gal. Cyw.* 1, 83. POMUSICIEL; *Ross.* понудитель.

POMUSNĄĆ, *f.* pomusnie *et* pomuszcze *cz. jedntl.*, Pomuskać *niedok.*, Pomuskawać, Pomuskiwać *frequ.*, pomuskuje *pr. contin.*, trochę z lekka pogłaskać, pomazać; leicht überstreichen, bestreichen; (*Rag.* pomûsti, omûsti, izmûsti; *Croat.* pomuzivam; *Bosn.* pomusti, musti; *Lat.* mulgere, *ob.* Doić). Podługowatą brodę pomuskiwał; *caesariem deduxit. Żebr. Ow.* Skoro czarownica laską wierzchów naszych włosów pomusnęła.... *Otw. Ow.* 568. Powyjmuje się chléb z pieca, i dla zarumienienia pomuszcze się po wierzchu piwem. *Kluk. Rośl.* 3, 263. Chléb stary, pomuśniony piwem, i w piec wsadzony, odświeża się. *Kluk. Rośl.* 3, 277. To wyrównywanym skrzydłem pomuśnie przepaści, To znow nagle wybuja przez zwinne podskoki. *Przyb. Milt.* 56. Nie zburzy dzieła tego czas potomny, Chocia żartkiemi skrzydły go pomuska. *Hor.* 2, 200. *Nar.* Pomuskuje abo potynkuje wapnem. *Mącz.* — *Fig.* Pomuskany, upiększony człowiek. *Mącz.* geschniegelt. Pomuskana postawa. *ib.* — *Sublinere os*, oszukać, zdradzić, miasto skosztowania pomusnąć komu po gębie. *Mącz.* einen äffen. — §. Musi ostrze pisać na fałszerze, bo próżno pomuskawać. *Gil. Post.* 177. w bawełnę lub w jedwab' obwijać, koło płotu chodzić, pochlebiać; schonen, schonend behandeln.

*POMY = pójdźmy, *ob.* Pójść.

POMYĆ, *f.* pomyje *cz. dok.*, Pomywać *niedok.*; *Vind.* pomivat; *Ross.* помыть, помывать; jedno po drugim wymyć, obmyć, nach einander auswaschen. Pomyj kieliszki. *Teat.* 52. *c*, 16. popłócz. POMYDLIĆ *cz. dok.*, wciąż omydlić, beseifen, nach einandern einseifen; *Vind.* poshefati; *Ross.* помылить. POMYJE *plur.*; *Boh.* pomyge, špina; *Slov.* špinta, pomyge; *Vind.* pominje, pomivalu; *Carn.* pomye; *Dal.* pomia; *Croat.* pomiva, operìna; *Ross.* помои; (помылки, обмылки mydliny); *Eccl.* помывки, помои; wylewy od pomywania, das Spühlicht. Jagielle, gdy się w Toruniu po mieście przejeżdżał, kucharka wszystkiego pomyjami plugawemi z kamienicy zlała. *Stryjk.* 485. — §. *In singulari non usurpatur*, *nisi translate*, *ut cum improbo vel vili homini dicunt.*: o smrodzie! *Cn. Th.* plugawcze, gnojku; Oesterr. o du Mistvieh, du Schweinhund. POMYJOWY, a, e; *Boh.* pomegný; *Ross.* помойный; od pomyj, Spühl-. Naczynie pomyjowe. POMYJNIK, POMYJAK, a, *m.*, a) statek od pomyj. *Cn. Th.* 770. narzędzie do pomywania naczyń kuchennych; *Vind.* pomynk, pominjak; *Ross.* помойникъ, das Spühlfaß. — b) Stek domowy. *ib.* der Gußstein. Odbyt kuchenny, pomyjnik wypuszczony za dom. *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. zpužčženo.

POMYK, *ob.* Pomek. POMYKAĆ, *ob.* Pomknąć. POMYKALNY, a, e, — ie *adverb.*, pomkły, pomklisty, mogący być pomkniętym, schiebbar. *Solsk. Arch.* 189. *Rog. Doś.* 3, 50.

POMYŁKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. pomulka, zmulka; omyłka, der Irrthum, der Fehler, das Versehen. Pomyłki i zwłoki szkodliwe. *Ust. Konst.* 2, 109. *Urs. Gr.* 132. Insza jest pomyłka w literze, insza różność w samych rzeczach. *Smotr. Lam.* 61. POMYLIĆ, *f.* pomyli *cz. dok.*, Pomylać *niedok.*, pomieszać, verwirren, in Unordnung bringen. Pomylono mu szyki. *Cn. Ad.* 893. pomieszano koncepty, inszą mu zagrano; man hat ihm das Concept verrückt. Pomylić się, oszukać się; sich irren, sich betrügen. On się pomylił na tym człowieku. *Boh. Kom.* 4, 98. — *§. Abyśmy nie rozpuszczali języka ku prędkiemu mówieniu poniekąd, jedno z małym a z niejakiem *pomyłkawaniem, a z rozmysłem. *Eraz. Jęz.* *D d* 8 *b.* może: powątpiewanie, wahanie się.

POMYSŁ, u, *m.*; *Vind.* pomisslik, pomislenje, povanzhanje, spomenik; *Eccl.* помыслъ, воумленіе; myśl przypadająca komu, zamysł, koncept; ein zufälliger Gedanke, Einfall. O śmierci, gdy ani bywa W pamięci naszéj pomysł, na ten czas przybywa. *Kulig. Her.* 282. Pomysł to był wielki a prawie przystojny mocy Alexandra Wielkiego. *Gorn. Dw.* 381. Przyjął na się ciało nieśmiertelne,

Predkie nad pomysł, jasne i subtelne. *Odym. Św.* 2, *L l* 2. POMYSLIĆ, *f.* pomyśli *cz. dok.*, Pomyślać *niedok.*, *Pomyślawać *frequ.*; *Boh.* pomysliti, posauditi sy, (cf. posadzić); *Sorab.* 1. pomyſliu, pomyſlim, pomyſliež; *Carn.* pomishlujem; *Vind.* pomiſhliti, pomiſhluvati, spomìſlit, poumlati, napoumiti, napoſhinjati; *Croat.* pomisslyujem; *Rag. et Bosn.* pomisliti; *Dal.* pomissliti; *Slav.* promisliti; *Ross.* помыслить, помышлять, обмыслить, обмышлять, одуматься, одумываться, погадать, обдумать, обдумывать, смекнуть, смекать; *Eccl.* спомышляю, воумити, поглоумити сѧ, поглумяюся, расуждать, размышляти, подумать съ собою, воумить; o czym pomyślać, coby, jakoby etc., myślą się zastanawiać; nachdenken, nachsinnen. Trzeba naprzód umieć dobrze pomyślić, ażeby dobrze napisać. *Gol. Wym.* 235. Pomyślawał, komuby to dzieło ofiarować miał. *Wys. Kat. praef.* Naprzykład, pomyślmy sobie o człowieku dzikim. *Bals. Niedz.* 1. 352. wystawmy sobie w myśli, ihn uns vorstellen und über ihn nachdenken. Ginę w moich domysłach, nie sto razy pomyślam sobie, może to wszystko igraszka. *Teat.* 11. *b*, 70. — §. Pomyślić o kim, staranie mieć koło kogo, nie zapomnieć go, brać go na siebie, für einen sorgen. Oddaj mi go, ja pomyślę o nim. *Teat.* 13, 58. — §. Pomyślić co, w myśli przed się wziąć, umyślić; etwas zu thun gedenken, an etwas denken. Pomyślacie o takiej reformacyi, któréj jeszcze słońce nie widziało. *Birk. Sk.* *C b.* — §. Pomyślić do czego, ku czemu, w myśli dążyć do czego; in Gedanken nach etwas trachten, mit seinen Gedanken einer Sache nachhängen. Na ojczyznę swą patrząc, ku niéj pomyślają, Do niej z niewoli wyjścia, w niej żyć pożadają. *Paszk. Dz.* 53. — §. Pomyślać do czego, *in malam partem fere usurpatur*, *ut* pomyślał do mieszka, pomyślałem do noża, do ruśnicy, *subibat mihi caedem patrare. Cn. Th.* domyślić się robić co, den Einfall haben etwas zu thun, auf den Gedanken zu etwas kommen. — §. Pomyślić o czym, o kim, do myśli przypuścić, spodziewać się; sich in Gedanken kommen lassen, vermuthen, hoffen. Ah godny pan, zacny pan, w tym zepsutym wieku, Ktoby mógł był pomyślić o takim człowieku. *Trẹb. S. M.* 80. — *§. Niepomyślona wdzięczność. *Sk. Kaz.* 6. nie do objęcia myślą, niepojęta, lub też niespodziewana. POMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, *a) zdolność myślenia; *Vind.* ponuſlenost, prevanzhlivost, pomiſlivost, premiſlivost; die Kraft zu denken, Denkraft, (cf. zmyślność). Pomyślności zwierzęta nie mają *Tr.* — b) Pomyślność, podługmyślność, zdarzanie wedle myśli, życzenia: die Erwünschtheit, erwünschter Fortgang, guter Erfolg. Cnota od człowieka zawisła; pomyślność od przeznaczenia. *Gaz. Nar.* 2, 31. Spełnić kielich pomyślności, aby nam się dobrze działo! *Ld.* POMYŚLNY, a, e, POMYŚLNIE *adverb.*, a) w myśl wnijść mogący, o którym można pomyślić, *cogitabilis. Cn. Th.* gedenkbar; (*Sorab.* 1. pomoszné *mentalis*; *Vind.* pomiſlenu, pomiſlen, prevenzhlivu, pomiſliu = rozważny): *Eccl.* разумѣтельное. Wszystkie takowe grzechy są niepomyślnie więtszemi. *Sekl.* 82. (nieporównanie, daleko, nie do pojęcia). — b) Podługmyślny. *Krom.* 55. dobrze zdarzony, erwünscht, glücklich; *Sorab.* 1. po moszli. Co za najpomyślniejsza nowina! *Teat.* 22, 136. Pomyślny wiatr, powiewny, *ob.* Powiatr.

POMYWAĆ, *ob.* Pomyć. POMYWACZKA, i, *ż.*, służąca od pomywania statków, die Aufwäscherinn; Oesterr. das Küchenmädel; *Ross.* судомойка. POMYWALNIK, a, *m.*, kuchenne koryto, do pomywania statków, łószow, koryto czworograniaste, dryfus. *Cn. Th.*, luszof, das Waschfaß, Scheuerfaß; *Sorab.* 1. sklarnica; *Vind.* omijauniza, pomiuk, pominjak, omivalu; *Rag.* sudopèriscte; *Bosn.* pillo.

POMŻYĆ, *ob.* Mżeć.

PON = po niego; *Carn.* poin; *Eccl.* понь, *ob.* Po-, Pona = po na, *ob.* Po. — §. *In Verbis compositis cum praepositione* na, *praemissum* po *non significat nisi iterationem actionis.* PONABIEGAĆ, raz po raz lub jedno po drugim nabiegać, nach einander anlaufen. Żyły mocno ponabiegały *Perz. Cyr.* 258. — PONABIJAĆ trzosy dukatami. *Zab.* 11, 188. nach einader einpacken, einladen, voll stopfen. — PONABYWAĆ cessyj od dłużników. *Kras. Pod.* 2, 45. nach einander an sich bringen. — *PONACHODZIĆ = ponajdować; *Vind.* ponahoditi, nach einander finden. Powróciwszy z Troi Greccy bohatyrowie na łonach żon swych śmierć ponachodzili. *Jabł. Tel.* 145. PONACINAĆ, ponasiekiwać, nach einander zackig machen. Krata gęsta i w ostre kolce ponacinana. *Teat.* 11. *b*, 77.

PONAD = po nad, *ob.* Po. PONADBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, nad brzegiem się ciągnący, am Ufer sich hinziehend, längs dem Ufer. Strumień bieli swą pianą ponadbrzeżną trawę. *Chod. Gesn.* 23.

PONAGNIATAĆ, *cz. częstl. dok.*, nach einander eindrücken. Wole, gdy się dostatecznie ponagniatają, częstokroć dobrowolnie giną. *Perz. Cyr.* 2, 207. PONAKAZOWAĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander Befehle geben. W ręce włócznie zielone brać ponakazował. *Żebr. Ow.* 78. PONALATAĆ *cz. częstl. dok*; nach einander worauf hin fliegen; *Vind.* ponaleteti. PONALEWAĆ *cz. częstl. dok.*; nach einander aufgießen, hingießen; *Vind.* ponaliti. PONAPADAĆ *med. częstl. dok.*, *Vind.* ponapasti; nach einander auf etwas hinfallen, über etwas herfallen. PONAPEŁNIAĆ, *cz. częstl. dok.*, n. p. Ponapełniała rany otworzone łzami. *Otw. Ow.* 144. nach einander anfüllen. *Perz. Cyr.* 1, 132. PONAPOŻYCZAĆ pieniędzy u wielu ludzi. *Boh. Kom.* 2, 449. viel nach einander aufborgen. PONAPRAWIAĆ statki albo drogi. *Cn. Th.* 722. nach einander zurecht machen, ausbessern; *Boh.* ponaprawiti; *Rag.* ponapraviti, ponapravgljati, (ponapravitegl *recognitor*); *Croat.* ponaprávlyam. PONARASTAĆ, z czasem wzrosnąć, allmählig auswachsen, einen Auswuchs formiren. Ponarastałe i grzybowate dziąsła. *Perz. Cyr.* 2. 193. pełne narostków, voll Auswüchse. — PONAROWIĆ konie. *Xiądz.* 39. die Rosse nach einander verwöhnen, verderben; (*Ross.* понаровить przez szpary patrzeć, ulegać, pory czekać). — PONARZĄDZAĆ wszystko, czego trzeba. *Teat.* 7. *b*, 46. *Jak. Art.* 11, 512. nach einander veranstalten, zubereiten. (PONARZEKAĆ *cz. dok.*, nach einander klagen, wehklagen; *Boh.* ponařjkati, *ob.* Narzekać. PONAŚCIELAĆ *cz. częstl. dok.*, n. p. Stodoły wyprzątać, wymłócić, świeżą ponaścielać słomą. *Haur. Ek.* 59. nach einander hin ausbreiten, aufbetten, Streue oder Lager ma-

chen. PONASZPILAĆ cz. częstl. dok., n. p. Herkules ponaszpilawszy bodnych w klawę głogów, Nemejskie z strachu uwalnia koszary. *Mon.* 71, 154. ponasadzawszy, nach einander hinein spicken, einsetzen. PONATĘŻAĆ cz. częstl. dok.; *Ross.* понатужить; nach einander anstrengen. (PONAWIAĆ, ob. Ponowić). PONAWOZIĆ cz. częstl. dok., nach einander zu fahren, hinbringen, hinführen; *Vind.* ponavositi, ponapelati. (PONAŻYĆ cz. dok., jedno po drugim obnażyć, nach gerade hin entblößen; *Vind.* ponagiti, do nagega slezhi). PONAZYWAĆ cz. częstl. dok., nach einander benennen. Chrystonośeami się oni, prawdolubcami i prawosławcami ponazywali. *Smotr. Apol.* 81.

PONCYNY plur., u introligatora, formy żelazne, któremi dawniéj na marginesie pozłacanym u książek, wzorki wybijano. *Magier. Mskr.* Ger. Bunzen, Punzen.

PONCZ, PUNCZ, u, m.; (*Malab.* panscha); *Germ.* der Punsch; trunek mocny z araku, cytryn etc., uwarzony. — Z araku robią napój, poncz nazwany. *Wyrw. Geogr.* 379. Hej żywo ponczu, wina, Niech się radość poczyna. *Kniaź. Poez.* 1, 104. PONCZOWY, a, e, n. p. Ponczowa esencya, Punschessenz. Ponczowe zdanie; szumne, bez gruntu.

POŃCZOCHA, y, ż., POŃCZOSZKA, i, ż. dem.; *Boh.* punčocha; *Slov.* pančocha, štrumfla; *Vind. vulg.* punzhuh; cf. *Germ.* Bundschuh. Adlg., der Strumpf; *Sorab.* 2. schtrumpa; *Sorab.* 1. wiždželnicza (cf. piszczel), žtrumpa; *Carn.* nogoviza (ob. Nogawica), shtumf; *Vind.* nogaviza, fhtumf, fhok, vesen, vesliu zhreul (cf. trzewik, cf. wiązać), stumpfi, stromi, stromize; *Croat.* stumpfi, dosztegnyáche, hlachicze, naulachki (cf nawléc), dokomlenyache; *Dal.* kopitcza (cf. kopyto), bichve, bichvicze; *Hung.* kapcza; *Bosn.* bieua, bjeçua; *Slav.* charape, csorape; *Ross.* чулокъ, чулочекъ. Pończochy, łysteianki, nagolenice *Cn. Th.*, nogoleńka. *X. Kam.* Pończocha spodnia, pod spód; *Vind.* podnogaviza, Unterziehstrumpf. Część pończochy od kolan do pięty, *Ross.* паголенокъ, паголенки, (ob. Goleń). Płótnisko do obwijania nóg chłopskich zamiast pończoch, *Ross.* портянка, портяница, cf. portki; (ob. Parć). Pończochy robić, dziać, stricken, *Carn.* shtrikam, sétkâm, figam, fatkam; *Vind.* spletuvati, plesti, fatkati, figati, fhtrikati, setkati, jiglati, na jigle spletati; *Ross.* вязать (ob. Wiązać), связти, связать, свяжу, вяжу. Oko w pończosze, *Ross.* петля, петелка, петлица, ob. Oko, (cf. petlica). Pięta u pończochy, n. p. zarobić piętę, nawlec piętę. *Magier. Mskr.* Para pończoch jedwabnych, a para pończoch bawełnianych. *Gost. Gor.* 110. et 129. *Pańczoszka jedwabna. *Opal. Sat.* 137. Wolą, niżeli na grzbiet kirys włożyć twardy, W miękkich lekkich pończoszkach tańcować galardy. *Pot. Pocz.* 564. *Prov.* Doktor pończoszka. *Żegl. Ad.* 65, cf. promot, a nieuk; niekażdy co się po doktorsku stroi, placu dostoi; papierowy doktor; (cf. *Germ.* Strumpf głupiec). *Slov.* Trefuge sa, gako pančucha za klobuk, cf. jak piędź do oka. POŃCZOCHOWY, POŃCZOSZNY, a, e, od pończoch, POŃCZOSZKOWY, a e, od pończoszek, Strumpf=, Strümpfchen=; *Ross* чулошный. POŃCZOSZNIK, POŃCZOŚNIK, a, m.; *Boh.* punčochař; co pończochy robi, rzemieślnik abo kupiec od pończoch; der Strumpfwirker, Strumpfhändler. *Tr.* Pończosznik, co pończochy na drótach robi, *dzieje, der Strumpfstricker, *Carn.* sektkavz (cf. siatka), figar; *Vind.* spletuvauz, pletez, fhtrikar, pletnik, jiglavez, fatkar, figar, nogavizar, nogavizhni pletnek; *Ross.* чулошникъ. W rodz. żeńsk. Pończosznica, pończoszniczka, *Boh.* punčochářka; *Vind.* nogavizarza, nogavizhna pletniza, pletariza, spletuvauka, fhtrikarza; *Ross.* чулошница, вязея. POŃCZOSZNICZY, a, e; *Boh.* punčochařský; od pończosznika, Strumpfmacher=. Pończosznicze rzemiosło = POŃCZOSZNICTWO, das Strumpfweberhandwerk; *Boh.* punčochářstwj.

PONĘCIĆ cz. dok., jedno po drugiém przynęcić, nach einander hin locken; (*Vind.* nastaviti vabno jed). Ponęcić się recipr., dać się przynęcić, sich hinlocken lassen. Wieprz się był w zboże ponęcił. *Ezop.* 43. Ponęcił się jeden młodzieniec na jabłka do ogrodu. *ib.* 130. Do żony Apollina był się jeden młodzieniec ponęcił. *Biel. Hst.* 22.

PONĘDZIĆ, f. ponędzi cz. dok., co raz nędzniejszym poczynić, nach und nach elend machen. Przypadki nas ponędziły. *Otw. Ow.* 578. Czego Tatarowie nie spustoszyli, to swoi do ostatku pokazili i ponędzili. *Biel.* 141. Król Syryjski ponędził syny Izraelskie. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 13, 22. (trapił. 3 *Leop.*).

PONĘKAĆ, f. ponęka cz. dok., Ponękiwać frequ.; *Boh.* ponaukati; *Ross.* понукать; a) ponukać, pomścić, pobudzić; antreiben, nöthigen zu etwas. Czerstwe woły za ponękaniem abo uderzeniem wnet się ruszą. *Cresc.* 554. — b) Ponękać kogo, pokonać go, porobić, powalić. *Cn. Th.*, einem den Garaus machen, ihn nied r treten, völlig bezwingen. By cię nie ponękali nieprzyjaciele. *Chrośc. Ow.* 115. Jagiełło Krzyżaków wojną ponękiwać zamyślał. *Krom.* 427. Tak gdy jeden o zgubę drugiego się lęka, Nędznych w wzajemnej trwodze śmierć obu ponęka. *Min. Ryt.* 2, 306. Sąsiada abo pieniactwem, abo przemocą ponękał. *Pilch. Sen. list.* 3, 76.

PONĘTA, y, ż., każda rzecz przynęcająca do siebie, wab, powab; die Reizung, Hinreizung, Anreizung, Lockung, Lockspeise; *Boh. et Slov.* ponůtka, ponuknutj, nástraha, wnada; *Carn.* vada, (cf. wnet, distng. wada); *Vind.* ribna jedba, vabna nastava na ribe, vabiuna jed; *Rag.* mâma, (cf. mamić); *Ross.* мана, поманка, примана, приманка, приманъ, заманка, нажива, притрава, потѣшка, прикормка, прикормъ, куклеванецъ. Na lekkich soszkach ciągnąc poły Chciwe ponęty usidła kwiczoły. *Mon.* 70, 803. Jako ryba pod nastrogą wędę, tak i mizerny świat pod ponętami zatracenie bierze. *Żarn. Post.* 3, 707. Polubił Bolesław, jak drugi Annibal w Kapui, Kijowskie ponęty. *Nar. Hst.* 2, 432. Powabił się jej pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. Powab i ponęta są tak blizkoznaczne wyrazy, iż trudno jest właściwe im położyć granice; oznaczają tę władzę, którą wyższe nad pospolitość dary natury, mają nad sercami ludzkiemi. Zdaje się atoli, że ponęta ma coś naturalniejszego, powab zaś więcéj sztuki. *Pam. Warsz.* 4, 44. Wcale nie mam do niej ponęty. *Teat.* 52. d, 25. (pokusy). Cnota się przedaje, byle ponęta z obietnicy lub datku była. *Bals.*

Niedz. 1, 71. PONĘTNY, a, e, — ie, *adverb.*, od ponęt, köder *, *Ross.* наживный.

PONEWKA, *ob.* Panewka.

PONIECHAĆ, *f.* poniecha *cz. dok.*, Poniechywać *frequ.*; *Boh.* ponechati; *Sorab.* 1. wonacham, na kwilu přestahnu; czas niejaki zaniechać, pokój dać czemu, eine Zeitlang bleiben lassen, unterlassen. Poniechał zaczętej sprawy. *Tr.* Wróćcie się do nas, albo przynajmniéj poniechajcie nas w pokoju. *Smotr. El.* 30. Poniechali go. 1 *Leop. Jer.* 38, 27. (dali mu pokój). Siódmego roku poniechasz ziemię twoję, a dasz jéj *odpoczynąć. 1 *Leop. Exod.* 23. Życieby prędko zgnuśniało, gdyby się to wszystko, co jedno obrazić może, poniechało. *Pilch. Sen. list.* 2, 314. To usłyszawszy, gniewu poniechał. *Obr.* 13. (opłonął, udobruchał się).

PONIEDZIAŁEK, łku, *m.*; *Boh.* pondĕle, pondĕlek; *Slov.* pondelek; *Sorab.* 2. ponežele; *Sorab.* 1. pondžela; *Vind.* pondelek, ponedelek, pondelik; *Croat.* pondèlek, pondelyek; *Slav.* ponediljak; *Rag.* ponedjeglnik, parvidan; *Bosn.* ponediglnik, prrividan; *Eccl.* понедѣлокъ; *Ross.* понедѣльникъ; der Montag; od: po niedzieli; domyślając się, dzień pierwszy. *Kpcz. Gr.* 3, 32. Niedziela święto; poniedziałek dzień płókania zębów; wtorek odpoczynku, etc. *Teat.* 32. *b*, 70. Żeby w poniedziałek z domu nie wyjeżdżać. *Mon.* 73, 182. PONIEDZIAŁKOWAĆ, -ał, -uje, *intr. niedok.*, poniedziałek obchodzić, blauen Montag halten. Trzeba poniedziałkować, kto się spił w niedzielę; trzeba klin klinem wybić. *Teat.* 43. *c*, 92. *Wyb.*, (*Ross.* понедѣльничать w poniedziałek pościć). PONIEDZIAŁKOWY, a, e, montäglich, Montags *; *Ross.* понедѣльничный.

PONIEKĄD *adverb.*; (*Boh.* ponĕkud, donĕkud, ponĕkudnj, gednak; *Sorab.* 1. nekak; *Dal.* nikoliko); po części, z niektórej strony, *partim. Mącz.*; nie ze wszystkiém, einiger maaßen. Jest to prawda poniekąd, z tym wszystkim mnie się zda, że.... *Mon.* 64, 710.

PONIEMIEĆ, *f.* poniemieje *neutr. dok.*, oniemieć jeden po drugiém, nach einander verstummen. Retorowie poniemieli, Cycerona nie słychać, Sallust, Hortens ochrapieli. *Bal. Sen.* 46. On milczy, ale i drudzy poniemieli. *Psalmod.* 62.

PONIEŚĆ, poniósł, *f.* poniesie *cz. dok.*, Ponosić *niedok.*; *Sorab.* 1. poneszu, ponoschu, poneszem, ponoschem; *Rag.* ponjeti; *Carn.* ponositi, ponèsem *deterere*; *Vind.* ponositi; *Croat.* ponássam, (ponashatisze * sprawowáć się); *Bosn.* ponesti, poniti, (ponositise *gloriari*; *Slav.* ponosit * ambitny); *Ross.* понести, поносить, понашивать; *Eccl.* поносити, поношу, нѣсколько времени носить кого или что; *Ross.* поношу, поносливый potwarny, поноситель potwarca, поносъ pogoda; поношенной, o sukniach, znoszony, używany; *Eccl.* поношаю, поносити łajać, ganić, obmówić, potwarzyć; cf. nosić kogo między ludźmi; a) trochę zanieść, zaprowadzić; eine Weile hintragen, hinführen. Tak długo wilk nosi, aż też samego niekiedy poniosą. *Ezop.* 118. Nie tylko ich od obozu odbili, ale w pole daleko na szablach ponieśli. *Tward. Wł.* 250. Pójdę, gdzie mię żal poniesie. *Morszt.* 69. wo mich meine Augen hinführen. Wasz ja wszędy, Kameny, gdzie mię krok poniesie, Czy to w chłodnej Prenešcie, czy w Sabińskim lesie. *Hor.* 2, 45. — *§. Leszek w karmieniu i ponoszeniu ciała, był pomiarkowanym. *Krom.* 40; *in victu cultuque*, w noszeniu ciała, w ubieraniu, in seiner Kleidertracht. — b) Ponosić, znosić, brać na się, cierpieć; ertragen, dulden, leiden. Gdy od kogo ponosisz bicia, i zniewagi. *Bach. Epikt.* 26. Nędzę tę niewinnie ponoszą. *Pilch. Sen. łask.* 97. Ciężkie rany cierpliwie poniósł. *Bardz. Trag.* 78. Czego ten święty mąż nie poniósłby był? *Smotr. Apol.* 135. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie *poniesiewa, (*feremus*), A jeden pąd szerokim morzem popłyniewa. *Żebr. Ow.* 281. — §. Ponieść szkodę, doznać szkody, wziąć szkodę; Schaden leiden, Schaden nehmen. Tafle żeby się nie zakurzyły stojąc, i innéj nie poniosły szkody. *Torz.* 16. — *§. Chcę łaskawie ponosić i dziękować nie pomału, jeśliby kto pewniejszego co pokazać miał. *Krom.* 30. przyjmować wdzięcznie, gut aufnehmen, dankbar annehmen.

PONIEWALAĆ, *ob.* Poniewolić.

PONIEWAŻ *conj.*; *Boh.* ponewadž, zagiste, (cf. zaiste); *Slov.* ponĕwadž, ponĕwač; *Sorab.* 1. dokelž; *Sorab.* 2. dokul, dokulž, dokulaž, dokulanž; *Carn.* kè, dokler; *Vind.* dokler, doklieder, doklei (cf. dokąd, dopóki), potehmal, sakai, aku, satu, satorai, satiga vojlja, temkai, tukei, tortu, kir, (cf. *Gall.* car); *Croat.* ar, kajti, stoti, pokehdób; *Dal.* jere, jerbo, stoti, ér, jér; *maritim.* zàch; *Bosn.* pokle (cf. *It.* pojche), kadbo, ar, jer, zascto, jere, jerbo; *Rag.* jérbo, jère; *Ross.* потому что, понеже, покамѣстъ, поелику; *Eccl.* ꙁанє, занеже, зане, ємьма, понєже; weil. *Quandoquidem*, gdyż, gdyż więc, niektórzy z Czeskiego mówią: ponieważ. *Mącz.* Na téj powolności najwięcéj szkodował, ponieważ, gdyby wtedy niektóre postrącał był głowy, miałby spokojność. *N. Pam.* 13, 12.

PONIEWAŻYĆ, *f.* poniewaŻy *cz. dok.*, Ponieważać *niedok.*, zniepoważyć, nieuczcić; verunehren, verächtlich behandeln, für nichts achten. Na szlachtę żwawie następował, już w szczególności, już w powszechności wszystkę ponieważał. *Pilch. Sall.* 256. Iżył. — Poniewaženie zwierzchności, obelżenie, nieuszanowanie króla, urzędu; *majestatis reatus. Cn. Th.*

PONIEWIERAĆ, -ał, -a, *cz. contin.*, kogo abo kim; zaniedbywając rozrzucać, kąty kim pocierać, zamiatać, zarzucać i tu i tam, roztyrać; herumstoßen, verwerfen, für nichts achten. Fortuna cię zmiennicza zawsze poniewiera, Co jedną ręką daje, to drugą wydziera. *Pilch. Sen. list.* 52. Ojcowskie popioły nogi poniewierasz. *Stas. Num.* 2. 41, *foulant aux piéds.* Jakże, zawoła, los mną poniewiera! *Kniaź. Poez.* Ażeby się Rzymianom przypodobał hardy (Antoni) Chce mię (Kleopatrę) tak poniewierać, te mi czynić wzgardy! *Min. Ryt.* 1, 123. *Mon.* 76, 840. Obywatel teraz po świecie po cudzych kątach poniewierany, schronienia szuka. *Karp.* 7, 26. PONIEWIERAĆ się, *recipr.*, tłuc się, tułać się; sich herumstoßen, herumziehen in der Welt. Latona dla nienawiści Junony, nie mogąc spokojnie urodzić, po świecie się poniewierała. *Otw. Ow.* 229. — Rzecz w swoim miejscu leżąca, nie

sponiewiera się. *Zab.* 16, 20. nie zawieruszy się, kommt nicht in den Mist. PONIEWIERCA, y, *m.*, PONIEWIEREK, rka, *m.*, tułacz, tułający się; der sich in der Welt herumstößt, ein Herumzieher, Herumtreiber. *Tr.* PONIEWIERKA, i, *ż.*, a) poniewieranie się, tułanie, roztyranie się; das Herumstoßen in der Welt, Herumziehen. My domy, my ojczyznę, my rzucamy wioski, Idziemy w poniewierkę. *Nag. Wirg.* 483. Niechaj niezbożny Jowisz błąkającą (Cererę) widzi, Niech Juno z poniewierki swéj rywalki szydzi. *Ustrz. Klaud.* 62. — b) Mienie albo trzymanie czego w poniewierce, w zaniedbywaniu, za nic nie poczytując; gänzliche Zurücksetzung, Verachtung, Hintansetzung. Do swej kochanéj Muzy szczére wziąwszy serce, Inne wszystkie nauki trzyma w poniewierce. *Węg. List.* 2. Żony przeto, że własność mają w poniewierce. *Zabł. Amf.* 72. Najpracowitszy rodzaj ludzi, miany w poniewierce. *Kras. List.* 27. Nasze ojcy poczciwe dobre mieli serce, Nie chcieli nawet bajek trzymać w poniewierce. *Kras. W.* 34. Czyż twoja piękność, twoje dobre serce, Warte zostawać w takiej poniewierce! *Kniaź. Poez.* 2, 193.

PONIEWOLI, PONIEWOLNIE *adverb.*, z musu, niedobrowolnie, mimo woli; wider Willen, gezwungen. Za nią ze strachu idę poniewoli. *Bardz. Trag.* 569. Paście trzodę bożą nie poniewolnie, ale dobrowolnie. *Sk. Żyw.* 174. Bogu z dobrej woli swej, a nie poniewolnie służyć mamy. *ib.* 132. Wszystko wykonywa Bóg w wybranych swoich, nie poniewolnie, ale dobrowolnie. *Salin.* 3, 121. Nie ten nędzny, który z rozkazu co czyni, ale ów, który poniewolnie czyni. *Pilch. Sen. list.* 2, 51. PONIEWOLI, a, ie, PONIEWOLNY, a, e, mimowolny, niedobrowolny, przymuszony, przymusny; unfreywillig, unwillführlich, gezwungen. Poniewolim miotem. *Stas. Num.* 1, 205. Niedoćwiczony mój język z poniewolnemi biedzi się słowy. *Swad.* 2, 21. Niechciał tego uczynić, lecz się poniewolnym widział. *Nag. Fil.* 224. Bóg gotów zbawić człowieka nie poniewolnego, albo niechcącego, ale chcącego. *W. Post. W.* 3, 162. PONIEWOLIĆ, *f.* poniewoli *cz. dok.*, Poniewalać *niedok.*, przymusić, nöthigen, zwingen. *Mącz. Gorn. Sen.* 166. Poniewolał osła glinę wozić i drzewa. *Ezop.* 121. Siestrzeńca spotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. *Biel. Św.* 60. Gdy ją chciał poniewolić, broniła swojéj czci. *Biel. Hst.* 23. zgwałcić, Gewalt anthun. Nie tylko galerę Turecką, ale inszych bardzo wiele z swoim ludem poniewolił. *Bzow. Roż.* 38. (w niewolą wziął, gefangen nehmen, wegnehmen). PONIEWOLNOŚĆ, ści, *ż.*, mus, Zwang, Unwillführlichkeit. Wiadomość boska, ani teraźniejszym, ani przyszłym rzeczom poniewolności nie przynosi. *Bardz. Boët.* 165.

PONIK, a, *m.*, [porówn. *cerk.* **поникка** *gurges.* 2]; 1) *os subterranei meatus*, *vel cuniculi*, *quo flumina labuntur*, *os voraginis*, *quo flumen subter terram absorbetur. Cn. Th.* Loch podziemny, w którym niknie rzéka, o kilka mil znowu się wynurza. *Dudz.* 52. ein unterirrdischer Schlund, wo sich das Wasser verliert. Znajdują się tam pieczary abo poniki pełne wód. *Boter.* 314. — §. Promyk wodny z pod ziemi wynikający, ein feiner unter der Erde hervorbrechender Wasserstrahl; (*Slov.* pramen *fons*, *scatebra*). Cienkim się woda dobywszy ponikiem, Ledwie że miejscem z kamyków się zdziera. *Pot. Syl.* 51. Aretuza poczyna się niedaleko Pizy, a potym zaś ginie wpadając w ziemię; ponikiem jednak podziemnym bieżąc, wydziera się na wierzch ziemi w Sycylii. *Otw. Ow.* 200. Dzisiaj woda ma ponik, jutro strużkiem spada, Pojutrze tamy łomie i groble rozbada. *Pot. Arg.* 399. Jaki szczep taki owoc, przeźroczyste źrzódło Mętnych z siebie poników nigdy nie wywiodło. *Zab.* 10, 320. *Kniaź.* 2) Ponik, skryta ścieżka, podkop, cf. *Lat.* cuniculus, ein versteckter unterirrdischer Gang. Obóz dużym na około waruje okopem i skrytemi poniki. *Tward. Wł.* 241. Nad swe mniemanie nieprzyjaciel z ukrytych poników dobre wziął witanie. *Tward. Wł.* 250. Przez kopane kryjomo poniki do miasta się skradali. *Tward. W. D.* 77. Tatarzy w rowach coraz się ponikiem i czołgiem wykradłszy, bardzo naszych razili. *Tward. W. D.* 69. — 3) Poniki, zdrady, sidła. *Dudz.* 52. Fallen, Schlingen. Jak ptasznicy zastawiają poniki i sidła na pojmanie ludzi. *W. Jer.* 5, 26, cf. pomek, pomyk. PONIKNĄĆ, *f.* poniknie *neutr. jedntl.* Ponikać *niedok.*; (*Rag.* niknuti *erumpere*; *Eccl.* **поникнжти**, поникати oczy spuścić, пониклый przerażony, zasmucony); na czas niejaki niknąć, sich einige Zeit verlieren, verschwinden. Ponika woda, rzéka, niknie, wpada gdzie, że jej nie widać. *Włod.* wsiąka. *Dudz.* 52. ein Fluß verliert sich in die Erde. We dnie się jej pozwala paść; lecz gdy ponika W głębią pod ziemię słońce, mocno ją zamyka. *Otw. Ow.* 37.

PONISZCZYĆ *cz. dok.*, wciąż niszczyć, nach einander hin vernichten; *Carn.* pogonobim, pokonzhâm.

PONIŻ, PONIŻU *adverb.*, po niżéj; *Eccl.* пониже; unterhalb. Zebrali 2000 konnych, poniż od Cezara 30000 kroków. *Warg. Cez.* 147. Opanowawszy wyższe górzystości na poniż rozsianych nieprzyjacioł uderzył. *Faliss. Fl.* 36. PONIŻYĆ, *f.* poniży *cz. dok.*, Poniżać *niedok.*; *Boh.* ponjžiti, ponižowati; *Sorab.* 1. ponižam, (poniznoſcž pokorność, poniżny pokorny); *Carn.* ponisham = pokorzę; *Croat.* ponishnost = pokorność, ponishn = pokorny; *Vind.* ponishati, pobleuniti = pokorzyć; odvriediti, dolsvriediti; *Bosn.* ponisgiti; *Rag.* ponîxiti, ponixîvati; *Slav.* poniziti; *Croat.* poniziti, ponisújem, ponizujem; *Ross.* понизить, понижать, обнизить, обнижать, уничижить, уничижать, разцѣнить; niższym uczynić, ująć wysokości, *phys. et transl.*, niedriger machen, erniedrigen. Bałwochwalstwo, które zawsze głowę podnosiło, poniżył. *Sk. Dz.* 335. (upokorzył). Spuszczała oczy ze wstydem i poniżeniem. *Teat.* 48. *d*, 74. Sam się poniżył, stawszy się posłusznym aż do śmierci na krzyżu. *Pociej.* 380. — §. Prawo czyje poniżać = znosić, kasować, niszczyć; das Recht, das jemand hat, kassiren, aufheben, ungültig machen; (*oppos.* podwyższać). Gdy zbiegły mężobójca się nie stawił, upadł w swej rzeczy i prawo jego poniżamy, żonę skazujemy być wdową, dziatki sierotami. *Sax. Porz.* 54.

PONO, podobno *adverb.*, vielleicht. Gdzie poszedł nie wiemy; pono wszystko dyabli wzięli. *Teat.* 51. c, 14. *Min. Ryt.* 4, 9.

PONOCNIK, a, *m.*, nocą dokazujący; *Vind.* ponozhnik,

mrazhnik, ein Nachtschwärmer. Nierządu po nocy patrzący, fryerz; zdzierstwa w nocy patrzący, łupieżca; z pijaństwa szalejący. *Cn. Th.* — §. *Noctambuli*, ponocnicy, lunatycy. *Chmiel.* 1, 685. PONOCNY, a, e, nocny; *Carn.* ponozhne, nächtlich. Ponocny grasant. *Nag. Fil.* 152. Ponocna straż, *Boh.* ponůcka, (ponocarna izba dla straży); Ponocny stróż *Boh.* ponocný, *f.* ponocná. Ponocny czas *Vind.* nozhni zhafs, ponozhje. *PONOCOWAĆ *cz. niedok.*; *Boh.* ponocowati *vigilias agere*; *Vind.* ponozhuvanje, ponozhnu delu • lukubracya, *ponocowanie.

PONOSZĘ, *ob.* Ponieść. *PONOSKA; *Ross.* поноска co psom rzucają do aportowania. *PONOŚNY; *Rag.* ponossan *arrogans*, *animo elatus*, ponosnos, ponossitós *arrogantia*; *Eccl.* поносьнъ haniebny; *Ross.* поносный powiewny o wiatrach, поносъ wiatr powiewny.

PONOTOWAĆ, *f.* ponotuje *cz. dok.*, konotować, nach einander anmerken, aufnotiren. Ponotowałem, cokolwiek mogłem zebrać. *Auszp.* 6.

PONOWA, y, *ż.*, PONOW, u, *m.*, PONOWEK, wka, *m.*, *dem.*, ponawianie, ponowienie, odnowa, rozpoczęcie na nowo; *Croat.* ponovlenye, die Erneuerung. Pragną mieć ponowu cudów. *Chodk. Kost.* 84. Chcą znaków ponowy. *Odym. Św. Z* 4. Znowu do ponowy wojen się zbierze. *Chrośc. Luk.* 233. To mniemane szczęście byłoby mojego utrapienia ponowa. *Stas. Num.* 2, 71. Ponowa ginących codziennie cząstek utrzymuje ciała. *Suszyc. Pieśn. B O b. Wad. Dan.* 70. Wężowie zbywają skór starych, gwoli młodości ponowie. *Odym. Św. C c* 2. Na pierwszym ponowku wiosny przyjechał; *vere novo. Krom.* 655. Dla zimy zatrzymał się cały post, czekając ponowy, pókiby Dniepr nie roztonął. *Tward. W. D.* 7. (nowej wiosny). — §. Ponowa, u myśliwców, trop zwierząt ranny na spadłym w nocy śniegu. *X. kam.* frische Wildspur. PONOWIĆ, *f.* ponowi *cz. dok.*, Ponawiać *niedok.*; *Vind.* ponoviti, ponaulati, ponouluvati, snoviti, noulenje, ponoulenje, ponovitje, novina; *Croat.* ponoviti, ponavlyati, ponavlyam, ponavlyújem; *Bosn.* ponoviti; *Rag.* ponovitti, ponâvgljati; *Ross.* поновить, поновлять; odnowić, odświeżyć, erneuern. *Chrośc. Job.* 132. Ponawia się co złego, n. p. powietrze, *integrascit*. *Cn. Th.* 770. beginnt von Neuem; *Ross.* новѣть, поновѣть. PONOWICIEL, a, *m.*, odnowiciel, der Erneuerer; (*Vind.* ponovitnik, ponaulavecz; *Bosn.* ponovitegl; *Rag.* ponâvgljalaz, ponovitegl; *Croat.* ponovìtel). Ponowiciel rzeczy przyrodzenie, Snadnie jedno z drugim ulepi stworzenie. *Żebr. Ow.* 383. *novatrix.* PONOWICIELKA; *Croat.* ponovìtelicza; *Rag.* ponovitegliza. *PONOWNY; *Croat.* ponòvlyiv *renovativus.*

PONSOWY, a, e, PONSOWO *adverb.*, [z *franc.* ponceau 3], różowy, jasno czerwony, ponceroth. Różą niegdyś białą Wenus krwią zabitego Adonisa w ponsową zamieniła. *Ustrz. Klaud.* 30.

PONTA, y, *ż.*, z *Franc.* pointu; broda kończasta, czyli włosy na brodzie kształtem klina kończące się. *Włod.*, ein Spitzbart. Kazał na hak onego wieść chamaleonta, Nie pomogła mu siwa ani rydza ponta. *Pot. Arg.* 61. Ponty kozie. *Pot. Arg.* 62.

PONTAŁ, u, *m.*, PONTALIK, a, *m.*, *zdrobn.*, noszenie drogie dla ozdoby szyi, uszu. *Cn. Th. Dudz.* 52. Anhängsel zur Zierde, Halsgeschmeide, Ohrengeschmeide; (cf. *Ital.* puntále). Co owych nastało dziwnych pontalików, feretów; a snadź już drudzy nietylko na głowie, ale i na nogach te pontały a te ferety sobie przyprawują. *Rej. Zw.* 57 *b.* Srebrny pontał na czele misternie przywity wstęgą, na niejże trzpiotał. *Żebr. Ow.* 246. (*bulla*). Co po tych strojach! nieszczęsne wasze brety i wasze pontały. *Groch. W.* 115. Pontał złoty. *Syr.* 751. U niewiast teraz łańcuchy na szyi wiszą, około szat pontały, na uszach perły, na ręku manele. *Petr. Pol.* 2, 197. Pontały na szacie i na birecie, należą do stroju białogłowskiego. *Sax. Tyt.* 6. *Lek. C* 4. — *Fig. transl.* Z téj choroby, abo na miejsca wstydliwe kwiaty wynikają, abo też pontałami głowę nasadzi. *Syxt. Szk.* 307. (guzami, wrzodami). *PONTAŁOWAĆ *cz. niedok.*, pontałami przyozdabiać, mit Anhängseln zieren. Gdzie kogo opoi szatan, niejednego sobie nacechuje, temu nie dostawa palca, tego usieczono, trzeciemu nogę ugolono, drugiemu czuprynę przeczechrano; takci to swoje braterstwo pontałuje ten mistrz czysty. *Gil. Post.* 130.

*PONTOK, n. p. Jako kiedy w skorupy ubrany pontokiem Rak do brzega niespornym postępuje krokiem .... *J. Kchan. Orl.* 1, 308. [myłka druku *zam.* potokiem 2].

PONTON, *ob.* Mostołodź. *Jak. Art.* 3, 302.

PONTYFIKAŁ, u, *m.*, z *Łac.* pontificale; księga zamykająca przepisy nabożeństwa dla biskupów, die Agende für die Bischöfe. Wejźrzyj w pontyfikał, a koronacyą królewską czytaj. *Orzech. Qu.* 142. PONTYFIKALNY, a, e, PONTYFIKALNIE *adverb.*, biskupi, biskupowi przynależący, einem Bischofe anständig, bischöflich. *Tr.*

PONUDZIĆ, *f.* ponudzi *cz. dok.*, §. a) przez czas nudów nabawić, etwas lange Weile machen; (*Carn.* ponudeti • ofiarować co komu; ponudba • ofiarowanie czego, ofiara; *Vind.* ponuditi, ponujati, ponujam *offerre alicui aliquid*; *Ross.* понудить, понуждать pomusić). — §. b) Ponudzić *med.*, trochę się nudzić, etwas lange Weile dulden, sich ein wenig ennuiren. Myślę, jak się wyrwać najprędzéj, ale trzeba będzie ponudzić, cóż robić? *Teat.* 19, 30.

*PONUKAĆ, *f.* ponuka *cz. dok.*; *Boh.* ponuknauti, ponaukati; *Slov.* ponaukám; *Croat.* ponukávam; *Bosn.* ponukovati; *Ross.* понукать, потурить, потуривать; ponękać, pobudzić, anspornen, anreizen. *Podniata i ponukanie do niecnoty. *Klon. Wor.* 8. (*Rag.* ponùkalaz • poduszczyciel).

PONUMEROWAĆ, *cz. dok.*, n. p. Ponumerować wszystkie domy miasta. *N. Pam.* 11, 210. w numery podciągnąć, benummeriren, mit Nummern versehen.

PONURA, y, *ż.*, PONUROŚĆ, ści, *ż.*; (*Rag.* ponor *profunditas*, *ob.* Nory, nury; *Ross.* понурность spadzistość, pochyłość); pochmurność czoła, twarzy, posępność, niewesołość; Finsterheit, trüber Blick, finstere Miene. Ponurość jakąś na twojéj twarzy widzę. *Teat.* 4, 4. PONUROWATY, a, e, — o *adverb.*, nieco ponury, ein wenig trübe und finster. Gdy widzę sług posępnych, ponurowatych, poznaję, iż panowie ich muszą być obyczajów grubych. *Mon.* 68, 932. PONURY, a, e, PONURO *adverb.*; (*Rag.* ponórni *profundus*; *Ross.* понурный • spadzisty); §. a) po-

sępny, §. a) kopfhängerisch, finster, trübe, unfreundlich. Ponury człowiek, tetryk, *Ross.* понура; (cf. *Eccl.* **пронырь**, проныршикъ *astutus*). Ponuro *Ross.* понурно. Ponura świnia głęboko ziemię ryje. *Cn. Ad.* 78. (skryta złość). Wesoła myśl rada wdzięczność czyni, A ponurą postawę oddajmy ją świni. *Rej. Wiz.* 42. Ponuro patrzy; patrzy jak złodziej. *Cn. Ad.* 895. cf. *Ross.* **сентябремъ смотрѣть.** Święta cnoto! tyś nie jest ponura i dzika. *Kras. List.* 2, 100. Nie zawsze wzrok ponury i posępne czoło Miał Kato, owszem nieraz żartował wesoło. *Min Ryt.* 3, 349. — §. b) Ponury most w upuście, albo w pogródkach, po którym woda spływa. *Os. Żel.* 81. die Fallbrücke bey der Schleuse, über welche das Wasser herabfällt. PONURZYĆ, *f.* ponurzy *cz. dok.*, Ponurzać *niedok.*; *Sorab.* 1. podnuřam; *Rag.* ponoriti, ponorijvam; *Bosn.* ponoriti; *Croat.* pondiram, (pondúrek *merges*, *fulix*); *Ross.* понырнвать, окунуть, окунывать, (*ob.* Ochynąć); *Eccl.* проныряю; zanurzać, untertauchen, *propr. et transl.* Pożądliwość cielesna ponurza nas w błocie nieczystości. *W. Post. W.* 170. W ciemnościach obłędliwości ponurzeni. *ib.* 3, 6. Ponurza w ciele boskim biczc srogie, Raz w raz trafiając, a wszystko szkodliwe, Zuchwały żołnierz. *Odym. Św.* 2, *F f* 4 *b.* (zatapia, topi biczując Jezusa). — Ponurzyć się, potonąć; *Eccl.* **понрѣтн** [*subire* 2]. *PONURZNIK, a, *m.*, nurek, nowochrzczeniec, anabaptysta, der Wiedertäufer. Wszyscy ponurznicy, plemię Symona Maga są. *Biał. Post.* 3. — Jan ponurzyciel. *Budn. Math.* 11, 11. chrzciciel, der Täufer; (cf. nurzyć). *PONURZEŃSKI, a, ie, nowochrzczeński, Wiedertäufer=. *Smotr. Apol.* 96.

PONUTA, y, *ż.*, [*czesk.* ponutka = bodziec, pochop 3]; n. p. Bóg sam liczy czasy i minuty, Nie potrzebując żadnéj z nas *ponuty. *Leszcz. H. S.* 595. cf. poneta.

POO-, POOB-, POOD-, *addit verbis compositis notionem iterationis actionis.* n. p. POOBALAĆ, *f.* poobala *cz. iterat. dok.*, jedno po drugim obalić, poprzewracać; nach einander hin strecken, hin werfen, umwerfen; *Boh.* podraziti, poklopiti, poklopowati; *Ross.* переборать; *Eccl.* **повръгнжтн**, **повръгатн**. Ołtarze twoje pohańcy poobalali. *Birk. Kant. A* 4 *b.* POOBEJMOWAĆ *cz. iterat. dok.*, jedno po drugim obejmować; *Eccl.* сообъемлю, nach einander hin umfassen, begreifen. POOBCIOSYWAĆ, *f.* poobciosa *cz. iter. dok.*, wielu obciosać, nach einander behauen. Drzewa poobciosane. *Jabł. Tel.* 97.

POOBIEDNI, ia, ie, POOBIEDNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* poobědnj; po obiedzie przypadający, (cf. popołudniowy), nach Tische, nach dem Mittagsessen, nachmittäglich. Przesypianie się poobiednie, sen abo spanie przypołudniowe, *meridiatio. Cn. Th.* 859. der Mittagsschlaf. Czas ranny do wszystkiego jest sposobniejszy, niż poobiedny. *Boh. Kom.* 2, 309. *Poobiedzna przechadzka, *pomeridiana. Mącz.* Dobrzeby iść na poobiednie kazanie. *Hrbst. Nauk. r.* 7. (*Boh.* poobědwati *paululum prandere*, poobiadować).

POOBJAWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander offenbaren; *Eccl.* сообъявляю.

POOBŁOCZYĆ *cz. iterat. dok.*, obłokami pookrywać, *obnubilare*, nach einander hin bewölken; *Croat.* pooblachújem; *Vind.* pooblakati. — §. Poodziewać, nach einander bekleiden.

POOBŁUPOWAĆ, *f.* poobłupuje *cz. iter. dok.*, nach einander beschälen. Nakładł Jakób prętów, które był poobłupował od koryt. *Budn. Genes.* 30, 37. POOBMIATAĆ, *f.* poobmiata *cz. iter. dok.*, i tu i owdzie obmiatać, nach einander abkehren. Weź szczotki, kanapę, krzesła, lustra, ściany i wszędzie poobmiataj. *Teat.* 15, *c*, 10. POOBRACAĆ, *f.* poobraca *cz. iter. dok.*; *Boh.* poobratiti; obracać kilku jednego po drugim, nach einander umwenden, verwandeln. Ten będzie kamień, temu przydam skrzydła, A tych zaś w nieme poobracam bydła. *P. Kchan. Jer.* 270. (poprzemieniam, poprzeobrażam). POOBRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin abreißen, bereißen. Suknią mi poobrywał, boki obszturchał. *Mon.* 68, 721. POOBSTĘPOWAĆ *cz. iter. dok.*, n. p. Nimfy boginią do koła poobstępowały. *Żebr. Ow.* 59. nach einander um einen herum treten. POOBUDZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufwecken. Poobudzać się *recipr.*, nach einander aufwachen. Ledwo co wczesne ptastwo poobudzało się, Ty wstałaś. *Chod. Gesn.* 79. POOBWIESZAĆ, *f.* poobwiesza, *cz. iter. dok.*, jednego po drugim obwieszać, nach einander aufhenken. Wszystkich was poobwieszać każę. *Teat.* 1. *b*, 126. POOBWINIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander beschuldigen; *Eccl.* сообвиняю. POOBWODZIĆ, *f.* poobwodzi *cz. iter. dok.*, wciąż obwodzić, nach einander hin umgeben, umfassen, einfassen. Skrajne brzegi haftowanéj postawy poobwodziła w okrąg drzewy oliwnemi. *Otw. Ow.* 219. POOCISZAĆ chrostem chlewy. *Haur. Ek.* 111. poogradzać, nach einander hin *befriedigen, umzäunen. POODBYWAĆ, *f.* poodbywa *cz. iter. dok.*, pokończyć, nach einander abfertigen, beendigen. Będzie na cały dzień roboty, niżeli to poodbywasz, na cożeś wyzwany. *Teat.* 10, 11. POODCHODZIĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander abgehen, weg gehen; *Slov.* poodchadzať, (poodisť *aliquantum discedere*; *Boh.* poodegdu *paululum abire*); *Eccl.* соотхожду. POODCIĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin abziehen; *Boh.* poodtahowati, (poodtahnauti *paululum abstrahere*). POODDALAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander entfernen; *Ross.* поотдалить, поотдалять. POODDAWAĆ, *f.* pooddawa *cz. iter. dok.*, jedno po drugim oddawać, nach einander abgeben. Bilety pooddawaj. *Teat.* 10, 22. POODDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreißen; *Ross.* поотодрать, поотдирать. *POODDŹWIGIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abheben; *Ross.* поотдвинуть poodsuwać. POODEJMOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abnehmen; *Eccl.* соотъемлю. POODGNIATAĆ, *f.* poodgniata *cz. iter. dok.*, nach einander abdrücken, abwetzen. Drabina ta dyabelnie ciężka, musiałem sobie nią ramiona poodgniatać. *Teat.* 55. *e*, 39. POODKŁADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ablegen, verlegen, aufschieben, verschieben; *Boh.* poodkládati, poodložiti. POODMAWIAĆ, *f.* poodmawia *cz. iter. dok.*, nach einander abreden, absprechen, abwendig oder abspänstig machen. Poodmawiali im parobków na żołnierkę. *Teat.* 15, 44. POODMIENIAĆ *cz. częstl. dok.*, nach einander verändern, abwechseln; *Boh.* pozměniti. POODMRAŻAĆ, *f.* poodmraża; 1) *cz. iter. dok.*, raz po raz odmrozić, nach einander abfrieren machen. 2) *Neutr.* n. p. Często naszym rybitwom nosy, uszy poodmrażają. *Haur. Sk.* 394. nach

einander abfrieren, erfrieren. POODPADAĆ *med. intr. dok.*, nach einander abfallen. POODPĘDZAĆ, *f.* poodpędza *cz. iter. dok.*, nach einander weg jagen. Lepiejbyś poodpędzał wszystkich darmojadów. *Teat.* 36, 36. POODPINAĆ, n. p. ostrogi. *Warg. Radz.* 312. *cz. iter. dok.*, nach einander abknöpfen. POODSADZAĆ, *f.* poodsadza *cz. iter. dok.*, Poodsadzywać *frequ.*, nach einander gerichtlich absprechen. Wszystkich pościnał, wsi ich spalił, czci poodsadzywał. *P. Kchan. Orl.* 1. 241. POODSADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander absetzen; *Boh.* poodsednauti. POODSEDNIAC, *f.* poodsednia *cz. iter. dok.*, nach einander wund reiben. Jukami bydlęce poodsednia boki. *Hor. Sat.* 101. POODSTĘPOWAĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander abtreten, abweichen, abfallen; *Boh.* poodstaupjm. POODSUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abschieben; *Ross.* поотдвинуть. POODZYSKIWAĆ, *POODYSKIWAĆ. *Sowit.* 20. *cz. iter. dok.*, nach einander wieder gewinnen.

*POOŁOWIĆ *cz. dok.*: *Croat.* poolovlyújem *plumbo*; ołowiem pokładać, bebleyen, mit Bley belegen. POOMDLEWAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander ohnmächtig werden. Porażeni mocą bożą, polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24. POOPADAĆ, *f.* poopada *neutr. iter. dok.*, nach einander herab fallen. Ptastwo z drzew poopada. *Tward. Wl.* 190. — *Act.*: Poopadać kogo, nach einander über etwas her fallen. POOPANOWAĆ *cz. iter. dok.*; *Vind.* pooblastiti, sich nach einander unterwürfig machen. POOPLEWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bejäten, jätend reinigen. Zboża pooplewać w polu. *Haur. Ek.* 54.

POORAĆ, *f.* poorze *cz. dok.*, Poorywać *frequ.*, wciąż zorać, nach einander hin ackern; *Vind.* poorati: *Ross.* попахать. Poorywać gnój, nasienie, *inarare. Cn. Th.*, einackern, unterackern. Poorywać weszłe zboże, überpflügen, überackern. *ib.* — *Fig. transl.* Ciało ze wszech stron poorane ranami. *Teat.* 42. *d*, *a.* porysowane, durchfurcht. Na katowni skorupami ostremi poorany, żadnéj boleści po sobie nie pokazał. *Sk. Dz.* 254. Poorane biciem boskie ciało, Nie ranne, lecz się jedną raną stało. *Odym. Św.* 2, *Ff* 4 *b.* Marszczki twarz poorały. *Zab.* 6, 208. poradliły.

POOSADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander besetzen, ansetzen. Poosadzać osadników, ansiedeln; *Ross.* понаселить.

POÓSME *adverb.*, ósmy raz, zum Achten. *Cn. Th.* POÓSMNY, a, e, ośmkrotny, achtmalig, achtfältig. *Cn. Th.*; *Slav.* osmerostruk.

POOSMYKAĆ, *f.* poosmyka *cz. iter. dok.*, Poosmykiwać *frequ.*, smykając czyli ciągnąc po łodydze palce lub rękę poobrywać, nach einander berupfen. Główki lnu poosmykiwać na grzebieniach drewnianych *Przedz.* 11.

POOSTRZYĆ *cz. dok.*, ostrym poczynić, nach einander hin schärfen, scharf machen; *Rag.* pooscritti; *Vind.* pooistriti, pooistruvati; *Ross.* поострить, поощрять pobudzić, zachęcić; поощритель *poostrzyciel pobudziciel, *f.* поощрительница; *adject.* поощрительный pobudzający.

POOTWARZAĆ, POOTWIERAĆ, *f.* pootwiera *cz. iter. dok.*, nach einander öffnen; *Boh.* poodewru, pootewru, pootewřiti, pootwirati. Drzwi wszystkie pootwarzał. *Ryb. Ps.* 153. POOŻYWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander beleben; *Eccl.* сооживотворяю.

POP, a, *m.*; *Boh.* pop. *Dalemil.* 279; *Sorab.* 1. pop; *Sorab.* 2. poop; *Carn.* póp *sacrificulus*; *Croat.* póp, mešnik, (popek = nurek, ptak); *Hung.* pap, (papsagh *sacerdotium*); *Bosn.* póp, misnik, (pop zlatar *cantharis*); *Rag.* pop, popìch *sacerdos. presbyter*, (popstvo, popopstvo *sacerdotium*); *Ross.* попъ, священникъ; grzeczniéj świeszczennik, cf. *Coxe Voy.* 2, 323. (*Etym.* papa; *Graec.* πάππας, cf. papież; *Lat.* papa; *Sax. Inf.* Pape; *Angl.* pope: *Syr.* אבא abba, *pater*; *Germ.* Pfaffe); §. 1) kapłan Grecki, Ruski, ein Griechischer, oder Reußischer Priester. Pop pogański *Carn.* malizh. Pop Syberyjski *Ross.* шаманъ. Pop złożony, wyświęcony *Ross.* распопъ. — *Prov.* Czart swoje, pop swoje. *Zab.* 15, 182. (jeden sasa, drugi do lasa; niesforni, aluzya do exorcyzmów). Żona moja zawsze mówi nie, a ja zawsze mówię tak! Pop swoje, czart swoje. *Teat.* 33. *c*, 28. Jednemu się pop podoba, a drugiemu popadya. *Rys. Ad.* 19. (nie podobna wszystkim dogodzić). — §. Pop Jan, Xiądz Jan w Abysynii. *Kłok. Turk.* 69. *Sk. Dz.* 1179. *Boter.* 224. der Priester Johannes. — *In malam partem*: Pop, księżysko, ein Pfaffe. Masz-li być ladajakim popem, raczéj bądź dobrym chłopem. *Rys. Ad.* 39. Lepiéj ci być dobrym chłopem, niżeli złym popem. *Glicz. Wych. O* 6. (*Vind.* popovi ozha = ojczym). Nie grzech popa złupić. *Alb. na Woj* 4. — §. 2) W szachach pop, der Laufer im Schachspiele. W szachach po rycerzu popi stoją. Białe i czarne pola, co na ukos idą, Na popy społem wszystkie pola przyjdą. *J. Kchan. Dz.* 86; cf. *Nies pod Pierzchała.*

*POPACHAĆ; *Ross.* попахать; *ob.* Poorać, *ob.* *Pachać.

POPACHAĆ się, *f.* popacha się *recipr. dok.*, o psach etc., powąchać się wzajemnie, einander beriechen (von Hunden u. s. w.). *Włod.*, *Ross.* перенюхаться, перенюхиваться. — *Transl. ad homines praesertim improbos*, Popachać się, spiknąć się, stowarzyszyć się. *Cn. Th.* ein böses Einverständniß haben, sich mit einander verstehen.

*POPAD, u, *m.*, napadnienie na kogo, der Ueberfall, Anfall; (*Vind.* popad, popadenje = uchwycenie, ukąszenie od psa). — *Medic.* Popad, popadnienie, paroxyzm, n. p. Daj to lekarstwo wypić choremu przed popadem febry. *Spicz.* 256. (*Carn.* popadk *dolores partus*; *Croat.* popadltel *prehensor, raptor*; cf. napastnik) POPADAĆ. *ob.* Popaść. POPADLINY *plur.*, rozpadliny, Börsten, aufgeborstne Stellen. Popadliny w rękach albo w nogach ziele to léczy. *Syr.* 540. *ob.* Popadanie, popaść.

POPADYA, yi, *ż.*; *Bosn.* popadia, popova sgena; *Ross.* попадья, des Popen Frau, die Popinn. *Petr Ek.* 45 Popadya jedna Grecka. *Mon.* 76, 455. Jednemu się pop podoba, drugiemu popadya. *Rys. Ad.* 19. (nie wszystkim się jedno podoba, *de gustibus non est disputandum*).

*POPĄDZAĆ, *ob.* Popędzać. POPĄDZCA, y, *m.*, albo znalezca, pies, który umie zająca znaleźć *Ostror. Myśl* 30. Trafił popadzca Melamp sarnę. *Kchow.* 325. der Stöber, der Jagdhund, der das Wild aufstöbert. POPĄDŹ, ia, *m.*, miano psa. *Bielaw. Myśl. B* 4 *b.* der Name eines Hundes.

POPAKOWAĆ *cz. dok.*, wiele zapakować, nach einander einpacken, packen, bepacken; *Carn.* pospraveti; *Vind.* potovoriti.

POPALIĆ, *f.* popali *cz. dok.*, jedno po drugim spalić; *Boh.* popaliti; *Sorab.* 1. popalim, (cf. popiel); *Croat.* popalyújem; *Bosn.* popaliti, pogoriti; *Vind.* poshgati; *Ross.* попалить, попалять, (попаливать postrzelwać), nach einander verbrennen. Nieprzyjaciel popalił, pokaził, zburzył Kijów. *Biel. Św.* 168. — Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, aby to tobie zkąd inąd rosło, jeno z prawdziwych dekretów boskich *Rej. Post. V u* 3. (gdy zgorzejesz, gdy się spalisz). POPALICIEL, a, *m.*, der Verbrenner; *Eccl.* попалитель.

POPAMIĘTAĆ, *f.* popamięta *cz. dok.*, przez czas w pamięci zachować, eine Weile gedenken. Popamięta ten, kto mi w czym będzie krzywy. *Teat.* 24. *c*, 56. Niechnoby tak; popamiętałbyś! *Teat.* 51, 50.

POPAR, u, *m.*, rozparzenie czyli rozgrzanie ziemi nawiezieniem gnoju. *X. Kam.*, Erwärmung des Erdreichs durch Dünger. Na roli możesz sobie na prędkie zboża uczynić popar, gdy nań wywieziesz nawóz. *Haur. Sk.* 22. Za nawiezieniem nawozu, siać możesz wszelkie jare zboża, albowiem popar, gnój, popiera bujnością pożądanego pożytku. *Haur. Sk.* 25. POPAROWY, a, e, *adject.* O poparowych rolach *Haur. Sk.* 25 o nawozem rozparzonych, posłonych, pognojonych, wohl gedüngt.

*POPARLOWAĆ *cz. dok.*, pogadać, osobliwie językiem Francuzkim, nach einander parliren. Nie znacie swojej matki wolności i prawa, Poparlować, poszprachać, mądrość się wam zdawa. *Mon.* 70, 105.

POPARSZYWIEĆ *nijak. dok*, parszywemi się stać, nach einander räudig werden. Owce wam poparszywiały. *Smotr. Lam.* 12.

POPARZELINY *plur.*, sparzeliny, miejsca sparzone; Brandstellen, verbrannte Flecke oder Stellen auf der Haut. Poparzeliny od pokrzyw olejek różany goi. *Syr.* 1408. POPARZYĆ, *f.* poparzy *cz. dok.*; *Vind.* popariti; *Rag.* poparxiti; *Ross.* попарить; jedno po drugim sparzyć, nach einander bebrühen, abbrühen, versengen. Jakoby muchy poparzył ukropem. *Jabł. Buk. J* 3 *b.* Poparzenie się, das Verbrennen, jest to nacisk ognia lub płynnych wilgoci wrzących, Verbrühen, na powierzchowności ciała uczynmony. *Perz. Lek.* 285.

POPAS, u, *m.*, § 1) podpas, podkarm koni w drodze, albo miejsce podkarmienia. *Cn. Th.* 737; *Eccl.* постояние, (cf. postać, postoje), das Füttern unter Wegens, die Abfütterung der Pferde auf der Reise; der Ort, wo man füttert, der Fütterungsort, das Futter. Gdy było blizko południa, stanęliśmy na popas. *Kras. Pod.* 2, 123. Gdy czas popasu nastąpił, rozkazałem wyprządz konie. *Pam.* 85, 1, 615. Niemasz popasu naszemu koniowi. *Suszyc. Pieśn.* 3 *K* 4. — §. 2*) Popas, a, *m.*, *lurco*, żarłok, utraciciel swego dobra. *Macz.*, ein Schlemmer, Fresser. — POPAŚĆ, *f.* popasie *intr. dok.*, Popasać *niedok.*, Popasywać *frequ.*; (*Boh.* popasti, popasati; *Vind. et Bosn.* popasti; *Carn.* popasti, popâsem; *Rag.* popâstiti; *Croat.* popaszti, popassújem); §. a) podpasać, podkarmiać. *Cn. Th.* 744. etwas weiden, etwas füttern, etwas fressen lassen. — §. b) Popasać, popasywać w drodze, popas odprawić, koniom wytchnąć i jeść dawać; Futter machen, füttern unter Wegens. Nie bawiąc tu zawita; popasywał ztąd o dwie mile. *Boh. Kom.* 2, 140. Popasywaliśmy w pewnym miasteczku w karczmie. *Mon.* 61, 221. — §. c) Popasać gdzie = bywać, bawić gdzie, sich aufhalten, verweilen, einen Ort besuchen. Nie popasaj mi tu = nie bywaj. *Cn. Th.*, laß dich nicht hier betreten. Wiem, co zrobię, nie będzie ona mi tu długo popasała. *Teat.* 51. *b*, 71. *et* 21, 106. *et* 21, 98. W które serce iskierka miłości wpadła, już tam nikczemność nie może popasać. *Gorn. Dw.* 289. — §. d*) Cnota, wiara zgasła, Wszystko złość, wszystko swawola popasła. *Pot. Arg.* 19. pochłonęła, zjadła; sie hat alles verschlungen, verzehrt.

POPAŚĆ, popadł, *f.* popadnie *cz. jedntl.*, Popadać *niedok.*; — §. 1) *Active:* Popadać kogo, napadać nań nagle, über einen herfallen; *Boh.* popadnauti, popadati *capere*, *prehendere*, *invadere*; *Sorab.* 1. popadam, popadnu, popadnecž *capio*; popad, popadněno *captura*; *Carn.* pasti; spasem, popâsti, popadem, popâdam *aggredi*, *mordere*, sapopasti, sapopâdem *intelligere*, pojąć; *Vind.* popast *capere*; popasti = o psach, ugryźć, ukąsić; popadezhen = kąsający pies; popad, napad = napaść; popadati = macać w pociemku; sapopasti, objet = pojąć, objąć, ująć; *Rag.* popasti; *Croat.* popádam, zapopádam, zapopaszti; *Ross.* попасть, попадать. *Corripio*, popadam, prędko uchwycam. *Mącz.* Upatrzywszy czas, popadłszy spis, skoczył do namiotu, i zabił kanclerza. *Weresz. Reg.* 143. *Rej. Zw.* 86 *b.* Lizymach lwa za gardło popadłszy, udawił go. *Rej. Zw.* 80 *b.* Żóraw' nosem popadł zająca. *Papr. Kol. K* 3 *b.* Popadłszy swego dłużnika, dusił go. *Sekl. Math.* 17. Popaść kogo za włosy, za łeb, *rapere sublimem. Mącz.* Syna mego duch nieczysty przez wiele czasów popadał. 1 *Leop. Luc.* 8, 29. Duch popada mi go, i gwałtem krzyczy, a on go tłucze i rozdziera, tak iż piany toczy, a zaledwie odstępuje, natargawszy się go. 1 *Leop. Luc.* 9, 38. *Sekl. ib.* Popadło mię co. *Cn. Th.*, mich hat etwas befallen, mir ist etwas zugestoßen. Mię drżączka popadła, stałem jak bez duszy. *Otw. Ow.* 564. Wszystkę naturę nasze ciężka była choroba popadła. *W. Post. W.* 2. Wielkie szkody Ruskie kraje popadły od Tatar. *Papr. Gn.* 1238. (wzięły szkodę). — §. 2) *Neutr.* Popadać, poupadać, nach einander hinfallen. Uczyńże pomstę nad tym wojskiem, niechże popadają od miecza. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 7, 38. — Popadać w co, wpadać w co; in etwas fallen, verfallen. Nie spodziewałem się popaść w nieszczęście. *Teat.* 25. *c*, 122. Już i dnia czasu niemasz do popadnięcia w największe nieszczęście. *Teat.* 23. *b*, 79. — Popadać szkodę, winę = wpadać w szkodę, w winę, podpadać szkodzie, in etwas verfallen. Zyskiem człowiek zwać musi, w czym nie popadł szkody. *J. Kchan. Dz.* 130. Władza Leszkowa koniecznie abo zgubę abo niebezpieczeństwo popadać musi. *Krom.* 207. Nieszczęsna po morzu przyjdziesz, i zasię popadniesz złe rzeczy. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 15, 59. (weźmiesz. 3 *Leop.*). Gdzie na lekkiego żołnierza dowód o szkody przyjdzie, tedy i karanie i lekkość popadnie. *Tarn. Ust.* 271. Niech winę popada, rok siedzenia w wieży. *Star. Vot. C* 4. — §. 3) Popadać się, padać się, rozpadać się; aufbersten,

Risse bekommen. Ziemia spragniona na koniec od swojéj popada się suchości. *Haur. Sk.* 105. Lekarstwo nogom popadałym. *Syr.* 540. Popadane brodawki. *Perz. Cyr.* 2, 209. Polewka ta zgorzałość ust i popadanie języka, co *szkołą abo brajn drudzy zowią, wychędaża. *Syr.* 982. das Börsten, Aufbörsten. — *§. Z nieprzyjacioły ziemiorodnemi siewby swojéj popadnie; *concurret suae segeti. Zebr. Ow.* 161. będzie walczył.

POPASKUDZIĆ *cz. dok.*, poplugawić, verunreinigen; *Croat.* poszmragyújem, (*ob.* Posmrodzić); *Ross.* испакостить.

1. POPASNY, a, e, spasny, dobry popas lub dobrą paszę dający. gutes Futter gebend. Bujna łączka popasna dla trzody. *Zab.* 11, 227. 2. POPASNY, aż po pas, (*ob.* Pas); *Boh.* popásnj, n. p. popásnj kabát; bis an den Gürtel.

POPATRZYĆ *cz. dok.*, patrząc szukać, najdować, oczami szukać, mit den Augen suchen; *Boh.* podjwati se; *Ross.* посмотрѣть, посматривать. Wszystka Greeyi młodzież sprzysięga się, iż mego syna po całym świecie popatrzą. *Ustrz. Troi.* 108.

POPAWA ziele, *ob.* Papawa.

POPCHNĄĆ, *f.* popchnie *cz. jedntl.*, Popychać *niedok.*; *Ross.* попихнуть, попихать, попихивать pchnięciem posunąć; *Vind.* poganjati, porinjati, huzhkati; hin stoßen, weiter stoßen, fort stoßen. Nie trzeba z góry popychać, samo się toczy. *Cn. Ad.* 681. Ścisk wielki, każdy się drze, jak kto może, jeden drugiego popycha. *Teat.* 20. *b*, 121. Aby nas nieprzyjaciel nie zajechał, a nie popchnął upadku na nas. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 14. Unglück auf den Hals bringen, über uns stürzen. Kto chce upornie w dół, jeszcze popchnij. *Cn. Ad.* 371. (chcącemu żadna krzywda). Ba, raczéj popchnąć jeszcze, kiedy które stoi nad przepaścią. *Teat.* 33. *d*, 32. Fałsz sam, choć go nie popychasz, szyję łomie. *Pilch. Sen. lis.* 3, 316. Nie pozwalaj naturze, do czego ją chęć popycha. *Boh. Kom.* 2, 70. Gdzie mus popycha, tam się wszystko opieszale wlecze. *Pilch. Sen. list.* 4, 176. — *§. *Przecz męża Pchnąwszy, i mnie bogowie nie popchniecie w węża? *cur non me quoque in eundem vertitis anguem? Zebr. Ow.* 97. nagle przewierzgnąć, przekabacić, przeobrazić, schnell verwandeln. *POPCHNICA, y, *ż.*, szuflada. *Tr.*, der Schubkasten.

POPĘD, u, *m.*, pęd, popędzenie; das Antreiben, der Antrieb, Hintrieb. Strzała z mocy i popędu natężonéj cięciwy wylatuje. *Bals. Niedz.* 1, 337. W niebezpieczeństwo ślepym popędem lecą. *ib.* 1, 134. Gwałtowny popęd mnóstwa przychodzącego. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 13, 9. Ludzie mają pokusy od ciała przez popędy bydlęce. *Bals. Niedz.* 1, 71. Wszelaki zapał cielesności ugaszony był w nim, iż ani pierwszych popędów nie uznawał. *Birk. Dom.* 155. *Birk Gl. Kun.* 19. POPĘDLIWOŚĆ, ści, *ż*; *Boh.* popudliwost; *Vind.* vganiozhnost, hitroferdnost, nagloferdnost; *Ross.* вспыльчивость, вспалка; *Eccl.* опальство, ярость отъ гнѣва происходящая; zbyteczny zapęd, prędkość, żwawość, porywczość; Ungestüm, Hitze, Hastigkeit, Jähheit. Pale obrócił przeciwko sile i popędliwości Renowéj. *Warg. Cez.* 81. Popędliwość towarzyszką jest gniewowi, która rzeczona być może gwałtowniejszą, i dłużéj trwającą nad gniew, mając w sobie popędliwe wrzaski, zazdrość, nienawiść. *Rej. Post. T* 4. Za gniewem idzie popędliwość natarczywa. *Pilch. Sen. gn.* 182. O popędliwości! przeklęta pasyo! *Teat.* 33, 61. Takowe słowa pobudzają i podpalają popędliwość jego. 3 *Leop. Jud.* 8, 12. (pierzchliwość. 1 *Leop.*). Stan rycerski przy niepomiarkowanéj wolności, udaje popędliwość za żarliwość o dobro pospolite. *Leszcz. Gl.* 59.

POPĘDLIWY, POPĘDNY, a, e, POPĘDLIWIE *adverb.*; *Boh.* popudliwy; *Slov.* popudliwý, pohnutedlný; *Sorab.* 1. palečné; *Vind.* nagel, prehiter, hitroferden, ferditliu, naglojesen, popaden, jesast, vganjozhen, nagloferden; *Ross.* вспылчивый, гневонеиствовый; *Eccl.* опальчивъ, яростивъ, ярь, наглодушенъ; pędem idący, żartki, porywczy, gorący, gorąco kąpany; ungestüm, dahin schießend, hastig, hitzig, jäh. Popędliwsza nad wiatry. *Otw. Ow.* 515. (szybsza). Nagle przez popędne wzbudzony ruszenie. *Przyb. Milt.* 214. Popędliwa myśl nie zahamowana. *Past. Fid.* 12. Ojcowie popędliwi nic prawie dzieciom swym przepuścić nie chcą, jeno ileby na nie wejrzeli, tyle chłost zadają. *Glicz. Wych. G* 3 *b*. POPĘDZIĆ, *POPĄDZIĆ, *f.* popędzi *cz. dok.*, Popędzać *niedok.*, poganiać, pędząc ruszyć; hin treiben, vorwärts treiben, jagen; *Boh.* popudjm; *Slov.* popuzowati, popuzugi; *Ross.* понудить, понуждать, потурить, потурцвать, поторопить; *Eccl.* воспрятати. Od Zefira popędzony. *Otw. Ow.* 522. Gdy gdzie indzie galerę popądzali, pokarał galerników. *ib.* 130. Woda wodą bywa popądzana. *Otw. Ow.* 613. Medykamenta czyszczenie miesiączne zastanowione popędzające. *Krup.* 5, 197. Popędzić zająca, ruszyć go, gonić. *Dudz.* 55. einen Hasen auftreiben, aufstören. — §. Popędzić psa na kogo, poszczuć, den Hund anhetzen nachzujagen, mit Hunden nachjagen. *Dudz.* 55. — Popędzić *intrans.*, machać, pośpieszyć; *Bosn.* porinnuti; eilen, jagen. Już ani słychać, ani już ją widno, Tak on popędził z tą porwanką biedną. *Min. Ryt.* 2, 140. Przykazała słudze: popędzaj, a pośpieszaj się, abyśmy nie *mieszkała w drodze. 1 *Leop.* 4. *Reg.* 4, 24. — Popędzić się za kim, w pogoń za kim iść, einem nachjagen. *Cn. Th.*

POPEK, pka, *m.*, gil, ptaszek, der Dompfaffe, der Gimpel. Popek maleńka ptaszyna, Ciężarem swym trzcinę ugina. *Zab.* 8, 195. *Kobyl.* (*Croat.* popek *mergus*, *phalaris*).

POPĘKAĆ, POPĘKAĆ się *neutr. dok.*; (*Boh.* popukati se); nach einander zerplatzen. Od huku armaty okna wszystkie popękały się. *Gaz. Nar.* 2, 148. Łodyga popękana, *c. rimosus*, korę ma w głębokie szpary popękane. *Jundz.* 2, 15.

POPEŁNIĆ, *f.* popełni *cz. dok.*, Popełniać *niedok.*; *Ross.* пополнить, пополнять; popełnić grzech, niecnotę, *semper in malam partem sumitur*, *ut* zbroić, begehen, verüben. Hola stójno, popełnisz Waść głupstwo. *Teat.* 3. *d*, 46. *Glicz. Wych. B* 4.

POPEŁZNĄĆ *med. jedntl.*, wyblakować, kolor utracić; die Farbe verlieren, nach gerade verschießen. (*Ross.* поползать, попалзывать połazić). — Popełzły, a, e, spełzły, spło-

wiały.' *Włod.* (von Farben) verschossen. Suknia pochodzona, wytarta, popełzła. *Ern.* 21.

POPĘTAĆ *cz. dok.*, pętami powiązać, *pr. et impr.*, zusammen fesseln; *Ross.* испутать. Woły stoją niebożąteczka w jarzmie popętane. *Papr. Koł. R* 2 *b*.

POPI, ia, ie, popowy, od popa; *Hung.* papi, padhozvaló; *Bosn.* popovo, dem Popen oder Pfaffen zuständig, Pfaffen-. Schniesz od zawiści, popie, jak mówią, masz oczy. *Kniaź. Poez.* 2, 278. — *Botan.* Popie jajka, Popia główka, mnisza główka, papawa, ziele, gdy okwitnie kosmatą główkę ma, a gdy je wiatr obwieje, główka jak u mnicha zostaje, *leotondon taraxacum* Löwenzahn, Pfaffenblatt. *Syr.* 1154. *et* 365, *Ross.* попова скуфья, попово гуменцо.

POPIĄĆ, *f.* popnie *cz. jedntl.*, Popinać *niedok.*, po czym napiąć, dopiąć, *pr. et transl.*, anheften; *Croat.* popeti, popinyam; *Boh.* popnu, popjnati. Ani serce na lewym boku, ani w swéj miękkości Flaki się koło tłustych popięły wnętrzności. *Bardz. Trag.* 363. — *Transl.* Dosiądz, dokazać; erreichen, durchsetzen. Takie to złoto; kto z nim rozpoczyna, W dniu rzecz popina. *Zab.* 9, 96.

POPIASTOWAĆ; *Ross.* попѣстовать, *ob* Piastować.

POPIĄTNOWAĆ *cz. dok.*, piątnem poznaczyć, *pr. et impr.*, bebrandmalen, bebrandmarken, bezeichnen. Członki ścisnał o czoła, nosy powklepował, Usta ciągłe babskiemi zmarski popiątnował, *peraravit. Żebr. Ow.* 350. pobróżdził, befurchen.

POPIĆ, *f.* popije *cz. dok.*, Popijać *niedok.*; *Bosn.* popitti; *Croat.* popiam; *Ross.* попить, попивать; jedno po drugim wypić, nach einandern trinken. Popiłem wiele z aptek syropów. *Comp. Med.* 380. — §. Popili się = upili się tak jeden jak drugi, sie haben sich mit einander betrunken. Mąż z żoną się popili. *Comp.* 396. — §. Popijać sobie, po kąsku pić; *subinde, per intervalla bibere. Cn. Th.*, *Ross.* распить, распивать, сусл ить, ganz gemach trinken. Popijać po czym, nachtrinken, auf etwas zu sich Genommenes nachtrinken. Używszy lekarstwa purgującego, rosołem popijać, niż laksacye się zaczną. *Krup.* 5, 191.

POPIEC, *f.* popiecze *cz. dok.*, jedno po drugim piéc, upiéc, nach einander backen; *Vind.* popezhi; *Rag.* popecchi, popeccem; *Ross.* попекать. — Podpłomyki się przed węglem i płomieniem, z wierzchu tylko popieką *Sak. Probl.* 200. po wierzchu wypiekują, bebacken, ausbacken. POPIECZĘTOWAĆ, *f.* popieczętuje *cz. dok.*; *Vind.* popezhatati, posnaminuvati, opezhatati, obsnaminuvati; *Ross.* попечатать, (1. podrukować); jedno po drugim zapieczętować, nach einander besiegeln, versiegeln. Po śmierci jego wszystko popieczętować kazali. *Xiądz.* 88.

POPIELARZ, a, *m.*; *Boh.* pópelař; który popiół pali, zbiera, przedaje; der Aschenbrenner, Aschenmann, Aschenhändler. Popielarze dawali panom za pozwolenie palenia w ich lasach popiołu.... *Pam.* 84, 763. Popielarze. *Vol. Leg.* 2, 997; *w rodz. żeńsk.*; *Boh.* popelařka. (POPIELAĆ, Popleć, *ob.* Pleć, piele). POPIELIĆ, spopielać *cz. niedok.*, spopielić *dok.*, w popiół obrócić, veraschen, zu Asche brennen; *Carn.* pepélim; *Vind.* vpepevati, napepevati, obpepevati (= w perzynę obrócić); *Croat.* pepelim; *Ross.* испепелить; *Eccl.* пепелю, изспепеляю, опепелити, преобратить въ пепелъ. Kruszcowi wszystkie te nieczystości odebrał ogień, gdy go zpopielał. *Torz. Szk.* 145. (*Boh.* popèliti se w piasku grzebać, o kurach). POPIELANIE, POPIELENIE, ZPOPIELANIE, SPOPIELANIE, ia, *n.*; *Vind.* vpepevanje, pepelniza; die Veraschung. Alchimicy roztwarzanie kruszców w żywym srebrze nazywać zwykli zpopielaniem, *incineratio. Kruml. Chym.* 159. Zpopielanie względem węgli ma miejsce, które na otwartym powietrzu, za pomocą ognia, obracają się w proch szary. *Kruml.* 418. Niektóre ciała spalone obracają się w popiół; tę odmianę nazywamy popieleniem, *incineratio. Hub. Wst.* 370. POPIELATY, POPIELASTY, POPIELISTY, a, e, myszasty, kolorem na popiół pochodzący, aschfärbig. *Zool.* 353. Popielaste, popieliste, myszowe sukno. *Ern.* 69, *Boh.* popelaty; *Slov.* popełowý; *Carn.* popelnat; *Vind.* pepeun, pepeunast; *Croat.* pepelnaszt, pepelnate farbe, szív, szúr; *Dal.* pepèlni; *Rag.* pepelni; *Slav.* popelijv, popeljiva boja; *Eccl.* пепелистый; *Ross.* пепеловидный. — §. Popielisty, pełen popiołu, wiele popiołu dający; viel Asche gebend, aschig; *Ross.* золистый. POPIELEC, lca, *m.*, §. 1) popiół poświęcony, geweihte Asche. W wstępną środę na popielec pójdę. *Pot. Jow.* 158. na poświęcenie popiołem, Einäscherung. — *Poet.* Lub w ciężkości Hekuba popielców Hektora jedynego doszła, I z sobą zachowane w zanadrzu wyniosła. *Żebr. Ow.* 328. (*cineres*, popioły, zwłoki na popiół spalone). Po popielcu zebrane przyciskają k sobie popioły, i padając kładą się po grobie. *Żebr. Ow.* 205. (*post cinerem*, po spaleniu na popiół). — *Meton.* Popielec, *Boh.* popelec; *Slov.* popełec, popelna aneb skareda streda; *Sorab.* 2. podjabniza, (jabnusch bić); *Carn.* pepelniza; *Vind.* pepeuniza; *Slav.* csista srída; *Rag.* cista srjêda; *Croat.* chiszta szreda, popelnicza; *Ross.* пепельная среда, такъ называеться у католиковъ первая среда великаго поста; dzień popielcowy, *ut* będę tam na popielec, (choć go nie weźmę). *Cn. Th.* der Aschermittwoch. Jednakie przyjaźń mieć powinna gusty, Tak przy popielcu, jak kochać w zapusty. *Mon.* 71, 345. (w radości i w smutku zarówno). — *Adject.* Popielcowy, a, e, (*Boh.* popelečny), den Aschermittwoch betreffend. — §. 2) *Botan.* Popielec, ziele, *Cineraria*, błotny rośnie na błotach, górny zaś na pagórkach. *Kluk. Dykc.* 1, 151. das Aschkraut. POPIELEĆ, -ał, -eje, *neutr. niedok.*, zpopieleć, spopieleć, *f.* zpopieleje *dok.*, w popiół się obracać, zu Asche werden. Ziemia bardzo wilgotna wypaleniem staje się suższa; bowiem, gdy ziemia z wierzchu spopieleje, tam się woda nie zastanawia. *Cresc.* 79. Żar, który popieleje. *Torz.* 44. Spopielały *Eccl.* спепелѣлый. POPIELICA, y, *ż.*; (*Boh.* popelice, popelka; (*Slov.* pich, plech, plšica *mus noricus*; *Carn.* povh, polh); *Vind.* popeliza, harmelin = gronostaj; *Bosn.* popjelliça, serdava; *Rag.* zerdava, samur, zbilijn *mus ponticus*; *Croat.* puh = szczur polny); biela, die Bilchmaus, der Bilich, (Zebe), *Irland.* polhi: *sciurus vulgaris cinereus*; *Ross.* соня; wielkością i kształtem podobna do wiewiórki, ale popielata; futro popielicze, Bilch-

felle, dosyć piękne. *Zool.* 333. Wywiórka z popielicą po cichu pryskały. *Banial. J* 2 *b.* Popielice po tysiącu przedaja, a mają niektóre znaki nad głową i nad ogonem, jeśliże dobrego czasu są łowione albo nie *Gwagn.* 476. POPIELICZY, POPIELCOWY, a, e; *Boh.* popelićj, od popielicy, Billich =, (Fehde =). POPIELNICA, y, *ż.*, POPIELNIA, i, *ż.*, naczynie do chowania popiołu spalonych trupów; (*Croat.* popelyúh, pepelnyák, kruh pod pepelom pechen), der Aschenkrug, die Urne. Zebrane popioły ojcowskie niesie do tegoż grobu, gdzie popielnica matki. *Stas. Num.* 1, 206. *et* 34. Złota popielnica, w któréj brata zamknięte były popioły. *Tr. Tel.* 338. Wieńce pobożne zawiesiły siostry na popielni. *Przyb. Ab.* 214. Słusznie wdzięczna potomność czci i nieśmiertelni Poetę, przy powitéj w stary bluszcz popielni. *Przyb. Ab.* 6. — § Popielnia, popielnik, schowanie na popioł, das Aschenbehältniß. Sulerz szuflą prysk od luftlochów powybiera, i do zamurowanéj popielni zaniesie. *Torz.* 110. POPIELNIK, a, *m.*, §. a) co popioł nosi przedając, albo robi. *Cn. Th.* popielarz, der Aschenhändler, Aschenbrenner, Aschenmann. — § b) Miejsce zbierania popiołu, der Ort, wo sich die Asche sammelt. Piec taki ma kanał spodni czyli popielnik, i nad nim roszt czyli kratę z cegieł. *Świtk. Bud.* 303. Popielnik, *cinerarium*, karmię spaloną odbiera i przypuszcza powietrze. *Kruml. Chym.* 21. *Popielisko, *Boh.* popeliště; (*Ross.* пепелище pogorzelisko).

POPIENIĆ *cz. dok.*, pianą powlec, beschäumen, mit Schaum bedecken; *Vind.* popeniti.

POPIENIĘŻNY, a, e; *Boh.* popeněžnj; po pieniążku kupny, za jeden pieniądz stojący, einen Heller werth oder kostend. *Cn. Th.* 690. *Włod.*

POPIERAĆ, *ob.* Poprzeć. POPIERACZ, a, *m.*, który kogo lub co popiera, forytarz: der Betreiber, Unterstützer, Beförderer; *Vind.* napreivpraulenik, napreipelauz, povishar; *Ross.* поспѣшествователь.

POPIERDNĄĆ *cz. jednil.*, popierduje *contin.*, pierdole popuszczać, nach einandern farzen; *Rag.* pardjetti, popardîvati.

POPIERSIEŃ, *ob.* Podpiersień. POPIERSIE, ia, *n.*, POPIERŚNIK, a, *m.*, biust, półposąże; *Ross.* поясный портретъ; *Eccl.* поясный образъ, das Brustbild. Popiersiosłup, *Hermes*, *N. Pam.* 5, 319 *ib.* 4, 53

POPIERZCHNĄĆ, popierzchli, *ob.* Pierzchnąć, prysnąć, uciec. — §. *Popierzchnąć się; *Ross.* поперхнуться, поперхаться; zakrztusić się, zachłysnąć się. *Dudz.* 31. sich verschlucken, sich räuspern, husten.

POPIERZYĆ, *f.* popierzy *cz. dok.*, Popierać *niedok.*: *Vind.* poperjati: *Boh.* popeřiti; upierzyć, voll Federn machen. — *Fig.* Popierzył śnieg ziemię, potrząsł, okrył. *Włod.*

POPIĘTNY, a, e, liczbę pięciu zamykający, pięcioraki. *Włod*; *Rag et Slav.* peterostruk, fünffach, fünf enthaltend. Popiętna liczba, pięciornik, pięciorka, pięć sztuk, fünf Stück.

POPIĘTRZYĆ, *f.* popiętrzy *cz. dok.*, piętra porobić; *Croat.* poperszmeliávam: *Slav.* tavanim, Stockwerke machen. — *Fig. tr.* Na kształt piątr stopniami podwyższyć, aufthürmen, über einander aufhäufen. Gdy przechodził morze Mojżesz, dwa mury stały popiętrzonéj wody. *Pot. Jow.* 101. Popiętrzone jeleniowe rogi, *ramosa cornua. Nag. Wirg.* 512. Koral popiętrzony w gałęziste rogi. *Pot. Arg.* 145.

POPIJAĆ, *ob.* Popić.

POPILNY, a, e, nieco pilny, nalegający, etwas dringend. Gdy niemasz popilnych robot, myślistwo jest przyjemne. *Budn. Cyc.* 28. POPILOWAĆ czego, POPILNOWAĆ, *f.* popopilnuje *cz. dok.*, trochę bacznym być na co, ein wenig Acht auf etwas haben, es ein wenig abwarten. *Włod.* Drugi za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcéj *pochycić może, niż ten, któryby próżnował, za kilka lat. *Glicz. Wych N* 1 *b.*

POPIŁOWAĆ czego, *f.* popiłuje *cz. dok.*, pogładzić, pokrzosać, pociosać, *transl. Cn. Ad* 896; *Vind* popiliti; *Ross.* попиливать, ausfeilen, nachfeilen. Popiłować wierszów, pisania. *Włod.*

POPIOŁ, u, *m*; *Boh.* popel; *Slov.* popeł; *Sorab.* 2. popèl; *Sorab.* 1. popel, popew; *Carn.* pepęl; *Vind.* pepeu, pepieu, pepel, (pepeulina, shebtni pepeu, lugni pepeu = łużyny); *Slav.* pepeo, lùg, (*ob.* Ług); *Croat.* pepèl, pely; *Dal.* popely, lúg; *Bosn.* pepeo; *Rag.* pépeo, *G.* pepela; *Eccl.* пепелъ; *Ross.* зола, пепелъ; (*Etym.* palić, popalić); die Asche. Niektóre ciała spalone obracają się w popioł. *Hub. Wst.* 371. Okręt (podpalony) w popioł idzie, bo suchy i smolny. *Jabł. Tel.* 98. w perzynę się obraca, z dymem idzie, geht in Feuer auf. *Teat.* 18. *c*, 26. *et* 14 Jak wiele miast spalonych, wsi w popioł obróconych! *Pociej.* 174. Majętności popiołem leżą. *Falib. Q.* (pogorzały). Popioł gorący = zarzewie, glühende Asche, Gluth W gorący popioł kładą kasztany nakrawane, żeby się upiekły, i różne potrawy stawiają na gorącym popiele. *Wiel. Kuch.* 423. Kiedy ogień pod popiołem, uprzątać należy wszystko, co wzmożenie jego ułatwiać może *Gaz. Nar.* 1, 172. Popioł z pieców hutnych, glutniak. *Torz.* 200. Popiołem posypać *Bosn.* popretati, poprechjati. — Popioł święcony, popielec, geweihte Asche. Post i trzeźwość zabawa, Popioł z chlebem to potrawa. *Pieśn. Kat.* 147. (znak pokuty). Popioły trupa spalonego, po dzisiejszemu zwłoki, *ob.* Popielec, die Asche eines verbrannten Leichnams (die Gebeine). W téj popielnicy zamknięte były popioły brata jego. *Tr. Tel.* 338. Zebrane popioły ojcowskie niesie do grobu matki. *Stas. Num.* 1, 206. — §. Ludzie prochem i popiołem są. *Birk. Gł. Kun.* 4. znikomemi, Staub und Asche. Popiołu garstka lichego, mówić ma do twórcy swego. *Dar. Lot.* 4, 3. — *Dict. Prov.* Kto sam sypia w popiele, drugiego ożogiem maca. *Pot. Arg.* 15. kto sam w piecu lega, drugiego w piecu szuka; z siebie sądzimy o drugich, nach sich beurtheilt man andere. — W popiele leżeć = pod ławą, w kącie, w śmieciach, zarzuconym być; verworfen seyn, im Kehricht, im Winkel liegen. Kiedy tak sroga na ludzi godnych; pewnie ci, którzy nie są godni, w popiele u niéj leżeć muszą. *Gorn. Dw.* 309. Potomstwo ich w popiele leżeć musi. *Gorn. Sen.* 302. Każdy najpilniej strzeże własnego swego, a Rzplta w popiele zagrzebiona leży. *Rej. Zw.* 194. — Lata myślami po niebie, po powietrzu, a zadek w popiele. *Opal.*

Sat. 26. (astronom w gwiazdy się wpatrzywszy, wpadł w dół; wysoko sięgasz, a co pod tobą nie widzisz). Myśl w niebie, a nogi zostaną w popiele. *Pot. Arg.* 319. — Zasypiać gruszki w popiele. *Klok. Turk.* 61. okazyą opuścić, die Gelegenheit versäumen, verschlafen. Szkoda, gruszki w popiele zasypiać. *Pot Arg.* 289. POPIOŁEK, łku, *m.*, *dem.*, ein kleines Aschenhäufchen. Popiołek mosiężny, *spodium*, Graunichts, das sich an die Wände setzt, wo Kupfer geschmolzen wird. *Tr.*, cf. urewiec. — §. Popiołek ziele, *ob.* Popielec ziele. POPIOŁOWY, a, e, od popiołu, Aschen=; *Boh.* popelný; *Slov.* popelowý; *Sorab.* 1. popelné; *Rag.* pepelni; *Croat.* pepèlni; *Ross.* пепельный. Wleczcie mię z tego łóżka, a położcie mię na popiołowym łóżku. *Sk. Dz.* 1185. (do grobu).

POPIS, u, *m.*; (*Croat.* popisz; *Vind.* popiſanje, popiſuvanje = opis, opisanie); §. a) popisowanie ludu, głów, majętności, dochodów, każdego z osobna czynsz, *census*; das Aufschreiben, Verzeichnen des Vermögensstandes eines jeden, die Volksschätzung. Wyszedł wyrok od Augusta, żeby był popisan wszystek świat; Józef tedy szedł z Maryą na popis do Betlemu. *Biał. Post.* 62. *Eccl.* съглядание [*exploratio* 2]. — §. b) Popis wojskowy, okaz, okazowanie, die Musterung und Enrollirung. Z wieku Gotyckiego był zwyczaj, iż każda prowincya robiła corocznie zjazd polny z obywatelów zgromadzających się na pewne miejsce, i tam szlachta popisywała się z swojemi rynsztunkami, końmi i zbrojami. Popisy te były tym samym, co dzisiejsze kampamenta. *Jez. Wyr.* Wojsko na popis przechodzi. *Teat.* 13, 2. — §. c) Popis szkolny, öffentliches Schulexamen, Examen, Prüfung; *Ross.* свидѣтельствованіе. Ustanowione są po szkołach examina miesięczne i roczne; toż publiczne popisy z całorocznego postępku, w przytomności gości zaproszonych. *Dyar. Grod.* 155. W przytomności Najjaśniejszego Pana odprawił się w tutejszéj szkole rycerskiéj popis, naprzód z nauk, a potym z rozmaitych ćwiczeń. *Gaz. Nar.* 1, 258. Ścisły popis odbywać. *N. Pam.* 11, 175. (*examen rigorosum*). Akademia Berlińska wydała na popis dla piór uczonych ważne to zapytanie. *ib.* 9, 290. (na konkurs). — §. *Fig.* Chełpliwie z czym na popis wyjeżdżać. *Pilch. Sall.* 210. ruhmredig mit etwas angestochen kommen, mit etwas groß thun, sich damit hervor thun wollen. Nie masz dla czegobyś na popis z dowcipem twoim wyjeżdżał. *Pilch. Sen. list.* 42. Ze swoim, jako mówią, wyjeżdżają na popis, z cudzym do kata, choć dobre. *ib. pr.* — Na tym świecie nieprawi synowie we wzgardzie, a w podłym popisie są. *Glicz. Wych. B* 3. w lichéj cenie, Geringschätzung. POPISAĆ, *f.* popisze *cz. dok.*, popisuje *pr.*, Popisywać *frequ.*; *Slov.* popisowat; *Vind.* popiſati, popiſuvati; *Croat.* popiszati, popiszuvati, popiszalszem; *Ross.* попиcать, пописывать; jedno po drugim napisać, nach einander aufschreiben. Popisać historyą, *condere historiam. Macz.* Popisywać ludzi, majętności, dochody ludzkie, popis poborowy, albo czynszowy urzędownie czynić, eine Volksschätzung halten, zur Steuer aufschreiben; *Eccl.* съглядати [*explorare* 2]. Cztery kroć Serwiusz Tulliusz, wieleby gospodarzów było, a jak który wielką majętność miał, popisował. *Warg. Wal.* 93. Oktawiusz rozkazał w krainach swoich ludzi popisować, aby wiedział liczbę swoich poddanych i majętność ich. *Biał. Post.* 68. Szli tedy wszyscy, aby się popisali, każdy do miasta swego. *W. Luc.* 2, 1–3. sich schätzen zu lassen. Popisał a policzył pachołki xiążąt powiatów. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 15. Popisywać żołnierza, musztrować i spisywać na okazowaniu, die Soldaten mustern und enrolliren. Ktoby komu pożyczył do okazu popisanego konia, zbroi etc. *Stat. Lit.* 51. (popisowego, do popisu wojskowego, do okazowania, do musztry, rewii). Dać już pokój radom, trzeba teraz wszystkie ziemie objechać, na wojnę zawołać, lud przebrać, i wojsko popisać. *Baz. Sk.* 71. — §. Popisać wiele papieru, pismem napełnić; verschreiben, beschreiben (viel Papier). Popisać ściany. *Cn. Th.* die Wände beschreiben. — §. Popisywać się komu czym. — §. a*) Zalecać się czym, przymilać się, sich mit etwas zu empfehlen suchen. Dobrym umysłem dla narodu, podjąłem nieco pracy, abym mu się też czymkolwiek popisał. *Gorn. Dw. ded.* — §. b) Popisywać się czym, z czego = pokazować się, pamiętnego co czynić, wyjeżdżać z czym, *Vind.* ſe skasati: *Ross.* отличиться, отличаться, отличать себя, sich mit etwas hervor thun, auszeichnen. Chęć popisania się mocnym jest bodźcem do pilnego postępku. *Dyar. Grod.* 155. *Gil. Post.* 122 *b.* Ujrzym, kto się z nas lepiéj popisze. *Teat.* 52. *d*, 85. Wiem ja o tym, żeś kłótnik, niemasz się z czego popisywać. *ib.* 54 *c*, 2. (niemasz się z czego chełpić, chwalić.) W czym kto przodkuje, tym się rad popisuje. *Cn. Ad.* 93. Było popisowania dosyć z chęciami swemi ku Rzpltéj, jeden nad drugiego z oracyą się wynosząc. *Biel.* 556. Mogę się tym popisać. *Cn. Ad.* 515. (dobrzem się sprawował, mogę się chwalić). Na złym się razie popisz, sztukę pokaż. *Cn. Ad.* 547. — (POPISKAĆ *cz. dok.*, popiskuje *contin.*, chwilę wciąż piszczeć, nach einander zischen, pfeifen, sausen. Rozpalone żelazo kowal topi w wodzie; to zatym pryska zamoczone, I popiskuje w mokrzy ciepłéj zagrażone; *sibilat. Żebr. Ow.* 302). — POPISNIK, a, *m.*, który co spisuje, popisuje, der Beschreiber; *Vind.* popiſar, popiſavez; *Croat.* popiszàvecz; *Eccl.* съписатель *Geographus*, popisnik ziemi, który wie o położeniu ziem, morza i krainy popisuje. *Macz.*, ziemiopis. POPISNY, a, e, do popisania, mogący być popisanym, aufschreibbar. — §. *Proscriptus*, konfiszkacie podpadły, in Confiscation verfallen. To z dóbr jeszcze popisanych zostało. To gwoli płacy żołnierskiéj sprzedawa. *Chrosc. Fars.* 335 *et* 178. (*Vind.* niepopiſliu = nie do opisania). POPISOWY, a, e, od popisu albo popisowania, Schätzungs=, Schatz=. Popisowy urzędnik, co lud według dochodów popisował, a oraz obyczajów postrzegacz, *censor. Pilch. Sall.* 45. Popisowy wojenny, *conquisitor. Cn. Th.* der Kriegskommissarius, der Musterungsherr.

POPIWNY, a, e, n. p. Popiwna biesiada. *Glicz. Wych. C* 1. pijana, trunken, Trunk=.

POPŁACIĆ, *f.* popłaci *cz. dok.*, Popłacać *niedok.*, §. a) jedno po drugim zapłacić, nach einander bezahlen, abzahlen; *Vind.* poplazhati, poplazhuvati; *Ross.* поплатиться; *Boh.*

poplatiti se. Ludziom popłaciwszy, nająłem furmana. *Warg. Radz.* 350. Wszystkie długi swoje popłacił. *Tr.* — §. b) *Neutr.* Popłaca co, płaci, jest w pieniądzach, ma cenę; es wird bezahlt, es bezahlt sich, es ist im Werthe, im Preise. Teraz i cnota nie popłaca bez złota. *Boh. Kom.* 4, 330. Co popłaca z tym na targ uczęszczają. *Fredr. Ad.* 42. Nie to u boga popłaca, kto się wielkim domem sławi. *Sk. Żyw.* 1, 205. Dziś worek, nie głowa popłaca. *Boh. Kom.* 4, 301. POPŁACICIEL, a, *m.*, który popłaca, der Bezahler, Abzahler; *Vind.* poplazhnik, poplazhauz.

POPŁAKAĆ, *f.* popłacze *cz. dok.*, Popłakiwać *częstl.*, popłakuje *propr.*; *Ross.* поплакать; *Vind.* poplakati, pojokati; *Rag.* proplakkati; *Boh.* poplakati; czas niejaki przepłakać, eine Weile hin weinen, eine Zeitlang weinen. Wdowy popłakiwały za mężami swemi. *Tward.* 259. Idę do siebie, abym czas miała na swoje nieszczęście popłakiwać. *Teat.* 6. *b*, 14. Oglądając się na dom, gorzko popłakiwa. *Przyb. Ab.* 231. Dźwignął na swe barki ciało, Popłakując, iż na nich żałośnie ciężało. *Przyb. Ab.* 180. Dziecinne popłakiwanie. *Kanc. Gd.* 49.

POPLAMIĆ, *f.* poplami *cz. dok.*, Poplamiać *niedok.*, plamami napełnić, popaskudzić; beflecken, beschmutzen; *Boh.* poškwrniti, poškwrnowati; *Slav.* zamerljati; *Bosn.* posctrapati; *Croat.* umachkati; *Ross.* выпачкать, замарать, замарывать. Małpa poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. *Zab.* 16, 62.

POPLĄSAĆ *cz. dok.*, chwilę pląsaniem przepędzić, nach einander gaukelnd tanzen; *Ross.* поплясать, поплясывать = potańcować; *Bosn.* poplesati = podeptać.

POPŁAT, u, *m.*, popłacenie, die Zahlung, Bezahlung. Mieć popłat = popłacać, płacić, w cenie być, sich bezahlt machen, im Preise oder Werthe stehen. Futra wiewiórcze owego czasu miały popłat. *Nar. Hst.* 5, 289. POPŁATEK, tku, *m.*, pŀat, pobór, czynsz, dań; (*Boh.* poplatky), Abgabe, Steuer. Wybierać popłatki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 18. Podatków żadnych i popłatków nie wkładano. *Radz.* 3 *Ezdr.* 8, 26. *Budn. ib.* 1 *Leop. ib.* (*Boh.* poplatnjk czynszownik).

POPLĄTAĆ *cz. dok.*, wciąż splątać, popętać, nach einander verwickeln; *Vind.* pomreshati; *Ross.* испутать.

POPŁATAĆ, *f.* popłata *cz. dok.*, §. a) spłatać, zbroić co złego; verüben, ausüben. Tyle sąsiad złego popłatawszy Polszcze, nie przestaje jeszcze na tym. *Kur. Pet.* 121. — §. b) Rozpłatać, rozsiekać; zerhauen, zerspalten. Uciekaj, pókiś cały, bo ja cię na sztuki popłatam. *Teat.* 28, 116.

POPŁATNY, a, e, płat mający, popłacający; zahlbar, gültig, belohnend; (*Boh.* poplatnj *vectigalis*). Służba nie bardzo popłatna. *Teat.* 6. *c*, 37. Były popłatne te rzeczy. *Nar. Hst.* 5, 289.

POPŁAW, u, *m.*, popłynienie, das Hinfließen, Hinschwimmen, Hinschiffen; (*Rag.* poplava, poplaviza *alluvio*; *Croat.* poplava *inundatio*, *diluvium*; *Bosn.* poplaviça *inundatio*). Między tym lasem wesołym popławem toczy się Tyberyn do morza. *A. Kchan.* 182. Od morza przeciwnym popławem Dunaja do Wołoch przypędzony, *adverso Danubio*. *Krom.* 521. Płyń popławem szczęśliwym w którekolwiek strony. *Błaż. Tłum. a.* POPŁAWIĆ, *f.* popławi *cz. dok.*, Popławiać *niedok.*; *Ross.* поплавать; przez chwilę pławić, nach einander schwemmen; (*Bosn.* poplaviti, potopiti; *Croat.* poplavlyújem *inundo*). Popławić się = popłynąć, *Bosn. et Rag.* poplivati; *Vind.* poplavati, hin schwimmen, hin schiffen. Z sobą się po szerokich morzach popławiemy. *Otw. Ow.* 450. POPŁAWNY, a, e, płynieniu służący, dem Schwimmen oder Schiffen dienlich; (*Croat.* poplavlyiv *irriguus*). Ni szkuta, na hak fortunę i zdrowie wniósłszy, nie bez swéj rusza się ruiny Na wart popławny, z prądu lub z rafiny. *Wad. Dan. pr.* Wiatr popławny = pomyślny, ein günstiger Wind. Rzéka popławna, spławna, ein schiffbarer Fluß. *Tr.*

POPŁAZAĆ, *f.* popłaza *cz. dok.*, poniżyć, erniedrigen. Żeby nas jak Cezar pognębił, popłazał. *Chrośc. Fars.* 109. (*Bosn.* poplazitise *elabi*, poplaziça *lapsio*).

POPLECZNIK, a, *m.*, który komu plecy trzyma, (cf. *Vind.* saplezhnik = pasorzyt, saplezhuvati = pasorzycić, pochlebić); der Rückenhalt, der Beschützer, der Unterstützer. Spodziewał się w swym procesie poplecznika. *Teat.* 46. *c*, 2. Czynią sobie przyjaciół, aby mieli niecnoty swojéj popleczników. *Bals. Niedz.* 1, 249. *Przyb. Luz.* 95. *Steb.* 2, 392. *Mon.* 68, 452.

POPLENIĆ, *f.* popleni *cz. dok.*; (*Boh.* popleniti *devastare*; *Bosn.* popliniti, porobiti *praedari*, poplinitegl *praedator*; *Croat.* poplenyen *expilatus*); *Ross.* поплѣнить; w niewolą zabrać, in die Gefangenschaft führen; (*Etym.* plon). Poplenią je pleniciele ich do ziemi nieprzyjacielskiéj. *Budn.* 1 *Reg.* 8, 46. „*not.* zapędzą zapędzicielowie". Da Jehowa nieprzyjaciela w ręce twoje, że poplenisz plon jego. *Budn. Deut.* 21, 10.

POPLEŚĆ, *f.* poplecie *cz. dok.*, zpleść, zawikłać; *Vind.* poplesti; *Ross.* поплесть, поплетать; 1) zusammenflechten, verwirren. Tak się z sobą wszystkie cnoty poplotły, że ich rozeznać trudno. *Gorn. Dw.* 86. Ujrzała na ołtarzu boginią siedzącą Poplotłe na kolenie palce trzymającą. *Żebr. Ow.* 227. (poplątane). — 2) Popleść, dużo napleść, nagadać ni to ni owo; nach einander hinschwatzen, herplaudern. Nie wiedział, co oni popletli. *Sk. Dz.* 813. Dochodzę wszystkiego, zapewne starościna co popletła. *Teat.* 28, 50. Ah hultaju! coś ty poplótł. *Teat.* 6, 43.

POPŁOCH, u, *m.*; *Bosn.* plahost, plasciuost; *Ross.* переполохъ; trwoga, zamieszanie; das Schüchternmachen, das Aufschrecken, Schrecken, Furcht, Schüchternheit; (*Sorab.* 2. poploch rozruch; *Ross.* полохъ wrzask, hałas). Pierzchliwość, popłoch, fałszywa trwoga; popłoch niejednę osobę, ale często bez żadnéj przyczyny mnogie popada hufce. *Pam. Warsz.* 1, 29. *Niemc.* Wszędzie było popłochu, wszędzie pełno trwogi. *Zab.* 15, 48. Wszystko, co jedno z przyrodzenia dzikie jest, leda popłoch miesza i trwoży. *Pilch. Sen. gn.* 356. Przestraszone z miejsc swoich wychodzą gromadnie, A gdzie i jak kto może z popłochu przepadnie. *Węg. Org.* 15.

POPŁOCZYNY *plural.*, popłókanie, das Nachspühlen, Nachgurgeln. Na popłóczyny W gębę oknem wlano mu pełen trzop uryny. *Pot. Jow.* 2, 26.

POPŁODZIĆ, *f.* popłodzi *cz. dok.*, Popładzać *niedok.*, zpło-

dzić, erzeugen. Miasto płodu wiatr płonny od nas jest popłodzony. *Gęb. Hym.* 321. Skarby zabrał, i wiele inszych złych uczynków popłodził. *Kosz. Lor.* 61 *b.* (nabroił).

POPŁÓKAĆ, *f.* popłócze *cz. dok.*, Popłókiwać *frequ.*, po woli zpłókać po czym, nachspühlen, allmählig abspühlen; *Ross.* пополоскать, пополаскивать. Popłókać gardło. — *Fig.* Turcy mocą swą na mię (Polskę) się obrócą, I do końca już ogniem me włości popłóczą. *Biel. S. M. B* 4. (wyniszczą).

POPŁOSZYĆ, *cz. dok.*, Popłaszać *niedok.*, jedno po drugim spłoszyć, popłochu nabawić, nach einander scheuchen, wegscheuchen, schüchtern machen; *Bosn.* poplasciti; *Rag.* poplásciti, poplascivati, uplasciti, (plàscilo = straszydło); *Croat.* poplassújem; *Ross.* попугать.

POPLOTA, y, *ż.*, plecienie, plecionka, Flechtwerk. Stroisz, u rybaka, kije grube, w ziemię wbite na około jazu, poplotą grabową przeplatane. *Magier. Mskr.* POPLOTŁY, *ob.* Popleść.

POPŁÓTNIEĆ, *f.* popłotnieje *neutr. dok.*, jak płótno poblednieć, nach einander wie Leinwand weiß werden, blaß werden. Prawie przyniewolony, popłótniałe wargi otworzył. *Pot. Arg.* 233.

POPŁOWIEĆ, *nijak. dok.*, wciąż spłowieć, popełznąć; nach einander bleich und gelb werden, verschießen, die Farbe verlieren; *Bosn.* poplaviti *flavescere.*

POPLUGAWIĆ, *f.* poplugawi *cz. dok.*, poplamić, popaskudzić, schmutzig machen, beschmutzen; *Boh.* pošišmati; *Vind.* pogerditi, poskurniti; *Croat.* poszmragýujem; *Ross.* испакостить. Odchodził wrót swoją zdradą zmazanych i poplugawionych. *P. Kchan. Orl.* 1, 57.

POPLUNĄĆ, *f.* poplunie *cz. jedntl.*, POPLUĆ *dok.*, POPLWAĆ *niedok.*, POPLUWAĆ *contin.*; *Boh.* popliti, popljwati; *Vind.* popluvati; *Rag.* popgljuvati; *Croat.* poplyuvam: *Ross.* исплевать, поплевывать; plwocinami poplugawić, bespeyen, bespucken. Poplwał się wszystek. *P. Kchan. Orl.* 1, 60. Lepiej popuszczając, niżli popluwając. *Rys. Ad.* 55. — *Transl. fig.* Furyusz mroźne Alpy śniegiem poplwa siwym. *Zab.* 12, 97. (popierzy). — *Intrans.* Popluwam, często wypluwam, oft nach einander hin ausspucken. Owych, co nie z potrzeby, ale z nałogu często popluwają, dotyka ono przysłowie: czy to deszcz, czyli rosa. *Eraz. Ob. a.* Popluwam sobie, pochrachywam sobie, *magnifice conscreabo. Cn. Th.* vor sich gravitätisch hinspucken.

POPLUSKAĆ, *f.* popluska *cz. dok.*, pluskiem poplugawić, besprützen, beschmutzen. Ziele to na kałużach rośnie, przeto popluskane błotem bywa. *Sienn.* 140. Popluskam ich na ulicy błotem. *Baz. Hst.* 333. Jesień malują popluskaną wydeptywaniem jagód winnych. *Otw. Ow.* 54. Miał to jeśli nie pokalać, tedy wżdy nieco popluskać. *Gorn. Sen.* 571. *Otw. Ow.* 109. Skałę świeżą popluskał posoką. *Otw. Ow.* 42.

*POPŁUŻNE, ego, *n.*, *Subst.*, *Ross.* поплужное; podatek w zbożu od stajania; *adject.* поплужный.

POPŁYNĄĆ, *f.* popłynie *intr. jedntl.*, popławić się, wodą pojechać; *Vind.* poplavati, naplavati; *Bosn.* poplivati; *Rag.* poplivati, hinschwimmen, hinfahren auf dem Wasser, hinschiffen. Wszystkoć, jakoby z wodą, do domu popłynie. *Banial. E* 4. Cokolwiek przyjdzie na nas, równie *poniesiewa, A w jeden pąd szerokiem morzem *popłyniewa, *feremur. Żebr. Ow.* 281.

POPOCIĆ się, *recipr. dok.*, wciąż się pocić, nach einander schwitzen; *Ross.* попотѣть; popotnieć, nach einander schwitzig werden.

POPOD —, *duplex Praepositio inseparabilis, conciliuns Verbis, quibus adjungitur, notionem unicuique ex his servientem; verba vero talia sunt iterativa dokonane; e. gr.* POPODBIJAĆ, *f.* popodbija *cz. iterat. dok.*, nach einander von unten auf schlagen, wund schlagen. Gdy się mąż z żoną popiją, jedno drugiemu oczy popodbija. *Comp. Med.* 396. — § Popodbijać państwa, kraje, poopanować, pozawojować; nach einander unterjochen, bezwingen. POPODKŁADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander unterlegen. Do tej gramatyki każdy według swego ojczystego języka, słowa i sposoby mówienia popodkładali. *Mon.* 67, 323. POPODLEWAĆ, *f.* popodlewa *cz. iter. dok.*, nach einander von unten begießen. Popodlewałem zioła. *Teat* 24. *c*, 21. POPODNOSIĆ, *f.* popodnosi *cz. iter. dok.*, nach einander aufheben. Popodnosił sumy od żydów. *Zab.* 13, 205. POPODSMALAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander von unten schmutzig machen, besengen. Pożar w tym kraju zwykły, młodzież pozostała popodsmala. *Torz.* 19 — *etc. etc.*

POPOIĆ, *f.* popoi *cz. dok.*, upoić jednego po drugim; *Ross.* попоить, попаивать, (попойка pijatyka), nach einander beläufen. Popoił ich wszystkich winem. *Czach. Tr. E* 2. Popoję ich, aby posnęli. 1 *Leop. Jer.* 51, 39. Na baranka niewinnego czuhają, jakoby się krwią jego popoić mogli. *Bzow. Roż.* 66.

POPOŁUDNIE, ia, *n.*; *Vind.* popoudni, povdenji; *Slav.* poslipódna; *Croat.* popoldán; *Ross.* пополудни *adverb.*; czas po południu, der Nachmittag. Konie niech będą na popołudnie. *Teat.* 32, 24. POPOŁUDNIOWY, a, e; (*Boh.* popolèdnj; *Sorab.* 1. popowdnischi; *Vind.* poudenski, popouden; *Rag.* poludnèvni; *Croat.* popoldnevni); odwieczorny. *Cn. Th.* nachmittägig, cf. poobiedni.

POPONA, y, *ż.*; (*Ross.* попона, попонка deka na konia; *Etym.* piać); opona wozowa. *Cn. Th.* nakrycie wozu, pukład. *Włod. Dudz.* 16. die Wagendecke, eine Plane von Leinwand oder Leder. — §. Dwory i łożnice poponami upstrzą. *Birk. o Exorb.* 29. (namiotkami, powilonami). Mojżesz on przybytek z popon rozpięty uczynił. *Żarn. Post.* 2, 461 *b.* Kolébki z szarłatnemi poponami. *Rej. Zw.* 58 *b.* POPONOWY, a, e, od popony, die Wagendecke betreffend; n. p. Poponowy gwoździ.

POPÓR, u, *m.*, popieranie, podpora; das Unterstützen, die Stütze. — *Fig.* Udania tego taki kładą popór. *Pot. Pocz.* 51. POPORZE, *ob.* Popróć.

POPOŚCIĆ *med. dok.*, nieco, chwilę pościć, nach einander fasten; *Ross.* попоститься, поговѣть.

POPOWA, y, *ż.*, popadya; *Croat.* popovicza, des Popen Frau, die Popinn. POPOWIC, a, *m*; *Ross.* поповичь; popa syn, des Popen Sohn. Przez konstytucyą 1764 r. o popowicach, synowie kapłanów Ruskich, nie aplikujący się do nauk lub rzemiosł, za poddanych własnym

kolatorom przeznaczeni. *Gaz. Nar.* 2, 13. *Vol. Leg.* 7, 75. POPOWIEC, wca, *m.*, Filipponi rozdzielili się na dwa główne podziały, popowców i dyakowców; pierwsi mają kapłanów, drudzy tylko sług kościelnych. *Czack. Pr.* 301 : *Ross.* поповщина, eine Secte in der griechischen Kirche. POPÓWNA, y, *ż.*; *Ross.* поповна; córka popa, des Popen Tochter. *Prov.* Kwapi się by popówna za mąż. *Rys. Ad.* 24. (śpieszno mu, doczekać się nie może). POPOWSKI, a, ie; *Croat.* popovszki; *Ross.* поповскій, popisch, den Popen angehend. Popowskie obrzędy. *Budn.* 2 *Reg.* 23, 5. POPOWSTWO, a, *n.*, popowski urząd, das Popenamt, Priesteramt; *Rag.* popovstvo, popstvo; *Bosn.* popovstvo; *Croat.* popóvsztvo, popsztvo; *Rag.* papság; *Eccl.* поповство, священство. Po złajaniu był złożon z popowstwa. *Baz. Hst.* 52. *ib.* 89.

POPOWIADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hersagen; *Ross.* посказать. POPOZNAWAĆ *cz. iter. dok.*, jedno po drugiém poznawać, nach einander erkennen.

POPRAĆ, poprał, *f.* popierze, popiorę *cz. dok.*, jedno po drugim wyprać, nach einander auswaschen. Przędziwa ze lnu dać poprać, aby tym bielsza przędza była do robienia płótna. *Zaw. Gosp.* Poprali odzienie swoje. 3 *Leop. Num.* 8, 21. (zeprali. 1 *Leop.*); (*Eccl.* попратель podeptacz).

POPRACOWAĆ *cz. dok.*, nieco, niejaki czas pracować, nach einander arbeiten; *Sorab.* 1. podzjłam; *Vind.* naprei-delati, podelati; *Ross.* поработать.

POPRĄG, POPRĘG, ęgu, *m.*; *Boh.* popruh; *Dal.* poprugh; *Carn.* boprûg; *Vind.* podvesa; *Croat.* poprûg, podprûg, zaprega, tapkòr; *Slav.* poprug, kolan, (cf. kolano); *Rag.* poprugh, opreghgljaccja, zagargnjaccja, zâstor, zâstriza; *Bosn.* poprugh; *Ross.* подпруга, подбрюшникъ, подсѣдельникъ; pas do podpinania kulbaki na koniu, der Bauchriemen, Sattelgurt am Pferdezeuge. Popręg nie powinien być ani nadto mocno, ani nadto wolno podpięty; w pierwszym przypadku koń nie ma zupełnego oddechu, w drugim przekręca się kulbaka. *Kaw. Nar.* 393. Siodło ma być z dobremi krzyżowemi popręgami. *Hipp.* 39. — *Fig.* Popręg = kröcenie, hamowanie, krępowanie; Beschränkung, Einschränkung, Zaum, Zügel. Dopiął nam nieprzyjaciel popręgów jeszcze ciaśniéj. *Tward. W. D.* 76. ścieśnił nas jeszcze bardziéj, er hat uns noch enger beschränkt, eingeengt, noch mehr in die Enge getrieben. Myśli mu dopinać popręgu. *Chrośc. Luk.* 42. Serca nasze będą murem tęgim, Gdy je nie ciasnym uciśniesz popręgiem, Nie niewolniczą srogością, Ale ujmiesz ojcowską miłością. *Tward. Misc.* 107, (cf. w kleszcze ująć). Zawzięli się Polacy, by Turkom popręgów przypięli. *Bak. Pob. B i i.* Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą popręgi. *Pot. Arg.* 758. powściągną go, den Zügel anlegen.

POPRASOWAĆ *cz. dok.*, prasując pogładzić, nach einander pressen, glätten, plätten. Poprasować żelazkiem. *Ross.* поутюжить.

POPRAWA, y, *ż.*, POPRAWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Ross.* поправка, поправленіе, переправка, исправа, исправка, выправка; *Vind.* poprava, sbulfhanje, pobulfhanje, sgurfhanje; *Carn.* poprâva; *Croat.* pobolshanye, pobolssicza; *Eccl.* управленіе, исправленіе, изъ худаго состоянія къ лучшему прехожденіе; (*Boh.* poprawa *supplicium*, odprawa winowajcy); poprawianie, naprawianie, polepszenie, *phys. et mor.*, das Bessern, die Besserung. Nie śmierci złych nam potrzeba, ale poprawy. *Fredr. Ad.* 15. Bóg starca tak mądrego zesłał na naprawę moich błędów, i czynów moich poprawę. *Jabł. Tel.* 147. Koniec pism naszych jest poprawa obyczajów. *Mon* 64, 214. Nigdy nie należy Rozpaczać o poprawie nadpsutéj młodzieży. *Treb. S. M.* 142. Błąd, który się na wojnie dzieje, nie ma poprawy. *Warg. Wal.* 232. (nieodwetowany). Poprawa omyłek drukarskich (*Eccl.* справа, справка). Niechaj *oprawiają miejsca pokazane w domu pańskim, któreby widzieli potrzebować *poprawy. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 12, 5. (naprawy, Ausbesserung, Reparatur). O poprawie lasów. *Mon.* 74, 701. o polepszeniu ich, Verbesserung. Poprawa myta, zapłaty, podwyższenie, postąpienie; Verbesserung, Erhöhung, Zulage. — §. Niepoprawa, n. p. w piśmie tym było wiele pięknych rzeczy, ale i wiele niepoprawy. *N. Pam.* 22, 103. zaniedbanie, Uncorrectheit. Patrząc na upartą niepoprawę życia Magdaleny. *Bals Św.* 2, 125. niepoprawność, Unbußfertigkeit, Mangel der Besserung. — §. Dom poprawy, *Ross.* смирительный домъ, cuchthauz, das Zuchthaus. Domy poprawy, albo cuchthauzy, są sposoby wyborne przyprowadzenia młodzieży do rozumu. *Mon.* 74, 488. *Sejm. Grodz.* 2, 84. Do domu poprawy tychbym winowajców posłał był na lat kilka. *Zab.* 14, 37. POPRAWCA, y, *m.*, (*Boh.* poprawce *carnifex*, oprawca); a) poprawiacz, poprawujący co, der Verbesserer. Omyłki w drukowaniu ztąd poszły, iż my pewnego i ustawicznego poprawcy abo korektora dostać nie mogli. *Budn. Bibl. praef.* — b) *Venator.* Poprawca, pies, który zająca przypadnionego umie poprawić. On powinien ślad co najświeższy w kole tym, w którym psi koło upadłego zająca założyli, wyprawować. *Ostror. Myśl.* 35. ein Leithund, der dem aufgestöberten Wilde nachsetzt, und die verlorne Spur immer wieder findet, der Nacharbeiter. Poprawca Melamp. *Kchow.* 323. POPRAWDZIE *adverb.*, bez żartu, seryo, w saméj rzeczy; im Ernste, ohne Scherz, Scherz bey Seite, in der That. Syn będzie poprawdzie ojcowskiej dzielności i rozumu. *P. Kchan. Orl.* 1, 72. Poprawdzie, zwycięstwa zagraniczne mają coś nad zwycięstwa domowe. *Nag. Cyc.* 101. *Nag. Fil.* 49. — *Inter.* Poprawdzie? *Teat.* 43, *c. Wyb.* wirklich? — §. Już ci poprawdzie nie tak byli strojni, Ale broń mieli lepszą. *P. Kchan. Jer.* 428. (w prawdzie, *quidem*, zwar). POPRAWIACZ, POPRAWICIEL, a, *m.*, poprawujący co, polepszyciel. *Mącz.*; *Boh.* oprawitel; *Rag.* ispravitegl, ponapravitegl; *Sorab.* 1. poředźak; *Vind.* pobulfhavez, zbulfhavez; *Croat.* popravitel, pobolssávecz; *Eccl.* поправитель, справщикъ; *Ross.* исправитель, der Verbesserer. Rozsądny poprawiacz błądzących. *Pilch. Sen. gn.* 200. Starzec, twardy młodych poprawiacz, wszystkiemu przygania, Czego użyć nie może, młodości zabrania. *Dmoch. Szt. R.* 76. Poprawiciel drogi. *A Zamoj.* 110. Bóg sam jest wodzem mądrości, i mądrych poprawca. 1 *Leop. Sap.* 7, 15. Poprawiciela dekret. *N. Pam.* 22, 110. POPRAWIACZKA, POPRAWICIELKA, i, *ż.*, die Verbesserinn, *emendatrix. Mącz.*; *Sorab.* 1. poředźerka; *Ross.*

исправительница. POPRAWIĆ, *f.* poprawi *cz. dok.*, Poprawiać *niedok.*, Poprawować *contin.*; *Boh.* oprawiti, oprawowati; *Sorab.* 1. poředžam (cf. porządzić), (poprawiu, popraju, poprawim, poprajim *recito*, *refero*, *ob.* Prawić); *Carn.* popraviti, popravem, popravlam, pobulsham; *Sorab.* 2. poreżisch; *Slav.* popraviti; *Vind.* popraviti, popraulati, pobulfhati, sbulfhati, podelati, sgurfhati, vunsbulfhati, ispobulfhati; (popraulati, vunpopraulati = wyłajać); *Rag.* ispraviti, izpraviti; *Bosn.* ponapraviti, ponaciniti, poboglscjatti; *Croat.* popraviti, popràvlyam, pobolssati, pobolssàvam, (popravlyati = kierować); *Ross.* поправить, поправлять, изправить, изправлять, выправить, выправлять; *Eccl.* подпрвляю, возправляю, справляю; 1 a) naprawić, polepszyć; bessern, ausbessern, besser machen, verbessern. Łodź w Delli, że ją ustawicznie łatają i poprawiają, na długie wieki trwa. *Birk. Chodk.* 22. Pióra poprawić. *Tr.* Federn corrigiren. Malarz przyszedł poprawić portret. *Węg. Marm.* 1, 188. Nudna praca poprawiać druki. *Teat.* 65. c, 31. (korekty trzymać, die Correctur besorgen). Przeszłych rzeczy żałować możem, poprawić nie możem. *Gorn. Dz.* 66. (co się już stało, odstać się nie może). Nie poprawisz i stem lat minuty. *Pot. Syl.* 172. Czego nie możesz poprawić, lepiej cicho w sobie strawić. *Cn. Ad.* 124. Poprawić chcąc, pogorszył. *Cn. Ad.* 897. (strugał, aż przestrugał). Religią, afektom swoim godząc, wedle zdania swego poprawiali, a jedni po drugich pociasowali i przyczyniali. *Żarn. Post.* 3, 605. — W chemii, gdy się rozcieki, przez destylowanie czystszemi stają, ta praca nazywa się poprawianiem, *rectificatio. Krumł.* 221. Poprawić *moralnie:* n. p. Cierpliwie bywałem od was poprawowanym. *Teat.* 19. c, 81. W czymże młodzieniec będzie poprawował obyczajów swoich, jedno gdy się zachowa wedle słowa bożego. *Radz. Ps.* 119, 9. Grzéch umniejsza, kto wcześnie się poprawia. *Min. Ryt.* 4, 155. Odtąd królu prawidłem twojém słuszność będzie, Niemała i w tém wielkość, poprawić się w błędzie. *Dmoch. Il.* 2, 197. Wiele mówią, a nigdy przecię nie myślą się poprawować. *W. Post. W.* 2, 198. Poprawić się, nie sromota. *Cn. Ad.* 898. Poprawić sławy. *ib.* (starać się o dobre imię). *Iron.* Poprawił się z pieca na szyję. *Cn. Ad.* 892. (nieleda poprawa, postępek; z dżdżu pod rynnę; suknią zastawił, koszulę wykupił). — Poprawiło mu się, co do zdrowia = wzmaga, es ist besser mit ihm. — Poprawiam w piecu, poprawiam pasa, popręgu, czapki; zurechte legen, schieben, setzen. *Cn. Th.* Poprawiam świecy, ucieram świecę; das Licht putzen, daß es besser brenne. *ib.* — §. *Aliter:* Dalej jechać niechciał, jeślibyśmy mu nie poprawili myta. *Warg. Radz.* 159. podwyższyli, den Lohn erhöhen. — §. *Illud peculiare est:* Poprawiemy na wieczerzy, i. e. będziem lepszą mieć wieczerzą, *coenare licebit rectius. Cn. Th.* odwetujemy, powetujemy; wir wollen uns am Nachtessen erhohlen, den Schaden ersetzen, das Versäumte einbringen, *ob.* Poprawiny. *Dudz.* 55. — §. Poprawiać, powtarzać lepszym sposobem, powtarzając polepszać, noch einmal und besser wiederhohlen. Niech się poprawię, i. e. znowu lepiej rzekę, napiszę, strzelę. *Cn. Th.* Poprawiam komu, poprawię-ć = uderzę cię drugi raz, poprawię się, wart! ich will's dir noch besser geben, zeigen; du sollst's noch besser fühlen! *Cn. Th.* Opalonym kijem lepiéj mu poprawił, Trzy czterykroć chrosnąwszy, wierzch głowy roztrącił. *Żebr. Ow.* 303. Gdy dziecię przyszło skarżyć na onego, który go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przydał i poprawił. *Glicz. Wych. E* 7. — b') Poprawić czego czym, potwierdzić, stwierdzić; bekräftigen, bestätigen. Nie wiem o pozwie; gotowem tego sumnieniem poprawić. *Gorn. Wł. R.* Przysięgą tego poprawił. *Biel.* 231. Witołd, aby ugody z Jagiełłem skutkiem poprawił, zapalił Krzyżakom zamek. *ib.* 237. Znał nieprzyjaźń, od którego się powinnej i krwią poprawionej życzliwości spodziewał. *Sk. Żyw.* 1, 55. Przodków godności chwałą tylko temu są, który ojcowskiej zacności skutki swemi poprawuje. *Orzech. Tar.* 33. Nie tylko to zwykli mówić, ale i skutkiem tego poprawiać. *Kosz. Lor* 56 *b.* Gotowem tego i ręką poprawić. *P. Kchan. Jer.* 265. (ręką o to czynić, bić się o to). Czci a sławy swojéj bronić albo ręką poprawować, jak niektórzy mówią, *famae certamen habere. Mącz.* — c) *Venator.* Zagraj najlepszy jego był ogar, ponieważ pierwszy poprawiał w knici, jak psy ucięły. *Pod.* 65, *not.* «pierwszy trop znalazł, gdy go inne psy straciły»; der Leithund arbeitet nach, hängt der Fährte nach, sucht die verlorne Spur auf; *ob.* Poprawca pies. — 2°) Poprawić, pogadać, przez chwilę prawić co; nach einander sprechen, peroriren, disputiren. Kęs z żoną poprawił, I tak bogom Filemon spólną chęć objawił; *pauca locutus. Żebr. Ow* 211. POPRAWICIEL, *ob* Poprawiacz. POPRAWINY *plur.*, uczta u pana młodego nazajutrz po weselu. *Włod.* Poprawiny, o piciu, gdy nazajutrz lepiej sobie poprawują. *Dudz.* 55. der Nachschmaus, den andern Tag nach dem ersten, um seine Sachen noch besser zu machen. *Repotia* poprawiny. *Urs Gr.* 129. Poprawiny, przenosiny po weselu. *Cn. Syn.* 766, *Sorab.* 1. pokwaszna hostžina. POPRAWNY, a, e, — ie *adverb.*, a) mogący być poprawionym; *Slov.* naprawitedlný, polepšitedlný; *Rag.* ispravgliv; *Vind.* popraulìu, pobulfhliu, sbulfhliu, sgurfhliu; *Eccl.* изправный, verbesserlich; (*Boh.* poprawnj, od stracenia winowajców, n. p. poprawnj meč, poprawiště *locus supplicii*). Niepoprawny, którego trudno poprawić, naprawić. *Włod.*, *Cn. Th.* 515, *Vind.* nepobulfhliu, nepobulfhan, obresen; *Eccl.* неисправный. O niepoprawny, bez wstydu, bez czoła, bez serca. *Zab.* 11, 24. nicht zu bessern. Zabezpieczenie obywatelów, przeciwko niepoprawnym złoczyńcom. *N. Pam.* 20, 244. W zbrodniach swoich żyli niepoprawnie. *Chrośc. Job.* 62. — Już po klęsk tylu, niepoprawna szkoda. *Chrośc. Luk.* 2, 77. nieodwetowana, unersetzlich. — b) Poprawny, poprawiony; *Ross.* поправленный, verbessert, corrigirt. Czyta sekretarz poprawny projekt komisyi. *Gaz. Nar.* 1, 200. (po dwa razy był poprawionym). Poprawnie pisze, *correcte.* POPRAWNOŚĆ, ści, *ż.*, sposobność do poprawy, die Verbesserlichkeit; niebyt wad, omyłek, błędów, die Correctheit. POPRAŻAĆ *cz. dok.*, wiele naprażyć, posmażyć, nach einander pregeln; *Bosn.* poprigati, svrigati; *Ross.* попряжить. °POPRĘCINA, y, *ż*, długi pręt, żerdź, eine lange dünne

Stange. Pszonka grunt dna rzecznego długiemi poprecinami dla znaku miałkości ponatykawszy, do Litwy powraca; rybołowie zaś popręciny natknione wyjmują i w miejscu głębszym utykają. *Krom.* 354; *praelongae stipites*, (cf. *Eccl.* поприще miara 115 stóp).

POPRĘG, *ob.* Poprąg. POPRĘGOWY, a, e, od popręgu, Gurt =, Bauchgurt =; *Ross.* подпружный. POPRĘŻNICE *plur.*, żyły u konia poboczne. *Hipp.* 103. die Seitenadern eines Rosses. Upuścili stadnikowi z popreżnic nieco krwi. *Hipp* 17. POPRĘŻYĆ *cz. dok.*, dosyć naprężyć, nach einander ausspannen, ausrecken, dehnen; *Bosn.* popreghnuti kogna *cingere*, *incingere*; *Croat.* poprèsem, popregelszem, poprechi *cingulo*, *constringo*.

POPRÓĆ, popról, *f.* poporze *cz. dok.*, wciąż rozpróć; *Ross.* испороть, nach einander auftrennen, in einer Strecke hin zerschneiden. Łaki jasnemi poprôte strumyki. *Pot. Arg.* 207. Ale cóż? jeśli mu się nie po szwie poporze? *Pot. Syl.* 300. (nie podług myśli powiedzie). POPRÓCHNIEĆ, *f.* popróchnieje *neutr. dok.*, powiotszeć, wciąż przepróchnieć, nach einander morsch werden. Kości moje popróchniały. *Radz. Ps.* 31, 11.

POPROSIĆ, *f.* poprosi *cz. dok.*; *Carn.* poprôsem, poprositi; *Vind* poprositi; *Ross.* попросить, попрашивать; powtarzając prosić, upraszać, ein wenig bitten, ersuchen, *tentare precibus.* Jać pisać nie umiem; ale ja sobie kogo poprosze *Teat* 22. *c*, 30. — §. Poprosić gości, sprosić; zusammenbitten, einen nach dem andern bitten; (*Carn.* poprosnik = orędownik, proszący za kim).

POPROSTU *adverb.*, prostym sposobem, grade zu, schlecht weg. Poprostu trzymali się jednej drogi. *Suszyc. Pieśn.* 3 *K.* Poprostu co mówić, czynić, niewytwornie, wyrozumnie. *Cn. Ad.* 877.

POPRÓSZYĆ *cz. dok.*, prochem posypać, napełnić prochem, pokurzyć, bestäuben; *Boh.* poprašiti; *Vind.* poprashiti; *Bosn.* poprasciti; *Rag.* popràsciti; *Croat.* poprassujem.

POPROWADZIĆ, *f.* poprowadzi *cz. dok.*, zaprowadzić gdzie czas niejaki; *Carn.* popélâm, popelam, hinführen, hinbegleiten. Jutro poprowadzić go z innemi rekrutami do Kamieńca. *Teat.* 15, 88. Damon poprowadził Julią na reduty. *Teat.* 30. *b*, 5. — Szczęśliwy będziesz, i u boga wzięty, Gdy żywot według cnoty poprowadzisz święty. *Groch Kemp.* 5.

*POPRÓŻNICY, po próżnicy *adverb.*, *POPRÓŻNU, *incassum*, darmo, wniwecz. *Macz. Sorab.* 2. proprofnem; próżno, darmo, daremnie, nadaremnie; umsonst, vergeblich. Jeśli pan nie zbuduje domu, popróżnicy robili ci, którzy go budują. 1 *Leop. Ps.* 126, 1. Przeczże się tak popróżnicy pracować mam? *Radz. Job.* 9, 29. Popróżnicy się mordujesz. *Otw. Ow.* 156. *et* 175 1 *Leop. Job.* 35, 16. *et* 6, 16. Zamku Toruńskiego Krzyżacy popróżnicy dobywali, gdyż go warunki Polskie potężnie broniły, *nequicquam*. *Krom.* 466. *et* 558. Gdy nasi popróżnicy czas w Pomorzaniech trawią, tym czasem.... *frustra tempus terere*. *Krom.* 633. Słowa popróżnicy tracę, i te żale. *Bardz. Trag.* 72. Nie stworzył bóg ziemi popróżnicy, ale ją sprawił ku mieszkaniu. *Radz. Exod.* 45, 18. (bez celu, pożytku). *Otw. Wirg.* 474. — §. Ujrzał ich na rynku popróżnicy stojących. 1 *Leop. Math.* 20, 3. *Biał. Post.* 269. próżnujących, bezrobotnie, müßig. POPRÓŻNOWAĆ, *f.* popróżnuje *intr. dok.*, chwilę nie pracować, czas niejaki przepróżnować, einige Zeit müßig seyn; (cf. *Eccl.* попраздство *post solennitatem repotia*). Jak robić, tak też wzajem trzeba popróżnować, Kto chce życia swojego dobrze bieg miarkować. *Gaw. Siel.* 364. *Lub. Roz.* 479. *et* 483 *Jabł. Tel.* 315. *POPRÓŻNY, a, e, próżny, daremny, marny, n. p. Czas on nie użyteczny, ale marny, a popróżny będzie. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* stracony, eitel, vergeblich, umsonst, verloren.

POPRYSNĄĆ, *f.* poprysnie *cz. jedntl.*, Popryskać *niedok.*; *Boh.* poprskati; *Bosn.* poprriscjati; *Ross.* попрыскать, попрыскивать, побрызгать, побрызгивать, упрыскать, упрыскивать, спрыснуть, спрыскать, спрыскивать, bespritzen. (*Ross.* поприще miejsce gonitwy; miara 115 stóp). POPRYSZCZEĆ się, *ob.* Pryszczeć.

POPRZĄŚĆ, *f.* poprzędzie *cz. dok.*, nieco uprząść, czas niejaki przędąc przebyć, nach einander hin spinnen; *Vind.* popresti; *Rag.* poprèsti; *Bosn.* popresti, popopresti; *Ross.* попрясть, попряду.

POPRZĄTNĄĆ, *f.* poprzątnie *cz. jedntl.*, Poprzątać *niedok.*, jedno po drugim uprzątać, statki, naczynia ledajako leżące na swoje miejsca poodstawiać; nach einander wegräumen, abräumen, aufräumen; *Vind.* spraviti, triebiti, striebiti, potriebiti, ispotiti; *Eccl.* опрятаю. Każda rzecz ma na swym miejscu leżeć; boć to zły gospodarz, kiedy na co patrzy, a niepoprzątnie. *Haur. Ek.* 10. Tym czasem tu poprzątajcie, niech zamiecione będzie pięknie. *Teat.* 15. *c*, 9. Potrawy i stół poprzątnęli. *P. Kchan. Orl* 1, 174. POPRZĄTACZ, a, *m.*, który poprząta, der Aufräumer; *Vind.* spraulavez, striebnik.

POPRZE —, *duae Praepositiones inseparabiles, Verbis compositis, quibus praefiguntur, conciliant notionem unicuique propriam, actionem vero iterativam, completam, e. gr.* POPRZEBIERAĆ *cz. iterat. dok.*, nach einander vollends auslesen, auswählen, so daß nichts mehr übrig bleibt. Miejsca na groby, na pal drwa poprzerabiane; *nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes. Żebr. Ow.* 179, *ob.* Przebrało się.

1. POPRZEĆ poprzał, poprzało, *f.* poprzeje, *nijak. dok.*, czas niejaki przaniem zajść, sich nach einander erbrämsen, erhitzen; (*Ross.* попрѣть pogotować się, ugotować ie). Na kury poślady chować, coby nie poprzały. *Haur. Ek.* 75.

2. POPRZEĆ, poparł, *f.* poprze *cz. dok.*, Popierać *niedok.*, z usilnością dalej posuwać, popychać, poprowadzać, *pr. et tr.*, *Vind.* napreipelati, napreivpraviti, napreisaribati, povifhati; *Ross.* поспѣшествовать, (*ob.* Pośpieszyć); 1) weiter treiben, nachdrücklich fort schieben, nachhelfen; *Boh.* popjram, zapjram = zapieram się, *nego*; (*Ross.* попрѣть, попрать, попирать potratować). Awantury miłości są poparciem punktu honoru. *Węg. Marm.* 1, 93, (cf. sprężyna, Triebfeder). Patron przez miłość popierał jéj obrony. *Teat.* 50. *b*, 68. Żadnej sprawy jego adwokat bez honoraryum popierać niechce. *ib.* 3. *b*, 75. Popieranie sprawy *Ross.* производство. Niech zaprzestanie popierać swych chęci. *Teat.* 49, 30. Nie dosyć jest wygrać, ale

wygraną poprzeć, popartą utrzymać, aby nic nie zostawić w popiele, coby nieutłomione wybuchnąć mogło. *Lub. Roz.* 564. Popierający co *Vind.* napreipelatliu, pomuzhliu, napreipelazh. — §. Słowa przysięgą poparła swojego. *Bardz. Trag.* 211. potwierdziła, *poprawiła, befräftigen. — §. Dla bydła rżyska ochraniać, aby się dobrze na poparcie nabiału, który w zimie szczupleje, nasyciło. *Haur. Sk.* 56. (na pomnożenie nabiału, Vermehrung). — 2) Poparł nieprzyjaciela, pogonił się za nim. *Cn. Th.* 773. zurückdrängen, zurückdrücken, hintreiben (den Feind). Skanderbeg, pobiwszy z przodu Turków co nameżniejszych, łacno drugich poparł. *Baz. Sk.* 363.

POPRZECIĄGAĆ, *f.* poprzeciąga *cz. iter. dok.*, nach einander durchziehen. Poprzeciągał miąższemi rzéki łańcuchami. *P. Kchan. Orl.* 1, 422. POPRZECIERAĆ, *f.* poprzeciera, *cz. iter. dok.*, nach einander durchreiben, przepiłować, durchsägen. Dawid pojmanych królów poprzecierał piłą. *Budn.* 1 *Chron.* 20, 3. POPRZECINAĆ, *f.* poprzecina *cz. inter. dok.*, nach einander durchschneiden. Drogi rowami poprzecinać. *Łesk.* 2, 236.

POPRZĘCKĘ, POPRZĘCZKĘ, *ob.* Przęcka.

POPRZECZ, POPRZEK, POPRZEKI *adverb.*; *Sorab.* práki; *Slov.* opřek, wopřek; *Boh.* přjč; *Vind.* poprek, na krish, opak, krishama; (*Croat.* póprek = ogólnie, ogółem); *Bosn.* priko, to jest, s one strena; (*Slav.* popriko = krótka droga, *ob.* Poprzeka); *Ross.* поперекъ, (попрекъ wyrzut); wszerz przegradzając, in die Queere, queer durch. Dwa drągi w ziemię wkopano, trzeci poprzek na wierzch; to było *jugum*, pod to jeńców przepędzono. *Warg. Cez.* 7. Poprzecz albo poprzeki niech będzie orana góra. *Cn. Th.* Zagrzanie przez tarcie po ciele płatami, wzdłuż i poprzecz. *Ocz. Przym.* 43. POPRZECZE, a, *m.*, szerz, die Queere. Kopyto końskie grube bywa na jedno poprzecze palca. *Dyk. Med.* 3, 314. POPRZECZKA, i, *ż.*, rzecz w poprzek drugiéj idąca, n. p. drewno, ein Queerholz u. s. w. Berło pod ptaka, albo laska długa z krzyżem albo poprzeczka. *Chmiel.* 1, 80. POPRZECZNICA, y, *ż.*, przecznica, droga albo ulica poprzeczna; *Ross.* переулокъ, проулокъ, переулочекъ, проулочекъ, ein Queerweg, eine Queergasse. Drogi na górę prowadzące, poprzecznicami (*traverses*) albo rowami poprzecinać trzeba. *Łesk.* 2, 236. Szła do niego nie poprzecznicami, ale rynkiem. *Bals. Św.* 2, 108. *et* 1, 364. POPRZECZNIK, a, *m.*, linia poprzeczna, dyameter; *Ross.* поперечникъ, (поперстчикъ przeszkodnik, *f.* поперетчица), der Durchschnitt, Queerschnitt. *Tr.* POPRZECZNOŚĆ, ści *ż.*, położenie poprzeczne, die Queere, Queerlage, Lage in die Queere, Queerseite. *Tr.* POPRZECZNY, a, e, ie — o *adverb.*, w poprzek idący, Queer=; *Slov.* opřečný; *Vind.* popreken, poprezhen, poprek obernjen, krishamni, postranski; *Eccl.* прѣкы [*contra* 2], поперешный; *Ross.* поперечный, (попречный, попрекательный wyrzucający, wymawiający). Poprzeczny tram *Ross.* поперечина, перекладъ, перекладина. Poprzeczną ulicą umarłego do grobu niesiono. *Star. Ben.* B 4 *b.* — *§. Pamiętać na to mają, iż jako dziecię zaraz powijają, aby krzywo albo poprzeczno nie rosło. *Glicz. Wych.* K 1. (na poprzek, na bok). — *§. Sara namawiała Abraama, aby Izmaela wypędził, *prze poprzeczne zachowanie. *ib.* B 3. (dla nieprzyzwoitego sprawowania się, cf. sprzeczny). POPRZECZYZNA, y, *ż.*, rozległość w poprzek, die Ausdehnung in die Queere. Gdy mię wyrozumiesz, dłużyzny i poprzeczyzny łatwo ztąd porachować możesz. *Czack. Pr.* 2, 206.

POPRZEDNI, ia, ie, POPRZEDNICZY, a, e, POPRZEDNIE, POPRZEDNICZO *adverb.*; *Boh.* popředu; *Carn.* popreishen, (popręd, popręj = piérwéj); *Vind.* popriedni, priedni, popreini, predjidezhen, predhodezhen; *Ross.* прежный, предъупредительный, предъупредительно, предварительный, предварительно; *Eccl.* предтечный, предподлежащій, предшествующій; uprzedzający, supponowany, przypuszczony, *prealable*, vorläufig. Poprzednieśmy to widzieli, iż.... *Hub. Mech.* 10. POPRZEDNICA, y, *ż*, POPRZEDNICZKA, POPRZEDZICIELKA, i, *ż.*, poprzedzająca kogo, przed nim idąca; *Boh.* předkyňe; *Vind.* predhodniza, predhoika, przedhajarza, sredniza; *Ross.* предшественница, die Vorgängerinn, Vorfahrinn, Vorbotinn. Starość poprzedniczką śmierci. *Zab.* 5, 107. O filozofio, prawdziwego światła poprzedzicielko. *Bardz. Boet.* 109. Poprzednica, żniwiarka, *ob.* Przednica. POPRZEDNIK, POPRZEDZICIEL, a, *m.*, (*oppos.* następca), poprzedzający kogo, przed nim idący, der Vorgänger, Vorfahre, Vorläufer; *Boh. et Slov.* předchůdce; *Sorab.* 1. prezkhodziczer, předkownik, predběziczeř; *Vind.* spredník, priédnik, popreinik, predhodez, predhajavez, priedhodnik, predhajar, predstopavez, predstopnik, napreihojauz; *Croat.* predhodecz, predhoditel; *Ross.* предшественникъ, предваритель, предмѣстникъ; *Eccl.* прѣдътеча. Marszczki twarz poorały, wzrok stępiał, wszystkie te śmierci poprzedniki ostrzegają mię, iż się niezadługo skończy czas przechodu mojego. *Zab.* 6, 208. Zmrok, nocnej poprzedziciel pory. *Przyb. Milt.* 230. Jedno nieszczęście jest zawsze poprzednikiem drugiego. *Teat.* 36. *b*, 116. Poprzednik na urzędzie, *antecessor*. *Cn. Th.*, (cf. przodek). — *Math.* Z dwóch stosunków pierwszy zowie się poprzednik, *antecedens*, drugi następnik, *consequens*. *Jak. Mat.* 1, 136. *Łesk.* 2, 69. *Alg. Nar.* 173. *Geom.* 1, 156. der Vordersatz. **POPRZEDZEŃSTWO, a, *n.*, istność poprzedzająca drugie, pierwiastek; Erstling der Wesen, der Schöpfung. Ciebie spiewali stworzeń poprzedzeństwo, Jednorodzony synu, boga podobieństwo. *Przyb. Milt.* 86.

POPRZEDZIĆ, *f.* poprzedzi *cz. dok.*, Poprzedzać *niedok.*, uprzedzić kogo, prędzej t. j. pierwej przed nim iść, wprzód iść, robić etc.; vorhergehen, vorgehen, zuvorkommen; *Slov.* předgjti; *Vind.* priedjiti, priedhoditi, poprejiti, predhajati; *Croat.* predidem; *Ross.* передить, опередить, опереживать, предшествовать, продъупредить, предъупреждать, предъускорить, предъускорять, продъубѣдить, предъубѣждать, парить; *Eccl.* впредбыти, бытъ въ переди, выпередить, прѣдътещи, теку, предтекаю прѣдъварити. Jutrzenka wschodzące poprzedza słońce. *Tr.* Rozum często poprzedza lata. *Fredr. Ad.* 12. Wolno zawsze upadek własny poprzedzić zgubą zdrajcy. *Ustrz. Kruc.* 1, 428. Bóg skutki przyrodzenia, kiedy chce, poprzedza władzą swą. *Karnk. Kat.* 21. Poprzedzający,

przyszły, przed tym idący *Ross.* предъидущій. — §. Poprzedzić co czym, n. p. znakiem jakim, *praemittere*, kłaść przed nim taki znak, vorausschicken, voraussetzen. Ilości poprzedzone znakiem + są twierdzące; poprzedzone znakiem — są przeczące. *Jak. Mat.* 2, 9. Poprzedzam w tym rozdziale inne o zwierzętach wiadomości z podziałem ich systematycznym i gospodarskim. *Kluk. Zw.* 1, 51. POPRZEDZICIEL, *ob.* Poprzednik.

POPRZEGRYZAĆ, *f.* poprzegryza *cz. inter. dok.*, nach einander durchbeißen. Poznasz spruchniałość, gdy kość nie gładka, owszem poprzegryzana wygląda. *Perz. Lek.* 133.

POPRZEK, *ob.* Poprzecz. POPRZEKA, i, *ż.*, sprzeczność w postępowaniu, zdrożność, Verkehrtheit; (*Slav.* popriko = krótka droga). Dzieci znając poprzeki ojca swego, ledwie po części go szanują. *Zabł. Roz.* 142. Niebaczność jest źrzódłem błędów i głupstwa, przez nią opuszczamy istotne dla uchwycenia przypadkowych rzeczy; te poprzeki są pospolite ludziom. *ib.* 118 Poprzeki umysłu. *ib.* 158.

POPRZEKŁADAĆ, *f.* poprzekłada *cz. inter. dok.*, nach einander übersetzen, übertragen. Prawie wszyskie narody Ezopowe bajki w swoim poprzekładały języku. *Jabł. Ez. A* 3. (przetłumaczyły). POPRZEKRAWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerschneiden. Poprzekrawał w poły szaty ich. *Dambr.* 469. POPRZENOSIĆ, *f.* poprzenosi *cz. iter. dok.*, nach einander übertragen, versetzen. Zaliż dla ciebie świat zaginie cały, I z miejsc się swoich poprzenoszą skały! *Chrośc. Job.* 61. POPRZEPASYWAĆ, *f.* poprzepasywa *cz. iter. dok.*, nach einander umgürten. Piękna postać niejednego chudeusza Monsieur le Comte zrobiła i wstęgami poprzepasywała. *Teat.* 17, 6. POPRZESTAĆ, *f.* poprzestanie *cz. dok.*, poprzestaje *praes.*, Poprzestawać *contin.*; *Boh.* popřestati; czas niejaki poniechać, einige Zeit unterlassen, aufhören. Dla niej poprzestałem być pasterzem. *Teat.* 55, 54. Poprzestanie, przestanek, przestawanie, *cessatio. Cn. Th.* 857. POPRZESTRAJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander umkleiden, anputzen. Wszyscy panowie po Niemiecku poprzestrajali się. *Mon.* 75, 143. POPRZETARGIWAĆ *cz. iter. dok*, nach einander ausreißen, zerreißen, durchziehen; *Boh.* popřetrhnauti *dirimere.* POPRZEWIĘZOWAĆ, *f.* poprzewiężuje *cz. iter. dok*, nach einander durchbinden, queer über fest binden. Wiązki te powinny być z dobranego chróstu należycie poprzewiężowane. *Jak. Art.* 1, 370.

POPRZEWRACAĆ, *f.* poprzewraca *cz. iter. dok.*; poobalać, nach einander umwerfen, umkehren, verkehren, verdrehen. Stoły im poprzewracał, pieniądze rozsypał. 1 *Leop. Joan.* 2, 15. Dziś się wszystkim mózgi poprzewracały. *Teat.* 30, 66.

POPRZY — , *duae Praepositiones inseparabiles*, *conciliantes Verbis compositis significationem unicuique inservientem*, *et actionem iteratim completam exprimentes*, c gr. POPRZYCHODZIĆ, *f.* poprzychodzi *intrans. iter. dok.*, nach einander gegangen kommen, ankommen (zu Fuße). Dano znać, że goście poprzychodzili. *Teat.* 32. *c*, 18. POPRZYGOTOWYWAĆ *cz. iter. dok*, ponarządzać, nach einander zubereiten, zurichten. Nie małośmy poprzygotowywali fortelów. *Teat.* 32, 4. Mamy już wiele poprzygotowywanych środków. *ib.* 34, 5.

*POPRZYJAĆ, POSPRZYJAĆ *med. niedok.*, sprzyjać, życzliwym być komu, gewogen seyn. Stanął przystaw, i cicho, racz poprzyjać, wyrzekł; *faveas mihi. Żebr. Ow.* 147. POPRZYJAŹNIĆ, *POPRZYJACIELIĆ, *f.* poprzyjaźni *cz. dok.*, przyjaźń porobić, Freundschaft machen, stiften, befreunden. Poprzyjaźnić się, *Rag.* spriateglittise, sduscitise, sgljubitise; *Bosn.* zduscitise, spoznatise zajedno, spriateglitse; *Ross.* дружиться (cf. drużba, drugi), подружиться. Poprzyjaźniony *Ross.* содружественный, содружебный. *Poprzyjacielić się, złączyć powinowactwo, *conjungere necessitudinem cum aliquo. Macz.*

POPRZYJEŻDŻAĆ, *f.* poprzyjeżdża *intr. iter. dok.*, nach einander gefahren kommen, ankommen (zu Pferde, zu Wagen). Dano znać, iż goście poprzyjeżdżali. *Teat.* 32. *c*, 18. POPRZYKRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bedecken. Niedomurowane mury porządnie na zimę poprzykrywać. *Haur. Ek.* 8. POPRZYŁAMYWAĆ, *f.* poprzyłamywa *cz. iter. dok.*, nach einander etwas abbrechen, abstoßen. Gałęzie poprzyłamywane. *Pors.* 27. W tym ustawicznym biegu cząsteczki musiały na siebie nacierać, i za tym musiały się poprzyłamywać ich boki. *Rog. Doś.* 1, 15. POPRZYPRAWOWAĆ, *f.* poprzyprawuje *cz. iter. dok.*, nach einander anmachen, ansetzen. Z obu stron koń miał skrzydła poprzyprawowane. *P. Kchan. Orl.* 1, 84.

POPRZYSIĄDZ, *f.* poprzysięże, poprzysięgnie *cz. dok.* Poprzysięgać *contin.*; *Sorab.* 1. wobpżiszaham; a) poprzysięgać kogo, przysięgą przyciskać do czego, abo o co, einen beschwören, zaklinać. *Macz.* Poprzysięgam was, abyście mu to oznajmili. 3 *Leop. Cant.* 5, 8. (obowięzuje was przysięgą. 1 *Leop.*). Będziem wolni a niewinni tej przysięgi, którąś nas poprzysięgła. 1 *Leop. Jos.* 2, 20. (poprzysięgała. 3 *Leop.*). Poprzysiągł Saul lud, mówiąc. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 14, 25. Dla niej cię poprzysięgam, abyś nie przestawał, utrzymywać go w tak pięknéj skłonności. *Mon.* 76, 610. Takie jest prawo, że na ranach ma ten poprzysiądz, kogo raniono, i tego poprzysiądz, kogo obwinił. *Gorn. Wl. M* 4. Niewiasty jęły Rzymian poprzysięgać. *Warg. Cez.* 182. Poprzysięgam cię na boga. *Cn. Th.* Poprzysięgam cię przez boga, abyś mnie nie męczył. *Sekl. Math.* 5. Poprzysięgam cię dyable, przez tego, którego w rękach niosę, żebyś ztąd wyszedł. *Birk. Dom.* 17. Exorcyzm, zaklinanie, właściwiéj wykłada się poprzysiężeniem; poprzysięga bowiem i zaklina kapłan dusznego nieprzyjaciela, aby z człowieka wystąpił *Hbst. Nauk. T* 2 Poprzysiężony, *juramento adstrictus.* — b) Poprzysiągł mu wierność, przyjaźń, pod przysięgą mu przyobiecał, mit einem Eide geloben. Wiarę swoję poślubią i poprzysięgają. *Rej Ap* 80. Przez wszystkiego stworzenia początki i żywioły, przez pięć ran poprzysięgać. *Kosz. Lor.* 91. POPRZYSIĘGACZ, a, *m.*, zaklinacz. *Macz.* der Beschwörer. Poprzysięgacz umarłych, *necromanticus*, który poprzysięga umarłych i radzi się ich *Macz.*

POPRZYSUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin schieben, *Ross.* попродвинуть, понадвинуть. POPRZYSYCHAĆ, *f.* poprzysycha *neutr. iter. dok.*, nach einander antrocknen. Poprzysychały skóry im do kości, I równe drewnu sta-

ły się w twardości. *Chrośc. Job.* 198. POPRZYWŁASZCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zueignen, anmaßen. Grunty biskupie sobie za swą własność poprzywłaszczali. *Weresz. Kij.* 5. POPRZYJMOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander annehmen; *Vind.* proprimiti = pojąć.

POPSNĄĆ się, *f.* popsnie się *zaimk. dok.*, potknąć się, poszkapić; stolpern, einen Verstoß machen. Noga mi się popsnęła, i upadłem. *Zabł. Roz.* 85. Jak prędko się jaki nieborak popsnie, pieniędzy mu braknie; już po przyjaźni. *Teat.* 52. *b*, 22.

POPSTRZYĆ *cz. dok.*, pstrym poczynić, pstro pomalować, przyozdabiać, bunt machen; *Bosn.* nasciaratti, sciarati; *Ross.* разцвѣтить, разцвѣчать. Ciało osutką, krostami i petociami popstrzem. *Haur. Ek.* 178.

POPSUĆ, *POPSOCIĆ, *f.* popsuje *cz. dok.*, Popsować *niedok.*, gorszym uczynić, nach einander verderben, ärger machen; *Slav.* pokváriti: *Croat.* pokvarújem, pohablyújem; *Ross.* повредить, повреждать, отбездѣловать, перегадить, попортить, испортить. Człowiek narobi się, zorze, przeorze, a grad, piorun, różne przypadki wszystko popsują. *Karnk. Kat.* 422. Religia wasza popsuła narodów wiele, i nauczyła ich rozkoszy pilnować więcéj niż boga. *Birk. o Exorb.* 6. Uźrzał bóg, że się wszelkie ciało popsowało. 3 *Leop. Genes.* 6, 12. (odstrzeliło było od drogi swojéj na ziemi. 1 *Leop.*). Popsuty (*Slav.* pokvaren). Obyczaje z dnia na dzień popsutsze. *Teat.* 49. *b*, 5. (gorsze, verderbter, ärger). Ziarno bez wilgoci Wznijdzieli, to go zła chwila popsoci. *Chrośc. Job.* 65. Tak pewien jestem o twojej dobroci, Że jéj najmniejsza zmaza nie popsoci. *Chrośc. Ow.* 388. Świat się popsocił. *Chrośc Luk.* 274. POPSOWACZ, a, *m.*, *Croat.* pohabilel, *f.* pohabilelicza; *Ross.* повредитель; *corruptor.*

*POPUDA, y, *ż.*, [z *rusk.* popuda = lubieżnica 2]. Wszeteczna popuda długo nań dybie. *Pot. Syl.* 7, (o lubieżnéj kobiecie). *POPUDNY, a, e, [pierzchliwy, *rusk.* pudyty = pędzić 2]. Gdzie przedtym stały karczmy, folwarki, wsi ludne, Teraz wszystko pokryły popioły popudne. *Zimor. Siel.* 230.

POPUDROWAĆ *cz. dok.*, nieco upudrować, nach gerade pudern, bepudern; *Ross.* попудрить.

POPUKAĆ, *f.* popuka *neutr. dok.*; *Boh.* popukati se; pęknąć, rozpukać się, nach einander aufplatzen. Popukałe ospice mąką ryżową posypować. *Syr.* 1005.

POPULARNOŚĆ, ści, *ż.*, z *Łac.* podobanie się ludowi, wziętość u ludu; *Rag.* pucjanstvo, Volksgunst. Lepiej mieć spokojność sumnienia, niż popularność, lepiej być ostatni raz posłem a skutecznie do szczęścia Rzpltej przykładać się, niż dla przypodobania się komużkolwiek, pochlebiać uprzedzeniom. Pójdę zawsze śmiało przeciwko takiej popularności, która przeszkadza do zrobienia doskonałéj formy rządu. *Gaz. Nar.* 1, 101. Popularność u nas zwyczajnie jest ujęcie publiczności za słabość przekonywającą ją w powszechnej opinii. *Jez. Wyr.* POPULARNY, a, e, POPULARNIE *adverb.*, ludowi upodobany, wzięty u ludu; *Rag.* puucki, dem Volke gefällig, vom Volke begünstigt, das Volk begünstigend. Aby was pochlebna nie łudziła swym blaskiem sława popularna. *Hor. Sat.* 195. Popularne czyli gminne rządzenia, jak w Rzeczypospolitej Ateńskiej. *Mon.* 65, 342. (demokracya). POPULARYSTA, y, *m.*, przyjaciel ludu, domokrat, (*publicola*); *Rag.* púcianin, der Volksfreund. Traci popularysta, bankietuje, daje, rozprasza fortunę. *Mon.* 65, 48.

POPUŚCIĆ, *f.* popuści *cz. dok.*, Popuszczać *niedok.*; *Boh.* popušiti, popaušteti, slewiti, slewowati (cf. ulżyć), poulewiti; *Slov.* popauštjm; *Sorab.* 1. popužczu, popuschczu, popuschežim; *Carn.* popustim, popûsham *relinquo*; *Vind.* popustiti, odpustiti, dolpustiti; *Croat.* popuschati; popúscham, oprosztranújem, (cf. rozprzestrzenić); *Rag.* popûstiti, popusctâvati, popûsctati; *Bosn.* popustit, propustiti, (popustise *elabor*); *Ross.* попустить, попущать, попускать; a) nieco pofolgować, etwas nachlassen, ablassen. Popuścić cugli koniowi. *Leszcz. Class.* 34. Nakarm' ty wilka, niech popuści pasa, A wilka ciągnie natura do lasa. *Bratk. M.* Jestem mocno ściśniony, panie popuść zmiłuj się. *Teat.* 17. *b*, 48. — §. Popuszczać komu wodze, *transl.* rozpuszczać kogo, pobłażać mu, (*oppos.* na wodzy trzymać); einem den Zügel schießen lassen, seiner Ausgelassenheit nachsehen. Każdy popuszczał języka ile chciał, gadając na tę wojnę. *Klok. Turk.* 242. ließ der Junge den Zügel schießen. — b) Popuścić *absolute*, nie módz ztrzymać uryny abo miąższego, fahren lassen, sich unrein machen, nicht länger verhalten, streichen lassen, in die Hosen gehen lassen. Z strachu czasem ludzie popuścić muszą, iż gorącość wewnątrz do kupy się ściągnąwszy, pędzi wilgotności. *Petr. Et.* 247. Od strachu aż popuścił. *Cn. Ad.* 771. (puściły zamki, nity). Lepiej popuszczając, niżli popluwając. *Rys. Ad.* 35. (lepiej dołem, niż górą).

POPUSTOSZYĆ, *f.* popustoszy *cz. dok.*, porujnować; *Vind.* popufhavati, obpufhiti; *Bosn.* pobarati, popljeniti, nach einander verwüsten. Skanderbeg wtargnąwszy w ziemię Turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. *Baz. Sk.* 110. POPUSTOSZEĆ, *f.* popustoszeje *neutr. dok.*, nach einander verfallen, wüste werden, verwüsten. Dwory i pyszne pokoje popustoszeją. *Ryb. Ps.* 132.

POPYCH, u, *m.*, popchnienie, das Hinstoßen, Fortstoßen. Styska z łez rzewnych ku niebu popychem. *Przyb. Ab.* 218. POPYCHAĆ, *ob.* Popchnąć. POPYCHACZ, a, *m.*, który popycha, der Hinstoßer, Fortstoßer; *Boh.* pchač.

POPYLIĆ *cz. dok.*, pyłem pokryć, bestäuben. POPYLONY, *botan.*; gatunek przetacznika, *Veronica Incana. Kluk. Dykc.* 3. 152, eine Gattung Ehrenpreis.

POPYSKAĆ, *f.* popyska *cz. dok.*, pyskiem poryć, mit dem Rüssel wühlen. Rycie i popyskanie ziemi przez świnie. *Haur. Sk.* 9. Pojałem szkapę tę na łące popyskanéj, na świnim ugorze. *Klon. Wor.* 19. *POPYSKLAĆ, *f.* popyskle *cz. dok.*, spyskląć, ponieczyścić, poplugawić, verunreinigen. Nie dotykajcie się tych rzeczy, abyście się nie popyskali. 1 *Leop. Levit.* 11, 43. Słowo boże popysklane było. *Żarn. Post.* 3, 524. POPYSKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, po pysku bić, policzkować, pogębkować; maulschelliren, ohrfeigen. Im bardziej cierpiał, tym bardziej łajała, Często i za łeb, i popyskowała. *Jabł. Ez.* 201. POPYSZCZKAĆ się *recipr. niedok.*, o gołębiach,

pocałować się, sich schnäbeln. Gołębie pierwéj się popyszczkają, nim się mięszają. *Kluk. Zw.* 2, 176.

POPYT, u, *m.*, popytanie, pytanie powtarzane, opyt, die Nachfrage. Ten towar tylko dla popytu mamy. *Tr.*; (*Ross.* попытка próbka, *essay*). POPYTAĆ się, *f.* popyta się *recipr. dok.*; (*Sorab.* 1. popotuyu; *Vind.* poprashati, pobarati; *Ross.* попытать próbować; попытаться ośmielić się na co); dowiadywać się, nachfragen. Popytaj się, jakbyś mógł trafić do niego. *W. Tob.* 4, 22. Idźcie, popytajcież się go. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 1, 2. (poradźcie się. 3 *Leop.*), *ib.* 3 *Reg.* 22, 5.

1. POR, u, *m.*, z *Greck.* πόρος; kanał potowy, dziurka przeduchowa, tok transpiracyi; *Vind.* potiuna luknjiza, putna jamiza, potnu dehalze; *Croat.* lyuknyicza, odehalcze; *Hung.* lyukatska; *Rag.* rùpiza, der Porus, das Schweißloch, Schweißkanal. Pory, które są w ciele człowieczym, w zimnie zawarte bywają. A te pory są dziurki subtelne, których człowiek nie dojrzy w ciele, a z nich włosy wyrastają. *Biel. Kr.* 2. *Biel. Hst.* 335. *Gwagn.* 2, *ob.* Sierotki. — §. Por, kanał, tok, tor; n. p. rzeki *Cn. Th.* 776.

2. POR, u, *m.*, *allium porrum*, Łuk, łuczek, gatunek czosnku. *Kluk. Dykc.* 1, 21. *Cresc.* 213, der Porree; *Slov.* poř zahřadnj, požitka; *Hung.* párhagyma; *Slav.* porluk: *Carn.* por; *Croat.* porluk.

PORA, y, *ż.*; *Ross.* пopa; czas pogodny do czego, sam czas do czego, dogoda, dogodność; *Graec.* καιρός, εὐκαιρία; *Lat.* opportunitas, die gelegne Zeit, die rechte Zeit zu etwas; *Carn.* perloshnost, (*adj.* perloshn = dogodny); *Vind.* perloshnost, priloshnost; *Bosn.* hora, vrieme podobno; *Rag.* podoba; *Ross.* удобіе, удобность, удобство, время, благовременность; *Eccl.* благоврѣменьство, благоврѣменіе. Pieniądze w porze wojsku rozdane, pewnym mię ich wierności czyniły. *Zab.* 2, 113. Zatrzymajmy się trochę, by przyjście nasze do niego mimo pory nie było. *Teat.* 42. *d*, *D b.* (zur Unzeit, nie wczas). Pory czekać *Ross.* временнить, извременить, извременяю, изноровить, изноравливать. Czekanie pory *Ross.* изноровка, изноровленіе, изноравливаніе. Ot, tak właśnie też teraz pora po temu, kiedy się wszystko odkryło. *Teat.* 10. *b*, 38. Pilno mi było ciebie, i nie byłeś w porę. *Teat.* 27. *c*, 22. Zły żart, kiedy nie w porze. *Jak. Baj.* 115. (nie *à propos*). Nieba zdarzyły porę; oni ją chwycili, Ojczyznę z pod ciężkiego jarzma wydobyli. *Niemc. P. P.* 11. (okazyą, sposobność). Nie zasypiajmyż pory, poźna sprawa za nic. *Przyb. Milt.* 12. nie zasypiaj gruszek w popiele; *Eccl.* благовременствую, *Graec.* εὐκαιρέω — §. Pora, czas; *Ross.* пора, время, die Zeit. Wiosna jest porą, w któréj wojska odprawują rewie. *Gaz. Nar.* 1, 156. Pić bez pragnienia, kochać bez pory, oto jest, czym się od innych różnimy bydląt. *Teat.* 20. *b*, 96. Pora teraz niezdrowa. *Tr.* — §. W porze, w ustanowionéj mierze, w mierze, im bestimmten Maße der Größe ꝛc. W saméj porze lat i sił. *Jabł. Tel.* 65, *Ross.* въ порѣ. Gdy była w najlepszej porze gładkości swojej, on się w niej niezmiernie kochał. *Kłok. Turk.* 25. Nie należy żadnego bydlęcia do ciężkiej zażywać roboty, aż gdy już stanie w samej porze. *Kluk. Zw.* 1, 155. Jeżeli zwierz przez pokarm tyle odbiera innych części, ile utraca jednych, zostaje w porze. *Kluk. Zw.* 1, 121. (ani rośnie, ani maleje, chudnieje; cf. równowaga). Nieustawnie w jednej porze granice Polskie zostawały. *Krom.* 34. nie w jednej wielkości, nicht immer in einer Größe.

PORĄB, ęba, u, *m.*; *Boh.* poruba, paruba; *Ross.* порубка; (порубежіе pograniczne miasto; *Bosn.* porub *limbus*, *ob.* Rąb); 1) porębienie, pocinanie, cios; das Hauen, der Hieb. Kaci, ząwszy gniewem zęby, W subtelnym jego ciele rąbią okrutne poręby. *Pot. Zac.* 100. — 2) Porąb, *PORĘBA, y, *ż.*, miejsce w lesie, gdzie drwa wyrębują na potrzebę, das Gehau, der Hau, der Holzschlag; *Boh.* paruba, paseka. *Lignatio*, *poręba, miejsce w lesie, gdzie drwa rębią. *Mącz.* Rzadko się przydawa, aby na onéj porębie zasię wyrosły takie drzewa, jakie były pierwej, które wyrąbano. *Cresc.* 63. Wenus k woli jemu wóz porzuciła i gdzieś tam w porębie stała się myśliwą. *Tward. Pasq.* 85. Wenerze w wesołej na wiosnę porębie I drzewa same miłością pałają. *Tward. Daf.* 26. — 2) Porąb, drwa porąbane, pocięte. *Cn. Th.* gefälltes Holz. Dęby Wywrócone drobniejsze chrósty i poręby Sobą głuszą. *Tward. Wł.* 232. (PORABIAĆ, *ob.* Porobić). PORĄBIĆ, *f.* porąbi *cz. dok.*, Porąbać *niedok.*, Porębować *frequ.*; *Boh.* poraubam, poraubiti; *Sorab.* 2. porubasch; *Croat.* porubati; (*Bosn.* porubiti *limbum consuere*, porûb *limbus*, *ob.* Rąb; *Rag.* porûbiti *raffilare*); *Ross.* порубить; pocinać, n. p. drzewa, nach einander umhauen, fällen, zwalić, spuszczać drzewo, einen Baum fällen. Porąbać na sztuki, porozbijać, in Stücke zerhauen. Porąbać drzewa do kuchni, do pieca, rozszczepać, łupać; Holz spalten, Holz hauen. — *Transl.* W pijaństwie wielu z przytomnych porąbał = pokaléczył bijąc, posiekł, nach einander zerhauen, zerfetzen; *Boh.* pošawlowati, (*ob.* Szabla). Dla Boga, czy go nie porąbał? *Boh. Kom.* 1, 35. Porąbana głowa. *Perz. Cyr.* 3, 5. Porąbali się, bijąc pokaléczyli się; sie haben sich einander zerhauen, wund gehauen. Ja was tu porąbię, dajcie mi jeno sami bicz na się. *Dambr.* 491. (pobiję).

PORABOWAĆ *cz. dok.*; *Vind.* poropati, obropati; nach grade rauben, berauben.

PORACHOWAĆ, *f.* porachuje *cz. dok.*, policzyć, rechnen, berechnen; *Vind.* porazhunati; *Carn.* pobôtam; *Bosn.* pobroiti; *Croat.* pobrájam; *Ross.* зачесть, зачитать. Dni każdego człowieka są porachowane, i miesiące życia człowieczego obliczone. *Gil. Post.* 309. Przyszedłem, abyśmy się porachowali. *Teat.* 36, 39. Porachować się z sobą, z sumnieniem swoim, mit seinem Gewissen Rechnung halten; (cf. liczbę dawać).

PORADA, y, *ż.*, radzenie się, naradzanie; das Zurathziehen, das Berathen, Rathfragen, die Berathschlagung. Mieć abo chować kogo od porady, t. j. od radzenia, abo brania, pytania rady, abym się go radził. *Cn. Th.* Mądrość w poradzie mieszka. *Sk. Kaz.* 37. Porady użyć bez zdrady. *Cn. Ad.* 900. — §. Rada *est effectus consultationis*, *ut* dał mi dobrą radę abo złą; *aliqui haec confundunt*, *ut*: uczyniłem to za jego poradą, *i. e.* radą, auf sein An-

rathen, *et* uczyniłem z jego *i. e.* porady, nach dem ich ihn zu Rathe gezogen hatte. *Cn. Th.* Gotowe nieszczęście zła porada. *Fredr. Ad.* 3. — §. Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, porada strzedz cię będzie. 3 *Leop. Prov.* 2, 10. (poradność. 1 *Leop.*); mądrość w radzeniu, Klugheit, Weisheit im Rathen. — Wielu on był z senatu ojcowską poradą. *Chodk. Kost.* 7. poradnikiem, Rathgeber.

PORADLIĆ, *f.* poradli *cz. dok.*, radłem poprzeorywać, nach einander hin zwiebrachen. — *Fig. transl.* Czas nas wszystkich zmienił, I mnie czoło poradlił i głowę wylenił. *Tręb. S. M.* 78. pooral, durchfurcht. PORADLNE, *RADELNE, (*Krom.* 384), ego, *n.*, *Subst.*, łanowe, Grundsteuer, Landsteuer, Pflugsteuer. Ludwik kazał, aby mu poradlne, królewszczyzną to pierwej zwano, dawano, z łanu po 12 groszy Prazkich. *Biel.* 207. Podatki pieniężne za Piastów nazywano poradlne, *regale*, *rostrale*. *Nar. Hst.* 2, 258. (*ob.* Królestwo 4).

PORADNICA, PORADNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, która radzi, rady daje; *Vind.* svitnicza, svituvauka, die Rathgeberinn. Poradnicy lub poradnice, które lekarstwa zalecają. *Perz. Lek.* 322. PORADNICZY, a, e, od porady, radny; Raths-, rathgebend, rathschlagend. Orszak ich z okolic w poradniczym gronie. *Kniaź. Poez.* 2, 117. *N. Pam.* 21, 296. PORADNIE *adverb.*, z uwagą, za rozwagą, überlegt. *Consulto*, poradnie, dobrze. *Mącz.* Nieporadnie, bez porady. *Wlod.* PORADNIK, a, *m.*, co radzi, radę daje, od porady człowiek; *Vind.* posvituvauz, svitadajauz, svituvauz, der Rather, Rathgeber. Czymże ten poradnik takowéj rady swojéj nam dowiedzie? *Baz. Hst.* 306. Poradnik jeden dobry, stoi za kilku mocnych. *Cn. Ad.* 900. Poradnik zły, gorszy jak krzywdziciel. *ib.* Przyjaciele poradnicy za zwyczaj kochają swój tylko worek i siebie samych. *Mon.* 70, 734. Rada poradnika na złe, bywa obrócona na szyję jego. *Gil. Post.* 137. PORADNOŚĆ, ści, *ż.*, zdatność do dawania rady; *Vind.* svitujezhnost, svitoviednost, svitosnanost, Fähigkeit zum Rathgeben, *peritia consilii. Cn. Th.*, Oberd. Beyräthigkeit. Wnijdzie-li mądrość w serce twoje, a umienie podoba-li się duszy twojéj, poradność strzedz będzie ciebie. 1 *Leop. Prov.* 2, 10. (porada. 3 *Leop.*). PORADNY, a, e, — ie *adverb.*, radzić umiejący; (Oberd. beyräthig), wohlrathend, guten Rath ertheilend, geschickt im Rathgeben; *Vind.* svitliun, nasvitliu, doratliu, resumen, svitujezhen, svitapoun, svitoviedezh; *Sorab.* 1. buszokoradżiczné. W mądréj radzie, jakoż był bardzo poradny, królowi był wielce pożyteczny. *Sk. Żyw.* 1, 283. Był Wezpazyan człowiek mądry, a w sprawach wojennych wojsku swemu poradny i pożyteczny. *Jer. Zbr.* 135. Oto Simon brat wasz, wiem, że jest mąż poradny. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 2, 65. Poradny Nestor. *Hor.* 1, 83. *Nar.* Upada lud, kędy niemasz rady; ale się tam dobrze dzieje, gdzie jest wiele ludzi poradnych. *Radz. Prov.* 11, 14. Czy papież to czynić ma, czyli nie; to nie mój rozum; na starsze się i poradniejsze spuszczam. *Sk. Dz.* 2, 448. Rozum poradny. *Karp.* 1, 162. *Sk. Dz.* 433. *Boh. Kom.* 3, 149. *Biał. Post.* 67. I z nieprzyjacielem gniew musi być, ale rozmyślny a poradny gniew. *Rej. Zw.* 76 *b.* nie bez rozumu.

PORADOWAĆ się, *f.* poraduje się *recipr. dok.*, ucieszyć się nieco, sich ein wenig ergötzen; *Ross.* порадоваться. Wszedł młodzieniec, aby się poradował z nagrawania jego. *W. Post. W.* 3, 136. Marya poszła Elżbietę nawiedzieć, i z jéj poczęcia poradować się. *Żyw. Jez.* 14. Wyście chcieli na godzinę poradować się w światłości jego. 1 *Leop. Joan.* 5, 35. — Jeśli to powietrze jeszcze na waszę Polskę nie przyszło, zdało mi się tym pismem poradować się szczęściu waszemu. *Eraz. Jez. A* 3. oświadczyć radość moję, winszować, seine Freude zu erkennen geben. Z dwóch towarzyszów jeden biskupem wybran; przyszedł k' niemu on drugi, aby mu się z tego poradował. *Ezop.* 105. aby mu winszował, radość jego dzielił, seine Freude zu theilen. — Poradowanie, uciecha, ukontentowanie; Freude, Vergnügen. Wolność jest wielce poradowania godna. *Baz. Sk. prz.* Z synów twoich masz poradowanie, Gdy w naukach i cnocie płużą nieprzerwanie. *Chodk. Kost. pr. ib.* 82. — Uczyniwszy poradowanie abo przywitanie.... 1 *Leop.* 3 *Mach.* 1. powinszowanie.

PORADZIĆ, *f.* poradzi *cz. dok.*, rady podawać; *Ross.* наразумить, надоразумить, Rath geben, rathen. Nie mam człowieka, któryby mi mądrze poradził. *Boh. Kom.* 3, 410. Najłatwiejsza rzecz poradzić, ale uskutecznić to sztuka. *Teat.* 7, 83. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, By tobie był powolnym, i czcił twoję władzę. *Dmoch. Il.* 2, 64. Drugim dobrze wnet poradzimy, a sami sobie nie umiemy. *Cn. Ad.* 216. (drugim mądry, sobie głupi). Dobrześ sobie poradził. *Cn. Ad.* 193. (dobregoś się domyślił, umknąłeś się). — §. Poradzić się kogo, rady jego szukać, *Vind.* posvituvatise, obsvituvati; *Carn.* posvjetûjem se; jemanden zu Rathe ziehen, um Rath fragen. Nie zawadzi się czasem i sługi poradzić. *Zegl. Ad.* 178. Musisz się pierwéj poradzić, niżli poczniesz; *consulto est opus. Mącz.* Chcecie-li mnie tu słuchać, poradzę się głowy, Mogę-li co przypomnieć jego słodkiéj mowy. *J. Kchan. Dz.* 39. Poczekaj, poradzę ja się swojéj głowy. *Boh. Kom.* 1, 192, (cf. poskoczyć do głowy po rozum). — Poradzić czemu, komu = dać mu radę, pomoc, Rath schaffen, helfen, abhelfen. Poradzić sobie, *Boh.* potázati se; nie poradzić sobie, *Ross.* невѣдѣться. Co ten chłop poradzi, co pańszczyzny ma na sobie sześć dni? *Mon.* 68, 196. Ja wam poradzić nie mogę, powinności mojéj zadosyć uczynić muszę. *Teat.* 8, 65. Już mi ty nie poradzisz; czuję, że umieram. *Stas. Num.* 1, 226. Cóż ty poradzisz w boju? twoje słabe ręce jeszcze włóczni i podnieść nie mogą. *Stas. Num.* 1, 152.

PORAJ, ju, *m.*, *herb*; róża biała o pięciu listkach w polu czerwonym. *Kurop.* 3, 40. ein Wappen.

PORANEK, nku, *m.*, PORANECZEK, czku, *m.*, *dem.*, zaranie, *latius aliquando pro tota parte diei ante meridiem. Cn. Th.* przedpołudnie, der Morgen, die Frühe, (der Vormittag); *Boh.* gitro, (*ob.* Jutro); *Slav.* jutro; *Vind.* jutru, juterni zhafs; *Carn.* jutru; *Croat.* jutro, juternicza; *Ross.* утро; *Eccl.* утренникъ, оутрьница, утренная, оутро, утреннее время. Co poranek przedpokój zawsze pełny kupców. *Teat.* 37, 275. Z poranku aż ku południowi. *Budn. Apopht.* 10. Jak ślicznym nowe słońce porankiem nas wita! *Przyb.*

Ab. 263. Porywa mię i mami poraneczek złoty, Lecz milsze są mi jeszcze dobrych ludzi cnoty. *Chod. Gesn.* 13. Dusza twoja czarnemi nietknięta narowy, Piękna jest, jak pogodny poranek majowy. *ib.* 1. Poranek przepędzić *Eccl.* обутрити. — *Fig.* Poranek życia na tych miłych pędziłam rozkoszach. *Mon.* 65, 94. (pierwiastki, początki). Kto pierwsze życia otruł wam poranki! *Teat.* 43. *b*, 92.

PORANIAĆ, *ob.* Poronić.

1. PORANIĆ, *f.* porani *cz. dok.*, Poraniać *niedok.*; *Boh.* poraniti; *Ross.* поранить, изъязвить; *Eccl.* приуязвити, прибавить язвы; pokaleczyć, rany zadać, verwunden, Wunden beybringen. Czart żydów, co go wypędzali, pokołatał i poranił. *Sk. Dz.* 39. Poranili się, posiekli się, porąbali się. *Cn. Th.* sie haben sich einander verwundet.

2. PORANIĆ się, *f.* porani się *recipr. dok.*, Poraniać się, *niedok.*, rano się brać do czego, rano wstać, rano pośpieszyć; *Boh.* přiwstanati sobě; *Bosn.* podrannim, urannim *anteluco*; *Croat.* podranújem, sich früh an etwas machen, früh aufstehen, früh hin eilen. Rano wstaje Ewander; równie się poranił Eneasz, *matutinum se agebat. A. Kchan.* 227. Jeśli się poranisz do boga.... *Budn. Job:* 8, 5. (*«not.* jeśli rano szukać go będziesz»). Próżno wam poraniać się wstając, a długo omieszkiwając siadać. *Budn. Ps.* 127, 1. *Sekl. Luc.* 21. My się tu do was jutro poraniemy, Skoro śpiewaka z długą szyją usłyszemy. *Simon. Siel.* 119. Bardzo rano a równo ze świtem, Poraniła się Marya do grobu. *Groch. W.* 232. *Smotr. Apol.* 1. Nazajutrz, skoro goście się poranią.... *Pot. Syl.* 468. (powstawają). *Omisso* się, n. p. Biada, którzy poraniają, aby pijaństwa naśladowali, którzy się bawią aż do mroku, aż je wino rozpali. *Żarn. Post.* 2, 397 *b.* — §. Poranić się z czym, do czego, spieszyć się, pospieszyć się, pokwapić się; eilen, hin eilen. Będzie-li ziemia wilgotna, nie trzeba się z bobem poraniać, gdyż w takowéj rychło wschodzi. *Cresc.* 169. Ujrzysz-li gdzie człeka mądrego, porań się do niego. *Radz. Syr.* 6, 36. Poranić się za rzecz dobrą pokładał sobie, aby tak ojcowski przyjazd uprzedził. *Krom.* 748. PORANKOWY, PORANNY, a, e, zaranny, Morgen-, Früh-; *Carn.* jutern, jutrén, sajtrén; *Rag.* jutargni; *Eccl.* оутрьнии; *Ross.* утреший. Gdy mię wielbiły porankowe zorze. *Chrośc. Job.* 147. die Morgenröthe. Gwiazda porankowa. *Łęsk.* 2, 53. Rozalia, w sukni porankowéj przy gotowalni. *Teat.* 49. *b*, 20. szlafrok, Schlafrock, Morgenrock. — §. Porankowych ludzi człowiek, mówiono na niestatecznych, albo którzy póki trzeźwo, na coś słusznego poszli. *Fredr. Ad.* 20. Leute, mit denen nur in der Frühe was zu machen ist. PORANU *adverb.*; *Ross. obs.* пораиу; z rana, od rana, przed południem; in der Frühe, in der Morgenzeit, Vormittags. Polepszyło mu się onéj nocy, iż poranu już był uszedł niebezpieczeństwa. *Wys. Aloj.* 430. Nazajutrz wszyscy xięża i plebani Do biskupów się poranu zebrali. *P. Kchan. Jer.* 275. Było poranu *Radz. Joan* 18, 28. Gdy niebo z poranu czerwone, w wieczor deszcz przypadnie. *Żebr. Zw.* 150. von früh Morgens an.

PORASTAĆ, *ob.* Porosnąć.

PORATOWAĆ, *f.* poratuje *cz. dok.*, ratunek podać, podźwignąć; aufhelfen, aus der Noth helfen und retten. (*Eccl.* порлтовати powojować). Przebóg! nikt to nas nie poratuje! gwałtu! *Teat.* 13, 84. Prosił ś. Jerzego wieśniak, aby go w szkodzie poratował, iż mu wół zdechł, a innego nie miał. *Sk. Żyw.* 1, 255. Możecie tego kapitału użyć na poratowanie siebie. *Teat.* 30, 32. Aby mógł zdrowie swoje poratować. *Past. Fid.* 257. Temi słowy tak się poratować zdał, jak gdy ciężar zdejmą z karku komu. *Jabł. Tel.* 160. pokrzepić, stärken. PORATOWNIK, a, *m.*, który ratuje, der Retter, Helfer. Obrońce cerkwi, wspomożce jej i poratownicy. *Smotr. Apol.* 58.

"PORAZA, y, *ż.*, PORAŻKA, i, *ż.*; *Boh. et Slov.* porážka; *Sorab.* 1. wóyske pobitžo; *Vind.* poboi, dolpobitje, pobijenje, pomorstvu; *Croat.* poraz; *Rag.* poraza, poraz; *Slav.* izgubljénje; *Bosn.* poraz, udoraç; *Ross.* уражение; porażenie, klęska, pogrom, pobicie; das zu Boden Schlagen, das Niederschlagen, die Niederlage. Najsławniejsze zwycięztwa, te krwawe porazy, Państwom zadają wiekiem niezléczone razy. *Teat.* 51, 10. Wziął wielką klęskę a porażkę na wojsku swojem. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 8, 35. Tam jeno harcowne porażki były. *Biel. Św.* 236 *b.* utarczki. PORAZIĆ, *f.* porazi *cz. dok.*, Porażać *niedok.*; *Boh.* porazeti, omračiti; *Slov.* porážjm, porażugi; *Sorab.* 1. porażu, porażem, porazem; *Bosn.* poraziti, udrjetti; *Rag.* porâziti, porazîvati; *Croat.* porasújem; *Ross.* поразить, поражать, сразить, сражать, уразить, уражать, комшить, прикомшить; pobić, uderzyć, zwalić; hinschlagen, hinstrecken, zu Boden schlagen; (*Vind.* dolpokonzhati, pokonzhati, dolpobijati, pregnati, pretirati, v' bieg perpraviti; *Slav.* rastirati). Ten w bok, ów w obojczyk i w pół postrzelony, Albo w szwanku od koni leży porażony. *Tward. Wl.* 235. Przysięgam na to: bodajby mię poraziło. *Ossol. Str.* 1. niech mię piorun trzaśnie, der Blitzstrahl soll mich treffen. Porazić nieprzyjaciela, pogromić, rozgromić, den Feind aufs Haupt schlagen. Klaudyusz Gotów w Macedonii prawie na głowę poraził. *Stryjk.* 42. Poraził, pogromił, pobił one wszystkie nieprzyjaciele swoje. *Rej. Post. M m m* 3. Sławni hetmani więcej rozumem swoim porażali, niżli czasem mocami. *Rej. Zw.* 163. Pszczoła rani, zła mrówka, szarańcza poraża. *Tol. Saut.* 4. (klęskę czyni). Porażony. *Baz. Hst.* 142, *Eccl.* спятый. PORAZICIEL, a, *m.*, pogromiciel; *Croat.* porazitel; *Rag.* porazitegl; *Ross.* поразитель, der einen zu Boden schlägt, zgładziciel, *deletor. Macz.* PORAZICIELKA, i, *ż.*, *deletrix. Macz.*; *Rag.* porazitegliza. (*Rag.* poraazni *damnificus*; *Ross.* поразительный porażający).

PORCELANA, y, *ż.*, (*Portugal.* porcellana = filiżanka. Journal des Luxus 1795, 10, St. 448); das Porzellan; *Vind.* porzlan; *Slav.* porcelan; *Carn.* majólka; *Ross.* фарфоръ, (cf. farfury); są to owe kosztowne różne naczynia, w przełamaniu niejaką śklanność pokazujące, w pół przeźroczyste, pospolicie białe. *Kluk. Kop.* 1, 309. *Kraml* 525. Jadać na Chińskich porcelanach. *Teat.* 28. *b*, 132. na Chińszczyznie. *Teat.* 48. *b*, 14. Saskie, Japońskie, Chińskie porcelany, W dzbanach i wazach pięknie zdobią ściany. *Zab.* 9, 158. *Skrzet.* PORCELANOWY, a, e; *Vind.* porzlanski; *Ross.* фарфоровый; von Porzel-

lan, Porzellan *. Tabakierka porcelanowa. *Teat.* 49. *d*, 7. Glina porcelanowa jest subtelna biała albo jasno siwa, lekka. *Kluk. Kop.* 1, 251. Skło białe porcelanowe, z koloru podobne do porcelany. *Torz.* 269. Porcelanowa muszla, *Ross.* змѣиная головка, ужовка, *cypraea caput serpentis.*

PORCYA, yi, *ż.*, z *Łac.*, sztuka czyli część wyznaczona dla kogo, udział, die Portion; *Carn.* part; *Hung.* darab, (cf. drób); *Ross.* пай, паекъ. Żydzi chłopkowi, zamiast jednéj lub drugiéj porcyi wódki, pięć, sześć przypiszą. *Mon.* 75, 587. Racye, porcye żołnierskie, *ob.* Racya. — §. *Transl.* Wiśniowiecki Otomańskiéj stolicy niestrawną był porcyą. *Tward. Wł.* 57. sztuczką, kąskiem, ein unverdaulicher Bissen.

PORDZEWIEĆ, *f.* pordzewieje *neutr. dok.*, rdzą zajść, pośniedzieć; *Vind.* poerjoveti, poerjavitise, poerjavinatise, berosten, verrosten. Chędożą oręże co tydzień, aby nic pordzewiałego nie nalazło się. *Star. Dw.* 34. Złoto i srebro wasze pordzewiało. 1 *Leop. Jac.* 5, 3.

PORĘBA, *ob.* Porąb. PORĘBNICZY, a, e, do porębnika należący, Holzschläger *. *Cn. Th.* Porębnicze, *n.*, *Subst.*, płat porębnikom, Holzschlagelohn, Hauelohn. *Tr.* (*Ross.* порубежный graniczny, *ob.* Rąb). PORĘBNIK, a, *m.*, co drwa w lesie gotuje do budowania, u nas cieśla to czyni pospolicie, *materiarius. Cn. Th.*, leśnik, *lignator. Mącz.*, der Holzfäller, Holzschläger; insbesondere der Bauholzfäller, der Zimmermann. PORĘBUJE, *ob.* Porąbić, Porąbać.

PORĘCZ, y, *ż.*, PORĘCZE, a, *n.*; *Boh.* opjradlo, opjrátko, držadlo, zabradli, zábradlo; *Vind.* flonja, naflon, naflonja; *Bosn.* drrisgjak (*ob.* Dzierżak), ruciça: *Ross.* поручъ, поручень, державка, опоръ; *Eccl.* опорка; wspora, podpora; Lehne, Geländer. Krzesła z poręczami. *Kras. Pod.* 2, 128. mit Armlehnen. *Teat.* 6, 62. Poręcze u krzesła *Eccl.* мышчица. Krzesło z poręczami (*Carn.* naslôn). — Dwie ławki dla patronów, poręcze dla słuchaczów. *Teat.* 20. *b*, 125. przegrodzenia, Geländer. Podpory u wschodów; Treppengeländer, Stiegengeländer, u mostów, Brückengeländer; *Ross.* перила, перилца; których się trzymamy, abyśmy się nie stoczyli albo nie upadli, poręcze właśnie zowiemy. *Mącz.* Poręcze u wschodów bywają jesionowe i grabowe, u mostów sosnowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Poręcze na barkach *Ross.* порыски. *PORĘCZNIE *adverb.*, po ręce, na rękę, pomyślnie; nach der Hand, erwünscht. Nam tedy teraz tak się porecznie wszystkie rzeczy stosują, że się bezpiecznie zwycięztwa spodziewać możemy. *Krom.* 336. Chcą oni koniecznie wojny; byłoby im wcale nieporęcznie, gdyby trwał pokój. *Pam.* 85, 1, 330. PORĘCZNIK, *PARĘCZNIK, a, *m.*; (*Boh.* poručnjk dozorca, opiekun; *Ross.* поручникъ *hodie* porucznik, *obsolet.* rękojmia); *Vind.* porok, saobiezhavez; *Ross.* поручитель; *Eccl.* поручникъ, *f.* поручница, порука; der Bürge, der Cavent. Trzecia osoba, która między dwoma kontraktującemi, zaręcza, porecznikiem, kautorem albo rękojmią zwana bywa. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 245. *Parecznik. *Pilch. Sen. list.* 3, 246. PORĘCZNY, a, e, z poręczami; *Ross.* перильный, mit Lehnen, Geländer. Siedząc na krześle poręcznym. *Teat.* 1. *b*, 83. Lehnstuhl, Armstuhl.

POREGESTROWAĆ, *f.* poregestruje *cz. dok.*, w regestra powpisywać, nach einander einregistriren, eintragen in die Register. Poregestruj, co komu za co winien jesteś. *Teat.* 19, 72. Po jego śmierci zaraz wszystko poregestrować i popieczętować kazano. *Xiądz.* 88.

PORĘKA, *PARĘKA, i, *ż.*; (*Vind.* poroka * ślub weselny); *Ross.* поручительство, порука; *Eccl.* поржученіе, поруки; ręczenie za kogo, kaucya, die Bürgschaft, das Bürgen, Gutstehen für etwas. Gdy mię kredytor srogi brał w łańcuchy, On mi nie dał paręki. *Hor. Sat.* 59. Pisma paręką wsparte. *Zab.* 7, 224. Każdy podpisał imię swoje w porękę tak zbawiennego dzieła dla ojczyzny. *Ust. Konst.* 1, 144. *Obr.* 49. *Czack. Pr.* 2, 132. PORĘKAWICZNE, ego, *n.*, *subst.*, podarunek żenie przy kupieniu czego od męża, Schlüsselgeld, Handschuhgeld, Nadelgeld. Wymówił sobie w hucie pięćset butelek porękawicznego. *Torz.* 23. Ponieważ brat jéj był bezżenny, jéj więc należało całe porękawiczne. *Ossol. Str.* 3.

PORNĄĆ *med. jedntl.*, [zanurzyć się, untertauchen, *rusk.* pornuty 5], n. p. Niedościgły boga wysokie rozumy anielskie, a gdy się zanurzyły w kontemplacyi, aż do piekielnéj pornęły głębiny. *Pociej.* 245. runęły.

PORNOŚĆ, ści, *ż.*, moc zapachu, smaku, (*fortassis a* Por 2.); *Ross.* пряность, пряноватость, strenger Geruch, Geschmack. Kozłek wielki, ziele, swą pornością zaraźliwe jadem powietrze *odpądza. *Syr.* 53. PORNY, a, e, — o *adverb.*, mocnego zapachu, smaku; *Ross.* пряный, пряноватый, streng von Geruch, stark riechend; *Boh.* čpawý; (čpjm, čpiti *graviter olere*). Ziółko to, ma mocny i porny zapach w sobie. *Syr.* 712. Opich w zapachu porniejszy jest, tak że swą porną wonnością obraża głowę. *Syr.* 1078.

Pochodz. *cf. piernik etc.*; *cf. pieprz, pieprzny.*

POROBIĆ, *f.* porobi *cz. dok.*, PORABIAĆ *niedok.*; (*Bosn.* porobiti, popljeniti *praedari*, porobitegl *praedator*; *Rag.* porobbiti *praedari*, poròb *praeda*; *Croat.* poroblyújem *depraedor*, porobitel *praedator*; *Ross.* поработать popracować, służyć, поработить, порабощать podbić sobie); chwilę niejaką robić i to i owo; *Sorab.* 1. podźilam; *Vind.* podelati; *Ross.* подѣлать, подѣлывать; §. a) nach einander machen, verfertigen, arbeiten. — §. Co porabiasz teraz? *Teat.* 34. *b*, *B* 2. co robisz, czym abo jak się bawisz, was machst du? Coż Henryka porabia? *Teat.* 55. *e*, 21. Pytała się go, coby porabiał. *Zab.* 11, 92. A Jejmość Pani Fircykiewiczowa co tu porabia? *Teat.* 34. *b*, *E* 2. (po co tu przyszła, czego tu chce?). — §. b) Porobić kogo, zrobić go, pokonać, zwyciężyć, upokorzyć go. *Cn. Ad.* 900. einen nieder arbeiten, hinstrecken, überwältigen. Nieraz nosił styk w ręce ogrubiałéj wielce; Rzekłbyś, że świeżo rozprzągł porobione cielce. *Żebr. Ow.* 367. Nie trzeba było dział Tureckich na naszę zgubę, same niewczasy i trudności przeprawy byłyby nas porobiły. *Birk. Podz.* 16. Ten sam, kogo porobiono, wyznawa, iż jest zwyciężonym. *Gorn. Sen.* 332. Znamienity ów rycerz każdego z osobna w tym porobił, w czym sobie dank przypisywał. *Gorn. Dw.* 32. Pismem ś. szatana porobicie. *Dambr.* 147. Datkiem pragnął mię porobić; *praecorrum-*

pere. Żebr. Ow. 351. (przekupić, zjednać sobie). PORÓBKA, i, *ż.*, wątek, der Einschlag, Eintrag bey den Webern. *Ryd.* PORÓBNIK, PORUBNIK (*Cn. Th.*), a, *m.*, PORUBCA, y, *m.*, *Tr.*, (cf. *Graec. πορνεία, πόρνος, πορνεῖον, πόρνη*); który wolny z wolną nierząd płodzi. *Cn. Th.* 779. Poróbnik, kurewnik; *expugnator pudicitiae. Macz.*; *Carn.* hotnik; *Eccl.* блѫдьникъ, блѫдьнъ, блѫдодѣи. Porubnik. *W.* 1 *Thim.* 1, 9. *Sk. Dz.* 110. der Hurer, Hurenjäger, ein Unverheiratheter, der mit einer Unverheiratheten huret. PORÓBSKI, PORUBSKI, a, ie; *Ross.* блудодѣйный, hurerisch, Huren-. Szczęśliwy, że nie skusisz w młodości łoża porubskiego. *Bardz. Luk.* 2, 20. PORÓBSTWO, PORUBSTWO, a, *n.*, nierząd z wolną; die Hurerey; *Bosn.* puteni grjeh; *Ross.* блудливость, блудодѣяніе, блудъ, (cf. błąd); *Eccl.* кровомѣшство, кровосмѣшеніе. Lepiéj żonę mieć, aniżeli w swejwoli i w porubstwie żyć. *Petr. Ek.* 55. Dzieci w porubstwie i cudzołoztwie spłodzone. *Krom.* 105. Aby się poróbstwa strzegli.... *Sk. Dz.* 35. Porubstwo, o wszeteczeństwie pasierba z macochą. *Pot. Syl.* 45. Mirha z ojcem popełniła porubstwo nieczyste. *Banial. G* 3. (kazirodztwo, Blutschande). — *Transl. fig.* Szkatułę swoję poróbstwami ojczyzny ładowali. *Birk. Krz. Kaw.* 38. plonem.

POROCZKI, *plur.*, §. a) sądy ziemskie, (*ob.* roki ziemskie). Jurydyka, poroczki, roki, Tagefahrt. *Ern.* 1140. Poroczki mają być cztéry razy do roku, które sędzia z podsędkiem i z pisarzem sądzić mogą. *Tarn. Ust.* 14. Wojewodowie roki wielkie sądzić mają; a to gdy wyjdą dwoje poroczki, tedy po nich trzecie roki mają być sadzone. *ib.* 70. Gdzie rozum, wymowę, Wlała zarazem Pallas w jednę głowę, Znały to grody, poroczki i sejmy. *Miask. Ryt.* 2, 125. — §. b) Poroczki, roczny zapas z przeszłego roku, vorjähriger Vorrath. Z wierzchem każe nalać piwa, Poroczki mu doszły żniwa. *Bielaw. A* 4 *b.*

PORÓD, u, *m.*, PORODA, y, *ż.*; (*Ross.* порода; *Eccl.* порожденіе; *Vind.* porodstvu, perrojenstvu = ród, gatunek, plemię); *Boh.* porod; *Sorab.* 1. pohrod; *Carn.* porod; *Croat.* pòrod; *Rag.* porod *partus*, (2. *proles*, *generatio*, *Bosn.* porod, poroghjaj *posteritas*, *stirps*); PORODZENIE, ia, *n.*, §. 1) rodzenie, płód; das Gebähren, die Geburt. Piérwéj bywa poczęcie, potym rodzenie, na ostatek porodzenie. *Wróbl.* 14. Brzemiennym, gdy już nade dniem chodzą, dla łatwiejszego porodu, dobrze się myć. *Sienn.* 459. *Spicz.* 182. Siedmdziesiąt i ośm dzieci miała jednym porodzeniem. *Stryjk.* 296. Wróć mi duch dwakroć dany, przodkiem przez porodę, *partu.... Żebr. Ow.* 204. — §. 2) Poród, płód nadzwyczajny, dziwotwor, monstr, potwora, ein Ungeheuer. Najsroższe porody. *Zab.* 10, 155. *Zabł.* (*Eccl.* народокъ cierpki owoc). *PORODNY, a, e, *ob.* Rodzajny; (*Carn.* porodn; *Rag.* porodni *foetidus*, (porodiv *quod gigni potest*); *Croat.* porodni *genitalis*). PORODZIĆ, *f.* porodzi *cz. dok.*, płód na świat wydać, gebähren, *ob.* Rodzić, urodzić; *Boh.* poroditi; *Sorab.* 1. porodzicž, pohrodżam; *Vind.* porediti, perroditi; *Bosn.* poroditi; *Rag.* poroditti, poràdjati, poràghjati; *Croat.* porájam; *Ross. et Eccl.* породити, произродить, произраждать. Panna począwszy duchem ś., porodzić miała zbawiciela. *Żarn. Post.* 673 *b.* Przyrodzenie chce, aby na świat ludzie porodzeni rośli. *Kucz. Kat.* 2, 389. Porodzić niedoszły płód, (*ob.* Poronić). Gdy góra porodzi, tedy się myszka narodzi. *Ezop.* 11. PORODZICIEL, a, *m.*, który rodzi, cf. rodzic, płodziciel; *Rag.* poroditegl *generator*, der Zeuger, Erzeuger. *W rodz. żeńsk.* PORODZICIELKA. *Żyw. Jez. B b*; *Rag.* poroditegliza. PORODZINY *plur.*, urodziny, rodzenie się; die Geburt, Geburtszeit. Takie były ojczyzny nieba porodziny. *Przyb. Milt.* 174.

POROGACIEĆ *nijak. dok.*, rogatym się stawać, nach einander Hörner bekommen. Gród Ewrypielów, gdzie porogaciały Rojskie matki, gdy stada Herkulskie ściągały; *cornua gesserunt. Żebr. Ow.* 172.

*POROH, *ob.* Próg. *Dudz.* 29.

PORONCZĘ, ęcia, *n.*, PORONIĄTKO, a, *n.*, *dem.*, płód poroniony, pomiotek, porzutek, niedochodek, zaśniad, odchodczę, niedonoszony, niedoszły płód, niedonosek, eine unzeitige Leibesfrucht; *Boh.* potracenec, nedochůdce; *Sorab.* 1. pometank, netžaszné žiwota pwód; *Rag.* izmètak, izmèt; *Ross.* извергъ, выкидышъ. Poroniątko. *Cziach. Prz. f* 3. Paniom, które porończęta miewają, ziele to użyteczne. *Syr.* 1344. Przeklęte porończę Babilońskiéj wilczycy. *Pot. Pocz.* 46. *Chrośc. Luk.* 345. Nieszczęsne ja płochéj fortuny porończę, nie donosiła mnie do naznaczonego kresu. *Pot. Syl.* 112. *POROŃCZY, a, e, *Eccl.* извергательный; poroniony, poraniający, porzucający, niestateczny; unzuverlässig, unbeständig, abweichend. Dni i szczęśliwość wróci im porończą, Że lata swoje chwalebnie zakończą. *Chrośc. Job.* 138. PORONIA, *herb*; lilia biała w polu czerwonym, po bokach dwie róże białe; na hełmie trzy pióra strusie. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen. PORONIĆ, *f.* poroni *cz. dok.*, Poroniać, Poraniać *niedok.*, Poroniwać *częstl.*; *Boh.* potratiti, potracowati, (*ob.* Potracić); *Sorab.* 1. poranu, woranu, pometam; *Carn.* jalovy se, (cf. jałowy); *Bosn.* jalovitise, izjalovitise, izvrricchi djete, iscitittise; *Rag.* izmetnut; (o krowach: izjalovitise); *Croat.* izvergujem, izverchi, izmechem; (*Ross.* поронять, сронять upuścić, uronić, porzucić); §. a) poronić nie chcąc, porzucić płód nad wolą, porodzić niedoszły, martwy płód. *Cn. Th.*; *Ross.* недоносить, выкинуть, выкидывать; *Eccl.* извергнути, извергати, извергаю, mißgebähren, ums Kind kommen, abortiren. Niektóre białogłowy płodu donosić nie mogą, i przed czasem poraniają. *Petr. Wod.* 16. Jeśli która zwykła przed czasem płód poroniwać, tedy nad tą wodą parzyć. *Syxt. Szk.* 228. Poronienie, *abortus*, das Abortiren, der Mißfall, kiedy płód niedoskonały pozbywa się. *Comp. Med.* 527, *Carn.* spak, spaka, sènki; *Eccl.* извержение. Poroniony płód. *Radz.* 1 *Cor.* 15, 8. — §. Poronić, *de animalibus*, verwerfen. Głos Jehowy czyni, że poroniają łanie. *Budn. Ps.* 29, 9. — §. b) Poronić chcąc, płód w żywocie struć chcąc, *abigere foetum. Cn. Th.*, das Kind abtreiben. — §. c) *Fig.* Widzę, twoja mózgownica jakiego dziwoląga poroni. *Teat.* 1. *b*, 82. zawcześnie wyda, zpłodzi, zu früh aushecken. — §. *Ogólnie:* Porzucić, uronić; abwerfen, wegwerfen, fallen lassen, fahren

lassen. Jeleń rogi ma gałęziste, które corok porania. *Sienn.* 282. PORONNY, a, e, dla poronienia, n. p. Lekarstwo poronne, poronienie czyniące. *Cn. Th.* die Leibesfrucht abtreibend.

POROPIĆ się *recipr. dok.*, ropą zajść, nach einander eitern; *Bosn.* oghnojitise.

POROŚCIĆ *cz. dok.*, obrosłym uczynić; *Rag.* porossiti, porâscjati, bewachsen machen. Krwią kreta na głowę obliniała dla poroszczenia, dobrze pomazować. *Sienn.* 288.

POROSIĆ *cz. dok.*, rosą pokropić *pr. et tr.*; *Boh.* porausám; *Vind.* porositi, bethauen. Krwią poroszon. *Chodk. Kost.* 61, cf. porosza.

POROŚL, i, *ż.*, POROŚLINA, y, *ż.*, §. 1) miejsce obrosłe, (*opposit.* golizna), ein bewachsener Ort. Poroślina, miejsce trawą obrosłe, bądź na płaszczyznie, bądź na pagórku; murawa zaś o płaszczynie tylko zielonéj mówi się. *Włod.*, (cf. trawnik). Porośl zielona sianożęciów bynajmniéj go nie rozweseliła. *Zab.* 84, 11, (*Boh.* porostlina; *Ross.* поростникъ zarośl). — §. 2 a) Poroślina, porost, u, *m.*, narost, każde naróśnięcie; Auswuchs, Anwuchs, ein Gewächs auf einem andern Körper. Hubka nie jest ziele, ale poroślina na drzewie. *Syr.* 1351. *Callus*, narost kości, porost. *Perz. Cyr.* 1, 147. — b) Porost, porośnienie, podrost, porastanie; das Aufwachsen, der Wuchs. Pszenica w piérwszym swoim poroście może znieść największe mrozy. *Stas. Buff.* 45. Nogi Renu i Dunaju w ich poroście zaplątał. *Bals. Sen.* 26. Wierzch przepaści za mroźnym porostem, Bez żadnych podpor ukrzepcza się mostem. *Chrośc. Job.* 151. (za mroźnym złączeniem się z sobą, pomoszczeniem). — §. 3) *Botan.* Porosty, *algae*, Aftermoos, rośliny skrytopłciowe, pośrzednie między bedłkami i mchami. *Bot. Nar.* 168. *Lichen*, Flechte, rodzaj. wiele gatunków pod sobą mający; najpospoliciéj rosną na korach drzew; tu należy porost płucnik, czyli granicznik, gwiazdosz, Lungenflechte. *Kluk. Dykc.* 2, 79. *Syr.* 1350. *et* 1351, *Ross.* плюсникъ. Porosty dzikie, zielska grube. *Stass. Buff.* 45. Porosty błotne, *ulva palustris*. *Otw. Wirg.* 427, *Croat.* rèsza, (cf. rzęsa); *Dal.* voga; *Sorab.* 1. wohdniwé zelo; *Eccl.* лѫница [*palus* 2]; (*Ross.* поросль Riethgras). Porost morski, mech morski, trawa morska, Meermoos. *Syr.* 1418, *Boh.* šařina; *Vind.* morska resa, haluga; *Ross.* собачей лишай. — *Fig.* Miasto fruktów dzikie chrósty Grzechów, i innych zbrodni powstały porosty. *Kulig. Her.* 145. POROSTOWY, a, e, §. 1) od porostu, narostu; Auswuchs-, Gewächs-, auswüchsig. *Callosus*, porostowy, nabrzękły, narostowy. *Perz. Cyr.* 147. — §. 2) Od porostu rośliny, *algosus*, Flechten-, Aftermoos-, aftermoosig. *Cn. Th.*; *Eccl.* поростовый. POROSNĄĆ, *POROŚĆ, *f.* porośnie, *poroście *neutr. dok.*, Porastać *niedok.*; *Carn.* porâsem; *Vind.* posrastiti, porastiti, naperrastiti, napreirastiti, perrastuvati, posrastuvati; *Rag.* porastjeti; *Ross.* поростн; wzrosnąć, obrosnąć, aufwachsen, bewachsen. W koło ciebie porosły pokrzywy i osty. *Kulig. Dem.* 69. Owce tak strzyżemy z wełny, iżby znowu porastać dla nas mogły. *Mon.* 64, 319. Kamień na miejscu porasta. *Mon.* 70, 650. Kamienie mchem porastają. *Prot. Kont. C* 2. Te drzewa pod ciężarem swego plonu zgięte, Te role bujnym kłosem w koło porośnięte. *Chod. Gesn.* 19. (obrosłe, [pokryte). Ma nad tobą rządy dziewka podła; dobrze jéj z tym, bo w pierze przy tobie porosła. *Mon.* 70, 175. Jeden porasta, drugiego fortuna goli. *Pot. Arg.* 538, (cf. pierze). — §*. Porosłe od deszczu zboża, długo w gumnie chować nie można. *Haur. Sk.* 17. wyrosłe, ausgekeimt, ausgewachsen. POROSTNICA, y, *ż.*, *Marchantia*, rodzaj rośliny do skrytopłciowych należący. *Kluk. Dykc.* 2, 109.

POROSPOCZYNAĆ, POROSPOŻYCZAĆ etc., *ob.* Porozpo-.

*POROSZA, y, *ż.*; *Ross.* пороша; pierwszy śnieg na końcu jesieni; (*Etym.* prószyć, proch); der erste Schnee zu Ende des Herbstes. Lato odprawiwszy, za pierwszą poroszą Mrą starzy, i drugiéj się wiosny nie doproszą. *Pot. Jow.* 34.

PORÓWNAĆ, *f.* porówna *cz. dok.*, Porównywać *frequ.*; *Boh.* urownati; *Slov.* srownáwati; *Sorab.* 1. porunofcžam, (porunofcžam szo *aemulor*); *Vind.* poraunati, poraunivati, raunu storiti, perpodobiti, permerjati, podobiti, perglihati; *Croat.* poravnávam; *Rag.* porâvniti; *Ross.* поровнять, уровнять, уравнивать, сравнять, сравнивать, обровнять, обравнивать, сноровить, сноравливать, верстать, поверстать, поверстывать, выверстать, выверстывать, уподобить, уподоблять, сличить, сличать; *Eccl.* свышшати, сравнивати; §. a) równemi czynić, do jednéj wielkości przyprowadzić, gleich machen. Porównać może szabla chociaż nierównych. *Bardz. Trag.* 431. Porównać się z kim, równym mu się uczynić; sich einem gleich machen, gleich stellen. Chciałać też była z pawy porównać się wrona. *Rej. Wiz.* 98. Porównać ulice w ogrodzie. *Tr.* poprościć, gleich, eben, gerade machen. Porównywanie, porównanie, równości czynienie, das Gleichmachen. — §. Porównanie, *effectus*, równość uczyniona, die Gleiche, die Gleichheit. Praw porównanie, i jedna z największemi książęty wolność. *Tward. Wł.* 216. Porównanie dnia z nocą, albo nocy z dniem, *aequinoctium*; *Hub. Wst.* 39. die Tag- und Nachtgleiche, (*ob.* Nocorównia). Porównanie, proporcya. *Solsk. Geom.* 3. — §. Porównywać, porownać co do czego, dochodzić równości dwóch rzeczy, przystosować jedno do drugiego, eine Sache mit der andern vergleichen. Żaden nie jest ubogi, tylko porównany do bogatego; jak żaden nie jest bogatym, tylko porównany do ubogiego. *Xiądz.* 239. Porównanie, przyrównanie, przypodobienie, die Vergleichung; *Sorab.* 1. zrownawagičnost, (porunofcženo naśladowanie); *Vind.* permera, mera, pergliha, perpodoba; *Ross.* сноровка, свѣрение, примѣръ. Wielkość i małość, wysokość i nizkość, okazałość i podłość, najwięcéj pochodzi z porównania. *Pilch. Sen. list.* 325. Porównania godny z kim, *aequiparabilis*. *Cn. Th.* vergleichungswürdig. Do porównania, mogący być porównanym, zu vergleichen, vergleichbar; (*Sorab.* 1. porunofcžiwé podobny); *Vind.* perpodobliu, permerliu, podobliu; *Ross.* уподобленный, сличительный; *Eccl.* ссуждаемый. — *Opposit.* Nieporównany, nie do porównania, nie mogący być porównanym, unvergleichlich; *Sorab.* 1. nepžirunofcžiwé, neperunofcžiwé; *Ross.*

et Eccl. неприкладьнъ [*incomprehensibilis* 2], непримѣрный, несравнительный, несосудный. Ów nieporównany Nestor z tobą wojuje. *Jabł. Tel.* 144. Spodziewam się, że sprawa ta nieporównanie (*adverb.*) pójść powinna. *Teat.* 9, 25. Porównywający *Eccl.* сосудный, сравнительный. W grammat. stopień porównywający, stopień wyższy, *gradus comparativus*, *Slov.* zrownawagični stupen; *Ross.* уравнительный степень, сравнительный; *Eccl.* разсудительный степень. — §. b*) *Porównać niegodnych, pomiarkować, pogodzić; vergleichen, ausgleichen; *Boh.* porownati. Pilnie się starał o pokój i porównanie Cesarza z kościołem. *Sk. Dz.* 1115. Jeśli kto chce porównać którą niezgodę, tedy wiele k temu pomaga milczenie. *Eraz. Jez. L* 7 *b.* Wojsko rozpuścił, a z królem się zjechawszy porównał. *Sk. Dz.* 1097. Do pokoju ich przywiódł, i z niemi się porównał. *ib.* 1184. Wojna ta, 6 razy porównana, znowu się odnawiała. *Lat. Kom. E* 4. — Niech porównanie będzie, ubodzy nas na onym świecie do swoich majętności przypuszczą; a my je tu do naszych. *Sk. Kaz.* 336. t. j. ugoda, układ, ein Vertrag. — §. *Verb. neutr.* Porównać z kim = równym mu być, wielkością etc., dosiądz go; einem gleich kommen, gleich seyn. Kto na ziemi porówna z tobą, kto na niebie, Wszystkie rzeszy niebieskie lękają się ciebie. *J. Kchan. Ps.* 150. Nie pnij się, bo z pany nie porównasz. *Opal. Sat.* 150. Rozumiałem, że żadna boleść z moją nie miała porównać. *Gorn. Dw.* 11. Olgierd z onemi Greckiemi królami w męstwie i w dzielności porównał. *Stryjk.* 424. Lepsza mądrość, niż perły i wszystkie rozkoszy nie porównają z nią. *Budn. Prov.* 8, 12. PORÓWNACZ, a, *m*; *Eccl.* уравнитель; który co porównywa, der Gleicher, Ausgleicher; (*Sorab.* 1. porunik *aemulus*). Zwierzchny pan ma być sporów i niezgod między obywatelami ustawicznym porównaczem. *Modrz. Baz.* 82. pogodziciel. PORÓWNICZY, a, e, od porównywawania, Ausgleichungs=. Chociaż komisye porównicze nastąpią, podatki nigdy dosyć nie wyniosą. *Przestr.* 315.

POROZ—, POROS—, po-, roz-, *Praepos. insepar.*, *ob.* Po *insepar.* — Po *facit Verba cum* roz-, *composita iterativa*, nach einander zer=, ver=. POROZBIEGAĆ się *recipr. iterat. dok.*, sich nach einander verlaufen. Dzieci mi się gdzieś porozbiegały. *Teat.* 52, 55. POROZCHODZIĆ się *recipr. iterat. dok.*, nach einander aus einander gehen; *Ross.* поразходиться. POROZDAWAĆ *cz. iterat. dok.*, nach einander vertheilen. Porozdawał wszystko ubogim. POROZDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerreißen. Porozdzierajcie szaty wasze, a obleczcie wory. *Budn.* 2. *Sam.* 3, 31.

POROŻE, a, *n.*, 1) rogi na głowie, die Hörner, das Geweihe, Gehörn. Złocą poroże białym jałowicom. *Pot. Syl.* 294. — *Allegor.* Parchowaty kozieł niechaj nam dalej porożem straszny nie będzie. *Psalmod.* 71. — *Transl. fig.* Porożem potrząsać, rogi pokazywać komu, zęby pokazywać, hardym, zuchwałym mu się stawić; die Hörner zeigen, die Spitze bieten, trotzig und übermüthig dräuen. *Rys. Ad.* 56. Niech co dziś porożem trzęsą, karki harde zniżą, I nóg twych proch ulizą. *Tward. Misc.* 9. Kajcie się grzechów, upominam, kajcie, Ani porożem nazbyt potrząsajcie. *J. Kchan. Ps.* 109. Nie podnoście się ku górze, strząsając porożem waszym. *Radz. Ps.* 25, 6. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. *Groch. W.* 465. — *Metonym.* Poroże, hardość, zuchwałość, rogi; der Uebermuth, Stolz. Gdy nic przed bogiem tajno być nie może, Podobać mu się wasze ma poroże? *Chrośc. Job.* 48. Pokruszę wszystkie poroża niepobożnych. *Radz. Ps.* 25, 11, (cf. rogi ucierać komu). — b) *Simil.* Już się na usłane łoże Wdziawszy złote Lucyna prowadzi poroże. *Nar. Dz.* 2, 82, *not.*, »poroże, księżyc na nowiu«; półksiężyca rogatego, Hörner, Spitzen des halben Monds. — 2*) Poroże, POROŻEC, żca, *m.*, *fig. ob.* Pocisk, oręże. *Cn. Th.* spitzige Waffen, Geschoß, Gewehr. Dla boga, cóż już dalej czart wymyślić może Nad to tak ostre ludzi nikczemnych poroże! *Pot. Zac.* 65. Słynie poety pamięć jeszcze świeża prawie, Gdy porożec zdobywcy pleśnieje w kurzawie. *Przyb. Ab.* 7.

POROZGRADZAĆ *cz. iter. dok.*, die Zäune nach einander umwerfen. Naśle łotrów najemnych, pograbi, pokosi, Porabie, porozgradza, spali, powynosi. *Zab.* 16, 124. *Nar.* POROZJEŻDŻAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerfahren, mit Fahren zerstreuen. Silnie kołami skiby porozjeżdżane były; *turba rotarum mollierant glebas. Żebr. Ow.* 145. — Porozjeżdżać się, nach einander, aus einander fahren oder reiten. POROZKOPYWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zergraben, aus einander werfen. Proroki twoje pozabijali, ołtarze twe porozkopywali. *Budn. Rom.* 11, 3. POROZMAWIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander sich unterreden; *Ross.* поразмолвиться. POROZMIATYWAĆ, *cz. iter. dok.*, pozozrzucać, nach einander hinaus werfen, zerstreuen. W téj stronie śpice się z kół porozmiatywały, tam oś leży złamana. *Otw. Ow.* 10. porozlatywały się.

PORÓŻN, PORÓŻNIE *adverb.*; *Ross.* порознь; *Boh.* porůznu; z osobna, einzeln, allein, jedes für sich. Agaty, któréj oczki, brwi, nos, usta, szyja, Porózn piękne, coż razem!.... *Zab.* 10, 67. *Koss.* Nie w kupie, ale porożnie żywot swój wiodły. *Gorn. Sen.* 269. PORÓŻNIĆ, *f.* porózni *cz. dok.*, pokłócić; *Boh.* rozkmotřiti, (cf. kmotr, cf. kum, pokumać się, cf. rozbrat); *Vind.* resediniti, resdrushiti, restovarfhati, reslozhiti; *Ross.* раздружить, раздружать, рассорить, рассориваю, ссорить, ссорю, поссорить, поссоривать, перессорить, перессоривать; *Eccl.* раздрышати; entzweyen, verunreinigen. Poróżnić się *recipr.*; *Boh.* pohodnu se; *Vind.* fe f' enem skriegati, (Oester. sich mit einem zerkriegen); *Bosn.* ozlobitise; *Ross.* разбраниться, поосердиться, пріосердиться; *Eccl.* раскотороватися, разбраниться, разсориться. (*Ross.* порозниться rozstać się, w różne drogi się udać). Poróżnił się z swoją familią. *Teat.* 7, 26. *et* 23, 9. PORÓŻNICIEL, a, *m.*, pokłóciciel, der Entzweyer; *Ross.* раздоротворецъ.

*POROZNIEMAGAĆ się, *recipr. iter. dok.*, porozchorowywać, nach einander erkranken. Panny porozniemagały się a ona śliczność ich zmieniła się. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 1, 27. (PORÓŻOWAĆ *cz. dok.*, różem powlec, pofarbować; roth bedecken, rougiren; *Ross.* порумянить). POROZPLATAĆ,

cz. *iter. dok.*, nach einander aufflechten; (*Etym.* pleść). Kawałki starych porozplatanych lontów. *Jak. Art.* 2, 112. POROZPOCZYNAĆ, *cz. et neutr. iterat. dok.*, nach einandern anheben. Tu tylko świat porozpoczynał. *Wad. Dan.* 164. POROZPOŻYCZAĆ, *cz. iterat. dok.*, nach einander alles ausleihen, verborgen. *Cn. Th.* POROZPROWADZAĆ, *cz. iter. dok.*, porozdzielać, verschiedentlich vertheilen, versetzen. Te rzeczy, gdy już z ciemnéj wydźwignął gromady, Porozprowadzane na różne rozsady. *Ow. Ow.* 3. POROZPRUWAĆ, -ał, -uje, *cz. iter. dok.*, nach einander zertrennen. Wrzód wzdłuż porozpruwać. *Perz. Cyr.* 152. POROZPRZESTRZENIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander erweitern. Porozprzestrzeniał kanały, aby więcéj wody szło niemi. *Star. Dw.* 2. POROZPYCHAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerstoßen, von einander stoßen. Porozpychawszy kupy zgromadzone na się. *Otw. Ow.* 481. POROZRÓŻNIAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander unterscheiden; (*Ross.* поразрознить pstro się ubierać, поразрозниться odmienić zdanie o kim). POROZRUSZAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander in Bewegung setzen; *Ross.* поразшатать. POROZRZUCAĆ, *cz. iter. dok.*, unter einander werfen. Stoliki i stołki porozrzucane. *Teat.* 9, 21. POROZSADZAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander aus einander setzen, zersetzen, zerlegen; *Ross.* поразсадить. POROZSTAWIAĆ, *cz. iter. dok.*; *Ross.* поразставить, nach einander verschiedentlich hinstellen. Widać tam porozstawiane doniczki z kwiatami różnego gatunku. *Teat.* 54, 3. Snopki konopne porozstawiać. *Przedz.* 43. POROZSYPOWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander verschütten. Bankierom, co tam handlowali, stoły zwywracał, i porozsypował pieniądze. *Odym. Św. L.* POROZSZARPYWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander zerfleischen, zerreißen. Grunty biskupie sobie za własność poprzywłaszczali, a między się porozszarpywali. *Weresz. Kij.* 5. Wszystkie skarby między się buntownicy porozszarpywali. *Jer. Zbr.* 122. POROZSZCZEPOWAĆ, *cz. iterat. dok.*, nach einander aufspalten. Melony porozszczepować. *Syr.* 1181.

POROZUMIEĆ, *f.* porozumie *cz. dok.*, Porozumiewać *niedok.*; *Boh.* porozumiti, porozumjwati; zrozumiewać, rozumem pojmować, mit dem Verstande fassen, einsehen. Wszystkich do siebie przychodzących więcéj dusz, aniżeli ciał sprawy porozumiewała. *Wys. Kat.* 175. Aby się to lepiéj porozumiało, mamy wiedzieć.... *Petr. Pol.* 83. Z porozumienia tajemnic chrztu ś., człowiek siebie samego najsnadniéj poznaje. *Hrbst. Lek. A* 4 *b.* — §. Porozumienie o kim, na kogo, domysł, mniemanie, zdanie, opinia; Meynung, Muthmaßung. (*Slov.* porozumitelka *synecdoche*). Cóż to tu porabiacie, coś nie dobre o was mam porozumienie. *Teat.* 3. *b,* 14. Będąc Zbigniew nagle umarły znaleziony, na różne osoby padły porozumienia jego śmierci. *Perz. Cyr.* 3, 32. — §. Porozumieć komu, pojąć jego czucia, sytuacya etc.: begreifen, wie einem andern sey, wie ihm zu Muthe sey. Gdy widzą, aby miał bydle swoje furman obciążać, tedy na niego samego ten ciężar włożą, aby potym umiał porozumieć bydlęciu. *Star. Dw.* 74. — §. Porozumieć się z kim, porozumienie z nim mieć, spiknienie, znoszenie się, narade, (cf. konszafty); sich mit einem verstehen, mit ihm ein Einverständniß haben. Myśl o skutecznych w téj mierze środkach, porozumiewaj się ze mną. *Teat.* 33, 28. Leonora porozumiała się z tym gachem. *ib.* 31, 26. ˚POROZUMY *plur.*, porozumienia z kim, konszafty; Verständnisse, Einverständnisse, Durchsteckereyen. Chcąc, żeby Cezar Rzym odziedziczył, Kładli korony na jego ołtarze, I przez te figle, przez te porozumy Macali szlachty i pospólstwa tłumy. *Chrość. Fars.* 10. ˚POROZUMNY, a, e, — ie *adverb*; *Sorab.* 1. porozemné *rationabilis.*

POROZWIĘZYWAĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander aufbinden, zerlegen. Konopie wyciągając z wody, porozwięzywać snopki. *Przedz.* 43. POROZWIJAĆ się, *recipr. iter. dok.*, sich nach einander entfalten, entwickeln; *Boh.* porozwinauti. POROZWOZIĆ, *cz. iter. dok.*, nach einander verschiedentlich hinführen, an verschiedene Orte hinbringen. Ziarnek różnych zmieszanych, jeżeli Psyche nie porozwozi każde na swą kupę, śmiercią Wenus grozi. *Morszt.* 86. porozstawiać, porozkładać.

POROŻYSTY, a, e, *Ross.* порожистый; §. 1) pełen porohów, to jest progów, spadków wodnych, katarakt, voll Wasserfälle. Dniepr porożysty. *Zab.* 3, 254. *Koss.* — §. 2) Porożysty, pełen rogów, poroża, rogaty; voll Hörner, gehörnt; n. p. Nieporożyste czoła młodych jagniąt. *Pot. Arg.* 65, *ob.* Gomoły.

PORT, u, *m.*, z *Łac.*, der Hafen, Seehafen, *ob.* ˚Przystanie; *Boh.* přjstawadlo, přjstaw (cf. przystaw), čerpadlo; *Slov.* přjstaw lodj; *Sorab.* 1. morski wuyezd, łżowmiski zkhów; *Carn.* zhovnishe, (*ob.* Czółn); *Vind.* brod (*ob.* Bród), prod (cf. prąd), prevodifhe, brodifhe, ladjovifhe, barkalifhe, mursku gradifhtvu, mursku brodifhtvu, ladjostaja; *Hung.* rév-part; *Rag.* lûka; *Bosn.* porat, luka; *Croat.* brodische, prisztoische; *Dal.* luka; *Ross.* портъ, пристанище, пристань, гавань; *Eccl.* затишие, отишие, (cf. zacisze); §. 1) część morza między ziemią zamknięta, do któréj okręty wchodzą, i od burzy morskiéj bezpieczeństwo znajdują. *Wyrw. Geogr.* 17. *Kras. Zb.* 2, 392. Z mnóstwem okrętów przez port abo przewoz Trypolimski ciągnął. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 1. Bez portu *Eccl.* безпристанищный. — §. *Fig. tr.* Miejsce spokojne, miejsce ucieczki; der Hafen, Ruheort, Zufluchtsort. Małżeństwo nierządnéj miłości jest najpewniejszy port a przystęp, do którego się każdy garnie, który bogu dobrze służyć chce. *Glicz. Wych. P* 1 *b.* Przyjaciel port przyjacielowi. *J. Kchan. Dz.* 63. Śmierć mi portem, tam koniec mojéj biedy będzie. *Bardz. Trag.* 485. Przywiedź do portu rzeczy opłakane, Niech koniec wezmą szkody nieoszacowane. *Groch. W.* 593. Wszelkiego utrapienia jest portem cierpliwość. *Min. Ryt.* 4, 134. Tedy jako w porcie już zdały się być rzeczy. *Tward Wł* 17. — §. 2˚) W ziemi Pomorskiéj dań, która portem, alias ˚Marsard za starym postanowieniem książąt Polskich była zwaną, kasujemy. *Herb. Stat.* 747. Hafenzoll.

PORTA, y, *ż.*, (*ce mot signifie en Perse la cour du roi ou celle des gouverneurs des provinces. Barthl. Anach.* 1, 166. *Xenoph. Cyrop.* 8, 201.). Od wielkiéj bramy, którą do saraju Sułtana wchodzą, państwo Tureckie nazwa-

ne jest Portą Otomańską. *Wyrw. Geogr.* 258, die Ottomannische Pforte; *Boh.* brana Ottomanska, (*ob.* Brama); cf. *Lat.* porta. — §. Porty i mocy piekielne nigdy téj wiary nie przemogą. *W. Post. W.* 261. die Pforten der Hölle.

PORTATYL, a, *m.*, §. 1) ołtarzyk podróżny do mszy świętéj sprawowania. *Cn. Th.* z *Łac.* portare, ein kleiner tragbarer Altar. *Pim. Kam.* 124. *et* 126. — §. 2) Portatyl, kamień poświęcony w ołtarzu każdym, na którym mszą ś. odprawiają. *X. Kam.*, der geweihte Altarstein.

PORTKI, *G.* portek *plur.*, PORTECZKI, eczek, *zdrobn.*, PORTASY, ów *zgrubiale*; (*Ross.* портки gatki, портной krawiec, портная, портниха szwaczka, портянина grube płótno, z którego chłopskie pludry bywają; *Etym.* parć; *Eccl.* портно, портки gatki, порты łachmany, портище *pannus*); pludry, spodnie, die Hosen, (cf. Oberd. Bruch; *Scyth.* βράκας. Adlg.); *Vind.* bregeshe; *Carn.* braghesse, blazhe; *Croat.* hlache (= spodnie Węgierskie; *Croat.* gache = Węgierskie gatki; gege = Niemieckie spodnie); *Ross.* штаны, штанишки; (торбасы długie spodnie Kamczadalskie; cf. torba; cf. pludry, cf. szarawary). Gdyby też mężom chodzić bez portek kazano. *Papr. Prz. C b.* Z ferezyi kazał sobie robić portki. *Pot. Jow.* 2, 67.

PORTOWNY, a, e, port mający, *portuosus*, Hafen=, einen Hafen habend; *Sorab.* 1. wuyezdoyité. Portowne miasto. *Sk. Dz.* 419. eine Hafenstadt. Nieportowny, *importuosus. Cn. Th.* Nieportowny, nie mający lądu łatwego do przybijania okrętom. *Włod.* PORTOWY, a, e, od portu, do portu należący, Hafen=, vom Hafen; *Ross.* портовый; *Eccl.* пристанищный. Portowe rzéki. *Czack. Pr.* 210. do portu prowadzące, spławne, schiffbar. Nie mam po blizku rzéki portowéj, którąbym mógł spuszczać drzewa do budowli okrętowéj. *Torz. Szkł.* 2. Portowy *subst. masc.*, *scil.* urzędnik, der Hafenmeister. PORTOWE, ego, *n.*, *subst.*, zapłata od stania w porcie, Hafengeld; *Ross.* отвальное.

PORTRET, u, *m.*, PORTRECIK, u, *m.*, *demin.*, z *Franc.*, obraz osobę wyrażający, das Portrait; *Carn.* kip; *Ross.* образъ. Kto chowa portret, pokazuje, że kocha oryginał. *Teat.* 9, 18. Przekopiował ją z portreciku w miniaturze. *Teat.* 41, 11. PORTRETOWY, PORTRETNY, a, e, od portretu, Portrait=. Malarz portretowy; *Eccl.* человѣкописецъ, *Graec.* ἀνθρωπογράφος.

PORTUGAŁ, u, *m.*, czerwonych złotych 10, 20, 30 etc.; bywają i mniejsze, jako i dukaty, po trzech, pięciu, siedmiu złotych. *Cn. Th.*, jedes größere Goldstück, goldene Schaumünze. Darował Jan Zamojski na weselu swym gościom portugały złote, na których była twarz królewska, a na drugiéj stronie żałosna figura o wzięciu Połocka. *Gwagn.* 180. Ujrzysz, jeślić pomogą portugały, ony, Coś je marnie szafował na rozliczne strony. *Rej. Wiz.* 122 *b.* PORTUGALCZYK, a, *m.*, z Portugalii rodem; *Ross.* Португалецъ, der Portugiese. PORTUGALIA, ii, *ż.*, dawna Luzytania. *Wyrw. Geogr.* 370, Portugal, *Ross.* Португалія. PORTUGALKA, i, *ż.*, kobieta z Portugalii, eine Portugiesinn. PORTUGALSKI, a, ie, Portugiesisch, von Portugal; *Ross.* Португальскій. Król Portugalski w Afryce, w Ameryce, i w Azyi znaczne ma państwa. *Wyrw. Geogr.* 369. Po Portugalsku *adverb.*, Portugiesisch.

PORTULAKA, i, *ż.*, kurza noga, tłustosz, ziele; *Vind.* tushjak, trava sa merslizo, der Portulack, das Burzelkraut, *portulaca Linn.*, należy do ogrodowin, których się i liścia zażywają. *Kluk. Rośl.* 1, 218.

PORTUNAL, u, *m.*, głos pewny w organach. *Magier. Mskr.*, eine gewisse Orgelstimme.

PORTYER, *ob.* Wrotny, Odźwierny. PORTYERA, y, *ż.*, z *Greckołac.* prothyrum; zasłona drzwi z sukna, z jedwabnéj materyi etc. *Cn. Th.*, *Rag.* zâstor, ein Thürvorhang, Thürtuch. Drzwi portyerą zasłonione wiodły do pokoju sypialnego. *Kras. Pod.* 2, 129. Wszedł w namiot, i portyerę za sobą zawinął. *Pot. Arg.* 41. zapuszczenie, den Vorhang, die Thüre des Zelts. — §. Okienna portyera, firanka, Fenstervorhang. Z każdego okna tych pokojów wisiały portyery złotogłowowe. *Warg. Wal.* 305. — *Fig.* Umknąwszy zwierzchnéj portyery Serc ich i uszu odmyka kwatery. *Chrośc. Job.* 124. PORTYK, u, *m.*, z *Łac.*, ganek przedsieniowy, ein Vorhausgang; (*Rag.* prîdvor, pridvorje, trjêm). Domeczek, w którym siadał, gdy miał sądzić, był wpośrzód portyku. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 7, 8. (w pośrzód sieni. 1 *Leop.*).

*PORUBIE, ia, *n.*; *Ross. obs.* порубъ; więzienie, (cf. porąb'), das Gefängniß. Po śmierci Jarosławowéj synowie jego wypuścili stryja Sudisława z porubia. *Stryjk.* 165.

PORUBCA, PORUBNIK, PORUBSTWO, *ob.* Porobnik.

PORUCH, u, *m.*, poruszenie, das Rühren, Bewegen, in Bewegung Setzen; *Slov.* pohnutost. Nerwy poruch w myszkach sprawiają. *Perz. Cyr.* 1, 54. Poruch mimowolny, *motus involuntarius. Perz. Cyr.* 1, 56. Zdał się podnosić twarzy, za poruchem wody. *Otw. Ow.* 464. PORUCHAĆ, PORUCHOWAĆ, PORUCHIWAĆ, *ob.* Poruszyć.

PORUCZEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* poručenstwj opieka, dozor, poruczenie; *Carn.* porozhilu *commissio*; (poruchánsztvo *sponsio*, *cautio*), Obhuth, Aufsicht. Lewitowie wszyscy byli pod poruczeństwem Asafa. *Budn.* 2 *Chron.* 5, 12. W Gnieźnie śpital rycerzów bożogrobskich jest w poruczeństwie proboszcza Miechowskiego. *Biel.* 149. Zostawił wszystkie one rzeczy w poruczeństwie stróża. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 22. — §. Zlecenie, Auftrag, Befehl. Przykazanie wziąłem od pana, abym szedł do ludu Izraelskiego, a gdym do nich przyszedł, wyrzucili mię, i wzgardzili poruczeństwo pańskie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 2, 33. Dam mu poruczeństwo, by pobrał łupy. 1 *Leop. Jez.* 10, 6. Dał im pan to poruczeństwo do synów Izraelskich. 1 *Leop. Exod.* 6, 13. (rozkazanie. 3 *Leop.*), *ib.* 2 *Mach.* 11, 20. Aniołom swym poruczeństwo dał o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. 1 *Leop. Ps.* 90, 11. (poruczył o tobie. 3 *Leop.*). Prokurator, któryby do takiéj akcyi osobnego poruczeństwa nie miał.... *Groick. Obr.* 76. — §. Gdyby na trwogę zatrąbiono, tedy każdy rotmistrz z swym poruczeństwem ma się na placu stawić. *Tarn. Ust.* 273. z ludźmi sobie poruczonemi, z komendą swoją, mit seinem Commando. PORUCZNIK, a, *m.*; (*Boh.* poručník *f.* poručnice dozorca, opiekun; *Slov.* poručnik *mandatarius*, *manceps*, kterí poručení prigíma; *Ross. obs.* порутчикъ); któremu co poruczono, dem etwas

anvertraut worden, namiestnik czyli zastępca starszych, der Stellvertreter. Każdy w chrześciańskie przełożony, jest porucznikiem a namieśnikiem bożym. *Kosz. Lor.* 8 *b.* Dominika ś. możemy nazwać porucznikiem albo namiestnikiem papieskim. *Bzow. Roż.* 16. Był posłuszny porucznikom, którzy moc na rozkazowanie od starszego tego klasztoru mieli. *Wys. Aloj.* 217. *Fidei commissarius*, porucznik wierny, któremu się testamentnik woli swéj zwierzył. *Sax. Tyt.* 169. *Groick. Obr.* 194. — *Praesertim quo ad militaria:* Wybierzemy poruczniki w każdym województwie, którzy to porucznicy będą spisować i obierać ludzie rycerskie wedle zdania swego. *Herb. Stat.* 92. t. j. plenipotentów, komisarzów wojskowych, Kriegskommissaire. Porucznik jeden, który miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. *Budn. Apopht.* 64. komenderujący, komendant. *Eligemus cum capitaneo generali praefectos militum, hoc est* poruczniki, *in quolibet palatinatu. Herb. Stat.* 41. (oficyerów). *Hodie:* Porucznik lieutenant, oficyer rangę nad podporucznikiem mający; *Slav.* laitnant; *Boh.* zastupnjk; *Ross.* порутчикъ, der Lieutenant. Porucznik pułku przedniéj straży, jest drugą osobą w chorągwi po rotmistrzu. *Kaw. Nar.* 100. Porucznik kawaleryi narodowéj jest gospodarzem i głową swojéj chorągwi. *ib.* 106. PORUCZNICZEK, czka, *m.*, *dem.*, ein Lieutenantchen. PORUCZNIŚ, ia, *m.*, *blande*, n. p. Konam z radości, że mego kochanego porucznisia oglądam zdrowego. *Teat.* 21, 157. PORUCZNICZY, a, e, PORUCZNIKOWSKI, a, ie; *Ross.* порутчиковъ, порутчій, порутчическій; do porucznika należący, Lieutenants =, den Lieutenant zuständig; (*Boh.* poručenský opiekuński). PORUCZNIKOWA, y, *ż.*; *Ross.* порутчица; żona porucznikowska, die Lieutenantinn. PORUCZNIKOWAĆ *intrans. dok.*, porucznikiem być, Lieutenant seyn. *Chmiel.* 1, 81. PORUCZNIKÓWNA, y, *ż.*, córka porucznikowska, des Lieutenants Tochter. PORUCZNIKOWSTWO, PORUCZNISTWO (*Cn. Th.*), a, *n.*, §. a) ranga porucznikowska, die Lieutenantsstelle; (*Boh.* poručnjctwj opiekuństwo). — §. b) *Collect.* Porucznik z żoną, der Lieutenant mit seiner Gemahlinn. Obojga porucznikowstwa nie było. *Teat.* 16. *c*, 11. PORUCZYĆ, *f.* poruczy *cz. dok.*, PORUCZAĆ *niedok.*; (*Boh.* poraučeti, poraučjm, poručjm; *Slov.* poručit, poraučjm *imperare*; *Rag.* porûciti *mandata dare*, *far intendere*, porucivati, priporûciti, priporucîvati; *Sorab.* 1. porutžam, poruczžam *impero*, wotporutžu, pžirutžam *mando*; *Carn.* porozham, porozhim, (narozham, narozhim = nakazuję); *Vind.* porozhit, saporozhit, sarozhit, perporozhiti, gordati, gornesti, (porokuvati = zaręczyć); *Croat.* preporuchati, preporucham, (poruchiti, porùcham, oznanujem = oznajmuję, porukujèmsze *vador*); *Dal.* priporuchiti; *Slav.* priporucsiti, (porucsiti = kazać, oznajmić); *Bosn.* priporuciti, (porocim, porucim, poruk se uhitim *fide jubeo*, *mentio*, *significo*); *Ross.* поручить, поручать, препоручить, препоручать, (поручаться ręczyć za kogo); *Eccl.* запоручати, запоручити obiecać); (*Etym.* ręka); w ręce drugiego sprawę czyli rzecz jaką oddawać, polecać mu, zalecać mu ją; einem etwas übertragen, auftragen, heimstellen, empfehlen. Poruczam tobie cały ten interes. *Ld.* Mówisz, iż podając Pan Piotrowi owce, apostołów samych jemu nie poruczył. *Smotr. Ex.* 53. Najświętsza Panno, ja twojéj łasce żywot i koniec żywota mego poruczam. *Eraz. Dw. C.* Jezus na krzyżu zawołał ojcze, w ręce twoje poruczam ducha mojego. *Sekl. Luc.* 23. in deine Hände empfehle ich meinen Geist. Poruczam cię bogu, żegnam cię, bądź zdrów. *Cn. Th.* ich will dich dem lieben Gott empfehlen, lebe wohl. Aniołom swym poruczył o tobie, aby cię strzegli na wszystkich drogach twoich. 3 *Leop. Ps.* 90, 11. (poruczeństwo dał o tobie. 1 *Leop.*). Poruczający, zalecający; Auftrags =, Empfehlungs =, Anempfehlungs =, *Slov.* pořucitelni *imperativus*, (poručanliwí, poručanliwec tryb rozkazujący); *Vind.* perporozhnu, n. p. pismu; *Croat.* preporùchni; *Ross.* препоручительный. Poruczenia, polecenia godny, zaletny; *Sorab.* 1. porutžženité *commendabilis*. Poruczenie, zlecenie, komis, der Auftrag, (*Slov.* poručeno; *Vind.* perporozhenie, sarozhenje; *Carn.* porozhilu; *Sorab.* 1. porutženo, kazna, porutženstwo; *Croat.* preporuchanye; *Rag.* póruka, príporuka; *Bosn.* priporuka). Posłał posłów z poruczeniem i nauką, aby .... *Sk. Dz.* 501. Posłowie takie poruczenie mieli, aby się o wszystko kusili. *Sk. Dz.* 1014. Apostołowie mieli tę moc i to poruczenie, aby mogli odpuszczać grzechy. *W. Post. W.* 340. Wielkie dary boskie tym pasterzom nadane, którzy się wiernie będą sprawować w tym świętym poruczeniu jego. *Rej. Post. X* 3. — §. Poruczenie, poruczeństwo, opieka, dozór, komenda; Aufsicht, Commando. Porucznik ten miał w poruczeniu swym od hetmana niemałe wojsko. *Budn. Apopht.* 64. Osobliwą roztropnością lud w swym poruczeniu sprawował. *Gwagn.* 27. PORUCZYCIEL, a, *m.*, który co komu porucza, poleca, zleca, der Auftrager, Anempfehler, Empfehler; *Slov.* poručownik, kšaftownik *testamentarius*; *Carn.* narozhnik; *Sorab.* 1. porutžer, *f.* porutžerka *praeceptor*; *Rag.* porucitegl, priporucìtegl, (porùk, jàmaz *fidei jussor*); *Croat.* preporuchitel, *f.* preporuchitelicza *commendator*, (poruchítel *accersitor*); *Ross.* препоручитель.

PORUMIENIĆ *cz. dok.*, rumianym uczynić, beröthen, nach gerade roth machen; *Ross.* порумянить.

PORUSZYĆ, *f.* poruszy *cz. dok.*, Poruszać, *Poruchać, poruchuje *niedok.*, Poruszywać, Poruchiwać *frequ.*; (*Boh.* porušiti, porušowati, porušjm, porauchám = naruszyć, popsuć; *Croat.* porushiti = obalić, zwalić; *Carn.* porushim *aequare*; *Vind.* porushiti, resvaljat = rozwalać; *Eccl.* порушити [*evertere* 2] = uszkodzić, podrobić); z miejsca wyruszyć, von seiner Stelle wegrücken, rühren; *Carn.* porussújem, porussiti; *Boh.* pohybowati; *Slov.* pohybugi; *Sorab.* 2. wabisch, (cf. wabić); *Ross.* пошевелить, пошевеливать, порѣвать (*ob.* Porwać), подвижить, подвигнуть, подвизать, тронуть, трогать, затрогать, пошатать. Kamień, który często z miejsca poruszają, nierad mchem obrasta. *Glicz. Wych. L* 2 *b*, (cf. częsta miejsc odmiana). Słowacy przenieśli się na siedliska Wandalów, od Stylikona poruszonych, i z ojczyzny wyjachałych. *Krom.* 10. Na wiosnę zgraja ptastwa poruszać się z cieplic swych imie. *Tward. Wł.* 103. aufbrechen von einem Orte. — §. Poruszyć, wzruszyć, robić że się co rusza,

in Bewegung setzen. Jeleń od psów wyśpiegowany i poruszony, leci na mnie. *Boh. Kom.* 2, 295. Zefir srebrne lekuczko poruszywa piany. *Tward. Daf.* 2. Naciera, co w nim potęgi i siły, Kiedyby można poruszyłby piekła. *Jabł. Buk. R* 3 *b.* (poszczwałby, puściłby na niego). Wszystkich dyabłów poruszy, żeby dokazać swego. *Teat.* 30. *c*, 34. Złe kiedy się uciszy, nie poruszaj. *Fredr. Ad.* 43. Nie poruszaj, będzie bardziéj śmierdziało. *Cn. Ad.* 641. Ziele to póty, mokrz i inne naturalne odchody porusza. *Jundz.* 305. Szalony, musiał mu się mózg poruszyć. *Teat.* 56. *c*, 4. (wzruszyć, naruszyć, in Confusion kommen). — *Aliter:* Poruszać się w chorobie abo wzmagając, *irritare morbum ambulando. Cn. Th.* odpadać w chorobę, sich zu früh heraus machen und ein Recidiv zuziehen. Poruszenie się, obraza zdrowia słabego po chorobie. *Cn. Th.* das Herauswagen gleich nach einer Krankheit, wenn es noch gefährlich ist. — *Cum Instrum.* Wywarte z Eolii wiatry lasem wszystkim poruszą. *Tward. Wł.* 79. Myszki czasem mimo naszej woli poruchiwać się zwykły. *Perz. Cyr.* 1, 56. Jesion stary w koło obrąbiony, sobą tam i sam porusza. *A. Kchan.* 52. waha się, wankt hin und her. Nie bądźcie odmienni, jak ci, którzy się lada za wiatrem, jako trzcina, tam i sam poruchują. *Dambr.* 569. Skoro wiatr najmniejszy powstaje, tam i sam się poruchuje. *ib.* 20. — §. Poruszyć co, czego, dotknąć się; berühren, anrühren. — *Attingo*, dotykam, porucham. *Mącz.* Nie czujemy żadnéj rzeczy, która pod zmysły nie podpada, t. j., która żył suchych nie porusza. *Boh. Dyab.* 39. Ten, co ze złej żądzy poruszył cudzego, niech nagrodzi czwórnasob. *Star. Vot. E* 4. — Poruszać ziemię, wzkopywać; die Erde rühren, umrühren, graben, aufgraben. *N. Pam.* 17, 230. *Haur. Ek.* 103. — §. *Metaphys.* Poruszać, wzruszać, pobudzać, umysł wzbudzać; rühren, das Herz, das Gemüth, bewegen, ans Herz greifen. Jeżeli cię nieszczęście moje porusza, lituj się nade mną. *Teat.* 50. *b*, 70. Twoje kalectwo nikogoby nie poruszyło, aby ci choć kubek wody podał. *ib.* 4. *b*, 124. Mało takich, których cudza bieda porusza. *ib.* 54. *c*, A 2. Teraz tak ludzie twardzi jak kamień, niczym ich nie poruszyć. *Teat.* 22, 106. Poruszająca mowa; *Vind.* nagiblezh govor, omezhliu govor, (cf. budujący). Poruszając *Ross.* умильно. Ten dawny amant, boję się, żeby cię poruszyć nie zdołał. *Teat.* 3. *b*, 69. Poruszam się = niepokój na umyśle czuję, *turbor. Cn. Th.* (ich gerathe in Gemüthsbewegung, cf. zatrważać się). — PORUSZANIE, PORUSZENIE czego, wzruszanie, dotykanie się; *Vind.* ozhutenje, obzhutje, srufhenje, sgibanje, das Anrühren, Berühren, in Bewegungsetzen; (*Eccl.* порyxa naruszenie, uszkodzenie). — *Effect.* Poruszenie, poruch; *Croat.* genenye, (cf. giać), die Bewegung. Arystoteles nie mogąc znaleźć przyczyny poruszania morza, nad tym życie stracił. *Boter.* 11. (odlewu i wylewu). Rewolucya wielkiego narodu inaczej uskutecznić się nie może, jak przez wielkie poruszenie. *Gaz. Nar.* 1, 178. Poruszenia ciała. *Pilch. Sen. gn.* 182. Tak ją słabość wzięła, Że w żadnym poruszeniu sobą nie władnęła. *Min. Ryt.* 131. Poruszenia umysłu, afekta. *Pilch. Sen. gn.* 180. Gemüthsbewegungen. Niezawsze bywamy panami pierwszych naszych poruszeń. *Teat.* 47, 7. Wzbudzasz we mnie poruszenia gwałtowne, jedno po drugim. *ib.* 9. *b*, 109. PORUSZONY, a, e, którego poruszono, w poruszeniu; bewegt, in Bewegung. — Poruszony, do poruszenia, mogący być poruszonym, zu bewegen, beweglich. Arystoteles i Ptolomeusz czynili ziemię nieporuszoną. *Wyrw. Geogr.* 7. unbeweglich. Gwiazdy nieporuszone nazywają się te światła niebieskie, które jedne względem drugich zawsze są w równéj odległości, chociaż zdają się obracać około ziemi z wschodu na zachód. *Wyrw. Geogr.* 151. — *Oppos. fiz. i moraln.* Nieporuszony, nieporuszny, nieporuszliwy, a, e; nieporuszenie, nieporusznie, nieporuszliwie *adverb.*, = stały, niewahający się, mocny, unbeweglich, fest. *Fixus*, przybity, nieporuszny, tęgi. *Mącz.* Nieporusznie, stale, mocno. *Włod.* Nieporusznie, mocnie, twardo, *immobiliter. Mącz.* Bądźcie stałemi, a nieporuszliwi. 1 *Leop.* 1 *Cor.* 15, 58. unerschütterlich. Trwajcie wiarą ugruntowani, i nieporuszliwemi od nadziei ewanielii. *Budn. Colos.* 1, 23. Tobiasza wiara czyniła we wszystkich nieszczęściach nieporuszonym. *Zał. Test.* 268. Nieporuszeniem stała i stoję na téj mocnéj opoce. *Smotr. Lam.* 20s. Ten święty obyczaj cerkiew przez tak wiele wieków nieporuszenie trzymała. *Pim. Kam.* 175. Bojaźń sama uczyniła go nieporuszonym. *Boh. Dyab.* 3, 193. Udają upór za nieporuszony statek. *Leszcz. Gł.* 59 Insza nieporuszony umysł, insza bezczuły. *Fredr. Ad.* 16. Prawa nieporuszone zachowane były. *Obr.* 64. Nieporuszne zachowane były. *ib.* 75. *Weryf. pr.*, bez naruszenia, ciągle. — *Subst.* Nieporuszoność, nieporuszność, ści, *ż.*, *immobilitas*, Unbeweglichkeit, Unerschütterlichkeit. Stałość i nieporuszoność umysłu w pośród największych na siebie burzy utrzymywał. *Mon.* 73, 373. We Pana nieporuszoność warta być modelem dla potomności. *Teat.* 29, 23. — §. Wiara nam ze wschodu cała nienaruszona jest podana; więc chcemy, aby i my ją w tejże całości i nieporuszności po nas będącym podali. *Smotr. El.* 31. nienaruszoność, Unverletztheit. PORUSZYCIEL, a, *m.*, który co albo kogo porusza; (*Boh.* porušitel naruszyciel, skaziciel), der Rührer, Beweger, der in Bewegung setzt; *Croat.* porussitel; *Eccl.* двизатель. Żeby złączona siła nasza była czynna, trzeba jej dać poruszyciela, któryby posiadał zaufanie ludu. *Gaz. Nar.* 225. PORUSZYCIELKA, i, *fem.*

PORWAĆ, *f.* porwie *cz. dok.*, Porywać *frequ.*; (*Vind.* porivat, porinit *trudere*; *Bosn.* porinnuti *impellere*; *Croat.* porivam, porinuti *protrudere*; *Eccl.* порѣваю, порываю *trudo*, *propello*); *Ross.* порвать, порывать, порѣвать; porywać co, kogo = zachwyciwszy unosić, *Sorab.* 1. zapžimnu; *Vind.* mikniti, zukniti; *Bosn.* smučati, potizati; *Croat.* zgrabiti, zgrablyujem, (cf. zagrabić); wegraffen, wegreißen, hinraffen, hinreißen. Dwaj się wadzą, a trzeci porwał. *Cn. Ad.* 1115. (dwaj za łby, a trzeci za kaletę; swarzcie się wy, a wilk w owce). Kamienie porywane lecą. *Tward. Wł.* 126. Porwał Zosię w taniec. *Dwor. K* 3. Porwanie kogo, uniesienie, uprowadzenie, die Entführung; *Boh.* unos. Porywający, gwałtowny *Ross.* порывистый. Zginął jak dym, gdy go porwie i rozmiecie.

Teat. 45. *d*, 65. *Wyb.* Porwał on rządy z niemałą chciwością. *Siem. Cyc.* 299. (przywłaszczył sobie, er riß die Herrschaft an sich). Nędza porywa mię z łona matki. *Teat.* 18, 147. (wypędza mię). Niech go kaci porwą, z jego bałamuctwami. *Teat.* 33, 49. (niech go kaci weźmą, der Henker hohle ihn). Niechże mię też teraz wszyscy porwą kaci, jeżeli nie prawda. *Teat.* 42. *c*, 57. Pijacy klną się, żeby mnie dyabli porwali, jeżeli wrócę więcéj do szynkowni. *Teat.* 52. *c*, 26. Żeby cię licho ciężkie porwało. *Teat.* 24. *c*, 87. Bodajby mię wciornastcy porwali, jeżeli.... *Ossol. Str.* 1, (cf. porwan, porwon, zarwon). — §. Gdy z gniewem kogo odprawujem, mówimy *vale*, wieź się precz, wynoś się precz, porywaj wodze. *Mącz.* machaj. — *Metaph.* Porywać kogo, unosić, zachwycać, gwałtownie poruszać; sehr rühren, hinreißen. Męstwo w cierpliwości same pogany do dziwów porywało. *Birk. Krz. Kr.* 23. Powodzią wewnętrznej niezgody porwany, Ojciec z synem, brat z bratem do siebie zmierzali. *Groch. W.* 536. Porywający, powabny, zachwycający *Ross.* плѣнительный. — §. Porwać czego, uchwycić; ergreifen, erwischen, zu packen kriegen. Jak porwę kija, to ci skórę wytrzepię. *Teat.* 7, 66. Porywam za łeb kogo, za brodę. *Cn. Th.* einen an den Kopf, an den Bart kriegen. — *De morbis:* Porwać kogo = napaść, brać kogo, überfallen. Których zwykł kaduk porywać, wcześnie miarkują, że się niemoc zbliża. *Pilch. Sen. gn.* 303. Kiedy duch pański zły jął porywać Saula, Dawid grał na harfie. 3 *Leop.* 1 *Reg.* 16, 23. (gdy go jął nędzić). Porwały ją rodzenia boleści. *Stas. Num.* 2, 128. Porwany jest gorączką śmiertelną. *Birk. Dom.* 58. Skoro to usłyszał, mdłości go porwały. *Teat.* 36. *b*, 110. Żeby go febra porwała. *Teat.* 36, 26. *ib.* 7, 54. Żeby go choroba porwała, tego natręta. *ib.* 25. *c*, 40. (bodajby skapał). — °§. Kamienie ostrości zapoczęły zbywać, A miękczeć, i powoli postaci porywać; *ducere formam. Żebr. Ow.* 14. (nagle na się brać). — PORYWAĆ się zkąd, abo dokąd, sich aufraffen, plötzlich auffahren; (*Boh.* zchytiti se, wztyčiti se; *Sorab.* 1. zeberu szo dahley; *Vind.* se pobrati, se pobegniti). Ocknie się, i porywa, bieży jak sparzony. *Zabł. Tel.* 124. Porwał się z krzesła. *Tr.* Porwał się w nogi. *Dwor. H* 3. er nahm die Füße zu Hülfe. Dokąd, dokąd źli ludzie, tak się porywacie. *Petr. Hor.* 2, *O* 3. (*quo ruitis*). — §. Porwać się na kogo, rzucić się nań, targać się nań, popędzać się; sich über einen her machen, auf ihn los gehen. Ktoby się był spodział, że królewic na mię się porwie. *Teat.* 5. *b*, 64. Nie wnet się porywać nań. *Tward. Wł.* 65. Od słów do porywania się przychodzi. *Lach. Kaz.* 2, 309. — §. Popędzać się do czego, rzucać się do czego; über etwas herfallen, sich darüber machen, sich dran machen, dran wagen. Nie porywaj się, kiedy nie umiesz. *Fredr. Ad.* 55. Nie ten popłaca, co się porwie, ale co dokończy. *ib.* 70. Sam się na obronę kościoła porwał. *Sk. Dz.* 787. On się bić porywał. *Dwor. H* 3. — Porywać się do pałasza etc., nach dem Pallasch ꝛc. greifen. Jak się porwie do szpady.... *Teat.* 35. *c*, 56. Próżno się na nich do kija porywasz. *Zab.* 13, 70. On się nań do szabli porwał z jadu. *Warg. Wal.* 75. — §. Porwała się nawałność wielka przy Ptolemaidzie. *Birk. Dom.* 161. nagle się zebrała i wybuchła, schnell hervorbrechen, ausbrechen. Znagła porwał się deszcz wielki. *Warg. Wal.* 260. Porwanie, porywanie, °poryw; *Ross.* порывъ, uderzenie nawalne wiatru; n. p. Wiatr, gdy przedrze obłok swym °porwem nieskromnym.... *Chodk. Kost.* 16. Pędzony był predkogwałtownym porwem. *ib.* 57. PORWAN, PORWON, ZARWAN, ARWAN *Interj.*, (*Rag.* arvatti = rwać); pila go! idź do złego, geh zum — . Porwon dyabłu tytuł, wolę ja swój pokój. *Opal. Sat.* 120. niech dyabeł porwie, weźmie tytuł, der Henker hohle ihn. *Mat. z Pod. A* 2. Arwan tam dyabłu. *Teat.* 18. *b*, 70. Porwonże tam dyabłu! *Rej. Zw.* 236. Nie suszcie mi głowy, porwon lichu. *Teat.* 23, 154. Porwoneś już katu. *Past. Fid.* 235. Arwanże kata na reszcie wszystko. *Teat.* 33. *d*, 7. Nie psuj oczek sobie, Porwan ten płacz złej chorobie. *Groch. W.* 359. Porwono łakomstwo fraszce. *Ryb. Gęśl. B* 2 *b*. Znowu wojny; gospodarz się wierci, Porwoniście zabitej naostatek śmierci. *J. Kchan. Dz.* 221. Porwonoć to bogu, *Deo haec sint curae. Cn. Th.*, poruczmyż to panu bogu, dem lieben Gott anheim stellen, empfehlen. Na ostatku tym zamkniemy; porwan bogu, a to mu już odpuszczam. *Gorn. Sen.* 570. Porwan Neptun bogu, Gdy Ceres w brogu. *Klon Fl. C* 3. — »Porwon *mihi Participium olim videbatur esse*, *ut* wzgardzon, *pro* wzgardzony; *sic* Porwon *quasi* niech będzie abo jest ode mnie porzucon, abo poruczon temu abo owemu; niech go porwie tam kto chce; *sic* Zarwon, niedbam oń; *et sane variatur per genera*, *casus*, *numeros*; porwon, porwoni, porwoneś, porwoniście, porwone grzechy; porwona, porwonaś, porwoneście, porwono to rzemiosło katu, porwone bogactwa poganom; *ubi sensum imperantis aut potius optantis modi grammatici habet*; porwonoć psom abo złemu to pasorzyctwo.« *Cn. Th.* PORWANIEC, ńca, *m.*, porywacz, który porywa; der Hinreißer, Ergreifer, Hascher, Häscher. Nasłał porwańców swoich, aby go pojmali. *Pim. Kam. pr.* Nasłał na mię na gospodę swoich porwańców, chcąc i mnie i konie ze wszystkim zagrabić. *Sak. Persp. pr. B* 3. łapaczów, ceklarzów. — §. *Passive:* Porwaniec, którego porwano, der Entführte. PORWANKA, i, *ż.*, którą porwano, wykradziono, uwieziono, uniesiono, die Entführte. Porwanka Plutona Prozerpina. *Kniaź. Poez.* 1, 115. Już ani słychać, ani już ją widno, Tak on popędził z tą porwanką biedną. *Min. Ryt.* 2, 140. Srogi to jest wstyd i sromotne wzmianki, Domową gardzić, a lubić porwanki. *Chrośc. Ow.* 62. (branki). PORWISZ, a, *m.*, miano, które dają chartom; ein Name für Windhunde: Packan! *Otw. Ow.* 111.

PORY, *ob.* Por, *ob.* Pora.

PORYĆ *cz. dok.*, ryjąc poorać, pobróździć; nach gerade graben, durchgraben, befurchen; *Ross.* порыть, порою. Przez takie usterki musisz tę chropawą i porytą drogę przebyć. *Pilch. Sen. list.* 3, 375.

PORYCZEĆ *oz. dok.*, Porykać *niedok.*, przez chwilę ryczeć, nach einander brüllen; *Ross.* поревѣть. Jowisz wziął na się postać byka, I z jałowicami poryka. *Otw. Ow.* 99. Bydlętom, gdy dzieci pobiorą, tedy poryczawszy kęs,

pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomna. *Rej. Zw.* 150 *b.* PORYK, u, *m.*, porykanie, ryknienie; das Brüllen, Gebrülle. Myśliwiec umie poryk jeleni, sam się w gęstwie kryje, Na głos idzie płochy zwierz, on z rusznicy bije. *Bielaw. D* 3.

PORYSOWAĆ, *f.* porysuje *cz. dok.*; *Ross.* порисовать; a) rysunek porobić, etwas hinzeichnen; *Vind.* sarifati, porifati. — b) Porysować, rysy, szczeliny porobić, porozszczepać, Risse, Spalte machen. Pałac porysowany misternie zawiesiwszy, fundamentów ratuje. *Gorn. Sen.* 428.

PORYWAĆ, *ob.* Porwać. PORYWACZ, a, *m.*, smyk, który co porywa, n. p. ludokradzca; *Rag.* silnik, grabilaz, der Wegraffer, Wegreißer, Entwender, Entführer. Na porywacze panienek srogie prawo uczynił. *Sk. Dz.* 186. Dopóki porwana jest w ręku porywacza, dopóty małżeństwo nie może być prawne. *Czack. Pr.* 2, 42. PORYWCZOŚĆ, ści, *ż.*, nierozmyślność, skwapliwość; die Hastigkeit, Eile, Hast; *Vind.* nagloferdnost, naglost, nagelza, prehitrost, hitroferdnost; *Ross.* взметчивость, вспыльчивость, вспалка; *Eccl.* ярость. Zła porywczość, zła zbytnia zwłoka w każdéj sprawie. *Pot. Arg.* 154. Prędka dowcipu porywczość miasto wybawiła. *Warg. Wal.* 242. Wszystko to, co odwadze służy, jeśli rychło ukrocone nie będzie, przewróci się na porywczość i zuchwalstwo. *Pilch. Sen. gn.* 212. PORYWCZY, a, e, PORYWCZO *adverb.*, porywając skwapliwy, popędliwy, gorący, prędki; hinreißend, hastig, eilig, schnell, jäh; *Vind.* nagel, oistèr, hud, jesast, popaden, hitroferden, ferditliu (cf. sierdzisty), nagloferden; *Ross.* вспыльчивый, гнѣвонеистовый, взметчивый, рьяный; *Eccl.* острояростный, яровидьнъ, яростивъ, ярый, яръ. Od afektu spokojnego, od wstrzemięźliwości, do drugiego, nieinakszego, w uczciwości prawie mu równego, nieco przecię goretszego i porywczejszego, idę, do miłości małżeńskiéj. *Warg. Wal.* 135. Od ostatniéj konstytucyi nie trzeba być tak porywczym do dawania wexlów, bo je zapłacić każą. *Teat.* 7. *c*, 20. Porywcza młodość wyprowadza nas częstokroć w przepaść zguby. *Teat.* 7, 8. Sąd porywczo nie idzie. *Zabł. Roz.* 55. (nie kwapi się). Sukcesy porywcze zrazu Dymitrowe. *Tward. Wł.* 48. (prędkie, jedne po drugich). Porywczo losem córki nie zechcesz rozsądzić, Raczysz wprzód zięcia poznać, i zdatność osądzić. *Niemc. P. P.* 17. Rzeczy to od autorów zacnych szerzej, niżeliby się porywczo obaczyć mogły, opisane. *Warg. Wal.* 1. na prędce, in der Geschwindigkeit. Na porywczą, w porywczą *adverb.*, na prędce, dorywczo, in der Eil. Hetman nieco jezdnych na porywczą będących rozesłał; *quos ad manum habebat. Krom.* 783. W porywczą zebrany żołnierz. *Tr.* PORYWKA, i, *ż.*, n. p. Między garncarzami wielkie o to porywki powstawają, że bękartowie rzemiesła robić nie mają. *Glicz. Wych. B* 4 *b.* załebki, zatargi; Händel, Raufhändel, Streitigkeiten.

PORYŻAĆ, *ob.* Porżeć.

*PORZĄD *adverb.*; *Boh.* pořád; porządkiem, jedno po drugim, rzędem, po rzedzie, po kolei; nach der Reihe, nach der Ordnung. Przyszedł ten czas, aby wszystkie panny na porząd wchodziły do króla. 1 *Leop. Esth.* 2, 12. Cztery i dwadzieścia Greckich liter na pamięć przywodził a porząd mówił. *Kosz. Lor.* 140 *b.* Trzeba, abyś tę książkę porząd czytał, z przodku zacząwszy aż do końca. *Grzęp. Geom.* Sędziowie mają wszystkiego porząd z obu stron przesłuchać. *Sax. Porz.* 29. Gdy się obeszli porząd onemi biesiadami. *Radz. Job.* 1, 5. (kolejno). Głód trwał zupełnie trzy lata porząd. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 21, 1. (wciąż, nieprzerwanie). — *§. Na porząd *idem*; n. p. Przez siedm dni na porząd przaśny chléb jadali. *Sekl.* 131. Pytał nas na porząd o naszym rodzie. 1 *Leop. Genes.* 43, 7. (naprzód. 3 *Leop*). — Na tę drapieżyne na porząd wszyscy udali się. *Gil. Post.* 30. wszyscy a wszyscy, bez wyjątku; (cf. na urząd). — *§. Porząd, po tym, następnie, in der Folge. Stało się porząd, iż Jezus chodził po miastach każąc. *Sekl. Luc.* 7. *PORZĄD, ędu, *m.*, PORZĄDEK, dku, *m.*, PORZĄDECZEK, czku, *m.*, *zdrobn.*; *Boh.* pořad, pořadek, pořadj; *Slov.* porádek; *Vind.* naredba, red, ordninga; *Croat.* vorènga; *Ross.* порядъ, порядокъ, распорядокъ, урядство, урядъ, устройство, благоустройство, благоустроение, чинъ; a) die Ordnung, die Folgereihe. Porządek jest położenie a postanowienie rzeczy na słusznych a właśnie przyległych miejscach swych. *Budn. Cyc.* 74. Przez porządek rozumiemy rozporządzenie wielu rzeczy, ściągające się do pewnego jakiego celu, i zgodnie umiarkowane, do wyprowadzenia żądanego skutku. *Mon.* 75, 654. Ten który ma porządek w przyzwoitym względzie, Wie co na którym miejscu stosowniejszym będzie, Co w początku, co w śrzodku, co położyć potym. *Dmoch. Szt. R.* 8. Myślą wywracać porządek natury. *Boh. Kom.* 4, 129. U pana mego niemasz w głowie porządku. *Boh. Kom.* 145. (niemasz dobréj loiki). Cerkiew' P. Chrystusa, która się nazywa wojskiem uszykowanym, bez porządku jako się *ostoić może? *Smotr. Apol.* 158. Nieporządek, nieład, Unordnung, *Ross.* злочиние, безчиние; *Eccl.* неподоба, непристойность, безмѣстие, нескладность. Dom pełen nieporządku, kucharzów zgraja. *Teat.* 7. *c*, 38. Prosił o przebaczenie, że go zastał w takim nieporządku. *Lub. Roz.* 55. On w samym nieporządku porządnym być umie. *Dmoch. Szt. R.* Pracę twoję nazywają nie porządkiem, ale nierządkiem. *Groick. Obr. pr.* *Porzędem co powiedzieć, *ordine. Mącz.* Porząd, porządkiem, jedno po drugim, nach der Reihe, nach der Ordnung; *Sorab.* 2. po reže; *Sorab.* 1. poriadu, pořadu; *Carn.* sporędama; *Vind.* poversti, poredi, poredama, rednu; *Croat.* udily; *Ross.* почередно, послѣдовательно, порядкомъ; *Eccl.* по чину, чинно. — Począwszy Piotr, powiadał im *porządek, mówiąc: jam był w mieście Joppe i t. d. 1 *Leop. Act.* 11, 4. (porządkiem, nach der Reihe). — §. Gdy w mowie swojej Burke powstawał na rewolucyą, zewsząd zaczęto wołać: do porządku! *Gaz. Nar.* 1, 180. (do materyi, do rzeczy, o którą idzie). — §. Porządek sztuki budowania, *architect. ordo. Rog. Bud.* 24. die architect. Ordnung. Trzy mamy porządki budownicze, Dorycki, Joński, i Koryntski; przydają się do nich Toskański, i Rzymski czyli składany. *Rog. Bud.* 44. — §. Porządki, urządzenia, rozrządzenia; Anstalten, Anordnungen. O mennicy koronnéj bywały ró-

żne porządki i konstytucye. *Gost. Gor.* 53. Pisać o sprawach i porządkach narodów. *Krom.* 6. Helżbieta zażywając nad Polską niewieściego porządku, wielu ludzi cnotliwych z urzędów porusza; *muliebri usa consilio. Krom.* 374. — §. Porządki, *passive*, co urządzono, przyrządzono, Anstalten, Einrichtungen, Geräthschaften. W każdym mieście porządki ogniowe mają być utrzymywane w dobrym stanie. *Sejm. Grodz.* 2, 82. Feueranstalten. *Praesertim:* Porządki domowe, sprzęty, narzędzia do przystojnego życia i gospodarowania potrzebne. *Gal. Cyw.* 2, 207. potrzeby, häusliche Einrichtungen, Geräthschaften. Któryż młodzian stara się mieć porządki? *Teat.* 33. *d*, 31. Zkąd mają porządki, pieniądze? *ib.* 21. *c*, 39. (meble). Niech zostanie sługą; lecz porządeczku, jak nazywają, nie ma. *Mon.* 69, 308. — §. *Aliter:* Porządek, rzęd, poczet, pasmo, eine Reihe nach einander. Długi przyjaciół porząd wylicza. *Modrz. Baz.* 222. — §. Porząd, kolej, die Reihe, die einen trifft, die an einen kommt. Widziemy umierających około nas, a nie uważamy, że też i na nas porządek przyjdzie. *Fur. Uw. E b.* — b) Porządek, rząd, klasa, die Classe; *Boh.* třjda; *Ross.* чинъ. Trzy porządki miejskie, rada, ława, i gmin. *Sejm. Grodz.* 2, 107. Wszyscy obywatele, któregożkolwiek stanu, dostojeństwa i porządku. *Vol. Leg.* 2, 762. Jak syn jest porządkiem do ojca i dostojeństwem wtóry; tak duch ś. do syna porządkiem i dostojeństwem wtóry jest, a do ojca trzeci. *Smotr. Apol.* 74. Zawsze ludzie wyższego porządku umieli korzystać z niewiadomości ludu. *Przyb. Luz.* 333. Porządki kościelne, różne stopnie kapłaństwa i święcenia. *Karn. Kat.* 261. *et* 271. Damon jest to gach z pierwszego porządku. *Teat.* 30. *b*, 7. (na urząd). — §. Porządki miejskie, rzemieślnicze, *ob.* Cech.

PORZĄDKOWY, a, e, od przestrzegania dobrego porządku, Ordnungs=. *Eccl.* чинительной, чиновьникъ [*princeps* 2], *Ross.* урядникъ, (cf. urządziciel, cf. urzędnik); *Sorab.* 1. pořadofcžeř; (zporedznik, poředžak naprawca). Komisye porządkowe. *Gaz. Rząd.* — *Gramm.* Liczby porządkowe, *numeri ordinales. Tr.*, *Slov.* porádkowe početně měno.

PORZĄDNOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* pořadnost; zwyczaj dobrego porządku, Ordentlichkeit, Ordnungsliebe; (*Sorab.* 1. pořadofcženo *ordinatio*; *Carn.* porednost *vilitas*); *Ross.* благочиніе, уборность, приборчивость; *Eccl.* чинность; *ob.* Rządność.

PORZĄDNY, 'PORZĄNNY, a, e, PORZĄDNIE, PORZĄDNO *adverb.*; *Boh.* pořadny, pořadně; *Slov.* pořadný; *Sorab.* 1. pořadné; (poředžne *reparabilis*); *Carn.* saporedn, sapored; (poredn ordynaryjny, nierządny); *Vind.* reden, poreden, poversten, vredjen, v'red postaulen, ponapraulen, poredama, poredi; *Croat.* zrédom, redodelno; *Hung.* rendes; *Slav.* uredan, uredno; *Bosn.* pored, izreghjeno, sredno; *Ross.* порядочный, порядоченъ, распорядочный, добропорядочный, урядный, благоустроенный, чинный, чинно, благочинный, приборчивой; *Eccl.* поряду, порядкомъ, чинно; w dobrym porządku, wohl geordnet, ordentlich. Oglądaliśmy izby; wszędzie zastałem porządno. *Kras. Pod.* 2, 57. — *Activ.* Porządny, porządek miłujący, chowający; ordentlich, Ordnung liebend, beobachtend. Podstarości bardzo porządnym był w urzędzie swym. *Falib. H.* — *Aliter:* Porządny, według prawa, zwyczaju, prawy, legalny; gesetzmäßig, legal. Miej posłuszne porządnym starszym twym serce. *Sk. Żyw.* 1, 12. Czy godzi się królowi porządnemu, ale źle panującemu, być nieposłusznym? *Petr. Pol.* 440, *not.*, «królowi porządnie wstępującemu na państwo». 'Oraz trzéj byli papieżowie (razem trzech było papieżów), a który z nich był porządny, (*legitimus*), trudno było rozeznać. *Zygr. Pap.* 230. Iż był z nieporządnego łoża, mieli go w zarzuceniu. *Pilch. Sall.* 127. (z nieprawego łoża). — §. Porządny, czysty, dobry, jaki powinien być; wahr, ächt, brav in seiner Art. Porządny wojennik, jako w starciu mężny, tak bywa po wygranej ostrożny. *Psalmod.* 90. — §. *Burlesq.* Porządny, tęgi, *comme il faut*, (cf. na urząd); tüchtig, derb, stark. Kilku chłopów wartę trzymało, opatrzonych w porządne kije. *Xiądz.* 32. Turcy bez skrupułu i Emira wybiją porządnie. *Kłok. Turk.* 139.

'PORZĄDZIĆ *cz. niedok.*, 'PORZĄDZAĆ *contin.*, *Boh.* pořadati, zřjditi, sporádám, (cf. sporządzić); *Sorab.* 1. zpoředžam, pořadofcžam, (poředžam naprawiam); *Sorab.* 2. porežisch; *Carn.* porédnâm, porediti, rediti, nareduvati, poredivati; *Vind.* ordnati, po redi postavit; *Hung.* rendelem; *Ross.* сладить, слаживать (cf. ład)), устроить, устроять, устроивать; rządzić, urządzenia porabiać; Einrichtungen treffen, regieren. Ostatnią biedę cierpi żona, gdy metresy w mężowym domu porządzają. *Bardz. Trag.* 253. Ten, który porządza serce, stałe i mocne czyni, jestci pan bóg. *Gil. Post.* 26 *b.* (który kieruje serca). Jakośmy słyszeli porządzenie, które pan postanowił w domu swym ze strony dóbr swych, obaczmy też zatym sprawę sług jego. *Żarn. Post.* 3, 510. urządzenie, rozporządzenie. — §. Filip postanowił u siebie z Greckich państw jedne opanować, drugie osłabiać, a wszystkiemi niemi się porządzać. *Nag. Fil.* 1. raz po raz potęgę swoję powiększać, sich so nach und nach zu vergrößern.

'PORZĄŻAĆ, *ob.* Porznąć. PORZE, *ob.* Próć.

PORŻEĆ, *f.* porże *cz. dok.*, Poryżać *niedok.*, Poryżować *contin.*, przyryżać, rżeć ciągle abo raz po raz, rżeć do drugiego konia; hin wiehern, an wiehern, nach einander wiehern. (*distng. Ross.* порещи, пореку, порицать ganić, naganić, zarzucić). Konie same żałośnie poryżając grube łzy z oczu upuszczały. *Tward. Wł.* 209. Koń się silnym czuje, a swobodny sobie poryżuje. *Chrośc. Job.* 156. — *Transl.* On na niego poryża i fuka, jeśliby to uczynił. *Pot. Arg.* 232.

'PORZECZE, a, *n.*: *Ross.* порѣчье; brzeg rzeczny, okolica nadrzeczna, das Ufer. Pochlebstwo z nieprawdą na jednym 'porzeczu siedzą. *Weresz. Reg.* 114. (na jednéj stronie). PORZECZKA, i, *ż.*, PORZECZKI *plur.*, wino ś. Jana, *ribes*; *Carn.* kalina (*ob.* Kalina), kalinje, grosdijzhe; *Vind.* kriefnu grosdje, kreſne grosdize, ribselni; *Croat.* kalina; *Slav.* metlijokovina; *Ross.* смородина, (cf. smrodynia), Johannisbeere, krzewinki niewielkie; jagódki czerwone albo białe na długim prątku porządkiem wiszą. *Kluk. Rośl.* 2, 61. Porzéczkę górną, *ribes alpium*, ogrodnicy rozynkami drobnemi nazywają. *Jundz.* 172. Porzeczka Syberyjska *Ross.* таранушка. PORZÉCZKOWY

a, e, Johannisbeer ≈; *Ross.* смородинный. Trunek porzéczkowy. *Kluk. Rośl.* 2, 189. Powidło porzéczkowe. *Krup.* 5, 161, *Ross.* смородиновка. Porzéczkowy krzak *Ross.* смородинникъ. PORZECZANIN, a, *m.*, po nad rzéką mieszkający, nadbrzeżanin; der Küstenbewohner, Flußbewohner. Porzeczanie Renu. *Nar. Tac.* 2, 463. PORZECZNY, a, e; *Boh.* pořjčný; nadrzeczny, pobrzeżny, (*Ross.* порѣчье pobrzeże, porzecze), am Flusse gelegen, Wasser≈. Porzeczne gaje. *Groch. W.* 549. Szczęśliwy podobien drzewu porzecznemu. *P. Kchan. Ps.* 1. — §. W Mazowszu osep owsiany nazywał się porzeczne. *Czack. Pr.* 66.

*PORZEKAĆ *cz. dok.*; (*Ross.* порещи, пореку, порицать ganić, zarzucić). Porzekał język martwiejący; *verba exsecrantia edidit. Żebr. Ow.* 108.

PORZNĄĆ, *f.* porznie *cz. jedntl.*, Porzynać, *Porzezać, *Porzazać *niedok.*; *Boh.* pořazati; *Slov.* pořezugi; *Rag.* porezati, (poréz *faciei vulneratio*); *Bosn.* ispririzati, isprisiçati; *Ross.* порѣзать, порѣзывать, (порѣзъ rana); pokrajać, pocinać; nach einander schneiden, zerschneiden. Cięciwy im u kusz porzazać miał. *Biel.* 176. Cięciwy porzezane. *ib.* 177. Dał sobie robić kabat porzezany. *Zbil. Żyw. A* 3 *b.* (powycinany kunsztownie, ausgeschnitten, künstlich gezackelt). Ojca we śpią zabił i synów dwóch porzezał. *Stryjk.* 286. (zarznął, schnitt ihnen die Kehle ab). Śpią tęgo, jakby ich porzezał. *Cn. Ad.* 1078. (jak zarznięci, nie dowołasz się ich). — PORZYNAĆ się dokąd ≈ przerzynać się wciąż, drogę sobie torować, uprzątając trudności, sich wohin durchschneiden. Przez Dardanele porznie się do Porty. *Jabl. Buk. A* 3.

PORZUCIĆ, *f.* porzuci *cz. dok.*, Porzucać *niedok.*, pomiatać, pociskać, hinwerfen; *Slov.* hádzat (cf. godzić); *Boh.* powrcy, powrhl; *Ross.* побросить, побрасывать. Do nóg królewskich porzucony, o przywrócenie dziedzictwa prosi. *Krom.* 575. Kapłanowie w ubierzech kapłańskich porzucili się na ziemię przed ołtarzem. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 15. — §. Porzucić, odrzucić, puścić, zostawić; wegwerfen, fahren lassen; *Croat.* oztavitisze; *Ross.* отстать, отстаю, (cf. odstać). Już czas prywatne interesa o ziemię porzucić, a myślić o duszy. *Kłok. Turk.* 27. Porzucone trupy po rozstaniach zbierają. *Tward. Wł.* 186. Gdy pies jaką pieczenią porwie, wołają nań: porzuć, porzuć. *Sk. Kaz.* 224. (upuść, laß fahren). Do czego się już nawykło, tego albo cale się nie chce porzucić, albo też ledwie nieledwie się porzuca. *Mon.* 71, 361. Porzucenie urzędu *Eccl.* чиноставленіе. — §. Porzucić żywy płód, *exponere. Cn. Th.* ein Kind aussetzen, (cf. podrzucić). Porzucić martwy płód, poronić; mißgebähren, um die Leibesfrucht kommen, verwerfen. Porzucenie, to jest niedonoszenie płodu. *Sienn.* 457. *Spicz.* 131, *Carn.* spak, spaka. Krowa poczęła, a nie porzuciła; jałowica się ocieliła, a nie stradała płodu swego. 1 *Leop. Job.* 21, 9. — §. Porzucić kogo, rozstać się z nim, opuścić go, einen verlassen. Żonę swoję porzucił w domu przy nadziei. *Teat.* 27. *c*, 62. (er hat sie sitzen lassen). Ja ciebie rzucam, i ty mnie porzucaj. *Jabl. Tel.* 97. — §. Porzucać co, przestawać co czynić, poniechać; unterlassen, fahren lassen, aufgeben. Trzeba złe porzucić, a wziąć się do dobrego. *Teat.* 21. *c*, 88. Cóż przymuszać się do kochania? kiedy się podoba, kochać; kiedy się przykrzy, porzucić. *Węg. Marm.* 1, 227. PORZUT, u, *m.*, porzucenie, pomiot, das Hinwerfen. — §. Choćby po porzucie, trzeba koniecznie krowę doić dla przysuszenia wymion. *Haur. Sk.* 52. poronienie, das Verwerfen. PORZUTEK, tka, *m.*, porzucone dziecię żywe, nalezionek. *Cn. Th.* podrzutek, ein ausgesetztes Kind, ein Findelkind. Porzutek, pomiotek, porzucony martwy płód, porończę, niedochodek, zaśniad, niedonosek, eine todte Leibesfrucht. PORZUTKA, i, *ż.*, a) która porzuconą jest, die Verlassene. Kto mię porzutkę w mym pocieszy żalu! *Chrośc. Ow.* 30. *et* 57. — b) Porzutka, krowa lub klacz, niedonosząca płodu. *Ryd.* eine Kuh oder Stutte, die verworfen hat.

PORZYGAĆ się, *f.* porzyga się *recipr. dok.*, PORZYGNĄĆ *jedntl.*, rzygając popluć się, zrzucić, womitować; sich bespeien, erbrechen, brechen, sich übergeben.

PORZYNAĆ, *ob.* Porznąć.

POSAD, u, *m.*, POSADA, y, *ż.*, a) miejsce osadzenia, osada, der Ansiedelungsort; (*Boh.* posada kojec; *Bosn.* posada *virgetum*, *plantarium*; *Rag.* pósada *plantarium*). Nad Gangesem był niebieski posad pierwszego człowieka. *Przyb. Luz.* 201. — b) Położenie miejsca, *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshifhtvu, postava enega kraja, die Lage eines Orts. Twierdza ta posadą bardziej miejsca, niżeli sztuką warowna. *Nar. Hst.* 3, 117. *et* 2, 161. Posada tego miasta na on czas była z téj strony rzeczki. *Steb.* 146. Na kształt wierzchołka Europy wpada w oko Luzytańskiego królestwa posada. *Przyb. Luz.* 74. Nie sadźcie tego miejsca z posady dzisiejszej, Bo to ledwie cień został ozdoby przedniejszej. *J. Kchan. Dz.* 32. z stanu dzisiejszego. — *§. Kościoł boży jest wielki i szeroki w posadę. *Pod. Sion. Q* 3 *b.* w objątku swoim, in seinem Umfange. — c*) Posad, posada, *Ross.* посадъ, посадье *obsol.* pomieszkania mimo fortecy, die Wohnungen außerhalb der Festung. Do zamku szturmowali i przedmieście albo posadę spalili. *Stryjk.* 253. Stali na pogorzeliskach, gdzie miasteczko byli Tatarowie spalili z posadami. *Biel. Św.* 284 *b.* — §. Miasteczko, ein Städtchen, Flecken. Nasi spalili Sudyłko i inne posady, gniazda buntownicze. *Tward. W. D.* 49. *Boter.* 7. *Miask. Ryt.* 80. Moskiewski więcéj sobie leda posadę ważył, aniż ludzie, i nie chciał zamku podać. *Biel.* 727. — d) *Oecon.* Posad zboża na boisku, tyle ile na jeden raz do młócenia położą, Strohlage zum Ausdreschen; *Sorab.* 2. poszada. Na jeden posad pięć snopków żyta omłócił. *Ryd.* — *§. Pytają się jaka jest posada wszystkich przymiotów ciała? *N. Pam.* 23, 232. *subjectum*, podsada, Grundlage, was zum Grunde liegt. POSADKA. *Tr.*, grzyb, *ob.* Podsadka. *Syr.* 1394. — (POSADNIĆ, *f.* posadni *cz. dok.*, osadnić, wund reiben. Lepiej wieprze karmić, niż w harapie szyję nałomić, konie posadnić. *Lek. D b.* Ramiona ich posadnione są. *Radz. Ezech.* 29, 18. (otarte, skaléczone). — *POSADNIK. *Kmit. Sp. A* 3 *b*, *ob.* Osadnik. (*Ross.* посадникъ komendant miasta, dawniéj burmistrz n. p. Pskowski, Nowogrodzki; посадничество burmi-

strzostwo; *Eccl.* посадница, благородная жена matrona, wielka pani). POSADZIĆ, *f.* posadzi *cz. dok.*, *POSADOWIĆ, POSADZAĆ *niedok.*; *Boh.* posaditi; *Bosn.* posaditi; *Rag.* possâditi, posâditi, posaditi; *Carn.* posadim; *Croat.* poszagyújem, poszadim; *Sorab.* 1. poszedam; *Ross.* посадить, посаждать; postawić na ziemi, odsadzić; hinsetzen, hinstellen, wegsetzen. Posadzam kogo, jako dziecię, którem nosił, *depono*. *Cn. Th.* Posadzać kogo na stołku, na ławie, na ziemi, *collocare*. *ib.*, pomieścić, umieścić, sitzen machen, Platz nehmen lassen, placiren. Posadziwszy go w krześle, tak mu powiadała.... *P. Kchan. Orl.* 1, 233. Wenus w pojedynku Parysa obroniła, I posadowiła go w łożnicy osobnéj. *J. Kchan. Dz.* 57. — Posadzać na tronie na stolicy, auf den Thron setzen, erheben. Nie kolébka na tronie posadzi, ale głosy rycerstwa. *Psalmod.* 26. Wysoko posadzony, jeszcze wyżej chciał. *Sk. Dz.* 581. (podwyższony, uniesiony, hoch erhoben). Filip, pospolitym posadzonych wysoko trybem, wielu miał pochlébców. *Nag. Fil.* 83. — Posadzać kogo = osadzać więźnia. *Cn. Th.* wsadzać, einen einsetzen, einsperren, gefangen setzen. Sędzia, o swoje krzywdę, kiedy się swarzyli, Kazał wszystkie posadzać, że go nie uczcili, Winy kazał odkładać. *Papr. Kol. T* 3. — §. Pawimenta marmurem posadzone. *Banial. A* 4 *b.* pokładane, mit Marmor eingelegt, (*ob.* Posadzka). — Zamek na wysokiej posadzony skale. *Tward. Wł.* 116. (osadzony, położony). — §*. Posadzić co przeciw komu, założyć się z nim o co, *pignus*. *Mącz.* postawić co w zakład, setzen, (beym Wetten). — §*. Przy dziale tych dóbr powinni będą przyjacielskie posadzenie uczynić, i o nie się ugodzić. *Vol. Leg.* 2, 611. pomiarkowania, porównywania, ugody; freundschaftliche Vergleiche, Ausgleichungen.

POSĄDZIĆ, *f.* posądzi *cz. dok.*, Posądzać *niedok.*; *Boh.* posuzowati; *Ross.* посудить, предъосудуть, предъосуждаю, пересудить, (пересуды posądzenie; *Eccl.* посѫжденїе, [*judicium* 2], пересудъ rewizya procesu; złe tłumaczenie słów lub postępku drugich); z samego podejrzenia kogo osądzić, w sumnieniu swoim kogo potępiać, na niego rzucić podejrzenie; böse beurtheilen, in Verdacht haben, üble Meinung hegen, beschuldigen, splitterrichten; (*Boh.* posauditi se *considerare, reputare*; posudek zły sąd, posądzenie; *Carn.* sodliv = posądzający; *Croat.* poszuditi, poszudujem = pożyczyć). Przez to dasz pochop ludzkim językom, że cię niewinnie o to posądzą. *Teat.* 9. *b*, 16. Dawno mówią, że szkoda w grzech człowieka wpadza, Gdy nie wiedząc złoczyńców niewinnych posądza. *Pot. Arg.* 203. Żona od męża niewinnie posądzona. *Teat.* 51. *b*, 85. Posądzający *Ross.* предъосудительный. Posądzając deputacyą rządową o duch nowości, oddzielnéj żądali deputacyi. *Ust. Konst.* 1, 120. Nie posądzajcie, a nie będziecie posądzeni. *Sk. Kaz.* 278. *W. Rom.* 2, 1. richtet nicht, so werdet ihr auch nicht gerichtet. Nie posądzaj nikogo, póki go pierwéj nie przekonasz. *Teat.* 48, 40. Odmiatać mamy lekkomyślne posądzenia. *Bals. Niedz.* 1, 102. podejżrzliwości, Verdacht, Argwohn. Darmo przytulenia prosi Ubóstwo; posądzenie i wzgardę ponosi. *Teat.* 44. *c*, 31. — *§. Jeślibyś nie był sędzią, i władzy sądowéj na sobie nie miał, tedy posądzać nie masz. *Szczerb. Sax.* 176. sądy odbywać, Gericht halten. POSĄDZICIEL, a, *m.*, który drugich posądza, der Splitterrichter; *Vind.* malupravizhen fodnik, prefievaez, obriekavez; *Ross.* пересудчикъ.

POSADZKA, *POSACKA, i, *ż.*; (*Croat.* poszadische *sedes*; *Ross.* посадка posadzenie); a) tafla do posadzania podłogi, ściany, drewniana, kamienna, marmurowa; eine Tafel zum Einlegen der Fußböden, Wände von Holz, (Parkettafeln), Marmor rc. Posadzka drobna wytworna, *sectilia*; posadzka kwadratowa, *tessera*; posadzka na storcz i ukośnie kładziona, *spica testacea*; posadzka sześćgraniasta, *favus*. *Cn. Th.* Widzą tam podwoje ryte, I tło posadzką wytworną sadzone. *Odym. Św.* 2, *Q* 2 *b.* — b) *Collect.* Posadzka, podłoga posadzana, posadzkami pokładana; *Vind.* podniza, ein eingelegter Fußboden, Parketboden. Posadzka w pomieszkaniach bywa sosnowa; jeśli z tafli, dębowa, lub sosnowa z dębowemi lisztwami. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Posadzka w kościele i w portykach cudownym rzemiosłem sadzona. *Star. Dw.* 6. Dni przepędza na piecie, wyciera posadzki. *Teat.* 52, 25, cf. na bruku, cf. na dyszlu. — *§. Posadzka ścian, futrowanie kamienne. *Cn. Th.* Tafelwerk an den Wänden. POSADZKOWY, a, e, podłogowy, Fußboden=. Posadzkowa cegła bywa tak szeroka jak długa. *Kluk. Kop.* 302.

POSAG, u, *m.*, POSAŻEK *dem.*; *Siles.* posah; *Boh.* wybytek, odbytek, weybawa, (wyprawa); *Sorab.* 1. wudahtżna pomocz; *Carn.* obdejl, bir, jutrenina, jutrina; *Vind.* saknoski diu, nevestni dar, diel, ara, nevesten saklad, sshinki piu; *Croat.* data; *Rag.* parchija; *Bosn.* prricchia; *Slov.* wěno, (*ob.* Wiano); *Ross. obs.* посягъ, (*Etym.* сягнуть sięgnąć; посягнуть за кого, посягать = iść za mąż); приданое, (cf. przydać; *Eccl.* прика, пруданое, вѣно; der Brautschatz, der Malschatz. Posag jest dar mężowi za żoną dany, ku znoszeniu przypadłych ciężkości w małżeństwie, *dos*. *Sax. Tyt.* 1. Posag białogłowa, albo rodzice jéj mężowi, dla brzemienia małżeńskiego dają, aby był przy mężu, póki małżeństwo trwa. *Szczerb. Sax.* 457. Nie myśli o posagu, gdy kto kocha szczérze. *Niemc. P. P.* 72. Oddajęć córkę do rąk, posag pod poduszki. *Teat.* 43. *c*, 166. (gotowy). Gdy prędkie śluby, Posagu zguby. *Bratk. A* 2 *b.* Posag bardzo piękny pannie, Jest cnotliwe wychowanie. *Cn. Ad.* 901. *Boh. Kom.* 4, 330. Posagu teraz pytają, o cnotę mało dbają; (ma-li co)? — *virtus post nummos*; złe mięso bez chleba, *ob.* Mięso. — (*Slov. Prov.* Krasna panna, połowica wena; piękna panna jest połowicą posagu). Posagu niemająca, *ob.* Bezposażna. Posag dawać, *ob.* Wyposażać. — §. *Fig. tr.* Cały posag drogiej perły należy na tym, aby była wielka, biała, okrągła, gładka, ciężka. *Bals. Św.* 2, 71. zaszczyt, ihr ganzer Vorzug, Werth. Rusacy wielkie szkody w Polszcze poczynili, ale Bolesław prędko ich skarał, a owak i z posagiem ono wtargnienie do Polski im oddał. *Papr. Ryc.* hojnie, sowicie; reichlich, doppelt, zweifach.

POSĄG, u, *m.*, statua, obraz słupowy; die Statue, das Säulenbild, die Säule; *Carn.* malik; *Vind.* pild; *Croat.* kîp, (cf. kibić); *Bosn.* kip; *Rag.* kîp; *Ross.* болванъ

(cf. bałwan), истуканъ. Siłaż to najdziesz panów, co są jak posągi, Próżne, nadęte, w saméj rzeczy proste drągi. *Jak. Boj.* 143. Posąg świętego *Sorab.* 1. swecżo. POSĄGOWY, a, e, od posągu, Statuen-; *Ross.* болванный.

POSAGOWY, a, e, POSAŻNY, a) od posagu, zum Brautschatz gehörig. Posagowy zapis *Ross.* рядная, рядная запись. Posagowe sumy. *Ld.* Namówiłem go, aby ci tego wieczora dał sumę posażną. *Boh. Kom.* 4, 81. — b) Posażna panna, posag z sobą przynosząca, die dem Manne was zubringt, einen Brautschatz hat; mająca chléb do mięsa, *ob.* Mięso. POSAŻEK, żku, *m.*; *dem. nom.* posag, ein kleiner Brautschatz. Ona może mieć posażek nieszpetny. *Teat.* 30, 6. *et* 52. *c*, 24. *Boh. Kom.* 4, 154. — *Fig.* Lichwa bezbożna, Judaszów posażek. *Klon. Wor.* 79.

POSĄŻEK, żku, *m.*, mały posąg, eine kleine Statue; *Ross.* болванчикъ. *POSĄŻNIK, a, *m.*, posągowy artysta, śnicerz, der Statuarius; obraznik. *Volck.* 9, 37. *Croat.* kipotvorecz, kipodubecz, *Rag.* kipotvoraz, (kipotvorstvo *statuaria*); *Bosn.* kipotvoraç; *Ross.* статуйщикъ.

POSARKNĄĆ *cz. jedntl.*, Posarkać *niedok.*, nieco wsarknąć, ein wenig einschlürfen; *Bosn.* posrrikati, posrrikavati, poserkati, posrrinuti, posernuti, posarkati *absorbere*; *Rag.* posarkati, posarkngîvati *sorbillare*; *Croat.* poszerkújem *absorbeo*; (*Carn.* posréb, ręba *absorbitiuncula*). Posarkać na kogo, wiele narzekać, über einen klagen, wimmern.

POSAŻYĆ *cz. niedok.*, (Wyposażyć, Uposażyć *dok.*, *qu. v.*) posagiem opatrzyć, ausstatten, mit dem Brautschatz versehen; *Carn.* obdejlim; *Eccl.* приданое даю, придарствую. Umarł w ubóstwie wielkim, i córkom posagu nie zostawiwszy, które aż panowie przez niedostatek posażyli. *Kosz. Lor.* 150.

POSCHNĄĆ *nijak. jedntl.*, Posychać *niedok.*, po wierzchu, lub po woli jedno po drugim wyschnąć, nach gerade hin trocknen, trocken werden; *Vind.* posehniti, posehnjen = poschły; *Bosn.* posahnuti, posahao, -la, -lo; *Rag.* posahnutti; *Croat.* poszehnùjem; *Ross.* посохнуть, посыхать.

POSCHODZIĆ się *recipr. iter. dok.*, powoli się schodzić, allmählig zusammen kommen. — §. Poschodzić, na dół zejść powoli, nach einander herunter gehen; *Ross.* посойти, посойду. — §. *Transit.* Poschodzić n. p. suknie, używaniem niszczyć, nach gerade abtragen, abnutzen.

*POCHOWAĆ *cz. dok.*, nach einander verwahren; (*Boh.* poschowjm = ochraniam, pielęgnuję).

POŚCIĄGAĆ, *f.* pościągnie *cz. jedntl.*, Pościągiwać *częstl.*, nach einander herabziehen. Jedni pierścienie z palców, drudzy manele pościągali. *Kłok. Turk.* 26.

POŚCIAŁKA *dem.*, *Cn. Th.*, *ob.* Pościel.

POŚCIANKA, i, *ż.*, pobocznika, eine kleine Seitenwand. Ołtarz drzewiany był, a węgły, dłuża i pościanki jego były drzewiane. *Radz. Ezech.* 41, 22. POŚCIANNY, *ob.* Pościenny.

POŚCIĆ, -ił, -i, *intr. niedok.*, *Poszczywać, Pościwać, *Paszczać *frequ.*, *spościć *dok.*; *Boh.* postiti se; *Sorab.* 2. sze sposchêsch; *Sorab.* 1. postžu szo; *Slov.* postjm se, zdržugi se od gjdła: *Carn.* postiti se, pôstem; *Vind.* se postit, postiti se; *Croat.* poztiti, posztim; *Rag.* postiti, xexinatti; *Bosn.* postiti, sgesginati; *Slav.* postiti; *Ross.* пощусь, постничать, сговѣть; *Eccl.* постюся, постничествую, говѣю; *Finl.* paaston; *Svec. et Isl.* fasta; *Holl.* vasten; *Angl.* to fast; cf. *Graec.* ἀπάστος; cf. *Goth.* fastan; a) *Ger.* fasten. Poszczę, *vulgari sensu*, nie jem, że nie mam co, abo nie chcę jeść, abo nie mogę; nichts essen, fasten. Poczekaj, dziś będziesz mi pościła, nic ci jeść nie dam. *Teat.* 55. *d*, 11. — §. Pościć się, pościć, nie jeść, n. p. Gdy się pościł czterdzieści dni i nocy, potym łaknął. 1 *Leop. Math.* 4, 2. Są którzy gdy do dziewiątéj godziny, t. j. do wieczora, sposzczą, rozmaitych potym pokarmów używają. *Zygr. Gon.* 347. Jeśli je odeślę tak głodne i poszczące się, tedy ustaną na drodze. *W. Post. W.* 220. gdy nic nie jedli. — b) Pościć z cnoty, dla utrapienia ciała, abo z rozkania bożego, kościelnego, abo starszych; aus frommer Meynung fasten, die Fasten beobachten. *Przecz my pościmy często, a uczniowie twoi nie paszczają. *Radz. Math.* 9, 14. Dawne chrześcijaństwo paszczało. *Kanc. Gd.* 69. Mikołaj ś. niemowlęciem będąc, śrzody i piątki poszczywał, I raz piersi w te dni tylko zażywał. *Pieśn. Kat.* 149. W piątki pościć *Ross.* пятничать. Paszczam dwa kroć w tydzień. *Sekl. Luc.* 18. *et* 13. Piątek jeden spościć z trudnością nam dziś przychodzi. *Wys. Kat.* 44. Pościć do jakiego świętego. *Star. Dw.* 69; w wilią, den Vortag zu einem Feyertage fasten. Pościć przed wieczerzą pańską, *Ross.* говѣть; poszczenie przed wieczerzą P., говѣние. Udał się na pokutę, i pościł w wodzie tylko a w chlebie. *Biel.* 83. fasten bey Wasser und Brot, (cf. suszyć). *Sk. Dz.* 1028. Pościć, od mięsa się wstrzymywać, rozumie się. *Pim. Kam.* 312. Poszczę = z postem jem, z postem jestem, Fastenspeisen essen. — §. Pościć się *recipr.*; *id.*; Żałowali i płakali, i pościli się aż do wieczora. *W.* 2 *Reg.* 1, 12. — *Transl.* Nade wszystko niech się dusza pości od grzechów a od swywoli. *W. Post. W.* 153. niech się wstrzyma, sich enthalten von.... POŚCICIEL, *ob.* Postnik.

*POŚCIE, *ob.* Pójść.

POŚCIEBAĆ, *cz. dok.*, ponawlekać, auffädeln, aufreihen. Gdulę poprzecinawszy na kęsy, pościebawszy na nić, suszą. *Syr.* 624.

POŚCIEL, i, *ż.*, *POŚCIAŁKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* postel, lůže, *ob.* Łoże, łóżko; *Slov.* postel; *Sorab.* 2. postola; *Sorab.* 1. postelscžo, poslescžo, posleschko; *Slav.* postelja, krevot, loxnica; *Vind.* postel, postela, postelza, (postelishe = łóżko drewniane; dietezhna postel = połog); *Carn.* postela; *Croat.* poztela, poztelya, posztélya; (posztely, drevo posztelyno, posztelicza, podsztil *substramen*); *Bosn.* posteglja, odar, posteglịça, odriç, (posteglịça = łożysko dziecęce); *Rag.* postèglja, pòstegliza, posteglicìza, odrîz; *Dal.* odar; *Ross.* постеля, постелька, (*distng. Ross.* постила sok jabłczany, jagodny z miodem ugotowany, w tworzydłach uformowany i ususzony); posłanie na łóżku, bety, das Lager, Bettlager, die Betten, das Gebette. Po kąpieli niechaj się położy w pościeli, i nakryć go dobrze, i niech poleży godzinę. *Syxt. Szk.* 256. Pościel spodnia, *Vind.* podpostel, spodna postel; *Croat.* naztely, blasina. Pościel wierzchna *Ross.* одѣяло, одѣ-

яльцо. U nas każdy gość pościel z sobą, a czasem i łóżko, przywozi. *Kras. Pod.* 2, 57. Niemowlęta w schronieniu zamkniętych pokojów na miękkiej *pościałce swojej umierają. *Zab.* 7, 127. *Falib. N* 2. — *Transl.* Śmiertelna pościel, das Todtenbette. Odjeżdżał leżącego w śmiertelnej pościeli, Teraz go już zapewne wieczność od nas dzieli. *Tręb. S. M.* 56. *Szczerb. Sax.* 61. Ból srogi z ran i z żalu położył go na śmierci pościeli. *Jabł. Tel.* 239. — *Metonym.* Popiołu wsypać w kadź, w którėj na spodzie ma być pościel taka, jaką robią do piwa. *Torz. Szkł.* 170. lagier, Lager, Grundlage. POŚCIELE, *ob.* Posłać. POŚCIELNY, a, e, od pościeli, Bett-; *Boh.* postelny; *Croat.* posztelni; *Ross.* одѣяльный. W osobnéj skrzyni pościelne rzeczy do połogu miała. *Szczerb. Sax.* 141. Koperta pościelna, *Vind.* plahuta, postelnu nakrivalu, erjuha; (*Slov.* postiłač *lectisternator*; *Croat.* posztelyár *lectarius*, posztelyonoszecz *lecticarius*; *Eccl.* постельникъ, постельничей komornik, szambelan; постельная sypialnia; *Rag.* posteglniza, podpor postègIni *lectifulcrum*).

POŚCIENNY, POŚCIANNY, a, e, po ścianach znajdujący się, an den Wänden befindlich, Wand-. Pościenna mąka. *Sienn.* 522. Pościenne abo pomurne ziele, u murach i na ścianach rośnie, *parietaria*, Mauerkraut, Glaskraut. *Urzęd.* 238. *Syr.* 855. *POŚCIENIE, ia, *n.*, miejsce pierwsze izby przy ścianie głównéj, naprzeciw drzwi, sofą i t. d. przystrojonéj. *X. Kam.* die Hauptwand im Zimmer, die Sophawand. Modlitewnik w pośrodku domu na pościeniu był nagotowany. *Budn.* 1 *Reg.* 6, 19. (w domu wewnątrz). Serbskie skrzypki i dudy ostatek zagłuszą, Gdy z maskami ode drzwi do pościenia kłuszą. *Miask. Ryt.* 2, 183.

POŚCIERAĆ *cz. iter. dok*, nach einander abreiben. (*Ross.* постирать poprać bieliznę). Dla pospiechu nogim sobie pościerał. *N. Pam.* 11, 228.

**POŚCIEŻ, i, *ż.*, ścieżka, der Fußsteig. Jako w pięknym ogrodzie wiele jest pościeży, A każda do najpierwszej różną stroną bieży. *Dmoch. Szt. R.* 65.

POŚCIG, u, *m.*, pościganie, poścignienie, pogoń; das Nachjagen, Nachsetzen, Einhohlen. Polacy zmyśloną ucieczką ustępowali; nie było w Czechach ochoty do pościgu. *Nar. Hst.* 3, 190. W stołecznym nawet mieście bezpiecznym nie był, dla pościgu nieprzyjaciół. *Nar. Hst.* 2, 188. Zwierz zchwytany pościgiem prędkim charta rączego. *Past. Fid.* 6. POŚCIGNĄĆ, *f.* poścignie *cz. jedntl.*; *Boh.* postjhnauti; *Ross.* постигнуть, постигать, погнаться, погоняться, погонюсь; ugonić, einhohlen, erjagen, erreichen. Wstań a ścigaj te męże, a gdy je pościgniesz, mówże im, czemużeście oddali złe za dobre? 1 *Leop. Genes.* 44. Goniwszy go przez siedm dni, poścignął go na jednej górze. *W. Genes.* 31, 23. Poścignąwszy go jeden człowiek, pytał.... *Wys. Ign.* 11. Młócenie zboża poścignie zbieranie wina. 1 *Leop. Levit.* 26. (wyścignie, pójdzie na wyścigi). Bóg upadłą podźwignął, biegącą przejął, uciekającą poścignął, nawróconą przyjął. *Pociej.* 330. — Pies niepościgniony. *J. Kchan. Dz.* 168. nie do poścignienia, którego nie dościgną, nicht einzuhohlen. — *Transl.* Ilem pobaczyć, poścignąć mógł, *assequi. Mącz.* (myślą dójść, doścignąć). Pościgniony, POŚCIGŁY, pojęty, do pojęcia, erreichbar; *Boh.* postihlý, pochopitedlný; *Eccl.* постижьнъ, постизательный. Imię boga jest niepoścignione, którego istności nie pojąwszy, jako imię jego pojmiemy? *Smotr. Lam.* 101. Nieogarnione są sądy boże, i niepoścignione drogi jego. *Ząbk. Mł.* 429; niedoszłe drogi jego. *Biał. Post.* 66. Jaka mądrość niepościgła w tak małych leciech! *Bzow. Roż.* 61. — *Aliter:* Nie powetujesz tego, nie pościgniesz. *Cn. Ad.* 630. (szkoda nieodwetowana). POŚCIGAĆ kogo, *cz. niedok.*, gonić za kim, einem nachsetzen.

POŚCINAĆ, -ał, -a, *cz. dok.*, ścinać, pozrzynać; nach einander zerhauen, köpfen. Na grobie Anchizesa pościnaj tę parę, Bogowie i Eneasz przyjmą tę ofiarę. *Jabł. Tel.* 11. pozarzynaj, abschlachten. — Kat pościnał zbójców, hat sie nach einander geköpft. Maryusz, gdy dopinał Konsulatu, tysiące głów Rzymskich pościnał. *Hor. Sat.* 60.

POSEŁ, sła, *m.; Boh. et Slov.* posel; *Sorab.* 1. poszol, posſol, poszow, poszelstnik; *Sorab.* 2. poszol.; *Carn.* sél (*ob.* Słać, ślę), poslanik, slapot, (posl *famulitium*); *Vind.* poſlan, poſlanik, poſhiljanik, ſel, nasnanuvauz, (poſel, ſlushabnik = służebnik); *Croat.* sell, poszèl, posta, (2. *negotium, res, munus*); *Rag.* poso, posla, poklisâr, (poszao, poszla *negotium*, posàlak *negotiolum*); *Dal.* pokliszar; *Slav.* poslanik; *Bosn.* poklisar, (posal *negotium, officium*); *Eccl.* посслъ, посълъ; *Ross.* посолъ; (*Etym.* słać, cf. *Graec.* ἀπόστολος); posłany w jakiéjkolwiek sprawie, der Bothe, der Gesandte. Biegun biegunowi w drogę zajdzie, a poseł potka się z posłem. 1 *Leop. Jer.* 51, 31. (*ob.* Posłaniec). Cokolwiek godności ma goniec, ku czci posła wielkiego. *Smalc.* 14. Poseł publiczny, walny, ordynaryjny, extraordynaryjny. *Kras. Zb.* 2, 394. der Großbothschafter, Gesandte, Bothschafter einer Macht. Turcy nie czynią różnicy między posłem, rezydentem, agientem. *Kłok. Turk.* 112. Zachować posłów cało, każe prawo narodów. *Petr. Et.* 354. Na ugruntowanie unii, przysłani byli na sejm wielcy posłowie z Litwy, z zupełną mocą od wszystkich stanów. *Vol. Leg.* 2, 646. plenipotencyarze, Bevollmächtigte. — Poseł do nieprzyjaciela o pokój abo o wojnę, legat, herold z Niemiecka. *Cn. Th.* der Herold, Kriegsgesandte. — §. Poseł ziemski, der Landbothe, Reichstagsgesandte. Posłów ziemskich wybierają na sejmikach do zasiadania na sejmach, i składania tam izby poselskiej. *Krom.* 689. *Kras. Zb.* 2, 394. — §. Posłowie królewscy, po zagajeniu sejmiku, listy królewskie w śrzód koła rycerskiego przynoszą, z wyrażeniem punktów do instrukcyi. *A. Zamoj.* 106. königliche Bothen mit dem Instructionen an die Landtäge. — §. Poseł urzędowy, cf. woźny, sługa miejski. — §. *Prov.* Przez posły wilk nie tyje. *Cn. Ad.* 951. *Rys. Ad.* 55. *Teat.* 22. *b*, 11. (cudze ręce niespore). — Poseł, jak osieł, co nań włożą, to niesie. *Rys. Ad.* 56. — *Fig.* W miłości oczy same, jak pewni od serca posłowie, siłą sprawić mogą. *Gorn. Dw.* 298. (posłanniki). — §'. *Transl. Praecursor Christi Joannes*, poseł przed panem Chrystusem. *Mącz.* uprzedziciel, przodek, Vorläufer. POSEŁEK, łka, *m.*, *dem.*, ein

kleiner Gesandte. Niektórzy posełkowie odmieniają zlecenia swoje, przydawają etc. *W. Post. Mn.* 18. Pan nas znaki obwieszcza, a jakoby niejakie posełki do nas śle, abyśmy się czuli. *Żarn. Post.* 6 *b.* (przestrogi). POSEŁKA, POSEŁKINIA, i, *ż.*, którą posłano, posłanka, posłanica; die Abgesandte, die Gesandtinn; (*Boh.* poselkyně, poslice; *Slov.* poselkiňa; *Rag.* poklisarizza). Białym głowom nie każesz na sejm być posełkiniami. *Gorn. Dw.* 236. — §. Marya z Salomeą jak były naprzód posełkami śmierci, tak potym stały się posełkami zmartwychwstania pańskiego. *W. Post. W.* 320. obwieszczycielki, Verkündigerinnen. Nietylko się Pan naprzód niewiastom pokazał; ale świadkami i posełkiniami zmartwychwstania swego do apostołów uczynić je raczył. *Żarn. Post.* 186 *b.* POSELSKI, a, ie; *Boh.* poselný; (*Vind.* poſelni, poſlovi = czeladni); *Ross.* посольскій, пословъ, посланниковъ; posłańczy, od posła; Bothen =, Gesandten =, Abgesandten =. Poselska wyprawa, strawne, (*ob.* Poselszczyzna). Poselska izba, die Landbothenstube, sala, gdzie posłowie ziemscy na sejmie pod prezydencyą marszałka swego, obrady publiczne sprawują, nim się z senatem złączą. *Kras. Zb.* 2, 395. POSELSTWO, a, *n.*; *Boh.* poselstwj; *Slov.* poselstwo; *Sorab.* 1. poszelstwo, poweſcž, (cf. powieść); *Carn.* selstvu, posêlstvu, slapotstvu; *Vind.* poſlanje, poſlanstvu, nasnanenje, nasnanstvu, osnanstvu; *Croat.* poszelsztvo; *Rag. et Bosn.* poklisarstvo; *Eccl.* посланство, посольство; *Ross.* посольство; to z czym wyprawiają, co zlecają sprawić, orędzie; die Botbschaft, womit man geschickt wird, die Nachricht. *Cn. Th.* Posłał nas do ciebie z tym poselstwem, iż .... 1 *Leop. Luc.* 7, 20. — Poselstwo, legacya, urząd poselski, sprawowanie legacyi; die Gesandtschaft, das Amt eines Gesandten, Landbothen ꝛc. Jadąc morzem w poselstwie, wpadł w ręce nieprzyjacielskie. *Warg. Wal.* 88. als Gesandter. Żaden rotmistrz z zamku żołnierstwa swego w żadne poselstwa nie ma się ważyć wdawać. *Gwagn.* 306. w żadne posyłki, zu keinen Schickereyen gebrauchen. — §. Poselstwo *coll.*, posłowie, Gesandten, Abgesandte. Poselstwo wyprawuje. *Cn. Th.* POSELSZCZYZNA, POSŁOWSZCZYZNA, y, *ż.*, strawne poselskie, Gesandschaftszehrung, Landbothengehalt. Posłowie niektórzy dobrowolnie poselszczyznę im wedle prawa i zwyczaju na teraźniejszy sejm należącą darowali. *Vol. Leg.* 3, 970. Posłom na sejmy województwa posłowszczyznę uchwalały. *Vol. Leg.* 5, 155.

POSĘP, u, *m.*, zachmurzenie, pomrok, *phys. et metaph.*, das Verfinstern, Finsterwerden, die Finsterniß, das Dunkel. Posęp, ćmy, szumy wałów morskich, stawiły w oczach obraz śmierci oczywistej. *Przyb. Luz.* 193. O kto w posępie świeżo zaniesionym Nie tuszył burzy? *Tward. Misc.* 106. Na miejsce ochoty twarzy wnet surowe, I posępy, i czoła kwaśne Saturnowe Pokażą mu. *Tward. Wł.* 132. POSĘPIĆ, *Posupić [z *rusk.* 2], *f.* posępi, *posupi *cz. dok.*, Posępiać *niedok.*, [porówn. *cerk.* посжпити = *terrere* 2]; zachmurzyć, pomroczyć, verfinstern, finster überziehen. Pochmurzają abo posupiają twarzy swoje, aby ludzie wiedzieli, iż poszczą. *Sekl. Math.* 6. Zmarszczy się, i złożone czoło posępi. *Pot. Arg.* 234; *Ross.* посупиться, spuścić oczy, принахмуриться, принахмуриваться, хмурить, хмурю, угрюмѣть, сентябремъ смотрѣть. POSĘPNIK, a, *m.*, posępny człowiek, ponury; ein finstrer Mensch, ein Grießgram. A Waść Mos Panie posępniku. *Teat.* 20. *b*, 176. POSĘPNOŚĆ, ści, *ż.*, pochmurność, ponurość; *Ross.* угрюмость, die Finsterheit, Düsterheit. Blask księżyca, gdy się pomiędzy rozłożyste gałęzie przebijał, sprawił miłą posępność. *Kras. List.* 2, 20. *et* 134. POSĘPNY, *POSĘPISTY, a, e, POSĘPNIE *adverb.*, pochmurny, ponury; *Ross.* угрюмый, *угрюмоватый; *Eccl.* подпосупленъ, прикручиненъ, прикручинно, düster, finster. Dzień dziś posępny. *Tr.* Wszystko jest w milczeniu posępnym, oznaczającym smutek. *Teat.* 5, 3. *Stas. Num.* 1, 163. *Vultuose*, pochmurnie, posępisto. *Mącz.*

POSERZYĆ *cz. dok.*, w sér obrócić, robić, że co skrzepnie; zu Käse machen, gerinnen lassen; *Boh.* posyřiti *coagulare*, *part.* posyřalý posérzały.

POSESOR, a, *m.*, z *Łac.*, mający co w aktualnym posiadaniu, der Besitzer, w szczególności zaś, Dzierżawca, *qu. v.*, arendarz dóbr, der Pächter; *Vind.* navsetnik, najemauz. *W rodz. żeńsk.* POSESORKA, i, *ob.* Dzierżawczyni, die Pächterinn. POSESYA, yi, *ż.*, POSESYJKA, i, *ż.*, *dem.*; a) posiadanie, i to co się posiada, posiadło; das Besitzen, der Besitz; *Carn.* posses, possesa; *Sorab.* 1. wobszeneno, sedližežo, wobszenenczko, sedližeżko; *Vind.* poſedba, poſestvu, poſedenje, poſeduvanje; *Bosn.* posedio; *Eccl.* стяжанійце. Posesya ziemska ściśle wzięta, własność dóbr ziemskich dziedzictwem aktualnie dzierżonych. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 23. Grundeigenthum. Miał nieszpetną posesyjkę, półtrzeciej włóki i młynek. *Teat.* 26, 76. — b) Posesya, dzierżawa, najęcie, arendowanie dóbr drugiego dziedzicznych; der Pacht, das Pachten. *Kras. Zb.* 2, 395. (*Vind.* navsetje, najemshina). Wielkiemi posesyami szedł, aż się dorobił znacznego dziedzictwa. POSESYONAT, a, *m.*, posiadający pobra dziedziczne, osiadły, der erbliche Güter besitzt; (*oppos.* gołota); *Boh.* statečnjk; *Vind.* poſednik, poſeduvauz; *Ross.* помѣщикъ, помѣстный; *oppos.* безпомѣстный; *Eccl.* нестяжательный. *W rodz. żeńsk.* POSESYONATKA, i; *Vind.* poſedniza; *Ross.* помѣщица.

POSFOROWAĆ, *ob.* Posworować.

POSIAĆ, *f.* posieje *cz. dok.*, Posiewać *niedok.*; *Boh.* posyti, posytý, posatý, posetý; *Vind.* poſjati, poſemenati, zhrjesnaſjati; *Rag.* possjati, posjeevam; *Bosn.* posjati; *Croat.* poszeati, poszeávam; *Ross.* усѣять, усѣвать, посѣять; siemieniem posypać, besäen. Oracz, gdy posiewa rolą nasieniem spodziewa się etc. *Psalmod.* 24. Kto piękną bez cnot wziął oblubienicę, Dla cudzych wróblów ten posiał pszenicę. *Nar. Dz.* 1, 221. Od oka twego lubieżniejsze jest zielone posianie. 3 *Leop. Syr.* 40, 22. (*posienie. 1 *Leop.* siewba, die grüne Saat). — *Transl.* Zakazał wieszczkom, aby tajemnic bałwochwalstwa nie posiewali. *Sk. Dz.* 186. — §. Posiewać już zasiane albo na zasianym, *superserere. Cn. Th.* noch einmal übersäen. — §. *General.* Posiewać co czym = potrząsać, posypać; mit etwas bestreuen, beschütten. Pianą się posiewać, szumieć, pleśnieć, *muscescere. Mącz.*

POSIĄGNĄĆ. *Tr.*, *ob.* Posięgnąć.

POSIĄŚĆ, **POSIEŚĆ**, posiadł, *f.* posiędzie, posiądę *cz. jednil.*, **POSIADAĆ** *niedok.*; *Boh.* posednauti; *Sorab.* 1. wóbszénu; *Carn.* posędem, posesti, podsędem; *Vind.* poſèdet, poſsideti, (*Lat.* possidere); *Rag.* posjesti, posjeedam; *Ross.* посѣсть; §. a) posiadać kogo, wyżéj niego osiadać; *Eccl.* посѣдаю кого, предсѣдаю, einem vorsitzen, sich über einen setzen, den Platz über ihn besetzen, ihm den Rang nehmen. Za udaniem Kazanowskiego, że starsze daleko pokojowe u stołu posiadam, rozkazał królewic marszałkowi, aby rząd u stołu uczynił. *Boh. Ossol.* 57. Po téj stronie, gdzie biała płeć siedziała, królowa Węgierska posiadła matkę, gdyż królestwo Węgierskie przed Polskim ma miejsce. *Gorn. Dz.* 57. Dziwnoby było gościa posieść. *Pot. Arg.* 308. (gościowi piérwsze miejsce). Każdy myśli się nad równego sobie wysadzić; tak Król, żeby króla, szlachcic żeby ziemianina, Kmieć kmiecia, i. mieszczanin posiadł mieszczanina. *Pot. Pocz.* 580. — §. Posiąść się *recipr.*, posunąć się, weiter hinauf rücken; *Boh.* poposednauti. Usiądź na pośledniejszym miejscu, to rzeką tobie: posiądź się wyżéj. *W. Luc.* 14, 10. 1 *Leop. ib.* Starzec na igrzyskach Ateńskich, gdy się mu żaden z Ateńczyków nie posiadł, szedł do posłów Lacedemońskich; ci go między sobą na przednim miejscu posadzili. *Warg. Wal.* 155. — §. Posiadać *neutr.*, osiadać, usiadać, sich setzen, nieder lassen. W Hiszpanii wiele narodu Gotskiego zostało, posiadło, i ostało, i są. *Biel. Św.* 62 *b.* Tak się wadzili, że jeden na drugiego gardle chciał posiadać. *Birk. Exorb. E b.* — §. b) Posiadać co, osiadać, osięgać, podbijać sobie, przywłaszczać; in Besitz nehmen, sich bemeistern, zueignen. Wacław się *stroił z wojskiem do Polski na Łokietka, iż mu ojczyznę posiadł. *Biel. Św.* 150. Gliński przyrzekł Bazylemu, że posiędzie wszystkę Litwę, jeśli jego rady słuchać będzie. *Biel. Św.* 265. Ów głupi, co świat posiadł, a posiadłszy płacze, Bo już nie miał co posiąść; Niechby Jowisz stworzył jeszcze świat drugi, a właśnie dla niego, Posiadłby go, i płakał, iż niemasz trzeciego; Nie posiądziem my świata Alexandry nowe, A choćbyśmy posiedli cały lub połowę, I takby nasza istność była nieszczęśliwa. *Kras. List.* 2, 99. Poganin mało nie wszystkę Anglią posiadł. *Sk. Dz.* 844. *Jabł. Tel.* 296. (zawojował). Toć jest dziedzic, zabijmy go, i posiądźmy dziedzictwo jego. *Sekl. Math.* 21. («*not.* odzierżmy»). Dobra gdyby kto komu gwałtownie posiadł, a takby je gwałtownie trzymał, tedy wszystko prawo, któreby jedno do onych dóbr, które wydarł, mógł mieć, traci. *Szczerb. Sax.* 102. Cudzy majątek przez pieniactwo posiąść spodziewa się. *Pilch. Sen. list.* 10. Czy nie to jest ociec twój, co cię posiadł sobie, I stworzył dobrotliwy w onéj piérwszéj dobie? *Groch. W.* 14. Serce twoje, ani się wielkością dzieła ulęknie, ani próżnéj ambicyi posiąść nie dozwoli. *Koll. List.* 1, 5. Posiadły, posiedziony *partic.*; (*Boh.* posedly), in Besitz genommen. Wasil nietylko że dotrzymał posiedzionych krajów, ale dosiągł i dalszych. *Tward. Wł.* 7. (zawojowane kraje). — §. c) Posiadać co, w dzierżeniu czego być, panem tego być; besitzen, im Besitze von etwas seyn; *Vind.* poſedeti, obdershati, spopasti, poſeduvati; *Bosn.* posjedovati, poseduvati; *Rag.* posvoitti; *Eccl.* объдръжати, притяжати. Lepsze jedno posiadane, jak tam dziesięć spodziewane. *Teat.* 18. *b*, 36. Powiada o nim prorok, iż posiędzie *stolec Dawida. *Rej. Post. C* 4. Często posiada zbrodzień, co należy cnocie. *Teat.* 43. *b*, 50. Mało posiadający, gołota *Ross.* мѣлкопомѣстный. Już nie on pieniędzmi władał, Lecz go własny zbiór posiadał. *Jak. Baj.* 151. Tak Bion przymówił łakomemu sknerze: nie on posiada dobra, ale dobra jego posiadają. *Pilch. Sen. list.* 48. Nie zna miary, ani wodzy cierpi, kogo gniew posiada. *Mon.* 76, 194. Jeśli serce twoje na zawsze posiędę, zapomnę na troski moje. *Teat.* 56. *c*, 71. Bohatyr ten mężny, język Arabów posiadał. *Przyb. Luz.* 19. er hatte die Sprache in seiner Gewalt. — «Nie dobrze się mówi: posiadać rozum, posiadać sławę, talenta, dowcip, sekret; bo się lepiéj u Polaka gruntowe dobra, niż umysłowe posiadają.» *Gol. Wym.* 208. — Nie posiadam się z radości. *Teat.* 34, 109. nie jestem panem swojéj radości, jestem zachwycony, porwany nią, uniesiony, ich kann mich vor Freuden nicht fassen. W najwyższym stopniu swoich życzeń nie posiada się z swoich poruszeń. *Stas. Num.* 1, 186. **POSIADACZ**, a, *m.*, który co posiada, *ob.* Posesor, posesyonat; *Sorab.* 1. wóbszednik, ſedlak, *f.* wobszédniczża; *Vind.* poſednik, poſeduvauz, *f.* poſedniza; *Rag.* posjednik, *f.* posjedniza; *Eccl.* посѣдатель; *Ross.* содержатель, *f.* содержательница. **POSIADLCA**, y, *m.*, starający się posiadać cudze, przywłaszczyciel, napasnik; *Croat.* poszvoitel; *Dal.* poszednik; *Rag.* posjednik; *Eccl.* пристяжатель, der Anmaßer, Besitznehmer fremden Guts. Karol Sudermanczyk posiadlca tronu Szwedzkiego. *Petr. Et.* 175. (*ob.* Państwochwyt). **POSIADŁO**, a, *n.*, co kto posiada. *Pam. Warsz.* 4, 105. das Besitzthum, Eigenthum; *Vind.* poſedba, poſestvu, poſedenje, poſeduvanje; *Bosn.* posedio, *ob.* Posesya.

POSIARCZYĆ *cz. dok.*, siarką posypać lub zaprawić, beschwefeln, mit Schwefel beschütten, anmachen; *Vind.* ſhveplati, poſhveplati.

POSIEC, posiekł, *f.* posiecze *cz. dok.*, Posiekać *niedok.*, Posiekiwać *frequ.*, posiekuje *contin.*; *Boh.* posekati, poseči, posecy, posécti; *Vind.* poſezhi (= pokosić), poſekati, poſekuvati, dolpoſekati, dolpobiti; *Bosn.* posjecchi; *Rag.* posjecchi, possjecchi; *Croat.* poszechi, poszekújem; *Ross.* посѣчь, посѣкать, потяпать, потяпывать; siekąc podrobić, klein hacken, zerhacken. Posiekaj to mięso drobniuchno. *Tr.* — §. Posiekł wszystkich szablą. *Tr.* porąbał, zerfetzen, wund hauen. — §. Posiec kosą, pokosić; hinmähen, abmähen. Trawa posieczona ma leżeć na pokosiech dzień jeden. *Cresc.* 483. Człowiek jest jak siano, które posiekują. *Kanc. Gd.* 322. — §. Posiec biczem, rózgą dzieci. *Cn. Th.* peitschen, schlagen mit der Ruthe oder Peitsche; cf. smagać, ćwiczyć. **POSIECZ**, y, *ż.*, §. a) posieczenie, rzeź; das Zerhauen, Zerfetzen, Metzeln, das Gemetzel, (*Boh.* paseka • wrąb). Krwawe ziomków posiecze. *Hor.* 2, 159. *Nar.* Reszta wojska uszedłszy do zamku dała tym większe barbarzyńcom do rabunku i posieczy bezpieczeństwo. *Nar. Hst.* 5, 184. Co za posieczy ta nieszczęsna szabla Tatarska w ziemi Węgier-

skiéj czyni! *Janusz. Pos. C* 2. — §. b*) Posiecz, POSIEKA, i, *ż.*, zasiek, (cf. pasieka), ein Verhau. Zamek ten przykre skały i posieczy około gęste opasały. *Tward. W. D.* 52. Były posieczy nad jedną się doliną ciasną wieszające, gdzie część wojska utaił. *Tward. Wł.* 153. Ku jasnéj Idzie się udała, Mirty gdzie nizkie i rzedsze posieki. *Tward. Daf.* 57.

POSIEDLIĆ *cz. dok.*; *Ross.* поселить, поселять; (*Etym.* sioło); osadzić, ansetzen, ansiedeln, nieder setzen, wohnen machen. Szukał Palemon miejsca, kędy mógł posiedliwszy się, w pokoju mieszkać. *Stryjk.* 56. sich niederlassen und wohnen.

POSIEDMNY, *ob.* Posiódmny.

POSIEDZIEĆ, *f.* posiedzi *neutr. dok.*; *Boh.* poseděti; *Slov.* posedět; *Carn.* posędam; *Croat.* poszedam; *Bosn.* posjediti, posideti; *Ross.* посидѣть, посиживать; chwilę przysiedzieć, eine Zeitlang sitzen, sitzen bleiben. Ale ty godziny jednéj na miejscu posiedzieć nie możesz. *Teat.* 14. *d*, 5. Po różnych krajach jeździł, nigdzie nie posiedział. *Jabł. Tel.* 228. (miejsca nie zagrzał). Posiedzisz ty tu, *sedebis satis diu. Cn. Th.* Posiedziały *Ross.* сидѣлый. Nie miał czasu z przyjaciołmi posiedzieć, cieszyć się a krotofilić. *Eraz. Jez. C c.* (bawić się, kompanii dopomagać). POSIEDZENIE, siedzenie przez czas; das Sitzenbleiben, Sitzen eine Zeitlang. *Aliter:* Posiedzenie; *Vind.* ſeſed, vkupſed, ſeja, ſedenje, ſedetje; *Bosn.* posjed; *Croat.* poszèd, szed lyudih; *Ross.* сосѣданіе, засѣданіе, посидѣлки; sesya, die Sitzung, die Session. Uwagi o sposobie wprowadzenia nauk, zabierały piérwszych posiedzeń komisyi edukacyjnéj robotę. *Zab.* 14, 193. *Rogaliński* fizykę swoję dzieli na posiedzenia. — §. Posiedzenie, kompania, eine Gesellschaft, (cf. *Ross.* посѣтитель gość). Znajdowałem się w bardzo miłym posiedzeniu; kompania była dobrana. *Mon.* 64, 49. W miastach towarzystwo a zatym miłe posiedzenia łatwiejsze. *Kras. Pod.* 2, 101. Piérwsza reguła posiedzenia jest, nie być mu przykrym. *Kraj. Pod.* 1, 265. *Teat.* 49. *d*, 39. *POSIEDZICIEL, a, *m.*, posiadlca, przywłaszczyciel; der Besitznehmer, Anmaßer, Usurpator. Giedymin nie był zabójcą pana swego, ani gwałtownym posiedzicielem W. X. L., ale własnym synem i dziedzicem Witennowym. *Stryjk.* 341. POSIEDZIONY, *ob.* Posiąść.

POSIĘGNĄĆ, POSIĄGNĄĆ, *f.* posięgnie *cz. dok.*, Posięgać *niedok.*, rękę po co wyciągać, by wziąć, nach etwas hin reichen, hin langen. (*Ross.* посягнуть за кого, посягать = iść za mąż, посягъ posag; 2. посягнуть powstawać na kogo).

POSIEKA, *ob.* Posiecz. POSIEKAĆ, *ob.* Posiec. POSIEKACZ, a, *m.*, który co posiekuje, der Kleinhacker; *Eccl.* посѣкатель.

POSIELNY, a, e, od sioła, wiejski; *Ross.* посельскій. Posielnych abo wiejskich gruntów powinności. *Szczerb. Sax.* 47. *ib.* 109. Chłop starszy w posielnym sądzie sądzi. *ib.* 68.

POSIENNY, *ob.* Posiewny. POSIEPAĆ, *ob.* Siepać.

POSIERPOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt sierpa, sichelförmig. *Tr.*

*POSIESTRZYĆ *cz. dok.*, jak siostry połączyć, (cf. pobratać), verschwistern; *Vind.* poſeſtrim, saſeſtriti.

POSIEW, u, *m.*, posianie, czym posiano, siejba; das Besäen, die Saat; *Ross.* посѣвъ. POSIEWAĆ, *ob.* Posiać. POSIEWACZ, a, *m.*, który posiewa, der Besäer; *Rag.* siâc, sialaz; *Eccl.* посѣятель. POSIEWKA, i, *ż.*, n. p. Posiewki, albo siewki, ptaki w jesieni tylko się pokazujące, wielkością indyczętom równe, kształtem do dropiów podobne; mają podwójne skrzydła; gdzie się lotki kończą, niby osobnym stawem poczynają się drugie skrzydła. *Kluk. Zw.* 2, 327. gewisse Herbstvögel in Polen, mit gleichsam doppelten Flügeln. [Brachvogel, *scolops arquaticus* 2]. POSIEWNY, *POSIENNY, a, e, od posiania, co się daje posiać; Saat=, säbar. Ziarno drobne posiewniejsze jest. *Haur. Sk.* 10. Posienne owoce. *Fur. Uw. F* 2 *b* = zboża, jarzyny.

POSIKAĆ, -ał, -a, *cz. niedok.*, poszczać, bepissen. *Permingo*, wszędzie posikam, poplugawiam. *Macz.*

*POSIŁECZNY, a, e, posiłkowy, [*auxialiaris* 2], Hülfs=, zu Hülfe geschickt. [Wiele posiłecznych ludzi po obu stron stoi. *Biel. Spraw.* 8 *b.* — Ludzi tych, które oni zwali *auxiliares*, albo *extraordinarii*, my zowiemy osobne albo posiłeczne ufy. *ib.* 10. — 2]. Kazimierz z prawego rogu przypadł do lewego z posiłecznym ufcem. *Biel.* 104. Odstąpiwszy skrzydła, na którym był jako posiłeczny stanął, na blizkim pagórku usiadł. *Warg. Wal.* 244. Ufy posiłeczne bieżały, wołaniem serca swoim dodając. *Warg. Cez.* 204. POSIŁEK, łku, *m.*, (*Vind.* poſilje = gwałt; *Rag.* posiglje *oppressio*); posilenie, co posila, die Stärkung; *Boh.* posyla; *Vind.* oshiulenje, reshiulenje, oshivetje, reshivitik, islohkota, polohkota; *Ross.* отрада. Dobre do posiłku, na posiłek. *Cn. Th.* Nic zawadzi posiłek. *Teat.* 18. *b*, 20, (cf. kordyał). Oliwa na posiłek ognia. *W. Exod.* 35, 14. na pokarm, zur Nahrung des Feuers. — §. Posiłek wojenny, żołnierz posiłkowy; *Slov.* pomocnj wogsko; *Vind.* pomuzhna shounirſhina; *Eccl.* сборство, пособьство, споборство, Hülfsvölker, Hülfstruppen. [Którzy na lewym rogu, albo na posiłkach.... *Biel. Spraw.* 17 *b.* — w odwodzie 2]. Obwarował obóz częścią posiłków albo ratunków obcych. *Warg. Cez.* 33. Podzielił wojsko na trzy zastępy, z których dwa w posiłku postawił, z trzecim pod mury podstąpił. *Nar. Hst.* 3, 102. na odwodzie do posiłkowania, im Rückhalte. POSILIĆ, *f.* posili *cz. dok.*, POSILAĆ *niedok.*, sił dodawać, pokrzepiać; stärken, Kräfte vermehren, Kraft geben; *Boh.* posyliti, posylniti, posylnowati, posylowati; *Slov.* posylnugi; *Sorab.* 1. woszelnam; *Vind.* oshiveti (*ob.* Ożywić), reshiveti, pomozhniti, poterditi, saterditi, poterduvati, obmozhiti, mozhneiſhati, pomozhneiſhati, reshiulati, islohkotiti, polohkuvati, (poſiliti, obſiliti = pomusić; *Carn.* posileti); *Croat.* jachiti, objachiti; *Slav.* lagoditi, (*ob.* Łagodzić); *Bosn.* pokriepiti, otasctati; *Eccl.* вжилити, усилить. Poléwki posilające, lub buliony. *Kruml.* 173. Kraftsuppen. Wino posila żołądek, a mdły puls potwierdza. *Urzed.* 457. Rozum posilać, tak jak ogień właśnie trzeba, bo gdy się nie pomnaża, gaśnie. *Zab.* 11, 149. Posil się = bierz co, jedz, pij cokolwiek na posilenie; genieße etwas, nimm etwas zu dir. POSIŁKOWAĆ kogo, -ał,

-uje, *cz. niedok.*, posiłkami wspierać kogo, posiłki mu dawać, na posiłek mu przybywać. *Cn. Th.* Hülfe leisten, Hülfe geben, verstärken. POSIŁKOWNIK, a, *m.*, który posiłki daje, aliant; der Hülfe leistet, Hülfsvölker hergiebt. POSIŁKOWNICA, y, *ż.*, aliantka; n. p. Wojsko jego kłamstwa, zdrady posiłkownicy. *Birk. Exorb. D* 4 *b.* (*Bosn.* posilnik, usionik *tyrannus*, *eversor libertatis*). POSIŁKOWY, a, e, *posiłeczny, od posiłkowania, Hülfs-; *Ross.* подможный; *Eccl.* помогательный. Posiłkowy żołnierz, posiłek wojenny. *Cn. Th.* Ludzie posiłkowi z stron pochodzili. *Bardz. Luk.* 2, 58. POSILNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Bosn.* posilnost *tyrannis*); własność pomnażania sił, pokrzepiania; die Nahrhaftigkeit, stärkende Eigenschaft, Kraftgebung. *Cn. Th.*, *Ross.* питательность. POSILNY, a, e, — ie *adverb.*; (*Vind.* posilen = konieczny, musny; *Bosn.* posilni *tyrannicus*; *Ross.* посильный = wedle sił); siły dodający, posilający; kräftig, Kraft gebend. *Cn. Th. Ross.* питательный, укрѣпительный, отрадный.

POSINIEĆ, *f.* posinieje *neutr. dok.*, sinością zajść, braun und blau werden, (von Schlägen, Krankheit). POSINIĆ, *f.* posini *cz. dok.*, sinym uczynić; *Croat.* pomodrujem; *Ross.* посинить, braun und blau machen, schlagen. Często mi twoje posiniałe wargi, Swe przekładają żałobliwe skargi. *Chrośc. Ow.* 181. Posinienie miejsca tego, które gwałt wytrzymało, znakiem bywa złamanéj kości. *Perz. Cyr.* 1, 90.

POSIODLIĆ, *f.* posiodli *cz. dok.*, Posiodłać *niedok.*, pokulbaczyć, nach einander satteln. Konie były zawzdy posiodlone. *P. Kchan. Orl.* 1, 337.

POSIÓDMNY, a, e, POSIEDMNY, siedmioraki. *Włod.*, siedm zamykający, siebenfach. *Chmiel.* 1, 178; *Sorab.* 1. sedemski, sedémeré, poszedemski; *Slav.* sedmero struk; *Vind.* ſedemgubi, ſedempremni, ſedemverstni, ſedemstrozhni, ſedem barti telkai.

POSIWIEĆ, *f.* posiwieje *neutr. dok.*, powoli osiwieć; *Carn.* posivetise; *Ross.* посѣдѣть, nach einander grau werden. Ojcowie Rzymian posiwieli w ubóstwie. *Teat.* 45, 7.

POSKAKUJE, *ob.* Poskoczyć.

POSKARŻYĆ *cz. dok.*, raz w raz oskarżyć, nach einander anklagen. Poskarżyć się *recipr.*, narzekać, sich beschweren, beklagen; (*Bosn.* potusgitise; *Croat.* poteschavamsze, potusujemsze). Bez poskarżenia zachowaliśmy się wam. 1 *Leop.* 1 *Thess.* 2, 10. (bez nagany. *Bibl. Gd.*). Jam się zachował bez poskarżenia. 1 *Leop. Phil.* 3, 6. (bez przygany. *Bibl. Gd.*).

POSKŁADU *adverb.*, po składu, składnie, rymownie, rymem. *Cn. Th.* 965. in gebundner Rede, gereimt, in Versen. Poskładniéj, *Comparat.*, n. p. Artykuł ten pasterzowie zgromadzeni poskładniéj dla heretyków objaśnili. *Gil. Kaz. B b* 3. dokładniéj, umständlicher. POSKŁADAĆ, -ał, -a, *cz. iter. dok.*, jedno po drugim składać, nach einander zusammen legen, zusammen setzen, stellen. Liczby bardzo poskładane, przyprowadzić do rachunku liczb prościejszych. *Jak. Mat.* 1, 15. Wszystkie zbyt poskładane silnie są kosztowne. *Jak. Art.* 1, 285.

POŚKLENIĆ, POŚKLANIĆ, *f.* pośkleni *cz. dok.*, śkłem powlec, śklaną skórką obwieść; überglasen, mit einer Glasrinde überziehen. Z gliny ulepiony obraz garncarz wziąwszy *gi pośklanił i wypalił, jako kachel. *Gil. Kaz. A a* 4 *b.* Chowaj to lekarstwo w naczyniu pośklenionym. *Sienn.* 496.

POSKLEPIĆ *cz. dok.*, sklepienie poczynić, sklepieniem pokryć, bewölben; *Rag.* poklopitti, priklopitti *operculare.* (*Croat.* porosenichan = posklepiony).

POSKOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, poskakujący; *Sorab.* 1. z poszkókom; *Croat.* poszkochcze, hüpfend, springend. Poskoczny strumyczek. *Klon. Fl. A* 3. Tam czysta woda nurtem poskocznym wypływa. *Dmoch. Il.* 2, 133. Trudno, ażeby pieszy żołnierz mógł ochoczą, a równinami poskoczną jazdę doścignąć; *facilitate camporum praevenientem. Nar. Tac.* 2, 797. Nazbyt poskocznego albo bujnego młokosa figle, ninacz się nie przygodzą, chyba uciekać, a przed guzem uskakować. *Rej. Zw.* 164. Poskoczne czytanie, powierzchowne xiąg przebieganie, potrawy skwapliwie pożywane a niezżute, w sytość nie idą. *Pilch. Sen. list. pr.* (urywkowe). POSKOCZYĆ, *f.* poskoczy *iter. dok.*, Poskakować *cont.*, Poskakiwać *frequ.*; *Boh.* poskocjti, poskakowati; *Sorab.* 1. poszkakuyu; *Rag.* poskoccitti, poskakivati; *Bosn.* poskakivati, poposkociti, skakochiatti; *Croat.* poszkakújem; *Ross.* поскокнуть, поскочить, поскакать, поскакивать, попрыгать, попрыгивать; nieco i niewysoko sobie skakać; hüpfen, aufspringen, aufhüpfen. Piesku mały, Na dwu nóżkach poskakujesz. *Groch. W.* 360. Erato poskakując nogi kształtnie stawia. *Zbil. Dr. G* 1. Chciałbyś w taniec poskakować, Gdy drudzy w grób wskakują. *Bal. Sen.* 97. Gdzie który huf poskoczył, zawsze na téj stronie nieprzyjaciel ginął. *Warg. Cez.* 112. (*Croat.* poszkochnicza *cantio saltaria*). — §. Mieszkańcy ziemi Szwabskiéj, przez kupiectwa i handel poskoczyli do państw znacznych. *Boter.* 112. wzbili się, sich empor schwingen. — §. Poskoczyć do głowy po rozum, *ob.* Głowa. POSKOK, u, *m.*, poskoczenie, poskakiwanie; *Vind.* skok, skak, poskok, skozhitje, poskozhenje, skozhina, das Hinhüpfen, (cf. podskok). Szemrze poskok strumieni. *Hor.* 2, 246. *Kniaź.* Noga za nogą idź w twojéj drodze, Gdyć zakazano poskokiem. *Karp.* 2, 90. Nieskładnie w poskoku padnie, Związane mając nogi pętliskiem. *Zab.* 11, 265. *Zabł.* Jednemu się chce pokoju a czytania, drugiemu tańca, a rozmaitych poskoków. *Rej. Zw.* 12 *b.* Muzo! na złotym dzwonisz bardonie Sztucznéj poskokiem dłoni. *Hor.* 2, 215. *Kniaź.* — (*Boh. phras.* Gest na poskoku, na hotowě; gotowiuteńki, er ist auf dem Sprunge). (*Vind.* poskok, preskok = robactwo skoczne; *Bosn. Rag. et Slav.* poskok = żmija; *Croat.* poszkók kacha, cf. padalec).

POSKOMLIĆ *cz. dok.*, przez chwilę skomlić, nach einander winseln, wie ein Hund; *Eccl.* поскомлити, заскучать, взлаять, или провижжать.

POSKORUPIĆ *cz. niedok.*, skorupą powlec, mit einer Schale überziehen. Jaje warzone jak poskorupić. *Sienn.* 610. POSKORUPIĆ się, POSKORUPIEĆ *pass.*, skorupą zajść, mit einer Schale überzogen werden, eine Schale bekommen. Takim sposobem jaje warzone prędko się poskorupi. *Sienn.*

610. Tłucz, żeby przała, aż poskorupieje. *Ostror. Myśl.* 16.

POSKROBAĆ, *f.* poskrobie *cz. dok.*, Poskrobnąć *jedntl.*, *Sorab.* 1. požkrabu; *Vind.* poskubiti, postrugati, obderskati, obstrugati, poderskati; *Ross.* поскресть, поскребу, поскоблить, поскабливать, соскоблить, соскабливать; wciąż oskrobać, nach einander hin beschaben. Neptunie tylkoż trójzębem wód gładkich poskrobnij, aż marynarze biją ofiary. *Mon.* 71, 347. (pobij, poskrom', pohamuj). — §. Poskrobał się po głowie. *Ossol. Str.* 3. podrapał się, er hat sich im Kopfe gekratzt. Ej poskrobie on się teraz. *Boh. Kom.* 1, 360. *POSKROBEK; *Ross.* поскребокъ, подскребокъ, поскребышь; *ob.* Oskrobiny.

POSKROMIĆ, *f.* poskromi *cz. dok.*, skromniejszym uczynić, pohamować, wstrzymać, wściągać; hemmen, bändigen, mäßigen. Poskrom' namiętność, która cię uniża. *Teat.* 18, 132. Na sędziów trzeba ludzi poskromionych we wszystkich pasyach. *Gaz. Nar.* 2, 1. (umiarkowanych). Radbym ten liścik przeczytał; ale się poskromię. *Teat.* 35, 53. gwałt sobie uczynię nie czytając, przezwyciężę się, ich will mir Gewalt anthun. Poskromiony, pohamowany, gemäßigt. — *Aliter:* Poskromiony, do poskromienia, mogący być poskromionym; zu bändigen, zu mäßigen. Poskromienie *adverb.*, *oppos.* nieposkromienie, nie do wstrzymania, unaufhaltsam, n. p. Odciąć te części, które całemu ciału stały się nieposkromienie szkodliwemi. *Mon.* 67, 456. — *§. [Poskromić, tłuszczem zaprawić potrawę postną; *ob.* Skrom, u, sadło zająca lub sarny. W przytoczonym zaś tu przykładzie z Sakowicza użyty jest ten wyraz w znaczeniu przenośnem, zamiast trefić. 2] Mięsa u żydów nie kupować; bo *poskromiwszy i poplugawiwszy, chrześcianom przedają. *Sak. Sob. B* 1. może: poskwierniwszy.

POSKRUDLIĆ, *f.* poskrudli *cz. dok.*, pobronować, powlec; hineggen, übereggen. Na odwrotach poskrudliwszy albo uwlekszy, sieją niektórzy. *Haur. Sk.* 9.

POSKRZEGOTAĆ *cz. dok.*, chwilę nakrzegotać się, nach einander krächzen. Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich, poskrzegotawszy kęs, zasię sobie skaczą. *Rej. Zw.* 150 *b.*

POSKRZYPIEĆ *nijak. dok.*, przez chwilę skrzypieć, nach einandern knarren; *Ross.* поскрипѣть, поскрипывать.

POSKUBNĄĆ *cz. jedntl.*, Poskuść *dok.*, poskubuje *pr. contin.*, Poskubywać *częstl.*, nach einander bezupfen, berupfen; *Vind.* popipati, (poskubiti = poskrobać); *Ross.* поскоблить, поскабливать.

POSKWIERCZEĆ, *POSKWIRCZEĆ *cz. dok.*, chwilę skwierczeć, nach einander hin pipen, zwitschern, wimmern. Ptakom, gdy dzieci pobiorą, u gniazdeczek swoich *poskwirczawszy, poskrzegotawszy kęs, zasię sobie skaczą. *Rej. Zw.* 150 *b.*

*POSKWIERNIĆ *cz. dok.*; *Boh.* poškrwnjti; *Slov.* poškwrnugi; *Vind.* poskurniti, pogerditi; *Ross.* скверпить, сквернавить; popaskudzić, pomazać, poplamić; besudeln, verunreinigen. Żydzi, którzyby się od umarłego poskwiernili i omieczyścili.... *Sak. Okul.* 2. Nieposkwierniony, niepowalany *Slov.* něposkwrneni.

POSŁABIĆ, *f.* posłabi *cz. dok.*, POSŁABIAĆ *niedok.*, (*oppos.* posilić), *Vind.* poslabiti; (*Ross.* послабить laksować, purgować; przez szpary patrzeć); wciąż osłabić, nach einandern schwächen. Zatrwożyli was, posłabiając dusze wasze. *Radz. Act.* 15, 24. POSŁABIEĆ *nijak. dok.*, POSŁABNĄĆ *jedntl.*, słabym się stawać, nach gerade schwach werden. Porażeni mocą bożą, polękali się, posłabieli i poomdlewali. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 3, 24.

1. POSŁAĆ, *f.* pościele *cz. dok.*, Pościelać *niedok.*, posłanie robić; *Boh.* podstjrati; *Sorab.* 1. poszczelu, posczewu, poslaju, posliem, poslam, poswam, poicelu, poscelam; *Sorab.* 2. poszlasch; *Carn.* postilam, pogrinam; *Vind.* postlàt, postielat, postilat, postelem, gorpostlati, gorpostielati, nastielati, zetlati; *Bosn.* prostriti odar, (*ob.* Rozpostrzeć); *Croat.* podsztreti, podsztiram, podszterlszem; *Ross.* постлать, постилать, betten, das Lager machen, das Bette machen. Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz. *Rys. Ad.* 17. *Żegl. Ad.* 95. *Cn. Ad.* 293. *Comp. Med.* 703. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 91. *Teat.* 21, 33. (*Vind.* kaker si postelesch, taku bosh leshau; *Slov.* gako kdo si poštila, tak spi; cf. jaki dzień, taka noc; jak zasiejesz, tak będziesz żął). Kres ukaże, kto dobrą drogą bieg prowadzi, Kto sobie źle pościele z razu, sam się zdradzi. *Simon. Siel.* 94. — *§. Pacholę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. Z.* rozpostrze, nakryje, über etwas ausbreiten, ausspreitzen.

2. POSŁAĆ, *f.* pośle *cz. dok.*, Posyłać *niedok.*; *Boh.* poslati; *Sorab.* 1. poszlacž, poszczewu; *Sorab.* 2. poszlasch; *Carn.* poslati, poshlem, poshilam; *Vind.* poslati, poshlem, poshjelati, poshilati, (napolhilati = liwrować; poshilar, poshilavez, poslauz = liwrant); *Croat.* poszlati, poshilyam, possilyam; *Dal.* salyem, poszlati; *Rag.* poslatti, poscigljem, possilati; *Bosn.* poslatti, posilati; *Slav.* poslati; *Ross.* послать, посылать, услать, усылать; wyprawić kogo po co, abo słać co komu; schicken, hin schicken. Nie może być poseł większy, niż ten, który go posłał. *Sekl. Joan.* 13. Albośmy to mało ludzi posłali na tamten świat? *Teat.* 11. *b*, 5. Muszę posłać po krawca. *Boh. Kom.* 2, 361. Posyłam kilku razem; *Eccl.* сносылаю, *Graec.* συνεκέμπω. Co moment posyłać, raz wraz *Ross.* попырнуть, попыривать.

POŚLACHCIĆ, POSZLACHCIĆ, *f.* poszlachci *cz. dok.*, Poszlachciać *niedok.*, uszlachcić, veradeln. Jeśliże swego pięknie nie pośłachcisz gniazda, Tedy pewnie zagaśniesz, by przy słońcu gwiazda. *Rej. Wiz.* 99 *b.* Którzy panowie dobremi cnotami pośłachcone sługi chcą mieć, pierwéj się sami niechaj za też cnoty imą. *Kosz. Lor.* 70 *b.* Zakrywać a pośłachciać będziesz każdy stan bliźniego swego. *Rej. Post. F f* 6.

POŚLAD, *POŚLADY, POŚLEDŹ *adverb. et loci*, Pośledźéj *comp.*; *Boh.* poslez, na poslez, naposled; *Slov.* naposledy, naposledi nakoniec; poslednost *terminatio*; *Sorab.* 1. poszlydne, nayposzledě; *Sorab.* 2. szlěsi, naszlětku, na poszlětku nakoniec; (szlětk, naszlětk, naszlětku nazad); *Carn.* naposled, narposled *postremum*; *Vind.* sliednu, nasliedne, k' sliednem, h' poslednimo, h' slenimo, na-

konzi; *Rag. et Bosn.* posli; *Slav.* posli *post*, *postea*, po; *Ross.* напослѣдокъ; *Eccl.* въ послѣдокъ, въ послѣднее или въ послѣдующее время, впослѣжди, послѣ, на послѣдокъ; (*Ross.* послѣдовательно następnie); §. a) *loci* za czym, w tyle czego, po czym; nach, hinter, im Rücken. Poślad idę = za kim idę. *Cn. Th.* Jehowa powrócił serca ich poślady. *Budn.* 1 *Reg.* 18, 37. Siedzi poślad, siedzi daléj, niżej. *Włod.* — §. b) *Temporis:* Poślad, później; später, nach. O zacności wprzód powiem, o bitności pośledź. *Farn.* 126. Toby dobrze pośledź po ś. Hieronymie być musiało. *Biel.* 10. *et* 396. Te nazwiska pośledzéj w używaniu były. *Krom.* 7. Gospodarzowi trzeba rano wstać, a pośledź się kłaść. *Petr. Ek.* 13. Pośledź ci wyszli, jednak tamtych uprzedzili. *Otw. Ow.* 111. *et* 443. Wszystkich nas grób czeka, Czy prędzéj, czy pośledzéj zegarek docieka. *Lib. Hor.* 44. *Kłok. Turk.* 70. Napośledź po wszystkich mężach umarła też i niewiasta. 1 *Leop. Math.* 22, 27. *Napośledyj. *Sekl. Luc.* 20. — §. c) Pośledź, ustępując, mniéj znacznie, lichszéj, schlechter. I druga strona darowała sędziego, nie pośledzéj nad piérwszego. *Petr. Ek.* 34. POŚLAD, u, *m.*, obsiewiny, der Ueberkehr, leichte schlechte Körner, Auswurf vom Getreide. Po wywiewaniu zboża, piérwsze od wiatru jest czoło, ostatnie od plew poślad dla drobiu. *Kluk. Rośl.* 3, 233. Poślady zbóż, owe to podłe ziarna, pośrzotowane dają się wołom, wieprzom, całkowite sypią się drobiu. *ib.* 275. Jeśli na młocków oka mieć nie będziesz, więcéj będzie pośladu, aniżeli przedniego zboża. *Haur. Sk.* 20. *Haur. Ek.* 32. POŚLADEK, dku, *m.*; (*Boh.* posledek, poslez; *Ross.* послѣдокъ koniec, ostatek, послѣдки reszta, ostatki, послѣдіе, послѣдъ *la suite*); §. a) powszechnie, tył. *Cn. Th.*, das Hintere, der Rücken, der Hintertheil. Koń nachyla, uważa, upada na pośladek. *Cn. Th.* 453. Pośladek domu, okrętu. — §. b) Pośladek, zadek, zad, *podex. Perz. Cyr.* 1, 177. *Kirch. Anat.* 23. der Hintere, der Arsch. *Syr.* 30, *Sorab.* 1. poszledk, ricž. Pośladki wołów. *Budn.* 1 *Reg.* 7, 75. *W.* 3 *Reg.* 7, 25. Pośladek cielęcy; obie razem ćwiartki zadnie cielęce. *X. Kam.* Pośladek wypina ten zapamiętalec. *Zab.* 15, 178. Pijanice gębę swą, co i wstyd powiadać, w pośladek obracają. *W. Post. W.* 3, 254. Jeden radził choremu, aby dał sobie pośladek krysterować; ten na to: mnie głowa boli, a oni mi chcą pośladek léczyć. *Ezop.* 120. POŚLADKI, pośladkowe policzki, *nates. Perz. Cyr.* 1, 20. półdupki, die Arschbacken. — *§. Oni miłują pośladki jagod winnych. 1 *Leop. Oze.* 3, 2. (beczki winne. 3 *Leop.*). — POŚLADKOWY, a, e; §. a) od pośladku. §. b) Pośladkowy, *ob.* Pośledni. POŚLADOWAĆ, POŚLAKOWAĆ, POSZLAKOWAĆ, *f.* pośladuje, poślakuje *cz. dok.*; *Ross.* послѣдовать naśladować); śladem dójść, ausspüren, entdecken. Po śniegu prędko zająca poślakować można. *Zaw. Gosp.* Gdziekolwiek urzędnicy takich swowolników poślakują, mają ich imać. *Vol. Leg.* 3, 14. Widział, że chociaż skłama, nikt go nie poszlakuje. *Pot. Arg.* 96. (nie wyśledzi, dójdzie, odkryje). Potrzeba te nowe grosze brać na wagę, aby się zaraz wydał, i łatwo poszlakowany był, którýby je pofałszował. *Star. Mon. A* 3. Żaden nie jest tak doskonały, aby w nim jakiéj poszlakować nie miano przywary. *Mon.* 70, 126. Niepoślakowany, nie do poślakowania; unausspürbar, unentdeckbar, *Sorab.* 1. nedoszledžite, *investigabilis. Cn. Syn.* 497. On o żaden dotąd występek niepoślakowany. *Nar. Tac.* 1, 279. Kościoł boży zyskał żarliwych obrońców i mężów nieposzlakowanych. *Kras. Pod.* 2, 155. (bez plamy, bez nagany, czystych). — *§. Gdziekolwiek jest sąd, tam musi być abo nagroda, abo karanie, *pośladujące sądowi. *Smotr. Ex.* 20. podlegające, następujące za jego wyrokiem.

POSŁAŃCZY, a, e, od posła, posłańca, Bothen=. POSŁANICA, y, *ż.*, *Cn. Th.*, POSŁANKA, i, *ż.*; *Ross.* посланница; *Vind.* poſlanka, nasnanuvanka; *Boh.* poslice, poselkině; posełka, posełkinia, die Abgesandtinn. (*Slav.* poslanica, list; *Bosn* poslaniça, pistula, list, kgniga; *Rag.* poslániza, lijst, kgniga = list). Przyjemna posłanka taka. *Przyb. Milt.* 81. Irys, bogów posłanka. *Dmoch. Il.* 2, 69. Irys, chybka bogów posłanka. *Tr. Tel.* 309. Posłanica Junony, tęcza. *Żebr. Ow.* 9. Posłanka niebios, krokom ich przodkuje Sława. *Dmoch. Il.* 32. 1. POSŁANIE, posyłanie, *ob.* Posłać, Posyłać. (*Vind.* poſlanje, poſhilanje liwerunek). — (2. POSŁANIE; §. a) *ob.* Posłać, pościele. — §. b) Posłanie, pościel; *Boh.* stlanj, steliwa, (mrt posłanie z liścia w lesie, cf. mierzwa); *Sorab.* 1. poſlani, poszwani, ſlani, ſwani, podszwano, naszwatžo; *Carn.* nastila; *Vind.* stela, nastelje, nastel, (houje, mrina = posłanie dla bydła); *Croat.* posztil, posztilek, podsztil, nasztily, stràja; *Ross.* постиланіе, постилка, постилочка, подстилка; łoże posłane, das Gebette, die Streu. Słoma się bierze na posłanie tak ludziom jak bydlętom. *Kluk. Rośl.* 3, 153). — POSŁANIEC, ńca, *m.*, POSŁANNIK, a, *m.*, POSŁANEK, nka, *m.*, kursor, *ob.* Umyślny; (*Boh.* poslanec = woźny); *Boh.* posylák; *Sorab.* 1. poszol, poszelstnik, *f.* poszelstniczžа; *Sorab.* 2. bot; *Vind.* poſlan, poſlazh, poſlanik, pot, zeitinger, (poſel, ſlushabnik); *Carn.* pôt, listar; *Croat.* sell, (poszlenik *famulus*, poszlen *negotiosus*, poszlek *negotiolum*; *Rag.* poslaanik, poslanik, (poslenik = osieł); *Ross.* посланецъ, посольникъ, посланной, посыльщикъ, разсыльщикъ (cf. przesłaniec), позовникъ, нарочный, вѣстовщикъ, вѣстникъ, *f.* вѣстница, ходокъ; *Eccl.* посъльникъ, посланный; którego za jakim interesem, lub z jakim uwiadomieniem posyłają; ein abgeschickter Bothe, ein Expresser. Posłaniec jeszcze nie powrócił z odpisem. *Ld.* Prześladują posłanniki do ciebie boskie. *Smotr. Ex.* 47. Wysłano posłanniki do króla Tatarskiego. *Birk. Dom.* 36. Posłanników Szwedzkich zdradliwych z miasta wypędzono. *Tward. Wł.* 189. Prośby zanoszę najżywsze do tronu, wiem nie odrzucisz prośb' twego posłanka (Merkurego). *Zab.* 14, 168. POSŁANY, *ob.* Posłać.

POŚLAPAĆ, POSZLAPAĆ, *f.* poślapie *cz. dok.*; *Boh.* pošlapati; *Slov.* pošlapáwám; podeptać, potratować (o koniach), nieder treten, mit den Füßen zertreten (von den Pferden). Zrzuciły królową z okna, a końskie kopyta poślapały ją. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 33. Precz ty mierziony ośle, zawadzasz koniowi; odstąp', albo cię poślapi nogami. *Ezop.* 14.

POŚLEDNI, ia, ie, POŚLEDNIE *adverb.*; *Boh.* poslednj; *Slov.* posledni ostatni; *Sorab.* 1. poszleni, poszlédni, poszlédnischi; *Sorab.* 2. sződni, szélni; *Carn.* poslędn; *Vind.* pofledni, fleni, sadni *ultimus*, pofliedni den, fodnji den = sadny dzień, sąd ostateczny; *Croat.* poszlèdnyi; *Bosn.* poslidgni *posterus*; *Rag.* posledgní, pòzni; *Slav.* poslidnij; *Ross.* послѣдный; nieprzedni, miejscem, czasem, godnością ustępujący, nachstehend; §. a) *loci:* Tylny, zatylny, zadni, hinter. Poślednie koła, die Hinterräder. *Bies.* *C* 4. Nie wierz fortunie, co siedzisz wysoko, Miéj na poślednie koła pilne oko. *J. Kchan. Dz.* 234. *Petr. Ek.* 97. *Lek. A* 3 *b.* — §. b) *Tempor.* Poźny, *compar.* poźniejszy, spät, später. Na ostatku przyszły też i one pośledniejsze panny. 3 *Leop. Math.* 25, 11. (on ostatek panien. 1 *Leop.*). Kato pośledniejszy, *junior. Warg. Wal.* 113. Afrykan pośledniejszy. *Warg. Wal.* 148. Zgadzają się na to starodawni i pośledniejsi lekarze. *Syr.* 450. Pozwany aktora poślednie cytuje. *Paszk. Dz.* 114. (potym). Wygładzę poślednie domu jego. *W.* 3 *Reg.* 16, 3. (potomki. *Bibl. Gd.*). — §. c) *Pretii:* Naczynili sobie kapłanów z najpośledniejszych ludzi. 3 *Leop.* 4 *Reg.* 17, 32. (z nawzgardzeńszych ludzi. 1 *Leop.*). Poślednie wino, pośledni chléb, pośledniejszego gatunku, von schlechter Art, schlecht. Przy dworach mieszają żyto z stokłosą, a tak to zboże mianują poślednim abo chlebnym zbożem. *Haur. Sk.* 36, (cf. poślad, *subst.*, obsiewiny). POŚLEDNIK, *ob.* Półszlednik. *W POŚLEDNICY co kłaść, *postponere*, nachstellen. W poślednicy pożytek kładę, przekładając uczciwe. *Budn. Cyc.* 36. POŚLEDŹ, POŚLEDZÉJ, *ob.* Poślad. POŚLEDZIĆ *intr. dok.*, pośledź iść, upośledzać, opoźniać; nachkommen, hinter der angestochen kommen. Lepiéj poprzedzić, niż pośledzić. *Cn. Ad.* 441. (lepiéj przed czasem, jak po czasie; cf. jak klamka zapadnie, cf. łyżka po obiedzie).

POŚLEPIĆ, *f.* poślepi *cz. dok.*, ślepym uczynić, nach einander blenden, blind machen. Każdemu z nich oko prawe wyjmować kazał i poślepione do robot odsyłał. *Sk. Dz.* 170. POŚLEPNĄĆ, *f.* poślepnie *neutr. jedntl.*, poślnąć, blind werden. Bodajeście wszystkie pogłuchły, poślepły. *Teat.* 55. *b*, 39.

POŚLINIĆ *cz. dok.*, śliną powilżyć, mit Speichel befeuchten; *Ross.* измуслить, муслить.

POŚLISKO, *ob.* Puślisko. POŚLIZNĄĆ się *recipr. jedntl.*, Pośliząć się *niedok.*, wyśliznąć, potknąć się, ausgleiten; *Boh.* smeknaut se, (cf. zemknąć); *Carn.* dersnem, dersniti, poderzhim, oppotáknem se, popolsniti, spodlejtat se; *Vind.* popuskniti, pousiti, popousniti, opadati, sderkniti, sderkuvati; *Slav.* ispratiti; *Croat.* zklizavamsze, poskalyújemsze, popuzújem; *Ross* поскользнуться; *Eccl.* поползаюся. Noga mi się pośliznęła, i upadłem. *Teat.* 15, 37. Poślizgający się *Vind.* sderknovez, sderkuvauz, pousovez, opadavez. — *Fig. tr.* Powinąć się, potknąć się, szwankować, omylić się; ausrutschen, wanken, verstoßen, straucheln. Nie jestem tak trwały, By się pośliznąć kroki me nie miały. *Chrośc. Job.* 36. Kto się raz z góry pośliznie, z kamienia na kamień leci. *Sk. Żyw.* 108. Sama się na swym ledzie złość pośliznie. *Pot. Syl.* 201. Ledwiem się nie pośliznął do grzechu, tym się obrażając, iż złych bóg nie karze. *Sk. Kaz.* 3. Bóg miłuje sprawiedliwe, gdy się też jako inni poślizają. *Sk. Kaz.* 479. Żeby się w niebezpieczeństwo jakie z strony sumnienia nie pośliznął. *Birk. Dom.* 91. Niebacznie pośliznąwszy się w słowie, sekret wydał. *Hul. Ow.* 135. Tam się w téj bitwie królewska trochę pośliznęła fortuna. *Suszyc. Pieśn.* 3. *K.* (nachyliła, upadła, nadwerężyła). Niepośliżły, który się nie pośliznął, n. p. Skoro niepośliźléj wiary Przybierzesz dziéwkę jaką do swéj pary.... *Chrośc. Ow.* 390.

POŚLNĄĆ, *f.* pośnie *neutr. jedntl.*, poślepnąć, nach einander erblinden, blind werden. Ryby w wodzie poślną. *Cresc.* 647.

POSŁODNY, a, e, słodkawy, süßlich. Trawa manniana smaku posłodnego. *Syr.* 1313. *et* 1012. Jedno piwo gorzkie, drugie słodkie, drugie posłodne. *Syr.* 985. POSŁODZIĆ, *f.* posłodzi *cz. dok.*, Posładzać *niedok.*; *Vind.* posladiti, pofladkuvati, safladzhiti, zafladkuvati; *Ross.* посластить; osłodzić, süß machen.

*POSŁONECZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Eccl.* посолонь, такимъ образомъ какъ солнце ходитъ отъ востока на западъ; po słońcu idący, jak słońce, od wschodu na zachód, mit der Sonne gehend.

POSŁOWA, éj, *ż.*; *Boh.* poslowa; żona posła, die Gesandtinn, Gemahlinn eines Gesandten. POSŁOWAĆ, -ał, -uje, *iter. niedok.*; *Ross.* посолствовать; posłem być, Gesandter, Reichstagsgesandter, Landbothe seyn; (*Rag.* poslovatti *laborare*; *Bosn.* poslovati, djellovati, truditi; *Croat.* poszluvati, poszlujem *laboro*, *opus facio*; *Slav.* poslovanje = działanie, sprawowanie). Na sejmie posłując. *Nies.* 1, 13. Posłował na sejmie. *ib.* 36. Posłował od króla Stefana do Jana króla Szwedzkiego. *ib.* 17. POSŁOWSZCZYZNA, *ob.* Poselszczyzna. POSŁOWY, a, e, od posła, *ob.* Poselski; *Ross.* пословъ.

POŚLUBIĆ, *f.* puślubi *cz. dok.*, poślubuje *pr.*, Poślubiać, Poślubiwać *frequ.*, (*Krom.* 713), ślubować co komu, n. p. bogu, geloben, angeloben. Według obietnicy słowem jego poślubionéj, wysłuchani bywamy. *Kat. Gd.* 48. Czystość bogu poślubił. *Tr.* Wiarę swoję poślubują i poprzysięgają. *Rej. Ap.* 80. On sługa, który siedzi sobie na stronie, nie wdawając się w żadne posłuszeństwo, nie wdawając się w żadne poślubienie, jedno tak wolnie patrzy obchodu swojego.... *Rej. Post. N* 2. nie wchodzi w obowiązki służby, er läßt sich in keine Dienstpflichten ein, nimmt keine Verbindlichkeiten über sich. — §. Poślubić komu córkę, zrękować; verloben, zur Frau versprechen. Poślubioną pannę każdy chce mieć za żonę. *Rys. Ad.* 58. POŚLUBINY *plur.*, akt poślubienia, zrękowania komu któréj za żonę, zrękowiny; das Verlöbniß, Eheverlöbniß. Ślub wiarołomnym czyni się sposobem, A dzień poślubin jest miłości grobem. *Zab.* 14, 375.

POSŁUCH, u, *m.*, §. a) posłuchanie, słuch, słuchanie, ucho; (*Boh.* posluch; *Carn.* poshlush; *Vind.* pofluh, pofluſh, fhliſhanje *auditus*; *Bosn.* poslúh; *Carn.* poszlùh *obedientia*, posłuszeństwo; *Eccl.* послоухъ świadek, rękojmia; *Ross.* послушество świadectwo); das Anhören,

das Gehör, aufmerksames Ohr. Boski nauczycielu, bacznie twemu słowu każdemu posłuch dawał. *Przyb. Milt.* 160. Propozycya ta na posłuch luba, i coś w sobie ma okazałego. *Petr. Pol.* 116. uszy łechce, kitzelt die Ohren, ist schön anzuhören. — W posłuch iść, baczne ucho znaleźć, Gehör finden. Do podania rzeczy ludziom, trzeba człowieka wziętego, iżby to, co powie, szło w posłuch. *Gorn. Dw.* 5. Każdy się wezdrgnął, tylko Rombaldowi Poszło to w posłuch, który na te błędy przystał. *P. Kchan. Jer.* 271. — §. b) Posłuch, pogłoska, wieść; das Gerücht, die Rede, die Sage, die Nachricht. Pewne posłuchy są, iż Amurat wielkie wojsko jako najpilniéj zbiera. *Baz. Sk.* 70. Spodziewał się samym posłuchem najeżdżania swego sprzymierzeńcom serca dodać, *sola fama. Krom.* 742. Posłuchy słysząc i takie i owakie. *Biel.* 418. Patrzyła na to Ryga, szło to w posłuch do cudzych narodów. *Birk. Chodk.* 3. — §. c) Posłuch, *ob.* Podsłuch. POSŁUCHAĆ, -ał, -a, *iter. cont. Boh.* poslechnauti, polauchati; *Slov.* posłuchám; *Carn.* poshlusham; *Vind.* poslushati; *Sorab.* 1. poszluchacž, poszlucham; *Bosn.* posluscjati, poslubivati, pochjutiti; *Croat.* poszlushati, poszluhnuti, poszlússam, poszluhnulszem, (2. *obsequor*); *Ross.* послушать; (*Eccl.* послоушьствовати świadczyć); chwilę niejaką słuchać, ucho dawać, uszu nadstawiać, anhören. Bajki wam niosę, posłuchajcie dzieci. *Kras. Baj.* Za pozwoleniem pańskim, momencik posłuchania. *Zabł. Dz.* 83. Mniemają, że już dosyć powinności swéj uczynili, iż mszyczki posłuchali, nie dbając na to, iż brat obrażony płacze. *Żarn. Post.* 2, 338 *b.* — §. Pszczoły króla sobie obierają, którego miłują, i posłuchają 'gi. *Spicz.* 153. posłusznym mu są, słuchają go, sie gehorchen ihm. POSŁUCHACZ, a, *m.*, który posłucha, chwilę czego słucha, der etwas anhört; *Slov.* posluchač; *Vind.* poslushauz; *Eccl.* послоушатель, (2. posłuszny).

POSŁUGA, i, *ż.*, posługowanie, *Vind.* strieshba, postrieshenje, postrieshba, (cf. postrzedz); der Dienst, die Dienstverrichtung, Aufwartung, Bedienung; (*Ross.* подслуга = pochlebstwo). Chłopiec od posługi, Aufwartebursche. *Tr.* Dzień posługi u króla dziś na mię przypada. *Tr.* Aufwartetag, Diensttag. Umarł na posługach Rzpltej, in Diensten des Staats. Ciała posługi używamy. *Pilch. Sen. list.* 99. pomocy: nim się posługujemy. — §. Posługa dobra, zła, posługują komu dobrze, źle, gute oder schlechte Bedienung. — §. *Personif.* Z Pańskich chęci wzór biorąc, rozmaicie domowa się kręci posługa. *Ustrz. Troi.* 140. służący, domownicy, czeladź; Aufwärter, Bedienten, Bedienung, Dienstboten, Gesinde. — §. Posługa komu świadczona, przysługa; Dienst, Gefallen, Gefälligkeit. Kto was zabije, będzie mniemał, iż posługę wdzięczną czyni bogu. *W. Post. Mn.* 243. Ta jest posługa familii Gersońskiéj. 3 *Leop. Num.* 4, 28. (uczynność. 1 *Leop.*). Dziś mu już ostateczne posługi czyniemy, Dziś to szlachetne ciało do grobu kładziemy. *Groch. W. A* 2. den letzten Dienst erweisen, die letzte Ehre anthun, zu Grabe bestatten. — *Prov.* Jaka posługa i robota, taka też bywa i płata. *Pilch. Sall.* 179. POSŁUGACZ, POSŁUŻNIK, a, *m.*; *Vind.* postrieshnik, strieshaunik; *Carn.* strẹshnek; *Ross.* послушникъ; posługujący komu, od posług będący, der Aufwärter. Małżonek już za posłużnika. *Brat. G b.* Napadłszy go swywolne kupy, do dalszych swoich występków go przybierają, i jego pierwszym do złego wyznaczają posługaczem. *Mon.* 73, 791. Posługacz mularski, *ob.* Pomocnik, der Handlanger. POSŁUGACZKA, i, *ż.*, POSŁUŻNICA, y, *ż.*; *Ross.* послушница; die Aufwärterinn. Z koszałką zboża Idzie do drobiu folwarczna posługaczka hoża. *Tom. Rol.* 100. I posłużnicę Za łeb wywłóczył pod czas na ulicę. *Jabł. Ez.* 211. POSŁUGUJĘ, *ob.* Posłużyć.

POSŁUSZEN, *ob.* Posłuszny. POSŁUSZEŃSKI, a, ie, n. p. U pana patrz przełożeńskiéj, u sługi posłuszeńskiéj dobroci. *Petr. Pol.* 62. do posług, do posługowania, Dienst-. POSŁUSZEŃSTWO, a, *n.*, POSŁUSZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* poslušenstwj, poslušnost; *Slov.* poslušnost; *Sorab.* 1. poszuschnoscž, poszwuženstwo; *Carn.* pokorshèna (*ob.* Pokora, pokorność), vuglivost; *Vind.* pokorshina, pokornost; *Bosn.* poslúh, (*ob.* Posłuch); *Rag.* poslúh, posluscjanje, priklon, priklonstvo, priklonitos, (cf. skłonność); *Croat.* poszlùh, pokornoszt; *Ross.* послушность, послушливость, послушаніе, неослушаніе, (ослушаніе, ослушество, ослушательство, слушаніе, неповиновеніе nieposłuszeństwo), повиновеніе, повинность (cf. powinność), покорливость, покорствованіе, (cf. pokorność); — §. a) słuchanie kogo, pełnienie jego woli, rozkazu, der Gehorsam. Posłuszeństwo to, co rozkażą, czyni, nie za swym smakiem i upodobaniem idąc. *Sk. Żyw.* 2, 367. Każdy powinien posłuszeństwo cnocie, poczciwości i przystojeństwu. *Gorn. Dw.* 324. Król posła do papieża z posłuszeństwem wyprawił. *Sk. Żyw.* 2, 387. z poddawaniem się. — §. Jam nie jest posłuszeństwa Rzymskiego, alem jest posłuszeństwa Greckiego. *Birk. Exorb. C* 4. (*ritus*, obrządku). Ludzie zachodniego posłuszeństwa, religii Rzymskiéj. *Sow.* 73. — §. b*) *Meton.* Posłuszeństwo, więzienie, ciemnica. *Sax. Rej.* (w miastach dla mieszczan), der bürgerliche Gehorsam, das Kämmerchen, der Bürgerarrest. POSŁUSZNIK, a, *m.*; *Ross.* послушникъ *f.* послушница; *Eccl.* послоушатель; który słucha, posłusznym jest, ein Gehorsamer; *oppos.* nieposłusznik, *Rag.* neposluscnik; *Ross.* непослушникъ, преслушатель, преслушникъ. Kara dla zbrodnia i nieposłusznika, nie dawać mu sposobności więcéj wykraczać. *Mon.* 74, 51. Nieposłusznicy kościoła ś., nazwani są złymi syny. *Biał. Post.* 248. Bóg nad nędzą człowieczą, nad nędzą nieprzyjaciela i nieposłusznika swego zlutował się. *Hrbst. Odp. L.* — §. W klasztorach Greck. posłusznik; *Ross.* послушникъ, *f.* послушница; z pokory lub dla pokuty drugim usługujący, in den Griech. Klöstern: ein Aufwärter, aus Demuth, oder der Buße wegen.. W którym monastyrku nie będzie braci 8 z posłusznikami, będzie pod naczałem 'inszego większego monastyrku. *Sak. Sob. B* 3 *b.* Ja jako posłusznik w nawiedzenie jego posłany byłem. *Weryf. pr.* 13. POSŁUSZNY, 'POSŁUSZEN, a, e, POSŁUSZNIK *adverb.*; *Boh.* poslušen, poslušny; *Slov.* poslušní, poslušný; *Carn.* pokorn (*ob.* Pokorny), vugliv; *Vind.* pokorn, voln (*ob.*

Powolny), bogajozhen; *Sorab.* 1. poszuschné; *Croat.* poszlùssen, pokoren; *Rag.* poslùsceni; *Bosn.* poslusejan; *Slav.* pokoran; *Ross.* послушный, послушливый, послушательный, благопослушный, неослушный, покорливый; *Eccl.* покорный; słuchający i pełniący rozkazy, zlecenia, rady, powolny; gehorſam. Prawdziwie posłuszny, nie ma swego chcenia, nie ma swego niechcenia. *Sk. Żyw.* 2, 367. Pomimo twojéj woli, musisz być posłuszną. *Teat.* 35. *b*, 115. Posłusznym być trzeba, inaczéj nic dobrego na wojnie nie sprawisz. *Star. Ryc.* 38, (cf. karny, karność). Dzieci, kiedy nad sobą grozy nie widzą, mało z tego co dobrego i posłusznego bywa. *Falib. A* 2. Posłusznym być komu, słuchać go, *Croat.* poszlussati, poszlùszam, pokorenszem; *Ross.* слушаться, покорствовать; *Eccl.* покоряюся, einem gehorchen. Nie być posłusznym, nieposłusznym być, nie słuchać; ungehorſam ſeyn, nicht gehorchen, *Rag.* neposlusejati, neslisejati; *Ross.* ослушаться; *Eccl.* прѣслоушати, преслушаться. Posłusznym uczynić, *Ross.* корить, корю, (*ob.* Korzyć); *Eccl.* покаряю, (cf. pokarać). Któż jest posłuszen słowom moim? *W. Post. W.* 203. Chrystus posłuszen na krzyżu bogu ojcu swemu. *Rej. Post. R* 4. *Nec audiendi quidam*, nie trzeba słuchać niektórych, nie iść za radą ich, nie być posłusznym temu, co mówią. *Cn. Th.* — *Obsol.* Posłuszny czego *cum Genit.*, n. p. Króla swego posłusznym będąc. *Orzech. Qu.* 193. Ciebie wszyscy jesteśmy posłuszni. *W. Post. W.* 3, 203. (ciebie słuchamy). Wina ma być brana z tych, którzy nie są posłuszni mandatów. *Herb. Stat.* 176. Nie był posłuszny pańskiego rozkazania. *Gorn. Dw.* 109. *Baz. Hst.* 18.

POSŁUŻYĆ, *f.* posłuży *cz. dok.*, posługuje *pr.*, Posługiwać *frequ.*; *Boh.* poslaužiti, posluhowati; *Sorab.* 1. poszwužuyu, poszwužam; *Rag.* poslùxiti; *Bosn.* poslusgiti; *Vind.* posſlushiti, postrezhi, obstrezhi (cf. postrzedz), strezhi, striefhem, (*ob.* Strzedz); *Carn.* strezhi, streshem; *Croat.* poszlusujem, dvoriti; *Ross.* послужить, сослужить, (подслужиться pochlebiać; *Eccl.* подслуживаю *subservio*, *subministro*); posługować, czas niejaki usługiwać komu; einem eine Zeit dienen, einen bedienen. Dobrze mi ten chłopiec posługował. *Tr.* er hat mich gut bedient. Posługować do stołu. *ib.* aufwarten bey der Tafel, służyć do stołu. — §. Tuśmy herby dzielności naszych, i rzeczy od nas dobrze posłużonych, wystawione mieć chcieli. *Janusz. Oksz. N b.* (dobrze sprawionych, piastowanych, dowiedzionych, dokazanych). — §. Posłużyć komu, przysłużyć mu się, ihm einen Dienst erweisen. Nie chciał gubić nieprzyjaciela sposobem nieprzystojnym, i lekarza, co gotów był dobrze posłużyć, nie wydawać. *Warg. Wal.* 206. Skutek nadziei jego nie posłużył, *non responderat. Krom.* 713. nicht begünſtigt. Zdrowie mu posłużyło. *Ld.* wciąż czas niejaki służyło, war ihm günſtig. — §. Posługować się kim = używać jego posługi, ſich jemandes Dienste bedienen. Posługuje się małym chłopczykiem, zur Bedienung haben. Królowie często i złych ludzi cierpieć muszą, i hultajem muszą się posłużyć potrzebnym. *Jabł. Tel.* 70.

POSŁYSZEĆ, *f.* posłyszy *cz. dok.*, wciąż usłyszeć, nach einander hören; *Rag. et Bosn.* posluscjati; *Ross.* послышать. Jego krzyki aż na kończynach morskich posłyszane były. *Przyb. Luz.* 178. (*Ross.* послышаться zdawać się, widzieć się).

*POSMAK, u, *m.*, posmakowanie, smakowanie, das Schmecken, Kosten. Pszczoła nazbierawszy miodu ku żywności sobie, drugiemu go też do posmaku użycza. *Papr. Ryc.* — §. Dla nikczemnego w uporze swym posmaku, zguby nie chronią się. *Falib.* 264. smaku, gustu; Behagen, Wohlgefallen an etwas. POSMAKOWAĆ, *ob.* Smakować.

POSMAROWAĆ, *f.* posmaruje *cz. dok.*, pomazać smarując, beſchmieren; *Ross.* помаслить, помасливать, посалить, посаливать. — *Fig.* Trzeba mu ręce posmarować. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 52. (nie pracuje, nic zrobi, bez wziętéj wprzód zapłaty). Kto posmaruje, ten pojedzie. *Teat.* 32. *b*, 108.

POSMAŻYĆ *cz. dok.*, wciąż czas niejaki smażyć, nach einander pregeln, backen, ſchmoren; *Bosn.* pofrigati, poprigati; *Ross.* попряжить.

POSMELCOWAĆ, *f.* posmelcuje *cz. dok.*, poprzetapiać, nach einander umſchmelzen. Monetę starą, dobrą, posmelcowali. *Gost. Gor.* 3. — §. Śmelcem, farbą czarną metal powlec. *X. Kam.* ſchwarz anlaufen laſſen.

POŚMIANIE, ia, *n.*, POŚMIECH, u, *m.*, POŚMIECHOWISKO, a; *n.*, pośmiewisko, naśmiewisko, urąganie; *Boh.* posměch, posmjšek, ausměšky; *Slov.* posměch; *Vind.* posſmich, pokiek, oſmehuvanje, poſmehuvanje, saſmehuvanje, pozhiekanje; *Croat.* poszmehavànye; *Rag.* posmjéh; *Ross.* посмѣяніе, посмѣхъ, насмѣшка, насмѣшничаніе, насмѣшничество, насмѣшливость; *Eccl.* посмѣшество, посмѣяніе, подъсмѣхъ, насмѣшка, ругательство, поношеніе, издѣвка, поглумленіе, das Auslachen, Verlachen, Verſpotten, das Gelächter. Na jego większe pośmianie, Wdział nań z pawłoki odzienie. *Pieśn. Kat.* 60. Nie daj się na pośmiech. *Cn. Ad.* 570. *Gorn. Dw.* 400. *Paszk. Dz.* 126. Bóg krwi téj niewinnej na pośmiech nie podał. *Groch. W.* 262. Pośmiechowisko w Europie z narodu Polskiego zrobiono. *Przestr.* 157.

POŚMIAT, u, *m.*, śmieci, wyrzuty; Auswurf, Miſt, Kehrig. Stracił bogactwa, i jest u ludzi pośmiatem. *Hor. Sat.* 117, (cf. pomiotło). POŚMIECIĆ się *recipr. dok.*, POŚMIEDZIEĆ, POŚNIEDZIEĆ *neutr.*, śniadym czyli śniadym się stać, zbrudnieć, spleśnieć, pordzewieć; ſchmutzig anlaufen, von Roſt anlaufen. Mosiądzowe naczynia tuzem tym posmarować, to zawsze będą czyste, nie pośniedzieją, nie poczernieją. *Haur. Sk.* 353. Zbroja pośmiedziała, zaplugawiła się rdzą; *arma squallent. Mącz.* Przy téj wodzie srebrne i miedziane naczynia wszystkie prędko pośniedzieją. *Syxt. Szkl.* 210. Kiedyby tak we śrzodku jako z wierzchu świecił, Ale albo zgnił całe, abo się pośmiecił. *Pot. Pocz.* 359. O jakoż pośmiedziałe jest złoto, a odmieniona jest bryła złota szczérego. *Radz. Lam.* 4, 1. *Wujek. ib. Budn. ib.* Pośmiedziały, *squalidus. Cn. Th.* Pośmiecenie *Ross.* copeніе. POŚMIEDZIAŁOŚĆ, POŚNIEDZIAŁOŚĆ, ści, *ż.*, śniadawość, rdzawość; angelaufne roſtige Farbe, Schmutz.

POŚMIENNY. *Tr. ob.* Pośmiewny.

POŚMIERTNY, a, e, po śmierci się znajdujący, będący etc.; nach dem Tode sich ereignend, zutragend ꝛc.; *Croat.* poszmërtni; *Rag.* posmàrtni; (posmartcjak, posmartnik, posmarce; *Bosn.* posmrricje, djete roghjeno po smrritti occevoj *proles posthuma*, pogrobek, pogrobowiec). Ku czci nieboszczykom ofiary pośmiertne czyniono. *Otw. Ow.* 525. Pośmiertne mu zostawiła dary. *ib.* 524. Orland, przekładania Piotra *Kochanowskiego*, dzieło pośmiertne, *opus posthumum*, pogrobowcowe. — POŚMIERTNOŚĆ, ści, *ż.*, stan po śmierci, der Zustand nach dem Tode. *Tr.*

POŚMIERZYĆ *cz. dok.*, ciągle przez chwilę uśmierzyć, nach einander hin besänftigen; *Sorab.* 1. poszměřam; *Bosn.* pomiriti, smiriti. POŚMIERZYCIEL, a, *m.*; *Bosn.* pomiritegl; *Rag.* pomiritegl, umiritegl, smiritegl, mirotvoraz; *Vind.* potolashnik, spraulavez, sperjasnovez, vtolashnik, der Besänftiger. *W rodz. żeńsk.* Pośmierzycielka; *Bosn.* pomiritegliça; *Rag.* pomiritegliza, umiritegliza, smiritegliza; *Vind.* potolashniza.

POŚMIESZNY, *ob.* Pośmiewny. POŚMIEWAĆ się, -ał, -a *intr. dok.*, a°) uśmiechać się, śmiać się społem, śmiechem poświadczać. *Cn. Th.*, lächeln, zulächeln; *Vind.* posmejatise, na smieh se dershati, posmehovat; *Bosn.* posmiatise; *Sorab.* 1. posmeju, posmejem; *Rag.* posmjehìvatise, posmjehnùtise. — b) Pośmiewać kogo, pośmiewać się z kogo; *Boh.* posmjwati se; *Carn.* posmehujem se; *Vind.* posmiehati, posmehuvati, posmihavat, sasmehuvati, posmehuvatise; *Bosn.* posmihovatise; *Rag.* posmiattise, posmjehivatise; *Croat.* oszmehavati, poszmehávamsze; *Ross.* посмѣяться, посмѣиваться, подсмѣять, подсмѣивать; *Eccl.* посмѣхствовати, осмѣивать, насмѣхаться, издѣваюся; naśmiewać się, z śmiechem urągać się, auslachen, verspotten. Tym sposobem dysymulować, jest jakoby pana boga najgrawać, ktory nie może być pośmiewan. *Weresz. Reg.* 21. Przybrawszy w purpurę Pana, pośmiewają. *Pieśn. Kat.* 75. Pośmiewając się przed nim kłaniają. *Kanc. Gd.* 92. Kłaniając się przed nim najgrawali go. *Sekl. Math.* 27. *not.* «pośmiewali się z niego». Wszyscy się z niego pośmiewają, i za błazna go mają. *W. Post. Mn.* 564. Stał dom wysoki na górze, I grozę niebios pośmiewał. *Kniaź. Poez.* 1, 210. Mało dziś świątości znają, Jeszcze się z nich pośmiewają. *Rej. Zw.* 235. Słowy ją witała gniewliwemi i pośmiewającemi. *Wys. Kat.* 162. POŚMIEWACZ, a, *m.*, POŚMIEWCA, y, *m.*; *Boh.* posměwač, posměwaček; *Slov.* posměwač; *Vind.* posmejazh, nasmiehavez, osmehuvauz, posmehuvauz, posmiehar; *Ross.* насмѣшникъ, *f.* насмѣшница; *Eccl.* посмѣятель, подсмѣятель, насмѣшникъ, насмѣятель; szyderz, naśmiewacz, najgrawacz; der Spötter, Verlacher. Pośmiewca każdy jest brzydkość pańska, z prostemi ludźmi rozmowa jego. 1 *Leop. Prov.* 3, 32. Długoż się będą pośmiewce kochać w swych śmiechowiskach? *Radz. Prov.* 1, 22. *Budn. Apopht.* 45. Łotr jeden, już na krzyżu wisząc, był pośmiewcą Chrystusowym. *Biał. Post.* 277. Jawne bluźnierce syna bożego, i pośmiewce ewanielii jego. *Baz. Hst. pr.* 6. Błogosławiony, kto na stolicy pośmiewców nie siedział. 1 *Leop. Ps.* 1, 1. (na stolcu zaraźliwym. 3 *Leop.*). POŚMIEWISKO, a, *n.*, pośmiech, pośmianie; *Ross.* посмѣшище, das Gelächter, Gespötte. Będzie pamiątka jego w pośmiewisku. *Psalmod.* 34. Bałwany Sarmatyzmu przez dwieście lat naród nasz czyniły pośmiewiskiem uczeńszych. *Mon.* 65, 235. Masz teraz czas, abyś się pomścił onych pośmiewisk Amuratowych, które on sobie stroi. *Baz. Sk.* 95. POŚMIEWNY, °POŚMIESZNY, a, e; *Boh.* posměšný, posmèwačný; *Ross.* посмѣятельный, осмѣятельный, насмѣшническій, насмѣшливый; szydny, urągający; verhöhnend, verlachend. W pośmiewnym szarłacie Skazuje Piłat Pana ludowi: oto macie Człowieka! *Kchow. Roż.* 39. Pośmieszne albo uszczypliwe rzeczy o królu mówili. *Eraz. Jęz. L* 4 *b.* Że u Midasa osłowe uszy, pośmieszne przysłowie. *ib. D* 7 *b.*

POSMOLIĆ *cz. dok.*, właściwie smołą powlec, bepichen, betheeren; *Boh.* posmoliti, usmoliti; *Vind.* posmoliti, sasmoliti, osmoliti, smoliti; *Bosn.* popakliti, opakliti; *Ross.* посмолить, перегрязнить. — §. Pobrudzić, poplugawić; beschmieren, unsauber machen. Jedwabne pończochy błotem posmolone. *Mon.* 71, 831. powalane, pobryzgane.

POSMRODZIĆ *cz. dok.*, smrodem ponieczyścić, smrodliwie poplugawić; bestänkern, unflätig machen; *Vind.* posmraditi; *Croat.* poszmragyújem; *Eccl.* посмрадити, осквърнити. Matka, gdy widzi dziecią̨tko swoje plugawościami posmrodzone, dziecią̨tka dla smrodu nie zamietuje, ale smród on omywa. *Żarn. Post.* 3, 668 *b.*

POSMUKNĄĆ, *f.* posmuknie *cz. jedntl.*, Posmukać *niedok.*, posmukuje *cont.*; smykaniem zerwać, osmyknąć, abstreifen; (*Bosn.* posmuçati *raptare*; *Vind.* posmekzhati *premere*; *Carn.* pomikam *depexo linum*). Chłop, który na polu kłoski posmukuje, jak złodziej bywa karan. *Haur. Sk.* 230. — §. Posmuknąć ustami, zachęcić, podniecić klaskając językiem; schnalzend anfrischen, dem Pferde die Zunge geben. Zazdrość chuciom nie skróci cugli, lecz posmuknie. *Zab.* 14, 42. (popuszcza). POSMYCZ, y, *ż.*, POSMYK, u, *m.*, szybkie pośliznienie, schnelles Hingleiten, Herabgleiten. Czy wygodniéj drzewa z wozu posmykiem, czy wywrotem zepchnąć? *Rog. Doś.* 3, 33. Chybkim grzebykiem puszcza posmykiem przez cienkie nici. *A. Kchan.* 181. Piękniejszy widok, gdy się rzéka posmyczą lekką kędzierzawi, jak gdy ogromne głazy miece. *Nar. Dz.* 2, 58. Wartką Tybr płynie posmyczą. *Mon.* 71, 80. Ganges przeciw Euru burzliwe posmyki pomyka. *Bardz. Luk.* 40. (powodzi). Pożoga posmykiem ulice przebiegając, i tamtych domów dobrała. *Krom.* 439. Jak słońce z niebem biegają posmykiem! *Wad. Dan.* 29. hingleitend. Niebezpiecznym na nawy posmykiem, Błędne się córy Atlantowe wiją. *Bardz. Trag.* 2. POSMYCZNY, a, e, pośliżający, popędzający; hingleiten machend, fortrückend, forttreibend. Posmyczne wiatry nam pomagały. *Warg. Radz.* 401. (powiewne). Majtki na wiatr posmyczny liny i żagle rozpuszczali. *Tr. Tel.* 445. Żagle grają tknione wiatry posmycznemi; *flatu secundo. Żebr. Ow.* 328. Wieszają się na wiatrów płochości, i na posmycznym z płynnéj wody płazie. *Mon.* 71, 799.

°POSMYSŁ, u, *m.*, przemysł, talent; Gewerbgeist, Talent. Niektóry człowiek bogaty, ale nieuczony, sam posmysłem

swym niemałe skarby zebrał. *Kosz. Lor.* 8. Z jednych szkaradnych postępków w drugie idzie, aż jako zaślepiony we zły posmysł przyjdzie, w grzechu ociętnie utwierdzony. *ib.* 68. nałóg, narów, böse Gewohnheit. *POSMYŚLNY, a, e, przemyślny, sprytny; voll Geist, Talent. Bóg posmyślniejsze przyrodzenie jednym daje, niż drugim. *Kosz. Lor.* 17 *b.*

POSNĄĆ, *f.* pośnie *neutr. dok.*, *de pluribus* usnąć, nach einander einschlafen. Popoją ich, aby posneli, i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. 1 *Leop. Jer.* 51, 39. *Miask. Ryt.* 2, 163.

*POŚNIADAĆ *cz. dok.*, pojeść; (*Etym.* śniedny, *radix* jeść); etwas essen. Tu po przeszłym kęs pośniadajcie głodzie. *P. Kchan. Jer.* 395. — §. Wstawszy to wnet śniadać, pośniadawszy zasię obiad, po obiedzie do kart. *Kosz. Lor.* 24 *b.* zjadłszy śniadanie, nachdem man gefrühstückt hat.

POŚNIEDZIEĆ, *ob.* Pośmiedzieć.

POŚNIEŻYĆ *cz. dok.*, śniegiem posypać, mit Schnee bestreuen, beschneyen; *Vind.* poineshiti.

*POSNICZESTWO, a, *n.*, Z Słowieńska posniczestwo jest poszczenie, wstrzymanie się od mięsa. *Pim. Kam.* 312. das Fasten. POŚNIK, a, *m.*, a*) pośnik wieczorny postny, *cibus vespertinus exiguus*, n. p. Daj mi pośnik, małym miał pośnik. *Cn. Th.*, geringes Fastenessen Abends. — b) Jadło, strawa, potrawa; das Essen, das Gericht. Nad Ambrozyjski pośnik to śniadanie, I za niebieskie nektary mi stanie. *Tward. Daf.* 64. Miłość pośnik wdzięczny da upragnionemu. *ib.* 27. Żeby pośnikiem jakim ją ukontentował, za stolikiem prosi trochę posiedzieć. *Tward. Pasq.* 67. Pod cień chłodnika wzywają mnie letne pośniki. *Gaw. Siel.* 361. Słodkiego nawet zbrania mu *poszniku, Tak ją z miłości dręczy żal niebogę. *Chrośc. Luk.* 168. POŚNIKOWAĆ, -ał, -uje *cz. niedok.*, pośnik wieczorny postny jeść, eine Fastenabendmalzeit thun. Niepospolita sztuka, na post jeść mało oraz, żebyć mógł pośnikować drugi raz. *Wys. Aloj.* 192. — §. Zpośnikować, *dok.*, zjeść, aufspeisen, verzehren. Wilk ułapiwszy kozła, chciał go zpośnikować, Kozieł prosił, iżby mu raczył pofolgować. *Papr. Kol. K* 4.

POSNOWAĆ, *f.* posnuje *cz. dok.*, wciąż osnować, nach einander umwinden. Posnowane bluszczami bramy i ulice. *Tward. Misc.* 123. Ganki bluszczem w około posnowane. *Tward. Pasq.* 5.

POSOBNIE, POSOBICĄ *adverb.*, po sobie, następnie, n. p. mówili, czytali, szli jeden za drugim. *Cn. Th. Włod.*, nach einander, nachfolgend. POSOBNOŚĆ, ści, *ż.*, następność. *Tr.* die Folge; (*Bosn.* posobnost, posobitost, vlastitost *proprietas*, osobistość, właściwość; *Rag.* posòbstvo, posòbnor, posòbitos *id.*; *Eccl.* пособьство pomoc, posiłek, plecy za sobą). POSOBNY, a, e, następny, idący za czym abo kim. *Cn. Th. Włod.*, nach einander gehend, nachfolgend. Niesposobny, nienastępny, *inconsequens*. *Cn. Th.* (*Rag.* posobni, osobit, posobit *particularius*, *proprius*, osobisty, właściwy; posobnik *proprietarius*; *Bosn.* posobiti, vlastit *singularis*, *proprius*; *Croat.* poszòbni *praecipuus*, osobliwszy; *Ross.* пособный pomocny, пособникъ, пособщикъ pomocnik, пособить, пособлять, пособствовать pomagać).

POSOCH, u, *m.*, POTOCH; *Ross.* посохъ, laska, palcat, (посошекъ laseczka; *Eccl.* посошникъ ceklarz, oprawca); der Stab, Stecken. Popi Ruscy, kiedy kędy idą, to laseczkami, które oni potochami zowią, rękojeść mając nakrzywioną, na kształt maczużki, podpierają się. *Gwagn.* 501. Tak go długo trzepał, aż mu się on posoch na kęsy spadał. *Gwagn.* 557. Posochem wziąć po łbu. *ib.* Biskupi posoch. *Nar. Dz.* 1, 210. kurwatura, der Bischofsstab, pastorał. *Zab.* 8, 243. Biskupim teraz musisz posochem rozumne kierować owce. *Zab.* 12, 29. *Kniaź.* Mahomet posoch pasterski sam z rąk swych patryarsze podał. *Obr.* 14. Zamiast posochów piastują oręże. *Zab.* 16, 212. *et* 10, 323, (cf. *Ross.* посоха gatunek pańszczyzny, cf. socha). — §. Posoch czyli berło nasi w Moskwie wzięli. *Nar. Chodk.* 2, 14. das Scepter. Kniaź w lewéj ręce dzierżał laskę, na któréj krzyżyk, którą oni zowią posoch. *Biel. Hst.* 435.

1. POSOCZYĆ *cz. niedok.*, uposoczyć, sposoczyć *dok.*, posoką poplamić, ponieczyścić, mit Bluteiter besudeln. Posoczyłem całą drogę za sobą moją krwią własną. *Stas. Num.* 2, 129. — *Cruentare se*, skrwawić, zjuszyć, albo sposoczyć się krwią. *Mącz.* Ociec, co się krwią syna sposoczy. *Zab.* 14, 388. Uposoczony, ukrwawiony. *Mącz.* Dopieroż gdy się uposoczy, Tym śmielej nieprzyjacielowi zajrzał w oczy. *Pot. Arg.* 375. — §. *Aliter.* Ten u nas bywa posoczony i poszlakowany, który na szkodę czyją czyha. *Smotr. Nap.* 8. (*ob.* Osoczyć, potwarzyć). — (2. POSOCZYĆ, pozoczyć, zoczyć, postrzedz; erblicken, wahrnehmen. Niedoskonałą naukę moję w tym dziele posoczywszy, szydzić ze mnie będą. *Hipp.* 40. Nie dosyć mając na przymiotach, z których posoczyć może konia dobrego, trzeba też wiedzieć, jakiego kształtu być ma. *ib.* 12). — POSOCZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pełen posoki, ropisty, voll Eiter. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. krawohnóywaté. POSOKA, i, *ż.*, otok, ropa; der Bluteiter, die Eitermaterie; (*Slov.* saukrwice; *Sorab.* 1. tawow, krawe noy; *Croat.* szukervìcza). Posoka ciecze z ciała, z rany, z wrzodu, *exsaniatur caro*. *Cn. Th.* Ciało bez krwi trupem jest, krew' też bez ciała posoką jest. *Hrbst. Odp. K k* 6. *Gil. Kat.* 355. Gdy z ciała żelezca były wyciągane, juszył posoką stoły posstawiane. *Otw. Ow.* 181. Nieraz od Polskiéj posoki zmienił barwę księżyc Ottomański. *Ossol. Mow.* 30. (*cruor*). Niejeden się z was posoki napije. *Steb.* 2, 212, (cf. jucha).

POSOLIĆ, *f.* posoli *cz. dok.*, POSALAĆ *niedok.*, solą posypać; *Boh.* posoliti; *Vind. et Bosn.* pofoliti; *Rag.* possoliti; *Ross.* посолить, besalzen, mit Salz bestreuen. Owcom ziele to dawać posalając. *Sienn.* 139. — *Transl.* Każda mowa wasza niech będzie posolona. *Sk. Kaz.* 393.

POSOWA, y, *ż.*; (*Etym.* sunąć, suwać); pomost tarcicami na balkach, strop prosty. *Włod.*, pokład, pomost prostej chałupy. *Dudz.* 53. die Bretterunterlage der Decke oder auch des Fußbodens in einer Bauernwohnung. Nie trzeba żadnej szpary zostawić między ścianami i posową, na której się daje ta z gliny podłoga. *Switk. Bud.* 69. Stajnia ma posowę albo z lepianki na strychulcach między balkami

utrzymujących się, albo też z żerdek na balkach kładzionych i lepianką przykrytych. *ib.* 77. Różne gatunki posow, i różnica ich od sufitów. *ib.* 148. *Rog. Doś.* 1, 92. Nie stworzą cię panem skarby, Ni świetna w czubie korona, Ni w posowach złote grona. *Ryb. Gęśl. C* 3. (w sufitach). — *§. Kozieł, łata, tram, *posowa, *tignus. Volck.* 100. ein Balken.

POSOWIEĆ, *f.* posowieje *neutr. dok.*, posępieć, finster, trübe werden. Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie; nos ci się przeciągnął, oczy posowiały. *Teat.* 33. *d*, 17.

*POSOWISTY, POSUWISTY, a, e, posuwający się sporo, hinschiebend, hinschreitend. Posowistemi kroki po klasztorze Doktor płynął. *Kras. Mon.* 35.

POSPAĆ *nijak. dok.*, przez chwilę spać, nach einander hin schlafen; *Sorab.* 1. pofpiu, pofpim; *Rag.* pospatti; *Croat.* poszpávam; *Ross.* поспать. Leniwcze! mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, mało co złożysz ręce twoje, abyś usnął, alić przyjdzie na cię ubóstwo. 1 *Leop. Prov.* 6, 9.

POSPACEROWAĆ *intrans. dok.*, nieco spacerować, nach einander hin spazieren, spazieren gehen; *Ross.* погулять, погуливать.

POSPADAĆ *nijak. dok.*, wciąż po jednemu zlecieć, nach einander herab fallen; *Ross.* поспасть, поспадать.

POSPAJAĆ *cz. niedok.*, połączyć, spajając złączyć, nach einander zusammen fügen. Rany plastrzykami lipkiemi pospajać lub igłą pohaftować. *Perz. Cyr.* 1, 84. Kości w należytym porządku w człowieku z sobą pospajane, i pojednoczone bywają. *Perz. Cyr.* 1, 24.

*POSPIĆ *cz. dok.*, przez sen pomarzyć, nach einander träumen. Musiał, pisząc to, jednego jeszcze wierszyka nie dospać, a przeto co pośpił wymówił, jak ze snu porwany. *Żebr. Zw.* 14.

POSPIEĆ, -iał, -ieje *neutr. niedok.*; POSPIEWAĆ *częstl.*; *Ross.* поспѣть, поспѣвать; nadążać, nachkommen, nacheilen, gleich kommen, nicht zurück bleiben. Drzwi tłukł kołany, Iż nie pospiał otworzyć chłopiec zawołany. *Pilch. Sen. gn.* 302. Wciągnęli Niemcy do Żmudzkiej ziemi, a Giedymin nie pospiał rychło wojska przeciw im zebrać, jako na nowym państwie będąc. *Stryjk.* 342. Są ludzie, rozumem obrotni do najgłębszych nauk, a ciałem nic nie pospieją, i ukłonić się przystojnie nie mogą. *Petr. Pol.* 2, 364. Jeśliby kto nie mogąc abo nie pospiejąc do urzędu jechać, kogo innego posłał .... *Stat. Lit.* 185. Nie pospiałem ja jeszcze był za próg ojczyzny, on zamieszanie w cerkwi uczynił. *Smotr. Apol.* 9, (cf. źle wyjechał, skoro wyjechał, jeszcze nie ze wszystkiem). POSPIECH, u, *m.*, POSPIECHA, y, *ż.*, skorość, pospieszanie, spieszność, kwapliwość, ukwapienie; *Boh.* pospěch, chwat, (cf. chwatać, chwytać); *Slov.* pospjchánj; *Sorab.* 1. fpěch; *Rag.* pospiéh, pospieha, pospjêsenost; *Croat.* poszpeha, berzina, poszpessnoszt; *Bosn.* plahost, (cf. płochość); *Vind.* hitrust (cf. chytrość), bersnost (cf. *barzy), hitanje, (cf. chwytać); *Dal.* harlost; *Eccl.* спѣхъ, поспѣхъ, поспѣшьство, скорость; *Graec.* σπεῦσις; (*Ross.* успѣхъ postępek); *Ross.* поспѣшность, поспѣшительность, поспѣшливость, die Schnelle, die Eile, Eilfertigkeit. Możemy tym pospiechem całą sprawę popsować. *Boh. Kom.* 4, 61. Nagły pospiech zwykł miewać zawady. *Teat.* 32. *c*, 27. Już swą nauki moc wrodzoną biorą, Cnota z pospiechą w sercach wzrasta skorą. *Zab.* 13, 18. *et* 14, 116. Przydałem, za swego nieszczęścia pospiechą, więcéj pochlebstw. *Żebr. Ow.* 186; (*sic me mea fata trahebant*). POSPIESZNY, a, e, — ie *adverb.*, spieszny, prędki, raźny; schnell, flink; *Rag.* pospjéscjan; *Croat.* poszpesèn, hiter, bërz; *Ross.* поспѣшный, поспѣшливый, наспѣхъ; *Eccl.* благоуспѣшный. Osoba najpospieszniejsza wybiera się na postawnicę. *Kluk. Rośl.* 3, 216. — *Jurid.* Kiedy do dziedzictwa nie należy ani brat, ani siostra, tedy wszyscy w jednym stopniu krwi będący, równą część biorą; te w prawie Saskim dziedzicami pospiesznemi, *haeredes accelerantes*, zowią, dlatego, iż się dziedzictwo do nich na dół spieszy. *Szczerb. Sax.* 117. POSPIESZYĆ, *f.* pospieszy *intr. dok.*, Pospieszać *niedok.*; *Boh.* pospišjti; *Slov.* pospjchám; *Sorab.* 1. pofpechuyu; *Bosn.* pospjesciti, potesgjatise, potesgitise, hititi; *Rag.* pospjesciti, pospjescitise; *Croat.* poszpessiti, poszpessújem, poszpesilszem; *Vind.* napreihitati; *Ross.* поспѣшить, (споспѣшествовать pomagać, popierać, forytować; *Eccl.* споспѣшествую *coopero*); a) spieszyć się, spieszno co czynić, eilfertig seyn, eilen. Pospieszaj ale z wolna. *Dmoch. Szt. R.* 18. (*festina lente*). Z ciernistego wyleciawszy siadła Bystrym pędem sęp głodny pospiesza do padła. *Zab.* 6, 160. *Min.* — b) *Transit.* Pospieszać co, przyspieszać co, uwijać się koło czego; sich mit etwas tummeln, etwas schnell betreiben. Poślę do krawca, żeby mi czym prędzej nowe suknie pospieszał. *Boh. Kom.* 2, 361. Postanowiono Lewitów, aby z pilnością pospieszali robotę około kościoła. 3 *Leop.* 1 *Ezdr.* 3, 8. (aby przytyskowali robocie). Pospieszanie, przysparzanie, cf. *Ross.* споспѣшествованіе przyczynienie, poparcie. Pospieszający, cf. *Ross.* поспѣшительный pomocny, popierający. POSPIESZYCIEL, a, *m.*, który pospiesza, der Eiler, Beförderer; *Croat.* poszpessitel; (*Ross.* поспѣшествователь pomocnik, popieracz; *Eccl.* поспѣшьникъ, ускоритель który przyspiesza, поспѣшьникъ, съпоспѣшьникъ, съпомощьникъ, пособьникъ, *adjutor*).

1. POSPIEWAĆ, *f.* pospiewa *cz. dok.*, pospiewuje *propr.*, chwilę przyspiewać, nach einander eine Weile singen; *Boh.* pozpjwati; *Sorab.* 1. pofpěwkam, pofpěwkuyu; *Vind.* popeti; *Carn.* popevam, (popevka *cantilena*, *Musa*); *Bosn.* popivati, zacinati, (popivkigna, zacinka, popivkigniça piosnka); *Ross.* попѣть, попѣвать. Nie źle pospiewać czasem sobie gwoli W pracy, ucisku, lub kiedy co boli. *Zab.* 9, 119. Szły zakonniki pospiewując nokturny grobowe. *Tward. Wł.* 203. — (2. POSPIEWAĆ, *ob.* Pospieć).

POŚPIKOWAĆ *cz. dok.*, wciąż śpikować, bespicken, nach einander spicken; *Vind.* podflaniniti, podmastiti, pomastiti.

POSPINAĆ *cz. dok.*, wiele spinać, spinając pospajać, nach einander zusammen heften. — *Propr. et fig.* Już szron ostry pospina na brzegach komiegi. *Miask. Ryt.* 2, 168.

POSPLETAĆ, *f.* pospleta *cz. iter. dok.*, wciąż spletać; nach einander zusammen flechten, binden. Zbiorę czym prędzej, pospletam róże. *Kniaź. Poez.* 1, 185.

*POSPOLICIE *adverb.*, najczęściej, najzwyczajniej, postaremu; *Vind.* vfednu, povfednu, skori vfelei, vfeunu, mnoshnu, vezhidiel, skori vfigdar; *Slav.* nâvlastito, gemeiniglich, insgemein. Trojakiego stanu ludzie pospolicie w mieściech bywają. *Szczerb. Sax.* 344. Pospolicie mówią, dawno mówią, stara przypowieść. *Cn. Th.*, es ist eine gemeine Sage. Mowa pospolita, pospolicie prawdziwa. *Cn. Ad.* 519. (niedarmo ludzie mówią). POSPOLICIĆ, *ob.* Pospolitować. POSPOLICIEĆ *neutr. niedok.*, spospoliciеć *dok.*, zpowszednieć, gemein werden. Która rzecz spospoliciеje, nie ma powagi. *Biel. Św.* 99 *b.* W tym domu honor ten nie jest gościem, ale spospolicial. *Tr.* Spospoliciały, spospolitowały, spowszedniały, gemein geworden. Przeszkadzają nam najwięcéj trzy grzechy, bardzo na świecie spospolitowałe i szkodliwe. *Gil. Post.* 3 *b.* POSPOLITAK, a, *m.*, prostak, z pospólstwa, bez wychowania, plebeusz; *Rag.* sêbar, rabûgljak; *Ross.* простолюдинъ, einer vom gemeinen Volke, ein Plebejer. Zdumiały nad napisy i nad portretami, Coż my insi, a insi, z pospolitakami! *Zab.* 9, 82. *Iżyck.* Skonfederowani towarzysze pod okna senatorów na koniu biegając krzyczeli, zabijać tych pospolitaków! *Swad.* 1, 212. *A. Zal.* POSPOLITO *adverb.*, n. p. Pospolito jest co, jest to w używaniu, czynią tak, mówią, chodzą, *usurpatur. Cn. Th.* im Gebrauche, in der Gewohnheit, gebräuchlich, gewöhnlich. POSPOLITOŚĆ, ści, *ż.*, a) powszechność, ogólność; die Allgemeinheit, *Ueberhauptheit. Nadania przodków naszych w wszystkich punktach, tak jakoby wszystkość a pospolitość osobliwości, a osobliwość pospolitości i wszystkości nic nie ujmowała, zachowamy. *Herb. Stat.* 769. Rzemieślnicy, a w pospolitości mieszczanie, mają posłuszni być zwierzchności radzieckiéj. *Sax. Porz.* 26. Powołanie do naśladowania Krystusa, służy nietylko wezwanym w osobliwości, ale i inszym wszystkim w pospolitości. *Żarn. Post.* 3, 502 *b.* Opisać duszę w pospolitości, *in genere. Sak. Dusz.* 2. — b) Spólność, die Gemeinschaft, die Gemeinheit. Co ma który przyjaciel, to wszystkich jest w pospolitości. *Gorn. Sen.* 507. Pospolitość żon i dzieci. *Petr. Pol.* 91. — §. Społeczność, społeczeństwo, (gemeinschaftliche) Gesellschaft. Narody Greckie trzeba było jakowym węzłem zjednoczyć i w jednę spoić pospolitość. *Nag. Fil.* 192. Wszystkie pospolitości nie stanowiły się dawniej tylko przez cnotę i męstwo. *Leszcz. Gl.* 179. W pospolitościach zakonnych są dotąd społeczne dochody. *ib.* 21. Te świece mają się zostawać przy pospolitości. *Bzow. Roż.* 114. przy towarzystwie, przy zgromadzeniu, przy gminie — §. Pospolita rzecz = rzeczpospolita, stan, państwo, der Staat. Oby kiedy pospolitość się nad sobą ulitowała, krzywdy, które przez niektórych ponosi, obaczywszy. *Grod. Dis. A.* 2 *b.* POSPOLITOWAĆ, POSPOLICIĆ *f.*, pospolituje *cz. niedok.*, a) pospolitym czynić, gemein machen; *in malam partem* profanować, profaniren, entweihen, entheiligen. Pogany wprowadził do kościoła, i spospolicił święte miejsce to. *Budn. Act.* 21, 28. Co bóg oczyścił, ty nie pospolituj. *Budn. Act.* 10, 15. Świętych rzeczy nie pospolitować, nie każdemu pokazować. *Cn. Ad.* 1120. Homer bogów bardzo pospolituje, że większe uszanowanie dla swych bohatyrów, niżeli dla bóstwa sprawia. *Gol. Wym.* 484. (postponuje, upośledza). — §. Pospolitować kogo z czym, oswajać go z czym, woran gewöhnen. Moc nałogu pospolituje człowieka z największemi kryminałami. *Mon.* 72, 710. — §. Pospolitować z kim, obcować, przestawać; Umgang haben, Umgang pflegen, umgehen. Nie pospolitują Żydzi z Samarytany. 1 *Leop. Joan.* 4, 9. — §. Pospolitować się z kim *rec.*, obcować z kim niższym, przestawać z nim, poufale wdawać się z nim; sich zu einem herablassen, mit einem gemein machen. Przełożonych, którzy się z mniejszemi spospolitowali, chwalicie. *Gorn. Wł. G* 2. Mam to dufanie, że król będzie się ludzkie sprawował, i że się z wami spospolituje. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 27. (łaskawie się obchodzić będzie. *Bibl. Gd.*). Nie trzeba się ze złemi pospolitować. *Klok. Turk.* 191. — §. Niech się też synek z tobą nie pospolituje, Aby cię i na potym szanował i matkę. *Opal. Sat.* 5. niech powinnych względów dla ojca nie zapomni, (cf. *bezpieczny). — §. Pospolitować się *passive*, pospoliciеć, pospolitym się stać; gemein werden, im Gange seyn, in Gang kommen, im Schwunge gehen. Zbrodnie spospolitowawszy się, za nic teraz nie stoją. *Gorn. Sen.* 169. Henryk arcybiskup księży żon, także kucharek, co się było spospolitowało miedzy niemi, nie dopuścił. *Biel.* 111. Za panowania Tyberyusza spospolitowało się to wielce, donosić do cesarza. *Gorn. Sen.* 190. — Pospolitowanie. *Subst. Verb.*, — b) Pospolitość, udzielenie, uczęstnictwo; die Gemeinschaft, die Gemeinheit, die Theilnahme. Kazano go w pospolitowanie kościelne znowu przyjąć. *Sk. Żyw.* 1, 268. Zowią sakrament ciała, pospolitowaniem, komunią, bo przezeń mamy społeczność z Chrystusem. *W. Post. W.* 252. — §. Pospolitowanie, obcowanie, przestawanie, bywanie, uczęszczanie, der Umgang mit jemanden. Wiadomość z pospolitowania między ludzi siły bierze, gdy się kto między ludźmi *schowa. *Glicz. Wych. L* 3. W takich się pospolitowaniach kochaj, któreby cię i mędrszym uczyniły, i u drugich dobre mniemanie zgotowały. *Glicz. Isokr. I i* 4. SPOSPOLITOWAŁY, *ob.* Pospoliciеć. POSPOLITY, a, e, gemein; a) wielom abo wszystkim służący, spólny; *Slav.* opcheni, opchinski, (*ob.* *Obec, *obcy); *Croat.* púchki, (cf. pólk); *Eccl.* посполятый, обыдь; *Ross.* общій, общъ, всенародный, allgemein, gemeinschaftlich, gemeinsam. Sarmacya wszystkich narodów Słowiańskich, jest ojczyzną pospolitą. *Krom.* 29. Gdybyś była ty radość widziała tę pospolitą! *Past. Fid.* 322. Pospolite ruszenie, w czasie nagłéj wojny, przez wici zwoływane bywało. *Kras. Zb.* 2, 395. das allgemeine Aufgebot. W państwie rządnym spólna a pospolita swoboda być musi. *Gorn. Dw.* 354. Pospolita rzecz, wielu spólna, eine gemeinschaftliche Sache. Pospolite i wszystkim wolne rzeczy, tanie. *Cn. Ad.* 902. Niepospolity, niespólny, niespółkujący, nieudzielny, e. gr. *incommunicabile nomen Dei*, uczeńnika nieprzyjmujące, którym żadnéj rzeczy nie godzi się nazywać. *Cn. Th.* Ludzie żądzom folgując, niespołeczniste a niepospolite imię kamieniom i drzewom wkładali. 1 *Leop. Sap.* 14, 21. (za

bogi mieli). — §. Pospolita rzecz, rzecz pospolita, *ob.* Rzeczpospolita; (*Ross.* посполита; κατ' ἐξοχὴν = Polska), społeczeństwo rządne, stan, państwo, rząd; das gemeine Wesen, der Staat; (*Vind.* flolhtvu, stalifhtvu). Starał się o to, jakoby był postanowił rzecz pospolitą dobrze. *Biel. Św.* 104. Radzili około tego, jakoby dobrze rzecz postanowili pospolitą. *ib.* 101. Czytaj w jakiéj Katylina albo inni skaźce pospolitéj rzeczy sławie zostawali. *Rej. Zw.* 38. Nie odstrzelił się Sergiusz od poprzedników w sprawie pospolitéj rzeczy. *Biel. Św.* 80. w sprawowaniu rzadu, in der Staatsverwaltung, Regierung. Badać się żonie nie godzi o tajemnicach pospolitéj rzeczy. *Petr. Ek.* 18. rządowych, Staatsgeheimnisse. Tylko własnych pożytków z pilnością szukają, A o pospolitą rzecz, o tę nic nie dbają. *Biel. S. N.* 3. um den Staat unbekümmert. Pożytek pospolitej rzeczy. *Petr. Pol.* 247. Staatsnutzen. Pospolity, krajowy, rządowy, stanu, państwa, ojczyzny się tyczący, Staats =. Wynieśli go nad wszystkie prawa i boże i pospolite, dawszy mu tę wolność, iż może prawa odmieniać, poprawiać. *Żarn. Post.* 3, 569 *b.* (i duchowne i rządowe). Ładysław naprawił wiele pospolitéj rzeczy dobréj królestwu Węgierskiemu. *Biel. Św.* 127. *b.* (w rządzie, in der Staatsverfassung). Urosł godnym ku rzeczy jakiéj pospolitéj bękart; zacierano zatym rodzice niepewne a niesłuszne, a na bogi składano. *Glicz. Wych. B* 5. ku posłudze publicznéj, Staatsdienst. Przysięga rajca bogu, królowi, sędziemu, i wszystkiemu gminowi pospolitemu, bogatemu i ubogiemu. *Szczerb. Sax.* 345. w obec zebranemu, krajowemu, der ganzen Landesgemeinde. Poginiecie, i domy wasze na rzecz pospolitą pobiorą. 1 *Leop. Dan.* 2, 5. *ob.* na skarb, fiskus, Staatsschatz, Fiscus. W tym mieście jest dom pospolity, albo ratusz miejski, niemałéj piękności. *Boter.* 83. Radzili dla pospolitéj rzeczy chrześciańskiéj. *Biel. Św.* 276. dla powszechnego interesu chrześcian, allgemeine Sache des Christenthums. Pospolitym rzeczom i użytkom byli wielkiemi przeciwniki. 3 *Leop.* 3 *Mach.* 3. allgemeines Interesse und Vortheil. Dobro pospolite, das gemeine Beste, Staatswohl; *Ross.* община, (*ob.* Obec). Lepsze są dobra pospolite, niżeli domowe własne. *Petr. Pol.* 2, 405. Pospolite rzeczy nad prywatne przekładaj. *Cn. Ad.* 903. Dla pospolitego dobra odbieżeć swego prywatnego. *Past. Fid.* 283. Zawzdy o dobrym pospolitym pilno myśli, który się nie o swe dobro ale o dobro wszech ludzi stara. *Kosz. Lor.* 9. Kto domu rządzić nie umie swojego, Nie podejmuj się pospolitego. *Cn. Ad.* 595. Białym głowom nie należy wiedzieć rady pospolite. *Petr. Ek.* 19. Zadano hetmanowi, jakoby sobie przywłaszczał pospolite pieniądze. *Klon. Wor.* 17. Staatsgelder. — §. Pospolity, publiczny, jawny, öffentlich. Wiele pospolitego budowania postawił. *Sk. Dz.* 511. — §. Powszechny, ogólny; allgemein, überhaupt. Wyjmujemy szlachtę od wszystkich podatków, tak pospolitych, jak osobliwych. *Herb. Stat.* 579. Nauka pospolita i osobliwa o sprawianiu ról. *Cresc.* 149. (w ogólności i szczególności). — b) Pospolity, zwyczajny, ordynaryjny, prosty, niewytworny, powszedny, potoczny, gminny; gemein, gewöhnlich, ordinär, schlecht; *Boh.* běžný, (cf. bieżny); *Sorab.* 1. zromadnoludski; *Bosn.* pucjanski, kako púk cini, opchienski; *Rag.* priprosni, sebicni; *Slav.* opchenj; *Ross.* простолюдный, простонародный. Pospolity człowiek, jeden z pospólstwa, plebeusz. *Cn. Th.* W Rzymie *plebeji*, to jest, lud pospolity. *Biel. Hst.* 105. Trojakiego stanu ludzie w mieściech bywają; bogaci, którzy panują, ubodzy, którzy służą, i pospolici, którzy między bogactwem i ubóstwem śrzodek trzymają. *Szczerb.* 344. Chce, żeby go za kogoś niepospolitego miano, dlatego, że urodziwy. *Teat.* 2, *b*, 48; (nie Janajże mi, nie Piotraj mi, bom ja *-ski*, abo *-cki*, Jegomość, pan starosta. *Cn. Ad.* 664). Jam nigdy nie jadł żadnéj rzeczy pospolitéj i nieczystéj. 1 *Leop. Act.* 10, 14. (prawem żydowskim zakazanéj, cf. niekoszerne). Pomierne i pospolite rzeczy często fortuna wydaje, wybornym zaś samą rzadkością jedna zaletę i szacunek. *Pilch. Sen. list.* 319. Co chcesz, żeby ci wdzięczne było, niechaj nie będzie pospolite. *Gorn. Sen.* 42. Na poczciwość, piękna i niepospolitéj piękności! *Teat.* 9, 7. Pospolita rzecz, zwyczajna, cf. praktyka; *Ross.* видальщина. Rok pospolity, to jest, ani przybyszowy, ani przestępny. *Przyb. Mscr.*, das gewöhnliche Jahr. U żydów nie było między gwałtownemi śmierciami pospolitszej nad kamienowanie. *Zach. Kaz.* 55. Pospolitym językiem = mową prostą. *Cn. Th.* 787. — *Collect.* Zdradą Jezusa pojmali, bo bali się pospolitego człowieka. *W. Post. W.* 257. (ludu). Lud pospolity traktujemy jak niewolników. *Leszcz. Gl.* 100. (pospólstwo, *plebem*, lud). *POSPÓLNY, a, e, pospołu będący, spólny, wspólny, powszechny; bey einander zusammen befindlich, allgemein, gesammt. Rzeczpospolitą tak postanowili, żeby każdy pilnując swego, tą drogą łacniéj dobra pospólnego i zgody mógł bronić sąsiedzkiéj. *Janusz. Oksz. G.* Czynili to dla pospólnego pożytku. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* Dla wojennych przygód pospólnych. *Janusz. Oksz. D.* 3. Bogarodzica, pospólną się matką wszelkiemu człowiekowi stała. *Bzow. Roż.* 14. Wszystkie te rzeczy warz w oleju pospólnym. *Sienn.* 494. razem; *Boh.* pospolnj *simultaneus*, pospołu. POSPÓLSTWO, a, *n.*, a*) pospolitość, społeczeństwo, towarzystwo; die Gemeinheit, Gemeinschaft, Gesellschaft. Gawron ptak siedli się w pospólstwie, tak iż na jednym drzewie kilkanaście gniazd będzie. *Sienn.* 296. *Spicz.* 151. Około bractw abo cech, widziemy, iż te pospólstwa abo bractwa, wszędzie dotąd cierpiane są. *Herb. Stat.* 307. — §. Pospólstwo, zgromadzenie, schadzka, zjazd; die Versammlung, Zusammenkunft. Ktoby, gdy na pospólstwo zadzwonią, do pospólstwa nie przyszedł, ten winy przepada sześć pieniędzy; a jeśliby był do pospólstwa obwieszczon, tedy pięć szelągów przepada. *Szczerb. Sax.* 342. Rajce mogą schadzkę albo pospólstwo zgromadzić z radą starszych, kiedy chcą. *ib.* — §. Przedsięwziąłem to tłumaczenie, żebym pospólstwu z jakiejkolwiek pracy méj pożytek zjednał. *Petr. Ek. ded.* społeczeństwu, publiczności, dem Publico. Rzeczy niepewnych nie mógłbym pisać, a w pospólstwo wydać. *Sienn.* 491, (cf. na jawią wydać, na świat). — b) Pospólstwo, lud, pospolity lud, człowiek pospolity; das

Volk, das gemeine Volk, *Boh.* lid; *Sorab.* 1. zromadné lud; *Carn.* skup; *Vind.* nishi ludstvu, mnoshtvu, puk, skupfhina; *Croat.* púk (cf. pułk), lyutztvo, puchtvo; *Rag.* puuk; *Slav.* pûk; *Ross.* простонародіе, простолюдинство. Bardziéj mi się podoba władza jednego człowieka, niż władza abo pospólstwa, abo z pospólstwa wybranych. *Gorn. Dw.* 353. (bardziéj monarchia, niż demokracya). Kazimierz W. królem pospólstwa był nazwany. *Krom.* 358. (królem chłopskim). Pospólstwu miły, przyjemny, *popularis. Cn. Th.* (popularny). — Prelaci, książęta i szlachta, i wszystko pospólstwo królestwa Polskiego Jagiełłę za króla sobie wzięli. *Herb. Stat.* 663. (wszystek lud). — *In malam partem:* Kto się pospólstwu podoba, ten się mądrym nie podoba. *Cn. Ad.* 598. (mów ludzkich nic nie waż sobie, gdy rozum, cnota, przy tobie). Pospólstwa rozsądkiem abo zdaniem mądry gardzi. *Cn. Ad.* 903. Nie wiele tam stali, co pospolstwo chwali. *Cn. Ad.* 903, (cf. motłoch, gmin, gawiedź, chałastra). POSPOŁU *adverb.*; *Boh.* pospolu, pospolem, pospolku; *Slov.* spolu, pospolu; *Vind.* vkup, vkupei, kupei, skup, vred; *Sorab.* 2. posfpolu, szobu, grommaże; *Sorab.* 1. zpowu, romadże, jenedobo; *Eccl.* соборно; społem, spólnie, wespół, naspół, razem, w kupie, złącznie, z sobą; (*Etym.* pół); zusammen, bey einander, mit einander, gemeinschaftlich. Pospołu te rzeczy chodzą, dym za płomieniem, grzech za lubieżnym pojrzeniem. *Cn. Ad.* 904. Gdy szli, Jezus się przybliżywszy, szedł pospołu z niemi. *Sk. Kaz.* 189.

POSPORZYĆ *cz. dok.*, wciąż przysporzyć, nach einander hin befördern, gedeihen lassen. Wszystkoć się poszczęści a posporzy z opatrzności pana. *Rej. Post. S s* 2. zdarzy ci się, es wird dir gedeihen, gelingen, guten Fortgang haben.

POSPRAWIAĆ, *f.* posprawia *cz. dok.*, POSPRAWOWAĆ *niedok.*, a) poułatwiać sprawunki, nach einander abthun, abfertigen, (seine Geschäfte); (*Carn.* pospraveti, pospravem • popakować, *componere, convasare*). Uwinę ja się szybko, interesa posprawiam. *Teat.* 10, 22. — b) Posprawiać sobie porządki, suknie, opatrzyć się w nie, nach einander anschaffen. Te są sprzęty, które posprawiał. 1 *Leop. Exod.* 38.

POSPRZĄTAĆ, *f.* posprząta *cz. dok.*, POSPRZĄTNĄĆ *jedntl.*, poodstawiać; *Slav.* pokupiti, nach einander wegräumen. Posprzątawszy ze stołu, pójdźcie do roboty. *Kniaź. Poez.* 3, 199. Już posprzątała wszystko. *Teat.* 52, 5.

POSPUSZCZAĆ, *f.* pospuszcza *cz. iter. dok*, nach einander herablassen, sinken lassen. Gdy bóg dla nas zrządzi dzień pociechy, I oni także pospuszczają wiechy. *Chrośc. Job.* 182. Pospuszczać psy, *sc.* z łańcucha, nach einander loslassen. Pospuszczały się konie, krowy, t. j., z uzdzienic, z postronków, sich losmachen. *X. Kam.*

POSRAĆ, *f.* posra *cz. dok.*, pofajdać, bescheißen. *Rej. Zw.* 234 *b*, *Boh.* posrati; *Vind.* pofrati; *Rag.* posratti.

POSREBRZYĆ, *f.* posrzebrzy *cz. dok.*, POSREBRZAĆ *niedok.*, srebrem oblec; *Bosn.* posrebrriniti, srebrom pokritti; *Boh.* postřjbřiti, postřjbřeny; *Slov.* postřjbřený; *Dal.* possrebarnyen; *Rag.* posrebarniti; *Carn.* posrebernitі; *Croat.* poszrebernújem; *Ross.* посеребрить; *Eccl.* посребряю, übersilbern, versilbern. — *Fig.* Wodne stworzenia łuszczką posrzebrzane. *Suszyc. Pieśn. P.* 4. POSREBRZYCIEL, *m.*, który posrebrza, złotnik, der Versilberer; *Rag.* posrebarnitel; *Ross.* серебрильщикъ.

POSROMIĆ, POSROMOCIĆ, *f.* posromi, posromoci *cz. dok.*, Posromacać *niedok.*, sromu ponabawiać, nach einander beschämen; *Sorab.* 2. poszromasch; *Vind.* poframotiti, poframuvati, poframotenje, poframota, obframotnost; *Rag. et Bosn.* posramiti; *Ross.* посрамить. Żebyśmy nie byli posromoceni między narody, które nas nienawidzą. *Budn. Nehem.* 5, 9. Skarżyli się na żon i dziewek haniebne posromocenie. *Stryjk.* 592. Nie raczysz mię posromacać, *confundere. Wróbl.* 280. Obiecał posromacać zawżdy wszystkie mędrki świata tego. *Rej. Post. D d* 5. — Jawnie bluźniono a posromacano było święte imię jego. *Rej. Post. K. k* 4. znieważane, verunehrt. POSROMICIEL, a, *m.*, który posromaca, der Beschämer, Verunehrer; *Ross.* посрамитель, *f.* посрамительница. POSROMNY, a, e, do posromocenia, zu beschämen. *Kanc. Gd.* 270. — §. *Activ.*: Posromny, posromacający; *Ross.* посрамительный zawstydzający, beschämend.

POŚRZEDNI, ia, ie, śrzodkujący, śrzedni; die Mitte haltend, mittel; *Boh.* prostředni; *Sorab.* 1. poszredni, woszredni; *Slav.* osridnji; *Croat.* poszrednyi; *Ross.* середовый; *Eccl.* междьнъ, состоящій между двумя вещьми. Pośrzednia proporcyonalna linia między dwiema skrajnemi śrzodkująca. *Solsk. Geom.* 5. — *Jurid.* Dekret, którym skażą, iż dobra pozwanego mają być przedane, nie jest dekret konieczny, ale pośrzedni, *non est definitiva, sed interloquutoria sententia*; przeto za słusznemi przyczynami może być wsteczon. *Szczerb. Sax.* 67. tymczasowy, doczesny, einstweilig. — §. Pośrzedni, pośrzedniczy, nieprosty przez siebie, mittelbar. Ci co twierdzą, iż Fryderyk I. niewiele w sposobie bezpośrzednim do wzrostu monarchii Pruskiéj przyłożył się, zaprzeczyć nie mogą, iż wpływ jego pośrzedni w téj mierze bardzo był wielkim. *N. Pam.* 9, 313. POŚRZEDNICA, y, *ż.*, POŚRZEDNICZKA, i, *ż.*: *dem.*; *Vind.* fredniza; *Rag.* sredustaniza, srjeedniza; *Eccl.* ходатайца; *Ross.* посредница; a) orędowniczka, die Vermittlerin. Marya pośrzedniczka. *Sk. Kaz.* 601. Śmierć u was drugiego żywota pośrzedniczką. *Bardz. Luk.* 12. — b) Pośrzednica, liniał żelazny, przechodzący przez śrzodek wnętrzny wydętości kuli mosiężnéj, służącej do kształtowania w piasku formy na bombę. *Jak. Art.* 3, 390. das eiserne Linial, das mitten durch die hohle messingene Kugel zur Bombenform durchgeht. POŚRZEDNICTWO, a, *n.*; *Boh.* prostřednictwj; *Slov.* prostrednictwo; *Vind.* pofreditje; *Rag.* srjedustaanje, hodotajstvo; *Ross.* посредничество, das Mittleramt, die Vermittlung. Między dwoma sporami ludzi obiera się pośrzednictwo trzeciéj osoby. *Jez. Wyr.* Króla pruskiego bardzo interesuje stan Rzpltéj Holenderskiéj; ale się spodziewa, że przywróci zgodę przez pośrzednictwo swoje. *Pam.* 85, 1, 52. (wdaniem się). POŚRZEDNIE, POŚRZEDNICZO *adverb.*, *mediate*, za pośrzodkowaniem czego, lub kogo, mittelbar; *Vind.* friedfhnu, fredezhnu, sefrednn, f' pomuzhjo, fe frednino, fredninsku; *Carn.*

is umejskam; *Ross.* посредственно, посредствомъ. Rzeczy które pośrzednie nad nami dokazują.... *Cyank. Log.* 53. Pośrzedniczo. *Perz. Cyr.* 1, 159, cf. bezpośrzednie, bezśrzednie. POŚRZEDNICZY, a, e, pośrodkujący, pośrednie dzielny lub dziejący się, *mediatus*, mittelbar; *Slov.* prostřednj; *Vind.* friednji, friedni, frednen, pofreden, frieden; *Croat.* szredostayni; *Ross.* посредственный; *Eccl.* ходатайственный. Kości w człowieku jedne się łączą sposobem pośrzedniczym, to jest, za pomocą chrząstki; drugie bezpośrzedniczo, niby szwem jakowym spajając się. *Perz. Cyr.* 1, 24. — *Chem.* Powinowactwo pośrzednicze, *affinitas intermedia*, mające miejsce między dwoma ciałami, za pośrzednictwem trzeciego. *Śniad. Chem.* 22. aneignende, vermittelnde Verwandtschaft. — §. W niektórych miastach sprawy przeciwko urzędnikom sądzone bywają w sądach pośrzedniczych starościńskich. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 109. POŚRZEDNICZYĆ *med. niedok.*, pośrzednikiem być, pośrzednictwem się trudnić; vermitteln, den Mittler machen, unterhandeln; *Boh.* zprostředkowati, sprostředkugi; *Vind.* fredit, safrediti, pofrediti, freduvati; *Ross.* посредствовать; *Eccl.* посредствую, средствовати, посредственникомъ быть, изходатайствую; cf. pośrzodkować. POŚRZEDNIK, a, *m.*; *Boh.* prostřednjk; *Slov.* prostredník; *Carn.* srednèk; *Vind.* frednik, safrednik, freidnik; *Croat.* szredostaynik; *Bosn.* sredgnik, srednik, pogoditegl; *Pag.* posrjeednik, sjreednik, srjedustavnik, hodotaj; *Slav.* medjugovornik; *Ross.* посредникъ, ходатай; *Eccl.* посредственникъ; a) der Mittler, Vermittler. Pismo pana Jezusa zowie pośrzednikiem, to jest, jednaczem stron rozróżnionych. *Bals. Niedz.* 2, 48, (*ob.* Orędownik). Chrystus jest pośrzednikiem, rzecznikiem i jednaczem naszym. *Baz. Hst.* 117. *Salin.* 4, 207. — b) Pośrzednik, w śrzodku będący, der in der Mitte steht. Arabczyk miasto tych słów twarz w twarz, ma te słowa, bez pośrzednika. *Boh. Prog.* 38. Toć są ci letni, toć są ci pośrzednicy, co się wieszają w wątpliwościach. *Rej. Ap.* 43. (naturaliści). — *Math.* Pośrzednik, pośrzedni punkt, *centrum. Tr.* der Mittelpunkt. POŚRZEDNIKOWY, a, e, a) do pośrzednika należący, Mittlers=, Vermittlers=. — b) Pośrednikowy, Mittel=, den Mittelpunkt betreffend, central. Anguł pośrzednikowy. *Tr.* POŚRZEDNOŚĆ, ści, *ż.*, śrzodek, znajdowanie się w śrzodku; *Boh.* prostřednost; *Sorab.* 1. poszrednosčž; *Croat.* poszrèdnoszt, die Mitte, das Befinden in der Mitte. *Tr.* — (*POŚRZENIE, *ob.* Poźrzenie). — POŚRZOD, *OŚRZOD *adverb.*; *Boh.* prostřed, uprostřed; *Slav.* posrid; *Vind.* tovfriedi, tonafriedi, tovmiefz, tonafried, med tem; *Croat.* poszred; *Eccl.* посрѣдѣ, въ прометкахъ, (cf. pomiędzy, między); *Ross.* промежду, промежь, посреди; we śrzodku czego, in der Mitte, mitten. Pośrzód jest ogród. *Tr.* Pośrzod ogroda stoi fontana. *ib.* — *Tempor.* n. p. Nie widzimy i *ośrzód lata, aby miały być wody w rzékach gorące. *Syxt. Szkl.* 129. Porażono nieprzyjaciela, *ośrzod postu. *Biel. Św.* 238 *b.* POŚRZODEK, dka, *m.*; *Slov. et Boh.* prostředek; *Croat.* poszrèdek; (*Ross.* посредство pośrzednictwo); śrzodek, pośrzedni punkt; die Mitte, der Mittelpunkt. Ziemia cała, począwszy od centrum, t. j. od pośrzodku w głąb aż do wierzchu. *Syxt. Szkl.* 151. Pośrzodek osi, śrzednia kwadratowa część osi, między dwoma jej wrzecionami. *Jak. Art.* 3, 310. Trudno wymacać on prawy pośrzodek, gdzie cnota między zbytkiem a niedostatkiem siada. *Gorn. Dw.* 385. Na pośrzodku wód. *Otw. Ow.* 327. Puścił się pieszo przez pośrzodek Francyi. *Wys. Ign.* 41. Tom ja o początku narodu z głębokiej wydźwignąwszy ciemności, stawić w pośrzodek rozumiał. *Krom.* 30. (na świat, na jaw wydać, vortragen, vorlegen). — §. Obrali jednego z pośrzodku siebie, z liczby swej, z gromady, z pomiędzy siebie. *Cn. Th.* einen aus ihren Mitteln. Posłów z pośrzodka siebie deputowali. *Vol. Leg.* 3, 35. Na co brać nieznajomych, gdy w pośrzodku macie Godnego, który was zna, i którego znacie! *Jabł. Tel.* 78. — §. Pośrzodek, pośrzedniczy sposób, śrzodek dopomagający do czego; ein Hülfsmittel, Mittel. Bóg z ludźmi mawiał zawsze przez instrument, albo przez proroka, albo wżdy przez jaki pośrzodek do tego godny. *Rej. Ap.* 4. Nieśmiertelność chcąc sobie zjednać, zapamiętałych prawie do tego pośrzodków użyli. *Warg. Wal.* 301. Pośrzodków używał do uciekania sposobnych. *Żarn. Post.* 3, 549 *b.* Udziela nam się Chrystus przez pośrzodek najś. sakramentu. *W. Post. W.* 243. vermittelst. — *Personif.* n. p. Jam między panem i wami był jednaczem i pośrzodkiem. 1 *Leop. Deut.* 5. pośrednikiem, Mittler, Vermittler. POŚRZODKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, śrzodek trzymać, *ob.* Pośrzedniczyć, die Mitte halten. Między jednastą szósta liczba pośrzodkuje. *Bals. Św.* 2, 264. *Budn. Ezech.* 46, 10. — §. Za pośrzodkowaniem miłości boskiej. *Bals. Niedz.* 1, 72. *et* 136. za pośrzednictwem. POŚRZODKOWY, a, e, do pośrzodku należący, abo w pośrzodku czego, choć sam jeden leżący, (śrzedni jest względem takich drugich wielu abo dwu). *Cn. Th.* 789. zur Mitte gehörig, in der Mitte befindlich.

POŚRZONIĆ, *f.* pośrzoni *cz. dok.*, śrzonem pokryć *propr. et impropr.*, bereifen. Wiekiem pośrzonione włosy. *Stas. Num.* 2, 93.

POSSAĆ *cz. dok.*, POSYSAĆ *niedok.*, chwilę ssać, nach einander hin saugen; *Sorab.* 1. pocjcam; *Rag. et Bosn.* posissati; *Ross.* пососать, посасывать. W las jako wszedł, a ciała obaczył nieżywe, Węża przytym obwyż w ciele sporem Ran posysającego juszystym ozorem; Rzecze. *Żebr. Ow.* 56.

POST, u, *m.*; *Boh.* půst; *Slov.* post, pust; *Hung.* böjt; *Slav.* póst; *Bosn.* post, pokorra ù jitju; *Rag.* poost, xexin; *Croat.* poszt, pozt; *Sorab.* 1. post; *Carn. et Vind.* post, posten zhafs, postni dni, bila, (*distng.* pust, pustni dni *carnevale* zadusty; Pust = *Bachus*, cf. pusty, cf. puścić, rozpuścić, rozpusta); *Ross.* постъ, (cf. *Graec.* ἄπαστος); poszczenie; *Eccl.* бесницние, ze Słowiańska pośniczestwo. *Pim. Kam.* 312. das Fasten. Post, powściągnienie od rozkosznych potraw, jako od mięsa, zwłaszcza czasów od kościoła naznaczonych. *W. Post. W.* 138. Post, powściągnienie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. *Smotr. Lam.* 216. Przy każdym poście najdziemy dwoję rzecz, *strzymawanie od jedzenia i pi-

cia, a obieranie potraw do postu przystojnych. *Hrbst. Odp. R r* 7. Nie takie nasze posty, jak owe niegdyś pustelnicze, o korzonkach i wodzie. *Kras. Pod.* 2, 266. (poszczenie, *ob.* Pościć). Ja dziś z postem = ja poszczę, jem tylko postne potrawy; *Eccl.* постно, постнически, ich faste heute, esse bloß Fastenspeisen. Zastawiono stół z postem. *Kras. Pod.* 2, 263. postnym jedzeniem. Post suchy, *ob.* Suszyć. Post złamać, zgwałcić; *Ross.* скоромиться, das Fasten brechen, nicht beobachten; n. p. Post ku narodzeniu pańskiemu złamał. *Sk. Dz.* 556. (cf. *Ross.* скоромить, оскоромить dawać komu jeść z mięsem w post; скоромъ, скоромный w post do jedzenia zakazany). Post zachowuję, poszczę *Eccl.* постничествую. Zakończyć post, znowu piérwszy raz z mięsem jeść *Ross.* разговѣться, разгавливаться, заговляться, заговѣться. Post, czas postu, wstrzemięźliwości na ubłaganie miłosierdzia boskiego ustanowiony. *Kras. Zb.* 2, 395. Fastenzeit. *Poście = w poście, pod czas postu, zur Fastenzeit. Nie dlatego zakazuje mięsa *poście, (cf. *lecie = w lecie), jakoby złe było, ale abyśmy przystojnie pościli. *Hrbst. Odp. S s.* Post = dzień postu abo postny, ein Fasttag. Mamy w ten tydzień trzy posty. *Cn. Th.* Post = post wielki czterdziestodniowy, kwadragezyma, *Slav.* korizma; *Croat.* korizma, poszt 40 dan; *Dal.* posztna chëterdeszeticza; *Ross.* четыредесятница, *ob.* Czterdziestnica, czterdziesiątnica, die Fasten. Kościoł przez 40 dni post wielki obchodzi. *W. Post. W.* 150. Innocencyusz III, ujął postu wielkonocnego Polakom, który post, gdy niedziel 9 zupełnych starodawnym trybem zachowywała Polska, od czasu onego pół siódmej tylko pości. *Krom.* 257. *Haur. Sk.* 507, (*ob.* Starozapustna niedziela). Post wielki, siedm niedziel przed wielką nocą. *Hrbst. Odp. R r* 8 *b.* Kościoł post walny złożył na czas wiosny, kiedy na nas takie odmiany powietrza, jakie zimie, nie napadają. *Petr. Wod.* 218. Nie ma teraz różnicy między piątkiem i niedzielą, ani między wielkanocą i postem wielkim. *Mon.* 64, 5. Jeżeli nie w zapusty, to w post przynajmniéj. *Mon.* 76, 149. (doczekam się da pan bóg). — §. Post mniejszy przed bożym narodzeniem, adwent. *Sk. Dz.* 1033. das Fasten vor Weihnachten.

Pochodz. *pościć*, **paszczać*, *poszczywać*, *pościciel*, *postnik*, *postny*; *przepościć*, *wypościć się*, *śrzodopoście*, *środopostny*; *starozapustny*, *zapusty*, *zapustny*, *mięsopusty*.

POSTA, *ob.* Poczta.

POSTAĆ, i, *ż.*, kształt, figura, postawa; *Vind.* postava, telesna dougust, vishina telesa, shtatura; *Croat.* kip, (cf. kibić); *Ross.* стать, осанка, образъ, (cf. obraz); *Eccl.* оуподобленіе, (cf. podobać, upodobać się); a) die Gestalt, Figur. — *Math.* Ułożenie między sobą boków jakiego ciała, nazywamy kształtem czyli postacią. *Rog. Doś.* 1, 67. — Postać na się brać, kształcić się, formować się *Eccl.* вообразиться. Zwierzchnia postać ludzi oszukiwa. *P. Kchan. Jer.* 116. (nie wszystko złoto, co się świeci z góry). Zewnętrzna postać bardzo jest zwodniczą. *Teat.* 28. *b*, 87. Postać święta, bajduckie sumnienie. *Opal. Sat.* 47, (cf. broda jak u proroka). Dyabeł w swojéj postaci; tytuł książki *Bohomolca*; t. j. w prawdziwéj swojéj istności, in seiner wahren Gestalt. *Teat.* 20, 105. — Gdy już w Europie pokój panuje, on w postaci jeszcze wojennéj zostaje. *N. Pam.* 13, 126. (na etacie wojennym). — *Theol.* W sakramencie, pod postacią chleba i wina, ciało i krew' pańska, unter der Gestalt des Brots und Weines im Abendmale. Ty jesteś panie w osobach trojaki, Jednak bogiem jesteś w postaci jednaki. *Kanc. Gd.* 5. — *Rhetor.* Wszelka osobliwość albo w jednym słowie, albo w kilku słowach czyli w mowie, zowie się postać, *figura*. *Kpcz. G.* 2, 22. — *b) Gatunek, różnica, podział, die Gattung, *species*; n. p. Jagoda winna ma w sobie trzy różne postaci. *Cresc.* 331. Rzeczy najdując się, *in una specie*, w jednéj postaci. *Petr. Et.* 19.

POSTAĆ, *f.* postoi *intr. dok.*, POSTAWAĆ *contin.*; *Boh.* postati, postawati; *Slov.* postať *aliquantum stare*; *Bosn.* postati, stati mallo vrjemena; *Sorab.* 1. postejiu, postejem; *Croat.* posztajem, postentávam *subsisto*; (*Vind.* postati, obstati, stanoviten biti, poterpeti = wytrzymać, wytrwać, postòina = orzeł, postati, postajati; *Carn.* postati, postânem *fieri*, *existere*; postâjam 1. *incipio fieri*, 2. *subsisto*, postoina orzeł); *Ross.* постоять, постоивать; (cf. *Eccl.* постоѧнїе popas, cf. непостоянствую, *Graec.* ἀστατέω niestatkiem być); 1) stać czas niejaki, stać spokojnie chwilę; eine Weile stehen, auf einem Flecke bleiben. Postój tu na chwileczkę przy téj oficerze. 1 *Leop. Num.* 21. Mieszanina ta, niech tak postoi, póki się nie ustoi. *Haur. Sk.* 359. Postoję-ć tam trochę. *Cn. Th.* nie tak prędko się odprawię, ich werde da ein Weilchen stehen müssen. — §. Postój, zatrzymaj się, zastanawiaj krok, halt! steh ein wenig. Ale postójno trochę, Panie Jakubie. *Teat.* 30, 90. (poczekaj). — Postawać idąc, zatrzymywać się, zastanawiać, im Gehen stehen bleiben. *P. Kchan. Orl.* 1, 64. Nie postawając nigdzie, prostom do domu szła. *Wys. Kat.* 18. W tym postawa za progiem, i niby wątpliwa Oglądając się na dom, gorzko popłakiwa. *Przyb. Ab.* 231. Pilnie na niego Armida patrzała, Lubo się ruszył, lubo co postawał, Twarzy i wzroku jego pilnowała. *P. Kchan. Jer.* 96. Pośpieszaj co rychléj, nie postawaj. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 20, 30. Cały gmach jej furyi nie znosi, Bieży, kole, postawa. *Bardz. Trag.* 448. — §. Kazali wstać a chodzić chromo urodzonemu człowiekowi, który daléj niż od czterdziestu lat na nogach swych nie postał. *Rej. Post. B b b* 2. nie podniósł się na nogach, nie stał, er hat nicht auf seinen Füßen gestanden. — 2) Postać gdzie, postawać, *f.* postanie, postoi, *usitatius cum negatione*, nie postawać gdzie, nie bywać, nie pokazać się, sich wo nicht blicken, nicht betreten lassen. Nigdzie jako żyw, nie postał na świecie, Doma się schował. *P. Kchan. Jer.* 90. er ist gar nirgends hingekommen. Nic do rzeczy mi bzdurzyła, poszedłem, i więcéj u niéj nie postanę. *Teat.* 22. *b*, 102. Już odtąd noga moja nie postanie w tym domu. *Teat.* 22. *b*, 11. mit keinem Fuße mehr hinkommen. Powiedz mi prawdę, inaczéj noga moja w domu twoim nie postanie. *Boh. Kom.* 1, 294. Około Lwowa od kilkuset lat noga ich nie postała. *Star. Pod. B b.* Prowadził nas po dzikich polach, w których nigdy podobno nie postała noga ludzka. *Zab.* 13, 115. Gada o dworze, w

którym nigdy nogą nie postał. *Mon.* 76, 397. Nade wszystko zaś to ci przykazuję srogo, Żebyś u Izmenii nie postał i nogą. *Min. Ryt.* 1, 189. Na teatrach nic takowego postać nie powinno, coby uszy obrażać mogło. *Teat.* 26, 25. (miejsca mieć nie ma). Kłamstwo nigdy w uściech nie postało moich. *Teat.* 5, 81. Tak podła myśl niegodna postać w umyśle obywatela. *Kras. Pod.* 2, 211. Nie postało nawet w myśli mojej, frasować Wc Panią. *Teat.* 3. *d*, 61. Srogość w myśli mojej nigdy nie postoi. *Teat.* 53. *d*, 53. Nie jadłem chleba, ani mięso ani wino postały w ustach moich. 1 *Leop. Dan.* 10, 3.

POSTANOWIĆ, *f.* postanowi *cz. dok.*, POSTANAWIAĆ *niedok.*; *Sorab.* 1. postahwam, (*ob.* Postawić); *Vind.* ostanovit; *Ross.* постановить, постановлять; stanowić, stawiać, hinstellen. Nimfa zwiódłszy go z światła, w cieniu postanawia młodzieńca. *Otw. Wirg.* 471. — §. Postanowić, ustanowić, uchwalić, *Boh.* ustanowiti; *Sorab.* 1. postahwu; *Vind.* napostaviti, napovedeti, nakonzhati, doskleniti, (postanoviti, obstanoviti, saterditi, poterditi, postaviti ≈ potwierdzić); *Croat.* odluchùjem, odlucham, dokonchati; *Dal.* odlucsiti; *Ross.* опредѣлить, опредѣлять; *Eccl.* законоположити, законоположу, (cf. *zakon); beschließen, verordnen, fest setzen, ansetzen. Teraz w Warszawie postanowiono, aby dobrym ludziom wszystko darmo dawano. *Boh. Kom.* 2, 29. W każdéj prowincyi pretora postanowiono. *Pilch. Sall.* 38. osadzono. O postanowieniu dnia na zapłacenie. *Chelm. Pr.* 137. — Postanowić ≈ uregulować, rozporządzić, uporządzić, uporządkować, ułożyć; einrichten, eine feste bestimmte Einrichtung geben, ordnen. Błądzisz po puszczy z rozmaitemi a nie postanowionemi myślami swemi. *Rej. Post. A a* 1. W tych młodych leciech niemasz żadnego dobrego rozumu, i żadnego postanowienia. *Glicz. Wych. J* 5 *b.* (ułożenia, porządku, statku). Młody pies jeszcze się postanowi. *Rej. Zw.* 90. (włoży, wprawi). Zjechali się Polacy do Gniezna dla postanowienia Rzpltéj. *Krom.* 33. Miasto to rządzi się tak pięknemi porządkami i takiemi prawy, iż może mieć zazdrość w innych Rzeczypospolitych, choć też dobrze postanowionych. *Boter.* 83. Posłał Judas do Rzymu, aby postanowili a *zjęli z niemi przyjacielstwo, a prosili, aby zdjęli z nich jarzmo Greckie. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 8, 17. Co gdy się postanowiło, natychmiast wyszli z miasta. *Baz. Sk.* 38. Jozyasz postanowił kapłany według porządku dni, obleczone w białe szaty. 3 *Leop.* 3 *Ezdr.* 1, 2. (*narządził. 1 *Leop.*). Gdy na oddawkę postanowią oborę, od faskowéj krowy faska masła ma być oddana. *Haur. Ek.* 120. (urządzą, umówią, wypuszczą). Musi być jeszcze u pana moje miesięczne, strawne, moje zasługi, moje suchedni, i to wszystko, co panowie sługom na postanowieniach pisać, a nie dawać zwykli. *Teat.* 32. *b*, 11. (najmując, godząc ich). Sługa, postanowiwszy z panem, dobrze i cnotliwie mu służyć.... *Star. Ref.* 136. ugodziwszy się z nim, mit ihm dahin überein gekommen. Postanowić, wiele poddany ma lasek trzysążniowych wyorać. *Mon.* 64, 212. Postanowienie, *effectus*, wyporządzenie, die Einrichtung, Verfassung, cf. ustawa, uchwała, *Sorab.* 1. postajeni, postawieni, (postahwizné ustawy, statuta); *Vind.* postaulenje, sarozhenje, postava, narejenje; savredba, poredba, savkasa, sazhreda; *Croat. et Dal.* odluka, (cf. odłączyć); *Ross.* установленіе, уставъ, учрежденіе, узаконеніе. Opisać rządy i postanowienie państwa którego. *Kłok. Turk.* 61. (konstytucyą). Przedziwne Rzpltéj postanowienie, potęgi jéj przyczyną było. *Faliss. Fl.* 272. Postanowienie pisania. *Krom.* 2. (plan, zamiar). Nie chciał przestawać na tych ojców postanowieniu życia abo regule. *Sk. Żyw.* 1, 21. Lebensordnung, Lebenseinrichtung. — Postanowić życie, sposób życia swego ustanowić, einen Lebensplan festsetzen. Wezwanie i stan swój ma każdy postanowić. *Glicz. Wych. F* 2 *b.* Zabiegając nierządowi, ma się każdy postanowić, a stan sobie słuszny wybrać. *ib. O* 3 *b.* Kto nie postanowi żywota, zawsze chodzi koło płota. *Cn. Ad.* 386. (kto ni nacz nie zmierza, w nic nie uderza; cf. żyć na pamięć, nie jąć się niczego). — Postanowić się, stan życia sobie obrać, przyjąć. *Cn. Th.* sich eine Lebensart wählen, einen gewissen Stand ergreifen. *Praecipue:* Postanowić się, w stan małżeński wkroczyć, osieść gdzie, usadowić się, sich verehlichen und wo nieder lassen; (*Croat.* nasztanitise *uxorem ducere*; *Bosn.* nastanitse, osgenitise, udomitise *uxorem ducere*, udomitti, udatti, nastaniti, *marito collocare in matrimonium*, ustánitise *domicilium sibi constituere*). W piérwszéj krucyacie siła bardzo Francuzów małżeńskim ślubem postanowiło się w Palestynie. *Ustrz. Kruc.* 2, 45. Już na spokojniejszy żywot się udawszy, postanowiłem się z woli boskiéj. *Paszk. Dz.* 46. Przyjaciel ten, postanowiłże się już? *Teat.* 30, 48. Synu! obrałeś sobie postanowienie, a nie powiedziałeś ojcu i słowa! *Stas. Num.* 1, 224. (partyą, żonę). Już Wc Panna dosięgasz wieku przyzwoitego damom do postanowienia. *Teat.* 10. *c*, 41. (do pójścia za mąż). Roztropna matka mówi o dobrém postanowieniu córki swéj. *N. Pam.* 19, 51. Może on w czasie jaką córce dać pomoc, zrobić postanowienie. *Teat.* 48. *b*, 37. — *Activ:* Ociec każdy syna swego postanowić ma, a żadne postanowienie bezpieczniejsze nie jest jedno małżeństwo. *Glicz. Wych. P* 3 *b.* (*etablir*, *etablissement*). — §. Postanowić co u siebie ≈ umyślić. *Cn. Th.* bey sich beschließen. Postanowienie umysłu, albo na umyśle, abo u siebie, *propositum*. *Cn. Th.* (zamysł, przedsięwzięcie, *ob.* Umienić). Pewien swego postanowienia, stoi nieporuszony i nieustraszony. *Pilch. Sen. list.* 340. Król Szwedzki *postanowiony jest zwołać stany w przyszłym miesiącu. *Gaz. Nar.* 1, 280. (*Gall.* il est determiné, *potius:* umyślił, zamyślił, myśli, skłonny jest). — §. *Aliter:* Młodyć on, ale sędziwym na umyśle, albo, że tak rzekę, postanowiony. *Lub. Roz.* 442. ustały, statkujący, stateczny, gesetzt, von gesetztem Character. Bez ćwiczenia człowiek zdziczeje, i nigdy się nie postanowi. *Gorn. Dw.* 18. nie ustatkuje się, nie przyjdzie do swojéj pory, er wird niemals gesetzt, bekommt nie einen bestimmten Character; (cf. *Eccl.* непостоянствую, *Graec.* ἀστατέω, niestatkiem jestem). — §. Postanowienie nieba, powietrza, miejsca, kraju, *qualitas*, *temperatura coeli*. *Cn. Th.* klima, das Clima. Niebo w takim postanowieniu się prezentuje: wschód osiada wodnik, a zachód lew. *Fur. Uw.*

F 3 *b*. (t. j. konstelacya). Postanowienie ciała, konstytucya. *Dudz.* 53. die Leibesconstitution. Komplexya, ciała przyrodzone postanowienie. *Oczk. Przym.* 2. Powietrze zimne i zdrowe, daje Szwedom postanowienie ciała mocne. *Wyrw. Geogr.* 513. Chcę, aby dworzanin miał kształt i dobre postanowienie w ciele. *Gorn. Dw.* 29, (cf. postać). Cholerycy mają postanowienie ciała gorące i suche, flegmatycy zimne i wilgotne; a to zowiemy kompleksyą. *Petr. Eth.* 139. POSTANOWICIEL, a, *m.*, który co postanawia, ustawiciel, ustawca; der Festsetzer, Bestimmer, Begründer, Anordner. Bóg jest postanowicielem zakonu. *Kucz. Kat.* 3, 4. *W rodz. żeńsk.* Postanowicielka.

POSTĄPIĆ, *f.* postąpi *intr. dok.*, Postępować *niedok.*; (*Boh.* postaupiti, postaupati, postupowati; *Sorab.* 1. postupuyu, postupiu, postupim, postupam, stupam prědk, postupwano *processio*; *Bosn.* postupit, naprjdovati; *Rag.* postûpiti, naprèdovati; *Croat.* posztuplyujem, napredujem; *Vind.* napreipriti, (postopiti = podeptać); *Carn.* postopam = próżnując wałęsam się, (postopazh = próżniak); *Ross.* поступить, поступать; *Eccl.* предуспѣваю; §. 1) stopy swoje daléj posunąć, pokroczyć; weiter schreiten, fort schreiten, *phys. et impr.* Nie mogła postąpić, tylko z kulami pod ramiony. *Wys. Aloj.* 450. keinen Schritt vorwärts thun. Ręką nie władną, nie postąpią nogą. *Groch. W.* 281. Tyś już niektóre słowa wymawiała, I postępować już eś poczynała. *P. Kchan. Jer.* 308. chodzić, gehen. Stąpienie jest stopień do postąpienia; postąpienie zaś do dostąpienia. *Lub. Roz.* 101. Każde postąpienie twoje nigdy nie bezpieczne jest. *Rej. Ap.* 37. Układ, postępowanie, trzymanie się aktora, nie może być toż samo w tragedyi, co w komedyi. *N. Pam.* 2, 225. — Postępowanie na stopnie wyższe, n. p. podług porządku starszeństwa. *N. Pam.* 11, 162. (awans). Postępują z błędu w błąd. *Wiśn.* 396. (brną coraz to bardziéj). Postępujesz z siły w siłę, z fałszu w fałsz, z obłudy w obłudę. *Smotr. Ex.* 47. Stopniami trzeba postępować. *Teat.* 19. *b*, 76. Nie dosyć jest dobrze począć, trzeba coraz daléj dobrze postępować, chcąc dójść doskonałości. *Pilch. Sen. list.* 274. Postępować, postępek czynić w czym; in etwas fort schreiten, Fortschritte machen, *Boh.* prospěti; *Slov.* prospjwâm, (cf. pospiać). Ilekroć poznać zechcesz, izaliś postąpił, uważaj, czy do tegoż samego dąży chęć twa dzisiaj, do czego dążyła wczoraj. *Pilch. Sen. list.* 280. Ów chłopiec postąpił znacznie w stolarstwie, i był wielką pomocą swemu majstrowi. *Mon.* 64, 142. Uczący się języków na trzy części są podzieleni: poczynających, postępujących i doskonalących się. *Dyar. Grod.* 155. Nie postępuje praca, nie awansuje; *Eccl.* не спорить, не спориться, (cf. sporo), es geht nicht vorwärts. — Skoro białogłowa w brzemię postąpi, tedy choroba miesięczna ustanie. *Szczerb. Sax.* 225. w płód zajdzie, pojmie, pocznie, brzemienną czyli ciężarną, lub w ciąży zostanie; sobald sie empfängt, schwanger wird, in die Schwangerschaft tritt. Nie godzi się z położnicami łączyć, bo się przez to i na zdrowiu psują, i potym z trudnością postąpić mogą. *ib.* 225. począć. — §. Postępować prawem, *lege agere. Cn. Th.*, gerichtlich verfahren. — §. Postępować sobie dobrze, źle, mądrze, poczynać sobie dobrze etc., sprawować się; verfahren, handeln. Jakżeś sobie w téj mierze postąpił. *Teat.* 3. *d*, 22. Postępuję z kim surowie, łaskawie, chytrze etc. obchodzę się z nim; *Croat.* baratati, mit einem verfahren, umgehen, einen behandeln, gut, schlecht ꝛc. Jak to ludzie umieją obłudnie z drugiemi postępować! *Boh. Kom.* 2, 191. W niewoli go trzymał, i z nim jak z bydlęciem postępował. *Teat.* 54. *c*, 2. Sam nie wiem, jak mam postępować z temi natrętnikami. *Boh. Kom.* 2, 306. — §. 2) *Activ.* Postąpić komu co lub czego, zezwolić mu, ugodzić się z nim na co, przyznać mu; einem etwas zugestehen, bewilligen, mit ihm darum einig werden. Posłał do Fabrycyusza Pirrus posły swe, postępując mu niemało i dzierżaw i złota, aby z nim uczynił kontrakty jakie, a zostawił go w pokoju. *Rej. Zw.* 101 *b*. Radul prosił Mahometa o pomoc przeciw Matyaszowi, postępując posłuszeństwo i *ołd. *Biel.* 246 *b*. (ofiarując, przyrzekając). Tamże mowa była, co posłom postąpić do Carogrodu. *Sak. Sob. B* 2 *b*. (co im wyznaczyć). Iż on człowiek, jako prostak tak rozumiał, postąpił mu tego, i rzekł .... *Glicz. Wych. M* 4. (zezwolił na to). Postępować, n. p. w targu, więcéj podawać, poprawić, przyczynić; mehr geben, zulegen. Podkupuję się pod kogo, podaję, postępuję więcéj w targu. *Cn. Th.* 738. Postąpiono mu roczném pensyi. *Tr.* (podwyższono). — §. 3*) Postąpić zkąd = ustąpić, Platz machen, weichen. Postąpisz z włości drogo zapłaconych, Postąpisz z dworu i gmachów złoconych, A co zebrania twego kolwiek będzie, To wszystko przyszły namiastek osiędzie. *J. Kchan. Dz.* 243. Między ludźmi podniesionego serca zgoda być nie może, gdy jeden drugiemu *postępić nie chce w dobrych rzeczach, jeno chce każdy, aby na jego przestało. *Eraz. Jęz. K k* 3 *b*, ustąpić, uledz, nachgeben.

POSTARAĆ się *recipr. dok.*, staranie na co łożyć, sich worum bemühen, Mühe geben; *Boh.* postarati se; *Vind.* pomujati ſe na kai, obmujati ſe, podobiulati, mujati ſe, shelit; *Bosn.* pomaritise, hajatise, popohajati; *Ross.* постараться. POSTAREMU; *Carn.* postârsh, *ob.* Stary. — (POSTARZ, *ob.* Pocztarz). — POSTARZEĆ się *recipr. dok.*, w lata pozachodzić, nach gerade alt werden, altern, älteln; *Carn.* postâram se, (postarn *senex*); *Vind.* postaritiſe, ostaritiſe; *Bosn.* postaratise; *Ross.* устарѣть, устарѣлый.

POSTATA, POSTATNI, *ob.* Postawa. POSTAW, u, *m.*; (*Boh.* postaw 1. warsztat tkaczy, 2. wał sukna; *Slav.* podstava = tkanina, materya; *Bosn.* postav, platno *tela, linteum*; *Croat.* posztav, platno = płótno; *Rag.* postàv *tela*; *Hung.* possto = sukno; *Eccl.* поставъ = половинка сукна, 2. пелены, 3. орудіе ткательное; *Ross.* поставъ = skrzynia); §. a) wał sukna; *Vind.* ſuknena bala, ſvitek ſukna; ein ganzes Stück Tuch, Tuchballen, eine Tuchrolle, ein Tuchpack im Laden. Postaw, w Słowiańskim służy wszelkim rzeczom, które się tylko zwijać dają; w Polskim samemu suknu. *Klecz. Zdan.* 48. Bela sukna ma w sobie postawów 20; postaw sukna ma w sobie łokci 32. *Chmiel.* 1, 161. Nalazła w skrzyni sztukę albo postaw sukna. *Szczerb. Sax.* 140. Głupi który poprzysiągł w gałgany się stroić, Mogąc suknią z nowego postawu wykroić. *Nar*

Dz. 3, 169. — '§. Uczynił zasłonę z modrego postawu z pawłoki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 3, 14. (z modréj sztuki cienkiéj tkaniny). — §. b) *Transl.* Według trybu i postawu wojennego. *Pilch. Sall.* 198. postanowienia, porządku; Einrichtung, Gebrauch, Herkommen.

POSTAWA, 'POSTATA, y, *ż.*, POSTAWKA, POSTAWECZKA, i, *ż.*, *zdrobn.*; *Vind.* postava, telefna dougust, vishina telefa, fhtatura; *Boh.* postawa. §. 1) postać abo kształt zwierzchni człeka pokazały. *Cn. Th.* postura, das Ansehen, die äußere Gestalt, die Figur, besonders eines Menschen. (*Carn.* postâva *lex*, ustawa; *Vind.* postava, postava enega kraja = posada, położenie, pozycya; *Bosn.* postàva, zaklad *depositum*, *ob.* Pokład). Jak się drzewkom przydawa, tak też i dzieciom, jakie z ziemi wyrostą krzywe albo proste, tęż postawę, gdy ich nie oprawią, i stare miewają. *Spicz.* 184. Postatę matki pszczelnéj między rojem tak upatrują; ma ona być na kształt osy farby szarawéj: . . . *Haur. Ek.* 137. — Postawa, okazała postawa, n. p. Postawa, a daléj nic. *Cn. Ad.* 905. (urody dość, a serca, rozumu mało; wrzkomo coś). Postawy-ć tylko dyabeł ma dosyć, ale mocy niewiele. *Hrbst. Lek. K.*, (cf. nie tak straszny dyabeł, jak go malują, straszniejszy dyabeł w farbach, niż w saméj istocie). Nie patrz na postawę, ale na człeka sprawę. *Cn. Ad.* 632. (niepozorny, ale wyborny). Pan postaw widomych nie tak potrzebuje, jako się przypatruje sprawom a myślom serca każdego. *Rej. Post. L l* 5. Nie sądźcie według postawy, ale sądźcie sądem sprawiedliwym. *Radz. Joan.* 7, 24. (bezwzględnie na osoby, bezparcyalnie, bezstronnie). — §. Turcy kształtną postawę rozmaitą pod czas modlitwy biorą, zakładają ręce, chylają się, czołem biją, chwieją głową. *Klok. Turk.* 192. różne figury, układanie, łamanie ciała; Gebärden, Gestalten, Figuren. Kłanianie jest zwierzchnia postawa uczciwości i poddaności. *Gil. Post.* 67 *b.* Świętą wieczerzą powinniśmy z wszelaką uczciwością przyjmować; a to nietylko czapką, klęczeniem, postawą nabożną, twarzą jakoby płaczliwą, ale posłuszeństwem. *Gil. Kat.* 354. Pokrywają one marne żywoty swoje, ukazując po sobie postawę nabożeństwa i pobożności, a w sercu przecię dyabeł. *Rej. Post. E e* 6. (pozór, powierzchowność). Nadobnemi i farbowanemi słówki, a oną anielską postawką pokrywa fałsz. *Rej. Zw.* 83. Nie trzeba postawie niczyjéj wierzyć; nie trzeba nikogo z postawy, ani z odzienia szacować, gdyż często pod owczą barwą tają się wilcy drapieżni. *Ezop.* 121. (pozorom nie wierzyć, pozor oszukuje). Od takich się zbawiciel kazał nam wystrzegać, Co w owczych postaweczkach będą u nas bywać. *Papr. Koł. H* 4. Uprząść postawę. *Pilch. Sall.* 49. powagę stroić, stąpać jak z tabulatury, jak paw; sich ein Ansehen geben, figuriren. Faryzeuszowie umieli-ć postawkę stroić świętobliwości, zdali się ludziom nabożni, a w rzeczy obłudą pachnęli. *Dambr.* 362. Zdała się, jakby stroić postawę myśliła. *Żebr. Ow.* 251. Nadymać postawę swoję. *Rej. Zw.* 48. pysznić się, sich aufblähen, dick thun. Niechaj się rozmyśli, długoli tu będzie mu wolno tak nadymać tę postawę swoję. *Weresz. Reg.* 82. — §. *Affectatio*, wystawność, postawa, sadzenie się na co. *Mącz.* Strzeż się, abyś nazbyt pomału, a z postawą nie chodził, jak owi, co potrawy jakie niosą, gdy się boją, by czego nie rozlali. *Kosz. Lor.* 4 *b.* Królowie Egiptscy, nie mając kędy pieniędze podziewać, nakładali na próżną postawę. *Biel. Św. C* 2 *b.* chełpę, dumę, pychę, eitler Stolz. Postawą *adverbial.*, pozorem, pozorno, powierzchownie, na pozór; zum Scheine, scheinbar. Dziéwki płaczą, idąc za mąż, postawą, ale się serce śmieje. *Biel. Hst.* 21. — *Personif.*: *Affectator*, pyszny, wysoko a wystawnie się noszący, sadziciel, postawa. *Mącz.*, t. j. ten, który postawę sobie uprządł, der sich ein rechtes Ansehen giebt. — §. Postawa, osobliwie o twarzy, mina; die Gebärde, Miene, das Gesicht, das man macht, oder von Natur hat. Ma postawę surową. *Teat.* 18, 145. Gdy tak dawał sprawę Surową Goffred czynił mu postawę. *P. Kchan. Jer.* 115. Krzywo nań patrzy, i srogą czyni mu postawę. *P. Kchan. Orl.* 1, 21. Pokaz łaski postawą abo wzrokiem. *Gorn. Dw.* 309. — *Fig. transl.* Prawda na się fałszu postawę wziąć musi, aby je ludzki rozum przyjął; fałsz zaś własny kształt zachowując, przystęp znajduje. *Zab.* 367. barwę, płaszczyk, powierzchowność; die Gestalt, der Schein. — Serca sobie dodawali, by tylko po szańcach mogli stanąć, a postawę niejaką obrony ukazać. *Warg. Cez.* 150. podobieństwo, pozor, einen Schein von Vertheidigung. Acz już widział bitwę straconą, przecię mu na postawie nie zeszło. *Biel.* 114. (nie stracił fantazyi). Teraz los nasz pomyślniejszą weźmie postawę. *Teat.* 55. *e*, 25. kształt, minę, obrót; eine günstigere Miene, Wendung. Emiliusz utraciwszy obu synów, w równéj umysłu postawie zachował się. *Zab.* 5, 96. w równowadze, im Gleichgewichte, ganz gleichmüthig. — §. 2) Postawa; *Boh.* postawec; *Sorab.* 1. postawa; *Ross.* поставъ; u tkaczów, przędza wzdłuż miasto gruntu, na płótno lub sukno nagotowana. *Otw. Ow.* osnowa, nawicie tkacze, (cf. osnowę postawić), der Aufzug, das Scheergarn, die Kette, die Werfte. Postawą zowią płóciennicy przędzę wzdłuż miasto gruntu na płótno nagotowaną. *Pilch. Sen. list.* 3, 62. Postawa, podłużna przędza w warsztacie tkaczym. *Magier. Mskr.* Osobno obiedwie się stawią, I parę postaw z przędzy cieniuchnéj naprawią, *intendunt.* *Żebr. Ow.* 128. Taśmę tę swemi rękami utkała, A różnych nici postawę snowała. *P. Kchan. Jer.* 404. Wszędy trzymać się trzeba zdrowego rozsądku, By wątek był postawy wart, postawa wątku. *Dmoch. Szt. R.* 5. Postawy dosyć, wątku mało. *J. Kchan. Dz.* 200. *Rys. Ad.* 54. *Opal. Sat.* 116. *Chrośc. Ow.* 236. *Gorn. Dw.* 346. (viel Geschrey und wenig Wolle; więcéj huku, niż puku). — POSTAWAĆ, *ob.* Postać.

POSTAWEK, wka, *m.*, *dem. nom.* postaw; n. p. sukna, płótna, ein kleiner Ballen oder Pack, Stück, Tuch, Leinwand; wałek. POSTAWIĆ, *f.* postawi *cz. dok.*; *Boh. et Slov.* postawiti; (*Boh.* postawěti pobudować); *Sorab.* 1. postahwam, postawiam, postawiu, postajem, postajiu, postahwu, (postajeni, postawieni postanowienie); *Carn.* postaveti, postavem, postavlam; *Vind.* postaviti, postaulati; *Croat.* posztaviti, poztavlyati; *Slav. et Bosn.* postaviti; *Rag.* postàviti; *Ross.* поставить, поставлять; (поставка 1. postawienie, 2. liwrunek, cf. przystawić); a) stawiać co

na pewnym miejscu, hin stellen, hin setzen, stellen, errichten. Czarny stół przed sobą postawić kazał. *Weresz. Reg.* 149. Beczkę na dno postawił. *Tr.* Most drewniany na palach postawiony. *Warg. Wal.* 73. Postawić kregle. *Tr.* Kegel aufsetzen. Na nogi postawić, na nogach postawić, *fig.* podnieść, wznieść, pokrzepić, auf die Beine stellen, aufheben, aufrichten; *Slov.* na krídla abo na nohi ho postawil. Młoda Sułtanowa chciała na nogi postawić powagę swego syna; stara swoję zatrzymać. *Kłok. Turk.* 16. Bałwochwalstwo na nogi postawił. *Sk. Dz.* 371. Ludzką ułomność na nogach postawia. *Wad. Dan.* 53. Niesłuszną sprawę na nogach postawił. *Pilch. Sall.* 147. — One Tarnowskie, Tęczyńskie, Odrowąże, tak wielkie królestwo nam postawili. *Janusz. Oksz. G* 4 *b.* — §. Prosił mię, abym mu konia w swéj stajni, na jego grosz, postawić dozwolił. *Szczerb. Sax.* 281. mieścić, in den Stall stellen, einstellen. — §. Na jednę kartę sto, dwieście Holenderskich postawił. *Teat.* 15. c, 22. (sadzić, stawić, ryzykować, odważać). — Osnowę postawić, osnować krosna. *Cn. Th.* 642. bey den Webern: den Aufzug aufspannen, anscheren, die Anschere, die Werfte machen. *Telam ordiri*, przędzę nasnować, postawić, t. j. zacząć co trudnego i długiego. *Macz.* — Linie krzyżowe zrysować abo postawić. *Solsk. Geom.* 29. aufzeichnen, in den Grund legen, aufstellen. — §. Wnet to w niesmak Jejmości, wnet kozła postawi. *Łacz. Zw.* 16. na czele kozła pokaże, czoło zkoźli, zkrzywi, ein finsters Gesicht machen. — §. Cypryan na biskupstwo w Kartaginie postawiony. *Sk. Dz.* 122. postanowiony, ustanowiony, osadzony; in dem Bisthume angesetzt, angestellt. — Syn króla pytał, kiedyby bój a bitwę postawić wolą miał? *Eraz. Jez. K* 7. bitwę wydać, sich in Schlachtordnung stellen, eine Schlacht liefern. — §. Musieli się w Betleem postawić na on czas, gdy . . . . *Rej. Post. C* 6. stawić się, stanąć, stawać; sich wohin stellen, daselbst einstellen. — §. b) *Intr.* Postawić na swoim, trzymać się swego zdania, upierać się przy nim, seinen Satz behaupten. (*Croat.* poztavimo = dajmyż, supponujmyż). Pieniakowi idzie częstokroć jedynie o to, żeby na swoim postawił, i przeciwnika przeparł. *Kras. Pod.* 1, 222. Serce moje w tym razie tak mu się oparło, Że na swoim postawię, choćbym miał dać gardło. *Zabł. Zab.* 96. — §. c) Postawić się komu łaskawie, niełaskawie etc., ukazać mu się, sich einem gnädig, ungnädig erweisen. Żona Alexandrowa wojewodę wdzięcznie przyjęła, a Alexander mąż jéj, także łaskawie mu się postawił. *Gwagn.* 111. Staraj się, abyś na początku wnet dobrze się postawił, a mniemanie o sobie dobre uczynił. *Gorn. Dw.* 130. Ludziom społek, żebyśmy się dobrze poczesnie postawili, z nas aby im słowo dobre, i pociecha dobra urosła. *Glicz. Wych. O* 1 *b.* Ach mnie nędznemu! jakim mi się dał bóg postawi; iżem się go zaprzeć śmiał! *Sk. Żyw.* 216. POSTAWICIEL, a, *m.*, który co postawia, der Hinsteller, Hinsetzer, Feststeller; *Sorab.* 1. postahwenik; *Vind.* stavez, postaular, postaunik, staulavez; *Croat.* posztavitel; (*Carn.* postavar, postavnėk *legislator*); *Rag.* postavár, postavgljár. POSTAWKA, *ob.* Postawa = figurka, minka; Gestaltchen, Figürchen, Mienchen. Z wierzchu stroją postawkę nabożeństwa. *W. Post. Mn.* 60. Łagodną postawką go zwodzi. *Papr. Prz. C* 3. Jeśli nałożnica piękną postawkę ukazała, tedy jéj się uśmiechnął król, a gdy się gniewała, przepraszał. *Radz.* 3 *Ezdr.* 4, 31. *Rej. Ap.* 78. *et* 22. POSTAWNICA, y, *ż.*, robotnicom na wzór postawiona, rej wodząca między żniwiarkami, poprzednica, przednica; die Vorarbeiterinn, die erste Schnitterinn, Vorschnitterinn. Osoba najpospieszniejsza wybrana być powinna, jak nazywają, na postawnicę, któraby innym w robocie wodzem była; i ta po żniwie wieniec przynosi. *Kluk. Rośl.* 3, 216. POSTAWNIK, a, *m.*, §. 1) wzór i wódz robotników, der Vorarbeiter, erste Schnitter, Vorschnitter. Przy koszeniu powinien być jeden postawnik, któryby wyprzedzając innym do raźności był pobudką. *Kluk. Rośl.* 3, 295. — §. 2) Postawnik, duża świeca. *Dudz.* 53. kierca, którą przy katafalkach, na ołtarzach i t. d. stawią, eine große Wachskerze, Altarkerze, Leichenkerze; (*Boh.* postawnjk postument; *Slov.* postawnjk *basis*). *Omnes candelas* postawniki kręcone *circa funera oblatas, postea vitrici recipiant et de his majus altare provideant.* Dub. 43. *Tedae ferales*, świece, pochodnie a postawniki pogrzebne. *Macz.* POSTAWNOŚĆ, ści, *ż.*, wystawność, przesadzanie, afektacya. *Tr.* affectirtes Wesen. POSTAWNY, a, e. POSTAWNIE *adverb.*; (*Ross.* поставный przystawiony, nastarczany); §. 1 a) postawę mający, okazały, dobréj postaci, kształtny; *Vind.* sestaun, ansehnlich, von schöner Gestalt. Koń cudny ten jest, który ma wzrost postawny, wielki, a długi, tak iż każdy członek ma prawy umiar. *Cresc.* 524. Konie postawne i we wszystkich członkach strojne. *Cresc.* 515. — b) Według postawy, kształtu, nach der Figur, Gestalt. Ty nie postawnie sądzisz, ale prawnie. *Ryb. Ps.* 125. nie względnie na osobę, nie patrzysz kto, ale co, bezstronnie, ohne Ansehen der Person. — §. 2) Postawny, wystawny, przesadzający, afektowany; gravitätisch, erkünstelt, erzwungen, affectirt. Wystrzegać się mamy w chodzie subtelnych a postawnych kroków. *Kosz. Cyc.* 85. Córki Syonskie wynosiły się, pląsały i postawnym krokiem postępowały. *W. Jes.* 3, 16. *Pociej.* 281. Postawną mową, a pięknemi słowy zalecają wymysły swoje. *W. Post. W.* 2, 109. Czucie ich jest zmyślne, a potworne, nieprawdziwe, ale postawne. *Żarn. Post.* 4 *b.* pozorne, udawne. Niewinne winni, postawni szczerze zabijali. *ib.* 700. Uznawszy, że ludzie są ludźmi, nie mieliby tak hardzie i postawnie na swą ludzkość kazać. *Glicz. Wych. F* 3. — §. 3) *Botan.* Postawne ziele. *Seseli Creticum. Śleszk. Ped.* 419. Mohrenkümmel. *Syr.* 143.

POSTĘKNĄĆ *cz. jedntl.* Postękać *niedok.*, Postękawać, postękuje *contin.*, chwilę stękać, nach einander hin stöhnen, seufzen; *Sorab.* 1. postohnuyu; *Boh.* postesknauti sy, postěžowati sy. Kurczy się, postękuje, łzami pieniek spływa, *crebros dat gemitus. Żebr. Ow.* 259. Jakożeś postękowała, gdy na cię bole przyszły! 1 *Leop. Jer.* 22, 23. Czy się zdało postęknąć, czy drewno stęknęło? *gemitus dedisse. Żebr. Ow.* 204.

POSTĘP, u, *m.*; *Ross.* поступъ; postępowanie nogami,

chód, der Gang. Ujrzał zbliżającą się ku niemu niewiastę, którą dla piękności i wspaniałego postępu, wziałby był za boginią. Węg. Marm. 34. Bardzo mi się jéj postęp i kibić podoba. Teat. 1. c, 24. — §. Postęp, POSTĘPEK, pku, m.; Sorab. 1. postupwano; Boh. et Slov. prospěch; Vind. napreihod, napreidik, popridik; Croat. naprèdek, posztùpay; Bosn. napridak; Rag. naprèdak; Eccl. поступка, оуспѣхъ, предуспѣние; Ross. успѣхъ, поступокъ; postępek w czym, postąpienie, awansowanie, progres, dalsze kroki; der Forschritt, das Fortschreiten. Dawałem im lekcye, z wielkim ich w nauce postępkiem. Boh. Kom. 4, 3. W postępie czasów. Nar. Hst. 2, 151. in der Folge der Zeit. W dalszym postępie czasu. Nag. Fil. 194. Wygody te tylko mogą być dziełem coraz dalszego w oświeceniu postępu. N. Pam. 20, 178. Postęp geometryczny, arytmetyczny, progressio. Śniad. Alg. 1, 166. et 173. stosunek, das Verhältniß. — §. Postępek, sposób postępowania, obchodzenia się, czynienia; das Verfahren, Verhalten. Polaków granice, obyczaje, rząd i postępek w Rzpltéj, inną księgą opisałem. Krom. 1. Odpowiedział mu wszystek postępek sprawy. Budn. Apopht. 42. tok, bieg, den ganzen Hergang der Sache. Nie przez mezkość Kainie, czoło królisz sępie, Znać waśń i niespokojność w twoich spraw postępie. Przyb. Ab. 23. Postępek, czyn, die That. Dwaj mężowie pełni postępków bohatyrskich. Birk. Zamoj. praef. Siła, jak we wszystkim, tak w rycerskich postępkach fortuna może. Warg. Cez. 143. Obróć oczy na postępki moje dawne i czynności. Teat. 5, 93. — §. Postępek prawny, czynienie prawne; der Rechtsweg, gerichtliches Verfahren. Prawnym postępkiem rozpierali się. Warg. Cez. 243. Aby postępków prawnych nie było bez końca, musi być jeden najwyższy sąd. Petr. Pol. 171. (procesów, apelacyi). Postępek prawny skrócony. Vol. Leg. 3, 67. (proces). Iż był sąd przerwany i postępek wszystek, nie chcieli wszczynać kauzy. Warg. Wal. 260. — §. Postępek, tryb, zwyczaj; die Art, Manier, der Gebrauch. Upominał ich, aby według wojennego postępku na skinienie wszystko czynili. Warg. Cez. 85. Prędzéj niżeli konnéj bitwy dopuszcza postępek, z placu ustąpili. ib. 220. Postępek księżyca, który miewa oddalając się abo przybliżając ku drugim planetom, złączenie jego. Sienn. 423. — §. Nogi, żartem postępki, z przymówką do uczynków i obyczajów, n. p. Co po świeżo Tureckim bócie, kiedy postępki cuchną? Mon. 65, 417, (cf. postoły), die Füße, Träger, Gestelle. POSTĘPKOWY, a, e, od postępu, postępowania, chodu; Gangs=, das Gehen betreffend. Kości postępkowe. Perz. Cyr. 1, 33. et 25. POSTĘPNY, a, e. §. a) postępujący, fortschreitend. Bieg postępny, motus progressionis. Hub. Mech. 10. — §. b*) Postępny, poważny, postawny. Tr. gravitätisch. POSTĘPOWAĆ, ob. Postąpić.

POSTMAGISTER, POSTMAJSTER, ob. Poczmistrz.

POSTNIK, a, m.; Croat. posztitel; Ross. постникъ; poszczący, postu przestrzegający; der Faster, Beobachter der Fasten. S. Jan, on tak surowy postnik i ostrego żywota mistrz. Sk. Kaz. 463. Wielki ten postnik nie jadał ani chleba, ani mięsa. Ustrz. Kruc. 1, 179. Pim. Kam. 46. Sk. Dz. 271. et 103. POSTNICA, y, ż., die Fasterinn; Ross. постница. POSTNICZESTWO, a, n.; Ross. постничество; poszczenie ściśle, poszczenie, sposób życia, postem zajętego; das Fasten, fastendes Leben. Czerńcy ślub czynią, aby w postniczestwie do śmierci żyli; koniecznie mięsa im jeść nie potrzeba. Pim. Kam. 312. POSTNY, a, e.; Boh. postnj; Slov. póstní; Vind. posten; Slav. postni; Bosn. posni; Rag. pòsni; Croat. pószlni, korizmèni; Ross. постный; od postu, Fast=, Fasten=. Nigdy nie widziałem u niego w dni postne mięsa na stole. Kras. Pod. 2, 263. Postne potrawy, postny obiad. Cn. Th. Proszę na wigilią dzisiejszą postną do siego roku. Wol. (obiad w wilią bożego narodzenia). — Fig. Jego komedye zdają się być chude i postne. Teat. 34. b, B i j. (suche, czcze, niesmaczne, jałowe). POSTOŁOMCA, y, m., zgwałciciel postu, der die Fasten bricht. Prawo okrutne na postołomców od Chrabrego ustanowione. Nar. Hst. 3, 29.

POSTÓJ, ob. Postać, postawać.

POSTOŁY plur., kurpie, łapcie. Cn. Th. 348, (Boh. postoly bóty; Croat. posztola, pachmaga, papucha, pantoflin, = pantofel; Rag. postòl, zrevglja = trzewik, postolâr = szewc; Dal. posstol = trzewik, postolar = szewc; Bosn. postol, posto, postole, postocicch, çrevia calceus, postolar, çrevgljar = szewc, postolarstwo = szewstwo; Slav. postolàr = szewc; cf. [tureck. postal = cothurnus. Men. I, 295 — 2]; Germ. vulg. die Pastele); Bastschuhe. Czubaj wziąwszy Ruski, i gunkę i postoły, drogi się téj podejmuje. Tward. W. D. 77. *Posztoły abo kurpie na nogach. Wys. Ign. 9.

POSTPAST, ob. Wety.

POSTPONOWAĆ, -ał, -a, cz. contin., upośledzać kogo, pogardzać, za nic nie mieć, za pomiotło, kąty nim pocierać; Rag. ostaviti; Croat. zaposztaviti, zaposztavlyam, einen hintan setzen. Morszt. 326. Chrośc. Luk. 2, 62. Jakie naród nasz do postponowania innych narodów mieć rozumie prawo! Mon. 65, 332. I ziemianinowi na czas trzeba biblioteki nie postponować. Haur. Sk. 165. POSTPOZYCYA, yi, ż., Morszt. 293, postponowanie, upośledzanie, odrzucanie, pogarda, die Zurücksetzung.

POSTRĄCAĆ, cz. iter. dok., w ciąż strącać, na dół potrącić; nach einander hin nieder werfen, hin strecken, hinunter stoßen. To wszystko postrącał, cokolwiek było tamą jego zapędowi. Mon. 71, 820. Na powolności król szkodował, bo gdyby wtedy, jak wypadało, niektóre postrącał był głowy, na co sobie wielce zasłużyły, miałby spokojność. N. Pam. 13, 12. cf. zwalić.

POSTRACH, u, m., strach, postraszenie, rzecz postraszająca, der Schrecken. Otrząsa się wkrótce z tak błahéj *postrachy. Stas. Num. 2, 7. Wszystkie postrachy Wc Pana nic nie pomogą. Teat. 7, 89. groźby, Dräuungen.

POSTRADAĆ czego, f. postrada med. dok.; (Ross. пострадать cierpieć, znosić); utracić, verlieren, einbüßen; Ross. терять, потерять. Przykro było królowi postradać tak walecznego męża. Teat. 4. b, 150. Przyjaciela postradać, największa to strata. Min. Ryt. 4, 124. Cięźéj postra-

dać, niż nie dostać. *Cn. Ad.* 457. Nie znamy co mamy, aż postradamy. *Cn. Ad.* 201.

POSTRASZYĆ, *f.* postraszy *cz. dok.*, Postraszywać *frequ.*, nieco nastraszyć, etwas schrecken, drohen, in Schrecken setzen; *Sorab.* 1. potraschicž; *Vind.* postrafhiti; *Eccl.* постращати; *Ross.* пострашать, попугать. Matyasz postraszywając, Czechy na swoję stronę przeciągał, *territando. Krom.* 700. POSTRASZNY, a, e, postraszający, nieco straszny; ein wenig schreckend, Schrecken einjagend. Ten co z dziećmi igrał, niechaj twarz na nie zakryje, albo jaką postraszną ukaże, tedy wnet przed nim uciekają. *Rej. Zw.* 78 *b.*

POSTROFOWAĆ *cz. dok.*, nieco strofować, nach einander hin strafpredigen, schelten, ermahnen; *Vind.* pofhtrafati = pokarać.

*POSTROGA, i, *ż.*, przestroga nieznaczna, eine Erinnerung, leise Ermahnung. Jest postroga i upomnienie was odstępców naszych, a naszéj niewinności oświadczenie. *Smotr. El.* 12. — §. W ręku patryarchy jest postroga praw duchownych. *Obr.* 67. opieka, straż, Obhut, Schutz, (*ob.* Postrożca). Należą do soboru królowie, jak obrońcy cerkwi, w postrodze pokoju pospolitego. *Smotr. Apol.* 58.

POSTROIĆ, *f.* postroi *cz. dok.*, poubierać, ustroić jednego po drugim; nach einander anputzen, ankleiden. (*Ross.* построить pobudować, *ob.* Stroić). Każe się postroić wszystkiemu dworowi jak najkosztowniéj, i sam się też ubierze jak w najbogatsze szaty. *Star. Dw.* 43, *Ross.* покрасоваться.

POSTRONIE, ia, *n.*; (*Boh.* postranice pobocznica); pobocze, uboczę, ustronie, die Seitengegend, alles, was auf der Seite liegt. Tu już panowanie Kazimierza W. kończąc, pośledniejsze księgi z postronia u nas rządzącym królom poświęćmy. *Krom.* 369.

POSTRONEK, nka, *m.*, (że po stronach dobytku idzie. *Cn. Th.*); *Boh.* postranek; *Sorab.* 1. postronk; *Sorab.* 2. schtrank (*Ger.* Strang), paszl; *Carn.* shila (cf. *Ger.* Seil, cf. żyła), furshile; *Vind.* verv, vesilje, povesenza; *Bosn.* konop, konopaç (cf. konop'), usge, (cf. więzy); *Eccl.* обора (cf. obora), вервъ, веревка; der Strick, das Seil. Postronki, wszelkie sznury splecione prosto za jednym razem z samych tylko żeber nicianych; liny zaś splecione są dwa razy. *Jak. Art.* 3, 225. *et* 310. *et* 43. POSTRONKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, postronkami więzić lub bić, mit Stricken fesseln, binden, schlagen. Ludzie biedni, więzieniem i postronkowaniem mordowani, i pieniężnym penowaniem ciemiężeni. *Smotr. El.* 30. POSTRONKOWY, a, e, od postronków, Strick=. Lina spleciona z postronkowych żeber. *Jak. Art.* 3, 299. Postronkowa cięga. *Haur. Sk.* 229. Osądzono go na śmierć postronkową. *ib.* 261. na szubienicę.

POSTRONNOŚĆ, ści, *ż.*, odległość na stronę, die Entfernung seitwärts. Pies jeden się ma do postronności, t. j. stroni od konia i myśliwca; drugi przeciwnie nadto konia pilnuje. *Ostror. Myśl.* 40. POSTRONNY, a, e, — *adverb*; *Boh.* postrannj; *Slov.* postranný; *Sorab.* 1. postronski; *Vind.* stranski, postranski, vstranjen, postrani, nastran, nastrani, perstrani, nastransku; *Croat.* sztránszki; *Ross.* сторонный, посторонъ, стороною; *Eccl.* странныи; po stronach, granicach będący, graniczący; Seiten=, an die Seite, angränzend, benachbart. Rzplta w ziemi swej sprawiedliwością ma być rządzona, a po stronach, od nieprzyjaciół postronnych mieczem broniona. *Modrz. Baz.* 548. Ma z czterema ludźmi postronnemi dobremi niepodejrzanemi przysięgać. *Stat. Lit.* 344. — §. Postronny; *Ross.* посторонный; obcy, zagraniczny, cudzoziemski, fremd, ausländisch. Tak to bywa, postronni lepsze szczęście mają. *Simon. Siel.* 18. Od Ludwika do tych czasów postronni monarchowie Polakom rozkazowali. *Krom.* 370. Iż Messyasza żydzi poznać nie chcieli, zrządził sobie pan postronne ludzie, którzy przyszli poznawać go. *Biał. Post.* 155. Tymże był wzruszony postronny i odległy człowiek, czym, i my wpośród Rzpltej urodzeni i zawsze bawiący się. *Siem. Cyc.* 352. Nauki postronne przeciw kościelnym ustawom. *W. Post. W.* 2, 190. — §. *Venator:* Pies postronny. *Ostror. Myśl.* 40. t. j. od myśliwca stroniący, do postronności się mający; ein Jagdhund, der das weite Revier liebt. Pies postronny, co na każdy dzień wyciecze, a długo goni. *Rej. Zw.* 90.

POSTRÓŻCA, y, *m.*, strzegący czego, stróż, opiekun; der Bewacher, Behüter, Beschützer. Patryarcha jest praw naszych synodalnych postróżcą. *Weryf. pr.* 63. *ib.* 31. Nic bez najwyższego duchownych praw swych postróżcy, patryarchy Konstantynopolskiego, czynić nie mogą. *Obr.* 66.

POSTRUŻYĆ, *f.* postruży *cz. dok.*, POSTRUGAĆ *niedok.*; (*Vind.* poskubiti, postrugati, obstrugati = poskrobać; *Ross.* поструживть, построгать = poheblować); wciąż ostrużyć, nach einander beschnitzeln, schnitzeln, schneiteln; *Ross.* соскоблить, соскабливать. Nawóz z postrugania na podworcu, wprzód na kupy kłaść trzeba, ażby się uleżał. *Haur. Sk.* 30.

POSTRWOŻYĆ, *f.* postrwoży *cz. dok.*, *POSTRWAGAĆ *niedok.*, trwogi ponabawiać, bestürzt machen. Pospólstwo w zadumaniu postrwagane stało. *Pot. Arg.* 21.

POSTRYCHNĄĆ, *f.* postrychnie *cz. jedntl.*, Postrychować *niedok.*, potynkować, bestreichen, anstreichen. Postrychnąwszy pień minią i farbą, uczynił barwę jego czerwoną. *Radz. Sap.* 13, 14. *Wujek. Budn.* 1 *Leop. ib.* Gdy się tą mieszaniną jakie malowania postrychują, będą glancowne. *Haur. Sk.* 372.

POSTRZAŁ, u, *m.*; (*Ross.* пострѣлъ 1. apoplexya, szlak, 2. porwon!); strzelenie, strzała, lub kula w ciele zawięzła, rana od strzelania. *Włod.*, *Carn.* strélaj, der Schuß, die Schußwunde. Obchodząc mury, dla wyśledzenia miejsc słabszych, wziął postrzał. *Pilch. Sen. list.* 2, 40. (był postrzelonym). Wszędzie szafuje gęstym z dział postrzałem. *Jabł. Buk. C.* Zły postrzał z wysoka, a w piekło droga szeroka. *Smotr. Lam.* 192. — §. Postrzały nabożne w niebo posyłać, modlitewki, *orationes jaculatorias. Wys. Aloj.* 389. Stoßgebete, cf. strzeliste modlitwy. POSTRZAŁOWY, a, e, od postrzału, Schuß=. Postrzałowe rany. *Perz. Cyr.* 1, 74.

*POSTRZÉC, *ob.* Rozpostrzeć, rozpościerać.

POSTRZEDZ, postrzegł, *f.* postrzeże, postrzegnie, postrzegę *cz. dok.*, spostrzedz *jedntl.*, postrzegać, spostrzegać *niedok.*; (*Carn.* podstręshem, postręzhi *inservire*, postreshba = posługa; *Vind.* postrezhi, posslushiti = posługiwać; postrieshenje postrieshba); obaczyć, zobaczyć, zoczyć, wahr nehmen, gewahr werden; *Sorab.* 2. hupütasch, (cf. pytać); *Sorab.* 2. pytsiu, pytsem; *Vind.* obzhutiti, vanzhati, svanzhati, povanzhati, savanzhati, sasnaminuvati, samerkati, pomerkati (*ob.* Miarkować, pomiarkować), svedeti, (cf. *wzwiedzieć); *Croat.* zamerkavam; *Ross.* усмотрѣть, усматривать, замѣтить, замѣчать, примѣтить, примѣчать. Wszedłem do pokoju, postrzegłem na stole spory worek czerwonych złotych. *Kras. Pod.* 1, 234. Nie trzeba, żeby bramą wchodził, mógłby być postrzeżonym od gości. *Teat.* 11. *b*, 61. (zoczonym, widzianym). Otoż i ona, spostrzegam ją, z tamtéj strony tu idzie. *Teat.* 54, 32. Nie postrzeże złodzieja, jako ten, co kradnie. *Pot. Zac.* 205. (ożogiem drugiego maca, kto sam w piecu lega). Odstąpi swych zamysłów, i placu odbiegnie, Gdy cię naprzeciw sobie śmiałego postrzegnie. *Węg. Org.* 10. W postrzeżoną sieć lisa nie nażeniesz. *Pot. Syl.* 448. Poźno postrzegać szkody, błąd to pospolity. *Teat.* 43. *d*, 45. (po szkodzie mądry). Postrzegający łatwo, baczny, czujny, uważny, *Vind.* obzhutezhen, svanzhliu, vanzhoviten, vanzhojozhen, merkishen, vglavovseten, spomliu; *Ross.* примѣтливый, замѣтливый, замѣтливъ. Łatwość w postrzeganiu, *Vind.* vanzhovitnost, vanzhajozhnost, vglavovsetnost, spominost, permyslenost; *Ross.* примѣтливость, замѣчаніе, duch obserwacyjny, Beobachtungsgeist. — §. Postrzegać *contin.*, starać się by spostrzedz, baczne mieć na co oko, baczyć, uważać, pilnować, strzedz; *Rag.* paziti, (cf. patrzyć); beobachten, observiren, wahr nehmen, in Acht nehmen. Ten człowiek jest podejrzany, muszę go postrzegać. *Teat.* 56. *c*, 27. Nic niemasz złego, jeżeli wielu tam jest psów, gdzie wielu postrzegać, i wielu utrzymywać potrzeba. *Siem. Cyc.* 102. Turcy tak tego postrzegają, aby patryarchowie żadnych o zjednoczeniu namów i traktatów z papieżem nie czynili, jako postrzegać zwykli całości swego państwa. *Smotr. Apol.* 117. Do domu się udał, i gdyś ty Alexandryjską wiódł wojnę, twojego postrzegał pożytku. *Siem. Cyc.* 358. pilnował go, starannie koło niego chodził, er nahm deinen Nutzen wahr. Tak gościnnych praw postrzegał Jowisz. *Siem. Cyc.* 365. zachowywał, pełnił; in Acht nehmen, halten, beobachten. Dobre rady cyrulikom podaje Borelli w swych postrzeganiach fizycznolekarskich, w postrzeganiu dwudziestym. *Perz. Cyr.* 1, 83. Postrzeżenie, spostrzeżenie, obserwacya, *Rag.* opaza, obzir, opip; *Ross.* примѣчаніе, die Beobachtung, Wahrnehmung. Takie postrzeżenia na różnych miejscach uczynione, przywiodą nas do poznania.... *Hub. Wst.* 7. — Niepostrzeżenie, niebaczność, nieuwaga, niedopilnowanie się; Unachtsamkeit, Unbedacht. Co tu robić z tym obiadem nieszczęśliwym, na który ich z niepostrzeżenia zaprosiłem. *Boh. Kom.* 3, 164. — §. Postrzegać kogo, zastanawiać, przestrzegać, upominać; einen warnen, aufmerksam machen. Przydano Konetablowi Monkada, ażeby go postrzegał i poddawał zawsze nowe sposoby. *Niemc. Król.* 1, 195. Abyście na to pamiętać mieli, ociec Borecki postrzega was, i upomina. *Smotr. El.* 13. Patrzał, co się u nich dzieje, jeśliby je z czego postrzedz mógł. *Sk. Dz.* 151. strofować, ganić, tadeln, verweisen. POSTRZEDZ się; — a) *Pass.* być postrzeżonym, obaczonym, wahr genommen werden. Co się nie łatwo postrzega, tym łatwiéj się gubi. *Lach. Kaz.* 1, 154. — §. b) *Recipr.*; Postrzedz się w czym, poznać się na czym; gewahr werden, wahr nehmen. Czy przetoli mam pisać źle, że rzadki będzie, Co się w mego postrzeże rymopistwa błedzie. *Kor. Hor.* 14. Oszukują go najzręczniéj, i postrzedz się nawet nie może. *Teat.* 22, 25. Tak chcą go złowić, że się biedny ani postrzeże. *Teat.* 10. *b*, 7. Postrzeżony, postrzegłszy, strzegący się, postrzeżony, durch Wahrnehmen gewarnt. On się temu razowi postrzeżony Umknął, i w stronę uskoczył skwapliwy. *P. Kchan. Jer.* 495. — §. Postrzedz się, obaczyć się w czym, upamiętać się w czym; in sich gehen, sich besinnen, sein Vergehen einsehen. Postrzegłam się niewcześnie, żem się nadto twardą pokazała. *Węg. Marm.* 1, 171. Postrzeżesz się po czasie. *Teat.* 9, 72. Już masz rozum, czasby ci się postrzedz, a zacząć żyć uczciwie. *Boh. Kom.* 3, 270. Każdy się spostrzega, I z wyznaniem swych błędów do ciebie przybiega. *Zab.* 15, 301. POSTRZEGACZ, a, *m.*; (*Vind.* postrieshnik, strieshaunik = posługiwacz); który co abo kogo postrzega, obserwator; *Carn.* pomirkazh, (cf. pomiarkować); *Ross.* примѣчатель, замѣчатель, der Beobachter. Najbieglejszemu postrzegaczowi zmylić się zdarzy w swoich wnioskach. *N. Pam.* 11, 199. We wszystkich sprawach trzeba sobie postawić poważnego jakiego męża, jakby postrzegacza obecnego. *Pilch. Sen. list.* 73. Postrzegacz ustawiczny. *Węg. Marm.* 3, 164, (cf. podstrzegacz). Dociekłeś mego sekretu; jesteś dowcipnym i niebezpiecznym postrzegaczem. *Teat.* 41. *c*, 344. Pedagogowie, dozorcy postępków Rzymskiéj młodzieży, i postrzegacze obyczajów. *Pilch. Sen. gn.* 227. *Censores*, obyczajów postrzegacze. *Pilch. Sall.* 45. POSTRZEGACZKA, POSTRZEDNICZKA, i, *ż.*, postrzegająca, die Beobachterinn. Wam cnota będzie postrzedniczką. *Zab.* 11, 102. POSTRZEGŁY, a, e, — e *adverb.*, POSTRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przejźrzały, którego może postrzedz, przejźrzeć. *Cn. Th.* 863. bemerkbar, möglich zu bemerken. Niepostrzegle, nieznacznie, znagła, milczkiem. *Wlod.*, *inobservate. Cn. Th.* Niepostrzegły, niepostrzeżony, *inobservabilis. Cn. Th.* 516. On legł, potomnym niepostrzeżny okiem, Pod niepamięci ciemnéj grubym mrokiem. *Zab.* 14, 268. Bawili się szczęśliwi miłym rozhoworem, Aż niepostrzeżnie z pięknym ujrzą się wieczorem. *Przyb. Ab.* 36. Na widowiska każdy wybiera się dla rozrywki, i *niepostrzeżenie (niepostrzeżnie, niepostrzegle) znajduje naukę złączoną z przykładem. *Teat.* 24, 60. *Czart.*

POSTRZELIĆ, *f.* postrzeli *cz. dok.*, POSTRZELAĆ *niedok.*; *Boh.* postřeliti; *Vind.* postreliti, postrielati, dolpostreliti, vstreliti; *Ross.* пострелять, пострѣливать, попаливать; strzelając ugodzić, hin schießen, weg schießen, schießen und treffen. — *Fig.*

Leci jak postrzelony. *Teat.* 52. *d*, 112. jak waryat, wie geschlossen, wie einer, der den Schuß hat. W łeb postrzelony świstak. *Teat.* 6, 6; *Vind.* on je ofmojen; *Ross.* полудурье. Nie chcę mieć zięciem trzpiota, chłopca w łeb postrzelonego, szaleńca. *Teat.* 7. *b*, 40. Nieznośne trzpiotostwo tych postrzelonych mózgów. *Teat.* 27. *b*, 97. (*Ross.* придуръ zarywanie wyryacyi).

POSTRZEMIENNY, a, e, n. p. Postrzemienny pies, którego przy strzemieniu uwiązanego myśliwiec prowadzi, ein Leitbund, der an den Steigbügel des Jägers angehängt wird. Wywiera on ogarów zgraje, A szczwacze pełni nadziei Z potrzemiennemi jadą w koło kniei. *Kchow.* 25. Szczwacze, którzy chartów postrzemiennych nie mają, mają też charty na smyczy pobrać. *Ostror. Myśl.* 51. Raźna, postrzemienna. *Banial. A* 2 *b*.

POSTRZYDZ, postrzygł, *f.* postrzygnie, postrzyże *cz. dok.*, POSTRZYGAĆ *niedok.*; *Boh.* postřihati; *Rag.* postricchi; *Ross.* постричь, постригать; postrzydz owce, sukno, nożycami po wierzchu obstrzydz, mit der Scheere beschneiden, Schafe, Tuch scheeren, bescheeren. Rzemiosło postrzygackie robili, sukna postrzygając. *Dub.* 187. Z wełny postrzygają owieczki. *Lib. Hor.* 110. Postrzygać włosy, ucinać, die Haare beschneiden. Poganie miasto chrztu postrzygali dzieci swoje, i imiona im dawali. *Sak. Persp.* 2. U pogan był zwyczaj w siedmiu lat dzieciom włosy piérwsze postrzygać, i imię dawać. *Stryjk.* 138. Piast prosił tych dwóch mężów na mianowiny; postrzygli mu ono dziecię, i mianowali Semowit. *Biel. Kr.* 30. *Biel. Św.* 164 *b*. — §. Postrzygać kogo na mnicha etc., koronę, plesz na głowie mu wystrzygać, omniszyć go, einen zum Mönche 2c. scheeren; (cf. *Ross.* посхимиться). Pojmał go i postrzygł, i do klasztoru wepchnął. *Sk. Dz.* 870. Matkę z państwa złożył, i na mniszkę postrzygł. *Sk. Dz.* 1013. W czerńce go postrzygł. *Stryjk.* 194. W zakon czerniecki go postrzygł. *ib.* 205. Wielu na wygnanie wyrzucił, i do klasztoru postrzygł. *Sk. Dz.* 757. — *Phras.* Na kleryka go postrzygł, na dudka go wystrychnął. *X. Kam.* Powolność zbytnia ściąga nam wzgardę, lub też nas w dudki postrzydz dopuszcza. *Mon.* 70, 258. W błazna postrzyżony. *Past. Fid.* 131. na błazna wystrychniony, man hat ihn zum Narren gemacht. Mów prawdę, to cię między postrzygą natręty. *Nar. Dz.* 3, 125. (do natrętów cię przyliczą). — §. Postrzydz co na drobne kawałki, klein schneiden mit der Scheere. Kto ten papier tak postrzygł? *Tr.* — *Transl.* Myszy tę książkę postrzygły, drobno przegryzły, stoczyły, zernagt. POSTRZYGACKI, a, ie, do postrzygacza należący, Scheerer-, Tuchscheerer-. Rzemiosło postrzygackie robili, sukno postrzygając. *Dub.* 187. Postrzygacka barwica. *Sienn.* 600. POSTRZYGACZ, a, *m.*; *Boh.* postřihač; *Sorab.* 1. tžihar; *Vind.* fuknastrishnik, strishovez; *Eccl.* постригатель; który postrzyga, der Scheerer, Bescheerer, Wollescheerer, Tuchscheerer. Znają cię postrzygacze, znają i balwierze. *Burl. A* 3. (co włosy strzygą, po teraźniejszemu fryzerowie). Weźmiesz barwicy u postrzygacza funt jeden. *Śleszk. Ped.* 315. Kupił łokieć sukna u postrzygacza. *Jeż. Ek. E* 2. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 25, 11. POSTRZYGACZKA i, *ż.*, *tonstrix. Mącz.*; *Eccl.* постригательница, die Scheererinn, Wollscheererinn, Tuchscheererinn. POSTRZYGALNIA, i, *ż.*, warsztat postrzygania sukien, die Tuchscheererwerkstatt. (*Eccl.* постригальня, цирюльня barwiernia). Przywileje miastu Wileńskiemu na postrzygalnią publiczną nadane. *Dub.* 187. POSTRZYGALNY, a, e, mogący być postrzyganym, *tonsilis. Cn. Th.*, *Eccl.* постригательный, bescheerbar, beschneidbar. — (POSTRZYKNĄĆ, *f.* postrzyknie *cz. jedntl.*, POSTRZYKAĆ *niedok.*, Postrzykiwać *frequ*; *Boh.* postřjkati, ustřjkati; *Vind.* pofhterkati, pofhverkati, ofhterkati, pokropić jak z sikawki, bespritzen. Twarz czerwono nakrapiana, jakoby ją kalinami postrzykał. *Syr.* 946. — *Fig.* Strach z pociechą w serce go postrzyknie. *Pot. Arg.* 728. — §. W postrzykiwaniach, pijawek używać się zwykło. *Perz. Cyr.* 2, 131. (gdy po stawach strzyknie, Zucken in den Gliedern.) — POSTRZYŻENIEC, ńca, *m.*; *Ross.* постриженникъ, постриженецъ; do klasztoru postrzyżony, mnich; der Mönch, der zum Mönche geschoren worden. Wpadli do klasztoru buntownicy, wyprowadzili owego postrzyżeńca mimo usilne sprzeciwianie się mnichów, ażeby im jako syn królewski przywodził. *Nar. Hst.* 3, 46. POSTRZYŻNIK, a, *m.*, postrzygacz, który owce, wełnę postrzyga; der Scheerer, Schafscheerer. *W.* 1 *Reg.* 25, 11. POSTRZYŻONY, *ob.* Postrzydz. POSTRZYŻYNY *plur.*; *Boh.* postřižky; *Sorab.* 1. tžihano; — §. 1) wełna odpadła od sukna postrzyganego, barwica. *Cn. Th.*, Scheerwolle, Abfallen vom Tuchscheerer. — §. 2) *Activ.* Postrzyżyny, strzyżenie, strzyganie; das Scheeren, Bescheeren. Postrzyżyny, strzyżenie wełny, gdy owce strzygą. *Cn. Th.*, die Schafschur. Postrzyżyny włosów, das Haarabschneiden, Haarscheeren. Ślepota Mieczysława trwać miała aż do siódmego roku, kiedy mu ociec obrządkiem narodowym uroczyste sprawił postrzyżyny. *Nar. Hst.* 2, 7. Zwyczaj był u Polaków w siedm lat strzydz czupryny, I zwano to, sprawiwszy bankiet, postrzyżyny. *Pot. Pocz.* 190, (*ob.* Mianowiny). — Postrzyżyny, strzyżenie laika na duchowny stan, *tonsura sacra. Cn. Th.* omniszenie, okapturzenie; das Scheeren zum Geistlichen, die Einkleidung. Postrzyżyny mniszki, postrzyganie; *item.* ceremonia, fest, bankiet przy postrzyganiu. *Cn. Th.* die Festlichkeit bey der Einkleidung.

POSTUDZIĆ *cz. dok.*, chwilę studzić, ostudzać, nach einander hin abkühlen; *Sorab.* 1. postudzicž.

POSTUKAĆ *cz. dok.*, chwilę stukać, nach einander hin klopfen, stoßen; *Ross.* постукать, постукивать, постучать.

POSTULAĆ, *f.* postula *cz. dok.*, ściskać, zusammen drücken. Już w zakład sobie prawe ręce dali, I dane oba wspólnie mocno postulali. *Otw. Ow.* 240. Postulały się z sobą miesięczne rogi, kraniec z siebie czyniąc cały. *Otw. Ow.* 404. Postulali palce z palcy ściskając się. *Otw. Ow.* 362.

POSTUMENT, POSTUMENCIK *dem.*, *ob.* Podsłupie, Podstawek.

*POSTURA, *POSTÓRA, y, *ż.*, pozytura, z *Łac.*, postawa, die Positur, die Gestalt, Figur. Nie zawsze chwalebna, nadęta i ciężka postura. *Lub. Roz.* 500. Ogromna rycerza postura. *Stas. Num.* 1, 55. Oblokłszy się zuchwały osieł we lwią skórę Przed pastuchy udawał straszną lwią

posturę. *Min. Ryt.* 4, 109. Inszy wewnątrz daleko, inszy na postórze. *Pot. Pocz.* 429. Najmilsza z siostr jego, Wdzięcznéj postury i oblicza pięknego. *Kras. Oss. B* 3 *b.* Stoi przed nią w posturze bardzo pokornéj. *Kłok. Turk.* 90.

POSTWARZAĆ, *f.* postwarza *cz. iter. dok.*, jedno po drugim porobić, stworzyć; nach einander erschaffen, schaffen. Ryczą kusze, armaty, moździerze, te działa Niszczące, co je ludzka wściekłość postwarzała. *Przyb. Luz.* 298.

POSTYKAĆ się, *recipr. dok.*, wzajemnie się stykać, zusammen stoßen, an einander stoßen. Trzy było nocy wytrwać, by się postykały rogi (księżyca) i krańcem zeszły; *ut coirent, et efficerent orbem. Zebr. Ow.* 165.

POSTYLA, i, *ż.*, (z *Łac.* post illa), die Postille; *Sorab.* 1. postila, wukwadwano božoho swówa, predwarska kniha; zbiór komentaryuszów, wykładów, niby to kazań na ewanielie lub epistoły roku. *Kras. Zb.* 2, 396. Postyla, to jest, wykład ewanielii na niedziele i święta *X. Białobrzeskiego*; tę synod Kujawski 1586 r. zaleca wszystkim plebanom. *Nies.* 1, 80. — *Wujka* postylla katolicka większa i mniejsza. — By nie Rzymskie postyle, nie pokwapiłbyś się krasomowco na kazalnicę, i gęby rozdziewić nie umiałbyś. *Smotr. Ex.* 6. — §. Miasto splugawione tylą zabobonami, żeby ich postylą nie ogarnął. *Pot. Pocz.* 9. *POSTYLARZ, a, *m.*, *POSTYLISTA, y, *m.*, autor postyli, lub zasadzający swoję naukę na postylach, ein Postillenschreiber, Postillengelehrter, Postillenprediger. Zbiliśmy jednę zawadę; drugą jeszcze szkodliwszą postylarze nastrożyli. *Żarn. Post.* 2, 543. Walczymy na kościoł Rzymski, którego dach, jak postylistowie świadczą, są odpusty. *ib.* 30 *b.*

POSTYLION, *ob.* Pocztarz, der Postilion. POSTYLIONKA, i, *ż.*, pocztarka, die Postilioninn. — *Transl.* Przepadnij wiecznie ty postylionko z piekła. *Teat.* 52. *d*, 15. POSTYLIOŃSKI, a, ie, pocztarski, Postknechts=. Po postyliońsku z harapem w ręku. *Teat.* 52, 33; *Ross.* ямской, ямщицкій; jak postylion ubrany, wie ein Postilion.

POSUĆ, *f.* posuje *cz. dok.*, posypać, wysypać; *Slav. Bosn. et Vind.* posuti; *Rag.* possûti, posûti, posijpam, aufstreuen, aufwerfen. Około twierdzy wał posuty. *Tward. Wł.* 160. — *Fig.* Kmity kuźnie tysiące projektów ukuły, Miecze, zdrady, potwarzy, honory posuły, Już wszystko zgotowane, by zginął król. *Teat.* 45. *d*, 12. *Wyb.*

POSUCHA, *ob.* Posusza.

POSUŁ, a, *m.*, POSUŁY *plur.*; *Ross.* посулъ; (*Etym.* słać, posłać); podarunek na przekupowanie sędziego, Geschenke für den Richter, um ihn zu bestechen. Dar, abo posuł sędziom. *Budn. Prov.* 17, 8. Sędziom posuły lecą od całego kraju. *Rej. Wiz.* 77. Sprawiedliwość nie za posuły i dary, ale wedle prawa powinna się zachowywać. *Vol. Leg.* 6, 474. Nie z przyjaźni, nie z waśni, nie za posuły i dary, ani się spodziewając na potym darów, sądzić będę. *Stat. Lit.* 115. *et* 116. *et* 125. Ten rad łupi Rzpltą, kto ją za posuły kupi. *Klon. Wor.* 16. (kupione urzędy). *Sak. Sob. A* 3 *b. Kosz. Lor.* 52 *b. N. Pam.* 12, 344.

POSUSZA, POSUCHA, y, *ż.*, susza, czas zbytnie suchy, die Dürre, gar zu trockne Witterung. Wielka posucha była. *Jabł. Ez.* 226. Teraz we mnie wstępuje dusza, Jak kiedy ogrodniny wypali posusza, A potym spadną miłe deszcze, co je chłodzą. *Zab.* 9, 248. *Ejssym.* Czasu posuchy zbiegłe i małe wody, statkom na zawadzie. *Pam.* 85, 1, 320. Rzéka brodzista była na ten czas dla wielkiéj posuchy. *Krom.* 716. *et* 685. *Chmiel.* 1, 176. W czasie suchego powietrza, czyli posuch, panują różne gorączki. *Perz. Lek.* 91. POSUSZYĆ, *f.* posuszy *cz. dok.*, Posuszać *niedok.*; *Vind.* posushiti, posushuvati, gorposushiti; *Rag.* posûsciti; *Croat.* poszussiti, poszussújem; *Ross.* посушить; nieco nadsuszyć, jedno po drugim przesuszyć; ein wenig auftrocknen, nach einander trocknen, trocknen lassen. Jesień liście posuszyła. *Teat.* 13, 6.

POSUTY, *ob.* Posuć. POSUNĄĆ, *f.* posunie *cz. jedntl.*, POSUWAĆ *niedok.*; *Vind.* napotishati, napretishati, prezhtishati; *Croat.* porinuti, porivam; *Ross.* посовать, посовывать, посодвинуть, подвинуть, подвигать, посунуть; *Eccl.* подвигати, подвигивати, (cf. poddźwignąć); daléj pomknąć, vorwärts schieben, weiter rücken, hin rücken. (Grający w szachy:) jam posunął tu, Wc Pan tam. *Teat.* 7. *d*, 8. *Czart.* Nalegania twoje zbyt daleko posuwasz. *Teat.* 51. *d*, 14. popędzasz, natężasz, du treibst es zu weit. Kiedyś się ztąd oddalał, byłem jeszcze chyży, Ale się wiek posuwa, i koniec się bliży. *Tręb. S. M.* 78. das Alter rückt vor. — §. W tańcu nogę posuwać po ziemi, den Fuß schleifen, im Tanzen. POSUWISTY, POSUWNY, a, e, *ob.* *Posowisty. — §. Mogący być posuniętym, schiebbar, beweglich. Pod warunkiem komor posuwistych na walcach, podsuwali się pod mury. *Nar. Hst.* 5, 136. Jeśli serce jest rzeskie i skore, tedy krok się posuwniejszy zaraz najdzie. *Pilch. Sen. list.* 4, 70. — §. Krok posuwny w tańcu. *Tr.* ein Schleiftritt im Tanze. — §. Turek w posuwistym stroju do kostek. *Min. Ryt.* 2, 299. posuwający się, spadający, herabfallend.

POSWAR, u, *m.*, POSWAREK, rku, *m.*, *dem.*, sprzeczka, ein Wortwechsel. Stał się poswarek między apostoły, któryby z nich zdał się być większy? 1 *Leop. Luc.* 22, 25. *W. Post. Mn.* 532. Stał się za dni naszych między nami a Rzymskim kościołem poswar, względem przyjętéj z nim jedności. *Smotr. Apol.* 94. W tylu domach pod pozorem miłego pokoju, ustawiczny poswar i sprzeczki. *Teat.* 49. *b*, 4. Gezänke. POSWARKOWY, a, e, Zank=. Koncept poswarkowy. *Nar. Tac.* 2, 460. (*Vind.* posvaritliu, posvarliu, svaritliu = zarzucający, łający). POSWARZYĆ, *f.* poswarzy *cz. dok.*, pokłócić, zusammen hetzen, ein Paar Leute mit einander zanken machen; (*Sorab.* 1. poszwaricž połajać; *Vind.* posvariti, svariti = zarzucać, zarzuty czynić, ofvariti = obwinić). Poswarzyć się *recipr.*; *Vind.* posvariti, svariti, sprekarjatise, sich mit einem überwerfen, zanken, einen Wortwechsel mit ihm haben. Kto się poswarzy, niech bity będzie. *Sk. Dz.* 146. Miałam dwóch synów, a poswarzylista się (*Dual.*) oba na polu, i zranił jeden drugiego. *Budn.* 2 *Sam.* 14, 6.

POSWAT, a, *m.*, swat, dziewosłąb, der Brautwerber. Związków tych miłość nie była poswatem. *Zab.* 16, 338. POSWATAĆ, *f.* poswata *cz. dok.*; *Vind.* posvatuvati; *Ross.* посватать; dziewosłabić, skojarzyć parę; ein Paar zusammen bringen, den Freywerber machen. Poswatać się *recipr.*,

Vind. fvakuvati, fe pofvazhiti, v' fhlahto slopiti, fhlahto narediti, skumplatife shenitvo; *Ross.* посвататься; pokrewnić się, fich mit einem verschwägern. Z królem Getskim poswatał się Augustus. *Biel.* 16. Może kiedyś ta siostra przestanie być tak ostrą, i ze mną się poswata. *Teat.* 54, 8.

POSWAWOLIĆ, *ob.* Poswywolić.

POŚWIĄCIĆ, *ob.* Poświęcić.

POŚWIADCZYĆ, *f.* poświadczy *cz. dok.*, POŚWIADCZAĆ *niedok.*; (*Boh.* poswědčiti; *Slav* posvidocsiti; *Bosn.* posvidociti; *Croat.* poszvedochiti, poszvedochujem): przyświadczyć za czyją powieścią, jemandes Rede bezeugen, bestätigen, ihm beypflichten; *Vind.* poprizhati; *Sorab.* 1. pžiwohlam szo, (cf. przyzwolić). Panny tę prawdę poświadczały. *Banial. B* 4. Sam pan bóg tego mu poświadcza. *W. Post. Mn.* 9. *Gorn. Dw.* 353. Słucha z poświadczeniem, kiedy dziaduś prawił. *Pot. Arg.* 820. *Rej. Ap.* 38. Tego wam poświadczam, i oczybyście byli sobie wyłupowali, a dalibyście je mi byli. 1 *Leop. Galat.* 4, 15. zaświadczam wam, ich gebe euch das Zeugniß. POŚWIADCZYCIEL, a, *m.*, *astipulator. Macz*, der Beystimmer, Beypflichter, der etwas mit bezeugen hilft. POŚWIADCZYCIELKA, i, *ż.* — POŚWIADOMY, a, e, wiadomość czego mający, świadom; wissend, kennend, erfahren. Starzec jedyny w dziedzinie poświadomy *Zebr. Ow.* 48.

POŚWIATA, y, *ż.*, światło niebieskie, das Himmelslicht; (*Croat.* poszvèt = pochodnia, latarnia). Obsiadły poświatę gwiazdy nocne dniową. *Bardz. Trag* 49. — §. Poświata, *lux lunae. Cn. Th.* księżycowe przyświecanie, der Mondschein. Poświata jasna, noc jasna, widna. *Dudz.* 53. eine helle Nacht, Mondenlicht. Po poświecie jechać, po gwiazdach, w jasną noc. *Dudz.* 51. *Cn. Th.* 179, *Croat.* meszečhìna; *Ross.* мѣсячно. Poświata szara, noc przyciemna, mdłe światło księżycowe *Wlod.*, schwacher Mondschein, eine etwas dunkle Nacht. Lekarstwo tym, którzy w nocy, bądź przy szaréj poświacie, bądź przy świecy, widzieć nie mogą *Syr.* 524. — (POŚWIĄTNY, *ob.* Poświętny). — POŚWIECARZ, a, *m.*, który komu przyświeca, der Leuchtenträger, Leuchter, Laternenträger. *Tr.* POŚWIECARKA, i, *ż.* POŚWIECIĆ, *f.* poświeci *cz. dok.*, Poświecać *niedok.*; *Boh.* poswjtiti; *Vind.* fvietiti, pofvietiti; *Carn.* posvejtiti, posvejtem; *Bosn.* posvitili; *Ross.* свѣтить, посвѣтить; przyświecić komu niejaki czas, świecąc prowadzić kogo; einem leuchten, vorleuchten, ihm wohin leuchten. Jeśli dziś nie wskóram, zlecę Zgodniejszej chwili, wytrwam, nadskoczę, poświecę. *Zab.* 10, 35. *Iżyck.*

POŚWIĘCIĆ, *f.* poświęci *cz. dok.*, Poświęcać, 'Poświącać *niedok.*; *Boh.* poswětiti, poswěcowati, poswěcenj; *Slov.* poswětiti, poswěcugi, poswecení; *Sorab.* 2. huszměschisch; *Vind.* pofvetit, pofvezhuvati, fvetuvati, pofvezhenje, pofvezhuvanje, pofvetitje; *Carn.* posvétim, posvetzhujem, posvetzhenje, posvetzhuvanje; *Croat.* poszvetiti, poszvechújem, poszvechenye; *Dal.* posvetyenye; *Bosn.* posvetiti; *Rag.* posvêtiti, posvetîvati, posvechîvati, posvetillovati; *Slav.* posvetenje; *Hung.* szentelem, beszenteles, fel-szentelés; *Ross.* посвятить, посвящать, освятить, освящать; *Eccl.* освящевати, посвятить, принесть даръ богу; oddawać co bogu na chwałę, etwas Gott heiligen, weihen, widmen. Poświącajcie mi się, a stańcie się świętymi. 1 *Leop. Levit.* 20, 7. Za wieku starego ludzie, gdy co albo bogu, albo też i Rzpltéj, ku czci i chwale kosztownie zbudowali, te swoje zbudowania bogu poświącali, ażeby one miejsca tym zacniejsze i świątobliwsze u pospólstwa były. *Orzech. Qu.* 90. Poświącanie poświąca drugiego, a poświęcone, chociaj jest samo świętym, drugiego poświącać nie może. *Hrbst. Odp. L l* 6. We dni wielkanocne i świąteczne, woda chrztu poświęcona być ma. *Kucz. Kat.* 2, 363. — Ślubem poświęconéj nie żałuj miłości, lecz umiéj ją miarkować. *Teat.* 50, 77. ślubem upoważnionéj, durch die Trauung geheiligte, bekräftigte Liebe. Poświęcać kogo na kapłaństwo, zum Priester weihen, einweihen; *Vind.* vshegnati, notershegnati; *Eccl.* пророучествую, рукополагаю, посвящаю. Na biskupy ich poświęcał abo ręce kładł. *Sk. Dz.* 178. Poświęcanie na kapłaństwo, die Priesterweihe; *Slov.* posweceni knazstwa. Poświęcić kościoł, eine Kirche einweihen. *Sienn.* 331. Poświęcenia kościoła rocznica, *ob.* Kiermasz, die Kirchweihe. Święto poświącania kościoła, jest pamiątką onego poświącania, które czynią biskupi. *Hrbst. Nauk. R* 8 *b.* Poświęcenie znieść porządnie, obrócić co na świeckie używanie porządnie, *evocare sacra*; poświącać znowu miejsce sprofanowane, *expiare violata. Cn. Th.* W sakramencie poświęcają, to jest żegnają chléb. *Sk. Dz.* 179. — *Impr.* Mahomet one okrutne królowania swego początki krwią braterską poświęcił. *Baz. Sk.* 340. (zagaił od tego). — §. U wszystkich narodów osoba posła jest rzecz poświęcona. *Kłok. Turk.* 105. t. j. święta, nietykalna. — §. Poświęcić co na co, oddać na to, odżałować na to; zu etwas weihen, bestimmen, aufopfern, hingeben. Słodka chluba krew' miłej poświęcić ojczyznie. *Hor.* 2, 12. Prace swoje pożytkowi narodu swego poświęcił. *Pilch. Sall.* Majątek, familią, zdrowie i osobę twą, poświęcić musisz na ocalenie ojczyzny. *Koll. List.* 1, 4. Dzieło to przyjaciela waszego, wam go więc poświęcam. *Teat.* 49, 13. POŚWIĘCICIEL, a, *m.*; *Slov.* poswetitel; *Vind.* pofvezhenik; *Slav.* posvetitev; *Croat.* poszvetìtel; *Rag.* posvetitegl, posveetnik, (posveechjenik, posvechjenik *sacerdos, ob.* Świaszczenik); *Ross.* освятитель; który co poświęca, *consecrator. Cn. Th.*, der Heiliger, Einweiher. Idzie nam o sławę ducha ś., mistrza prawdy, pocieszyciela, i poświęciciela naszego. *Gil. Kat.* 5. *Baz. Hst.* 65. *Weryf. pr.* 30. POŚWIĘCICIELKA, i, *ż.*, POŚWIĘCINY *plur.*; (*Rag.* posvetilisćte, svetilisćte, posvetniza, svedba, xàrtva *sacrificium*; *Croat.* poszvetilische *sacrificium*); akt poświęcenia, die Heiligung, Weihung, die Weihe. Przywykaj odbierać wcześnie poświęciny. *Przyb. Luz.* 6. Jak ofiara w przyjęciu poświęcin wesoła, Czekał syn, rychło wielki ociec go zawoła. *Przyb. Milt.* 82.

POŚWIEGOTAĆ *cz. dok.*, chwilę świegotać, nach einander hin zwitschern; *Ross.* покалякать.

POŚWIERKA, i, *ż.*, ptak nieco większy od trzynadlów; kolor też ma wcale odmienny, *emberiza miliaria. Kluk. Zw.* 2, 251. der Gerstenammer, graue Ammer.

POŚWIĘTNY, POŚWIĄTNY, a, e, poświęcony, geheiligt, ge-

weiht, gewidmet; *Boh.* poswatny; *Ross.* освятительный; (*Rag.* posvetiv *quod potest consecrari*). Cylla, miasto słońcu poświętne. *Bardz. Trag.* 193. Ofiarować ofiarę poświątną panu. 1 *Leop. Levit.* 2, 1. Piérwiastki panu poświątne. *W. Ezech.* 45, 1. Pilnuj przykazania boskiego i obrzędów poświętnych jego. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 2, 3. Każde poświątne, które oddaje człowiek Jehowie, nie może być odkupione, bo święte nad świętym jest. *Budn. Levit.* 27, 28. — §. Poświątne *subst.*, nadania kościelne. *Herb. Stat.* 156. Kirchengut, Kirchengrund. *Ecclesiarum dotationes alias* poświątne: *fundi ecclesiis dotati, alias* poświątne. *Vol. Leg.* 1, 578. Statut 1543 r. oddał sądom biskupim sprawy o grunta kościoła, czyli o poświętnym, t. j. pierwszym funduszu w posiadaniu kościoła będącym. *Czack. Pr.* 311. *N. Pam.* 13, 85.

POŚWIST, u, *m.*, poświstanie; (*Ross.* посвисть, посвистель piszczałka); §. 1) das Pfeifen, das Auspfeifen. Poświst wiatru, das Pfeifen des Windes. Poświst tamują wydrożone skały. *Przyb. Milt.* 45. Ze wszystkim na poświst pustkami spustoszona została .... *Kulig. Dem.* 80. (na pośmiech). — §. 2) Poświst, *herb*; *ob.* Osorya. — § 3) Poświst, Pogwizd, bożek, *ob.* Pochwist.

POŚWISTAĆ, *f.* pośwista *cz. dok.*, *Poświstować *niedok.*; *Vind.* poshvishgati; *Eccl.* позвиздати, освистать, осмѣять; *Ross.* посвистать, посвистывать; pogwizdać, auspfeifen. Ziemia ich zostanie w spustoszeniu, i na wieczne poświstowanie. *Radz. Jer.* 18, 16. Od ludu na pośmiewisko i na poświstanie podany będzie. *Smolc.* 63. POŚWISTAK, a, *m.*, świstak, wietrznik, ein Windbeutel. Z onego poświstaka, wysoki, widzę, zrobił się teolog. *Teat.* 21, 185.

POSWOROWAĆ, *f.* posworuje *cz. dok.*, jednego psa po drugim na sworę poprzywiezywać, die Hunde nach einander zusammen koppeln. Posworować psy rozsworowane. *Tr.* W Trakach lutnista uczony (Orfeusz), Gdy jelenie posworował, Choć lękliwe, z lwy srogiemi, Śmiało zając z psy zjadłemi, Przy muzyce stał takowéj *Bardz. Boet.* 107.

POSWYWOLIĆ, *f.* poswywoli *intr. dok.*, swéj woli trochę cugle puścić, ein wenig übermüthig seyn; *Boh* podowaděti; *Ross.* поблаживать, поблажить (*ob.* Pobłażać), порѣзвиться, пошаливать. Gdzie nie zachodzi Świętość małżeństwa, tam się poswywolić godzi. *Hor. Sat.* 19.

POSYŁAĆ, *ob* Posłać. POSYŁACZ, a, *m.*, który co posyła, der Sender, Hinsender, Hinschicker; *Rag.* poscigljalaz, *f.* poscigljalaziza. POSYŁKA, i, *ż.*; *Boh.* posylka; *Ross.* посылка; posyłanie, posłanie, (cf. posuł); das Schicken, das Geschicke. Po różnych wzajemnie posyłkach i umowach, stanęło na tym, że .... *Nar. Hst.* 4, 193. Kmieć musiał sprzężaj swój dawać na podwody; niszczyły się konie posyłkami. *Nar Hst* 4, 41.

POSYPAĆ, *f.* posypie *cz. dok.*, POSYPOWAĆ *niedok.*; *Boh.* posypati, posypawati; *Sorab.* 1. posypu, posypam; *Carn.* shtupâm; *Rag.* poscipati posîpati, posijpam, posûti, (*ob.* Posuć); *Bosn.* posjpati; *Croat.* poszipati, posziplyújem; *Ross.* посыпать, усыпать; potrząsać czym, bestreuen. Posyp solą łakomą pijawkę, co się krwi naszéj chciwie opiła. *Psalmod.* 71. Posypię wonnym kwiatkiem ten grób głuchy. *Miask. Ryt.* 2, 8. Pogrzebowym głowę posypawszy popiołem. *Bardz. Luk.* 25. Popioł w wstępną śrzodę bywa posypowan na głowę. *Sienn.* 331, (*ob.* Popielec). Posypać piaskiem listy. Piasek do posypowania; *Boh.* posypadlo; *Vind.* trosni piesek, shrob; *Croat.* poszipalo, Streusand. (*Croat.* poszipalnicza; *Rag.* posipâc, piaseczniczka). — §. Posypować kurczętom, nasypować, den Hühnern vorstreuen, hin streuen. *Cn. Th.* POSYPEK, pka, *m.*, ziele, *Ambrosia Artemisifolia*, gatunek bożego bytu; u nas rośnie na piaskach. *Kluk. Dykc.* 1, 29. Traubenkorn, Tausendkorn. POSYPKA, i, *ż.*, nęta, zob, ponęta. *Cn. Th.*, *propr. et fig.*, Vogelaß, Lockspeise, (*distng.* podsypka); *Ross.* посыпка.

POSYSAĆ, *ob.* Possać.

POSZAFRANIĆ *cz. dok.*, szafranem zaprawić, zafarbować, saffranen, mit Saffran anmachen, gelb machen. Choroba ta, którą żółtą niemoc zowią, ciało jego poszafraniła. *Sak. Probl.* 206.

POSZALEĆ, *f.* poszaleje *neutr. dok.*, §. a) szalonym zostać, zwaryować, verrückt werden. (*Ross.* пошаливать począć kraść; poswawolić). Bodajeście pogłuchły, poślepły, poszalały. *Teat.* 55. *b*, 39. Patrzą, czy ten chłop poszalał! *Falib. L* 3. *Zab.* 14, 275. — §. b) Poszaleć, pohulać, poszumieć, poswywolić, cugle puścić wesołości; ein wenig tollen, sich rauschend ergötzen. Mieszaj z mądrością nieco głupstwa płoche, Miło, gdy pora jest, poszaleć trochę. *Hor.* 2, 274. *Min. et* 1, 220. *Lub. Roz.* 500. *Kras. Pod.* 2, 141. POSZALIĆ kogo, *cz.*, szalonym uczynić; *Bosn.* pomamiti; *Croat.* pomamlyujem, (cf. pomamić); einen verrückt machen. Tak dyabeł lud poszalił, iż woli w insze dni mrzeć głód, a w dzień święty wszystko przepić. *Biał. Post.* 174. Poszalił ich czarnoksięstwy swemi. *W. Act.* 8, 11.

POSZAŃCOWAĆ się, *f.* poszańcuje się *recipr. dok.*, poszczęścić się, zdarzyć się, wieść się; glücken, gelingen, gerathen. Ufamy bogu, że nie poszańcuje się im w tym. *Biał. Post.* 131. Żadna wielka rzecz, nie może się nikomu dobrze poszańcować, jedno dobrze rozpatrzywszy wszystko. *Modrz. Baz.* 103. Jeśliby mu się na téj wojnie poszańcowało, a jeśliby Białogrod od oblężenia wyzwolił, obiecał im wielkie dary. *Baz. Sk.* 391.

POSZANOWAĆ, *f.* poszanuje *cz. dok.*, Poszanowywać *frequ.*, (*Krom.* 647), uczcić kogo, poważać go, einen hochachten, verehren. Poszanowany był tak dalece, iż się ani przyczyny pytali, czemu co mieli robić. *Birk. Zamoj.* 2. Poszanowanie, poważanie, uczczenie; *Vind.* zhastliuost, postenje, postovanje, die Hochachtung, Verehrung. Bądź poszanowania godnym, a będziesz szanowanym. *Kras. Pod.* 2, 219. Nieposzanowanie względem kapłanów. *Bals. Niedz.* 1, 107. Do zelżenia należy łajanie, fukanie, złorzeczenie, i to wszystko, przez co ludzie podejmują nieposzanowanie *Petr. Pol.* 114 Verunehrung. POSZANOWNY, a, e, pełen poszanowania, hochachtungsvoll. Listy patryarchy pisane do króla, poważne były, poszanowne i wielce poczestne. *Obr.* 40.

POSZARGAĆ, POSZARZAĆ, *f.* poszarga *cz. dok.*, powalać, pobryzgać błotem od dołu, beschlumpern. Dam ci tę su-

knią, jak tylko ją jeszcze trochę poszarzam. *Teat.* 36. *b*, 99.

POSZARPAĆ, *f.* poszarpie *cz. dok.*, podrapać, zerfetzen, zerfleischen; *Ross.* исчесать. Balwierzu, głowęś mi poszarpał, jak nowinę na odłogu. *Dwor. K* 2. porznąłeś goląc.

POSZASTAĆ, *f.* poszasta *cz. dok.*; (*Ross.* пошатать poruszać, pochwiewać); popłatać, zerspalten, zerhauen, zerhacken. Wół, nie czekając, aż go pop w sztuki poszasta, Uciekł z kościoła. *Pot. Pocz.* 252. — §. Poszastać się, i tu i owdzie szastając się włóczyć, sich hin und wieder herum tummeln; *Ross.* пошататься.

*POSZCIE, ia, *n.*, PÓJŚCIE, chód, pochód, wszczątek; der Gang, das Gehen, das Herkommen, Abstammen. Wszelkie *poszcie człowieka sprawiedliwego pan bóg będzie rządził. *Wróbl.* 86. Szlachcic swe *poszcie od przodków szlacheckich dowodzić ma. *Herb. Stat.* 237.

POSZCZAĆ *cz. dok.*, szczaniem popaskudzić, bepissen; *Boh.* pošcat, poštjm, pošcawam, počurati; *Vind.* posſzati, poſhzhim; *Bosn.* popiscjati; *Ross.* насцать, обосцать. Poszczać się, podlać się; *Croat.* posczavàmsze, (posczánecz *submejulus*).

POSZCZĘ, *ob.* Pościć.

POSZCZEBIOTAĆ, *f.* poszczebiota *cz. dok.*, głosy szczebiotające wydawać, nach einander hin girren, zwitschern. Nie umie dusza słowić swéj wdzięczności panie, Tylko przez czucie, tylko przez poszczebiotanie. *Przyb. Ab.* 209.

POSZCZĘDZIĆ, *f.* poszczędzi *cz. dok.*, POSZCZĘDZAĆ *niedok.*, nieco oszczędzać, ochraniać, pofolgować, etwas schonen; (cf. *Ross.* пощада, пощажденіе litość). Nie sfolguje oko moje tobie, ani cię poszczędzi. *Budn. Ezech.* 7, 4.

POSZCZEGÓLNIE *adverb.*, w szczególności, pojedynczo, im einzelnen. Nic sobie poszczególnie, ale w obec wszystkiéj Rzpltéj pożytek mnożyli. *Faliss. Fl.* 276.

POSZCZEKAĆ, *f.* poszczeka *cz. dok.*, POSZCZEKIWAĆ *frequ.*, poszczekuje *pr.*, czas niejaki szczekać; *Vind.* polajati; *Ross.* полаять, (cf. połajać, łajać); nach einander bellen. Psi około pasterzów ogromnie poszczekują. *Tward. Pasq.* 57.

POSZCZENIE, ia, *n.*, *subst. verbi* pościć, zachowywanie postu, post; *Ross.* пощеніе, (*ob.* Postniczestwo); das Fasten. Magdalena w poszczeniach surowe prowadziła życie. *Bals. Niedz.* 1, 421. Wielkie poszczenie było. 1 *Leop. Act.* 27, 21.

POSZCZEPAĆ, *f.* poszczepa *cz. dok.*; *Ross.* пощепать, исщепать; naszczepać, nach einander spalten, aufspalten. Klocki narznięte poszczepali w kilku miejscach powierzchownie. *Jak. Art.* 3, 168.

POSZCZERBAĆ, *f.* poszczerba *cz. dok.*, szczerb narobić na czym, nierównym uczynić, ungleich und uneben machen. Wąwoz poszczerbany wyrwiskami. *Ossol. Str.* 9.

POSZCZĘŚCIĆ, POSZCZĘŚLIWIĆ, *f.* poszczęści *cz. dok.*, POSZCZĘSZCZAĆ *niedok.*, zdarzyć, szczęściem obdarzyć, błogosławić; *Slov.* poštěstugi; *Vind.* posrezhiti, posrezhuvati, posrezhati, posvezhzhati, beglücken, Glück und Segen geben. *Secundo*, poszczęściam, poszczęśliwiam. *Macz.* Niech ci pan bóg poszczęści. *Sk. Dz.* 1096. Szukał poszczęścienia synów Izraelskich. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 10. (uszczęśliwienia, szczęścia). Godzien za to wszelakiego na świecie poszczęścienia. *Gorn. Dw.* 272. (dobrego powodzenia). Błogosławieństwem boskim bywają rozmnożone i poszczęścione wszystkie rzeczy. *W. Post. Mn.* 308. POSZCZĘŚCIĆ się *recipr.*; *Boh.* poštěstiti se; zdarzyć się, wieść się dobrze, glücken, gelingen. Deliberujący ma uważać, jeżeli rzecz zaproponowana poszczęściwszy się więcéj pożytku, czyli nie poszczęściwszy więcéj niebezpieczeństwa przyniesie. *Lub. Roz.* 457. Wszystkie rzeczy, którekolwiek uczyni, poszczęścią mu się. 3 *Leop. Ps.* 1, 3. (pofortunią mu się, udadzą się dobrze).

POSZCZUPLIĆ, *f.* poszczupli *cz. dok.*, POSZCZUPLAĆ *niedok.*, szczuplejszym uczynić, schwächen, verkleinern, kleiner machen. Piękne na nice poszły obyczaje, Zesłabły siły, poszczuplały kraje. *Zab.* 10, 247.

POSZCZWAĆ, *f.* poszczwa, POSZCZUĆ, *f.* poszczuje *cz. dok.*, POSZCZUWAĆ *niedok.*; *Boh.* pošctwati, poštjwati; psami gonić za kim, psy pobudzić, (die Hunde) anhetzen, mit Hunden hetzen; (*disting.* podeszczwać, podszczuwać). Zająca poszczwać. *Teat.* 3, 61. Miałam stadko owiec, do których najęłam pasterza, a on wilki i psy poszczwał. *Biel.* 101. Wiem nie daleko na jedno poszczwanie Upatrzonego zwierza. *Tward. Daf.* 6.

*POSZCZWARZYĆ się, *f.* poszczwarzy się *recipr. dok.*, n. p. Jeśli dobrze chart zbieży, pomogą ogarzy, Lis i zając poźno się nogami poszczwarzy. *Bielaw. Myśl. D* 4.

POSZCZYPAĆ, *f.* poszczypie *cz. dok.*, POSZCZYPIAĆ *niedok.*; *Boh.* poštjpati; *Vind.* posſhzhipati; *Ross.* пощипать, пощипывать; szczypiąc poobrywać, nach einander bepflücken, abpflücken. Ktoby sad owocowy gwałtownie potrząsł abo poszczypiał, płaci 12 rubli groszy. *Stat. Lit.* 315.

POSZEDŁ, *ob.* Pójść, cf. pochodzić.

POSZEDZIEĆ *nijak. dok.*, *Ross.* посѣдѣть; szedziwym się stać, posiwieć, *ob.* *Szadź, grau werden. Każdą rzecz, którą ubielić chcesz, ze srebra uczynioną, do ognia włóż, a często na wszystkie strony obracaj, aż poszedzieje, jako popioł. *Sienn.* 604. (*Vind.* posajati = sadzami pokryć).

POSZELĘŻNY, a, e, po szelągu idący, za jeden szeląg stojący. *Wład.* zu einem Schillinge.

POSZEPT, u, *m.*, poszeptanie, ciche do ucha gadanie; das Flüstern, Geflüstre, das ins Ohr Sagen. Jawnie gadając, niepotajemnie, ani poszeptem. *Biał. Post.* 160. On grzech swój, nie przed samym Jozuem wyznał poszeptem w ucho, ale przed wszystkiemi syny Izraelskiemi. *Żarn. Post.* 121 *b.* *Zygr. Pap.* 197. Ofiary skończywszy, cichym tylko poszeptem każdy z swojéj strony czcił Dyanę. *Otw. Ow.* 224, *Boh.* pošepmo. — §. *Aliter:* Poduszczenie tajemne, podszept, nabechtanie, heimliches Anhetzen. Z poszeptu Czechów bunt podniósł. *Nar. Hst.* 2, 336. POSZEPNY, POSZEPTNY, a, e, poszeptany, flüsternd, geflüstert. Cichym poszeptem przemówił; jam też mu rzekł poszepnemi słowy. *Otw. Ow.* 230. POSZEPTAĆ, *f.* poszepce *cz. dok.*, Poszeptywać *frequ.*, poszeptuje *pr.*; (*Boh.* pošeptati; *Rag.* poscjaptatti; *Bosn.* poscjaptati); cicho do ucha gadać, ins Ohr flüstern. Poszeptał mi to do ucha w wielkim sekrecie. *Tr.* Jak na drzewie koników grono słodko gwarzy, Tak na wierzchołku bramy poszeptują starzy.

Dmoch. Il. 1, 72. Ludzie najniegodziwsze prośby poszeptywają bogom. *Pilch. Sen. list.* 71. POSZEPTACZ, a, *m.*, cicho do ucha szepcący, der Flüsterer, Einbläser. *Tr.* (*souffleur*).

*POSZEW, szwy, *ż.*, POSZEWKA, i, *ż.*, (cf. poszwa, pochwa; *Etym.* szew, szyć, cf. chować; cf. *Ross.* пошивка poszycie, szycie); powłóczka pościelna poduszkowa, die Bettziehe, Küssenziehe, Polsterziehe. *Ern.* 1469, *Boh.* sowek; *Slav.* vankushnica; *Ross.* покрышка. — *Transl.* Kwaśnym ich piwem z staréj częstuje poszewki. *Pot. Jow.* 166? POSZEWNIK, a, *m.*, poszwarz, co poszewki robi. *Tr. Ern.* 1496. der Ziechenmacher.

*POSZEWY, a, e, — o *adverb.*, pochyły, nachylony, nakrzywiony; geneigt, gebeugt, gekrümmt. Było słońce na zgonie, i w Hesperskie brody Dyszlem parło poszewym.... *inclinato tenebat Hesperium temone fretum. Żebr. Ow.* 257. Teraz wiek kwitnący Nieś na szańc Arkto, gdzie Philax nierączy Poszewym dyszlem oś walną obwodzi, A nie zachodzi. *Miask. Ryt.* 2, 65. *Imo Rugen, abo się na lewo Puści poszewo, Abo na prawo, gdzie idzie odnoga Do Kopenhaga. *Klon. Fl. C* 1. Narew tu kieruje Wisłę, gwałtem ją poszewo Pędzi na lewo. *ib. F* 1.

POSZKAPIĆ się, *f.* poszkapi się *recipr. dok.*, potknąć się, podrwić głową, *tr.*, stolpern, einen Verstoß begehen, einen Bock schießen. Poszkapił się, źle stanął, nie popisał się, szwankował, przemędrzał. *Cn. Th.* Trudno poprawić, kto się raz poszkapi. *Pot. Syl.* 316. Nie sądź nikogo po minie, bo się w sądzeniu poszkapisz. *Zab.* 13, 286. *Tręb.* Córeczka mu' się poszkapiła. *Teat.* 30. *b*, 128. Brzydkoś się poszkapił. *Teat.* 1, 65. *Kras. Mon.* 46. *Tręb. S. M.* 126. Żebyś się nie poszkapiła z obiadem. *Teat.* 53. *b*, 56.

POSZKARADZIĆ, *f.* poszkaradzi *cz. dok.*, poszpecić szkaradnie, häßlich verunstalten. Obaczył poszkaradzonego, W swojejże własnéj krwi twarzą miecącego. *Otw. Ow.* 182. Poszkaradził pościel jego. *Biel. Hst.* 18. (poplugawił). Najwyższy kapłan Jojadas, był poszkaradzon bałwochwalstwem. *Biel. Św.* 14 *b.*

POSZKODZIĆ, *f.* poszkodzi *cz. dok.*, szkody narobić; *Vind.* oshkoditi, oshkodovati; *Croat.* poskodújem; *Dal.* ostetujem; mehreren Schaden stiften. Najedzie go, porani, poszkodzi w domu, abo też i zabije. *Star. Ryc.* 47. Sułtan tak wiele razy przez Tatarskie exkursye nas poszkodził. *Star. Woj. a b.* Powozy były złe, karety poszkodzone *Kras. Pod.* 2, 144. popsute, schadhaft, beschädigt; *Croat.* poskoden.

POSZLAKA, i, *ż.*, ślad, trop, znak, die Spur. Wprzód i w tył patrząc, wyzierali tylko poszlaki, aby kogo jadącego z pieniędzmi dostrzedz. *Zab.* 13, 188. Zbrodzień dał poszlakę, że się ku waszym granicom puścił. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 57. POSZLAKOWAĆ, POŚLAKOWAĆ, *ob.* Pośladować.

POSZŁA, POSZŁO, POSZŁY, POSZLI, *ob.* Pójść. POSZŁY, a, e, (*part.*) §. a) pochodzący, herstammend, abstammend, herkommend. Starożytność familii Wojnów, jeszcze od książąt Zamhlińskich z Wołynia poszłych. *Petr. Pol.* 80. — §. b) Który poszedł, weggegangen. Nawiedzić przyjdzie dusz ztąd poszłych cienie. *Petr. Hor.* 2. *C b.*

POSZOSNY, POSZOSTNY, a, e, — o *adverb.*, liczbę sześciu składający; *Slav* shesterostruk; *Vind.* shestversten, shestgubni, shiestpriemni, shestviren, sechsfach. Poszostny grosz, *ob.* Szóstak. *Urs. Gr.* 358. Poszosne skrzydła w koło toczą. *Suszyc. Pieśn.* 3, *C* 3 *b.* Poszostne konie, woły = trzy cugowe, sechsspännig; *Vind.* shiestvpreshni, se shiest konjami; *Ross.* шерстерня. Ta jeździ czterema, owa poszóstnemi. *Groch. W.* 567. Samych karet z poszosnemi było kilkadziesiąt. *Falib. C* 1. Woźniki poszosne. *ib. Q.* Marnie tracą majętność na poszosne zbytnie, na kocze. *Petr. Pol.* 165. *Falib. C* 1. Na stroje, na pachołki, na poszosne, na zbytki, nakłady wielkie czynią, pompę swoję kosztem rozmaitym ukazują. *Dambr.* 513. Teraz bez poszosnych karet do obozu już jechać nie chcemy. *Star. Ref.* 41. Ów poszostny panicz przyszedł do parokonnego szlachcica, pożyczać pieniędzy. *Mon.* 72, 779. (zwyczajny poszozno jeździć). — *Fig. tr.* Precz ztąd piechury, poszostnemi słowy Na pałac Feba wjeżdżam Parnasowy. *Mon.* 76, 372. posuwistemi, ogromnemi.

POSZPECIĆ, *f.* poszpeci *cz. dok.*, oszpecić, poplugawić; verunstalten, häßlich machen. (*Croat.* pospotávam *deludifico*, *ob.* Szpocić). Jedna chorobka, wrzód, rana, krosta, Tak śliczny obraz poszpecić zprosta. *Suszyc. Pieśn.* 111. Abyś ty chłopcze piękny ciała swego urody przez grzechy nie poszpecił. *Jabł. Ez.* 157. POSZPECIEĆ, *f.* poszpecieje *neutr. dok.*, szpetnym się stać, garstig werden. *Cn. Th.* Poszpeciał młodzian, zeszpetniał. *Włod.* Poszpeciały *Ross.* подурнѣлый. POSZPECICIEL, a, *m.*, który szpetnym czyni, szkaradziciel; der Häßlichmacher, Verunreiniger. Grzech poszpeciciel i zagubiciel cnoty. *W. Post. W.* 2, 257. POSZPECICIELKA, i, *ż.*

POSZPRACHAĆ *cz. dok.*, pogaworzyć, z *Niem.*, nach einander sprechen, parliren. Nie znacie swojéj matki wolności i prawa, Poparlować, poszprachać, mądrość się wam zdawa. *Mon.* 70, 105.

POSZREDNI, POSZRODEK, *ob.* Pośrzedni, Pośrzodek.

POSZRENIĆ *cz. dok.*, szronem posypać, bereifen; *Vind.* poslaniti.

POSZROTOWAĆ *cz. dok.*, na szroty podzielić, podrobić, zerstücken. Poszrotował, *secuit. Żebr. Ow.* 2.

POSZTA, POSZTARZ etc., *ob.* Poczta. POSZTOŁY, *ob.* Postoły.

POSZTURCHAĆ, POSZTURSAĆ, *f.* poszturchnie *cz. dok.*, łokciem, ręką, lub nogą potrącić, stoßen, mit dem Ellbogen, mit dem Fuße; *Slov.* postrkowat; *Sorab.* 1. predkstortžu. Na pikniku zleją i poszturchają. *Teat.* 43. c, 89. *Wyb.* Szuka syna, żeby go zfukał, posztursał. *Kniaź. Poez* 2, 208.

POSZUKAĆ, *f.* poszuka *cz. dok.*, chwilę czego szukać; *Vind.* pojiskati, gorsjiskati, isjiskuvati, napojiskuvati, (cf. iskać); *Ross.* поискать, прiискать, прiискивать, пошарить, nachsuchen, ein wenig suchen. Poszukaj. *Cn. Th.* Poszukanie *Ross.* поискъ.

POSZUMIEĆ, *f.* poszumi *intr. dok.*; *Ross.* пошумѣть; szu-

mno żyć, pohulać, ein wenig rauschend und lustig leben, schwärmen. Możem poszumieć na nowo. *Teat.* 29, 88.

POSZWA, *ob.* Pochwa, *ob.* Poszew, poszewka. POSZWARZ, *ob.* Poszewnik.

POSZWANK, u, *m.*, szkoda, uszkodzenie, szwank odniesiony; das Schwanken, Straucheln, Schadennehmen, die Verletzung. Kto nie zwątpił w przeciwnym poszwanku, Ten w drugim obwiódł skroń oliwą szranku. *Miask. Ryt.* 77.

POSZWEDZIĆ się, POSZWEDZIEĆ *neutr. dok.*, w Szweda się obrócić, zu einem Schweden werden, Schwedische Manieren annehmen. My cośmy się rodzili wolnymi dotąd, teraz jawnie poszwedzili, wyzuwszy swe Sarmaty. *Tward. W. D.* 2, 132.

POSZYBOWAĆ *cz. dok.*, szybując posunąć, hin schieben; (*Vind.* poganjati, porinjati, huzhkati). Poszybowanie *Vind.* potifniza, poganjaliza, potiskalizh.

POSZYĆ, *f.* poszyje *cz. dok.*, POSZYWAĆ, *niedok.*; *Boh.* pošiti; *Vind.* fhivati, pofhivati; *Ross.* пошивать, пошивка, построчить, сслонить, ссланивать, cслонка; §. a) nach einander nähen, *ob.* Szyć. — §. b) Poszywać chałupę, szopę, słomą nakrywać; (*Boh.* pošiwati), das Dach mit Stroh decken. Chłopa trzeba pilnować, żeby skoro trzeba, dachy poszywał snopkami. *Haur. Sk.* 44. *Zaw. Gosp.* Chata słomą poszyta. *Otw. Ow.* 202. Wierzch domu żytną słomą po prostu poszyty. Ogrubną warstą śniegu cały stał okryty. *Chod. Gesn.* 14. — *Fig.* Rozpusta wolnością poszyta. *Nar. Tac.* 3, 41. (okryta, pod płaszczykiem wolności). POSZYCIE, ia, *n.*, *effect.* dach słomą nakryty, das Strohdach, die Strohbedachung. Szczęśliwsza pod poszyciem lichym wiejska chata. *Hor.* 2, 7. *Nar.* Miły zagon ojczysty, lub pracą nabyty, Miłe proste poszycie i dom nie nakryty. *Bach. Epikt.* 64. — §. Dwóch wzięli się za boże poszycia, zdużał młodszy starszego. *Falib. J* 3. t. j. za czupryny, sie kriegten einander an den Schopf.

POSZYJEK, jka, *m.*, uderzenie w szyję; *Boh.* zašigek, políček; *Ross.* подзатыльникъ, ein Schlag an den Hals. *Cn. Th.*, cf. pogębek, policzek. POSZYJKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, po szyi bić, auf den Nacken schlagen, Nackenstöße geben, (cf. pogębkować, policzkować). Jeden go policzkuje, drugi poszyjkuje. *W. Post. Mn.* 151. Kazał go sędzia poszyjkować i bić pięściami. *Sk. Żyw.* 357. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 12, 7. *Sk. Dz.* 861. Syn boży przed książęty stawion, pośmiewan, uplwan, poszyjkowan, i ubiczowan. *Baz. Hst.* 134.

POSZYPLAĆ, *f.* poszyple *intr. dok.*, powoli i zmudnie w czym postępować, marudzić, ciułać; langsam klauben, zaudern, mit Zaudern die Zeit verlieren. Krzyżacy około Raciąża musieli poszyplać, niż go wzięli, bo go im dobrze broniono. *Biel.* 182.

POT, u, *m.*; *Boh.* pot; *Sorab.* 1. pot; *Sorab.* 2. fnoj, *ob.* Znój; *Vind.* pot, put, puet, snoi, snui; *Carn.* put; *Croat.* pòt; *Dal.* znóy; *Rag.* poot; *Bosn.* pot, znoj; *Ross.* потъ, der Schweiß. Parowanie, gdy jest tak obfite, iż się w krople zbiega, nazywa się pot. *Zool.* 39. *Kluk. Zw.* 1, 34. *et* 36. Śmiertelny pot na mię bije. *Kulig. Her.* 90, Todesschweiß. Mię zimny pot przekropił. *Przyb. Milt.* 142, *Carn.* kurjeput *sudor algens.* Zimny i gorący pot na mnie bije. *Teat.* 9, 80. — *Plural.* Poty, znaczny pot, starker Schweiß. Z niego w tańcu dziesiąte już padają poty. *Pot. Jow.* 34. Dobył szpady i już mierzy, Martwe poty na mnie biją. *Zabl. Z. S.* 74. Angst- und Todesschweiß. Już w nim siły Ustały, i ostatnie poty na twarz biły. *Jabł. Tel.* 106. Niech pan pójdzie do łóżka, damy mu na poty. *Zabl. Zab.* 65. na pocenie, zum Schwitzen eingeben. Lekarstwo na poty, ein Schweißmittel. Octy poty sprawują. *Krup.* 5, 204. Wziąć na poty, zum Schwitzen einnehmen. Praca niech daje na poty. *Pilch. Sen. list.* 389. Kiedy dobyte z ciemnych lochów głazy Silnemi trzeba kować i obrabiać młoty, Zaleją robotnika czoło krwawe poty. *Zab.* 14, 186. *Sak.* — *Transl.* Pot, poty, znój, trud, trudy, prace; schwere Arbeit, Schweiß. Co letko przychodzi, nigdy nie szacują, Miło wspomnieć pot przeszły, starte łzy smakują. *Zab.* 13, 316. *Zabl.* Drudzy z wielkim potem leda co czasem zrobią. *Lub. Roz.* 482. Z przeciwnego potu sława płynie. *Gorn. Dw.* 26. (cnota sławą się płaci). Troistym dziedzicowi skarbią potem. *Pot. Jow.* 71. Próżne były znoje, trudy, poty, Kiedy fortuna matką być nie chciała. *Mon.* 65, 69. — §. Pot, co z potem, znojem, trudem zarobiono, zarobek, krwawo zarobiony majątek, kawałek chleba ciężko zapracowany; saurer Schweiß, mit Schweiß erworbnes Eigenthum. Urzędnicy, jeśli ku wyssaniu potu, t. j. majętności nabytych wielką pracą ubogich ludzi, na lwiéj skórze mało miewali, przydawali k niéj i lisią. *Kosz. Lor.* 54 *b.*

Pochodz. *pocić się*, *potnieć*, *spotniały*, *przepocić się*, *wypocić*; *pocielnica*, *potny*, *potnik.*

POTACZAĆ, *ob.* Potoczyć.

POTĄD *adverb. temp. et loci*, póty, so lange; *Slov.* potúď, podtál, posawáď; *Boh.* posawád, (*adj.* posawádnj potąd będący); *Ross.* потуда. Potąd piękna była, póki i piękne dukaty miała. *Teat.* 25. *c*, 37. Potąd mi się wrócić nie kazała, póki biletu jemu nie oddam. *Teat.* 15, 62. nieprędzéj, nicht eher als bis. — §. Potąd nie był u mnie. *Tr.* dotąd, do tego czasu, bis jetzt; *Boh.* potad.

POTAFLOWAĆ *cz. dok.*, taflowaniem pobić, betäfeln, mit Tafelwerk bedecken; *Vind.* potablati, satablati, sedilati, podilkati.

*POTAHŁY, a, e, n. p. Kiedy się temu potahłemu dworzaninowi na piękną twarz wejrzeć potrafi.... *Gorn. Dw.* 416, cf. pociągły.?

POTAIĆ *cz. dok.*, wciąż utaić, nach einander verbergen, verheimlichen; *Sorab.* 1. potawicž, tawicž. POTAJEMNOŚĆ, ści, *ż.*, skrytość. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. potaynofcž; *Ross.* потаенность, die Heimlichkeit. POTAJEMNY, a, e, POTAJEMNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. potaini, potainy, potayné, zakhowadné; *Sorab.* 2. potajmni, potajmne, potajne; *Rag. et Bosn.* potajni; *Ross* потаенный; tajemny, skryty, tajny; heimlich, geheim. Chciała z nim mieć potajemną sprawę. *Kraj. Chym. A* 3. cf. pokątny. (*Bosn.* potajnik, koji krije, koji pisce potajne stvari gospode - sekretarz).

POTAJAĆ *nijak. dok.*, chwilę tajać, nach einander hin tauen,

auftauen; *Bosn.* potajati; *Rag.* potâjati; *Croat.* potajam; *Ross.* потаивать, обтаять, обтаивать.

POTAKIWAĆ *intr. frequ.*, potakuje *pr.*; (*Vind.* potajati; *Carn.* jakujem, jakuvâti; (*Rag.* potaknutti *incitare*; *Croat.* natukavam *innuo*); *Ross.* такать, такаю, подтакнуть, подтакивать, поддакнуть, поддакивать, потакнуть, потакать, потворить, потворствовать; *Eccl.* мановствовати; (*Ross.* притакнуть, притакивать doradzić); na wszystko zezwalać, na cudze zdanie przystawać, zu allem ja sagen. Nikt tego Wc Panu nie zgani; owszem według zwyczaju zagęszczonego potakiwać każdy będzie. *Teat.* 2. *b*, 134. Wc Panny potakiwanie nadto jest niewczesne. *Teat.* 18, 112, *Ross.* потачка. POTAKIWACZ., a, *m.*; *Carn.* jakuvavz; *Vind.* poterduvauz, poterdovez, (cf. potwierdzić); *Ross.* потакчикъ, потаковщикъ, поддакивальщикъ, дакальщикъ, такальщикъ; *Eccl.* потворникъ; na wszystko zewalający, ein Ja-Herr, der alles bewilligt. POTAKIWACZKA, i, *ż.*; *Ross.* потакчица, такальщица, потворница, die zu allem ja sagt.

POTAŃCOWAĆ, *f.* potańcuje *cz. dok.*, chwilę tańcować, ein wenig nach einander tanzen; *Ross.* поплясать, поплясывать. — *Transl.* Ty synu potańcujesz ze mną trochę, rozumiesz? *Teat.* 30, 103.

POTANIEĆ, *f.* potanieje *neutr. dok.*, tańszym się stać, z ceny spadać, wohlfeiler werden. — *Transl.* Potaniały nauki, *jacent studia. Mącz.* Obyczaje wieku naszego złe, pokażone, potaniałe. *Mącz.*

*POTĄPIĆ, *ob.* Potępić.

POTARCIE, *ob.* Potrzeć. POTARCZKA, i, *ż.*; *Boh.* potržka; mała utarczka, ein kleines Scharmützel. Sześćmi potarczkami Tatarów pogromił. *Lat. Kom. A* 3 *b.* Zabito w téj potarczce z nieprzyciół tysiąc. *Stryjk.* 628. Hetman czatami i potarczkami pole otworzył. *Falliss. Fl.* 193. *Stryjk.* 166. *Sk. Dz.* 277. Sądowe potarczki szkodliwe. *Glicz. Isocr. J j.* 3.

POTARGNĄĆ, *f.* potargnie *cz. jedntl.*, POTARGAĆ *niedok.*; *Boh.* potrhnauti, potrhati; *Vind.* potergati; *Ross.* подернуть, подергать, подергивать, попродернуть, истерзывать, истерзать, потеребить, потеребливать, потаскать, потаскивать; pociągnąć, ziehen, zupfen. Przybliżywszy się, potargnął ją, mówiąc, co ty tu czynisz? *Wys. Kat.* 6. — §. Potargać, nieco roztargać; nach einander zerzausen, zerreißen. Kleszczami kazał na nim ciało potargać, powiadając ludziom, że go szczury zjadły. *Baz. Hst.* 271.

POTARGOWAĆ, *f.* potarguje *cz. dok.*, kupować, targować się nieco; *Ross.* поторговать, поторговывать, um etwas handeln. Kupisz, nie kupisz, nie zawadzi potargować. *Teat.* 22. *b*, 80. Radbym serce Wc Pana potargował. *Teat.* 7. *c*, 30.

POTARTY, *ob.* Potrzeć.

POTAŚ, POTAŻ, iu, *m.*, z *Franc.*, rosoł, Potage, Suppe, Brühe. Złapał kucharz gąsiora, nóż mu do szyi przymierza, Potaż z niego chcąc gotować. *Jak. Baj.* 109. Żle zgotowany potaż. *Zab.* 16, 21. — (POTASOWAĆ, *ob.* Tasować).

POTAŻ, u, *m.*, z *Niem.* die Pottasche; *Boh.* potaš; *Carn.* erusôl; *Vind.* erufol, kotouni pepeu, v' foli kuhan pepeu; *Ross.* поташъ; popioł z drzew palony i stopiony. *Kluk. Rośl.* 2, 172. Potaż, blauaż i wajdaż jest alkaliczna sól, którą robią z popiołów dębowych. *Pam.* 84, 761. Potaż dzieli się na korytowy czyli blauaż, i na machlugę czyli wajdaż. *ib.* 84, 764. Gdyby nie było potażu, Nie byłoby ekwipażu, Skarb to niedosyć wielbiony, Z popiołów mamy galony. *Kras. List.* 170. POTAŻARNIA, POTAŻNIA, i, *ż.*; *Boh.* flušárna; miejsce, gdzie się potaż pali, die Pottaschsiederey, das Flußhaus. W Prusiech tu i owdzie wielkie potażarnie w lasach znajdują się. *Pam.* 84, 762. Na tym miejscu być ma browar, gorzelnia, potażarnia. *Świtk. Bud.* 481. Osoby w smolarniach, w potażniach, płacą.... *Vol. Leg.* 5, 179.

*POTCIWIE, 1 *Leop.* 2 *Mach.* 9, 1, *ob.* Poczciwie.

POTĘCHNĄĆ, *f.* potęchnie *neutr. jedntl.*, POTĘCHAĆ *niedok.*; (*Ross.* потухнуть zgasnąć); z opuchnienia opadać, die Geschwulst verlieren, zusammen fallen. *Deturgeo*, opadam, potęcham. *Mącz.*, Chory ocknąwszy, widzi, iż członki wszystkie potęchły, zawoła: iż do zdrowia przyszedł. *Birk. Dom.* 107. — §. Potęchnąć, wciąż stęchłym się stawać, dumpfig werden. Do budy, gdzie są legumina, aby pod czas deszczów nie ciekło, a gdzie się trafi pogoda, aby nie potęchło, przesuszyć. *Haur. Ek.* 174. Pomieszane jest wino, potęchnął oléj. 1 *Leop. Joel.* 1, 10. (wysechł oléj. 3 *Leop.*).

POTĘGA, i, *ż.*, potężność, moc; *Croat.* zmosnoszt, die Stärke, Macht, Kraft. Potęga, połączenie w największej zupełności i wielkiém objęciem, władzy, mocy i siły, a zatym właściwie rządzącym tylko narodami przyznaną być może. *Pam. Warsz.* 3, 376. *Lip.*, (cf. potencya). Sprawiedliwość na wojnie największa potęga. *Pot. Arg.* 147. (najpotężniejsze wojsko). Ja w tych waszych okopach słabą potęgę widzę. *Falib. U* 2. (niepotężną obronę). — §. Na potęgę, na gwałt, co żywo, aus aller Macht. Za czasów tego pana wszyscy na potęgi Czytają, i tłumaczą cudzoziemskie księgi. *Zab.* 10, 226. Kielich za kielichem lata, ochota się wzmaga, piją na potęgę. *Zab.* 13, 213. — §. *Arithm.* Potęga, die Potenz. Potęga, liczba sama przez siebie mnożona. Liczba względem swoich potęg nazywa się pierwiastkiem. *Śniad. Jeog.* 19. Mnożyć ilość przez się, nazywa się w arytmetyce wynosić ją do potęgi. *Śniad. Alg.* 1, 49. *et* 50.

POTÉM, *ob.* Potym. POTEMNOŚĆ, ści, *ż.*, okazya po temu, pora, doba, dogodność, sposobność, zręczność; die gute Gelegenheit, Bequemlichkeit, Schicklichkeit, (cf. przytomność). *Opportunitas*, potemność, pogoda a czas ku któréj rzeczy. *Mącz. Volck.* 388, *Sorab.* 1. pžiprahwnofcž. POTEMNY, a, e, — ie *adverb.*, po temu będący, dogodny, wczesny; gelegen, bequem, tauglich, passend; *Sorab.* 1. pžiprahwné, (cf. przyprawny). Potemny, przytrafny, godny, słuszny, *habilis. Volck.* 388. Potemny, godny, *conformis. Mącz.* Nic potemniejszego i zrządniejszego, jak przyrodzenie; *natura nihil aptius, nihil descriptius. Mącz.* POTEMU *adverb.*, po temu, stosownie do tego, dogadzając temu; dem gemäß, gewachsen, verhältnißmäßig dazu, (cf. ten). Nie miała lat potemu, ażeby mogła złe po-

znać. *Teat.* 48. *d*, 8. Mamy głowy potemu. *Teat.* 29, 19. Otoż teraz czas potemu. *Jag. Wyb. C b. Birk. Chodk.* 6.

POTENCYA, yi, *ż.*, z *Łac.* §. a) eine Potenz, eine Macht, ein Staat. Potencya nazywają się wszystkie państwa czy to monarchiczne, czy arystokratyczne, czy demokratyczne. *Wyrw. Geogr.* 123. — §. b) Potęga, siła, moc, die Macht. Jak wielka jest potencya króla Pruskiego. *Wyrw. Geogr.* 587. Grachus swoję potencyą raczéj, niżeli Rzpltéj całość wolał. *Warg. Wal.* 138. POTENTAT, POTESTAT, a, *m.*, mocarz, panujący, ein Herrscher. Gdy Lechowe zeszło pokolenie, zjechawszy się do Gniezna panowie potentaci, zgodzić się nie mogli, *proceres. Krom.* 53. Oligarchia, rząd kilku osób możnych, potentatów. *Petr. Pol.* 135. 1 *Leop. Ps.* 19, 7. *Baz. Hst.* 205. Potestat. *Rej. Ap.* 8.

°POTĘPA, y, *ż.*, potępianie; (*Boh.* potupa pogarda; *Slov.* potupa *dehonestamentum*), die Verdammung; (*Croat.* oszùda). Przysiągł na większą potępę swéj wiary. *Otw. Ow.* 438. Nie bójcie się °potępy ludzkiéj. *Rej. Post.* F 3. Wszech jednak żal człowieczéj potępy obchodzi. *Żebr. Ow.* 9. POTĘPIĆ, °POTAPIĆ, *f.* potępi *cz. dok.*, POTĘPIAĆ *niedok.*; (*Boh.* potupiti pogardzić; *Ross.* потупить oczy spuścić); potępiać kogo wyrokiem, skazować przeciw komu, osądzać być winnym czego. *Cn. Th.* 1001, einen verurtheilen, verdammen; *Slov.* tupjm *damno*; *Boh.* zatratiti (*ob.* Zatracić); *Sorab.* 1. zatamam; *Vind.* obſodit, perſodit, ſaſodit, ferdamati, pogubit; *Croat.* oszuditi, odszugyujem; *Ross.* осудить, осуждать, окаять, приговорить, приговаривать. Sąd przeciw niemu skazał, i na trzysta go złotych potępił. *Sk. Dz.* 572. Na kopanie kruszców, na wyspy, na więzienie potępieni. *Sk. Dz.* 29. Do galery go potępili. *Birk. Dom.* 6. — §. Bóg potępia złe ludzie, oddaje na wieczne potępienie; Gott verdammt, übergiebt die Bösen der Verdammung. *Cn. Th.* Znajdziesz wiele miejsc pisma ś., które niemierne a pijanice °potapiają. *Rej. Post.* H 5. Potępienie, n. p. wieczne, Verdammniß; (*Boh.* oderčenj; *Slov.* zatracení; *Vind.* obſodba, perſodba, obſojenje, perſojenje; *Slav.* odsùdjenje). Potępienia godny *Vind.* obſodliu, ſaſodliu, *Subst.* obſodlivost, ſaſodlivost. — §. Potępiać kogo, posądzać go na sumnieniu. *Cn. Th.* 782. einen bey sich innerlich verdammen, ihn im Herzen für schuldig halten. POTĘPICIEL, a, *m.*, POTĘPCA, y, *m.*; (*Boh.* potupnjk pogardziciel; *Slov.* potupnjk *calumniator*); potępiający kogo; *Croat.* oszuditel, der einen verdammt. Każdemu zdrajcy szkoda przepuszczać, i potępcy swemu. *Papr. Kol.* I 4 *b.* Bisurmaniec potępiciel wiary chrześciańskiéj. *Gwagn.* 623. Jezus był potępca a zniszczyciel szatański. *Biał. Post.* 44. POTĘPICIELKA, i, *ż.*, die Verdammerinn. O nieprzyjaciołko nasza, o potępicielko, hańbo nasza. *Birk. Dom.* 20. POTĘPIENIEC, ńca, *m*, piekielnik; *Boh. et Slov.* zatracenec; *Rag.* ossùghjenik; *Ross.* осужденникъ, осужденникъ, ein Verdammter, ein Höllenbrand.

POTĘRAĆ, *ob.* Potyrać.

POTĘSKNIWAĆ, -ał, -a, *intr. cont.*, tęskno żądać, mit Sehnsucht begehren, sich nach etwas hin sehnen. (*Bosn.* potusgiti-se; *Vind.* potoshitiſe = skarżyć się, żalić się; *Ross.* потускнуть ciemnieć, brudnieć). Pierwsze półki zrażone uciekać znacznie potęskniwały; *ad fugam spectare coeperunt. Krom.* 292. Liczbą nieprzyjaciół przelęknieni, ku łodziom uchodzić potęskniwali; *ad naves respectabant. Krom.* 617.

POTESTAT, *ob.* Potentat, Mocarz.

POTĘŻNOŚĆ, ści, *ż.*, moc, siła, potęga; Macht, Kraft, Gewalt. Sposób pisania ś. Piotra, duchowną niejaką moc i potężność w sobie zamyka. *Smalc.* 103. Bóg się wszelaką potężnością brzydzi, która się o co złego kusić widzi. *Petr. Hor.* 2, *E* 3. (przemocą). W cerkiewnym rządzie nadętość i potężność nie ma panować. *Obr.* 75. (przemoc, arystokracya). Niewiasty mniéj zdatne do boju, dla niepotężności natury swojéj. *Petr. Pol.* 157. dla słabości, Schwäche. Uznał wielką niepotężność i mizeryą jego. *W. Post. W.* 2, 324. Cesarz go wymawianiem niepotężności męstwa troskał. *Sk. Dz.* 295. niedostatkiem męstwa, brakiem jego, Mangel der Tapferkeit. Małe dziatki już w sobie niejakie znaki pokazują ku temu, co gorszego jest, skłonności, w tym wszystkim, co lepszego jest, niepotężności. *Żarn. Post.* 3, 515. (niezdolności, niechęci). — *Jurid.* Niepotężność, kalectwo pozbawiające członek który swojéj władzy, Verstümmelung. Jeśliby komu usta tak bardzo były uranione, żeby z blizny usta krzywe zostały, tedy to rozumiemy być niepotężnością członka. *Chełm. Pr.* 172. Jeśliby komu z przednich zębów był który złamany tak, żeby raniony z téj przyczyny źle wymawiał, tedy ta rana ma należeć do niepotężności. *ib.* 173. Jeśliby ząb, abo sztuka zębu pchnięciem była złamana, tedy się to nie ściąga do niepotężności, ale za krwawą ranę bywa miane. *ib.* 173. Jeśliby kto był w rękę raniony krwawą tylko raną, a ztąd palce abo członek strętwiał, tedy rana niepotężność członka znaczy. *ib.* 174. Był w rękę raniony, a ztąd niepotężność palców wyrosła. *ib.* niewładza. POTĘŻNY, POTĘŻLIWY, a, e, POTĘŻNIE *adverb.*, możny, mocny, silny, tęgi w sile; *Croat.* zmósen, kräftig, mächtig, stark. Wody potężny wiatr burzy. *Lib. Hor.* 105. Pamiątka rycerzów Krystusowych, którzy potykają się mężnie w boju, zwyciężyli najezdniki potężliwe, ciało, świat i szatana. *Baz. Hst. pr.* 8. Cudowną wymową i potężną wszystkich przywiódł do podziwienia. *Birk. Dom.* 154. W więzach go trzymano potężnie. *Zab.* 14, 114. mocno bardzo, twardo; stark, sehr hart. Tak potężnie przyjął nieprzyjaciół, że z nich mało co z pogromu uszło. *Nar. Hst.* 5, 475. Ręka mu potężnie opuchła. *Perz. Cyr.* 3, 156. mocno, bardzo; heftig, sehr, stark. Wielkie dowcipy, im daléj rzecz którą od siebie odkładają, gwoli jakiéj uciesze, tym potężniéj, gdy ją znowu przedsiębiorą, kończą. *Warg. Wal.* 98. tym usilniéj, um so kräftiger. Zagraj odezwał się huf, huf, zabiegałem sam, i na oczy moje widziałem potężnego dzika. *Teat.* 19. *b*, 72. nad zwyczaj wielkiego, mocnego, silnego, einen mächtigen Eber. Kłodę baranią, oraz z potężnemi soki w kocioł wiedma wwaliła. *Żebr. Ow.* 170. silne, skuteczne, kräftige Kräuter. Pan bóg tego męczennika chciał

mieć potężliwym świadkiem prawdy ewanielii. *Baz. Hst.* 40. (poważnym, znakomitym). *Cum Dativo:* Potężny komu = *z niego siły lub potęgę mający, w znaki mu się dający, einem gewachsen (an Macht). Wołodimierz wszystkie księstwa Ruskie w jedno ciało spoiwszy, był potężny wszelkim nieprzyjaciełom. *Stryjk.* 184. Tatarom i Wołochom mężnym się znać dawał, Acz je sobie także sam potężne poznawał. *Papr. Gn.* 1209 — §. Potężny do czego = silny, siły do tego mający, stark zu etwas. Gdy się myśl do wielu spraw rozrywa, do żadnéj w osobności potężna nie bywa. *Sk. Żyw.* 1, 165. POTĘŻYĆ kogo, (*vel potius* Potężnić), *cz. niedok.*, spotężnić *dok.* Potężać *niedok.*, *Tr.*, potężnym czynić, einen mächtig machen. *Tr.* Teraz się widzę zpotężnili. *Jabł. Buk.* *H* 2. POTĘŻNIEĆ *neutr. niedok.*, spotężnieć *dok.*, potężnym się stać, mächtig werden. Tak jedynaście półków popisawszy W nowym do Rzymu wrócił spotężnieniu. *Chrośc. Fars.* 373. w nowéj sile, mit neuer Verstärkung.

*POTKA, i, *ż.*, [cf. *czesk.* tkač = włóczęga 2]; potkanie, zdybanie, das Begegnen. Pies wilka ujrzawszy, uciekając, towarzysza swego osła w onéj potce opuścił. *Kosz. Lor.* 91. — Potyczka, das Gefechte; *Boh.* půtka bitwa; (*Rag.* pòtka *licium*). Nieprzyjaciele bardziej o biegu, niż potce myślili a pierzchali. *J. Kchan. Ps.* 69. Był rozkaz potkę z trzecim mieć nieprzyjacielem. *Chodk. Kost.* 46.

POTKAĆ, *f.* spotka *cz dok.*, Potykać, spotykać, *niedok.*, (cf. potknąć); *Boh. et Slov.* potkati, potkawati, potkany; (*Rag.* potkatti *intexere*; *Vind.* potikati = pomagać; *Bosn.* potukkati, potiççati, potaknuti *urgere*; *Ross.* потыкать = tyk nasadzić); — potkać go w drodze, zejść się z nim, zdybać go, einem begegnen auf dem Wege; *Vind.* pruti, priti, fhrezhat, prutipritje, srezhanje; *Slav.* na koga se namiriti; *Bosn.* stresti, susresti, susristi, skobiti, ukobiti, srettanje, srittenje, susrittenje; *Sorab.* 2. makasch, fmakasch; *Croat.* zeztati, zeztajem; *Eccl.* отязати. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał.... *Papr. Ryc.* Co czynić ma dziecię, jeśli go kto na drodze, uszanowania godny potka. *Eraz. Ob.* *g i j.* Potykający kogo, *Eccl* присрящный; *Ross.* перепутчикъ. Wilka potkał. *Cn. Ad.* 497. (wilk go oziongł; milczy od strachu). Upiwszy się ranił na potkaniu człowieka. *Petr. Ek.* 109. na zetkaniu się z nim, na zejściu się z nim, zdybawszy go; beym Begegnen, Zusammentreffen. Spotkanych o Wc Pana się dopytywali. *Teat.* 36. *b*, 98. Ciekawe między nami będzie to spotkanie, Gotuję Jegomości nie jedno pytanie. *Niemc. P. P.* 36. (dieses Zusammentreffen). Wróżkom, potykaniom i snom wierzył. *Sak. Probl.* 238, (cf. zając przebiegł). Potkać się z kim = zdybać się z nim; *Bosn.* socitise, sostattise, sastattise, (cf. zastać). Potkanie się, *Bosn.* kób; *Rag.* skoob, susrèstise' s' kime, susretatise, namjeritise, nastûpiti na tkoga, skobittise, sostattise, snâchise, srètatise, snáchise, snahodimse; *Ross.* повстрѣчаться, sich einander begegnen. *Cn. Th.* — §. Potkać się z kim po nieprzyjacielsku, bić się z nim, ścierać się, bitwę stoczyć; sich in ein Treffen oder Gefecht einlassen, sich mit einem schlagen, *Boh.* poteykati se, poteykam se, potykam se, potkati se s nepřjtelem; *Slo.* potýkám se; *Dal.* boy biti; *Sorab.* 1. žtrétuyu, biyu szo wo bitwě. Potkali się dobrze nasi. *Biel.* 365. W ręcz się mieczmi potkali. *Cn. Th.* Nie pójdziesz przez moję ziemię, abo więc wojennie a zbrojno się z tobą *podkam. 1 *Leop. Num.* 20, 18. (zabieżę ci. 3 *Leop.*). Może się też i on z kim potkał? R. Onby się o takie bzdury pojedynkować miał. *Teat.* 30. *b*, 35. Kto mi takie słowa powie, na najmniejszymbym się spotkał płaszczu. *Teat.* 30, 38. Potykaj się w imię boże, Na toś to brał żołd nieboże. *Rys. Ad.* 55. — *Fig.* Jak okropnie u Lacedemończyków ludzkość z srogością praw spotyka się. *Gaz. Nar.* 1, 334. (walczą z sobą). — *Transl.* Zobaczycie, jak dzielnie z kielichami się potkam. *Teat.* 7. *c*, 32. — Potkanie, potka, potyczka, bój, ścieranie się; das Gefechte, das Treffen. Gdy zatrąbią, wojna i *podkanie z przeciwniki bywa. *Wiśn.* 245. Pierwsze potkanie rzeskie, dalej nic. *Cn. Th.* 838. Nie dba o wygranie, tylko o mężne potkanie. *Rys. Ad.* 45. — Car pułki do potkanéj zagrzewa. *Bardz. Luk.* 2, 31. (do potkania się z nieprzyjacielem, do boju, zum Treffen, cf. wygrana, przegrana). Krzykną w tym potkanego; *canunt signa. Krom.* 92. do zaczepki, natarcia na nieprzyjaciela, zum Angriffe. — §. *Transl.* Potykać kogo czym, podejmować go czym, przyjmować czym, uprzedzać go czym; *Vind.* ponuditi, ponujati, doponuditi, naponuditi, einem mit etwas entgegen kommen, ihm damit begegnen, ihn damit aufnehmen. Łagodnemi go słowy potkawszy, do wspólnego tronu zapraszał. *Ustrz. Troi.* 110. Żartami go potykał i szyderstwy. *Birk. Dom.* 15. Gniewała się, i zelżywemi słowy potykała ich. *ib.* 84. (częstowała ich). Młodzieniec temi go potkał słowy. *Otw. Ow.* 208. Jeśliby mię jeszcze kto tym potkał, że dobrodziejstwa ojcowskie zwycięzone dobrodziejstwy synowskiemi być nie mogą; to.... *Gorn. Sen.* jeśli mi to zada, zarzuci, z tym przeciwko mnie wyjedzie; wofern er mir damit entgegen kommt, mir den Einwurf macht. To łaska boża, kogo bóg śmiercią przed złym czasem potyka, a patrzeć na upadek nie da. *Sk. Żyw.* 2, 296. śmiercią nawiedzi, wen Gott mit dem Tode heimsucht. — §. Potykać kogo czym, ofiarować co komu, raczyć kogo czym, einem etwas antragen. Buntownicy do Władysława posyłają a zaraz z monarchią potykają go. *ei deferunt. Krom.* 280. Mikołaja arcybiskupa z katedrą Rzymską usilnie potykano, jeno że jej przyjąć nie chciał. *ib.* 479. — §. Potyka mię co = trafia mię, przypada, pada na mnie; mir begegnet etwas, widerfährt etwas, stößt mir zu, trift mich. Jakom robił, taka mię też i kara potyka. *Psalmod.* 95. Czego się wam chciało, to was potkało. *Cn. Ad.* 124. Co drugiemu wyrządzał, to samego potkało. *Cn. Ad.* 90. *Prov. Slov.* Čo koho má potkat, to ho ně ugdě, (cf. co komu przeznaczono, to go nie minie). Wielkie go szczęścia za żywota potykały. *Warg. Wal.* 302. Nie każdego to szczęście potka. *Cn. Ad.* 606. (nie każdemu się to zejdzie). Mnie wielka fortuna spotyka, a ty zawsze będziesz gołym. *Boh. Kom.* 3, 253. Co też kiedy kogo za jego cnotę wielkiego potkało! *Warg. Wal.* 301. Choć go plagi nie raz duże u mojej żony potkały, Przecię się wraca w zaloty zuchwały. *Jabł. Ez.* 50. To cię od syna

potyka, coś ty rodzicom czynił. *Sk. Dz.* 1007. *Tward. Wł.* 96. *Pot. Pocz.* 46. Myślmy patrząc na zdrożność, czy wielką czy małą, I nas to mogło potkać, co innych spotkało. *Kras. List.* 2, 104. POTKLIWY, a, e, — ie *adverb.*, usterkliwy, często się potykający chodząc; *Boh.* klesawý; *Vind.* napoteknu, napoten, pohnishliu, spoteklıu, spotekliuz, spotikuvauz; *Ross.* спотыкливый, stolpernd, oft mit den Füßen anstoßen *Cn. Th.* Koń potkliwy, *ob.* Pies na nogi. Niepotkliwy, pewny na nogi. *Cn. Th.* co się nie potyka. *Włod.* Muły niepotkliwe. *Kniaź. Poez.* 1, 65. Ktożby się miał gniewać, że kto w nocy w omacku potkliwie chodzi. *Pilch. Sen. gn.* 297. — *Fig.* Cnota dźwiga potkliwych, słabym pomoc daje. *Zab.* 6, 18. *Min.* — Niepotkliwość. *Cn. Th.* 516. pewność w nogach. POTKNĄĆ, *f.* potknie co komu *cz. dok.*, Potykać *niedok.*, poddawać co komu, nieznacznie pod rękę podsuwać; einem etwas zustecken, unvermerkt in die Hand drücken; (*Croat.* potíchem, poteknuti *impello*, *promoveo*; *Bosn.* potaknim, potiççam *excito*, *urgeo*, *irrito*). Każdy, który mu co do rąk potknął, został kapłanem. *Radz.* 1 *Reg.* 13, 33. Gdy ubogiemu potkniem sztuczkę chleba, Rzeczeć, płać ci boże z nieba. *Lib. Sen.* 13. Będę mówił, co mi kolwiek myśl potknie. 1 *Leop. Job.* 13, 13. (poda. 3 *Leop.*). — §. Potknąć się *recipr. dok.*, Potykać się *niedok.*, ustyrkać się, utykać, chodząc nogą uderzać, zawadzać o co, *propr. et transl.*, stolpern im Gehen; *Boh.* klesnauti, klopeytnauti, klopeytati; *Slov.* potkýnam se; *Sorab.* 2. sze potokonisch; *Sorab.* 1. potnu szo, na nežto postorcžžu, zawadžam; *Carn.* potekam se, oppotáknem se, oppotękam te; *Vind.* se spoteknit, se opoteknit, spotikuvatise, opoteknitise, napoteknitise, ovisset, se oppotakníti, oppotaknil, oppotáknem, spotikovat, se spotiknit; *Croat.* popikavàmsze, popiknutisze, zadévatisze; *Dal.* pondriti; *Bosn.* potaknutise, nassrinuti, udritti na kamen, potepstise, potipatise, posrrichjati; *Rag.* potaknuttise; *Ross.* запнуться, запинаться, потокнуться, спотокнуться, спотыкаться, запнуться, запинаться, обступиться, вспотокнуться, вспотыкаюсь; *Eccl.* поползнутися, преткнутися. Rwał się galopem, choć się potknął, drugi raz potknąć się nie chronił. *Zab.* 14, 53. Kto z prędka bieży, potknie się. *Radz. Prov.* 19, 2. Potknął się, i upadł. *Warg. Cez.* 117. Kto chodzi w dzień, nie potknie się, iż widzi; kto chodzi w nocy, potyka się, że światła niemasz. *Budn. Joan.* 11, 9. W długiej drodze niepodobna nie potknąć się. *Fredr. Ad.* 110. Koń ma cztery nogi, a potknie się. *Cn. Ad.* 1168; (*Slov.* nekdi i kon' dobrí na štiroch nohách sa potkně; *Croat.* y konyu sze prigodi na chetireh nogah popiknuti). Trafi się i najmędrszemu się potknąć. *Cn. Ad.* 1168. *Biel.* 99. *Sk. Kaz.* 478; *Slov.* i starí tkadlec někdi prádzu zmate; i stary tkacz niekiedy przędzę zmata; *quandoque bonus dormitat Homerus.* Szwankować, omylić się, pośliznąć się, poszkapić się, podrwić głową; einen Stolper machen, einen Verstoß begeben, einen Bock schießen; *Ross.* попрушиться. Gdy co nietrafnie uczyni, tedyć to więc tak mówią; że się nie obaczył, że się nieco podknął. *Kosz. Lor.* 25 *b.* Chlubny, że wszystko umie i przemka, A sam na bitéj drodze się potyka. *Zab.* 14, 284. Mogą się mędrcy jak my mylić, i potknąć na grudzie. *Morszt.* 112. Potknął się tu Lambert Szafneburgenczyk, *hallucinatur. Krom.* 57. Potknąć się w mowie łatwo, trudno odwołać. *Bach. Ep.* 38, *Slov.* podreknut sa, podtknut sa. Jest takowy, który się potyka językiem, ale nie z umysłu. 1 *Leop. Syr.* 19, 16. (co się potyka w języku. *Wujek. ib.*). Jest takowy, który się potka językiem, ale nie z umysłu; albowiem kto ten jest, któryby nie szwankował kiedy językiem swoim? 1 *Leop. Syr.* 19, 16 Lepiej się potknąć nogą, niż językiem. *Budn. Apopht.* 60. Błogosławiony, kto się nie potknął w słowie ust swoich. *W. Syr.* 14, 1. (kto się w żadnym słowie nie myli). Acz z przyrodzenia miałby wymowę, przecię iż się onéj między ludźmi nie przyłożył używać, nieraz potknie się, ustanie, zmyli, splecie, tak iż gdy co będzie mówił, jakoby trzy po trzy bajał. *Glicz. Wych. K* 7. Żyd przysięgając, jeśli się potknie trzy kroć, tak wiele wierdunków traci; a jeśli czwarty raz, tedy zostaje winien w onej rzeczy. *Herb. Stat.* 377. (t. j. zacina się, zająka się, stottern im Reden). — Potknienie, ustérk; das Stolpern, der Stolper, der Verstoß; *Boh.* poklések, pokljska; *Carn.* sadętje; *Vind.* spotik, spotiklei, spoteknenje, spotikuvanje, napotik, naporin, opotik, opoteknenje; *Bosn.* posrrinutje; *Ross.* поползновение, поползновенность; *Eccl.* потъкновение, преткновение, прѣтыкание. Pierwsze potknienie, miewa odpuszczenie. *Cn. Ad.* 839. Jakiekolwiek w słowie potknienie radzi wymawiamy. *Hrbst. Nauk. e b.*

POTŁOCZYĆ, *f.* potłoczy *cz. dok.*, Potłaczać *niedok.*; *Boh.* potlačiti, potlačowati; *Slov.* potlačugi; *Vind.* potlazhiti, dolpotlazhiti, doltishati, stiskuvati, podstifniti, potlazhiti, podstiskuvati, satreti; *Rag.* potlaciti; *Bosn.* potlaciti, polacciti, potlacci, pomeriti, poplesati, pocepati; *Croat.* potlachiti, potlachújem; *Ross.* потолочить; tłocząc pognieść, nach einander zerdrücken, zerpressen, zusammen drücken, *propr. et fig.* Hardego a upornego potłoczy pan. *Rej. Post. y y* 3. On osadził, potłoczył, wszystkie książęta, wszystkie możności tego świata. *ib. y* 5. Stanowią złośliwe prawa, aby na sądzie potłoczyć ubogie mogli. *Podw. Sion. Q* 4 *b.* Nędznik zawżdy potłoczony leży. *Rej. Zw.* 65. (uciśniony). On okrutny szatan, był zburzon, zniszczon, a na ziemię potłoczon. *Rej. Post. N* 3. o ziemię zgruchotany. POTŁOCZYCIEL, a, *m.*; (*Boh.* potlačitel; *Croat.* potlachitel; *Rag.* potlacitegl); pognieciciel, uciemiężyciel, der Unterdrücker. Alexander, pan świata, potłoczyciel Medzkich, Perskich królestw. *Biel. Kr.* 11. *Biel. Św.* 157. POTŁOCZYCIELKA, i, *ż.*; *Rag.* potlacitegliza.

POTŁUC, potłukł, *f.* potłucze, potłukę *cz. dok.*, Potłukać *niedok.*; *Boh.* potlauct; *Bosn.* potucchi; *Croat.* potùchen; *Ross.* потолочь, потолкнуть, потолкать, поталкивать, изтолочь; kilka rzeczy stłuc jednę po drugiéj, nach einander zerschlagen. Małpa ta poplamiła kanapy, potłukła zwierciadła. *Zab.* 16, 62. Już nam kilka karet potłukli. *Teat.* 22, 36. — Potłuc w moździerzu, tłukąc drobić, roztłuc, zerstampfen. Zioła te pokrajawszy i z gruba je potłukszy.... *Perz. Cyr.* 2, 333. — Potłuc się uderzając, spadając, sich wund schlagen, sich zerschlagen. Potłuczenia i pogniecienia, z wolna goić należy. *Perz. Lek.* 293.

Klacz mię zrzuciła, potłukłem boki. *Teat.* 24. *c*, 54. — §. Potłukać się, poniewierać się, cudze kąty pocierać, tułać się, sich in der Welt herum stoßen; *Boh.* potlaukati se. POTŁUMIĆ, *f.* potłumi *cz. dok.*, Potłumiać *niedok.*, pognieść, pocisnąć; unterdrücken, zusammenzwängen, ersticken, bändigen. Usilnie się starali, jakoby słowa nauki jego do gruntu wykorzenić i potłumić mogli. *Dambr.* 490. Świat uśmiecha się, aby był srogim, wynosi, aby potłumił. *Birk. Exorb.* E 4. POTŁUMICIEL, a, *m.*, POTŁUMIACZ, obciążyciel, *oppressor. Macz.*, który co potłumia, der Unterdrücker, Bändiger. Swego czasu Jezus sądzić będzie krzywdzicielów waszych, potłumicielów waszych. *Bals. Niedz.* 1, 239. Bogacze są potłumiciele ubogich. *W. Post. W.* 2, 368. POTŁUMNY, a, e, — ie *adverb.*, do potłumienia, mogący być potłumionym, unterdrückbar. Niepotłumionych trosk żadnym nie ucieszę płodem. *Zab.* 15, 14. *Kniaź.*
POTNĘ, POTNĄ, *ob.* Pociąć.
POTNIEĆ, potnieje *neutr. niedok.*, spotnieć *dok.*, pocić się, potem zajść, schwitzen. Doktor pyta się, jeśli chory spał, potniał, i jak puls bieży. *Zab.* 12, 405. Pić i potnieć, jest znak z gruntu zepsutego żołądka. *Pilch. Sen. list.* 113. Ciało ś. Salomei po śmierci wonny zapach czyniło, i wonnym olejkiem potniało. *Krom.* 275. Jakem spotniał, jakem się uziajł. *Zab.* 9, 363. *Ejssym.* — *Fig.* Ziemia krwią naszą tak często potniała. *A. Kchan.* 51. Powoli biały role kłos odzieje, Jagoda *cierznie, miodem dąb spotnieje. *Miask. Ryt.* 41. (opływa). POTNIK, a, *m.*, POCILNICA. *Cn. Th.*; *Boh.* potnice; *Carn.* putniza, putnishe; *Vind.* putna kopeu, putnishe, potiuna kopela; — a) das Schwitzbad, die Schwitzbank. — b) Pilśń pod siodło, która potem przechodzi, wojłok; *Ross.* потникъ, die Filzdecke unter dem Sattel. *Cn. Th. Włod.* POTNY, a, e, od potu; *Boh.* potnj; *Sorab.* 1. potné; *Vind.* potn, poten, potliu, potiun, puten, potiunast, snoin; *Croat.* poten, potni, oznojen; *Dal.* znojan; *Rag.* potni; *Bosn.* potan, znojan; *Ross.* потный, потливый; od potu, pełen potu, spocony; Schweiß-, voll Schweiß, schwitzig. Potne dziurki na skórze włosami obrosłe. *Perz. Lek.* 18. *ob.* Pory; (*Vind.* potiuna luknjiza, putna jamiza, potnu odehalze). Chustka potna, od ocierania potu, Schweißtuch; *Vind.* putabrifs, potni robez, antvela. — §. Praca potna. *Haur. Sk.* 41. poty kosztująca, wyciskająca, schweißkostend; (*Ross.* потливость, łatwość pocenia się). (*POTOCH, *ob.* Posoch). **POTOCIECZNY, a, e, — ie *adverb.*, ciekący potem, schweißtriefend. Potocieczne znoje. *Mon.* 73, 363.
POTOCZEK, czka, *m.*, *dem.*, *nom.*, potok; *Boh.* potůček; *Vind.* potozhik; *Bosn.* potocjaç; *Slav.* potocsich; *Croat.* potochecz; *Hung.* patakotska; *Rag.* potoccich; *Ross.* проточина, ein Regenbächlein. Jeden potoczek, który idzie pod domy, nie tylko dogadza ludziom, ale też do umocnienia miasta służy. *Boter.* 83. Mógłbym wszystkie potoczki nauk kacerskich jednym słońcem kościelnym wysuszyć. *Hrbst. Art.* 16. Mizerny potoczek tamował nieraz broń Ottomańską, której Ocean cały nie mógł utrzymać. *Kłok. Turk.* 241. POTOCZNIK, u, *m.*, ziele, bobownik, rzeżucha, *baccabunga*, Bachbungen. *Syr.* 1134, *Croat.* krész; (*Boh.* potočnjk opich; *Carn.* potozhnéze; *Vind.* potozhnize, potuzhniza = niezapominajki). POTOCZNOŚĆ, ści, *ż.*, POTOCZYSTOŚĆ, a) *volubilitas coeli*, *cylindri. Cn. Th.*, obrotność, die Umwälzbarkeit, die Beweglichkeit im Umwälzen; *Sorab.* 1. wahlenitofcž. Potoczność obrotów niebieskich. *Tr.* — *Transl.* Śmieszna jest ta potoczystość słów, ta szybkość mowy, bez wiadomości wielu rzeczy. *Pir. Wym.* 215. Potoczystość dobrze wyprawnego języka. *Pilch. Sen. list.* 3, 67. Aktorowie gestem chibką potoczystość języka dościgają. *ib.* 4, 176. — b) Potoczność, zdarzenie, dzieje, obrót; Begebenheit, Ereigniß. Drugi potym rok żadną potocznością osławiony nie jest. *Krom.* 542. Był przy tych wszystkich potocznościach komendator Toruński; *interfuit his omnibus. Krom.* 522. Aleć te potoczności i odległych narodów i poźniejszych czasów są; *verum haec et externa sunt, et etc. ib.* 476. POTOCZNY, a, e, POTOCZNIE *adverb.*, POTOCZYSTY, POTOCZYSTO, co się łatwo toczy, *volubilis. Cn. Th.* potaczający się, kołujący; (*Croat.* potkotáchen, podkrusen; *Sorab.* 1. wahlenité, (cf. walać); *Boh.* potočnj od potoku, potokowy; *Slov.* potočný; *Croat.* potóchni; *Vind.* potoken, potozhen; *Ross.* поточный); leicht zu wälzen, fortzuschieben, sich fortwälzend. Sfer okrągłych potoczne obroty. *Kulig. Her.* 7. Gwiazdy mając kształt okrągły i potoczysty, ożywione boską mocą, drogi swe odprawują. *Zab.* 2, 22. Niepotoczny, który z ciężkością się toczy, n. p. kula, wał. *Włod.* Artylerya potoczysta, *roulante. Jak. Art.* 2, 459. Drąg potoczny, osadzony na dwóch kołkach, służy do podźwignienia armaty. *Jak. Art.* 3, 47. Mazury przy potocznych nasiekach, z kopiami strojno na koniach siedzą. *Tward. Wł.* 108. Kamień wielki potoczny. *Budn. Ezdr.* 5, 8. *not.* «którego nielza podnieść, aż musi toczyć». Chmury potoczne łagodny Fawoni Za czarny Euxyn wolnym skrzydłem goni. *Zimor.* 182. Fortuna na potocznéj obręczy. *Pot. Arg.* 514. Krótkie powieści, na kształt wierszów potoczyste, lepiéj się wpajają. *Pilch. Sen. list.* 270. (okrągłe, gładkie). Prędkomowność gani, a pochwala z wolna potoczystą mowę. *ib.* 301. Fabian mawiał bardziéj potoczysto, niżeli pośpieszno. *ib.* 308. Mówić gładko i potoczysto, *ore rotundo loqui. Czart. Myśl.* 45 — §. *Jurid.* Potoczny sąd, extraordynaryjny, dla wypadku jakiego, außerordentliche Gerichtshaltung. Potoczny sąd, albo jak zowią potrzebny, jest ten, który okrom ułożonych pewnych dni na żądanie czyje bywa. *Sax. Porz.* 48. Sądy potoczne w sprawach pomniejszych dla prędszej sprawiedliwości sam burmistrz z pisarzem w domu swoim odprawiać może. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 109. — §. Potoczny, przypadający, wypadający, przypadkowy, przytrafiający, zdarzający się, pospolity, zwyczajny; *Boh.* běžný; *Slav.* obicsájni, opcheni, sich ereignend, gewöhnlich, gemein. Niepotoczny, nadzwyczajny. *Włod.* We wszystkich sprawach swoich, chociaż przez się potoczne są, albo domowe, boga wzywać mogą. *Smalc.* 191. Prosili posłowie o postanowienie obrony potocznej takowéj, któraby rok od roku na granicach koronnych trzymana być miała. *Vol. Leg.* 2, 616. Rozmowy potoczne zastanawiają się za zwyczaj na opowiadaniu tego, co się stało, są więc opisem dzieł, rzeczy

miejsca. *Kras. Pod.* 2, 103. Materyą rozmów niekiedy są rzeczy potoczne, niekiedy ważne. *ib.* 2, 102. POTOCZYĆ, *f.* potoczy *cz. dok.*, POTACZAĆ *niedok.*; *Ross.* поточить, потачивать, покатать, покатывать, покатить, катить, (потащить powlekać, potargać); taczając posunąć, hinkollern, hinrollen, hinwälzen; (*Vind.* potokuvati, valiti, tezhi = ciec). Taka ciżba była, iż można było jabłko po ludziach potoczyć. *Gwagn.* 574. — *Fig.* Jemu z miłosiernych oczu Łzy strumieniem frasunek potoczy. *Zimor.* 158. *Kchow. Roż.* 103. — *Aliter:* Potoczyć wino, wodę, krew = wytoczyć, odtoczyć, nach einander abzapfen. Krew potocze, miecz niosąc dobyty. *Teat.* 45. *d*, 52. *Wyb.* rozleję, wyleję. POTACZAĆ się, *recipr.*; *Boh.* potaceti se; chodząc chwiać się i tam i sam, kaczki zaganiać; taumeln, torkeln. Potacza się, jakby miał być winem spojony. *Otw. Ow.* 620. Jakoby pijani i szaleni na ziemię potaczając się, jeść ani pić nie chcieli. *Wez. Zap. C* 1. Piérwéj dziesięć garncy wypiwszy, nic mu nie szkodziło; teraz ledwie ośmiu dociągnie, a często mu się potoczyć przyjdzie. *Mon.* 68, 205. Nie może się utrzymać na nogach, chwieje, potacza się, pada na ręce Numy. *Stas. Num.* 2, 27. Na jednę nogę potknąwszy się, potoczył, ale się drugą podparł, iż nie upadł. *Sk. Żyw.* 1, 31. Z opilstwa owa bladość, chwiejące się nóg stąpanie, i takie potaczanie, jakby zawsze był pijany. *Pilch. Sen. list.* 3, 190. — Potoczenie, ia, *n.*, *subst. verb.* = potoczystość, potoczność, n. p. To przepowiadanie nie na krótki czas będzie, ale zamknie w sobie wszelkie potoczenie czasów, *volubilitatem. Hrbst. Odp. T* 4 *b.* (wszystkie koleje). — *§. Struchlał, że się nie tak potoczyło i stało z ludem Izraelskim, jak był chciał. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 4, 27. (nie powiodło się, nie zdarzyło się, nie szańcowało się, nie szło tak smarownie). POTOCZYSTOŚĆ, POTOCZYSTY, *ob.* Potoczność, Potoczny. POTOK, a, *et* u, *m.*; *Boh. et Slov.* potok; *Hung.* patak; *Carn.* potok; *Vind.* potok, dishni potok, rieka, velik potok, potokje; *Croat.* potòk; *Slav.* potok, potak; *Bosn.* potok, rjeka, koja ne tece vazda, potocjaç, rjeciça; (potok od rjeke, po komu rieka tece *alvus fluvii*, koryto); *Rag.* potòk, poplaviza; *Croat barb.* jàrak; *Ross.* потокъ, протокъ, токъ, (cf. ciek, tok); a) die Feldfluth, der Gießbach, Regenbach; woda bystra z gór lecąca, z deszczu albo śniegu topniejącego zebrana, za których ustaniem wysycha. *Wyrw. Geogr.* 16. Potok z wierzchołka góry płynący z hałasem Śmiał się z rzéki; spokojnie płynęła tym czasem; Nie stało wód u góry, gdy śniegi stopniały, Aż z owego potoka strumyk tylko mały. *Kras. Baj.* 7. *Zab.* 16, 190. *Węg.* Niepogody z plutą pobudziły bystre potoki. *Groch. W.* 555. Błotniste potoki. *Gaw. Siel.* 361. Łzy po jagodach moich jako potoki rzeczne cieką. *Smotr. Lam.* — *Fig.* Potok łez, strumień łez; ein Thränenbach, Thränenstrom. — § Woda potokiem się leje. *Rog. Bud.* 13. (jak potok, strumieniami; *Vind.* popotozhnu). Zapalając rycerzy obiega namioty, Pragnie, ażeby krew ich lała się potokiem *Dmoch. Il.* 2, 11. — §. Potok. *Tr.*, *ob.* Otok, posoka. — b) Potok, naczynie do prania chust. *Cn. Th.* ein Waschfaß, eine Balge. Potok, *excoquendis sordibus e pannis potius, quam lavandis servit. Cn. Th.* Do przędziwa mają mieć takowe naczynia: miądlice, cierlice, kądziel, wijadło, kocieł, potok, kijankę. *Haur. Ek.* 77. *et* 56. POTOKOWY, a, e; *Boh.* potočni; *Slov.* potočný; *Croat.* potóchni; *Vind.* potoken, potozhen; *Ross.* проточный, поточный; od potoka, Regenbach=. Krwią płynącą będzie pił wodę potokową. *J. Kchan. Ps.* 168.

POTOMEK, mka, *m.*; *Boh.* potomek; (*Sorab.* 1. potómnik następca, potomniki *posteri*); *Vind.* napoprideník, odrojenik, nuzhat, sadrushnik, podrojenik; *Eccl.* потомокъ; *Ross.* потомокъ, потомки; plemiennik, syn abo córka, wnuk abo wnuczka, z przodka jakiego idący, następca, der Nachkomme. Wnidź do żony brata twego, abyś wzbudził potomka bratu swemu. 3 *Leop. Genes.* 38, 8. (abyś spłodził plemię bratu swemu. 1 *Leop.*). Przodki sławne zły potomek szpeci. *Cn. Ad.* 951. Kmieci potomek barki w złoto stroi, A możnych książąt krew u cepa stoi. *Zab.* 12, 121. *Nar.* POTOMNOŚĆ, ści, *ż.*, potomny czas; *Boh.* potomnost; *Vind.* safvietje; *Slav.* posli dnji, (cf. poślédź), die Nachwelt. O czasie przytomnym nazbyt dobrze sądził, A nie wejrzał w potomność i w odrodne syny. *Żab.* 15, 295. POTOMNY, a, e, POTOMNIE *adverb.*; *Boh.* potomnj; *Sorab.* 1. potomnĕ; *Eccl.* потомный, послѣдородный; (*Ross.* потомственный dziedziczny); który potym będzie, abo był kiedy po kim, następny. *Cn. Th.*; (*Etym.* ten, tém, tym); a) nachkommend, nachfolgend. Tak pospolicie potomni ludzie czynią, iż więcej coś o przeszłego wieku ludziach rozumieją. *Gorn. Dw.* 224. Począł się rozmyślać na potomne czasy, mówiąc, coż ja będę czynił! *W. Post. Mn.* 317. Potomni ludzie, potomkowie, potomstwo. — b) Potomne małżeństwo, potomstwo mające, nie bezdzietne, nie bezpotomne, Nachkommenschaft habend. Gdy między małżeństwem potomnym rozwód zapada, dożywotna dla żony substancya, po śmierci obojga rodziców, prawnym dostaje się potomkom. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 226. — *§. Trudno *ugodzić przeciwnéj naturze ludzkiéj, a zawsze bogu *niepotomnéj. *Gil. Post.* 171. (niedogodnéj, nie stosującéj się do boga.?). POTOMSTWO, a, *n.*; *Boh.*, *Slov. et Sorab.* 1. potomstwo; *Bosn.* porod, poroghjaj, traga, kolino, (cf. pokolenie, ród, rodzaj); *Rag.* poròd, vnuzzi (*ob.* Wnuk), poroghjaj; *Vind.* napopridshina, nuzhatnia, nuzhati, podroshina, podrodstvu, otrozi, erbi, shlata, (cf. otrok, cf. szlachta); *Ross.* исчадіе, потомство; — *Collect.* Potomkowie, dzieci, die Nachkommenschaft. Piérwsze dobro w małżeństwie jest potomstwo, t. j., dzieci, które się rodzą z własnéj a prawéj żony. *Kucz. Kat.* 2, 664. (konsolacya, błogosławieństwo). Rozmnożę potomstwo twoje, jak gwiazdy na niebie. 3 *Leop. Genes.* 16, 10. (plemię twoje. 1 *Leop.*). Weźmiesz żonę, to tysiąc zgryzot ci przyczyni, Masz potomstwo, masz nowe kłopotów zadatki. *Żab.* 15, 171. Zgraja niecnie zrodzonego potomstwa. *Bardz. Trag.* 392. *Soboles*, płód, *potomkowstwo, pokolenie, rodzaj. *Mącz.*

POTONĄĆ, *f.* potonie *neutr. jednt.*; *Boh.* potonauti; *Vind.* potonitise, vtonitise, sapotonitise, pogresniti; *Bosn.* potonuti; *Rag.* potonutti; *Croat.* potonujem; *Eccl.* понрѣти; *Ross.* потонуть; pogrążnąć w wodzie, potopić się, uto-

nąć; im Wasser untergehen, ertrinken. Szkoda, którą mieli w potonełych będletach. *W. Post. W.* 2, 266.

POTOP, u, *m*; *Boh. et Slov.* potopa, zátopa; *Sorab.* 1. potepeno; *Vind.* potuep, potup; *Croat.* potòp, poplàva, napláv: *Bosn.* potop, poplaviça; *Rag.* potòp, poplaviza; *Slav* potop; *Ross* потопъ, водополь, водополье: powódź wielka całe kraje zalewająca, eine große Wasserfluth. Z tak ciężkich razów i potopów łódka Piotrowa wybawiona jest. *Sk Dz.* 1115. Za Noego był potop przez 40 dni na ziemi, i wezbrały wody, i podniosły korab', i wzmogły się wody i pływał korab' po wodach, a wody okryły wszystkie góry wysokie. *Bibl. Gd. Genes.* 7, 19. potop świata, die Sündfluth; *Slov.* potopa sweta; *Vind.* veliki potup, griehnu potopje, grichou potoplenje, potopitje; *Eccl.* всепорубленіе — §. Żyd, któryby do Cypru przyszedł, abo i z potopu wypłynął, był zgubiony. *Sk. Dz.* 75. z toni, z rozbicia; aus dem Schiffbruch, aus der Wassernoth; (*Vind.* potuep *naufragium*). Upominał go, żeby téj jazdy na morzu zaniechał, bo panie, mówił, potopem zginiesz. *Sak. Probl.* 244. — §. Jan Kazimierz obicie szpalerowe, *alias* potop nazwane, Rzpltéj należące, u pewnego obywatela Gdańskiego zastawił. *Vol. Leg.* 5, 115. POTOPIĆ, *f.* potopi *cz. dok.*; *Boh.* potopiti; *Sorab.* 1. potěpam; *Carn.* potopim; *Vind.* potopiti, povtopiti, potoniti, otopiti, obtopiti, savtopiti, vtoniti, vtopiti, potopuvati, podvtaplati, podvtopuvati, podpotoniti, povoduvati, obvoduvati; *Bosn.* potopiti, poplaviti; *Rag.* potopitti, potaapam; *Croat.* potáplyam, poplavlyújem; *Ross.* потопить, потоплять; (потапливать nieco topiąc rozpuścić; nieco podpalić w piecu); wodą zalać, zanurzyć; untertauchen, überschwemmen. Nie mniemaj, gdzie cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, aby to tobie zkąd inąd rosło, jedno z prawdziwych dekretów pana twego. *Rej. Post. U u* 3. POTOPIEŃ, pnia, *m.*, który tonie, topień; der im Wassersgefahr ist oder war, ein Schiffbrüchiger. Ty (Cezarze!) dochodząc ostatniego stopnia Na świecie, w morzuś chciał być za potopnia. *Chrośc. Luk.* 163. POTOPOWY, POTOPNY, a, e, powodziowy; *Rag.* potopni; *Croat.* poplavlyiv; *Ross.* потопный, водопольный; (*Eccl.* потопнь [*diluvii* 2], pogubny, zgubny); die Wasserfluth oder Sündfluth betreffend. *Tr.*

POTOWARZYSZYĆ *cz. dok.*, kilku ztowarzyszyć, nach einander hin zusammen gesellen; *Vind.* potovarſhati.

POTOWY, a, e, od potu abo do potu, dla potu. *Cn. Th.* Schweiß-; *Boh.* potowý; *Ross.* потовый, (cf. potny). Potowe krosteczki, potówki, Schweißblätterchen, Hitzblätterchen. Potowe dziurki, pory, *ob.* Sierotki. *Croat.* potonoszni *sudorifer.*

POTRĄBIĆ, *f.* potrąbi *cz. dok*, Potrębować *niedok.*, chwilę trąbić; *Sorab.* 1. potrubiu, potrubim; *Bosn.* potrubiti, nach einander hin trompeten, in die Trompete oder ins Horn stoßen, blasen. Potrebuje po zegarze, *ad sonum horologii tuba cano. Cn. Th.* 796. die Stunde vom Thurme abblasen. W pisaniach swoich na wojnę potrębują, a stany naprzeciwko zwierzchności pobudzają. *Żarn. Post.* 3 *A* 2. Myśliwiec psom potrębował, auf die Jagdhunde blasen. *Tr.*

POTRACIĆ *cz. dok*, wciąż utracić, nach einander hin verlieren, einbüßen; *Vind.* potratuvati; (*Vind. et Carn.* potratiti = rozmarnować; *Carn.* potrâta = rozrzutność; *Boh.* potratiti, potracowati poronić, potracenec, nedochůdce poroniątko); *Dal.* potratiti; *Bosn. et Rag.* potrattiti; *Ross.* потратить.

POTRĄCIĆ, *f.* potrąci *cz. dok.*, Potrącać *niedok.*, potrącać gwoździa, klina, czopu = pobijać. *Cn. Th.*; *Croat.* porinuti, porinuszlem, porivam, einen Nagel ꝛc. hineintreiben, nach einander einschlagen. — §. Potrącić kogo koniem, wozem, *proterere. Cn. Th.* poszturknąć, uderzyć, *Croat.* porivati; *Ross.* потрогать, потрогивать, копнуть, копать, an einen anstoßen, einen stoßen. W ciżbie go nadeptał albo potrącił. *Gorn. Sen.* 414. Mimo idąc, potrącił go. *Mon.* 64, 222. Potrącony szwankowałem ku upadku; ale pan przyjął mię. 3 *Leop. Ps.* 117, 13. (wypchniony. 1 *Leop.*). Potrącenie, szturknienie *Ross.* совокъ, совочекъ. — §. Potrącić w rachunku, odtrącić; *Ross.* вычесть, вычитать, abziehen, abrechnen. Niechże coś potrącę, bo jeszcze do wysługi braknie dwa miesiące. *Teat.* 36. *b*, 14. *Mon.* 64, 190. Potrącenie, odtrącenie *Ross.* вычеть.

POTRAFIĆ, *f.* potrafi *cz. dok.*, Potrafiać *niedok.*, potrafuje *contin*; *1) potrafić kogo, potkać kogo, trafić na kogo, zdybać go, znachodzić, spotkać; auf jemanden treffen, ihn begegnen, auf ihn stoßen, mit ihn zusammentreffen. *Reperio*, najduję, z trafunku potrafiam; n. p. gdzie najdę Pamfilusa, gdzie go mam szukać, gdzie go mam potrafić? *Mącz. Offendo*, najduję kogo, potrafuję się z kim, n. p. potrafiłem się z mego stanu człowiekiem. *Mącz.* Potrafił Jezus w kościele uzdrowionego przez siebie, i powiedział mu: otoś się zdrowym stał, nie grzeszże daléj. *Sekl. Joan.* 5, (*not.* «najduje abo najdzie»). U drzwi samych potrafił młodzieńca młodego. *Birk. Dom.* 104. *Budn. Apopht.* 29. Poszedłszy przed drzwi, potrafi Dominika ś. *Birk. Dom.* 102. Więźniowie Polacy uderzyli na Litwę z tyłu, pobrawszy z przygody potrafione oręża ich. *Stryjk.* 313. (przypadkiem znalezione). Jeśliby potrafił ociec takową niewiastę, niechby ją synowi swemu zraił. *Glicz. Wych. P* 5 *b.* (jeśliby znalazł, odkrył). Na tym mizernym świecie dosyć bardzo potrafi ojców niepewnych, synów bez ojca. *ib. B* 5. (znajdzie, man findet, trifft an). Niech te rzeczy, które się potrafiły, poczytają nie ku zatraceniu, ale skaraniu narodu naszego. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 6, 12. (które się zdarzyły, działy, sich ereignen.) — 2) Potrafić, być w stanie zrobienia czego, dokazać, sprawić, dość uczynić, dogodzić, zdołać, módz; vermögen, im Stande seyn, treffen, ausrichten, ausführen, machen. Potrafiłeś nas pokłócić, potrafiłeś brać od nas pieniądze, ale tego nie potrafisz, żebyś ztąd na sucho poszedł. *Boh. Kom.* 1, 68. Czego też kobieta nie potrafi? *Teat.* 18. *c*, 96. My Polacy nigdy tego nie potrafimy, co Francuzi. *Teat.* 34, *b*, *F* 2. I jabym tak potrafił. *Żegl. Ad.* 92. Tyś cieszył innych w podobnéj przygodzie, Potraf' sobie dopomódz w teraźniejszéj szkodzie. *Zab.* 9, 287. *Szost.* Wytworni żarłocy potrafiają rozeznawać przypraw rozmaitość w jednéj potrawie. *Mon.* 72,

340. Żywym dowcipu pędzlem szacunek cnoty, i występku maszkarę malować potrafisz. *ib.* 69, 382. Jeden moment potrafił zniszczyć tylu lat prace. *Stas. Num.* 1, 73. Z najniewinniejszej rzeczy ludzie potrafiają się zgorszyć. *Teat.* 36. *c*, 90. — Potrafić w co, potrafić z czym abo z kim, zdołać czemu, poradzić, radę mu dać; Rath schaffen zu etwas, zu etwas helfen, einer Sache abzuhelfen wissen. Potrafię ja w to, dokażę, że i kochać cię będzie. *Boh. Kom.* 1, 376. Potrafiemy w to, będzie wszystko dobrze. *Teat.* 26. *c*, 92. Nie frasuj się, staranie moje w to potrafi. *Teat.* 42, *d*, *D.* W to potrafiaj, żeby się nieprzyjaciele w tył mieli. *P. Kchan. Orl.* 1, 419. Boże nasz, w to potrafić umiesz. *Psalmod.* 24. Pozwaliśmy Krzyżaków przed cesarza; lecz miasto odniesienia sprawiedliwości, tedy oni w to potrafili, że nas jeszcze cesarz winnymi nalazł. *Biel.* 353. Łacno to; każdy w to potrafi. *Cn. Ad.* 413. Niekażdy w to potrafi. *Cn. Ad.* 608. Potrafię ja z tym paniczem, bylem go tylko gdzie bezbronnego napotkał. *Teat.* 28, 108. (dam sobie radę z nim, poradzę sobie). — *Cum. Dativo:* Ty lekarstw ani ziół nie zażywając, Możesz wszelkiéj potrafić chorobie, Każdą z nich jednym słowem oddalając. *Odym. Św.* 2 *K.* — *Cum idea imitationis:* Potrafić, nachahmen, nachmachen. Łacniej potrafić ujrzawszy, niż wymyślić nie słychawszy. *Cn. Th.* 410, (cf. kto co wprzód wynalazł, godzien chwały; kto za nim idzie, niegodzien nagany). Najmędrsze teraźniejszego wieku pismo jest biegłe tylko potrafienie dawnego. *Nag. Cyc. praef.* 14. naśladowanie, kopiowanie; Nachahmung, Kopie. — §. Malarz go nie potrafił; malarz go dobrze potrafił. *Tr.* trafił go, abo nie, der Mahler hat ihn getroffen. *POTRAFNIE *adverb.*, miernie, *attemperate. Mącz.* w miarę, pomiernie, nieprzesadnie: grade recht, getroffen.

POTRAPIĆ *cz. dok.*, wciąż trapić, nach einander quälen. Wszystkie złoczyńce rozmaitemi mękami potrapił. *Biel. Św.* 187.

*POTRASYWAĆ, *ob.* Potrząsnąć.

POTRATOWAĆ *cz. dok.*, tratując potłoczyć, podeptać, nach einander niedertreten; *Dal.* potreptati; *Vind.* dolpotreti, dolpotirati, dolpozepetati; *Ross.* попрѣть, попрать, попирать.

POTRAW, u, *m.*, siano jesienne., das Nachgras, das Afterheu, das Grummet; *Boh.* wotawa; *Sorab.* 2. wottawa; *Sorab.* 1. wotawá; *Carn.* otâva, mìrva, mervèza, (cf. mierzwa); *Vind.* otava, otavez, otauzhizh; *Croat.* otava; *Ross.* отава. Potraw niektórzy zowią jesienne siano, gdy drugi raz na tymże miejscu siano bywa sieczone, *cordum. Mącz.*; gdy po zebranym pierwszym sianie podrosłszy nieco trawy znowu skoszą. *Kluk. Rośl.* 3, 288. Pierwsze koszenie łąki jest na siano; drugie i trzecie na potraw. *ib. Zaw. Gosp.*

POTRAWA, y, *ż.*, POTRAWKA, POTRAWECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Ross.* потрава spasienie trawy); *Boh. et Slov.* potrawa; 1) jadło, strawa, warza; ein Gericht, ein Essen, eine Speise; (*Carn.* jestnina, ritha, mal; *Vind.* rihta, spisha (cf. śpiż), jed, jesteina; *Sorab.* 2. richta, zaroba; *Croat.* jeztvina; *Slav.* jillo; *Bosn.* obrok, smok; *Eccl.* потрава). Różność potraw mięsnych i postnych. *Wiel. Kuch.* 424. Brzemienna niech używa potraweczek lekkich. *Cziach. G* 2. Nie trzeba w potrawach przebierać. *Jabł. Ez.* 5. Ryba woda, rybki grzybki, kaszka fraszka, chleb trawa, mięso tylko samo dobra potrawa. *Haur. Sk.* 507. Potrawa smaczna, do powtórzenia wzywa. *Sk. Żyw.* 2, 276. Dosyć sposobne życie swoje mają, Co na ojczystych potrawkach przestają. *Lib. Hor.* 53. Gdy drudzy dwoje potrawek miewali, on na jednéj przestawał. *Birk. Dom.* 79. Azaż tam nie roskoszy mają, gdy się do jednéj gospody z potraweczkami nadobnemi znoszą? *Rej. Zw.* 26 *b*, (cf. piknik). — §. Korzonków tego ziela potrawą używają. *Syr.* 760. za potrawę, jako potrawę, als eine Speise. — 2) *Aliter:* Potrawka, drobne mięsiwa pod polewką, Eingemachtes; *Carn.* susék, bradet; *Vind.* vlashnokuhanu, podkuhalu, sazhinstvu, kifelu kuhanu. POTRAWIĆ, *f.* potrawi *cz. dok.*; (*Vind.* obtraviti, potraviti = ozielenić trawą; odtraviti, potraviti, travo popasti = spaść trawę; *Ross.* потравить paść bydło na trawie); strawić, zjeść; verzehren, aufzehren. Już potrawił nas prawie nieprzyjaciel nasz. *Kanc. Gd.* 162. Roztrwonił wszystkę majętność swą, żyjąc rozpustnie; a gdy już wszystko potrawił, stał się głód wielki w onéj krainie. 1 *Leop. Luc.* 15, 13. (strawił. 3 *Leop.*). Majętność wszystkę przemarnował, i cokolwiek wziął od ojca potrawił. *Odym. Św.* 2 *c.* Rozprószył majętność swoję żyjąc marnie; a gdy on wszystko potrawił, począł niedostatek cierpieć. *Sekl. Luc.* 15. Młodzieniec zbytni, tak był ojcowe mienie potrawił, iż tylko w jednéj sukni został. *Ezop.* 72. Przecież, byście się sami zobopolnie nie potrawili. 1 *Leop. Galat.* 5, 15. POTRAWNY, a, e; *Boh.* potrawny; co do potrawy należy, *cibarius. Mącz.*, die Speisen betreffend, Speise.

POTRĘBUJĘ, *ob.* Potrąbić. *POTRĘCAĆ. *Rej. Zw.* 203; *ob.* Potrącić.

*POTREFIĆ n. p. włosy. *Zimor. Siel.* 297. pokędzierzyć, pofryzować, frisiren, toupiren. — §. Potrefić, *ob.* Strefić.

*POTREST, *ob.* Potrzos.

POTRĘTWIEĆ, *ob.* Podrętwieć.

POTROIĆ, *ob.* Troić.

POTROJNIK, a, *m.*, potrójny grosz, pieniądz, srebrny grosz, Czeski, ein Silbergroschen *Tr. Ern.* 34. *trigrossus*, potrójny grosz, albo trojak, dudek. *Urs. Gr.* 358. Reały na Czechy, potrójniki na orciki przerobiono. *Gost. Gor.* 3. *Eccl.* тройнишникъ potrójny bliźniak, trojak. POTRÓJNY, a, e, — ie *adverb.*, trzy zamykający, dreyfach; *Boh.* třjnasobný; *Carn.* trojne, troj; *Vind.* troin, troinast, troizhen, trybart, trigube; *Rag.* trostrùk; *Slav.* trostruk; *Croat.* troydùpel; *Ross.* третичный, тройнѣ, въ тройнѣ, трегубо; *Eccl.* тригоубьнъ Szostaki potrójne. *Grod. Dis.* 2. Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. Horacyuszom i Kuracyuszom potrójnym braci, obojego narodu nadzieję poruczono. *Faliss. Fl.* 7. — Potrójny cug koni abo wóz. *Cn. Th.*, dreyspännig; *Sorab.* 1. tžipžažné wóz. Potrójny powróz, z trzech żeber skręcony, dreydräthig. — §. *Botan.* Wdówki, brat i

siostra, potrójny kwiat, ziółko na którym listki trojakie. *Urzęd.* 303. *Flos trinitatis*, Stiefmütterlein.

POTROSZE = po trosze (*ob.* Trocha), po mału, po woli, po kasku, z nienagła; (zu wenigem), allmählig, nicht viel auf einmal, nach und nach. Potrosze robiąc, niby nitke do nitki przykładając. *Pilch. Sen. list. pr.* Ociec rozumny swe wszystkie bogactwa nie o jeden raz dzieciom daje, lecz potrosze. *Mon.* 70, 609. Zdaje mi się, że się domyślam potrosze. *Teat.* 54, 16. Z księgi potrosze czyta, i zaś im wykłada. *Star. Dw.* 18. Jeszczem myślił się żenić, i na te potrosze Zostawić sukcesora przez długi wiek grosze Zbierane. *Pot. Jow.* 57.

POTRUĆ *cz. dok.*, wciąż otruć, nach einander vergiften. — *§. [Poszczuć, *ob.* Trawić 2]. Miałam stado owiec, najęłam pasterze dla niego, którzy mi je wilki a psy potruli, tak żem ku wielkiéj nędzy przyszła. *Biel. Św.* 186. potyrali, wniweczyli.

POTRUCHLEĆ, *f.* potruchleje *neutr. dok.*, struchleć, potrwożyć się mocno; *Ross.* потрусить, sehr erschrecken, vor Angst starren. Car Rzym opuścił w trwogach potruchlały. *Bardz. Luk.* 42.

POTRUDZIĆ, *f.* potrudzi *cz. dok.*; (*Bosn.* potruditi; *Rag.* potrûditi; *Vind.* obtruditi, podobiulati, pomujati, obmujati); trudami pomordować, mit Strapatzen ermüden. Gdy mię noc potrudzi, ali we dnie cięższéj mdleję. *Kanc. Gd.* 290. Potrudzić się, pofatygować się *Croat.* potruditisze.

POTRWAĆ *med. dok.*, chwilę trwać, etwas hin dauern, ausdauern, beharren.

POTRWOŻYĆ, *f.* potrwoży *cz. dok.*, *Potrwogać *niedok.*, zatrwożyć, trwogą napełnić, pomieszać kogo; *Vind.* obrivati, porivati, pogrimati, obshalostiti, pokemrati; *Ross.* потревожить, потревоживать, bestürzt machen, Furcht einjagen. Cięciwa od łuku zabrzmiała, Która oprócz Nioby wszystkich potrwogała. *Otw. Ow.* 227. Uchodzi przed jastrzabem kaczor potrwogany. *Otw. Ow.* 465.

POTRYKSAĆ, *ob.* Tryksać.

POTRZĄS, POTRZĘS, *m.*, POTRZĄSEK, sku, *m. zdrobn.*, rzecz potrząśniona, rozrzucona, na przykład gnój, słoma. *Włod.* herum gestreutes, herum geworfnes Zeug. Gardlina na dachu dobrze położona, lat trzydzieści trwawszy, potrzęsem bedzie. *Haur. Ek.* 66. pójdzie na gnój, geht in den Mist. Widły do gnoju, drabiny do żyta, siana, do potrzęsu. *ib.* 22; (*Carn.* potrês = trzęsienie ziemi). Na rzepisku i na potrzęsu jęczmień zwykł się dobrze zdarzyć. *Haur. Ek.* 53. (na pognojowisku, auf dem Mistfelde). Potrząski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne, snadźby ich mógł nie zwać twarzami, ale obrazki jakiemi malowanemi. *Rej. Zw.* 58 *b.* (trzęsidła na głowie, flaterki, polatki; Zitternadeln, Flitter). — §. Czasem też na jakim leguchnym wózeczku bez potrzęsów a bez poskoków nie wadzi się przejeźdźić. *Rej. Zw.* 167 *b.* (bez zbytniego trzęsienia, ohne Stuckern, Gestucke, Stoßen auf dem Wagen). POTRZĄSAĆ, *ob.* Potrząsnąć.

POTRZASK, u, *m.*, klatka do łowienia ptaków, któréj drzwiczki, jak tylko ptak w nie wlézie, natychmiast się za nim zatrzaskują, ein Käfich, Vögel zu fangen. Rozszczepem abo potrzaskiem imają się mali ptacy. *Cresc.* 688. Ptaszki chwytają w potrzaski. *Jak. Baj.* 19. Chcąc biedną ułowić ptaszynę, stawiają potrzask z wabikiem w środku zamkniętym. *Mon.* 69, 241. POTRZASKAĆ co, *f.* potrzaska *cz. dok.*, w trzaski obrócić, pogruchotać. *Cn. Th.* zerschmettern, zertrümmern.

POTRZĄSNĄĆ, POTRZĄŚĆ, potrząsł, *f.* potrząśnie *cz. dok.*, Potrząsać *niedok.*, *Potrząsować *contin.*; *Boh.* potrausyti; *Carn.* potrêsam, trôsêm, shtupâm; *Vind.* potresti, potrositi, obtrositi, gorstrositi, gornatrositi; *Bosn.* potrusiti, posuti; *Rag.* potrûsiti, potrusivati; *Croat.* potrussújem; *Sorab.* 1. potruschu; *Ross.* потряхивать, потрясти; a) trząsnąc posypać co czym, posuć, mit etwas bestreuen. Ciasta te sérem tartym posypują, a masłem rozpuszczonym polewają. *Syr.* 949. Zioła te solą potrząsają. *Paszk. Dz.* 62. Stoły potrząsnąć wdzięcznemi różami. *Lib. Hor.* 38. *et* 79. — §. Potrząsać czym, laską, brodą, głową, *quatere. Cn. Th.*, *Boh.* potřasati; *Ross.* потрясти, потрясать, потрясывать, schütteln, z. B. mit dem Kopfe, mit dem Stocke. Niekażdy kąsa, Kto na drugiego wąsami potrząsa. *Jabł. Ez.* 125. Umie skakać, i cztery razy potrząsnąć nogami, nim na ziemi stanie. *Mon.* 69, 39. Jeździec, który dobremu koniowi wodzą potrząśnie, w sprawie swéj stanąć musi. *Gorn. Dw.* 347. — Potrząsać czego sypiąc, miary, korca, woru. *Cn. Th.*, schütteln, rütteln, *Vind.* stresti, postresti; *Croat.* potreszujem; *Ross.* поболтать, побалтывать; (*Eccl.* непотрясный *niepotrzęsny, *inconcussus*). Miarę dobrą, i natłoczoną, i potrzęsioną, i wierzchowatą dadzą w łono wasze. 1 *Leop. Luc.* 6, 38. — §. b) *Transl.* Potrząsać czym, *ut* szlachectwem, nauką = wyjeżdżać z tym, popisować się z tym, mit etwas groß thun. Kto swą siłą potrząsuje, Ten sam sobie śmierć gotuje. *Bach. Ep.* 24. Poddany przeciw panu potrząsa porożem. *Groch. W.* 465, (*ob.* Porożе). — §. Potrząsa charakterem, jak żyd starym fantem. Wczoraj był rojalistą, dziś republikantem. *Nar. Dz.* 3, 159. (mieni, frymarczy; verändern, vertauschen). — *§. Niesłusznieście nas zdrajcami ojczyzny potrząsywali. *Obr.* 39. łżyli, schänden, schimpfen.

POTRZEBA, y, *ż.*, POTRZEBKA, i, *ż.*, *zdrobn.*; *Boh. et Slov.* potřeba; *Carn.* potreba, potrieba, potrebnost, potrebshéna, pomankanje, sroshèna; *Vind.* potreba, potrieba, potrebuvanje, frosbnost, fromazhnost, fila, terdoba, stradanje, pomenkenje; *Sorab.* 1. potřeba, nuža; *Sorab.* 2. troba; *Rag.* pòtreba, nevòglja, (cf. niewola); *Bosn.* potriba; *Croat.* potrebocha; *Ross.* потреба, нужда, нуждица, надобность, надобье, (cf. nadoba); *Eccl.* трѣбованїе; a) potrzebowanie czego, das Bedürfniß, die Nothwendigkeit, die Noth. Co do utrzymania życia należy właściwie, to jest rzeczy nieuchronnéj potrzeby. *Stas. Zamoj.* 17. Dwoje są potrzeby, jedne przyrodzone, drugie wedle stanu. *Sk. Dz.* 334. Potrzeba jest matką przemysłu. *Zab.* 4, 166. Słabości ludzkiéj najpotężniejsze są siły potrzeba. *Warg. Wal.* 54. Potrzebie ustawy ustępują. *Cn. Ad.* 913. Potrzeba zakon, prawa i racye łamie. *Pot. Arg.* 609. *Rys. Ad.* 54. *Biał. Post.* 236. Noth bricht Eisen, Noth kennt kein Gebot; *Croat.* potrebocha nema zakona; *Slov.* móc železo láme. Potrzeba nie czeka po-

gody, wczasu. *Cn. Ad.* 911. (komu pilno w drogę, nie czeka, aż się towarzysz trafi). Potrzeba rozkoszy nie patrzy, ozdoby nie szuka. *Cn. Ad.* 911. (komu przynagla co gwałtownego, nie zatrzyma go nic błazeńskiego; głodny nie przebiera). Potrzebie łacno dogodzić, pieszczocie, zbytkowi trudno. *Cn. Ad.* 912. (dla ozdoby i uciechy więcéj się czyni, niż dla potrzeby). Nas lada pogróżka, lada potrzebka, lada zabawka, lada szkodka do grzechu przywodzi. *Sk. Kaz.* 626. Lada potrzebki swe doczesne, marne swe pożytki i rozkoszy, nad tę najświętszą potrzebę przekładają. *Wiśn.* 204. Potrzeba wywodów nie słucha. *Cn. Ad.* 912. Z potrzeby cnotę robić. *Kras. Doś.* 26. (z musu cnotę; co muszę, to rad czynię; jeśli nie możem jak chcemy, chciéjmyż jak możemy). Nie trzeba dzieci wprawiać w potrzebę napicia się gdzie po drodze. *Teat.* 3. *d*, 10. w nałóg, w zwyczaj; Bedürfniß aus Gewohnheit, Angewöhnung. Mogą się oni obejść słusznie w swym obrębie, Koń, szata byłyby tu, i potrzeba gębie. *Stryjk. Turk. B x.* (pokarm, potrzebne wyżywienie. — §. Potrzeba potoczna przyrodzona, jeść, spać, na dwór iść, natürliches Bedürfniß. Potrzeba, tajemna potrzeba, die (geheime) Nothdurft; *Sorab.* 2. treba; *Ross.* отходъ; *Eccl.* нужникъ, нужное мѣсто. Na tajemną potrzebę poszedł. *Sk. Dz.* 209. *et* 621. na przechód, na prewet, sekret, na retyradę, na dwór, er ging seine Nothdurft verrichten; *Slov.* na potřebu gjti, potřebu delati. Gdy kto idzie na potrzebę przyrodzoną.... *Star. Dw.* 57. *Klok. Turk.* 53. Z łóżka na potrzebę wstawać. *Krup.* 3, 566. Przyszła mu potrzeba przyrodzona, pytał się o tajemnym miejscu. *Sk. Żyw.* 1, 269. Niech cię tam zrobi swoją garderobianką, kawiarką, pokojową, nareszcie albo czym chce, byle tylko nie od potrzeby. *Teat.* 55 *c*, 17. (nie od stolca). — §. Z potrzebę, ile trzeba, dosyć, dostatecznie; so viel nöthig ist, hinlänglich, genug. Tym dwiema dziewkom sama z potrzebę pokarmu dać nie mogła. *Wys. Kat.* 2. Nie rozpomniały się na to niemądre dziewice, że im oliwy, jeśli jej co miały 's potrzebę, nie miało dostać. *Żarn. Post.* 3, 142. Dawid był mężem wedle serca bożego, a wżdy miał frasunków potrzebę. *Biel. Post.* 231. — §. Potrzeba, sprawa potrzebna, sprawunek, interes; das Anliegen, Begehren, Geschäft, Angelegenheit. Do Azyi bez urzędu wszelkiego, tak sam po swojej potrzebie jechał. *Warg. Wal.* 222. Króla potrzeby do Litwy oderwały. *Biel.* 470. Gdy kto w poselstwie jechał, albo po potrzebie Rzpltéj.... *Biel.* 103. Posłowie nasi u papieża odprawili potrzeby koronne przeciw Krzyżakom. *Stryjk.* 719. Bolesław w drodze, kiedy chłopa potkał, zaraz go spytał, jeśli nie miał jakiéj potrzeby do niego? *Papr. Ryc.* Potrzebka, sprawka, *negotiolum. Mącz.* Siedzieli u barwierza, gdzie wiele ludzi, co przyszli myć, golić się, a po potrzebie mówili między sobą. *Eraz. Jęz. N.* (jak wypadało). — §. *Meton.* Potrzeby, rzeczy potrzebne, dostatki; Nothwendigkeit, das Nöthige. Ma wszystkiego dostatkiem, czego jeno żąda, Kto się na same tylko potrzebę ogląda. *Pilch. Sen. list.* 4, 9. Nie jest ubogim, kto może opędzić potrzeby domowe. *Mon.* 75, 279. Ubogi nie jest, kto ma potrzeby. *Cn. Ad.* 912; (Kto ma swego chleba, Ile człeku trzeba, Może nie dbać o wielkie dochody. *J. Kchan*). Potrzeby do czego, przynależytości, porządki, naczynia, narzędzia, sprzęty; *Ross.* приборъ, Gerätschaften. Okręty bez powrozów, bez kotwic i innych do żeglowania potrzeb, zastał. *Warg. Cez.* 87. Nasłał wiele ochędostwa i potrzeb kościelnych, ornatów, kielichów, ksiąg i innego do służby bożéj naczynia. *Sk. Dz.* 611. Tłumoki i potrzeby obozowe. *Warg. Cez.* 68. (obłogi, bagaże). Skoro wiatr ucichł, zabrawszy potrzeby moje, płynąłem daléj. *Radz. Warg.* 177. Potrzeby u sukni etc., guziki, sprzączki, podszewka, wyłogi, etc., Zubehör zu Kleidungsstücken. Czy uważałeś potrzeby u mych sukien? *Boh. Kom.* 2, 260. Czamarka czarna z potrzebami niebieskiemi. *Gaz. Nar.* 1, 153. — b) Potrzeba, niedostatek, ubóstwo; Mangel, Bedürfniß, Dürftigkeit. Tych zbytek, tamtych potrzeba uciska. *Kras. Woj. Choc.* 101. — c) Potrzeba, przygoda, niebezpieczeństwo, mus, niewola; Noth, Drangsal, Zwang. Starzawszy się już nie doznałem tego, żeby tak ciężka kiedy potrzeba przychodzić miała na sprawiedliwego. *Ryb. Ps.* 67. Gwałtu woła po potrzebie. *Mat. z Pod. A* 1. — d) Potrzeba, potyczka, akcya, bitwa; die Action, das Treffen, die Schlacht; *Ross.* стычка. Rycerz dziękować ma bogu za zwycięstwo, i co ślubował idąc do potrzeby, ma jak najprędzej z wdzięcznością oddać. *Star. Ryc.* 55. POTRZEBA, *POTRZEB jest, *impersonal.*; *Boh.* potřebj; *Vind.* trebu, potrebnu; *Bosn.* potribu je, potribno je, odpotrjbe je; *Rag.* potreba je, potrebu je; *Sorab.* 1. hodži szo, dźbu szo; *Eccl.* требѣ есть, потребно есть; *Ross.* должно; potrzeba jest, trzeba, potrzebno jest, trzeba czego; es ist von Nöthen, es ist nöthig, nothwendig. Kto więcéj mieć nie pragnie, jak kawałek chleba, Temu bardzo niewiele do życia potrzeba. *Pilch. Sen. list.* 4, 8. Tylko pilności a rządu potrzeba. *Star. Vot. D* 2. Do mierzenia klina, potrzeba jest wiedzieć, jak wielki jego dyameter. *Grzep. Geom. J* 3 *b*. Przyjechał Wojewoda do króla do Wilna, dając znać, iż króla do Polski potrzeba. *Gorn. Dz.* 150. Kaifasz, dał radę żydom, iż *potrzeb jest, aby jeden człowiek umarł za lud. 1 *Leop. Joan.* 18, 14. Jako Mojżesz podniósł węża na puszczy, tak *potrzeb jest syna człowieczego być podniesionego. *Rej. Post. C c* 2. *Potrzeb jest ztąd, nietylko same one Izraelity być uczonemi, ale też i obce mogą być uczone. 1 *Leop. Syr. pr.* (wypada ztąd). — Tchórz jak potrzeba. *Zabł. Zab.* 8. *comme il faut*, na urząd, doskonały, cała gęba, nie można lepiej, więcej, bardziej. — — (POTRZEBIĆ, *ob.* Trzebić) — POTRZEBIZNA, y, *ż.*, niedostatek, *indigentia. Mącz.*; *Carn.* potrebshéna; *Vind.* potrebſhina, Mangel, Bedürfniß. *POTRZEBIZNOŚCI *plur.*; potrzeby do czego, na co, *necessaria. Mącz.*, Nothwendigkeiten, Zubehör. POTRZEBKA, *ob.* Potrzeba. POTRZEBNOŚĆ, ści, *ż.*, potrzebowanie czego, bycie potrzebnym; die Nothwendigkeit, das Nothwendigseyn, das Bedürfen, das Bedürfniß; *Boh.* potřebnost; *Sorab.* 1. potřebnoscz; *Carn.* potrębnost; *Vind.* potrebnost, potrebobota, trebnost, stradost, potrebuvanje, stradanje; *Ross.*

потребность, (cf. непотребство łajdactwo, rozpusta); *Eccl.* требованіе. K temu końcu wiodła ich słuszna potrzebność. 1 *Leop. Sap.* 19, 4. POTRZEBNY, a, e, POTRZEBNIE *adverb.*; *Boh. et Slov.* potřebny; *Sorab.* 1. potřebné, potřebacze, nuzné; *Vind.* potrèben, potrebliu, muren, potriebſhni, stradaviten, ſromazhen, ſromaſhki, poſilen; *Carn.* sròshn; *Croat.* potrében; *Slav.* potriban *egens*, potribit *necessarius*; *Bosn.* potriban *pauper*, potribni *necessarius*; *Rag.* potreban, potrební, odpotrebnì, potrebit, potrebnik *pauper*, potrebahan *pauperculus*; *Ross.* потребный, надобный, надобенъ, благопотребный, (непотребный niepotrzebny, brzydki, nikczemny, łajdacki); *Eccl.* нуждынъ, нищетный, (потребовательный *abusivus*); 1) którego potrzebują, czego potrzeba, nöthig, nothwendig. Niedoskonałość nasza sprawuje, żeśmy sobie wzajemnie potrzebni. *Lub. Roz.* 95. Piękniejszy Liwiusz, ale nam potrzebniejszy Kromer. *Fredr. Ad.* 5. Potrzebny, jak dyabeł w Częstochowie. *Teat.* 14. *b*, 17. *ib.* 52. *b*, 88: jak Piłat w kredzie *Zabł. Bal.* 27: jak piąte koło; *Vind.* taktu trebi, kaker tern v' peti = jak cierń w piętę. — §. Niżby był z Tungienem co potrzebnego Król uczynił, wprzód odjechać musiał; *prius quam operæ pretium ullum faceret. Krom.* 714. czego potrzeba było, do rzeczy co, ważnego co, etwas erhebliches, erkleckliches. Król miasto to pod władzą swoję osiągnął, co się bardzo potrzebnie trafiło, *peropportune. Krom.* 551. (bardzo na rękę, przydało się bardzo, sehr ersprießlich). Jeszczebyś tu mógł potrzebnie spytać.... *Szczerb. Sax.* 165. do rzeczy, słusznie, sprawiedliwie, mit Recht. Trojacy ludzie są, którzy prawem czynić i skargę kłaść potrzebnie powinni. *ib.* 2. Była ś. Małgorzata w wierze mocną, w radzie potrzebną, w przygodach cierpliwą. *Sk. Żyw.* 1, 575. użyteczne radząca, nützlich, abhelfend, rathend; cf. *Vind.* potriebſhni perjatel, perjatel sa potriebo, potriebſhni pomozhnik, pomagavez v' potriebi = potrzebny, od potrzeby, w potrzebie przyjaciel, pomocnik; Nothfreund, Nothhelfer. — §. Potrzebny sąd, *ob.* Potoczny — §. Potrzebne miejsce, naczynie = potrzeba, na którą chodzą, prewet, stolec, dwór; das geheime Gemach, die Retirade, der Leibstuhl. Najniższe posługi, miejsca nawet potrzebne umywając i wynosząc, czyniła. *Sk. Żyw.* 2, 100. Ścierwy wrzucone do miejsc potrzebnych. *Kłok. Turk.* 133. W świtanie do komorki szła pani potrzebnéj. *Pot. Jow.* 2, 50. Dawne panegiryki teraz czeladne pokoje albo potrzebne miejsca zdobią. *Mon.* 74, 11. — 2) Potrzebny, potrzebujący czego; bedürftig, dürftig. Bogacz pereł, ubogi potrzebuje chleba, Oba potrzebni; lecz mniej ubogiemu trzeba. *Min. Ryt.* 3, 104. Skarby jego szły na wsparcie potrzebnych; żaden go nędzny bez skutku nie zwał. *Kras. List.* 2, 133, (cf. ubogi, niedostatni). Potrzebny, co nie ma, abo pożyczyć chce, głodny, chory, niechaj z pracy naszej pożytek mają. *Sk. Kaz.* 603. POTRZEBOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*; *Boh.* potřebowati, potřebowawati; *Slov.* potřebugi; *Sorab.* 1. potřebam; *Carn.* potrebûjem; *Rag.* potrebovati; *Slav.* potribovati; *Vind.* potrebovati, potrebuvati, potrebujem, grieſhati, pomankati, stradati; *Croat.* potrebuvati, potrebûjem; *Ross.* нуждаться, (*Ross.* употребить, употреблять = użyć, zażyć; непотребствовать łajdaczyć się: *Eccl.* требую, (потребляю *aboleo, depravo*); potrzebę mieć czego, potrzebnym być czego; bedürfen, nöthig haben. Nie potrzebuje on nic od nikogo, a wszystko wszystkim daje. *Psalmod. A b.* Podobny bogom, który mało potrzebuje. *Budn. Apopht.* 1. Ten najmniej potrzebuje, który najmniej pragnie. *Min. Ryt.* 4, 142. Dom jego domem ubogich i potrzebujących. *Sk. Żyw.* 1, 286. Bóg zawżdy na większéj pieczy miał ubożuchne a potrzebujące ludzie, niżli wszystkie stany świata tego. *Rej. Post.* S S 5; *Vind. Prov.* Vaſha gnada, kruha strada = wasza wielmożność chleba potrzebuje, (cf. huczno buczno, a w pięty zimno). Mospanie, czego potrzebujesz? *Teat.* 55, 19 (was beliebt ihnen; Oesterr. was schaffen sie?). — §. Potrzebować kogo, żądać go, wołać go; *Ross.* потребовать, einen verlangen, zu sprechen wünschen. Potrzebują Wc Pana. *Tr.* — §. *Aliter:* Lepiej żeby u ciebie dzieci twe potrzebowały, anižbyś ty z rąk ich czego patrzeć miał. *Radz. Syr.* 33, 22. żeby szukały potrzeb swoich, daß sie bey dir ihre Bedürfnisse suchen. — §. Potrzebować czego po kim, w kim, wymagać po kim, żądać; von einem fordern, erfordern, verlangen; *Vind* tirjati, dotirjati; *Croat.* potrebuvati; *Ross.* потребовать, требовать, требую, истребовать; (требованіе żądanie). Widzisz w przodkach twoich te, których po tobie ojczyzna potrzebuje, cnoty. *J. Ossol. praef.* Im kto wyżéj posadzony, tym większej doskonałości ludzie po nim potrzebują. *Gorn. Dz. ded.* Na walkę z Carem Tatarskim miał jechać kniaź, gdyby tego po nim potrzebował. *Biel.* 425. Potrzebujemy po hetmanach, żeby sami na tych sądach zasiadali. *Vol. Leg.* 5, 349. Kto lekkomyślnie po kim potrzebuje czego, uczy go odmówić. *Lub. Roz.* 331. Znowu do niego obróciwszy koniem, Jaką śmierć miał Poliarch, potrzebuje po nim. *Pot. Arg.* 38. (dowiaduje się z niego, pyta się go). W tym człowieku wszystko obaczyć możem, czego Cycero w wielkim imperatorze potrzebował. *Papr. Gn.* 1237. Niemniej ja w żołnierzu potrzebuję posłuszeństwa, niż męstwa. *Warg. Cez.* 184. Były w ten czas na zamku Krakowskim rozmaite krotofile sprawiane, zwłaszcza gonitwy, kunszty puszkarskie, tańce i wszelkie inne, których takowy czas potrzebuje. *Biel. Św.* 289. Niepobożność jest przeciwna pobożności, bo ta, tak jako potrzebuje prawdziwe nabożeństwo, słusznie pana boga wzywa. *Rej. Post. D* 4. (jak wymaga, z sobą niesie; wie es der Name mit sich bringt, erfordert). — §. Potrzebować kogo w czym, żądać od niego pomocy, przysługi; jemandes Hülfe, Dienste verlangen. W czym mnie potrzebujecie? — Żebyś nas darował Pieśniami, któreś teraz niedawno uknował. *Zimor. Siel.* 139.

POTRZEĆ, potarł, *f.* potrze, potrę, *cz. dok.*, (Pocierać *niedok.*, *qu. v.*); *Boh.* potřiti; *Sorab.* 1. potruwam; *Rag.* potarti; *Bosn.* potrritti; *Croat.* potreti, potiram, poterlszem; *Hung* eltöröm; *Vind.* pobriſati; *Ross.* потереть; po wierzchu obetrzeć, bereiben, nach einander abreiben, *propr. et transl.* Podniesione są na chwilę, a nie ostoją się, a poniżone będą, jako wierzchy kłosów potarte bę-

da 1 *Leop. Job.* 24, 24. Potkali się pod górami, potarł król xiążęta, jako suche siano. *Biel. Św.* 181. Uderzyli na Tatary, ale tak są od nich potarci, jak zboże od gradu. *Gwagn.* 50. *Biel. Św.* 194 *b. Jan. Lig. H* 3. *Weresz. Pob. D* 4 *b.* porażeni, aufgerieben. Bestyą tę w mocy jej potarł, z mocy jej wszystko wydarł. *Biał. Post.* 246. pokruszył, skruszył, połamał, zerknirschen. Uzdrowię potarcia ich. 1 *Leop. Oz.* 14, 5. szkody, uszkodzenia ich, ihre Schäden. POTRZEĆ się z kim, (*ob.* Pocierać się z kim), w zapasy z kim iść, walczyć z kim; mit jemanden anbinden, kämpfen, ringen. Z przysięźnikami potarłem się żwawo, Którzy i na mnie dość byli zawzięci. *Chrośc. Fars.* 74. Raźno się z remferem potarła *Banial.* A 5. Szczupła nauka moja z poważnym Kromerem potrzeć się nie mogła. *Krom. Błaż.* 786.

POTRZECIE *adverb.*; *Ross.* потретно; trzeci raz, zum Dritten, zum dritten Male. Przysięgam podrugie, potrzecie. *Teat.* 45. *c*, 94. *Wyb.* POTRZECIĆ *cz. niedok.*, trzeci raz robić, (*cf.* potroić), zum dritten Male etwas wiederholen. Można to powtórzyć i potrzecić *Perz. Cyr.* 2, 140.

POTRZEPAĆ *cz. dok*; *Boh.* potřepati; *Ross.* потрепать, *ob.* Trzepać.

POTRZES, *ob.* Potrzas.

POTRZOS, a, *m.*, POTREST, wróbel trzcinny. *Dudz.* 53. der Rohrsperling. Potresty świerczą *Banial.* J 3 *b.* Potresty śmierłzące. *ib.* J 3.

POTRZYMAĆ, *f.* potrzyma *cz. dok.*, potrzymuje *pr.*, Potrzymywać, *frequ.*, a) chwilę przetrzymać, eine Weile halten; *Boh.* podržeti, (*ob.* Dzierżeć); *Ross.* подержать, поодержать, приодержать. Potrzymaj mi kapelusz *Tr.* — b) Śniegi aż do nowiu potrzymają. *Tr.* potrwają, anhalten, dauern.

POTUCHA, y, *ż.*, otucha, ufność, serce, nadzieja; Trost, Muth, Herz. *Dalz.* 16. (*Carn.* potùhn *stellionatus*: *Vind.* potuhnjenost = podstępność). Mieszczanie mają niejaką potuchę i pomoc z fortecy *Boter.* 250. Potucha = POTUCHNIENIE, ia, *n.*, dodanie rady, *commonitio. Mącz.*, potuszenie, Aufmunterung. Nie trzeba młodym dodawać potuchy. *Alb. na Woj.* 1.

POTUCZYĆ *cz. dok.*; *Carn.* porédim, *ob.* Tuczyć.

POTUŁ, n. p. Nie daj się w potuł, ujmij afekt w kluby. *Pot. Syl.* 18. Żaden, który jeno nie chciał, nie podał się im w potuł. *Janusz. Oksz. D* 2 *b.* Śliczne oblicze twoje, coć bogini w potuł iść przyciska; *quae fecit, ut supplex tibi sim dea. Żebr. Ow.* 559. pokorzyć się, sich demüthigen.

POTULIA, ii, *ż.*, *Valantia*, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 3, 146. Valantin, ein Pflanzengeschlecht. POTULNY, a, e, — ie *adverb.*, cichy, łagodny, rochmanny, skromny, cierpliwy; still, geduldig, sanft; (*Vind.* potolashlm = łatwy do pogodzenia, udobruchania, *Subst.* potolashlivost, potolashnost; potolashnik, vtolashnek = pogodziciel; *f.* potolashniza; *Verb.* potolashiti, vtolashiti = pogodzić; se potuhniti, potuhnvatise = łasić się; *Rag.* potulitise, *adj.* potuugljen; *Ross.* потолкаться wałęsać się, tłuc się). Pokorny, cichy albo potulny *Sekl. Mat.* 21. Zwaweńka Jejmość, muszę ja być potulnym. *Teat.* 25, 30. Ja twa potulna psina, liżę nogi. *Zab.* 11, 6. *Koss.* Potulnym znoszeniem ujmiesz sobie troski, *ferendo placide. Ossol. Sen.* 58. Filis wierna, potulna. *Kniaź. Poez.* 1, 142.

*POTURAĆ *cz. niedok.*; (*Ross.* потурить naglić kogo, napędzać); potyrać, poniewierać, pocierać, pogardzać, odrzucać; herum werfen, verwerfen, verachten. Kości długo poturane. *Żebr. Ow.* 174. *jactata diu.* Nowiny zawsze woli człowiecza natura, Powszechne rzeczy gardzi, stare już potura. *Żegl. Ad.* 92. (ex *Pot. Zac.*). Wszyscy go nienawidzą, i król go potura. *Pot. Arg.* 472. Przyjmij mię, ani sobie poturaj Tytanowéj córy *Żebr. Ow.* 359. (*nec despice*). Zacnych dość (nie poturaj), k sobiem paniąt miała. *Żebr. Ow.* 45; (*ne me contemne*).

POTURBOWAĆ, potrwożyć, pomieszać, uniepokoić; beunruhigen, in Verwirrung bringen. Powstały w cerkwi nocne strachy z wielkim poturbowaniem. *Sk. Żyw.* 2, 215. z wielkim niepokojem.

POTURCZYĆ, *f.* poturczy *cz. dok.*, Poturczać *niedok.*, pobisurmanić, na Mahometańską wiarę przewrócić; *Rag.* poturciti, zum Türken machen. Kiedy kogo mają poturczyć, do kadego go przyprowadzą. Kady zawój mu na głowę włoży; potym z pompą przez miasto prowadzą; potym go w osobnéj komorze obrzezują. *Gwagn.* 703. Co pięć lat w Stambule z każdego chrześciańskiego domu wybierają Dzieci za dziesięcinę, które poturczają. *Paszk. Dz.* 50. *Stryjk. Turk. C* 3. *Weresz. Pob. D* 3 *b.* POTURCZYĆ się *recipr.*; *Boh.* poturčjm se; renegatem się stać, Mahometańską wiarę przyjąć, ein Mahometaner werden. W niewoli u Turków będąc poturczył się. *Papr. Ryc.* 48. *Kłok. Turk.* 104. *et* 131. Afryka poturczona. *Mon.* 73, 815. Był przedtym Chrystusowéj wiary, Ale zaś potym został poturczony. *P. Kchan. Jer.* 27. *Wyrw. Geogr.* 270. *Vind.* poturzhen. POTURNAK, a, *m.*, renegat, poturczony, pobisurmaniony: *Rag.* poturcenik, ein Renegat. Zwiedzieni poturnacy chrzest wodny brzydką obrzeską zakrwawili. *Psalmod.* 69. *Kłok. Turk.* 41.

POTUREMNE, ego, *n.*, płaca od turmy, wieży, więzienia; *Ross.* пожелѣзное, Thurmgeld, Gefängnißgeld. Poturemne, płaca urzędowi do opatrzenia więźnia. *Stat. Lit.* 155. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 178. POTUREMNY, ego, *m.*, stróż turmy, der Stockmeister. *Ern.* 1119; *Vind.* turnar, jezhni moister, jetnizhni predstoinik, pot.

*POTURNIAK, a, *m.*, [renegat. ?], n. p. Francuz poturniak. *Mon.* 68, 22. świstak.?

*POTURNY, a, e, n. p. Kniaziom, bojarom, poturnym, i inszym bogatszym, więcéj podymnego naznaczyć trzeba, niż zagrodnikom. *Vol. Leg.* 3, 651. [od turmu, kreskowania w kole, *ob.* Turnus 2].

POTUSZYĆ, *f.* potuszy *cz. dok.*, Potuszać *niedok.*; (*Carn.* potuhnèn *abstrusus*, potùha *stellionatus*; *Ross.* потушить pogasić, потухнуть pogasnąć); potuszyć komu czym, otuchą go napełnić, dobrze mu tuszać pobudzać go, serca i nadziei dodawać; *Vind.* naserzhiti, poserzhiti, vjunazhiti, serze storiti, einem Muth zu etwas machen, ihn mit Hoffnung anfrischen. Kiedy się Turczynowi zda, że się Multani dobrze już odchowali, potuszy trochę Tatarom, którzy wrzkomo swywolą wpadłszy odzierają je do skóry. *Kłok. Turk.* 75. Piérwsza wygrana mu dalszemi potuszyła zwycięstwa-

mi. *Tr.* — *Cum Accusat.* Wielu ich do tego potusza. *Chrośc. Fars.* 435.

POTWARCA, y, *m.*, POTWARZNIK, a, *m.*, POTWARZYCIEL, a, *m.*, obmowca, osocznik, ożuwca, oszczérca, der Verläumder; *Boh.* pomluwač, pomlauwač: *Slov.* pomłuwač, utrhač, potupnik; *Sorab.* 1. mudruwak, balschne wumětwaŕ: *Vind.* obriekavez, obmarnuvauz; *Croat.* potvoritel, muzuvir, nalàgavecz, krivogovorécz, zloglaszitel; *Rag.* potvoraz, potvoritegl; *Bosn.* potvoritegl, potvorac, muzuvir, pagnkavaç; *Dal.* potvornik; *Hung.* patvaros, patvarkodó; *Slav.* psovács; *Ross.* наговорщикъ, оболгатель, нава́дникъ, навѣтникъ, клеветникъ, клеветарь, поноситель, язычникъ, ябедникъ, вредословъ; *Eccl.* лаятель, оглагольникъ, вредословецъ, хулникъ. Jak potwarz, tak i potwarcę, równą znieważać zwykłem pogardą. *Teat* 2, 26. *Barss.* Chytry potwarznik mógł zamieszanie sprawić. *Sk. Dz.* 437. POTWARCZYNA, POTWARNICA, y, *ż.*, *Tr.* POTWARZYCIELKA, i, *ż.*, która potwarzą narabia, die Verläumderinn; *Vind.* obriekarza; *Croat.* potvoritelicza; *Hung.* patvarkodóne; *Bosn.* potvoriteglica, pagnkavica; *Rag.* potvoriteglıza; *Ross.* поносительница, клеветница, нава́дница, навѣтница, ябедница. Potwarzycielki mówić ci będą: męża kochasz, a on się z tobą tak źle obchodzi. *Żab.* 11, 332. Jeśli panna potwarnie kogo o gwałt oskarży, takowa potwarnica słuszną winą miech będzie karana. *Herb. Stat.* 205. POTWARLIWY, POTWARZLIWY, POTWARNY, *POTWARZNY, a, e, POTWARZKI, a, ie, POTWARLIWIE, POTWARNIE *adverb.*, potwarzą narabiający potwarzający, ogadujący, verläumderisch; *Carn.* fershmajhtne; *Vind.* fhmagujezhliu, radofhmagliu, obnafhajozhliu, obriekajozhen, obrezhliu, obmarnujezhen; *Croat.* potvorliv; *Hung.* patvaros; *Slav.* mormorijiv; *Ross.* поносливый, поносительный, злословный, злоязычный, взносный, наносный, поклепный, клеветничій, клеветническій, клеветивый, клеветливый, огласительный, ябедническій; *Eccl.* діаволскій; (потворьнъ *venenatus*). Gęby potwarliwe. *Gęb. Hym.* 307. Białegłowy swarliwe, potwarliwe. *W. Post. W.* 51. Zwadliwa rzecz jest wino, a potwarliwe pijaństwo. *W. Post. W.* 3, 255. Nie tak kat, jak język potwarny kaleczy. *Pot. Zac.* 61. *Kanc Gd.* 98. *Sk. Dz.* 252. Potwarzne paszkwile. *Błaż. Tłum. A* 3 *b. Krom.* 63. Potwarnie kogo oskarżyć. *Herb. Stat.* 205. Ktoby potwarliwie na kogo żałował, ma być karan. *Szczerb. Sax.* 174. *Obr.* 49. Nero potwarnie obwinił chrześcian, iż Rzym zażegli. *Chodk. Kost.* 61. Słowo potwarzliwe. *Zygr. Pap.* 128. Zdradliwym a potwarzkim fortelem niecnot swych bronią. *Kosz. Lor.* 57. POTWARZ, y, *ż.*, *POTWARSTWO, a, *n.*, §. a) obmowa, zarzucanie co komu fałszywie, die Verläumdung; *Boh.* pomlauwanj, autržka, nařek; *Slov.* pomłuwánj, omłuwanj: *Sorab.* 1. balschne wumetwano; *Vind.* obsieranje; *Croat.* potvòra, prigovor; *Dal.* potvora; *Bosn.* muzuvirstvo; *Ross.* обносъ, взносъ, навѣтъ, наговорка, наговоръ, обговоръ, оговоръ, клевета, приклепъ, веклепъ, молва, важденіе, вредословіе, злословленіе, злословіе, зловѣщаніе, наушничанье, ябеда, ябеды; *Eccl.* обада, оболганіе, оклеветаніе, вредословіе, хоула, языковредіе, смута, смутки, смутни, діаволство. Potwarzy dopuszcza się każdy, kto bez pewnych fundamentów jakikolwiek kryminał drugiemu zarzuca. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 349. Darmo wściekła potwarzy, z twéj klozy ponuréj, Grozisz mi, trzęsąc na łbie brzydkiemi jaszczury. *Żab.* 3, 399. *Nar.* Przy wielkich dworach obficie roście ziele, które zowią potwarz. *Kosz. Lor.* 52 *b.* Chciał go czart swym potwarstwem na sławie zelżyć. *Sk. Żyw.* 129. *Biał. Post.* 9. *Wróbl.* 292. — §. b*) Potwarz, oblicze, twarz, das Antlitz. *Tr.* Rzekła czarownica, i *potwarz wieprza dzikiego bez ciała zrządziła; *effigiem nullo cum corpore falsi finxit apri. Żebr. Ow.* 358. kształt jego, obraz, cień, Schattenbild, Gestalt. POTWARZYĆ, spotwarzać *cz. niedok.*, spotwarzyć *dok.*, Potwarzać *contin.*, zadać komu co fałszywie, osoczyć go, potwarz nań rzucić, einen verläumden; *Boh.* pomlauwati; *Slov.* pomłuwam, potwáram, hanjm; *Sorab.* 1. balschne wumetuyu, mudruyu, na pžekor řetžu; *Rag.* potvoritti, potvârati, tvoritti, zloglâsiti; *Dal.* potvoriti, korechim; *Croat.* potvarjam, potvorilszem, nalagam; *Hung.* patvarkodom; *Bosn.* potvariti, potvoriti, muzuviriti, pagnkati, pankati, napankati, nalagati, namuzuviriti; *Vind.* potvarjati, obrezhi, obriekati, obmarnuvati, obsierati; *Carn.* oppravlam, sashmagam: *Ross.* клепать, поклепать, взклепать что на кого, наклепать, наклепываю, приклепаться, клеветать, клевещу, клеветничать, вадить,важдать, взнести, взносить, насказать, насказывать, наговорить, наговаривать, марать, навѣтовать, оболгать, облыгать, оболгаю, облыгаю, оболтать, обалтывать, безславить, обезславить, обезславливать, злословить, озлославить, злославить, вредословить, наушничать, лиховать, облиховать, ябедничать, наябедничать: *Eccl.* обождати, обваждати, облаждати, поносити, поношаю, лжеоклеветати, облнути, злоязычествую, діаволствую. Chrystusa potwarzali, dyabelstwo mu przywłaszczali. *Wiśn.* 283. Siestrzeńca swego zabił z potwarzy swéj żony, abowiem go zpotwarzała, by ją miał poniewalać gwałtem. *Biel. Św.* 60. Ciężko spotwarzony złością człowieka niewstydliwego. *Ryb. Ps.* 67.

POTWIERDZIĆ, *f.* potwierdzi *cz. dok.*, Potwierdzać *niedok.*; *Boh.* potrwdjti, potrwrzowati, twrditi, gistiti, zgistiti, opodstatnjm; *Slov.* potwrzugi; *Sorab.* 1. pokrutžu, wôbkrutžam, zkrutžam; *Carn.* poterdèm; *Vind.* poterditi, poterduvati, sadobruvseti, saterditi; *Croat.* potverditi, potvergyújem, potverdilszem, otverdgyújem; *Dal.* potvarditi; *Bosn.* potvarditi, potvrriditi, potvrrighinati, pokrjepiti, posnasgiti; *Rag.* potvarditti; *Ross.* потвердить, подтвердить, подтверждать, утвердить, утверждать, закрѣпить, одобрить, одобрять, добрю; *Eccl.* соутверждаю, сблаговолити. Potwierdzać czego, co się rzekło, uczyniło, *affirmare. Cn. Th.*, bestätigen, bekräftigen. Związek wasz matka twoja potwierdzała przed śmiercią. *Teat.* 49, 32. Potwierdzał go w tym urzędzie. *Groch. W. A* 3. Potwierdzający, *affirmativus*; *Slov.* zkručženitné; *Ross.* подтвердительный; *Eccl.* нарицательный, нарицательно. Potwierdzenie, *Vind.* poterdenje; *Slov.* potwrzenj; *Ross.* закрѣпка, благоизобрѣтеніе. (*Slov.* potwrdžugičnost *affirmatio*).

Bierzmowanie potwierdzeniem zowią, iż przez to bóg w nas potwierdza, co na chrzcie zaczął. *Karnk. Kat.* 158. Potwierdzić co przysięgą, poprawić przysięgą, eidlich bestärken. — §. Potwierdzić, pokrzepić, posilić; stärken, erquicken. Kazał wojsku konie i siebie jedzeniem potwierdzić. *Biel.* 468. *Gwagn.* 278. — *Transl.* Potwierdziwszy rycerze swą mową, kazał w bębny uderzyć ku potkaniu. *Biel.* 105. *Poćwierdzić 1 *Leop.* 2 *Cor.* 2, 7. POTWIERDZICIEL, a, *m.*, potwierdzający co; *Vind.* poterduvauz, poterdovez, saterdnik, sarefnizhar; *Rag.* potvarditegl: *Croat.* potverditel, otverditel, der Bekräftiger, Bestätiger. *Cn. Th.* POTWIERDZICIELKA, i, *ż.*; *Rag.* potvarditeghiza.

POTWORA, y, *ż.*, *POTWOR, u, *m.*; *Boh. et Slov.* potwora; (*Boh.* potwornost awantura, zpotwořiti dziwnych kształtów nabrać); *Slav.* utvora; *Sorab.* 1. nimonaturski pohrod; *Vind.* strashna poduba, strashilu, plashilu, nevred, sporna svier, sverenstvu, divjina, divjazhina, zhemerni rod, pośhast, spaka, neroistvu, grosovishtvu, gnufovishtvu, gnufnost; *Bosn.* nakazao; *Ross.* чудовище; *Eccl.* чудо; dziki płód, niezwyczajny, monstrum; eine Mißgeburt, ein Ungeheuer. Potwora leśna, *satyrus. J. Kchan.* Leżący w lochu Cerber, potwora straszliwa, Cały Ereb potrójną paszczą oszczekiwa. *N. Pam.* 3, 347. Ileż to ludzi straszny ten potwor napsował! *Dmoch. Il.* 2, 107. Niektóre wyspy są puste od ludzi, dla potwor, które mają straszliwe urody. *Biel. Św. B* 2 *b.* O potworach w nocy się ukazujących. *Ząbk. Mł.* 287, (*ob.* Larwy, straszydła). — *Transl.* Głupie samego zwyczaju, nierozumu potwory, porywały się na swoje dobrodzieje. *Przestr.* 38. Ludzkich wymysłów *podfory (potwory), przeciwne prawdzie, pusció, a na samej prawdzie przestawać mamy. *Wiśn.* 578. *POTWORNY, POTWORLIWY, a, e, POTWORNIE, POTWORLIWIE *adverb.*; *Boh.* potworny, (2. awanturniczy); *Slov.* potworný; *Vind.* skuren, sporn, gerd; *Bosn.* nakazan, zablazan, nakazni; *Eccl.* дивострашный; §. 1) przeciwprzyrodzony, niezwyczajny, nieforemny; ungestaltet, abscheulich. — *Transl.* Odszczepieńcami, bałwochwalcami, antychrystami i innemi potwornemi tytuły nazywać was będą. *W. Post. W.* 3, 144. *Żurn. Post.* 3, 704 *b. ib.* 4 *b. Baz. Hst.* 1 *b.* Długo mię nadzieją uwodząc, potworliwie rzecz wywraca. *Pilch. Sen. gn.* 365. — §. 2*) Potworny [Błąd. 1], podwójny, doppelt, (cf. powtórny). Potworna trąba, puzan. *Tr.* Pachołcy suknie i czapki potwornie używają, jedne spuszczają, drugie podnoszą. *Żebr. Zw.* 94. POTWORNOŚĆ, ści, *ż.*, niekształt, kształt potworny; (*Boh.* potwornost awantura); *Vind.* skurnost, spornost, die Abentheuerlichkeit. POTWORZYĆ *cz. dok.*, wciąż stworzyć, nach einander schaffen, hervor bringen; (*Ross.* потворить, потворствовать przez szpary patrzeć, wybaczyć).

POTY *plur.*, *ob.* Pot.

PÓTY *adverb. temp. et loci*, (cf. póki, pokąd), potąd, do tego czasu, do tego miejsca; bis hieher, bis zu dieser Zeit, so lange, bis zu diesem Orte, so weit; *Sorab.* 1. hacž ńet, hacž szém, hacž, (cf. aż); *Croat.* donle, do onde; *Dal.* do onami; *Ross.* доздѣ, досель, *vulg.* пота. Póki nie umiesz, póty się ucz; owszem póty, póki żyjesz. *Pilch. Sen. list.* 2, 259. Póty się człowiek w pięknéj rzeczy kocha, póki piękniejszéj nie ujrzy. *Sk. Żyw.* 2 297. Póki dar, póty i pamięć dobrodziejstwa stoi. *Gorn. Sen.* 37. Męstwo póty jest cnotą, póki nim kieruje mądrość. *Jabł. Tel.* 165. Witołd w pół Dniepru z koniem zajachał, i szabli dobywszy, rzekł: póty moje! *Birk. Chmiel. C* 3. Póty kres. *Cn. Ad.* 915. (dość już masz). Dasz mu póty, a on chce póty. *Cn. Ad.* 408. (dano kurowi grzędę, a on chce wieży). — Od póki - do póty, seit - (so lange). Od pókim cię stracił, do póty nie miałem momentu bez żałości. *Węg. Marm.* 3, 732. — §. Póki póty, niejaki czas, czy dłużéj, czy krócéj; einige Zeit, lang oder kurz. Zbożny pobyt mamy na tym świecie póki póty, ale po tym żywocie rajski przebyt. *Birk. Kaz. Ob. B.* *POTYCHMIAST. *Kosz. Lor.* 80 *b.* aż do póty, do tego miejsca, bis hieher.

POTYĆ, *ob.* Tyć.

POTYCZ, y, *ż.*, POTYCZE, a, *n.*, n. p. Wszystko do polowania gotowe, koń, strzały, psy, potyczy, sieci. *J. Kchan. Fr.* 74. (może patyki, tyki, któremi ściany wielkich sieci się osaczają). — *Transl.* W też wpadł, co i ty, Wenery potycze. *Pot. Syl.* 368. (w sidło). Po długim czasie bierze się zbieg do ludzi z téj dziczy, Ale cóż? zaraz wpadł złéj fortunie w potyczy. *Pot. Pocz.* 151. POTYCZKA, i, *ż.*, §. 1) potkanie, potykanie, ścieranie się, potrzeba, bitwa; *Boh. et Slov.* potýkanj; *Ross.* сшибка, (потычка często posyłanie, wyłgание), das Treffen. (*Potaczka. *Hipp.* 27 etc.). Potyczka walna, *Mars apertus. Cn. Th.*, (cf. pole). Codzień były potyczki, harce i potrzeby. *Jabł. Tel.* 229. Przez ten czas, lubo żadnéj bitwy generalnéj nie było, urywcze jednak potyczki częste bywały. *Papr. W.* 2, 80. utarczki, Scharmützel. — §. 2*) Potyczki, część stroju białogłowskiego. *Sax. Tyt.* 7. POTYCZKOWY, a, e, do potyczki należący. *Włod.*, *concursatorius. Cn. Th.*, od potyczki, zum Treffen gehörig, Schlacht-. Śpiewali pieśń Marsowi, bożkowi wojny, *canticum congressuum*, t. j. potyczkową zowiąc. *Gaw.* 1, 162. — (POTYK, *ob.* Patyk). — POTYKAĆ, POTYKAM, *ob.* Potkać, potknąć. POTYKACZ, a, *m.*, *iasuela r. x.*, co się potyka, *sed substantivum Latina vocabula postulant*, *concertor, praeliator, concursator. Cn. Th.* der Kämpfer, der ein Treffen liefert. POTYKANIE, POTKANIE, *ob.* Potkać.

POTYJ, ego, *m.*, *Ruthen. Hippatius. Jabł. Her.* Oz. [Błąd: *rusk.* Potij = Pociej, nazwisko rodziny; Hippatius = Hipacy, imię chrzestne, *rusk.* Ypatyj. 2]

POTYKIWAĆ komu, *intrans. contin.*, wciąż komu tykać, ty komu powiadać, nie Wc Pan, nie Dobrodziej, einen dutzen. *Tr.* POTYKIWACZ, a, *m.*, der Dutzer. *Tr.*

POTYLICA, y, *ż.*, *Occiput*, tył głowy, potylica. *Urs. Gr.* 180. zatyłek, der Hinterkopf, das Hinterhaupt; *Sorab.* 1. hwowné zadk, téwo.

POTYM *adverb.*, = POTÉM = po tym, następnie, pośrednie; darauf, hernach; *Boh.* potom; *Slov.* potom, pozatim, potomně; *Sorab.* 1. *et* 2. potom; *Carn.* potem, potlej, potler, poklej; *Vind.* potem, potiem, satiem, potle, potler, natu, naprei; *Croat.* potom, pàko (cf. *pak, póki), potlam, potle; *Dal.* poszlye (*ob.* Pośledź), potom; *Bosn.* potom, potom toga, pokle, poslie, páka, odsle, nakon,

osin dobba, odsàd naprìd; *Rag.* potòm, pòtom, pak, paka za tjêm; *Slav.* pak, pakonda, posli; *Ross.* потомъ, спустя, ужо; *Eccl.* тожъ, тажє, тъждє, (cf. tož, tuż). Słonecznik obraca się za słońcem zaraz z rana, i potym cały dzień. *Syr.* 1527. Kiedy tak na początku, co to będzie potym. *Teat.* 19, 25. Nie że źle teraz, i potym tak będzie. *Mon.* 70, 215; *non olim sic erit. Hor.* 1, 232. *Min.* Potym o tym zobaczemy, jak się to stanie. *Teat.* 54, 98. To potym, to potym, nie bądź tak gorący. *Teat.* 15, 69. Zbytnie nie pytaj, co będzie potym, Żeś dziś zdrów, zysk jest, miéj dosyć o tym. *Petr. Hor.* B 3 b. I próżno myśleć o tym, Co z nami będzie potym. *J. Kchan. Dz.* 216, cf. kiedy, jutro, przyszłe. — Na potym, na przyszłość, w przyszłości; *Slov.* na potom; *Sorab.* 2. na pschiduzi, dopotommscholio, dahle potom; *Carn.* posehmal; *Slav.* vnapridak; *Ross.* впредь, in Zukunft, ins Künftige. Wszystka moja myśl jest o tym, Jakoby dobrze było mi na potym. *Zimor. Siel.* 508. Nie dba Kupido, co będzie na potym. *Morszt.* 98. Mrówki uczą nas przezorności na potym, jak zawczasu potrzebie zapobiegać. *Kras. Pod.* 2, 256.

POTYNKOWAĆ, *f.* potynkuje *cz. dok.*, tynkiem postrychować; *Vind.* polizhiti, polikati, tinflu obmasati; *Croat.* poflastrávam, übertünchen, beründhen. Kamienie te potynkujesz wapnem. *Budn. Deut.* 27, 2. Gdy potynkować dał kościoł, cały zapis się zamazał. *Pepr. Ryc.* 264.

POTYRAĆ, POTÉRAĆ *cz. niedok.*, (cf. *Ross.* потирать, потерять potracić, потеря strata; *Boh.* potjrati pocierać; *Bosn.* potira *insectatio*; *Croat.* potira *fugatio*, *ob.* Poturać); poturać, pomiatać, poniewierać, za nic nie mieć; vernachlässigen, herum treiben lassen, aufreiben, zu Grunde richten. Zboża wszystkie potyrawszy, nie mieli się czym żywić. *Warg. Cez.* 18. On wszystko potyra, i marnie przetrawi, Tak że nawet szeląga w kiesce nie zostawi. *Pal. h. Sen. list.* 4, 168. (rozrzuca). Starcowie młode syny będą grześć, a żony Lada gdzie potyrają płód niedonoszony. *Simon. Siel.* 55. Wszystko nieprzyjaciel spalił, musze się w mieście burkiem potérać. *Falib.* C 2, (cf. kąty pocierać). Herezyami Francya ginie, Flandrya zniszczała, Dania i Szwecya się potyrała. *Sk. Kaz.* 74.

POUCHODZIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander weg gehen. Pouchodzą od okrutnéj ręki. *Bardz. Trag.* 483. Ludzie posiłkowi z stron pouchodzili. *Bardz. Luk.* 2, 58. POUCIEKAĆ *intrans. iter. dok.*, nach einander weg laufen. Oni tył podali, I piérwsi z Emalskich pól pouciekali. *Bardz. Luk.* 157. POUCIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreiben, abwischen. Wszystkim, jakby patykiem poucierał nosy. *Teat.* 16, 212. POUCINAĆ *cz. iter dok.*, nach einander abschneiden. Kosteczki w ranie szczypczykami poucinać. *Perz. Cyr.* 2, 40. W czym go ułowić chcieli, tym się sami ułowili, a prawie się siekierą swą, jako ono mówią, poucinali. *Rej. Post.* P p 5, (cf. bicz na się dać). Żarty ich niesmaczne, słowa poucinane i powywracane. *Mon.* 68, 96. (pouknsane).

POUCZYĆ, *f.* pouczy *cz. dok.*, Pouczać *niedok.*, nauki dawać; *Boh.* poučjti, poučowati; *Sorab.* 1. pohutžuyu; *Vind.* povuzhiti; *Rag.* poucitti; *Ross.* поучить, поучать, lehren, die Lehre geben, belehren. Poucza mała nas mrówka, wzór prac wielkich, jak o sobie dbać. *Zab.* 8, 319. Chléb jest i kielich, co wam też i oczy wasze oznajmują; ale w czym wiara ma być pouczona, chléb jest ciałem. *Dambr.* 195. (tego was wiara nauczyć musi). Nie uczta to była, lecz pouczenie. *Pilch. Sen. list.* 3, 230. (lekcya, nauka, pouka). Zwykli z młodu tylko trochę się pouczyć, a potym nic innego, jedno jeść, pić, spać. *Hrbst. Nauk.* l 5 b. — (*Eccl.* поучатель nauczyciel, поучательный *peritus docendi*).

POUFAĆ, PODUFAĆ komu, *med. dok.*, Poufywać *contin. et frequ.*, ufność w kim pokładać, seine Hoffnung setzen, vertrauen. Szczęśliwy bywa, kto bogu podufywa. *Ryb. Ps.* 73. — §. Poufać czego komu, *f.* poufa *cz. dok.*, powierzyć, anvertrauen. Siostrze swojéj kochanéj poufałem Miłości, skrycie którą już pałałem. *Past. Fid.* 68. Sekretu tego kilkom tylko poufawszy.... *Pot. Arg.* 475. Poufać się komu, sich jemanden anvertrauen. *Tr.* POUFALEC, PODUFALEC, lca, *m.*, poufały czyj, wiernek; *Ross.* тайновѣдецъ, временщикъ, der Vertraute. Ćma pochlébstwa opętany właśnie Na wiarę podufalca łagodniuchno zaśnie. *Zab.* 15, 79. *Nagł.* POUFALIĆ sobie kogo *cz. niedok.*, spoufalić *dok.*, poufałym sobie uczynić, vertraut machen. *Tr.* 2208. — Nie spodziewałem się nigdy tak zpoufalić z tym paniczem. *Teat.* 28. b, 125. przyjść do téj poufałości. POUFAŁOŚĆ, PODUFAŁOŚĆ, ści, *ż.*, ufność, zaufanie, wiara, powierzanie komu (cf. zażyłość, zachowanie), familiarność, bezpieczność; *Croat.* zauffanoszt; *Vind.* savuplivost, sanaflilivost; *Ross* довѣрчивость, die Vertraulichkeit, das Zutrauen. Podufałość długą przyjaźnią ugruntowana, nie uwalnia nas od grzeczności obowiązków. *Zab.* 4, 154. *Bienk.* Przestrzegałem cię o zbytnią do mnie poufałość. *Teat.* 53. d, 47. POUFAŁY, PODUFAŁY, POUFNY, a, e, POUFALE, POUFNIE *adverb.*, familiarny, bezpieczny; vertraut, vertraulich; *Vind.* savupliu, sanafhliu; *Ross.* дружный, закадычный. Idę z tobą poufną szczerością. *Past. Fid.* 113. W twarz się podufałym Czyni bratem, a z tyłu sięga puinałem. *Kulig. Dem.* 239. Zkąd? że cię spytam poufnie i skromnie. *Chrość. Ow.* 101.

POUGŁASKAĆ *cz. iter. dok.*; *Boh.* poukrotiti, *ob.* Ugłaskać.

**POUKA, i, *ż.*, pouczanie, nauka; die Lehre, Belehrung. Wróżby straszne z szkaradnéj pouki. *Przyb. Ab.* 28.

POUKOŃCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin beendigen. Wszystkie dzieła jego niepoukończane. *Przyb. Milt.* 88. POUKRĘCAĆ *cz. iter dok.*, nach einander abdrehen. Wielki cud, iż nam karków nie poukręcano. *Teat.* 7. c, 56. Aby mi się tylko w ręce dostali, łby im poukręcam. *Teat.* 9. b, 44. POUKRUSZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zerbröckeln, zermalmen. Gryząc sucharki poukruszał zęby. *Teat.* 11. b, 10. POUŁATWIAĆ, *ob.* Pouspokajać.

POULICZNY, a, e; *Boh.* pouličný; po ulicach się najdujący, Straßen-, auf den Straßen befindlich. Pouliczny żebrak. *Sk. Dz.* 29.

POULŻYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander erleichtern, lindern; *Boh.* poulewiti. POUMIERAĆ *med. iter. dok.*, nach einander hin sterben; *Vind.* povmreti. POUMIZGAĆ się, *f.* poumizga się *recipr. dok.*, chwilę się umizgać, eine Weile

carreſſiren. Czy go już dyabli tak prędko przynieśli, ani się można poumizgać przed nim. *Teat.* 55. *b*, 7.

POUNIOWY, a, e, po zapadłéj unii zdarzony, nach der Union geschehen, verfügt ꝛc., (*ob.* Unia). Sumy przeduniowe i pouniowe. *Gaz. Nar.* 1, 199.

POUPIERZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander befiedern. — *Transl.* Kto wichry poupierzał w skrzydła niestanowne? *Nar. Dz.* 3, 88. POUPODOBAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander gefallen; *Eccl.* соугождаю *complaceo.* POURADZAĆ *cz. iter. dok.*, spólnie uradzić, gemeinschaftlich beschließen; *Eccl.* соувѣщаваю. POURAŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verwunden. Młode jagnięta wiążą za szyję czym miękkim, by snadź przez cały dzień skacząc nie pourażały się. *Cresc.* 562. POURZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abschneiden. Ogolił ich, i pourzynał im szat od pośladku aż do nóg. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 19, 4. POUSIADAĆ *intran. iter. dok.*, sich nach einander hin setzen, nieder sitzen. Jako gdzie kto mógł, pousiadali. *Zab.* 12, 268.

POUSPOKAJAĆ, *f.* pouspokoi *cz. dok.*, spokojności ponabawiać, nach einander beruhigen; poułatwiać, nach einander abthun. Pouspokajał swoje interesiki ciebuteńko. *Teat.* 3. *d*, 29.

POUSTAWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander festsetzen, bestimmen. Na same miasteczka sumy poustawiać. *Star. Vot. B b.* POUSTĘPOWAĆ *med. iter. dok.*, nach einander hin abtreten, ablassen, weichen; *Boh.* poustaupiti, poustaupjm. POUSUWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander weg schieben. Stoły pousuwać w kąty. *Teat.* 33. *d*, 19. POUTRACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verlieren. Majątki z marności poutracają. *Glicz. Wych.* O 3 *b*. POUWOZIĆ *cz. iter. dok.*, nach einandern entführen. Panny Podkomorzanki pouwozić się dały nocą. *Teat.* 16. *b*, 88. — (POUZDAĆ, *ob.* Uzdać). — POUŻYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abärnten; *Ross.* поужинать.

*POWA, n. p. Rzekł: powa co najprędzéj, mój miły staruszku. *Rej. Wiz.* 22 *b*. *pódźwa, pójdźmyż, *ob.* Pójść.

POWAB, u, *m.*, *POWABA, y, *ż.*, nęta, ponęta, wab; der Reiz, die Anlockung, hinlockende Anmuth; *Sorab.* 1. nawabenstwo; *Eccl.* вабъ; *Ross.* приманa, приманка, приманъ, прелесть. Powab i ponęta wyrazy są bardzo blizkoznaczne, oznaczają tę władzę, które wyższe nad pospolitość dary natury mają nad sercami ludzkiemi. Zdaje się atoli, że ponęta ma coś naturalniejszego, powab zaś więcej sztuki. *Pam. Warsz.* 4, 44. Miłość powab do wszystkiego. *Cn. Ad.* 502. (wszystkiego nauczy). Do czego jest powaba częsta, temu się odjąć trudniéj, niżeli do czego rzadka powaba. *Petr. Eth.* 128. POWABIĆ, *f.* powabi *cz. dok.*, Powabiać *niedok.*, ponęcić, wabiąc pobudzić; reizen, anmuntern, anregen; *Sorab.* 1. powabież, nawabam; (*Vind.* povabit *invitare*); *Ross.* поманить, поманивать, взманить, взманивать. Bóg dał nam te doczesne dobra, aby nas do prawdziwéj znajomości swojéj pobudził, a do siebie temi dobrami swemi powabił. *Żarn. Post.* 2, 309. Bystry orzeł przed dziećmi lichemi Lata, powabiając je z gniazda skrzydły swemi. *Groch. W.* 15. Powabiono go, żeby to pisał. *Wys. Aloj.* 96. Z głosem trąby krzykliwéj wjeżdżają do miast, aby oczy ludzkie ku przypatrywaniu się pompy swéj obracali i powabiali. *Żarn. Post.* 249 *b*. (ściągnąć na się). Sędzia, gdyby złoczyńców nie karał, powabiałby gniew boży. *Szczerb. Sax.* 176. (wzbudziłby). Męczennik ten katów jeszcze na szarpaninę ciała swego powabiał. *Birk. Dom.* 69. (pojątrzył ich jeszcze). Powabić się *recipr.*, dać się uwieść, sich hinreißen lassen. Powabił się jéj pociągającemi ponętami. *Mon.* 65, 568. — §. Powabiać kogo na rękę, na pojedynek, wyzywać go, einen heraus fordern. By też kto najwięcéj słowa dotkliwe sławie przymawiając drugiego na rękę powabiał, a on nie pójdzie, wszystkie te słowa dobremu mniemaniu jego szkodzić nie mogą. *Stat. Lit.* 330. Ktoby się ważył powabić, gardłem ma być karan, także i powabiony, nie ma się pod tąż winą stawić. *Vol. Leg.* 2, 1698. (hetmańskie artykuły). *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 348. Zabicie za powabieniem abo wyzwaniem na rękę. *Stat. Lit.* 328. W takiéj nieprzyjaźni byli, iż się nakoniec na bezecny pojedynek powabili. *Birk. Dom.* 22. *Warg. Wal.* 52. *et* 80. POWABICIEL, POWABNIK, a, *m.*, §. 1) który powabia, der Anlocker, Anreizer. (*Vind.* povablovez = zaprosiciel); *Ross.* приманщикъ. Powabiciel, wywabiacz, *provocator*. *Mącz.* wyzywacz, der Ausforderer zum Zweykampf. — §. 2*) Gdzie żniwa nastaną, kazać wszystkim wychodzić ogrodnikom, komornikom, chałupnikom, *powabnikom, karczmarzom. *Zaw. Gosp.* Gdy nastaje żniwo, aby wszyscy według powinności i osady wychodzili, mianowicie kmiecie, zagrodnicy, chałupnicy, powabnicy. *Haur. Ek.* 52. [zaproszeni, zawezwani 2]. POWABNICZKA, i, *ż.*, która powabia, die Anlokerinn. POWABKA, i, *ż.*, *dem. nom.* powab, §. a) ein Reizchen, ein kleiner Reiz. — §. *b) Wyzywanie na pojedynek, die Herausforderung zum Zweykampf. Powabki i pojedynki w wojsku nie mają miejsca. *Vol. Leg.* 2, 1698, (*z artyk. hetm.*). POWABNOŚĆ, ści, *ż.*, powabianie, przymiot powabiający, przyjemność do siebie przyciągająca, das Reizende; *Sorab.* 1. nawabnoscž; *Ross.* приманчивость, привлекателность. Georgianki wszelką swą powabność nienaruszoną prawie do starości utrzymują. *Mon.* 69, 658. POWABNY, a, e, POWABNIE *adverb.*, powabiający, pociągający; reizend, anziehend, anlockend; *Boh.* wábicy, wnadicy; *Sorab.* 1. nawabenski, nawabenstliwé; *Vind.* perlishezhen; *Ross.* манный, взманчивый; приманный, приманчивый, плѣнительный, прелестный, привлекательный. Ten jakikolwiek pożytek przeto tylko tak powabny, że widoczny i blizki. *Mon.* 64, 319. Jeszcze nie minęły dla nas powabne dni uciechy. *Teat.* 4, 116.

POWĄCHAĆ, *f.* powącha *cz. dok.*, popąchać, węchem doświadczać; *Vind.* povohati; *Eccl.* обоняватн, обонюхать, обонятн; *Ross.* понюхать, (понюхивать zażywać tabaki), beriechen. Ledwieby pies powąchał, co czasem ci niebożęta jeść muszą. *Haur. Sk.* 507. Nie targuj mego bukietu, nie powącha go nos ladajaki. *Teat.* 51, 22. Powąchaj, poczujesz proch, siarkę, saletrę. *Teat.* 11. *b*, 5. *Explorare*, oświadczyć, powąchać, co się gdzie dzieje. *Mącz.* POWĄCHACZ, a, *m.*; *Vind.* povohavez, povohnik; der Beriecher.

POWADZIĆ, *f.* powadzi *cz. dok.*, pokłócić, poswarzyć; *Eccl.* свaживaти, zusammen hetzen, zusammen bringen, zanken machen. Powadzić się *recipr.*, *Boh.* powaditi se, podowaděti; *Bosn.* zavaditise, svaditise; poswarzyć się, sich mit einem überwerfen, mit ihm zanken. Kto nie zna swéj żadnéj wady, niech się powadzi z sąsiady. *Cn. Ad.* 389. Rozumieją, że już każdy ewanielikiem jest, kto się z księdzem którym powadzi. *Tworz. Okul. F* 4.

POWAGA, i, *ż.*; (*Boh.* powaha jakość, *conditio*, *qualitas*, *ratio*; *Slov.* powaha *habitudo*); poważność, znaczenie, poważanie, w którym kto albo co, waga, kredyt, die Wichtigkeit, das Gewicht, das Ansehen; *Boh.* zřenj, zřetel; *Vind.* poshtenje, nagledashtvu, mogoshtvu, oblast; *Ross.* знать. Powaga, jest dobre ludzi rozumienie o chwalebnych i zdatnych czyich przymiotach. *Boh. Zamoj.* 58. Tylko przez wagę wchodzim w powagę. *Lub. Roz.* 216. Otto miał już powagę do rozkazania, ale do zakazania złego jeszcze nie miał powagi; ztąd znać, że i dwie są powadze (*dual.*). *ib.* 234. Domatorskie rady nie mają nigdy inszéj powagi, tylko które od szabli biorą. *Kłok. Turk.* 206. Bóg jest sędzia, a niemasz u niego powagi osoby. 1 *Leop. Syr.* 35, 15. względu, osobistości, Ansehen der Person. Powagę czynić komu, upoważniać, Ansehen und Gewicht geben. — §. Powaga osobista, stateczność powierzchnie się wydająca, die Gravität. Insza powaga, insza wyniosłość albo pycha. *Fredr. Ad.* 15. Tak miłość każe: precz ztąd, precz powagi wyniosłe broniące swywoli. *Hul. Ow.* 99. Nadto powagi, hardości jest znakiem. *Nar. Dz.* 1, 54. Powagi, godności przestrzega, poważny. *Cn. Ad.* 914. er hält auf sein Ansehen. Powagę stroi, uprządł sobie postawę, stąpa z tablatury. *Cn. Ad.* 914. er giebt sich ein rechtes Ansehen, gar eine rechte Figur. Równym mi się czyni, wszelakiego strojenia powagi zaniechawszy *Gorn. Sen.* 76. Fałszerze swojéj powagi nadstawiają sobie, szerokiemi płaszczami, długouchatemi myckami. *Gil. Post.* 41 *b.* Powagę stroić *Ross.* приосаниться.

POWAŁ, u, *m.*, POWAŁA, y, *ż*; (*Ross.* повалъ pomorka, epidemia); *Ross.* повалка; *Croat.* povàl *prostratio*; §. 1) powalenie, *transl.* pokoszenie, pokos, pobicie, *active et passive*, das Hinstrecken, Hinschlagen. Zkąd poszedł on pował, który ziemię Moskiewską, Tatarską, Wołoską tak często gromił? *Janusz. Oksz. B* 4 *b.* (nawał, nawałność). Szatan zobaczył naszych powałę rycerską. *Przyb. Milt.* 197. Na pował, pomostem, pokosem, stosami powalono; *Ross.* поваломъ, in Haufen hingestreckt, aufgethürmt, stoßweise. Zazdrość wszędzie zboża kładzie na pował kwitnące. I wielkim gwałtem pali trawy zieleniące. *Otw. Ow.* 96. Leżą na pował bujne ziemskie urodzaje. *ib.* 205. Na pował leżą po ziemi trupy. *J. Kchan. Ps.* 117. *Groch. W.* 438. Na pował leżały Trupy, jak robaczywe kiedy obleciały Jabłka za trząśnieniem rózg. *Żebr. Ow.* 179. Wszystkie herszty Krzyżackie trupem na pował złożono; *ducibus extinctis. Krom.* 459. Ludzie nagłą śmiercią prawie na pował marli. *Krom.* 556. Spadając na nich na pował wszystkich walili orężem. *Ustrz. Kruc.* 2, 12. Tak w się oba uderzyły konie, Że jako zdechłe na pował leżały. *P. Kchan. Jer.* 144. Na słowo: jam jest! grzbietem wstecz bieżą, I tak na pował po ziemi leżą. *Miask. Ryt.* 56. Na pował grzbietem leżących podźwignął. *Odym. Św.* 2, *C c* 4. — §. *Aliter:* Słać się komu powałem, pomostem, bardzo się przed nim uniżać, uniżonym dla niego być; sich vor jemanden hin strecken, erniedrigen, sehr unterthänig thun. Boga nie chciałem Mieć przyjacielem, gdy mi szczęście się powałem słało. *Min. Ryt.* 2, 293. — §. 2) Powała, *Boh.* powal; *Ross.* накать; strop drewniany, eine hölzerne Zimmerdecke. (*Slov.* powala astrych). Tarcice na powały do izb powinny być suche. *Świtk. Bud.* 40. Dla ozdoby powały malowane w pałacach. *Lub. Roz.* 16. — §. 3) Powała, *herb. Kurop.* 3, 41, *ob.* Ogończyk.

POWALAĆ *cz. dok.*, po wierzchu zwalać, pobrudzić, poplugawić; beschmieren, beschmutzen, unflätig machen; *Vind.* navmazati, vmasati, pogerditi, nanevzhediti; *Ross.* вывалять, замарать, замарывать, грязнить.

POWALIĆ, *f.* powali *cz. dok*, Powalać *niedok.*; *Boh.* powaliti, powalowati; *Rag.* povâliti; *Bosn.* povaliti, oboriti *sternere, dejicere*; *Croat.* povalyújem, povaliti; *Sorab.* 1. powahlu, zpowahlam; *Vind.* prevaliti, dolmetati, dolvrezhi; *Ross.* повалить, поваливать; *Eccl.* съпатн, сънинятн, низложить, низлагать; obalić, z nóg zwalić, pokonać; hin werfen, hin strecken, nieder drücken. Wiatr był tak wielki, że ludzie i konie powalał. *Biel.* 579. Mężne rycerstwo, terazże zapalaj Krzosem zapalaj a Moskwę powalaj. *Paszk. Bell. B* 3 *b.* Powalić się *recipr.*, obalić się, upaść, runąć; *Bosn.* povagljtise, obrachjatise, hin stürzen, hin fallen. Osieł idąc kamienistą drogą, powalił się pod ciężkim brzemieniem. *Ezop.* 122. Dom chroboce, nim się powali. *Pilch. Sen. list.* 5, 529. Gdy się baszowie powalą, wszystko z niemi oraz upada. *Kłok. Turk.* 87. Łacno bić tego, co się powali. *Cn. Ad.* 411. (łacno nad umarłym dokazywać; komu się noga powinie, leda kto się go nabije; na pochyłe drzewo kozy skaczą). (*Ross.* повальное sztrof od pijanego, którego na ulicy podniesiono).

POWALICIEL, a, *m.*, obaliciel; *Sorab.* 1. zpowahlnik; *Croat.* povalitel, der Umwerfer, Hinstrecker. *Wrodz. żeńsk.* Powalicielka.

POWAŁKA, i, *ż.*, każda rzecz w kupę zgnieciona, niby w wałek, ein Kloß, ein zusammen gedrücktes Stück. Orać trzeba ziemię na drobne kawałki, Nazad się obzierając nie robić powałki. *Pot. Pocz.* 558. — §. Powałka chlebna, gniotka, bochenek mały, *pastillus.* Powałuszka, powałeczka. *Mącz.* ein derber gemeiner Brotwecken. A w tym odebrał jadło i powałki Ciepłe od gościa z plecionéj kobiałki. *Wad. Dan.* 269. Mnich plecie, bredzi, mata i na on kościołek Nawyłudza powałek, pieniędzy, gomołek. *Klon. Wor.* 47.

POWAŁKOWAĆ *cz. dok.*, chwilę wałkować, nach einander walken; *Rag.* povâgljati, povaglîvati; *Ross.* повалять, покатать, покатывать.

POWANIAĆ, *ob.* Powonić.

*POWAPNIĆ *cz. dok*, wapnem powlec, pobielić, bekalken, *Bosn.* ojapniti, japnom oklaçniti, pobjeliti. Powapniony *Eccl.* повапленный.

POWARCHOLIĆ *cz. dok.*, powadzić, pokłócić; gegen einander aufbringen, zusammen hetzen. To przyszło z rozerwa-

niem jednéj cerkwi, z powarcholeniem braci jednego i tegoż narodu. *Weryf. pr.*

POWARTOWAĆ, *f.* powartuje *cz. dok.*, śledząc poprzewracać, herum suchen, durchstöbern. Wszystkie skrytości ziemi powartował, a nic nie znalazł. *Warg. Radz.* 31.

POWARYOWAĆ *cz. niedok.*, poodmieniać, poprzewracać; umändern, umstoßen. Księgi ziemskie Kijowskie bardzo były powaryowane. *Vol. Leg.* 3, 293. (pofałszowane). Zła śmierć koncepty mu powaryowała. *Kchow. Fr.* 29. (szyki mu pomyliła). — §. *Neutr.* Powaryować, poszaleć, pomieszanego mózgu być, w głowę pozachodzić; verrückt werden, ein wenig verrückt seyn. Powaryowany jest trochę. *Teat.* 24, 102.

POWARZYĆ, *f.* powarzy *cz. dok.*, Powarzać *niedok.*; *Boh.* powařiti; *Vind.* povariti; *Carn.* poureti, pourêm, pourel; *Bosn.* povariti, popovariti; *Ross.* поварить, поваривать, пострапать: wiele nawarzyć, pogotować, viel nach einander sieden, kochen. Powarzył potraw na kilka dni. *Tr.* (*Rag.* povarxak *ovum ultimo procreatum*). Powarzyć czym, poparzyć, *fig.* bebrühen. Jakby ich powarzył, wszyscy zwieszą nosy. *Pot. Arg.* 600. *Żegl. Ad.* 93. Ci co go oskarżyć chcieli, Jak powarzeni wstydzić się musieli. *Leszcz. Hist.* 503. Żołnierze zmieszani, strachem powarzeni, Swoją własną bojaźnią są wpół zwyciężeni. *Min. Ryt.* 1, 147. Jak powarzeni chodzą, rady sobie dać nie mogąc. *Smotr. Apol.* 10. — §. Powarzył mróz zioła, kwiat, drzewa; *adussit frigus herbas. Cn. Th.* pomarszczył, der Frost hat die Pflanzen gerührt, zusammen geschrumpft; *Bosn.* oparhnuti, opprilhnuti. Twardym mrozem drzewa powarzone Moich oczu okropem ożyją skropione. *Zab.* 8, 303. *Nar.*

POWAŚNIĆ *cz. dok.*, powadzić, pokłócić, gegen einander aufbringen. Filip, chcąc Grecyą opanować, pierwéj co przedniejsze miasta między sobą powaśnił. *Dambr.* 162.

POWĄTLIĆ, *f.* powątli *cz. dok.*, osłabić, wątłym uczynić, schwächen. Dzieńeśmy wczoraj nieszczęśliwy mieli, Ten nam powątlił i pomieszał rzeczy. *P. Kchan. Jer.* 261.

POWĄTPIĆ *intrans. dok.*, *Powątpiać *niedok.*, Powątpiewać *frequ.*, wątpliwie się zastanawiać; *Sorab.* 1. poczwubluyu; *Bosn.* posumgniti; *Rag.* posúmgniti, posumgnivati; *Ross.* усумниться, усумнѣваться, сомнѣваться, сумнѣваться; *Eccl.* приусумнѣваюся, недоумѣваюся, etwas zweifeln, in zweifelnden Bedenken stehen. Wolę już być raz pewnym, aniżeli zawsze w powątpiewaniu. *Teat.* 15, 98. Kto często powątpiewa, Ten mądrości nabywa. *Żegl. Ad.* 266. Powątpiają, był-li Dominik ś. fundatorem różańca ś. *Birk. Dom.* 18. O jakaż to mój boże siła na mnie powątpionym a jakby umorzonym. *Gęb. Hym.* 323. POWĄTPIEWACZ, a, *m.*, wątpiciel, der Zweifler. Hypokondryą cierpiący i powątpiewacze. *Perz. Lek.* 357.

POWĄZ, eza, *m.*; *Boh.* powůza; *Sorab.* 1. powoſ; *Carn.* shêrt; (*Ross.* паузокъ gatunek barki); paweźnik. *Dudz.* 50, drąg którym siano na wozie się przyciska, der Heubaum. Powąz do przyciśnienia, n. p. siana na wozie, bywa brzozowy, osowy. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Widły, powęzy i jarzma na woły. *Morszt.* 76. — (POWĄŻAĆ, POWĄŻANIE, *ob.* Poważyć). — POWĄZKA, i, *ż.*; (*Ross.* повязка podwiązka do włosów); chusta do cedzenia mléka świeżo udojonego. *X. Kam.* das Seigtuch zur frischen Milch. Skotopasowie miasto powązki i cedzidła, używają ostrzyny do cedzenia mléka. *Syr.* 557. POWĄZKI *plur.*, nazwisko małéj wioski pod Warszawą, gdzie Xiężna Generałowa *Czartoryska*, dzieci jéj i przyjaciółki mają każda osobny domek swój z wierzchu słomą pokryty i prosto postawiony; wewnątrz zaś najgustowniéj umeblowany. *Karp.* 2, 85. ein Landgütchen der Fürstinn Czartoryska bey Warschau, berühmt durch seine äußere Schlichtheit.

*POWAŻCZE, a, *n.*, płat od ważenia, od wagi, Wagegeld. Szafarze Wileńscy, którzy w wadze zasiadają, żadnych nowych exakcyj nad samo tylko poważcze czynić nie mają. *Dub.* 210.

POWAŻNIĆ się *recipr. niedok.*, powagi sobie przyczyniać, powagę stroić, sich ein Ansehen geben. Poważnić się względem wyższych, jest zuchwałość. *Kras. Pod.* 2, 11. POWAŻNIEĆ *neutr. dok.*, spoważnieć *dok.*, poważnym się stać; *Ross.* степениться, остепениться, gravitätisch werden. Komedye te nie mają ducha komicznego, i tak bardzo spoważniały, że do tragedyi podobne. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. Przecież doczekaliśmy się ciebie doktorze, zawsześ tak spoważniały, że można umrzeć, czekając twojéj pomocy. *Teat.* 20. *b*, 12. du bist so gravitätisch, autoritätisch. Dziś wszystko już inaczéj, wszystko spoważniało. *J. Kchan. Dz.* 200. POWAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, waga, powaga, znaczenie, poważenie; *Vind.* polhtenost, shtimanlivost, jimenitost, nagledashnost; *Ross.* степенство, степенность, (cf. stopień), das Gewicht, die Wichtigkeit, das Ansehen. Ociec nad dziećmi ma mieć poważność, grozę, aby mu posłuszni byli. *Petr. Ek.* 106. Każdy urząd poważności potrzebuje. *Petr. Pol.* 191. Dla poważności i ustawy koncylium. *W. Post. W.* 230. Takowa bowiem jest poważność pism świętych. *Dambr. Kaz.* 3. (*auctoritas*). — Poważność wydająca się po kim, w jego mowie, w ego postępkach, w jego postawie, *gravitas*, die Gravität, die Würde. Z jakąś powagą miłości przykazała to wszystkim. *Wys. Kat.* 437. Tu mamy jasny przykład stałości, poważności i godności prorockiéj ś. Jana. *W. Post. Mn.* 22. Belgowie poważnością, męztwem i liczbą wojennego ludu piérwsi są. *Warg. Cez.* 38. Miał w sobie ludzkość, zmieszaną z poważnością i twarz między ludźmi przystojnie wesołą, i we wszystkich postępkach osobną uczciwość. *Sk. Żyw.* 1, 227. Brata miał człeka wielkiéj poważności. *Warg. Wal.* 64. POWAŻNY, a, e, POWAŻNIE *adverb.*, pełen powagi, ważny, znaczny; *Slov.* poważitedlný; (*Boh.* powážliwý wahający się); *Vind.* poshten, shtimanliu, jimeniten, navidliu, nagledashen; *Ross.* степенный, степенно; *Eccl.* почтителенъ, wichtig, ernsthaft. Wielkich rzeczy a poważnych niechaj w krotochwilną rozmowę nie wtacza, ani w poważną rozmowę żartów. *Gorn. Dw.* 232. W sprawie tak poważnéj śmiać się nie trzeba. *Teat.* 7. *b*, 30. Niemasz pod słońcem nic tak poważnego, coby jeszcze nad się poważniejszemu podlegać nie miało; *omne sub regno graviori regnum est. Lub. Roz.* 237. Żaden naród człowieczy, nie jest tak poważny, do któregoby się tak blisko przybliżali bogo-

wie jego, jako się pan nasz przybliża ku każdemu zawołaniu naszemu. *Rej. Post. L* 3. Powaga idzie za cnotą; w ten czas jesteśmy najbardziéj poważnemi, kiedy najbardziéj przykładnemi. *Lub. Roz.* 198. Poważne zdanie, wotum, wyrok. *Cn. Ad.* 914. — §. Koszta poważne. *Falib. A* 2. (znaczne, wielkie). — §. Poważny względem postawy, mowy, gravitätisch, ernsthaft. Z poważnemi poważny, z wesołemi śmieszny. *Jabł. Tel.* 224. Poważny *in utramque partem:* powagi, godności przestrzega, er hält auf sein Ansehen, *et* Powagę stroi, uprządł sobie postawę, stąpa jak z tabulatury. *Cn. Ad.* 914. er giebt sich ein rechtes Ansehen, geht wie auf Stelzen. POWAŻYĆ, *f.* poważy *cz. dok.*, Poważać *niedok.*; (*Boh.* powažiti; *Sorab.* 1. powažuyu rozważać, uważać); nieco na wadze odważyć, ważąc odmierzyć, abwägen. Klucznica przędziwa poważywszy, ma je oddać do schowania. *Haur. Ek.* 30. Poważywszy na słusznéj wadze, coś mu zaczynił, sowicieć to wszystko odczyni. *Bzow. Roż.* 70. — §. Poważyć, różnie uważać, rozbierać; erwägen, betrachten. Poważywszy każdego potrzeby i żądze. *Nar. Tac.* 3, 35. Każdy to snadnie u siebie rozeznać i poważyć może. *Rej. Post. G g* 1. — .§. Poważać kogo, ważyć sobie kogo, szanować, wysoko cenić, *Vind.* poshtuvati, poshtenje skasati; *Bosn.* posctovati, pocitati, pocjastiti; *Ross.* почтить, почитать, hochachten, hochschätzen. Poważa on osobę Wc Pana, szacuje piękne jego przymioty. *Teat.* 21, 4. Poważa mię, mam u niego miejsce, wagę, zachowanie. *Cn. Th.* Poważam Wc Pana zdanie, ale w moim nikt mnie nie przekona. *Teat.* 34. *b, F* 2. On cię sobie poważa. *Zab.* 13, 82. Poważający, szacujący, cf. czciciel, der Schätzer; *Eccl.* любопочтивый. Poważny, szanowny (*Vind.* naviden, shtiman). POWAŻENIE, uszanowanie, szacunek, die Hochschätzung; *Carn.* sposhtuvanje, sposhtya; *Vind.* poshtenje, poshtenja skasanje, poshtuvanje, sramoshlivost, prelhtimanje, visokuzhastenje, zhastitezhnost, poshtujezhnost, zhastnobojezhnost; *Bosn.* pocitanje, posctovanie; *Croat.* prestimanye, doztojnozt; *Ross.* почтенiе, достопочтенiе. Pełen poważania *Ross.* почтительный. Zostaję z największym poważaniem JW. Pana najniższym sługą. *Ld.* Poważania godny *Ross.* почтенный, достопочтенный, высокопочтенный. Poważenie, powaga, poważność, kredyt; das Ansehen, das Gewicht. Ku takiemu poważeniu przyszedł, że mu się wszyscy kłaniali i łaski u niego zabiegali. *Biel.* 536. — §. Poważyć co lekko, za rzecz lekką, nie szanować, za nic nie poczytać, za pomiotło mieć, gering schätzen. Jeśli się nie stawi pozwany, I wszystko w lekkie puści poważenie.... *P. Kchan. Jer.* 121. Geringschätzung. Co jeśli kto za rzecz lekką poważy, i mimo siebie puści, ja tego lekce nie ważę, ale czuć o tym i dbać chcę. *Weryf.* 30. POWAŻYĆ się czego, odważyć się na co, etwas wagen, sich unterfangen, erkühnen, erdreusten. Tak wielkiego się niebezpieczeństwa nie poważał dla samego tylko ciała, ale dla sławy. *Gorn. Dz.* 287. Wiele nadtracił ludu, tak że się potym szturmować nie poważał. *Birk. Podz.* 9. Poważyli się wielkich rzeczy. *Birk. Kr. Kaw.* 25.

POWCIĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hienein ziehen. Plenipotent pana swego w różne graniczne kondescensye powciągał. *Zab.* 13, 194.

POWCISKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hienein werfen, hienein drücken. W pośrzód nieprzyjacioł wszystko powciskajcie; *arma medios mittantur in hostes. Żebr. Ow.* 518.

POWDOWIEĆ, *f.* powdowieje *neutr., dok.*, owdowieć, verwaist werden, verwaisen, verwittwen. Wszystkich synów powdowiały domy. *Bardz. Trag.* 273.

POWDZIEWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinauf ziehen, aufstecken. Ptaki na drewnie długim Po jednemu powdziewa jednego po drugim. *P. Kchan. Orl.* 1, 249.

POWĘDROWAĆ, *f.* powędruje *iter. dok.*; *Ross.* поскитаться; wędrując pójść, hinwandern. Jakbyś nie miał powędrować Tam, gdzie wszyscy wędrują. *Bal. Sen.* 97. *Bardz. Trag.* 132.

POWĘDZIC, *f.* powędzi *cz. dok.*, nawędzić; *Vind.* povoditi, v' dimi posushiti, nach einander räuchern, in den Rauch hängen. Część bitéj krowy powędzić, część nasolić. *Haur. Sk.* 52.

POWEREK, rka, *m.*, [*czesk.* powěřeň 3]; (cf. werek; *Etym.* wierzch), drążek do noszenia cebrów lub wiader. *Dudz.* 33. die Trägerstange, Zoberstange. Osęki, haki, drągi, powerki. *Brud. Ost. D* 5.

"POWET, u, *m.*, powetowanie, odwet, odwetowanie, nagroda; Vergeltung, Ersatz, Schadenersatz; *Vind.* sadenik, prutisadetje, prutisadievanje; *Ross.* возравщенiе, замѣна, замѣнь, (cf. zamiana); *Eccl.* измѣна. Wkrótce powet straty wypadnie ci działem. *Przyb. Milt.* 132. Słuszność tego wyciąga, aby każdemu co jego jest wypłacono, za dobrodziejstwo podziękę, a za krzywdę powetowanie, albo przynajmniéj sznupkę. *Pilch. Sen. list.* 2, 317. POWETOWAĆ, *f.* powetuje *cz. dok.*, odwetować, nagrodzić szkodę, (wett machen. Adlg.). wieder gut machen, wieder ersetzen, einbringen; *Vind.* prutisadeniti, prutisadievati, sadobrustoriti, sadostistoriti, nadomestiti, podobrotiti, podobruvati, doverniti, povrazhati; *Ross.* замѣнить, замѣнять, заверстать, заверстывать. Nie powetujesz tego. *Cn. Ad.* 630. (nie pościgniesz). Myślał o tem, Jakby utrat swych powetować potem. *Paszk. Dz.* 45. Naprawił, co uszło z swéj kluby, Co zginęło, kosztownéj powetował zguby. *Tward. Wł.* 196. Powetowany, do powetowania, 'powetowny, ersetzlich; *Ross.* возратимый. Strata czasu jest niepowetowana. *Zab.* 5, 97. Im więcéj usiłujesz mię przekonać, tym niepowetowańszą dajesz mi uczuć moję stratę. *Teat.* 10. *c*, 32. Co za strata niepowetowanie upływającego czasu! *Mon.* 67, 77. bez powrotu.

POWEŹMIE, *ob.* Powziąć. POWIAĆ, POWIEWAĆ, *ob.* Powionąć.

'POWIACZ, a, *m.*, n. p. Towarzysz odtąd nie ma żadnych expens czynić na rostruchany, powiacze, donatywy. *Vol. Leg.* 6, 346.? [cf. powijacz. 7]

POWIADAĆ, *ob.* Powiedzieć. POWIADACZ, 'POWIEDACZ, a, *m.*, opowiadający co; *Sorab.* 1. powedař; *Vind.* govornik, riekavez; *Croat.* povedavecz; *Rag.* poviedalaz, povjêdaoza, skâzalaz; *Hung.* vádalo, béado; *Ross.* по-

вѣдатель, повѣствователь, der Erzähler, Berichter, Sager. Kto chce być dobrym powiadaczem, trzeba żeby wprzód był dobrym słuchaczem. *Rys. Ad.* 24. Na dobrym powiadaczu siła należy. *Rys. Ad.* 42. Odrzuciwszy niepewną o tym powieść, prawdziwą z pewniejszych powiadaczów przytomnych i wieku onego żyjących przełożemy. *Sk. Dz.* 1177. I tyś, widzę, powiadacz niepewny. *Morszt.* 321. Wiara przy powiedaczu; *credita res auctore suo est. Żebr. Ow.* 310. (*penes auctorem fides*). Wszech rzecz taka, i powiedacz ruszył; *cunctos et res, et moverat auctor. ib.* 211. Bynajmniéj mnie ten powiadacz nie cieszył. *Pot. Syl.* 236. *Smotr. Lam.* 75. *Otw. Ow.* 232. POWIADACZKA, i, *ż.*, die Erzählerinn. °POWIADOMY, a, e, *Tr.*, wiadomy, świadomy, n. p. Duch ś. wszystkiego jest powiadomy; głębokości boskich nikt nie zna, jedno duch, który jest w nim. *Gil. Kat.* 39. kundig, erfahren.

POWIARA, y, *ż.*; *Boh.* powěra, powěrky; *Sorab.* 1. pžiwera; (*Ross.* повѣрка próba, doświadczenie); zabobon, powieranie; *Ross.* суевѣріе, суевѣрство, суевѣрствіе, суевѣрность, изувѣрство, der Aberglaube. Jeło się ludzi bałwochwalstwo abo powiara, jako też niektórzy wykładają. *Mącz. Superstitio*, fałszywa boża chwała, powiara Czechowie mówią. *ib.*

POWIĄSŁO, POWIĄZŁO, a, *n.*, (*Carn.* povęsmu; *Croat.* poveszmo = kądziel lniana); obwiąsło, powrosło, *Boh.* powřjslo, pobřjslo, probřjslo, prowřjslo; *Morav.* obřjslo; *Vind.* poreflu, flamna svesa, flamni pafs, das Strohband, die Garben zu binden. Powiasła z słomy do wiązania snopów zbóż na polu. *Kluk. Rośl.* 3, 152. *et* 218.

POWIASTKA, i, *ż.*. *dem. nom.* powieść; *Boh.* powjdačka; *Sorab.* 1. powedanczko; *Ross.* разказы; (повѣстка nakaz, ogłoszenie); opowiedzenie czego krótko, powieść przykrótsza. *Włod.*, eine kleine Erzählung, ein Histörchen. *Mącz.* Ezop w powiastki żartobliwe najcelniejsze prawdy zamknął. *Zab.* 6, 364, *ob.* Bajka.

POWIAT, u, *m.*, część, podział województwa, w którym sądy ziemskie bywają; der Kreis, District, der sein Adelsgericht hat; *Boh.* čuda; *Vind.* deshelfhina, deshelstvu, deshela, opir, okrai, opietje; *Croat.* varmegyia, kotár, ország, (cf. kotara, orszak); *Dal.* hatar, därsava, dërsava (*ob.* Dzierżawa), súpa, (cf. żupan); *Slav.* vilayt; *Bosn.* kotar, hatar; *Ross.* область (cf. władza), волость (cf. włość), уѣздъ (cf. ujazd), урочище (cf. uroczyszcze). Rozumieją, że za ich powiatem lub ziemią świat deskami zabity. *Teat.* 19. *c*, 50. — §. Rzymianie Galią w powiat obrócili; *in provinciam redegerunt. Warg. Cez.* 203. — Powiat duchowny, biskupstwo, dyecezya. POWIATNIK, POWIETNIK, a, *m.*, obywatel tegoż powiatu, der aus dem Kreise und Districte ist. W ciągnieniu wojewoda tego ma strzedz, aby powietnicy jego nikomu żadnéj szkody nie czynili. *Stat. Lit.* 43. Kasztelan jeśliby zarazem z szlachtą w powiecie swym zjechać się nie mógł, tedy ma co najrychléj w drodze z chorążym i z powiatnikami ściągać się. *Stat. Lit.* 42. *Kosz. Lor.* 107. *ib.* 101. Cieszą się powietnicy Oszmiańscy ze względów W. K. M. *Dyar. Grod.* 285. POWIATNY, POWIATOWY, a, e, Kreis=, Districts=; *Vind.* deshelstvi, deshelfhen, deshelski, desheuski; *Croat.* orszáchki; *Ross.* уѣздный, областный, окружный. *Provincialis*, powiatny, jeden z poddanych starostwa, krainy a powiatu którego. *Mącz. Provincialia negotia*, powiatne sprawy. *ib.* Prawo powiatowe. *Chełm. Pr.* 418. Sejmik powiatowy, *ob.* Sejmik. — Spahowie u Turków mogą się kawaleryą powiatową nazwać. *Kłok. Turk.* 218. Biskup gdy się obłądzi, może go koncylium powiatne poprawić, a to zasię koncylium ma ustąpić powszechnemu. *Hrbst. Odp. G.* To wyznanie wiary podali parlamentowi powiatnemu. *Baz. Hst.* 66.

POWIATR, u, *m.*; *Ross.* повѣтеръ; *Eccl.* благовѣтріе; pomyślny wiatr, powiewny, ein günstiger Wind; w tył wiatr, *secundus ventus. Mącz.* (*Eccl.* благовѣтрный, *Graec.* εὐάνεμος, *ventum secundum habens*).

POWIĄZAĆ, *f.* powiążę *cz. dok.*, powięzuje *propr.*, Powięzywać *frequ.*, zwiazać pospołu, zusammen binden, mit einander verknüpfen; *Rag.* povêzati, povexujem; *Carn.* povésûjem; *Croat.* povezati, povesújem; *Ross.* повязать, повязывать, сплотить, сплочивать (*ob.* Spleść), совокупить, совокуплять. Kto z tobą w spółkę jaką zaszedł, abo z tobą czym powiązany. *Gorn. Sen.* 462. Liczne się narody przy nim powiązały. *Przyb. Luz.* 90. Od powiązania wszystkich części, które są razem prawidłami rozumu, istotnie dobroć poematu zależy. *N. Pam.* 2, 215. °POWIĄZACZ, a, *m.*; *Eccl.* повязатель; der Verbinder, Verknüpfer. °°POWIĄZ, ęzu, *m.*, powiązanie, związanie, die Verbindung. Rzędy drzew owocowych w zbyt gęstym powięzie, Daleko rozciągały pieszczone gałęzie. *Przyb. Milt.* 148.

POWIĆ, powiła, *f.* powije, °spowije *cz. dok.*, (cf. powinać), *trop.* powić dziecię, zlegnąć z dziecięciem; *Carn.* povyam, povyati, povyem, niederkommen mit einem Kinde. Gdy która powije mu syna, posyła jéj Sułtan 5000 cekinów. *Star. Dw.* 48. Jeśli powije córkę, to nic. *ib.* Powiła, zległa (*Vind.* ona je rodila, ona fe je v' postel vderla, ona je povila, fe je reslozhila, fe k' otroku joka). Niewiasta jedna mówiła na biskupa, jakoby z nim dzieciątko, które nosiła, powić miała. *Sk. Żyw.* 1, 85. *Ross.* повивальный od babienia, n. p. повивальное искуство sztuka babienia. — *Transl. fig.* Interesa Francuzkie to nieszczęście powiły. *Tr.* (przyczyną tego były).

POWICHŁAĆ, *ob.* Powikłać.

POWICHER, chru, *m.*, zawichrzenie, stürmische Verwirrung. Piérwszegó pędu powicher między Padem i Tycinem zachrupiał. *Faliss. Fl.* 67. POWICHRZYĆ, POWICHROWAĆ, *f.* powichrzy, powichruje *cz. dok.*, zawichrzyć, pomierzwić, *transl.* verwirren, zerzausen. Straszna twarz czarownika, włos kręto powichrzony, i dzikie pojrzenie. *Zab.* 5, 539. *Koss.* Dziwnie się powichrzyły w naszym kraju rzeczy. Wszystko wspak idzie w srogim rozruchu. *Zab.* 13, 419. Nieprzyjaciel między nami pomętlował, powichrzył, że niemasz początku ani końca. *Gil. Post.* 18. Nieumiarkowana pożądliwość wszystko nam powichrować musi. *Rej. Zw.* 91 *b.*

POWICIE, ia, *n.*; (*Ross.* повой babienie); a) *actio*, powijanie, *ob.* Powinać, das Einwindeln; *vix usurpatur hoc*

sensu. Cn. Th. Dudz. 21. — b) Powicie, zlegnienie, rodzenie, die Niederkunft, (*ob.* Powić). Niemasz żadnego braku do nieba w powiciu. *Pot. Jow.* 210. *Rag.* iz povitka *ab incunabilis.* — c) Powicie *effectus fasciandi*, pieluchy obwinione, powojnik, die Windeln; *Boh* powigadlo, faček; *Slov.* powjgadło; *Sorab.* 1. powiyak, powiyaczk; *Croat.* povoy; *Eccl.* повои. Powicie pierwszym jest odzieniem, pierwszą człowieka suknią. *Zab.* 7, 124.

POWIDŁO, a, *n.*, POWIDEŁKO *dem.*, eingesottner Obstsaft, Salse; (*Boh.* powidla; *Carn.* sukanz). Do powidła bierze się soku z świeżych owoców wyciśnionego części 10, cukru jedna, i smaży się do zgęstwienia. *Kluk. Dykc.* 1, 14. Smażenie powideł z śliwek, z wisień, gruszek, jabłek. *Kluk. Rośl.* 1, 171. Powidło bzowe lekarstwem. *ib.* 2, 181. Warzą śliwy w kotlech, potym leją w durszlak, cedzą sok ich gęsty od kostek i od skórek, potym suszą w piecu albo na słońcu, i zowią to powidłami. *Cresc.* 591, (*Carn.* popèrz). Powidła porzeczkowe, trześniowe, śliwkowe, jabłczane. *Krup.* 5, 161. Saładanie lektwarzu, to jest powidłek z soku różanego. *Sienn.* 343. *et* 354. POWIDŁOWY, POWIDLNY, a, e, od powidła, Salsen=; *Boh.* powidlowý.

POWIECZERZE, a, *n.*, wieczerza druga. *Cn. Th.* 1245, *comessatio*; *Slav.* poslivecserè. (*Rag.* povecergna; *Ross. et Eccl.* повечеріе, повечерница *completorium*, *post coenam preces*; *ob.* Kompleta; *adject.* повечерный *powieczorny).

POWIECZY, a, e, od powiek, Augenlieder=. Uwiędła starość przed snem lekkim drzwi zamknie powiecze. *Hor.* 1, 243.

POWIEDACZ, *ob.* Powiadacz.

POWIĘDNĄĆ *nijak. jedntl.*, przez chwilę więdnąć, nach einander hin welken; *Ross.* повянуть. Powiędli wszyscy, jakoby im w pół duszy nie stało. *Smotr. Ex.* 17.

POWIEDZIE się, *ob.* Powodzi się, *ob.* Powieść się.

POWIEDZIEĆ, *f.* powie *cz. dok.*, Powiadać, *Powiedać (*ob.* *Peda) *niedok.*, rozpowiadać co komu, ustnie opisywać jak co etc., opowiadać, erzählen; *Boh.* powědjti, powjdati; *Sorab.* 1. powědam, powiedam, pojedam, powiem; *Croat.* povędati, povędal, povęm; *Vind.* pouedet, pouédat, poviedati, spovedat, napovèdat, praviti; *Carn.* povedati, povèdam; *Rag.* povidjeti, povjedati; *Bosn.* providiti, recchi, (*ob.* Rzec); *Dal.* kasem, (*ob.* Kazać); *Slav.* kazati; *Ross.* повѣдать, казать, кажу, сказать, сказываю; *Eccl.* повѣствовати, повѣствую, сказую, изглаголати. Pozór bawienia przyczyną jest powiedania bajek dzieciom. *Mon.* 65, 102. Przeszłe rzeczy powiada, przyszłe prorokuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 59. W kompanii on bardzo zabawny, ma co powiedzieć. *Mon.* 64, 77. W powiadaniu wielce był zabawny, i miło go było słuchać. *Kras. Pod.* 2, 62. Powiedzże mi przecię co nowego z drogi. *Teat.* 22. *b*, 6. Powiedziałem mu, co mi się zdało być prawdziwego. 3 *Leop. Joz.* 14, 7. (zwiastowałem. 1 *Leop.*, oznajmiłem, doniosłem). Poczekaj tu jedno, jedno te rzeczy powiem ojcu memu. 3 *Leop. Tob.* 5, 9. (zwiestuję. 1 *Leop.*). Powiedział mu onę wielmożność Symonową i wszystko co widział. 3 *Leop.* 1 *Mach.* 15, 36. (wyprawił a zwiastował mu. 1 *Leop.*). Listy są najżywszym wizerunkiem przyjacielskiego powiadania i obcowania. *Pilch. Sen. list.* 301. (rozmowy, Unterhaltung). — Gdziekolwiek tę ewanielią będą kazać a powiadać po wszem świecie, będzie powiedziano i to, co ona uczyniła. 1 *Leop. Math.* 26, 13. opowiadać, przepowiadać, zwiastować, das Evangelium verkündigen, predigen. Powiadają = słychać, wieść, pogłoska jest, rozgłasza się, gruchnie, *dicunt*, *ajunt*, *ferunt*; *Vind.* on je djau, *dixit.* — *Poet.* Króla powiem wielkiego w wojnie i w pokoju. *Tward. Wł.* 1. t. j. śpiewam, pieję, opiewam, besingen. — §. *General.* Powiedzieć co komu, mówić mu, einem etwas sagen. Nie powiadaj, mówi, nikomu, a sam powiada każdemu. *Cn, Ad.* 640. Nie wszystko powiadaj, co wiesz. *ib.* 489. Bodajeś był mniéj o Karynie wiedział, I ja mniéj pytał, i ty mniéj powiedział. *Past. Fid.* 295. Ale Wc Pan tego nie powiadaj przed siostrą! *Teat.* 35, 94. Nie powiem nikomu, co mówił. *Cn. Ad.* 290. (nic nie zrozumiałem, nic nie pamiętam, byłem na Niemieckim kazaniu). Powiedz mi, czybyś nie chciała pójść za niego? *Teat.* 55. *b*, 6. Szczęśliwy, że może powiedzieć: mam żonę! *Teat.* 52. *d*, 78. Co powiesz, Agatko? *Niemc. P. P.* 100. Dobry dzień Bartku! a co tam powiecie? *Teat.* 52, 9. *scil.* nowego, dobrego? was bringst du Gutes? Przychodzę, dzień dobry powiedzieć Wc Panu. *Teat.* 29, 62. Powiedz prawdę. *Cn. Ad.* 915. (nie daj się męczyć). Powiem ci prawdę. *ib.* (przyznam ci się, nie zataję nic). Co w zdaniu mojém względem nich powiedzieć można, jest . . . . *N. Pam.* 13, 117. wyrzec, wyroczyć; sagen, einen Ausspruch thun. Powiadajże! mówże, a będzieszże mówił! rede! — Powiadam, *grożąc.* Toć powiadam, wiedz wiedząc. *Cn. Th.*, hör! das sag ich dir! — §. Powiadać komu do ucha, ratować pamięć czyję poszeptem, poszeptać, einflüstern. Powiadać piszącemu, dyktować. *Cn. Th.* in die Feder sagen. — §. Powiedzieć na kogo, wydać kogo, winę nań składać, obwinić go, auf einen etwas aussagen. Złodziej na złodzieja nie powie. *Rys. Ad.* 81. Żaden na się nie powie. *ib.* 77. (nie wyda, nie przyzna się).

POWIEKA, i, *ż.*, migawka, das Augenlied, der Augendeckel; *Slov.* wičko (*ob.* Wieko); *Boh.* wjčko, klapka; *Sorab.* 1. powoko, wiko, wokowa wokenczka habo wěčzko; *Carn.* klup, klupki; *Vind.* ozhefni sapertik, pokritik, trepaviza; *Rag.* trépaviza; *Croat.* zaklopnicza, obërv (cf. brew), oberva, obervi, trepavicze; *Dal.* trepavicza; *Bosn.* trepaviça, trepaviçe, vie; *Eccl.* вѣжда очная, вѣко. Powieki, są dwie pokrywki do zasłaniania oka. *Kirch.* 81. *Krup.* 2, 279. *Zool.* 47. *Wejch.* 159. Powieki nie dobrze dowarte u śpiącego, nie są dobrym znakiem zdrowia. *Krup.* 5, 512. Zemdlał, oczy powieką zmrużywszy. *Przyb. Milt.* 360. POWIEKOWY, a, e, powieczy, od powiek; *Croat.* obervni, Augenlieder=. *Botan.* Liście powiekowe, *folium ciliatum*, ma około brzegów włoski drobne jak na powiece. *Bot. Nar.* 58.

POWIĘKSZYĆ, *f.* powiększy *cz. dok.*, Powiększać *niedok.*, większym uczynić, vergrößern; *Boh.* powětšiti; *Slov.* zwětšugi, rozwětšiti; *Carn.* povęksham, povękshujem; *Vind.*

povezhati, povekſhuvati, povekſhati, svezhati, povelſhati, povezhti, navezhati; *Croat.* povekshavati, povekssavam; *Ross.* увеличить, увеличивать, сугубить, сугублю. Każda ilość odmieniając się, nie może tylko albo się powiększać albo zmniejszać. *Śniad. Alg.* 1, 80. Powiększenie *Croat.* povekshanye. Powiększający *Ross.* увеличивательный, увеличительный. Robotę tak delikatną tylko przez powiększające szkła dojrzeć można. *Gaz. Nar.* 2, 189, (cf. drobnowidz). Niech nikt nie rozumie, że rzecz powiększam. *Kras. Pod.* 2, 18. POWIĘKSZYCIEL, a, *m.*, który powiększa, der Vergrößerer; *Vind.* povezhavez, pogmeravez, gmeravez, saredník; *Croat.* povekssàvecz.

POWIELIĆ, *f.* powieli *cz. dok.*, Powielać *niedok.*, w liczbie pomnożyć, vervielfältigen, in der Zahl vermehren. *Tr.*

POWIENIE, POWIONE, *ob.* Powionąć. *POWIENNY, *ob.* Powiewny.

POWIERANIE, ia, *n.*, powiara, zabobonność; *Sorab.* 1. pžiwera; *Vind.* prevera, babja vera, der Aberglaube. Oni nieprawość mówią przeciw sprawiedliwemu w pysze i w powieraniu. *W. Ps.* 30, 19. (*Eccl.* повѣрка próba, sprawdzenie, повѣренность ufność).

POWIERCIĆ *cz. dok.*, wiercąc podziurawić, nach einander hin bohren; *Ross.* посверлить 2) powiercić się, повернуть, повертѣть, повертывать, pokręcić się, sich nach einander drehen. Zwierzętom, gdy dzieci pobiją, tedy poryczawszy kęs, pobiegawszy, powierciawszy się, snadnie zaś wszystkiego zapomną. *Rej. Zw.* 150 *b.* pokręciwszy się.

POWIERZAĆ, *ob.* Powierzyć.

*POWIERSZ, POWIERZCH, u, *m.*, POWIERZCHNIA, i, *ż.*, POWIERZCHNOŚĆ, POWIERZCHOWNOŚĆ, ści, *ż.*, wierzchnia zewnętrzna strona, die Oberseite, Oberfläche, Außenseite, das Aeußere; *Boh.* powrchnost, swrchek; *Slov.* twárnost, swrch každé wěcy; *Sorab.* 1. zwerschnoſcž, (cf. zwierzchność); *Carn.* povershnina; *Vind.* verſhnina, sverhna raunina, poverſhnina, posverhnost; *Rag.* povàrsc, povarscje; *Ross.* поверхность, (поверхъ, nad), внѣшнее, внѣшность. Morze, gdy nagłym wichrem się zamąci, I grunt na mętne przerzuci powiersze.... *Nar. Dz.* 2, 75. *et Zab.* 10, 114. *Nar.*, *superficies.* — §. *Math.* To czym ciało geometryczne ograniczonym jest, nazywa się powierzchnią. *Lesk. Geom.* 2, 169. Rozległość w długości i szerokości tylko nazywamy powierzchnią, równiną albo płaszczyzną. *Jak. Mat.* 1, 4. Mierzyć powierzchnią, jest to wynaleźć wiele razy ta powierzchnia mieści w sobie jaką powierzchnią wiadomą. *Jak. Mat.* 1, 103. Flächen messen. Powierzchność, pole figur, osobliwie pełnych, *superficies. Solsk. Geom.* 5, (cf. objętność). — §. *General.* Powierzch, powierzchowność, strona pokazująca się, zewnętrzna, w oczy wpadająca; die Außenseite, das Aeußere; *Ross.* наружность, лице; *Eccl.* яснина. Wiele *powierszem pociągnieni czynim. *Zab.* 12, 2. *Sak.* Nie sądź z powierzchowności. *Teat.* 5. *b*, 93. Patrz na niego, zdaje się, iż sama cnota nim rządzi; ach jak się na powierzchowności oszukać można. *Teat.* 53. *b*, 43. (nie wszystko złoto, co się świeci z góry). Nie chciejże nigdy w tym zepsutym wieku, Z powierzchowności sądzić o człowieku. *Niemc. P. P.* 128. Powierzchowność jego przyjemna. *Teat.* 41, 79. (postać, postawa, figura, mina). Prawdziwa miłość nie dba o powierzchowności, przecięż z granic przystojności nie wychodzi. *Kras. Pod.* 2, 24. (o powierzchne oświadczenia, znaki; äußerliche Erklärungen, Ceremonien). — §. Naprzód rzecz tę z gruba i z powierzchu uważemy. *Petr. Pol.* 205. zewnętrznie, nie wchodząc w szczegóły, w rozbiór; oberflächlich, nur von Außen. POWIERZCHOWNY, *POZWIERZCHOWNY, POWIERZCHNY, POZWIERZCHNY, a, e, POWIERZCHNI, *POZWIRZCHNI, -ia, -ie, POWIERZCHOWNIE, POWIERZCHNIE *adverb.*; *Boh.* powrchnj, powrchně, powrchu; *Slov.* powrchnj, powrchně; *Sorab.* 1. zwerschne, zwěrschniwě, nekedźbne; *Rag.* povarsceni; *Carn.* povèrh, poverhkje; *Vind.* poverheſhen, prebithu, posverhen, po verhi, po sverhnem; *Ross.* поверхностный, внѣуду, внѣюду, наружный, наружно; na wierzchu leżący, niewnętrzny, zewnętrzny, *propr. et fig.* äußerlich. Sprawy nasze dwojakie, jedne wnętrzne, drugie powierzchowne. *Bach. Epikt.* 1. Uczciwość nie tylko ta, która w *pozwierzchnich sprawach zależy.... *Rej. Post. H* 1. Który szczepi, *powierzchnie pracuje. *Rej. Post. b* 4. Drzewa szczepiącym przywłaszcza ewanielia chwałę *powirzchnią. *ib. b* 4. Sakrament od sługi kościelnego bierzemy obyczajem widomym, *pozwierzchnym wedle znaków widomych. *Zygr. Gon.* 260. Turcy w powierzchownym miłosierdziu się kochają. *Warg. Radz.* 36. Bóg na powierzchnej posłudze i uczynkach nie przestawa. *Modl. Gd.* 52. Głupi powierzchownie szacują cnoty wnętrzne. *Sk. Żyw.* 2, 231. Junacy pierzchliwość swoję powierzchowną zuchwałością i hajdamackim strojem nadstawiają. *Pilch. Sen. list.* 2, 287. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na pozór; maszkary stroi. *Cn. Th.* 445. Mówię o jedności doskonałéj, nie malowanéj i *pozwierzchownéj. *Sak. Persp. pr. A* 4 *b.* — §. Możesz zasięgnąć rady w tym rozdziale, nie przelatując go zaś powierzchownie, lecz z uwagą czytając. *Łesk.* 239. lekko, z powierzchu tylko, nie wchodząc w rozbiór, oberflächlich.

POWIERZYĆ, *f.* powierzy *cz. dok.*, Powierzać *niedok.*; *Slov.* swěrugi; *Boh.* swěřiti; *Vind.* navupati, dosavupati, perporozhiti, sarozhiti; *Croat.* zaufati, izruchiti, izrúcham; *Bosn.* uvjerriti, datti ù vjerru; *Ross.* повѣрять, повѣрить, ввѣрить, ввѣрять; wiarę dawać komu, poufać; trauen, anvertrauen. Nie spróbowawszy, złemu nie powierzaj. *Jabł. Ez.* 99. Równie jest rzeczą naganną, powierzać się wszystkim, jako też i nikomu. *Pilch. Sen. list.* 11. Powierzać komu czego, poufać mu czego, ufnie mu udzielić, einem etwas anvertrauen. Przyjaźń w wzajemnym powierzaniu nieszczęść słodzi najprzykrzejsze kłopoty. *Stas. Num.* 2, 97. Który chciał ręką szczęścia poprawić, odmieniwszy umysł nogom zdrowia powierza. *Psalmod.* 90. (wysiekł się nogami, er suchte sein Heil in der Flucht). — Powierzać czego komu, do wiernych rąk oddawać, pokładać co u kogo. *Cn. Th.* bey einem hinterlegen, deponiren. Powierzona rzecz, pokład, depozyt, das Depot. — §. Wyprawuje tam ludzie powierzone. *P. Kchan. Jer.* 502. t. j. wiernych, którym ufał, vertraute treue Leute.

POWIERZYCIEL, a, *m.*, a) powierzający co komu, *cliens*, der einem etwas anvertraut. — *b) Któremu czego powierzają, konfident, dem etwas anvertraut wird. Słuszna abym wam dawał rachunek z tych dobrodziejstw, których mię powierzycielem robicie. *Stas. Num.* 1, 13. POWIERZYCIELKA, i, *fem.*, n. p. Uczyniłam ją powierzycielką wszystkich moich skrytości. *Teat.* 38, 93. konfidentka.

POWIEŚĆ, ści, *ż.*, powiastka *dem.*; *Boh.* powěst; (*Slov.* powěst *fama*); *Sorab.* 1. powieszcż, powescż, powesci, pojesci, powědano, wobwowano, wobwówanczko; *Carn.* povist, povędba; *Vind.* povedba, besedva, poviedanje, praulenje; *Rag.* bessjedda; *Ross.* повѣсть, повѣданіе, повѣствованіе, (повѣстить, повѣщать obwieszczyć), сказаніе, сказываніе, сказка; *Eccl.* приповѣсть, повѣсть; opowiadanie, rozpowiadanie, ustne opisywanie czego; die Erzählung, das Erzählen. Powieść dziejopisa ma być tak jak zwierciadło, wiernie to oddawać ma, co przyjmuje. *Kras. List.* 2, 122. — §. Powieść, wieść, gadanie, pogłoska; das Reden, Gerede, die Sage. Którzy z powieści ludzkiej pisali, w wielu rzeczy pobłądzili. *Warg. Radz.* 335. vom Hörensagen. — §. Powieść, *fama*, sława, imię dobre, lub niedobre; der Ruf, in dem man steht. Nie bardzo mu idzie o dobrą powieść; *parum abhorrens famam. Mącz. Eximere notae*, ratować kogo w jego sławie, a dobrej powieści. *ib. Eximere honoribus*, rzucić się komu na dobrą powieść, abo uwieść komu czci. *Mącz.* Ubliżać komu w dobréj powieści czyjéj powagi, czci. *Kusz. Lor. pr.* Język złośliwy targa się na ludzi cnotliwych sławę a powieść. *Eraz. Jęz. E* 4. — §. Powieść, to co mówiono, powiadano, nowina, doniesienie, wyrok, słowo; das Gesagte, Erzählte, die Erzählung, die Nachricht, der Ausspruch. Bajki i powieści *Krasickiego*. Dobra powieść, gdy mówią: jeść! *Cn. Ad.* 164. (dobra nowina, dwunasta godzina). Ktoż uwierzy powieści od nas słyszanéj! *Sekl. Joan.* 12. (ewanielii od nas przepowiedzianéj). Powieść znamienita, *apophthegma. Cn. Th.* Krótkie a węzłowate powieści *Budnego*. — Powieść do obyczajów należąca, sentencya, *ob.* Przypowieść, Sittenspruch.

*POWIEŚĆ, *powiódł, *f.* powiedzie *cz. dok.*, *powodzi *praes.*, *Powodzić *niedok.*, cf. powodować, wieść chwilę, lub po jakim miejscu, nach gerade hin führen, leiten, lenken; *Bosn.* povesti; *Rag.* povèsti, povodim; *Ross.* поводить, поваживать. — POWIEŚĆ się, powiódło się, *f.* powiedzie się *impers. dok.*, Powodzić się, powodzi się *niedok.*, n. p. Jakże ci się powodzi, jak mi się miewasz? *Teat.* 30. *b*, 73. wie geht es dir? *comment va?* Jakoż ci się przez ten czas powodziło? R. O bardzo licho! *Teat.* 30. *b*, 89. Powiedzże mi przecię co nowego z drogi, jak się wam powodziło? *Teat.* 22. *b*, 6. wie ist's euch gegangen? Dobrym źle, złym dobrze się na świecie powodzi. *Cn. Ad.* 171. Jeśli na wszystkim dobrzeć się powodzi, Nie bądź zbyt wesoł, radość smutek rodzi. *Bratk. R* 2. Mos Panie kupiec, jak się mu na handlu powodzi? *Teat.* 52. 21. wie geht's mit ihrem Handel? — §. Powodzi się co, szczęści się, udaje się, zdarza się, idzie; es gelingt etwas, geht von Statten; *Vind.* frezhnu jiti, od rok jiti, vfrezhatise; *Ross.* сходиться, сойдется, удается, благоуспѣшествовать; *Eccl.* благоденствуетъ ми ся, благоденствую, доброденствовати, жить счастливо, *Graec.* εὐημερέω; благоденствіе, *Graec.* εὐημερία. Często co się jednemu powiodło, drugiemu się nie powiedzie. *Lub. Roz.* 449. Kiedy bóg zachce, zazdrość nie przeszkodzi, Kiedy nie, praca nic się nie powodzi. *Rys. Ad.* 29. Gdy się raz pierwszy co nie powodzi, drugi raz się zaś poprawić godzi. *Cn. Ad.* 233. Miéj ztąd naukę, gdyć się co szczęśliwie powodzi, iż cię też i nieszczęście oczekiwa. *Żyw. Jez.* 41. Powodzący się dobrze *Ross.* благоуспѣшный, удачливый, удачный. Nie powodzi się, (*Carn.* frata méne; *Vind.* meni se skasi, ne gre po roki). Gdy mu się wojna szczęściem nie powiodła .... *Nies.* 1, 67. — *Absolute:* Powodzi mu się = szczęści mu się, dobrze się ma, es geht ihm gut. Rozumiem, że mu się powiedzie, bo umie się znaleźć. *Teat.* 18. *b*, 31.

POWIESIĆ, *f.* powiesi *cz. dok.*; *Sorab.* 1. poweszisch, powescham; *Vind.* obesiti, obieshati, gorobesiti, gorobieshati; *Croat.* povissavam; *Ross.* увѣшать, увѣшивать; *Eccl.* собѣсити, собѣшиваю; zawiesić, obiesić; aufhängen, aufhenken; zwiesić, hängen lassen. Kto się bardzo rozbuja w pogodę, Ten zasię skrzydła powiesi w przygodę. *J. Kchan. Dz.* 101. Powiesili nos, i spuścili głowy, Bo im farbował jagody wstyd płowy. *Miask. Ryt.* 2, 149. — POWIESZENIE a) *actio*, b) *effect.*; powieszenie, noszenie, co na sobie wieszają i noszą, talisman, ein Anhängsel. Pospólstwo w różnych powieszeniach ma zaufanie i wiarę. *Krup.* 5, 566. POWIESISTY, a, e, zawiesisty, zwiesisty, herabhangend; *Ross.* повислый. Wynidę sobie między powiesiste gaje nad brzég rzéki. *Kalig. Her.* 220. Dotąd jeszcze skargami w powiesistym gaju Brzmią góry, brzmią i lasy w okolicznym kraju. *Zimor. Siel.* 170.

POWIETNIK, *ob.* Powiatnik.

POWIETRZE, a, *n.*; *Boh.* powětřj, powetřj; *Slov.* powětri; *Sorab.* 1. wedro, wetžik, loft, luft, (cf. wietrzyk, luft); *Sorab.* 2. wadro; *Carn.* bed, dushk, luft, *obsol.* sràk; *Vind.* srak, pish, vuft, vreme; *Croat.* srak, zrák, ajer; *Dal.* povetarcze, aër; *Rag.* povjetarze; *Slav.* zràk; *Bosn.* vjetriç, povjtarçe, povjetarçe, vlagga (cf. *wilgi, cf. flaga), ajer, zrák; *Ross.* воздухъ, зыбь; *Eccl.* аеръ; jeden z żywiołów, wiatr, którym oddychamy, po którem ptastwo lata, die Luft. Nasza ziemia jest zewsząd rzeczą przezroczystą i płynną otoczona, którą powietrzem zowiem. *Kluk. Rośl.* 3, 75. Powietrze świeże, zdrowe, aura; *Ross. et Eccl.* благовоздушіе, *adject.* благовоздушный. — Powietrze chłodzi, żywi, otrzeźwia człowieka. *Rej. Ap.* 78. Powietrze piękne, pogoda, schöne Witterung. Gdy wielkie powstało powietrze, chcąc aby mu się łodzia nie zalała, wszystko z niéj wyrzucił. *Ezop.* 59. (wiatr, burza, nawalnica). Nigdy powietrze nie było piękniejsze i łagodniejsze, jako dnia onego. *P. Kchan. Jer.* 327. Na powietrzu coś pokazać. *Gorn. Wl. D* 3. — *Transl.* Bardzo daleko, co niewyraźnego, niepewnego, (dudki, gruszki na wierzbie, na kościele), mamić kogo; einem etwas in der Luft zeigen, ganz in der Fern, unausnehmlich, einem ein Blendwerk vormachen. Na powietrzu pokazałeś nam coś, czego nie widzi, jeno twoje oko. *Gorn.*

Dw. 253. — Na powietrzu zamki budować. *Past. Fid.* 144. Po powietrzu zamki sobie kreślić. *Tward. W. D.* 8; (*Slov.* w powetri stawá; domy z piasku abo na ledzie; Schlösser in die Luft bauen, urojenia). Nadzieja tyle dostarcza ludziom imaginacyi, że mają zawsze z czego budować pałace wielkie na powietrzu. *Mon.* 70, 181. — (*Slov. Prov.* W powetri ribi lowiť, a we wodě ptáki lapat; na powietrzu ryby łowić, a w wodzie ptaki łapać; na opak wszystko). — Powietrze niedobre, niezdrowe; *Eccl.* вѣтролѣніе, ungesunde Luft. Nie służy mi to powietrze. *Cn. Th.* Gdyśmy stanęli u brzegu, Wenecki Pretor chciał wiedzieć, jeśliśmy z dobrego powietrza? *Warg. Radz.* 19. z miejsca zdrowego, nie zarażonego. — §. Powietrze złe, zarażone, morowe; *Boh.* morni neduh; *Carn.* shlesa, kuga; *Sorab.* 1. pestilencza; *Vind.* kushna boliesen, pomoria, pomor, moria, kuga, shlesa, vmoria, kushni tvur, prekulh; *Rag.* kùga; *Bosn.* kugga, bubba, cjumma; *Croat.* kuga, nemoch szmèrtna; *Ross.* повѣтріе, моровое повѣтріе, моровая язва, чума, нагуба, die Seuche, die Pest. Powietrze morowe jest plaga boża, mówią, iż jest para niejaka jadowita, z powietrzem pomieszana, duchowi żyjącemu nieprzyjazna. *Dambr.* 1029. Powietrze nie jest osobna jaka i szczególna, różna od drugich choroba; ale ze wszystkiemi mogąc się sprząść, w ten czas powietrzem się staje, kiedy tę albo owę chorobę od jednego do drugiego przenosi, i nią ludzi zarażając, więcéj ich gubi, niż na świecie zostawia. *Petr. Wod.* 19. Nauka jak się ustrzedz powietrza zarażonego, to jest morowego. *Sienn.* 475. W Rzymie, gdy raz złe powietrze wiele ludzi morzyło, w jednym domu zarażony był młodzieniec. *Sk. Żyw.* 2, 182. Powietrze, gdzie panuje, mrą ludzie. — O powietrzu, zarazach i pomorkach na ludzi. *Perz. Lek.* 250. Od powietrza, głodu, ognia zachowaj nas panie. *Teat.* 56. *b*, 76. Od nich jak od złego powietrza uciekam. *Kul.* 65. (jak od zgniłego psa). Ja tobą brzydzę się, jak morowym powietrzem. *Teat.* 11, 59. Bodajże tak złych panów powietrze porwało. *Zab.* 15, 179. *Nagł.* Powietrza się obawiasz, lecz upewniam Pietrze, Na powietrzu ty umrzesz, a nie na powietrze. *Kchow. Fr.* 102. (na szubienicy, nie na morową zarazę). — §. Powietrze kogo ruszy, zaraża, zabija, paraliż, śląk; die Lähme, die Lähmung, der Schlag, (die Gicht). Paraliżu, to jest, zabicia powietrzem leczenie. *Sienn. Reg.* Lekarstwo przeciw zarażeniu wszelkich członków, jak pospolicie mówią od powietrza. *Cresc.* 242. Przykładać szałwią na członek powietrzem, jak mówią, zabity. *Cresc.* 253. Zwali tego filozofa paralitykiem, iż był powietrzem zarażony. *Baz. Hst.* 41. Powietrzem ruszony. *Oczk. Przym.* 425. Sługa mój leży w domu powietrzem zarażony. *Biał. Post.* 223. *W. Post. W.* 72. *Math.* 8. (paraliżem zarażony. *ib.*, gichtbrüchig. Luth.). *Radz. Marc.* 2, 3. Gdy się rozgniewał, ruszyło go powietrze, i w kilka dni umarł. *Biel.* 276. POWIETRZNIA, i, *ż.*, *atmosphaera. Jak. Art.* 1, 49. *Geom.* 1, 336. *Mier. Mscr.*, der Luftkreis, Dunstkreis, *ob.* Powietrzokrąg. POWIETRZNIK, a, *m.*, wietrznik, chorągiewka abo co podobnego, na dachach, wieżach, z wiatrem się obracająca. *Włod.* wiatraczek, ein Wetterhahn, eine Wetterfahne. Nie pomogą złemu mieczowi nowe pochwy, ani spróchniałemu domowi skrzypiące powietrzniki. *Rej. Zw.* 135 *b.* Wszędzie pieśni wesołe słychać i muzyki, Nie dziw, bowiem za wiatrem idą powietrzniki. *Pot. Arg.* 784. Starych powietrzników zebrawszy kawalce, Z nich sobie rzezać każą sygnety na palce. *Pot. Pocz.* 143. — §. *Aliter:* Powietrznik Blanchard. *Kniaź. Poez.* 2, 71. powietrzny pływacz, żeglarz, der Luftschiffer. POWIETRZNOŚĆ, ści, *ż.*, mnóstwo powietrza, viel Luft, Luftigkeit. Proszek ten powietrzności grube wygania. *Spicz.* 129. wiatry, *wiatruchy; Winde, Blähungen. POWIETRZNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* powětrny; *Vind.* vetern, sraken, srazhen, vuften, srakni; *Sorab.* 1. loftžané; *Rag.* povjetarski; *Croat.* zráchni; *Ross.* воздушный; a) od powietrza, Luft=, luftig. O myślistwie powietrzym i ziemnym. *Haur. Sk.* 267. (na powietrzu i na ziemi, in der Luft und auf der Erde). Powietrzne ptastwo. *Otw. Wirg.* 430. (po powietrzu latające). Powietrzne jerzyki. *Banial. J* 3. Ludzie w powietrznym wędrują balonie. *Kniaź. Poez.* 2, 111. idącym po powietrzu, Luftballon. Dziś Blanchard odprawił powtórną powietrzną swą podróż. *Gaz. Nar.* 1, 276. seine zweite Luftreise. Niebo powietrzne *Eccl.* воздушное. Dziura powietrzna, od powietrza, luft (*Croat.* zrachniak). Opony powietrznéj barwy. 1 *Leop. Est.* 1, 6. niebieskiéj. bladawéj, modrawéj. — b) Powietrzny, morowy; Pest=, Pestilenz=; *Sorab.* 1. pestilenczki; *Carn.* kushn; *Vind.* kugan, kushen, kugoviten, nalesliu; *Rag.* kuxni; *Ross.* заразителный. Powietrzne ziele, *petasites*, Pestilenzwurz. *Krup.* 5, 206. POWIETRZOCIĄG, u, *m.*, pompa powietrzna, *antlia pneumatica*, die Luftpompe. *Hub. Mech.* 253. *Hub. Wst.* 209. POWIETRZOKRĄG, ęgu, *n.*, powietrze na około ziemi rozlane, *atmosphaera. Hub. Wst.* 148. powietrznia; *Boh.* pařjokrišlek; *Carn.* obstrętna, der Dunstkreis. *Rog. Doś.* 1, 320. *Dmoch. Sąd.* 77. *Bot. Nar.* 19. Kiedy para z rośliny wychodząca miesza się z otaczającym powietrzem aż do pewnej odległości, czyni powietrzokrąg rośliny. *Bot. Nar.* 71; proszkokrąg. *Rog. Doś.* 1, 113. POWIETRZOMIAR, u, *m.*, *barometer. Rog. Doś.* 2, 436, *ob.* Wiatromiar; *Carn.* vrêmęnek; *Ross.* воздухомѣръ.

POWIEWAĆ, *ob.* Powionąć. POWIEW, u, *m.*, powiewanie, das Hinwehen, Wehen. Pałac, zająwszy się płomieniem, za silniejszym wiatru powiewem, klęską swoją okoliczne miejsca ogarnął. *Nar. Hst.* 3, 197. POWIEWACZKA, i, *ż.*, *Tr.*; wachlarzyk, ein Fächer. "POWIEWNOSZATA Muz drużyna, wierzch Parnassu skocznym tańcem zamiata. *Zab.* 6, 372. *Nar. Nar. Dz.* 2, 115. w długich, powiewnych szatach, in langen luftigen Gewanden, cf. *fluitans amictus.* POWIEWNY, a, e, — ie *adverb.*, *activ.* powiewający; *Ross.* поносный, попутный; a) hinwehend, fortwehend, durch Wehen hintreibend. Wiatr mieli powiewny. *Pot. Arg.* 194. posmyczny, pomyślny, popędzający, powiatr; *Ross.* поносъ. Nawa portu za wiatrem *powiennym dostaje. *Chod. Kost. ep.* — Powiewne skrzydła. *Zab.* 7, 135. *Węg.* unaszające się, sich schwingende Fittige. — b) *Pass.* Powiewny, powiewający się, za wiatrem

obracający się; *Eccl.* позвѣтряемый, flatternd, luftig, flatterhaft. Powiewne włosy. *Szym. Ś. W.* 6. Listek powiewny chrząstnął. *Birk. Kaz. Ob. L* 2 *b. Hor.* 1, 111. *J. Kchan.* Powiewna trzcina. *J. Kchan. Dz.* 171. (chwiejąca się od wiatru). Jak ufać tak powiewnej ze słomą wierności? *Tward. W. D.* 97.

POWIEŹĆ, *ob.* Powozić.

POWIĘZNĄĆ, *f.* powięznie *neutr. jedntl.*, uwięznąć, pograznąć, polgnąć; nach einander stecken bleiben, hacken bleiben. Ptaki na lepie powięzną na gałązkach. *Cresc.* 633. POWIĘZUJE, *ob.* Powiązać.

POWIJAĆ, POWIĆ, *ob.* Powinąć. POWIJACZ, a, *m.*, który jaką rzecz powija, obwija; der Umwickler, Umwinder. — §. *Pass.* Centaurów tam Nefele brała w powijacze, Złączywszy myśli z Ixyonem chętne. *Chrośc. Luk.* 186. (powicie, pieluchy). Obwiń chustkami połamane kości, potym powijaczem obwijaj nogę całą. *Perz. Cyr.* 1, 92. mit Binden, (Oesterr. Fatschen).

POWIKŁAĆ, POWICHŁAĆ, *f.* powikle *cz. dok.*, zawikłać, pomierzwić; verwickeln, verwirren. Z wozu wyrzucony, w w rzemiennych lecach powikłał był ręce. *Otw. Ow.* 633. Co za pogrom srogi Powichłał drzewa, pozawalał drogi. *Kniaź. Poez.* 1, 19. — *Transl.* Zgubi bóg mocy nieprzyjaciół, i rady ich i rozumy powichle. *Sk. Kaz.* 519. (pomięsza, pomyli). POWIKŁANIE *Subst. verb.*, das Verwickeln. Smocy dziwne węzły i kręty i powichłania, ciałem swym wyprawują. *Weresz. Reg.* 115. — POWIKŁANIE *adverb.*, zawiło, verwickelt, *implicate.*

POWINĄĆ (cf. powić), powinął, powił, powity, *f.* powinie, powije, *spowije *cz. dok.*, Powijać *niedok.*; *Boh.* powiti, powigeti, fačowati; *Slov.* powjgati; *Carn.* povyati, povyem, povyam; *Vind.* poviti, povijati; *Sorab.* 1. powiyam; *Bosn.* povitti, zaviti; *Rag.* povitti, poviati; *Croat.* poviám, povilszem, poviti; *Ross.* повить, повивать; 1) obwinąć osobliwie dzieci pieluchami, (cf. powicie); umwickeln, windeln, ein Kind einwickeln. Należy się, aby dziecię dobrze powijano, dla położenia ciała wszystkiego. *Glicz. Wych. D* 5 *b.* Skoro się dziecię urodzi, onego członki mają powijać, aby prosto a nie krzywo rosły. *ib. K* 2, (cf. powić). Dowody przeciw zwyczajowi powijania dzieci. *Zab.* 7, 122. Niemowlęta nigdy powite być nie mają. *Zab.* 7, 124. W dzień narodzenia twego wodą cię nie zmyto, ani w pieluchy spowito. *Budn. Ezech.* 16, 4. — *Tr. fig.* Wszystek ten naród niechaj miecz razem powinie, A ich imię niech z niemi pospołu zaginie. *P. Kchan. Ps.* 166. niech ich miecz pogarnie, ogarnie, pochłonie, das Schwert soll sie hinraffen. — *§. Przyjechali w dziewosłębstwie do Zygmunta, aby córę Edwigi wziął za małżonkę, o czym już przedtym była umowa między niemi, przeto tę rzecz za pewne mieli powić do końca. *Biel. Św.* 269 *q.* dobić, dotrzeć, zu Ende bringen. — 2) Powijać czym, obracać czym, uwijać, wywijać, machać czym, kiwać czym; mit etwas wedeln, in der Luft herum streichen. Tobie Bachusie, gdyś błysnął rogiem uzłoconym, Pochlebnym Cerber powijał ogonem. *Hor.* 1, 308. — 3) Powinąć nogę, wywinąć trochę, nadwinąć; *Ross.* повихнуть, den Fuß ein wenig verrenken. *Plerumque transl.* Nogę powinął, powinęła mu się noga, pośliznął się, szwankował, potknął się; der Fuß ist ihm ausgeglitten, ausgerutscht, er hat gestrauchelt, einen Stolper gemacht. Raz powinąwszy nogę, trudno powstać. *Żegl. Ad.* 215. Wojna ta nieszczęśliwa pochodziła z powinienia nogi jednéj naszej. *Tward. W. D.* 103. Sam tę wojnę wypowiedział, na któréj mu się noga powinęła. *Pilch. Sall.* 146. Jeśli się im w tym noga powinie, mnogie opieki ochroną im są i podporą. *ib.* 258. Komu się noga powinie, leda kto się go nabije. *Cn. Ad.* 356. (na pochyłe drzewo kozy lézą). Prosił boga, jeśliby kiedy przyszło nodze powinąć się naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. *Tward. Wł.* 74. Można Rzplta i was ubogaci, A gdzie się ta powinie, tam swe każdy traci. *J. Kchan. Dz.* 156.

POWINIEN, *ob.* Powinny. POWINNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh. et Slov.* powinnost; (*Ross.* повинность żal za grzech, posłuszeństwo, неповинность niewinność, повиновеніе poddaność, posłuszeństwo); 1) obowiązek, posługa powinna; die Pflicht, die Schuldigkeit; *Carn.* dolshnost; *Vind.* doushnust, sadershnost, sadoushnost, flufhva, sadershba; *Slav.* dúxnost; *Croat.* dusnozt; *Ross.* должность, (cf. dług, dłużny). Powinność każdego pana w powszechnych klęskach ratować poddanych. *Teat.* 8, 66. Jakim umysłem ty mnie dobrze czynisz, takim się powinności ode mnie nadziewaj. *Gorn. Sen.* 6. (odsługi, Gegendienst). Powinności, powinne podatki, płaty, schuldige Abgaben. Powinności, jako to motki, kury, kapłuny, jajca, uczynią 3 złote. *Mon.* 61, 203. Z każdego zagonu dzień pańszczyzny odbyć muszą; prócz tego są powinności, gwałty, szarwarki. *Mon.* 67, 198. — §. Muszę iść na powinność, porucznik mówi, i odchodzi. *Teat.* 47, 30. na służbę, na miejsce gdziem powinien pełnić teraz swoje obowiązki; ich muß in den Dienst, (ins Amt) gehen, an meine Pflicht gehen. — 2*) Powinność, powinowactwo szwagierskie; Verwandschaft, Schwägerschaft. Na powinowactwo w małżeństwach uczynione są prawa, aby żaden nie śmiał praw przestępować, tak w krewności, to jest, z linii ojcowskiej, jako też z powinności po żonach i mężach. *Sk. Kaz.* 49. Z kmoszką i duchowną powinnością złączoną mieszkać się nie godziło. *Sk. Dz.* 576. POWINNY, POWINIEN, a, e, POWINNO, *POWINNIE *adverb.*; *Boh.* powinný, powinen; *Slov.* powinen; (*Ross.* повинный winny, неповинный niewinny); 1 a) obowiązany do czego, schuldig, verpflichtet; *Vind.* obdoushen, doushen (*ob.* Dłużny), sadoushen, sadershan; *Ross.* объязанный, должный, достодолжный. Być powinnym, albo być obowiązanym, są to słowa jednegoż znaczenia. *Mon.* 75, 219. Żaden nie powinien być bogatym, jeno cnotliwym. *Rys. Ad.* 77. Powinienem (powinien jestem) pisać do brata, miałbym, byłoby obowiązkiem, potrzebą, należałoby się; (*Ross.* должно). Tak tedy ciało powinnie poddane ma być głowie swéj. *Wiśn.* 560. (z powinności, należycie, jak wypada). — §. Powinny na co, powinny czego, powinny co, obowiązany do czego abo na co, zu etwas verpflichtet. Najświętsza Panna na to prawo wy-

wodzenia się białych głów nie była powinna. *Sk. Kaz.* 524. My na większe wyższych cnot i goretsze naśladowanie powinni jesteśmy. *Sk. Żyw.* 1, 1. Wszyscy ludzie powinni mu cześć. *Wiśn.* 589. Nikomu inszemu nie powinniejszy ślubu a wiary, jedno jemu. *Rej. Post.* *y*, 4. — §*. Powinnym być komu, obowiązanym mu być: einem schuldig seyn, ihm zu leisten verbunden seyn. Ojczystéj wolności więcéj, niż sobie jestem powinien. *Warg. Cez.* 175, (*debeo*). Komuś powinniejszy, temu pierwej dogadzaj. *Rys. Ad.* 26. — *Aliter:* *Powinnym być komu: *Ross.* повинный; podlegać mu, einem verpflichtet, unterthänig, unterworfen seyn; (*Eccl.* повинжти podbić sobie, повинуться, повинуваться poddać się). Xiażęta Rzezańscy w wolnym państwie wolno z dawna panowali, a żadnemu inszemu monarsze nie byli powinni. *Stryjk.* 552. Były wielkie *różnice między Ślęzaki, Węgry a Czechami, około *ołdu abo posłuszeństwa, któremu królestwu ma być powinne Śląsko. *Biel. Św.* 269. — §. Powinnym być komu za co, obowiązanym być za co, für etwas verbunden seyn. Jeśliś za dobrodziejstwa powinien jest człowiekowi, jako więcej powinien panu bogu. *Biał. Post.* 2. Ani słońcu, ani miesiącowi nie jesteś nic powinien, bo nie dla ciebie krążą po niebie. *Gorn. Sen.* 438. Powinniejszy jest temu, kto go ubezpieczył, niż temu, co go ozdobił. *Gorn. Sen.* 160. Prosili Polacy Henryka, aby Kazimierza wyprawił na królestwo Polskie, obiecując mu być za to wielce zawżdy powinni, i z nim. *Biel.* 51. Urban Ludwikowi miał być za co powinien, bo król posłał mu był wojsko swoje na pomoc. *Biel.* 216. *Opal. Sat.* 128. *Gorn. Dw.* 364. Za co wstydzić się być powinien, tego nie bierz. *Gorn. Sen.* 105. — §. Powinnym być komu co, winnym mu być co, zawdzięczać mu, einem zu verdanken haben. Wiem, że powinienem cnocie twojéj moję wolność. *Węg. Marm.* 1, 147. — b) Powinny *passive*, należny, należący się; gehörig, schuldig, was man schuldig ist. Co przed ślubem było dobrowolnym, po ślubie staje się powinnym *Sk. Żyw* 1, 197. (t. j. obowiązkiem). Co jest w pożyciu naszym powinniejszego, jak bliźniemu ratunku nie uwłaczać? *Teat.* 30. *b*, 41. — *Ellipt.* *Co się z samej natury powinno (= należy) sługom, to panowie mają dawać z powinności sługom; z natury powinna się (należy się) strawa, więc.... *Petr. Ek.* 109. gehört sich, gebührt sich, kommt zu. — *Aliter:* To powinno tak być = to ma tak być, das soll so seyn. — 2) *Powinny, powinowaty krewny, należący: verwandt, angehörig. Powinne swoje, bracią, stryje, kupiwszy od nich majętności, za chłopy już mają *Gorn. Wł. M* 3. Czechowie, Polaków powinni. *Krom.* 36. *Fund.* 13. *Groick. Obr.* 6. Powinnemu starościnnemu oko wybito. *Sk. Żyw.* 1, 126. *Groch. W.* 427. *Wys. Aloj.* 208. Jakób mniejszy, brat powinny Pana Jezusa. *Sk. Dz.* 47. (przyrodzony). — §. Jesteśmy sobie krwią powinni, nie godzi się nam w niezgodzie żyć. *Sk. Żyw.* 1, 201. krwią do siebie należący, Blutsfreunde. — NB. *Observ. Unum hoc, et alterum rad, credo invenire Adjectiva, quae Nominativum, Accusativum et Vocativum pluralis feminini et neutrius generis finiant in* y, *cum regularis terminatio sit in* e. Dobre żony powinny kochać mężów swoich; *sic etiam in masculino non viventium:* Domy nie powinny być wyższe nad dwa piętra; kury nie rady na wesele, ale muszą. [Są to zabytki *Adject. abstract.*, *ob. Sucheck. Przegl. form gram. język. staropolsk.* XXXIII — 2]. POWINOWACIĆ *cz. niedok.*, spowinowacić *dok.*, powinowatym uczynić, pokrewnić powinowactwem, verschwägern; *Slav.* spriatelit; *Vind.* sastriziti, postriziti, safvakati, pofhlahtati, safvakuvati; *Ross.* породнить. POWINOWACTWO, a, *n.*, POWINOWATOŚĆ, ści, *ż.*, 1 a) *przybużeństwo, krewność; die Verwandtschaft, Schwägerschaft, Verschwägerung; *Sorab.* 1. swakowstwo; *Croat.* szvachinsztvo; *Ross.* сватовство, свойство. Powinowactwo po ojcu, przyrodność, *agnatio*, powinowactwo z małżeństwa, *affinitas. Cn. Th.* W jakim stopniu jednego z małżonków pokrewieństwo zachodzi, w tymże stopniu drugiego powinowactwo. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 68. Prawo krewności, abo powinowactwa. *Chełm. Pr.* 123. Uważają, jeżeli nie w powinowactwie cielesnym abo duchownym, ci którzy się pojmują, są. *Pim. Kam.* 166. — Powinowactwo chemiczne, siła utajona w ciałach, za której pomocą przyciągają się wzajem, lub zbliżyć się do siebie usiłują. *Mier. Mskr.* chemische Verwandschaft. Powinowactwo, atrakcya, uważana w ciałach drobnych ziemskich. *Śniad. Chem. K* 4. Powinowactwo pośrzednicze, *ob.* Pośrzedniczy. — b) *Collect.* Powinowactwo, powinowaci, rodzina, die Verwandten. *Cn. Th.* — 2*) Powinowactwo = powinność, obowiązek; die Verbindlichkeit, die Pflicht, die Schuldigkeit. Aby każdy w tym lepiéj powinowactwu swojemu dosyć uczynił. *Vol. Leg.* 2, 688. Powinowactwo Wojewodze około ustaw rzeczom. *ib.* Którzyby w powinowactwie swym, około uczynienia sprawiedliwości, niedbali byli.... *ib.* 689. Urzędnicy niech urzędy według powinowactwa wypełniają. *Herb. Stat.* 126. *et* 8. *Orzech. Qu.* 18. *Biał. Post.* 273. *Kosz. Cyc.* 136. To jest największe nasze powinowactwo, abyśmy się im daléj tym więcéj w wierze utwierdzili. *Baz. Hst.* 132. Który sługa dwiema panom służyć chce, nigdy taki jednemu wiernie a wedle powinowactwa swego zachować się nie może. *Rej. Post.* *S s* 2. POWINOWATY, *POWINOWAT, a, e, mający z kim powinowactwo, sięgający kogo powinowactwem, blizki, należący, verwandt; *Boh.* powinowat, powinnowan; *Slov.* pribužni, (*ob.* Przybużeństwo); *Sorab.* 1. pžimezné; *Ross.* сватъ, сватья, (cf. swat). Powinowaty po ojcu, przyrodzony po ojcu, *agnatus*; powinowaty z małżeństwa, *affinis. Cn. Th.* Powinowaci, *affines*, są krewni męża z jednéj, a żony z drugiej strony. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 176. Rzekł anioł Maryi: Elżbieta, powinowata twoja, poczęła.... *Biał. Post.* 61. — §. *Powinowat, winny, powinny, obowiązany, obligowany; schuldig, gehalten, verpflichet. Ceremonie powszechne mają być od wszystkiego chrześciaństwa chowane; ale na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie są wszyscy powinowaci. *Hrbst. Odp. P p* 6 *b.* Jeszcze z dzieciństwa twego zawżdyś jest *powinowat posłuszeństwo bogu, a zawżdyś jest *powinowat chodzić wedle woli świętéj

jego. *Rej. Post. K* 3. W nas dziś wdzięczności powinowatéj nie znajdzie. *Hrbst. Lek. D* 2. należnéj, słusznéj.
POWINSZOWAĆ, *f.* powinszuje *cz. dok.*, złożyć winszowanie swoje komu, seinen Glückwunsch abstatten; *Vind.* frezhovoshiti; *Ross.* поздравить, поздравлять, (cf. pozdrowić). POWINSZOWANIE, gratulacya, der Glückwunsch; *Vind.* voshenje, frechovoshnost; *Croat.* raduvanie, (cf. radować się); *Ross.* поздравленіе. Dobywszy biletów pięknym charakterem poprzypisywał: Nowy rok z powinszowaniem. *Zabł. Z. S.* 23. Złożyłem moje powinszowanie. *Kras. Pod.* 2, 258. °POWINSZOWNY, a, e, winszujący, gratulacyjny, glückwünschend. Ziemia nam powinszowne wyraziła znaki. *Przyb. Milt.* 252.
POWIONĄĆ, *f.* powienie, powionę *cz. jedntl.*, POWIAĆ, *f.* powieje *dok.*, Powiewać *contin.*; *Ross.* повѣвать; 1) *intrans.* chwilę wiać, po czym wiać; wehen, hinwehen, bewehen. Wiatr, gdy powieje, Na kształt morskich bałwanów pole się zachwieje. *Tward. Wł.* 200. Między tropikami powiewa ustawicznie wiatr pewny wschodni trwale i statecznie. *Boter.* 16. Co mię tylko otacza, zarazą ozionął, Boję się słońca, chmury, wiatru, co powionął. *Karp.* 1, 182. Z wyspy téj powiewa wdzięczna wonia, która pochodzi z mnóstwa wonnych drzew. *Boter.* 67. (zalatuje). Strwoży cię by najleksze liścia powienienie, Nieraz gdzie trwogi niemasz, porwie cię zadrżenie. *Toł. Saut.* 56. Zefir miłym powionieniem chłodzi. *Bardz. Trag.* 547. Wiatry mile powiewają. *Lib. Hor.* 65. Nigdy się nie pyszń czasu fortuny, byś zaś nie ustał, gdy inszy wiatr powienie. *Ezop.* 49. — *Transl.* Jeśli szczęście powienie. *A. Kchan.* 211. (powiewne, posmyczne, pomyślne będzie, sprzyja, wenn das Glück günstig ist). — 2) *Activ:* Powiewa co wiatr, rusza tym; der Wind bewegt, schüttelt etwas. Wiatr lekki włosy jej powiewa. *Krass. Oss. C* 2 *b.* Powiewa mię wiatr, chwiewam się, *ventis agitor. Cn. Th.* der Wind schüttelt mich. Powiewający się od wiatru, *fluitans amictus ib.*, (*ob.* Powiewny, *ob.* °Powiewnoszata Muz drużyna). Wiara twa, z trzciną się powiewa. *Tward. Wł.* 50. chwieje się. — §. Powiewać co albo na co wachlarzem. *Tr.* mit dem Fächer anwehen, anfächeln. Powiewać się wachlarzem *recipr.*, sich fächeln. — §. Powiewać zboże zmłócone, wiać, wywiać zboże. *Tr.* das Getreide wannen, schwingen. *X. Kam.*
°POWIRZCHNIA, *ob.* Powierzchnia.
POWIŚLANIN, a, *m.*, mieszkający po nad Wisłą, ein Weichselbewohner. Powiślanie. *Klon. Fl. E b.* POWIŚLANKA, i, *f.* POWIŚLNY, a, e, po nad Wisłą, an der Weichsel hin gelegen. Miasta powiślne. *Klon. Fl. E*, 1 *b.* Z tej tu powislnej strony. *Tward. Wł.* 2, 229.
POWISIEĆ, *f.* powisi *neutr. dok.*, przez chwilę wisieć; *Ross.* повиснуть, eine Weile hängen. Jagody winne, gdy powiszą, a od wilgoci przeschną.... *Cresc.* 333.
°POWISZOWANO *adverb.*, pomierzwiono, powikłano, verworren. Co u starego tłumacza nieporządnie pomieszano i powiszowano było, tośmy na swe miejsca porządnie wstawili. *Radz. praef.*
POWIT, u, *m.*, witanie, przywitanie; der Willkomm, die Bewillkommung. Przyjm, o méj duszy połowo Sewerze, Powit od tego, co cię kocha szczérze. *Zab.* 15, 385.
POWITAĆ, *f.* powita *cz. dok.*, przywitać, einen bewillkommen. Wchodzący król na sesyą powitanym został radosnym publiczności okrzykiem. *Ust. Konst.* 1, 145. POWITACZ, a, *m.*, który kogo powitał, der Bewillkommer; *Sorab.* 1. powitař. POWITALNY, a, e, — ie *adverb.*, witający, od powitania, Bewillkommungs-. Zaczynam mowę powitalną do nowowjeżdżającego gościa. *Mon.* 73, 59.
POWITY, *ob.* Powić *et* Powinąć.
POWKLĘKAĆ, *f.*, powklęka *neutr. dok.*, Powklęknąć, *f.* powklęknie *jedntl.*, powklęsnąć, powklęsać, powpadać w w jaką wklęsłość, hinein fallen, sich eindrücken. Potłuczone w lipki mózg powklękały kości. *Otw. Ow.* 485.
POWKLEPOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einklopfen. Członki ścisnął od czoła, nosy powklepował, Usta ciągłe babskiemi zmarski popiątnował, *contudit. Żebr. Ow.* 550.
POWŁADAĆ *cz. dok.*, władzę mieć, władnym być; herrschen, lenken, regieren. Nie rozumiéj, by nie umiał powładać czym inszym. *Żebr. Ow.* 308. Boi się krętych Ixyona wężów, i strasznego Koła, także kamienia niepowładanego. *Otw. Wirg.* 421; *non exsuperabile saxum*, niezwyciężny.
POWŁAZIĆ, *f.* powłazi *iter. dok.*, nach einander hinkriechen. Te przeklęte gadziny nie omieszkają powłazić w okna. *Teat.* 53. *d*, 59.
POWLÉC, *f.* powlecze *cz. dok.*, Powłoczyć *niedok.*, Powłaczać, Powlekać *contin.*; *Boh.* powláčjm, powlecy, powlečugi; *Bosn.* pouuchi; *Vind.* napreivlezhi; *Carn.* poulizhi, poulezhem; *Rag.* povůchi; *Ross.* поволочить, поволакивать, потаскать, потаскивать, потащить; 1) pociągnąć, hinziehen, hinschleppen. Syrop tak zgęstnie, iż się powlecze za warzeszką jako nić. *Cresc.* 497. Weźmiesz brzytwę, i będziesz powłaczał po głowie twojéj, i po brodzie twojéj. *W. Ezech.* 5, 1. *Budn. ib.* drüber hinziehen. Trzoda nikczemnych pochlebców tyje, i ledwo brzucha powleka. *Zab.* 13, 234. *Nar. Nar. Dz.* 2, 195. O bok jego oparta, Ewa się powłoczy. *Przyb. Ab.* 189. (wlecze się). Powlec okiem, powlec oko, z wolna oko do czego nakierować; das Auge worauf hinziehen, langsam hinrichten. Wymownym na boginią powłoczy wejrzeniem, Twarz poważną przyjemnym miląc uśmiechnieniem. *Szym. Ś. W.* 8. Tego uśmiechem ludzi, ku temu powłoczy Niezgasłą niby miłość udające oczy. *ib.* 18. *Kras. Woj. Ch.* 87. Powłoczyła oczyma, zawierając je do połowy w pozór mdlejący. *Mon.* 69, 56. Umizgalska powłoczenie miłosne mdlejących oczu z powabnym mruganiem układała. *Mon.* 69, 55, *Ross.* поволока. — §. *Deocco*, dobrze włoczę, powłaczam drugi raz. *Mącz.*, *Sorab.* 1. poločžicž; *Vind.* polazhiti, dolpolazhiti, übereggen, noch einmal durcheggen. — §. Ktoby cudze jeziora powłoczył, tedy ma temu, czyje jeziora, płacić za ryby. *Stat. Lit.* 310. włokiem wyłowić, mit dem Zuggarne ausfischen. — § Powlekać, odwlekać co, przeciągać; in die Länge ziehen, aufschieben. W długą proces powlecze się lat kilkanaście. *Falib. F* 3. — §. Powłoczyć się, poniewierać się, włoczyć się, tułać się, sich herumtreiben. Moje po świecie powłaczanie. *Petr. Hor.* (włoczęga). Osy głód i

ustawne cierpią powłoczenie. *Zab.* 16, 67. — 2) Powlekać co czym, nakrywać, pokrywać czym, oblekać w co, *Boh.* postřiti; *Slov.* obtáhnauti; *Ross.* обтянуть, обтягивать, mit etwas überziehen. Ściany i stropy cieniuchną powlekają ozdobą. *Pilch. Sen. list.* 4, 99. Dziwujemy się ścianom cienkim marmurem powleczonym. *ib.* 4, 98. Słońce noc czarna powlecze, lecz ją prędko jasny dzień rozpędzi. *ib.* 1, 289. (zakrywa, zasłania). Katowską ręką zwłoczą odzienie Temu, co niebo powlokł obłokiem. *Miask. Ryt.* 63. Rzéczka ta śniadością grunt swój, i zioła pobliższe sobie powłoczy. *Petr. Wod.* 10. O powłoczeniu cukrem rozmaitych rzeczy. *Sienn.* 526. Spełzł mi żywy rumieniec, uwiądł kwiat młodości, Skórą tylko zostały powleczone kości. *Hor.* 2, 359. *Min.* Ludzkie przypadki wyrok ciemnym obłokiem powleka. *Teat.* 51. *d.* 33. Powléc się skorupą, zaskorupieć *Ross.* подернуть. POWŁOCZKA, i, *ż.*, *dem. nom.* powłoka; a) skóreczka, ein feiner Ueberzug, ein feines Häutchen; (cf. *Ross.* поволочка = targanie za włosy po ziemi). Powłoczki ciała ludzkiego. *Perz. Cyr.* 1, 14. *et* 15. Powłoczka na poduszkę, poszewka. *X. Kam.* — b) Byłam u u sąsiadki po powłoczkę farbowaną. *Teat.* 30, 7. kręcone Tureckie jedwabie do haftowania, Stickerseide. POWŁOCZYNY *plur.*, włóczęga, tułanie, poniewierka, das Herumtreiben. W spokojności spoczywacie, Powłoczyn, niedostatku żadnego nie znacie. *Łącz. Zw.* 4. POWŁOK, u, *m.*, POWŁOCZEK, czka, *m. zdrbn.*, włok czyli sieć do przykładania kuropatw, der Tiraß, ein Zuggarn, Streichnetz Rebhühner zu fangen. *Tr.* Pająk więzy na muchę porobił, coś na kształt powłoczka. *Tol. Saut.* 58. — §. Krzyżownice z żaglami każe podnieść skokiem, A w górę ku masztowi podnosić z powłokiem. *A. Kchan.* 143. powlekając, posuwając, hinziehend. POWŁOKA, i, *ż.*, a*) wleczenie, włóczenie się, tułanie; das Herumziehen, Herumtreiben; (cf. *Ross.* поволока toczenie oczu, *ob.* powłoczyć okiem). Latonę w ciężkiéj powłoce Delos ogarnęła; *erratica Delos accepit.* *Żebr. Ow.* 144. Niektóre powłoki do cudzych krajów dziatek gonią. *Petr. Pol.* 2, 338. Dlategośmy pracą i powłoki tak wielkie i długie podjęli. *Petr. Hor.* — §. Powłokiem *adverb.*, wlekąc, ziehend, schleppend. Pozbywszy wszystkiéj prawie siły Krok powłokiem i leniwo niesie. *P. Kchan. Jer.* 496. Idąc powłokiem do dziardynu mierzy. *Pot. Syl.* 416 — §. Powłoka czasu, odwłoka, odwleczenie; der Aufschub, das Verziehen. — b) Powłoka, poszwa, nakrycie, którym co powlekają; *Boh.* powlaka, powlok, pawlak, krow; *Sorab.* 2. polowka; *Vind.* oblieka, obvliek, zhrefvliek, obklad, verbafs, urbafs; *Ross.* наволока, наволочка, покрышка, обтяжка, чехолъ, чехолокъ; *Eccl.* поклака, опона, багръ, багрѣница, багрянка, хламида, der Ueberzug. Powłoki abo nakrycia pospolite ciała, które okrywają ciało człowiecze. *Kirch.* 9. Futro bez powłoki *Ross.* нагольный. W kłosach plewy czyli powłoki powierzchowne ziarn. *Brzost. Duch.* 450. Wszyscy równi na świecie, odmienna powłoka Nie potrafi omamić przezornego oka. *Węg. List.* 7. (szata zwierzchnia, pozor powierzchowny). — Powłoka na pościel, *ob.* Poszewka; *Boh.* ceycha; *Vind.* postelnu obvlezhilu, oblieka vankufhna; *Ross.* подбивка. — Powłoka w ludwisarni, mieszanina z gliny, którą powłoczy się wzór gliniany armaty abo moździerza. *Jak. Art.* 3, 310. — *Transl.* Czy to serdeczna szczerość, czyli też udanie i powłoka, trudno zgadnąć. *Pilch. Sen. łask.* 1. (płaszczyk). Taka myśli moje ciemna otacza powłoka, że tego nigdy nie doścignę. *Teat.* 4, 58. pomroka, zasłona; Hülle, Decke. POWŁOKOWY, POWŁOCZNY, a, e, od powłoki, Ueberzugs-; *Ross.* чехольный, опонный, наволочный.

POWMIATAĆ, *f.* powmiata *cz. iter. dok.*, powrzucać, nach einander hinein werfen. Łuki i strzały ich połamał, w rzékę powmiatał. *Warg. Wal.* 322. Powmiatali bogi ich do ognia. *Radz.* 2 *Reg.* 19, 18. Rzuciło się w Krakowie pospólstwo na żydy; wybrawszy im domy, zapalono, a same powmiatano w ogień. *Biel.* 247.

POWNĘTRZNOŚĆ, ści, *ż.*, wewnętrzność, das Innere, Inwendige. *Tr.* POWNĘTRZNY, a, e, POWNĘTRZNIE *adverb.*, wewnętrzny, innerlich, inwendig. *Tr.*

POWÓD, u, *m.*; *Boh. et Slov.* půwod; *Rag.* povód; *Ross.* поводъ; 1) powodowanie, poprowadzenie, prowadzenie; das Führen, Leiten, die Führung. Rzemień do powodu konia. *Tr.* — Koń na powodzie, powodny koń, którego na ręce, na rzemieniu przy drugim prowadzą, naręczny; *Boh.* opratnj kůň; *Rag.* kogn ù pòvodu, povodni kogn; das Leitpferd, Handpferd; powód, rzemień do prowadzenia konia powodnego; *Boh.* powodec, oprat, oprátka; *Carn.* vajét; *Vind.* vajat; *Ross.* поводъ, das Zugseil, der Zugriemen, Leitriemen. Widział w tyle sługę, konia na powodzie prowadzącego. *Boh. Dyab.* 3, 176. Tatar każdy ma koni wiele na powodzie, a gdy mu jeden ustanie, na drugiego wsiędzie. *Biel.* 577. Królewski koń, co szedł na powodzie, utonął. *ib.* 435. — *Fig.* Gdzie się rozum z cnotą swawolnemu przyrodzeniu zmocni, pewnie już mu trudno wierzgać, a pewnie krótko już leda na wędzidłku, na powodzie chodzić musi. *Rej. Zw.* 155. By nam jeno kto łeda *czaczko ukazał, damy się wieść na powodzie, kędy jedno każą. *Rej. Zw.* 194 *b.* Kto z chęcią iść nie chce, pójdzie na powodzie. *Pot. Arg.* 141. (kto nie dobrowolnie, to z musu). — *Transl.* Powód, powodzenie, kierowanie; Leitung, Führung. Przychodzą trzéj mędrcowie od wschodu słońca, za powodem nowéj gwiazdy. *Zach. Kaz.* 1, 137. Jego zaś sfera powodem gwałtownym Leci zapędem w koło niewymownym. *Suszyc. Pieśn.* 3 *Q* 3 *b.* Za jego radą i powodem wszystko odbyło się szczęśliwie. *Teat.* 45. *d*, *D.* — 2) Powód do czego, pobudka, powab, nagoda, nadatek, okazya, pochop; Anlaß, Veranlassung, Gelegenheit, Ursache, Bewegungsgrund; *Boh.* půwod, pohnutka; *Slov.* púwod; *Carn.* arrezh, spodvódk; *Vind.* napel, napufh, napufhnost, perloshnost, naperloshnanje, razhun, naganja, naganjstvu, pregenitje, nagenefhtvu, genitje, prezhetik, arezh, srok, urshab; *Bosn.* uzrok, podrjet, vrutak, glava; *Ross.* виновословие. Do złego powód łacny. *Cn. Ad.* 412. (łacno wilk na barana znajdzie przyczynę, łacno kij naleźć). Powodu do złego strzeż się, jak samego. *Cn. Ad.* 915. Nie daj powodu. *ib.* 570. (nic napomykaj, nie żartuj z

niepewnym, psa nie draźnić; licha nie budzić). Nieszczęście, nędza, przygody, często k' dobremu powody. *Cn. Ad.* 660. *Podw. Wroż.* 16. — *Translate ad hominem:* Powód, *Boh.* půwod; *Vind.* narednik, arezhnik, pozhetnik, sazhetnik, prezhetnik, srozhnik, vrazhunar, urshahar, *f.* naredniza, arezhniza, pozhetniza, prezhetniza, perva sazhetniza; *Ross.* зачинщикъ, творитель, виновникъ, *f.* творительница, виновница. Umarł, który był powodem i przyczyną tego. *Chełm. Pr.* 206. Trzeba się mieć na pieczy, aby rodzice dobrym powodem stawali się dzieciom swym. *Glicz. Wych. E* 2 *b.* (dobrym przykładem). Tyś mi był powodem do złego, *auctor*, sprawcą. *Cn. Th.* powodzcą, Veranlasser. Powodem być, powód dawać; *Carn.* arrezhim; *Vind.* napraviti, vsrazhunati, vsrozhiti, narediti, arezhiti, srokuvati, napustiti, naperloshnati; *Croat.* zrokuvati. — 3) Powod, u, a, *Jurid.* Aktor abo powód, osoba sprawę przed sąd wnosząca. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 21. Powodem nazywają tę osobę, która przed sądem żałuje na kogo. *Sax. Porz.* 24. aktor, der Kläger; *Boh.* půwod; *Slov.* żałobnjk; *Rag.* pozivalaz; *Ross.* ищикъ, истецъ. *Si quis citaverit aliquem sine legitimo actore, vulgariter* bez powodu.... *Vol. Leg.* 1, 12. Nie może na jednym sądzie tenże być powodem, tenże być sędzią. *Orzech. Qu.* 141. — 4*) Powód, powodzenie, szczęszczenie się; Ergehen, Befinden, Wohlergehen ꝛc. Schicksal. Każdy z nich prawi o powodzie swoim *Pot. Syl.* 230. jak mu się powodziło, wie es ihm gegangen. Pomyślne wojska powody. *Zab.* 9, 224. Rychléjby oszalał, za tak szczęśliwym rzeczy powodem. *Janusz. Oksz. B* 3. Niektórych panów szczęśliwy powód się zachwieje. *Fur. Uw. F.* POWODCA, y, *m.*, POWODNIK, a, *m.*, jezdny drugiego konia próżnego wiodący. *Cn. Th. desultor*, der Führer eines Handpferdes. Ten przychód pomnaża liczbę karet, wozów, wielbłądów i innych zwierząt od ciężarów, z ich powodcami. *Pam.* 83, 554, cf. woźnica. POWODEK, *ob.* Wodza, pobocz na konia. POWODNY, a, e; a) nagodny, powod dający; *Vind.* srozhni, srokovitni, anläßlich, Anlaß gebend, führend, lenkend. (*Boh.* půwodnj pierwiastkowy; *Ross.* поводливый do kierowania; *distng. Carn.* povodn = wodny; *Boh.* powodněny nawodny). Za powodnym szczęściem a cnotą waszą, rad bardzo pójdę przed wami. *Birk. Chodk.* 10. Powodne i przychylne szczęście daje pochóp dumnym do odchodzenia od rozumu. *Nag. Fil.* 183. powodzące się, sprzyjające, günstiges Glück. — b) Powodny koń, którego na powodzie prowadzą; *Rag.* povodni kogn; *Ross.* заводная лошадь, das Handpferd, Leitpferd. Powodny koń, na którym nikt nie siedzi; *inanis equus. Macz.* Bieganie (*cursus*) było albo wozami, albo końmi, bądź z pojedynkowemi (*singulares*), bądź powodnemi (*desultorii*). *Nar. Tac.* 2, 239. — c) *Jurid.* Strona powodna, ta która skarży, *actor. Macz.* Powód, die klagende Partheÿ, der Kläger; *Ross.* истцовый. Powodna i odporna strona. *Sax. Porz.* 22. Powodna i zapozwana strona. *Wyrw. Geogr.* 565. POWODOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, kogo, czym; *Ross.* поводить; prowadzić, kierować; führen, leiten, lenken. Osoba w pół łańcuchem ściśniona, za który czarny ją murzynek powodował. *Nies.* 1, 7. Dajesz się powodować, jak dziecko. *Teat.* 39, 220. Łatwy do powodowania nim *Ross.* поводливый. Żołnierz powodującego oficera bodźcem ruszony, wierzga. *Kłok. Turk.* 31. Piérwszy raz, jak żyję, dałem popędliwości powodować sobą. *Teat.* 23, 124. — Powodować się komu, abo kim, dać mu się prowadzić, sich leiten lassen. Nadto powolny starzec, każdy go żałuje, Że się tak regentowi temu powoduje. *Tręb. S. M.* 97. Nie mam zwyczaju, cudzym powodować się zdaniem. *Teat.* 33. *d*, 87. Powodować się okrutnym dziwactwem. *Niemc. Król.* 3, 128. POWODYR, a, *m.*; *Vind.* povodnik, n. p. Klekcze powodyr swym u karku dzwonem. *Zab.* 9, 249. *Ejssym.* (byk, wódz trzody). Tenże sam będzie mu powodyrem. *Mon.* 76, 806. der Leiter, Führer. POWODYRSTWO, a, *n.*, n. p. Uczynicie mi wielką przyjaźń, kiedy będziecie chcieli zająć się jego powodyrstwem. *Teat.* 19. *c*, 28. kierowaniem nim, Leitung, Führung.

POWODŹ, i, *ż.*; *Boh.* powodeň, zátopa; *Slov.* powodeň; *Sorab.* 1. powohdź, wohdna wudrencza; *Carn.* povôdn, preplûtje; *Vind.* povudn, povodnia, potup, potop, povoden, povoduvanje, savoduvanje, pretupje, gortiek, gortok; *Croat.* povòdnya, poplàva, náplov; *Bosn.* naplov, poplaviça; *Ross.* водополь, водополье, наводненье, поемъ; *Eccl.* поводнѥ, половодіе, наводненіе, n. p. отъ великаго дожда; wezbranie wód wielkie, potop; eine Wasserfluth, Ueberschwemmung. Powodź jest ciche wód przyrastanie, że rozeznać nie może, jak wiele na który czas przybędzie. *Szczerb. Sax.* 485. Choć bóg dał brzegi i warowne góry, Między lądami rozlawszy powodzie, Jednak te przeskakują łodzie. *Kniaź. Poez.* 2, 158. Bardzo się bała powodzi rzéki. *Otw. Ow.* 351. Powodzią zalać; *Vind.* povodeniti, povoduvati, obvoduvati, obtopiti, potopuvati, *ob.* Potopić, zatopić. Mała powodź, zwyczajnie poprzedzająca wielką *Ross.* маниха. — *Transl. fig.* Jéj serce bez dżdżu i bez żadnéj chmury Powodzi smutku niepowściągłe leje. *Suszyc. Pieśn.* 2. *D* 4 *b.* strumienie łez, Thränenfluthen. Sułtanowie wymyślili sposób ususzać złotą powodź, która tak często do szkatuły Wezyrowéj spływa. *Kłok. Turk.* 61. Goldströhme, Goldbäche.

POWÓDZCA, y, *m.*, powód dający, powodujący kim; der Anlasser, Anleiter, Führer. Idą za przykładem swych rodziców, początkowych powódzców. *Teat.* 48, 29. POWODZENIE, ia, *n.*, dobre lub mniéj dobre szczęście, kiedy się co dobrze lub mniéj dobrze powodzi, (*ob.* Powieść się), skutek, udanie się, szczęście, pomyślność; *Slov.* zdarylost, dobrý prospěch; *Vind.* ſhreza; *Ross.* удача, доброденствіе, блогосостояніе, прокъ, (поведеніе sprawowanie się); *Eccl.* благолучество, der Erfolg, das Glücken, das Glück. Czemu się złym dobrze na świecie powodzi, A na powodzeniu dobrym zawsze schodzi? *Kchow.* 248. Turcy zwykli rzeczom wagi dodawać albo ujmować z skutku i powodzenia. *Kłok. Turk.* 117. Powodzeniem ludzie sprawy mierzą, nie mądrym baczeniem. *Cn. Ad.* 916. Czekam powodzenia, ale w gotowości przyjęcia przeciwności. *Pilch. Sen. list.* 2, 12. Powodzenie i nieszczęścia wasze, są od Rzpltéj nierozdzielne. *Nar. Tac.* 1, 277. Z początku tak dobrego, można sądzić o dalszym

powodzeniu. *Teat.* 15, 54. POWODZI, POWODZIĆ się, *ob.* Powieść się. POWODZISTY, a, e, spadzisty, herabhangend. Pomost pod koniem ma być na przedzie ku głowie wyższy, ku zadowi powodzisty. *Hipp.* 34. POWÓDZTWO, a, *n.*, zapozwanie, pozwanie, aktorstwo; Ladung, Vorladung, Klage. Gdy kto kogo pozowie do sądu ziemskiego o granice, takowy w powództwie ma jeno pozwać o granice. *Tarn. Ust.* 8. Arcybiskupi Gniezn. wyjednali sobie przywilej, że mają zawsze pierwszeństwo w powództwie o granice. *Czack. Pr.* 2, 179.

POWOIŃCZYK, *ob.* Powojnik.

POWÓJ, ju, *m.*; *Boh.* swlačec; *Sorab.* 1. pžazka; *Carn.* slâk; *Rag.* tetivikka; *Eccl.* повой трава; *Ross.* колокольчики павилишные, (повой powicie; *Croat.* póvoy, povojecz = przepaska); §. 1) ziele, wijące się po drzewach, roślinach, zamyka pod sobą bardzo wiele gatunków, *convolvulus Linn.* die Winde, das Windeglöcklein, Windekraut. *Sienn.* 185. *Kluk. Rośl.* 1, 287. *Kluk. Dykc.* 2, 97. *Syr.* 1323 *sqq.* Powój jest ziele wijące się po drzewie, abo po zielu, które blisko rośce. *Spicz.* 95. Powój płotowy, *ob.* Lilia płotowa; Dzwonki płotowe; *Ross.* звонки. — Powój wielki, *ob.* Chobotna wyka. — Powój wonny, kozi, *ob.* Przewiercień; *Carn.* trobelèka. — Powój zamorski, *ob.* Socznica. — Powój miesiączkowy, *ob.* Barwinek krzyżowy. — Pieczary krętym powojem uwite. *Zab.* 14, 159. — §. 2) Powój, ja, *m.*, gąsienica winna, eine Weinrebenraupe. Powoje winną gryzą macicę. *Tr.* POWOJNIK ziemny, POWOINCZYK, a, *m.*, §. 1) *elatine*, Klettenkraut. *Syr.* 1328. — §. 2. Powojnik, pielucha długa, eine breite Windel; *Boh.* powigadlo, powjgak, fáček; *Slov.* powjgadło; *Sorab.* 2. powitka; *Carn.* povoj, povojnèk; *Croat.* póvoy, povojecz; *Dal.* pelen; *Bosn.* pouoj, poniç; *Rag.* povoj, povojaz, povoich, povojak, povoicich; *Eccl.* повои: (*Ross.* повой babienie, повойникъ chustka na głowie okręcana prostych kobiet, zawój). Herkules dzieckiem jeszcze bądąc w powojniku pognióτł srogie węże. *Chrość. Ow.* 119. Leży w żłobie, w powojnik powity pan panów, i król nieograniczony. *Odym. Św. F* 2 *b.* Na tacach niosą pieluchy czyli powojniki królewskie. *Min. Ryt.* 1, 42. Złotym dziecię ściągnie powojnikiem. *Pot. Arg.* 549. Ściska powojnik rządcę niebieskiego. *Groch. W.* 356. POWOJNIKOWY, a, e, pieluszny, Windel=. Wiąże boczki, ręce, nóżki W powojnikowe związki. *Groch. W.* 69.

POWOJOWAĆ, *f.* powojuje *cz. dok.*; *Ross. et Eccl.* повоевать, поратовать; zawojować, wojując podbić, erobern. Skanderbeg wtargnąwszy w ziemię Turecką, bardzo wiele powojował i popustoszył. *Baz. Sk.* 110. Wszystkie krainy powojował. *ib.* 179. Alexander Wielki, że powojował świat. *Petr. Pol.* 192. Od powojowanéj Afryki Scypio Afrykanem przezwany był. *ib.* 81.

POWOŁAĆ, *f.* powoła *cz. dok.*, powołuje *propr.*, Powoływać *frequ.*; (*Boh.* powolati, powolawati; *Slov.* powoławati, powoláwam; *Sorab.* 1. powołacž, (powowatžné *Vocativus*); *Sorab.* 2. powolasch; *Vind.* poklizhati); 1) wzywać kogo do czego, einen berufen, einladen. Powołano Absalona, a wszedł przed króla. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 14, 33. (zawołano. 3 *Leop.*). Powołał wszech przyjaciół swych. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 10. Zgotował wieczerzą wielką, i wielu ich na nią powołał. *Rej. Post. D d* 3. *Sed hoc sensu nunc Deo tantum tribuitur*, einen wozu berufen (von Gott). Od początku stworzenia bóg każdego wieku ludzie do zbawienia zawsze powoływać raczył. *Zygr. Gon.* 53. Kapłan porządnie powołany. *W. Post. Mn.* 272; *Ross.* богозванный. Powołanie, wezwanie, wzywanie; das Berufen, die Berufung. Powołanie boskie na jaki stan. *Cn. Th.*, *Ross.* богозвание. *Si te fata vocant*, jeśli pan bóg chce, jeśli to jest twoje powołanie. *Mącz.* — *Effect.* Powołanie każdego człowieka, stan jego, powinność, der Beruf eines jeden; *Sorab.* 1. powowàno, powoleni; *Vind.* pokliz, poklizhanje; *Carn.* pokliz; *Ross.* воззвание. Którzy z powołania winni robić, innych dochodów nie mając, jedno z pracy ręki swojéj żyją. *Sk. Dz.* 38. — §. 2) Powoływać kogo o kradzież spólną, albo inszy występek, *participem furti etc. divulgare. Cn. Th.* den Mitschuldigen angeben; *Ross.* оговорить, оговариваю. Powołany, pozwany *Sorab.* 1. powowane. Powołanie *Ross.* оговоръ. Gdyby złodziej kogo powołał, tedy powołany może się odwieść przysięgą. *Sax. Art.* 31. Złodziej, gdy go wieszają, radby wszystek świat powołał. *Cn. Ad.* 1344. Prawne powołanie winowajcy od aktora przed sąd przyzwoity, pozew; w sądach królewskich mandat. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 39. — Powoływać kogo o głowę, den Urheber der Mordthat ausrufen und vorfordern. Powołanie, powoływanie o głowę, *protestationis est species in funere occisorum, per magistratum fieri solita contra auctorem necis. In quibusdam oppidis audivi in funere occisi, a cognatis ejusdem occentari diras et lamenta in homicidam. Cn. Th.* Zetergeschrey. — Powołanie, skazanie sędziego, wydane na zbiegłego złoczyńcę. *Sax. Porz.* 53. der Richterspruch gegen den flüchtigen Mörder. *§. Za Piastów nakazywali czasem książęta podatek nadzwyczajny, który się wyrazem powszechnym nazywał powołanie. *Nar. Hst.* 2, 259. *et* 2, 86. eine außerordentliche Steuer unter den alten Herzogen. POWOŁANIEC, ńca, *m.*, którego powołano, którego bóg powołał, der Berufene. Czemuż się też ty królu miły, będąc członkiem bożym, przejźrzeńcem, powołańcem jego, masz się lada o co frasować? *Weresz. Reg.* 156.

*POWOLEŃSTWO, a, *n.*, powolność, posłuszeństwo, stosowanie się do czyjéj woli, uleganie: Willfährigkeit, Gehorsam. Prosił Dymitr o córkę, powoleństwo swoje obiecując. *Gorn. Dz.* 68. Czy może być większe powoleństwo? *J. Kchan. Dz.* 161. POWOLI, §. a) • podług woli, po woli, *ob.* Wola. — §. b) Powoli *adverb.*, z wolna, pomału: gemach, langsam, allmählig; *Boh.* poznenáhla, zdlauha; *Bosn.* istiha, polako, polagahno; *Ross.* мѣшкотно. Iść powoli, *ob.* Telepać się. Powoli najdaléj zajdziesz. *Fredr. Ad.* 8. (kto się bardzo sili, prędko ustać musi). Powoli po cząstce dostajemy całości. *Pilch. Sen. list.* 4, 2. Powoli rzeczy przychodzą do doskonałości. *Teat.* 34. *b*, *B* 2. Kto miłuje powoli, tego głowa nie boli. *Rys. Ad.* 25. (kto miłuje rzewnie, ten szaleje pewnie). Niechcę ja ani tego, aby się mowa powoli, jakby kroplami sączyła, ani też aby pędem leciała. *Pilch. Sen. list.* 303.

POWOLNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, łagodnieć, gelinder werden. Wszystkie stworzenia tam powolnieją. *Przyb. Milt.* 228 POWOLNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* powolnost, zpozdilost; §. a) nieprędkość, niepospiech, die Langsamkeit; *Carn.* kesnóba; *Vind.* kesnost, pozhasnost, pomudnost; *Rag.* kasnos, kasnenje, polagahnos; *Bosn.* kasnost; *Ross.* косность, коснѣніе, медленность, медлительность. — §. b) Uleganie, dogadzanie, ustępowanie, łagodność umysłu, (*Vind.* povola *libertas*; *Rag.* povoglja *liberum arbitrium*); *Vind.* pohleunost, dopuſhnost, pokornost, flushovolnost, radovolnost, pervolnost, povolnost, volnost, die Willfährigkeit. Pobładził, ale z nazbyt posłusznéj radcom powolności. *Jabł. Tel.* 161. Powolność każe przepuszczać urazom. *Kras. Mysz.* 40. POWOLNY, a, e, POWOLNIUCHNY POWOLNIUTEŃKI, POWOLNIUSIEŃKI, POWOLNIUTKI, a, ie, *intensiv.*, POWOLNIE *adverb*, POWOLNIUCHNO, POWOLNIUSIEŃKO, POWOLNIUTEŃKO, POWOLNIUTKO *intensiv.*; *Boh.* powolny, zpozdilý, zdlauhawý, dlauhawý; *Slov.* meškawý, (cf. meszkać); *Carn.* meshkov, kasne, kesn; *Vind.* pozhasn, kaſsan, pozhaſsen, kesen, pomuden; *Croat.* polagahan; *Rag.* kassan; *Bosn.* kasni; *Ross.* косный, коснѣ, медлительный, медленный, мѣшковатый, мѣшкотный, мѣшкотно, копоткій, копотокъ; *Eccl.* коснъ, медлинъ; §. a) niespieszny, po mału robiący, idący, langsam. Powolnemu nazwisko gnuśnego dajem. *Zab.* 13, 65. Muły powolne. *Banial. J* 2. Lżéj powolnie znoszą się ciężary. *Hul. Ow.* 10. — §. b) Powolny, łagodny, ulegający, dogadzający; willfährig, sanftmüthig; *Slov.* powolný; *Sorab.* 1. podwolné. (podwolłam szo dogadzam); *Carn.* povôln; *Vind.* radovolen, pervolen, povolen, volen, flushovolen, radoflushliu, pokorn, pohleun, dopuſhen; *Croat.* povolyen, (povolyemsze *placeo*); *Rag.* povóglni; *Ross.* снисходительный, услужливый. Człowiek powolniuchny, by dziecię, *lenissimus. Mącz.* Bywają tak niepowolni, iż żadną miarą, ani poradą, nie mogą być ukarani, aby się nie przeciwili. *Ezop.* 42. (uparci, krnąbrni). Pochlebców najwięcéj strzedz trzeba, gdy się i postawą, i mową najpowolniéj stawią. *Kosz. Lor.* 49 *b*. Biegnę zaraz do niego, sama mu poradzę, By tobie był powolnym, i czcił twoje władzę. *Dmoch. Il.* 2, 64. (by ci ulegał). Panu bogu we wszystkim powolnemi byli. *Kucz. Kat.* 88. (k woli. *ed. rec.*). Moja matuleńka powolniuteńka jest, jak aniołek. *Teat.* 30. *b*, 59. Podpisują się pod listami: powolnym sługa. *Mon.* 64, 491. Powolny zefir pomiędzy kwiaty się uwija. *Węg. Marm.* 1, 57. łagodny, sanft.

POWOŁOWSZCZYZNA, y, *ż.*, POWOŁOWE, ego, *n.*, §. a) dawny podatek od rogacizny. *Papr. W.* 2, 213. Hornviehsteuer. Rodzaj podatku opłaty od wołów, nazywał się powołowszczyzna. *Czack. Pr.* 203. Powołowszczyzna, to jest, dziesiąty od poddanych wół we trzy lata. *Petr. Ek.* 29. Za Władysława IV. powołowszczyznę coroczną, którą przedtym w dziesięć lat jeno, potym w siedm, zaś w pięć, we trzy znowu, aż nakoniec co rok wybierać poczęto, ustanowiono. *Star. Ref.* 100. *Herb. Stat.* 271. — §. 2) Powołowszczyzna, rogacizna młoda, junges Hornvieh. W domach szlacheckich wolno cudzoziemcom woły zimowane, karmne i powołowszczyznę kupować, i bez myta z granic wypędzać. *Vol. Leg.* 2, 685.

POWOŁYWAĆ, *ob.* Powołać.

POWONIĆ *cz. dok.*, Powaniać *contin.*, węchem poczuć, riechen, mit dem Geruche empfinden, beriechen, durch den Geruch einziehen; *Carn.* poduhain, mirisati; *Ross.* обонять, нюхнуть, нюхать. Powoniający *Ross.* обонятельный. POWONIENIE, ia, *n.*, woniania zmysł; *Boh.* čich, (cf. cuch); *Slov.* čuch, čitedelnost; *Carn.* podush, podûh; *Bosn.* vognanje, jedno od pet chjuchjenja; *Slav.* mirisanje, das Riechen, der Sinn des Geruchs. Narzędzie powonienia jest nos. *Krup.* 4, 75. Jest to znak złéj komplexyi w człeku, gdy powonienia nie ma. *Sak. Probl.* 51. Psy mają powonienie bardzo ostre. *Rog. Doś.* 1, 50. Powonienia ostrego, czułego, *ob.* Bystry. POWONNY, a, e, scharfen Geruchs. Psiarnia powonna. *N. Pam.* 8, 252.

POWOSZCZYĆ *cz. dok.*, woskiem powlec, bewichsen, mit Wachs beziehen; *Ross.* навощить, наващивать. Powoszczony *Vind.* povoskan.

POWÓZ, u, *m.*, §. a) wóz, fura; das Fuhrwerk, die Fuhre, der Wagen; *Ross.* повозъ, повозка. Ogrodnicy mieszają na powozie gnoje końskie, ośle etc. *Cresc.* 76. — §. b) *Actio:* Powóz, powiezienie, pojazd, pojechanie; das Fahren, Fuhrwerken. Nie trzeba odwabiać poddanych od pilnych robót do powozów nieużytecznych. *Petr. Ek.* 14. — §. Powóz, za Piastów, nazywano powinność dawania podwód pod dwór, kiedy król jechał gdzie, a odwóz, kiedy powracał. *Nar. Hst.* 4, 37. *et* 3, 365. *et* 2, 86. *POWOZANIN, a, *m.*, woszczyk Ruski, furmański chłop, ein Fuhrmannsknecht im Reussischen. Najwięcéj było u kozaków ochotników z leśniczych, powozan etc. *Zimor. Siel.* 252. **POWÓŹCA, y, *m.*, który powozi, powoduje końmi; der Kutscher, der selbst kutschirt. Tym czasem Tytan sam powózca, jedzie. *Kniaź. Poez.* 1, 240 POWOZIĆ, -ił, -i, *cz. contin.*, Powieźć *dok.*; (*Boh.* powozyti, popowezti; *Vind.* povositi, prezhpelati, naprepelati, prezhvositi); powozić końmi, powodować końmi; kutschiren, fahren. Przeklęty wynalazek pojazdu, na którym gdy powoźnik z jadącym usiędzie, Jak na przepaść uporne powozić cię będzie. *Mon.* 70, 796. Powozić wiosłem, wiosłem robić, rudern. — §. Powozić pole gnojem = nawozić, gnoić, mit Dünger befahren, düngen. POWOŹNIK, a, *m.*; (*Bosn.* vozac *remex*); *Ross. et Eccl.* повозникъ; który kogo powozi, który końmi powozi, der Kutscher. Zły powoźnik dobre ponarowi konie. *Fredr. Ad.* 55. Bitny Klitus, powoźnik Polidama śmiały. *Dmoch. Il.* 2, 80. Ceran w Likcie urodzony sławnym, Był koni Meryona powoźnikiem sprawnym. *ib.* 2, 154. Powoźnik doskonały. *ib.* 1, 93. Coż było, nim się w górę wzbił powoźnik jasny? *Zab.* 5, 355. *Koss.* (Faeton, słońce) — §. Powoźnik na wodzie, wiosłowy robotnik. *Cn. Th.* der Ruderer. Powoźnicy pieniste wiosłami tłukli wały. *Tr. Tel.* 39. POWOŹNY, a, e, do powozu, do powożenia służący; zum Fahren, Kutschiren gehörig. — §. Wiatr powoźny. *Hor.* 1, 75. powiewny, pomyślny, pospieszający powożenie na wodzie, ein günstiger, forttreibender Wind. — §. Wiosła

powoźne. *Hor.* 1, 74. statek popędzający, forttreibende Ruder. *Zab.* 4, 400.

POWPADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein fallen. W dół powpadali. *Ryb. Ps.* 108. POWPISYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einschreiben. *Teat.* 21. *b*, 76. POWPLEŚĆ *cz. iter. dok.*, Powplatać *niedok.*, nach einander einflechten. Winowajce na kołach powpleceni. *A. Kchan.* 168. Niektórych poćwiertowano, w koła powpleciono, powieszano. *Pam.* 82, 39. POWPROWADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein führen. Pana swego plenipotent w prawne interesa powprowadzał. *Zab.* 13, 194. POWPRZĄGAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander einspannen. Głaszcząc w nieznajome jarzma je powprzągał. *Otw. Ow.* POWPYCHAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein stoßen. Te co robili złości, powpycha sam pan w dół za złości. *Ryb. Ps.* 105.

POWRACAĆ, *ob.* Powrócić.

POWRAŻAĆ, *f.* powraża *cz. dok.*, nach einander hinein stecken, hinein pressen. Palce mu w wiarołomne oczy powrażała. *Otw. Ow.* 532.

POWRÓCIĆ, *f.* powróci *cz. dok.*, Powracać *niedok.*; *Bosn.* pourachjati, pouratiti; *Rag.* povrâtiti; *Slav.* povratiti, povrâtitise; *Croat.* povrácham, povranulszem, (povernuti, povracham = odwrócić); *Sorab.* 1. powroczu, powroczam, powroczicž *subvertere; Carn.* pourazham, poverniti *reddere*, pourazhilu = nagroda, odwet; *Vind.* povernit *compensare*, *restituere*, povrazhenje *compensatio*; *Slov.* nawrátiti se *redire*; *Ross.* возвратить, возвращать, поворотить, поворачать, поворачивать; §. 1) wrócić co, oddawać, odstawiać, odwetować; wieder geben, zurück stellen. Morze, co wydziera na wschodzie, to powraca na zachodzie. *Stas. Buff.* 40. Ty powrócisz mi wszystko, com stracił. *Stas. Num.* 1, 58. Czas przeszły już nie powrócony. *Mon.* 71, 330. nie do powrócenia, nie do odwetowania, unersetzlich. — *Aliter:* Nie tak prędko powraca pasterka swéj nogi, Kiedy gdzie blizko węża zobaczy u drogi, Jak.... *P. Kchan. Orl.* 1, 5. cofa, odwraca, odsuwa, zurück ziehen. — § 2) Powrócić *neutr.*, nazad się wrócić, zurück kehren, zurück kommen. Powrócę; idę teraz dla interesu. *Teat.* 9, 24. Powrócić się. *Tr. id.* Nie piérwéj na wolność powrócisz, Aż nam piérwéj jednę piosneczkę zanócisz. *Chod. Gesn.* 43. Zważ krąg rzeczy coraz do siebie powracających, a ujrzesz, że wszystko koleją zapada i wstaje. *Pilch. Sen. list.* 289. Powrócony do domu, ludziom moim, com słyszał, opowiedziałem. *Xiądz.* 112. (powróciwszy). POWRÓCICIEL, a, *m.*, który co powraca, der Wiederhersteller; *Croat.* povernitel.

POWROSŁO, a, *n.*; (*Boh.* powřjslo, pobřjslo, probřjslo, prowřjslo; *Morav.* obřjslo; *Sorab.* 2. powrasło; *Sorab.* 1. powrešlo, powlysžwo; *Carn.* prevęslu, poręslu; *Vind.* poreslu, slamna svesa, slamni pass); powiąsło, obwiąsło, powróz z słomy ukręcony do zwiazania snopków. *Wlod. Dudz.* 53. das Garbenband, das Strohseil, die Garben zu binden. Gdzie w kopach dziesięcinę oddawają, tedy powrosło, którym snopy wiążą, ma być długie na dwa łokcia, [*dual.* 2], a to kiedy ozimine wiążą. *Szczerb. Sax.* 126. Po omłocie lnu zaraz snopki powrosłem związać potrzeba. *Przędz.* 10. — §. Rostargnął Samson wici, jakoby miał rozerwać zgrzebne powrosło ogniem przepalone. *Radz. Jud.* 16, 9.

POWRÓT, u, *m.*; *Ross.* поворотъ; wrócenie czego, zwrót, powracanie, wrócenie się; die Rückgabe, Rückkehr, Rückkunft; *Slov.* nawrácenj se; *Rag.* zàvrata, vzrata; *Croat.* povràchek, povernenye; *Ross.* возвратъ, поворотъ, (обратно nazad); *Eccl.* възвращеніе, возвратъ. Prawo odkupienia przedanéj rzeczy, zowie się kupno z powrotem. *Gal. Cyw.* 3, 92, (cf. wyderkaf). Powrót Posła, komedya *Niemcewicza.* — Chyba w lipcu spodziewany jest z powrotem do stolicy. *Gaz. Nar.* 1, 192. że powróci, man erwartet seine Rückkehr nach der Hauptstadt erst im July. Tak prędko z powrotem? *Teat.* 5, 23. tak prędko powracasz? so geschwinde wieder zurück? Prosimy z powrotem. *Teat.* 9, 23. powracając nie minąć nas, do nas wstępować, auf der Rückreise, auf dem Rückwege einzusprechen. 1. POWRÓTNY, a, e, od powrotu, powracający, powrócony, Rückkehr =; *Ross.* поворотный, возвратный, обратный, возвратимый; (*Rag.* povraatni, zavraatni; *Croat.* povrachni *reciprocus*, wzajemny); *Croat.* povráchlyiv *reparabilis.* Hiszpania zachowała sobie traktatem Utrechtskim prawo powrotne do Sycylii. *Wyrw. Geogr.* 483. Meandra powrotnego córa Cyane. *Żebr. Ow.* 231. (*redeuntis*). Z brzegu niepowrotnych wód spiesznie umyka. *N. Pam.* 3, 347. upływających.

2. POWROTNY, a, e, n. p. Powrotne, ego, *n.*, *Subst.*, płaca od wrót, od bramy, Thorgeld, Thürengeld. Ma magistrat Wileński imieniem powrotnego od kamienic w rynku i na większych ulicach po złotemu, na pobocznych po groszy 20 wybierać. *Dub.* 192.

POWRÓZ, a, *m.*, (*Etym.* wrócić), postronek, sznur, lina; der Strang, das Seil; *Boh.* prowaz, (*Etym.* wiązać); *Slov.* prowaz, powraz; *Sorab.* 2. powros; *Sorab.* 1. pówrestwo, žtrék, žtreczk; *Vind.* strik, verv; *Carn.* prevûsa, vesilje, povesenza, konop, (cf. konop'); *Croat.* veru, vervu, vúse, motuz (cf. wiązać, motać), stronga, konòp; *Dal.* pouraz, konop; *Bosn.* konop, konopaç, úsge, trák; *Rag.* véz, zavezaj, ùza, konòp; *Ross.* вервъ, вервіе, канать; *Eccl.* ужє [*catena* 2], ужище. Powróz konopny *Ross.* крѣптина. Powrozy u niewodu, *ob.* Oprotki. Powrozy robić *Vind.* konope plesti, delati, spletuvati, vesilati. Dla nas Chrystus się sromotnie w powrozach prowadzić dopuścił. *W. Post. W.* 260. (w pętach). Nigdy cię do niéj matka w powrozie nie wiodła. *Pot. Syl.* 296. (nie przymusiła, gwałtem nie pociągnęła). Żeby z nici nie kręcili powrozów. *Mon.* 73, 102. (żeby z muchy słonia nie robili). Gdzieby synowie na słowa nie dbali, nie wadzi do grozy przydać też powrozy, bo mówi Salomon: wzbieraj boków syna, póki młod. *Żarn. Post.* 53 *b.* plagi, baty, korbacze; Hiebe, Schläge, Peitsche. Powróz do obieszania kogo, der Galgenstrang, der Strick, der Strang. Osądziła przypowieść stara do powroza, Co ni pies, ni koza. *Pot. Pocz.* 362. Jeśliby kto kradł drzewo budowne, ma być sądzon łykiem albo powrozem. *Szczerb. Sax.* 521. (szubienicą). Kiedybyście za Jagiełła tak bluźnili, pewnieby kto z was drgnął nogą na powrozie. *Twor. Okul. e* 1. (na szubienicy). Po-

wróz kuglarski, das Leintanzerseil. Był jeden Turczyn, który po powrozie chodził. Warg. Radz. 173. — §. Transl. Powrozie! Cn. Th. 1034. obiesiu! du Galgenstrick! POWROZEK, zka, m. dem; Boh. prowazec, prowázek; Slov. prowázek; Bosn. konopcicch, tracjaç, uziça; Croat. konopëcz; Dal. konopchich; Rag. konopcich; Ross. веревка, веревочка; sznurek, stryczek, ein Strickchen. Powrozek trudno się przerywa, vis unita major. Sk. Dz. 845. Powrozek w troje pleciony. Galat. Al. 37. — Transl. Powrozek pępkowy. Krup. 2, 198, die Nabelschnur, pępowina. — Powrozek nasieniowy. Krup. 2, 132. der Samenstrang. POWROZIANY, a, e, POWROZI, z powrozów, von Stricken, Strick-. Powroziana drabina. Tr. Psy powrozim biczem wyganiać. Żarn. Post. 3, 755. b. — (POWRÓŻKA, i, ż., wrożba, wieszczenie, die Wahrsagung. Rzymski i Kartagineński naród jednego czasu równemi powróżkami i siłami, panowania światu sobie winszowali. Faliss. Fl. 53). — POWRÓZKOWY, a, e, od powrozków, stryczkowy; Schnur-, Schnürchen-, Strickchen-. Częstokroć pustelnicy pacierz i Zdrowe Marye na powrózkowych paciorkach, nabożnie rozmyślali. Bzow. Roż. 1. POWROZNICTWO, a, n., rzemiosło robienia powrozów, Boh. prowaznictwj; Vind. konoplaria, vesilstvu, das Seilerhandwerk. Wyborne pismo Pana du Hamel o powroznictwie. Jak. Mat. 4, 447. POWROZNICZY, a, e, od powroznika; Boh. prowaznicky; Vind. konoplarski; Slav. uxárski, Seiler-. Warsztat powrozniczy, rzemiosło powroznicze. POWROZNIK, a, m.; Boh. prowaznik; Slov. powraznik, prowaznik; Sorab. 1. žtrakownik; Carn. prevusar, salar; Vind. konoplar, vesilar, vesilopletez, shallar, fhaller, prevusar, vervar, strikar, shnurodelauz, spletenizhar, vesofukavez; Croat. vusár, konopár; Dal. pouraznik, konopar; Rag. konopâr, uxâr, konopaz, konopcja, konopcjar; Bosn. konopar, usgjar; Slav. uxár; Ross. вервод лъ, веревочникъ, канатчикъ; rzemieślnik od powrozów, der Seiler. Powrozy kupuję od powroznika. N. Pam. 16, 30. Powroznik przed użyciem konopi, powinien każdą garść wytrzepać. Jak. Art. 3, 221. Zab. 16, 365. POWROZNICZKA, i, ż.; (Boh. prowaznice); die Seilerinn. "POWROZOBIEGUN, a, m., kuglarz powrozowy. Cn. Th. Mon. 75, 590, der Seiltänzer; Boh. prowazolezec; Rag. konoppohòdaz; Croat. konopohodecz, vusotanczus, vusar; Vind. povervski rajavez, jigrauz, po vervi skakavez, hodez. POWROZOBIEGUNKA, i, ż., die Seiltänzerinn. POWROZOWY, a, e, od powrozu; Ross канатный, веревочный, vom Stricke, Strick-, Strang-. Cięga powrozowa. Tr. Prowadzono złodzieja na śmierć powrozową. Opal. Sat. 87. Pilch. Sen. list. 2, 434. t. j. na szubienicę, zum Galgen. POWROZOWATY, a, e, — o adverb.; Ross. веревчатый, na kształt powrozu, strickartig.

POWRZEĆ, powrzało, f. powre med. dok., nieco przez chwilę wreć, etwas nach einander sieden, kochen, aufkochen; Vind. povreti, savreti; Rag. povretti; Bosn. pouritti, mallo vritti.

POWSCHODZIĆ med. iter. dok., nach einander aufgehen. Rośliny te powschodzą, i trawę wypuszczają. N. Pam. 17, 206.

POWŚCIĄG, u, m., powściąganie, hamowanie, wstrzymywanie, hamulec; das Hemmen, Bändigen, Mäßigen, Einhaltthun, das Hemmmittel, tr. die Hemmkette. Nieokrócona pogańska dzikość dzielniejszego powściągu nad wiarę nie miała. Nar. Hst. 2, 18. To dla obu stron dumy powściągiem być powinno. Nar. Tac. 2, 320. Każdy poczciwy rady na powściąg swywoli szukał. ib. 3, 94. Zawarte broni zawieszenie nie było dla nieprzyjacioł powściągiem, ażeby nie zbierali wojska. Nar. Chodk. 1, 233. Wiary zażywał na więzy, na "powściągę woli z namiętnościami. Chodk. Kat. 13. POWŚCIĄGACZ, a, m., Cn. Th., powściągający co abo od czego. Wlod. "Powściągnicie!, repressor. Mącz. der Zurückhalter, Abhalter, Hemmer. POWŚCIĄGLIWOŚĆ, POWŚCIĘGLIWOŚĆ, ści, ż., wstrzemięźliwość, umiarkowanie, (oppos. rozpusta); Rag. vztèghnútje, die Hemmung, Mäßigung, Enthaltung, Enthaltsamkeit. Powściegliwość nie należy w jakości pokarmów, a jeśli ich w mierze używasz. Żarn. Post. 103. Gallenus przez dyetę czyli powściągliwość w jedle i napoju, doszedł miléj starości. Pilch. Sen. list. 2, 26. Powściągliwość, t. j. umartwienie ciała, mają za fundament, na którym insze cnoty budują, żaden z nich przed wieczorem ani je, ani pije. Pim. Kem. 298. Prawo do raju utraciliśmy przez niepowściągliwość w smaku mateńki naszéj. Mon. 70, 814. Z rozpustności białych głów siła się złego rodzi, gdzie mężczyńska niepowściągliwość nigdy tak światu szkodzić nie może. Gorn. Dw. 265. Dziewictwu dziwujemy się i powściągliwość chwalimy. Sk. Dz. 248. I poganie dziewictwo i powściągliwość czcili. ib. 10. Gdy pracą lenistwo, a powściągliwość i równość nierząd i pycha posiądą, fortuna razem z obyczajami mienić się musi. Pilch. Sall. 4. Powściągliwość jest nieprawie doskonała cnota, bo też ma w sobie i to i owo żądzy. Gorn. Dw. 346. Największa jest dobroć w królu wstrzymawałość a powściągliwość od pieniędzy a od majętności poddanych swych. Kosz. Lor. 84. POWŚCIĄGLIWY, "POWŚCIĘGLIWY, a, e, POWŚCIĄGLIWIE adverb., wstrzemięźliwy, umiarkowany; Rag. vsteeghnut, enthaltsam, mäßig; continens. Mącz. Kto na urzędzie, nietylko ręce od brania podarków, ale i oczy od wejrzenia bestliwego trzeba mieć powściągliwe. Gorn. Dw. 269. Obrzezujcie gęby od jadła i picia zbytniego, niechaj nie będą łakome, ale powściągliwe od obżarstwa, od pijaństwa, od łakoci. Dambr. 60. Strzeżesz się na wykiełznanym koniu siedzieć; aleć daleko więcéj niebezpieczności jest od niepowściegliwego języka. Kosz. Lor. 57 b. Codzień się w więtszą a niepowściegliwszą nieczystość rozpuszcza. ib. 62 b. POWŚCIĄGNĄĆ f. powściągnie cz. jedntl., Powściągać niedok., hamować, wstrzymywać; zurück halten, anhalten, hemmen, mäßigen. Polacy dawniéj miani byli za jedyny munsztuk powściągający potęgę Moskiewską. Kłok. Turk. 118. Krwawy kamień, to jest krwi powściągający kamień. Sienn. 332. Przez Styxa wody przysięgła, Przysięga ta Jowisza samego powściegła (powściągnęła), adstrinxit. Jabł. Tel. 98. Post albo powściągnienie od pokarmów i napojów rozkoszniejszych. Smotr. Lam. 216. Stój, a gniewu powściągnij, wstrzy-

maj impet srogi. *Bardz. Trag.* 90. Szczęśliwy kto swe powściągać umie Chuci i żądze wrodzone, Kto namiętnościom w mężnym rozumie Wkłada wędzidła stalone. *Zab.* 12, 310. *Nar.* Objąwszy urząd, nie będzie mógł namiętności swoich powściągnąć, kto w prywatnym życiu ich uśmierzyć nie umiał. *Mon.* 70, 561. POWŚCIĄGNĄĆ się od czego, wstrzymać się, hamować się; sich einer Sache enthalten, von etwas enthalten. Karząc kogo, od gniewu się powściągać mamy. *Kosz. Cyc.* 55. Słysząc to, powściągnąć się od gniewu nie mógł. *Sk. Żyw.* 2, 110.

POWŚCIEKNĄĆ się, *f.* powściecze się *recipr. dok.*, Powściekać się *niedok.*, w wściekłość powpadać, nach einander toll werden, wüthend werden. Z boskiego ukarania, mieszczanie tego miasta się powściekali. *Klon. Wor.* 10.

POWSIADAC *med. iter. dok.*, sich nach einander aufsetzen. Wstali i powsiadali każdy na muła swego, i uciekli. *Budn.* 2 *Sam.* 13, 29.

POWSINOGA, i, *m.*, biegun, wszędybył, tułacz, miejsca nie zagrzeje, wszędzie go pełno: ein Herumstreicher, Herumtreiber. *Cn. Th. Mon.* 75, 590, *Boh.* powaleč; *Carn.* rokomavhar; *Vind.* potepuh, sterz, okulplestovez, okultepnik, mrazhnik, motavilnik, (cf. vefs jiti, vefs hoditi = za gamractwem chodzić); *Croat.* preszkochiplot; *Ross.* бродяга, побродяга. — *Femin.* Sprosna rzecz, kiedy z panny siedzi powsinoga, której wszędzie pełno. *Dambr.* 620. tułaczka, eine Herumtreiberinn; [porów. *słow.* powsinoha = plotkarka 3].

POWSTAĆ, *f.* powstanie *med. dok.*, powstaje *pr.*, Powstawać *contin.*, wstawać poleżawszy, posiedziawszy, aufstehen, auftreten, sich erheben; *Boh.* powstati; *Sorab.* 1 postanu, postanem, powstawam, powstaham, powstam; *Vind.* povstati, povstajati, gorvstati; *Ross.* возстать; *Eccl.* привостати, привостающій. Ilekroć był z nóg zwalony, tylekroć żwawszy na nogi powstał. *Pilch. Sen. list.* 88. Gdy ewanielią w kościele czytają, wszyscy ludzie powstają. *Hrbst. Odp. F b.* Powstano ku nim na widokach. *Cn. Th.* Niech przed starszemi ze czcią powstają. *Pilch. Sen. gn.* 226. Z choroby powstający, wielki apetyt miewają. *Krup.* 5, 370. Popoję ich, aby posnęli i spali sen wieczny, a nigdy nie powstali. 1 *Leop. Jer.* 51, 39. Związki śmierci rozerwawszy, powstał do nowego żywota. *Groch. W.* 238. z martwych wstał, auferstanden von den Todten. Powstał od pierwszego przedsięwzięcia swego, i zabawek niepobożnych, a naśladował pana. *Żarn. Post.* 3, 682. (odstał, porzucił je). — Włosy powstają jeżą się, die Haare stehen zu Berge. Najwymowniejszemu krasomowcy, nim rzecz swą rozpoczął, włosy powstały. *Pilch. Sen. gn.* 181. Dym powstaje = wzbija się, ein Rauch steigt auf. Czujni byli, nietylko patrząc, gdzie gore, ale gdzie i co mało dymu powstaje. *Sk. Dz.* 560. — *Math.* Funkcya powstająca, *ascendens*, w której potęgi nieznanéj ilości rosną. *Śniad. Alg.* 1, 292. — §. *Transl.* Powstawać z czego, wszczęwszy się wzbijać; entstehen, empor steigen, empor kommen, sich erheben, empor schwingen. Z małych rzeczy często wielkie powstają. *Lach. Kaz.* 1, 292. Można gniew z ciężkiéj nawet dolegliwości powstały ukryć. *Pilch. Sen. gn.* 317. Mur wysoki z małych cegiełek powstawa. *Opal. Sat.* 148. Zabraniamy sąsiadom wejścia w powstające miasto, jeszcze nie ze wszystkim ubezpieczone. *Teat.* 50, 10. Żebrak milszy mi jest, aniżeli z cudzego nieszczęścia powstały. *Teat.* 49. *c*, *A.* 2. (który się wzbił w bogactwa). — §. Usilną aplikacyą w wielkiego mowcę powstał. *Nies.* 1, 39. (na wielkiego mowcę wyszedł). — §. b) Powstawać za kim, abo przeciw komu, auftreten für oder wider etwas. Bóg powstaje, gdy ludzka pomoc ustaje. *Sk. Dz.* 498. na pomoc, na ratunek, Gott hilft. Rozbójnik powstawa na gardło brata swego. *Rej. Post. M m m* 3. — Powstawać na kogo, przeciw komu nieprzyjaźnie, oburzać się; *Ross.* посягнуть, мятежничать, gegen jemanden oder gegen etwas auftreten, sich auflehnen, darauf losgehen, losziehen. Brat na brata powstaje, sąsiad na sąsiada. *Zab.* 15, 299. *Święt.* Powstanę i powstawać będę na łakomcę, pijaka, złoczyńcę. *Mon.* 65, 398. Wolno jednemu powstawać na rząd Turecki, drugiemu na Chiński, trzeciemu na Indyjski. *Gaz. Nar.* 1, 177. — Powstanie, das Aufstehen, Auftreten, Auflehnen, der Aufstand; *Slov.* powstáni; *Vind.* gorwstaja; (*Eccl.* повостаніе, возставаніе, въстаніе, (= stworzenie, twor).

POWSTRZYMAĆ *cz. dok.*, Powstrzymywać *contin.*, chwilę wstrzymywać, nach einander hin zurück halten. Religia jest mocnym hamulcem do powstrzymania nas od złego. *Mon.* 74, 208.

POWSTYDZIĆ, *f.* powstydzi *cz. dok.*, Powstydzać *niedok.*; *Rag.* postiditi; *Vind.* pofsramuvati; *Ross.* постыдить, постыжать, остыдить, остыжать, (постыдный wstydliwy); nieco zawstydzić, ein wenig beschämen. Powstydzić się *recipr.*, Powstydać się *niedok.*, zawstydzić się, sich etwas schämen. W tobie panie wszystkie nadzieje pokładamy, Co się pewnie wiekuiście nie powstydamy. *Kanc. Gd.* 9. Nie masz ich tylko dziewiętnastu; ale też za to dobrani; upewniam, że nie powstydzimy się za nich. *Teat.* 15, 44. Jabym się nie powstydził, tę sztukę na teatrze produkować. *Teat.* 53. *b*, 64.

POWSZEBYTNY, a, e, POWSZEBYTNI, ia, ie, po wsze czasy bytny, wieczny, zawsze trwający; immer während, ewig. Ten porządek chce bóg w świętym a powszebytnym kościele swoim. *W. Post. W.* 56. To nie jest powszebytni chrześciański kościoł. *Baz. Hst.* 80. POWSZECHNIĆ *cz. niedok.*, zpowszechnić, upowszechnić *dok.* powszechnym uczynić; *Rag.* opchiti, (cf. obee), allgemein machen, gemein machen. Zpowszechniona maxyma. *Mon.* 71, 201. POWSZECHNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, powszechnym się stawać, pospolicieć, szerzyć się, allgemein werden. Krzywoprzysięztwo bez kary powszechnieje. *Przestr.* 162, (cf. powszednieć). POWSZECHNIK, a, *m.*, *catholicus*, der Katholik. Źli powszechnicy są chrześcianie malowani, nie są prawymi chrześciany. *Hrbst. Nauk. A* 5. Źle żyjący powszechnik prawym nie jest chrześcianinem. *ib. A* 5 *b.* Nazywają wiernych przepowiadaczów ś. ewanielii, nie powszechniki, ale pokątniki. *Żarn. Post.* 245. Sami odszczepieńcy się wydają, że nie są powszechnicy, ale pokątnicy. *W. Post. W.* 407. POWSZECHNOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) ogół, ogólność; *Boh.*

obec, obecnice, obecnjk, (*ob.* Obec); *Sorab.* 1. wschichzromadnofcž; *Rag.* opchina; *Dal.* opchina, die Allgemeinheit. Powszechność krajowa jest społeczeństwo. *Gal. Cyw.* 1, 3. Jakie są wszystkich stanów w powszechności i każdego obywatela w szczególności obowiązki względem ojczyzny. *Mon.* 73, 50. Każdy w szczególności, w powszechności wszyscy, ganimy oszczerców. *Mon.* 72, 634. — *Dialect.* Powszechność *genus, ut: cogere in genus diffusum aliquid*, do powszechnego, do kupy zebrać co rozległego; *quaestio universi generis*, pytanie o wszystkiéj powszechności główne; *genus in species partiri*, powszechność na różnice rozłożyć; *animal est genus homini et brutis commune*, zwierzę, *i. e.* to słowo, abo jego pojęcie, jest powszechność człowieka i niemym żywocinom pospolite. *Cn. Th.* — Powszechność u Platona, *universale. Petr. Et.* 18, (cf. wizerunk). Nie tak tu bierzem powszechność, jako dyalektowie biorą, którą z wielu pojedynkowych jednakich rzeczy spajają i stanowią; ale powszechność zowiemy kształt poznania i rozumienia. *Petr. Et.* 65. — §. b) Powszechność, publiczność, das Publikum; *Sorab.* 1. wozyawnofcž. Zaręczyć możem obywatelskiéj powszechności, iż skutków prac naszych wkrótce używać będzie. *Zab.* 15, 133. *Pir.* Podjąłeś się pisać, szanuj czytelnika, szanuj sąd spółczesnéj i przyszłéj powszechności. *Pir. Wym.* 316. — §. Sejm 1788 r. wolność wyboru rabinów, powszechnościom żydowskim zostawił. *Czack. Pr.* 1, 109. zgromadzeniom, gminom, społecznościom ich, kahałom. POWSZECHNY, a, e, POWSZECHNIE *adverb.*, wsze obejmujący, generalny, uniwersalny, allgemein; *Boh. et Slov.* obečnj, (cf. obec, w obec); *Sorab.* 1. wschizromadnĕ, wschichzrómadniczki, czéle wschón, czéle wscha, czéle wsche; *Carn.* usekupne; *Vind.* povfoden, povfodafhen, vfeden, vfakodafhen, povfednu, skori vfelei, vfeunu, vezhidiel; *Dal.* opchen; *Slav.* opchenj; *Rag.* opchjeni, sébieni; *Slav.* opchenski; *Ross.* общій, общъ, всеобщій, общенародный, всенародный, всемірный, вселенскій, повальный; *Eccl.* вселюдный, съборьнъ, повсемственный, посполитый. Prawa naturalne są powszechne, t. j. iż bez żadnego wyjęcia wszystkich obowięzują ludzi. *Mon.* 75, 556. Ceremonie powszechne mają być od wszystkiégo chrześciaństwa chowane; na osobliwe, które przy niektórych tylko są kościołach, nie są wszyscy powinowaci. *Hrbst. Odp.* P p 6 *b.* Wyrazy ogólne i powszechne: wiele, wszystko. *Kpcz. Gr.* 3, 3. Słowo człowiek jest coś powszechnego, do którego ściągają się szczególne osoby, jako to Jan, Piotr, Gaweł. *Petr. Et.* 66. Focyus synod Carogrodzki ósmym ekumenickim, generalnym abo powszechnym nazwał. *Sk. Dz.* 845. Imię powszechnego patryarchy samemu papieżowi służy. *Sk. Dz.* 617. Biskup Konstantynopolski powszechnym się najpierwéj otytułował. *Smotr. El.* 20. Powszechny kościoł jest po wszem świecie rozszerzony, i na czas wszelaki trwający. *Hrbst. Nauk.* 4 *b, ob.* Katolicki; *Ross.* соборная церковъ. Augustyn ś. dlatego kościoł zowie powszechnym, iże zupełnie abo na wszystkiem jest doskonały, a na niczym nie chramie. *Baz. Hst.* 315. — §. Powszechny, powszechności służący, własny, pospolity, publiczny, nieprywatny, *obcy; dem Publiko gehörig, gemein, öffentlich. Mądry powszechnych rzeczy zażywa jak swoich, a swych jak powszechnych. *Opal. Sat.* 155. POWSZEDNI, po wszystkie dni, *ob.* Wsze, Wszech, Wszystek. — *§. Na *powszedni daleko świetniéj chodzi, niż we święto zwykł chadzać. *Kosz. Lor.* 103 *b.* na powszednie dni, auf Alletage. POWSZEDNI, ia, ie, *POWSZEDZIENNY, POWSZEDNIOWY, a, e, POWSZEDNIE *adverb.*, codzienny, alltäglich, täglich. *Boh.* wšednj; *Sorab.* 1. wschedné, schiednii, schiednio; *Sorab.* 2. schedne; *Vind.* vfakidanski, vfakiden, vfedaini, vfakdani, vfednenni; *Croat.* uszagdasnyi; *Bosn.* svakdagni; *Slav.* svagdashnj; *Rag.* svakdágni; *Ross.* вседенный, вседневный, повседневный, буднишній, насущный, сущный; *Eccl.* подневный. Oprócz całopalenia powszedziennego.... *Budn. Num.* 29, 6. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. *Radz. Math.* 6, 11. Nie prosimy chleba rocznego, ale tylko powszedniego, a na każdy dzień, na każde dziś tego chleba prosimy. *Hrbst. Nauk. d* 7 *b. Kucz. Kat.* 3, 361. Uciechą chłopek cieszy się powszednią, Bez tych wymysłów idzie drogą środnią. *Morszt.* 210. — *Theol.* Powszedni grzech, nie śmiertelny; eine tägliche Sünde, Alltagssünde, keine Todsünde. Mniejsze grzechy pospolicie powszedniemi zowiemy. *Kucz. Kat.* 2, 596. My mężczyzny chcemy, aby jednéż grzechy nam były powszednie, a czasem ku chlubie, a białymgłowom za śmiertelne. *Gorn. Dw.* 266. Niemasz przyczyny, aby imię powszedniego dawało nam większą wolność do popełnienia grzechu. *Zach. Kaz.* 1, 61. Insza jest mieć wady powszednie, insza na główne urażonego majestatu zarabiać kryminały. *Psalmod.* 34. Powszednie (*adverb.*) zgrzeszyć, *venia digna peccare. Cn. Th.* — §. Powszedni dzień, (*opp.* odświętny, święto), Werkeltag; *Slov.* wšednj deň; *Vind.* delounek, delouni dan; *Bosn.* dàn posleni; *Ross.* будни, будь день. Powszednia szata, ein Alltagsrock. U mnie ta maxyma, być takim w święto, jakim w dzień powszedni. *Kras. Pod.* 2, 71. POWSZEDNIEĆ *neutr. niedok.*, spowszednieć, *f.* spowszednieje *dok.*, pospolicieć, alltäglich werden, gemein werden; *Boh.* owšednjm. Co się łatwo nabywa, łatwo zpowszednieje. *Lach. Kaz.* 1, 175. Spowszednieje, kto się spółkuje. *Żegl. Ad.* 236. Póty wisi na kołku, póki nowe sitko, Wszytko z czasem na świecie powszednieje wszytko. *Pot. Arg.* 147. *Boh. Kom.* 1, 2. *Mon.* 64, 26. Z daleka miłość płuży, powszednieje z blizka. *Pot. Jow.* 23. Smutek już zpowszedniały. *Nar. Tac.* 2, 415, cf. powszechnieć.
POWTARZAĆ, *ob.* Powtórzyć. POWTARZANKA, i, *ż.*, powtarzanie, powtórzenie, repetycya, die Wiederholung. Dowcipna w Gesnerze tychże samych myśli powtarzanka. *Kniaź. Poez.* 3, 232. POWTARZALNY, a, e, powtarzaniu abo odnawianiu służący, powtórzony, *instaurativus, iterativus. Cn. Th.*; *Carn.* supetliu; *Ross.* повторительный, zu wiederholen, wiederholt, wiederholbar. Chrystus jest ofiarą błagającą niepowtarzalną. *Zygr. Gon.* 285. Powtrzalne słowo, częstotliwe, *iterativum, Slov.* opetliwe slowo; *Ross.* учащательный глаголъ. POWTÓ-

RE *adverb.*, drugi raz, po drugie; *Ross.* вторицею, опять, zum zweyten Mal. Dałem to dzieło powtóre z wykładem obfitszym wydrukować. *Wróbl. praef.* Na POWTÓRKI *adverb.*, jeszcze raz, noch ein Mal; powtarzając, wiederhohlt. *Faliss. Fl.* 116. Nie odrzucę z sałatą cielęcia, lub na powtórki Po sałacie i ogórki. *Hor.* 2, 319. *Pot. Jow.* 1, 2. Porwać się do czego na powtórki. *Kłok. Turk.* 189. POWTÓRNY, a, e, POWTÓRNIE *adverb.*, drugi raz odnowiony, wiederhohlt, zum zweyten Male; *Vind.* speten, drugozhen; *Ross.* вторичный. Powtórną o to do ciebie wnoszę prośbę. *Tr.* ⁺POWTÓRNOMOWNY, a, e, *tautologique. Tr.* POWTÓRZYĆ, *f.* powtórzy *cz. dok.*, Powtarzać *niedok.*; *Boh.* opakowati, opačiti, naopakowati (cf. opak), opętowati; *Slov.* opakugi; *Sorab.* 1. zas tžinu, (cf. zaś); *Carn.* supetûjem, supetvam; *Croat.* podrugachújem; *Bosn.* zapovarnuti, zapovrrinuti; *Ross.* повторить, повторять, твердить (cf. twierdzić), дотвердить, дотверживать, протвердить, протверживать; znowu co czynić, wznawiać, rozpoczać, wiederhohlen. Jeszcze raz powtarzam, że wiem, kto jestem. *Teat.* 2. *b*, 118. Jedno będziesz przychodził powtarzać sto razy. *Teat.* 46. *b*, 2. Ten mędrkiem się jakimsi stawiąc, toż a toż, jak kozieł młóta się najadłszy, przeżuwając powtarzasz. *Pim. Kam.* 101. *Juris consulti* mówią, powtórzonéj mowy jest moc większa. *Smotr. Lam.* 65. Powtórzyć się godzi, co się do czego zgodzi. *Cn. Ad.* 917. (dobre się nigdy nie sprzykrzy). Powtórzyć się znowu zgodzi, co nie łacno w pamięć wchodzi. *Cn. Ad.* 917. Powtórzenie *Slov.* opakowatelka. Prawo na te, które trzeci raz małżeństwo powtarzają. *Sk. Dz.* 858. Włosy targała, i piersiom zadawała razy powtarzane. *Otw. Ow.* 205. (często). — §. Echa słowa moje powtarzają. *Teat.* 56. *c*, 97. (podrzeźniają). POWTÓRZYCIEL, a, *m.*, który powtarza, der Wiederhohler; *Ross.* повторитель.

POWTYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinein stecken; *Ross.* потыкать, потыкивать, поштопать. POWYBIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus nehmen. Saletrz prysk od luftlochów powybiera. *Torz.* 110. Czechowie sto klasztorów powybierali, a popalili. *Biel. Św.* 151 *b.* wyrabowali, ausrauben. POWYBIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschlagen, heraus schlagen; *Boh.* powyrazyti. Jeżeli tych karesów więcéj będzie, wszystkim członki ze stawów powybijam. *Teat.* 1. *b*, 56. POWYDAWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausgeben; *Boh.* powdati, n. p. Powydawać córki. POWYDOBYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus bringen. Kosteczki z ran obcążkkami powydobywać. *Perz. Cyr.* 2, 10. POWYDRĄŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aushöhlen, ausgraben. Powydrążane tabliczki z onyxu *Chrośc. Fars.* 485. POWYGANIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus jagen. Niechaj chory stare baby powygania od siebie. *Perz. Lek.* 325. POWYGRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander gewinnen. W konnych gonitwach bardzo wielkie powygrywał zakłady. *Mon.* 67, 591. POWYKOPYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus graben. Powykopywał drzewa, kamienie, trupy. *Tr.* POWYKRADAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander wegstehlen. Panny Podkomorzanki obie dwie powykradać się dały. *Teat.* 16. *b*, 11. POWYKRĘCAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausdrehen, verdrehen, verrenken. Niechcę menuetu tańcować, bobym sobie nogi powykręcał. *Teat.* 24. *c*, 74. POWYKRAWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschneiden. Na łbie u koguta mięsa kawał, Jakby go kto powykrawał. *Zab.* 13, 285. *Tręb.* POWYLATOWAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander heraus fliegen. Z rąk ziele powylatowało. *Żebr. Ow.* 358. POWYŁUPOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus schälen, zerren, reißen; *Ross.* поколупать. Palce mu w oczy powrażała, I źrzenice z jagód powyłupowała. *Otw. Ow.* 532. POWYMYKAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander hinaus schlüpfen. Jeden za drugim, jak raki z kobieli powymykali się. *Mon.* 71, 263. POWYMYWAĆ *cz. iter. dok.* nach einander auswaschen. Nim naczynia dobrze powymywają, toby szedwaser glanc odgryzł. *Torz.* 162. POWYNAJDOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auffinden, ausfindig machen. Gdy wsze inne członki powynajdowali, między gardłem a barkiem odgórnym zbywało miejsce. *Żebr. Ow.* 149. POWYNOSIĆ *cz. iter. dok.*, Powynaszać *niedok.*, nach einander hinaus tragen; *Boh.* powynest. Naśle łotrów, pograbi, pokosi, porąbie, powynosi. *Zab.* 16, 124. Wszystko z domu powynosił. *Tr.* Ztąd dla oszczędności powynosiło się wiele familij na przedmieścia. *N. Pam.* 14, 155. powyprowadzało się, sind nach einander ausgezogen. POWYPADAĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander heraus fallen. Ręce jéj zmartwiały, Aż prześlica z wrzecionem z nich powypadały. *Otw. Ow.* 148. POWYPŁACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auszahlen. Byłoby czym przynajmnéj długi powypłacać. *Teat.* 22. *b*, 53. POWYPRÓCHNIEĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander ausfaulen, morsch und mürbe werden. Starzy ludzie, którym zęby powypróchniały. *Syr.* 954. POWYPROWADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus führen. Ja ich z rozumu powyprowadzam. *Teat.* 10, 11. POWYPYCHAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hinaus stoßen. Nie śmiejcie się, bo was do dyabła powypycham. *Teat.* 7. *d*, 22. POWYRASTAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander auswachsen; *Boh.* powyrůst, powyrosl. POWYRĘBOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aushauen. Lasy powyrębował. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 23, 14. *ib.* 2 *Paral.* 31, 1. POWYRYJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausgraben. Ściany powyryjał rozlicznym rycieın i wydrożeniem. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 6, 29. POWYRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausreißen. Resztę sobie włosów ze łba powyrywa, jak się o tym dowie. *Teat.* 7. *c*, 44. Powyrywać zęby. *Perz. Cyr.* 2, 191. POWYRZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschneiden. Rowy, które deszcz nawalny powyrzyna między górami. *Torz.* 96. POWYSKAKIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander heraus springen; *Ross.* повыскакать. POWYŚLEDZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausspühren. Powyśledziane łożyska zwierzów. *Zab.* 14, 262. POWYSYŁAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausschicken. Ludzie są powysyłani. *Teat.* 18, 100. POWYSZCZYPAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auskneipen. Ziele to liścia długiego, po krajach jakoby powyszczypanego. *Syr.* 562. POWYTARGIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auszerren, ausreißen; *Ross.* повыдергать, повыдернуть. POWY-

TŁACZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander auspressen. Tu poziome chróściny, tu lasy osadził, Doliny powytłaczał, góry wyprowadzał. *Nar. Dz.* 3, 48. POWYTRZESZCZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufsperren, aufreißen (die Augen). Wszyscy na mię oczy powytrzeszczali. *Teat.* 7, 98. POWYWRACAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander umwerfen. Stołki połamał, kanapy powywracał. *Teat.* 52. *d*, 74. Stoły powywracał. 1 *Leop. Math.* 21, 12. List ten papiezki historyk dziwnie powywracał. *Sk. Dz.* 815 (pofałszował). Słowa poucinane i powywracacane. *Mon.* 68, 96. (poprzekręcane). POWYZABIJAĆ *cz. iter. dok.*, (*observ. tres praepositiones inseparab.*), nach einander tödten, aufreiben. Nie pierwejeśmy się krzywdy mścić przestali, Ażeśmy ich jedne część powyzabijali. *Otw. Ow.* 493. POWYZDYCHYWAĆ *neutr. iter. dok.*, (*tres praepositiones*), nach einander wegsterben, krepiren. Tak rok bydła za własnym zamedbaniem powyzdychywały. *Simon. Siel.* 111.

POWYŻEJ, *ob.* Wysoko, wyżéj, *ob.* Powzwyż. POWYŻSZYĆ, *f.* powyższy *cz. dok.*, Powyższać *niedok.*; *Boh.* powyšiti, powyšowati; *Slov.* powyšugi; *Sorab.* 1. pohuscham; *Carn.* poviksham, viksham; *Vind.* povifhati, povifhuvati; *Croat.* zvisziti, zvishavam; *Ross.* повысить, повышать; wyższym uczynić, podnosić, *ob.* Podwyższyć, erheben. Każdy, który się podwyższa, poniżon będzie, a który się poniża będzie podwyższon. *W. Post. Mn.* 349. *Wróbl.* 39. Uprzedzali się do onych miejsc powyższeńszych. *Rej. Post. p p* 4. wyższych, wyniosłych; erhöhter, höher. Przestrzega, by się takiéj nadętéj myśli, a takich powyższonych miejsc strzegli. *Rej. Post. P p* 4. — Po narodzeniu P. Maryi, podwyższenie bywa ś. Krzyża. *Hrbst. Nauk. R* 4. Kreutz-Erhöhung. *POWYŻSZONOŚĆ, *POWYŻSZENNOŚĆ, ści, *ż.*, [*czesk.* powyšenost 3]; wyniosłość, hoher Sinn, Hochmuth, Hofart. Ewanielia przeciwko powyższoności świeckiéj. *Rej. Post. G g g* 5. Krewkość nasza zawsze nas wiedzie na powyższenności a na pochlubki świata tego. *ib. E e e* 2. POWYŻSZYCIEL, a, *m.*, który powyższa, der Erhöher; *Vind.* povishar.

POWYŻYMAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausdrücken; *Ross.* повыжать, повыжму.

POWZDAĆ, *f.* powzda *cz. dok.*, Powzdawać *niedok.*, wzdawać, zdać, oddać; abgeben, übergeben, abtreten. Rymunt zbiwszy Dowmunta, powzdał państwo Litewskie rycerstwu wszystkiemu, wymawiając się być ich panem. *Biel.* 128. Powzdanie, oddanie rzeczy prawne abo kontraktowe; *emancipatio*, *traditio*. *Cn. Th.* — *Ż. Transl.* Chocia nauczyciele pracy swojéj przydawają, wszakże wszystkę chwałę Panu Chrystusowi powzdawać mają *W. Post. Mn.* 299.

POWZDYCHAĆ *cz. iter. dok.*, ein wenig, eine Weile seufzen; *Vind* posdihuvati, obsdihuvati.

POWZIĄĆ, *f.* poweźmie *cz. dok.*, (cf. pobrać, cf. jąć, wziąć), pobrać, osiągnąć, dostać, pochwycić, *trop.*; empfangen, erhalten, nehmen, fassen. Wiadomość powziąć. *Kras. Pod.* 2, 55. (odebrać). Uszanowanie mu inszych myśli powziąć nie dało. *Stas. Nnm.* 2, 92. Powziąwszy ku mnie dobre serce, częściéj mię nawiedzał. *Kras. Doś.* 216. Więcéj coś niż dobrą przyjaźń ku mnie powzięła. *ib.* 44.

POWZWYŻ *adverb.*, na wysokość, wzwyż; nach der Höhe zu, in die Höhe. Mirt powzwyż zagęstwiony. *A. Kchan.* 61.

POXYKAĆ, *ob.* Poksykać.

POZABIEGAĆ *intr. iter. dok.*, nach einander vorbeugen, verhüten, vorbauen. Pozabiegał kupcom, aby mi nic na kredyt nie dawali. *Teat.* 34. *b*, *D* 2. POZABIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufnehmen, auffassen. Zkąd to Waść tych znajomości pozabierał. *Teat.* 26. *b*, 79. POZABIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander todt schlagen. ([*disting.* 2] *Croat.* pozabiti, pozablyújem *oblivisci*, pozapominać). Oni dlatego zabijani i mordowani bywają, dlaczego męczennicy pozabijani byli. *Żarn. Post.* 244 *b.* Boję się, że są pojmani, Abo czego strzeż boże, pozabijani. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Pozabijać gwoździami. *Tr.* nach einander vernaheln, verschlagen. Okna nietylko okiennicami, ale i kobiercami pozabijali. *Sak. Persp.* 53.

POŻĄĆ, *f.* pożnie *cz. dok.*, Pożynać *niedok.*; *Boh.* požiti, požjnati; *Vind.* poshenjati, vkopuvati; *Rag.* poxetti; *Bosn.* posgetti; *Croat.* posèt, posinyam, poselszem; *Ross.* пожать, пожинать; żniwo odprawić, pokosić; abmähen, abärndten. W Egipcie poczynają żąć w kwietniu, i pożynają nim się skończy maj. *Boter.* 215. — *Fig.* Jego zwycięzka ręka mnóstwo ich pożęła. *Przyb. Luz.* 75. (*disting. Ross.* пожать, пожимать pościskać). Pożęcie, *Vind.* poshetje, *ob.* Żniwo. Do pożęcia, mogący być pożętym *Eccl.* пожинаемъ, котораго жнуть или жать можно.

POZACHODZIĆ *intr. iter. dok.*, nach einander untergehen, vergehen, vorgehen, vortreten. Czyście w głowy pozachodzili? *Teat.* 18. *b*, 27. czyście oszaleli, seyd ihr verrückt? Wiele szkła w hucie dymem pozachodziło. *Torz.* 52. (powlekło się, zaszło dymem). POZACIEŚNIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verengen, enge machen. Ciał nie prowadzą na pogrzeb życzony, Którym pozacieśnione najprzestrzeńsze brony; *neque capiebant funera portae*. *Żebr. Ow.* 179. POZACZYNAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander anfangen. I cóż ci prawodawcy dobrego zrobili? Wszystko pozaczynali, a nic nie skończyli! *Niemc. P. P.* 15.

POZAD, *POZADŹ *adverb. loci*; *Boh.* pozadu; *Ross.* позади, озадъ; na zadzie, w tyle, w tył; hinten, von hinten, im Rücken. Ujzrzał ją pozadź daleczko. *Wys. Kat* 5. Co było pozad, to zaś będzie wprzód. *Gorn. Sen.* 346. Radzono królowi, nieprzyjaciela sobie pozad nie zostawić. *Biel.* 435. Nie nowina to tym pisarzom, w pozad to położyć, co na piérwszym miejscu miało być położono. *Salin.* 2, 94. Pozad, na zadzie co kładę, idę, stoję, *retro pono*. *Cn. Th.* Pozad idący, *secutor. ib.* Wszystko to pokazuje się z wyższych słów i z pozad idących. *Salin.* 5, 6. Bóg potwierdził mowę tę przez cuda pozad idące. *W. Marc.* 16, 20. *not.* «za tym», następujące, durch nachfolgende Wunder. Cokolwiek z wieku naszego pozad, to ma śmierć w swéj dzierżawie. *Pilch. Sen. list.* 3.

POŻĄDAĆ, pożąda *cz niedok.*, Pożądnąć. *f.* pożądnie *jedntl.*; *Boh.* požadati; *Sorab.* 1. požadam, požadofcžam; *Rag.* poxûdjeti; *Bosn.* posgjuditi, posgeliti, pobljepiti, hlepati, hlipati; *Croat.* poseletisze, poselyújem; *Vind.* sheliti, sheluvati, posheliti, posheluvati, radimeti, raduvatife, (cf. radować się); *Ross.* пожелать, позариться, позари-

ваться; *Eccl.* возжелѣти, вѫждєлѣти, похотствовать, похотствую; żeby na co ostrzyć, oskomę mieć, pragnąć czego; nach etwas lüstern, sich gelüsten lassen. Ten pożądnął, co tamten obmierził, *concupivit.* *Ossol. Sen.* 10. Wszystko ma ten, który niczego nie pożąda. *Warg. Wal.* 129. Kto nie będzie pożądał, ten na swym dosyć mając, nie będzie cudzego pragnął. *Kucz. Kat.* 3, 208. Bóg zakazuje pożądać cudzéj żony. *Karnk. Kat.* 367. Kogo szczęście tuczy, Taki złych rzeczy pożądać się uczy. *Morszt.* 209. — §. W tych słowach wszystko mamy, czego kiedy bóg po nas pożądał. *W. Post. W.* 2, 253. po nas *potrzebował, wyciągał, wymagał, nam rozkazał, od nas żądał; begehren, verlangen, fordern. — Pożądanie, żądanie, ślina, pragnienie, oskoma; das Gelüsten, die Lüsternheit nach etwas; *Sorab.* 1. pożadani, pożadanstwo: *Vind.* poshelitje; *Eccl.* похоть, пожаданіє, желлниє, пожеланіе. Często kobietki w pewnym zwłaszcza stanie, Śmieszne lécz żywe mają pożądanie. *Zab.* 14, 240. Pożądany, pożądliwy, upragniony, pomyślny: erwünscht, gewünscht, begehrt; *Slov.* winšowatedelni, (cf winszować); *Sorab.* 1. wintžwanité, wintžuwanité, (wintžuwaté *optativus*); *Vind.* pervoshliu, voshliu; *Bosn.* posgeliv; *Croat.* poselyiv; *Ross.* желательный, вожделѣнный, благожелаемый; *Eccl.* жадательный, благовождѣленный. Błagamy najwyższego o najpożądańsze dla was powodzenie. *Gaz. Nar.* 1, 215. Jako wam była pożądańsza w ojczyznie umrzeć, tak piękniejsza za ojczyznę ledz. *Warg. Wal.* 154. Kto z królów pożądańszy, niezwyciężony wojennik, czyli też nie znający wojny? *Jabł. Tel.* 69. POŻĄDACZ, a, *m.*, *concupitor*, *appetitor.* *Cn. Th.* POŻĄDNIK, pożądający czego, pożądliwy: der nach etwas lüstert, der Lüsterer, der Begehrer; *Croat.* poselitel; *Rag.* poxudnitegl, poxudnîk; *Bosn.* pohljepnik; *Ross.* похотникъ, прихотникъ, *f.* похотница, прихотница. Wzgardziciel ziemskich rzeczy, a pożądnik niebieskich. *W. Post. W.* 87. POŻĄDANIE, a) *subst. verb.* Pożądać, *qu. v.* — b) *adverb.* Pożądanie = pożądnie, pożądliwie, *optato*, *optabiliter.* *Cn. Th.* erwünscht. POŻĄDLIWOŚĆ, ści, *ż.*, POŻĄDNOŚĆ, pragnienie czego, życzenie; das Verlangen, Begehren, Sehnen, Lüstern nach etwas; *Sorab.* 1. pożadořež, pożadanstwo, zalożtwano; *Carn.* poshelênje; *Vind.* ſilnoshelnost; *Bosn.* pohljepóst, posgjuda, lakomost; *Rag.* poxudnos, poxuda; *Ross.* похотливость, прихотливость. W sercu miłość, pożądliwość, i inne afekty, siedlisko swoje mają. *Sak. Dusz.* 61. Pożądliwość jest niejakie wzruszenie umysłu, za którym przywiedzeni ludzie, onych wdzięcznych rzeczy pożądają, których nie mają. *Kucz. Kat.* 3, 211. Nie każda pożądliwość grzechem, ale tylko cielesna i nieporządna. *Karnk. Kat.* 370. Miedzy pożądnością, ludzkiéj woli, żadna rzecz nie jest pożądliwsza, jak pokój. *Herb. Stat.* 717. — §. Pożądliwość zła, żądza, siła pożądliwa rzeczy lubych nie według rozumu. *Cn. Th.* die böse Lust, Fleischeslust. Zła pożądliwość pragnie tego, co z przyrodzenia rozumowi przeciwne. *Karnk. Kat.* 124. Każdy bywa kuszony, od własnéj pożądliwości przynęcony; a pożądliwość, gdy pocznie rodzi grzech. *W. Jac.* 1, 14. Zapalili się starcowie pożądliwością Susanny. *W. Dan.* 13, 8. Załamuj w sobie twardym wędzidłem wszystkie pożądliwości cielesne, bo cię te wiodą na pychę, na gniew, na pomstę, na łakomstwo, na opilstwo, na obżarstwo. *Rej. Zw.* 36. POŻĄDLIWY, POŻĄDNY, a, e, POŻĄDLIWIE, POŻĄDNIE *adverb.*; — §. 1) *pass.* pożądany, upragniony, życzony, wyglądany; erwünscht, gewünscht, mit Sehnsucht begehrt. Przyjdzie on Mesyasz pożądliwy od wszystkich narodów. *Biał. Post.* 4. Ratunek związanym pożądliwy dali. *Stryjk.* 319. Nad pokój nie może być nic na świecie droższego pożądano i pożądliwszego proszono. *Herb. Stat.* 700. Pożądliwsze to jest niżli złoto i drogie kamienie. 3 *Leop. Ps.* 18, 11. (skupniejsze. 1 *Leop.*). Sposoby te chwalenia boga są bardzo dobre i pożądliwe. *Kucz. Kat.* 3, 56. Ma ci dać ziemię pożądliwą i dziedzictwo zacne. 1 *Leop. Jer.* 3, 19. Uczynili ziemię tę tak wdzięczną i pożądliwą, pustynią. 1 *Leop. Zach.* 7, 14. Kiedy się święte miasto pokazało, Wszyscy wesołe krzyki wypuszczają, A Jeruzalem pożądne witają. *P. Kchan. Jer.* 56. On cię spanoszy, I w nim pożądnych zażyjesz rozkoszy. *Chrośc. Job.* 83. Niech po śmiertelnym życia mego biegu Mam kres pożądny u twojego brzegu. *Zab.* 6, 243. *Gorn. Sen.* 76. Ktożby tych skarbów pożądnych nad wszystko nie żądał. *Farn. pr.* — §. 2) *Act.* Pożądliwy, pożądny, pożądający, pożądliwości pełen, do niéj skłonny; begehrend, wünschend, strebend, lüstern nach etwas; *Vind.* preshelen, ſilnoshelezhen, pretert, preſhernoshelen; *Bosn.* posgjudan; *Ross.* похотливый, прихотливый. Dobréj sławy, więcéj niż żywota, mężowie mają być pożądliwsi. *Stryjk.* 319. Pan obaczył pożądliwe i wierne serca ich, i wypełniał one pożądliwości ich. *Rej. Post. N n* 5. Bóg nad każdym wiernym, gdy jeno ujrzy pożądliwe serce jego, jeszcze więcéj miłosierdzia ukaże. *Rej. Post. H* 8. (chęć, ochotę). Patrzająże tego miłościwego pana, jak on jest chciw a pożądliw zbawienia naszego. *ib. D d* 6. Miałem do niéj trochę przypożądliwą ochotę. *Węg. Marm.* 3, 144. (stroiłem sobie apetyt). Post jest powściągnienie pożądnych ludzi od zbytku i rozkoszy cielésnéj, i uskromienie ciała naszego. *Zygr. Gon.* 336. (lubieżnych, zmysłowych). W ziemię i w wodę i w każde stworzenie Pożądną miłość lało przyrodzenie. *P. Kchan. Jer.* 401. — *Bot.* Pożądne ziele, *ob.* Lubszczyk. *Syr.* 103.

POZADOWY, a, e, na zadzie będący, zadny, tylny; hinter =, im Rücken. Mezapus przednie czoło wiedzie; pozadowi Hufcom są przełożeni synowie Tyrrowi. *A. Kchan.* 240.

POZADUSIWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander erwürgen. Rozkazał Faraon babom, aby dzieci Izraelitskie pozadusiwały. *Leszcz. H. S.* 99. POZAGRADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verzäunen, versperren. Drogem sobie na wszystek świat pozagradzała, Żebym do saméj Krety wolny przystęp miała. *Otw. Ow.* 303. POZAJEŻDŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vorfahren, vorreiten. *Transitive*, n. p. Pozajeżdżałam konie, zgromadzając sama Wojska Greckie, na Troi zgubę i Pryama. *Dmoch. Il.* 88. *ob.* zajeżdżać konie, nach einander zu Schanden reiten.

*POŻAKOWAĆ *cz. niedok.*, [poplądrować, ausplündern, *ob.* Żakować 2]; n. p. Odbierzmy księżom co mają, abo ich najachawszy, pożakujmy. *Star. Ref.* 128. Wywabiwszy z

zamku oblężonych, wszystkich pozabijał, dobra pobrał i grunty na około pożakował. *Opal. Sat.* 30.

POZAKRZYWIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander krumm beugen. Baran z rogami koło skroni pozakrzywionemi. *Otw. Ow.* 268.

POŻALIĆ się *recipr. dok.*; *Ross.* пожалѣть; litość mieć, zmiłować się, sich erbarmen. Pożal się boże! daß sich Gott erbarme! Bóg się pożal, z rozpaczy gotowéj, Poświęcili swe imię wierze Mahmetowéj. *Paszk. Dz.* 65. Boże się pożal obyczajów a nawet i samego miasta Ateńskiego. *Pam.* 85, 1, 2016. Pożal się boże, dawać co do roboty naszym rzemieślnikom! *Mon.* 64, 58. (broń boże!). Pożal się boże pieniędzy za te Monitory. *ib.* 64, 197. Pożalenie, litość, das Erbarmen. Heretyctwo tak pomieszało i rozerwało siły ich, że więcéj są godni pożalenia, a niż zazdrości. *Boter.* 29. (*Ross.* пожалуй zmiłuj się, racz, bądź łaskaw). POŻAŁOWAĆ *med. cont.*, nieco żałować, żal mieć; (*Ross.* пожаловать obdarzyć; *Eccl.* пожалованъ *donatus aliqua re*, *factus per gratiam alicujus*, *Graec.* κεχαρισμένος), etwas bedauern; *Vind.* poshalostiti, poshaliti, poshaluvati; *Bosn.* posgjalliti; *Rag.* poxaliti; *Ross.* погоревать, погрустить. Ten coby mu krzywdę śmiał czynić, mógłby tego pożałować. *Teat.* 13, 134. Pożałowania godny, *Vind.* poshalujezhliu; *Bosn.* posgjaliv, bedauernswürdig. — *Impr.* Gdyby kucharz drwa rąbał w statku, trzebaby mu dać pożałowanie Moskiewskie. *Haur. Ek.* 173. napomnienie ojcowskie, baty, plagi, korbacze, den Russischen Segen, Kantschug.

POZALUDNIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander bevölkern; *Ross.* позаселить. POZAMAKAĆ *neutr. itr. dok.*, nach einander naß werden. Od deszczu broń i prochy pozamakały. *Nar. Chodk.* 1, 151. POZAMORDOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ermorden. Daryus Baltazara opiłego pozamordować kazał. *Weresz. Reg.* 70.

POZAMORSKI, *ob.* Zamorski.

POZAMUROWYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vermauern. Kazał drzwi wszystkie pozamurowywać. *Star. Dw.* 7. POZAMYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zumachen; *Boh.* uzamykati. Okna i drzwi pozamykawszy. *Haur. Ek.* 127. Będziemy się tu mogli należycie pozamykać. *Teat.* 36. *b*, 100. W kłodę nogi ich były pozamykane. *Gil. Post.* 269 *b.* POZANIEDBYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vernachlässigen; *Boh.* pozanechati. POZANOSIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander hin tragen. Prezenta pozanoś. *Teat.* 10, 20.

POZAOCZY *adverb. loci*, w tyle kogo, hinter dem Rücken. W oczy i pozaoczy. *Pir. Pow.* 53.

POZAPADAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander verfallen, einfallen. Oczy mam pozapadałe z téj ustawicznéj zgryzoty. *Teat.* 16. *b*, 100. POZAPIECZĘTYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander versiegeln. Pozapieczętywano wszystkie stancye. *Teat.* 5, 50. POZAPIEKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verkrusten, mit dürrer Rinde überziehen. Niebo jako miedź zakowane ogniem słonecznym zagony pozapiekało. *Modl. Gd.* 79. POZAPISYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander verschreiben, voll schreiben. Jużem wszystkie próżne miejsca pozapisował. *Teat.* 21. *b*, 77. POZAPOMINAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander vergessen; *Boh.* pozapomenauti; *Croat.* pozabiti, pozablyújem. POZAPRAWOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander ausbessern. Już i mury założyli i ściany pozaprawowali. *Budn. Ezdr.* 4, 12.

POŻAR, u, *m.*; *Ross.* пожаръ; (*Boh.* požarý; *Russ.* пожарище = pogorzelisko); pożoga, ogień wielki pożerający, die Feuersbrunst; *Slov.* zapálenj, oheň; *Vind.* pogor, gorishtvu; *Croat.* pogòr, pogorèlische; (*Bosn.* posgjar, drrivo suho, koje se mosge lasno usgecchi = susz; *Rag.* poxâr, súho darvo *lignum siccum*; xârtva = ofiara, całopalenie); *Eccl.* палежъ, запаленіе, пожаръ. Pożar wszystko to, cokolwiek mu się tylko z natury swejéj oprzeć nie może, pali, pożera i niszczy. *Mon.* 73, 301. Bywa z iskierki pożar. *Fredr. Ad.* 33. Pożar w cudzym raczéj domu ugasić, niżeli w własnym zapalić. *Ossol. Mow.* 42. Wilgotne schowane siano pożar sprawić może. *Kluk. Rośl.* 3, 295. — §. *Transl.* Odcinają te członki, które tak nakażone są, iż i drugie pożarem chorobnym zarażają i suszą. *Birk. Zyg.* 17. Entzündung, zaognienie. — §. Pod gardłem zapowiedzieć, aby w ów czas, kiedy pożary gorywają, żaden ognia nie śmiał niecić w boru. *Haur. Ek.* 9. upały, gorąca, susza; Hitze, Dürre. — §. Pożarem iść, paląc szerzyć się, (wie Feuer und Flamme) um sich greifen. Gdyby Sułtan sam nie posłał dworu swojego, do gaszenia ognia, którzy obrabali na około wszystkie budynki, że nie mógł ogień pożarem iść, dostałoby się było i szarajowi. *Star. Dw.* 74. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a ztamtąd zaś po wszystkim ciele pożarem idzie. *Oczk. Przym.* 4.

POZARAŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander inficiren, anstecken. W czasie wojny pozarażawszy się francą miasta i wsie, do dziś dnia ta zaraza nie ustąpiła. *Perz. Lek.* 113. Jadem szkodliwéj swéj mowy sami się pozarażają. *Ryb. Ps.* 280. Pelagius wiele ludzi pozarażał swą nauką. *Biel. Św.* 61 *b.*

POŻARCIE, POŻARTY, *ob.* Pożrzeć. POŻARNICE *plur.*, [ospa wiatrowa, Windpocken 2]. ospice białe. *Cn. Th.* 643. *Ern.* 684. kur, odra, die Masern; *Vind.* lezhize, lezhe, snemeze, maroga, pika. (*Bosn.* posgjariça = ogień piekielny).

POŻARTKI, ów, *plur.*, żarciki, Späßchen. Prawie jakoby jakie pożartki z niego czynił. *Rej. Post.* *L l* 4. Bez tego być nie mogło, aby w takich mądrych a poważnych rozmowach czasem i pożartków pomiernych nie było. *Rej. Post.* 15 *b.* POŻARTOWAĆ *cz. dok.*, nieco żartów sobie pozwolić, ein wenig scherzen; *Boh.* podowadèti; *Vind.* poshertati; *Ross.* подшутить, пошучивать.

POŻARZYSTY, a, e, — o *adverb.*, pożarem idący, palący; brennend, um sich greifend. Uczynię z nich ogień, który pali las, płomień pożarzysty, który pali góry. 1 *Leop. Ps.* 82, 14. (*Ross.* пожарить nieco upiec).

POZASADZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander nieder setzen, ansetzen, besetzen. Bóg rybami pozasadzał wody. *Mon.* 74, 628. POZASIADAĆ *intr. iter. dok.*, sich nach einander hin setzen, nieder lassen. Zastaliśmy przygotowane stoliki do gry; pozasiadało wielu, jam się wymówił. *Kras. Pod.* 2, 67. POZASPOKAJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander befriedigen, abthun. Wszędzie długi pozaspokajałem i regestra

poodbierałem. Teat. 22. c, 34. POZASUWAĆ cz. iter. dok., nach einander zuschieben, vorschieben, verriegeln. Będziemy się tu mogli należycie pozamykać i pozasuwać. Teat. 36. b, 100. POZASZYWAĆ cz. iter. dok., nach einander vernähen, einnähen, zunähen. W guzikach u szlafroku grosze pozaszywane były. Teat. 22. b, 12. POZAWIERAĆ cz. iter. dok.; Boh. uzawjrati; Bosn. ispozatvoriti, nach einander zuschließen, einschließen. Krzyżacy wszędzie się na zamkach pozawierali, a bitwy dać nie chcieli. Biel. 181. POZAWIERCAĆ cz. iter. dok., nach einander anbohren. Od czarów bydłu pozawiercają rogi, a ziela święcone włożą. Haur. Ek. 121. POZAWIJAĆ cz. iter. dok., nach einander einwickeln. Pozawijać papiloty. POZAWODZIĆ cz. iter. dok., nach einander anführen, hintergehen, täuschen. Ten co miał wypłacać wszystkim, sam zawiedziony, pozawodził drugich. Zab. 13, 189. POZAWRACAĆ cz. iter. dok., nach einander verkehren, verdrehen. Kobietom pozawracał głowy. Teat. 11. b, 65. POZAWSTYDZAĆ cz. iter. dok., nach einander beschämen; Ross. постыдить, постыжать. POZAZDROŚCIĆ, POZAJRZEĆ cz. iter. dok., nach einander beneiden. Pozazdrościłem tego zaszczytu i szczęścia obcym. N. Pam. 12, 373. — *§. Pozajrzyj świętym onym przodkom twoim, a otrzyj od serca twego rdzę niedbalstwa. Smotr. Lam. 2. (emulujże z niemi). POZAŻYWAĆ cz. iter. dok., nach einander genießen. Pozażywać tabaki; Ross. понюхать, понюхивать, nach einander schnupfen.

*POZBADNĄĆ n. p. Konie obrok ten pozbadły. Chrośc. Ow. 118.?

POZBAWIĆ, f. pozbawi cz. dok., Pozbawiać niedok., ogołocić kogo z czego, oppos. nabawić, jemanden einer Sache berauben; Boh. zbawiti, (cf. zbawić); Croat. izbauiti, izbâulyam, mentuvati; Bosn. odbaviti, ulisciti, uhiliti, izbaviti od stvari draghe, uzeti sctogo drago, pegljati, oteti; Sorab. 1. wo nětžo pžineszu, worubu; Eccl. улишати, лишать, отнимать. Pozbawiony Eccl. изтупительный, лишенный. Tam go wszystkiego co miał, nakoniec i zdrowia pozbawili. Wys. Kat. 377. Ukrytą go sztuką śmierć życia pozbawia. Zab. 10. 191. — §. Pozbawić czego złego, ob. Wybawić, zbawić.

POZBĘDĘ, ob. Pozbyć. POZBĘDNY, a, e, do pozbycia, którego zbyć można; abzufertigen, los zu werden. Pewna wróżka niepozbędnéj zguby. Zab. 9, 243. niezbędnéj, unabwendbar.

POZBIEGAĆ cz. iter. dok., nach einander umlaufen, durchstreichen. Szukając ojca, morza wszystkie pozbiegałem. Jabł. Tel 11. Pozbiegać się, recipr., nach einander zusammen laufen. Pewnie ofiarę będą oddawali Znaczną, po to się wszyscy pozbiegali. Past. Fid. 278. POZBIERAĆ cz. iter. dok.; Vind. pobrati, gorpobrati, gorpobirati, nach einander zusammen lesen. Dzieci mi się porozbiegały; muszę ich pozbierać. Teat. 52, 55. POZBIJAĆ cz. iter. dok., nach einander zusammen schlagen, nach einander nieder schlagen; ob. Zbić. POZBLIŻAĆ cz. iter. dok., nach einander annähern, näher bringen, anrücken. Podemknąwszy piechoty, działa pozbliżano. Leszcz. Class. 70.

POZBYĆ, f. pozbędzie med. dok., Pozbywać niedok.; Boh. pozbyti; Ross. сжить, сживать; POZBYĆ się, POZBYWAĆ się recipr., oddalić co od siebie, wyzwolić się z tego, etwas los werden. Pozbyć kłopotu, ciężkości, złego. Cn. Ad. 917. Rano wstawszy, o to się starać, aby ciężar żołądka i żywota wszystkiego był precz pozbyty. Syxt. Szkl. 278. Wkrótce się ich z domu pozbędę. Teat. 7, 71. Jednego złego pozbędziesz, a dziesięcioro nastąpi. Cn. Ad. 513. Łacniéj pozbyć złego, niż dochować dobrego. Cn. Ad. 411. Gdziekolwiek jeno będziesz, siebie nigdy nie pozbędziesz. Cn. Ad. 765. (coelum, non animum mutant, qui trans mare volant). Pozbyć czego potrzebnego, dobrego, utracić, verlieren, einbüßen. Tak pędził, że aż tchu pozbył. Teat. 28. b, 160. Światła miłego pozbyła, I z tobą się nad swoje zdanie rozłączyła. Ustrz. Troi. 47. Dwu rzeczy snadno pozbyć, ale trudno nabyć, grosza a zdrowia. Jag. Gr. A 2. I co było i co nie było, wszystko się pozbyło; perdidi plus quam mihi fuit boni. Cn. Ad. 280. (straciło się pass.).

*POŻDAĆ, [cz. dok.; Eccl. пождати; Ross. пождать; poczekać, eine Zeit lang warten, ob. Dożdać. Pożdał Noe siedm dni jeszcze, i wypuścił gołębicę. Budn. Genes 8, 12. (czekał, zatrzymał się). Smotr. Ex. 37. ib. 26. ob. Poźnić 2].

POZDARZAĆ się recipr. dok., wciąż się zdarzać, nach einander glücken, gelingen. Jaka jest w rodzicach pociecha, gdy się dziatkom ich wedle myśli ich, a zwłaszcza w obyczajach dobrych, co pozdarzać a poszczęszczać będzie. Rej. Post. U u 6.

*POŹDNY, ob. Późny.

*POZDOBIĆ, *POZDOBIENIE. Chodk. Kost. 81. ob. Ozdobić, ozdoba.

POZDROWIĆ, f. pozdrowi cz. dok., Pozdrawiać niedok.; Boh. pozdrawiti, pozdrawowati; Carn. posdraviam; Vind. posdraviti, posdraulati, dobre fhlusve poflat, fi srok dat; Slav. pozdraviti; Rag. pozdravglîvati; Bosn. pozdrauiti; Croat. pozdravlyati, pozdravlyújem; Ross. поздоровать-ся, здороваюсь; Eccl. поздравляю, цѣлую, (cf. całuję, Ross. поздравить, поздравлять = winszować; Slov. pozdrawugi medico, ob. Ozdrowić); ukłon komu oświadczyć z dobrym życzeniem, einen grüßen, begrüßen. Przystąpiwszy młodzieniec, pozdrowił go pięknie: Zdarz ci pan bóg mój panie wszystko dobre wiecznie. Rej. Wiz. 185. Żydzi pozdrawiali jeden drugiego, wchodząc do domu jego, życzeniem pokoju, jak u nas pomocy bożéj. Sekl. 43, cf. pomaga bóg; Eccl. радуйся, здравствуй; Graec. χαῖρε. Oblubienicę Zygmunta przywitał naprzód Jan Łaski; potym ją pozdrawiał Łacińską oracyą legat papieski. Stryjk. 711. er begrüßte sie. Między namioty się witali, i troszkę pozdrowiwszy jeden drugiego, na konie wsiedli. Gorn. Dz. 57. Gdyśmy przyszli, będąc od nas pozdrowiona, Pozdrowieniem też swym nas pozdrowiła ona. Otw. Ow. 568. Skoro usłyszała Elżbieta pozdrowienie Maryi, rozradowało się dzieciątko w żywocie jéj. Biał. Post. 61. den Gruß; Slov. pozdrawení; Sorab. 1. strowení; Vind. posdrava, posdraulenje, posdravik, dobro vsdajanje, dobre fhlusve; Slav. pozdravljenje; Croat. pozdravlenye; Ross. et Eccl. добропоздравленіе, цѣлованіе, (ob. Całowanie). Swemi **pozdrowami nas każdy miesiąc

obwieszczali. *Chodk. Kost.* 55. (pozdrowieniami). Pozdrowienie panny Maryi przez anioła, der englische Gruß; *Slov.* pozdraweni andelské; *Croat.* pozdravlenye angelzko; (*ob.* Zdrowaś Marya). Pozdrawiać kogo przez list, przez posła, schriftlich grüßen, oder durch jemanden grüßen. Pozdrówcie jedni drugich w pocałowaniu świętym; pozdrawiają was zbory Chrystusowe. *Budn. Rom.* 16, 17. Pozdrawiają was wszyscy bracia; pozdrówcie jeden drugiego w świętym pocałowaniu. *Pim. Kam.* 269. Pozdrówcie jedni drugich z pocałowaniem świętym. *ib.* 269. Umarłego prosili, aby raczył na onym świecie pozdrowić ich przyjaciele, ojce, matki, bracią. *Stryjk.* 148, (cf. pokłonić, kłaniać się od kogo; cf. *obłap* go ode mnie = uściskaj). Pozdrawiam tego, co mię pozdrowił, odpowiadam na jego pozdrowienie, einen wieder grüßen. Pozdrawiam cię, a ty mnie nie pozdrawiasz panie, Bądźże mi raz na zawsze zdrów Pontylianie. *Min. Ryt.* 3, 93. — §. Pozdrawiać odchodząc; bądź zdrów powiadać, panu bogu oddawać, *valere jubere*, żegnać kogo; Lebewohl sagen, dem lieben Gott befehlen. Jetro pozdrowiwszy Mojżesza zięcia, odszedł od niego. *Biel. Hst.* 32. Wolę kiedy pozdrawia, niżli mię kto wita. *Pot. Jow.* 23. Nie poszła spać, aż piérwéj matkę pozdrowiła, I zdrowie rodziców swych bogu poruczyła. *J. Kchan. Dz.* 119. — §. Pozdrawiać kogo w domu jego = nawiedzać go, odwiedzać, cf. pokłonić mu; einen besuchen, ihn in dessen Wohnung begrüßen. Chciałem pozdrowić mego chłopka, alem go już widzę w domu nie zastał. *Teat.* 52, 10. POZDRAWIACZ, POZDROWICIEL, a, *m.*, der Begrüßer, Grüßer, Besucher; *Croat.* pozdravitel, *f.* pozdravitelicza; *Eccl.* цѣлователь; (*Ross.* поздравитель, поздравляльщикъ winszujący, gratulant). Dosyć mam w domu pozdrawiaczów. *Budn. Apopht.* 86. (odwiedzicielów). *Salutator*, pozdrowiciel, ukłoniciel. *Macz.* Jakże niewolnicy mają szanować panów, czy jako klienci, czy też jako pozdrawiacze? *Pilch. Sen. list.* 359.

*POŻDRZYĆ, *ob.* Pojrzeć. POZDYCHAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einander crepiren; *Boh.* pozdychati, posczypnauti; *Ross.* поколѣть. Gdy cię ogień popali, woda potopi, na polu zginie, w oborze pozdycha, nie zkąd inąd ci to rośnie, jedno z prawdziwych dekretów pana twego. *Rej. Post.* *U u* 3.

POZDZIERAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreißen. Odważył się wewnętrzne skrytości przezierać, I ozdobne maszkarki z ludzi złych pozdzierać. *Hor. Sat.* 155.

*POŻDZIĆ, *POŻDZIAŁY, *POŻDZIE, *ob.* Późnić, Późny, Późno. POŻĘCIE, *ob.* Pożąć.

*POŻEGA, *ob.* Pożoga. POŻEGAĆ *cz. dok.*, popalić, nach einander verbrennen, bebrennen, versengen; *Vind.* poshgati; *Bosn.* posgecchi; *Croat.* posisem, posgalszem, posgán.

POŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując popłynąć, hin segeln, hin schiffen; *Vind.* poladjati, napreiladjati (cf. łódź), prezh jadrati.

POŻEGNAĆ, *f.* pożegna *cz. dok.*; *Boh.* požehnati, požehnawati. — §. 1. pobłogosławić, einen segnen, ihm Segen geben; *Sorab.* 1. požehnáwám. Pożegnaj ojcze niebieski nas. *Kanc. Gd.* 327. Pożegnajże was boże, najmilsi moi. *ib.* 224. Boże zmiłuj nad nami, a pożegnaj nam. 1 *Leop. Ps.* 66, 1. (racz nam dać błogosławieństwo. 3 *Leop.*). To wszystko im pożegnawa. *Rej. Post.* *H h* 6. Będą w nim pożegnane wszystkie pokolenia, wszyscy będą wielmożyć jego. 1 *Leop. Ps.* 71, 17. Pożegnanie, błogosławieństwo, der Segen; *Slov.* požehnaní. Za pożegnaniem i pomocą boską na tym sejmie mamy już zgodnie obranego króla. *Vol. Leg.* 2, 855. Znaczne jest twoje pożegnanie nad ludźmi sprawiedliwemi. *Ryb. Ps.* 8. *et* 35. Postawiłeś mię wzorem twego pożegnania, W radościach swych na wieki nie uznam przerwania. *J. Kchan. Ps.* 27. — §. *Theol.* Pan bóg pożegnany = błogosławiony, uwielbiony, gebenedeit. Panie nad ludem twym wybranym, z twéj opieki będziem cię na wieki, wyznawać pożegnanym. *Ryb. Ps.* 5. *et* 3. — §. 2) Pożegnać kogo, pożegnać się z kim, przy rozstaniu, odchodzeniu, odjeździe, dobrego mu życzyć, bogu go polecać, bądź zdrów powiedzieć, Abschied nehmen; *Boh.* rozžehnati se, rozžehnawati; *Sorab.* 1. požonowacž; *Vind.* sloviti, slaviti, slovojemati, slovovseti, slovodati, posloviti, lozhiti, dolozhiti, dovoljatise; *Ross.* откладиваться, проститься, распрощаться; *Eccl.* отрещися, отрекаюся, сказаться, проститься въ дорогу, откланяться. Sprasza do siebie przed wyjazdem na bankiet gości, chcąc się z niemi pożegnać. *Zab.* 3, 108. Pozwól mi ciebie pożegnać: upadam do nóg. *Teat.* 24. *b*, 37. Wyjechaliśmy zimniéj jeszcze pożegnani, niż przyjęci. *Kras. Pod.* 2, 49. noch kälter entlassen, als bewillkommt. Pożegnanie, der Abschied; *Vind.* slovitje, slavenje, slova, slovodanje, slovovsetje, posloulenje, spushenje, doldatje, odpushenje, lozhik, dolozhik, dovoljanje; *Ross.* прощание. Pożegnanie modne grzeczne: oddaję mię łasce We Pana etc. *Mon.* 64, 458. Abschiedscomplimente. Jeśliby sługa odszedł pana, nie uczciwszy i nie pożegnawszy go, tedy trzy dni w łańcuchu siedzieć ma, a potym pana swego uczciwie pożegnać. *Stat. Lit.* 387, cf. abszyt, von seinem Herrn Abschied nehmen; (*ob.* Odstać). — §. *Transl.* Pożegnać co, pożegnać się z czym, porzucić, rozbracić się, rozbrat czynić z czym; verlassen, fahren lassen, Abschied nehmen von etwas. Świat pożegnał. *Sk. Dz.* 1165. umarł, er hat das Zeitliche gesegnet. Przyszła wieść, żeby Antyochus pożegnał się z żywemi, 1 *Leop.* 2 *Mach.* 5, 5. (umarł. 3 *Leop.*). Kto się nie pożegna ze wszystkiemi rzeczami, które ma, nie może być uczniem moim. *Sekl. Luc.* 13. Rozsypała się w gruzy ona wieża, kto się na on czas z karkiem nie pożegnał! *Kniaź. Poez.* 2, 180. (kto nie miał się już za zgubionego, powątpił o życiu swoim!). Pożegnać się z kim, wypowiedzieć mu przyjaźń, towarzystwo. *Cn. Th.* 939. einem die Freundschaft aufsagen. POŻEGNALNY, a, e, od pożegnania, Abschieds=; *Vind.* slovovsetni, slouni, slovojemni; *Ross.* прощальный.

POZEJMOWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander weg nehmen. Pódźcie, nie mieszkajcie, pozejmowawszy te szaty żałobne. *Groch. W.* 443.

POŻENĄ, *ob.* Pożonąć.

POŻENIĆ, *f.* pożeni *cz. dok.*, małżeństwo skojarzyć; *Vind.* poshenzhiti, poshenzhati, poshenskati; *Ross.* переженить, eine Ehe stiften, ein Paar zusammen verheirathen. Szukajmy jakiego patrona, żeby w momencie tu przyszedł, to

ich pożenimy. *Teat.* 15, 83. Nie brak niczego, ten młody, ta młoda, Pożeńmy teraz ich z sobą. *Kniaź. Poez.* 2, 236. POŻENIĆ się; *Ross.* пожениться; ślub wziąć, sich mit einander ehelich verbinden, einander beirathen. Dzisiaj się jeszcze pożenicie bez żadnéj odwłoki. *Teat.* 28, 130. Nie turbujcie się, i nadto prędko się pożenicie. *ib.* 15, 8.

POŻER, u, *m.*, *Tr.*, żer, pasza; der Fraß, das Futter. POŻERAĆ, *ob.* Pożrzeć. POŻERACZ, POŻYRACZ, a, *m.*, POŻERCA, POŻYRCA, y, *m.*, POZRZYCIEL, a, *m.*, pożerający co, żarłok, pochłoniciel; der Verschlinger, der Fresser; *Vind.* poshreuz, poshiravez; *Croat.* poserúh, posiravecz; *Dal.* prosdro; *Bosn.* prosgdor, prosgdoraç, sgderallo, posgiravaç; *Eccl.* пожиратель, поядатель; (*Slov.* pažerák, požeradło; *Croat.* posırak = gardło). — *Transl.* Pożyracze ludu mojego. *Budn. Ps.* 53, 4. Lichwiarzów nazywają pożercami ludzkiemi. *Kosz. Lor.* 89. Złodzieje, zbójce, pożerce. *Eraz. Jez. H h* 5. Inflantczyki Litwę wydziercami i pożyrcami dóbr swoich mianują. *Gwagn.* 414. Antychryst, tyran i pożerca świata. *Biał. Post.* 20. Achab winnic cudzych pożerca. *Birk. o Exorb.* 28. (wydzieracz). Najmiłosierniejszy śnie, czasu pożyrco! *Zab.* 14, 156. POŻERACZKA, i, *ż.*, pochłonicielka, die Fresserinn, Verschlingerinn. Pożeraczką ludzi jesteś i dawiąca naród swój. *W. Ezech.* 36, 13. *Budn.* POŻERAK, a, *m.*, kamień rzadki, wiele dziurek mający, albo piasek gruby, w który woda wpływając ginie. *Os. Żel.* 81. kleine Steine oder grober Sand, worin das Wasser versickert. POŻERNY, *PAŻERNY, a, e, żarłoczny, pochłaniający; verschlingend, gefräßig. Zwierz pożerny. *Pot. Arg.* 64. Mars pożerny. *Pot. Pocz.* 112. I *pażernéj naturze na obroku zejdzie, *edaci. Żebr. Ow.* 386. *Pażerny ogień, *rapax. ib.* 215.

POŻETY, *ob.* Pożąć.

POZEW, zwu, *m.*, POZEWEK, wku, *m.*, *dem.*; *Boh.* obsylka, důhon, půhon; *Sorab.* 1. prahwano, wěčzwano; *Carn.* posze; *Vind.* v' fodbo klizanje; (*Croat.* pozvanye = zaproszenie); *Rag.* pozòv; *Ross.* позывъ, (2. apetyt, chęć, ochota); призывъ, сыскъ, сыскная, срочная, (cf. rok, roczyć); die Vorladung, gerichtliche Ladung, Citation vors Gericht. Wezwanie osoby wedle prawa przez przysięgłego sługę miejskiego przed oblicznośc sędziego. *Sax. Porz.* 62. Prawne powołanie winowajcy od aktora przed sąd przyzwoity; w sądach królewskich mandatem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 39. Pozwy inaczéj nazywano obwieszczalne listy. *Czack. Pr.* 2, 204. Gdy prawa stawili przodkowie nasi, pozewek był na trzy palce, a minutka na dłoni. *Rej. Zw.* 189 *b.* Położenie pozwu należy do woźnego. *Vol. Leg.* 3, 75. Pozew nadworny, tylko gdy król w któréj ziemi jest, bywa. *Herb. Stat.* 28. — *Transl. fig.* Starość jest śmierci pozwem własnym. *Prot. Kont. D* 4. POZEWNY, POZWOWY, a, e, od pozwu, Ladungs=, Vorladungs=; *Boh.* půhonný, důhonný; *Croat.* pozovni; (*Ross.* позывистъ posłuszny zawołaniu, *apud venator.*). Pozewny, ego, *m.*, *Subst.* woźny, der Gerichtsdiener. Pozwać kogo do sądu przez pozewnego publicznego. *Chełm. Pr.* 30. (*Ross.* позовникъ umyślny, posłaniec). POZEWNE, ego, *n.*, płaca od pozwu, Vorladungsgeld. Sep, naraz, pozewne, niestane, przewod etc. *Papr. Ryc.* 469.

POZGARBIĆ *cz. iter. dok.*, nach einander krümmen, beugen. Wąż pozgarbiony na okrągłe zatoki. *Otw. Ow.* 63. POZGINAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander herab beugen, neigen. Widzisz, jak okrył śnieg Soraktę biały, Jak pod ciężarem swoje pozginały Gałęzie drzewa! *Hor.* 1, 47. *Min.* POZGRZYTAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander mit den Zähnen zerknirschen; *Ross.* поскрежетать.

POZIĘBIĆ *cz. dok.*, przez chwilę ziębić, nach einander erkalten lassen; *Ross. et Eccl.* позноби́ть, познобляю. POZIĘBNĄĆ *nijak. dok.*, chwilę ziębnąć, nach einander erkalten; *Ross.* позябнуть.

POZIELENIĆ *cz. dok.*, zielonym poczynić, grün machen, begrünen; *Bosn.* pozeleniti; *Rag.* pozelenitti; *Ross.* позеленить. POZIELENIĆ się, POZIELENIEĆ *nijak.*, nach einander grün werden; *Vind.* poselenitise; *Ross.* позеленѣть.

"POZIEM, "POZIOM, u, *m.*, płaszczyzna po ziemi, eine Fläche. Piękny z ziemi i murawy ułożono poziom. *Niemc. Król.* 3, 33. — §. Ziemia znacznie wyniesiona nad poziem morza, wstrzymuje jego zapędy, *niveau. Stas. Buff.* 42. die Flächenhöhe. — §. Różnica między poziomem prawdziwym i pokazałym, horyzont. *Jak. Mat.* 1, 298. *N. Pam.* 19, 71. der wahre und scheinbare Horizont, widokres. POZIEMKA, POZIMKA, POZIOMKA, i, *ż.*, POZIEMECZKA, POZIMECZKA, i, *ż.*, *dem.*, die Erdbeere, die rothe Erdbeere, (cf. borówki, czarne jagody); *Slov.* gahoda; *Sorab.* 1. truszkalza, (cf. truskawka); *Vind.* jagodiza; *Slav.* jagode; *Bosn.* posgegljak; *Rag.* poxegljak; *Croat.* jagoda; *Ross.* земляника, земляница, земляничка, клубника; *Eccl.* земленица. Poziemki, po ziemi rosnące; abo pozimki, po zimie pierwsze. *Cn. Th.* Poziomki ogrodowe co drugi rok przesadzać trzeba; dzikie rosną w lasach. *Kluk. Rośl.* 1, 224. *Kluk. Dykc.* 2, 10. Gatunek poziomek trawnych *Boh.* trawnice. Odmiany ogrodowe poziomek, truskawkami się zowią. *Jundz.* 273. Truskawki, pozimeczki. *Rej. Wiz.* 24. Lecie mléko, w jesieni jabłko z gronem wina, Na wiosnę poziemeczki, zimie do komina. *Simon. Siel.* 38. Poziemki szczykać. *Nag. Wirg.* 495, *ob.* Poziomkowy. POZIEMNY, POZIOMNY, POZIOMY, a, e, POZIEMNIE, POZIOMNIE, POZIOMIE *adverb.*; *Boh.* pozemsky; *Ross.* поземный, поземистый, приземистый; §. a) po ziemi się znajdujący, nizki, niegórny; auf der Erde befindlich, niedrig, nicht erhaben. Wąż poziemny. *Sekl.* 30. (po ziemi łażący). — *Fig.* Kto ma dowcip ściśniony i gieniusz suchy, Tego Pegas poziomy, temu Febus głuchy. *Dmoch. Szt. R.* 2. Gardzi rodem poziomym, a złotemi pióry Gwiazd sięga. *Hor.* 2, 12. Poziomy rym. *Zimor. Siel.* 203. (płaski, podły). Stylem pisać poziomym i czołgającym się. *Mon.* 75, 646. Nasz wiek syt w zbytki, w istocie poziomy, Zrządził, iż zniósłszy dumne grubiaństwo, Utraciliśmy i cnotę i państwo. *Kras. List.* 160. — §. b) Poziemny, lądowy, niewodny, Land=, Poziemne zwierzęta, Landthiere. *Tr.* — §. c) *Mathem.* Poziemny, poziomny, horyzontalny; wagerecht, wasserrecht, horizontal. Powierzchnia pozioma, do któréj pionowa jakiego miejsca jest prostopadła. *Hub.*

Wst. 22. Płaszczyzna pozioma. *Geom.* 1, 252. Linia poziemna. *Jak. Mat.* 1, 296. Stolik geometryczny ustawić poziemnie. *Geom.* 1, 258. *Krup.* 4, 9. *Rog. Doś.* 2, 84. Stolik poziomie postawiony. *Hub. Wst.* 71. O windach poziemnych i pionowych, *sucula*, *ergata*. *Jak. Mat.* 4, 311. Położenie horyzontalne abo poziomne. *Solsk. Geom.* 2, 4. Strzelenia poziomne, gdy armata stoi rórównolegle z poziomem. *Jak. Art.* 1, 437, (*oppos.* nawiasowe). — *Botan.* Korzeń poziomy, *horyzontalis*, nie idzie prosto w głąb, ale się pod ziemią szerzy i rozciąga. *Bot. Nar.* 32. *Jundz.* 2, 8. — §. d). Rychard wielki poziemny podatek na całą Anglią nałożył. *Wyrw. Geogr.* 450, *Ross.* поземельный, поземельное, поземельныя деньги; czynsz gruntowy, łanowe, Grundzins, Abgabe von Grundstücken, Ländereyen.

POZIERAC, *ob.* Pojrzeć, Pojźrzeć.

**POZIEW, u, *m.*, wyziew, wyduch; der Aushauch, Duft. Róża wieńcem lubości śmiertelnych ludzi, On słodkiem poziewem i bogów budzi. *Anakr.* 74. POZIEWNĄĆ, *f.* poziewnie *intr. jedntl.*, Poziewać *niedok.*, ziewać, ziewając gębę rozdziewiać, gähnen. Za poziewającemi gębę rozdziewiasz. *Pilch. Sen. łask.* 101. Nie poziewaszże, widząc drugiego poziewającego? *Teat.* 17. *b*, 37. Powiedziałbym: idź spać, temu, który poziewa. *Teat.* 20, 95. Poziewanie *Ross.* позѣвота. — §. Poziewać na co, pragnąć czego, nach etwas schnappen. Zygmunt na królelestwo braterskie łakomie poziewając, własnego ostradał; *fraterno regno inhians. Krom.* 432. — §. Poziewać czym = oddychać, dychać czym; hauchen, duften. Tu wiosna długim Zefirem poziewa, Tu ostre grudnie Jupiter ogrzewa. *Hor.* 1, 217. *Nar.* POZIEWACZ, a, *m.*, der Gähner. Nie stoją mi w oczach cieżcy poziewacze, kiedy chcę, to spię. *Pot. Syl.* 27.

POZIMEK, mku, *m.*, początek wiosny zaraz po zimie następujący, der Nachwinter, der erste Anfang des Frühlings; *Ross.* отзимiе; (*Sorab.* 2. posimski marzec). Nie bierz się wcześnie do roboty, dopóki zupełnie zdrowia nie odzyskasz, zwłaszcza z pozimku i w jesieni. *Perz. Lek.* 313. POZIMKA, POZIMECZKA, POZIOMKA, POZIOMY, *ob.* Poziemka, Poziemny. POZIOMEK, mka, *m.*, *carabus*, rodzaj zawierający chrząszcze, po większéj części nie latające, lecz po ziemi szybko biegające. *Kluk. Zw.* 4, 52. Laufkäfer, nicht fliegende, sondern auf der Erde schnell herum laufende Käfergeschlechte. POZIOMKOWY, POZIMKOWY, POZIEMKOWY, a, e; *Eccl.* земляничный, клубничный: od poziemek, Erdbeer=. Poziomkowe ziele, das Erdbeerkraut. *Kluk. Rośl.* 2, 246, *Ross.* земляничникъ, клубничникъ.

POZJEŹDŹAĆ się *recipr. iter. dok.*, nach einander fahrend oder reitend zusammen kommen. Pozjeżdżało się tego co niemiara. *Teat.* 28, 92.

POZŁOCIĆ, *f.* pozłoci *cz. dok*, Pozłacać *niedok.*; *Boh.* pozlatiti, pozlacowati; *Slov.* pozlatiti; *Sorab.* 1. pozwotžam; *Vind.* poslatiti, preslatiti, obslatiti; *Rag.* pozlâtiti; *Bosn.* pozlatiti; *Croat.* pozlachújem; *Ross.* позлатить, позолотить; *Eccl.* озлатити, озлащаю; po wierzchu ozłocić, vergolden. Wart jesteś, żeby ci tę głowę pozłocić. *Teat.* 32. *b*, 56, (cf. pożółcić). POZŁOCISTY, a, e, — o *adverb.*, *Cn. Th.* złotem obleczony; *Slov.* pozlatily, pozláceny; *Eccl.* златомоченъ; (*Sorab.* 1. podmoszazné, cf. mosiądz), vergoldet, übergoldet. *Imbracteatus auro*, pozłocisty sporo albo blachą złotą pokryty. *Cn. Th.* — *§. Pozłocistego, by też nie umiał i kozie ogona zawięzać, alić go na urzędy sadzają, alić go już z rady nie wyganiaj. *Rej. Post.* 70 *b.* złoto mającego, bogacza pieniężnego, ein Reicher. POZŁOTA, y, *ż.*, POZŁOTKA, i, *ż.*, *dem.*, POZŁOTEK, tka, *m.*; *Morav.* pozlátka; *Boh.* pozlátko; *Rag.* pozlata; *Ross.* позолота; powleka złota na czym, blaszka złota; die Vergoldung, der Goldüberzug. Czymże się tedy chlubią? pozłotką samą, która tylko z wierzchu za złoto się udaje, a wewnątrz jest szczéry mosiądz, albo kontryfał. *Podw. Sion. M* 3 *b.* Zna bóg ołów pod pozłotą. *Pot. Pocz.* 267. Potrząski rozliczne, pozłotki, farby, malowania dziwne. *Rej. Zw.* 58 *b.* — *Transl.* Nie znajdziesz w moich słowach blasku ni pozłoty, Lecz znajdziesz prawdę szczérą, honoru i cnoty. *Teat.* 43. *c*, 161. *Wyb.* pozoru, barwy, jedwabiu, bawełny, upiększenia, pięknszydła; Verschönerung, Schminke, Anstrich. Miłość własna pochlebnym omamia nas pozłotkiem, iż do każdego urzędu zdatność w sobie widzimy. *Mon.* 65, 189. — Pozłota, [okołki tłustości pływające na różnych niekliznach 3], okrasa w kuchni, omasta; *Ross.* навара, das Fett zum Anmachen der Speisen. — §. *Actio:* Pozłota, pozłacanie, das Vergolden. Pokost na wszelką pozłotę. *Śleszk. Ped.* 304. — §. O wy głowy do pozłoty, znać, że wam mózgu brakuje. *Teat.* 52. *d*, 59. głowa dla kształtu tylko, czcza pusta choć kształtna głowa, jak u lalki Norymberskiéj; ein Strohkopf, ein leerer fader Kopf. Ta głowa nie do pozłoty. *Teat.* 33. *d*, 90. Często z złotym barkiem do pozłoty głowa. *Zabł. Amf.* 48. *Tręb. S. M.* 30. POZŁOTNIK, a, *m.*; *Boh.* pozlatnik; *Carn.* slatâr; *Vind.* poslatnik, preslatar, preslatnik; *Rag.* pozlatitegl; *Croat.* pozlatitel; *Ross.* золотильщикъ; der Vergolder, rzemieślnik od pozłacania. POZŁOTNY, a, e, do pozłoty służący, zum Vergolden. Pokost pozłotny nie tylko na skóry, ale też na srebro służący. *Śleszk. Ped.* 302.

*POZMARLE *adverb.*, n. p. Dziecię pozmarle urodzone, t. j. które się po śmierci ojcowskiéj urodzi. *Szczerb. Sax.* 113, *ob.* Pogrobek, pogrobowiec, pośmiertne, co się przyrodziło; *Bosn.* posmiritje, nach des Vaters oder der Mutter Tode geboren. Gdy się białogłowa przy pogrzebie mężowym, abo we trzydzieści dni opowie, że brzemienna, i potem urodzi; tedy ono dziecię tak pozmarle urodzone, dziedzictwa ojca swego dójdzie. *ib.* 24.

POZMARZAĆ *nijak. iter. dok.*, nach einandern erfrieren. Sroga była zima, i od mrozu wszystko pozmarzało. *Zygr. Pap.* 320. POZMIATAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander werfen. Mosty wszystkie przed Tatarami pozmiatano. *Biel.* 135. POZMYŚLAĆ *cz. iterat. dok.*, nach einander erdenken, erdichten. Szalbierz pozmyślał listy. *Tr.* POZMYKAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander los lassen (die Hunde vom Leitseile). Na lisa charty z smyczy pozmykali. *Otw. Ow.* 292.

POZNAC, *f.* pozna *cz. dok.*, Poznawać *niedok.*; *Boh.* pozna-

ti, poznawati; *Sorab.* 1. poznawam, poſnacž, (poſnasch wyznać, poſnasche wyznanie); *Carn.* posnâm; *Vind.* posnat, sposnat, sposonati; *Rag.* poznatti, (spoznatti *praemio afficere*, spoznanje *praemium*); *Croat.* poznati, poznavam, zpoznávam, zpoznati; *Dal. et Slav.* poznati; *Bosn.* poznati, poznavati, (spoznattise, vratitise ú se *resipiscere*, upamiętać się; uzaznati *rescire*); *Ross.* познать, познавать, спознать, спознаю; *Eccl.* благознательсвую: pojąć rozumem, zrozumieć, wyrozumieć; erkennen, einsehen, begreifen. Nie poznawali, nie poznają, albo przynajmniej nie chcą poznać tego panowie, iż od dobrego mienia poddanych ich własna możność zawisła. *Kras. Pod.* 2, 257. Poznanie, wiadomość, pojęcie, die Erkenntniß; *Boh.* poznanj; *Sorab.* 1. poznatžo; *Vind.* sposnanje, sposnanost; *Dal.* poznavanye; *Croat.* poznanye; *Eccl.* познанie, благознанie. Poznanie abo myśl, jest wyobrażenie rzeczy. *Boh. Dyab.* 30. Im więcej człowiek ma poznania, tym ściśléj rzeczy na uwagę bierze. *Zab.* 14, 82. Bóg na puszczy dał zakon i poznanie imienia swego i woli swej Mojżeszowi. *Sk. Żyw.* 1, 356. — Poznać człowieka, przyjaciela, gruntownie go wymiarkować; einen kennen lernen, recht kennen. Człowieka nie zaraz poznać. *Cn. Ad.* 134. Poznać ludzi istotna, najpierwsza nauka. *Kras. List.* 101. Największej wagi nauka, umieć poznawać ludzi. *Stas. Num.* 2, 194. W przygodzie przyjaciela najrychlej poznamy. *Biel. S. M. B* 3 *b.* *Emphat.* Poznasz mię kiedy; poznasz tego tchórza, którymeś mię nazwał; poznasz wosk. *Cn. Ad.* 918. (dam ci się w znaki, du sollst mich schon kennen lernen). Pozna on, z kim ma sprawę. *Boh. Kom.* 1, 41. — Daj jej do poznania, że się w niej kochasz. *Teat.* 52. *d,* 91. niech pozna, wie, umiarkuje, laß es sie merken. — Poznawać z czego, po czym, pomiarkować, postrzedz; an etwas erkennen, verspühren. *Croat.* zeznati; *Vind.* sposnati, svanzhati; *Sorab.* 2. husnash, (*ob.* Uznać). Boże jam cię najpierwej poznał po dobroci. *Karp.* 1, 189. Z pojrzenia bywa poznan mąż, a po obliczu bywa poznan mądry. 1 *Leop. Syr.* 19, 26. Poznać wnet z mowy, jakiéj kto głowy. *Cn. Ad.* 917, cf. mowa wydaje ludzkie obyczaje. *Slov.* Ptáka po peri, wlka po srsti, člowéka po reči poznaš. Z oczu moich poznawał, że już był kochanym. *Teat.* 48. *b,* 6. Z owoców ich poznacie je. 1 *Leop. Math.* 7, 20. — §. Poznawać kogo, już dawniéj znanego, abo to, co się już znało; *Ross.* опознать, опознивать, wieder erkennen, erkennen. On ich jakby nie poznał, i czapki nie zdjął. *Teat.* 19, 24. W szczęściu nie poznaje człowiek ludzi, a w nieszczęściu nikt się do niego nie przyznawa. *Mon.* 71, 24. Jest pewna sztuka niepoznawania ludzi znajomych sobie. *Zab.* 3, 205. W saméj rzeczy, nie poznałem Wc Pani. *Teat.* 17, 139. Poznała go po głosie. *Pieśn. Kat.* 140. Twarz moja była niegdyś okrągła; dziś schudłam, i zaledwie jestem do poznania. *Chod. Gesn.* 107. kaum zu erkennen. Co za stratę ponieśliśmy z wysłania go do Warszawy, do niepoznania chłopiec. *Teat.* 19, 66. (odmienił się tak, że go nie poznać). Do poznania, mogący być poznanym; kenntlich, zu erkennen, *Vind.* posnanliu, snanliu; *Eccl.* благознаемый. Łatwość bycia poznanym; *Vind.* posnanliunost, snanlivost, sposnanitnost, sposnanlivost, die Kenntlichkeit, Kenntbarkeit. — *Moral.* Choroba poznana, już na połowę jest uleczona. *Teat.* 34, 43. Samo poznanie błędu bywa karą ostrą. *Teat.* 42. *c,* 63. — Omylić się w poznaniu kogo, brać kogo za kogo innego; *Vind.* preposnati, presposnatiſe; einen verkennen. — §. Poznawać kogo, poznawać się z nim, znajomość z nim robić, zaznajomić się, *Carn.* snanèti se, snânem; *Bosn.* zduscitise, s' poznatise zajedno, spriateglitse; *Ross.* спознаться, познакомиться, einen kennen lernen, Bekanntschaft mit ihm machen. Chcesz poznać się z jaką ładną kobietką, poczestuj tabaczką; już ci znajomość. *Teat.* 23. *b,* 4. Poznawać kogo z kim, znajomość mu z kim robić, zaznajomić go; *Ross.* познакомить, einen mit jemanden bekannt machen. Byłem przez niego poznawany z sąsiadami mojemi. *Xiądz.* 138. — §. Wielka cierpliwość Józefa, że tak długo poznanie swoje z bracią odwłoczyć mógł. *Sk. Żyw.* 1, 323. nim się im dał poznać, die Zuerkennengebung. — §. Poznać żonę, poznać męża, cielesną sprawę mieć; fleischlich erkennen, sich fleischlich vermischen. Adam poznał żonę swoję Hewę, która poczęwszy, porodziła Kaima. 1 *Leop. Genes.* 4, (*Vind.* ſvojo sheno sposnati). Na jedno poznanie niewiasta poczęła, i wstawszy odeszła. 1 *Leop. Genes.* 38. (*zeszcie 3 *Leop.*). Ona nie miała woli nigdy męża poznać. *Rej. Post.* Z z 3. Rzekła panna do anioła, jakbym ja rodzić miała, a wszak ja męża nigdy nie poznawam. *Rej. Post.* Z z 2. (sintemal ich von keinem Manne weiß. Luth.).

POZNACZYĆ, *f.* poznaczy *cz. dok.*, Poznaczać *niedok.*, wciąż oznaczyć, nach einander bezeichnen, bestimmen; *Boh.* poznamenati; *Vind.* posnaminuvati, sasnaminuvati; *Croat.* poznamenuvati, poznamenujem; *Ross.* отмѣтить, отмѣчать. Słońce do kresu sobie poznaczonego się obraca. *Bzow. Roż.* 89. Szatan uszanować musi tych, którzy przy chrzcie ś. poznaczeni są, bo zbawienną cechę noszą. *Dambr.* 247. Ku porozumieniu rozdziałów, annotacye albo poznaczenie rzeczy co główniejszych, przy boku położone, niepomału pomogą. *Smotr. Lam. pr.* przypiski, Anmerkungen, Randnoten. Poznaczenie. *Rej. Ap.* 17. znaki położone.

POZNAK, u, *m.* POZNAKA, i, *ż.*, znak, oznaka, po czym poznają; Zeichen, Kennzeichen, Merkmal. Najmniejszego bojaźni nie dał poznaku. *Przyb. Luz.* 135. Żadnej zmieszania poznaki nie dał. *Nar. Tac.* 3, 28. Z poznaków na chorym wnosi sobie lekarz o rodzaju choroby. *Perz. Lek.* 66. Miał się znajdować na tym zjeździe dla niedania poznaki, że się lęka. *Nar. Hst.* 4, 222. Uwaga ta w następnych wiekach dla myślących będzie dostatnią poznaką, jaki był umysł narodu. *Przestr.* 114. Zjawiły się na niebie i ziemi okropne przyszłych losów poznaki. *Nar. Tac.* 3, 9. — §. Okoliczność niepoznaki przywiązania naszego, ubliżyła mi szczęścia widzenia ciebie. *Teat.* 9. *b,* 4. (nie poznania, nie poznawania; der Umstand des Nichterkennens, nicht Bemerkens). Odziany w mniszy habit dla niepoznaki. *Nar. Hst.* 4, 208. (żeby nie być poznanym). Zmienił imię dla niepoznaki. *ib.* 2, 276.

POZNAŃ, *m.*, die Stadt Posen; *Boh.* Poznany. Z potomków

Lechowych jeden rzeczony Pozny, (cf. poźny), to jest *posthumus*, założył Poznań nad Wartą, a od swego imienia dał mu imię; i dziś jest miasto znamienite, a wszystkiej Wielkiej Polski głowa. *Biel.* 22. POZNAŃCZYK, a, *m.*, z Poznania rodowity, der Posner. Poznańczycy, Warszawianie, Lublinianie. *Gost. Gor.* 88. POZNAŃSKI a, ie, Posner=, von Posen. Województwo Poznańskie.

POZNASZAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aufheben, zusammen bringen, tragen. Morzem i ziemią bitne narody poznasza. *Hor. Sat.*

POZNAWAĆ, *ob.* Poznać. POZNAWACZ, a, *m.*, POZNAWCA, y, *m.*; *Sorab.* 1. poznatžer; *Vind.* pasnauz, posnuvauz, *f.* posnaviza, posnauka; *Rag.* poznavalaz; *Eccl.* познатель, знательный, благознателенъ; *Ross.* искусникъ; który co poznawa, der Erkenner, der Kenner. Bóg Bóg poznawaca serca. *W. Syr.* 7, 5. Sofoniasz stróż i poznawca tajemnic pańskich. *Leop. list. Hier.* 7. Boże który jesteś tajemnych rzeczy poznawaczem. 1 *Leop. Dan.* 13, 42. (uznawaczem. 1 *Leop*). — §. Ukazał się Mikrofil ciekawym poznawaczem materyj modnych. *Zabł. Roz.* 111. (starający się dowiedzieć, poznać). — §. Poznawacz, co się zna na czym, konnesor, znawca, der Kenner. Kto nie ma sposobności stania się prawdziwym poznawaczem, nie najgorzéj sądzić będzie o podanéj sobie rzeczy przez porównanie jej z drugą, którą prawdziwi poznawacze za doskonałą osądzili. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 169. Zdanie to jest Horacyusza, najlepszego w tej mierze poznawcy. *N. Pam.* 15, 370. POZNAWCZYNA, y, *ż.*, konnesorka, die Kennerinn.

POŹNIĆ, *POŹDZIĆ, *cz. dok.*, *POŹDŻAĆ *contin.*, zpoźnić *dok.*; (*Boh.* pozdj se *vesperascit*, zpozdilost *tarditas*, zpozdilý *tardus*); *Vind.* posdniti, posbniti, saposditi; *Ross.* поздать; opoźniać, opoźniać się, spoźniać się; verspäten, verweilen. Czemu powrót poździ? *Pot. Arg.* 707. Pożdał Noe siedm dni jeszcze, i wypuścił gołębicę. *Budn. Genes.* 8, 12. (czekał, zatrzymał się). *Smotr. Ex.* 37. *ib.* 26. [Pożdżać i Pożdać są dwa zupełnie różniące się wyrazy, i przykład tu nie należy, — *ob.* Pożdać 2]. Poźnienie, (*Eccl.* пождание, медленіе, ожиданіе; *Croat.* poznina). Niemasz do poczciwości czasu spoźnionego. *Bardz. Trag.* 252. *POŹDZIEĆ *nijak. niedok.*, spoździeć *dok.*, opoźnionym być, verspätet seyn. O niewierniku, a spoździałego serca nędzniku. *Rej. Post. T u* 3. POŹNIAK, *herb*; mąż strzałą przez piersi przebity, ręce opuszczone mający, w szyszaku. *Kurop.* 3, 41. ein Wappen. POŹNIK *botan.*; *ob.* Narcyz; *Boh.* pozdnjče, poźno się rodzący, ein Spätling. — (POŹNIKAĆ *neutr. iter. dok.*, nach einander verschwinden. Szczyty gór wkrótce z oczu naszych poznikały. *Przyb. Luz.* 146). — POŹNY, *POZDNY, a, e, POŹNO, *POZDNO, *POZDZIE, *adverb.*; POŹNIEJ, *POZDNIEJ *comp.*; (*Boh.* pozdnj, pozdě, pozdilý, zpozdilý, *compar.* pozdnègšj; *Etym.* dzień, dnia; (*Boh.* spůznost niechęć, způzný niechętny); *Slov.* zpozdilý, pozdě; *Sorab.* 1. pozdni, pozdže, (połdži w nocy); *Sorab.* 2. pofdže; *Vind.* posdi, posnu, posdu, pozhasen, kasan; *Carn.* pósn, posdnu, kesn, kasne, pozhasn, pozhasi; *Croat.* pòzen, keszen, kesnu, keszno, kësno, keszno; *Hung.* késö, kiseûn; *Dal.* doczne, kaszan, kaszno; *Bosn.* kasni; *Rag.* pozni, kasni, (pòzni, posledgni, *posterus* = pośledni); *Slav.* kasno; *Ross.* поздный, позденъ, поздноватый, поздненькій, поздно, поздо; *Eccl.* позденъ, вечерный, поздо бывающій, cf. *Germ.* spät; Ob d. spat; *Goth.* sped); nierychły, spät. Deszcz ranny i pozdny. *W. Osea.* 6, 3. Frühregen und Spätregen. Pozdna pokuta rzadko jest prawdziwa. *W. Post. W.* 2, 293. Poźno lepiéj, niż nigdy. *Cn. Ad.* 170. Co poźno, to próżno. *Rys. Ad.* 8. Tu mieć ma swe pokoje Pozdne potomstwo twoje. *Gęb. Hym.* 314. (najodleglejsze, najdalsze w następstwie). Pomoc już poźna i po czasie. *P. Kchan. Orl.* 1, 242. (łyżka po obiedzie). Początkowi zabiegaj, każdéj chorobie w czas zabiegaj, bo poźdne lekarstwo nie dobre bywa. *Rej. Zw.* 73 *b.* (*Slov.* Pozdě bika honit, *sero sapiunt Phryges*; już zając za górą). Poźnoś przyszła, już się lekcya skończyła. *Teat.* 37, 164. Po szkodzie poźna mądrość przychodzi. *Ezop.* 9. (*Slov.* us' ge pozdě, mili drosdě, *post festum*). Patrząc na zabój swoich, czuł żal poźny. *Tward. Wł.* 134. (niewczesny). Tales tym matkę odprawił; iż już poździe i nierychło się ożenić mu było. *Glicz. Wych. O* 8. Poźne drzewa najlepsze przynoszą owoce. *Teat.* 35, 70. Bardzo poźno w noc stanęliśmy wczora. *Teat.* 49, 8. *Vind.* terda nuzh, globoku v' nozhi, dougu v' nuzh. Miasto od wschodu górami zatoczone; ku takowemu słońce poźdno przychadza. *Cresc.* 17. Drzewo ku budowaniu ma być rąbane miesiąca listopada, chociaż i poźdniéj. *Cresc.* 33. Poźniéj, prędzej, früher oder später. Poźniej czy prędzéj, i trwożny i śmiały, Pójdą tam, kędy pokój wiecznotrwały. *Kras. Oss. G.* Do poźna, do poźnéj godziny, do poźnéj nocy, bis spät in die Nacht. Grałem z nim w karty do poźna. *Mon.* 67, 284. Jednego wieczora zabawiony urzędem swoim do poźna, gdy przechodził koło kapitularza.... *Boh. Dyab.* 3, 193. Za poźno; *Vind.* presposdi, zu spät. Za poźno wyjechawszy, chcą pośpiechem opoźnienie nagrodzić. *Pilch. Sen. list.* 2, 137. POŹNOŚĆ, ści, *ż.*, das Spätseyn, die Verspätung; *Bosn.* kasnóst, ucknenje; *Croat.* kesznozt; *Ross.* поздность.

*POŹDNO = Podźno, = pójdź no; *ob.* Pójść.

*POŻOBAĆ, *f.* pożobie *cz. dok.*; *Rag.* pozobatti, pozobati; *Vind.* posobati; *Croat.* pozoban *digitis vel rostro absumptus*; *Ross. et Eccl.* позобати, склебать, зобъ набивать, поядать; (*Ross.* поклевать, поклюю, поклевываю; zobiąc pożreć, zjeść, (o ptakach, cf. zob, dziób); auf= schnäbeln, auffressen (von den Vogeln). Posyp przed sidłem kilka ziarnek, które gdy ptak pożobie, przyjdzie do sidła. *Cresc.* 632. Zboże to będzie abo podeptane, abo od ptaków pożobane. *W. Post. Mn.* 100. Gdy siał, jedno upadło podle drogi, a ptacy powietrzni pożobali je. *W. Math.* 13, 4. *Sk. Kaz.* 93. *Dambr.* 123. Człowieka zabić, nie mówią zabić, ale uśpić, pożreć, pożobać, jak mak posiec. *Kosz. Lor.* 145 *b.* POŻOBACZ, a, *m.*, der Aufschnäbler; *Vind.* posobauz.

POZOCZYC *cz. dok.*, spostrzedz okiem, erblicken. Pozoczywszy młodzieńca.... *Chodk. Kost.* 35.

POŻOG, u, *m.*, POŻOGA, *POŻEGA, i, *ż.*; *Vind.* poshganje, poshaganje; *Ross.* пожегъ; podpał wielkiego po-

żaru, zapalenie, Mordbrennerey, Feuerlegung, Anstiftung einer großen Feuersbrunst. (*Ross.* пожега nowizna spaleniem wykarczowana; *Eccl.* жегъ, знои [*aestus* 2], жаръ, *ob.* Żar, znój). Przekonany o pożogę, o tak zły i okropny uczynek, ma być spalon. *Sax. Art.* 32. Zwalę cię z skał, i uczynię cię górą *pożegi. *Budn. Jer.* 51, 25. POŻOGNIK, a, *m.*, *POŻOŻA, [POŻOŻCA 3], *POŻOSZCZA, y, *m.*, podkładacz ognia, podpalacz, podżegacz; *Vind.* poshagovez, poshagar, der Mordbrenner, Feueranleger. Wierzono; że pożogniki one Krzyżacy na spalenie majętności Czeskich umyślnie byli podesłali, (*incendiarios*). *Krom.* 627. *Pożoża ma być wszędy pojman, i w kościelech. *Tarn. Ust.* 134. Bałwochwalnią Efeskiéj Dyany pożoszcza stopił do dna. *Miask. Ryt.* 2, 71. (Herostrat). POŻOGOWY, a, e, od pożogi, podpalny; feueranlegend, zündend. Z piekła pochodnie pożogowe. *Birk. Exorb. E* 3 *b.* Zündfackeln.

POŻÓŁCIĆ, *f.* pożółci *cz. dok.*, żółto powlec; *Bosn.* posgjutiti, gelb überziehen, (cf. pozłocić). Pożółcona za złoto miedź człek weźmie głupi. *Pot. Pocz.* 267. POŻÓŁKNĄĆ POŻÓŁKNIEĆ, *f.* pożółknie, pożółknieje *neutr. dok.*; *Boh.* požlautám se, požlautlý; *Bosn.* posgjucchivati, posgjuchjen, posgjut; *Rag.* poxûtiti; *Ross.* пожелкнуть, пожелтѣть, посоловѣть, посмуглѣть; żółto zajść, żółtym się stać, gelb werden. Maczaj tą wodą włosy, a pożółkną - ć jak złoto. *Sienn.* 492. Ciało jej przez ustawiczne posty pożółkło było. *Krom.* 250. Blizny już pożółkniałe. *Past. Fid.* 55. Gaj pożółkniał, co się wprzód wesoło zielenił. *Nar. Dz.* 3, 74. Słonecznik miewa jąderka białe abo pożółkniałe. *Syr.* 1036. Pożółkłe drzewa tego liście z gałęzi na gałąź opada. *Stas. Num.* 1, 46.

POŻONĄĆ, *f.* pożenie, pożonę *cz. jedntl.*; *Carn.* poshênem; *Eccl.* пожeнити, поженяти; *Boh.* poženu; pognać, hintreiben, forttreiben. Którzykolwiek za granicę woły Podolskie pożeną.... *Vol. Leg.* 3, 334. Tuli jutro pożeniesz? czy na inną stronę? R. Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja swoje pożonę. *Simon. Siel.* 51. Na zgubę Rzymu lud zażarty Zbiwszy, pożenie przed swym wozem Party. *Hor.* 1, 64. *Nar.* [*infinit.* mylnie wyprowadzony *zam.* pognać 2].

POZÓR, u, *m.*; (*Boh.* pozor baczność, dozór, pozorowati pilnować; *Slov.* pozorowati dozorować; *Carn.* posir *attentio*, posiram se *attendo*; *Rag.* pozòr, pogléd *intuitus*, *aspectus*; *Ross.* позоръ spektakl, widowisko, wstyd, hańba, позоровати patrzeć na widowisku; позорить, опозорить zawstydzić; *Eccl.* позоръ, позорище, зрѣлище widowisko); a*) pojźrzenie, pozieranie, pogladanie, wzrok; das Hinsehen, das Sehen, das Gesicht, der Blick; *Carn.* blish, vidés; *Rag.* prîlika, uzròk; *Ross.* видъ. Orlemi lub smoczemi w bystrości pozory, W nieprzyjaciołach szlakujem przywary. *Zab.* 8, 328. *Iżyck.* Oba pozór ponury, jako dwa koguci Wlepią w się. *Pot. Arg.* 740. Pozoru ani głosu męża tego, nikt wytrzymać nie mógł. *Faliss. Fl.* 107. — *§. Pozór, baczność, uwaga, Aufmerksamkeit. Jak gdyby nas bóg na tym stopniu posadził, abyśmy tylko presbytery poświącali, a na co inszego w cerkwi jego mały pozór mieli. *Smotr. Apol.* 108. Na samego tylko pana boga pozor im będzie, a na samego się tylko Boga obrócą, i w nim samym osiędą. *ib.* 35. — b*) Pozor, pojrzenie, prospekt, widok, die Aussicht. Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoły Pozór, tu z pasz do rzéki same idą woły. *Simon. Siel.* 34. Z góry tak wysokiéj Mieli pozór dość szeroki. *Papr. Gn.* 36. Wisi nad portem na pozorze morskim postawione miejskie teatrum. *Faliss. Fl.* 38. — c*) Pozór, co się widzieć daje, kształt, figura, pokazałość, postawa; die Gestalt, die Figur. Drzewka pomarańczowe przeplatane figami, piękny oczom pozór czyniły. *Banial. O* 2. Chude krowy zjadły tłuste, a pozór ich był zły, jak pierwej. *Budn. Genes.* 41, 21. Iskierki koło niego, jak pozór miedzi rozpalonéj. *W. Ezech.* 1, 7. (na kształt). Pięknym chorągwie wywieszą pozorem. *Pot. Syl.* 198. (pięknym kształtem, sposobem). Pozór ludzki, postawa ludzka, postura, *praecipue quoad vultum*, die Gestalt, Figur, (Miene eines Menschen). Wolność w człowieku serce podnosi, twarz wesołą, śmiałe oko, pozór i pochód ochotny w nim czyni. *Orzech. Qu.* 136. Okrąg wszystek lica zupełnego, Miarę przestąpił pozoru ludzkiego. *Suszyc. Pieśn.* 3, *F* 4 *b.* Witała go z twarzą pańskiej powagi, pańskiego pozoru. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. — §. *Hodie plerumque usurpatur tropice:* Pozór = powierzchowność, barwa, blask, płaszczyk; äußerliches Ansehen, äußrer Schein, Schein; *Boh.* foch, zamysl; *Vind.* fvietloba, fvetlust, lesk, blifh, videfh; *Ross.* наружность, предлогъ; *Eccl.* яснина, прикровеніе, ложный видъ. Więcéj częstokroć działa pozór, niżeli istota. *Kras. List.* 66. Pozory rzeczy uwodzą. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 95. Fałszywe dziś pozory wielu zwodzą ludzi, Nie wszystkoć to jest złoto, co wzrok blaskiem łudzi. *Min. Ryt.* 3, 309. Ich dowody w pozorze są coś, lubo w rzeczy są nic. *Pilch. Sen. list.* 46. Pozoru piękności przy rozwięzłych obyczajach cierpieć nie mogę. *Teat.* 5. *b*, 46. Ludzie sadzą z pozoru. *Teat.* 5. *d*, 19. *Wyb.* nach dem Scheine. Na pozór = na oko, zewnątrz; dem Anscheine nach, von außen. Pięknyś widzę na pozór, kiedyby tak wewnątrz. *Opal. Sat.* 7. (broda jak u proroka, hajduckie sumnienie). — *Aliter:* Na pozór, udawając zewnętrznie, na oko; *Vind.* na videfh, na videf, na ozhi, na lize, navidefhnu; *Carn.* barle, na barle, tshèsh, zum Scheine. Na oko kto co czyni, powierzchnie, na pozór, maszkary stroi. *Cn. Th.* 445. Trzymaj się swego, choć na pozór, zamyślaj przecię. *Teat.* 56. *c*, 70. Na pozór tylko cnotliwa. *Teat.* 5. *b*, 44. Kobietki często na pozór udają gniew. *Teat.* 15, 70. — ȣ. Zmyślasz, pozoru nawet nie ma do prawdy. *Teat.* 23, 82. podobieństwa, Wahrscheinlichkeit. POZOREK, rku, *m.*, POZORCZYK, a, *m.*, *dem.*, mały pozor, pretexcik, płaszczyk; Schein, geringer Anschein, Deckmäntelchen, kleiner Vorwand. Słusznie lękasz się ogadywania; bo tu, aby pozorek, już potępiają. *Teat.* 27. *c*, 15. POZORNOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* pozornost *intentio animi*); powierzchny kształt; *Vind.* navidezhnost, skasaunost, fviethvost, skasavitnost, die Außenseite, der äußere Schein. *Sienn.* 226. — §*. Popiel przeniósł stolicę do Kruświcy, że pozorność polną lubował; *apertis campis delectabatur. Krom.* 45, cf. pozór, pojrzenie, prospekt, widok, Aussicht. POZORNY, a, e, POZORNIE *adverb.*; (*Boh.* pozorny bu-

czny; *Ross.* позорный haniebny, wstydliwy); a*) mający dobre pojźrzenie, czyli prospekt, widok; *Vind.* navideshen, naozhliu, skasliu, skasaviten, skasaun, von einer schönen Aussicht, einen guten Prospect gewährend. W pozornéj równinie Lech pierwsze miasto postawił; *in patentissima planitie. Krom.* 31. Ciało Wandy milę od Krakowa, na wydałym i od miasta na pozornym miejscu pochowane jest; *editiore loco e conspectu urbis. Krom.* 38. — b) Pozorny, okazały, świetny, w oczy wpadający; ansehnlich, in die Augen fallend. Rany świt pozorny. *J. Kchan. Ps.* 91. Na czele postawili pozorne pokoje. *Otw. Ow.* 14. Nie pozorny, ale wyborny. *Cn. Ad.* 632. (nie patrz na postawę; chłopa w korzec nie mierzą). Lepiéj pożytecznie, niż pozornie. *Cn. Ad.* 441. — c) Pozorny, powierzchownie tylko pokazały, udany, nieistotny, scheinbar. Pozorny bieg słońca, *apparens. Hub. Wst.* 23. Pozornie, *Carn.* barle, warle; *Ross.* извѣтомъ. *POZORZYSTY, a, e, n. p. Pozorzysta gwiazda kosmata, *cometa. Macz.*

POZOSTAĆ, *f.* pozostanie *med. dok.*, pozostaje *pr.*, Pozostawać *cont.*; *Boh.* pozůstati, pozůstawati; zostać się nazad, zurück bleiben. Pozostaję w drodze, *remaneo retro. Cn. Th.* — *Fig.* Filozofia Turecka daleko od naszéj pozostała. *Kłok. Turk.* 42. — §. Pozostać, jeszcze się zostać; übrig seyn, noch übrig bleiben. Pozostały dług, długów ostatki, reszta. *Cn. Th.* Pozostałe, reszta *Ross.* досталь. Pozostały; *Rag.* ostauli, (*ob.* Ostać). Pozostaję po śmierci drugich, *supersum. Cn. Th.*, *ob.* Przeżyć. POZOSTALEC, lca, *m.*, który się po kim został, resztujący, ein Uebriggebliebner. Gdzie to miejsce, gdzieby pozostalców Słowiańskich nie było? *Sienn. Wykł.* POZOSTAŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh* pozostalost; *Ross* досталь; co się zostało, reszta; das Ueberbleibsel, der Ueberrest. Po śmierci plebana dziekan kazał zabierać *ad officium* pozostałość. *Xiądz.* 86. puścizną. POZOSTAWIĆ, *f.* pozostawi *cz. dok.*, Pozostawiać *niedok.*; *Boh.* pozůstawiti, pozůstawowati; rozmaicie po sobie ostawić, nach einander zurück lassen. Nie chcieli słuchać pana, iż nie zarzucili brzydliwości oczu swoich, ani pozostawili bałwanów Egiptskich. *Gil. Kaz. A a* 5.

*POZOWIĆ, *ob.* Pozwać. *POŻOŻA, *POŻOŻCA, *ob.* Pożognik.

POZRYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander abreißen. Zastałem wszystkie pozrywane obicia. *Mon.* 64, 147. — §. Gdy ci powiem wszystko, boki pozrywasz od śmiechu. *Teat.* 12, 102. pękniesz od śmiechu, du wirst bersten vor Lachen.

POŹRZEBIŁY się klacze, oźrzebiły się jedna po drugiéj, die Stutten haben nach einander gefohlt, geworfen. Klacze, gdy się już poźrzebią, tychże z maciorkami pastwisk niech zażywają źrzebięta. *Hipp.* 23.

POŻRZEĆ, [POŻREĆ 2], *f.* pożrze *cz. dok.*, Pożerać *niedok.*; *Boh.* pozřjti, požrati, požjrati, (požeradlo paszcza); *Slov.* požjrám; *Sorab.* 1. požracž, požriecž, požeram, požru, zežeru; *Sorab.* 2. požresch, požrasch; *Vind.* poshrit, poshreti, poshrem, poshirati, notershreti, vshirati, gorposhreti, gorseshreti; *Carn.* poshreti, poshreiti, poshrêm, poshiram, (poshirk = połknienie, łyk); *Croat.* posreti, posirati, posiràm, poserlszem; *Dal.* possarkati; *Rag.* proxdrjêti; *Slav.* proxderati; *Bosn.* prosgdriti, prosgdirati; *Ross.* пожрать; źreć jedno po drugim, pojeść, połknąć; auffressen, verschlingen, verschlucken. (*Eccl.* пожретъ, 1) въ жертву принесенъ ofiarowany, cf. żar, 2) поглощенъ połkniony, pożarty). Krokodyl ten pożarł był więcéj niż 100 ludzi. *Boter.* 221. Rybki małe wielkie pożerają. *Biał. Post.* 239. Bodajby go ziemia żywo pożarła! *Past. Fid.* 100. Ptastwo pożarło nasienie. *Sekl. Luc.* 8. (pojadło, pożobało). — *Transl. fig.* Płomień pożera co napada. *Past. Fid.* 30. Pożar wszystko, cokolwiek mu się tylko z natury swojéj oprzeć nie może, pali, pożera, niszczy. *Mon.* 73, 301. Ogień browarny jest ogrzewający, hutny jest pożerający. *Torz.* 61. Nie będziecie tak czynić, pewnie śmierć a miecz pożrze was. *Rej. Post. M m m* 2. Miecz ich pożarł srogi. *Auszp.* 31. Oczyma dostatki moje pożerają. *Teat.* 48. *d*, 36. Pożeracie domy wdów. *Sekl. Math.* 23. (marnujecie, trwonicie). Klęli się i łajali, jakby się pożrzeć sami chcieli. *Jabł. Tel.* 256. Pytałem się go, coby go za smutek pożerał! *Teat.* 9. *c*, 9, (*ob.* Gryźć, frasować). Prędko smutkiem pożarty umarł. *Sk. Dz.* 1133. von Gram verzehrt, aufgerieben vor Gram. Ona wszystko tai i pożera w sobie. *Teat.* 14, 98. (połyka, sie verschluckt alles). *Pożrzeć się *recipr.*, żarłocznym się stać, verfressen werden, freßgierig werden. Skarżymy się na sługi, iże się pożarli, Trzeźwi słudzy z trzeźwymi pany już pomarli. *Petr. Et.* 13. POŻRZYCIEL, a, *m.*, pożeracz, pożérca, pochłoniciel; der Fresser, Verschlinger. Pożrzycielowie ludu mojego. *Budn. Ps.* 14, 4.

POZRZUCAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander herab werfen, zusammen werfen. Pozrzucać z urzędów *Eccl.* сонзвергнути, сонзвергати. POZSIADAĆ *intr. iter. dok.*, nach einander absteigen. Zjechawszy z góry, z koni pozsiadali. *P. Kchan. Orl.* 1, 96. — §. Ściany z wód pozsiadanych, świeciły się śrzonem. *Pot. Arg.* 282. t. j. pozmarzłych, zusammengefrornes Wasser. POZSSAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander aussaugen. *Fig.* Pozssawszy wina, z stołków powstawali. *Żebr. Ow.* 312; *repetito munere Bachi.* POZSZYWAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zusammen nähen; *Ross.* стачать, стачивать.

POŻUĆ, *f.* pożuje *cz. dok.*, Pożuwać *niedok.*, przez chwilę żuć, eine Zeitlang kauen; *Rag.* posxvâtati; *Ross* пожевать. Dziwaczne winowajcy dociec zenie przez pożucie chleba lub séra kawałka, na którym ewanielią wypisywano. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 172.

POZWABIAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zusammen locken. Pieniem lasy, źwierz przy tym zuchwały Tracki prorok pozwabiał, i pochopne skały, *ducit. Żebr. Ow.* 267. — §. Jozue wszystkim żydom się pozwabiać kazał, i w żywność się im przysposabiać. *Leszcz. H. S.* 170.?

POZWAĆ, *POZOWIĆ, *f.* pozwie, *pozowie *cz. dok.*, Pozywać *niedok.*; (*Boh.* pozwati zaprosić, *invitare*); *Boh.* pohnati, poženu *citare*; *Bosn.* pozvatti; *Rag.* pozvatti, pozivati, (pozvatti, zijvgljam = wyzywam); *Croat.* pozvati, pozavati, pozavam; *Dal.* pozvati; *Vind.* v' sodbo klizati, priedklizati, priedpoklizati, pridtirjati, predvabiti, priedvabiti, satoshiti; *Sorab.* 1. powówam pžed sud; *Ross.*

позвать, позывать, дозвать, дозывать, потребовать; pozwać do sądu, na sąd, przed sąd. *Dudz.* 12. zapozywać, vorladen, gerichtlich belangen, vor Gericht fordern. Bóg naprzód Adama pozwał, t. j. wezwał go do siebie, o przestąpienie mandatu swego. *Groick. Obr.* 89. Pozwany jest ten, który na zaskarżenie powoda sądowi usprawiedliwia się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 21. Jak on mię pozwie, to ja go wyzwę. *Teat.* 22. *b*, 37. Zapłać piérwéj, niż cię pozwą. *W. Post. W.* 2, 348. (cf. pozew). — (POZWALAĆ, *ob.* Pozwolić. POZWALACZ, a, *m.*, przyzwoliciel, *assensor. Macz.* der Bewilliger. (*Eccl.* изволитель). — POZWANIE, POZYWANIE, *ob.* Pozwać, Pozew. POZWANIEC, ńca, *m.*, zapozwany, obwiniony. *Włod.*, obżałowany u sądu. *Cn. Th.* 582; *Sorab.* 1. powowane; *Rag.* pozvanik, der Geladene, Citirte.

POZWIERAC *cz. iter. dok.*, pozamykać, nach einander zuschließen. Gdy wyrok śmiertelności tobie i mnie pozwiera oczy.... *Chrość. Ow.* 10. — (*POZWIERZCHNY, *POZWIERZCHOWNY, *ob.* Powierzchny, powierzchowny). — POZWIESZAC *cz. iter. dok.*, nach einander herabhängen, herab hängen lassen. Liszekli chytrych, wilkówli nagoni, Z jakim tryumfem pozwiesza ich z koni! *Tward. Daf.* 7. *Otw. Ow.* 161. POZWIJAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander zusammen binden, zusammen drehen. Kawałki starych lontów w pęczki pozwijane. *Jab. Art.* 2, 112. POZWODZIĆ *cz. iter. dok.*, do kupy wieść, nach einander zusammen bringen. O wy chodzące na koło trzody, Gdy was tu piękna pasza pozwodzi, Ach oszczędzajcie ten bluszczyk młody. *Chod. Gesn.* 11. — § Zwodzić, omanić, nach einander berücken. Żony pozwodzone. *Teat* 25. *b*, 94.

POZWOLIC, *f.* pozwoli *cz. dok*, Pozwalać *niedok.*; *Boh.* powoliti, powolowati, dowoliti, dowolowati; *Slov.* powoliti; *Sorab.* 2. swohlisch: *Sorab.* 1. sze podwohlisch, postawisch; *Vind.* posvoliti, pervoliti, perpustit, voshit, prostunehati, prostupustiti, napustiti, pasirati; *Ross.* позволить, позволять, (повелѣть, повелѣвать rozkazać); *Eccl.* облазнити, попустить на что; przyzwolić na co, erlauben. Kto mogąc grzechu bronić, nie broni, pozwala. *Bardz. Trag.* 196. Łaskawość okrutna, szkodliwych rzeczy pozwolić. *Cn. Ad.* 428. Siana z obroku swego pozwolwa (*Dual.* = pozwólmy) pod boczki jego. *Groch. W.* 535. Zaraz ci rewers napiszę, godzinki mi tylko pozwól czasu. *Teat.* 1. *c*, 55. By mu był bóg pozwolił dłużéj zdrowia, mógłby był co słusznego ukazać. *Falib. P* 2. (gdyby go był obdarzył nim). Nie chciał pozwolić synowi do klasztoru. *Sk. Żyw.* 1, 417. Jagiełło posłał do Witołda, żeby ojca do zgody przywiódł; który do tego pozwolił. *Biel.* 219. (na to zezwolił, przystał na to). Jeśliby cię namawiali grzesznicy, nie pozwalaj im. *Budn. Prov.* 1, 10. (nie przyzwalaj. *Bibl. Gd.*). Nie do pozwolenia (*Vind.* nepovolitim). Pozwalający, *Ross* позволительный; *Eccl.* прощаемый — §. Nie pozwalam, *veto*, formuła uroczysta zrywania sejmów; ich protestire! Jeden ojczyzny całej trzymał w ręku wagę, Powiedział. «Nie pozwalam!»; i uciekł na Pragę. *Niemc. P. P.* 11. Pozwolić sobie, nie żałować sobie; sich ein wenig erlauben, sich etwas vergönnen. Teraz mając się lepiej, możemy już sobie cokolwiek i pozwolić. *Kras. Pod.* 2, 146. Cóż to? boicie się tę łopatkę baranią krajać? pozwólcie sobie, jakby w własnym domu. *Teat.* 42. *D a.* Ci Ichmość sobie pozwalają. *Teat.* 52. *c*, 25. sie nehmen sich was heraus. Mowa twa nierostropna, nadto sobie pozwalasz. *Teat.* 15, 72. POZWOLENIE, ia, *n.*, *POZWOLEŃSTWO, a, *n.*, zezwolenie, wolność na co dana, die Erlaubniß; *Slov.* powolitelka, zaněchawatelka; *Vind.* perpushanje; *Croat.* dopuschenye; *Slav.* dopushtenje; *Ross.* позволенie, (повелѣнie rozkaz), благоволенie, спросъ. Z pozwoleniem; *Vind.* s' slovesom, mit Erlaubniß. Dostałem od pana ekonoma pozwoleństwo, za granicą kupić sobie drzewa. *Teat.* 16. *c*, 64. POZWOLICIEL, a, *m.*, *subscriptor*, ten, który przy kim stoi w jakiéj rzeczy. *Mącz.* zezwoliciel, der Bewilliger.

POZWOWY, a, e, od pozwu, Citations =, Ladungs =; *Ross.* призывный, сыскный.

POZWYCIĘŻAĆ *cz. iter. dok.*, nach einander besiegen. Gedeon, Barach, Samson, przez wiarę pozwyciężali królestwa. 1 *Leop. Hebr.* 11, 33.

POŻYĆ, *f.* pożyje *med. niedok.*, spożyć *dok*; *Ross.* пожить; 1) czas niejaki przeżyć, eine Weile durchleben. O jakbym szczęśliwie spożył wiek w tym stanie, Któren nie wie, co to serc nierówne kochanie. *Zab.* 5, 358. *Koss.* — Pożyły, który kiedy żył, der gelebt hat; (*Slov.* požilý *grandaevus*; *Ross.* пожилый podeszły; пожилое komorne). Pisze o tym nie z siebie samego, ale z świętych, przed nim pożyłych doktorów tę naukę wziął. *Smotr. Apol.* 29. *Weryf. pr. Obr.* 12. — 2) Pożyć kogo, czego, *active*, *dok.*, pożywić *niedok.*, (*ob.* Pożywić, pożywić się), dać mu radę, sprostać mu, pokonać go, zbić: mit einem oder mit etwas fertig werden, sich zu rathen wissen, jemanden oder etwas unter sich kriegen, überwältigen. Musi o tym myślić, jakoby onego zuchwalca pożył. *Gorn. Wł. Dz.* Czasem dobra wolą rychléj pożywiesz, czego złością nie zmożesz. *Ezop.* 35. Tylko zawojem straszy, niechajże mu spadnie, Poznasz, iż chłopsko płoche, pożywiesz go snadnie. *Stryjk. Turk. C* 3. Czy się godzi nieprzyjaciela zdradą pożyć! *Petr. Et.* 2, 244. Przyjaciół moich wszystkich spożywał, Pościnał, wsi ich spalił, czci poodsądzywał. *P. Kchan. Orl.* 1, 241. Wojna trudno go pożyć, bronią trudno zwyciężyć. *Baz. Sk.* 573. Snadno pożyć, kto się nie spodziewa. *Pot. Pocz.* 327. Chwali Apollo swą strzałę, że nią tak jadowitej pożył bestyi. *Tward. Daf. praef.* Siekierą rąbiąc wierzbę zawiłą, chcąc jéj rychléj pożyć, z niéj klinów naciosał. *Ezop.* 75. Pożyć sęku, *conficere nucem. Cn. Th.*, (cf. zgryźć orzech). Te lata są żelazne, skaliste, twarde, trudne, których nie ledajako pożyć; już tu wszystko jako z kamienia kował. *Podw. Wróż.* 24. *Profunctus sum maximis laboribus*, pożyłem wielkich prac. *Mącz.* überstehen. — Daj odpór, nie rzecz dać się wielkiéj pożyć biedzie. *Bardz. Trag.* 403. (nie daj się, nie podlegaj, nie poddawaj się; laß dich nicht aufreiben, unterliege nicht). Serce, nie daj się pożyć żalom. *Past. Fid.* 29. Niespożyty, niepożyty, nie dający się spożyć, niezwyciężny, unbesiegbar. Stwardniały i niespożyty na wszystkie krzywdy i obelgi. *Pilch. Sen. gn.*

289. Co ze mnie ma, wieczno jest, i nie winno skazie, ni płomieniem pożyto; *nulla domabile flamma. Żebr. Ow.* 225. Ten jako kamień niepożytéj skały, Odpiera deszcze, wiatry, gromy, wały. *P. Kchan. Jer.* 251. Niepożyte żelazem skorupy. *Nar. Tac.* 3, 90. Niepożyte w tylu wojennych przypadkach półki. *ib.* 2, 251. Pamiętna i wiekami niepożyta dla następców nauka. *Dyar. Grod.* 135. Niepożyte srebro. *Smotr. Lam.* 26. POŻYCIE, ia, *n.*, ciągłe życie, das Fortleben, das Leben, die Lebensart. Zerwali mu pożycia sprężynę, (zabili Cezara). *Chrośc. Fars.* 63. Pożycie dobre w małżeństwie od podobieństwa charakterów zawisło. *Kras. Pod.* 1, 272, (cf. mieszkać dobrze z żoną). Chcąc uczciwe sobie zrobić pożycie, ode mnie samego powinieneś oczekiwać pomocy. *Teat.* 6, 22. postanowienie życia; *Ross.* прожитокъ, *adject.* прожиточный. Umarł, dzieciom nie zostawiwszy żadnej pomocy, ani nawet sposobu dalszego pożycia. *Teat.* 9. *c*, 11.

POZYCYA, yi, *ż.*, z *Łac.*, *ob.* położenie miejsca, sytuacya, pokład; *Vind.* leshezhnost, leshezhje, leshifhtvu, postava. — §. *Jurid.* Pozycya czyli leżenie ksiąg ziemskich przed każdą kadencyą. *Vol. Leg.* 8, 288. die Eröffnung der Landrechtsprotokolle für jedermann, und die dazu bestimmte Zeit. — Pozycya w grammatyce *Slov.* położenka.

POŻYCZALNIK, POŻYCZNIK, a, *m.*, a) co pożycza komu, wierzyciel, kredytor; der Gläubiger, der einem etwas leihet, borgt; *Rag.* zâjmitegl, zâjamaz; *Vind.* pofodnik, pofojovez, sadeliuz, dodelnik, sadajavez, podalnik, *f.* dódelniza, sadeliuka; *Croat.* poszâditel, zajèmnik; *Ross.* заемщикъ; *Eccl.* заимодавьцъ. Niemiłosiernie pożyczalnik, czyli kredytor, na ubogą wdowę następował. *Sk. Żyw.* 2, 213. *Sk. Kaz.* 653. Pożyczalnik wziął dwu synów moich za niewolniki. *W.* 4 *Reg.* 4, 1. Niektóry pożycznik miał dwu dłużników. *Sekl.* 7. *Sk. Dz.* 204. *Zab.* 9, 61. *Iżyck.* Ci Ichmościowie trzymają sumy cudze, biorąc od nich po dziesięć od sta, nie chcą ani po pięć wypłacać swoim pożyczalnikom. *Mon.* 74, 423. Mniéj haniebno jest nie uiścić się pożyczalnikowi, niżeli uczynioną z siebie dobrą nadzieję omylić. *Pilch. Sen. list.* 285. — b) Który u kogo pożycza, dłużnik; der bey einem leihet, borgt, der Schuldner; *Eccl.* заемникъ, должникъ, заимщикъ. Ubogi pożycznik. 1 *Leop. Prov.* 29, 13. POŻYCZALNY, a, e; *Croat.* poszudni; *Ross.* ссудный; *Eccl.* заемный; którego ja komu abo mnie kto może pożyczyć, pożyczkowy. *Cn. Th.* leihbar, daß sich verleihen, borgen läßt. POŻYCZEK, czka, *m.*, pożyczona rzecz, pożyczenie; *Carn.* posvojenga, posvojilu, das Borgen, Leihen, die geborgte oder geliehene Sache. Pożyczek z przyjaciela czyni nieprzyjaciela. *Cn. Ad.* 918. (nie pożycz, tydzień gniewu: pożycz, cały rok). Pożyczek mały dłużnika, wielki jedna przeciwnika. *ib.* 919. POŻYCZKIEM *adverb.*, pożyczanym sposobem, *commodato. Cn. Th.*, geborgt, geliehen, entlehnter Weise. POŻYCZKA, i, *ż.*, pożyczanie, das Leihen, die Anleihe; *Boh.* půgčka; *Sorab.* 1. poschtżwano, poschtżeno; *Carn.* posodba, posvoja, posvojenje, posvojuvanje; *Vind.* pofojenje, pofodba, napofodba, napofod, pofodstvu, vlehendanje, vlehenvsetje; *Croat.* poszùdba, zájem; *Bosn.* zajam; *Rag.* zâjam; *Slav.* pocsek; *Ross.* заемъ, заимствованіе, ссуда; *Eccl.* въ заимъ даяніе, заемное, заимодавство, заимство, въ долгъ браніе. Pożyczka, *commodatum*, kontrakt, którym użycia pewnéj rzeczy dozwalamy drugiemu, z obowiązkiem powrócenia jéj w czasie umówionym. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 244. Pożyczką wziąć. *Smotr. Apol.* 95, *ob.* Pożyczkiem. POŻYCZNY, a, e, pożyczony, entlehnt, geborgt. O rzeczy pożycznej abo zastawnej. *Chełm. Pr.* 99. Utracił pieniądze pożyczne. *ib.* 102. Twe światło jasnośliczne Ni u kogo nie pożyczne. *Groch. W.* 340. Brał on z kościołów sposobem pożycznym. *Chrośc. Fars.* 347. POŻYCZYĆ, *f.* pożyczy *cz. dok.*, Pożyczać *niedok.*; *Boh.* půgčjm, půgčiti, půgčowati; *Sorab.* 1. poschčžu, poschčžim, poschžuyu, poschčžuju, požtzuyu, ručžžam; *Carn.* posvojam, posvojem; *Vind.* pofodit, pofsodit, napofoditi, dodeliti, sadeliti, podeliti, sadajati; *Croat.* poszuditi, poszudujem, puszugyújem, poszúgyam, poszudilszem, zaímlyem, zaimati; *Rag.* zàimati, udûxiti, zadûxiti; *Bosn.* zajmati; *Slav.* uzájmiti; *Ross.* заять, заемлю, заимствовать, ссудить, ссужать, посудиться, посужаться; *Eccl.* заимствую; a) pożyczać komu czego do używania, do oddania; einem etwas borgen, leihen, lehnen, *Vind.* v lehen dati, na pofod dati; *Bosn.* datti ù zajam; *Eccl.* въ заимъ даю, заимодавствую, заимствую. Pożyczana rzecz jest, gdy mi czego tak dasz, żem ci już onéj rzeczy wracać nie powinien, ale tylko jéj podobną. *Szczerb. Sax.* 322, *Sorab.* 1. poschtžwana wěcz. Pożyczanym sposobem, pożyczką, pożyczkiem; *Eccl.* заемно, (cf. wzajemnie). Chceszli przyjaciela stracić, pieniędzy mu pożycz. *Rys. Ad.* 6. (pożyczek z przyjaciela czyni nieprzyjaciela). Pożyczywszy człeku złemu, zgryziesz się, nie przyjdziesz k' swemu. *Cn. Ad.* 918. Nie pożyczywszy na tydzień gniewu, pożyczywszy na cały rok. *Rys. Ad.* 46. Masz pieniążki braciszku, pożycz kochanku. *Zab.* 13, 199. Pożyczysz, dobryś! niemasz, daremne wymówki. *Pot. Jow.* 23. — b) Pożyczać czego u kogo, von einem borgen, leihen, *Boh.* wydlužiti se; *Bosn.* uzeti ù zajam; *Vind.* na pofod vseti, v lehen vzeti, na pofod jemati; *Ross.* занять, занимать, взаимствовать, одолжить, одолжать. Bogaty ubogim rozkazuje, a kto czego pożycza, sługą jest onego, który mu pożycza. 1 *Leop. Prov.* 22, 7. (*Prov. Sorab.* 2. Ja szom plowi požůzowal, a zistu pschenzu derbim hoplaschowasch; plew pożyczyłem, a mam czystą pszenicę oddać, cf. plewy). Pożyczać, a nie wiedzieć zkąd oddać, jest to tak dobrze jak ukraść. *Teat.* 24, 95. *Czart.* Lepiej mieć, niż pożyczać. *Cn. Ad.* 439. Każdemu w swej sukni cudniej niż w pożyczanéj. *Cn. Ad.* 337. — *Transl. fig.* Czego mu natura nie dała, u pracy pożyczył. *Warg. Wal.* 272. Nie jest trwała pożyczana nie mająca własnego korzenia potęga. *Kłok. Turk.* 57. Gładkich a pewnie pożyczanych dobiera wyrazów. *Teat.* 2. *b*, 100. (nie swoich, nie swego wynalazku). Ma serce niepożyczane. *Dwor. C* 3. (nie tchórz).

POŻYDZIEĆ *nijak. niedok.*, zpożydzieć *dok.*, żydem się stać, ein Jude werden, zum Juden werden; (*Carn.* pojúdem se). To jest bajka żydów i zpożydziałych kacerzów. *Zygr.*

Pap. 249. Gwałtu wołają przeciw zpohańczonemu, zheretykowanemu i zpożydziałemu biskupowi. *Zygr. Ep.* 32.
POŻYŁY, *ob.* Pożyć.
POŻYNAĆ, *ob.* Pożąć.
*POZYNGOWAĆ, *f.* pozynguje *cz. dok.*, pomazać, postrychnąć; überstreichen, bestreichen. Pierniki pozyngowawszy piwem po wierzchu, kładź do pieca. *Comp. Med.* 668.
POŻYNKI *plur.*, wyżynki, wieńczyny, obżynki, uciecha po pożeciu, po ukończonym żniwie; das Schnitterfest, Aerndtefest; (*Boh.* požjnky *amputatio frumenti*). Idą prosto na pożynki. *Ossol. Str.* 5.
POŻYRAĆ, POŻYRCA, *ob.* Pożrzeć, Pożérca.
POZYSKAĆ, *f.* pozyszcze *trans. dok.*, Pozyskować *niedok.*, zjednać sobie, nabyć; gewinnen, sich Nutzen und Gewinnst verschaffen. (*Vind.* pojiskati; *Ross.* поискать = poszukać). Co swym kłamstwem pozyszczesz, języku wszeteczny, Jeno ludzką nienawiść, a gniew boży wieczny. *J. Kchan. Ps.* 184. (Coż tobie z kłamstwa. *Karp.* 6, 164). Trzeba sobie umieć pozyskować łaskę ludzką. *Falib. R* 3. Dla chwały boga samego, abyśmy bliźnich panu bogu pozyskowali. *Zygr. Gon.* 189.
POŻYTECZEK, czku, *m.*, *dem. nom.* pożytek, ein kleiner Vortheil, kleiner Nutzen, ein Profitchen. *Quaesticulus*, mały zyszczek, pożyteczek. *Mącz.* Panowie leda pożyteczek swój więcéj sobie ważą, niż spólne dobro poddanych. *Biel.* 288. POŻYTECZNIEĆ, -iał, -ieje *neutr. niedok.*, pożytecznym się stać, nützlich werden, Nutzen bringen. To srebro abo złoto, które w kraju ma pożytecznieć, zaraz znowu wywożą. *Grod. Dis. B b.* POŻYTECZNOŚĆ, ści, *ż.*, bycie pożytecznym, przynoszenie pożytku, (*oposs.* niepożyteczność), die Nützlichkeit; *Sorab.* 1. pžiprahwnoscž; *Rag.* prùdnos, uhaarnos, uhaar; *Vind.* pridnost, nuznost, dobizhlivost, dopridnost, dopridlivost, pridajezhnost (cf. przydatność), sadapernesenje, perpridnost, perdelanje; *Eccl.* полезность. Nieczynność i niepożyteczność przez swoje niesposobność usprawiedliwić chce. *Mon.* 73, 431. POŻYTECZNY, a, e, POŻYTECZNIE, POŻYTECZNO *adverb.*, z pożytkiem, użyteczny, pożytek przynoszący; nützlich, ersprießlich; *Boh.* požitečný, prospěšný; *Sorab.* 1. wúžitné, wúžiwenité; *Carn.* pridn, pridnè; *Vind.* priden, nuzen, slushliu, dobizhliu, dopriden, dopridliu, pridadajezh, perpriden; *Bosn.* koristan, haznovit, uharno, korisno; *Slav.* hasnovit, valjao; *Rag.* uháran, prùdni, vrieedan; *Croat.* hasznovit; *Dal.* korisztan; *Ross.* корыстный (*ob.* Korzystny), полезный, благополѣзный, выгодный (*ob.* Wygodny), прибыточный, прибыточественный, нажиточный, наживный. Gruszkę miał niepożyteczną, Która owocu nigdy nie dawała. *Groch. W.* 581. Pożyteczny jestem komu, pożytek mu czynię, *prosum. Cn. Th.* Każdy być może pożytecznym w społeczeństwie. *Zab.* 3, 219. *Ossol.*; *Boh.* prospěti; *Sorab.* 1. wužitkuyu, som k wužitkey; *Vind.* perpriduvati, h' pridu biti; *Croat.* hasznili; *Ross.* пользовать, упользовать; *Eccl.* полезнствовати. Pożyteczno jest, *expedit. Cn. Th.*; *Vind.* mi tazhi, tezhi, meni h' teku gre, es ist nützlich. Bóg daje, nie, gdy człowiek chce, ale kiedy mu pożyteczno jest. *Fur. Lw. H* 3 *b.* — *§. Żona być może zła w pożytecznym mężowym (*Subst.*), iż abo wydaje z domu, abo dopuszcza kradzieży przez niepilność. *Petr. Ek.* 62. (w pożytku jego, w interesie jego; im Nützlichen, in seinem Vortheil, in seinem Verdienste). POŻYTEK, tku, *m.*; *Boh.* požitek; *Sorab.* 1. wužitk; *Carn.* pridu, nuz; *Vind.* prid, nuz, perdelek, vteknost, korist; *Croat.* hár, haszën, hasen, korist; *Dal.* koriszt; *Slav.* hasna; *Bosn.* hár, korist; *Ross.* пожитокъ, нажива, (нажитый nabyty), польза, прибытокъ, путь, прокъ, выгода (*ob.* Wygoda), покормка; zysk, korzyść, rzecz zysk przynosząca; der Gewinn, der Nutzen. Pożytek sprawy lub szkody sprawcę wydaje; *fructus negotii prodit auctorem. Cn. Ad.* 919. Ani tobie, ani matce twojej jest to z pożytkiem, o co prosisz. *Sk. Żyw.* 2, 349. Nie opuszczają okazyi do pożytku. *Warg. Radz.* 120. Wszystek czas nad rachunkiem swych pożytków trawi. *Teat.* 46, 34. Dlatego się pocechowali, łby i brody sobie pogolili, aby pożytki a ofiary z onych bałwanów brali. *Rej. Post. P p.* 6, (*ob.* zysk, intratę ciągnąć). Niepożytek = szkoda, strata, utrata; Schaden, Verlust. Przypatrz się pilnie, co masz za pożytki, jeśli Chrystusa masz, a co za niepożytki, jeśli go nie masz. *Biał. Post.* 47. Celnicy z cudzych niepożytków sobie pożytki czynią. *W. Post. W.* 3, 393. Gdy Bolesław z Rusi, zdobyczy pełen nazad odwrócił, rychło takiż niepożytek od Rusaków, uszkodzenia swego wetujących, na swych dzierżawach odniosł. *Krom.* 296. Dziś nie pamiętają na to, co za niepożytki pijaństwa. *Biał. Post.* 198. — §. Pożytki; (*Ross.* пожитки mienie, majętność); zysk z stada, trzody, ziemi, sadów, ogrodów, (cf. przychowek); *Ross.* угодье, Gewinn in der Land = und Feldwirthschaft, Frucht, Nutzen, Früchte. Szedł im pożytek z bydła domowego, Mléko z owiec, łój z skopów. *Groch. W.* 15. Bóg rozmnożył na wsiach i w domu majętność jego, i błogosławił pożytkom jego. *Sk. Żyw.* 1, 321. *praesertim* urodzaje, owoce; Früchte, Baum =, Feldfrüchte. Rola jego obfite pożytki rodziła. *W. Luc.* 12, 16. Robaki wszystkie ogrodne pożytki psowały. *Sk. Żyw.* 1, 352. Zima tak ciepła była, iż miesiąca lutego ogrodne pożytki rosły. *Biel.* 271. Cwikła może być siana, tak jak i insze pożytki. *Cresc.* 225. — §*. Była na sejmie rozmowa z obojéj strony o religii; lecz do pożytku nic nie przyszło. *Biel.* 527. (nic nie pomogło, na nic się nie zdało, do skutku nie przyszło). — §. Zdała się żona taka żywot małżonka swego do lepszego pożytku przywieść; *ad meliorem frugem reducere. Krom.* 46. do lepszéj ryzy, in eine bessre Lebensordnung. POŻYTKOWAĆ, -ał, -uje *med. contin.*, pożytek brać, mieć z czego, zyskać, Nutzen ziehen; *Croat.* hasznati, pruditi; *Dal.* korisztiti, (*ob.* Korzyścić). *Ross.* пользоваться, воспользоваться. Ten najlepiéj pożytkuje z bogactw, który ich najmniéj potrzebuje. *Pilch. Sen. list.* 109. Pożytkowanie jest prawo pobierania pożytków z jakiéj cudzej rzeczy. *Gal. Cyw.* 135. der Nießbrauch, der Genuß. POŻYTKOWY, a, e, pożytki dający, rodzący. *Cn. Th.* Nutzen bringend, Frucht bringend. Ubogiemu chłopu dać pożytkową krowę, ażeby z niej oddał półfasek masła, półkopy séra i cielę; potym dopiero jego będzie krowa. *Haur. Sk.* 44. Ule

w wieczor dobrze opatrzyć, aby pszczoły pożytkowe nie wychodziły, przetakiem około założyć. *Haur. Ek.* 138.
POZYTURA; *Slav.* strúk, stas; *Sorab.* 1. žiwotnĕ zrostnofcz; *Ross.* возрасть, *ob.* Postać, postawa, kształt, wzrost.
POŻYTY, *ob.* Pożyć.
POZYTYWA, y, *ż.*, POZYTYWKA, i, *ż.*, *dem.*; a) instrument muzyczny na kształt małych organów, das Positiv. Pozytywa, pozytywka, organy małe przenośne; bywają o kilku głosach. *Magier. Mscr.* Grać na pozytywie. *Tr.* — b) *Transl. burl.* Wziąwszy srzotem w zadek, długo na tym pozytywie siedzieć nie mógł. *Haur. Sk.* 460, cf. cymbał, zadek, stara pani, sepet, chałupa; der Allerwerthefte, der Hintere.
POZYWAĆ, *ob.* Pozwać.
POŻYWAĆ *cz. contin.*; *Boh.* požiwati; (*Ross.* поживать, *ob.* Pożyć); *Sorab.* 1. požewam; zażywać pokarmu, jeść; Speise genießen, zu sich nehmen, essen. Z każdego drzewa rajskiego pożywaj, ale z drzewa wiadomości złego i dobrego, abyś nie jadł. 1 *Leop. Genes.* 1. Dobra rzecz, polewki z kur pożywać z żółtkiem jajecznym. *Spicz.* 185. Potrawy skwapliwie pożywane, a niezżute, w sytość nie idą. *Pilch. Sen. list. pr.* Najzdrowszy jest ten powszedni pokarm, który my pożywamy. *Salin.* 4, 434. Coż za pożytek z rolnictwa, gdy jego produktów nie ma kto pożywać i używać? *Pam.* 83, 373. Chrystus wszedł w dom jeden w sobotę, aby pożywał chleba. *Kucz. Kat.* 3, 362. Żaden prawie nie chce w pocie czoła chleba swego pożywać. *Star. Ref.* 57. Pożywajcie w pokoju, co bóg daje każdemu, w miarę. *Teat.* 52, 17. Rzekł Jezus: kto pożywa ciała mojego i pije krew' moję.... *Sekl. Joan.* 6. ''POŻYW, u, *n.*, pożycie, pobyt, das Leben, der Lebenswandel. Stały mir z bogi związał: równo czeka Czy pożyw wieczny blizko, czy z daleka. *Zab.* 3, 235. *Koss.* ''POŻYWA, y, *ż.*, pokarm, Nahrungsmittel; (*Ross.* поживка pożytek). W górze wznosi się ogień lekki, przenikliwy, a nie cierpiący żadnej nieczystej pożywy. *Przyb. Luz.* 176. podnięty, podżegi. — (POZYWACZ, a, *m.*, który kogo do sądu pozywa; *Croat.* pozòvich, *f.* pozovkinya; *Rag.* pozóvnik, pozivalaz; *Vind.* priedvablovez, predvabnik; der Vorlader, Vorforderer vor Gericht, der einen citirt. Niech wszyscy wasi staną pozywacze. *Zab.* 15, 250. (oskarżyciele). POZYWANIE, *ob.* Pozwać). — POŻYWIĆ *cz. dok.*, Pożywiać *niedok.*, żywnością utrzymywać, życie pokarmem zachowywać, karmić; nähren, ernähren; *Ross.* пропитать, пропитывать; (*Carn.* poshivim = posilam, rozweselam). Abyśmy żonę i dziatki nasze pożywili, gardłować po ziemi i po morzu nie litujemy. *Hbst. Nauk. D* 8. — §. Pożywić co przeciwnego, *ob.* Pożyć. — §. Pożywić się, *recipr.*; (*Ross.* поживиться, поживляться zbogacić się), do utrzymywania się dosyć żywności znaleźć, podkarmić się, *propr. et fig.*; *Ross.* пропитаться, sich ziemlich nähren, ziemlich fortkommen, sein Auskommen finden. Jeden, łacno się pożywi. *Cn. Ad.* 307. Nauką się wszędy pożywisz. *Cn. Ad.* 189. Nie pożywisz się tu. *ib.* 640. nie utyjesz, nie wskórasz. — POŻYWIENIE, sustentacya, der Unterhalt, die Lebensart; *Ross.* пропитаніе, прокормъ. Trudne teraz pożywienie. *Cn. Th.* Mądry aptekarz ma w cenie Zioła, z których bierze pożywienie. *Past. Fid.* 193. Pożywienie, żywność, karmia, pokarm, die Nahrung. To moje wszystko pożywienie. *Cn. Th. Transl.* Bogactwa dodają występkom nowych pożywień. *Zab.* 13, 292. podniet. POŻYWNY, a, e, pokarmowy, pokarmny, od pożywienia, Nahrungs=. Sok pożywny przerabia się w cząstki ciała zwierzęcego. *Zool.* 33. Sokami pożywnemi roślina tak żyje, jak zwierz pokarmem i napojem; *succus nutritivus. Bot. Nar.* 20, cf. miazga; (mleczkowy, mleczny sok). Wiedzieć potrzeba, dla nasycenia człowieka, jak wielka ilość rzeczy pożywnych jest konieczną, ale i jaki sposób gotowania czyni rzeczy pożywnemi. *N. Pam.* 3, 285. Dla chorego nadto pożywnych dozwala się czasem pokarmów. *ib.* 12, 330. — §. Gawrony pożywne. *Banial. J* 3. pożerne, gefräßig.
'POŻŻEDZ, *f.* pożżc *cz. dok.*; *Ross.* пожжечь, пожигать; popalić, spalić, verbrennen. Bałwany ich pożżecie ogniem. *Budn. Deut.* 7, 5. Bałwany ich pożżesz ogniem. *ib.* 7, 25.
POŻŻYMAĆ *cz. iter. dok.*, poskurczać, nach einander zusammen ziehen, zusammen schrumpfen machen. Czujne smutki nędzne wycieńczyły ciało, I zchudzenie zmarskami skórę pożżymało. *Otw. Ow.* 120.

P R.

PRA, pre, *ob.* Przeć.
PRA —, (*Boh.* pra —, prašelma arcyszelma); *Ross.* пра —, (праматеръ Ewa, праотецъ Adam; празеленъ zielonawy); *Eccl.* праотцъ dziad; cf. *Lat.* pro —, c. gr. *pronepos* prawnuk; *Croat.* prevnuk; *sed abnepos, pronepotis filius* závnuk, zadnyivnuk, szin prevnuka); pra — = przed —, Ur=; *insperabilis particula, componens nomina nonnulla consanguinitatis gradus significantia, ut:* PRABABA, y, *ż.*, PRABABKA, i, *ż.*, *dem.*, przedbaba; *Boh.* prábaba; *Slov.* prababa, dĕdowa baba, stareg matki stara matka, (*ob.* Praprababa); *Vind.* predbaba, predbabiza, teta, (cf. ciotka); *Carn.* predbabeza; *Croat.* zabàba; *Rag.* prababba, pragospa; *Slav.* prababa; *Ross.* прабаба, прабабушка, die Urgroßmutter, mego dziada abo baby matka. *Sax. Porz.* 124; cf. pradziad, cf. praprababa, prapradziad, prawnuk etc. PRABABIN, a, e, do prababy należący; *Boh.* prababjn; *Slov.* prababini; *Ross.* прабабкинъ, urgroßmütterlich.
PRABUT, a, *m.*, miasto *Riesenburg* w wschodnich Prusiech. *Tr.* Riesenburg in Ostpreußen.
PRAĆ, prał, pierze, piorę *cz. niedok.*, 'uprać, sprać *dok.*, Pierać *częstl.*; *Boh.* prati, peru, (pranice bitwa, załebki, Peraun, Peron, Perun Jowisz, cf. piorun); *Slav.* prati; *Croat.* perèm, praszlem; *Carn.* prâti, pral, pèrém; *Vind.* prati, pral, perem, s'prat; *Sorab.* 1. peru, pjeru; *Sorab.* 2. prasch, presch = 1) pieprzyć 2) bić; *Eccl.* прати, перу, пру, топчу, гнету, (cf. przeć, prę); §. 1 bić, uderzyć, obkładać kijem, plagami, schlagen. Prać kogo kijem. *Dudz.* 22. einem den Buckel auswaschen. Pyski ci spierę. *Zabł. Amf.* 18. (spiorę). *Per tempora, per casus:* Praliśmy się w pyski. *Mon.* 70, 103. W pierś prać się pomierzyła; *tentat ferire pectora. Żebr. Ow.* 96. Chodkie-

wicz Szwedów wielkość często pierał W Liflanciech, działa, obozy odbierał. *Stryjk. Gon. U.* Turczyna i Wołoszyna Mielecki z Sieniawskim pierał. *Stryjk. Gon. L* 3. Mindog przemożny kniaziów burzy Ruskich, Liflandskich pierze Krzyżaków i Pruskich. *ib. O* 3. — §. 2) Prać bieliznę, chusty; *Boh.* prati, (pradlo chusty, bielizna); *Slov.* prať, perem; *Sorab.* 2. palkasch, pawkasch, *ob.* Pałka, cf. płókać; *Vind.* prati, perem, shehtati; *Croat.* prati, perem, opìram, opralszem; *Rag.* pratti, opratti, pèrem; *Bosn.* pratti; *Eccl.* пρати, перу, испрати; *Ross.* стереть, сотру, стирать, (*ob.* Zetrzeć); (*disting.* myć); Wäsche waschen. Piorę chusty, *proprie: percutio lintea lignea tabula inter lavandum; sed vulgo usurpatur eo sensu, quo lavo lintea. Cn. Th.* 692. Zeprali odzienie swoje. 1 *Leop. Num.* 8, 21. (poprali. 3 *Leop.*). Heliogabal płótna się żadnego, które raz prano, nie dotykał, mieniąc, jakoby to była żebracza rzecz, spieranego płótna używać. *Kosz. Lor.* 106 *b.* Reszta mydła po praniu *Boh.* zpěrek. — *Prov.* Upierz mi kożuch, a wełny nie maczaj. *Rys. Ad.* 68.

Pochodz. *pracz*, *praczka*, *praczy*, *pralnia*; *pierzywo*; *doprać*, *dopierać*, *oprać*, *wyprać*; *piorun*, *piorunować*.

PRACA, y, *ż.*; *Boh.* práce, (*dem.* prácyčka dziełko); *Slov.* práce; *Sorab.* 1. proza, procza, dżewo, dżielo; *Sorab.* 2. prozza, želo; *Carn.* dęlu; *Vind.* delu, delanje, opravilu, muja; *Croat.* delo, trud, sashafanie, raunanje; *Bosn.* tégh, poslovanje, trúd; *Ross.* трудъ, страда; *Eccl.* тяжанїе, (cf. robota, trud, dzieło, działanie); die Arbeit, die Mühe, der Fleiß, arbeitsame Beschäftigung. Prace, zatrudnienie pożyteczne. *Xiądz.* 221. Żyć będziesz z pracy rąk twoich. *Teat.* 12. *b*, 27. Cóż bez pracy bóg kiedy daje! *Birk. Podz.* 12. Bez prace, nie będą kołacze. *Żegl. Ad.* 14; (*Slov.* žaden bez práce, nĕ ge koláče; nagprw mlátá, potom platá). Komu płaca słodka, praca też bez piołunu. *Chmiel.* 1, 63. Praca lat skraca. *Mon.* 71, 597. Wspaniałym duszom praca jest zasileniem. *Pilch. Sen. list.* 256. Praca ustawiczna wszystko przemoże. *Cn. Ad.* 920. (kto robi, ten się dorobi). Praca zawsze popłaca. *Dwor. J* 3. Praca każda ma zapłatę; rozkosz sromotę, utratę. *Cn. Ad.* 919. Za pracą i niebo kupić. *Fredr. Ad.* 9. Praca chléb najpewniejszy, kto się spuści na nię, I za żywota ma chléb, i po nim zostanie. *Simon. Siel.* 80. Za pracą idzie sława. *Lub. Roz.* 207. Praca wielka, ustawiczna, nieskończona, *Herculeus labor. Cn. Ad.* 920. Praca, trud, trudność; Mühe, Schwierigkeit. Im z większą co pracą przychodzi, Tym też większe pociechy rodzi. *Kołak. Wiek. B* 4. Na te prośby poniewolnie i z wielką pracą pozwolił. *Sk. Żyw.* 1, 236. Z pracą się uwiarował zamieszania tych materyj. *Eraz. Jez. A* 4 *b.* (z trudnością, pracowicie, usilnie) — Praca, pracowitość; Arbeitsamkeit, Fleiß. Kto ma zdolność, przy pracy, wszystko mu się uda, Zdolność z pracą nie dzieła, lecz robi z dzieł cuda. *Dmoch. Szt. R.* 13. — §. Jaka praca, taka płaca. *Cn. Ad.* 286. jaka robota, taka nagroda; wie die Arbeit, so der Lohn. — §. Praca, skutek pracy, zarobek, to co zrobiono, zarobiono pracą; Arbeit, Erarbeitetes, Verdientes, Verdienst. Dziedzic mój panować będzie w pracach moich. 3 *Leop. Eccl.* 2, 19. (nad statkiem mym. 1 *Leop.*, cf. dobytek, cf. nabycie). Dam wszystkę majętność jego i wszystkę pracą jego w ręce nieprzyjaciół. 3 *Leop. Jer.* 20, 5. (wszystko robotowanie jego. 1 *Leop.*). — §. Ja przyjmuję to dziecię na swą pracą. 1 *Leop. Genes.* 43. pod swoję opiekę, na swój koszt.

Pochodz. *pracować*, *dopracować*, *napracować się*, *popracować*, *przepracować*, *wypracować*, *spracować*, *upracować*, *pracownik*, *pracownica*, *pracowity*, *pracowitość*; *spółpracownik*.

*PRACEL, cla, *m*, obarzanek, z *Niem.* der Brezel; (*Boh.* preclják, precljček; *Slov.* precljk; *Sorab.* 1. praczel; *Carn.* presta; *Slav.* perétac; *Lat. med.* bracellus). Sprężystość zawisła od cząstek kręconych niby w pracel samego ciała. *Rog. Doś.* 1, 245.

PRACIANY, a, e, z prącia. *Cn. Th.*, von Reisern; *Boh.* prautěnný; *Ross.* прутяный. PRĄCIE, *PRĘCIE, ia, *n.*, *collect.*, (*Boh.* prutina *fruticetum*; *Eccl.* прузи, пржжиє [*locustae* 2], вершки съ древа, cf. prąga, pręgierz); *Boh.* prautj, prautičko; *Sorab.* 1. prutžina, prutžané kerk; *Carn.* protje; *Vind.* protje, fhibje, germouje; *Rag.* prùtje, pruutje; *Croat.* prutje; *Ross.* прутнякъ, батожье; rózgi drobne gibkie do wiązania czego, do plecienia witek, koszyków; feine Gerten, Korbgerten. Z prącia pleść kosze. *Zaw. Gosp.* Kto dworzec swój prąciem grodzi, ten powinien prącie albo gałęzie na swą stronę obracać. *Szczerb. Sax.* 301. Kto imienie swoje prąciem grodzi, ma ku gruntowi swojemu końce prącia, abo jako mówią płocinę obrócić. *Sax. Rej.* Domami ich jaskinie bywały, I gęsty chróst i prącie, łykami wiązane. *Otw. Ow.* 9. Snopek pręcia. *Ezop.* 23. Gdy się z kwiatu rozwiną kielich i korona, dają się widzieć niejakie prącia ze dna kwiatowego wychodzące, jedne się zowią słupki, drugie pręciki. *Bot. Nar.* 107. PRĄCIK, *ob.* Pręcik.

**PRACOMOŻNY, a, e, n. p. Pracomożni Trojanie. *A. Kchan.* 255. *duri*, trwali, wytrwali trudów; hart, ausdauernd im Strapatze.

PRACOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*; *Boh.* pracowati, dělati, *ob.* Działać, dzieło; *Slov.* pracowať, pracugi; *Sorab.* 1. dżewam, proczuyu szo, dzielacž; *Sorab.* 2. želasch, žewasch; *Carn.* dęluvati, dęlujem, dęlam; *Vind.* delati, opraulati; *Croat.* delati, poszluvati, poszlujem, tésam, tesim; *Rag.* poslovatti, (cf. poseł, posłować); *Bosn.* poslovati, diellovati, truditi, tesgjati, (cf. ciężki); *Slav.* ráditi, (cf. rad, radzić); *Ross.* дѣлать, сдѣлать, здѣлать, дѣлаю, трудиться, потрудиться, труждуся, *vulg* тружусь, (cf. trud, trudnić), (cf. *Graec.* πράσσω, πράττω, πράξω); — pracować, robić *absolute*, arbeiten. Pracować wyraża ciągłe natężenie władz umysłu, lub siły ciała. *Pam. Warsz.* 3, 312. *Niemc.* Oracz musi *drzewiéj pracować, niż chce owoce brać. *Budn.* 2 *Thim.* 2, 6. Muszę dzień i noc pracować jak wół. *Teat.* 8. *b*, 17, (cf. harować, haru! haru!). Pójdźcież do mnie wszyscy, którzy pracujecie, a ja was posilę. 3 *Leop. Math.* 11, 28. (którzy robotujecie. 1 *Leop.*). Pracować na co, pracą swą ku czemu dążyć; auf etwas hinarbeiten, losarbei-

ten. I w kajdanach nawet na wsparcie rodziców pracował. *Teat.* 49, 83. *Bogusł.* (na nich robił, zarabiał). Dobrześ to, pracować na kawałek chleba; ale żebym miał być parobkiem tych, co po mnie wezmą, nie będzie z tego nic. *Kras. Pod.* 2, 141. Twórca tych tylko kocha, którzy pracują na szczęśliwość tego świata. *Stas. Num.* 2, 167. Codziennie pracuje na to, aby się stał doskonalszym. *Zab.* 7, 268. *Alb.* (usiłuje, usilnie się stara). — §. Pracować czym, mit etwas arbeiten. Uczeni ludzie głową pracują. *Kras. Pod.* 2, 190. Chłopem, jak bydlęciem pracujemy. *Leszcz. Gł.* 100. (do pracy zażywamy). Ramiona i ręce srodze sobą pracują. *Perz. Lek.* 148. gwałtownie sobą ruszają, pasują się, walczą niby, w konwulsyach; die Arme arbeiten gewaltsam mit sich selbst, haben Verzuckungen. Bokami pracuje abo robi koń, *ob.* Bok, *ob.* Dychawiczny. Delficka nad trzynogiem xieni Pracuje bóstwem, i w siebie duch ima. *Kniaź. Poez.* 2, 148. bóg ją gwałtownie nadyma, bogiem natchniona pasuje się z sobą; sie kämpft, arbeitet mit dem sie erfüllenden Gotte. Jowiszowe córy, wy piersiami pracujcie, wy dodajcie wdzięku. *Tward. Wł.* 1. (natchnijcie piersi spiewaka). — §. Pracować się abo kogo = trudem mordować, bardzo fatygować pracą; mit Arbeiten und Strapaze müde machen, ermüden. Na koniu zołzowatym nie godzi się jeździć ani go pracować. *Cresc.* 531. Nigdym się nie pieścił, częstom na koniach pracował. *Ostror. Myśl.* Dla zysku cierpi niepogody, pracuje się po drogach. *W. Post. W.* 2, 187. Nie pracuj się dla zbogacenia. *Budn. Prov.* 23, 4. Piotr bez pana nic nie mógł usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo się czuciem nocnym pracował. *Żarn. Post.* 2, 330 *b.* — Pracować się o co, usiłować; sich bemühen, anstrengen; *Sorab.* 1. proczuyu szo. O to się pracować trzeba, aby młodemu bujność lat płochych nie zawadziła. *Kosz. Lor.* 3 *b.* Pracowali się, jakoby znaleźli przyczynę na niego. *Budn. Dan.* 6, 5. Będzie się o to pracować, żeby zbożnych obrócił w pogaństwo. *Budn. Dan.* 7, 25. Tyberyusz II, Persy poraził, i pracował się, aby zasię Włochy wyzwolił od Longobardów. *Biel. Św.* 68 *b.* — §. Pracować się w połogu, n. p. Gdy się pracowała przy porodzeniu, rzekła baba .... *Radz. Genes.* 35, 17, *Boh.* ku porodu pracowat, *partu laborare*, bóle mieć, chorować, in Kindesnöthen liegen. Cuda około białych głów, które się dziatkami pracują i niebezpieczne rodzenie mają. *Wys. Ign.* 175. — §*. Pracować się o czym = bardzo zatrudniać się czym, sich mit etwas sehr beschäftigen. Len każdy zna, bo się niewiasty o nim pracują. *Urzęd.* 192. PRACOWALNIA, i, *ż.*, PRACOWNIA, izba do pracy, osobliwie chymicznéj, aptekarskiéj, *laboratorium*. *Kruml.* 23. das Arbeitszimmer, robotnia; *Boh.* pracownj pokog; *Eccl.* дѣлателнице, лавка; *Ross.* рукодѣльня. Pracownia, *laboratoire*, miejsce przeznaczone do robot chimicznych, opatrzone w narzędzia, naczynia, i we wszystkie dla pracujących wygody. *Mier. Mscr.*, (cf. warsztat). PRACOWITOŚĆ, ści, *ż.*, skłonność do pracowania, kochanie się w pracy, die Arbeitsamkeit; *Boh.* pracowitost; *Sorab.* 1. zproczność; *Carn.* delovnost; *Vind.* radodelnost, delajozhnost, delatlivost, mujastnost, teshktota, teshkust, mujepounost, fitnost, vtrudlivost, nadleshnost; *Ross.* трудолюбіе, ретивость; *Eccl.* люботрудие. PRACOWITY, PRACOWNY, a, e, PRACOWICIE, PRACOWITO *adverb.*; *Boh.* pracowity, pracný, dělný, (cf. dzielny); *Slov.* pracowitý, pracowni; *Sorab.* 1. zproczné, dželné, dželawy, džjliwy; *Carn.* dęlovne; *Vind.* delajozhen, delatliu, radodelen; *Ross.* трудолюбивый, рукодѣльный, ретивый; *Eccl.* любoтрудный, благотрудный, потъщливъ, потщательный, прилежьнъ, исправенъ, рачителенъ; §. a) lubiący pracować, robotny, kochający się w pracy, arbeitsam. Pracowity, robotny; najdzie zawsze co robić. *Cn. Ad.* 921. Pszczołka pracowna, co ssie kwiatów poty, Leci rojem przed wejściem słońca do roboty. *Zab.* 5, 341. *Koss.* Ziemi pługiem pracownym nie próli rolnicy. *Pilch. Sen. list.* 3, 75. — §. Do chłopa piszą: «Pracowitemu N. N.» *Kraj. Pod.* 112. dem arbeitsamen N. N. «Prädicat eines Landmannes.» — §. b) *Pass.*; Pracowity, pełen pracy, z pracą, trudny; *Vind.* umjasten, teshek (*ob.* Ciężki), umjepoun, vtrudliu, fiten, nadleshen, bolestruvaun, poteshen; *Eccl.* потщанный, прилѣжно уготованный, arbeitsam, mit Arbeit, Mühe, mühsam. Czyli wy nie tak wiernie i tak pracowito miłéj ojczyznie służycie, jak wiernie i pracowito służyli przodkowie wasi? *Smotr. Apol.* 124. Pracowita robota, co z pracą przychodzi abo przychodziła, trudna, ciężka. *Cn. Th.* zmudna, mühsam. Oddech pracowity. *Perz. Lek.* 147. (ciężki). PRACOWNIK, a, *m*, PRACOWNICZEK, czka, *m.*, *zdrbn.*; PRACOWNICA, PRACOWNICZKA, *fem.*, co pracuje, pracować lubi; der Arbeiter, die Arbeiterinn; *Boh.* dělnjk, *f.* dělnice; *Sorab.* 1. dželaczer; *Sorab.* 2. želascheř; *Vind.* delauz, *f.* delauka; *Croat.* tesak; *Rag.* truudnik; *Bosn.* trudnik, poslovaç, tesgjak; *Ross.* дѣйствователь; *Eccl.* дѣлатель, *fem.* дѣлательница, тяжатель, тяжательникъ (*ob.* Ciężki, *ob.* Ciągnąć), прилѣжатель, троудьникъ, который трудами своими пищу промышляетъ. Lekarz ten niespracowany około zdrowia ludzkiego pracownik. *Gaz. Nar.* 1, 355. Zapomniały, i daru niegodzien zbożnego, Kto swego z pługu prosto wywiodłszy krzywego Zamorzył pracowniczka, *ruricolam*. *Zebr. Ow.* 379. wołu roboczego.

PRACZ, a, *m.*, §. 1) co pierze; *Boh.* pradlj, pradlec; *Carn.* perizhnek; *Rag.* prâlaz, perâc; *Croat.* prálecz, opiráveez; *Ross.* портомой, der etwas wäscht, der Wäscher, *fullo*. *Cn. Th.* — §. 2) Pracz = PRACZYK *dem*, pralnik, kijanka. *Dudz.* 31. *Croat.* pralyka; *Carn.* perûla, prâlyka, perilnèk, ein Waschbläuel. Baby pozabijały ich pralnikami abo praczami. *Kur. Pet.* 205. Żaba rodzi się na kształt kijanki abo praczyka. *Zool.* 80. PRACZKA, i, *ż.*; *Boh.* pradlena, pradlj; *Slov.* pradlena, pradlenka; *Carn.* periza; *Croat.* pralya; *Bosn.* praliça, koja hagline pere; *Rag.* prâliza, pragha; *Ross.* портомоя (cf. parć), бѣломойка, бѣлильница, прачка; §. a) kobieta od prania, die Wäscherinn. Zarówno z Jejmością po śmierci praczka siedzi i plewiaczka *Comp. Med.* 708. — §. b) *Actio:* Praczka, pranie: das Waschen, die Wäsche; (*Boh.* praćka, pranice bitwa, załebki); *Boh.* prádlo; *Carn.* perilu; *Croat.* pranye; *Ross.* стираніе, стирка, (cf. ścierać, ścierka). Ko-

ron i forbot praczka abo wypranie z brudu. *Haur. Sk.* 354. PRACZY, a, e; *Boh.* pracý; *Ross.* прачешный; praczom służący. *Cn. Th.*, Wäſcher=.

PRĄD, prądu *et* prędu, *m.*; *Boh.* praud, sam pęd wody, wart, nurt; *Vind.* tezhiſhe, struga; *Ross.* стержень, стерженекъ, стремленie; §. a) der Schuß, Strom, der Gang oder Lauf eines flüſſigen Körpers; (*Vind.* prod = piasek, hak na rzéce, wyspa, brod, dziarstwo; *Croat.* prúd *sabulum, glarea*; *Slav.* prùd = hak rzeczny; *Eccl. et Ross.* прждъ, [*agger* 2], прудикъ, прудокъ, прудище = staw, rybnik; прудъ, буршrынъ bursztyn, прудный pełny skał i haków, прудить, пружу wodę tamować, śluzować; пружить nabrzmiałym uczynić, cf. prężyć, упрудить, упруживать zatamować). Prędy morskie, bieg morza ciągle postępujący poziomy. *Śniad. Jeog.* 262. Ryba rzeczna prądem rzéki była zaniesiona w morze. *Ezop.* 45. Bystry prąd przeszła dusza nasza, snadźby była przepłynęła dusza nasza wodę nieznośną. 1 *Leop. Ps.* 123, 5. Gotów na morskie gonitwy i prądy. *Chrośc. Fars.* 196. — §. b) Drzewa, które się już rozstały z lądem, Już drzewem nie zow, ale je zow prądem. *Klon. Fl. E* 3 *b.* Prąd, drzewo lub korzeń w wodzie ukryty. *Magier. Mskr.* ein Baum unter dem Waſſer, der den Schiffen gefährlich iſt, (cf. karpa). Prądu aby rotman i sternik pilnie przestrzegał, dla szwankowania. *Haur. Ek.* 171. Ni szkuta na hak, fortunę i zdrowie wniosłszy, nie bez swéj rusza się ruiny Na wart popławny z prądu lub z rafiny. *Wad. Dan. pr.* Bodajbyś nawą nie uszedł prądu. *Przyb. Luiz.* 91. *PRĄDAĆ się *recipr.*, n. p. To do źrzódeł, to i do morza się prąda, Flagi błędne trybując, *versus. Żebr. Ow.* 193. (popływa). PRĄDNIK, a, *m.*; (*Boh.* praudnik głowacz ryba); rzéczka pod Krakowem, nad którą Kanclerz Samuel Maciejowski dom piękny zmurował. *Gorn. Dw.* 1, ein kleiner Fluß bey Krakau. *Gornicki* rozmowy o dworzaninie, wystawując jakoby miane u Maciejowskiego na Prądniku, ztąd Prądnickiemi nazywa je. *Gorn. Dw. ded. et* 1 9. PRĄDOWINA, y, *ż.*, Prądowinami zowią flisowie, drzewa poobalane w rzéki, na których się więc i statki wodne rozbijają. *Otw. Ow.* 127, (cf. karpa, prąd), ein Baum unter dem Waſſer verſenkt. Ostrego brzegu nurt rad się trzyma, lecz wina Do niego, bo w nim bywa prądowina *Klon Fl. E* 2 *b.* (*Croat.* prùden *sabulosus*).

PRADZIAD, a, *m.*, naddziad; *Boh.* praděd; (*Slov.* predědo dědow dědo *abavus*, prapradziad); *Carn.* preddęd; *Vind.* pridid, preddediz, prededei, preded, pridid, striz, (cf stryj); *Slav.* pradid; *Croat.* zadëd, (cheterti ded *tritavus*, *atavus*, arded *avus*, preded *proavus*); *Dal.* sadid; *Bosn* pradid, otac dudov; *Ross.* прадѣдъ, der Urgroßvater, mego dziada abo baby ociec. *Sax. Porz.* 124. PRADZIADOWSKI, PRADZIADZI, ia, ie, PRADZIADOW, a, e; *Boh.* pradědov; *Croat.* predédov; *Ross.* прадѣдовъ, прадѣдный, прадѣдскій, urgroßväterlich. Pradziadowa sława, albo niesława, ani pożytku, ani szkody prawnękowi nie niesie. *Szczerb. Sax.* 113. Pradziadowy brat; *Boh.* prastryec, (cf. stryj). Mąż w pradziadzich zwyczajach nadto stały. *Ossol. Sen.* 24. Zamiast ostryg po *pradziadowsku śledziki dawano. *Teat.* 33. *d*, 20. (po staroświecku). PRADZIADOWE, ego, *n.*, *subst.*, spadek po pradziadzie, das Urgroßväterliche, (Vermögen, Erbgut).

*PRĄG, u, *m.*, *PRĄGA, PRĘGA, i, *ż.*, 1) pręgierz, der Pranger. (*Eccl.* пржжнк [*locustae* 2], прузи, вершки съ древа, (cf. prącie). Lichwiarze bezsumienni niechaj będą u prągi miotłami jawnie karani. *Chełm. Pr.* 106. Rzezimieszek ma być u prągi bit miotłami. *Szczerb. Sax.* 521. Taki ma być karan siedzeniem u prągi na rynku, wszakże tam nie ma być bit miotłami, gdyż u prągi nie śmigają jedno o kradzież. *Szczerb. Sax.* 382. Będą-ć zawsze złodzieje, choć niejeden u prągi zostanie Malchusem. *Klon. Wor.* 37. Łotr, szubienicznik, godny u prągi usieczenia. *Mącz.* U prągi rózgami weźmie chłostę. *Szczerb. Sax* 176. *ib.* 370. Tego u prągi chłostą przypłaci. *ib.* 111. Nieposłusznego kazał merskać u pręgi aż do śmierci. *Gorn. Dw.* 110. Przyprowadzono dwu licowanych złodziejów pod pręgą. *Pot. Zac.* 60. Byli u prągi wiązani i wygnani. *Baz. Hst.* 78. Żołnierze go do prągi pchali. *Miask. Ryt.* 63. Ci, którzy się prądze, szubienicy odkupują, bezecni są, gdy w tym sądownie pokonani będą. *Szczerb. Sax.* 17. — 2) *Prąga, *ob.* Pręga.

PRAGA, i, *ż.*; §. a) *Boh.* Praha; *Germ.* Prag in Böhmen; stolica Czech nad Moldawą. *Wyrw. Geogr.* 236; od progu *Boh.* práh. *Gwagn.* 462. — §. b) Praga, miasteczko pod Warszawą, z drugiéj strony Wisły, Prag bey Warſchau. Pochodz. *Prazki*, *Prażanin*, *Prażanka*.

PRAGLEC, lca, *m.*, ranniejszy len, z którego prędko się nasienie wypraża, jeszcze w roli, gdzie braniem nie był uprzedzony; główki się otwierają, zaczym nasienie wypada. *Syr.* 1020. *Kluk. Rośl.* 3, 324; zowią go też prażec, prężec. *Przedz.* 108, przędlec. *Cresc.* 188. *Vind.* pershei, hiterz, der Frühflachs, deſſen Samenknoſpen auf dem Felde von ſelbſt aufplatzen, wenn man dem nicht zuvor kommt. Dwojaki jest lnianego nasienia rodzaj, jeden się zowie słowień, drugi prężec, *alias* prażec. *Haur. Ek.* 178, cf. słowień, wielkolen.

PRAGNĄĆ, -ął, -ie, *med. cont.*; (*Boh.* prahnauti schnąć); *Boh.* žjzniti, (cf. żyzny); *Slov.* žjžnjm; *Carn.* sheja me; *Vind.* shöjat, sheiń bit, shejo imeti; *Croat.* segyati, sejati, sejam, segyam; *Dal.* sednim; *Rag.* xednitti, xednjetti; *Slav.* xedjati; *Bosn.* sgeghjati; *Ross.* жаждать, жажду имѣть; §. a) czuć potrzebę picia, dürſten, Durſt haben. Pragnę, *ob.* pić mi się chce. — Kiedy kanał pokarmowy niedość jest wilgotny, wtedy zwierz czuje pragnienie. *Zool.* 54; das Dürſten, der Durſt; *Boh. et Slov.* žjžeň; *Sorab.* 1. laznoſcž, pitza hczéczo, pitža ztradano, zacznoſcž; *Carn.* sheja; *Vind.* shöja, sheja, shejanje; *Croat.* sèja; *Rag.* xéghja; *Bosn.* sgeghja, sgedia; *Eccl.* жажда. Z pragnienia umrzeć, verdürſten; (*Vind.* od sheje vmreti, preshejati). Nie mogę pragnienia ugasić. *Teat.* 18. *b*, 20. Pragnący, dürſtend, dürſtig; *Boh. et Slov.* žižniwý; *Sorab.* 1. hczéyaczé picž, zaczné, lacny; *Carn.* shejn; *Vind.* shein, sheio terpezh; *Bosn.* sgedan; *Slav.* xédan; *Eccl.* жаждный. — §. b) Pragnąć czego, żądać czego, chciwie pożądać; nach etwas dürſten, begierig verlangen, begehren; *Slov.* dychtjm; *Carn.* dehlim; *Croat.* sèlem, selelszem, selenye, selya, pohleplyújem; *Dal.*

xeliti; *Bosn.* hlepati, hlipati, hlipanje, hlipnóst; *Ross.* жадничать, жадный, алчущій, жадность, жажда; *Eccl.* возжелѣти, въждєлѣти, рачу, рачителствую, похотѣти, пожєлати. Ja tego jak kanią dżdżu, a jeleń źrzódła pragnę. *Teat.* 24 *b*, 48. Ah jak kania dżdżu pragnę ciebie. *Teat.* 29, 20. Kto cudzego pragnie, tedy swe traci. *Biel.* 93. *Psalmod.* 40. Kto czego nie pragnie, równo jakby miał. *Cn. Ad.* 375. Wszystko mam zpełna, kiedy nic nie pragnę. *Hor.* 2, 119. *Nar.* Czci pragnienie, ambicya, górnochciwość, czciełuć; Ehrdurst, Ehrsucht. Wszyscy się jego czci pragnieniem nieporządnym brzydzili. *Sk. Dz.* 901. Pohamowanie hardéj czci pragnienia. *ib.* 222. Czci pragnącym duchem stolicę sobie przywłaszczył. *ib.* 853. ambitnym, górnochciwym, ehrsüchtig. — §. Pragnąć do czego, tęsknić, sich nach etwas sehnen. Niech mi smakują niebieskie obietnice, abym do nich pragnął. *Sk. Kaz.* 147. Boże daj, abyśmy tu do ciebie i wieczerzy twojéj pragnęli. *ib.* 294. Pragnęła dusza ma do boga żywéj studni. 1 *Leop. Ps.* 41, 3. PRAGNICIEL, a, *m.*, *sititor. Cn. Th.* der Dürster, der nach etwas dürstet. PRAGNICIELKA, i, *ż.*

PRAKTYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, od praktyki, doświadczeniu, wykonaniu służący, practisch. Doktor ten nie ma jeszcze biegłości praktycznéj, niedawno zaczął na swoję rękę kurować. *Perz. Lek.* 328. Geometrya praktyczna, umiejętność przystosowania teoryi do wymiarów ziemnych. *Zabor. Geom.* 1. PRAKTYK, a, *m.*, bieglec, biegły; sprawny w czym. *Cn. Th.* praktykę mający, der Praxis, Erfahrung hat. Praktyk prawny, prawnik, adwokat, rzecznik, patron; ein practischer Rechtsgelehrter, ein Advocat. Królewscy praktykowie, *procuratores. Krom.* 644, cf. prawobrońca; *Sorab.* 1. zakona hutżownik. Praktyk podły, rabula, brzechajło. PRAKTYKA, i, *ż.*, z *Greckołac.* praxis, §. a) wykonywanie teoryi, die Praxis, die Ausübung, Uebung. Szanujmy teoryą, jako doskonalszą, ale nie zaniedbujmy praktyki, jako powszechnie potrzebniejszéj. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 72. — §. Zwyczajne wykonanie, uskutecznienie; Ausübung, Bewerkstellung, Ausführung. Dla hardości Elżbiety, radzili o innym królu, ale gdy to przyszło na praktykę, obaczyli, iż to były niebezpieczne rzeczy. *Biel.* 228. (gdy to miano w praktykę obrócić, uskutecznić). — §. Praktyka, wprawa, wzwyczajenie, zwyczaj, doświadczenie; Fertigkeit, Geübtheit, Gewohnheit, Erfahrung. Były o tym wątpliwości u uczonych w prawie, którzy praktyki, to jest, biegłości prawnéj nie mieli. *Herb. Stat.* 470. Czas i praktyka odmieniła dobrowolną ofiarę w zwyczaj i obowiązek. *Nar. Hst.* 2, 340. Nie darmoć się Turek ogląda na te ludzie nasze, a snadź i praktykę ma, od nich zginąć. *Biel.* 15. Na ludzi poznanie Praktyka jest potrzebna i ich zażywanie. *Jabł. Tel.* 325. Ja ci z praktyki własnéj powiem, czym się miłość płaci. *Zab.* 14, 145. Piérwsza na świecie praktyka podobno takowéj odpowiedzi. *Teat.* 52, 58. piérwszy przykład, rzecz niepraktykowana; *Ross.* первина, первинка. Praktyka, rzecz praktykowana, znana, zwyczajna, oklepana; *Ross. vulg.* видальщина. — §. b) *Transl.* Praktyka = kunszafty, zmowy, spiski, chytrości, intrygi, doły, sidła, łapki; Practiken, Ränke, Anschläge, Streiche; *Boh.* praktyky, partyky, n. p. dělati intrygować; *Ross.* каверзы, проискъ, происки, ковъ. Patrzajcie, jakich dziwnych praktyk Herod używa, żeby zatracić Jezusa. *W. Post. Mn.* 60. O praktykach Ruskich książąt, gdy się dowiedział Bolesław, zatrwożył sobą bardzo. *Stryjk.* 188. Na praktyki się rozmaite udawamy, targi o to, co naszego nie jest, czynimy, a na cudze się rzucamy. *Lek. B* 4 *b.* Bardzo się w koło poselskie zakradła pani praktyka, która nam w Polszcze wszystko psuje. *Orzech. Qu.* 18. W Rzymie śmiał praktyki robić, jakoby senat wytracić. *Warg. Wal.* 344. Pomieszaj ich praktyki, niech się im pomylą szyki. *Ryb. Ps.* 61. Dobrze chmielowi, gdy się trzyma tyki, Nie tego ziółka rzecz czynić praktyki. *Białob. Odm.* 11. — §. c) Praktyka, opowiadanie przyszłych abo skrytych rzeczy, wróżka, wieszczba; (Practic. Adlg.), Wahrsagung, Zeichendeutung; (*Vind.* praktika, kalender; *Carn.* pratèka; *Sorab.* 1. protika, pratika; *Sorab.* 2. pratija = kalendarz). Babylończyki nic nie poczynali, jedno w praktykę wejrzawszy, jako się miało poszańcować. *Petr. Hor. C.* Przestrzegał snów, trzymał się praktyk z ptaszego lotu, zabawiał się około czar. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 33, 6. Wypełniła się praktyka wieszczków, którzy mu przepowiedzieli, co się stać miało. *Papr. Ryc.* Odejmę zabobony z ręki twojéj, i gusła albo praktyki nie będą więcéj w tobie. 1 *Leop. Mich.* 5, 12. Praktyka, praktykarska nauka gwiazdarzów; die Wahrsagerkunst, Sterndeuterkunst. Dla astrologii i gwiazdarskiéj praktyki z miasta wypędzony. *Sk. Dz.* 80. — §. *Aliter:* Powracającego Kazimierza, jak zdrowie swoje, szczęśliwemi praktykami, głosy i łzami radośnemi przyjmują; *faustis ominationibus. Krom.* 90. PRAKTYKANT, a, *m.*, PRAKTYKANCIK, a, *m.*, *dem.*, §. a) praktykę w lekarstwie, w prawie mający, prawidła swojéj nauki wykonywający; ein Practicus, Practicant. Lekarstwo to bardzo użyteczne, według zdania mądrych i uczonych praktykantów. *Syr.* 285. Praktykant lekarski. *ib.* 280, (*ob.* Doktor, medyk). — §. *In malam partem:* Co praktyki, zmowy, kunszafty, spiski czyni; ein Ränkenmacher, Practikenstifter; (*Boh.* praktykař, partykař oszust, intrygant). Jechali oni pokątni praktykanci do Opola. *Biel.* 157. O praktykantach = ktoby od tego czasu w praktykach z kimkolwiek około posadzenia czyjegokolwiek na tron doznan był, o to ma być pozwan. *Vol. Leg.* 2, 1396. PRAKTYKARKA, i, *ż.*, wieszczbiarka, wróżka, die Wahrsagerinn. Onéj niebożątku zachciało się być praktykarką, a wiedzieć przyszłe rzeczy. *Rej. Zw.* 2. Praktykarka Apollinowa to mu praktykowała, że mu bez pomsty nie miało zejść. *Kosz. Lor.* 16. PRAKTYKARSKI, a, ie, od praktykarza, praktykowania, wieszczbiarski; zeichendeuterisch, wahrsagerisch; (*Boh.* praktykarský, partykařský intrygantski). Próżność nauki praktykarskiéj, która z aspektów, gwiazd, opowiada ludziom przyszłości. *Żebr. Zw.* 143. PRAKTYKARSTWO, a, *n.*, praktykowanie, nauka praktykarska, wieszczbiarstwo; Wahrsagerey, Zeichendeuterey. Nie parajcie się wieszczbami, ni praktykarstwem. *Radz. Lev.* 19, 26. PRAKTYKARZ, a, *m.*, wieszczbiarz, wieszczek, z oznaków przepowiadający, dochodziciel nadprzyrodzony; *Carn.* pratèkar, (= 2. kalendarznik), ein Zeichendeuter, Wahrsager.

Lud ten słucha praktykarzów i wieszczków. 1 *Leop. Deut.* 18, 14. Niech się u ciebie nie najdzie praktykarz i wieszczek i czarownik. *Budn. Deut.* 18, 10. Cycero był augurem, to jest, praktykarzem. *Kosz. Cyc.* 170. Praktykarze niebiescy, co się po gwiazdach znaczą, i którzy opowiadają, co na każdy miesiąc ma być. *Budn. Jes.* 47, 13. *not.* «patrzycielowie na gwiazdy», Sternseher, Sterndeuter. Praktykarz z gwiazd zabobonny *astrologus*, niezabobonny *astronomus* (gwiazdziarz), praktykarz z twarzy, fizyonom. *Cn. Th.* Tobie nędzniku grzeszny, pewniejszego praktykarza nie trzeba, jedno własne serce a sumnienie twoje. *Rej. Post. S s* 6. PRAKTYKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, spraktykować *dok.*, §. a) wykonywać, sprawować; *Vind.* dopernashati, vdelati, vshleikati, practiciren, ausüben, vollziehen. Postanowił raz codziennie wizytować siedm kościołów, co przez lat 14 praktykował. *Sk. Żyw.* 2, 145. Co starzy tragikowie piszą o Medeach, wszystko to się iści I wszystko praktykuje temi teraz czasy. *Opal. Sat.* 46. (wypełnia się, bywa, dzieje się). Ażem zdrętwiała na taką w domu moim niepraktykowaną historyą. *Teat.* 10, 60. bez praktyki, bez przykładu, *niebylica; *Ross.* первина, первинка. — §. b) Knować, intrygować; *Ross.* каверзить, накаверзить, скаверзить, schmieden heimliche Ränke, Practiken machen. Raz na mię zdradliwie w tajnéj radzie praktykują, To zaś drugi raz wojska przeciw mnie szykują. *Ryb. Ps.* 279. Na dobre praktykują, niewinnych na śmierć skazują. *ib.* 187. — §. Spraktykować sobie kogo = na swoje kopyto przerobić, przekabacić go, na swoję stronę przeciągnąć, einen auf seine Seite kriegen. Wpadł Gustaw do Inflant, przez pewne osoby wprzódy sobie Ryżany spraktykowawszy. *Star. Ref.* 181. Pospólstwo zawiedzione, od hersztów spraktykowane. *Żarn. Post.* 3, 778 *b.* — §. Spraktykować się z kim = zmówić się, spiknąć się chytrze i sekretnie; sich heimlich verbinden, verschwören. Spraktykował się jeden kniaź z kilkadziesiąt Tatarów na życie Dymitra. *Żołk. Mscr.* 76. Wybieranie urzędników trudne; bo gdy niektórzy spraktykują się, choć nie w wielkiéj liczbie, wybiorą których będą chcieli. *Petr. Pol.* 106. Chcieli niektórzy panowie koronacyą jak najdłużéj zwlec, żeby się lepiéj spraktykowali. *Biel.* 306. — §. c) Wróżyć, prophezeyen, wahrsagen. Niech cię teraz zbawią, którzy praktykują z nieba, którzy się zapatrzali na gwiazdy, aby z nich praktykowali, co na cię miało przyjść. 1 *Leop. Jes.* 47, 13. Praktykował Kazimierzowi astrolog, iż miał długo być żyw, ale nieszczęśliwy. *Biel.* 286. *Kosz. Lor.* 16. Olchowi praktykowali wieszczkowie śmierć podjąć od swego konia. *Stryjk.* 116. Widząc raz straszliwy, Już sobie sam swą śmierć praktykował. *P. Kchan. Jer.* 111. O przyszłym zwycięztwie sobie praktykował. *Krom.* 252. (tuszył).

PRAŁAT, *PRELAT, a, *m.*, der Prälat; *Sorab.* 1. prělata; *Boh.* prelát; *Vind.* pralot, duhouni predstoinik; *Slav.* prelat; *Rag.* redoglavnîk; *Ross.* прелатъ, знатная духовная особа: §. a) nazwisko urzędników wyższych w hierarchii kościelnéj, z *Łac.* prae et fero. Pospolicie daje się biskupom, arcybiskupom, nawet dygnitarzom katedr i kolegiat. *Kras. Zb.* 2, 400. Tak świetcy, jak prelaci, Wszystkim śmierć równo płaci. *Kanc. Gd.* 293. — §. b) *Transl. vulg.* Śliczny mi prałat, w targi chciał wchodzić o żonę. *Niemc. P. P.* 93. piękny ptaszek, ein sauberer Vogel. Pewna jestem, iż ten prałat (marszałek) nie dla Wc Pani. *Teat.* 17, 86. PRAŁATSKI, a, ie, Prälaten=. PRAŁATURA, PRELATURA, y, *ż.*, *sacerdotium pinguius, dignius. Cn. Th.*, die Prälatenwürde, Prälatur. — §. *Jocando*, Prałatura, *ob.* Prepozytura, brzuch.

PRALNIA, i, *ż.*; *Boh.* prádlo; *Rag.* prallo; *Croat.* opiralìsche, opiralnicza; *Ross.* прачечная; miejsce, budynek, izba, gdzie piorą; der Waschort, das Waschhaus. Gdzie jest dwór pański, tam też być powinna pralnia; najlepiéj pralnią założyć na wzgórku jakim. *Switk. Bud.* 286. PRALNIK, a, *m.*, pracz, praczyk, kijanka. *Dudz.* 31. der Waschbläuel; *Carn.* perûla, prâlyka, perilnèk, perivnèk; *Croat.* prályka; *Ross.* валекъ, (*ob.* Wałek). Baby pozabijały ich pralnikami czyli praczami. *Kur. Pet.* 205. (*Vind.* periuniza = balia). PRALNY, a, e, od prania, Wasch=; *Boh.* prádelský; *Ross.* стиральный.

PRAM, pra, prę, pre, *ob.* Przeć. PRAM, u, *m.*, *ob.* Prom.

*PRAMATKA; *Ross.* праматерь, прародительница = Ewa, die Urmutter; *adject.* праматерный, cf. *praociec.

*PRAMO, n. p. Co należy do tego muszę mówić *pramo, Zawżdy wszak szydło z woru wykole się samo. *Petr. Hor.* 2, *P* 4 *b. Ross.* прямо prosto, szczérze, uprzejmie.

PRANDOTA, y, *m.*, imię Staropolskie. *Jabł. Her.*, ein Altpolnischer Mannsname.

*PRANDYPURA, y, *ż.*, [z *franc.* la brandebourg, rodzaj szarafanu, *ob. Diction. des deux nat.* II, *s. h. v.* 3], ubiór jakiś męzki, eine Mannstracht. Dla niego krawcy szyją telety, krają złotogłowy, A z nich zaś prandypury, kontusze, hazuki. *Opal. Sat.* 115.

PRANIE, *ob.* Prać, Praczka. PRANY, *ob.* Prać.

*PRAOCIEC, jca, *m.*; (*Eccl.* праотецъ, дѣдъ dziad, praотеческій, дѣдовскій dziadowski, праотецъ, прародитель Adam). Przy świętéj niewinności potrzeba było praojcom naszym w rozkosznym raju przenosić się na wieczne wesele. *Pociej.* 3. piérwszym rodzicom naszym; *Eccl.* прародители, Urälter, Stammväter. Onoż praojce w otchłani jęczące. *ib.* 92. Praojcowie nasi są, którzy od pana Chrystusa pod czas zmartwychwstania jego z adu wyprowadzeni byli. *Smotr. Ex.* 41. PRAPRABABA, y, *ż.*; *Boh.* praprabába; mego pradziada abo przedbaby matka. *Sax. Porz.* 124. die Urgroßmutter, Urältermutter, trzecia baba; *Slov.* prebaba, dědowa baba, stareg matki stara matka; *Croat.* zabàba; *Dal.* sababa; *Eccl.* прапрабаба. PRAPRABABI, ia, ie, do praprababy należny, die Urältermutter angehend. *Tr.*; *Boh.* praprababine. PRAPRADZIAD, a, *m.*, PRAPRADZIADEK, dka, *m.*, *dem.*; *Boh.* prapraděd; *Slov.* predědo, dèdow dědo; *Vind.* predozhjak; *Croat.* zadèd, cheterti ded; *Dal.* sadid; *Bosn.* sadjed, sadid, trecchi did; *Ross.* прапрадѣдъ; mego pradziada albo przedbaby ociec. *Sax. Porz.* 124. *Petr. Pol.* 198; der Urgroßvater, Urältervater, trzeci dziad. PRAPRADZIADOW, PRAPRADZIADOWY, a, e, PRAPRADZIADOWSKI, a, ie; *Boh.* prapradědůw; *Slov.* predèdow; *Ross.* прапрадѣдовъ, прапрадѣдній; dem Urgroßvater gehörig. Prapradziadow ojciec,

dziad pradziada mego abo prababy, *atavus*, czwarty dziad; *Bosn.* scjukundid; *Rag.* scjukundjéd, der Großältervater. Prapradziadowa matka albo prababa mego pradziada abo prababy, *atavia*, czwarta baba, die Großältermutter. Prapradziadow dziad, dziad piąty, *tritavus*, der Urältervater *rc.* — *Burlesq. in infinitum:* Jego to praprapraprapradziadek X. Alwar, słynie Łacińska grammatyka. *Teat.* 21, 183. Urururururgroßvater. PRAPRASZCZUR, *ob.* Praszczur. PRAPRAWNECZKA, PRAPRAWNUCZKA, i, *ż.*, która się rodzi od mego prawnęka albo prawneczki. *Sax. Porz.* 124; *Eccl.* праправнука, die Ururenkelinn. PRAPRAWNUK, a, *m.*, który się rodzi od mego prawnęka albo prawnęki. *Sax. Porz.* 124, *Carn.* podnuk; *Ross.* праправнукъ, der Urureukel. 'PRARODZIC, *ob.* 'Praociec. 'PRARODZICIELKA, *ob.* 'Pramatka.

PRASA, y, *ż.*, z *Niem.* die Presse, tłoczarnia; (*Angl. et Svec.* press, cf. *Lat.* pressus, pressare); *Boh.* pres, čeřen, tis; *Slov.* pres; *Hung.* prés, prees; *Sorab.* 1. prasza, cžižčzencza, teptancza; *Sorab.* 2. prasza, presza; *Carn.* pręsha, stiska, stiskavneza, (*ob.* Cisnąć, cisk, ścisk); *Vind.* prefha, perfha, trot, tistauka, stiska, stiskalu, stiskuniza; *Croat.* presha, pressa; *Dal.* tiszk; *Rag.* tjés; *Bosn.* tjesk, utjesk, scjabtov; *Ross.* тиски, прессъ, жемъ, щемло; §. a) narzędzie z tablic i szrub złożone, do wygniecienia soku z jagód etc. *Kluk. Rośl.* 3, 345. *et* 2, 163. Prasą bywają tłoczone jagody Sycyońskiéj oliwy. *Otw. Wirg.* 418. die Oelpresse; olejarnia. *Syr.* 1205. Oleje za pomocą prasy z ciał wyciśnione bywają. *Krumł.* 132. Prasa winna, winniczna, *Ross.* точило, (*ob.* Toczyć); *Eccl.* праса віноградная, точило въ немже віноградъ точутъ, die Weinkelter, Weinpresse. Nasadził sobie winnice, i wkopał też w niéj prasę. 1 *Leop. Math.* 21, 33. Bez ciężkich cepów, bez prasy, bez tłoki, Nie dójdziesz smaku i w zbożu i w winie. *Morszt.* 2. Prasa abo przyłoga na tworzenie séra. *Cresc.* 560. die Käsepresse. Prasa od gładzenia materyj, kalandra, *Ross.* площильня. — §. Prasa papiernicza, drukarska; *Ross.* станокъ, станъ, die Buchdruckerpresse. Prasa drukarska składa się z balek, ścian, szruby z drągiem, panewki, tygla, wózka, korby, fundamentu, ramy, dekla, i ramki do zamykania arkusza na klamkę. *Magier. Mskr.* Wszystkie te pisma pod prasę drukarską podsuwać, rzecz była niepodobna. *Mon.* 65, 364. Tyle rytmów, że im drukarskie prasy wystarczyć nie mogą. *Dar. Lot. A* 2. Jęczą prasy, i biedni drukarze się pocą. *Węg. List.* 23. drukarnie, die Buchdruckereyen; *Boh.* tiskarna. Wolność prasy = wolność druku, Druckfreyheit. — §. b) *Fig. transl.* Prasa, cisk, ucisk, ciżba, tłok; Gedränge, Bedrängniß, Drangsal; *Ross.* давка, (cf. dawić). Telemak, który w żalu siedział pod te czasy, Uwalnia serce z swego frasunku, jak z prasy. *Jabł. Tel.* 227. Tamże jeden drugiego dusił w tym hałasie, Jeden drugiego krwią swą napawał w téj prasie. *Zimor. Siel.* 237. Równéj serce podpada ich prasie. *Zab.* 4, 365. *Sap.* Ubogich w prasie poddaństwa trzymamy. *Wad. Dan.* 93. — §. *Transl.* Damy, rozumiejąc, że subtelność najwyborniejszym jest ich urody wydoskonaleniem, w prasę ciała swe biorą. *Zab.* 7, 134. *ob.* Sznorówki, in die Enge, in die Klemme einpressen, einschnüren.

Pochodz. *praska*, *prasować*, *wyprasować*, *prasowy*, *prasny*, *prasownia*, *prasownica*, *prasownik*.

PRASK, u, *m.*, *Subst.*; *Sorab.* 1. prask, praszk; *Croat.* pràszka; *Dal.* prasskanye; *Boh.* prask, praskot. — §. Trafił na prask, na raz trafił, na sam cios przyszedł. *Dudz.* 46. er kam gerade zurecht, zum größten Rummel, zur größten Gefahr, er kam gerade recht in den Wurf. Ale czy kaci na sam prask brata jéj przynieśli? i on pod aresztem trzymany. *Teat.* 13, 102. Porywczy, żwawi, częściéj na prask przychodzili. *Mon.* 70, 177. (narażali się, wystawiali). — *In bonam partem:* Na prask trafić = wczas, *opportunee venire. Rys. Ad.* 66. *Cn. Ad.* 1170; *quanquam* na prask *infortunium plerumque significat. Cn. Th.* 446. gerade gelegen kommen. PRASK! *Interject. sonum percutientis exprimens, ut* trzask, plask, puk! *Cn. Th.*, platz! perdutz! PRASKAĆ *cz. niedok.*, Prasknąć *jedntl.*, z praskiem uderzyć, klatschen, platzen, mit einem Klatscher, Platscher woran schlagen; *Boh.* praskati; *Sorab.* 1. próskam; *Croat.* prâszkam, praschim; *Rag.* pràskati, prasctjetti; *Bosn.* praskati, puççati; (*Vind.* praskati = skrobać; *Ross.* порскнуть, порскать krzykiem pewnym zachęcić psy polujące). W twarz pięściami trzaska, Szaty na sobie drapie, w piersi ciężko praska, *ferit. Żebr. Ow.* 289. (*Boh.* praskač bicz trzaskający). Praskanie, *detonnation*, jest to skutek zdarzany w pracach chemicznych tyle razy, skoro jakie ciało odmienia nagle kształt swój stały, przybierając postać rozparu. *Mier. Mskr.* trzask, Platzer, Knall.

PRASKUR, *ob.* Proskur, opłatek. PRAŚNIK, PRAŚNY, *ob.* Praśnik.

PRASNY, a, e, prasowy, do prasy albo prasowania należący, Preß =; *Croat.* pressni; *Sorab.* 1. cžižčzerski; *Ross.* площильный, плющильный, утюговый. Prasny drąg, *ob.* prasa drukarska; *Vind.* prefhnu fleme, prefhpan, Preßbaum. Prasna szruba. *Tr.*

PRASOŁ, a, *m.*; (*Ross.* прасолъ przedający ryby, t. j. nasolone); przekupień solny, co sól przedawa; ein Salzverkäufer, Salzfactor, Salzhöcke; *Boh.* slanec, solnář, soliwařič; *Vind.* folnar, founar; *Bosn.* solinar, koji só prodaje; *Ross.* цѣловальникъ. Prasoł, który solą kupczy, płaci po złotemu. *Vol. Leg.* 2, 984. Książe Oświecimski miał grzywnę jednę z przekupniów albo z prasołów solnych. *Herb. Stat.* 324. Prasołowie, od każdego woza, którym sól wożą na przekup, płacą po gr. 12. *Vol. Leg.* 2, 1642. W Ruskich krajach po wsiach najdują się słone wody, z których prasołowie warzą sól, i w tołpy formują. *Syxt. Szkł.* 104. PRASOŁKA, i, *ż.*, przekupka solna, die Salzhöckinn; *Boh.* solnářka. — §. Prasołka = PRASOŁSTWO, a, *n.*, *Dudz.* 54. handel solny, przekupstwo solne; der Salzhandel, die Salzhöckerey. Z prasołki żyć. *Zimor. Siel.* 252. — §. Prasołka, podatek od prasołstwa. *Vol. Leg.* 3, 902. die Steuer vom Salzhandel.

PRASOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, Wyprasować *dok.*, (*qu. v.*), w prasie wyciskać, pressen, auspressen; *Boh.* presugowati; *Sorab.* 2. praszowasch; *Vind.* prefhati, stiskati; *Croat.* pressam; *Ross.* сжимать, жать. Soki wyciśnione,

to jest prasowane. *Krup.* 5, 256. Niżeli kto olej zaczyna prasować i tłuc, wprzód wszystko przygotować powinien. *Krup.* 5, 31. Wino prasować. *Petr. Ek.* 107, *Vind.* prefhati, trotuvati, den Wein keltern. Prasowany kawiar *Ross.* паюсная икра. Prasować książki, drukować, wybijać; Bücher drucken, unter die Presse nehmen. Xiążki Erazma, iż są bardzo pożyteczne ku czytaniu, ażeby się też język Polski szerzył, prasowałem je z pilnością *Eraz. Jęz. i i i.* (powydawałem). — §. Prasować żelazkiem bieliznę, glätten, plätten, bügeln; *Vind.* gladkati, gladiti, gladkuvati se shelesam, peglati; *Ross.* площить, площу, плющить, утюжить, вытюжить. Żelazko do prasowania, *Vind.* gladilu, gladnu shelesu, gladezhnu shelesu, Plätteisen, Bügeleisen; *Ross.* утюгъ, утюжокъ. Ja dla niéj nieraz duszę od prasowania grzałem. *Teat.* 36, 50. Nie znali włoskiego wąsów żelazem prasowania albo zakręcywania. *Pim. Kam.* 68. (przypiekania). PRASOWNIA, i, *ż.*, gdzie prasy są, miejsce prasowania, das Preßhaus. *Torcular*, prasownia, to jest, dom, gdzie wino prasują, wyciskają. *Mącz.*, (*ob.* Tłokarnia), die Kelter; *Ross.* плющильня *laminoir.* PRASOWIDEŁKO, a, *n.*, ryba w Dnieprze z czarnego morza przychodnia, *pleuronectes platessa.* *Kluk Zw.* 3, 169, die Platteise, ein Fisch; płaszczka. PRASOWNIK, a, *m.*, co koło pras robi. *Włod.* der Presser; *Vind.* preshavez, stikavez, prelhar; *Croat.* pressar, *f.* pressaricza; *Sorab.* 1. cžižcžižeř, teptarnik. Prasownik w drukarni = preser, wybijacz, der Drucker; *ob.* Tłokarz. PRASOWY, *ob.* Prasny.

*PRASTRYJ, *ob.* Stryj.

PRASZAĆ, *frequ. verbi* prosić.

PRASZCZĘ, ęcia, *n.*; (*Ross.* праща proca); §. a) prątek, pręt do ćwiczenia kogo, rózga; eine Spießruthe, Spießgärte; *Boh.* prak, pračata, (spraskati merskać, śmigać); Ten kijmi na śmierć zbity, a tamten z praszcząt uciekający, w stryczki wpadł oprawców nocnych. *Hor. Sat.* 15. Puścić żołnierza przez (na) praszczęta = przez rózgi, Spießruthen laufen lassen. *Tr.* Od drzwi pańskich przez muszkietę ich, jako przez praszczęta noszono. *Mon.* 69, 578. — §. b) *Fig. tr.* Praszczęta, bieda, dokuczanie; Noth, Elend, Pein. Rodzice serca mając zarażone tym dziecięcym przypadkiem, na dożywotne puszczają się praszczęta. *Pot. Syl.* 83. zgryzoty, frasunki, Gram. Miał Dawid zagrać, ile razy Saul wpadnie w te praszczęta, Kiedy zły go duch opęta. *Leszcz. H. S.* 254. Z prowincyi téj Bitynikus nie chciał ustąpić, aż na praszczęta i szturm przyszło twardy. *Chrośc. Fars.* 223. Przy nim najbardziéj trzymali się młodzi, Nie chcąc przychodzić przez sejm na praszczęta. *ib.* 23.

*PRASZCZUR, a, *m.*, (*Ross.* пращуръ prapradziad, праправнукъ prapradziada ociec); praprawnuk. *Biel.* 8, der Urureukel. Umarł Noe, oglądawszy syny z prawnuków i z praszczurów. *Stryjk.* 8, (cf. szczurzy).

PRĄSZKA, PRĄSZKOWATY, *ob.* Prążka. *PRĄT, *ob.* Prąd.

PRĄTEK, tka, *m.*, PRĄTKA, i, *ż.*, *dem. nom.* pręt = PRĄTECZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*; *Ross.* прутикъ; *Boh.* prautek; §. a) pręcik, cienki pręt; ein dünnes Gertchen, Rüthchen, Stiel, Stängel, Zweig. Popilius prąteczkiem, który w ręku nosił, Okrążył Antyocha. *Papr. Pr. B* 2 *b.* (laseczką). Ociec nie tak się z dziecięciem pieści jak matka, a czasem mu i prątkiem podsiecze. *Rej. Zw.* 178 *b.* (rózgą). Otoż to jest ten jesion, co go w małéj prątce, Zaszczepił wdzięczny Dafnis wiekom ku pamiątce. *Zab.* 11, 260. *Zabł.* Tyś bujnym prątkiem, a bez sęku, onym Co w Jessowym zakwitnął ogrodzie zielonym. *Miask. Ryt.* 24. Tu bujne trawa wspina prątki. *Hor.* 1, 204. *Nar.* Stoję nad krzaczkiem róży, Co jeszcze oczkiem mruży, I w samym tylko wzrasta prąteczku. *Zab.* 13, 325. *Zabł.* Ziele to ma prąteczki między listki obdłużne i wyniosłe. *Syr.* 1130. — §. b) *Transl.* Prątek, w pośrzodku wag stojący, prawą wagę ukazujący, *examen.* *Mącz.* język w pośrzodku wagi, das Zünglein in der Wage.

PRAUSZKA, i, *ż.*, w drukarni, po *Niem.* Initialstöckchen; ozdóbka, która się kładzie na początku pisma. *Magier. Mskr.*

PRAW, *ob.* Prawy.

PRAWDA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* prawda; *Sorab.* 1. prawda, (prahwda sprawiedliwość), wěrnofcž, wiernofcž (cf. wierność), wernofcžiwofcž; *Sorab.* 2. wěrnofcž; *Carn.* resniza (cf. rzecz, rzetelność), prawda = proces, sprawa, prawo); *Vind.* praviza (*ob.* Prawica), refnizza, (prauda prauduvanje, prazefs = proces; *Croat.* isztina (*ob.* Isty, istny); (pravda = spór, *dica*, *lis*); *Dal.* insztinoszt, pravnoszt, (pravda *aequitas*, *jus*, *aequum*); *Rag.* istinos, istina, pravizza, (pravda, pràvo, pravizza *justitia*, *justum*, *processus*); *Bosn.* istina, praviça, (pravda *justitia*, *aequum*); *Slav.* istina; *Ross.* правда (= 2. *jus*, *juramentum*), истина, истинна; die Wahrheit, (cf. *Dur.* 1, 208). Prawda myśli, zawisła na tym, żeby to o rzeczach sądziły, co w nich rzetelnie znajduje się. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 72, (*oppos.* fałsz). W słowach jego szczéra tchnie prawda. *Teat.* 33. *d*, 29. Za wiecznym światłem pójdę z prawdą śmiele. *Paszk. Dz.* 112. Prawda lepsza, niż pozór. *Cn. Ad.* 923. (zmyślone rzeczy same się wydadzą). Zmyślone rzeczy za prawdę ujdą. *Cn. Ad.* 1360. Prawdy zdobić nie trzeba. *Cn. Ad.* 925. Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama się zaleca i okazuje każdemu. *Gil. Post.* 99 *b.* Prawda rozmysłu nie potrzebuje. *Cn. Ad.* 924. Prawdzie trudno się przeciwić. *ib.* 925. Kto przy prawdzie, ten na poły ma wygraną. *Rys. Ad.* 25. Prawda na światło wychodzi. *Cn. Ad.* 923. (prawdę trudno zataić; nie zatai się szydło w miechu; oliwa na wierzch wychodzi; fałsz w ciemności uchodzi). Prawda jest córką czasu; czas nieprawdę psuje. *Pot. Arg.* 166. Prawda zawżdy górą latać musi, jako orzeł. *Weresz. Reg.* 111. Czekam na ów dzień, kiedy się prawda na wierzch dobyć, i ciemność fałszu rozpędzić ma. *Pam.* 84, 1081. Taka-ć jest prawda, że nie umie, jedno zwyciężyć. *Zygr. Pap.* 295. Żadna rzecz nigdy więcéj ozdobić nie może stanu każdego najzacniejszego, jedno prawda, a żadna go też zasię więcéj nigdy zelżyć nie może, jako przykrytość a omyłka jego. *Rej. Post. U u* 1. Prawda, rzadka rzecz między ludźmi. *Cn. Ad.* 924. (dom Prawdzickich małoliczny w Polszcze). Prawda, pokora, nie ma miejsca u dwora.

Cn. Ad. 923. Dawne ale prawdziwe uczy nas przysłowie, Że pijany a dziecię małe prawdę powie. *Pot. Jow.* 151. *et* 150. Dziecię a pijany radzi prawdę powiedzą. *Glicz. Wych. J* 6. Prawda prawdą zawsze, nie dla osób, ale dla samej swej istoty. *Zygr. Pap.* 186. Prawda zawsze jest prawdą, choć i od czarta idzie z ust. *ib.* 183. (*non quis, sed quid*). Źle mówią, że to prawda, iż ten i ten przysiągł; bo nie tak, ale takby mieli mówić: wierzę iż to prawda, ponieważ ten przysiągł. *Szczerb. Sax.* 108. Prawda nie głaszcze, prawda w oczy kole; prawdę mówić, a nie obrazić, trudno. *Cn. Ad.* 922. *Teat.* 4. *b.* 13. *Jeż. Ek. B* 4. *Pot. Jow.* 94. *Rys. Ad.* 53; *Slov.* prawda oči kole; powec prawdu, prebigu ſi hlawu. Prawdy dla ludzi nie ustępuj. *Sk. Dz.* 1077. Przyjaciel jest, co prawdę mówi. *Cn. Ad.* 924. (przyjaciela napomnij, gdy przystojności zapomni). Co prawda, to nie grzech. *Pot. Jow.* 199. *Zab.* 16, 400. *Teat.* 20. *b*, 185. — Nieprawda, fałsz, kłamstwo, łgarstwo; Unwahrheit, Lüge, Trug, Falschheit; *Eccl.* шуйство, неправда. Już to próżno, kto się nieprawdę powiadać przyzwyczai, nigdy prawdy mówić nie może. *Pim. Kam.* 23. Nieprawda, którą mawia pochlebca, to w panu zbuduje, iż nietylko rzeczy zwierzchnich, ale sam siebie znać nie będzie. *Gorn. Dw. K.* — §. Kto z nas ma prawdę? *Xiądz.* 143. kto ma racyą? sprawiedliwą? wer hat Recht? Zdaje mi się, iż ona ma prawdę. *Teat.* 37, 166. — §. *Affirmat.* Ho, co to, to istna prawda. *Teat.* 8. *b*, 81. die reine Wahrheit. Mogę cię upewnić, że jak amen w pacierzu, tak to prawda. *Teat.* 31, 59. Umiem 53 rzemiosł, a jednak z głodu umieram; to czysta prawda. *Teat.* 17. *b*, 25. To nie prawda! *Falib. F* 2. (fałsz! łżesz!). Chwała bogu, że już skończyliśmy! ℞. Oj prawda! *Teat.* 22, 8. ey ja! freylich! A prawda! prawda! ale nie wiem co; *jocantis, approbantis quae nescit. Cn. Ad.* 7. — §. *Mechan.* U śrzodwagi linia ta, na której nić z kulką stawa, zowie się linią prawdy. *Solsk. Geom.* 2, 4. die Perpendicularfalze in der Schrotwage. — §. Do prawdy, z do prawdy, po prawdzie, od prawdy, z prawdy = seryo, bez żartu, w samej rzeczy, w samej istocie, zaiste; *Boh.* oprawdu, oprawdowě, (oprawdowost *serietas*, oprawdowý *serius*); *Slov.* ozag, ałe ozag; *Sorab.* 1. woprawdzie, woprahwdže, woprahwdu, zawerno, cžwoda, acž rohda; *Vind.* popravizi, sarefnizo, sarefs, riefen, refnizhnu; *Slav.* u istinu; *Eccl.* по истинѣ, im Ernste. Długom to brał w żarty, ale dochodziłem na koniec, że to po prawdzie mówiono. *Mon.* 70, 247. Czy ona mówi do prawdy, czy tylko na drwiny? *Teat.* 41. *b*, 281. Powiedz do prawdy, jeśli nie żartujesz? *Past. Fid.* 99. Czy do prawdy? ℞. Nie inaczej! *Teat.* 7, 46. Do prawdyż on to chce uczynić? *Teat.* 21. *c*, 13. Żartem na czas do prawdy przyjść można do chleba. *Zab.* 16, 149. *Nagł.* Ja to do prawdy utrzymuję. *Zab.* 6, 340. On chce się do prawdy ożenić. *Teat.* 2. *b*, 6. Gdyby się te rzeczy działy do prawdy, nie śmiaćby się, ale płakać należało. *Zab.* 12, 265. *Dudz.* Z do prawdy obawiać się zacząłem. *Niem. Król.* 4, 206. Czy on to żartuje, czy on to z do prawdy mówi? *Teat.* 26. *c*, 70. Czy to żartem, czy z prawdy powiadasz? *ib.* 42. *d*, 13. Jakże? z do prawdy nie chcesz iść za mnie? *Teat.* 54. *c. i j.* Z do prawdyć to nie złe nowiny. *ib.* 24, 106. Wszakże jednak po prawdzie i siostra moja jest. 1 *Leop. Genes.* 20. To człek głupi, może on ode prawdy tu sprowadzi Doranta. *Boh. Kom.* 4, 233. — §. Po prawdzie, w prawdzie, *prawdzie = prawdę mówiąc, uznając, postępując, zezwalając; *Slov.* siče, sic; *Sorab.* 1. dře; *Eccl.* убо, по истинѣ; *certe, quidem*, die Wahrheit zu sagen, zwar. Biskup ten po prawdzie domu podłego, ale umysłu wspaniałego. *Krom.* 511. Już ci po prawdzie nie tak byli strojni, Ale broń mieli lepszą. *P. Kchan. Jer.* 425. O dobre czasy, gdy trwała prostota, Wprawdzie-ć nie było tak kształtnie i grzecznie, Lecz żyli wesoło, żyli bezpiecznie. *Kras. Ant.* 68. Przebrakował wojsko, 700 motłochu do domu wrócił, a z garścią wprawdzie ludzi, ale dobrych się został. *Biel.* 588. Żałość, a *prawdzie wielka mię trapi. *Bzow. Roż.* 92. — §. 2 a) Prawda stołowa. *Cn. Th.* kraniec od misy, der Schüsselring, Schüsselkranz. *Kurop.* 311. *Ern.* 587, *Carn.* skledněk; *Ross.* подблюдный кружечекъ. Pacholę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. E.* — b) Postaw na prawdzie talerz = na fajercę. *Tr.* Feuersorge, Feuerpfanne, Kohlpfanne. — c) Prawda, *herb*; *ob.* Prawdzic. *PRAWDOŁOWCA, y, *m.*, n. p. Pytagoras, dowcipny prawdołowca. *Petr. Hor. E.* 2, *not.* «który subtelnemi domysłami wynajduje w każdej rzeczy, co prawda». *Dudz.* 19. der Wahrheitsforscher. PRAWDOLUBNIK, a, *m.*, PRAWDOLUBCA, y, *m.*, n. p. Chrystonośeami się oni, prawdolubcami ponazywali; ale prawdziwie według spraw swych są łżelubcami. *Smotr. Apol.* 81, Wahrheitsfreund; *Ross.* правдолюбецъ PRAWDOLUBNY, a, e, — ie *adverb.*; *Ross.* правдолюбный. PRAWDOLUBNOŚĆ, i, *ż.*; *Ross.* правдолюбіе, die Wahrheitsliebe. PRAWDOMOWCA, y, *m.*, który prawdę powiada, der Wahrheitssprecher. Prawdomowca, nie trzeba aby był wielomowcą. *Zab.* 7, 240. *Koss.* Mało oni tego szczerego prawdomowcę znają. *Mon.* 65, 479. Powstawa nieprawdomowca przeciw obliczu memu, odpierając mi. 1 *Leop. Job.* 16, 9. (łgarz, kłamca). Potrzeba mieć jakiegoś ostrzegacza i prawdomowcę rozumnego, i przy wrzawie fałszywych baśni, nadstawować ucha jednemu prawdziwemu głosowi. *Pilch. Sen. list.* 3, 169. *Mon.* 75, 590. Król z prawdomowców radzców wyzutym bywa. *Jabł. Tel.* 159. (z prawdomownych). PRAWDOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, PRAWDOMOWSTWO, a, *n.*, szczerość w mówieniu, die Wahrhaftigkeit im Reden; *Boh.* prawdomluwnost. Prawdomowność ludzka osłabiona przez niezbożność. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 68. PRAWDOMOWNY, PRAWDOSŁOWNY, a, e, — ie *adverb.*, *veridicus. Mącz.*; *Boh. et Slov.* prawdomluwnj; *Sorab.* 1. wernohretžaté; *Bosn.* istiniti, wahrredend, die Wahrheit sagend. I bając człek może być prawdomowny. *Zab.* 8, 318. *Iżyck.* Prawdomowna satyra. *Hor. Sat.* 153. Wieszczek prawdomowny. *Otw. Ow.* 468. Bóg prawdomowny. *Farn.* 1. Prawdomownym być *Ross.* истинствовать, горошить, огорошить. — § Prawdomowna nauka = loika. *Tr.* PRAWDOPODOBIEŃSTWO,

a, *n.*, *Cyank. Log.* 164, PRAWDOPODOBNOŚĆ, ści, *ż.*, podobieństwo do prawdy; *Rag.* istinoprîlienos, potvardivos; *Ross.* имовѣрность, вѣроиманіе, вѣроятіе, правдоподобіе, die Wahrſcheinlichkeit. Przewidzieć skutki sprawy swojéj z niejaką prawdopodobnością. *Mon.* 75, 650. Miał o tym jaką prawdopodobność. *ib.* 76, 39. PRAWDOPODOBNY, 'PRAWDOPOZORNY, a, e, — ie *adverb.*; *Rag.* vjerovni, istinoprîlicni, istinopodobni, potvardiv; *Ross.* правдоподобный; do prawdy podobny, wahrſcheinlich. 'Prawdopozorne niebezpieczeństwo. *Gal. Cyw.* 2, 140. Trzeba się najczęściéj kontentować zbiorem prawdopodobnych przyczyn. *Mon.* 76, 353. PRAWDOWIERNY, *ob.* Prawowierny. *PRAWDZIC, a, *m.*, prawdomowca, ein Wahrheitsſprecher, Wahrheitsfreund. Zrozumi leś jako ten to prawdzic swoję upstrzoną prawdę na nie wywarł? *Smotr. Lam.* 164. Sewerus bardzo się temi nieprawdzicy brzydził. *Weresz. Reg.* 120. — §. Prawdzic, Prawda, *herb*; lew żółty z muru czerwonego po połowę wychodzi, w przednich łapach trzyma prawdę czyli koło. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen. PRAWDZIĆ, sprawdzać, *cz. contin.*, sprawdzić *dok.*, weryfikować, iścić, wykonywać, wypełniać; verificiren, erfüllen, wahr machen. Tak postępują, prawdząc o sobie, co napisano. *Xiądz.* 264. Sprawdzaj boże, co wielka jego życzy dusza. *Zab.* 4, 387. *Pir.* Sprawdzenie, *verificatio*. *Alg. Nar.* 5. (*Rag.* opravdati *culpa liberare*: *Ross.* оправдать, оправдывать usprawiedliwić). PRAWDZIĆ się *recipr.*, uiścić się, wypełniać się; in Erfüllung gehen, wahr werden. Często się prawdzi, co poeci bają. *Zab.* 13, 354. *Drużb.* Żarty często się prawdzą. *Zabł. Fir.* 62. *Teat.* 29. *c*, 70. ''PRAWDZICKI, iego, *m.*, prawdomowny, Wahrheitsfreund. Dom Prawdzickich małoliczny w Polszcze, rzadko się kiedy odzywa. *Mon.* 65, 409. (prawda rzadka rzecz między ludźmi). PRAWDZIWOŚĆ, ści, *ż.*; *Rag.* istinós, istinitos, praavnost; *Croat.* isztina; *Dal.* isztinoszt, pravnoszt; *Ross.* правдивость, щирость, подлинность: *Eccl.* рѧснота; prawdolubność, szczerość; die Wahrhaftigkeit, Liebe zur Wahrheit. Powinność życia towarzyskiego zależy na prawdziwości w mowie i na poczciwości w sprawach. *Pir. Pow.* 109. — §. Niefałszowanie, die Aechtheit, n. p. Rękopisma prawdziwość dowiódł. PRAWDZIWY, a, e, PRAWDZIWIE *adverb.*; *Boh.* prawdiwý, prawdiwě; *Slov.* wlastní, prawdiwe, w prawdě; *Sorab* 1 wierni (cf. wierny), werné, wernoſcziwé, czwoda; *Sorab.* 2. wěrne; *Carn.* ręs, resnizhn, (cf. rzecz); *Vind.* pravi, poprâven, poroden, sareſs, rieſen, sareſnizo; *Croat.* pravi, pràvden, isztinzki, isztiniti, isztini, prav; *Rag.* praavi, istin, istini, istinit, istinik, istinom, ù istinu; *Slav.* istinit; *Bosn.* prav, pravi, istiniti; *Ross.* правдивый, правдиво, истинный, истиненъ, истинно, щирый, прямый, прямо, подлинный, сущій, настоящій: *Eccl* истовъ, воистинну; prawy, isty, niefałszywy; wahr, ächt. Żebra dzieła na prawdziwe i fałszywe. *Kirch.* 106. *et* 125. Wystawujęć w istotnéj barwie prawdziwe obrazy Bez wszelkich fałszów pozornéj zarazy. *Past. Fid.* 49. Opiszę ci sposób życia prawdziwych Warszawianów, ale to co się zowie prawdziwych Warszawianów. *Teat.* 22, 17. Nic prawdziwszego = nic pewniejszego, nichts ist gewiſſer. Prawdziwie, w saméj istocie; wirklich, in der That, wahrlich. Prawdziwie Wc Pan masz niezwyciężony upór. *Teat.* 36. *c*, 75. Prawdziwie, to jest wielkie szczęście. *ib.* 2. *b*, 6. (zaiste). Prawdziwie, że już schnę z tęsknoty. *Teat.* 52. *d*, 44. (wierz mi, da-li pan, na poczciwość). — §. Człowiek prawdziwy, rzetelny, szczéry; aufrichtig, wahrhaftig. Z samym się cesarzem rozmówić chciał, słysząc, iż jest mądry i prawdziwy. *Sk. Dz.* 865. Trafia się to i prawdziwemu, że go ludzie za kłamcę rozumieją. *Gorn. Dw.* 136. Nie miłujmy słowem tylko, albo językiem, ale skutkiem i prawdziwie. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 3, 18. uczynkiem i prawdą, *Eccl.* приснѣ. — §. Wojska już sprawione stanęły, aby czyja prawdziwsza pokazała szabla. *Warg. Wal.* 86. czyja sprawa sprawiedliwsza, lepsza, weſſen Sache gerechter wäre.

PRAWIĆ, -ił, -i, *cz. contin.*; *Boh.* prawiti; *Slov.* prawjm; *Sorab.* 1. prawic ž, prajicž, prawiu, prawu, praju, prawim, prajim, (poprawiu, popraju, poprawim, poprajim *recito*, cf. poprawić); param, (*Lat.* paro, praeparo = przyprawiać); *Carn.* praveti, pravem; *Vind.* praviti, poviedati, (praviti ſe = mianować się, nazywać się; pravizhiti = pośrzedniczyć); *Bosn.* praviti, govoriti; *Rag.* pràviti, pravgljati; (*Ross.* править sprawować, władać, cf. *Arab.* פרה *dixit*, *finxit*, *concinnavit*; *Hbr.* פער *aperuit os*, cf. *Ger.* baren, offenbaren); opowiadać, ciągle mówić, szczerzyć się w mowie, (cf. pry); anhaltend reden, erzählen, ein Langes und Breites vorreden; *Ross.* сказать, сказываю; *Eccl.* сказую. Długoż będziesz prawił I wielorakim dyskursem nas bawił? *Chrośc. Job.* 32. Ona widzę, kazanie zacznie prawić; Musiał jéj temi zdaniami xiądz pleban głowę nabić. *Teat.* 22, 57, (cf. perorować). Piękne bajki nam prawisz. *Teat* 51. *c*, 51. Począł prawić warszawskie awantury. *Mon.* 64, 76. Dzieciom, nie mnie, można prawić tak letkie baśnie. *Teat.* 46. *d*, 5. Ah, co ty głupstw prawisz! *Teut.* 29, 58. Co mi tam wszystko o nieboszczykach prawisz! *ib.* 26. *c*, 99. Prawisz mi pono, coć się dzisiaj śniło. *Past. Fid.* 321. Prawisz jak w gorączce. *Teat.* 9. *b*, 43. Gaduły prawią ni to, ni owo. *Teat.* 25, 93. Prawią trzy po trzy czasem, aż złość człeka bierze. *Mon.* 70, 103. Ot prawisz właśnie ciele piele, Jeść, pić nie dajesz, tylko mówisz wiele. *Bratk. E* 2. Gdy nieprzyzwoitemi rzecz swą słowy prawi Aktor, z siebie śmiech w szlachcie, jak i w gminie sprawi. *Kor. Hor.* 7. Mówi, prawi, a drudzy jedzą. *Cn. Ad* 517, (cf. mówcie wy, a ja będę jadł!). — §. *In meliorem partem*: Niech nam prawi bard stary ojców naszych dzieła. *Kras. Oss. H* 4 *b*. niech opowie, opieje, spiewa: er ſoll uns ſagen, erzählen, ſingen die Thaten. — PRAWICA, y, *ż.*: (*Boh.* prawice; *Sorab.* 1. prahwicza, prawiza, prawa ruka; *Sorab.* 1. pschawiza; *Ross.* правица, правша; *Eccl.* правица); a) prawa ręka, prawa, die rechte Hand; (*Carn.* desniza; *Vind.* deſniza, deſna roka, prava roka; *Bosn.* desniça; *Rag.* dèsna, desnizza; *Croat.* dészna, desznicza). — (*Carn.* praviza *justitia*; *Vind.* praviza *justitia*, *jus*; predpraviza, poſebna praviza = pierwszeństwo prawa do czego, bliż-

szość; *Croat.* pravicza; *Dal.* pravda *jus*, *aequitas*, *aequum*, *fas*; *Bosn.* praviça, pravda *veritas*, *justitia*; *Rag.* pravizza, pravda *justitia*, *veritas*; *Slav.* pravice *juris prudentia*). — Posadź się na prawicy mojéj, to jest, weź równą ze mną cześć. *Sk. Koz.* 596. *Karn. Kat.* 53. Prawicę moję ściska na dowód braterstwa. *Zab.* 8, 63. *Alb.* Prawicą przyjmowanie, witanie, ściskanie; (*Eccl.* десноприятие, *Graec.* δεξιότης, δεξίωσις *susceptio per dextram*; десноприятель *susceptor per dextram*). Dziecię nie znające prawicy i lewicy. *Sk. Żyw.* 1, 511. (bez poznania jeszcze). Chodkiewicz zwał tego rycerza swoją prawicą. *Jag. Wyb.* A 2 *b.* — b) Prawica, PRAWICZKA, i, *ż.*, prawa panna, nienaruszona, dziewica, eine reine Jungfer; *Eccl.* неискусомужный, неискусобрачный. PRAWICTWO, PRAWICZENSTWO, *ob.* Panieństwo, die Jungfrauschaft; (*Rag.* pravienos *simplicitas*, pravieni *purus*). *PRAWICZNY, a, e, od prawicy, na prawéj ręce będący, prawy; rechts, rechter Hand befindlich, recht. Dzisia będziesz ze mną w raju, mówił pan do łotra prawicznego. *Gil. Post.* 298 *b.* *PRAWICIEL, a, *m.*; *Ross* правитель; sprawca, rządca; der Regent, Verwalter, Verweser. Borys przez siostrę swoję namiestnikiem Włodzimirskim, a potym prawicielem wszystkiej ziemi, to jest, gubernatorem został. *Żołk. Mscr.* 3. *et* 55. PRAWIDŁO, a, *n.*, PRAWIDEŁKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* prawidlo, prawidko; *Slov.* prawidło; *Vind.* redba, naredba, vifha, narauna, domernost, domeritje; *Carn.* plajba; *Ross.* правило, правильцо, (правило charci ogon, cf. osmyk), наставление; *Eccl.* правило, (правильница rejestr, index, tablica); wszystko co służy do prostowania czego, fizycznie i moralnie, reguła, linia, forma, maxyma; Regel, Form, Richtschnur. Prawidło, jedno co liniał, das Lineal; że zaś przy stolikach geometrycznych łączy się z celownikami, dlatego odmiennego tu używamy nazwiska. *Geom.* 1, 258, das geometrische Lineal mit Dioptern. Prawidło budownicze = śrzodwaga; *Vind.* vifha, raunaviza, plaiba, lodna mera, merna fhnura, die Schrotwage, Bleywage. Pan stał na murze zbudowanym pod sznur, mając w ręce prawidło. *Radz. Amos.* 7, 7, *not.* »prawidłem naprawują to, co się uchybi przy budowaniu, aby się mur nie chylił, ani na tę, ani na oną stronę«. Cieśla rozciągnął prawidło i wyformował bałwana piłą, wymierzył go węgielnicą i cyrklem go otoczył. 1 *Leop. Jer.* 44, 13. — §. Nie czyńcie nic przewrotnego w sądzie, w prawidle, w wadze i w mierze. *W. Levit.* 19, 35. (w rozmierzaniu. *Bibl. Gd.*, mit der Elle. *Luth.*, łokiec). — Prawidło w ludwisarni, deska do wykształtowania ozdób na glinianym wzorze armatnym. *Jak. Art.* 3, 310. das Musterbrett. — Prawidła szewskie do botów drewna; *Ross.* правилье, die Stiefelhölzer. — Prawidło przepisane, reguła, przepis; Vorschrift, Regel. Śpiewam ze wszystkich prawideł, jakie się tylko mogą znaleźć znajome muzykom. *Teat.* 56 *b*, 39. — §. Moralne prawidło, maxyma, przepis, przykazanie; Regel, Vorschrift, Grundgesetz, Grundsatz. Cnota sama powinna być prawidłem wszelkich naszych uczynków. *Boh. Kom.* 4, 326. Nauka religii miarą powinna być i prawidłem wszystkich spraw ludzkich. *Kłok. Turk.* 155.

Rozum, prawidłami zgubnemi zaślepiony. *Bals. Niedz.* 1, 149, (*Slov.* Prawilami nacpat hlawu, gako krupami gelito = *regulis superfluis onerare*). Prawidło wyborne, pewne, *canon*, *norma*. *Cn. Ad.* 926. Prawidło złe, fałszywe, niepewne, *plumbea regula*. *ib.* Prawidło abo kanon apostołów świętych. *Pim. Kam.* 277. Kanony, prawidła albo artykuły religii. *Smotr. Lam.* 27. *Sowit.* 41. *Pim. Kam.* 303. Podług prawideł, kanonów = *PRAWIDLNY, a, e, — ie *adverb.*, regularny, foremny; vorschriftsmäßig, regelmäßig; *Vind.* ponareden, naredliu, poreden, narauni, ponameren, ponavifhen, redoun, fmeren, popravizhen; *Ross.* правильный. Po elekcyi prawidlnéj. *Weryf. pr.* 20. Zostali od pasterza z cerkwi bożéj prawidlnie elimitowani. *Weryf. pr.* 31. Za zezwoleniem patryarchy mogło się to prawidlnie stać. *ib.* 15. (*Slov.* neprawidelne slowo *irregulare*, nieforemne). PRAWIDLNOŚĆ, ści, *ż.*, regularność, foremność, stosowność do prawideł, die Regelmäßigkeit; (*Vind.* ponarednost, naredlivost, perlizhnost, napraunost, ponaraunost, naraunost, porednost, ponavifhnost, fmernost; *Ross.* правильность; *Eccl.* правильникъ [*regula* 2] = prawidlnik, regulament; сказатель или изложитель правилъ церковныхъ, kanonista). PRAWIE, *adverb. adj.* prawy; *Boh.* prawé, téměř, gednak; *Slov.* takmeř, teměř; *Hung.* tsaknem; *Vind.* prau, po pravizi; *Carn.* stuprav; *Croat.* uprav; *Ross.* убойчиво, исправно, (право prawdziwie); *jakmiarz, jak potrzeba, w raz; grade recht, eben recht. Prawie w czas przyszedł. *Tr.* Zrobił mu suknią prawie w miarę. *ib.* Krzyżacy, wystrzeliwszy kilka rusznic, które tego czasu, (około 1315) prawie były wymyślone, do Tatarów przytarli. *Stryjk.* 345. — §. Prawie = ledwie nie, bez mała, fast; *Vind.* perpadnu, perraunnu, nagodnu, nevzhakanu; *Ross.* почти, почитай. Było prawie o szóstéj godzinie. 3 *Leop. Luc.* 23, 44. (było *malem o szóstéj godzinie. 1 *Leop.*). Prawie tak dobrze strzela, jak ja. *Tr.* Prawie tak się stroi, jedno że.... *Tr.* Prawie nie upadł. *Tr.* — §. Prawie, należycie; wie sichs gehört, recht, richtig. Przypatrz mu się dobrze, i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał. *Żebr. Ow.* 394. Chrześcianie prawie chwalebni, *orthodoxi*. *Hrbst. Art.* 118. (prawowierni). Prawie liczyłem. *Tr.* Prawie odebrałem. *Tr.* — §. Prawie, ze wszystkim, zgoła, całkiem; völlig, gänzlich. Te dwie rzeczy nieprawie równe. *Tr.* Gdy się pod drzewem rozciągnął, posyłają jednę, aby doznała, jeśliż prawie umarł. *Ezop.* 48. (prawdziwie). Był on nieprawie trzeźwy. *J. Kchan. Dz.* 139. Była mu ona nieprawie posłuszna. *ib.* 139. — §. Baj prawie, *ob.* Bajprawie, *ob.* Ba. *PRAWIEĆ *nijak. niedok.*, prawym się stawać, rechtlich werden, gerecht werden; *oppos.* nieprawieć, *niedok.*, znieprawieć *dok.*, unrechtlich oder ungerecht, unredlich werden. Zgrzeszyliśmy panie, znieprawieliśmy i zniezbożnieliśmy. *Żarn. Post.* 119 *b.*

Pochodz. pod *Prawy*.

*PRAWNĘCZKA, *PRAWNĘK, *ob.* Prawnuczka, Prawnuk. PRAWNIĆTWO, a, *n.*, nauka prawa, trudnienie się prawem; die Jurisprudenz, Juristerey; *Sorab.* 1. prahwa rozemnofcž; *Vind.* praudosnanje, pravize vuzhenost, prau-

duvanstvu, prauduvanje; *Ross.* законоискуство, правоискуство, правовѣдство, cf. jurystostwo. PRAWNICZEK, czka, *m.*, *dem. nom.* prawnik; praktykancik prawny, ein Advocatchen. *Alb. z Woj.* 4. PRAWNICA, y, *ż.*, PRAWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, ozdoba prawicy, t. j. prawéj ręki, ein Schmuck des rechten Arms, ein Armband. Niewiasty dodały manele, nausznice, prawnice. *W. Exod.* 35, 22, *not.* «było to jakoby zarękawie»; Obuła pantofle, i wzięła prawniczki. *W. Judith.* 10, 3. (ozdobę ramion. *Bibl. Gd.*). PRAWNICZY, a, e, — o *adverb.*, od prawnika, jurystowski; Rechtsgelehrten=, Rechtserfahren=; *Vind.* prauditen, prauduvanski, praudarski. PRAWNIE, *adverb. Adj.* prawny. PRAWNIK, a, *m.*; *Boh.* práwnjk, prawowec; *Sorab.* 1. prahwa hutžené, prahwa retžnik, zakona hutžowník; *Rag.* zâkognák, (cf. zakon, zakonnik); *Carn.* pravdnik, prauduvauz, praudorednik, praudash, odvetnik; *Croat.* pravdás, pravdash; *Ross.* законникъ, дѣлецъ, правоискусникъ, правовѣдецъ, законоучитель, стряпчей; *Eccl.* законьникъ, сѫглагольникъ, стряпчій, ходатаи, винословецъ; prawny praktyk, ein Rechtsgelehrter, Advocat. *Cn. Th.* Prawnicy trują między domami spokojność. *Jez. Wyr.* Prawnik na tym zasadza całą swoję sławę, Gdy najsprawiedliwszą chytrze wygra sprawę. *Mon.* 67, 70, cf. jur, cf. Magdebura, kausyperda. PRAWNOŚĆ, ści, *ż.*, bycie prawnym, podług praw, stosowność do prawa, słuszność prawna, należytość wedle prawa: die Rechtlichkeit, Rechtmäßigkeit; *Rag.* pravnost, pravednós, (praavnost, istinós = prawda; *Dal.* pravnoszt *veritas*); *Sorab.* 1. pschaudoféž. Nieprawność jest przestępstwo w dochodzeniu słuszności w niedokładnym zażyciu prawa; nieprawość jest przestępstwo prawa. *Jez. Wyr.* Prawność lat, letność. *Tr.* pełnoletność, Mündigkeit, Volljährigkeit; *oppos.* małoletność. — §. *Cum vitup.* Prawność, trzymanie się zbyteczne liter prawa; Rechtsbuchstäblerey, juristische Pedanterey. Dwa tylko zarzuty przeciw konstytucyi, jeżeli nie z obywatelstwa, to przynajmniej z prawności pochodziły. *Ostrz. Konst.* 1, 151. (z formalności prawnej). PRAWNUCZKA, PRAWNĘCZKA, i, *ż.*: *Boh.* prawnučka; *Carn.* prenukéna; *Vind.* prenuzhiza, prevnuka, prednukinja, predvnuzhiza; *Slav.* praunuka; *Croat.* zavnùka; *Ross.* правнука, правнучка; die Urenkelinn, która się rodzi od mego wnęka albo wnęczki. *Sax. Porz.* 124. Umarła Jagiełłowi córa jego Jadwiga, prawnęczka Kazimierzowa. *Biel.* 298. PRAWNUK, *PRAWNĘK, a, *m.*; *Boh.* prawnuk; *Slov.* prawnuk, wnukow sin; *Hung.* unokâm fia; *Carn.* prêdnûk, prenûk; *Vind.* prednuk, predvnuzhat, predvnuzhek, prevnuk, prenuzhiz; *Slav.* praunuk; *Croat.* prevnuk, (závnuk, zadnyi vnuk, szin prevnuka *abnepos*, praprawnuki); *Ross.* правнукъ, правнучекъ: der Urenkel, który się rodzi od mego wnęka albo wnęczki. *Sax. Porz.* 124. Poźne prawnęki. *Pot. Arg.* 106. Prawnuk. *Jabł. Her.* Pradziadowa sława albo niesława, ani pożytku, ani szkody prawnękowi nie niesie. *Szczerb. Sax.* 113. PRAWNUCZĘTA *plur.*, *gener. comm.*; *Ross.* правнучата, Urenkel. Zbiorę me dziatki, wnuczki z prawnucząt orszakiem. *Zab.* 1, 186. *Nar.* Ona powinna już mieć dotąd prawnuczęta. *Teat.* 28, 36.

PRAWNY, a, e, PRAWNIE, PRAWNO *adverb.*; *Boh.* prawny; *Slov.* práwní; *Sorab.* 1. pozakonski, poprahwowski, zakonski, z prahwom, zbóbne; *Sorab.* 2. pschawom; *Carn.* pravdarske, pravdne; *Vind.* prauden, praudarski, postaun; *Croat.* zakónszki, (*ob.* Zakon); *Rag.* praav, zâkonit; (*Slav.* pravedan = sprawiedliwy); *Bosn.* zakoniti; *Ross.* законный, законно, законнѣ; *Eccl.* благозаконно; do prawa należący, Rechts=, Gerichts=. Księgi prawne. *Gaw. Siel.* 398. Prawny dzień *Slov.* prawný děn. Prawny skrypt, moniment. *Cn. Th.* Postępek prawny. *ib.* W Atenach konstytucya kazała prawnie przeciwko niewdzięcznemu czynić i rozpierać się z nim. *Warg. Wal.* 163. Prawnołaciński język. *Zabor. Geom.* 357. (jurydyczna łacina). Tu leży prawny człowiek; nie wiem jeśli prawy? *Gaw. Nag.* 398. — §. Prawny, wedle praw, odpowiadający przepisom prawa; gesetzlich, nach dem Gesetze, nach dem Rechte. Cokolwiek się prawnie dzieje, sprawiedliwie się dzieje. *Szczerb. Sax.* 56. Sławny prawników wyrok: sprawa sprawiedliwa, ale nie prawna, na tym się zasadza, iż majątek może być nabyty sprawiedliwie, płacąc zań właścicielowi umówioną sumę; ale dla niedopełnionych prawa solenności w téj przedaży, nieprawnie posiadać się będzie. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 254. *Jez. Wyr.* Nie chcąc czynić różnicy między sprawą prawną a sprawiedliwą, wolała ile majętniejsza szkodować, niż być przyczyną szkody ubogim. *Kras. Doś.* 53. Cudzy majątek przez pieniactwo prawnie a niesprawiedliwie posiąść spodziewa się. *Pilch. Sen. list.* 10. Prawne posiadanie w ten czas jest, kiedy na stałéj zasadzie prawa polega. *Gal. Cyw.* 2, 20. W PRAWO *adverb.* = w prawą, cf. rękę, *ob.* Prawy. PRAWO, a, *n.*; *Boh. et Slov.* prawo; *Sorab.* 1. prawo, prahwo; *Sorab.* 2. pschawo; *Vind.* praviza, pravizhnost, oblast, (cf. prawica); *Croat.* pravicza; *Dal.* pravda, (cf. prawda); (*Rag.* právo, pravda *justum*): *Ross.* право; 1) należytość czyja, prawo, które ma kto do czego, abo z przyrodzenia, jako bóg do stworzenia, ojciec do syna, abo z ustawy ludzkiéj, zwyczaju, umowy, jak pan do sługi: *sic dicimus:* nie masz do mnie prawa; *hic est primus sensus vocis Poloniae*; *vicinum* juryzdykcya *Cn. Th.*, das Recht zu etwas, gerechter Anspruch, Berechtigung. Kapituła Wrocławska spuściła Krzyżakom swoje prawo na wieś Wyszyn. *Biel.* 119. Prawo komu do czego dać, uprawnić go, einen berechtigen; *Vind.* napravizhati, popravizhati. Nadawanie prawa do czego *Vind.* popraviza, die Berechtigung. Mający prawo do czego; (*Vind.* napravizhan, kiri ima pravizo). Bezecni, abo ci, którzy prawo swe utracili. *Szczerb. Sax.* 18. (cześć, obywatelstwo). Śmierć ma prawo i na nas i na wszystkie rzeczy. *Kor. Hor.* 5. (władzę, moc). Srogi Charon w prawie swoim. *Zbil. Lam. A* 4. Wyzują kogo z pieniędzy, nie dbając nic na to, jeśli to dobrym prawem albo wilczym będzie. *Weresz. Reg.* 97. Za jakiemi prawy Piotrawin trzymasz? myśmy są dziedzice! *Groch. W.* 254. za jakim prawem, z jakim prawem, mit welchem Rechte? Tam prawo, gdzie potęga. *Bardz. Trag.* 145. Lepsza trocha w sprawiedliwości, niż mnóstwo dochodów bez prawa. *Budn. Prov.* 16, 8. (bez sprawiedliwości, ohne Recht und Gerech-

tigkeit). *Eccl.* праведно и право *jus et fas*, *Graec.* *ὅσιον καὶ δίκαιον*. — §. Ci którzy się nie czują być winnymi, ujdą sprawy swoim prawem, to jest, przysięgą. *Chełm. Pr.* 170. — 2 a) Prawo, ustawa, das Gesetz; *Slov.* zakon; *Boh.* zakon, zřjzenj, nařjzenj, ustanowenj, prawo; *Sorab.* 1. zakon; *Sorab.* 2. kaſn, (cf. kaźń); *Carn.* postâva, (*ob.* Ustawa, postanowienie); *Vind.* postava, naredba, (cf. urządzenie); *Croat.* zakon, pravda, (cf. prawda, prawidło); *Bosn.* zakon; *Rag.* nâredba (cf. narządzić), zâkon; *Ross.* законъ, правда, уложеніе (cf. ułożyć), оправданіе. Prawo jest postanowienie sprawiedliwości od zwierzchniego pana na poddane swoje. *Sax. Porz.* 2. Prawo, rozumne postanowienie, ugruntowane na przyrodzeniu, które każe, co ma być czyniono, a zakazuje, co być czyniono niema. *Gorn. Wł. G* 4 *b.* Prawo, ustawa, rozrządzenie, albo porządne postanowienie panującego między poddanemi. *Szczerb. Sax.* 325; prawidło przepisane od najwyższéj głowy towarzystwa dla poddanych, wkładając na nich obowiązek czynienia lub nieczynienia pewnych dzieł, pod karą pewną. *Mon.* 75, 259. Prawa coż są innego, jeno nakazy z przydanemi pogróżkami? *Pilch. Sen. list.* 3, 155. Na złego prawa zawżdy wystawiano. *Rej. Zw.* 222. (dobrzy praw nie potrzebują). Prawo u Rzymian było ustawa całego ludu, powszechnie od autora projektu zwana, n. p. *lex Julia. Ostr. Pr. Cyw.* 1, 15. Roku 1530 Litwie dane są prawa pisane z uchwałą wszystkich stanów. *Stryjk.* 742. Natura i uczciwość mają swoje prawa, Więcej warte, niż wasza w Herburcie ustawa. *Tręb. S. M.* 51. Prawa, które mają za cel sprawiedliwość, są od boga. *Kłok. Turk.* 123. Kazimierz na sejmie Wiślickim ustawił prawa w Polszcze, któremi się jeszcze i dziś sądzimy. *Biel.* 192. (*Slov. Prov.* Nowím prawom staré sa kazí, nowemu prawu dawne ustępuje). Dobre prawa, *Eccl.* благозаконіе, *Graec.* *εὐνομία*, *recta legum constitutio*; благозаконюся, *Graec.* *εὐνομέομαι*, *bonis legibus regor*; благозаконствую, благозаконю, *Graec.* *εὐνομέω*, *bonas leges fero.* Wyrok prawa *Eccl.* правдословіе, правды изреченіе. Wyroki prawa daję *Eccl.* праведнословствую, праведная глаголю. Oktawiusz, jeśli na zdrowiu nie duż był, tedy doma leżąc a sądząc, prawo wydawał. *Kosz. Lor.* 101. (wyroki wydawał). Potrzeba prawa łamie. *Sk. Żyw.* 2, 159. *Pot. Arg.* 609. (potrzebie ustawy ustępują; *Croat.* potrebocha ne ma zakona; Noth hat kein Gebot, bricht Eisen). Prawo nie pomoże, gdy lewo przemoże. *Gol. Wym.* 195. Gdzie idą prawa, tam nic po lewie. *Zab.* 15, 246, (*ob.* Lewy). Prawa przestąpienie, *Eccl.* законопреступленіе; prawa przestępuję законопреступствую, законопреступаю. — §. b) Prawo = praw i ustaw zebranie. *Wyrw. Geogr.* 99. Ustawy, któremi się jakie zgromadzenie rządzi i sądzi. *Cn. Th.*; *Ross.* правда, die Gesetzsammlung, Rechtssammlung, das Recht. Prawo natury czyli przyrodzenia; prawo polityczne i prawo narodów; cywilne; ziemskie; municypalne; prawo Magdeburskie; prawo kościelne czyli kanoniczne, duchowne, (*Vide suis in locis*). — §. Siedzi kto pod prawem szlacheckim = używa prawa szlacheckiego; er ist unter dem Adelsgericht, genießt das Adelsrecht. Prawa albo przywileje. *Biel. Hst.* 234. Miasta za własnym prawem siedząc, miały przystęp do dostojeństw w Rzymie. *Warg. Cez.* 240. Wszyscy pod tymże prawem siedzimy, Śmierci dług równie płacimy. *Dar. Lot.* 2, (cf. siedzieć). — §. c) Prawo, nauka prawna, *jurisprudentia. Cn. Th.*, *Slav.* pravice; *Eccl.* законоискуство, die Rechtsgelehrsamkeit. Prawo jest nauka albo ćwiczenie dobrego i słusznego. *Szczerb. Sax.* 324. Prawa się uczy. *Ld.* O. P. D. = obojga prawa doktor, *juris utriusque.* — 3. §. a) Prawo, prawowanie się, sprawa, proces; der Rechtsstreit, der Prozeß; *Carn.* pravda, (cf. prawda); *Vind.* prauda, prozeſs, praudanje; *Rag.* pravda, pravdanje, pârba; *Bosn.* parba; *Ross.* дѣло, тяжба, искъ. Sierota może prawo podnieść przeciwko sukcesorom opiekuna. *Chełm. Pr.* 91. Nie wchodź ze mną w prawo i sąd, bo każdy z tobą przegra. *Sk. Kaz.* 3. Wiódł z nim prawo o pobranie sieci na rzéce. *Papr. Ryc.* 248. Nie wygrawszy prawa, nakłady wracać musiał. *Gorn. Wł. N.* Chce-ć się prawa ze mną, dam ci go dostatek, nie ustąpię-ć kroku. *Sax. Porz.* 78. Dłużnik, jeśli się chce pozwanemu wierzycielowi sprawić, albo prawo dać, prawo wziąć .... *Sax. Tyt.* 106. *et* 125. Ciężkim go prawem dłużnicy gonili, Jam swą niewolą wyrwał go z bastyli. *Zab.* 13, 249. Prawo gorące, (*ob.* Gorący). Przodkowie nasi prawowali się, na jednym wózku jeżdżąc, i z jednéj miski jedząc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. (prawując się z sobą, u sądu). Lepsza ołowiana zgoda, jak złote prawo. *Mon.* 71, 429. Prawo przewieść, *ob.* Przewieść. — §. b) Prawo, sąd, sędziowie, miejsce, gdzie się prawują, grod, forum, jurysdykcya, das Gericht; *Boh.* prawomocnost. Powinni tym, którzy się na nie skarżą, w onym prawie; do którego należą, odpowiadać. *Herb. Stat.* 71. Powód winowajcy powinien szukać w własnym prawie jego; *actor sequitur forum rei. Sax. Porz.* 24. Mieszkać pod jednym prawem; jako mówią pod jednym dzwonem. *Groick. Obr.* 71. Jednéj juryzdykcyi albo jednego prawa tych pospolicie zowią, którzy pod jednym panem są. *Szczerb. Sax.* 265. O długi pozwano go do jego należnego prawa. *Gorn. Wł. J* 2 *b.* Skoro go ułapiono, tak o nim prawo osadzono. *Biel.* 74. Kazał wodzom zasieść na tym prawie W śrzód obozu, i dekret uczynić w téj sprawie. *Otw. Ow.* 497. Zaraz póki prawo siedzi, trzeba apelować. *Sax. Porz.* 105. Do prawaś przyjechał, nie z prawem; *si fueris Romae, Romano vivito more. Rys. Ad.* 10. *Wad. Dan.* 89, (*ob.* Prawobojny). Do prawa, jednego woru z pieniędzmi, a drugiego z pilnością trzeba. *Rys. Ad.* 11. Masz przyjaciela ze swojej strony w prawie bardzo poczciwego. *Teat.* 15. *c*, 6. u sądu, bey Gerichte. Pytam na prawie, jeśli to nie jest obywatel, który podatki daje? *Szczerb. Sax.* 138. sądownie, gerichtlich. Żyd inaczéj chrześcianina zastąpić nie może, ażby prawo odmienił, t. j. odstąpiwszy prawa swego, chciał jako chrześcianin odpowiadać. *ib.* 535. (prawnych zwyczajów i przywilejów żydowskich). — Ławnicy, jeśliby gdzie indziéj w inszym prawie, niżli tam, gdzie są na urzędzie, skargę kładli, tam też powinni prawo dać, prawo wziąć, jako i insi ludzie, i jeśliby na nich żałowano, powinni od-

powiadać. *Szczerb. Sax.* 201. (prawnie odpowiedzieć i postępować). Gdzie kto prawa żąda, tam też prawo dać, to jest, usprawiedliwić się ma. *ib.* 283. PRAWOBIERCA, y, *m.*, który od kogo prawa i przepisy bierze, poddany, der sich Gesetze vorschreiben läßt. Wnet nasi prawobiercy wymkli się z hołdu. *N. Pam.* 22, 111. PRAWOBOJNY, a, e, prawa i ustawy szanujący, den Gesetzen gehorsam. Chce obcy mieszkać, ma być prawobojny, Niech tu do prawa, nie z prawem przybędzie. *Wad. Dan.* 89, (cf. bogobojny). PRAWOBROŃCA, y, *m.*, patron, rzecznik, adwokat; der Advocat, Sachwalter. Prawobrońcy królewscy przed sąd wystąpili, *procuratores regii. Krom.* 644, cf. prawostrzeżca. *PRAWOCZESNY, a, e, czesny, *tempestivus. Macz.*, wczesny, prawie w czas; grade zu rechter Zeit, gelegen. PRAWODAWCA, y, *m.*, prawotwórca, ustawotwórca, der Gesetzgeber; *Boh.* zakonodarce, zákona, práwa wydawatel; *Sorab.* 1. zakonadahwaczer; *Carn.* postavar, postavnèk, sapovednik, sapovdnik; *Vind.* dajauz teh postau; *Croat.* zakonitel; *Bosn. et Rag.* zakonitegl, (*ob.* Zakonodawca); *Ross.* законодавецъ, законодатель, законоположникъ, законоположитель; *Eccl.* правдодатель. Bóg wysoki w mocności swojéj, a żaden mu nie jest podobny między prawodawcami. 3 *Leop. Job.* 36, 22. (między wydawcami praw. 1 *Leop.*). Prawodawcą być *Ross.* законодательствовать. NB. *in feminino:* Prawodawca = prawodawczyni, die Gesetzgeberinn; *Sorab.* 1. zakonodahwačerka; *Ross.* законодательница. Grecy nazwali Izydę prawodawcą, jakoby pierwszą wynalazcą praw. *Otw. Ow.* 44. PRAWODAWCZY, a, e, prawa dający, od prawodawstwa, gesetzgebend; *Ross.* законодательскій. Władza prawodawcza, wykonawcza, sądownicza. *Gaz. Nar.* 1, 158. PRAWODAWSTWO, a, *n.*, dawanie praw, die Gesetzgebung; *Ross.* законодательство. Zburzywszy władze konstytucyjne, i prawodawstwo i wykonawstwo i sądownictwo pod siebie podgarnęli. *Ust. Konst.* 2, 161. *PRAWODUSZNY, a, e; *Ross.* праводушный; szczéry, redlich, moralnie prawy. PRAWOKĄT, a, *m.*, prostokąt, ein rechter Winkel. *Tr.*, *Vind.* raunovogel. *PRAWOKĄTNY, a, e, prostokątny. *Tr.*, rechtwinkelig; *Vind.* raunovoglast; *Croat.* pravovuglaszt. PRAWOKAŻCA, PRAWOŁOMCA, y, *m.*, gwałciciel praw, der Gesetzbrecher, Uebertreter; *legirupa. Cn. Th.*; *Boh.* zakona wamař. Z najlepszym poznaniem naturalnej sprawiedliwości, sędzia może być prawołomcą w kraju swoim. *Zab.* 5, 411. *Mon.* 75, 590. PRAWOŁAMSTWO, a, *n.*, PRAWOŁOMNOŚĆ, ści, *ż.*, gwałcenie praw, das Uebertretten der Gesetze. Prawołamstwo. *Mon.* 75, 590. Prawołamstwo. *tyrannis. Fredr. Ad.* PRAWOŁOMNY, a, e, — ie *adverb.*, prawa gwałcący, występny; übertretterisch, gesetzwidrig. *PRAWOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*; *Vind.* praumiflezh, praumimflen; *Ross.* правомыслящій, wahrdenkend. *PRAWOMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross.* правомысліе, der Gradsinn, richtige Denkungsart, *Graec.* ὀρθοφροσύνη. (*Eccl.* правомыслю, правомудрствую; *Graec.* ὀρθοφρονέω, *recte sapio*). *PRAWONACZELNICTWO, a, *n.*; *Eccl.* закононачаліе, *Graec.* νομαρχία. *PRAWONACZELNIK, a, *m.*; *Eccl.* закононачальникъ, *Graec.* νομάρχης. *PRAWOPIS, a, *m.*, pisarz praw, prawa piszący; *Eccl.* законописецъ, der Schreiber oder Verfertiger der Gesetze. — §. Prawopis, *Eccl.* правописецъ; *Graec.* ὀρθογράφος. *PRAWOPISMO, *PRAWOPISTWO, a, *n.*, pisownia. *Kpcz.*, *orthographia*; *Carn.* pravopisnost; *Vind.* praupifanje, pravopifnost; *Slav.* pravopisanje; *Ross.* правописаніе. *PRAWOPRZESTĘPCA, y, *m.*, *ob.* Prawołomca, der Gesetzübertretter; *Eccl.* пребеззаконникъ. *Prawoprzestępca jestem *Eccl.* пребеззаконствую. *PRAWOPRZESTĘPSTWO, a, *n.*, die Gesetzübertretung; *Eccl.* пребеззаконіе, *Graec.* παρανομία. *PRAWORADZCA, y, *m.*, *PRAWORADNIK, a, *m.*, *jurisconsultus. Mon.* 75, 186. *et* 590. Labeon i Sulpitius, sławni juryskonsultowie czyli praworadzcy. *Min. Aus.* 21. *Adject.* *Praworadny, n. p. sąd. *Min. Aus.* 21. PRAWOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prawost; *Carn.* pravêdnost, pravaednost; *Vind.* praviza, pravizhnost, pravednost, pridnost, prauvdelnost; *Bosn.* pravednost, nekrivina; *Slav.* pravednòst; *Croat.* pravichnoszt; *Ross.* правость, правота, неправность; *Eccl.* правина, правость, правда; bycie prawym, sprawiedliwość, słuszność; die Rechtmäßigkeit, Gerechtigkeit. Co niegdy prawość, dzisiaj dokazują grosze. *Teat.* 43. *b*, 65. W bogu jest wrodzona taka miłość, która słuszność i prawość nazwana być może, *aequitas et rectitudo. Salin.* 4, 164. Prawość duszy; *Ross.* праводушіе, *adject.* праводушный, (*ob.* Prawoduszny). Wszelka nieprawość jestci grzech. 1 *Leop. Joan.* 5, 17. Nieprawość jest przestępstwo prawa. *Jez. Wyr.* Nienawidzisz wszystkich, którzy nieprawość płodzą. *Weryf. pr.* 42. Nieprawi wszyscy synowie ludzcy, a niemasz w nich prawdy, i w swéj nieprawości zaginą. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 37. Słusznością państwa stoją, nieprawością giną, Prędzéj później złoczyńcy twe kary nie miną. *Zab.* 10, 26. *Skrzet.* — *§. Prawość, położenie na prawéj stronie; *Eccl.* десность *dexteritas*, *Graec.* δεξιότης. PRAWOSŁAWNY, a, e, — ie, *et* o *adverb.*, prawowierny; *Ross.* православный, правовѣрный; prawdziwéj wiary się trzymający, rechtgläubig. Otoż nam prawosławni cerkiewni wiernicy Pięknie wiary bronili Greckiej i świątnicy. *Zimor. Siel.* 250. Obrona prawosławnéj wiary Chrystusowéj. *Sk. Żyw.* 1, 31. Grecy starożytni prawosławni. *Vol. Leg.* 4, 638. Prawosławni spółwyznawcy nasi. *Weryf. pr.* 32. Prawosławna starożytna wiara. *Pim. Kam.* 376. *Subst.* PRAWOSŁAWCA, y, *m.*, PRAWOSŁAWNIK, a, *m.*, n. p. A toż to panie prawosławniku, cerkiewne katolickie jest dogma! *Smotr. Ex.* 25. Prawdolubcami się, bogolubcami i prawosławcami ponazywali, ale prawdziwie są krzywosłowcami. *Smotr. Apol.* 81. (*Eccl.* православіе [*theologia* 2], piérwsza niedziela postu wielkiego). PRAWOSTAWCA, y, *m.*, ustawotwórca, der Gesetzgeber. Przez boga prawostawce sprawiedliwe rzeczy skazują. 3 *Leop. Prov.* 8, 15. (*stanowacze praw. 1 *Leop.*). Prawostawce stanowią sprawiedliwość. *W. ib.* PRAWOSTAWNIA, i, *ż.*, śrzrodwaga, równowaga; die Schrotwage, Bleywage. *Tr.* PRAWOSTAWNOŚĆ, ści, *ż.*, prostopadłość, perpendykularność, die senkrechte Stellung. *Tr.* PRAWOSTAWNY, a, e, PRAWOSTAWNIE *adverb.*, prostopadły, perpendykularny; senkrecht bleyrecht, lothrecht. *Tr.* PRAWOSTRZEŻCA, y, *m.*, stróż prawa, (cf. straż), der Gesetzeswächter; *Ross. et Eccl.* за-

конобдюститель, законохранитель. Prawostrzeżcy, albo strzeżoprawowie, praw przestrzegają, *Graec.* *νομοφυλακές*, *legum custodes.* *Petr. Pol.* 2, 150. Urząd prawostrzeżcy *Ross.* законоблюстительство. PRAWOTWÓRCA, y, *m.*, ustawotwórca, prawodawca, prawostawca, der Gesetzgeber. Likurg prawotwórca dał prawa surowe na próżniaków. *Klon. Wor.* 44. Cieszyć się tam będę z Ozyrysem, Minosem, Likurgiem, Solonem, z wszystkiemi temi prawotwórcami. *Zab.* 16, 158. *Zab.* 4, 23. *Ossol.* Wróciwszy pokój ziemi, prawotwórca pobożny, i uchwał nastawi. *Żebr. Ow.* 400. PRAWOWAĆ się z kim o co, *recipr. cont.*, prawnie z nim czynić; *Carn.* pravdam se; *Vind.* prauduvati, ſe praudati; *Bosn.* praudatise, prittise, (cf. przeć, prza); *Rag.* pravdatise; *Croat.* praudatisze, pravdàmsze; *Sorab.* 2. prawowacz; *Ross.* посудиться, просудиться, тягаться, тягаюсь, тяжусь, (cf. pieniać się); mit einem rechten, proceßiren. *Klecz. Zdan.* 76. Przodkowie nasi prawowali się, na jednym wózku jeżdżąc, i z jednéj miski jedząc, i ze dzbanka jednego pijąc, nierzkąc żeby sobie mieli około prawa gardła pobierać. *Sekl.* 22. Prawujący się; *Rag.* pravdâc, právdalaz, pravdaccja, *f.* pravdaliza; cf. pieniacz. °PRAWOWIEDCA, y, *m.*; *Croat.* pravdoznanecz; *Ross.* правовѣдецъ; jurysta, prawnik, znający prawo, ein Rechtsverständiger. PRAWOWIEDZTWO, a, *n.*; *Croat.* pravdoznanoszt; *Ross.* правовѣдство, nauka prawa, die Rechtsgelehrsamkeit. PRAWOWIERNY, a, e, PRAWOWIERNIE *adverb.*, *ob.* Prawosławny, rechtgläubig; *Sorab.* 1. prahwe weracže, prahwe szo zmószwaczé; *Carn.* pravovirn; *Vind.* pravoveren, pravoverjezh; *Bosn.* pravvovjerni; *Rag.* pravovjeran, pravovjerske; *Ross.* правовѣрный, благовѣрный; *Eccl.* добровѣрный. Prawowiernym być *Ross.* благовѣрствовать. PRAWOWIERNIK, a, *m.*; *Vind.* pravoverez; *Rag.* pravovjernik, pravovjeraz; *Ross.* праведный, исправный, исправенъ, правовѣрникъ, ein Rechtgläubiger. PRAWOWIERNOŚĆ, ści, *ż.*: *Sorab.* 1. prahwa wiera, prahwa zmószwanoſcž; *Vind.* pravoverstvu; *Rag.* pravovjeernos, pravovjerstvo; *Ross.* правовѣрство, правовѣріе, благовѣріе; *Eccl.* добровѣріе, die Rechtgläubigkeit.

PRAWY, *pr. apocop.* PRAW, a, e; *Boh. et Slov.* prawý *aequus; Carn.* prave *rectus*, *verus*, pravêdn = poczciwy; *Vind.* pravi, prau, praveden, pravizhen, prauiſhnu *justus*, *rectus*, *idoneus*, *genuinus*, *verus*; *Sorab.* 1. prawi *rectus*, pschawi; *Sorab.* 2. prawi, pschawi sprawiedliwy; *Croat.* prav, pravi *certus*, *verus*, *rectus*; *Dal.* prav; *Rag.* pràv, praavi, pràveden *rectus*, *innocens*; *Slav.* právi = prosty, pravo *juste*; *Bosn.* prav, pravi *verus*, *justus*, *innocens*; *Ross.* правый; (cf. *Lat.* probus; *Graec.* *βραβής*; *Germ.* brav; — *oppos.* krzywy, (cf. *Dur.* 1, 208); należyty, jaki powinien być, w należytym stanie, prosty, sprawiedliwy, *moral.*, recht, gerade, gehörig, wie's seyn soll. Prostą rzecz Polacy starzy prawą zwali, I prawo od prostości rzeczone być znali, Prawo jak modła i sznur jest sprawiedliwości Statecznie wyciągniony bez wszelkiej krzywości. *Klon. Wor.* 66. Rozciągnij sąd twój sprawiedliwy, A uznaj, kto z nas praw jest, abo krzywy. *J. Kchan. Ps.* 48. Niechaj rozważnie sądzi, kto praw jest, a kto krzywy. *Gorn. Dz.* 85. — Dzieci z prawego małżeństwa. *Kucz. Kat.* 2, 636. (z legalnego). Jeśli kto nieprawo wyrozumiawszy wiary dogmatów, nieprawo o nich mówi, a przez swój błąd w herezyą wpada .... *Smotr. Apol.* 130. (fałszywie, mylnie, unrichtig). Prawa wiara, *ob.* Prawowierność; *Ross.* православіе. Człowiek prawy; *Eccl.* правоживущій, который живетъ благочестно, ein rechtlicher Mann, Biedermann. Życie prawe *Eccl.* правохожденіе, праводѣяніе. Prawo żyć, prawe życie prowadzić *Eccl.* правоходити, правдовати. Prawy sędzia, *Eccl.* правосудецъ; prawym sędzią jestem, правосудствую. — Jeszcze nie był prawy dzień, jak do obozu przyjechał. *Baz. Sk.* 209. jeszcze nie ze wszystkiem dzień, dopiero dniało, świtało, es war noch nicht recht Tag; (cf. °źle). Numa Pompiliusz rok na 12 miesięcy, na prawe i nieprawe dni podzielił. *Faliss. Fl.* 6. *fastos et nefastos*, sądowe i niesądowe, gerichtliche und ungerichtliche Tage. Wyprawili do Kazimierza powtóre posłów, aby go już prawą rzeczą na królestwo przyzwali. *Stryjk.* 579. po prostu, bez okoliczności dalszych; gerade zu, ohne weitere Umstände. Prawe pieniądze, prawa zapłata. *Tr.* richtige Zahlung. Prawy do czego, na co, czas = pogoda, pora, grade die rechte Zeit. Trzewik mi nie praw na nogę. *Tr.* nie w miarę, nicht passend, nicht gerecht. — Prawy, prawdziwy, isty, właściwy, słuszny, niesfałszowany, szczéry; ächt, lauter, wahr; *Boh.* luté; *Ross.* сущій. Najmniej panowie prawych mają przyjaciół, a najwięcej pochlebników. *Sk. Kaz.* 19. Sprawiedliwy bóg i prawy, i niemasz w nim nieprawości. *Sk. Kaz.* 4. Arystyd prawym sercem, Temistokl dzielnym słynął orężem. *Zab.* 13, 418. Nie z prawego serca przyszło to oświadczenie. *Krom.* 608. *et* 699. Nikanor miłował Judę z prawéj myśli. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 24. Sprzeciwia się złości prostota a szczéróść umysłu, mówimy więc pospolicie dusza prawa. *Rej. Post.* *T* 4, (*ob.* Prawoduszny). Nieprawi wszyscy synowie ludzcy, i nieprawe ich wszystkie skutki, a niemasz w nich prawdy, i w swej nieprawości zaginą. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 37. Prawym panem jest, nie ten, co ma wiele, ale co umie sobie rozkazować. *Gorn. Dw.* 2. Prawy Polak. *Cn. Th.* Prawy biskup. *ib.* Mowa nieprawa jakiego języka, (*ut* prawy Polak w mowie), mowa cudzoziemcem pachnąca. *Cn. Th.* (nicht rein). Prawda bez nakładu I u prawa nie dójdzie by najprawsza ładu. *Jag. Gr.* *B* 3 *b.* Tu leży ksiąg prawnych wiadomca, Tu leży prawny człowiek, niewiem jeśli prawy? *Gaw. Nag.* 398. poczciwy, uczciwy, redlich. Jeden na drugiego winę zgania, a podobno obadwa w téjże rzeczy nieprawi. *Gorn. Dw.* 118. nie niewinni, nieczyści; nicht unschuldig, nicht rein. I najczystsza cnota na świecie ma swoje czasy nieprawe. *Zab.* 13, 215. Zuchwalec zaprzy, przysięże, i tak o wszystko praw będzie. *Gorn. Wł.* *L* 2 *b.* czysty, niewinny, oczyszczony; von allem rein, unschuldig. — §. Praw komu (*oppos.* krzyw komu; a co ja ci krzyw?). (*Boh.* gsem praw = ręczę, odpowiadam za to; *Bosn.* prav, praveden, nekriv *innocens*) = który obowiązki względem kogo wypełnił, dogodził komu, zadosyć mu uczynił, sprawiedliwy względem kogo był, nie krzywdził go; der seine Pflicht gegen jemanden erfüllt hat, ihm nichts schuldig ist, alles ab-

gethan hat. Tobie przy wszystkim zborze o boże łaskawy, Chce w obietnicach swoich być prawy. *J. Kchan. Ps.* 174. (Śluby wypełniać będę. *Karp.* 6, 148). 'Niektórzy mu to zadali, jakoby ojczyźnie praw nie był. *Birk. Zamoj.* 35. Nieapraw mi, *injustus mihi*; *Graec.* ὑπαίτιος, *quasi* przywinniejszy, trochę winien. *Cn. Th.* 517. Jeśliś komu w czym nieapraw, wróć, popłać, niechaj nikt na cię nie narzeka. *Dambr.* 965. Niesłusznie Szachmat na króla styskuje, sam on sobie we wszystkim niepraw, cokolwiekby złego dolegało go. *Krom.* 778. *ipsum sibi sua culpa conciliasse.* Byłbym niewdzięczen, i wierze mej nie byłbym praw, gdybym to zamilczał. *Gorn. Dz.* 117. Ktoby się bić nie chciał, nie wiem jakoby praw był zawołaniu rycerskiemu. *Gorn. Dw.* 31. Lubo Apollo niezawsze mi prawy. Nie przestanę zaczętej z sielankami sprawy. *Zimor. Siel.* 128. (niezawsze mi sprzyja, nicht immer geneigt, günstig). — '§. Kmiecia żadnego o dług w mieście ciążać nie mają, pod winą 6 grzywien; o którą winę każdy taki w miejskim sądzie ma być praw. *Tarn. Ust.* 110.? — PRAWA = prawa ręka = prawica, die rechte Hand; *Slov.* prawý *dexter*; prawice, práwa ruka; *Sorab.* 1. prahwé, prawiza, prawa ruka; *Carn.* dęsne; *Vind.* desen, pravi, praveden, desniza, difniza, desna roka, prava roka, desna stran; *Croat.* dészni, -a, -o, dészna, desznicza; *Rag.* desnizza, désni; *Bosn. et Slav.* desni; *Ross. et Eccl.* десный. Prawa za broń! prawą ręką pod kurkiem chwyta się za broń. *Kaw. Nar.* 234. Scewola prawą rękę położył na ogniu. *Warg. Wal.* 88. — Prawa ręka, prawa = prawa strona, die rechte Hand, die rechte Seite. Na prawej ręce nam był. *Otw. Ow.* 131. Lewa strona wchodzącym do kościoła staje się siedzącemu u ołtarza biskupowi prawa. *Sk. Dz.* 435. Prawą w tył! w prawą stronę na korkach w tył obracają się. *Kaw. Nar.* 247. rechts um! W prawą! obracają się na obu korkach w prawą. *ib.* 251. W 'prawo (w prawą) się siec mieczem, i odlew uczyła. *P. Kchan. Orl.* 1, 89. Pojrzę w 'lewo albo w 'prawo, Nie stawi się nikt łaskawo. *Ryb. Ps.* 282. Niektórzy lepiéj mańką, niżeli prawą ręką robią. *Sak. Probl.* 110. (*Boh.* prawak, *f.* prawačka = robiący ręką prawą, *oppos.* lewak). W prawą, na prawą, po prawej; *Slav.* na desno; *Rag.* na desnu; *Sorab.* 1. po prahwohstranski; *Ross.* вправѣ; *Eccl.* надесно, одесную; (*Eccl.* десность *dexteritas*). Z prawa = z prawéj strony, von der Rechten, rechts her. I z prawa i z lewa gwardye stały. *Pol. Arg* 48. — §. We wszystkim i ręką i majętnością, i prawem i lewem, ochotnie stawić mu się obiecał. *Gwagn.* 561. wszelkim sposobem, wszystkiemi siłami, auf alle Art, (cf. lewy). — §. *Aliter:* Prawa ręka czyja, *fig.* wielka jego pomoc, *ob* Ręka, die rechte Hand jemandes, seine große Hülfe, Hauptbeystand. Ty córko, jesteś moja prawa ręka. *Teat.* 24. *b.* 25. Tatarzy są prawą ręką Sułtanowi. *Star. Woj. A* 4. Ci dwaj kanonicy byli biskupowi swojemu prawym ramieniem, ciężarów jego pomagając dźwignąć. *Sk. Żyw.* 1, 48.

Pochodz. *prawda etc.*, *prawdzić*, *prawdziwy*; *prawić*; *prawica*, *prawidło*; *prawie*; *prawnik*, *prawniczek*, *prawnos*, *prawny*, *prawo etc.*; *bojprawie*; *bezprawie*, *bezprawny*; *doprawić*, *naprawić*, *naprawiać*, *naprawa*, *naprawiciel*, *oprawić*, *oprawa*, *oprawca*, *odprawić*, *odprawa*, *poprawić*, *poprawa*, *poprawiciel*, *podprawić*, *podprawa*, *przeprawić*, *przeprawa*, *przyprawić*, *przyprawa*, *rozprawić*, *rozprawa*, *uprawić*, *uprawa*, *wprawić*, *wprawa*, *wprawny*, *wprawność*, *wyprawić*, *wyprawa*, *wyprawny*, *zaprawić*, *zaprawa*, *zaprawny*, *sprawić*, *sprawa*, *sprawny*, *sprawować*, *sprawca*; *sprawiedliwy*, *sprawiedliwość*, *usprawiedliwić*.

PRAŻAĆ, *ob.* Prażyć.

PRAŻANIN, a, *m.*; *Boh.* Pražan, z Pragi rodowity, ein Prager. Jan Hus, i Hieronym Prażanin. *Wyrw. Geogr.* 251, *Pragensis.* PRAŻANKA, i, *ż.*, z Pragi rodowita; (*Boh.* Pražanka); die Pragerinn. PRAZKI, PRASKI, a, ie, z Pragi, od Pragi, Prager; *Boh.* Pražský.

PRĄŻCZASTY, a, e, — o *adverb.*, pełen prążek, voll Streifchen. *N. Pam.* 13, 65; *Boh.* praužkowatý prążkowaty.

PRĄŻE, *ob.* Prażyć. PRAŻEĆ, *ob.* Praglec. PPAŻEN, PRÓŻEN, *ob.* Próżny.

PRĄŻKA, i, *ż.*, 'PRĄSZKA; *Boh.* praužek, *demin. nom.* pręga, ein kleines Streifchen, ein kleines Strichelchen. Sprzączki bywają w perełki albo w 'prąszki. *Os. Rud.* 559. Lew z jeżystą grzywą, i tygrys z prążkami. *Przyb. Ab.* 47. —'Prąszka na ręce przyrodzona, *incisura manus. Cn. Th.* lineamenta na dłoni. *Dudz.* 54. PRĄŻKOWATY, a, e, — o *adverb.*; *Boh.* praužkowatý; prążczasty, pełen prążek, w prążki robiony. *Wład.*, voll Streifchen, klein gestreift, *ob.* Pręgaty, pręgowaty.

PRAŻMO, a, *n.*, prażone kłosy niedojźrzałe, Sangen, geröstete noch nicht völlig reife Aehren; (*Eccl.* пражмо ciasto) Łacińskie *far*, wykłada się wszelkie zboże zdrobione albo kruszone, jako są krupy, prażmo albo nowe krupy. *Cresc.* 181. Prażmo z pszenicy, póki jeszcze ziarno ma w sobie nieco mléka, w kłosiu nad ogniem uprażone, abo w piecu pieczone, albo na słońcu ususzone, i między rękoma wytarte. *Syr.* 928. Krupy żytne z prażma, to jest, z ziarna niedoskonale dojrzałego, w kłosiu zerzniętego, i na słońcu albo w piecu suszonego. *Syr.* 914. Kogo pojmano, kradnąc snopy z kóp, abo prażmo rznąc pod kłos.... *Stat. Lit.* 415. Siadła z boku żeńcom, a dali jéj prażmo i jadła. *Budn. Rut.* 2, 14. Wymniąwszy sobie prażmo z kłosów, jadła. 1 *Leop. Rut.* 2, 14. Chleba i prażma i nowego zboża jeść nie będziecie. *Bibl. Gd. Levit.* 23, 14. (*distng.* przaśny chleb).

PRAŹNIK, a, *m.*; (*Ross.* праздникъ święto, праздество uroczystość, попраздество nabożeństwo po odświęceniu wielkiego święta, *oppos.* wilia; праздничать świątkować, праздный próżny, праздновать próżnować; *Vind.* prasnik, nedel = święto, (*distng. Vind.* praslnik = czerwiec). [*Etym.* prażyć 2]; *Sorab.* 1. prażnik, prażne mészaczstwo lipiec; *Croat.* praznik = kurwiarz); die Kirchmesse, das Kirchweihfest. Kiermasz z Niemieckiego jest; praźnik zaś jest prawdziwe Słowiańskie, od prażmów, które na ofiarę noszono, abo raczej od próżnowania, że się w święto nie robi. *Klecz. Zdan.* 76. (cf. niedziela od nie działania). Czymże cię na tym kierchmaszu albo na tym praźniku częstować będę? *Orzech. Qu.* Jeśliże chcesz nas hojnie na

tym praźniku czestować, masz wszystkiego dosyć. *Orzech. Qu.* 92. Święto jakie zacne albo *patrocinium*, praźnik jakiéj cerkwi. *Sak. Persp.* 31. Hospodskie praźniki, t. j. samego pana święta, abo najświętszéj Panny. *Pim. Kam.* 112. Wkrótce wszyscy doroczne odprawiwszy żniwa, Pójdziemy po praźnikach do dobrego piwa. *Zimor. Siel.* 147. — §. *Fig. tr.* Tegom zaniechał, co Kastylion o mnichach mówi, bo teraz mają księża tak wiele praźniku, iż go przysparzać im najmniej nie trzeba. *Gorn. Dw. Praef.*

PRAŻUCHA, y, ż, [lemieszka z prażonej mąki pszenicznej a osobliwie hreczanej. 4], gatunek klusek prażonych, eine Art gedörrter Mehlklöße. PRAŻYĆ, -ył, -y, *cz. niedok.* uprażyć, sprażyć, *dok.*, Prażać *cont.*; (*Boh.* pražiti; *Slov.* pražjm; *Hung.* pergelem; *Sorab.* 1. pražu, pražaté *torridus*; *Carn.* prasheti, prashil, prâshem, frigam, zrèti, zrêm, (cf. żar); *Vind.* praskat; *Croat.* prásim, frigam, frigati, zprásen *tostus*; *Bons.* prigati, frigati, isprigati, poprigati, pofrigati; *Rag.* praxiti, parxiti (cf. parzyć), spraxiti, prìgati; *Ross.* пражить, упражить, испраженный; *Eccl.* прагу, жарю; (cf. *Graec.* *βράζω*, *φρύγω*; *Chald.* פרך perach, *siccari*). (*Germ vulg* prägeln, brägeln); nad ogniem piec, suszyć, skwarzyć, über dem Feuer rösten. Mąki uprażyć, i aby się równo uprażyła, razy kilka przemieszać. *Mon.* 70, 57. Uprażyć sól na patelni do nasolenia ryb; uprażyć groch, migdały. *Wiel. Kuch.* 424. Proby żelaza, przez cementacye albo prażenie. *Torz. Szk.* 184. Prażenie *tostio* względem roślin i zwierząt ma miejsce. *Krumł.* 417. W ogniu prażą wici, żeby się łatwiej kręciły; ale pilnować należy, żeby ani przepalone, ani niedoprażone nie były. *Jak. Art.* 1, 572. — *Fig.* Słońce praży zboże na polu. *Tr.* suszy, żółci, die Sonne dörrt das reifende Getreide. Słońcem uprażona krasa. *Leszcz. Cl.* 12. Pali mię, piecze, praży glanc nadobnéj cery Jaśniejący nad marmur Paryjski Glicery. *Hor.* 1, 98. *Min.* Gniewy zawistne tak cię prażą, pieką. *Min. Ryt* 1, 131. neidischer Aerger macht dir so warm. Złych sąsiadów męztwem i fortelem prażał. *Paszk. Bell.* A 4 *b.* (dokuczał im, dał im się w znaki, er hat ihnen warm gemacht; *Vind* prashiti, zvreti, zvrem). Skanderbeg Turków wielkość bił, często ich porażał, złych sąsiadów prażał. *Stryjk. Gon.* T 3. Kiedy go Polak wczora prażył, Dziś się na niego natrzeć nie odważył. *Jabł. Buk.* N *b.* Na morzu Kassyusz dwa kroć Dolabelle prażył. *Chrośc. Fars.* 197. zbił, pobił, poraził, aufs Haupt schlagen. — §. Prażyć kogo = gorąco nań strzelać, bić nań z strzelby gęsto często; scharf auf einen feuern, kanonieren, ein entsetzliches Feuer machen, ihn scharf beschießen. Nasi obleżonych ze wszystkich szańców prażyli. *Gwagn.* 168. Wrzawa przy armacie, z której Turcccy prażyli puszkarze. *Jabł. Buk.* R 2 *b.* Tatary natarczywe praży, Ognia z 'pułaków ile wyda razy. *Suszyc. Pieśn.* 3 L 3. (*Ross.* праженецъ, праженчикъ pasztet w maśle smażony).

PRĘ, prze, przy, parł, *ob.* Przeć 1. PRE, Prze, pra, zaprzało, *ob.* Przeć 3. — 'PRĘ, 'pry, 'prył, *ob.* Pry.

PREBENDA, y, z *Łac. mediae aetat.*, w prawie duchownym, część majętności katedralnego lub kolegiackiego kościoła, udzielona duchownemu do używania z przyczyny urzędu przy kościele. *Kras. Zb.* 2, 403. die Präbende, Pfründe. PREBENDARZ, a, *m*, duchowny prebendą opatrzony, der Geistliche, der eine Präbende hat. *Tr.*; *Slov.* duchowni kanpan. PRRBENDARSKI, a, ie, od prebendarza, einen solchen Geistlichen betreffend.

PRECEDENCYA, yi, *ż*, pierwszeństwo, pierwsze miejsce; Vorrang, Vortritt. Powstał rozruch na sali, szło o precedencyą. Pani Sędzina za to, iż Pan Skarbnik pierwej z Panią Regentową tańcował, odmówiła z nim taniec. *Kras. Pod.* 2, 129. *Mon.* 65, 561.

PRECEPTOR, a, *m.*, nauczyciel, uczyciel, der Lehrer. Kallimach preceptor Olbrachta. *Biel.* 434. *Sk. Żyw.* 1, 293. Przyszedł czas nauk panicza; sprowadzono guwernera Francuza, preceptora Szwajcara, i dwóch metrów matematyki i tańców. *Kras. Pod.* 2, 47.

PRĘCIK, a, *m.*, PRĄCIK, *dem. nom.* pręt = prątek; *Boh.* prautek, prautcček; *Slov.* prutek, prautek; *Sorab.* 1. prutžik; *Rag.* prùtaz; *Bosn.* prutaç; *Vind.* fhibiza, rueteza; *Ross.* хлыстъ, хлестъ, хлыстикъ, прутикъ, eine kleine Gerte, Ruthe. Koszyk pleciony na głowie miewał, którymby sobie oczy zasłaniał, a przez prąciki patrzał na ludzie. *Star. Ryc.* 18. Korzenia tego ostatnie cieniuchne pręciki. *Gorn. Sen.* 201. Cyrulik potrzebuje prącików bardzo cienkich do przepychania subtelniejszych kanalików. *Czerw.* 39. *Gnomon*, prącik żelazny, który ukazuje godziny na słonecznym zegarze. *Urs. Gr.* 113. — §. *Botan.* Pręciki pospolicie na dnie kwiatu około słupków są osadzone; mają na końcu główkę pyłek zawierający, *stamina. Bot. Nar.* 108. die Staubfäden. (*Sorab.* 1. prutžikovité *surculosus*, pręcikowaty).

PRĘCIUCHNY, *ob.* Prędziuchny, Prędki.

'PRECYUM, *indecl.* precya *plur.* z *Łac.*, n. p. Precya wydawać nauczycielowi. *Glicz. Wych.* J 6, *ob.* Nagroda.

'PRECYPITOWAĆ *cz. niedok*, *ob.* na dół spędzić. *N. Pam.* 61, 518.

PRECYZYA, *ob.* Bezsadność, ścisłość.

1. PRECZ *adverb.*; (*Boh.* preč, pryč; *Slov.* preč; *Sorab.* 1. precž; *Sorab* 2 psebez, psebejz; *Carn.* prèzh; *Vind.* prozh, prezh, od tod prezh, toprezh, naprei, spoti; *Slav.* pazi, bixi; *Ross.* прочь, долой, (cf. daléj); cf. прочій reszta; cf. prysnąć, pierzchnąć; cf. *Lat.* procul); na bok, na stronę, daleko, oddalając; weg, fort. Za Wezpazyana filozofowie z Rzymu musieli pójść precz. *Kras. Hst.* 149. Precz się brać, wybrać się zkąd, sich wegmachen. Ten czas uchodzi i ztąd się kwapiąc precz bieży, jakoby skrzydlaste nogi miał. *Fur. Uw.* E *b.* Siny mróz ku nam kroczy, a życzliwe lato Precz się bierze. *Ryb. Gęśl.* B 1. Niech się precz do drugich ustąpi. *Past. Fid.* 282. Niechaj się ztąd porywa, niechaj się ztąd precz wiezie. *Mącz.* er soll machen, daß er fort kommt. — Precz *imperand.* fora! won! fort! weg! weg damit! Precz swywole, precz igraszki, Żarty, śmiechy na stronę. *Brud. Ost.* B 2. Precz ztąd, ani przystępu, precz gminie światowy! *Zab.* 11, 413. *absis!* Precz ode mnie złoto przeklęte! *Teat.* 54. *d*, 28. Precz od was fałsze szczerością pokryte, Precz panowania przepych! *Tward. Misc.* 175. Precz go, precz

z nim, wyrzuć! *Cn. Ad.* 926. Precz! won! wieź się ztąd, prowadź się ztąd, *opage. Cn. Th.*; *Vind.* poberi se, poidi prezh, jidi spoti, jidi prezh, striebi se od tod, jidi ispred ozhi; *Carn.* pobêri se; *Eccl.* иди прочь, или пропади, рѣчь гнѣва; packe dich weg! — *Ellipt.* Tak żyją, jakoby jutro precz! *Modrz. Baz.* 502. (jak gdyby jutro ruszyć mieli, als wenn sie morgen weg sollten, aufbrechen sollten). — §. Kazać komu precz = oddalać go od siebie, odpędzać, odprawić; einen weg gehen heißen, ihn abfertigen, von sich entfernen. Kucheikom z obozu precz rozkazał. *Warg. Wal.* 50. Kazawszy temu precz, kazał przyjść drugiemu. 1 *Leop. Dan.* 13, 55. Mąż żonie poczciwość odejmuje, gdy jej od siebie precz każe. *Gorn. Dz.* 100, (cf. rozbrat). Jednemu słudze, kiedy pan precz kazał, przyjaciele powiedzieli, a cóż on nieborak ojcu powie, dlaczego mu precz kazano. *Gorn. Dw.* 189. Musi ona przyjmując jednego, drugiemu precz kazać. *Gorn. Sen.* 566. *Warg. Wal.* 123. — °§. Puścić precz, mimo puścić, ominąć; auf die Seite schieben, übergehen, vorüber lassen. Puśćmy precz krzywdy starodawne I tylko świeże weźmy.... *P. Kchan. Jer.* 80. Onego płacz ich bynajmniej nie ruszy, Prośby puszcza precz mimo zatwardziałe uszy. *A. Kchan.* 103. — §*. Od Rzpltej daleko, w głębokich naukach precz od tumultów sejmowych bawić się myśli. *Birk. Zamoj.* 26. (odalony od.... entfernt von, fern von).

2. °PRECZ, °Przecz *qu. v.* = przez co, dlaczego.

°°PRĘDANIE, ia, *n.*, (może od: przeć, pre, pra); palenie, grzanie, das Brennen. Wrzodów prędanie tulić. *Sienn. Rej.* Prędanie sadzelów niezebranych uśmierzyć. *Sienn. Rej*

°PREDDWERIE, *ob.* Przedźwierze. °PREDIŚCA, *ob.* Przediśca.

PRĘDKI, (°PRĘTKI. *Cn. Th.*), a, ie, Prędszy *compar.*, Prędziuchny, Prędziuteńki *intensiv.*; (*Boh.* prudký *vehemens*; *Slov.* prudký, prutkí *nimius*, *impetuosus*, cf. *Lat.* praeceps; *Ital.* presto; *Ger.* sprengen); *Eccl. et Ross* прыткій, (cf. prysnąć); rączy, chyży, raźny, żwawy, rzeźwy, szybki, skory, zwinny, niepowolny; geschwind, schnell; *Boh.* hbity, rychly, brzký, (cf. rychły, cf. °barzy); *Slov.* brsky; *Carn.* bers, bèrsh, bershezh, hitr, (cf. chytry); *Vind.* hiter, jadern, bersh, bersen, bersden, lohek (cf. lekki), rozhen, (cf. rączy); *Croat.* bèrz, hiter, poszpesèn; *Dal.* bárz, hitar, hittar; *Bosn.* brriz, brrisgi, hitan, hitar, botriv, prík, hrilli, pospiescjan; *Slav.* frixak; *Rag.* barz, presení, harli, hittar, strielovit, presení; *Sorab.* 1. khétré, swižné; *Ross.* борзый, борзостный; *Eccl.* наручный, нагль, скорь, проворный. Murzyn skokiem prędki i chyży. *Weg. Radz.* 123. Prędka Irys. *Dmoch. Il.* 72. Prędki, prędkonogi, niedościgły, biegun wielki. *Cn. Ad.* 927. Prędszy ten co ucieka, niż goni. *Cn. Ad.* 929. (pilniej temu co ucieka). Prędki bieg *Ross.* прыть. Prędszy bieg od biegu jest, kiedy rzecz jaka w jednymże czasie więcéj miejsca przechodzi, niż druga. *Solsk. Arch.* 50. — §. Prędki, porywczy; jäh, schnell. Prędki jest, jak siarka. *Teat.* 8. *b*, 82. (gorący, gorąco kapany). °Prętki język. *Zab.* 15, 409 *Zabł.* (niewstrzemięźliwy). Tyberyusz lepszy był na prędkie odpowiedzi, niżli na rozmyślne. *Sk. Dz.* 67. (na prędce dane odpowiedzi). Prędka rada żalu jest matką. *Boh. Kom.* 2, 476. Prędka robota z ręku pada. *Rys. Ad.* 59. Duch jest prędki; ciało zaś niedołężne. *Kucz. Kat.* 3, 336. (»chutki« *ed. rec*). — §. Prędki, rychły, nagły; schneller, geschwinder, eher erfolgend. Prędsza nadgroda, kiedy prędsza praca. *Zab.* 9, 227. Jeśli co dobrze czynisz, czyń prędko, bo płaci Skutek prędki; nierychła łaska wdzięczność traci. *Min. Ryt.* 3, 100. Prędkiego uczynku do prędkiej myśli trzeba; a kto z myślą leży, Drugi go bez rozmysłu długiego ubieży. *Zimor. Siel.* 176. Prędka śmierć *Ross.* скоропостижная смерть. PRĘDKO *adverb.*, Prędzéj *comp.*, Prędziuchno, Prędziuczko, Prędziusieńko, Prędziusineczko, Prędziuteńko *intensiv.*, raźno, szybko, skoro, w lot; geschwinde, schnell, hurtig; *Boh.* brzce, brzy, brzo, brzko, honem, *Comp.* dřjw, dřjwegi, (*ob.* °Drzewiéj); *Slov.* brzo, skoršeg (*ob.* Skoro), spišeg., (śpiesznie); *Sorab.* 2. marszno, jeszno, szkerrej; *Carn.* prezej, prezkij; *Vind.* jadernu, sdaizi, kmalu; *Bosn.* brijzo, barzo, brrisge; *Slav.* frishko; *Ross.* скоро, поскорѣе, говоркомъ, хватомъ, хватски, цохватски. Co czynisz, czyń prędko, a niekwapliwie. *Żegl. Ad.* 39. Prędko, wziąwszy nogi za pas; na moich nogach! *Cn. Ad.* 928. (żywo! machaj! ruszaj! cf. jak z procy, jak strzelił). Im prędzéj, tem lepiéj. *Żegl. Ad.* 105. Co prędzej, to lepiej. *Teat.* 14, 90. (*Vind.* prei je, bulshi je). Dosyć prędko, gdy dosyć dobrze. *Hipp.* 33. Prędko sądzisz Halino, a kto prędko sadzi, Niewinnie, lecz niebacznie pospolicie błądzi. *Zab.* 11, 387. *Zabł.* Co prędzéj wyprawił po okręty. *Zbil. Dr. H* 2. (jak najprędzéj). Prędziusineczko, *vestigio temporis. Macz.* Bój się prędkiej straty Prędko bogaty. *Klon. Fl. C* 3. (prędko przyszło, prędko odejdzie). Prędziuchno tak wielkie osiadłości potracił. *Warg. Wal.* 269. Lekkie nasze utrapienie prędziuczko chwałę wiekuistą nam sprawuje. *Pociej.* 145. Pobiegł zaraz, i narwał onego Zioła °pręteiuchno, pięknie pachnącego. *Past. Fid.* 317. — §. Prędzej, rychléj; eher, früher. O już po siódméj, a miałem tam być prędzej. *Teat.* 30. *b*, 109. Przecież przyszedł, prędzej go się spodziewałem. *Teat.* 22, 61. Czego się człowiek boi, pewnie zawsze prędzéj przyjdzie, niż to czego sobie życzymy. *Teat.* 52. *c*, 31. (snadniéj). Można prędko ten ciężar zrzucić, rozwieść się, i kwita. *Teat.* 19. *b*, 37. (snadnie, jak pióro opalił, na jednéj nodze, igrając). — §*. Pozwól mi prędzej odejść i pogrześć ojca mojego. *Sekl. Math.* 8. (pierwej, wprzód, vorher). — Na prędce, z prędka, sprędka, w prędce, urywczo, w prędkości; in der Geschwindigkeit, in der Eile, schnell. Wierszyk na prędce. *Zab.* 15, 332. Arnobius księgi na pogany z prędka pisał, jeszcze nauki Chrystusowej nieświadomy. *Sk. Dz.* 159. Błyskawica z prędka się rozświeca. *W. Post. W.* 2, 342. Czego krzywego, gdy kto °s prętka, a jakoby ścinając zęby, a nie z lekka naprasza, rychléj złomi, niż naprości. *Glicz. Wych. G* 1. *Chodk. Kost.* 34. Na prędce co robić, od ręki *Ross.* спроворить. °PRĘDKOCIEKŁY, a, e, prędko ciekący, prędkopłynny; schnell fließend, laufend; *Ross.* скоротекущій, (скоротечность szybkość). PRĘDKOLOTNY n. p.

piorun. *J. Kchan. Tr.* 33. Czas prędkolotny. *Fur. E b.* szybko przemijający, schnell fliegend. Wóz prędkolotny trzyma sam stateczny Sprawca, i rządca waszego świata wieczny. *Bardz. Boet.* 112. Nie mógł prędkolotnego biegu Bogarodzicy doścignąć. *Bzów. Roż. pr.* Prędkolotni mieszczanie niebiescy. *ib.* 45. Prędkolotni mowcy wiele mają pustoty i marności. *Pilch. Sen. list.* 304. PRĘDKOŁUCZNY, a, e, n. p. Prędkołuczna Dyana. *Paszk. Dz.* 10. łukiem szybko strzelająca, schnell mit dem Bogen schießend. PRĘDKOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *volubilitas linguae. Cn. Th.* Schnellzüngigkeit, Schnellredenheit. Prędkomowność gani, a pochwala z wolna potoczystą mowę. *Pilch. Sen. list.* 301. PRĘDKOMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, *solutus ad dicendum. Cn. Th.*, von geläufiger Zunge, schnell redend. PRĘDKONIKŁY, a, e, krótkotrwały; *Ross.* скорогибельный; *Eccl.* скоротлимый, schnell verschwindend. Przejdzie wszystko na kształt prędkonikłych cieni. *Dmoch Sąd.* 16. PRĘDKONOGI, a, je, wiatronogi, schellfüßig; *Boh.* rychlonohý; *Rag* barzonògh; *Croat.* berzonog; *Ross.* скороногій. Prędkonogie łanie. *Banial. J.* 2. Faunus prędkonogi. *Lib. Hor.* 26. Achilles prędkonogi. *J. Kchan. Fr.* 3. *Birk. Chodk.* 11. Koń prędkonogi. *Kraj. Chim. B* 2. PRĘDKOOKI n. p. strach. *Kmit. Spit. C* 4. wielkooki, wielkie oczy strach ma, więcej widzi, niż jest, schnelläugig. "PRĘDKOPIÓRY n. p. ptak. *J. Kchan. Ps.* 14. prędkolotny, schnell fliegend. Orzeł prędkopióry. *Geb. Hym.* 310. W oko mu bełt wpadł prędkopióry. *P. Kchan. Jer.* 287. PRĘDKOPIS, a, *m*, prędko albo tytlami piszący, der Geschwindschreiber; *Ross.* скорописецъ; *Eccl.* острописецъ. PRĘDKOPŁYNNY, a, e; *Ross.* скоротекущій, schnell fließend. U nich krew jest żywa i prędkopłynna. *Pilch. Sen. gn.* 219. PRĘDKOPŁYNNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross* скоротечность, Schnellflüßigkeit. PRĘDKOPOMKŁY, a, e. PRĘDKOZAWRZYSTY, szybko się pomykający, zamykający, schnell zuzumachen, zuzuziehen. Prędkopomkłe sidło. *Tr.* PRĘDKOŚĆ, ści, *ż.*, (*Boh.* prudkost *vehementia*); *Ross.* прыткость; szybkość, chyżość, raźność, rzeźwość, żwawość, raczność; die Geschwindigkeit, Hurtigkeit, Schnelligkeit; *Boh.* hbitost, rychlost; *Sorab.* 1. swižnosez; *Carn.* hitrost; *Vind.* hitrust, hitrost, hiternost, hitanje, prehitrost, jadernost, bersnost, rozhnost, naglost, nagelza. *Croat.* hitrozt, berzina, berzocha, poszpcha; *Dal.* hitroszt, harloszt; *Rag* harlós, barzîna, hitros; *Bosn.* hrrilóst, hitnost, hitgna, hîtenje, brizochia, brrizochja, berzenje, pospjesenost; *Ross.* борзость; *Eccl.* скороходность, торопъ. (cf. trop). Umyślnie z prędkości nieco upuścił. *Warg. Cez.* 120. (spowolniał, er ließ nach). Prędkość, porywczość; Jähigkeit, Schnellheit. Z prędkości znać spytała.... *Teat.* 43. *b*, 84. Zażeś ich nie psował przez twoje prędkości? *Jabł. Tel.* 306 "PRĘDKOSKOKI n. p. chart. *Bielaw. Myśl.* 4 *b.* schnell springend. PRĘDKOWIEDNY, a, e, n. p. Prędkowiędne kwiaty. *Hor.* 241, schnell welkend. PRĘDKOWIERNOŚĆ, PRĘDKOUFNOŚĆ, ści, *ż.*, łatwowierność, Leichtgläubigkeit; *Eccl.* скоровѣріе. Ganił ich prędkoufność. *Mon.* 73, 676. Jam też ufał; teraz dobrze płacę tę moję prędkowierność. *Teat.* 43. *c*, 109. *Wyb.* PRĘDKOWIERNY, *ob.* Łatwowierny; *Eccl.* скоровѣрный, schnellgläubig. Ślepa w rozsądku prędkowierna młodzi. *Zab.* 16, 370. Wiarołomna strona z prędkowiernéj szydzi. *Mon.* 75, 695. PRĘDZIUCHNY etc., *v. sub.* Prędki.

PREDYKANT, a, *m.*, kaznodzieja protestantski, ein protestantischer Prediger; (*Sorab.* 2. pratkař, pretkař kaznodzieja; *Carn.* pridegar; *Vind.* predigar, predishnik, duchouni befednik; *Slav.* predikatur; *Croat.* prodekátor). Luterski predykant. *Haur. Sk.* 424, cf. minister. (*Carn.* pridèga, Predigt, kazanie; pridegûjem, prideguvam; *Vind.* predigati, prediguvati; *Croat.* prodekuvati, prodekùjem; *Sorab.* 2. pritkowasch; *Germ.* predigen, kazanie prawić, cf. przepowiedzieć).

PREEXYSTOWAĆ *nijak. niedok.*, z Łac. przed czym być, *Eccl.* предсутствую, предбываю.

PREFEKT, a, *m.*, z Łac., przełożony, der Vorgesetzte, n. p. Prefekt biblioteki. *Mon.* 70, 88.

PREFERENCYA, yi, *ż.*, pierwszeństwo, prym; Vorzug, Vorrang; *Eccl.* предпочтеніе, цредпочитательство. Rodzice jéj dla zażyłości ze mną, skłonieni są uczynić tobie preferencyą nad innych, którzy dziś od nich determinacyi proszą. *Teat.* 19. *b*, 37.

*PREFIKA, *Kchow.* 136. *Tward. D.* 59, *ob.* Żałobnica, Płaczka, Płacznica.

1. PRĘGA, *BRĘGA, PRĄGA, i, *ż.*, *dem.* prążka; strefa, pasek, kresa, kreska; ein Streifen, ein Striemen; (*Boh. et Slov.* prûha, prauha *cicatrix*); *Carn.* proga; (*Sorab.* 2. pranz cięga); *Vind.* proga, shtraimnu; *Croat* modriza; *Eccl.* пржгъ, пржжиие szarańcza; пруж́іе, прузи pąkowie). W rudzie gnieździstéj pręgi brunatne widzieć się dają. *Os. Żel.* 40. Ułowił pstrąga, Co owo przezeń bywa, jako złota prąga. *Rej. Wiz.* 65 *b.* Lampard ma ku dołowi plamiste bręgi. *Kluk. Zw.* 1, 77. To był junak najznaczniejszy, im więcéj prąg ode rdzy zbroi miał na kurcie swojéj. *Star. Ryc.* 44. Włożę na niebo znakomitą pręgę. *Kanc. Gd* 308. (tęczę). — § U rzeźnika, pręga od ćwierci przedniéj wołu, jest od łopatki do kolana z rurą. *Magier. Mskr.*, das Vorderviertel vom Ochsen. — 2. PRĘGA, PRĄGA, PRĘGIERZ, *ob.* Prąg. PRĘGATY, PRĘGOWATY, a, e, prążkowaty, pełen prąg, w pręgi, w paski; *Carn.* bresast, shtrâlast; *Vind.* progast, brasdast; *Ross.* дорожчатый; *Boh.* pruhowaty, pruhowity; *Slav.* prútani, gestreift. Wąż pręgaty. *Nag. Wirg.* 497. *Miask. Ryt.* 41. Ma ten ptak ogon biały, czerwono pręgowaty. *Gwagn.* 697. (*Boh.* pružák gołąb' niebieski z białemi pręgami).

PRĘGIERZ, a, *m.*, prąg, pręga, prąga, z *Niem.* der Pranger; *Boh.* pranýř, planýr, slaup; *Slov.* prangiar; *Hung.* pelenger; *Sorab.* 1. prengel; *Sorab.* 2. prangel, kok; *Vind.* terliza, ogerlin, oberlin, klada; (pranger=pal.; katowski słup, u którego winowajców na hańbę publiczną wystawują, smagają, piątnują etc. Jeżeli się nie ziszczę, pozwalam smagać mię na wieczną hańbę pod pręgierzem. *Jak Baj* 228. Katowskie pręgierze. *Kulig. Her.* 318. PRĘGIERZOWY, a, e, Pranger=. Franciszek ś. ciągnąć się kazał do kamienia pręgierzowego. *Bals. Św.* 386.

PRĘGOWAĆ, BRĘGOWAĆ, *-ał*, -uje, *cz. contin.*, pręgami pstrzyć, ſtreifen, mit Streifen bunt machen. Skrzydła wpoprzecz czarno pręgowane. *Zool.* 262. Tygrys na żółtym dnie czarnemi plamami bręgowany. *Kluk. Zw.* 1, 77. PRĘGOWATY, *ob.* Pręgaty.

PREJUDYKATA, *ob.* Sekwela. PREKOP, *ob.* Przekop. PRELAT, *ob.* Prałat. PRELIMINARNY, *ob.* Przedugodny. PREMONSTRATEŃSKI a, ie, n. p. Premonstrateński zakon nastał od Norbeta Lotaryńskiego r. 1140. *Teof. Zw. B* 4. der Prämonſtratenſer = Orden. *PREMUDRY. *Smotr. Ex.* 31, przemądry, *ob.* Mądry. PRENUMERATA, y, *ż.*, płacenie z góry na co, n. p. na dzieło, które ma być drukowanym, die Pränumeration. PRENUMEROWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin*, z góry płacić na co, pränumeriren. *Tr.* Prenumerujący = PRENUMERANT, der Pränumerant; *Boh.* napředplatce. PREPAROWAĆ, *ob.* Przygotować, nagotować, zaprawiać. PREPOZYTURA, y, *ż.*, z *Łac.*, przełożeństwo, die Oberaufſicht. — *Burlesq.* n. p. Człowiek z czworograniastą i oblaną twarzą, z prepozyturą zaokrąglona *Pam. Warsz.* 3, 321. *Czart.*, z brzuchem, Wamſt, Bauch. PREROGATYWA, y, *ż.*, zaszczyt, prawo nad inne; *Rag.* vrjèdnos; *Ross* преимущество, das Vorrecht, der Vorzug. Do ziemi Krakowskiéj prerogatywa najwyższéj zwierzchności była przyłączona. *Nar. Hst.* 4, 1. PRESER, *ob.* Prasownik. §. Preser, drukarz, który formę narządza na prasę i wybija. *Magier. Mskr.*, der Preſſer. PRESKRYPCYA, yi, *ż.*, dawność, przedawnienie; (*Vind.* polietenje, polietuvanje: *Boh.* złetněnj), die Verjährung. *A Zamoj.* 139. Tu żadna za wymówkę nie może służyć preskrypcya lub dawność. *Mon.* 68, 302. Preskrypcyi podpaść; *Vind.* polietiti, polietuvati, salietuvati, verjähren.

PRESLICA, *ob.* Prześlica.

*PRESTOŁ, a, u, *m*; (*Ross.* престолъ tron). Do prestoła albo ołtarza idą. *Pim. Kam.* 150, der Altar. Na prestole, t. j. na wielkim ołtarzu. 92. Hochaltar.

PRESZBURG a, *m*, Preßburg, stolica Węgier. *Dyke. Geogr.* 2, 513, *Slov.* Prešporek. PRESZBURCZYK, a, *m*, z Preszburga; *Slov.* Prešporčan. *Fem.* Preszburczanka; *Slov.* Prešporčanka. PRESZBURSKI, a, ie, Preßburger =; *Slov.* Prešporskí.

PRĘT, a, *m*; *Boh.* praut; *Slov.* parato; *Sorab.* 1. prut, prutža, prenezel: *Sorab.* 2. pschut; *Carn.* pròt; *Vind.* prutiza, lhiba, ſhibiza, rueta; *Croat.* prút, prutieza, siba, sibicza; *Rag.* prút, mladizza: *Croat. barb.* bir; *Bosn.* prút, scibika, scibikka, scibiciça, (cf. szybki, gibki): *Ross.* прутъ, лоза, лозка: (cf. *Lat.* pertica: *Ger.* Pritſche; cienka laska, rózga: eine Gerte, ein Stöckchen, eine Ruthe. Patrzyły owce kotne na one pręty, i rodziły pstre jagnięta. 1. *Leop. Genes.* 30, 30 (na one rózgi. 3 *Leop.*). Zlęknie się, prętem uderzony. 3 *Leop. Jes.* 30, 31. (chabiną uderzony. 1. *Leop.*) Syna bije prętem. *Wad. Dan.* 11. Z zbytniéj łaskawości, monarchowie pręty na się przynoszą. *Pot. Arg.* 354. (bicz na siebie dają). Tyś panie przy mnie, nie boję się złego, Cieszać się prętem rządzenia twojego. *Ryb. Ps.* 40 berłem, Scepter. — §. *Botan.* Łodyga, kiedy liści żadnych nie ma, ale same tylko kwiaty niesie, zowie się pręt, *scapus*, jak u konwalii. *Bot. Nar.* 37. Stängel, Stiel, Schaft. Mydelnik ziele byle abo pręt ma wełnisty. *Syr.* 620. — §. *Transl.* Pręt drotowy. *Czerw.* 21. ein ſteifer Drath, eine eiſerne Ruthe, oder dünne Stange. Pręt smuklerski jest na duszy jedwabiem, złotem i t. d. pokręcany, służy na kordony, węzły i t. d. *Magier. Mskr.* Pręt, czyli stępel u pompy, która od wierzchu aż do połowy rury idzie. *Świtk. Bud.* 345. die eiſerne Stange in der Pumpenröhre. Pręt u wagi = język. Pręt u słonecznika. Metale w prętach, w laskach; Metalle in Stangen, in Barren. Monetę złotą i pręty ze złota odlewane wywiózł. *Star. Dw.* 3. — §. Staw' się szczęściu prętem. *Chrośc. Luk.* 246. nie ulegaj, bądź tęgim; gieb nicht nach, biet ihm die Spitze.— §. *Geom.* Mierniczy pręt, bierzemy podzielony na 10 stop, stopę na 10 calów, cal na 10 linii. *Łęsk.* 3, *Vind.* merna pualiza; *Croat.* zemlyomernieza, die geometriſche Ruthe. Pręt abo laska = 7 ½ łokci. *Łęsk.* 2, 26. *Czack. Pr.* 2, 202. *Geom.* 3. *Grzęp. K* 3, (cf. sznur). Pertyka, pręt mierniczy, ma w sobie wszerz i wdłuż łokci półósma kwadratowych kupieckich, nazywa się pospolicie polko. *Haur. Ek.* 25. Pręt Litewski dzieli się na pręcików 10; pręcik na 10 ławek. *Zabor.* 14.

Pochodz. *pręcik*, *prącik*, *prącie*, *prąciany*; *prętownik*, *prętowy*.

PRETENSYA, *ob.* roszczenie prawa.

PRETEXT. *Jabł. Ez.* 129 *Teat.* 55. *e*, 13, pozor, barwa, płaszczyk, udawanie; *Ross.* предлогъ, Vorwand. Pod pretextem *Ross.* извѣтомъ. Pod pretextem cnoty, ludzi oszukują *Lub. Roz* 115.

PRĘTKI, w PRĘTCE, PRĘTKO, PRĘCIUCHNY etc., *ob.* Prędki.

PRĘTKOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt prętków, ruthenartig; *Boh.* prautkowatý. PRĘTOWNIK, a, *m.*, *virgator*, który rózgami siecze. *Mącz.* der mit Gerten oder Ruthen peitſcht. PRĘTOWY a, e, od pręta, Stecken =, Gerten =, Ruthe =; *Boh.* prautnj. Prętowe kule, dwie połowice kuli złączone, jak łańcuchowe kule. *Jak. Art.* 3, 310. Kółko prętowe u smuklerza, do kręcenia prętów smuklerskich. *Magier. Mskr.*

PREWENCYA *Mon.* 65, 117, *ob.* Przesąd, uprzedzenie.

PREWET, *ob.* Prywet.

PREZBYTER, a, *m.*; *Eccl.* священнопредстоятель. *Smotr. Apol.* 108, *ob.* Kapłan. Prezbyter Jan, w Abissynii. *Dudz.* 51 *ob.* Pop. Prezbyteryum *Rag.* redovniseto.

*PREŻDEŚWIASZCZENNY, a, e; *Eccl.* преждосвященный, *praesanctificatus*. *Sak. Persp. rej. C* 4 *b.* vorher geweiht. Liturgia preżdeświaszczenna, *praesanctificatum sacramentum*. *Pim. Kam.* 79. (*Eccl.* преждеосвященная обѣдня, литургія msza przez post w środy i piątki odbywana). Co u nas na początku preżdeświaszczennéj służby odprawuje się nieszpor z czytaniem lekcyi i proroctw, to we mszy wielkopiątkowéj czytanie proroctw i passyj. *Pim. Kam.* 82. Że służba preżdeświaszczenna bez nieszporu odprawować się nie może, dlatego wieczorną ofiarą się nazywa. *ib.* 86. *Sak. Persp.* 28. We wszystkich dniach

ś. czterdziesiątnicy postu, niechaj będzie odprawowana święta preżdeświaszczenna ofiara. *Pim. Kam.* 84.

PRĘŻĘ, *ob.* Prężyć. PRĘŻEC, PRAŻEC, *ob.* Praglec.

PREZENCYA, yi, *ż.*, przytomność, obecność, die Gegenwart. Prezencya umysłu, przytomność umysłu, Geistesgegenwart. Prezencya jest sposobność mówienia lub czynienia bez trwogi i pomieszania umysłu. *Mon.* 72, 748. Nie potrzeba młodemu psuć prezencyi, niech będzie wesoły. *Bals. Niedz.* 1, 8, (cf. fantazya). Dziecko bojaźliwe, nie potrzeba go naglić, żeby prezencyi nie straciło. *Mon.* 65, 88. — §. Prezencya powierzchna, pozór, postawa; Anstand, Ansehen, Aeußerliches. Powierzchna panieńskiego wstydu, oraz i pomiarkowanéj prezencyi układność dziwnie go zdobiła. *Sk. Żyw.* 390. — §. Prezencya, PREZENTA, PREZENTACYA, yi, *ż.*, Prezenta albo ukazowanie. *Chmiel.* 1, 82. stawienie, przełożenie, n. p. na sesyi prezenta pism podanych zapisuje się na wierzchu tychże, die Präsentation, Vorlegung. Prezenta = data prezenty, das Datum der Präsentation. — *Theol.* Podawanie kogo na beneficyum etc., die Präsentation, Vorstellung zu einem Amte, einer Pfründe. Prezenta w duchownym prawie, podanie osoby duchownéj od kolatora biskupowi na beneficyum. *Kras. Zb.* 2, 406. Prezentacya jest osoby przez podawcę biskupowi słuszne wystawienie. *Weryf. pr.* 2. Młody i obrotny kapelanik prezenty chwytał. *Xiądz.* 57. Dali mu prezentę na plebanią. *Xiądz.* 42. Przyjęta została prezenta, dana mi od kolatorów, i moja nastąpiła instytucya. *ib.* 87. PREZENT, u, *m.*, PREZENCIK, u, *m.*, *dem.*, podarunek, ein Präsent, Geschenk. Wielkie mu prezenta od księżny obiecał; ale on odpowiedział: niech się księżna schowa z swemi prezentami. *Sk. Żyw.* 2, 451. Co prezent nie sprawi i złoto! *Jabł. Ez.* 159, (cf. złoty orzeł wszędzie doleci; cf. złota szwajca). Ofiarowałbym mu mały prezencik. *Teat.* 9, 19 podaruneczek. PREZENTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, prezentować kogo, stawić przed kim, przedstawiać; *Vind.* priedpostaviti, napreipernesti, presentirati, vorstellen, aufführen. Przyzwoiciejby było, żebyś mię Wc Pan Dobrodziéj prezentował Jmci. *Teat.* 8, 29. Prezentować kogo na urząd = podawać, cf. *forsztelować, einen zu einem Amte vorstellen. Prezentować się, pokazywać się, ukłon swój z wizytą oddawać, pokłonić; sich präsentiren, seine Aufwartung machen. Tego momentu pojadę prezentować się królowi. *Teat* 53. *b*, 45. Jakże się prezentować tak po podróżnemu! *Teat.* 8, 30. Dawał jałmużnę wszystkim ubogim prezentującym mu się. *Sk. Żyw.* 2, 146. pokazującym się, nawijającym się, przybliżającym się do niego: die sich ihm präsentirten, zeigten. Pod dobrym rządem można prezentować się ze swemi dostatkami. *Kłok. Turk.* 100. pokazywać się, popisywać się, sich damit sehen lassen. — §. Prezentować broń. *Kaw. Nar.* 247. skwerować broń, das Gewehr präsentiren.

PREZENTYMENT, PRESENTYMENT. *Min. Ryt.* 1, 104. *ob.* Przeczucie. PREZERWA, PREZERWATYWA; *Ross.* предохраненіе. *Perz. Lek.* 347. *Wyrw. Geogr.* 144. zapobieganie, uchowanie; n. p. Wstrzemięźliwość najlepszą dla zdrowia prezerwatywą. *Kras. Pod* 2, 182. PREZERWOWAĆ, *Ross.* предохранить, предохранять, *ob.* Ochronić.

PREZES, a, *m.*, naczelnik magistratury, głowa jéj, piérwszy, piérwsze miejsce zajmujący, der Präses, (cf. prezydent, prezydujący); *Boh.* přednosta; *Sorab.* 1. předkstoyiczeř; *Croat.* presesh; *Rag.* nadstojník; *Vind.* priedstomik, priedfednik; *Ross.* предсѣдатель: *Eccl.* посѣдатель, прѣвосѣдальникъ, первосѣдникъ. Prezes wieca *Ross.* вечникъ. PREZESKA, i, *ż.*, która prezyduje, die Präsessinn; *Sorab.* 1. predkstoyiczerka. PREZESOWA, éj, *ż.*, żona prezesa, die Gemahlinn des Präses. PREZESOWSTWO, a, *n.*, urząd prezesa; *Ross.* предсѣдательство, die Präsesstelle. PREZESOWSKI, a, ie, od prezesa, Präses =; *Ross.* предсѣдателевв, предсѣдательскій.

PREZUMPCYA. *W. Post. W.* 260. *et* 261. uprzedzenie, przesąd; *Croat.* prevzetnoszt, cf. zawziętość.

PRĘŻYĆ, *PRUŻYĆ, *cz. cont.*, sprężyć *dok*; (*Bosn.* prusgiti, prostriti; *Rag.* prùxiti *extendere*; *Boh.* opráhnauti se, oprahati se *extendere*, *intendere manum*; *Croat.* pruszim *volutim incedo*; *Vind.* progou = sidło; *Ross.* пружить = puszyć, nabrzmiałym uczynić, упрудить, упруживать zatamować; *Eccl.* пружатися usiłować, пругло sidło; cf. *Germ.* Sprengel); § a) prężyć, wyprężać, wyciągać, natężać; spannen, spreitzen. Moje prężone skrzydło. *Przyb. Milt.* 260. — *Transl.* Zgińcie mi z oczu, gdy was chętka pręży. *Chrośc. Luk.* 148. bodzie, uwodzi; spornen, anreitzen. Wodzowie, gdy ich zbrodzień taki *prużу, Wojsk Cezarowych znieść nie mogą dłużéj. *Chrośc. Luk.* 110. — § b) Prężyć się na bok, spaczać się; sich krumm biegen, krumm laufen, werfen, krumm werden (von Bretern, Tischen 2c). Lina ta stolarska ma być na trzy palce szeroka, aby się nie prężyła. *Solsk. Geom.* 2, 2. Każdy bloch jest trzema refami obity, aby się drzewo nie sprężyło, abo popadało. *Archel.* 3, 61. Gonty na dachu wnet się prężą. *Haur. Ek.* 66. Prężyć się wzgórę, wyprężać się, *transl.*, podnosić się, potrząsać porożem, powstawać; sich erheben, auflehnen. Uciekł, choć się przedtym nader prężył. *Jabł. Buk. B.* PRĘŻYNA, *ob.* Sprężyna.

PREZYDENT, a, *m.*, przełożony miasta, der Präsident; *Vind.* priedstomik, priedfednik; *Ross.* президентъ, предсѣдатель. PREZYDENCYA, yi, *ż.*, urząd prezydenta, die Präsidentenstelle; *Ross* предсѣданіе, предсѣденіе PREZYDENTKA, i, *ż.*, prezydencyą zaszczycona, die Präsidentinn. PREZYDENTOWA, éj, *ż.*, żona prezydenta, des Präsidenten Frau. PREZYDOWAĆ *intr. contin.*, piérwsze miejsce na sesyi zajmować, präsidiren, den Vorsitz haben; *Sorab.* 1. prèdkszédam; *Ross.* предсѣдательствовать, предсѣдѣть, предсѣжду. Prezydujący, zajmujący piérwsze miejsce, cf. prezes Prezydowanie, *Ross* предсѣдательствованіе; *Eccl.* первосѣданіе. прѣдъсѣданіе Fortuna prezydowała ich urodzeniu. *Teat.* 37, 56. przewodniczyła.

*PRO-, = *Praep. insepar.*; *Boh.* pro-; *Ross.* про = prze-; *Apud nos non reperitur*, *nisi in uno verbo:* Prowadzić, *Etym.* wieść, wiodę.

PRÓBA, y, *ż.*, PRÓBKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* průba, zkauška, zkušba, zkaušenj, zkušenj, (cf. kusić, skusić, *za-

kus); *Slov.* prûba; *Carn.* prôba, skushna; *Vind.* skufnoba, skufnia, vardjanje, vardievanje, skufhnost, shufhanstvu, skufenje, podoba, preddelu, priednu delu, napried delanje; *Sorab.* 1. proba, wopokazmo, zpótano, spyttowani; *Sorab.* 2. proba, probba; *Hung.* próba, probalas; *Croat.* kushanye; *Bosn.* izgléd; *Rag.* kuscjanje, izkuscjanje, obléd, okuscjaj; *Ross.* проба, покушеніе (*ob.* Pokusić), искусъ, первоучина, первоучинка, первоучка, опытъ, повѣрка; *Eccl.* искусство, искоусъ, окоусъ, искоушеніе, отпытиваніе, отвѣдываніе; *Ital.* prouva; *Svec.* pröf; *Angl.* proofe; *Gall.* preuve; *Germ.* die Probe; próba czego, próbowanie, doznawanie, doświadczanie; das Prüfen, die Prüfung, das Probiren, die Probe, der Versuch. Na małéj rzeczy próbę robić; jeżeli się ta uda, dopiero na większe się odważyć. *Kras. Pod.* 2, 84, (cf. na małe ma próbować, kto się boi szkodować). Piszczałkę z narzniętéj trzciny składa, i jéj próbę czyni. *Ustrz. Troi.* 51. (próbuje jéj). Wezmę suknią tę na próbę, czy mi w niéj będzie dobrze. *Teat.* 48. *b*, 13. (spróbuję jéj, ich werde das Kleid anprobiren). Córkę na próbę do klasztoru dała. *Tward. Pasq.* 19. auf die Probe geben. Już od dwóch lat w klasztorze na próbie. *Teat.* 46, 3, (cf. nowicyat). Weźmij na próby swoje, Najskrytsze myśli moje. *Ryb. Ps.* 44. doświadczaj, roztrząsaj; nimm sie auf die Probe, prüfe sie, untersuche sie. Tedy cnota najjaśniéj poznawać się daje, kiedy na śliskie próby jest wystawiona. *Dyar. Grod.* 332. *Stan. Aug.* doświadczania, pokusy; Proben, Prüfungen, Versuchungen. Jezus był wystawion na pokusę a na próbę szatana. *Rej. Post. P p* 6. — §. Próbki, igły probierskie, blaszki obdłużnoczworograniaste, zrobione według różnego umiarkowania srebra. *Kruml.* 61. Probiernadeln. Próba, kamień probierski, der Probierstein. Złota próba osełka, a człowieka złoto. *Cn. Ad.* 1347. (złoto doświadcza się na kamieniu probierskim). Jak złoto w ogniu, tak w przeciwności wiara ma próbę. *Past. Fid.* 165. Przeciwny los, jak złotu kamień daje próbę, W nim poznać, kto fortunę, kto kocha osobę. *Nar. Dz.* 1, 172. — *Arith.* Próba liczby, die Rechenprobe, doświadczanie, jeżeli wyrachowana liczba nie ma omyłki. *Solsk. Geom.* 3, 79. Dodawanie i odciąganie służą sobie wzajemnie na próbę. *Łesk.* 2, 10. To co się nazywa próbą działania arytmetycznego, jest inne działanie, które czyni się na doświadczenie, jeżeli wypadek z piérwszego jest taki, jaki powinien być. *Jak. Mat.* 1, 23. — §. Próba prochowa; *Ross.* мортирца, silnia służąca do próbowania mocy prochu. *Jak. Art.* 3, 310. die Pulverprobe. — §. Próba, próbka, u gorzelnika, instrument śklanny lub metalowy z gradusami do poznania mocy wodek, spirytusu, piwa i t. d. *Magier. Mskr.*, die Branntweinprobe. — §. Próba, próbka, na próbę rzecz jaka dana abo wzięta od kupca, szynkarza, na skosztowanie, oglądanie, pokazanie; *Bosn.* izgled, ogled (cf. oględziny), prilika; *Ross.* образчикъ, eine Probe, ein Pröbchen von etwas, ein kleiner zur Probe dienender Theil. Latać po całym mieście z próbką, i dobierać po sklepach. *Teat.* 10, 45. — *Fig.* Nie sądź z téj próbki o całéj Warszawie. *Teat.* 19. *c*, 60. Pokazałem próbkę, z któréj można sądzić o ostatku. *Klok. Turk.* 158. — §. Próba drukarska, piérwsza karta wybita, abo piérwsze wyrażenie liter dla przeglądania i poprawy. *Cn. Th.* arkusz do korekty, korekta; *Gall.* epreuve, der Correcturbogen, die Correcte. — §. Próba, naczynie rozmaite do ciągnienia złoczyńców abo podejźrzanych dla wyciśnienia czego od nich, kluba, kołowrot, drabina, skrzypiec. *Cn. Th.* Folter, Tortur. Król dawszy ich na próbę, gdy się przyznali, kazał ich wieść na śmierć. *W. Ester.* 12, 3. Złodziej na próbie powiedział, co komu był ukradł. *Gorn. Dz.* 134. — §. Próba na srebrze, złocie; die Silberprobe, Goldprobe. Srebro czyste dzieli się niby na 16 części, ztąd czyste zowie się szesnastéj próby; jeżeli 15 części będzie srebra a jedna miedzi, wtedy srebro jest próby piętnastéj etc. *Kluk. Kop.* 2, 175. *Łesk.* 2, 86. *Jak. Mat.* 1, 89. Grzywna złota ma w sobie 24 karatów czyli stopniów czystości, a za tym może być piérwszéj, drugiéj etc. aż do 24téj próby. *Ustrz. Alg.* 160. *Jak. Mat.* 1, 87. — §. Próba, dowód, okaz, okazka; *Rag.* pokaza, râzlogh, der Beweis. Wielkich stopnie dostojeństw nie są próbą cnoty, Częściéj ta w najpodlejszym mieszkaniu się kryje. *Kras. W.* 65. PROBACYA, yi, *ż.*, próba klasztorna, die Klosterprüfung. Przyjęty był do klasztoru w ubiorze świeckim piérwéj, jako gość, aby się do probacyi przyprawował. *Sk. Żyw.* 2, 25, cf. nowicyat. PROBALNIA, i, *ż.*, piecyk probierski, der Probierofen. *Tr.* PROBANT, a, *m.*, doświadczony, bywalec, ein Erfahrner. W chytréj świata był probantem szkole. *Kulig. Her.* 250. — §. W klasztorze na próbie będący, der auf der Klosterprobe ist. PROBANTKA, i, *ż.*, §. a) doświadczona, eine Erfahrne. Wierzaj mi, jestem w tych materyach probantka. *Teat.* 1, 35. Wdowa, już będąc stanu małżeńskiego probantką, wie jak w téj mierze sobie postąpić. *Haur. Sk.* 239. Już ja tego probantka, że trzeba rzeczy łagodzić, nie draźnić, żeby gorzéj nie popsuć. *Teat.* 10, 46. — §. b) Probantka, która w klasztorze na próbie, nowicyuszka, die auf der Klosterprobe ist. Zrzekłam się odtąd nosić probantki ubioru, Wyprzysięgłam się w myśli wstąpić do klasztoru. *Teat.* 46, 22. PROBATA, y, *ż.*, *jurid.* dowód, dowiedzenie; der Beweis, Erweis. Jasna probata. *Tr.* PROBATYCZNY, a, e, od probowania, probujący; Prüfe-, Prüfungs-. Pokazują dziś jeszcze w Jeruzalem miejsce, kędy sadzawka probatyczna była. *Jer. Zbr.* 99. PROBIERNIA, i, *ż.*, doświadczanie, próbowanie; die Probe, die Prüfung, das Prüfen. Nikt się nie wyda w swéj postaci wiernie, Chyba nań długiéj użyjesz probierni. *Nar. Dz.* 2, 174. (*Boh.* zkaušebna miejsce lub dom do próbowania czego, Probehaus). PROBIERNY, PROBNY, a, e, PROBIERSKI, a, ie, od probowania, probowny, Probier-; *Boh.* průbyřský; *Vind.* skufni; *Ross.* пробирный, пробный. Piece chymiczne doświadczalne czyli probierskie. *Kruml.* 23. — *Fig.* Kłopot i niesmak probierne są piece, W których się cnota hartuje i czyści. *Morszt.* 3. — Kamień probierny, na którym przez nadcieranie doświadcza się czystość i dobroć złota lub srebra, *lapis Lydius.* *Kluk. Kop.* 2, 86. *Otw. Ow.* 92. Krzemienie probierskie. *Kruml.* 61. Probny kamień. *Cn. Syn.* 548, *Vind.* probstain; *Sorab.* 1. zwo-

toho dopokazarski bruzk. Kamień złotniczy próbny polerowny. *Cn. Th.* 260. Wino ludzkich serc probierski kamień. *Zabł. Zab.* 5. (*in vino veritas*). Szalki probierskie, die Probir- oder Kronwage. *Kruml.* 62. Igły probierskie, próbki. *ib.* 61. Proch probierski. *Jak. Art.* 1, 83. Nauka probierna, *docimasia mineralum*, uczy jak rzeczy kopalne doświadczać, co i wiele czego w sobie mają. *Kluk. Kop.* 1, 13. PROBIERNY, ego, *m.*, *subst.* = PROBIERZ, PROBIER, a, *m.*: *Boh.* průbyř, probýř; *Vind.* skufnik, skushavez, vardievar, vardjauz, (cf. skusiciel); *Ross.* пробирщикъ; doświadczyciel, rozsądnik, rozeznawca prawości lub zfałszowania metalów etc., *propr. et fig.*, der Probirer, Prüfer. Moneta żeby przez urzędniki i probierne przysięgłe doświadczana była. *Gost. Gor.* 47. Münzwardein. Probierze, doględacze, którzyby niesfałszowanéj monety przestrzegali, w każdym mieście przełożono. *Krom.* 346. Złoto powinny szacunek odbiera, Miedź się wydaje miedzią przez probiera. *Zab.* 12, 11.

PROBLEMA, atu, *m.*, z *Greck.* zagadnienie. *Ustrz. Alg.* 50. Problema, *zagadka. *Cn. Syn.* 713, *Sorab.* 1 wudatžo; *Rag.* inàda, mudrosumgna; *Croat.* mudroszumnya; *Bosn.* pricja, pricica, kojom se istine iszhje, ein Problem. *Adject.* PROBLEMATYCZNY, a, e, — ie *adverb.*, potrzebujący jeszcze dowiedzenia; *Rag.* inaadni, mudrosumgniv; *Croat.* mudroszumlyiv, problematisch.

PROBOSZCZ, a, *m.*, z *Lac.* praepositus; *Angl.* provost; *Svec.* prost; *Gall.* prevost; *Germ.* der Propst; (*Boh.* probošt; *Slov.* prépost; *Sorab.* 1. probst; *Hung.* prépost; *Slav.* preposit; *Croat.* prepust, predposztavlenik; *Vind.* proshtt, opreshnik; *Carn.* oppreshnèk). — Proboszcz, dygnitarz kapituły katedralnéj, mający pod jurysdykcyą swoją mansyonarzów. Proboszczowie parafialni są, w których kościołach jest fundowany kurs albo oficyum o N. P., spiewane przez mansyonarzów. *Kras. Zb.* 2, 410. Prepozytów po prostu zowią proboszczami. *Modrz. Baz.* 523. Proboszczowie mniemam, że byli szafarze, a onych rzeczy sprawcy, któreby kanoniki od nauk odrywać mogły. *Modrz. Baz.* 526. PROBOSTWO, a, *n.*; *Carn.* proshtva; *Vind.* proshtnia; *Croat.* prepustia; *Hung.* prépostág; *Sorab.* 1. probstwo; *Slov.* prepoštwo; władza czyli godność proboszcza, przełożeństwo; die Propstey, pröpstliche Würde. — §. Pomieszkanie proboszcza, die Wohnung des Propstes, die Propstey. PROBOSZCZY, a, e, PROBOSZCZOWSKI, a, ie, od proboszcza, pröpstlich, Propst-.

PRÓBOWAĆ, -ał, -uje, *cz. cont.*, spróbować, *f.* spróbuje *dok.*; *Boh.* průbowati, zkusyti, zkušowati; *Sorab.* 2. probirowasch, hupütasch, sputtowasch, spüttowasch; *Sorab.* 1. spüttam, spyttujem, pospyttam, (cf. pytać); *Rag.* kuscjati, izkuscjati; *Vind.* pokusit, skushati, skusit, svedat, vagati, vardjati, vardievati, povardjati, nekai sestaulati; *Croat.* probujem, kussam, kushati; *Hung.* próbálom, kóstolom; *Ross.* пробовать, искусить, искушать, прикушать, прикушивать, опытать, пытаться; cf. *Lat.* probare; *Germ.* probiren, prüfen; doświadczać, rozbierać przez próbę, roztrząsać: prüfend untersuchen, probiren, prüfen. Kupiec konia przejeżdżał i próbował. *Szczerb. Sax.* 180. Próbować armatę *Ross.* пропыжить, пропыживать. Kamień probuje złota, złoto cnoty. *Fredr. Ad.* 31. Kruszców probują na kamieniu probierskim. *Summ. C* 2. Probować ludzi złotem. *Lach. Kaz.* 1, 349. Czekaj ratunku z nieba, Które cnot nie próbuje, tylko póki trzeba. *Morszt.* 111. kusi, pokusza, auf die Probe stellen. Złoto bywa ogniem próbowane, a ludzie utrapieniem doświadczani. *Radz. Syr.* 2, 5. Zły człowiek dlatego żyje, żeby przezeń dobry był spróbowan. *W. Post. W.* 2, 312. Jako srebro próbują w ogniu a złoto w kominie, tak pan doświadcza serc. 1 *Leop. Prov.* 17, 3; cf. *Slov.* kameň zlato probuge, zlato ludi. Każdego roboty, jaka jest, ogień spróbuje. *Pociej.* 290. Nie wierzcie każdemu duchowi, ale próbujcie duchów, jeśli są z boga. 1 *Leop.* 1 *Joan.* 4, 1. (doświadczajcie. 3 *Leop.*). Pokusa jest próbowanie i doświadczanie boże w wierze naszéj i w pełnieniu woli jego. *Hrbst. Nauk. e* 7. — §. Próbować, próbkę robić, na próbę co czynić; zur Probe etwas machen, eine Probe machen, probiren. Na małe ma próbować, kto się boi szkodować *Cn. Ad.* 536, (cf. małéj rzeczy próbę robić). Kto rad przed sprawą próbuje, rzadko na placu szwankuje. *Cn. Ad.* 392. Rzadko ten szwankuje, który wprzód próbuje. *Cn. Ad.* 117. Kto nie chce wierzyć, niech próbuje. *Past. Fid.* 68. Spróbujmy, może wskóramy. *Teat.* 17. *c*, 17. — §. Próbować smakiem, smakować, kosztować: kosten, schmecken; *Ross.* откушивать, отвѣдать, отвѣдываю. Kiedy wiele w kuchni kucharzy, to oni samym próbowaniem potraw więcéj zjedzą, jak na stół dadzą. *Teat.* 6. *b*, 80. — §. *Transl. fig.* Napierał się u hetmana, aby szczęścia z nieprzyjacielem próbował. *Falib. O* 2. das Glück versuchen. Chce się spotkać z Wedmem, proszę nie czekać; tu na tym miejscu żelaza spróbujemy. *Boh. Kom.* 3, 212. den Degen versuchen. Spróbuj się kiedy chcesz, ale na gołe łby. *Teat.* 33, 23. Wnet się w czuby spróbujemy. *Teat.* 52, 60. Doznasz, gdy spróbujesz. *Cn. Ad.* 209. Kto czego przedtym nie spróbuje, bardziéj poczuje. *Cn. Ad.* 373. Piérwéj spróbuj, potym strofuj. *Rys. Ad.* 53. Spróbowawszy, psa obiesić. *Rys. Ad.* 64. — §. Próbować, spróbować, okazać, ukazać, dowieść; *Rag.* potvarditti, doistiniti, pokâzati, erweisen, beweisen. Któryby człowiek tak się nie spróbował, i takowym się być nie nalazł.... *Gil. Kat.* 404. PRÓBOWNY, a, e, próbny, od próby, Probe-. Gdyby z klasztora wyszedł, póki rok próbowny nie wyjdzie, tedy.... *Szczerb. Sax.* 249. das Probejahr, cf. nowicyat.

PRÓĆ, *PRUĆ, pròł, porze, *pruje *cz. niedok.*, *PRODLIĆ; (*Boh.* párati; *Sorab.* 2. projsch; *Sorab.* 1. param, poru, pruju, prujem; *Carn.* param; *Vind.* porgat; *Croat.* páram; [*Eccl.* пряти, порѭ 2]; *Ross.* пороть, порю, cf. портной krawiec, cf. parć); PARAĆ *in composit.*; (cf. *Arab.* pharaka; *Hebr. Chald.* barak; cf. Parka; cf. *Lat.* separo; *Graec.* σπαράσσω; cf. *Germ.* brechen); — próć, rozparać nożem; trennen, auftrennen eine Nath. Jeden szyje, drugi porze. *Cn. Ad.* 308. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 91; (*Slov.* geden šige, druhí para; jeden tak, drugi owak; jeden buduje, drugi psuje). — *Fig.* Po szwie się porze = powodzi się, pomyślnie się udaje, zdarza się, es gelingt nach Wunsche. Kto kosztownie jada a źle orze, Temu się żadna rzecz

po szwie nie porze. *Falib.* *A* 2. Gdy widzieli, że się im nie po szwie *pruło, dumę spuścili. *Gwagn.* 176. Że mu się nie po szwu porze, własną ręką sobie gwałt czyni. *Zbr. Jer.* 88. Gniewali się, iże się nie próło po ich woli. *Żarn. Post.* 3, 548 *b.* — §. Każdy swe porze *Cn. Ad.* 344. każdy w swą, każdy do swego dąży, na swoje koła ciągnie; jeder hat sein Steckenpferd, jeder folgt seinem Triebe, seinem Nutzen. Mnich gada o kapicy, rycerz z tarczą wnet na plac wyjedzie, Tak każdy więc swą porze na każdéj biesiedzie. *Rej. Zw.* 6 *b.* Dziś jako w wierze tak i w pospolitéj rzeczy każdy swą porze, każdy swoje ma na pieczy. *J. Kchan. Dz.* 152. Uparł się, chce swe przewieść, swego dokazać, swoje porze. *Cn. Ad.* 1205. Skończył napomnienia, ów przecię swą porze; *aciis tamen dic repugnat. Żebr. Ow.* 30. — §. *Transl.* Próć bydlę, trupa, rozpłatać, otwierać; aufschneiden, aufmachen, öffnen, secirea. Gdy ją po śmierci *pruto, wszystkie w niéj wnętrze spalone znaleziono. *Haur Sk.* 508. O dziatkach z żywota *prutych. *Chełm. Pr.* 77. (wyprótych, *ob.* Wyprótek). Chcą *pruć brzuch baronowi. *Teat.* 5, 47. Wilk łapes barana, i zębami go porze. *Zab.* 15, 274. *Tręt.* rozdziera, rozszarpuje, kruszy; zerreißen, zerfleischen, zerfetzen. — §. *Transl. fig.* Ziemię pługiem pracownym proli rolnicy. *Pilch. Sen. list.* 3, 75. Chłopek ziemię *prodli, *arat. Żebr. Ow.* 174. Okręt morze porze. *Zbil. Dr. C* 4. (das Schiff trennt die Wellen, furcht das Meer, cf. bróździć). Prodląc bałwany morza głębokiego, *secaens. Żebr. Ow* 344. Długo za okrętem bieżącym patrzała, A ten prół szumne wody, wiatr go z tyłu gonił. *Simon. Siel.* 98. Tam prodli morze, usadlszy w okręcie Wichrom na wstręcie. *Kochan.* *H. C* 1 *b.* Rozegnany okręt, sztabą wody prodli; *subcat aquas. Żebr. Ow.* 101. W tym kopisku porzą się gady jadowite i ryją kiernozy sprosne. *Przestr.* 128. rozparają się, wiją się, snują; wimmeln, durchkreuzen einander, sich in einander verflechten. Tam się Wołha porze Na siedmdziesiąt przekopów, i wpada w to morze. *Paszk. Dz.* 11. przedziela się, dzieli się; sie trennt sich, zertheilt sich. — § *Anter.* Trucizna jéj wnętrzności *pruje. *Teat.* 46, 72. rznie, trze; das Gift schneidet, reißt ihre Eingeweide. Zostaw mię bez pociechy, niech mię żal, jad porze. *Jabł. Tel.* 91. niech mię dręczy, zgryzie; aufreiben, verzehren. Słyszymy, że się okręt porze na skale. *Jabł. Tel.* 80 rozbija się, scheitern. Nie porz dobrych zamysłów, dogodź méj potrzebie. *P. Kchan. Orl.* 1, 93. nie psuj, nie przeciwiaj się, nie niszcz; verderben, verhindern.

Pochodz. *copruć, wypruć, nadpruć, obpruć, odpruć, odparać, poprać, poparać, przepruć, przeparać, rozpruć, rozparać, rozpor, spróć, sproty, wypruć, wyparać, wyprótek.*

PROCA, y, *ż.*, *Boh.* prak, hazydło, hazečka; *Slov.* prak; *Croat.* prècha; *Hung.* parittia; *Dal.* prachya; *Rag.* pracchja; *Bosn* prachja; *Vind.* prezha, preiha, frazha; *Carn.* frazha; *Sorab.* 1. protzawa, podhordwo; *Ross.* праща; (*Etym. Boh.* prastiti; *Eccl.* пращу *jacio. Dur.* 1, 387; *Ross.* бросить, бросать, брасывать rzucić, бросальный rzutny); narzędzie do rzucania pocisków, die Schleuder; *Ross.* бурцало, *Eccl.* каменометница, косникъ, (cf. ukos). *Proki, jak zowie Długosz, abo proce, na dziwy wielkie nasi nasadziwszy, kamienie wielkie do miasta miotali. *Biel.* 296. Proca wojenna staroświecka, murowa wielka, *funda talentaria. Cn. Th.* Proca pospolita mała. *ib.* Procą bić, z procy ciskać. *Cn. Th.*, *Vind.* prezhati, s' prezho metati; *Ross.* лукать, лукаться. Posprawiał Ozyasz wojsku tarcze, i proce, na ciskanie kamienia. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 26, 14. Jak z procy, w lot, szybko; vogelschnell, wie ein Stein aus der Schleuder, im Fluge. Ciągnie spieszno, jak z procy rzucony Kamień, albo jak lot strzały wypuszczony. *Bardz. Luk.* 7. Jak go zoczył, Jak z procy do niego skoczył. *Past. Fid.* 199. Na każde zapytanie dał odpowiedź z procy. *Mon. Ryt.* 1, 285. *et* 3, 270. *Chrośc. Fars.* 151. jak z bicza, jak z rękawa, *ex nunc*, spornstreichs.

PROCARZ, *PROCZARZ, PROCNIK, PROCOWNIK, a, *m.*; *Boh.* prakownik, *f.* prakownica; *Sorab.* 1. protzawnik; *Vind.* prezhar, prezhavez; *Croat.* prechár; *Hung.* paritjás; *Rag.* pracchjár; *Bosn.* prachjar, koji se prachjom bie; *Ross* пращникъ, бросатель, бурцальщикъ; co procą ciska, der Schleuderer. Procnik okręciwszy koło głowy procę z kamykiem, puści jeden koniec.... *Papr. W.* 1, 20. Obtoczyli miasto *proczarzmi (procarzami), a wielką część go zburzyli. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 3, 25. Obtoczone jest miasto od procników. *W. ib.* Przed wojskiem szli *procewnicy (procownicy) i strzelce. *W.* 1 *Mach.* 9, 11. (procarze. 1 *Leop. ib.*). Procownik kamienie z chybkiéj wypuszcza procy. *Tr. Tel.* 286. *Warg. Cez.* 9.

PROCEDER, u, *m*, postępowanie, Verfahren, Hergang der Sache. Kto na świecie kiedy słyszał o tym procederze! *Sk. Żyw.* 1, 274. PROCENT, *ob.* Interes, prowizya, lichwa, sowitość; *Rag* kamata, kamatiza. PROCES, u, *m.*, postępek prawny, sprawa, *prza, prawo z kim, der Prozeß. *Kras. Zb.* 2, 411. *Wys. Moj.* 15, (cf pienia); *Vind.* prazefs, prauda (cf. prawda, prawo), prauduvanje; *Carn.* pravda; *Bosn.* parba; *Rag* pàrba, právda, pravdanje; *Ross.* дѣло, тяжба, *obs.* тяжа, *Eccl* потязаніе, судное дѣло, пра, правежъ, споръ. Proces, sposób postępowania. *N. Pam.* 6, 318. Rozpocząć proces *Ross.* затягаться. Proces czyj prowadzić *Ross.* стряпать. PROCESOWAĆ się, *ob.* Prawować się; *Carn.* pravdam se; *Vind.* prauduvati, se praudati; *Ross* тягаться, тягаюсь, тяжусь. PROCESOWY, a, e, od procesu, Proceß-; *Vind.* praudni, praudarski, poprauden. — PROCESYA, yi, *ż.*, §. a) uroczysty obrządek kościoła katolickiego, którym duchowieństwo i lud zgromadzony wyznaczone miejsca z śpiewaniem obchodzą. *Kras. Zb.* 2, 411. die Procession; *Slov.* procesiga; *Carn* prezesija, obhod; *Vind.* prezefia, boshji pot; *Hung* protzessio; *Eccl* покреснie; *Ross.* ходъ. Obchod abo procesya około cerkwi, ma być na wspak. *Sak. Sob. A* 4 *b.* Od kościoła do kościoła z procesyą chodzimy. *Hibst. Nauk. O* 1. in Procession gehen, mit der Procession gehen. Miejsce, które z procesyą obchodzą *Carn.* obhodishe. Procesya idzie abo prowadzi sakrament N. abo umarłego. *Cn Th.* Poważnie stąpał idąc powoli, jak za procesyą. *Zab.* 13, 61. (jak z rejestru, z partesów). — §. To sromotna procesya, gdy człowieka ku szubienicy prowadzą *Teat.* 15. *c*, 15. — § b) Procesya ducha ś. *Kras. Zb.* 2, 411, *ob.* Pochodzenie.

PROCH, u, *m.*; *Boh.* prach, prst, (cf. proszek, prószyć); *Slov.* prach; *Hung.* por; *Sorab.* 1. *et* 2. proch; *Carn.* prah, (perst = ziemia, grunt, cf. próchnica); *Vind.* prah, ſmiet (cf. śmiecie), praſhlu; *Croat.* pràh; *Dal.* praah; *Rag.* pràh; *Slav.* pràh; *Bosn.* práh; *Eccl.* прахъ, прьсть; *Ross.* порохъ, пыль, пыльца; (cf. *Chald.* פרך prach = *fregit*, *rupit*: *Hebr.* עפר aphar, *pulvis*); §. 1) pył, der Staub. Na niewdzięcznych żydów Paweł proch z nóg swych otrzęsał. *Sk. Dz.* 53. Proch-eś, z prochu-ś wstał, w proch się obrócisz. *Pot. Pocz.* 452. Są ci, co się w Olimpie prochem przekurzają, Którzy na prędkich kołach do znaku biegają. *Lib. Hor.* 9. Starłbym go na proch. *Teat.* 12, 108, *Vind.* ſespraſhiti. Niech nieprzyjaciel górę ma nade mną, Niech mię w proch zetrze. *J. Kchan. Ps.* 7. U nas brat nasz, jak proch pod nogą. *Sekl.* 19. Raczejby gardła dali, niżliby pana miał z jakiéj strony i zły próch zalecić. *Rej. Zw.* 46; toż samo *Weresz. Reg.* 57. (złe powietrze zawionąć). Na niego wy i prochu paść nie dopuszczacie. *Smotr. Apol.* 125. (jak oka w głowie pilnujecie). Wiele czego jak prochu. *Cn. Ad.* 1253. (jak piasku, jak maku). — Na jednym gdybyś stosie ciała palił, Poszłyby prochy w rozdwojenie, Rozstrzygłyby się zawzięte płomienie. *Mon.* 75, 690. popioł, Staub, Asche. — §. Proch do krzesania ognia, próchno, żagiew. *Ch. Th.* der Zunder, Feuerzunder. — §. 2) Proch ruśniczny, strzelecki, puszkarski; das Pulver, Schießpulver; (*Sorab.* 1. proch, polver; *Vind.* pulber, purbel, pukſhni, strelni, boini prah, pukſhen purbel; *Carn.* purfel; *Rag.* bojni pràh, oghgneni; *Slav.* bárut; *Ross.* порохъ, зелье, cf. ziele). Proch, mieszanina z saletry, siarki i węgli do strzelania. *Kluk. Kop.* 2, 353. *Papr. W.* 1, 243. *Jak. Art.* 3, 310. Proch wynalazł 1330 Bartold Schwarz. *Papr. W.* 1, 243. Pistolety prochem tylko były nabite. *Teat.* 7. *b*, 65. Prochy *plur.* ammunicya, Ammunition. PRÓCHNICA, *PRUCHNICA, *PRUŚNICA, y, *ż.*, ziemia spróchniała, (cf. *Boh.* prst; *Carn.* etc. perst = ziemia); morsches, faules Erdreich. Nawóz na roli rędzinnéj, na twardych *pruśnicach, iłach, glinkach, długo trwać może. *Haur. S.* 29 *Haur. Ek.* 19. PRÓCHNIEĆ, *PRUCHNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, spróchnieć *dok.*; (*Boh.* prachniwěti, zprachniwěti, zetliti; *Slov.* spráchniwěti; *Sorab.* 1. prochnu; *Vind.* strohniti, strohlivati, sgniti, segniti, okerhniti, perhkuvati, kerhkuvati; *Croat.* zperhnújem); to co bótwieć, wiotszeć o sukniach, skórach, to próchnieć o drzewach; mürbe werden, morsch werden. Drzewo na budowanie po pełni księżyca rąbione, nie próchnieje; *carie non afficitur. Macz.* Zaraz pocznij budować, niżli drzewo zgnije; jeśli już próchnieje, to rychléj z próchnem precz; ale jeśli naostatek wszystko spróchniało, z czegoż będziesz budował? *Hrbst. Nauk. K* 7 *b.* Mirrą ciała umarłych pomazowali, aby nie próchniały. *Biał. Post.* 158. Żeby od zakału zakażonéj *flagmy *pruchnieją i dupnieją. *Eraz. Ob. a.* Gdy ząb próchnieć zaczyna, wychędożyć go. *Perz. Cyr.* 2, 190. Próchnienie = spróchniałość. *Cn. Th.*, die Mürbigkeit, Morschheit; *Sorab.* 1. prochniwoſcž; *Boh.* zprachniwělost. Spróchniały; *Boh.* zprachniwělý, práchniwý; *Sorab.* 1. prochniwé. PRÓCHNO, *PRUCHNO, a, *n.*; *Sorab.* 2. para; *Ross.* порохно; próchnienie, spróchniała rzecz; eine faule, morsche Sache, Morschheit. Próchno, błaźniąc coś ludzkie oczy, Plugawą będąc gniłką, z wierzchu się widoczy. *Pot. Pocz.* 288. Kto sieje ziarnem na błotnistą rolą, w próchno się to obróci. *Haur. Sk.* 10. Próchno drzewowe, które się w nocy świeci. *Haur. Sk.* 375. (faules Holz, *Carn.* terhlenina). Jeśli drzewo już spróchnieje, co rychléj z próchnem precz. *Hrbst. Nauk. K* 7 *b.* Znaj co drzewko zielone, co zbutwiałe próchno. *Teat.* 42. *c*, 35. Sama natura mierzi się takim złączeniem, w którym kwiat z próchnem, młody z babą braci się. *Petr. Ek.* 73. Pamięć naszego wojewody próchna nie uczuje. *Birk. Chodk.* 35. nie zgaśnie, nie zginie, wird nie vermodern. — §. Próchno z szczypców. *Haur. Sk.* 347. Lichtschnuppe. — §. Próchno, żagiew do krzesania ognia. *Cn. Th.*, *Slov.* práchno; *Carn.* zundr; *Slav.* kerpa; *Croat.* netilo, netil; *Ross.* трутница, трутъ, Zunder, Feuerzunder. PROCHÓWKA, i, *ż.*, [porchawka, Bofist; *lycoperdon bofista.* 2], rodzaj grzybów. *Urzęd.* 149, eine Art Schwämme, oder Pilze. PROCHOWNIA, i, *ż.*; *Boh.* prachárna, prachyrna, prachowna; *Slov.* pracháreň, prachrňa; *Vind.* pulberni mlin; *Ross.* пороховой заводъ, пороховой магазинъ; miejsce, gdzie proch robią lub składają; die Pulvermühle, die Pulverniederlage, das Pulvermagazin, der Pulverthurm. Młyn z stępami do robienia prochu, *alias* prochownia. *Chmiel.* 1, 227. Prochownia dawna w Warszawie służy za więzienie, Gefängniß. Pójdziesz *ad domum correctionis*, *alias* do prochowni. *Teat.* 52. *b*, 95. Marszałek dał mi stół i stancyą darmo w prochowni. *Teat.* 17. *b*, 22. Dłużnika niemogącego wexlu opłacić, do prochowni zapakują. *Teat.* 7. *c*, 20. PROCHOWNICA, y, *ż.*, PROCHOWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Croat.* prassnik; *Ross.* пороховица; puszka, naczynie na proch ruśniczy, die Pulverbüchse, Pulverflasche, das Pulverhorn. *Alb. na Woj.* 11. — §. Prochownica = młyn prochowy. *Tr.* die Pulvermühle. — §. Prochowniczka pisarska, piaseczniczka, die Streusandbüchse. W stoliku pisarskim ma być kałamarz, prochowniczka, pióra etc. *Haur. Sk.* 168. PROCHOWNIK, a, *m.*; *Slov.* prachár; *Vind.* pulbernik, pulberz; *Ross.* пороховщикъ, пороходѣлецъ; co proch robi. *Archel.* 2, 58, der Pulvermeister, Pulvermüller. PROCHOWNY, PROCHOWY, a, e, od prochu; *Croat.* prassni; *Ross.* пороховый, зелейный; *Eccl.* прашный, Pulver=. Młyny prochowe. *Jak. Art.* 3, 86. *et* 307. Magazyn prochowy. *ib.* 3, 93. Miarki prochowe, pudełka wałkowéj postaci, blaszane. *Jak. Art.* 3, 301. Flasza prochowa kanonierska *Ross.* натруска. Prochowy dozorca *Ross.* зелейщикъ. Mączka prochowa, proch miałko roztarty i przesiany. *Jak. Art.* 3, 301. Prochowny kamień. *Sienn.* 585.

Pochodz. *proszek*, *prószyć*, *rozprószyć*, *przyprószyć*, *naprószyć*.

PRÓCIE, *ob.* Proć.

PROCNIK, *ob.* Procarz. PROCNY, PROCOWY, a, e, od procy, Schleuder=; *Vind.* prezhni; *Ross.* пращный, камнеметный. Procny raz, procne uderzenie. *Cn. Th.*

PRÓCZ *praepos. regens Genit.* = oprócz, außer; *Rag.* prì; prèma; *Vind.* svuna, (cf. wan, won); *Slav.* osim; *Croat.* zván, izván, zvun, zvuna; *Dal.* izlog; *Ross.* развѣ (cf. roz-), сверхъ, (cf. wierzch); *Eccl.* освѣнь, кромѣ, опричь, извонъ, вънѣ, свѣнє; (cf. *Lat.* praeter). Prócz nas było pięciu. *Iward. Wl.* 53. Ktoż bog kromia pana? abo który bóg prócz boga naszego? 1 *Leop. Ps.* 17, 32. Prócz mnie nie masz innego boga. 3 *Leop. Jez.* 45, 6. (chyba mnie. 1 *Leop.*).

*PROCZARZ, *ob.* Procarz. *PRODLIĆ, *ob.* Próć.

PRODUKCYA, yi, *ż.*, PRODUKT, u, *m.*; *Ross.* произведенie; dzieło, skutek z czego wynikły; etwas Hervorgebrachtes, ein Product. Różnice między owemi wiekami i teraźniejszym ukazują produkcye obojga. *Niemc. Krol. praef.* — §. Produkty ziemi, owoce, pożytki, urodzaje, Landesproducte. Najcelniejszym kraju Polskiego produktem jest wszelkiego gatunku zboże. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 200. Produkt samorodny, niekunsztowny *Ross.* самородка. — §. *Arithm.* Produkt, liczba rosnąca z multyplikacyi dwóch liczb. *Solsk. Geom.* 3. das Multiplications-Product. PROFANOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, sprofanować, *f.* sprofanuje *dok.*, nieczeŚcić, bezcześcić, entheiligen; (*Slov.* poškwrnugi, (*ob.* Poskwiernić); *Sorab.* 1. zaneszwetžu; *Vind.* odlvetuvati; *Croat.* odszvechujem; *Bosn.* opoganiti; *Rag.* ozkvarnitti, ozkvarnguivati, opogàniti; *Ross.* осквернить, оскернять, поганить, опоганить, опоганивать, (cf. poganin). Sprofanować świętego co, na pospolite i świeckie używanie obrócić. *Cn. Th.* 1052. Dom boży chcieli zburzyć albo sprofanować. *W. Post. W.* 3, 116. Sprofanowany wstyd się nie nagrodzi, Ktokolwiek się w nim aby raz uszkodzi. *Chrośc. Ow.* 63. (*Rag.* ozkvarniv *profanatis*, opoganitegl, ozkvarnitegl *profanator*, *f.* ozkvarnitegliza). — PROFES, a, *m.*, zakonnik, co ślub jawny uczynił. *Cn. Th.* ein Ordensbruder, der schon die Profession abgelegt hat, öffentlich in den Orden eingetreten ist. PROFESOR, a, *m.*, nauczyciel, który w publicznych szkołach trzyma katedrę, dając lekcye uczącym się. *Kras. Zb.* 2, 412. der Professor. W Paryżu lat pięć *jus canonicum* jako profesor czytał. *Birk. Dom.* 153. PROFESORKA, i, *ż.*, die Professorinn. PROFESORSTWO, a, *n.*, katedra profesorska, urząd nauczyciela akademickiego, die Professur. PROFESOWANY, a, e, który albo która złożyła profesya, der oder die den Ordenseid abgelegt hat. Kazimierza Polacy z klasztoru wyprosili, już profesowanego. *Papr. Ryc. Obstrictus religione voti*, profesowany, który ślub uczynił. *Mącz.* PROFESYA, yi, *ż.*, wyznanie publiczne wiary; w zakonach, ślub publiczny, po czasie próby czyli nowicyatu, który osobę tę nierozdzielnie do zgromadzenia zakonnego przyłącza. *Kras. Zb.* 2, 412. das Glaubensbekenntniß; das Ordensgelübde. Wy zakonnicy apostatami jesteście od religii, i profesyi i reguły i przysięgi i czerniectwa swego. *Smotr. El.* 28. — §. Profesya, powołanie, stan, rzemiosło; Stand, Beruf, Profession, Handwerk. Każdy w swojéj profesyi powinien być doświadczonym. *Lub. Roz.* 446. Człowiek jakiejkolwiek profesyi nie powinien się wstydzić jéj. *Teat.* 9, 132. Jestem człowiek poczciwy, profesyi krawieckiéj. *Teat.* 11, 87. PROFESYONALISTA, y, *m.*, PROFESYONISTA, rzemieślnik, der Handwerker. Profesyonalista, osobliwie goździarz i t. d. szkoduje na tym, że żelaza w pobliżu brać nie może. *Pam.* 83, 622. — PROFIL głowy, *ob.* Obwod głowy. — PROFIT, u, *m.*, zysk, pożytek, korzyść, zarobek, co się okroi; der Nutzen, der Gewinn. Plutonowi Park włókna w proficie bogatém Ustawną korzyść niosą pracownym warsztatem. *Zab.* 15, 9. *Kniaź.* PROFITKA, i, *ż.*, blaszka z trzema sztyfcikami, między które świeca wstawiona dopala się do samego szczętu. *Magi r. Mskr.*, der Lichtknecht. Ogarek na profitce postawić. *Tr.* PROFITOWAĆ, -ał, -uje, *intr. cont.*, zyskać, profitiren, Nutzen ziehen. Będę się starał profitować z okazyi. *Teat.* 3. c, 48. Z drugich nieszczęścia profitować, *ib.* 54. *b*, *G* 2, (cf. po szkodzie mądry). Rzadki z ustawnych podróż profitował, Kto zyskał, temu szczęściem się udało. *Kras. Mysz.* 83. PROFOS, a, *m.*; (*Gall.* prevost, prevôt, *Lat.* praepositus, cf. proboszcz); der Profoß; *Boh.* profaus; *Slav.* profùz; *Vind.* fhibavez, tepstnik, jezhar, jezhni, moistar; *Croat.* pandur; *Ross.* профосъ. Stopień profosa ma być dany w randze unteroficerskiéj wysłużonemu szeregowemu, jego powinnością zapisywać i dopilnować aresztantów.... *Kaw. Nar.* 192. *ob.* Rózgonoś, stopka.

PRÓG, u, *m.*; (*Boh. et Slov.* prah; *Sorab.* 2. prog; *Sorab.* 1. proh; *Carn. et Vind.* prag; *Croat.* pràg; *Rag.* pràgh; *Bosn.* pragh; *Eccl.* прагъ; *Ross.* порогъ, (cf. порожный próżny, cf. *Graec.* φραγμός. *Dur.* 1, 251.); §. a) próg u drzwi, die Schwelle, Thürschwelle. *Budn. Mat.* 3, 10 — *Fig.* Muzy text podajeie pieśni w pierwszym progu. *Jabł. Buk.* A. w pierwszym wstępie, beym Eingange, Anfange. — Próg *meton.*, dom, pomieszkanie; Schwelle, Haus, Wohnung. Takich nie chcę prosić, Co lubią za próg mowy przyjaciół wynosić. *N. Pam.* 17, 254. (za zdrzwi, za dom, na ulicę, między ludzie). Kto dłużen, nienawidzi progu kredytora. *Min. Ryt.* 4, 159. O wdzięczne progi, o ojczyzno święta! *Archel.* Pociera sobą cudze progi. *Bardz. Trag.* 71. cudze kąty, stößt sich in fremden Häusern herum. *Poranić się radzi nam, i drzwi mężów rozumnych progi nogami naszemi trzeć. *Smotr. Apol.* 1. (często mieszkania ich odwiedzać). Przed progiem pańskim stoi, a czasem się na nim i prześpi. *Rej. Zw.* 158. (pilnuje jego drzwi, nieodstępny). — §. O ho ho! wysokie to progi, na moje nogi. *Teat.* 24. *b*, 44. za wysokie projekta, zu hohe Dinge. — §. *Aliter:* Z galer rwą obiema rękami progi, Z miejsc swych wygnawszy flisów, i niemi się biją. *Bardz. Luk.* 50. dyle, ławy; Dielen, Bänke. — §. b) Rzeczne progi, z których woda z *wysocza z wielkim szumem spada. *Budn. Malach.* 3, 10. Felsen, über welche die Ströme herab stürzen, Wasserfälle, *cataractae*; *Ross.* порогъ, падунъ, водопадъ. Z pomiędzy inszych rzék Dniepr sławny jest progami; są to wielkie skały, przez które woda, jakoby kędy z wysokich grobel spada. *Papr. Ryc.* 105. *Gwagn.* 3. *Constant. Porph.* 2, 9. *Paszk. Dz.* 21. *Hub. Wst.* 81. Na *Nieprze są progi kamienne, których przebyć trudno kto inszy ma, oprócz samych Kozaków, co się temu wzwyczaili.

Biel. 3. Kozacy Zaporożcami się zowią od kamiennych 'porohów Dnieprowych. *Tward.* *Wł.* 61, (cf. Zaporożcy Kozacy). Progi wodne mniejsze *Ross.* переборы.

Pochodz. *progowy*, *prożek*; *Praga*, *Prażanin*, *Prazki*; ***nadprożek***, ***naprożnik***; *Zaporoże.*

PROGNOSTYK, u, *m*, oznak, ein Wahrzeichen; *Boh.* pranostyka; *Eccl.* предвѣдѣтельное, предпознательное. Prognostyk wesoły orzeł podał, z szelestem skrzydeł rznąc na poły obłoki. *Min. Aus.* 10 Poczciwość szczęścia pewnym prognostykiem. *Zab.* 11, 32. *Nar.* Prognostyk w chorobie, owe widzenia, z których różne przemiany przyszłe lekarz przepowiedzieć może. *Krup.* 5, 15. PROGNOSTYKA i, *ż.*, wróżba, wróżenie, wieszczba, praktykowanie; Wahrsagung, Zeichendeutung. Prognostyką się nie baw. *Bach. Epikt.* 23. PROGNOSTYKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, wróżyć, z oznaków przepowiadać: voraussagen, wahrsagen. Nauka przepowiadania albo prognostykowania lekarzowi pożyteczna. *Krup.* 5, 485. Prognostykujący *Boh.* pranostykař, planetnjk.

PROGOWY, a, e; *Slov.* prahnj; *Sorab.* 1. prohowé; (*Ross.* порожній próżny); od progu, Schwellen-. Progowy bożec, *Janus. Cn. Th.*

PROGRESYA n. p. geometryczna, arytmetyczna, *ob.* Postęp. PROJEKT, u, *m.*, PROJEKCIK, u, *m.*, *dem.* wniosek, ein Vorschlag, Project. Żądza twoja w projektach się gubi. *Zab.* 16, 191. *Węg.* Największą część życia człowiek trawi na układaniu projektów, a nabudowawszy zamków Hiszpańskich, zaledwie na schyłku dni swoich przyjdzie do posesyi biednéj chaty, gdzieby mógł spocząć. *Mon.* 70, 181. Wykonanie projekciku naszego. *Teat.* 55. *e*, 34. PROJEKCISTA, y, *m.*, projekta czyli wnioski rojący, ein Projectmacher. Projekciści czcze płody imaginacyi swojéj podają za rzeczy łatwe. *Teat.* 26. *c*, 73. Niejeden wietrznikom i projekcistom uwierzywszy, swoje stracił. *Kluk. Kop.* 1, 70. PROJEKTOWAĆ *cz. niedok.*, uprojektować, *dok.*, projekt knować, układać, wnioskować, uplantować, projectiren. Czegobyśmy za miesiąc nie wymyślili, to te dwie dziewczęta w mgnieniu oka uprojektowały. *Teat.* 27, 87. — 'PROKIMEN, u, *m.*, n. p. W cerkwi spiewają wiersze z psalmów, które prokimenami zowią. *Pim. Kam.* 229. in der Russ. Kirche, gewisse Gesangsstrophen aus den Psalmen. *ib.* 113. *et* 245. PROKLAMA, PROKLAMACYA, *ob.* Obwołanie, ogłoszenie, zapowiedź. PROKOP, a, *m.*; *Boh.* Prkoš; imię zwyczajne sternikom. *Klon. Fl. F* 3 *b. et H.* 3. — *Prov.* Prokopie nie morduj. *Rys. Ad.* 55. ? — PROKURACYA, yi, *ż.*, PROKURATORSTWO, a, *n.*; *Vind.* oblastnia, poskerbnia, oblastnost; *Rag.* naredbènstvo, radidba, nâstojanstvo; *Ross.* стряпчество; rzecznictwo, praktyka prawnicza; das Advociren, juristische Practiciren. Cnota ma być we wszystkich naukach przed oczyma miana, w prokuratorstwie, w oratoryi.... *Petr. Et.* 52. PROKURAT, PROKURATOR, a, *m.*, prawobrońca, rzecznik; der Advocat, Sachwalter; *Hung.* prókátor; *Croat.* prokurátor; *Dal.* govorchin, paracz, pravdoznanecz; *Vind.* oblastnik, oskerbnik, poskeribnik; *Bosn.* parac; *Rag.* nastojnijk, nâstojalaz, naredbenijk, *f.* nadrebeniza, nastojniza; *Ross.* стряпчей. Patronów za Zygmunta III. jeszcze prokuratorami nazywano, a zażywano na to ludzi zacnego urodzenia. *Orzech. Tar.* 84. (*Boh.*). Prokurator cudze sprawy z poruczenia pryncypała swego sprawuje. *Sax. Porz.* 20. Prokuratorowi statut z ręku wydarła. *Biel. S. M. B.* Trzeba żeby u pana służył dobry jaki mówca, a prokurator, któryby od rady panu był, tudzież od spraw wszelakich. *Glicz. Wych. N* 4. Prokuraci z stronami foremnie kuglują, Onemi wykrętały, onemi dekrety, Byś miał najsprawiedliwszą, a nie miał kalety, Albo lisa w zanadrzu, albo wuja w prawie, Przegrasz. *Paszk. Dz.* 114. Ano krzyk, narzekanie, ano się łzy leją, A prokuraci patrząc jawnie się śmieją. *Paszk. Dz.* 114. PROKURATORSKI, a, ie, PROKURATOROWY, a, e, rzeczniczy, patronowy; Advocaten-, Sachwalters-; *Ross.* стряпческий. Prokuratorski urząd. *Sax. Porz.* 20. Prokuratorska przysięga. *ib.* Powinność prokuratorska. *Chełm Pr.* 75. Na prokuratorowych słowach przestawał *ib.* 75. PROKUROWAĆ co komu, *ob.* Stręczyć, nastręczać mu; einem etwas procuriren, verschaffen; *Vind.* perpraviti, perpraulati, perskerbeti; *Ross.* подрадѣть. — '§. Kapłani nie mogą prokurować pisarzami ani podpiski, i nie mogą się w sprawy wdawać. *Jarn. Ust.* 107. posługiwać się nimi, rządzić nimi. — (PRÓLI, PRÓŁO się, *ob.* Próć). — PROLOG, *ob.* Przedmowa, Przemowa. PROLONGACYA, PROLONGOWAĆ, *ob.* Przedłużenie, odwłoka, odroczenie.

PROM, PRAM, PRUM, u, *m.*; (*Boh.* prám; *Ross.* паромъ, плотъ, плотище: *Eccl.* прамъ, поромъ, большое плоскодонное судно, для перевозу чрезъ рѣку); *Ger.* der Prahm, die Fähre; (cf. *Graec.* *πέραμα*. *Const. Porph.* 2, 9. *Dur.* 1, 232; *Angl.* prawm; *Holl.* praam; *Carn.* harma, mostovina, cf. płta). Prom wielki *Ross.* завозня, mały плотникъ; *Boh.* pramice. Żeby wozy z końmi prowadzić po wodzie, Więc na to chłopski wynalazek mamy, Szerokie pramy. *Klon. Fl. B* 3, (*not.* «czyli promy»). Niech tam będzie prom z jakiego chce drzewa, dosyć, że jest zgodny do tego, aby cię przewiózł na drugą stronę. *Bals. Niedz.* 1, 119, (cf. przewóz). Prum most osobny, ty stój, a on pójdzie, Aż brzegu dójdzie. *Klon. Fl. B* 3 *b.* Promy, czołny pływają po wodzie. *Groch. W.* 556.

PROMENADA, *ob.* Przechadzka, spacer: *Ross.* гульбище. Prowadzi ją na promenady publiczne. *Teat.* 38, 32.

PROMIEŃ, ia, *m.*; (*Boh. et Slov.* pramen źródło, *distng.* proměna; *Ross.* промѣнъ przemiana; *Rag.* pram, pramen *capillamentum*); Promyk *demin.*; *Sorab.* 1. prómo; linia światła słonecznego, *radius solis*; ein Sonnenstrahl, ein Strahl; *Boh.* paprslek; *Slov.* paprsłek, papršlek, pramen od słunce; *Carn.* sharji; *Vind.* sonzhni trak, sonzhni shar, shark, blesk, lesk, shtriem; *Rag.* zrák, zrakka, zrocich; *Bosn.* zdrak, zrakka, zrák; *Ross.* лучь. Wiele jest promieniów słonecznych, a światłość przedsię jedna. *Hrbst. Art.* 14. Słoneczny promień od gnoju się nie maże. *Sk. Dz.* 374. — *Fig.* Gdzie promień bije, tam żywsza i cnota. *Zab.* 14, 98. *Nar.* Dość kiedy w oczach twoich promień prawdy świeci. *Teat.* 46, 41. Promień

nadziei, *ob.* Promyk. Promienie koło obrazów świętych, koła jasne, *nimbus*, der Heiligenschein. — ȣ. *Translate de rebus longis subtilibus:* W zgrzebiu częstokroć wiele znajduje się promieni czyli włókna. *Przed.* 46. (Fasern, Strahlen im Hanfe; cf. z trzech promyków powrozek, *Boh.* třjpramený prowaz = trójnitny). *Stamina*, kosmaciny albo promienie na ziółkach i drzewach. *Mącz*, Fäden, Fasern. Nizus w wierzchu głowy W swych siwych włosach promień miał karmazynowy. *Otw. Ow.* 298. *purpureus crinis*, Haarschopf. W błonie rybiéj skrzeli są wzdłuż ości widoczne, promieniami (*radii membraneae*) zwane. *Zool.* 172. Fischkiemenstrahlen oder Adern. Wódka ta pobrónatniałe pręgi abo promienie po piersiach rozgania. *Syr.* 716 plamy podłużne, längliche Flecke. — Same guziki mléko wytryskujące u zwierząt, ludziom podobnych, są brodawkami, u innych promieniami. *Kluk. Zw.* 1, 49. Euterstrahlen, Euterenden, Striche, Strichel. U krowy dojnéj uważaj, czy się z wszystkich czterech promieni doi! *Kluk. Zw.* 1, 205. — Rzéka się tam rozchodzi na wiele promieniów. *Boter.* 74 na wiele odnog, Arm eines Flusses. — *Mathem.* Linie proste, które idą od śrzedniego punktu cyrkulu do okręgu, zowią się promienie, *radii*. *Jak. Mat.* 1, 8. *Łęsk.* 7. *Geom.* 1, 7. *Solsk. Geom.* 6 der Radius eines Cirkels, der halbe Durchmesser. — ȣ. *Miton.* Wspojrzał Pan na Szymona, dniem dobrym uraczył, Aż i Szymon w promieniach, śmieje się i mruga, Jan go kocha serdecznie, Piotr najniższy sługa, Bartłomiéj go uwielbia, a Krzysztof go ściska, Wszyscy hurmem do niego z daleka i z bliska. *Kras. Sat.* 90. opływa jak pawik: er schwimmt im Wonnegenusse, er strahlt vor Freuden. PROMIENIĆ *intrans. niedok.*, promienie wypuszczać, strahlen, Strahlen schießen; *Boh.* paprslkowati, paprslkugi, paprslekugi, (pramenili se *scaturire*); *Vind.* sharzhiti, presvietluvati, svietle trake spushati, posievati; *Sorab.* 1. promena wot szo dawam; *Ross.* лучи испускать, блистать, сiять. W tym miesiącu niebo nie najgorzéj promienić i powolnym powietrzem przemieszywać będzie. *Kal. Cz.* A 5 4. (*Slov.* paprškowání *radiatio*) PROMIENISTOŚĆ, ści, ż., mnóstwo promieni, rzucanie promieni: das Strahlenschießen, strahlendes Wesen. *Tr.* PROMIENISTY, PROMIENNY, a, e, PROMIENISTO *adverb.*, promienie wypuszczający, pełen promieni, *ob.* Promyczny, strahlend, Strahlen werfend, voll Strahlen; *Sorab.* 1. promienaté; (*Boh.* pramenitý *scaturiginosus*); *Rag.* zraacni: *Vind.* sharzhen, lesketezhen; *Ross.* лучистый, лучеобразный. Promieniste słońce. *Teat.* 8. *c*, 67. Promienne po niebie jasności dyamentową źrzenicą błyskają. *Wad. Dan.* 21. Godna cześć bez końca Pod promienistą lampą tego słońca. *Groch. W.* 258. Już Cyterea z tanecznemi koły Pod noc promienną wychodzi paradnie, *imminente luna*. *Hor.* 1, 25. *Kniaż.* Gwiazda promienista. *Birk. Gł. Kun.* 30. Pokój na promiennym czele mu osiadł. *Przyb. Ab.* 174. PROMIENIOKRUSZ, u, *m.*, kruszec śpizgiasowy *Kluk. Kop.* 2, 240. Strahlerz.

PROMOCYA, yi, *ż.*, PROMOTA, y, *ż.*, forytowanie, popieranie kogo, podwyższanie; das Befördern, die Beförderung. Nie opuścisz do końca tego, któregoś wziął na swoję promotę. *Boh. Ossol.* 290. Promocya akademicka. *Cn. Th.* PROMOT, a, *m.*, podwyższony na jaką godność, ein Promovirter, Graduirter. Z niepromotem jako promot dysputować nie chciał. *Żebr. Zw.* 74. — *Adag.* Promot, a nieuk. *Cn. Ad.* 950. (*artem profitetur, in qua non exercitatus*; niekażdy, co się po doktorsku stroi, placu dostoi; doktor pończoszka, papierowy doktor). PROMOTOR, a, *m.*, forytarz, popieracz czyj, opiekujący się nim; der Beförderer, Beschützer, Begünstiger. Bez promotora, cnotę ubogą wypchnięto ze dwora. *Wad. Dan.* 66. *Żegl. Ad.* 13. *Cn. Ad.* 16. Bez jakiego promotora i godny nie wskóra u dwora. *Żegl. Ad.* 13. *W rodz. żeńsk.* PROMOTORKA, n. p. Nie przestanę być życzliwą W. M. Pana promotorką. *Mon.* 70, 586. PROMOWOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, forytować, popierać kogo, einen befördern. Niejednemu żal, że podłego i lichego promował. *Lub. Roz.* 49. (do godności dobliżał. *Mon.* 65, 190). Mojżesz Jozuego z woli bożéj na urząd promowował. *Sk. Żyw.* 1, 332. Nie źle swój interes promowuje: nieznacznie się przymówił, i.... *Teat.* 27. *c*, 84. (nie źle go prowadzi, popiera).

PRÓMOWNIK, PRUMOWNIK, a, *m.*, przewoźnik prómowy. *Tr.* der Fährmann. PRÓMOWY, PRUMOWY, a, e, od promu, die Fähre betreffend. (*Boh.* prámowe, worowe dřjwj tratwowe drzewo).

PROMYK, a, *m.*, *dem. nom.* promień; PROMYCZEK, czka, *m.*, *dem. sec.*, ein kleiner Strahl. Słońce bałwan Serapisa promyczkiem pozdrawiało. *Sk. Dz.* 324. Oczy miał tak słabe, że najmniejszego promyczka światła cierpieć nie mógł. *Wys. Ign.* 171. — *Fig.* Niezmiernie się różnimy od zwierząt tym boskim promykiem, którym nas objaśniła najwyższa istność. *Stas. Buff.* 258. der Götterfunke. Niewidać by promyczka chrześciańskiego po tamtych włościach. *Birk. Gł. Kun.* 1. ani iskierki, auch nicht ein Fünkchen. — ȣ. Powrozek ze trzech promyków niełatwo się rozerwie. 1 *Leop. Eccl.* 4, 12. (drótów. 3 *Leop.*), ein Strick aus drey Fäden, drey Dräthen, dreydräthig; *Boh.* třjpramený prowaz, trzydrótowy. PROMYCZNY, a, e, n. p. Promyczna gwiazda. *Chodk. Kost.* 58. *ob.* Promienisty.

PRONOMEN, *ob.* Zaimek. PRONUNCYACYA, *ob.* Wymawianie, Wymowa.

°PROPEK, pku, *m.*, z *Niem.* der Propf, der Stöpsel; *Ross.* пыжъ; zatyczka, korek. *Tr.*

PROPINACYA, yi, *ż.*, z *Greckołac.*, szynk, przedaż trunków; der Schank, Verschleiß verschiedener Getränke. Żydom w miastach królewskich wszelkiéj propinacyi zabroniono. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 118. Propinacya tam nie jest zaarendowana, ale administrowana pod dozorem komisarza. *Pam.* 83, 537.

PROPONOWAĆ *cz. contin.*, zaproponować, *f.* zaproponuje *dok.*, przekładać, wnosić, podawać do przyjmowania; vorschlagen, angeben. Nieszczerość proponującego zaraża taż nieszczerością radzących. *Lub. Roz.* 152. PROPORCYA, yi, *ż.*, pomierność, wielkości miary abo liczby jednéj do drugiéj podobność abo różność: rzeczy dwu abo wielu różnych miar abo liczby z sobą składność; kształt abo pomiar każdéj części w ciele, w budowaniu

przyzwoity; przyjemność, piękność z wielu części abo rzeczy różnych przyzwoicie złożonych pochodząca. *Cn. Th.* die Proportion, das Verhältniß; *Sorab.* 1. porunitosćž; *Vind.* permera, mera, perghha, perpodoba, perspoduba, perspodobnost, perenakost, skladnorednost, skladnomernost, prutisadershnost; *Rag.* razmjerje, skladnos, skladnorèdje, skladnomjerje; *Ross* соразмѣрность, пропорція. Według proporcyi członków Herkulesowych wymierzył ciała wielkość z krokow staja od niego zamierzonego; *secundum competentiam membrorum debitam modificatus est. Cn. Th.* Najlepsze woły, gdy mają członki wielkie równe, iż między niemi będzie prawa proporcya, to jest zgodność i rymowanie. *Cresc.* 686. Okna i drzwi dobréj proporcyi. *Kras. Pod.* 2, 138. Proporcya, porównanie dwóch względów. *Petr. Et.* 338. Proporcya, porównanie albo pomiarkowanie jakie. *Solsk. Geom.* 6. Proporcya między złotem a srebrem, rozumie się ustanowienie wielości grzywien srebra, za którą można kupić grzywnę złota. Gdy ta proporcya stanowi cenę czerwonego złotego w stosunku z monetą srebrną, wszelkie zatym prawidła panujących o stopie menniczněj, w miarę napływu jednego lub drugiego kruszcu, zmieniać się muszą. *Czack. Pr.* 2, 174. Pycha i próżność człowieka jest proporcyą jego niewiadomości. *Teat.* 49. *d*, 35. jest miarą, podaje miarę ist der Maßstab von seinem Unverstand. — *Math.* Cztery ilości, których pierwszych dwóch stosunek równy stosunkowi dwóch drugich, czynią proporcyą. *Geom.* 1, 157. Proporcya arytmetyczna, geometryczna. *Jak. Mat* 1, 158. *Lesk. Alg.* 160 *Lesk.* 2, 70. *Mon* 64, 451. — Proporcya wielka, proporcya średnia, proporcya mała, takty w muzyce; tak się wyrażają: 3/2, 3/4, 3/8. *Magier. Mskr.* PROPORCYONALNOŚĆ, ści, *ż.*, stosowanie albo podobieństwo dwóch proporcyi. *Solsk. Geom.* 6, gehöriges Verhältniß, pomierność, stosowność; *Ross.* соразмѣрность, стройность. PROPORCYONALNY, a, e, PROPORCYONALNIE *adverb.*, mający porównanie albo pomiarkowanie jakie. *Solsk. Geom.* 6. pomierny, verhältnißmäßig; *Vind.* perspodoben, skladnomeren, skladnoreden, perenak; *Rag.* razmierni, shejan, skladnorédni; *Ross* стройный, соразмѣрный. Wydatek iyc powinien proporcyonalny do stanu *Zab.* 16, 49 PROPORCYONOWAĆ, *cz. niedk.*, proporcyonalnym uczynić, das gehörige Verhältniß geben. *Mon.* 69, 589.

PROPORNIK, PROPORCZNIK, a, *m.*: *Boh.* praporečnjk; *Carn.* prapognek; *Ross.* прапорщикъ; chorąży. *Cn. Th.*, der Fähndrich. *Kon. Wir.* 28. Proporcznik, chorąży, *aquilifer. Macz.* PROPORZEC, rca, *m.*, PROPORCZYK, a, *m.*, *dem.*; *Boh.* praporec, praporeček; *Ross.* прапоръ, прапорецъ; chorągiew, chorągiewka, die Fahne, das Fähnlein. (*Bosn.* praporac *tintinnabulum*). Proporce, czyli różnego koloru chorągiewki, dla szelestu i sprawienia zamieszania w środku nieprzyjaciela wprowadzone. *Czack. Pr.* 1, 216. Szczęśliwsi ci byli, których on wojną zwyciężył, niż ci, do których jego proporzec nie przyszedł. *Gorn. Dw.* 383. (jego wojsko). Proporzec albo hołd Pruski, rytm *Jana Kochanowskiego*, z przyczyny wypełnienia przysięgi wierności Pruskiéj. *Kras. List.* 85. Proporce rozciągać, rozpościerać. *Cn. Ad.* 930. potęgę swoję szerzyć, seine Macht ausbreiten, seine Herrschaft erweitern. Grzechy chcą na sercu naszym proporce rozpościerać. *Birk. Zamoj.* 5. *Smotr. Ex.* 3. — *Oppos.* Zwinąć proporce, ulegać, ustępować, nachgeben. Jak niezwinie proporców swych tak szerokich duchowieństwo, wojna domowa pewna. *Birk. o Exorb.* 1. — §. Przekupniom na rynku wolno dopiero kupować po zdjęciu proporczyka miejskiego z ratusza, który proporczyk ma trwać do godziny dziesiątéj. *Vol. Leg.* 3, 618. kleine Rathhausfahne. Proporczyk płócienny na maszcie. *Kon. F.* 6, 3 *b.* die Schiffsflagge, flaga, bandera. PROPORCOWY, a, e, od proporca, Fahnen=; *Ross.* прапорный.

PROPOZYCYA, yi, *ż.*, PROPOZYCYJKA, i, *ż.*, *dem.*, założenie abo grunt rzeczy, o któréj kto ma mówić. *Cn. Th. Kras. Zb.* 2, 415, *Sorab.* 1. predkstahweno, predk dahtžo, predk powoženo; *Vind.* prednosek, prednoshnja, die Proposition, das Thema. Propozycya w mowie, jest to w krótkich bardzo słowach zebranie i wyrażenie rzeczy całéj, o któréj się ma mówić. *Mon.* 73, 803. Propozycya jest najpiérwsza uwaga rzeczy, o któréj rada ma się formować, jest niby pytanie rostropne. *Lub. Roz.* 450. wniosek, przekładanie, podawanie, der Vorschlag. Gdybyś chciała przyjąć niektóre niewinne małe propozycyjki. *Teat.* 48. *b*, 53. Od pewnego Jegomości pewne jéj propozycyjki uczynił. *ib.* 53. *b*, 56.

PROROCKI, a, ie; *Boh.* prorocký; *Carn.* prerokuvavske; *Vind.* preroken, prerokou; *Croat.* prorochni; *Rag.* proròcki, proròcni, proročjanski; *Ross.* пророческій, пророчій, пророчественный, прорицательный, богоглаголивый; *Eccl.* пророчь; od proroka, prorokujący, prophetisch. Miał ducha prorockiego, i wiele rzeczy przyszłych opowiedział, które się po jego śmierci sprawdziły. *Sk. Żyw.* 2, 46, *Eccl.* прозорливство prorocki dar, dar przewidzenia. PROROCTWO, a, *n.*; *Boh.* proroctwj; *Sorab.* 1. prophetstwo; *Bosn.* prorocjanstvo; *Rag.* proroçjânstvo, slùjenje; *Ross* пророчествіе, пророчество, предвѣстіе; *Eccl.* предвозвѣщеніе, предвозвѣстіе, предвозгласіе, назнаменаніе; §. a) prorokowanie, wróżenie, wróżba, die Prophezeihung. Proroctwo, widzenie, *visio. Boh. Dyab.* 32. Dał mu bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy, niż się stały, przepowiedział. *Wys. Ign.* 113. Już się sprawdziło proroctwo o Mesyaszu. *Tr.* — §. b) *Collect.* Proroctwo = proroki, die Propheten, (der Propheten Schaar. Już się stało, co proroctwo prorokowało. *Cn. Th.* PROROCZNICA, y, *ż.*, *Graec.* μαντική, astrologia. *Żebr. Zw.* 155. praktyka, Wahrsagerkunst, cf. wróżbiarstwo, wieszczbiarstwo. PROROK, a, *m.*; *Boh.* prorok; *Carn.* prerok, prerokuvavz; *Vind.* prerok, prerokuvauz, boguvauz; *Croat.* proròk; *Rag.* proròk; *Slav. et Bosn.* prorok; *Sorab.* 1. propheta; *Sorab.* 2. prophet; *Ross. et Eccl.* пророкъ, прорицатель, прѣдъвъзвѣститель, предвозвѣстникъ, богоглагольникъ, богопровидецъ; (*Etym.* rzec, rzekę, *ut Graecum* προφήτης, *a* πρό, *et* φάω): osoba natchniona od boga do przepowiedzenia rzeczy przyszłych. *Kras. Zb.* 2, 415. (der Prophet, *ob.* Przepowiadacz, wróżek, wieszczek). Prorocy nazywani byli widzący. *Boh. Dyab.* 32.

Oprócz czterech proroków większych, jest ich jeszcze 12 mniejszych. *Zał. Test.* 319. Prorok męczennik, n. p. Jezajasz; *Ross. et Eccl.* пророкомученикъ. A prorokowi co? *Zegl. Ad.* 8. *Cn. Ad* 7. (*vates secum auferat omen*; Ruskie przysłowie: na proroki 'puhi. *Pim Kam. pr*). — Broda jak u proroka, a cnota jak u draba. *Rys. Ad.* 3. *Pot. Zac.* 52. (cera jak u dworaka, cnota jak u hajduka: postać święta, hajduckie sumnienie). Mów sam, czego chcesz, ja nie prorok, nie zgadnę. *Boh. Kom.* 3, 399. Bodajem był fałszywym prorokiem! *Kras. Pod.* 2, 35. (bodajby się nie sprawdziły słowa moje!). PROROKINI, i, *ż.*; *Boh.* prorokyně; *Carn.* prerokèna; *Croat.* prorochicza; *Rag* proroċiza; *Bosn* proroċiça; *Sorab.* 1. prophetżina; *Sorab.* 2. prophetowka; *Ross.* пророчица: która prorokuje, przepowiadaczka, die Prophetinn. Pryscylla i Maxymilla były prorokiniami szatańskiemi. *Sk. Dz.* 89. O Annie prorokini *Rej. Post.* Z 2. O nie będziesz We Pani dobrą prorokinią; zamęźcie pani mojéj nie sprawdzi tego proroctwa. *Teat.* 7. *c*, 8. PROROKOWAĆ, -ał, -uje, PROROCZYĆ, -ył, -y, *cz. contin.*; *Boh.* prorokowati, prořekowati; *Sorab.* 1 prorokuyu; *Carn.* prerokùjem; *Vind.* prerokuati, prerokuvati, napriedpoviedati, boguvati, prerokuvan, priedpoviedan; *Croat.* prorokuvati, prorokùjem, prorokuvanye; *Bosn.* prorokovati; *Rag.* pròrokovati, slùtiti, zarecchi, prirecchi, gonètati; *Ross. et Eccl.* прорекати, прорещи, пророчить, пророчествовати, предърещи, предрекать, предсказать, предсказывать, назнаменати, po prorocku przepowiadać, wróżyć, *propr. et transl.*, weiſſagen, vorausſagen. Prorokowany *Eccl.* пророковѣщательный, сказуемый отъ пророка. Marka Tytusza wiek prorokowana. *Bardz. Buc.* 162 (*de divinatione*). A nie mówiłem ja, i nie prorokował, co się już dzieje? *Jabł. Ez.* 114. (nie przepowiedziałem ja?). Jeno: już serce prorokowało, Że ich co złego w rychle potkać miało. *P. Kchan. Jer.* 129. (dyktowało mu serce, przeczuło). Słysząc takie pogniewki, że z niego drwią, tak sobie prorokuje. *Pot. Arg.* 755. (wnosi). — § Nie tylko żywot Elizeusza, ale i ciało jego prorokowało, to jest, cuda czyniło. *Sk. Żyw.* 2, 250.

PROŚBA, PROŹBA, y, *ż.*; *Boh.* prosba; *Sorab.* 2. pschoszba; *Sorab.* 1. prostwa, proscheno, modlitwa; *Carn.* proshna; *Vind* profhnia, poprofhja, profhna; *Croat.* proshnya, prossnya; *Dal.* pomolenye; *Rag.* pròzba, proscegna; *Ross.* молитва, просьба: proszenie, abo to, o co proszę, die Bitte. Pańska prośba rozkazaniem pachnie. *Cn. Ad.* 820. *Rys. Ad.* 58. (prosi, a musi tak być; proszę, a niech inaczéj nie będzie). Jeśli nie prośba, tedy groźbą. *Cn Ad.* 931. Prośbą nie groźbą. *ib.* 933. (nie wyfukasz, miłości nie wygrozisz). Maleńka prośba *Ross. et Eccl.* прошенейце. Z prośbą, proszący, *Ross.* просительный; (*Sorab.* 1. po prostwe *precarie*) Na prośbę jego to uczyniła. *Gorn. Dw.* 413. Prośba za kim, *ob.* Przyczyna, instancya, die Fürbitte; *Vind.* predprofhnja, saprofhnja.

*Na PROŚĆ *adverb.*, w prost, prosto, gerade. Obwód nie idzie na prość, ale koli. *Grzep. Geom.* L 3 *b.* — (*PROŚCA, *ob.* Prościel). — PROŚCIĆ *cz. niedok.*, sprościć, uprościć, wyprościć *dok.*; (*Rag.* prostitti, prâsctati, oprostitti *ignoscere*, prostitegl *condonans*; *Bosn.* prostiti, prascchjati, prasctati, oprostiti *parcere*, *ignoscere*; *Ross.* простить opuścić, występki darować; прощание pożegnanie, прощальный pożegnalny); prostować, prostym uczynić, gerade machen. Będą krzywe rzeczy sproszczone, a chropowate drogą gładką. 1 *Leop. Luc.* 3, 5. August uprościł starożytne drogi. *Nar. Tac.* 3, 39. Słuchając to, nic się nie przeciwi, Raz tylko czoło sprości, drugi raz go skrzywi. *Pot. Arg.* 506. Czoła Merope na ludzi nie sprości. *Pot. Syl.* 480. (zawsze krzywo patrzy). PROŚCIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. niedok.*, sprościeć, *f.* sprościeje *dok.*, prostym się stawać, gerade werden; prostakiem się stawać, einfältig werden. *Tr.* *PROŚCICA, y, *ż.*, n. p. Łotewki szorce prościcami zowią. *Gwagn.* 414. fartuch, das Vortuch, die Schürze; (*Boh.* pasnice). Za prościcę siną abo czerwoną 20 groszy, za prościcę czarną ośm groszy *Stat. Lit.* 595. 1. PROŚCINA, y, *ż.*, droga prosta, ein gerader Weg. Prościny, góry, rzéki, wszystko to niech hetman zważy. *Papr.* W 1, 81. — 2. PROŚCINA, PROŚCINKA, PROŚCINECZKA, i, *n.*, prostaczek, prostota. *Włod.*, Prostaczek, prościna. *Ern.* 199. ein Schlichter, einfältiger Mensch. Cnotliwy to młodzieniec Jakubie nieboże, Wstydliwy prościneczka, tak jako być może. *Klon. Wor.* 59. Coż prościno, szyję mi łamiesz ręczynami? *Żebr. Ow.* 30. (*ignare*). Tenarowic prościnka, a chciwy do gry, porwie się po krąg, *imprudens* *Żebr. Ow.* 248. PROŚCIUCHNY, PROŚCIUTEŃKI, PROŚCIUSIEŃKI, *ob.* Prosty. PROŚCIZNA, y, *ż.*, prostaczka, prostota, eine Schlichte, einfältige Frau. Pod czas choć będzie dobra żona, będzie prościzną, niedowcipna. *Petr. Ek.* 76. §. Prościzna, prostota, nieukrzesaność; Schlichtheit, Einfalt. Głupstwem prościznę szkolną nazywają. *Past. Fid.* 263. cf. szkolność, pedanterya.

PROSIAK, *ob.* Prośniak.

PROSIANY, a, e, prosowy, od prosa, Hirſen=; *Boh.* prosný; *Slav.* prosenj; *Rag.* prosseni; *Bosn.* prosni, prosseni; *Croat.* proszeni; *Ross.* просяный, пшонный. (*ob.* Pszono, cf. pszenny, pszeniczny). Łodyga prosiana, *Vind.* profeniza; *Carn.* prosénza, proséniza; *Croat.* proszenicza *stamen milliaceum.* (*Croat.* proszinecz = styczeń, *Januarius*; *Dal.* proszínecz; *Boh.* prosynec, prasynec; *Slov.* prasinec; *Slav.* prosinac; *Bosn* prosinac = grudzień, *December*; *Carn.* prosenz *Janus*, *Januarius*, proséniza = święto Janusa). Prosiana kasza; *Carn.* prasena kasha, *ob.* Jagły. Kołacz prosiany, *Rag.* prosseniza; *Bosn.* prosseniça, pogaccja od prossa; *Croat* proszenyacha. Chléb prosiany *Croat.* proszenyak. (*Ross.* просянка *emberiza miliaria*, *ob.* Trznadel). Prosiana włóć, *solidago*, trank, Guldenwunderkraut. *Kluk. Dykc.* 3, 90. *Krup.* 5, 202; *Ross.* золотая розга, золотень, золотушникъ, золотарникъ.

PROSIĄTKO, a, *n.*, *dem. nom.* prosię; *Boh.* prasátko; *Slov.* prasátko; *Sorab.* 1. proszatko; *Sorab.* 2. proszètko; *Vind.* praſhizhek; *Rag.* prasceich, ein Ferkelchen, ein kleines Ferkel. Małe prosiątko piękne. *Cn. Ad.* 469. (młode rzeczy przyjemne).

PROSIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*, PRASZAĆ *frequ.*; *Boh.* prosyti,

prosywati, prasyti; *Slov.* prosit *petere*, *rogare*; *Sorab.* 2. pschoszisch, pschoszu; (*Sorab.* 2. pschaschesch *interrogare*); *Sorab.* 1. proschu *precor*, *oro*, proszyeż modlić się, żebrać, prascham *interrogo* pytam, prascheno *interrogatio*; *Carn.* prositi, prosem *rogo*; (prasham, prashat, isprashat *interrogare*, prashanje, poprashk *quaestio*); *Vind.* prositi, profim *rogare*, profezhnu, poprofhnu *rogans*, prafhati, vprafhati = pytać, *Croat.* proszíti, prószim; *Rag.* prossitti; *Bosn.* prositi, pitati, (*ob.* Pytać); *Dal.* pitam, molim, (cf. modlić się); *Slav* mollim; *Eccl.* прошаю; *Ross.* просить, истребовать, (возпросить, вопросить, вопрошать pytać, *interrogare*); cf. *Lat.* *proco, precor; *Ital.* pregare; cf. *Hebr.* פרש parasch, *explicvit*; cf. *Graec.* φράζω; *Germ.* fragen, forschen. (*NB.* Zastanawiać się należy, że wyobrażenia prośby i zapytania, w słowach prosić i pytać, po dyalektach Słowiańskich, tak są z sobą związane i zmieszane, jak w Łacińskich słowach *petere*, (*ob.* Pytać), *quaerere*, *rogare*, *interrogare*, cf. *Germ.* suchen, ersuchen, ansuchen, i. e. bittend anfragen). — Prosić czego u kogo, albo prosić kogo o co, bitten. Usty własnemi praszałem go. 1 *Leop. Job* 19, 17. *Vol. Leg.* 2, 609. To jest, o co cię żądam panie, i o co proszę. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 4, 46. Proszący, prosząc, z prośbą, *Boh.* prosebný; *Slov.* prosebni; *Ross.* просительный. *Corrogo*, zewsząd proszę, zewsząd *sproszywam. *Macz.* Białe głowy, które bywają proszone, nigdy na prośbę nie czynią; a te, których nikt nie prosi, same zasię proszą. *Gorn. Dw.* 413. Proszony, nie uczyni, nie proszony uczyni. *Cn. Ad.* 933. (cf. chcesz? nie chcę! niechcesz? chcę!). Proś o to, co jest słusznego, a nie najdziesz mię trudnego; kto o co trudnego prosi, sobie winien, gdy nie odnosi. *Cn. Ad.* 930; (*Croat.* koj v nogo proszi, malo noszi). Proś co najwięcéj, a weź coć dadzą. *Cn. Ad.* 930. Prosi, a musi tak być; proszę, a niech inaczéj nie będzie. *Cn. Ad.* 931. (pańska prośba za rozkaz stoi). Co jest nieprzystojniejszego, jak chcieć rządzić one, którzy cię o to nie proszą. *Modrz. Baz.* 425. Prosił o Gertrudę w małżeństwo. *Sk. Żyw.* 177. Proszę z sobą. *Teat.* 53. *b*, 50. *sc.* iść, ich bitte mitzugehen, mich zu begleiten. Pan Mazepski chce się z Panem widzieć. B. Prosić go! muszę z nim pomówić. *Teat.* 24. *c*, 46. *sc.* do mnie, do mego pokoju, herein bitten. Prosić za kim, przyczynić się, instancyą zanosić *Vind.* priedprofiti. Proszący za kim *Vind.* predprofhnik. Proszę cię = mój ty, bądź łaskaw, racz, *particula blandientis*, *amabo*. *Cn. Th.*; *Sorab.* 1. lube, *plur.* lubi; *Ross.* пожалуй, пожалуйте, sey so gut, ich bitte. — *Aliter:* Proszę = pytam, *cedo*, *dic mihi*. *Cn. Th.* Co się stało? proszę! — Prosić bardzo = modlić się, sehr bitten; *Croat.* sznúbim, cf. suplikować; *Sorab.* 1. wôbnutnofczam. Prosić przez co, prze bóg, um Gotteswillen bitten. Nędza mi wielka dokucza, zmiłuj się, proszę dla boga. *Birk. Dom.* 80. Proszący usilnie; *Ross.* молительный, (молительное письмо suplika). Prosić na co, zu etwas bitten, einladen. Proszę na kralkę. *Teat.* 52 *d*, 105. Proszę na obiad, na kolacyą. — Gdzie kogo nie proszą, kijem go wynoszą. *Opal Sat.* 50 *Haur Sk.* 515. ungebetene Gäste setzt man unter den Tisch; *Slov.* kdo neni zwan, něch idě wan. Gość na bankiet nieproszony, niebardzo bywa uczczony. *Cn. Ad.* 266. Żołnierz mija włości swoje, a do księdza nie raz, nie dwa, na śniadanie nieproszony wjeżdża *Birk. o Excorb.* 28. — Chleba prosić, żebrzeć, betteln. Otożeśmy na koszu osiedli, chleba prosić będziemy. *Teat.* 6, 127. Ma, a u drugich prosi. *Cn. Ad.* 480. *Vind.* Ne kradi, raifhi profi, kar sprofifh, f miram nofifh. PROSIĆ się *recipr.*, bardzo się modlić, z naleganiem prosić; *Ross.* кучиться, покучиться, gar sehr bitten. Schwycił koguta śpiącego na grzędzie, Ten mu się prosi, jako może z cicha, Coć przewiniła głowa moja licha. *Zab.* 12, 308. Przestańmy na tym, co mamy, a nie prośmy się nikomu. *Teat.* 9. *c*, 28 (nie kłaniajmy się). Prosić się do czego, wpraszać się; sich wo zu einladen, dazu zu kommen suchen, Eintritt suchen. Poznał opat, gdy się kto do jego klasztora prosił, jeśli do tego duchem bożym wzruszony był. *Sk. Żyw.* 2, 26. Do potkania z nieprzyjacielem piérwszy się prosił, dufając dobremu sumnieniu. *Sk. Żyw.* 1, 260. Po polach kwiaty główki swe wznoszą, I sameż w niebo się proszą *Dar. Lot.* 7.

Pochodz. *prosba*, *prosiciel*, *prosicielka*; *doprosić*, *dopraszać*, *naprosić*, *odprosić*, *poprosić*, *przeprosić*, *sprosić*, *spraszać*, *uprosić*, *wprosić*, *wpraszać*, *wyprosić*, *zaprosić*.

2. PROSIĆ się *recipr. niedok.*, oprosić się, *f.* oprosi się *dok.*; *Ross.* пороситься, опороситься; prosięta płodzić, ferkeln. Po spuszczeniu świnia prosi się w 4 miesiące. *Kluk. Zw.* 1, 285.

PROSICIEL, a, *m.*, PROŚCA, y, *m.*; *Sorab.* 1. naprożchwař; *Vind.* profnik; *Carn.* proshnavz; *Bosn.* prositegl; *Rag.* prossitegl; *Croat.* proszitel; *Dal.* pitalaz; *Ross.* проситель; proszący o co, der Bitter, Bittsteller, suplikant; (*Sorab.* 1. proscheř; *Slav.* prosjàk; *Eccl.* прошакъ żebrak, *ob.* *Proszak, *ob.* *Proszennec). Prośca. *Chodk. Kost. ep.* PROSICIELKA, i, *ż.*; *Rag.* prossitegliza; *Croat.* proszitelicza; *Ross.* просительница; die Bitterinn, suplikantka.

PROSIĘ, ięcia, *n.*, Prosiątko *dem.*; *Boh.* prasatko, (prase świnia); *Slov.* prasa, prasátko *porcellus*; *Sorab.* 1. proszo, świnatko; *Sorab.* 2. prosze; *Carn.* prasz, prêse, (presiza, presizhèza = maciora świnia, preshizh = wieprz); *Vind.* prafe, prafhizh, prafzhi, prafez, kozhei, (prefsiza, prefse, prafiza, prafhzhja fvina = maciora świnia, prafhizh, neriesan prafez = kiernoz); *Croat.* prásze, praschìch, (praszecz, *f.* praszicza = świnia, praszecz divji = dzik); *Dal.* miklósecze; *Rag.* prascich, *f.* prassiciza, prâsaz = wieprz, kiernoz, prassizza = świnia; práz, ôvan *aries*, baran, prazij *arietinus*; *Bosn.* práz, brav, ovan = baran, prazji = barani); *Bosn.* prasaç, prase *porcus*, *sus*, *dem.* prascich, *f.* prasiça; *Slav.* práse, (prasica = maciora); *Ross* поросся, чушка; *Eccl.* свиненокъ, поросенокъ; młode świniéj maciory, das Ferkel. Trudno ma być u świni chudéj prosię tłuste. *Pot. Jow.* 116. Prosię tuczne *Boh.* sele, selata, selátko. Matka dziecię karmi, jak Marcowe prosię. *Rej. Zw.* 178 *b*. Miejskie dziecię, jak prosię, a szlacheckie jako szczenię. *Rys. Ad.* 40. Komu prosię zginie, temu w uszu piszczy. *Rys. Ad.* 23. Kocha się w tym,

jak ubogi w prosięciu. *Rys. Ad.* 549. (kochanie to jego, żywot jego). Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie parszywe prosię. *Rys. Ad.* 42. *Pot. Jow.* 190. *Pot. Arg.* 159. swierzbiał cię pokój. Dano na stół prosię, czarną polewką podlane; takowa potrawa nazywa się czernina. *Teat.* 22. *b*, 108.

Pochodz. *prosiak*, *prosiątko*, *prosić się*, *oprosić się*, *prośny*: *sprośny*, *sprośność*.

PROSIĘCINA, y, *ż.*; *Ross.* поросятина: mięso prosięce, Ferkelfleisch. Staruszkom wołu, młodszym cielęcinę, Najstarszym wieprza, młodszym prosięcinę. *Bratk.* P 3 *b.* PROSIĘCY, a, e, od prosięcia, vom Ferkel, Ferkel=; *Boh.* selecý; (*Croat.* práschyi *porcinus*, *suinus*; *Rag.* staddo prasecje, sirni skot = wieprze, cf. żer). PROSIENNIK, a, *m.*, PROSIENNICZEK, czka, *m.*, *botan.*, świni mlecz, lesny mały, *hypochaeris porcellana*, Ferkelkraut. *Syr.* 1168.

*PROSKOMIDYA, yi, *ż.*, z *Greck.* προσκομιδη, [*offertorium*, pars missae, in qua sacrificium offertur a sacerdote. *Du Cang.* 1251 — 4]; *oblatio*, podawanie, ofiarowanie, w najś. sakram., *ob.* *Przynos, die Darbringung, Darreichung im Sacram. W tym kanonie nie proskomidyą odprawować dyakonom zakazuja, ale eucharystyą przed episkopem wziąwszy, kapłanom podawać. *Pim. Kam.* 120. Proskomidya = text proskomidyi. *Pim. Kam.* 100. Proskomidya nie od Złotoustego jest złożona, ale od Jakóba Ś. *ib.* 150. *ib.* 51. *PROSKOMIZOWAĆ *cz. niedok.*, z *Greck.*, n. p. Zabroniono dyakonom proskomizować, t. j. oblacyi czynić. *ib.* 120. das Sacrament darreichen. PROSKURA, *PRASKURA, y, *ż.*; *Ross. et Eccl.* просвира, просфора, z *Greck.* προσφορά; u Rusinów święcony chléb do mszy Ś. mały opłatek: gewöhnliches Meßbrot, Oblate. Chléb do sakramentu poświęcony Ruś proskurą zowią. *Gwagn.* 502. Prosphory *corrupte* proskurami zowią. *Smotr. Lam.* 175. Pop na żertowniku wyrzezawszy z pośrzodku proskury hostyą albo *ahnec, kładzie na patynie. *Sak. Persp.* 16. I bez wyrysowania słów na proskurze, może być hostya albo *ahnec wyjęty i poświęcony. *Pim. Kam.* 74. Gdy biskupa chowano, *prosphorę albo oblatę na piersi mu kładziono *ib.* 58. Dziś miasto proskur kupują sobie popowie bułki na rynku pszeniczne. *Sak. Persp.* 12. Xcia Michajła humien *praskurem otruł. *Stryjk.* 582. PROSKURNICA, y, *ż.*, n. p. Chléb ten do poświęcenia, który Ruś proskurą zowie, niewiasty czynią, i te nazywają proskurnicami. *Gwagn.* 507; *Ross. et Eccl.* просвирня, просвирница, die Meßbrotbäckerinn, Oblatenbäckerinn. Proskurnica cerkwi Krotoszyńskiéj *Zimor. Sel.* 275. (*Ross. et Eccl.* просвиренная opłatkowa czyli proskurowa izba lub piekarnia). PROSKURNY, PROSFORNY, a, e, n. p. Coć tu zawadziło wyrysowanie téj prosfornéj figury? *Pim. Kam.* 146. t. j. na proskurze, lub jaka bywa na proskurze.

PROSNA, *herb*: lew żółty w polu błękitnym z paszczęką otwartą z językiem wywieszonym, na grzbiecie trzy wieże; na hełmie pięć piór strusich. *Kurop.* 3, 41, ein Wappen.

PROSNA świnia, płód nosząca, eine trächtige Sau; *Boh.* sprásná, sauprasna; *Slov.* prasná, sprasna swiňa; *Sorab.* 1. ſeproschna. Świnia póki prośna jest, nieskąpe ma mieć pożywienie. *Kluk. Zw.* 1, 285. Prośne maciory, cielne łanie, kotne sarny. *Mon.* 64, 187. Nie wybiegały się przed zapalczywością tych myśliwców, prośne maciory, cielne łanie, kotne sarny. *Mon.* 68, 187. *PROŚNY, PROŚNOŚĆ, *ob.* Sprosny. PROŚNIAK, PROSIAK, a, *m.*: *Ross.* поросенокъ; podrosłe prosię, ein etwas großes Ferkel. Maciora i prośniaki. *Jak. Baj.* 49.

PROŚNIANKA, i, *ż.*, słoma prosowa, Hirsenstroh. PROSO, a, *n.*; *Boh.* proso, mšeno, (*ob.* Pszono); *Carn.* prasú, *quibusdam* prosu; *Vind.* proſu, proſsu, jeghzhn: *Sorab.* 2. pschoszo, jagli, (*ob.* Jagły); *Sorab.* 1. jaly, yahwa; *Croat.* pròszo, sito, (*ob.* Żyto); *Dal.* prosso; *Hung.* borso; *Bosn.* prosso; *Slav.* proso; *Rag.* prosso; *Ross.* просо, пшено, (*ob.* Pszono, cf. pszenica); *Pers.* ersen; *Germ.* Hirse; *panicum miliaceum*, *milium*. Proso ma grubą kolankowatą łodygę z liściami długiemi, z nich wiszą ziarneczka podłużnookrągłe. *Kluk. Rośl.* 3, 141. Proso, póki w swych kiściach jest, abo w miękkinach i łuszczynach, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, jagłami mianujemy; drudzy kaszywem prosianem, inni pszonem. *Syr.* 1005. Proso wróble, *ob.* Wróble proso. Wodne proso, gatunek śmiałka, *aira aquatica*, trawa, jedna z najpożyteczniejszych: siano z niej dobre. *Kluk. Dykc.* 1, 19. Wasserhirsen, eine Grasart. — *Prov. Boh.* Lepsi proso, niż ber; lepsze jest proso, niż ber. — Oganiamy cudze proso, a nasze ptacy skubią. *Fold. X.* (pracować za kogo innego). Obaczywszy, że mu od prosa zalecżono, cofnął wojsko. *B. Jn. Apoft.* 69. (że się go ustrzeżono). — Szpetny, jak straszydło; mógłby go nad prosem postawić. *Cn. Ad.* 1114. tolo; ein Scheusal, so häßlich, die Kinder zu schrecken. Proso wiercić = wahać się, wanken, unentschlossen seyn. *Tr.* PROSOWNICA, y, *ż.*, *milium*, rodzaj. *Kluk. Dykc.* 2, 121. das ganze Hirsengeschlecht. PROSOWY, a, e, od prosa, prosiany, Hirsen=. Z gorączką i kaszlem przyłączyła się wysypka prosowa. *N. Pam.* 20, 196. (cf. *dyalekta pod:* prosiany).

PROSPEKT, *ob.* Pojrzenie, widok. Prospekt dzieła, cf. plan, ogłoszenie: *Ross. et Eccl.* предзрѣніе главное, оглавленie.

PROST, w prost, na prost = prosto, spojrzenia albo drogi, prościuteńka. *Cn. Th.* die Gerade, gerade Richtung. W prost jechać *Cn. Th.* geradezu, geraden Weges. Podnieś oczy twoje na prost 1 *Leop. Genes.* 13, 14. (prosto. 3 *Leop.*). — *§. Weź na prost żałośny płacz. 1 *Leop. Jer.* 7, 29. (narzekaj głośno na miejscach wysokich. *Bibl. Gd.*). PROSTACKI, a, ie, PROSTACZY, a, e, po prostu myślący, niewytworny: schlicht, schlecht, einfältig; *Boh.* sprostný; *Slov.* nasprostý; *Sorab.* 1. wolborné; *Carn.* perprost; *Vind.* priprosten; *Croat. et Slav.* preprost: *Ross.* простоватый. Wolą prostacką cnotę, niż grzeczne występki. *Kras. Dos.* 16. Chciałbym mym rymem opisać rozmowy prostacze *Zab.* 16. 81. *Węg.* PROSTACTWO, a, *n.*, *§.* a) proste, niewytworne obyczaje, Geradheit, Schlichtheit, Einfältigkeit, prostota; *Boh.* sprostnost; *Carn.* perproshèna, perproshnost; *Vind.* perproſhina, perprostnost; *Croat.* priproschina; *Sorab.* 1. wolbornoſcž; *Ross.* простоватость. Prostactwo wielkie, *Ross.* непристойность; *Eccl.* непро-

стость. — §. b) *Collect.* Prostactwo, prostacy; schlichte, einfältige Leute; *Ross.* простонародіе. PROSTAK, a, *m.*, PROSTACZEK, czka, *m.*, *dem.*, PROSTACZYNA, y, *m.*; *Boh.* prosták, sprosták; *Carn.* priprosten, napamélen, abotnek; *Croat.* proschak, priproschak, priproszt; *Hung.* paraszt; *Bosn.* pripròst, dobricjak, (cf. dobruchny); (*Ross.* простецъ nieuczony, laik); *Ross.* простакъ, простякъ, простачекъ; człowiek prostych niewytwornych obyczajów, ein schlichter, einfältiger Mensch. Prostak, co ojciec i matka rzekli, Ja to wypełniam w mojéj prostocie. *Kras. List.* 2, 80. Nadto gdyś dobry, nazwą cię prostakiem. *Nar. Dz.* 1, 54. Poczciwy kto, rzetelny, to go prostakiem nazywamy. *Zab.* 13, 65. Prostaczek, prościna. *Ern.* 199. Prostaczek wierzy każdemu słowu. *Radz. Prov.* 14, 15. Nie na prostaka trafili, w czym go oni ułowić chcieli, tym się sami ułowili. *Rej. Post.* *P p* 5 Czuli, że byli nie z prostakiem rzeczy zaczęli, bo ich do jednego słowa odprawił. *Żarn. Post.* 3, 685 *b*, (cf ćwik, ma we łbie, ma oléj w głowie; nie da się zjeść w kaszy). Zadawano Rusi, że się nie uczą, dlatego są prostakami, nie politykami. *Pim. Kam.* 375. Nie umieć nic, to będziesz u ludzi prostakiem, Zaś nad xięgami olśnij, nazową cię żakiem. *Stryjk. Gon.* *Y* 2. Lepszy prostaczek wieśniak, który z pokorą bogu służy, niżli pyszny i nadęty doktor. *Groch. W.* 182. Nietylko uczeni ludzie, ale też i prostaczkowie językiem swym mogą ten żołtarz czytać *Wiebl. praef.* Prostaczek kmiotek. *Birk. Gł. Kun.* 29. Wzruszony miłosierdziem dobry prostak, odwiązał wisielca. *Dwor. H* 3. (poczciwa dusza). Prostak wielki; nie wie, gdzie go przedano, zostawiono; nie wie, co się z nim dzieje. *Cn. Ad.* 931. (prosty Biernat). Dziś ten wielki prostak, co pieniędzy nie ma. *Hul. Ow.* 221. PROSTACZKA, i, *ż.*, kobieta prostych niewytwornych obyczajów, eine schlichte, einfältige Weibesperson. Mała prostaczko, z serca cię żałuję. *Past. Fid.* 152. Nie róbże mię prostaczką; przecież nie jestem parafianką. *Teat.* 19. *c*, 74. — (*PROSTHESIS, *fig. grammat.*; *Slov.* predodatka). — PROSTO *adverb.*, Prościéj *comp.*, Prościuchno, Prościuteńko, Prościusieńko, Prościutko *intensiv.*; *Boh.* prostě, přjmo, (cf. uprzejmy); *Slov.* prosto; *Sorab.* 1. profczi, profze; *Sorab.* 2. pschosto; *Bosn.* uprav, (cf. prawy, prawo); *Slav.* uprávno; *Vind.* verstnu, raun, poredi; *Eccl.* направъ, прямо; *Ross.* просто, прямо; w prost, niekrzywo; gerade, nicht krumm, in gerader Linie. (*Croat.* proszto *libere, solute*; *Vind.* prost uspustiti = wolno puścić, wolnością darować). Podnieś oczy twoje prosto. 3 *Leop. Genes.* 13, 14. (na prost. 1 *Leop.*). Leci prościuteńko na mnie. *Boh. Kom.* 2, 295. Dobywa szpady i mierzy mi w samo serce prościuteńko. *ib.* 3, 93. Biegły przede mną prościuchno doliną. *Przyb. Ab.* 57. Pojedziemy prosto do Warszawy. *Teat.* 55. *c*, 36. Tam, tam! prościuteńko, blizko hultajskiéj ulicy na krzywym kole. *Teat.* 7. *c*, 49. Zastałem go stojącego prosto zwierciadła. *Teat.* 12. *b*, 43. (prosto, naprzeciw, dem Spiegel gegenüber. — *Fig.* Czemuż zawsze w koło płota chodzisz, Nigdy prosto, ni jasno, a nigdy nieszczérze. *Teat.* 43. *c*, 137. Prosto, szczérze, bez ogródki mówić *Ross.* горошить, огорошить. — §. Prosto, bez przydatku, po prostu, niewytwornie; gerade weg, schlecht weg, ohne Zusatz. Jadł mało i po prostu, jak żołnierz. *Jabł. Tel.* 241. Prawda najrychléj po prostu się zrozumie. *Rzecz. A* 2. — §. Z prosta = po prostu, prosto, prostym sposobem; *Slov.* sprosto, po sprostu; *Ross.* спроста, schlicht, schlecht weg. Z prosta, krótko, lecz wdzięcznie każdéj odpowiada. *Jabł. Tel.* 83. Bierzemy to dziś sobie za krzywdę, jeśli kto z prosta do nas mówi: miléj nam, gdy kto mówi do jasności, wielmożności, wielebności etc. *Modrz. Baz.* 237. Mów z prosta, prostości prawda potrzebuje. *Stryjk. Henr. a* 3. Prawda malowana bywała z prosta, pstrocin farbowych w sobie nie miewała. *Birk. Kant. C.* Z prosta wierzący. *Kanc. Gd.* 181. Kto nie potrafi niebios, niechaj ziemię mierzy, A kto nie teologiem, niech po prostu wierzy. *Dmoch. Szt. R.* — §. Prosto co stoi, *i. e.* w niebo albo ku ziemi, *ad perpendiculum respondens. Cn. Th.* pionowo, prostopadło, prependykularnie; senkrecht, bleyrecht. Pijanica prosto idzie do karczmy, z karczmy krzywo chodzi. *Dwor. D* 4. — §. *Tempor.* Prosto z nawy przyszli do nas = zaraz, *e navi recta. Cn. Th.* 1588. gerade vom Schiffe, sogleich. — §. Prosto jak, własnie jak; gerade wie, just, als ob. Pszczoły, prosto jakoby rozum ludzki miały, w takiéj czci swoję królową mają. *Gorn. Dw.* 353. Co jeno rzecze, to się wnet jest czemu śmiać; prostoby się miał na to tylko urodzić. *Gorn. Dw.* 104. PROSTKA, i, *ż.*, wódka prosta, ordynaryjna, ordinärer Branndtwein. *Bndtk. X. Jabł.* 3 *tab.* PROSTODROŻNY, a, e, n. p. Prostodrożne biegi. *Hub. Mech.* 5 w prost idące, geradwegig. PROSTODZIÓBEK, bka, *m.*, der Geradschnäbler. Prostodzióbki, *fringillae*, ptaki mające dziób ostrokrągły, prosty, kończaty, jak wróbel, szczygieł, czyż. *Zool.* 221. PROSTOKĄT, a, *m.*, *Math*, der Rechtwinkel, eine rechtwinkelige Figur; (*Vind.* raunovogel): figura, któréj kąty są równe, a boki przyległe nierówne. *Jak Mat.* 1, 99; *rectangulum. Łęsk* 2, 131. PROSTOKĄTNY, a, e, PROSTOKĄTNIE *adverb*, rechtwinkelig; *Vind.* raunovoglast; *Ross.* прямоугольный. Jeżeli trzykąt zawiera w sobie kąt prosty, zowie się prostokątnym, *triang. rectang. Geom.* 1, 24. *Jak. Math.* 1, 45. *Łęsk.* 17. PROSTOKREŚLNY, PROSTOKRYŚLNY, a, e, PROSTOKREŚLNIE *adverb.*, PROSTOLINIOWY, a, e, geradelinig. Kąt między liniami zbiegającemi się z sobą nazywa się prostokryślny, *rectilineus*, albo krzywokryślny, lub też różnokryślny, gdy linie, które go obejmują są albo obie proste albo obie krzywe, albo też jedna prosta a druga krzywa. *Jak. Math.* 1, 11. *et* 1, 45. *Łęsk.* 15. *Jak. Math.* 1, 43. *Geom.* 1, 14, (*ob.* Prostościenny). O ruchu ciał prostoliniowym. *Jak. Math.* 4, 64. PROSTOMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, bez ogródki, otwarcie mówiący; *Boh.* prostomluwný, prostořečný; *Eccl.* простобесѣдно, какъ обыкновенно разговариваютъ. PROSTOPADŁY, a, e, — o *adverb.*, pionowy, *perpendicularis*, senkrecht, bleyrecht, lothrecht; *Vind.* po svinzi, raunomernu; *Ross.* отвѣсный. Prostopadła linia na drugiéj tak jest wystawiona, że się na żadną jéj stronę nie nachyla. *Łesk.* 8. *Jak. Math.* 1, 16. *Rog. Doś.* 1, 222. *Geom.* 1, 11. *Stas. Buff.* 96, *ob.*

Prostostawny. *Tr.* PROSTOŚĆ, ści, *ż.*, niekrzywość, die Geradheit. *Cn. Th.* ǂ. Prostość, prostota, obyczajów niewytworność; die Geradheit, Schlichtheit, Einfalt; *Ross.* прямость, прямизна; (*Vind.* prostoba = wolność, swobodność). Wszystkie do Polski przyszły tu wykręty, Gdy się u Gdańska zjawiły okręty; Prostość ojczysta i niewinność ona Jest przewierzgniona. *Klon. Fl. B* 3 *b.* Ucz się w prostości serca twego chwalić imienia pańskiego. *Rej. Post.* A *a a* 3. My na prawdzie a prostości słowa bożego przestawamy. *Zyg. Gon.* 358. Mów z prosta, prostości prawda potrzebuje. *Stryjk. Henr. a* 3. PROSTOŚCIENNY n. p. trzangul = z linij prostych złożony. *Solsk. Geom.* 5, *cf.* Prostokreślny. PROSTOSTAWNY, *Tr.*, *cf.* Prostopadły, perpendiculär; prawostawny. *Tr.* PROSTOSTAWNOŚĆ, ści, *ż.*, *Tr.*, pionowość, perpendiculäre Richtung. PROSTOSZCZÉRY, a, e, PROSTOSZCZÉRZE *adverb.*: *Vind* prostoterzhen, prostoumen: *Ross.* простосердечный, простодушный; prostego serca, aufrichtig, offenherzig. Najlepsza prostoszczéra cnota *Opal. Sat.* 47. Na te woźnego prostoszczére słowa Śmiech gdzś lekki nasze przebiegł twarze. *Kniaź. Poez.* 2, 125. Człowiek prostoszczéry. *Zab.* 11, 252. PROSTOSZCZÉROŚĆ, ści, *ż.*, serca otwartość prosta, Geradheit, Biedersinn; *Vind.* prostoterzhnost, prostoumnost; *Ross* простосердечие, простосердечность, простодушие. PROSTOSZNUR, a, *m.*, sznur od prostowania, die Richtschnur. Prawidło to, przyjęte od autora za prostosznur w pracy jego, nieraz do mylnych doprowadza wniosków. *N. Pam.* 9, 293. PROSTOSZYJ, ja, je, szyję prosto trzymający, albo z choroby, *tetanicus*, albo dobrowolnie, z powagi szyję napiętą prosto trzymający, *obstipus*. *Cn Th*, geradhalsig, die Halsstarre habend; *Sorab.* 1. yachliwcz. PROSTOTA, y, *ż.*; *Boh.* prostota, prostost, sprostnost; *Bosn.* priporosctina, priprostnost; *Rag.* pravicnos; *Ross.* простота, прямость, прямизна; ǂ. 1) prostość obyczajów, niewykwintność; die Schlichtheit, Geradheit, Einfalt. Insza prostota szczéra, cnotliwa, przystojna; insza prostota, co ją głupstwem zowią. *Fredr. Ad.* 19. Prostota rozumna i rozsądna, to prawdziwa mądrość. *Lub. Roz* 23. Sprzeciwia się złości prostota a szczérość umysłu, mówimy więc pospolicie: dusza prawa. *Rej. Post. T* 5. Sprawował okrąg ziemi w prawości i sprawiedliwości, i w prostocie serca 3 *Leop. Sap.* 9, 3. (w *naproszczeniu serca. 1 *Leop*). Prostota ona dawna, przysady wszelakiéj i ambicyi próżna. *Birk. Dom.* 86. O dobre czasy, gdy trwała prostota, Wprawdzieć nie było tak kształtnie i grzecznie; Uprzejmość wszystko kształciła i cnota, Żyli wesoło, żyli i bezpiecznie. *Kras. Antim.* 68. Ta niewinna w prostocie, choć tyle nie umie, Sama mi się jéj przecię prostota podoba. *Hul. Ow.* 121. Lubiący prostotę *Eccl.* простолюбивый, который простоту любитъ. Dzisiaj zowią prostotą, co przedtym szczérość, skromność i cnota. *Fredr. Ad.* 13. Jaka niepojęta w tym człeku prostota, Nie dość, że żonę kocha, jeszcze patryota. *Teat.* 48. *b*, 29. Prostoto! jakichem prośb, jakich nie czyniła lamentów! *Usz. Troi.* 37. — ǂ. 2) *personif.* Prostota, prostactwo lud prosty; gemeiner Mann, gemeines Volk. Dla prostoty to tylko, Mości Panie, dla prostoty są kazania. *Boh. Kom.* 1, 58. O jak ci miło, kiedy prostota królem cię swoim i ojcem zowie! *Zab.* 15, 35. PROSTOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok*, uprostować, sprostować *dok*, prościć, napraszczać; *Vind.* proverstiti, vraunati, raunu storiti; *Ross.* прямить, попрямить, спрямить, спрямляю, справить, справлять, gerade richten, gerade beugen; (cf. *Slov.* zprošlugi *libero*, zprostitel *liberator*; *Vind.* prostiti, poprostiti, prostu storiti = uwolnić; *Croat.* oproztiti, oprascham = wybaczyć, winę darować, proshenye; *Dal.* prostenye *indulgentia*; *Bosn.* oprostiti *ignoscere*, proctenje, oprosctenje *venia*; *Slav.* oprostiti *ignoscere*). Krzywe drewno prostując, na drugą stronę je przeginają. *Gorn. Dw.* 386. Rekruta stawiają tyłem do ściany, i prostują jego ciało, głowę, kark, ramiona, kolana i nogi. *Kaw. Nar.* 226. Cyprys prostuje głowę w niebo na kształt piramidy. *Przyb. Luz.* 280. Sprostować linią krzywą: wynaleźć linią prostą jéj równą. *Jak. Math.* 3, 110. Prostujący się po nagięciu, przychodzący ku swéj prostości, jak łuk, miecz, laska. *Cn. Th.* sprężysty, elastisch, voll Federkraft, Schnellkraft. — *Fig.* Rozumem żywot prostuje. *Cn. Th.* dyryguje, kieruje: richten, lenken, leiten. W dojrzałych leciech od mądrego być nauczanym i prostowanym, nie jest sromota. *Pilch. Sen. list.* 278. Jedne nauki zaostrzają dowcip, drugie go prostują albo kształcą. *Gol. Wym.* 113. Oświecony naukami rozum, a uprostowane szlachetnemi obyczajami serce. *Zab.* 4, 99. *Rad.* Pasterz owce laską i głosem prostuje. *P. Kchan Jer* 301. (rządzi). Prostować do czego, ku czemu = kierować, hinleiten. Trojden wszystek żywot swój do wojny i krwi rozlania prostował. *Stryjk.* 301. Życie ku większéj czci i chwale boga prostował. *Wys. Ign.* 9. PROSTOWIERNY, a, e, — ie *adverb.*, po prostu wierzący, (cf. łatwowierny, prędkowierny); gerade zu glaubend, den Köhlerglauben besitzend. Prostowierne baby *Mon.* 65, 522. PROSTOWŁOSY, a, e, *PRZEZTOWŁOSY, *BEZTOWŁOSY; *Boh.* prostowlasy, roprostowlasáti; *Ross.* простоволосый; *Eccl.* прямовласый: z rozpuszczonemi włosami, kosami, bez czepca, na znak panieństwa: mit fliegendem Haare, ohne Haube, zum Zeichen der Jungfrauschaft. We dnie, w nocy, przy ziemi pod niebem kuczała, Naguczko *beztowłosa, pomierzwiwszy włosy; *nudis incompta capillis*. *Żebr. Ow.* 86. Dąbrowka chodziła zawsze prostowłosa, jako jest obyczaj w Czechach abo w Niemcach. *Gwagn.* 30. *Przestowłosa. *Biel. Św.* 166 *b.* Chodziła zawzdy *przestowłosa w wieńcu i w koronie. *Biel. Hst.* 344. Gryfina *przestowłosa chodziła na sześć lat szedłszy za Leszka *Biel.* 157. *Przestowłosa komu Radaś w swoim domu? *Petr. Hor. A* 4 *b.* — ǂ *Transl. fig* Jeszcze dobrze zgrzybiały świat się nie odmłodzi, A już wiosna po łąkach prostowłosa chodzi. *Zimor. Siel.* 215. panieńska. PROSTPOŁOŻENIE, ia, *n* n. p. W prostopołożeniu z słońcem jest księżyc na nowiu i pod czas pełni, gdzie albo w złączeniu, albo przeciwpołożeniu bywa. *Hub. Wst.* 299. *in syzygiis*, w prostym położeniu względem słońca, w prostéj linii z nim, in gerader Richtung.

PROSTY, a, e, Prostszy, Prościejszy *Comp.*, PROŚCIUCHNY, PROŚCIUTEŃKI, PROSCIUTKI *intensiv.*; *Boh.* prosty, přjmý, (cf. uprzejmy); *Sorab.* 1. runy, (cf. równy); *Vind.* vraven, proversten, povſignjen; *Slav.* pravi; *Rag.* prîprost; *Bosn.* upravan, prav; *Ross.* простый, (cf. *prezig. Adlg.*); niekrzywy, *prawy, grade, nicht krumm. (*Carn.* prost *liber*, *caelebs*, prostnik *liber baro*, prostnya *baronia*, resprostiti = *liberare*; *Vind.* prost, sam svoi, nepodloshen = sobie pan; poprostiti = uwolnić; *Sorab.* 1. wobprostnu, zaprostnu *obtorpesco*; *Croat.* prezt, prószt *liber*, *solutus*, *incoactus*; *Croat.* opraschati = wybaczyć; *Rag.* próst *sui juris*, *liculus*; *Slav.* prost = wolny; *Slav.* oprostiti *ignoscere*; *Bosn* próst *liberalis*, *licitus*; *Ross.* простить, прощать wybaczyć, прощай bądź zdrów; *Eccl.* простимый, прощательный *ignoscendus*). Proste linie zawsze jednakowy kierunek zachowują, są zatym najkrótszą drogą między dwoma punktami *Łesk.* 5. *Jak. Math.* 1, 5. *Geom.* 4. *Grzep. C* 2. Nieprosta linia może być okrągła, zatoczona, krzywa, zamotana. *Grzep. Geom. C* 2. Linia prosta krewności, *ob.* Linia. — Kąt prosty, *rectus*, gdy jedno z jego ramion nie nakłania się ku drugiemu. *Jak. Math.* 1, 15 *Haur. Ek* 24. *Łesk.* 9. — Droga prościuteńka. *Teat.* 22, 115. schnurgrade; Oesterr. kerzengrade; *Ross.* прямица Kto idzie prostą drogą, ma swe stanowisko ostateczne; błąkacz nie zna terminu. *Pilch. Sen. list.* 125. Który prostą drogą sprawiedliwą idzie, nazywają go symplakiem. *Teat.* 22. *b*, 126. — *Prov. Sorab.* 2. Rowno ako motele, kschiwe ako rescheno; proste jak motowidło, krzywe jak wrzeciono; *contradictoria*, *impossibilia*. Przekop prostemi ścianami brany, gdy tyleż na dnie strona od strony, ile na wierzchu brzeg od brzegą. *Warg. Cez.* 197. Prosty wzgórę = prostopadły, perpendykularny, pionowy; *Vind.* ràun, glih'hor, hor'glih, gorstegnjen, gorsraunan, senkrecht, grade in die Höhe. Cedr drzewo, wysoko, prościusieńko, gładko bez sęków roście. *Chmiel.* 1, 639. — §. Prosty, nieskładany; einfach, grade, nicht zusammengesetzt. Ilkość prosta, *quantitas incomplexa*, która jedną lub kilką liter wciąż bez żadnego znaku lub związku wyraża się. *Ustrz. Alg.* 7. Reguła trzech prosta. *Jak Math.* 1, 154. Prosty takt w muzyce, ma w sobie cztery ćwierćnoty, czyli fuzy proste. *Magier. Mskr.* — *W gramat.* Stopień prosty, *Eccl.* положительный, *gradus positivus*. — §. Prosty, bez przysady, po prostu zrobiony; grade, ohne Beysatz, schlicht. Kitajki duple łokieć złotych 2; prostéj groszy 10. *Gost. Gor.* 78. (pojedynczej, ordynaryjnej). Zapisał mu prostym długiem na wiosce kilka tysięcy. *Kras. Doś.* 64. realnym, rzetelnym długiem, jak gdyby mu w gotowiznie pożyczono, grade Schuld. Pozwany może rok przewlec prostą niemocą, (zwyczajną, przypadkową, któréj dowodzić nie trzeba), a wtory prawdziwą niemocą; a potym przysięże, iż na ten czas był niemocen prawdziwą chorobą. *Herb. Stat.* 460. Prostemi słowy mu to obiecał. *Chełm. Pr.* 156. (po prostu, grade zu, mit dürren Worten). — §. Niewytworny, pospolity; schlicht, schlecht, nicht trefflich, gemein. Nie prostejeś roboty człek, nie prostej mamki, Domy, wsi tobie stawiać i zakładać zamki. *Gaw. Siel.* 365. Bogacą się nie sposobami przystojnemi, przynajmniej kształtnemi, ale tak prostym zdzierstwem, jak się spodziewać można po ludziach podłego rodu. *Kłok. Turk.* 78. Jak mię już z prostego wziął regestru.... *Teat.* 45, 122. (z ostatniego rejestru, ostatniemi słowy mię wyłajał, auf die niedrigste Art). Prosta jest mowa prawdy, nie potrzebuje wielkich zalotów i wywodów, sama się zaleca i okazuje każdemu. *Gil. Post.* 99 *b.* Wyłączył nowicyusze i prostą, która czytać nie umie, bracią. *Birk. Dom.* 145, (*Vind.* preprost; *Hung.* paraszt *incultus*). Co lepiéj jest, prostym być, czyli czystym a uczonym człowiekiem! *Gacz. Wych. II* 4. Prosty, prostego stanu, gminny, prosty człowiek, gemeiner Mann, prosty żołnierz, gemeyn, ein gemeiner Soldat, ein Gemeiner; *Slov.* sprostý; *Slav.* prosti; (*Hung.* paraszt = chłop; *Ross.* рядовый, рядовичь, простолюдный, простонародный, простолюдинъ, простолюдинка. U boga w równym szacunku najprostszy kmiotek z monarchą najwyższym. *Boh. Kom.* 3, 278. Prościuchna i wiejska dziewoja. *Min. Ryt.* 2, 176. Prostego stanu lud, prosty lud *Ross.* простолюдинство. Wojsko Rosyjskie, co do prostego żołnierza składa się z ludzi krajowych. *Pam.* 84, 263. Kiedyż sztuce natura dobre wzory daje? W ten czas, kiedy panują proste obyczaje. *Dmoch. Szt. R.* 84. niewykwintne, nieprzesadne, niewinne, skromne, prawe; schlichte, grade, biedre Sitten. Job uprzejmy, a prosty, i bojący się boga. 1 *Leop. Job.* 1, 1. *et* 2, 3. Z szczérym a prostym do boga sercem, szli przodkowie nasi na pogańskie żelaza. *Sk. Żyw.* 1, 253. Gdy wolą nasze czynimy, serce krzywe mamy; ale gdy wolą swą woli bożéj poddajemy, w ten czas prostego serca bywamy. *Hrbst. Nauk. d* 4 *b.* Prosty człowiek, starego świata abo wieku. *Cn. Ad* 932. Prosty człowiek, niechytry, starego świata, starych ludzi. *Cn. Th.*, cf. staropolski; (*Croat.* priproszt, lagodën; *Ross.* прямый, прямикъ. PROSTYNIA, i, *ż.*, prostość, prosta płaszczyzna, eine grade Fläche. U szynwagi uważaj, aby doskonała była prostynia *Stroj Staw. C.* Owieczka stracona nie umie na drogę dobrą sama przez się nawrócić się, a prostyniami sprawować. *Gil. Post.* 195. prostą drogą iść.

Pochodz. *prościć*; *naprościć*, *napraszczać*, *naprostować*, *sprostać*, *stawnoprost*, *wyprostować*, *rozprostować*, *bezprostowny*.

PROSZAK, a, *n.*, natrętny prosiciel, ein zudringlicher Bitter. Sprosne jest proszenie urzędu, nie tylko temu, który prosi, ale i tym, co takowym proszakom pobłażają; ale łacno wszeteczność takowych proszaków zahamować. *Modrz. Baz.* 173. Proszak, *procax. Cn. Syn.* 715. (*Slav.* prosjàk; *Eccl.* прошакъ żebrak, *ob.* *Proszeniec.

PROSZCZEK, szczka, *m*, *abrotomum sylvestre*, wilde Stabswurz. *Tr.*

PROSZĘ, *ob.* Prosić.

PRÓSZĘ, *ob.* Prószyć, *Pruszyć. PROSZEK, szka, *m.*, PROSZECZEK, czka, *m.*, *dem. nom.* proch; (*Boh.* prášek, (*Boh.* etc. prst *terra pulverea*); *Sorab.* 1. próschk; *Sorab.* 2. proschk; *Croat.* prassecz; *Hung.* porotska; *Bosn.* prascjak; *Rag.* prâscjak; *Vind.* prahez, droben prah, ſhtu-

pa: *Ross.* порошокъ *pulvisculus, atomus*); pełek: *Ross.* пылинка, ein Stäubchen, Sonnenstäubchen. Żadnego proszka nań upaść nie radziby. *Glicz. Wych. E* 4. (strzega jak źrzenicy, jak oka w głowie). Powiadali, dusze być *ex atomis*, z owych w słońcu pokazujących się proszeczków. *Sak. Dusz.* 28. Ostro widząc, w inszych proszek, a w sobie tramu nie bacza. *Sekl.* 27. (*Ros.* порошина, порошинка ziarno prochowe). — *Medic.* Proszek, medykament wnętrzny suchy, na subtelne części utarty. *Krup.* 5, 271. ein Pulver aus der Apotheke. Oszustowie noszą proszki farby różne mające, które Berlińskiemi, Halskiemi, Paryskiemi nazywają. *Krup.* 5, 560. — †PROSZENIEC, ńca, *m.*, prosiciel, prośca, der Bitter, cf. proszak. Ten proszeńcem, kto prosi. *Żebr. Ow.* 67). — PROSZKOKRĄG, ęgu, *m.*, *atmosphaera*. *Boq. Duś.* 1, 115 *Torz. Skl.* 117; powietrzokrąg, der Dunstkreis. PROSZKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, w proch lub proszek obracać; *Vind.* sesprashiti; *Slov.* prášiti, na prach rozetřjti; *Hung.* porrátenni; *Eccl.* пращу, въ прахъ обращаю, pulvern, pulverisiren, zu Pulver stoßen. Proszkowanie, pulweryzacya, rozdrobnienie jakiego ciała, za pomocą narzędzi, na najmniejsze cząstki. *Mier. Mskr.* PROSZNISTY, PROSZYSTY, a, e, pełen pełu, prochu; voll Staub, staubig; *Boh. et Slov.* prašný; *Hung.* poros; *Sorab.* 1. proschníwé; *Carn.* prashan; *Vind.* prashen, praha poun, prahen, prashno; *Croat.* prassni; *Rag.* prasciv; *Ross.* пыльный, пыловатый. Szkodliwe jest chodzenie pod czas dróg proszystych suchotnikom. *Krup.* 5, 575. Skiby prosznistе lato piecze słońcem rozpalone. *Otw. Wirg.* 577. Ziemia proszysta, *Boh.* prst; *Eccl.* пръсть, земля чистая и мѣлкая. PRÓSZYĆ, *PRUSZYĆ, -ył, -y, *cz. niedok.*, prochem posypywać, okrywać; *Boh.* prašiti; *Carn.* prashim, prashil, prashiti; *Vind.* prashiti, smietiti; (cf. perfhi; *Boh.* prši mży, drobny deszcz pada, jak proch); *Croat.* prashiti, prâssim; *Dal.* prasiti; *Hung.* porozni; *Bosn. et Rag.* prasciti; *Ross.* порошить, пылить, bestäuben, mit Staub bedecken. Swą pamięć popiołem *prusze. *Kulig. Her.* 282. (cf. kurzyć, przykurzać). Zima zawieruchą kręci, Śniegiem po chatach *prusząc i stodołach. *Jabł. Buk. U b. et R 2 b.*

PROTEGOWAĆ kogo, *cz. niedok.*, szczycić go, pod obronę go brać, opiekać się nim, einem Schutz angedeihen lassen; *Ross.* покровительствовать, ходатайствовать. PROTEKCYA, yi, *ż.*, obrona, ochrona, szczyt, opieka, Schutz; *Ross.* опасъ, покровительство, ходатайство. Dufała protekcyi książęcia. *Sk. Żyw.* 2, 433. Pieniędzmi łatwo protekcyi nabyć. *Teat.* 49, 58. PROTEKTOR, a, *m.*, obrońca, opiekujący się kim, der Beschützer; *Vind.* obvarni gospud, obranenik, savetnik, branezhi gospud; *Croat.* zaschitnik; *Rag.* odvjetnik, branitegl, zasctitiitegl, obranitegl; *Ross.* покровитель, ходатай, предстатель, способствователь; *Eccl.* протикторъ, защитникъ, покровитель. Polska miewała jednego z kardynałów w Rzymie swoim protektorem, który w interesach jej u dworu papiezkiego wdawał się. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 106. *W rodz. żeńsk.* PROTEKTORKA; *Rag.* odvjetniza, braniteglіza, obraniteglіza; *Ross.* покровительница, ходатайница, предстательница; *ob.* Orędowniczka. PROTESTACYA, yi, *ż.*, oświadczenie sądowe, die gerichtliche Protestation. Manifest, inaczej protestacya, skarga, żałoba, jest oświadczenie przed aktami woli naszej, albo ku zapobieżeniu szkody publicznej, albo ku zaskarżaniu już udziałanej. Niegdyś protestacya do samych spraw uczynkowych, manifest zaś tylko do spraw *juris* ściągał się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 58. *Kras. Zb.* 2, 417. PROTESTANT, a, *m.*, luter, wyznania ewanielicko Augsburskiego, od protestacyi na sejmie w Spirze 1529 r. zaniesionéj; po pokoju Westfalskim i ewanielickoreformowanych pod tym nazwiskiem objęto; *Slov.* protestant; *Hung.* protestáns, der Protestant. *Adj* PROTESTANTSKI, a, ie, protestantisch. PROTESTOWAĆ, *inter. niedok.*, PROTESTOWAĆ się, *recipr. niedok.*, protestacyą czynić, oświadczać się, protestiren. Protestować się przeciwko jakiej materyi. *Leszcz. Gł.* 75.

PROTOKOŁ, u, *m.*, spis, spisek; *Rag.* mattiza, das Protocol. Protokoły są księgi, w których transakcye i prawne wyroki sądowe umieszczają się. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 44. W protokole co zapisać. *Leszcz. Gł.* 79. PROTOKOLISTA, y, *m.*, protokoł utrzymujący, der Protocollist; podpisek. *Cn. Syn.* 867. *Sorab.* 1. zapiszwar; *Ross.* письмоводитель; *Eccl.* книговодитель.

PROTOPOP, a, *m.*, *Graec.* πρωτοπαπᾶς, pop Ruski z przedniéh, pierwszy pop, ein griechischer Oberpriester. *Birk. Exorb. C* 3. Podobnież PROTOARCHIMANDRYTA, t. j. pierwszy z archim., der Oberarchimandrit. PROTOARCHIMANDRYA czyli generalstwo. *Steb. pr.*, godność protoarchimandryty. *Adj.* PROTOARCHIMANDRYCZNY. *Steb.* 2, 440. — PROTOMĘCZENNIK, pierwszy czyli celny z męczenników; *Rag.* parvomuccenik, *protomartyr.* — PROTOMEDYK, pierwszy z lekarzów; *Rag.* parvoljekâr; *Eccl.* архиврачъ; urząd protomedyka, *Rag.* parvoljekarstvo. — PROTONOTARYUSZ; *Rag.* glavopîsalaz; parvopîsarstvo urząd protonotarusza. — i t. podobne.

PROTUNKOWY, a, e, PROTUNKOWO *adverb.*, z *Łac.* doczesny, doraźny, na ten raz, tymczasowy; für dießmal, einstweilig. Protunkowo naznaczono półtora pogłównego żydowskiego. *Gaz. Nar.* 172. W czasie niewoli lub śmierci hetmana, do sejmu należy nominacya wodzów protunkowych. *Nar. Hst.* 7, 69.

PRÓTY, *PRUTY, *ob.* Próć.

PROWA, y, *ż.*, n. p. Obywatele morza Niemieckiego Radogosta, Świętowita, k' temu Prowę za bogi wyznawali. *Krom.* 56. eine Gottheit der Ostseebewohner. cf. *Lat.* Proba.

PROWADZIĆ, -ił, -i *cz. niedok.*; *Boh.* prowesti, prowoditi, prowazeti; *Dal.* zaprovoditi; *Vind.* voditi (*ob.* Wieść, wodzić), vosit, vifhati, pelat, pölat; *Carn.* pelâm, pélâti, pelém, tûram; *Croat.* szprevagyam, pèlyam, pelyati, (szprevájam *comitor*); *Rag.* sprovoditti *parentare*; *Bosn.* prattiti; *Ross.* проводить, (спровадить, спроваживаю sekretnie na bok sprzątać, cf. uprowadzić); — prowadzić kogo, co, wieść; führen, leiten, *phys. et moral.* Za rękę kogo dokąd prowadzić. *Kłok. Turk.* 122. Z sobą prowadzić *Ross.* соввести, соввожду. Drugich prowa-

dzimy a sami błądzimy. *Cn. Ad.* 215. (sami błądzimy, a drugich rządzimy; sobie głupi, drugim mądry). Izali może ślepy ślepego prowadzić, azaż nie obadwa w dół wpadają? *Sk. Kaz.* 275. *W. Math.* 15, 14. drogę ukazać, den Weg zeigen, führen. Ogrodnik wody po ogrodzie swoim, jak i kędy chce prowadzi: każe im czasem do góry: idą; każe kołem: idą kołem. *Bals Pod.* 5. W sztucznych prowadzeniach wody w górę, (Wasserleitungen), wiele czyni przycisk powietrza na wodę. *Kluk. Kop.* 1, 99. Prowadzić rów, einen Graben führen. *Cn. Th.* (ob. bić rów). Prowadzić kogo z świecą, poświecać mu, przyświecać, einem vorleuchten. Odeładzi Antolowicz, którego Wydrwicz prowadzi oczyma. *Teat.* 24, 99. (*Czart*, oczy jego za nim patrzą, er begleitet ihn mit seinen Augen). Jażże się nie baw, litościwe nieba Niech cię prowadzą szczęśliwie, gdzie trzeba. *Past. Fid.* 148. Niech cię pan bóg prowadzi. *Teat.* 51, 101. niech cię ma w swojej opiece, der Himmel geleite dich. Pierwsze złoczyństwo do drugich prowadzi. *Star. Num.* 2, 29. (drogę toruje).

§. *Transl.* Prowadzić = utrzymywać co, ciągle co kontynuować, wciąż robić, wykonywać: führen, fortsetzen, anhaltend machen, treiben. Jaka, jakim to mowę prowadzi sposobem, jaki to rozum! *Teat.* 50. *b*, 97. das Gespräch führen, unterhalten. Krótko, bez mocno Atryd rzecz swoję prowadził, I choć młody, na słowa nie wiele się sadził. *Dmoch. Il.* 75. Tobich tylko ujdzie to szmeniu Długie dyskursy prowadzić po swemu? *Chrośc. Job.* 42. Usłyszałem u drzwi rozmowę dwóch osób, które dość ją głośno prowadziły. *Teat.* 50. *c*, 88. Z Syrenami żart, ze mną dyskurs prowadził. *Ustrz. Troi.* 55. Przypomniałem mu na czym mówić przestał: on zaś tak dalej rzecz prowadził. *Kras. Pod.* 2, 155. er fuhr so fort. — Prowadzić sprawę jaką, *prosequi*. *Cn. Th.*, eine Streitsache führen, fortsetzen. Do sądu przychodzą, sprawy swe prowadzić. *Szczerb. Sax.* 1. (wytoczyć). Prowadzić co do końca bez przerwania, konać co, dokonywać. *Cn. Th.*, etwas durchführen, durchzusetzen suchen. Prowadzić życie = pędzić życie, leben, ein Leben führen. Starożytnościa postępkami i cnotą staropolską wiek swój prowadził. *Falib.* A 1. dni swoje pędził, er brachte seine Tage hin. — Prowadzić handel. *Teat.* 27, 14. bawić się, trudnić się handlem, utrzymywać handel, kupczyć, einen Handel führen. Na opatrzenie zdrowia swego koszt wielki prowadził. *Falib. D* 5. ciągle łożył, wytrzymywał, große Kosten anhaltend verwenden auf etwas. Dobrze umiała dom swój prowadzić. *Kniaź. Poez.* 3, 117. rządzić, utrzymywać; das Hauswesen führen, leiten, erhalten. Okropną figurę prowadzić musi żona taka. *Zab.* 16, 15. okropną rolę grać, figurę prezentować; eine schreckliche Figur spielen, vorstellen. Chce większą nad stan swój figurę prowadzić. *Teat.* 54. *b*, *B* 1 *j*. Innych to gniewa, którzy tyleż najwynosłości, ale mniej intraty, niż ów, który figurę większą większym kosztem prowadzi. *Mon.* 70, 555. Wielką okazałość małym kosztem prowadzą. *Mon.* 75, 761. — §. Od początku prowadzić co, z przodku poczynać. *Cn. Th.* 1552. wywodzić, wyprowadzać, *ab ovo*; anheben, ableiten, herleiten. — §. Prowadzić kogo poczesnie, odprowadzać, *prosequi abeuntem*. *Cn. Th.* einem das Geleite geben. Prowadzenie kogo poczesne; *pompa solennis, deductio alicujus*. *Cn. Th.* Prowadzić kogo do grobu; *ducere funus alicui*. *Cn. Th.*, zu Grabe geleiten; ob. *Prowad. PROWADZIĆ się *recipr.*, przeprowadzać się, przenosić się, wyprowadzać się: umziehen, ausziehen, einziehen. Prowadź się stąd = precz stąd, fora, won! *Carn.* poberi se! hebe dich weg, packe dich fort! Prowadź się stąd Katylino, uczyń koniec naszym trwogom. *Nag. Cyc.* 19. — §. Prowadzić się, iść wspaniale, na palcach stąpać, boki podejmować, einher stolziren. cf. *Talem se laeta ferebat*. *Cn. Th.* 240. — §. A z nim się tak prowadziły rady, Jednak przeciwko śmierci nie nalazł porady. *Groch. W.* 519. wiodły się wciąż, ciągnęły się pomyślnie, nie urwały mu się, sie gingen ihm anhaltend.

PROWADZENIE, ia, *n.*, *PROWAD, u, *m.*, *Apocop.* das Führen, Leiten, Geleiten. Widzę nieszczęsny prowad płci obojéj, Słyszę płacz, i skwierk, w stryczkach młodzi twojéj. *Miask. Ryt.* 2, 73. Przez prowad nocny, i żałosne trwogi, Kat polewał krwią niewinną progi. *ib.* 132. Przez dalszy prowad, i łysej wierzch skały, Gdzie niżli doszedł, siły w nim ustały. *ib.* 157. Słuchajmy trochę o prowadzie ciała Do grobu; Gdy się tedy rusza konie z trumną... *Opal. Sat.* 20. Leichenbegängniß, Geleitung zu Grabe, kondukt; *Boh.* průvod; *Rag.* sprovod, sprovodjenje, ukòp, (sprovodni, ukopni *exequialis*); *Croat.* szprévod *comitatus*, *funus*, szprevodni *funebris*, *exequialis*). Poglądajmyż często na ten żałosny prowad młodzieńca zmarłego. *Dambr.* 456. Ten prowad ujrzeć nie zawadzi; *videamus miserabile funus*. *Żebr. Ow.* 571. PROWADZICIEL, a, *m.*; *Vind.* vodnik, pelanz, vihar; *Croat.* pelyavecz; *Ross.* проводникъ, наставникъ; który kogo albo co prowadzi, der Führer, der Geleiter. Bega miał za prowadziciela. *Leszcz. II. S.* 207. za wodza, przewodnika. — Prowadziciel czyj poczesny, *deductor*. *Cn. Th.* der Ehrenbegleiter; cf. przystaw; *Croat.* szprevoditel, sprevagyavecz *assecla*, *comes*. — W rodz. żeńsk. PROWADZICIELKA: *Vind.* vitharzha, vodniza; *Ross.* наставница.

Pochodz. pod *wieść*, *wiodę*.

PROWANA, *herb*; orzeł biały, na piersiach trzyma tarczę na 4 części podzieloną, w pierwszej kolumna, w drugiej winna latorostka z trzema winnemi gronami; w trzeciej znowu kolumna; w ostatniej taż latorośl: na hełmie kolumna. *Kurop.* 3, 11. ein Wappen.

PROWENT, u, *m.*, intrata, dochód, urodzaj, krescencya; Einnahme, Einkünfte; *Boh.* weynos, weynosek, (cf. wynosi co). Między prowentami skarbu jest pogłówne żydowskie policzone. *Leszcz. Gl.* 128. PROWENTOWY, a, e, od prowentów dochodowy: Einnahme=, Einkünfte=; *Boh.* weynosný. Pisarz prowentowy. *Kras. Pod.* 2, 24. — PROWIANT, u, *m.*, municya, żywności wojskowe, der Proviant; *Sorab.* 2. prowiant; *Boh.* spjže, (ob. Śpiża); *Carn.* fròsta, hrana; *Vind.* protiant, fronta, saklada, shaloshenje, jedni salog, jestvina, hrana, hranje; *Croat.* profunt, brassno. *Ross.* припасы, провіантъ, хлѣбный запасъ. PROWIANTMAGISTER, stra, *m.*, der Proviantmeister; *Sorab.* 1. proviantmizter, żiwnoſcze zastoynik; *Carn.*

hranik: *Croat.* profuntàr, brassnàr; *Eccl.* житохранитель; *Ross.* провіянтмейстеръ, (cf. 'picownik). PROWIANTOWAĆ *cz. niedok.*, uprawiantować *dok.*, w żywność opatrywać, proviantiren. Chléb i wino, to potrzebniejsze, niż bielizna; jakżeś mi się przednie uprowiantowała. *Teat.* 52. *b*, 84. PROWIANTOWY, a, e, od prowiantu, do żywności należny, 'picowny, Proviant=. Prowiantowy wóz. *Tr.* PROWIDOWAĆ kogo *cz. niedok.*, uprowidować *dok.* = opatrzyć kogo, einen versorgen. Zawsze prowiduje sług swoich opatrzność. *Sk. Zyw.* 1, 598. O prowidowaniu wojska. *Papr. W.* 1, 455. Fregata uprowidowana na 6 miesięcy *ib.* 1, 577. PROWINCYA, yi, *ż.*, cf. powiat, eine Provinz; *Rag.* darxàva (cf. dzierżawa), rusàgh; *Ross.* область, (cf. władza). Część krainy znaczněj składająca powszechność znamienitego państwa. *Kras. Zb.* 2, 418. Polska zawiera trzy wielkie prowincye: Wielkopolska, Małopolska, Litewska. *Leszcz. Gl.* 41. Państwa, które lud Rzymski wojną podbił, nazywano prowincyami *Pauh. Sal.* 158. Prowincya duchowna, zakonna, powiat duchowny, die Provinz eines geistlichen Ordens. *Kras. Zb.* 2, 418, *ob.* Prowincyał. — §. *Transl.* Ja tylko sposoby do nabycia fortuny pokazuję: jak się przy niej utrzymać, już nie wchodzi w moję prowincyą. *Teat.* 1, 51. już nie mego urzędu, nie do mnie należy, ist meines Amtes nicht. PROWINCYAŁ, a, *m.*; *Sorab.* 1. krayowné predkstoyičžer; *Rag.* darxàvnik, (cf. dzierżawca); przełożony nad klasztorami jednej zakonnej prowincyi. *Kras. Zb.* 2, 418, der Ordensprovincial. PROWINCYALSKI, a, ie, do prowincyała należący, dem Provincial gehörig. PROWINCYALNY, a, e, od prowincyi, Provincial=; *Rag.* darxavski; *Ross.* областный, (cf. powiatowy). Różnili się dawniej więksi kasztelanowie od mniejszych, rozległością juryzdykcyi, ztąd pierwszych prowincyalnemi, drugich powiatowemi zwano. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 165. PROWINCYALSTWO, a, *n.* godność prowincyalska, die Würde eines Provincials. — PROWIZOR, a, *m.*, opatrzyciel szpitalny, aptekarski etc., der Provisor eines Hospitals, einer Apotheke ec. *Tr.* — PROWIZYA, yi, *ż.*, PROWIZYJKA, i, *ż.*, *dem.*, prowizya żywności, opatrzenie w żywność, śpiża, prowiant, zapas; Mundprovision, Vorrath. Nazajutrz wiele żywności do klasztoru przyszło, i powiadali ci, którzy tę prowizyą przyprowadzili, iż ta była od pewnych panów. *Sk. Zyw.* 2, 26. Prowizya, na stan jaki opatrzenie, dochód: Versorgung, Besoldung, Gehalt. *Cn. Th.*, cf. 'obrok. — §. Prowizya w prawie, zysk od sumy pożyczonéj, wracający się pożyczającemu; nad miarę wyciągniony staje się lichwą. *Kras. Zb.* 2, 419. procent, interes, 'sowitość: Interessen, Zinsen, Provision; *Croat.* haszen od penez, interesh, (cf. płat, w płat wziąć, cf. 'płatować = prowizyą płacić). Prowizye od prowizyi nigdy brane być nie mają. *Gal. Cyw.* 3, 224. Wielkie sumy i na prowizyach i w gotowiznie zostawił. *Kras. Pod.* 2, 29. Trwożył się, czy z prowizyjką panicz nie ucieczе. *Kras. Sat.* 45. — PROWOKOWAĆ *cz. niedok.*, odwoływać się, sich abberufen. Do samego pisma prowokuję. *W. Post. W.* 3, 190.

PROZA, y, *ż.*, mowa niewiązana, die Prosa; *Sorab.* 1. romadna, newazana retž. W cerkwi na godzinach zamiast psalmów proza czytana bywa. *Pim. Kam.* 226. text prozą ułożony = PROŻAICZNY, a, e, *adject.*

PROZAPAS, [pro zapas, *Praep.* pro *et Subst.* zapas 2], na zapas, wprozapas, na doredziu; in Vorrath, auf den Nothfall. Żołnierz aby miał amunicyą i kartusze prozopas. *Tr.*, *ob.* Zapas.

PROŻBA, *ob.* Prośba.

PROŻEK, żka, *m.*, *dem. nom.* Próg *qu. v.*, eine kleine Schwelle; *Ross.* порожекъ. — §. Prożek, prożeczek u skrzypców, na którym strony leżą. *Tr.* das Greifbret auf der Violine.

PRÓŻEN, *ob.* Próżny.

PROZERPINA, y, *ż.*, bogini piekła: *Boh.* Ninwa; (cf. Nya = Pluto); *Carn.* Ninga, Hudina, Nozhniza.

PROZEUGMA, *fig. rhetor.*; *Slov.* predowázalka.

PRÓŻNIA, i, *ż.*, próżne miejsce, der leere Raum. Ciała w próżni (*in vacuo*) spadają bez żadnej odmiany biegu sprawionego ciężkością. *Hub. Mech.* 19. PRÓŻNIACKI, a, e, ie, PRÓŻNIACZY, a, e, nieroboczy, gnuśny; *Slov.* zahalčiwý; *Ross.* праздиолюбый, müssiggängerisch, müssig, faullenzerisch. Błaznować wolą niż robić, tym talentem się spodoba każda próżniacka osoba. *Zab.* 15, 179. *Nagł.* Zageściły się rozboje dla zuchwałości próżniaczego hultajstwa. *Nar. Hst.* 6, 9. Żyć jak szlachta umyślili, po próżniacku. *Jak. Baj.* 90. PRÓŻNIACZKA, i, *ż.*, kobieta nierobocza, próżnująca, lubiąca próżnować, eine Müssiggängerinn. Zalotnice, kartownice, próżniaczki, strojnisie, zbytnickie. *Mon.* 71, 609. PRÓŻNIACTWO, a, *n.*; *Ross.* праздность, праздиолюбство, праздиолюбіе, тунеядство; próżnowanie, niepracowitość, der Müssiggang. — §. *Collect.* Ludzie próżniaki, próżnujący; müssiges Volk, Müssiggänger. Próżniactwo woli stać i nic nie robić, niżeli się dać tamo nająć. *Lach. Kaz.* 1, 524. PRÓŻNIAK, a, *m.*; *Boh.* zahalec; *Bosn.* ispraznik; *Rag.* izpraznik; *Sorab.* 1. próznik; *Dal.* praznik; (*Croat.* praznik *fornicator*); *Carn.* postopâzh; *Vind.* bresdelnik, pohajenik, baidou (*ob.* Bajda), mahovez; (*Ross.* порожнякъ próżny wóz); *Ross.* праздиолюбецъ, шалберъ, (cf. szalbierz); lubiący próżnować, próżnujący, nieroboczy; ein Müssiggänger, Faullenzer. Tylko próżniacy są przyczyną złego w społeczności; w towarzystwie każdy próżniak jest znakiem pewnym, że jakiś obywatel krzywdę cierpi. *Przestr.* 157. Szczéry próżniak, kart, tutuniu i kielicha pilnujący. *Mon.* 65, 33. *Prov. Vind.* Baba gobe shenje, dedei stershe korenje, fin poufhe striela, hzhi pufhe diela = babą gąbki zbiera, dziad struże korzenie, syn ślimaki strzela, córka lalki działa = wszyscy próżniacy, cf. bąki strzelać. — §. Próżniakiem = próżnując, müßig. Jakoby nie było co robić, próżniakiem u wrot stoisz. *Teat.* 42. *d*, *D d*. W domu tylko próżniakiem siedzi, i nic dobrego nie czyni. *Lach. Kaz.* 1, 70. ''PRÓŻNIĆ, 'PRAŻNIĆ, -ił, -i, *cz. niedok.*; *Boh.* prazdniti; *Sorab.* 1. prožnu; *Croat.* praznim; *Carn.* prasniti; *Vind.* prasniti, sprasniti, poprasniti, isprasnuvati; *Ross.* порожнить; wypróżniać, próżnym uczynić; leeren, leer machen. Światło i ciemnota w wiecznej przemianie Zastępując i próżniąc wzajemne mieszkanie Przyjemne dla nas w chwilach sprawują koleje. *Przyb. Milt.*

175. 'Przecz głupich i szalonych miłości nie 'praźnisz? *exeutis*. *Żebr. Ow.* 240. (pozbawić miłości, wyzuć z miłości). PRÓŻNICA, y, *ż.*, próżność, próżnota, próżna rzecz, eine leere eitle Sache. Starać się dziś o przyjaźń, mam to za próżnicę, Chléb a grosz pobratają z pany i woźnice. *Jag. Gr. B* 3. Niech człek pogardza tą wszystka próżnicą, Ażeby się stał dla boga świątnicą. *Leszcz. H. S.* 140. — §. W swych chwilach odetchnienia czuję jakaś, że tak rzekę próżnicę, którą najlepiéj jedyna przyjaźń jéj napełnić potrafi. *Mon.* 76, 761. czczość, Leere, Leerheit. — §. Po próżnicy, *ob.* Popróżnicy. PRÓŻNO *adverb.*, Próżniuteńko, Próżniusieńko, Próżniuchno, Próżniutko *intensive*; *Boh.* prázdno; *Slav.* praznu; *Ross.* праздно; nic nie zawierając, czczo, goło, leer. Próżno idę, nie niosę nic, z gołemi rękami. *Cn. Th.* — §. Darmo, daremnie, bezskutecznie; *Boh.* naprázdno; *Carn.* sabstojn, sadstojn; *Vind.* sabstoin, sastoin, obstoin, sauman, uman, prasen; *Croat.* sauman, zahmán; *Dal.* za ludu; *Rag.* màn, màn, za lùlu, za mán; *Ross* напрасно, всуе, суе, суетно, вгунѣ, тщетно; *Eccl.* вотще, загщее, тоунѥ, vergebens, vergeblich. Piotr bez Pana nic nie mógł usilną pracą swą wskórać, próżno robił, próżno sieci miotał, darmo się czuciem nocnym pracował. *Żarn. Post* 2, 330 *b.* Próżno temu skrzypać, co nie chce 'wykrzykać. *Cn. Ad.* 934, (cf. mów ty ścienie; cf. groch na ścianę rzucić). Głuchemu próżno co powiadać, bo nie słyszy. *Biel.* 336. (nie pomaga głuchemu piszczek, cf. 'szkoda). Próżno wyglądam, i nie mogę postrzedz Klarysy. *Teat.* 6, 55. Próżno co czynić, wodę z morza przelewać, *litus arare*. *Macz.*, (cf. drzwi do lasa; piasek liczyć). Ten, który się próżno bawi, niemałe przynosi szkody. *Pilch. Sen. list.* 263. (nieużytecznie). Strzała twoja nigdy próżno nie wyszła, a miecz twój niedarmo się zamierzył. *Sk. Kaz.* 444. Bodajbyś nigdy z łuku mego próżno nie strzelał. *Bardz. Trag.* 516. Co się stało, to już próżno. *Biel.* 184. darmo, przepadło; nie odstanie się, co się stało; es ist schon vorbey, schon umsonst. — Na próżno, nie wiedzieć na co, nadaremnie, niepożytecznie; umsonst, unnütz. U nas na próżno sługi chowają dla zwyczaju. *Petr. Ek.* 11. Przez niego grosz jeden na próżno expensowanym nie został. *Gaz. Nar.* 1, 183. Na próżno szukał Germewila w jego domu. *Zab.* 14, 353. — §'. Próżno = próżnując, w próżnowaniu, müßig. *Cn. Th.* 829, *Eccl.* праздно. PRÓŻNOGŁÓWKA, i, *m. et ż.*, czcza głowa, człowiek niegruntowny, wietrznik, cf. półgłówek; ein leerer Kopf, ein Windbeutel. *Falib. R.* PRÓŻNOJAD, a, *m.*, próżny chléb, darmojad, darmostoj = PRÓŻNOSTRAWA, y, *m. et ż.*, *Mon.* 75, 590. der das Brot nicht verdient, eine unnütze Erdenlast. Panowie wodzą za sobą próżnojadów wiele, co zbytek i utrata wielka. *Petr. Ek.* 11. Szalone próżnojady. *Teat.* 18. *c*, 67. PRÓŻNOMOWCA, y, *m.*, gaduła, brzechajło, trzpiot, słowosiejca; *Ross.* празднословецъ; *Eccl.* блядословникъ, ein Schwätzer, Plauderer. Próżnomowce, zwodziciele. 1 *Leop. Tit.* 1, 10. PRÓŻNOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross.* празднословie; *Eccl.* тщесловie; czcza gadanina, gadulstwo, *vaniloquentia*, Plauderhaftigkeit. Wielomowość i próżnomowność tych mistrzów, którzy wiele obiecują, a mało abo nic nie czynią dobrego i skutecznego. *Syr.* 333. PRÓŻNOMOWNY, a, e, PRÓŻNOMOWNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. proznořetzniwé; *Eccl.* бладословьнъ; *Ross.* празднословный; gadatliwy, trzpiotawy; schwatzhaft, geschwätzig. Próżnomowni ludzie. *Budn. Tit.* 1, 10. *Sk. Dz.* 41. O święty ojcze! utnij bluźnierstwa i chlubę próżnomownych ludzi. *Hrbst. Art.* 168. Próżnomownym jestem *Eccl.* празднословлю, блядословлю, *vaniloquor*. PRÓŻNOŚĆ, ści, *ż.*, PRÓŻNOTA, y, *ż.*; *Boh.* prazdnost; *Slov.* prázdnost; *Sorab.* 1. proznofcž, proznota; *Carn.* prasnost, prasnóta; *Vind.* prasnost, prasnoba; *Croat.* praznócha *vacuitas*, (praznoszt, praznovanye *fornicatio*); *Rag.* praznòcchja, praznós; *Bosn.* praznochja, ispraznóst; (*Ross* праздность próżnowanie) = czczość, die Leere, Leerheit; *ob.* Próżnia, Próżnica — §. Marność, die Eitelkeit, Vergänglichkeit; *Vind* prasnost, sabstoinost; *Ross.* тщета, тщетность, суетность; *Eccl.* суетствie, соуѥтиѥ, соуѥтьство. Co widziemy na tym świecie, nic nie jest, wszystko próżność. *Sk. Żyw.* 2, 181. Próżność nad próżnościami, a wszystko próżność. *Radz. Eccles.* 1, 2. Domniemanych bogów próżność. *Groch. W.* 300. *Wróbl.* 1. — §. Próżność, próżnostka, *zdrobn.*, chełpliwość, ambicya; Eitelkeit, Ruhmsucht; *Vind.* prasnost, napost, zhemernost; *Ross.* тщеславie, суесловie, суета; *Eccl.* славокиченie. Hołd cofnięty obraża prędzéj próżnostkę wielu kobiet, niż hołd złożony pochlebia. *Pam. Warsz.* 4, 62. *Czart.* — §. Próżnota, próżnowanie, próżniactwo, Müssiggang. (*Ross.* непраздность; *Eccl.* непраздьство 1) zatrudnienie; 2) brzemienność, ciężarność, ciąża). Obmierzła próżnota *Zab.* 11, 296. *Smotr. Ez.* 3. 'PRÓŻNOSIEDZKI, a, ie, siedzący próżnując, müssig sitzend. Jejmoście PP. Próżnosiedzkie, stolikowych zabaw najprzywiązańsze dogladaczki. *Mon.* 70, 132. *PRÓŻNOUMNY, a, e, bezrozumny, leer an Verstande. Taki próżnoumny pop, jak i ty sam jesteś. *Pim. Kam.* 66. PRÓŻNOWAĆ, -ał, -uje, *intr. contin.*; (*Ross.* праздновать święto obchodzić, праздничать biesiadować, cf. praznik); próżnym być, niezajętym, wakować; leer seyn, eröffnet seyn, unbesetzt seyn; (*Vind.* prahati, prashiti, isorati na prutilietje = ugorować). Próżnowało po śmierci Iwona dwie lecie biskupstwo Krakowskie. *Krom.* 237. Po wszystkim Krakowie ofiary mszy świętéj próżnowały, dokąd aż Czechowie nie wyjechali; *a sacris cessatum est*. *Krom.* 694. — §. *De hominibus* Próżnować, *in utramque partem*, *in notionem otii et desidiae usurpatur*, nie zabawnym być, nie zatrudnionym być, łacnym być, nie mieć do czynienia, Muße haben, müßig seyn; nie pracować, nie pracowitym być, próżniakiem być, müßig gehen, faullenzen. Próżnować, jest próżen być sprawowania; zaś nic nie czynić, jest w próżnych rzeczach czas trawić; zkąd powiedział Kato: lepiéj jest próżnować, niż nic nie czynić. *Petr. Et.* 120. Praca i robota mała, kiedy jest z uciechą robiącego, często stoi za próżnowanie. Ludzie zacni po wielkich myślach mają swe drobne zabawy, które mniejsi w nich upatrując, próżnowaniem nazywają. *Lub. Roz.* 481. Scypio nigdy mniéj nie próżnował, jedno gdy próżnował. *Kosz. Cyc.* 168. *Lub. Roz.* 511. Powołanie każdego pokazuje, jeśli kto

próżnuje. Kto robi, co jego powinność wyciąga, nie próżnuje; kto robi co nie powinien, choć pracuje, próżność robi i próżnuje. *Lub. Roz.* 480. Wielka doskonałość jest, umieć pięknie próżnować. *ib.* 483. Są co niby próżnując najwięcéj sprawują, Są co na kształt czyniących, wybornie próżnują. *Min. Ryt.* 4, 204. *Fredr. Ad.* 1. Próżnowanie niepróżne, pożyteczne, uczciwe, *otium negotiosum. Cn. Ad.* 934. Próżnowanie niepróżnujące, tytuł wierszów lirycznych *Kochowskiego.* — *In deteriorem partem:* Próżnować, próżniakiem być, nic nie robić, leżeć; müssig gehen, nichts thun; *Boh.* zahaleti; *Carn.* prasnujem, postopam, (cf. stopa); *Rag.* praznovatti, plánditi, dangùbitti; *Bosn.* praznovati, za ludu stati, ne poslovati, plandovati, pocivati; *Croat.* praznújem, praznuvalszem (1. *fornicor*, 2. *otior*), mangujem, manguvati; *Dal.* praznujem, plandujem, dangubim; *Ross.* праздномобствовать, гулять (cf. hulać), кубарить; (*Vind.* prasnuvati, posvetuvati; *Ross. et Eccl.* праздьновати, праздничать świątkować; NB. jak w Polskim niedziela od niedziałania jest rzeczona, tak w Cerkiewnym праздьникъ święto oznacza właściwie упраздненіе отъ дѣла, próżnowanie, łacność, wolność od roboty). Próżnowanie, das Müssigseyn, Müssiggehen, der Müssiggang, *Boh. et Slov.* zahálka; *Carn.* nauarnost; *Vind.* prasnovanje, prasnuvanje, bresdelnost, nedelaunost, postopanje, delaprasnost, (prasnuvanje, posvetuvanje = świątkowanie); *Bosn.* praznovanje, isprasnost; *Rag.* praznovanje, danguba (zguba dnia), làst (cf. leżuch), zalùdnos, plandovanie; *Dal.* praznovanye, danguba; *Croat.* manguvanye; *Ross.* бездѣлье. W domu zawżdy trzeba co czynić, próżnować nigdy. *Hrbst. Nauk. O* 6. Jezus odpowiedział: ociec mój działa do tego czasu, i ja też działam; jakoby rzekł: nie próżnuje-ć ociec mój, stworzywszy świat, ale działa, i ja też syn jego nie próżnuje. *Sekl. Joan.* 5. Drugi uczeń za rok, gdy dobrego nauczyciela popilnuje, więcéj *pochycić może, niż ten, któryby święcił a próżnował za kilka lat. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* Siła *szkodzien w dalszy czas, kto próżnuje w lato. *Gaw. Siel.* 364. Przez długi czas próżnując Łokietek, udał się z próżnowania na wszelakie rozpusty; także jego żołnierze nic nie czynili, łotrostwa stroili. *Biel.* 171. Próżnowanie nikczemnym czyni człowieka, I połowę ujmuje próżnowanie wieka. *Gaw. Siel.* 364. Próżnowanie powód do złego. *Cn. Ad.* 934; *Ross.* праздность есть матерь всѣхъ пороковъ: Müssiggang ist aller Laster Anfang, und des Teufels Ruhebank. Próżnujący. 1 *Leop. Math.* 20, 6, (*Boh. et Slov.* zahálčiwý; *Vind.* prasn, miesik). Próżnujący musi kraść. *Cn. Ad.* 935. Próżnowanie w rychłą nędzę przychodzi. *Rys. Ad.* 57. Próżnowanie nie utuczy. *Fredr. Ad.* 9. Próżnowanie żywego człowieka grobem. *Kulig. Her.* 145. — §. *Transl.* Tym czasem czemu twój próżnuje kielich? *Teat.* 42. *d*, a. czemu się nie obraca po ręku? müssig stehen. **PRÓŻNOWIAD, a, *m.*, próżne, czcze rzeczy wiedzący, der leere unnütze Kenntnisse hat. Próżnowiadom praktykarzom nie wierzyć. *Żebr. Zw.* 145. *PRÓŻNOWIATR, a, *m.*, wietrznik, ein Windbeutel. Szkodaż na to, w czym się i sam nie zgadzasz, jako próżnowiatrowi odpowiadać. *Pim. Kam.* 66. PRÓŻNY, a, e, PROŻEN, *PRAZEN, na, ne, Próżniuchny, Próżniutki, Prożniusieńki, Próżniuteńki, Próżniusieneczki, Próżniuteneczki, a, ie, *intensiv.*; *Boh.* prazdný; *Slov.* prázdný, prázni; *Sorab.* 1. prozné, profny, (prozniwé *supervacuus*); *Sorab.* 2. profni; (*Carn.* prâshn *tener, subtilis*); *Bosn.* prazan, isprazàn; *Croat.* prázen; (*Hung.* parazna *libidinosus*); *Rag.* prazan *vacuus*; *Vind.* prasen, prasn, s'prashnen, gol, golen; *Ross.* порожній, порожжій, праздный. (*Etym. cf.* prócz, precz; (cf. *Vind.* prashnik = miesiąc czerwiec); *Vind.* praha, pozhivanje, prashna gniva = odłog; cf. *Germ.* brach, Brachfeld); próżny, czczy, nic nie zawierający, leer. Próżne miejsce na świecie od wszelkiej rzeczy stworzonej, gdzieby ni. wiatru, ni wody, ni żywiołu żadnego a zgoła nic nie było, *vacuum. Cn. Th.* próżnia, der leere Raum. Mamy za próżne wszystkie naczynia, które niczym innym tylko samym powietrzem są napełnione. *Rog. Doś.* 2, 176. Wóz próżny daje cła połowicę tego, co daje wóz nałożony. *Szczerb. Sax.* 49. Próżna beczka dzwoni. *Pot. Arg.* 68. Brzmi głośno próżna beczka, a wiatr-ją obala. *ib.* 617. Nie napijesz się z próżnego naczynia. *Haur. Sk.* 174. Kłosy najbardziéj się podnaszające są najpróżniejsze. *Zab.* 13, 71. Prożen poseł nic nie nada. *Zab.* 11, 287. *Zabł.* bez podarunków, z próżnemi, gołemi rękami, mit leeren Händen. Żebraka z próżnemi rękami nie wypchniesz. *Psalmod.* 54. Gość nie z próżnemi rękoma, U mnie najdzie wszystko doma. *Cn. Ad.* 266. (cf. Gość, który nic nie przyniesie, Niech się prześpi w polu, w lesie). — §. Próżny, niezaprzątniony, niezabawny, łacny, wolny, *Carn.* namarn, nemarn; *Vind.* bresdelen, delaprasen, bres dela, miesik; *Slav.* pomazan, leer, müssig, frey, ledig. Próżny, wolny czas *Vind.* prasen zhafs, delaprasnost, perkladnost. (*Eccl.* непразденъ есмь, дѣло дѣлаю *occupor*). Próżne pola = nie zasiane *Ross.* полый, полъ. — Próżny, pusty; leer, wüste. *Prov. Slov.* Prázní ge horní zámek, něni pána doma, *arx deserta.* — §. Próżny czego, od czego, wolny, daleki od tego; frey von etwas, befreyt, los, leer, ledig. Bezpiecznie, próżni troski i bojaźni dobrych wczasów zażywali. *Pilch. Sall.* 69. Przy tobie w mniejszéj będę położon bojaźni, Któréj z sobą niebytni *niepraźni. *Petr. Hor.* 2, *N.* W trunnach próżne ducha kości. *Groch. W.* 421. (pozbawione ducha). Próżna krwawego boju Zakwitła Polska w pokoju. *ib.* 485. Chudoba a nieszczęście zazdrości próżne. *Falib. P* 3. Prostota przysady wszelakiej i ambicyi próżna. *Birk. Dom.* 86. Nienaruszone panieństwo, wszelakiej cielesności próżne zachowali. *Birk. Dom.* 77. Bez daru ducha ś. ty tego grzechu nigdy *prazen być, ani się uwiarować możesz. *Rej. Post. Q Q* 2. Sówka próżna światłości. *Past. Fid.* 131. Niepodobna, żebyśmy kiedy próżni być mieli każdéj trwogi. *Groch. W.* 19. W krajowym zamieszaniu nic nie było bezpiecznego, ani nikt nie był prożen nieszczęścia. *Krom.* 86. Nietylko rzeczą samą, ale i podejźrzenia złego chciał być prożen. *Papr. Ryc.* 390. O żadnym postronnym nieprzyjacielu mówić nie chcieli, ażby domowego próżni byli. *Biel.* 538. — §. Próżny, *naprazny, *napraśny, marny, nadaremny, bezskuteczny, na nic, niepotrzebny; vergeblich, ei-

tel, zu nichts dienend, unnöthig, *Slov.* puhy; *Sorab.* 1. pronoležiwé, zahinité; *Rag.* izpràzan, izpraazni; *Croat.* zabmánszki, zabsztunyszki; *Ross.* напрасный, тощій, тощъ, тщетный; *Eccl.* тщій, тъщь. *Naprašne były nasze wrzaski, i do króla bezpotrzebne dokuki. *Weryf.* 65. Jak wiatr mierzyć, czas gonić, groch na ścianę miotać Próżna, tak o to, co się nie wróci, kłopotać. *Kchow. Fr.* 52. Głuchemu próżne słowa. *Sk. Dz.* 771. (głuchemu szkoda mówić). Co tu próżnego gadania! *Teat.* 56, 105. Bez siły próżny gniew. *Tward. Wł.* 13. (*vana sine viribus ira*; cf. serdit a nie duż). Lecz widzę nie pomogą plankty, próżna mowa, Już moje próżne treny, odeszła królowa. *Groch. W.* 527. Próżną się nadzieją karmić *Eccl.* суетствовать. Próżnym uczynić; *Vind.* eprasniti, vereiteln. Próżne statuty ustawnie knujemy. *Lib. Hor.* 83. Mieczysław kazał bałwany wszystkie próżnych bogów popalić. *Gwagn.* 30. (fałszywych zmyślonych bożków). Niemasz stworzenia próżnego na ziemi. *Kluk. Zw.* 1, 11. (bez celu, coby do niczego nie służyło). — §. Próżny chléb, darmojad, próżnostoj, próżnujący, próżniak, eine unnütze Erdenlast. Nic zacnego nie pomyśli panicz, próżny chléb i ciężar ziemi. *Birk. o Exorb.* 30. Ubogich z domu wyżeniesz, a na to miejsce błaznów, dudów, maszkarników, owych próżnych chlebów napuścisz. *Biał. Post.* 200. W szkołach tych obcują nie teologowie, ale próżni chlebowie, nie profesorowie, ale łapitrunkowie. *Żarn. Post.* 251 *b.* — §. Próżny, chełpliwy, ambitny, *Carn* prasnoskerbn; *Vind.* prasen, naposten, preiden, pretiden, eitel, ruhmsüchtig. Mąż próżny podnosi się w pychę. 1 *Leop. Job.* 11, 12. Że cię próżnym być mniema, dlatego cię chwali. *Jabł. Tel.* 45. Próżną chwałą mądry gardzi. *Cn. Ad.* 934. Próżna chwała i piecucha ruszy. *ib.* 935. (każdy chce, by go pochwalono). Próżnym się stać *Eccl.* осоүїстити. — §. *Lupanar*, *próżny dom, nierządny. *Urs. Gr.* 147. cf. sprosny; cf. *Croat.* praznoszt, praznovanye *fornicatio*, praznujem *fornicor.*

Pochodz. *upróżniać*, *zapróżniać*, *wypróżniać*.

PROZODYA, *ob.* Notnia; *Slov.* dobrowislownost; *Vind.* glasomirrya; *Ross.* количество; *Eccl.* припѣтіе.

PROZOPOPEJA w gramat; *Slov.* cudzomenowka. Prozopopeja, figura imponująca *Eccl.* лицепритворство.

PROŻYSKO, a, *n.*, *contemn. a nom* próg; eine häßliche Schwelle, Diele. Septimius głowę Pompeja na krzywym prożysku wygina. *Bardz. Luk.* 146.

*PRUĆ, *ob.* Próć. *PRUCHNIEĆ, *PRUCHNO, *ob.* Próchnieć, Próchno. PRUCHAWKA, *ob.* Purchawka. PRUCIAĆ, *ob.* Pryciać. *PRUJĘ, *ob.* Próć. PRUM etc., *ob.* Prom.

PRUS, *herb*; 1. półtora krzyża białego, w hełmie ręka zbrojna z mieczem; inaczej się zowie Turzyna. 2. Dwie kosy białe ostrzem złożone, w hełmie ręka zbrojna z mieczem = Wilcze kosy. 3. Nagoda; po prawej stronie kosa, po lewej półpodkowy; na hełmie złota noga zbrojna z ostrogą. Wszystkie te herby z Prus przyszły. *Kurop.* 3, 42, Name verschiedner Wappen.

PRUSKI, a, ie, od Prus, Preußisch; *Boh.* Prusky; *Croat.* Praizki; *Slav.* Praiski; *Ross.* Прусскій. Królestwo Pruskie. *Wyrw. Geogr.* 574. — §. Budynek stawiany z Pruska, czyli z drzewa i cegieł, między nim dawanych. *Świtk. Bud.* 141, *Ross.* мазанка, Fachwerk, eine Mauer von hölzernen Fächern mit Ziegelsteinen ausgefüllt. Z domów w Pruski mur i drewnianego, od każdego komina zł. 10. *Vol. Leg.* 8, 134. Jeden dom wystawiony był w szachulec, a drugi w Pruski mur. *Gaz. Warsz.* 7, 1159. Powinni budynek swój odprawować Pruskim strychem, i pod jedną proporcyą. *Weresz. Kij.* 18. Aby miał każdy mieszczanin w czym chodzić, i czym się po Prusku budować. *Weresz. Kij.* 30 — *Chem.* Kwas Pruski, *acidum Prussicum*, imię tak niewłaściwe nadane jest kwasowi temu od farby Berlińskiéj, któréj jest częścią składającą. *Śniad. Chem.* 2, 37. Preußische Blau = Säure. PRUSAK, *PRUSANIN, a, *m.*; *Boh.* Prušak, Prušan, Prus; *Slav.* Praiz; *Croat.* Preiz; *Ross.* Пруссакъ; z Prus rodowity, ein Preuße. Przymorscy *Prusanie. *Ryb. Gęśl. D* 2 *b.* PRUSKA, i, *ż.*, z Prus rodowita, eine Preußinn. Pruska ziemia = PRUSY; *G.* Prus; *Boh.* Prusy; *Sorab.* 2. Pschuska; *Slav.* Praiska; *Ross.* Пруссія, Preußen; [rzeczone od Prausów, ludu celtyckiego 2]. Właściwie to jest Pruska ziemia, która między Wisłą, Drwańcą, Osą i Niemnem, a między przerwą morza Bałtyckiego leżąc, od Litwy i Mazowsza, gęstemi dzieli się puszczami. *Krom.* 75. Prusy rozmaicie wywodzą, to od Brukterów, to od Borusów, a drudzy od Prusa króla Bytyńskiego. Tymże Prusom panował Pruteno, a od niego Łacinnicy zowią ich *Pruthenos. Biel.* 44. *Gwagn.* 352. Słowianie ich nazwali Porusami, że przy Rusi mieszkali. *Nar. Hist.* 2, 160.

*PRUSNICA, *PRUCHNICA, *ob.* Próchnica. *PRUSZYĆ, *ob.* Prószyć.

PRUT, u, *m.*, rzéka w Mołdawii, od starych Hierasus zwana. *Biel.* 196. der Pruth, ein Fluß in der Moldau.

*PRUTY, PRÓTY, *ob.* Próć. *PRUŻYĆ, *ob.* Prężyć.

*PRY, *PRI *obsol.*, prawi, mówi, *ait*, *inquit*; *Boh.* prý, prým, prál; *Bosn.* velim, govorim; *Croat.* velim: *Dal.* dim, er sagt, sagt er. Dobrze, pri, czynicie mężowie. *Modrz. Baz.* 190. *Kosz. Cyc. B* 2 *b.* Pry. *P. Kchan. Jer.* 25. Lucyl nie chciał, żeby jego pisma nieukowie i nader uczeni ludzie czytali, że, pri, nieukowie, nie będą nie rozumieć, a uczeni więcéj niż ja. *Modrz. Baz.* 5. Tak pogaństwo mówiło do chrześcian, co z katowni ciała męczenników wyrywali, będą je, pry, za bogi chwalić. *Sk. Kaz.* 441. Szukać inszego państwa rozkazował, Bo to, pry, małe, które mam. *Opal. Poet.* 15. Barkami rodzica za szyję ściskając, daj, pry, najmilszy ojcze. *Żebr. Ow.* 16. *J. Kchan. Fr.* 25.

PRYCIAĆ, PRUCIAĆ *cz. cont.*, węchem czego szukać, śladować. *Cn. Th.*, tropić, wittern, schnuppern, wie die Jagdhunde, der Witterung oder Spur nachrennen, *propr. et transl.* Idź gdzie się lęgą rysie, pruciaj po gęstwinie, I na dzikie nacieraj z brytanami świnie. *Tol. Saut.* 29. Krytycy z niewypowiedzianą pilnością tam wszędzie ryją, pruciają, gdzie rozum lub cnotę postrzegą. *Mon.* 70, 242. Czy nie wolisz wesołych dni w domu swym zażyć, Niż po świecie nie wiem gdzie latać, pruciać, szukać Mizernego nabycia. *Opal. Sat.* 8. Obecnie owo do czynienia coś mają, traktując, pruciając coś takiego; wielkie nic. *Opal.*

Sat. 50. *et* 164. PRYCIANIE, *indago. Cn. Th.* PRYCIACZ, a, *m.*, śladownik, *investigator. Cn. Th.* 1014.

PRYCZ, u, *m.*, PRYCZA, y, *ż.*, z *Niem.*, die Pritsche, Britsche in den Wachstuben, die hölzerne Lagerstatt, tarczan żołnierski; *Ross.* нары. Niech śpi na pryczy, i niech pije wodę. *Teat.* 8, 83. Na gołéj pryczy spać. *ib.* 8, 41. Na pryczu wyleżeć się. *ib.* 32. *b*, 78.

*PRYCZASTNIK, *ob.* Przyczęstnik.

PRYKI *plur.*, u flisów, okowy żelazne na końcach niektórych lasek, aby się można niemi z grzępy spychać. *Magier. Mskr.*, eiserne Reifen an den Enden der Bootsstangen; (cf. *Ger.* Pricke socha). PRYKOWAĆ *cz. niedok.*, podprykiwać *dok.*, prykami podeprzeć, u cieśli. *X. Kam.*, mit Stangen unterstützen.

PRYM, u, *m.*, przodek, pierwszeństwo; der Vorrang, Vorzug; *Ross.* премущество; *Eccl.* предпочтеніе, предпочитательство. O prym, kto lepiej śpiewa, szedł szczygieł z słowikiem, stanęły więc obadwa przed sędzią czyżykiem. *Kras. Baj.* 57, cf. mieć przed kim, nie dać nikomu wprzód, mieć przodek. Prym mający *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. — *PRYMA, y, *ż.*, z *Łac.*, znaczy nam pierszą godzinę, któréj pan do Piłata odwiedzion i niesprawiedliwie był oskarżon. *Hrbst. Nauk.* P 5 *b*, cf. jutrznia, tercya, sexta, nona, nieszpor, kompleta. *Wrόbl.* 295. das erste Tagesgebet der Geistlichen, die Prima. PRYMARYA, yi, *ż.*, pierwsza rana msza codzień, die Frühmesse. Pytam, gdzie idzie? odpowiedziała, że na prymaryą. *Teat.* 16. *b*, 25. PRYMAS, a, *m.*; *Boh.* prýmas, hospodář města; *Croat.* pervosztolnik; *Rag.* parvostólnik, der Primas. Prawo duchowne zowie prymasami tych, którzy w jakim narodzie są pierwszymi nad arcybiskupy, biskupy; w Hiszpanii, prymas jest arcybiskup Toletański, w Anglii Kantuaryeński, w Węgrzech Strygoński, w Polszcze arcybiskup Gnieznieński. *Biel.* 607. *et* 608. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 152. *Krom.* 479. Mikołaj Trąba, arcybiskup Gnieznieński, naprzód prymasem się jął pisać. *Biel.* 282. PRYMACYALNY, a, e, PRYMATSKI, PRYMASOWSKI, a, ie, od prymasa, dem Primas zuständig, primatisch. Prerogatywy prymacyalne. *Vol. Leg.* 7, 69. Godność prymatska. *Stryjk.* 755. — Prymasowski pałac w Warszawie. PRYMASOSTWO, a, *n.*, godność i władza prymasa, die Primaswürde; *Rag.* parvostolstvo, parvostolje; *Croat.* pervosztolje. PRYMICYE *plur.*, pierwsze nowo święconego księdza odprawianie mszy ś., die erste Messe eines angehenden Geistlichen. Na prymicyach jego uczuli ludzie w sobie przedziwne nabożeństwo. *Sk. Żyw.* 1, 392. cf. pierwiastki.

PRYNCMETAL, u, *m.*, z *Niem.*, das Prinzmetall; mieszanina metaliczna albo biała albo żółta. *Kluk. Kop.* 2, 333. PRYNCMETALOWY, a, e, von Prinzmetall.

PRYNCYPAŁ, a, *m.*, *iściec, początek dający sprawie jakiej, początek, głowa, przełożony, der Principal. Apostołowie byli pryncypały religii naszéj. *Żarn. Post.* 3, 758 *b.* Wielka różność posła od pryncypała. *Leszcz. Gł.* 136. Kiedy kto stawi rękojmiego, aby na pewny dzień płacił, a dłużnikby nie zapłacił, tedy naprzód pryncypał ma być pozwany. *Chełm. Pr.* 143. Książe Kaliski zamku dobywać nie chciał, uchodząc, aby go pryncypałem w rozerwaniu przymierza nie rozumiano. *Krom.* 277, (cf. herszt). Tłumacz powinien iść torem swego pryncypała. *Bardz. Trag. praef.* (oryginału). — Pryncypał, głos pierwszy w organach. *Magier. Mskr.* der Grundton in der Orgel. PRYNCYPALNY, a, e, główny, przedni, *przodkowny; Haupt=, vornehmster. *Mon.* 65, 232. PRYNCYPIA *plur.*, zasady, początki, elementa; *Ross.* начало.

PRYPEĆ, cia, *m.*, eci, *ż.*, rzéka w Litwie. *Wyrw. Geogr.* 21, ein Fluß in Lithauen.

PRYSCYANOWI dał po gębie, *Prov. contra grammaticam peccavit. Cn. Ad.* 937.

*PRYSID, u, *m.*, *Russor.* [figura w tańcu kozaku 4], podskok: *Ross.* прыгъ, прыжекъ, ein kleiner Sprung, das Hüpfen. Poskoczmyż sobie, co robić z *bidy, Dalej, kochanie, chodźmy w *prysidy. *Zabł. Bal.* 78.

PRYSK, u, *m.*; (*Boh.* prsk piec); (*Sorab.* 1. prószk *sonus bombardae explosae; sonus succensi pinguioris vel humidi ligni*; *Eccl.* прыскъ, отростокъ древа odrostek, latorośl; *Ross.* прыскъ rzecz popryskana; pryśnienie, pierzchnienie; *Vind.* preshagniza = sparzelina); zarzewie, glühende Kohlen, glühende Asche. Powinien sulerz glutlochem żar wszystek z pieca po kątach wiszący, wygarnąć, tym porządkiem, naprzód szuflą prysk od luftlochów powybiera, i do popielni zaniesie, a natychmiast świeżego żaru nagarnie. *Torz.* 109. *ib.* 110. *ib.* 111. *ib.* 44, (cf. glutniak). Kozacy sypali im węgle i prysk za pazuchę, żeby się przyznali. *Zimor. Siel.* 248. Zkąd te gniewy, Jakby mu kto nasypał prysku za cholewy? *Zab. Fir.* 74. Każe kości te palić na ogniu, prażyć na Kolchickim prysku. *Hor.* 2, 328. *Mon.* 69, 681. Marony w prysku pieczone. *Mon.* 71, 203. Kasztany w prysku trzaskają. *Zab.* 10, 72. *Koss.* Brózdy schnące z słońca prysku. *Hul. Ow.* 237. t. j. ze przania, parzenia, skwaru; Brennen, Hitzen. — §. Na szkutach: Prysk, naczynie statkowe. *Haur. Sk.* 170. PRYSKAĆ, *ob.* Prysnąć. PRYSKACZ, PRYSKAL, a, *m.*, który co popryskuje, der Bespitzer. *Tr.* PRYSKIRNIK, *ob.* Pryszczeniec. PRYSKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, piętnować, piętno wypalać; *Vind.* preshgati, prevshgati, vshgati snamen; *Bosn.* sgigati; oparovati; *Rag.* xigati, brandmarken. Złodzieja niedorosłka naprzód rózgą karzą, A wtóry raz odchodzi z pryskowaną twarzą. *Klon. Wor.* 37. Mieli być na czołach pryskowani, i z miasta wygnani. *Bardz. Boet.* 13. Nie słychać, żeby kiedy w Polszcze o potwarz pryskowano kogo. *Gorn. Wł K* 4 *b.* Sędzia kazał go pryskować, nozdrza mu kazawszy katu rozerznąć. *Star. Dw.* 74. Pryskować konia, nozdrze mu przerzynać. *Cn. Th.* einem Pferde die Nase aufschlitzen. PRYSNĄĆ, prysnął, prysł, prysnie *intrans. jedntl.*, Pryskać, *spryszczać *contin.*, poprysnąć *dok.*; *Boh.* prskati, (cf. prs, prška deszcz, mżenie, pršeti, pršjwati, prška mży deszcz); *Slov.* prskám; *Vind.* perskati, plunuvati; *Rag.* prăskati *scintillare*; *Bosn.* spruçati, prosckropiti; *Ross.* прыснуть, прыскать, упрыскать, упрыскивать, брызгать, брызгаю, брыжжу, (прыскалка penzel introligatorski do popryskiwania brzegów

książki; прыскъ popryskanego co); cf. *Ital.* spruzzare; *Lat.* aspergere; *Germ.* sprißen, sprengen; pryskać, pluskać, bryzgać, bryździć kogo błotem, wodą, mit Geräusche bespritzen, klatschend ausschütten auf jemanden. Poprysnąć kogo błotem. *Tr.* Ciepliczna woda żelazo jakoby błotem obłacza i spryszcza. *Petr. Wod.* 6. — §. Z odgłosem rozsypać, laut umherspritzen. Trzy razy błysnął Płomień, i żywe iskry po powietrzu prysnął; *apicemque per aera duxit. Zebr. Ow.* 252. — *Fig.* Złośliwe pióra nie przestają aż dotąd pryskać swym jadem przeciwko waszej robocie. *Gaz. Nar.* 1, 174. — §. *Intrans.* Woda pryska, wytryska, hervorsprudeln. W Salcburgu z kamienia pryskające cieplice na świat wszystek sławne. *Tward. Wł.* 151. Tam gdzie wesołe pryskają cieplice Tesalskiej Tempy z Nimfami się myjesz. *Tward. Daf.* 50. Krew' święta do oka ślepego prysnęła, i wzrok przywróciła. *Odym. Św.* 2 *K k* 2, *Vind.* berlati, berluvati, sprudeln. Niegaszone wapno, gdy na nie wody nalejesz, to wre i pryska. *Dambr.* 228. sprudelt. Rozpalone żelazo, gdy kowal topi w wodzie, to zatym pryska zamoczone i *popiskuje w mokrzy ciepłéj zagrażone. *Zebr. Ow.* 302, *Carn.* ferzhy, es sprüht. — *Fig.* Pryska mu z twarzy zdrowie. *Kras. W.* 14. Z oczu pryska mu męstwo, *brille. Stas. Num.* 1, 88. — §. Prysnąć, pęknąć, niknąć, nagle przepaść; platzen, vergehen, verschwinden. Tak bąbelek na wodzie napuszony pryska. *Zab.* 16, 189. *Sak.* Przeciął od razu Fingal tarcz na dwoje, Prysła w kawałki. *Kras. Oss. F* 3. Ten list do mnie należy, wnet ta pieczątka prysnie. *Teat.* 37, 230. Nadzieje me prysły. *Min. Ryt.* 1, 102. Jeśli to cokolwiek ode mnie zawiśnie, Upewniam, że ten jego nowy związek pryśnie. *Treb. S. M.* 75. I samo hartowne żelazo pryska w nawałnościach. *Teat.* 6. *b,* 69. — *Transl.* Prysnąć, pierzchnąć, uskoczyć, uciec, drapnąć, *Boh.* prchnauti; *Ross.* упрыснуть, спорхнуть, (прыскъ ucieczka, прыткій prędki; пархнуть, порхать przelatywać się; *Rag.* parhnuti, farhnuti, parhnijvam, farhnijvam *strepere volata*), Reißaus nehmen. Prysła w strony bojaźnią kupa rozprószona. *Zab.* 4, 351. *Koss.* — §. Pryskać, parskać nozdrzami; schnauben, mit der Nase ein Geräusch machen, brausen. Piasek kopyty w prędkim biegu ciska I rże ogromnie i nozdrzami pryska. *P. Kchan. Jer.* 243. Mniemasz hippocentaurem mnie być panie bracie, Iż siedzę na tym koniu, co to prysnął na cię. *Papr. Pr. C* 3 *b.* Osiełek, co cię niesie, pryska, Czym ci wesołe powitanie zyska. *Suszyc. Pieśn.* 2, *E.* Wiewiórka z popielicą po cichu pryskały. *Banial. J.* 2 *b.* — *Transl.* Ledwie śmiechem już nie pryska. *Pot. Syl.* 458. Te co pierwej na siebie pryskały, Dziś się czule całowały. *Niemc. P. P.* 125. — (*PRYSUD *ob.* *Przysąd). — PRYSZCZ, PRYSZEC *G.* Pryszcza, *m.*, PRYSZCZEL, a, *m.*; *Boh.* pryskyř; pljskyř, přjčesy; *Slav.* prishch; *Rag.* prisct, prîctich; *Croat.* prisch; *Bosn.* prisc, prisct, puhviça, prisctich, buboliça; *Vind.* sprauska, sprunska, mehir; *Carn.* spushaj; *Sorab.* 1. yètżeżko; *Sorab.* 2. tschoka, tschozka; *Ross.* прыщъ, прыщикъ, прыщовина, пупыръ, пупырышекъ, волдыръ, валдыръ; bebel, pęcherz od ognia, wrzód etc.; eine Brandblase, Blase auf der Haut, eine Schwäre, Geschwür. Przykładane pewne lekarstwa na niektóre części ciała, zwykły pryszcze ostrą ciekłością napełnione naciągać. *Per. Cyr.* 2, 134. Będą na ludziach i na bydlętach wrzody i pryszczele nadęte. *W. Exod.* 9, 9. (pryszcze. 1 *Leop. ib.*). *Rej. Wiz.* 11. Wszelakich *pryszczów i krost z twarzy gubienie. *Śleszk. Ped.* 45. Pryszcze morowe. *Sienn.* 485. *Śleszk. Ped.* 164. — §. Pryszczel na chlebie. *Cn. Th*, eine Blase auf dem Brote. PRYSZCZEĆ, -ał, -y, *cz. contin.*, popryszczeć *dok.*, spryszczać, spryskać, pryszczów naciągać; *Vind.* praskuvati, popraskati, opraskati; *Croat.* prischim, poprischem, poprasújem, jzprichiti, jzprischujem; *Dal.* izranivam; *Bosn.* poprasgiti, poprrisgiti, sprrisgiti, oprrisiti; *Rag.* opriscltitise, prijsctim, Blasen ziehen, mit Blasen bedecken. Sok tego ziela ciało potężnie pryszczy. *Syr.* 185. Zmiłuj się, bo mię kat spryska. *Teat.* 10. *b,* 42. (pali, żega). PRYSZCZEĆ się, POPRYSZCZEĆ się *recipr.*, pryszcze z siebie wyrzucać; *Croat.* zprischitisze, prischimsze; *Ross.* прыщеватѣть, Blasen werfen. Przyjdzie na całą ziemię Egiptską świerzb pryszczący się. *Radz. Exod.* 9, 9. Po przydaniu się róży, zwykło zawżdy wprzód popryszczenie się, a potym dziury następować. *Perz. Lek.* 275. Sparzeliznę od ukropu, póki się nie spryszczy, tak wyleczysz.... *Śleszk. Ped.* 225 *Laur. Sk.* 584. O bardzo-ć ostre żądła ci więc bacy mają, A pewnie się wnet spryszczy, kogo ukąsają. *Rej. Wiz.* 102. PRYSZCZENICA, y, *ż.*, ziele, rozchodnik pryszczący, pryszczyrnica, pryszczyrnik, *aizoum urens*, Kaßenträublein, Mauerpfeffer. *Syr.* 1314, (*Carn.* homulèze, homulje). Pryszczenica, *Clematis flammula*, gatunek powoju; przyłożona na ciało czyni pryszcze. *Kluk. Dykc.* 1, 137. Pryszczenica Jaskier, *ranunculus. Syr.* 876, Hahnenfuß; (*Boh.* pryskyřnjk; *Ross.* прищенецъ). PRYSZCZENIEC, ńca, *m.*, PRYSKIRNIK, a, *m.*, *flammula Jovis*, ziele to usta bardzo rozpala i pryszczy, Brennkraut. *Syr.* 317. PRYSZCZOWY, a, e, od pryszcza, Blasen-, Schwären-. Guz pryszczowy. *Budn. Levit.* 13, 28. PRYSZCZOWATY, a, e, — o *adverb.*, na kształt pryszczów, wie Schwären, voll Schwären; *Croat.* prischászt; *Ross.* прыщеватый.

Pochodz. *oprysk*, *opryskliwy*, *oprysnąć*, *poprysnąć*, *popryskać*, *spryszczać*, *sprysz*, *wyprysnąć*, *rozprysnąć*.

PRYSZKA, i, *ż.*, Pryscylla, imię białogłowskie, ein Weibername. Pozdrówcie Pryszkę. *W. Rom.* 16, 3. — §. Na odpusty-li to jadę? na roki, na Pryszkę. *Kchow.* 168. Chcesz widzieć tych oszustów, pojedź na trzy króle Do Krakowa, albo na Sandomirską Pryszkę. *Opal. Sat.* 186. (musiał być wielki odpust z jarmarkiem w dzień ś. Pryszki). — §. Pryszki jelenie, abo wołowe, nazywają mordę i uszy, które pokrajawszy, ugotują z octem winnym, pieprzem i cynamonem. *Wiel.* 424. Hirsch-, oder Ochsenmaul und Ohren, klein geschnitten mit Weinessig.

PRYTNĄĆ, -ął, -ie, *intr. jedntl.*, podskoczyć, aufspringen. Osieł sobie bryknął, wierzgnął, prytnął. *Zab.* 13, 274. *Treb.*, *Ross.* прыть bieg, pęd, прыткій prędki.

*PRYTWOR, *ob.* Przytwor.

PRYWAT, a, *m.*, prywatny człowiek, bez urzędu w Rzpltéj; *Rag.* posobnijk; *Ross.* опричникъ; *Eccl.* особ-

никъ, ein Privatmann, der kein Amt bekleidet. Prywatem się stać, prywatem być, nie mieć urzędu; *removere se negotiis publicis*. *Cn. Th. Modrz. Baz.* 9, (cf. domak). Przystojna, abym się tak stawał prywatom, będąc cesarzem, jakiegobym sobie życzył cesarza będąc prywatem. *Budn. Apopht.* 90. (poddanym). PRYWATA, y, *ż.*, własny pożytek, osobista szczególna korzyść, samoistwo, szukanie dla siebie tylko korzyści; *Vind.* lasten prid, lasten dobizhek: *§.* a) der Privatnutzen, der Eigennutz. Ojczystą miłość zatarła prywata, Skaził umysły zysk z chęcią mamony. *Nar. Dz.* 2, 141, (cf. na swoje koła ciągnąć, na swój młyn wodę obracać, na swój kłąb' zwijać, na swoje zwijać motowidło). Prywatę za interes publiczny udają. *Leszcz. Gł.* 60. Jedna święta prywata, ta dziś najpłatniejsza u nas, a na teśmy wszystkie rady swe założyli, nie bacząc to, iż jeśli publika zginie, prywata skakać musi, jako jéj *zagądą. *Rej. Zw.* 188. Każdy swojéj prywaty i własnéj sprawy pilnował, a żadnego starania około Rzpltéj nie mieli. *Stryjk.* 679. *Tward. Misc.* 76. U wielu religia bywa płaszczykiem prywaty. *Boh.-Zamoj.* 45. Każdego prywata uwodzi, aby raczéj zalecił brata, niżeli obcego. *Star. Vot. E* 3. Na tym tylko starania sadzi, co się tknie jego prywat, o to nie dba, co zdrowia spólnego. *Błaz. Tłum. B* 4. Nie tak armaty i straszne owe boje, Jako więcéj prywaty zgubiły nas swoje. *Tward. W. D.* 2, 141. Z saméj prywaty przywiedli kraj do przystąpienia do neutralności. *Pam.* 85, 2. 439. — *§.* b) Prywata, życie niepubliczne, niepublika, samotność, *Boh.* domácnost; *Vind.* ofeonu shulenje, Privatleben, Eingezogenheit, Einsamkeit. Przyjaciół nie miał, prywat przestrzegał, expensy nie robił. *Zab.* 13, 197. Jak jasno świecą ci w senacie, Tak w cieniu owi i wdzięcznéj prywacie, Ten Jezusowym kompanem, Ów prałatem i godnym kapłanem. *Tward. Misc.* 77. — *§.* c) Prywata zakonnicza, własnomajętność, gdy zakonnik swoję własną majętność ma, prócz społeczeństwa klasztornego, das persönliche Eigenthum eines Ordensbruders. *Cn. Th.* PRYWATNIK, a, *m.*, prywaty pilnujący, na swe koło wszystko ciągnący. *Cn. Th.*, ein eigennütziger, selbstsüchtiger Mensch. Elżbieta miejsca w radzie swemi prywatnikami osadziła. *Nar. Hst.* 7, 149. stronnikami. PRYWATNY, a, e, PRYWATNIE *adverb.*, niepubliczny, domowy; *Sorab.* 1. pžiszobné; *Vind.* ofeben, safeben; *Rag.* posobni; *Ross.* опричный, частный, Privat-, häuslich. Prawo szczególne abo prywatne ma za cel sprawy szczególne obywatelów wziętych w osobności. *Wyrw. Geogr.* 105, (cf. osobliwy). Dla pospolitego Dobra odbieżeć swego prywatnego. *Past. Fid.* 283. Prywatny żywot najlepszy. *Cn. Ad.* 498. (wszędy dobrze, ale doma lepiéj). Akt weselny miał się prywatnie odprawić. *Kras. Pod.* 2, 51. Sułtan, kiedy prywatnie jedzie, w ten czas nie ma wielkiéj gwardyi koło siebie. *Star. Dw.* 41. — *§*. Chwalą królewica, jak mężny, dobry, nieprywatny, niepyszny, z każdym za brat. *Pot. Arg.* 509. nieprywatny = popularny.

PRYWET, PRÉWET, u, *m.*, wychod domowy, wychodek, potrzeba, retyrada, dwór, ganek, sekret; der Abtritt, das Privet. *Perz. Cyr.* 3, 188. wychód, wychodek, piłat. *Men. Turc.* 1, 112, *Boh. et Slov.* záchod; *Vind.* fralifhe, fralniza, heiselz, franski kotez, sahod, laibil, aishel, skrivon krai; *Croat.* komernyak; *Bosn.* zahod, mjesto potribno; *Slav.* izhod; *Ross.* заходъ, отходъ, нужникъ, нужное мѣсто. Nie chcieli go do celi inaczéj przypuścić, jedno niechaj wszystkich braci prywety wymyje, i plugastwa za pokutę wynosi; a ten wnet na miotłę się i inne naczynia zdobywszy, wszystkie prywety chędożył, nic się nie wstydząc. *Sk. Żyw.* 1, 297. PRYWETNIK, a, *m.*, *cloacarius*. *Cn. Th.*; *Boh.* pohodný; *Vind.* lainosnafhavez, zhistitnik sahoda, jeushlak; *Carn.* jevshlar, usráné, (cf. złotnik), der Privetfeger, der Nachtkönig. PRYWETNY, PRYWETOWY, a, e, wychodowy. *Cn. Th.* Privet-. PRYWETNE, ego, *n.*, od prywetu zapłata, *cloacarium*. *Cn. Th.*, Privetgeld.

PRYZMA, y, *ż.*, figura, i narzędzie matematyczne, fizyczne; *Ross.* paекъ.

*PRZA, y, *ż.*; *Boh.* pře, por (*ob.* Spor), rozepře, (*ob.* Rozprza); *Slov.* pře, rozepře; *Hung.* pör; *Vind.* prepir, (cf. przeprzeć); *Croat.* prja; *Dal.* pria; *Bosn.* pria, parba, prenje, dava; *Eccl. et Ross.* прѧ, прека, (cf. przeko, sprzeczny); распрѧ, которѧ, ссора, потязаніе, судное дѣло, правежъ, споръ; spór, sprzeczka, (*Etym.* przeć); der Streit, Hader. Niech pan będzie sędzią, i niechaj rozdejmie tę prza moję z tobą. *Radz.* 1 *Sam.* 24, 16, *Bibl. Gd. ib. Wiśn.* 279. Ten co sądzić wszystek świat zasiędzie, Prza moję za mnie odprawować będzie. *Kanc. Gd.* 221. Nie o toć jest prza. *Gil. Post.* 169. (nie o to idzie, nie o tym mowa). Żądali, aby ich prze cudzoziemcom, a nie onéj ziemi obywatelom, ku rozsądzeniu były zlecone. *Modrz. Baz.* 298. Przę w prawie miał, i prosił króla, aby téj sprawy doma przesłuchał. *Kosz. Lor.* 165 *b.* Ociec bardziéj miłuje syny, niżli sędzia tych, co się przedeń ze swą przą przywiodą. *Gorn. Wł. J* 4 *b.* Po dosyć długiéj przy, wotowano. *Biel.* 739. O przach i odeprzach. *Herb. Stat.* 496. o skargach, żałobach i odwodach, Klagen und Gegenklagen. Gdy będzie rozsądek trudny między krwią a krwią, przą i odeprzą.... 1 *Leop. Deut.* 17, 8. (między sprawą, a sprawą. *Bibl. Gd.*).

*PRZĄĆ, [PRZĄDZ 3], przągł, przęże, przęgnie, *cz. jedntl.*; *Ross. obsol.* прячь, прягу; jednoczyć, łączyć, verbinden, vereinigen. Derivanda Composita: *zaprządz*, *zaprzęgać*, *wyprzęgać*, *rozprzęgać*, *przeprzęgać*, *sprządz*, *sprzęgać*, *sprzężaj*, *sprząg*; *prządka*, *przęcka*, [*sprążka* 2], *sprzączka*. — PRZĄCKA, *ob.* Przęcka.

PRZĄDAĆ, *ob.* Prząść. PRZĄDKA, i, *ż.*; *Boh.* předlice, přastewnice; *Vind. et Carn.* prediza; *Bosn.* preliça, prelja; *Rag.* préliza; *Croat.* prélya; *Dal.* prelicza; *Ross.* пряха; prządziarka, kobieta co przędzie, die Spinnerinn. Póty prządka nić ciągnie, póki ma przędziwo. *Zabł. Amf.* 77. Prządki życia ludzkiego, Parki. *Otw. Ow.* 522. *et* 89, (*Boh.* sudice, sudička, cf. sędzina; *Carn.* rojnèze, cf. roić). O bodaj duszo moja nigdy z twéj pamiątki Nie wchodziły myśli onéj życia prządki Ludzkiego, która nici rwie ludzkiego wieku. *Kulig. Her.* 282. — *§. Hist. nat.* Niektóre gąsienice, mając się stać poczwarką, ro-

bią zasklep, snując sok z siebie wypuszczony niby jaką przędzę, która w około siebie w kłąb zwijają; i te nazywają się prządki, *bombyces. Zool.* 144. *Kluk. Zw.* 4, 96. Spinnraupen, Spinnerinnen. PRZĄDEK, dka, *m.*, PRZĄDCA, y, *m.*; *Boh.* přadlj, přastewnjk; *Vind.* predez, prednik; *Ross.* прядильщикъ; który przędzie, der Spinner. *Tr.* PRZĄDNY, a, e, od przędzenia, Spinn=; *Boh.* přadelnj. Prządna izba; *Boh.* přastwa, *prządnia. PRZĄDZIONO, *ob.* Przędziono.

PRZAŁKA, i, *ż.*, gatunek gruszek, eine Art Birnen. Pasowki i przałki. *Zimor. Siel.* 128.

PRZĄŚĆ, PRZĘŚĆ, prządł, przędła, przędzie, przędę *cz. jedntl.*, *Prządać *contin. et frequ.*; *Boh.* přjsti, předl, předu; *Morav.* přadu, přasti, přadl; *Sorab.* 2. pscheřež, pschedl, pschědu; *Sorab.* 1. pschacž, pžafcž, pžadu, pschadu, pschedžem; *Carn.* pręsti, prędl, prędem; *Vind.* prest, presti, predel, prédem; *Croat.* preszti, preszlem, predem; *Rag.* prèsti, prèdem; *Bosn. et Slav.* presti; *Ross.* прясть, пряду; przędzę robić, jedwab' etc. na nici lub nitki przerabiać, spinnen. Żona moja przędzie nici na kołowrotku. *Teat.* 51. *b*, 3. Pallas najpierwéj żonom wymyśliła prząść kądziel i płótno tkać. *Biel. Św.* 8 *b*. Z niewiastami kądziołki prządali, albo wzorki szyli. *Rej. Zw.* 23. Sardanapal w niewieścim odzieniu między nierządnicami prządał. *Kosz. Lor.* 77. Herkules, w bogów umieszczony rzędzie, U nóg Omfali zniewieściały przędzie. *Kras. Wej. Ch.* 31. Parki pod ziemią siedząc przędą ludzkie lata. *Zbil. Dr. F* 2. — *Fig.* Ów nieborak już cienko przędzie, już przemysłami idzie, a przecię nie dostawa. *Falib. F* 2. już cienko spiewa, spuścił z kwinty, cienko koło niego, ostatnim goni, jest na schyłku, er ist auf der Neige. §. *Transl. fig.* Prząść co w głowie, roić sobie, snować, układać, knować; etwas im Kopfe spinnen, ausdenken, im Sinne haben, im Schilde führen. Duma a ogniem miłosnym uwiedła, Dzikie układy w próżnéj głowie przędła. *Hor.* 1, 171. Wykłady pisma dziwne zmyślali i przędli. *Farn.* 157. Co za srogie obrazy, jak okropne przęścia Myśli smutnéj, na wzmiankę mojego nieszczęścia. *Zab. Amf.* 78. Przędą to sobie w głowie, iż w kompanii miléj ginąć jest, niż bez drugiego. *Nag. Cyc.* 50. Milczę, aż to do skutku przyjdzie, co ma głowa przędzie. *Teat.* 46. *c*, 98. Cóż tedy sobie za chwały Umysł mój przędzie zuchwały? *Dar. Lot.* 4, 26. Niech on próżną nadzieję w głowie swojéj przędzie, Że chwała jego wierszów na wieki trwać będzie. *Chod. Gesn.* 3. Już dekret z świadków wysłuchanych przędą. *Pot. Syl.* 80. Bogatą zdobycz przędli w głowie. *Jabł. Buk. H* 3. Niech sobie w głowie jak chce przędzie. *Leszcz. Class.* 27. Coś piérwéj w głowie dziką dumę przędła, Będziesz też u drzwi szlochać babo zwiędła. *Hor.* 1, 119. *Nar.* Kto sobie inszą postawę przędzie a zmyśla, taki co złego myśli. *Kosz. Lor.* 44 *b*. Jak więc sobie z nim równość w pysznéj przędziesz głowie, Z nim, przed którego mocą wszyscy drżą bogowie. *Dmoch. Il.* 2, 70. — §. Kto słowy przędzionemi przyjaźń pokazuje, Nie wierz mu nigdy, bo cię sercem nie miłuje. *Modrz. Baz.* 261. t. j. upstrzonemi, udawanemi, sztucznemi, w jedwab' lub bawełnę uwinionemi, jedwabnemi, słodkiemi, gekünstelte Worte. PRZĄŚLIĆ n. p. konopie *cz. contin.*, czesać, czochrać konopie, Hanf hecheln. *Tr.* PRZĄSŁKA, i, *ż.*, Przesłka, ziele, Koniogon *qu. v.*, cf. skrzyp. PRZĄŚNICA, y, *ż.*, przęślica; *Ross.* пряслица, прялка; kądziel, der Spinnrocken, die Spindel. Siedząc u prząśnicy Spiewa niewiasta i zbywa tęsknicy. *Zab.* 9, 120.

Pochodz. *przędza*, *prządka*, *przędziarka*, *przędziono*, *przęsło*; *naprzędzać*, *naprząść*, *oprzędać*, *oprząść*, *uprzędać*, *uprząść*, *wyprzędać*, *wyprząść*.

PRZAŚNY, *PRZEŚNY, a, e, PRZAŚNO *adverb.*; *Boh.* přesný; *Vind.* oprefen, nekvafen, nekifan; *Carn.* opprẹsn; *Rag.* prjeesni, prjesni, nekissio; *Bosn.* priesan, prisan, prisni, prjesni, nekisseo, kakoti krûh nekisseo, (2. *recens*, *crudus*); *Ross.* прѣсный; niekwaszony, ungesäuert. Chléb jeden kwaśny, drugi przaśny. *Karnk. Kat.* 167. Ciasto przaśne. *Cresc.* 158. Naczynili podpłomyków przaśnych, bo nie mogły być zakwaszone dla pośpiechu. *W. Exod.* 12, 39. *Sk. Żyw.* 1, 261. *et* 315. Czestował ich, napiekłszy chleba przaśnego. 1 *Leop. Genes.* 19. 3. Przaśno jeść będą na miejscu świętym. *Budn. Levit.* 6, 16. (bez kwasu). Sól czyni ostrość pokarmów, które same z siebie są przaśne. *Sak. Probl.* 191. Rossyanie w kwaśnym chlebie celebrują sakrament eucharystyi, nie w przaśnym. *Fund.* 2. *Smotr. Ex* 45. Przaśny chléb = PRZAŚNE, ego, PRZAŚNEK, nka, *m.*, PRZAŚNIK, a, *m.*, PRZAŚNICA, y, *ż.*, *PRZAŚNYSZ, a, *m.*, (*Bzow. Roż.* 54), ungesäuertes Brot; *Carn.* oppresnek; *Vind.* oprefnik; *Croat.* pogacha; *Hung.* pogátsa; *Bosn.* prisnaç, prrisnaç, prjesnaç *libum*; *Ross.* опрѣснокъ, *adj.* опрѣсночный. W te dni powinni byli jeść *azymos panes*, t. j. przaśniki, *vulgo* macę, *alias* placki, nie na kwasie, ani na drożdżach mieszane i pieczone. *Chmiel.* 1, 1067. *Smotr. Apol.* 43. Takim chlebem być nie może przaśnik, jakim jest kwaśnik. *Smotr. Ex.* 44. Chwali ich, iż w przaśnym służą, choć od Greków prześladowani. *Sk. Dz.* 1073. Święćmy nie w kwasie dawnym, ale w przaśnkach czystości i prawdy. *Budn.* 1 *Cor.* 5, 8. W przaśnicy szczérości i prawdy. *Sk. Kaz.* 157. *Sk. Dz.* 1026. Süßteig. Apostoł wiernych bożych azymami, t. j. przaśnikami abo bezkwaśnymi nazywa. *Smotr. Apol.* 153. — Święto przaśników, święto przaśnic, w starym testamencie przed wielkocnym dniem, gdzie się nie godzi żydom nic kwaszonego nie mieć w domu. *Karnk. Kat.* 167. *Sekl. Math.* 26. *et Marc.* 14. *Boh.* přesnice; (*Vind.* prasnik, presnik = święto, prasnuvat *feriari*, *ob.* Próżnować, próżny). Nadchodził już dzień święty przaśnic, który *zową wielką nocą. 1 *Leop. Luc.* 22, 1. Uroczystość prząśnic będziesz strzegł; siedm dni będziesz pożywał chleba przaśnego. 1 *Leop. Exod.* 23, 15. *et Radz. ib.* — §. Przaśny miód = niesycony, niepity, ungeseimter Honig. Od beczki miodu przaśnego nierozsyconego, którego kiehlarze na miodowniki wyrabiają, po złotemu. *Vol. Leg.* 3, 480. *Prześny miód. *Sienn.* 122. PRZAŚNOŚĆ, ści, *ż.*, niekwaszność, słodkość; die Ungesäuertheit, Süßigkeit; *Ross.* прѣсность. Przasność albo słodkość z kwasem,

nie zejdą się, ani zgodzą. *Gil. Post.* 74 *b.* Nie rozumiejmy, żeby przaśność tak potrzebna była, iż gdyby jéj chléb nie miał, nie mógłby być sakrament ciała bożego sprawowan. *Kucz. Kat.* 2, 415. Smak, t. j. kwaśność abo przaśność, jako i małość i wielość, kwadranguł i okrągłość, *accidentia* są, a nie istność. *Smotr. Nap.* 38.

1\. *PRZE *Praep. rej. Accus* = dla, przez, za; wegen, durch, bey; *Boh.* pro; *Slov.* pre; *Ross* про; (cf. *Lat.* pro, per; *Ger.* für). §. 1) *causale*, durch, aus, vor, wegen. Rytygier prze nieznośny żal od swojéj ręki zginał. *Budn. Apopht.* 137. Karz je panie prze ich zdrady. *J. Kchan. Ps.* 6. (za ich zdrady *Karp.* 5, 10). Pan zabił Ozę prze śmiałość, iż wyciągnał rękę ku skrzyni przymierza. *W. 2 Reg.* 6, 7. Prze tę przyczynę. *Biel.* 78. *Papr. Ryc.* Uczyni on to, nie prze moję chudobę i nikczemną osobę, ale miłość najmilejszéj ojczyzny. *Orzech. Qu* 31. Za chuć twą u mnie insza trudno-ć wziąć nagrodę Prze mieszek spustoszały i moję chudobę. *Papr. Przyk. A* 2. Owieczki obumierać muszą, prze niedostatek obroku. *Rej Ap.* 55, cf. *przeczu. — §. 2) *Obsecrandi:* Prze bóg! dla boga! bey Gott, um Gottes Willen! Prze bóg! *affectum exclamandi exprimit, sed subaudito* proszę, pytam. *Cn. Th.* Ojcze! spraw prze bóg! by nie umierała. *Past. Fid.* 276. Prze żywy bóg! Prze bóg was proszę, proszę ja was. *Cn. Th.* Ba! Prze boga, i dlategoż ja to mam czynić. *Gorn. Sen.* 274. Chciejże się zmiłować prze bóg nade mną. *Past. Fid.* 112. Prze żywy bóg, co to za śmiałość. *W. Post. W.* 2, 52. Poczujcie się tedy prze bóg żywy, jakoście daleko od cnoty przodków ustąpili. *Sar. Pob. B b.* Ale prze bóg żywy, dajże mi pokój. *Test.* 24. *c*, 17. Boże mój, ty bądź ze mną, prze imię swoje, Ty mię ratuj, bo wielkie są łaski twoje. *J. Kchan. Ps.* 167. Prze naszej łożnicy mir drogi, Prze me, prze niebieskie bogi, Prze jeślim ci w czym prawą, prze łubo już ginę, Serdeczną zawsze miłość, méj śmierci przyczynę, Aury ani przypuszczaj do mojéj łożnicy. *Zebr. Ow.* 187; *per.* Prze bóg kogo prosić, modlić się człowieku = bardzo pokornie się prosić, um Gotteswillen bitten. *Cn. Th.* — *Aliter:* Prze bóg prosić = żebrzeć, betteln. *ib.* 851. Prze bóg dawać = jałmużnę dawać, Almosen (um Gotteswillen) geben; prze bóg brać = jałmużnę brać. *ib.* — §. Nie wiedząc, co z niewolnikami czynić, puszczano ich prze bóg. *Biel.* 494. darmo, za panie boże zapłać, umsonst. *Biel. Św* 285. — Jeśliby niewiasta w chorobie gieradę księdzu oddała z rąk swych, krewne swe od tego oddaliwszy, nie bez krzywdy ich, zowie się to prze bóg darować. *Szczerb. Sax.* 143. — §. 3) *Consilii, usus:* *Prze kogo dla kogo; für jemanden, zu seinem Besten. Bóg syna nam swego dał prze nasze zbawienie. *Kanc. Gd.* 22. Jeślić nie stanie chleba prze cię i prze czeladź twoję.... *W. Post. W.* 189. Rozkazał nagotować prze wszystek lud, tak prze małego, jak i wielkiego, gody. *Radz. Esth.* 1, 5. On prze nie sprawił cześć wielką. *ib.* 2 *Reg.* 6, 23. — §. Prze zdrowie czyje pić, przez zdrowie, za zdrowie czyje. *Cn. Th.* 697. auf jemandes Gesundheit trinken. — §. *4) Prze = przed, vor. Prze cię, przeń = przedeń, przed niego, n. p. kładę potrawy. *Cn. Th.* Przyjmiesz z chęcią, co z łaski bożéj, Ziemianin chudy prze cię położy. *Miask. Ryt.* 2, 24. —

2\. PRZE-, *Praep. inseparab.*; *Boh.* pře-, pro-; *Sorab.* 1. pžie-; *Croat.* pre-; *Dal. et Slav.* pro-; *Carn.* prezh-, (*ob.* Precz); *Ross.* пере-, пре-, про-; *Lat.* per-, prae-; 1) *in compositionibus verborum actionem per spatium vel tempus aliquod ad finem deducit*; *e. gr.* Przepłynąć, przeczytać, przebiedz, przedrzymać kazanie; durchschwimmen, durchlaufen, die ganze Predigt durchschlafen; *Sorab.* 1. pže-; *Vind.* pre-, skus-, *e. gr.* prekopati, skuskopati = przekopać; *Ross.* про-; a) *prodigitatis absorbentis.* Przebudował majątek, przemarnował, przeczestował, przestroił, przeprawował, przełotrował, verbauen, verschwenden ꝛc. — b) *Translationem actionis e loco in locum; transformationem:* Przenieść na drugą stronę, übertragen; przepisać, abschreiben; przedrukować, przerabiać, przeobrażać, umdrucken ꝛc. — c) *Praeteritionem*, mimo, vorbey. Przeszedł, nie wstępował; przemycić, cf. *Dissert. nostram de Etymologia* §. 95., *ubi de Boh. etc.* pro *et* pre. — d) *Superationem*, über=. Przewyższyć, przechodzić kogo, übertreffen. Nie przekonasz go, nie przegadasz, nie przesiedzisz, nie przeswarzysz, *non superabis illum sermone, contentione etc. Cn. Th.* 518. — e) *Interruptionis vel eruptionis, quasi ex abrupto:* Przemówić, przebąknąć, przebudzić. — f) *Excessi:* Przebrać miarę, przepełnić, przekarmić, przejeść się. — g) *Modici usus:* Przejeść czego, przekąsić, przegryźć. — 2) Prze-= przed-, vor. Przekładać co komu, *proponere*, vorlegen; przewidzieć. — 3) Prze-, *cum Adjectivis, exprimit gradum abundantiae, vehementiae* = bardzo, mocno, arcy, sehr: Przebogaty, przezimny, przewielebny; *Slov.* pre-, n. p. premilí, predobrí, preweliki; *Carn.* prê-; *Vind.* pre-, slu-, mozhnu, *e. gr.* predober; *Croat.* pre-, n. p. prevuchen = najuczeńszy; *Dal.* prem-; *Ross. et Eccl.* пре-, преблагій, пребогатый, превеликій; = все-, = тре-, cf. *wsze, cf. trzy; *Gall.* très-. *Cum Superlat.*, Przena = Przenaj-, n. p. Przenajdostojniejszy, przenajzacniejszy, przenajwielebniejszy.

PRZE, *ob.* Przeć.

*PRZEBABA, y, *ż.*, n. p. Naszymby zdaniem dać winowajcom miejsce do przebaby, Gdyż nie ze złości przewinili na nim, Nie żadnéj zemsty zwiodły ich powaby. *Chrośc. Fars.* 16.? [przebaczenie. 7.]

PRZEBACZYĆ, *f.* przebaczy *cz. dok.*, Przebaczać *niedok.*, Przebaczywać *frequ.*; §. 1*) przeoczyć, zapomnieć, zapamiętać, zaniedbać; übersehen, vergessen, vernachlässigen. Odchodząc, ze strzałami powziąć przebaczyła sajdaka; *oblita est. Żebr. Ow.* 41. Lub lata dojęły człowieku, I rzeczym gwałt przebaczył, w piérwszym znanych wieku, Pomnię wzdam co z większego. *Żebr. Ow.* 299; (*multa me fugiunt, plura tamen memini*). Rodzice zapamiętali, przyjaciele zaniedbali, ale mnie pan nie przebaczył. *J. Kchan. Ps.* 36. Nie na wieki pan przebaczy Upadłego człowieka. *J. Kchan. Ps.* 12. Świat was przebacza; ale bóg na was dobre oko ma. *Żarn. Post.* 22. Powiedziało się, a jeśli co przebaczonego zostało, tu się powiedzieć może. *Gorn. Sen.* 495. Paweł ś. nie zakazował małżeństwa, a wszakże pożytków nie przebaczył czystości. *Biał.*

Post. 195. Synowie upadłszy, na rodzice narzekają, przeto iż ich w wychowaniu przebaczali. *Glicz. Wych. E* 6. (zaniedbali, zapomnieli o niém). Za wielki to sobie miały skarb, gdy im bóg dał co młodego, powiadając, już pewnie wiemy, iż bóg na nas łaskaw, gdy nas tym nie przebacza. *Glicz. Wych. C* 2 *b.* (nie mija, owszem obdarza). Gdziebym od ciebie w téj prośbie mojéj był przebaczon i z niczym odepchnion, tobym.... *Smotr. Nap.* 81, cf. *przejrzan, nie uważany, za nic miany. — §. 2) Przebaczyć komu = darować mu winę, wybaczyć; *Vind.* sanesti, safhonati, nasameriti, einem verzeihen. Jeśli się synom Aaronowym nie przepiekło, cóż mniemasz tym czarownikom sprawiedliwość boża przebaczyć ma? *Wiśn.* 515. Przebaczenie, jest kary zasłużonéj odpuszczenie. *Pilch. Sen. list.* 102. Twój ociec przebaczył mych win. *Kanc. Gd.* 227. Przebaczaj wady cudze równe, Gdy sam do siebie czujesz główne. *Cn. Ad.* 937. — §. Przy prawdzie stójcie, a jeśli teraz czasowi przebaczacie, na potym prawdy nie tajcie. *Sk. Żyw.* 1, 14. ulegacie, do czasu się stosujecie; sich in die Zeitumstände fügen, nachgeben. — §. c) Przebaczyć, z uwagą przezierać, rozważać, aufmerksam durchsehen. Na ten czas zhańbion nie będę, gdy pilnie przebaczę wszystkie przykazania twoje. 3 *Leop. Ps.* 118, 6. (przeglądnę. 1 *Leop.*). — §. Przebaczać, (*przedbaczać), przeglądać, przewidzieć, przeczuwać, voraus sehen. *Cn. Th.* PRZEBACZNY, a, e, wybaczający, do darowania winy skłonny, verzeihend. Mości Hrabio, raczże być przebacznym temu chłopcu. *Teat.* 20. *b*, 81. Prawa przebaczne panom, twarde dla chudych. *ib.* 20. *b*, 123. — §. *Passive:* Przebaczny występek, odpuszczalny, mogący być przebaczonym, darowanym, verzeihlich; *Eccl.* превнятельный, превнятельно.

1. PRZEBADAĆ *cz. dok.*, Przebadywać *frequ.*, przyszłe rzeczy wybadać, vorher ausforschen. Ludwik Węgierski niektóre rzeczy z astrologii zwykł był przebadywać. *Krom.* 389.

2. PRZEBADAĆ, *ob.* Przebość.

PRZEBĄKNĄĆ, PRZEBĘKNĄĆ, PRZEBĘCZYĆ, przebąknął, przebąkł, *f.* przebąknie, przebęknie *cz. dok.*, Przebąkać *niedok.*, przebąkuje *pr.*, Przebąkiwać, Przebękiwać *frequ.*, półgębkiem odzywać się, pisnąć, trunąć; etwas mucksen, einen kleinen Laut hervor brechen lassen, sich kurz und leise melden. Nawet nie przebąkłem nic. *Zab.* 7, 205. Dosłyszałem słowa, Co tam Waść przebąknąłeś, coś na kształt psubrata! *Zabł. Amf.* 96. Kto Francuzkim językiem przebęknie, wraz musi być i mądrym i grzecznym. *Boh. Kom.* 1, 106. Waść widzę coś nadto przebąkujesz, znaj się Waść na sobie. *Teat.* 26. *b*, 6. W tym staruszek podochocony zaczyna przebąkiwać, żarcikami pluskać. *Zab.* 13, 199. Jak wiele jest ludzi cnotliwych, co o nich ani przebąkną słowa, a wiele ladajakich, co za pieniądze sławy nabywają. *Lub. Roz.* 242. Jeden panicz, chcąc z świattem swym się popisywać, Przeciw wolnym elekcyom zaczął przebąkiwać. *Niemc. P. P.* 85. Już i słówka więcéj nie przebęknę. *Boh. Kom.* 1, 17. Nie mógłbyś ty choć przebęczyć jako, kiedy czytać nie umiesz. *Teat.* 30, 5. W panienkach młodych czasem sama natura przebąkuje. *Teat.* 10, 64. Zamieszania u nas w domu wielkie przebękiwają, że wesela nie będzie. *ib.* 27. *c*, 65. przepowiadają, prorokują.

PRZEBALOWAĆ *cz. dok.*, balując przepędzić, przemarnować, mit Bällen durchbringen. Niechże nam Jejmość przebalowane odda pieniądze. *Teat.* 24. *b*, 74. PRZEBALOWAĆ się *recipr.*, balując zabawić się, przetańcować się, sich mit Bällen erlustigen. Poczekajcie no, podobno przebalujemy się wszyscy. *Teat.* 33. *d*, 19.

PRZEBANKIETOWAĆ *cz. dok.*, bankietując przemarnować, verschmausen; *Vind.* sajeduvati, sagostuvati; *Ross.* пропировать. Strzedz trzeba, abyśmy nie przebankietowali wszystkiego. *Star. Woj. B* 2 *b.*

PRZEBARSZCZAĆ w czym *cz. niedok.*, przekwintować, przebierać; ekel seyn, wählerisch seyn, gar zu sehr ausklauben, auswählen. Głód nie pyszny, przestaje byle na czym, zgoła nie przebarszcza. *Pilch. Sen. list.* 4, 148. Łacno przebarszczać, kiedy jest w czym. *Rys. Ad.* 34. *Cn. Ad.* 413. — §. Przebarszczać nad kim, przewodzić, dokazywać; an jemanden seinen Muthwillen auslassen, ihn eigenmächtig behandeln. Leda kto nade mną przebarszcza, dokazuje. *Cn. Ad.* 429. Odgryza się, nie da sobie na gębie grać, nie da nad sobą przebarszczać. *Cn. Th.* 597. Nieprzyjacielski kapitan przebarszcza, pieniądze odbierając, co słowo to mówi: trzeba więcéj, przyłóż, nie dobra waga! *Birk. Kaz. Ob. C* 2 *b.* Kup' sobie nad kimbyś przebarszczał. *Cn. Ad.* 407. Oznajmował Piotr zwrócenie swe na państwo; ale niedługo przebarszczał, skoro przyjechawszy umarł. *Gwagn.* 648.

PRZEBECZEĆ *cz. dok.*, becząc przebyć; *Ross.* проблеять, durchblöken. PRZEBĘCZEĆ *cz. dok.*, bęczeniem przebyć, durchsumsen; *Ross.* прожужжать. PRZEBĘKNĄĆ, *ob.* Przebąkać.

*PRZEBEROWAĆ *cz. dok.*, przewiercić, prześwidrzyć, durchbohren. Najlepiéj wina kosztować, beczkę we śrzodku przeberowawszy. *Cresc.* 345. Bóg wody krynicę z opoki toczył, onéj nie przeberowawszy. *Bzow. Roż.* 52.

PRZEBIĆ, *f.* przebije *cz. dok.*, Przebijać *niedok.*; *Boh.* přebiti, probíti; *Slov.* přebjgâm; *Sorab.* 1. pžebicž, pžebiyu, pžerażu; *Vind.* prevdariti, skusvdariti, (*ob.* Uderzyć); *Croat.* prebijam; *Dal.* probijam; *Rag.* probitti, probîati; *Bosn.* probitti, prebiati, probosti, omahnuti; *Eccl.* прѣбити, пребивати; *Ross.* перебить, перебивать, пробить, пробивать, прошибить, прошибать; §. 1) bijąc wskróś przenikać, przekłóć, przeszyć; durchschlagen, durchstechen, durchnageln. Jael przebiła goździem skronie śpiącego Sisary, tak iż przeszedł aż do ziemi. *Radz. Judic.* 4, 21. Przebiwszy na wylot szczypcami pancerolę, pamfilowi łeb urwał. *Mon.* 61, 167. Mieczem ostrym dobrowolnie sam się przebił. *Warg. Wal.* 78. er erstach sich. Osy żądłami swemi i skórę na wieprzach przebić mogą. *Sk. Żyw.* 1, 26. Muru głową nie przebijesz. *Teat.* 43. *b*, 94, (cf. mur). — §. Przebić co przez sito. *Urzęd.* 400. przesiewać, durchschlagen durch ein Sieb, durchsieben. Przebijać wełnę, bawełnę = wybijać, czechrać, czesać. *Cn. Th.* 1303. die Wolle schlagen, durchschlagen, durchhecheln, karbetschen. — §. *Metaph.* Przebijać, przenikać, durchdringen. Te słowa

wskróś me serce przebiły. *Jabł. Tel.* 73. przenikły, przeraziły; durchdringen, durch und durch verwunden. Przebija obłoki krzyk i huk mężów. *Stryjk.* 191. przenika, przeraża; das Geschrey durchdringt, durchschallt. Odgłos wesołego *vivat* niechaj niebiosa przebija. *Psalmod.* 26. — By był za onego wieku ten grzech ustał, a do nas się nie przebijał. *Sk. Dz.* 865. do nas nie przyszedł, nie przedarł się; bis zu uns dringen, auf uns kommen. — §. Przebija kolor, przebija się kolor, z pod drugiego przenika, daje się widzieć, *ob.* Przebłyskawać; die Farbe schimmert durch, schimmert hervor. Przebija białe, czerwone, *sublucet. Cn. Th.* (pstrzy się). Z pod monety, srebrem powleczonéj, prędko się podły kruszec przebija. *Pilch. Sen. list.* 276. Na twarzy przebijały się płomienie ognia, którym się serce jéj paliło. *Teat.* 29, 57. Miłość przebijała się nieznacznie przez zasłonę uszanowania. *Węg. Marm.* 1, 55. W twarzy i całéj postawie coraz odmiennéj znaczna się odmiana umysłu przebijała. *Pilch. Sall.* 314. — §. *Neutr.* Papier przebija. *Haur. Sk.* 377. zalewa się, das Papier schlägt durch. — §. *Recipr. activ:* Przebijać się przez wojsko, przez zawady etc., *perrumpere. Cn. Th.* przedrzeć się, sich durchschlagen, durcharbeiten. Mucha uwiąźnie, a bąk się przebije. *Żegl. Ad.* 147. *Jak. Baj.* 72. — §. 2) Przebić, przekuć, bijąc przerobić; umschmieden, umprägen. Naszę monetę srebrną przebijają sąsiedzi na swoję. *Pam.* 84, 56. PRZEBICIE, ia, *n.*, *Subst. verb.* a) *actio*, das Durchschlagen; b) *effectus*, n. p. Nie ujźrzę-li w jego ręku przebicia gwoździowego, a nie wpuszczę palca mego tam, gdzie były gwoździe, nie uwierzę. 1 *Leop. Joan.* 20, 25. rany przebitéj; *Vind.* prevdar, skusvdar; (*Ross.* перебойка gatunek jazów na Wołdze).

PRZEBIEDZ, PRZEBIEGNĄĆ, *f.* przebieży, przebiegnie *cz. jedntl.*, Przebieżeć *niedok.*, Przebiegać *contin.*; *Boh.* přeběhnauti, přebjhati, proběhnauti, probjhati; *Slov.* prebehnuť, přeběhnauti, proběhnauti, proběhnutj; *Carn.* pretêzhem; *Vind.* skustezhi, skustiekati; *Bosn.* pribighnuti *transfugere*, zbiedz; *Rag.* pribjeghnuti, pribighnuti, pribighnijvam; *Croat.* prebegújem; *Sorab.* 1. pžebiežacž, pžebehnu, pschebjžu, pschebjžim, pschebjham, pžebežu, pžebehuyu; *Ross.* перебѣжать, перебѣгать, пробѣжать, пробѣгать, пробѣгивать; *Eccl.* преристаю, претекаю; — §. a) *transitiv.* przebiegać jaki kraj, miejsce jakie, prędko przechodzić, przejeżdżać przez niego; durchlaufen ein Land, einen Ort rc., schnell durchgehen. Świat przebiegając, niszczą braci swoich. *Teat.* 50. *b*, 9. — *Aliter:* Boją się, gdy im zając drogę przebieży. *Kras. Pod.* 1, 297. przed niemi przez drogę się przemknie, wenn ein Hase vor ihnen über den Weg läuft. — *Transl. fig.* Przebiegać co krótko czytając, pisząc, powiadając, na prędce przechodzić, dotykać, etwas durchlaufen, eine Schrift, ein Buch rc. *Cn. Th.* Spisał dyalog z Mojżesza i z proroków, w którym wszystkie sentencye starego testamentu, nam Chrystusa ukazujące, przebiegł. *Dambr.* 227. Kalliope słodkobrzmiące strony wielkim przebieży palcem. *Żebr. Ow.* 115. Przebiegać oczami, mit den Augen durchlaufen. — §. b) *Intrans.* Przebiegać zkąd dokąd, *transcurrere*; überlaufen, von einer Seite auf die andre hinüberlaufen, durchlaufen. Uciekał w tę ulicę, a postrzegłszy i tam żołnierzy, przebiega przestraszony na drugą stronę. *Teat.* 55. *e*, 53. Po dokończeniu piérwszych dni miesiąca, mogłyby ostatnie przy dobréj pogodzie przebieżeć. *Fur. Uw. H* 2. przeminąć, vorüber gehen. O najszczęśliwsze dni życia mojego, jakżeście prędko przebiegły! *Stas. Num.* 1, 57. przepłynęły, upłynęły, verfließen. Czasy przebiegają, a po sobie chodzą, I zasię bez przestanku jakoby się rodzą. *Żebr. Ow.* 380; (*fugiunt*). — §. Przebiegać, przebiegać się, przewijać się, *discurrere*; herum laufen, durchstreifen, herum streifen; *Sorab.* 1. pžeběhuyu szo. Obieś ujrzawszy rurała, przyszedł przedeń, tam jął się przebiegać i przechodzić, albo sobie bujać. *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Przebiegające się po puszczach Dryady. *Otw. Ow.* 237. Gdy wyjdzie duch nieczysty od człowieka, przebiega się po miejscach suchych, szukając odpoczynku. *Sekl. Luc.* 11. Czy nie Spartańska i w nas krew przebiega? *Kniaź. Poez.* 2, 32. krąży, cirkuliren. Tysiąc mu myśli po głowie przebiega. *Stas. Num.* 1, 67. Przebieganie, przebieganie się, *discursus*, *percursatio*; das Herumstreifen, Durchstreifen. *Percursatio Italiae*, przebieganie się, przejazdka po Włoskiéj ziemi. *Cn. Th.* Na śpiegi wysłany, często z drogi zstępował, dla rozmaitego przebiegania. *Warg. Wal.* 331. — *Fig.* Poskoczne czytania, czyli powierzchowne ksiąg przebiegania. *Pilch. Sen. list. pr.* PRZEBIEG, -u, *m.*; *Ross.* перебѣгъ, пробѣжка; *Eccl.* прєбѣгєтво, прѣтєчєниє; przebieżenie, przebieganie; das Durchlaufen, Ueberlaufen, Durchstreifen. Pod Jerychem będąc, posłał Jozue na przebiegi, Wywiadując się, sposobnych na śpiegi. *Leszcz. H. S.* 173. Po sznurach okrętowych majtkowie wyprawują przebiegi. *Pot. Arg.* 469. przebiegania się, skoki; verschiedene Läufe, Sprünge, laufen auf und ab. — §. Miejsce przebiegania, przechód, ścieżka, przejście, przesmyk; ein Schleichweg, Schlupfwinkel; (*Sorab.* 2. pschebeg • golizna w polu). Różne w tych lochach były przebiegi, ścieżki i wycieczki. *Pot. Arg.* 27. Chart przebiegów po górach świadomy. *Otw. Ow.* Masz wiedzieć przebieg niedźwiedzi, Gdzie zając, sarń, jeleń siedzi. *Bielaw. Myśl. A* 3 *b.* — *Transl. fig.* Przebiegi, przeskoki, chytrostki, sztuki; Kunstgriffe, listige Streiche, Ränke. Jakie to starość ma przebiegi. *Teat.* 52. *b*, 15. Choć jeszcze bez brody, Już wie te wszystkie przebiegi i sztuki. *Morszt.* 74. Na przebiegach się znają, i sztukami narabiać umieją. *Mon.* 69, 612. Uprzedziłem te jego przebiegi. *Zab.* 15, 269. Książka o zalotach i różnych przebiegach młodzieńskich. *Opol. Sat.* 36. PRZEBIEG, a, *m.*, PRZEBIEGACZ, a, *m.*, PRZEBIEGLEC, glca, *m.*; *Croat.* prèbeg; *Rag.* pribjeghnik; *Ross.* перебѣжчикъ, ходокъ, переметчикъ; który przebiegł, z drugiéj strony przybiegł, zbieg; ein Ueberläufer, Ausreißer, Deserteur. Z przebiegów dowiedzieli się o wszystkim; *per transfugas. Krom.* 168. Przebiegł jeden przebieglec. *Pot. Jow.* 2, 6. — §. Przebiegacz, przebieglec, co się przebiega, przejeżdża; ein Herumstreicher, Herumreisender. Ulisses on przebieglec. *Opal. Sat.* 51. — *Transl.* Przebieglec, biegły, bywalec, doświadczony, ćwik, ćwiczony, szczwany, kuty; ein verschlagner, erfahrner, schlauer Gast; *Sorab.* 1. pžeklepané; *Vind.* sbri-

fan, savit, premeten; *Ross.* пролазъ, пролаза. Głupiego zwieść, to fraszka, mądrego to sztuka, W niéj miłość za przebieglca miéj, nie za nieuka. *Żab.* 6, 11. Bywa frantów niemało, bywa i przebieglców. *Opal. Sat.* 17. Taki przebieglec był na to obrany, aby Rugiera wyswobodził. *P. Kchan. Orl.* 1, 78. *Grod. Dis. D* 2 *b. Birk. Chmiel. B b.* PRZEBIEGANKA, i, *ż.*, przebieganie się; *Ross.* перебѣгъ, пробѣжка; *Eccl.* пребѣгство, das Umherlaufen, Herumlaufen. Poszło z drugiemi dziećmi igrać w przebiegankę. *Teat.* 18. *b*, 19. PRZEBIEGŁY, a, e, §. a) szybko przeminęły, schnell verlaufen, verflogen. Płaczę na moje lata przebiegłéj młodości, Żałuję że mój przekwitł marnie maj zielony. *Kulig. Her.* 121. — §. b*) Konia zbytnie przebiegłego i strudzonego prędką i daleką jazdą, jak ratować. *Lek. Końsk.* 66. *compend.* przepędzonego, ein übertriebnes Pferd, das man übertrieben hat. — §. c) Przebiegły = bardzo Biegły *qu. v.*, cf. chytry, kuty, szczwany, ćwik.

PRZEBIELIĆ *cz. dok.*, Przebielać *niedok.*, wskroś białym uczynić, durchaus weiß machen; *Boh.* přebiliti; *Vind.* prebeliti; *Ross.* перебѣлить, перебѣливать, пробѣлить, пробѣливать, (пробѣлъ miejsce biało zostawione).

PRZEBIERAĆ, *ob.* Przebrać. PRZEBIERACZ, a, *m*, przebierający w czym, przebarszczający w czym; ein Wähler, Tadler, sehr ekeliger Mensch, Kostwähler, Kostverachter, cf. papinkarz. *Tr.*; *Ross.* перебиратель, переборщикъ przetrząsacz; пробиратель, пробирщикъ wybieracz. PRZEBIERNY, a, e, przebarszczający, przebierający; kostverachtend, leckermäulig, cf. papinkowaty.

PRZEBIERZMOWAĆ *cz. dok.*, bierzmując przechrzcić, imię przemienić; umfirmeln, umtaufen, einen andern Namen geben. Przebierzmowali go inszym imieniem. *Haur. Sk.* 187. Imię masz piękne, samaś brzydka, przebierzmuj się radzę. *Pot. Jow.* 142. *Pim. Kam.* 30.

PRZEBIESIADOWAĆ *cz. dok.*, biesiadując przebyć, przetrawić; *Boh.* prohodowati przegodować; *Vind.* safjeduvati, sagostuvati; *Ross.* пропировать.

PRZEBIEŻAŁY, a, e, §. a) przebieżony, *part. perf. Verb.* przebieżeć, *ob.* Przebiedz. — §. b) *Active:* Przebieżały, który przebiegł, przeszedł, der durchgelaufen hat. Starożytność familii twojéj wszystkie dostojności w Rzpltéj przebieżałéj. *Petr. Pol.* 81. PRZEBIEŻENIE, *ob.* Przebiedz. PRZEBIEŻYSTY, a, e, przemijający, vorüberlaufend. Będzie niepogoda z przebieżystemi wiatry. *Fur. Uw. F.* Mogłyby też tędy i owędy ciepłe, przebieżyste deszcze pokrapiać. *ib. G b.*

PRZEBIJAĆ, *ob.* Przebić. PRZEBIJACZ, a, *m.*, który przebija, der Durchschlager; (*Ross.* перебойникъ jajko, którym we grze wiele innych zbito).

*PRZEBINDA, y, *ż.*, przepaska, przewiązka; eine Binde, Leibbinde, Leibgurt. Tu już przyjedziesz pod Gdańskiem do misternéj Windy, Tu ujźrzysz dziwnych rzeczy na przebindy. *Klon. Fl. G* 3 *b.*

PRZEBITKA, i, *ż.*, u *Gorników*, dziura prowadząca od jednego dołu do drugiego. *Os. Rud.* 41. loch albo rów podziemny, aby z jednego dołu do drugiego mogli przechodzić. *Os. Żel.* 81. im Grubenbaue: die Oeffnung zwischen zween Gruben.

PRZEBITNY, a, e, — ie *adverb.*, do przebicia, mogący być przebitym; *Rag.* probitni, probodni, durchschlagbar. Tarcz nieprzebitna. 1 *Leop. Sap.* 5, 20. *W. Post. W.* 14.

PRZEBŁAZNOWAĆ *cz. dok.*, błaznując przebyć, mit Narrenpossen verthun, verbringen; *Ross.* продурить; (*Eccl.* прѣблазнити, обманути, прѣльстити zbłaźnić).

PRZEBŁAGAĆ, PRZEBŁAŻYĆ, *f.* przebłaży *cz. dok.*, Przebłażać *niedok.*, ubłagać znowu, wieder besänftigen. Przebłaży przez swe nieszczęścia boga zawziętego. *Leszcz. H. S.* 293. PRZEBŁAGANY, a, e, — ie *adverb.*, do przebłagania, versöhnlich. Z niemi, gdzie zachodził zły ich interes, nieprzebłaganie upartym bywał. *Zab.* 13, 197.

PRZEBŁOGOSŁAWIONY. *Sk. Dz.* 270. wielce błogosławiony, najbłogosławieńszy, *ob.* Prze-: *Ross.* преблаженный.

PRZEBŁYSKAWAĆ *intr. cont.*, Przebłyskiwać *frequ.*, kiedy niekiedy z pod chmury połyskiwać, świetle przebijać się; unter den Wolken hervor blitzen, wetterleuchten, durchblitzen, durchschimmern; *Bosn.* prosjatti, svitlitise kroz koju stvar; *Ross.* просверкать, просверкнуть. Góry się zakurzyły, nad niemi szumiało, Z rzadka przebłyskawając, już po trosze grzmiało. *Rej. Wiz.* 125 *b.* Chociaż się tam nadobnie z wierzchu przebłyskawa, Ale patrzaj, co za grom tam wewnątrz zostawa. *ib.* 89 *b.*

PRZEBODZICIEL, a, *m.*, który przebada; *Eccl.* прободатель, der Durchstoßer, Durchstecher.

PRZEBÓG, *ob.* Prze-, *praepos.* PRZEBOGATY. *Sk. Dz.* 369. bardzo bogaty; *Vind.* prebogat; *Ross.* пребогатый; *Eccl.* благобогатый. Przebogate one królestwa. 1 *Leop. List. Hier.* 1. (*wielmi bogate. 3 *Leop*), *ob.* Prze-, *insepar.*

PRZEBÓJ, oju, *m.*; (*Ross.* перебой nieporządne bicie zegara, kiedy bez końca bije, пробой, пробоецъ, пробойчикъ klamra, пробойникъ gwoźdź, którym kowale żelazo dziurawią); przebijanie się przez wojsko, das Durchschlagen, Durchhauen durch eine Armee, von der man eingeschlossen ist. Usadzono rozwlekłym szykiem czoło, zkąd łatwy do samego króla nieprzyjacielom przebój i ostatnie w wojsku zamieszanie nastąpiło. *Nar. Chodk.* 233. Drużyna odważona na przebój. *Lardz. Luk.* 59. Szlachta zuchwała dowodzi, Przed sobą śmierć na przebój. *Zab.* 12, 178. (na bij zabij). Cisnęli się tłumem do kościoła na przebój, niby ubiegając się do słuchania żarliwych kazań. *Mon.* 71, 130. (na gwałt). — §. W *górnictwie:* Przebój, Durchschlag, nazwisko uskutecznionego łamania skały w ten sposób, iż złączyć można z sobą dwie lub więcéj naznaczonych w kopalni wytni. *Mier. Mskr.*

PRZEBOLEĆ, *f.* przeboli *intr. dok.*, ból przetrwać, chorobę przezwyciężyć, ozdrowieć; *Rag.* preboljeti, den Schmerz überstehen, ausdauern, wieder genesen. Czeladka moja na pował chorowała, ledwie przebolało kilkoro. *Zimor. Siel.* 233.

*PRZEBOREK, rka, *m.*, przedział na głowie między włosami. *Tr.*, der Haarscheitel, (*ob.* Przebrać); *Ross.* проборъ, (*distng.* переборъ zbytek, *ob.* przebrać miarę).

PRZEBOŚĆ, przebódł, *f.* przebodzie *cz. dok.*, Przebodać, Przebadać *niedok.*; *Boh.* probůsti, probodnauti, promrštiti;

Slov. probodugi; *Sorab.* 1. přebofcž; *Vind.* prebosti, preboisti, prebodem, skusbosti; *Croat.* preboszti, prebadam, izpreboszti, izprebadam; *Dal.* probadam, izprobadam, izproboszti; *Bosn.* probosti, izbosti; *Rag.* probòsti, probâdati; *Eccl.* пробости, прободати; bodąc przekłóć, przebić czym śpiczastym na kształt rogów, durchstoßen, durchbohren. Przebodł go wół. *Cn. Th.* Przebodę cię tą szpadą. *Teat.* 36. *b*, 49. Mieczem mu piersi przebada, *rumpit. A. Kchan.* 254. Zmierza do niego oszczep, i ramię mu przebada. *ib.* 281. Jeśli kto w jednéj wiosce złego ma sąsiada, Gorzéj mu serce niż brzuch trzy groty przebada. *Pot. Pocz.* 126, (cf. herb Jelita). Kto przed rycerskim człowiekiem kogo rani, ręka mu ma być przebodziona. *Herb. Stat.* 246. Symeon Maryi to powiadał, Iż jéj serce miecz przebość miał. *Pieśn. Kat.* 53. Bok mu i serce przebodziono. *Pieśn. Kat.* 49. Większą ma stratę w przebodzionym synie. *Chrośc. Luk.* 95. Jezus serce sobie przebość dał. *W. Post. W.* 3, 113. Przebodają ciało jego ostre ćwieki. *Pilch. Sen. list.* 2, 123. Obacz żydzie ręce, któreś przebodł, obacz bok Rzymianinie, któryś przekłół. *Dambr.* 239. Empirejska postać, choć wskroś przebodniona, wnet w chorobie saméj zdrowieje i wrodzoną siłą rany goi. *Przyb. Milt.* 190. Przebodzenie, *Vind.* prebodka, prepehnenje; *Rag.* probòd. — Do przebodzenia *Rag.* probodní, probodiv.

PRZEBRAĆ, *f.* przebierze *cz. dok.*, Przebierać *niedok.*; *Boh.* přebrati, přebjrati; *Sorab.* 1. přewuberam; *Rag.* probîrati; *Bosn.* probirati; *Croat.* prebíram, prebralszem; *Carn.* prebiram; (*Vind.* prebrati, skusbrati = przeczytać); *Eccl.* пребираю, избираю; *Ross.* перебрать, перебирать; (пробрать, пробирать oddzielić, *ob.* Przeborek); §. a) *intransit.* przebierać w czym, brakować, przebarszczać; auslesen, aussuchen, auswählen; (Oesterr. ausklauben). Przywileje tak jak na przetaku groch z wyki przebieramy. *Orzech. Qu.* 13. Kobietki, póki młode, przebierają w kawalerach jak w gruszkach: ten stary, ten niezgrabny, ten nieładny, ten ubogi i t. d. *Teat.* 22. *b*, 51. Jednemi dziewczętami pogardzając, drugie przyjmując, przebierać sobie w nich będę, jak w gruszkach. *Teat.* 55. *b*, 14. Kto się chce żenić, a wiele przebiera, ten najczęściéj dyabła w swój dom dostanie. *Teat.* 54, 82. Która długo przebiera, najgorzéj pospolicie trafia. *Teat.* 32, 60. Przebierają jak w zgniłkach w mężczyznach. *Teat.* 22, 112. Głodny nie przebiera. *Cn. Ad.* 127. Niemasz w czym przebierać; jedno złe, a drugie jeszcze gorsze. *Cn. Ad.* 618. *Rej. Wiz.* 163. Przebrany, wybrany, wyborny, auserlesen. Dał mu siedm tysięcy przebrańszego ludu. *Nar. Hst.* 3, 234. Nie na wielką liczbę, ale na przebraną się sadzę. *Hipp.* 58. Nieprzebrany, nieprzebierany, bez braku zebrany żołnierz; *tumultuarius miles. Cn. Th.* 517. — *Transit.* Przebierać, wybierać, obierać co lepsze; etwas ausheben, auswählen, erkiesen. Przebrawszy czoło swéj drużyny, szedł do Węgier. *Jabł. Buk. N* 4 *b*. — §. Przebierać oliwki, gruszki, jagody, chędożyć, obierać. *Cn. Th.* 564. belesen, ablesen, säubern Früchte, Birnen rc. — §. Przebierać sobie palcami, *ludere digitis. Cn. Th.* 832. fingeriren, mit den Fingern spielen. Przebierać palcami na piszczałce; *digitos ad numeros movere. Cn. Th.* auf der Flöte fingeriren. Przebierać głosem, gardłem, wyćwerkować. *ib.* Läufer mit der Stimme machen, trillern. Przebieranie głosem, gardłem = wyćwierki. *ib.*, Läufer, Triller. Wskakuje po szyję w bezdenną głębinę, Pleszcze się, na przemiany przebiera nogami. *Tol. Saut.* 48. nogami robi. — §. b) Przebierać kogo, przeubierać, przestrajać, na inszą płeć, mężczyznę po kobiecemu, kobietę po męzku; umkleiden, verkleiden; *Vind.* preblechi, spreblechi, preoblazhiti, spreblazhiti, preobliezhenje, prebliek; *Croat.* preoblachim; *Rag.* priobûchi, prioblâciti; *Bosn.* priobucchi, prioblacit; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть, перерядить, переряжать. Czasem dla swego ukontentowania przebieram się po damsku; i nie źle w tym stroju wyglądam. *Teat.* 14. *c*, 23. Poszedł się w kobiecy strój przebrać. *Teat.* 34, 87. Przebrano po męzku. *Teat.* 29, 41. Gdy tu przyślę cherubinka, przebrać go, przekobiecić. *Teat.* 20. *b*, 58. — §. c) Przebierać miarę, przebierać = nad to brać, zbytnie brać, przeładować, przesadzać; *Carn.* preusâmem, preseti, zu viel nehmen, das Maß überschreiten, über die Schnur hauen, sich übernehmen, überladen. Przebrałeś miarkę, by-ć się dzban nie urwał w ręku. *Opal. Sat.* 151. Nigdy miary w napojach nie przebrał. *Zab.* 2, 168. Publicznie pijaństwa nie cierpią, a prywatnie w apteczkach miarę kropel przebierają. *Mon.* 64, 247. A kiedyż więcéj złość ludzka przebrała miarę, jak teraz? *Psalmod.* 29. Przebieram miarkę w nadziei, którym ją przebrał w niezbożności. *ib.* 101. Miarkę przebrałem mych występków. *Kulig. Her.* 34. Żebyśmy pomiernie wina zażywali, A miary nad potrzebę swéj nie przebierali. *Lib. Hor.* 27. Najmniejsze w jedzeniu i piciu przebranie bywa przyczyną chorób; *nimia repletio. Mącz.* zbytek, Uebermaß, Ueberladung. Cnoty nigdy nie przebierzesz. *Cn. Ad.* 85. (każdy dobry może być lepszy, *oppos.* Cnota zbytku nie lubi, przejdzieli miarę, imię swe zgubi). Nie przebrał nauki. *Cn. Ad.* 243. (za szkołą się uczył, lizał, szkosztował trochę nauki, pomazał sobie gębę Łaciną, niedouk). Nie przebierzesz, nie uszkodzisz, ma on tego dość, nie ubędzie tym nic. *Cn. Ad.* 631. (nie zubożysz go). — §. Przebrać, biorąc ująć, wybrać; vollends weg nehmen, erschöpfen, nichts lassen. Darów bożych nigdy nie przebiorą. *Simon. Siel.* 101. (nie wyczerpną; *Boh.* probrati, probjrati *passim auferre*). Gdy woda mętna w studni zostaje, do pięknéj przebierając ją wody, tłuczonéj soli do niéj wsypać, aby się tym prędzéj czyściła studnia. *Haur. Ek.* 16. Tam dni długie, wieki nie przeżyte, noc minie, dzień i dostatek nieprzebrany nastąpi. *Dambr.* 11. (bez końca, bez granic). — §. d) *Passive:* Przebiera się czego, przebrało się, wyczerpano, już nie masz więcéj, już nie staje, ubyło, zbywa, nie dostaje, brak; man hat schon zu viel genommen, es ist nicht mehr hinlänglich vorhanden, es mangelt schon daran, es ist erschöpft. Niemasz takich dostatków, któreby się przebrać nie dały. *Kras. Pod.* 2, 43. (*Slov.* Baňa ge baňa, a predca sa prebere, keď sa wždi do neg idě; i baňa sa prebere; i studnia się wyczerpa).

Nie dziw, że w Polszcze cnoty bardzo mało, Bo prawdziwych Polaków u nas się przebrało. *Jeż. Ek. D* 2, (cf. niemasz). Potomków się Lechowych przebrało. *Rak. Pob. B i i j.* Ciężka rzecz dostać poddanych życzliwych, Już się przebrało na sługach poczciwych. *Kras. Mysz.* 96. Jedna polityczna pani Sługom swoim to więc gani, Że skoro czego nie stało, Niemasz mówić się im zdało; Mówcież raczéj: przebrało się! Śle tedy po woźnicę dziewczynę, A że był odszedł od dworu, Wedle swéj pani humoru, Ukłoniwszy się jéj dusza: Przebrało się i Matusza. *Pot. Jow.* 24. Przez wielkie te zbytki płacy żołnierzowi się przebierało. *Nag. Fil.* 102. — Przebrane wino, przebrany miód = zbytecznie wodą rozrzedzony, gar zu sehr versetzt, gewässert. Nieprzebrany miód, *moderate aqua temperatum. Cn. Th.* 517. — §. e) Strach przebiera kogo, przenika, przeraża wskroś, przejmuje; Schrecken ergreift ihn, durchdringt ihn. Z zadumieniem strach go przebiera. *Stas. Num.* 1, 55. — §. f) Przebrać się gdzie, przedrzeć się, przeprawiać się dokąd, przejść, przebyć, przejechać; sich wohin durcharbeiten, wohin übersetzen, sich wohin begeben, wohin ziehen; *Ros.* пробраться. Uchodzących gnali aż do rzéki, a którzy się dla niedostatku łodzi przebrać nie mogli, głód ich i nędza pomorzyły. *Nar. Hst.* 4, 181. Moskwę z Uły do Suszy się przebierającą, poraził. *Nies.* 4, 8. Hersztowie zniknęli nagle, wszakże rozumiano, że się przebrali na granicę Turecką. *Pam.* 85, 1, 71. Nieprzebyta przepaść, tak dalece, iż ci, którzy chcą ztąd przejść do was nie mogą, ani ztamtąd od was tu przebrać się. *Boh. Dyab.* 124. Niechaj do nas za błota się przebierze. *Jabl. Buk. O* 4 *b.* Ujechał król z Paryża w zamiarze przebrania się do Luxemburga. *Gaz. Nar.* 220. — §. g) Przebrać kogo w czym przewyższyć = przezwyciężyć go, przejść go w czym, celować, jemanden worin übertreffen; (*Vind.* preustn *fastuosus*, preusetje *superbia*). Rzymianie porządkiem i dostatkiem Greków daleko byli przebrali. *Weresz. Reg.* 76. Oby mi lata dotąd służyć chciały, Ażby cię wspomnieć godnym rytmem śmiały, W tymby Orfeusz mnie Tracki nie przebrał. *Miask. Ryt.* 42. Ani Tracki Orfeusz w tymby mnie nie przebrał, Ani Linus na takie siły by się zebrał; *vincet. Nag. Wirg.* 499. — Ułowili wielkość ryb, aż ich przebrać nie mogli. *Rej. Post. G g* 4. rady im dać nie mogli, sie konnten ihrer nicht Herr werden.

PRZEBRADZAĆ, *ob.* Przebrodzić.

PRZEBRAKOWAĆ, -ał, -uje, *cz. dok.*, przebarszczać, przebierać w czym, brak uczynić; auslesen, durchmustern, den Ausschuß absondern. Przebrakowawszy garderobę, braki pójdą na tandetę. *Teat.* 15. *c*, 76. Przebrakował hetman wojsko, siedm set motłochu do domu wrócił, a z garścią w prawdzie ludzi ale dobrych się został. *Biel.* 588. *Tward. Wł.* PRZEBRAK, u, *m.*, przebrakowanie, przebieranie; das Aussuchen, die Auswahl. Układała soczyste owoce z przebrakiem. *Przyb. Milt.* 152.

PRZEBRANIEC, ńca, *m.*, wybrany, wyborny; ein Auserlesener, Ausgesuchter. Zostawiwszy wojsko w Czechach, sam z przebrańcami do Pomeranii ruszył. *Nar. Hst.* 3, 143.

PRZEBRNĄĆ, *f.* przebrnie *cz. jedntl.*, Przebrodzić *dok.*, Przebradzać *niedok.*; *Carn.* prebrêdem; *Vind.* prebresti, pregasiti, (*ob.* Jaz, *ob.* Gać); *Croat.* pregaziti, pregazújem, pregazilszem, (prebrògyujem, prebroditi *pernavigare*); *Bosn.* prigaziti, (pribroditi *transvehere per aquam*); *Rag.* prigaziti, (pribroditti, pribrodívati *transfretare*); *Ross.* перебрести, перерброжу, перебродить, перебраживать; *Boh.* prebřjsti, přebředu; miałką wodę pieszą przebyć, durchwaten. Przebradzam przez bród, *vado. Mącz.* Może przebrnąć wszędzie jego brody. *Bardz. Trag.* 348. — *Transl.* Przebrnąć, wybrnąć, przecierpieć, przezwyciężyć; überstehen, überwinden. O jednéj lasce krzyżowéj przebrodził potok śmiertelny. *Bzow. Roż.* 89. PRZEBRÓD, -u, *m.*, przebrodzenie, das Durchwaten. Zdolna rzéka do przebrodu. *Nar. Hst.* 5, 458. PRZEBRODNY, PRZEBRNIONY, a, e, mogący być przebrnionym; *Vind.* pregasliu; *Rag.* pribrodiv, zum Durchwaten. Nieprzebrodnego golfu czarne wały. *Przyb. Milt.* 316. *et* 312. Tagus nieprzebrniony. *J. Kchan. Dz.* 165. Jam się tam rodził, kędy nieprzebrniona Woda Tagowa wiedzie swe strumienie. *P. Kchan. Jer.* 185. Medyterańskie nieprzebrnione brody. *Zbil. Dr. h* 1.

PRZEBRONOWAĆ *cz. dok.*, bronując przebyć, durcheggen; *Sorab.* 1. pželocicž, (*ob.* Przewłóczyć); *Ross.* переборонить, переборанивать.

PRZEBRÓŹDZIĆ *cz. dok.*, bróździami przewlec, durchfurchen; *Ross.* проборозднть, пробораживать, переборозднть, перебораживать.

PRZEBRUDZIĆ *cz. dok.*, wskroś pobrudzić, durchschmutzen; *Ross.* перепачкать.

PRZEBRUKOWAĆ *cz. dok.*, brukiem przebyć, lub też bruk przerobić: mit Steinen durchpflastern, umpflastern; *Ross.* перемостить, перемащивать.

PRZEBRYKAĆ *nijak. dok.*, z bryknieniem się wyrwać, sichs einfallen lassen auszuschlagen, Capriolen zu machen. Ma to do siebie szczęście, że przebryka, Gotowo z samym iść w spory Jowiszem. *Mon.* 71, 551.

PRZEBRZĄKAĆ *cz. dok.*, brząkaniem przebyć, durchklimpern, durchklirren; *Ross.* пробрякнуть, пробрякивать. — §. Przebrząkać nad kim, dokazywać; einem mitspielen, ihn meistern. Może pobrząkać *komor nad muchami, Klecha najmędrszy między ratajami. *Mon.* 71, 549.

PRZEBRZYDŁY, PRZEBRZYDLIWY, a, e, bardzo obrzydły, *Ross.* прескверный, sehr häßlich, ekelhaft. Tak przebrzydłe okrucieństwo. *Przestr.* 47. *Wys. Kat.* 101. Przebrzydła przywara. *Pilch. Sen. gn.* 257.

PREBUĆ *cz. dok.*, Przebuwać *niedok.*, obuwie przemienić, umstiefeln, umschuhen, ander Fußwerk anziehen; *Vind.* preobuti, preobujati; *Ross.* переобуть, переобувать.

PRZEBUCHNĄĆ *nijak. jedntl.*, przez co wybuchnąć, durch etwas hervor ausbrechen; *Ross.* пропыхнуть.

PRZEBUDOWAĆ *cz. dok.*; *Boh.* prostawěti; *Vind.* presidati, prezimprati; *Ross.* простроить, перестроить, перестраивать, перестройка; *Eccl.* престрою; §. a) budynek inaczéj przestawić, umbauen, anders bauen. — §. b) Przebudować wiele, na budowanie wydać, strawić; verbauen, durchs Bauen verthun. Budował a budował, aż też prze-

budował chudzina i dostatki, wioski, i wszystko. *Opal. Sat.* 58.

PRZEBUDZIĆ, *f.* przebudzi *cz. dok.*, Przebudzać *niedok.*; *Boh.* probuditi, probuzowati; *Carn.* prebùdim; *Vind.* prebuditi, probuditi; *Croat.* prebuditi, prebugyujem, prebudyenye; *Dal.* probudivam; *Rag.* probûditi, probudivati; *Bosn.* probuditi, (probudillo = excytarz); *Ross.* пробудить, пробужать, пробуждать, разбудить, разбужать; sen przerywać, aus dem Schlafe wecken. Przebudzić się, ocknąć; *Ross.* проснуться, aufwachen. Doktor się pyta, czy sen spokojny miewa chory, czy lekki, czy ciężki, czy się często przebudza, czy się zrywa? *Perz. Lek.* 78. Przebudzenie, ocknienie; *Ross.* пробудъ, das Erwachen. Życie nasze jest to sen, a śmierć przebudzenie. *Karp.* 1, 151. Przebudzony, mogący być przebudzonym; *Croat.* prebùdliyiv, aufweckbar. Nieprzebudzony człowiek, abo sen twardy, nieprzerwany. *Cn. Th.* 517. Zasnął snem nieprzebudzonym. *J. Kchan. Ps.* 16. (umarł). Nieprzebudzenie *adverb.*, n. p. Oni obojem na to uchem nieprzebudzenie śpią. *Weryf. pr.*

PRZEBYĆ, *f.* przebędzie *med. dok.*, Przebywać *niedok.*; *Boh.* přebyti, přebywati, přebywám; *Ross.* пробыть, пробывать, пребыть, пребывать; §. a) przez niejaki czas być, zostać, przetrwać; eine Zeit hindurch seyn, bleiben, ausdauern, währen; *Eccl.* приметатися. Przymuszali go: przebywaj z nami, iż ku wieczorowi jest; i wszedł przebywać z niemi. *Budn. Luc.* 24, 29. (zostań z nami. *Bibl. Gd.*). Porządnym ludziom przykro przebywać bez zegara. *Solsk. Arch.* 176. (obywać się, zostawać). Za Kazimierza spokojne dni przez wiele lat przebywały w Polszcze. *Krom.* 555. trwały, były, die ruhigen Tage dauerten viele Jahre. Szczęśliwy, kto na małym udziale przebywa, Spokojny siadł przy stole wiejskiego warzywa. *Karp.* 1, 77, *ob.* °Obywać, mieszkać, przemieszkiwać; wohnen, leben, sich aufhalten, *Carn.* prebivam, (prebivalshe = przybytek, mieszkanie); *Vind.* prebivati, stanuvati; *Bosn.* pribiuati, domouati, stanovati, stati; *Dal. et Rag.* pribìvati; *Croat.* prebivati, prebivam; *Ross.* жительствовать *habitare.* My w nim, a on w nas przebywać ustawicznie będzie. *Rej. Post.* S s 2. — §. Przebywać gdzie, ciągle bywać, uczęszczać; frequentiren, oft besuchen. Jeżeli kiedy będziesz przebywać na wielkim świecie, żebyś porzuciła ten ton dogmatyczny. *Teat.* 38, 178. Krucy chętnie przebywają między trupami, a pszczoły między kwiatami. *Mon.* 70, 202. — °§. Przeklęty, który przebywa z wszelakiem bydlęciem. 1 *Leop. Deut.* 27, 21. (który się schodzi. 3 *Leop.*, któryby obcował z bydlęciem. *Bibl. Gd.*), któryby się mieszał, cielesną sprawę miał. — *Transit. cum Accusat.* Przebyć co, *de tempore*, przetrwać co, przeżyć, (eine Zeit) hinbringen, durchleben. Przebywszy panowanie pięciu książąt, umarł; *quinque principes emensus. Nar. Tac.* 3, 59. Przebyć rok, *perannare*; *Eccl.* прегодую, перегодую, годъ переживаю. Ościelali wierzchy słomą z taką pochyłością, iż przy wygodnym dżdżów spadzie, przebywali zimę bezpiecznie. *Pilch. Sen. list.* 3, 58. (przemieszkali). — §. b) *Neutr. pass.* Przebyć, przeminąć, przejść; vorüber gehen, vorbey gehen, vergehen, verschwinden. Co przed nami byli Nasi przodkowie, niemasz ich, już przebyli. *Gęb. Hym.* 324. — §. c) *Transit. cum. Accusat.* Przebyć co, *de loco*, przejść co, przejechać, przeminąć, przeprawić się przez co; *Bosn.* probiati, probitti, procchi, Oerter passiren, durchgehen, durchwandern, durchreisen. Przebywszy góry, brody, rzéki, piaski, Przebywszy bory, puszcze, krzaki, laski, Przebywszy miasta, miasteczka i wioski, W ojczystym gnieździe z radością stanąłem. *Kras. List.* 32. Strumienia tego nie mogłem przebyć, bo się były wzniosły wody głębokiéj rzéki, któréj nie mogłem zbrodzić. 1 *Leop. Ezech.* 47, 5. Tatarowie przebywają w pław bystre rzéki, uwiesiwszy się u końskiego ogona. *Boter.* 166. — *Transl.* Przebyć zawady, trudności, przezwyciężyć; *Vind.* prebiti, preterpeti, prestati, durchdringen, überwinden (Hindernisse, Wiederstand). Lekka rzecz biedę cierpieć, ale ciężka przebyć. *Bardz. Trag.* 306. (przebrnąć, wybrnąć). Zapomnij o tym, już się to przebyło. *Teat.* 2. *b*, 75. już się przecierpiało, przebolało, es ist überstanden; (*Carn.* prebyti, prebyem *emergere*, *satis habere*; *Vind.* prebyti, zhies ostat *restare*, cf. zbyć, zbywa; *Boh.* přebytek *superata*). Przebyta, n. p. droga = odprawiona, odbyta, eine überstandene, zurückgelegte Reise. Po przebytéj w niedostępnych puszczach trzydniowéj podróży. *Nar. Hst.* 4, 90. Rzecz jest przyrodzona, cieszyć się z przebytéj biedy. *Pilch. Sen. list* 2, 281. — §. Przebyty = PRZEBYTNY, *pervius*, *penetrabilis. Cn. Th.* 833. übersteiglich, passirbar; (*Eccl.* пребытный, долгопребывающій przetrwający). Nieprzebyty, przejścia niemający, *impervius. Cn. Th.* 517. *ib.* 1165. unwegsam. PRZEBYT, u, *m.*, §. a) *de tempore*, przebywanie, przebycie przez czas, mieszkanie gdzie, zostawanie gdzie, der Aufenthalt, das Verweilen an einem Orte, (cf. przybytek). Daj nam na świecie zbożny pobyt; Po żywocie rajski przebyt. *Biel.* 19, (z *Bogarodzicy*); to jest: abyśmy po śmierci wiecznie z tobą przebywali. *Sk. Żyw.* 1, 253. Zażyłem czasu przebytu mego do poznania obyczajów krajowych. *Tr. Tel.* 47. — §. b) Przebyt, *de loco*, przejście, przeprawa; die Durchfahrt, das Durchsetzen, Uebersetzen. Przez wądoł ten ciasny przebyt wązką ścieżką wiódł. *A. Kchan.* 321. Przebyt był bardzo trudny przez tę rzékę. *Baz. Sk.* 143. PRZEBYTEK, *ob.* Przybytek.

1 PRZEĆ, parł, prze, prę *cz. niedok.*, Pierać *contin.*; (*Ross.* пру; *Eccl.* перж, прешь, пру, прати, *Germ.* sperren, spreitzen. Adlg.; cf. *Carn.* prem, oprem sê = opieram się, *Vind.* priti, pruti *incontrare*, cf. przeciw; cf. *Lat.* perio, aperio, apertus, cf. odparty; *Hebr.* פער paar, *aperuit*; *Graec.* πειρόω *aperio*); pchać, popychać, przypierać; drängen, fortdrängen, fortstoßen, fortdrücken. Parcie, der Druck, od ciężarów wody czasem sprawuje jéj pęd w górę. *Hub. Wst.* 125. Parcie ziemi: ziemia podobnym sposobem prze, jak i woda. *ib.* 134. Pojrzemy, aż dwa węże wijąc się w zakręty Prą do skał fale. *Min. Ryt.* 2, 306. Rzék najwięcéj wpada z prawej strony, Które prą Wisłę na tamte zagony. *Klon. Fl. E* 2 *b.* Nieprzyjaciela zewsząd parto, i rozpraszano. *Pilch. Sall.* 297. *Jer. Zbr.* 297. *Prosequor*, puszczam się po kim,

gonię, prę, pędzę kogo. *Mącz.* Eufrates siła naw piera na swym krętym zatorze. *Gęb. Hym.* 330. Odrastanie drzewa przeć będzie plaster, podnosząc po trosze jego brzegi. *Fors.* 92. Mnie też Muza prze do tego, Bym głosił zdrajcy upadek Szujskiego. *Paszk. Bell. A* 3. (napędza, nagli). Parł okrutnik na to, by nie żyła; *exegit. Żebr. Ow.* 105. (nalegał, nacierał). Żal go prze i dusi. *Leszcz. H. S.* 205. Przed tobą (łódko) zaostrzone pierzchały wprzód groty, Dokądeś tylko parła szczęsne swe obroty. *Zab.* 11, 347. Nie wszystek klęskami upadłem Emackiemi, Nie tak mię prą fata, bym głowy nie miał podnieść. *Bardz. Luk.* 137. Prą się proporce, trą się tarcze. *Stas. Num.* 1, 25. Nasze uprzedzenia prą się przeciwko oczywistemu światłu. *Przestr.* 258. (opierają się, przeciwią się). — §. Parcie w żołądku, kolika. *Śleszk. Ped.* 141. die Kolik. — 2. PRZEĆ, przał, przeli, przy, przę *cz. niedok.*, powiedzieć że nie, przeczyć, zapierać, przeciwnie utrzymywać, negować; läugnen, verneinen, widersprechen; (*Sorab.* 1. precž, zaprecž, pru, zapru; (*Boh.* spriti, spře, spru, (przeciwić się); *Slov.* tagjm, (*ob.* Taić); *Hung.* tagadom; *Carn.* tajim; *Vind.* tajit, obtaijt, vtajiti, nikati, satajiti, sanikati, odpóueti; *Bosn.* tajati, pscitti, zapscitti; *Croat.* taím). Znać abo przeć powinien o co będzie obwinion. *Sax. Porz.* 39. Jeśliby przał, przysięga bywa skazana. *ib.* Sędzia może obwinionemu skazać, aby albo się znał, albo przał. *Szczerb. Sax.* 426. Kiedy na niego skarżą, zaraz powinien znać albo przeć. *ib.* 6. Przyznał się, iż miecz i kaletę wziął, ale trzech groszy przał. *Tarn. Ust.* 134. Saduceuszowie, dusza, iż z ciałem umiera, twierdzili; a żeby była nieśmiertelna, przeli. *Odym. Św.* 2, *O* 4 *b.* Chrystus to stwierdził, a ty Pietrze przesz! *Smotr. Lam.* 54. Przeli, że cię nie znali. *W. Sap.* 16, 16. I my nie przym, iż pod oboją osobą stary kościoł sakrament ludziom dawał. *Sk. Kaz.* 595. Przy Strabo, aby Rzymianie kiedy przez Elbę przeprawiać się mieli. *Krom.* 73. Świadczą o tym Eutropius, Prokop, Tacyt, nie przy ani Krancyus. *Krom.* 11. On i prżącemu dobrodziejstwo, dobrze czyni. *Gorn. Sen.* 447. Antychryst będzie przał ojca i syna. *Biał. Post.* 20. będzie się ich zapierał, wird sie verläugnen. Sługa bliższy jest myto swe otrzymać, gdyby mu go dziedzic, bądź na cały rok, bądź na półroku przał. *Szczerb. Sax.* 257. Prżący, nie zezwalający, nie pozwalający. *Cn. Th.* PRZEĆ się czego *recipr.*, zapierać się, wypierać się, abläugnen, verläugnen, verneinen; *Boh.* přjm se, přiti se; (*Rag.* prjêcitise *opponere se*); *Bosn.* prittise *litigare*; *Eccl.* прѣти сѧ, прюсь. Jeśliby się obwiniony przał, niech niewinności swojéj dowodzi. *Chełm. Pr.* 6. On się nie tylko nie przał, ale.... *Pot. Arg.* 232. Czego nie widzisz, to wierzysz, a tego się przysz, co widzisz! *W. Post. Mn.* 255. O Pietrze, już się to pana przysz! *W. Post. W.* 273. Też ci ja się prę często syna twego, Od niego śpiesząc do nałogu złego. *Miask. Ryt.* 147. Przy się, a odstępuje od pana Chrystusa. *Gil. Kat.* 401. Uczynkami swemi prą się boga. *Biał. Post.* 247. sie verläugnen Gott. Dzień ten straszny będzie tym, co się pana przeli. *Kanc. Gd.* 23. Głos kura strofuje boga się prżących. *Groch. W.* 32. — §. Przeć się, prawować się, dysputować się, spór wieść; mit einander streiten, disputiren, hadern. Stójcie, że się z wami będę parł u prawa przed panem. 1. *Leop.* 1 *Reg.* 12, 7. Temi słowy parły a swarzyły się przed królem. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 3, 22. Jeśliby się dwaj o jakie opatrzenie z sobą parli, a każdyby z nich mówił, że to jest jego własne leno.... *Szczerb. Sax.* 212. — 3. PRZEĆ, przał, pre *neutr. niedok.*, Prać, pra, pram *contin.*, uprzeć, rozeprzeć *dok.*, (cf. *Germ.* brämsen, Brämse, Bräme); *aestuare*, z gorąca potnieć, rozpalać się, więdnąć, słabieć; große Hitze haben, sich erhitzen, erhitzt seyn, sich entzünden; *Carn.* pareti, pârem; (*Sorab.* 2. parisch parzyć; *Bosn.* pram, plamen, płomień); *Ross.* прѣть, прѣю, прѣлый, упрѣть, упрѣвать, перепрѣть, перепрѣвать, подопрѣть, подопрѣвать. Gdy słońce przykro piecze, i od tego pre, aż się ludzie pocą i nudnieją, deszcz pewny. *Haur. Sk.* 101. Jako gdy pre pod obłokiem palącym, tak pokoleniu ich zwiędnąć każesz. 1 *Leop. Jes.* 25, 5. Niedoszłe zboża w sąsiekach gniłyby, przały i bótwiały. *Haur. Sk.* 15; (*Vind.* shitu, feno fe vpri, fe vgrie). Zioła te w alembiku moczyć, żeby nie wrzały, ale tylko przały. *Syr.* 270. W piwowarstwie wiele znaczy, aby słody dobrze uprzały. *Haur. Sk.* 161. W podpłomykach ciasto będzie przało, że bardzo szkodliwe są. *Sak. Probl.* 200. Przekładne skiby, chwastem przerosłe, na spodku u ziemi przeją i gnoją się. *Haur. Sk.* 24. Pod pachy i indzie miejsca przejące prochem tym pocierać. *Sienn.* 520. Ziemia przez całą zimę namokła, na wiosnę rozeprzała. *Cresc.* 143. Smok z zimna wprzód obleniały, a próżen srogości Rozeprzał, i w jad nowy zaprzał z gorącości. *Żebr. Ow.* 32; *incaluit.*

Pochodz. *prać*, *pierze*, *piorę*, *praczka etc.*; *dopierać*, *doprać*, *napierać*, *naprzeć*; Boh. prst *palec*, *naparstek*; *opierać*, *oprzeć*, *odpierać*, *odeprzeć*, *odpór*, *odporny*, *popierać*, *poprzeć*, *prza*, *przeczyć*, *przeczny*; *przeciw*, *przeciwny*, *sprzeciwić się etc.*; *poprzecz*, *poprzek*, *przek*, *przeki*, *przeko*, *przekobiały*, *przekoczarny*, *przekognisty*; *prze*, *przez*; *podeprzeć*, *podpierać*, *podpora*, *przeprzeć*, *przepierać*, *przyprzeć*, *przypierać*, *rozeprzeć*, *rozpierać*, *rozpór*, *rozpróć*, *rozparać*, *próć*, *pruć*, *spierać*, *spór*, *sprzeczka*, *spory*, *przysparzać*, *upierać się*, *upór*, *uparty*, *uporny*, *wpierać*, *weprzeć*, *wypierać*, *wyprzeć*, *zapierać*, *zaprzeć*, *zapora*, *zapieradło*, *wspierać*, *wesprzeć*, *wsparty*, *wsparcie*; — (*cf. precz*, *prócz*, *proca*, *próg*, *pręt*, *prędki*); — *uprzałem*, *zaprzałem*.

*PRZECACKA, PRZECADZKA, i, *ż.*, cedzawka, cedziworek, durszlak, przetak; *Bosn.* proçid, proçidillo, der Seiher, Durchschlag. Trzaski bryzelii *warz, a gdy wywrą przecedź, a wyjmij on gaszcz z *przecacki. *Sienn.* 590. PRZECEDZIĆ, PRZECADZIĆ, *f.* przecedzi *cz. dok.*, Przecedzać *niedok.*, przez cedzawkę przepuścić; *Boh.* procedjm; *Slov.* přecezugi; *Sorab.* 1. pžeczedžam; *Sorab.* 2. pschezejžisch; *Vind.* prezödit, prezediti, szediti, skuszediti, prezeduvati; *Carn.* preziditi; *Bosn.* proçiditi; *Croat.* preczejati, preczejam, preczedilszem; *Ross.* перецѣдить, перецѣживать, процѣдить, процѣживать, durchseihen. Przecedzić

przez durszlak, sito lub chustę czystą, jaki sos, rosół, likwor. *Wiel. Kuch.* 424. Przecedzacie 'komora, a wielbłąda połykacie. *W. Math.* 23, 24. PRZECEDZICIEL, a, *m.*, co przecedza, ber Durchseiher. *Tr.* PRZECEDZICIELKA, i, *fem.*

'PRZEĆCIĆ, *Biel. Hst.* 124, *ob.* 'Czcić, czytać, przeczytać.

PRZECENIĆ, *f.* przeceni *cz. dok.*, Przeceniać *niedok.*, zbyteczną cenę podawać, überbieten, zu viel bieten. *Tr. Boh.* přeceniti, proceniti; *Vind.* prefhtimati, zhesfhtimati; *Slav.* priciniti; *Bosn.* procjeniti; *Croat.* preczènyam, preczenilszem, (preczemba = taxa); *Ross.* перецѣнить, перецѣнивать (inaczéj taxować, ganić); (запросить, запрашивать, cf. zaprosić), *ob.* Przesolić, przepieprzyć. PRZECENICIEL, a, *m.*, der Überbieter; *Croat.* preczenitel.

PRZECHABRY. *Weryf. pr.*, *ob.* Chabry, Chrobry.

PRZECHADZAĆ, PRZECHODZIĆ, *ob.* Przejść. PRZECHADZKA, 'PRZECHACKA, i, *ż.*: (*Boh.* přecházka *transitus*), *Boh.* přochazka; *Slov.* procházka; *Sorab.* 1. pžekhadžencza; *Carn.* prehôja, sprehod, vojdéshe; *Vind.* pohaja, prehoja, sprehod, pohajalifhe, prehajalifhe, hodifhe, voidifhe, hodalifhe, obhodifhe; *Dal.* hodyenye; *Bosn.* proscetanje, scetgna, scetgniçca, proscetniça, mjesto od scetgne; *Hung.* sétálás; *Ross.* прохаживаніе, гуляніе, гульба, прогулка, разгулка, гульбище; a) przechadzanie sobie, spacerowanie, spacer; das Spazierengehen, der Spaziergang. Piękny czas dzisiaj pójdźmy na przechadzkę między lipy. *Teat.* 9. *b*, 57. Wstawszy, przechadzki stroi, bawi się wieściami. *Klon, Wor.* 35. Przechadzek przykre bronić poczęło powietrze. *Węg. Marm.* 1, 110. Gdy słońce mniej się przykrzyło swemi upałami, wyszli na przechadzkę. *Zab.* 14, 304. Do ogroda na przechadzkę poszli. *Gorn. Dw.* 428. Resztę dnia trawił na 'przechadce ogrodu. *Mik. Obs.* 202. — b) Miejsce do chodzenia, przechodnik; der Ort zum Spazieren, der Spazierplatz, Spaziergang. 'Drugdzie czynią jakoby chłodnice małe z wina abo przechadzki, jakoby zasklepione. *Cresc.* 320, cf. alea, ulica.

PRZECHARSŁY n. p. koń = z gwałtownej pracy drganie cierpiący. *Dykc. Med.* 1, 708, ein abgetriebnes, übertriebnes Pferd, *cursu exhaustus equus.* *Cn. Th.* Przecharsła koza. *Kmit. Spit. B* 2. PRZECHARŚNIENIE n. p. końskie, drgęga, drganie. *Dykc. Med.* 1, 708. *Czach. Tr. L* 3, das Zittern, die Krankheit eines übertriebnen Pferdes.

PRZECHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, chędożąc przeczyścić, durch und durch reinigen, säubern; *Croat.* preszvetlyati.

PRZECHÉRKA, PRZECHYRA, y, *m. et ż.*, (cf. chyrny), mądrością narabiający, mędrek, ein Naseweis, *nasutus.* *Cn. Th.* Świat nie będzie szczęśliwy, póki nim filozofowie, nie przechyrowie, 'rządzić nie będą. *Star. Ref.* 34. U przeciwników naszych baczy wielkość ludzi chytrych, biegłych, przechyrów. *Gil. Post.* 181. Śmierć masz chytrą przechyrę, Co na cię ostrzy siekierę. *Rej. Zw.* 232. PRZECHÉRNY, PRZECHYRNY, a, e, fałszywie mądry, mędrkowaty, klug seyn wollend. Przechyrne wykrętctwa. *Furm. Uw. H* 2. Przechyrna jego głowa, co innych pogubiła, i ciebie zgubić chciała. *Jabł. Tel.* 184. Jezioro Arkadskie Feneusem słynie, Przechérną wodą grożne; *ambiguis suspectus aquis.* *Żebr. Ow.* 385. PRZECHYRSTWO, a, *n.*, chytrość, szalbierstwo; Arglist, Betrügerey, Trug und List. Ale cię przechyrstwo twoje nie wspomoże. *Obr.* 69.

PRZECHŁODZIĆ *cz. dok.*, Przechładzać *niedok.*, chłodząc odświeżyć, kühlend erfrischen; *Boh.* prochladiti; *Vind.* prehladiti; *Ross.* прохладить, прохлаждать. W gorączkach przechładzają, choć ciepłe syropki. *Petr. Wod.* 31. Przechładzający, *Ross.* прохладительный, прохладный, (2 wczesny, wygodny); *Eccl.* прохладьнъ. Przechłodzenie; *Ross.* прохлада, (прохододъ przymrozek) прохладъ wczesność, wygoda; *Eccl.* прохлажденіе, прохладъ, (2 pokój, odpoczynek). Przechłodzić się = PRZECHŁODNĄĆ, stać się chłodniejszym, kühler werden, ein wenig abkühlen; *Boh.* prochladnauti; *Ross.* прохладѣть, прохолодиться, прохолаживаться. PRZECHŁODZICIEL, a, *m.*, der Abkühler; *Eccl.* прохладитель.

PRZECHŁOŚCIĆ, *f.* przechłości *cz. dok.*, Przechłostać *niedok.*; *Ross.* прохлеснуть, прохлиснуть; rózgą lub prętem przećwiczyć, mit Ruthen oder Gerten durchpeitschen, durchprügeln. Kazał mu zewlec z siebie szaty i grzbiet nadstawić, mając go własną swą ręką przechłostać. *Pilch. Pilch. Sen. gn.* 308. — *Transl.* Pompejus cały wschód wojną przechłościł. *Chrośc. Luk.* 254,

PRZECHLUBIAĆ się *recipr. niedok.*, bardzo się chlubić, überaus prahlen, sich rühmen. Kędy jest ów bóg wasz, którym się przechlubiacie z ufnością swą wszędy! *Kanc. Gd.* 118.

PRZECHÓD, u, *m.*, przechodzenie, przejście; *Boh.* průchod, průchodiště; *Slov.* prochod, průchod; *Sorab.* 1. pžekhod, pžendženo; *Carn.* skushoja; *Vind.* prehod, zhreshod, zhreshoja, skusihod, skusihoja, skusihodifhe; *Croat.* prehòd; *Dal.* prohod; *Rag.* prohòd, prohòdiscte, *Bosn.* prohodiscte, mjesto, kúd se prohodi; *Ross.* переходъ, проходъ, (переходы galerya, ganek); *Eccl.* ходнще, проходъ, der Durchgang, Durchzug; a) miejsce, którędy przechodzą, der Durchweg, Durchgang. Od swéj ojczyzny zapomnieni, i przechody mają wszędy zastąpione. *Tward. Wł.* 82. Wiatry kryniczne przechody do morza rozprzestrzeniają. *Otw. Ow.* 19. Okręty pływają, A strasznych w morzu przechodów szukają. *Lib. Hor.* 13. Nieprzyjaciół wiele wdarło się do miasta lochem, t. j. ziemnym przechodem. *Jer. Zbr.* 298. — §. *Actio:* Przechód, przeciągnienie, przechodzenie; das Durchziehen, Durchgehen, der Durchzug, Vorübergang. Wojna sprawuje podatki częste, i przechód ustawny żołnierza. *Haur. Ek.* 178. Lubię patrzyć na te przechody wojska. *Teat.* 13, 2. Wszystkie te śmierci poprzedniki, ostrzegają mię, iż się nie zadługo skończy czas przechodu mojego. *Zab.* 6, 208. (przejścia mego, przebytu mego). — b) Przechód, wyjście na dwór, dwór, ganek, retyrada, prywet, *Boh. et Slov.* záchod; *Sorab.* 1. wotstup, fracž; *Vind.* sahod, fralifhe; *Slav.* izhod; *Bosn.* zahod, mjesto potribno; *Ross.* отходъ, заходъ, das auf die Seite gehen, Abtreten, auf die Nothdurft gehen, die Nothdurft, die Retirade. Rybołowa nocnego trzeba często na przechód obudzać. *Haur. Sk.* 344. PRZECHODNI, ia, ie, PRZECHODZISTY, a,

e, przechód mający, do przechodu służący, Durchgangs=, einen Durchgang habend; *Boh.* průchoditý; *Vind.* prejitliu, prehajatliu, prehoditliu, skusihodliu, skusihoden, povsoden; *Rag.* prohòdni; *Croat.* prehòdni; *Sorab.* 1. pżekhadżné; *Ross.* проходный, проходимый, прохожій; *Eccl.* прѣходьнъ, проходьнъ. Przechodnia galerya w podkopach służy do przechodu z jednej galeryi do drugiéj. *Jak. Art.* 3, 310. Handel przechodni czyli transytowy. *Pam.* 85, 1, 176. *PRZECHODNIA, i, *ż.*, PRZECHODNIK, a, *m.*, alea, przechadzki miejsce, ulica ogrodowa, eine Allee, ein Schattengang; (*Sorab.* 1. pżekhadżwancża ganek). Macice winne puszczają po drzewie, albo na chłodniki, abo przechodniki rozpinają. *Cresc.* 317. *et* 293. Miłego odpoczynku doznaje człowiek, spoglądając na zieloność tej długiéj i pysznéj przechodni. *N. Pam.* 15, 300. PRZECHODNIOŚĆ, ści, *ż.*, możność przejścia, die Durchgangbarkeit; *Ross.* проходимость. PRZECHODOWAĆ, -ał, -uje *cz. dok.*, przyrodzoną potrzebę odbyć, seine Nothdurft verrichten; *facere oletum. Mącz. Dejectio alvi*, przechodowanie. *ib.* Pobudzić przechodowania, *movere alvum. ib.* PRZECHODZIĆ, *ob.* Przejść. PRZECHODZICIEL, a, *m.*, który się przechodzi, der Herumgeher, Herumspatzierer; *Vind.* pohajavez, prangavez. (*Slov.* predchádzalka, predchádzatelka preokupacya). PRZECHODZISTY, *ob.* Przechodni. PRZECHODZIEŃ, dnia, *m.*, przechodzący gdzie, pasażer, der Durchreisende, Durchpassirer, Passagier; *Vind.* prehoinik, prehajar, prehajavez; *Ross.* прохожей; *Eccl.* проходникъ, (cf. przychodzień). Przechodniowieśmy, nie mamy tu trwającego miejsca, ale przyszłego szukamy; pielgrzymi jesteśmy. *Dambr.* 801. Podobnyś do owego pierwszego przechodnia w ewanielii, który widząc zranionego, nie zlitował się nad nim. *Mon.* 74, 20. — §. Przechodzień, *PRZECHODŹCA, y, *m.*, przechodzący przed kim, poprzednik; der Vorgänger, Vorläufer. Ś. Jan przechodzień Chrystusow. *Biał. Post.* 40. Posłałeś przechodźce wojska twojego. 1 *Leop. Sap.* 12, 8. (uprzedzające. 3 *Leop.*). PRZECHODZIENIEC, ńca, *m.*, krużganek, *porticus. Urs. Gr.* 190. PRZECHODZISKO, a, *n.*, miejsce przechodu, Durchgangsort, Durchzug. Bezpieczniej iść, gdy rzéka ma swe przechodzisko, I mała woda w swoje już wpadnie łożysko. *Otw. Ow.* 326. Rzéka ta na kilka przechodzisk się dzieli. *Otw. Ow.* 587.

PRZECHOROWAĆ *nijak. dok.*, chorując przebyć, nach einander kranken, krank seyn; *Ross.* прохворать, (перехворать, прихворать pozachorowywać).

PRZECHÓW, u, *m.*, PRZECHOWEK, wku, *m.*, *dem.*; *Sorab.* 1. zkhow; przechowanie, zachowanie, konserwowanie przez czas; das Bewahren, Aufbewahren, Conserviren. Przechów, przechowek bydła, przezimowanie, das Ueberwintern. Bydlę dane na przekarm z umowy płodu i masła, pożytek panu czyni; jeżeliby przypadkowo na przechowku odpadło, właściciela jest szkodą. *Xiądz.* 167. — §. *Meton.* Przechowek, bydło przechowane, przezimowane, überwintertes Vieh, (cf. przychowek). — Przechów, skryte schowanie; das Verhehlen, Verbergen, geheime Aufbewahren. Namawiała człowieka, aby dziecko zabił, lecz ten, udając że jej wolą wykonał, oddał dziecię na przechów do klasztoru. *Nar. Hst.* 2, 266. Obładowany nieprzyjaciel śpieszył dla przechowu plonu do zamków. *Nar. Hst.* 3, 85. — §. Przechowek, miejsce skrytego schowania, der Schlupfwinkel. PRZECHOWAĆ, *f.* przechowa *cz. dok.*, przechowuje *pr.*, Przechowywać *frequ.*, Przechowawać *cont.*; *Boh.* přechowati, přechowawati; *Sorab.* 1. pschechowam, zakhowam, prezwarnuyu; przez czas chować, zachowywać; aufbewahren, erhalten. Prędzéj łotr bogactw dostanie, niż cnotliwy, ale nie przechowa ich długo. *Birk. Exorb. H* 2. Gospodyni trzeba umieć masło przechowywać, które długo trwa. *Haur. Ek.* 178. Chcąc migdałki świeżo przechować, trzeba nasypać niemi pełną butelkę. *N. Pam.* 17, 212. Pan na puszczy przez 40 lat żydowską tłuszczę chlebem przechował. *Kanc. Gd.* 142; *Eccl.* прѣпитати; utrzymał, zachował, konserwował, er hat sie mit Brot erhalten. — §. *In malam partem:* Przechowywać, przyjmować do sekretnego schowania i utajenia, przekrywać, przekradać u siebie; bey sich verbergen, verhehlen. Ktoby rzeczy kradzione przechowywał, tak jak złodziej ma być karany. *Sax. Porz.* 143. Jeden kradnie, a drugi korzyść przechowywa. *Klon. Wor.* 35. Przechowywanie *Ross.* укрывательство, выемъ. Złodziejby nie ukradł, gdyby nie miał miejsca do przechowania. *Haur. Sk.* 237; (*Slov.* ne bolobi zloděga, kebi ně bolo skriwáča; *Vind.* bi ne biu skrivavez, bi ne biu kradlovez). Jeżeli pan mój przechowuje u siebie młodą panienkę, to nie waszym kosztem. *Teat.* 9. *b*, 44. (sekretnie trzyma, utrzymuje). *PRZECHOWACZ, *PRZECHOWAWACZ, PRZECHOWYWACZ, a, *m.*; *Boh.* přechowawač; *Sorab.* 1. pżechowacż, prezwarnuwař, zakhowadnik, zakhowař; *Ross.* выемщикъ, пристанодержатель; który przechowuje, der Hehler. *Latronum occultator*, *przechowawacz łotrostwa. *Mącz.* Równie przechowywacza, jak i złodzieja karzą. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 59. Aby ich nie rozumiano być życzliwymi ku kacerzom, abo przechowaczmi ich. *Baz. Hst.* 52. PRZECHOWYWACZKA, i *fem.*, die Hehlerinn.

PRZECHRABRY. *Weryf. pr.*, *ob.* Chrobry.

PRZECHRAPAĆ, *f.* przechrapie *med. dok.*, przez czas niejaki chrapać, durchschnarchen, eine gewisse Zeit verschnarchen. W nocy nie spał, a potym dzień cały przechrapał. *Hor. Sat.* 31. Całą noc aż do poranka przesiedział, cały dzień aż do nocy przechrapał. *Zab.* 13, 62. O coby dali królowie z swej mocy Za chłopów prostych przechrapanie w nocy. *Jabł. Ez.* 179.

PRZECHRÓSTAĆ, PRZECHRUSTAĆ *cz. dok.*, przegryźć, przedrobnić; durchknorpeln, zermalmen, klein beißen, klein machen. Piérwsze trawienie w żołądku jest, gdzie potrawy przechróstane z gruba się tylko przewarzają. *Sak. Probl.* 202. Żołądek wiele w się potraw bierze, które jako kocioł jaki przechrustawszy i przewarzywszy, strawi. *Sak. Probl.* 138.

PRZECHRZCIĆ, PRZEKRZCIĆ, *f.* przechrzci *cz. dok.*, *Przekrzciwać *cont. et frequ.*; *Ross.* перекрестить, перекрещивать, (2. przeżegnać krzyżem), перекрещеніе, перекрещиваніе; *Eccl.* покрещивати, въ другой разъ кого крестить; drugi raz ochrzcić, chrzest poprawić, inaczéj ochrzcić, umtaufen. Sofią z Ruskiego zakonu w Rzymski

Polacy przekrzcili. *Fund.* 22. Maryą Polacy przekrzcili na rzymską wiarę. *ib.* 17. Z ruskiego zakonu w rzymski przekrzczona była. *Pim. Kam.* 15. Tego nie napisano, aby znowu Łacinników *przekrzczywać. *Sak. Persp.* 3. — §. Przechrzcić, imię komu odmienić, inaczéj nazwać, przebierzmować; einen umtaufen, ihm einen andern Namen geben. Przechrzcił pewne pany inakszemi przezwiski, niż je zowią. *Gorn. Dz.* 148. *Metonym.* Przekrzczenie, przemienienie imienia, gdy śklenica bywa brana miasto piwa, które w niéj jest. *Mącz.* PRZECHRZTA, PRZEKRZTA, y, *m.*, PRZECHRZCIUK, *dem.*, żyd chrzcony, wykrzta, ein getaufter Jude. PRZECHRZCIANKA, i, *ż.*, żydowka chrzcona, eine getaufte Jüdinn; (*Carn.* prèkerstenz, prekerstnik; *Ross.* прекрещенецъ, перекресть, перекреститель *anabaptista*, *ob.* Nowochrzczeniec; *f.* перекрещенка; *Eccl.* перекрещиванцы anabaptyści).

PRZECHWAŁA, y, *ż.*, chełpa, pycha, zbytnie chwalenie siebie, Ruhmredigkeit. Nie pisałem dla przechwały i okazowania rozumu, ale żeby użytecznym zostać. *Petr. Pol.* 82. PRZECHWALCA, y, *m.*, chełpiciel, ein Ruhmrediger. O Ajaxie, przechwalco zuchwały! Jakież mi się od ciebie słowa słyszeć dały! *Dmoch. Il.* 2, 34. PRZECHWALEBNY n. p. syn boży. *Sk. Dz.* 50. *Eccl.* преухвалный, przebłogosławiony, *ob.* Prze. — PRZECHWALIĆ, *f.* przechwali *cz. dok.*, Przechwalać *niedok.*, bardzo do zbytku pochwalić; (*Eccl.* предвосхваляю *prius laudo*), sehr loben, erheben. Przechwalać się z czym, chełpić się z czym; *Vind.* prehvaluvatise, mit etwas prahlen. Każdy z swoim się zakonem przechwalał, drugiemu przymawiając. *Sk. Dz.* 1119. PRZECHWAŁKA, i, *ż.*, *Czack. Pr.* 206. *ob.* pochwałka na kogo, pogróżka.

PRZECHWYCIĆ, *f.* przechwyci *cz. dok.*, Przechwytać *niedok.*, Przechwytawać *cont.*, Przechwytywać *frequ.*, przechwytuje *pr.*; *Boh.* předchwatiti; *Slov.* prichitit; *Vind.* prehlopiti, prepopasti, priedfezhi, priedprimiti; *Ross.* прохватить, прохватывать, перехватить, перехватывать; przejąć, aufgreifen, auffangen. Listy przechwycone w drodze, *interceptae. Mącz.* Przechwycił mi urząd, *intercepit*, abo podszedł mię w urzędzie. *ib.* Co się nam miało dostać, to tu wszystko przechwyci. *ib.* Rozgniewał się pająk na jaskółkę, iż mu muchy, któremi on się żywił, przechwytywała. *Ezop.* 99. *Datatim ludere*, przechwytając grać. *Mącz.* Jakób przechwycił błogosławieństwo Ezawowe. *Radz. Genes.* 27, 36. PRZECHWYTACZ, PRZECHWYCICIEL, a, *m.*, przejmacz, *interceptor. Mącz.* der Auffänger; *Ross.* перехватчикъ; *Slov.* prehitliwí.

PRZECHYLIĆ *cz. dok.*, PRZECHYBNĄĆ, PRZECHYNĄĆ, *PRZESZYNĄĆ *cz. jedntl.*, Przechylać, Przechybać *niedok.*, na drugą stronę przeważyć, auf die andre Seite hin beugen. Ciężar nawę przechynie. *Bardz. Luk.* 50. Rycerz mdleje, i razem, jako list się zwinie, Zgromiony Akwilonem, z konia się przeszynie. *Tward. Misc.* 53. Z bystrych Enomausz przeszyniony koni, łamie szyję. *ib.* 119. Chwieją się na wsze strony, ciał swych przechylaniem. *Paszk. Dz.* 73. (przewagą). Obiesił się na drzewie, chróśnie przeszyniona gałąź pod nim. *Tward. Pasq.* 122. Nań wygnanego Cygna Achilles przeszynał Siłą na wznak potężną, i na ziemię zwinał. *Żebr. Ow.* 298; *vertit.* Wznak przeszynionego zabił. *ib.* 304. (*ut jacuit resupinus*). *ib.* 25. Zlękła się klacz, skoczyła w prawą, a on przechynał się na lewą. *Teat.* 24. *c*, 44. Przechyl ten słup na tę stronę. *Tr.* Wędzidła jedne bywają całe zupełne, żadnego w pośrzodku przechybania nie mające. *Hipp.* 60. PRZECHYLISKO, a, *n.*, miejsce przechylające się, zbyt pochyłe, przykro spadziste, ein steiler Abhang. Tam im się poda ku morzu przechylisko. *Pot. Pocz.* 77. Kto z wielkiéj góry, przechyliska w sobie mającej zjeżdża, ma drogę niebezpieczną, pochyłą. *Otw. Ow.* 56.

PRZECHYRA, PRZECHYRNY, *ob.* Przechéra.

PRZECHYTRY; *Ross.* прехитрый, *ob.* Chytry. PRZECHYTRZYĆ, *f.* przechytrzy *cz. dok.*; *Boh.* přechytřjm; *Carn.* prevàrim; *Vind.* preshertati, prekvantati, pregalafati, premesti; *Croat.* prevariti, (prehitrujem *praecelero*); *Slav.* privarriti; (cf. przywara); *Bosn.* prihinuti, priuariti, privarriti, cjallovati, propadati; *Ross.* перехитрить, перехитрять, обольстить, обольщаю; *Eccl.* оупрѣмѫдрити, обманжти, прѣхытрити, преухищряю, лжеухищряю; chytrze podejść kogo, podstąpić, einen überlisten. Rzekł Zemiska księżnie Ruskiej: przechytrzyłaś mię Holha. *Stryjk.* 119. Pan był chytrością młynarską bardzo przechytrzony. *Dwor. J* 2. Przechytrzenie; *Ross.* злоухищреніе, злохитрство, *ob.* Podstęp. PRZECHYTRZYCIEL, a, *m.*, der Ueberlister; *Ross.* обольститель; *Eccl.* ухищрятель, преухищрятель, лжесоставщикъ, прѣльстьникъ, прелестителъ, умопрельститель.

PRZECIĄĆ, *f.* przetnie *cz. jedntl.*, Przecinać *niedok.*; *Boh.* přetjti, přetál, přetnu, protjti, protal, protnu, protjnati; (*Slov.* pretinalka *caesura*); *Sorab.* 1. přetnu; *Ross.* перетяпать, перетяпнуть; cięciem przedzielić, rozcinać, przerzynać, przekroić, przesiec; durchhauen, durchschneiden. Bolesław gdy do Kijowa wjeżdżał, ciął w fórtę złotą, w któréj blachę żelazną przeciął. *Biel. Św.* 173. Rzekł Salomon: przetnijcie dziecię to na dwoje. *Budn.* 1 *Reg.* 3, 25. Tak srodze go ubiczowali, że ciało aż do kości na nim przecinali. *Sk. Żyw.* 228. Kość mu łamie, arterye i żyły przecina. *Bardz. Luk.* 146. Jeden drugiemu gębę w pojedynku przetnie, Żałuje kompania, że mu będzie szpetnie. *Pot. Jow.* 116. Wziął przez pół od ciemienia aż po pas przecięcie. *Przyb. Milt.* 188. Parki osnowę życia przecinają. *Zab.* 10, 190. Jednym prędzej, Drugim później, Parki przetną wątek przędzy. *Zab.* 9, 286. Gdy sobie Nestora czasy trzystoletnie rokujesz, Kloto dzisiaj może ci nić przetnie. *Tol. Saut.* 62. Przetnijcie kosą życia osnowę. *ib.* 73. Przetnijcie nudne pasmo życia. *Kniaź. Poez.* 1, 247. (schneidet es ab). — §. Przeciąć ręce w zakład idącym, godzącym się. *Jabł. Ez.* 33. rozjąć, rozciąć, die Hände zweyer, die sich um etwas vergleichen, durchschlagen, aus einander schlagen. — Bytność matki słowa mu przecinała. *Teat.* 46, 23. ucinała mu mowę, nie dopuściła mu mówić, sie benahm ihm die Sprache. Są, którzy sensa przecinają, i w tym wdzięk jakiś upatrują, gdy myśl zawieszą, i słuchaczowi dorozumiewać się każą. *Pilch. Sen. list.* 4, 76. Śmierć nadzieję jego przecięła. *Tr.* Przecięta komunikacya; *Ross.* отсѣчь, отсѣка, (cf. odsiecz), ab-

geschnitten. Przeciąć drogę *Slav.* prisichi pùt. — *W górnictwie:* Górzystość przecięta, prallend Gebirge, rzęd gór, w poprzek nizinami i wyrwami przedzielany, wzrastając w wysokości po każdéj z osobna przerwie. *Mier. Mskr.*

PRZECIĄG, u, *m.*, przeciągnienie; *Vind.* skusvliek; *Ross.* перевалъ; n. p. z wojskiem = przechód, der Durchzug, das Durchziehen, der Durchmarsch. Wolny mu przeciąg odmówiono. *Tr.* — Przeciąg czasu, część trwającego czasu; der Zeitabschnitt, Zeitraum, die Dauer; *Boh.* protah. W przeciągu trzech dni, binnen 3 Tagen. Każdy przeciąg procederu wycieńcza familie. *Vol. Leg.* 8. 711. przedłużenie, odwleczenie; *Boh.* průtah; *Ross.* протяжка, Verlängerung, Aufschub. — W czytaniu i mówieniu zachować przyzwoity przeciąg sylab przedostatnich. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 6. (przedłużenie, cf. ton). — Przeciąg miejsca, część ziemi ciągła; *intervallum*, *spatium*. *Cn. Th.* die Strecke des Raumes, die Weite, das Stück. Wielkim przeciągiem tureckiego brzegu musieliśmy długo jechać. *Warg. Radz.* 316. Jezioro błotne wciąż bez wszelkiej przerwy idące, wszystek przeciąg czyniło obronnym. *Warg. Cez.* 187. Góry, lasy, błota niezliczone w tym kraju, czynią bardzo wiele przeciągów pustych. *Boter.* 269. *Glicz. Wych. H* 8. Kromer wszystkich historyków polskich niedojźrzanym przeciągiem celuje. *Krom. Błaż. ded.* bardzo daleko. PRZECIĄGŁY, a, e; *Ross.* протяжный; *Eccl.* спротяженный; przeciągniony, przedłużony, wzdłuż wyciągniony; ausgereckt, ausgedehnt, ausgestreckt, in die Länge gezogen. Woły ugor i przeciągłe smugi W zagon krajały kończystemi pługi. *Chrośc. Job.* 9. Na przeciągłą chorobę insze służą lekarstwa, niż na krótką. *Perz. Lek.* 150. Fatygowałbym czytelników zbyt przeciągłym opisaniem. *Kras. Doś.* 36. Prędko mi upływały, przeciągłe zbyt innym godziny, na przestawaniu z Grekami i Łacinnikami. *Zab.* 7, 157. (*Ross.* протяженность możność być przeciągnionym). PRZECIĄGNĄĆ, *f.* przeciągnie *cz. jedntl.*, Przeciągać *niedok.*; *Boh.* přetahnauti, přetahowati, protahnauti, protahowati; *Sorab.* 1. pzečžahnu, pzečžahuyu, pscheczanu, pscheczaham, pschesczanu, pschesczaham, pzestricž; *Vind.* pretegniti, prenategniti, pretesati, preteguvati; *Bosn.* priteghnuti, proteghnuti, protezati, rasteghnuti, prostriti; *Croat.* pretésem, pretegnulszem; *Rag.* pritêghnuti, pritêzati; *Ross.* перетянуть, перетягивать; (протягать, протяжить przepieniać); *Eccl.* претягати, претяжу; przeciągać co przez co. *Cn. Th.*, przewlekać co przez co, eine Sache durch etwas durchziehen. Przeciągnij linę przez kółko. *Tr.* Przez okno go przeciągnęli. *ib.* — *Passiv.* Rzuca ziarno kmiotek na uprawną rolą, worem zboża przeciągniony, Który jak szarfa silne zdobi mu ramiony. *Tom. Rol.* 47. przez się ociągniony, mając przez siebie zawieszony; umspannt, behängt mit einem Sacke. — Przeciągać na drugą stronę, n. p. do siebie, herüber ziehen, an sich ziehen. Postrachem abo przyłudą nagrody do siebie przeciąga. *Pilch. Sall.* 331. (przewabia, pociąga do siebie). — §. Przeciągać, wyciągać wzdłuż, przedłużać, naprężać, przewlekać; *Ross.* протянуть, протягивать, in die Länge ziehen, verlängern, ausdehnen. Nazbyt przeciągniony rzemyczek się zerwie. *Kosz. Lor.* 129. Oblicze twoje oznacza jakieś nieukontentowanie, nos ci się przeciągnął, oczy posowiały. *Teat.* 33. *d*, 17. W języku Polskim zawsze prawie przeciągając przedostatnią zgłoskę, o inne mało co dbamy. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 40. Przy tym kondukcie usłyszano muzykę przeciągniętą, któréj głosy od czasu do czasu wydawane były, przez narzędzie naśladujące jęk dzwonów. *Gaz. Nar.* 1, 136. Zdjęty żądaniem przeciągnienia życia swego w potomnych wieków pamięci. *Zab.* 1, 145. *Alb.* Moje dni nieszczęsne przeciągnęły się. *Teat.* 18, 74. (wlokły się). Ukontentowanie krótko trwało, a kłopot kto wie, jak się na długo przeciągnie. *Teat.* 18, 28. Sokrates i Sozomenus przeciągnęli pisanie historyi swojéj do roku 439. *Sk. Dz.* pociągnęli, doprowadzili, kontynuowali; sie haben ihre Geschichte zu dem Jahre ausgedehnt, fortgesetzt, hingeführt. Mogłem o kruszcach godzinową przeciągnąć rozmowę. *Xiądz.* 3. (wlec, ciągnąć, utrzymywać). — §. Pompejus zoczył na się Cezarskie pułki wychodzące, potrzeby przeciągać nie chcące. *Bardz. Luk.* 118. odwlec, aufschieben. — §. Przeciągać się, ciągnąć się poziewając, *pandiculari. Cn. Th.*, sich recken, ausstrecken; *Sorab.* 1. szo pžestricž; *Carn.* sviram sê; *Rag.* protêghnutise, protêzatise; *Ross.* разлечься. Przeciąganie się, *Croat.* sztezavicza, raztezavicza, raztezanye; *Ross.* потягота, *ob.* Cięgaczka. Przeciągać się z kim, pasować się z nim; sich mit einem herum balgen, herum zerren. *Cn. Th.* mocować się, łamać się; *Ross.* потяжка rwanie za włosy. — §. *Medium:* Wojsko przez miasto przeciągnęło = przeszło, durchmarschiren, durchziehen. *Tr.* Na *PRZECIĄŻ *adverb.*, przeciągle, rozciągłe, ausgereckt. Naczelne ufce na przeciąż opodal wyszykowali; *latius diduxere. Krom.* 784. PRZECIĄŻAĆ, *ob.* Przecieżyć.

PRZECICHNĄĆ, przecichło, *f.* przecichnie *neutr. jedntl.*, przecicha *pr.* — *Imperson:* Uspokaja się, cicho się robi; es wird still, ruhig. Skoro przecichło, obaczą się chudzięta, ale już nie rychło. *Pot. Arg.* 651.

PRZECIE, PRZECIĘ, *PRZEDSIĘ, (*Cn. Th. Rej. Ap.* 2 *etc.*), *cum enclit.* Przecież; *Boh.* předce, předcý, přede, nicméně; *Slov.* předce, predca; *Sorab.* 1. pžecze (= zawsze), néhdé yacz, todž yacz, duschak, tohla; *Sorab.* 2. bra, glich, glichol, chlicholan; *Vind.* nizhemenje, temunizhmenje, nishtermenje, vunder, sai, vsai, saishe, shevunder, vuner, tako, sai tudi; *Carn.* nishtermejn; *Slav.* opèt; *Croat.* nistarmanye, vendar, ter vendar, podpunòma, nepazech; *Ross.* бить, бѣшь, знай; *Eccl.* поне, обаче; — §. a) *Praemisso vel subintellecto*, choć, chociaż, *significat* jednak, jednakowoż; dennoch, gleichwohl, dessen ohngeachtet. I królowie, choć wielcy, przecież to są ludzie. *Morszt.* 112. Chociażeś królem, przecież jesteś człowiekiem. *Stas. Num.* 2, 195. Przegrawszy bitwy, przecię znowu ludzi na wojnę zbieramy. *Gorn. Sen.* 7. Już w ręku Rzymian będąc, *przedsię śmiało odpowiedziała. *Budn. Apopht.* 139. Katon nie brakował wprawdzie potrawami, przecię jadł; ale nasz senator pościł. *Warg. Wal.* 125. — §. b) *Elliptice:* Wszak, wszakże, pomimo, z tym wszystkim; gleichwohl, doch, dennoch. Los nasz, co panujemy, nieszczęśliwy przecię, Trudne nam, czego łatwo dostępują kmiecie. *Teat.* 46. *d*, 40. unser Loos ist doch wirklich

unglücklich. Ci ludzie ledwie mają tyle potrzeb, iż przecię żyć mogą. Pam. 85, 1, 120. (od biedy, biednie, nędznie, aby tylko żyć). Przecież to mąż głową w domu. Teat. 35, 8. der Mann ist ja doch das Haupt. Otoż my przecię same, i pewne, że nam nikt nie przeszkadza. Teat. 38, 112. jak się spodziewam, jak wnoszę, es versteht sich. Miéj przecię rozum! Hul. Ow. 251. so sey doch nur gescheut! Przecie z świeżéj natocz beczki. Teat. 43. c, 63. Wyb. so zapf doch ein frisches Faß an! W tym pakietku musi być coś nie złego przecię. Teat. 43. b, 22. (domyślam się). Trzymałem przecię od niego dobra pod Opatowem. Teat. 28, 121. ich habe ja doch von ihm Güter in Pacht gehalten. A przecież żona moja służyła u tego małżeństwa. Teat. 30 b, 145, (ob. Wżdy). Powiedzże mi przecie co nowego z drogi. Teat. 22. b, 6. so erzähle mir doch was von deiner Reise. A tobie też Ludwiku, jak się wiodło przecie! Teat. 30. b, 90 wie ist dirs denn gegangen? Kto tam! R. Ja!, A. Ktoż przecię? R. Ja! Teat. 27. b, 87, (cf. ktoż taki!). Przecię, co za obrót szczęśliwy mógł ci pomódz? Teat. 35. d, 50. powiedz przecię, niech usłyszę przecie, gleichwohl, sage mir doch. Są żwawi przecię. Teat. 15, 45. (ktoby się spodziewał, żeby byli tak żwawi). — §. Effutit: n. p. Piérwsza jest sekta niczegoistów; druga przecistów; piérwszych jest hasłem to słowo: niczego! drugich: przecie! Mon. 68, 235. — §. c) Przecie = na koniec jednak, tandem jednak, endlich einmal. Ha przyszedłeś przecie półgłówku! Teat. 29, 93. Przecież Wc Pan przyszedłeś, prawdziwie prędzej się go spodziewałam. Teat. 22, 61. Przecież złapałem cię! Teat. 10. b, 54. Poszedł przecię. Teat. 20, 69. Przecie wyszła. Teat. 41. c, 328. Chwała bogu, że przecie poszedł. Teat. 54. c, j j.

PRZECIEC, PRZECIEKNĄĆ, przeciekł, f. przeciecze, przecieknie, med jedntl., Przeciekać niedok.; Boh. přetécy, protecy, protèkati; Slov. protèkati perfluere; Sorab. 1. pžeežeku, cžeežžu pžez perfluo, pžeežeknu perfugio, pžečžeknuez transfuga; Vind. skustezhi, skustiekati, skuspretezhi, mimu tezhi, pretezhi, zhriestezhi, pretiekati, utezhi; Carn. pretezhem praecurro; Croat. pretechi, pretechem, pretekelszem praecurro, praeterfluo; Rag. protecchi, (pritecchi redundare, antecedere, superare); Bosn. protecchi, kappati, pretiççati, (pritecchi praecurrere); Eccl. протещи [procurrere 2], протечу, пробѣжать, протечь, преристаю, претекаю; Ross. перетечь, перетекать, протечь, протекать; ciec przez co, przepłynąć; durchfließen, durchdringen, vom Wasser. Z blizkich pagórków przeciekają zdroje. Zab. 16, 186. Kniaź. Przeciekło tu. Tr. (zaciekło, przekapało, nalało; Slov. wpršeti, napršeti, nadšeti impluere, přepršeti perpluere). Przeciekający Eccl. претечный, претекательный, преходный. Przeciekanie, *przeciek, Boh. průtok; Vind. zhrestiek, zhriestok, skustiek. (Eccl. прѣтеченіе, пребѣгство percursatio). Przeciekły woda, partic., przeniknięty wodą; Carn. skusudârn, vom Wasser durchdrungen, getränkt. Grunt upragniony pije i rozkwita, Niebieskim wewnątrz przeciekły żywotem. Kniaź. Poez. 2, 259. — §. Transl. Przeciec, przebiedz umysłem, przeniknąć; durchlaufen, durchdringen. Przeciekłszy dowcipem sfer niebieskich kręgi, dzielą z nami swoje odkrycia. Pot. Arg. 772.

PRZECIĘCIE, ob. Przeciąć. PRZECIERAĆ, ob. Przetrzeć.

PRZECIERPIEĆ, f. przecierpi med. dok., Przecierpiwać frequ. et cont.; Boh. přetrpiti; Sorab. 1. pžečžerpu, (pžeczerpné toleranter, pžečžerpnité tolerabilis); Carn. preterpeti; Vind. preterpeti, sterpeti, zhesterpeti, doterpeti; Bosn. pritarpiti, pritrripiti, priterpiti, (ob. Przycierpieć); Croat. preterpeti, preterplyújem; Ross. перетерпѣть, претерпѣть, претерпѣвать; do końca wycierpieć, das Leiden überstehen, darin ausdauern, aushalten. Ludzie ci występków naszych przecierpiwać nie mogli. Faliss. Fl. 254. — §. Przecierpieć komu. Eraz. Jez. R 7 b, ob. *Cierpieć *komu.

PRZECIEŚ, ob. Przycieś. PRZECIĘŚ, ob. Przecię, n. p. Przecięś ty król mój. Mon. 73, 571.

PRZECIEŚNIA, i, ż., ciaśnina bardzo wązka, ein sehr enger Platz, eine große Enge. Radził rotmistrzom, aby się gdzie między wodami położyli, gdzieby przecieśnią i sami nieprzyjaciela snadniéj użyć i nieprzyjaciel z niemi szeroko bitwy zwodzić nie mógł. Gwagn. 285. [Podobno myłka, zamiast: prze (przez) cieśnią. ?]

PRZECIĘTY, ob. Przeciąć.

PRZECIEŻ, ob. Przecie.

PRZECIĘŻYĆ, f. przecięży cz. dok., Przeciężać, Przeciążać niedok.; (Boh. přetjžjti; Vind. preteshati, napoteshati, napostuvati); zbytnie przeważać, przeładować, überlasten, überladen. Połowicę podatku sam pan wypłacić miał, aby poddanych nazbyt nie przeciężono; ne praegravarentur. Krom. 692. Wojsko przeciężone wielkością nieprzyjaciół, praegravati. ib. 719. Trzeba znieść ten przeciążający nas podatek. Vol. Leg. 7, 441. PRZECIĘŻKI, a, ie; Vind. preteshek, preteshliu, preteshen, nadleshen, napoteshen; Bosn. pritescki, überlästig.

*PRZECIKAĆ intrans. dok., n. p. W hucie aby się materyalista zawsze znajdował, tak dla dosypowania tyglów, jako też dla wyrzucenia śkła, jeśliby który zaczął *przecikać. Torz. Szkł. 121. ob. Przeciec, przeciekać, cf. przekipieć.

PRZECINAĆ, ob. Przeciąć. PRZECINEK, nku, m., nowe nazwisko jednego ze znamion pisarskich, comma; jest pospolicie przedziałem części mniejszych mowy. Kpcz. Gr. 1, p 5. et 3, p. 154; znak małego przestanku w wymawianiu. ib. 4, das Komma, der Beystrich; Slov. koma, strichla, čárka; Carn. potésaj, (cf pociąg); Croat. zárez, zarezek, zacherknya; Rag. zarèzak; Bosn. zarizniça, rizak, zarizak; Ross. запятая. PRZECIOŚ, ob. Przecieś. PRZECIOSAĆ cz. dok., ciosać, przeciąć, durchhauen; Ross. протесать (2. przelecieć, ob. Cieszę), перетесать, перетесывать.

PRZECIOTKA, i, ż., starsza ciotka; mego pradziada abo prababy siostra. Sax. Porz. 125. die Urältermuhme, meines Urgroßvaters oder meiner Urgroßmutter Schwester.

PRZECISNĄĆ, f. przeciśnie cz. jedntl., Przeciskać niedok., Przeciskawać frequ., przerzucać przez co, mijając; Boh. přehoditi; Rag. protisnuti, protiskati, protiskîvati; Ross. переметнуть, переметывать, über etwas werfen, hinüberwerfen. Przeciśnij kamień przez płot. Tr. — §. Ciśnie-

niem przebić, durchwerfen, zerwerfen, zerschmeißen, durchschmeißen. Przecisnął mu wargę kamieniem. *Tr.* — §. Przecisnąć, przegnieść, przetłoczyć; durchdrücken, durchdrängen; *Boh.* protisknauti; *Vind.* skustifhati, pretifhati; *Ross.* протискать, протискивать, протиснуть. PRZECISNĄĆ się przez co; *Vind.* priedtifhati, perdriniti; *Ross.* протѣсниться; przez ścisk ludzi przejść, sich durchdrängen. Kiedy do stołu, ani się można na ten czas przez panów urzędników przecisnąć. *Teat.* 26. *b*, 7. Trudno mi było przecisnąć się do monarchy. *N. Pam.* 11, 136.

PRZECISK, u, *m*, przeciskanie, przeciśnienie; das Durchwerfen, Durchdrängen. Na przecisk wyskakują. *Mon.* 71, 237. tłocząc się.

PRZECIURCZEĆ *nijak. dok.*, ciurkiem przeciekać, durchsprudeln; ciurkiem minąć, vorbeysprudeln; *Croat.* preczurjavam *permano.*

PRZECIW, PRZECIWKO *praep. reg. Dat.*; *Boh.* proti, protiw; *Slov.* proti; *Sorab.* 1. pžeczíwo; *Sorab.* 2. pschechiwo; *Carn.* suproti, spruti, pruti, napruti, naspruti, proke, supèr, zbês; *Vind.* pruti, napruti, spruti, naspruti, fuper, zhes; *Croat* protì, chez, prék (cf. przeko-), naproti, naprot, szuprot, szuproti; *Dal.* protiv, prot, prema, protiva, szuprotiv, prìko; *Rag.* pròtiva, supròch, suprotiva, prèma; *Slav.* suprot, protiva; *Bosn.* protiva, pròcch, suprocch, prema; *Ross.* противъ, противу, сопротивно, cf. *Graec.* πρός; *duo sensu*, wider, gegen. Nie jestci nam bojowanie przeciwko ciału i krwi, ale przeciwko xiążętom i mocom, naprzeciwko rządcom ciemności, naprzeciwko duchom niecnotliwym. 1 *Leop. Eph.* 6, 12. Już i chłopstwo przeciwko nam sprzysięga się i wojuje nas. *Star. Ryc.* 29. Henryk z bratem swym, który przeciw *niego (niemu) był powstał, bitwę stoczył. *Sk. Żyw.* 1, 237. Ta podróż królewska była bardzo przeciw panom polskim, zwłaszcza przeciw Janowi Tarnowskiemu. *Biel.* 270. t. j. w brew, sie war ihnen zuwider, entgegen. Przeciw wodzie pływać trudno. *Cn. Ad.* 937. *Rys. Ad.* 69. *Pot. Arg.* 409. wzwodę; cf. ustąp mocniejszemu, *Slov.* darmo ge, protí wodé pluwat. Przeciw wiatru, *ob.* Wzwiatr. — Na sprawiedliwej wadze zważysz przyczyny za i przeciw. *Zab.* 11, 130. für und wider. Wielka woda rzadko się zatchnie, gdzie przeciw temu mała woda wnet się skazi. *Gorn. Dw.* 354. przeciwnie, im Gegentheil. — §. *Leniori sensu:* Przeciw komu wychodzić, wyjeżdżać, *adversum ire*; entgegen gehen, entgegen reiten, fahren; *Ross.* встрѣтить, встрѣчать. Przeciw wychodzący *Ross.* встрѣчный. Przeciw panu idę. *Cn. Th.* — §. Skłonność życzliwa przeciw komu = ku komu, zu, gegen. We wszystkich bitwach cnoty i przeciwko sobie chęci doznał. *Warg. Cez.* 106. — §. *Comparat.* Przeciw = względem, gegen, im Vergleich. Pierwsza boleść widziała mi się nic przeciwko tej wtórej. *Gorn. Dw.* 12. Żyć tysiąc lat przeciw wieczności Jakoby dzień ku równości. *Pieśn. Kat.* 49. To mała pociecha przeciwko tej, do której teraz idę. *Gorn. Dw.* 310. To jeszcze nic przeciwko temu, co przyjść ma. *W. Post. W.* 17. — §. Przeciw, przeciwko, naprzeciwko, na przeciwnej stronie, gegenüber. Kąty pomorskie Brytanii, które przeciwko Francyi leżą; *ex opposito.* *Warg. Cez.* 83. Czasem bywa księżyc prawie przeciwko drugiemu planecie. *Sienn.* 423. Idźcie do miasta, które jest przeciwko. *W. Luc.* 19, 30. die vor euch liegt. — Z przeciwka, z przeciwia, z tamtej strony, von gegenüber. Z przeciwia oglądasz ziemię, ale nie wnijdziesz do niéj. 1 *Leop. Deut.* 32, 52. Drugi huf szedł z przeciwia. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 12, 37. Lampy aby z przeciwia patrzyły ku stołowi chlebów pokładnych. *W. Num.* 8, 2. Gdy ją ujrzał z przeciwia, rzekł: oto ona! *W.* 4 *Reg.* 4, 25. (sprzeciwia. *Budn.*). W PRZECIWY iść = przeciwić się jedno drugiemu, einander entgegen sein. Te dwa przymioty nie idą w przeciwy. *Przyb. Ab.* 127. w kontr. (*NB.* w dyalekcie cerkiewnym przedimek ten służy do składania czasowników, i części z nich pochodzących, n. p. противодѣйствовати *reagere*, противодѣйствіе reakcya, противоратовати *rebellare*; w takich składaniach częstokroć toż wyraża, co nasze *od-*, t. j. odwzajemnienie, n. p. противдарствую *remuneror*, *Graec.* ἀντιδωρέω, oddarować, противоблагодѣтелствую, противоблаготворю, противопользую odwdzięczam, противолюблю, люблю такожде *redamo*, противопривѣтствую odkłaniam, *resaluto.* — PRZECIWIĆ się *recipr. niedok.*, sprzeciwić się *dok.*, Przeciwiać się *contin.*; *Boh.* protiwiti se, protiwjm se, zprotiwjm se, spriti, spřel, spru; *Slov.* protiwjm se; *Carn.* prutipostàvem, superpostâvem, dolipostavlam se, supergovorim; *Vind.* fe superstavit, upirati, (protiti = grozić); *Croat.* protivemsze, szuprotivèmsze, szuprotztavitisze, zprichavatisze, nozdrimsze; *Dal.* szuprotivitisse; *Bosn.* suprotivitise, protivitise, (isprjecjati *in adversum ponere*, isprjecitise *objurgare*); *Rag.* prótivitise, suprotivitise, prjècitise; *Ross.* противиться, сопротивиться, сопротивляться, возпротивиться, возпротивляться, запротивиться; *Eccl.* противитися, противотягатися, противочинитися; §. a) sprzeciwiać się, opierać się komu; entgegen seyn, widerstreiten, sich widersetzen. Synowie nie odważą się woli ojcowskiej przeciwić. *Boh. Kom.* 4, 101. Bogu się sprzeciwić trudno. *Żegl. Ad.* 22. Co ja wam każę, czynić będziecie, a żaden z was nie będzie śmiał sprzeciwić mi się. *Niemc. Bibl. Targ.* 7. Zapomnieć trzeba Tego, czemu się sprzeciwiają nieba. *Past. Fid.* 153. Ogień element wodzie *sprzeciwiony. *Bardz. Luk.* 51. (przeciwny). Nie masz nic, coby się przeciwiało skazie, jak sól. *Boter.* 11. Nauki kacerskie sprzeciwiają się kościelnej nauce. *Kucz. Kat.* 197. Siła jest białych głów kamiennego serca, które gwałtowniéj się miłości przeciwiają, niż która w morzu skała nawałnym wałom. *Gorn. Dw.* 288. Często wyzwalał ich, lecz oni przeciwiali się radą swą. *Budn. Ps.* 106, 43. — *§. Jeżliżeby dłuższe trąbienie z przeciwianiem usłyszeli, mają się ruszyć. 3 *Leop. Num.* 10, 5. (z niejakiem ukracaniem abo przetrębowaniem. 1 *Leop.* z przerywaniem. *Bibl. Gd.*). abgebrochnes Blasen. — *§ b) Przeciwić się komu, chcieć oddać, wyrazić, co drugi czyni, emulować; einem nacheifern, es ihm nachzuthun suchen. Kmieć chce być równy przeciwiąc się mieszczaninowi, mieszczanin szlachcicowi. *Lek.* A 2 *b.* Jak widzimy możniejszego sąsiada bankietującego hojnie gości, tak też na pół-

łanku siedząc, chcemy się mu przeciwić. *Star. Ref.* 65. Mężczyzny włosy sobie trefili, przeciwiając się we wszystkim prawie białym głowom. *Biel.* 396. Przeciwianie się komu złe, *aemulatio. Cn. Th.* Eifersucht, przeciwianie się dobre, wyrażenia chęć, Nacheiferung. Robotę tę między Polaki i Litwę rozdzielił, aby się przeciwiając jeden drugiemu, tym śpieszniéj robili. *Biel.* 714. emulując, na wyścigi, mit einander wetteifernd. W téj krainie się przeciwiają sobie wesołość, z dostatkiem wszelakich rzeczy. *Boter.* 89. Fauni spiewali, lasy im się odzywają, A lasom się w około góry sprzeciwiają. *Simon. Siel.* 27. PRZECIWIEŃSTWO, *SPRZECIWIEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* protiwenstwj; *Vind.* prutnost, naprutnost; *Dal.* protivschina; *Ross.* сопротивленіе, разнорѣчіе, злoжелательство; przeciwność, przeciwnorożność, spór; der Widerstreit, das Gegentheil, das Entgegengesetzte. One skłonności, zdań, ułożenia wnętrznego przeciwieństwa, większą w duszach czynią różność, niż oko najbystrzejsze na twarzach upatrzyć może. *Zab.* 8, 753. W kraju zawojowanym trzeba żołnierze zostawić, póki się obawiasz sprzeciwieństwa obywatelów. *Modrz. Baz.* 502. Bunty a sprzeciwieństwa bywają w tym mieście. *Budn.* 4. *Ezdr.* 4, 19. Sprzeciwieństwo pożądliwości przeciw rozumowi *W. Post. Mn.* 407. Niechby mi tylko słowo pisnęła na przeciwieństwo mnie, nauczyłbym ją. *Teat.* 33, 11. Mowy tych ludzi, czyny i całe ich życie, ukazywało mi się przeciwieństwem. *Przestr.* 24. (sprzeczność). Wystawiłeś nas na przeciwieństwo sąsiadom. *W. Ps.* 797. (na zwadę sąsiadom. *Bibl. Gd*). PRZECIWKOLISTKOWY, a, a, e, n. p. Euforbia przeciwkolistkowa, *foliis oppositis. Kluk. Dykc.* 1, 212, *Ross.* кура, куровникъ. *PRZECIWKOŁOKOPY *plur.*, kontrawallacya. *Jak. Art.* 3, 311. *et* 297. PRECIWKOSTOP, a, *m.*, przeciwnog, der Antipode, Gegenfüßler. Lgnęli wszyscy na silne Orfeusza pieśni pochopy, I zwierzchni świata ludzie i przecikostopy. *Dmoch. Szt. R.* 95. PRZECIWLEGŁY, a, e, — o *et* — le *adverb.*, z przeciwia leżący; *Ross.* противолежащій, противоположный; *Eccl.* сопротиволежащій, gegenüber liegend. Kąty w wierzchołku przeciwległe są równe; *ad verticem oppositi, verticales. Geom.* 1, 13. *Łęsk.* 11. Przeciwległym jestem *Eccl.* противолежу. Przeciwległo położyć *Ross.* противоположить, противополагать. PRZECIWLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, *oppositio. N Pam* 19, 86; *Eccl.* противоположеніе, противоположность. PRZECIWMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *Torz. Szk.* 211. sprzeczność w mówieniu, widersprechende Rede. PRZECIWNATURALNY, a, e, — ie *adverb.*, widernatürlich; *Sorab.* 1. nimonaturskě; *ob.* Przeciwprzyrodzony. PRZECIWNICA, y, *ż.*, PRZECIWNICZKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* protiwnice; *Rag.* protivniza, oprjecitegliza, suprotivniza; *Croat.* szutoprotivnicza, protivnicza; *Vind.* fourashniza, superniza; *Eccl.* сопротивница, противница, соперница, супостатка; przeciwiąca się, nieprzyjaciółka, die Widersacherinn. Drażniła ją przeciwnica jéj. *Budn.* 1 *Sam.* 1, 6. Widziałże co uczyniła przeciwniczka izraelska? 1 *Leop. Jerem.* 3, 6. *Morszt.* 19. *et* 20. Przeciwniczka ludzkiéj społeczności. *Mon.* 72, 391. PRZECIWNIE, *ob.* Przeciwny. PRZECIWNIK, SPRZECIWNIK, a, *m.*; *Boh.* protiwnjk, protiwec; *Slov.* protiwnik; *Sorab.* 1. pȝecziwnik, napȝecznik; *Sorab.* 2. napscheschiwnik; *Carn.* suprotnek, sprutnek, nasprutnèk; *Vind.* prutnik, fupernik, naprutnik, nasprutnik, fuprotnik, protivnik, fourashnik; *Croat.* protivnik, supernik, sourashnik, szouprotivnik; *Dal.* szuprotivnik; *Bosn.* suprotivaç; *Rag.* protivnik, sùprotivnik, oprjecitegl; *Ross.* противникъ, сопротивникъ, противомысленникъ, соперникъ, супостатъ, сопостатъ, злoжелатель; *Eccl.* противоборникъ, противоборствователь, сопротиводвижникъ; nieprzyjaciel, der Gegner, der Widersacher. Każda rzecz ma swego przeciwnika. *Haur. Sk.* 327. Przeciwnik w potyczce, *sonsertor*, *ścieracz *proprie*, *sed non usitatum. Cn. Th.* Nieprzyjaciel i sprzeciwnik. *W. Thren.* 4, 12. Czart sprzeciwnik nasz. *W. Post. praef. Rej. Ap.* 14. *Otw. Ow.* 46, (cf. wróg). (*Prov. Slov.* Kdě něni protiwnika, tu něni bitki; gdzie przeciwnika niemasz, tam bitwy niemasz). PRZECIWNIKOWY, a, e, do przeciwnika należący, od przeciwnika; Gegners-, Widersachers-. *Rag.* protivnicki; *Ross.* противниковъ, противничій, противническій, соперническій, соперничій, супостатскій, сопостатскій; *Eccl.* противоборный, противоборственный. Każdy się zdumieje na tę potwarz przeciwnikową. *Żebr. Zw.* 127. PRZECIWNÓG, a, *m.*, przeciwnożny, przeciwkostop, *antipos*; *Boh.* protinožka; *Carn.* sprutihodnek, pretihojnek, prutinôshnek; *Vind.* prutinognik, prutinogazh; *Croat.* podnosczi; *Eccl.* противоножній, der Antipode, Gegenfüßler. Pas ziemi południowy, kędy wasi przeciwnogowie. *Zab.* 2, 28. *Alb.* Przeciwnożni mieszkańcy różnią się o 180 stopni długością. *Śniad. Jeog.* 80. Zbestwionych przeciwnogów podziemne legary Ujrzały mało przedtym, znając światło wiary. *Nar. Dz.* 3, 173. *Klon. Fl. C* 2 *b.* PRZECIWNOŚĆ, ści., *ż.*, *Boh.* protiwnost, protimyslnost; *Slov.* protíwenstwo; *Sorab.* 1. pȝecziwnofcž, napȝecznofcž; (*Vind.* protiunost, protenje = groźba); *Vind.* fourashtvu, fourashenje, fupernost, hudoba; *Croat.* protivnoszt, protivchina, szuprotivnoszt; *Bosn.* protivnost, suprotivnóst, suprotina; *Rag.* protívnos, suprotivnòst, supròtiva, pròtiva; *Ross.* противность, претительность; to co przeciw nam jest, wszystko, co nas razi, niby przeciwko nam powstaje. *Kpcz. Gr.* 3, *p* 15, przeciwieństwo, die Widrigkeit, das Gegentheil. Przeciwność, przeciwnoróżność rzeczy jakich między sobą. *Cn. Th.* das Widerspiel. Wrodzona przeciwność, *contraria natura*, antypatya. *ib.* — §. Przeciwność, przeciwne powodzenie, niepomyślność, die Widerwärtigkeit. Tak mi już w zwyczaj poszły przeciwności, Że i wśród samych moich szczęśliwości, Trapić się muszę. *Past. Fid.* 332. Cóż jest w mękach, i w tym wszystkim, co my przeciwnościami zowiemy, złego? *Pilch. Sen. list.* 2, 175. W przeciwności dobywaj męzności. *Cn. Ad.* 1258. Męztwa dobywać przystoi, Gdy przeciwność w oczach stoi. *ib.* 482. Przeciwność łacno otwiera, Co szczęście w sercu zawiera. *ib.* 939. Przeciwność nie smaczna, ale pożyteczna. *Cn. Ad.* 938. (gorzko, ale zdrowo). — §*. Gdy księżyc bywa prawie przeciwko drugiemu planecie, to zowiemy przeciwność. *Sienn.* 423.

z przeciwia stanie, das Gegenüberstehen, der Gegenschein; *Slov.* protisebepatrěni. PRZECIWNY, a, e, PRZECIWNIE, PRECIWNO *adverb.*; *Boh.* protiwný, protymyslný, naodpor; *Slov.* protiwní, protiwný; *Sorab.* 1. pžečžiwně, napžeczně; *Carn.* sprutivn, sprutn, supern, naspruti; *Vind.* ſupern, ſuper, ſourashen, spezhan, prutnu, napruti, spruti, *Croat.* protiven, szuprotiven, protivno, protivnem nachinom; *Rag.* protivan, suprotivan, protivni, suprotivni, priprjeccni, (cf. spreczny); *Dal.* protivan; *Bosn.* protivan, suprotivan; *Slav.* protivan, protivnim náscinom, pasce; *Ross.* противный, противительный, сопротивный, сопротивительный, (cf. противень brytſanna, *obs.* kopia, przepis), разнорѣчивый, претительный, зложелательный, вопреки, впреки; a) sprzeczny, nie zgadzający się; entgegengesetzt, entgegen, wider, widersprechend. Przyrodzenie tego nie dopuszcza, aby dwie nauce (*Dual.* nauki) o rzeczy jednéj sobie przeciwne, prawdziwe były. *Sk. Dz.* 311. Przeciwnych przyczyn skutki, też między sobą przeciwne. *Gorn. Dw.* 938. (trudna zgoda, ogień, woda; cf. dwaj koci w jednym worze). Przeciwne rzeczy najlepiej wypędzają przeciwne. *Birk. Dom.* 10. Przeciwna rzecz przy przeciwnej bardziej się wydaje. *Cn. Ad.* 938, (cf. kontrast). Dobre i złe, przeciwne są rzeczy. *Bardz. Boet.* 112. To przeciwne rzeczy sobie: dobrodziejstwo a krzywda. *Gorn. Sen.* 183. *et* 343. To co mi zdrowo było dawniej, teraz jest przeciwno. *Prot. Kont. A* 4. (szkodzi). Przeciwnie = przeciwnym sposobem, im Gegentheile. *Cn. Th.* Przeciwnie myśleć *Ross.* противомыслить. Przeciwnie rozumować *Ross.* противомудрствовать. Kiedy pan bóg za kim, któż przeciwny będzie? *Paszk. Dz.* 56. Przeciwny *Subst.*, przeciwnik, der Gegner. I w przeciwnym lubiłem szacowne przymioty, Tym bardziej w przyjacielu. *Kras. Oss. G* 3. — §. Przeciwny, przykry, nieprzyjemny, widerlich. Świszcze w lecie smród wydają tęgi i przeciwny. *Zab.* 12, 188. Co poczniesz, to przeciwno ludzkiéj myśli wszytko, Tu źle, tu jeszcze gorzéj; tam i myśleć brzydko. *Stryjk. Gon. Y* 2. — §. Przeciwna fortuna, przeciwność, niepomyślność; Mißgeschick, Widerwärtigkeit. Źle ten znosi przeciwnej fortuny natarczywość, który niegdyś samych tylko jéj pieszczot doznawał. *Zab.* 6, 203. Nie oglądali się na żadną przeciwną przygodę. 3 *Leop. Jud.* 8, 11. (nietrafną przygodę. 1 *Leop.*). Wiatr przeciwny, niepowiewny *Eccl.* противовѣтріе. — *Arithm.* Przeciwne sobie wielkości, których jedna drugą wzajemnie niszczy, jak majątek i dług. *Łesk.* 2, 40. entgegengesetzte Größen. — b') Przeciwny = naprzeciwny, naprzeciwko będący; *Eccl.* прямый, сопротивообличнѣ, вопреки, отсупротиву, gegenüber befindlich. Miała też tam swój pałac Wenerze przeciwny Niejaka Pasqualina. *Tward. Pasq.* 5. Przeciwna strona (*Vind.* ſuperstvu, naprutstvu). Twarzą sobie przeciwni, *Eccl.* противолічній, *Graec.* ἀντιπρόσωποι, *contrariis frontibus semet aspicientes.* Anguł przeciwny, *oppositus. Solsk. Geom.* 2, *ob.* Przeciwległy. PRZECIWPODKOPY *plur.*, *contremines. Jak. Art.* 2, 173, *et* 215. PRZECIWPOŁOŻENIE, ia, *n.*, przeciwległość, das Gegenüberliegen. Księżyc pod czas pełni jest w przeciwpołożeniu z słońcem; *in oppositione. Hub. Wst.* 299. PRZECIWPROSTOKĄTNY, a, e, n. p. Przeciwprostokątna linia; *hypothenusa. Łesk.* 28. W trójkącie prostokątnym bok przeciwny prostemu kątowi, zowie się linią przeciwprostokątną. *Geom.* 1, 108. PRZECIWPRZYRODZONY n. p. sposób. *Perz. Cyr.* 2, 234. widernatürlich. PRZECIWSKARPA, y, *ż.*, kontraskarpa. *Jak. Art.* 3, 311, wybieżka. *Tr.* PRZECIWSTOPNY, a, e, gegenfüßlerisch. Mieszkańców ziemi nogami do nas obróconych przeciwstopnymi zowiemy. *Hub. Wst.* 11, *ob.* Przeciwkostop, Przeciwnóg, Gegenfüßler. (*Slov.* protistogka *antithesis*).

PRZECKA, PRZĘCZKA, PRZĄCZKA, i, *ż.*, sprzączka; *Boh.* přeska; *Slov.* prezka; *Ross.* пряжка, пряжечка, die Schnalle. Aby przęczka sznurkowa jedna ku drugiéj mogła się przygodzić. 1 *Leop. Exod.* 26, 5. (pętliczka. 3 *Leop.*, cf. kluczka). Suknią złożył, od której mu przęczka odpadła. *Sk. Dz.* 272. Pasy przączką zapinane. *P. Kchan. Jer.* 190. Dał mu pas z przęczką srebrną. *Birk. Dom.* 160. — §. *Anatom.* Przęczka, rura mniejsza goleniowa, *fibula. Kirch.* 15. sprych, sprycha. — §. *Prov.* Po przęckę. *Cn. Ad.* 899. z miarą, póty kres, w karb, miernie; in Schranken, mäßig, begränzt. Wedle polskiéj mowy, po przęczkę, t. j., we wszystkich rzeczach miarę chować, a z brzegów nie wylewać. *Kosz. Lor.* 15. Mają w tym niejaką dyskrecyą, coby było tak w czas abo w miarę, prawie po przęckę, a nie nazbyt. *Glicz. Wych. G* 1. Przęczka dla boga kędy? po którą każdy mieć się uważnie, roztropnie i sprawiedliwie powinien, nie spuszczając się z wysokości do podłości, z podłości nie gorując na zbytek. *Mon.* 69, 606. Żoniem się umizgać kazał, lecz po prząckę. *Opal. Sat.* 93. Ktokolwiek téj niedbałości nie po przęczkę używa, wnet na przeciwną stronę przeładuje. *Gorn. Dw.* 39. Szachy lepiej po przęczkę umieć, niż być w nich wielkim mistrzem. *Gorn. Dw.* 122. Nie pomiarem i po przęckę rządzić się umieją. *Falib. E* 2. Wolności po przęczkę nie umieją zażywać. *Kłok. Turk.* 189. Prawdać to, ale po przęckę. *Petr. Pol.* 41. nie ze wszystkim.

PRZECKNĄĆ się *recipr. jedntl.*, Przecknąć *med.*; *Boh.* procytnauti; *Ross.* проснуться; przebudzić się, z samego snu ocknąć się, erwachen. Śpi widzę dobrze; uważaj pilnie momentu przecknienia jego. *Teat.* 2, 122. *Bars.* W tym rozruchu, jakoby ze snu przecknąwszy, rzecze.... *Żebr. Ow.* 74. Przecknijcie się groby, a z siebie nam świadki wypuśćcie. *Modl. Gd.* 22. PRECUCIĆ *cz. dok.*, przebudzić, aufwecken, erwecken. Słońce za chwilę powróci Ze snu szczęśliwych przecuci. *Kniaź. Poez.* 1, 239. PRZECUCIĆ się = przecknąć się, erwachen. Gdy mu złodziej nocy jednéj mieszek chciał ukraść, przecucił się. *Budn. Apopht.* 43.

PRZECUCHNĄĆ *med. dok.*, przestać cuchnąć lub śmierdzić, aufhören zu stinken. Oman ziele, gdy odwarzą, wykładają go na chusty, żeby przecuchnął z zbytniéj wilgotności wodnistéj. *Syr.* 60. (żeby przesechł, ewaporował). — §. Przecuchnąć, cuchem czyli smrodem przejść, prześmiardnąć. *X. Kam.* durchstänkern, stinkend werden.

PRZECUDNY, PRZECUDOWNY, a, e, Przecudnie, Przecu-

downie *adverb.*; *Croat.* prechûden; *Eccl.* всечудный; do zadziwienia piękny, herrlich schön, zu Verwundern. Da małżeństwa mam talent przecudowny. *Teat.* 7, 47. Wc Pan masz zdrowie przecudowne. *ib.* 23. *b*, 67. Przecudnieby było, gdyby ją tu można sprowadzić *ib.* 52. *d*, 87.

Na PRZECWAŁ = wielkim cwałem, im größten Galopp. Śpieszno jechał na przecwał. *Bardz. Trag.* 168.

PRZEĆWICZYĆ, *f.* przećwiczy cz *dok.*, Przećwiczać *niedok.*, dostatecznie kogo wyćwiczyć, einen hinlänglich üben, in etwas unterrichten. Nauka św. i mądrości ludzie grube wieku onego przećwiczył, i do ludzkości sposobił. *Otw. Ow.* 7. Przećwiczenie, zaprawienie w co, *propaedeuma. Cn. Th.* PRZEĆWICZYC się w czym, zaprawić się, sich worin üben. Za granicą sławy będzie strzegł narodu Polskiego, przećwiczywszy się doma prawa ojczystego. *Star. Vot. C* 2. Idź do innego nauczyciela, przy którym się pierwéj przećwiczysz, a potym do mnie przyjdziesz. *Sk. Żyw.* 1, 308. *Kosz. Lor.* 9 *b.* Chciéj się tylko w méj szkole cokolwiek przećwiczyć, Tysiącami kochanek jak ja będziesz liczyć. *Niemc. P. P.* 53.

PRZECYGANIĆ co *cz. dok.*, po cygańsku przeszachrować, verschachern, wie ein Zigeuner. Strach i żal w serce Judasza rani, Żal że marnie takiego pana przecygani. *Pot. Zac.* 7.

*PRZECZ = prze co, przez co, dlaczego, za co; weswegen, weshalb, warum? *Boh.* proč, (pro dla); *Slov.* prečo, kčemu, proč, (pre = dla); *Sorab.* 1. pžetžo; *Sorab.* 2. psche, pschez, pschezga; (*Eccl.* прочее = więc). Niemasz żadnéj przyczyny, przeczby go słusznie cudzołożnikiem nazywać miano. *Kucz. Kat.* 2, 660. (dlaczegoby. *rec. edit.*). W prawie naszym nie wiem co widzisz takiego, przeczby się tobie podobać nie miało. *Gorn. Wł. G* 2 *b. Biel.* 39. Przeczżeś nam tak uczynił? *Sk. Kaz.* 38. Przecz myślicie złe rzeczy w sercach waszych? *ib.* 401. Jeśli ani marmur serdecznéj rany Ani ulżą jedwabiem obite ściany, Przecz mam zajrzeć kosztownych pałaców komu? *Hor.* 2, 3. *J. Kchan.* Nie mam przecz ganić starości, Bo zawsze w niéj nabywam od czasu mądrości. *Prot. Kont. C* 4 *b.* Przeczeście dziś tak smętnemi? *Radz. Genes.* 40, 7. Wilk nie przecz inszego się między owce ciśnie, jedno aby szarpał. *W. Post. Mn.* 312. Mam przecz pana miłować, który z łaski swojéj Raczył usłyszeć głos prośby mojéj. *J. Kchan. Ps.* 173. Wiesz, przeczem przyszedł do ciebie? *Budn. Dan.* 10, 20. — °§. Przylnie do ciebie, ni przecz, aby się jedno namówił. *Eraz. Jęz. F* 2. (nie dla czego innego). — §. Ni przecz ni zacz, nie wiedzieć zkąd, czemu, o co, bez przyczyny; ohne alle Ursache, (*vulg.* mir nichts, dir nichts). Padli w onéj bitwie, ni przecz ni zacz. *Birk. Zyg.* 32. Bez żadnego prawa, bez skargi, bez dowodu i odwodu, ni przecz, ni zacz kazał mu głowę uciąć. *Gwagn.* 547. Boże otworz tym oczy, ktorzy ni przecz ni zacz cnoty odbieżą. *Opal. Sat.* 73. W ręku była wygrana, ni przecz ni zacz, ali Dobrowolnieście pod miecz szyje swoje dali. *Pot. Arg.* 278. *Żebr. Ow.* 234. *W PRZECZ = w poprzek, queer durch; (*Sorab.* 2. prez, prěkofcž, preki = ukosność). W przecz na dwoje staj od morza do morza drogę zagradza. *Chrośc. Fars.* 196. PRZECZA, y, *ż.* prza, sprzeczka, przeciwieństwo, spór; der Streit, Widerspruch. Zawsze w przeczy natura i fortuna sobie. *Pot. Arg.* 179. PRZECZE, *ob.* Przeczyć.

*PRZECZCIĆ, PRZECZĘDŁ, *ob.* *Czcić, Czytać, Przeczytać.

PRZECZECHRAĆ *cz. dok.*, nieco poczochrać, ganz zerzausen. Czupryny im przeczechrano. *Gil. Post.* 130.

PRZECZEKAĆ się *recipr. dok.*, chwilę czekając przetrawić, hübsch lange warten; (*Boh.* přečkati przeżyć), *Boh.* přečekati; *Vind.* perzhakati; *Ross.* прождать, пережидать, пережидать; *Eccl* преожидаю. Przeczekasz się, *exspectabis satis superque*, *plus satis*, *diutius quam velles vel opinaris. Cn. Th.* Ujrzała, że się przeczekała, i że upadła nadzieja jéj. *Budn. Ezech.* 19, 5. (że już czas przeszedł). — *§. Już jawne znaki ukazuje srogości swojéj, gdyż nie może przeczekać nawrócenia jego. *Rej. Post. L l l*, (doczekać się).

PRZECZERA. *Dudz.* 54, *ob.* Przechéra.

PRZECZERNIĆ *cz. dok.*, wskroś czarnym uczynić, durchschwärzen, durch und durch schwarz machen; *Ross.* перечернить, перечернивать.

PRZECZERPAĆ *cz. dok.*, do końca wyczerpać, erschöpfen, völlig ausschöpfen. Piersi twoje łask nieprzeczerpane. *Suszyc. Pieśn.* 1 *D d.* nie do przeczerpania, unerschöpflich. Nieprzeczerpany, nieskończony, *inexhaustus. Mącz.* Nieprzeczerpany zdrój. *Tr. Tel.* 289. *Żarn. Post.* 22.

PRZECZESAĆ, *f.* przeczesze *cz. dok.*, Przeczesować *niedok.*; *Bosn.* procescgljati; *Rag.* processgljatti, pricessgljatti; *Ross.* перечесать, перечесывать, прочесать, прочесывать, durchkämmen. Szczotką głowę przeczesować. *Syr.* 136.

PRZECZESTOWAĆ *cz. dok.*, czestowaniem przemarnować, mit Tractiren verschwenden, verschmausen, durchbringen. Wszystko zjemy i przeczestujemy. *Sk. Kaz.* 394.

PRZĘCZKA, *ob.* Przęcka.

*PRZECZKA, i, *ż.*, sprzeczka, Widerspruch; (*Croat.* préchka *impedimentum*). Wy słuchacie dyabła bez przeczki; i owszem słuchajcie go. *Twor. Wiecz.* 58. PRZECZLIWOŚĆ, ści, *ż.*, przecza, prza, przeciwność, przeciwieństwo, spór, sprzeczka; Streit, Widerrede, Widerspruch. Po długich przeczliwościach na ostatek król różnicę rozstrzygnął. *Krom.* 780. PRZECZLIWY, *ob.* Przeczny. PRZECZNICA, y, *ż.*, droga albo ulica, miedza poprzeczna; eine Queerstraße, ein Queerweg; *Boh.* přjčka; *Slav.* popriko; *Bosn.* stranputiça, zahodiscte; *Vind.* krishamni pot; *Ross.* переулокъ, проулокъ, переулочекъ, проулочекъ; *Sorab.* 1. prečźnicza *aquarius sulcus*, (cf. brózda). Którędy jeno miał wyjeżdżać, ulice ochędożone, majem zielonym napełnione przecznice. *Gwagn.* 143. Prowadzą ją z muzyką wszędzie po przecznicach. *Paszk. Dz.* 126. *Birk. Chodk.* 1. PRZECZNOKĄTNY, a, e, n. p. Przecznokątna linia. *Tr.* dyagonalna, przekątna, przeciwkątna, narożna, die Diagonallinie. PRZECZNOMIAR, u, *m.*, dyameter. *Tr.* der Durchmesser. *PRZECZNOŚĆ, *ob.* Sprzeczność. PRZECZNOSIECZNY, a, e, n. p. Przecznosieczne liście, *pinnatifidum folium*, dzieli się na różne kiapki poprzecznemi wycięciami podzielone. *Bot. Nar.*

56. quergezänkeltes Laub. PRZECZNY, PRZECZLIWY, a, e, PRZECZNIE, PRZECZLIWIE *adverb.*, sprzeczny, sporny, przeciwny; widerstreitend, entgegen, streitig; *Ross.* прекословный, оспоримый, прѣтельный, прительный, прекорѣчивый; *Eccl.* развлачительный. Przeczny ceremoniom. *Dwor. F* 2. Słowom twym są przeczliwi. *Kanc. Gd.* 235. Znosili mandaty twoje, będąc przeczni w każdéj mierze. *Kanc. Gd.* 68. Nic po urodzie przecznéj, miłości niespólnéj. *Jak. Wyb. B* 4 *b.* Trudności wszystkie uprzątnął, które mu się w téj rzeczy miały przeczne stawić. *Wys. Ign.* 55. — §. Przeczne ilości, przeczące, *negativae*, verneinend, *ob.* Przeczyć. — § Przeczny, poprzeczny, w poprzecz idący; queer, in die Queere gehend, *Boh.* přjčnj; *Sorab.* 1 preċžné. Przeczny bieg. *Podw. Wroż.* 49. Jeśli kto w oczy przecznie bywa raniony, iż się rana włosami nie zakrywa, a ztądby sprosnéj blizny na twarzy dostał, tedy ta sprosność bywa oszacowana 12 grzywien. *Chełm. Pr.* 172. Przeczna rana *ib* 172.

*PRZECZOS, u, *m.*, rana od uderzenia, rznięcia; eine Wunde vom Schneiden, Hauen ꝛc. Wódka ta starcie abo przeczosy wstydliwych członków obojéj płci goi. *Syr.* 716. Świerzb drapał, aby potym z przeczosu gnił bez pomocy lekarstw. *Hor. Sat.* 6.

PRZECZUĆ, *f.* przeczuje *med. dok.*, Przeczuwać *niedok.*, §. a) nieśpiąc przetrwać, durchwachen. Pasterze na dworze noc całą tę przeczują. *Tward. Pasq.* 63. Bezsenną noc na baśniach wojennych przeczują. *Bardz. Luk.* 58. Na podsłuchach całą noc przeczuje. *Bardz. Trag.* 319. — §. b) Przeczuwać co, *Boh.* předcjti, předcytiti; *Sorab.* 1. predetžuyu, predemerkuyu, pžedpoznayu; *Vind.* prezhutiti, priedhoditi, priedjiti, preisazhutiti, presadehnuvati, popreiobzhutiti; *Croat.* ochutiti, prechutim; *Bosn.* ochjutiti, (pricjutti *audire*, *exaudire*); *Rag.* pricjutti, (2. *perverse intelligere*, przesłyszeć się); *Ross.* предчувствовать, предъугадать, предъугадывать, послышать; *Eccl.* проразоумѣти, проразоумѣвати; poczuwać przyszłe rzeczy, porozumiewać; voraussehen, ahnden, vorempfinden, wittern. Przeczuwać złe *Eccl.* предъобѣдствовати. Ten człowiek przeczuwał nieszczęście swoje. *Boh. Dyab.* 3, 115. Przeczuwający, *praesagus. Cn. Th.*, *Sorab.* 1. pžedznamuwačžné. PRZECZUWANIE, PRZECZUCIE, ia, *n.*, *Subst. Verb.* das Vorgefühl, die Ahndung; *Sorab.* 1. pžedznamuwano; *Vind.* prezhutik, prezhutje; *Ross.* предчувствование, предчувствіе. Przeczucie jest przejrzenie, albo imaginacya, przypadkiem uiszczona. *Boh. Dyab.* 3, 118. Też same przeczucia odzywają się i we mnie. *Teat.* 54, 78.

PRZECZYĆ, -ył, -y, *intr. niedok.*, Przeczać -ał, *cont.*, przeciwną stronę trzymać, przeciwić się; widerstreiten, entgegen seyn, widersprechen; *Sorab.* 1. zpěram szo, zapěram szo; *Vind.* ſuper rezhi, ſe sprekarjati; *Bosn.* pricjatise *contendere*; (priciti *prohibere*; *Croat.* prechiti, préchim *impedire*; *Rag.* prjěcjati *impedire*, prjěciti *transvertere*, prjêtiti = grozić); *Rag.* prjêcitise, prótivitise; *Ross.* противорѣчить, совопрошаться, перекоряться (cf. przekora), (перечить, поперечить przeszkodzić); *Eccl.* прѣрещи, прѣрекати, прѣрицати, противовѣщати, противоглаголати, (претити, прещу grozić). Nabuchodonozor przeczy woli bożéj. *Bach. Epikt.* 69. Wykorzenić trzeba Te żądze z serca, którym przeczą nieba. *Past. Fid.* 104. Dałem się na rozsądek jego, gdy się służący o co ze mną przeczali. 3 *Leop. Job.* 31, 23. (gdy się o co ze mną *gadali). Nie chcę się ja z tobą przeczać. *Ezop.* 33. Przeczenie się *Ross.* прѣніе, противорѣчіе. — §. Przeczyć czemu, co = przeć, zapierać się, negować; *Bosn.* nikati; *Rag.* njêkati, läugnen. Ja temu bynajmniéj nie przeczę. *Teat.* 8. *b*, 40. Ja nic z tego, co pan hrabia mówi, nie przeczę. *Teat.* 9, 55. — *Mathem.* Liczby przeczące, *negativi. Jak. Mat.* 1, 192. Ilości poprzedzone znakiem + są twierdzące, *positivae*; ilości zaś poprzedzone znakiem — są przeczące, *negativae. Jak. Mat.* 2, 9. przeczne.

*PRZECZYŚĆ, PRZECZCIĆ, *ob.* Przeczytać, *Czcić, *czedł.

PRZECZYNIĆ, *f.* przeczyni *cz. dok.*, Przeczyniać *niedok.*, przerobić; *Sorab.* 1. pžetžinu; *Carn.* predelam; *Vind.* predelati, prenarediti; *Rag.* pricinitti; *Eccl.* пречинити, передѣлати, инымъ образомъ учредить; *Ross.* перечинить, перечинивать (= ponaprawiać прочинить); (*Boh.* přečiniti zbroić), umarbeiten. Przeczyniam, inszym kształtem czynię, *transformo. Mącz.* Medea córy Peliassowe w tę nadzieję wdała, że w młodość trafi starość ojcowską przeczynić, (*revirescere*). *Żebr. Ow.* 170. Przeczynią miecze swoje w radła, a włócznie swe obrócą na sierpy. *W. Post. Mn.* 38. (przekują). Słowo boże fałszywym wykładem na swój kształt przeczyniają. *W. Post. W.* 2, 144. Znowu naprawił i przeczynił. *Birk. Kaz. Ob. C* 3. Ziele to ma moc ocierającą i przeczyniającą grubych wilgoci. *Spicz.* 11. Przeczynienie *Ross.* передѣлка, передѣль.

PRZECZYŚCIĆ, *f.* przeczyści *cz. dok.*, Przeczyszczać *niedok.*; *Vind.* skuzhistiti, skusozhediti; *Croat.* prechiszt, prechischujem; *Rag.* procistiti, procistîvati; *Bosn.* procistiti; *Ross.* прочистить, прочищать, перечистить, перечищать; czystym uczynić, przechędożyć; reinigen, durchsäubern. Przeczyszczenie *Ross.* перечистка, прочистка. Przeczyścić się, przeczyścić żołądek, purgować; *Ross.* слабить, слаблю, (cf. słabić). Przeczyszczające lekarstwo, *Ross.* слабительное. Przeczyść purgansem lekkim żołądek i kiszki. *Krup.* 5, 404. Dłubizębem zęby przeczyszczać. *Teat.* 49. *c. A* 2. O rzékach, przeczyszczać się z kry, z lodu *Ross.* прогалиться. Chrześcianie powietrze mieli za karanie i przeczyszczenie grzechów swoich. *Sk. Dz.* 141. Reinigung von Sünden. Z których nas kubków przedtym przeczyszczali popi, Gorzałkę niemi pili nieszlachetni chłopi. *Zimor. Siel.* 250. (rozgrzeszyli przy eucharystyi). [komunikowali z *cerk.* причащати *participare*, *rusk.* pryczaszczaty, właściwie przyczaszczać nie przeczyszczać, i przykład ten tu nie należy. 4]. — Obym zyskał szacunek i miłość tych ludzi, Których smak przeczyszczony wszelką piękność ceni. *Przyb. Ab.* 6. geläuterter Geschmack. PRZECZYŚCICIEL, a, *m.*, który co czyści, der Reiniger, Säuberer. Herkules obrońca i przeczyściciel ziemi. *Otw. Ow.* 359. PRZECZYŚCICIELKA, i, *ż.*, die Reinigerinn. PRZECZYSTY, a, e, bardzo czysty, sehr rein. Przeczyste tajemnice komunii. *Sk. Dz.* 31. Najświętszą pannę Rusini przeczystą nazywają. *Gwagn.* 300, *Ross.* всечистая. Książę

Zasław w Kijowie u przeczystéj, to jest, u panny Maryi pochowan. *Gwagn.* 316. Marya Kleofe, siostra panny przeczystéj. *Sk. Żyw.* 2, 65, cf. niepokalany.

PRZECZYTAĆ, *f.* przeczyta *cz. dok.*, (cf. *przeczcić, *sub* *czcić, czedł, przeczedł; *Boh.* přečjst, přečetl, předčitba); Przeczytywać *frequ.*, przeczytuje *pr.*; *Croat.* prechtevam, prestévam; *Bosn.* procjatati, prosctitti, sctitti; *Rag.* prosctitti, prisctitti; *Vind.* prebrati, prebirati, (cf. przebrać, cf. brać), dolbrati, priedbrati, spet brat, skusbrati, (*Subst.* priedbrauz, predberauz = lektor); *Sorab.* 1. přelažuyu; *Ross.* перечитать, перечитывать, прочитать, прочитывать, (перечесть, пересчитать, пересчитывать, перечислить, просчитать, просчесть, просчитывать przeliczyć, przerachować); czytając przejść jakie pismo, durchlesen. — §. Przeczytać, być w stanie czytania, dojścia jakiego pisma, charakteru; lesen können, lesend herausbringen, im Stande seyn zu lesen. Czasem ten sam co napisał, ledwie przeczyta. *Haur. Sk.* 180. Tak bazgra, że nikt tego nie przeczyta. *Ld.*

1. PRZED, *insequentibus pluribus consonantibus* PRZEDE, (n. p. przede mną); (*Boh.* před, přede; *Slov.* před, prede; *Sorab.* 1. pžed, pže, (prede, prěz przód, priedne piérwéj); *Sorab.* 2. prětk, psched, protk, preſi, proſi; *Carn.* préd, spręd, sprędej; *Vind.* pred, naprei, (prid *utilitas*); *Croat.* prèd, prede; *Rag.* prìd; *Dal.* prid, prie, pria; *Bosn.* pria, prid; *Slav.* prid, prie; *Ross.* предъ, передъ, прежь, прежде; *Eccl.* преди; cf. pra-, e. g. pradziad; *Carn.* preddęd; cf. *Lat.* prae-; *Graec.* πρό); *Praepos. reg. Instrum.* w znaczeniu przodkowania, poprzedzania, vor; — §. 1) *de temp.*, vor, ehe, eher als, przed rokiem = tak rok, vor einem Jahre. Bóg już był, a niżli było wszystko; jeśli był a niżli było wszystko, tedyć był przed wszystkim czasem i początkiem, i był przed wieki i od wieku. *Żarn. Post.* 25. W Saxonii poczęto przed całą Europą porcelanę robić. *Torz.* 194. Przed śmiercią = nim umarł, przy śmierci. Masztalerz Daryusza przed tym dzień, wziął konia i klacz, i spuścił je na miejscu ustawionym; nazajutrz koń ten zarżał najpiérwéj. *Biel. Św.* 24. dzień wprzód, w wilią, den Tag zuvor; *Ross.* напредъ сего. Przed trzema dniami = dziś trzeci dzień. Przed czasem kładę pieniądze, biorę co, *praecipio. Cn. Th.* Nie trzeba przed przekonaniem obwiniać, ale gdy dowiedziesz, w ten czas karać. *Teat.* 15, 61. Rzadko rozum przed laty przychodzi. *Gorn. Dw.* 400. Przed laty rozum nietrwały. *Cn. Ad.* 940, (cf. prędkie dowcipy niepewne; co się prędko wznieci, niedługo się świeci). Przed czasem się frasować szkoda. *Cn. Ad.* 939. Przed chorobą szukaj lekarstwa, i przed sądem pytaj się sam; bo w chorobie trudno się léczyć, a do sądu przyszedłszy, wszystko mieć gotowo potrzeba. *Sk. Kaz.* 7. (piérwéj nim wpadniesz w chorobę albo nim pójdziesz do sądu). Muzykę słyszeć z onego zegara przed tym, niż bije. *Boter.* 120. Przed morzem i przed ziemią i przed tym niż było Niebo, co potym sobą wszystko obtoczyło, Jedna na świecie była mieszanina. *Otw. Ow.* 2. Przed tym, niż na nas przyjdzie starość. *Budn. Cyc.* 4. Gdy go ujrzeli z daleka przed tym, niżli do nich przyszedł, myślili go zabić. 1 *Leop. Genes.* 37, 18. nim, ehe als. Maciejowski celował wszystkich pieczętarzów, co przed nim byli. *Gorn. Dz.* 31. (poprzedników swoich). — §. Przed tym = przedtym, dawniéj; *Slov.* předtjm; *Sorab.* 1. předě, prežtóho; *Sorab.* 2. proſi, pěrwej; *Carn.* prêdtem; *Vind.* pred tem, poprei, nekadai, hunobart; *Slav.* prie; *Croat.* pred tem, ehemals, sonst, vor dem, vormals. Nie bywało tego przedtym. *Mon.* 73, 18. Ja co nigdy nie czytam, lub przynajmniéj mało, Wiem, że tak jest najlepiéj, jak przedtym bywało. *Niemc. P. P.* 12. Już to nie są czasy takie, jak przed tym były. *Teat.* 44, 36. — §. 2) *Loci* Przed, vor, *in loco*, *cum Instrum.*; *ad locum*, *cum Accusat.* Przed kościołem, domem stoi. *Cn. Th.*, er steht vor dem Hause. Przede mną *Eccl.* предо мною. Trzymano go długo przede drzwiami, nim go wpuszczono. *Warg. Wal.* 115. Wyszedł przed kościół, er ging vor die Kirche hinaus. *Tr.* Napominała raka jego matka, aby przed się lazł, a nie wspak. *Ezop.* 35. na przód, vorwärts. Z konia we wszystkim biegu, tak przed się, jako i w tył, i po wszystkich stronach, strzelają. *Kłok. Turk.* 36. Prosto, prosto, każdy przed się. *Teat.* 33. *d*, 70. Udali się wstecz, a nie przed się. 1 *Leop. Jer.* 7, 25. Mów im, niech idą przed się. *ib. Exod.* 14. Chrześcianie daleko ś. Pawłowi przed miasto zaszli. *Sk. Dz.* 42. wyszli naprzeciw, sie gingen ihm weit vor die Stadt entgegen. Lata przed wszystkiemi jak postrzelony. *Teat.* 52. *d*, 70. Porwano mu ją przed nosem. *Teat.* 54, 42. Przed dziećmi chléb zjadają paskudne szczenięta. *Pot. Arg.* 69. Przed oczyma, *ob oculos*, *ante oculos*. *Cn. Th.* Przed kim skarżyć, mówić, vor jemanden, bey jemanden, w jego przytomności, in seiner Gegenwart. Kto o kim przed tobą, pewnie o tobie przed drugim. *Fredr. Ad.* 69. Przed sobą mówiąc = niech to będzie między nami; *soli sumus nunc hic. Cn. Th.*, unter uns gesagt, mag das unter uns bleiben. Ostrożny przed sobą i za sobą widzi. *Cn. Ad.* 796. i na przód i w tył, vor sich und hinter sich. Przed sobą pędzić, *prae se agere. Cn. Th.*, vor sich hin treiben. Kazawszy przed się wszystkim, jął im rozkazować. *Kosz. Lor.* 47 *b.* (stanąć przed sobą). Przed sobą mam co, *in manibus est*; ich habe etwas vor, in Händen, vor mir. Miał wzgląd na to, żeby majętność nie przyszła w cudze ręce, i siła inszych rzeczy miał przed sobą, a nie to, żeby synowi dał edukacyą. *Gorn. Sen.* 213, (cf. przedsiębrać, przedsięwziąć). Przed sobą mam co, (*de futuro statim*), *instat mihi*, es steht mir bevor. *Cn. Th.* — §. Przed, *significatu praeferentiae, excellentiae*; przodkowania, celowania, przewyższania, vor, Vorzug, Vorrang habend. Nie zow się doskonałym, jeszcze więcéj przed sobą obaczysz, niżli masz za sobą. *Sk. Żyw.* 1, 221. Kunie futro daleko przed baranem stoi. *Rej. Wiz.* 123. Być w czym przed kim = celować go w czym, einem worin übertreffen. W opowiadaniu rzeczy przyszłych był przed innemi. *Birk. Dom.* 92. — Mieć przed kim = mieć przodek, prym, przodkować, celować, przechodzić; zum Voraus haben, übertreffen, überlegen seyn; *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. Panie pogodź nas proszę, gdy się dawno swarzym, Czy aptekarz, czy doktor

ma przed aptekarzem. *Kchow. Fr.* 120. Każdy z nich rozumie, że coś ma przed drugiemi. *Gorn. Sen.* 43. Spór jest między nami O to tylko już, kto ma przed kim zasługami. *Otw. Ow.* 507. Galowie siła mieli przed Niemcy w męstwie, i w nim przodkowali. *Warg. Cez.* 141. Siła ma przed znużonym świeży. *Pot. Pocz.* 484. Maciejowski cnotą, rozumem, nauką miał przed niemałą liczbą pieczętarzów, co przed nim byli. *Gorn. Dz.* 31. Kto zacnością ma przed Dymitrem? kto więcéj ręką swą pojmał więźniów, kto częściéj Tatary gromił? *Gorn. Dz.* 96. Rycerz ten i przed hetmanem ma umiejętnością. *P. Kchan. Jer.* 108. Gdy na złym bardzo miejscu naszym przyszło się potykać, wiele miał nieprzyjaciel przed niemi. *Biel.* 357. wiele awantażów, er hatte viel vor ihnen zum Voraus. Całego świata zgodą, Siła ma wino przed wodą. *Pot. Jow.* 211. — Nie chciał w tak pięknéj okazyi dać przed sobą placu do sławy drugiemu. *Ustrz. Kruc.* 3, 66. nie chciał dać wprzód nikomu, er wollte niemanden den Vorsprung lassen. — § *Impediendo:* Przed, vor, wegen, bey, (verhindernd). Przed liściem i przed gałęziami dobrze widzieć nie mogłem. *P. Kchan. Orl.* 1, 25. ich konnte vor dem Laube nicht sehen. Chciał mówić, ale przed płaczem nie mógł. *Zab.* 6, 217. *et* 12, 39. *Gawdz. et* 13, 377. *Drużb.* Piędzią z domów wychodzić przed drapieżnym zwierzem nie śmieją. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Przed Mielsztyńskim i innymi trudno było przyjść do zgody. *Biel.* 308. Ale kiedy u dyabła był czas przed interesami? *Teat.* 10, 30. Przed hardością na ludzi patrzeć nie chcą. *Kosz. Lor.* 4 *b.* (z powodu hardości). Przed nim nie wiem co czynić, gdzie się przed nim podzieć. *Cn. Th.* Tu pod tą topolą często pasterz przed słońcem spoczywa. *Karp.* 1, 47. (chroniąc się go). Skryję się przed nim. *Cn. Th.* 324. Zamykać przed kim = nie przypuszczać go. *Cn. Th.* 519. *Idiotismus Polonus similis est Hebraeae illi phrasi ἀπὸ τοῦ προσώπου, ut Ps.* 3. — 2. PRZED-; *Vind.* prei-, poprei-; *Praepos. insepar. non praemittitur nisi nominibus et adverbiis:* Przedmieście, przedpokój, *significatione locali*; *cum verbis amittit finalem consonantem, et commutatur cum* Prze-; n. p. Przewidzieć, przepowiedzieć, przekładać, przełożyć; *nisi excipias* Przedstawić. *Attamen* Mączyński *antepono vertit* *przedkładam jednego nad drugiego, wyżéj ważę: Niechaj się żaden nie przedkłada nad drugiego, nie więcéj o sobie dzierży, niżli o drugim, (*ob.* Przełożyć). *Praeficere*, *przedłożyć abo urzędnika dać. *Mącz.* Jezus miasto *przedłożonéj jemu radości, podjął krzyż. *Budn. Hebr.* 12, 2. (wystawionéj radości. *Bibl. Gd.*). *Fatendum vero est, Polonos euphoniae permultum hac in re consecrasse: nam* przewidzieć *est pervidere, visu penetrare; praevidere autem* przedwidzieć, (*cf. Czart. Myśl.* 183); *idem valet de verbis* przepowiadać *pernarrare*, przedpowiadać *praedicere etc. Caeterae dialecti huic euphoniae minus se subjecere; quod e sequentibus nonnullis exemplis apparet*; *Slov.* předběhnauti; *Vind.* priedtezhi, priedtekati; *Eccl.* прѣдътещи, предтекаю, *praecurrere*, *przedbiedz, *przedciec; *Vind.* predtiek, priedtezhenje = *przedcieczenie; predtiekavez, predtiekar *praecursor.* — *Eccl.* предсозидаю *praestruo*; *Vind.* predsidati = *przedmurować, *przedbudować. — *Eccl.* предхранитель, предсохранятель *praecautor*, *przedchrońca, предсохраняюся *praecaveo*, *przedchraniam się. — *Eccl.* предвосхищаю, предпохищаю *praeripio*, *przedchwytuję. Przedchwytanie, *anticipatio, prolepsis. Czart. Myśl.* 183. — *Eccl.* предъобученія *progymnasmata*, *przedćwiczenia, предъобучаю *praeexerceo*, *przedćwiczam się. — *Vind.* preddelu = *przeddzieło, próba, *essay*; prieddelati = próbę robić. — *Sorab.* 1. pžedzahratžo; *Eccl.* предъиграніе *praeludium*, *przedgranie, przedgrawek; *Sorab.* 1. predkhrayu; *Eccl.* предъиграю *praeludo*, *przedgrawam, *ob.* Przegrać. — *Slov.* předkupugi *contraliceor*; *Vind.* priedkupiti, predkupuvati = *przedkupować; predkup, predkupzhnia, der Vorkauf, predkupez, der Vorkäufer. — *Vind.* priedleteti, prieplettati; *Eccl.* предлетаю *praevolo*, *przedlecieć. — *Vind.* priedmleti = *przedmléć. — *Slov.* předmýšljm; *Vind.* predmisliti, preipomisliti, popreiresmisliti *praemeditari.* — *Boh.* předočnjm, před oči stawjm *przedoczyć. — *Eccl.* предпію *praebibo*, *przedpijam. — *Eccl.* предплаваю *praenato*, *przedpływam. — *Eccl.* предпоставляю *praeficio*, *przedpostawiam, (*ob.* Przełożyć). — *Sorab.* 1. predepuschcžim *praemitto*, *przedpuszczam. — *Boh.* předrjkáwam; *Vind.* preirezhi = *przedrzec; *Boh.* předřečený; *Vind.* popreirezhen = *przedrzeczony. — *Eccl.* предъосуждаю, предсужду *praedamno*, *praejudico*, *przedsądzę; предсужденіе *praejudicium*, (*ob* Przesąd). — *Vind.* priedſedeti, priedſesti *praesidere*, *przedsiedzieć; predſedba, predſeja *praesidium.* — *Vind.* predpoſlanik, priednasnanez, predpoſel; *Eccl.* предпосланъ *praemissus*, предпосылаю; *Sorab.* 1. prezſeżewu *praemitto.* — *Sorab.* 1. pżedspěwam; *Vind.* riedpeti, priedpojem, napreipeti; *Eccl.* предпою, предвоспѣваю, предвоспѣть, предвоспѣвать *praecanere, praecantare*, *przedspiewać; *Sorab.* 1. předspěwar, pżedspěwař, zaspewař, *f.* předspewarniczža; *Vind.* predpeuz, priedpojezh, *f.* predpeuka; *Eccl.* предвоспѣватель, пѣнія начинатель *praecentor*; *Vind.* predpetje, predpeuka, priedipojenje *praecentio* = *przedspiew. — *Vind.* priedpomeknit-priedtiſniti = *przedsunąć. — *Vind.* priedſvietiti = *przed. świecić, predſvietnik = *przedświeciciel, predſvietloba, predliſh = *przedświatło, świt. — *Eccl.* предъумираю, предскончаваюся *praemorior*, *przedumieram, предумерый, *praemortuus.* — *Eccl.* предвѣдѣніе, предпознаніе; *Slov.* predzwedéni *przedwiedzenie, (przedwiedzenie, *prolepsis*, jakiém byli obdarzonymi prorocy. *Czart. Myśl.* 183). — *Eccl.* предпознаваю *praenosco.* — *Vind.* priedvertati, priedzvedrati = *przedwiercieć, *przedświdrzyć; priedvertazh, der Vorbohrer. — *Ross.* предвѣстить, предвѣщать, предвозвѣстить, предвозвѣщать; *Eccl.* прѣдъвъзгласити, прѣдъвъзглашати *przedwieścić, przepowiedzieć; *Ross.* предвѣщатель, предвѣстникъ, *f.* предвозвѣстительница, предвозвѣстница *przedwiestnik. — *Sorab.* 1. pżedznamo; *Vind.* predobras, predklad, predfurm, predpomina, predpoduba; *Ross.* предзнаменіе, предзнаменованіе; *Eccl.* предображеніе, предобразованіе *typus*, *przedznamię; *Sorab.* 1. pżedznamuyu, pżedznamoſcžam; *Vind.* prednasnaniti, predpominati, prednapominati, predpodobiti, predobrasati, predfurmati; *Ross. et Eccl.* предзнаменовать,

предображать, предобразовать, проначертать, проначертавать, предъуказать, предъуказывать, образовати, предвоспоминаю *praesignificare*, *przedznamionować, *ob.* Przefigurować; *Sorab.* 1. pźedznamenaté; *Ross.* прообразовательный *typicus*, *przedznamionujący etc. etc. etc.

Pochodz. *przedni*; *poprzedzić*, *poprzednik*, *poprzedniczka*, *uprzedzić*, *wyprzedzić*; *przód*, *przodek*, *naprzód*, *wprzód*, *przodkować*; *pra*–, *pradziad etc.*; *przededniowy*, *przedmieście*, *przedmurek*, *przedobiedni*, *przednowek*, *przedobozie*, *przedpiekło*, *przedpiersień*, *przedpokój*, *przedsionek*, *przedsobek*, *przedwalny*, *przedwieczny*, *przedworze*, *przedwczoraj*.

PRZEDĄĆ, *f.* przedmie *cz. jedntl.*, Przedymać *cont.*; *Sorab.* 1. pźeduhnu, pscheduju, pschedujem; *Ross.* продуть, продувать: §. a) przewiewać, durchwehen. Nie zawżdy bystre wiatry morza przedymają. *J. Kchan. Dz.* 157. — §. b) Przedmuchnąć, durchblasen. Przedmij tę rurkę. *Tr.* — §. c) Przedymać pijąc, pić przedymając, im Trinken auf das Getränke blasen. - *Transl.* Pij przedymając = ostrożnie. *Cn. Ad.* 853. — §. Klarynet przedęty, który przez złe dęcie fałszywego tonu nabył, fałszywie odpowiada. *X. Kam.* überblasen.

PRZEDAĆ, *f.* przeda, *fut. exact.* sprzeda *cz. dok.*, przedaje *pr.*, Przedawać *frequ.*; (*Boh.* prodati, prodawati; (*sed* předati, předawati *nimis multum dare*); *Sorab.* 1. pźedacž, pźedahwam; *Carn.* predâm; *Vind.* predati, prudati, priedati, pruduvati, predajati, oddajati; *Croat.* prodati, prodájem, odávam, (predati, predajem *prodo*, *trado*); *Slav.* prodati, (pridati = podać, wydać); *Dal.* prodavati; *Bosn.* prodatti, prodavati; *Rag.* prodatti, prodâvati, (pridatti *tradere*, prodâvatise *sese ostentare*); *Ross.* продавать, продать, продаю, продамъ; (cf. предать, предавать podawać, wydawać, więcéj nad cenę dawać, преданіе podanie, wydanie, zdrada, передать wracać, znowu oddawać, передаться przekinąć się; *Eccl.* предательствовати zdradzić); (cf. *Graec.* πέρασ); — przedać, za pieniądze drugiemu ustąpić, verkaufen. Przedanie jest oddalenie od siebie, a rzeczy swojéj i prawa swego na kogo inszego wlanie. *Gorn. Sen.* 350. Wczoraś przedał baranka, a dziś go masz kupić. *Pot. Zac.* 11. Tanio kupić, a drogo przedać, na tym handel stoi. *Mon.* 66, 290. Ganiąc kupić, a chwaląc przedać. *Rys. Ad.* 13. Często wieś, za jabłko, jak dzieci czynią, przedawamy. *Sk. Żyw.* 2, 297. Takowe puzdra jak ciepła kukiełka przedawać się będą. *Torz.* 124. (pokupne będą). Mąkę, żyto przedawać do Gdańska, wielki pożytek. *Haur. Ek.* 75. Moja kamienica, ani przedana, ani jest do przedania. *Teat.* 7. *c*, 66. (*ob.* na przedaj, na przedaż). Nie przedawaj niedźwiedzia, aż będzie zabity. *Jak. Baj.* 175; *Slov.* ne predawag z nedwedła kožu prw, nižlis ho chtil, (*ob.* Niedźwiedź) Nie można mi zadać, abym kiedy przedawał sprawiedliwość łokciem, funtem, liczmanem. *Birk. Zyg.* 16. Kto kupuje urząd, przedaje sprawiedliwość. *Klon. Wor.* 15. Za pieniądze przedałby i boga. *Jabł. Ez.* 158, (cf. Judasz). Czasem mysze łajno za pieprz, kota za lisa przedają. *Sienn.* 567. Psu oczy przedał, a czartowi duszę. *Jabł. Ez.* 161. (bezczelny i bezsumienny). Umie kupować i przedawać, umie się obchodzić; *foro uti. Macz.* er weiß mit den Leuten umzugehen. Dlaczego się cnotliwi skarżą na fortunę? iż nie umieją swego towaru sprzedać. *Kras. Doś.* 57. Umie przedawać swoję naukę, umie siebie przedawać, (dobrze przedstawiać, pokazywać, popisywać się). Jakom kupił, tak przedaję. *Cn. Ad.* 302; *audita ex fide narro*; *Slov.* tak predáwám, gako sem kupil. — Turynus, z którym się rad zabawiał Alexander, tak przedawał Alexandra, że mu państwo jego osławił i zelżył. *Kosz. Lor.* 52. (za pieniądze drugim u niego służył). Lokaj ten pana swego przedaje; (za pieniądze tylko przystęp ułatwia). — §. Przedać się do kogo, abo komu = oddać się za przenajęciem, przekupieniem, sich an einen verkaufen. Gliński przedał się Moskiewskiéj zdradliwéj protekcyi. *Tward. Wł.* 25. Za Łokietka Śląskie książęta od korony Polskiéj do Czechów się przedały. *Stryjk.* 364. — §*. Obaczywszy Wołyńcy, iż im wodza nie stało, wnet różno uciekali, a drudzy się do zwycięzców przedawali. *Stryjk.* 348. sie übergaben sich, ergaben sich. — §. Ci Iehmość zwykli się przedawać filozofami. *Mon.* 65, 521. udawać za filozofów, sie verkaufen sich für Philosophen, wollen den Philosophen machen. — *§. W tępy nos usta się przedały; *tenet os rostrum. Żebr. Ow.* 39. (przemieniły się, przeobrażały, przewierzgły, poszły w nos). — PRZEDAJ, *ob.* Przedaż. PRZEDAJNO, na przedaż, na *przedaj, feil. Bydło na przedaj; *Ross.* подгонъ, *adj.* подгонный. W Rzymie wszystko przedajno. *Pilch. Sall.* 150. Prusacy chcieli Łokietkowi za Pomorską ziemię zapłacić; ale Łokietek z gniewem odpowiedział, iż mu to nie jest przedajno. *Biel.* 177. PRZEDAJNOŚĆ, SPRZEDAJNOŚĆ, SPRZEDAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, podawanie przedaży, przedawanie, sposobność przedaży, die Verkäuflichkeit; *Croat.* prodâynoszt; (*Ross.* преданность przychylność, предательство zdrada). Sprzedażność dóbr powinna być wszystkim pozwolona. *Przestr.* 318. W Polszcze dla niesprzedażności urodzajów, pożytki z ziemi są nadto szczupłe. *Przestr.* 196. dla niepokupności, Mangel des Absatzes. PRZEDAJNY, a, e, *PRZEDAŻNY, Przedajnie *adverb.*; *Boh.* prodagný, prodegný; *Sorab.* 1. pźedahtžné; *Vind.* predanliu, na priede; *Croat.* prodáyni; *Ross.* продаваемый, продажный; *Eccl.* продаемый, который продается, продажный, (*Ross.* предательный, предательскій zdradziecki, преданный oddany komu, przychylny); do przedania czyli na przedaj będący, zum Verkaufe, feil, ausgeboten. Jeśliby kto zastał na rynku rzecz jaką przedajną, bydło abo towary insze, i chciałby to kupić, co ku przedaniu wystawiono, tedy.... *Chełm. Pr.* 107. To miasto przedajne prędko zginie, jeśli kupca dostanie. *Pilch. Sall.* 181; (*Jugurtha*). Przedajne dziś i niebo. *Jag. Gr. C* 2 *b*, (cf. odpusty). Przedażne one miłościwe lata, nie są w takiéj cenie, jako były przed tym. *Teof. Zw. D* 2. *Pam. Kam.* 152. Zdrowie za kopę każdemu przedajne mają. *Star. Pob. C.* Ten hultaj tak jest przedajny, jak ministrowski szwajcar. *Teat.* 29. *b*, 42. Przedajną ma w sobie duszę. *Teat.* 51. *b*, 86, *ob.* Przedarzny. *Gorn. Sen.* 315. — §. Towar nowy i strój niezwyczajny, najprędzéj przedajny. *Pot. Arg.* 163. najprę-

dzéj się przeda, pokupny; geht am geschwindesten ab, findet guten Abgang.
PRZEDALPEJSKI, n. p. Przedalpejska Galia. *Siem. Cyc.* 235. diesseits der Alpen; *oppos.* zaalpejski.
PRZEDARCIE, *ob.* Przedrzeć.
PRZEDAROWAĆ, *f.* przedaruje *cz. dok.*, Przedarowywać *frequ.*, darami przekupić, przenająć; mit Geschenken gewinnen, bestechen; *Vind.* sadaruvati, sadariti; *Eccl.* даротлю, даротлѣние; *Ross.* умздить, задобрить, задабривать, (передарить, передаривать wszystko rozdarować). Filipa Daryusz na Alexandra miał przedarować. *Warg. Wal.* 107. Sędzia był od przeciwnéj strony przerobiony i przedarowany. *Chelm. Pr.* 56. Przedarowanie sędziów. *Gil. Post.* 5. Przedarowano go, nasmarowano mu ręce, zatkano gębę, oniemiał od srebrnika, gardło mu srebrogorz zasiadł. *Cn. Ad.* 939. *Krom.* 113. *Biel.* 698. *Petr. Pol.* 170. *Warg. Cez.* 175. *Sk. Dz.* 380. *et* 305. *Prot. Jal.* 10. Żadnym przedarowywaniem uwiedzion być nie mógł. *Faliss. Fl.* 50. Przedarowany = przedarowny, przedarzny, przekupny, dający się przekupić; bestechlich, bestechbar. Nieprzekupny, nieprzedarowany, podarkami nie zepsowany, nieujęty. *Cn. Th.* Nieprzedarowany, podarkami gardzi. *Cn. Ad.* 870. Nieprzedarowny miecz sprawiedliwości. *Nar. Dz.* 2, 127. Na sądzie ostatecznym, daj nam godnie stanąć, przed sędzią onym nieprzedarowanym. *Sk. Żyw.* 2, 196. — *§. Przedarować, rozdarować, verschenken. Dobra swe przegrał, przefryjował, przedarował, rozprószył. *Szczerb. Sax.* 34. PRZEDAROWNIK, a, *m.*, zakupnik sędziów, *sed durum est. Cn. Th.*, der Bestecher. PRZEDARZNY, a, e, przekupny, dający się przedarować, bestechlich. Cnota jest nieprzedarzna. *Lub. Roz.* 280. — (PRZEDARTY, *ob.* Przedrzeć). — PRZEDAWCA, y, *m.*, PRZEDAJNIK, a, *m.*, *Mącz.*, *venditor*, der Verkäufer, PRZEDAŃCA. *Birk. Kaz. Ob E* 3 *b.* PRZEDAWCZYK. *Birk. Chodk.* 34. PRZEDAWACZ; *Boh.* prodawač; *Sorab.* 1. pžedahtžer, pžedahwař; *Vind.* predauz, predajavaz, prudavez, priedavez, predajavez, prudar; *Slav.* prodavaoc; *Bosn.* prodavalaç, koji prodaje; *Rag.* prodâvalaz, priprodavalaz; *Croat.* prodavaveez, prodaitel; *Dal.* prodavalacz; *Ross. et Eccl.* продавецъ, продатель; (*Ross.* предатель zdrajca, wydawca). Przedawca gęby swéj. *Zygr. Ep.* 69. PRZEDAWACZKA; *Boh.* prodawačka; *Carn.* predajovka; *Vind.* predauka, prudarza; *Croat.* prodavavka; *Bosn.* prodavaliça; *Rag.* prodâvaliza, (prodàoniza *taberna*); *Ross.* продавщица, торговка; (*Ross. et Eccl.* предательница zdrajczyna), die Verkäuferinn. PRZEDAŻ, *PRZEDAŻA y, *ż.*, *PRZEDAJ, ju, *m.*; (*Cn. Th.*), *Boh.* prodag, prodeg; *Carn.* predaj, prudej; *Vind.* predai, prudei, prudaja, predanstvu; (predaja, zhriesdaja, zhesdauk = poddanie); *Croat.* prodája; *Rag.* prodaja, rasprodaja; *Bosn.* prodaja; (*Ross.* продажа; *Eccl.* продаяние; (*Ross.* передача naddatek); przedanie, przedawanie; der Verkauf, das Verkaufen. *Przedaj publiczny rzeczy na wendecie. *Cn. Th.* Odmiana wszelakich rzeczy na kruszec, od zwierzchności wagą, próbą i kształtem nadany, nazywa się przedażą. *Zab.* 4, 87. *Ossol.* Morskich statków *przedaża, gdy kto okręt lub barkę przedaje. *Star. Dw.* 14. — §. Na przedaj, na przedaż, (*Boh.* na prodeg; *Sorab.* 1. na pžedahn; *Croat.* na prudej; *Vind.* na prudai, na prude, h' predanje, na kupzhio); do przedania, zum Verkauf. *Vol. Leg.* 3, 431. *Dudz.* 16.
*PRZEDBABA, *ob.* Prababa.
PRZEDBORZE, a, *n.*, miejsce pod borem, die Gegend vor einem Fichtenwalde. Chcieli im albo z portu albo od przedborza przychód żywności oderwać. *Chrośc. Fars.* 277. — § Przedborz, miasto w Sandomirskim. *Dykc. Geogr.* 2 318. Name einer Stadt.
PRZEDBRAMNY, a, e, *Cn. Th.*, vor dem Thore befindlich.
PRZEDCA, *ob.* Przadca. *PRZEDCHLINY, *ob.* Przetchliny.
PRZEDCHORĄGIEWNY, a, e, n. p. Przedchorągiewni żołnierze, *antesignani. Papr. W.* 1, 231, vor der Fahne fechtend, *ob.* Przedproporník; *Sorab.* 1. pžedkhroynik; *Carn.* predvendirzhar; *Eccl.* предратникъ, предборитель.
*PRZEDCZASNY, a, e, ranny, *praecox. Mącz.*, Przedczesny, zawczesny, zu frühzeitig.
PRZEDDACHOWANIE, ia, *n.*, *suggrundatio*, wywiedzenie przeddaszku. *Mącz.*, die Vordachung. PRZEDDASZEK, szku, *m.*, albo poddaszek przed domem, *projectura. Mącz*, ein kleines Vordach, Wetterdach. *Subgrundia*, przeddaszek, przedganek, przedsienie, przedszopie. *Mącz.*
PRZEDDNIEPRSKI, a, ie, n. p. Przeddnieprscy książęta. *Nar. Hst.* 3, 522. z téj strony Dniepru, von dieser Seite des Dniepr.
PRZEDDOMIE, ia, *n.*, *vestibulum*, przedsienie. *Mącz.*, das Vorhaus; *Boh.* předdomj. Niewiasta, która się w domu swym ostać nie może, teraz na przeddomiu zdrady stroi. 1 *Leop. Prov.* 7, 12. (na przedsieniu. 3 *Leop.*).
PRZEDDUNAJSKI, a, e, n. p. Przeddunajskie Węgry. *Wyrw. Geogr.* 490. z téj strony Dunaju, von dieser Seite der Donau.
PRZEDDZIEŃ, *G.* przeddnia, *m.*, wilia, przedjutrze, der Vortag; *Eccl.* предпразднество. Przystąpili pod miasto w przeddzień bożego narodzenia. *Nar. Hst.* 5, 205. PRZEDZIENNY, *ob.* Przededniowy.
PRZEDE, *ob.* Przed.
PRZEDECH, u, *m*, transpiracya. *Rog. Doś.* 1, 106. die Ausdünstung. Co było zbytecznego snadno na wyziewy Przez przedech parowało. *Przyb. Milt.* 157; przeduch, *Boh.* průduch *spiramentum*; *Vind.* duſhnik; *Ross.* продухъ, отдушина, отдухъ. PRZEDECHOWY, a, e, *adject.*; *Boh.* průdušnj.
PRZEDE DNIEM = nad świtaniem; *Rag.* prìdnèvi; *Ross.* заутра, vor Tages Anbruch. Przyszedł przede dniem do klasztoru *Birk. Chodk.* 35. PRZEDEDNIOWY, PRZEDDZIENNY, a, e, nadedniowy, *antelucanus*, przed świtem. *Mącz.*, *Slov.* předednj; *Sorab.* 1. pzedszwitanski; *Ross.* заутренний, vor Tages Anbruch zufällig. Jutrzenka przededniowa. *Jabł. Buk. M* 4 *b.* Obchodzą dzień narodzenia pańskiego nocnemi, przeddziennemi, porannemi, poobiednemi do zboru schadzkami. *Gil. Kaz. B b* 2 *b.*
*PRZEDEDŹWIERZE, a, *n.*, miejsce przed drzwiami; *Slov.* přjtwoř; *Vind.* preddvor, preddvorje, prederje, preddure; *Croat.* predhisje, predhisnicza; *Bosn.* pridvorje, trim; *Rag.* prîdvor, pridvorje, trjêm; *Eccl.* предвратие;

Ross. преддверіе der Platz vor der Thüre, das Vorhaus. Gdy usłyszano, że Jezus w domu jest, natychmiast się wiele zgromadziło, tak iż też i w przededźwierzu daléj się pomieścić nie mogli. *Sekl. Math.* 11. Gdy Piotr wyszedł na przededźwierze .... *Sekl. Math.* 26. Tydzień jeden przed postem wielkim od mięsa się wstrzymywać, słusznie *preddweriem albo przysionkiem postu się nazywa. *Pim. Kam.* 317. *ib.* 315.

PRZEDEMNĄ, PRZEDEŃ, *ob.* Przed.

PRZEDEPTAĆ, *f.* przedepce *cz. dok.*, dosyć podeptać, depcąc przegnieść, durchtreten; *Sorab.* 1. pschetepcu, pschetepcem, pscheteptam; *Vind.* skuspodreti; *Ross.* протоптать, протаптывать. Jagody winne średnie przedeptane, włożyć do wanny. *Cresc.* 337.

*PRZEDESZŁY = Przeszły, *ob.* Przejść. PRZEDĘTY, *ob.* Przedąć.

PRZEDGANEK, nku, *m.*, przeddaszek, przedszopie, przedsienie, *propylaeum. Mącz.*, eine Gallerie vor dem Hause.

PRZEDGÓRZE, a, *n.*, *promontorium*, góra nad morzem się zawieszajaca. *Mącz.*; *Boh.* předhořj; *Slov.* předhořj, hora, což se do moře táhne; *Carn.* predgorje; *Vind.* predgorje, predgorishe; *Ross.* мысъ, мысокъ; *Eccl.* лакты; wybrzeże, das Vorgebirge. — §. Podgórze lub przedgórze, jest rzędem gorzystości najniższym, która począwszy od równin, następnie wznosić się nie przestaje. *Mier. Mskr.*

PRZEDGRANICZNY, a, e, przed granicą leżący, noch innerhalb der Gränze befindlich. *Tr.* PRZEDGRANICZE, a, *n.*, kraina przedgraniczna,

PRZEDIMIĘ, ienia, *n.*, artykuł, w języku Greckim, Francuzkim, Niemieckim, przed imionami się znajdujący. *Włod.*, Przedimek. *Kpcz. Gr.*, der Artikel vor den Nominibus; *Vind.* predjime, predjimenik.

*PRZEDIŚCA, y, *m.*, przed kim przechodzący, poprzednik; (*Slov.* předchudce; *Vind.* predhodez, predhajavez, spriednik, predstopavez). Jest to własność antychrystowego *przediścy, pychą się wynosić. *Smotr. El.* 20.

*PRZEDJACIE, ia, *n.*; *proscenium*, plac na którym sprawcy komedye ku graniu przyrządzają. *Mącz.*, (cf. *jata).

PRZEDJESIEŃ, i, *ż.*, czas jesień poprzedzający, der Vorherbst; *Vind.* predjesen.

PRZEDJUTRZE, a, *n.*; *Bosn.* prisdan; *Vind.* predvezher, bila; *Ross.* навечеріе; *Eccl.* предпразднство; przeddzień, wilia, der Vortag. Przybył w przedjutrze tego święta. *Nar. Hst.* 2, 150.

PRZEDKA, *ob.* Przadka. *PREDKŁADAĆ, *ob.* Przekładać.

PRZĘDKOŚCIELE, a, *n.*, kruchta, *vestibulum templi. Mącz.*, eine Vorhalle, babiniec.

*PRZEDKOSZTOWAĆ *cz. dok.*, wprzód zakosztować, vorher schmecken; *Sorab.* 1. pżewoptam *praegusto.* Przedkosztowanie, cf. antypast, der Vorschmack. Dusza może mieć niby przedkosztowanie nieśmiertelności. *Mon.* 76, 264. *Vind.* predluh, preddishanje.

*PRZEDLAS, u, *m.*, miejsce przed lasem, der Vorwald, Platz vor dem Walde. Którzy małe przedlasy i gaje, chróstami napełnione mają, chcieliby je w porządny i dobry las zamienić. *Mon.* 74, 715. niedolas, zarośl, Anflug.

PRZĘDLEC, *ob.* Prząglec.

PRZEDLECIE, ia, *n.*, czas lato poprzedzający, wiosna, der Vorsommer; *Croat.* protuletje.

PRZEDŁOŻYĆ, *ob.* Przełożyć.

PRZEDŁUBAĆ *cz. dok.*, dłubaniem wydrożyć, durchklauben, mit Klauben, Bohren, Meißeln aushöhlen; *Slov.* prodłabugi; *Sorab.* 1. pschedjpu, pschedipem; *Bosn.* produbsti *perforare*; *Croat.* predubújem; *Dal.* produbivam *excavo*; *Ross.* продолбить, продалбливать. W wieczor przedłubałem sobie ścianę ręką i wszedłem. 1 *Leop. Ezech.* 12, 7. (przekowałem. 3 *Leop.*).

PRZEDŁUŻACZ, a, *m.*, niepośpieszny, leniwiec, *cunctator. Mącz.*; *Slov.* prodlewač *cunctator*, der Verlängerer, der etwas in die Länge zieht. PRZEDŁUŻNIE *adverb*, przedłużając, z przewłoką n. p. mówić, *producte dicere. Cn. Th.*, gezogen, gedehnt. PRZEDŁUŻYĆ, *f.* przedłuży *cz. dok.*, Przedłużać *niedok.*; *Boh.* prodlaužiti, prodliti, prodlíwati; *Slov.* prodlaužiti, prodłužowať, (prodléwám *cunctor*); *Sorab.* 1. podleyscham, pžedówhofczu; *Rag.* prodûxiti, prodûgliti, prodîgliti; *Bosn.* prodigliti, produsgiti; *Ross.* продолжить, продолжать, продлить; *Eccl.* задолжаю, продолжаю; ciągnąć wzdłuż, przeciągnąć, przewlec; in die Länge ziehen, verlängern. Zdał się wiekiem być, rok przedłużony. *Kulig. Her.* 312. Gdy nastały zimne wieczory przedłużone, nagabała ją tęskność. *Węg. Marm.* 1, 110. Dwa razy mu termin przedłużałem. *Teat.* 48, 61. (odroczyłem, odłożyłem). Przedłużył kazania aż do północy. 1 *Leop. Act.* 20, 7. (przeciągnął). K' nam przyjść nie przedłużaj, przybądź co rychléj. *Żyw. Jez.* 26. (nie mieszkaj, nie ociągaj się). Przedłużenie, *przedłużność *Slov.* predlužilost, zdlužka. Do przedłużenia, mogący być przedłużonym; *Ross.* продолжительный, продлительный, *Subst.* продолжительность.

PRZEDMIEŚCIE, ia, *n.*; *Boh.* předměstj, předhradj; *Slov.* predmešti, podmesti; *Sorab.* 1. pžedměstžo; *Carn.* predmejstu, predmjstje; *Vind.* predmeistje; *Croat.* podvaras; *Rag.* vàrosc, zagradje; *Ross.* предмѣстіе, охабенъ, околотокъ, посадъ, посадье, предградіе, предгородье, слобода, (*ob.* Słoboda); *Eccl.* краеградіе, окрѫстнѥ [*regio circumjaciens* 2], окрестность, околица, предмѣстіе вокругъ града, окружность, окружіе, die Vorstadt. Przedmieście są domy przed miastem, albo miasto nieobmurowane przed miastem obronnym. *Budn.* 1 *Chron.* 6, 53. *not.* — §. *Propolis*, przedmieście, jest niejakie z wosku pszczelne budowanie, które pszczoły przed dziurą ulową czynią. *Mącz.*, der Vorstoß, das Vorwachs; *ob.* Pierzga, ulicznik, wąza, wiąza, skarzyk. PRZEDMIESZCZANIN, a, *m.*, na przedmieściu mieszkający, der Vorstädter; *Boh.* předměštan; *Sorab.* 1. pžedměstžan; *Rag.* zàgradaz, vàrascjanin; *Eccl.* подгражданинъ. PRZEDMIESZCZANKA, i, *ż.*, die Vorstädterinn. PRZEDMIEJSKI, a, ie; *Boh.* předměstský; *Carn.* predmejstne; *Croat.* predvaraski; *Ross. et Eccl.* предмѣстный, предградный, предградскій, пригradскій; od przedmieścia, vorstädtisch.

PRZEDMIOT, u, *m.*; *Boh.* předmět, namet; *Slov.* predklad, predkładka, predłoha, predłožka, predhodka; *Sorab.* 1. předkmětžo; *Vind.* prutistavik, prutistan; *Rag.* oghléd, pridgléd, zamjera; *Eccl.* предлежащее; *Ross.*

предмѣтъ; objekt. *Teat.* 24, 69. *Czart. Geom.* 1, 335, der Gegenstand. Zyskał nasz język wcielając weń słowo Rossyjskie przedmiot, tak wyraźne, tak potrzebne i przyzwoicie do kształtu pronuncyacyi naszéj stosowane. *Czart. Myśl.* 195. Nieskończona mnogość przedmiotów do koła Różne czynić wrażenia na mych zmysłach zdoła. *Przyb. Milt.* 255. *et* 252. Wyobrażenie przyrodzone w człowieku powinno przedmiotowi zewnętrznemu odpowiadać. *Perz. Lek.* 192. Przez celowniki patrzy się do przedmiotów. *Jak. Mat.* 1, 245. Przedrzut. *Kruml.* 1, cf. podrzut, obmiot, obrzut.

PRZEDMOŚCIE, ia, *n.*, miejsce przed mostem. *X. Kam.*, der Platz vor der Brücke. — §. Przedmoście = przedmostowy szańc. *N. Pam.* 2, 235. przed mostem się znajdujący, vor der Brücke befindlich, z. B. Brückenkopf, *tête de pont.*

PRZEDMOWA, y, *ż.*; *Boh.* předmluwa; *Slov.* predmluwa; *Sorab.* 1. pžedmoweno, pžedrozpraweno; *Carn.* predgovor; *Vind.* predgovor, prednasnanik, predosnanik, prednapoved, predmarin; *Croat.* predgovòr, preglàszje; *Rag.* prídgovòr, priglasje; *Bosn.* pridgovor; *Ross.* предисловіе, предисвѣщеніе; *Eccl.* предрѣчіе, предсловіе, предисловіе. (*Verb. Slov.* předmluwiti; *Sorab.* 1. předmowicž, předrozprawam; *Vind.* priedgovoriti, priedmarnuvati, propreinasnaniti; *Eccl.* предсловствую, предсловлю *praefari*). Przedmowa, pierwsza rzecz przed jakiemi księgami, *praefatio. Mącz.*, die Vorrede. Przedmowa modlitwy Pańskiéj. *Kucz. Kat.* 3, 231. (przodek. *edit. antiqu.*). Większa przedmowa, niż księga. *Cn. Ad.* 1234. (większa komora niż stodoła, większa sień niż dom). Przedmówka *dem.*, *praefatiuncula. Mącz.* *Przemowa. *Gorn. Dw.* — §. Przedmowa = przemowa do kogo, przemówienie, rzecz do kogo, odezwa, die Anrede. Kiedy Agryppa w Cezarei przedmowę uczynił, pochlebcy zawołali, że to głos boży. *Sk. Dz.* 32. PRZEDMOWCA, y, *m.*, który przedmowę w komedyach etc. mówi, piérwsza osoba, *prologus. Macz.*, der Vorredner; *Vind.* predgovornik, predbeſednik. PRZEDMOWNIK, a, *m*, der Vorsprecher. Nauczyciel niech wybiera z pomiędzy dzieci jednego lub dwóch, że tak rzekę, przedmowników, mających głos miły, każąc dziecięciu wadę w wymawianiu mającemu wymawiać za przewodnikiem. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 44. PRZEDMOWNY, a, e, od przedmowy, Vorrede = ; *Eccl.* предначинательный.

PRZEDMUCHNĄĆ *cz. jedntl.*, Przedmuchać *contin.*, dmuchnieniem przeniknąć, durchblasen; (*Slov.* profukáwám; *Bosn.* produhati, produnnuti, propuhati). *Smotr. Nap.* 17.

PRZEDMUR, u, *m.*, PRZEDMURZE, a, *n.*, PRZEDMUREK, rka, *m.*, *dem.*, murek mały przed większym, mur jeden przed drugi; *Sorab.* 1. zhwonkowna mura; *Carn.* predsidje; *Vind.* predsid, predsidje, braniſhe, zvingar; *Ross.* защита, (cf. zaszczyt), die Vormauer. Annibal zatrwożył Rzymem, Jego już przedmury okurzywszy dymem. *Tward. Wł.* 168. — *Transl.* Zewnętrzna obrona, die Vormauer, Schutzwehre; *Vind.* predbranva, predobvarstvu; *Eccl.* предборитель, предборительство, защищеніе. Umyślili stanąć z tamtéj strony Dniestru i ten przedmur od korony zaledz. *Tward. Wł.* 71. Obalił przedmur potężny i gruby. *Chrośc. Job.* 184. Zdało się wiernym, iż się mury i przedmurek u miasta bożego obalił, gdy ten poległ, który się przeciw Saracenom mocno stawił. *Sk. Dz.* 1088. Taki straciwszy przedmur mocny nie mamy inszéj już obrony. *Tward. W. D.* 11. Kamieniec Podolski nazywano dawniéj przedmurzem chrześciaństwa. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 405. PRZEDMUROWY, a, e, *antemuranus. Cn. Th.* = PRZEDMURNY. *Tr.*, od przedmuru, Vormauer. =

PRZEDNAROŻNIK, a, *m.*, PRZEDNAROŻNY n. p. szańc, w fortyfikacyi, półksiężycowy szańc, ein halber Mond. *Tr.*

PRZEDNI, ia, ie; *Boh. et Slov.* přednj; *Sorab.* 1. prěnidski, predkowné; *Sorab.* 2. předni, preni, pěrwi, (pierwszy); *Carn.* prędn, sprędn, spredněk; *Vind.* priedni, popreini, spredni, (pridn, priden *utilis*); *Rag.* predgni; *Bosn.* pridgni, prrivi; *Eccl.* предній; *Ross.* передный, передовый; na przedzie będący, przodkujący, przodkowy; vorder =, vorn befindlich; (*oppos.* tylny, zadny, pośledni). Tę część piechoty i jazdy, która idzie naprzód przed strzelbą, zowią przednią strażą, awantgwardyą. *Archel.* 2, 15, *Vind.* predstrasha, priedna strasha; *Sla.* pridnja stráxa; *Ross.* ядтоульный полкъ, das Vordertreffen. Zęby przednie. *Kirch.* 103. *et* 77. (śmieszki, *Vind.* predsobje, predsobiſhe, priedni sobi). Co się w księgach przednich wypisało, w téj księdze krótko powtórzymy. *Cresc.* 649. (w pierwszych, w wyższych, poprzedzających). Przedni, pierwszy, naczelny robotnik, (cf. przednica, poprzednica, postawnica); *Ross.* передовщикъ. Przednie koła; (*Ross.* передки, переды, *ob.* Przodek). — §. Przedni, celny, wyższéj rangi, vornehm; *Croat.* zvèrssen, (cf. zwierzch); *Ross.* первостатейный, первостепенный. Rząd przednich panów, arystokracya. *Pot. Arg.* 100. Panowie przedni, celni w Rzpltéj; *optimates*, *proceres. Cn. Th.* 667, *Sorab.* 1. předkowniki. Ma szlachcic zasłonę, kiedy widzi, że przedniejsi grzeszą. *Opal. Sat.* 11. Ludzie domów przednich. *Warg. Cez.* 5. Przedniejszy z apostołów Piotr ś. *Kucz. Kat.* 45, (*ob.* xiążę apostołów). Przedniejsze dwory Europejskie życzą pokoju. *Pam.* 83, 2, 60. — §. Przedni, zacny, celny, wyborny, znakomity; vortrefflich, herrlich, vorzüglich, ausnehmend, *Slov.* neypředněgši, zwlašlný; *Vind.* naipervi, naipriedneiſhi; *Ross.* высочайшій, наибольшій, коновной. Wiele ludzi przednich i jemu życzliwych, nie mogli mu tego rozradzić. *Wys. Ign.* 41. Ten człowiek do żartów i figlów przedni. *Teat.* 22. *b*, 67. Paulus Diakonus, przedni owych wieków pisarz. *Sk. Dz.* 733. Już co przednia to przednia mi myśl przyszła. *Teat.* 22. *b*, 74. Głupi bogactwa przedniem szczęściem zowią, a ubóstwo za największą nędzę mają. *Warg. Wal.* 129. To jest moje przednie kochanie, Chować z pilnością twoje przykazanie. *Ryb. Ps.* 243. (największe). Powietrze jest przednią przyczyną żywotowi. *Sak. Probl.* 169. — §. Imię Jezus, chociaż nim i inni nazwani byli, atoli przednie jest i własne zbawiciela naszego. *Karnk. Kat.* 25. *et* 346. *per excellentiam κατ' ἐξοχήν*, ausschließlich, eigen.

PRZEDNIE *adverb.*; (*Slov.* predně; *Carn.* prędn, gurje, gurshi); §. a) naprzód, vor allem andern, zuerst, voraus.

Źle kiedy urząd o swe pożytki przednie się stara, a o ludzkie pośledme. *Petr. Pol.* 217. — §. b) Pryncypalnie, najwięcéj, najbardziéj, celnie, najcelniéj; vorzüglich, vornehmlich. Miał te dary, które do ubłagania człowieka przednie mogą, krasomowstwo i cnotę. *Warg. Wal.* 163. Złożyliśmy sejm, jak dla innych potrzeb, tak przednie dlatego, abyśmy wypełnili, cośmy obiecali. *Herb. Stat.* 7. *Vol. Leg.* 2, 592. — *Cum particip., adject., adverb.*, Przedni = arcy-, gar sehr. Przednie pożądana rzecz się przytrafiła. *Warg. Cez.* 79. Twarz przednie piękna. *Otw. Ow.* 411. Panowie mają być przednie dobrzy, gdy poddanym mają być powodem do dobroci. *Petr. Pol.* 49. Człowiek przednie bogaty. *Sekl. Luc.* 18. Ta ceremonia przednie ważna jest u nich. *Warg. Cez.* 155. Przednie mocny panie boże nasz. *Modl. Gd.* 16. Rodzice miał przednie zacne, ozdoby duszy na wybór. *Warg. Wal.* 228. Po co się bawicie, mogąc przednie wielkie szczęście ubiedz! *Warg. Cez.* 148. Przednie wdzięczna mowa. *Warg. Wal.* 46, *Ross.* мастерски. PRZEDNICA, y, *ż.*, PRZEDNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, *Boh.*; přednice; przednia czyli przodkowa część, die Vorderseite, der Vordertheil. — §. Odejmie pan córom Syońskim biretki, podwiązeczki, łańcuszki, przedniczki. *Radź. Jes.* 3, 20. *Bibl. Gd.* Przednice perłowe, kołnierze z przednicami, strój białogłowski. *Sax. Tyt.* 7. przednie wyłogi, bramowanie; Gebräme, Besatz. — §. Przednica, poprzednica, żniwiarka przez żniwo w żęciu zboża wszystkich wyprzedzająca żeńców. *X. Kam.* postawnica, die erste Schnitterinn, die Vorschneiderinn. PRZEDNIOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh.* přednost; *Srab.* 1. prenidbitofcż; *Croat.* zvérssenoszt); wybór, okrasa, *lumen*. *Macz.* wyśmienitość, wyborność, znakomitość, die Vortrefflichkeit. Mówić o przedniości umiejętności, służących dobru pospolitemu. *Mon.* 73, 521.

*PRZEDNIEWAĆ *med. niedok.*, dzień przebyć; *Ross.* переднeвать, einen Tag zubringen.

*PRZEDNOWIE, ia, *n.*, PRZEDNOWEK, wka, u, *m.*, *dem.*, czas przed nowym żniwem, die Zeit vor der Aernte, die Voräratezeit; (*simil. Ross.* предновомѣсячие czas przed nowiem). Gospodarz na przednowku przed żniwami najwięcéj z przedaży zboża korzystać może. *Kluk. Rośl.* 3, 242. Często na przednowku wieśniacy nie mając starego zboża, ziarna niedojźrzałe krusza *Krup.* 5, 55. Na przednowku pustki w gumnie. *Rys. Ad.* 51. Z niecierpliwością czekają w przednowku na żniwo. *Ossol. Str.* 7.

PRZEDOBIEDNI, ia, ie, przed obiadem przypadający, vormittägig, vor dem Mittagsessen gefällig. Przechadzka przedobiednia i skromne śniadanie pomagają do zasmakowania w wiejskich potrawach. *Xiadz.* 76. Trunek przedobiedni z ostrym winem mieszał. *Hor. Sat.* 216. *promulsis. Cn. Th.* (*Croat.* predobedje = śniadanie)

PRZEDOBLICZNY, a, e, — ie *adverb.*, przedoczny, przed kim położony, vor den Augen befindlich. Chleby przedobliczne, które leżały przed obliczem Jehowy. *Budn.* 1 *Sam.* 21, 6. (przekładne. *Bibl. Gd.*), die Schaubrote; *ob.* Pokładny.

PRZEDOBOZIE, ia, *n.*, miejsce przed obozem, fortyfikacye zewnętrzne przed obozem; das Vorlager, der Platz vor einem Lager, die Außenwerke eines Lagers. *Tr.*

PRZEDOBRY, a, e, bardzo dobry, arcydobry, n. p. Uchować nas racz, przedobry Chryste panie, od piekła. *Smotr. Apol.* 47.

PRZEDOCZYSTY, PRZEDOCZNY, a, e, przed oczami, oczywisty; augenscheinlich, vor den Augen. Zbawiciel miał przedoczysty być. *Gil. Post.* 215. (*Boh.* předočnjm, před oči stawjm).

PRZEDODRZAŃSKI, a, ie, n. p. Przedodrzańska Pomerania. *Nar. Hst.* 2, 241. z téj strony Odry leżąca, diesseites der Oder gelegen.

PRZEDONGI *adverb.*, dziś czwarty dzień temu, ehegestern. Przedongi, ongi, wczoraj, dziś. *Zabł. Zab.* 22; *Rag.* prikôndan.

PRZEDOSĄDNY, a, e, skwapliwie osądzony, voreilig ausgesprochen, übereilt. Przedoosądne zdanie. *Zab.* 14, 49. uprzedzenie.

PRZEDOSTATNI, ia, ie, ostatniego poprzedzający, vorletzt; *Carn.* predsàdn, (popredsàdn *antipenultimus*); *Vind.* predfiedni, predsadnji; *Croat.* predposzlednyi; *Rag.* pridsagni, prieposledgni; *Bosn.* pridposhdgni; *Eccl.* прекончаемый

PRZEDOSTOJNY, a, e, bardzo godny, szanowny, poważny; *Eccl.* предостоинъ, sehr ehrwürdig. Przedostojny mąż i prorok święty. *Odym. Św. D d b.* Przedostojny proroku, naszéj duszy zdrowie, Ach nie byli cię godni nieszczęsni żydowie. *Groch. W.* 208. Żona Henryka przedostojna Kunigunda. *Sk. Żyw.* 1, 154.

PRZEDPIEKŁO, PRZEDPIEKLE, a, *n.*, miejsce przed piekłem, die Vorhölle; *Boh.* předpeklj; *Slov.* predpeklí; (*Eccl.* предпещие, шестокъ *profurnium*, *przedpiece). Poetowie wierzyli, że jest na przedpieklu miejsce przestronne, zgotowane na odpoczynek ludzi dobrych duszom. *Otw. Ow.* 431. *et* 284. Na przedpiekle byli ojcowie święci. *Wróbl.* 30. *Kosz. Lor.* 116 *b.* Socynisty, ciemne z przedpiekła sowy. *Kchow.* 120, cf. przypiekle, otchłań.

PRZEDPIERSIE, ia, *n.*, miejsce na piersiach, der Ort auf der Brust. Bachus w pętlę złota zadzierga przez szyję na przedpiersiu pazury tygrysa. *Zab.* 15, 5. *Kniaź.* PRZEDPIERSIEŃ, śnia, *m.*, PRZEDPIERSIEK, rśka, *m.* (*Tr.*), *dem.*, parapet. *Łęsk.* 53. *et* 94; walik usypany z ziemi, którym zastawiają się armaty i żołnierze przed nieprzyjacielem, tak na wałach fortecznych, jak też na działobitniach. *Jak. Art.* 3, 311, die Brustwehre; przywałek. *Tr.*

PRZEDPIWNICZE, a, *n.*, szyja piwnicza, *vestibulum cellarii. Macz.*, der Vorkeller.

PRZEDPOKÓJ, ju, *m.*, *PRZEDPOKOJE, ja, *n.*, (*Cn. Th.*), *antichambre*, *ob.* Przysionek; *Rag.* pridstaniza; *Vind.* predjispa, predkamera; *Ross.* прихожая, передняя, das Vorzimmer. Ktokolwiek do mnie przyjdzie z prośbą, przez trzy godziny stać ma w przedpokoju; a gdy ja się pokażę, każdy czołem o ziemię bić będzie przede mną. *Niemc. Bibl. Targ.* 4. Dni przepędza na pięcie, w przedpokojach wyciera posadzki. *Teat.* 52, 25. Ociec jego w moim zestarzał się przedpokoju, *Mon.* 65, 153. (służył

u mnie w liberyi). Z przedpokoju do wysokiego stopnia troche daleko. *Teat.* 52, 46. (daleko ztąd do owąd). Przedpokój przed łaźnią *Ross.* передбанникъ. Przedpokój przed sypialnią *Eccl.* предчертожіе. *PRZEDPOKOJNIK, a, *m.*, pilnujący przedpokoju, der Vorzimmerhüter. Resztę dnia obracają na to, aby się wetowali z swojemi przedpokojnikami. *Mon.* 72, 206.

PRZEDPOLE, a, *n.*, n. p. Są jedni głupcy, co się łatwie czego boją, Że ognie, rzéki, skały na przedpolu stoją. *Zab.* 9, 60. (na drodze).

PRZEDPOŁUDNIE, ia, *n.*, czas przed południem, der Vormittag; *Boh.* předpolední; *Carn.* dapoldne; *Vind.* dopoudna, -dopouna, predpounam, dopoudni, dopoune; *Slav.* priepódna. PRZEDPOŁUDNIOWY, a, e, *antemeridianus. Cn. Th.*, vormittägig, Vormittags=; *Sorab.* 1. předpowdnischi; *Rag.* priepoludnévni; *Croat.* predpoldnevni; *Eccl.* предполуденный.

PRZEDPOSTNY, a, e, postny dzień poprzedzający, vor einem Fasttage. Czwartek dzień przedpostny. *Teat.* 32. *b*, 70.

PRZEDPOTOPOWY, a, e, potop poprzedzający, vor der Sündfluth. Kraj Armeński był pierwszym siedliskiem niegdyś patryarchów przedpotopowych. *Mon.* 70, 817. Do tego trzebaby życia przedpotopowego patryarchy. *ib.* 224, (cf. Metuzala).

PRZEDPROPORNIK, a, *m.*, *antesignanus Cn. Th.*, przedchorągiewnik, der vor der Fahne ficht; *Sorab.* 1. předkhoroynik; *Carn.* predwendirzhar; *Eccl.* прѣдъратьникъ, предбитель.

PRZEDRABIĆ *cz. dok.*, Przedrabować *niedok.*, przebiedz, *Vind.* skuspotepuvati, skuspotiepati, durchstreifen. Przedrabiwszy Turcy Wołochy, Podolskich się granic dopięli; *percursata Moldavia. Krom* 725.

PRZEDRAMIĘ, ienia, *n.*, część przednia ramienia, der Vorarm, Vorderarm. *Krup.* 5, 208.

PRZEDRAPIĆ *cz. dok.*, Przedrapać *niedok.*, drasnąć, skórę przerwać, durchkratzen. *Wlod.*, *Slov.* prodrápeti; *Ross.* процарпить, процарапать, процарапывать, проколупать.

PRZEDRASNĄĆ *cz. jedntl.*, wskroś zadrasnąć, durchritzen (die Haut); *Vind.* skusspraskati, skuspredreti.

PRZEDRATUSZE, a, *n.*, *vestibulum curiae. Macz.* miejsce przed ratuszem, der Platz vor dem Rathhause.

PRZEDRAŹNIĆ kogo. *Tr.*, *cz. niedok*, drażnić go mocno, (cf. przedrzeźniać), einen sehr necken, ärgern, aufbringen; przekomarzać.

PRZEDROBIĆ *cz. dok.*, drobiąc przedzielić, durchbröckeln, zerbröckeln; *Sorab.* 1. předrebu.

PRZEDROŻNY, a, e, *praevius*, naprzód idący, uprzedzający, przedróżny może być zwan. *Macz.*, vorweggehend. 1. PRZEDROŻYĆ, *f.* przedroży *cz. dok.*, Przedrażać *niedok.*, przecenić, übertheuern. *Tr*, *Vind.* predragotiti, predraguvati, predrashiti. PRZEDROGI; *Vind.* predrag, predragoten. 2. PRZEDROŻYĆ, wskroś wydrożyć, durchaus hohl machen; *Boh.* prodružim, probodnu; *Vind.* skusvotiti, prevotiti; *Croat.* predubújem, (*ob.* Przedłubać); *Dal.* produbivam; *Bosn.* produbsti, probitti.

PRZEDRUKIWACZ, a, *m.*, który książki przedrukowuje, der Nachdrucker. PRZEDRUKOWAĆ *cz. dok.*, Przedrukowywać *cont. frequ.*, przedrukowuje *pr.*, rzecz już drukowaną znowu drukować; *Ross.* перепечатать, перепечатывать, подпечатать, подпечатывать, umdrucken. Sztuka budownicza na nowo poprawiona, przedrukowana. *Rog. Bud.* Przedrukowanie; *Ross.* перепечатка, (опечатать, опечатывать błąd w druku popełnić, sich verdrucken). Przedrukować cudzą książkę bezprawnie, nachdrucken.

PRZEDRWIWAĆ z kogo, *iter. contin.*, żarty sobie stroić, mit einem seinen Spaß haben, ihn veriren, necken; *Ross.* цыганить, поцыганить. Ty sobie przedrwiwasz. *Jabł. Ez.* 10. Często z siebie sami przedrwiwali. *Jabł. Ez.* 25. Przedrwiwali ustawicznie z wojska nieprzyjacielskiego. *Niemc. Król.* 1, 196.

PRZEDRZEĆ, *f.* przedrze *cz. dok.*, Przedzierać *niedok.*; *Rag.* prodrjeti, prodirem, pridrjeti; *Vind.* predreti, skusvdreti; *Bosn.* prodrjeti; *Croat.* prediram; *Dal.* prodiram; *Eccl.* предирати, предираю; *Ross.* передрать, передру, передираю, продрать, продирать; drapać, rozszarpać co; durchreißen, von einander reißen. Patrzaj, oto rana, oto bok przedarty. *Teat.* 49. *b*, 95 (przebity, przekłóty. Przedarcie, przedzieranie; das Zerreißen, Durchreißen. Przedarcie, miejsce przedarte, der Riß; *Vind.* preterg, skusterg, skusvdretje; *Croat.* predora, predira; *Rag.* pridor *ruptura*; *Ross.* передирка. Przedzierać oczy, rozdzierać oczy, przebudziwszy się, die Augen aufreißen. *Cn. Th.* Przedrzeć się, przecisnąć się, przebić się, sich durchdrängen; *Boh.* prodrati se. Rzucił nań Ajax dzidę, lecz się nie przedarła Do ciała, bo miedź gruba silny raz odparła. *Dmoch. Il.* 2, 10. Przedzierają się, cisną się do ust słowa, na wyrażenie, co wdzięczna moja dusza dla was czuje. *Gaz. Nar.* 1, 187 *Stan. Aug.*

PRZEDRZEŹNIAĆ, PRZEDRZYŹNIAĆ kogo, *intr. contin.*, przekomarzać, przeszydzać z kogo, (cf. przedrażniać); einen verspotten, ihm nachspotten; *Carn.* pazhem sè; *Ross.* передразнить, передразнивать. Wsadzono go na muła, prowadzono przez gęste szeregi pospólstwa, którzy go przedrzyźniali. *Kłok. Turk.* 29. PRZEDRZEŹNIACZ, a, *m.*, szyderca. *Tr.*; *Rag.* prieìgualaz, der Nachspotter, Verspotter. PRZEDRZEŹNIACZKA, i, *fem.*

PRZEDRZUT, u, *m.*, objekt. *Kruml. Chym.* 1, *ob.* Przedmiot, der Gegenstand; cf. podrzut *subjectum*.

PRZEDRŻYĆ, czas niejaki drżąc przepędzić, *cz. dok.*, durchzittern, zitternd hinbringen. Ośmdziesiąt przedrżawszy zim, w mych włosów śniegu, Moja Muza zemdlona i zgrzybiała skrzepła. *Zab.* 15, 336.

PRZEDRZYMAĆ godzinę, noc, *cz. dok.*; *Ross.* продремать: drzymiąc przepędzić, durchschlummern, schlummernd hinbringen. *Cn. Th.* PRZEDRZYMAĆ się *recipr.* przespać się troche, sich schlummernd ein wenig erholen. *ib.*

PRZEDŚCIENNY, a, e, przed ścianą będący, vor der Wand gelegen. Przedścienny zaszaniec, *un ravelin. Tr.*

PRZEDSIĘ, a) przed się. — b) *ob.* Przecie. PRZEDSIĘWZIĄĆ co, *f.* przedsięweźmie *cz. dok.*, Przedsiębrać *niedok.*, brać przed się, (*ob.* Brać); *Boh.* předsewzýti, uminiti, uminowati; *Sorab.* 2. prètkwöfesch; *Vind.* priedvseti, napreivseti, priedjemati, priedimeti, pred sebo imeti, naprev'-seti, pred se vset; *Rag.* odlùciti; *Ross.* вознамѣриться;

stanowić co u siebie, umyślić; ſich vornehmen, vorſetzen. Wolno nam co przedsięwziąć i nie wziąć. *Petr. Et.* 222. Podział wszystkich rzeczy płynnych najdziesz w hydrologii; ja tylko z niéj same wody, i to wody tylko do mego dzieła się stosujące, przedsiębiorę. *Kluk. Kop.* 1, 82. Serce szlachetne na piérwsze słowo przedsięwziąć powinno, co ma czynić. *Teat.* 25. *b*, 25. Postanowienie to przed się pod tym teraźniejszym czasem bierzemy. *Vol. Leg.* 2, 840. Przedsięwzięcie, *Boh. et Slov.* předsewzeti, umjněnj; *Sorab.* 1. prědkwzatžo, predkmětžo, pretkwöſesche; *Vind.* priedvsetje, prjedjemanje, priedimetje, naprevsetje; *Rag.* odluka; *Ross.* предпріятіе; postanowienie, umyślenie; das Vornehmen, Unternehmen, der Vorſatz. Stały w przedsięwzięciu. *Teat.* 5. *b*, 65. Józef II. wielkich przedsięwzięć monarcha. *Koll. List.* 1, 165. ſehr unternehmend. Mocne przedsięwzięcie *Vind.* terdnu friesnu priedvsetje.

PRZEDSIENIE, ia, *n.*, PRZEDSIENEK, PRZEDSIONEK, nka, *m.*, *dem.*, przedsienie, przedszopie, *propylaeum. Macz.*; *Carn.* vêsha, lôpa; *Vind.* predhishje, predhisha, vesha, lopa, predhiſhtvu, preddurje, muſouſh, predſala; *Croat.* nadkritnik, prisztrossek; (*Eccl.* преддверіе miejsce przed namiotem; *Ross.* паперть plac przed cerkwią, cf. babiniec, kruchta). Kość słoniowa swym glansem wygładza przedsienie. *Zab.* 15, 29. Wyszedł do przedsionka. *Budn. Marc.* 14, 68, cf. przeddomie. 1 *Leop. Prov.* 7, 12. Przechadzał się na każdy dzień po przedsionku onego domu. 1 *Leop. Esth.* 2, 11. Z przedsienku kościelnego odszedł. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 9, 1.

PRZEDSKLEPIENIE, ia, *n.*, sklepienie przed czém dane, das Vorgewölbe; *Vind.* predlokje.

PRZEDSKÓREK, rka, *m.*, obrzezek, nieobrzezek, napletek, *praeputium Perz. Cyr.* 1, 177. *et* 2, 240. *et Perz. Lek.* 2, 7. die Vorhaut. Zbyt ciasny przedskórek, *ob.* Stulejka.

PRZEDSŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* předslowce, *praepositio Dudz.* 14; przyimek. *Kpcz.*, das Vorwort; *Ross.* предлогъ. — *ẑ.* Przedsłowie; *Eccl.* предисловіе, преdсловіе; przedmowa, prolog. *Czack. Pr.* 27. die Vorrede.

PRZEDŚLUBNY, a, e, ślub poprzedzający, vor der Trauung vorhergehend. Przedślubny kontrakt. *Teat.* 43. *c*, 94. Ułożona z obu stron przedślubna transakcya. *Nar. Hst.* 7, 100. Przedślubne ugody. *Treb. S. M.* 28. Tkliwość, teskność, nieufność są to przedślubne wiernéj przychylności dzieci. *Teat.* 42. *c*, 55.

PRZEDŚMIERCIOWY, a, e, śmierć poprzedzający, vor dem Tode. Przedśmierciowe rozrządzenia. *Czack. Pr.* 2, 62. *Pieśń przedśmierciowy Lodbroga. *ib.* 1, 10. *ib.* 271. *ib.* 2, 126.

PRZEDSOBEK, bka, u, *m.*, kto przed sobą ma, der Vormann, der vor einem iſt. Przedsobek, przednia czyli przodkowa część sukni. *Włod.*, der Vordertheil des Kleides. Ognia nabrał do przedsobków obu, trzask nazbierał i t. d. *Bardz. Luk.* 148. PRZEDSOBNY, a, e, — ie *adverb.*, z przodu, na przedzie będący; vorn, von vorn. Czterdzieści ran przedsobnych w piersiach odniósł, zasobnych żadnych nie miał. *Warg. Wal.* 83. *et* 245. Wszyscy od ran przedsobnych polegli. *Pilch. Sall.* 118; (*adversa vulnera*). Przedsobne włosy, *antae. Macz.* Wierzchu głowy przedsobna strona. *Spicz.* 192. — *ẑ.* Na przedsobne pagórki pomknęli się. *Pilch. Sall.* 208. przed sobą leżące, auf die ihnen gegenüber liegenden Hügel. (*Rag.* prisobna, prisobniza = ciężarna, brzemienna).

PRZEDSOBOCIE, ia, *n.*, dzień sobotę poprzedzający, der Vorſabbath. Tego dnia było przygotowanie do soboty, to jest przedsobocie. *Budn. Marc.* 15, 42.

PRZEDSTAWIĆ, *cz. dok.*, przełożyć komu co, einem etwas vorſtellen, vortragen, vorlegen; *Boh.* představiti; *Slov.* předstawugi; *Sorab.* 1. prèdkstahwam, predkpostahwu, predkpodahwam, prjtkstawiu, prjtkstawiam; *Vind.* priedstaviti, priedpostaviti, pred ozhi postaviti, napreipostaviti; *Rag.* pridstaviti, pridstrjèti; *Croat.* prepostávlyam; *Ross.* представить, представлять, предпоставить, предпоставлять. Cesarz tak wielkie przedstawił mu obietnice. *Niemc. Król.* 2, 36. Przedstawić kogo komu, prezentować mu kogo; einen jemanden vorſtellen, aufführen, präſentiren. Królowa przedstawiła księżniczkom wielkiego koniuszego, jak bliżkiego ich krewnego. *Niemc. Król.* 1, 74. *et* 1, 45. *N. Pam.* 13, 22. PRZEDSTAWIACZ, a, *m.*, który przedstawia, der Vorſteller; *Eccl.* представитель. (*Slov.* předstawni, predkladni, predkladagèni *Praepositionalis*, *Localis casus*).

PRZEDŚWIĘTNY, a, e, [naprzód oświęcony 2], przed świętami będący, vor dem Feſte. Liturgia przedświętna. *Pim. Kam.*, *Eccl.* литургія преждеосвященная, [*missa praesanctificatoria*, jaka u Łacinników odprawiają w wielki piątek 2], na któréj się przygotowania robią do święcenia na drugiéj mszy ciała Chrystusowego.

PRZEDŚWITNY, a, e, świt poprzedzający, vor Tagesanbruch. Przedświtne roraty. *Mon.* 69, 590.

PRZEDSZOPIE, ia, *n.*, przedsienie, przedganek, przeddaszek, *propylaeum. Macz.*, ein Vorhaus, Vorſchoppen.

*PRZEDSZORCE, a, *n.*, *ventrale*, fartuch, szorc. *Macz.* ein Vortuch.

PRZEDTANECZNIK, a, *m.*, wodzirej, *praesultor. Macz.*, der Vortänzer. PRZEDTANECZNICZKA, i, *ż.*, die Vortänzerinn.

PRZEDTYM, PRZEDTÉM, *ob.* Przed tym.

PRZEDTYSZAŃSKI, a, ie, n. p. Przedtyszański cyrkuł Węgierski. *Wyrw. Geogr.* 491. z téj strony rzéki Tyszy, dieſſeits der Theiß.

PRZEDUCH, u, *m.*, przedech, transpiracya; (*Boh.* průduch *spiramentum*; *Vind.* duſhnik; *Ross* продухъ, отдухъ, отдушина), das Ausdünſten, die Ausdünſtung. Przeduch i parowanie z ciała potrzebne. *Perz. Cyr.* 2, 56. — *ẑ.* Ziemia dobra, w któréj potoki, wody, źrzódła i przeduchy wychodzące z dolin i z gór. *Budn. Deut.* 8, 7. (przepaści wynikające. *Bibl. Gd.*), poniki. PRZEDUCHOWY, a, e, n. p. Przeduchowe dziurki. *Perz. Lek.* 15. *pori*, die Schweißlöcher. (*Boh.* průdušnj oddechowy, luftowy).

PRZEDUGODA, y, *ż.*, ugoda preliminarna, ein vorläufiger Vertrag. Przedugoda przez Austryą i Holandyą miała już być podpisana. *Pam.* 85, 1, 156. die Präliminarien. PRZEDUGODNY, a, e, — ie *adverb.*, ugodę poprzedzający, preliminarny; Präliminar=, vorläufig. Podpisawszy przedugodne artykuły, przystąpiły obie strony do traktatu. *Boh.*

Zamoj. 232. Zaczęły się przedugodne traktaty od zamiany więźniów. *Nar. Hst.* 2, 184. *Pam.* 83, 217.

PRZEDUMAĆ *cz. dok.*, dumaniem przepędzić, in tiefen Nachdenken hinbringen. (*Ross.* предумать zdanie odmienić).

PRZEDUNIOWY, a, e, przed Unią (*qu. v.*) przypadły, vor der Union vorhergehend. Powieść z manuskryptów przeduniowych. *Niemc. P. P.* 110. (starszych od unii Polski z Litwą).

PRZEDWAŁEK, łka, *m.*, zewnętrzna fortyfikacya, ein Außenwerk. *Tr.* PRZEDWALNY, a, e, zewnątrz wału będący, vor dem Walle gelegen. *Tr.*

*PRZEDWARZAĆ, *PRZEDWARZANIE, są to słowa do wyrażenia nagany, albo wyśmiania, używane przez dawnych pisarzów, a mianowicie przez Łukasza Górnickiego. *Czart. Myśl.* 205. durchziehen, durchhecheln.

PRZEDWCZESNY, a, e, Przedwcześnie *adverb.*, zawczesny; *Carn.* presgudne, presgudej, zu frühzeitig. Nie chciéj przedwcześnie sądzić o mem sercu. *Teat.* 43. *c*, 22. przed czasem.

PRZEDWCZORAJ *adverb.*, onegdaj, trzeci dzień temu; *Boh.* předwčjrem, předwčeregšky; *Slov.* předwčerom, předwčerem, předwčeregškem; *Sorab.* 1. pżedtžorawschim; *Sorab.* 2. předmžen, prenžen; *Carn.* préduzhirejnem, predsnozhnem; *Vind.* pred vzheraflnem, predvzheramjem, predvzhera; *Croat.* predevchêrom, prekvchera; *Slav.* prikojucser; *Rag.* pridjucera, prikojucéra; *Bosn.* ondan, trecchi dan, prikosjutra; *Ross.* третьяго дня, *vulg.* третьеводни, vorgestern. Przedwczoraj jeszcze miał szacunek powszechny, dziś i cnotę i chwałę stracił. *Teat.* 49. *b*, 72. PRZEDWCZORAJSZY, a, e, onegdajszy, vorgestrig; *Boh.* předwčereyši; *Ross.* третьеводнишній.

PRZEDWESELNY, a, e, wesele poprzedzający, vor der Hochzeit. Mąż żonie czyni dar weselny, który przedweselnym darem, czasem też szczodrobliwością oblubieniczą, czasem wianem zowią. *Szczerb. Sax.* 456.

*PRZEDWIEC, ia, *m.*, starszy wuj, brat przedbabin *Sar. Porz.* 125. der Uronkel, der Urgroßmutter Bruder.

PRZEDWIECZNOŚĆ, ści, *ż.*, *PRZEDWIECZEŃSTWO, a, *n.*; *Ross.* предвѣчность; istność od wieków, Wesen von Ewigkeit her, Ewigkeit ohne Anfang. *Przedwieczeństwo a spółistność z ojcem syna bożego. *W. Post. W.* 2, 275. Aryanie bóstwu i przedwieczności syna bożego uwłaczają. *Sk. Żyw.* 1, 35. PRZEDWIECZNY, a, e, — ie *adverb.*, od wieków będący, odwieczny, von Ewigkeit her; *Ross.* предвѣчный. Przedwieczne fata nie chcą, aby go zguba potkała. *Jabł. Tel.* 122. Przedwieczne baśnie prawił *Teat.* 35. *b*, 137. bardzo stare, staroświeckie. PRZEDWIEKOWY, od wieków, bardzo dawny; sehr alt, tausendjährig. Za cóż w oddziele skarbów zostawiać pamięć przedwiekowéj niejednoścj? *Gaz. Nar.* 1, 335.

PRZEDWIECZERZE, a, *n.*, co przed wieczerzą bywa, Vorabendessen; *Slav.* prievecseré. PRZEDWIECZOR, a, *m*, przedjutrze, wilia, der Vorabend; *Vind.* predvezher; *Bosn.* pridvecer, prisdan; *Ross.* навечеріе; (*Eccl.* предпразднство).

PRZEDWIŚLANY, a, e, n. p. Przedwiślane Mazowsze. *Nar. Hst.* 2, 328. z téj strony Wisły, diesseits der Weichsel gelegen.

PRZEDWNOŚNY, a, e, n. p. W sylogizmie piérwsze dwa podania zowią się przedwnośne. *Cyank. Log.* 180. *praemissae*, Vordersätze.

PRZEDWODNIK, a, *m.*, poprzedzający kogo, poprzednik; der Vorgänger, Vorläufer. *Tr.*, *ob.* Przewodnik.

PRZEDWÓRZE, PRZEDDWÓRZE, a, *n.*, dziedziniec, der Vorhof. *Tr.*; *Carn.* preddvor, preddurje, (*ob.* Przededźwierze); *Slav.* pridvorje; *Eccl.* прѣдъкратнік.

PRZEDYCHAĆ *intr. cont.*, przedech wypuszczać, transpirować, ausdünsten. Człowiek zawsze przedycha. *Rog. Doś.* 1, 107. Przedychanie przechodzi przez skórę; oddychanie z ust na przemiany powietrze wypuszcza. *Rog. Doś.* 1, 108.

PRZEDYMAĆ, *ob.* Przedąć. PRZEDYSPUTOWAĆ, *ob.* Przegadać, Przeswarzyć.

PRZEDYSTYLOWAĆ *cz. dok.*, destylując przemienić, verdistilliren. Człowiek swe własne łajno je przedystylowane. *Pot. Jow.* 149. Jowisz dla Danai w złoty się deszcz przedystylował. *Min. Ryt.* 3, 349.

PRZĘDZA, y, *ż.*; *Boh.* přádlo, přadýnko, přjze; *Sorab.* 2. pschêzeno; *Carn.* preja; *Vind.* preja, predenje, predilu, predvu, nitje, nitouje, (*ob.* Nici); *Croat.* prèja, predèno, kudèlya, kudelicza, (*ob.* Kądziel); *Bosn.* preghja, predivo; *Slav.* predja; *Rag.* prêghja, predivo, prèden; *Ross.* пряжа, пряжица, (прядь); *ż.* a) przędziwo, das Gespinnst, das Garn. Przymioty dobréj przędzy są, gdy jest długa, nieostra, czysta, mocna, miękka, i niby srebrnego koloru. *Klak. Rośl.* 3, 328, (*ob.* Prząść, — *Prov. Slov.* Jaka prádza, take plátno; jaka przędza, takie płótno. *Slov.* I stari tkadlec někdi prádzu zmaté; i stary tkacz niekiedy przędzę pomata; *interdum bonus dormitat Homerus.* — *Fig.* Przędza dni ludzkich. *Teat.* 1, 78. pasmo, nić, der Lebensfaden. — *ż.* b) *Botan.* Kania przędza, *ob.* Kania.

PRZEDZEJ *adverb. Compar. Posit.* przód = piérwéj, eher, vorher. Mówię wam, jakom i przedzéj rzekł. *Budn. Galat.* 5, 20. Który z was chcąc budować wieżę, nie rozachuje przedzéj nakładu? *Schl. Luc.* 15. *PRZEDZIĆ *cz. cont.*, poprzedzać, zuvorkommen. Niech człowiek przedzi hymnem cześć całéj natury. *Przyb. Ab.* 11. — *ż.* Celować, übertreffen. Czy Alexys młody Nie przedzi wszystkich innych w powabach urody? *Chod. Gesn.* 161. *ib.* 155.

PRZEDZIAĆ *cz. dok.*, n. p. Na wylot po lędźwiach przedziany, jeszcze swoich do bitwy zachęca. *Chrośc. Fars.* 403. przeszyty, przestrzelony; durchbohrt, durchschossen. Izby się wprzód przedział, uczyń plastr ten, a przyłóż na wrzód na noc dla przedziania. *Spcz.* 127. *Ross.* продѣть, продѣвать przetkać, przewlec; передѣть, передѣвать przebrać, przestroić.

PRZEDZIAŁ, u, *m.*, przedzielenie, podział; das Abtheilen, die Abtheilung, Durchtheilung; linia, przegroda. *Cn. Th.*, Abtheilungslinie, Scheidewand; *Carn.* predal, predalza; *Vind.* prediel, predal, preddel, prevdur; *Ross.* предѣлъ. Pięć przedziałów, które jak na niebie, tak na ziemi znajdują się, pasami zowią, *zonae. Otw. Ow.* 59. Przedział na

głowie między włosami, *discrimen capitis*, der Haarscheitel. *Cn. Th.*; przeborek.

PRZEDZIAŁAĆ co, *cz. contin.*; *Boh.* předělati, proděłati, prodělawati; *Sorab.* 1. pschedżjlam, *vulg.* pschedżjwam; *Vind.* predelati, prevdelati, skusdelati, prenarediti; *Carn.* predęlam; *Croat.* predelávam; *Ross.* продѣлать, продѣлывать, передѣлать, передѣлывать; *Eccl.* перечинити, передѣлать, инымъ образомъ учредить; przerabiać, przemieniać, przetwarzać, przepracować; umarbeiten, ummachen, verwandeln. Cyrce chowa na łańcuchach przykowane, Raz w wieprze, raz w niedźwiedzie może przedziałane. *Simon. Siel.* 97. Pan nie tylko sam ma być dobry, ale i poddane ma przedziałać ze złych na dobre. *Gorn. Dw.* 353. Hieremi Petryłowi dał się przedziałać, i wziąwszy od niego 30000 czerwonych złotych, dopuścił się nań z Turki przeprawić. *Gwagn.* 152. *Biel.* 656. (dał się przekupić). Sztucznie postawę przedziałał; *formam novat. Zebr. Ow.* 215. Przedziałanie *Ross.* передѣлка, передѣлъ.

PRZEDZIAŁOWY, a, e, do przedziału czyli przedzielenia służący, Zertheilungs-; (*Ross.* предѣльный ograniczony). Błona przedziałowa, *diaphragma*, przedziela sobą piersi od brzucha. *Perz. Cyr.* 1, 46. das Zwerchfell, Brustfell.

PRZĘDZIARKA, i, *ż.*, prządka, die Spinnerinn. Płyną ci dni pomyślne a przędziarka Kloto Pasmo życia nawija na jedwab i złoto. *Kras. Sat.* 30. PRZĘDZIARZ, a, *m.*, przędący, lub przędzą się trudniący, der Spinner, Garnspinner, Garnhändler; *Boh.* přadenař, přezák. PRZĘDZIARNIA, i, *ż.*, izba od przędzenia, die Spinnstube; *Vind.* prednishe, predilniza, predilna hisha.

PRZEDZIELACZ, a, *m.*, PRZEDZIELCA, y, *m.*, przedzielający co, der Durchtheiler, Abtheiler. *Cn. Th.*, *Eccl.* предѣлятель. PRZEDZIELIĆ, *f.* przedzieli *cz. dok.*, Przedzielać *niedok.*; *Carn.* predęlam; *Croat.* predelyujem; *Rag.* prodjeliti; *Eccl* предѣляю; *Ross.* передѣлить; przedział uczynić, rozdzielić; zertheilen, abtheilen, absondern. Diaphragma przedziela sobą piersi od brzucha. *Perz. Cyr.* 1, 46. Przedzielać włosy. *Cn. Th.* PRZEDZIELNICA, y, *ż.*, to co przedziela jedno od drugiego. *Włod.*, die Theilungslinie, jede Sache, wodurch etwas von einander getheilt wird. Odejmie pan córkom Syońskim noszenia i manele i przedzielnice. *W. Jes.* 3, 20. śpilki od włosów. *Tr.*; *Rag.* prodjegljàc; *Bosn.* prodigljaç, prodio, spilka, kom sgene vlase razdigljuju. — §. Przedzielnica tkacza, *forago. Cn. Th.*, Fitzfaden, Fitzband. 1. PRZEDZIELNY, a, e, §. a) mogący być przedzielonym, zertheilbar; *Eccl.* предѣлный. — § b) *Activ.* Przedzielny, przedzielający, zertheilend, abtheilend. Przedzielne ściany. *Świtk. Bud.* 127. przegrody, przepierzenia.

2. PRZEDZIELNY, a, e, bardzo dzielny, mocno działający, skuteczny; sehr kräftig, wirksam. O dziewico przedzielna, z bogiem nierozdzielna *Pieśn. Kat.* 12.

PRZĘDZENIE, *subst. verbi* prząść. PRZEDZIERAĆ, *ob.* Przedrzeć.

PRZEDZIERGNĄĆ *cz. jedntl.*, węzłem przeciągnąć, durchknüpfen, durchschlingen; *Vind.* skusprepelesti, skusviti, skusvijati skusdersniti. PRZEDZIERGNĄĆ się, PRZEDZIERZGNĄĆ się *recipr. jedntl.*, Przedzierzgać się *niedok.*, przeobrażać się, przemieniać się, przekształtować się, przewierzgnąć się; sich verwandeln, umstalten. Raz się Achelous w węża przedzierzgnął, raz w srogiego byka, Wnet po wężu i byku wziął postać strumyka. *Bardz. Trag.* 450. Razi go mściwe bóstwo i został jeleniem, W kopyta się przedziergną i ręce i nogi. *Kniaź. Poez.* 3, 120. Będziem mieli rozrywkę, wziąwszy nowéj fozy Postać, gdy się w kosmate przedziergniemy kozy. *Min. Ryt.* 2, 253. To złote berło, któreś w tym odrzucił czasie, Natychmiast ci w żelazną rózgę przedzierga się. *Przyb. Milt.* 172.

PRZEDZIERŻYĆ *cz. dok.*, Przedzierżać *niedok.*, przetrzymać; *Boh.* předržeti; *Ross.* продержать, предерживать, überhalten, länger aushalten. Prędko jechać, gdzie trzeba, nie popadnie szkody, Ani jeździec ani koń nie przedzierży wody. *Biel. S. N.* 25. Kto mocniejszy, ten wygrał u naszego prawa, Musisz uciec z Piotrkowa, przedzierży się strawa. *ib.* 23. (nie wystarczy ci).

*PRZEDZIEWCZYĆ *cz. dok.*, w dziewkę przedziergnąć, in ein Mädel verwandeln. Rzymianie młodych chłopców do uciech przedziewczyli, wyrznąwszy im męzkie rupieci. *Bardz. Luk.* 2, 2. Ziele to łono białogłowskie tak ścieśnia, że nie rozeznąć przedziewczonych od prawdziwych dziewic. *Syr.* 328.

PRZEDZIKOWY, a, e, na przedsobki, czyli przodki sukni służący, zum Vorderbesatz des Kleides gehörig. Od blamu przedzikowego groszy pięć. *Vol. Leg.* 4, 357

PRZĘDZIONO, PRZĄDZIONO, a, *n.*, PRZĘDZIONKO *dem.*, czterdzieści pasm przędzy. *Tr.*, ein Strähn oder 40 Gebinde Garn; *Boh.* přadlo, přadýnko; (*Carn.* predèno = przędza; *Ross.* прядство kądziel). Dwa motki albo przędzionka przędzy. *Syr.* 427. Baba od kądzieli prządziono zwija. *Comp. Med.* 253. — *Transl.* Przędziono pereł. *Pot. Arg.* 813. sznurek, eine Perlenschnur. — *Fig.* Nieprawości moje tyś prządzionem na mą szyję włożył, A przez to siłę w piersiach mych zubożył. *Chrośc. Job.* 180. Lud w mieście słysząc o tym, schodzi się w przędziona. *Chrośc. Fars.* 391. w gromady, w kupy; in Reihen, Haufen. Wąż w rozmaite się kręci ogniwa i prządziona. *Weresz. Reg.* 115. kręgi, koła, Krümmungen. PRZĘDZIONY, *particip. verbi* prząść.

PRZEDZIURAWIĆ, *f.* przedziurawi *cz. dok.*; *Vind.* skusvertati, skusluknjati, prevertati; *Carn.* prediram; *Ross.* продырить, истыкать; *Eccl.* продиравлю; dziurę przebić, przebość, przekłóć, durchlöchern. Przedziurawiony *Eccl.* продырянный, проскважный. — *Fig.* Niewiele po nim albo nigdy nie poprawi Następca, co w królestwie przodek przedziurawi. *Pot. Arg.* 108.

PRZĘDZIWKOWATY, a, e, na kształt przędziwa, garnartig; (*Carn.* prejnat; *Ross.* прядильный = od przędzy) — *Chir.* Błonka żyłkowata lub przędziwkowata, *choroidea tunica*. *Perz. Cyr.* 1, 148.

PRZEDZIWNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo cudowny, sehr wunderbar; *Eccl.* предивный, преудивительный. Przedziwne duszy i ciała miał przymioty. *Pilch. Sall.* 167.

PRZĘDZIWO, a, *n.*; (*Boh.* předivo; *Carn.* predivu; *Vind.* predivu, predivo, predvu, (2. lan, len, *ob.* Len); *Rag.* predívo; *Croat.* predivo (2. len); *Dal.* szebicza); przę-

dza, das Gespinnst. Pallas, wynaleźca przędziwa tak z wełny, jak z jedwabiu i lnu. *Otw. Ow.* 159. Konopie oczesane i wychędożone z paździerzy, przędziwem przednim nazywają się. *Przędz.* 46. Co się kolwiek daje prząść, to jednym słowem przędziwem zowiem. *Syr.* 1022. Gdy przędziwo z łatwością od łodygi oddziela się, znakiem jest, że wymokł len należycie. *Przędz.* 12. die Spinnfaden, spinnbare Theile des Flachses u. s. w. Naczynia do przędziwa: miadlice, kądziel, krężel, wrzeciono, potok, kijanka. *Haur. Ek.* 56. do przędzenia, zum Spinnen, Spinnwerkzeuge. PRZĘDZODAJNY, a, e, n. p. Przędzodajne rośliny, z których wyprowadza się rzecz sposobna do przędzenia na nici, jak len, konopie etc. *Kluk. Rośl.* 3, 525. zwirngebend, garngebend.

*PRZEDŻNIWO, a, *n.*, co żniwo poprzedza; *Vind.* predshetva, die Vorärnte.

PRZEDZORZE, a, *n.*, co zorzę poprzedza; *Rag.* pridzorje, *crepusculum matutinum*, cf. świt. (*Rag.* pridzórni *antelucanus*).

PRZEDZWONIĆ *cz. dok.*, Przedzwoniać *niedok.*; *Ross.* прозвонѣть, прозванивать; przez czas niejaki dzwonić, eine Zeit hindurch läuten. (*Ross.* перезвонить, перезванивать w wilią święta dzwonić; dzwonieniem przesądzić. — Z. *Aliter:* Wpisy własnym domysłem przeciwko prawu, przedzwoniane *per non sunt* być nie powinny. *Vol. Leg.* 7, 524. dzwonieniem odsunięte być nie mają, sollen nicht weggeklingelt werden, mit dem Zeichen der Glocke, mit der der Richter klingelt, beseitigt werden.

PRZEFACYENDOWAĆ *cz. dok.*, facyendą przedać, an den Mann bringen, verschachern. Wszystkie powozy przefacyendowałem hurtem. *Teat.* 19. *b*, 8.

PRZEFAŁSZOWAĆ *cz. dok.*, przekręcić na fałsze; *Sorab.* 1. pžebalschuyu; *Vind.* prevratati, savratati, prekriviti, sakriviti, verfälschen. Baśnie pogańskie przefałszowane z prawdy biblii ś. *Jabł. Ez. A* 2.

PRZEFARBOWAĆ *cz. dok.*, wskroś pofarbować, inaczéj pofarbować; durchfärben, umfärben; *Sorab.* 1. pžebarbu; *Boh.* přebèiti; *Ross* прокрасить, прокрашивать, перекрасить, перекрашивать. Przefarbowanie *Ross.* перекраска, перекрашение, перекрашиваніе.

*PRZEFIGUROWAĆ *cz. dok.*, w figurę inszą przemienić, przekształcić, umstalten. Wiódł ich na górę osobno, i przefigurował się przed nimi. 1 *Leop. Marc* 9, 2. (przemienił się. 3 *Leop.*). — Z. Przefigurować, *przedfigurować, *przedznamionować; *Sorab.* 1. pžedznamuyu, pžedznamofcžam; *Vind.* prednasnaniti, predpominati, prednapominati, predpodobiti, predobrasati, predfurmati; *Ross. et Eccl.* предзнаменовать, предображать, предообразовать, проначе ртать, пронаучертовать, предъуказать, предъуказывать, образовать, предвозпоминаю. Jonas prorok jaśnie przefigurował i stąpienie do piekła, i zmartwychwstanie dnia trzeciego. *Hrbst. Nauk. B* 3 *b*. Chrystus przefigurowan był w zakonie i w prorokach. 1 *Leop. Hier.* 5. (przeznaczon. 3 *Leop.*). Zakonu ewangelijskiego przefigurowanie. *ib.* 7. (przeznaczenie. 3 *Leop.*). Przefigurujący; *Eccl.* противообразный, возобразный, вмѣстообразный, *Graec.* ἀντιτυπός.

PRZEFORMOWAĆ *cz. dok.* przerobić, przekształcić, przedziergnąć, przeobrazić, przemienić; *Sorab.* 1. pžeformuyu; *Eccl.* пречленяти, (cf. członek), umformen. Rzucają się na pana boga ci, którzy to, co on uformował, przeformować chcą. *Comp. Med.* 83. Ktoś ją umyślnie czarno pofarbował, A ów ozdobny obraz w szpetny przeformował. *Kulig. Her.* 97. Chrystus dobre wino przeformował z wody. *Pot. Zac.* 187.

PRZEFRYJOWAĆ *cz. dok.*, fryjerstwem przemarnować, verbuhlen, vergeuden; (*Vind.* savesuvati, salubizati). Jeśliby kto dobra swe przegrał, przefryjował, rozprószył, ... *Szczerb. Sax* 34.

PRZEFRYMARCZYĆ *cz. dok.*, zmienić się na co, gegen etwas vertauschen. Przefrymarczyłem konia na wałacha. *Hipp.* 53. Uznasz, żeś tę perłę nie wiedzieć jak przefrymarczył. *Bals. Niedz.* 1, 162. *Smotr. Lam. pr.* Roku tego Olgierd żywot z śmiercią przefrymarczył. *Stryjk.* 424.

*PRZEFURMANIĆ kupie, towary, *cz. dok.*, przetknąć kupie, towar za towar wziąć, *mutare merces*. *Macz.*, Waaren vertauschen.

PRZEGABAĆ *cz. dok.*, Przegabywać *niedok.*, nagabać, pokusić do czego; anfechten, in Versuchung führen. Bolesław zlecił posłom, aby podarkami przegabywali do zdrady Wrocławskie pany niektóre. *Krom.* 283.

PRZEGACIĆ *cz. dok.*, gać wskroś przeciągnąć, durchaus mit Reisbündel bebrücken; gać inaczéj przerobić, die Reisbündel umbrücken, anders legen, das Faschinenwerk ummachen; *Ross.* перегатить, перегачивать.

PRZEGADAĆ kogo *cz. dok.*, Przegadywać *częstotl.* przedysputować, przeswarzyć, einen überdisputiren; *Boh.* přehadati; *Slov.* přehadávám; *Vind.* sapladrati, sajesikati, sabushkudrati; *Bosn.* nadgovoriti; *Ross.* переговорить, переговаривать, переврать, перевырать, заговорить, проговорить, проговаривать. Nie nowina, że głupi mądrego przegadał. *Kras. B. j.* 79. Scytowie Egipczyków przegadali i dowodami prawdy i wojną, iż oni są dawniejszym narodem na świecie. *Stryjk.* 68. Dyoklecyan dysputując się z żoną o przyjściu Chrystusowym, od niéj był przegadany. *Sk. Żyw.* 1, 105. Język ma dobrze wymowny, dziesięciu przegada. *Boh. Kom.* 5, 58. Nie przegadasz, nie przeprzesz go. *Cn. Ad.* 632. Nieprzegadany, nie do przegadania; unbesiegbar im Disputiren, unüberdisputirbar. Przez filozofa nie rozumiem półmędrka albo nieprzegadanego egoistę. *Mon.* 75, 488. Oratorki obfite, wyborne amplifikatorki, w obrocie języka nieprzegadane, nieprzesłyszane. *ib.* 72, 422. — §. Przegadać czas, gadając przepędzić; *Ross* прогадать, засказать, mit Reden hinbringen, verschwatzen. Po kilkanaście razy głos na jednéj sesyi zabierając, przegadali dwa pierwsze lata sejmu. *Ust. Konst.* 1, 69. — Z. *Intransit.* Przegadać, gadać o czym z rozbiorem, gadając rozbierać, trutynować, roztrząsać, rozprawiać; weg ausführlich sprechen, es zergliedern. Bystroeci kawych i próżno bezczynnych umysłów jest rzemiosło i robota, przegadywać o ludziach, o ich życiu, obyczajach, i krytycznie posądzać. *Mon.* 71, 585. Spory przygotowane i przegadane w obecności ludu, więcej mają łoskotu, mniej pou-

całego sprzyjaźnienia. *Pilch. Sen. list.* 294. PRZEGADYWAĆ się z kim, przemawiać, dysputować się, *gadać się z kim. *Cn. Th.*, mit jemanden disputiren; *Sorab.* 1. wuřetžuyu szo. Przegadywanie się z kim, przegadywanie, rozpieranie, dysputacya, das Disputiren. Krótko i poufale dawane prawidła, więcéj czynią pożytku, niżeli uczone spory i przegadywania. *Pilch. Sen. list.* 294. *PRZEGADYWACZ; *Sorab.* 1. wurètzwař *disceptator*, *f.* wuretžwarka.

PRZEGALAĆ, *ob.* Przegolić. PREGAMRATOWAĆ, *ob.* Przefryjować.

PRZEGANIAĆ, *ob.* Przegonić, Przegnać. PRZEGANIACZ, PRZEGONICIEL, a, *m.*; *Eccl.* прогонитель, прогнатель, der Durchtreiber, Vorbeytreiber.

*PRZEGANIĆ, *f.* przegani *cz. dok.*, Przeganiać *niedok.*, ganiąc przekonać, tadeln und überzeugen, nicht ohne Grund tadeln. Samym je pismem ś przeganiał i przemagał. *Sk. Dz.* 1083. Chrześcianie pogan w ich bałwochwalstwie wierszami Sybilli przeganiali i przemagali. *Sk. Dz.* 4. — *§. Przeszydzać, spotten. Gdy jeden chwalił a drugi ganił, uczciwemi się żartami i mądremi śmiechami w pisaniu przeganiali. *Sk. Dz.* 253. Dwornie ze mnie przeganiali, Aby się za to najadali. *Ryb. Ps.* 62. Kiedy rannego obalił Gradyna, Przeganiał z niego, i deptał go nogą. *P. Kchan. Jer.* 244.

PRZEGARA, *ob.* Przegorzeć.

PRZEGARBOWAĆ kogo; *Ross.* прикокошить, *ob.* Garbować.

PRZEGARNĄĆ *cz. jedntl.*, Przegarniać *niedok*, Przegarnywać *częstotl.*, ręką przejąć, przechwycić; mit der Hand zusammen weg nehmen, auf die Seite nehmen. (*Carn.* pregernite = okryć) Gdy len wzgórę wzrasta, plewiąc go, tam górze ma być nogami deptanie, aby był rękami przed sobą przegarnion. *Cresc.* 188. Włosy z czoła na wierzch głowy ręką przegarnić. *Eraz. Ob. B.* Kilka razy wąs sobie przegarnywa. *Sak. Dasz.* 117.

PRZEGARŻAĆ kogo czym, *Cn. Th.*, gorzko kogo łając, einen bitter schelten, mit herben Worten tadeln. Z utrapionego czy... smutnego przegarza. *Pot. Zac.* 84. Jak Joba przegarzali królowie, także też temu urągali krewni jego. 1 *Leop. Tob.* 2, 15. Zaczęła naśmiewać się z wszystkiego w Polszcze, przegarzała krajowe zwyczaje, szydziła narodowy obyczaj. *Przestr.* 92. O pieśni ciebie prosim, bo je wysławiano Aż nazbyt, w czym podobno nas też przegarzano. *Simon. Siel.* 19. Przegrażać komu. *Twor. Okol.* a 1. — §. Przegarzać, urągać się; eines spotten, ihn höhnen. Przegarzanie, urąganie się, nagrawanie. *Cn. Th.* 1197. Tkliwe serce uraża owa przegarzająca górność, którą dający zwykł pokazywać odbierającym. *Mon.* 73, 396. PRZEGARZAĆ się, przedrzeźniać, einem nachspotten. Słowo z ust lotne Echo téj jaskini Sto kroć razy tyle posyła, Kto nie wie, rzekłbyś, że się kto przegarza. *Zab.* 14, 160. Widzieliśmy pasterzów, co na dudkach grają, I miłe Echa im się niby przegarzają. *Jabł. Tel.* 14.

PRZEGDAKAĆ, *f.* przegdacze *cz. dok.*, przegadać, przepapłać, na kształt kwoki; überschnattern, durchschnattern. Ona jak pocznie, przegdacze najwrzaśliwszą kurę. *Pot. Pocz.* 710. Rzeczesz jéj słówko, to ona cały tydzień przegdacze. *Pot. Jow.* 2, 41.

PRZEGDERAĆ *cz. dok.*, gderaniem przepędzić lub przezwyciężyć, durchgnurren, übergnurren; *Boh.* předjram.

PRZEGIĄĆ, *f.* przegnie *cz. dok.*, PRZEGINAĆ *niedok.*, *f.* PRZEGIBAĆ; *Boh.* přehnu, prohybowati, prohnauti; *Vind.* perpognit; *Sorab.* 1. pžehibam; *Rag.* prighnutti, prighibati; *Croat.* pregiblyem; *Ross.* перегнуть, перегибать; na drugą stronę naginać, uginać; umbeugen, durchbeugen. Krzywe drzewo prostując, na drugą stronę je przeginają. *Gorn. Dw.* 386. *In diversum curvari*, przegibać abo chłostać sobą tam i sam. *Mącz. Resupino*, przegibam się w znak, krzywię się. *ib.* Gąsienica przeginając się łézie. *Tr.*, in Krümmungen. Przegięty *Slav.* prignut. PRZEGIĘCIE, PRZEGINANIE, ia, *n.*, PRZEGIĘCINA, PRZEGIBINA, y, *ż.*, przegub, miejsce, w którym się co przegina; die Umbeugung, Krümmung, das Gelenk. Przegięcie, *inflexio*, gdy krzywizna mała i prawie przystająca do linii prostéj. *Śniad. Alg.* 2, 124. Miara ta ma być z giętkiego metalu, żeby ją można wzdłuż przeginać do przegięciny beczki. *Vol. Leg.* 7, 632. Przegibna goleniowa. *Krup.* 3, 47. *et* 48. *et* 81. *et* 5, 565. Słonie w nogach przegięcia nie mają. *Haur. Sk.* 321. PRZEGIĘTKA, i, *ż.*, szybkie przeginanie, przełamanie się; Beugung, Ueberbeugung. Weźno wszystkiemi czterema (końmi) razem, podosobnego i naręcznego na przegiętkę, a licowego i na czwartni (chodzącego) nakońcem. *X. Kam.* Bracia niedźwiedzie wytrzeszczą ślepie na te jego skoki, Dziwią się tym przegiętkom na obadwa boki. *Zab.* 12, 92.

**PRZEGLĄD, edu, *m.*, przeglądanie, przejrzenie, przewidzenie, das Vorhersehen. On się, mniemam, pomyli w przyszłości przeględzie. *Przyb. Milt.* 190. W takowéj przyszłości przeglądzie czcijcie tego, co umrze, by zyskał wasze zdrowie. *ib.* 84. (*Carn.* prêgléd *conniventia*). PRZEGLĄDAĆ, *ob.* Przejźrzeć. PRZEGLĄDACZ, PRZEGLĘDACZ, a, *m.*, który co przegląda, przepatrza, wzrokiem przenika; der Durchseher, Durchschauer; *Carn.* pregledavz; *Vind.* pregledauz; *Croat.* pregledávecz; *Eccl.* проглядатель. Pan bóg jest przeglądaczem, kto jako rozdaje, A on jest sam, co za to płaci i oddaje. *Prot. Jał.* 4. PRZEGLĄDNOŚĆ, PRZEGLĘDNOŚĆ, ści, *ż.*, dar przewidzenia przyszłego, przezorność; das Voraussehen, die Vorsicht. Objekt tak główny, nie mógł ujść przeglądności Fryderyka. *N. Pam.* 9, 310. PRZEGLĘDNY, a, e, — ie *adverb.*, przewidujący, przezorny; vorher sehend, vorsorgend. Trupy ciągnie Ulisses i składa na stronie, Przeględny, aby do krwi nieprzywykłe konie Szkodliwą nie zostały przerażone trwogą. *Dmoch. Il.* 270.

PRZEGŁADZIĆ *cz. dok.*, wskroś pogładzić, durchaus glätten, glatt machen; *Bosn.* progladditi; *Ross.* прегладить, преглаживать, перегладить, переглаживать, przeprasować. PRZEGŁASKAĆ *cz. dok.*, głaskaniem przebyć, durchstreicheln; *Sorab.* 1. pžewadžuyu; *Ross.* переловщить, (проловщить przeprasować).

PRZEGŁODAĆ *cz. dok.*, przegryźć, przekąsać; *Vind.* skusglodati, preglodati, durchnagen, durchbeißen. *Radix cavernosa*, korzeń spróchniały, przegłodany od robaków.

Mącz. — PRZEGŁODNIEĆ *nijak. dok.*, głod przecierpieć, lange Hunger leiden; *Bosn.* prigladniti; *Croat.* pregladújem; *Ross.* проголадаться. PRZEGŁODZIĆ *cz. dok.*, Przegładzać *niedok.*, czas niejaki głodem przemęczyć, eine Zeitlang hungern lassen. Chcesz wiedzieć, co najlepiej smak do jadła rodzi, Post lub głód, gdyż najsmaczniej je, kto się przegłodzi. *Kchow. Fr.* 15. Ożyw nędzne zemdlone przegłodzeniem. *Kanc. Gd.* 282.

PRZEGŁOSIĆ, *f.* przegłosi *cz. dok.*, Przegłaszać *niedok.*, głosem przejść kogo, przezwyciężyć głosem; mit der Stimme übertreffen, überschreyen. Przebija głos, przegłasza, *pervincit vox vocem.* *Cn. Th.* 852. PRZEGŁOSKOWAĆ, *f.* przegłoskuje *cz. dok.*, przegłoskiwuje *pr.*, głosami, kreskami przezwyciężyć, mit Stimmenmehrheit besiegen, überstimmen; *Vind.* preglasiti.

PRZEGŁÓWNIK, a, *m.*, ciosowy kamień mur wskroś na obie strony przechodzący, ein Werkstück, das von beyden Seiten der Mauer zu sehen ist. *Tr.*

PRZEGŁUSZYĆ, *f.* przegłuszy *cz. dok.*, Przegłuszać *niedok.*, mocno ogłuszać kogo, einen betäubt machen, ihn völlig betäuben. PRZEGŁUCHNĄĆ *nijak. jedntl.*; *Ross.* переглохнуть, *ob.* Ogłuchnąć.

PRZEGNAĆ, *Przeżonąć, przegnał, *f.* przegoni, *przeżenie *cz. dok.*, Przeganiać *niedok.*; [Przegnać, *f.* przeżenie, Przegonić, przegoni, a *infinit.* Przeżonąć niemasz 2]; *Boh.* prohnat, přehnat, předhoniti; *f.* proženu, přeženu, přehaneti, přehoniti; *Sorab.* 1. pžehoniež, pžehnaež, pžehanam; *Sorab.* 2 pschegnasch; *Vind.* skusgnati, skusgoniti, pregnati; (pregnat, pregainjat; *insequi*, *prosequi* pregnan *insidiosus*); *Carn.* pregajnam; *Croat.* pregnati, preganyam, pregnalszem, pregnannyati, preganyanye, *prosequutio*, *propulsio*; *Dal.* progonim; *Bosn.* progoniti, proghnati *insequi, mittere in exilium*, wygnać; *Ross.* перегнать, перегонять, переганивать, прогнать, прогонять; (*Eccl.* проженити, проженяти wygnać); przepędzać, durchtreiben. Przeganiać bydło przez abo za rzekę. *Cn. Th.* 851. — *Fig.* Serce mu Febus przegnał śmiertelnym żelazem. *Żebr. Ow.* 144. (przeszył, *rumpit*). Smoka jak przeżegnał, a trzy razy przegnał słowa sen zawodzące, sen czułe oczy zbiegł. *Żebr. Ow.* 165; *verba terdixit*, *facientia somnos.* — § *Aliter:* Przegnać konie, woły • zmordować pędząc, poganiając, bieżąc. *Cn. Th.* 811. übertreiben, überjagen. — §. Przegnać kogo bieganiem, doścignąć go, einen einholen. A ty nas Dżega, jak mogłeś przegnać, Toć my tam ciebie w mieście zostawili. *Kniaź. Poez.* 2, 199, cf. przegon. — *Fig.* Wrona czterykroć od jelenia wiekiem przegoniona. *Mon. Auz.* 61. celowana, übertroffen.

*PRZĘGNĄĆ, *ob.* Sprzęgnąć, Zaprzęgnąć.

PRZEGNIĆ, *f.* przegnije *neutr. dok.*; *Boh.* prohniti; *Vind.* skustrohniti, skusgniti, presgniti, skuspregniti; *Ross.* прогнить, прогнивать, протлѣться, перегнить, перегнивать; zgniłizną przejść, durch und durch faulen, verfaulen. Im dłużej gnoje gniją a nie przegniją, tym trwalsze z nich nawozy. *Kluk. Rośl.* 3, 169. Moknące długo konopie przegniłyby, i włos nie miałby mocy. *Sax. Art.* 3, 218. Przegnili w rozkoszach. *Mon.* 69, 808. Przegnicie, (cf. *Ross.* перегной popsuty gnój).

PRZEGNIEŚĆ, przegniotł, *f.* przegniecie *cz. dok.*, Przegniatać *niedok.*, Przegniatywać *frequ.*, przecisnąć; *Vind.* skusgnjetiti, skusmiesiti, skusmeshiti; *Ross.* премѣсить, перемѣшивать, durchkneten, durchdrücken. Wiśnie gotowane, cedź a przegniatuj przez durszlak. *Sienn.* 525. Przegniecenie *Ross.* перемѣска.

PRZEGNIEWAĆ *f.* przegniewa *cz. dok.*, obrazić, rozgniewać kogo, einen erzürnen; *Ross.* прогнѣвить, прогнѣвлять. Snadźbym z domu na ten czas precz odejść wolała, A niżbym cię me serce w czym przegniewać miała. *Papr. Przyk.* C 2. Proszę, abym cię nie przegniewał, gdy jeszcze co rzeknę. *Radz. Genes.* 18, 30. Jeśli ten lud nie przegniewał boga swego, nie będziem mogli sprzeciwić się im. 1 *Leop. Judith.* 5, 25.

PRZEGNOIĆ *cz. dok.*, gnojąc przeniknąć, wskroś pognoić; *Ross* перегноить, durchdüngen.

PRZEGODOWAĆ *cz. dok.* godowaniem przebyć, durchbanquetiren; *Boh.* prohodowati; (*Slov.* přehodugi *abligurio*; *Ross. et Eccl.* перогодовать, перегодую, годъ переживаю, *peranno*).

PRZEGOLIĆ, *f.* przegoli *cz. dok.*, Przegalać *niedok.*; *Ross.* пробрить, пробрывать, перебрить, перебрывать; ogolić, beschееren mit dem Scheermesser. Nie ten ksiądz, co mu plesz przegolono. *Rej. Ap.* 88. Wierzch głowy sobie przegolił. *Rej. Post.* J i i 5. Uczyń sobie łysinę a przegol syny kochanki swoje. *Budn. Mich.* 1, 16. Nie chciejcie przy pogrzebie drapać na sobie ciała; ani sobie ciemienia przegalajcie. *Radz. Deut.* 14, 1. — *Transl. Raritas silvae*, rzadki przegolony las. *Mącz.*, przerzedzony.

PRZEGON, u, *m*, przegonienie, przepędzenie, das Durchtreiben; *Boh.* průhon, přehanka; (přehanka deszcz przemijający); (*Vind.* pregon, preganja; *Croat.* pregon = prześladowanie); *Ross.* прогонъ (2. poczta), перегонка, перегонъ. Przegon, przejazd przez grunt sąsiedzki. *Cn. Th.* der Durchtrieb, freye Trieb durch eines andern Grund. - §. Przegon w oraniu, cug, pasmo proste w oraniu. *Włod.*; ciąg. *Cn. Th.* 76. der Zug im Pflügen, der grade Furchenstrich. Gdzieby kopców potrzeba nie było, jedno przegonienie miedzy było, tam.... *Stat. Lit.* 290. — §. *Transl. fig.* Przegon, uganianie się, wyścigi; Wettlauf, Wettrennen. Zwycięzkiemi sławny koń przegony. *Dmoch. Il.* 2, 259. Konie mogące w szybkim wiatry wyścignąć przegonie. *ib.* 2, 100. W pięknym dowcipów i męstwa przegonie Wziął często poklask i wieśniak przed panem, Kiedy Olimpskie powytykał błonie Grek samochlubny świetnym z liścia wianem. *Nar. Dz.* 2, 173 *Zab.* 14, 101. *Nar.* Ty co niebezpiecznym ogniem zapalony W śliskie się rymotwórców zapuszczasz przegony. *Dmoch. Szt. R.* 2. PRZEGONIA, *herb*; księżyce niepełne barkami do siebie; między niemi miecz ostrzem na dół: na hełmie pół smoka; z paszczy mu ogień wybucha; w tym płomieniu tenże miecz i księżyce. *Kurop.* 3, 42 ein Wappen. PRZEGONIĆ, *ob.* Przegnać. *PRZEGONNY n. p. piec; *Ross* перегонная печь, ein Treibofen.

PRZEGORZEĆ, *f.* przegorzeje *med.*, *dok.*, Przegarać *niedok.*, Przegorywać *frequ.*; *Boh.* prohořeti, přehořeti; *Ross.* перегорѣть, перегорать, прогорѣть, прогарать; przepa-

lić się, ogniem przejść, burchbrennen. Przegorzało na drugą stronę. *Cn. Th.* Przegorzały, przepalony, ogniem przeszły; durchbrannt, vom Feuer durchdrungen. Olbrzymy w Etnie przegorzałe. *Bardz. Trag.* 499. Piasek przegorzały. *Budn. Nehem.* 7, 2. Obchodzi rak niebieski kraje przegorzałe, Libya ciężko piecze. *Bardz. Trag.* 439. — *Transl. fig.* Widzów to przegarało znacznie, Żeby Cezarskie imię wojsk nie zwiodło. *Chrośc. Fars.* 229. troszczyło, piekło; es wurmte sie, es wurde ihnen dabey warm.

PRZEGORZKNĄĆ, PRZEGORŚNIEĆ, *f.* przegorzknie *neutr. dok.*: *Boh.* prožluknauti; *Ross.* прогоркнуть, перегоркнуть: gorzkością przejść, bitter werden, von Bitterkeit durchdrungen werden. Przegorśniały. *Tr.* PRZEGORZKI; *Ross.* прегорькій. *ob.* Gorzki.

PRZEGOSPODAROWAĆ *cz. dok.*, gospodarowaniem przebyć, przetrawić: durchwirthschaften, verwirthschaften; *Boh.* prohospodařiti.

PRZEGOTOWAĆ *cz. dok.*, gotując przewarzyć, durchkochen; *Bosn.* prikuhati, privariti; *Vind.* skuskuhati, preskuhati, prebavati; *Carn.* prebàvam; *Ross.* перегрѣть, простряпать.

PRZEGRABIĆ *cz. dok.*, grabiami przejąć, durchrechen; *Ross.* прогрести, прогребать.

PRZEGRAĆ, *f.* przegra *cz. dok.*, przegraje *pr.*, Przegrawać, *contin.*, Przegrywać *frequ.*; 1) tracić we grze, (*oppos.* wygrać), verspielen; *Boh.* prohrati; *Sorab.* 1. pžehrayu, pžiehracž; *Carn.* sasiegrâm; *Vind.* saigrati, sashpilati; *Ross* проиграть, проигрывать, (переиграть, переигрывать = jeszcze raz grać pieśń i t. d.). Przegrał Hiszpan do Tenczyńskiego sumę niemałą. *Papr. Ryc.* 55. Grałem, i ustawicznie przegrywałem. *Zab.* 1, 128. *Alb.* — (*Prov. Slov.* Čo na mitě wihraš, na tricátku prehráš; co na cle przyszło, na mycie odeszło). Przegrany *Ross.* проигрышный. — *Propr. et tr.* Przegrać grę, zakład, bitwę, sprawę, verspielen, verlieren. Twa ręka nie przegrała, ale przegrać może. *Morszt.* 126. Pewność; że sam nie przegrasz dość czasu wygranej. *Pot. Jow.* 82. Przegrałem sprawę moję na głowę, straciłam wszystko. *Teat.* 49, 38. Nieprzyjaciel przegrał na głowę. *ib.* 21, 155 (porażony). Przegrać majątek *Ross.* проторговаться. — 2, Przegrawać, przedgrawać, *praeludere* *Macz.* ein Vorspiel machen; *Croat.* preigrávam; (*ob.* uwagę pod przyimkiem przed-, na końcu). *Praeludium*, pierwsze przegranie albo przebieżenie przed prawym graniem. *Macz.* — §. Przegrywać sobie, grać sobie czasami, sich etwas vorspielen. Spokojny mojej trzody pasterz przegrywałem sobie na fujarze. *Stas. Num.* 2, 49. Przegrawszy na klawikorcie i odspiewawszy aryjkę, poszłam do ogrodu. *Teat* 7. *b.* 158 (odegrawszy do końca, durchspielen, durchmachen).

PRZEGRADZAĆ, *ob.* Przegrodzić

PRZEGRANA, éj, *ż.*: *Ross.* проигрышь; przegrana gra, bitwa, sprawa, przegrany zakład etc.; der Verlust eines Spiels, einer Schlacht ꝛc., das Verlieren, Nichtgewinnen. Co mieli żałować swej przegranéj, za tryumf sobie poczytali, że pokoju nabyli, gdy bitwę przegrali. *Jabł. Tel.* 289. — (PRZEGRANICZYĆ *cz. dok.*, granicę przeprowadzić, durchgränzen; (*Ross.* переграничить, переграничивать przemienić granice). — PRZEGRANIEC, ńca, *m.*, który przegrał, przezwyciężony, der Besiegte. Sami za przegrańce się znali. *Sk. Żyw.* 2, 444. Przegrańcy jęczą, *dant gemitum victi. Żebr. Ow.* 262. PRZEGRAWEK, wku, *m.*, PRZEGRAWKA, i, *ż.*, próbka gry przed samym głównym graniem, *praeludium*, das Vorspiel; *Croat.* preigra, (*ob.* uwagę pod przed-); *pr. et transl.* Wnet odgłos symfonii roskosznie zaczętéj Dał najsłodszy przegrawek do ich pieśni świętej. *Przyb. Milt.* 85. Lekkie przegrawki czyniąc różnorymny wiersz zaczynasz. *Nar. Dz.* 2, 114. *Zab.* 6, 370. *Nar.* Obelga posłowi wyrządzona była następującej wojny niejakaś przegrawka. *Nar. Chodk.* 2, 307. Te chwile śmiertelnego żywota, są owego lepszego przegrawkami. *Pilch. Sen. list.* 3, 322. Sny okropne nie są znakiem zdrowia, owszem przegrawkiem niejakim i zabytkiem choroby. *ib.* 2, 8. Nauki té przegrawki są i pierwiastki, nie zaś dzieła. *ib.* 2, 3.

PRZEGRAŻAĆ, *ob.* Przegrożić. PRZEGRAŻKA, *ob.* Przegróżka

PRZEGRĘPLOWAĆ wełnę *cz. dok.*, przeczesać, durchkrämpeln. Wełny przegręplowane stają się zdatne do przędzenia. *Przędz.* 55.

PRZEGRODA, y, *ż.*, PRZEGRÓDKA, i, *ż. dem.*; *Boh.* přjhrada, přihradka; *Sorab.* 1. pžetwařenstwo; *Sorab.* 2. pacha; *Vind.* poliza, pregraditje, predgrad, mestaze, hranviza: *Rag.* prigrada, obsijt; *Carn.* prędal, prędalza, prêdęl, prędęvk; *Bosn.* prigrada; *Croat.* pregràja, predòlecz; *Ross.* преграда, перегородка, переборка, отгородка, загородка, загородечка (cf. zagroda), простѣнокъ; *Eccl.* средоградіе, прѣграда, средняя городьба, срѣдостѣніе, противогражденное, переклѣть; przegrodzenie, ściana jakakolwiek przegradzająda co, przepierzenie; eine Querwand, Zwischenwand. Przegrody w śpichlerzach, abo piętra różne, komorki. *Cn. Th.* Verschlag, Abtheilung. Przegródki abo komorki przegrodzone w szafach księżnych. *Cn. Th*, *Croat.* pregrayki; die Fächer im Bücherschranke, *ob.* Półki. — Jądr przegródki, *cellulae. Kruml. Chym.* 139. Przegroda nosowa, *septum narium. Krup.* 4, 47. PRZEGRODNY, a, e, do przegrodzenia, abtheilbar; *Eccl.* преградный. PRZEGRODOWY, a, e, od przegrod, przegradzający, Abtheilungs=. Nerwy przegrodowe. *Krup.* 3, 205. PRZEGRODZIĆ, *f.* przegrodzi *cz. dok.*, Przegradzać *niedok.*; *Boh.* přehraditi, přehrazowati, přepažiti, přepažowati; *Vind.* pregraditi, pregrajati, savdariti; *Carn.* prędęlam; *Bosn.* prigarditi; *Rag.* prigrâditi; *Eccl.* преградити, прѣграждати; *Ross.* перегородить, перегораживать; przegrodą przedzielić, przepierzyć, mit einer Scheidewand absondern, abtheilen *pr. et transl.* Ziemia Duńska morzem przegrodzona. *Biel. Hst.* 292. Cnotaby, nie rodzenie miało nas przegradzać. *Pot. Pocz.* 215. Wody mineralne skuteczniejsze, gdy w ich używaniu po pięciu dniach kąpiel jedna lub dwie przegradza. *Krup.* 5, 215. przeplata, dazwischen gemischt wird.

PRZEGROZIĆ, *f.* przegrozi *intr. dok.* Przegrażać komu

niedok., Przegrażać się na kogo *recipr.*, odgrażać komu, jemanden dräuen, Drohungen gegen ihn ausstoßen. Przegrażał się wygubieniem wiernych. *Sk. Dz.* 803. Przegrażał się cesarz, iż Rzym obalić miał. *Sk. Dz.* 821. Bóg przegraża, iż będzie się mścił na przestępstwach. *Karnk. Kat.* 305. On się bardzo przegraża na Wc Pana. *Boh. Kom.* 1, 27. Jakoż ziściła samą rzeczą przegrażanie. *Otw. Ow.* 118. PRZEGRÓŻKA, i, *ż.*, pogróżka, groźba, die Drohung. Słyszałeś srogie przegróżki, ktoby odstąpił od pana tego. *Rej. Ap.* 20. Mnogie 'przegraski uczyniwszy, chcieli go od jego przedsięwzięcia odstraszyć. *Baz. Hst.* 11.

PRZEGRYWAĆ, *ob.* Przegrać. PRZEGRYWACZ, a, *m.*, ten co przegrywa, der Verspieler; *Vind.* sajigrauz, safhpilavez, *f.* sajigrauka, safhpilarza.

PRZEGRYŹĆ, PRZEGRYZNĄĆ, *f.* przegryzie *cz. dok.*, Przegryzać *niedok.*, 'Przegryzować *contin. et frequ.*, przenikać, przedzielić, przeciąć zębami etc.; *Bosn.* prigristi; *Rag.* prigristi, prigrizem; *Carn.* pregrisneti; *Vind.* skusgristi, pregristi, skusgrisniti; *Croat.* izpregriszti, izpregrizam; *Sorab.* 1. pžedrépłam; *Eccl.* прегрызую; *Ross.* прогрызть, прогрызать, перегрызть, перегрызать, durchbeißen, durchnagen, beißend durchdringen. Lew prosił myszy aby go wybawiła, przegryznąwszy węzły u sieci. *Ezop.* 116. Co za potrzeba przegryzać wargi, gdy kogo chcesz uderzyć! *Pilch. Sen. gn.* 165. to jest, zębami przyciskać, die Lippen zusammen beißen. Przegryzając mówić. *Budn. Apopht.* 55. żując niejako słowa, verbissen. Na pół przegryzał słowa. *Mon.* 68, 981. Jeśli prawdy nie będzie, a będzie kto słówka dziwnie przegryzował.... *Weresz. Reg.* 117, (cf. słówka cedzić). — §. *Transl. fig.* Przymawiać, przycinać; durchsticheln, durchhecheln, mit Stichelreden zusetzen. Przegryzują drugich przymówkami swemi. *Mon.* 71, 588. W zwięzłych przymówkach do serca przegryzie. *Kras. W.* 56. Musiał się Job jeszcze bronić przeciwko fałszywym przegryzającym go mowom. *Zał. H. T.* 288. Tam podług woli przegryzano mię, i do żywego dopiekano. *Teat.* 56. *d*, 8. Że wie, iż ją kocham, już mię przegryza i dręczy. *Teat.* 55. *b*, 7. Zkąd masz prawo przegryzania nas? *Teat.* 12, 91. przymawiania nam ostro. PRZEGRYZEK, zka, *m.*, PRZEGRYZKA, i, *ż.*, przymówka, przycinek, eine Stichelrede. Przegryzki żony Jobowej. *Zał. H. T.* 284. Opaczne tłumaczenia i przegryzki. *Pir. Wym.* 158. Jeżeli dłużej będzie tych przegryzków, dalibóg.... *Teat.* 8, 11. W przegryzkach samych ma coś wdzięcznego. *Teat.* 53. *c*, 51. *Przyb. Milt.* 299.

PRZEGRZAĆ *cz. dok.*, Przegrzewać *niedok.*, wskroś odegrzać, durchwärmen, gehörig wieder aufwärmen; *Sorab.* 1. pžehréyu, pžerèbacž; *Sorab.* 2. pschegrèsch; *Vind.* pregreti, skusgreti; *Bosn.* prigriati, opet griati; *Ross.* перегрѣть. — §. Przegrzać = nadto zagrzać, n. p. Przegrzane piwo nie ma smaku, smak traci. *X. Kam.* überwärmen, zu sehr wärmen.

'PRZEGRZESZYĆ, *ob.* Grzeszyć, zgrzeszyć; *Boh.* prohřešiti; *Ross.* перегрѣшить, перегрѣшать; *Sorab.* 2. pschegřeschisch sze; *Carn.* pregréshim se. — 'Przegrzeszenie, występek, zgrzeszenie; *Croat.* pregreska; *Vind.* pregriefhtvu, pregrieha.

PRZEGRZMIEĆ *intr. dok*, Przegrzmiewać *niedok.*, czas niejaki pogrzmiewać, durchdonnern eine Zeitlang. *Tr.* — §. Ujeżdżali tak grubo, że noc ta przegrzmiała z wozów i szkap rumoru. *Tward. W. D.* 2, 137.

PRZEGUB, u, *m.*, PRZEGUBA, y, *ż.*, przeginanie, przegięcie, przegibina, miejsce, gdzie się co przegiba; das Gelenke, die Krümmung, Beugung, der Fleck, wo sich etwas beugt, krümmt; *Boh.* přjhbj, ohbj, ohyb; *Sorab.* 1. zhibadwo; *Vind.* sagib, pognost, pognenje, (*Vind. et Carn.* guba = fałd, *ob.* Gubać się); *Carn.* prigba, gib; *Croat.* prègibicza, zgibicza; *Slav.* prigib, cslának (= członek; *Bosn.* ghib *ruga*); *Croat.* szlukonòsje; *Ross.* нагибъ, изгибина, излучина, (вгибъ, перегибъ, перегибка fałd). Przeguba w łokciu, *flexura cubiti.* *Perz. Cyr.* 1, 20. Przeguby w łokciach, i u ptaszych nóg, i u poślednich nóg zwierząt w kolanach, przy kostkach, *suffrago. Cn. Th.*, der Hinterbug. Jeśli koń nie zgina przegubu, ma uraz w tym stawie. *Cresc.* 685. Słoń się nigdy nie kładzie, w nogach nie ma przegubu. *Bielaw. C* 4. Puchlinę w przegubach, w kolanach cierpiał. *Wys. Ign.* 159. Przeguby złe chore mający, *suffraginosus. Cn. Th.* — *Transl.* Przeguby wężowe, i t. d., koła, kręgi, die Krümmungen einer Schlange u. s. w. Pocisk wpośrzód przegubów grzbietowych utkniony Wpadł do wnętrzości smoka. *Otw. Ow.* 104. Smok brzuch rozwlokły i ogon zbyt gruby Tam gdzie mieli iść na drodze rozciągnął, To w się sam wchodził, to wielkie przeguby Wydawał, i sam za sobą się ciągnął. *P. Kchan. Jer.* 391. Pląsali około posągu, w różne się przeguby zwijając i wykręcając. *Pilch. Sen. list.* 4, 6. (łamaniny, przełomy). Niektóre ziemiopłazy, gdy je na wznak przewrócisz, póty się w różne przeguby skręcają, aż siebie na miejsce odstawią. *ib.* 3, 177. — §. *Aliter:* Za ksienią rozpuszczone szeroko przeguby onej długiej stuły, sześć par panien podnosi. *Pot. Arg.* 126. fałdy, fałbuły, końce; die Falten, Enden. Przegub abo klin w sukni, koszuli. *Tr.* ein Keil im Kleide. — §. Puścili się na morze, rozpuściwszy przeguby sterowe. *W. Act.* 27, 40, *not.* »stawy stérów abo pańwie od stérów«. PRZEGUBNY, a, e, mogący być przegiętym; *Slav.* pregibljiv; *Rag.* prighibgliv; (*Carn.* gubne = fałdzisty), gelenkig. — Przegubny = PRZEGUBOWY, a, e, od przegubów, die Gelenke betreffend, Gelenk=. Ziele to oddala boleść po kościach i w członkach przegubnych dla naziębienia suchych żył. *Spicz.* 129.

PRZEGWAŁCIĆ *cz. dok.*, gwałtownie przełamać, mit Gewalt durchbrechen. Winszuje Leo Numie, iż zdołał przegwałcić miłość złośliwej królewnej. *Stas. Num.* 2, 40. przezwyciężyć.

'PRZEGWIZD, u, *m.*, przegwizdanie, wyśmiewanie; das Auspfeifen, Ausspotten. Erast mówi z przegwizdem.... *Teat.* 31. *b*, 99. PRZEGWIZDAĆ, *f.* przegwiżdże *cz. dok.*, Przegwizdywać *contin. frequ.*, przegwizduje *pr.*, wyśmiewać, wyszydzać; auspfeifen, verspotten. Coż to znaczy, Wc Pan mię przegwizdujesz! *Teat.* 6. *c*, 73. Znosić ustawiczne przycinki i przegwizdywania. *Teat.* 29, 23.

PRZEGZIĆ *cz. dok.*, [przegzić się, przeswywolić się, ausstoben 4]; n. p. Przeczby nie przegzić; *cur non stimuletur*? *Żebr. Ow.* 92. napędzić, przybość, anspornen.

PRZEHAJTOWAĆ *cz. dok.*, w hucie na popioł przepalić, *ob.* Hajtować, n. p. To wszystko wsypać w oszow, aby się przehajtowało należycie. *Torz.* 202. zu Asche brennen, in der Glashütte.

PRZEHANDLOWAĆ *cz. dok.*, handlując przebyć, przetrawić, przemarnować; durchhandeln, verhandeln, mit Handeln verbringen. Co on z pracą mężnie zagardłował, Toś ty niecnoto wszystko przehandlował. *Stryjk. Gon. h* 2.

PRZEHARDY, a, e, bardzo dumny, überstolz. Ufaj w swych siłach przehardy Wezyrze. *Kchow. Wied.* 30. *Chrośc. Ow.* 48.

PRZEHAROWAĆ, -ał, *f.* przeharuje *cz. dok.*, ciężką pracą przyciskać, przytrudzać, mit schweren Strapazen abmergeln. Nieprzywykłych nigdy do spoczynku Pracą wojenną przeharować myśli. *Chrośc. Luk.* 202.

PRZEHEBLOWAĆ *cz. dok.*, heblem przegładzić, durchhobeln; *Vind.* preglajati, pregladkuvati, preostrugati, zhesostrugati; *Ross.* перескоблить, перескабливать, проскоблить, проскабливать.

PRZEHUCZEĆ, *f.* przehuczy *cz. dok.*, Przehukać *niedok.*, hucząc przepędzić, mit Juchhe und Jauchzen hinbringen, durchjauchzen, durchjubeln. Przehuczeć całą noc. *Ld.* Godniejszy ciebie dziedzic, za stem kluczy Skryte winko przehuczy. *Hor.* 1, 269. *Nar.* — §. Przehuczeć kogo, przekrzyczeć, przegłuszyć, einen überschreyen. PRZEHULAĆ *cz. dok.*, (przehultaić. *Tr.*); *Boh.* proheyřjm; *Vind.* sakoludrati, sagnati, sapraviti, sashertuvati, sapianzhuvati; *Ross.* перегулять, прокуликать (cf. kulik), прогулять, прогуливать (= przespacerować), (перегуль hulanka); hulankami przemarnować, verprassen, verbuben, verbublen, verschwenden. Wszystkoście przehulali marnie. *Tręb. S. M.* 70. Jedna wam tylko na śmierć zostanie koszula, Pieniądze w ziemi rdza zje, abo kto przehula. *Pot. Pocz.* 162. Utratnicy ci wszystkę majętność przehulali. *Petr. Ek.* 92. *Kulig. Her.* 126.

*PRZEIMIENNOŚĆ, ści, *ż.*, słowo szkolne, *metonymia*. *Włod.*; *Slov.* dowtipilka.

PRZEINACZYĆ, *f.* przeinaczy *cz. dok.*; *Boh.* přeinačiti, přeonačiti, přeinačowati, zonačjm, zgipačim; *Vind.* preberniti, predrugiti, premeniti, prebrazhuvati; *Ross.* переиначить; przeobrażać, przemieniać na inakszy kształt, przekształcić; eine andre Gestalt geben, umformen. Oszust, jak chce, tak się przeinaczy. *Klon. Wor. praef.* Kogoby troska, kogoby zły czas nie przeinaczył! *Pot. Arg.* 257. On przeinaczył Rzymskie animusze. *Kras. W.* 80.

PRZEISTOCZYĆ, *PRZEISTNOCZYĆ *cz. dok.*, Przeistaczać, *Przeistnaczać, *Przeistnoczać *niedok.*, w inszą istotę przemieniać, przedzierzgać, przestwarzać; in ein anderes Wesen verwandeln, umschaffen; *Rag.* prisuejanstviti; *Eccl.* пресуществляю. W eucharystyi chléb ciałem, a wino krwią pańską się staje, i *przeistnacza, *transubstantiatur*. *Sak. Persp.* 14. W ciało istność chleba się *przeistnacza. *Pim. Kam.* 137. *ib.* 100. Odmieniła i przeistoczyła serce jego. *Teat.* 48, 19. Stan upada, gdy nagle jest przeistoczony. *Teat.* 45, 5, *Eccl.* иначествуемый. Przeistoczenie, czego w co, przemienienie istoty jednej rzeczy w istotę drugiej, *transubstantiatio*. *Cn. Th.*, *Eccl.* пресуществленіе. *Przeistnoczenie chleba i wina w ciało i w krew Chrystusową. *Smotr. Apol.* 21. *Smotr. Ex.* 49. PRZEISTOCZYCIEL, a, *m.*, istotę rzeczy przemieniający, der etwas wesentlich verwandelt, der Umschaffer. *Tr.* PRZEISTOCZYCIELKA, i, *fem.*

PRZEJĄĆ, *f.* przejmie *cz. dok.*, Przejmować *niedok.*; *Boh.* přegiti, přegmu, přegjmati; *Slov.* zaugjmam; *Sorab.* 1. pżewozmu; *Carn.* prejejnam, naprejjémlem; *Vind* perjet, prevjeti, prevjemati, povjeti, povjemati, zbriesvseti, prevseti, zbriesjemati, prejemati; *Croat.* prevzimlyem, prevzelszem; (prevzimlyemsze *insolesco*; prevzetnoszt *praesumptio*); *Ross.* перенять, перенимать, пронять, пройму, пронимаю, переемлю, перехватываю, (cf. прямый prosty, prawdziwy, szczéry, *ob.* Uprzejmy; проемъ dziura na wylot, преемничество następstwo, dziedzictwo; *Eccl.* преемлю, преемствую, прѣяти następuję, dziedziczę, предвнемлю *praeoccupo*, преятие, предпріятие *praesumptio*; преемание, преемство, бытие одного послѣ другаго); — 1) przejąć, wskroś przeniknąć, przebość, przebić, przechwycić, przeszyć; durchgreifen, durchfassen. Sokoł przejął kuropatwę szponą. *Tr.* — *Transl.* Przejąć mięso solą, pieprzem, dać mięsu przejść pieprzem, solą, przesolić, przepieprzyć; einziehen lassen, als das Salz ins Fleisch, einpökeln, einwürzen, einmachen. *Tr.* Ciasto drożdżami zbytnie przejęte, chléb czyni niesmacznym. *Syr.* 921. przesadzone, przepełnione drożdżami, zu sehr mit Hefen übersetzt. — *Aliter phys. et mor.* Przejąć, przeniknąć, przejść, durchdringen. Akwilon szponistym swym mrozem przejmie chudego kuryera w głębokiéj gdzie puszczy. *Tward. Wł.* 244. Już nieprzyjaciela obozowe nędze przejmowały i zgłodzony kraj na około. *Tward. W. D.* 2, 194. dokuczały, dały mu się w znaki, sie setzten ihm zu, (cf. dojąć komu). Z jadu się kąsał, i jako byk ryknął, Tak mu ból serce przejął i przeniknął. *P. Kchan. Jer.* 77; *idem apud Odym. Św.* 2 *H* 2. Ten widok przejął mię najżywiéj. *Stas. Num.* 2, 107. Z bojaźni zimne go przejmą poty. *Chrośc. Luk.* 2, 7. (poty na niego biją). Patrzy na trupy, a żal mu przez kości Przejmuje serce wielki przeraźliwy. *P. Kchan. Jer.* 252. Przejęty zostałem czułością, aż do gruntu serca. *Xiadz.* 46. Przejęty jestem tym do żywego. *Teat.* 52. *c*, 30. (wzruszony, gerührt). Mów ty za mnie, bo ja jestem tak zdziwiona, tak przejęta, że nie wiem, jak się mam wytłumaczyć. *Teat.* 38, 37. Przejęcie, tkliwość, czułość, poruszenie; die Rührung, völlige Durchdrungenheit des Herzens. O boże, co za radość, jak słodkie przejęcie! *Niemc. P. P.* 40. Całuje ręce jej z przejęciem. *ib.* 82, (cf. zachwycenie, Entzücken). — §. Przejmuję kogo, porozumiewam, zrozumiewam. *Cn. Th.* przenikam, przewiduję; einen durchdringen, durchsehen, ihn ganz verstehen. — §. Ogar zająca przejął, ślad znalazł, das Wild auswittern, aufspühren, (von den Jagdhunden). Przejemca pies, opowiada zająca, że był tam, gdzie go przejął. *Ostror. Myśl.* 29. Nie tak się łania od wyżłów przejęta Porywa prędko,

jak on skoczył do pasterki. *Zab.* 13, 423. *Zabł.* Gdzie szukać będę Melampa wiernego, Gdzie trop przejmować kochanka wiernego? *Past. Fid.* 81. Opinia to heretycka wszędzie w błędzie przejęta, i o szwank przyprawiona. *Salin.* 2, 484. (wytropiona). — 2) Przejąć, przychwycić, brać zkąd na insze miejsce; wo anders hin nehmen, übernehmen. Kowalski, gdy mu prawą rękę ucięto, w lewą chorągiew' przejął. *Kniaź. Poez.* 1, 148. przemienił z ręki w rękę, er nahm die Fahne in die linke Hand. Jako dłużnik mógł przejąć dług, wypłacić go za kogo innego .... *Mon.* 76, 134. Służących nie godzi się ani słowy, ani darami, przekupować lub przejmować, ażeby panów opuścili, do których z swéj dobréj woli przystąpili. *Kucz. Kat.* 3, 220. — §. Przejąć drogę, komunikacyą = przeciąć, den Weg abschneiden, verrennen. Nieprzyjaciel przejął drogi na zabronienie żywności. *Tr.* Nie czekając tego gościa u siebie, przejmujcie mu drogę w Multanach. *Psalmod.* 44. Gdym te słowa, i inszych wiele mówił, przejął mi rzecz Xiądz Wergeryusz. *Baz. Hst.* 98. przerwał, er unterbrach mich im Sprechen. — *Fig.* Sen u nas częste przejmują pacierze. *Pot. Arg.* 772. przeplatają, przegradzają; durchkreuzen, unterbrechen. — §. Przejąć listy etc.; *Ross.* перейматъ; capnąć, Briefe ꝛc. auffangen. Przejąłem straszny list od William'sa do ciotki pisany. *Teat.* 4, 34. — *Similit.* Co w tych więzieniach mówiono, rozlegało się wyraźnie w jednym gabinecie, gdzie się tyran zasadzał, aby przejąć rozmowę. *Pam.* 83, 2, 286. Nieprzystojna zaprawdę lubo dla gładkości, Lub dla posagu, cudze przejmować miłości. *Simon. Siel.* 42. Od zbójców na drodze przejęci, do Sulli uciekli się. *Pilch. Sall.* — §. Przejąć co od kogo, nawyknąć, przechwycić; sich zu eigen machen, erlernen von jemanden, von ihm eine Wissenschaft überkommen. Od Tymeusza naukę Pytagoresową Platon przejął. *Warg. Wal.* 275. Ja, mówi Leszek, słusznością samą władzę moję kierować, od ojca i przodków moich przejąłem; *didici. Krom.* 212. Witołd u Krzyżaków przemieszkiwając rządów gospodarskich i języka Niemieckiego po części przejął: *ex parte didicit. Krom.* 414. Horacy pierwszy na Łacińskiéj trzcinie Alceja przejął bardon złotoruchy. *Hor.* 2, 200. *Kniaź.* Jeśli zwiedzi obce kraje, Niech przejmuje ich cnoty, nie śmieszne zwyczaje. *Niemc. P. P.* 21. Przejmujemy tych obyczaje, z któremi obcujemy. *Pilch. Sen. gn.* 294. *Zabł. Roz.* 70. — §. Aktor powinien tak przejąć ton, gesta, ruszenie, wiekowi, stanowi, okolicznościom, w których się w sztuce znajduje, przyzwoite, żeby spektator omamiony aktora wcale zapomniał, a o osobie tylko udanéj myślał. *Teat.* 24, 80. *Czart.* (na siebie wziąć). Przejąwszy na się postać wspaniałą, czcze płody myśli swoich udają za prawidła rzetelne. *Teat.* 26. *c*, 124. (pożyczywszy zkąd inąd takiéj postaci, von woher erborgen). — §. Lekarz nieuk samym tylko przejętym zwyczajem léczy, *empiricus medicus. Krom.* 782. (podług tego, co od drugich słyszał; podług podania). — 3*) Przejąć, zbytecznie wziąć, przebrać; zu viel nehmen, über die Maße nehmen. *Hyperbole*, przejęcie, przewzięcie, gdy przejmujemy rzecz słowy nad miarę i nad podobieństwo, to jest, albo nazbyt wielką abo nazbyt małą. *Mącz.* (przesada). Nigdy się nie przejęło abo przebrało zacnych panów. *Mącz.* (najduje ich jeszcze).

PRZEJADAĆ, *ob.* Przejeść.

PRZEJĄKNĄĆ, *f.* przejąknie *cz. jedntl.*, Przejąkać *niedok.*, jąkając przemówić, hervorstottern, herausstottern. Ah ah! przejąknie, o jak serce we mnie bije. *Przyb. Ab.* 167. Przejąkał prośbę język mój zdrętwiały. *ib.* 110. PRZEJĄKNĄĆ się *recipr.* potknąć się w wymawianiu, anstoßen, stottern. Aż do Kazimierza W. jeśliby się kto w przysiędze słowem potknął, abo też i przejąknął, od sprawy odpadał. *Krom.* 352.

PRZEJAŚNIĆ kogo *cz. dok.*, jasnością przejść, celować, an Helle und Glanz übertreffen. Nieogarniona wielkość boża, nieprzejaśniony majestat, nieprzemożona możność. *Gorn. Sen.* 515. nie mogący być jasnością celowany, unübertrefflich im Glanze. PRZEJAŚNIEĆ się *recipr. dok.*, Przejaśniewać się *niedok.*, wypogadzać się; *Ross.* прогалиться, sich aufheitern. Po prędkim *dżdzie rado się pięknie przejaśniewa. *Rej. Wiz.* 142 *b.* PRZEJASNY, a, e, bardzo jasny, überhell. Uryel powracał na przejasnym promieniu. *Przyb. Milt.* 122. *et* 45.

PRZEJAZD, u, *m.*; *Boh.* průgezd; *Sorab.* 1. pžeyedz; *Vind.* prepel, prepelanje, zhrespelanje, skuspopotuvanje; *Ross.* проѣздъ, переѣздъ, переѣздка; a) miejsce, którędy przejeżdżają. *Cn. Th.* der Durchweg, die Durchfahrt. Przejazd czynię = miejsce otwieram. *ib.* Przejazd mający, *ob.* Przebyty. — b) *Actio:* Przejazd, jazda przez co, przejechanie; das Durchfahren, die Durchfahrt. PRZEJAZDOWY, a, e, od przejazdu, Durchfahrts =. Przejazdowa ulica. *N. Pam.* 8, 139. PRZEJAŻDŻKA, i, *ż.*, *Przejaszczka (*Cn. Th.*), przejeżdżanie się na koniu lub pojazdem; *Boh.* progjžka; *Vind.* sprehaina voshnja, voshnu sprehajanje, die Spazierfahrt, der Spaziertritt. Stanie za limonią i za kapary ona wdzięczna *przejeżdżka z miłym towarzystwem. *Rej. Zw.* 26.

PRZEJECHAĆ, *f.* przejedzie, przejadę *intr. dok.*, Przejeżdżać *niedok.*; *Boh.* přegeti, pregjždeti, progeti, progel, progjždeti, předgeti, předgjždeti; *Sorab.* 1. pžeyedu; *Vind.* skusjesditi, prejesditi, prejesduvati, zhrespelati, prepelati, prebroditi, skuspopotuvati, priedjesditi; *Croat.* prejahati; *Rag.* projahati, projezditi; *Bosn.* projahati, procchi jascjucchi; *Ross.* переѣхать, переѣжжать, проѣздить, проѣзжать, проѣхать; a) przejeżdżać przez jakie miejsce wozem, koniem, wodą; durchfahren, durchreiten, durchreisen. Przejeżdżać nawą = przepływać. — Gdy nie można przejechać, trzeba objechać. *Fredr. Ad.* 104. Przejeżdżający; *Vind.* skuspopotuvauz, ein Durchreisender. — b) Przejechać przez kogo, einen überfahren, überreiten. O włos dziada nie przejechał. *Zab.* 16, 75. *Węg.* — *Fig.* Gęba srogim od ucha przejechana ciosem. *Pot. Jow.* 30. (przeorana, przecięta). Helops przez skroń na wylot przejechany spisem; *fixus jaculo. Żebr. Ow.* 304. Których posłyszeli wykraczających w mowie przeciw winnemu uszanowaniu majestatu, gęby takowym pałaszami przejeżdżali. *Mon.* 73, 388. — c) Przejeżdżać, przemijać jadąc, jechać mimo, płynąć mimo; *Vind.* mimupelati, vorbeyfahren, vorbey reiten, vorbey schiffen, umfahren, umreiten,

umschiffen. Wałami uniesiony, rano po lewej ręce Brytanią już przejechaną ujrzał. *Warg. Cez.* 98. Cło, myto przejechać, przemycić, den Zoll verfahren. — d) Przejeżdżać konia. *Teat.* 15. *c*, 23. ujeżdżać, ein Pferd zureiten. Stangret konia przejeżdżać pojechał. *Teat.* 4. *b*, 76. — Przejeżdżać konia, na koniu się przejeżdżać, auf dem Pferde herum reiten. Kupiec konia przejeżdżał i próbował. *Szczerb. Sax.* 180. — Przejeżdżać konia zbytnie, nad siły jego, ein Pferd im Reiten oder Fahren übertreiben. Koniowi zbytnią jazdą zbiegałemu i przejechałemu, zielem tym nogi nacierać. *Syr.* 990. — §. Przejeżdżać pieniądze, jazdami przemarnować; *Ross.* прокатать, прокатывать, verfahren, verreiten, verreisen, verthun durch Fahren, Reiten, Reisen. PRZEJEŻDŻAĆ się *recipr.*, jeździć sobie i tam i sam, herum fahren, herum reiten, spazieren fahren. Na koniach Angielskich przejeżdżali się. *Teat.* 19. *b*, 3. Abo się na koniu przejeżdża, abo na barce po morzu. *Star. Dw.* 40. Czas piękny, może i pan się przejedzie. *Teat.* 47. *b A* 4.

PRZEJĘCIE, *ob.* Przejąć.

PRZEJEDNAĆ, *f.* przejedna *cz. dok.*, Przejednywać *cont. et frequ.*, pojednać, pogodzić; wieder versöhnen, ausgleichen, vertragen; *Sorab.* 1. wuyednem, (cf. wyjednać). Przejednał nam on srogi gniew jego. *Rej. Post. C* 4. Przejednałam twe serce, niechże jeszcze i twój rozum przekonam. *Teat.* 38, 142. Obrazić łacno, przejednać trudno. *Cn. Ad.* 755. *Warg. Wal.* 261. Nieprzejednany, nie do przejednania, unversöhnlich. Tajemnicę wydać, przez nogę rzucić, na poczciwość się targnąć, nieprzejednane rzeczy. *Rys. Ad.* 68. Swiatopełk, żeby Prusaków przeciw Krzyżakom nieprzejednanie zawaśnić mógł, namówił ich, aby wiarę chrześciańską odrzucili, (*irreconciliabiles*). *Krom.* 231. — §. Zbigniew zeznawa swój i przejednywa występek; *agnoscit et deprecatur. Krom.* 144. przeprasza, er bittet sein Vergehen ab. — §. Posłowie od Rzeskich książąt przyjechali, którzy Gdańszczanom u króla przejednali, tak iż je król do łaski przyjął. *Biel.* 692. króla Gdańszczanom przejednali, sie söhnten den König mit den Danzigern aus. — §. Przejednać komu co u kogo = wyjednać mu, wyrobić mu; einem etwas bey jemanden ausmachen, auswirken. Beneficya uproszone bez liczby, także przejednane łaski ludziom narodu rozmaitego, świadczą, wiele on u ojca ś. znaczył. *Warg. Wal.* 307.

PRZEJĘKAĆ *cz. dok.*, Przejęknąć *jednt.*, jęcząc przetrwać, durchwimmern, durchstöhnen; *Ross.* простонать, проохать.

PRZEJEM, *G.* przejmu, *m.*; *Vind.* prejema, zhresjema; *Ross.* переемъ, переимка; zapłata za przejęcie zbiega, das Auffangegeld, die Belohnung für das Auffangen eines Flüchtigen. Jeśliby czyja czeladź uciekła, a ten u kogo uciecze, zapowiedziawszy z jakiego przejmu, i goniąc za nią, u kogoby ją nalazł, tedy ma temu przejem dać, z czego będzie pierwej zapowiadał; a czeladź swą do siebie wziąć, nad przejem nic więcej nie dając. *Stat. Lit.* 384. PRZEJEMCA, y, *m.*, który co przejmuje: der Aufgreifer, Auffasser; *Boh* přegimač; *Ross* переемщикъ, переимщикъ. Przejemca, albo łowca, pies, który opowiada zająca, że był tam, gdzie go przejął, i zwoływa towarzystwa, aby go z nim szukali. *Ostror. Myśl.* 29. Przejemca Pamfag za sarną puści się śladem. *Kchow.* 323. Oniby i z Cerbera przejemcę uczynili. *Rej. Wiz.* 162. *PRZEJEMNY, a, e, do przejęcia, mogący być przejętym, durchfassbar, durchgreifbar; (*Eccl.* непреемный nieustanny).

PRZEJEŚĆ, przejadł, *f.* przeje *cz. dok.*, Przejadać *contin.*; *Boh.* přegisti, přegedl, progesti, progedl; *Slov.* progjsti; *Vind.* prejesti, skufsjesti, skusjeduvati, sajeduvati, sajesti, priedjesti; *Ross.* проѣсть, проѣдать, переѣсть, переѣдать; *Eccl.* преядаю; a) przegryzać, przekąsać, przegłodać; durchfressen, durchnagen. Robacy drzewo przejadają, aż do drzenia. *Cresc.* 444. Urodziła pospołu i węża i dziecię, który wąż przejadł ono dziecię aż do wnętrza, tak że dziecię było umarłe, a wąż żywy. *Biel. Św.* 255. Arszenik wygryza tak mocno, że żelaza przejada. *Urzęd.* 404. Miejsce przejedzone *Ross.* проѣдина. Przejadający *Ross.* проѣдчивый. — b) Przejeść, trochę podjeść sobie, przekąsać; etwas weniges zu sich nehmen, genießen. Choć chleba tylko z masłem, koło kominka usiadłszy, przejadł. *Teat.* 22. *b*, 12. — c) Przejeść co, zjeść zupełnie; aufessen, gänzlich verzehren. Do jedzenia każdy dzień tak wiele więźniom dają, że tego sami przejeść nie mogą, i straży się dosyć dostanie. *Star. Dw.* 20. sie können nicht alles bezwingen. Pan Izraelitom tak wiele przepiórek przypędził, iż ich przejeść nie mogli. *Sk. Żyw.* 1, 333. Miał wszystkie narody przejeść, a w swoje ciało obrócić. *Hrbst. Art.* 130. — §. Przejeść pieniądze, majątek, jedzeniem przemarnować, przetrawić, przedystylować; sein Vermögen verfressen, verzehren. Kaligula 10 milionów jednego dnia przejadł. *Ossol. Sen.* 14. Przejadło się, *Passive* przemarnowało się, man hats verfressen. PRZEJEŚĆ się, *rec.*, a) obeżreć się, przebrać miarę w jedzeniu; *Boh.* přegjst se; *Vind.* prejesti fe, preshreti fe; *Bosn.* prijstise; *Rag.* prijestise, prijêdatise, zu viel essen, sich übernehmen. Liczne choroby z przejedzenia się pochodzą. *Perz. Lek.* 75. — b) *Aliter:* Przejeść się komu, obmierznąć komu, einem zum Ekel werden. I cukier się przeje. *Żegl. Ad.* 91. (*Slov.* Čo sa wzdicki ge, to sa prege; co się zawsze je, to się przeje). Już dla ciebie żadna uciecha nie jest nowa, owszem wszystkie się tobie przejadły i zbrzydły. *Pilch. Sen. list.* 2, 269. Strzeż się, aby nietylko nie obmierzło twoje towarzystwo, ale też aby się ani przejadło nigdy. *Gorn. Dw.* 137.

PRZEJĘTY, *ob.* Przejąć, cf. przejemny

PRZEJEŻDŻAĆ, *ob.* Przejechać PRZEJEZDNY, *PRZEJEŻDŻY, a, e, przejeżdżający, mimo jadący vorbeyreisend; *Ross.* проѣзжий, проѣздный; (*Eccl.* проѣзжая граммата rekomendacyjny list). Myto od przejezdnych ludzi. *Stat. Lit.* 29. Nowe drogi mają być położone, nie ku krzywdzie ludziom *przejeżdżym, ale co może być najprościej. *Stat. Lit.* 29. — §. Przejezdny, gdzie przejechać można; *Sorab.* 1. pžeyezdně *vadosus.* Szukali go po nieprzejezdnych puszczach. *Banial. C* 2 *b.* PRZEJEŻDŻACZ, a, *m*, który się przejeżdża, der Herumreiter, Herumfahrer. *Tr.* Przejeżdżacz koni, ujeżdżacz, der Bereiter; (*Vind.* predjesdez = forvś). *PRZEJEŻDŻKA, *ob.* Przejażdżka.

PRZEJMA, y, *ż.*, przejmowanie, przejęcie, przecięcie, prze-

rwanie; das Abschneiden, z. B. der Passage, des Passes. Krél przejmę pasu swoim przekazywa. *Chrośc. Luk.* 2, 7. Grożą nieprzyjacielowi przejmą pasów. *ib.* 277. — §. Na przejmy, w przejmy = na przemian, na przemiany, przemieniając, przejmując jedno drugim; abwechselnd, wechselsweise; (*Boh* příjmý *rectus*, prosty; *Eccl.* прямый naprzeciwko leżący), W przejmy nucić, *alterna. Nog. Wirg.* 501. Muzyka w przejmy grała, w przejmy z dział palili. *Banial. O.* W przejmy pieśni, muzyka w przejmy głośno grała. *Simon. Siel.* 117. Albo milczą, albo gdy wyjawić nie śmieją, Gęste tylko z litości łzy na przejmy leją. *Ustrz. Klaud.* 60. *Ustrz. Troi.* 59. Miał Argus sto w głowie ok; dwie a dwie sypiały się w przejmy; *suis vicibus. Żebr. Ow.* 21. (kolejno). Krew' na przejmy szaleńcy leją. *Min. Ryt.* 3, 78. Przemoc ze słabością, chodząc koleją między Saskim a Słowiańskim orężem, niosła w przyjmy za sobą jak dorywczą tylko zwierzchność, tak śliskie poddaństwo. *Nar. Hst.* 2, 222. PRZEJMACZ, a, *m.*, co przejmuje jaką rzecz. *Włod.*, *interceptor*, der Auffanger, Aufhascher; *Ross.* преятникъ, преемникъ, (*Ross. et Eccl.* прѣемьникъ dziedzic). PRZEJMOWAĆ, PRZEJMUJE, *ob.* Przejąć.

PRZEJRZEĆ, *PRZEJŻRZEĆ, *PRZEŹRZEĆ, przejrzał, *f.* przejrze *cz. dok.*, Przezierać *contin.*, PRZEGLĄDNĄĆ *jedntl.*, Przeglądać *contin.*, Przeględywać *frequ.*, przegléduje *pr.*; *Boh.* přeřiti, přehlidnauti, přehližeti, přehlidati, přehladati, přehledawati, přehledowati, prohlidnauti, prohlidati, prohljžeti; *Slov.* přehljdám; *Sorab.* 1. přehladam, pželadam, hladam pžez; *Vind.* pregledat, resgledat, skusgledati; *Croat.* preglédam, previgújem; *Dal.* priuzirem; *Rag.* prozretti, prozîrati, proglêdati, priglêdati; *Bosn.* prizirati, prigledati, progledati; *Ross.* прозрить, прозирать, проглядѣть, проглядывать, переглядѣть, переглядывать, созерцать, (cf. zwierciadło); — §. a) *penetrand.* wzrokiem przeniknąć, durchschauen, durchsehen, durch etwas sehen. Wzrok ten przejrzy i niebo i ziemię, a wszystko jaśnie widzi. *Rej. Ap.* 14. Bóg przejrzy aż do wnętrzności każdego człowieka. *Rej. Ap.* 42. Odważył się wewnętrzne skrytości przezierać, I ozdobne maszkarki z ludzi złych pozdzierać. *Hor. Sat.* 153. *Ellipt.* Przejrzeć dach, kamień, śkło etc., *sc.* można, abo daje się, *perlucet. Cn. Th.* 863, man kann durchsehen. Przejrzeć żołnierze na murze w koło stojące; *interlucet corona rara viris, rara muros cinxere corona. Cn. Th.* 863. Przejrzeć go na obie strony. *Cn. Ad.* 70. (jeno go skóra, a kości; chudy). — §. Przeglądać bacznie, wskroś oglądać, przepatrzać, *Croat.* pregledavati; *Ross.* пересмотрѣть, пересматривать, просмотрѣть, просматривать; (пересмотръ rewizya), aufmerksam durchsehen. Listy te mają być z pilnością oględowane, i ku światłu przeglądane, jeśli co nie skrobano. *Szczerb. Sax.* 213. To są śpiegowie; a przyszli *przeględać naszę ziemię. 1 *Leop. Joz.* 2, 3. Chociaż widzialne rzeczy nie wymagały dowodów; przecięż dla większego przekonania, chciałem je przeglądać i ozierać. *Xiądz.* 270. Księgi swoje, które był napisał, znowu przeglądał i poprawował. *Sk. Żyw.* 1, 297. Bawił w postronnych krainach dla przejrzenia spraw rycerskich. *Papr. Ryc.* 9. Ten wódz, pogromca Troi, przebył wielkie wody, Przejrzał zwyczaje ludzi, i różne narody. *N. Pam.* 13, 119. Przeglądywał rady, jakimby sposobem wojsko skupić. *Warg. Cez.* 179. (roztrząsał, rozbierał, bacznie rozważał, przepatrzał). Na ten czas zhańbion nie będę, gdy pilnie przeglądnę wszystkie przykazania twoje. 1 *Leop. Ps.* 118, 6. (gdy przebaczę. 3 *Leop.*, gdy pilnie będę uważał). Przejrzenie *Boh.* prohled, prohlednutj. — W zwierciedle się przeglądać. *Teat.* 35. *c*, 6. sich im Spiegel besehen. Przezierać się w zwierciedle. *Jabł. Ez.* 157. Nie zwierciadło winno, że przeglądający się szpetny; ale szpetność, że się źle wydaje. *Mon.* 72, 342. — *Fig.* Nie wierz sam sobie, doświadczaj siebie, różnie się przeglądaj. *Pilch. Sen. list.* 121. Nim kogo do urzędu przyjąć, trzeba się w nim przejrzeć. *Lub. Roz.* 26. Podaj mi rejestra, muszę je przejrzeć. *Teat.* 19. *b*, 48. (przebiedz). Daj mi ten regestr, co go przejrzę. *Teat.* 7, 39. — §. b) *Neutr.* Przegląda co = daje się widzieć, wygląda, przebija się; es schaut hervor, läßt sich sehen, schimmert durch. W środku gaju przeziera kościoł. *Stas. Num.* 1, 5. Srebro takie na wytarciu miedzią przegląda. *Złot. A* 3. — §. c) Przejrzeć, wzrokiem donieść, dosiądz do końca; völlig übersehen, alles bis zum Ende überschauen. Panowie świata tego daleko wzrokiem nie przeglądują, a ledwie to, co przed niemi jest, widzieć mogą. *Żarn. Post.* 2. Jezus ostrością wzroku boskiego swego wszystek świat przegląda, i co się gdzie dzieje widzi. *Żarn. Post.* 2. Ztamtąd przegląda sobie swoje potrzeby, a z daleka oczy jego widzą. 1 *Leop. Job.* 39, 32. Na górze z niemi siadłszy nieprzejrzaną Obaczył rzeszę, która szła do niego. *Odym. Św. D d* 3. nie do przejrzenia, unübersehbar. Było ich tak wiele, że ich okiem przejrzeć nie mogli. *Biel.* 658. — §. d) Przejrzeć, wzrokiem czyli okiem przenieść, nie chcieć widzieć, przeoczyć; übersehen, nicht sehen, nicht sehen wollen. Ujrzyszli osła brata swego, a on padł na drodze, nie *przeźrzysz go, ale mu go pomożesz dźwignąć. 1 *Leop. Deut.* 22, 4. (nie przeniesiesz go okiem. 3 *Leop.*). Darmo się modlisz, gdy przeglądasz brata, Co woła rata. *Groch. W.* 565. Boże, nie przeględniesz mnie miłosierdziem swoim. *Czachr. Tr. B* 2. A więc i głupi przeglądali mię, a gdym od nich odszedł, natrząsali się ze mnie. 1 *Leop. Job.* 19, 18. (pogardzali mną. *Bibl. Gd.*). Nie będzie poruszony, aż przejźrzy a wzgardzi nieprzyjacioły swoje. 1 *Leop. Ps.* 111, 8, (*Ross.* презирать, презрѣть pogardzić, презорство pogarda, презорливый pogardzający, презиратель, презритель wzgardziciel: *Eccl.* прѣзорьствовати pogardzić, презирательный, презрительный pogardliwy, презирательство, презираніе, прѣзрѣніе pogarda, прѣзорьникъ wzgardziciel, *ob.* Przenosić kogo okiem). — §. *Alter:* Przeglądać co komu, przebaczać, przez szpary patrzać; einem etwas übersehen, verzeihen, *Vind.* preglédat, skus perste gledati, sanesti; *Carn.* preględam, persanâsham; *Ross.* норовить, норовлю, понаровить, (cf. narowić). Wiele jest rzeczy, które czasem panowie przeględać muszą, a wiele mimo się puszczać, jakoby nie widzieli, ani słyszeli. *Kosz. Lor.* 169 *b.* Ojcowie popędliwi nic prawie dzieciom swym przejrzeć a prze-

puścić nie chcą. *Glicz. Wych. G* 3 *b.* Złości królewskie przez palce przeglądać. *Wiśn.* 149. Dla onéj łaski, którą przeciw ojcu miał, wycierpiewał a przezierał jego niedobre obyczaje. *Eraz. Jęz. L* 2. Sędzia powinien żadnemu nic nie przeglądać, za żadną przyjaźnią albo darem. *Sax. Porz.* 29. Jako nowicyuszowi, dopiero wiarę biorącemu, *przejźrzał mu, że w bożnicę pogańską wchodził. *Sk. Żyw.* 2, 229. Telefowi Achill zagniewany przejrzał. *Lib. Hor.* 123. Bóg przegląda naszych wszeteczności. *Kanc. Gd.* 196. Pan śmiercią swą zjednał, aby nam bóg przeglądał występki nasze. *Żarn. Post.* 3, 593 *b.* Boże bądź mi miłościwy, a przejrzyj nędznemu człowieczeństwu mojemu. *Rej. Post. F* 5. Na miejsce tych słów, niech ci *przeźrzy bóg, mówimy, niech ci odpuści. *Kucz. Kat.* 2, 586. Bacząc na nasze krewkości, przeglądajmy bliźnim naszym. *Sekl.* 27. Urzędy długo te rozboje przeglądały. *Sk. Dz.* 388. Raczéj dobre czyny w niepamięć puszczać, niżli zbrodnie przeglądać. *Pilch. Sall.* 175. Wolał uchybienia ich przejrzeć raczej do czasu, aniżeli do zajątrzenia ich przywieść. *Kłok. Turk.* 73. *Sk. Dz.* 1071. Państwom szkodliwe bywa przejrzenie występku. *Gost. Gor.* 124. Mały grzech na śmierć sądzą, śmiertelny przeglądają. *Pot. Pocz.* 581. Możniejszych wady przejrzeć lepiej. *Cn. Ad.* 522. Przeglądanie komu, *Carn.* prêglèd, spregled; *Vind.* pregled, saneſhik; *Ross.* понoровка. Przeglądający drugiemu, *Carn.* pregledavz; *Ross.* поноровщикъ, поноровникъ. — §. e) Przeglądać, przejrzeć, *ex abrupto*, zacząć widzieć, wzrok brać; *Bosn.* progledati, otvorit oeci, sehend werden, zu sehen anfangen. Szczenięta do 20 dni prawie nie przeglądają. *Cresc.* 569. Pytał Jezus ślepego, co chcesz? a on odpowiedział: panie, abym przejrzał! a Jezus mu rzekł: przejrzyj! i natychmiast przejrzał. *Sk. Kaz.* 101. Ślepi przeglądają, a chromi chodzą. *Budn. Math.* 11, 5. *Sk. Żyw.* 298. *Smalc.* 62. Włodzimierz natychmiast pozbywszy ślepoty, *przejźrzał. *Pim. Kam.* 351. W tym dopiero wieku, z błędliwego przejrzeliśmy zdania. *Mon.* 69, 1056. (łuszczka nam z oczu spadła). — §. f) Przeglądać, przepatrzać, przewidzieć co przyszłego, *Rag.* priduzritti; *Bosn.* prieuzritti, prieviditi; *Croat.* previgyújem; *Dal.* priuzirem; *Eccl.* прѣдъзрѣти, voraussehen, vorher sehen. Ociec ich z najbieglejszych pierwszy był wieszczbiarzy. Przeglądając w przyszłości, co się synom zdarzy. *Dmoch. Il.* 288. Mądry Polidam pierwszy swe zdanie otwiera, On przeszłe rzeczy widzi, on przyszłe przeziera. *ib.* 2, 172. Należy na opatrznego pana przeszłych rzeczy pamięć mając, pilno przeglądać przyszłe. *Herb. Stat.* 99. Proszę cię, jeśli rozumem dochodzisz I przyszłe rzeczy przeglądasz z daleka.... *P. Kchan. Jer.* 256. Te rzeczy, których się ani domniemawać była łatwa, jaśnie przezierał. *Birk. Dom.* 92. Niebieskie rzeczy od nas przez wiarę bywają przeglądane. *W. Post. W.* 416. Przypadki przejrzane, Lżejsze niż niespodziane. *Cn. Ad.* 975. Lżejszy cios wcześnie przejrzany. *Ossol. Sen.* 54. Nieprzewidziano, nieprzewidzianie *Eccl.* непредзрѣнъ. — §. Bóg przegląda, przeziera, *praedestinat*, przeznacza; Gott bestimmt vorher, prädestinirt; *Ross.* предъопредѣлить, предъопредѣлять, предположить, предполагать; *Eccl.* преднарицати, прѣдънарещи, предъизбрать, предъизбирать. Ociec niebieski tak raczył przejrzeć narodzenie syna swego. *Rej. Post. C* 5 *ib. x* 5. Bóg swoich, które na chwałę swoję przejrzał, policzył, i takie o nich obmyślanie jeszcze przed stworzeniem czynił; bo z tym idzie każde przejrzenie boże, iż ten, który jest do zbawienia przejrzany i wybrany, i któremu tam zgotowano chwałę wieczną, bez należytych śrzodków być nie ma. *Sk. Kaz.* 588. *ib.* 589. Bóg na zbawienie nas *przejźrzał. *Wróbl.* 73. Przejrzany, *Boh.* předřjzený; *Eccl.* предъучиненный, прежде уставленный, опредѣленный. Przejrzenie, przeznaczenie pańskie, *Boh.* předzwédénj; *Vind.* boshje sklenenje, boshjè poſlanje, povstava; *Ross.* передъопредѣленіе, перебивка, судьба, судьбина; *Eccl.* предъизбираніе, предъизбраніе, богосмотреніе. Przejrzenie pańskie, *praedestinatio*, iż się człowiek nędzny z onej raz nadanej onym różnym planetom mocy rodzi, abo zły, abo dobry. *Rej. Zw.* 3. Przejrzenie boskie przewidziało przed wieki los każdego człowieka w szczególności. *Mon.* 70, 807. Przejrzenie pańskie nikogo nie minie. *Paszk. Dz.* 104, *praedestinatio. Sk. Dz.* 800. *Ego praedestinationem mallem reddere*, sporządzenie, *nam* przejrzenie *est praevisio verbo novato. Cn. Th.* 863. Niechże się dopełnią skutkiem przejźrzane wyroki. *Teat.* 6. *b*, 61. Powiedz co nieba Azyi przejrzały, Jaki te wojny koniec będą miały! *P. Kchan. Jer.* 256. Na wybawienie Izraelitów przejrzał im bóg dziwnego mocarza Samsona. *Sk. Żyw.* 2, 1. *PRZEŹRZALNY, a, e, przeźroczysty, przejźrzysty, przez co przejrzeć można, durchsichtig. Utwierdzenie cieczy przejźrzalnej, żywiołowej, wchodzącej w skład rzeczy. *Przyb. Milt.* 220. (t. j. powietrza). PRZEJŹRZAŁOŚĆ, ści, *ż.*, przezorność, opatrzność, die Vorsichtigkeit. Gdyby rządcy państw czujną zawżdy baczność na wszystko i przejrzałość mieli, pomyślniejby się rzeczy szykowały. *Pilch. Sall.* 3. PRZEJŹRZAŁY, a, e, — le *adverb.*, (*distng.* przeźrzeć, przeźrzały), a) postrzegły, którego może postrzedz, przejrzeć; sich voraus wahrnehmen lassend, wahrnehmbar. *Cn. Th.* 863. — b) *Active:* Przejźrzały, przewidujący, przeglądający i opatrujący przyszłość, przezorny, *Eccl.* преразумникъ, который на предъ о комъ промышляетъ, предвидитъ, voraussehend, vorsorgend, für die Zukunft bedacht. Bóg jest przyszłych rzeczy tak przejrzały, iż je przytomne sobie wystawuje. *Leszcz. H. S.* 359. Gdzie mądry architekt przejrzałą na wszystkie części gmachu utrzymuje dyrekcyą, tam pewnie stanąćby musiała okazała budowa. *Pilch. Sen. list. pr.* Już to wszystko jam wcześnie uprzedził, I przejrzałą rozwagą zbadał i wyśledził. *ib.* 2, 257. Zbyt bystro przejrzały ekonom. *Teat.* 19, 12. Mądry jest, przejrzały, i ma na pogotowiu radę. *Pilch. Sen. list.* 99. Przejrzały statysta. *Mon.* 65, 505. Nikt nie jest tak na wszystkie strony przejrzały, któregoby czułość czasem z stanowiska swego nie zeszła. *Pilch. Sen. gn.* 342. *PRZEJŹRZENIEC, ńca, *m.*, który jest przejrzanym, przeznaczonym; der Vorherbestimmte, Auserſehene. Czemuż się też ty królu, będąc członkiem bożym, przejźrzeńcem, powołańcem jego, masz się lada o co frasować? *Weresz.*

Reg. 156. PRZEJRZYSTOŚĆ, *PRZEŹRZYSTOŚĆ, ści, *ż.*, PRZEZROCZYSTOŚĆ, ści, *ż.*; *Slov.* prohljdnost; *Sorab.* 1. pżewidżecżnoſcż; *Vind.* skusvidlivost, skusſvietlobnost; *Rag.* prozirnost; *Ross.* прозрачность; klar, jasność przez którą przejrzeć można, die Durchsichtigkeit. Starzy przez Dyanę rozumieli światłość a *przeźrzystość powietrza. *Cresc.* 109. PRZEJRZYSTY, *PRZEJŹRZYSTY, PRZEŹROCZYSTY, a, e, PRZEJRZYSTO, PRZEŹROCZYSTO *adverb.*; (*Boh.* prozračný *sublustris*); *Boh.* prohledacy; *Sorab.* 1. pżezwidżeczné, pżeszwetwé, pżczszwetwużki; *Carn.* skussvitle; *Vind.* skusvidliu, skusſvietloben; *Rag.* prozirni, prozranenì; *Bosn.* prosjatni, kros koga se mosge viditi il sjati; *Croat.* prekvidni; *Ross.* прозрачный; *Eccl.* проявленный; a) klarowny do przejźrzenia, przez co przejrzeć można, durchsichtig. Rzecz przeźroczysta, od której się żadne promienie nie odbijają, ale wszystkie przez nią przechodzą, n. p. powietrze, gdy wolne jest od waporów, przeto go nie widziemy. *Boh. Prog.* 89. *Sak. Probl.* 37. Kamień kryzolit przeźrzysty, złotéj barwy, ma w sobie niejakie pałające iskry. *Spicz.* 100. Róg przeźrzysty. *ib.* 204. Skło, gdy nie przeźroczyste, jest ślepe. *Torz.* 234. Nie potrzeba zwierciadła w przezroczystym stoku. *Kchow.* 90. Przy wodach przejrzystych. *Auszp.* 106, (*ob.* Przezorny). Już stracił miesiąc swą jasność nabytą, Cieniem się pokrył bladością *przejrzytą. *Auszp.* 35. Mrokiem Zeszedł świat, nieprzejrzystym zasuty obłokiem. *Kulig. Her.* 311. Mrok nieprzejrzysty, I noc w rozruchu wszystko pomięszała. *P. Kchan. Jer.* 229. Ciemnościami otoczył mię nieprzejrzystemi. *Kulig. Her.* 85. Noc była przeźroczysta i jasna. *Tward. Wł.* 134. Gaj ścieżkami przejrzysty. *Zabł. Roz.* 24. — Wyprowadził go w przejźroczyste pole. *Klon. Wor.* 39. (w otwarte, niezarosłe pole, ins offne Feld). W mieście, we wsi, także w przeźrzystym polu, gdy kto kogo z ruśnicy zabije... *Vol. Leg.* 2, 1216. Przejrzysty gmach, przezorny, dziurawy, gdzie przejrzeć dach. *Cn. Th.* 863. Tu potrzeba ostrożności; od niejakiegoś czasu mury same zdają się być przeźroczyste. *Teat.* 49. *b*, 74. Przejrzysta robota złotnicza, śnicerska; *interrasile aurum etc. Cn. Th.* przełamana, *à jour*, durchbrochne, durchsichtige Arbeit. Koszyk przejrzysto pleciony. *Tr.* — §. Przejrzysty na twarzy smutek. *Nar. Tac.* 2, 360. (widoczny, przebijający się). — §. *Fig. tr.* Boga wzywają sercem przeźroczystym. *Paszk. Dz.* 53. (otwartym, czystym, niewinnym, niepokalanym). — §. Pola nieprzejrzyste starodawnéj Gazy. *P. Kchan. Jer.* 252. nieprzejrzane, których do końca nie przejrzy, niezmierzone, dem Auge unerreichbar. — b) *Active:* Wzrok tak ostry, tak przeźroczysty, jak płomień ognisty, bo przejrzeć może aż do najgłębszych tajemnic serca. *Rej. Ap.* 29. wzrok przenikliwy, durchdringender Blick.

PRZEJŚĆ, przeszedł, przeszła, *f.* przejdzie, przejdę *med. dok.*, Przechodzić *contin.*, Prechadzać *frequ.*; *Boh.* přegjti, přešel, přegdu, progjti, prošel, progdu, přechazeti, prochazeti, prochoditi; *Slov.* pregist, progiti, procházým; *Sorab.* 2. pschejhisch; *Sorab.* 1. pżednu pżez, pschenhdu, pżekhodżam, pschendżam; *Carn.* prejidt, prejidem; *Vind.* preyti, prohodit, prehajati, skusjiti, skushoditi, skusihajati; *Croat.* prehájam; *Dal.* prohodim, preyti; *Slav.* prochi, (cf. procz); *Rag.* prôchi, prîchi, prihoditti; *Bosn.* procchi, prohoditi, prihoditi; *Ross.* пройти, проходить, перейти, переходить, перехаживать; 1 §. a) przechodzić przez co, przemierzyć jaką drogę; durchgehen, durchziehen. Chorągwie przechodzą z komendą, przy odgłosie bębna. *Teat.* 13, 42. Wojsko tamtędy przechodzić będzie. *ib.* 13, 6. Przeszedłem pole, jest go stajań dwa. *Tr.* Przejdź przez dom. *ib.* Boi się, żeby mu zając drogi nie przeszedł. *Mon.* 73, 182. Nieprzeszły, *impenetrabilis. Mącz.*, *ob.* Przeszły. — *Transl.* Ludzie w te czasy rzeczeni bywają, przechodzić na świat, kiedy się z żywota matek swoich na świat rodzą. *Salin.* 26. (przychodzić na świat). Listy więźniów wszystkie przechodzą ręce policyi. *Pam.* 83, 2, 135, *Vind.* skuspriti, odpriti, durchpassiren. Między górami niewielka dolina przechodzi. *Warg. Cez.* 221. przegradza, przedziera się. — *Aliter:* Prawo w téj mierze jednomyślnością przeszło. *Ust. Konst.* 2, 167. zapadło, przeszło, kreski wszystkie za sobą mając; das Gesetz gieng einstimmig durch, wurde einstimmig bewilligt. — *Fig.* Przechodzić, przenikać, durchdringen. Piorun przechodzi przez pochwy, i miecz w pochwach kruszy; tak ciała po śmierci subtelne, będą mogły przez mury, przez ściany przenikać. *Galat. Alf.* 83. Jako przez wody i jasne kryształy Bez szkody promień słoneczny przechodzi, Tak i myśl kiedy co widzi do chwały, Przejdzie na wylot, a szacie nie szkodzi. *P. Kchan. Jer.* 86. Mniejsza część piersi jéj na wierzch się wymyka, Większą część kryje szata zazdrościwa, Ale chociaż je przed okiem zamyka, Przechodzi rąbek i szatę myśl chciwa. *P. Kchan. Jer.* 86. Maryi myśl miecz przeszedł. *Zygr. Gon.* 364. Jak głos jéj usłyszałem, zimne poty mię przeszły. *Teat.* 15, 101. *Stas. Num.* 2, 105. Strach mię jakiś okropny przechodzi. *Teat.* 7. c, 54. *et* 1. *b*, 84. Zimno mię jakieś przechodzi. *Teat.* 21, 128. Przejście, *actio, et locus ubi transeunt*, das Durchgehen, der Durchgang; *Rag.* prosejastje; *Vind.* skusihod, skusihoja (cf. przechod), predùrje; *Bosn.* proscjastje, prohodiscte, miejsce kúd se prohodi; *Ross.* прошествіе. — §. *Passive:* Rok będę czosnkiem śmierdziała, piwem przeszła, jak habit laika kanaparza. *Teat.* 43. *c*, 85. *Wyb.* przeniknioną smrodem, durchdrungen von Gestank. Alboż tego nie poczują? wszak cały pokój przeszedł lekami! *Teat.* 1. *b*, 22. — §. Przechodzić, chodząc przepędzać, *de tempore*, n. p. Przechodzić noc = całą noc chodzić. *Cn. Th.* durchgehen, mit Gehen zubringen, z. B. die Nacht. W jednym babicie, i lato i zimę przechodził. *Birk. Dom.* 75. — *Similiter:* Przechodzić suknią; suknia przechodzona = chodzeniem w niéj przetarta, ein Kleid abtragen, ein abgetragenes Kleid. *Mącz.* — §. b) Przechodzić zkąd dokąd, z miejsca na miejsce; von einem Orte zum andern übergehen, hinüber gehen, hinüber wandern. Łuk potężny osłabiał, a moc przeszła do ludzi słabych i wzgardzonych. *Groch. W.* 9. Metempsychosis, to jest przechodzenie dusz ludzkich po śmierci w inne ciała. *Zabł. Roz.* 177. *Kłok. Turk.* 165. Seelenwanderung. Zbytnie pręd-

ko z jednéj strony na drugą przechodzą, albo się bardzo miękczą przyjaźnią, albo są zbyt nieuhamowani w gniewie. *Kłok. Turk.* 113. Przejść do przeciwnéj strony czyli partyi, przekinąć się *Ross.* передаться. — ℨ. Przechodzić się *recipr.* = chodzić i tam i sam dla agitacyi, spacerować: sich im Gehen Bewegung machen, spaziren gehen, (sich ergehen); *Slov.* prochazým se; *Sorab.* 2. sze pschechadasch; *Sorab.* 1. pžekhadžuyu szo, pžekhadžam szo; *Carn.* prehoditi, sprehajam; *Vind.* ſe pohajati, prehajat, ſe sprehajati, ſhpanzirati, prangati; *Rag.* prôchise, prohodimse, proscêtatise, scêtatise, scêtati; *Croat.* prehajamsze, prehagyamsze, zprehájamsze, pressechújemsze, pressetavamsze, séchemsze, setatisze, shetatisze, korazhiti, (cf. kroczyć); *Bosn.* scetati, proscetatise; *Hung.* sétalok, (cf. *ście, iście, ścieżka); *Dal.* setati; *Slav.* shétatise; *Ross.* пройттися, проходиться, прохаживаться, побродить (cf. pobrodzić), пображивать, гулять. Obieś ujrzawszy rurała, przyszedł przedeń; tam jał się przebiegać, i przechodzić, albo sobie bujać. *Glicz. Wych. H* 8 *b.* Przechadza się z nim trzy godziny. *Mon.* 64, 18. Często się z nauczycielem przechodzi *ib. N* 3. Idź, przejdź się trochę, i powracaj nazad. *Teat.* 14, 121. Przejść się trzeba, aby jeść lepiéj. *Teat.* 55. *b*, 33. Idzie do ich ogrodów przechadzać się. *Star. Dw.* 44. Sama go prowadziła tam, gdzie się zwykło przechadzała. *Past. Fid.* 69. Przechodzący się, der Spaziergänger; *Croat.* sétavecz, scetgnik, koji sceta, *f.* scetaliça; *Carn.* sétavecz. Pod takiemi drzewami będzie chłodne siedzenie albo przechodzenie. *Cresc.* 293. przechadzka, spacer; *Carn.* sprehod; *Croat.* sétalische, Spaziergang. — ℨ. c) Przechodzić mimo, przemijać; vorbey gehen, vorüber gehen; *Sorab.* 1. pžednu nimo; *Vind.* zhriesjiti, prohoditi, mimu jiti: *Ross et Eccl.* мимоитти, мимогрясти, мимоходити, мимохожу, мимохождy. Przed domem moim przeszedł. *Tr.* Przechodząc, mimo idąc; *Vind.* grede, griede, (cf. *Lat.* gradior, ingredior). — *Fig.* Nie zawsze z Alpów szumne wiatry wieją, Radość i smutek przechodzą koleją *Nar. Dz.* 1, 62 — § *De tempore:* Przejść, przepłynąć, upłynąć; vergehen, verfließen. Wszystko przechodzi, wszystko przemija na tym świecie. *Zab.* 5, 99. Przyszłe rzeczy nie pewne są; lecz co przeszło, już to prawie na bezpiecznym miejscu stoi. *Gorn. Sen.* 141. Azaż nie wiesz, że dzień piętnasty marca przyszedł? drugi na to: aza nie wiesz: że jeszcze nie przeszedł? *Warg. Wal.* 282. Na rozmowach nieznacznie czas przeszedł. *Kras. Pod.* 2, 123. (zszedł). *Sekl.* 8. (*ob.* Przeszły *Particip*) — §. d) *Superand.* Przechodzić kogo w czym, abo czym = przewyższać, przesięgać, przenosić, celować; einen worin übertreffen, ihm den Rang ablaufen; *Sorab.* 1. pžedohywam; *Vind* preſezhi, previſhati, preverstiti, premagati; *Croat.* nadhàjam; *Bosn.* nadicchi, nadhoditi, primocchi, (cf. przemódz); *Ross.* превосходствовать, превзойти, превзойду, превосходить, превосхожу, перешибить, перешибать, отличествовать; *Eccl.* прѣвъзыти, прѣвъсходити, преизрядствую, изяществую. Nie tylko do takowéj skazy, jak ociec jego, przyszedł, ale daleko przeszedł. *Żarn. Post.* 3, 557. Włoska ziemia przechodzi inne kraje w wielu rzeczach. *Boter.* 2, 96. Alcyna wszytkie pięknością przechodzi. *P. Kchan. Orl.* 1, 170. Mam tak piękne sady, Że mnie niemi nie przejdzie nikt między sąsiady. *Simon. Siel.* 87. Miał Jan Tarnowski przodki uczone, nauką ich celował, miał prawne, prawem je przeszedł. *Orzech. Tar.* 34. W baśniach Owidyusza przechodzić. *Sk. Dz.* 82, (cf. łgać na umor). Bóg rozum ludzki przechodzi. *Cn. Ad.* 27, (niepojęty). Wiele kroć uczniowie przechodzą mistrze swoje. *Gorn. Sen.* 214. Kto pierwszy w zawodach do kresu przyjdzie, prędkością przeszedł towarzysza, ale nie sercem. *Gorn. Sen.* 332. Boską wymową przodki swoje przechodził. *Sk. Dz.* 89. *Żarn. Post.* 120. Ludzie rozumem przechodzą wszystkie zwierzęta. *Petr. Pol.* 64. — 2) Przechodzić = *przedchodzić; *Boh.* předgiti, předchazeti; *Slov.* předgiti, predchazeti, predcházým; *Bosn. et Rag.* pridhoditi; *Eccl.* предъити, прѣдъходити; przed kim iść, poprzedzać go, być mu poprzednikiem, przewodnikiem; vor jemanden vorausgehen, vorweggehen. Przed wielkim posłem przechodzi goniec. *Groch. W.* 569. Przejdziesz przed oblicznością pańską, gotować drogi jego. *Biał. Post.* 53. Przejście przed kim, der Vorgang; *Vind.* predhoja, predhajanje, predhod; *Eccl.* предъитие, предшествие. *Przedeszły. *ob.* Przeszły.

*PRZEJŹRZEĆ, *PRZEJŹRZYSTY, *PRZEJZROCZYSTY, *ob.* Przejrzeć, i t. d.

w PRZEK, *w PRZEKI, na PRZEK, *PRZEKO = poprzek, queer durch, in die Queere; *Boh.* přjčkem, šikmo, na šikmo; *Sorab.* 1. prieki; (*Sorab.* 2. prèki, prèkoſcž poprzeczność); *Carn.* prejk, pręg, v'prejk *ultra*; *Vind.* v'preg *trans* preik, na drugim kraju = na tamtéj stronie; *Croat.* prék *trans, ultra*; (poprek = ogólnie); *Dal.* prìko *trans*; *Rag.* priko *ultra*: (prikosjutrascgni = pojutrzejszy); *Bosn.* priko, to jest s'one strena *ultra*; *Slav.* priko; *Eccl.* [прѣкы *contra* 2], (прека spor, sprzeczka; *Ross* вопреки, впреки przeciwnie, owszem; упрекъ zarzut, упрекнуть zarzucić). Ramię mu było uderzeniem tym w przeki rozcięte. *Chełm. Pr.* 174. *Decussatim*, na ukos, gdzie wiele linij jest na przeki i na ukos leżących, prawie tak, jak kraty bywają. *Mącz. Transversa tueri*, przeko, zezem, abo przez ramiona patrząc. *Mącz.* Z owych piór jego wyrastały przeko drugie pióra. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 11, 5. (pierze przeciwne. *Bibl. Gd.*); (cf. przekobiały, przekoczarny, przekognisty). W przek i wzdłuż kraj ten wojował. *J. Kchan. Dz.* 289. W przek = przeciwnie, entgegen. Gdziem ja (cnota) jest, granic nie rozszerza Łotrostwo, z kimem na przek, tam moja broń zmierza. *Ryb. Gęśl. C* 2 *b.* Wszędzie z fortuną w przek szedłem. *Pot. Arg.* 788. *Pot. Pocz.* 100. Mędrzec nie zaraz w przek idzie zdaniom przyjętym, ale zrazu ulega, i powoli dopiero na nie naciera. *Nag. Fil.* 86. Wielkiego króla to jest sprawa, Tak wiele czynić, choć w przek wszystko stawa. *Zab.* 8, 205. *Pir.* Ta powiada, mój żywy syn, a twój umarły; ta zaś przeko: nie tak, twój umarły, a mój żywy. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 3, 23. Nie nawrócił się Jeroboam od drogi swojej, ale owszem przeko naczynił kapłanów bałwańskich. 1 *Leop.* 3 *Reg.*

13, 33. Doznaliśmy ich w żadnéj rzeczy nie być winnych śmierci; a owszem przeko należliśmy, że sprawiedliwi są. 1 *Leop. Esth.* 16, 15. (opak. 3 *Leop.*). Przeko teraz czynią. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 20, 11. (opak. 3 *Leop.*). *ib. Ezech.* 17, 34. Oni inaczéj a przeko tę rzecz wykładają. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 3.

PRZEKABACIĆ, *f.* przekabaci *cz. dok.*, *tr.* a) przebrać inaczej, przestroić, przerobić kogo; einen umkleiden, auf eine andre Seite bringen, zu einer andern Parthey hinziehen. Ten nam tylko Poczciwski zawadza, ciężko go będzie przekabacić. *Teat.* 1. *c*, 36. Milczałem, żeby mnie z prawej drogi nie zrazili, I na swą sektę nie przekabacili. *Chrośc. Job.* 117. — b) Przewyższyć kogo, wygórować nad niego. *Cn. Th.* einen übertreffen. *Dudz.* 24.

PRZEKADEK, *ob.* Przykadek.

PRZEKADZIĆ, *f.* przekadzi *cz. dok.*, Przekadzać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschekadžu, pschekadzim; *Ross.* прокоптить, прокапчивать; przekurzyć, durchräuchern. Izbę przekadzić. *Krup.* 5, 365. ein Zimmern ausräuchern. *Perz. Lek.* 56.

PRZEKALAĆ, *ob.* Przekłóć

PRZEKAPAĆ *cz. dok*, kapiąc się przetrawić, vertröpfeln; *Rag.* prokappiti, prokappati; *Vind.* skuskaplati, prekaplati. — §. Przekapać przez co, przeciec kroplami, durchträufeln; *Bosn.* prokapati, protecchi voda ù kuchju.

PRZEKARMIĆ, *f.* przekarmi *cz. dok.*, Przekarmiać *niedok.*; *Vind.* prepizhati, prefutrati; *Ross.* прокормить, прокармливать, скормить, скармливать; *Eccl.* прѣкръмити, препитати; a) czas niejaki karmią utrzymywać, eine Zeit hindurch ernähren, Unterhalt geben. Na wsi żyje, wiatr zdrowe nań powietrze zieje, Pełny tej, że go praca przekarmi, nadzieje. *Zab.* 10, 41. *Koss.* Jeśliby kto czeladź swoję niewolną w głód wybił z domu precz, nie chcąc ich karmić, a ta sama się w głód przekarmiła, takowa będzie już wolna. *Stat. Lit.* 386. — b) *Nimii:* Przekarmiać, zbytecznie jeść dawać, überfüttern. Takie ptaki, zbytnie przekarmiać nie należy, ale też nie zbytnie skąpić. *Kluk. Zw.* 2, 211. — PRZEKARM, u, *m.*, przekarmienie, przeżywienie przez czas; das Durchfüttern, Ueberfüttern. Bydlę dane na przekarm, z umowy płodu i masła, pożytek panu czyni. *Xiądz.* 167, (cf. przechowek).

PRZEKARTOWAĆ, *f.* przekartuje *cz. dok.*, karty przemieszać, die Karten mischen, karten. — *Transl.* Dobrze przekartowali tę sprawę. *Tr.* ukartowali, sie haben die Sache gut abgekartet.

PRZEKĄS, u, *m.*, przekęsywanie, przegryzka; beißende Rede, Stichelrede. Mówią jeszcze z przekąsem: bierz, kiedy ci dają. *Teat.* 46. *b*, 40. Niewinność ostrych nie ciska przekąsów. *Kniaź. Poez.* 3, 89. — §. O włos dziada nie przejechał, i z przekąsem się uśmiechnął. *Zab.* 16, 75. przekęsując usta, verbissen lächelnd, mit verbissnem Munde, (cf. jałowy śmiech). PRZEKĄSIĆ, *f.* przekąsi *cz. dok.*, Przekąsać *niedok.*, przekęsuje *pr.* Przekęsywać *frequ.*; *Boh.* překausnauti, prokausnauti, překausati; *Slov.* prokausati; *Sorab.* 1. pžekuszacž, pžekuszam, pschekuszam; *Bosn.* prikusnuti; *Ross.* прокусить, прокусывать, перекусить, перекусывать, окусить, скусывать; przegryźć, zębami przedzielić; durchbeißen, zerbeißen, von einandern beißen.
Przekąsać orzech, kostkę. *Tr.* Natura zwierzętom daje zęby dla przekąsywania potraw. *Sak. Probl.* 72. — §. Przekąsać, kasząc ranić, szarpać; wund beißen, durchbeißen, zerbeißen. Przekąsił pies nogę, szatę. *Cn. Th.* — §. Chłop to bardzo zuchwały, przekąsałby i psa. *Rej. Wiz.* 746. przeszedłby psa kąsaniem, i piesby mu ustąpił, er beißt ärger als ein Hund. — *Fig.* Przekąsać, gryźć kogo, przycinać mu, przymawiać; mit beißenden Reden zusetzen, chicaniren. Widzisz, jak się nie możesz utrzymać, byś czyją Nie miał kiedy przekąsić słówkiem profesyą. *Min. Ryt.* 1, 283. Wtedy Jowisz, by dumną Junonę rozdąsać, Chytre czyniąc stosunki, zaczął ją przekąsać. *Dmoch. Il.* 87. Oszczercy mnie moi przekęsują, żem twój stołownik. *Mon.* 73, 601. Nie godzi się tak szkalować i przekęsować, i znieważać stany święte. *W. Post. W.* 103. Lubią teraz zwyczaje kościelne przekęsować. *W. Post. W.* 3. 248. — §. Przekęsywać słowa, *fringultire. Cn. Th.*, cf. cedzić, die Worte verbeißen. Słowa przekęsywając mamrzą coś niewyrozumianego. *Pilch. Sen. gn.* 110. Każde słówko na troje przekąsi. *Rej. Zw.* 19 *b.* Jeśli co mówi, to już z onym przekęsowaniem słówek, z onym rzkomo zajakowaniem, aby tak rozumiano, iż z rozmysłem mówi. *Rej. Zw.* 53. — §. Przekąsić chleba. *Cn. Th.* przejeść trochę, skosztować; ein wenig verbeißen, etwas weniges essen. — *Fig.* Siła ten ma nad inne, który choć trochę przekąsił nauki. *Budn. Apopht.* 17. liznął. — °§. W szemraniu prawie ludzkim krzywdy od panów idące, zwykły się przekęsywać. *Krom.* 383. przecierają się a potym zapominają.

PRZEKASZLNĄĆ *cz. jedntl.* Przekaszleć *dok.*, kaszlaniem przebyć, durchhusten; *Ross.* прокашлять, прокашлянуть. Przekaszlał całą noc.

PRZEKĄTNY, a, e, n. p. Przekątna linia, dyagonalna, poprowadzona od wierzchołka jednego kąta do wierzchołka kąta jemu przeciwległego. *Łesk. Geom.* 30. *Jak. Mat.* 1, 53. *et Jak. Art.* 3, 311. *Geom.* 1, 43. die Diagonallinie; narożna. *Tr.*

PRZEKAWĘCZYĆ *cz. dok.*, kawęcząc przepędzić, durchwimmern. Dwa miesiąceśmy w tym tu pokoju przekawęczyli. *Teat.* 12. *c*, 6.

°PRZEKAZ, u, *m.*, °PRZEKAZA, y, *ż*, °PRZEKAZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh. et Slov.* překažka; 1) przeszkoda das Hinderniß. (*Rag.* prikàzalisćte *oblatio*; *Ross.* пересказы płotki, проказа trąd, trędowatość). O przekazkach, przez które się można wyjąć, nie stanąwszy do sądu; *legalia impedimenta. Sax. Art.* 51. Słuszna przekazka ku wymówce. *Macz.* Ilem był na przekazie, tyleć będę na pomocy. *Biel.* 145. Budował drugi zamek przeciw nieprzyjacielskiemu, aby mu był na przekazie, iżby się z niego wychylić nie mogli. *Biel.* 148. Kiedy się jaka przekazka w ich staraniu stanie, wnet kłopot i rozpacz na nich przychodzi. *Rej. Post. a b.* Pochlebcy wielką przekazą bywają do tego, aby człowiek samego siebie poznał. *Modrz. Baz.* 65. Sejmy w Piotrkowie niech będą, wyjawszy, żeby temu co było na przekazie. *Herb. Stat.* 10. W niebie szczere rozkoszy, a do tego wieczne, Od wszelakiej przekazy wolne i bezpieczne. *J. Kchan. Dz.*

128. Dla nędznych ziem abo przekaz jakich od wody, ciągnęli na insze miejsca. *Gwagn.* 432. Po śmierci Lasockiego Gruszczyński na biskupstwie Włocławskiem już żadnej przekazy nie miał. *Biel.* 345. We czci powszechnéj dla dębu, nie była tak wielka przekaza, żeby go nie ściął. *Otw. Ow.* 337. Żadne nie mogą przekazy sprawić, abyć go na pierwszym potkaniu nie zbiła. *P. Kchan. Orl.* 1, 61. Z zimna zbytniego przychodzi chrapota i przekaza mowy. *Cresc.* 4. W tym słojku więcéj złych rzeczy jest, niż w puszce Pandory, i owszem cięższych przekaz umysłom albo duszom ludzkim. *Eraz. Jęz. B* 3 *b.* — 2) Przekaz, pokaz, pokazywanie: das Zeigen, Weisen, Vorzeigen. Myślę, czy się ów cudaczek Nie da zgłaskać przekazem łakoci lub cacek. *Przyb. Luz.* 152. Bacznym okiem patrzy na przekaz wszystkiego. *Przyb. Luz.* 21. Człowiek świetny szaty kapłańskiej przekazem. *Przyb. Luz.* 237. (ozdobą). On w nich zamierza sobie, obłudy przekazem, Na wieki zepsuć cały rodzaj ludzki razem. *Przyb. Milt.* 149. udawaniem obłudnym, heuchlerische Vorspiegelung. — 3) Przekazka, odkazka, pogróżka, Drohung. Nie lękaj się żadnych strachów ani przekazek. *Rej. Ap.* 85. Jeszcze się z zuchwałemi przekazy odgrażał, Jak gdyby niewolników podłych w nas uważał. *Dmoch. Il.* 2, 250. Wściekły, z groźnym do niego ozwał się przekazem. *ib.* 2, 228. Słownych przekazów drobna obawia się dziatwa. *ib.* 219. Za co nas tak surowym chcesz martwić wyrazem, I za co się tak srogim rozwodzisz przekazem? *ib.* 213. Jeszcze przydawał dumne gwałciciel przekazy, Obrażony o takie czyny i wyrazy. *ib.* 304. — 4) a) Przekaz, nakaz, rozkaz. *Tr.* der Befehl, das Anbefehlen. — b) Zakaz, das Verbot. — 5) Przekaz, przekazanie czego na kogo asygnacya; das Uebertragen, Ueberstellen an jemanden, Assigniren. PRZEKAZAĆ, *f.* przekaże *cz. dok.*, przekazuje *niedok.*, Przekazywać *frequ.*, na drugiego odkazać przenosić, asygnować, przelewać swoje prawa. i t. d.; *Vind.* perkasat, povsdati, sadati; (*Ross* пересказать, пересказывать dalej opowiadać; пересказный, переказный powiadany lub usłyszany od innych); 1) auf einen andern übertragen, assigniren. Kiedy kto dług przekazuje, tedy powstaje ugoda między przekazującym (asygnantem) i tym .... *Gal. Cyw.* 3, 253. — 2) Przekazać; *Ross.* переказать; pokazać, zeigen, vorzeigen. Nikczemna mara, co w naddziennym drzymaniu krótko się przekaże. *Przyb. Ab.* 33. (przemignie). — §. Przekazować się z czym, okazować się, popisywać się; sich wenn sehen lassen, groß damit thun. Z ładną żoną przekazować się niebezpieczna. *Haur. Sk.* 174. — §. Przekazać kogo w czym = przekonać, einen überführen. Ktoby pozwał urząd o jaki występek, a byłby przekazan w tym, iż niesłusznie pociągnął, będzie winien .... *Vol. Leg.* 2, 605, (*Boh.* prokazati, prokazowati). Godzi-li się wam Rzymianina nieprzekazanego biczować? 1 *Leop. Act.* 22, 25. — 3) *Jurid.* przekazać, skazać na karę jaką, verurtheilen. Ktoby się ważył o insze rzeczy na sejm wyzywać, taki ma być we stu grzywien winy stronie przekazan. *Vol. Leg.* 2, 605. Burmistrz ma być w 14 grzywien przekazan, ile kroćby nie dosyć czynił urzędowi swojemu. *Vol. Leg.* 2, 689. Gdy pozwany na roku pierwszym nie stanie, taki ma być w winie niestanéj przekazan. *Tarn. Ust.* 9. Pan go nie opuści w ręku jego, ani go przekaże, gdy będzie sądzon od niego. 1 *Leop. Ps.* 36, 33. (potępi). — 4) Przekazać, zakazać, verbieten. Naznaczymy komisarzów, którzy uczynią granice a ich sądów żadnemi listami zabraniającemi nie będziemy przekazywać. *Herb. Stat.* 71.

*PRZEKAZIĆ, *f.* przekazi *cz. dok.*, Przekażać *niedok.*; *Boh.* překažeti, překazyti; (*Ross.* проказить swywolić); przeszkadzać, hindern, stöhren, hinderlich seyn. Sam jeden panował wszystkim, i przetoż łatwiej wszystkiego dowiódł, gdy mu nikt nie przekaził; lecz póki mu też przeszkadzał Zbigniew, jakie wnętrzne walki bywały za niego. *Biel.* 90. Ośm rzeczy są na świecie, które przekażają Nam w Rzpltej i szkody działają. *Biel. S. N.* 23. W chrześciańskiej powinności nam przekażają najwięcéj trzy grzechy. *Gil. Post.* 3 *b.* Kłopoty, rozterki, uciski, niesprawiedliwości przekażają a zatrudniają lud boży. *Rej. Post. B* 4. On nędznik albo nie śmie pokusić się do ciebie; abo też co innego przekaża mu. *ib. P p* 6. Lud ziemi przekażał im w budowaniu. *W.* 1 *Ezdr.* 4, 4. Po zwycięstwie u Zawichosta Leszek był wzięt na monarchią; a już też był umarł Mikołaj Wojewoda, co mu w tym przekażał. *Biel.* 114. Starostowie nie mają przekażać ani hamować wolnego kupowania koni szlachcie. *Vol. Leg.* 2, 607. Którzy co wielkiego brali przed się, chociaż im szczęście przeciwne było i do skutku przekaziło, odnosili przecię wielką chwałę. *Gorn. Sen.* 533. Czemu mi tu przekaża? *Biel. S. M. A* 3 *b.* Złym przykładem swoim przekażają dobremu. *W. Post. W.* 272. Gniewali się, iże się nie prólo po ich woli, ale im od ich złego przedsięwzięcia przekażano. *Żarn. Post.* 3, 548 *b.* Pan Lubelski przekaziwszy Bojanowskiemu, tak powiedział. *Gorn. Dw.* 14. (przerwawszy mu mowę). Pospólstwo żywność sobie obmyślawa, sprawom starszych nie przekażając ni w czym. *Gwagn.* 452. (nie mięszając się, nie wdawając, sie mischen sich in nichts). Zwykły częstokroć być przekazywane i przewłaczane granice. *Herb. Stat.* 71. (naruszone). W nieprzekażonych robotach trwał. *W. Sap.* 17, 19. (bez ustąpienia przeszkodom, nieprzerwanie). PRZEKAZCA, y, *m.*, przeszkodnik, przeszkadzca, der Stöhrer. *Tr.* (*Ross.* перескащикъ plotkarz), *f.* перескащица *PRZEKAZYTELNY, a, e, n. p. Wszystek okrąg ziemi nieprzekazytelnemi sprawami był trzyman. 1 *Leop. Sap.* 17, 20. (trwał w nieprzekażonych robotach. *Bibl. Gd.*). w ciągłych, nieustannych.

PRZEKESITYTEL, tla, *n.*, *vilius est vocabulum et astutum simul et literatum sonat*, *ob.* Przeżżak. *Cn. Th.* 843. mędrek niedouczony, z głupia frant, co liznął nauki, a przedawać się chce za doskonałego. *Włod. Dudz.* 54. ein verschmitzter Halbgelehrter, der sein Bischen Wissen an den Tag zu legen versteht. Z takowych przekęsitylów bezpiecznych schismy i herezye mnożą się i pochodzą. *Pim. Kam.* 204.

PRZEKĘSYWAĆ, *ob.* Przekąsać.

W PRZEKI, *ob.* Przek.

PRZEKIEROWAĆ *cz. dok.*, przewrócić, umkehren, umlenken.

Oni los wygranej na naszę przekierują stronę. *Przyb. Milt.* 190. Złoto stanowi prawa, i znowu je psuje, I królów na tyranów snadno przekieruje. *Przyb. Luz.* 261. *Smotr. Nap.* 9.

PRZEKINĄĆ, *f.* przekinie *cz. jedntl.*; *Ross.* перекинуть, перекидывать, прокинуть, прокидывать, опрокинуть, опрокидывать, cf. kidać; (*Rag.* prikìdnuti, prikidati *disrumpere*); przerzucić, przewrócić, przewinąć przez nogę; überwerfen, umwerfen, übers Bein werfen. Przekinąć kogo przez nogę. *Rej. Wiz.* 26 *b.* Przekinąć się na drugą stronę; *Ross.* перекинуться, передаться; przerzucić się, przejść na drugą stronę, zbiedz, przeniewierzyć się; zur andern Partey übergeben, abfallen, überlaufen. Stumant starosta Litewski do Krzyżaków się przekinął i ochrzcił. *Stryjk.* 256. Gliński z zamkami Litewskiemi do Moskiewskiego przekinąć się obiecał. *Biel.* 457. Montenegrynowie, ile razy Porta z Moskwą wojowała, zawsze się na stronę Moskwy przekinęli. *Pam.* 85, 1, 814. PRZEKIŃCZYK, *PEREKIŃCZYK, *PEREKIDCZYK, a, *m.*, przeniewierca, który się na drugą stronę przerzucił, zbieg, der Ueberläufer zur andern Partey, (*ob.* *Perekita); *Ross.* переметчикъ. Kniaź Siemion od Litwy *perekińczyk, z wielą ludzi Moskiewskich przyciągnął pod Mścisław. *Stryjk.* 660. *Tward. W. D.* 95. *Perekińczyka zawsze wystrzegaj się sługi, Kto raz potrafił zdradzić, potrafi i drugi. *Żegl. Ad* 227. *Gośc.* Niezbożny *perekidczyk Kasyan. *Pam. Kam.* 256. *ib.* 359.

PRZEKIPIEĆ, *f.* przekipie *med. dok.*, wykipieć z garnka, co w nim wre; *Ross.* перекипѣть, перекипать, (прокипѣть, прокипать = przewrzeć); überlaufen aus dem Topfe, überkochen. — *Transl.* Najszczęśliwsze chwile na twym przekipieć łonie, i wypocząć z nuży. *Przyb. Ab.* 133. przedrzymać, durchschlummern.

PRZEKISNĄĆ *nijak. jedntl.*, kwasem przejść, durchsäuern; *Vind.* vkiſatiſe, skiſatiſe, ſe prekiſati; *Rag.* prikisnuti, prikissjeliti; *Ross.* перекиснуть, перекисать, перекислый, прокиснуть, прокисать; *Eccl.* прекисаю.

*PRZEKKOZA, y, *ż.*, *dama*, zwierzę we wszystkim kozie podobne, tylko rogi w przód ma zawiesiste a nie w tył, jak kozy inne. *Sienn.* 282. *et Sienn. Wykł.* daniel, der Dammhirsch.

PRZEKLĄĆ, *ob.* *Przeklnąć.

PRZEKŁAD, u, *m.*, przekładanie, przełożenie; das Umlegen, Umtragen, Uebertragen. (*Slov.* predkládatelka *transpositio*; *Vind.* priklad = noworoczny ofiarniczy chléb, *ob.* przedobliczny, przekładowy chléb; *Ross.* перекладка przestawienie, przestawka, przeładowanie; перекладъ, перекладина poprzeczny tram; прокладка przekładana rzecz). Przekład z języka na język, przetłumaczenie, *Sorab.* 1. pžewoženo; *Croat.* preztavlenye; *Eccl.* преведеніе, преводъ, претолкованіе; *Ross.* переводъ, die Uebersetzung. Orygenes zebrał cztery przekłady Greckie biblii różnych osób. *Sk. Dz.* 116. Z przekładu rocznych dziejów Baroniusza, wielem rzeczy zrozumiał do poprawy w żywotach śś. służących. *Sk. Żyw. praef.* Biblia według Łacińskiego przekładu, w kościele powszechnym przyjętego, na Polski język przełożona, przez *Wujka.* Przekład z Hebrajskiego. *Salin.* 2, 225. — §. Przekład, wykład; die Erklärung, Auseinandersetzung, Erörterung. Delegowanym dajemy wszelką moc z posłem Imperatorowéj wchodzić w wszelkie rozmowy i umowy, przekłady i wykłady. *Vol. Leg.* 7, 558. PRZEKŁADAĆ, *ob.* Przełożyć. PRZEKŁADACZ, a, *m.*; *Boh.* překladač, překladatel; *Sorab.* 1. pžewožwar; *Ross.* переводчикъ; *Eccl.* преводникъ; (*Ross.* докладчикъ referent); Dolmetsch, der Uebersetzer. Przekładacz Serapiona. *Syr.* 29. PRZEKŁADNIA, y, *ż.*, uszykowanie słów, trudniejsze nieco do zrozumienia, *hyperbaton. Kpcz. Gr.* 1, *p.* 87. die Wortversetzung. PRZEKŁADNY, a, e, mogący być przekładanym, przełożonym; übertragbar, überlegbar, übersetzbar. — §. *Aliter:* Chleby przekładne, które leżały na stole pokładnym. *Bibl. Gd.* 1 *Sam.* 21, 6. pokładne, przedobliczne, die Schaubrote. (*Vind.* priklad = chléb noworoczny ofiarniczy).

PRZEKLARYFIKOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić, abklären. Syrop na wolnym ogniu przeklaryfikować. *Syr.* 280.

PRZEKLEIĆ *cz. dok.*, wskroś pokleić, lub klejone przerobić, durchleimen, überleimen, anders umleimen; *Ross* переклеить, перекленвать. Przeklejenie *Ross.* переклейка.

PRZEKLEKOTAĆ *cz. dok.*, klekocąc przebyć, durchplappern, durchschnattern, verplappern, verschnattern; *Ross.* прокалякать.

PRZEKLEPAĆ *cz. dok.*, klepiąc przebić, durchklopfen. (*Sorab.* 1. pžeklepané chytry, (cf. oklepany); pžeklepanstwo chytrość).

PRZEKLĘSTWO, PRZEKLĘCTWO, a, *n.*, PRZEKLĘCIE, ia, *n.*; *Boh.* přokletj; *Sorab.* 1. poklétžo; *Carn.* preklętje, preklętstvu; *Vind.* prekletva, prekletje, preklinjenje; *Croat.* proklétsztvo, proklinyanye; *Rag.* proklêstvo, prokletje, proklêsctina; *Bosn.* proklestvo; *Eccl.* проклятьство; *Ross.* проклятіе; §. a) das Verfluchen, die Verfluchung, der Fluch. *Dudz.* 16. Choćby i anioł nam inną ewanielią powiadał, tedy to za przeklęcie mieć mamy. *W. Post. Mn.* 310. — §. b) Przeklęcie, *adverb. Partic.* Przeklęty. PRZEKLĘTNICA, y, *ż.*, przeklęta, przemierzła baba, ein verfluchtes Weibstück. Złośnice, przeklętnice otoż macie! *Teat.* 52. *c*, 5. Przeklętnico, pięknieś zrobiła! *ib.* 36, 78. *et* 25. *c*, 95. *et* 33. *b*, 60. *et* 55. *b*, 77. PRZEKLĘTNIK, a, *m.*, przeklęty człowiek; *Rag.* prokletaz, prokleetnik; *Croat.* proklétecz, chlovek proklet, ein verfluchter Kerl. A tuś mi hultaju, przeklętniku. *Teat.* 34, 79. Przeklętniku! żeby cię ziemia pożarła! *ib.* 55. *d*, 9. PRZEKLINACZ, a, *m.*, przeklinający, złorzeczący; der Flucher, Verflucher; *Sorab.* 1. kleyiežer; *Sorab.* 2. fluchař; *Vind.* preklinjavez, ſhentuvauz; *Rag.* proklêtaz, proklinalaz, *f.* proklinaliza; *Bosn.* kunitegl; *Croat.* preklinyavecz; *Eccl.* проклинатель. Przeklinacz twój przeklęty będzie, a błogosławiciel twój błogosławiony. *Budn. Genes.* 27, 29. *PRZEKLNĄĆ, PRZEKLĄĆ, *f.* przeklnie *cz. jedntl.*, Przeklinać *niedok.*; *Boh.* prokljti, prokljnati, prokletý; *Morav.* proklatý; *Sorab.* 1. poklu; *Carn.* prekleti, preklinam, prekovnem; *Vind.* prekleti, preklinjati, sakleti, ſhentuvat; *Bosn.* prokleti, prokliniti, proklinati, zlo rjeti komu; (prokleti, staviti ù proklestvo); *Rag.* proklêti, proklinati, proklignati, prikleeti, priklînati; *Croat.* preklí-

nyam, kunèm; *Ross.* проклясть, проклинать; *Eccl.* оклясти, оклинати, окаяти, проклинати, желать несчастія; złorzeczyć, verfluchen, fluchen. Oni niech przeklinają; lecz ty błogosław. *Budn. Ps.* 109, 28. Przekleteś w Carogrodzie, bądź przeklęte i w Rzymie. *Sk. Dz.* 829. Przeklinała go złamaniem nóg: bodaj nogi złamał! *Cn. Th.*

PRZEKŁÓĆ, *PRZEKLUĆ, PRZEKLWAĆ, przekłół, *f.* przekluje, przekole *cz. dok.*, Przekalać, Przekluwać *niedok.*, czym śpiczastym przebość, przebić, przepchnąć, durchstechen; *Boh.* proklati; *Slov.* propichugi, propichávam, (cf. przepchnąć); *Sorab.* 1. pżeklocž, pżekalacž, pżekolu, pżekalam, pżekawam, pschekawam, pschekalam, pschekawoiu, pschekolu, pżekwoté; *Sorab.* 2. pscheklojsch; *Croat.* preklyuvati; *Rag.* priklatti, prikogljem; *Bosn.* priklatti; *Ross.* переколоть, перекалывать, проколоть, прокалывать, проспорить, пронзить, пронзать. Włosy trefia, ucha przekalają. *Petr. Pol.* 2, 199. Subtelniuchną igiełką anguły mapy przekalaj. *Solsk. Geom.* 2, 128. Przekłóli ręce moje i nogi moje. *Wróbl.* 48. Obacz żydzie ręce, któreś przebodł, obacz bok Rzymianinie, któryś przekłół. *Dambr.* 239. Owad przekala skóreczkę zawiązku owocowego, i składa tam swe jaja. *Kluk. Zw.* 4, 13. Przekłócie *Ross.* проколка, проколотіе. Przekalać, przeszywać szydłem, szwajcą, *perfigere. Cn. Th.* — §. Przeklwać dzióbem skorupy jaj, durchpicken; *Boh.* proklubati; *Ross.* проклюнуть, проклевывать. Po trzydziestu dniach pawy się z jaj przeklwały i wylęgły. *Cresc.* 576. (*Ross.* переколоться pojedynkować się, przekłóć się, spadać się, peknąć).

PRZEKŁOPOTAĆ *cz. dok.*, kłopocąc się przebyć, kümmerlich durchbringen; *Ross.* прохлопотать. Przekłopotałem życie moje.

PRZEKŁOSOWAĆ *cz. dok.*, podmłócić, kłosować, co większy, co suchszy lub dojźrzalszy kłos obić, co z większa omłócić. *Kam.* von oben wegdreschen.

PRZEKŁUSAĆ *cz. dok.*, Przekłusować *niedok.*, kłusem przemachać, durchtraben. Przekłusawszy to miejsce, nazad się wrócić trzeba. *Hipp.* 41. Niżli ów posłaniec przekłusza, tym czasem się stało. *Chrośc. Fars.* 496. — *Transl. fig.* Żona go statecznie za łeb przekłusała. *Biel. S. N.* 21. przeczochrała. — §. Przekłusać się, *recipr.*, kłusem przejechać się, sich im Trapp Motion machen.

*PRZEKO, *ob.* Przek. PRZEKOBIAŁY, a, e, białą smugę w poprzek mający, queer durch weiß gestreift. Powróci flis z Gdańska w sukmanie nowéj W szerokiéj krajce pięknie przekobiałéj. *Klon. Fl. H* 2 *b.* Byk w miękkim kwieciu leży na bok przekobiały. *Nag. Wirg.* 507. (*niveum latus*). Kamień przekobiały, *mesoleucos gemma, quam mediam candida linea distinguit. Cn. Th.* 260. W pstrorożny czarownica ubiera się ubiór przekobiały. *Bardz. Luk.* 106. Bystry pies przekobiały. *Bielaw. b* 4. Upstrzy matka dziecię jak prosię, bo tak z młodu bywa, Też piękne przekobiałe potym w błocie pływa. *Rej. Wiz.* 88 *b.*

PRZEKOBIECIĆ *cz. dok.*, na kobietę przemienić, in ein Weib verwandeln, umweiben. Przyślę tu Cherubinka, żeby go przebrać, przekobiecić. *Teat.* 20. *b*, 58.

PRZEKOCZARNY, a, e, mający czarną smugę. *Włod.* queer durch schwarz gestreift. Kamień przekoczarny, *mesomelas, gemma, quam mediam nigra linea secat. Cn. Th.* 260.

PRZEKOGNISTY, n. p. kamień, *balanites, gemma, quam mediam virga flammea secat. Cn. Th.* 261. queer durch geflammt.

PRZEKOCZOWAĆ *cz. dok.*, koczując przebyć, przemieszkać, campirend durchbringen; (*Ross.* прокочевать durchnomadisiren, откочевать koczowisko odmienić; прокататься długo się przejeżdżać). Musiał własną pościel dać dla tych natrętów; sam na materacu noc całą przekoczowawszy. *Mon.* 69, 1045.

PRZEKOŁATAĆ, *f.* przekołace *cz. dok.*; *Ross.* проколотить, проколачивать, переколотить, переколачивать; z kołatem przebijać, durchklopfen, klopfend durchschlagen. — *Transl.* Przekołatać się gdzie, z biedą przedrzeć się, przebić się; mit genauer Noth wobin durchdringen, sich durcharbeiten. Lękliwie przez las ostatni ubiegli, kędy król już się też był przekołatał. *Krom.* 761.

PRZEKOMARZAĆ się *recipr. dok.*, przedrzeźniać się, einem nachspotten. Gdy gadam, echo mi się z kątów przekomarza. *Zabł. Zab.* 47. (*Ross.* перекоряться sprzeczać się, *ob.* Przekor).

PRZEKONAĆ, *f.* przekona *cz. dok.*, Przekonywać *contin., frequ.*; §. a) do końca doprowadzić, przeprowadzić, pokończyć; beendigen, bis zum Ziele hin führen. Żywot swój aż do śmierci szczęśliwie przekonać; *proferre beatam vitam ad rogum. Mącz.* Dwieście lat przekonać, przetrwać albo je zupełnie mieć, *explere. Mącz.* — §. b) Przekonać kogo, pokonać zupełnie, do końca porazić; den Garaus machen, völlig aufreiben. Król bardziéj się być klęską oną rozdraźnionym, a niżeli przekonanym powiada. *Krom.* 603; (*irritatum magis, quam fractum*). Prusacy rozprószeni i przekonani, władzy Hermana poddają się; *fusi fractique. Krom.* 113. Obiedwie stronie gonić drugich rzucą się wzajemnie, jedna o drugiéj rozumiejąc, że przekonana ucieka; *alteros victos discessisse. Krom.* 642. *Żebr. Ow.* 57. Wielu wojen przekonani, zwyczaili się jakoś przegrawać. *Warg. Cez.* 141. Może i tę przeszkodę przekonamy. *Teat.* 55. *e*, 43. (przezwyciężymy). Władysław prośbami biskupów przekonany, Zbigniewa do łaski przyjął; *precibus expugnatus. Krom.* 119. Niewiadomość przekonana, *vincibilis. Bals. Niedz.* 1, 352. (przekonalna, do przekonania, do zwycięzenia, mogąca być przełamaną). Nieprzekonany, niezbity, *invincibilis. Cn. Th.* 518. Przyczyna nieprzekonana, z istoty rzeczy wyprowadzona. *Bals. Niedz.* 2, 9. Potrzeba nieprzekonana. *ib.* 1, 33. Poważam Wc Pana zdanie, ale w moim nikt mnie nie przekona. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. (przeprze). — §. c) Przekonać kogo dowodami, przeświadczyć, dowieść mu; einen überzeugen, überführen; *Slov.* preswědčugi; *Sorab.* 1. pżedobedu, pżewihnu, pżepokažu; *Carn.* svisham; *Vind.* preprizhati, previlhati, svilhati; *Croat.* vputiti; *Bosn.* nadgovoriti; *Ross.* убѣдить, убѣждать, прилчить, прилчать, уличить, уличать, удостовѣрить. Przekonać się, *Ross.* свѣриться, свѣряться, увѣриться; *Eccl.* извѣствоватися, устолпитися, обличиться. Ciężko mi się przekonać, aby on nie był głupim. *Teat.* 49. *d*, 5. Ten najmocniéj prze-

kona, kto u siebie jest przekonanym najmocniéj. *Gol. Wym.* 351, *Ross.* извѣщенный przekonany. Przekonywający, *Ross.* убѣдительный, уличительный; *Eccl.* препрѣтельный. Czyli się to nazywa być przekonanym, milczeć i nie wdawać się w sprzeczkę! *Teat.* 19. c, 79. Przekonanie, die Ueberzeugung, *Carn.* previsha, previshenga; *Vind.* previſhenga, skasa, preprizhanje, previſhanje; *Ross.* улика, убѣдительность. Nie trzeba przed przekonaniem obwiniać; ale gdy dowiedziesz, w ten czas karać. *ib.* 15, 61. Wołochowie despota swego żadnym prawem nie przekonałego, ani sądzonego, zamordowali. *Orzech. Qu.* 141. Nie wymowa tylko, ale przekonywanie z jego ust płynie. *Gaz. Nar.* 1, 11. PRZEKONYWACZ, a, *m.*, przeświadczyciel, der Ueberzeuger; *Ross.* убѣдитель, уличитель.

PRZEKOP, *PEREKOP, *PREKOP, u, *m.*, PRZEKOPA, y, *ż.*; *Boh.* průkop; *Slov.* prékopa, prikopa; *Carn.* prekôp; *Bosn.* prokop; *Rag.* prokòp; *Ross.* прокопъ, перекопъ, водопроводъ; rów na około czego okopany, lub przez co przebity, ein Feldgraben, ein Graben um etwas herum, oder durch etwas durch. Przekopy około rol, pól, łąk, ogrodów czynić trzeba dla przejazdu. *Zaw. Gosp.* Winnice i ogrody zamiast płotów, przekopami okopują. *Cresc.* 142. Przekopą wodę z jakiego strumienia do stawu sprowadzić. *Stroj. Staw. B b.* Trzy wały usypał, i trzy przekopy albo rowy głębokie, przywiódłszy w nie wodę, wykopał, chcąc Litwie najazdów bronić. *Stryjk.* 386. [§. *Transl.* Perekop, u Tatarów Orkapi, starożytne Tafry w Krymie 3]. Przy Dnieprze jest przekopa, jakoby na tysiąc i dwieście sążni przegrodzona, tam Tatarowie od tego przekopu nazwani Przekopscy mieszkają; miasto główne ich Przekop w Tauryce, którą także Przekopem zowią. *Gwagn.* 614. *Stryjk.* 223. Car Tatarski mieszka w Przekopie. *Boter.* 163. Cóż piękniejszego nad Rzym jest, głowę Europy, Przecież woli ordyniec swoje Perekopy. *Mon.* 76, 782. *ob.* Przekopski. PRZEKOPAĆ, *f.* przekopie *cz. dok.*, Przekopywać *frequ.*; *Boh.* prokopati, prokopawati, překopati, překopawati; *Sorab.* 1. pžekopacž', pžekopam; *Carn.* prekopavam, shtiham; *Vind.* prekopati, skuskopati; *Croat.* prekopati, prekòpam; *Bosn.* prokopati, prikopati, okòpati opet; *Rag.* prokopatti, prikopatti; *Ross.* перекопать, перекапывать, прокопать, прокапывать: rów przeprowadzić, kopiąc przebić, durchgraben. Skarbcie wam skarby w niebiesiech, gdzie złodzieje nie przekopywają, ani kradną. *Budn. Math.* 6, 20. — *Transl.* Widzę gwoździe, widzę rany, Któremiś wskróś przekopany. *Kchow. Roż.* 76. przeryty, przebity.

PRZEKOPCIĆ *cz. dok.*, kopciem przejąć, durchräuchern; *Ross.* перекоптить, перекапчиваю; *nijak.* PRZEKOPCIEĆ, kopciem przejść; *Ross.* прокоптѣть, kopciem przejść.

*PRZEKONOPCZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* проконопатить; konopiami przetykać, n. p. szpary w okręcie, durchcalfatern.

PRZEKOPIOWAĆ, *f.* przekopiuje *cz. dok.*, *Nar. Hst.* 2, 334; przeobrazić, przepisać, przemalować, abcopiren.

PRZEKOPISTY, a, e, pełen przekopów, von Gräben durchschnitten. — *§. Lubieszowski około przekopistego wyspy wału, tamą zowią, taborem się obmacnia. *Krom.* 617. w przek wysypany wał, queer durch aufgeschüttet. PRZEKOPNY, a, e, od przekopów, Graben -. Przekopny piasek, to jest, ten, który bywa wybieran a wywożon na groblę, *fossilitius. Mącz.* PRZEKOPSKI, *PREKOPSKI, *PEREKOPSKI, a, ie, n. p. Tatarowie *Prekopscy od *Prekopu miasta. *Boter.* 163. die Perekoper Tatarn.

PRZEKOR, u, *m.*, PRZEKORA, PRZYKORA, y, *ż.*, Przekory *plur.*; (*Boh.* přjkor *injuria*, krzywda; *Rag.* prìkor *actio vilis*, *probrum*, *dedecus*, *contumelia*, *ignominia*; prikoritti *detrahere*, *discreditare*; *Bosn.* prikor, sramota *dedecus*; cf. *Croat.* okornoszt *duritas*, *pertinacia*; *Ross.* перекоры spór, sprzeczka, укора, укоризна, укоръ nagana, zarzut); — przekor, spór wielki, przeciwieństwo na odpór, (cf. przyskorka); großer Streit, Widerwillen, Widerstand. Lepiéj latać dołem, Niż z tak odmiennym przekor wieść żywiołem. *Zab.* 16, 321. Milcz niebaczna niewiasto, nic twoja nie wzrusza mnie przekora. *Teat.* 42. *d*, *B.* Na stronę te przekory, dobądź pałasza. *ib.* 7. *b*, 25. Wypada nieprzyjacielowi z téj strony fortecy przygotować jak największą przekorę. *Jak. Art.* 2, 381. Każdy to uzna, kto tylko na przesąd nie chory, Próżen jest ciemnych błędów, i ducha przekory. *Zab.* 11, 43. *Zabł.* Bóg poddaje go gwałtownych tyranek przykorze. *Przyb. Milt.* 384. *et* 115. Przekory narobić, naprzekarzać się komu. *X. Kam.* (*Bosn.* prikoriti *exprobrare*). — §. Z szaleństw moich żart czynią i gorzką przekorę. *Teat.* 45. *c*, 65. Przekory, *lascivia. Cn. Th.* swywola, Muthwille. — Czynił przekorę wielu królom. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 3, 7. (zajątrzył). — §. Na przekor, na przekorę = w kontr, w brew, na złość, (*Boh.* na wzdory, na zdory, na truc; *Bosn.* na prikor *invito me*; *Rag.* na prikor *per dedecus*, tebbi na prikor *te invito*; *Carn.* na klubu; *Sorab.* 1. hdu na pžekor, tžinu na pžekor *contravenio*, na pžekor retžu *obloquor*; *Ross.* перекоряться przerzec się z kim, *ob.* Przekomarzać się); schnur stracks entgegen, zum Schur, zum Possen; *Sorab.* 2. k'posnoju, na schalkist. Umysł ludzki z przyrodzenia zbyt jest uporczywy, i niby na kieł wziąwszy, sili się na przekor. *Pilch. Sen.* 77. Na przekorę Wc Panu wszystkie te sztuki wyrządza. *Teat.* 26, *b*, 30. Na nic nie dba, byleby się zemścił i na przykorę uczynił. *Haur. Sk.* 44. Na przekorę nudzącemu mię czasowi, wziąłem się do roboty. *Teat.* 2, 116. Wszystko mi na przekorę czyni. *Teat.* 53. *d*, 45. Choć nieprzestępne kładzie Neptun tamy, Żeglarz go wiosłem by na przekor drażni. *Hor.* 2, 156. *Kniaź.* Henryk chciał, aby Herman królem się pisał na przekor papieżowi. *Nar. Hst.* 3, 4. Użyć nie mogłem tego, co mi jak na przekorę los użyczył. *Kras. Doś.* 187. *Min. Ryt.* 1, 82. — §. *Personif.* Przekora, n. p. Precz ztąd przekoro! niech cię dyabli biorą. *Teat.* 52. *d*, 70. sekotnico, dyablico, przeklętnico, Zänkerinn. PRZEKORNY, PRZYKORNY, a, e, — ie *adverb.*, niestworny, nieskromny. *Cn. Th.*, unenthaltsam, unverschämt. (*Rag.* prikórni, prijkorni *inhonestus*; *Croat.* okoren *durus*, *morosus*). Nie mógł się skaraskać przekornego kruka. *Pot. Pocz.* 145. — §. Sprzeczny, krnąbrny, przeciwny; widrig, widerspänstig. Kąkol jest to ziarno zbożom, osobliwie pszenicy, przykorne. *Haur. Sk.* 36. Przykorne a bodliwe bydlę. *Haur. Sk.* 53. *Węg. Marm.* 3, 39.

PRZEKORZENIĆ *cz. dok.*, korzeniami przesadzić, verwürzen, (cf. przepieprzyć); *Vind.* sakoreniti.

PRZEKOSTNICA, y, *ż.*, *unedo, fructus arbuti. Urs. Gr.* 145, *ob.* Niesplik.

*PRZEKOW, u, *m.*, przekucie, okow, kajdany, pęta; *Ross.* перековка, Eisen, worin einer eingeschmiedet ist, Fesseln. Rozerwał ich przekowy. *Wróbl.* 254; *vincula eorum diripuit.* PRZEKOWAĆ, *ob.* Przekuć.

PRZEKRACENIE, ia, *n.*, przegroda, przerąb w stajni na kształt kraty uczyniony, *vacerra. Mącz.* eine Vermachung, ein Verschlag von Gegitter.

PRZEKRACZAĆ, *ob.* Przekroczyć.

PRZEKRADEK, dku, *m.*, przekradnienie, przemknienie; das Durchstehlen, Wegstehlen. Krzyżacy przekradkiem cichym przez dzikie manowce przepadli. *Krom.* 442. PRZEKRAŚĆ, *f.* przekradnie *cz. jedntl.*, Przekradać *niedok.*, Przekradywać *cont. frequ.*, przemknąć co kryjomo; *Vind.* skusplasiti, skuslesti, skusvijti, durchstehlen, wegstehlen, fortstehlen. Jeśliby kto wołu abo owcę przekradł. *Radz. Exod.* 22, 1. Prometeus ogień z nieba do ludzi przekrada. *Pot. Syl.* 359. przekradkiem przeniósł, hinüberstehlen. Przekraść towary zakazane do miasta, Oester. Waaren einschwärzen. Przekradzione towary, Oester. eingeschwärzte Waaren. — §. I pani tego domu musi odpowiadać, Że cię śmiała nad zakaz królewski przekradać. *Pot. Arg.* 79. ukradkiem przechować, verhehlen, verbergen. PRZEKRAŚĆ się, *recipr.*, przekradkiem przejść, wyjść, wymknąć się, wyśliznąć się; sich heimlich wegstehlen, durchstehlen; *Vind.* se odkrasti; *Rag.* prokrasti se kuda; *Ross.* прокрасться, прокрадываться. Ulisses się waży Przez różnie rozsadzone przekradywać straże. *Otw. Ow.* 518. Przekradł się ode mnie i odwiódł z sobą córki me. *Radz. Genes.* 31, 26. On się lasami pod obóz nasz przekrada, aby go jako ubiegł. *Bork. Chodk.* 5. Zazdrośnym mężom żony odpłacają niewiarą i przekradnieniem się. *Teat.* 10. *b*, 40. Przekradła się jałówka, źrzebica = nieprzypuszczana do byka, ogiera, została cielną, źrzebną. *X. Kam.*

PRZEKRASNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo piękny, sehr schön; *Ross.* прекрасный; *Eccl.* многолѣпотный, преукрашенный.

PRZEKRAWAĆ, *ob.* Przekroić.

PRZEKRĘCIĆ, *f.* przekręci *cz. dok.*, Przekręcać *niedok.*; *Boh.* překrautiti; *Vind* presukati, okolsalukati; *Ross.* перевернуть, перевертывать, перевертѣть переверчивать (cf przewiercić), свернуть, сверпѣть, свертывать, просучить; na drugą stronę kręcać, przewrócić, verdrehen, *propr. et transl.* Klucz przekręcić, einen Schlüssel abdrehen. Przekręcić sprawę; do góry nogami przewrócić. Słowa komu przekręcić. *Ross.* лживить, оболживить, (cf. łżyć). Ty mi słowa przekręcasz, i sylaby połykasz. *Pilch. Sen. list.* 364. — §. Gdy się nieco zły los przekręcił, Pokój do kraju zawitał luby. *Zab.* 15, 54.

*PRZEKRESIĆ, PRZEKREŚLIĆ, *PRZEKRZEŚLIĆ, *f.* przekrzesi *cz. dok.*, Przekrzesać, Przekrześlać *niedok.*, zamazywać, kancelować, durchstreichen, ausstreichen; *Slav.* pricêrtiti; *Croat.* izbriszati; *Ross.* перечеркнуть, перечертить, перечерчивать, чернить, исчернить, похѣрить, похѣриваю, помарать, помарывать; *Eccl.* пречертити. Przekresić, kasować, zmazać co, naznaczyć. *Cn. Ad.* 940. *Kapitułę tę myśmy przekrześlali obelo, to jest kreślaniem. 1 *Leop. Esdr.* 10. naznaczyli, bemerken, bezeichnen.

PRZEKRÉSKOWAĆ *cz. dok.*, przegłosować, kréskami przezwyciężyć; überstimmen, mehr Stimmen für sich haben. Emmery obrany prezydentem, czterema głosami przekréskował Miraba, także żądającego prezydencyi. *Gaz. Nar.* 1, 40.

PRZEKROCZYĆ *cz. dok.*, Przekraczać *niedok.*; *Boh.* překročiti, překračowati; *Slov.* překročugi; *Rag.* prikrociti; *Bosn.* prikoraciti; *Vind.* prekorazhit, v' prek korazhiti; *Croat.* prekerssújem; *Ross.* перешагнуть; przestąpić, überschreiten. Przekroczenie, *Croat.* prekorachenye; *Vind* prekorazhenje, prestop, *ob.* Przestęp, cf. występek. PRZEKROCZYCIEL, a, *m.*, który przekracza, przestępca, der Ueberschreiter; *Croat.* prekerssitel, *f.* prekerssitelicza.

PRZEKROIĆ, *f.* przekroi *cz. dok.*, Przekrawać, *sprzekrawać *niedok.*; *Boh.* překrageti, překroiti, překragowati; *Sorab.* 1. pschekraju, pschekrajem; *Ross.* перекроить, перекраивать; krająć przedzielić, durchschneiden, von einander schneiden. Sprzekrawał w poły szaty ich. *Radz.* 2 *Sam.* 10, 4. Przekrojenie, *PRZEKRÓJ, ju, *m.*, [przecięcie, Durchschnitt 2]; *Ross.* перекройка; *Eccl.* прокрой, прорѣзанная на чемъ нибудь дира; (*Ross. obs.* перекрой мѣсяца kwadra).

PRZEKRÓLOWAĆ *cz. dok.*, królując przepędzić, durchregieren als König, eine gewisse Zeit als König hinbringen. Umarł Jagiełło przekrólowawszy lat beze dwu pięćdziesiąt. *Krom.* 532.

PRZEKROPIĆ, *f.* przekropi *cz. dok.*, Przekrapiać *niedok.*; *Ross.* перекропить; kropiąc przenikać, durchsprützen, sprützend durchnetzen. — *Transl. fig.* Kilka razy go kijem przekropił w ciemności. *Teat.* 7, 64. przetrzepał, przegarbował, er hat ihn mit dem Stocke durchgegerbt.

PRZEKRYĆ, *f.* przekryje *cz. dok.*, Przekrywać *niedok.*: *Sorab* 1. pżekréwam; *Carn* pregerniti; *Ross.* перекрыть, перекрывать; tajemnie przechować, verhehlen, verstecken. Czerwonym sznurem Rahab domek swój w Jerycho Znaczy, przekrywszy śpiegi Jozuego cicho. *Pot. Zac.* 105. Przekryjże mię od skrytéj rady złośników. *Radz. Ps.* 64, 3. Siedząc pospołu z inszemi kaletę swoję sam oderznął i przekrył, a udawał, że to jego towarzysze uczynili. *Chelm. Pr.* 190. Mówi szalony: wody kradzione są słodkie, a chléb przekryty jest smaczniejszy. *Radz. Prov.* 9, 17 (przemknięty).

PRZEKRZCIĆ, *ob* Przechrzcić. PRZEKRZCIWA się ziemia, *ob.* Przekwita się. PRZEKRZTA, *ob.* Przechrzta.

PRZEKRZYCZEĆ, PRZEKRZYKNĄĆ, *f.* przekrzyczy, przekrzyknie *cz. dok.*, Przekrzykiwać *contin. frequ.*, przekrzykuje *pr.*; *Boh.* překřičeti; *Sorab* 1. pscherjschežu *Vind.* prekrizhati, predreti, prevpiti; *Ross.* перекричать, прокрикнуть, прокричать, переклякать, переклячу, переклякивать, заговарять; krzykiem przegłosić, überschreien. — Szczygieł przekrzykuje. *Banial. J.* 3 *b.* odzywa się krzykiem, pokrzykuje sobie przez czas.

PRZEKRZYWIĆ, *f.* przekrzywi *cz. dok.*, Przekrzywiać *niedok.*;

Ross. перекривить; na drugą stronę nakrzywić, zakrzywić przegiąć, umkrümmen, umbeugen. *Cn. Th.*

*PRZEKRZYŻOWAĆ *cz. dok.*, krzyż przez co uczynić, przeżegnać krzyżem; durchkreuzen, kreuzend segnen; *Carn.* prekrisham; *Croat.* prekrisújem, prekrisilszem; *Rag.* prikrîxiti; *Bosn.* prikrristiti, uciniti krisg na sctogod, uciniti na krrisg; *Ross.* перекрестить, перекрешивать (2. przechrzcić).

* PRZEKSZTAŁCIĆ, *f.* przekształci *cz. dok.*, Przekształtować *niedok.*, przeformować, przeobrażać, kształt rzeczy przemieniać, przeinaczyć, przewierzgać, przerobić; *Vind.* preberniti, predrugiti, premeniti, prebrazhuvati; *Eccl.* перечленяти, umstalten, umformen. Fenixie, co cię zwykła śmierć skonem odradzać, I twą starość w niszczącym zarzewiu odmładzać, Co się chutnie w zalotnym zagrzebasz popiele, Mając zasię ztąd wyniść w przekształconym ciele. *Zab.* 15, 158. *Kniaź.* Nimfa przekształtowana w muchę. *Tol. Saut.* 109. Wybrani są przekształtowani i odmienieni z obrazu Adamowego. *Farn.* 143. Kamienie miotane Ręką Deukaliona w mężczyzny przekształtowane. *Otw. Ow.* 25. Dobrzeby było, gdybyś Wc Pan z Lorensa chciał się przekształcić na Erasta. *Teat.* 3. *c*, 7. *Metamorphosis*, przekształtowanie, odmienienie kształtu. *Mącz. Metaplasmus*, przekształtowanie. *Urs. Gr.* 93. Mogący być przekształconym, *przekształtny (*Vind.* prebernliu, predrugliu, premenliu, prebrazhliu). Możność być przekształconym, *przekształtność; *Vind.* prebernlivost, premenlivost, predruglivost, die Verwandelbarkeit.

PRZEKUĆ, *f.* przekuje *cz. dok.*, Przekować *niedok.*, Przekowywać *frequ.*; *Boh.* překowati, překowawati; *Slov.* překowáwám; *Rag.* prikovatti, prikivati; *Croat.* prekováti, prekávam; *Ross.* проковать, проковывать, перековать, перековывать; §. a) *transform.* kując przemieniać; *Ross.* наварить, наварывать, (cf. nawarzyć); umschmieden. Pierwéj honor za cnotą chodził poufale, Przekuli w stal wiek złoty piekielni kowale. *Nar. Dz.* 3, 127. Talery przekowywa na monetę. *Star. Dw.* 39. Przekuty *Ross.* наварный; przekucie наварка. — *Transl. fig.* Przekować kogo, przerobić go, na swoje kopyto przekabacić, przelać go; einen umarbeiten, umschmieden, umgießen, auf andere Gedanken bringen. — §. b) *Perfigend.* Przekuć, przebić, przeniknąć; durchschmieden, durchschlagen, durchhauen, durchhämmern. Kazał srogie skały przekowywać, by rzékę od miasta do miasta prowadzić. *Star. Pob. C* 2. Przekował ostre karki Hemu. *Tward. Wł.* 60. W wieczór przekowałem sobie ścianę ręką, i wyszedłem. 3 *Leop. Ezech.* 12, 7. (przedłubałem. 1 *Leop.*). Przekucie, przebicie *Ross.* проковка. Nieprzekowany, nie do przekucia, undurchschlagbar. Wrota żelazne, i nieprzekowane Wyłamał snadnie progi śpiżane. *J. Kchan. Ps.* 162.

PRZEKUKAĆ *cz. dok.*, kukając przekrzyczeć, mit Kuckuck-Rufen überschreien, überkucken. Nocna gżegżołka zawsze dzienną przekuka. *Rys. Ad.* 50.

PRZEKUP, u, *m.*; *Ross.* перекупъ; przekupowanie, mały drobiazgowy handel. PRZEKUPIECTWO, PRZEKUPSTWO, a, *n.*; *Boh.* hokynářstwj, *Sorab.* 1. pžekupwarstwo; *Carn.* prêkopilu; Höckerey, Trödeley. Przekupiectwo, gdy rzeczy kupujemy na *przedaj, dla gości, którzy nie zawżdy na targ trafią. *Gost. Gor. praef. Petr. Ek.* 128. Przekupstwo, gdy śniadne rzeczy kupujemy na *przedaj. *Petr. Ek.* 127. Dokąd znak zwykły na rynku wystawion będzie, dotąd na przekup nic kupować nie mają przekupnie. *Szczeb. Sax.* 332. — §* Wszyscyśmy jak na przekupie, przedajem, kupujem, i po gospodach się włóczymy. *Sk. Dz.* 357. jak na targowisku, wie auf dem Trödelmarkte. — §. Przekup, szacherstwo, podkupowanie, przekupowanie nieuczciwe; *Boh.* auplatek; *Bosn.* podmichjanie, mito, Schacherey, Schacherhandel, Bestechung. Odebrać to macie, co przekupem dostąpił Adrast. *Jabł. Tel.* 271. Godności, urzędy, sprawiedliwość, wszystko to tam szło na przekup. *Stas. Num.* 2, 123. Niechaj sędziowie nie potępiają niewinnych, albo też bezkarnie nie wypuszczają winnych, niechaj przekup albo łaska, niechaj nienawiść lub miłość nic ich nie wzrusza. *Kucz. Kat.* 3, 198. PRZEKUPIĆ, *f.* przekupi *cz. dok.*, Przekupiać *niedok.*, Przekupować *contin.*; *Boh.* překupowati, překaupiti; *Sorab.* 1. pžekupuyu; *Croat.* prekupújem; *Bosn.* prikupiti, kupiti, za prikro dati; (*Vind.* prekupzhati = nad to na kupę zbierać); *Eccl.* прекупляти; *Ross.* перекупить, перекупать. — §. 1 a) przed drugiemi zakupić, vorkaufen, aufkaufen. Przekupniowie na drogi zabiegając, u tych, co żywność do miasta wożą, przekupiwszy, na rynku zaś jak najdrożéj mogą przedają. *Vol. Leg.* 5, 648. Wielkie jest mnóstwo przekupniów, zwłaszcza w przekupowaniu dziesięcin. *Modrz. Baz.* 564. — §. Przekupić co, zbyt drogo kupić, przepłacić; zu theuer kaufen, überzahlen. Tak statki legumina opatrzyć, aby w drodze za gotowe pieniądze nie kupowano, i nie szukano prowiantów, których abo przekupić, abo nie dostanie. *Haur. Ek.* 171. — b) Przekupować = przekupniem być, z przekupu żyć; höckern, Höckerey treiben, *cauponari*. *Cn. Th.*, *Boh.* hokynařiti; *Vind.* bragnaruvati, predkuplenu priedati, kupzhlivati; *Ross.* перепродать, перепродавывать, переторговать, переторговывать, барышничать. Stan szlachecki teraz winem przekupuje, i kupczy pod pretextem wolności szlacheckiéj. *Vol. Leg.* 3, 226. *et* 5, 366. — §. 2) Przekucić sędziego, przedarować, przenająć, bestechen; *Carn* podmitim; *Vind* podmititi, pomizhiti, naperkupiti, podmasati, pomasati; *Croat.* mititi, mitim (*ob.* Mycić, myto), podmichújem, podmitenye, zamititi, zamitújem; *Rag.* mîtiti, podmîtiti, zamititi; *Bosn.* mititi, zamititi, datti mito, podmititi, podsipati, (*ob.* Podsypać); *Ross.* задарить, задарывать, умздить, задобрить, задабрывать. удобрить. Złoto przekupia, warty i zamki otwiera. *Przyb. Luz.* 261. PRZEKUPIEŃ, pnia, *m.*; *Slov.* prekupnik; *Boh.* překupnjk, hokinař, hokynař; *Sorab.* 1. pžekupnik; *Carn.* prêkopz; *Vind.* predkupez, kupzhlivar, bragnar, tandlar, (*ob.* Tandeciarz); *Croat.* prekùpecz, pretersècz, podmititel; *Bosn.* prikupitegl, priprodavaç; *Rag.* priprodâvalaz, prodâvalaz; *Ross.* перекупщикъ, перепродавецъ, переторговщикъ, барышникъ; skupień, przekupstwem bawiący się; der Höcke, Trödler, Unterkäufler. Przekupień solny, *ob.* Prasoł. Przekupień starych rzeczy, *ob.* Wendetarz. Przekupień ludzi, *ob.*

Ludokupiec, martauz. — *Prov.* Przekupień musi kłamać. *Cn. Ad.* 941. PRZEKUPKA, i, *ż.*; *Boh.* překupnice, hokinařka, hokiňa, hokyně; *Slov.* prekupnica; *Vind.* kupzhlivarza, bragnarza, tandlarza; *Croat.* filyarka, filarka, podmititelicza; *Bosn.* priprodavaliça; *Rag.* prodâvaliza, priprodâvaliza; *Ross.* торговка, барышница; która się przekupem bawi, die Höckinn, Trödlerinn; (Oester. Fratschlerinn). (Matka jego przekupką była, jarzyny na rynku przedawała. *Warg. Wal.* 95. Już to i przekupki wiedzą, *Corycaeus auscultavit. Mącz.* (baby na trecie o tym gadają). Jak przekupka się swarzy. *Cn. Ad.* 1114. Ledwieby się dudarzowi albo niewstydliwéj jakiéj przekupce na trecie to zeszło. *Pim. Kam.* 105. PRZEKUPNIOWY, a, e, od przekupnia, Höckinn=, Höcker=; *Sorab.* 1. pžekupczowé, pžekupné. Handel przewozowy czyli przekupniowy. *Pam.* 83, 125, cf. kramarski. PRZEKUPNY, a, e, — ie *adverb.*, do przekupienia, bestechlich. Nieprzekupny *Eccl.* неумытный. Nieprzekupny sędzia. *Teat.* 45. *b.* 103. W sprawiedliwości nieprzekupne kwiaty Przybierałem się, jako w strój bogaty. *Chrośc. Job.* 106. Przekupny człowiek *Ross.* обироха. PRZEKUPSTWO, *ob.* Przekup.

PRZEKURZYĆ, *f.* przekurzy *cz. dok.*, Przekurzać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschekuriu, pschekurim; (*Vind.* skuskuriti = przepalić); *Ross.* прокурить, перекурить, перекурывать; przekadzić, durchräuchern. Przekurzyć izbę, zapaliwszy suche jałowcowe drzewo. *Krup.* 5, 365. — *Fig.* W chwilę tę, przekurzoną śrzonem niespodzianym. *Tward. W. D.* 2, 241. przyprószoną, bestreut, bestäubt. — *Transl. fig.* Urzędnik żeby sam pierwéj rzecz, którą ma do rady podać, przekurzył i przejrzał, jak ją podawać. *Petr. Pol.* 384. t. j. przebiedz, durchlaufen eine Sache. Tylko się przekurzył w nauce, trochę się pouczył; *leviter attigit. Mącz.* liznął, szkosztował.

PRZEKUTY, *ob.* Przekuć.

PRZEKWILA się ziemia, abo przekrzciwa, *gornicz.*, gdy w ciągley abo też w miękisku pokazuje się kolor od powierzchownego odmienny *Os. Żel.* 82. die Erzader ändert die Farbe, gebt in eine andere Farbe über.

*PRZEKWAGA, *ob.* Śrzedwaga.

PRZEKWAS, u, *m.* Przekwasy, ciała, które są przesycone kwasorodem. *Śniad. Chem.* 197. *N. Pam.* 6, 320, übersaure Körper. PRZEKWASIĆ, *f.* przekwasi *cz. dok.*; (*Boh.* prokwasyti przemarnować); *Vind.* vkisati, skisati, prekisati *Ross.* переквасить, переквашивать, проквасить, kwasem zbytecznie przeprawić, übersäuern, durchsäuern. Chléb bardzo przekwaszony, najmniéj nie tuczy. *Cresc.* 159. Przekwaszenie, *superoxygenatio*, proces, przez który ciała z większą się ilością kwasorodu łączą, niż do ich nasycenia potrzeba. *Śniad. Chem.* 197. das Uebersäuern, die Uebersäuerung. PRZEKWAŚNY, bardzo kwaśny, übersauer; *Ross.* прекислый.

PRZEKWINTARZ, a, *m.*, przebieracz, delikatniś, wytworniś pieszczonego gustu; ein delikater Mensch, ein Mäkler, Tadler. Nieprzekwintarz, niewymyślny w jedzeniu. *Włod.* — §. Z niego przekwintarz, wnet słowo wyszpoci. *Alb. z Woj.* 17. przedrwiwacz, ein Wortklauber, Silbenstecher. PRZEKWINTNY *plur.*, PRZEKWINTOWANIE, ia, *n.*, zbytnia wytworność, przesadzenie pieszczone; Delicatesse, übertriebene Feinheit des Geschmacks, Ziererey. Zbytnie wydwarzanie, abo jak białegłowy zowią, przekwinty, śmiech za sobą ciągną. *Gorn. Dw.* 158. Modna żonka, po tych wszystkich przekwintach, czasem z hajdukiem uciecze. *Opal. Sat.* 39. *Dicteria*, naśmiewstwa, przekwintowanie, uszczypliwe przymówki. *Mącz.* Stichelreden, Spottreden. — §. I wrona ma przekwinty, to ścierwik, to żółwik, Zjadłszy choć bez serwetki, kracze, że nie słowik. *Bielaw. Myśl. E* 4. PRZEKWINTOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*, zbytnie przebierać, przebarszczać, przesadzać; mäckeln, tadeln, übermäßig delicat thun. Doma lada co zje, u ludzi przekwintuje. *Cn. Ad.* 198. — Przekwintować się *recipr.*, n. p. Pastuch oborny nie tak się musi z paszą, jak owczarz, przekwintować. *Haur. Ek.* 178. — §. *Gannitu aliquem incessere*; nagabać, nazywać kogo abo przekwintować sobie przeciwko komu. *Mącz.* przeszydzać z kogo, einen verspotten. Gdy chudak pana daruje, dyabeł z niego przekwintuje. *Rys. Ad.* 16.

PRZEKWITNĄĆ, przekwitł, *f.* przekwitnie *med. dok.*, Przekwitać *niedok.*, czas niejaki kwitnąc przetrwać, durchblühen; *Croat.* preczvétujem; *Dal.* proczvitam; *Bosn.* proçvasti, proçvjetati; *Ross.* процвѣсти, процвѣтать. Żałuję że mój przekwitł marnie maj zielony. *Kulig. Her.* 121. — *Effloresco*, *wielmi kwitnę, przekwitam, rozkwitam się. *Mącz.* aufblühen.

PRZELAĆ, *f.* przeleje *cz., dok.*, Przelewać *niedok.*; *Boh.* přelit, přeljwati, proliti, proljwati; *Sorab.* 1. pžehliwam, pžehliyu; *Sorab.* 2. pschelasch; *Vind.* skusliti, preliti, prelivati, prelijati; *Croat.* prelèvam; *Rag.* prilitti, priljeevam; *Bosn.* prilitti, prilivati, prolitti, proliuati; *Ross.* пролить, проливать, перелить, переливать; §. 1) *transfund.* przelewać co w inszy statek, przetaczać, zlewać; umgießen, in ein anderes Gefäß schütten. Byś morza łyżką nie przelewał w dołek. *Mon.* 71, 48. — *Fig.* Temi słowy swój zapał wszystkim w piersi przelał. *Dmoch. Il.* 2. 8. (udzielił). — §. Przelewać kruszcowego co, przetapiać; umschmelzen, umgießen. Już ściany odzierają z rynsztunków, nawet co okrywa Kościoły i ołtarze złoto Mars przelewa. *Ustrz. Troi.* 126. (obraca na narzędzie wojenne, cf. przekuć). *Transl. fig.* W przeciągu lat kilkudziesiąt przelałby się stan miejski w szlachecki. *Ust. Konst.* 1, 109. przemieniłby się, przeszedłby; sich verwandeln, übergehen in etwas. Naród Turecki musi upadać, póki albo monarcha obcy nie podbije go, albo w nim jaki Piotr nie powstanie, któryby go przelewał. *Pam.* 83, 2, 160. (przekształcił, przeformował). Dawali im dobra swoje, przelewając na nich prawo własności. *Nar. Hst.* 2, 294. przenosząc, zdając na nich, sein Recht auf einen andern übertragen. — §. 2) *Abundant.* Przelewać, przepełniać; übergießen, überschütten. Pod miarą lać, aby nie były przelane, ani też nie dolane. *Cresc.* 341. Przelać się, *Eccl.* преизлитися, преизливатися; (*Sorab.* 1. pžehliwam szo opływam, pžehliwaczńé, zbotni zbytni). — §. Przelewać krew = rozlewać. *Cn. Th.* 948. Blut vergießen. — §. Przelewać przez co, durchgießen, durch et=

was gießen. — *Fig.* Utracam, przez gardło przelewam, *defrigo*, *bona decoquo*, durch die Kehle jagen.

PRZEŁADOWAĆ, *f.* przeładuje *cz. dok.*, Przeładowywać *częstotl.*, zbytnie ciężarami obładować, überladen, zu sehr bepacken; *Vind.* prebafati, prenabafati, preteshati; *Ross.* загрузить, загружать, накрутить, накручивать, перегрузить, нерегружать, перегруживать. Wielbłąd, gdy się przeładowanym być czuje, wstać nie chce. *Opal. Sat.* 11. Źle gdy łodkę przeładują, bo utonie; ale też gdy mało nabiorą, bo ją wiatr popędzi, gdzie chce. *Sk. Żyw.* 231. Przeładowany okręt na dno tonie. *Past. Fid.* 261. Ładunek ma być według proporcyi statków i wody, nie przeładowywać, aby często gęsiami nie czestować flisów. *Haur. Ek.* 171. Przeładowanie, *Vind.* pretesha, napotesha, pretovor, napost, fitnost; *Ross.* загружка, загружение (*ob.* Zagrążyć), перегрузка. — *Transl.* Przeładowany długami. *Pilch. Sall.* 32. zbytnie obciążony, mit Schulden überladen. Król się boi, żeby poddanych w dań nie przeładował. *Jabł. Tel.* 110. Przeładować żołądek. *Perz. Cyr.* 3, 207. przepełnić, den Magen überladen. Wymioty zbawiennemi bywają w przeładowaniu żołądka. *Perz. Lek.* 219. — §. *Absolute:* Przeładować, zbytkować, miarkę przebierać, przesadzać; über die Schnur hauen, zu viel thun, zu weit gehen. I dobrym przeładuje, kto go zbyt zażywa. *Min. Ryt.* 4, 212. W człowieczym ciele, skoro która wilgotność przeładuje i z miary swéj wyjdzie, choroba następuje. *Gorn. Wł. T* 3. Zwierzchni pan, gdy przeładuje, a staje się tyranem, panowanie jego upaść musi. *Gorn. Wł. L* 3 *b.* Przeładowaliście panowie Polacy. *ib. L* 3. Musi ani z téj, ani z owéj strony nie przeładować, ale ugadzać w jakiś pośrzodek. *Gorn. Dw.* 230. Hyperbolę moglibyśmy nazwać przeładowaniem; bo ta figura przechodzi miarę. *Gorn. Sen.* 555, *ob.* Przesada. — §. Przeładować z statku na statek, z wozu na wóz, umladen. Przeładowanie, das Umladen; *Ross.* перекладка.

PRZEŁAJ, ia *et* u, *m.*, PRZYŁAJ, n. p. Niedbale i jakoby z przyłaja czynić, kiedy owo komu nałają i przyłają. *Petr. Et.* 120. od ręki, byle zbyć, lekko; oben hin, von der Faust weg — §. Przełaj, zabieżenie, zaskoczenie, przecięcie komu drogi; das Abschneiden des Weges, der Communication. Rozstawiam sieci, biegając po gaju, Z któregobym sarn nagnała przełaju. *Chrośc. Ow.* 42. Pod Brunduzyum na końcu ulęgą, W miejscu od wszego bezpiecznym przełaju. *Chrośc. Luk.* 58. (od obskoczenia). Propontyda w małéj dość gardzieli Euxyn przepuszcza do morskich przełajów. *ib.* 319. (przesmyków). Nie zgoła, nie jawnie się kuszą, ale fortelem z *przyłaje bitwę staczają. *Kosz. Lor.* 153 *b.* Łaski w Trębowli z ludźmi zostawiony, Pod Janowem stał Bogusz na przełaju. *Jabł. Buk. F* 3 *b.* — §. Na przełaj, na łeb na szyję, na złamaną szyję, co żywo, über Hals und Kopf. Gdzie prościejszą drogę sobie oczę, Na przełaj skoczę. *Bardz. Trag.* 124. Ze mną niech kto na koń wsiada Na przełaj do obozu. *Pot. Pocz.* 236. Już chcą na przełaj wypaść, niemasz kędy, Bo ich blokauzy obstąpili wszędy. *Białob. Odm.* 45. Skoczą na przełaj tłumem Tatarowie, I za przeprawą z boku się odkryli. *Jabł. Buk. R* 2. — §. On się obaczywszy, dopieroż z *przełaje Imie się z nim targować. *Prot. Jał.* 23 *b.* Skąpy jałmużny nie da, choć z *przełaje. *Prot. Jał.* 4. Odszczepieńcy i z tejże strony i z tegoż kąta, jako z *przełaje, do téj owczarni wstępują. *W. Post. W.* 443. Kto się chce podziwować, a patrzeć z *przełaje, Jeśli w którym zwierzęciu takie obyczaje. *Rej. Wiz.* 30. Napadli na nie gwałtownie z *przyłaje. *Kmit. Spit. B* 2 *b.* Z *przełaje upatrzywszy go, znać mu wolą dała słów niewielą. *Żebr. Ow.* 214. *procul*, z daleka, aus der Ferne. Jeden drugiego morduje, oba razem zginą, a trzeciemu, który z przełaja patrzał, w ręce się dostają. *Podw. Wroż.* 38. Sylla, bacząc serca niechętne onéj wielkiéj zgraje Rycerzów swych, kopią porwawszy, z *przyłaje mówił. *Papr. Pr. B* 2 *b.*

PRZEŁAKOCIĆ, *f.* przełakoci *cz. dok.*, Przełakotać *niedok.*, przełakotuje *pr. cont*, na łakotkach przemarnować, przejeść, vernaschen. *Tr.*; *Boh.* promlsati; *Vind.* salisati, sapolisati, sajeduvati, sagerluvati, sapomumluvati, saposladkurituvati; *Ross.* пролакомить. *PRZEŁAKOTNIK, a, *m.*; *Vind.* sajeduvauz, sagerluvauz, der Vernascher.

PRZEŁAMAĆ, *PRZEŁOMIĆ, *f.* przełamie, przełomi *cz. dok.*, przełamuje *pr.*, Przełamywać *frequ.*; *Boh.* přelamati, přelomiti, přelamowati, prolomiti, prolamati, prolamowati, probořiti; *Slov.* protomiti, (předłomiti *praefingere*); *Sorab.* 1. pželamacž, pžewamam; *Vind.* prelomiti, skuslomiti, skusprelomiti; *Slav. et Bosn.* prilomiti; *Croat.* prelamlyujem, izprelamam, izprelamati; *Rag.* prilomitti, prilaamam; *Ross.* переломить, переламывать, проломить, проламывать; §. a) łamiąc rozdzielić, rozłamać; durchbrechen, entzwey brechen. Przełamać laskę. *Tr.* Lód przełamać, das Eis brechen. Konarski lód przełamał. *Mon* 65, 235. (drogę utorował). Boję się, żeby chodząc, w pół się nie przełamała. *Teat.* 10, 59. Mojżesz opokę rózgą mógł przełomić. *W. Post. W.* 398. (otworzyć, że woda wyprysła; cf. **cudopręty). Nieprzełamany, nieprzełomiony, nieprzełomny, nie do przełamania, niezłomny; *Ross.* непроломный, unzerbrechbar, undurchbrechbar. Nieprzełamana z miedzi blacha go pokrywa. *Dmoch. Il.* 2, 34. Nieprzełomane jest to męstwo, które ostatnia potrzeba wyciska. *Pilch. Sen. łask.* 45. Narody, których potęga zdała się być nigdy nie przełomiona, już dzisiaj są zniesione. *Zach. Kaz.* 1, 152. Zasłania piersi swoje tarczą nieprzełomną. *Dmoch. Il.* 2. 217. W rękach Nestora błyszczy nieprzełomna pika. *ib.* 2, 39. Tym głosem dodał Neptun do boju ochoty, Nieprzełomne się garną do Ajaxów roty. *ib.* 2, 7. Rozumie, że moc jego nieprzełomna. *Janusz. Oksz. D* 3. Mur nieprzełomny. *Bzow. Roż. pr.* Nieprzełomanie, nieprzełomnie *adverb.*, n. p. W równéj zawsze mierze moc nieprzełomanie trwałą dziedziczy. *Pilch. Sen. list.* 2, 249. *Subst.* Nieprzełomność, Undurchbrechlichkeit, n. p. Sprobowano teraz narodu naszego siłę i nieprzełomność. *Swad.* 1, 12. — Przełamanie, *actio*, przełamywanie das Zerbrechen, Durchbrechen; przełamanie, przełom, miejsce, gdzie co przełamano, der Durchbruch. Tygle, gdy z ognia wyszły, w przełamaniu były białe. *Torz.* 85. Spojrzawszy na przełamanie, to

każde śkło pokazuje się być gładkie. *ib.* 179. — §. *Transl.* Przełomić prawo = zgwałcić, przestąpić, ein Gesetz brechen. Śmiał i to prawo przełomić. *Sk. Kaz.* 47. Jeśli się przyda, to święte przymierze znowu przełomić. *W. Post. W.* 340. Wkrótce się przekonacie, czym prawdę przełamał; Lecz nie! sami ujrzycie, żem w niczym nie skłamał. *Dmoch. Il.* 268. — §. Przełomać, przezwyciężać, górę brać; besiegen, überwältigen. Nie masz takiéj trudności, któréjby pilność ludzka nie przełomiła *Petr. Ek. dd.* Wszystko stałością przełamać starali się. *Ust. Konst.* 1, 69 Za przewodnika mając rozum rzadki, Umieją wszelkie wdjen przełamać przypadki. *Hor.* 2, 221. Nałóg zadawniony przełamać. *Kras. Pod.* 2, 59. Wprawcie dziatki w przełamanie namiętności. *Bals. Niedz.* 1, 66. To jest cnota, gniew przełamać, i w przykrościach pamiętać, żeśmy ludzie. *Siru. Qu.* 190. Przełomił ich mowami, i niedopuścił im powstać na pomazańca. *W.* 1 *Reg.* 24, 8. Żadna mu męka straszna nie była, któraby serce jego przełomać mogła. *Sk. Żyw.* 1, 24, (wzruszyć, poruszyć). Wotowaniem i świadectwem jego przełomiony, jechał na wygnanie. *Warg. Wal.* 118. (przekonany). Wielce się w tym przełamał samego, i zwyciężywszy gniew swój, postępował z wielką łagodnością *Ustrz. Kruc.* 2, 89. Na reszcie przełamuje się, tłumi łkania, i tak daléj mówi.... *Stas. Num.* 2, 74. Nieprzełamany, niezwyciężny, nie przerobisz go, nie przekonasz, nie przeprzesz, nie wzruszysz, nie poruszysz, opoka, skała; unbeweglich, unerschütterlich. Co u siebie raz postanowił, to z nieprzełamanem wykonywał sercem. *Zab.* 4, 9. *Węg.* Pacyentki w zdaniach i nałogach swoich nieprzełamanemi były. *Perz. Lek.* 83. Nieprzełamany żadnym faworem umysł. *Nar. Tac.* 2, 314. Jagiełło wyrozumiawszy Witołda nieprzełomiony umysł, posłał do papieża, aby korony nie dał do Litwy. *Stryjk.* 531. Człowiek twardy, nieprzełamany dla zbytku cnoty. *Teat.* 49. *b*, 29. (nieużyty, kamień; Kato). Był Mojżesz w pracy nieprzełamany, cały dzień nie jedząc siedział na sądach. *Sk. Żyw.* 333 *b.* — §*. Drażnili boga sprawami swemi, i przełomiło się na nie karanie. *Budn. Ps.* 106, 29. (oburzyła się na nie plaga. *Bibl. Gd.*). — §*. Dobrodziejstwa Leszkowe przełomić tego na szlachcie Sandomirskiéj nie mogły, aby nienawiść złożyła. *Krom.* 290; (*non potuit vinci beneficiis*, cf. przewieść, wymódz). — §. b*) Ewanielie na wiersz Polski przełomiwszy, do druku podać chciałem. *Falib. D* 3. (z trudnością przerobiwszy, przełożywszy wierszem). PRZEŁAMACZ, a, *m.*, który co przełamuje, der Durchbrecher; *Vind.* prelomnik.

PRZELANIE. PRZELANY. *ob.* Przelać.

PRZEŁASKAWY, a, e, bardzo łaskawy, übergnädig. O bóstwo przełaskawe, o dni nader święte. *Bardz. Trag.* 117.

PRZELATAĆ, *ob.* Przelecieć. PRZEŁATAĆ, *ob.* Łatać. PRZEŁAWIAĆ, *ob.* Przełowić.

PRZELAXOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić żołądek; *Ross.* прослабить, laxiren, abführen. Kto się zbytecznie przelaxował, ten się osłabił *Perz. Lek.* 237.

PRZEŁAZ, u, *m.*, PRZEŁAZEK, zku, *m.*, *dem.*; (*Carn.* prelas; *Ross.* перелазъ, пролазъ, лазея, вылазъ, (пролазъ, пролаза ćwik, chytrzec, przebiegły); przełazienie, miejsce przełazienia; das Ueberkriechen, Durchkriechen, der Ort, wo man über einen Zaun übersteigt. Ogrodzenie z ciernia przełazu zatrudni. *Kluk. Rośl.* 1, 60. Ostrężyny drzewko w płot jest bardzo godne dla przełazów. *Cresc.* 472. Przełazy zakładać. *Cresc.* 40. (ławki do przełazienia płotu). Z worem spadł na łeb z przełazku, gdy przez płot z nim lézie. *Pot. Jow.* 28. PRZEŁAŻĘ, *ob.* Przeleźć.

1. PRZELECIĆ, *f.* przeleci *cz. dok.*, Przelecać *niedok.*, bardzo polecać, sehr empfehlen, recommandiren. Im więcéj on jéj się przelecał, tym więcéj go nie rada widziała. *Petr. Hor.* 2, *F* 4 *b.* — §. Remitent może wexel sobie służący na kogo inszego indorsować, t. j. przelecić go komu innemu ku odebraniu pieniędzy. *Vol. Leg.* 8, 193. przekazać, przelewać na drugiego, einem andern zuschreiben, auf ihn übertragen.

2. PRZELECIĆ *cz. dok.*, letnym uczynić, przygrzać, lau machen, überschlagen machen.

3. PRZELECIEĆ, przeleciał, *f.* przeleci *inter. dok.*, Przelatać *niedok.*, przelatuje *contin.*, Przelatywać *frequ.*; *Boh.* přeletěti, proletěti, prolitowati; *Sorab.* 1. pželečižč, pželetžu; *Vind.* preleteti, prelietati, skusleteti, skulietati, zhriesletiti, zhrieslietati; *Rag.* proletjetti, proljêtati, priletjetti, prikoletjetti; *Bosn.* proletiti, mimoletiti; *Ross.* пролетѣть, пролетать, перебрызгать, протесать, перелетѣть, перелетывать; lecąc miejsce jakie przebyć, przebiedz, *pr. et tr.*, durchfliegen, durcheilen. Tak prędko ledwie ptak przeleci. *Paszk. Dz.* 17 Ptaka, który po powietrzu przelatuje, najmniéj niemasz znaku na powietrzu jego latania. *Gil. Post.* 256. Kto pszczoły albo ptaki chowa, tedy póty jego są, póki przez ulicę albo przez płot nie przelecą; a skoro przelecą, już ich gonić nie może. Co rozumieć masz o tych pszczołach, które z ulów, jako i które z barci wylatują; bo zkądkolwiek wylecą, tedy kto je pierwéj zamknie, jego będą. *Szczerb. Sax.* 340. (*Prov. Vind.* Muhà katira perleti, huishi pikni = mucha, która przelatuje, gorzéj gryzie). Promienie słoneczne minuty tylko potrzebują do przelecenia dwóch milionów mil. *Łesk.* 2, 53. Musiałem przelecieć mil 40 we 12 godzinach. *Teat.* 41. *c*, 310. W dziesięciu godzinach 56,000 kroków wozem przeleciał. *Siem. Cyc.* 24. Dziwaczne myśli, które ci czasem przez głowę przelatują. *Teat.* 33. *d*, 87. — Przelecieć z miejsca na miejsce, von einem Orte zum andern herüber fliegen. Ptak chcąc sobie odmienić pierwsze lata, Za słońcem z swojéj ziemi do cudzéj przelata. *Tol. Saut.* 84. Niestateczny motyl z róży na różę przelatuje. *Węg. Marm.* 1, 57. Motyl słodyczą podsycony, z kwiatku przelata na kwiatek. *Teat.* 42. *c*, 36. Pierwszy grot rzuca Fegi, ale raz był mylny, Bo nad ramię bez szwanku przeleciał grot silny. *Dmoch. Il.* 111. flog darüber weg. — §. Przelatywać się, latać sobie; herum fliegen, herum flattern; *Ross.* порхнуть, порхать. Nie raz chcę się przelecieć, skrzydełka rozpuszczam, Lecz widząc szczupłość miejsca znowu one spuszczam. *Tol. Saut.* 69. *Volito*, ustawicznie latam, i tam i sam przelatam. *Mącz* Nie na jednym powietrzu ptak się przelatywa, Ani też w jednéj wodzie rybka so-

bie pływa. *Zab.* 9, 202. *Koss.* Krogulca z ręki czasem na przelatanie puszczaj. *Cresc.* 617. (na przelatywanie się).
PRZELĘCZYĆ *cz. dok.*, lécząc przebyć, przetrwać, durchcuriren; *Ross.* пролѣчить, пролѣчиваю.
PRZELEDWIE *adverb.*, n. p. Ledwie przeledwie wyperswadowałem im. *Mon.* 71, 109. z wielką biedą, trudnością, mit größter Noth.
PRZELEGAĆ, *ob.* Przeleżeć. PRZELEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, przestrzeń, die Strecke, die Weite, der Zwischenraum. Okropna między niebem a ziemią przeległość. *Ossol. Sen.* 28. PRZELEGŁY, a, e, środkujący, przegradzający, dazwischen befindlich. W dniach przeległych między przysposobieniem a zabiciem swoim. *Nar. Tac.* 3, 31.
PRZELĘKNĄĆ, PRZELĄDZ, *f.* przelęknie *cz. jedntl.*, Przelękać *niedok.*; — °§ przestraszyć kogo, einen in Schrecken setzen, ihn erschrecken. Przeląkł mię. *Tr.* Przelękniony, przelękły, erschrocken. Zatrwożeni jesteśmy niebezpieczeństwem, którego się boimy, przelęknieni niebezpieczeństwem, któregośmy nie postrzegając uszli cali, przerażeni niebezpieczeństwem przytomnym. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.* Stróże grobu, wielkie przerażenie Na sercach mieli, Tak że się stawszy jakoby martwemi, Leżeli długo przelękli na ziemi. *Odym. Św.* 2, *L l* 3. Przelękły wędrownik, porywa się rączo. *Przyb. Ab.* 183. Nieprzelękły, nie do przestraszenia, unerschreckbar. Nieprzelękłego dowód jasny męstwa Jest pracą dostanego cny owoc zwycięstwa. *Zab.* 5, 432. Przeląknąć się, przestraszyć się, przeżasnąć się; erschrecken, in Schrecken gerathen; *Boh.* zhrozyti se; *Vind.* se vstrafhiti, prestrafhiti; *Ross.* перепугаться, испугаться, испужаться, перетруситься, торопѣть, (cf. trup, cf. stropić się). Postrzegłszy to, przelękli się srodze tego niebezpieczeństwa. *Ustrz. Kruc.* 3, 112. Ujrzał czart na niéj jakiś znak, na który się przeląknąć musiał. *Sk. Żyw.* 2, 209. Nie tylko się bynajmniéj śmierci nie przeląkł, ale pana o nią prosił. *Birk. Sk. A* 2. Przelęknienie się, przelęknienie; *Boh.* aužas; *Ross.* испуга, испуганіе, das Erschrecken, der Schreck. Przelęknienie, nagła trwoga, przez uderzenie zmysłów przedmiotem nadzwyczajnym, lub zdającym się grozić niebezpieczeństwem. *Pam. Warsz.* 1, 28. *Niemc.*
PRZELEW, u, *m.*, PRZELEWEK, wku, *m.*, *dem.*, przelewanie, das Uebergießen, Umgießen, Vergießen; *Boh.* prolewanj, prolitj krwe; *Ross.* перелитіе, переливка, переливаніе, (проливъ cieśnina morska; *Eccl.* пролива ujście rzéki). Gdy bok już czółna nurza się w przelewie, Drugi wał dźwignie, i nie dał zaciekać. *Chrośc. Luk.* 161. — *Transl.* Przelewek, przekwintowanie, zbytek. *Cn. Th.* przesada, übertriebenes Wesen, übertriebene Delicatesse. — *Prov.* Nie przelèwki to. *Teat.* 1, 23. nie żarty, nie przepiecze się to; daß ist kein Spaß, damit ist nicht zu scherzen. Ciągnął Jagiełło do Trok; a Witołd widząc, iż nie przelèwki, bojąc się oblężenia, uciekł do Grodna. *Stryjk.* 431. *Pot. Syl.* 91. *Ossol. Str.* 1. Bacząc nie przelèwki, nuż bez sprawy w nogi. *Czachr. Tr. E* 1. Dawid w strachu, iż to nie przelèwki, do pokuty się udał. *Falib. T.* Trzeba tu o sobie pomyślić, to nie przelèwki. *Teat.* 13, 102. PRZELEWAĆ, *ob.* Przelać. PRZELEWACZ, a, *m.*, PRZELEWCA, y, *m.*, rozlewca; (*Sorab.* 1. pżehliwcz), der Vergießer. Tyran krwi przelewca. *P. Kchan. Orl.* 1, 66, *Ross.* кровопролитецъ. — §. Przelewacz = udający że na swą potrzebę kupuje, a zawsze odprzedawający dla zysku *X. Kam.*
PRZELEŹĆ, przelazł, *f.* przelezie *cz. dok.*, Przełazić *niedok.*; *Boh.* prolezti, prolyzati, přelezti; *Sorab.* 1. pżelezu, pżeważu; *Rag.* prolàziti; *Vind.* prelesti, zhrieslesti, skuslesti, skusslesti; *Ross.* перелѣзть, перелѣзать, пролѣзть, пролазить, пролѣзать; łażąc przejść jakie miejsce, durchkriechen, hinüber kriechen, hinüber klettern. Przełaże przez płot. *Cn. Th.* °Przeleść płot, mur, górę. *Tr.* Tą dziurą kot przelazł. *ib.* Umiał tam przeleźć, gdzie nie mógł przeskoczyć. *Kur. Pet.* 15, (cf. podleść). Nie do przelezienia, °nieprzelezły *Vind.* nepreleslju, nepreplasliu. — §. Przełazić, z wolna przechodzić, mimo łazić; langsam durchgehen, vorüber gehen, vorbey kriechen. Dla widzenia raz Zelii, musiałem przełazić mało dziesięć razy. *Teat.* 41, 15.
PRZELEŻEĆ *med. dok.*, Przelegać *contin.*; *Boh.* přeležeti, proležeti; *Sorab.* 1. pscheležu, pscheležjm; *Ross.* пролежать, (перелечь, перелягу przewracać się na drugi bok); leżąc przepędzić, przetrwać, durchliegen. Cały dzień przeleżał. — *Transl.* Przeleżeć gdzie, przesiedzieć, często bywać, ustawnie przemieszkać. *Cn. Th.* immer an einem Orte liegen, sich aufhalten, verweilen. PRZELEŻEĆ się, przespać się, leżeć sobie odpoczywając; sich satt liegen, ausruhen, liegend rasten, faulenzen; *Ross.* перележаться, перележиваться. Przeleżenie się, *Ross.* лежка; *Eccl.* прелѣгованіе, отдохновеніе на краткое время. Przeleżawszy się w kąpielach przez godzinę, ruchomość jest skuteczna. *Krup.* 5, 221. Przelegasz się jak niedostępny złajnik na sianie, na ładownych pieniędzmi worach. *Zab.* 5, 216. Gdy Wiślimir z Heligundą według zwyczaju szli się przelegać, rzekł do nich . . . . *Papr. Ryc.* 10. (przespać się). Na noc pod koniá nasłać słomy aż do kolan, żeby się miał na czym przeleżeć. *Cresc.* 519. — §. Kedy były mieszkalne miejsca, szerokie się przelegają pustynie. *Zab.* 2, 27. *Alb.* rozlegają, szerzą się w pośrodku, leżą między niemi przestronno; liegen in der Mitte, breiten sich aus. Co za Odrą ziem i krajów przelega się, trzymali Słowianie. *Nar. Hst.* 2, 8. — §. Przeleżeć się, leżeniem nadwerężyć się, nadpsuć się: sich durchliegen, durch Liegen Schaden nehmen; *Ross.* належать. Przeleżały *Boh.* přeležełý. Przeleżałe miejsce *Ross.* пролежень.
PRZEŁGAĆ się, *f.* przełże się, przełgę się *recipr. dok.*; (*Boh.* přelhati, přelhawati *mendacio fallere*; *Ross.* пролгать, пролыгать, проврать, провырать); wyłgać się, łgarstwem się wykręcić. *Tr.*, sich durchlügen. — §. Przełgać się, *crebro mentiendo efficere, ne tibi fides habeatur*, kredyt stracić. *Cn. Th.*, sich durch Lügen um seinen Credit bringen.
°PRZELICHMANIĆ *cz. dok.*, n. p. Kradzione woły ceni na pół darmo, a wziąwszy iścizną Mknie precz, przelichmaniwszy swą powołowszczyznę. *Klon. Wor.* 19. przedawszy, w pieniądze przemieniwszy; veräußern, in Geld umsetzen. Który swojego nadtracił, wiele przeprawował, a mało nie wszystko przelichmanił, gdzieby się przeżywić szuka. *Gil. Post.* 28 *b.* przemarnował, durchbringen. PRZELICHWIĆ *cz. dok.*, n. p. Cokolwiek syn przegra a prze-

lichwi, takowych długów ociec nie winien płacić. *Tarn. Ust.* 94. u lichwiarzów pożyczaniem przemarnuje, durchwuchern, bey dem Wuchern durchbringen.

PRZELICZYĆ, *f.* przeliczy *cz. dok.*, Przeliczać *niedok.*; *Vind.* prefhteti, safhteti, prezhsefhteti; *Bosn.* pribroiti, pobroiti; *Rag.* pribroitti; *Croat.* prebrajam, prebroilszem; *Ross.* перечесть, пересчитать, пересчитывать, просчитать, просчесть, просчитывать, перечислить; *Eccl.* пречисляю; liczeniem przejść, durchzählen, überzählen. Przelicz rany, którem dla ojczyzny poniósł. *Teat.* 54. *d*, 75. Kiedy drugi raz konie przeliczyli, Alić zaś wszystkie konie spełna obaczyli. *Prot. Jał.* 25. Przeliczenie, *Vind.* prefhtetje, prefhtejenje; *Ross.* перечетъ. Przeliczony, co przeliczono, durchgezählt; przeliczony, przeliczny, do przeliczenia, mogący być przeliczonym, durchzählbar. Panie grzechy moje Nieprzeliczone zgładź przez imię twoję. *J. Kchan. Ps.* 33. Nieprzeliczone zastępy. *Ryb. Ps.* 130. Jakoż téj nieprzeliczn éj nie lękać się zgrai? *Kanc. Gd.* 264. — *Aliter:* Przeliczny, nader liczny, sehr zahlreich. Przeliczne przykłady. *Smotr. Apol.* 136. *Obr.* 44. — §. Przeliczyć, zbyt wiele naliczyć, przerachować; zu viel zählen, anrechnen. Przeliczyłeś kilka groszy. *Tr.* Niemasz szafarza, coby nie przeliczył. *ib.* — §. Przeliczyć się, licząc omylić się, sich verzählen; *Bosn.* pribroitise *errare in numero*; *Vind.* prefhtetise, vfhtetise; *Carn.* ushteti, ushtejem; *Ross.* просчесться, прочитаться. Suma w któréj się przeliczono *Ross.* прочетъ.

*PRZELINY *plur.*, n. p. Mało nie szpetniejsze bywa srebro, kiedy się na nim *przeliny z otartego pozłocenia ukażą, niż samo przez się białe. *Rej. Zw.* 148. golizny, przetarcia, durchgeriebne Stellen. PRZELINIĆ się *recipr.*; *Ross.* перелинять, *ob.* Linić się.

*PRZELISZ, *PREZLISZ, *PRZYLISZ *adverb.*; *Slov.* prjlišné, príliš, welice; (*Boh.* přílišnost *abundantia*); *Ross.* лишне; *Eccl.* лишше zbyt, zbytnie, (cf. [liszyć, licho 2], liczyć, liczba). Bym miał wszystkie przykłady mianować, byłoby tego przelisz wiele. *Eraz. Jęz. M* 8 *b*. Myśl Temistoklesa byłaby po jednéj stronie bardzo pożyteczna, ale po drugiéj przylisz niesprawiedliwa. *Eraz. Jęz. H* 5 *b*.

PRZELIZNĄĆ *cz. jedntl.*, Przelizać *dok.*, liżąc przebyć, odbyć, durchlecken; *Ross.* прелизать, перелизывать. Pochlebca podobny jest do niedźwiadka, który nie ukąsi, aż piérwéj przeliże. *Rej. Zw.* 89.

PRZEŁKNĄĆ, *f.* przełknie *cz. jedntl.*, Przełykać *niedok.*, przez gardło przemknąć, przekąsić: durchschlucken, verschlucken, herabschlucken; *Ross.* проглотить, проглатывать; *Eccl.* проглощаю. Jeść nic nie mogę; ledwie troche rosołu przełknę, i to z niezmiernym bolem. *Mon.* 67, 405. Nie mógłbym kawałka chleba przełknąć, widząc, że ci ludzie głód cierpią. *Teat.* 8, 13. Ludziom ubogim wino tak drogie pić, co przełknie, to grosz; o jaka utrata! *Sk. Kaz.* 323. Wziął sztukę chleba i rzékł: bodajbym tego chleba nie przełknął; i tak się stało, chcąc przełknąć, został chléb w gardle jego, i udawiony został. *Sk. Żyw.* 1, 31. — *Transl. fig.* Trzeba przełknąć powoli choć tak niestrawny kąsek. *Teat.* 17. *b*, 55 verschlucken. Ukażcie, że sromotnych potwarzy, nie zwykliście przełykać. *Krom.* 193. Zdało się książętom taić i przełykać do czasu namowy one, ażby piérwéj wszystkie potrzeby na wojnę sporządzili; *celare et dissimulare. Krom.* 155. Despektu tak obelżywego nikomu uczciwemu przełykać się nie godzi. *Falib. L* 3.

PRZEŁOGA, i, *ż.*, *cochlea*, oś abo przełoga u prasy. *Mącz.* die Schraube an einer Presse. (*Ross.* перелогъ odłog przeorany; *Eccl.* прологъ przełom, skała).

PRZEŁOKACZ, *ob.* Przełykacz.

PRZEŁOM, u, *m.*, PRZEŁOMEK, mka, *m. dem.*; *Vind.* skuslom, prelom, skusvdar; *Slav.* prikláni; *Ross.* переломъ, проломъ; *Eccl.* прологъ; miejsce przełamane, przerwa; eine durchbrochne Stelle, ein Durchbruch, eine Oeffnung. Nieprzyjaciel na mury, Gdzie już znaczne świeciły przełomy i dziury, Tylko co już nie wpada. *Tward. W. D.* 2, 191, (*Gall.* breches). Przełom od dział abo taranów szturmowych. *Birk. Zyg.* 47. Gdzie się zakradli, w te dziury i przełomy drew nakładli i zapalili. *Tward. Wł.* 120. Skoczył na czoło nieprzyjacielskie, siekąc jak drzewa, a gdzie się podał jaki przełom, wdzierając się między gęste szyki. *Nar. Hst.* 3, 150. *Tward. Pasq.* 54. Na przełom nieprzyjaciela wspiera, aż i łamie. *Leszcz. Class.* 78. (przebija się przez szyki nieprzyjacielskie). Spojrzał na blizki onych gór przełomek. *Chrośc. Luk.* 155. (urwisko, ein Bruchstück). Między skał wysokich przełomy. *Tward. Daf.* 73. PRZEŁOMIĆ, *ob.* Przełamać. PRZEŁOMIKAMIEŃ, ia, *m.*, ziele, kropidło, tesznik, kamyczki, kamyk, *filipendula*, Rothsteinbrech. *Syr.* 735. PRZEŁOMIPŁOT, a, *m.*, PRZEŁOMIWROTA, złodziej, który się w domy włamuje, *vecticularius. Mącz.* der in die Häuser einbricht. PRZEŁOMIONY, PRZEŁOMNY, PRZEŁOMNOŚĆ, *ob.* Przełamać.

PRZELOT, u, *m.*; *Vind.* zhrieslet, prelet, zhriesletanje; *Ross.* пролетъ, перелетъ; przelecenie, przelatanie, *propr. et transl.*, der Durchflug. Nie mógł się Bolesław wdawać w obcą wojnę, dla przelotów Tatarskich. *Nar. Hst.* 5, 10. (przebieg, cf. zagon). List Seneki o bystrym przelocie czasu. *Pilch. Sen. list.* 370. Żadna rzecz nie jest tak użyteczna, którąby przelotem skutek jaki sprawić mogła. *Pilch. Sen. list.* 7. — Na przelot, na wylot, n. p. otwor, durch und durch; *Ross.* насквозь, (cf. wskróś); *Eccl.* сквозѣ. Dziura na przelot *Ross.* проемъ. PRZELOTNY, a, e, przelatujący, flatternd, herumfliegend, vorbeyfliegend; *Ross.* перелетный, пролетный, *propr. et transl.* Lekkość Teokryta, z kwiatka na kwiatek przelotna. *Kniaź. Poez.* 3, 232. Szerzyły się po ustach przelotne tylko, lecz zawsze z przydatkiem powieści. *Nar. Hst.* 11. — Przelotny, na przelot czyli wylot idący, durch und durch gehend; *Ross.* сквозный, проемный.

PRZEŁOTROWAĆ *cz. dok.*, łotrowsko przemarnować; *Vind.* saberdelati, saburdeliti, safhverkati, lüderlich verprassen, verludern. Syn utratnik, wszystko przeje, i przepije i przełotruje na biesiadach. *Sk. Kaz.* 323. Gdy już wszystko przełotruje, kradnie. *Sax. Art.* 62.

PRZEŁOWIĆ, *f.* przełowi *cz. dok.*, Przeławiać *niedok.*; (*Vind.* preloviti, skusloviti); uganiać się za zwierzęciem, dem Wilde nachjagen. Jako kiedy napadną na ślad ogarowie,

Przeławiając za zwierzem w przykrytéj dąbrowie. *Zbil. Żyw. B* 3. Jak kiedy psi w gaju głośno przeławiają, Rozlicznym głosem prędkie zające ścigają. *ib. B* 3 *b*.

PRZEŁOŻEŃSKI, a, ie; *Ross.* настоятельскій; do przełożeństwa należny, Vorgesetzten-, Regierungs-. Nad zgromadzeniem przełożeński urząd chwalebnie sprawuje. *Sleb. pr.* U pana patrz przełożeńskiéj dobroci, u sługi posłuszeńskiéj. *Petr. Pol.* 62. PRZEŁOŻEŃSTWO, a, *n.*, PRZEŁOŻNOŚĆ, *PRZEŁOŻONOŚĆ, ści, *ż.*, starszeństwo, władza, panowanie, zwierzchność; *Slov.* zprawowánj, wládařstwj; *Sorab.* 1. zastoynicztwo, zastahtžo, zastoyeno, predkstoyenstwo (cf. dostojeństwo), bowotstwo; (*Sorab.* 2. sastojane szafarstwo); *Carn.* poglavarstvu; *Vind.* poglavaria, poglavarstvu, (*ob.* Głowa, naczelnik, naczelnictwo); *Croat.* poglavarsztvo; *Rag.* pridstava; *Ross.* настоятельство, первоначаліе; *Eccl.* старѣйшинньство; a) die Oberaufsicht, die Herrschaft, die Gewalt. Rozliczne są władze i przełożeństwa; ma zwierzchność monarcha nad poddanemi, ociec nad dziećmi, mistrze nad uczniami, rotmistrz nad żołnierzami. *Pilch. Sen. łask.* 57. Król go wielkiemi majętnościami i przełożeństwem senatorskim opatrzył. *Stryjk.* 192. Brzeście z posłuszeństwa się Polskiego wybiło, i wszystek on kraj do Pruskiego przełożeństwa znowu przystąpił. *Stryjk.* 199. Urząd abo przełożność nad budowaniem, *aedilitas. Mącz.* Ani siły, ani przełożeństwa, ani mocarstwa nie odłączą nas od miłości bożej. *W. Post. W.* 24. Dał przykład starszym, aby w nadzieję *przełożoności a mocy swéj, nie łajali inszych. *Eraz. Jęz. H h* 7 *b*. Dają mu uczuć przełożność i dziwactwa swoje, celem go najpodlejszych czyniąc rozkazów. *Mon.* 73, 397. — b) *Collect.* Przełożeństwo = przełożeni, starsi, die Obern, die Vorgesetzten. PRZEŁOŻYĆ, *f.* przełoży *cz. dok.*, Przekładać *niedok.*; *Boh.* přeložiti, překladati; *Sorab.* 1. pscheložu, pscheložim, pževožuyu; *Slov.* predkladať; *Carn.* preloshim; *Vind.* preloshit, prekladiti, priedsloshiti, priedpoloshiti, priedklasti, dopoloshiti; *Ross.* переложить, перекласть, перекладывать, проложить, пролагать, прокласть, прокладывать, предложить, продлагать; — 1 a) *transferend.* przekładać co w inszy statek, na insze miejsce; wo anders hin legen, umlegen, umpacken, umsetzen, an einen andern Ort hinstellen. Przekładać na polu kopy. *Haur. Sk.* 18. Szychty przekładać, t. j. te co leżały na czerynie na wierzchu położyć, a co były na wierzchu, odstawić do palenia niemi. *Torz.* 109. Stóg siana przekładać *Ross.* перевершить, перевершивать. — *Transl.* Warunek ten w inszą przełożyć trzeba fortecę. *Tr.* przenosić, an einen andern Ort übersetzen, versetzen, verlegen. Przekładanie z miejsca na miejsce = przenoszenie. *Cn. Th.* 843. die Versetzung, Verlegung. — *Aliter:* Abyśmy nie dufali w swoje mocy i mądrości, jedno na boga wszystko przekładali. *Biel. Św.* 3 *b*. jemu oddawali, Gott anheim stellen. — §. Przekładać z języka na język, tłumaczyć, cf. przewieść; *Bosn.* privratiti pismo, obratiti ù drughi jezik, aus einer Sprache in die andre übertragen, übersetzen. Listy Perskie kazał na Łaciński język przełożyć. *Birk. Dom.* 35. Większą część biblii Angielskim językiem przełożyli. *Baz. Hst.* 223. Na przełożenie statutu z Łacińskiego na Polski deputowano Herburta. *Vol. Leg.* 2, 636, (*Croat.* preztavlenye; *Eccl.* переведеніе, прѣводъ, претолкованіе, (cf. przewieść, przewod), *ob.* Przekład, Przekładacz). — *§. Przekładać się w co, przeobrażać się, przemieniać się, przekształcić, sich worein verwandeln. Przełożył się w woła, Buha z bydłem nadobny, buja w pojśrzód zioła. *Żebr. Ow.* 53; (*induitur tauri faciem*). *Eccl.* непрѣложьнъ *nieprzełożny, *Graec.* ἀμετάθετος, *immutabilis.* — b) *Interpon.* Przekładać co czym, przedzielać, przegradzać, prześcielać, przeplatać; durchlegen, dazwischen legen, zwischen etwas hinlegen. Przekładać jabłka słomą. *Cn. Th.* 843. — Przekładać książkę białym papierem, ein Buch durchschießen. Przekładany papierem, durchschossen; *Boh.* proložený papjrem. Gdy rym od rymu jest przedzielony, nazywa się przekładanym. *Kpcz. Gr.* 3, 90. unterbrochne Reime, wo sich die erste und dritte Zeile u. s. w. auf einander reimen. Gdy wiersze, jako idą po sobie, rymują z sobą, nazywają się nieprzekładane. *Kpcz. Gr.* 3, 90. Przekładany wiersz *Eccl.* простихіованный. — Szykowanie wyrazów jest abo przekładane, abo nieprzekładane. *Kpcz. Gr.* 78. — §. *Absolute intransit.:* Przekłada ziemia, gdy w dole górniczym ziemia nie jednego gatunku. *Os. Żel.* 81. die Erde in der Erzgrube ist gemischt, von verschiednen Gattungen durchbrochen, schichtet sich. — 3) *Nimii:* Przekładać, zbytnie obkładać, przeładować, przepełniać; überladen, überlasten, überfüllen. Przekładać się zbytnim jedzeniem = objadać się, obżerać się, sich überladen mit Speisen. Ludzie zawsze zdatni do roboty, kiedy się ani jadłem, ani piciem zbytnim nie przełożą. *J. Kchan. Dz.* 197. Furman przełożył wóz ciężarem. *Tr.* — 4) *Praeferend.* Przekładać, *przedkładać co nad co = przenosić, prym dawać; vorziehen, dem Vorzug geben; *Ross.* предпочесть, предпочитать; (*Eccl.* предпочтеніе, предпочитательство, *Graec.* προτίμησις, *praeferentia*, *ob.* Pierwszeństwo). *Antepono*, *przedkładam jednego nad drugiego, wyżej ważę. *Mącz.* Niechaj się żaden nie przedkłada nad drugiego, nie więcej o sobie dzierży, niżli o drugim. *Mącz.* Jegobym nad wszystkich innych przełożyła. *Teat.* 9, 25. Przestawanie z ludźmi musi im być niesmaczne, gdy nad nie przekładają bawienie się z psami i małpami. *Teat.* 49. *d*, 15. Kto nabożeństwo nad potrzebę bliźniego przekłada, miłości mało w sobie ma. *Sk. Żyw.* 1, 174. Dobrą radę przekładać trzeba nad wszystkie skarby. *Zal. H. T.* 60. Cnotę nad szczęście przekładaj. *Cn. Ad.* 84. Dusze miękkie rozkosz cnocie przekładają. *Jabł. Tel.* 46. Mędrcowie zawżdy mocnie przekładali poczciwe przed pożytecznym. *Rej. Zw.* 65 *b*. Nauka ewanielii ma być nad inne wszystkie przekładana, wywyższana, chwalona. *Wiśn.* 409. Nie patrzamy na to, czym przełożył nas bóg nad insze ludzie, ale na to, czy kto ma przed nami. *Gorn. Sen.* 140. Przekładają jeździć korabiem sześcią betkami, niżeli ładną karetą a parą końmi. *Mon.* 65, 420. (wolą jeździć). Miasto Rzymskie Paweł z Piotrem nad inne wszystkiego świata obecnością swoją przełożyli. *Sk. Żyw.* 2, 28. (zaszczycili, preferencyą mu dali, den Vorzug vor allen andern geben). Żywot Chrystusa, gdy się inne wypisują, słusznie

się tu przełożyć, i jako na czoło wystawić ma. *Sk. Żyw.* 1, 1. *praemittere*, vorausschicken, vorsetzen. — §. Przekładać kogo nad czym • zwierzchność, przełożeństwo mu dawać; *Slov.* předstawugi: *Sorab.* 1. pżedpostahwu; *Bosn.* nadrediti; *Rag.* nadstaviti tkoga; *Eccl.* предпоставляю, einen zum Vorgesetzten machen, ihn über etwas setzen. *Praeficere*, 'przedłożyć abo urzędnika dać. *Mącz.* Przełożony, *Slov.* zpráwce, (cf. sprawca); *Sorab.* 1. předkstogiczeř, prjtkstawieny, (pritkstejem, pritksteju *praesto*, *praesum*), zasteinik, bowot; *Carn.* glavar, poglavâr, poglavitnek, (*ob.* Głowa, naczelnik, cf. czoło); *Vind.* poglavar, vishi glavar, priedpostaulenik, priedpostaulen; *Croat.* poglavár; *Bosn.* poglaviça; *Slav.* superior, stareshina; *Rag.* nadstavgljenik, pridstávnik, nadstoinik, pridstav; *Ross.* настоятель, первоначальникъ; *Eccl.* предстоятель, первосѣдникъ. Przełożona, *Sorab.* 1. pżedkstoyiczerka; *Ross.* настоятельница. Przełożonym być, *Vind.* priedi stat, naprei stat, zhes eno rezh postaulen bit; *Croat.* nadsztoim; *Ross.* настоятельствовать; *Eccl.* предстою. Przełożony nad bractwem, abo bractwu. *Dudz.* 12. starszy, der Aelteste, Vorgesetzte. Do przełożonych należy porządek dobry utrzymywać. *Boh. Kom.* 3, 390. Chłopi na wsi, a żacy w szkole odmianie przełożonych bardzo radzi. *Rys. Ad.* 7. Przełożony namiestnik boży. *Cn. Ad.* 942. Przełożony ma mieć uszy na obie strony. *ib.* Przełożonym łagodności trzeba, a przy niej ostrości. *Cn. Ad.* 941. Przełożony wszystkim jak cel wystawiony; przełożonych wady wszyscy najlepiej widzą. *Cn. Ad.* 943. Przykład przełożonych ważny. *ib.* 971. (jaki pan, taki kram; jaki opat, takie mnichy). Przełożony, wyniesiony nad inne; über andere erhaben, vornehm, ausgezeichnet. Nie mają w sobie pokory dziecinnéj, ale chcą jeden nad drugiego być przełożeńszy. *Sekl.* 87. Nie rozumiem, żeby między apostoły był jeden nad drugiego w urzędzie przełożeńszy. *ib.* 42. Apostołowie nie mówili, ktoby był przedniejszy między niemi, nie mówili o przełożeniu, nie mówili o majętności. *Eraz. Jęz. K k* 3. (o preferencyi, o pierwszeństwie). Kto zechce być przełożeńszym a większym, będzie waszym służebnikiem. 1 *Leop. Marc.* 10, 43. Próżni ludzie pierwsze i przełożeńsze miejsca miłują. *W. Post. W.* 241. Nie dopuścił Likurg więcéj szat mieć, tylko jednę, aby się jeden nad drugiego pychą nie przekładał. *Biel. Św. D* 2 *b.* (nie wynosił). — 5) Przekładać co komu, 'przedkładać, kłaść przed kim, einem vorlegen. Rzeczy te są tu jako na tablicy przed oczy przełożone. *Wiśn.* 604. Przełoż gościom pieczyste. *Tr.*, (cf. rozdawać). Stworzenie jest wywiedzienie rzeczy z niczego, t. j. bez żadnéj 'przedłożonéj materyi. *Sak. Dusz.* 47. (już będącéj i za zasadę służącéj). — *Transl.* Przedstawiać, pokazywać, przed oczy stawić, rozpowiadać, proponować; einem etwas vorstellen, vorlegen, vorhalten, vorschlagen. Jezus miasto 'przedłożonej jemu radości, podjął krzyż. *Budn. Hebr.* 12, 2. *Żarn. Post.* 3, 599 *b.* (wystawionej radości. *Bibl. Gd.*). Krótko Wc Panu rzecz całą przełożę. *Boh. Kom.* 4, 237. *et* 296. Słucha chłopka, że łzami krzywdę swoję przekładającego. *Mon.* 64, 139. *Pilch. Sall.* 167. Inaczej znowu rzecz przełożyć. *Ross.* переложить, перекладывать. (*Slov. Gramm.* predkładni, predkladagični *Praepositionalis*, *Localis*, predkladatliwi *Praepositivus*). Przekładanie, przełożenie, wystawienie przed oczy, napominanie; *Sorab.* 1. predkstahweno, predkdahlžo, predkpowoženo; *Vind.* pridloshba, predloshik, predlog, predloshtvu, das Vorstellen, die Vorstellung, Ermahnung. Wstrętu jej przełożenie żadne nie zwycięża, Przez żaden sposób nie chce Wc Pana za męża. *Niemc. P. P.* 92. O 'przedłożeniu 'uma, t. j., o przędsięwzięciu. *Pim. Kam.* 114. intencya, Vornehmen, Vorsatz. — §. *Venator.* Przekładać za zającem, mówi się o psie, który z jednéj strony kniei na drugą za zającem się zapędza. *Skarb.*, cf. zakładać, von einem Revier ins andre hinüber den Hasen nachsetzen. 'PRZEŁOŻONOŚĆ, PRZEŁOŻNOŚĆ, *ob.* Przełożeństwo. PRZEŁOŻYCIEL, *ob.* Przekładacz.

PRZEŁUPAĆ, *f.* przełupie, *cz. dok.*, łupaniem przebić, przeciąć; durchhauen, durchspalten. — *Fig.* Kieliszek z winem na dwa przełupawszy hausty, wypił. *Mon.* 69, 1042. (*Bosn.* prolupati, izbitti *verberare*; *Ross.* перелопаться pękać się, spadać się).

PRZELUTROWAĆ *cz. dok.*, przecedzić, durchseigen. Najwięcej wodę czyści przelutrowanie. *Cresc.* 12. Potażu przelutrowanego funt. *Torz. Skł.* 203.

PRZEŁYKAĆ, *ob.* Przełknąć. PRZEŁYKACZ, a, *m.*, der Verschlinger, Verschlucker. *Vorago patrimonii*, przełykacz ojczyzny swej, który majętność swą przełknął, przepił, utracił. *Mącz.*

PRZEŁYSIEĆ, *f.* przełysieje *neutr. dok.*, wskroś ołysieć, ganz kahl werden. Mąż, któremu z głowy włosy łażą, łysy jest; a jeśliby z czoła mu włosy oblazły, przełysiały jest; jeśliby na łysinie albo na przełysieniu, biała barwa się ukazała, zda go kapłan za trędowatego. 1 *Leop. Levit.* 13, 40. *Wujek. ib. Budn. ib.* Kazimierz W. położnicę Czeską, przełysiałą i strupowatą być postrzegłszy, precz od siebie odrzucił. *Krom.* 368.

PRZEMACAĆ, *f.* przemaca, *cz. dok.*, Przemacywać *niedok.*, *praecontrectare. Cn. Th.*, 'przedmacać, vorher betasten, gleichsam im Geiste zum voraus schon betasten, berühren. — §. Macaniem przeniknąć, durchfühlen, durchgreifen; *Sorab.* 1. pschemaszam; *Ross.* перещупать.

PRZEMACHAĆ *cz. dok.*, Przemachnąć *jedntl.*, szybko przeciec, przebiedz; *Ross.* промахнуть, durcheilen, durchlaufen. (*Bosn.* promahati, vjetar procchi, *passar il vento*, *perflare*; *Ross.* перемануть, przeszkodzić, промахнуться chybić, промахъ chyba).

PRZEMACHLOWAĆ *cz. dok.*, frymarcząc oszukać, zamienić z okpieniem, mit Betrug vertauschen. Ślepił kupiec ten prostaki, Przemachlował rzeczy miasto przednich braki. *Klon. Wor.* 67.

PRZEMACZAĆ, *ob.* Przemoczyć.

PRZEMĄDRY, a, e; *Vind.* premoder, prepametan; *Ross.* премудрый, преумный, sehr weise. Księgi przenabożnej i przemądrej duszy twojej. *Sk. Dz.* 235. PRZEMĄDRZAŁY, *ob.* Przemędrzeć.

PRZEMAGAĆ, *ob.* Przemódz, przemoże. PRZEMAKAĆ, *ob.* Przemoknąć.

PRZEMALOWAĆ *cz. dok.*, malowanie przekopiować; *Vind.*

premalati, preobrasati, (cf. przeobrażać), nachmalen, abkopiren ein Gemälde. Przemalowany obraz z drugiego, *apographum*. *Cn. Th.*

*PRZEMAMIĆ *cz. dok.*, mamiąc przeciągnąć, przewabić; hinüber locken, ablocken, durch Blendwerk wo anders hinziehen; *Bosn.* primamiti *abstrahere*; *Croat.* premamlyújem *seduco*, (premamlyiv *seductilis*, premamitel *seductor*, *f.* premamitelicza); *Ross.* переманить, переманывать, *Subst.* переманка, прельстить, прельщать, (проманить, проманывать na słowie trzymać).

PRZEMARŁY, a, e, *ob.* Przemrzeć.

PRZEMARNOWAĆ *cz. dok.*; *Slov.* prómrchám; *Sorab.* 1. pžeschlamuyu,¹ pžetżinu, pžekawżežu; *Vind.* sapraviti, sagnati, sadegati, sanemarati, satrebufhiti, satrebuhuvati, potrofhiti, safaidrati, (premarnuvati = namówić); *Ross.* прогулять, прогуливать (*ob.* Przehulać), промытарить, размытарить, измошенничать, промотать, проматывать; marnie stracić, strawić, przełotrować, przebankietować, przeczestować, przejeść, przestroić; verschwelgen, verprassen, durchbringen. Majętność wszystkę przemarnował, i cokolwiek wziął od ojca potrawił. *Odym. Św.* 2 *c.* Wielem przemarnował, ale mnie teraz bieda nauczyła rozumu. *Boh. Kom.* 4, 365. Przemarnowawszy liczne dochody na próżną okazałość, zaciągał długów. *Nar. Hst.* 5, 39. Zniszczony, przemarnował wszystko. *Teat.* 23, 7. (poszły pieniążki). PRZEMARNICIEL, a, *m.*, przetrawiciel, rozrzutnik; der Vergeuder, Verschwelger; *Sorab.* 1. pžeschlamuwaŕ; *Vind.* sapraulavez, sagnauz, sadegauz, sapraular, safaidrar; *Croat.* prepruditel, raszipnik.

PRZEMARZAĆ, *ob.* Przemorzyć.

PRZEMARZNĄĆ, przemarzł, *f.* przemarznie *neutr. jedntl.*, Przemarzać *contin.*; *Boh.* promrznauti; *Carn.* premrêm, premiram, premreti; *Ross.* перемерзнуть, перемерзать, промерзнуть, промерзать, передрогнуть; mrozem być przerażonym, durchfrieren, vom Froste durchdrungen seyn, starren. W miałkich stawach woda ledwie nie do dna przemarza. *Stroj. Staw. B.* Przemarzły *Boh.* promrzelý. Przemarzłego w śnieg zagrzebać, aż się sam rozgrzeje. *Perz. Lek.* 285. Przemarznienie i odmrożenie. *Perz. Lek.* 284. PRZEMARZLINA, y, *ż.*, miejsce przemarzłe, ein Frostfleck, ein vom Froste gerührter und beschädigter Ort. Rysy, czyli rozpadliny ciągnące się wzdłuż żyłek drdzennych w drzewie, leśniczowie nazywają przemarzliną. *Jak. Art.* 3 144. *et* 136. Kiedy znajduje się jaka część drzewa uschłego, położona w pośrzód zdrowego drdzenia, nazywają przemarzliną przerastałą. *ib.* 3, 144. Pospólstwo jakiekolwiek bądź rysy w drzewach nazywa przemarzliną. *Jak. Art.* 3, 147.

PRZEMAŚCIĆ *cz. dok.*, przejąć maścią, durchsalben; *Sorab.* 1. pžežawbuyu; *Ross.* перемаслить, перемасливать.

PRZEMASZEROWAĆ, *ob.* Przeciągnąć, przejść; *Vind.* skushoditi, skusihajati, skusmarfhirati.

PRZEMAWIAĆ, *ob.* Przemówić.

PRZEMAZAĆ *cz. dok.*, Przemazywać *częstotl.*, mażąc wniweczyć, przekreślić; durchstreichen, auslöschen, tilgen; *Boh.* přemazati, přemazowati; *Sorab.* 1. pžemažu; *Vind.* premasati, prefhtribati, zbriesnamasati, skusibrifati, sbrifati; *Ross.* перемазать, перемазывать, перемарать, перемарывать, чернить, черню, cf. czernić. Przemazanie, *Vind.* skusibrifs, skubrifanje; *Ross.* перемазка.

PRZEMĘCZYĆ *cz. dok.*, męcząc przetrwać, durchmartern; *Ross.* перемучить.

PRZEMĘDROWAĆ się *recipr. niedok.*, przesadzać mądrością mniemaną, es gar zu weise machen wollen, es zu weit treiben. (*Slov.* premudrowat *sapiendo superare*; *Vind.* premodruvati; *Ross.* переумничать). Owi co nazbyt rozumy harcują, Bardzo się radzi sami czasem przemędrują. *Rej. Wiz.* 90 *b.* PREMĘDRZEĆ, PRZEMĄDRZEĆ *neutr. dok.*, zbyt mądrym się stać, aż nadto mądrością narabiać, gar superklug seyn; *Eccl.* преумудритися, преумудрятися. Ja już do Wc Panny nie mówię; boś już bardzo przemądrzała. *Teat.* 27. *b*, 19. Przemądrzałe Włochy, dopokąd im wolno było, oszczerstwem swoim oszukiwać inne narody, obcy chléb jedli. *Przestr.* 134. — On nad wszyskich innych *przemędrzony. *Chrośc. Fars.* 108. (przemędrzały). Można twórcą nieszczęść nazwać przemędrzałego nauczyciela. *Czack. Pr.* 2, 97. Przemędrzałe dekreta tych półmędrków, potrzebowały albo komentarzów, albo poprawy. *ib.* 180. (*Slov. Prov.* Nikdi človek dost ne premudruge, człowiek nigdy nie jest za mądry).

*PRZEMETAMORFOZYĆ *cz. dok.*, *Pim. Kam.* 39, *ob.* Przeobrazić, przekształcić, przewierzgać.

PRZEMĘŻNY, a, e, bardzo mężny, übertapfer, sehr tapfer. Hetman ten przemężny. *Faliss. Fl.* 58. Serce mając przemężne a wymowne usta. *Groch. W.* 531.

PRZEMIĄĆ *cz. dok.*, miąc przegnieść, durchknüllen; *Ross.* перемять, перeминать, промять, проминать.

PRZEMIAN, waga, *ob.* Bezmian.

PRZEMIANA, y, *ż.*, 1. PRZEMIANEK, nku, *m.*; *Boh.* promena; *Carn.* spreminitva; *Vind.* premenik, menjba, ismenja, premena, premenja, premenitje, predrugenje, prebernitje, spremenitva, preobrasanje, zhredba, ozhredba, prenaredba; *Croat.* promina, premenyanye, premenba, izmenba; *Dal.* izmina, promina, zamina; *Bosn.* promina, promignenje; *Rag.* promjena, pritvor; *Ross.* перемѣна, перемѣнка; *Eccl.* превратство, прѣкращение, подмѣна; przemienianie, zamienienie, odmiana, zamiana; der Wechsel, Tausch, die Veränderung. Jeszcze nie wiesz, jaką moc mają suknie ku przemianie ludzi. *Teat.* 24. *c*, 79. Kto się spodziewa szczęścia bez przemiany, nie zna życia ludzkiego. *Teat.* 18, 46. Abraham dnia obrzezowania swego, przemianek imienia swego przyjął, a już nie Abram, ale Abraham był zwany. *Biał. Post.* 144. Handel zależy na przemianie rzeczy. *Petr. Pol.* 65. Z kraju tego wywożą złoto na przemianę za nasze rzeczy. *Boter.* 299. Może się część majątku w przemianku obracać w insze rzeczy. *Petr. Pol.* 58. Miejcie między sobą porządek a przemiany we dnie i w nocy na robotę. 1 *Leop.* 1 *Ezdr.* 4, 22. (łozowanie się, koleje). Przemianek czynią w noszeniu dla ciężkości. *Bzow. Roż.* 112. Poczta, czyli jeżdżenie przemianą koni. *Czack. Pr.* 63. przeprzężonemi końmi, cf. rozstawionemi końmi. — §. Przemiana, *alternatio*; n. p. Uważając postępki tego czło-

wieka, niełatwo osądzić, czy go między najwystępniejszemi, czy między najbezrozumniejszemi ludźmi kłaść trzeba; haniebna dla niego, lecz nieuchronna przemiana. *Ust. Konst.* 2, 245. (alternata*: aut-aut).* Na przemiany, na przemian, na przejmy = przemieniając, wechselsweise, eins ums andre; *Rag.* na promjenu; *Croat.* izmencze, premencze, zmencze, naizmencze, na izmenu; *Dal.* naizmenicze; *Slav.* na izmince; *Vind.* ozhrednu, pozhrednu; *Ross.* попеременно, сменно, посменно; *Eccl.* на променъ. Lutnie i skrzypce powietrze słodką harmonią Czasem razem, a czasem na przemiany biją. *P. Kchan. Orl.* 1, 73. Wesele i smutek chodzą na przemiany, Śmiech i płacz, radość i żal. *Kulig. Her.* 213. *Syxt. Szkł.* 289. — *Math.* Jeżeli dwie linie równoległe są przecięte przez trzecią, powstające ztąd kąty nazywają się kątami na przemian, *altern.* *Łesk.* 15. — 2. PRZEMIANEK, przezwisko, miano przydane; ein Beyname, ein Zuname, eine Zubenennung. Bóg prawdziwy i wieczny; jemu te tytuły i przemianki przynależą. *Biał. Post.* 6. Liwius niejaki, przemiankiem Drusus. *Birk. Zbar. B.* Zbudowali kościoł ku chwale bożej i ku pamiątce i przemiankowi Jana ś. *Biał. Post.* 116. *Birk. Dom.* 25. *Petr.* 114. Krasnym przemiankiem brzydką sprawę farbujesz; *speciosa nomina culpae imponis. Żebr. Ow.* 162. *ib.* 139. Takiemi przemianki go przezywa. *Jan. Ling. B* 3 *b.* *PRZEMIANOWAĆ *cz. cont.*, przezywać, einen andern Namen geben; *Ross.* переменновать; *Eccl.* преименую, имя премѣняю; (*Slov* premenowatelka *transnominatio*). PRZEMIANOWANY, a, e, na przemian będący, wzajemny; wechselseitig, abwechselnd. Spojenie piszczela ramiennego z piszczelami łokciowemi nazywa się spojeniem przemianowym; *ginglymus. Perz. Cyr.* 1, 24.

PRZEMIATYWAĆ, *ob.* Przemiotać.

PRZEMIĘKNĄĆ, *f.* przemięknie *neutr. jedntl.*, Przemiękać *niedok.*, wskróś miękkim się stać jak od wilgoci, przemoknąć; durchweicht werden, durchweichen. *PRZEMIĘKCZYĆ *cz. dok.*, bardzo zmiękczyć, sehr erweichen, durch und durch; *Ross* перемягчить, перемякчать: (*Croat.* premekchujem = przechudzić). PRZEMIĘKKI, a, ie; *Eccl.* премягкій, sehr weich.

PRZEMIENIACZ, a, *m.*, który co przemienia, der Umtauscher, Wechsler, Verwechsler, Umänderer; *Vind* premenjavez, meinarz; *Croat.* premenitel, izmenitel; *Dal.* izmenilavaz; *Bosn.* prominitegl PRZEMIENIĆ, *f.* przemieni *cz. dok.*; *Boh.* proměniti, proměnowati; *Slov.* proměniti; *Sorab.* 1. pżemenicż, pżeměnam, pżemenu; *Vind.* premenit, preminit, premenjati, spreminiti, preberniti, prebrazhati, prebrazhuvati, predrugiti, prenrediti; *Carn.* premènim, verstim; *Croat.* premeniti, preményam, izmeniti, izmenyati; *Rag.* promjêniti, promjegnîvati; *Slav. et Bosn.* prominiti; *Ross.* переменить, переменять, променять, променивать, менять, сменить, сменять, сменывать, изменить, изменять; *Eccl.* прѣложити, прелагаю, перелагаю; insze wziąć, *mutuari. Mącz.*, przekształtować, odmieniać, przedzierzgać, przeobrażać, przetkać; verändern, umändern, vertauschen, verwandeln. Pod szczęśliwą gracza ręką, miedź się w złoto przemienia. *Teat.* 1, 78. Okręty się w Nimfy *zprzemieniały. *Otw. Ow.* 584. Przemienić się w inszy kształt *Eccl.* пречленятися, перероднться. Przemieniony z mężczyzny w kobietę *Eccl.* премужеженъ. Przemienieniem szat dawali znać żałość swoję. *Pilch. Sen. gn.* 154. W sakramencie *transsubstantiatio*, przemienienie istności. *Karnk. Kat.* 185. przeistoczenie. Przemienienie Chrystusa, die Verklärung Christi, na górze w modlitwie będący, Przemienił się na twarzy świecący Jak słońce, przy tym jak śnieg białe szaty. *Leszcz. H. S.* 602. — §. Przemienić z ręki w rękę, *transsumere. Cn. Th.* przejąć do drugiéj ręki, in die andere Hand nehmen. Na znak małżeńskiej wiary, pierścienie abo wieńce przemienia kapłan. *Hrbst. Nauk. Z.* — §. Przemienić, przegrodzić odmianami, na przemiany co odmienić; abwechseln lassen, vermischen. Kaplica złotogłowem i axamitem w przemienione brety obita była. *Warg. Wal.* 305. PRZEMIENIALNY, a, e; *Boh.* promenitedlny; *Ross.* сменный; odmienialny, do przemienienia, mogący być zamienionym; veränderlich, vertauschbar. Przemienialnych rzeczy miara i sposób stanowi ludzkie rzeczy. *Pet. Ek.* 392. PRZEMIENNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* proměnnost, promenitedlnost; *Slov.* premenugičnost; *Sorab.* 1. pżemenitofcż; *Vind.* prebernlivost, premenlivost, predruglivost; *Ross.* перемѣнность, перемѣнчивость; niestateczność, odmienność, die Veränderlichkeit. Przemienność powietrza. *Mącz.* Wielkie przemienności a częste w królestwach w Azyi bywały. *Biel. Św. A* 4. Przemienności a chciwości w państwach były bez rozmysłu dobrego. *ib.* 14. Trzeba mieć baczność na czas, bowiem i przemienność obyczajów czasem nie wadzi. *Ezop.* 91. PRZEMIENNY, a, e; *Boh.* proměnny; *Slov.* premenitedelni, premenitedlni, pretwárliwí; *Sorab.* 1. pżemenité; *Carn.* verstliv; *Vind.* prebernliu, predrugliu, premenliu, prebrazhliu; *Croat.* premenlyiv; *Dal.* promeniv; *Bosn.* promignivi, prominiv, ne stanovitti; *Rag.* promiegniv, promjeniv, promjenit; *Ross.* перемѣнный, перемѣнчивый; *Eccl.* премѣнный, превратный, вращный, перемѣнѣ подлежащій; a) odmianie podległy, veränderlich. Przemienny umysł ludu, *mutabilis. Mącz.* Z wodą przemienną upływa. *Zimor. Siel.* 208. — b) Zamienny, Tausch-, zum Vertauschen. Handel odległe kraje przemiennemi kupiami złącza. *Archel. ded.* — *§. Lud w Afryce dziś przemienny jest, bo ich wiele wyszło do Hiszpanii i Arabii. *Biel. Św. C b.* inny, nie ten co pierwéj.

PRZEMIERAĆ, *ob.* Przemrzeć.

PRZEMIERZNĄĆ, przemierzł, *f.* przemierznie *neutr. dok.*; bardzo obmierznąć, obrzydnąć; sehr zum Eckel werden, abscheulich häßlich werden. Przemierzła starość. *Petr. Hor. B* 3 *b, not.*: »iż się i ludziom inszym i samym starym przykrzy«; przebrzydła. — Przemierzły, bardzo obmierzły, *Croat.* przemèrzek; *Ross.* премерзкій. Komu nie jest przemierzły człowiek fałszywy? *Weresz. Reg.* 218. PRZEMIERZŁOŚĆ, ści, *ż.*, obmierzłość, brzydkość odrażająca, abscheuliche Häßlichkeit. *Tr.*

PRZEMIERZYĆ *f.* przemierzy *cz. dok.*, Przemierzać *niedok.*; *Boh.* proměřiti; *Sorab.* 1. pschemiriu, pschemirim, pžemeřu; *Croat.* premerujem; *Bosn.* primiriti, opet miriti;

Rag. primjerriti; *Ross.* промѣрять, промѣрывать, перемѣрить, перемѣрывать; *Eccl.* премѣряю; mierząc przejść, miarą wciąż dochodzić, durchmessen. Przemierzyć pole *Ross.* перемежевать, перемежевывать. Przemierzywszy go okiem, rzecze: Mości Panie. *Pot. Jow.* 189. er maß ihn mit den Augen. — *Transl. fig.* Przemierzyć drogę, kraj, morze, idąc, jadąc = przejeżdżać, przechodzić, przebiegać, *emetiri iter. Cn. Th. permetiri*, durchwandern, durchziehen. Przemierzali krainy, morza przejeżdżali. 3 *Leop. List. Hier.* (schodzili prowincye. 1 *Leop.*). Często przemierzał kraj nasz. *P. Kchan. Orl.* 1, 84. Drudzy Moskwę przemierzyli. *Groch. W.* 495. Dom i ojczyznę porzucił, ziemię z morzem przemierzył. *Pot. Arg.* 87. Na drogach wiele trudności pomierzyli, i zasię je, nic nie sprawiwszy, nazad jadąc, podejmować a przemierzyć muszą. *Kosz. Lor.* 101. — *Burlesq.* Żyd na łeb przemierzywszy wschody.... *Pot. Jow.* 2, 27. spadłszy ze wschodów. — §. Przemierzyć się, w mierzeniu omylić się; *Vind.* ſe premeriti, sich im Messen irren, sich vermessen.

PRZEMIEŚĆ, PRZEMIATAM, *ob.* Przemiotać.

PRZEMIESZAĆ, *f.* przemiesza *cz. dok.*, Przemieszywać *frequ.*, różnie przegradzać, przeplatać, durchmischen; *Boh.* promišam; *Sorab.* 1. pžemeschuyu, pschemjschu, pschemischam, pžemyszecž; *Vind.* premieſhati, skusmieſhati, (skusmieſiti, skusmeszhiti = przegnieść); *Croat.* premessávam; *Rag.* primjêsiti, primjêsciati, primjescivati; *Ross.* перемѣшать, перемѣшивать, (перемѣсить, перемѣшивать przegnieść); умѣшать, умѣшивать, переболтать, перебалтывать; *Eccl.* премѣшиваю. Spodziewam się tego lata żyżnej, mokrością i suchością przemieszanej, pogody. *Fur. F.* Niebo nienajgorzej promienić i powolnym powietrzem przemieszywać aż do pełni będzie. *ib. A* 3 *b.* Szpetna czarna barwa, zieloność z czerwonością przemieszająca. *Bern. Dek. B* 3 *q.* Włosy przemieszane siwemi, srokate, szpakowate *Ross.* просѣдина, просѣдъ. Przemieszanie *Subst. Ross.* перемѣска, умѣска.

PRZEMIESZKAĆ, *f.* przemieszka *med. dok.*, Przemieszkiwać, Przemieszkawać *contin. frequ.*; (*Boh.* promeškati *negligere*; *Ross.* промѣшкать); przetrwać czas niejaki; *Eccl.* приметатися, durchdauern, ausdauern eine Zeit, verbleiben eine Zeit lang. We dnie kazał, a na czujności i modlitwie przemieszkawał w nocy. *W. Post. W.* 219. Przemieszkać rok *Ross.* перегодовать. Jeden starzec lat dziewięćdziesiąt przemieszkał na świecie. *Zab.* 15, 199. Dziś ja muszę przemieszkać w domu twoim. 1 *Leop. Luc.* 19, 5. — § Przemieszkać gdzie w pomieszkaniu, domem stać przez czas; durchwohnen, eine Zeit wohnen. Przecięż się z domu wyniosą, kiedy im się w nim przemieszkiwać naprzykrzy. *Teat.* 7. *c*, 63. Z większą chęcią żołnierze na takie miejsca zjeżdżać się będą, na których będą wiedzieć, że król ich często przemieszkawa. *Modrz. Baz.* 85. PRZEMIESZKAWACZ, a, *m.*, bawiący gdzie czas niejaki, der sich einige Zeit wo aufhält. Ja przychodzień na ziemi, przemieszkawacz, jako i wszyscy ojcowie moi. *Budn. Ps.* 39, 12. (komornik. *Bibl. Gd.*).

PRZEMIGNĄĆ, *f.* przemignie *med. jedntl.*, migając przeminąć, verflimmern, vorbeyflimmern, flimmernd verschwinden. Wielkości straszna pycha jako cień przemignie. *Zab.* 16, 201. *Ross.* промигнуть zaniedbać, opuścić; перемигнуться, перемигиваться migi odwzajemnić; перемиги wzajemne migi.

PRZEMILCZEĆ *transit. dok.*, milcząc przetrwać, utaić, verschweigen; *Boh.* promlčeti, promlčowati; *Sorab.* 2. pschemelzasch; *Ross.* промолчать, промалчивать, смолчать, смалчивать; *Eccl.* премолчати, премолкати. (*Croat.* premuknujem *raucesco*).

PRZEMINĄĆ, *f.* przeminie *niedok. jedntl.*, Przemijać *niedok.*; a) *Act.* mimo puszczać, mijać, przejeżdżać mimo, iść mimo; vorbey laſſen, liegen laſſen, übergehen. Okręty port nasz przeminęły. *Tr.* Przemijając, *in transitu. Cn. Th.*, mimochodem, im Vorbeygehen. — *Transl.* Przeminął dwa wiersze. *Tr.*, opuścił; (*Boh.* prominauti, promjgeti *indulgere*). Roztucznieli i przeminęli mowy moje niecnotliwie. 1 *Leop. Jer.* 5, 28. (przestąpili. 3 *Leop.*). Bóg odejmuje nieprawość, i przemija grzech nasz. 1 *Leop. Mich.* 7, 18. (przenosi. 3 *Leop.*); puszcza mimo siebie. — b) *Neutr.* Przeminąć, minąć, przejść, nie trwać, przepłynąć; vergehen, vorübergehen, verfließen; *Rag.* promînuti; *Croat.* preminuti, preminújem; *Bosn.* priminuti, umrieti; *Ross.* преминуть. Nic trwałego na świecie, wszystko przemija. *Cn. Ad.* 551. Niebo i ziemia przeminą, ale słowa moje nie przeminą. *Biał. Post.* 16. 1 *Leop. Math.* 24, 35. Prędko śmiertelnych rodzajów na świecie, Przemija ten kwiat wesołej młodości. *P. Kchan. Jer.* 401. Nic nie ma prędszego nad czasu przemijanie; jednak często pragniemy, aby w niektórych okolicznościach jeszcze prędzej przemijał. *Mon.* 64, 11. Przemijający, *Boh.* pomigitedlný, pominutedlný; *Slov.* pominutedlný, což rychle zmjzý, (*ob.* Upłynny); *Carn.* minuzhe; *Vind.* minezhen, prejidezhen, prehoden, prejitliu, pretidliu, poſvetn; *Slav.* prohodljiv; *Croat.* preminútni; *Ross.* перемѣняемый. Przeminęły, upłyniony, przeszły, odeszły, *Vind.* preminjen; *Eccl.* преминувшій, vergangen, verfloſſen. Człowiek nie wie przeminęłych rzeczy, a przyszłych nie może się od nikogo wywiedzieć. 1 *Leop. Eccl.* 8, 8. Przeszłe lata i przeminęłe lata. *W. Post. W.* 2, 169. Uważa czasy swoje, i przyszłe i przeminęłe. *Rej. Post. H* 6. *Rej. Żw.* 12 *b.* †PRZEMINĘŁOŚĆ, ści, *ż.*, podległość przemijaniu, die Vergänglichkeit; *Vind.* minezhnost, prejidezhnost, prehdnost, prejitlivost; *Ross.* перемѣняемость.

PRZEMIOTAĆ, *f.* przemiece *cz. dok.*, Przemiatać *contin.*, Przemiatywać *frequ.*; *Vind.* premetati, premezhuvati; *Croat.* premêchem; *Ross.* переметнуть, переметывать, прометнуть, прометывать; przerzucać, durchwerfen, durchstöhren. Przemiatał po wszystkim namiecie, a nic nie mógł naleźć. 1 *Leop. Genes.* 31. Wszystkę pościel jego przemiotałeś w chorobie jego. 1 *Leop. Ps.* 40, 4. (wszystko leżenie jego odmienił. *Bibl. Gd.*). Rogami żelaznemi będziesz przemiatał ziemię Syryjską, aleź ją skazisz. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 11. — §. Książkę tę często trzeba przemiatywać. *Hipp.* 26. przewartować, durchblättern. — §. Przemieść, przemiotłem, *Boh.* přemesti, přemetl *verrere*; *Rag.* pripomèsti, pripomeetam *reverro*; *Ross.* проместь,

прометать, переместь, переметать; miotłą przerzucić, przeczyścić, durchfegen. *PRZEMIOTNY, a, e, do przemiotania, przerzutny, herumwerfbar; *Ross.* переметный.

*PRZEMIZGAĆ się *recipr. niedok.*, [układać się, wdzięczyć się, sich schmigeln 2]; n. p. Gibką nosową trąbą różnie się przemizga słoń. *Przyb. Milt.* 113.

PRZEMKNĄĆ, f. przemknie *cz. jednt.*, Przemykać *niedok.*, szybko przesunąć, schnell durchschieben, durchrücken; *Vind.* premeknuti, premikuvati, prefheti, skufhemeti; (*Ross.* перемкнуть, перемыкать przegrodzić, перемыкать, перемыкивать na nowo przeczesać). Po rozłożonym szeroko w kolej idzie zodyaku, Każdego stopnie przemykając znaku. *Suszyc. Pieśn.* 3, *p.* 4. PRZEMKNĄĆ się, przesunąć się, sich schnell durchschleichen, durchdringen, durchschlüpfen; *Vind.* se skusmeknuti, se vunsmeknuti, skufsmufniti, skuspufniti, skufsmukniti, skuslesti; *Rag.* promaknuiti se, promizatise; (*Ross.* промчаться szybko przepędzić koło czego). Cicho cicho po kryjomu Ktoś mi się tu przemknął bokiem. *Teat.* 55. *b*, 13. Przemknij się prędko przez ten wąwoz. *Teat.* 51, 16. Odziany w mniszy habit dla niepoznaki, przemknął się przez Polskę do Gdańska. *Nar. Hst.* 4, 208. Cień co chmurka mijając rzuci, Tam się i owdzie przemyka. *Kniaź. Poez.* 1, 28. (miga się). Przemknie się złoto przez płytkie oręże, I najukrytszych tajników dosięże. *Hor.* 2, 120. *Kniaź.* Nawet samego siebie tambym przemknął, gdybym mógł. *Pilch. Sen. list.* 334. Mali się w każdéj sprawie Łatwiéj przemkną, prędzéj wrażą, Czego wielcy nie dokażą. *Jak. Baj.* 162. — §. *Venator.* Ukradanie abo przemykanie zowią, kiedy pies po zwierzęciu idąc, zbiega milczkiem, a tylko kiedy niekiedy się ozwie. *Ostror. Myśl.* 8 verstohlnes Schleichen des Jagdhundes, wenn er auf der Fährte selten anschlägt.

PRZEMLÉĆ *cz. dok.*, *f.* przemiele, nieco lub nadto pomléć; mieląc przebyć, durchmahlen in der Mühle; *Boh.* přemlit, přemeli; *Vind.* premleti; *Rag.* primljeti, primlivati; *Ross.* промолоть, перемолоть, перемалывать.

PRZEMŁÓCIĆ *cz. dok*, młócąc przebyć, durchdreschen; *Boh.* přemlatiti; *Rag.* promlâtiti; *Ross.* промолотить, перемолотить, перемолачивать.

PRZEMOC, y, *ż.*, siła przemagająca, przemożenie, przemożność, die Uebermacht; *Vind.* premuzh, preoblast, premoshnost; *Carn.* premornost; *Croat.* premogúchnoszt; *Eccl.* премогутство, превелебность. Głos ten, tak wielką miał na sercu twoim przemoc. *Teat.* 4, 115. Przemocą nazywam twój postępek, iż więzisz dwóch niewinnych pasterzów. *Teat* 55, 91. PRZEMOCNY, a, e, übermächtig; *Vind.* premoshen, premogozhen, premagozh, preoblasten, (premagaviz *victor*); *Croat.* premogúch; *Dal.* uzmosni; (*Slov.* přemáhatel *domitor*). Przemocna męczenniczka. *Sk. Dz.* 106. PRZEMOCOWAĆ kogo, *cz. dok*, przemocą go pokonać, przemódz, einen überwältigen. *Tr.* PRZEMOCTWO, a, *n*, gwałt, przemoc; Gewaltthätigkeit, Uebermacht. Te przemoctwa jednych nad drugimi, jeśli się wcześniéj nie uprzątną, ostatnim ojczyznie grożą upadkiem. *Mon.* 73, 414. PRZEMÓDZ, przemógł, *f.* przemoże, przemogę *med. dok.*, Przemagać *niedok.*; *Boh.* přemocy, přemohu, přemahati; *Slov.* přemocy, přemahám, zwjtězyti; *Sorab.* 2. pschemoz; *Sorab.* 1. přemožu, předobewam, zamožu; *Carn.* premozhi, premâgam, premoshim, premòrem; *Vind.* premózhi, premagati, premogozhiti, premogèl, premagam, premórem; *Croat.* premochi, premásem, premogelszem; *Rag.* premocchi, primâgati, primaagam; *Bosn.* primocchi, primagati; *Ross.* перемочь, перемогать, возмочь, возмогать; *Eccl.* премогутствую, превелебствую; — §. 1) przemódz co = mieć *z to siły, wydołać, zdołać; vermögen, im Stande seyn, leisten; *Carn.* samòrem, glajshtam, gleshtam, utęgniti, uterpęti; *Vind.* samoreti, premozhi, muzh cineti; *Ross.* смочь, смогать; *Eccl.* можествовати. Tyle dał pola tobie, Ile w pług woły wprzągłszy, ode słońca wschodu Do samegobyś przemógł odorać zachodu; *complecti posses. Żebr. Ow.* 393. Wszystko to, co przemogę, czynię z chęcią wielką. *Groch. W.* 335. Toć daję, co mieć z łaski bogiń mogę, Cny Młodziejowski, i to, co przemogę. *Zbil. Żyw. praef.* Uczniowie mu hojnie, ten to, ów owo, jak kto co przemógł, dawali. *Gorn. Sen.* 25. Nie dar jaki kosztowny, ale co przemogę, Dam ci, parę wierszyków, Mielecki na drogę. *J. Kchan. Fr.* 13. Wielu takich jest, którzy temu nie wierzą, czego sami nie przemogą. *Sk. Żyw.* 2, 51 *b.* — Przemodz na co = zdobyć się na co, einer Sache gewachsen seyn. Ubodzy, którzy na wino nie przemogą, niechaj z tym korzeniem wodę piją. *Syr.* 311. których nie staje na wino, die keinen Wein zahlen können. — *Absolute:* Tak się zbogacili, że przemogą po sześć kroć sto tysięcy złł. *Gost. Gor.* 28. że tyle cenić ich można, man kann sie so hoch schätzen, ansetzen, sie können so viel im Vermögen haben. Pobożność wiele przemaga w sprawowaniu królestwa. *Sk. Dz.* 384. wiele może, waży, znaczy, działa, dzielna jest; vermag viel, gilt viel. Lekarstwo możne wszystkę niemoc odegnać, raz przyłożone, wszystko sprawuje, a jeśliby zawsze przykładane było, znać, że mniéj przemogło, *praevaluisse. Zygr. Gon.* 285. — Przemożenie, przemoga, moc, siła, na którą się kto zdobędzie, stanie kogo na co; die Kraft, das Vermögen. Bóg chce, żebyśmy mu według możności służyli, a ty nad przemożenie twoje takeś się strapił. *Sk. Zyw.* 1, 93. Podług przemożenia Rzpltéj, potężnych sił przyłożyli do odparcia nieprzyjacioł. *Nag. Fil.* 112. Według przemożenia swego, dali nakład na budowanie. *W.* 1 *Ezdr.* 2, 69. — §. Przemódz, przemagać = mocą przeważać, przewyższać, mocniejszym być, górę brać; überwiegen, die Oberhand nehmen, mehr vermögen. Sercem i siłą był daleko od niego większy i przemagał. *Warg. Wal.* 147. Większy jeszcze głupiec jak tchórz; głupstwo też w nim przemogło nád tchórzostwem. *Teat.* 11. *b*, 41. Nieprzemożny, nie do przemożenia, niezwyciężony; unbesiegbar, nicht zu überwältigen. Nieprzemożony Achilles. *Petr. Hor. B.* Człowiek nieprzemożony drugim często krzywdę czyni. *Ezop.* 26. Mamy pomoc boga naszego nigdy nieprzemożonego. *Sk. Żyw.* 2, 294 *b.* Wziął nań nieprzemożony gniew. *Sk. Dz.* 843. — §*. Przemógł się w próżności swéj; *praevaluit in vanitate sua. Wróbl.* 122. —

§. 2) *Activ. Transit.* Przemódz kogo, przezwyciężyć, przemocą pobić; überwältigen, überwinden. Wolą moję przemagam, i pod moc podbijam; a twoja ciebie przemaga, przetoś jéj służebnik. *Budn. Apopht.* 42. Mały wielkiego pod czas przemoże. *Cn. Ad.* 476. Nie małą szkodę w nieprzyjacielach uczynili, ale na koniec przemożeni od wielkości. *Biel.* 152. Skirgajło strzelbą i wielkością Krzyżacką przemożony, ledwie uciekł z pogromu. *Stryjk.* 457. Kartagineńczycy od Rzymian przemożeni, z wszystkiéj armaty wyzuci byli.' *Star. Prob. B* 4. Komu bóg pomaga, ten wszystko przemaga. *Cn. Ad.* 355. Nie każdy ciężar może być przemysłem ludzkim przemożony. *Solsk. Arch.* 32. — §. Przemódz na sobie = wymódz na sobie, przenieść na sobie, przezwyciężyć siebie samego; über sich vermögen, sich selbst überwinden, zu etwas zwingen. Nie mogłem przemódz na sobie, żeby cię nie kochać. *Teat.* 2. *b*, 88. Przemogę ja na sobie, żeby ciebie nie słuchać. *Teat.* 2. *b*, 89. — §. Przemagać się *recipr.*, siły swoje natężać, seine Kräfte anspannen, anstrengen. Zgoła darmo się wszystkich mocy przemagały, I drzazga nie odpadła, pęk strzał został cały. *Jak. Baj.* 146. PRZEMOGA, i, *ż.*, *Ross* перемора; siła, na którą się zdobędzie, zdolność: die Kraft, das Vermögen. Każdy według przemogi swojéj ludzi przystawił. *Nar. Chodk.* 1, 28. — §. Wielka moc, przemoc; große Macht, Uebermacht. Poznawali Turcy Polskiego oręża przemogę. *Nar. Chodk.* 2, 288. Duma i chęć przemogi rozchełznęła Sieciecha na uciski współobywatelów. *Nar. Hst.* 3, 44. Niemasz kaźni, chyba gdzieś w statucie na zbrodnie, Przemoga kuje prawa, złość je rwie swobodnie. *Nar. Dz.* 1, 5, (cf. bąk).

PPZEMOCZYĆ, *f.* przemoczy *neutr. jedntl.*, Przemaczać *niedok.*; *Boh.* přemočiti; *Vind.* premokriti, skusmozhiti, premozhiti, (premozhiti, skuspesati, presmehkuvati = przebecować); *Croat.* premáchem; *Ross.* промочить, промачивать, перемочить, перемачивать; mokrością wskroś napoić, durchnetzen. Pan mój jest wierny i dusza jego przemoczona kwiatem najwykwintniejszéj serdeczności. *Teat.* 6, 35. — (PRZEMODLIĆ *cz. dok.*, modląc przebyć, durchbeten; *Ross.* промолиться) — PRZEMOKNAĆ, *f.* przemoknie *neutr. jedntl.*, Przemakać *niedok.*; *Boh.* přemoknaut, promoknauti, promokati; *Sorab.* 1. pžemokuyu, pschemoknu, pschemoknem; *Ross.* промокнуть, перемокнуть; mokrością przejść, przemięknąć; ganz naß werden, durchnetzt werden, durchweichen von der Nässe. Przemaka chałupa. *Pot. Pocz.* 258. Konopie niebezpiecznie trzymać długo pod wodą, bo zbyt przemokną. *Jak. Art.* 3, 218. Do nitkiśmy przemokli. *Teat.* 20, 125.

PRZEMOR, u, *m.*, PRZEMOREK, rka, *m. dem.*, głód wielki morzący, Heißhunger, Wolfshunger, Todeshunger. Nigdy srogiemi brzucha zmęczony przemory, Nie wlazł wilk krwawożerca do mojéj obory. *Zab.* 1, 181. *Nar.* Wilki już po wsiach biegać muszą dla przemoru. *Jabł. Buk. S b.* Wilk, choć w brzuch głodny włożył obrok spory, Przędsię na gębie znać dawne przemory, Ssie krew i język trzyma wywieszony. *P. Kchan. Jer.* 251. Kto pożywienie na polach wyszuka, Dla łaknącego w swych przemorach kruka? *Chrośc. Job.* 152. Znaleźć niczego nie mogła, Czymby poniekąd był on uśmierzony Przemor szalony. *Zab.* 10, 141. Nadzieja, że oblężony da się użyć w przemorze. *Pot. Syl.* 95. Chłop obżyrliwy, po długim przemorku, doczekawszy się mięsa, rozumie, że się mu raj otworzył. *Sak. Probl.* 152. Toć jest największy rycerz, moje miłe córki, Odjąć ciału rozkoszy, a wytrwać przemorki. *Biel. S. N.* 30. Gust się najprędzéj naprawi przemorem. *Mon.* 71, 715. PREMORZYĆ, *f.* przemorzy *cz. dok.*, Przemarzać *niedok.*; *Ross.* переморить; głodem męczyć, przegłodzić; mit Hunger quälen, hungern lassen. Przemorzem głodem i pragnieniem. *Pilch. Sen. gn.* 219. Bym nie był połkniony Od tej bestyi głodem przemorzonéj. *Past. Fid.* 81. Najlepszemi przysmaki jest przemorzenie, i nic niekosztuje, i każdy pokarm czyni bardzo smacznym. *Budn. Apopht.* 3. Smaczniéj je, który się przemorzy. *Sk. Kaz.* 231. wer recht aushungert. Przemorzenie jest czysty przysmak jedła *Rej. Zw.* 26 *b*.

PRZEMOTAĆ *cz. dok.*, z jednego na drugie motowidło przesnuć, umweifen, umwerfen; motaniem przebyć, wciąż zamotać, durchweifen, völlig verfitzen, *pr. et fig.*; *Sorab.* 1. pschemottam; *Rag.* primotatti; *Ross.* перемотать, перематывать, промотать, (промотать, проматывать przemarnować), перепутать, перепутывать

PRZEMOWA, y, *ż.*; (cf. *Ross.* перемолвка negocyacya): przemówienie, mowa do kogo, odezwa, (*distng.* przedmowa), die Anrede; *Boh.* promluwa; *Slov.* promłuwenj; *Vind.* nagovor, samarnuvanje, namarnuvanje; *Croat* pregòvor; *Ross.* привѣтствіе, (cf. przywitać). Przemowa imieniem narodu Polskiego, do pierwszego w tym narodzie stanu. *Przestr.* 1. Wszystkie przez naszę przemowę Kładąć królu do nóg głowę. *Papr. Tr. B* 3. Czas nie po temu, abym długą jaką przemowę do was czynił. *Birk. Chodk.* 6. Bez jego dozwolenia żadna księga nie może być drukowana, ani mówiona przemowa jaka przed papieżem. *Birk. Dom.* 155. PRZEMÓWIĆ, *f.* przemówi *cz. dok.*, Przemawiać *niedok.*; (*Boh.* přemluwjti, přemlauwati *persvadere*), *Boh.* promluwjti; *Slov.* premluwjť, přimłuwiti se; *Carn.* oggovârjam; *Vind.* nagovoriti, namarnuvati, samarnuvati; *Croat.* pregovárjam; *Bosn.* zaromoniti, cinitse cjutti, govoriti; *Rag.* kliknuti; *Ross.* перемолвить, промолвить, заговарить, заговарывать, возговорить, засказать, засказывать; *Eccl.* прогллголати, проязглаголати; 1 a) przemówić słowo, przerzec, wyrzec, rozpocząć mówić; zu sprechen anheben, das Stillschweigen brechen, mit der Sprache hervorbrechen, aussprechen, Worte hervorbringen. Niechże sobie Jejmość gada, ja i słówka odtąd nie przemówię. *Teat.* 34. *b*, *G* 2. Tak się cieszy, że przemówić nie może. *Jabł. Tel.* 148. Przemówić po milczeniu, *rumpere silentium. Cn. Th.* das Stillschweigen brechen. Przemówił niemy; *apertum est os muti. ib.*, (cf. przejrzał ślepy). — b) Przemówić do kogo, zacząć z nim rozmowę, do niego mowę obrócić; zu einem sprechen, einen anreden. Nie przemówi jeden ku drugiemu dziś trzech słów; *tria non commutabilis verba. Mącz.* — c) Przemawiać co z kim, przemawiać mu, przedmawiać, n. p. pa-

cierz, przysięgę. *Cn. Th.* 433. einem etwas vorsagen, vorsprechen, vorbeten. — d) Przemawiać co, wprzód co mówić, piérwéj powiadać; voraussagen, in der Rede vorausschicken, *praefari. Cn. Th.* 847, *Slov.* promluwiti. — 2) Przemawiać kogo, namawiać na drugą stronę, rozmawiać kogo; einen abspänstig machen, abreden, abwendig machen, auf seine Seite überziehen. (*Slav.* premluwit *loquendo superare*). By mu był niewolnicę najliższą przemówił, Winienby mu był został; cóż kiedy wziął żonę? *J. Kchan. Dz.* 71. Gdy kto przemówi dziewicę, a będzie leżał z nią.... *Budn. Exod.* 22, 16. (zwiódł. *Bibl. Gd*). Tam swych biesiad zażywali, Przemawiając do siebie inszym poślubione oblubienice. *Simon. Siel.* 41. Wespazyan brata, który o nim zdradliwie myślił, a jawnie wojska z usiłowaniem przemawiał, zabijać nie chciał. *Kosz. Lor.* 81 *b.* Zakazano, byśmy sługi czyjego nie przemawiali. *Karnk. Kat.* 373. Przemówiony, *cui aliud persvasum est. Cn. Th.* 848. auf andre Gedanken gebracht, abwendig gemacht. — 3) Przemawiać się z kim, przegadywać się, rozpierać się, kłócić się; sich mit einem überwerfen, mit Worten an einander gerathen, in Wortwechsel kommen; Oester. mit einander wörteln; *Carn.* besędem se; *Vind.* se sprekarjati, prepiratise; *Croat.* pregovarjamsze, karamsze, czargamsze, vadimsze; *Dal.* prigovaramsze, inadimsze; *Bosn.* prirechise, karatise, prigovaratise; *Rag.* prigovaratise, nadgovâratise; *Slav.* prigovâratise; *Ross.* размолвиться, поразмолвиться, состязаться, стязаться. Przemówiwszy się z sobą, wyszli na pojedynek. *Mon.* 67, 656. Jego niestatek najczęściej przyczyną bywa, że się przemawiamy. *Teat.* 5. *b*, 17. Turczyn przemówiwszy się z kapralem naszym, rzucił na niego kamieniem. *Gaz. Nar.* 2, 112. Byłbym się tam zawsze trzymał, gdyby nie to, żem się przemówił z starym sługą Jegomościnym. *Teat.* 24, 95. *Czart. Teat.* 41. *c*, 341. Przemawianie się, sprzeczka *Croat.* pregovarianye. — §. Przemówić się, w mówieniu pobładzić, błąd w mówieniu zrobić; sich versprechen, verreden, im Sprechen einen Fehler machen; *Boh.* podřeknauti se *labi in loquendo*; *Vind.* se sagovoriti, se samarnuvati, sarezhi se, sariekatise; *Ross.* проговориться. Przemówienie się, pobładzenie w mówieniu *Ross.* проговорка.

PRZEMOŻCA, y, *m.*, zwycięzca, co drugiego przemógł; *Carn.* premaguvavz; *Vind.* premagauz, premagavez, premoshnik, predobiunik, predobiular, obladavez, premurovez, presilnik, *f.* premugarza, presilniza, predobiularza, der Ueberwältiger, Ueberwinder. Niesłychana ona przemożców prowincyalnych duma. *Nar. Tac.* 2, 314. hersztów po prowincyach. PRZEMOŻENIE, *ob.* Przemódz, Przemoc, Przemoga. PRZEMOŻNOŚĆ, ści, *ż.*, przemoc, Uebermacht; *Sorab.* 1. pžemožnosež, samož; *Vind.* premoshnost, premoshenje, preoblast, samoshnost, mogozhnost, samoshenje, samorenje, samoshtvu; *Croat.* obladanye; *Ross.* преможеніе, премога, возможность. Już przemożność, jak przedtym, w stanach nie panuje. *Zab.* 4, 358. *Koss.* — §. Przemoga, zdolność, przemożenie; Vermögen, Kraft. Wychowanie ma być miarkowane przemożnością rodziców i stanem dzieci. *Bals. Niedz.* 1, 387.

PRZEMOŻNY, *PRZEMOŻYSTY, a, e, — ie *et* — o *adverb.*, potężny, przemagający; *Sorab.* 1. pžemožné; *Carn.* premôshne; *Vind.* premoshn, samoshen; *Eccl.* премогутственный, превелебный, hochmögend, viel vermögend, stark, kräftig. Miasto w bogactwach i wojennéj przemożyste sprawie. *A. Kchan.* 1. Przemożystszym i majętniejszym to łacno przyjdzie. *Syr.* 966. — §. *Passive:* Przemożny, do przemożenia, mogący być przemożonym; *Slov.* přemožitedlný *superabilis*, zwycięzny, besiegbar. Fata nieprzemożne. *Kołak. Kat. C* 2. Nieprzemożna dużość sił. *Gęb. Hymn.* 310. Było to bardzo trudno, i ludzkiéj sile nieprzemożno. *Sk. Dz.* 1067. Królestwa tego moc nieprzemożysta. *Chodk. Kost.* 73.

PRZEMROZIĆ *cz. dok.*, mrozem przerazić, mit Frost durchdringen, durchfrieren lassen; *Ross.* переморозить, проморозить, промораживать, перезнобить.

PRZEMRUCZEĆ *cz. dok.*, mrucząc przebyć, durchmurren, durchgnurren; *Ross.* проворчать, пробормотать; (*Vind.* priedmermrati • *przedmruczeć, *przedmamrzeć, vorbrummen).

PRZEMRZEĆ, przemarł, *f.* przemrze *neutr. dok.*, Przemierać *niedok.*, przemorzyć się, wielki głód cierpieć, z głodu umierać; großen Hunger leiden, Wolfshunger haben; *Croat.* zagladújem *adesurio*; *Boh.* promjrati *passim mori.* Kto lecie nie zbiera, zimie przemiera. *Cn. Ad.* 380. Każdy przemiera, co przebiera w smaku. *Bratk. J* 4 *b.* Wilk przemarły źrzobka zobaczył.... *Klon. Wor.* 45. — §. Przemieram czego, długo czego nie mogę mieć do jedzenia; *ut* Gardzisz chlebem, przemrzesz go niedługo. *Cn. Th.* 818. *Dudz.* 54. nach etwas sehr hungern, sehr begierig verlangen.

PRZEMULIĆ, *f.* przemuli *cz. dok.*, Przemulać *niedok.*, wskroś całkiem zamulić, völlig verschlämmen. Przemulone rowy. *Krom.* 523.

PRZEMUROWAĆ *cz. dok.*, murem przegrodzić, murując przebyć, durchmauern; (*Vind.* presidati; *Rag.* prizîdati; *Bosn.* prizidati, prigroditi). Pelopones Grekowie murem długim przemurowali od morza do morza, gdy poczęli Turcy mocnić się w Europie. *Biel. Św. C* 4 *b.* *PRZEMURZE, a, *n.*; *Rag.* prizida *murus intermedius*; *Ross.* простѣнокъ.

PRZEMYĆ, *f.* przemyje *cz. dok.*, Przemywać *niedok.*; *Boh.* promygi; *Vind.* prevmiti, skusvmiti; *Sorab.* 1. pžeméhyu; *Ross.* перемыть, перемывать, промыть, промывать, простирать, простирывать: przepłókać, durchwaschen, abwaschen, abspühlen. Tym świętym winem krwi swojéj, ustawicznieć przemywa te zaplugawione rany twoje. *Rej. Post.* *N n* 2. (*Ross.* промывательное enema).

PRZEMYCIĆ, *f.* przemyci *med. dok.*, Przemycać *niedok.*; *Ross.* промытить, протамжить; (промытарить, размытарить przemarnować); cło przejeżdżać, den Zoll verfahren. Płynąc mimo Cypr, gdym zwykłej dani Wzbraniał się oddać tamecznej pani; Strzelając ku mnie jej dziecko gniewliwe Zerwało cięciwę; Jużem rozumiał, że za tym kwitem Byłem wolnym przed powszechnym mytem, Żem cało uszedł, żem nic nie przemycił, Jużem się tym szczycił. Lecz z okrętem mi towary obfite Wzięto za przemyte (za

przemycone). *Zimor. Siel.* 324. — *Transl. fig.* Łatwiej jest jednego, a niż wielu przemycić i pofałszować, *corrumpere. Krom.* 648. przenająć, przekupić; erkaufen, bestechen. — §. Przyjaciele słysząc, jak Jobowi szczęście przemyciło, szli go cieszyć. *Chrośc. Job.* 15. oszukało, nie dotrwało, tyłem się obróciło, das Glück hat ihm den Rücken zugekehrt. PRZEMYCIE. *Tr.*, *ob.* Przemyta.

PRZEMYKAĆ, *ob.* Przemknąć.

PRZEMYSŁ, u, *m.*; (*Carn.* premislek *consideratio*; *Ross.* промыслъ, rzemiosło, obchód; myślistwo; opatrzność boska); przemyśliwanie czynne nad zarobkiem, handlem, gospodarstwem; *Gall.* industrie, Gewerbseifer, Gewerbsfleiß, Betriebsamkeit, Industrie, Nachdenken und Thätigkeit in Verbesserung seines Gewerbes, Handels, seiner Wirthschaft; *Slov.* obmysł, (*ob.* Obmyślić); *Rag.* pómnos (*ob.* Pomnieć), hitrós, hitrîna, (cf. chytrość); *Bosn.* pomgna, pomstva; *Ross.* промысленность, промысль, промыселъ; *Eccl.* благоухищреніе, (промыселъ, купечество handel). Przemysł *ad consilium et voluntatem pertinet*, dowcip *ad naturam*; przemysł • *solertia cogitandi et agendi. Cn. Th.* Przemysł i dowcip wiele nie tylko do gospodarstwa, ale do każdej rzeczy pomaga. *Petr. Ek.* 28. Przemysł w gospodarstwie dobry jest; ale naganny, gdy zbytni; powinien być niezbyt kunsztowny i kosztowny; projekta takowe w gospodarstwie wielkie nadzieje wznoszą, ale zamiast zarobku stratę przynoszą. *Kras. Pod.* 2, 201. — §. Nieprzyjaciela ni przez krwawe boje Mógł zgładzić, ni przez wojnę i przemysły swoje. *Kraj. Chym. B.* stratagemata, fortele, Kriegslist. — Prócz tych sposobów, insze są niezliczone przemysły, o których u gospodarzów starych pytać się nie wadzi. *Petr. Ek.* 28. przemyślne, sztuczne sposoby, fortele, Kunstgriffe; *Boh.* fortel, obmysl. Nieborak już cienko przędzie, już przemysłami idzie, już uczciwe w słabéj cenie, już *per fas*, *nefas*, a przecię nie dostawa. *Falib. F* 2. Wydrzeć komu własność, jest wynalezieniem dowcipnym, i pożytecznym przemysłem, a szkodzić komu przez subtelne podstępy na substancyi lub sławie, jest wielkim obrotem i głęboką polityką. *Mon.* 76, 530. — §. Naciera na błędy ludzkie z ostrożnością i przemysłem. *Zab.* 8, 167. z rozmysłem, z rozwagą, mit Bedachtsamkeit. — §. Przemysł wrodzony, dowcip, spryt; Witz, Geist, Geistesgaben. Przemysł kobiecy stawia czasem najzdradniejsze na mężczyzny sieci. *Teat.* 51, 5. Kto źle swych zażywa Przemysłów, złego losu k sobie przywoływa. *Gaw. Siel.* 404. PRZEMYŚL, a, *m.*, miasto nad Sanem, od Przemysława założone i przezwane. *Biel.* 26. Nasi pisarze dają Przemysławowi nazwisko to od przemysłu i przez niego Przemyśl budują. *Nar. Hst.* 2, 406. die Stadt Przemyśl in Ost-Gallicien. PRZEMYŚLANIN, a, *m.*, obywatel Przemyski, einer aus Przemyśl. *Przemyślczyk. *Steb.* 67. PRZEMYŚLEĆ, *f.* przemyśli *cz. dok.*, Przemyślać *niedok.*, Przemyśliwać *contin. frequ.*; *Boh.* přemeyšleti; *Sorab.* 1. předrozpomnu; *Vind.* premiſlit, premiſhluvati, prevanzhuvati, ſhpekulirati, prespominjati, skusmiſliti; *Carn.* premishlujem; *Croat.* premishlyavati, premislyâvam, premiszlilszem; *Rag.* promisliti, promiscglivâti, hitrovati; *Bosn.* promiscgljati, promisliti; (*Slav.* promislitise • przypominać sobie); *Ross.* промыслить, промышлять, думать, думаю; *Eccl.* благоухищряю, благокозниствую. Zastanawiać się myślą nad jakim przedsięwzięciem, vorher bedenken, überlegen, nachdenken, nachsinnen. Jęli przemyślawać, jakoby miasto pod swoję władzą wziąć. *Warg. Wal.* 137. Szczęśliwa Rzplta, w któréj mądry senat o wszystkich takich rzeczach przemyślawa i radzi. *Petr. Pol.* 454. Przemyślanie (*Croat.* premishlavanye). — §. Przemyśleć, wprzód obmyśleć; vorher bedenken, besorgen. Powinieneś każdą potrzebę przed czasem przemyślać, bo w ten czas, gdy to co ci trzeba sprawujesz, szkodę cierpieć będziesz. *Haur. Ek.* 4. Bóg przemyśli i stworzy człowieka, ociec go będzie miał, a nauczyciel da mu rozum. *Glicz. Wych. N* 8. — Neptun Achillowi niechęcien, o wszystkiém złym przemyślawa jemu. *Żebr. Ow.* 512. (myśli mu źle). — Katusze, tortury, dzikie okrucieństwo przemyśliło. *Pilch. Sen. list.* 101. (wymyśliło). — §. Przemyśliwać nad czym, zastanawiając pomyśliwać, über etwas nachdenken. Znajdziesz wiele w tym rozdziele, nie przelatując go powierzchownie, lecz z uwagą czytając i przemyśliwając nad nim. *Łesk.* 239. — §. Książkę tę trzeba nie raz przeczytać i przemyśleć. *Pir. Pow.* 135. z uwagą przejść, durchdenken. PRZEMYSKI, PRZEMYŚLSKI, a, ie, od miasta Przemyśla, von Przemyśl. Biskup Przemyślski. *Vol. Leg.* 3, 165. PRZEMYŚLNIK, a, *m.*, PRZEMYŚLNICZEK, czka, *m.*, *zdrobn.*, przemyśliwający, człowiek przemyślny; *Croat.* premislyâvecz, *f.* premislyávka; *Rag.* obartnik, *f.* obartniza, (*ob.* Obracać); *Ross.* промысленникъ (2. myśliwiec); *Eccl.* промысльникъ, промыслникъ, который промышляетъ о чемъ, попечитель, (cf. opiekun); ein Denker, Erfinder, Raffinirer. Niektórzy klną pierwszego w świecie przemyślnika, Z którego głowy wyszła wojenna taktyka. *Przyb. Luz.* 125. Różni przemyślniczkowie się pojawili. *Grod. Dis. D* 3 *b.* PRZEMYŚLNOŚĆ, ści, *ż.*, dar przemyśliwania, zdatność do przemysłu; die Gabe des Nachdenkens, Erfindens, Erfindungsgeist. Alboż bronią dzielna ta prawica nie władnie? Mam przemyślność, mam mężność, każdy przyzna snadnie. *Zab.* 6, 172. *Min.* PRZEMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, przemyśliwający, pełen przemysłu; erfinderisch, nachdenkend, *solers*, *industrius*; *Bosn.* pomgniv, (cf. pomnieć); *Rag.* pomgniv, poman, hittar, (promiscgliv *contemplabilis*; *Carn.* premislén *perpensus*); *Ross.* промышленничій, замысловатый; *Eccl.* благоухищренный, благоковарный, благокозненный, (промыслительный, который имѣетъ попеченіе о чемъ opiekujący się czym). Ażeby przemyślnym być, i bawić się handlem, potrzeba mieć pilność. *Mon.* 74, 118. W wojnie są przemyślnemi Włosi. *Paszk. Dz.* 54. O mądrości przedwieczna, jakożeś dla nas przemyślna. *Zach. Kaz.* 1, 294. Przemyślna w ten czas jestem na swe udręczenie, Stawiac sobie na myśli złe jakie zdarzenie. *Teat.* 46. *b*, 12. PRZEMYSŁOWY, a, e, od przemysłu, Gewerbs •. Dom przemysłowy w Monachium, nie jest to jakie więzienie, lecz dobrowolne mieszkanie dla trudniących się pracą. *N. Pam.* 4, 154.

PRZEMYTA, y, *ż.*; *Ross.* промыть; przemycie, przemyce-

nie, przejeżdżanie cła i kara za to; das Zollverfahren, die Strafe des Zollverfahrens. Dla przemyty i niezapłacenia cła, żaden wisieć nie ma. *Szczerb. Sax.* 50. W przemytach między kupcem i pisarzem celnym rozsądek przy podskarbim zostaje. *Vol. Leg.* 4, 64. Za najmniejszą przemytą wszystko konfiskować. *Jabł. Tel.* 36. — *Transl. fig.* Przyjdzie czas, że i ci iść muszą, Bo każdy tę przemytę musi płacić duszą. *Rej. Wiz.* 95. PRZEMYTNIK, a, *m.*, co cło przejechał, der Zollverfahrer. Przemytników wina, co cło przejeżdżają. *Herb. Stat.* 97. Przemytnikom towary przepadną. *Vol. Leg.* 4, 102.

*PRZEMYWALNY, a, e, — ie *adverb.*, do przemycia, durchwaschbar; *Ross.* промывальный; (промывальня miejsce mycia rudy, *przemywalnia, Waschwerk).

PRZEŃ = przedeń, przed niego; n. p. kładę potrawy. *Cn. Th.* 851. vor ihm, *ob.* On, Ona, Ono. — *§. Skoro przyszedł syn, kazał *przeń zabić cielca karmnego. 1 *Leop. Luc.* 15, 30. dla niego, *ob.* *Przecz.

PRZENABOŻNY n. p. kapłan *Sk. Dz.* 298. bardzo, arcy, mocno nabożny; überandächtig, sehr andächtig. Przenabożna Marya boga o tę łaskę prosiła. *Zyw. Jez.* 20.

PRZENADOSTOJNIEJSZY, a, e, *Modl. Gd.* 25. przenajdostojniejszy, bardzo, daleko najdostojniejszy.

PRZENAGABAĆ, *f.* przenagaba *cz. dok.*, Przenagabywać *niedok.*, nagabać, pokusić, uniespokoić; anfechten, beunruhigen, reitzen. Korybut, że sobie ziemi Dobrzyńskiéj wyjednać nie mógł, wielu do rozruchów nowych przenagabywał, *sollicitabat. Krom.* 494. Odpędziwszy raz Wołochów, przeszli las, nie mając od nich więcéj przenagabania żadnego. *Biel.* 456. Od pogranicznych przenagabania żadnego nie ponosili. *Star. Woj. A.* Miała przenagabania wiele Penelope od zalotników. *Petr. Ek.* 24. viele Anfechtungen. Nocne przenagabania mieć ze mnie będziecie, Jeśli mi już umrzeć każecie. *Lib. Hor.* 116. (pokusy, strachy). Nie dbała na przenagabania, Które od różnych królów i sąsiadów miała. *Pot. Arg.* 872. — §. *Nimi.* Przenagabana cierpliwość obraca się w popędliwość. *Rys. Ad.* 53. przeciężona, wyczerpana; erschöpft, übermannt.

PRZENAGŁY, a, e, — gle *adverb.*, bardzo nagły, mocno naglący; *Slov.* přenáhlý *praeceps*; (*Vind.* prenaglit, prenaglovati = ukwapić).

PRZENAJĄĆ, *f.* przenajmie *cz. dok.*, Przenajmować *contin*, *Przenajmać *niedok.*; *Boh.* pronagiti, pronagmauti, pronagimati, progednati, progednawati; przekupić, przedarować; bestechen, erkaufen. Stróże przenająwszy, uciekł z więzienia. *Papr. Ryc.* Przenajmali ich pieniędzmi, by tego nie powiadali. *Kanc. Gd.* 112. Zabił Swatopełka szlachcic, lub to namowami i przenajęciem Bolesława uwiedziony, lub też żalem wygnania własnego ujęty. *Krom.* 135. Przenajmuję kogo na kogo, *in malam partem plerumque usurpatur*; *pretio induco aliquem ad aliquod facinus, ad caedem alicujus, suborno. Cn. Th.* 848. anstiften. (*Sorab.* 1. pženayimař najmacz). PRZENAJĘTEK, tku, *m.*, przedarowanie, przekupienie; das Bestechen, Erkaufen. Karol Wacława, kosztownym przenajętkiem podnająwszy kurfirsztów, cesarzem uczynił. *Krom.* 384.

PRZENALEŹĆ, przenalazł, *f.* przenajdzie *cz. dok.*, Przenajdować *niedok.*, przed innemi wynaleźć, voraus erfinden. Orkanes najpierwéj do Europy drogę przenalazł wojować. *Biel. Św.* 118 *b.* — §. *Praeoccupare:* Wprzód sobie zjednać, präoccupiren, sich zum voraus bemeistern, vergewissern. Rozumiejąc sobie nie być bezpieczną z królem w sąd wchodzić, szukali obyczajów, jakoby sobie przenaleźli łaskę królewską. *Biel.* 583. Będąc w tym od przyjaciół swojéj niewolnicy przenajdowany, pozwolił jéj dać na okup. *J. Kchan. Dz.* 133. *Propitior*, jednam, błagam, przenajduję. *Mącz.* Oskoczyli kardynała, iż musiał rozgrzeszyć zapowiedź, potym ojca ś. złotem przenaleźli. *Biel. Św.* 147. Sprawą nie przenajdziecie tą żadnego boga; *per tale sacrum, numen placabitur nullum. Żebr. Ow.* 330. Łaski naszéj ma przenajdować za glejtem naszym. *Stat. Lit.* 13. Nie oddał nikomu skarbu, acz miał wielkie przenajdowanie od panów Litewskich, przy tym i hojne obietnice, że miał mieć wielką nadgrodę. *Papr. Ryc.* 289. (*captationes benevolentiae*). *Dies justi*, trzydzieści dni, w których ci, którzy w jakim długu byli przekazani, mogli się jednać abo stronę jakokolwiek przenajdować. *Mącz.* Czech ten pieniędzmi przenajdował stronę Władysławową. *Biel. Św.* 240 *b.* (przenajmował, przekupował). Gdy im na gardło stał, myślili mu też źle, przenajdowali i naprawiali, aby go zabito. *Glicz. Wych.* G 1 *b.*

*PRZENAŚLADOWAĆ, *f.* przenaśladuje *cz. dok.*: *Boh.* přenasledowati; prześladować, verfolgen. Wszystko mnie gonisz i przenaśladujesz. *Past. Fid.* 136. Przenaśladował złośniki, pilnie ich szukając. *W.* 1 *Marc.* 3, 5. *J. Kchan. Ps.* 166. Niech cię nienawiść i strachy złéj wróżki Przenaśladują. *Kchow.* 22. Pers, gdy Turek do nas ruszył się, z drugiéj strony wszelakiemi siłami przenaśladował go. *Star. Woj. A* 4 *b.* Dzień-li po niebie świecił, noc-li wstała, Krew go męczeńska przenaśladowała. *Groch. W.* 263. Cnota często złością fortuny przenaśladowana bywa. *Lub. Roz.* 263. Niebezpieczeństwo, miecz, przenaśladowania. *W. Post. W.* 2, 259. *PRZENAŚLADOWCA, y, *m*, prześladowca, der Verfolger. Przeszli przez morze, a przenaśladowców ich wrzucił bóg w głębokość. *W.* 2 *Ezdr.* 9, 11.

PRZENASZAĆ, PRZENOSIĆ, *ob.* Przenieść.

PRZENAJCZYSTSZA ofiara. *Sk. Dz.* 66. (*ob.* Prze-, *insep. cum Adject. superlat.*), daleko, arcy-, bardzo-, überallerreinste. PRZENAJLEPSZY n. p. olejek. *Budn.* 2 *Reg.* 20, 13. PRZENAJWIELEBNIEJSZY, *ob.* Wielebny. PRZENAJWYŻSZA trójca. *Sk. Dz.* 66. PRZENAJZACNIEJSI apostołowie Piotr i Paweł. *Sk. Dz.* 30.

*PRZENAZNACZYĆ, *W. Rom.* 1, 4. *ob.* Przeznaczyć.

PRZENET, u, *m.*, rodzaj rośliny, *Prenanthes*, do niego należy Zajęczy żyr. *Kluk. Dykc.* 2, 229. Hasenstrauch.

PRZENIAŃCZYĆ *cz. dok.*, nianką będąc przebyć, als Kinderwärterinn hinbringen; *Ross.* пронянчить, пронянчиться.

*PRZENICA, *ob.* Pszenica.

PRZENICOWAĆ *cz. dok.*, suknią na drugą stronę przerobić; *Ross.* выворотить кафтанъ, (*cf.* wywrócić), ein Kleid umwenden, wenden. Przenicowana suknia *Slav.* privêrnuta hodicha. — *Fig.* Filuterya i bezczelność teraz jest prze-

nicowana na cnotę. *Teat.* 1. *c*, 24. — *Transl.* Przenicować co, sprawę czyją, przekręcając przeszydzić; durchziehen, durchhecheln. Ujrzy prac swoich skutek upodlony zelżywym przenicowaniem. *Zab.* 6, 268.

PRZENIE czego, PRZENIE się czego • zapieranie się, niepozwalanie. *Cn. Th.*, *ob.* Przeć, przał, przy.

PRZENIECHAĆ *cz. dok.*, na czas zaniechać, przestać; *Carn.* preneham, einige Zeit unterlassen, unterbrechen. O dobrym dusz i ciał ludzkich zawiadować nie przeniechał nigdy. *Modl. Gd.* 17. (*Sorab.* 1. pženecham *pertolero, dissimulo*; pženechačne *dissimulanter*).

PRZENIEMCZEĆ, *ob.* Niemczeć. PRZENIEMCZYĆ; *Vind.* prenemſhkuvati, sanemſhkuvati, *ob.* Niemczyć.

PRZENIEŚĆ, przeniósł, przenieśli, *f.* przeniesie, przeniosę *cz. dok.*, Przenosić *niedok.*, ˈPrzenaszać *contin.*; *Boh.* přenesti, přenašeti, pronesti, pronašeti; *Slov.* přenésti; *Sorab.* 1. pženeszu, pženeſč, pscheneszu, pschenoschu, pscheneschem, pschenoschem, neszu pžez; *Sorab.* 2. pschenaſč; *Carn.* prenasham; *Vind.* pránesti, prenesti, prenoſiti, prenaſhati, zbriesnesti, pernesti; *Croat.* preneszti, prenashati, prenássam, preneszelszem; *Dal.* prinoszim; *Rag.* prinjêti, prinossiti, prinossivati; *Bosn.* prinesti, priniti, proniti, prinositi; *Ross.* перенесть, переносить, пронесть, проносить, пронашивать; §. a) *per locum vel tempus*, przenoszę co przez co, durchtragen, durch einen Ort, oder eine Zeit hindurch tragen. Przenieście to przez bramę. *Tr.*, (*Ross.* проносъ biegunka). Żołnierz ma umieć w biegu konia dosieść, przekopę przenieść, szańce usypać. *Star. Ryc.* 40. (przebić, przekopać, przeprowadzić). — §. b) *Translat. e loco in locum*: Przenieść co dokąd; *Sorab.* 1. pžehnuyu; *Vind.* prevsigniti; *Croat.* preméscham, premesztiti; *Bosn.* primistiti, staviti na druggo mjesto; *Ross.* перемѣстить, перемѣщать (*ob.* Mieścić, umieścić, miejsce), передвинуть, передвигать, передвигивать, продвинуть, продвигать, продвигивать; *Eccl.* передвизаю, прелучити, перенесть, переставить, передвинуть, von einem Orte zum andern übertragen, versetzen, verlegen. Łatwo jest lekkie brzemię wziąć na barki, i na tę abo owę stronę przenosić. *Pilch. Sen. gn.* 292. Przenieść siedlisko, (*Ross.* переселить, переселяю; *Eccl.* преселяю ˈprzesiedlam). Enoch, gdy chodził w bojaźni bożej, przeniesion jest, i nie był widzian na ziemi. *Dambr.* 986. Święcą w Krakowie dzień przeniesienia ś. Stanisława. *Hbst. Nauk. R* 4; *Rag.* prinòs *transportatio.* — *Eccl.* переносъ ˈprzenos, przeniesienie świątości z żertownika przez ˈsiewierskie drzwi do carskich na ołtarz; n. p. Co u nas ˈperenos (przenos) z żertownika do ołtarza wielkiego najśw. sakramentu, to we mszy z ołtarza małego do wielkiego takie przeniesienie sakramentu bywa. *Pim. Kam.* 82. Nie każdy laik wie, że z winem niepoświęconym kapłan na ˈperenosie idzie. *ib.* 77. O przenoszeniu granic i gruntów na mapy i abrysy. *Solsk. Geom.* 2, 95. o przerysowaniu, przekopiowaniu; das Übertragen, Abzeichnen. Nie będziesz przenaszał granic bliźniego twego. *Radz. Deut.* 19, 14. Przeklęty, który przenosi granice bliźniego swego. *ib.* 27, 16. *Bibl. Gd.* kto odmieni znaki graniczne, gdzie indzie postawi, pofałszuje granice; die Gränzsteine verrücken, verfälschen. Przeniesienie świąt na niedziele. *Vol. Leg.* 7, 744. das Verlegen der Feyertage auf die Sonntage. Przenieść się *passive*, być przeniesionym, übergetragen werden. Widzi, iż się do Saracenów od Franków państwo przenosi. *Sk. Dz.* 863 że do nich przechodzi, daß die Herrschaft zu ihnen übergeht. — *Recipr.*: Przenosić się gdzie, przeprowadzić się gdzie, udawać się gdzie indzie; *Boh. et Slov.* přestěhugi se, přestěhowati se; *Rag.* priseliti se; *Bosn.* priselitise, odselitise, doselitise, sich wo anders hin begeben, wo anders hin ziehen, umziehen, ausziehen und einziehen. W niebie z miejsca na miejsce przenosić się duszom nie potrzeba. *Smotr. Ex.* 34. Co miesiąc w insze się pasze przenaszają. *Paszk. Dz.* 120. Jak miejsca swe znają, Tak się też na nie czasów pewnych przenaszają. *ib.* 22. Ludzie ustawicznie z jednych miejsc na drugie się miejsca przenaszali, szukając żyzniejszych krajów. *Biel.* 7. Jak tylko pokój który w mym dworku skończony zostanie, zaraz się przeniosę. *Teat.* 33. *b*, 61. Pytagoras twierdził, że dusze ludzkie do innych się ciał przenoszą. *Hor.* 1, 127. przewędrują, umwandern, überwandern. Tego roku ś. Grzegorz przeniósł się do nieba. *Sk. Dz.* 322. (umarł). Na lepszy się żywot w tym roku przeniósł. *ib.* 821. Przenoszą się też na insze miejsca gołębie. *Cresc.* 588. Opuściła fortuna Daryusza, opuściła i sława; przeniosła się fortuna do Alexandra, przeniosła i sława. *Lub. Roz.* 255. Przeniesienie *Grammat.*, metaphora. *Włod.*, *ob.* Przenośny. — Motyl się nad niemi unosi, Z kwiatka na kwiatek przenosi. *Zab.* 7, 287. przelatuje, er flattert von Blume zu Blume. Duch boży przenaszał się nad wodami. *Radz. Genes.* 1, 2. *not.* «ruszał się z miejsca na miejsce»; (unaszał się nad wodami. *Bibl. Gd.*); er schwebte auf dem Wasser. — §. Przenieść wiadomość, wieść, pogłoskę • drugiemu udzielić, einem andern mittheilen, bekannt machen; *Ross.* пронесть, проносить rozsnieść, (переносчикъ plotkarz). Bywają w nienawiści, nietylko ci, co tajemnice przenoszą; ale i ci, co ich słuchają. *Eraz. Jęz. K* 6 *b.* Papiryusowi, iż rady nie przeniósł a zataił, wielka się cześć za to stała. *ib. J* 5 *b.* — *Recipr.*; e. gr. Więcéj mu szkodzili ci, co z takiemi się tajemnicami przenaszali, niżli ci, co też o nim jawnie mówili. *Eraz. Jęz. K* 6 *b.* co się różnie z niemi nosili, roznosili je, rozgadywali, die sich damit herum trugen. — § c) *Superand.* Przenosić, daléj zanosić; drüber weg tragen, zu weit tragen. Takie działa zawsze albo nie donosiły albo przenosiły. *Archel.* 24. Umyślnie chybił, kulą przeniósł ptaka tego. *Paszk. Dz.* 56 er schoß über den Vogel weg. Palamedes Telemaka położył przed pługiem; ale Ulisses widząc syna, by nie był obrażon, przeniósł go pługiem. *Biel. Św.* 10 *b.* — *Transl. fig.* Przenieść oczyma, *ob.* Przeoczyć, przejrzeć, prześlepić; übersehen, nicht wahrnehmen. Ujrzysz-li osła brata swego, a on padł na drodze, nie przeniesiesz go okiem, ale mu pomożesz dźwignąć. 3 *Leop. Deut.* 22, 4. *W. Deut.* 22, 4. (nie przeźrzysz go. 1 *Leop.*, nie mijajże ich. *Bibl. Gd.*), (lecz *ob.* niżéj: Przenosić okiem, przerzucać okiem, pogardzać). — *Similiter:* Bóg odejmuje nieprawość, i przenosi grzech

twój. 3 *Leop. Mich.* 7, 18. (przemija grzech twój. 1 *Leop.*). Skoro Dawid wyznał grzech swój, usłyszał od Natana: a pan Bóg twój Dawidzie, przeniósł też grzech twój. *Żarn. Post.* 120. — §. Przenosić kogo okiem, przerzucać go okiem, pogardzać nim, einen über die Achsel verächtlich ansehen. Królowa Ryxa Polaki okiem przenosiła, a Niemce zaś swoje, jako mogąc zdobiła. *Krom.* 84. Nieprzenoś sługi swego okiem. *Ryb. Ps.* 7. *Zab.* 15, 241. *Kanc. Gd.* 280. *Budn. Apopht.* 19. *Wys. Kat.* 55, *ob.* przenośne oko. Wierszów tych moich oczyma przenieść nie będziesz raczył. *Ryb. Gęśl. ded.* Nie przenośmy pośledniejszych powiatów mieszkańców okiem. *Star. Ref.* 24. — §. *Excell.* Przenosić kogo czym = przewyższać, przechodzić, celować: einen worin übertreffen, ihm zuvor kommen. Rozkoszny baran w pośrzód licznéj trzody owiec, przenosi swym łbem dumnym ostatek gromadnego stada. *Zab.* 13, 168. Przeniósł pięknym ogrodem Francuzy i Włochy, Nie miał prawda pszenicy, ale miał karczochy. *Kras. Sat.* 122. Europa przenosiła zawsze insze części świata w wielkości handlu i miast. *Boter.* 19. Tak on dawniejszych przeniósł sławą, jak ty wszystkich przewyższyłeś dzielnością. *Siem. Cyc.* 356. Jeden drugiego strojem przenieść usiłował, Żaden dla głośnéj sławy kosztu nie żałował. *Stryjk. Henr. B.* Przenaszała śnieg swą śliczną białością. *Kulig. Her.* 91. Wszech siły archanioł przenosi. *Pieśn. Kat.* 3. Wysokiéj dosięga familii, i niemasz tak górnego domu, kogoby nie przenosił, coż nie równał komu! *Tward. Wl.* 3. Cnota miękkie jedwabie i sobole drogie, Rysie i aksamity przenosi chędogie. *Pot. Jow.* 18. — §. Przenosić co nad co, przekładać, prym dawać; *Slov.* přednášeti, wjce ważiti; *Rag.* pridnossiti; *Ross.* предпочесть, предпочитать, den Vorzug geben, vorziehen, höher schätzen. Przeniósł interes kraju nad swój osobisty. *Przyb. Luz.* 127. Przenosi zemstę nad powinność, zuchwałość nad posłuszeństwo, siebie nad całość powszechną. *Mon.* 65, 134. — §. Przenieść na sobie = przemódz na sobie; *Vind.* prenesti, odshalostiti, sashaluvati, isshaluvati, über sich vermögen, sich zu etwas zwingen. Nigdybym ja na sobie tego przenieść nie mogła, abym najukochańszą matkę obrazić miała. *Teat.* 30. *b*, 59. — §. d) Przenosić co, nosząc przecierać, używaniem nadpsować; durch Tragen verbrauchen, abtragen, abnutzen. *Obsoletae vestes*, staroświeckie, przenoszone odzienie. *Mącz.* I żelazo się przerobi, i stal się przenosi; *assidua stilla saxum excavat. Mącz.*

PRZENIEWIERCA, y, *m.*, PRZENIEWIERNIK, a, *m.*, wiarołomca, który się komu przeniewierzył, przekińczyk; *Rag.* odnevjernik, ein Treuloser, Abtrünniger. Miał papież Bożentę, jako przeniewiernika, przysięgi swéj krzywołomcę, z urzędu złożyć. *Krom.* 399. Tu przeciwko zbrodniom prawa dodają pomocy, tych wzywać będę, ty mię do tego przymuszasz przeniewierco. *Teat.* 2. *c*, 48. PRZENIEWIERCZYNA, y, *ż.*, eine Treulose. *Tr.* PRZENIEWIERNY, a, e, — ie *adverb.*, wiarołomny, treulos; *Slov. et Boh.* zpronewěřilý; *Vind.* odveren, verotajezh, bresviesten, nesviest. Rzymianie Annibala przeniewiernym, a Kartagineńczyki niesłównymi a wiarę łamiącymi zwali. *Modrz. Baz.* 83. Przeniewiernymi ludźmi był napełniony okręt. *Przyb. Luz.* 39. PRZENIEWIERSTWO, a, *n.*, *PRZENIEWIERKA, i, *ż.*, wiarołomstwo, die Treulosigkeit; *Boh. et Slov.* zproneweřilost; *Vind.* nesviestost, bresvistnost; (*Croat.* znevèra *rebellatio*). Dobrze świadoma przeniewierek jego. *Żebr. Ow.* 20; (*furta mariti*). Przeniewierstwa i oszukaństwa ich bez kary uchodziły. *N. Pam.* 22, 4. Podle przeniewierstwo i bunt podniesiony. *Przyb. Milt.* 259. *Zabł. Dz.* 122. PRZENIEWIERZYĆ się *recipr. dok.*, Przeniewierzać się *niedok.*, wiarę łamać, wiarołomnie postępować, treulos handeln; *Boh.* proneweřjm se, zproneweřiti se, zproněwěřowati se; *Rag.* iznevjerritise, odnevjerritise; (*Croat.* zneverújemsze *rebello*). Kto się raz trzy przeniewierzy, Żaden mu potym nie wierzy. *Cn. Ad.* 347. *Żegl. Ad.* 110. *Rys. Ad.* 22. *Ern.* 150. Te żony, które udają surową cnotę, najczęściéj się przeniewierzają. *Teat.* 15, 48.

PRZENIEWOLIĆ *cz. dok.*, Przeniewalać *niedok.*, przeciągać mimowolnie, mit Zwang herüber ziehen, auf seine Seite bringen. Wielą obietnicami go przeniewala, aby się tam udał. *Pilch. Sall.* 135.

PRZENIGDY *adverb.*, nigdy a nigdy, nimmermehr. Nigdy ten łuk przenigdy twych rąk nie zawiedzie. *Bardz. Trag.* 516. Z Tureckich szabel krew' chrześciańska nigdy i przenigdy nie osycha. *Janusz. Lig. B.* Zakażę, żeby do mnie nigdy przenigdy nie jeździli. *Teat.* 26. *b*, 59. Nie mają przenigdy wolnego sumnienia. *Opal. Sat.* 73.

PRZENIKLIWY, *PRZENIKALNY, PRZENIKŁY, PRZENIKNY, a, e, przenikający, przeraźliwy; *Boh.* pronikawy; (*Slov.* pronikawý *meabilis*); *Sorab.* 1. předobecžné; *Vind.* skusrinezh, skusseſhezh, skusrinitliu, skusseſhezliu, skuspretishliu, prebodliu; *Carn.* svedn; *Ross.* проницательный, одумчивый, толковый; *Eccl.* проходительный, имѣетъ силу проходить на сквозь, сѣчительный, смотрѣливый; §. a) durchdringend, *phys. et mor.* Błyskawica przenikliwym blaskiem oślepia oczy. *Tr. Tel.* 328. Ogień przenikliwy piorunowy. *Zab.* 9, 41. *Zabł.* Jakiż głos przenikliwy dla serca mojego. *Teat.* 30, 20, (cf. tkliwy). Skuteczne jest słowo boże, i przenikniejsze, niżli miecz obojętny. 1 *Leop. Hebr.* 4, 12; (*Slov.* pronikawý *efficax*). Przenikliwe masz oczko. *Teat.* 28. *b*, 131. bystre, scharf, scharfsehend, durchdringend. Zdajesz się mieć rozum przenikliwy. *Teat.* 33. *b*, 64. Zazdrość opowiada mu wszystko; nie uwierzysz, jak on jest przenikliwy. *Teat.* 31. *b*, 43. (domyślny). Dobierajmy ludzi zdatnych, pracowitych, przenikłych. *Koll. List.* 1, 108. Czy ci pozwolił bóg swojego oka? Czy wlał w cię *przenikalne duchy, jak w proroka. *Mon.* 74, 468. (przyszłość przenikające). — §. b) *Pass.* Przenikliwy, co przeniknąć można, durchdringlich. *Tr.* Nieprzenikły, *Vind.* neskuspretishliu, nepredertliu, neprerinitliu, neprejitliu; *Ross.* непроницаемый, недовѣдомый. Masa nieprzenikliwa. *Os. Rud.* 125. *PRZENIKAWOŚĆ, *PRZENIKAJNOŚĆ, PRZENIKŁOŚĆ, PRZENIKLIWOŚĆ, ści, *ż.*, własność przenikająca, die Durchdringlichkeit, das Durchdringen; *Boh.* pronikawost; (*Slov.* pronikawost *efficatia*); *Ross.* пронзительность. Pi-

wny ocet, by najostrzejszy, skutkami i przenikawością winnemu nie może być porównan. *Syr.* 949. Trawa ma w sobie niejaką szczypawość i przenikajność. *ib.* 1303. W zjednoczeniu miedzi z cyną, zachodzi niejaka przenikłość, *penetration*, jeden z tych kruszców musi wypełniać dziurki drugiego. *Jak. Art.* 3, 212. Przenikłość umysłu = bystrość, Scharfsicht; *Ross* проницаніе, проницательность, толковитость. Rzekł Jowisz: Twą przenikłość w mojem sercu czyta. *Dmoch. Il.* 2. 211. Wkrótce cesarz począł się obawiać jego przenikłości. *Niemc. Król.* 1, 64. — *In plurali:* Przenikłościom jéj niedosyć się mógł wydziwić, *profonde sagesse. Stas Num.* 2, 140. — §. *Passive:* Przenikliwość, własność tego, co może być przeniknionym, die Durchdringbarkeit, (*oppos.* nieprzenikliwość, *Vind.* neskuspertishlivost, nepredertlivost). Nieprzenikliwość, własność ciał, dla któréj jedno z drugim na tymże być miejscu, albo jedno drugie przeniknąć nie może. *Boh. Dyab.* 12. Pełność ciał, albo nieprzenikliwość, że dwa ciała nie mogą być razem położone na jednym miejscu. *Rog. Dos.* 1, 190. *Os. Fiz.* 11. *Rog. Dos.* 1, 164. Nieprzenikłość, własność wszystkich ciał, *impenetrabilitas. Hub. Wst* 380. PRZENIKNĄĆ, *f.* przeniknie *cz. jedntl.*, Przenikać *niedok.*: *Boh.* proniknauti, pronikati; *Slov.* pronikám *immeo*; *Sorab.* 2 pschebschischeżasch; *Sorab.* 1. pżedobedu szo, pżendu pżez: *Vind.* skusriniti, skuspretishati, preriniti; *Bosn.* probiati, probitti, procchi; (*Croat.* preniknujem *praegermino*); *Ross.* проникнуть, проникать, (произить, произать przekłóć; *Eccl.* прииникнути, приникаю, приницати, приникать, пристально смотрѣть schyliwszy się przypatrywać, oględywać, поникнуть, поникать spuścić oczy); wskroś przejść, przerazić, *phys. et transl.*, durchdringen. Ostrzem Cefal Prokryde przez piersi przenika. *Zab.* 13, 386. *Drużb.* Postrzelił go między plecy, tak że przenikła strzała przez serce jego. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 24. (przeszła, przeszyła). Na ów czas rzecz jedna przenika drugą, gdy zupełnie na jednym i tymże samym zostaje miejscu. *Boh. Dyab.* 10. Kula nie może przeniknąć, bo jest ciałem, którego własność jest nieprzenikliwość, z miejsca tedy spędzić musi. *ib.* 11. Żaden deszcz nie przenika ziemi głębiéj nad trzy łokcie. *Syxt. Szkł.* 11. (przesiąka, przemacza). Przyszedł zbawiciel zamknionemi drzwiami, Swą subtelnością one przeniknąwszy. *Odym. Św.* 2 *N n b.* Świetnym będąc otoczony obłokiem, W wielkiéj niebiosa ozdobie przeniknął *ib.* 2 *O o.* Głos jéj do serca przenika. *Węg. Marm.* 1, 139. Mądre jego słowa do serc przenikały. *Groch. W.* 534. To mi król, co jak spojrzy, do serca przeniknie. *Kras. Sat.* 10. Rtęć po trosze palona *przenikającsza (*Compar. Partic.* = bardziéj przenikająca, przenikliwsza), i większéj mocy bywa. *Sienn.* 607. Litością ku niéj przeniknionym był. *Zab.* 2, 113. *Alb.* (przejętym). Ostrowidza wzrok przenika ściany. *Suszyc. Piesn.* 2 *C* 3 *b*, *Ross.* созерцати. Gdybyć można przeniknąć, co się w sercu jéj dzieje! *Teat.* 53, 22. Urząd sekretarza poselskiego dodawał Rykotowi sposób przeniknienia wskroś polityki Tureckiéj. *Kłok. Turk. praef.* Płochy i nieuważny człowiek tego nie przenikał. *Siem. Cyc.* 360. Interesu swojego nie przenika, i siebie samego nie poznaje. *ib.* 160.

PRZENOCOWAĆ *med. dok.*, Przenocowywać *frequ.*, noc przebyć, przez noc gdzie odpocząć; übernachten, nächtigen; *Carn.* prenozhim, prenozhujem; *Vind.* prenozhiti, zhesnozhiti, prenozhuvati; *Croat.* prenochújem, *Bosn.* prinocchiti; *Ross.* переночевать, переночевывать; *Eccl.* обнощевати, обнощьствовати, всеноществую. Nie przenocował, to jest, ani jednéj nocy w rozkosznym onym kraju nie wytrwał. *Birk. Kant. B.* Zostawszy się w mieście, chodził do ubogich, aby był u którego lub w szpitalu przenocowan. *Żyw. Jez.* 50. przeż noc umieszczony, über Nacht beherbergt. Przenocowany, przez noc odłożony, przetrzymany; *Vind.* zhesnozhen, *prenozhen, übernächtig. Sprawa nieprzenocowana zarazem ma być sądzona, a w przenocowanéj ma być *rok złożon do dwu niedzieli. *Szczerb. Sax.* 5. Pókiby jeszcze krzywda przenocowana nie była, i świeży uczynekby się znaczył.... *ib.* 5. Złodziejstwo sędzia ma sądzić tego dnia, którego się stanie; bo jeśliby sprawa była przenocowana, musiałby ją gograbia sądzić. *ib.* 117.

*PRZENOS, u, *m.*, przenoszenie, przekładanie; das Uebertragen, Verlegen; *Rag.* prinòs: *Ross.* переносъ, переноска: (*Boh.* přinos *repotia*: *Eccl.* переносъ, выходъ, великій входъ, *offertorium* we mszy). Zapisy do przyszłego terminu transportować pozwolono: za którym przenosem swoję ważność mieć mają. *Tr.* [§. Przenos, *perenos, *ob.* Przenieść 2]. PRZENOSICIEL, PRZENOŚNIK, a, *m.*, który co przenosi; *Rag.* prinositegl; *Croat.* prenassàvecz, prenoszitel, der Uebertrager, der etwas von einem Orte zum andern überträgt. Kazimierz nie był ani fundatorem katedry Wrocławskiéj, ani jéj przenosicielem. *Nar. Hst.* 2, 362. — *Math.* Przenośnik, *transporteur*, półkoła, którego okrąg podzielony jest na stopnie; narzędzie do mierzenia na papierze kątów. *Jak. Math.* 1, 18. *Geom.* 1, 253. *Łesk.* 13. — *W rodz. żeńsk.* Przenosicielka. — PRZENOSINY *plur.*, przenoszenie z miejsca jednego do drugiego, przeprowadzenie; *Carn.* preseluvanje; *Ross.* переборка, перебивка, das Uebertragen, Ueberziehen, Versetzen, Verlegen. Różne przenosiny się stały z arką. *Zał. H. T.* 196. Rychło wróżył panowania przenosiny; *brevi transiturum imperium. Nar. Tac.* 3, 64. Rzadko się udają przenosiny zwierząt z zbyt zimnych krajów do gorących. *Kluk. Zw.* 1, 147. Sylwius żadnego czasu przenosin tych Lecha i Czecha nie kładzie. *Krom.* 24. Przenosiny na nowe mieszkanie. *Jez. Wyr.* das Einziehen in eine neue Wohnung, das Umziehen. — *Per excell.:* Przenosiny, po weselu, panny młodéj do pana młodego, przeniesienie i biesiada z téj okoliczności; die Nachhochzeit, Heimführung der Braut zum Bräutigam; *Boh.* přjnos. W tydzień po weselu pan młody przenosiny sprawował, przygotowawszy na to salę wielką; na których przenosinach były gonitwy rozmaite i maszkary. *Biel.* 732. Uczyńmy ztąd przenosiny choć przed weselem. *Boh. Kom.* 4, 97. (uciekajmyż). Cara Dymitra wesele było jakie takie, ale przenosiny w długą poszły. *Falib.*, (źle skończył). PRZENOŚNY, a, e, PRZENOŚNIE

adverb., mogący być przeniesionym z miejsca na miejsce, *translatitius*, tragbar, von einem Orte zum andern über zu tragen; *Vind.* prenofliu, lohkonofliu; *Croat.* preneszlyiv; *Rag.* prinossiv, primjestiv; *Eccl.* преносчый, преноснѣ; *Ross.* переводный. Piece jedne są stałe, drugie przenośne, *portatiles. Kruml. Chym.* 23. Procesya 'perenosna. *Sak. Persp.* 13. (*cum offertorio, ob.* Przenos). — *Grammat.* Przenośny, *tropicus, metaphoricus*, figürlich. Znaczenie właściwe nazywa się to, które wyrazowi nadane było; przenośne, które od jednéj rzeczy do drugiéj było przeniesione. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 71, *Ross.* переносный.

PRZENOŚNIA, i, *ż.*, *Gramm.* wyraz nowy ‹ *translatio, tropus*, przeniesienie znaczenia słowa od jednéj rzeczy do drugiéj; ztąd się robi wyraz: przenośnie, *trcpice, translate. Kpcz. Gr.* 1, 5, *Slov.* pretwaritelka, prewzalka, prewrhalka; *Rag.* prinòsniza; *Eccl.* преносность. Przenośnie mówić *Rag.* govoritti prinessèno. Piękna przenośnia cechą rymotworczéj sztuki. *Dmoch. Szt. R.* 63.

PRZENOSKA, *zdrbn.* n. p. Nie przenoski zuchwałe i krasomowskie figury łapajmy, lecz wspaniałe i dzielne wyrazy. *Pilch. Sen. list.* 4, 25. [*metaphora* 3]. — §. Przenośne oko ‹ przenoszące, pogardzające, ein verächtlicher Blick, (cf. przenosić kogo okiem). Na ludzki ród przenośnym okiem Patrzał, jako na obcy, za dumy powodem. *Nar. Dz.* 1, 141.

PRZENUDZIĆ się *recipr. dok.*, nudząc się przebyć, sich eine Zeit hindurch langweilen. Ja ten czas cały przenudziłem i gryzłem się. *Teat.* 19. *b*, 73; *Ross.* протомить przenudzić kogo.

PRZENURZYĆ *cz. dok.*, nurząc przeciągnąć, eintauchend durchziehen; *Ross.* пронырнуть, пронырывать; *Eccl.* проныряю (2 intrygować, podstępnie czynić; *Ross.* пронырa; *Eccl.* пронѫрѣ chytrzec, пронырливость, пронѫрьство podstępstwo).

'PRZEOBACZYĆ *cz. dok.*, przejrzeć przyszłe rzeczy, *praevidere. Mącz.*, vorhersehen.

PRZEOBLEC *cz. dok.*, n. p. *Stryjk.* 718, w insze szaty przebrać, umkleiden; *Vind.* przeblezhi, preoblazhiti, spreblezhi, spreblazhiti; *Rag.* priobûchi, prioblâciti; *Bosn.* priobucchi, prioblacit; *Croat.* preoblachim; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть. Przeobleczenie *Vind.* preblick, prebliezhenje.

PRZEOBRAZA, y, *ż.*, przeobrażanie, przedzierganie, przekształtowanie; *Rag.* pritvor; *Vind.* premena, predrugenje, prebernitje, die Umstaltung, Umformung. Wszystkie twoje razy Żadnéj we mnie nie mogły sprawić przeobrazy, Chyba tylko w tym jednym, że Sozya dawny Cały, zuch; teraźniejszy tchórz, zbity, niesławny. *Zabł. Amf.* 24.

PRZEOBRAZIĆ *cz. dok.*, Przeobrażać *niedok.*; *Rag.* priobraziti, pritvoritti, pritvaaram, (priobrazîvatise *sibi larvam induere*; *Bosn.* priobrazitise, pokritti obraz maskarom, obucchi drughe hagline; *Vind.* preobrasati, premalati; *Boh.* přetwařeti se podrzeźniać; *Ross.* прообpажать, прообразовать wzorem być); przedziergnąć, przekształcić, przetkać na co; umformen, umbilden; *Sorab.* 1. pžewobliczżu; *Vind.* prebrazhuvati, prebrazhati, predrugiti, preberniti, premeniti; *Croat.* preobraziti, preobrazújem, preobrazilszem, (preobraza *larva*, preobraznik, preobrazitel *larvatus*); *Ross.* преобразить, преображаю, преобразовать, преобразую; *Eccl.* преобратити, преобращати, преобразую, пречленять, перeродить. Bachus morskie rozbojniki W morskie przeobraził byki. *Zab.* 1, 189. *Nar.* Przeobraził się Jezus przed apostołami, i zaświeciło oblicze jego jak słońce, zaś odzienie jego było białe jak śnieg. *Budn. Math.* 17, 2. Jesus verklärte sich. Cerkiew' przeobrażenia czyli przemienienia Pańskiego. *Nar. Hst.* 2, 71. Verklärung Christi. Dowcip od doliny do wzgórka las, gaje rozważa, Przechodząc wszystko dotknie, wszystko przeobraża. *Karp.* 3, 21. Przeobrażajcie się odnowieniem rozumu waszego. *Budn. Rom.* 12, 2. Przeobrażenia Owidyuszowe, przekładania Żebrowskiego, *Metamorphoses*, *Sorab.* 1. pžewobbiczżeno; *Vind.* preobrasanje, spremonitva; *Carn.* spreminitva; *Ross.* преображеніе; *Eccl.* превратство, прѣвращеніе. Do przeobrażenia, 'przeobrażny; *Vind.* prebrazhliu, predrugliu, *Subst.* predruglivost, prebernlivost.

'PRZEOBRAŻACZ, a, *m.*, który co przeobraża; *Ross.* преобразитель, *f.* преобразительница.

PRZEOCZYĆ *cz. dok.*, prześlepić, nie postrzedz, oczyma przenieść; übersehen, nicht wahrnehmen; *Boh.* nedopatřiti; *Ross.* проглазѣть, простеречъ. Przeoczenie *Eccl.* осмотрка, ошибка, недогладка, просмотрѣніе.

PRZEODZIAĆ *cz. dok.*, Przeodziewać *niedok.*, przeoblec, przebrać w inszą odzież; verkleiden, umkleiden; *Ross.* передѣть, передѣвать, переодѣвать, переодѣть, проодѣвать. Ojców kanony nicował, albo w insze sukienki przeodziane na świat podawał. *Smotr. Lam.* 48.

PRZEOGROMNY, a, e, bardzo ogromny, überschrecklich. *Przyb. Milt.* 13.

PRZEOR, a, *m.*, z *Łac.* prior, przełożony w klasztorach niektórych zakonów, n. p. Dominikańskiego, Franciszkańskiego i t. d. (cf. gwardyan, starszy); *Boh.* přewor; *Vind.* klofhterski vishnik, minifhki predstoinik; *Bosn.* priur, iguman, starescina; *Rag.* starjescina, glavaar; *Ross.* строитель, der Prior. — *Transl.* Co za głupiec; wszystkich głupich mógłby być najstarszym przeorem. *Teat.* 34. *c*, 74. naczelnikiem, mistrzem.

PRZEORAĆ, *f.* przeorze *cz. dok.*, Przeorywać *niedok.*; *Boh.* přeworati, přeworawati; *Sorab.* 1. pžeworacž; *Vind.* preorati, predlushiti; *Rag.* priorati, prioratti; *Croat.* prearjam, preoralszem; *Eccl.* преорую; *Ross.* проорать, переорать, перепахать, перепахивать; odwracać pługiem, radlić, zwiebrachen. Człowiek narobi się, napracuje, zorze, przeorze, wsieje. *Karnk. Kat.* 422. Przeorał kopce bratu swemu. *Groch. W.* 563. orząc przeciął, przerzucił; er hat sie durchpflügt, mit dem Pfluge zerrissen. Przeorać cały dzień ‹ orząc przepracować, den ganzen Tag durchpflügen.

PRZEORSKI, a, ie, do przeora należący, den Prior angehend, Prior‹. PRZEORSTWO, a, *n.*, godność przeorska; *Boh.* přeworstwj, přewořištwj; *Rag.* starjescinstvo, glavaarstvo, die Würde eines Priors. PRZEORYSA, PRZEORZYSZA, y, *ż.*, przełożona nad klasztorem, die Prio‹

rinn. *Wys. Kat.* 64, *Boh.* převorka, převorkyně, převora, cf. ksieni.

PRZEOSTRY, a, e, za nadto ostry, sehr scharf; *Vind.* preoistri; *Ross. et Eccl.* преострый. PRZEOSTRZYĆ *cz. dok.*, ostrząc przebyć, ostrzeniem przesadzić; durchschärfen, durchwetzen; *Vind.* sabrusiti; *Eccl.* преощряю; *Ross.* прозубрить, прозубрывать.

PRZEPACHNĄĆ *neutr. dok.*, wonią przejść, von Wohlgeruch durchdrungen seyn; (*Bosn.* pripahnuti, privognati *olfacere*). Włosy jego przepachnęły nardem wonnym. *Bardz. Trag.* 25. Błyszczą się mirą ściany przepachłe i progi. *Zab.* 15, 162. *Kniaź.* Bytność Wenery, choć się czasem obłokiem zasłoni, Czują, po wdzięcznéj włosów przepachniałych woni. *Szym. S. W.* 2.

PRZEPAD, u, *m.*, PRZEPADEK, dku, *m.*, §. a) przepadnie, przepadnienie; *Vind.* skuspad, skuspadenje, das Durchfallen; *Boh.* průpad, průpadek, přepadek. Przepad sumy, zastawy, przezysk, das Verfallen einer Summe, eines Unterpfandes. Zastawy na przepad rozciągły się do wszelakiego rodzaju dóbr. *Czack. Pr.* 2, 164. Suma umówiona była pod przepadem zastawy, jeśliby onéj w 3 latach zastawujący nie oddał. *Nar. Hst.* 5, 357. Na sejmie stawić się mają pod pewnym sumy wielkiéj przepadkiem. *Warg. Wal.* 253. *Gwagn.* 76. Małoletnym pożyczyć nie wolno pod przepadkiem długu. *A. Zamoj.* 55. — §. b) Orły bystre obłoki rzną lotnym przepadem. *Zab.* 15, 21. *Kniaź.* szybkim przelotem, Durchflug, Durcheile. — §. c) Przepad, matonog, *lolium*, kąkol; Lolch, Unkraut. *Cn. Th.* 257, *ex Ursino.* PRZEPADAĆ, *ob.* Przepaść, przepadł. PRZEPADLINA, y, *ż.*; *Boh.* propadlina; rozwalina, zapadlina, przepadłe miejsce, ein zusammen gefallner Ort. Była jedna część muru rozpadła, i ta przepadlina trwa jeszcze dotąd. *Sk. Dz.* 532. *PRZEPADLISTY, PRZEPADZISTY, a, e, przeplatany, nierówny, nagle odmienny; abwechselnd, schnell unterbrochen, unbeständig. Kiedy czas siewny *przepadlisty i opoźniony. *Haur. Sk.* 9. Czasy mokre i *przepadliste. *ib.* 12, (cf. deszcz przepada). Tym czasem darów swoich obłoki nie skąpią, Lecz świat przepadzistemi dżdżami często kąpią. *Zimor. Siel.* 216. Pod czas *przepadlistego deszcza, melonów polewać nie trzeba. *Haur. Ek.* 47. — §. Koń przepadzisty, ścierwa przepadzistego, łacno nabierający ścierwa i opadający z niego. *X. Kam.* ein schnell zu-, und wieder abnehmendes Pferd. Koń ciała twardego każdy duży i nieprzepadzisty. *Hipp.* 11. — §. Zbytnie podziały czynią mowę chropowatą i przepadzistą. *Pir. Wym.* 151. (niegładką). PRZEPADŁY, PRZEPADNIONY, *ob.* Przepaść, przepadł.

PRZEPALIĆ, *f.* przepali *cz. dok.*, Przepalać *niedok.*; *Boh.* přepalit, přepalowati, propaliti; *Sorab.* 1. pžepalicž, pžepalu, pschepalim; *Vind.* skusshgati, prevshgati; *Ross.* пережечь, пережигать, прожечь, прожигать; §. a) ogniem przerazić, przeżegać, durchbrennen. Żelaza do przepalenia skóry i uczynienia różnych otworów. *Czerw.* 10. Uczyń w karku przepalenie. *Sienn.* 500. Przepalić, zbytnie palić, zbyt piec; zu sehr brennen, rösten, verbrennen. Nie trzeba migdałków przepalać, lub też nie dopalać. *N. Pam.* 17, 211. — §. Przepalić wódkę = przez alembik puścić, destylować, *Vind.* prezeduvati, prekaplati, preskapluvati, distillirati; *Ross.* накурить, двоить вино. Drugi raz przepalać, rektyfikować; *Ross.* передвоить, передваивать, Branntwein abziehen. Przepalenie wódki, destylowanie *Ross.* двоение, перегонка, перегонъ. Drugie przepalenie, rektyfikacya; *Ross.* передвойка, *ob.* Przepalanka. — Przepalenie kruszców, kiedy się kruszce przez ogień chędożą do lotnych części, jakiemi są osobliwie siarki i arszenik. *Kluk. Kop.* 2, 297. das Erz abschwefeln, abbrennen. Żelazo, przez różne stopnie ognia doszedłszy swojéj doskonałości, już więcéj przelane być nie może, tylko przepala się. *Jak. Art.* 3, 189. das Eisen wird abgeglüht — §. b) Przepalić w piecu, przepalić piec, ogień robić w piecu, aby go przesuszyć, den Ofen durchheitzen; *Vind.* skusnietiti, skussnietiti, prenietiti, skuskuriti; *Ross.* протопить, протоплять, протапливать. Klucznik ma dojrzeć, gdy piec przepalają, by suchemi drzewami, aby się piece nie psowały. *Haur. Ek.* 38. — §. *Nimii:* Przepalić piec, izbę, zbytnie w piecu napalić, den Ofen, das Zimmer überheitzen; *Ross.* натопить, натапливать. Gdy piec przepalą, bywa swąd. *Haur. Sk.* 347. — §. Przepalenie się, choroba, zimny piekielny ogień. *Perz. Cyr.* 1, 118. der kalte Brand. (*Ross.* перепаливаться przestrzelać się z drugimi, перепалка kanonada). PRZEPALACZ, a, *m.*, który przepala wódkę, destylator; *Ross.* двоитель, двоильщикъ, der Branntweinabzieher. PRZEPALANKA, i, *ż.*, wódka przepalona, alembikowa; *Ross.* высидка, abgezogner Branntwein. Do żyda chodzi na przepalankę. *Comp. Med.* 396. U żydówki chlysnęła przepalanki. *ib.* 395. Chcąc się tym lepiéj zagrzać, łyknął przepalanki. *Węg. Org.* 10. PRZEPALNICZEK, czka, *m.*, zapalniczek, brantka, rurka blaszana albo trzcinowa. *Jak. Art.* 3, 311. die Brandruthe, Brandröhre. (*Sorab.* 2. pschepalenischčo, sagorenischčo golizna wypalona na polu).

PRZEPAMIĘTAĆ *cz. dok.*, zapamiętać, zapomnieć, vergessen. Wszystko uczyniłem, a nie przepamiętałem nic. *Budn. Deut.* 26, 13. Ty mój panie z wiecznéj łaski swojéj Nie przepamiętasz w grobie duszy mojéj. *J. Kchan. Ps.* 18. Przepamiętałeś, bliźniego pomocą ratować, co toż waży, jakobyś jego własne wziął. *Żarn. Post.* 2, 355.

PRZEPAPLAĆ *cz. dok.*, paplaniem przebyć, durchplappern; *Vind.* sapladrati, priedpladrati; *Ross.* прокалякать.

PRZEPARAĆ, *ob.* Przepróć. PRZEPARTY, *ob.* Przeprzeć.

PRZEPARADOWAĆ *cz. dok.*, świetnie przemarnować, verparadiren, mit Paradiren durchbringen. Wziąwszy posag, przeparadowałbyś go za rok. *Teat.* 15, 23. Przy paradzie to się pomału wszystko przeparaduje. *ib.* 22, 71.

PRZEPAROWAĆ, 1) *ob.* Parować, 2) *ob.* Przepróć.

PRZEPARZYĆ *cz. dok*, Przeparzać *niedok.*, parzącą wodą przemaczać, durchbrühen. Kapusta albo brzoskiew wodą przeparzona była. *Syr.* 1111. — *Similiter:* Boreas trzasnął skrzydły, wiatr ziemię w lot przeparzył sporze; *afflata est tellus.* *Żebr. Ow.* 159, (cf. zwarzyć). — *Transl.* Przeparzyć kogo = zaciąć smagło. *Cn. Th.* 850. Striemen schlagen, peitschen. — Drzewem w niego uderzył, i oraz karacanę przeparzył z piersiami. *Żebr. Ow.* 297; (*rupit,*

przebił). (*Ross.* пропарить, пропарывать tęgo trzeć w łaźni).

PRZEPAS, *m*, pas; *Vind.* predpafs: *Croat.* povóy, povojecz, *ob.* Powoj); *Dal.* pelen, (*ob.* Przepaska), ein Gurt. Rajca w przepasie Gabińskim, *cinctus Gabinus. A. Kchan.* 202. *Kanc. Gd.* 264. Termodoontskim złotem przepas smelcowany, *balteus. Żebr. Ow.* 223. Przepas rycerski, order, das Ordensband, (cf. złoty rycerz). — *Transl.* Przepas on złoty, który mieszkane rozgranicza strony. *Tward. Daf.* 32. strefa, zona, pasmo, Erdgürtel. PRZEPASAĆ, *f.* przepasze *cz. dok.*, przepasuje *pr.*, Przepasywać *frequ.*, pasem obwieść, obwinąć: umgürten, umschlingen; *Slov.* předpasugi; *Carn.* prepashem, prepasati; *Vind.* prepafsat, prepafati, predpafati, obpafat, preogerniti; *Bosn.* pripasiti; *Ross.* перепоясать, перепоясывать; *Eccl.* перепоясати, перепоясовати, *pr. et tr.* Księcia nowego Pruskiego król mieczem po grzbiecie według zwyczaju przepasał. *Gwagn.* 396; *ob.* na rycerza pasować, zum Ritter schlagen. Przepasany *Croat.* prepászan. — *Fig.* Pięcią mostów przepasawszy Dunaj Stefan do Wołoch wojsko prowadzi. *Krom.* 725. pomościwszy, an fünf Orten bebrückte er die Donau. Przepasanie, a) *actio*, das Gürten, Umgürten. — b) Pas, przepas, przepaska, der Leibgurt.

PRZEPAŚĆ, przepadł, *f.* przepadnie *med. jedntl.*, Przepadać *niedok.*; *Boh.* propadnauti, propadati, propadawati, přepadam: *Sorab.* 1. pžepadnu; *Vind.* skuspasti: *Croat.* prepadati, prepádam: *Rag.* propasti, propadam; *Bosn.* propadati, propasti doli, procchi na druggu stranu, (2. propadati, hitro ciniti *astute agere*; *Bosn.* propadgliv, hitar; *Dal.* propaztan *astutus*); *Ross.* пропасть, пропадать, пропуниться; — §. 1 a) paść przez co, przelecieć, durch etwas durchfallen. Plecionki mają być gęste, żeby nie przepuszczały jagod, abo żeby nie przepadały przez nie jagody. *Cn. Th.* Jupiter przemienił się w krople złota, i przepadł do kochanki przez dachówkę. *Biel. Hst.* 21. — *Fig transl.* Księżycu próżno twoja światłość blada Przez te gałęzie przepada. *Kniaź. Poez.* 1, 238. przenika, przedziera się; dringt durch, fällt durch. Mężne u ciebie serce, jako topor, który Przez drzewo snadnie idzie, przepadając z góry. *J. Kchan. Dz.* 47. (przecinając z przyciskiem). Broń w nizkie piersi podprawiwszy, one naległa, tak aż przepadł sztych na drugą stronę. *Otw. Ow.* 145. przeszedł, przeniknął; der Stich drang durch, gieng durch. Zimny strach przez kości im przepadał. *A. Kchan.* 51. — b) Przepadać ziemię, zapadać się w ziemię rozstąpioną; in die Erde versinken, einfallen, von der Erde verschlungen werden. Piszą, że Bieniasz zabiwszy biskupa Płockiego, ziemię przepadł. *Biel.* 99. Przepadli ziemię poganie, Kiedyś puścił swój strach na nie. *Ryb. Ps.* 14. Datan, Abiram przepadli dlatego, Co się chełpili tym, czym nie byli. *Stryk. Gon. D* 2. Bodajem przepadł, jeżeli nie dotrzymam słowa. *Teat.* 29, 77. niech mię ziemia pożera, die Erde soll mich verschlingen. Przepadnij na dno piekła z duszą i ciałem. *Teat.* 55. *b*, 85, *Sorab.* 2. rostejscho; *Sorab.* 1. rosteicže, (cf. rozstać się). — §. Drugi zaskoczywszy onego pchnie, aż wznak przepadł. *Glicz. Wych. H* 8. przewrócił się, wywrócił się, er fiel um. — §. Przepaść = zginąć, zgubionym być, zniknąć; verloren gehen, untergehen, versinken, verfallen. Ach zgiń, przepadnij. *Teat.* 30. *c*, 95. Bodaj ta tańców moda przepadła! *Zabł. Bal.* 78. Przepadł, jak kamień w wodę wrzucony. *Teat.* 32. *b*, 24. Przepadło wszystko, padło i królestwo wspołem. *Bardz. Trag* 113. Upadła, ba przepadła prawie nadzieja. *Hor.* 2, 229. *Min.* Żegnam cię; niech przepadną twe przysięgi, któremi się brzydzę. *Teat.* 50, 85. Przepadły, *Boh.* propadlý, (propadený skonfiskowany); *Vind.* sapadlu, sapadni; *Ross.* пропащій. — §. Przepaść, przepaść się, schnąć, ginąć, mizernieć, skapać; schwinden, elend werden; *Ross.* перепасться spadać z ciała; (*Rag.* pripàstise, pripadamse *paveo*; *Bosn.* pripadatise, pripastise *metuere*; propastise, prosistise *desidere*). Panie, konie się przepadły, I wczora owsa nie jadły. *Rej. Zw.* 235 *b.* Sara dobrze się nie przepadła od kłopotu i frasunku. *Glicz. Wych. C* 2, (cf. pękać się, cf. wściéc się). Bydlęta latem przepadają w zarazach. *Wolszt.* 22. — Przepadać za kim z miłości, z tęsknoty, ginąć, schnąć, umierać, rozpaczać: vor Liebe oder Sehnsucht schwinden, umkommen, verzweifeln, zum Grunde gehen. Rozumie, że wszystkie kobiety za nim przepadają. *Teat.* 28, 64. Kochając ciebie, ledwiem nie przepadała za tobą. *Teat.* 11, 129. Wszystkie dziewczęta za nim przepadaćby powinny. *ib.* 35, 62. Ty może rozumiałeś dotąd specyale, Że za tobą przepadam, — nie kocham cię wcale. *Zabł. Z. S.* 45. — §. Przepadła zastawa, abo co w zastawie. *Cn. Th* stracona, das Pfand ist verfallen. Tę majętność w zastawie do ciebie przepadłą trzymasz. *Cn. Th.* — *Aliter:* Przepadam zakład etc., przegrawam, ich verliere die Wette, verspiele. *Simil.* Za uczyniony gwałt kościołowi wszystkie swoje dobra kościołowi przepada. *Chełm. Pr.* 187. er verliert seine Güter an die Kirche, seine Güter verfallen an die Kirche. Pożyczył Jagiełło cesarzowi znacznéj sumy, pod zakładem kontraktu takiego, jeśli ich piérwszego roku nie wróci, tyłą sumę przepadnie, wtórego roku takie dwie, trzeciego takie trzy. *Gwagn.* 76, (cf. ryczałt). Przepadać winę = podpadać winie, in eine Strafe verfallen. Pozwany, gdyby do sądu nie stanął, winę sędziemu przepada, podług uchwały. *Sax. Porz.* 66. *Chełm. Pr.* 129. *Groick. Obr.* 268. Kto sprawy swéj zaczętéj nie kończy, winę sędziemu przepada. *Szczerb. Sax.* 3. Apelacyi kto nie wygra, sędziemu winę, i onemu, który wyrok uznał, nagrodę przepada, i nakłady odłożyć powinien. *ib.* 13. Gdy podwojski sędziemu winę przepadnie w tym, iż mu do sądu zamieszkał, tedy ma być karan małdrem królewskim, który jest 32 płacze rózgą zieloną. *ib.* 303. Adam przez nieposłuszeństwo upadłszy, winę za występek naznaczoną przepadł. *Żarn. Post.* 3, 515 *b.* — §. Przepaść termin, rok, zdanym być o niestanie, in die Contumace verfallen. *Cn. Th.* 529. — §. 2) *Activ.* Przepaść co, przez co = szybko przelecieć, przebiedz, przepędzić, przeniknąć; schnell durcheilen, durchfliegen, durchrennen, durchdringen. Litwa zapuściwszy ku Małéj Polszcze zagony swoje, przepadła przez Lublin do Sandomierza. *Nar. Hst.* 7, 7. W pław przepadł Wisłę. *Tward. W. D.* 2, 229. Bogini zatym na zwykły wóz wsiadła, I przez

powietrze ku niebu przepadła. *P. Kchan. Jer.* 417. Jelonek góry oliwne przepadał. *Birk. Kaz. Ob. C* 3. Moskwa nad wagę przymierza i sakrament srogi Przepadli twoje progi. *Tward. Misc.* 9. Jego przymioty wysokie Aż i te tu Tryony przepadły głębokie. *Tward. Wł.* 51. Strzały z mocnego łuku wypadłszy, mocne karaceny przepadają. *Birk. Chodk.* 28. (przebijają, przebadają, przepędzają, przeszywają). Połknął duszkiem pełną śklenicę, po téj nie oddychając drugą, przepadła i trzecia. *Ossol. Str.* 1. przez gardło przepadła, stürzte herab. — *Venator:* Zając przepadł, umknął, wybiegł się, der Haase ist entschlüpft. Trąbienie bardzo potrzebne jest na przepadnionego zająca, albo na wykradzionego. *Ostror. Myśl.* 49. — §. 3) *Neutr.* Przepada deszcz; *Ross.* перепадать, czasami deszcz pada, es regnet abwechselnd. *Cn. Th.*, *ob.* przepadzisty czas. — §. Przepadać się, rozpadać się, spadać się, złamać się wzdłuż: bersten, zerfallen, zerplatzen, aus einander fallen, sich entzwey spalten; *Sorab.* 1. szo pžepanucž. Broniąc się nieprzyjacielom, miecz mu się przepadł na dwoje. *Stryjk.* 640. PRZEPAŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* propast, požeradlo; *Slov.* prepast; *Sorab.* 1. pžepadné kužow, nahwé zpad; *Carn.* brêsn, prepâd, podir; *Vind.* presen, presdna, globokustvu; *Croat.* prepàd, prepàszt, nizberdische; *Dal.* propaszt, (propazt *astutia*), yezero, (cf. jezioro); *Rag.* propas, propást, ponòr, prosíd, jaz, gljút, starmenitós, sunovrat, starmen, dubîna, (pripást *metus*); *Bosn.* propást, jáz, prosid, prosjed, jezero, nizbrridiscte; *Ross.* пропасть, стремнина, буеракъ, пучина, ущелie, (cf. czeluść); *Eccl.* низбрегъ, стръмьнинл, стремнина, утесъ, крутый берегъ; bezgruncie, otchłań, głębia w ziemi abo wodzie bezdenna, der Abgrund. Plato rozumiał, jakby we śrzodku ziemi miała być jakaś odchłań abo przepaść, wód pełna, z któréj wychodzą rzéki, i do któréj się wracają. *Boter.* 1. *Farn.* 151. Szatani prosili Jezusa, by im pójść w przepaść nie rozkazał. *Sekl. Luc.* 8. — *Fig.* Sam szukasz swéj zguby, przepaść kopiesz dla siebie. *Teat.* 53. *b*, 54, (cf. dół, grób). Ów to poseł Porsenny chytremi sztukami Kopał przepaść pod Rzymu obywatelami. *ib.* 35, 54. *Skrzet.* Krewni, dzieci Płaczą, wołają, jednak na łeb w przepaść leci. *Hor. Sat.* 183. Im bliżéj widzimy przepaść, tym bardziej przeleknione zmysły drżą przed niebezpieczeństwem. *Teat.* 6, 86. — §. Przepaść, skała, brzeg abo góra wysoka przykro urwana, steile Höhe. *Cn. Th.* Prosto spadziste góry, skały i skopuły przepaściami zowią. *Lesk.* 81. schroffe Berge, Felsen, Klippen. PRZEPAŚCISTOŚĆ, ści, *ż.*, zbytnia przykrość, przerwa, bezdenność; *Vind.* stermina, sterminost, die Abschüssigkeit, Grundlosigkeit. Jeden odsunięty krok od twego boku, Gwałtem nas wtrąca w ciemną przepaścistość zmroku. *Teat.* 48. *b*, 54. PRZEPAŚCISTY, PRZEPASTNY, a, e, zbytnie przykry, *praeceps. Cn. Th.*; *Vind.* sterm, sterminast; *Sorab.* 1. nablé zpadne; *Croat.* nizberdit, sztermovit; *Rag.* jazni, jazovit, vratolomni, sunovratni, vratolòmaz, ponorni; *Ross.* буерачный, буерачистый, пучинный, пропастный, sehr steil. W przepastnym piekle z szatanami niech zginie. *Smotr. Lam.* 66, *ob.* Bezdenny, bezgruntny.

PRZEPAŚĆ, przepasł, *f.* przepasie *cz. dok.*, zbytecznie napaść, zu sehr füttern, überfüttern. W Pilijskie zaszły były kraje twe przepasione krowy; *incustoditae boves. Żebr. Ow.* 48.

PRZEPASKA, i, *ż.*, przewiązka, binda; *Boh.* přepáska; *Croat.* póvoy, povojecz; *Dal.* pelen, die Binde. Przepaska piersi, napierśnik białogłowski. *Cn. Th.* PRZEPASUJE, *ob.* Przepasać.

PRZEPASZCZAĆ, *ob.* Przepościć.

PRZEPATRZYĆ, *f.* przepatrzy *cz. dok.*, przepatruje *pr.*, *niedok.*, Przepatrywać, Przepatrzawać *frequ.*; *Ross.* просмотрѣть, просматривать; *Eccl.* пресматриваю: przejrzeć, przeglądać; — §. 1) wzrokiem przenikać, okiem wskroś przezierać; durchschauen, durchsehen, mit den Augen durchspähen. Oczy Jehowy przepatrują wszystkę ziemię. *Budn.* 2 *Chron.* 16, 9. *Radz. ib.* Wyście śpiegowie, a dlatego przyszliście, abyście przepatrzali miejsca niemocne w téj krainie. *Radz. Genes.* 42, 9. Skanderbeg z pilnością przepatrzał wszystkie miejsca, góry, pagórki, lasy, chrósty i wszelakie pochronki, na którychby się utaić mógł. *Baz. Sk.* 56. Po wszystkich kąciech i skrzyniach przepatrzał a prześpiegował, by żelaza jakiego ukrytego nie miała. *Kosz. Lor.* 28 *b.* Cudze przepatrował kraje, A co lepsze wybierał z onych obyczaje. *Prot. Jał.* A 2. (zlustrował, cf. zwiedzić). Świat wartował i przepatrował, aby wróciwszy się, tym z większą pochwałą ojczyznie służył. *Warg. Kurc. praef.* Wyszedł, by miejsce nowe mógł przepatrzyć, kędy Był wiatry zagnany; bo pusto widzi wszędy. *A. Kchan.* 12. Rugier doświadczyć chcąc twojéj stałości, W gęstwinie siedząc przepatrza, co umiesz w miłości. *Jag. Wyb. C* 3 *b.* (podgląduje). Stem oczu wszystkie sprawy ludzkie przepatruje. *Przyb. Luz.* 276. Wewnątrz wszystkie sprawy twoje przepatruje oko święte jego. *Rej. Post. A a* 8. Ustawicznie przepatruje do spraw a do tajemnic serca wiernego. *ib. M m* 1. Przepatrz wszystkich śmiertelnych, wszędzie obfity płaczu powód. *Ossol. Sen.* 34. Przepatrzył Turecką wiarę dostatecznie. *Paszk. Dz.* 83. Przepatrywać się w czym *recipr.*, przezierać się, sich worin umsehen. Przepatrujże się w prawie. *Zab.* 16, 232. — §. 2) Przepatrzyć, okiem przenieść, nie widzieć, zaniedbać, przebaczyć, przeoczyć; übersehen, nicht achten, versäumen. Nasi uciekać poczną; nie przepatrzyli zatym ani Tatarowie okazyi; *nec occasioni defuerant. Krom.* 545. Biorę was na świadectwo, jeślibym od kogo brał upominki, abo przepatrywał czyjéj sprawiedliwości. *Radz.* 1 *Sam.* 12, 3. (czym krył oczy swoje przed nim. *Bibl. Gd.*). Oryona kto przepatrzy, Próżno znaku na niebie świetniejszego patrzy. *J. Kchan. Dz.* 13. Z onych ceremonij się naśmiewał, przepatrzywszy Dawida i innych proroków, przepatrzywszy tego, iż Pan powiedział, żem ja nie przyszedł łamać zakonu. *Rej. Post. B* 4. Drogi do onego królestwa był na poły przepatrzył a zapomniał w téj ślepocie swojéj. *ib. M* 3. To obaczyć masz, jakobyś téj łaski pana swego zasłonionemi oczyma nie przepatrzył, gdy cię dziś szukać raczy. *Żarn. Post.* 8 *b.* — §. 3) Przepatrzyć co przyszłego, przewidzieć, voraus sehen. Przepatruj przyszłe rzeczy, a wiaruj się złe-

go. *Rej. Wiz.* 176. Arystoteles przepatrował wiele rzeczy przyszłych na świecie. *Rej. Wiz.* 176. Przepatruj czas głodu za czasu obfitości. *Radz. Syr.* 18, 25. (pamiętaj za czasu głodu. *Bibl. Gd.*). Historya nas uczy przyszłe przygody z przeszłych przepatrować i z daleka przeglądać. *Stryjk. praef.* Nie tak wżdy przepatrzone sidła zdradzą. *Stryjk. Turk. E* 3. — 'Przepatry *plur.* = przepatrowanie, przewidzenie, das Vorhersehen. Tam przybijają flotę, gdzie ją pędzą wiatry, Na łup gotowy, lub na przyszłego przepatry. *Przyb. Luz.* 251. Mądrość mieni się w głupstwo przez zbytnie przepatry. *Przyb. Milt.* 215. — §. 4) Przepatrywać sobie oczy = przetępiać wzrok patrzaniem, sich die Augen stumpf sehen. Przepatrzawają mi się oczy; *hebetatur oculus. Macz.* Wszakże się i tu wam oczy bardzo przepatrzyły. *Twor. Okul. F* 2. Aby się wam oczy nie przepatrzyły. *ib. D* 1. *Hebetatio oculorum*, przepatrzenie oczu. *Macz.* 'PRZEPATRZACZ, 'PRZEPATRZAWACZ, a, *m.*, śpieg, *conspicillo. Macz.*, PRZEPATROWNIK, wywiadownik, *speculator. Macz.*, przeglądacz, der Durchschauer, Durchspäher.

PRZEPCHNĄĆ, *f.* przepchnie *cz. jednil.*, Przepychać *niedok.*; *Boh.* propichnauti, přecpati; *Slov.* propichugi, propicháwám; *Carn.* prepahniti; *Vind.* skuspotifniti, skusdregniti; *Ross.* пропихнуть, пропихивать, перепихнуть, перепихивать; przekłóć, przebość; durchstoßen, durchstechen, durchbohren. *Cn. Th.* 852. — §. Kontent Polak, gdy swoje produkta *in crudo* przepchnąć może. *Pam.* 83, 389. prędko zbyć, geschwind absetzen, los werden, weiter fördern. — '§. Krople krwawe z Meduzy łba ziemia przewziąwszy, przepchała w gadziny. *Żebr. Ow.* 98; *varios animavit in angues.*

PRZEPĘDZIĆ, *f.* przepędzi *cz. dok.*, Przepędzać *niedok.*, przeganiać przez jakie miejsce; *Vind.* prepoditi, skuspoditi, durchtreiben. *Cn. Th.* 851. Kazać go przepędzić przez rózgi, a to 12 razy dobréj monety. *Teat* 13, 33. Przepędzić, mimo pędzić; vorbey treiben, weg jagen. Każdy wilka przepędza od swojéj dzielnicy, A sąsiad niechaj ginie, byleby im błogo. *Zab.* 11, 380. — §. Przepędzić konia, zbytecznie przeganiać, ein Pferd übertreiben. *Tr.* — §. Mój napastnik nie chciał bawić dłużéj, poszedł zostawiwszy przy mnie plac i pożytki. R. Przepędziłeś go tedy? *Teat.* 31, 89. przewalczyłeś, besiegen. — §. *Transl.* Wódkę przepędzać, przez alembik puścić, przepalać; *Vind.* prezeduvati, prekaplati, preskapluvati, distillirati, Branntwein abziehen. Opłata od wodek przepędzanych. *Gaz. Nar.* 2, 21. — §. *Aliter:* Miecz przepędza co, przebija, przepada, przenika co, przecina, przeszywa; das Schwert haut durch, fährt durch. Ciał Argillana tak bardzo, że z głową Żelazo szyszak i tarczę przepędziło. *P. Kchan. Jer.* 247. Oszczep szyję przepędził. *Żebr. Ow.* 109. Sztychem nieuchronnym brzuch przepędził, że na dwie piędzi przepadł tyłem miecz. *P. Kchan. Orl.* 1, 161. Tysiąc grotami bolów przepędzone piersi. *Suszyc. Pieśn.* 1. *C* 4. — §. *Aliter:* Przepędzić czas, dni, życie = przebyć, przetrwać, przeżyć; *Vind.* zhafs dopernesti, dopernafhati, kratkuvati; *Ross.* препроводить, препровождать, durchleben, die Zeit hinbringen, den Tag, die Nacht hinbringen. Dni przepędza na pięcie w przedpokojach, lata po mieście. *Teat.* 52, 25. Utyskował, na bezsennie przepędzoną noc. *Zab.* 6, 360. Ah nieszczęście, toście zapewne noc przepędziły źle. *Teat.* 4. *b*, 43.

PRZEPĘKNĄĆ się *rec. jednil.*, Przepękać się *niedok.*, przepuknąć się, pękać, rozpęknąć; aufplatzen, aufbersten; *Boh.* propuknauti se; *Sorab.* 1. pžepuknu. Wrzody zebrane, lub same się przepękają, lub narzędziem przyzwoitym otwarte bywają. *Krup.* 5, 318. *et* 5, 427. Przepękły, *Vind.* prepokonjen; *Croat.* prepùchen. — Przepęknienie, przepęknięcie *Croat.* prepuchènye.

PRZEPEŁCIĆ, *ob.* Przepléć.

PRZEPEŁNIĆ, *f.* przepełni *cz. dok.*, Przepełniać *niedok.*; *Boh.* přeplniti; *Sorab.* 1. pžepelnu; *Vind.* prepouniti, prebulati; *Rag.* pripunniti; *Bosn.* nadpunniti; *Ross.* переполнить, переполнивать, преисполнить, преисполнять; zbytnie napełnić, überfüllen, zu voll machen. Rzéka powodzią brzegi przepełniła. *Otw. Ow.* 350. Przepełnić śklenicę (*Bosn.* prislusgiti, odvecch naslusgiti). Przepełniony (*Croat.* prepun). Cienkie działa, kiedy się trochę prochem przepełnią, rozpukną się. *Archel.* 24. (przesypują, przeładują). Styl Azyatycki jest sposób mówienia przepełniony ozdobami, napuszony, górny. *Pir. Wym.* 320. przeładowany, überladen, überhäuft. Przepełnienie żółci, bardzo niebezpieczna choroba. *Kluk. Zw.* 1, 248. przelanie, die Gallenergießung, wenn die Galle überläuft. Skąpisz, gdzie dać trzeba, gdzie nie trzeba przepełniasz. *Cn. Ad.* 1039. I cnota jeżeli miarę przepełnia, nie jest cnotą. *Ossol. Str.* 3, (*ob.* Przesadzać). Niezmierne zewsząd ciężkości duszę moję przepełniły. *Ryb. Ps.* 174. (pognębiły). — '§. Przyszedł wiatr na jezioro, aż się przepełniali i byli w niebezpieczeństwie. *Radz. Luc.* 8, 23. (łodź się napełniała. *Bibl. Gd*).

PRZEPEŁZNĄĆ, *f.* przepełznie *neutr. jednil.*, przeleźć, łażąc przejść, przebyć, durchkriechen; *Ross.* переползть, переползывать, проползть, пропалзывать; *Eccl.* проползаю, преползываю. Przepełzający *Eccl.* преплѣжущій. Pojęcia rzeczy przepełzają tylko duszę jego, ale żadnego na niéj nie czynią wrażenia. *Zabł. Roz.* 157. — §. Przejść bez pożytku, z opuszczenia przepaść; ungenutzt verstreichen, verfallen. Co owemu po ośmdziesiąt leciech, gnuśnie przepełzłych? *Pilch. Sen. list.* 3, 125. Zapłacić trzeba; stoi nad głową wierzyciel, a nie chce, żeby mu który dzień darmo przepełzł. *Gorn. Sen.* 530. *Si terminus lapsus esset, alias* przepełznie. *Vol. Leg.* 1, 330. Rok przepełzły. *Herb. Stat.* 463. omieszkany termin, ein versäumter Termin. PRZEPEŁZNĄĆ się *rec.*, przeleźć, durchkriechen. — *Fig.* Te uwagi przepełzły mi się przez myśl, z powodu owych wędrowców. *Ossol. Str.* 3. (przesnuły się). — §. Ma się mu to przepełznąć na sucho? *Pilch. Sen. gn.* 346. ma mu się przepiec, soll es ihm so hingehen, für genossen ausgehen?

PRZEPIĄĆ, *f.* przepnie *cz. jednil.*, Przepinać *niedok.*, inaczéj napiąć, opiąć; umstecken, anders stecken; *Ross.* перепялить, перепялывать. Przepinanie *Ross* перепяль, перепяливаніе. (*Bosn.* propeti, raspeti na krisg *crucifigere*, propetise na prriste, propignatise *erigere se in digitis*;

Ross. препятстовать, воспрепятствовать zawadzać, przeszkadzać; перепятствіе, препятство, препона przeszkoda, zawada; *Eccl.* прѣпяти, препнути, прѣпинати przeszkadzać, zawadzać, пропнути, пропяти, пропинати krzyżować, пропинатель, разпинатель krzyżownik). Przepinając coraz na nowo sto razy, Popsuła darmo łokci kilkanaście gazy. *Teat.* 48. *b*, 39.

PRZEPIĆ, *f.* przepije *cz. dok.*, PRZEPIJAĆ *niedok.*; *Boh.* propiti; *Sorab.* 1. pžepiyu; *Vind.* prepiti, prenapiti, prepojiti, prenapojiti, sapiti, sapianzhuvati, sapiukati, respiukati, respivati, sazehati; *Croat.* prepiam; *Rag.* pripitti; *Ross.* перепить, перепиться, пропить, пропивать, прокушкать; *Eccl.* препію, много пію; — §. a) przepić co, *consumend.*, przemarnować pijąc, verſaufen. Przepić wioskę na gorzałce. *Tr.* Zawczasu mu dać kuratora, nie w ten czas, kiedy już wszystko utraci, przepije, przetańcuje. *Groick. Obr.* 92. Za nim wlecze się darmostrawskich siła, A już zię wszystka majętność przepiła. *Groch. W.* 564. Który wszystko przepił *Ross.* пропойца. — §. b) Przepijać do kogo, pić w jego ręce, einem zutrinken. Przepije tylko do niego, jużci i zgoda. *Mon.* 64, 77. Przepija do mnie za zdrowie gospodarskie. *Mon.* 64, 84. Truciznę w złotym kubku mu przepijała. *Kulig. Her.* 242. do picia podawała, kredensowała, zum Trinken darreichen. Czyżmy jak świętokradzcy kościoły palily? Czyżmy komu kryjomo truciznę przepiły? *Jol. Saul.* 26. Przepijania twego, z nóg zwaleni, wzbraniać się będą, gdy się jeden z całéj biesiady ostoisz. *Pilch. Sen. list.* 2, 370. das Zutrinken. — §. c) Przepić, miernie wypić, pełnić; trinken, ausleeren. Kto swego przyjaciela powie, Niech przepije za jego zdrowie. *Petr. Hor.* 2. *G* 4 *b*. Po przepiciu bierze apetyt do jadła. *Comp. Med.* 396. Źle czyni, kto sałatę po przepiciu jada. *Hor. Sat.* 219. — §. d) Przepić, przepić się, co sił staje pić, nad siły pić, miarę przebrać, przepełnić, *Boh.* prepiti se; *Vind.* prepiti fe, ſich übernehmen im Trinken. Nieborak przepił się. *Teat.* 7. *d*, 38. Gniew masz, gdy ciebie pełną bracie minę, Gdy się przepijesz, kładziesz na mnie winę. *Bratk. T* 2. Po wczorajszym przepiciu głowa go boli. *Pot. Poez.* 197. Rausch. Każdy pijanica po przepiciu, zwykł się chłodzić innemi napojami. *Syxt. Szkł.* 405. — §. e) Przepić kogo, piciem go przezwyciężyć, einen zu Boden saufen. Mocną ma ze kąty głowę, wszystkich przepija. *Teat.* 33, 73. Żadnego tu w całéj okolicy niema, którýby go przepił, opętana głowa! *Mon.* 68, 77. — PRZEPIJAĆ się *recipr.*, okupować się częstując winem etc., imieniny i t. d. sprawować, ſich mit einem Trinkſchmauſe am Namensfeſte ꝛc. losſaufen, *natalitia dare. Mącz.* Obchodzić dzień narodzenia swego, przepijać się; *colere diem natalem. ib. Natalitia*, pamiątka narodzenia, to jest, przepijanie, jak nasi Polacy mówią. *Mącz.* Geburtstagsſchmaus. (*Boh.* propitný do przepicia przeznaczony, propitne, na propitnu na piwo, podarunek, pieniadz).

PRZEPIEC, przepiekł, *f.* przepiecze, przepiekę *cz. dok.*, Przepiekać *niedok.*; *Boh.* propecy; *Vind.* prepezhi, prespezhi, skuspezhi; *Bosn.* pripecchi, opet pecchi, pripiçati; *Ross.* пропечь, пропекать, перепечь, перепекать, пережарить, прожарить, прожаривать, выжарить, выжаривать; dostatecznie wskroś upiéc, dopiéc; durchbacken, durchbraten. Chléb wielki nie może się dostatecznie przepiéc. *Syr.* 920. Chléb nie ma być zbyt duży dla snadniejszego przepieczenia. *ib.* Świeży chléb, a dobrze przepiekły, najzdrowszy jest. *Cresc.* 159. Przepieczony nieco *Ross.* поджаристый. — *Transl.* Owoc potrzebuje słońca, by w nim przepiekało a trawiło zbytnią jego wodność. *Cresc.* 57. — §. *Nimii:* Przepiéc, zbyt wysuszyć, przesuszyć; überbacken, überbraten. Jeśli chléb zbyt długo będzie w piecu, tedy się przepiecze. *Cresc.* 158. Nazbyt się kuropatwy przepiekły. *Tr.* — §. *Prov.* Nie przepiecze się to. *Cn. Ad.* 652. (nie odrze-ć się sucho, nie spełznie, nie skropisz tego święconą wodą, przepłacisz tego, przesiądzie-ć tego; das wird dir nicht so hingehen, für genossen ausgehen, cf. zwiozło mu się). Mniemasz, abyś nie miał być karan, abyć to się miało przepiéc; *te impune abiturum. Mącz.* Sprawka ta sucho mu się nie przepiecze. *Morszt.* 134. *Pot. Arg.* 408. Widząc Prusak, że mu się piérwsza przepiekła wina, wnet potym bardziéj ośmielił się. *Krom.* 179. *Pot. Arg.* 327. *Chrośc. Ow.* 102. *Wad. Dan.* 169. *et* 161. *et* 251. *Pilch. Sen. gn.* 579. Nie mniemajmy, aby się nam złości miały przepiéc; bo tak długo wilk nosi, aż też samego niekiedy poniosą. *Ezop.* 118. Jeśli się synom Aaronowym nie przepiekło, cóż mniemasz tym sprawiedliwość boża przebaczyć ma? *Wiśn.* 515.

PRZEPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*, pieczętując przebyć, przetrwać, durchſiegeln; inaczéj zapieczętować, umſiegeln; (*Ross.* перепечатать, перепечатывать przedrukować, перепечатка przedrukowanie).

PRZEPIELAĆ, *ob.* Przepleć.

PRZEPIENIAĆ *cz. dok.*, przeprawować, pienianiém tracić, przeprocesować, verproceſſiren; *Ross.* просутяжить, протягать, протяжить; (перетягать sprawę z kim wygrać). Choćbym miała przepieniać wniosek i oprawę, Zacznę z regentem w Polszcze i we Włoszech sprawę. *Tręb. S. M.* 42.

PRZEPIEPRZYĆ *cz. dok.*, Przepieprzać *niedok.*; (*Boh.* přepepřjm; *Rag.* pripapriti; *Vind.* sapoprati, prepoprati), überpfeffern, verpfeffern, przesadzić pieprzeniem. Nie przepieprzaj Pietrze wieprza pieprzem.

PRZEPIERAĆ, *ob.* Przeprzeć, *ob.* Przeprać. PRZEPIERCZY, *ob.* Przepiórczy. PRZEPIEROWAĆ, *ob.* Przepiorować.

PRZEPIERDOWAĆ, PRZEPIARDOWAĆ *cz. dok.*, popiardując przebyć, durchfarzen. *Oppedo*, przepierduję. *Urs. Gr.* 252.

PRZEPIERZCHNĄĆ *neutr. jednll.*, wciąż opierzchnąć, aufſpringen, aufplatzen, aufberſten. Czekać trzeba, póki rola od deszczów słusznie nie oschnie i przepierzchnie. *Haur. Sk.* 24. (*Ross.* перпорхнуть przeskakiwać).

PRZEPIERZYĆ *cz. dok.*, (*Etym.* pióro, cf. rozczepierzyć; (*Rag.* properuscjatti *pennas intervellere*); *Rag.* priprjèciti *munimine viam impedire*); przegrodzić; *Vind.* odparnati, savdariti; *Croat.* prepréchujem; *Ross.* перемкнуть, перемыкать, eine Scheidewand ſetzen, abtheilen mit einer Wand. Komórki błoneczkami przepierzone. *Zool.* 156. Przepie-

rzenie, *actio*, przegrodzenie, przegradzanie, das Abscheiden, Abtheilen, Abspalten mit einer Wand; *effectus*, przepierzenie, ściana przegradzająca, przegroda, die Scheidewand, die Abtheilung, das Abgetheilte; *Sorab.* 1. pžeżtréchneno; *Carn.* prędal, prędalza; *Vind.* prediel, predal, preddel; *Ross.* переборка, простѣнокъ, голбецъ; *Eccl.* преклѣтъ, **прѣдъградие**, перегородка, **срѣдостѣние**, противограждениое. W przepierzeniach często znajduje się świdryk. *Zool.* 107. *Papr.* W. 1, 205. w przegrodach, in den Seitenwänden.

PRZEPIJAĆ, *ob.* Przepić.

PRZEPIKNĄĆ, *f.* przepiknie *cz. dok.*, Przepikać *niedok.*, *perfigend.* przekłóć, przebość, przerazić, przemknąć; durchstechen, stechen, schmerzen, treffen das rechte Fleckchen; *Slov.* propicháwám. Wszelako, żeby mnie to nie przepikać mało? *Zabł. Zab.* 50. Ah to mię przepika! *Teat.* 36. c, 89 *Zab.* 9, 75.

PRZEPIŁOWAĆ *cz. dok.*, piłą przetrzeć, durchfeilen, durchsägen. *Cn. Th.*; *Vind.* skusshagati, skusresati, preshagati, prerefuvati; *Bosn.* pripiliti, pritrriti pilom; *Ross.* перепилить, перепиливать, пропилить; *Eccl.* препиловую. Przepiłowanie *Ross.* перепилка.

PRZEPINAĆ, *ob.* Przepiąć.

*PRZEPIORA, y, *ż.*, PRZEPIÓRKA, i, *ż.*, PRZEPIÓRECZKA, i, *ż.*, *dem.*, PRZEPIERZYCA, y, *ż.*, *contemn.*; (*Slov.* přepelica, krepelica, krepełka; *Boh.* křepelka, křepelička, *Sorab.* 1. poczpula, pozpula; *Sorab.* 2. paschpuła; *Carn. et Vind.* prepeliza; *Rag.* prepeliza, prepèoka; *Slav.* prepelica; *Bosn.* prripeliça, pripeliça, prepelic; *Croat.* plepelicza; *Dal.* plepelicza, prepeoka; *Ross.* перепелъ, перепелка, (перепелесый, перепелястый pełen pieg, piegaty, pstrokaty; перепелы gatunek zadawnionego stroju na głowę); *tetrao coturnix*, ptaszek nie wielki, mniejszy od kuropatwy, odlatuje na zimę do krajów cieplejszych, spojrzeniem na siebie okazujący, że jest kurka polna. *Kluk. Zw.* 2, 244. *Zool.* 241. die Wachtel. Przepiórka wielka cudzoziemska *Croat.* haris. Przepiórki głupie. *Banial. J* 3. Przepióreczki wabią. *ib. J* 3 *b.* — §. Łowią przepiórki siatkami, wabiąc je piszczałkami, które zowią przepiory. *Cresc.* 631. Wachtelpfeifen. PRZEPIORCZĘ, ęcia, *n.*, pisklę przepiórcze, das Junge der Wachtel. *Tr.* PRZEPIÓRCZY, PRZEPIERCZY, a, e; *Boh.* křepelčj; *Croat.* plepelichni; *Ross.* перепелиный; od przepiórek, Wachtel=. Szczęście na farynnym stole, Tak trwałe, jak przepiórcze pole. *Kchow. Fr.* 74. Nasłano jéj łabędzich poduszek, przepierczego wezgłowia. *Ezop.* 52. Przepiórczy pies, *ob.* Legawy; *Croat.* plepelichár. (*Ross.* перепелятникъ kobuz, sokoł). Przepiórczy król, ptaszek, mało większy niż pospolite przepiórki. *Macz.*, derkacz, der Wachtelkönig. *PRZEPIERZYCZY, a, e, od przepierzycy, von einer großen Wachtel. Słodkiego mięsa przepierzyczego używam. *Ezop.* 112. PRZEPIÓROWAĆ, PRZEPIEROWAĆ *cz. dok*, wyćwerkować głosem, trillern, Läufer machen mit der Stimme. Skowroneczku, ku niebu w górę polatujesz, I garłeczkiem krzykliwym wdzięcznie *przepierujesz. *Simon. Siel.* 103. Już skowronek na górze pięknie przepióruje, *Rej. Wiz.* 34 *b.* Wy co w tym gaju miłe słowiki *Przepierujecie niezmordowanie, Łączcie z mą fletnią wdzięczne treliki. *Zab.* 10, 205. *Zabł.* — §. Śmieszki sobie z kim stroić, przepierować, *cavillari. Macz.* einen verspotten, ihn zum Gelächter machen. Słowieńskie wszystkie i Greckie narody, Gdyby się z chęcią włożyły do zgody, Snadnieby przepiórować zły Turczyn zabaczył. *Stryjk. Turk.* f 3. — §. Przepierować, przekwintować, w przebieraniu przesadzać; übermäßig delicat und wählerisch seyn, mäkeln. Nieszczęście, które umie wiele przepierować, Umie czasem zasmucić, umie pofolgować *Papr. Gn.* 48.

PRZEPIS, u, *m.*, §. a) kopia, transumpt, die Abschrift; *Boh.* opis, weypis, (*ob.* Opis, wypis); *Carn.* prepisk; prepisaniza, spisk, dolipisk; *Vind.* prepiſs, prepiſmu, kopia, poſhribanje; *Sorab.* 1. wotpisz; *Croat.* prepisz, prepiszek; *Bosn.* pripis, ispis; *Rag.* prìpis; *Ross.* переписка, списокъ, списаніе, спысываніе, (*ob.* Spis, spisek); выпись, *ob.* Wypis; (*Ross.* перепись rewizya; пропиcка 1. ceduła, karteczka, 2. opuszczone miejsce w pisaniu, luka; прописный opuszczony w pisaniu). Gdy się dowiedział, że księgi napisał, prosił go o przepisy onych. *Sk. Dz.* 235. Tenci jest przepis listu, który posłano do króla. *Radz. Ezdr.* 5, 6. 1 *Leop Esther.* 4, 8. Krzyżacy otrzymali od króla Czeskiego list na ziemię Pomorską, którego listu przepis jest u Długosza. *Biel* 181. Przepisy listów Jana Tarnowskiego. *Orzech. Tar.* 51. Wypisałem tu Amuratowego listu do Skanderbega przepis. *Baz. Sk.* 112. Z téj tablicy przepis posłał kardynał królowi. *Podw. Wroż* 51. — §. b) Przepis, wedle którego pisać się uczą; *Boh.* předpis; *Sorab.* 1. pžepiszmo; *Vind* predpiſmu, priedpiſanje; *Carn.* vishènga; *Rag.* prìpis; *Ross.* предписаніе, предписываніе, die Vorschrift, nach der man schreiben lernt. — §. Przepis, przykaz, *Rag.* nàdreba; *Ross.* прописъ, наказъ, наставленіе, обереженіе; *Eccl.* наказаніе, die Vorschrift, Verordnung. Czy przykazy i przepisy retoryczne są do wymowy użyteczne? *Pir. Wym.* 65. PRZEPISAĆ, *f.* przepisze *cz. dok.*, Przepisywać *frequ.*; *Boh.* přepsati; *Sorab.* 1. wotpiszacž, pžepischu; *Vind.* prepiſati, kopirati, dolpiſati, dou'piſsat, spiſsat, (cf. spisać); *Croat.* prepishati, prepiszati, prepishem, prepiszavam, prepissujem; *Rag* pripìsati, pripisivati; *Slav.* prepisati; *Bosn.* pripistati; *Ross.* списать, списывать, переписать, переписывать; §. a) kopiować, z czego odpisać, abschreiben. (*Ross.* переписаться, переписываться korespondować; прописная буква wersalna litera). Historyą przepisując, włoży swoje erudycyą. *Nar. Hst.* 2, 270. Przepisać równo wiersz z wierszem *Ross.* уписать, уписывать. — §. b) Przepisuję dziecięciu abecadło. *Cn. Th.* einem Schreibschüler vorschreiben; *Boh.* předepsati, přepisovati; *Sorab.* 1. pischu prédk; *Vind* priedpiſati, napreipiſati; *Ross.* прописать, прописывать. — §. Przepisać co słudze, poddanym = przykazać, vorschreiben, verordnen; *Slov.* předpisugi; *Croat.* odrediti; *Ross.* предписать, предписывать Jest to nie przepisane, ale przyrodzone prawo, któregośmy się nie uczyli, nie przyjęli, nie wyczytali; aleśmy go z natury saméj wyrwali, wyczerpnęli, wycisnęli. *Siem.*

Cyc. 422. — §. c) Przepisać kogo czym, celować, przewyższyć; einen worin übertreffen, ihm den Rang ablaufen. Otton wszystkich męztwem i okazałością przepisał. *Nar. Tac.* 3, 20. Podobno Angielczykowie przepisali swoich nauczycielów; mowy ich są mniéj wymuskane, jak Francuzkie. *Zab.* 5, 272. Może w mocy równego znajdę lub usłyszę, Ale w sercu wierności żaden nie przepisze. *Kras. Oss. E b.* Co względem goździków, nie dam się nikomu przepisać; nie chwaląc się, mam goździki najprzedniejsze. *Teat.* 38, 11. PRZEPISNIK, a, *m.*, PRZEPISEK, ska, *m.*, kopista, przepisujący jakie pismo; *Vind.* prepiſar, kopirar, dolpiſar; *Rag.* pripisalaz; *Bosn.* pripisalaç; *Croat.* prepiszecz; *Ross.* переписчикъ, перепищикъ, спищикъ; *Eccl.* писчикъ, съписатель, der Abschreiber. Słowa te wsadzone są w tę historyą od jakiegoś poźniejszego przepisnika. *Nar. Hst.* 2, 270. (*Vind.* predpiſar, predpiſavez = który co nakazując przepisuje). PRZEPISNY, a, e, — ie *adverb.*, w kopii, abschriftlich; *Ross.* списочный.

PRZEPISZCZEĆ *cz. dok.*, piszcząc przebyć, durchpiepen; *Ross.* пропищать.

PRZEPŁACIĆ, *f.* przepłaci *cz. dok.*, Przepłacać *niedok.*; (*Boh.* přeplatiti; *Vind.* preplazhati, zhresplazhati, premesduvati; *Croat.* preplácham; *Rag.* priplâtiti; *Bosn.* priplatiti, platiti odvechje; *Ross.* переплатить odpłacić); drogo zapłacić, überzahlen. Na urząd nie wstępował, jedno kto kupić i przepłacić mógł. *Sk. Dz.* 617. Nieprzepłacony, nie do przepłacenia, nieoszacowany; unschätzbar, unbezahlbar. Kanclerz téj korony, Mąż to był nieprzepłacony. *Groch. W.* 513. O nieprzepłacone dziecię! *ib.* 371, (cf. drogi, cf. klejnot). — §. Przepłacić kogo. *Tr.* przekupić, przedarować, przenająć, einen erkaufen.

PRZEPŁAKAĆ, *f.* przepłacze *med. dok.*, Przepłakiwać *frequ.*, przepłakuje *pr.*, płacząc przepędzić, przetrawić; durchweinen, mit Weinen hinbringen. Dni i nocy przepłakuje. *Tr.*, *Croat.* preplakati; *Bosn.* proplakkati, priplakkati, mnógo plakkati; *Ross.* проплакать. Nieprzepłakany, płaczem niewyczerpniony, unausweinbar. Frasunek, żałość, smutek, pokarmem miał swoim, A łzy nieprzepłakane przedniejszym napojem. *Otw. Ow.* 392. Niechaj będą pokarmem smutek i tren moim, A łzy nieprzepłakane ustawnym napojem. *Kulig. Her.* 7.

**PRZEPLAT, u, *m.*, przeplecenie, das Durchflechten. W przeplaty. *Żebr. Ow.* 206. przeplatanym sposobem, cf. na przemian. PRZEPLATAĆ, *ob.* Przepleść.

PRZEPŁATAĆ *cz. dok.*, w płat przeciąć, flach durchhauen, durchspalten. (*Ross.* перепластать przełatać).

PRZEPŁAW, u, *m.*, przepływanie, mimo spław, das Vorbeyschiffen. Przez gwałty warunkowych ludzi w Gniewie, wolnego przepławu po Wiśle nie mieli. *Krom.* 653. *navigatio.* PRZEPŁAWIĆ, *f.* przepławi *cz. dok.*, Przepławiać *niedok.*; *Boh.* přeplawiti, přeplowati, proplawiti; *Slov.* přeplawiti; §. a) przez wodę przeprawiać, przepędzać; über ein Wasser überschiffen, übersetzen. *Tr.* Wszystek lud się przepławił przez Jordan. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 19, 39. Przepławiajcie się przez morze, którzy mieszkacie na wyspie. *ib. Jez.* 23, 6. — §. Przepławić wodę, przepłynąć; *Vind.* skusplavati, durchschwimmen, durchschiffen. Godzi się innym toż przepławić morze. *Suszyc. Pieśn.* 3, *b.* — §. b) Przepławiać chusty, przepłókać. *Tr.* die Wäsche ausspühlen. — §. c) Przepławiać kruszce, *Vind.* prevariti, presvarjati, prespuſhati, sasvariti, sasvarjati, saslivati, saistajati; *Ross.* переплавить, переплавать; przetapiać, przetapiając czyścić; läutern, umschmelzen ein Metall. Sprobuje mię, by złoto, które przez ogień przepławiają. 1 *Leop. Job.* 23, 10. Jako się przepławia srebro w piecu, tak będziecie wy wpośrzód Jeruzalem. 1 *Leop. Ezech.* 22, 22.

PRZEPLEĆ, przepiół, *f.* przepiele *cz. dok.*, Przepielać *niedok.*, przeplewić, pieląc przeczyścić; *Ross.* переполоть, durchjäten. Przepiel te zagony. *Tr.* Kościół boga potrzebuje przepełcia kąkolu i motłochu. *Żarn. Post. a* 3 *b.*

PRZEPLENIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* plon), przeplundrować, przerzedzić, przesłabić; durchplündern, dünner machen, entkräften, verringern. Łokietek wszystek Chełmiński powiat ogniem, mieczem i drapieżą przeplenił. *Krom.* 329. Przepleniwszy Witołd majętności Moskiewskie, pełen okwitéj korzyści do Litwy ustępuje. *ib.* 438. Decym cztery miał pułki doświadczone, Ale od głodu znacznie przeplenione. *Chrośc. Fars.* 154. U nas za łaską bożą już się to przepleniło i zniosło. *Pim. Kam.* 151. (ubyło tego).

PRZEPLEŚĆ, przeplótł, *f.* przeplecie, przeplotę *cz. dok.*, Przeplatać *niedok.*, Przeplatywać *częstotl.*; *Sorab.* 2. pscheplaſcž; *Sorab.* 1. woschělakoſcžam; *Boh.* střjdati; *Vind.* skusplesti, presplesti; *Rag.* priplésti; *Croat.* prepletam; *Ross.* переплесть, переплетать, проплесть, проплетать; (*Ross. et Eccl.* переплесть, переплетать oprawić xiążki, переплетчикъ introligator); wplatać jedno w drugie, durchflechten, in einander verflechten. Panienka, kiedy wianek wije, część go jasnemi, część ciemnemi abo niewesołemi kwiatkami przeplatywać zwykła. *Falib. a* 3. Wieńcem skronie jego przeplótł. *Zab.* 12, 21. Mam chłodnik przeplatany klonem gałęzistym. *Zbil. Żyw. A* 2. — §. *Transl.* Przemieszać, przegradzać, przerywać, przekładać o czym, przemieniać; vermischen, vermengen, versetzen mit etwas, dazwischen setzen, legen, stellen, flechten. Ten był od wieku los mieszkańców świata, Że się wesołość frasunkiem przeplata. *Nar. Dz.* 2, 79. Odmiennym i przeplatanym szczęściem bóg synów swych karmi. *Sk. Żyw.* 2, 199. Radość smutkiem, czczość użyciem, Nie źle to, iż się przeplata. *Kras. List.* 2, 46. Dobro się złym przeplata. *Kras. List.* 1, 140. Trzeba rzeczy przeplatać, inaczéj tęsknota, Tuż koło Cycerona znajdziesz Donkiszota. *Kras. List.* 2, 67. Nie trzeba samym tylko czytaniem, abo pisaniem się bawić, ale raz tym, drugi, raz owym przeplatając. *Pilch. Sen. list.* 2, 373. Chcę aby rzecz szła przeplatano, po krasomowsku, komicznie i żartobliwie. *ib.* 3, 292. Przeplatać miléj. *Cn. Ad.* 766. (odmiana słodzi rzeczy, przeje się każda rzecz, zawsze jedno sprzykrzy się). Szczęście Augusta przeplotło się wielkim nieszczęściem. *Sk. Dz.* 11. *et* 185. *Groch. W.* 499. Opowiadał nam przeplataną francuzczyzną. *Kras. Pod.* 2, 232. (mieszaną mową).

PRZEPLEWIĆ *cz. dok.*, Przeplewiać *niedok.*, przepleć, przepielać, durchjäten, *pr. et fig.* Biskup ten bardzo prze-

plewił kacerstwo. *Sk. Żyw.* 1, 64. Z wesela we łbie sobie skubie, Bardzo mu przeplewiono jakoś włos na czubie. *Rej. Wiz.* 30 *b.*

PRZEPŁOCH, u, *m.*, wielki popłoch, rozruch, zamieszanie; große Verwirrung, Unruhe; *Ross.* переполохъ. Po przepłochu zaledwo przyszedł do siebie. *Leszcz. Class.* 35. Kiedy z przepłochu wraca się wam życie.... *Karp.* 2, 90. Na starość odziej przepłochy głupiéj młodości kapturem. *Pot. Pocz.* 109. lekkości, lekkomyślności, leichtsinnige Streiche.

PRZEPŁODNY, a, e, bardzo płodny, żyzny, überfruchtbar. Zły duch musi być chytry i przepłodny w zdrady. *Przyb. Milt.* 269.

PRZEPŁÓKAĆ, *f.* przepłócze *cz. dok.*, Przepłókiwać *frequ.*, przepłókuje *pr. niedok.*; *Boh.* proplaknauti; *Bosn.* proplakati; *Rag.* proplâkati; *Ross.* переполоскать, переполаскивать; płócząc przeczyścić, abspühlen, ausspühlen. Rana wskróś ciało przechodząca małą się sikawką przepłókuje, by na drugą stronę płókanie przeszło. *Perz. Cyr.* 1, 76. Żona ci piołunem przepłukuje gardło. *Teat.* 16, 4.

PRZEPŁOSZYĆ. *f.* przepłoszy *cz. dok.*, Przepłaszać *niedok.*; *Croat.* preplassujem; *Ross.* переполошить, перепугать; mocno przestraszyć, in große Unruhe versetzen. Kraina ta nieraz była przepłoszona od Prus. *Pam.* 83, 2, 241.

*PRZEPŁOWIĆ *cz. dok.*, n. p. Tebańska młodź ostrym się żelazem wzajem przepłowiła. *Bardz. Trag.* 14, cf. przeplenić.

PRZEPLUĆ *cz. dok.*, przez co pluć, durchspeien; *Boh.* přeplíti, přeslígi.

PRZEPŁYNĄĆ, *f.* przepłynie *cz. jedntl.*, Przepływać *niedok.*; *Boh.* přeyplynauti; *Sorab.* 1. pžeplěyu; *Vind.* preplavati, zhesplavati, skusplavati, prepelat; *Rag.* pripl̂ivati; *Bosn.* priplivati; *Croat.* preplávam; *Ross.* переплыть, переплывать; *Eccl.* переплавываю, переплаваю; przebyć pływając w pław, durchschwimmen, durchsegeln, durchfließen. Przepłynawszy utonąć. *Rys. Ad.* 53; *in portu impingere.* — Przepłynąć nawą morze, rzékę, durchschiffen. Nie przepłynąłeś pyszny Faraonie Morza okręty, ni pogonną jazdą. *Wad. Dan.* 203. — §. Przepłynąć mimo czego, vorbey schwimmen, segeln, fließen; (*Vind.* mimu tezhi; *Bosn.* pribroditi; *Rag.* pribroditti, pribrodivati; *Bosn.* projidriti, provostise). Przepływanie podle, *praeternavigatio. Cn. Th.* das Vorbeyschiffen. — *Transl.* Przepłynąć, uchronić się trudności, niebezpieczeństwa zbyć, ujść. *Cn. Th.* durchkommen, mit einem blauen Auge davon kommen. PRZEPŁYNNY, a, e, do przepłynienia, durchschwimmbar, durchschiffbar. Mętnego jeziora nieprzepłynne brody Styx swemi oblewa dziewięć razy wody. *N. Pam.* 4, 98. PRZEPŁYW, u, *m.*, przepływanie, das Durchschwimmen, Durchschiffen. Pobożny Eneasz w cieśniny przepływie Minął otchłań Charybdy i Scylli szczęśliwie. *Przyb. Luz.* 49.

PRZEPOCIĆ się *recipr. dok.*, potem przejść, recht durchschwitzen; *Vind.* vunsspotiti, skuspotitise, prepotitise, skussnojitise.

PRZEPÓJ, u, *m.*; *Ross.* перепой, перепойка, пропой; przepicie zbytnie, das Trinken über Macht. Pełnią rzkomo, aby się zdały nie życzyć zdrowia onym, za których zdrowie takowe przepoje czynią. *Modrz. Baz.* 214.

PRZEPOLACZYĆ *cz. dok.*, na Polaka przerobić, zum Polen machen. Royzyusz Maureusz, który za Zygmunta I. z Włoch przyjechał, był przepolaczony Hiszpan. *Czack. Pr.* 1, 44. *ib.* 2, 209. *ob.* Przepolszczyć.

PRZEPOLEROWAĆ *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pžetžolam; *tr.* przećwiczyć, abpoliren, abschleifen. Przy pańskich dworach młodsze lata przepolerowawszy, służył potym bogu w zakonie. *Nies.* 1, 18. *Żebr. Ow.* 225.

PRZEPOLSZCZYĆ *cz. dok.*, na Polskie przełożyć, po Polsku przełożyć; (verpolschen), ins Polnische übersetzen. Gdzie nie było nazwiska Polskiego jakich roślin, przepolszczyłem z innego języka. *Kluk. Dykc.* 1, 4, cf. przepolaczyć.

PRZEPOMNIEĆ, *f.* przepomni *cz. dok.*, Przepominać *niedok.*, przepamiętać, zapomnieć, vergessen. Niech język uschnie, jeśli cię nie wspomni, Jeśli w początku wesela przepomni. *Ryb. Ps.* 274. Nie godziło się twéj matki przepomnieć. *Radz. Żyw. M.* 15. Pokądże panie, będziesz mnie tak przepominał zawżdy! *Radz. Ps.* 13, 1. Do śmierci nie przepominała. *Otw. Ow.* 528. Mówiąc o krzyżu, nie można przepomnieć gwoździ. *Jer. Op.* 100. Stara sługa, stała żona, Od ciebiem nie przepomniona. *Groch. W.* 338. Rzeczy te tu wyliczane, Jeszcze nie są przepomniane. *ib.* 484. Podziękowawszy królowi za nieprzepomnienie, województwa nie przyjął. *Papr. Ryc.* 45. (za łaskawą pamięć). Tę kolendę oddawa spowiednik jéj chęci, na znak nieprzepomnienia. *Groch.* W. 572, (cf. niezabudesz, cf. upominek). PRZEPOMNY, a, e, do przepomnienia, mogący być przepomnionym; vergeßlich, zu vergessen. Nieprzepomną on krzywdę boginiom wyrządził. *Dmoch. Il.* 2, 322. unvergeßlich.

PRZEPOMÓDZ, -ogł, *f.* przepomoże, *transit. dok.*, być w stanie dokazania czego, cf. pomódz; im Stande seyn, vermögen, leisten; (*Vind.* skuspomagati). Chłop xięciu w czapce przyniósł wody, mówiąc, abyś moim darem ubogim nie gardził, bo więtszego przepomódz nie mogę. *Biel. Św. D* 4 *b*, (cf. nie stać go). Żadna nauka przyrodzenia przemódz nie może. *Biel. Hst.* 26. Znają swoje ku ojczyznie obowiązki, a podług sił i przepomożenia je pełnią. *Mon.* 69, 1049, (*ob.* Przemożenie).

PRZEPOMPOWAĆ *cz. dok.*, pompując przelać, umpumpen. Ten likwor po trzech niedzielach przepompować w butelki. *Torz. Szkl.* 325.

*PRZEPONA, y, *ż.*; (*Ross.* перепона błonka, osierdzie, otoczyna, cf. przepiąć, cf. opona); *Ross.* препона przeszkoda; n. p. By nie ta unia przeponę Rusi uczyniła, tedyby już więtsza część Rusi w nabożeństwie kościoła Rzymskiego była. *Sak. Persp. C* 1. Widzę jeszcze jednę przeponę, i tę nie mniejszą, gdyż xiążęta nie są takiéj władzy, by duchowne sprawy kierować mogły. *Smotr. Lam.* 10. Hinderniß, Schwierigkeit.

PRZEPOR, u, *m.*, PRZEPOREK, rka, *m.*, *zdrbn.*, §. 1. rozpor u sukni, der Schlitz an einem Rocke. Suknia ta u wierzchu we śrzodku ma mieć przepor i tkanicę około przeporu tkanę. 1 *Leop. Exod.* 39, 20. Przepor u pancerza. *Budn. Exod.* 28, 32. Boleść mię ogarnęła ze-

wsząd, jak szata, która przeporem przez głowę wdziewam. *Radz. Job.* 3, 18, *not.* «na ów czas miewali ludzie szaty, zewsząd zaszyte, jedno u wierzchu był przeporek, którym przez głowę je wdziewali.» — §. 2) Przepor, przepierająca stałość, überwiegende Festigkeit. Przepor jéj cnoty pognębi mię. *Teat.* 4, 20.

PRZEPOŚCIĆ *transit. dok.*, *Przepaszczać *częstotl.*, poszcząc przetrwać, durchfasten; *Ross.* проговѣть. Żona jego frasując się często przesuszała i przepaszczała. *Glicz. Wych.* *C 2 b.* — §. Przepościć się *recipr.*, czas niejaki poszcząc przepędzić, eine Zeitlang fasten. Mam być zbyt syty, lepiéj się przeposzczę. *Kras. Mysz.* 52.

PRZEPOTNIEĆ *nijak. dok.*, potem przejść, durchschwitzen, von Schweiß durchdrungen seyn; *Ross.* перепотѣть, cf. przepocić.

*PRZEPOWAŻNOŚĆ, ści, *ż.*, wielka powaga, großes Ansehen, Gewicht. Przepoważność i stałość praw naszych. *Obr.* 67.

PRZEPOWIADACZ, *PRZEPOWIEDACZ, PRZEPOWIEDNIK, a, *m.*; *Rag.* pripovjêdavaz, pripovjêdalaz; *Bosn.* pripodavaç, koji predicançe cini; *Dal.* pripovidalacz *concionator*; (*Croat.* prepovedàvecź *prohibitor*); *Ross.* проповѣдатель, проповѣдникъ, преподаватель; *Eccl.* провѣстникъ; §. a) opowiadacz, der Verkündiger. Piotr ś. był 25 lat przepowiadaczem słowa bożego. *Bial. Post.* 112. Wyznał Jan ś. prawdę, jak się godziło wyznać przepowiadaczowi prawdy. *Bial. Post.* 50. Chrystus postanowił apostoły, aby byli oznajmiciele i przepowiadacze przykazania jego. *Smotr. Lam.* 53. Rozesłali po ziemi Ruskiéj przepowiedniki, za rzeczy pewne udając fałsze. *Smotr. Ex.* 8. — *§. Każdy w sądach może mieć swego prokuratora abo przepowiadacza. *Herb. Stat.* 443. rzecznika, Sachwalter. — §. b) Przepowiadacz przyszłych rzeczy, *przedpowiadacz, prorok, der Wahrsager; *Boh.* předpowědač; *Carn.* prerokuvavz; *Ross.* предвѣщатель, предвѣстникъ, предсказатель, предвозвѣститель, предвозвѣстникъ; *Eccl.* предвѣщатель, предглаголатель. *W rodz. żeńsk.* Przepowiadaczka, die Vorherverkündigerinn; *Ross.* предсказательница, предвозвѣстница, проповѣдница, проповѣдательница. PRZEPOWIEDNIA, PRZEPOWIEŚĆ, PRZEPOWIEDZ, i, *ż.*, *PRZEPOWIAST, u, *m.*; (*Boh.* propowěd, propowjdka *dictum*, *sententia*, (*ob.* Przypowieść); *Slov.* předpowjdánj, předpowěd *praemonitum*; *Carn.* predpovd; *Vind.* prepoved, prepovedba = zakaz, cf. zapowież; *Croat.* prepòved *inhibitio*; *Rag.* pripovjedanje *concio*; *Bosn.* pripovist, predica = kazanie; *Ross.* проповѣдъ nauka, kazanie); *§. przepowiedź, opowiadanie; das Verkündigen, die Verkündigung. Chrystus apostołów na przepowiedź ewanielii posyłał. *Smotr. Lam.* 53. — *§ Przepowieść, przypowieść, sentencya, podobieństwo; Sentenz, Spruch, Gleichniß. Wypraw nam a wyłoż onę przepowieść o kąkolu na roli. *1 Leop. Math.* 13, 36. (ono podobieństwo. *Bibl. Gd.*). *1 Leop. Job.* 29, 1. — §. Przepowiednia, przepowiast, przepowiedzenie przyszłości, die Wahrsagung; *Ross.* предвѣстіе; *Eccl.* предгаданіе, предглаголаніе, предвозвѣщеніе, предвозвѣстіе, предвозглаcie, назнаменаніе. Dokąd szlaki swemi lata pobieżą, jeżeli prawdziwy *Przepowiast *pisorymów, sławą będę żywy. *Żebr. Ow.* 491; *si quid habent veri vatum praesagia.* Wszystkie wrogi przyszłości, wszystkie przepowiednie, Są szczere bałamuctwa, są wierutne brednie. *Zabł. Zab.* 28. PRZEPOWIEDNI, ia, ie, przepowiadający, wróżący, vorherverkündigend; (*Rag.* pripoviedìv, pripovjedni *praedicabilis*; *Croat.* prepovedni *interdictorius*; *Ross.* проповѣдный od kazania, проповѣдничей, проповѣднический kaznodziejski); *Ross.* прорицательный. Czas panowania Augusta II. był przepowiednim obrazem klęsk, zdarzonych pod naszemi oczyma. *Czack. Pr. praef.* PRZEPOWIEDZIEĆ, *f.* przepowie *cz. dok.*, Przepowiadać *niedok.*; *Boh.* propowěditi; *Dal.* pripovèdam; *Slav.* pripovídati; *Rag.* pripovjêdati *concionem habere*; *Bosn.* pripovidati, predikati, propovjediti, proglasiti, occitovati, predikati; (*Vind.* prepovedeti, prepoviedati, přepovedati, prepovem; *Carn.* prepovdûjem, prepovem; *Croat.* prepovedati, propovèdam *inhibere*); *Ross.* проповѣдать, проповѣдывать; §. a) opowiadać, obwieszczać, verkündigen; *Sorab.* 1. přezprawu; *Croat.* prodekujem; *Ross.* пересказать, пересказывать; *Eccl.* преповѣствую, пересказываю, пренарекаю. W powieściach moich przepowiedałem wszystkie sądy ust twoich. *3 Leop. Ps.* 118, 13. (wyprawowałem. *1 Leop.*). Rodzonéj swojéj przygodę przepowiem; *fata referam. Zebr. Ow.* 227. Słowo boże przepowiadam. *Cn. Th.* *Ross.* исповѣдать, благовѣстить; *Eccl.* проповѣдати. — §. Przepowiedzieć, wyrazić, wymówić, być w stanie wyrażenia; ausdrücken, ausdrücken können. Nieprzepowiedziany, nieprzepowiedzialny, który nie może być wyrażonym, opisanym, niewymowny, niewysłowny; unbeschreiblich, nicht auszudrücken. Przypominał często a gęsto nieprzepowiedziane zbytki. *Falib. R.* 3. — §. b) Przepowiedzieć co przyszłego, prorokować, wieścić, wróżyć; wahrsagen, zuvorsagen; *Boh.* předpowědjti, předpowjdati, propowědèti; *Slov.* předpowjdám; *Sorab.* 1. pždzywam; *Vind.* napreipovedat, priedpoviedati, priedpraviti, priedriekati, priedrezhi; *Rag.* prirecchi, zarecchi, gonètati; *Ross.* предрещи, предрекать, предсказать, предсказывать, предвозвѣстить, предвозвѣщать; *Eccl.* прѣдъвъзгласити, прѣвъзглашати, предповѣдати, напердъ сказать, предглаголю, предгадательствую, назнаменати. Przepowiadałem te nieszczęścia, których dziś doznajemy. *Teat.* 38, 127. Dał mu bóg dar proroctwa, iż wiele rzeczy niż się stały przepowiedział. *Wys. Ign.* 113.

PRZEPOWIJAĆ dziecko, *cz. dok.*, inaczéj świeżo powijać, anders windeln, in andre Windeln frisch umwindeln; *Bosn.* propoviti djete, opet povit, *rinfasciare.*

PRZEPRAĆ *f.* przepierze, przepiorę *cz. dok.*, piorąc przetrwać, przebyć, durchwaschen; powtórnie wyprać, umwaschen; *Boh.* přeprati; *Croat.* prepiram; *Vind.* saprati, oprati; *Bosn.* propratti, priopratti; *Rag.* pròpratti, pripratti, priopratti; *Ross.* простирать, простирывать.

PRZEPRACOWAĆ *cz. dok.*, pracując przetrwać, durcharbeiten, mit Arbeit hinbringen; *Sorab.* 1. pschedžjlam, pschedžjwam; *Vind.* predelati, prenarediti, prevdelati, skudelati; *Ross.* продѣлать, продѣлывать. Masz gospodarzu zapłatę za to,

Żeś przepracował wiosnę i lato. *Zab.* 1, 191. *Nar.* Zabawa z przepracowaniem ciała. *Modrz. Baz.* 45. z agitacyą, mit körperlicher Bewegung. Dla zdrowia nie wadzi przerobić abo przepracować się. *Budn. Cyc.* 18, *Ross.* протрудиться. Przepracowanie *Ross.* продѣлка, продѣлъ, передѣлька, передѣлъ. Nieprzepracowany. *Sk. Żyw.* 393. niezmordowany w pracy, niezrobiony, unermüdet in der Arbeit. Nieprzepracowany robotnik. *Sk. Żyw.* 2, 57. Nieprzepracowana dzielność wielekroć we złych raziech tę dźwigała ojczyznę. *Leszcz. Class.* 29, (cf. nieprzeparty, niezwyciężny). Ktożby nie rad był doskonałym, ktożby się nierad widział nieprzepracowanym? *Lub. Roz.* 512. (w pracy od nikogo celowanym, przewyższonym).

PRZEPRAGNĄĆ *med. jedntl.*, pragnąc przetrwać, durchdürsten. Wielbłąd kilka dni przepragnie. *Haur. Sk.* 324. PRZEPRAGNĄĆ się *recipr.*, z wielkiego pragnienia schnąć, verschmachten vor Durst. *Tr.* Przepragniony koń, verschmachtet. — *Transl.* Przepragnione żądze, niehamowane, unbändige, ungezähmte Leidenschaften.

PRZEPRASOWAĆ *cz. dok.*, prasując przetrwać, przebyć, inaczéj wyprasować, durchpressen, żelazkiem przeprasować, durchbügeln; *Vind.* skusprefhati, sprefhati; *Ross.* перегладить, переглаживать, прегладить, преглаживать, пролощить, переутюжить, переутюживать.

PRZEPRASZAĆ, *ob.* Przeprosić. PRZEPRASZACZ, a, *m.*, przepraszający kogo, *przeprawiacz, der Abbitter. Przepraszacz za kim, przyczyńca, der Vorbitter.

PRZEPRAWA, y, *ż.*; *Ross.* переправа; §. 1) przewóz, przejazd, przeprawowanie, n. p. wojska, przejście; die Ueberfahrt, das Uebersetzen, das Durchpassiren, Vorbeypassiren, die Passage. Przeprawa zła i lgniąca. *Jabł. Buk. H* 4. Do rzéki na przeprawę się przybliżał. *Sk. Dz.* 571. Zasadzek na przeprawie mostowéj się obawiali. *Birk. Podz.* 15. Zawstydziła pierwsze damy, i im na pierwszym miejscu stała na przeprawie. *Teat.* 48. *b*, 13. — *Fig.* Krótki jest zamiar życia w naszym świecie, Krótki, bo życie jest tylko przeprawą. *Kras. Woj. Ch.* 102. — §. 2*) Przeprawa, jednanie, przejednywanie; die Aussöhnung, Versöhnung. (*Ross.* переправка naprawa; *Eccl.* преправа, преправленie *instauratio*, *restauratio*; *Sorab.* 1. přeprawěno *recitatio*). *Piaculum*, ofiara pokutna i wszelaka przeprawa ku odpokutowaniu którego występu. *Mącz.* PRZEPRAWCA, y, *m.*, PRZEPRAWIACZ, PRZEPRAWICIEL, a, *m.*, §. 1) przeprawujący co przez jakie miejsce, der Durchführer, Ueberführer; (*Sorab.* 1. přeprawičeř *recitator*). Przeprawiciel wojska, *traductor. Mącz.* — §. Będziesz naprawcą upadłych miejsc; i przeprawcą dróg ku mieszkaniu. *Radz. Ezdr.* 58, 12. *Bibl. Gd.* poprawca, przygotowywacz, der Vorbereiter. — §. 2) Przeprawiciel, jednacz, przepraszacz, *propitiator. Mącz.* PRZEPRAWIĆ, *f.* przeprawi *cz. dok.*, Przeprawiać *niedok.*, przeprawuje *contin.*; *Boh.* přeprawiti, propravriti; *Vind.* skusvpraviti; *Ross.* переправить, переправлять; §. 1) przewieźć przez rzékę, wodę, przeprowadzić przez jakie miejsce, przez górę etc.; überführen, übersetzen, durchführen. Przeprawiam wojsko przez rzékę. *Cn. Th.* Przeprawiać się *recipr.*, przepłynąć nawą, przejeżdżać, przebyć jakie miejsce, über einen Fluß setzen, einen Ort passiren; *Carn.* brodem, vrodem, vroditi. Z naszych przeprawiło się kilka tysięcy, we dwoje, daleko od siebie, jedni na dole, drudzy na górze. *Biel. Św.* 265 *b.* Gdy usłyszeli, iż się Moskwa przeprawiła, przyszli na brzeg Dniepru. *Biel. Św.* 274. Nie mogli nigdzie przeprawiania mieć, gdzieby Moskwa nie widziała, ale drudzy rozumieli, iż im Moskwa przeprawiania bronić nie chciała. *ib.* 274, (*ob.* Przeprawa, przejście, przewóz, cf. bród). Gdy się ruszyli za Dniepr, nasi chcieli im zabieżeć na drugą stronę, aby im bronili przeprawiania. *ib.* 274. Przeprawili się z wielką szkodą swoją przez Dniepr, osadziwszy straż na brzegach, broniąc przeprawiania. *ib.* 265 *b.* — §. 2*) Przeprawić co, przerabiać, umarbeiten. Pan ma nakazać pod karą, aby nikt dna ani boków w przewodzie nie śmiał przeprawować. *Haur. Ek.* 27. Ktoby monetę naszę fałszował, przeprawował i obrzezował, na gardle ogniem karany być ma. *Stat. Lit.* 19. (przekuć, przebić). — §. Przeprawiać, poprawiać, verbessern, ausbessern; (*Eccl.* преправляю *recorrigo*). Jan ś. przeprawiał drogi panu. *Biał. Post.* 44. Jam jest głos wołającego na puszczy: przeprawujcież drogę Pańską. *Radz. Joan.* 1, 23. Oto posyłam anioła przed oblicznością twoją, który przeprawi drogę twoję przed tobą. *Biał. Post.* 31. (przygotuje). Ten przeprawi drogę przed obliczem moim. 1 *Leop. Malach.* 3, 1. (zgotuje. 3 *Leop.*), 1 *Leop. Math.* 11. 10. Przeprawując a przepowiadając drogi zbawienia jego, a święte nauki jego. *Rej. Post. B* 2. — §*. Przeprawiać gniew czyj, lub rozgniewanego, przejednywać go, udobruchać, uspokajać, przerabiać go, przebłagać; wieder gut machen, besänftigen, versöhnen, versühnen; (*Sorab.* 1. přeprawu *recito*). Toś wszystko uczynił, żebyś gniew przeprawił. *Kanc. Gd.* 32. Zabiwszy kilka cielców, a boski gniew w tym przeprawiwszy .... *A. Kchan.* 73. Skutki męki Chrystusowéj, świata naprawienie, winy przeprawienie, boga przejednanie. *W. Post. W.* 3, 164. Tyś nam wszystkim ojcowski gniew przeprawił. *Kanc. Gd.* 236. *Propitiatio*, zjednanie, przeprawienie gniewu. *Mącz.* Nie trzeba nam szukać ludzi ku przeprawieniu gniewu bożego. *Żarn. Post.* 3, 593 *b.* W baranku niewinnym, gdy uczujesz przeprawiony gniew ojca ubłaganego, mówić możesz: już puść panie w pokoju służebnika twego. *Żarn. Post.* 3, 565. Przeprawiwszy sobie winę przez dary, puszczon był wolny. *J. Kchan. Dz.* 184. *Piabilis*, co może być łatwo odpokutowano, przejednano, poprawiono. *Mącz. Inexpiabilis*, nieprzejednany, nieprzeprawiony, co nie może być odpokutowano. *Mącz.* Przeprawiam komu u kogo, przyczyniam się za nim, przepraszam za nim; für jemanden Fürbitte einlegen, für ihn um Verzeihung bitten. *Deprecator*, przyczyńca, przeprawiający, który przeprawuje komu co, albo się sam wymawia. *Mącz.* Gniewał się na kolegiatów Krakowskich poseł papieski, i chciał je kląć; ale im Zbigniew biskup przeprawił. *Biel.* 342. Kazimierz miał króla Czeskiego od nieprzyjaciół wszystkich bronić, i u papieża mu przeprawić. *ib.* 402. *et* 542. PRZEPRAWINY *plur.*, czas przeprawy, przeprawianie przez jakie miejsce, przeciąg; das Durchziehen, Durchpassiren. Trzeba nam wody z sobą wziąć

na te trzydniowe lasem przeprawiny. *Chrośc. Fars.* 244. PRZEPRAWNY, a, e, mogący być przebytym, przejście mający; wegsam, darüber man setzen oder durchkommen kann. *Tr.* — 1. PRZEPRAWOWAĆ *cz. dok.*, przepieniać, procesować, pienianiem przemarnować, verprocessiren; *Vind.* saprauduvati, sapraudati; *Ross.* просудиться, протягать, протяжить, перетягать. Swojego nadtracił, wiele przeprawował, a mało nic wszystko przelichmanił. *Gil. Post.* 28 *b.* — 2. PRZEPRAWOWAĆ, *ob.* Przeprawić.

PRZEPRAŻYĆ, *f.* przepraży *cz. dok.*, Przeprażać *niedok.*, przepalać, prażąc wskróś przenikać; durchbrennen, durchbrühen, durchhitzen. Wódkę tę na słońcu gorącym przez długi czas wyzonować albo przeprażyć trzeba. *Syr.* 93. Wewnętrzny ogień ją przepraża. *Chrośc. Luk.* 169.

PRZEPRÓĆ, PRZEPRUĆ, przepról, *f.* przepruje, przeporze, *cz. dok.*, Przeparać *niedok.*; *Ross.* перепороть, перепарывать, пропороть, пропарывать, auftrennen, durchtrennen. *Interseco*, przeparam, przesiekuję, przecinam. *Mącz.*

PRZEPRÓCHA, PRZEPRUCHA, y, *ż.*, u malarzów, rysunek lub wzorek na papierze przekłóty. *Magier. Mskr.*, ein durchgestochnes Musterbild, *ob.* Przeprószać. PRZEPRÓCHNIEĆ *neutr. dok.*, wskróś spróchnieć, przejść spróchniałością, durch und durch morsch werden. Gdy kość wcale już przepróchniała, lepiéj ją upiłować. *Perz. Cyr.* 2, 101.

PRZEPROS, u, *m.*, PRZEPROŚBA, y, *ż.*, przeproszenie; *Vind.* dolproshnja; *Ross.* повинная, das Abbitten. W nadziei pardonu i zwykłych przeprosów. *Pot. Arg.* 322. Te zwykłe amnestye, przeprosy, odpusty. *ib.* 318. Ciężko o przepros, choćby był słuszny. *Morszt.* 135. Nogą go trącił, przy przeprosie. *Pot. Pocz.* 152. Grzech taki ciężki do przeprośby. *Chrośc. Fars.* 41. PRZEPROSIĆ, *f.* przeprosi *cz. dok.*, Przepraszać *niedok.*, *Przeproszywać (*Chodk. Kost.* 52) *częstl.*; (*Boh.* přeprosyti; *Vind.* dolprositi, dolpoprositi, saprositi (cf. zaprosić); presprashati, isprashati = wypytać; (*Sorab.* 1. přeraschuyu *percontor*, pžeproschuyu *invito*); *Sorab.* 2. wotpschoschisch, (cf. odprosić); *Croat.* odprossujem; *Ross.* перепросить, перепрашивать; prosić darowania winy, um Verzeihung bitten, abbitten. Łatwo kochającego przeprosić. *Kras. Doś.* 275. Przeprosić się wzajemnie, einander abbitten. No pokłóciliśmy się i przeprosili znowu. *Teat.* 29, 86. Przeprosić się *recipr.*, udobruchać się, wieder gut werden. Jak się rozgniewał, tak się przeprosił w minucie. *Zabł. Amf.* 68. *Serm. Vulg.* Przepraszam, z przeproszeniem = daruj, pardon! ich bitte um Verzeihung, verzeihen sie. Odejść muszę, przepraszam Pana. *Teat.* 54, 11. Z przeproszeniem Wc Pana, niech mi się godzi spytać, dokąd zmierzasz. *Zab.* 2, 176. *Alb.* PRZEPROSICIEL, a, *m.*, co przeprasza, der Abbitter; *Croat.* odproszitel. *W rodz. żeńsk.* Przeprosicielka; *Croat.* odproszitelicza. PRZEPROSINY *plur.*, akt przepraszania, das Abbitten. Przykrzejsze czasem bywają przeprosiny, niż sama zwada. *Fredr. Ad.* 115.

PRZEPRÓSZYĆ, PRZEPRUSZYĆ *cz. dok.*, Przeprószać *niedok.*, prósząc przesypać, durchstäuben. Przepruszać (*poncer*) u malarza, podług przepruchy wzorek przesypywać. *Magier. Mskr.*

PRZEPROWADZIĆ, *f.* przeprowadzi *cz. dok.*, Przeprowadzać *niedok.*; *Vind.* prepelat, uprek pejlati; *Croat.* prepelyávam, prepelyati; *Eccl.* препровождаю; §. a) przeprowadzić kogo przez co, prowadzić przez jakie miejsce, przeprawić go; einen durchführen, hindurch geleiten. Bogu podziękowałem za szczęśliwe przez puszczą przeprowadzenie. *Warg. Radz.* 299, *ob.* Przeprawa, przeprawiny. — §. b) Przeprowadzić z inszego miejsca do inszego, überführen, hinüber geleiten, aus einem Ort in den andern. — *Fig.* Lud od wojny do pokoju przeprowadziwszy, sposób nabożeństwa ustanowił. *Otw. Ow.* 630. Jaż to moc mam, na kogo wiek twój przeprowadzić? *ergo ego cuiquam posse tuae videar spatium transcribere vitae? Żebr. Ow.* 165. (przelać, przenieść na niego). Przeprowadzić się, przenieść się do inszego mieszkania, na insze mieszkanie; umziehen, in eine andere Wohnung ziehen. Nędzny to żywot, przeprowadzić się z jednego domu do drugiego. *Budn. Syr.* 29, 29. — Konie przeprowadzić, wodzić z miejsca na miejsce; Pferde führen, herum führen, vorführen. Każę konie przeprowadzić, albo je czasem i sam ujeżdżam. *Kras. Pod.* 2, 141. Przeprowadzono piękne, okazałe i dzielne konie. *Kras. Pod.* 2, 142. PRZEPROWADZICIEL, a, *m.*; *Eccl.* препроводитель; który co abo kogo przeprowadza, der Durchführer, Durchgeleiter, Ueberführer. PRZEPROWADZINY *plur.*, przenosiny, przeprowadzenie się, das Umziehen. Nasi historykowie rozumieją, że nie wiele po potopie te przeprowadziny Lecha i Czecha przypadły. *Krom.* 24.

PRZEPRUCHA, *ob.* Przeprócha. PRZEPRUSZAĆ, *ob.* Przeprószyć.

PRZEPRYSNĄĆ, *f.* przepryśnie *cz. jedntl.*, Przepryskać *niedok.*, przepryskuje *pr.*, Przepryskiwać *częstl.*; *Ross.* перепрыснуть, перепрыскать, перебрызгать, перебрызнуть, перебрызгиваю, (2. przebiedz, przelecieć), пробрызнуть, пробрызгать, пробрызгивать; §. a) poprysnąć wskróś, poplunąć, durch und durch bespritzen. (*Ross.* пропорхнуть szybko przelecieć). — §. b) Koń przepryskuje, parska, das Pferd schnaubt nach einander. Dogadzając szumom ich niespokojnym, konie przepryskały wesoło. *Tward. Wł.* 211. Pod nim koń przepryskiwa Turecki. *Tward. Wł.* 106. Nozdrza odęte, perfumami przepryskujące. *Mon.* 69, 492.

PRZEPRZĄDZ, PRZEPRZĘGNĄĆ, PRZEPRZĄGNĄĆ *cz. jedntl.*, *f.* przeprzęże, przeprzęgnie, Przeprzęgać *niedok.*, przeprzęgnie *pr. cont.*; *Sorab.* 1. pžepžaham; *Vind.* preprezhi; *Carn.* preprezhi, prepregl, preprêshem; *Ross.* перепрячь, перепрягать; inaczéj, albo inne konie zaprzęgać, umspannen, anders anspannen (die Pferde). Konie przeprzągał. *Białob. Odm.* 9. Woły młode, aby nie tylko po jednéj stronie chodzić uczył, na tę i na owę stronę przeprzągał. *Cresc.* 551. Przeprzęgam konia z prawéj strony na lewą, z pierwszego cugu na ostatni. *Cn. Th.*

PRZEPRZĄŚĆ, przeprządł, przeprzędła, *f.* przeprzędzie *cz. dok.*, przędzeniem przetrwać, przebyć, lub inaczéj znowu poprząść; durchspinnen, umspinnen; *Vind.* prepresti; *Ross.* пропрясть, перепрясть, перепряду; (*Bosn.* pripredati, pripresti *iterum nere*).

1. PRZEPRZEĆ, przeparł, *f.* przeprze *cz. dok.*, Przepierać

niedok.; *Boh.* přepŕjti; odpór przełamać, przezwyciężyć; den Widerstand durchbrechen, durchdringen, besiegen. (*Rag.* priprjèciti, priprjecjati *transvertere*; *Eccl.* прѣпрѣти, прѣпиратн przeświadczyć, przekonać, препрѣтельный przekonywający). Za piérwszem potkaniem się przeparci i zegnani w rozsypkę poszli. *Pilch. Sall.* 243. Broniąc ojczyzny do ostatka, gdy losu jéj przeprzeć nie mógł, padł ofiarą heroiczną. *Kras. Hst.* 112. Przeprzeć kogo prawem. *Kosz. Lor.* 91 *b*, (cf. przewieść nad kim prawo). — §. Przeprzeć w przekonaniu, inaczéj przekonać, upor czyj przełamać, uprzedzenie przezwyciężyć, wyperswadować, den Eigensinn brechen. Krnąbrną czeladź odprawiłem; oświeceni dali się przeprzeć, a starzy umilkli. *Kras. Pod.* 2, 40. Sam dyabeł nie przeprze, gdy on się na co usadzi. *Teat.* 29. *c*, 59. Uporu męża nie przeprę, a boję się go narazić. *Teat.* 26. *c*, 9. Prawda przeprzeć wszystko potrafi. *Teat.* 26. *c*, 102. Przeparty swym wewnętrznym świadectwem, mowę utracił. *Nag. Cyc.* 65. Nieprzeparty w swym zdaniu. *Jabł. Tel.* 189. unabbringlich von seiner Meynung. Umysł w przedsięwzięciu swojem nieprzeparty. *Żegl. Ad.* 128. Ona mnie przeprze swemi wybiegami, i znowu mi każą ją przepraszać. *Teat.* 10. *b*, 57. Przeprzeć czyję powieść; *refellere dicta alicujus.* *Mącz.* Nie przegadasz, nie przeprzesz go. *Cn. Ad.* 632. nie zbijesz, nie przedysputujesz, nie przekonasz go. — b) *Niedokon.:* Przepierać = nacierać na kogo ostro, scharf auf einen losdringen. Żydy przepierał. *Sk. Dz.* 43. — Przepierać się *recipr.*, walczyć z sobą, spierać się, mit einander kämpfen. (*Carn.* prepiram se = kłócę się; prepir, prepirenga *disputatio*, spór, sprzeczka; *Vind.* prepirati, prepiratise *rixari*; prepir = *prza, spór; *Eccl.* препиратися sprzeczać się). Jan XXIII. jeden ze trzech o stolicę Rzymską z sobą się przepierających. *Krom.* 471. Jawną się dysputacyą przepierali. *Sk. Dz.* 162, cf. przemawiać się, cf. *gadać się. — §. 2*) Przepierać = przepiórować, głosem przekwintować, wywérkować; trillern, Läufer singen. Nigdy światło księżyca jaśniejsze nie było, Ni tak słodkich ptaszęta przepierały treli. *Przyb. Ab.* 51. — (2. PRZEPRZEĆ, przeprzał, *f.* przepre *neutr. dok.*, wskroś przewiędnąć z gorąca wilgotnego, sich durchaus erhitzen, (erbrämien), vom feucht verwahrten Heu, Getreide 2c. Kapusta abo brzoskiew przeprzała, jakoby przewarzona. *Syr.* 1111.) — PRZEPRZECZEĆ kogo *cz. dok.*, gadanim go przeprzeć, przedysputować; einen überdisputiren, ihm etwas abstreiten. Krom trudności i wszelkiego przeprzeczenia. *Krom.* 733. *controversia.*

PRZEPUDROWAĆ *cz. dok.*, pudrem przejąć, durchpudern; *Ross* пропудрить, пропудрывать.

PRZEPUKLINA, y, *ż.*, ruptura, przerwanie błony brzuchowéj, cf. kiła; *Sorab.* 1. přepukneno, překluszněno, přepuklina, přepuknenosćž; *Vind.* pok, lom, respok, reslom, vlomek, der Darmbruch, Netzbruch. Przepuklina jest, gdy wnętrzności razem z siatką przez pociąg otaczającéj błony w słabiznę czyli pachwinę wpadną. *Perz. Cyr.* 2, 221. Ruptury abo przepukliny w łonie pochodzą z dźwigania, z skoczenia etc. *Haur. Sk.* 420. Przepuklina jąder. *Perz. Cyr.* 1, 228. der Hodenbruch. PRZEPUKŁOŚĆ, ści, *ż.*, przepuknienie, rozpuknienie; die Aufbörstung, der Riß. *Tr.* PRZEPUKŁY, a, e, rozpękniony, aufgeborsten. Przepukły *Subst.*, przepuklinę czyli rupturę mający, der einen Bruch hat. Nie mają wchodzić do zboru przepukły ani trzebieniec. *Budn. Deut.* 23, 1. *Leop. Levit.* 21, 20. *Radz. ib.* *PRZEPUKNĄĆ się *recipr. dok.*; *Boh.* propuknauti se; *Vind.* prepokniti; (*Croat.* prepukavam *intervello*); przepęknąć się, rozpęknąć się, zerwać się; aufplatzen, aufbersten. Na wrzód plastry przykładają, aż się sam zgoi i przepuknie. *Petr. Ek.* 62. Judasz po wieczerzy obiesił się i przepukł. *Twor. Wiecz.* 94.

PRZEPUNKTOWAĆ *cz. dok.*, punktami przedzielić, mit Puncten abtheilen. *Interpunctus*, przepunktowany, rozdzielony. *Mącz.*; *Sorab.* 1. předepkuwané.

PRZEPURGOWAĆ *cz. dok.*, przeczyścić purgansem; *Ross.* прослабить, durchpurgiren. Przepurgować się wolnym lekarstwem. *Haur. Sk.* 390.

PRZEPUŚCIĆ, *f.* przepuści *cz. dok.*, Przepuszczać *niedok.*; *Boh.* přepauštěti, přepustiti, propustiti; *Sorab.* 1. pschepuschčžu, pschepuschčžim, pužčžam přez; *Vind.* perpustiti (*indulgere*, *permittere*), perspustiti, skuspushati, skuspustiti, zhrespustiti; *Croat.* prepûscham, prepusztiti; *Rag.* propûstiti, propûsctati; *Bosn.* propustiti; *Eccl.* препущаю; *Ross.* перепустить, перепущать, перепускать, пропустить, пропущать, пропускать; a) puścić przez co, durch etwas durchlassen. Ja czasem do Hortensyi przez mury ogrodowe przepuszczam regenta. *Teat.* 23. *d*, 40. Marnotrawnik ten wszystko przez gardziel przepuścił. *Fur. G* 2. (przepłókał, przejadł). Przepuszczać przez cedzidło = przecedzać, durchseihen. Przepuszczać wosk, łój = roztapiać. *Cn. Th.* zergehen lassen, zerlassen, zerschmelzen, umschmelzen. Jako gdybyś chciał srebrem nieprzepuszczanym ozdobić naczynie gliniane; tak.... 1 *Leop. Prov.* 26, 23. (niepławionym. 3 *Leop.*). — §. Przepuścić żołądek = przelaksować, przeczyścić; abführen, durchpurgiren. Na kurcz dobrze jest żywot przepuścić. *Sienn.* 382. Ziele pieprzyczka mocz zastanowiony przepuszcza. *Sienn.* 137. Nasienie to ususzone zatwierdza żywot, ale świeże czyni przepuszczenie. *Sienn.* 136. (przeczyszczenie, purgowanie, laxowanie). — §. *Absolute*: Przepuszcza = purguje go, laxuje go; er laxirt, hat das Laxiren. Cieląt do pasternika nie dawać, boby z tego zaraz przepuszczały i zdychać musiałyby. *Haur. Sk.* 57. — b) Przepuście co na kogo, dopuścić żeby nań przyszło; zulassen, daß einen was treffe, begegne. Dla grzechów głód srogi przepuszcza bóg na świat. *Biał. Post.* 104. *et* 100. Bóg przepuszcza, że w bitwie nieraz sprawiedliwy przegrywa. *Sk. Dz.* 661. Przepuszczanie boże, dopust boski *Ross.* пропускъ. Tatarzy z przepuszczenia bożego garścią nam to oddali. *Weresz. Kij.* 6. — c) Przepuszczać człowieku, *melius dicitur* odpuszczać. *Cn. Th.* einem verzeihen, vergeben. Przepuszczać miastu, budowaniu = nie psować; *non recte diceres* odpuszczać miastu *hoc sensu*; *alio recte dicitur* odpuszczać miastu winę, obrazę. *Cn. Th.* einer Stadt verzeihen, sie pardoniren, begnadigen (im Kriegsrechte). Szkodzi dobrym, kto złym przepuszcza. *Fredr. Ad.* 121. (przez szpary patrzy). Dobrzy się więc zarażają, widząc że złym prze-

puszczają. *Cn. Ad.* 405. Popędliwi ojcowie, nic prawie dzieciom swym przejrzeć a przepuścić nie chcą, jeno ileby na nie wejrzeli, tyle chłost onym zadają. *Glicz. Wych. G* 3 *b.* Przepuść nam nasze winy, boć też i my przepuszczamy wszelkiemu, który nam winien. *Sekl. Luc.* 11. Kto przepuszcza złoczyńcom, złoczyńcą się staje. *Teat.* 45, 55. Francyą wojując, z nienawiści ku Filipowi, kościołom bożym nie przepuścił. *Sk. Dz.* 1077. (nie darował, nie szanował ich). Dla chuci panowania żadnej cnocie i prawom nie przepuszczą. *Sk. Dz.* 854. — *§. Dziecię nie ma się z starszemi rozstać, aż odpuszczenie wziąwszy, abo przepuszczone od nich będąc. *Eraz. Ob. G i i j.* pożegnanym, entlassen. *PRZEPUST, u. *m.*, n. p. Jestci *przecz dziękować, gdy ma do przyjacielskich uszu przepust mowa, *transitum. Żebr. Ow.* 80. przystęp, Zulaß, Zutritt, Zugang. PRZEPUSTNICA, y, *ż.*, deska abo krążek miedziany, z dziurami, odpowiadającemi wagomiarom armat; przez nie przepuszczają się kule, dobierając je do armat. *Jak. Art.* 3, 311. *et* 1, 247. Kugelbret, mit runden Löchern nach dem verschiednen Caliber der Kanonenkugeln. *PRZEPUSTNY, *PRZEPUSTOWY, a, e, od przepustu; *Ross.* пропускный, Zulaß=, Zutritts=. *Ross.* пропускной видъ, пропускъ paszport.

PRZEPYCH, u, *m.*, pyszna zazdrość, ubieganie się z drugiemi z dumy, przesadzanie się; *Boh.* pych; *Ross.* щегольство (*ob.* Szczegół), велелѣпіе, великолѣпіе, щапство, щаство, щапленіе, Eifersuchtsstolz, ehrgeitzige Nacheiferung, Wettstreit. (*Croat.* prepuhavam *perflo*; *Bosn.* propuhati, *ob.* Puchać). Przepych i dostojeństw zabieganie, najbardziej serca posiadło. *Pilch. Sall.* 23. Ja spokojne życie nad przepych przekładam, I w modach i w Warszawie szczęścia nie zakładam. *Niemc. P. P.* 31. Rujnować się dla pokazania się, to są przepychy. *Mon.* 69, 143. *Vind.* saprangati, sapohaikuvati, verprangen. — §. *In bonam partem*: Przepych chwalebny, emulacya dobra, Wetteifer. Nauki zaczynały się już rozkrzewiać, aż do emulacyi czyli przepychu. *Mon.* 73, 518. W zgromadzeniach uczonych szlachetny panuje przepych. *Zab.* 5, 423. Na przepych, ubiegając się na wyścigi; wetteifernd, um die Wette. Ptaszęta w tym zakrzewiu zdają się na przepych wyspiewywać swoje w tych lubych miejscach rozkosze. *Stas. Num.* 2, 84. Każdy usiłował na przepych zachować drugiemu życie. *Mon.* 70, 659.

PRZEPYSKOWAĆ, -ał, -uje, *med. niedok.*, *translatum a pecudibus, quae cum minus esuriunt, fastidiose cibum rostro disturbant* = przebarszczać. *Cn. Th.* kostwählig seyn; przebierać w jedzeniu.

PRZEPYSZNIĆ się *recipr. dok.*, Przepyszniać się *niedok.*, na przepych się zaszczycać czym, mit etwas stolziren, prangen. Cokolwiek strojna ziemia ma piękności, Czym się przepysznia hojnie przyrodzenie, Doskonałości twoich to są cienie. *Past. Fid.* 138. PRZEPYSZNOŚĆ, ści, *ż.*, cudność, przepyszna wspaniałość; Prächtigkeit, prachtvolle Schönheit; *Ross.* преизящество. PRZEPYSZNY, a, e, — ie *adverb.*, cudny, wspaniało piękny; wunderschön, prunkvoll, mit Pracht; *Ross.* велелѣпный, великолѣпный, щегольскій, узорочный. Dom z przepysznowzorzystych marmurów zbudowany. *Pilch. Sen. list.* 49.

PRZEPYTAĆ, Przepytać się *dok.*, Przepytawać, przepytuje *cont.*, Przepytywać *frequ.*, i tam i sam szukać, *Przepytawać, *disquirere. Mącz.* nachfragen, nachforschen, ausfragen; (*Sorab.* 1. pschepytam, pžepotam, pžepotuyu, pžezpotuyu, zpotuyu, napotuyu, pžepraschuyu; *Vind.* isprashati, presprashati, (cf. prosić, przeprosić); *Rag.* pripîtati, pripitîvati; *Bosn.* pripitati, opet upitati). Przepytawać a rozbierać niektórą rzecz. *Mącz.* Ani czasu do przepytawania, ani do opisowania początków i spraw postronnych narodów nie mieli. *Krom.* 6. Przepytywać się o postępki każdego. *Mon.* 74, 487. Trzeba się o jakiego plenipotenta przepytać, któryby o prawnych moich interesach miał pilność. *Teat.* 19. *b*, 9. PRZEPYTOWNIK, a, *m.*, przewiadownik, *perquisitor. Mącz.* der Nachforscher, Durchsucher; *Sorab.* 1. pžepotwař.

PRZERĄBAĆ, *f.* przerąbie *cz. dok.*, przerębuje *niedok.*; *Sorab.* 1. pžerubacž, pžerubnu; *Ross.* пропубать, пропубить, перерубить; przesiec, przeciosać; durchhauen, durchhacken. Stawy w zimie trzeba przerębować, aby ryby nie pozdychały. *Zaw. Gosp.* — §. Przerębować las gęsty, przecinać, przerzedzać, einen Wald durchhauen. *Cn. Th.* Przerąbanie *Ross.* прорубка.

PRZERABIAĆ, *ob.* Przerobić. PRZERABIACZ, a, *m.*, który co przerabia, der Umarbeiter. Rolnika twórcą, rzemieślnika przerabiaczem, kupca rozwoźnikiem nazwać można. *Mon.* 67, 114. PRZERABIALNY, a, e, dający się przerobić, odnowić. *Cn. Th.* umarbeitbar.

PRZERACHOWAĆ *cz. dok.*, rachując przejść, rachunek odbyć, przeliczyć, durchrechnen; *Sorab.* 1. pžerachnuyu; *Vind.* prerazhunati, prestet, preshteti, preshtievati, skusrazhunati, skusrajtati; *Carn.* preudâreti; *Rag.* pribroitti; *Bosn.* pobroiti, proesapiti; *Croat.* prebrájam, prebroilszem; *Ross.* перечислить, перечесть, пересчитать, пересчитывать, просчитать, просчесть, просчитывать; *Eccl.* пречисляю. Przerachować komu; *Vind.* priedrazhunati, priedraitati, vorrechnen. — Przerachować się, w rachowaniu omylić się, sich verrechnen; *Vind.* sarazhunati, saraitati; *Ross.* просчесться, прочитаться, обочтать, обчесть, обсчитываю, обчесться. Przerachowanie się, przerachowana, t. j. źle zrachowana liczba; *Ross.* перечетъ, обчетъ, прочетъ. Przerachowany, źle, omylnie zrachowany *Ross.* прочетный.

PRZERADZIĆ, *f.* przeradzi *cz. dok.*, Przeradzać *niedok.*; (*Boh.* proraditi zdradzić; *Sorab.* 1. pscherażisch); przewodzić radą a wymownością swą nieco, wiarę komu czynić, *persvadere. Mącz.* mit seinem Rathe überwiegen, mit seiner Stimme durchdringen. *Persvasus*, przeradzony, ma za to, wierzy temu. *Mącz.* przekonany, überzeugt. *Persvasio*, przeradzenie, przewiedzenie czego wymową, uczynienie wiary. *Mącz. Proditus*, wydany, przeradzony, oszukany. *Mącz.* przechytrzony, überlistet. Sam się przeradził, *captus sua fraude Hannibal. Mącz.* er hat sich in seine eigne Schlinge verstrickt.

PRZERASTAĆ, *ob.* Przerosnąć.

PRZERAZIĆ, *f.* przerazi *cz. dok.*, Przerażać *niedok.*; *Boh.* přerazyti, prorazyti, prorazeti; *Sorab.* 1. pscherażu, pže-

rażu, pžebiyu, pscherazem; *Ross.* проразить, пропажать; przebić wskróś, przeszyć, przebość; durch und durch schlagen, durchschlagen, durchhauen, durchstoßen. Naprzód pana zabił, potym sam siebie na obie strony przeraził. *Gorn. Sen.* 187. Cóż za niespodziany piorun nas przeraził! *Teat.* 46. *c*, 105. Porwał się, jakby go piorun przeraził. *Węg. Org.* 10. *Zab.* 14, 354. wie vom Blitze getroffen. — *Transl.* Przerażać serce, uszy, oczy, strachem, wstrętem przenikać, wzruszać; mit Schrecken, Erstaunen erfüllen, erschüttern, durchdringen. Zatrwożeni jesteśmy niebezpieczeństwem, którego się boimy, przerażeni niebezpieczeństwem przytomnym. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.* Czystym i niewinnym sumnieniem, żadną bojaźnią nie przerażonym, żadnym poczuwaniem się nie zgryzionym, do Rzymu powrócił. *Siem. Cyc.* 506. Podwaja w przeciwniku dzielność, kto się boi, Przeraża nieprzyjaciół, kto odporem stoi. *Węg. Org.* 10. Widok ten smutny tak go przeraził, że prawie od siebie odszedł. *Mon.* 65, 572. Jego stęki i słowa przerażały uszy. *Przyb. Ab.* 108. Skażone to są oczy, które biała szata przeraża. *Pilch. Sen. gn.* 234. tępi, die Augen blenden, ihnen wehe thun. Łaską jego przerażony, Płakał i ręce całował skruszony. *Jabł. Ez. C* 3. (poruszony, wskróś wzruszony, im Innersten gerührt). PRZERAZ, u, *m.*, PRZERAŻENIE, ia, *n.*, przeniknienie, das Durchschlagen, Durchdringen. Władzy wszechmogącej przeraz. *Przyb. Milt.* 11. Gwałtownym przerazem rani jego uszy. *ib.* 66. *Przestrzegłe przerazy mniéj mogą. *Chodk. Kost.* 49. (przewidziana klęska mniéj boli). — *Fig. transl.* Przerażenie umysłu, gdy skutki nieszczęścia i klęski przejmują nas i gnębią. *Pam. Warsz.* 1, 30. *Niemc.*, (cf. przestrach). Stróże grobu wielkie przerażenie na sercach mieli, tak że się stawszy jakoby martwymi Leżeli długo przelękli na ziemi. *Odym. Św.* 2. *L l* 3. PRZERAŹLIWOŚĆ, ści, *ż.*, moc przerażania, przenikania; die Durchdringbarkeit, Durchdringlichkeit. Tak wielka jest nauki Chrystusowéj moc, tak wielka tajemnic jego przeraźliwość, że chociaż najbardziej obłędliwościami oszpecona, przecię zacniejsza niż nabożeństwo żydowskie. *Smalc.* 65. PRZERAŹLIWY, PRZERAŹNY, a, e, — ie *adverb.*, przenikający, przenikliwy, durchdringend. Gdzie mam uciec przed twoim duchem przeraźliwym? *J. Kchan. Ps.* 200. Jowisz przeraźniejszemi od piorunów swoich rzuca wzrokami. *Tr. Tel.* 150. Patrzcie, co umie miłość przeraźliwa. *P. Kchan. Jer.* 17. serdeczna, uprzejma, herzliche Liebe. Acz krótkiemi słowy, ale przeraźnemi prawie, to opowiedział. *Żarn. Post.* 2, 451 *b.* bardzo wyraźnemi, do serca przenikającemi.

PRZERDZEĆ, *f.* przerdzeje *neutr. dok.*; *Ross.* перержавѣть; rdzą przejść, durchrosten. — *Transl. fig.* Starzec przerdzały. *P. Kchan. Jer.* 186. spleśniały.

PRZERĘBLA, PRZERĄBL, PRZYRĘBL, i, *ż.*; *Boh.* prohlubeň, draha; *Vind.* laura; *Ross.* пробойна, продухъ, продушина, продушинка, прорубъ, die Eiswuhne, die Wake, Wake, ein gehauenes Loch im Eise. Przeręble są to miejsca w lodzie wycięte, żeby się ryby w stawach albo jeziorach nie dusiły. *Kluk. Zw.* 3, 217. *Zaw. Gosp.* Gdy zawód zapuścili w przerębli, trzy małe rybki wywlekli. *Stryjk.* 302. *Prov.* Kręci się, by ono iste w przyrębli. *Rys. Ad.* 26. *PRZERĘBNE, ego, *n.*; *Ross.* прорубное; zapłata od prania nad przerębłą. *PRZERĘBNIK, a, *m.*; *Ross.* прорубщикъ, co przerębuje przerębłe. *PRZERĘBUJE, *ob.* Przerąbać.

PRZEROBA, y, *ż.*, *PRZEROBEK, bku, *m.*, przerobienie, przeformowanie; das Umarbeiten, Umschaffen. Umysł jest swoim miejscem własnym, a w przerobie Nieba w piekło, i piekła w niebo panem w sobie. *Przyb. Milt.* 15. O przerobkach lasu, n. p. Gdyby kto las na pasznią chciał przerobić.... *Stat. Lit.* 297. PRZEROBIĆ, *f.* przerobi cz. *dok.*, Przerabiać *niedok.*; *Sorab.* 1. pschedźjlam, pschedźjwam; *Carn.* predelam; *Vind.* predelati, prenarediti, prevdelati; *Ross.* переработать, проработать; 1) przedziałać, przeformować, przeobrażać, przekształtować; umarbeiten, ummachen, anders machen, umschaffen. Trudno przerobić, co się złym uchowa, Wszak się w sokoła nie odrodzi sowa. *Min. Ryt.* 4, 206. *Fredr. Ad.* 32. Panowie tu na nowo Polskę przerobili, Ledwiem ją poznał, kiedym wrócił z za granicy. *Niemc. P. P.* 45. Polacy łatwo na kształt obcy przerabiają się. *Zab.* 14, 176. Przerobić na swoję formę i sposób swojego myślenia. *Teat.* 19. *b*, 2. (przekabacić, przedziergać). Przerobiłem na stronę swą żołnierzy wielu. *Min. Ryt.* 1, 101. Mężaś mi tak przerobił, że nie do poznania. *Teat.* 43. *c*, 154. *Wyb.* Przerobienie, *Vind.* predelanje, prenaredba, prenareja, prenarejenje; *Ross.* передѣлка, передѣль. — Przerobiony, *contrefait*; *Ross.* нарядный. — *In malam partem:* Przenająć, przedarować, przekupić; bestechen, auf seine Seite bringen. Patron był od przeciwnej strony przerobiony i przedarowany. *Chełm. Pr.* 56. Wiem, że blask złota przerobi ją na moję stronę. *Teat.* 15, 61. Niech cię bogaty nie przerabia datek, Dla któregobyś prawdy zmienił statek. *Chrośc. Job.* 140. Muszę go przerobić, by też najdroższemi śrzodkami. *Teat.* 28. *b*, 178. — *Mathem.* Przerabianie w algiebrze, *reductio. Alg.* 5. *Łęsk.* 2, 112. — §. Przerobić, robiąc przerzucić, przegnieść, przeciskać; durcharbeiten, durchwühlen. W śpichrzach zboże przerabiać trzeba, aby się nie zagrzało. *X. Kam.* umschaufeln. Ziemię ile możności przerobić i upulchnić należy. *N. Pam.* 17, 205. — 2) Przerabiać, przegradzać, przeplatać, przekładać między co, dazwischen einarbeiten. Haftowała sukienkę Andromacha złotą, Przerabiając perłami misterną robotą. *Min. Ryt.* 2, 276. — 3) Przerabiać, przerabiać się, czas niejaki pracując przepędzać, dla zdrowia robić; einige Zeit durch arbeiten, zu seiner Bewegung eine Arbeit vornehmen, sich mit Arbeit Bewegung machen; *Ross.* протрудиться. Ktoby ciała często przerobić a ćwiczyć zaniedbywał, brzuchem jako kałdunem drogę sobie do wszystkich spraw zawali. *Oczk. Przym.* 39. Dla zdrowia nie wadzi przerobić abo przepracować. *Budn. Cyc.* 18. — 4) Przerabiać, robiąc wycierać, wyrabiać, wypotrzebować, wyżyć; ausarbeiten, abarbeiten, abnutzen durch Arbeit. I żelazo się przerobi, i stal się przenosi; *assidua stilla saxum excavat. Mącz.* PRZERÓBKA, i, *ż.*, Przeróbka zboża znaczy ryzować go na ląd, na rozpostarte żagle, i nazad go na statek zsypać. *Magier. Mskr.* das Umschaufeln des Getreides.

PRZEROCZYĆ *cz. dok.*, odroczając inszy termin czyli rok naznaczyć; *Ross.* пересрочить, пересрочивать prolongować termin, пересрочка prolongacya terminu; (просрочить, просрочивать rok czyli termin omieszkać, просрочка omieszkanie terminu).

PRZERODNY *a.* p. brat. *Nar. Hst.* 3, 305. bardzo odrodny, sehr ausgeartet. Miłość, nieprzerodne to jakieś widzę stworzenie, Żadna go rzecz śmiertelna z serca nie wyżenie, Ustawicznie się lęże. *Anakr.* 40. nieprzerodzone, ustawicznie na nowo się odradzające; unausrodbar, ohne Aufhören hervorwachsend. PRZERODZONY, a, e, n. p. Przerodzona matka, która już więcej nie rodzi, już niepłodna; eine nicht mehr fruchtbare Mutter, die schon genug gebohren hat, und nun nicht mehr gebiert. — *Fig.* Prywatna niechęć, ta w narodzie naszym nieprzerodzona matka w szkody i niedbalstwa publiczne. *Nar. Chodk.* 1, 103. przeobfita zawsze, nie przestająca być płodną. — *Similiter.* Nieprzerodzone pola, nigdy się nie wysilające, n. p. Zły człowiecze spustoszyłeś Pola nieprzerodzone, zwojowałeś, wywróciłeś Miasta pięknie zasadzone. *J. Kchan. Ps.* 10. O pola nieprzerodzone, Jako zaś leżycie płone. *Groch. W.* 500. *ib.* 550. (*Ross.* перероддить, перераждать odrodzić, переродиться, 1) odrodzić się, 2) wyrodzić się; *Eccl.* переродитися, пречленятися przeobrażać się, przekształcić się; *Ross.* проростить, проращать porodzić).

PRZEROSNĄĆ, *f.* przerośnie *med. jedntl.*, Przerastać *niedok.*; *Boh.* přerůsti; *Vind.* skusrastiti, prerastiti, perrastiti, zhriesrastiti, sarastiti, obrastiti; *Bosn.* prorasti, prokliçati; *Ross.* перерость, прорость, прорастать; 1) wzrostem przejść, überwachsen, im Wuchse übertreffen. Przerósł brata. *Ld.* — §. Węgrowie Matyasza rok siedmnasty przerastającego, królem obrali; *annos* 17 *natum. Krom.* 614. pędzącego, im 17ten Jahre seines Alters (Wachsthums). — §. *Nimii:* Przerosnąć, zbyt wysoko wyrosnąć, übergroß wachsen. Przerosłe olbrzymisko. *Zab.* 9, 53. *Zabł.* zbyt wielkie, wysokie; überlang, übergroß. — 2) Przerosnąć przez co, przeplatając co wrosnąć, durchwachsen durch etwas. Sztuka mięsa przerastała. *Kras. Pod.* 1, 19. tłustością przeplatana, mit Fett durchwachsnes Fleisch; *Ross.* прорость. Zbyt tłustych mias chronić się, najlepsze są przerastałe. *Haur. Sk.* 504. Dobra sztuka mięsa przerastała a krucha. *Kras. Pod.* 2, 68. Przemarzlina w drzewie przerastała. *Jak. Art.* 3, 144.

PRZEROWA, *herb*; kopia z proporcem żółtym, w pół złamana. Na hełmie trzy pióra strusie. *Kurop.* 3, 42; ein Wappen. PRZERÓWNAĆ *cz. dok.*, Przerównywać *niedok.*; *Boh.* přerownati, přerownawati; 1) wciąż porównać, durchordnen, durchschlichten. — 2) Przerównać kogo, przewyższyć, einen übertreffen. Acześ jeszcze laty do takiego wieku nie przyszedł, ale dary bożemi, snadź ze wsystkiemi nie tylko porównał, ale i daleko przerównał. *Rej. Zw.* 119. Tak się sprawował, że nie tylko z swojemi drugiemi porównał w sprosnościach, ale je przerównał. *P. Kchan. Orl.* 1, 48. Starajże się chceszli ze mną zrównać abo też i przerównać, abyś człowiekiem dobrym był. *Orzech. Tarn.* 124. Drudzy go głową przerównają, Ale tej powagi nie mają. *J. Kchan. Dz.* 50. Boże twa sprawiedliwość góry przerównała. *J. Kchan. Ps.* 49. (wyższa nad góry. *Karp.* 5, 95).

PRZEROZKOSZNY n. p. głos. *Przyb. Milt.* 329. bardzo, arcy rozkoszny; überreitzend, sehr ergötzend.

PRZEROZUMIEĆ *cz. dok.*, wskróś rozumem objąć, przeniknąć, zrozumieć; durchaus verstehen, begreifen. Zaniechaj tej potuchy, jakobyś mógł wielkich mężów rozumy wkrótce przebiedz i przerozumieć. *Pilch. Sen. list.* 269. Kto filozofią pojął i przerozumiał, tym samym sobie, jak się ma zachować, ustawę przepisał. *ib.* 3, 134. (*Vind.* preiresmſliti = wprzód rozmyślić, vorerwägen; *Eccl.* проразуминикъ, который напредъ о комъ промышляетъ, предвидитъ przewidujący).

PRZERWA, y, *ż.*; *Boh.* přetrž, pritrž, přetržka, strž, (cf. storc); *Vind.* resziep, pok, spok, respok, votlovina, pokaviza semle; *Croat.* podir, podlésina; *Bosn.* prosíd, jáz; *Croat.* rùpa; *Ross.* прорывъ, просѣдина, утесъ, отваль, ущелие, буеракъ, стремнина; *Eccl.* проломъ, просѣдина, разсѣдина; przerwane miejsce, urwa wprzek; ein Durchbruch, eine Kluft, ein Durchriß in der Erde. Powódź skrytym się ponikiem przez groblę wykradłszy, przerwę wielką uczyni. *Tward. W. D.* 10. Kiedyby nie było przerw i łomanin, nie byłoby drogi jak na 1000 kroków. *Warg. Cez.* 180. W fortyfikacyi: przerwa *traverse*, przedpiersień przerzynający poprzecznie ramiona ukrytej drogi. *Jak. Art.* 3, 312. — §. Przerwa w mowie, w czynnościach etc., przestanie; das Unterbrechen, Abbrechen. Parlament po przerwie, która z przyczyny świąt nastąpiła, dziś zebrał się pierwszy raz. *Gaz. Nar.* 1, 168. PRZERWAĆ, *f.* przerwie *cz. dok.*, Przerywać *niedok.*; *Boh.* protrhnauti, přetrhnauti, přetrhati, přetrhowati, (cf. przetargnąć); *Sorab.* 1. pžetorhnu, pžezatorhnu; *Croat.* pretergávam, pretergnuti, (prerivavam *pertrudo*); *Rag.* priarvatti; *Ross.* прорвать, прорывать, перервать, прервать, перерывать; a) rozerwać, rwaniem rozdzielić; zerreißen, durchreißen. Ocean przerywa i rozcina ziemię króla Syam. *Boter.* 2, 103. Golgota, po pańskim skonaniu, Na dwie się części rozdarłszy przerwała, Z których go jedna część w swym zatrzymaniu Pospołu z łotrem sprawiedliwym miała; Druga zaś złego Gesmana w przerwaniu Oddalonego od pana trzymała. *Odym. Św.* 2, *1 i 4 b.* (rozpadała się, spadała się, i w przerwie czyli oderwisku swym Gesmana trzymała). Góra bardzo przykra, przerwana, a najmniéj nie pochodzista. *Baz. Sk.* 285. (przerwista, pełna przerw). Przerwanie rzemyka, powroza, *abruptio. Cn. Th.* Woda groblę przerwała. *Pilch. Sall.* 174. Przerywać most, zrzucać most. *Cn. Th.* die Brücke abbrechen, abreißen. — *Medic.* Przerwanie wodne, gdy przeciwprzyrodzonym sposobem woda w moszna osięknie. *Perz. Cyr.* 2, 234. przepuklina moszen, der Wasserbruch. — *Tr. fig.* Przerywać, przełamać; unterbrechen, durchbrechen. Brzęk niekiedy przerywany, jest mi przykrzejszy, niżeli ciągły. *Pilch. Sen. list.* 2, 6, *Ross.* съ разстановкою. Nieprzebudzony człowiek, abo sen twardy, nieprzerwany. *Cn. Th.* Sybaryci kury na wygnanie

skazali, aby snadź sen ich nie był przerwany. *Zab.* 6, 360. Przerwał na koniec milczenie. *Niemc. Król.* 4, 155. (przemówił). Przerywam mowę, ucinam, die Rede abbrechen. Po dziesięć razy powtarzane okrzyki, przymusiły ją przerwać mowę. *Teat.* 37, 119. Przerywając mówić, przestawając, *interrupte. Cn. Th.* Przerywanie swej mowy abo rzeczy wtrąceniem czego różnego, *interfatio. Cn. Th.* Przerywać komu mowę, wpadać ze swoją mową, nie dawać mu domówić, przeszkadzać mu; *Slov.* w řeč wkročiti; *Carn.* drêshnâm, jemandes Rede unterbrechen. Cicho, nie przerywaj mi mowy. *Boh. Kom.* 4, 202. Ale nie przerywajmy, obaczymy, jak mi tego dowodzi. *Teat.* 34. *b*, *G* 2. Mówże, upewniam, że nie przerwę. *Teat.* 34. *b*, 4. (nie będę przeszkadzał). Przepraszam, że wam przerywam; ale już trzecia godzina. *Teat.* 38, 110. Przerywać sprawę jaką, ucinać, przestawać; unterbrechen, abbrechen. Przerywać co czym, przeplatać, przemieszać, przegradzać; mit etwas unterbrechen, untermischen. Przerwało się smętkiem to wesele. *Cn. Th.* Pieśniami noc przerywamy. *Groch. W.* 38. Tak na świecie bywa, Że słodką rozkosz gorzki ból przerywa. *Zab.* 14, 279. *Rzew.* — §. Przerywać koniowi pijącemu, nie dawać mu prędko i wciąż pić, ein Pferd im Saufen unterbrechen. *Cn. Th.* — b) Przerywać konia, osła, zerwać. *Cn. Th.* (ein Pferd rc. übertreiben zu sehr angreifen, przepędzać); *Ross.* обезживотить. Przerwać dziecię, szkodę mu czynić wewnętrznie gwałtownym ruchem *Ross.* надсѣсться, обезживотиться. — c) Przerywać płonki, przerzedzać, tam i sam powyrywać, hier und dort ausreißen. Len jeżeli gęsto powschodził, plewiacz go przerywać powinien. *Przędz.* 8. — *§. Nie dosyć na tym masz, iż mi przerywasz męża, ale i jagody syna mego chcesz brać. *Biel. Hst.* 15, że go rożnie ode mnie odrywasz, że go bałamucisz. PRZERWANOŚĆ, ści, *ż.*, PRZERWISTOŚĆ, stan przerwania, oderwanie; das Durchreißen, Abreißen, das Abgerissene. Prorok powiada: niech będzie przerywanie wyrównane; przez przerwaność znaczą się ludzkie występki, któremi targają sobie przystęp do królestwa niebieskiego. *Gil. Post.* 265 *b.* PRZERWIPĘP, u, *m.*, ziele, pępownik, obieżyświat, pępkowe ziele, Durchwachs. *Sienn. Wykł.* Powietrzne ziele, pępownikiem, lub przerwipępem rzeczone jest, że wypukłemu i naruszonemu pępkowi bywa lekarstwem; zowią go też przestrzelonym. *Syr.* 1129. PRZERWISTY, a, e, pełen przerw, flüttig, voll Klüfte; *Vind.* resziplen, votlhu, sterm, sterminast; *Ross.* прерывистый, утесистый, буерачистый. Skały przerwiste. *Min. Auz.* 52. Nieprzyjaciel ten przerwistemi łęgami i górzystemi zasadzkami nas wikłający. *Faliss. Fl.* 34.

PRZERYĆ, *f.* przeryje *cz. dok.*, Przerywać *niedok.*; *Boh.* prorygi, přerygi; *Vind.* preriti, skusriti; *Carn.* preryti, preryem; *Eccl.* предрыю; *Ross.* прорыть, прорывать, перерыть, перерывать; wskroś ryjąc przenikać; durchgraben, durchwühlen.

PRZERYCZEĆ *cz. dok.*, Przerykować *niedok.*, rycząc przetrwać, przebyć, lub ryczeniem przeważyć; durchbrüllen, überbrüllen; *Ross.* прорычать, проревѣть, промычать. Tylko z serca wzdychania głębokie wywodzisz Co można, na me słowa przerykując sobie; *remugis. Żebr. Ow.* 22.

*PRZERYGOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Worek napchany ziołmi przerygować i przeszyć. *Syr.* 850. przefastrzygować, weitläuftig durchheften.

PRZERYSOWAĆ *cz. dok.*, rysując przekopiować, inaczej narysować; abzeichnen, zeichnend abkopiren, umzeichnen. Mapę jak przerysować w jednej wielkości. *Solsk. Geom.* 2, 128. *Zabor. Geom.* 250. O kopiowaniu i przerysowaniu kart. *Łęsk.* 114.

PRZERYWAĆ, 1) *ob.* Przerwać, 2) Przeryć. PRZERYWACZ, a, *m.*, który co przerywa; *Bosn.* smetnik; *Ross.* развратникъ, der Durchreißer, Durchbrecher, Unterbrecher. Przerywacz mowy, zabawy, *interpellator. Cn. Th.* PRZERYWCZY, a, e, przerywający, przerywany, nieciągły; *Eccl.* хлябимый, выступающій, вырывающійся, unterbrochen. Dobywano zamku; ale przerywczym szturmem i bardzo tępo. *Krom.* 516. — §. Senat przerywczym głosem występki Zbigniewa szerzy; *certatim exaggerat. Krom.* 129, (cf. *Ross.* на перерывъ na wyścigi, uganiając się).

PRZERŻAĆ *cz. dok.*, rżaniem przebyć, durchwiehern; *Ross.* проржать.

PRZERZADZIĆ, *ob.* Przerzedzić.

PRZERZĄDZIĆ *cz. dok.*, lepszy porządek wprowadzić, do rządu przeprowadzić, przemienić na lepszy porządek; ordentlicher einrichten, umordnen. (*Ross.* перерядить, переряжать przestroić, przebrać). Chociażem nie miał żadnego państwa do przerządzenia, założyłbym się, iż Piotr Wielki nie wchodził bardziej niż ja w najdrobniejsze nauk politycznych części. *Teat.* 6. *b*, 52.

PRZERZASNĄĆ się, przerzasł się *recipr. jednil.*, przestraszyć się, przeleknąć, sehr erschrecken, auffahren vor Schrecken. Przez sny straszyć mię będziesz, i przez widoki przerzaśnieniem mię strzęsiesz. *Sk. Kaz.* 502. Przerzasł się, *perculsus timore. Cn. Th.* Przerzaszły, przestraszony. *Wlod.* erschreckt.

PRZERZEC, przerzekł, *f.* przerzecze, przerzeknie, przerzekę *cz. dok.*, Przerzekać *niedok.*; *Boh.* přeřeknauti, prořeknauti; *Ross.* прорекать; a) przemówić, milczenie przerwać; zu sprechen anfangen, sagen. (*Sorab.* pżerieczecz zbytnie gadać; *Bosn.* prirecchise *altercari*; *Eccl.* прѣрещи, прѣрѣкати, прѣрѣцати sprzeczeć się; *Ross.* проридалище wyrocznia). Nie był, ktoby co przerzekł. *Groch. W.* 260. Panowie chociaż wiele brzydkich złości płodzą, jednakby każdy zginał, ktoby śmiał to przerzec, a najmniej gębę rozdziewić. *Kosz. Lor.* 111 *b.* Stanąwszy tedy blizko Irys nieleniwa, tak przerzekła. *J. Kchan. Dz.* 49. Proszę cię, przerzekę jeszcze ten raz. *Budn Genes.* 18, 33. Za pierwszym i drugim anioła do niej przerzeczeniem. *W. Post. W.* 3, 343. Stał smutny, i cicho tak przyrzeka.... *Przyb. Ab.* 116. *Sk. Dz.* 806. *Wys. Ign.* 123. — b) Przerzec, przepowiedzieć, cf. prorokować, voraussagen; *Rag.* prirecchi, zarecchi, gonêtati; *Ross.* предрещи, предрекать, предсказать, предсказывать. Ile ci przyrzekli o Chrystusie rzeczy, wszystkie się wypełniły. *Paszk. Dz.* 78. Przerzeczony, przepowiedziany, prorokowany, *Vind.* prerokuvan, priedpoviedan;

Rag. prirecèn, ozgorrecèni, zgorrecèni. — §. *Aliter:* Przerzeczony, (przedrzeczony), pierwej wspomniony, namieniony, *praefatus*, vorgedachter. *Cn. Th.*

PRZERZEDZIĆ, *PRZERZADZIĆ *cz. dok.*, Przerzedzać *niedok.*, wskróś rzadszym uczynić, przeplenić; durch und durch selten, rar, sparsam machen, durchlichten, machen, daß es durch und durch abnehme, dünner machen, verdünnen; *Sorab.* 1. wořetkofcžam; *Rag.* proriêditi; *Croat.* klestrim, rozkléstrujem; *Ross.* пережидить. *Disrarare*, przerzedzać. *Mącz.* Strony są gęste a zaś śrzodek przerzedzony. *Suszyc. Pieśn.* 3, S 4. Część żołnierzów raniona, przerzedzony obrońcami wał pokazowała. *Warg. Cez.* 118. Jasny promień wschodu gruby mrok przerzedza. *Przyb. Milt.* 48. Usłyszy kleski z ojców złych zrodzona; Młodź *przerzadzona, *rara juventus. Hor.* 1, 11. Przerzedziło się czego, przebrało się, *rari reperiuntur. Cn. Th.* es hat abgenommen, ist in die Abnahme gekommen. Przerzedzić las, przestwor czynić, odcinając gałęzie, które ciemność w lesie czyniły, *collucare. Mącz.* przerębować, obcinać, przecinać, (*Croat.* preklestrújem; *Bosn.* zgroniti dubje, odsicchi zle grane). Przerzedzać liście dla ułatwienia dojrzałości winogron. *Węg. Marm.* 3, 102. Leśniczego udano, jakoby zbyt przerzedził pańskie lasy. *Kras. Pod.* 2, 24. (zbyt wycinał; *Croat.* zgranivam, razklestrujem). W hamerniach samego drzewa zażywanie, do szczętuby nasze lasy, już tak strasznie przerzedzone, zniszczyło. *Pam.* 83, 371. — Wino przerzedzać wodą, roztworzyć, den Wein wässern. Wino pił tak wodą przerzedzone, iż tylko barwa winna na wodzie zostawała. *Sk. Żyw.* 1, 325.

PRZERZNĄĆ, *f.* przerznie *cz. jedntl.*, Przerzynać *niedok.*; a) przekrajać, przecinać, durchschneiden; *Boh.* přeřepati, přerezati; *Sorab.* 1. pžereznu, pžerezuyu, pscherjžu, pscheržižem, pscherizam; *Vind.* skusresati; *Croat.* preresújem, prerezalszem, izprerezujem, izprerezati; *Rag.* prirezati; *Bosn.* pririzati, prorizati; *Ross.* прорѣзать, прорѣзывать, перерѣзать, перерѣзывать; *Eccl.* пререзую, пререзываю, *pr. et fig.* Przerznione jest jako od tkacza życie moje. *Tol. Saut.* 60, (cf. Parka). Herkules jeszcze się śrzodkiem Brodu pławił szerokim bystre wody przerzynając krokiem. *Bardz. Trag.* 161. Przerwa, jest przedpiersień przerzynający poprzecznie ramiona ukrytej drogi. *Jak. Art.* 3, 312. Przerzynać się, przebijać się, przenikać; durchdringen, sich durchschneiden, durcharbeiten. Przez liczne zastępy nieprzyjacielskie przerzynać się trzeba było. *Pilch. Sen. list.* 2, 349. W nocy bezdrożnemi szlakami przerznąwszy się, niespodzianie Rzymian napada. *Pilch. Sall.* 212. Przerznął się z wielkim sercem i wzdłuż i wpoprzek przez sławne i nieprzebyte Prazkie błota. *Mon.* 64, 69. W bystrym pędzie przelękłe potoki W inszą się stronę przerzneły przez lasy. *Kras. Oss. A* 2 *b.* Emilek miał nieco większą gorączkę, z przyczyny zębów, które się przerzynać zaczęły. *N. Pam.* 20, 200, (cf. kolą się zęby). — b) Przerznąć komu kommunikacyą, przeciąć, die Communication abschneiden. Wojsko to pasy mu na górach przerznęło. *Stas. Num.* 1, 161. Przerznięcie das Durchschneiden, der Durchschnitt; *Boh.* proříz, prořjzek; *Vind.* skusries, preries, skusresba, skusresanje; *Ross.* прорѣзъ.

PRZERZUCIĆ, *f.* przerzuci *cz. dok.*, Przerzucać *niedok.*, rzucić przez co, durchwerfen, durch etwas hindurch werfen; *Boh.* přehoditi, prohoditi, přehazowati, prohazovati; *Slov.* přehazugi *superjicio*, prohazugi *trajicio*; *Vind.* prevrezhi, prekuzniti, sverniti, poverniti, skusvrezhi, skusmetati, premetati, premezhuvati; *Croat.* zvernuti, zvracham; *Bosn.* privrricchi; *Ross.* перебросить, перебросать, перебрасывать, перековеркать, прокинуть, прокидывать, переметнуть, переметывать. Przerzucać z miejsca na miejsce, auf einen andern Ort hinwerfen, umwerfen, herumwerfen. Słód, gdy się pocznie zagrzewać, zaraz na drugą kupę przerzucić; a to dlatego to przerzucenie się czyni, żeby słód nie czerniał. *Haur. Ek.* 107. Zboże na śpiklerzach często przerzucać trzeba. *Zaw. Gosp.*, (cf. przeróbka). Książęta Kurlandzcy byli podług fantazyi Moskiewskiej, jak piłka przerzucani, na Syberyą odsyłani, i znowu przywracani. *Gaz. Nar.* 1, 147. Przerzucić kogo przez nogę, przewinąć, przesadzić, *pr. et tr.* einem ein Bein unterschlagen, ihn übers Bein werfen. Wabił go głębiéj w ziemię Ruską, iżby go tam snadniéj mógł przez nogę przerzucić. *Stryjk.* 193. Przerzucić się *recipr.*, przekinąć się, von einer Seite zur andern übergehen, überlaufen. Magnus przerzucił się do Moskiewskiego. *Papr. W.* 2, 58. Przerzucił się znowu od Polaków do Moskwy. *Steb.* 2, 324. Przerzucił się z Łacińskiego obrządku na dysunicki. *Nar. Hst.* 5, 79. Wszystkich przerzucań jednej choroby na drugą nie podobna wyłuszczać. *Perz. Lek.* 356. (przemiany nagłe przejścia). — §. Przerzucić most, zrzucić, przerwać, die Brücke abtragen, abdecken. Przerzucili Krzyżacy most, przez który Litwa miała przebywać. *Stryjk.* 268. — §. Przerzucić książkę, wartować, tu i owdzie czytając, przebiedz, ein Buch durchblättern, durchlaufen, *Bosn.* razvrachjati; *Croat.* razvrachati knyige, razvracham. — §. Przerzucać czym, szybko czym ruszać na różne strony, kiwać, machać; mit etwas herumwerfen, es gewaltsam bewegen hier und dort hin. Wąż piersi wzgórę wynosi, zagrzany od słońca, Przerzuca prędko żądłem trojakiego końca. *A. Kchan.* 47. — §. Przerzucać kamieniem dom, przeciskać, über etwas hinüber werfen. *Cn. Th.* Przerzucać kogo okiem, gardzić nim, przenosić go okiem, einen über die Achsel anschauen. *Ern.* 34. Każdego pysznym przerzuca nosem, I wzgórę waży ramiona. *Hor.* 2, 326, (*ob.* wyżej nosa gęba). — §. Przerzucać szatę przez się, ein Kleid um sich werfen, umwerfen. *Cn. Th.* — *§. *Proterviam fecit*, utracił wszystko, przelał wszystko przez gardziel, albo kostką albo kartą przerzucił. *Mącz.* rzucając kostki, karty przemarnował, mit Würfelwerfen durchbringen. PRZERZUCINOŻKA, i, *m.*, *pellicator*, który umie ludzi przez nogę przerzucać, t. j. zdradzać. *Mącz.*, ein Beinunterschlager, Leutebetrüger. PRZERZUT, u, *m.*, przerzucenie, das Durchwerfen, Ueberwerfen; *Boh.* proházka, prohazowačka; *Vind.* preverg, prevershenje, prekuz, prekuznenje; *Ross.* перебрака, прокидышь. PRZERZUTNY, a, e, — ie, *adverb.*, na drugą stronę przekinący się; *Ross.* переметный, von einer Seite zur andern überlaufend. Przerzutni zdrajce. *Hor.* 2, 354. przekińczyki, zmienniki. (*Slov.* prewrhalka *anastrophe*).

PRZERZYNAĆ, *ob.* Przerznąć.

PRZESĄCZYĆ *cz. dok.*, sącząc przemknąć, durchsickern; *Rag.* prosuzitti.

PRZESĄD, u, *m.*; (*Ross.* пересудъ = posądzenie, пересуды rewizya procesu); *Eccl.* посаждение; *Vind.* ofoda = kara; 1) przesąd, *peresud, jurysdykcya, Gerichtsbarkeit. Kto z szlachty w mieście sądowym ma domy, będące nie pod przesądem miejskim, ale pod prawem szlacheckim .... *Czack. Pr.* 325. — *§. Prysud czyli *peresud jest nagroda za pracę sądzenia. *Czack. Pr.* 2, 73. Gebühren für den Richter, wina pieniężna prawna po przegranéj sprawie, die gerichtliche Geldstrafe nach verlornem Processe, Processkosten. (*Ross.* проторь, протори unkoszta sądowe). W kłótni między żydami grzywny, *alias* przesąd, nie do sędziego miasta, ale do wielkiego xięcia należą. *Czack. Pr.* 94. Gdy sąd ziemski co komu na kim przysądzi, tedy od przezysku tego kto zyszcze, mają sobie brać za prace swoje przesądu, i z tego przesądu ma przyjść groszy dwa sędziemu a podsędkowi jeden. *Stat. Lit.* 121. Deputaci Litewscy, jeżeli co aktorowi przysądzą, od tego przesąd *alias* *peresudy brać mają. *Vol. Leg.* 2, 1526. *et* 1406. Od przesądów wszelkich na rokach i roczkach, od dekretów, po złotemu. *Vol. Leg.* 7, 404. *Peresudy zniesione, a salarya naznaczono. *Vol. Leg.* 2, 1683. *et* 1406. Sędziowie od wszelakich spraw, aby żadnych przesądów nie brali. *Vol. Leg.* 2, 1683. Od prawa my Hospodar nic nie mamy przesądów brać, także i panowie rada nasza przesądów brać nie mają. *Stat. Lit.* 108. — 2) Przesąd, przesądek *dem.*, uprzedzenie, prewencya, das Vorurtheil; *Boh.* předsudek; *Sorab.* 1. přeszudženo; *Croat.* prevzetnoszt; *Ross.* педразсудокъ, предразсужденіе, предъувѣреніе, предъосужденіе. Ślepy przesąd gubi kraje. *Zab.* 12, 293. *Zabł.* Powszechny pospólstwa przesądek błędny konwulsyjne choroby za dyabelstwo utrzymuje. *Krup.* 5, 618. — §. Abyś tego strzegł bez przesądku nic nie czyniąc, na inną stronę się nachylając. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 5, 21. (w osobach nie brakując. *Bibl. Gd.*); bezparcyalnie, bezstronnie, unpartheyisch.

PRZESADA, y, *ż*, a) przesadzanie, przeładowanie w czym, przeciężanie, przebieranie miarki; das Zuweitgehen, Uebertreiben, Ueberspannen; (*Slov.* predsadzowatelka, predsadzugičnost *transpositio*, zwišowatelka *hyperbola*; *Rag.* nadostavka; *Carn.* svishatnost); *Sorab.* 1. pżewzatžo, cf. przewziąć; *Ross.* чеченье, жеманство. Byłaby to wielka przesada, wszystkie dawne rzeczy odrzucać. *Cyank. Log.* 43. Mierność nie ufa sobie, zniżać drugich rada; Inna jest szlachetnego umysłu przesada, Nikomu nie ujmuje, swa siła go niesie. *Dmoch. Szt. R.* 87. (przemoga). — §. Na przesadę, uganiając się, na wyścigi, emulując; wetteifernd, um die Wette. Na przesadę to raz w raz ogłaszali. *Ust. Konst.* 2, 234. *N. Pam.* 22, 2. — b*) Przesada, (*Sorab.* 1. přeszada płonka, cf. rozsad; *Croat.* preszad; *Dal.* raszad; *Ross.* высадка, просадка przesadzenie płonek), miejsce do przesadzania szczepów, ein Umpflanzungsplatz, eine Baumschule; (*Bosn.* prisad; *Croat.* preszadische, preszadni vert). Jeśli przesady albo zagrodki bywają w zimnych stronach, w którychby rzeczy subtelnej natury sadzono, tedy potrzeba je na zimę przykrywać mierzwą etc. *Cresc.* 113. PRZESADNY, a, e, — ie *adverb.*, przesadzający, z przesadą; übertreibend, übertrieben; *Ross.* чопорный, чопоренъ, (*ob.* Czupurny); *Eccl.* превосходительный. Żart tym samym jest naganny, gdy jest zbytni, dziecinny i przesadny. *Mon.* 70, 100.

PRZESĄDNY, a, e, — ie *adverb.*, pełen przesądów, uprzedzenia, voll Vorurtheile; (*Sorab.* přeszudniczki *censorius*); *Ross.* предъосудительный, предъувѣренный. Przesądny człowiek. PRZESĄDOWY, a, e, od przesądu, Vorurtheils =, vorurtheilig. PRZESĄDZIĆ *cz. dok.*; (*Boh.* prosauditi *cadere causa*; *Vind.* perfodit *damnare*; *Rag.* prisûditi sûd *infringere sententiam alicujus*; *Ross.* пересудить, пересуждать sprawę przerewidować); *Ross.* просудить; wyrok po osądzeniu uczynić, wyrokiem skazać, zdawać; endlich absprechen, verurtheilen. W słusznym gniewie bierz zemstę z przesądzonego winowajcy. *Psalmod.* 96. (*Ross.* пересудчикъ posądziciel, krytyk, przesądzający drugi raz sprawę; *Sorab.* 1. přeszudnik censor). Przy waszéj majętności daję Eufrozynie plac w siołku, aby żaden z następców nie przesądzał dania tego. *Steb.* 98. (t. j. nie pieniał się o to). — §*, Przesądzone rozumienie. *Krom.* 5. przesądne, uprzedzone, vorurtheilig. Powszechne to jest przesądzenie u nas, iż rozumiemy, że rolnictwo jest kunsztem najpodlejszym, *Mon.* 73, 767. *Eccl.* предсужденіе. Przesądzić, przesadnie osądzić, *Ross.* предъосудить, предъосуждаю; *Eccl.* преъдосуждаю, предсужду *praejudico*.

PRZESADZIĆ, *f.* przesadzi *cz. dok.*, Przesadzać *niedok.*, *Boh.* přesadjm, prosadjm; *Sorab.* 1. pžeszadžicž, pžeszadžowacž, pžeszadžuyu; *Carn.* presejam; *Vind.* prešaditi, prešajati; *Croat.* przeszagyujem; *Rag.* prisâditi, prisaghîvati; *Bosn.* prisaditi; *Ross.* пересадить, пересаживать, просадить, просаживаю, высадить, высаживать; *Eccl.* пресаждаю, просаждаю; a) *transport.*, przesadzać z miejsca na miejsce, przenosić; umsetzen, umpflanzen, umstecken, übersetzen, übertragen. Płonne gruszki z lasu przesadzone, lepszy owoc rodzą. *Sk. Kaz.* 420. Czas przesadzania drzewek najlepszy w jesieni. *Kluk. Rośl.* 1, 116. Przesadzona płonka niesporo roście. *Cn. Ad.* 945. Przesadzać urzędnika do inszego powiatu, na inszy urząd. *Tr.* Pastuchowie zdrowe owce od parszywych przesadzają, aby się nie mieszały, i same od siebie nie kaziły. *Glicz. Wych. B* 4. (dzielą, oddzielają, odgradzają). — §. To jest staranie najlepsze, które wżdy czasem jaką krotofilą bywa przesadzone. *Rej. Zw.* 15 *b.* (przeplatane). — §. Przesadzić kogo przez kij. *Teat.* 29. *c*, 28; przez nogę. *Pot. Syl.* 304. przerzucić go przez nogę, przewinąć, *pr. et fig.*; einen über den Stock springen lassen, ihn übers Bein werfen, ein Bein unterschlagen. Jeżeliby tu złodziej jaki kraść przyszedł, to go tak przez kij przesadzę, że tu więcéj nie zajrzy. *Teat.* 52. *c*, 57. Jeden drugiego jak mógł powalił przez nogę, ba i przez kij przesadził. *Opal. Sat.* 52. — b) *Superand.*: Przesadzić kogo, przewyższyć, przejść, przeważyć, celować, einen übertreffen. Ja się w muzyce bardzo kocham, i przyznam się, że mnie w tym nikt nie przesadzi. *Boh. Kom.*

3, 154. Radaby we wszystkim przesadzić rywalkę. *Teat.* 52. *d*, 90. — c) *Excess.* Przesadzać, miarkę przebierać, zbytkować, (cf. przeskrobać, przestrugać, przesolić, przepieprzyć); zu viel thun, übersetzen, überladen, übertreiben; *Carn.* premojstrim, preusâmem, preuseti; *Vind.* premoistriti, preshkunfhtati, premodriti, samojstruvati, sametalnostuvati, samoistriti; *Bosn. et Rag.* nadostavgljati; *Eccl.* пребезмѣрствовати, превосходить мѣру; *Ross.* чепениться. W każdej sprawie trzeba się wystrzegać przesadzenia. *Kras. Pod.* 1, 12. Bądź więcéj, niżli sławnym, więcej niż bogatym, Bądź więcéj niż szczęśliwym, a coż przyjdzie zatym? Oto! iżbyś przesadził i nie był szczęśliwym; Miej co masz, a miej kontent; to szczęściem prawdziwym. *Kras. List.* 145. Nie odstraszą zbytecznym ogniem zarażone Kraje kupca chciwego ani przesadzone Mrozem gwałtownym pola. *Groch. W.* 548. I ów rozumem bardzo nie przesadził, co mi do panny przyszedłszy, z regestru słówka stawia. *Gorn. Dw.* 303. nie zbytkuje w rozum, er hat eben nicht zu viel Verstand. Przesadzać kogo lekarstwami, przeładować, einen mit Arzeneyen überladen. *Cn. Th.* Przesadzać działo, rusznicę, przesypować, przeładować. *ib.* ein Gewehr überladen. — Pisarz ten w głębokim poruszeniu swoim przesadza złe, i zaciera dobre. *Gaz. Nar.* 1, 233. (zbyt wielkim wystawia złe, er übertreibts, machts ärger als es ist). Przesadzać się na co, w co = zbytnie się ubiegać za czym, übertrieben nach etwas ringen, trachten, streben. Ci co się na stroje więcej, niż ich stan niesie, przesadzają, i sławie i workowi szkodzą. *Budn. Apopht.* 139. Przesadził się w rozum, by Tatarzyn w zbroje. *Rys. Ad.* 55. (pustki w głowie, nie wszystkie doma, klepki nie staje). Przesadzanie się na co, *affectatio*, *studium et cura rerum optimarum, pulcherrimarum comparandarum. Cn. Th.* przesada, cf. przepych. PRZESADZICIEL, a, *m.*; *Rag.* prisàditegl; *Vind.* safadnik, safajavez; *Eccl.* пресадитель; przesadzający co, abo w czym, der Versetzer, Uebertrager, Uebertreiber. — *Translator quaesturae*, przesadziciel. *Macz.* *W rodz. żeńsk.* Przesadzicielka.

PRZESALAĆ, *ob.* Przesolić.

PRZESARBAĆ *cz. dok.*, [*ob.* Sorbać, serbać, sarbać 2], (może *Łac.* persorbere), przełknąć, verschlucken. Komara przecedzacie, wielbłąda pożeracie. *Sekl. Math.* 23. *not.* «przesarbacie».

PRZESCHNĄĆ, *f.* przeschnie *neutr. jedntl.*, Przesychać *niedok.*; *Boh.* přeschnauti, přesychati, proschnauti; *Vind.* prevfehniti, prevsufhitife; *Rag.* prisahnutti; *Eccl.* пресыхаю; *Ross.* пересохнуть, пересыхать, просохнуть, просыхать; wskróś suchym się stać, durchtrocknen, austrocknen durch und durch. Niema się obawiać, aby tak drzewo zbytecznie przeschło. *Jak. Art.* 3, 175. Przeschły, zeschły, nazbyt suchy. *Cn. Th.* (*Ross.* прочахнуть długo na suchoty chorować).

PRZĘŚĆ, PRZĘŚCIE, *ob.* Prząść. PRZEŚCIE = Przejście, *ob.* Przejść. PRZEŚCIEŁAĆ, *ob.* Przesłać.

PRZEŚCIERADŁO, a, *n.*, PRZEŚCIERADŁKO, a, *n.*, *dem.*; *Boh.* prostěradlo; (prostru, prostirati rozpościerać; *Vind.* trofiti; *Carn.* trasyti *sternere*; *Bosn.* stirati; *Rag.* prostîrati, prostrjêti; *Sorab.* pžeztžeram *pertendo*); *Sorab.* 2. plachta, (*ob.* Płachta); *Carn.* erjûha, pogrinâlu, rúta, pert, (cf. Parć); *Vind.* jerufhe, arjuha, erjuha, plahuta, plahta; *Croat.* plahta, vilahen; *Rag.* plâtno (*ob.* Płótno), pognàva, (*ob.* Pogiąć), ùbrus, (cf. Obrus); *Slav.* bìlà ponjava, vilán; *Bosn.* pognava, platno od odra, pognaviça; *Ross.* простыня, простынка; *Eccl.* простирадя; płachta łóżkowa, którą nad pościelami rozpościerają; das Betttuch, Bettlaken, Leintuch. Wszystko morze stanęło, równie jak zwierciadło, Żagle próżne od wiatrów jako prześcieradło Zawieszone, okrętu popychać nie mogą. *Jabł. Tel.* 330. Prześcieradłko, *linteolum. Mącz.* Do gierady należą przykrycia łożne albo kołdry, prześcieradła, bodlochy. *Szczerb. Sax.* 135. — *§. Złożył Jezus szaty swe a wziąwszy prześcieradło, przepasał się; umywszy nogi uczniom, ucierał je tym prześcieradłem. *Sk. Kaz.* 154. *Bibl. Gd. Joan.* 13. (ein Schurz. Luth., fartuch, ręcznik). PRZEŚCIERADLNY, a, e, od prześcieradła, Bettlaken =, Betttuch; *Ross.* простинный.

PRZEŚCIGNĄĆ, *f.* prześcignie *cz. jednll.*, Prześcigać *niedok.*; *Boh.* předstihnauti, předstjhati; *Rag.* pristighnuti; *Ross.* перестичь, перестигать; *Eccl.* варити, предобѣгу, предтеку; ścigając przebiedz kogo, uprzedzić, ubiedz, przejść kogo w czym, przesadzić, przezwyciężyć; einem zuvorkommen, einem vorlaufen, einen übertreffen, besiegen. On zacne poprzedników swych dzieła prześcignie, I kraj z opłakanego letargu wydźwignie. *Nar. Dz.* 2, 50. Wieszcze tuszy mi serce, Że twe i moje pieniem prześcignę oszczerce. *Zab.* 6, 378. *Nar.* — §. *Neutr.* Do sadu przybiegła, Żeby prześcigających wiśni pilnie strzegła. *Zimor. Siel.* 178. przeźrzałych, zbyt już dościgłych, przestałych; überreifend, mehr als reif.

PRZESEDNI, ia, ie, *trzeciegodniowy, co trzeci dzień przypadający. *Cn. Th. Dudz.* 54. immer über den andern Tag, alle drey Tage zufällig, dreytägig.

PRZESEJMIKOWAĆ *cz. dok.*, sejmikując czyli po sejmikach przetrawić, przepędzić, przemarnować, auf den Landtagen hinbringen, durchbringen. Pan Cześnikiewicz przesejmikował dwa folwarki. *Kras. Pod.* 2, 237. PRZESEJMOWAĆ *cz. dok.*, sejmując przebyć, przetrwać, przepędzić, auf dem Reichstage zubringen, durchbringen.

PRZESIAĆ, *f.* przesieje *cz. dok.*, Przesiewać *niedok.*; *Boh.* prosywati, přesywati, podsywati, podsygi, podsyti, cydjm; *Slov.* osýwam; *Sorab.* 2. szasch; *Sorab.* 1. fayu, (cf. siać, cf. sito); *Vind.* prefiti, prefjati, prefejati, fitati, skusfitati, skus fitu spufhati, prerehati, prefhivat, skus fitu tozhiti, pretozhiti, vunfitati, vunsrefhetati, isrefhetati, vunsrefoditi, prefoditi, prefojati; *Croat.* preszeavam, obchínyavam, ressetam, zhiniti; *Dal.* sziyati, sztroiti, (cf. stroić); *Hung.* szitalni, szitálok; *Bosn.* prosiati, prisiati; *Rag.* prissiati, prisjeevam; *Ross.* пересѣять, пересѣвать, просѣять, просѣвать, насѣять, насѣвать, сѣять, сѣю; *Eccl.* ситомъ сѣю, *Graec.* σήθω; przez sito przetrząsać, durchsieben. Mąkę przesiać dobrze z otrąb. *Syr.* 437. Mączka przesiana przez gęste sito. *Jak. Art.* 3, 301. *Kruml.* 43. Przesiany, pytlowany *Ross.* ситный. Śmieci się zostawają, gdy przesiewają reszotem. *Radz.*

Syr. 27, 4. Szatan pożądał was, aby przesiał jak pszenice. *W. Luc.* 22, 31. ſichten. Przesianie *Ross.* просѣвъ.

PRZEŚIADAĆ, *ob.* Przesiedzieć, *ob.* Przesieść. PRZESIADACZ, a, *m.*, który się przesiada z konia na koń w biegu, *desultor. Cn. Th.* der von einem Pferde auf das andre überſpringt. PRZESIĄDZIE, *ob.* Przesieść. PRZESIĄGAĆ, PRZESIĄŻŁY, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIADŹ, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIEC, przesiekł, *f.* przesiecze, przesiekę *cz. dok.*, Przesiekać *niedok.*; *Boh.* prosekati; *Vind.* skuſsekati, preſsekati, preſekat; *Croat.* preszekújem, izpreszekam; *Rag.* prosjecchi, prisjecchi; *Bosn.* prisicchi, odsicchi; *Slav.* prisichi; *Eccl.* прѣсѣщи, прѣсѣкати, просѣцаю; *Ross.* пересѣчь, пересѣкать, просѣчь, просѣкать; siekąc przeciąć, durchhacken. Przesiekaj koniowi zołzy puszczadłem. *Cresc.* 529. Ptacy, którzy w ustawicznym lataniu są, mają piersi, jakoby kończaste, aby tym snadniéj powietrze przesiekali. *Sak. Probl.* 116. PRZESIECZ, y, *ż.*; *Ross.* просѣка; przesieczona droga, ein durchgehauener Weg. (*Ross.* пересѣчка przecięcie, punkt przecięcia; *Croat.* preszèka; *Bosn.* prosjek, prosik, obistroniça = obosieczna siekiera). Przesieczy siekierkami przez nacisk on srogi I przez ciała czynili martwe sobie drogi. *Zimor. Siel.* 237. Przesiecz dla wojska przez las robiono. *Biel.* 710.

PRZESIEDZIEĆ, *f.* przesiedzi *med. dok.*, Przesiadać *niedok.*, Przesiadywać *frequ.*, przesiaduje *pr. cont.*; *Boh.* přeseděti; *Ross.* просидѣть, просиживать, (cf. пересидѣть); 1 a) *transit.* przesiedzieć co, czas niejaki = siedząc przetrwać, przepędzić; durchſitzen, ſitzend durchbringen, überſitzen. Lat niemało u filozofa przesiedzieli, a nic w się nie wzięli. *Pilch. Sen. list.* 4, 4. Przesiadujący noc *Ross.* сидѣльникъ, *f.* сидѣльница. Całą noc aż do poranku przesiedział, cały dzień aż do nocy przechrapał. *Zab.* 13, 62. W kaplicach swych dzień i noc ustawnie przesiedzą. *Paszk. Dz.* 98. Gdy krogulec pokarmu trawić nie może, nie dawać mu nic, aż gardło przesiedzi. *Cresc.* 617. (przetrawi). — b) *Absol.* Przesiedzieć, długo posiedzieć; lange ſitzen, ſitzen bleiben. Baw ja, pieść, rozśmiesz, w noc długo przesiaduj. *Zab.* 13, 359. *Drużb.* — §. Przesiedzieć kędy, przeleżeć, bawić, bywać; verweilen, ſitzen bleiben, ſich aufhalten, zu beſuchen pflegen. Najwięcej w domu moim przesiedział. *Teat.* 10, 96. Ustawicznie u stryja jego przesiadam. *Teat.* 4, 52. Zawsze u Hortensyi przesiadają. *Teat.* 23. *d*, 40. Co za ukontentowanie w ustawicznym z mężem przesiadywaniu. *Teat.* 52. *d*, 22. (mieszkanie z mężem). Fatalne jest w miłości bezprzestanne z żoną przesiadywanie. *Teat.* 52. *d*, 79. Gdzieś był na ten czas i kędyś przesiadał, Kiedym ja ziemi granice zakładał! *Chrośc. Job.* 147. — §. Chléb orkiszowy bywa dobry, żeby nie był w piecu przesiedziały i spalony. *Cresc.* 165. (zbyt długo zostawiony w piecu). — 2) Przesiedzieć kogo, *vincere aliquem sedendo. Cn. Th.* einen überſitzen, den Vortheil über ihn erhalten im Sitzen, Warten ꝛc., *propr. et transl.* (*Ross.* предсѣдѣть, предсѣждѣ wyżej kogo siedzieć, предсѣдательствовать prezydować). Nie przekonasz go, nie przegadasz, nie przesiedzisz, nie przeswarzysz. *Cn. Th.* 518. — §. Przesiedzisz się tam *rec.*, przeczekasz się, posiedzisz chwilę. *Cn. Th.* du wirſt dich dort ſatt ſitzen, lange genug warten müſſen.

PRZESIĄKNĄĆ *med. jedntl.*, Przesiąkać, *Przesiękać *niedok.*, siąknieniem przeniknąć, przemoczyć, durchſickern; *Ross.* просякнуть, просякать.

PRZESIĘGNĄĆ, PRZESIĄDZ, przesiągł, *f.* przesięgnie, przesięże *cz. jedntl.*, Przesięgać, Przesiągać *niedok.*, a) przesięgnąć przez co, über etwas hinreichen, durchreichen, durchlangen. Przesiągnij po księgę przez stół na okno. *Tr.* Była tam winna macica tak wielka, iż jéj chłop rękoma nie przesięże w szerz. *Biel. Św. C b.* nie osięgnie, nie dosięgnie; umfaſſen, erreichen. Tak daleko nie mogą przesiądz. *Żarn. Post.* 3, 715. dosiądz, dostać, bis hin reichen. Syn nie mógł do ojca na wysokość niebieską przesiągnąć, gdyby go był ociec na nizkość ziemską nie posłał. *ib.* 254 *b.* (dójść). Za znak kościoła wystawiają dawność lat i dawne przesiężenie czasów, iż te są kościoły prawdziwe, które są pierwsze i dawniejsze. *Żarn. Post.* 3, 27. (ciąg, pasmo, trwanie). — b) *Excess.* Przesięgnąć, zbyt daleko zasięgnąć, przenieść, przesadzić; zu weit reichen, greifen, übertreiben. (*Ross.* перешагнуть przekroczyć). Albo przesięże abo nie dosięże. *Hipp.* 13. — §. *Superat.* Przewyższyć, celować, übertreffen; *Vind.* preſezhi, previſhati; *Carn.* presezhi, preseshém, (preseshnost *excellentia*). Miał przodków męże wielkie, męstwem je przesiągł; miał uczone, nauką je celował; miał prawne, prawem je przeszedł. *Orzech. Tarn.* 34. Klemens VIII. stara się, aby nie tak dalece Piusa V. naśladowcą był, jako więcéj, aby go szczęsnym powodem swoim przesiągł. *Janusz. Lig. D* 4. Pszenicy obfitość wszelką miarę przesiągała. 1 *Leop. Genes.* 41. Pewno, że oni będą nam urągać, Nie żeby cnotą mieli nas przesiągać, Lecz.... *Chrośc. Fars.* 272. Bóg wieki przesięgnie. *Groch. W.* 18. (przetrwa). Boże, obietnice swoje skutkiem zawżdy przesiężesz. *J. Kchan. Ps.* 199. Jak sześć przesiągło dwiema czterech, tak też nie dosięga dziesiątego czterema. *Petr. Eth.* 103. — §*. Przesiążły koń, przerosły, übergroß. Trzeba obrać stadnika wzrostu krępego, zsiadłego, dużego, nieprzesiążłego. *Hipp.* 13.

*PRZESIELIĆ *cz. dok.*, siedlisko przenieść, (*ob.* Sieło, sioło); *Vind.* preſeliti, preſeluvati, ſeliti; *Ross.* переселить, переселяю; *Eccl.* преселяю, in eine andre Wohnung überſiedeln, übertragen, verſetzen. Prosimy boga, aby dusze zmarłych przesielił, t. j. przeniósł. *Sak. Dusz.* 157. Aby przesielone były, tam gdzie światłość oblicza jego. *Smotr. Apol.* 147. *Vind.* preſeliſitſe; *Croat.* preszelyujemsze; *Bosn.* priselitise, odselitise *emigrare*, *transmigrare*; *Carn.* preseluvanje *emigratio*, *transmigratio*; *Eccl.* прѣсельникъ przychodzień; *Ross.* переселенецъ, (проселокъ, проселожная дорога droga przez wieś).

PRZESIEŚĆ, przesiadł, przesiędzie, przesiądę *med. jedntl.*, Przesiadać *niedok.*; *Ross.* пересѣсть (просѣсть, просѣдать pokazać się, jawić się); przesieść komu, fałdów przesiadać komu, przykrości mu wyrządzać, *tr.* einen hart zuſetzen, ihm läſtig fallen, überläſtig werden. Bolesław poruszył się na Kazimierza, wziąwszy na pomoc książęta Pomorskie, którym też był przesiadł Kazimierz. *Biel.* 150.

Iż miasto to bardzo było przesiadło królowi, znowu świeże żołnierze tam posłał. *Biel.* 587. — §. *Imperson.* Przesiada komu czego, *proprie* jako gruszek niektórych, *aegre et cum molestia trajiciuntur per guttur aliqui cibi ob vim stypticam, aut avide et majoribus bolis demissi. Cn. Th.* 855; *Carn.* preseda se mi, es bleibt einem im Halse stecken, würgt ihn, will nicht herab. — *Fig.* Przesiądzie-ć tego, nie pójdzieć to płazem. *Dudz.* 54. nie przepiecze-ć, nie odrze-ć sucho; du wirsts noch büßen, es wird dir nicht so hingeben. Przepłacisz tego, przesiądzie-ć tego; stanie-ć to kością w gardle. *Cn. Ad.* 976. Potępialiście sprawiedliwego, a on się wam nie sprzeciwiał, teraz ci wam już tego wszystkiego przesiądzie. *W. Post. W.* 2, 66. *Kosz. Lor. pr. Baz. Hst.* 13. Potym i tym, którzy przedawali żywności, na pieniądze się łakomiąc, tego przesiadło, gdy i samym potym nie dostało. *Biel.* 578. PRZESIEŚĆ się, PRZESIADAĆ się *rec.*, przemienić miejsce siedzenia; *Carn.* presedam se, umsitzen, einen andern Sitz nehmen, sich wo anders hinsetzen, niederlassen. (*Bosn.* posistise, propusti zemglja *terra desedit*, *ob.* Spadać się; *Eccl.* просѣдаюся *disrumpo*; *Ross.* просѣдъ, просѣдина przemieszane, srokate włosy; просѣдина przerwa). Przesiadać z miejsca na miejsce, *mutare locum. Cn. Th.* seinen Sitz verändern. Wnet na luby brzeg przesiędą się z fali, Co go tak dawno z westchnieniem żądali. *Przyb. Luz.* 326. Przesiadać się z konia na koń. *Cn. Th.* von einem Pferde auf das andre steigen, die Pferde wechseln. — *Transl.* Przesiadł się z konia na krzesło, na lecie mu bardzo zeszło. *Pieśn. Kat.* 169. *mutavit equum sedili*, obrał spokojniejsze życie; er hat sich ein ruhigeres Leben gewählt. Muszę się przesieść z konia na wóz, a z rogoży na materac. *Biel. Hst. rej.*; (*Prov. Slov.* S koňa na osla presednut, cf. poprawić sobie). — **§. W głazy przesiadły się ciała; *versa sunt. Żebr. Ow.* 250. przemieniły się, przeobraziły, przeszły, poszły w głazy.

PRZESIEWAĆ, *ob.* Przesiąć. PRZESIEWACZ, a, *m.*, co przesiewa, der Durchsieber; *Vind.* sojovez, rethrar, (cf. reszoto); *Ross.* мукосѣй, *f.* мукосѣя. W młynie przesiewacz, naczynie, przez które mąka przepada; die Klapper in der Mühle, so an den Rumpf schlägt. *Tr.*, *Ross.* мукосѣвня. PRZYSIEWINY *plur.*, przesiane rzeczy, das Durchgesiebte. *Tr.* PRZESIEWNY, a, e, od przesiewania, do przesiewania, zum Durchsieben; *Ross.* просѣвальный, сѣятельный.

PRZESIĘŻENIE, *ob.* Przesięgnąć.

PRZESIŁ, u, *m.*, przemoc, die Uebermacht. Już nas ani przesił ościennych mocarstw, ani domowy nie gnębi. *Kur. Pet. ded.* Moskwa zasadzona na mocy gwałtu i przesiłu. *ib.* 1. Zdrowo jest tyle rzeczy wiedzieć w słusznéj mierze, Ile ich rozum w siebie bez przesiłu bierze. *Przyb. Milt.* 215. (bez wysilenia, bez przymusu). — §. Na przesiły, na przesadę, na wyścigi, ze wszystkich sił z obu stron walcząc; um die Wette, aus aller Macht. Gdy się w zbytkach na przesiły Egipt z Assyryą o piérwszość kłóciły.... *Przyb. Milt.* 30. PRZESILIĆ, *f.* przesili *cz. dok.*, Przesilać *niedok.*; *Vind.* presilit, presiluvati; (*Ross.* пересилить, пересиливать, осилить, осиливать przemódz kogo); przeforsować, siląc się przesadzić, przetężyć, übernehmen, überspannen, übertreiben, mit zu großer Kraft betreiben. Strzeż się, abyś twojéj natury nie przesilił i nie przeładował. *Tr.* PRZESILIĆ się *recipr.*, przeforsować się, nad siły swoje przesadziwszy moc stracić, wysilić się, wyczerpnąć; nach zu großer Anstrengung ermatten, nachlassen; *Boh.* namocy, namohl, namohu, pachtugi se. Samo złe z czasem się przesili. *Zab.* 11, 375. *Zabł.* Długim spaniem ciężki ból przesilić się może. *Bardz. Trag.* 506. Choroba się przesiliła. *Krup.* 5, 389. Przesilenie choroby etc.; *remissio morbi*, *malorum*, *doloris. Cn. Th.* das Nachlassen, Gelinderwerden der Krankheit. Sposób, aby się ocet nie przesilił. *Śleszk. Ped.* 137. z kwasu utracił, von seiner Säure verlieren, übersauern. — *Astron.* Przesilenie dnia, gdy dnia poczyna ubywać, a nocy przybywać. *Śleszk. Ped.* 380. śrzodek lata, najdłuższy dzień a najkrótsza noc w lecie, der längste Tag, die Sonnenwende im Sommer; *Carn.* kres; *Vind.* kriefs, sonzhnu obernilu, sonzhni pozhitek, sonzhni naklon, sonzhna staja, sonshnu obstatje; *Croat.* szunczosztaja; *Eccl.* возвратъ солнцу. Przesilenie nocy, śrzodek zimy, najdłuższa noc a najkrótszy dzień; der kürzeste Tag, die Sonnenwende im Winter. Nazywamy te punkta pospolicie przesileniem dnia z nocą, albo punktami stanowisk słońca. *N. Pam.* 19, 74. — § Przesilić się, *ad summum venire*; es aufs Höchste bringen, seine ganzen Kräfte aufbieten. Mówić będzie potomność, że się przesiliła Dobroć we mnie, jak w Sylli okrucieństwa siła. *Teat.* 46. *d*, 44. — §. Często na mię walczyli, ale się na mnie przesilić nie mogli; *non potuerunt mihi. Wróbl.* 304. nie przemogli mnie, sie haben mich nicht überwältigt. PRZESILICIEL, a, *m.*; *Vind.* presilnik = przemagający, przezwyciężający, der Ueberwältiger.

PRZESIODŁAĆ *cz. dok.*, inaczej osiodłać, umsatteln; *Vind.* presedlati; *Ross.* пересѣдлать.

PRZESKOCZYĆ, *f.* przeskoczy *cz. dok.*, przeskakuje *pr. cont.*, Przeskakiwać *frequ.*; *Boh.* přeskočiti, přeskakowati, proskočiti, proskakowati; *Sorab.* 1. pżeszkoczżu, pżeskakuyu; *Vind.* preskozhiti, preskakati, preskakuvati, zhriesskozhiti, zhriesskakati, skusskozhiti, skusskakati; *Croat.* preszkochiti, preszkakújem; *Hung.* általszököm; *Bosn.* priskociti, nadskociti, priskakati; *Rag.* priskoccitti, priskâkati, priskaacem; *Ross.* перескочить, перескокнуть, перескакивать, проскочить, проскокнуть, проскакать, перемахнуть (cf. przemachnąć), перепрыгнуть, перепрыгивать, пропрыгнуть, пропрыгать, перепорхнуть, (cf. pierzchnąć); *Eccl.* проскакую; §. a) przeskoczyć co abo przez co, skokiem przebyć, przesadzić; durchspringen, überspringen. Gdzie nie można przeskoczyć, tam podleźć trzeba. *Zabł. Fir.* 54. *Pot. Arg.* 412. *Rys. Ad.* 14; *Slov.* kdě ně možeš preskočit, prekroč. Niestetyż wszędzie nie przeskoczym dołu. *Wad. Dan.* 9. Nie już ten przeskoczy, co sobie hup! powie. *Pot. Arg.* 655. Nie mów hup, aż przeskoczysz. *Budn. Apopht.* 47. *Jabł. Ez.* 78; (*Slov.* ně wiskag (ně hwizdag), éščes ne preskočil; jeszcze nie wykrzykuj, nie tryumfuj przed czasem). Przeskoczyłby pies abo kot ten mur. *Cn. Ad.* 945. (niewielka rzecz). — *Transl. fig.* Przeskoczyć co, nie

uważać, przeoczyć, opuścić, przeminąć; überhüpfen, übergehen. Przeskoczył wiersz w czytaniu. *Tr.* Kanon, o przenoszeniu biskupów, dla pożytku drugdy kościelnego, przeskoczyć się i rozgrzeszenie mieć mógł. *Sk. Dz.* 849. Przeskoczyć co, przestąpić, przekroczyć, überschreiten. W tym zamierzone granice przeskakujemy. *Smotr. Lam.* 200. (z nich występujemy). Abyś czasu naznaczonego nie przeskakował. *Haur. Ek.* 7. Wstydu ludzkiego granic przeskoczenie. *Smotr. Lam. pr.* — §. b) Przeskakiwać co, skakaniem co utracić, przemarnować. *Cn. Th.* verspringen, mit Springen und Tanzen hinbringen, verthun. Całe dni i nocy przeskakuje. *Tr.* skacząc przepędza. — §. Przeskakiwać się z kim *recipr.*, doświadczać się z kim skacząc. *Włod.*, mit einem um die Wette springen. PRZESKOCZKA, i, *ż.*, która przeskakuje, skakaniem dokazuje, eine Springerinn. Parysa wyrok bardzo ladajaki, Jabłko miał dać godniejszéj, nie przeskoczce takiéj. *Tward. Pasq.* 16. Przeskoczka, panna bez wianka, bez czepku, panna po połogu, eine zu Fall Gekommene. PRZESKOCZNY, a, e, przeskakujący, do przeskoczenia; überspringend, zu überspringen, überspringbar. Nieprzeskoczne prawa natury. *Nar. Dz.* 1, 28. nieprzestępne, nieprzekroczne. PRZESKOK, u, *m.*; *Boh.* přeskačka; *Ross.* перескокъ; przeskoczenie, das Ueberspringen, der Uebersprung. (*Vind.* preskok, poskok = skoczek, robak; *Carn.* preskok *agger*, *incursio*). Żartkiemi przeskoki już w piérwszym stawa szyku, już osłabionych posiłkuje. *Pilch. Sall.* 117. Z rozpaczy wyjść do kosztowania najmilszéj szczęśliwości, jak przeskok prędki i niespodziewany! *Teat.* 49. *b*, 113. Wada przeskoków z jednego w drugi sposób. *N. Pam.* 11, 206. — §. Przeskoki, przebiegi, przesmyki; Schleichwege, Schlupfwege. Przydał mu dwóch przewodników, przeskoku podróżnego dobrze wiadomych. *Krom.* 565. *viarum peritos.* Miejsc onych w tym lesie przeskoki dobrze wiedzieli. *ib.* 97. Wilki mają swoje przeskoki koło owiec zamkniętych w téj odległéj koszarze. *Tward. Wł.* 89. Myśliwcy nachodziwszy się dosyć po przykrych gajach, doliznach, po górach, po przeskokach, nic nie sprawiwszy, muszą do domów powracać. *Kosz. Lor.* 134. Wiedział przeskoki i zaczajne znaki Kuczmańskie i Wołoskie, ba i czarne szlaki. *Paszk. Dz.* 19. — *Fig.* Przeskoki, sztuki, fortele, wybiegi, sposoby, chytrości, Kunstgriffe. *Bal. Sen.* 58. Seitensprünge, Ränke. On nam mistrza chytrego zdrady i przeskoki odkrył. *Żarn. Post.* 80. Najlepsi hetmani są ci, którzy się przeskoków i inszych rzeczy wszystkich nieprzyjacielskich umieli dostatecznie wywiedzieć. *Kosz. Lor.* 153 *b*.

*PRZEKOST. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 2, *ob.* Bezkost.

PRZESKOTNICA, y, *ż.*, Jeżówka Włoska. *Sienn. Wykł.*, der Erdbeerbaum. (*Boh.* přeskot, překot na złamaną szyję).

PRZESKROBAĆ, *f.* przeskrobie *cz. dok.*, przeskrobuje *pr. cont.*; *Boh.* proškrabati; *Slov.* přeskrabati; *Ross.* проскресть, проскребаю, проскоблить, проскабливать: §. a) [illegible] przeczyścić, durchkratzen, durchschaben, durchradiren, [illegible], *praeradere*, trochę zerznąć. *Cn. Th.* — §. b) [illegible] Przeskrobać *ut* przestrugać, *ultra modum radere*, *nimium radendo attenuare*; zu viel schaben, zu viel abkratzen, durch und durch radiren. *Transfertur et ad alias actiones humanas* = Przebierać miarę, przesadzać, z klubów wychodzić, przestąpić, przekroczyć, przeskoczyć; es übertreiben, sich zu viel erlauben, über die Schnur hauen. Wyższe i niższe stany, i wojska i dwory, Wszystko czasem przeskrobie, trzeba je poprawiać. *Zabł. Zab.* 75. Uważałem, żeby w czym nie przeskrobać. *Jabł. Tel.* 45. Prędzéj można wybaczyć, choć czasem przeskrobie, córce, ale ty, jużeś stara, a jeszcze lada co. *Zabł. Z. S.* 58. Już też te żarty przeskrobane. *Teat.* 7. *b*, 87. *Zab.* 12, 101. *Sed peculiariter sonat* przeskrobuję: *nimis accuratus et rigidus sum censor*, *exactor*, *politor*. *Cn. Th.*

PRZESKRZYPAĆ, *f.* przeskrzypie *cz. dok.*, przeskrzypuje *niedok.*, skrzypiąc przegłuszyć; *Ross.* проскрипѣть, überknarren, knarrend übertäuben, überschreien. Skrzypliwe drzewo zdrowe przeskrzypuje, Jeden zły wielu dobrych zepsuje. *Żegl. Ad.* 99.

PRZESKUBNĄĆ *cz. jedntl.*, Przeskubać *niedok.*, skubiąc przetrwać, wciąż poskubać, na nowo poskubać; durchzupfen, von Neuem zupfen; *Ross.* проскоблить, проскабливать, перетеребить, перетеребливать.

"PRZEŚL. *Zab.* 15, 10. *Kniaź.*, *ob.* Przęślica. PRZĘSŁA, *ob.* Przesło.

1. PRZESŁAĆ, przesłał, *f.* prześciele *cz. dok.*, Prześcielać *niedok.*; *Boh.* přestlati, přestlawati, prostřjti; *Sorab.* 1. fredž zafčžewu; *Ross.* перестлать, перестилать; §. a) inaczéj posłać łóżko, umbetten. Choremu jak najczęściéj trzeba pościele prześcielać. *Haur. Sk.* 417. Łóżko codzień choremu dwa razy przesłać potrzeba. *Krup.* 5, 357. W czasie prześcielania, niech chory tak długo na krześle siedzi, póki łóżko nie będzie przesłane. *Krup.* 5, 367. *Teat.* 30. c, 42. Prześcielanie *Ross.* перестилка, перестилание. — §. b) Prześcielać, przekładać co czym, przeplatać, przegradzać; mit etwas durchlegen, zwischen etwas hinein legen. — *Fig.* Pod czas panom jest odmiana miła, gdy się droga rzecz z tanią prześciela. *Petr. Hor.* 2. J 2. Zawsze radość nam frasunek jaki prześciela. *Morszt.* 157. Bojaźń przeplatać i prześcielać nadzieją. *Pilch. Sen. list.* 94. — §. c) *Transl.* Prześcielać sobie drogę, gotować, przetorować sobie drogę, sich den Weg bahnen. *Cn. Th.*

2. PRZESŁAĆ, *f.* prześle *cz. dok.*, Przesyłać *niedok.*; *Sorab.* 1. fčžewu pžez; *Vind.* zbrespoſlati, napoſlati, napoſhilati; *Eccl.* препосылаю, препосланіе; *Ross.* переслать, пересылать, прослать, просылать; §. a) posyłać dokąd, przez kogo; überschicken, übersenden, übermachen. Przesłanie *Ross.* пересылка. — *Fig.* Statuę mu wystawił, chcąc przez to w najpoźniejsze lata przesłać imię tak wielkiego męża. *Teat.* 53. *b*, 17. — §. b) Przesyłać, przedsyłać, wprzód posyłać, voraus schicken; *Boh.* předeslati, předsylati; *Eccl.* предпосылаю. Gdy zacny jaki monarcha do jakiego miasta wciągnąć ma wolą, przesyła przed sobą posły, jednych wprzód, którzy z daleka, drugich pośledz, którzy z bliska przyjazd jego opowiadają. *Żarn. Post.* 6 *b*. Niemasz choroby znaczniejszéj, którąby kilką dniami znaków jakich przed sobą nie przesłała. *Pilch. Sen. łask.* 7.

PRZEŚLAD, u, *m.*, §. a) prześladowanie, nagabanie; Ver-

folgung, Anfechtung; *Sorab.* 1. pžezcžeha; *Vind.* pregon, preganja, preganjstvu, pregajnanje (cf. przegoń), savrashenje, poditba, obsourashba, obsourashtvu; *Croat.* prégon, preganyanye, nasztor; *Dal.* omraza; *Rag.* progon, progonstvo, pótjera; *Bosn.* progonstvo, nevogljenje; *Ross.* нападки (cf. napaść), изгоня, изгнаніе, напрасноство, стуженіе; *Eccl.* погнаніе. Znów stanęli z odporem na nowe prześlady. *Przyb. Milt.* 203. — §. b) Prześlad, przeszlad, PRZESZLADA, y, *ż.*, PRZEŚLADEK, dka, *m. dem.*, ślak, ślad, trop; die Spur, die Färthe. Za uciekającym nieprzyjacielem świeżym jego prześladkiem puścił się. *Krom.* 289. Po śmierci Leszka Rzpltéj społecznéj zaledwie prześladek zostawał, *vestigium. ib.* 250. Skoro nasi na leśny prześladek weszli, wnet Wołochowie z zasadzek wypadają; *indaginem ingressi. Krom.* 361. *Karp.* 1, 154. Witołd za uchodzącym nieprzyjacielem tajemną przeszladą z daleka następował. *Krom.* 435. Śląsko nie zatarło jeszcze i po dziś dzień prześlady początku swego Polskiego. *Krom.* 327. Prześladki występku żony, *conjecturae. Krom.* 166. PRZEŚLADOWAĆ, -ał, -uje, *cz. niedok.*, 'przenaśladować, nagabać, trapić, verfolgen; *Boh.* pronasledugi; *Carn.* pregajnam; *Vind.* pregnat, pregainjat, preganjati savrashit, posourashiti, obsourashiti, (cf. wróg); *Sorab.* 1. pžehanam, pžezcžeham; *Croat.* pregnati, preganyam, pregnalszem, pregànyati, nasztorùjem, zbantuvam, zbantuvati; *Dal.* progonim, (*ob.* Przegonić); *Slav.* progoniti; *Rag.* progonitti; *Bosn.* progoniti, nevogliti; (*Ross.* преслѣдовать gonić za kim); *Ross.* належать, (cf. nalegać); *Eccl.* поганяю, наскочить, наскакивать, (*ob.* Naskoczyć). Nie prześladuje, tylko ten, który do złego przymusza, a kto złe postępki karze abo ich zakazuje, nie prześladuje, ale miłuje. *Sk. Dz.* 554. Cnota bywa czasem prześladowana; ale kiedyś tedyś znajdzie swoję nagrodę. *Teat.* 8, 73. Nie jednako rachują prześladowania chrześcian, aż do Konstantyna W.; lecz jedni ich liczą dziewięć, drudzy dziesięć *Sk. Dz.* 67. die Christenverfolgungen, *ob.* Prześlad. 1. PRZEŚLADOWCA, y, *m.*, PRZEŚLADOWNIK, a, *m.*, który kogo prześladuje, 'przenaśladowca, der Verfolger; *Boh.* pronasledownjk, pronasledowatel; *Sorab.* 1. pžehaničžer; *Carn.* pregajnavz; *Vind.* preganjavez, pretiravez; *Croat.* pregonitel; *Bosn.* progonitegl, napastnik; *Rag.* progonitegl; *Eccl.* поганятель, погнатель, томитель. Wybaw mię od wszystkich prześladowników moich. *Budn. Ps.* 7, 1. Neron, piérwszy z Cesarzów Rzymskich prześladownik chrześcian; Domicyan wtóry prześladownik. *Sk. Dz.* 67. 2. PRZEŚLADOWCA y, *ż.*, PRZEŚLADOWNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, która prześladuje kogo, die Verfolgerinn; *Boh.* pronasledownice, pronasledowatelkyně; (*Vind.* preganjarza, pretirarza; *Rag.* progonitegliza). Bojaźń, ta prześladowniczka ludzkiego plemienia. *Zab.* 11, 403. Niemasz tu wilczyc, srogich prześladowiec Młodego drobiu i niewinnych owiec. *Zab.* 4, 311. PRZEŚLADOWNICZY, PRZEŚLADOWCZY, a, e, od prześladowania, prześladujący; Verfolgungs-, verfolgend; (*Rag.* progoniteglski). Wszędzie na cię czatuje nieludzkiéj ojczyzny prześladownicza nienawiść. *Teat.* 46. *c*, 10. Lew młody w tym ustroniu dzikim, Płoszył lękliwą łanią prześladowczym rykiem. *Przyb. Ab.* 46. O rozpacz nas przyprawiają Prześladowcze hordy, Szerząc zewsząd gwałty, łupiestwa i mordy. *Przyb. Luz.* 96.

'PRZEŚLĄGŁY, a, e, [o szyi przyłękowatej, ein Hirschhals 3]; n. p. Szkapa-ć się będzie cudna zdała pod cudnym pokrowcem; a gdy go odkryjesz, alić kłapouchy, albo jaki prześlągły. *Rej. Zw.* 165. PRZEŚLĄGWA, y, *ż.*, ziele, wilczy pieprz mniejszy, *Cneoron Theophrasti*; Kellerhals. *Syr.* 1503.

PRZEŚLAKOWAĆ, PRZESZLAKOWAĆ *cz. dok.*, prześledzić, aufspühren. Opowiadają królowi pewnie prześlakowaną wiadomość, że Litwa najeżdża. *Krom.* 380. Zwyczaje prześlakować. *Żebr. Ow.* 375. *cognosse.*

PRZESŁANIE, PRZESŁANY, *ob.* Przesłać. PRZESŁANIEC, ńca, *m.*, §. a) wprzód posłany, poprzednik; *Vind.* predposlanik, priednaznanez, predposel; *Eccl.* предпосланъ, der vorher Abgeschickte, Abgesandte, der Vorläufer, Vorbote, Vorgänger. Ś. Jan, ten miły przesłaniec Chrystusowy. *W. Post. W.* 32. *et* 37. *Sk. Dz.* 12; *praecursor. Star. Ryc.* 8. Mahomet przesłaniec Antychrysta. *Sk. Dz.* 709. Między temi xięgami jest prawda wiele pomiernych; ale są one przesłańcami lepszych, które potrzebują czasu. *Pam.* 85, 1, 694. Sława prawdy przesłaniec, *praenuntia. Żebr. Ow.* 375. (przesłanka). — §. b) Od kogo przesłany, wysłany do kogo, ein Abgeordneter. Wzięli na siebie postać wybranych do narodu swojego przesłańców, żeby do wszystkich mówili prawdę. *Mon.* 65, 355. Domicyanowie, Neronowie, heretykowie, i insi szatańscy przesłańcowie. *Żarn. Post.* 75. PRZESŁANKA, i, *ż.*, die Abgesandte, Vorläuferinn. Wieść ta przesłanka nieupracowana leci, i cuda waleczności głosi stem wykrzyków. *Przyb. Luz.* 276. PRZESŁAŃSTWO, a, *n.*, n. p. Herezya ta w niemałe błędy i przesłaństwo Antychrystowe wpadła. *Hrbst. Odp. 1 i b.* niby poselstwo wprzód wysłane, przygotownicze.

PRZESŁAWNY, a, e, PRZESŁAWNIE *adverb.*, bardzo sławny, sehr berühmt; *Croat.* preszlávni; *Ross.* преславный, пресловутый; *Eccl.* преименитый, обнесимый, повсюду славимый, вездѣ хвалимый. Przesławnie w rzeczach wielkich Rzpltéj służył. *Gorn. Sen.* 204. 'PRZESŁAWIĆ, *ob* Uwielbić; *Rag.* proslaviti; *Bosn.* proslaviti, uzveliciti; *Ross.* прославить, прославлять.

PRZEŚLEDZIĆ, *f.* prześledzi *cz. dok.*, Prześledzać *niedok.*, szukać tam i sam, prześlakować; nachsuchen, nachspühren, spähen; *Boh.* přesljdjm; *Sorab.* 1. pžeszlěduyu. Sposobnego miejsca, zkądby na nieprzyjaciela wypaść, prześledzał, *quaerebat. Krom.* 252.

PRZEŚLEPIĆ *cz. dok.*, Prześlepiać *niedok.*, przeoczyć, nie postrzedz; *Ross.* простеречь, проглазѣть, übersehen, nicht wahrnehmen; (*Carn.* preslepim *excoeco*). Kto mało wie, i mało pożąda, ten najczęściéj okazyą prześlepi. *Mon.* 65, 47. Kiedy żona kokietka, zawsze mąż prześlepi. *Zabł. Fir.* 99. Może owieczkę tę wilk prześlepi, Bo jest tak biała jak śniegi. *Karp.* 1, 39. I mądrzy prześlepiają, Gdy swemu rozumowi zbyt ufają. *Pilch. Sen. list.* 4

35. Prześlepienie *Eccl.* осмотрка, ошибка, недогадка, просмотрѣние.

PRZĘŚLICA, y, *ż.*; *Boh. et Slov.* přeslice; *Sorab.* 1. pžosliza; *Sorab.* 2. pschěsliza, rogi; *Dal.* presslicza; *Carn.* preslèza, presliza; *Vind.* prefliza, prefelza; *Croat.* preseniz, presil, preszlicza; *Slav.* preslica; *Rag.* prescjagl, prescgljen; *Bosn.* presliça, kusgegl, kudiglja, (cf. kądziel; prescjagl, prescgljen = kołowrot); *Ross.* прядство, пряслица, прялка; §. 1) die Spindel, der Spinnrocken. Przęślice do przędzenia i z krężłem bywają brzozowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. *Haur. Ek.* 77. Ręce jéj zmartwiały Aż prześlica z wrzecionem z nich powypadały. *Otw. Ow.* 148. Jak tylko Febus umył w morzu złote lice, Jużci latały kołka, wrzeciona, przęślice. *Jak. Baj.* 182. Wojewodzie Krakowskiemu, który z bitwy uciekł, posłał Bolesław przęślicę, iż nie godzien być mężem, jeno niewiastą. *Biel. Kr.* 87. *Biel. Św.* 182 *b*, cf. kądziel. — §. 2) *Botan.* Przęślica, szafran płonny, dziki, krokos, kądziel, wrzeciono, z rózg tego ziela dawniéj czyniły sobie niewiasty przęślice. *Urzęd.* 73. *Syr.* 561. *atractylis*, die Spillendistel. PRZĘŚLICOWY, a, e, od przęślicy, Spindel=. PRZĘŚLIK, a, *m.*, len na około przęślicy obwinony, der Flachs am Spinnrocken. *Tr.* (*Vind.* predifhe = dom przędzenia).

PRZEŚLICZNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo śliczny, piękny, *Eccl.* прѣнзащьнъ, (прензяществую celuję), многолѣпотный, преукрашенный, sehr niedlich, schön. Prześliczny kwiat. *Birk. Gł. Konc.* 19. Oczy prześliczne. *Teat.* 23. *b*, 32.

PRZEŚLIZNĄĆ się *recipr. jedntl.*, przemknąć się niby ślizgając; *Vind.* skusmufniti, skuspufniti, skussmukniti, skusderkniti, abgleiten, vorüber glitschen. Mógł to uczynić, lecz się pomyliłam; prześliznęło się to tylko po jego sercu. *Teat.* 10. *c*, 13.

PRZESŁKA, i, *ż.*, Przęstka. *Kluk. Zw.* 1, 201; *Boh.* přesička; (přeslen, přesljnek *verticillum*); *Sorab.* 1. pžaska; *Carn.* poreslèza; *Croat.* preszlichicza trava, vòsch, voschìka; *Slav.* voschch; *botan.* skrzyp, strępeczka, kotcze ogonki, *equisetum*, Kannenkraut. *Krup.* 5, 156. *Syr.* 996. PRZESKŁOWY, a e, von Kannenkraut. *Cn. Tn.* PRZESŁO, a, *n.*, warsta dylów w parkanie, w zagrodzie. *Włod.*, *pars septi serie cohaerens*. *Cn. Th.*, *Ross.* прясло, das Bretterfeld zwischen zweyen Pfählen im Zaune. Całe przęsło parkanu kazał zwalić. *Jak. Baj.* 252. *Haur. Ek.* 76. — *Transl.* Przęsła gałęzi w drzewach, jako w świerku, jedlinie; *ramorum series aequali intervallo distinctae*. *Cn. Th.* die Aestenreihen, Aestenstockwerke bey einigen schichtweise geästeten Bäumen. — *§. Przęsło, piętro, pokład. *Cn. Syn.* 868. das Stockwerk.

PRZESŁODKI, a, ie, słodziuchny; *Croat.* preszladki; *Eccl.* пресладкій, überaus süß. Przesłodka zgoda. *Sk. Dz.* 503. PRZESŁODZIĆ *cz. dok.*, Przesładzać *niedok.*; *Ross.* переcластить, переслащивать; słodyczą przesadzić, überzuckern, zu sehr versüßen, *pr. et fig.* Zdania kwieciste i przesłodzone. *Pilch. Sen. list.* 4, 82.

PRZESŁONIĆ *cz. dok.*, w poprzek zasłonić, queer über verdecken. Piersi tych, które zdobi niespokojność miła, Część większą nienawistna szata przesłoniła. *N. Pam.* 11, 245. Wzrok ciemnota przesłoniła. *ib.* 8, 232. (*Ross.* прослоняться przewłoczyć się).

PRZESŁONY, a, e, mocno osolony, sehr salzig; *Croat.* przeszlan.

*PRZESŁOWUTY, a, e; *Eccl.* прѣсловѫтъ; bardzo sławny, uwielbiony, hoch berühmt. Jednym sercem wielbią chwalebne i *przesłowutne imię ojca, i syna, i ducha ś. *Smotr. Apol.* 178.

PRZESŁUCHAĆ *cz. dok.*, *Przesłuchawać, *Przesłuchować *niedok.*; *Boh.* přeslechnauti; *Sorab.* 2. pscheszluschasch; *Sorab.* 1. pžeszlyschacž; *Vind.* prefhlifhati; *Carn.* preshlishem, preshlishal, preshlishati; *Ross.* прослушать, переслушать, переслушивать; wciąż wysłuchać, völlig anhören, bis zum Ende verhören, abhören. Prosił panów radnych, aby się z wyrokiem zatrzymali, ażby sam pierwéj tak Macedonów, jako i syna przesłuchał. *Warg. Wal.* 182. Nie czyń wyroku, aż obudwu stron przesłuchasz. *Kosz. Lor.* 53 *b.* (*audiatur et altera pars*). Wespazyan rad sam przy sprawach bywał, a onych przesłuchawał. *ib.* 101. Sewerus bardzo wiele spraw przesłuchawał, i występnych karał. *ib.* 101. Téj sprawy wszyscy chcą dostatecznie przesłuchać i dowiedzieć się. *Baz. Hst.* 35. Dla lepszéj wiadomości przesłuchamy twoich mądrych argumentów, któremi téj twojéj obrony dowodzisz. *Tworz. Wiecz.* 5. Nie jesteśmy przekonani, potępieni; ale ani przesłuchani, jako obyczaj jest dobrych sędziów. *Żarn. Post.* 3 *A* 3. Uczyniłeś mi prawo, i przesłuchałeś *przy mojéj. *Budn. Ps.* 9, 4. Kiedy ich przesłuchała, taką im radę dała. *Falib. S* 2. Zbawiciel skoro przesłuchał téj mowy, rzekł do Marty: ufaj! *Odym. Św.* 2 *J.* (usłyszawszy mowę jéj). I ty się nie wstydź, masz-li czas spokojny, Przesłuchać téj to krotochwilnéj wojny. *J. Kchan. Dz.* 84. — Nieszczęście z tym gapiem, przesłuchać go nie można. *Teat.* 16. *c*, 23. nigdy nie kończy gadać. Nieprzesłuchany, nieprzesłyszany, n. p. Nieprzesłuchany gwara. *Hor. Sat.* 123. (słuchu nie staje, żeby go przesłuchać do końca; cf. nieprzegadany). Oratorki obfite, wyborne amplifikatorki, w obrocie języka nieprzegadane, nieprzesłyszane, wypowiedziały wieczną wojnę wszystkim uszom rodzaju ludzkiego. *Mon.* 72, 422. PRZESŁYSZEĆ się *recipr. dok.*, Przesłuchać się *niedok.*; *Boh.* přeslechnauti se; omylić się w słyszeniu, co inszego zrozumieć, niż się mówiło, źle usłyszeć; *Rag.* precjuttisc tkomu, priejutti, sich verhören. Przez omyłkę zdało mu się coś być śmiesznego, że albo nie dosłyszał, albo że się przesłuchało. *Zab.* 12, 274. Moniez, czym się przesłyszał? pod prawem Guzmana Bylby, i jego miałby uznawać za pana! *Teat.* 44, 41. habe ich recht gehört? Z przesłyszenia w tym tumulcie, omylił się. *Kras. Doś.* 100. — §. Przesłyszeć kogo, co = nie uważać jego głosu, nie słuchać go; einen nicht anhören, ihn überhören, auf seine Rede nicht achten; (*Eccl.* преслушати, преслушаться nieposłusznym być, nie słuchać; *Ross.* преслушание nieposłuszeństwo, преслушатель, преслушникъ nieposłusznik). Nie będziesz w niczym przesłyszan; tak przyobiecać raczył swym wiernym nasz miły pan. *Kanc.*

Gd. 275. — PRZESŁUŻYĆ *cz. dok.*; *Ross.* прослужить, czas niejaki służąc przetrwać, durchdienen. (*Bosn.* prislusgiti, odvecch naslusgiti *nimis implere poculum*). Żołnierz waleczny, kiedy wiek przesłuży w ustawnym boju, ani Marsa dłużéj wytrzymać zdoła, składa broń. *Zab.* 13, 295.

PRZEŚMIARDNĄĆ, prześmiardł, *f.* prześmiardnie, *neutr.*, *jedntl.*; *Ross.* провонять; smrodem przejść, przeniknionym być, durch und durch stinkig werden. Miejsce to myszami prześmiardło. *Kluk. Zw.* 1, 307. Prześmiardły *Eccl.* пронюхлый. — *Transl.* Prześmiardł Izrael u Pelisztymskich. *Budn.* 1 *Sam.* 13, 4. (obrzydłym był. *Bibl. Gd.*).

PRZEŚMIEWAĆ się z kogo *recipr. contin.*; *Ross.* пресмѣяться, пересмѣваться; *Eccl.* пресмѣхаюся; przeszydzać z kogo, über einen spotten, einen durchziehen. Ta się z miłości twéj często prześmiewa. *Past. Fid.* 174. (*Ross.* пересмѣяться naśmiawszy się przestać, odśmiać się).

PRZESMRODZIĆ *cz. dok.*, robić, że co prześmiardnie, smrodem przenikać; stinkend machen, durchstänkern. Wyście przesmrodzili wonność naszę w oczu Faraona. *Budn. Exod.* 5, 21. (wyście nas ohydzili. *Bibl. Gd.*).

PRZEŚMYK, u, *m.*, ciasne przejście, przeskok, szlak; eine enge Passage, ein enger Paß, ein Schlupfweg; *Boh.* klauza; *Carn.* plas; *Vind.* voskovina, voska prechja (cf. wązki), skrit pot, sliesek, skrivauni smuk, smusnuvalishe, luknia na smusnenie; *Ross.* перешеекъ; *Eccl.* ѫдина. Na wszystkie szlaki i przesmyki zapuszczają się. *Pilch Sall.* 232. Przesmyk morski, cieśnina morska, die Meerenge. Przesmyk między Francyą i Anglią. *Hub. Wst.* 106. Grönlandyą oddziela od Ameryki znacznéj szerokości przesmyk Davis, *detroit. Stas. Buff.* 246. — §. Stać w oknie przez dzień, wszystkim na przesmyku, ma zwyczaj ta niecnotka. *Mon.* 70, 85. (wszystkim w oczy się podsuwając). — §. Smok wali się po ziemi przesmykiem. *Chrość. Ow.* 162. pomykając się, przemykając, sich schiebend, fortschlepend; *Ross.* пресмыкаться ˙przesmykać się, łazić, przełazić, pełzać; пресмыкающіяся płaz, ziemiopłaz; *Eccl.* пресмыкательный *reptitius.*

PRZEŚNY, *ob.* Przaśny.

PRZESOLIĆ, *f.* przesoli *cz. dok.*, Przesalać *niedok*; *Boh.* přesoliti, prosoliti; *Vind.* presoliti; *Bosn.* prisoliti; *Rag.* prissolitti, prissagljam; *Ross.* пересолить, просолить; §. a) solą przetrząsać, przenikać, przejąć; mit Salz bestreuen, durchsalzen. Na wojnie przesalany suchy chléb jadają. *Biel. S. N.* 30. Chléb przesalany smaku przyjemnego. *Syr.* 921; łatwie się w żołądku trawi. *Cresc.* 159. — §. b) *Nimii:* Zbytnie osalać, übersalzen. Zła potrawa bez soli, zła i przesolona. *Pot. Jow.* 104. — *Transl. fig.* Przesolić, przeskrobać, przebrać miarkę, przestrugać, przepieprzyć, przesadzić; über die Schnur hauen, übertreiben, überspannen. Prawdy a żartów zażywać jak soli, Kto miary nie zna w tym, prędko przesoli. *Min. Ryt.* 4, 209. Kupiec ten przesala swoje towary. *Tr.* zbyt drogo przedaje. PRZESOLAN, u, *m.*, n. p. Przesolan potażu, *murias oxygenatus potassae*, sól z przekwasu solnego i z potażu złożona. *Śniad. Chem.* 2, 80.

PRZESPAĆ, *f.* prześpi *cz. dok.*, Przesypiać *niedok.*; *Boh.* prospati; *Sorab.* 1. přespu; *Carn.* perspâvam; *Ross.* проспать, просыпать, продрыхнуть; §. a) przespać noc, śpiący przetrwać, durchschlafen. Gdy chory całą noc prawie spokojnie przespał, rano rzeźwiejszym jest. *Perz. Cyr.* 3, 60. — §. b) Przesypiać sprawę, przez niedbalstwo utracać, omieszkać, cf. zaspać gruszki w popiele; versäumen, verschlafen, ungenutzt vorbey lassen. Rzecz swoję przepaść, t. j. omieszkać dla niedbałości, *causae indormire. Mącz.* Dla Boga! czemuż się wżdy nie czujemy? czemu wżdy łaski pańskiéj przesypiamy? *Podw. Wroż.* 60. Przyjąć i poznać Messyasza, jest wieczny żywot, nieprzyjąć go i przespać, jest utracić wieczny żywot, co czynią ślepi żydowie, przespawszy go. *Żarn. Post.* 10. Żydzi Chrystusa prawdziwego Messyasza, przespali. *Zygr. Ep.* 20. — Nie przespał im złości, *non impune scelus sinit. Żebr. Ow.* 269. PRZESPAĆ się *recipr.*, przeleżeć się śpiący; (*Boh.* prospat se, pospati; *Sorab.* 2. wospaseh), sich ausschlafen, genug schlafen, sich durch Schlaf erholen. Pójdę, przepaść się; już to trzecia noc, jak nie śpię. *Teat.* 22, 37. Dwie godziny przespawszy się znowu zaczęto sesyą. *Gaz. Nar.* 1, 225. Prześpij się, zapomniesz frasunku. *Cn. Ad.* 945. Przesypiać się w południe, *meridiari*, Mittagsschlaf halten. Po obiedzie przespałbym się trochę. *Teat.* 30. *b*, 28. Po obiedzie zawsze się przesypiał; po przespaniu zawołał na chłopięta. *Falib. M.* Drugi raz jedzą, potym się przesypiają. *Star. Dw.* 70. Przesypianie się poobiednie, sen abo spanie przypołudniowe, *meridiatio. Cn. Th.* der Mittagsschlaf. O spaniu codziennym i przesypianiu krom zwyczajnego w nocy. *Haur. Sk.* 520. Przesypiam się upity, *edormisco. Cn. Th.*, *Ross.* проспаться, den Rausch ausschlafen. Nieprzespany, nie skończony co do spania, unausschlafbar. Ległeś, niestetyż rycerzu wybrany, I ujął cię sen twardy nieprzespany. *P. Kchan. Jer.* 67. Jemu noc nieprzespana zamknęła powieki. *Dmoch. Il.* 2, 25. — §. Przespać się z kobietą, cielesną sprawę mieć, eine beschlafen. ˙PRZESPAŁKA, i, *ż.*, z którą się przespano; *Carn.* perspavavka; *Vind.* perspanjiza, perleshniza *concubina.*

˙PRZESPIECZNY, *ob.* Bezpieczny.

PRZEŚPIEG, u, *m.*, prześpiegowanie, śledzenie, das Durchspioniren. Wszystkie czaty, prześpiegi, stary dworak zdradził. *Teat.* 44. *c*, 17. PRZEŚPIEGOWAĆ *cz. dok.*, prześledzić, durchspioniren, ausspioniren; *Boh.* přezwěděti, přezwjm. Posłał ludzi, którzyby prześpiegowali całą ziemię. *Radz. Num.* 13, 3. Litwa Pszonkę dla prześpiegowania brodu na Wisłę posłali. *Stryjk.* 397. Po wszystkich kąciech i skrzyniach przepatrzał i prześpiegował. *Kosz. Lor.* 78 *b.* — §. Prześpiegować listy, przechwycić, *intercipere. Mącz.* przejąć, Briefe auffangen.

PRZESPIEWAĆ, *f.* przespiewa *cz. dok.*, przespiewuje *pr. cotin.*, Przespiewywać *frequ.*, spiewając przetrwać, przepędzić, albo też do końca przespiewać, durchsingen; *Boh.* prospjwám; *Carn.* prepevam; *Rag.* pripjévati; *Croat* zapopévam; *Bosn.* pokliknuti; *Ross.* перепѣть, перепѣвать, пропѣть, пою. Parobcy taniec zaczęli wesoło, przespiewując coraz piosnki na przemianę. *Tom. Rol.* 78. Całą noc przespiewał. *Ld.* Cały kancyonał przespiewał.

ib. PRZESPIEWYWAĆ się z kim, *cantu contendere. Cn. Th.* 857. mit einem im Singen wetteifern, um die Wette mit ihm singen.

PRZEŚPILAĆ, *f.* prześpila *cz. dok.*, Prześpilować *niedok.*, przebość, przeniknąć, przepchnąć, przebić; durchdringen, durchstechen, durchhauen. Wprzód mi serce z waszych rąk sztylet prześpiluje, Niż.... *Bardz. Luk.* 38. Brat brata wzajem na wylot prześpila. *Chrośc. Luk.* 123. Miecz ostry niechaj ciało na wskroś prześpiluje. *Bardz. Trag.* 476.

*PRZESPOLNY, a, e; *Boh.* přespolni; zagraniczny, ausländisch, fremd. Kocanki Arabskie, ziele to jest *przespolne i przywoźne. *Syr.* 469.

PRZESPOWIADAĆ *cz dok.*, do końca spowiedzi przesłuchać, die Beichte aushören. Jak jeden xiądz tak wielu mógł za trzy godziny przespowiadać? *Sak. Persp.* 23.

PRZESREBRZYĆ *cz. dok.*, wskroś posrebrzyć, durchsilbern; *Vind.* presrebrati, presreberniti.

*PRZESRĘDOWAĆ *cz. dok.*, n. p. Potażu funtów kilka miałko przesrędować, dobrze wymieszać, potym w tyglu rozsypać i topić. *Torz. Szk.* 279.

PRZESSAĆ *cz. dok.*, ssaniem przetrwać, lub też przesadzić, durchsaugen, übersaugen; *Ross.* прососать, просасывать.

1\. PRZESTAĆ, *pr.* przestaje *med. dok.*, Przestanąć, *f.* przeprzestanie *jedntl.*, Przestawać *cont.*; *Boh.* přestati, přestawati; *Slov.* přestáwám; *Sorab.* 2. pschestanusch; *Sorab.* 1. pschestanu, pschestanem, pschestawam, pschestaham, pschestam; *Croat.* preztati, presztati, preztajem, presztajem, henyavam; *Rag.* pristatti, pristàvati; *Bosn.* pristatti; *Ross.* перестать, престать, перестану, переставать, отстать, отстаю; §. 1) przestawać czego czynić, przerywać czym robotę etc., dalej nie ciągnąć, nie postępować, niechać, zaniechać; *Carn.* prenẹham, jejnam; *Vind.* nehat, pustit, henjat, dopuſhati, herat, gorhèrat, donehati, per tem nehati, sapustit; *Dal.* osztaviti; *Bosn.* uzostati, pristati, aufhören, inne halten, ablassen, nicht weiter fortsetzen. Cudnie gra, a kiedy przestanie, jeszcze cudniéj. *Rys. Ad.* 20. Czas mu też już przestać. *Cn. Ad.* 119. (dość też już, ustąp' drugiemu). *Teat.* 10. *b*, 14. Jak się wół dorwie trawy, Kiedy przestać nie wie sprawy. *Rys. Ad.* 20. (nienasycony). Przestań też kiedy. *Cn. Ad.* 949. (odpocznij, nie tak pilno). Rychléj świat przestanie być światem, Niż Niemiec będzie szczérym Polakowi bratem. *Pot. Pocz.* 423. Dobrze czynić począwszy, nie przestaj. *Cn. Ad.* 178. Przestawszy czytać, na stronę odchodzi. *Zab.* 14, 126. Przestał mówić, jak gdyby mu gębę zamknął. *Teat.* 25. *c*, 56. (umilkł). Chłop dlatego, że jest chłopem, Nie przestaje być człowiekiem. *Teat.* 26. *b*, 31. Gościu ostatni poczynaj jeść, a pierwszy zaś przestawaj. *Cn. Ad.* 270. — §. Przestaje co na chwilę (*distng.* ustaje), przerywa się, es hört auf für einige Zeit, unterbricht sich. Bez przestania Dedalowe córki wód odmiennych Nadaremno dodawają do kadzi bezdennych. *Otw. Ow.* 160. bez odpoczynku, bez przerwy, ciągle; ohne Aufhören, ununterbrochen, ohne Ruhe und Rast. Przestawając, *per intervalla. Cn. Th.*, *Croat.* presztáncze. Febry przestające, czyli febry z paroxyzmami są te, w których oczywiste znajduje się przestanie, iż człowiek wstać i działać może. *Krup.* 5, 527. nieustawiczne, unterbrochene Fieber. Czas, który przegradza między skończonym paroxyzmem i początkiem następującego, zowiemy czas przestania, *tempus intermissionis. Krup.* 5, 530. Zwischenraum. — §. *Activ. ellipt.* Przestać kogo (*scil.* nagabać etc.), zaniechać kogo, dać mu pokój; aufhören einen zu plagen, ihn mit Frieden lassen; *Oester.* ihn auslassen. Amurat nie chciał Sanderbega przestać, ażby go zniszczył. *Biel.* 184. — *§. *Aliter:* Posłał Władysław do Swydrygiełła do Prus, aby Prusów przestał, do niego się nawrócił. *Biel. Św.* 230 *b. Gwagn.* 73. żeby Prusów porzucił, żeby przestał z niemi trzymać, er sollte die Preußen aufgeben. — §. Przestać od czego, puścić, porzucić, odstać; wovon abstehen, ablassen. Był męczon, aby przestał od sentencyi swéj. *Baz. Hst.* 34. Ten który cierpiał na ciele, przestał od grzechów. 1 *Leop.* 1 *Petr.* 4, 1. Odstąp' od złego, cnoty się im, przestań od nieprawości. *Zygr. Gon.* 296. Wydał się na śmierć za lud swój, aby plaga przestała od Izraela. *Jer. Zbr.* 82. — *Similiter:* Man może na wszelki czas przeciwko swemu panu, gdy krzywdę chce czynić, przestawać. *Szczerb. Sax.* 227. odstając od niego powstawać. — §. 2) Przestawać na czym, przy czym stanąć, już daléj nie zakrawać, nieodmiennie się trzymać czego; es bey etwas bewenden lassen, beruhen, dabey verbleiben. Onemu samemu ufam, na nim samym przestawam. *Kat. Gd.* 17. Na tym chce przestać księżniczka koniecznie, Albo się zemścić, albo płakać wiecznie. *Kras. Mysz.* 59. Usłyszał o Rzymianach, że są mocni, a że przestawają na każdéj rzeczy słusznéj, o którą je kto żąda. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 8, 1. (że *zwalają na wszystko. 3 *Leop.*); że przestają, beytreten, bewilligen, einwilligen. *Przestawać o czym *id.*, n. p. Jeślibyście rozumieli, że już o tym przestaną Krzyżacy? nie rozumiejcie tego; myślą oni jeszcze o tym, jakby imię Polskie zagubili. *Biel.* 184. — Przestawać na czym, daléj już więcéj nie pragnąć, kontentować się czym; mit etwas zufrieden seyn, sich damit begnügen; *Vind.* sadostiti, sadostuvati, dovoljati, sadovoljati; *Ross.* удовольствоваться; *Eccl.* довлѣюся. Przestawanie na czym, die Zufriedenheit womit, die Genüge, Genügsamkeit; *Vind.* sadostnost, dovolnost, sadovolnost; *Ross.* удовольствіе. Przestający na czym, zufrieden, genüglich; *Vind.* sadosten, dosten; *Eccl.* самодовольный. Potrzeba na małe przestaje, ale chciwość wiele chce. *Sk. Kaz.* 114. Najlepiéj na swym jakim takim przestawać. *ib.* 22. Można przestać na małym, mój księże plebanie, Dogodzić miernym chęciom, na to zawsze stanie. *Kras. List.* 2, 99. Kto na swym przestaje, niczego mu nie dostaje. *Cn. Ad.* 385. (kto dość ma, więcéj nie żąda; kto żądze swe hamuje, niczego nie potrzebuje; bogatego nie majętnością, lecz uskromioną mierzaj chciwością). Ten panem zdaniem moim, kto przestał na swoim. *J. Kchan. Dz. Sk. Kaz.* 592. Bogactwa wielkie na małe przestawać. *Cn. Ad.* 1185. Trzeba przestawać na tym, co los zdarza, nie szukając fantastycznych plant przyszłego życia. *Kras. Doś.*

212. Na swym stanie, żaden nie przestanie. *Żegl. Ad.* 151. To rzecz najdziwniejsza, iżby najwięcéj miał, Jeszcze nie znam żadnego, aby na tym przestał. *Rej. Wiz.* 184 *b*. Nie przestają na swym stanie, cudzych i sobie nieprzystojnych sięgają. *Sk. Kaz.* 20 *b. Falib. Q* 3. O te dobra prosić mamy, na których jest zupełne wesele i dostateczne przestawanie nasze. *Sk. Kaz.* 239. kontentowanie, kontenta, kontentacya; Befriedigung, Vergnügen. — *Passive:* Przestaniesz na nadziei, na śnie, na obietnicy. *Cn. Ad.* 949. myślą będziesz zażywał, omylisz się, ten ci się sen nie wyjawi, przez sen bogaty; mit bloßer Täuschung abgespeist. — §. 3) Przestawać z kim, towarzyszyć z kim, obcować; mit einem umgehen, Umgang pflegen; *Carn.* pezhâm se; *Boh.* zabýwam se s někým; *Croat.* pajdashitise; *Eccl.* сообращатися. Z samym jednym Ulissem przestawa. *Żebr. Ow.* 322. Jaki kto sam jest, z takim rad przestawa. *Cn. Ad.* 1122. swój do swego lgnie, równy równemu rad; gleich und gleich gesellt sich gern. Kto z łotry przestawa, łotrem także bywa. *Klon. Wor.* 8. Z jakim kto przestaje, takim sam się staje. *Haur. Sk.* 179. *Żegl. Ad.* 392. *Zab.* 14, 63. *Boh. Kom.* 1, 56; *Croat.* Hman pri dobrom dober osztaje, Dober pri hmanyem hman posztaje; *si juxta claudum habites, subclaudicare disces.* Przestawanie z ludźmi. *Mon.* 64, 749. *Teat.* 49. *d*, 15. obcowanie, der Umgang mit Menschen; *Boh.* zahýwka. Przestawanie z uczonymi, bardziéj służy ku poprawie, niżeli xiąg czytanie. *Pilch. Sen. list.* 32. Pani nadchodzi śpiegować, gdzie jestem, i z kim przestaję. *Teat.* 6, 8. Prusowie starzy za jedno z Litwą przestawali. *Stryjk.* 281. za panie bracie, sie lebten mit einander brüderlich. — §. *Aliter:* Nie przestaję z temi, którzy powiadają, aby wojnę Ruską Bolesław dla tak błahéj przyczyny miał podnieść. *Krom.* 77. nie trzymam z niemi, nie piszę się na ich zdanie; ich halte es nicht mit ihnen. — §. *Aliter:* Pszczołka zwykła między różanemi Przestawać kwiatkami wonnemi. *Past. Fid.* 73. przebywać, verweilen, aufhalten, gewöhnlich sich befinden. — §. 4) Przestaje co przez co = przechodzi, rozciąga się, przesięga; es reicht etwas durch, erstreckt sich bis an, langet bis an. Pletnica za krótka była, że od brzegu do brzegu nie mogła *przestajać. *Biel.* 716. Pośrzodek forstów od węgła do węgła przestał. 1 *Leop. Exod.* 36. Dobroć twoja do nieba przestała, A prawda głowę z obłoki zrównała. *J. Kchan. Ps.* 164. — 2. PRZESTAĆ, przestał, *przestojał, *f.* przestoi *med. dok.*, Przestawać *contin.*; *Boh.* prostati, prostogjm, přestati, přestogjm; *Sorab.* 1. pschestejiu, pschestejem; *Vind.* prestati; *Ross.* перестоять, перестаивать, простоять, простаивать; §. a) czas niejaki stojąc przetrwać, durchstehen, eine Zeit hindurch stehen. Chłopię wymknij ławkę moję, Już ja tak obiad przestoję. *J. Kchan. Dz.* 199. Ledwie się wsparłszy, przestawał przykre nocy i teskliwe. *Past. Fid.* 109. — §. b) Przestawa się co, zbyt długo stojąc psuje się; sich überstehen, von zu langem Stehen verderben. Potrawy się przestawają, *cibus corrumpitur. Mącz.* Rwij różą rano, potym niesnadnie, Jak się przestoi, i z liścia opadnie. *Tward. Daf.* 2. Każde zboże zbiera się nie czekając aż się przestoi. *Kluk. Rośl.* 3, 145. aż prześcignie, überreifen. Kiedy się zboża zbytnie przestoją, znaczna część ziarna zostaje się na roli. *ib.* 214. Przestały owoc, prześcigły, przejźrzały, nadto dojźrzały, überreif. Jagody bardzo przestałe, dają wino słodsze, ale nie tak mocne, ani też trwałe. *Cresc.* 335. Złe jabłko niedostałe, chociaż wabi oczy, Gorsze przestałe, bo je robak wewnątrz toczy. *Kchow. Fr.* 79. Owoc niedojrzały niedobry; zły znowu, gdy przestały. *Kluk. Rośl.* 1, 64. Wszystko latom podlega; a jako przestałe Nie wielką korzyść niosą, tak i niedojźrzałe. *Simon. Siel.* 65. PRZESTANEK, nku, *m.*, przestawanie, poprzestanie; *Boh.* přestánj, přestačka; *Slov.* prestání, pauza; *Sorab.* 1. pschestaczi, pžestahtžo, zastahtžo; *Carn.* prestânk; *Vind.* odstauzhik, prehenjanje, pausa; *Rag.* pristának; *Croat.* presztàja, presztanek, préztanek, posztaja; *Ross.* перестанie, переставанie, простой, das Aufhören, Innehalten. Przestanek, wyraz dawny Polski, znaczy jedno co pauza. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 5. W mowie trzeba, żeby spoczynki i przestanki dobrze były podzielone, jak rzecz i ucho wyciąga. *Pir. Wym.* 262. Postępku przeszkoda przestanek. *Cn. Ad.* 906. (gdzieś dobrego ćwiczenia przestał, tameś został). Przestanek złego, abo od złego najmilszy. *Cn. Ad.* 949. Bez przestanku go uszczypkami łżył. *Warg. Wal.* 151. ustawicznie, wciąż, ciągle, ohne Aufhören. Bez wszego przestanku. *Papr. Koł. A* 3 *b*. PRZESTANNY, PRZESTAJNY, a, e, — ie *adverb.*, przestawający, nieciągły, przerywany; aufhörend, innehaltend, unterbrochen. *Tr.* — *Oppos.* Nieprzestanny. *Eccl.* непрестанный; *Ross.* неослабный. Nieprzestajna choroba dręczy ciało jego. *Banial. P* 2.

PRZESTĄPIĆ, *f.* przestąpi *cz. dok.*, Przestępować *niedok.*; *Boh.* přestaupiti, přestupowati; *Slov.* přestupugi; *Sorab.* 2. pschestupisch; *Sorab.* 1. pžestupu, pschestupiu, pschestupim, pschestupam; *Vind.* prestopit, vprek stopit, prestopuvati, prestopujati, skusstopiti; *Bosn.* pristupiti; *Croat.* presztupiti, presztuplyújem; *Rag.* pristûpiti, pristupîvati; *Ross.* переступить, переступать, проступить, оступиться; §. a) przez co stąpić, stąpając minąć co, przejść przez co; überschreiten, darüber weg schreiten, weg treten. On się boi przestąpić krzyżyka ze słomy, A on sam łgarz i pieniacz i zdzierca łakomy. *Nar. Dz.* 3, 118. *Tward. Daf.* 30. Koń przestąpił = przeszłapał, das Pferd ist übergetreten, (über den Seilstrang, über den Stallbaum). *Tr.* — *Fig.* Ledwie próg przestąpi Litewski, już tego rumoru po wszystkiéj Moskiewskiéj pełno ziemi. *Tward. Wł.* 48. Car przyjąwszy z pokorą pokój wymuszony, Dotąd nie śmie przestąpić progu téj korony. *ib.* 5. Z okazanego przestąpić terminu, i pomknąć się na nieprzyjaciela, respekt bronił. *Tward. Wł.* 68. — *Intransit.* Przywiązanie moje nigdy nie przestąpiło za granice cnoty. *Teat.* 54, 96. (nie wykroczyło z kresów). — *Transl.* Przestąpić ustawy, zgwałcić, złamać; *Eccl.* законопреступати, законопреступаю, законопреступствую, das Gesetz übertreten. Przestąpienie ustaw, *ob.* Przestępstwo. — §. *Przestępuje się, *muto locum standi, moveo me uno gradu, uno passo. Cn. Th.*; przestępuję; *Ross.* проступиться, *propr. et transl.*,

ich thue einen Schritt anders wohin, vorwärts, seitwärts. Ktoby miał taką wiarę, iżby górom przestępować kazał z miejsca na inne .... *Rej. Ap.* 18. Umierający przestąpią z tego żywota doczesnego do żywota wiecznego. *Rej. Post. P p* 2. *Rej. Zw.* 4 *b.* Apostata ten, co z zakonu do zakonu przestępuje. *Eraz. Jęz. O* 7. *Przestąpienie się z miejsca na miejsce, przejście. *Cn. Th.* 857. das Hinüberschreiten. — *§. Pan twój nigdy nie śpi, a ustawicznie przestępuje a przepatruje wszystką ziemię świata tego. *Rej. Post. D d* 4. przechodzi, przeciąga; durchschreiten, durchgehen, durchziehen. — §. b) Przestępować komu, przed nim chodzić, marszałkować mu; einem vortreten, vor ihm einher gehen. Skakali przed nim dyabli, jako dworzanie, wołając: przestąpcie panu Pachomiuszowi. *Sk. Żyw.* 1, 309.

PRZESTARZEĆ *nijak. dok.*, PRZESTARZEĆ się *recipr. dok.*, *Boh.* přestarati se; *Ross.* престарѣть, престарѣться; siebie samego przeżyć, bardzo w lata pójść; überalt werden, sehr alt seyn. *Ad summam senectutem venire*, *wielmi się przestarzeć. *Mącz.* Jeszczem nie przestarzała, Rok mi ośmnasty płynie, Będę ich jeszcze miała. *Karp.* 4, 26. Przestarzały, *Vind.* prestar; *Carn.* motèrn; *Ross.* престарѣлый. Przestarzałość *Ross.* престарѣлость.

PRZESTAWAĆ, *ob.* Przestać. PRZESTAWACZ, a, *m.*, który przestaje; *Croat.* presztaitel *cessator.* PRZESTAWIĆ *cz. dok.*, Przestawiać *niedok.*; *Boh.* přestawěti, prestawowati; (prostawěti przebudować); *Sorab.* 1. pschestawiam, přestahwam, přepowczu; *Vind.* prestavit, prepostaulati, skusstaviti, skuspostaviti; *Ross.* переставить, переставлять, переставливать, перестановить, перестанавливать; *Eccl.* прѣставити, прѣставляти, прелучити; inaczéj abo gdzie indzie postawić, umsetzen, umstellen, versetzen. Przestaw te miski na drugi stół. *Tr.* Przestawić piec. Przestawić budynek, *ob.* Przebudować. — *Fig.* Kiedy się przestawiemy wyżéj, ktoż nas wspomni, Będąli o nas wiedzieć mieszkańcy potomni! *Zimor. Siel.* 128. jak się przeniesiemy do nieba, jak powędrujemy, wenn wir an einen höhern Ort hinwandern; *Eccl.* преставленіе zgon, śmierć. Przestawienie; *Carn.* prestavk *transpositio*; *Vind.* prestava, prestavik, (*Carn.* prestavnost *declinatio*; *Slov.* prestawilka, predstawilka *metathesis*); *Ross.* перестановка, переставленіе, перекладка.

PRZESTEK. *Tr.*, *ob.* Przęslka, ziele.

PRZESTĘKAĆ *cz. dok.*, stękając przepędzić, durchstöhnen; *Ross.* простонать.

PRZESTĘP, u, *m.*, §. 1) *botan.* Przestęp biały; *Boh.* posed; *Ross.* переступень; macica biała, *bryonia*, Zaunrübe, weiße Stickwurz, śmierdzące to ziele z jagodkami swemi pnie się po płotach do góry. *Kluk. Rośl.* 2, 245. *Urzęd.* 63. *Krup.* 5, 185. *Petr. Wod.* 22. Przestęp czarny, *bryonia sylvestris*, schwarze Zaunrübe. *Syr.* 1521. — §. 2) Przestęp, przejście, der Uebergang. W nieszczęściu Pompeja, Kornelia żona jego, miała przestęp do wiecznéj chwały. *Petr. Ek.* 88. — *§. Sprawił Jozyas w Jeruzalem święto przestępu, t. j. obchód baranka panu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 35, 1. (faze. 3 *Leop.* święto przejścia. *Bibl. Gd.*). Uczynił lud Izraelski przestęp a wielką noc panu bogu. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 30, 1. Wielkanoc zowie się przestępem pańskim, nie dlatego, aby miała być onym przestępem, którym anioł przestępował domy Izraelskie, ale iż była onego przestępu sakramentem. *Gil. Kat.* 378. jüdische Ostern.

PRZESTĘPCA, y, *m.*, PRZESTĘPNIK, a, *m.*; *Boh.* přestupnjk; *Sorab.* 1. přestupnik; *Vind.* prestopnik, prelomnik, prelomovez, kriunik, pregriešhnik; *Bosn.* pristupitegl, koji ne obslugjuje zakon al zapouid; *Croat.* presztupitel; *Rag.* pristuupnik, pristûpalaz; *Ross.* переступникъ, законопреступникъ, злодѣй, (cf. złodziéj, dobrodziéj, cf. złoczyńca); *Eccl.* порочникъ; zgwałciciel ustaw, der Uebertreter. Piérwszego przestępcę w wojsku bez miłosierdzia karzą. *Rys. Ad.* 58. Oburzył się na przestępniki ustaw cesarskich. *Sk. Dz.* 723. PRZESTĘPNICA, y, *ż.*, PRZESTĘPNICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* přestupnice; *Rag.* pristuupniza; *Croat.* presztupitelicza; *Ross.* преступница, законопреступница, die Uebertreterinn. Przestępnica niewinność swą oczyszczała. *Sk. Dz.* 687. Ujrzała przestępniczka Juda, iż przeto, że cudzołożyła przeciwniczka Izraelska, opuściłem ją; a nie obawiała się przestępnica. 1 *Leop. Jer.* 3, 7. PRZESTĘPEK, pku, *m.*; *Boh.* přečiněnj; (*Slov.* prestupilka, prestupitelka *hyperbaton*); *Carn.* prêstop, pregrêha, skrûna; *Vind.* prestop, prestopitje, prekorazhenje, prestoplenje, prelomenje, pregriešhtvu, pregrieha, pregriešhnost, hudoba, (cf. chudoba); *Croat.* presztûp, pregreska; *Ross.* проступокъ, преступничество, преступленіе, злодѣйство, злодѣяніе; *Eccl.* законопрѣстѫпленїе; występek, przekroczenie prawa, przestępstwo, die Uebertretung. Mesyasz przejednał wszystkie przestępki nędznikowi temu. *Rej. Ap.* 1. Jeśli wy ludziom odpuścicie przestępki ich, tedy i bóg wam odpuści grzechy wasze. *W. Post. W.* 2, 301. Sprośni szydzą z przestępku. *Budn. Prov.* 14, 9. PRZESTĘPNY, a, e, PRZESTĘPNIE *adverb.*; *Boh.* přestupný, (prestupliwý; *Slov.* prestupliwi, prestupliwec *transgressivus*, *modus gramm.*); *Croat.* presztupni; *Vind.* pregriešhen, prevseten; *Ross.* законопреступный, злодѣйскій, злодѣйственный; §. a) występny, übertretend, die Uebertretung angehend. Daruj winę przestępnemu. *Teat.* 29. *c*, 65. (przestępnikowi). Winę przestępną odprosił, *culpam admissam deprecatus. Krom.* 782. — §. *Passive:* Przestępny, mogący być przestąpionym, überschreitbar. *Tr.* Nieprzestępny, *Eccl.* непреступный *non transmeabilis.* Górę tę uważa jak wyspę, bo ziemi przestępnéj między wodami niemasz więcéj nad dwie mile. *Boter.* 67. — §. b) *Astron.* Przestępny dzień, raczéj przydany, wstawiony. *Cn. Th.*, der Schalttag; *Rag.* pristûpni; *Bosn.* pristupni dân; *Vind.* prestauni den, medvstaulen, notervstaulen den, medstopni den; *Boh.* přestupný den. Przestępny rok, w którym luty ma dni 29, to jest, dzień 25ty, u starych przybysz, właściwie dniem przestępnym nazywać się powinien. *Przyb. Mskr.* Rok przestępny, Schaltjahr, liczy dni 366. *Solsk. Geom.* 3, 18; przybytni, *potius dici deberet. Cn. Th.*; *Sorab.* 1. přestupne lěto; *Carn.* prestopnu lejtu; *Vind.* prestanki, prestaniki, prestaunu, medstaunu letu, prestopnu, medstopnu letu; *Bosn.* pristupno godiscte; *Rag.* pristupno ljeto; *Eccl.* високосъ, висектосъ,

висектъ; *annus bisectus, quia continuis duobus diebus, bis sexto calendas Martias in calendario legitur, eadem quasi die iterata, et in ecclesia idem martyrologium ac luna eadem 24to et 25to Februarii ponitur, et ab una litera dominicali relicta, nam duae dantur bisexto, ad alteram, quae ordinaria censetur, fit transitus. Unde forte Polonica appellatio* przestępny; *quamquam et illud congruit, quod apud jurisperitos hi duo dies pro uno habeantur, et posterior, cujus nulla habetur in jure et judiciis ratio, intercalaris censetur, non prior. Cn. Th.*, (cf. przybycień, przybyszowy). Nakazano, aby każdy rok czwartosetny bywał *bisectus*, t. j. przestępny, w którymby miesiąc luty miał dni 29. *Sak. Kal. D* 4. (*Boh.* hruden *mensis intercalaris*, cf. grudzień). — §. *Alg.* Zrównania i funkcye przestępne, *transcendentes*, które potrzebują wcale innych osobliwych działań. *Śniad. Alg.* 1, 166. nieforemne, über die Regel hinausgehend. PRZESTĘPSTWO, a, *n.*, *Cn. Th.* przestępowanie, przestępek, die Uebertretung. PRZESTĘPUJĘ, *ob.* Przestąpić.

PRZĘSTKA, *ob.* Przęsłka.

PRZESTOJAŁY, a, e, co się przez czas niejaki przestało, przestały; überstanden, eine Zeitlang gestanden. Nie trzeba w takim przypadku konie poić zimną wodą, lecz przestojała. *Kluk. Zw.* 1, 193.

*PRZESTOWŁOSA, *ob.* Prostowłosy.

PRZESTRACH, u, *m.*, PRZESTRASZEK, szku, *m.*, *dem.*, przestraszenie, przeniknienie strachem, przelęknienie; Schrecken, Erschrecken, Schreckenbild; *Boh.* aužas; *Slov.* ostrašenj, predešenj; *Vind.* pristrah, strefs; *Ross.* острашка, ужасъ, испугъ, испуга, испуганіе, оторопѣлость; *Eccl.* оужасть. Gdy przyjdzie na którego przestrach jaki od złego sądu, upada-ć serce, biegasz, nabywasz rady. *Rej. Post. Y* 5. Ujrzawszy leda wilczka, a leda najmniejszy przestraszek. *Rej. Post. X* 4. Od zbójców na drodze przejęci, z przestrachem uciekli. *Pilch. Sall.* Pobladła po przestrachu. *P. Kchan. Orl.* 1, 106. Więcéj waży u ludzi mały przestraszek świata, niż pogróżki pańskie. *Rej. Ap.* 2. Patrząc na on srogi przestrach, upominał syna. *Sk. Dz.* 839. Zioła te dzieciom do kolebki kładą, aby na nie przestrachy nie przechodziły i straszliwe widzenia. *Sienn.* 187. Mając na pamięci ogromność, i przestrach, i znając serce W. X. M., na jedno imię Janusza wzdrygają się i uciekają. *Lat. Kom. A* 4. — (PRZESTRAJAĆ, *ob.* Przestroić). — PRZESTRASZYĆ, *f.* przestraszy *cz. dok.*, Przestraszać *niedok.*, Przestraszywać *częstl.*; *Boh.* přestrašiti, předešyti, zdešyti; *Slov.* predešyti; *Sarab.* 1. přestrožam; *Rag.* pristrasciti, pristrâscjati, pristrascivati; *Bosn.* pristrasciti; *Vind.* prestrafhit; *Carn.* prestrẹshém; *Croat.* preztrashiti, presztrassújem, presztrássen; *Ross.* перепугать, испугать, испужатъ; *Eccl.* острашати; strachu kogo nabawiać, strachem przerażać; Schrecken einjagen, in Schrecken setzen. *Cn. Th.* Poseł prawdy każdego w sumnieniu przestraszywa, ale zasię cieszy. *Gil. Kaz. C c* 3 *b.* Przestraszyć się, *Vind.* fe ostrafhiti, prestrafhiti; *Ross.* перетруситься, испугаться, испужаться.

PRZESTREFOWAĆ *cz. dok.*, strefami przekreślić, durchstreifen, Streifen durchziehen. Ziele to od korzenia jest przestrefowane, jaboby igłą żłobkował podłuż ku górze. *Sienn.* 79.

PRZESTROGA, i, *ż.*, *PRZESTRZEŻA, y, *ż.*, przestrzeganie, napominanie by się strzedz; die Warnung, Erinnerung; *Boh.* weystraha; *Slov.* výstraha, předpowěd; *Vind.* savanzhuvanje, preopominnanje, predopomena, predopomenenje; *Ross.* предъостереганіе, предъостереженіе, предъизвѣщеніе. Przestroga młodemu. *Kras. Sat.* 61. Zawsze pan bóg, częścią dobrze przedtym, częścią i w ten czas, kiedy się co dziać miało, zwykł przestrogi jakieś okazować. *Podw. Wroż.* 43. Przestroga od boga. *Rys. Ad.* 56, (cf. strzeżonego bóg strzeże). Kontent z téj danéj *przestrzeży, Z raportem do hetmana jak szalony bieży. *Jabł. Tel.* 40. Na przestrogę *Ross.* неповадно. — §. Przestroga w księdze, nota; Erinnerung, Anmerkung in einem Buche, Vorerinnerung. — §. Przestroga czego, strzeżenie, przestrzeganie czego; das Beobachten, genaue Erfüllen. Zgoda, mądra podległość, praw przestroga pilna Sprawiła, iż im żadna moc nie była silna. *Nar. Dz.* 1, 3.

PRZESTROIĆ, *f.* przestroi *cz. dok.*, Przestrajać *niedok.*; (*Ross.* перестроить, простроить, перестраивать; *Eccl.* престрояю przebudować, przestroić struny instrumentu); a) przestrajać w insze suknie i stroje przebierać, umkleiden, umputzen. Francuza po Polsku przestroić. *Boh. Kom.* 5, 388. Przestraja się z ostrożnością; przebrany przybywa do stolicy. *Zab.* 10, 174. sich verkleiden. *Mon.* 65, 305 — *Fig. transl.* Alzyra w Polską przestrojona suknią. *Teat.* 50, *praef.* (przełożona, przetłumaczona). Pochlébcy same występki w cnoty przestrajali. *Nar. Tac.* 3, 63. — b) Przestrajać, strojami przemarnować, przetrawić; mit Putzen durchbringen, hinbringen, verputzen. *Cn. Th.* 847, *Ross.* прощеголять. Walą wszystko na grzbiet, na stroje, tak że kilka wiosek przestroją. *Pilch. Sen. list.* 356. Przepych taki, że wszystkę intratę przestroją. *ib.* 26. — c) Przestroić instrument muzyczny, struny inaczej ponatężać; ein Instrument umstimmen, anders stimmen, (cf. przestrój); *Vind.* prenaglafiti, drugoglafiti; *Ross.* перестроить, перестраивать.

PRZESTRÓJ, ju, *m.*, a) przestrojenie w insze szaty, przebieranie, das Umkleiden. — *Fig.* Musicie wyzuć waszę a wdziać cudzą postać, nic gorszego nad ten przestrój *Przyb. Milt.* 283. — §. b) Przestrojenie strun instrumentu, das Umstimmen. Gdy na złoczyńców słów rzuca pioruny, rzekłbyś: że gromy Jowisz straszne ciska, Lecz gdy na przestroj swe naciąga struny Powiesz, Orfeusz wyrabia igrzyska. *Zab.* 12, 18. (przestroiwszy lirę).

PRZESTROŃ, i, *ż.*, PRZESTRONNOŚĆ, ści, *ż.*, przestrzeń, przestwor; *Boh. et Slov.* prostrannost; *Sorab.* 1. dahlokoscherokofcž; *Carn.* prostornost; *Croat.* prosztrânoszt; *Rag.* prostor, prostrannos, prostranos; *Ross.* простреніе, простертіе, просторность, weiter Raum, Weite. W rozległą przestroń zatopiony wzrokiem. *Kniaź. Poez.* 2, 248. Gwiazdy w górnej przestronności Spokojnie toczą bieg wyższego świata. *Kniaź. Poez.* 2, 250. PRZESTRONNY, a, e, PRZESTRONNIE, PRZESTRONNO, *adverb.*; *Boh. et Slov.* prostranný; *Sorab.* 1. pžeztřené, dahlokoschěroki; *Sorab.* 2. rumni, (cf. rum); *Carn.* prostorn;

Vind. prostran, prestoren; *Croat.* prosztràn; *Dal.* proztran; *Bosn.* prostran, scirok; *Rag.* prostran; *Ross.* пространный, простертій, окружистый; *Eccl.* препространный; przestworny, wiele miejsca zajmujący, szeroki; weitläuftig, weit, geräumig; (*oppos.* ciasny, wązki). Dęcie jaśniejsze brzmienie wydaje, gdy przez krtań trąby wązką a długą przechodząc, wpada na koniec przestronniejszym otworem. *Pilch. Sen. list.* 4, 7. Wspaniałość w szczęściu ma przestronniejsze dla siebie pole. *Pilch. Sen. łask.* 20. Obie góry niezmierną zgrają opasawszy, przestronnie rozłożyli się. *Pilch. Sall.* 292. Lekarstwa tego użyć mogą ludzie pełnego ciała, i którzy mają piersi przestronne. *Syr.* 1465. Dostawszy przestronnej wolności służyć panu bogu.... *Wys. Kat.* 53. Rozum im częściej co rozmyśla, tym przestrzeniéj sobie w onej rzeczy czyni, i tym więcej obacza, czego pierwej nie zobaczył. *Grzep. Geom.* Geometryi naukę starożytni czasem przestronniéj brali, niżeli teraz zwykliśmy. *Pilch. Sen. list.* 3, 17. (obszerniéj, *latius*). Mieć gębę przestronną. *Dwor. D* 1. (wielomowną, wyparzoną, szeroką, ein loses Maul). Na rozkosz się i przestronny żywot udała, dopuszczając ciału upodobania jego. *Sk. Żyw.* 2, 51. (rozpustny, ein ausgelassnes, zügelloses Leben). Mieć oko do ludzi przestronne. *Simon. Siel.* 59. — §. *Litem contestari*, wdać się w przestronną w prawie, odpowiedzieć na żałobę tak albo owak. *Mącz.*

PRZESTRÓŻNY, a, e, bardzo ostrożny, sehr vorsichtig. Czujny hetman towarzystwo swoje przestróżne czyni. *Żarn. Post.* 3, 758 *b.* Furmankowie przestrożni, bez sił jadowite. *Banial. J* 3 *b.*

PRZESTRUGNĄĆ, *f.* przestrugnie, przestruże, *cz. jednt.*, Przestrugać *niedok.*, Przestrugiwać *frequ.*; *Vind.* sastrugati, saskubiti, sastergati; *Ross.* перестружить, перестрогать; zbytnim struganiem przesadzić, przeskrobać, przebrać miarę, *pr. et tr. fig.*; zu viel beschnitzeln, schnitzelnd durchschneiden, übertreiben, des Guten zu viel thun, über die Schnur hauen. Strugał, strugał, aż przestrugał. *Rys. Ad.* 68. Wolność naszę myśmy coraz subtelniéj strugali i przestrugali nakoniec. *Tward. W. D.* 2, 155. — *Intrans.* Żeby jeno w weselu swym nie przestrugiwali. *Pot. Pocz.* 651. Chronić się trzeba, aby się miara nie wykroczyła, aby na zbyt nie przestrugał urząd, gdyby chciał mieć Rzpltą nader wyśmienitą. *Petr. Pol.* 2, 109. Obawiam się ja bardzo, byśmy kiedykolwiek Nie przestrugali z naszym uporem i tym to Ostrym następowaniem na nam panujących. *Opal. Sat.* 81. Niektórzy nie wiedząc, co jest śrzodek, tak zbytnie kierują rząd, że też czasem przestrużą. *Petr. Pol.* 2, 44.

PRZESTRYCHOWAĆ farbę pęzlikiem, *f.* przestrychuje *cz. dok.*, pęzlem farbę przemieszać, durchstreichen, eine Farbe mit dem Pinsel vermischen. *Tr.*; *Ross.* прокрасить, прокрашивать.

*PRZESTRYJEC, jca, *m.*, starszy stryj, mego pradziada brat. *Sax. Porz.* 125. der väterliche Urgroßonkel.

PRZESTRZAŁ, u, *m.*, 1) przestrzelenie, pocisk na wylot; *Vind.* skusstrielanje, der Durchschuß, eine Schußwunde durch und durch. Na przestrzał, na wylot, durch und durch. Niechaj z mej nauki ten tylko korzysta, Komu jeszcze na przestrzał wiatr w głowie nie śwista. *Nar. Dz.* 3, 121. — §. Przestrzał; *Ross.* перестрѣлъ; miara donioslości pocisków, wystrzał, die Schußweite. Siadł naprzeciwko opodal, na jeden przestrzał łuku. 1 *Leop. Genes.* 21. — §. *Aliter:* Na przestrzał, przestrzeliwając się z kim, o zakład strzelając; um die Wette schießend, wer weiter schießt, besser trifft. Królewna tam z pannami strzelała na przestrzał, a gdy się jej trafiło insze przestrzelić nawiasem, cieszyła się bardzo. *Pot. Arg.* 356. — §. Na przestrzał, trafunkowo, nie mierząc, na los; auf gut Glück schießend, ohne zu zielen. Jeden z gminu pospolitego strzelił tak na przestrzał, i trafił króla. 1 *Leop.* 2 *Chron.* 18, 32. (na niepewną. *Bibl. Gd.*). — 2) Przestrzał, *herb*; obosieczny miecz końcem do góry, strzała go przy samym wierzchu przeszywa. *Kurop.* 3, 42. ein Wappen. (*Ross.* прострѣлъ ziele Zawilec, Sosenka; прострѣльная трава Tojad, *ob.* Przestrzelon).

PRZESTRZÉDZ, przestrzegł, *f.* przestrzeże, przestrzegę *cz. dok.*, Przestrzegać *niedok.*, przestrogę dawać, ostrzegać, warnen; *Vind.* predopomeniti, savarjati, savarnuvati, predopominati; *Croat.* preopominam, prehabàmsze; *Ross* предъизвѣстить, предъизвѣщать, оберечь, оберегать, предъостеречь, предъостерегать, простеречь. On nigdy nic zamieszkać nie chciał, aby nas z tego przestrzegać nie miał. *Rej. Post. G g* 5. upominać, strofować; erinnern, warnen, warnend strafen. Solon, gdy Ateńczyków w poczciwe obyczaje wprawował, tedy ich z niczego więcéj nie przestrzegał, jeno z nieprawdy. *Weresz. Reg.* 120. Harpagus, gdy króla swego z niektórych rzeczy przestrzegał, ten się rozgniewał. *Kosz. Lor.* 12. Dobrze mówią Polacy, kto grozi, ten przestrzega. *Budn. Apopht.* 70. Mniéj te przygody nas obrażają, w których bywamy przestrzeżeni. *Biał. Post.* 18. Przestrzeżenie, napominanie, ostrzeganie, przestroga; die Erinnerung, Bemerkung, Warnung. Dawni malarze za obrazami wystawionemi ukryci siedzieli, a według usłyszanych przestrzeżeń, swoje dzieła doskonalili. *Kpcz. Gr.* 2, *p.* 51. (postrzeżenie udzielone). Bóg raczył przestrzeżenie uczynić na potym wiernym swoim, aby się takiej nadętej myśli strzegli. *Rej. Post. P p* 4, (cf. wara!). PRZESTRZEGAĆ się czym, *recipr.*, a) kajać się czym, na przestrogę sobie wziąć; sich woran spiegeln, ein Beyspiel nehmen. Szczęśliwy każdy, kto się cudzemi przestrzega przygodami. *Rej. Post. K k* 6. — §. Przestrzegać się czego; *Eccl.* предсоблюдаюся, troskliwie strzédz się czego, sich sorgfältig hüten, in Acht nehmen vor etwas. Chroń się nieprzyjaciół twoich, a przestrzegaj się przyjaciół twoich. *Radz. Syr.* 6, 13. Zbiszek przestrzegał się Mielsztyńskiego, gdyż nań największą miał waśń. *Biel.* 315. — b) Przestrzegać czego, zachowywać, uważać, obserwować; beobachten, halten, nicht aus der Acht lassen. Nie będziecie przestrzegać snów. 1 *Leop. Levit.* 19, 26. *Biał. Post.* 121. Dni przestrzegać i miesięcy, jak przestrzegają ci, którzy pewnych dni i miesięcy chcą i nie chcą nic poczynać. *Żebr. Zw.* 163. Wielce był rzetelny, sprawiedliwy, sumnienia przestrzegający. *Mon.* 65, 509. — *Aliter:* Przestrzegać, pilnować, pilnie chro-

nić czego; sorgfältig bewachen, beobachten. Jeśliże tej nocy nie przestrzeżesz zdrowia swego, tedy jutro będziesz zabity. *Radz.* 1 *Sam.* 19, 11. Turcy przestrzegają tego, by żaden alkoranu do kraju obcego nie przedawał. *Paszk. Dz* 97. Przestrzegać, przystrzegać powagi. *Cn. Th.* sein Ansehen behaupten, sich bey seiner Gravität erhalten. — §. Przestrzegać czyich postępków, pilne oko na nie mieć; einen beobachten, auf sein Thun und Lassen Acht geben. *Tr.* PRZESTRZEGACZ, a, *m.*, ostrzegający, napominacz, der Warner; *Croat.* preopomènitel; *Eccl.* предсоблюдатель; *Ross.* остерегатель. *Censores*, obyczajów przestrzegacze. *Chmiel.* 1, 457. Urząd monitora, t. j. napominacza czyli przestrzegacza. *Mon.* 70, 131. Rzeczy oczywiste nie potrzebują przestrzegaczów. *Pilch. Sen. list.* 3, 139. Dobry człek rad upomnieniu: zły przestrzegacza cierpieć nie może. *Pilch. Sen. gn.* 371.

PRZESTRZELIĆ, *f.* przestrzeli *cz. dok.*, Przestrzelać *niedok.*; *Boh.* prostřeliti, prostřelowati; *Sorab.* 1. pžetželu; *Vind.* prestreliti, zhresstreliti, skusstreliti; *Rag.* prostrjêliti; *Croat.* presztrélyam, presztrelilszém; *Ross.* прошибить, прошибать, перестрѣлять, прострѣлить, прострѣлывать; a) pociskiem strzelając przebić, przeszyć, durchschießen. Przestrzelił mu szyszak. *Tr.* — §. *Transl.* Gdy serce pleura przestrzeli, całe trupieje ciało. *Bals. Niedz.* 1, 496. (przejdzie, przeniknie, durchdringen). — b) Przestrzelić, *quoad locum*, strzelając przenieść przez jakie miejsce, eine gewisse Schußweite erreichen. Gdy właśnie już dobiegać mieli, I byli tak, jak z łuku strzelec raz przestrzeli, Obejźrzeli się.... *Otw. Ow.* 333. — §. Przestrzelić kogo, lepiej od niego strzelać, dalej swoim pociskiem dosięgnąć; einen überschießen, weiter als er schießen. Królewna z pannami strzelała na przestrzał, a gdy się jej trafiło insze przestrzelić nawiasem, cieszyła się bardzo. *Pot. Arg.* 356. — §. Przestrzeliwać się z kim *rec.*; *Ross.* перепалываться: o zakład z kim strzelać, mit einem um die Wette schießen, im Schießen wetteifern. — c) Przestrzelić co do kogo *tr.*; *cito et clam, vel caute alicui quidpiam significare. Cn. Th.* einem schnell eine geheime Nachricht zustecken. PRZESTRZELON, u, *ż.*, ziele Obieżyświat, Pepownik, Przerwipęp, *perfoliata*, Durchwachs, rózgi przez liście przechodzą, właśnie jakby je niemi przestrzelił. *Syr.* 1128. (*Ross.* прострѣль Zawilec, Sosenka, прострѣльная трава Tojad).

PRZESTRZEŃ, i, *ż.*, PRZESTRZEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* prostranstwj, prostrana; *Sorab.* 1. pžeztžerano; *Carn.* prostor, prostornak, resprostina, (*ob.* Rozpostrzedz); *Vind.* prestor, prostor, prostar, proster, resprostena, resprostrishe, resprestrina, *dem.* prestorizh, prostarizh; *Rag.* prostor, prostòraz; *Ross.* простертiе, простренiе, пространство; przestronne miejsce, przestronność, przestwor, obszar; weitläuftiger Raum, weites Feld, großer Spielraum, Ausdehnung, große Fläche. Na rozlanej szeroko morz płynnych przestrzeni. *Zab.* 15, 151. *Kniaź. Hub. Mech.* 275. Opoki wapienne często po całych rozlegają się krajach, i najobszerniejsze zawalają przestrzenie, *espaces. Stas. Buff* 178 Wielkie przestrzeństwo monarchii Ottomańskiej. *Kłok. Turk.* 115. Miasto to powiatom się równało, Takie, tak wielkie przestrzeństwo w nim było. *P. Kchan. Jer.* 424. Przestrzeństwo murów wielu ludzi do obrony potrzebuje. *Vol. Leg.* 3, 498. Życzę, aby królestwo nasze, nie tylko przestrzeństwem granic, ale potęgą kwitnęło. *Opal. Sat.* 149. W domu jego wiele mieszkań jest, że wszyscy wielkie przestrzeństwo w nich mieć mogą. *Żarn. Post.* 3, 594. (wiele miejsca, *rumu). Wywiódł mię z ciasnoty na przestrzeństwo. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 22, 20. Wolą po przestrzeństwie latać, niżli ciasną drogą cisnąć się. *Hrbst. Art.* 154. (*per spatiosa*). Drugi hufiec szedł w słusznej odległości za pierwszym, aby mieli dosyć przestrzeństwa do zażycia łuku. *Ustrz. Kruc.* 1, 282. Witołd czyniąc sobie przestrzeństwo i wolne panowanie w Litwie i w Rusi, a prawie umiatując zawady sobie przeciwne z Litwy i Rusi, nalazł przyczynę acz niesłuszną na książęcia Kijowskiego. *Stryjk.* 467. (szeroka, nieograniczona władza). PRZESTRZENIACZ, a, *m.*, który co rozprzestrzenia, der Erweiterer. *Chirurg.* Przestrzeniacz kanału urynowego, *dilatatorium uretrae. Czerw.* 29. PRZESTRZENIĆ *cz. dok.*, uprzestrzenić *dok.*, rozprzestrzeniać, przestronnym czynić, erweitern. (*Sorab.* 1. pžeztžeram *tendo*, *dispando*, pžeztřené *tensus*); *Carn.* sprestrim (prestrim, prestręti = obwieść, tresyti; *Vind.* trosit *sternere*, cf. strona); *Bosn.* prostranniti, rascirivati, oprostraniti; *Rag.* prostràniti, (prostrjêti, prosteratti, razastrjêti *expandere*); *Croat.* prosztranim, (oprosztránujem *relaxo*, presztreti, presztiram, preszterlszem *persternere*; *Ross.* простерть, простыратъ. Przestrzenią placów zawodowych szranki. *Zab.* 10, 390. *Zabł.* Uprzestrzenił sobie jaskinią, urównał etc. *Klon. Wor.* 21. PRZESTRZENIEJ *compar. Adverb.* przestronno.

*PRZESTRZEŻA, *ob.* Przestroga. PRZESTRZEŻONY, *ob.* Przestrzedz.

PRZESTRZYDZ, *f.* przestrzyże *cz. dok.*, Przestrzygnąć *jedntl.*, Przestrzygać *niedok.*, *Przestrzygawać *contin.*, strzygąc przeciąć, mit der Schere durchschneiden; *Boh.* prostřihnauti, prostřihati, prostřihowati; *Bosn.* pristricchi; *Ross.* простричь, простригать, *pr. et fig. tr.* Pnia jak ręka nacięła, Krew z przestrzygnionéj skóry lunęła. *Żebr. Ow.* 212. (*discussa cortice*, z rozciętéj, rozszczepanéj, rozłupanéj). Trzeba mądremu przestrzygawać słowa, Gdzie leż pokryta, gdzie prawdziwa mowa. *Rej. Zw.* 216 *b.* (rozbierać, roztrząsać). Przestrzygnięcie *Boh.* prostřjh.

PRZESTUDZIĆ, *f.* przestudzi *cz. dok.*, Przestudzać *niedok.*; *Ross.* простудить, простуживать; dać przestygnąć, abkühlen, kühl werden lassen, kühl machen. Przestudzenie *Ross.* простуда. (Łatwy do przeziębienia się *Ross.* простудливый; z przeziębienia простудный).

PRZESTWOR, u, *m.*, PRZESTWORZE, a, *n.*; *Boh.* prostora; *Carn.* prostor, prostornak, (cf. rozpostrzedz); *Vind.* prestor, prostor, prostar, proster; *Croat.* proztor, prosztór; *Rag.* prostor (*ob.* Przestronny), prostrou; *Dal.* protzor; *Bosn.* prostor, (stvorra, stvar velika i tescka *moles*); *Ross.* простертiе, простренiе, просторъ; *Eccl.* промешки, растоянiе; przestrzeń, przestronność, obszar miejsca, cf. rozwartość; großer Raum, Geräumigkeit, Weitläuftigkeit. Ja bóg tylko wszechmocny jestem, i sam

który Pełnię nieskonczonością te czczości przestwory. *Przyb. Milt.* 217. Świat, wszystek przestwor jego, wązki jest na cię jednego. *Kanc. Gd.* 56. Pól przestwor szeroki. *Zab.* 13, 339. Na co po bezdennych szperać przestworzach, *profundum. Ossol. Sen.* 13. Próżno zacność jego kładzie między nim i podległającemi jemu, niezmierny przestwor odległości. *Zab.* 7, 269. *Alb.* Przestwor, wolność powietrza, miejsce próżne między kulą a między kanałem armatnym. *Jak. Art.* 3, 312. — ℥. Na przestwór bramę otworzyli. *A. Kchan.* 263. na oścież, angelweit, sperrweit. PRZESTWORNOŚĆ; *Sorab.* 1. rumnofcž; *Ross.* уборчивость, *ob.* Przestronność. PRZESTWORNY, a, e, PRZESTWORNIE, PRZESTWORNO *adverb.*; *Vind.* prestoren, prostorn, prostran, refhiren; *Sorab.* 1. rumné (*ob.* Rum), wobstahwatě, (cf. osięgnąć); *Ross.* просторный, простертій (*ob.* Rozpostarty), емкій (cf. jąć, imać), уобристый, уборчивый, окружистый; przestronny, obszerny: geräumig, weit, weitläuftig. Przestworna rosa. *Zab.* 6, 163. — ℥. *Recito*, głosem a przestwornie czytam. *Mącz.* powoli, z rozwagą.

*PRZESTYDNĄĆ, PRZESTYGNĄĆ *neutr. jedntl.*: *Ross.* простынуть: ostygnąć, erkalten, kalt werden, abkühlen. Woda przestygła. *Pilch. Sen. gn.* 234. Ciasto, kiedy się upiecze, niechaj *przestydnie. *Sienn.* 355.

PRZESUĆ, *ob.* Przesypać. PRZESUCHA, *ob.* Przysucha.

PRZESUNĄĆ, *f.* przesunie *cz. jedntl.*, Przesuwać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžeszuuhnu; *Vind.* skustishati, skuspotifniti; *Ross.* просунуть, просовывать, предвинуть, передвигать, передвигивать, продвинуть, продвигать, продвигивать; *Eccl.* предвизаю: a) przemknąć przez co, durch etwas durchschieben, durchrücken. Prrzesunąć się, suwając się przejść, powoli przecisnąć się, sich gemach durchdrängen. Przesuwa się z cicha pomiędy krzewiny; przybliża się do niej. *Stas. Num.* 2, 86. Bogdajżem w długi smoczy kałdun się przesunął! *Żebr. Ow.* 97; (*ipse precor, serpens in longum porrigar alvum*: żebym się przeobraził, przemienił). Wiele tysięcy z płci żeńskiéj z lekka i powoli przesunęło się z niewinnych rozrywek w sromotę i niesławę. *Mon.* 68, 19. (wpadło, prześliznęło się). Przesunięcie *Ross.* передвижка. — b) Przesuń się na inne miejsce. *Teat.* 18, 5. przenieś się, przesiedź, an einen andern Ort hinüber rücken.

PRZESUSZYĆ, *f.* przesuszy *cz. dok.*, Przesuszać *niedok.*; *Boh.* prosušjm, prosušugi; *Bosn.* prosuseitı, prisuseitı; *Rag.* prosûseiti, prisûseiti; *Croat.* preszussiti: *Ross.* просушить, просушивать, пересушить; 1) wskróś dać przeschnąć, albo też zbytnie suchym uczynić; durchtrocknen, übertrocknen, zu sehr austrocknen lassen. Len przesuszony w ocieraniu pokruszy się; nie dosuszony złe daje przędziwo. *Kluk. Rośl.* 3, 327. Przesuszyć się; *Vind.* prevfuſhitiſe, sich abtrocknen, trocken werden. Z ogniów niestałych, pokazujących się wieczorami po miejscach tłustych, pospólstwo wpada w przesąd, jakoby się zakopane pieniądze przesuszały. *Zab.* 10, 157. *Zabł.* (świeciły, na wierzch wydobywały). Przesuszenie *Ross.* просушка — ℥. Przesuszać, często suszać pościć; oft trockne Fasten halten, bey trockner Speise fasten. Frasując się, często przesuszała i przepaszczała *Glicz. Wych. C* 2 *b.* — 2) *Transl.* Przesuszać się gdzie = bywać, przebiegać, bawić gdzie; wo verweilen, sich aufzuhalten pflegen, einen Ort oft besuchen. Nie życzę ci tu dłużéj przesuszać się, pójdź pókiś cały. *Teat.* 31, 31. Pierwsza upatrzyła Merkurego, i kto był, pytać się ważyła, Więc przeczby się przesuszał? *Żebr. Ow.* 50; *scitatur causam adventus.* Jeszcze mų się tu jak na złość przesusza. *Zab.* 15, 261. Gdzie czuje co oberwać, często się przesusza. *Klon. Wor.* 36. *Min. Ryt.* 1, 125. I ty, żebyś mi się więcej tamtędy nie przesuszał. *Teat.* 22. *b*, 11. Niebezpieczno mi tu przesuszać się. *Boh. Kom.* 1, 97. Drogi co się tknie, wprawdzie że ją wiemy, Ale się tam przesuszać i sami ńie śmiemy. *Tward. Pasq.* 60.

PRZESWARZYĆ kogo *cz. dok.*, swarząc się przekrzyczeć, przegadać, przedysputować go; einen überzanken, überstreiten. Dysputując z nim przeswarzyć go nie mógł. *Sk. Dz.* 150. Już go nikt nie przeswarzy, bo on upor jego Czyni go bezpiecznego, ma się za mądrego. *Rej. Wiz.* 118 *b. Budn. Deut.* 25, 8. *Cn. Th.* 518.

PRZEŚWIADCZYĆ, *f.* przeświadczy *cz. dok.*, Przeświadczać *niedok.*, przekonać świadkami, dowodami; *Boh.* uswěciti; *Slov.* preswědčugi; *Sorab.* 1. pžedobedu, pžewihnu, pžepokažu; *Vind.* previſhati, preprizhati, sviſhati; *Ross.* приличить, приличать, уличить, уличать, обличить, обличаю (*ob.* Oblicze, lice), убѣдить, убѣждать, удовѣрить; *Eccl.* прѣпрѣти, прѣпирати, (*ob.* Przeprzeć); einen überzeugen, überführen, durch Zeugen, durch Beweise. Każdy udaje się za niewinnego, ile wie, że go nikt w niczym przeświadczyć nie może; ale nie ma się za takiego wedle wnętrznego świadka sumnienia. *Pilch. Sen. gn.* 148. Przeświadczyć co na kogo. *Cn. Th.* (*Ob.* Przewieść na kogo). Przeświadczający, *Ross.* уличительный, убѣдительный; *Eccl.* препрѣтельный. Przeświadczony *Ross.* извѣщенный. Kto przeświadczony w najmniejszej rzeczy będzie, gardłem to zapłaci. *Paszk. Dz.* 105. 'Ta scena przeświadcza mię o niewierności hrabiego. *Niemc. Król.* 3, 24. Przeświadczenie, die Ueberzeugung; *Vind.* pzeviſhanje, previſhnost, previſha, previſhenga, skasa, preprizhanje; *Ross.* обличеніе, изъобличеніе, прилика, улика, убѣдительность. Przeświadczyć się, *Ross.* свѣриться, свѣряться, (cf. zwierzyć się, cf. uwierzyć); *Eccl.* устолпитися, обличиться. Przykładami przeświadczyć się można, jak wygodny ten sposób rachowania. *Łęsk.* 2, 62. PRZEŚWIADCZYCIEL, a, *m.*, przeświadczający kogo, der einen überzeugt, der Ueberzeuger, Ueberführer; *Ross.* уличитель, обличитель, изъобличитель, убѣдитель. W *rodz. żeńsk.* PRZEŚWIADCZYCIELKA; *Ross.* обличительница, изъобличительница.

PRZEŚWIDRZYĆ *cz. dok.*, świdrem przedziurawić, przewiercić, *pr. et fig.*, durchbohren, durchlöchern. Drzewa tego gałęzie prześwidrzone, dają likwor podobny do wina. *Boh. Prog.* 145. W kraju tym z prześwidrzonéj na wielu miejscach ziemi, ogień wybucha. *Pilch. Sen. list.* 2, 294. z ziemi porysowanéj.

PRZEŚWIECIĆ *cz. dok.*, świecąc przetrwać, przebyć, przeniknąć, durchleuchten; *Sorab.* 1. pžezszwětžu; *Vind.* skus-

fvietiti, perfvietiti; *Bosn.* prosvitliti, prosvitlati, prosinnuti, prosivati; *Ross.* просвѣтить, просвѣщать, просіять, просіявать; *Eccl.* просвѣтлити, свѣтлымъ учинить, яснымъ или чистымъ сдѣлать. — §. *Przeświecić komu, przed nim świecić, przyświecić mu, ihm vorleuchten; *Sorab.* 1. preokszwětžu.

PRZEŚWIĘCIĆ cz. *dok*, znowu inaczéj poświęcić, wieder umweihen, noch einmal einweihen. W kościele naszym waszych kapłanów, jako niepoświęconych, prześwięcają i bierzmują. *Pim. Kam.* 165. Zuowuś się prześwięcił. *ib.* 163.

PRZEŚWIETNY, a, e, PRZEŚWIETNIE *adverb.*, bardzo świetny, błyszczący; *Vind.* prefvietliven, prefvietezhen, prefvietliu, skusfvietezhen, skusfvietel: *Croat.* preszvetel; *Eccl.* пресвѣтительный, sehr glänzend, hell leuchtend. Widziana była białogłowa jasna w boskie promienie prześwietna. *Birk. Dom.* 117. Mąż ten od młodych lat swoich w tej cnocie był prześwietnym *Birk. Dom.* 68. — *Titul.* Powinienem życzyć, Prześwietni Senatorowie, ażebyście szli za zdaniem Cezara. *Nag. Cyc.* 90. oświecem, Erleuchtete, Erlauchte. PRZEŚWIETNOŚĆ, ści, *ż.*, jasność błyszcząca; *Vind.* skusfvietlivost, skusfviezhnost, skusfvietlust, Herrlichkeit, Glanz, Erleuchtheit. *Tr.* — PRZEŚWIĘTY, a, e, bardzo lub wielce święty, überheilig, sehr heilig; *Vind.* prefveti; *Ross.* пресвятый; *Eccl.* всесвятый, трисвятый, трисіятельный, триcвѣтлый; cf. trójca.

PRZEŚWISNĄĆ, *f.* przeświśnie, przeświszcze *cz. jedntl.*, Prześwistać *niedok.*, Prześwistywać, prześwistuje *frequ. contin.*; *Ross.* просвистнуть, пересвистать, пересвистывать: a) czas świszcząc przepędzić, durchpfeiffen, eine Zeit lang pfeiffen. Koligi przeswistują. *Banial. J* 3 *b.* — b) Świstem przeszydzić kogo, einen auspfeiffen. — c) *Superand.:* Prześwistać kogo, świstaniem go przejść, einen überpfeiffen.

PRZEŚWITAĆ cz. *dok*, niby świtem przeniknąć, przeświecić, przebić; durchschimmern, durchleuchten. Prześwitanie *Ross.* просвѣтъ.

PRZESYCHAĆ, *ob.* Przeschnąć.

PRZESYCIĆ, *f.* przesyci *cz. dok.*, Przesycać *niedok.*; *Vind.* prefititi, preobjesti, prenafititi, prenajesti, *Eccl.* пресытить, пресыщать; aż nadto nasycać, przeładować; übersättigen, überladen. Wszystko to, co jest zbytkiem, ckliwość sercu sprawi, Bo przesycony dowcip, odrzuca i dawi. *Zab.* 16, 102; *Vind.* prefit, prejeden, najeden, kaker na pust, prenafitjen.

PRZESYŁAĆ, *ob.* Przesłać 1) *et* 2). — PRZESŁANIE, ia, *n.*, PRZESYŁKA, i, *ż.*; *Ross.* пересылка, das Ueberschicken.

PRZESYPAĆ, PRZESUĆ, *f.* przesypie *cz. dok.*, przesypuje *pr. cont.*, Przesypywać *frequ*; *Boh.* přesypati, přesypawati; *Sorab.* 1. pschefjpu, pschefjpam; *Vind.* prefipati, prefuti, zhriesnafuti, skustrofiti, pretrofiti (cf. przetrząsnąć), prekupzhati; *Rag.* prosipati, prosipgljem, prossuti; *Bosn* prosippati, prosuti; *Ross.* просыпать, пересыпать; *Eccl.* пресыпаю; 1) w inszy statek wsypać, aus einem Gefäße in das andere schütten, umschütten. *Cn. Th.* — 2) *Excess.* Przesypać, przepełnić; überschütten, zu voll schütten und verschütten. — §. *Transl.* Przesypuję, za drogo płacę. *Dudz.* 22. zu theuer bezahlen, zu theuer kaufen. — §. *Aliter:* Przesypać konia, ochwacić konia. *Dudz.* 54. ein Pferd verfangen, rehe machen.

PRZESYPIAĆ, *ob.* Przespać.

PRZESYT, u, *m.*, przesycenie, przeładowanie, die Uebersättigung. Ciągła w Gresseeie słodycz, aż do przesytu. *Kniaź. Poez.* 3, 252. do mierziączki, bis zum Ueberdruß, Ekel.

PRZESZACHROWAĆ cz. *dok.*, szachrowaniem zbyć, durchschachern; *Vind.* sajudati, sakarnatati, sabarantati.

PSZESZALIĆ, *f.* przeszali *cz. dok.*, Przeszalać *niedok.*, szalejąc przetrawić, przemarnować; durchrasen, mit Raserey durchbringen; (*Ross.* прошалить przeżartować, przeswawolować). We dwa lata całą mężowi przeszalała substancyą, że nieborak bankrutem został. *Teat.* 22, 100.

PRZESZARPAĆ cz. *dok.*, Przeszarpnąć *jedntl.*, Przeszarpywać *częstotl.*, szarpaniem przerwać, szarpiąc przetrwać, przebyć; durchzerren, durchreißen, durchzausen; *Ross.* процарапить, процарапать, процарапывать.

PRZESZATKOWAĆ n. p. kapustę, *cz. dok.*, wciąż uszatkować, das Kraut ganz durchhobeln.

PRZESZASTAĆ cz. *dok.*, szastaniem przebyć, durchtummeln, mit Geräusche verbringen. Przeszastał majątek i zdrowie. *Ld.*

PRZESZCZEKAĆ, *f.* przeszczeka *cz. dok.*, Przeszczekiwać *frequ.*, przeszczekuje *pr.*; *Ross.* протявкнуть, протявкать; chwilę wciąż szczekać, durchbellen, eine Weile bellen. Obmowca, jako pies, przeszczekiwając, odwoływać powinien. *Krom.* 415.

PRZESZCZEPIĆ *dok dok.*, inaczéj albo na inszym drzewku zaszczepić, überpfropfen, anders umpfropfen. Przeszczepienie czyni różność i odmianę w owocach. *Cresc.* 123. Z odszczepy omartwiałéj przeszczepiło mię zmiłowanie boże do żywéj macicy, do prawdziwéj cerkwi. *Smotr. Ex.* 14. — PRZESZCZEPAĆ cz. *dok*, przełupać, durchspalten; (*Vind.* preziepuvati, preziepiti, skusziepiti). PRZESZCZEPANIE, *actio et effectus*, *przeszczep; (*Rag.* proziep *fissura*; *Carn.* preçep, prezep; *Bosn.* procjép; *Boh.* prostjp); das Spalten, der Spalt. Do przeszczepania *Vind.* prezipliu, reszipliu, resklatliu. *PRZESZCZEPACZ, a, *m.*: *Vind* prezipovez, der Spalter, Zerspalter.

PRZESZCZUĆ cz. *dok.*, Przeszczuwać *niedok.*, szczując przebyć, przetrwać, przepędzić, durchhetzen; *Ross.* протравить.

PRZESZCZYPNĄĆ cz. *jedntl.*, Przeszczypać *niedok.*, szczypaniem przejąć, durchkneipen; *Vind.* preshzhipati, prevzheniti, sashzhipat; *Ross.* прощипать, прощипывать, перещипать, перещипывать.

PRZESZEMRZEĆ cz. *dok.*, Przeszemrywać *contin. frequ.*, ciągle sarkać, szemrzeć, anhaltend murren. Stan szlachecki przeciwko tej expedycyi przeszemrywa, *fremere. Krom.* 653.

PRZESZEPTAĆ, *f.* przeszepce *cz. dok.*, Przeszeptywać *niedok.*; *Ross.* перешептать, перешептываю; chwilę szepcąc przepędzić, durchflüstern, eine Zeitlang flüstern. Leszek częstym przeszeptywaniem ludzi szemrzących strapiony, w chorobę zapadł *Krom.* 298; *sugillationes.*

PRZESZKADZCA, y, *m.*, PRZESZKODZICIEL, PRZESZKODNIK, a, *m.*, przekaźca, który komu przeszkadza; der

Stöhrer, der einem hinderlich ist; *Vind.* branovez, napotnik, motnik, smotnik, obmotovez, spazhnik, spazhuvauz; *Ross.* развратникъ; *Eccl.* препинатель. *Satan*, przeciwnik, przeszkadzca. *Macz.* Miał zazdrościwe przeszkodniki, wszakoż wszystkie przekonał. *Papr. Ryc.* 325. Pszczoły mają też swoje przeszkodniki; znajduje się *fucus*, t. j. pszczoły próżnujące i t. d. *Haur Ek.* 138. PRZESZKODZICIELKA, i, *ż.*, die Stöhrerinn; *Vind.* motniza, spazhniza; *Ross.* развратница. PRZESZKODA, y, *ż.*, *przekaza, *przekaz; *Boh.* překažka; *Sorab.* 1. zadżewk; *Sorab.* 2. fajżowa; *Carn.* napótje (cf. napotkać), skernoba, kasnûta, sadershba, sadershk. (cf. zadzierżeć); *Vind.* sadershik, smóta (cf. motać), branva (cf. bronić), napotenje, napotnost, napotje, branitje, spazhnost (cf. opak, wspaczny), prepazhenje, spotika, pazhna, sadeu, vbranenje, motenje, smotaria; *Croat.* opàka, páchka, prechka, zaprèchka, preprèchka, zaprechenye, (cf. sprzeczka, zaprzeczenie); *Dal.* zabava, (cf. zabawa); *Rag.* zaprjeka, zabava, zaprjeciza, priprjeka; *Bosn.* zapriciça, pripriciça; *Ross.* пересеченіе, попересеченіе, препятствіе, препятство (cf. przepiąć), препона (*ob.* *Przepona), завязка (cf. zawiasy), возбраненіе (cf. wzbronić), помѣха, помѣшательство, остановка. (cf. zastanowić); *Eccl.* запнѣніе (cf. zapiąć), спона (cf. spiąć), подткновеніе, преткновеніе, ꙁапинаніе [*ictus calcitrantis* 2], рукосилие; to co przeszkadza, zawada, zawod; das Hinderniß, die Verbinderung. Grzech jest przeszkodą do łaski bożéj. *Karnk Kat.* 387. (jest na przeszkodzie). Niech cię przeszkoda twym dziełom nie smęci. *Zab.* 16, 348. — §. Przeszkody nocne, strachy: Gespenster, Spucke; *Rag.* prijkaza; *Croat.* nakaz; *Slav.* hudoba, (cf. chudoba). Na dyabła mi stracić sławę, służąc w zamku, gdzie przeszkody kołacą. *Teat.* 28. *b*, 5. PRZESZKODNY, a, e, — ie *adverb.*, przeszkadzający; *Carn.* sadershliu; *Vind.* branezh, napoten, spazhen, napotliu, prepazhen, prepazhliu, opazhen, vbranezhen; *Sorab.* 1. zadżewaczé; *Croat.* naskodni; *Ross.* запнательный, hinderlich, stöhrend. Chodkiewicz dość czynił z siebie, Był ktoś przeszkodny, wie bóg o tym w niebie. *Stryjk. L* 3. (na przeszkodzie, cf. na wstręcie). — Nieprzeszkodny, któremu nie mogą przeszkodzić, niezapobieżny, nieuchronny, unverhinderlich. Pocoż żalić, po co próżnym dąsać gniewem Na to, co nieprzeszkodny z nieba wyrok zdarzył? *Zab.* 7, 295. *Nar. Dz.* 1, 192. — §. Niemasz gorszej bestyi nad wilka, i na wiele rzeczy przeszkodniejszej i zdradliwszej. *Haur. Sk.* 311. (szkodliwszej). PRZESZKODZIĆ, *f.* przeszkodzi *cz. dok.*, Przeszkadzać *niedok.*; *cum Dativo* *przekazić, *przekazać; *Boh.* překažeti, zamezyti, zawazeti, (zawadzić); *Slov.* překazugi; *Sorab.* 1. zadżéwam, pżezadżewam; *Vind.* pazhut, na poti biti, prepazhiti, sapazhuvati, vbraniti, sabraniti, odbraniti, napotuvati, motiti, obmotiti; *Croat.* pachiti, páchim, zpachiti, zpachujem, naskodujem, prechiti, préchim, preprechiti, preprechûjem, zprechiti, zprechújem, zaprechiti, mutiti, (cf. macić); *Bosn.* priciti, zapriciti, pripriciti; *Rag.* prjêciati; *Ross.* перечить, поперечить, воспятить, воспящать, препятствовать, воспрепятствовать, попрепятствовать, запнуть, запять, запинать, (*ob.* Zapiąć); *Eccl.* прѣпати, препнути, прѣпинати, съпинати, препоною быть, возпящаю, возхлащаю; na przeszkodzie być, na wstręcie być, zawadzić, nie dopuszczać; hinderlich seyn, hindern, verhindern. Nie łatwiejże przeszkodzić złemu, niżeli skutki onego wstrzymać? *Teat.* 4, 38, (zapobiedz). Kto na teraźniejszym sejmie przeszkadzał do wojska, nie pozwalał na komisyą wojskową? panowie! *Przestr.* 88. (nie dopuścił, żebyśmy przyszli do porządnego wojska). Interes interesowi przeszkadzać nie powinien. *Teat.* 55, 14. (swoją drogą każda rzecz). *Cum Accus.* Któryż bóg nasze zamysły przeszkadzał? *Chrośc. Ow.* 55. — §. Przeszkadzam mówiącemu, zabawnemu, śpiącemu etc., niepokój czynię, przerywam, uniespokajam; einen in der Rede, im Schlafe, in der Arbeit stöhren. Niechaj u sądu jeden drugiemu nie przeszkadza, wołając, biegając tam i sam. *Chelm. Pr.* 19. Każdy się ma po cichu modlić, aby drugiemu nie przeszkadzał. *Star. Dw.* 59. Leżeć w gnusności nieprzeszkodzonéj, nie jest spokojność, ale malacya. *Pilch. Sen. list.* 2, 128. nieprzerwanej, ungestört. — §. *Personal. et Imperson.* Przeszkadza w tym domu, przeszkadza duch, dyabeł = straszy, es spuckt, geht um in dem Hause. Dyabli dom opanowali, strasznie w nim przeszkadza, jakieś poczwary po nim chodzą. *Teat.* 7. *c*, 52. Duch tutaj przeszkadzający tak podobny jest do ś. p. pułkownika, iż już więcéj nie wątpię, że mąż mój po śmierci chodzi. *Teat.* 28. *b*, 169. Czy mię kto zdradza? czy tutaj dyabeł przeszkadza? *ib.* 55. *b*, 81. — *Personal.* Rozumie, że ta przeszkoda jest dusza nieboszczyka jej męża, ale zapewne pan pułkownik tu przeszkadza w tym domu. *Teat.* 28. *b*, 7.

PRZESZŁA, *ob.* Przejść, *et* Przeszły.

PRZESZLACHCIĆ, *f.* przeszlachci *cz. dok.*, szlachetniejszym uczynić, veredeln. Wstydliwość jest niejakie przeszlachcenie żywota ludzkiego. *Kosz. Cyc.* 58.

PRZESZLAD, *ob.* Prześlad. PRZESZLAKOWAĆ, *ob.* Prześlakować.

PRZESZLAMOWAĆ *cz. dok.*, szlamując przeczyścić, durchschlammen; *Vind.* preglenzati, obglenzati, obklatjati.

PRZESZŁO *adverb.*, więcej niż, mehr als, über. Dla publicznych interesów przeszło pół roku nie byłem w domu. *Mon.* 64, 187. Po téj przeszło trzygodzinnej bitwie.... *Tr.* — PRZESZŁO *neutr. sing.* 3 *pers. praet. Verbi* przejść: *Slov.* predešle *anteacto tempore.* *PRZESZŁEGODNIOWY, a, e, PRZESZŁODNIOWY, PRZESZŁODZIENNY, *pridianus. Cn. Th.*, dzień przed tym przypadły, vortägig, den Tag vorher; *Sorab.* 2. fachodne, fachodnè. PRZESZŁOGODZINNY a, e, przed godziną przypadły, vor einer Stunde geschehen. *Tr* więcéj niż godzinę trwający, über eine Stunde dauernd. *X. Biel.* PRZESZŁOJEZUICKI, a, ie, n. p. Przeszłojezuickie dobra. *Vol. Leg.* 8, 621. pojezuickie, po zniesieniu Jezuitów pozostałe, niegdy Jezuickie, vormals jesuitisch, exjesuitisch. PRZESZŁOMIESIĘCZNY, a, e, vormonatlich, im vergangnen Monate geschehen. *Tr.*, dłużéj niż miesiąc trwający, über einen Monat dauernd. PRZESZŁONOCNY, a, e, von voriger Nacht;

Ross. ночесь, ночешный, co się téj nocy stało. PRZESZŁOROCZE, a, *n.*, rok przeszły, *ob.* Łoni, das vorige Jahr. *Tr.* PRZESZŁOROCZNY, a, e, — ie *adverb.*, vorjährig. *ib.*; *Vind.* predlieten, lonski, (*ob.* Łoński); *Ross.* прошлогодный. PRZESZŁOTYGODNIOWY, a, e, in der vergangnen Woche geschehen. Z przeszłotygodniowych gazet baśnię jedne i drugą do rewokowania biorą. *Mon.* 71, 214. PRZESZŁOŚĆ, ści, *ż.*, czas upłyniony, czas przeszły, wszystko co przeszło, byłość, minełość; *Bosn.* prosciastje, die Vergangenheit, das Vergangne. O przeszłości mówi się, by przyszłość poprawić. *Dyar. Grod.* 133. PRZESZŁY, a, e, *PRZEDESZŁY, (cf. przejść); *Boh.* prošlý, predešly, přešlý; *Sorab.* 1. predawschi, ſachodny, (*ob.* Zachodni); *Carn.* propreishen, (*ob.* Poprzedny); *Vind.* popreini, popriedni, priedni, prejiden, pretiden, otiden, pretezhen; *Bosn.* proscjasti; *Rag.* proscjàsti, proscjàsni, predgni; *Croat.* pressesztni; *Dal.* prossasztni; *Ross* прошедшій, прошлый, предъидущій, давешній (*ob.* Dawny), минувшый (*ob.* Minąć), мимошедшій; *Eccl.* прешедшій, превшедшій, превозшедшій; — *part. Verbi* przejść: upłyniony, przeminiony, były; vergangen, verflossen, ehemalig, vorig. Przeszłe lata chwalimy, ninejsze ganimy. *Cn. Ad.* 950. Przeszłe przypadki stoją za świadki. *ib.* Przeszłe przygody, bronią od szkody *ib.* (po szkodzie mądry). Przeszłą razą, das vorige Mal. Czyś jeszcze nie uwierzył mojej przeszła razą rezolucyi? *Teat.* 15. *c*, 83. Wrócą się znowu do *przedeszłych rzeczy swoich. 1 *Leop. Ezech.* 16, 55. Lat *przedeszłych. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 10, 41. Według *przedeszłych proroctw. *ib.* 1 *Thim.* 1, 18. *Przedeszli xiążęta. 1 *Leop. Ps.* 67, 26. (którzy uprzedzili. 3 *Leop.*). Przeszłej t. j. tej nocy, *Slav.* nochas; *Ross.* ночесь, *adj.* ночешный. Przeszłego roku, *ob.* Łoni, łoński. — §. Nieprzeszły, nieprzestępny, nie do prześcia, unzugänglich. Nieprzebyty, co nie może być przebyte, nieprzeszły, *impenetrabilis. Mącz.* Usłyszawszy o wyprawie Krzyżaków, niewiasty i dziatki na zamki, na jezierzyska, na bagniska i starzyny nieprzeszłe zaprowadzić kazali. *Stryjk.* 591.

PRZESZMELCOWAĆ *cz. dok.*, przetopić, przewarzyć; *Vind.* skusvariti, prevariti, szvirati, prezvirati, umschmelzen, umsieden. Na dobierkę trzeba jeden przynajmniej kocieł pierwszego piwa przeszmelcować. *Haur. Sk.* 162.

PRZESZNUROWAĆ *cz. dok.*, sznurując przewiązać, lub inaczéj zasznurować; durchschnüren, anders umschnüren; *Ross.* проснуровать, проснуровывать

PRZESZOROWAĆ *cz. dok.*, szorując przeczyścić, durchscheuern, durchsäubern. Śliwy smażone trzeba przez przetaki z łupin i kostek przeszorować. *Haur. Sk.* 76. — *Transl.* Wyście przeszorowali drogę, *fecistis iter. Żebr. Ow.* 80. utorowali.

PRZESZPERAĆ *cz. niedok.*, Przeszperować *contin.*, prześledzać, przetrząść, przeszukać; *Vind.* isſvedeti, ſveduvati; *Ross.* перешарить, durchsuchen. Przeszperować położenie której krainy, *explorare. Mącz.* Urząd ma w to wejrzeć, aby aptekarskie słoiki były pilnie każdego roku przeszperowane, co i jakie materye w nich chowają. *Syr.* 1495. Przeszperają dom twój, a wszystko co im się podobać będzie, pobiorą. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 20, 6. (będą rumować a szperować dom twój. 1 *Leop.*).

PRZESZPIŁOWAĆ, *ob.* Prześpilować.

PRZESZRUBOWAĆ *cz. dok.*, szrubując przejąć, lub inaczéj albo nadto zaszrubować, przekręcić; durchschrauben, anders schrauben, verschrauben; *Vind.* saſerkati, sakvintati, savſukati, saſhraubati; *Ross.* провинтить, провинчивать, свинтить, свинчивать.

PRZESZTURKNĄĆ *cz. jednt.*, Przeszturkać *dok.*, szturkaniem przebość, durchstoßen, ✱ B. mit dem Ellbogen; *Sorab.* 1. přestorkacž, přestorcžžu; *Ross.* протолкнуть, проталкивать

PRZESZTYCHOWAĆ *cz. dok.*, Przesztychować *contin. frequ.*, a) sztychując przekopiować, nachstechen, inaczej przerobić sztychując, umstechen, anders stechen. — b) Przesztychować, przefrymarczyć, na sztych przemienić, umtauschen. Więźniowie zamianą przesztychowani. *Krom.* 528.

PRZESZUKAĆ *cz. dok.*, Przeszukiwać *frequ. contin.*; *Vind.* prejiskati, skusjiskati, skusjiskuvati; *Ross.* проискать, проревивать, обыскать, объискать, объискиваю, перешарить, ишарить; przeszperować, przetrząsać szukając, durchsuchen. *Perquisitus*, wszędzie przepatrzony, przepytany, przeszukany. *Macz. Dequiro*, przepytywam, przeszukiwam. *ib.* Przeszukanie *Ross.* обыскъ, обыскъ.

PRZESZUMIEĆ *cz. dok.*, szumno przehulać; *Vind.* preſhumeti, odſhumeti, prebruſhati, odbruthati; *Ross.* прошумѣть, verprassen. Kiedy żyć nie umiał Pomiernie, cały wkrótce majątek przeszumiał. *Nar. Dz.* 3, 54. Wzdychałbym i ja do wiejskiego domu, Gdybym przegrał, przeszumiał, albo winien co był komu. *Zab.* 11, 189

PRZESZUSTNĄĆ *cz. jednt.*, szustem przerzucić, plötzlich hinüberwerfen. *Transjectus*, przerzucony, przeoszustniony. *Macz.*

PRZESZYĆ *f.* przeszyje *cz. dok.*, Przeszywać *niedok.*; *Boh.* prošit, prošiwati; *Sorab.* 1 přeschiyu; *Bosn.* proscitti; *Rag.* proscitti, proscijvam; *Croat.* presvàvam; *Vind.* preſhivati, preſhiulati, oſhivati, iſshivati; *Ross.* прошить, прошивать, перешить, перешивать, строчить (*ob.* Stroczyć, troki), перестрочить, перестрачивать, выстрочить, стегать, стегнуть, узстегать (*ob.* Ścieg), подстегнуть, подстегать, подстегивать, перестегать, перестегивать, простегать, простегивать; *Eccl.* прешиваю, точити, (cf. toczyć); przez co przeszywać, przehaftować; durchnähen, durchheften, steppen. Zioła te różne pokrajane, przeszywają się na kształt materacyków. *Perz. Cyr.* 3, 333. Przeszywana czapka *Mon.* 64, 402. durchgenäht, gesteppt. Tełej przeszywany. *Zbil. Żyw.* A 3 *b*, *Ross.* прошивный. Przeszycie, szew przeszywany, gesteppte Nath; *Ross.* прошивка, перешивка, строчка. *Similiter:* Deszczki gładko spuszczone, a w końcach kołkami przeszyte. *Torz.* 15. (spajane). — §. *Transl.* Przeszyć, przekłóć, przebość, przebić, przestrzelić; durchspießen, durchstechen, durchstoßen, durchschießen, erschießen, erstechen; *Ross.* прошибить, прошибать. Z mojej winy poległ przeszyty. *Teat.* 51. *d*, 133. Strzała z rąk mężnych wypuszczona w powietrze, przeszywa je. *Teat.* 2. *c*, 31. Sto razybym sobie przeszył serce, gdybym to widział. *Teat.* 23. *b*, 45. zabił-

bym się, ich würde mir das Herz durchbohren. Srogiego miecza dobywszy, przeszył chowańca swojego. *Żebr. Ow.* 329. (przeciął). Miecz dobry, który i ostrzem płata, i kończatością tarcze i puklerze przeszywa. *Pilch. Sen. list.* 2, 246. Ścinaj, przeszywaj, obcinaj, brodź w jusze, Dław jako muchy, a posyłaj dusze Cmą do Plutona. *Paszk. Bell. B* 3 *b.* Jakby piorunem przeszyty, nie wie co rzec. *Zab.* 16, 357. Na tę nowinę, jak piorunem przeszyty, mało trupem nie padł. *Boh. Ossol.* 209. — *Fig.* Przeszywa co serce, duszę *etc.*, przenika, porusza wskróś, rani, kraje; es verwundet das Herz, dringt durch die Seele. Lud Arystydesa sprawiedliwym okrzyknał; przeszyło to serca zazdrosnych. *Mon.* 67, 229. Cofa się przelękniony, a bojaźń mu blada Zimnem kości przeszywa, i lice osiada. *Dmoch. Il.* 68. Co pocznę z tym synem! serce mi przeszywają jego postępki. *Boh. Kom.* 3, 241. (serce mi się kraje nad niemi). Twa dobroć przeszywa duszę moję. *Teat.* 30. *b*, 40. Mię z dwóch przyczyn smutek wskróś przeszywa. *Zab.* 13, 137. Głos Melpomeny przez uszy Przeszywszy serce, samej grunt przenika duszy. *Zab.* 6, 46. *Jak.* Jakże was nie przeszywa jęk i płacz rzewliwy ratunku wołający? *Gaz. Nar.* 2, 326.

PRZESZYDZAĆ *cz. cont.*, drwić, przedrwiwać z kogo; *Vind.* nagajati, safmehuvati, norzhuveti fe f' kum; *Carn.* sasramovati; *Ross* просмѣять, разцыганить, поцыганить, цыганить, (*ob.* Cygan; ſpotten, verhöhnen, ausſpotten. Przeszydzał z niego, że macosze musiał w najgorszych rzeczach usługiwać. *Otw. Ow.* 347. Długom płakał, a zdrajcy z mych łez przeszydzali. *ib.* 131. Cycero z wieszczek przeszydza. *Birk. Kaw. Malt. B* 2 *b.* Przeszydzała z oblężenia naszego obrona zamkowa, położeniu zamku dufając. *Krom.* 340. Nieprzyjaciel hardy przeszydza słowem uszczypliwym. *Ryb. Ps.* 82. Z pani możesz przeszydzać, gdy pani nie widzi. *Dzwon. Stat. a* 3.

*PRZESZYNĄĆ, *ob.* Przechynąć.

PRZESZYWAĆ, *ob.* Przeszyć. PRZESZYWACZ, a, *m.*, który przeszywa, der Durchnäher, Stepper; *Vind.* prefhiular, ofhivaz, priemavez, ofhtepavez, ifhivavz. — W rodz. *żeńsk.* PRZESZYWACZKA; *Vind.* prefhiularza, ofhivila, priemarza, ifhivarza, fhteparza.

PRZETACZAĆ, *ob.* Przetoczyć. PRZETACZNIK, a, *m.*, co przetaki robi, przedaje, der Baſtſiebe macht, oder verkauft. — *Botan.* Przetacznik ziele, zupełnie zastąpić może herbatę, i dlatego herbatą Europejską się zowie. *Kluk. Rośl.* 2, 217. *Veronica*, Ehrenpreis. *Krup.* 5, 206; Przetarznik, Przetarnik. *Syr.* 683. Przetarznica, Przetarnica, *Veronica femina. ib.*; *Boh.* tržnik, rozřazyl; *Sorab.* 1. rofraz, rofras; *Ross* нбуника, *veronica beccabunga Jundz.* 90.

PRZETAJAĆ *med. dok.*, miejscami potajać, wskróś stajać; durchthauen, hin und wieder aufthauen; *Ross.* протаять, протаивать, (проталина miejsce, gdzie śnieg stajał.

PRZETAK, a, *et* u, *m.*, gatunek rzeszot czyli durszlaków, z większemi dziurami czworograniastemi z łyka, z drótów etc., ein Baſtſieb mit weiten Löchern; (*Croat.* prepuschàlo; *Vind.* pretozhnik). Przetaków, do przesiewania grubszych rzeczy, boki sosnowe, jodłowe; spód zaś lub dno dębowe lub lipowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Arfy żelazne, młynki i przetaki, Czynią coraz piękniejszych ziarn potrzebne braki. *Tom. Rol.* 93. Użytku rodzaj wszelaki Zajmie śpichlerze, obory, Pełne owoców przetaki, Pełne warzywa komory. *Kniaź. Poez.* 1, 64. (na przetakach zwyczajnie jabłka, gruszki w komorach kładą). — ẞ. Przez przetak puścić = cenzorować, krytykować, kritiſiren. By na przetak swe wykłady przesiać chcieliście, uważcie, jakby ich wam wiele w przetaku zostało. *Smotr. El.* 29. Sprawy boże miały być tak probowane i przez takie przetaki przepuszczane. *Wys. Ign.* 57. Na przetaki wnijść, na próbę, doświadczanie, auf die Probe kommen. Statek i wiara, Gdy nieszczęście dogara, Nie we wszystkich jednaki, Kto wnijdzie na przetaki, Ludzi śmiertelnych bóg trzebi rzeszotem, Tych mieć chce plewą, chwastem i odmiotem, Innych przesiawszy sitem, Pszenicą lub żytem. *Chrośc. Job.* 3. — *Fig.* Wodę ten czerpa przetakiem, co bez książek chce być żakiem. *Cn. Ad.* 1297; (*haurit aquam cribro, qui studet absque libro*). — Z nóg do głowy przetakiem zwać się może snadnie, Wszystko przezeń, byś całe morze wlał, przepadnie. *Nar. Dz.* 3, 101.

PRZETAŃCOWAĆ *cz. dok.*, tańcując odbyć, przetrwać; *Ross.* переплясать, проплясать, сплясать, durchtanzen. Przetańcowałem z pijanym towarzystwem wciąż trzy tańce. *Zab.* 11, 163. Wszystko utraci, przepije, przetańcuje. *Groch. Obr.* 92.

PRZETARCIE, *ob.* Przetrzeć.

PRZETARGNĄĆ *cz. jedntl.*, Przetargać *niedok.*, targnąc przeciągnąć, durchzerren, hinüber zerren; *Boh.* protrhnauti protrhowati, přetrhnauti, přetrhati, přetrhowati; *Slov.* protrhugi; *Sorab.* 1. přetorhnu, přezatorhnu; *Carn.* pretergam; *Vind.* pretergati, skustergati; *Croat.* pretergnuti, pretergávam; *Eccl.* преторгнути, претограти. проторгнуть, проторгати; *Ross.* продернуть, продергивать, передернуть, передергивать. Przetargnienie *Vind.* preterg, skusterg, skusterganje, skusvdretje.

PRZETARGOWAĆ *cz. dok.*, przehandlować targiem, cf. przeszachrować, verhandeln, verkaufen; *Boh.* přetržati *pluris vendere*; *Ross.* проторговать, проторговывать; (переторговать, переторговывать przekupować, переторжка przedkupienie проторговаться, проторговываться bankrutować, проторжка bankrut). O sprosny człowiecze, któryś ojczyznę swą za tak małą rzecz przetargować chciał. *Baz. Sk.* 571. sprzedać.

PRZETARNICA, PRZETARNIK, *ob.* Przetacznik. PRZETARTY *ob.* Przetrzeć. PRZETARZNIK, *ob.* Przetacznik.

*PRZETCHLINY, *PRZEDCHLINY *plur.*, odchliny, odchłanie, przerwy, otwory, przepaści; Klüfte, Abgründe. Przetchliny morskie. 1 *Leop.* W. 4 *Ezdr.* 3, 25. Przepaść drugiej przepaści wzywa na głos przetchlin twoich. *Radz. Ps.* 42, 8. Ze wszystkich przetchlin morskich napełnił potok jeden. *Smotr. Lam.* 20. Przepaść przepaści wzywa, w huczeniu przedchlin albo upustów twoich. 1 *Leop. Ps.* 41, 8. Bóg otworzył przetchliny niebieskie. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 7, 2. (upusty. 3 *Leop.*). Jeśli wam nie otworzę przetchlin niebieskich, a nie wyleję wam błogosławieństwa .... 1 *Leop. Malach.* 3, 10. (okien niebieskich. *Bibl. Gd.*).

PRZETĘCHNĄĆ *nijak. jedntl.*, wskróś stęchnąć, stęchnie-

niem przejść, durch und durch müchlig werden; *Ross.* протухнуть, протухать.

PRZETĘSKNIĆ *cz. dok.*, Przetęskniwać *frequ. contin.*, tęskniąc przetrwać, przepędzić; *Ross.* протосковать, просуститься, durchschmachten, mit Schmachten und Sehnsucht durchbringen. Dla młodziuchnej małżonki przetęskniwając. *Krom.* 461. Przetęsknić noc bezsennie. *Tr.*

PRZETKNĄĆ, *f.* przetknie *cz. jedntl.*, Przetkać *niedok.*, Przetykać *cont.*; *Boh.* přestrciti, přestrkowati, prostrciti; *Sorab.* 1. pschetjkam, prědtěkam; *Carn.* pretikam; *Croat.* pretkávam; *Ross.* перетыкать, переткнуть, проткнуть, протыкать, продѣть, продѣвать; a) wetknąć co wskróś czego, durchstecken, durchreiben. (*Eccl.* прѣткнѫти, претыкати uderzyć w co, obrazić się, utknąć; преткнутися potknąć się). Przetknąć nić, przewlec. *Cn. Th.* Sznurek przetykają przez figi abo na sznurek je wtykają. *Cn. Th.* Wonnemi kwiatki przetykała przyprawne włosy. *Past. Fid.* 69. Kaftan miał na sobie przetykany złotem. *Tward. Wł.* 130. Sukienka przetykana. 3 *Leop. Genes.* 37, 23. (szachowana. 1 *Leop.*). Przetkany, *intertextus*, przetykam, *intexo. Mącz.*, durchweben; *Boh.* protkáwám; *Carn.* preprezhi, prepreshém; *Vind.* pretekati, skustekati; *Ross.* проткать. Bellona kolebkę z spół łabędzim pierzem Przetykała kryjomo ością i pancerzem. *Tward. Wł.* 6. wytykała, ausstopfen. — *§. Męże w sprosny zwierz przetkał, *mutavit. Żebr. Ow.* 350. (przeobraził, przemienił). — b) Przetkać co, leda jako przedać, odbyć. *Cn. Th.*, verschleudern, verstoßen, wohlfeil verkaufen. *Mutare merces*, kupie przetknąć, przefurmanić, abo towar za towar wziąć. *Mącz.* (przeszlychować, vertauschen).

PRZETLIĆ, *nijak. dok.*, tlemem w popioł iść, verglimmen; *Ross.* протлѣться, перетлѣть, перетлѣваю.

PRZETŁOCZYĆ *cz. dok.*, Przetłaczać *niedok.*, tłocząc przecisnąć, durchdrängen; *Boh.* protlačiti.

PRZETŁUC, *f.* przetłucze, przetłukę *cz. dok.*, Przetłukać *niedok.*, Przetłukiwać *frequ.*; *Boh.* protlaucy, protlaukati; *Rag.* protûchi, pritûchi; *Croat.* prerivavam; *Ross.* перетолочь, переталкивать; przebić tłukąc, durchklopfen. Konopie po moczeniu kijankami przetłukiwane mocne przędziwo wydadzą. *Przędz.* 43. Korzeń téj rośliny, przetłukłszy go trochę, i zażyć w winie, pomaga. *Spicz.* 13.

PRZETŁUMACZYĆ *cz. dok.*, Przetłumaczać *niedok.*; *Boh.* přetlumočjm; *Vind.* pretolnazhati, satolnazhatî, przemufhetati; *Croat.* pretolmachújem; *Ross.* протолковать; *Eccl.* прѣтлъковати; (*Ross.* перетолковать, перетолковывать przekrętnie tłumaczyć): przekładać na inszy język, übersetzen, verdollmetschen. Ś. Chryzostom te słowa tak przetłumacza. *Biał. Post.* 37. Przetłumaczenie, *ob.* Tłumaczenie; *Croat.* preztavlenye; *Ross.* переводъ; *Eccl.* препреденіе, прѣводъ (*ob.* Przewieść, przewód), претолкованіе. *Przetłumaczyciel, *ob.* Tłumacz; *Vind.* premufhetar; *Croat.* pretolmachitel; *Eccl.* претолковникъ, преводникъ.

PRZETO *adverb.*, przez to, (cf. *przecz), dlatego, ztąd, z tej przyczyny; *Boh.* proto; *Slov.* preto, pretož, prečož, pročož, protož; *Sorab.* 2. pscheto, pschetož; *Sorab.* 1. přeto, přetož, dokalž, dyž, bo, tohodla, dah, (cf. tedy); *Vind.* skus tu, skus letu, daher, deswegen, darum. Nazwan jest apostoł Paweł naczyniem wybranym, przeto, że był prawie zakonu jako naczyniem. 1 *Leop. Hieron.* 4. (dla tego. 3 *Leop.*). Że bardzo jest głupi, przetom go mógł łatwo nabawić strachu. *Teat.* 34, 87. — *Uxor ubi cognovit bovem a marito venditum et pecuniam consumptam, dixit:* Przetoć nie ryczy. *Cn. Ad.* 1165. *Russice:* Proto czem nie ryczyt, ano go niet; (cf. toć to jest, toć to było). Przetoż, a dlatego. *Cn. Th.* więc, zatym, folglich.

PRZETOCZYĆ, *f.* przetoczy *cz. dok.*, Przetaczać *niedok.*, a) przetaczać wino. *Śleszk. Ped.* 382. tocząc przelewać, umzapfen; (*Boh.* přetacjm; *Vind.* pretozhuvati, iszhîstiti od droshja, skustazhiti, (pretozhiti, skus fitu tozhiti = przesiać, cf. przetak); *Rag.* pritocitti, pritâkati; *Bosn.* pritociti, pritakati; *Croat.* pretachem, pretochilszen). Wino z beczki do beczki przetaczać. *Zaw. Gosp.* Wino przetoczone podstoi się, iż będzie jaśniuteńkie. *Cresc.* 344. Mglejsze wino ma być na wiosnę przetaczane, a mocne lecie. *ib.* 343. (*Boh.* průtok; *Vind.* zhrestiek, zhriestok = przeciek; *Ross.* протокъ). — b) Przetaczać kamień, kloc, przewalać; *Ross.* проточить, перетачивать, перекатать, перекатывать, перекачивать, umwälzen, wo anders hin wälzen. Do przetoczenia, dający się przetoczyć *Ross.* перекатный. — *Fig. transl.* Nim się sprawa przetoczy albo dokona. *Sax. Art.* 25. nim się przechyli, nim klamka zapadnie; zu Ende gehen, sein Ende nehmen. Da nam znać, skoro się na radzie te rzeczy przetoczą. *J. Kchan. Dz.* 67. — c) Robaki drzewo przetoczyły; *Ross.* проточить, протачивать, przegryźć, durchfressen, durchnagen, zernagen.

PRZETOPIĆ *cz. dok.*, Przetapiać *niedok.*; *Croat.* prevàrim, (cf przewarzyć); *Vind.* prevariti, presvarjati, prespufhati, sasvariti, saslivati, saistajati; *Carn.* pretaplyam, preczviram, preczvirlszem; *Ross.* перетопить, перетапливать; topiąc przelewać, przeszmelcować, przeprawić; umschmelzen, umgießen. (*Ross.* протопить, протоплять, протапливать w piecu przepalić). Armaty nie zawsze z nowego kruszcu lane bywają, ale częstokroć trzeba przetapiać stare. *Jak. Art.* 1, 179. Miód warzony abo przetapiany. *Cresc.* 608. — *Fig.* Wszystkośmy na pieniądze przetopili, kamienica z mebłów odarta etc. *Teat.* 7. c, 21.

PRZETOROWAĆ *cz. dok.*, drogę przygotować, przełamać, den Weg vorbahnen, vorbereiten. Idź ścieżką, którą lud ci przetoruje. *Bardz. Trag.* 101. Do tego nam żywota drogę przetorował. *Groch. W.* 293. Wysyła Car naprzód Magnusa, aby mu przetorował drogę. *Kur. Pet.* 39.

*PRZETR, u, *m.*, *Przetr, gdzie żyto sypują, śpichlerz. *Volck.* 380. der Speicher. — *Przetr, astrych z tarcic uczyniony, strop, *tabulatura. ib.* 978, cf. piętro.

PRZETRĄBIĆ, *ob.* Przetrębywać.

PRZETRĄCIĆ *cz. dok.*, Przetrącać *niedok.*, przebić, przebość, durchstoßen; *Sorab.* 1. přestorčžžu.

PRZETRAWIĆ *cz. dok.*; *Boh.* protrawiti; *Sorab.* 1. přeczeruyu, zczeruyu, přetžimu; *Bosn.* probaviti, probavgljati; *Vind.* prebaviti, prebaulati, sakubati, te fvoje sapraviti, sagnati; *Croat.* prebavlyatî, prebavlyam, prebavlenye, prebaviti; *Dal.* probavlyam; *Eccl.* презнжду; zupełnie strawić, vollends verdauen. (*Ross.* протравить przebecować, протрава becowanie). Rzeczy surowe i niedotrawione

lepiéj od zgotowanych przetrawiała. *Mon.* 71, 221. — §. Przemarnować, durchbringen, verschwenden. Co ociec długo zbierał, wnet pan synek przetrawi wszystko. *Biał. Post.* 175. Przetrawić ojczyznę, *decoquere patrimonium. Macz.* On wszystko potyra i marnie przetrawi, tak że nawet szeląga w kiesce nie zostanie. *Pilch. Sen. list.* 4, 168. — §. Tubyśmy z sobą wieku miłego zażyli, Tubyśmy aż do śmierci lata przetrawili. *Simon. Siel.* 16. przepędzili, die Jahre durchleben, hinbringen. PRZETRAWNY, a, e, do przetrawienia, verdaulich. Nieprzetrawne potrawy, *crudi cibi. Macz.*, *ob.* Strawny, niestrawny.

PRZETRĘBYWAĆ się z kim *rec. częstl.*, o zakład z kim trąbić, um die Wette blasen. *Tr.* PRZETRĄBIĆ *dok.*, Przetrębować *contin.*, Przetrębywać *częstl.*, trąbieniem przepędzić, durchblasen, durchtrompeten; *Ross.* протрубить. — §. Przetrębować, przerywając trąbić, ruckweise blasen. Jeśliby dłuższe trąbienie z niejakiem ukróceniem albo przetrębowaniem usłyszeli, ruszą się z miejsca. 3 *Leop. Num.* 10, 5. (z przeciwianiem. 3 *Leop.*). Macie zwołać lud, tedy będziecie prosto trąbić, nic nie drobiąc, ani przetrębując. 1 *Leop. Num.* 10. (*Eccl.* предвозтрубленіе, *Graec.* προαύλιον, *praemium in tibiarum cantu).*

PRZETRO, *ob.* Piętro.

PRZETROPIĆ *cz. dok.*, Przetropiać *niedok.*, prześledzić, przeszperać; durchstöbern, durchspühren, ausstöhren. Planet wszystkie znaków przetropia stanowiska. *Ossol. Sen.* 8. *discurrit. (Slov.* pretropilka *catachresis).*

PRZETRWAĆ *med. dok.*, wytrwać przez czas pewny albo do końca; *Sorab.* 1. pžetrayu; *Vind.* obstati, stanoviten biti, ostati, postati, poterpeti, ausdauern, aushalten. Frasował się, jakoby drogość tę przetrwał. *Fur. G* 3. Przetrwa te wszystkie pokusy twoje. *Rej. Post. S s* 1. (przezwycięży). Teraz dopiero czuję korzyść statecznego przetrwania w w wykonaniu mego przedsięwzięcia. *Kras. Pod.* 2, 41; *Sorab.* 1. wóbstaynofcž, *Germ.* Ausdauer. Przetrwający *Eccl.* пребытный, долгопребывающій. — *Oppos.* Nieprzetrwany, nieprzetrwały, nie do przetrwania, nieskończony, wiecznie trwały; ohne Aufhören, unaufhörlich, stets dauernd. Godna panna chwały W wiek nieprzetrwały. *Mon.* 70, 293. *Hor.* 2, 91. *Min.*; (*in omne aevum*). Tuś umarł, tam wiek żyjesz nieprzetrwany. *P. Kchan. Jer.* 74. Wiedzmy żyjąc nieprzetrwane lata, umrzeć nigdy nie mogą. *P. Kchan. Orl.* 1, 277. Byś nieprzetrwane lata szczęśliwie ziemię rządził. *ib.* 1, 70. Wart nigdy nieprzetrwałéj w myślach pamięci. *Zab.* 11, 44. *Zabł.* Tylko ja sama, me serce kochane, Przy grobie twoim, nieprzetrwanym stanę Słupem. *Zimor. Rox.* 198. Głód, to nieprzetrwane licho. *Chrośc. Fars.* 289.

PRZETRWONIĆ *cz. dok.*, Przetrwoniać *niedok.*, trwoniąc przemarnować, przetrawić, verschwenden; *Boh.* promrchati. Dobram jego przetrwonił. *Teat.* 2. *c*, 7. Całą noc na deboszach przetrwoniá. *Pilch. Sen. list.* 2, 45. Wszystkie chwile gnuśnie przetrwoniam. *ib.* 1, 46.

PRZETRYBOWAĆ *cz. dok.*, krążąc przepędzić, przeczyścić, przelutrować; cirkulirend umtreiben, durchtreiben, läutern, abziehen. W drzewach nie jest tak rozmaite przelutrowanie ani przetrybowanie pokarmu ku obróceniu w sposób ciała, jak jest w zwierzętach. *Cresc.* 77. Złoto próbę pokazuje, Gdy je jubiler w ogniu siedmkroć przetrybuje. *Kchow.* 247.

PRZETRZĄŚĆ, PRZETRZĄSNĄĆ, *f.* przetrząśnie *cz. jedntl.*, Przetrząsać *niedok.*; *Boh.* protřast, protřesu, přetrasti, přetrásati; *Sorab.* 1. pžedtruscham; *Vind.* pretrofiti, zhriesnatrofiti, skustrofiti; *Croat.* pretreszati, pretrészam; *Bosn.* protresti, protresati; *Rag.* protrêsti, protrêsati, pritrêsti; *Ross.* перетрясть, перетрясывать, протрясть, протрясывать, переболтать, перебалтывать, шевельнуть, шевелю: §. a) wstrząsać, n. p. siano, aufschütteln, ausschütteln, durchschütteln. *Cn. Th.* — §. *Transl.* Przetrząsać czyją majętność, przeplundrować, przerabować; durchplündern, durchstöbern, durchstieren, durchwühlen; *Boh.* kutiti, kutjm. Jeden Kozak częstokroć dwór najludniejszy obywatela Polskiego przetrząsł i splóndrował. *Gaz. Nar.* 1, 307. — §. *Fig.* Przetrząsać kogo, macać kogo; erforschen, untersuchen, prüfen; *Vind.* berbati, okulbroditi; *Carn.* berbâm, bèrkam, berklam, shtêfnam; *Rag.* iziskîvati, protresati; *Ross.* шарить, перешарить, иошарить, перепскать. Od najpiérwszych do najostatniejszych brakując osoby, całą naszę okolicę przetrząsnął. *Mon.* 69, 372. Okoliczność ta już była na deputacyi od X. biskupa przetrząśniona. *Gaz. Nar.* 1, 365. (rozbierana, examinowana). Przetrząśnienie, *Rag.* iziskivanje; *Ross.* перетряска, обыскъ, обыскъ, осмотръ, переборъ. — §. b) *Aliter:* Boki długie tego wołu czerwone kropki przetrząsają. *Bardz. Trag.* 169. przekrapiają, sprenkeln, mit Sprenkeln oder Tüpfeln buntmachen. Przetrząsający. PRZETRZĄSACZ, a, *m.*; Erforscher; *Rag.* protrêsalaz, iziskivalaz; *Ross.* перебиратель, переборщикъ.

PRZETRZASKAĆ *cz. dok.*, z trzaskiem rozsadzić, zerknallen, mit Knallen zerietzen; *Ross.* перетраскать.

PRZETRZEĆ, przetarł, *f.* przetrze, przetrę *cz. dok.*, Przecierać *niedok.*; *Boh.* protřiti, protjrati; *Sorab.* 1. pžetru; *Vind.* pretreti, preribati, prehusati, predrobiti, prebrifati, zhriespobrifati, skustreti, skuspreribati; *Carn.* preguliti; *Bosn.* protritti, pritritti; *Rag.* protarti, protirem, (protarcjatti *percurrere*); *Eccl.* претираю; *Ross.* перетереть, перетирать, протереть, протирать; §. 1) tarciem przedrzeć, przedziurawić, otrzeć; durchreiben, abreiben. Przetarte albo całe dziurawe rękawy. *Teat.* 43. *b*, 25. Przetarcie od bótów, jak léczyć. *Syr.* 772; *Ross.* перетирка; otarcie, rana od trącego obuwia, eine vom Stiefel wund geriebene Stelle. Przetarte miejsca nóg *Ross.* цыпки. Mam tu moję szkapę, czekam na nią trochę, póki przetrze zęby. *Teat.* 16, 78. (póki nie zje obroku). — §. Nocne się przecierają cienie, już świta. *Kanc. Gd.* 332. przerzedzają się, sie verdünnen sich. — §. Przetrzeć oczy. *Zabł. Amf.* 21. wytrzeć dla lepszego widzenia, sich die Augen reiben, ausreiben. Sen cię mroczy, przetrzyj oczy. *Teat.* 54. *b*, 2. Ze snu powstawszy, skoro przetrę oczy, Najpiérwsza mi się myśl o tobie toczy. *Zab.* 14, 125. Dziwi się, patrzy i oczy przeciera, Nie wie, czy jawa, czy też mu się marzy. *Zab.* 14, 242. Drugi raz dobrze oczy przecieraj, gdy świadectwo jakie cytujesz. *Pim. Kam.* 121. (dobrze przeczytaj). — §. Przecierać rozum, obyczaje,

polerować, kształcić, krzesać; den Verstand, die Sitten u. s. w. verfeinern, abschleifen, bilden. Przetrzyj jéj obyczaje, i serce jéj chciéj kształcić. *Teat.* 30. *b*, 17. Naukami Greckiemi i Łacińskiemi miała rozum dobrze przetarty. *Pilch. Sall.* 49. *Mon.* 64, 422. Rozumny, lecz naukami przystojnemi nie przetarty. *Mon.* 70, 501. Przetarty człowiek (*Vind.* sbrushen zhlovik). O wychowaniu młodzi, co do przetarcia jéj w naukach, obyczajach i zdaniach. *Mon.* 69, 631. Masz się ku temu przykładać, jakobyś się między ludźmi przecierał. *Glicz. Wych. K* 5. Kto chce być grzecznym, musi z przetartemi przestawać ludźmi. *Zab.* 4, 147. Krążąc po świecie, choć się trochę przetrze, Nie wiele ztąd ojczyzna korzyści odbierze. *Zab.* 16, 397. — §. *Aliter:* Przetrzeć czoło, śmiałym się stawić; einem die Stirne bieten, mit dreuster Stirne auftreten. Złe to senat upatrując, przetrze kiedyś czoło, I nastąpi na króla, że z niego przyczyna. *Tward. Wł.* 43. Wszystek dom Izraelow jest przetartego czoła i twardego serca. *W. Ezech.* 3, 7. eherne Stirne; cf. bezczelny. — §. 2) Przecierać co przez durszlak, przebijać, przepuszczać. *Tr.* durch einen Durchschlag durchschlagen, durchreiben, durchlassen. — §. 3) Przecierać co piłą, durchsägen; *Bosn.* pritritti, pripiliti; *Rag.* pritàrti; *Ross.* перепилить, перепиливать. Przetarcie *Ross.* перепилка. Osieł z wilkiem pospołu drzewo przecierali, Ale wilk na odspodku tak się tylko woził .... *Papr. Koł. S* 4 *b*. Izajasz na poły od złych ludzi przetarty. *Biał. Post.* 35. — *Fig.* Dokądże trapicie duszę moję, i przecieracie mię mowami? *W. Job.* 19, 2. szarpiecie mię, dręczycie, męczycie, quälen.

PRZETRZEPAĆ, *f.* przetrzepie *cz. dok.*, przetrzepuje *pr.*; *Carn.* pretêpsti, pretęplem, pretępam; *Vind.* tepsti, zhresterkati; *Croat.* pretepszti, pretéplyem; *Ross.* протрепать, перетрепать; pręcikiem z szat kurz wybijać, ausklopfen, ausposchen. — §. Przetrzepać kogo, skórę mu wybić, przećwiczyć go; einen durchklopfen, durchprügeln, durchpeitschen. Oj gdyby go przetrzepał, a należycie, jakbym był kontent. *Teat.* 11. *b*, 27. Zawisza Turkom przetrzepie kołnierza, a Żaboklicki szablą ich pogoli. *Jabł. Buk. C* 2 *b*. Czarniecki nieprzyjaciela pod Łowiczem przetrzepał. *Papr. W.* 2, 301. Nie chce nas niebo z gruntu zagubić, tylko przetrzepać. *Pot. Arg.* 511. — *Transl.* Trybunał przetrzepał jéj worka. *Teat.* 43. c, 11. Przetrzepanie *Carn.* pretęp = plagi. — §. *Aliter:* Deszczyk przetrzepując, kurzawę przekropił. *Krom.* 541. przemaczając, der Regen durchnetzet. — §. Z niecierpliwością przetrzepał książkę, nie przeczytał. *Mon.* 65, 357. przebiegł, er lief das Buch durch; (*Boh.* přetřepati, *male loqui de aliquo*). PRZETRZEPACZ, a, *m.*, który co przetrzepuje, der Ausklopfer, Durchklopfer, Ausstäuber. *Tr.*

PRZETRZEŹWIĆ *cz. dok.*, Przetrzeźwiać *niedok.*, trzeźwym uczynić, nüchtern machen, ermuntern, zu sich selbst bringen. Plecie, jakoby się jeszcze nie przetrzeźwiwszy. *Żebr. Zw.* 120. jeszcze się nie przespawszy, als wenn er den Rausch noch nicht ausgeschlafen hätte. *Klon. Wor.* 70. *Ross.* протрезвиться, протрезвливаться.

PRZETRZYMAĆ *cz. dok.*, przetrzymuje *pr.*, Przetrzymywać *frequ.*, przez czas zatrzymać, eine Zeitlang halten, aufhalten, zurückhalten. Wiem, że cię i na krótką chwilę nie przetrzyma nic; byś jéj nie oddał wizyty tego dnia, którego przybędziesz. *Teat.* 42. *d*, *D* 2. Jesienne w lagrze przetrzymane tarnki, *condita. Żebr. Ow.* 209. — §. *Excess.* Przetrzymać, zbyt długo zatrzymać; zu lange halten, verhalten. Przetrzymać w ogniu żelazo, *diutius justo. Cn. Th.* Przetrzymał koń = zbyt długo zatrzymał mocz, das Pferd hat das Wasser verhalten. — §. *Aliter:* Karę zły przetrzymuje, lecz jéj nie uchodzi. *Min. Ryt.* 4, 156. (długo jéj uchodzi).

PRZETUŁAĆ się *recipr. dok.*, Przetuływać się *niedok.*, *frequ.*; *Boh.* protulowati se; przebłąkiwać się z miejsca na miejsce, herum irren, von einem Orte zum andern sich herum schleppen. Miotła błąkającym biegiem raz w północy, drugi raz w południu przetuływała się. *Krom.* 703.

PRZETWARZAĆ, *ob.* Przetworzyć.

PRZETWIERAĆ *cz. niedok.*, nieco otwierać wskróś czego, durch etwas durch ein wenig öffnen. Przetwierać się *rec.*, częstokroć drzwi otwierając wchodzić, wychodzić, viel und oft die Thüre öffnen und aus und ein gehen. Jak się często przetwierała, ujrzała na ołtarzu boginią siedzącą. *Żebr. Ow.* 227; (*dum exit et intrat saepe fores*). PRZETWOR, u, *m.*, objąt, objęcie ciała, der Umfang eines Körpers. Ciało pewnéj miary, to jest pewnego przetworu; *certi voluminis. Krup.* 5, 89.

PRZETWÓRCA, y, *m.*, przemieniacz, der Umschaffer. Przetwórca rządu, *reformator. Chrośc. Fars.* 164. PRZETWORNY, a, e, §. a) przetworzony, umgeschaffen; (*Slov.* pretwárliwí, pretwárenliwí *transformabilis*). Gdy się pewnym młyńcem obieg skręci wieku, Znow w przetwornym duch zniknły osiada człowieku. *Zab.* 15, 9. *Kniaź.* — §. b) Wyborny, wytworny; auserlesen, ausgesucht. Jeden pan na potrawy był przepyszny, a na dobre kucharze przetworny. *Dwor. B.* 4. PRZETWORZYĆ *cz. dok.*, Przetwarzać *niedok.*, przeformować, przekształtować; umformen, umstalten; *Rag.* pritvoritti; *Ross.* перетворить, претворять; (*Boh.* přetwařeti se różne figury stroić, *ob.* Twarz). Jednę istność rzeczy w inszą odmienić i przetworzyć, nikomu nie należy, jeno właśnie samemu bogu. *Żarn. Post.* 59. Sam szatan przetwarza się w anioła światła. *Budn.* 2 *Cor.* 11, 14. Obraz boski przetwarzaliście w obraz dyabelski. *W. Post. W.* 2, 318. Przetwarzać i na swój model przerabiać. *Pilch. Sen. list.* 43. Jeśli który i poczciwy w przyjaźń z nimi wkroczył, łatwo się na ich kształt i model przetworzył. *Pilch. Sall.* 29. Żłeć było dotąd, będzie dwa kroć gorzéj, Kiedyć się to lekarstwo trucizną przetworzy. *Pot. Zac.* 14. (w truciznę się przemieni). Przetworzenie (*Rag.* pritvòr). W świątości nie jest chléb i wino, ale już przetworzenie jakie, *transsubstantiatio. Rej. Post. Q* 6. Szczygieł słabym głosem przetwarza słowika melodyjne tony. *Zab.* 16, 86. (naśladuje, przedrzéźnia). — §. Przetworzyć śér. *Cn. Th.* w tworzydle przeformować, umformen. PRZETWORZYCIEL, a, *m.*, przekształciciel, der Umformer; *Eccl.* претворитель. (*Slov.* pretwaritelka *metaphora*, pretwaritelněc *metaplasmus*). Człowieka odrodzeniem i przetworzycielem a odnowieniem jest pan Krystus. *Gil. Kaz. B b* 5.

PRZETYĆ, *f.* przetyje *med. dok.*, zbytnie się roztyć, überfett werden. Kokosze tak karmić trzeba, żeby nie przetyły. *Zaw. Gosp.* Na kuchnią brakować co tłuściejsze kury, aby nie przetyły. *Haur. Sk.* 135. PRZETYŁOŚĆ, ści, *ż.*, zbytnia otyłość, zu große Fettigkeit; *Bosn.* pritillost, tustinna.

PRZETYCZKA, i, *ż.*, narzędzie do przetykania, der Durchstecher, die Durchstechnadel, das Stecheisen. *Arith.* Przetyczka, rynadel, igliczka mosiężna abo żelazna, którą przetknąwszy przez zapał, otwiera się ładunek, dla tym pewniejszego skutku zapalniczka. *Jak. Art.* 3, 312. Przetyczka abo śpilka do zębów. *Tr.* dłubiząb, zębodłub, der Zahnstocher. PRZETYKAĆ, *ob.* Przetknąć.

PRZEUCIESZNY, a, e, *Sk. Dz.* 363. bardzo zabawny, sehr unterhaltend, äußerst lustig.

PRZEUCZYĆ, *f.* przeuczy *cz. dok.*, *Ross.* преучить, преучать, проучить, проучать, проучивать; a) inaczéj nauczyć, anders lehren. Dzieło Kromerowe przeze mnie Polskim językiem mówić przeuczone. *Błaż. ded.*; *Ross.* преученый przeuczony, bardzo uczony. — Przeuczyć przez czas, przeuczyć czas, durchlehren; *Sorab.* 1. pžehutžuyu; *Vind.* skusvuzhiti, skussvuzhiti. — §. b) *Excess.* Przeuczyć się, przebrać nauki, sich überstudiren; *Slov.* přeučjm se; *Vind.* prevuzhitise; *Sorab.* 1. pžehuknu, prezhuknu, pžedhuknu. Którzy się nie douczą, lub przeuczą, tacy Szkodliwsi więc bywają niżeli prostacy. *Min. Ryt.* 4, 209. Nieprzeuczony, którego się nie przeuczy, zbyt nie wyuczy, nicht überstudierbar. Dwór, szkoła z nieprzeuczoną nauką. *Pot. Arg.* 108.

PRZEUZDAĆ *cz. dok.*, inaczéj obuzdać, umzäumen; *Ross.* перевзнуздать, перевзнуздывать, перевозжать, переважживать.

PRZEWABIACZ, a, *m.*, przewabiający, przeciągający do siebie; der Hinüberlocker, Ansichlocker. Przewabiacz cudzego, który pisząc z innych zbiera, *compilator. Włod.* PRZEWABIĆ, *f.* przewabi *cz. dok.*, Przewabiać *niedok.*, wabić na drugą stronę, przeciągać; *Ross.* переманить, переманывать, прельстить, прельщать. hinüber locken, hinüber ziehen. Do karczem i szałasów swoich ich przewabili. *Smotr. Lam.* 14. Na to siły swoje napina, aby ich od służby bożej odstraszył, i na swój żołd przewabił. *Bzow. Roż. pr.* Przewabienie *Ross.* переманка. — §. *Significat etiam alienum auferre sine magno dedecore, ut faciunt scriptores: compilare. Cn. Th.* zusammen schreiben, compiliren. — §. *Transl. fig.* Oszust, cudzy pot i pracą do siebie przewabia. *Klon. Wor. praef.* przemyka, przekrada; durch Stehlen an sich bringen, sich zueignen.

PRZEWĄCHAĆ *cz. dok.*, domyślić się wprzód, przewidzieć, przewietrzyć, przeczuć; *Ross.* пронюхать, пронюхивать, den Braten riechen, es merken. On przewącha sztuki. *Pot. Arg.* 185, (cf. *Vind.* jes viem, kam pess nogo moli). Przewąchał chytry lis, za radą czyją to się dzieje. *Zab.* 14, 282. Hultaje przewąchawszy kuferek z pieniędzmi, zabrali go nam. *Teat.* 32. *b*, 24. zwietrzywszy.

PRZEWAGA, i, *ż.*, przeważenie czego, więcéj ważenie, większa waga, przemożenie, das Uebergewicht; *Boh* weyważek; *Sorab.* 1. pžeważnosež; *Vind.* pretesha, prevaga, prevtesh, prevlezha, napotesha; *Ross.* перевѣсъ. — §. Przewaga, łożenie czyli ważenie pracy, kosztu, życia na co, impreza odważna, przedsięwzięcie wielkie, trudne, śmiałe; Aufwand von Kosten, Arbeit, Lebensgefahr, große, kostspielige, gefahrvolle Unternehmung, Wagestück. Kiedy zwycięztwo otrzymują Turcy, przewagi wielkie stroją. *Paszk. Dz.* 111. Podjąć się nie chciał tak niebezpiecznéj przewagi. *Nar. Hst.* 2, 440. Najgłówniejszym przewagom czas zamieszania skutki daje; *magnis conatibus. Nar. Tac.* 3, 33. Mała to sława, która bez żadnéj przewagi przychodzi. *P. Kchan. Jer.* 230. Obawiał się Salomon, ażeby dalszą czasu przewłoką ubezpieczony buntownik na tronie, na trudniejsze go przewagi nie naraził. *Nar. Hst.* 2, 411.

PRZEWAŁ, u, *m.*, [z *czesk.* přewal 2], wielki nawał; (*Ross.* провалъ przerwa, переваль przeciągnienie statku do drugiego brzegu, *ob.* Przewalić), großer Wolkenbruch, Sturmregen. Nieba czyż mogą dać przewały, gdybyś ty boże nie chciał? 1 *Leop. Jer.* 14, 22.

PRZEWALCZYĆ *cz. dok.*, walcząc przezwyciężyć, im Kampfe besiegen. Chrystus śmierć przewalczył. *Kanc. Gd.* 113. Kiedyż to kogo panna przewalczyła? *Otw. Ow.* 76. Nieprzewalczony, *nieprzewalczny, nie do przewalczenia, nieprzezwyciężny, unbesiegbar; *Eccl.* непреборимый. Wojnę mamy z mężami nieprzewalczonemi, Którzy się nie spracują żadną bitwą srogą. *A. Kchan.* 313.

PRZEWALIĆ *cz. dok*, Przewalać *niedok.*; *Boh.* přewaliti; prowaliti, přewaleti, přewalowati; *Sorab.* 1. pžewabluyu; *Rag.* provâliti, privâliti, privaglîvati; *Vind.* prevaliti, prevalati, prekuzniti, prevrezhi; *Croat.* prevalujem; *Dal.* provalivam; *Ross.* провалить, перевалить, переваливать, перекатать, перекатывать, перекачивать; przetaczać jak kamień, kloc, umwälzen, herum wälzen. — *Rec.* Przewalać się, *Boh.* prowalowat se; *Vind.* prekuznitise, prekobazatise; *Ross.* переваляться, разворочаться, проваляться; walić się, sich herum wälzen. Wiem, żeś mniéj myślał o tej miłosiernéj cnocie W ten czas, gdyś się przewalał po srebrze, po złocie. *Tręb. S. M.* 75. Wzgórę się czarne srogie chmury przewalają. *P. Kchan. Orl.* 1, 431. *Hor. Sat.* 180. (tasują, piętrzą). Ich się wojska tłumem przez mur przewaliły. *Dmoch. Il.* 2, 5. Egipt na kształt rzéki wstępuje, i jako rzéki będą się przewalać prądy jego. 1 *Leop. Jer.* 46, 8. (wzruszają się. *Bibl. Gd.*). PRZEWAŁKOWAĆ *cz. dok*, wałkując przerobić, durwalken, umwalken; *Ross.* перевалять, превалять PRZEWALNY, a, e, nawalny, burzliwy; Regensturm-, Gewitter-. Pan uczyni śniegi, a deszcz przewalny. 1 *Leop. Zach.* 10, 1. (deszcz obbfity. *Bibl. Gd.*).

*PRZEWARA, y, *ż.*, n. p. Człowiek spluskany przewarą. *Rej. Zw.* 220, *ob.* Przywara.

PRZEWARTOWAĆ *cz. dok.*, księgę wartując przebiedz; *Vind.* prelistiti, prelistuvati, prelistati, skulistati, prebrati, bukve prebirati, pregledati; *Bosn.* razvrahjati knighe, privrachjati; *Croat.* razvrachati knyige, durchblättern. Przewartuj księgi, i przeczytaj cokolwiek. *Warg. Wal.* 302. Po trzykroć rozważnie przewartowałem to dzieło. *Gaz. Nar.* 1, 160.

PRZEWARZYĆ *cz. dok.*, Przewarzać *niedok.*; *Boh.* přewařiti, přewařowati, prowařiti; *Slov.* přewařjm; *Sorab.* 1. pžewařu, pžewaricž; *Carn.* prebâvam, (prevàrim = przepławiam, przetapiam); *Vind.* prebavati, skuskuhati, preskuhati, spiukati, (prevariti, presvarjati = przetopić); *Bosn.* privariti, prikuhati, raskuhati; (*Croat.* prevruchújem *percalefatio*); *Ross.* переварить, переварывать, проварить, проварывать, простряпать, перегрѣть, (*ob.* Przegrzać); warząc przegotować, durchwärmen, wärmend durchkochen. — *Transl.* Piérwsze trawienie w żołądku jest, gdzie potrawy przechrustane zgruba się tylko przewarzają. *Sak. Probl.* 202. Przewarzenie *Ross.* переварение, переварка. — *Excess.* Przewarzyć, zbytnie warzyć, rozwarzyć. *Cn. Th.* zu sehr kochen, überkochen, übersieden, zersieden, zerkochen. — §. *Aliquando contrario sensu usurpatur:* Przewarzyć = podwarzać. *Cn. Th.* aufsieden, aufkochen. — §. *Praecedent.* Przewarzać = wprzód warzyć, vorher sieden, kochen. — §. *Repetitionis:* Przewarzać, znowu warzyć; wieder aufwärmen, aufkochen. Byłoby to zlisiałą kapustę przewarzać, Tyle razy pisaną jednę rzecz powtarzać. *Pot. Pocz.* 283. *Zegl. Ad.* 280. Przewarzona rzecz; *Carn.* prekûha, Wiedergekochtes. Samiż autorowie tę swoję wiarę wielokrotnie przewarzali. *W. Post. W.* 2, 52.

PRZEWAŻNOŚĆ, ści, *ż*, wielka odwaga, übergroßer Muth, Wagehalsigkeit; *Sorab.* 1. pžeważnoscž. Że obóz nieprzyjacielski przepatrzył, wielką mu za tą Przeważność Diomedes nadgrodził zapłatą. *A. Kchan.* 349. **PRZEWAŻNY**, a, e, — ie *adverb.*, wielce odważny, sehr verwegen, unternehmend; *Sorab.* 1. pžeważné. Chrobry wypełniając sam hetmana sprawnego i rycerza przeważnego urząd rozgromił walny uf Ruski. *Stryjk.* 156. Portugalczykowie niewiadome przedtym wyspy odkryli przeważnym żeglowaniem. *Stryjk.* 14. — §. Przeważny, *sumptuosus. Cn. Th.* wiele na co ważący, łożący; viel aufwendend, von vielem Aufwande. — §. Przeważny, bardzo poważny, von übergroßem Ansehen. Jan Grot, biskup Krakowski, tak był przeważny, iż Kazimierzowi W. bronił miasteczka Sokolników zakładać; k temu podawanie tego beneficyum i innych wielu królowi odjął. *Biel.* 192. — §. Przeważny, przeważający, przekonywający; *Rag.* pritéxni, obisat, überwiegend. Ona mogła zwyciężyć przeważnemi słowy Młodzieńca cielesnością swą rozgorzałego. *Groch. W.* 277. Turczyn, że ludzkim myśliwcem jest przeważnym, pokazuje się ztąd, że z jego szabel krew chrześciańska nigdy i przenigdy nie osycha. *Janusz. Lig. B.* **PRZEWAŻYĆ** *cz. dok*, Przeważać *niedok.*; *Boh.* přeważowati; *Sorab.* 1. pžeważu, pžeważuyu; *Vind.* prevagati, prevteshati; *Bosn.* priteghnuti; *Rag.* pritezati; *Ross.* перевѣсить, перевѣшивать, вывѣсть, вывѣшивать; *Eccl.* превѣшиваю преважаю; §. a) jedno po drugiem ważąc wszystko przejść, durchwägen, alles nach einander abwägen. Przeważyć muszę; bo mi się zdaje, że złotko nie ważne. *Teat.* 8. c, 60. — §. b) Przeważać co, kogo = więcéj ważyć od czego, przewyższyć co; überwiegen, schwerer seyn. By na wagę nastąpili, pióraby nie przeważyli. *J. Kchan. Ps.* 87. Kto więcéj nakłada, ten pewnie przeważa. *Jag. Gr. A b.* Połóż bogacze na jednę wagę, na drugą marność, to ta przeważy; i daleko lekszemi będą, niż jest marność sama. *Birk. Kant. B b.* Wiem, że każdy z tych dukatów jest obrączkowy, i będzie przeważał. *Boh. Kom.* 4, 133. Ważąc kredę, trzeba żeby z ćwierć funta lub więcéj przeważała. *Torz.* 263. Na szali sprawiedliwéj, t. j. na żadną stronę nie przeważającéj, zważysz moje słowa. *Boh. Dyab.* 8. (nie przechylającej się). Pod przeważającym nieszczęść ciężarem, potrzeba mi upaść. *Teat.* 49, 107. Decyzya królewska, po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna. *Gaz. Nar.* 1, 178. (z *Konst.* 3 *maja*). Woleliby widzieć przeważających poganów, niż wiernego ludu tryumfy. *Psalmod.* 68. górujących, górę biorących, die Oberhand nehmend. **PRZEWAŻYĆ** się *recipr.*, przechylić się na jednę stronę, überwiegen auf eine Seite, sich hinüber biegen, lenken. Dobra groza, gdy ma miarę, co jeśli wychodzi z swéj miary, lepiéj jest, gdy się ku łaskawości przeważa. *Pilch. Sen. gn.* 381. Wiek niemowlęcy, wiek dziecinny, młodość, przeważanie się ku starości, na reszcie sama starość. *Pilch. Sen. list.* 372. (zbliżenie pod starość). Wstawszy cicho, na palce przeważa się z palców, i wyszedł.... *Pot. Jow.* 115. sich von einer Zehe auf die andere überwägen und schleichen. Iżby się gniew przeważył i wytrawił, czasu potrzeba. *Pilch. Sen. gn.* 245. przełamał, opłonął, wywietrzył; bis sich der Zorn legt, stillt, besänftigt. — §. Przeważać się z kim = balansować się, walczyć o prym, o przeważające znaczenie; sich mit einem aufwägen, mit ihm um das Uebergewicht streiten. Począł się przeważać senat z majestatem i z rycerstwem. *Nar. Hst.* 7, 8. — §. Przeważać się na co, nakładać na co, wydawać się na co, całego siebie poświęcać na co; sich, seine Kräfte, sein Vermögen an etwas setzen. *Falib. O.* — §. Transsylwańczyk, przeważywszy się przez Krępak, kraje nam pustoszył. *Psalmod.* 41. przewaliwszy się, przeszedłszy w wielkiéj liczbie, er kam herüber geströmt. — §. Przeważyć się, omylić się w ważeniu; *Ross.* провѣсить, провѣшивать, sich im Wägen versehen; (провѣсъ nieodwaga).

PRZEWDZIAĆ, *f.* przewdzieje *cz. dok.*, Przewdziewać *niedok.*, przebierać w inszy ubiór, przestrajać, przewłoczyć; umkleiden, anders umkleiden. Wśród potów, przewdziewać koszule. *Perz. Lek.* 346. Hemde wechseln. — §. Amfion przewdział się był żelazem, i śmiercią zelżył smutków. *Żebr.* 145; *ferro per pectus adacto*, przeszył się, przebił, er durchstach sich.

PRZEWDZIĘCZNY, a, e, bardzo miły, sehr lieblich, anmuthig. Przewdzięczne fawony Alpy wypuszczały. *Kolak. Cat. C* 1. Przewdzięczny list. *Sk. Dz.* 503.

PRZEWĘDROWAĆ *cz. dok.*, wędrując przebyć, durchwandern; *Slov.* prowandrugi; *Vind.* skusprehajati, skusprehoditi; *Eccl.* прѣвитати.

PRZEWĘDZIĆ *cz. dok.*, wędząc przesuszyć, durchtrocknen, austrocknen. Winne jagody przewędziwszy na słońcu jak rozenki.... *Urzęd.* 391. Gron winnych, na słońcu przewędzonych, nakłaść do garka. *Cresc.* 330. Przewędzić się, *ob.* Przewiędnąć; *Ross.* провялиться.

PRZEWEXLOWAĆ *cz. dok.*, wexlując przemienić, auswech-

feln, verwechfeln. Na tamten świat żaden kupiec jeszcze pieniędzy nie przewexlował. *Mon.* 71, 404.

PRZEWIAĆ, *f.* przewieje *cz. dok.*, Przewionąć, *f.* przewienie *jedntl.* Przewiewać *niedok.*; *Boh.* přewjti, přewiwati, prowjti, prowjwati; *Vind.* prepihati, skuspihati; *Bosn.* propuhati, vjetar pohoditi; *Rag.* priviati; *Ross.* провѣять, провѣвать; przedymać, wskróś przez co powiewać, durchwehen. Niechaj powietrze izbę przewiewa, aby tylko na chorego nie wiało. *Perz. Lek.* 46. Raczże tym wiatrem południowym przewionąć ogród duszy mojéj. *Bzow. Roż.* 96. — *Fig.* Nie daj się przewiewać każdemu wiatrowi. 1 *Leop. Syr.* 5, 10. (nie chwiéj się od każdego wiatru. *Bibl. Gd.*). — *Transl. fig.* Przewienie lud Izraelski za rzékę. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 14, 15. (przerzuci. 3 *Leop.*, przeniesie prędko, przepchnie). — §. Przewiewać zboże. *Tr.* das Getreide worfeln. Poślę na Babilon przewiewacze, którzy go przewiewać będą, i wypróżnią plewy jego. *Bibl. Gd. Jer.* 41, 2. Musi żniwo być, musi młócba być, a potym przewiać zboża musi, aby pszenica i ziarno dobre zostało. *Podw. Wróż.* 29, (cf. opałać). Szatan pragnie was przewiewać, jako pszenicę. *Gil. Kat.* 187. — °§. Bóg °przewywał pogany, aż do granic ziemi. 1 *Leop. Deut.* 32, 17. (rozmiece. 3 *Leop.*; rozrzuca).

PRZEWIADOWAĆ się *recipr. cont.*, przeexaminować; *Ross.* провѣдать, провѣдывать, перевѣдаться, перевѣдываюсь durchforschen. Naturę rzeczy przewiaduje, *requirit. Żebr. Ow.* 345. Hekato, która przewiadujesz zamysły wszystkie moje; *quae coeptis conscia nostris. ib.* 166. *Exquisitio*, pilne szukanie, przewiadowanie. *Mącz.* PRZEWIADOWNIK, a, *m.*, przepytownik, *perquisitor. Mącz.*, der Durchforscher.

PRZEWIĄZAĆ *f.* przewiąże *cz. dok.*, Przewięzywać *frequ.*, przewięzuje *pr. contin.*; *Boh.* přewazati, přewazówati; *Vind.* prevesati, zbriesvesati, predvezati, priedsvesati; *Rag.* pripovêzati; *Croat.* prevesújem; *Eccl.* превязую; *Ross.* перевязать, перевязывать; przez środek obwiązać, um die Mitte durchbinden, umbinden. Pyszna szata jéj była przewiązana pasem. *Jabł. Tel.* 120. Byle tylko przewiązać nerw, natychmiast funkcya organu, z którym ma komunikacyą, ustaje. *Dykc. Med.* 4, 503. zawiązką przejąć, unterbinden.— *Transl.* Zręb w tartakach, trzymający ramę z kołkiem, przewiązany będzie na naznaczonym miejscu, przez które przewiązania chodzi wolno do góry i na dół rama. *Solsk. Arch.* 39. fugami przerznięty, mit Fugen verfehen. — §. *Fig.* Rzékę mostem przewiązał. *Faliss. Fl.* 9. (pomościł). Mostem mocnym długim przewiązał Dunaj. *Birk. Kaz. Ob. F* 3 *b.* PRZEWIĄZ, *ob.* Przewięz, Przewięzisty. PRZEWIĄZKA, i, *ż.*; *Ross.* перевязка, перевязъ; przepaska, co służy do przepasania, lub ozdobienia osoby, ołtarza, ściany. *Włod.* binda, ein Gurt, Gürtel, eine Binde. Sandały słomiane przywięzują do nogi, i przewiązka ta między palcami i po za piętą przechodzi. *N. Pam.* 21, 270.

PRZEWIĆ, *ob.* Przewinąć.

PRZEWIDZIEĆ *cz. dok.*, Przewidzać *niedok.*, Przewidywać *frequ.*, przewiduje *pr.*; *Sorab.* 2. pschegledasch; *Vind.* previditi, previduvati, premeshati; *Croat.* previgújem; *Dal.* priuzirem; *Rag.* prividjeti, providiti; *Bosn.* providiti, provisgjati, prieviditi, prieuzritti, pria osicciti; *Eccl.* провидѣти, провижду; *Ross.* провижу, провидѣть, завидѣть; a) *anticip.* wprzód widzieć, przejrzeć przyszłość, vorher sehen; *Vind.* predskerbuvati, priedgledati; *Ross.* предвидѣть, предвижу, предъусмотрѣть, предъусматривать; *Eccl.* проразумѣть, проразумѣвать. Gdy wieczność państwa swego w głowie przędzie Nabuchodonozor, Przyszły przewidza we śnie upad tronu. *Zab.* 14, 156. Ma tę pociechę, że przewidza ten wzgląd, który potomność mieć zawsze będzie dla jego potomków. *Mon.* 71, 19. Nieprzewidziany *Eccl.* непредзрѣнъ. Przewidujący, °przewidziciel, *Vind.* previdnik, previdliu, previdezhen, priedgleden, predskerbliu *ob.* Przezorny, neprevidni = nieostróżny; *Carn.* prevêden *cautus*; *Sorab.* pžewidziczné *perspicax*; *Rag.* prividitegl, providionik, *f.* prvidioniza, providni = opatrzny; *Ross.* предвидецъ, привидецъ, предъусмотрительный; *Eccl.* провидьць, смотрѣливый, прозрительный, который будущее предвидитъ. Przewidzenie, dar przewidzenia, przeczucie, *Carn.* previdnost *providentia*, cf. opatrzność; *Vind.* previdnost, predglednost; *Sorab.* 1. pžewidziczno∫cž *perspicacitas*, *ob.* Przezorność; *Rag.* prividjènstvo = opatrzność; *Ross.* предвидѣніе, предъусмотрительность; *Eccl.* прозорливство. — §. *Theolog.* Przejrzenie boskie przewidziało przed wieki los każdego człowieka w szczególności. *Mon.* 70, 807. przeznaczyło, voraus bestimmen. — §. b) *Penetrand.* Przewidzieć, przepatrzyć, wskróś co widząc przetrząsać; durchsehen, durchschauen. Wszystkie przewidzają kraje, przebywają morza. *Ossol. Sen.* 14, *Vind.* sveduvati = śpiegować, cf. zwiedzić.

PRZEWIECZERZYĆ *cz. dok.*, Przewieczerzać *niedok.*, wieczerzami, kolacyami przejeść, przemarnować, mit Abendschmäusen durchbringen. Katylina, przewieczerzawszy wszystkę majętność swoję, chciał się na Rzpltą rzucić. *J. Kchan. Dz.* 285. *Star. Ref.* 73.

PRZEWIĘDNĄĆ *neutr. jednotl.*, nawiędnąć, durchwelken, überwelken, halb welk werden; *Ross.* провялиться, передрябнуть. Przewiędły, nawiędły, *semivietus. Cn. Th.* halb welk.

PRZEWIEDZIEĆ, *f.* przewie, przewiem *cz. dok.*; *Sorab.* 1. prežwěm, prezznayu; §. a) *penetrand.* wskróś poznać, dowiedzieć się o wszystkiéj sprawie, *pernoscere*; durch und durch kennen, kennen lernen, durchschauen, völlig wissen. Od przedawczyków naszych niektórych przewiedział wszystkie namioty i stanowiska rotmistrzów naszych. *Birk. Podz.* 2. Trzeba pierwéj przewiedzieć zabawy i sprawy tego, któremu urząd jaki dać mają. *Modrz. Baz.* 161. Przewiedziawszy u dworu sposób rządzenia Rzpltéj, wychodziłyby panięta przed inszemi jak hersztowie na plac. *Modrz. Baz.* 55. Skoro tę drogę przewiem, wszystkich sekretów jéj dociekać mogę. *Pot. Arg.* 334. odkryję, ausfindig machen, entdecken. *Falib. X.* Tatarowie łacny szlak przewiedzieli do Podola, którym częstokroć ziemie Ruskie leda kiedy najeżdżali. *Biel. Św.* 239. — §. Przewiedzieć kraj = wskróś zwiedzać go, przewiedzać, cf. przemierzać, ein Land durchreisen. Afrykę dzisiejszą żeglarze lepiéj przewiedzieli. *Biel. Św. C.* Świat różno tam i sam

przewiedział. *P. Kchan. Orl.* 1, 146. Umysł mój, przewiedziawszy ziemną nizkość, w górę wynika; *peragratis humilioribus. Ossol. Sen.* 28. — §. b) *Praevid. futur.* Przewiedzieć, wprzód wiedzieć przyszłą rzecz, przewidzieć, *Boh.* předzwjdati, předzwěděti; *Ross.* предъувѣдать, предъувѣдывать; *Eccl.* прѣдъвѣдѣти, предъузнать, предъузнавать, прѣдъоузрѣти, предъузрѣвати, предзнаю; voraus sehen, vorher wissen. Bóg wszystko przewie prędzéj niż się stanie. *W. Post. Mn.* 243. *Przewiedzący; *Eccl.* предвѣдатель, предвѣдецъ *praescius.* Przewiedziany (*Vind.* predveden, popreisnan, preisveden). Przewiedzenie, *Ross.* предъузнаніе; *Eccl.* провѣдѣніе, прѣдъоувѣдѣніе, предзнаніе, прознаніе, угадываніе. Bóg sam tylko wszystko przez przewiedzenie wie. *Psalmod.* 22. Radę tę jego duchem ś. przewiedział ociec. *Birk. Dom.* 65. Nigdy w jednę godzinę jednych nie nawiedzał, Aby z nich, kiedy przyjdzie, żaden nie przewiedział. *Jabł. Tel.* 241. Przewiedzieli byli wpadnienie Turków Węgrowie, przetoż we trzech pułkach następowali. *Krom.* 739. Przewiedziany *part. perf. pass.* — PRZEWIEDZIONY, *ob.* Przewieść, przewiodę.

PRZEWIELEBNY, *ob.* Wielebny. PRZEWIELMOŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przemożny, bardzo możny, übermächtig. *Sk. Dz.* 419. Królewno w niebie chwalebna, Z boskiéj sprawy przewielmożna i wielebna. *Pieśn. Kat.* 106.

PRZEWIENIE, PRZEWIONĘ, *ob.* Przewiać.

PRZEWIERCIEĆ, *f.* przewierci *cz. dok.*, Przewiertywać *frequ.*, przewiertuje, *przewierta *praes. Boh.*; prowrtati, prowrcugi, pronawrtati; *Slov.* prowrtáwám; *Sorab.* 1. pžewerczu; *Vind.* prevertati, svertati, skusvertati, skussvertati; *Croat.* prevertávam; *Dal.* provartivam; *Bosn.* provartiti, provrrititi, produbsti, probitti, proscjupgliti; *Rag.* provartjetti; *Ross.* провертѣть, провернуть, провертывать, просверлить, просверлывать, пробуравить, пробуравливать, (перевертѣть, перевертывать przeszrubować, перевернуть, перевертывать przekręcić); wiercać przebość; *Eccl.* дирю, (cf. dziurawię), durchbohren. Gdy furman przewiertuje beczkę moję z winem, i ulewa go, za złodzieja bierze się. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 315. Kość przewiertywać. *Perz. Cyr.* 2, 215. Drzewo przewiertują. *Cresc.* 415. Ręczynki kochane, Wyż to macie być gwoździmi przewiercane! *Groch. W.* 365. Przewiercenie *Ross.* провертка. Do przewiercenia, *przewiertny, (*Rag.* provartiv; *Bosn.* provrritiv, koji se mosge provrrititi). Przewierciana dziura *Bosn.* provrrtina. PRZEWIERCIEŃ, rtnia, *m.*, ziele, powoj wonny. *Śleszk. Ped.* 419; *lonicera caprifolium*, gatunek wiciokrzewa; altany nim obsadzone bywają. *Kluk. Dykc.* 2, 96. Geißblatt.

PRZEWIERUTNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo przebiegły, sehr abgefeimt. Przewierutni bluźniercy *Sk. Dz.* 243.

PRZEWIERZGNĄĆ, *PRZEWIRZGNĄĆ *cz. jedntl.*, Przewierzgać *niedok.*; *Boh.* přewrhnauti, přewrcy przerzucić, przekinąć, przewrócić; *Rag.* uvarchise; *Ross.* испорвергнуть, исповергать, herüber werfen, umwerfen, auf die andere Seite herum werfen. Przewierzgać kogo, przewijać kogo przez nogę. *Cn. Th.* einen übers Bein werfen, ihm ein Bein unterschlagen. Kto kogo może przez nogę przewierzgnąć, bardzo rad. *Falib. O* 3. Z dawna przewierzga przez nogę chytrek prostaczka łacnowiernego. *Gil. Post.* 28. Przewierzgać kogo do siebie = przeciągać, przewabiać. *Cn. Th.* zu sich herüber ziehen, auf seine Seite bringen. — Przewierzgnąć co w co = przedzierzgnąć, przekabacić, przeobrazić, przemienić; *Vind.* preberniti, predrugiti, prebrazhuvati, in etwas verwandeln. Ten kubek jest nowy testament, t. j. przewierzga się w nowy testament. *Gil. Kaz.* 378. Ciało Jezusowe z chleba przewirzgnione, krew z wina przemieniona. *Gil. Kat.* 210. Powiadają, aby się przemieniał albo przewirzgał chléb w ciało, a wino w krew. *Rej. Post. Q* 5. *Transsubstantiatio*, przewirzgnienie chleba w ciało. *Gil. Kat.* 387. Przestrzegać potrzeba, aby co dozorny porządek wynalazł, tego bezprawne używanie w zagubę kraju nie przewierzgnęło; *ne abusu vertatur in perniciem. Krom.* 689. Z owiec przewierzgnęli się w wilki. *W. Post. Mn.* 311. Zły duch często się przewierzga w anioła światłości. *W. Post. W.* 147. *et W. Post. Mn.* 311. Młodzi ludzie łatwo się w tych obyczaje przewierzgają, z któremi żyją i takiemi się stają. *Petr. Ek.* 97. Skromne nawet o sobie rozumienie niechaj nie wychodzi z granic, aby się w zuchwalstwo nie przewierzgnęło. *Gorn. Dw.* 27. Narody Ruskie, jak jedno które do państwa Moskiewskiego przypadły, tak się zaraz w imię Moskiewskie przewierzgnęły. *Krom.* 15. (wcieliły). Los z czasem zachodowi w przewierzgnionym stanie rzeczy, dał ziemi panowanie. *Dmoch. Sąd.* 70. Już tam cnota domowa będzie *przewierniona (przewierzgniona). *Klon. Wor.* 59. Do przewierzgnienia, *przewierzgny, przemienny; *Vind.* prebernliv; *Subst. Vind.* prebernlivost.

*PRZEWIERZYĆ *cz. dok.*, przeniewierzyć, veruntreuen. Godną zapłatę swego przewierzenia odnieśli. *Hrbst. Art.* 160. *perfidiae.*

*PRZEWIEŚ, i, *ż.*, [*starorusk.* перевѣсь przyrząd do łowienia ptactwa 2]; n. p. Ktoby przewieś drugiemu porąbał, abo sieć przewieśną skradł, ma zapłacić sześć rubli, a za sieć kopę groszy. *Stat. Lit.* 312. (*Ross.* провѣсъ, перевѣсъ przeważenie, przewaga).

PRZEWIEŚĆ, przewiódł, *f.* przewiedzie, przewiodę *cz. dok.*, Przewodzić *niedok.*; *Boh.* prowesti, prowedl, prowedu, přewesti, přeweděti; *Slov.* přewěsti, přewoditi; *Sorab.* 2. pschewaſcž; *Sorab.* 1. pžewedu; *Croat.* izprovodim; *Bosn.* provesti, (sprovoditi *facere funus, prosequi funus*, cf. wyprowadzić); *Rag.* privèsti, privoditii, privodim; *Ross.* провесть, проводить, перевесть, переводить; §. a) przeprowadzać przez co, przeprawiać; einen durch etwas durchführen, hinüber führen. Do tego czasu, otom was bezpiecznie Przewiódł przez drogi mylne i wątpliwe, Teraz bez wodza iść możecie sami. *P. Kchan. Jer.* 446. Strzelce przez most przewiódł. *Warg. Cez.* 42. *et* 133. — §. *Transl.* Epikurejczykowie ustawicznie w rozkoszach, w zbytkach dni swoje przewodzili. *Sak. Dusz.* 123. przepędzali, durchbringen, hinbringen, vertreiben. — §. *Fig.* Zawarli uroczyste przymierze w języku Niemieckim, które na język Łaciński przewiódłszy, posłali papieżowi. *Nar. Hst.* 5, 403. przełożywszy, przetłumaczywszy, ins Latei-

nische übersetzt; cf. *Eccl.* преведенie, прѣводъ, прѣводьникъ; *Ross.* переводъ tłumaczenie, переводникъ tłumacz. — §. Przewodzić konia = przeprowadzać i tam i sam, ein Pferd vorführen, herum führen. — §. b) Przewodzić swoje, dopinać swego, dokazywać swego; ausrichten, bewerkstelligen, erreichen, erlangen. Co chciał, to wszystko przewiódł swoją głową. *P. Kchan. Jer.* 43. Mocno każdy z nich przy swym stoi uporze, aby swoje przewiódł. *Sk. Dz.* 135. Widząc Cesarz, że bez papieża przewieść swego nie mógł, posłał do niego. *Sk. Dz.* 542. Wszystko przewodzą, gdy się wszyscy zgodzą. *Rys. Ad.* 73. Źle kiedy buntownicy swoje przewiodą, na co się zmówili. *Petr. Pol.* 2, 169. Dopuścili słowa pańskie wywracać, aby tak swoje przewiedli umyślenie. *Żarn. Post.* 3, 767 *b.* Regulus w senacie przewiodłszy, aby więźniów nie frymarczono, do nieprzyjacioł powrócił. *Faliss. Fl.* 58. — §. Przewodzić prawo, wygrawać sprawę u sądu; *Croat.* opravdávam, den Prozeß gewinnen. Ktoby przeciw komu prawo jakie u sądu fortelem przewiódł, tedy drugi może o taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym będzie prawo przewiedzione, stronę przeciwną pozwać. *Stat. Lit.* 161. Starosta, pod którego władzą strona, na której przezyski przewiedzione są, mieszka, z tą stroną, która wygra przezyski, pośle woźnego do téj majętności, na której przezyski są prawem otrzymane, albo jak w prawie zwykło być mówiono, przewiedzione, i na któréj postępek prawny, to jest, zakładu i wwiązania, był przewodzon. *Herb. Stat.* 214. *et* 472. Trzeba, aby on, co prawo przewiódł, był pokojem ubezpieczony. *Gorn. Wl. N.* 2. Wygraliśmy, przewiedliśmy na duchowieństwie, cośmy chcieli. *Birk. o Exorb.* 17. Proces prawnie przewiedziony. *Teat.* 13, 136. — §. Przewodzić na sobie, przezwyciężać się, przełamać, wymódz; über sich selbst erhalten, bey sich selbst vermögen, sich überwinden, über sein Herz bringen. Trudno to człowiekowi przewieść na sobie, aby drugiemu w rozumie miał puścić przodek. *Gorn. Dw.* 122. Jakoć się serce z żalu nie rozskoczy, Jako przewiedziesz i pojrzeć jéj w oczy! *Past. Fid.* 239. — §. c) Przewodzić nad kim, przebarszczać nad kim, górować nad nim, przeważać go, imponować mu; das Uebergewicht über jemanden haben, die Oberhand behaupten. Armida widząc, że nad nią przewodzi, I że się nie dał nachylić jéj mowie, Krzywo pogląda .... *P. Kchan. Jer.* 413. Kiedy bardziéj niesprawiedliwość nad prawem przewodzi! *Psalmod.* 29. Leda kto teraz nad nami przewodzi! *Wad. Dan.* 80. Dawnoć źli ludzie w świecie nad dobremi przewodzą. *Biał. Post.* 101. Księstwo Kurlandzkie nie doznawałoż od Moskwy ustawicznych dziwactw i przewodzeń? *Gaz. Nar.* 1, 147. Słudzy nad panami zuchwale przewodzą, że nie rzekę, panują. *Mon.* 76, 769. Przewodzić wojskiem; *Rag.* vojvoditi, (cf. wojewoda) = dowodzić, komenderować, commandiren; cf. przewodniczyć. — §. d) Przewieść kogo dowodami. *Tr.* przekonać, überzeugen, überführen. Dlatego to twierdzą, aby przewieść, iż Chrystus nie jest naszym zbawicielem. *Salin.* 4, 141. Ktoż mię z was w grzechu być przewodzi? *Sekl. Joan.* 8. (*not.* »okazać może, abo karze?«).

PRZEWIESIĆ, *f.* przewiesi *cz. dok.*, Przewieszać *niedok.*; (*Vind.* zhriesobesiti; (*Ross.* провѣсить на powietrzu zawiesiwszy suszyć); *Ross. et Eccl.* перевѣсить, перевѣшивать, перевѣшиваю, преважаю przeważyć); wywieszać przez co, über etwas hinaus hängen. Włosy długie mają, Które aż przez ramiona im się przewieszają. *Paszk. Dz.* 98. Z wozu przewieszony uwięzły wisi, głowę po piasku wlecze. *A. Kchan.* 18. przechylony.

PRZEWIESZCZYĆ, *f.* przewieszczy *cz. dok.*, Przewieszczać *niedok.*, Przewieszczywać *frequ.*; (*Krom.* 529); *Sorab.* 1. prězwěstžu; *Eccl.* провѣщати [*eloqui* 2]; *Ross.* провозвѣстить, провозвѣщать; prorokować, przewróżyć, przepowiadać, prophezeihen. (*Eccl.* перевѣщати buntować). Przezorny wypytuje się, co też obłoki przewieszczają? *Pilch. Sen. list.* 103. Jemu coś skrycie przewieszczają fata! *Kchow. Wied.* 13. To mi pewną wróżkę zwycięstwa przewieszcza. *Krom.* 451. Dobre wychowanie młodych przewieszcza nam niemałe pożytki Rzpltéj. *Pilch. Sen. gn.* 216. Że opój przyjdzie na los nieszczęśliwy, nietylko wróżyć i przewieszczać, ale też pewnie obiecywać można. *Pilch. Sen. list.* 4, 192. W chorobach przewieszczające przyszłą niemoc znaki poprzedzają, jako to częste poziewanie, zdryganie. *ib.* 2, 224. PRZEWIESZCZYCIEL, a, *m.*, przepowiadacz, cf. wieszczek, wróżek, prorok; der Vorherverkündiger, Voraussager; *Ross* провозвѣститель, провозвѣстникъ.

PRZEWIETRZYĆ, *f.* przewietrzy *cz. dok.*, Przewietrzać *niedok.*; *Boh.* prowětrati, prowětřjm; *Vind.* prevetriti, prevetruvati, presrakati, skusfrakati, prehladiti, (cf. przechłodzić); *Ross.* провѣтрить, провѣтрывать; powietrzu dawać przewiewać przez co, durchluften, ausluften, an die Luft ausstellen. Musimy się dzisiaj przewietrzyć. *Tr.* na świeże powietrze wyjść. — §. Przewietrzyć co, przewąchać; den Braten riechen, merken, was vorgeht. *Tr.*

PRZEWIEW, u, *m.*, wolne przejście powietrza, gdzie przewiewa, cug, luft, freyer Luftzug. Miejsca rozrywek powinnyby być obszerne, mające wiele przewiewów, ile możności otwarte. *Zab.* 10, 218, *Vind.* dušhnik. PRZEWIEWAĆ, *ob.* Przewiać. PRZEWIEWACZ, a, *m.*, który zboże przewiewa, der Durchweher, Durchworfler. Poślę do Babilonu przewiewacze, i rozwieją go. *W. Jer.* 51, 2. PRZEWIEWNY, a, e, mogący być przewianym, wietrzysty; *Slov.* predušný; *Bosn* propuhiv, koji se mosge propuhati, vom Winde durchweht, luftig. Ciennik przewiewny. *Hor.* 1, 200. *Kniaź.* Na wolnych i przewiewnych miejscach, ożywiają nas i czerstwią te wdzięczne pary, nie mogąc nam szkodzić. *Pam.* 83, 430.

PRZEWIEŹĆ, przewiózł, *f.* przewiezie *cz. dok.*, Przewozić *niedok.*; *Boh.* prowezti, přewezti, přewažeti; *Sorab.* 1. přewezu; *Vind.* skusvositi, prevositi, zhresvositi, skuspelati, prepelati, zhrespelati, uprek peilati; *Carn.* broditi, brodem, vrodem, (cf. brodzić); *Croat.* prevásam, prevezelszem; *Bosn.* provesti, privesti, pribroditi, (cf. przebrodzić); *Rag.* privèsti, privaaxam; *Ross.* перевезть, перевозить, провезть, провозить; wożąc przeprawiać, überführen, zu Schiffe, in einem Wagen. Gdy się przewieźli,

przyjechali do ziemi Genezaret. *Sekl. Marc.* 6. Nasi poczyniwszy trafty, przewozili piesze ludzie, strzelbę i inne potrzeby. *Biel. Św.* 274. Przewożenie, przewiezienie, przewóz *Ross.* перевезеніе, перевозка. Przewożę z powinności, przewozem się bawię, żyję. *Cn. Th.* PRZEWIEZIENIE, PRZEWOŻENIE, *ob.* Przewóz. PRZEWIEZIONY, *part. verb.* przewieść.

PRZEWIĘŹ, PRZEWIĄZ, ęza, *m.*, przewięzisty czyli przewięzły robak, insekt; *Boh.* žjžala, žjžalka, plaz, lez; *Slov.* zižal; *Rag.* zareznik, zarezniza, zarezna xivina; *Vind.* shivotje, zhervje; *Ross.* насѣкомое, пузатка, дробосѣкъ, das Insect. O durny ludzki rozum, o głupstwo zuchwałe, Jakże cię ukorzają te przewięzy małe, (pszczoły). *Zab.* 9, 106. *Zabł.* PRZEWIĘZISTY, PRZEWIĘZŁY, a, e, szczupłemi karbami niby przewiązany, przekarbowany; *incisuras habens, insectus. Cn. Th.*, eingekerbt; *Ross.* изгибистый. Kadłub u większéj części owadu jest przewięzisty. *Zool.* 100. Przewięzły robak, *insectum. Zab.* 9, 43. *Zabł.* — §. *Homo, cingulus, qui tenuis est ea parte, qua cingimur*; przewięzisty, cienki, glista, konop'. *Cn. Ad.* 1138. ein sehr schlanker Mensch. PRZEWIĘZISTOŚĆ, ści, *ż.*, karb przewięzisty, *incisura*, der Einschnitt in dem Körper eines Insects. Motyl na przedniéj przewięzistości w każdym boku ma po dwa, a na tylnéj po siedm otworów do oddychania. *Zool.* 137.

PRZEWIĘZUJE, *ob.* Przewiązać.

PRZEWILŻYĆ *cz. dok.*, PRZEWILŻAĆ *niedok.*, wilgocią przejąć, durchfeuchten; *Vind.* premokriti, skusmozhiti.

PRZEWINĄĆ, PRZEWIĆ, *f.* przewinie *cz. jednt.*, Przewijać *niedok.*; *Boh.* přewinauti, přewigeti, přewiti; *Sorab.* 1. pžewinucž; *Rag.* privitti; *Vind.* previjati, zhresnaviti, zhriessaviti, skusviti, skusvijati; *Ross.* перевить, перевивать; §. a) inaczéj nawinąć, anders umwickeln, anders aufwickeln. Przewijanie *Ross.* перевивка. — *Transl.* Przewijać kogo przez nogę, przerzucać; einen übers Bein werfen, ihm ein Bein unterschlagen, *supplantare. Cn. Th.*, *Sorab.* 1. podražu. Przewijać przez nogę *fig.*, oszukiwać kogo. *Cn. Th.* einen berücken, übervortheilen. Niecnota ten mię przecię przez nogę przewinął. *Ern.* 114. Przewinienie kogo przez nogę, *supplantatio. Cn. Th.* Przewinienie się przez nogę czyją, *lapsus ex supplantatione alterius. ib.* — §. b) Przewijać, przegradzać, przeplatać, przekładać czym; mit etwas durchweben, durchflechten. Gęstym przewijane grona bluszczem. *Ustrz. Troi.* 49. Weźmiesz sobie do rady pobożność, już wszystkie twoje rzeczy, jako ono kmiotowny spiewają, będą jako złotem przewijane. *Rej. Zw.* 146 *b.* Zawsze radość nam żal jakiś przewije. *Morszt.* 157. — §. Przewijać się, tam i sam ustawicznie iść, przebiegać się, uwijać się: sich hin und her tummeln, wimmeln, durchkreuzen. — *Fig.* Często ci się te słowa w ustach przewijają: dosyć się długo żyło. *Nag. Cyc.* 130. To wszystko w myśli mu się tam przewijało, cokolwiek rozpacz podaje imaginacyi. *Mon.* 70, 658. — §. *Aliter:* Wiele się tego przewinęło, przeszło; vorüber gehen, vorbey gehen, verfließen, verschwinden. Już się dni kilka, tyleż nocy przewinęło, Gdy się już przykrzyć pocznie przedsięwzięte dzieło. *Min. Ryt.* 3, 138. — §. Po wiośnie w lato się rok przewija mężniejszy. *Żebr. Ow.* 381. *transit.* przechodzi, przemienia się.

PRZEWINIĆ, *f.* przewini *cz. dok.*, Przewiniać *niedok.*, Przewinić się *recipr.*, (*Mącz*); *Boh.* prowiniti, prowinowati; *Ross.* провиниться, провиняться; przepadać winę, dopuszczać się; verschulden, verwirken, verbrechen, in eine Strafe verfallen. Kto przewinił, niech płaci. *Cn. Ad.* 392. Jakie przewinienie, takie dość czynienie. *ib.* 286. jaka wina, Verschuldung; *Slov.* prowiněnj. — §. Przewinić komu, przewinić się komu, przeciw niemu występować, grzeszyć; sich an jemanden vergehen, wider ihn versündigen. Czymem ci przewinił, w czymem krzyw tobie, Żeś tak nieludzka ku méj osobie? *Zab.* 9, 99. W czymże niewinność tobie przewiniła, Za to cierpiąc, co złość cudza zbroiła. *Zab.* 1, 11. Kochać go? toby było zacności przewinić. *Zab.* 5, 333. *Koss.* Podczaszy i piekarz przewinili się królowi panu swemu. *Radz. Genes.* 40, 1. — §. Przewinić kogo, przekonać go winnym, einen der Schuld zeihen. Nikt nie ucieka, jedno przewiniony pospolicie. *Żarn. Post.* 3, 547. — *PRZEWINA, y, *ż.*, przewinienie, wina popełniona; das Vergehen, die Schuld. Jeśli wy będziecie odpuszczać ludziom grzechy albo przewiny ich, odpuści i wam pan występki wasze. 1 *Leop. Math.* 6, 14.

PRZEWINIENIE, PRZEWINIONY, *ob.* Przewinąć.

PRZEWIONĄĆ, przewienie, *ob.* Przewiać.

*PRZEWIRZGNĄĆ, *ob.* Przewierzgnąć.

PRZEWISNĄĆ *nijak. jedntl.*, przez co zawisnąć, durch etwas herab hängen; *Ross.* перевиснуть.

PRZEWŁACZAĆ, *ob.* Przewlec.

PRZEWŁADNY, a, e, PRZEWŁADNIE *adverb.*, przemocny, übermächtig; *Eccl.* преобладающій, верховную власть имѣющій. Konsul przewładny. *Zab.* 8, 350. *Koss.* Mocą przewładną Jak uszczęśliwić królom, tak i zgubić snadno. *Zab.* 12, 244. Jowisz przewładnie wszystko w jednéj trzyma ręce. *Hor.* 2, 46. *Kniaź.*

PRZEWLEC, przewlokł, *f.* przewlecze, przewlokę *cz. dok.*, Przewlekać *niedok.*, Przewłoczyć *et* Przewłaczać *contin.*; *Boh.* prowlecy, přewlecy, přewljknauti, přewljkati; *Slov.* prodléwám; *Vind.* prevlezhi, skusvlezhi, skuflazhi; *Croat.* prevlàchim, prevlechi; *Eccl.* превлачаю; *Ross.* проволочить, проволакивать, переволочь, переволакивать, перетащить, перетаскивать, протаскать, протаскивать: a) włócząc przeciągać z miejsca na miejsce, herüberschleppen, schleppend herüberziehen. Przez górę Perewłokę Kozacy zwykli baty i łodzie swoje przewłoczyć od Wołhy aż do Donu. *Gwagn.* 605. *Biel.* 574. Przewłoką drążki przez tę pawłokę. 3 *Leop. Num.* 4, 8. (zawiodą. 1 *Leop.*). (*Ross.* проволока, проволочка drót). Przewlec co na nitkę; *Ross.* продѣть, продѣвать, anders aufreiben, umreiben. Przewlekać perły *Ross.* перенизать, перенизывать, пронизать; przewleczenie pereł, перенизка; perła do przewleczenia пронизь, пронизка. — Przewlekać się i tam i sam, włóczyć się; *Ross.* прослоняться, прорыскать, herumschlendern. — §. Przewłoczyć broną, übereggen, durcheggen, przebronować; *Sorab.* 1. pželočžicž. — b) *Transl.* Przewłaczać co, długo ciągnąć, nie prędko kończyć, in die

Länge ziehen. Już od dawnego czasu swój żywot znędzniony Przewłaczam niepotrzebnie, od bogów wzgardzony. *A. Kchan.* 53. Quintus Maximus przewłaczaniem rzecz straconą naprawił. *Modrz. Baz.* 163. *cunctando*, zaudern, verzögern, przewlec, odwlec, odłożyć, aufschieben; *Vind.* savlezh; *Bosn.* prodigliti, produsgiti, odmaknuti; *Ross.* промедлить, промедливать; *Eccl.* прѣмъдлити, задолжаю, продолжаю. Choć się komu przewlecze, przecięż nie uciecze. *Pilch. Sen. list.* 4, 241. Nie uciekło to jeszcze, co jest przewleczone. *Niemc. P. P.* 93. aufgeschoben, ist nicht aufgehoben. Proszę cię jednak, nie przewłaczaj długo pielgrzymowania mojego. *Bzow. Roż.* 92. Prawda, że mój powrót był przewleczony. *Teat.* 37, 279. Przewleczenie zemsty. *Teat.* 23. *b*, 55. — c) Przewłoczyć szatę, przebrać w inszą suknią, przewdziać; *Vind.* preblezhi, preoblazhiti, prevlezhi, zhriesoblezhi, zhresnavlezhi, anders anziehen, umziehen, umkleiden. Ś. Małgorzata przez cały wielki post nigdy się nie przewłoczyła, robactwu się nie bardzo sprzeciwiając. *Sk. Żyw.* 1, 112. *Żygr. Pap.* 152.

PRZEWLEKŁOŚĆ, ści, *ż.*, długi ciąg czego; *Ross.* продолжительность, lange Dauer, lange Strecke. Dla przewlekłości zastępu, coby w którym miejscu trzeba działać, opatrzyć nie mogli. *Warg. Cez.* 111. rozwlekłość.

PRZEWLEKŁY, a, e, rozwlekły, długiego ciągu; in die Länge gezogen, aufgezogen, ausgedehnt, lange dauernd, zaudernd, aufgeschoben. Pomyślnych w najprzewleklejsze lata ci życzę sukcesów. *Tr.* Przewlekła sprawa. *ib.*

PRZEWŁOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, nieprędki, nieskory, odwłaczający; *Ross* продлительный, продолжительный, проволочливый, zögernd, zaudernd, nicht hastig. Bóg długo człowieka czeka, ani mu łaski swojej bierze: przewłoczny i długo cierpliwy bóg nasz. *Sk. Kaz.* 95. Iż nieskwapliwy bóg jest, a przewłoczny nad zgubą ludzką, dał grzesznikom odwłoki 120 lat. *Sk. Żyw.* 1, 187. *Sk. Kaz.* 3. *et* 67. *Zab.* 11, 180. Mowa przewłoczna i wyraźliwa. *Eraz. Ob. h.* (powolna).

PRZEWŁOCZYCIEL, a, *m.*, który przewleka, der Zauderer, Verschieber, Aufschieber; *Slov.* prodlewač.

PRZEWŁOKA, i, *ż.*, *PRZEWŁOK, u, *m.*, 1) odwłoka, przewłaczanie czego; das Verziehen, Aufziehen, in die Länge Ziehen, Verschieben, der Verschub, Aufschub; *Slov.* prodlèwanj; *Vind.* odklad, odnafhanje, savlek; *Ross.* затяжка, протяжка, проволочка (*sed Ross.* проволока drot); *Eccl.* пробава, нарокъ [*dies statutus* 2]. Przewłoka najlepszym na gniew jest lekarstwem. *Pilch. Sen. gn.* 245. U nóg jego żebrzę o przewłokę czasu, abym się na to przygotowała. *Teat.* 58, 221. Już długa przewłoka czasu, a jeszcze ich nie widać. *Teat.* 49. *c*, 2. Z przewłoką, *tractim susurrant apes*, ciągle. *Cn. Th.* 1352, wciąż. *Włod.* Za przewłokiem wojny tej głód jeszcze większy będzie. *Chrośc. Fars.* 289. — §. Przewłoka, przewleczenie przez co, przeciągnienie; *Vind.* skusvlek, das Durchziehen. — 2) Przewłoka, ziele, *Smyrnium Creticum*, Cretische Meisterwurz. *Syr.* 101. — §. Przewłoka, i, *m.*, włóczęga, tułacz, ein Herumstreicher. Lizmanin, spowiednik królowej Bony, i z Franciszkana przewłoka. *Czack. Pr.* 302. [odstępca 2].

PRZEWÓD, u, *m.*; *Slov.* průwod, wedènj *ductus*; *Hung.* vitel, vezetés; *Boh.* průwod kondukt; *Bosn. et Rag.* sprovod *exequiae*; *Eccl.* прѣводъ [*versio* 2], перееведение; *Ross.* переводъ tłumaczenie, przekład; (переводы płotki); проводы, переводъ; a) przewiedzienie, przeprowadzenie; die Führung, Durchführung, Ueberführung. Dał mi list do xiążąt, którzy są za rzéką, żeby mi dali przewód, abym przyszedł do tego kraju. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 7. (aby mię przewiedli. 3 *Leop.*, *ob.* Przewóz, przewieźć). Phaze, przewód abo wielkanoc u żydów. 1 *Leop. Num.* 9. (pamiątka wyjścia z Egiptu). Dziś do niecnoty bardzo przewód rączy, Na jednéj towarzysza masz nodze stojący. *Papr. Pr. C* 3. (pokusa, zwodzenie). Przewód swego, dokazanie swego, dopięcie; die Erreichung, Erlangung, Behauptung des Seinigen. O prawdę, nie o swój przewód idzie. *Sk. Dz.* 135. Uporny przewód swego, i dokazanie na co się kto zaniesie, jest skazą Rzpltej. *Petr. Pol.* 2, 74. By jedno dobrym moim przyjacielem był, przewodu mi na sejmach i sejmikach pomagał. *Birk. Exorb. D* 2. — §. Przewód prawa, wygrana sprawy, das Gewinnen eines Processes. Powiedział oskarżony, iż ani o pozwie, ani o przewodzie prawa nie wiedział. *Gorn. Wl. L* 2 *b.* Ktoby przeciw komu prawo jakie u sądu fortelem przewiódł; tedy drugi może o taki zły przewód prawa do tegoż urzędu, przed którym prawo było przewiedzione, stronę przeciwną pozwać. *Stat. Lit.* 161. — b) Przewód, rodzaj danniczy w przywilejach książąt Polskich, znaczy powinność dawania przewodnika. *Nar. Hst.* 2, 86. *et* 4, 37. die Unterthansschuldigkeit Wegweiser zu stellen. Podwody pocztowe były dawane, t. j. wóz i konie, albo same konie, i to się nazywało przewód, inaczéj przewóz, a nawet *narzasz. *Czack. Pr.* 64. Postvorspann.

PRZEWODNIA, i, *ż.*, PRZEWODNICTWO, a, *n.*, a) prowadzenie kogo przez co, ukazując drogę; das Wegweisen, Anführen, Anleiten, Führen; *Rag.* provòd, provodictvo; *Ross. et Eccl.* предводительство, путеводство, путенаставление. Snadniéj jest postanowienie zwierząt, za przewodnią natury, rozumieć, niżeli opowiedzieć. *Pilch. Sen. list.* 4, 178. Uczone pióra za twoją przewodnią księgi na widok światu wydawały. *Zab.* 10, 9. *Jak.* Póki pod cudzym przewodnictwem zostawać będziesz? *Pilch. Sen. list.* 271. Za przewodnictwem gwiazdy trzej królowie do Jeruzalem trafili. *Zach. Kaz.* 1, 139. Zaraza ta ukarała Rusinów za zmowę z pogaństwem i przewodnią do niszczenia krajów sąsiednich. *Nar. Hst.* 5, 208. — §. Rozumiano, jakoby on Kozakom przewodnią był z Korony do Morawii. *Birk. Gł. Kon.* 42. przewodnikiem, Wegweiser, Anführer, Anleiter. — b) Przewodnią z kim trzymać, kunszafty utrzymywać, porozumienie na szkodę trzeciego, ein Einverständniß unterhalten. Przewodni żadnéj z zbójcami pogranicznemi nie trzymał. *Birk. Chmiel. A* 4. Przewodnią z łotry trzymają. *Birk. Zyg.* 16. Zadali chłopu, że złodziejską z pogranicznemi przewodnią trzymał. *Star. Ref.* 106. Niedługo potym ujrzała Polska liczne Rusinów hufce; poprzedzała ich dzicz Litewska, dając rady, i trzymając przewodnią rozbojów. *Nar. Hst.* 4, 191. Nigdyście łask tych, dla swojej z szatanem przewodni, Kiedyby nie Abraham, ociec wasz, niegodni. *Pot. Zac.* 172. Ci co

mieli karać winowajców, to ich Za uroszczoną wpuścili przewodnią I do prowincyj i do półków swoich. *Chrośc. Fars.* 166. PRZEWODNICA, y, *ż.*, PRZEWODNICZKA, i, *ż.*, prowadzicielka; *Vind.* vodniza, visharza; *Rag.* provodizza; *Ross.* предводительница, путеводительница, die Wegweiserinn, Führerinn, Gebieterinn. Przewodniczką-ć będę, aż cię już wyprowadzę z lasu. *P. Kchan. Orl.* 1, 76. Homer szedł za przewodniczką naturą. *Gol. Wym.* 471. — (§*. Przyjechali Tatarowie do jeziora ciekącego, które z Tatarskiego słowa po naszemu zowią przewodnicą. *Biel.* 578. *Gwagn.* 609. może woda przeciekająca, cf. *Vind.* skusvodeniti = wodą rozrzedzać). PRZEWODNI, ia, ie, PRZEWODNY, a, e, PRZEWODNICZY, a, e, przewodzący, wprzód idący, drogę ukazujący, prowadzący, kałauzujący; leitend, führend, den Weg zeigend. (*Boh.* průwodnj; *Rag.* sprovodni *funebris*, konduktowy; *Ross.* переводный transportowany; *Eccl.* предводителнѣ *antecedenter*, путетворимый, котораго производятъ). Na lutni jego dźwięk przewodni chybka stopa skacze. *Zab.* 6, 370. *Nar.* Przewodnicza gwiazda. *Tr.*, der Leitstern. Przewodnicze, ego, *n. Subst.*, przewodników zapłata. *Cn. Th.*, Wegweiserlohn. — §. Przewodna niedziela, piérwsza po wielkiej nocy. *Sk. Kaz.* 203. *Stryjk.* 171. biała niedziela, der erste Sonntag nach Ostern, *Quasimodogeniti*; *Slov.* bilá néděla, prewodna neděla. Niedzielę tę zowiemy przewodną, dlatego, iż w pierwszym chrześciaństwie katechistowie przywodzili a oddawali pasterzom ludzie te, które z pogaństwa albo z żydostwa odwiódłszy, nauczyli wiary chrześciańskiéj. *Gil. Post.* 83 *b.* PRZEWODNICZYĆ *cz. niedok.*, przewodnikiem być, prowadzić na drogę, drogę ukazywać, *kałauzować; den Weg weisen, leiten, führen; *Ross.* предводительствовать, предводить, предвожу, путеводствовать; *Eccl.* нредводительствую, предвожду, путенаставляю, путеводствую, наставляю на путь, путесотворити, проводить. PRZEWODNIK, a, *m.*, PRZEWÓDCA, *PRZEWOJCA, y, *m.*, przeprowadziciel, przewodzący kogo, kałauznik, poprzednik; der Wegweiser, Leiter, Führer, Vorgänger; *Slov.* předchůdce; *Sorab.* 1. pžewodžwař; (*Boh.* odwaděďlo, hromowod, konduktor); *Slav.* voditelj, kalauz; *Vind.* vodnik, vishar, pelauz; *Carn.* vodnik, vojânzhan, potkas, kashpôt; *Croat.* voditel, izprovodnik, kalauz, harambassa; *Dal.* vodacz, provodich; *Rag.* provodic, pridhoditegl, teklîc; *Ross.* проводникъ, предводитель, путеводитель; (переводчикъ tłumacz, przekładacz, переведенецъ kolonista, osadnik; переводитель remitent; отводъ konduktor); *Eccl.* путеуказатель, путенаставникъ, путеводителъ, вождствующій; прѣводьникъ tłumacz, *ob.* Przewieść z języka na język). Lecz *pójdźwa przecię, wszakże przewodnika Nie trzeba temu, co świadom języka. *Past. Fid.* 265. Żadnego mu *przewojcy nie trzeba. *Suszyc. Pieśn.* 3. *Q* 4. Nie miałem przewodców, jak się należy. *Teat.* 2. Od konia podwodnego bez wozu na milę każdy półtora groszy płacić ma; a przewodnikowi nazad płacić nie trzeba; chyba iżby się sam posłaniec z przewodnikiem nazad wracał. *Vol. Leg.* 2, 673, (*Ross.* проводникъ pocztarz, pocztowy chłop). Powinność dawania przewodnika = przewód. *Nar. Hst.* 4, 57. — §. *Transl.* Przewodnik u machiny elektrycznéj. *Os. Fiz.* 357. konduktor, der Ableiter. PRZEWODZĘ, *ob.* Przewieść, przewiódł.

PRZEWOŁAĆ *cz. dok.*, Przewoływać *niedok.*, przewołuje *pr.*, zawołać przed siebie, vor sich rufen, vorfordern; *Sorab.* 1. pžewolacž; *Ross.* перезвать, перезывать, перекликать, переклччу, перекликивать. Po jednemu ich przed sąd swój przewoływają. *Paszk. Dz.* 112.

PRZEWORA, PRZEWORZYNA, PRZYWORA, y, *ż.*, (*Etym.* wrzéć), pobocze między koniem a koniem etc., przegroda, der Stallbaum zwischen den Pferden, Ochsen ɪc.; *Boh.* přjwora, ostrew; *Sorab.* 1. dówha preczna žerdz, schlaha; (*Bosn.* perivoj; *Dal.* perivoy = ogród). Przywora, *intermedius paries. Krom.* 549. *Czachr. Tr. L* 2. Konie z przywor wyprowadzane bywają do wozów i do roboty. *Otw. Ow.* 61. W stajni dla źrzebców zbudowanej, dużych potrzeba a przestronnych przeworzyn, między dwiema słupami wprawionych. *Hipp.* 31. Trze grzywę o przeworę wół. *Rej. Wiz.* 92. — *Fig.* Między grzesznym a piekłem niemasz inszej przewory, jedno ta słaba ściana śmierci. *W. Post. W.* 3, 504. przegrody, Scheidewand. — *Allegor.* Wielka to jest łaska od miłego Boga, gdy małżonkowie w stadle a w przyworze małżeństwa swego dziatki mają mieć. *Glicz. Wych. C* 7.

PRZEWÓZ, u, *m.*; *Boh.* přjwoz, plih; *Slov.* přjwoz; (*Sorab.* 2. Priwos imię wsi; *Germ.* Fehro); *Vind.* prevos, prevoshnja, brod, brued, (*ob.* Brod); *Carn.* prevôs, brôd, vrôd; *Croat.* brod, brodische, brodovina, brodarina; *Slav.* navao, (cf. nawa; prívoz = pojazd); *Bosn.* brodarina; (*Rag.* privòz *trames*); *Ross.* перевозъ, перевозка, перевезеніе, провозъ; *Eccl.* превозъ, превезеніе; przewożenie przez wodę, rzékę, góry, etc.; das Ueberfahren, Uebersetzen über ein Wasser, Transportiren. Przewozem się bawić. *Cn. Th.* przewoźnikiem być. Łoża przewozowe mają być zgodne do przewozu armat z miejsca na miejsce, i do wszelakiej podróży. *Jak. Art.* 1, 221. Podwody pocztowe były dawane, t. j. wóz i konie, albo same konie, i to się nazywało przewód, inaczéj przewóz, a nawet *narzasz. *Czack. Pr.* 61. Postvorspann. — §. Przewóz, miejsce przeprawy; die Ueberfuhr, die Fähre. Szeroki przewóz. *Cn. Th.* Na przewozie od niego nic nie wzięli. *Gorn. Sen.* 433. Z mnóstwem okrętów przez port abo przewóz Trypoliński ciągnął na miejsca potrzebne. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 1. — §. R. 1252 niezmierne wód zebranie wszystkę Polskę zalało, tak iż pola, role i lasy przewozem stanęły; *navigabiles erant. Krom.* 263. (t. j. trzeba było czołnem się po nich przewozić). — §. Przewóz, przewoźne, zapłata od przewozu; *Boh.* přjwozně; *Carn.* brodnina; *Vind.* brodovina, brodnina, brodni dnar; *Croat.* mornarina; *Bosn.* navao, plachja za brodarinu; *Ross.* плотовое (cf. pletwa, płta), перевозное, Fährgeld, Schifflohn. Wół za morzem po groszu, a przewozu sto złotych. *Rys. Ad.* 71. PRZEWOŻĘ, *ob.* Przewieźć. PRZEWOZISKO, a, *n.*, *contemn.*; *transl.* promisko, ein elender Prahm, eine elende schwache Fähre. Przewozisko stare, jak się traciło o kamień, tak się i rozleciało. *Teat.* 54. *c*, *D* 2. PRZEWOŹNICZY, a, e, od przewoźnika; *Ross.* пе-

ревощицній, перевощичей, Fährmanns, dem Fährmann zugehörig. PRZEWOŹNIK, a, m., przewozem się bawiący, żyjący; Bosn. prjwoznjk; Sorab. 1. pewożnik; Croat. prevasàvecz; Bosn. brodar; Carn. brôdnik; Ross. перевощикъ; Eccl. превозникъ, der Fährmann, Ueberführer. Długo przewoźnik na pradzie się z prumem Biedzi, na koniec musi iść za szumem. Pot. Syl. 19. Na przewozie przewoźnik od niego nic wziąć nie chciał. Gorn. Sen. 433. Przewoźnik albo marynarz i ludziom dobrze czyni, i sobie; sobie, iż mu płacą, onym, iż je przewiózł po potrzebach swych na drugą stronę. Rej. Zw. 94 b. PRZEWOŹNY, a, e, PRZEWOZOWY; Ross. перевозный; a) od przewożenia, od przeprawy, transportowania, zum Transportiren und Ueberführen, Uebersetzen gehörig. Łoża przewozowe, służą do przewozu armat z miejsca na miejsce i do wszelkiej podróży. Jak. Art. 1, 221. Handel przewozowy, commerce passif., wywozowy actif. Pam. 83, 62. (transportowy). Handel przewozowy czyli przekupniowy. Pam. 83, 125. — Subst. Przewoźne, zapłata od przewozu; Ross. перевозное, das Fährgeld. Cn. Th., ob. Przewóz. — b) Przewoźny Pass., przewieziony, przywieziony, przychodni, przybyły, zagraniczny, zamorski; Ross. завозный, aus der Fremde hergebracht, ausländisch, fremde. Miód jest trunek nieprzewoźny. Kras. Pod. 1, 20. Przewoźna rzecz jest milsza, niż ta co jest doma. Alb. z Woj. 17. Przewoźne maksymy nie zgadzają się z sposobem myślenia wolnego obywatela. Kras. Pod. 2, 170. Ojcowie nasi strzegli się zbytków przewoźnych. Kras. Pod. 1, 20. Przewoźnej mądrości po zagranicznych akademiach nie szukał. Nies. 1, 39. Przewoźne prawem znieście obyczaje Cni Tebanowie, przodków swych zwyczaje Podajcie dziatkom. Tward. Misc. 175. (exteros mores prohibete. Sarb.).

PRZEWRÓCIĆ, f. przewróci cz. dok., Przewracać niedok.; Boh. přewratiti, přewraceti, prewracowati; Slov. přewrácým; Sorab. 1. powroczicž, pžewobroczu, powroczam, powroczu, zwóbroczam; Carn. preberneti, povęsnem, povesneti; Vind. preberniti, prebrazhati, sverniti, okulsverniti; Bosn. privrachjati, privratiti, privrrichi, suvratati; Croat. zvernuti, zvracham, prevrácham, preobrácham; Rag. privrâtiti, privracchjati, privartati, privarnutti, priprjecjati, priprjeciti; Eccl. низвратити; Ross. переворочать, переворотить, переворачивать, превратить, превращать, (превернуть, перевертывать przekręcić), разворотить, разворачивать, ворохнуть, ворошить, опружить, опруживать, разшевелить, разшевеливать; na inszą stronę obracać, wywracać; umwenden, auf die andre Seite legen, wenden, werfen. Oracz ziemię pługiem swym ostrym tak przewraca, Że mu stokrotną lichwą roboty przypłaca. Groch. W. 548. Ziemia, niżeli uczyni pożytek, siłaż to razy potrzebuje być przewrócona? Teat. 15. c, 21. Przewracać siano na łące. Tr. Wszystkę pościel jego *sprzewracałeś w chorobie jego. W. Ps. 40, 4. *Sprzewraca się cała ziemia. Budn. Zach. 14, 9. Jeśli przy stole kto zaczął obmawiać kogo, chleb przed nim przewrócili, albo w obrusie dziurę uczynili. Eraz. Jęz. Y 3 b. Przewróciwszy kartę na wspak, gdy ta pociecha zlęże, pewnie smętek urodzi. Rej. Zw. 114. Kłóci się, i ledwie całego domu do góry nogami nie przewraca. Teat. 10. b, 7. Wszystko teraz do góry nogami przewraca się, świat się w niwecz obrócił. ib. 34. c, 35. (wszystko na opak). Przewracać się, obracać się z jednéj strony na drugą, Bosn. privarchiatise, vagljatise; Ross. перелечь, переляry. Niczego się podjąć nie chcą, jedno leżą, a na pościeli się przewracają, jako drzwi na zawiasach. Kosz. Lor. 174 b. (przewalają się). Świnie wolą się w błocie, niż w wodzie przewracać. ib. 67 b. (walać). — Wino przewraca się, mutuje, musuje, robi, jest w robocie. X. Kam. der Wein arbeitet, gährt. Właśnie by ręką przewrócił, tak się odmieniło. Perz. Lek. 330. wie mit der Hand umgekehrt. Przewróconą czyli odwróconą ręką, n. p. bić; Ross. отмашь, на отмашь, (ob. z mańki). Przewrócić suknią, ob. Przenicować; (Slov. na rubi prewátiť eversionem inferre, cf. rąb, ręby; Boh. na lic obratiti wywrócić). — Arith. Chcąc dzielić ułamek przez ułamek, trzeba oba wyrazy ułamku dzielnika przewrócić, to jest, na miejscu licznika napisać mianownika i odwrotnie. Jak. Art. 1, 77. einen Bruch umkehren. — §. Niezbożni nie pierwéj dorwą się snu, ażby kogo przewrócili, 3 Leop. Prov. 4, 15. (ażby kogo podwrócili. 1 Leop., podeszli, cf. podstęp). Aliter: Sektę Luterską, od Ozyandra przewrócony, przyjął. Steb. 124, (cf. nawrócony). — §. Przewracać po książce. Teat. 43. b, 8. wartować po książce; Bosn. privrachjati kgnighe, priobratiti, in einem Buche blättern. Nie mogąc rękami obwisłemi karty w brewiarzu przewrócić, wargami je przewracał. Birk. Gn. Kon. 49. — §. Przewracać oczy. Teat. 20, 5. przekręcać, die Augen verdrehen. Oj i czegoż znowu tak przewracasz oczy, Jak opętany, gdy go ksiądz kropidłem zmoczy? Tręb. S. M. 81. Cum Instrum. Jakże brzydko oczyma przewraca. Teat. 7. c, 63. Pijany młynkuje, oczyma przewraca. Mon. 68, 205. — Koziołki przewracać. Gorn. Sen. 13. padać na głowę, Burzelbäume machen, Räder schlagen. — §. Przewrócić kogo, co, przekinąć, przerzucić; umwerfen, über den Haufen werfen. *Sprzewracał koła wozów ich. 1 Leop. Exod. 14, 24. (pozrzucał. Bibl. Gd.). Przewrócić się z wozem. Cn. Th. mit dem Wagen umgeworfen werden, umwerfen, umschmeißen. Przewrócić się idąc, biegając: obalić się, wywrócić, upaść; hinfallen, umfallen. Wóz, czółn się przewrócił, der Wagen, der Nachen stürzte um. — §. Przewróciło mu się w głowie, es ist in seinem Kopfe nicht richtig. Sądzeż dobrze, czy mi się przewróciło w głowie, Wszak tego na kontraktach widziałem we Lwowie? Tręb. S. M. 68. W głowie się wam przewraca. Mon. 70, 103. (miesza). PRZEWRÓCICIEL, a, m.; Boh. přewráceneс; Sorab. 1. zwobroczer; Croat. prevrachávecz; Rag. privratitegl; Ross. превратитель; Eccl. развратитель, вратитель; który co przewraca, obaliciel; der Umwender, Umwerfer. Eversor, przewróciciel, wywróciciel. Mącz. PRZEWRÓT, u, m.; Boh. přewrat; (Slov. prewratka hypallage); Vind. preverg, prekuz, prebernva, prebernenje, prebrazhanje, preversbik; Ross. перевертышъ, переветка przekręt; переворотъ nicowanie; Eccl. превратство, прѣвращеніе

przeobrażenie, przemiana; a) przewrócenie, wywrót, das Umwerfen, Umschmeißen. — b) Przewrót, PRZEWROTNOŚĆ, ści, ż.; *Boh.* přewracenost; *Vind.* prebernjenost, prepazhlivost (*ob.* Opaczność), opazhina, narobnost; *Bosn.* vragolia, opacina; *Rag.* privarka; *Ross.* превратность; *Eccl.* строптивоство, стропотство, стропотство, стропотность, стропотливость, развращеніе; *perversitas*, die Verkehrtheit, Bosheit. Chciał dokazać przewrotem, czego cnotą zjednać nie umiał. *Nar. Hst.* 7, 132. Niemasz nic tak świętego, czegoby przewrotność złym użyciem i opacznym tłumaczeniem nie skaziła. *Nar. Hst.* 6, 196. PRZEWROTNIEĆ *nijak. niedok.*, stać się przewrotnym, verkehrt, verdreht, boshaft werden. Z świętym świętym się staniesz, a z przewrotnym sprzewrotniejesz. *Żarn. Post.* 3, 683 *b.* PRZEWROTNIK, a, *m.*, przewrotny człowiek; *Rag* privarnik, ein verkehrter Mensch, vom verkehrten Herzen, ein Boshafter. Przewrotnik przewraca prawa, obyczaje, ludzie z dobrych na złe. *Wod.* Przewrotnik najniewinniejsze źle tłumaczy kroki. *Teat.* 28, 107. Obrzydłym jest przed panem przewrotnik. *Radz. Prov.* 3, 32. Nie bój się, acz niewiernicy i przewrotnicy są z tobą. *W. Ezech.* 2, 6. *Budn. ib.* W rodz. żeńsk. PRZEWROTNICA; *Rag.* privarniza. PRZEWROTNY, a, e, PRZEWROTNIE *adverb.*; *Slav.* prevèrnut; *Ross. et Eccl.* превратный; wywrotny, łacny do przewrócenia, leicht umzuwerfen. Przewrotny wóz. *Cn. Th.* który się prędko przewraca, ein Wagen, der leicht umschmeißt, umwirft. Przewrotna śklanka. *Tr.* Nieprzewrotny wóz, niewywrotny. *Włod.* — *Moral.* Nieprzewrotny sędzia. *Sk. Żyw.* 87. (nieprzekupny, nie do skazienia; lub też którego wyrok nie może być odrzuconym, od którego apelacya nie idzie). — §. *Moral.* Przewrotny, nieprostego serca i umysłu, *Carn.* narobn; *Rag.* privarni; *Ross.* строптивый; *Eccl.* всескверный, verkehrt, boshaft. Zowiemy człowieka wykrętnym abo przewrotnym, który wszystko wywraca, i we wszystkim tylko rzeczy swych przestrzega. *Rej. Post.* T 4. Jeden przewrotny towarzysz dosyć jest na zgubę. *Teat.* 49, 82. — §. Do domu pierwszy wstęp czyni plac przewrotny, skromny wprawdzie w rozmiarze, ale ochędożny. *N. Pam.* 9, 345. plac przed wrotami, przedwrotny.

PRZEWRÓŻYĆ *cz. dok.*; *Ross.* поровoрожить; przewieszczyć, wróżąc przepowiedzieć; wahrsagen, prophezeihen. Astrolog Kazimierzowi, że długoletnie, ale nieszczęśliwie żyć będzie, przewróżył. *Krom.* 499.

PRZEWRZASNĄĆ *cz. jedntl*, Przewrzaskiwać *frequ. et cont.*, nagle zawrzasnąć; *Sorab.* 1. pscherjschežu; *Ross.* проорлянить, losschreyen, ein Geschrey erheben. Gońca inaczej głosu dobywa goniąc, a inaczéj przewrzaskiwa do psów idąc. *Ostror. Myśl.* 32. — §. Przewrzeszczeć czas niejaki, wrzeszcząc przebyć, durchschreien. — §. Przewrzeszczeć kogo, wrzeszczeniem go zwyciężyć, überschreien.

PRZEWRZEĆ, *f.* przewrzeje *med. dok.*, zbyt przewarzyć się; *Vind.* prevreti, überkochen, zu viel kochen. Woda z kapusty, kiedyby już przewrzała, żywot zatwierdza. *Syr.* 1111.

PRZEWYBORNOŚĆ, ści, ż., celność, große Auserlesenheit. Za Kazimierza W. w rzęsisty owoc obyczajów, grzeczności i pięknej przewyborności wzmogła się Polska; *civilitatis et elegantiae incrementa. Krom.* 356. PRZEWYBORNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo celny, sehr auserlesen, vortrefflich; *Croat.* iziszkàn, (*ob.* Wyszukany); *Bosn.* priizvrrisni; *Ross.* преизрядный, преимущественный; *Eccl.* благоизбранный, преизбранный. Łokietek, pan przewybornej cierpliwości, dobroci znamienitéj. *Krom.* 340. *Sk. Dz.* 344. Serce ma przewyborne. *Teat.* 37, 121.

PRZEWYCIĘŻYĆ, PRZEZWYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, Przewyciężać, Przezwyciężać *niedok.*, zwyciężać, zwycięztwo odnieść, besiegen; *Boh.* poprati, (*ob.* Poprzeć, poprać, cf. prać = bić); *Sorab.* 1. pżewihńu, pżedobědu, pżedobéwam; *Vind.* premogozhiti, premagati, prerſiliti, predobiulati, preoblastiti, preomoistriti, obladati, prevoiskuskuvati, prebojuvati; *Croat.* preoblàdati, preobladujem, obladati, (cf. władnąć); *Bosn.* primocchi, primagati, pridobiti, nadjacjati, dobitti; *Ross.* оборати, обораю, переборать, одолѣть, одолѣвать (cf. zdołać, podołać), преодолѣть, преодолѣвать, побѣждить, побѣждать; *Eccl.* прѣбороти, преборати, препобѣждати, воспобѣждати, *pr. et tr.* Gdy podnosił Mojżesz ręce, przemagał Izrael, a jeśli trochę opuścił, przezwyciężał Amalek. *W. Exod.* 17, 11. Starali się jeden drugiego darami przezwyciężyć. *W. Post. W.* 2, 353. Przezwyciężenie, *Croat.* preobladanye, obladanye; *Ross.* преможеніе, премога. Widzę męża w oddmiennym zdaniu, przezwyciężyć go trudna. *Teat.* 26. c, 31. Prawem być przezwyciężonym. *Herb. Stat.* 27. (prawem przekonanym). *Nieprzezwyciężony sen, *spik, subet. *Syr.* 512, *ob.* Letarg. Przewyciężony, przezwyciężony, *przezwycieżny, do przezwyciężenia, überwindlich, *Slov.* přemožitedlny; *Vind.* premagliu; *Ross.* одолимый, преодолимый, оборимый, поборимый, побѣдимый; *Eccl.* преборимый. Miłością z sobą zjednoczeni, Będziecie światu nieprzezwyciężeni. *Odym. Św.* 2 Z 2. Mądry jest nieprzezwyciężony, ale nie jest nieczuły. *Pilch. Sen. list.* 53, (cf. niezgięty, niewzruszony). Przez niedostatek edukacyi człowiek może uczynić błąd nieprzezwyciężony. *Mon.* 76, 20. nieuchronny.

PRZEWYDRZEĆ *cz. dok.*, zdziczeć, zbestwieć, wild und unmenschlich werden. *Effrenata libido*, haniebna, przewydrzona, nieodjęta swawola. *Mącz.*

PRZEWYKNĄĆ, *f.* przewyknie *med. jedntl.*, Przewykać *niedok.*, od kogo nawyknąć, przejąć jaki sposób; ablernen von jemanden, absehen und sich selbst darin üben. Zając szedł do Paryża uczyć się rozumu, Tam wiele przewyknąwszy, przyszedł zaś do domu.... *Papr. Koł.* S 3. Set najpierwéj od Adama przewykł naukom i pismu. *Biel. Hst.* 3. Od pająka przewykł tkacz cwelichów, ślicznych Wzorów rozlicznych. *Klon. Fl.* D 4.

*PRZEWYKROCZENIE, ia, *n.*, n. p. Odrzućcie od siebie przewykroczenia wasze. 1 *Leop. Ezech.* 18, 31. (wykroczenia wasze. 3 *Leop.*), przegrzeszenia, przestępki, Vergehungen, Uebertretungen, Ueberschreitung des Gesetzes.

PRZEWYMOWNY n. p. mąż *Sk. Dz.* 298. bardzo wymowny, sehr beredt.

*PRZEWYPARTY, a, e, n. p. Piorun z zadziergi gromu

przewyparty. *Chodk. Kost.* 34. po przeparciu wyrzucony, hindurchgeschleudert.

PRZEWYSOKI a, e, n. p. Przewysoki Jehowa i straszny. *Budn. Ps.* 47, 2; *Ross.* превыспренный, bardzo wysoki, überhoch, sehr hoch. Przewysoka jest wielkość mocy jego przeciwko nam. 1 *Leop. Eph.* 1, 19. przewyższająca.

*PRZEWYWAĆ. 1 *Leop. Deut.* 33, 17. przewiewać, *ob.* Przewiać.

PRZEWYŻKA, i, *ż.*, PRZEWYŻSZOŚĆ, ści, *ż.*, przewyższenie, przewaga; das Ueberhängen, das Uebergewicht; *Sorab.* 1. pżedobétofcž; *Vind.* zhresvifek, previfek, previfhanje, presefhnost; *Ross.* превыспренность. Ow metropolita niejaką przewyższość i władzę nad biskupami miał. *Steb.* 155. — *Arithm.* Przewyżka, nadwyżka, dyferencya, którą jedna liczba większa od drugiéj. *Solsk. Geom.* 3, 78. Z dwóch ilkości nierównych mniejsza wyrówna większéj, jeśli przewyżkę albo pierwszej dodasz, albo drugiéj odciągniesz. *Ustrz. Alg.* 53. Differenz, Ueberschuß, Unterschied. PRZEWYŻSZYĆ *cz. dok.*, Przewyższać *niedok.*; *Boh.* přewyšiti, přewyšowati; *Slov.* přewyšugi, přewjšiti; *Sorab.* 1. pżedobywam, pżedobewam; *Vind.* zhriesvifiti, previfhati; *Rag.* nadvissiti, nadvîsiti; *Ross.* превысить, превышать, превосходствовать, провзойти, превосходить; *Eccl.* превыти; (*Ross.* превозвысить uwielbić, надвысить, надвышать podbić licytując); przechodzić kogo abo co wysokością, ciężkością, przeważyć etc., *pr. et tr.*; übertreffen, übersteigen. Pokazały się długi przewyższające wartość substancyi. *Kras. Pod.* 2, 44. I bydlęta upadają pod ciężarem, kiedy ten przewyższa ich siły. *Rog. Doś.* 1, 128. Ukazał się krzyż na powietrzu tak jasny, iż go promienie słoneczne zagasić nie mogły, i owszem słońce jasnością przewyższając, widzieć się wszystkim dał. *Sk. Żyw.* 1, 194. (celując, übertreffend). Tyś wszystkich przewyższył w złości. *Radz.* 1 *Reg.* 14, 9. Nie do przewyższenia, *nieprzewyższny, unübertreflich. Potęga *nieprzewyższna. *Chodk. Kost.* 8.

PRZEWZIĄĆ, *f.* przeweźmie *cz. dok.*, górę brać, die Oberhand nehmen; (*Boh.* přewzyti; *Rag.* priuzêti; (*Bosn.* priuzeti, pria uzeti *praeoccupare*); *Croat.* prevzimlyem, prevzelszem; (prevzimlyemsze *insolesco*, cf. wziąć na kieł, cf. zawzięty; prevzetnoszt *praesumptio*; *Vind.* preusetn *fastuosus*, preusetje *superbia*; *Sorab.* 1. pżewzatżo przesada; *Slov.* prewzalka *metalepsis*). Gdy wielość przeweźmie .... *Perz. Lek.* 15. — *§. Krople krwawe z Meduzy łba na dół padały, Które ziemia *przewziąwszy, przepchała w gadziny. *Zebr. Ow.* 98. w się przejąwszy, in sich hinüber aufnehmen.

PRZEZ, I. *Praep. reg. Accus.*; *Boh.* přes, skrze, skrz, (cf. wskroś); *Slov.* pres, čez; *Sorab.* 1. pżez, pżes; *Sorab.* 2. psches, pschew, psche; *Carn.* skus (cf. wskróś), (zhės, zhęs = nad); *Vind.* skus, skusi, zries, zhis, (= nad; bres = bez); *Carn.* chez; *Rag.* pròz; *Slav.* kroz; [*Eccl.* прѣзъ *super* 2]; *Ross.* чрезъ, черезъ, (cf. prze, cf. *Lat.* per, propter); 1 a) *penetrandi locum*, durch, durch einen Ort. Jeździła szukając go przez puszcze, przez lasy. *P. Kchan. Orl.* 1, 178. Przez onę ciżbę, przez miecze, przez strzelbę, biegł żołnierz. *Gorn. Sen.* 211. Będzie musiał 10 razy pójść przez rózgi. *Teat.* 47, 66. — §. *Directionis:* Przez las, przez bór, przez bród gdzie jechać, abo na las, na bór, lasem, borem. *Cn. Th.* 864. Nie zabawem powróci, gdyż dom tylko przez drogę. *Teat.* 24. *c*, 65. Oberwał przez łeb. *Jabł. Buk. P b.* Przez nogę kogo rzucić. *Pilch. Sall.* 84, (*ob.* Noga). — §. *Durationis per tempus:* Przez, durch, eine Zeit durch, eine Zeit lang. Przez cały dzień, przez noc, przez godzinę. *Cn. Th.* — §. *Modi:* Przez nos mówić, przez zęby mówić. Przez szpary patrzać. Przez sen gadać, *ob. suis in locis.* — §. *Divisionis per singulos:* Przez n. p. Sposób decydowania projektów przez kategorye, przez punkta, przez peryody, przez słowa. *Gaz. Nar.* 1, 63. Satzweise, Punktweise, Periodenweise, cf. po kategoryi, po punkcie, po peryodzie, po słowie, cf. *Instrumentalem* kategoryami, punktami, peryodami. — b) *Mediationis, sine instrumenti:* Przez kogo, za czyjem pośrzednictwem, pośrzedniczo; durch, vermittelst. Kto co czyni przez drugiego, tak to waży, jak przez niego. *Cn. Ad.* 373. *Xiądz.* 236. Nie czyń przez drugich, co sam przez siebie uczynić możesz. *Kras. Pod.* 1, 114, (cf. przez posły wilk nie tyje). Przez które rzeczy człowiek grzeszy, przez te i karan bywa. 1 *Leop. Sap.* 11, 17. — c) *Causae, respectus, relationis:* Przez co, (cf. przecz) = dlaczego, z przyczyny, przez wzgląd, ze względu, względem; wegen, aus Ursache, um — willen, aus Rücksicht. Przez samę grzeczność, nie powinienby tego powiedzieć. *Teat.* 21, 81. Korzenia tego żaden człowiek przez jego kąsanie nie może jeść. *Sienn.* 80. Kwapili się panowie Litewscy do domu przez wojnę Moskiewską. *Biel.* 559. Za Ludwika w Polszcze żadnego rządu nie było, przez niebytność króla. *Gwagn.* 68. Przemów jeno słoweczko, Przez litość kochaneczko. *Teat.* 53, 43. Przez błotniste zatopy, przez jałowe role, Nie porzucaj tych gruntów tak żyznych. *Zab.* 12, 248. Prowenty, które Izabela miała od Ferdynanda, małe były, przez jej stan. *Biel.* 540. (stosownie do jej stanu). Jak tylko przez wiek mówić mógł, sposobu służenia do mszy nauczył się. *Sk. Żyw.* 306. Wszystkie modlitwy nasze kończymy: przez Jezusa Chrystusa pana naszego. *Biał. Post.* 147. Prosić przez kogo, na jego imię; um jemandes (z. B. Gottes) willen bitten, bey jemand, bey etwas bitten. Prosi książąt przez bogi, aby mu przysądzili rynsztunek Achillesów. *Otw. Ow.* 515, (*ob.* Przebóg). Przez złożone ręce, Przez prawo cię miłości, przez te piersi, które Chcesz rozdwoić żelazem, Pozwól Symeonie Prośbom fryszt zwłoki, proszę, przez pradziada święte I przez dziada popioły, przez to; co ci miło, Zmiłuj się, daruj życie niewinnemu bratu. *Min. Ryt.* 1, 259. Przez kogo przysięgać, bey jemanden schwören, *ob.* Przysięgać. — Przez się = bezpośrzednie, für sich, an und für sich, für sich selbst. Dwojaka bywa kąpiel, jedna sama przez się, druga złożona z różnych ziół. *Comp. Med.* 540. Nie wszystko, co się zda złe, jest przez się złe, ale czasem pożyteczne. *Karnk. Kat.* 445. Turcy nie chcą, aby bóg był wieczny przez swoję wieczność, mądry przez swoję mądrość, ale wszystko sam przez się; a to, żeby nie przypuścić w bogu

rozdzielności. *Klok. Turk.* 153. W rzeczach mniejszej wagi, rządzca dworu przez się rozsądzić może. *Kras. Pod.* 2, 206. Prawdy te przez się jasne. *Ustrz. Alg.* 58. Wiadomości same przez się do głowy przyjść nie mogą. *Mon.* 65, 91. Starość przez się uprzykrzona. *Pilch. Sall.* 328. — 2) Przez = w koło, około, nad; um, über. Łuk przez się wieszają. *P. Kchan. Jer.* 15. um sich umhängen. Niech łuk przez się a szable wieszają u łęków. *Teat.* 45. *d*, 77. *Wyb.* Przez kij pies skacząc dziwne robi susy. *Jabl. Ez.* 19. — §. Przez dzień = co trzeci dzień. *Cn. Th.* jeden dzień w śrzodku mijając, je um einen Tag, immer den dritten Tag, (*ob.* Przezedni). — Na przez rok. *Simon. Siel.* 101. na przyszły rok o tymże czasie; *male dicitur:* na bezrok. — §. Przez *cum Numeris* = na, około; gegen, auf, ohngefehr gegen. — Szło przez pięćset ministrów z świecami. *Zbil. Dr. F.* Jaskru rodzajów jest przez piętnaście. *Syr.* 874. W wojnach tych przez kilka milionów dusz na on świat poszło. *Stryjk.* 311. Łokietek w Śląsku przez 50 twierdzy dobył. *Biel.* 187. *et* 92. — 3°) Przez *saepissime commutatur cum* bez, *quod perverse admodum fieri facile est visu:* n. p. Modlili się, podnosząc czyste ręce *przez gniewu i *przez swaru. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 8. Król Węgierski *przez przyczyny podniósł wojnę na hospodara. *Stryjk.* 567. *Petr. Pol.* 71. Aby urzędnik *przez woli pana nic nikomu nie kupował. *Cresc.* 37. Pomorzanie *przez mała swego nie dokazali. *Biel.* 78. — *Similiter:* *Przezpieczny, *ob.* Bezpieczny, *nieprzezpieczny, *nieprzezpieczeństwo, *uprzezpieczony. — *Przez dzięki = bez dzięki, *ob.* Dzięka. — II. *In compositione verborum* Przez-, *amisso* z *finali*, *mutatur in* Prze (*ob.* Prze); *nomina quam paucissima inveniuntur*, *composita cum* Przez: *e. gr.* przezdrożny, przezgłównik, przezmian, przezżak.

PRZEŻĄĆ, *f.* przeżmie *cz. dok.*, Przeżymać *niedok.*; *Vind.* presheti, skusshemeti; *Ross.* прожать, прожимать, пережать, пережимать; przecisnąć, mocno wycisnąć, przemiąć, przegnieść; stark ausdrücken, auspressen, auswinden. Przeżąć chusty, wyżąć, wycisnąć, wykręcić z nich wodę. *X. Kam.* Wszystkiego mię ból przeżał z frasunkiem surowy. *Kulig. Her.* 224. Żołnierz szarpię ojczyzny wnętrzności, ostatki biedne, które w ręku trzyma, Do krwi ostatniej samże wskróś przeżyma. *Tward. Misc.* 167. Żołnierz niekarany chlebów swych dopinał, I mizerne przeżymał domowe wnętrzności. *Tward. W. D.* 2, 46. Przeżymał nas Szwed długą Prus posesyą. *ib.* 278. Co moja za niewdzięczność! a ztąd mię przeżyma serce strach zimny. *Kulig. Her.* 175. *et* 304.

PRZEZACNY, a, e, — ie *adverb.*, bardzo zacny, znakomity; *Eccl.* пречестный, hochansehnlich. Burgrabina z Donina, przezacna rodem, urodą sławna, cnotą zalecona. *Warg. Wal.* 179. Od bezkrólewia po abdykacyi Jana Kazimierza, tytuł Najjaśniejszéj Rzpltéj w zwyczaj wszedł; bo dawniéj tytuł Przezacnéj *inclytae*, był dawany. Gdy na elekcyi Augusta II. w listach Cesarskiego posła napisano było: Przezacnéj Rzpltéj; posłowie ziemscy listów tych czytać nie dozwolili. *Skrzet. Pr. Pol.* 2, 294.

PRZEŻAK, *ob.* Przezżak.

PRZEŻARTOWAĆ *cz. dok.*, żartując przepędzić, durchscherzen; *Vind.* sashalati, sanorzhuvati; *Ross.* прошалить, пробзвить.

PRZEŻARZYĆ *cz. dok.*, żarząc przejąć, durchwärmen, durchbraten; *Ross.* прожарить, прожаривать, пережарить, *ob.* Przepiéc.

PRZEZASTAWIĆ *cz. dok.*, Przezastawiać *niedok.*, w dalszą zastawę oddawać, wieder in Versatz weiter weggeben, an einen Dritten versetzen. Zastawnik, dóbr zastawnych komu innemu przezastawić nie może. *A. Zamoj.* 151. Kiedy kto zastawę mianą, w większéj sumie przezastawi.... *Czack. Pr.* 2, 162, cf. subarendować.

PRZEZBOŻNIE. *Kucz. Kat.* 54, *ob.* Bezbożnie; *ob.* Bez = *przez.

PRZEZBYTKOWAĆ *cz. dok.*, zbytkami przemarnować, mit Luxus und Uebermaß durchbringen, verschwenden. Dosyćby, co na jednym przezbytkujem sejmie. *Pot. Pocz.* 414.

PRZEZBYWAĆ *cz. contin.*, przecznie zbijać, przepierać kogo, einen widerlegen. Legat, króla przezbywając, wołał: lepiéj, aby troje królestwa upadły, niżby zwierzchność kościelna naruszona być miała. *Krom.* 645. Słusznieli, czy nie? nie przezbywam! *ib.* 3.

PRZEZDROŻE, a, *n.*, ciąg podróży, ciąg miejsca, przez które droga prowadzi; der Weg der Reise, die Richtung der Reise. — *§. Przezdroże = bezdroże, (*ob.* Bez = *przez), n. p. Dałem im na puszczy wodę a rzéki na przezdrożu. 1 *Leop. Jes.* 43, 20. PRZEZDROŻNY, a, e, — ie *adverb.*, n. p. Kamienie przezdrożne, dla przestąpienia błota. *Cn. Th.* 260. Schreitsteine, queer über den Weg.

*PRZEZDUSZNY, a, e, n. p. Przezduszni ludzie. *W. Post. W.* 3, 67. (Bezduszni *qu. v.*, *ob.* Bez = *przez). Z nauki Pana Jezusa *przezdusznie pośmiewają się. *Żarn. Post.* 3, 787.

*PRZEZCNY, *PRZEZECZCI. *Herb. Stat.* 491. *Tarn. Ust.* 139. bezecni, bez czci, *ob.* Bezcześć.

PRZEZDZIEK. *Biel. Św.* 131 *b*, *ob.* Bez dzięki, *ob.* Dzięka.

PRZEZEDNI, PRZEZDZIENNY, a, e, przez dzień, t. j. co trzeci dzień przypadający; alle drey Tage zufällig, dreytägig. Zimnica przezdzienna albo trzeciaczka, która trzeciego dnia bywa. *Marz.* Wina, miodu nie pijał, tak trzeźwo żył zawżdy, Przezedni się w łaźni mył, albo na dzień każdy. *Stryjk.* 549. Gdy przyjdzie czas, ma być świerzopek spuszczanie z źrzebcami, wszakoż nie codzienne, ale przezedni. *Cresc.* 515.

PRZEŻEGAĆ *cz. dok.*, przepalić, durchsengen, durchbrennen; *Vind.* skusshgati, prevshgati; *Rag.* proxgatti, proxecchi, prixigati; *Ross.* пережечь, пережигать, прожечь, прожигать.

PRZEŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując przebyć, przepłynąć; übersegeln, überschiffen; *Sorab.* 1. pżetżownu; *Vind.* preladjati, prepelatise f' ladjam, prejadrati, zbresjadrati, skusjadrati, skusjadruvati, skusladjati; *Croat.* prebrògyujem, prebroditi, (cf. przebrodzić); *Rag.* pribroditti; *Bosn.* projidriti; *Eccl.* преплаваю. Często go Menelaus w domu podejmował, Kiedy umyślnie z Krety do nas przeżeglował. *J. Kchan. Dz.* 52. Prędko przeżeglował. *Birk. Chodk.* 31. mimo przepłynął, vorbey schiffen, vorbey segeln.

PRZEŻEGNAĆ *cz. dok.*, ręką krzyż przez co robiąc pobłogosławić; *Bosn.* prikrristiti, uciniti krisg na sctogod; *Carn.* prekrisham; *Ross.* перекрестить, перекрещивать, segnen, das Kreuz über etwas machen, einsegnen. Papież, gdy dzwon u kościoła Laterańskiego podnieść miano, pierwéj go przeżegnał. *Sk. Dz.* 879, (cf. poświęcić). By wszelkie od nich przypadki odegnać, Filenor drogę raczył im przeżegnać. *Kniaż. Poez.* 2, 149. Do biskupów obrazy na przeżegnanie niosą. *Sk. Dz.* 486. Einsegnung; *Sorab.* 1. pžežohowano. Pod Wenecyą bywało przeżegnanie morza. *Warg. Radz.* 12. Przeżegnający, *przeżegnawacz *Sorab.* 1. pžežohawačžeř. — Przeżegnać się *recipr.*, przez się krzyż robić, sich kreuzen und segnen. Jam się przeżegnał; ledwie oczom moim dowierzałem. *Teat.* 54. *d*, 56. Aż się przeżegnał z podziwienia wielkiego. *Mon.* 67, 391. — *§. Smoka jak przeżegnał ziół niepomnych sokami.... *Żebr. Ow.* 165; *sparsit lethaei gramine succi*, przekropił na krzyż.

PRZEZEŃ = przez niego, *ob.* On. PREŻERAĆ, *ob.* Przeżrzeć. PRZEŻERACZ, a, *m.*; *Bosn.* prosgdor, prosgdorac, sgderallo, *ob.* Pożeracz.

PRZEZGŁÓWNIK, a, *m.*, *frontatus lapis*, *in utramque partem eminens.* *Cn. Th.*, ein Baustein, der queer durch die Mauer auf beyden Seiten durchgeht.

PRZEZIĘBNĄĆ, przeziąbł, *f.* przeziębnie *neutr. jedntl.*, Przeziębić się *recipr.*; bardzo się zaziębić, sich sehr erkälten; *Carn.* premèrjem, premręti, (cf. przemrzeć); *Ross.* перезябнуть, прозябнуть, передрогнуть; *Eccl* перезябну, (прозакнѫти, прозакати wyniknąć, wyrość; прозябение roślina). Idąc tam przeziąbł, i w wielką niemoc wpadł. *Sk. Dz.* 1182. Łatwy do przeziębienia *Ross.* простудливый. PRZEZIĘBIĆ *cz. dok.*; *Carn.* presębam; *Ross.* перезнобить; sehr erkälten. PRZEZIĘBIENIE; *Ross.* простуда, das Erkälten. Od przeziębienia *Ross.* простудный.

PRZEZIERAĆ, *ob.* Przejrzeć. PRZEZIERACZ, a, *m.*, który co przegląda, przeziera, przepatruje; der Durchseher, Durchschauer; *Rag.* priglèdalaz; *Croat.* prigledàvecz; *Eccl.* предозрѣтель, прозрител; (*Rag.* prozìraz = *lapis specularis*). PRZEZIERNIK, a, *m.*, wszelkie narzędzie, pomagające do wyraźnego widzenia rzeczy dalekich, perspektywa, teleskop. *Hub. Wst.* 241; *tubus opticus.* *Hub. Wst.* 57: ein Sehrohr, Sehglas; *Vind.* pogledaun zieu; *Rag.* ocnik; *Croat.* ochnik; (*Rag.* prozirniza *visiera dell elmo*), *ob.* Dalekowidz, Drobnowidz.

PRZEZIEWNĄĆ *cz. jedntl.*, Przeziewać *niedok.*, w ciągu czego poziewnąć, lub ziewając przetrwać; auf einmal gähnen, durchgähnen; *Ross.* прозѣвать (2. zaspać, zaniedbać); *Eccl.* прозѣватися, прозѣвывать.

PRZEZIM, u, *m.*, PRZEZIMA, y, *ż.*, przezimowanie, przetrwanie zimy, pora zimowa; das Ueberwintern, die Winterszeit; *Ross.* озимѣние. Pókiby nieprzyjaciele z przezimu nie wyszli.... *Chrośc. Fars.* 445. *Chrośc. Luk.* 305. z zimowéj kwatery, aus den Winterquartieren. Tam niesprzykrzoną deszczami żadnemi Ani upałem przezimę wysiada. *Chrośc. Luk.* 318. Życzyli wojny odwlec aż po przezimie. *Chrośc. Fars.* 252. *et* 196. Anuż tam Polak będzie do przezimu. *Jabł. Buk. G* 4 *b*. Tym przezimem Nie pójdą w okop, jako pod Chocimem. *ib. Q* 3 *b*. PRZEZIMOWAĆ, -ał, -uje, *act. et med. dok.*, przez zimę przetrzymać, przeżywić, zimę przemieszkać; *Sorab.* 1. pžezehmnoſžcam, pžez zehmu wostahwam; *Vind.* presimiti; *Croat.* prezimujem; *Rag.* prizîmiti; *Bosn.* prizimiti; *Ross.* перезимовать, прозимовать; *Eccl.* презимѣти, презимовую, озимѣти, überwintern.

PRZEZKĄTNY, a, e, n. p. Przezkątna linia, *diagonalis.* *Rog. Doś.* 3, 291, *ob.* Przekątny.

*PRZEZLISZ *adverb.*; *Boh.* přiliš; *Slov.* prilišně, welice; *Vind.* preslu, slu, sylnu, (cf. silnie) = bardzo, mocno, zbytnie; sehr, sehr heftig, zu sehr. (*Eccl.* облишный, лишьнъ zbyteczny, излиха więcej jeszcze, cf. licho). Zlękłem się nie pomału a przezlisz. 1 *Leop.* 2 *Ezdr.* 2, 3. Rozgniewał się Saul przezlisz. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 8. Strwożył się przezlisz. *ib.* 28, 21. Rozgniewawszy się przezlisz. *ib.* 3, 8. Ten dom, który chcę budować, będzie przezlisz wielki. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 2, 9. Nad ranę zawiązać sznurem miękkim, nie przezlisz tęgo, aby nie puchnęło. *Sienn.* 390. *Sienn.* 398; *bezlisz. *Cresc.* 4, *ob.* Bez = *przez. *PRZEZLISZNY, a, e; *Boh.* přjlišný; *Eccl.* лишьнъ, облишный; zbytni, zbyteczny; zu viel, übermäßig. Przezliszne jedło ziemnicę płodzi. *Sienn.* 437.

PRZEZMIAN, u, *m.*; *Boh.* přezmen; przemian, *ob.* Bezmian, die Schnellwage. PRZEZMIANOWY, *ob.* Bezmianowy, die Schnellwage betreffend.

PRZEZNACZYĆ, *f.* przeznaczy *cz. dok.*, Przeznaczać *niedok.*, *§. 1) wprzód znać dawać, *przedznaczyć; *Sorab.* 1. prezwobzeychuyu; *Vind.* predsasnaminuvati, predsamerkati; *Eccl.* предназнаменую, vorbedeuten. Równie figurami, jako i pismem był nam przeznaczony i opowiedziany Chrystus. *Biał. Post.* 64. Messyasz przeznaczony był w zakonie i w prorokach. 3 *Leop. List. Hier.* 5. (przefigurowan. 1 *Leop.*). Józef, że był zbawicielem ludzi czasu głodu, przeznaczał zbawiciela wszego świata. *Biał. Post.* 63. (przefigurował). *Twor. Wiecz.* 23. Przeznaczający, *Eccl.* противообразный, вообразный, вмѣстообразный *Graec.* ἀντιτυπός. Przeznaczenie, znak przyszłości, znak pogody, niepogody; Anzeichen, Vorbedeutung. — §. 2) Przeznaczyć co komu = wprzód wyznaczyć, voraus bestimmen, zuvor bestimmen; *Boh.* předukladati, předuložiti, předzřjditi; *Sorab.* 1. pžewoszudžu; *Ross.* предназначать, значить, предположить, предполагать, опредѣлить, опредѣлять, предъопредѣлить, предъопредѣлять, распредѣлить, распредѣлять; *Eccl.* предварицати, прѣдилрєцпи, предъизбрать, предъизбирать. Co raz komu przeznaczono, to go nigdy nie mija. *Teat.* 21, 194. *Zab.* 13, 308. *Jabł.*; *Slov.* čo koho má potkat, to ho ně ugdč; *Ross.* суженаго конемъ не объѣдешь. Nieba przeznaczają żonę dla człowieka. *Teat.* 51. *d*, 33. Przeznaczający *Eccl.* предѣльствующий. Przeznaczony, przejrzany, *Boh.* předřjzeny; *Slov.* predrídzeni; *Eccl.* предъучиненный, прежде уставленный, опредѣленный; *Ross.* роковый. Żona a śmerć przeznaczone rzeczy od boga. *Rys. Ad.* 77. Przeznacza bóg ludzi do nieba, *ob.* Przeglądać, Przejrzyć. Przeznaczenie boskie ludzi do nieba, do piekła, *ob.* Przejrzenie, *praedestinatio*; *Boh.* předzwěděnj, předzřjženj; *Slov.* pred-

ridzeni, zridzeni; *Vind.* boshje sklenenje, boshje poſlanje, povstava, sdrib, napoſlanstvu, vredba, napoſlanje, dopuſhenje; *Croat.* preodebránye; *Ross.* преднареченіе, преднарицаніе, опредѣленіе, предъопредѣленіе, перебивка, судьба, судьбина; *Eccl.* богосмотреніе. — §. 5) Przeznaczyć najprzedniejsze dzieła jakiego materye. *Tr.* zrejestrować, weiaż wyznaczyć, naznaczyć; verzeichnen, registriren. *PRZEZNAMIĘ, ienia, *n.*, znamię przeznaczające, ein Vorbedeutungszeichen. To przeznamię nie znamionuje inszéj rzeczy, jeno.... *Farn.* 128. PRZEZNANIE, ia, *n.*, przejęcie rozumem, *praenotio. Cn. Th.* 842. die Vorkenntniß, Vorerkenntniß; (*Boh.* přeznati pomylić się w poznaniu, verkennen, brać za co inszego).

PRZEZNOCNY, a, e, przez całą noc, *pernox. Macz.*; *Sorab.* 1. pžeznoczné; *Eccl.* обнощьнъ, die Nacht hindurch dauernd.

PRZEZOR, u, *m.*, a) przezieranie, przepatrzanie; das Durchschauen, Durchsehen. (*Slav. et Bosn.* prozor = Okno *qu. v.*; *Bosn.* prozorąç = okienko; *Ross.* перезоръ przeczekanie do końca). b) Przewidzenie, przezorność, przenikłość; die Vorsicht, das Voraussehen; *Vind.* predmiſlik. Ah niestetyż! nasz wzrok i przezor tak tępy. *Pot. Arg.* 561. — §. c) Przezor, przeoczenie, przez szpary patrzenie, puszczanie mimo: das Uebersehen, die Nachgiebigkeit, das Nichtsehenwollen. (*Eccl.* прѣзорьство, презирательство, презираніе, прѣзрѣниѥ pogardzenie, przeniesienie okiem, *ob.* Przejrzeć). Lub to za przezorem starosty, lub za gnuśnością straży, z więzienia umknął, *conniventia. Krom.* 539. To najżałośniejsze-bezprawie, którym nad nami Litwa, za przezorem, a raczéj za pobłażaniem i dopuszczaniem ciebie samego, wydziwia; *te connivente, imo indulgente. Krom.* 624. PRZEZORNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* prozřetedlnost, rozšafnost; *Sorab.* 1. predkhladaynoſcž, predkhladačnoſcž, pžewidzičnoſcž; *Carn.* previdnost; *Vind.* predpomiſleozhnost, predmiſleozhnost; *Croat.* previgyenoszt; *Ross.* прозорливость, предъусмотрительность, упасеніе, осмотрительность, оглядка: *Eccl.* прозорливство; przezieranie przyszłości, i obmyślawanie, przenikłość potrzeb przyszłych: die Vorsicht, Voraussicht, Bedachtsamkeit auf die Zukunft. Mrówki uczą nas przezorności na potym, jak zawczasu potrzebie należycie zapobiegać. *Kras. Pod.* 2, 236. PRZEZORNY, a, e, PRZEZORNIE *adverb.*; *Boh.* prozřetedlný, rozšafný; *Slov.* prozřetedlný; *Sorab.* 1. predkhladayné, wobstaračné, pžewidzične, kedzbné; *Carn.* prevêden, prevarn; *Vind.* prevedeozh, previdezhen, previdliu, priedgleden, predskerbliu, predmiſlen, preipomiſlen; *Croat.* previdlyiv; *Slav.* providjen, promotrivshi; *Ross.* прозорливый, предъусмотрительный, осмотрительный, опасливый; *Eccl.* прозритєльнъ, который будущее предвидитъ; §. 1) przezierający, oczu przenikających, przenikły; scharfsichtig, von durchdringendem Blicke. Bogowie wzrok mają tak przezorny, że mu nie wadzi noc i sklepy ciemne; wszędzie widzą ofiary. *Pot. Arg.* 27. Najprzezorniejsze oko ledwie czasem prawdy dojrzy. *Fredr. Ad.* 112. — Przezorny, opatrzny na przyszłość, ostrożny, vorsichtig. Przezorny wypytuje się, co też obłoki przewieszczają. *Pilch. Sen. list.* 103. To przezorny dyabeł! ktoby się tego po nim spodziewał? *Teat.* 30, 92. Człowiek przezorny, *Croat.* previdìtel; *Ross.* прозорливецъ. (*Eccl.* прєзиратєль, прѣзорьникъ pogardziciel). — §. 2) *Passive*: Przezorny, mogący być przeźrzanym, okiem dosięgnionym, dem Blicke erreichbar. Tu łąki nieprzezorne okiem, tu wesoły Pozór, tu z pasz do rzéki same idą woły. *Simon. Siel.* 34. — §. Przeźroczysty, przejrzysty; *Rag.* prozírni, prozraacni, durchsichtig. Przezorna stoku woda. *Kchow.* 90. Trudno się róży zakryć w przezornym krysztale, Tak strugi przeźroczyste wydają ją cale. *Kchow.* 91. Słodki szmer wód przezorniejszych. *Zab.* 84, 11. PRZEŹROCZYSTOŚĆ, [ści, *ż.*, przeźrocze, Durchsichtigkeit. 2]. 1. PRZEZROCZYSTY, *ob.* Przejrzysty, Przejźroczysty.

2. PRZEZROCZYSTY, a, e, co trzecioletny. *Cn. Th.* 864. *annis alternis*, immer ums andere Jahr.

PRZEŹRZEĆ, przeźrzał, *f.* przeźrzeje *neutr. dok.*, Przeźrzewać *niedok.*; *Bosn.* prizritti, odvecchi sazritti; *Vind.* preisoriti, presesoriti; *Eccl.* презрѣваю, зѣло зрѣю; *Ross.* перезрѣть, перезрѣвать; prześcignąć w dojrzałości, zbyt doźrzałym się stać, überreifen. Czosnek młody, zielony i nie przeźrzały, nie tak przykry jest, jak dobrze doźrzały. *Syr.* 1229; *Vind.* presrel, pregoden, presdrel; *Bosn.* prizrio, prizrilo; *Eccl.* презрѣлый. Przeźrzałym uczynić *Ross.* перезорить. (*distng.* przejrzały).

PRZEŻRZEĆ *cz. dok.*, Przeżerać *niedok.*, żrząc przemarnować, verfressen; *Boh.* prožrati, prožral, prožeru, prožjrati; *Vind.* preshreti, sashreti, satrebuſhiti, sajeduvati, satrebuhati; *Bosn.* prosgdriti, sgderati, prosgdirati; *Ross.* прожрать. Dwieście tysięcy czerwonych złotych przeżarł. *Zygr. Pap.* 328.

PRZEŹRZENISTY, a, e, n. p. Przeźrzenisty człowiek, który acz dobre oczy ma, źle ku dołowi widzi, a daleko lepiéj wzgóre. *Sienn.* 474. von unten aufwärts gut sehend, aber unterwärts schlecht.

PRZEŹRZYSTY, *ob.* Przejrzysty.

PRZEZTWORNY, *Beztworny, *ob.* Przetworny.

PRZEZUĆ, *f.* przezuje *cz. dok.*, Przezuwać *niedok.*; *Boh.* přezauti, přezauwati; insze obuwie brać, andere Stiefeln oder Schuhe anziehen. Przezuć się *recipr.*

PRZEŻUĆ, *f.* przeżuje *cz. dok.*, Przeżuwać *niedok.*, Przeżuwywać *częstl.*; *Boh.* přežjwati, přežweýkati, přežwykowati; *Sorab.* 2. sze žoknisch; *Sorab.* 1. pžežuwam, z nowoho žuwam; *Croat.* presivati, presívam; *Rag.* prixvatti, prixîvati, prixvâtati; *Bosn.* prisgivati; *Eccl.* прежовую; *Ross.* прожевать, пережевывать; żuchać, wiederkauen. Byczek z krówką zioła zgryzione przeżuwa. *Hul. Ow.* 210. Woły leżały na trawie przeżuwając lub drzymając. *Przyb. Milt.* 113. Wszelkie zwierzę, które kopyto dzieli a przeżuwa, będziecie jeść. 1 *Leop. Levit.* 11, 3. — §. Przeżuwać, żując przegryźć, durchkauen. Mięso piérwéj przeżuwać, niżli połknie. *Eraz. Ob. J.* — §. *Aliter*: Przeżuwać dziecięciu. *Cn. Th.*, einem Kinde vorkauen. — *Fig.* Starzec wiele rzeczy powiada, powtarza, przeżuwa, I samże na swą powieść wzdrygając się spluwa. *Zab.* 8, 393. *Koryt.* Już też aż do obrzydzenia zawsze toż samo wykładając przeżuwasz. *Pim. Kam.* 196. PRZEŻUWACZ, a, *m.*,

który przeżuwa, *ruminator. Cn. Th.*, der Wiederkauer. — §. Przeżuwacz, ryba, *scarus ruminator. ib.*, Meerbrachse; *Eccl.* превучаръ, скаръ. PRZEŻUCHOWIEC, wca, *m.*, gatunek motylów. *Ład. H. N.* 110. eine Gattung Schmetterlinge.

PRZEZWAĆ, *f.* przezwie *cz. dok.*, Przezywać *niedok.*; (*Boh.* přezditi, přezdjwati, přezdjwawati; *Sorab.* 1. pschimenuju; *Bosn.* prizimmenowati, naditti prizimme, (prozvatti, naditti imme = nadać imię; *Bosn.* prizivati *vocitare*; *Croat.* prezávam *proclamo*); *Ross.* прозвать, прозывать, переименовать, проименовать; (перезвать, перезывать do siebie przyzwać; *Eccl.* презываю, предзову *provoco*); *Eccl.* преименую, имя премѣняю); insze nazwisko dawać, inaczéj nazywać; einen andern Zunamen geben, anders benennen, benamsen. Ponieważ wyjechałem bez urlopu, dla wszelkiéj ostrożności przezwałem się inaczéj. *Teat.* 37, 200. — §. *Aliquando sonat:* Przezwisko sromotne dawać; przezywać kogo tym, owym. *Cn. Th.* 865. einen Spottnamen geben. PRZEZWISKO, a, *n.*; *Boh.* přezdjwka; *Ross.* прозвище, названiе; jakiejkolwiek rzeczy nazwisko, die Benennung, der Name. *Cn. Th.* Częstokroć grzechy przezwisko cnot miały, I chwalono je, kiedy się udały. *Morszt.* 231. — §. Przezwisko człeka każdego, do własnego imienia przydane; der Zuname, Geschlechtsname; *Boh.* přjgmi, prijgmeno; *Sorab.* 1. pžemeno, pschimeno; *Carn.* primk, perdevk, perdějk; *Vind.* pridevik, preiuk, primk; *Bosn.* prizimme; *Dal.* pridivak; *Ross.* прозванiе, проименованiе; *Eccl.* презъимя. Jak się nazywasz? Jędrzej! a po przezwisku nazywam się Staromilski. *Teat.* 30. *b*, 145. — §. Przezwisko dodatne, często uszczypliwe; *Ross.* прозвище, назвище, Beyname, Spitzname. Prócz nazwisk i przydomków miewali niektórzy Polacy dodawane sobie od ludu przezwiska: n. p. Bolesław Śmiały, Krzywousty, Radziwiłł sierotka. *Kras. Zb.* 2, 425. Przezwisko gorszym ani lepszym nikogo nie uczyni. *Cn. Ad.* 951. Przezwisko podłe cnocie nie wadzi. *ib.*

*PRZEZWODZIE, *ob.* Bezwodzie. PRZEZWYCIĘŻYĆ, *ob.* Przezwyciężyć.

PRZEŻYĆ, *f.* przeżyje *med. dok.*; *Boh.* přegiti, přežigi; *Vind.* preshiveti, zbresshiveti, vzhakati; *Croat.* nadsiveti, nadsivlyújem; *Rag.* nadxivjeti; *Bosn.* prisgiviti; *Ross.* прожить, проживать, пережить, переживать; przeżyć do wieczora, do jutra, do stu lat = doczekać się. *Cn. Th.*, leben bis –, erleben, überleben. — *Cum Accusat:* Nie ten u mnie żył długo, kto wiek przeżył długi, Lecz kto życie wielkiemi ozdobił zasługi. *Nar. Dz.* 1, 49 durchleben. — §. Przeżyć kogo, dłużéj od niego żyć, jego się śmierci doczekać, einen überleben. Niewiasta jedna przeżyła dwudziestu mężów. *Sk. Dz.* 863. Jam wszystkich przeżył, sam się z swoich baczę. *Kras. Oss. F b.* Nie boję się śmierci, lękam się tylko tego, abym ciebie nie przeżyła. *Teat.* 37, 10. Przeżyję go, będę na jego pogrzebie, cf. doczekam się tego, że jeszcze za ciebie pacierz zmówię; *Sorab.* 2. ja zu s' jego kołežami kschuschki klapasch. Zapis na przeżycie. *Czack. Pr.* 2, 7. — *Transl. fig.* Nie przeżyjesz tego, nie strawisz, póki żyw. *Cn. Th.*, du wirst das in deinem ganzen Leben nicht verzehren, nicht verbrauchen. Długa nieba cierpliwość przeżyta do miary, może się w gniew odmienić. *Teat.* 44. *c*, 17. wyżyta, długo zbyt przewleczona, zu lange gebraucht. Nieprzeżyty, czego końca się nie doczekasz, nieskończony, niezmierzony; unüberlebbar, ohne Ende, ohne Aufhören. Tam będą długie dni, wieki nieprzeżyte, którym końca żadnego nie będzie. *Dambr.* 954. Wam wszystkim w nieprzeżyte lata życia życzę. *Zygr. Ep. A* 5 *b.* Uważam, że ten w szczęściu nieprzeżytym płuży, Kto prawu, sądom, panu, bez przymusu służy. *Błaż. Tłum. B* 3 *b.* Mieczysławowi długowieczną potomność i nieprzeżyte szczęście, jeśliby chrześciaństwo przyjął, obiecowali. *Krom.* 58. Na nieprzeżytą chwałę sejmu, najuroczystszą sankcyą ustawa rządowa odebrała. *Ust. Konst.* 1, 215. Boże nieprzeżyty. *J. Kchan. Ps.* 57. (wiekuisty).

PRZEŻYMAĆ, *ob.* Przeżąć.

PRZEZYSK, u, *m.*, przepadek prawny, przezysk sądowy, który otrzymywa ten, co prawo wygrał; der Gewinn von einem Processe, Processnutzen, das, was man durch den Process gewonnen hat. (*Ross.* проискъ, происки praktyki, intrygi). Starosta w takim przypadku przekonanego w wieży trzymać ma, aż dosyć uczyni stronie za przezyski i za rzecz osądzoną. *Vol. Leg.* 3, 83. Mając imienie z prawa od urzędu w przezysku podane. *Stat. Lit.* 174. Przezyski przewiedzione, *ob.* Przewieść. PRZEZYSKAĆ, *f.* przezyszcze *cz. dok.*, Przezyskiwać *contin. frequ.*, przezyskuje *pr.*, prawnie wygrać nad kim, gerichtlich abgewinnen, durch Process gewinnen. Ktoby na kim co prawem przezyskał, to jest, jakikolwiek grunt leżący, tedy ma jemu w to wwiązanie z prawa dane być. *Stat. Lit.* 197. Cokolwiek aktor w dobrach zadłużonych przezyszcze, etc. *Chelm. Pr.* 155. Dług, o który kto jest przezyskan, ma zaraz być zapłacony. *Sax. Porz.* 68.

PRZEZYWAĆ, *ob.* Przezwać.

PRZEŻYWIĆ *cz. dok.*, żywiąc przetrzymać, hindurch nähren; *Ross.* пропитать, пропитывать. — *§. Przeżywie go. *Szczerb. Sax.* 195. przeżyje go, *ob.* Przeżyć.

PRZEŻŻAK, a, *m.*, *Cn. Th.*, przezżak, tak wczas uczony. *Mącz.*, niedouczony. *Włod.*, ein Halbgelehrter, niedouk, (cf. liznął nauki, pomazał sobie gębę Łaciną). Na cóż się taki, pytam, Polszcze zejdzie, Który to przezżak szkoły tylko przejdzie? *Mon.* 74, 36.

PRZMIEL, *ob.* Trzmiel.

PRZÓD, u, *m.*, 1. PRZODEK, dku, *m.*; *Boh. et Slov.* předek; *Rag.* sprjed; *Ross.* передъ, (2 przyszłość), передокъ; §. a) przednia część któréjkolwiek rzeczy, (*oppos.* zad); der Vordertheil, das Vordere. Naw przódy obracali ku wyspom. *Przyb. Luz.* 14. *et* 55. (*Sorab.* 1. předk; *Bosn.* purra; *Rag.* prova, purra; *Dal.* pura, prova, *ob.* Sztaba; *oppos.* rufa). Na przedzie okrętu się znajdujący; *Eccl.* носникъ (cf. nos), который бываетъ на носу корабля. Przodek wozu, *Vind.* predvus, predvosje; *Ross.* передки, переды. Przodek sanek *Ross.* головашки, головяшки, заголовокъ. Izba na tyłach domu, którego przód wspaniały. *Teat.* 1, *c. praef.* (facyata). Przodek *brony (bramy). 3 *Leop. Ezech.* 40, 15. (twarz brony. 1 *Leop.*). Żupan krótki ma, a zagina przodki. *Dzwon. Stat.*

B 1. (poły). U szaty przodków zagiął ukasaniem. *P. Kchan. Orl.* 1, 79. Przodki sobolowe u płaszczyka, a pod wszystkim nie było nic; więc lepiéj barana pod cały kupić, niżli wyłogami tylko świat grzać, a grzbiet ziębić. *Lek. C* 3 *b.* Na przedzie co leży, vorn. Na przodku leżący. *Cn. Th.* (przodkowy). Z przodu i z tyłu na niego uderzyli. *Tr.* Konie mają być na przód kowane, a na zad bose. *Szczerb. Sax.* 70. Abyś jako niećwiczony rycerz téj zbroi opak na się nie wkładał, przedni *plach na zad, a zadni na przód. *Rej. Post. a* 5. Wojsko odwodowe na przód postępować zaczęło. *N. Pam.* 2, 229. awansować, (*ob.* Naprzód). Śmierć towarzysza strasznie Ulissa rozjada. Więc zemstą zapalony na przodek wypada. *Dmoch. Il.* 106. (przed front). Jak jest na wszystko baczny, mógłbyś rzec, że nie tylko z przodu, lecz i z tyłu głowy ma oczy. *Teat.* 42 *d.* von vorn und von hinten. Przodek głowy, *Boh.* těmeno (cf. ciemię); *Sorab.* 1. hwowné prědk; *Rag.* tjèmme; (*oppos.* zatyłek). Modlenia się potrzeby kościoł sam pokazał w przodku modlitwy Pańskiéj. *Kucz. Kat.* 3, 231. *not.* «w przedmowie,» w wstępie, Anfang, Vorrede, Einleitung. — §. b) Przód, przodek = przednie miejsce, szczyt, przodkowanie, celowanie, prym, zaszczyt; der Vorrang, Vorzug; *Sorab.* 1. přenidba; *Ross.* преимущество, предпочтенiе; *Eccl.* мѣстничество. Ateny z Spartą walczyły z sobą o przodek w Grecyi. *Nag. Fil.* 135. Przez długi czas naród Rzymski sam przodek na świecie trzymał. *Faliss. praef.* Skromny a godny człowiek ma wszędy przodek. *Gorn. Dw.* 108. Kościoł katolicki, choć nań wszyscy heretycy szczekali, przodek zwierzchności otrzymał. *W. Post. W.* 56. Bogactwa cnocie przodek brały. *Pilch. Sall.* 130. *Sk. Dz.* 265. Lekarstwo to ma wielki przodek i piérwsze miejsce między innemi w téj mierze. *Syr.* 548. Ja nie dam w posłudze twéj przodku nikomu. *Geb. Hym.* 313. nie dam się uprzedzić nikomu, ich lasse mir keinen zuvorkommen. Nie dałam przodku żadnemu w sławie. *Stryjk. Gon. S* 2. — *Aliter:* Dajemyć my przodek pismu bożemu nad wszystko. *Hrbst. Odp. G* 7 *b.* dajemy mu preferencyą; *Ross.* предпочесть, предпочитать, den Vorzug geben. Kłócić się o przodek, o preferencyą, o piérwsze miejsce *Ross.* мѣстничаться. Kłótnia o przodek; *Ross.* мѣстничество, Rangstreit. — §. c) Przodek, początek, wszczątek, pochód; der Anfang, Ursprung. Sprawiedliwość i prawa powstały za niego (za Kazim. W.), Wszystko co jeno dobrze, ma przodek od niego. *Papr. Gn.* 113. Duch ś. niewybadany jest, nie wiesz przodka jego, ani końca. *Sk. Kaz.* 558. Ateńczykowie rodakami własnéj ziemi czynili się, jakoby to sami sobie przodkiem, sami i początkiem być mieli. *Krom.* 3. Bóg jest przodek i koniec, początek i dokończenie wszystkiego. *W. Post. W.* 3, 108. Bóg był sam przodkiem rzeczy wszystkich. *Farn.* 145. (uprzedził wszystko). Od przodku do ostatku. *Cn. Ad.* 764. (od końca do końca, od deski do deski). — *Adverbialiter:* Przód, przody, z przodku, sprzodku, z przodu, przodkiem, na przodku = od początku, z początku, początkowo; von Anfang, anfänglich, anfangs, vorher; (*Boh.* předkem, předně, (cf. przednie); *Slov.* před, (*ob.* Przed); *Sorab.* 2. prätk, prötk, prätku, prötku, pschiprätku, sprötka, (psched, pritk, protk, prěři, proři, prost przed, perřei, perwej piérwéj); *Sorab.* 1. přede, prěz, priedne; *Carn.* pręd, prędej, prędn, popręd, poprej, odspręd, odsprędej; *Vind.* prei, poprei, priedi, popriedi, poprieda, ispred, spred, (narprei, narpoprei = najpiérwéj); *Croat.* predi, napred, z preda; *Rag.* prie, pàrvo (= piérwéj), sparva, sprjed, sprjeda; *Bosn.* prie, odprie, odprrive, najpria, od parve, odprrive, naprid, sprid, od sprjeda, sprjeda; *Slav.* s' prída, najpêrvo; *Ross.* прежде, прежъ, напредъ, спереди, напереди, напередъ; *Eccl.* преди, спреди, соПреди, cf. *Germ.* fort, fürder, vor). Ludzie z przodku gorąco pochwycą rzecz dobrą, ale za czasem dalszym przychodzą do oziębłości. *Gil. Post.* 53. Szczęściło się naszym z przodku, jednak potym ogarnieni od wielkości, porażeni. *Biel.* 433. Sprzodku powiodło się jego stronie, ale potym uciekać musieli. *Biel.* 68. Z przodku się gniewał, ale potym bardzo się śmiać musiał. *Gorn. Dw.* 202. To o cośmy z przodku pytali.... *Petr. Pol.* 37. Na końcu dopiero przyszedł do tego, do czego z przodku zmierzał. *W. Post. W.* 2, 39. Miasto Rzym zbudowali, i w swéj dzierżawie mieli na przodku Trojańczycy. *Pilch. Sall.* 11. On przódy padnie płacząc na kolana.... *Jabł. Ez.* 94. Takie sprawy, któreby Polakom przodkiem pokój, a potym sławę przynieść mogły.... *Herb. Stat.* 586. *Wys. Kat.* 389. (Naprzód *qu. v.*). Król wyprawił do Prus ludzi jezdnych przodkiem. *Biel. Św.* 285. Przodem płacić = awansować, z góry płacić; voraus zahlen, vorschießen. Ciężki im się na przodku zdał ten podatek. *Sk. Dz.* 1016. — W przód, *ob.* Wprzód. — Trzech rzeczy żałował, *przodkiem, jeśli się komu tajemnicy zwierzył, drugie, gdzie pieszą mógł iść, iż tam wodą jechał, trzecie, gdy który dzień próżno stracił. *Eraz. Jęz. K.* naprzód, *primo*, erstens, po piérwsze. — §. Przodek wódki, gorzałki = piérwszy początkowy wyskok, der erste Spiritus vom Brånntweine. *Tr.* 2. PRZODEK, dka, *m.*, poprzednik, n. p. na urzędzie; (*Boh.* předek, -dka, předchůdce; *Slov.* předchůdce; *Carn.* prędněk, sprednek, rodovitněk; *Vind.* sprednik, priednik, popreinik, predhodnik, predhoinik, predhodez, predhajavez, predhajar, predstopnik, predstopavez, preddedei (cf. pradziad), *f.* predhodniza, predhoika, predhajarza, sprednìza; *Croat.* predhogya; *Rag.* priscjasnik, pridstuupnik; *Ross.* предокъ, предмѣстникъ, предшественникъ, *f.* предшественница, przodownica), der Vorgänger, Vorfahre, z. B. im Amte. Przodek mój, jego, przodek familii, *plur.* przodkowie; *Slov.* predei, predkowé; *Sorab.* 1. stari wóczze, (přědkowniki przedni panowie); *Vind.* predstareifhi, preddedeji; *Slav.* nashi stárí, (*ob.* Stary, starszyzna); *Croat.* predgyi; *Ross.* предки, der Vorfahre, Ahnherr rc., die Vorfahren. Przodkowie nasi, co przed nami piérwéj byli. *Zbil. Chrz. A* 3. Jeden ociec wszystkich nas; a idąc wspak do przeszłych czasów, to przez zacne, to przez podłe przodki nasze, tam się wszyscy ostać musimy, gdzie jest nasz przodek piérwszy. *Gorn. Sen.* 196. Potomek wszystkiego prawa przodka swego nabywa. *Szczerb. Sax.* 86. Dziedzicowie są obowiązani swych przodków długi uspokajać. *Boh. Kom.*

2, 196. Starożytnych domów przodek mógł być pasterzem; a tych zasię nowych ludzi przodek mógł iść z królewskiego domu. *Gorn. Dz.* 106. Przodki sławne zły potomek szpeci. *Cn. Ad.* 951. — *§. Patrzcie na przodka i skończyciela wiary Jezusa. *Żarn. Post.* 3, 599 *b.* (na poczynającego i kończącego wiarę, Anfänger und Vollender des Glaubens. Luth.). PRZODKARA, y, *ż.*, *avantrain*, prockara, dwa przednie koła z osią, nasadem i dyszlem; taką każde łoże armatne przewozowe mieć powinno. *Jak. Art.* 3, 310. *et* 312. *Łesk.* 2, 242. der Vorderkarren. PRZODKOWAĆ, PRZODOWAĆ *med. contin.*, przodem iść, poprzedzać; *Sorab.* 1. předstupam, překréduyu; *Ross.* первенствовать, (*ob.* Piérwszeństwo); *Eccl.* первенствую, преднача́лствую, прѣимѣти, voraus gehen, *pr. et fig.* Wirgiliuszowi Homer przodkował. *Gol. Wym.* 484. er gieng vor ihm voraus, gieng ihm vor. On przodował żołnierzom moim do wygranéj. *Pot. Arg.* 831. Ci, co w tańcu przodkują, skrzypkowi płacą. *Haur. Sk.* 156. (rej wodzić). Dobrze drugim rozkazuje, kto rozkazawszy przodkuje. *Cn. Ad.* 192. (rozkazuj, a sam ukazuj; przykład przełożonych ważny). Matka jest dobroć, wdzięczność córkę rodzi, Dobroć przodkuje, wdzięczność za nią chodzi. *Bratk. praef.* Nie wiem zkąd dziś na sercu ucisk taki czuje, Który zwykle blizkiemu nieszczęściu przodkuje. *Teat.* 46, 66. — §. Przodkować w czym, celować, prym trzymać, przewyższać; den Vorrang haben, übertreffen. Insza przodkować w rozumie, Insza w upornéj i wyniosłéj dumie. *Past. Fid.* 291. Jeden w tym, drugi w owym przodkuje. *Cn. Ad.* 601. (jednemu to bóg dał, drugiemu owo). Przed innemi pannami przodowała gładkością i kształtem. *Otw. Ow.* 444. Na on czas w piękność przodkowała, W urodę postać jéj równi nie miała. *Past. Fid.* 21. Galowie siła mieli przed sąsiady w męstwie, i w nim przodkowali. *Warg. Cez.* 141. Chrystus, jako syn, domowi swemu przoduje, abo jest przełożonym. *Salin.* 2, 341. Żeby każdy został przy swéj zacności i przodowaniu. *Smalc.* 8. *Primatus*, to jest, przodkowanie w kościele. *Sk. Dz.* 198. *Smalc.* 27. Przodkowanie i przełożeństwo od Chrystusa dane kościołowi Rzymskiemu. *Sk. Dz.* 390. Bogactwa teraz przodkują, cnoty im ustępują. *Cn. Ad.* 31. Przodujący, przodkujący, *Ross.* предпочтительный; *Eccl.* предъимущій, который всѣхъ превосходитъ или превышаетъ. PRZODKOWNY, a, e, — ie *adverb.*, celny, vorzüglich. Oni do téj sprawy przodkownie należą. *Smotr. Nap.* 9. pryncypalnie. PRZODKOWY, a, e, na przodku leżący, przedni. *Cn. Th.* vorn, vorder, vorn befindlich. *PRZODOJEZDNY, *PRZODOJEŻDŻY, a, e, poprzedniczy, vorherlaufend, vorhergehend. Kaszel częstokroć bywa przodojeżdżym znakiem dychawicy. *Hipp.* 109. Przodojezdny. *Comp. Med. Lek. Końsk.* 25. PRZODOWNICA, y, *ż.*, poprzedniczka, która przodkuje; *Vind.* predhodnica, predhojka, predhajarza, spredniza; *Ross.* предшественница, die Vorgängerinn, Vorarbeiterinn. Żeńcy zdobią często przodownicę żniwa, Gdzie się każdy z młodzianów na wianek zdobywa. *Przyb. Milt.* 288, *ob.* Przednica.

*PRZOSNA. *Tr.*, *herb*, *ob.* Prosna, *herb.*

PRZTYK, PRZTYCZEK, *ob.* Szczutka, cf. przytyk. PRZTYKNĄĆ, PSTRZYKNĄĆ, PSTRYKNĄĆ, *f.* prztyknie *intr. jedntl.*, Prztykać, Trztykać *niedok.*, (cf. strzyknąć, strzykać), z panewki się spalić bez wystrzelenia, von der Pfanne abbrennen, ohne losʒuschießen. (*Hung.* ptrüszsztentek *sternuo*). W zamieszaniu bitwy flinty źle się nabiją, pstrykną, nie spalą. *Papr. W.* 1, 294. Prztykło mu z panewki. *Pot. Jow.* 2, 70. *Teat.* 3. *d*, 48. — §. *Transl.* Kiedy kichnę, on mówi, że prztykam na niego. *Pilch. Sen. gn.* 234. że prysnę nań, bespritzen, auf einen spritzen. — *Fig.* Prztykać na kogo, (cf. przytykać) • w oczy mu łając, odgrażać mu się; einem ins Gesicht schelten, trotzen. Kto się boży przed tobą, na tego się srożysz, Prztyknie na cię, ali wnet z okrucieństwa złożysz. *Pot. Arg.* 723. Zepstrykaliśmy się niepotrzebnie, Wc Pani mię zdrajcą, ja Wc Panią filutką nazwałem. *Teat.* 3, 114. Brzydkośmy ją zepstrzykali, a dyabli wiedzą za co. *ib.* 29, 60. Chciej znowu w dawną wprawić, królu, co wypadło kolej, Jeśli na cię z daleka nie prztyknie. *Pot. Arg.* 346. Chodzą za nim chłopięta z daleka trztykając, A on kroczy z postawą, uszy wzniósł by zając. *Rej. Zw.* 188. Kto się go za żywota bał, po śmierci nań prztyknie. *Chrośc. Job.* 71.

1. PRZY *Praepos. reg. Local.*; *Boh.* při; *Slov.* při, końca; *Sorab.* 1. pži, pola, (cf. podle); *Sorab.* 2. pschi; *Carn.* pèr; *Vind.* per, poleg, sraven, raven, sraunu, (cf. równo); *Croat.* pri, kòd (cf. ku), pol; *Dal.* kod, uz, (*ob.* U); *Slav.* pri, kod; *Rag.* prì; *Bosn.* pri, kòd, uz, blizu; *Ross.* при; (cf. *Graec.* περι; *Lat.* pro, propter); bey, neben, an ꝛc.; a) *loci*, blizko przy czym, cf. u; *Eccl.* вскраи, подлѣ, близъ; bey, nahe bey, an. Przy rzéce. Przy ziemi; przy korzeniu. *Cn. Th.* Przybij deski jednę przy drugiéj. *Tr.* Gęsty rząd, przy szyszaku szyszak, mąż przy mężu, Puklerz przy puklerzu, oręż przy orężu. *Dmoch. Il.* 2, 8. (*ob.* Przytykać). — §. *Praesent.* Przy kim • w jego przytomności, in Gegenwart, bey. O nieprzytomnych nigdym nie zwykł gadać, cobym każdemu przy nim nie utrzymał śmiele. *Teat.* 45. *b*, 81. Przy drugich obraziwszy, cicho przejednać. *Cn. Ad.* 304. — §. b) *Qualitatis:* Przy sobie być, przy zmysłach być • być sobie przytomnym; bey sich seyn, bey Sinnen seyn, sich gegenwärtig seyn. Rozpacz ogarnęła me serce, już więcéj przy zmysłach nie jestem. *Teat.* 55, 75. Nie być przy sobie, niezupełnego baczenia być. *Ld.* Zlękli się wszyscy dziwów, lecz sam niestrwożony był przy sobie Atreusz. *Bardz. Trag.* 325. — *Similiter*: Przy zdrowiu być • zdrowym być, bey (guter) Gesundheit seyn. Przy pieniądzach być • pieniężnym być, bey Gelde seyn. — §. *Occasionis, conditionis.* Przy robocie • robiąc, bey der Arbeit. Przy zgodzie, przy pracy i przy rządzie małym, Będziemy szczęśliwemi, przestając na małym. *Niemc. P. P.* 89. Bolesławowi umarła żona przy dziecięciu Leszku. *Biel.* 96. (w połogu). Przy kuflu, *inter vina*. *Cn. Th.* beym Pocal. — §. c) *Perseverantia insist.* Przy, bey, verharrend bey etwas. Acest przy swojéj prawdzie umrzeć był gotów. *Jabł. Tel.* 12. Kto dla ojczyzny niesie na plac zdrowie, Kto się do gardła przy prawdzie opowie.... *Groch. W.* 562. Przy uporze stał, i jechać nie chciał. *Warg. Radz.* 179. — §. d) *Adminiculi:* Przy kim, za

kim pomagając; bey jemanden, mit jemanden haltend. Gdy się kto uczy pływać, czyni to przy pęcherzu albo pławie, aby snadź nie utonąć; a dotąd przy pęcherzu abo na pławie, aż się też sam bez żadnéj pomocy imie pływać. *Glicz. Wych. O* 2. Prosili go, aby przy nich abo ich stronie w niektóréj rzeczy był, nieco się im tego wzbraniał. *Kosz. Lor.* 165 *b.* Konfederacya przy wierze, królu, prawach, wolności. *Vol. Leg.* 8, 832. *Koll. List.* 1, 17. Przy kim bóg, nikt na tego. *Zab.* 11, 388. *Zabł.* Uczynił go biskup apostołem Helespontu, dufając łasce bożéj przy nim, iż one ludzie nawróci. *Sk. Żyw.* 1, 172. (za pomocą boską). — *Similiter:* Przy surmie, przy skrzypcach, przy muzyce [tańcować, nach der Musik tanzen. Przy świecy robić, bey Lichte arbeiten. *Cn. Th.* — §. e) *Temporis et occasionis*; Przy, bey, während. Będąc u Tuberona przy obiedzie, widzieli na stole statki wszystkie z gliny. *Warg. Wal.* 223. (pod czas obiadu). Przy wieczerzy, *inter coenam, super coenam aliquid accidit. Cn. Th.* — 2. PRZY —; *Praep. inseperab., verbis compositis adjungit significationem*; §. a) *appropinquandae directionis*; herzu-, herbey-, an-, zu-. Przybiedz, przybliżyć, przypłynąć, przyskoczyć, przypuścić, przysadzić. — *Summae et quam maximae appropinquationis:* Przyciąć = blizko przy ziemi uciąć drzewo, dicht an etwas abhauen. — §. *Associat.:* Przyspiewywać, cf. wtórować. — §. *Addendi auctarii*; noch hinzu, noch dazu. Przydawać jeszcze co, przybudować, przyczynić. — §. *Modicum gradum effectu:* Przygasić, przytłumić, przydusić, etwas, ein wenig, ziemlich löschen, dämpfen, ersticken. — §. b) *Cum adjectivis in gradu Comparativo exprimit Lat.* sub —; trochę, cokolwiek, ein wenig, etwas, n. p. Przyciemniejszy, *subobscurus*; przycieśniejszy, przyczerniejszy etc. Przykwaśniejszy, nakwaśniał, nadkwaśniał. *Cn. Th.* 453, cf. *Cn. Th.* 870. *Nonnuli recentiores utuntur hic Positivo gradu, quod minus probandum.* — §. *Eodem significatu componitur cum Substantivis*, e. gr. Przykwasek, przysmrodek, przymrozek, cf. przysmak, przysmaczek; (cf. *Ross.* придуръ zarywanie waryacyi).

Pochodz. °*przyjać, sprzyjać, przyjaciel, nieprzyjaciel, przyjaźń i t. d.*

PRZY, PRZY się, 3 *persona Verbi* Przeć *qu. v.*

PRZYARESZTOWAĆ *cz. dok.*, aresztem przytrzymać, mit gerichtlichem Arreste belegen, anhalten. Ta suma, co ją dziś chciał liczyć, przyaresztowana wczora. *Zab.* 13, 208.

°PRZYBACZYĆ *cz. dok.*, przypomnieć sobie, sich ins Gedächtniß zurück rufen, sich erinnern. Przybacz sobie, tchnącego płomieniami byka, Przybacz [strachy narodu nieunoszonego. *Bardz. Trag.* 94.

PRZYBADAĆ, *ob.* Przybość.

PRZYBARCZYĆ *cz. dok.*, trochę obarczyć, przeciężyć, przycisnąć czym; etwas drücken, bedrücken. Ukrainę przybarczoną już był dobrze ujął za czuprynę. *Leszcz. Class.* 53.

PRZYBARWIĆ *cz. dok.*, kolorów przydać, przymieszać, Farben hinzu mischen. Ja chcę wieniec przybarwić pachnącemi ziołki Po najbliższym nadziomku zbierając fiołki. *Zab.* 8, 120. *Treb.* przycieniować, schattiren.

PRZYBAWIĆ *cz. dok.* 1. PRZYBAWIAĆ *niedok.*; *Ross.* прибавить, прибавлять, прибавливать; więcéj nabyć, przyczynić, przymnożyć; mehr hinzu thun, hinzu fügen, vermehren. (*Dal.* pribaviti *adipisci*; *Ross.* прибавка, прибавокъ, прибавочекъ przydatek). Próżniak nietylko nie przybawi nic, ale straci i to, co było nabyte. *Gorn. Dw.* 17. Co mężczyzna dzielnością swoją majętności przybawi, to białogłowa gospodarstwem w dobréj mierze zachowa. *Gorn. Dw.* 239. Czas wszystkiego przysparza a przybawia. *ib.* Włodzimierz przybawieniem Pskowskiego księstwa posilony, do Kijowa ciągnął. *Stryjk.* 123. *Boter.* 6. Kto u kogo chce mieć łaskę, musi jedwabnych słów używać, a coraz mu pożytków przybawiać. *Budn. Apopht.* 127. (coraz mu więcéj napędzać). Jałmużna wszelakich dóbr obficie przybawia. *Prot. Jał. A* 3 *b.* Dzielnością przyjdziesz ku godnościom wiecznym, Przybawisz sławy szlachectwu pierwszemu, Z przodków wziętemu. *Stryjk. Gon. E* 3. Przybawić się czego = nabawić się czego nowego jeszcze, sich noch mehr zuziehen. Cezar przybawiał się równego nieszczęścia, równym zostawszy Pompejuszowi. *Faliss. Fl.* 207. — §. Przybawić do siebie, przyzwać, wezwać na pomoc etc.; zu sich rufen, zu Hülfe rufen, nehmen. Przybaw do ciebie brata swego Aarona. *Budn. Exod.* 28, 1. Świeże wojsko zebrało się, wielą ufów przybawionych pomnożone. *Stryjk.* 179. Przybawił do rady 15 najcelniejszych mężów. *Kosz. Cyc.* 162. Był u wszystkich w zadrości, jakoby czarami pożytki do siebie przybawiać miał. *Kosz. Lor.* 58. (wabić do siebie). — Przybawić się gdzie = przyjść gdzie, zjawić się gdzie; wohin kommen, sich wo offenbaren, sehen lassen. Czy nie drugi to Alkon tu się był przybawił? *Papr. Gn.* 908.

2. PRZYBAWIAĆ się *recipr.*, nieco się obawiać, sich ein wenig fürchten, besorgt seyn. Znowu Przemysł do kaszy wraca i do łyżki, Choć się przybawia, żeby nie padł na opryszki. *Pot. Pocz.* 480.

PRZYBECZEĆ, *f.* przybeczy *med. dok.*, przypłacić, przybolеć czego, [cierpieć za co; für etwas büßen, etwas abbüßen. Niedługo, tego a dobrze przybeczy. *Chrośc. Ow.* 168. Często człek zdrowiem i strachem cielesnéj przybeczy uciechy. *Pot. Pocz.* 227. Wiedzą, że błaznowanie, które prędko minie Wiecznym przybeczą płaczem w siarczystym kominie. *Pot. Pocz.* 193. Obiecuje im, że Cezar z Lepidem Gwałtownych morderstw i rządów przybeczą. *Chrośc. Fars.* 351. Ty od Pompeja wkrótce pokonany Wnet mu przybeczysz tego i nam społem. *Chrośc. Luk.* 229. Psi ptaku, Przybeczysz ty twego gdaku. *Zab.* 3, 279. *Tręb.*

PRZYBIĆ, *f.* przybije *cz. dok.*, PRZYBIJAĆ *contin.*; *Boh.* přibiti; *Slov.* přibigám, prinucugi; *Sorab.* 1. pžibiyam, pžibiyu; *Sorab.* 2. pschibisch; *Carn.* pervyan; *Vind.* perbiti, pervdariti; *Croat.* pribiati, pribiti, pribiam; *Bosn.* pribitti; *Rag.* pribitti, zabitti, pribosti; *Ross.* прибить, прибивать; §. 1) gwoździami przymocować do czego, anschlagen, annageln; *Vind.* fhreblati, sabijati; *Ross. et Eccl.* гвоздить, гвозжу, гвождю, пригвождаю. Zasłona nadto nizko przybita. *Zab.* 16, 21. Czapeczka do głowy nieprzybita. *Klon. Wor. pr.* (możesz ją zdjąć). Do

przybicia, mogący być przybitym *Ross.* прибивной, прибойный. — *Fig.* Nie wytrwa ci, choćbyś go chciał przybić. *Jabł. Buk. Q* 4 *b.* — §. Przybijać, przypierać, przyciskać; fest stoßen, einstampfen, fest schlagen; *Ross.* припыжить, припыживать. Na słowo komenderującego: przybij! stępel w rurę broni się kładzie, a ręka do góry po stęplu się wyciąga, i ładunek mocno przybija. *Kaw. Nar.* 241. *Jak. Art.* 1, 411. — §. Przybijać wodę, powietrze, das Wasser, die Luft schlagen. Ptaki przybijaniem powietrza rozszerzonemi skrzydłami, unoszą się na powietrzu; ryby rozszerzonemi opławami przybijając wodę, posuwają się w wodzie. *Kluk. Zw.* 2, 131. — §. *Aliter:* Hajduk, kiedy na się sukienkę z srebrnemi knaflami wdzieje, już go więcéj do roli abo do cepów nie przybijesz. *Falib. E* 3. bijąc nie przypędzisz, nie przymusisz, du bringst ihn durch keine Schläge dazu. — §. Przybić komu co na licytacyi, biciem w stół przyznać mu kupno, in der Auction einem etwas zuschlagen. — §. Przybijają w ogromne bębny. *Lib. Hor.* 25. akompanując muzykę, stosując się do niéj, sie schlagen dazu die Trommeln. Ta trąba sławna i w inszych krajach (o herbie trzy Trąby), By k temu bębennice Polscy przybijali, Potrzebną muzykę nam na wszem dawali. *Rej. Zw.* 120. Z przybijaniem w strony rzecz prowadzi daléj; *nervos ad verba movens.* *Żebr. Ow.* 244. — §. 2) Przybijać do brzegu, przyjeżdżać, przykierować statek ku brzegowi; nach dem Ufer zu steuern, schiffen, rudern. Przybić, przybić się gdzie, wylądować, *Boh.* přistawiti, přistanu, (*ob.* Przystawić); *Carn.* terniti, térnem; *Vind.* doladjati, s' ladjo dohajati, doproditi, h' kraju ladjati, perproditi, perladjati, perbrodifhati, naladjati; *Ross.* привалить, приваливать, наворотить, наворачивать, landen, anlanden. Do góry téj Deukalion przybił się w łódce. *Otw. Ow.* 21. Nad brzegami rzéki, gdzie niezliczone mnóstwo łodzi bez przestanku przybija. *N. Pam.* 1, 34. Okręty Moskiewskie przebywają najodleglejsze morza, i do niezwykłych sobie miejsc przybijają. *Pam.* 83, 628. Przybili do brzegu nawy. *Zbil. Dr. J* 2. wylądowali, sie landeten. Przybijanie do brzegu, das Landen, Anlanden, *Vind.* perbrodje, perbrodba; *Ross.* приваль; (привальное płata od przybicia, kotwicowe; прибой 1) miejsce brzegu, o które zawsze woda bije, 2) wszystko co woda na brzeg wyrzuca).

PRZYBIEDZ, przybiegł, *f.* przybiegnie, przybieży *intr. dok.*, Przybiegać, Przybieżać *niedok.*, Przybiegiwać *frequ.*: *Boh.* přiběhnauti, přjbjhati; *Slov.* pribehnuť, přiběhugi; *Sorab.* 1. pžibieżacž, pschibjžu, pschibjžim, pschibjham; *Carn.* perwejshâti; *Ross.* прибѣжать, прибѣгать; biegnąc gdzie przyśpieszyć, herzu laufen, herbey laufen, gelaufen kommen. Skoro go wołano, natychmiast przybieżał *W. Post. W.* 3, 147. Na ratunek drogą daleką dziwnym spiechem towarzyszowi bieżał i przybieżał. *Warg. Wal.* 246. Serce jego, które straż pilną nad ciałem miało, przybiegiwało. *Birk. Sk. B* 4 *b.* Przybieganie *Sorab.* 2. pschibey. (*Carn.* pervejshalshe; *Ross.* прибѣжище *asylum*; *Eccl.* прибѣглецъ, *f.* прибѣглица).

PRZYBIELSZY, a, e; *Croat.* pribel; *Eccl.* прибѣлъ, бѣловатъ; *subalbidus.* *Mącz.*, etwas weiß. (*Ross.* прибѣлить, прибѣлывать przybielszym uczynić).

PRZYBIERAĆ, *ob.* Przybrać.

PRZYBIJAĆ, *ob.* Przybić. PRZYBIJACZ, a, *m.*, który co przybija, der Zuschlager, Anschlager; *Vind.* perbijavez. PRZYBIJACZKA, i, *ż.*, płocha, narzędzie tkackie, do natłoczenia i tężenia czyli przybijania pasm postawy. *Otw. Ow.* 217. Płochą zowią przybijaczkę, którą zbijają płótno. *Pilch. Sen. list.* 3, 63; *Ross.* набилки, der Weberkamm, das Weberblatt. PRZYBITKA, i, *ż.*, kłaki, któremi się kula w broni przybija, der Pfropfen auf die Kugel im Gewehre. Na kulę nabitą od armaty przychodzi przybitka, i ta tylko jednym uderzeniem przybija się. *Jak. Art.* 1, 206. *et* 418. (*Ross.* прибойка przybita deska, прибойникъ łopata armatna). — §. Przybitka w licytacyi, przybicie więcéj dającemu, das Zuschlagen in der Auction. PRZYBITY, *ob.* Przybić.

*PRZYBIOR, u, *m.*, strój, Putz. (*Ross.* приборъ a) rząd na konia, b) kuwert stołowy; *Boh.* Přibor miasto, Freyberg). — Kornelia o synach swoich rzekła: toć jest moje *ochędożeństwo a przybiory. *Glicz. C* 6 *b.* Panna miłująca przybiory. 1 *Leop. Bar.* 6, 8. Przybior zapon swoich na pychę położyli. *ib. Ezech.* 7, 20. Pysznią się, widząc na sobie złoto, perły, pierścienie i insze przybiory. *Glicz. Wych. F* 1 *b.* Złóż przybiory twoje! — złożyli tedy Izraelici ubiory swoje. 1 *Leop. Exod.* 33, 5. (złóż *ochędostwo twoje. *Bibl. Gd.*); Schmuck.

PRZYBLAKNĄĆ *neutr. jedntl.*, nieco wyblaknąć, ein wenig erbleichen, erblassen. Wieczorna czerwoność przyblakła mierzchami, Słabszy blask na obłoki rozprószone miota. *Przyb. Ab.* 50.

PRZYBŁĄKAĆ się *recipr. dok.*, błąkając trafić na co, przybyć gdzie; herum irrend wohin treffen, auf einen Ort stoßen, wo ankommen, sich wohin verirren. Przybłąkał się na jego dwór jakiś frant. *Falib. R* 3. O herbach tych nie wiem, zkąd się do Polski przybłąkały. *Papr. Gn.* 115. Nie wiem, gdzie się w téj ślepocie przybłąkasz? *Rej. Ap.* 69. *Cziach. G.* — Przybłąkały = przypadkiem przybyły, zufällig angekommen, wohin verirrt. Nowy jakiś i przybłąkały naród. *Krom.* 7. Żołnierz jeden nieznaczny, pospolity i przybłąkały zdźwignął z ziemi Bolesława. *Krom.* 159.

[PRZYBLANKA, i, *ż.*, 2], PRZYBLANKI *plur.*, blanki poboczne, Seitenblanken. Zamek nowemi przyblankami obmocnili, *propugnacula.* *Krom.* 711.

PRZYBŁAŹNIEJSZY, a, e, *subabsurdus.* *Mącz.*, ein wenig närrisch. (*Ross.* приблаживать swawolować, придурывать błazna udawać).

PRZYBŁĘKITNIEJSZY, PRZYBŁĘKITNY, a, e, *subcaeruleus.* *Mącz.*, ins Himmelblaue, ein wenig bläulig.

**PRZYBLIŻ, u, *m.*, przybliżanie, die Annäherung. Czeka przybliżu sprzymierzeńca swego. *Stas. Num.* 1, 102. PRZYBLIŻYĆ, *f.* przybliży *cz. dok.*, Przybliżać *niedok.*; *Slov.* približit; *Sorab.* 1. pžibližuyu; *Vind.* perblisati, perblishati, perblishuvati; *Croat.* priblisavati, priblisavam, prisztranchiti, (cf. strona); *Slav.* priblixati; *Rag.* priblîxati; *Bosn.* priblisgjati, priblisgivati, primiçati; *Ross.*

приближить, приближать; bliżéj przysuwać, näher rücken, annähern. Przybliżyć się, przybliżać; näher rücken, sich nähern, annähern; *Boh.* přjbljžiti se; *Sorab.* 1. pžibližam szo; *Vind.* se preblishowat; *Dal.* priblixatisse; *Ross.* предстоять, предстою. Przybliżał się tedy już dzień święty przaśnic. 3 *Leop.* 22, 1. (nadchodził już. 1 *Leop.*). Przybliżały już dni śmierci Dawidowéj. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 2, 1. (nadchodziły. 1 *Leop.*). Przybliżający co *Rag.* priblijxnik. Nie do przybliżenia, *Eccl.* неприближный, *non appropinquabilis.* — *Math.* Wyciągnąć pierwiastek kwadratu przez przybliżenie, *per approximationem.* *Jak. Mat.* 1, 105. *Ustrz. Alg.* 2, 82. *Geom.* 1, 101. durch die Annäherung.

PRZYBŁOTNY, a, e, przy błotach będący, beym Sumpfe, am Sumpfe; *Ross.* приболотный, *Subst.* приболотье.

PRZYBOCZNY, a, e, — ie *adverb.*, przy boku czyim będący, an der Seite befindlich. Otworzył cesarz myśl swoję przybocznym panom. *Nar. Hst.* 2, 89, *ob.* Przybok.

PRZYBOJAŹLIWSZY, a, e, *paullo timidior.* *Mącz.*, ein wenig furchtsam.

PRZYBOK, u, *m.*, pobocznica, der Seitentheil, die Seite. Palmy ryte były po bokach przysionku; także też przyboki domu i tramy. *Radz. Ezech.* 41, 26. (na komorach. *Bibl. Gd.*).

PRZYBOLEĆ, *f.* przyboli czego, *vel* od czego *med. dok.*, Przyboliwać *frequ. et contin.*, ból poczuć, przycierpieć, bolem przypłacić; schmerzlich empfinden, büßen. Nie bardzo skąpiec gospodarz niewoli, Gość pije smaczno, gospodarz przyboli. *Bratk. D.* Jednak mu i tu nie dał bóg po woli, Miasto pociechy, podobno przyboli. *Białob. Odm.* 20. Rzplta i wasze Ruskie kraje za swoje, nie za cudze, być rozumiała, i z onych zniszczenia sobie a nie komu inszemu przyboliwała szkodę. *Swad.* 1, 19. *Fredr.* Przyjacielem bądź w miarę, bo gdy się wylejesz, Możesz się raz ucieszyć, dziesięć przybolejesz. *Cn. Ad.* 965.

PRZYBOŚĆ, *f.* przybodzie *cz. dok.*, Przybadać *niedok.*, bodząc przypędzić, herbey stoßen, mit Stoßen und Stechen antreiben; (*Rag.* pribosti, pribaadam; *Croat.* pribádam, pribolszem). Ostre bodźce przyrodzenia to człowieczeństwo nasze pilnie przybadają. *Rej. Zw.* 56 *b.*

PRZYBOŻKOWAĆ się *recipr. dok.*, bożkując się przyszrubować się, obłudnie wkradać się w czyje serce, zaufanie; sich heuchlerisch einschleichen, einschmeicheln. Niechaj uważa Witołd zapowietrzony ten upominek być, z którym się mu przybożkowany nieprzyjaciel ofiaruje, *devotus.* *Krom.* 501.

PRZYBRAĆ, *f.* przybierze, przybiorę *cz. dok.*, Przybierać *niedok.*; *Boh.* přibrati, přibjrati; *Sorab.* 1. pschiberu, pžiberam, pschizbjru, pschizbjram, pžiwezmu, pžiwzaté; *Vind.* pervseti; *Croat.* pribiram; *Ross.* прибрать, прибирать; *Eccl.* прикъзати, привземлю; więcéj jeszcze dobrać, noch mehr hinzu nehmen. Jeszcze sobie trzech ludzi przybrać muszę. *Tr.* Oka w pończosze podnieść, rozrachować, przybierać, zebrać, spuścić, zgubić. *Magier. Mskr.* *Lemma* nazywamy podaniem przybranym, że nie należy właściwie do téj rzeczy, o któréj mowa, i że się przybiera czasem z inszéj części matematyki dla ułatwienia dalszego ciągu. *Geom.* 1, 170. Przybrać sobie przyjaciela, przyjaciółkę, żonę, wybrać sobie na pomoc; sich einen Freund, eine Freundinn, Gattinn wählen, nehmen (zu seiner Beyhülfe); *Ross.* сприобщити, сприобщати. Umyśliłem sobie owę panienkę przybrać za żonę. *Kras. Pod.* 2, 146. — *Similiter:* Dzieci sobie za własne przybierać. *Gal. Cyw.* 1, 72. przysposabiać, an Kindesstatt annehmen, adoptiren. — Król senatorów do siebie przybiera, Którym rzecz posła hardego otwiera. *Auszp.* 37. bierze ich do siebie, przyzywa; er nimmt sie zu sich, ruft sie zu sich. — *Poet.* Tu lub słowik mutety wywiera, Lub trelnym czyżyk organkiem przybiera. *Zab.* 9, 17. przyspiewuje przebierając głosem, accompagnirt trillernd. — §. Przybrany klucz, główny, do otwierania kilku zamków. *Tr.* der Hauptschlüssel; *Ross.* приборникъ. — §. Przybierać, przystrajać; schmücken, putzen. (*Ross.* приборчивой rządny, lubiący porządek, приборчивость porządność, прибиратель sprzątacz, прибироха bierze, gdzie nie położył). Upiększyła a przybrała głowę swoję Jezabel. 1 *Leop.* 4 *Reg.* 9, 30. Rozkazał król komornikowi, aby Esterze dano ubiór, i żeby tak samę, jako fraucymer jéj, przybrał i ozdobił. 1. *Leop. Esth.* 2, 9. Korneciarki, zamiast coby miały żony w kornety, to one mężów w rogi przybierają. *Teat.* 15, 48. Ani Salomon we wszystkiéj ozdobie swojéj nie bywał tak przybrany, jak jedna z tych lilij. *Sk. Kaz.* 374. Stroje i twarzy przybierania wydworne i wymyślne miała. *Sk. Dz.* 892. ochędostwa, przybiory, stroje; Putz, Schmuck. Przybrane ściany kopersztychami. *Xiadz.* 21. przykryte dla ozdoby, przyozdobione; geziert, bekleidet, bedeckt. Stół bez przybrania i taflów. *Teat.* 19. *b.* 11. Przybrać konia. *Tr.* w rzędy go ubrać, ein Pferd anputzen, anschirren. (*Ross.* приборъ rząd na konia). Każ aby w stajni była wszelka gotowość, konie przybrane, o czubach nie zapomnieć. *Teat.* 26. *b*, 12. angeschirrt. Osieł, gdy go przybierzesz, zauzda się, po sobie pogladając, jako ubrany koń. *Żarn. Post.* 13. — *Fig.* Niech się w obce przybiera ozdoby, Kto nie ma z własnéj zaszczytu osoby. *Nar. Dz.* 1, 94. W dziele tym światło i duch obywatelski przybrane są w poważną zabawy powierzchowność. *Gaz. Nar.* 1, 22. eingekleidet. Choć miłości słowa nie wspomniała, W barwę jednak przyjaźni miłość przybierała. *Zab.* 1. *b*, 79. *Alb.* Przybierz się tylko w moję postać. *Teat.* 7, 82. (weź ją na siebie, nimm meine Gestalt an). Przymusza się do przybrania na się miny wesołej. *Teat.* 47, 50. (do przyjęcia na się takiej miny, er zwingt sich, eine heitere Miene anzunehmen). Zacznę inaczéj myślić, jego przybiorę zupełnie zdanie. *Teat.* 22, 14. przywłaszczę sobie, annehmen, sich zu eigen machen jemandes Denkart. — §. *Transl.* Przybrać się w co, opatrzyć się w co; sich mit etwas versehen, versorgen. Ubogich odziewał, sam siebie obnażał; ale się tym sposobem w zapłatę bożą przybierał. *Sk. Żyw.* 1, 350. Kto się przybierze w cnotę i uzbroi, Wszystkich afektów szturmu się nie boi. *Past. Fid.* 146. Nie więcej w piękność, jak w chytrość przybrana. *Past. Fid.* 54. Przybrać okręt w liny, fortecę w żywność. *Tr.* — §. Przybierać się do czego = brać się do czego, go-

tować się do czego, sich zu etwas anschicken. Przybieram się do tego, żebym drogę naprawić kazał. *Teat.* 19, 9. Nie kazał ludziom moim przybierać się do drogi, gdyż postanowił mnie tego dnia zatrzymać u siebie. *Xiądz.* 20. — §. Przybierać wędzidła, cuglów etc., przyciągać, skracać, den Zügel anziehen. Faeton, nie wie co robić, z lécem nie rozumie Jak go podać, lub przybrać; *nec froena remittit, nec retinere valet. Żebr. Ow.* 33. Jednym wędzidła przybierać, a tamtych zacinać. *Pot. Arg.* 321. Trudnoć przybierać naturze wędzidła. *Chrośc. Fars.* 282. Za jego prośbą swojemu gniewowi przybiorą popręgi. *Pot. Arg.* 758. (wściągają go). — §. *Verb. med.* Przybierać, przyrastać, wzrastać; wachsen, höher steigen, zunehmen; (*Sorab.* 1. pžiberam *affluo, incresco*). Potęga Turecka wraz przybiera. *Kłok. Turk.* 80. Wisła przybrała. *Tr.* PRZYBRANIE, a) *Subst. verb.*; *Sorab.* 1. pžiberano. b) *Adverb.* Chędogo, *ornate* strojno. *Mącz.*, geschmückt.

PRZYBRUDZIĆ *cz. dok.*, trochę zabrudzić, etwas beschmutzen; *Ross.* примарать. Miał przybrudzone palce. *Zab.* 13, 189.

PRZYBRZĄKAĆ *cz. niedok.*, przynócać, *adsonare. Mącz.*, mit Saitenspiel begleiten, brząkając przybić.

PRZYBRZEŻE, a, *n.*; *Eccl.* прибрежіе; miejsce nie daleko brzegu, eine Ufergegend, Küstengegend. Przybrzeża jeziernych zielsk pełne. *Otw. Ow.* 558. PRZYBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy brzegu będący, Küsten-; *Ross.* прибережный.

PRZYBRZYDNĄĆ *neutr. jedntl.*, dosyć omierzłym się stać, ziemlich häßlich werden, zum Ekel werden. Miejsca błotniste albo smrodem ścierwów przybrzydłe. *Bals. Niedz.* 1, 125.

PRZYBUDOWAĆ *cz. dok.*, budowania przyczynić, hinzubauen; *Boh.* přistawěti, (*ob.* Przystawić); *Sorab.* 1. pžitwaricž; *Ross.* пригородить, пригораживать, пристроить, пристроивать. Przybudować do czego co, *adstruere*; przybudować wzgórę, *superstruere. Cn. Th.*, *Ross.* наддѣлать, наддѣлывать, надстроить, надстроивать. Gospodarz, gdy już pole zasiał, ma się wnet starać, aby czego trzeba, w domu przybudował. *Haur. Ek.* 44. Skanderbeg zabawił w mieście kilka dni, by rozkazał nieco ku obronie przybudować. *Baz. Sk.* 278. Przybudujący *Eccl.* пристроитель. PRZYBUDOWEK, wku, *m.*, przybudowana część; *Ross.* пристройка, надстройка, пригородка, etwas Angebautes, Hinzugebautes. Dom złożony jest z wielu przybudowków. *Karp.* 3, 158.

PRZYBUS, u, *m.*, *Botan. equisetum fluviatile*, gatunek końskiego ogona. *Kluk. Dykc.* 1, 202. Flußkannenkraut, eine Art Schachtelhalm.

*PRZYBUŻEŃSTWO, a, *n.*; *Boh.* přibuzenstwj, přjbuznost; powinnowactwo, die Verwandschaft. Dał Mojżesz dzierżawę pokoleniu synów Ruben, według przybużeństwa a rodziny jego. 1 *Leop. Joz.* 13, 15. (według powinnowactwa ich. 3 *Leop.*); *Boh.* přjbuzný; *Slov.* pribuzni powinowaty.

PRZYBYĆ, *f.* przybędzie, przybędę *med. dok.*, Przybywać *niedok.*; *Boh.* přjbyti, přibeywati, přibywati; *Ross.* прибыть, прибывать; 1) przybywa czego = przymnaża się, więcej się przyczynia, (*oppos.* ubywa); es wird mehr, kommt mehr dazu, nimmt zu, wächst, vermehrt sich. Jednym nie wiele przybędzie. *Cn. Ad.* 313. Ile ci lat przybywa do młodości, tyle ci ubywa z życia. *Ossol. Sen.* 70. Bogactw przybywa, cnoty ubywa. *Cn. Ad.* 30. Łakomemu z pieniędzmi chciwości przybywa. *Cn. Ad.* 423. — 2) Przybyć zkąd, dokąd, do kogo, gdzie = stanąć, przyjść tam, przyjechać, przypłynąć; ankommen, eintreffen, anlangen; (*Slov.* přibýwám; *Vind.* dopriti, napriti, sempriti; *Croat.* pribivam; (*Carn.* prebivam *habito*; *Bosn. et Dal.* pribivati *habitare*; *Rag.* pribîvati = mieszkać; *Ross.* привытчествовать zyskać, zarobić). Już nie pieszo, jak przedtym, ale jezdno do Jeruzalem przybywa. *Dambr.* 3. (już nie przychodzi, lecz przyjeżdża). Z nieba nam gością przybywa Ta panienka wstydliwa. *Groch. W.* 122. Jak w stu koni przybył. *Rys. Ad.* 18. (wielki posiłek). Przybywszy do Warszawy, pisałem do niego. *Tr.* PRZYBYCIE, ia, *n.*, przyjście, przybywanie, przypłynienie, przyjazd; das Eintreffen, Anlangen, Ankommen. *Cn. Th.*, *Vind.* nahod, semprítje, perhod, perhaja; *Ross.* прибытіе, пришествіе. *Aliter:* Przybycie, *ob.* Przybyt. PRZYBYSŁAW, a, *m.*, imię męzkie; *crescens gloria. Frenzel in Westphal. Monument.* 2, 2412. 1. PRZYBYCIEŃ, tnia, *m.*, PRZYBYSZ, a, *m.*, przybyły, przybywający zkąd inąd, przychodzący, przychodzień, *advena*, ein Ankömmling; (*Sorab.* 1. pžebéwař; *Carn.* persêlnik, novâz; *Croat.* priszêlecz, szatovnik; (*Vind.* prebivalez; *Slav.* pribivalc; *Bosn.* pribivalaç = mieszkaniec); *Bosn.* priscjalaç, priselaç, innestranaç; *Ross.* переселенецъ; *Eccl.* прѣселникъ, пришлецъ, странный человѣкъ, заѣжжей, пришелецъ, пришельникъ, приустранившійся, который учинился страннымъ или пришельцемъ, удалился отъ своихъ; *cf.* pochoży, zachoży). Żaden dom w Litwie, chyba z Polski przybysz, Samsonem się nie pieczętuje. *Nies.* 4, 6. Xiążę Daniło, będąc przybytniem Halickiej ziemi potężniejszym, inszych kniaziów sobie zhołdował. *Stryjk.* 280. 2 PRZYBYCIEŃ, PRZYBYSZ, u, *m.*, 1) [Według roku xiężycowego używanego poląd u ludu 2] przybyły miesiąc; *Boh.* pribytný měsyc, hruden (*cf.* grudzień), ruden, měsyc přibytný, t. g. třinactcho měsyce nastánj, *mensis intercalaris*; *Ross.* висoкосъ, der Schaltmonat: miesiąc mający dwa nowie księżyca, jeden pierwszych dni, drugi na końcu. *Przyb. Mscr.* Przybysz, właściwiej dzień przestępny, 25ty lutego w roku przybyszowym. *ib.* der Schalttag, (*ob.* Przestęp). Przybysz z woli ludzkiéj nastał; złożyli ludzie z czterech lat godziny w kupę w 24, i uczynili dzień zupełny, który dzień w czwarty rok wkładają w miesiąc lutego, i zowią ten rok przybyszem, bo w nim dzień przybywa, z godzin złożony inszych roków. *Petr. Wod.* 29. — 2) Przybysz, przybyt, przybytek, przymnożenie, przysporzenie; die Vermehrung, das Hinzukommen, Vermehren; (*Bosn.* pribitak, dobit *lucrum, quaestus*; *Ross.* прибытокъ zysk, *dem.*, прибытица, прибыточество zyskanie, привыточествованіе korzystanie). Z przyjęciem wiary, zaraz i przybysz honorów, gdy Bolesław koroną królewską uczczony *Psalmod.* 14 Świałłości wieczne przybysze i wieczne ujmy. *Suszyc. Pieśn.*

T 3. PRZYBYSZOWY, *PRZYBYSZNY (*Chodk. Kost.* 90), a, e, przybyty, przybyły, przydatny, hinzugefügt; (*Ross.* прибыльный, прибыточественный, прибыточный zyskowy; прибыльщикъ interesowany człowiek). Historye o tej miłości, są przybyszowe kawałki tej sztuki, czyli epizody. *Teat.* 24, 11. *Czart.* — §. Przybyszowy człowiek, przybycień; ein Ankömmling, ein Fremder. Przez zbytnie przywiązanie do przybyszowych osób, ziomków swoich krzywdzą. *Mon.* 65, 407. — §. Przybyszowy rok, w którym miesiąc przybysz, mający dwa nowie księżyca. *Przyb. Mscr.* das Schaltjahr, da der Februar zwey Neumonden hat; *Ross.* високосный; *Eccl.* високосъ, висекостъ, висектъ, *bissextus.* Rok przybyszowy, w którym jeden miesiąc przybywa. *Śniad. Jeog.* 211, (cf. przestępny rok). *Os. Fiz.* 528. PRZYBYT, u, *m.*, PRZYBYTEK, tku, *m.*, 1) przymnożenie, przybycie, przybywanie, przyrastanie; das Hinzukommen, Wachsen, Steigen; *Boh.* přibytek; *Ross.* прибытъ, прибытокъ. Pomnożenie majątków naszych jakimkolwiek godziwym sposobem, nazywa się przybyt albo przybycie. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 127, (cf. dorobek). Z przybytku głowa nie boli. *Rys. Ad.* 77. Kto mnoży majętność swoję lichwą i przybytkiem .... *Budn. Prov.* 28, 8. (przyrabianiem, dorobkiem). Łagodny przybyt namiętności, i wzrost nieznaczny. *Pilch. Sen. gn.* 275. Pełność przybytku nie przyjmuje. *Pilch. Sen. list.* 2, 112. (do pełnéj beczki nie dolejesz). — 2) Przybyt, przybycie, stanienie gdzie, przyjazd, przyjście, die Ankunft. Larmo z trwogą w obozie za jego przybytem. *Pot. Pocz.* 236. — 3) Przybytek; *Boh.* přibytek; *Slov.* přjbytek, obydlj, (*ob.* *Obywać gdzie, *obywatel); *Carn.* prebivalshe (prebivam = mieszkam, cf. przebywać); *Vind.* prebivalishe, pohishtvu, prebivanje, stanualishe; *Bosn.* pribivalisćte, dom, kuchja, stan, stanisctè, (cf. kuczka, cf. stancya); *Rag.* pribivalisćte, stanje, stan; *Hung.* szállás, (*ob.* Szałasz); *Croat.* prebivalische; *Ross.* обиталище, жилище; mieszkanie, pomieszkanie, die Wohnung. Przybytek czyście umieść. *Sienn.* 478. *Poloni hoc nomine in sacris tantum de tabernaculo Dei usurpant, quod in illo praesens credebatur,* die Stiftshütte im A. T. Przybytek był w pośrzód kościoła Salomonowego, w którym stawali kapłani dla ofiar. *Rej. Ap.* 89. Pospolicie piszą przybytek; ale lepiej przebytek, od przebywania. *Budn. Exod.* 26, 1, *not.* Kościoł, jest to miejsce przybytku boga. *Lach. Kaz.* 1, 513. *Wys. Kat.* 445. PRZYBYTNIOWY, a, e, przybyszowy, Schaltjahr = . n. p. Przybytniowy miesięczny rok, trzynaście ma lunacyj, pospolity 12. *Żebr. Zw.* 25. PRZYBYTY, a, e, przybyły, który przybył, stanął; angekommen, angelangt. Żaden przybyty posiłek nas nie cieszy. *Tward. W. D.* 2, 155. — §. Przybyty, przybyły, przybytny = przydatny zkąd inąd; wo anders her zugegeben, hinzugenommen, hinzugekommen. Światłość ta na Jezusie, jako jemu wrodzona, a nie zkąd inąd przybyła, przenikała. *Sk. Żyw.* 2, 95. Jezus na ciało swe mocą swoją wrodzoną, puścił światłość nie przybyłą, ani przychodzącą, ale tę, którą miał od wieku. *Sk. Żyw.* 2, 94. Duch ś. przy téj świętéj sprawie jest *przybytni. *Rej. Post.* *R* 2. (przybywający na pomoc). — §. Przybytny, przytomny, gegenwärtig. W tym sakramencie Chrystus sam przybytny a obecny jest. *W. Post. W.* 219.

PRZYCAPIĆ *cz. dok.*, z góry nagle schwycić, plötzlich von oben ergreifen, erwischen. Orzeł borsuka przycapi i porwie, jak chart zająca. *Haur. Sk.* 302.

PRZYCHADZAĆ, PRZYCHODZIĆ, *ob.* Przyjść.

PRZYCHCIWIĆ *cz. dok.*, chciwość czego wzbudzając przynęcić, gierig auf etwas machen, die Begierde zu etwas rege machen, lüstern machen, anlocken. Żeby żołnierzy przychciwić, każdemu pewną nadgrodę naznaczył. *Chrośc. Fars.* 67. Po tym zwycięztwie, żeby go przychciwić, Zgoła nikogo nie radzi mu żywić. *Pot. Syl.* 209. *et* 318. Kto zrazu dobrze krogulca przychciwi, Na głos się wabi, tak twierdzą myśliwi. *Zab.* 15, 243. PRZYCHCIWSZY, PRZYCHCIWY, a, e, PRZYCHCIWIE *adverb.*, trochę łakomy, ein wenig gierig, habsüchtig. Gdy kto przyskąpo żyje i przychciwie skrzętny, Mówmy, że jest oszczędny i jutra pamiętny. *Hor. Sat.* 35. PRZYCHĘCIĆ *cz. dok.*, Przychęcać *niedok.*; *Ross. vulg.* призарить, призаривать; przywabić, ochotę do czego wzbudzić; anlocken, anmuntern zu etwas. Wojsko mową tą przychęci. *Jabł. Buk. U b.* Coż niewieściuchów do wojny przychęci? *Kchow. Wied.* 5. Ja się silę, przychęcam wylękłe mieszczany znowu ku nieprzyjaciołom. *Żebr. Ow.* 322. (*exhortor*). Źrzódło to przychęca ludzie upragnione. *P. Kchan. Jer.* 375. Lud obcy wolnościami od zwykłych danin przychęcony, bogactwa krajowe pomnażał. *Nar. Hst.* 5, 325. *Kłok. Turk.* 100. Szczęśliwa, gdybym mu mogła królewnę przychęcić. *Pot. Arg.* 339. (przychylną mu uczynić).

PRZYCHĘDOŻYĆ *cz. dok.*, w *ochędostwa przybrać, przystroić, ozdobić; schmücken, ausschmücken. Urumieniła sobie twarz i przychędożyła głowę swoję. *Budn.* 2 *Reg.* 9, 30. Salomon we wszej chwale swojej, nie był nigdy tak przychędożon, jak jeden z tych kwiatków. *W. Post. W.* 2, 225. Przychędożyli kościoł koronami złotemi. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 4, 57. Stół przychędożony był przed nim. 1 *Leop. Ezech.* 23, 41. (stół przygotowany. *Bibl. Gd.*). Pacholę stół ma przychędożyć, obrus biały pościele, prawdę w pośrzodku położy. *Eraz. Ob. E.* Koń, choć dekiem, pochwami alcbanty przychędożony, przecię koniem będzie. *Kosz. Lor.* 7. (przybrany, ubrany). Przychędożone sprawy *Rej. Post. M m m* 1. (przybarwione). Nauka jest najkosztowniejsze przychędożenie człowiekowi mądremu. *Kosz. Lor.* 12 *b.* (ozdoba, Schmuck).

PRZYCHEŁZNAĆ, *ob.* Przyuzdać. PRZYCHERA. *Tr.*, *ob.* Przechera.

PRZYCHĘTA, y, *ż.*, przychęcenie, die Anlockung. Nieznana dotąd przychęta do prędkiej zguby ją wzywa. *Morszt.* 52.

PRZYCHŁODNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, etwas kühle. PRZYCHMURNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, etwas trübe, umwölkt.

PRZYCHÓD, u, *m.*; (*Boh.* přjchod, přichod; *Sorab.* 1. pžikhad; *Vind.* perhod, perhaja; *Carn.* perhod, prihod; *Rag.* pribòd, pribòdisćte; *Dal.* prihodischije; *Croat.* prihòd, prihodische; *Ross.* приходъ = przyjście, *adventus*); dochód, intrata; das Einkommen, die Einnahme; *Carn.* perhodilishe, perhodishe; *Ross.* приходъ, (2. fara, parafia,

plebania). Większe expensa, niżeli przychody, Do ubóstwa cię wiodą panie młody. *Żegl. Ad.* 139. *Teat.* 19. *b*, 40. Więcéj nie można expensować, jak tyle ile jest przychodu; bo wydatek nad przychód z cudzych jest pieniędzy. *Teat.* 19. *b*, 43. PRZYCHODNI, ia, ie, PRZYCHODNY, PRZYCHODNIOWY, a, e, przybyły, niekrajowy, °przespolny, przewoźny; fremd angekommen, nicht inländisch; *Slov.* přjchožý; *Sorab.* 1. pžikhadniczki, pschichodny; (pschichodny nan teść, pschichodna macż teścia, pschichodny syn zięć, *quasi adventitius*); *Croat.* prihòdni; *Ross.* прихожій; *Eccl.* присельничій, прижельчій; (*Ross.* приходскій parafiański, plebański; *Eccl.* неприходный *aditu difficilis*, nieprzystępny). Część Gotów z wysp północnych przychodnia. *Nar. Hst.* 2, 2. Muzą przychodnią jestem z Parnasu w te kraje. *Groch. W.* 431. — §. °Przychodny, zyskowny, przysparzający, Nutzen bringend. Jako wiele pożytecznych, przychodnych, tudzież znacznie zawołanych pożytków ma w sobie nauka! *Glicz. Wych.* G 7 *b*. PRZYCHODOWY, a, e, od przychodu, Einnahme=; *Ross.* приходный. PRZYCHODZIĆ, *ob.* Przyjść. PRZYCHODZICIEL, a, *m.*, nawiedzacz. *Cn. Th.*, który do kogo przychodzi, der zu einem kommt, der Besucher. PRZYCHODZIEŃ, dnia, *m.*; *Boh.* přjchozy, lhotnik; *Slov.* pžikhadnik; *Carn.* prehajanek, perhajavz, persêlnik; *Vind.* perhajavez, perhodnik, pridenik, napridenik; *Croat.* prihodnik, priszèlecz; *Dal.* prislacz; *Rag.* prihodnik, prisclaz, pridoscjàlaz, priscjalaz, tùghin, tùghinin, innostranaz; *Ross.* переселенецъ; (прихожанинъ parafianin, *f.* прихожанка); *Eccl.* пришлецъ, пришьльць, пришельникъ, странный человѣкъ, заѣжжей, прѣсельникъ, приустранившійся, который учинился страннымъ или пришельцемъ, удалился отъ своихъ; zkądinąd przybyły, przybycień, *ob.* Pochożv, °zachożv; der Ankömmling, ein angekommner Fremder. Miasta zaludnione przychodniem obcym. *Ust. Konst.* 1, 232. Najwięcej gromadziło się przychodnia do Polski z krajów Niemieckich. *ib.* Gdy do niéj przyszedł czasu głodu i nędzy, przyjęła przychodnia. *Baz. Hst.* 356. Głupiego pociechy dziś przyjdą, dziś odejdą, Bo nie są mieszkańcami, ale przychodniami. *Opal. Sat.* 123. Przychodniem być *Eccl.* пришельствовати. Przychodniem ja na ziemi. *Budn. Ps.* 119, 19. Kleofas ma Chrystusa za przychodnia, bo z onego świata na ten przyszedł, i z świata znowu odszedł do chwały ojca. *Dambr.* 225.

PRZYCHOROWAĆ czego, *med. dok.*, przypłacić co chorobą, n. p. Przychorujesz obżarstwa twojego. *X. Kam.*, durch Krankheit wofür büßen. PRZYCHORSZY, a, e, *Cn. Th.* ein wenig krank, kränklich.

PRZYCHOWAĆ *cz. dok.*, Przychowywać *cont. frequ.*, przychowuje *pr.*; (*Boh.* přichowati sobě = oszczędzać); *Ross.* прижить, приживать, приберечь, приберегать; cielę, prosię przychować, przy drugim bydle wychować; mit auffüttern, aufziehen. Mąkę przedawać do Gdańska; otręby zostawają, któremi dobytek na oborze bardzo wielce będzie się mógł przychowywać. *Haur. Ek.* 75. PRZYCHOWEK, wku, *m.*; (*Boh.* přjchowek *peculium*); młody wychów abo przyrost stada, trzody, przypłodek; Zuzucht, junges Zuchtvieh, neuer Anwachs, Zuwachs. Krowy się corok latują i mnożą, I w przychowku ich nigdy nie ubożą. *Chrośc. Job.* 75.

PRZYCHUCHNĄĆ *cz. jedntl.*, Przychuchać *niedok.*, chuchem się przyłożyć, dazu hauchen; *Slov.* přidychugi; *Sorab.* 1. pžidechuyu.

PRZYCHUDSZY, a, e, *Cn. Th.*, ein wenig mager.

PRZYCHUTNIWAĆ komu *cz. cont.*, chutliwie przystawać na jego zdanie, einem beypflichten. Co tylko usta otworzył, wszyscy w głos słowom jego przychutniwali. *Tr. Tel.* 267.

PRZYCHWALIĆ *cz. dok.*, Przychwalać *niedok.*, pochwałę mu oddawać, einem Lob und Beyfall zollen. W oczy ci przychwala, za oczyma kąsa. *Dmoch. Szt. R.* 19. — §. Macedonia w dzisiejszéj nędzy daremno się przychwala z męstwa Filipowego. *Boter.* 133. daremno się chełpi.

PRZYCHWYCIĆ *cz. dok.*, Przychwytywać *cont. frequ.*, przychwytuje *pr.*; *Boh.* přichytiti; *Rag.* prihittiti, prihitati; *Ross.* прихватить, прихватывать; zachwyciwszy do siebie przyciągać, ergreifen und an sich reißen, an sich ziehen. Okręt przychwycić kotwą w haczastéj odnodze. *Przyb. Milt.* 45. Rannych przychwytują, rany obwijają; *saucios summovent. Krom.* 464. Przychwycenie *Ross.* прихватка.

PRZYCHYLIĆ *cz. dok.*, Przychylać *niedok.*; *Boh.* přichyliti; *Sorab.* 1. pžichilicž; przychylnym uczynić, nachylić; hinneigen, hinbeugen, geneigt machen. Łokietek dla większego sobie przychylenia papieża, odnowił zwyczaj płacenia świętopietrza. *Nar. Hst.* 5, 430. Dobrodziejstwy swemi ku nam go przychylił i zniewolił. *Pilch. Sall.* 143. Król przychylał ku sobie serca synów Izraelskich. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15. Przychylmyż i umysły i uszy swe z pilnością do tego, jakobyśmy Krystusa poznać mogli. *Żarn. Post.* 15. Przychylając się do prośby waszej, komisyą wyznaczamy. *Vol. Leg.* 8, 568. *et* 581. stosując się łaskawie, sich geneigt bezeugen. Rozumienie, które Turcy mają o potędze Sułtana, przychyla się do bałwochwalstwa, gdy go jak za boga jakiego mają. *Kłok. Turk.* 5. przybliża się, nähert sich an. PRZYCHYLNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přichylnost; *Slov.* nachylnost; *Sorab.* 1. nakhibitofcž; *Vind* nagnenje, dobrovolnost; *Croat.* nagibanye; *Rag.* priklonstvo, priklonitos; *Ross.* наклонность, благосклонность, благопріятность, благопріятство, благоволеніе, благопривѣтливость, пристрастіе, преданность, любительство, милость, милованіе, доброжелательство, снисходительность; *Eccl.* схожденіе, снисхожденіе; skłonność, chęć. *Cn. Th.* die Neigung, Geneigtheit. PRZYCHYLNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* přjchylný; *Slov.* náchylný; *Vind.* nagnjen, dobrovolen, (*ob.* Nagiąć); *Ross.* благопреклонный, благопривѣтливый, наклонный, благосклонный, доброжелательный, доброжелатель, *f.* доброжелательница, доброхотный, доброхотъ, преданный (cf. oddany komu), пристрастный, снисходительный; *Eccl.* сходительный; skłonny, sprzyjazny, chętny, geneigt. Przychylnym być *Ross.* доброжелательствовать, доброхотствовать. Nikanor miłował Judę z prawéj myśli, a był mu bardzo przychylny. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 14, 24. Gdy go nigdzie nie widziano, wszczęła się wielka trwoga, zwłaszcza między temi, którzy mu przychylniejsi i sprzyja-

źniejsi byli. *Baz. Sk.* 405. Prawo zawsze jest przychylniejsze obwinionemu, niż żałującemu. *Sax. Porz.* 150. *Szczerb. Sax.* 442. Zawsze było ku złemu przychylne przyrodzenie. *Rej. Ap.* 1.

PRZYCHYTRZSZY, PRZYCHYTRY, a, e, etwas arglistig; *Ross.* хитроватый. 'Przychytrz, tajemnie zdradliwy, *subdolus. Mącz.* Przychytry, usty i sercem zawodny, jest do dworskich interesów zgodny. *Hor. Sat.* 55. *Pilch. Sall.* 287.

PRZYCIĄĆ, przyciął, *f.* przytnie *cz. jedntl.*, Przycinać *niedok.*, 1) cięciem nacierać, einhauen, hauend eindringen, losgehen auf jemanden. Mieczmi na siebie przycinają. *P. Kchan. Orl.* 1, 302. Nie czekając Piotr odprawy, przyciął na Malcha. *Miask. Ryt.* 56. Dobywam pałasza, zaczynam mocno przycinać; on nie ustępuje mi kroku, nacieram więc żwawiej, rozumiejąc, iż go tym przycięciem pokonam. *Mon.* 64, 404. Mnie na zniesienie całego rejmentu dosyć jest, sześć razy przyciąć. *Boh. Kom.* 4, 251. Zawziętość większa, drżę jak na mnie przytnie. *Teat.* 44. *b*, 82. Srodze nań z obu rącz oba przycinali. *P. Kchan. Orl.* 1; 383. — *Fig.* Nie zawsze się składać, trzeba i przyciąć. *Fredr. Ad.* 47. niezawsze bronić się, trzeba i nacierać. — §. Przycinać komu, przymawiać; *Vind.* vushagati, aisnati, pehati, prefhkarjati; *Ross.* звѣздить, звѣзжу, auf einen sticheln. Komu przycinasz tą mową? *Teat.* 7. *c*, 15. Uszczypliwie mówi, przycina, szczypie. *Cn. Ad.* 1219. Sędzia niesprawiedliwie sądzi; chcąc mu kto delikatnie przyciąć, powiada jaką dykteryjkę o drugim takimże sędziu. *Mon.* 71, 394. Przycinanie (*Vind.* pobadanje, bodezhina, pobodaria, pehanje, pikanje). Przycinający *Ross.* огрызливый. To zgubiwszy, nakoniec już i bogom przycina. *Pot. Arg.* 211. Już też to łga, jak czapka; tu ci prawda przytnie, Jam to lepiej widział. *Zab.* 15, 182. — 2) Przycinać zęby, przyciskać, zcinać zęby, die Zähne zusammen beißen. Przycina zęby, marszczy czoło, gdy spostrzega żołnierze stare, a rotmistrze młokosy. *Stas. Num.* 1, 103. — 3) Przycinać co, nizko ucinać. *Cn. Th.*, dicht abhauen, abschneiden, behauen, beschneiden. Gdy się ojczyznie znaczniéj chcę stawić, ali mi w tym ostrą kosą przycięła wiek śmierć nie na dobie. *Miask. Ryt.* 2, 155. — *Fig.* Zahamuj język od powieści zbytniej, A nie możesz-li, to go raczej przytnij. *Pot. Arg.* 498. Czemuś mi raczej mego wieku nie przycięła, A mój żywot za mego męża nie odjęła! *Jur. Pog. A* 4 *b*. Będzie mię wielbić potomność, żem pierwszy Na krój Eolski Rzymskich przyciął wierszy. *Hor.* 2, 199. *Nar.* Przyciąć komu skrzydła. *Tr.* einem die Flügel beschneiden.

PRZYCIĄGNĄĆ *cz. jedntl.*, Przyciągać *niedok.*; (*Boh.* přitahnauti, přitahowati; *Sorab.* 1. pžičžaham, pžičžahuyu, pschičžanu, pschičžaham; *Croat.* pritesem, pritegnulszem; *Bosn.* priteghnuti; *Rag.* pritêghnuti, pritezati; *Ross.* притянуть, притягивать; (*Eccl.* притяжати 1) posiadać, 2) przywłaszczyć sobie, пристяжание, пристежение *appendix*, dopełnienie; *Ross.* притяжатель, притязатель przywłaściciel); ciągnąc do siebie przybliżyć, an sich ziehen, zu sich hinziehen, *propr. et transl.* Palce możemy zgiąć, wyciągnąć, przyciągnąć i odciągnąć. *Wejch. Anat.* 220. Przyciąganie, *attractio*, właściwość ciał, przez którą się spajają z sobą wzajemnie, i zostają w związku. *Kruml.* 16. Ciężkość albo przyciąganie, dążenie wszystkich cząstek materyi nieustanne do złączenia się z sobą. *Śniad. Jeog.* 22. Radaby rywalkę przesadzić, aby amanta nazad przyciągnąć do siebie. *Teat.* 52. *d*, 90. Nie ta przyciąga do siebie, która jest ładniejsza; ale która ma w sobie więcej płochości. *Teat.* 38, 207. (wabi, ujmuje). Przyciągający, wabiący *Ross.* притягательный, приворотный. Prosili cesarza, aby księcia Czeskiego do powrócenia rzeczy tych, które był przedtym z Polaków wyłupił, przyciągnął. *Krom.* 89. (przymusił, przycisnął). — §. *Neutr.* Przyciągać z wojskiem etc., dokąd; *Vind.* pervlezhi, navlezhi, perhajati, permarfhirati, wohin ziehen. Przyciągnął Nabuchodnozor do Jeruzalem i obległ je. 1 *Leop. Dan.* 1, 1. Weszli w łódki, i przyciągnęli do Kapernaum. *Sekl. Joan.* 6. Przyciągnienie *Vind.* pervlezhenje, pervliek, nahod, nahoja, permarfhiranje.

PRZYCICHNĄĆ *nijak. jedntl.*, nieco ucichnąć, ein wenig still werden; *Ross.* притихнуть, притихать, прiутихнутъ, прiутихать. Już tu przycichło serce. *Mon.* 75, 790.

PRZYCIEC, *f.* przyciecze *med. dok.*, Przyciekać *niedok.*; *Boh.* přitecy, přitekati; *Slov.* přitěkati, přitekám; *Croat.* pritéchem, pritekelszem; *Ross.* притечь, притекать; *Eccl.* притекаю, притечу; *transl.* przypłynąć, jak woda, herbeyfließen, hinzufließen. Dachów pilny mieć zawsze dozór, aby nie przyciekało. *Haur. Ek.* 10. by nie zaciekało, einregnen, einlecken, leck werden. Przycieczenie, (*Boh. et Slov.* přjtok *alluvio*; *Vind.* pertok). — *Transl.* Będą Rusacy, przestrzega rycerzów Chrobry, fortelów swych patrzyć, i przyciekać z kątów, jako ich jest obyczaj. *Biel.* 40. przybiegać, przypadać; herbeyeilen, herbeyfliegen. Przed ołtarz mizernica pogrzebny przyciekła. *Żebr. Ow.* 203. — §. *Aliter:* To mu się jeszcze nie przyciekło; skoro tylko mego zamysłu dotrę, dam mu poznać co umiem. *Teat.* 12, 54. nie ze wszystkim uciekło, nie przepiekło się jeszcze, nie darowało się; es ist ihm noch nicht ganz geschenkt, noch nicht vergessen. — (PRZYCIĘCIE, *ob.* Przyciąć). — 'PRZYCIECZKA, i, *ż.*, miejsce przybiegania, przybliżania, droga blizko czego; ein Weg nahe bey etwas, ein Nebenweg. Piechotnicy z nieckami niech idą w przycieczki pod parkan *Biel. S. N.* 55. *tranchées*, podkopy, Laufgraben. — § Przycieczka nasza Jehowa. *Budn. Ps.* 46, 8. ucieczka, schronienie, Zufluchtsort.

PRZYCIEMNIEJSZY, a, e, *Cn. Th.*, *subobscurus*; *Eccl.* примрачный, ein wenig dunkel. PRZYCIEŃ, i, *ż.*, *penumbra. Hub. Wst.* 271. PRZYCIENCZYĆ *cz. dok.*, przycienszym uczynić, ein wenig dünner machen; *Rag.* pritâneiti; *Croat.* pritenchavam. PRZYCIENIĆ *cz. dok.*, cieniem przyćmić, etwas verdunkeln, beschatten; *Eccl.* присѣняю, прiосѣняю, надсѣняю *adumbro.* Gdy twojéj światłości pełność sam przycienisz, A chmurą jak obręcza głowę upromienisz.... *Przyb. Milt.* 86. (*Eccl.* присѣнный, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводитъ, *ob.* Cień, cf. sień, przysionek). PRZYCIEŃSZY, a, e, *subtenuis. Cn. Th.* ein wenig dünn.

PRZYCIERAĆ, *ob.* Przytrzeć. PRZYCIER, u, *m.*, PRZYCIEREK, rka, *m.*, *dem.*, naczynie browarne, do wyra-

biania lub kwaszenia roboty na gorzałkę, (niby fasa czyli beczka przetarta); das Faß in den Brantbäusern, worinn die Ingredienzien eingerührt werden. Przycierami, donicami stancyą tę zawalają. *Haur. Sk.* 69. Moczyć te ziółka w jakim przycierku abo fasie. *Sienn.* 531. PRZYCIERKOWY, a, e, od przycierka, faskowy, Faß⸗. Miód w przykadek czysty włożyć, przycierkowéj abo studziennej wody wlać. *Haur. Ek.* 141.

PRZYCIERPIEĆ *med. dok.*, trochę przecierpieć; (*Bosn.* pitarpiti, pritrripiti, priterpiti ⸗ przecierpieć), ein wenig leiden, dulden; *Eccl.* пристражду. Ucząc się trzeba przycierpieć. *Budn. Apopht.* 23. Nie chcą nędzę przycierpieć, brzucha swego zchudzić. *Biel. S. M. B* 4 *b.* Nie przycierpiawszy, nie będziesz zdrowym. *Fredr. Ad.* 37. Może się trafić, iż miłość własna niekiedy przycierpi; lecz tysiączne powaby przykrość momentalną sowicie osłodzić mogą. *Mon.* 72, 26.

PRZYCIEŚ, PRZECIEŚ, i, *ż.*, PRZECIOS, u, *m.*, podwalina, der Unterzug, die Unterlage eines hölzernen Gebäudes, (cf. przycioska). Cieśla przycieś przewraca, jeśli nie czerwiwa, Kiedy już pod jaki gmach podkładana bywa. *Rej. Wiz.* 84 *b.* Dłużej będzie przyciesi, niż pana naszego. *ib.* Spróchniały pień nie przyda się na *standur pod przecieś. *Rej. Zw.* 160 *b.* W budynku tym już przyciesi zgniły, słupy nadpróchniały. *Świtk. Bud.* 12. Za wyrąbanie drzewa na budowanie godnego, zapłaci po 6 groszy; za przecios wielki 12. *Stat. Lit.* 315. — *Fig.* Mówić będziemy naprzód o anatomii, jako o przyciesi czyli gruncie nauki cyrulickiej. *Perz. Cyr.* 1, 4. zasada, Grundlage, Basis. PRZYCIESAĆ *cz. dok.*, ciesąc przyciąć, zuzimmern; *Ross.* притесать, притесывать. Łaski aby gołębiom jajec w gniazdach nie psowały, przyciesz słupy. *Haur. Ek.* 135.

PRZYCIEŚNIĆ [*cz. dok.*, Przycieśniać *niedok.*, ein wenig verengen 2]; *Eccl.* преутѣсняю przycieśniejszym uczynić; (*Ross.* притѣснить, притѣснять przycisnąć, uciemiężyć). PRZYCIEŚNIEJSZY, a, e, *substrictus. Cn. Th.*, etwas enge; *Ross.* тѣсноватый, *subst.* тѣсноватость.

PRZYCIĘTY, *ob.* Przyciąć.

PRZYCIĘŻSZY, a, e, *subgravis. Mącz.*; *Ross.* тяжеленокъ, тяжеленько, ein wenig schwer, beschwerlich. Przycięższym nań było. *Birk. Dom.* 126. PRZYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, przycięższym być, ein wenig schwer drücken; *Boh.* přikwačiti, přikwačowati, přitiziti.

PRZYCINAĆ, *ob.* Przyciąć. PRZYCINEK, nku, *m.*, przymówka, uszczypek, ucinek, dotkliwe słowo; Sticheley, Stichworte; *Vind.* pobadlivi govor, podbodni marinj, preshkarjanje, preshkarjenje; *Ross.* прибаутка, (притча przysłowie). Popea wtrącała niekiedy dotkliwe przycinki. *Nar. Tac.* 2, 216.

PRZYCIOSKA, PRZYCZOSKA, i, *ż.*, próg podłożony, eine untergelegte Schwelle. Słupki te spodem osadzają się na przycioskach podmurowanych. *Świtk. Bud.* 126.

PRZYCISK, u, *m.*, przyciskanie; (*Ross.* притискъ ta strona chleba, która się w piecu z drugim styka, cf. przylepka), das Andrücken, Druckdrücken; (*Carn.* potis; *Vind.* natish, potishik, naganjik, poganja; *Sorab.* 1. tžask; *Rag.* pritisnutje, posiglje, samosilnos). Kropkę nad *ż* zowiemy przycisk, a to od wymawiania tej spółgłoski. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 3, cf. akcent; *Slov.* prízwuk *przydźwięk, przygłos, przyton; hlasuznak, zwukuznak, známenko. PRZYCISKACZ, a, *m.*, który co przyciska; *Rag.* pritiskovalaz, samosilnik; (*Croat.* pritiskavęcz ⸗ drukarz); *Ross.* притѣснитель, der Andrücker, Bedrücker. W Kijowie nazywa się ś. Mikołaj przyciskacz, że przycisnął ścianą złodzieja, który podkopawszy się, lazł w nocy kraść do cerkwi. *Fund.* 22. Przyciskacz błonki mózgowéj do łatwiejszego wytaczania materyi szkodliwej, *depressorium. Czerw.* 17. PRZYCISNĄĆ, *f.* przyciśnie *cz. jedntl.*, Przyciskać *niedok.*; *Boh.* přitisknauti; *Sorab.* 1. pžičžisznu, potžaskuyu; *Carn.* pertiskam; *Vind.* pertiskovat, pertisniti, pervtisniti, napertisniti, natisniti, gornatisniti; *Croat.* pritiskati, pritischem, pritiszkam, pritisznuti; *Dal.* pritissknuti; *Rag.* pritisnuti, pritijskati, pritiskovati; *Bosn.* pritisnuti, pritjesnuti; *Ross.* притиснуть, притискать, притѣснить, притѣснять, придавить, придавливать; cisnąc przysunąć, przygnieść, andrücken. Wiatr nie tylko żeby opończę z podróżnego zwiać miał; owszem podróżny ją do siebie tym więcéj przyciska i przypasuje. *Żarn. Post.* 53. Przycisnąwszy kapelusz, słuchaj, mówi.... *Teat.* 12. *b*, 25. — Przycisnąć ciężarem, przyciężyć, przytłoczyć; bedrücken, niederdrücken. — Ociec twój przyciskał nas, i gnębił twardym jarzmem. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 4. (ciężył nas. 1 *Leop.*). Już go aż nadto z wszystkich stron przyciska nieszczęście. *Teat.* 49, 31. Ja w młodym wieku, on laty przyciśniony. *Węg. Marm.* 1, 145. Niepodobna, aby lud przyciśniony miał być mężnym. *Kłok. Turk.* 97. — Przyciskać do czego, przymuszać; nöthigen, zwingen zu etwas. Potrzeba przyciska i przymusza ludzi do kupy. *Petr. Et.* 391. Bolesław Pragę, dwa lata pod nią leżąc, głodem do poddania przycisnął. *Krom.* 66. Ciężkiemi klęskami do poddaństwa przycisnął. *Nies.* 4, 14. *Żebr. Ow.* 359. — Przyciskać komu, ciężarem mu być, ciemiężyć kogo, ciężyć go, nalegać nań; einen bedrängen, bedrücken. Maxyminian insze na chrześcian sromotne przyciśnienia wymyślił. *Sk. Dz.* 152. Przyciskał Farao z ludem swoim Izraelitom, którym morze drogę zawarło. *W. Post. W.* 248. Król Alexander, gdy mu niemoc przycisnęła, posłał po Balińskiego. *Stryjk.* 679. PRZYCISNĄĆ się do kogo, sich an einen andrängen, andrücken. Bodaj to, kiedy się dziewczyna do młodych chłopców przyciśnie. *Teat.* 55. *b*, 16.

PRZYĆMIĆ *cz. dok.*, przycienić, ciemniejszym uczynić; etwas verdunkeln, mit Schatten bewerfen, in Schatten stellen. Przyćmienie powagi parlamentowéj nie zwiększa Elżbiety chwały. *Ostr. Pr. Kor.* 2, 304. Obronisz zwycięzko w słuszności ojczyznę, Czyniąc z przyćmionej Polski Polskę sławną. *Zab.* 11, 297.

PRZYCUCHAĆ się *recipr. dok.*, cuchnącym się stać, stinkend werden. Gdy wilgoć długo trzymana bywa w nosie, przycuchać się zwykła, i źle oddawać zaczyna. *Mon.* 70, 68. PRZYCUKROWAĆ *cz. dok.*, cukrem przyprawić, mit Zucker etwas anmachen, ein wenig zuckern. Śmiercią zaprawioną wieczerzę życiem tu przycukrowano. *Suszyc. Pieśn.* 1, *F.*

Nauki w te piosnki zlane, snadnością, krótkością, spiewaniem i wdzięcznością przycukrowawszy, Dawid podaje. 1 *Leop. Ps. pr.*

PRZYCUMOWAĆ *cz. dok.*, cumą przywiązać, mit dem Schiffstau anbinden; *Ross.* чалить, причалить, причалывать. Statek przycumowawszy do palów, armatę po legarach nań spuszczają. *Jak. Art.* 3, 67. Przycumowanie *Ross.* причалка.

PRZYCUPAĆ *cz. dok.*, [Przycupnąć *jedntl.*, 3], z wolna zakradłszy się zdybać kogo, [zaczaić się, sich ducken, niederhocken 4]; einen durch Nachschleichen ertappen. Postrzegłszy z daleka idącego, cupał za nim, aż go przycupał. *Ossol. Wyr.*

PRZYĆWICZYĆ *cz. dok.*, Przyćwiczać *niedok.*, ćwicząc przyuczać, zu etwas gewöhnen, in etwas üben. Do pobożności go i pańskich obyczajów słowy przyćwicza. *Sk. Dz.* 801.

PRZYCZAIĆ co czym *cz. dok.*, Przyczajać *niedok.*, utaić pod czym, zasłonić czym, przykryć; bedecken, verhüllen, verstecken. Niewstyd przedzierał się za klauzury, tym winniejszy, im się bardziej ostrą pobożności przyczajał powłoką. *Nar. Hst.* 4, 111. Wynurzył się teraz jawnie, przyczajony dotąd powierzchowną miłością, szkaradny umysł. *ib.* 3, 118. Leszek, przyczaiwszy zamysły pod pokrywką wojny Litewskiej, wojną Konrada gabał. *Krom.* 297. Przyczajone ich ukazały się zdrady. *Nag. Cyc.* 54. PRZYCZAIĆ się *rec.*, nizko się przychylić, przytulić, żeby nie być widzianym; sich niederbücken, ganz klein machen, um nicht gesehen zu werden. Trzeba widzę, choć na tę wleźć drabinę, i przyczaić się na oknie, może mnie nie zobaczą. *Teat.* 55. *c*, 53. Gołębie z strachu przyczają się do ziemi. *Zimor. Siel.* 256. W cieniste przyczaił się krzaki. *Przyb. Ab.* 96. Wchodzi Pan, i już zamilkła świegotliwa zgraja, Każdy się inszym kształtem łasi i przyczaja. *Kras. Sat.* 89.

PRZYCZAROWAĆ *cz. dok.*, czarami przywabić, herben hexen; *Ross.* приколдовать, приколдовывать, приворожить, привораживать.

*PRZYCZASTNIK, a, *m.*; *Ross. et Eccl.* причастьникъ [*particeps* 2], (cf. uczestnik), komunikant, uczęszczający do komunii. *Sak. Persp.* 16. *ib.* 22. *Pim. Kam* 59, der Communicant, (*ob.* Przyczęszczać). *PRZYCZASTNICA y, *ż.*; *Ross.* причастница, die Communicantinn. *PRZYCZASTEN, pieśń przed komunią *Pim. kam.* 113, *Eccl.* причастенъ, das Lied vor der Communion.

PRZYCZEPIĆ, *PRZYCZAPIĆ *cz. dok.*, *Przyczapiać *niedok.*; *Ross.* прицѣпить, прицѣплять; (*Eccl.* подцѣпляю ногою *supplanto*); uchwycić, ułapić; erwischen, erhaschen, fassen, greiffen, erschnappen. Chart jakoby już miał przyczapić właściwie, Już już się łupu trzymać spodziewa prawdziwie. *Otw. Ow.* 30 Łabęciemi skrzydły Leda przyczapiona. *Żebr. Ow.* 140. — *Fig.* Żołnierz strzeże tego, aby przed nieprzyjacielem nie siadł, albo nie legł, ale stoi mocno, bowiem łacno leżącego przyczapić. *Gil. Post.* 197 *b*. Lubo hetmana zdrada, lub gnusność przyczapi. *Chrośc. Fars.* 142 Ostatka Włochów niech los nie przyczapia. *Chrośc. Luk.* 231. — § Przyczepić, czepiąc przyłączyć, przydać, przypiąć; anhäkeln, anheften; *Vind.* navisiti, pervisiti, pęrdrushiti; *Ross.* подцѣпить, подцѣплять, придѣть, придѣвать, приниждивать, прикрючить, прикрючивать, приобщить, приобщать; *Eccl.* подцѣпляю на что, вѣшаю. Przyczepić się do kogo *Eccl.* приобщится, быть участникомъ, причаститься, имѣть участие. (*PRZYCZEĆ, *ob.* Przeczyć). — PRZYCZEPKA, i, *ż.*; *Ross.* прицѣпка; przyczepienie, i to co przyczepiono, das Anhäkeln, das Angehäkelte. — *Fig.* Cnota takie jest dobro, że drobnych przyczepek, jakie są krótkość życia, boleść, i różne przygody ciała, ani czuje nawet. *Pilch. Sen. list.* 3, 115. (*Ross.* подцѣпка postronek u naczynia uchatego do noszenia go). — §. Przyczepka u trzewika, łata na boku trzewika. *Tr.*, ein Seitenfleck an alten Schuhen. — *Transl.* Sidło, sieć, łapka; Falle, Netz, Fallstrick. Tysiącem przysiąg, bez czoła, bez lica W zdradnej ułudzi drugiego przyczepce. *Hor.* 2, 137. *Kniaź.* PRZYCZEPNĄĆ *med. jedntl.*, uczepnąć, *conquiniscere*. *Cn. Th.* 1177. spuścić się zgiąwszy kolana, czupnąć, czupić, na półłanku siedzieć; *Vind.* zhepati, zhepim, zhepanje, pozheppati, dolpozheniti, dolpozhepati; *Carn.* pozhenem, pozheniti, pozhepeti, pozhepèm; *Croat.* prichenujem, rit nagiblyem; *Rag.* zùcjati, sich niederducken, kauern.

PRZYCZERNIEJSZY, a, e, *subniger*. *Cn. Th.*, schwärzlich, ein wenig schwarz, przyczery. *Mącz.*; *Sorab.* 1. wóbtžorn; *Croat.* prichèrn; *Ross.* черненькій. Nie dziwujcie się, żem jest *przyczerńsza, bo na mię uderzyło słońce. *Radz. Cant.* 1, 5. (przyczarnawa. *Budn.*). PRZYCZERNIĆ *cz. dok.*, przyczerniejszym uczynić, schwärzlich machen; *Boh.* přičerniti; *Ross.* причернить.

PRZYCZERWIEŃSZY, a, e, *subrubicundus. Mącz.*; *Croat.* prichèrlyen, röthlich. Iż miał z przyrodzenia twarz przyczerwieńszą, mniemano, aby to z pijaństwa pochodziło. *Sk. Żyw.* 1, 432. Przyczerwieńszym się stawać, naczerwienieć *Boh.* přičerwenati.

PRZYCZESAĆ, *f.* przyczesze *cz. dok.*; *Boh.* přičesati, přičesawati; *Rag.* priceseglјatti; *Ross.* причесывать, причесать; włosy porządnie czesząc zbierać, fryzować, die Haare zu recht kämmen. *Ross.* прическа fryzura.

PRZYCZĘSTSZYM *adverb.*, trochę często, ein wenig oft. Widząc, że mu się przyczęstszym fortuni, co pocznie.... 1. *Leop* 2 *Mach.* 8, 8. PRZYCZĘSZCZAĆ, *PRZYCZASZCZAĆ *cz. niedok.*, trochę często powtarzać, ein wenig oft wiederhohlen. (*Ross.* причащение komunia, eucharystya, *ob.* Przyczastnik). Moskwa wzięła serce, gdy strzelby częstej przez one czasy nie słyszeli; ale potym, gdy poczęto przyczaszczać w dnie i w nocy, zamek poddać musieli. *Papr. Ryc.* 286.

*PRZYCZETŁ, *ob.* Przyczytać.

PRZYCZŁAPIĆ *cz. dok.*, przyczapić, przycapić, ułapić; erwischen, erhaschen, erschnappen. Ja ptaszeczek gil skrzypek, gdy w swe skrzypki skrzypię, Kot mię zdradą przyczłapił swą łapą na lipie. *Gaw. Siel.* 398.

PRZYCZOŁEK, łku, *m.*, przodkowy szczyt domu. *Tr.*, der Vorgiebel eines Hauses. Ma on swojego siana po zręby w przyczołku. *Pot. Pocz.* 255. Pycha ludzi wyniosłych przetwarza na woły, Żebyś z domu na słomę nie szedł do przyczołku. *Pot. Pocz.* 253.

PRZYCZOŁGNĄĆ się, *f.* przyczołgnie się *recipr. dok.*, Przyczołgać się *niedok.*, czołgiem przybliżać się, przyleźć; herbey gekrochen kommen, herzu kriechen. Gadzina się do tego ziela przyczołgnęła. *Tr.* Przykrą podróżą znużony, przyczołgał się do zdroju, i tam usiadł dla odetchnienia. *Mon.* 72, 417. Babskim ku brzegu *przystołga się krokiem; *passu processit anili. Żebr. Ow.* 332. — *Fig.* Przyczołgiwam się do majestatu twojego. *Tr.*

PRZYCZYNA, y, *ż.*; *Boh.* přjcina, přičina; *Slov.* přjčina; *Sorab.* 2. horsacha, orsacha; *Carn.* orshoh, arrezh, ar, as, zrok, (cf. *zrok, rzec); *Vind.* razhun; *Dal.* vzrok, (cf. wzrok); *Slav.* uzrok; *Bosn.* uzrok, prirok, podrjet, vrutak, glava; *Ross.* причина, *винословіе (cf. winić), главизна, *vulg.* втора, (cf. wtóry); *Eccl.* оуҳрокъ, вина, причина, винное, виновственное; §. 1) powód, racya, zkąd, dlaczego co, die Ursache. Nic się na ziemi bez przyczyny nie dzieje. *W. Job.* 5, 6. Każda dowodna nauka na pewnej przyczynie sadowi się, która to przyczyna ma mieć te rzeczy w sobie: naprzód, abyśmy przez nią rzecz trudną umieli; potym ażeby ona rzecz, przez którą rzeczy trudnych dochodzimy, były własną przyczyną rzeczy onej; nakoniec aby to, czego przez przyczynę pewną dójdziemy, nie mogło być inaczéj, jedno tak jest. *Orzech. Qu.* 145. Trzy są gatunki przyczyn moralnych, które wpływają do sprawy jakiéj cudzéj; gdyż albo przyczyna jest główna, tak iż ten, który ją wykonywa, jest tylko czynicielem, albo przeciwnie czyniciel prosty jest samą przyczyną główną, w ten czas, gdy kto inny nie jest, tylko niższą przyczyną; albo są przyczyny poboczne, które równie wpływają do sprawy, o którą idzie. *Mon.* 76, 41. Haupturfachen, Nebenurfachen. Przypisować komu sprawę cudzą, jest to głosić, iż on jest jej skutkującą przyczyną. *Mon.* 76, 38. wirkende Ursache. Źle robić kto chce, zawsze ten przyczynę znajdzie. *Min. Ryt.* 4, 145. Łacno o przyczynę, kto chce bić chudzinę. *Rys. Ad.* 34, (cf. nietrudno o kij, kto chce psa uderzyć). Mocarz gdy chce ubogiemu szkodzić, łatwo przyczynę najdzie. *Ezop.* 1. I wilk znalazł przyczynę, gdy chciał pożreć owcę. *Nar. Dz.* 3, 126. *Cn. Ad.* 411. Czemu niewinne ludzie bijecie, co za przyczynę na te, którzy wam wiele dobrego czynią? *Sk. Żyw.* 1, 48. (co za winę?) Mała czasem rzecz szczęścia lub nieszczęścia będzie przyczyną. *Lach. Kaz.* 1, 296. Nie z jednego grzechu, ale z fortuny przyczyna. *Otw. Ow.* 107. Jesteś przyczyną, że mię ociec łaje. *Teat.* 7, 77. sprawcą, początkiem; *Ross.* виновникъ, виновница, (cf. winowajca). Dla czyjéj przyczyny? (*Vind.* sa zhef delu, cf. dzieło, działać). Dla mojej przyczyny (*Vind.* sa moje delu) Nie miał żadnego przyjaciela, z tej przyczyny, iż z każdego rad często żartował. *Zab.* 12, 270. *Dudz.* dlatego, przeto, że; *Bosn.* cjechja, radi; *Croat.* zbog, (cf. bo). Przyczyną być, *Carn.* arrezhim, arézhim; *Vind.* napraviti, vsrazhunati, vsrozhiti, narediti, arezhiti, srokuvati; *Croat.* zrokuvati; *Ross.* причинствовать, воспричинствовать. W oczy ci nie śmiem spojrzeć, choć nie czuję winy, Dafnisie, powiedz proszę, z jakiej to przyczyny? *Zab.* 11, 383 *Zabł.* (dlaczego to?). Rozstaliśmy się. Ꝑ. A to z przyczyny? *Teat.* 30. *b*, 103. (a to dlaczego?). Nie masz przyczyny, nie masz racyi, powodu słusznego, du hast keine Ursache, (cf. n. p. Co, na Alonza niemasz co narzekać. Ꝑ. Nie mam go też za co i chwalić. *Teat.* 21, 85. (t. j. nie mam przyczyny). Zawołanemu człowiekowi trudno mieć za złe, kiedy za przyczyną jaki cny uczynek swój wspomni. *Gorn. Dw.* 26. z okazyi, *data occasione*; bey Veranlassung, gelegentlich; (*Sorab.* 1. pžitžina, pžiprahwnofcž okazya). — §. 2*) Przyczyna, przyczynianie się, wstawianie, prośba za kim, instancya; die Verwendung für jemanden, die Vorbitte; *Vind.* predprofhnja, saprofhnja, doprofhnja, sabefeduvanje; *Ross.* предстательство; *Eccl.* приповѣданіе, ходатайство. Na przyczynę czyją uczynić, dać. *Cn. Th.* 446. Przyczyny za Rynaldem wnosi. *P. Kchan. Jer.* 360. Świętych o przyczyny do Chrystusa prosimy. *Sk. Kaz.* 11 *b. Hrbst. Nauk. Z* 7 *b.* Prośby, modlitwy, przyczyny, dzięki, za wszystkie ludzie. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 1. Do dobroci boga, i do przyczyny tychże śś. męczenników, których sami pomordowali, uciekali się, *patrocinium. Krom.* 72. — §. 3*) Przyczyna, przyczynek, przyczynianie, przydawanie, przymnożenie, przydatek; *Carn.* perbulshk; *Ross.* прибавка, прибавокъ, прибавочекъ, надкладка; *Eccl.* подбавка, Zugabe, Hinzuthun. Więc że mały kawałek włożyła w jarzynę, Mając dobry apetyt, prosi o przyczynę. *Pot. Jow.* 122. **PRZYCZYŃCA**, y, *m*; *Ross.* причинитель; §. 1) który się stał przyczyną czego, sprawca, autor; der Veranlasser, Urheber, Anstifter. Korbeusz zginął, herszt i przyczyńca całéj téj wojny, a człeka pospolitego buntownik. *Warg. Cez.* 224. Przyczyńca wywołania jego umarł. *Chelm. Pr.* 206. Aby czym prędzéj miasto z bojaźni wyjął, przyczyńcę śmiałości wydać sobie kazał. *Warg. Cez.* 233. *et* 44. Pojmawszy przedniejszych buntowników i przyczyńców wygnania ojca swego, pościnać ich kazał. *Stryjk.* 163. Śmierci Przemysława przyczyńcy byli Nałęczowie i Zarębowie. *Biel.* 170. Te są imiona ludzi tych, którzy byli przyczyńcami tego budowania. 1 *Leop.* 1 *Ezdr* 5, 4. (co byli sposobiciele abo sprawcy onego budowania. 3 *Leop.*). Radził, by losy miotali, Żeby tak pańskiéj kaźni przyczyńcę doznali. *Chrzyszt. Nin. B.* — §. 2) Przyczyńca za kim, proszący za kim, instancyą zanoszący, der Vorbitter; *Slov.* přjmluwce; *Carn.* poprosnik, odvétnik; *Vind.* predprofhnik, profhnik, befednik, sabefednik, *f.* profhniza, befedniza; *Ross.* предстатель, ходатай, *f.* предстательница, ходатайца. Inszy przyczyńca za mną prosi; a inszy pośrzednik, co za mię płaci. *Sk. Żyw. praef.* Chrystus jest przyczyńcą ludzkim do ojca. *W. Post. W.* 350. Jeżeli zgrzeszycie, macie przyczyńcę u boga. *Karnk. Kat.* 55. Intercesorami, przyczyńcami, modlicielami są święci, a bóg dawcą. *Smotr. Lam.* 204 Panna Marya przyczyńcą jest nędznych grzeszników. *Baz. Hst.* 93. (orędowniczka). **PRZYCZYNECZKA**, i, *ż*, **PRZYCZYNKA**, i, *ż.*, *dem. nom.* przyczyna; *Boh.* přjčinka; mała racyjka, powodek; eine kleine Ursache, Veranlassung. (*Sorab.* 1. pžitžinka okazyjka). Krzyżacy starali się jakiejkolwiek przyczyneczki ukrzywdzenia swego

na naszych dostać. *Krom.* 344. Lada za przyczynką umiera nędzny człowiek. *W. Post. W.* 3, 504. Z najmniejszéj przyczynki, Siągną do ubogiego poddanego skrzynki. *Pot. Arg.* 633. Za lada przyczynką idą do rozwodu. *Karnk. Kat.* 284. Przyczynek na zdarcie mieszczanków szukają. *Star. Ryc.* 43. Jedni poimali sługi królewskie niewinnie, drudzy zaś żeby przyczynkę mieli, zelżyli je i spotwarzyli. *Dambr.* 469. PRZYCZYNEK, nku, *m.*, co przyczyniono, przydatek; Zugabe, Zuwachs, Vermehrung. Gdy rzeka na czyj brzeg piasek sypiąc, przyczynek czyniła, ten przyczynek ma być tego pana, czyj brzeg jest. *Stat. Lit.* 298. *Czack. Pr.* 2, 184. Przyczynki. 1 *Leop. Jes.* 15, 9. (przydatki. 3 *Leop.*). Te wszystkie rzeczy wam za przyczynek dadzą. 1 *Leop. Math.* 6, 33. (będą wam przydane. 3 *Leop.*). Z przyczynkiem albo ucinkiem pisma ś. podrzucali swoje nauki. *Zygr. Ep.* 19. (z przydatkiem lub z ujmą). Mimo te rzeczy, siłabym ja jeszcze chciał przyczynku do tego. *Gorn. Dw.* 313. *Birk. Exorb. H b.* Przyczynek do tego rejestru. *Sax. Rej.* Przyczynek, *corollarium. Dudz.* 54. PRZYCZYNIACZ, PRZYCZYNICIEL, a, *m.*, który co do czego przyczynia, przydaje, przydawca, przymnożyciel; *Eccl.* прибавитель, der Vermehrer, Hinzufüger, Hinzuthuer. *Cn. Th.* — ˚Przyczyniciel, przyczyńca za kim, der Vorbitter. Żeby też raczył być moim przyczynicielem i obrońcą. *Wys. Aloj.* 20. *et* 408. — W *rodz. żeńsk.* PRZYCZYNICIELKA, i, rzeczniczka. *Żarn. Post.* 3, 654, Fürbitterinn. PRZYCZYNIĆ *cz. dok.*, Przyczyniać *niedok.*; *Boh.* přičinjti, přilepšiti, přidělati, předělawati; *Slov.* přičiniti, přičinjm; *Sorab.* 1. pžicziniczž; *Carn.* perbulsham; *Vind.* perdjati, perstoriti, dodjati; *Dal.* prisstaviti; (*Rag.* pricinitti *imitari*, pricinitegl *imitator*); *Ross.* причинить, причинять, придѣлать, придѣлывать, надкласть, надкладывать, нанесть, наносить, подбавить, подбавлять, подбавливаю, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* принаполнити, принаполняти: 1) przydawać, przymnażać, przysporzyć, przyłożyć; hinzuthun, hinzufügen; vermehren. Granice Polskie raz ukrócone, a drugi raz przyczynione bywały. *Krom.* 34. Kościół ś. Piotra zawżdy wzrost, przyczynianie, ozdobienie budowania swego miał. *Sk. Dz.* 71. Każdy We Pannę, ten tak, ten inaczej wini, Każdy o tym rad mówi, każdy co przyczyni. *Tręb. S. M.* 124. Wstydź się przyczyniać jeszcze kłamstwo do kłamstwa. *Teat.* 26. *b*, 79. Nowin zawsze ludzie przyczyniają, gdy je powiadają. *Cn. Ad.* 743. (*fama crescit eundo*). Kto przyczynia umiejętności, przyczynia i pracy. *W. Eccl.* 1, 18. (im uczeńszy, tym pracowitszy). Niech każdy pomni, jeśli sobie i na ˚piądź może przyczynić wieku swego? *Weresz. Reg.* 82. Grzechy do grzechów przyczyniał. *Warg. Radz.* 5. er häufte Sünden auf Sünden. *Sk. Dz.* 686. Pochlebstwy przyczyniać sobie łaski jego umiał. *Sk. Dz.* 843. Ażeby żaden w wypiciu pełnej nie przewinił, Inaczej drugi kubek sam sobie przyczynił. *Hor. Sat.* 175. Zbytnie przyczynić *Ross.* перебавлять, перебавливать. Gdy mu się urody i śliczności twarzy przyczyniało .... *Sk. Dz.* 864. (przybywało). — 2) Przyczyniać się do czego, przykładać się do czego, pomagać do czego. *Cn. Th.*, cf. wpływać do czego; *Ross.* содѣйствовать, споспѣшествовать, mitwirken, mit beytragen zu etwas. Niepotrzebnie się o wojnę przyczynia. *Kosz. Lor.* 36 *b.* (stara się). — §. Przyczyniać się za kim, instancyą zanosić; sich für jemanden verwenden, Vorbitte für ihn einlegen; *Carn.* besędijem, (cf. ˚biesiadować); *Vind.* priedprositi; *Ross.* предстательствовать, ходатайствовать, пострянать; *Eccl.* проповѣдати, (cf. orędować). Świętych prosimy, aby się przyczyniali za nami do pana boga. *Hrbst. Nauk. K* 3. Za jednym się do Augusta żona jego przyczyniała. *Budn. Apoht.* 87. Przed ojcem swym miłym przyczyniaj się i oręduj za nami. *Modl. Gd.* 109. *Kanc. Gd.* 99. *Warg. Wal.* 70. Proszę, abyś się za mną przyczyniła Najwdzięczniejszemu twemu synaczkowi. *Auszp.* 56. Aby były czynione prośby, modlitwy, przyczyniania. *W.* 1 *Thim.* 2, 1. *Budn. ib.* (przyczyny. 1 *Leop.*), Vorbitten. PRZYCZYNNY, a, e; (*Boh.* přičinliwý *actuosus*, *strenuus*, czynny; *Eccl.* причинный *habens aliquam causam*; *Ross.* причинный niebezpieczny); przyczyniający się za kim; *Boh.* přjmluwnj; *Eccl.* ходатайственный, sich für jemanden verwendend. Zniewolony prośbami przyczynnemi. *Krom.* 669. Modlitwy wylewać przyczynne. *Groch. W.* 1. Vorbitten für jemand. W liście od cesarza Tureckiego, i tego dołożono, sposobem przyczynnym za carem Przekopskim, aby mu zwykły żołd był płacony. *Gwagn.* 135. List przyczynny z instancyą za kim, rekomendacyjny, ein Empfehlungsschreiben. Prosił pana swego, aby mu do tamtego sądu list przyczynny dał, aby mu dobra wydarte były wrócone. *Sax. Tyt.* 135. Prosiła go o przyczynny listek do starosty, aby jej pobor odpuścił. *Sk. Żyw.* 1, 6. *Krom.* 653. *Psalmod.* 51. *Sk. Dz.* 501.

PRZYCZYTAĆ, ˚PRZYCZYŚĆ, ˚przyczetł = przyczytał, *f.* przyczyta, ˚przyczci *cz. dok.*, Przyczytywać *contin. frequ.*, przyczytuje *pr.*; *Boh.* přičjsti, přičtl, přicitati; *Ross.* причесть, причитать, причислить, причислять; przyliczyć, w liczbę komu co kłaść, przyrachować; einem etwas anrechnen. Rzekł Saul: Dawidowi przyczytują dziesięć tysięcy, a mnie tylko tysiąc. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 18, 8. To każdemu przyczyść, co czyje jest. *Rej. Post. K k k* 6. Szczęśliwy, komu nie przyczetł pan wady. *J. Kchan. Ps.* 42. — §. Przyczytać co komu, przypisać mu co, jego za sprawcę ogłosić; einem etwas zuschreiben, ihm beymessen. Dobrą sprawę sobie, opaczną radzi przyczytamy ludziom. *Fredr. Ad.* 43. Co Wendy Wandalami niektórzy nazywają, to omyłce przyczytać może, dla podobieństwa imion. *Krom.* 18. Ułomność takową przyrodzeniu przyczyść trzeba. *Gorn. Dw.* 340. Szczęściu to W. K. Mści przyczyść się musi, iż za żadnego króla tak wielu uczonych ludzi w Polszcze nie było, jak teraz. *Gorn. Dw ded.* — ˚§. Przyczytać co komu za co, poczytać; wofür annehmen, halten. Miękkie szaty tak mężczyznie jak białym głowom za jednę hańbę przyczytają. *Eraz. Ob. B.* On sobie tuszy, iż mu tego nikt za złe przyczyść nie ma, ani może. *Rej. Post. E e* 6.

PRZYDĄĆ, *f.* przydmie *cz. jedntl.*, Przydymać *niedok.*, dęciem przyłożyć się, zublasen; *Slov.* přidýmati; *Sorab.* 1. pschiduyu, pschidujem; *Ross.* придуть, придувать.

PRZYDAĆ, *f.* przyda *cz. dok.*, Przydawać *niedok.*, przydaje *pr.*; *Boh.* přidati, přidawati; *Slov.* přidáwám, přidawati; *Sorab.* 1. pžidacž, pžidahwam; *Sorab.* 2. pschidasch, pschiwdasch; *Carn.* perbulsham; *Vind.* perdajati, perdati, perdjati; *Croat.* pridati, pridajem; *Dal.* nadoklassti; *Rag.* pridatti; *Slav.* pridati; *Bosn.* pridatti, podatti; *Ross.* придать, придавать, присказать, присказывать, (cf. приданое posag), подбавить, подбавлять; przyczynić co do czego, dodać jeszcze, przyłączyć, przyczynić; hinzugeben, hinzufügen. Do frymarku tych gruntów trzeba mu było jeszcze przydać pieniędzy; ale zapłata na frymark przydana była dwa razy mniejsza, niżli wartość gruntu, do którego była przydana. *Chełm. Pr.* 124. Heretykom swoję obronę był przydał. *Birk. Dom.* 93. (użyczył). Przydał synowi guwernera. *Tr.* beygesellen. Piszesz, przydając do pisma ojców świętych, co się w nich nie znajduje. *Smotr. Nap.* 43. *Boter.* 4, 121. Wiele nad słowo boże wypisane *sprzydawali i nawymyślali. *Gil. Kaz.* *C c* 7. Przydać mówiąc, przymówić się *Ross.* приговорить, приговаривать. Przydać co w mowie nad prawdę, przyłgać. *Cn. Th.* 877. Gdy dziecię przyszło do ojca skarżyć na nauczyciela, że go dla występku jakiego skarał, zaś mu jeszcze ociec przydał i poprawił. *Glicz. Wych. E* 7. *Przydawanie, jeden z 5 sposobów rachowania, addycya, zebranie wielu liczb w jednę. *Solsk. Geom.* 3, 79. *et* 84. (dodawanie). Przydać drugie tyle = podwoić, verdoppeln. Do szerokich groszy Prazkich niech będzie przydawanie wedle biegu pospolitego. *Herb. Stat.* 81. nadatek, ażyo; Zugabe, Aufgeld, Agio. Przydanie lat. *Teat.* 12, 92. (uczynienie kogo starszym niż jest, osobliwie małoletniego). Przydajcie słowom moim uszy swoje. *Radz. Job.* 34, 2. (przychylcie, przyłożcie). Ktoby chciał co umieć, niech przyda i czasu i pilności. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* niech przyłoży, niech łoży na to, darauf verwenden. PRZYDAWAĆ się *recipr.*, a) zdarzać się, przytrafiać się; sich begeben, sich zutragen, ereignen. To się częstokroć wielu ludziom mądrym przydawa, iż więcej wierzą cudzemu zdaniu, niżli swemu. *Gorn. Dw.* 129. Często się przydawa, iż na dziąsłach czynią się krosteczki. *Sienn.* 467. Na końcu tego roku przydały się kilku dzieciom w jednym domu nadzwyczajne choroby. *Pam.* 83, 2, 149. — §. *Aliter:* Często się człek przyda do człeka. *Pot. Syl.* 303. wda się, przypada, podobnym mu się urodzi; einander ähnlich seyn, gleich kommen. — b) Przydać się na co, do czego = zgodzić się, służyć do czego, przydatnym być, zdać się na co; zu etwas nutzen, dienen, passen, taugen, brauchbar seyn; *Vind.* perpriduvati, h' pridu biti; (*Bosn.* pridattise = poddać się); *Ross.* пригодиться, пригожаться, сгодиться, сгожусь. Czasem też słaby mocnemu się przyda. *Kras. Mysz.* 48. Niemasz nic tak złego, żeby się na dobre nie przydało. *Fredr. Ad.* 30. Co się ninacz nie przyda, tego się nie chwytam. *Pot. Pocz.* 644. Na coż się przydadzą całego świata pochwały, kiedy niespokojne serce? *Stas. Num.* 1, 190. Pan młody tu przyjedzie, abyś mógł poznać, czy się przyda dla twojéj córki, lub nie? *Teat.* 39, 64. Zły zamek, do którego się każdy klucz przyda. *Teat.* 55. *b*, 11. Nie mogą bóty na jedno kopyto robione, wszystkim przydać się, na każdego nogę wygodnie. *Perz. Lek.* 337.— (PRZYDALSZY, a, e, *Mącz.*, etwas weit. Przydalszém *adverb.*, opodal, daleko jakoś. *Cn. Th.*). — PRZYDAN, a, *m.*, przystaw, przydany kolega, towarzysz; ein Zugeselleter, Hinzugegebner. Przyłączono do sędziów kasztelanów kilku, miasto asesorów albo przydanów. *Krom.* 644. Przydanowie pana młodego. *Papr. Gn.* 1097. PRZYDANY, PRZYDANIE, PRZYDAWANIE *ob.* Przydać. — (PRZYDARZYĆ się *recipr. dok.*, Przydarzać się *niedok.*, przytrafić się, przydać się, sich ereignen. *Tac. Nar.* 3, 5). — PRZYDATEK, tku, *m.*, *PRZYDAWEK, wku, *m.*; *Boh.* přjdawek, přjwržek; *Slov.* přjdawek, přiwrženj, (cf. przyrzut); *Sorab.* 1. pžidawk, pžidahwk, pžikwad, (cf. przykład, cf. przyłożyć); *Carn.* povershêna, poverhnina (cf. powierzchność), perbulshk; *Vind.* perdavk, perdauk, perdazia, perdavek, navifek, pervifek, perstauk (*ob.* Przystawa), perstava, perstavek; *Croat.* pridav, pridávek, naklad (*ob.* Nakład), prilòsek (*ob.* Przyłożyć), nametėk, (*ob.* Namiatać, cf. namiot); *Dal.* naklad; *Bosn.* pridák, nadodak, prilosgiak k' mesu koji se kupuje na mjerru, priloga, pristava, nametak; *Ross.* придача, примѣсъ, прибавка, прибавокъ, прибавочекъ, выносъ; *Eccl.* придатокъ; przyczynek, przydanego co, dodatek, nadmiarek, naddatek, die Zugabe. Jejmość do miary coraz się nadstawia; Jegomość boi się, aby znowu po przydatek do szlaku, na kliny albo falbany do kramu posyłać nie musiał. *Mon.* 69, 588, (cf. nadsztukowanie). Naukę Chrystusa uznawamy bez przysad omylnych rozumów ludzkich i przydatków, uszczerbków i odmian. *Wiśn.* 616. Przydawki, ujmowanie, odmienianie. *ib.* 521. Potrawy, które mają być dane na przydatek. *Wiel. Kuch.* 424. Do stu dukatów, któreś mi winien, przyjm i to w przydatku. *Teat.* 56. *c*, 128. (bije go); zur Zugabe. Po długim z niemi targu, dostawszy przydatku dwa razy kańczugiem po plecach, pożegnała miłych tych gości. *Mon.* 64, 141. Gdy co z prędka przypadnie, wielki to jest przydawek żałości. *W. Post. W.* 3, 512. (przyrost). Nikt nie powie nic dzisiaj bez przydatku. *Pot. Arg.* 303. Przydatek nie stoi za datek; przydatek czasem stoi za datek. *Cn. Ad.* 954, (cf. lisi ogon w towar nie wchodzi; cf. lepsze wety niż obiad). Przydatek w umowie, w kontrakcie, kondycya, dokład, zawieszona zmowa, *adjunctio. Cn. Th.*, der Beysatz. — §. *Grammat.* Przydatek, *praepositio inseperabilis, quacum verba componuntur. Tr.*, *interjectio*, wrzutek. *Włod.*; *Slov* pridawatelka *adjectio grammatica*, pridawanliwec *adjectivum*; (*ob.* Przymiotnik). PRZYDATKOWY, PRZYDATNY, a, e, PRZYDANY, przysadny, dodany, przydawaniu służący; *Sorab.* 1. pžidahcžé; *Ross.* наметный, hinzu gethan, hinzu gefügt, hinzu gesetzt. Przydatkowe liczby, ilości przydajne i ujemne. *Alg. Nar.* 47. przyczyniające, vermehrend. Przydajnie, *positive. Alg. Nar.* Wielkość przydajna, *quantitas positiva. Łęsk. Mier.* 2, 40. — §. Przydatny, przydający się, t. j. zdarzający, sich zutragend. Nieprzydatny, nieprzygodny, nigdy się nie trafiający, *non contingens. Cn. Th.* 518. — §. Przydatny do czego, przygodny, zdatny, *Slov.* prj-

hodný; *Sorab.* 1. pžihodné; *Bosn.* prigodni, zgodni, (*ob.* Zgodny); *Croat.* prikladen, (*ob.* Przykładny, *ob.* Przyłożyć się); *Ross.* пригодный, brauchbar zu etwas, tauglich. Nie są przydatne do rzeczy szczupłych i drobnych żwawe i zapalczywe głowy. *Pilch. Sen. gn.* 212. *Mon.* 70, 831. PRZYDATNOŚĆ, ści, *ż.*; *Ross.* пригодность; *Eccl.* кл̃ючимьство; zdatność, użyteczność; die Brauchbarkeit, Tauglichkeit. Przydatność téj dźwigni. *Hub. Mech.* 85. — §. Przydatność, przypadanie na co, podobieństwo, die Aehnlichkeit. Analogia nieprzerwana, czyli owa przydatność, jaka między pokarmem matki, i konstytucyą ciała dziecinnego zachodzi. *Mon.* 69, 1015. PRZYDAWACZ, a, *m.*, który co do czego przydawa, przyczyniacz; der Zugeber, Vermehrer; *Boh.* přidawač, přidawatel.

*PRZYDBAĆ *cz. dok.*, staraniem, dbaniem przymnożyć [zebrać; zusammenlesen 2], mit Sorgsamkeit erhalten, vermehren. By choć na starość człek skusił swobody, Przydbawszy garść żywności. *Zab.* 8, 319. *Iżyck.*

PRZYDECH, u, *m.*, *Grammat.* aspiratio, der Hauch; *Sorab.* 1. pžidechneno, (*ob.* Przydychać). Do gardłowych spółgłosek należy dwoisty przydech, jeden słabszy *h*, drugi mocniejszy *ch*: n. p. hałas, chcę. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 23. PRZYDECHOWY, a, e, n. p. Przydechowe spółgłoski, *aspirantes. Kpcz. Ukł.* 136. Hauchlaute.

PRZYDENEK, nku, *m.*, ozdoba armaty, dno jéj zamykająca. *Jak. Art.* 3, 312, der Bodenknopf, der Anguß am Ende einer Kanone.

PRZYDEPTAĆ, *f.* przydepce *cz. dok.*, nogą nadeptując przycisnąć; *Ross.* притоптать, притаптывать, *propr. et tr.*, niedertreten, auftreten auf etwas. Obraz ten przydepcz albo umrzesz *Sk. Dz.* 726. Przydeptać trzewik z tyłu, den Schuh hinten nieder treten. *Tr.* — §. Pompej narodom kark przydeptał obcym. *Chrośc. Luk.* 264.

PRZYDŁUŻSZY, a, e, *Macz.*, PRZYDŁUGI, a, ie, etwas lang. Suknie jego są przydługie na mnie. *Teat.* 9. *b*, 86. — *Adv.* *Przydłuż kazać, *sermonem longius producere. Macz.* przydłużéj.

PRZYDOBRY, a, e, zbyt dobry, zu gut. Twe przyostre, me zaś przydobre serce mało nie obaliły zamysłów naszych. *Teat.* 30. *b*, 152.

PRZYDOIĆ *cz. dok.*, Przydajać *niedok.*, Przydoiwać *czestl.*, dojąc przyczynić, nieco podoić; hinzu melken, ein wenig abmelken; *Croat.* pridoiti, pridájam.

PRZYDOMEK, mku, *m.*, od słowa dom, ród, pokolenie, lub nazwisko znaczącego, wzięte dla pokazania różności jednéj familii rozrodzonéj, albo dla oznaczenia, z którego kto w téj familii przodka pochodzi. Gdy za czasem jednego herbu familie znacznie się rozradzać poczęły, przybierały sobie dla różnicy nowe nazwiska z różnych przyczyn, a mianowicie od osiadłości, a dawne z herbów nazwiska zostały przydomkami, n. p. Jeden z Jelitczyków od wsi za mostem leżącéj Zamojskim nazwany został, herb zaś Jelita został jego przydomkiem. *Kras. Zb.* 2, 423. Nebenhaus, Nebenstamm, Stammhaus, von dem man sich entfernt hat. — *Transl. fig.* Rozgniewała się, i pięknemi mię uczciła przydomkami: głupia, szalona, oślico! wszystko to na placu było. *Teat.* 14, 96. tytułami, przezwiskami.

PRZYDRAPAĆ *cz. dok.*, Przydrapować *niedok.*, nieco podrapać, ein wenig bereißen. Przydrapować, *affricare. Urs. Gr.* 228.

PRZYDROBIĆ *cz. dok.*, Przydrobiać *niedok.*, przycierać, *suffero. Macz.*, klein brocken, dazu bröckeln, przykruszyć.

PRZYDROŻEĆ *nijak. dok.*, nieco podrożeć, w górę iść, droższym być, etwas theurer werden. Panie trzeba-ć dać niemało, Bo-ć w aptekach przydrożało. *Rej. Zw.* 235 *b.*

PRZYDROŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy drodze zostający. *Wład.*; *Ross.* придорожный, an der Straße befindlich, neben dem Wege gelegen. Będziesz siedział u kamienia przydrożnego. *Budn.* 1 *Sam.* 20, 19. Kruk padliny przydrożnéj niesyty. *Zab.* 11, 11. *Koss.* Przydrożna ścieżka, *przydroże, cf. manowiec; *Carn.* perpotje; *Vind.* odpotje, sravenpotje, perpotje, postranski pot, nastranski pot, ein Nebenweg, Seitenweg, Beyweg.

PRZYDRUKOWAĆ *cz. dok.*, drukiem przyczynić, mehr zudrucken; *Ross.* припечатать, припечатывать, (cf. przypieczętować). Przydrukowanie *Ross.* припечатка.

*PRZYDRUŻYĆ sobie kogo, *ob.* Przytowarzyszyć.

PRZYDRZEĆ *cz. dok.*, nieco podrzeć; ein wenig bereißen; *Ross.* придрать, (придраться, придираться koty z kim drzeć). — *Fig.* W wymyślaniu prac nowych misterny konceptu sobie Eurysteusz przydrze. *Mon.* 71, 718.

PRZYDRZEŹNIAĆ *cz. dok.*, trochę przedrzeźniać, podrzeźniać, ein wenig nachspotten. W przydrzeźnianiu abo pokazowaniu czyjéj postawy, mądrze się sprawować, aby w nieprzyjaźń się nie obróciło. *Gorn. Dw.* 152. Płakały Dryady, lecz i tych nie chciała Echo zaniechać, by im przydrzeźniać nie miała. *Otw. Ow.* 124. *Żebr. Ow.* 47. Przydrzeźniał ich tańcowi skokiem swym grubym. *Otw. Ow.* 581.

*PRZYDUMEK, mku, *m.*, (*Ross.* придумать zmyślać), duma, żałosne pienie, [przygrywka 3]; Klagegesang, Trauerton. Dawniéj nie trzeba było, tylko uchwaloną wojnę jawnie obwoławszy, w bęben albo w trąbę wojennego tańca przydumek ogłosić. *Faliss. Fl.* 277.

PRZYDUSIĆ, *f.* przydusi *cz. dok.*, Przyduszać *niedok.*; *Rag.* pridùsciti; *Ross.* придушить; przytłumić, przygasić, *pr. et transl.*: dämpfen, hemmen, stillen, unterdrücken. Przyduszać pokrywką, aby nie wykipiało. *Tr.* Ażeby świeże wyrostki z korzenia dobywające się, gałęziami blizko stojących drzew nie były przyduszone. *Mon.* 74, 691. Przyduszono siłą buntów, piérwéj niż w płomień wybuchnęły. *Kłok. Turk.* 228. Cóż mię znowu na gniew przyduszony podwodzisz? *Bardz. Trag.* 255. Radość niezmierna słowa w nich przydusza. *Leszcz. H. S.* 96. Już ona idzie, staraj się, żebyś żal przyduszał. *Morszt.* 315.

PRZYDWOIĆ *cz. dok.*, Przydwajać *niedok.*, we dwoje przymnożyć, podwoić, verdoppeln. Wezwawszy na pomoc Krzyżaków, Łokietek jednéj wojny nie pozbył, lecz przydwojonéj nabył. *Krom.* 315.

*PRZYDWORNY, a, e, przy dworze będący; *Ross.* придворный, (*ob.* Nadworny). (*Ross.* придворное podymne).

PRZYDYBAĆ kogo na czym, *f.* przydybie *cz. dok.*, Przy-

dybywać *cont. frequ.*, przydybuje *pr.*, dybiąc przypaść na kogo, einen beschleichen, belauern, ertappen. Prędko ztąd pobieżmy daléj, aby nas tu kto baraszkujących nie przydybał. *Teat.* 42 *D.* Przydybający *Eccl.* присрящный. Wśrzód dalekich zapędów śmierć nas przydybuje. *Ossol. Sen.* 56. Gdy cię chuda z kosą śmierć przydybie, Idź, mówi, zkądeś wyszedł, stary grzybie. *Mon.* 70, 598. PRZYDYBNY, a, e, — ie *adverb.*, do przydybania, zu ertappen, ertappbar. Tu przy mnie snują się nieprzydybne wrony. *Zab.* 9, 242. *Ejssym.* Ja ona nieprzydybna, ona chytra wrona. *Simon. Nagr.* 124.

PRZYDYCHAĆ *cz. dok.*, przydech wydawać, *aspirare*, aspiriren; *Sorab.* 1. pżidéchnu. PRZYDYMAĆ, *ob.* Przydąć.

PRZYDYMIĆ *cz. dok.*, dymem napuścić trochę, ein wenig räucherig machen. Supa była przydymiona, sztuka mięsa twarda. *Mon.* 64, 83. Cebulę przydymić, tak do przechowania trwalsza będzie. *Haur. Sk.* 72.

*PRZYDZIAĆ, *PRZYDŻIAŁAĆ *cz. dok.*, przyczynić, przyrobić; *Vind.* perdjati; *Ross.* придѣть, придѣвать (przyczepić, przypiąć), придѣлать, придѣлывать, zufügen. Nadziać nitkę pereł, przydziać drugiéj połowę. *X. Kam.* (*Ross.* придѣлка przystawka, придѣлъ kaplica; *Bosn.* priditti imme *cognomen imponere*).

PRZYDZIELIĆ *cz. dok.*, dzieląc przyznawać komu, udzielić, einem zutheilen; *Sorab.* 1. pżidżelu, wudżelu. *PRZYDZIELACZ, *PRZYDZIELICIEL; *Sorab.* 1. pżidżeliczeř, wudżeliczeř, udzielacz, der Zutheiler.

PRZYDZIERŻEĆ *cz. dok.*, *Przydzierżawać *niedok.*; *Boh.* pżjdržeti; *Sorab.* 1. pżidżeržuyu, (pżidżeržuyu szo *cohaeresco*); *Vind.* perdershati, nadodershati; *Ross.* придержать, придерживать: przytrzymać, an etwas anhalten, daran halten. Jeśli wódka wrzeć nie może, tedy ją niejako do ognia przydzierżawaj ręką. *Sienn.* 605. — § Przydzierżawać się czego, trzymać się czego, sich woran halten. Porzucił żonę, a miłośnic się przydzierżawał. *Biel. Św.* 217 *b.* er hieng sich an sie. Byśmy nie podług zdania naszego rządzili się, ale słowa szczérego bożego przydzierżywali się. *Gil. Kaz. C c* 7.

PRZYDZIWNIEJSZY, a, e, etwas wunderbar, sonderbar. *Kosz. Cyc. A* 4 *b.* *PRZYDZIWOWAĆ się komu *recipr. dok.*, z zadziwieniem przypatrywać się, mit Bewunderung betrachten, bewundern. W piérwszéj części tego kazania przydziwujemy się sprawom Jana krzciciela, w drugiéj naukę jego obaczymy. *Żarn. Post.* 3, 620.

*PRZYDŹWIERZE, a, *n.*; *Eccl.* придверие; miejsce przy drzwiach, der Platz nahe bey der Thüre.

PRZYDZWONIĆ *cz. dok.*, dzwonieniem przywołać, herbey läuten, läutend herbey rufen. Woźny sprawy do sądzenia przydzwonione, przywoływać będzie. *Sejm. Grod.* 2, 147.

PRZYFARBOWAĆ *cz. dok.*, przybarwić, przypiększyć; anstreichen, einen guten Anstrich geben. Gdy dobry brant z sobą ze srebra przyniesiesz, już go tam będzie łacniéj przyzłocić i przyfarbować. *Rej. Zw.* 17 *b.* Niż różą niebo przyfarbują zorze.... *Morszt.* 41. Przyfarbowana zdrada. *Tward. W. D.* 2, 97.

PRZYFASOWAĆ *cz. dok.*, 1) przykrócić cugla źrzebcowi, aby kark zataczał, die Zügel anziehen. — §. Siedząc na spokojnym koniu źrzebca na powód wziąwszy, prawą stronę kawecanu przyfasować do łęku. *Hipp.* 32. przywiązać krótko, kurz anbinden. 2) Przyfasować, *ob.* Przytłoczyć.

PRZYFASTRZYGOWAĆ, *ob.* Fastrzygować.

PRZYFORMOWAĆ *cz. dok.*, przykształtować, przystosować, *configurare*. *Mącz.*, nach etwas formen, zustutzen.

PRZYFRANT, a, *m.*, przychytrzejszy człowiek, przyłotr, ein schlauer Vogel. Słysząc to jeden przyfrant, rzecze.... *Min. Ryt.* 4, 229.

PRZYGADZAĆ, *ob.* Przygodzić.

PRZYGANA, y, *ż.*, nagana, przymówka, zarzut; *Vind.* prigovor, tadou, madesh, graja, skruna, lisa, skasnost (cf. skaza), kriunja, (cf. krzywość, krzywda), falinga, (cf. falować); der Tadel, Vorwurf. Człowiek bez przygany. *Cn. Ad.* 21. Najdą ludzie przyganę. *Cn. Ad.* 546. Wszystek naród ludzki ma przyganę swą, niemasz w nich nic całego. *Radz.* 3 *Ezdr.* 4, 37. (nic bez ale; *Vind.* vsaki ima svoje lise, muhe, samere). Mścisława bracia wygnali, dawszy mu przyganę, iż był bękart. *Stryjk.* 199. *Orzech. Qu.* 92. Jest to partya bez przygany; cały świat potwierdzać będzie mój wybór. *Teat.* 7, 25. (niema co mówić).

PRZYGANEK, nku, *m.*, poboczny ganek, ein Nebengang. Pełne ludzi dziedziniec, teatra i blanki, Pełne mury i dachy, kominy, przyganki. *Pot. Arg.* 823. *Warg. Radz.* 41.

1. PRZYGANIAĆ, *ob.* Przyganić. — (2. PRZYGANIAĆ, *ob.* Przygnać). — PRZYGANIACZ, a, *m.*, ganiciel, der Tadler; *Sorab.* 1. wumetwař. Jest w tym mieście przyganiacz surowy, nieużyty, który samym monarchom nie przepuszcza. *Bob. Kom.* 2, 463. Z monitora podłym został paskwilarzem, uszczypliwym przyganiaczem. *Mon.* 73, 411. Mowa ta służy za odpowiedź przyganiaczom wymowy Francuzkiéj. *N. Pam.* 4, 81. PRZYGANIACZKA, i, *ż.*, die Tadlerinn. PRZYGANIĆ *cz. dok.*, Przyganiać *niedok.*, przymawiać, wymawiać ganiąc: tadeln, verrücken, ausstellen, aussetzen. Ty mędrku, co drugim przyganiasz, czyliż sam żadnéj w sobie nie najdujesz wady? *Zab.* 13, 62. Wszystkim twoim postępkom przygania; żadna twoja sprawa mu nie do smaku. *Boh. Kom.* 2, 464. Cóż ja tak złego czynię, w czymbyś mógł słusznie postępki moje przyganiać? *Teat.* 6, 22. Przyganiają temu królowi o biedny stan jego żołnierzy. *Pam.* 85, 1, 121. Znajdzie czemu przyganiać, kto tylko na pieczy Ma, żeby mógł przyganiać zgoła każdéj rzeczy. *Min. Ryt.* 3, 369. Drugiemu przygania, a sam nic nie czyni. *Cn. Ad.* 215. Jedno drugiemu przygania, a oboje źle robią. *Teat.* 16. *c*, 47. (kocieł garnkowi, cf. sameś taki). Łacniéj przyganić, niż wyrazić. *Cn. Ad.* 410. — §. Gdy kto sam będąc nieszlachcic, przygani człowiekowi dobremu szlachcicowi.... *Stat. Lit.* 82. naruszyłby cześć jego, szlachectwo jego, słowem. PRZYGANNY, a, e, PRZYGANNIE *adverb.*, nagany godny. *Cn. Th.*, tadelhaft, tadelnswürdig. Nieprzyganny żywot. *Boter.* 310. (bez plamy, niepokalany) Przygannie, z przyganą. *Włod.* — § Przyganny. *przyganolubny, zrzędny *Eccl.* любоукорный, tadelsüchtig.

PRZYGARBIĆ *cz. dok.*, przykrzywić, garbiąc nachylić; nie-

der beugen, nieder krümmen. Pochylenie stare i sprosne krzyża, do ziemi ją przygarbiło. *Birk. Dom.* 110.

PRZYGARNĄĆ *cz. jedntl.*, Przygarniać *niedok.*, Przygarnywać *częstl.*, garnąc do siebie przyciągnąć; *Rag.* prigàrliti; *Croat.* prigrínyam, prigernulszem, prigernuti; (prigernújem, prigernulszem *colligo vestes*, podkasuję), zu sich hin scharren, an sich scharren. Włos mokry za uszy ręką przygarnęła; *removit ad aures. Żebr. Ow.* 120. sie strich es hinter die Ohren. Przygarnij te pieniądze. *Tr.* — *Fig.* Nikogo interesa nie ścigają, my je sami przygarnywamy. *Pilch. Sen. list.* 3, 368. Będę sobie jednał przyjacioły, iż gdy już nic nie będę miał, iż mię wżdy przyjmą a przygarną do domów swoich. *Rej. Post. K k* 3, (cf. przytulić, schronić). Przygarniał do siebie ludzie uczone, których pełno było na jego dworze *Sk. Dz.* 1111. Do filozofii się przygarń, jeśli chcesz być szczęśliwym. *Pilch. Sen. list.* 291. (weź się, udaj się, ucieknij się). PRZYGARŚĆ, i, *ż.*, PRZYGARŚNIE, ia, *n.*, ręce obiedwie do brania czego żłobkowato złożone, jako do brania piasku, mąki. *Włod.*; *Boh.* přehršlj, přjhrštlj; *Sorab.* 1. pžihorstka; *Rag.* pregarset, (pregarsetitti *prendere con due mani una manciata di grano etc*); *Eccl.* пригоршни, пригорщни, die Gäspe, eine doppelte hohle Hand voll, d. i. so viel man in den beyden zusammen gehaltnen hohlen Händen fassen kann; (Oester. Gaufe). Nie mam chleba pieczonego, oprócz przygarśnia mąki w kadzi. *Budn.* 1 *Reg.* 17, 12. Nabierz przygarścią soli. *Comp. Med.* Przygarśnie żyta. *Lek. Końsk.* 66. *Syr.* 916. *Sienn.* 355. Z waszych *przygarszki upuszczajcie. 1 *Leop. Rut.* 2, 16. (garści. 3 *Leop.*).

PRZYGASIĆ *cz. dok.*, Przygaszać *niedok.*, przytłumić, przydusić; dämpfen, das Feuer ersticken. Nie czekać ognia, przygaszać iskry tlejące. *Zab.* 12, 313. *Nar.* PRZYGASNĄĆ *neutr. jedntl.*, Przygasać *niedok.*, przestać palić się, auf einige Zeit erlöschen. Zapały miłości przygasają i znowu się zajmują. *Węg. Marm.* 1, 143. Olsnęła i przygasła od blasków widziadła. *Przyb. Milt.* 250.

PRZYGEŚCIEJSZY, a, e, etwas dick. Sok sorbetu jest przygęściejszym, a kiedy go rozpuścisz wodą, będzie tak rzecz klarowną, jak wino najwystalsze. *Star. Tw.* 30. PRZYGĘSTNIEĆ *neutr. dok.*, przygęściejszym się stać, etwas verdicken. Przygęstniałe cząstki. *Perz. Lek.* 18.

PRZYGIĄĆ, *f.* przygnie *cz. jedntl.*, Przyginać *niedok.*; *Boh.* přihnauti; *Carn.* perganiti, perganem, perpôgniti; *Vind.* perpogniti; *Croat.* prignuti, prigiblyem; *Rag.* prighnutti, prighibati, prighnijvam; *Bosn.* prighnuti; *Ross* пригнуть, пригибать; naginać, nachylać, przyciskać; anbiegen, andrücken an etwas, anschmiegen, ein wenig nieder drücken. W rząd pióra prowadzi, w pół potym lnianym włóknem, odspod woskiem spina, I tak uszychtowanych lekkuchno przygina, Na ptastwa prawego wzór. *Żebr. Ow.* 194. Przygiąć gałąź do siebie. *Teat.* 37, 13. I drzewo prędzéj do góry się dźwignie, Gdy go nikt z młodu do ziemi nie przygnie. *Morszt.* 223. Im człeka sroższy frasunek przygnie, tym potym szcześliwszym. *Pot. Syl.* 188. Człowiek, który się trochę od ziemi podźwignie, Nie tak go prędko ciężar do upadku przygnie. *Min. Ryt.* 1, 291. Prowincya ta już do trybutu przygięta i dani. *Chrośc. Job.* 175. Sylla i Cezar przygiąwszy ojczyznę Potrzebowali waszéj zawsze siły. *Chrośc. Fars.* 35. Ostatnie już przygięły ich uciski. *ib.* 307. (przytłoczyły, uciemiężyły). Do przygięcia, mogący być przygiętym, *przygiętny; *Bosn.* prighnutiv, koji se lasno prighne, pokuciv, scto se lasno mosge prighnuti.

PRZYGLĄDAĆ, *ob.* Przyźrzeć, Przyzierać. PRZYGLĄDACZ, *PRZYGLĘDACZ, a, *m.*, *inspector*, przyględacz. *Mącz.* dozieracz, dozorca, der Aufseher; widz, Zuseher; *Boh.* přjhledač; *Croat.* prigledaveez, priglednik; *Sorab.* 1. pžihladwař; *Eccl.* пригладатель.

PRZYGŁADZIĆ *cz. dok.*, Przygładzać *niedok.*; *Boh.* přihladiti; *Ross.* пригладить, приглаживать; przygładszym czynić, ein wenig abglätten, glätter machen. Arytmetyk pisze, skrobie, zetrze i przygładzi. *Zab.* 12, 168. Przyrodzona Polska mowa, nazwiska przygładzając, Krukberka Krupskim przechrzciła. *Krom.* 749. PRZYGŁASKAĆ, *f.* przygłaszcze *cz. dok.*, Przygłaskiwać *niedok.*, głaszcząc przygładzić, glatt streicheln. Niech no na plac wyjedzie, przygłaszczą mu kudły. *Papr. Tr. B b.* — §. Dyabeł się jéj zaleca, ociec nie od tego, Matka jéj przygłaskuje, podle niego sadza. *Papr. Koł. N* 2. dogadza, willfahren; *Ross.* приласкать przypochlebiać. — §. Przygłaskać do siebie, przywabić; an sich locken, an sich reitzen. Trzeba zwojować zwodne rozkoszy, które osrożone nawet umysły do siebie przygłaskały. *Pilch. Sen. list.* 389.

*PRZYGLĘDACZ, *ob.* Przyglądacz.

PRZYGLIJOWAĆ *cz. dok.*, przypalić, *recoquere. Śleszk. Ped.* 419. etwas abglühen, glühend machen, ein wenig glühen lassen. Proch ten przyglijuj, iż mielszy będzie. *Sienn.* 601.

PRZYGLINKOWATY, a, e, — o *adverb.*, glinką przymieszany, etwas leimartig. Grunt przyglinkowaty za najlepszy do urodzaju lnu poczytany. *Przędz.* 108.

PRZYGŁOBIĆ *cz. dok.*, przycisnąć, przycieśnić; enger zusammen drücken, zusammen pressen. Choćby jeszcze jaki czas mogła piła robić, Dawszy zębów poostrzyć i ramów przygłobić ... *Pot. Poez.* 334.

PRZYGŁODEK, dku, *m.*, mały głód, drożyzna, eine kleine Hungersnoth. (*Ross.* приголодъ półsytość). Nieurodzaj przygłodku Polaków nabawił. *Krom.* 626. PRZYGŁODNY, a, e, etwas hungerig; *Ross.* приголоденъ; *Eccl.* пріалчный, нѣсколко голоденъ.

PRZYGŁOS, u, *m.*, PRZYGŁOSKA, i, *ż.*, §. a) przytężenie głosu; *Slov.* prizwuk przydźwiek, der Accent, der Ton, das Tonzeichen für die Aussprache. (*Vind.* perglufitise = przyzwolić; *Ross.* приглашеніе zaproszenie gości, пригласить, приглашать zaprosić). Przebiegając przygłosy czyli akcenty języka naszego; a nie znajdując w abecadle Łacińskim takich głosek abo znamion, któreby dźwięk przygłosowy malowały, przygłosy te przygłoskami czyli znamionami do głosek dodanemi malować zaczęto. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 36. *Kpcz. Ukł.* 138. *et Kpcz. Gr.* 3, *p.* 31. — §. b) Przygłoska, głoska za kim, odgłos życzliwy, pochwalny; Beyfallsrufen, beyfälliges Zurufen, Beystimmen. Bożenta arcybiskup za zjednoczonemi przygłoskami szlachty, królem Ziemowita ogłasza, *acclamantibus. Krom.* 398.

PRZYGŁÓWNY, n. p. Szkoły przygłówne, przy głównéj szkole się znajdujące, gimnazyum, ein Gymnasium bey einer Universität.

PRZYGŁUCH, a, *m.*, *Mącz.*, przytępszego słuchu. *Cn. Th.* 870. trochę nie dosłychujący, der ein wenig harthörig ist; *Boh.* přjhluchý; *Croat.* priglùh; *Ross.* пригдухъ.

PRZYGŁUPSZY, a, e, *subagrestis. Mącz.*, ein wenig tölpelhaft, dumm.

PRZYGŁUSZYĆ *cz. dok.*, trochę zagłuszyć, przytłumić, etwas betäuben, ersticken. Zmartwiały przygłuszone dosytem uciech waleczne duchy. *Nar. Hst.* 2, 432.

PRZYGNAĆ, *f.* przygoni *cz. dok.*, Przyganiać *niedok.*; *Carn.* perganjam; *Vind.* pergnati, pergoniti, perganjati, pergajnet; *Croat.* priganyam; *Sorab.* 2. pschignasch; *Sorab.* 1. pžihnacž, pžihonicž; *Ross.* пригнать, пригонять; przyżonać, przypędzić; herbey treiben, heran treiben, jagen, hin treiben. Wojował ziemie Ruskie, zkąd wielką korzyść do Polski przygnał. *Biel.* 160. Przygnanie *Ross.* пригонъ, пригонка. Przyganiający *Carn.* pergajniv. *motivus.* — *Transl. fig.* Otoż mię tu bóg przygnał prawie ku mej myśli. *Rej. Wiz.* 75 *b.* Coż Wc Pana w te strony przygnało? *Teat.* 9 *c*, 44. *Warg. Wal.* 140. — § Przygnać kogo do czego = przymusić nalegając, przynaglić; zu etwas nöthigen, zwingen, antreiben. Nie wadzi ć też podczas dziecięcia wezbrać, a do nauki albo Łaciny onego przygnać. *Glicz. Wych. J* 8. Co cię za rada do tego przygnała, Że chcesz być w tak złej dobrowolnie toni? *P. Kchan. Jer.* 35. Upornie się poddać nie chcieli, aż już prawie wielka niewola do tego ich przygnała. *Papr. Ryc.*

PRZYGNĘBIĆ *cz. dok.*, przytłuc, przycisnąć, niederdrücken. Głos dobrej rady rozmaitością umysłów przygnębiony zostawa. *Mik. Obs.* 413. przyduszony.

PRZYGNIEŚĆ, *f.* przygniecie, przygniotę *cz. dok.*; *Rag.* prighgnêciti; *Ross.* пригнесть, пригнетать; przycisnąć, przygiąć, przyciężyć, niederdrücken, andrücken.

PRZYGNIEWLIWSZY, PRZYGNIEWNY, a, e. etwas ärgerlich, *subiratus. Mącz.* Rzekła iej w przygniewliwszej ozrze. *Pot. Syl.* 104. Tak odpowiedziała trochę przygniewna. *Zab.* 11, 267. *Zabł.* PRZYGNIEWNO *adverb.*, trochę markotnie, ein wenig verdrießlich, unangenehm. Wielu zacnym przygniewno było, że Cycerona, niesenatorskiego stanu, na konsulat obrano. *Kosz. Cyc. A* 4 *b.*

PRZYGNIŁY, a, e; *Eccl.* пригнилый, гниловатый; etwas angefault.

PRZYGODA, y, *ż.*, PRZYGODKA, i, *ż.*, *zdrobn.*; *Boh.* přjhoda, nahoda, nahodilost, přjběh, připadnost; *Slov.* náhoda, přihoda; *Sorab.* 2. pschigoda: (*Carn.* pergodba = dzieje, *factum*, *historia*); *Carn.* sgôda (cf. zgoda), nakluzhnnje; *Vind.* pergoda, sgoda, priedpad, napergod, pergódba, pergodenje, sgodba, sgod, sgojenje, sgodnost; *Croat.* zgoda, prigòda, pripechenye; *Dal.* prigoda; *Bosn.* zgaghjanje, zgodda, prigòda, nenadka, (prigoda *occasio*, *opportunitas*, *eventus*, *casus*); *Slav.* dogadjaj, (cf. dogoda, dogadzać); *Rag.* prìgoda, zgodda, dogoghjaj, dogoghja, dogodjaj, dogodjenje: *Ross.* ключенie, приключенie, случай, прилучай, произшествie, похожденie; co się przydarza, przygadza, przytrafia, co przypada, przypadek, trafunek; der Zufall, das Ereigniß. Przygoda jest uczynek rzeczy niespodzianej, uczynienie bez chcenia. *Budn. Apopht.* 83. Przygoda jaka, trafunek abo czas, kładzie na nas różną osobę. *Budn. Cyc.* 60. Z przygody, trafunkiem. *Włod.*, zufällig; *Slov.* nahodau, snad, (*ob.* Snadź). Większa część wysp znaleziona z przygody, gdzie ludzie jadąc zbłądzili. *Boter.* 21. To wszystko nie z przygody, ale za pewnym boga postanowieniem stać się miało. *Wiśn.* 48. Jeden ubogi ujrzał to z przygody. *Kraj. Chym. A* 2 *b.* — §. Przygoda, *plerumque in malam partem*, nieszczęście, cios, plaga, klęska, nawiedzenie pańskie, bieda, nieszczęśliwa godzina; ein unglückliches Ereigniß, ein Unglück, Noth, Elend; *Boh.* nehoda; *Vind.* slasgoda, nesgoda, nesrezha; *Ross.* незгодье, незгода, негодъ, злополучie; *Eccl.* озълобленние, жестоусство, злообстоянie, злоключимство. Przygoda, kiedy się co złego przytrafi, o czym się żaden domniemać nie mógł, aby się stać miało. *Sax. Porz.* 153. Przypadłe przygody są rozmaite postrachy, jako gromy straszne, błyskawice srogie, pioruny, trzaskawice, potopy, ognie, grady. *Rej. Zw.* 113. Przyrodzone przygody są rozliczne wrzody, dziwne niemocy. *Rej. Zw.* 113 *b.* Szczęśliwy jest, kto się cudzą przygodą karze. *Ezop.* 31. Głupi kto po szkodzie, radzi o przygodzie. *Dwor. K* 2, (cf. po szkodzie mądry). Jednego przygoda wielu przestroga. *Cn. Ad.* 318. (jednego skaranie, wielu postrach). O przygodzie, myśl na swobodzie. *Rys. Ad.* 52. Czasu szczęścia pomnij na złe przygody. *Radz. Syr.* 11, 27. Schowaj od przygody. *Cn. Ad.* 720. (schowaj na drugi raz, nie wszystko razem, przyda - ć się znowu). Przygoda, pewna przyjaciół próba. *Cn. Ad.* 954. (nieszczęście pokazuje, kto prawdziwie miłuje). Kogo gmin w pomyślności wielbi, w przygodzie gardzi. *Nar. Hst.* 4, 109. Zły w przygodzie przyjaciela nie znajdzie. *Rys. Ad.* 79. Przygody jednają niezgody, przygody nauczą zgody. *Cn. Ad.* 955. Powszechne przygody gaszą prywatne niezgody. *ib.* Przygody po ludziach, nie po drzewach chodzą. *Cn. Ad.* 956. Przygoda za każdym chodzi. *Haur. Ek.* 5. Ustawicznie przygoda stoi u proga twego. *Rej. Zw.* 134. Przygoda nigdy sama nie przyjdzie. *Rej. Zw.* 139 *b.*, (cf. jedna bieda nie dokucza). Bóg umie smętne pocieszyć; przecześ się ty leda z jakiej przygódki zasmucić marnie albo frasować masz? *Rej. Zw.* 134 *b.* By nie przygody, byłby świat jako gody. *Cn. Ad.* 52. PRZYGODNY, a, e, PRZYGODNIE *adverb*; *Boh. et Slov.* přihodný; *Sorab.* 1. pžihodné, pžihodžne, hodž, (cf. godny); *Vind.* dogoden, permerliu; *Carn.* permirliv, permirshi; *Croat.* prigòden; *Bosn.* prigodni, zgodni, (cf. zgodny); *Rag.* prigòdni, pridohodni; *Ross.* пригодный; co się do czego przygodzi, na co zda, przydatny, zdatny; passend, tauglich, geschickt zu etwas, dienlich, brauchbar. Zimnym ludziom gorące czasy więcej są przygodne. *Sienn.* 436. *Spicz.* 200. Maj miesiąc niektórym niemocnym ku zdrowiu jest przygodny, ale niektórym nie. *Spicz.* 202. (służy). Chociaż Werona jest wielka forteca; lecz Bononia jest przygodniejsza i bogatsza. *Boter.* 71. Mężnym zowiesz, którego tkanka czoło okryła Marsowi przygodne. *Bardz. Trag.* 23. — §. Trafunkowy, przypad-

kowy; *Boh.* nahodný, nahodilý, přihodilý, přiběžný; *Slov.* náhodný, nahodně, náhodau, trefunkom, snad; *Sorab.* 2. psehgožezi; *Croat* prigòden; *Bosn.* nenadni; *Slav.* na primer; *Ross.* случайный, случайно. Przygodnemi albo przypadkowemi pismami nazywają te, do których przygoda albo przypadek daje pochop. *Czart. Myśl.* 26. zufällig. Przygodne kazania X *Balsama*, Gelegenheitspredigten. Przygodna szkoda, *fortuitus casus. Groick. Reg.* Nierozmyślnie, ale jakoby przygodnie tę sumę mu dał. *Gorn. Sen.* 47, (cf. z niechcenia). Wszystkie rzeczy na swiecie przygodnie się wiodą abo idą. *Eraz. Jęz. S* 5 *b.* Wszystko w człowieku mądrze jest uczyniono, a pewnie, nie przygodnie tak sam stanął. *Gorn. Dw.* 411. Dobrzy hetmani nieprzygodnie, nie jako się trafi, ale fortelem się potykają. *Kosz. Lor.* 155 *b.* Kto zabije umyślnie, gardło straci, kto zabije przygodnie, gardła stracić nie ma. *Sax. Art.* 26. Aby ten, który przygodnie wystąpił, po karaniu był ostrożniejszy, pamiętne bierze. *Kosz. Lor.* 140. Natym popisował przygodne rzeczy. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 2, 25. (przypadłe). Nieprzygodny, nigdy się nie trafiający. *Włod.* PRZYGODNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh. et Slov.* přihodnost, *Sorab.* 1. přihodžnosćz; *Ross.* пригодность: zdatność, przydatność, die Tauglichkeit zu etwas. — §. Traf, trafunkowość, die Zufälligkeit; *Boh.* nahodilost; *Carn.* pergodnost; *Ross.* случайность. PRZYGODZIĆ *cz. dok.*, Przygadzać *niedok.*, przystosować, nach etwas einrichten, bequemen. *Congruo*, przytrafiam, przyrymuję, przygadzam. *Macz.* PRZYGODZIĆ się *recipr. dok.*, Przygadzać się *niedok.*; *Boh.* přjhodit se, přihazeti se, přihazowati, nahoditi se, (cf. nagodzić się); *Slov.* přiházý se; *Carn.* goditise, gody; *Vind.* ſe pergoditi, sgoditiſe (cf, zgodzić), goditiſe, (cf. godzić); *Croat.* dogadyatisze (cf. dogodzić), prigagyatisze; *Dal.* prigoditise; *Rag.* dogodittise; *Bosn.* prigoditise, prigodittise, zgodittise, dogodittise, zgaghjatise, dogaghjatise; *Slav.* dogoditise; *Ross.* доводится, доведется, лучится, лучатся, прилучится, прилучатся, случить, случать, приключится, приключатся: a) przytrafić się, przydarzyć się; sich ereignen, zutragen. Przygodził mu się taki przypadek. *Tr.* Oto się nam potrzebnie teraz przygadzają, proszą nas. *Prot. Jał.* 8. Przygadza się, przytrafia, przypada, es ereignet sich; *Carn.* gody, sgody se, pergody se, permire se; *Ross.* случается, приводится; *Eccl.* ключается. Przygodziło się; *Croat.* zgodio sze *contigit.* — b) Przygodzić się na co, do czego, przydać się, taugen zu etwas, brauchbar, nützlich seyn, passen, sich schicken zu etwas; *Sorab.* 1. pžihodžu sze. Nie tylko to jest cichy, co w kącie milcząc leży, ani nacz dobrego, ani ludziom, ani bogu przygodzić się nie może; ale to jest cichy, który w skromności wszystkie rzeczy swe sprawuje, i ludziom i rzeczypospolitéj służy. *Rej. Zw.* 139 *b*, (cf. ni bogu świeczki, ni dyablu ożoga). Stary daleko się zawżdy więcéj może przygodzić z radą, niżli wiele młodych, co nic nie umieją. *Rej. Zw.* 165 *b.* Pieszczone panięta do żadnej się rzeczy nie przygadzają. *Birk. o Exorb.* 30. Widzimy, że się przygadzają Do wielu spraw, i wielkie pożytki dają. *P. Kchan. Orl.* 1, 82. Dół, który kopał na bliźniego, Ten się przydał nań samego. *Ryb. Ps.* 12. Przestań też kiedy za macierzą chodzić, Już się ty możesz mężowi przygodzić. *Hor.* 1, 112. *J. Kchan.*; (*tempestiva*). Aby przęczka jedna ku drugiéj mogła się przygodzić. 1 *Leop. Exod.* 26, 5. (spiąć. 3 *Leop.*); przypaść, passen. Jeśli dziejopis mówiącego stawia, niech mu daje to mówić, co się przygadza i okoliczności i osobie mówiącego. *Kras. List.* 2, 125. (stosownie). Kto raz zaszkodzi, dziesięć kroć się przygodzi. *Cn. Ad.* 393. (kto zaszkodzi, ten nagrodzi). Każda rzecz na co się swego czasu przygodzi. *Cn. Ad.* 936.

PRZYGÓREK, rka, *m.*; *Croat.* prigorje *montana*; *Ross.* пригорокъ; pagórek pod wyższą górą, eine Anhöhe, ein Hügel unter einem Berge. Na przygórkach nawozy nie długo trwać zwykły. *Haur. Sk.* 31. *Otw. Ow.* 438. Kamień z przygórków Paryjskich upada. *Hul. Ow.* 43. Sigeum jest przygórek skalisty pomorski. *Otw. Ow.* 500.

PRZYGORĘTSZY, a, e, etwas warm, heiß. Szczęśliwiej się rady udają przygorętsze. *Leszcz. Class.* 12.

PRZYGÓRNY, a, e, pod górą leżący, neben dem Gebirge liegend. Ciągnęli aż ku łożyskom przygórnym. *Warg. Kurc.* 28.

PRZYGORSZY, a, e, *Cn. Th.* 870; *Graec.* ὑμιπόνηρος; nienajlepszy, nicht der schlimmste, nicht der beste; *Ross.* худоватый.

PRZYGORZEĆ, przygorzał, *f.* przygoreje *neutr. dok.*, Przygorewać, *Przygorawać *niedok.*; *Ross.* пригорѣть; trochę pogorzeć, etwas verbrannt werden, verbrennen, versengen. *Germina hortorum exuruntur*; ogrodne nasienia *przygorawają, więdną od słońca. *Macz.* Do boga się uciekamy, gdy niebo zaschnie, iż już nam przygorewają żywności nasze. *Rej. Post. Ś.* 56. Ikarowi przygorzały skrzydła. *Tr.* Powietrze przygorzałe jak z pieca pojmuje Usty, i wóz pod sobą rozpalać się czuje. *Żebr. Ow.* 34. Przygorzała potrawa. *Cn. Th.*, (cf. przydymiona, ein angebranntes Gericht, cf. przywara). Mieszaj warzechą, aby do garka nie przygorzało. *Tr.* (nie przywrzało). Warząc lekarstwo mieszaj ustawicznie, aby nie przygorzało a nie przysmargło. *Sienn.* 503. PRZYGORZAŁOŚĆ, ści, *ż.*, PRZYGORZELINA, y, *ż.*; *Ross.* пригаръ; przywara, smak przywędzony, przygorzały; angebrannter Geschmack, Brandgeschmack. Traci przygorzelinę, *sapit adustionem. Macz.*

PRZYGORZKNIEĆ *neutr. niedok.*, nieco gorzkością przejść, bitterlich werden, ranzig werden. Przygorzkniała słonina. *Tr.* PRZYGORZKŁY, a, e; *Eccl.* пригорький, горьковать; etwas bitter.

PRZYGOŚCIĆ gdzie abo dokąd *med. dok.*, gościem przybyć, w gościnę przyjechać, als Gast wohin einkehren, zum Besuche kommen. Nie tylko we wszystkich dzierżawach Krzyżaków obrzędy kościelne wyklęto, ale też w tych, kędyby czasem przygościli. *Krom.* 344. Król w Malborku Mistrza z kilką komendatorów, do siebie przygoszczonych, dobrotliwie przyjął i uraczył; *ad se venientes. Krom.* 691. Nie pierwéj powinni byli stacyi oddawać, dokądby aż sam Król w one ich kraje obecnie nie przygościł. *Krom.* 523.

PRZYGOTOWAĆ, *f.* przygotuje *cz. dok.*, Przygotowywać *contin. frequ.*; *Boh.* přihotowiti, přichystati, uchystati,

ustrogiti, (cf. ustroić); *Slov.* hotowjm, chystám, přjprá-wám, (*ob.* Przyprawić); *Sorab.* 1. pžihotuyu; *Sorab.* 2. pschigottowasch; *Carn.* perpraveti, perpravlam, fernashem; *Vind.* perpraviti, perpraulati, preiperpraviti, prednapraviti; *Croat.* pripraviti, pripravlyam; *Bosn.* prigotoviti, dogotoviti, ugotoviti, zgotoviti, spravviti, pripravviti; *Slav.* pripraviti; *Ross.* приготовить, приготавлять, приготавливать, приготовляю, предъуготовляю, уготовить, уготовлять, заготовить, заготовлять, изготовить, изготовлять, изготавливать, рядить, ряжу, срядить сряжать, здобить, (cf. zdobić); *Eccl.* преднаставити, прѣдънаставлѧти, оустроити, предустрояю; wprzód przyrządzić, przysposobić; vorbereiten, zubereiten, zurichten. Przygotuj na jutro na 60 osób do stołu. *Teat.* 19. *b*, 28. Jako w matce sok tuczący przygotowuje się coraz inaczéj, tak w dziecięciu sposobność do przyjęcia jego jest coraz odmienna. *Mon.* 69, 1018. Widzi przed sobą mękę dla niéj przygotowaną. *Teat.* 7, 68. Miłosierdzie a prawda, te przygotowywają dobre rzeczy. 1 *Leop. Prov.* 14, 22. (gotują. 3 *Leop*). Przyjechawszy weszli do przygotowanych sobie pokojów. *Teat.* 49, 13. W świętości on zbawienne wnet się *przygotował. *Chodk. Kost.* 28. przysposobił się, er verfah sich damit. Przyjściem jego radość nowa, Na to zdawna *przygotowa. *Chodk. Kost. ep.* (przygotowana, bereit, zubereitet). Przygotowanie, przyrządzenie; *Boh.* přjstrog; *Sorab.* 1. pžibotwano, pžitownofcž, nawodženo; *Vind.* napravik, naprava, perprava, preiperprava, nared, naredba; *Carn.* perprava; *Croat.* priprava; *Ross.* уготовленіе, предъуговленіе, изготовленіе, изготавливаніе, здоба, изряженіе, снарядъ, сряды, зборы, (cf. zbor): *Eccl.* оуготованиѥ. Był to dzień przygotowania, który jest przed sabatem. *W. Marc.* 15, 42. der Vorbereitungstag, Rüsttag. — Szły roty w konia, w męża, w ochotę i serce, w rynsztunek, w wszelki dostatek jak najlepiej przygotowane. *Warg. Wal.* 84. (opatrzone, versehen, ausgestattet, ausgerüstet). — §. Przygotować co ugotowanego, przywarzyć, noch mehr hinzukochen; *Ross.* пристряпать, пристряпывать. PRZYGOTOWYWACZ, a, *m.*, przyrządziciel, der Zubereiter; *Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez; *Eccl.* предъуготователь, уготователь.

PRZYGRABIĆ, *f.* przygrabi *cz. dok.*, Przygrabować *niedok.*; *Boh.* přihrabati; grabiąc przygrześć, przykryć ziemią; zuharken, mit dem Rechen überharken. Młodzy ludzie kopru nie przygrabują po sianiu, mniemając, iż go żaden ptak nie zobie. *Cresc.* 218.

PRZYGRAMOLIĆ się *recipr. dok.*, przyleźć, herzu friechen, herbey gekrochen kommen. *Cn. Th.*

PRZYGRAWAĆ *cz. contin.*, Przygrywać *frequ.*; *Ross.* подъиграть, подъигрывать; grać przy czym, wtorować grającemu; auf einem Instrumente accompagniren, mit einem Instrumente begleiten. Przygrywa na piszczałce z brzozowego drzewa. *Kłok. Turk.* 171. Pasterze Za nim idą, po lekku spiewając, A w wierzbową piszczałkę pięknie przygrywając. *Zbil. Żyw. B* 2. Ona to, o jak ślicznie spiewa; Jej tonom moja fletnia wesoło przygrywa. *Chod. Gesn.* 78. Na prostej flecie przygrywa miłemu pasterki głosowi. *Stas. Num.* 2, 138, (cf. przyspiewywać). — *§. Przygrawać na co, *ob.* Aludować. *Przygrawka, *ob.* Aluzya.

PRZYGRĄŻYĆ *cz. dok.*, wodą przykryć, zalać, überschwemmen. Szlak dopiero suchy morzem przygrążony. *Gęb. Hym.* 295.

PRZYGROBNY, a, e, przy grobie czyli pogrzebie będący; *Ross.* пригробный pogrzebowy, Begräbniß-, Grab-.

PRZYGRODEK, dka, *m.*; (*Ross.* пригородка przybudowanie); *Ross.* пригородокъ; *Eccl.* пригрꙋдиѥ); miasteczko powiatowe, od stolicy zawisłe; eine Landstadt, ein Städtchen. Opanował Kijów ze wszystkiemi przygrodkami, które mu się dobrowolnie poddawały. *Stryjk.* 154. *Vol. Leg.* 3, 199. *Ross.* пригородный przy mieście blizki. — §. *Przygrodek, mały gród, forteczka, mała twierdza; eine kleine Festung, Burg. W mieście Moskwie są jakoby dwa przygrodki, około których są mury ceglane, jeden za drugim opodal otoczone. *Boter.* 159. Burgos ma 7 bram, 7 kościołów, 7 przygrodków. *ib.* 36. — §. *Appendix*, przygrodek, *przywieszenie. *Urs. Gr.* 185. PRZYGRODZIĆ *cz. dok.*, Przygradzać *niedok.*, grodząc przyczynić, noch hinzu einhägen; *Boh.* přihraditi, přhrazowati; *Croat.* prigragyam; (*Bosn.* prigraditi *astruere*; *Ross.* пригородить, пригораживать przybudować).

PRZYGROMADZIĆ *cz. dok.*, do kupy przyłączyć, hinzu häufen, dazu sammeln; *Eccl.* присогромаждаю. To wszystko, co jest od królestwa oddalono albo rozerwano, wedle mocy méj do tegoż królestwa przygromadzę. *Herb. Stat.* 9.

PRZYGROZIĆ, *cz. dok.*, nieco zagrozić, pogrozić; ein wenig dräuen, drohen; *Ross.* пригрозить. Ociec nie powściągnie, ani przygrozi, ale jeszcze na to zaprawi, z czego przyjdzie psota dziecięcia. *Glicz. Wych. D* 8 *b.* Przygrożenie = PRZYGRÓŻKA, i., das Bedrohen. Król przyzwawszy z przygrożeniem mu rzekł: ty niezbedniku, wieleż ci kroć trzeba o to rozkazować? 1 *Leop.* 3 *Mach.* 5. Słuchaj srogich przygróżek tego świętego zakonu. *Rej. Post. F f* 5. Masz tu przygróżki, któremi on grozi *Baz. Hst.* 150

PRZYGRUBSZY, a, e, *subrusticus. Mącz.*, ein wenig grob, bäuerisch. *Przygrubszym (*Cn. Th.*) = Przygrubo *adverb.*, n. p. To było przygrubo. *Teat.* 30, 80. trochę po grubiańsku. *Wład.*

PRZYGRYWAĆ, *ob.* Przygrawać.

PRZYGRYŹĆ *cz. dok.*, Przygryzać *niedok.*, Przygryzować *contin.*; *Bosn.* prigristi; *Carn.* pergrisnem; *Croat.* prigrizújem; *Eccl.* пригрызываю; trochę nagryzać, annagen, benagen ein wenig, bebeißen. Wargi zębami przygryzać. *Eraz. Ob. a.* Przygryza palce, dając znaki gniewu. *Teat.* 31, 54. — *Aliter:* Zęby, gdyby nieodrastały, tedyby się przygryzły gęstym jedzeniem. *Sak. Probl.* 74. przytarłyby się gęstym gryzieniem, sich durch Beißen abnutzen. U koni przygryzowanie zębów wiek pokazuje. *Hipp.* 25. przycieranie od gryzienia, Abnutzung, Abreibung vom Beißen. — §. Przygryźć komu, gryźliwie przyciąć; sticheln, beißende Reden führen. PRZYGRYŹLIWY, a, e, — ie *adverb*, przycinający, dokuczliwy; beißend, empfindlich. Rzekłam mu to z przygryźliwym uśmiechem. *Niemc. Król.* 3, 28.

PRZYGRZAĆ, *f.* przygrzeje *cz. dok.*, Przygrzewać *niedok.*; *Croat.* prigrejam, pritaplyam; *Bosn.* prigriati; *Ross.* пригрѣть, пригрѣвать; odgrzać troche, wieder ein wenig aufwärmen. Przygrzewanego, przypiekanego co = wczorajsza potrawa. *Cn. Ad.* 25. — *Transl. fig.* Przygrzewać, dokuczać, parzyć; einem warm machen, zusetzen. Po kacicć go przygrzano, aż się wszystek znoił. *Pot. Zac.* 55. Grzmią kotły, zewsząd armata przygrzewa. *Jabł. Buk. R* 4. Pili za zdrowie, aż też drugim dokuczyło, iż tak bardzo przygrzewano, przylewano. *Dwor. B* 1.

PRZYGRZONĄĆ *cz. jedntl.*, przygarnąć, przysypać, hinzu scharren, beschütten. Szparagi, gdy flancują, prochem z rogu bydlęcego podsypują, a ziemią 'przygrzanąwszy, często polewają. *Syr.* 1128.

PRZYGRZEŚĆ, przygrzebł, *f.* przygrzebie *cz. dok.*, Przygrzebać *niedok.*; *Ross.* пригресть, пригребать; grzebiąc przysunąć, przysypać; hin scharren, hin kratzen, zusammen kratzen und hin schieben. Ożogiem, gdy warzymy, ognia poprawiamy, przygrzebamy węgla. *Macz.*

PRZYGUBIĆ *cz. dok*, przyczynić się do zguby czyjéj, zgubę przyśpieszyć; zum Untergange und Verderben beytragen, es beschleunigen. Biedni! zapewne nowe jakie nieszczęście do reszty ich przygubiło. *Zab.* 3, 135.

PRZYGURTOWAĆ *cz. dok.*, przysznurować, przycisnąć gurtem; zusammen schnüren, gürten. Wpadnie kto w sieć, to go przygurtuje Jeszcze kto lepiéj, pewnie nie ratuje. *Jabł. Ez.* 26.

PRZYGWIZDAĆ *cz. dok.*, gwiżdżąc wtorować, wozu pfeifen; *Ross.* присвистывать.

'PRZYGWOŹDZIĆ *cz. dok.*, gwoździami przybić, annageln; *Vind.* perſhreblati; *Rag.* prigvozditti; *Croat.* prigvasgyam; *Eccl.* пригвоздить, пригвазживать, пригвождаю, гвожде; *Ross. vulg.* приботать. 'PRZYGWOŹDZICIEL, a, *m.*; *Eccl.* пригвоздитель; der Annagler.

PRZYHAFTOWAĆ *cz. dok.*, haftując przyłączyć, przyszyć; mit hinein sticken, annähen, anheften. Dwie obrączki złote 'przyhawtujesz przy obu krajach pektorału. 1 *Leop. Exod.* 28. Namioty z cudnemi przyhaftowanemi sztuczkami abo obrazkami rozbił. *Warg. Wal.* 313. Po gałązkach ziela tego listeczki są, jakoby przyhaftowane. *Syr.* 1172. — *Fig.* Tak przysądnemu rozumieniu łatwie było inne rzeczy przyhaftować. *Krom.* 5. podszyć, przyszrubować, przydać.

PRZYHARDSZY, a, e, nieco hardy; *Eccl.* пригордь, пригордливъ, etwas zu keck und stolz.

PRZYHUCZEĆ, *f.* przyhuczy, przyhuknie *med. dok.*, Przyhukaywać *contin. frequ.*, hucząc pochwalić, Beyfall jauchzen. Tak mówił Romulus: wojsko przyhuknywa, a lud szemrze. *Stas. Num* 1, 217.

PRZYIMEK, mka, *m*; *Boh.* přjgmj; *Carn.* primk *agnomen*; *Vind.* perjimek, prejmk, primk, pridevik, perjime, perjimenik *cognomen*; 1) przezwisko, der Beyname. Kozacy swoim pobratymom przyimki radzi nadawać. *Nar. Chodk.* 2, 378. — 2) *Grammat.* Przyimek, wyraz nowy, ta część mowy, która się kładzie przy imieniu, żeby mu dopomogła do wyrażenia okoliczności jakiéj, *praepositio*. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 58, das Vorwort; *Boh.* předslowce, (cf. przedsłówek); *Slov.* predstawka; *Slav.* pridstavak; *Carn.* sprędna beseda; *Vind.* predbeſeda; *Ross.* предлогъ; przedsłowie. *Dudz.* 14.

'PRZYIMICIEL, PRZYJMICIEL, 'PRZYIMACZ, PRZYJMACZ, 'PRZYIMOWACZ, PRZYJMOWACZ, a, *m.*; *Boh.* přigimač; *Croat.* priimavącz, jemavecz, prietnik, primitel; *Rag.* primìtegl, prîmalaz, (*primalisćte receptaculum*); *Bosn.* primitegl; *Ross.* пріемщикъ, пріятникъ, приниматель, (пріемникъ recypient w chemii); *Eccl.* пріемникъ, пріятель, (cf. przyjaciel); пріемьникъ, воспріемникъ, крестный отецъ chrzesny ociec; пріемьникъ, преемникъ, następca); 'przyjęciel, przyjmujący co, kogo; der Annehmer, Aufnehmer. Tyś jest bóg 'przyimiciel mój, *susceptor*. *Wróbl.* 135. 1 *Leop. Ps.* 3, 4. Wspomocnik i 'przyimiciel jesteś mój. 1 *Leop. Ps.* 118, 114. O ty panie, ucieczko i 'przyimicielu mój, na twe słowo do ciebie idę. *Sk. Kaz.* 301. 'Przyimacz złodziejów, *ob.* Przechowacz. 'PRZYIMOWACZKA, PRZYJMOWACZKA, i, *ż.*, która przyjmuje, die Aufnehmerinn, Annehmerinn; (*Rag.* primiteglıza; *Bosn.* primitegliça; *Croat.* primiteglicza, prietnicza, prijemitelicza, jemitelicza; *Eccl.* пріемьница, воспріемница, мать крестная matka chrzesna). Sokrat swoje rozmowy nazywa być przyjmowaczki myśli drugich i do porodzenia im dopomagać. *Zab.* 6, 354. PRZYJMUJE *ob.* Przyjąć.

'PRZYIRZEĆ, *ob.* Przejrzeć.

1. 'PRZYIŚĆ się *recipr. dok.*, [z *czesk.* přigjsti se = objeść się, sich voll essen 3]; n. p. Okrom czasu jakiegoś uroczystego, nie zda mi się, aby dworzanin miał się przyiść zbytnie. *Gorn. Dw.* 114. wystroić się, sich anputzen, schmücken.

2. PRZYIŚĆ, *ob.* Przyjść.

'PRZYJAĆ, 'PRZYJAJAĆ, PRZYJAJĘ *med. niedok.*, jestem życzliwy, *adspiro*. *Macz.*, sprzyjać komu, einem gewogen seyn; *Boh. et Slov.* přjti, přál, přegi. Nie 'przyjajać komu, zajrzeć mu. *Macz.* Król ten więcéj miał obyczajów Niemieckich, niż Węgierskich, a k temu narodowi Węgierskiemu nie przyjajał. *Biel. Św.* 126. *Biel. Hst.* 300. Poczciwość wyrządzaj krewnym, a zaś zachowałym szczerze przyjaj. *Glicz. Iscor. I i* 3. Niemasz nic nad to lepszego, jedno gdy nam przyjaje pan bóg, i nas miłuje. *Hrbst. Nauk. i* 4 *b.* Pasterze przyjają psom, jako swym pomocnikom *Petr. Hor.* 2, *O* 2 *b.*

PRZYJĄĆ, przyjął, *f.* 'przyimie, przyjmie, 'przyimę, przyjmę *cz. jedntl.*, 'Przyimować, Przyjmować *niedok.*, 'przyimuje, przyjmuje *pr.*: *Boh.* přigmauti, přigiti, přigmu; přigjmati; *Slov.* přigjmám; *Sorab.* 1. přiyimam, horeberu; *Carn.* prijęti, primem, sprijęti, spriméṁ, preimem, prejęmam, prejęmlem; *Vind.* primiti, perjeti, prieti, navseti, najemati; *Croat.* prieti, prijemati, priémlyem, prijimlyem, prijelszem, jemlyem; *Dal.* primam; *Bosn.* priati, primiti, primati, prijati; *Rag.* priâti, primiti, (*primalisćte receptaculum*); *Slav.* primiti; *Eccl.* пріяти, пріемлю, возпріемлю; *Ross* принять, принимать; nie odrzucić, annehmen, nicht abweisen. Jeśliby się namyśliła posłać mi jaki prezent, przyjąć go, nie przyjmę; i posłańca z nim odeślę. *Mon.* 69, 409. Piękniejsza rzecz słyszeć: nie chciał tego przyjąć; a niż: nie chciano dla niego uczynić. *Lub. Roz.* 353. Niczym

nie gardź, wszystko przyjmuj. *Cn. Ad.* 86. (co bóg da, do kobiałki). Za grzechbym sobie miała, jałmużnę przyjmować. *Teat.* 8, 9. Przyjmowanie ręką prawą, *Eccl.* десноприятие, *Graec.* δεξιότης, δεξίωσις, *susceptio per dextram*; десноприятель *susceptor per dextram.* Proszę, za wdzięczne przyjmij dar ten mój maluczki. *Biel. S. M.* 4 2 *b.* freundlich annehmen, aufnehmen. Jakie szczęście, kochać i być przyjętym, wzdychać i wzdychanie brać równie. *Zab.* 14, 149. słuchanym, wzajemnie kochanym, erhört in seiner Liebe. Z wielką czcią był od ludu przyjęt za króla. *W. Post. Mn.* 519. (*Vind.* gorvesetu. Przyjęcie, *Carn.* prejetje; *Vind.* primlenie, primik; *Eccl.* приятие: *Ross.* приемъ. — Przyjmować odwiedzającego, einen Besuch annehmen. Paulino, idź do pokoju kompanii, będziesz przyjmowała niektóre osoby, które mają przyjechać. *Teat.* 57, 205. (*Vind.* primiti, perjeti = przywitać; perjtje, primlenje = przywitanie). Biegaj prędko do Pani Sentymentalskiéj, spytaj się, czy przyjmuje? *Teat.* 19. c, 9 [illegible] wizyty: czy widzialna? ob sie Besuche annimmt. — [illegible]: Nie wątpię, że [illegible] We Pana dobrze przyjęto. *Boh. Kom.* 4, 67. że mu radzi byli, chętnie go podejmowali, daß sie sie gut aufgenommen haben; *Ross. et Eccl.* благоприять, благоприимать, благоприемлю. (*Ross.* приимчивый gościnny). Gościemem byłem, a przyjęliście mię. 1 *Leop. Math.* 25, 35. Pan téj wyspy, przyjąwszy nas, przez trzy dni łaskawie podejmował. *ib. Act.* 28, 7. Gdyby kto na czas jakiego zacnego pana z jego sługami w dom przyjął, ten nie może być za gospodarza domu gościnnego rozumian, ale jedno ten, który przychodnie ustawicznie stawia i chowa. [illegible] *Sw.* 142. Przyjmować kogo do domu swego, do łaski swojéj, w opiekę swoję. *Cn. Th.* einen in sein Haus u. s. w. aufnehmen. (*Ross.* приемышъ przyjęte dziecię, cf. wychowaniec). Przyjmować do schowania, in Verwahrung nehmen. W opiekuństwie potrzebna jèst liczba przyjęcia i wydatku abo szacunku. *Groick. Obr.* 138. rachunek dochodu, przychodu. Einnahme. — *In malam partem*: Przechowywać u siebie, bey sich verhehlen. Tak to złodziej co przyjmuje, jak ten, co kradnie. *Cn. Ad.* 667. — Przyjmuję kupno wrócone, *redhibeo. Cn. Th.* wieder zurück nehmen. Przyjmuję sługę. *Cn. Th.* einen Bedienten aufnehmen. Przyjmuję służbę u kogo = przystaję do pana, in Dienste treten, Dienste annehmen. Przyjmuję żołnierza, popisuję żołnierza. *Cn. Th.* enrolliren. Miejskie przyjąć, *ob.* Miejskie = mieszczaninem zostać, das Bürgerrecht annehmen. Przyjąć kogo do miasta, mieszczaninem uczynić. *Cn. Th.* zum Bürger machen, annehmen. — Przyjmować świętości, sakrament, das Sacrament empfangen. Z świątobliwością ma być małżeństwo przyjmowane. *Karnk. Kat.* 288. Pierwsi chrześcianie naprzód się bawili modlitwą, potym przyjmowaniem tego najświętszego chleba. *W. Post. W.* 251. — Kmotr z tym, którego na chrzcie przyjmuje, powinowactwo zaciąga. *Karnk. Kat* 128 którego do chrztu trzyma, den er zur Taufe hält; *Eccl.* возприемлю отроча do krztu trzymam; возприемникъ, приемникъ, крестный отецъ ociec chrzesny; возприемница, приемница, мать крестная matka chrzesna; восприятися być do chrztu trzymanym. — Przyjmuję do herbu kogo, przypuszczam, in sein Wappengeschlecht aufnehmen. *Cn. Th.* Przyjmuję do cechu, do rady. *ib.* Przyjęcie między urząd, przywzięcie, przyobranie do rady, między kolegi, spółurzędniki, *cooptatio. Cn. Th.* 874. — *Aliter:* Przyjąć komu co za dobre = za dobre mieć komu co. *Cn. Th.* 1353. *accipere in optimam partem*, gut aufnehmen, gut auslegen. PRZYJMOWAĆ się *recipr.*, n. p. Przyjmuje się szczep, nasienie, ziarno, wschodzi, rośnie, nie usycha, cf. rozkochały się na jakim gruncie; *Sorab.* 2. sze pschiměsch; *Rag.* prîmitise, priàtise; *Bosn.* prianuti; *Vind.* dobru dopriti, donesti bekleiben, fortkommen, Wurzel schlagen, (von Gewächsen). (*Croat.* prijetisze = wziąć się do czego, podjąć się czego). Kij ucięty w ziemi postawiwszy, wodą polewał, i przyjął się kij on, a urosło piękne drzewo, jabłka dobre rodzące. *Sk. Żyw.* 2, 98. Nie wszystko, co jest wsadzone, przyjmuje się. *Budn.* 4 *Ezdr.* 8, 41. Kiedy woda drzewo z gruntu twego wyrwie, i na moję stronę przeniesie, tedy dotąd twoje będzie, póki się u mnie nie przyjmie, ale skoro się przyjmie, już moje. *Szczerb. Sax.* 318. Natura niewieścia, jak złotowierzb, według przypowieści, przyjmuje się wszędy. *Tward. Pasq.* 24.

PRZYJACHAĆ, *ob.* Przyjechać.

PRZYJACIEL, a, *m.*; *Boh.* přitel, přjtel, *dem.* přjteljček; *Plur.* přatele; *Slov.* přjtel, prátèl; *Sorab.* 1. pžeczel; *Sorab.* 2. pschijaschel; *Carn.* perjatl; *Vind.* perjatel, perjasnik, priatel, priateu; *Croat.* priatel, drûg, drûgh, (*ob.* Drugi, drużyna); *Dal.* priately; *Rag. et Bosn.* priategl; *Slav.* priatel: *Hung.* barátom, (cf. brat); *Ross.* приятель, благоприятель, другъ, содругъ; *Eccl.* подроугъ [*Sorab.* 2], любленикъ, приятель, приятель, приемьникъ przyjmiciel); §. 1) który komu sprzyja, w przyjaźni z kim, der Freund, gute Freund; *oppos.* nieprzyjaciel, der Feind; *Slov.* nepřitel; *Sorab.* 1. nepžeczel; *Sorab.* winik, (*ob.* Winien, winowajca); *Carn.* sovrashnek, (cf. wróg); *Vind.* neperjatel, neperjasnik, sourashnik, supernik, sovrashnik; *Croat.* nepriatel; *Turc. Slav.* dùsmanin; *Slav.* nepriateli; *Rag.* népriategl; *Bosn.* nepriategl, nepriaznik, zlotvor; *Ross.* неприятель, недругъ, врагъ, враждебникъ, злодей (cf. złodziej), супостатъ, сопостатъ; *Eccl.* противоборникъ, противоборствователь. Nieprzyjacielem być *Ross.* враждовать. Arystoteles spytany, co jest przyjaciel? odpowiedział, jedna dusza w dwóch ciałach przemieszkiwająca. *Pilch. Sen. list.* 362, (*ob.* Jednoduszny). Przyjaciela ty ztąd poznasz prawego, Jeśli miłuje ciebie, nie co twego. *Cn. Ad.* 962. Sam tylko dobry człowiek dobremu jest przyjacielem, a zły ani dobremu, ani złemu kiedy z serca przyjacielem będzie. *Birk. o Exorb.* 13. Żyj mój Szymonie, o ty jeden z wielu Szczéry, poczciwy, dawny przyjacielu! *Kniaź. Poez.* 2, 234, *Ross.* дружекъ, дружечекъ, дружище. Przyjaciel wierny rzadki, drogi. *Cn. Ad.* 960. Umiéj być przyjacielem, znajdziesz przyjaciela. *Kras. Baj.* 62. Dwaj, trzéj wierni przyjaciele, Jedna dusza w różnym ciele. *Cn. Ad.* 218. Przyjaciel przytomny, lepszy niż brat odległy. *Cn. Ad.* 959. Przyjaciel

stoi za dzieci, za potomstwo, za powinowate. *Cn. Ad.* 960. Przyjaciela zawsze trzeba Każdemu, jak wody, chleba. *ib.* 963. Przyjaciela sobie szanuj, A z niego lekce nie żartuj. *Cn. Ad.* 962. Przyjaciel dobry, który dogodzi Nie daléj, jedno póki się godzi. *Cn. Ad.* 957. Prawdę nad przyjaciela przekładaj. *ib.* (*amicus Plato, amica veritas*). Przyjaciel jest, co prawdę mówi, nie co pochlebia. *ib.* 958. Pochlebca nie może być dobrym przyjacielem. *ib.* Przyjaciela jawnie chwal, tajemnie napominaj. *Cn. Ad.* 962. Przyjaciela napomnij, Gdy przystojności zapomni. *ib.* Przyjaciel do przyjaciela zalet nie potrzebuje. *Cn. Ad.* 957. Przyjaciel do przyjaciela idzie choć nie zaproszony. *Cn. Ad.* 957. Przyjaciela bacznie obieraj, A obrawszy mocno trzymaj. *ib.* 961. Dla przyjaciela nowego, Nie opuszczaj starego. *Rys. Ad.* 10. (*Slov.* štari prátel najlepšĭ; *Croat.* jayčze od jedne vure, kruh od jednoga dneva, priatel od trideszet lét, jeszu tri dobra dugovanya = jajko jednogodzinne, chléb jednodzienny, przyjaciel trzydziestoletni, są trzy dobre rzeczy; cf. korzec soli z kim zjeść). Przyjaciela w nieszczęściu nie odstępuj, ale ratuj. *Cn. Ad.* 963. (*Croat.* Chloveku je veksa túga, Kad ú saloszti ne ma drúga: Ki ú saloszti druga ima, Boli mu sze pól odnima = człowiekowi większa bieda, gdy w żalu nie ma przyjaciela; kto w żalu ma przyjaciela, bolu połowa mu ubywa. Przyjacielowi zawsze dogadzaj, By i w północy k niemu wychadzaj. *Cn. Ad.* 966. Przyjacioł wiele mieć nie szkodzi, Jeśliże nie ten, ów ci dogodzi. *ib.* 968. przyjacioł wiele, bogactw wiele, (*oppos.* przyjaźń wielkiéj liczby nie lubi). Przyjaciel ludzi, der Menschenfreund; *Boh.* lidomil. Przyjacielem bądź w miarę, bo gdy się wylejesz, Możesz się raz ucieszyć, dziesięć przybolejesz. *Cn. Ad.* 965. Przyjacioł wnet dość nabędziesz, Jeśli nic nie brać, wiele dawać będziesz. *Cn. Ad.* 968. Przyjaciele za szczęściem idą, Póki komu szczęście płuży, Przyjacioł mu wiele służy; Szczęście ustało, przyjacioł mało. *Cn. Ad.* 964. (*donec eris felix, multos numerabis amicos*). Szczęśliwy człowiek, nie wie kto przyjaciel jego. *Bardz. Luk.* 127. Gdzie złe przypadki, Tam przyjaciel rzadki. *Rys. Ad.* 15. (komu się noga powinie i najmilszy go pominie). Przyjaciel, nieszczery obłudny, słowny. *Cn. Ad.* 958. Przyjaciel fałszywy w nieszczęściu odbieży. *ib.* Przygoda pewna przyjacioł i nieprzyjacioł próba. *Cn. Ad.* 954. (nieszczęście pokazuje, kto prawdziwie miłuje). Przyjaciel chlebowy, stołowy, niepewny. *Cn. Ad.* 956. Przyjaciela chléb dostanie, lecz taki prędko ustanie. *ib.* Stołowy przyjaciel, jak mucha, najadłszy się precz odleci. *Burl. A* 3. O to się pan ma z pilnością starać, aby rozeznał, którzyby prawdziwi jego przyjaciele byli, a którzy nie z chuci, jedno aby się najedli i napili, obyczajem pasigębów miłują. *Kosz. Lor.* 46 *b*, (*ob.* Pasorzyt, pasibrzuch, *nabzdyżyw, pochlebca). Przyjaciele kuchenni albo garncowi, wszystkiego się dla brzuchów swych radzi podejmują. *ib.* 47. Pan bóg a mieszek, to przyjaciel prawy, A ludzka przyjaźń tylko dla zabawy. *Rys. Ad.* 53. *Jag. Gr. B* 4. Byle mieszek był blizko, przyjaciel przybędzie. *Jag. Gr. A* 2. Żaden człek bez przyjaciela i nieprzyjaciela nie znajduje się. *Star. Zad. A* 4 *b.* Cnota ma zawsze swoich nieprzyjacioł. *Bok. Kom.* 3, 327. Grzech śmiertelny jest ludzkim nieprzyjacielem. *Kulig. Her.* 34. Nie stój przed obliczem tego, co rad potwarza, aby nie siadł jako nieprzyjaciel przeciw ustom twoim. 3 *Leop. Syr.* 8, 14. (jako zdradnik. 1 *Leop.*). Najpodlejszego nieprzyjaciela, nie trzeba lekce ważyć. *Rys. Ad.* 47. Nieprzyjacielowi nigdy nię wierz. *ib.* 46. I w nieprzyjacielu godna chwały cnota. *Pot. Pocz.* 666. Cnoty w nieprzyjacielu chwalimy. *Zegl. Ad.* 38. Bazyli ś. wielkim był nieprzyjacielem Aryańskiéj nauce i innym sektom. *Sk. Żyw.* 1, 8. Przy boku królewskim ci siedzieć mają, którzy są przyjacielmi cnocie, uczciwości, wstydowi: a nieprzyjaciele morderzom, gwałtownikom. *Gorn. Dz.* 74. Zły nieprzyjaciel, wróg, szatan i t. d., der böse Feind. Tak bardzo ją pchnął w on ogień zły nieprzyjaciel, iż głową w węgle uderzywszy, donicę rozbiła. *Wys. Kat.* 139. — §. Przyjaciel gościnny, Gastfreund, od gościny, u którego gościną stawam, abo on u mnie, *hospes. Cn. Th.* Przyjaciel możny, który podlejszego w przyjaźń, obronę przyjmuje, *patronus. Cn. Th.* Przyjaciel przypowiedziany, dla obrony przyjęty, abo dobrodziejstwy, obowiązany; podpadły pod kogo, *cliens. Cn. Th.*, *ob.* Opiekalniak. — §. 2) Przyjaciel, powinowaty, krewny. *Cn. Th.*, der Blutsfreund. Sierocini przyjaciele, t. j. matka, stara matka, i każda białogłowa krewna i powinowata. *Groick. Obr.* 292. *Gorn. Sen.* 34. — §. 3) Przyjaciel, *herb*: serce ludzkie na misie, z lewego boku z góry na dół strzała przeszyte; na hełmie pięć piór strusich. *Kur. p.* 3, 42, ein Wappen. PRZYJACIELIĆ się z kim, *ob.* Przyjaźnić. *PRZYJACIELOBÓJSTWO; *Eccl.* друroубійство, *Graec.* φιλοκτονία, Freundesmord: *Przyjacielobójca, *Eccl.* другоубійца, *Graec.* φιλοκτόνος, Freundesmörder: *Eccl.* другоубійствую. *Graec.* φιλοκτονέω. *Przyjacielonawistnik, *Eccl.* другоненавидецъ, Freundeshasser. PRZYJACIELSKI, a, ie; *Boh.* přátelský: *Slov.* přjtelský, pratělski; *Sorab.* 1. pžecželne; *Carn.* perjatelske; *Vind.* perjateln, perjasen; *Croat.* priatelszki; *Bosn.* priateglski, *Sav.* prijateljski; *Rag.* priateglski: *Ross.* пріятельскій, друговъ, дружный, дружескій, дружественный; *Eccl.* содружеый, содружественный, содружебный, содружный; do przyjaciela lub przyjacioł należący, Freundes =, Freunde =; *oppos.* nieprzyjacielski, Feindes =, Feinde =; *Slov.* nepřitelský; *Sorab.* 1. nepžečželski; *Carn.* sovrash; *Vind.* sourashen, fupern, neperjatlju, neperjasen; *Croat.* nepriatelszki; *Bosn.* nepriateglski; *Rag.* nepriateglski; *Ross.* непріятельскій, недруговъ, недружный, супостатскій, сопостатьскій, враждебный, вражескій; *Eccl.* вражій, противоборный, противоборственный. Przyjacielskie rzeczy wszystkie spólne. *Cn. Ad.* 967. Przyjacielska posługa nadgrody nie potrzebuje. *ib.* 966. Przyjacielski gniew krótki. *ib.* Przyjacielskie wady znaj, a małe przebaczaj. *ib.* — §. Przyjacielski, przyjaźliwy, przyjazny, sprzyjający; freundschaftlich, geneigt, günstig. Przyjacielskie, przyjacielsko = po przyjacielsku *adverb.*, auf eine freundschaftliche Art, freundschaftlich; *Slov.* přiznivý, pratělski, po pratelsku; *Boh.* přátelsky; *Vind.*

perjateln, perjasen; *Croat.* priazlyiv; *Dal.* lyubeznivo; *Ross.* подушевно, любовно, любезно; *Eccl.* любезнѣ. Łaskawie do niego i przyjacielsko mówił. *Birk. Dom.* 93. Przyjacielskie go i towarzysko u siebie zatrzymywał. *Warg. Wal.* 152. Wszedłszy wrzkomo przyjacielskie do Syryi.... *Radz.* 1 *Mach.* 11, 2. Uczciwie go przyjął, i bardzo przyjacielskie czestował. *Baz. Sk.* Przyjacielskię pana napominali. *Kosz. Lor.* 48. Pod płaszczem przyjaźni postępowała sobie po nieprzyjacielsku naprzeciw niego. *N. Pam.* 4, 120. Arabowie i chrześcianie nieprzyjacielsko między sobą żyją. *Warg. Radz.* 35. Nieprzyjacielskie się ze mną obchodzi. *Radz. Job.* 16, 9. Nieprzyjacielsko go traktuje. *Pot. Zac.* 66. Nieprzyjacielskie czyń z Midyanity, i pobij ich, ponieważ i oni nieprzyjacielskie z wami czynili. *Budn. Num.* 25, 17. *Ross.* враждебничать. PRZYJACIELSTWO, a, *n.*, związek przyjacielski, przyjaźń; *Boh.* přatelstwj; *Slov.* přjtelstwj; *Sorab.* 1. přečželstwo, pažčželstwo: *Vind.* perjatelnost, perjatelstvo; *Croat.* priatelztvo, priatelsztvo; *Slav* priateljstvo; *Dal.* priatelysstvo; *Hung.* baratság, (cf. braterstwo); *Eccl.* пріятство: *Ross.* дружба, (cf. drużba, drużyna); §. 1) die Freundschaft; *opposit.* nieprzyjacielstwo, die Feindschaft; *Slov.* nepritelstwj; *Sorab.* 1. nepžiczelnoſcž; *Vind.* neperjatlivost, neperjasnost, neperjaslivost, sovrastvo; *Croat.* nepriatelsztvo; *Rag.* nepriateglstvo, nepriazan; *Bosn.* nepriateglstvo; *Ross* враждебство; *Eccl.* противоборствіе. Jeśli chcesz z każdym żyć w szczérym przyjacielstwie, Wnet cię zdrada spotka, wzgardzą cię w ubóstwie. *Stryjk. Gon. Y.* Przyjacielstwo wielkiéj liczby nie lubi. *Cn. Ad.* 968. Z przyjaciołmi swemi chowali nieodmiennie przyjacielstwo. 1 *Leop.* 1 *Math.* 8, 12. Przyjacielstwo zachowywywa cnota. *Eraz. Ob. h.* Jeśli się wystrzegasz z ludźmi towarzystwa, zewsząd pełno, sam nie wzwiesz, masz nieprzyjacielstwa. *Stryjk. Gon. Y.* Posłał im upominek na znak przyjacielstwa i spólnego przymierzenia. *Stryjk.* 89. Uczyń ze mną przyjacielstwo. *W.* 2 *Reg.* 3, 12. Przyjacielstwo z kim przyjąć, sprzyjaźnić się, stać się komu przyjacielem. *Cn. Th.* Freundschaft errichten. Przyjechali posłowie od *Carza Tatarskiego, a wzięli wieczne przyjacielstwo z królem Olbrachtem. *Biel. Św.* 257. (przymierze). Przyjacielstwo przypowiedziane, *clientela. Cn. Th.* Przyjacielstwo gościnne, zachowanie w gościnie, *hospitium. ib.* — §. 2) *Collect.* Przyjacielstwo; *Boh.* přatelstwo, přatelstwj = przyjaciele, die Freunde. *Domestici*, przyjaciele, przyjacielstwo. *Mącz.* Przyjacielstwo nie z szczęścia, ale z nieszczęścia poznawamy. *Petr. Ek.* 84. Małe przyjacielstwo, *exiguae amicorum copiae. Mącz.* PRZYJACIÓŁKA, i, *ż.*; *Boh.* přitelkyně, prjtelkyně; *Slov.* přjtelkině, přjzniwa; *Sorab.* 1. přečželnicza; *Sorab.* 2. pschijaschelniza; *Carn.* perjatleza; *Vind.* perjatelza, perjasniza, lubleniza, lublenka; *Croat.* priatelicza; *Slav* priateljca; *Dal.* lyuba, (cf luba); *Bosn.* priateglica: *Rag.* priateglizza: *Ross.* пріятельница, благопріятельница; *Eccl.* другиня; sprzyjająca komu, die Freundinn, gute Freundinn von jemanden. Na biesiadach rozwaleni u stołu z podlebocznemi przyjaciółkami. *Nag. Cyc.* 39. (*Graec.* ἑταίρα). Nieprzyjaciółka, die Feindinn; *Rag.* nepriateglíza; *Bosn.* nepriateglıça; *Slav.* nepriatelica; *Croat.* nepríatelicza; *Vind.* sourashniza, luperniza; *Ross.* непріятельница, супостатка, враждебница, злодѣйка, (cf. złodziejka). *PRZYJACIOŁOLUBNY; *Eccl.* друголюбивый; *Subst.* друголюбіе.

PRZYJADAĆ się, *ob.* Przyjeść się.

PRZYJARZMIĆ *cz. dok.*, jarzmem przyciskać, mit dem Joche bedrücken, cf. podjarzmić; *Vind.* perjarmati; *Croat.* prikleplyem, priklepnulszem.

PRZYJAŚNIEJSZY, a, e, *sublucidus. Mącz.*, ein wenig licht, hell.

PRZYJAZD, u, *m.*; *Boh.* přjgezd; *Ross.* пріѣздъ; przybycie jazdą, die Ankunft (zu Wagen oder zu Pferde). Cztery bramy od pola, z przyjazdu od Polski. *Star. Dw.* 10. Góra w końcu miasta od północnej strony, z przyjazdu od Adryanopola. *ib.* 2.

PRZYJAŹLIWY, PRZYJAZNY, SPRZYJAŹLIWY, SPRZYJAZNY, a, e; *Boh. et Slov.* prjzniwý; *Carn.* perjâsn, perjasniv; *Vind.* priasniu, perasen, perjateln, perjasliu, perjatliu, prijatlou, priasen, prijasen; *Croat.* priazlyiv; *Rag.* priazgliv, priazan, priaatni; *Ross.* пріязненный, благопріятный, дружелюбивый, дружелюбный, полюбовный, благопріязненный, ласковъ; *Eccl.* пріязненный, пріятствуемый; sprzyjający, przyjacielski, życzliwy; freundschaftlich, geneigt, gewogen. Lepiej o przyjaźliwych, niżeli o nienawistnych rzeczach mówić. *Warg. Wal.* 164. Pasterzom przyjaźliwy brytan. *Petr. Hor.* 2, *O* 2 *b.* Wiatry przyjazne lub przeciwne. *Mon.* 70, 806. (pomyślne, powiewne). Najbardziej mu był nieprzyjaźliwy. *Past. Fid.* 313. Cudzoziemców nieprzyjaźliwie przyjmowali. *Radz. Sap.* 19, 14. Mąż sprzyjaźliwy przyłącza k sobie przyjacioły. *Budn. Prov.* 18, 24. Ta Rzplta źle jest postanowiona, w której stany nie są sobie sprzyjaźliwe *Gorn. Wl C* 5 *b.* O wdzięczna lutni i mnie sprzyjaźliwą Bądź, gdy cię wzywam. *J. Kchan. Dz.* 253. PRZYJAZNOŚĆ, ści, *ż.*, przyjacielska przychylność, Freundschaftlichkeit, Geneigtheit; *Vind.* perjasnost, perjaslivost, perludnost, radlivost, lublivost, dopadlivost; *Carn.* perjasnost; *Ross.* пріязненность. Dobrodziejstwo i przyjazność, nie fałsz, ani kłamstwo, im odpłacił. *Hrbst. Nauk.* 14. Przypatrz się nieprzyjaźności dyabelskiej przeciw wiernym *Bial. Post.* 247. (nienawiści). PRZYJAŹŃ, i, *ż.*; *Boh.* přatelstwj; (*Boh. et Slov.* přjzen, laska *favor*, łaska); *Sorab.* 2. pschijaſn; *Carn.* perjatlostvu; *Vind.* perjasen, priasn, perjasnost; *Croat.* priatelsztvo, priàzen, priaznoszt; *Hung.* baratság, (cf. braterstwo); *Rag.* priateglstvo, priazan, priaznos; *Bosn.* priateglstvo, priaz, millost *gratia*; *Ross.* пріязнь, благопріятство, благопріятность, дружба, дружество, любительство; *Eccl.* съдроужьство [*societas* 2], содружба, любимичество, любимство, любленіе; sprzyjanie, przyjacielstwo, zachowanie dobre z kim, nakładanie poufałe, die Freundschaft; *oppos.* nieprzyjaźń, die Feindschaft; *Rag.* nepriazan, nepriateglstvo; *Carn.* naperjasnost, sovrashtvu; *Vind.* sourastvo, sovrastvo, sourashtvu, sourashenje, obsourashba, obsourashtvu; *Ross.* недружба, вражда, враждебность, разратье, (cf. rozbrat). Przyjaźń, jest to taka cnota, która nie mieszka, jedno między dobremi. *Birk. o Exorb.* 13. Z dobroci wypływa przyjaźń, która interes cudzy w nasz

przeistacza. *N. Pam.* 24, 326. Między złemi zła przyjaźń, nietrwała, fałszywa. *Jabł. Tel.* 184. Nie ze wszystkiemi trzeba w przyjaźń zachodzić. *Falib. F.* Nim kto zabierze z kim przyjaźń, powinien się długo namyślać; ale zabrawszy, powinien otworzyście z przyjacielem postępować. *Pilch. Sen. list.* 11. Każda przyjaźń nic nie wadzi. *Rys. Ad.* 22. Najmniejsza przyjaźń nie zawadzi. *ib.* 47. Przyjaźń się tam mocną staje, Gdzie podobne obyczaje. *Cn. Ad.* 969. Uściskajmy się, i zacznijmy dawną przyjaźń prowadzić. *Teat.* 34, 21. Towarzyszki jej, z któremi przyjaźń chowała.... *Star. Dw.* 46. — §. Przybrał sobie w dożywotnią przyjaźń kanclerzankę koronną. *Nies. Kor.* 4, 19. w małżeństwo, zur Ehe. — §. Nieprzyjaźń wrodzona rzeczom niemym i nieczułym, antypatya. *Cn. Th.* PRZYJAŹNIĆ, PRZYJACIELIĆ sobie kogo, *cz. dok.*, sprzyjaźnić, sprzyjacielić *dok.*; *Vind.* sprijasnit, sprejasnit; *Ross.* сдружить, содружить; zyskać sobie czyją przyjaźń, sich einen zum Freunde machen; (*Croat.* priatelújem *familiarem vitam ago cum aliquo*; *Ross.* удружить чѣмъ кому przyjaźń świadczyć komu). Masz tu przepisy, jak przyjaźnić sobie ludzie. *Bals. Niedz.* 1, 249. Król ten panów przyjaźnił sobie, urzędy rozdając.... *Papr. W.* 2, 67. Cesarz, chcąc sobie Wenety sprzyjaźnić, dał książęciu ich za żonę córkę. *Sk. Dz.* 892. Kottyusz sprzyjaźniony z Augustem. *Nar. Tac.* 3, 71, (*Eccl.* содружественный, содружебный; *Slav.* sprijateljit = spokrewniony). PRZYJAŹNIĆ się, sprzyjaźniać się z kim *rec. niedok.*, sprzyjaźnić się, poprzyjaźnić się *dok.*, przyjaźń, przyjacielstwo przyjąć z kim, powziąć wzajemną przyjaźń, Freundschaft mit einander errichten; (*Boh.* spřateliti se, spřzniti se; *Bosn.* upriateglitise, spriateglitise; *Slav.* priatelitise; *Rag.* spriateglittise, vpriâznitise, upriateglittise). Którzy mądrości szukają, z bogiem się sprzyjaźniają. *Budn. Sap.* 7, 14. Sprzyjacielić się z kim, *accedere amicitiam alicujus. Mącz.* Nie nazwałżebyś się szczęśliwym, gdybyś widział codziennie ludzi majętnych zprzyjaźniających się z tobą? *Teat.* 11, 122. Nasi chrześcianie się sprzyjacielili, i w sąsiedztwie mieszkają z ludźmi rozmaitych zabobonów będącemi. *Gil. Post.* 15, *b.* (*Oppos. Bosn.* snepriateglim, ucinim nepriateglja, unepriateglim *inimico*, snepriateglitise, uciniti nepriateglstvo; *Rag.* snepriateglittise, unepriateglittise = stać się nieprzyjacielem, poróżnić się; *Vind.* obſourazhiti, poſourashiti = nieprzyjaźnią dokuczać).

PRZYJECHAĆ, 'PRZYJĄCHAĆ, przyjechał, *f.* przyjedzie, przyjadę *med. dok.*, Przyjeżdżać *niedok.*, Przyjeżdżywać *częstl.*; *Boh.* přigeti, přigjžděti; *Slov.* přigizditi; *Sorab.* 1. přiyedu; *Ross.* пріѣхать, пріѣзжать; jazdą przybyć, stanąć gdzie, abo też przypłynąć; ankommen, geritten, gefahren kommen, zu Wasser ankommen, anlangen. Jeden znaczny człowiek przejeżdżał do dworu, i stanąwszy nie daleko od miasta, miał tego dnia wjazd swój odprawować. *Lub. Roz.* 240. Do brata przyjeżdżają na nawiedziny. *Star. Dw.* 48. Śpiesznie pojeżdżali, aż pod mury same przyjechali. *P. Kchan. Orl.* 1, 133. Gdym przyjeżdżywał.... *Sak. Persp.* 20.

PRZYJĘCIE, *ob.* Przyjąć. 'PRZYJĘCIEL, a, *m.*; *Boh.* přijemce; *Eccl.* пріемникъ, пріятель; przyjmiciel, der Annehmer, Annehmer. Ty, Panie, przyjęciel mój, *susceptor. Wróbl.* 5. *not.* »t. j. przyjmujący w swą obronę.» *ib.* 124.

'PRZYJEDNOCZYĆ *cz. dok.*, jednocząc przyłączyć, wcielić, zu etwas mit einverleiben; (*Boh.* přigednati *insuper comparare*). Przez chrzest jesteśmy panu przyjednoczeni. *Rej. Post. T* 4, 3. Ta święta światłość nas przyjednoczyła ku bogu przez wiarę, przejednawszy nam on srogi gniew jego. *ib. C* 4.

PRZYJEMKA, i, *ż.*, ziele, *silaus*, *oenanthe aquatica*, Roßblume. *Syr.* 741. Wasserfilipendel. PRZYJEMNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjgemnost, přiwětliwost; (gemnost pojętność); *Slov.* prígemnost, přjwetliwost; *Carn.* perjętnost; *Sorab.* 1. ranoſcž, ſwodkomernoſcž; *Vind.* perjetlivost, dopadlivost (cf. przypaść komu), lublivost, radlivost, perjaslivost, lubesnivost; *Croat.* vugòdnoszt, (cf. wygodność); *Ross.* пріятность, благолѣпіе, благолѣпота, благодать, умильность, сладость, (cf. słodycz); wdzięczność, die Annehmlichkeit, Anmuth. Wdzięk przymiot ciała, przyjemność rozumu i duszy; wdzięki wzrastają bez dołożenia się naszego, przyjemność rodzi się z ciągłego usiłowania w kształceniu umysłu; wdzięki są znikomą ozdobą, przyjemność do grobu zostaje. *Pam. Warsz.* 4, 44. Przyjemność mniemam rzeczono od wdzięcznego przyjęcia. *Petr. Et.* 275. Przyjemność jest niejaka mierność w spólnym obcowaniu z ludźmi, ciągnąc do upodobania się ludziom przystojnego, z któremi mamy sprawę, bądź rozmowę. *Petr. Et.* 276. PRZYJEMNY, a, e, PRZYJEMNIUCHNY *intensiv.*, PRZYJEMNIE, PRZYJEMNIUCHNO *adverb.*; *Boh. et Slov.* přjgemný, přjwětiwý, (*Boh.* gemný pojętny), (*Slov.* prjgemný *amabilis*, spanilý *amoenus*, cf. wspaniały); *Sorab.* 1. rané, ſwodkomerné; *Carn.* perjętn, perlizhn, oblizhne, lizhne (cf. lice, oblicze, śliczny), usbęzb, (cf. wdzięczny); *Vind.* perjeten, lub, perjasliu, dopadliu, priatlau, priateu (*ob.* Przyjazny), radliu (*ob.* Rad), (primliu = chwytny, przyjmujący); *Croat.* prietliv (*acceptabilis* 'przyjętny), vugoden, (cf. wygodny, cf. ugodzić); *Rag.* prijmgljen, priantni, (primgliv, priantni *accipiendus*); *Bosn.* primgljen, drág (*ob.* Drogi), mio (*ob.* Miły), ugodan; *Slav.* plemenit (cf. plemię), ugodou, ugodno; *Ross.* пріятный, (пріемный od przyjmowania, пріемочный mający być przyjmowanym), благолѣпный, сладостный, милый, милъ, умильный, умильно, нравно (cf. narów; нравится, понравится przyjemnym być; *Eccl.* пріятеленъ, который способенъ принять что obejmujący); wdzięczny, miły; angenehm, anmuthig. Kto przyjemniuchne śmieszeczki Raz słyszał tej dziecineczki, Nic nie słyszał tak wdzięcznego. *Groch. W.* 354. Postać murzyna nieprzyjemna. *Przyb. Luz.* 152.

PRZYJEŚĆ, przyjadł, przyje, przyjem *cz. dok.*, Przyjadać *niedok.*; *Boh.* přigjdati; *Sorab.* 1. přiyem; *Ross.* пріѣсть, пріѣдать; przygryźć, gryząc, jedząc przytrzeć, wytrzeć; durch Beißen oder Fressen abnutzen, auswetzen, ausbeißen. Szkapa ta kły sobie przyjadła. *Klon. Wor.* 19. Źrzebcowi w zęby zagląda, jeśli już zronił, albo jeśli je przyjadł, lata mu liczy. *Rej. Zw.* 160 *b.* — §. *Recipr.* Przyjadać się jakiej potrawie, (cf. przypijać się czemu), przyzwyczajać się do niéj. *Włod. consuetudo diuturna callum jam*

obduxit stomacho. *Cn. Th.* 461. przykładać jej się, sich an eine Speise gewöhnen, durch öfteres Essen sie gewohnt werden. — *Fig.* Przyjadać się czemu = nakładać się czego, przywykać czemu, wkładać się w co, zwyczaić się do czego, wyknąć czego. *Cn. Th.* 461. etwas nach und nach gewohnt werden. — §. *Passive:* Przyjada się co; *Boh.* přegida se; *Ross.* прiѣсться, прiѣдаться, częstym jedzeniem obmierznie co, przykrzy się, es wird etwas (durch öfteres Essen) zum Ekel. (*Bosn.* prijistise *mangiar troppo*). — *Pr. et fig.* I najprzedniejszy przysmak często się przyjada. *Hor. Sat.* 254. Mało jedz, nie przeje się. *Cn. Ad.* 475. (mało się nie sprzykrzy). Wszystko się przeje na świecie. *Teat.* 22. *c*, 69. *Cn. Ad.* 969. (man bekömmt alles satt). Najlepsza rzecz częstym używaniem przeje się. *Fredr. Ad.* 117. zawsze jedno sprzykrzy się, ustawiczność i miłe rzeczy bydzi; odmiana rzeczy słodzi; przeplatać cudniej, milej). *Teat* 6, 133. Pietnaście lat żyć z sobą! nie wczorajsze stadło, Wszystko jedno a jedno, w reszcie się przyjadło. *Zabł. Amf.* 37; (*Ross.* прiѣдчивый co się łatwo przyje, w jedzeniu obmierznie). — §. *Aliter:* Przyjeść się komu = dać mu się w znaki, dokuczyć mu, ciężyć go; einem zusetzen, ihm schwer fallen, überlästig werden. Powściągnij nogi twe od domu bliźniego twego, byś mu się kiedy nie przyjadł, tak, żeby cię miał w nienawiści. 1 *Leop. Prov.* 25, 17. Prosili króla, żeby tej wojnie, która się im już przyjada, koniec uczynił. *Biel.* 392.

PRZYJĘTY, *ob.* Przyjąć.

PRZYJEŻDŻAĆ, *ob.* Przyjechać. PRZYJEŻDŻY, a, e; *Ross.* прiѣзжiй, наѣзжiй; przyjeżdżający, przybyły, podróżny; ein fremd angekommner, ein Reisender. Cudzoziemcy, przyjeżdże i jakimkolwiek obyczajem przybyłe ludzie, tymże prawem mają być sądzone. *Stat. Lit.* 1.

PRZYJŚĆ, *PRZYIŚĆ, przyszedł, przyszła, *f.* przyjdzie, *przyidzie, przyjdę, *przyidę *med. dok.*, Przychodzić *niedok.*, Przychadzać *frequ.*; (*Boh.* přigjti, přišel, přigdu, přichazeti, přjchod; *Slov.* prigíst, prichazým; *Sorab.* 2. pschisch, pschihisch; *Sorab.* 1. pschinhdu, pschindžem, pžindu, pžidžem, pžindžem, pžindu, pzekhadžam, pžikhadžuyu, pžichadžam, pžikhad; *Carn.* pridti, pridem, perhajam, prihod, perhod; *Vind.* priti, priet, napriti, sempriti, pridem, prishel, perhajati, prihot, prishestje, sempritje; *Croat.* priti, prihájam; *Dal.* priti, prichi, prihodim, posazchije, dosasstye; *Bosn.* priti, pricchi, docchi (*ob.* Dójść), doscjastje, (dójście); *Rag.* prîti, prîcni, prihodim, prisejastje; *Slav.* dóchi; *Ross.* притти, приходить, прихаживать, пришествiе; *Eccl.* къпнтие, *ob.* Wnijście); = idąc przybliżyć się, stanąć gdzie; kommen, gegangen kommen, zu Fuße kommen, ankommen, wohin kommen. Idźże sobie, zkądeś przyszedł. *Teat.* 25. *c*, 7. geh, woher du gekommen bist. Świat dziwowisko, życie podróż; przyszedłeś, widziałeś, poszedłeś. *Zab.* 7, 212. *Koss.* Narodzić się nie jest nic innego, tylko przyjść na świat. *Salin.* 2, 96. Kto nie w czas przychodzi, sam sobie szkodzi; *Slov.* kdo neskoro chodi, sám sebe škodi; *sero venientibus ossa.* Przyszedłszy, odszedł, ni padłszy, ni siadłszy. *Cn. Ad.* 896. (po ogień przyszedł, miejsca nie zagrzał). *Przyidźcie sam, błogosławieni ojca mego. *Sk. Kaz.* 6. (przystąpcie). I *przyszto i opowiedziano królowi.... *Radz.* 2 *Chron.* 20, 2; *Gerund. perfecti*, man kam. Tam Epeje, Ftyowie, Lokry i Beoty, I w długich szatach przyszłe z Ionii roty. *Dmoch. Il.* 2, 29. (które przyszły, przybyłe z Ionii; *distng.* przyszły *futurus*). Dwojakie *przyiście syna bożego, jedno gdy człowiekiem się stał, drugie, kiedy *przyidzie świat sądzić. *Karnk. Kat.* 57. die Ankunft Christi, (cf. adwent). Pod ten czas, gdy bracia do Bononii przychadzali.... *Birk. Dom.* 53. (przybliżali się, da sie sich näherten, annäherten). Przychodzi morze (*oppos.* odchodzi), burzy się. *Cn. Th.* 869. die See steigt, es ist Fluth. Morskie burzenie, przychodzenie, podnoszenie. *Cn. Th.* 425. die Fluth. Państwo popa Jana, nie przychodzi do Oceanu, ale graniczy z następnemi państwy pomorskiemi. *Boter.* 231. (nie przystępuje, przytyka, przypiera). Przychodząc ku historyi dzisiejszéj.... *Rej. Post. S s* 4. przystępując, dazu schreiten. W więzieniu był a wyście często przychadzali. *Prot. Jał.* 6. (odwiedzali, nawiedzali go, ihr kamet ihn besuchen). — §. *Latius vario modo:* Przyjść, kommen. Z ust twoich do uszu moich myśl twoja do mnie przyszła. *Sk. Dz.* 1036. Zkąd ci to do głowy przyszło? *Teat.* 52. *d*, 317. wie ist dir das eingefallen, in den Sinn gekommen? Usiądźmy u tego stołu, może ci co prędzej do głowy przyjdzie. *Teat.* 54. *b*, 52. Tak mi to przyszło do głowy, napisać coś dla mojej rozrywki. *Teat.* 34. *b*, *F* 2. Najlepiej mówić, co ci w ten czas na myśl przyidzie. *Teat.* 9. *b*, 87. was dir einfallen wird. Przychodzi mi na pamięć = wspominam sobie, es fällt mir ein, ich erinnere mich. *Cn. Th.* 869. — Prośba do snu, który żadną miarą przyjść nie chce. *Zab.* 14, 119. der Schlaf will nicht kommen. Naprzód cię cudzoziemskim językiem mówić uczyła, mniemając, iż ojczysty język sam z czasem przyjdzie. *Kras. Pod.* 2, 47. die Muttersprache wird schon von selbst kommen. Przychodził post wielki. *Birk. Dom.* 70. przybliżał się, nadchodził; die Fasten rückt heran, nähert sich. Azaż nie wiesz, że dzień piętnasty przyszedł? on na to: azaż nie wiesz, że jeszcze nie przeszedł? *Warg. Wal.* 282. Już słońce wybiegało między nocy obie, Jak tę, co minęła, tak tę, co przychadzała, I w równi między niemi już stało bez mała. *Otw. Ow.* 398. (bliżko południa było). Złe przychodzi prędko, a odchodzi po mału. *Teat.* 22, 13. Bóg myśli nasze z daleka rozumie, nim się staną; poziera na potrzeby nasze, nim *przyidą. *Pociej.* 363. — Im większe na człowieka przypadki przychodzą, tym bardziej boga prosić. *Karnk. Kat.* 444. (przypadają, je mehr Unglücksfälle über einen kommen). Mało co pośpisz, mało co podrzemiesz, alić *przyidzie na cię jakoby podróżny niedostatek, a ubóstwo jakoby zbrojny. 1 *Leop. Prov.* 6, 9. (napadnie cię, opadnie). *Slov.* Pridě na psa mráz; *veniet tempus*, *ubi senties*: prišel na psa mráz; *sentit jam*, *propter quod alium irrisit.*. Przychodzi mi tyle z majętności = tyle mam przychodu, tyle biorę. *Cn. Th.* ich bekomme so viel, habe so viel Einkommen, Einkünfte von diesem Gute. Skończyła się wojna, a z niéj tyle tylko przyszło Niemcom, że się pod Eugeniuszem w służbie wojennéj wyćwiczyli. *N. Pam.* 3, 292. (to tylko z niéj mieli, ten pożytek odnieśli). Co ci z tego przyjdzie? was

wird dir davon herauskommen? Za pracą wszystko nam na ziemi przychodzi. *Karp.* 4, 36. (bez prace nie będą kołacze, pracą wszystkiego dosięgniemy). Drzewo, co upadnie do dworu sąsiadowego, sąsiadowi *przyidzie. *Sax. Art.* 41. przypadnie, es wird ihm zu Theil, fällt ihm zu. Wam, jeśli zwyciężymy, ma wszystek łup *przyiść. *Stryjk.* 251. Zkądby to złe rozpocząć, które z Szwedzkiej strony naprzód przyszło. *Tward. Wł.* 177. wynikło, wszczęło się; das Uebel, das von dort herkam, herrührte. Przychodzi co do dziedzica, *transit. Cn. Th.* es geht an ihn über, kommt auf ihn, fällt auf ihn. Przyszło na me ręce, do mych rąk przyszło. *Cn. Th.* es ist in meine Hände gekommen, gefallen, gerathen. Na biskupi sąd przychodzili. *Sk. Dz.* 853. (wypadało im sądzić się u biskupa). Przychodzę ku swemu, do swego = odzyskuję, ich komme wieder zu dem Meinigen. Kiedy się człowiek nieszczęśliwym urodził, do niczego nigdy przyjść nie można. *Teat.* 17. *b*, 21. zu nichts kommen, es zu nichts bringen; *Croat.* dobavitisze, (cf. nabawić się). Opisanie jakim sposobem bogaty człowiek przyszedł do majątku. *Pam.* 84, 415. (zbogacił się). Pochwy uskoczyły na drugą stronę, i gdy chciał *przyiść do szabli prawą ręką, nie mógł. *Warg. Cez.* 117. dobyć, er konnte nicht mit der rechten Hand dazu kommen. Amurat, przyszedłszy na miejsce ojcowskie za Cesarza, braci udawić kazał. *Fur. Uw. F* 4. (nastąpiwszy). Trudno, aby to do końca dobrego przyszło, co ze złego początku wyszło. *Grod. Dis. S* 4 *b.* (żeby dobry koniec wzięło, daß es zu einem guten Ende käme, ein gutes Ende nähme). — Przychodzić do siebie, k sobie, po bojaźni, spaniu, zapamiętaniu = przytomność odbierać, pokrzepiać się; wieder zu sich selbst kommen, sich gegenwärtig werden, die Gegenwart wieder erhalten; *Slav.* osvistiti se; *Vind.* k' sebi priti, reshivetise; *Ross.* очувствоваться, очнуться, очнуться, образумиться. образумливаться; *Eccl.* воспрядаю, воспряняю, воспряновение. Zasmucony od rozumu odszedł, i ledwo kiedy do siebie przychodził. *Sk. Dz.* 570. Przychodzić k sobie po chorobie, wzmagać się; sich erholen nach einer Krankheit, zu sich kommen. Kto się zaraz w początkach choroby kładzie, ten prędko przychodzi do siebie. *Perz. Lek.* 341. — Przychodzi k sobie wino; *vina mutata restituuntur. Cn. Th.* 869. ustoi się, der Wein wird wieder klar, setzt sich. — Przychodzić do rozumu, rozumu dorastać; Verstand bekommen, zu Verstande kommen. Nie jest już tak sprzeczny, przychodzi do rozumu. *Teat.* 7, 91. — Przyjść do lat, wyjść z małoletności; zu Jahren kommen, mündig werden. Ociec dał mi wychowanie przystojne; a gdym do lat przyszedł, wsparcie twoje otworzyło mi wielkie pole. *Kras. Pod.* 2, 27. — *Aliter:* Rachunek przychodzi = zgadza się, *ratio constat. Macz.* die Rechnung trifft zu, kommt aus. — Przychodzić do ubóstwa, do nędzy = podupadać, in Armuth und Elend verfallen, in Noth kommen. Przychodzić w pośmiech = być wyśmiewanym; ins Gelächter fallen, lächerlich werden, verlacht werden. — §. Przychodzić o co, o niesławę, o zdrowie etc. = przychodzić w niebezpieczeństwo co do sławy, zdrowia, nabawić się czego, narazić się na co, przyprawionym być o co; Gefahr laufen um etwas zu kommen, in etwas zu fallen, sich etwas zu zuziehen. Bolesław Łysy o ścisłość, o niedostatek, o mierziączkę ludzi swych, nawet o *zaszcie w głowę przyszedłszy, tułacz bezrozumny leda jako błąkał się. *Krom.* 258. *Defectio a recta ratione,* przyjście o rozum. *Mącz.* Godni takiej nagrody ci, którzy służąc ojczyznie, przyszli o zdrowie, o szkody. *Star. Vot. E* 3. Nie życzyłbym tego żadnemu z was, aby który o ślepotę *przyiść miał. *Gorn. Dw.* 409. Obawiali się, żeby za tak surowym strofowaniem nie przyszedł o zafrasowanie. *Wys. Aloj.* 132. Lepiej wyznać nieumiejętność swoję, jak *przyiść o hańbę i lekkość. *Gorn. Dw.* 134. Za niebiegłością opiekunów Leszka, wojna przeciwko Słowakom o zaniedbanie przyszła. *Krom.* 52. — *In bonam partem:* Rzymianie o znamienitą dostojność i potęgę przyszedłszy.... *Krom.* 3. — §. Przychodzić na co = pochodzić na co, darauf hinauskommen, sich dabin wenden. Na złośliwe pasierby przyszły dzieci moje. *Biel. S. M. B.* 4. Na to przyszedł, iż musiał rzemiosłem pożywienia zarabiać. *Biel. S. M. B* 3. Czarci na jakieście sprosne osoby bestyalskie swoją pychą przyszli, iżeście się bogiem czynić chcieli? *Sk. Żyw.* 231. — Przychodzi komu na co = przymuszony jest do czego, es kommt mit einem so weit, daß er dieß und jenes muß, es kommt mit einem zu diesem und jenem. Żal się tego boże, że panu naszemu na takowe sprawy w Litwie przyszło, na jakowe żadnemu królowi nigdy nie przychodziło, ani dali bóg *przyidzie. *Orzech. Qu.* 83. Przyjdzie podobno na to, iż co nieboszczyk zyskał, sukcesor utraci. *Kras. Pod.* 2, 33. Do tego przyjdzie, za czas już nie długi, Że dla pałaców mieć nie będą pługi Pól do wyprawy. *Zab.* 2, 219. Czyż do tego już ma przychodzić, aby wszystkie ludzkości prawa przestępować? *Siem. Cyc.* 380. — §. Zkądże to tak nagle Wc Pani przyszedł ten wyjazd? *Teat.* 18, 79. zkąd wypada, co temu za niewola, za przyczyna? was ist die Veranlassung zu der so schleunigen Abreise? Przychodzi mi żebrać, uciekać = z biedy wypada mi żebrać, nie zostaje mi jeno żebrać, nie *lza jedno żebrać, muszę, przyciśniony jestem do żebrania: es bleibt mir nichts übrig als zu betteln, ich bin in die Nothwendigkeit versetzt zu betteln. Mości Panie, nie wiemy, komu na co przyjdzie. *Mon.* 70, 62, (cf. *nemo ante mortem beatus*). W krótce przyjdzie do obcej wędrować dziedziny. *Zab.* 1, 101. *Nar.* Coż poczniesz? *przyidzieć samemu z cepami do gumna chodzić. *Falib. C* 1. *Przyidzie Panie zaginąć, ratunku potrzeba. *Pieśn. Kat.* 164. *Przyidzie-li na ostatek gardło dać; coż na tym? by tylko dla prawdy a sprawiedliwości! *Hrbst. Nauk. D* 5 *b.* — *Ellipt.* Płakać mi zawsze, gdy cię obaczę, Jak teraz płaczę. *Kniaź. Poez.* 1, 226. (*sc.* przychodzi, wypada; ich muß weinen, mir kommt das Weinen an). — *Similiter:* Mnie do płaczu przychodzi, a ty cieszysz się z mojej biedy. *Teat.* 32. *b*, 38. Przyszło na miejscu kilka dni zabawić, ażby drudzy nadjechali. *Tward. Wł.* 146. (wypadało, trzeba było, man mußte). Prosił boga, jeśliby kiedy przyszło nodze powinąć się naszej, żeby zginąć mógł najpierwej. *Tward. Wł.* 74. jeśliby się zdarzyło, przypadło, przygodziło; sollte sichs ereignen, sollte es dazu kommen, daß .... — *Aliter:* Przychodzi mi tyle,

*przyidzie mi tyle od ciebie wziąć, abo *przyidzie mi tyle dać tobie. *Cn. Th.* 869. należy się, es gehört sich, kommt mir zu. — §. Przychodzi mi co łacno, darmo, trudno; ich bin zu etwas leicht, schwer, wohlfeil, theuer gekommen. Siła rzeczy drogich jest, co tanie przychodzą. *Gorn. Sen.* 430. (zu denen man wohlfeil kommt). Te skarby im łatwiuchno a jako za dar przyszły. *Gorn. Sen.* 159. Kto mało sobie poważa pieniądze, nie wie, jak one nam ciężko przychodzą. *Teat.* 15. *c*, 21. Wielka różnica między zapracowanym groszem a letko przyszłym. *Teat.* 23. *d*, 11. (*distng.* przyszły *futurus*). Doszedłem czasem wątpliwych imion książęcych, aczkolwiek mi to z wielką pracą przyszło. *Stryjk.* 235. es ist mir sehr sauer angekommen. Wszystko trwoni, nie pomniąc, z jaką pracą przyszło. *Teat.* 42. *d*, *a*. Męczennikom miłość Chrystusowa z dręczeniem, z męczeniem przychodziła. *Sk. Żyw.* 1, 105. — *Similiter:* Z żalem przychodzi widzieć, jak wszystko u nas opacznie idzie. *Dyar. Grod.* 462. es kommt einem das Erbarmen an, zu sehen, wie.... Mój przyjacielu, nie miło mi przychodzi, żegnać się z tobą na zawsze. *Zabł. Dz.* 105. (es kommt mir sauer an). *In bonam partem:* Z najprzyjemniejszym uczuciem zawsze czytać mi przychodzi gazetę Wc Panów. *Gaz. Nar.* 1, 260. — §. Przyszło do mała, do niewielu, przy niewielu to zostało się; *ad paucos recidit*, *redactum est. Cn. Th.* 869. auf wenig reducirt.

PRZYJMACZ, PRZYJMICIEL etc. *ob.* Przyimacz.

PRZYJŚCIE, ia, *n.*, *PRZYIŚCIE, [*Eccl.* пришьствие; przybycie, die Ankunft. n. p. Dwojakie *przyiście syna bożego. *Karnk. Kat.* 57. — 2], *ob.* Przyjść.

PRZYJUCZYĆ *cz. dok.*, jukami przyciężyć, mit dem Saumsattel bepacken, besatteln; *tr.* obarczyć, belästigen. Takim kształtem na wieki nieprzyjaciel nas haraczem przyjuczy. *Pot. Arg.* 346.

PRZYKADEK, PRZEKADEK, dku, *m.*, półkadek, ein kleiner Bottich, Nebenbottich, Handbottich. *Lacus*, kadź, przykadek albo stągiew, w którą wino ścieka z prasy. *Mącz.* Miód w przykadek czysty włożyć, wody studziennéj wlać. *Haur. Ek.* 141. Malogranaty możesz zachować w przekadku jakim albo fasie. *Cresc.* 426. Piwa wypiwszy przykadek. *Kchow. Fr.* 12. Nie ustała mąka w jej przykadku, ani ubyło oleju w bani. *W. Post. W.* 188. Przyszła do domu, ano pełen przykadek mąki, i pełna ona bania oleju. *Rej. Post.* *O* 3.

PRZYKAHAŁ, u, *m.*, mniejszy kahał żydowski, eine kleine Judengemeide. Kahały i przykahałki. *Vol. Leg.* 6, 318.

PRZYKARAĆ, *f.* przykarze *cz. dok.*, pomniejszą karą przyćwiczyć, ein wenig bestrafen, züchtigen. Są przykarane na przykład potomnym. *Białob. Odm.* 14. Turek radby nas trochę przykarał, za wtargnienie Lisowczyków. *Birk. Zbar. D.* Przykarać szkodliwego obmówcę. *Mon.* 70, 314. Przykaranego wolno wypuścić. *Odym. Św.* 2, *Ff* 3.

**PRZYKAREK, rku, *n.*, mała kara, eine kleine Züchtigung. Przykarek, że się z hersztem powiązali. *Przyb. Milt.* 321.

PRZYKĄSIĆ, PRZYKĘSIĆ *cz. dok.*, Przykęsywać *contin. frequ.*; przygryźć, kąsaniem przyciąć; zubeißen, ein wenig abbeißen, darauf los beißen; *Boh.* přikausnauti; *Sorab.* 1. pžikuszacž, pžikuszam, pžikuszuyu, pžikuschu, pschikuszam; *Eccl.* прикусываю; *Ross.* прикусить, прикусывать, закушать, закушивать, (cf. zakąsać). * Coż znaczą słowa te obojętne albo przykęszone? *Pot. Arg.* 243. przycięte, verbissne Worte. Przykąsek *Ross.* прикуска, закуска, *ob.* Przekąsek.

PRZYKASZLEĆ *cz. dok.*, Przykaszliwać *częstotl.*, nieco przy czém pokaszleć, bey etwas ein wenig husten, zuhusten; *Ross.* прикашлять, прикашливаю.

PRZYKĄTEK, tku, *m.*, poboczny kąt, ein Seitenwinkel. Rozsypani pierzchnieniem nieprzyjaciele po przykątkach i lasach się błąkają. *Krom.* 493.

PRZYKAZ, u, *m.*; *Sorab.* 2. pschikasn; *Ross.* приказъ; nakaz, przepis, przykazanie, rozkaz; der Befehl, die Verordnung, Vorschrift; (*Croat.* prikaz = podarunek; *Eccl.* приказъ, приклядъ, примѣръ przykład). Niech miłość ojczyzny będzie wam nie przystępnym we wszystkim przykazem. *Hor. Sat.* 61. Takowy przykaz raczej onym latom staroświeckim służył. *Warg. Wal.* 65. Czy przykazy i przepisy retoryczne są do wymowy użyteczne? *Pir. Wym.* 65. PRZYKAZAĆ, *f.* przykaże *cz. dok.*, przykazuje *pr.*, Przykazywać *frequ.*; *Boh.* přikazati, přikazowati; *Sorab.* 2. pschikasasch; *Sorab.* 1. pžikasacž, kacacž, pžikazuyu; *Carn.* perporôzham, (*ob.* Poruczyć); *Ross.* приказать, приказывать; *Eccl.* приповѣдѣти, (cf. wola); 1) nakazać, rozkazać co komu surowie abo pod karaniem; einem etwas anbefehlen, gebieten, ihm den Befehl geben etwas zu thun; *Bosn.* prikazati, ukazati *ostendere*, prikazatise *comparere*; *Croat.* prikazati, prikasújem *dono, largior, dedico, dico*; *Rag.* prikâzati, poklonitii = ofiarować, darować, (cf. pokłon). Obowiązki religii pełń, bo są od boga przykazane. *Kras. Pod.* 2, 76. — Przykazanie, das Gebot, *Slov.* prikázanj; *Sorab.* 2. kasni; *Sorab.* 1. kasn, kasnia, kazna, pžikazna; *Carn.* povêle (cf. wola), sapoved, (cf. zapowiedź); *Vind.* sapoved, vkasa, (cf. ukaz); *Slav.* zapovid, (prikazalishte = ofiara); *Ross.* заповѣдь, оправданіе. Przykazanie *jussa Dei, parentum, ecclesiae potisimum sonat*; rozkazanie *est quorumvis et fere unum actum transeuntem significat.* Dekalog abo dziesięcioro boże przykazanie. *Karnk. Kat.* 290, *Croat.* deszet zapovedi bosje; *Ross. et Eccl.* десятословіе, die zehn Gebote. Przykazanie wziąłem od Pana, abym szedł do ludu Izraelskiego; a gdym do nich przyszedł, wzgardzili poruczeństwo pańskie. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 2, 33. (zlecenie). Przykazanie a rada tym są od siebie różne, iż przykazanie potrzebne jest, aby pod sumnieniem było chowane, od każdego, komu jest dane; ale rada jest wolna, przyjąć ją albo nie przyjąć. *Gil. Post.* 321 *b.* Wielość przykazań, jest przyczyną wielości grzechów. *Mon.* 65, 221. — §. Przykaż dom twój, bo umrzesz. *Budn. Jes.* 38, 1, (*not.* «rozkaż domowi twemu, jak się mają po tobie sprawować, rozrządź», bestelle dein Haus. Luth.) — 2°. Przykazać, polecić, oddać; anempfehlen, empfehlen, übertragen, anvertrauen, übergeben. Źle czynią rodzice, gdy nie mając syna pierwej na nauce, onego służyć do dworu, albo jakiemu panu za chłopca przykazują. *Glicz. Wych. H* 5. Ociec niechaj się stara, aby za młodu syn jego do uczonych ludzi był przykazan. *ib. H* 4 *b.* W ka-

żdym nauczycielu, trzy rzeczy ma każdy ociec baczyć, niż syna swego do niego przykaże. *ib. L 4 b.* Jeśliżeśmy się już odrzekli dyabła, a Chrystusowi się przykazali, czemuż jeszcze język mamy wężowy? *Eraz. Jez. I i* 8. Przykazać komu sługę = zalecać, nastręczać, rekomendować ręcząc za niego; anempfehlen, empfehlen und gut sagen. Ktoby komu przykazazał sługę, a ten szkodę uczyniwszy uciekł od tego pana, tedy ten, który go przykazał, i za niego przyrzekł, że wiernie służyć będzie, ma go stawić. *Stat. Lit.* 387. — *§. Ociec każdy powinien jest syna swego do cnoty zaraz, jako skoro na świat *wynidzie, przykazać. *Glicz. Wych. E* 7. przytrzymywać, einen wozu anhalten. *PRZYKAŹCA, y, *m.*, który kogo *przykazuje, poleca, rekomenduje, ręcząc za jego poczciwość, der Anempfehler und Bürge für jemandes Redlichkeit. Na poręcznika i przykaźce, poręcznikowi i przykaźcy z *istcem, po kim ręczył, ma być *rok zawity. *Stat. Lit.* 162. Ktoby komu przykazał sługę, i za niego przyrzekł, że wiernie służyć będzie, a tenby od pana uciekł, tedy przykaźca ma go stawić: jeśliby zaś pan sługi, minąwszy przykaźcę, począł go sam pościgać, tedy przykaźca już wolen będzie. *Stat. Lit.* 387. *Czack. Pr.* 2, 223. *PRZYKAZICIEL, *PRZYKAŻYCIEL, a, *m.*, który przykazuje, rozkaziciel, pan; der zu befehlen hat, der Herr, Gebieter; (*Carn.* perporozhuvauz; *Eccl.* заповѣдатель, (cf. zapowiadacz; *Ross.* приказной skryptor, pisarz, kancelista; *Croat.* prikazitel *largitor*, prikazen *donum*). Obudzili Jezusa zwolennicy, mówiąc: przykazicielu, giniemy. 3 *Leop. Luc.* 8, 24. *W. Post. W.* 2, 206, (przykażycielu. 1 *Leop.*, mistrzu. *Bibl. Gd.*). Jezusie przykazicielu zmiłuj się nad nami! 1 *Leop. Luc.* 17, 13. (przykażycielu. *Rej. Post. N n 4*). Wyznawają go być przykażycielem świata wszystkiego. *Rej. Post. N n* 6. *PRZYKAŹNY, a, e, zalecony i zaręczony, empfohlen und verbürgt; (*Ross.* приказный do kancelaryi należący). O ludziach prostych i czeladzi, która od panów swych odchodzi, także i o sługach przykaźnych. *Stat. Lit.* 370, (*ob.* Przykazać 2). Co się dotyczy sług przykaźnych abo ludzi wolnych pochożych, którzyby od pana uciekli, za takie ludzie wolne przykaźne, za głowy ich nic skazowano być niema, tylko za szkody przez nie uczynione. *ib.* 381.

PRZYKĘDZIERZAWSZY, a, e, *subcrispus. Mącz.* etwas kraus; *Eccl.* прикудрявый, кудреватъ.

PRZYKĘSAĆ, *ob.* Przykąsać.

PRZYKINĄĆ *cz. jedntl.*, Przykidać *dok.*; *Ross.* прикинуть, прикидывать; przyrzucić, hinzu werfen. Przykidać *vulg.*, przylać, przyłożyć. *X. Kam.* Przykinąć się do kogo, do jego strony, przychylić się, nakłonić, sich auf jemandes Seite (Parthey) hinneigen. Magnus, króla Duńskiego brat, w młodości swej przykinął się do Moskiewskiego. *Gwagn.* 164, *ob.* Przekińczyk.

PRZYKIPIEĆ *nijak.*, *dok.*, nieco przekipieć, ein wenig überlaufen aus einem Geschirre; *Ross.* прикипѣть, прикипать.

PRZYKISNĄĆ *nijak. jedntl.*, nieco zakisnąć, ein wenig säuern, säuerlich werden und gähren; *Rag.* prikisnuti.

PRZYKIWNĄĆ *cz. jedntl.*, kiwnieniem przywołać, herbey winken; *Sorab.* 1. pžikiwnu, pžikiwam; *Carn.* perkimam.

PRZYKŁAD, u, *m.*, PRZYKŁADEK, dku, *m. dem.*, PRZYKŁADKA, i, *ż.*, 1 a) przydatek, przyczynek; *Sorab.* 1, pžikwad, pžidawk; *Vind.* perklada, perklad, perloshba, doloshba, (priklad, kruhek = noworoczny chléb ofiarowniczy, cf. pokładne chleby); *Carn.* perklàda; *Ross.* прикладъ, die Zulage, Zugabe, Beylage. Do praw w zachodzących okolicznościach nową coraz przykładkę czynią. *Zab.* 4, 79. Ta powieść z samych tylko baśni jest złożona, albo ją kto inny za przykładkę wsadził. *Nar. Hst.* 2, 273. Przykład do drugiego, trzeciego rozdziału. *Tr.* — b) Przykład u fuzyi, strzelby, ta część, którą do twarzy strzelający przykłada; *Ross.* прикладъ, ложа, (cf. łoże); der Gewehrkolben, die Kolbe, der Anschlag. — 2) Przykład do naśladowania, wzór; *Boh. et Slov.* přiklad; *Sorab.* 1. pžikwad; *Sorab.* 2. heksempel; *Carn.* prigled, isgled, spregled, predkladk; *Vind.* preklad, poduba (cf. podobieństwo), predpoduba, perpoduba, eksempel, navuk, (cf. nauka, cf. nawyknąć), rasgladek; *Croat. et Hung.* példa, (*Ger.* Bild); *Dal.* prilika; *Rag.* prilika, izghled, izgléd, jzgledstvo; *Bosn.* slikka, izgled, ogled, (cf. oglądać, wyglądać); *Ross.* прикладъ, примѣръ (cf. przymierzyć), образъ, (*ob.* Obraz); *Eccl.* [прикладъ 2], приказъ, изразецъ, показъ, припоказъ, das Beyspiel, Exempel. Przykładami żyjemy; przykład zły za cnotę Od mądrego podany, pociąga prostotę. *Gaw. Siel.* 366. Długa do mądrości droga przez nauki, krótsza przez przykłady. *Zab.* 11, 340. Przykład lepszy niż nauka, czyń co mówisz, to mi sztuka. *Petr. Ek.* 22. Przykład, wielki orator. *Cn. Ad.* 970. Przykład przełożonej persony, Potężny jest na obie strony. *Cn. Ad.* 971. (jaki pan, taki kram). Sam przykład drogę do dobrego ściele, Dzwón na mszą woła, nie będąc w kościele. *Mon.* 71, 794. Dobrze ten jest słuchany, co przykładem uczy. *Dmoch. Il.* 256. Zbawiciel przykład z siebie dał, że miłość wypełnienie zakonu. *Karnk. Kat.* 5. Przykład mój daję wam, tak jakom ja czynił, także i wy czyńcie. *Kanc. Gd.* 22. *Pociej.* 139. Dał z siebie przykład, jak ojczyznie służyć. *Jabł. Buk. U 4 b.* Z ojca przykład bierz, jak trzymać wiarę. *Bardz. Trag.* 285. wstępuj w jego strzemię; *Sorab.* 2. nahumesch. Z cnot jego wierni czerpali przykłady. *Zab.* 14, 240. *Szym.* Niech ten uczynek nie idzie w przykłady. *ib.* 15, 245. Żywe w nim były cnot wszystkich przykłady. *Sk. Dz.* 581. (wzory, wizerunki). Na przestrogę, dla przykładu *Ross.* неповадно. Przykłady do objaśnienia, Beyspiele zur Erläuterung. Teoryi przystosowaniem są zapytania, w książkach arytmetyki przykładami nazwane. *Łęsk.* 2, 16. Rechenexempel. Na tych jasnych *przykładziech (przykładach). *W. Post. W.* 189. Na przykład, *per abbreviationem* n. p.; *Slav.* na priliku, napril; *Bosn. et Croat* na priliku; *Vind.* h'rasgledu; *Eccl.* на прикладъ, на примѣръ, *abbrev.* н. п., zum Beyspiel, z. B. — PRZYKŁADAĆ, *ob.* Przyłożyć. PRZYKŁADNOŚĆ, ści, *ż.*, zbiór przykładnych przymiotów mogących służyć za wzór do naśladowania, die Musterhaftigkeit, exemplarisches Leben; (*Sorab.* 1. pžikwadnoscž *aptitudo*; *Vind.* perkladnost = po-

jętność, zdatność; *Croat.* prikladnoszt *similitudo*, *comparatio*, *aptitudo*, *congruitas*, cf. składność; *Bosn.* prikladnost, prilika *similitudo*, *comparatio*). Starsi wielką przykładność powinni młodszym; młodsi zaś wielką uczciwość starszym. *Star. Ref.* 155. Joba pan bóg doświadczał w uprzejmej stałości, aby z niego i inni brali przykładności. *Rej. Wiz.* 131. przykład, Muster, Beyspiel. PRZYKŁADNY, a, e, PRZYKŁADNIE *adverb.*; *Boh.* přjkladný; *Sorab.* 1. pžikwadné; *Vind.* dobruperkladen; *Croat.* pelden; *Rag.* izghlèdni; *Ross.* примѣрный, примѣчательный, (cf. przymieść, przymiot); na wzór i przykład służący, wizerunkowy; exemplarisch, zum Beyspiel dienend, musterhaft; (*Sorab.* 1. pžikwadné *aptus*; *Vind.* perkladen = zdatny; *Croat.* prikladen *aptus*, *conveniens*, *conformis*; *Dal.* prikladan *compar*; *Rag.* priklàdan *decorus*; *Bosn.* priklàdàn, prilicjan *similis*, *comparatus*; (*Ross. et Eccl.* неприкладьнъ [*incomprehensibilis* 2], непримѣрный nieporównalny, nieprzystojny). Drżyj, nie ujdziesz przykładnéj i sprawiedliwej kary. *Teat.* 53. *b*, 23. Nie mówili, coby się im za rzecz złą i nieprzykładną do niego zdało; lecz.... *Żarn. Post.* 683 *b.* (nieprzyzwoitą). PRZYKŁADZIK *dem.*, *ob.* Przykład.

PRZYKLAMROWAĆ *cz. dok.*, klamrami przymocnić, anklammern; *Vind.* narinkati, nanarbati, nabiti.

PRZYKŁANIAĆ, *ob.* Przykłonić.

*PRZYKŁAŚĆ, ia, *m.*, n. p. Gdy woźny kładzie pozew, na jakie imienie puste, tedy on pozew ma wszczepić w przykłaść, i ma go na onym imieniu wetknąć w ziemię. *Tarn. Ust.* 45. w drewno, trzonek.

PRZYKLASK, u, *m.*, przyklaskanie, pochwalny oklask, das Beyfallklatschen. Scypion czciciel prawa, szanował muz pienie, I dawał na teatrze przyklask Melpomenie. *Przyb. Luz.* 169. PRZYKLASNĄĆ *cz. jednlt.*, Przyklaskać *niedok*,, Przyklęskać (*Cn. Th.*), Przyklaskiwać *frequ.*, przyklaskuje *pr.*, klaskaniem pochwalić; *Eccl.* приплескаю, приплещу руками, восплескаю, Beyfall zuklatschen. Jego słowom przyklasły wojsk tłumy. *Przyb. Milt.* 171. Przyklasnęli, iż mądrze radził pokój. *ib.* 45. *Applaudo*, przyklaskam, przykrzykam, przyspiewam. *Mącz.* Prorocy prorokowali kłamstwo, a kapłani przyklaskowali. *W. Jer.* 5, 31. (kapłani przyklęskowali rękoma swemi. 3 *Leop.*, przyplęsowali rękoma. 1 *Leop*). — §. *Aliter:* Gębą przyklasnąwszy, znowu klaskał. *Teat.* 36. *c*, 11. mit dem Munde schmatzen bey etwas. PRZYKLASKIWACZ, a, *m.*, klaskaniem pochwałe dający; *Eccl.* приплескатель, восплескатель, der Beyfallklatscher. Często się zdarza znaleźć w przyjaciołach podłych przyklaskiwaczów. *Dmoch. Szt. R.* 19.

PRZYKLÉIĆ *cz. dok*, Przeklejać *niedok.*; *Boh.* přiklegowati, přikljžti; *Slov.* přiklegugi; *Sorab.* 1. pžiklyam; *Vind.* perlimati, perfhlihtati; *Rag.* prikliàtti; *Bosn.* prikliati, prilipiti, kliati; *Croat.* prikelyújem; *Ross.* приклеить, приклеивать; klejem przylepić, ankleben, anleimen, aufpappen. Przyklejanie planów na płótno, wielkiej zręczności wyciąga. *Lesk.* 117. (*Ross.* приклейка, aufziehen auf Leinwand). Do przyklejenia *Croat.* prikelyiv *glutinabilis.* Przyklejający *Bosn.* prikliataç. — *Tr. fig.* Sztukowaniem i przyklejaniem odmiennych części starą tę budowę nieforemną czynili. *Gaz. Nar.* 1, 242. das Hinzukleistern, Anflicken; przyłatanie. — Siedzi, jakby go kto przykléił na ławie. *Pulp.* 7. wie angekleistert.

PRZYKLĘKNĄĆ *cz. jedntl.*, Przyklękać *niedok.*; *Boh.* přikleknauti, přiklekati; na kolana się spuścić, hin knieen. Pokutę im dano, aby 50 kroć na dzień przyklękali. *Sk. Dz.* 832. Z młodu wyuczają wielbłądów, aby przyklękały, dla łatwiejszego juczenia. *Zool.* 356. Jezusowi każde kolano przyklęka, w niebie, na ziemi, i pod ziemią. *Sk. Dz.* 146. Obraz przyklękłego męża. *J. Kchan. Dz.* 23. hingekniet, knieend. — *Transl.* Wszystko prawie przyklękało pod władzą Cezara. *Nag. Cyc.* 106. Radby pyszny, aby każdy mu przyklękał. *Hor. Sat.* 59. die Knie vor ihm beugen. Mam umysł wyniesiony, więc mu nie przyklęknę, Ręką niech mi nie grozi, bo się jéj nie zlęknę. *Dmoch. Il.* 2, 70. nie ulegam, nie ustępuję.

PRZYKLEKTAĆ *cz. dok.*, [porówn. *niem.* kleksen 3], przywalać, besudeln, beschmutzen, mit Schmutz bedecken. Sukno to tak było przyklektane, że poprzerzynania onego postrzedz nie mogłem. *Grod. E* 2.

PRZYKLEPAĆ *cz. dok.*, klepaniem przybić, zuklopfen, zuhämmern; (*Carn.* prikaplyem *operculo*, prikeplyem, priklepnulszem *adjugo*, *duco sub juga*; *Ross.* приклепаться potwarzyć).

PRZYKLESKAĆ, *ob.* Przyklaskać.

PRZYKŁÓĆ, *f.* przykole *cz. dok.*, Przykalać *niedok.*; *Ross.* приколоть, прикалывать; przypiąć, anheften, anstecken; (*Ross.* приколка przypiętego co), *ob.* Przykłóta.

PRZYKŁONIĆ *cz. dok.*, Przykłaniać *niedok.*; *Vind.* perkloniti; *Carn.* perklònem; *Croat.* priszlányam; *Rag.* priklonitti, priklagnjam, priklaagnam; (priklon, priklonstvo, priklonitos = posłuszeństwo); *Ross.* приклонить, приклонять; przychylić, hinneigen. Użycz mi boże do modlitwy całego przykłonienia umysłu. *Modl. Gd.* 2. (przykładania, bez rostargnienia). Oczy boskie otworzone będą, a uszy jego przykłonione ku modlitwie waszéj. *Radz.* 2 *Chron.* 7, 15. Słuchaj, a przykłoń ucha twego. 1 *Leop. Ps.* 44, 11. Którzyby nas słusznie od tego mieli bronić, Nie chcą się chrześcianie ku temu przykłonić. *Biel. S. M. B* 4 *b.* Radby się czasem przykłonił k temu, a coż? gdy ono serce opoczne nie przypuści prawdy k sobie. *Rej. Post. L* 5. Serca Prusaków powodzeniem zachęcone, znowu na stronę krolewską przykłaniać się poczęły; *inclinatio magna his successibus facta est. Krom.* 644. PRZYKŁONNY, a, e, nieco skłonny, przychylny, geneigt zu etwas. Miałem ku niéj przykłonne serce. *Radz. Syr.* 51, 27. Henetowie Alexandrowi W. przykłonni byli. *Biel.* 12. Kazimierz umysły Litwy, do opanowania Podola przykłonne uśmierzył, *proclives. Krom.* 628. Bóg żadnego nie opuści, by też najnędzniejszego, którego on obaczy być ku sobie przychylnego a przykłonnego z prawego serca swego. *Rej. Post. M m* 3. Człowiek rodzi się w onym krewkim ciele, które zawżdy jest przykłonne ku grzechowi. *ib. J* 3. *ib. M* 1. Zawżdy myśl jego przykłonniejsza jest ku złemu, niż ku dobremu. *ib. K k k* 1.

PRZYKŁOTA, y, *ż.*, [wymłócony snop, *rusk.* prykołotok,

porówn. kłóć 2], *stramen in usum jumentorum. Cn. Th.* 875. słoma dla bydła. *Włod.* Stroh für das Vieh. PRZYKŁÓTY, *ob.* Przykłóć.

PRZYKŁUSAĆ *cz. dok.*, kłusem przyjechać, herbey traben, trabend ankommen; *Boh.* přiklopotati, *pr. et fig.* Gdy ona starość zgrzybiała przykłusza, Stem boleści nędznego człowieka porusza. *Stryjk. Gon. V.*

PRZYKOIĆ, *f.* przykoi *cz. dok.*, trochę ukoić; (*Boh.* přikogiti piersiami karmić dziecię), ulżyć, ein wenig besänftigen. Wspólna pomoc jéj ulży i bolów przykoi. *Przyb. Ab.* 45.

PRZYKOŁATAĆ się *recipr. dok.*, biednie przez zawady przygramolić się, sich mit Noth durcharbeiten, durchdrängen. (*Ross.* приколотить, приколачивать dobrze przetrzepać kogo). Arystyp opuściwszy Sokrata, przykołatał się aż do Sycylii. *Budn. Apopht.* 16.

PRZYKOMOREK, rka, *m.*, poboczne niegłówne myto, Nebenzollhaus. Każdy kupiec na jarmarki idący, ma z komor albo przykomorków od pisarzów kwit brać. *Vol. Leg.* 4, 64.

PRZYKOP, u, *m.*, *PRZYKOPA, y, *ż.*; *Boh.* přjkop; *Slov.* přikopa, prékopa; rów przy jakiéj dłużyźnie wybrany, der Graben, Nebengraben, Beygraben. Uczynił Eliasz około ołtarza przykop wodzie, jakoby na dwie *brożdzie. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 32. (dwie *strudze. 1 *Leop.*). Płynęła woda około ołtarza, aż były pełne one przykopy. 3 *Leop.* 3 *Reg.* 18, 35. (one strugi wody. 1 *Leop.*). Przykopy, aprosze; *Vind.* teikna jamina, tezhna jama; die Laufgräben; kopane rowy, zasłonione przedpiersieniem, którémi nieprzyjaciel postępuje pod fortecę. *Jak. Art.* 3, 312. Obozowi się pierwéj przypatruje, jeśli go przykop i wał jaki broni. *P. Kchan. Jer.* 505, (et okop). Trupów około miasta pełne przykopy równo z murem były. *W. Post. W.* 2, 167. Do przykopy się bierzemy, nie na harc, do szańców i wałów, nie na czoło nieprzyjacielowi. *Star. Ref.* 19. PRZYKOPAĆ, *f.* przykopie *cz. dok.*, przykopuje *pr.*; *Boh.* přikopati, přikopawati; *Eccl.* прикопываю; przykopem, rowem, kopaniem ująć, n. p. gruntu sąsiedzkiego, *affodere. Cn. Th.* bey-, angraben, bis dicht hin graben. Przykopywać się pod fortecę. *Jak. Art.* 3, 312. przykopy kopiąc przybliżać się, Laufgräben graben. — § Kopiąc przyczynić, mehr dazu graben. Przykop parę grządek. *X. kam.* Małoś ukopał marchwi, przykop więcéj. *ib.*

PRZYKOPCIEĆ *neutr. dok.*, nieco okopcieć, ein wenig beräuchert und schwarz werden. Tyś czarny, i masz lice słońcem przykopciałe, Ja białością przechodzę i lilie białe. *Gaw. Siel.* 375. PRZYKOPCIĆ *cz. dok.*, Przykopcywać *częstotl.*, kopciem przysmolić, mit Rauch beschwärzen, räucherig und schmutzig machen. Wody te mają w sobie wiele gorąca, które aż przypala i przekopcywa tak wilgotności ciała, jako też i same wnętrzności. *Syxt. Szkl* 405.

PRZYKOPOWY, a, e, od przykopów, Laufgräben-. Kosze przykopowe używają się do zasłonienia robotników prowadzących przykopy. *Jak. Art.* 1, 375. Przykopowe kule rzucają się dla przeszkadzania kopaniu przykopów. *Jak. Art.* 3, 312. *et* 1, 371. *et* 2, 102.

PRZYKOPYCIE, ia, *n.*, u ubrania, *ima pars feminalium aut tibialium, plantam pedis tegens; vicinum* kapcie, *quia sunt quasi* przykopycie, *sed separatim a caligis. Cn. Th.* 875. das Fersenstück, Hackenstück, Fersenleder; *Boh.* přjkopitj. Część pończochy, która pod podeszwę idzie. *Włod.* der Schuh eines langen Beinkleides oder Strumpfes, der Theil, der über die Fersen herabgeht, das Fußblatt.

PRZYKORA, PRZYKORNY, *ob.* Przekora.

PRZYKORZENIĆ *cz. dok.*, korzeniami przyprawić, mit Gewürz anmachen, würzen. *Tr.*

PRZYKOSIĆ *cz. dok.*, kosząc przyciąć, ein wenig abmähen; *Bosn.* prikositi; *Ross.* прикосить.

PRZYKOSMATSZY, PRZYKOSMATY, a, e, nieco kosmaty, n. p. Ma to być człeczek gruby i pękaty, Zarosły znacznie, i w brwiach przykosmaty. *Past. Fid.* 292. Przykosmatszy, *comatulus. Mącz.* ein wenig zottig, *ob.* Przykudłatszy.

PRZYKOWAĆ, *ob.* Przykuć.

*PRZYKRĄGŁY, a, e, nieco okrągły, obły, jajkowaty, ründlich. Ucho jest część powierzchowna słuchu przykrągła, *Sak. Probl.* 58.

PRZYKRAŚĆ, *f.* przykradnie *cz. jedntl.*, Przykradać *niedok.*, przykradam, *suffuror. Mącz.*; *Ross.* приворовывать: kradzieżą przyczynić jeszcze, noch mehr dazu stehlen. Służący niech nic odmarkotują, ani przykradają, ale wierność niech pokazują dobrą. *Gil. Post.* 88. Kłamcy radzi przykradają. *Weresz. Reg.* 117. PRZYKRAŚĆ się *recipr.*, przyczaić się gdzie, sich dazu schleichen. *Tr.*; *Boh.* přikradam se.

PRZYKRASIĆ *cz. dok.*; *Ross.* прикрасить, прикрашивать; *Eccl.* прiукрашаю; przypiększyć, schön mahlen, schön machen, beschönigen, schöne Gestalt geben. Obaj młodzi, jak ten nie zganiony W urodzie, tak i drugi w twarzy przykraszony. *Gaw. Siel.* 382. Wszystkie zgoła występki czystą u nich cnotą, Że ich nieco przykrasił los zwierzchnią pozłotą. *Nar. Dz.* 3, 127. Uczciwym pokoju imieniem gnuśną nieczynność przykrasił. *Nar. Tac.* 2, 267. Przykraszenie, przykrasa *Ross.* прикраса, прикрасочка.

PRZYKRAWAĆ, *ob.* Przykroić.

PRZYKRĘCIĆ *cz. dok.*, Przykręcać *niedok.*, kręceniem przycisnąć, ein wenig zudrehen, drehend zusammen ziehen; *Vind.* perfukati; *Ross* прикрутить, прикручивать. Przybiwszy kaci czterma gwoździ pana, I powrozami w pół go przykręciwszy, Podniosą z krzyżem. *Odym. Św.* 2 *H h* 4. Przykręcenie *Ross.* прикрутка.

PRZYKRĘPOWAĆ *cz. dok.*, krępując ściągnąć, zusammen klemmen, zusammen ziehen. Ganek na powietrzu prawie wystawiono u najwyższego budowania w mieście, mocno go przykrępowawszy. *Kosz. Lor.* 105 *b.* krępami przymocniwszy, auframpen, anklammern, *ob.* Przyklamrować.

PRZYKRO, *PRZYKRZE, *adverb. adj.* przykry; *Boh.* přjkře, § 1 prostospadzisto, przerwisto, steil. Brzegi przekopów mają być pochodzisto, a nie przykro sypane. *Cresc.* 667. Z przykra, z przykréj prostéj góry, steil herab. Wszystka trzoda świni runęła się z przykra w morze. *Sekl. Math.* 8. — *§. Gdy Kambyzes wsiadł na koń, wymknął się mu miecz z pochew, na który spadł przykro, i zabił

się sam. *Biel. Św. b. id. Weresz. Reg.* 72. (z góry prosto, całą siłą). — §. 2) *Transl.* Niemiło, nieprzyjemnie; unangenehm, beschwerlich, verdrüßlich. Piołun przykro gorzki. *Kulig. Dem.* 149. Czas przykro zimny. *Furm. F.* 2 *b.* Przykro się na niego patrzy. *Teat.* 45, 53. (kwaśno). Przykro mu się stawiła. *Teat.* 24, 169. *Czart.* (nieprzychylnie). *Przykrze i obraźliwie mówić. *Biał. Post.* 184. Przykro mi co, ciężko mi, czuję bardzo, markotno; es ist mir sehr unangenehm, zuwider. Przykro mi słuchać, zabijasz mię twemi słowy. *Ch. Th.* Z przykra = przykrym sposobem; n. p. Gdy poseł Jagiełłowy Świdrygajłę jakoś w sadno z przykra ruszył, targnął się nań. *Biel.* 295. *PRZYKROBRZEŻNY, a, e, — ie *adverb.*, brzegu przykrego, prostospadzistego, steilufrig; *Ross.* крутоберегій.

PRZYKRÓCIĆ *cz. dok.*, Przykracać *niedok.*; §. a) przykrótszym uczynić, przymniejszyć; kürzer, schmäler machen, schmälern, verkürzern; *Sorab.* pžikrotscham, pžikrotžam; *Vind.* perkratit; (*Eccl.* прикрочаю, укрочаю *demitigo*). Przez gwałty Krzyżackie przykróciło się biskupstwa Włocławskiego dochodów. *Krom.* 331. — §. b) *ob.* Przyuzdać.

PRZYKROCZYĆ *cz. dok.*, Przykraczać *niedok.*; *Boh.* přikročiti; *Slov.* přikročugi; przybliżyć się, herbey schreiten, heran nahen. Już do nas te czasy przykroczyły, Które za Noego nieszczęśliwe były. *Kanc. Gd.* 218. Uczy nas, które jest szczęście prawdziwe, a jakowym sposobem moglibyśmy do niego przykroczyć. *Gil. Post.* 281 *b.*

PRZYKROIĆ, *f.* przykroi *cz. dok.*, Przykrawać *niedok.*, Przykrawywać *częstotl.*; *Ross.* прикроить, прикраивать; wedle miary zakroić, zuschneiden nach dem Maße. Przykroić szaty, koszulę, bóty. *Tr.* W tym miesiącu odzienia sobie nie daj przykrawać, ani się w nowe przybieraj. *Spicz.* 195. W drugim tym miesiącu możesz żonę pojąć, odzienie nowe daj przykrawywać, włosy strzyż, szaty kraj. *Spicz.* 199. Przykrojenie, przykrojony kawał *Ross.* прикрой.

PRZYKROMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *asperitudo sermonis. Cn. Th.* 876. Rauhheit der Sprache. PRZYKROŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjkrost; *Slov.* přikřina, strmina; *Vind.* stermina, sterminost, klanz; *Ross.* стремнина, круть, кручь, крутизна, крутость, крутояръ, покатость; *Eccl.* стрьмнина, стремнина, низбрегъ, утесъ: §. 1) nagła prosta spadzistość góry, die Steilheit eines Berges. — §. 2) *Transl.* Przykrość, przykrostka *zdrbn.*, przyskora, nieprzyjemność; Unannehmlichkeit, Beschwerlichkeit, Widrigkeit; *Boh.* protymyslnost; *Slov.* přjsnost; *Sorab.* 1. wobužnoſcž; *Croat.* prigruschènye; *Vind.* pazhka, nadleshtvu, petesha; *Ross.* досада, суетливость; *Eccl.* пакость. Czucie jest rozkosz albo ukontentowanie, boleść albo przykrość od wzruszenia zmysłów pochodząca. *Boh. Dyab.* 30. Przykrość mi ta wdowa zadawa, trzeba ukończyć jéj sprawę. *Sekl. Luc.* 18. (naprzykrzą mi się, natrętna jest). Przykrości folga cierpliwość, dobra myśl, zapomnienie. *Cn. Ad.* 972. (ból wszelki nie tak się czuje, gdy go kto lekko przyjmuje). Ma mądry czasem niejaką przykrostkę, mimo tego jednak dobro jego najwyższe stoi niewzruszenie. *Pilch. Sen. list.* 2, 186. Zapłaci w ten czas, kiedy mu to będzie bez przykrości. *Teat.* 33. *d*, 9. (z łatwością, dogodnie, niecieżko). Przykrość w ukuszeniu, cierpkość. *Cn. Th.* widriger Geschmack, Herbigkeit.

PRZYKRÓTSZY, a, e, etwas kurz. *Tr.*, *Croat.* prikràtek; *Ross.* коротковатый. Przykróciéj *adverb.*, *Ross.* коротковато; *Subst.* коротковатость *przykrótszość.

PRZYKROWSTĘPNY, a, e, — ie *adverb.*, przykrego, t. j. prostospadzistego przystępu, steil auffahrend. Idą milcząc obie przykrowstępną drogą. *Żebr. Ow.* 244; *acclivus trames.*

PRZYKRUSZYĆ *cz. dok.*, przydrobić. *Cn. Th.*, hinzu bröckeln, hinein bröckeln.

PRZYKRWAWSZY, a, e, nieco krwawy, etwas blutig; *Croat.* prikervàv.

PRZYKRY, a, e, PRZYKRZEJSZY, PRZYKRSZY *compar.*; *Boh.* přjkrý; *Carn.* prihke, pristrên; *Vind.* sterm, sterminast, nagel; *Dal.* starmenit; *Slav.* dosadljiv; *Ross.* крутый, крутъ, пріяркій, крутоярый, покатый, покатистый, (cf. pękaty); §. 1) przykry ku górze, przykrowstępny, abo ku dołowi, przykroschodzisty, prostospadzisty, przepaścisty, (*oppos.* pochodzisty); steil, abschüssig. Wyspa tam jest nieprzystępna dla brzegu przykrego. *Mon.* 70, 694. Tam wszędzie w około jest bardzo przykra, przerwana, a namniéj niepochodzista góra. *Baz. Sk.* 285. Pobili ich uciekających z przykrych gór. 3 *Leop. Joz.* 7, 5. (uciekających dolistemi miejscami. 1 *Leop.*). Na ziemi, która nie łatwie spływa, mogą być przekopy przykrsze. *Cresc.* 667. — *§. Gryf ma nos przykry, ma ptasze skrzydła, ogon zwierzęcy, nogi cztery. *Papr. Koł. P* 4. prosty a ostry. — §. 2) *Transl.* Nieprzyjemny, niemiły, markotny; unangenehm, widrig, beschwerlich; *Boh.* protimyslný (przeciwmyślny, *oppos.* pomyślny); *Slov.* prisný; *Sorab.* 1. wobužné; *Vind.* nadleshen, poteshen, teshak, ſiten, namasn, napadliu, ſupern; *Slav.* terashan.; *Croat.* prigrusztni; *Ross.* досадный (cf. dosadny), досадительный, безъотбойный, отвратительный, суетливый, пакостный. Zima w tym nastąpi przykra. *Tward. Wł.* 134. Przykra nie kochać, przykra do kochania Mieć skłonne serce bez pomiarkowania, Przykrzejsza jednak dola bardziéj Świadczyć miłość temu, kto nią gardzi. *Min. Ryt.* 3, 59. Człowiek ten nie miły i przykry. *Teat.* 18. *c*, 11. Przykra mowa abo język. *Cn. Ad.* 972, *ob.* Przykromowność. — Przykry do woniania, ukuszenia, słuchania. *Cn. Th.*, cf. cierpki, ostry, porny.

Pochodz. *przykrość*, *przykro*, *przykrzyć*, *naprzykrzyć się*, *uprzykrzyć się*, *sprzykrzyć się.*

PRZYKRYĆ, *f.* przykryje *cz. dok.*, Przykrywać *niedok.*; *Boh.* přikryti, přikrywati, přistřjti, přistjrati, přiklast, přiklopiti; *Sorab.* 1. pžikryčž, pžikréwam; *Sorab.* 2. wozesch, (*ob.* Odziać); *Vind.* odeniti, zhesodeniti, zhreskriti, zhrespokriti; *Bosn.* prikritti; *Croat.* prikrívam; *Ross.* прикрыть, прикрывать; *Eccl.* укрываю, (*ob.* Ukryć); nakryć, zudecken, bedecken. Na noc przykryć się pierzynką abo kołdrami. *Urzęd.* 349. *Slov. Prov.* Lahnut si na brucho, a chrbtom sa prikrit; kłaść się na brzuchu, a grzbietem się przykryć; *male jacere.*, *carere lectisterniis.* Siecią kuropatwy przykrywać, mit den Netzen die Rebhühner bedecken

und fangen. — *Fig.* Porubstwo za mały grzech sobie uważają; lecz tą siecią dyabeł najwięcéj ludzi przykrywa. *Biał. Post.* 190. — *Aliter:* Stadnik korzeń wypuściwszy klacz przykryć chciał. *Hipp.* 14. beschälen. — §. *Przykryty, skryty, obłudny; gleißnerisch, heuchlerisch. Ludzie *przykryci, na ulicach jawnie się modlą, by widziani byli. 1 *Leop. Math.* 6, 5. (zasępiają oblicza swoje, aby okazali ludziom, że poszczą. *ib.* 6, 16. obłudni. *Bibl. Gd.*). — PRZYKRYCIE = nakrycie, i to, czym nakryją, przykryją, das Bedecken, die Decke, Bedeckung; *Sorab.* 1. pžikréw, pokréw, (*ob.* Pokrowiec). Jak suknia na grzbiet, tak przykrycie na dom potrzebne. *Zaw. Gosp. G.* Trzcinę na błotach, godną do przykrywania, żąć, bo jako sukni na grzbiet, tak przykrycia na dom trzeba. *Haur. Ek.* 71. poszycie, dach, Dach. Nie jestem dostojen, byś miał wnijść pod przykrycie moje. 1 *Leop. Math.* 8, 8. (abyś wszedł pod dach mój. *Bibl. Gd.*, do domu mego). Kallimach leży u ś. Trójcy pod mosiądzowym przykryciem. *Biel.* 434. (grobowcem). Do gierady należą przykrycia łożne abo kołdry. *Szczerb. Sax.* 135; *Slav.* pokrivács; *Vind.* odeja postelna, kouter, odejh, zhesodeja; *Ross.* одѣяло, одѣяльцо, (*ob.* Odziać, odzież). *PRZYKRYTOŚĆ, ści, *ż.*, *PRZYKRYCTWO, a, *n.*, obłuda. *Sekl.* 107. Heuchele y, Verstelltheit. (*Eccl.* прикровение pozor). Panu żadna przykrytość serca złośliwego nie jest tajemna. *Rej. Post.* G 2, (*ob.* Skrytość, *ob.* Licemiernictwo). Żadna rzecz więcéj nigdy ozdobić nie może stanu każdego, jedno prawda, a żadna go też zasię więcéj zelżyć nie może, jako przykrytość a omyłka jego. *Rej. Post. U u* 1. Dał się im uwieść w onę przykrytość. 1 *Leop. Gal.* 2, 13. (uwiedziony był ich obłudą. *Bibl. Gd.*). Przykryctwo miasto nabożeństwa, było płatne u ludzi, wszyscy tak się byli przywiązali zewnętrznym ceremoniom, że oni dniom, pokarmom, ubiorom przypisowali dufność zbawienia. *Baz. Hst.* 1 *B.* Na on czas wszystka obłudność i przykryctwo przeciwników naszych, pokaże się przed wszystkim światem. *Baz. Hst.* 550. Ewanielia odkrywa przykryctwo. *ib.* 37. Żywot przykryctwem i skortacyą pomazany. *ib.* 28. PRZYKRYWACZ, a, *m.*, który przykrywa, der Bedecker, Zudecker; *Boh.* přikrywač, křidlickař. *W rodz. żeńsk.* Przykrywaczka; *Boh.* přikrywačka. PRZYKRYWADŁO, a, *n.*, PRZYKRYWADŁKO *dem.*; *Boh.* přjkrywadlo, přikrýwka; *Carn.* prikrovneza; *Eccl.* прикрывало; nakrycie, pokrowiec, wieko; die Decke, der Deckel u. s. w. Mówią, jaki garnuszek, takie przykrywadłko. *Pot. Pocz.* 316.

PRZYKRZEWIĆ komu co *cz. dok.*, przymnożyć, przyczynić; vermehren, hinzu thun, dazu thun. Władysław Witołdowi wiele powagi u Polaków powolnością swoją przykrzewił, że bardziéj nadeń Witołda poważano; *auxerat. Krom.* 503.

PRZYKRZYĆ się komu *recipr. contin.*, sprzykrzyć się, uprzykrzyć się, *dok.*, przykrym mu się stawać, einem lästig fallen, beschwerlich fallen. On się przykrzy Wc Pannie, a wszakże on ma być jéj małżonkiem? *Teat.* 9, 28. Przykrzyć się komu o co, naprzykrzać mu się o co, nalegając nań przykrość mu zadawać, jemanden mit seinem Ansuchen lästig fallen. My też strasznie o odjazd swój mu się przykrzymy. *Jabł. Tel.* 79. — Przykrzyć, przykrzyć sobie = czuć co bardzo, markotnym się stać z czego, przykrym najdować co; etwas beschwerlich finden, widrig fühlen, es überdrüßig werden. Przykrzyło się też już Cesarzowi z Władysławem, który nic innego nie czynił, jeno co go ustawicznie o powrót do Polski nalegał. *Biel.* 95. (przyjadło mu się). Dobre się nigdy nie sprzykrzy. *Cn. Ad.* 167. Mało się nie sprzykrzy. *ib.* 475. By to było panu bogu miło, Namby się nigdy nie sprzykrzyło. *Rys. Ad.* 4. Nie racz płaczu odnawiać; nie przykrz się siła. *Bardz. Trag.* 546. (nie czyń sobie przykrości). Świat łacno sobie z temi przykrzy, którzy poczęli z nim sobie przykrzyć. *Zab.* 5, 99. Słuchał wszystkich cierpliwie, ani sobie nie przykrzył. *Stas. Num.* 1, 7. Zatrzymał mię u siebie, prosząc, żebym sobie w jego posiedzeniu nie przykrzył. *Kras. Hst.* 103. — *§. Przykrzyć komu co, einem etwas widerlich machen. Nie sprzykrzyć mi twojéj drogi przymówki ludzi złośliwych. *Ryb. Ps.* 26.

PRZYKRZYKNĄĆ, *f.* przykrzyknie *intr. jedntl.*, Przykrzykać *niedok.*, (*Ross.* прикрикнуть, прикрикивать wyłajać); poświadczać krzykaniem. *Cn. Th.* krzykiem potwierdzać. *Dudz.* 54, przyhuknąć; *Eccl* приклицаю, призываю; *Ross. vulg.* пригаркнуть, Beyfall schreien. PRZYKRZYKI, ów, *plur.*, pochwalne odgłosy, Beyfallsgeschrey, Freudengeschrey. *Tr.*

PRZYKRZYNĄĆ. *Tr.*, *ob.* Przyskrzynąć.

PRZYKRZYWIĆ *cz. dok.*, nieco ku czemu nakrzywić, ein wenig hin krümmen; *Bosn.* prikriviti; *Croat.* priklyuchújem; *Ross.* прикривить, прикривлять.

PRZYKSZTAŁCIĆ *cz. dok.*, Przykształtować *niedok.*, stosownie do czego ukształcić, nach etwas gestalten, formen. Wszelkie stworzenie od początku swego ku swemu rodu przykształtowane było. 1 *Leop. Sap.* 19, 6. (odnowienie wzięło. *Bibl. Gd.*, odrodziło się). — §. *Transl.* Przypiększyć, przykrasić, przybarwić; verschönern, beschönigen. Przestaje na darach przyrodzenia, nie myśli o kunszcie, któryby dary takowe przykształcić powinna. *Mon.* 72, 77. Ukryjmy radość, aby tym snadniéj przykształcić podstęp. *Teat.* 21. *b*, 24.

PRZYKUĆ, *f.* przykuje *cz. dok.*, Przykować *niedok.*, Przykowywać *częstl.*; *Boh.* přjkowati, ukowati; *Bosn.* prikovati; *Vind.* nakovati, perkovati, nakleniti, navkleniti, perkleniti; *Ross.* приковать, приковывать, наварить, наваривать; kując przyłączyć czyli przybić do czego, anschmieden, *propr. et transl.* Przykować do krzyża. *Kanc. Gd.* 249. Niektórych z nich za gardła w kunach do ławek w okręcie przykowano, drugich w mocne pęta za nogi okowano. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 4. Od ścian u końców w budowli żelaznemi klamrami i klinami przykowywać, by mocniéj budowla stała. *Haur. Ek.* 8. Czemuż jak przykuci, czyli jak żelazem spętani, na jednéj zawsze siedziemy grzędzie? *Ossol. Boj.* 2. Kłoda, jak gdyby przykuta do ziemi, nie dała się poruszyć siłami żadnemi. *Przyb. Luz.* 317. Dziękuję mojéj starości, że mię do łóżka przykuła. *Pilch. Sen. list.* 2, 120. Zły mię wyrok do mojéj ojczyzny przykował, I chce, abym w jéj biedzie nieszczęsny wiekował. *Jabł. Tel.* 40. Ci Ichmość na

kształt przykutych dzień w dzień przy stołach siedzą. *Teat.* 11, 23. Przykucie *Ross.* приковка, наварка, наваръ.

*PRZYKUCZAĆ *cz. niedok.*, n. p. Rozkazanie królewskie przykuczało. 1 *Leop. Dan.* 3, 22. (przynaglało. *Bibl. Gd.*); heftig antreiben, dringen.

PRZYKUDŁATSZY, a, e, *comatulus. Mącz.*, etwas zottig, przykosmatszy.

PRZYKUPIĆ, *f.* przykupi *cz. dok.*, Przykupować *niedok.*; *Boh.* přikaupiti; *Vind.* perkupiti; (*Rag.* prikûpiti, prikuppiti *accumulare*; *Bosn.* prikuppiti *congerere*); *Ross.* прикупить, прикупать, (прикоплять, прикапливать *accumulare*); kupując przymnożyć, hinzu kaufen. Chce od morza do morza panować, Wzwyczaiwszy się wiosek przykupować. *Groch. W.* 564. Przykupujący *Rag.* prikuppitegl, *f.* prikuppitegliza. PRZYKUPNO, a, *n.*, PRZYKUPLA, i, *ż.*; *Vind.* perkup; *Ross.* прикупъ, прикупка, нрикупля; przykupienie, rzecz przykupiona, das Hinzukaufen, Hinzugekaufte. (*Eccl.* прикупъ, барышъ, прыбыль отъ купли, отъ торгу zarobek, zysk na kupnie). Dzierżawy téj familii częścią przez małżeństwa, częścią przez przykupna znacznie się przymnożyły. *Boh. Zamoj.* 11. Mówił mi o niektórych przykuplach i o zamianie starego dworu. *Teat.* 19. *b*, 4. Z przykuplami i wszelkiemi przynależnościami. *Ostr. Pr. Cyw.* 2, 433.

PRZYKURCZYĆ *cz. dok.*, przykrzywiając krótszym uczynić, umbeugen und verkürzen. Ściągnął rękę swą, i chciał go uchwycić, i uschła ręka jego, którą nań rozciągnął, a nie mógł jéj przykurczyć do siebie. *Radz.* 1 *Reg.* 13, 4, (cf. rozkurczyć) — §. *Transl.* Przykurczyć, przykrócić, przyciśnąć; nieder beugen, schwächen. Posiłek dał obozowi, który bojem i nędzą znacznie już dotąd był przykurczony. *Tward. Wł.* 139. Podsycą się, dotąd przykurczeni głodem, Cererą i miodem. *Tward. Misc.* 20. Twoja cnota nie mniéj chwalebna, gdy cię szczęście obdarzy, jako gdy przygoda przykurczy lub uszczerbi. *Pilch. Sen. list* 2, 99.

PRZYKURZYĆ, *f.* przykurzy *cz. dok.*, Przykurzać *niedok.*, kurzem przykryć, przyprószyć, bestäuben. Proch sprosny przykurzył mu szatę. *Bardz. Luk.* 132. Chłopiec ma izbę zamiatać; ustąpcie z izby, byście się nie przykurzyli. *Star. Zadz. E.* damit sie nicht staubig werden. — *Fig.* Wiele niedoskonałości W dobrych uczynkach często się znajduje, Często niedobrym umysłem czynione Próżną bywają chwałą przykurzone. *Odym. Św.* 2 *D* 4. Opłókać sławę przykurzoną przez świeżą porażkę. *Buk. Chodk.* 17. (przyćmioną).

PRZYKWAS, u, *m.*, PRZYKWASEK, sku, *m.*, *dem.*, nieznaczny kwas, eine kleine Säure, Säuerlichkeit. Niektóre malogranaty mają przykwasek. *Cresc.* 426. Jabłka cierpkie, albo, jak mówią, przykwasek mające. *ib.* 384. PRZYKWASIĆ *cz. dok.*, trochę kwaśnym uczynić, säuerlich machen. *Tr.* PRZYKWAŚNIEĆ *neutr. dok.*, trochę nakwaśnieć, säuerlich werden. *Cn. Th.* — PRZYKWAŚNIEJSZY, a, e, *subacidus. Mącz.*; *Eccl.* прикислый, прикваснан. Przykwaśniejszy, nakwaśnał. *Cn. Th.* 453. PRZYKWAŚNY. *Cn. Th.*, säuerlich. Gruszki cierpkie a przykwaśne żołądek zapiekają. *Cresc.* 389.

PRZYLAĆ, *f.* przyleje *cz. dok.*, Przylewać *niedok.*; *Boh.* přiliti, přilegi; *Slov.* přiljwám; *Sorab.* 1. přihliwam; *Vind.* perliti; *Croat.* prilévam; *Ross.* прилить, приливать; dolać do czego, hinzu gießen, zugießen. *Noctuas mittere Athenas*; morzu wody przylewać, słońcu przydawać pochodni. *Chmiel.* 1, 75. Gdy panu dajesz, gdy darujesz, bracie, Wody do rzéki darmo przylewacie. *Bratk. G* 3 *b.* Szczérzéj niż trzeba, mniéj wody przylewając. *Cn. Th.* 522. (nie rozrzedzając).

PRZYŁĄCZYĆ, *PRZYŁĘCZYĆ, *f.* przyłączy *cz. dok.*, Przyłączać *niedok.*; *Sorab.* 1. pžiwožam; *Carn.* perplihtneti; *Vind.* perdjati, perstaviti, nadostaviti, perkleniti, dokleniti, fraven poloshiti; *Croat.* priluchújem, priluchilszem, pridrusújem; *Rag.* prilûciti; *Bosn.* priluciti, pridrusgiti; *Ross.* присказать, присказывать, подбавить, подбавлять, подбавливаю, пріобщить, пріобщать (cf. obec), включить, включать, присовокупить, присовокуплять, присоединить, присоединяю; *Eccl.* присопрягаю, прина-полнити, принаполняти (cf. przyprzęgać, cf. napełnić); (*Ross.* приучать przyzwyczajać); łączeniem przyczynić, przydać, przywiązać; noch hinzu fügen, noch damit vereinigen, verbinden. Cokolwiek w powodź woda do roli twojéj przyłączy, to twoje jest. *Szczerb. Sax.* 485. (namuliskiem przyczyni). Przerębski ku wielkim swoim cnotom przyłączył był niektóre dawnego pana swego Maciejowskiego cnoty. *Gorn. Dw.* 3. Przyłączyć się, *Boh.* přidržeti se; *Dal.* prianuti; *Eccl.* приобщити, быть участникомъ, приуастить ся, имѣть участіе. Kościołowi się ten nie przyłącza, który się od ewanielii odłącza. *Zygr. Gon.* 69; (*non jungitur*). Przyłączenie, załączenie, co przyłączono, dodatek, przydatek; Beyschluß, Beylage; *Vind.* perklenva, perklada, perloshba, doloshba, perklad. Mnie *przyłęczyć się ku panu bogu dobra rzecz jest; *adhaerere Deo. Wróbl.* 172. Pirytous całą przyjaźnią przyłączony był Tezeuszowi. *Otw. Ow.* 316. oddany, zugethan. PRZYŁĄCZYCIEL, a, *m.*, *adjunctor. Mącz.* der Hinzufüger.

PRZYLĄDEK, dku, *m.*, przygórek nad morzem, das Vorgebirge. Cypel czyli przylądek dobréj nadziei. *Hub. Wst.* 162. *Gaz. Nar.* 1, 13. Kap, przylądek w morze wybiegający, góra nadmorska. *Wyrw. Geogr.* 11. *Pilch. Sen. list.* 407. Przylądek albo wbrzeże. *Klon. Fl.* 1; (*oppos.* wybrzeże). PRZYLĄDOWAĆ *cz. dok.*, przybić do lądu, do brzegu; *Vind.* naladjati, perladjati, doladjati; anlanden, landen. Honor jest na kształt wyspy nieprzystępnéj dla brzegu przykrego, z któréj kto raz wyjdzie, już więcéj do niéj przylądować nie może. *Mon.* 70, 694.

PRZYŁAJ, *ob.* Przełaj. PRZYŁAJAĆ komu *cz. dok.*, przymawiając łajać go, łając przypędzać; *Ross.* прикрикнуть, прикрикивать, mit Schelten antreiben. Robi, kiedy mu nałają i przyłają. *Petr. Et.* 120.

PRZYŁAMAĆ, *PRZYŁOMIĆ, *f.* przyłamie, przyłomi *cz. dok.*, Przełamywać *frequ.*, przyłamuje, *przyłomuje *pr.*, nadłamać, przygiąć; *Sorab.* 1. pžilamacž; *Vind.* perlomiti, einknicken, ein wenig anbrechen. Jeden róg miał przyłomiony. *Otw. Ow.* 344. Likon w szyszak uderza, ten smutnie szeleści, Lecz mu się przyłamuje miecz przy rękojeści. *Dmoch. Il.* 2, 108. On sam sobie chcąc *imo wszystkich zdanie Strzałę wyciągnąć, przyłomił ją w ranie. *P. Kchan.*

Jer. 293. Makowe główki *przyłemuje; *summa cacumina carpit. Żebr. Ow.* 51. Swego czasu hardemu przyłomię rogów. *J. Kchan. Ps.* 110. (przytrę rogów).

PRZYŁANEK, nku, *m.*, mały łan, eine kleine Hufe. Szlachta po 12 groszy od każdego przyłanku roli pobór płaciła; *de singulis jugeribus. Krom.* 605.

PRZYLASEK, sku, *m.*, mniejszy lasek przy wielkim, ein Nebenwäldchen. Czarne przylaski. *Torż.* 5.

PRZYŁASKAWIĆ *cz. dok.*, przychylić, przychylnym uczynić, geneigt machen. Chcąc go sobie przyłaskawić. *Przestr.* 337. (*Ross.* приласкать pochlebiać).

PRZYLASZCZKA, i, *ż.*, gatunek fiołków, *viola palustris*, rośnie osobliwie między leszczyną. *Kluk. Dykc.* 3, 162. die Sumpfviole.

PRZYŁATAĆ *cz. dok.*, łatając przyszyć, beflicken, anflicken; *Sorab.* 1. pžiplatacž; *Bosn.* prikrrippiti; *Croat.* prikerpávam; *Ross.* приляпать, (прилялать руку rękę w atramencie umoczoną, zamiast podpisu przycisnąć).

PRZYLAT, *ob.* Przylot. PRZYLATUJE, PRZYLATYWAĆ, *ob.* Przylecieć.

*PRZYŁAWEK, wku, *m.*; *Ross.* прилавокъ, прилавочекъ; deska lub stół przed kramem, na którym towary wykładają, pokładny stół, der Auslagetisch.

PRZYŁAŻĘ, *ob.* Przeleźć. PRZYŁAZ, u, *m.*, przyłazienie powolne, przybycie; das Herbeykriechen, langsames Ankommen. W tych krajach swego przyłazu mogliście się aż wstydać. *Gęb. Hymn.* 314. PRZYŁAZICIEL, a, *m.*, który przyłazi, der Herbeykriecher; *Rag.* prilazitegl.

PRZYŁBICA, y, *ż.*, PRZYŁBICZKA, i, *ż.*, *dem.*, hełm, szyszak, (*Etym.* łeb); *Boh.* přilbice; *Sorab.* 1. železné kwóbek; *Bosn.* kaçigga, kacitra; *Vind.* zhelatu, shelesna kapa, shelesna glavopokrija, shishak; *Carn.* zhelâda, (cf. czeluść); der Helm, die Sturmhaube; z blachy rzecz okrągła na głowę. *Dudz.* 54. Wsiadajcie jezdni, stójcie piesi w przyłbicach, polerujcie włócznie, obłoczcie się w pancerze. 3 *Leop. Jer.* 46, 3. (stójcie w hełmiech. 1 *Leop.*). Przyłbicę kładę na głowę, *galeo. Cn. Th.* W przyłbicy, *galeatus. ib.* PRZYŁBICZNIK, a, *m.*, co robi przyłbice. *Cn. Th.*, der Helmmacher. *Włod.*

PRZYŁECHCIĆ *cz. dok.*, przywabić, anlocken. Tu nadgrodą przyłechcony, do Jugurty przybył. *Pilch. Sall.* 290.

PRZYLECIEĆ, *f.* przyleci, przylecę *intr. dok.*, Przylatywać *frequ.*, przylatuje *pr.*; *Boh.* přiletěti; *Sorab.* 1. pžilecžicž, pžiletžu; *Bosn.* priletiti; *Dal.* doletiti; *Eccl.* прилетаю, припаряю; *Ross.* прилетѣть, прилетать; lotem przybyć, *propr. et transl.*, herbey fliegen, herbey geflogen kommen, herbey eilen. Sokoł jest dziki, póki go nie ułapią, i nie wyćwiczą odlatować i przylatować, albo wabić. *Szczerb. Sax.* 341. Są oni, jak wróble na pszeniczkę; raz im tylko dać przynętę, to zawsze przylatywać będą. *Teat.* 19. *b*, 33. Jakby ptak lotny tu przyleciałem, Bo ledwie kwadrans z Wilanowa do Warszawy jechałem. *Teat.* 7. c, 28. Jak prędko dam mu znać, piorunem tu przyleci. *Teat.* 32. *b*, 59. *Birk. Krz. K.* 28, cf. ptakiem.

PRZYLEDZ, PRZYLEGNĄĆ, przyległ, *f.* przylegnie *med. jedntl.*, Przylegać *niedok.*; *Boh.* přilehnauti, přilehati; *Slov.* přilehugi; *Sorab.* 1. pžileham; *Ross.* прилечь, прилягу; §. 1) kłaść się przy czym, na czym; sich daneben legen, sich darauf legen. Książęcia Wrocławskiego, by był sługa z wierzchu nie przyległ, byliby zabili razem z Leszkiem. *Gwagn.* 50. *id. Biel. Św.* 191. Umarło dzieciątko téj niewiasty, bo je śpiąc przyległa. *W.* 3 *Reg.* 3, 19. Nie jednemu się śni, jakoby go ktoś przyległ. *Sak. Probl.* 127. Konia kocami nakryć, na ziemi go dobrze przyledz dotąd, póki ten nie ominie defekt. *Haur. Ek.* 158. (przytrzymać, przytłoczyć do ziemi, żeby leżał). W spaniu pamiętaj, żebyś na lewym boku układłszy się, zarazem serca nie przyległ. *Sak. Probl.* 235. (*Vind.* perleshauz, perleshenik = nałożnik, *f.* perleshniza = nałożnica). — §. 2) *Verb. neutr.* Przylegnąć *jedntl.*, Przyleżeć *niedok.*, Przylegać *contin.*; *Vind.* perleshati, vkupleshati; *Eccl.* привозлегаю; *Ross.* прилежать; leżeć przy czym, stykać się z czym; anliegen an etwas, angränzen, anstoßen. Człek pragnie rzeczy cudzych, które mu przyległy bliskością. *Karnk. Kat.* 373. — §. Przylegać = szczelnie przystawać do czego, n. p. do ściany, przypaść; hart anliegen, genau anpassen, sich hart anschließen; (*Bosn.* prilecchi, napravitse *aptare*, *coaptare*; *Carn.* prelęshém se *apto*, prelęshn *accommodus*). Podkowanie koni ma być podkowami równemi ku kopytom, aby wszędy z stron dobrze przyległy. *Cresc.* 520. Gdy podkowy dobrze wszędy przylegną, tedy koń pewniejszy bywa na nogach. *Cresc.* 520. *Zygr. Gon.* 259; (*adhaerere*). — *Transl. fig.* Przyległy do czego = bardzo przywiązany, przylegający; sehr ergeben, attachirt. Niechciéj być do takich rzeczy tak bardzo przyległym. *Bach. Ep.* 37. — *Aliter:* Jagiełło człowiek serca wielkiego, niewczesnościom przyległy, jako zimnu, głodu, pragnieniu, gorącu. *Gwagn.* 78. przyłożny, przywykły, daran gewöhnt. (*Ross.* прилѣжный pilny; *Eccl.* прилежатель *sedulus curator*, прилѣжу pilnować, przyłożyć się). — §. 3) *Verb. med.* Przyleżeć czego, leżąc przycierpieć; ein wenig bettlägerig seyn, mit Bettlägerigkeit für etwas büßen. Gdyby kto w zwadzie uderzył drugiego, a tenby zarazem nie umarł, aleby przyleżał.... *Radz. Exod.* 21, 18. Przyleżysz tego pijaństwa. *Tr.* *PRZYŁĘG, u, *m.*, (cf. łęg), przylegnienie, leżenie blizko czego; das Daranliegen, Nebenanliegen an etwas. Fabiusz przez Gaurańskie i Falerneńskie przyłęgi Tak unosił Annibala, że go tą zwłoką ukrocił. *Falss. Fl.* 72. — §. Przyłęg, wzgórek przy nizinie mokréj. *X. Kam.*, ein Hügel auf Lehboden; *ob.* Łag, przyłog. PRZYLEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, §. a) blizkie sąsiedztwo o ścianę, leżenie przy czym, przytykanie; *Eccl.* привозлежание, das Nebenanliegen, die Gränznachbarschaft. (*Ross.* прилѣжание, прилѣжность pilność). Roxolani z Sweonami w przyległości byli. *Biel.* 13. Nie zwykłaś sypiać w osobności Na łóżku owdowiałym, i bez przyległości Obok męża śpiącego. *Bardz. Luk.* 90. — §. b) Warunek, wyjątek, kondycya; Bedingung, Vorbehalt. Pod tą wypłacę przyległością. *Tr.* PRZYLEGŁY *partic. verb.* przyledz, stykający się, anliegend, daneben liegend. Kąty przyległe, *adjacentes. Geom.* 1, 12. Suma dwóch kątów przyległych równa się dwom kątom prostym. *ib.*

*PRZYŁEMUJĘ, PRZYŁAMUJĘ, *ob.* Przyłamać.

PRZYLEŃ, ia, *m.*, gnuśnik, ein träger Mensch. *Cn. Th.*;

Croat. prilèn *pigellus.* PRZYLENIWSZY, a, e, *tardiusculus. Mącz.*, etwas träge. Przyleniwszy dłużéj dobry, skory koń prędko się wysili. *Fredr. Ad.* 14, cf. powoli daléj zajdziesz.

PRZYLEPIĆ, *f.* przylepi *cz. dok.*, Przylepiać *niedok.*; *Boh.* přilepiti; *Sorab.* 1. pžilepam; *Carn.* perlépim, perslépim; *Croat.* prileplyujem; *Rag.* prilêpiti; *Slav.* prilipiti; *Dal.* prilipiti; *Ross.* прилипить, прилѣплять; przykléić, *pr. et fig.*, ankleben, anleimen, anpichen. Świec nigdy nie przylepiać do ściany. *Haur. Ek.* 17. Przemieniała i przylepiała więcéj niż dwadzieścia razy na dzień muszki, które z rana z taką pilnością przylepiła była. *Mon.* 65, 564. Przesadzała muszkę z miejsca na miejsce; nakoniec determinowała się przylepić ją nad lewym okiem. *Mon.* 64, 285. — *Transl.* Cały dzień prawie jestem jak do stołka przylepiona. *Teat.* 30. *b*, 82. (jak przykuta). Wygoda i rozkosz prędko do miejsca przylepi. *Teat.* 46, 18. (przywiąże). Tak zelżywe imię niejednemu dobrze myślącemu przylepiać ważą się. *Mon.* 73, 280. PRZYLEP, u, *m.*, PRZYLEPEK, pku, *m.*, PRZYLEPKA, i, *ż.*; *Boh.* přilepek; *Ross.* прилѣпокъ; §. a) co się przylepia, przywięzuje; etwas Angeklebtes, Angepichtes. — *Transl.* Godne zazdrości chróściane przylepy. *Mon.* 71, 76. lepianki, chaty, Klebhütten. — *Fig.* Gdy się do serca jéj włowi, Nie przeszkodziż twéj rzeczy z takiego przylepku? *Pot. Arg.* 754. Skoro do twego przymknie wargi lica I tą przylepką twe zczaruje usta.... *Zab.* 16, 313. — §. b) Przylepka, kinienie chleba, *pusula. Mącz.* eine Blase im Brote. Zwyczajnie przylepka, z boku chleba odkrajana wypukłość, opieczona z trzech stron. *Magier. Mskr.* der Ranft, Kleberranft am Brote; *Ross.* краюха, краюшка, краюшечка, горбушка, подпека, срѣзень. — §. c) Przylepka = kobieta, umizgalska, eine Coquette. Dama ta lgnąc do mężczyzn letką Chęcią serca, Przylepką była, czy kokietką. *Min. Ryt.* 4, 251. Równy przylepce pocałowania i pieszczoty kradnie. *Morszt.* 37. Wierzba jest przylepka ziemi; dlatego do nieporządnego kochania przydają, że są wierzbowego serca. *Haur. Ek.* 163. PRZYLEPNĄĆ, PRZYLIPNĄĆ, przylepł, *f.* przylepnie *neutr. jedntl.*, Przylépać, Przylipać *niedok.*; przylepić się, przylgnąć; *Slov.* přiłypám; *Ross.* нальнуть, налипнуть, налипать, налипаю, прилипнуть, kleben bleiben. Żle, kiedy się w piecu dużo pokazuje rudy stężałéj i do boku przylepłéj. *Os. Rud.* 242. Do zbytnich ubiorów niewieścia myśl rada przylipa wszędzie. *Petr. Ek.* 75. Ile możesz podlatuj, otrząsnąwszy się z rzeczy, by też potrzebnych, które do ciebie zbyt przylipały. *Pilch. Sen. List.* 3, 525. PRZYLEPNY, a, e; *Rag.* priljepiv *viscosus*, lipki, kleberig. (*Ross.* прилипчивый zaraźliwy, прилипчивость zaraźliwość). — §. *Fig.* Strój niech twój będzie poważny, nie letki, Jakiego zwykły zażywać kokietki, Albo te, które na teatrach korki Przycierać zwykły, przylepne aktorki. *Mon.* 73, 110. fryjerskie, gamrackie; buhlerisch, coquettisch. PRZYLEPIACZ, PRZYLEPICIEL, a, *m.*, który przylepia, der Ankleber; *Rag.* priljepitegl.

PRZYLEW, u, *m.*, PRZYLEWEK, wku, *m.*, PRZELEWKA, i, *ż.*; *Ross.* приливъ, приливка; przylanie, przydatek czego przylanego; das Zugießen, Hinzugießen. Czysta woda odchodząc coraz daléj od swego źrzódła, przylewem obcych ścieków traci swoję barwę i smak. *Nar. Hst.* 2. PRZYLEWAĆ, *ob.* Przylać.

PRZYLEŹĆ, przylazł, *f.* przylezie, przylezę *intr. dok.*, Przyłazić *niedok.*; *Boh.* přilezti; *Slov.* přiłazugi; *Sorab.* 2. pschilěſcž; *Sorab.* 1. pžiležu, pživažuyu; *Vind.* perlesti, perliesit, perliasit; *Rag.* prilazit; *Dal.* doplaziti; *Bosn.* prismuçatise, doplaziti; *Ross.* прилѣзть, прилазить, приползть, приползывать; przyczołgać się. *Cn. Th.* 876. herbey gekrochen kommen, herbey kriechen.

PRZYLEŻEĆ, *ob.* Przylegnąć, Przyledz. PRZYLEŻYTOŚĆ, ści, *ż.*; (*Boh. et Slov.* příležitost *commoditas, occasio*; *Ross.* прилѣжность, прилѣжание pilność); rzecz abo okolica drugiéj przyległa; etwas Anstoßendes, daneben Liegendes, anliegende Gegend. Od cesarza wzięli zamek ten z przyleżytościami prawem dziedzicznym. *Warg. Wal.* 180.

PRZYŁGAĆ, *f.* przyłże, przyłgę *cz. dok.*, *Przyłygać *niedok.*, przydać co nad prawdę. *Cn. Th.*, *Boh.* přilhati; *Ross.* прилгать, прилыгать, прихвастать, прихвастывать; (*Eccl.* прилогъ przechytrzenie), hinzu lügen, dazu lügen. Czasem prawdę mówią, ale stokroć więcéj przyłygają. *W. Post. W.* 447. PRZYŁGAĆ się *recipr.*, wkraść się komu w łaskę przez kłamstwa. *Włod.* przypochlebiać się komu, wkradać się w kogo. *Cn. Th.* sich durch Lügen einschmeicheln.

PRZYLGNĄĆ, PRZYLNĄĆ, *f.* przylgnie *neutr.*, *jedntl.*, Przylgniwać *częstotl. et cont.*; *Boh.* přilnauti; *Bosn.* prianuti, priuniti, prilipitse; *Vind.* perjematiſe, perprimitiſe, pertiſnitiſe, nadershati, perdershatiſe, gornatiſnitiſe, naprimitiſe; *Ross.* прилнуть; przylepić się, przylepnąć; kleben an etwas, sich ankleben, kleben bleiben. Nie może wymówić i słowa, język przylgnął do podniebienia. *Stas. Num.* 1, 65. Usta roztwarte, język do podniebienia przylgły. *ib.* 2, 6, (*particip.*). Oléj *przylgnywa do wnątrza. *Sak. Probl.* 193. Przylgnienie jednego ciała do drugiego, wielką w ruchu czyni przeszkodę. *Krup.* 1, 104. — *Fig.* Przylnie mu wnet cokolwiek do rąk. *Cn. Ad.* 361. bierze, gdzie nie położył, długą rękę ma, lipkie palce; es bleibt ihm leicht was an den Fingern kleben, er macht lange Finger. — §. *Moral.* Przylnąć do czego = chciwie się chwycić, trzymać się czego. *Cn. Ad.* 973. przywiązać się, sich an etwas hängen. Krotochwilny, gdzie cię potka, prowadzi, dzierży się ciebie, iże też przylnie, więcéj snadź niż smoła. *Eraz. Jęz. F* 2. Zażywać bogactw bez przylgnienia do nich. *Lach. Kaz.* 1, 338. Przylgnąć sercem, rozumem i wolą do kogo. *Zach. Kaz.* 1, 225. *Mon.* 64, 453. Serce ludzkie jest jak lep, iż natychmiast przylnie, i wnet się przypoi do rzeczy, którą miłuje. *W. Post. W.* 3, 397. Przylgnęli do pieniędzy. *Lach. Kaz.* 1, 340. Nic prędzéj do dziatek nie przylgnie, jak przykład rodziców. *Sk. Żyw.* 2, 333. Poopuszczałem wszystkie, wszystkie zaniechałem, Do ciebie jednéj przylgnąć chcę duszą i ciałem. *Zabł. Fir.* 24. *Krom.* 32. *Modrz. Baz.* 284. Przylnęła dusza młodzieńca do córki Jakubowéj. *Budn. Genes.* 34, 3. *Ząbk. Mł.* 328. *Hor. Sat.* 81. *Teat.* 19. *b*, 26. Ta mocno na duszy twojéj przylnęła. *Bzow. Roż.* 76. Przylgnienie, *Slov.*

přilnutj; *Boh.* přichytky; *Ross.* прилѣпленность; *Eccl.* присѣдательство, прилѣпленіе или единомыслie, cf. przysieść, cf. jednomyślność. Przylgnienie do cudzoziemczyzny, własnego kraju wzgardę ciągnące za sobą. *Mon.* 65, 79. die Anhänglichkeit an ausländischen Tand.

PRZYLICZNY złodziej = z licem znaleziony, przy którym lice kradzieży; ein Dieb, bey dem man gestohlnes Gut wirklich vorfindet. Ktoby złodzieja przylicznego w domu chował.... *Stat. Lit.* 409. (*Ross.* приличить кого въ кражѣ przekonać złodzieja; прилика lice, dowód, przekonywający).

PRZYLICZYĆ *cz. dok.*, Przyliczać *niedok.*, przyczynić liczby, do liczby przydać; *Vind.* perrazhunati, perraitati; *Croat.* pribroiti, pribrajam; *Ross.* сопричесть, сопричитать, вмѣнить, вмѣнять, hinzu zählen, hinzu rechnen. (*Ross.* причислить; *Boh.* přičjst, *ob.* Przyczytać). Odszczepieńcy, ducha ś. jakoby stworzeniem był uważając, jakokolwiek do ojca i syna dla trojcy przyliczają. *Sk. Dz.* 281. *Kosz. Lor.* 63. Przyliczył go do najuczeńszych w stolicy ludzi. *Tr.* policzył go między najuczeńsze, er hat ihn dazu gerechnet, in die Zahl gesetzt. PRZYLICZYCIEL, a, *m.*, który do czego przylicza, der Zuzähler, Hinzuzähler; *Eccl.* причислитель.

PRZYLIPAĆ, *ob.* Przylepnąć.

*PRZYLIS, a, *m.*, który rzadkie ma włosy na głowie, *calvaster. Mącz.* raczéj przyłys, der wenig Haare hat, etwas kahlköpfig ist. PRZYLISOWATSZY, a, e, *rufulus. Mącz.* röthlich. Włoska kanianka przylisowatsza najlepsza. *Sienn.* 62. *Spicz.* 33.

PRZYLISZ, *ob.* Przelisz.

PRZYLIZNĄĆ *cz. jedntl.*, Przylizać *niedok.*, nieco polizać, ein wenig lecken, belecken; *Sorab.* 1. pschiližu, pschilizam *lingendo demulceo*, *amicum reddo*; *Ross.* прилизать, прилизывать; *Eccl.* прилизую. — §. Przylizować się *recipr. niedok.*, przylizać się *dok.*, przypochlebiać się komu, sich mit Speichellecken einschmeicheln; (*Carn.* perlisujem *adulor*, perlisnen, perlisniv *adulatorius* (*ob.* *Obleśny), perlisnost *adulatio*, perlisauz, perlisuvavz = pochlebca, *f.* perlisnenka; *Boh.* aulisný pochlebny, aulisnost pochlebność, (cf. ulizać); *Vind.* ſe perliſhovat, ſe perliſovat *adulari*, perliſuvanje, perleſizhenje, perliſnost, perliſezhnost = pochlebność; perliſen, perliſezhen, perliſnen, perliſliu = pochlebny; perliſavaz, perliſavez = pochlebca; *Croat.* prilizavati, prelisuvati, prilizuvatisze; prilizàvecz *adulator*, *f.* prilizavka; *adj.* prilizni = pochlebniczy). Wkraść się w kogo pochlebstwem i przylizowaniem; *immergere se blanditiis in alicuius consuetudinem. Mącz.* *Insinuo*, wsobiam, włudzam, wdzieram, przylizuję, wkradam się w kogo. *Mącz.* Cnotliwi od dworu oddalić się muszą, bo się nie przylizują, ani łaski żadnéj nie zabiegają. *Tr. Tel.* 25.

PRZYLNĄĆ, *ob.* Przylgnąć.

PRZYŁOG, u, *m.*; *Boh.* přiloha; (*Eccl.* прилогъ, приложеніе, прилaганie *adjectio*; *distng.* прилогъ przechytrzenie, cf. przyłgać); odłog, pole nieorane; cf. przyłęg, łęg; der Brachacker, das Brachfeld. Szkapa ta koło bożéj męki na pustym przyłogu się pasie. *Klon. Wor.* 19. Z wygnaniem bydła na pole zatrzymać się, póki się nie zaweźmie pasza na ugorach, na przyłogach, na błoniach. *Haur. Sk.* 54. *Urzęd.* 65. *P. Kchan. Orl.* 1, 355. Rola przyłogiem leżąca. *Mącz.* odłogiem, brachliegend. PRZYŁOGA, i, *ż.*, wierzch, wieko, co przykładają na czym; die obere Decke, der Deckel, was man auf etwas hinauf legt. Gdy się mleko owcze wyciśnie, zjąwszy prasę abo przyłogę, solą potrząsnąć; potym cięższą przyłogą przycisnąć. *Cresc.* 560.

PRZYŁOMIĆ, *ob.* Przyłamać. PRZYŁOMEK, mku, *m.*, przyłamany ułomek, ein unten abgebrochnes Stück, Bruchstück. Od gruntu samego ze wszech sił sosnę starą wydrzeć usiłuje, A nie mógłszy, przyłomkiem jejże go czestuje. *Żebr. Ow.* 305; (*praefracta*). PRZYŁOMNY, a, e, do przyłamania, mogący być przyłomionym, abbrechbar. Nieprzyłomny. *Chodk. Kost.* 27.

PRZYLOT, *PRZYLAT, u, *m.*, przylatanie, przylecenie, der Herbeyflug; (*Ross.* прилетъ ptaki przylatujące). Jaskółka i bocian przestrzegają czasu przylatu swego. 3. *Leop. Jer.* 8, 7. 1 *Leop. ib.* PRZYLOTNY, a, e, przylatujący, lub od przylotu; herbeyfliegend, Herbeyflugs =; *Ross.* прилетный.

PRZYŁOTR, a, *m.*, przyfrant, na łotra pochodzący; ein Gaudieb, halber Schurke. On przyłotr uśmiecha się, niby nie miarkuje, a mnie mory przechodzą. *Zab.* 10, 351. Sługa mój przyłotr. *Gorn. Dw.* 193.

PRZYŁOŻNY, a, e, przywykły, gewöhnt an etwas. (*Vind.* perloshen, perkladen = wczesny, wygodny, na podrędziu; *Eccl.* прилѣженъ къ дѣлу pilny; прилагательный mogący być do czego przyłożonym). I jam, jak starzec ten, więzów przyłożna. *Teat.* 44. *b*, 28. Do rady krwawéj nie przyłożny. *Kanc. Gd.* 97. PRZYŁOŻYĆ, *f.* przyłoży *cz. dok.*, Przykładać *niedok*; *Boh.* přiložiti, přikladati; *Slov.* přjkládám; *Sorab* 2. psehiklależ; *Sorab.* 1. pżiložicż, pschiložu, pschiložim, pschipoložim; *Vind.* perloshiti, perlagati, perkladati, perklasti; *Carn.* perloshim, perkladam; *Croat.* prilositi, prilásem, prikládam; *Rag.* priloxitti; *Bosn.* prilosgiti, prilagati; *Ross.* приложить, прилагать, прилагаю, приклaсть, прикладывать: §. 1) przykładać co do czego, przytykać, kładąc przyłączyć: anlegen, auf etwas legen. Te rzeczy, w których się kochamy, do piersi przykładamy. *Sak. Probl.* 116. (przytulamy). Papkowate okładania na miejsce zaognione przykładać ciepło, a co nadstygnie, odmieniać. *Perz. Cyr.* 116. Umschläge auflegen, umlegen, umschlagen. Przyłóż plastr na ranę. *Tr.* Przykładana na ciało. *Krup.* 5, 293, (*ob.* Okładanie). Maczają się chusteczki w dekokcie ciepłym, i na rany się przykładają. *Krup.* 5, 399. Lekarstwo możne wszystkę niemoc odegnać, raz przyłożone, wszystko sprawuje, że więcéj nie bywa przykładane; a jeśliby zawsze przykładane było, jawno jest, że mniej przemogło. *Zygr. Gon.* 285. Z gliny sobie obraz ulepiła, i na ścianę przyłożyła. *Gil. Kaz.* 4 *a* 4 *b.* przylepiła, ankleben. Na przywileju tym książę z biskupem pieczęci swe przyłożyli. *Biel.* 119. przycisnęli, das Siegel beydrucken. Przy obiedzie lepiéj jest pierwéj jeden abo dwa trunki piwa wypić, potym zaś winem przyłożyć, i wsadzić pana na pachołka. *Sak. Probl.* 195. — Przyłożyć ostrog = zewrzeć konia ostrogami. *Cn. Th.* dem Pferde die Sporen geben. —

Fig. Przyłożyć ręki, pracy, sił do czego, przyłożyć się; mit Hand anlegen, seine Kräfte aufbieten; *Vind.* skerb imeti; *Eccl.* прирадѣю, прилѣжу. Trzeba tu koniecznie ręki i pracy przyłożyć. *Pilch. Sall.* 323. Boga wzywaj, a ręki przykładaj. *Cn. Ad.* 30. (bez prace nie będą kołacze, *ora et labora*). Nie można pożytecznie przykładać się do nauk, bez przyłożenia się do mierności. *Pilch. Sen. list.* 128. Obaczysz papo, że będziesz ze mnie kontent, będę się przykładał wszystkiemi siłami. *Teat.* 39, 22. Przykładający się usilnie; *Eccl.* прилѣжатель, присѣдительный, присѣдный, (*ob.* przysieść fałdów), прирадѣтель, (*ob.* Rad). Przyłożyć się do czego, przyczynić się, pomagać, *Vind.* pernoſiti, donesti, donoſiti, donaſhati, (cf. donieść); *Ross.* содѣйствовать, споспѣшествовать, (*ob.* Przyśpieszyć), mit helfen, unterſtützen, mit beytragen zu etwas. Przyłoż się do szczęścia wszystkich. *Teat.* 18, 183. Pieniędzmi się do tego przyłożyli znacznie. *Star. Vot. D b.* Pisma te przyłożyły się do oświecenia umysłów. *Ust. Konst.* 1, 200. Z pomocą, ktoś się do tego przyłożył. *Cn. Ad.* 1372, (cf. umie pacierz z mamką). — Przykładać się do czego, przykładać chęć, serce do czego, (cf. przylgnąć); ſich an etwas hängen, sein Herz an etwas hängen. W dostatku nie przykładaj serca do bogactw. *Karnk. Kat.* 374. Iskra pobudza Kazimierza, aby do królestwa Węgierskiego serce przyłożył; *ut regno Hungarico animum adjiceret. Krom.* 619. — §. Przykładać się do czego, czemu, do czego = nakładać się czego, przywykać czemu, wkładać się w co, zwyczaić się do czego, wyknąć czego; ſich etwas angewöhnen, etwas gewohnt werden, gewöhnen, gewohnt seyn. Doma z parobki kart, kostek grać się przyłoży. *Glicz. Wych. I 7 b.* Źrebcowi kłoc włoczyć przyprawują, aby się ciągnąć, i na sobie ludzi nosić, przyłożył i nauczył. *ib. F* 6. *et F* 6 *b.* Dziatki zaraz prawie rzeczom się przyłożyć mogą. *ib. E 2 b.* Każda rzecz, gdy się której nie przyłoży, widzi się bardzo trudną. *Ezop.* 120. Acz z przyrodzenia miałby wymowę, przecię iż się onéj między ludźmi nie przyłożył używać, nie raz potknie się. *Glicz. Wych. K* 7. Którzy się chlebu rżanemu nie przyłożyli, mają go za niezdrowy, a to, że mu nie przywykli. *Syr.* 920, (cf. przyjeść się potrawie). Kto się milczeniu przyłoży, Stawa się z niego tron boży. *Groch. W.* 393. Z źrzebcem bardzo uważnie trzeba postępować, aby się wadzie szkodliwéj abo uporowi jakiemu nie przyłożył. *Hipp.* 32. (aby się nie znarowił). Przyłożenie się do czego, *ob.* Zwyczaj. — §. Przykładać miecz etc., przymierzyć, zielen und treffen. Tak dobrze wyniesionym przyłożył toporem, Że z niego dusza z mową wyszła jednym torem. *P. Kchan. Orl.* 1, 240. — *Transl.* Sumnienie nic inszego nie jest, tylko przyłożenie boskiego prawa do siebie. *Lach. Kaz.* 1, 59. przystosowanie, die Anwendung auf ſich; *Bosn. et Dal.* priklàdati *comparare*; *Croat.* priklàdam *comparo*; *Rag.* priklàdati *assimil'are*, cf. przykład. — §. 2) *Augm.* Przykładać czego więcéj, przyczyniać, przydawać; noch hinzu legen, hinzu fügen, hinzu ſetzen; *Ross.* надкласть, надкладывать, наднесть, надносить; *Eccl.* привозложити, привозлагати. Do kapitaliku w szkatułce będącego, coraz przykłada. *Mon.* 73, 44. Po trosze robiąc, niby nitkę do nitki przykładając, mogło się wiele zrobić. *Pilch. Sen. list. pr.* Ogień gore, póki stawa drew, jako skoro spali one, a nie przyłożysz, natychmiast gaśnie, a gdzie będziesz przykładał, ustawicznie gorzeć będzie. *Syxt. Szkł.* 162. Królewscy palacze coraz więcéj drew w on piec przykładali. *Wad. Dan.* 81. Gościowi rada, Drewek na komin przykłada. *Zab.* 14, 274. *Rzew.* Miał na ołtarzu gorzeć ogień bez przestania, któremu, aby nie gasł, przykładano drewek. *Kulig. Dem.* 173. Nie przykładaj grzechu do grzechu. *W. Syr.* 5, 5. Oni dość mieli, jemu ani pada Na ząb, a tym więcéj chce, im więcej przykłada; *quo plura demittit in alvum. Żebr. Ow.* 215. (wpycha, pcha w siebie, cf. dolewać). Ty trochę wytrwaj, przyłoż cierpliwości. *Past. Fid.* 30. Gdy co mówię, nigdy nie przyłożę. *Teat.* 18. *c*, 76. (przyłgę, przydam na prawdę). Plotkaś, masz język długi, usłyszysz słowo, przyłożysz dziesięć, a z muchy wielbłąda zrobisz. *Mon.* 70, 586. Przyłożenie, przykładka, przydatek, *Croat.* prilòsek; *Bosn.* priloga, pristava, prilosgjak k' mesu, koji se kupuje na mjerru; *Eccl.* прилогъ, прилаганіе, приложеніе; *Ross.* надкладка. — *Prov.* Przyłożywszy szeląg, będzie zemla. *Cn. Ad.* 974. (fraszka, podła rzecz, *si addideris denarium, emes obsonium*, *ob.* Szyszka).

PRZYŁOŻYCIEL, a, *m.*, który co do czego przykłada, der Zuleger, Hinzuthuer; *Croat.* prilosìtel; *Rag.* priloxitegl; *Eccl.* прилагатель. *W rodz. żeńsk.* Przyłożycielka, *Croat.* prilosìtelicza; *Rag.* priloxitegliza.

PRZYLUBIĆ się komu *recipr. dok.*, starać się mu przypodobać, przymilić się; einem lieb zu werden ſuchen, einem zu gefallen ſuchen. (*Rag.* prigljubiti = cudzołożyć). I czyni i mówi to, czymby się panu przylubił. *Gorn. Dw.* 323. Wszystko na tym zawisło, aby się białej głowie wszelką rzeczą zachował a przylubił. *Gorn. Dw.* 301.

PRZYŁUDA, y, *ż.*; *Ross.* примана; to, czym kogo przyłudzają, przynęta; die Anlockung, die Lockſpeiſe, der Reitz. Smutek udziela jej wdziękom więcej jeszcze mamiącéj przyłudy. *Stas. Num.* 2, 14. Nad wszystkie zmysłów przyłudy pochopniejsza do serc uwikłania uroda pięknych Rusinek. *Nar. Hst.* 2, 432. *Hul. Ow.* 207. Pod płaszczem farbowanéj przyłudy. *Zab.* 10, 156. *Zabł.* PRZYŁUDNY, a, e.; *Ross.* приманный; przyłudzający, powabny; anlockend, reitzend. Wierzy, że go kocha; a ona do przyłudnego wzdycha złotka. *Teat.* 27. *c*, 19. PRZYŁUDZIĆ *cz. dok.*, Przyłudzać *niedok.*; *Boh.* přilauditi; przyłudzić kogo do czego, przynęcić, przywabić; anreitzen, anlocken, ankirren, herbeylocken. Stara się przyłudzić sobie człowieka młodego. *Teat.* 49. *b*, 22. Każdy ruszon bywa, oderwany będąc żądzą swą od dobrego, przyłudzony do złego. 1 *Leop. Jac.* 1, 14. Nie tylko nikogo przyłudzić, ale też i przyniewolić nie mogli, aby się tak jawnego niebezpieczeństwa podjął. *Baz. Hst.* 392. — §. Przyłudzać się komu = przymilać mu się, przypochlebiać się, einem zu gefallen ſuchen; (*Ross.* приласкаться). Mniszkówna, przyłudzając się Moskwie, kazała synaczka swego w Ruską wiarę ochrzcić. *Żołk. Mscr.* 77.

*PRZYŁUK, a, m., [właściwie PRZYŁUKA, miasto na Ukrainie, eine Stadt in der Ukr. 2] n. p. Miléj mi z tobą w zgodnej żyjąc sforze, Dom i czeladkę swą trzymać w dozorze, Niż włości mając, słyszeć: ono fuka hutman na pana i lud na przyłuka. Kchow. 211. [w oryginale: ludna Przyłuka 2]; może *przynuk = przystawca, podstarości.? (Ross. прилука, прилучка uczęszczanie dokąd).

PRZYLUTOWAĆ cz. dok., lutowaniem przyłączyć; Croat. prilotávam; Vind. navariti, privariti, gornavariti, gorpervariti, (cf. nawarzyć); Ross. припаять, припаивать, anlöten, anschweißen. Ten gatunek stali trudno z żelazem zwarzyć czyli przylutować. Os. Rud. 571. Przylutowanie Ross. припайка.

*PRZYŁYGAĆ, ob. Przyłgać.

PRZYMACIĆ cz. dok., nieco pomacić, ein wenig trübe machen; Ross. припутать, припутывать.

PRZYMACNIAĆ, ob. Przymocnić.

PRZYMĄCZYĆ cz. dok., nieco pomączyć, ein wenig bemehlen; Boh. přimaučjm.

PRZYMAGLOWAĆ cz. dok., nieco pomaglować, lub nieco więcéj jeszcze wymaglować; noch zumangeln, mehr hinzu mangeln; Ross. прикатать, прикатывать.

PRZYMAJĘTNIĆ cz. dok., majątku przysporzyć, przybogacić; bereichern, vermögender machen. Dersław będąc przymajętniony w bogactwa, ludzi gromadę zebrał. Krom. 543.

PRZYMALOWAĆ cz. dok., przyczynić malowania, hinzu malen, noch mehr malen; Sorab. 1. pžimoluyu.

PRZYMAMIĆ cz. dok., mamiąc przywabić, gaukelnd herbey locken; Rag. primamiti, primamglivati; Bosn. primamiti; Eccl. приманиваю; Ross. приманить, приманывать. Przymamienie Ross. примана, приманка, приманъ.

PRZYMARMOTAĆ cz. dok., nieco przy czym marmotać, ein wenig wobey murren; Sorab 1. pžimorkotam, pžimorkoezu.

PRZYMARTWIĆ cz. dok., przygasić, przytłumić, przydusić, etwas dämpfen. Rozruchy król przebaczeniem do czasu tylko bardziej przymartwił, aniżeli umartwił; suppressit magis, quam sedavit. Krom. 612.

PRZYMARZNĄĆ nijaki jedntl., nieco pomarznąć, ein wenig frieren, gefrieren; Boh. přimrznauti, přimrzati; Slov. pžimrzám; Carn. et Vind. permersniti; Ross. примерзнуть, примерзаю. — §. Przymarznąć do czego, n. p. Kamień przymarzł do ziemi. X. Kam. anfrieren.

PRZYMARZYĆ się recipr. dok., przyśnić się, einem träumen, im Traume vorkommen, einfallen. Teraźniejszych przymarzenia filozofów nie powinny się były nigdy pojawić. Zab. 5, 274. urojenia, widzi mi się; Träumereyen, Schwärmereyen.

PRZYMAŚCIĆ cz. dok., nieco posmarować, ein wenig mit Fett beschmieren; Ross. примаслить, примасливать.

PRZYMASZEROWAĆ cz. dok., w marszu przyciągnąć, herbeymarschieren; Vind. permarſhirati, pervlezhi, perhajati, permarſhiranje.

PRZYMAWIAĆ, ob. Przymówić. PRZYMAWIACZ, a, m.; przymówca, przyganiacz, szczypacz. Cn. Th. 877. Slov. domluwač; Vind. pobodavez, pobadavez, pehauz, podbodnik, der Stichler, der beißende Reden führt.

PRZYMAZAĆ cz. dok., nieco lub więcéj jeszcze pomazać, beyschmieren, ein wenig beschmieren, noch mehr beschmieren; Boh. přimazati, přimazowati; Sorab. 2. pschimaſasch; Croat. primazati, primasújem; Ross. примазать, примазывать. Przymazanie Ross. примазаніе, примазка.

PRZYMĘCZYĆ cz. dok., męcząc przymusić, marternd zwingen. Nie śmiał sędzia dekretu, nie widząc pewnego Dowodu, ani także świadectwa żadnego, Czynić, ale żałobna strona go prosiła, I żeby obwiniona przymęczona była. Zarazem kazał obie do ciemnicy wrzucić, Powrozy do drabiny mężnie kazał skrucić, i t. d. Papr. Koł. O 4.

PRZYMĘDRSZY, a, e, Cn. Th. 870, Graec. ἡμισοφὸς, ein wenig gescheut.

PRZYMEŁCIE, ob. Przymleć.

PRZYMIĄĆ, f. przymnie cz. jedntl., Przyminać niedok., nieco pomnąć, przygnieść; ein wenig knüllen, kneten, drücken; Ross. примять, приминать.

PRZYMIAREK, rku, m.; (Boh. přiměrek; Sorab. 1. pžimera forma; Rag. primiera comparatio; Ross. примѣръ, przykład, wzór); naddatek nad miarę. Dudz., 54, przydatek, przyczynek rzeczy mierzonych. Włod., przylewek płynów, die Zugabe beym Messen, das Uebermaß. Przymiarki, które się znajdują w śpichlerzu, wiernie rachować, i do regestru kłaść powinien. Haur. Ek. 53.

PRZYMIATAĆ, ob. Przymieść.

PRZYMIEDZIĆ, PRZYMIODZIĆ cz. dok., miodem przyprawić, mit Honig anmachen. Dawać pić te listki w winie przymiedzionym. Urzęd. 105.

PRZYMIERAĆ med. cont., Przymrzeć dok., głodu przymierać, nieco głód mrzeć, czas niejaki wielki głód cierpieć; eine Zeit lang Hungersnoth leiden, einige Zeit mit dem Hunger kämpfen. Lepiej jest przymierać głodu, niż raz połknąwszy zgubić się. Pot. Poez. 484. Falib. R 3. Bronili się jeszcze oblężeni, choć już przymierając z wielkiéj części dla świeżo zawziętego głodu. Tward. W. D. 2, 255. Nic to nie było siedem lat walczyć nie przestając, Mróz i gorąco cierpieć, głodu przymierając. J. Kchan. Dz. 30. Patrzmy, jak po obcych się kątach poniewierać Żałosna jest, lub chleba z rąk patrząc, przymierać. Błaż. Tłum. B 2. Zab. 11, 193. Gospodarstwa nawykać za młodu, Żeby potym na starość nie przymierać głodu. Star. Vot. C b. Kto przebiera, ten przymiera. Rys. Ad. 22. — §. Przymierać, przymrzeć = spaść na kogo po śmierci czyjéj, einem zufallen nach jemandes Tode. Przymiera to wszystko na brata podług naturalnej sukcesyi. Tr. sed vide Przymrzeć.

*PRZYMIERCA, *PRZYMIERZCA, y, m., przymierze z kim mający, sprzymierzeniec, przymierznik, der Bundesgenosse. Słuchał Kazimierz posła od Cara Tatarskiego, przymiercy swego. Krom. 605; (foederatus). Nalegano na Kazimierza, aby on za przymiercę i towarzysza nie miał Jerzego. ib. 684. Przymierzca. ib. 686. PRZYMIERNY, a, e, od przymierza, Bundes=. Kraje te dzierżał za przymiernemi artykułami. Chrośc. Fars. 488. Jedność przymierna. ib. 381. Wojna przymierna w Pomeranii umknęła sposobność królowi do ratowania Jarosławia. Nar. Hst. 2, 231.

PRZYMIERZCHNĄĆ cz. jedntl., przyćmić, dunkel machen

ster machen. Noc przymierzchniona z pochmurnemi nieby, nie pozwoliła wygrać tę bitwę po końca. *Tward. W. D.* 22. — §. *Imperson.* Gwiazda, kiedy się przymierzchnie, Z subtelnego pod wieczor obłoku wypierzchnie. *Tward. Pasq.* 25. kiedy zamierzchnie trochę, wenn es ein wenig dunkel wird; *Eccl.* примрачити.

PRZYMIERZE, a, *n.*; *Boh. et Slov.* přjměřj; *Ross.* примиреніе; a°) robienie miru to jest pokoju na zawsze lub tylko doczesnie; das Friedenmachen, Vergleichen nach dem Kriege.— b°) Tymczasowy pokój, rozejm, zawieszenie broni; *Ross.* перемиріе, der Waffenstillstand. Nasi, spuściwszy się na przymierze, które jeszcze nie było wyszło, nieostrożni byli. *Biel.* 78. Gdy Władysławowi z Swydrygiełłem zebrać się na pokój nie mogło, przymierze wojnę między niemi rozjęło. *Krom.* 518. Gdy król przypuścił do szturmu, przysłał starosta o przymierze do niego, i tak dał mu król do trzech dni wytchnienie. *Biel.* 295. — c) Przymierze, ugoda z kim nie tylko pokoju, ale i pomocy przeciw nieprzyjacielom, alians, sojusz, das Bündniß; *Sorab.* 2. swěstk, slub, (*ob.* Ślub); *Sorab.* 1. szlub, zpolné szlub; *Carn.* savęsa, (cf. związek, zawiązek); *Vind.* vesa (cf. wiązać), savesa, punt, (cf. bunt); *Croat.* zavez; *Rag.* uvjêt, drùstvo; *Bosn.* uvjet; *Slav.* ugovor, (cf. umowa); *Ross.* союзъ, соузъ. Wespazyan słał do mnie, żebyśmy się do pokoju brali, i przymierze z nim wzięli. *Jer. Zbr.* 59. (pokój zawarli). Przymierze odporne i zaczepne, Defensiv- und Offensiv-Allianz, Schutz- und Trutzbündniß. Dawid postanowił z starszemi ludu *przymirze. *Budn.* 1 *Chron.* 11, 13. Do przymierza trzy się rzeczy schodzą, obowiązki, na które się jedna strona drugiej spólnie podaje; przysięgi i pisma z pieczęciami. *Sk. Kaz.* 508. Przymierze chować; przymierze łamać, gwałcić, nie dotrzymać przymierza. *Cn. Th.* — *Transl.* Małżeńskie przymierze, das Eheband, Ehebündniß. Jeszcześ w tej nie był fortunie i pierzu, Gdym cię w małżeńskim za męża przymierzu Obrała sobie. *Chrośc. Ow.* 55. — *Theol.* Biblia święta, t. j. księgi starego i nowego przymierza = zakonu, testamentu, alten und neuen Bundes, Testaments; *Vind.* stara, nova savesa; *Ross.* завѣтъ. Syn boży nie objawił się w widzeniu prorokom. *Farn.* 138. Skrzynia przymierza *Ross.* кивотъ, кивотецъ, кивотка. *PRZYMIERZNIK, a, *m.*, przymierca, sprzymierzeniec, der Bundesgenosse. Car Piotr ukazał się być przymierznikiem Kantymira, bo go żadną miarą nie chciał Turkom wydać. *Ścb.* 2, 429. PRZYMIERZOŁOMCA, y, *m.*, gwałciciel przymierza; *Vind.* vesolomezhen, der Bundbrüchige. U wszystkich w hańbie są przymierzołomcy, I nigdzie więcej nie znajdą kredytu. *Chrośc. Fars.* 205. Hostylius przymierzołomcę Suffecyusza końmi roztargnąć kazał. *Faliss. Fl.* 8. PRZYMIERZYĆ się z kim, sprzymierzać się, *recipr. niedok.*, sprzymierzyć *dok.*, zawrzeć przymierze, ein Bündniß machen; *Vind.* sdrushitise, sevjetuvatise, se sklopiti; *Rag.* uvjettovatise; *Bosn.* uvjettovatise, uciniti uvjet; (*Ross.* перемириться rozejm czynić, примириться pogodzić się). Romulus przymierzył się z słabszemi narodami dla pokonania mocniejszych. *Stas. Num.* 215. Sprzymierzenie, alians, skojarzenie, sojusz, spojenie sił wzajemnych, (*ob.* Sprzymierzeniec). *Jez. Wyr.* Państwa sprzymierzone, które łączą siły swoje na wojnie. *Wyrw. Geogr.* 123, (cf. skonfederowany). — §. *Transl.* Równa wola umysły sprzymierza i jednoczy. *Pilch. Sen. list.* 1, 33. (złącza, kojarzy; verbinden, verknüpfen).

PRZYMIERZIĆ komu co *cz. dok.*, nieco obmierzić, ein wenig verekeln, zum Ekel machen; *Carn.* permersniti. PRZYMIERZŁY, PRZYMIERZIEŃSZY, a, e, nieco obmierzły, ein wenig verekelt; *Croat.* primèrzek; *Rag.* primarzech.

PRZYMIERZYĆ *cz. dok.*, Przymierzać *niedok.*; *Boh.* přiměřiti, přiměřowati; *Sorab.* 1. pžimeřam, pschimiriu, pschimirim; *Carn.* permirjam; *Vind.* permeriti, permerjati. (premerjati = przypisać); *Croat.* primerjam, primerújem; *Rag.* primjeriti, primjêrati (*comparare*); *Ross.* примѣрять, примѣривать, примежевать, приладить, прилаживать; (примѣрный przykładny, непримѣрный nieporównany); a) stosować, przyrównać, passen. Przymierzać suknią. *Teat.* 11. c, 7. doświadczać miary jej na sobie, na kim; ein Kleid anprobiren, anpassen. Przymierzyć obuwia. *Cn. Th.* — *Fig.* Komużeście mię *przypodobnili, i przyrównali, i przymierzyli, i podobnym mię uczynili? 1 *Leop. Jez.* 46, 5. przystosowali, vergleichen, anpassen. — §. *Transl.* O nieszczęsny grzeszniku, nie wierzysz, Aż tego gardłem i duszą przymierzysz. *Wad. Dan.* 129. przypłacisz, büßen, abzahlen. — b) Przymierzać gdzie, godzić gdzie, mierzyć, celować, wohin zielen. Ten jest cel, do którego ludzie przymierzają, Którego gdy dostąpią, potym narzekają. *Prot.-Kont. B* 3 *b.* Ta nauka cię do nurków zaprowadzi, bo tam, jak widzę, bardzo przymierzasz. *Tworz. Wiecz.* 6. Przymierzam komu do gęby, mieczem do boku, przykładam. *Cn. Th.* Po obudwóch stronach jego mężowie z gołemi mieczami stojąc, do szyi jemu przymierzali. *Sk. Żyw.* 225. Nie przymierzaj, bo złe wnet przytrąci. *Cn. Ad.* 633. (i olstro spuści; nie trzeba złego malować, samo się wyrazi). Nie przymierzając, *praefiscini*, n. p. Cięto go tak w głowę, nie przymierzając. *Cn. Th.* 1215, (*idem est* w jego miarę). Cicero tu przymierzył *ad formulam actionum. Budn. Cyc.* 111. aluduje, przymawia, anspielen worauf. — §. *Transl.* przymierzyć dokąd, dążyć dokąd, wohin eilen. Na najwyższym wierzchu skały widać było mury zamku, że kto nie ptakiem, niechaj tam darmo nie przymierza. *P. Kchan. Orl.* 1, 86. Już eś to z Francyi tam i sam przymierzył. *Pot. Arg.* 192. (*Carn.* permire se *accidit*).

PRZYMIEŚĆ, *ob.* Przymiotać.

PRZYMIESZAĆ, *f.* przymiesza *cz. dok.*, Przymieszywać *frequ.*, *Przymieszawać *contin.*, przymieszuje *pr.*; *Boh.* přimisyti, přimichati, přiměšowati; *Sorab.* 1. pžimischam; *Croat.* primessávam; *Rag.* primjescjati; *Ross.* примѣшать, примѣшивать, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* прирастворяю, примѣшиваю; przydawszy zamieszać, pomieszać; hinzu mischen, darunter mischen, vermengen, *pr et fig.* Kościoł boży zawsze przymieszywał wody do wina. *Kucz. Kat.* 2, 415, (cf. roztworzyć). Woda ta dlatego była zimna, że się do niéj przymieszuje woda zimna surowa. *Syxt. Szkł.* 190. Był twarzy piéknéj białéj, do któ-

rej się rumianość panieńska przymieszywała. *Sk. Żyw.* 2, 330. Żadnego dobra niemasz wolnego od przymieszania złego. *Zab.* 1, 48. *Alb.* (bez przysady, bez ale; ohne Beysatz, Zusatz). Przymieszanie *Eccl.* примѣшанie, примѣсность. Bezecne nieszczęście, które się do każdego szczęścia musi przymieszać. *Gorn. Dw.* 255. Przymieszać się do czego, należeć do czego, przyczynić się do czego, przyłożyć się do czego; mitwirken, mit beytragen, sich mit etwas befassen, drein mengen. Miano o nim mniemanie, iż się do śmierci papieża przymieszał. *Sk. Dz.* 553. *Gorn. Sen.* 257. PRZYMIESZEK, szka, *m.*, przysada, przymieszany przydatek; *Boh.* přimjška, přiměška, přjmišek; *Ross.* примѣсъ, das Beygemischte, der Zusatz, Beysatz. Bez żadnych do piasku przymieszków z metalów, trwalsze będzie śkło. *Torz.* 164. Oczyścić prawdę od dawnych przymieszków. *Nar. Hst.* 2. PRZYMIESZKOWY, a, e, przydatkowy, przymieszany; *Eccl.* примѣсьнъ, hinzugemischt, zugesetzt. Pomiar składany dwojaki być może, albo czysty sam przez się *pura* albo przymieszkowy, *affecta*. *Ustrz. Alg.* 2, 90.

*PRZYMIETNOŚĆ, *ob.* Przymiotność, Przymiot.

PRZYMIĘŻSZY, a, e, trochę miąższy, gruby; etwas grob, dick, stark. Przymięższy głos, *graviusculus*. *Cn. Th.*

PRZYMIGNĄC *cz. jedntl.*, Przymigać *niedok.*, migaṅiem przyzwolić, zuwinken mit den Augen; *Sorab.* 1. pžimikuyu; *Ross.* примигнуть, примигивать, смигнуться, смигиваться.

PRZYMILIĆ, *f.* przymili *cz. dok.*, Przymilać *niedok.*, przywdzięczyć, milszym uczynić; *Rag.* primilliti, lieblicher machen, reizender machen. Wzdryga się uczciwa niewiasta od tego, co nieprzystojnie przymila i wdzięczy. *Kras. List.* 2, 108. Milionową dóbr swych oprawą Pragnie przymilić cerę chropawą. *Zab.* 9, 347. *Zabł.* Przymilać zapachem. *Hor. Sat.* 220. PRZYMILAĆ się *rec.*, przypodobywać się, przyłudzać się, przypochlebiać się, przysługiwać się; *Croat.* omilyavamsze, prilizavatisze; (*Croat.* omilyàvecz, prilizàvecz *adulator; Dal.* milolasicza = pochlebnica), sich angenehm zu machen suchen, sich einschmeicheln. Miłość nie próżnuje nigdy, ale zawsze się chce czym przymilić temu, kogo miłuje. *Sk. Kaz.* 364. Rycerskiemi się dziełami ojczyznie przymilił. *Nies.* 1, 21. Przymilenia zbytnie podejrzane. *Zab.* 5, 131. Wolę ja się nie podobać mówiąc prawdę, niż przymilać podając bajki. *Kras. List.* 120.

PRZYMILCZYĆ *cz. dok.*, nieco przemilczyć, etwas dabey noch verschweigen. Przymilknąć *nijak. jedntl.*; (*Ross.* приумолкнуть; przy czym umilknąć, wobey schweigen, still bleiben.

PRZYMIOT, u, *m.*, *PRZYMIOTA, y, *ż.*; *Ross.* приметъ nasep, примѣта, примѣтка poznaka, znak; примѣтить postrzedz; *Boh.* přimitati przyrzucać, přjmět zanokcica); przyrzut, przyrzucenie, co się przyrzuca; *Rag.* pridohod, das Hinzuwerfen, der Hinwurf, das Hinzugeworfene. Umyślił Gliński zamek Słucki przymiotem spalić. *Stryjk.* 694. podmiotem ognia, podpału; durch hingeworfne Bränder, Pechkränze. Na podaniach apostolskich polegać, przysady i przymioty wichrowatych mózgów odrzuciwszy. *Teof. Zw. A* 2. — *Medic.* Przymiot, przymiotna choroba, *epidemia*, przymiotająca się niemoc, przymietność, przyrzut, przyrzutna choroba, eine epidemische Krankheit; *Sorab.* 1. napadna khorofcž; *Ross.* перевалъ, язва; *Eccl.* язя, (cf. jad, jeść). Grutinius pisał w Polskim języku dzieło przymiot czyli o chorobie zaraźliwéj. *Czack. Pr.* 2, 41. Przymiot, tytuł xięgi *Oczka*. Widzieli, iż ona zaraza i przymiot więcéj a więcéj się, jako kancer, szerzył. *Weresz. Reg.* 23. Przymiot, albo dworska niemoc. *Oczk. Przym.* 1. die Lustseuche. Z przymiotu dworskiego (*contagio*), ropa przez pendent ciecze. *Syxt. Szkł.* 227. Dwie nieznane choroby nieulutowane okrucieństwo nad narodem ludzkim tych wieków wykonywają; jedna jest przymiot, abo po prostu mówiąc, pani franca, a druga on nieszczęsny gościec albo kołtun. *Syxt. Szkł.* 306. Przymiot z wierzchu do wnętrza, a ztamtąd zaś po wszystkiém ciele pożarem idzie. *Oczk. Przym.* 4. Przymiot, aza go nie z jednego nierządnego z plugawą zejścia, zaraz oberwać może? *ib.* 11. *ib.* 424. — Ognisty przymiot, zaognienie, die Entzündung. Srebrnik ziele z sadzeli przymiot ognisty wyciąga. *Syr.* 292. *et* 473. Jeśliby się włos na sadzelu odmienił w białość, a wejrzenie przymiotu głębsze będzie niż skóra, w ten czas pewny trąd. *Budn. Levit.* 13, 3. — Przymiot, przypadek choroby, symptoma, *ob.* Przypadek. — 2) Przymiot, Przymiotek *zdrobn.*, przypadłość, przypadek jakiej rzeczy, jakowość, jakość, własność; die Eigenschaft, Zufälligkeit, zufällige Eigenschaft; *Vind.* polebnost, fvoinost, lastnust; *Ross.* свойство (*ob.* Swój), естество, (*ob.* Jestestwo.); *Eccl.* свойство, собственность. *Accidens*, przymiot, przypadek. *Urs. Gr.* 175. Iliricus powiadał, że grzech piérworodny jest substancya, istność, *non accidens*, nie przymiot. *Galat. Alf.* 127. Stary przymiot w narodzie naszym, iż jaki sam kto jest, radby aby tacy wszyscy byli. *Rej. Zw.* 83. (wada, nałóg, przywara, uprzedzenie). Teraz o przymiotach kraju tego powiem kilka słów. *Boter.* 247. Wielkie przymioty rzadko się znajdują bez wielkich przysad. *Zab.* 5, 69. Częstokroć dobry przymiot niewygodny bywa. *Zab.* 13, 278. *Tręb.* (umiesz co, musisz robić). Przywarę narodu naszego, szczęśliwym zwrotem, w przymiot zamieniał. *N. Pam.* 6, 348. (w zaletę). Zapamiętałe starce, zhańbione przymioty, Śmieje się zbrodnia syta z pognębionej cnoty. *Kras. Sat.* 15. (cnoty, godności; Tugenden, schätzbare Eigenschaften). Nie zarzniesz Jehowie byka, w którymby była wada, abo jakakolwiek *przymiota zła. *Budn. Deut.* 17, 1. (skaza. *Bibl. Gd.*, ein Fehl, ein Makel). Strzeż się towarzystwa, któreby cię obrazić miało, zwłaszcza kiedy też czujesz przymiotek jaki w sobie jako człowiek, gdyż żaden człowiek bez tego być nie może. *Rej. Zw.* 79 *b.* (pasyjkę, namiętność). Przymiot przyrodzony dobry, skłonność. *Cn. Th.*, Naturgabe. — §. *Botan.* Przymiot, ziele, starzec, *senecio*; *Boh.* přjmětne kořenj; *Carn.* grint, Kreutzwurz. Przymiotowe ziele, Starzec wielki, Popiołek, ś. Jakuba ziele, łomikość. *Syr.* 1415. *Urzęd.* 283. große Kreutzwurz; *Sorab.* 1. babka džedk; *Carn.* shmarn krish. PRZYMIOTAĆ, PRZYMIETAĆ *cz. niedok.*, Przymieść *dok.*; *Boh.* přimjtati; *Croat.* priméchem; *Ross.* приместь, приметать; *Eccl.* приметаю, привергаю; przyrzucać, hinzu werfen. — *Med.* Przymietająca się niemoc, przyrzucająca się od drugiego, *contagiosus morbus*. *Mącz.*, *epidemicus*, eine epidemische

Krankheit. (*Vind.* primezhen = pojętny, zdolny; *Ross.* примѣчательный pamiętny, przykładny, baczny; *Eccl.* приметатися bawić gdzie czas niejaki). *PRZYMIETNOŚĆ, ści, *ż.*, n. p. Franca, cokolwiek w innych niemocach jest szkodliwego, wszystko z sobą przyniesie, żądliwość, ciężką boleść, przymietność. *Eraz. Jęz. A.* zaraźliwość, Ansteckung. PRZYMIOTNIK, a, *m.*, przymiotny wyraz. *Kpcz. Gr.* 3, 2, *nomen adjectivum*, das Beywort; (*Slov.* přidawné měno, pridawanec, pridawanliwec; *Slav.* primitljivo ime; *Carn.* perstavna beseda; *Vind.* perstavliva befeda, (cf. przystawić); *Ross.* прилагательное имя, нарѣчіе). Przymiotniki tego są rodzaju, którego ich rzeczowniki. *ib.* 2, 8. PRZYMIOTNY, PRZYMIOTOWY, a, e, PRZYMIOTNIE *adverb.*, przyrzutny, przypadły; hinzu geworfen, hinzu gefallen, hinzu geschlagen. (*Eccl.* неприметный *non adjicibilis*). Przykładanie to, ogień przymiotny z oczu wyciąga. *Syr.* 1305. — Przymiotna choroba, przyrzutna, epidemiczna, przymiotająca się, przymiot; eine epidemische oder ansteckende Krankheit. Wrzód, który francą zowią, jest tak przymiotny, iż wnet jeden od drugiego się nim skazi. *Eraz. Jęz.* 8 *b.* Ziele to choroby wszelkie przymiotne i zaraźliwe odpędza. *Syr.* 88. Gnilec, choroba ta bywa i przymiotna, jak inne zarażające choroby. *Syr.* 618. Choroby te wszystkie bardzo zaraźliwe są i przymiotne, niemal jak powietrze. *Hipp.* 56. *et* 120. Gdyby mąż dostał francy, przymiotnej choroby, zkądby niebezpieczeństwo mogło być zdrowia żenie, co jej czynić potrzeba? *Petr. Ek.* 85. — §. Przymiotny, pełen przymiotów, jakości; *Vind.* lastnusten, poseben, mit Eigenschaften begabt. Widziemy ludzi zdatnych, umiejętnych i przymiotnych, usilnym czoła potem doskonalenia nabywających. *Mon.* 65, 190. — §. *Gramat.* Przymiotny wyraz. *Kpcz. Gr.* 3, 2, *ob.* Przymiotnik, *adjectivum*, ein Beywort; *Boh.* spolustatný *adjectivus.* Imiona rzeczy, wziętych przymiotnie, kończą się jak przymiotniki: orli, żelazny. *Kpcz. Gr.* 3, *p.* 158. wyrażając jakość, *adject.* — *Aliter:* Przymiotowe wyrazy, *epitheta. Pir. Wym.* 243. — §. Nerwy przymiotowe czyli oczami obracające, *nervi pathetici. Krup.* 3, 147. — §. *Botan.* Przymiotowe ziele, *ob.* Przymiot, ziele.

PRZYMIZG, u, *m.*, umizg do kogo, przywdziek, przymilenie; Caresse, Liebkosung um sich einzuschmeicheln. Zmyślonemi przymizgami gości witają, zwodząc znakiem obłudnéj radości. *Przyb. Luz.* 37.

PRZYMKNĄĆ, *f.* przymknie *cz. jedntl.*, Przymykać *niedok.*; *Slov.* přistrkugi; *Vind.* permekniti; *Bosn.* primaknuti, primiçati, prisloniti; *Rag.* primaknutti; *Croat.* primichem, primikavam; *Ross.* примкнуть, примыкать; przysunąć posuwając, anrücken, herbeyrücken. Słomy do ognia nie przymykaj. *Cn. Ad.* 904. — §. Przywrzeć, przywierać, n. p. Drzwi przymknąć a nie zamknąć. *Teat.* 24. *c*, 17. die Thüre anlehnen, ohne zuzuschließen. Zostaw drzwi przymknięte. *Teat.* 19. *b*, 72. Zajrzawszy w kosz, przymykają wieko. *Teat.* 11. *b*, 55. Przymknięty *Boh.* přimčený. — PRZYMYKAĆ się *rec.*, przybliżać się, anrücken, sich annähern. Poblizu się do niego nigdy nie przymyka, A jeśli się on przymknie, ona się odmyka. *P. Kchan. Orl.* 1, 81. Saraceny cały kraj zwojowawszy, pod Rzym się przymykali. *Sk. Dz.* 841. Dzień na świat się przymyka. *Groch. W.* 45.

PRZYMLEĆ *cz. dok.*, mieleniem przyczynić, nieco pomleć; mehr dazu mahlen, ein wenig klein mahlen (in der Mühle). Przymełcie *Ross.* примоль.

PRZYMŁÓCIĆ *cz. dok.*, młócąc przyczynić, nieco pomłócić; mehr dazu dreschen, ein wenig abdreschen; *Ross.* примолотить, примолачивать. Przymłócenie *Ross.* примолотъ.

PRZYMNOŻYĆ, *f.* przymnoży *cz. dok.*, Przymnażać *niedok.*; *Boh.* přilepšiti, (cf. lepszy); *Croat.* pribolssávam; *Ross.* приумножить, приумножать, придѣлать, придѣлывать, прибавить, прибавлять, прибавливать; *Eccl.* примножити, примножати, набавляю, наращаю, принаращаю, примножаю; przyczyniać, przydawać, przykładać się żeby przybywało, vermehren. Widzę, że umie przymnażać domowych przyjacioł. *Teat.* 6. *b*, 17. Bóg onym dwojgu ludziom w raju Kazał przymnażać ludzkiego rodzaju. *Kanc. Gd.* 269. Bóg mu wszystkiego przymnażał, patrząc na dobre serce jego. *Sk. Żyw.* 19. Xiężyca z słońcem położenie Ujmę światłości albo przymnożenie Właśnie sprawuje. *Suszyc. Pieśn.* 3, *S* 2 *b.* PRZYMNOŻYCIEL, a, *m.*, który co przymnaża, der Vermehrer; *Croat.* pribolssáveez. *W rodz. żeńsk.* Przymnożycielka. PRZYMNOŻEK, żku, *m.*, przyczynek, przydatek; *Croat.* pribolssicza; *Ross.* прибавка, die Vermehrung, der Zusatz. Krzyżacy srożyć się bardziej poczęli, nadęci przymnożkiem pięciu set kiryśników, *accessione. Krom.* 608. Władysław bardziej Litwie swojej, a niżeli Polszcze przymnożku i ozdoby życzył. *ib.* 511.

PRZYMOCNIĆ, *f.* przymocni *cz. dok.*, Przymacniać *niedok.*, mocniejszym uczynić, pokrzepić, verstärken; *Croat.* prikreplyujem; *Ross.* прикрѣпить, прикрѣплять. Przymocnienie *Ross.* прикрѣпа, прикрѣпка, скрѣпа. Nie pomału potęgi swej przymocnił posiłkami Wołochów i Tatarów. *Krom.* 523. — §. Przymacniać, przymocować do czego, mocno przybić, mocno przyłączyć; an etwas fest machen, fest anschlagen, befestigen; *Ross. vulg.* приботать. (*Sorab.* 1. pžimoczuyu przymuszam). Do balu dębowego przymacnia się nabity szturmak. *Jak. Art.* 3, 300. Na skórce ziarna zawsze jest jakiś znaczek na tym miejscu, gdzie ziarnko było przymocowane do swego okrycia. *Bot. Nar.* 132. (przyszyte, przywiązane, przyrosłe).

PRZYMOCZYĆ *cz. dok.*, nieco pomoczyć, ein wenig einweichen, anfeuchten; *Ross.* примочить, примачивать. Przymoczenie *Ross.* примочка; od przymoczenia примочный.

PRZYMOREK, rku, *m.*, pomorek, gdy trochę pomiera, początek albo koniec abo odnowienie moru czyli powietrza. *Cn. Th.* eine kleine Seuche, ein kleines Sterben.

PRZYMORSKI, a, ie; *Sorab.* 1. pžimorski, pžimorské; *Rag.* primorski; *Croat.* primorszki; *Ross.* приморскій; pomorski, nad morzem leżący, an der See gelegen. Przymorskie stolice. *Przyb. Milt.* 359. Przymorski mieszkaniec, *przymorzanin, pomorzanin, *Rag.* primoraz, primoranin; *Croat.* primorecz, *f.* primorkinya. PRZYMORZE, a, *n.*; *Rag.* primorje; *Ross.* приморіе; pomorze, die Seeküste.

PRZYMOSTEK, stku, *m.*, poboczny mostek, eine Nebenbrüc-

ke, Seitenbrücke; (*Ross.* примостить, примащивать przybrukować, dobrukować). Oszukani byli piesi niektóremi przymostkami, które do muru Moskwa była przystawiła, ale ich potym umknęła. *Biel.* 721.

PRZYMOTAĆ *cz. dok.*, więcéj domotać, nieco namotać, hinzuwickeln; *Sorab.* 1. pschimottam; *Ross.* примотать, приматывать.

PRZYMOWA, y, *ż.*; (*Boh.* přjmluwa przyczyna za kim, instancya; *Slov.* přimluwenj przymówienie do kogo; *Croat.* prigòvor *despectus, contemptus*); — przymowa, wymawianie słów przy czarowaniu, urzeczenie, przyrok, przyreczenie; die Besprechung, das Besprechen der Hexenmeister; *Eccl.* приглашеніе. Piękna białogłowa ostrym wejźrzeniem strzelając rychlej uczarować może, niż która baba zioły abo przymową. *Gorn. Dw.* 298. Ziele to postrzałom bywa pewniejszym ratunkiem, niźli przymowy, żegnania i zaklinania guślarzów. *Syr.* 365. — *§. Kato wielkie przymowy wyrzucał na oczy Markowi Celiuszowi. *Eraz. Jęz.* 67. (przymówki, przycinki, przygany). PRZYMOWCA, y, *m.*; (*Boh.* přjmluwce = przyczyńca): przymawiacz, który drugiemu uszczypliwie przymawia, przyganiacz, szczypacz; der Stichelredner, der einen mit Sticheleyen bey der Ehre angreift. Ktoby nie zarazem się zaprzał abo nie odwołał swojej przymówki, aby jako przymowca był sądzon. *Modrz. Baz.* 397. *PRZYMOWCY, PRZYMOWCZY, a, e, przymawiający, naganiający, tadlerisch. Od człowieka przymowcego albo uszczypliwego języka, łacniéj się uchronić; ale od tego, co obmawia po stronie, trudno się masz uchronić. *Eraz. Jęz.* Y 2. PRZYMÓWIĆ, *f.* przymówi *cz. dok.*, Przymawiać *niedok.*, a) mową przydać, przyłożyć; dazu reden, dazu sprechen, mit reden, mit sprechen; *Carn.* pergovarjam; *Vind.* permarnuvati, pergovoriti, perriekati (cf. przyrzec), pergovarjati; *Ross.* приговорить, приговаривать; *Eccl.* приглаголю. Między ludzi przyszedłszy, nie siedzieć, jako darmobit; ale umieć i ku temu i ku owemu przymówić. *Rej. Zw.* 112 *b.* — Przymawiać, wymawiać słowa przy czarowaniu, urzekać; besprechen, mit Worten bezaubern. Do ziół przydała jakiegoś przymawiania czarowniczego nie mało. *Otw. Ow.* 259. Ognie do kupy piorunowe wodzi, Z cichym je przymawianiem w ziemi zakopuje. *Bardz. Luk.* 15. (*ob.* Przymowa). — b) Przymawiać na co = na co mówić, aludować. *Cn. Th.* auf etwas im Reden anspielen. Chciał z nim krotofilić, przymawiając jakoby na to żartem, że jego matka musiała cesarza znać. *Eraz. Jęz. E e* 7. — §. *Przymawiać kogo, przyciągać na swoję stronę, przywabiać pięknemi słówki, *pellicere. Mącz.*, mit schönen Worten anlocken. — c) Przymawiać komu, przycinać mu, przyganiać; einen tadeln, auf einen sticheln, ihn mit Worten angreifen, Anzüglichkeiten gegen ihn hören lassen; *Boh. et Slov.* domlauwati, dmluwiti, domlauwam *objurgare*; *Croat.* prigovárjam, prigovorilszem *derogo*, *censuro.* Ty nie gniewaj się na mnie o to panie, Żem ci przymówił, czasem tego trzeba. *P. Kchan. Jer.* 254. Dobrym postępkom dotkliwie przymawiać umieją. *Mon.* 65, 119. Przymawiał świętym, narzekał na niebo. *Jabł. Ez.* 177. Karakalli Alexandryjczykowie o zabicie brata przymawiali. *Sk. Dz.* 111. PRZYMÓWIĆ się *rec.*, przydać swoje uwagi krótko o jakiéj sprawie, przełożyć ustnie: mündlich kurze Bemerkungen vortragen, Zusätze zu jemandes Rede machen. Po Wojewodzie Mazowieckim przymówił się do propozycyi od tronu pan Ożarowski. *Dyar. Grod.* 302. Przymówienie się = ustna krótko wyrażona uwaga, obserwacya; eine kurze mündliche Bemerkung, Anmerkung. Kładłem w jednę szalę mowę dwuarkuszową a w drugą zwięzłe przymówienie się; a przymówienie się przeważyło dwuarkuszową mowę. *Gaz. Nar.* 1, 80. Podał królowi konstytucyą, z krótkim przymówieniem się. *Gaz. Nar.* 1, 310. *Dyar. Grod.* 296. — §. Przymówić się do kogo = przemówić do niego, wdać się w rozmowę, zaczepić go rozmową, mit einem ein Gespräch anfangen; *Slov.* přimluwiti se. Nieśmiały, nie wie, jak się do nas przymówić. *Teat.* 8. *b*, 87. — §. Przymawiać się komu o co, natrącać, wzmiankę rzucać dając znać swoje żądanie, nawiasem się dopominać; im Sprechen berühren, erwähnen, ein Wort fallen lassen. Nie źle swój interes promowuje, nieznacznie się przymówił. *Teat.* 27. *c*, 84. Oddałem list, i sam ustnie przymówiłem się o pieniądze. *Teat.* 33, 25. Przymawiać jej się o ten portret, a potym i prosić począł. *Lub. Roz.* 341. (*Boh.* přimluwiti se przyczynić się za kim; *Bosn.* prirecchise, karatise *altercari*). PRZYMÓWKA, i, *ż.*, skryte a dowcipne oznajmienie komu potrzeby swojej albo cudzego błędu. *Lub. Roz.* 360, *Boh.* domluwa; *Croat.* prigovor, mündliche Erinnerung, wörtliche Anspielung. Dla godnych ludzi słuszniejsza uczynić przed przymówką. *Lub. Roz.* 352. O sławnym lutniście Bekfarku jest ona przymówka: nie bierz po Bekfarku lutni. *Falib. A* 1. t. j. upominanie, przysłowie, przypowieść. — §. *In malam partem:* Przymówka = PRZYMOWISKO, a, *n.*, przygana, przycinanie, uszczypek, szczudłek; Tadel, Vorwurf, Sticheley, Stichelrede, Stichelwort; (*Vind.* prigovor, madesh, tadou, pobadlivi govor, podbodni marinj, preshkarjanje). Kto wspominał Faraona, abo Nabuchodonozora, abo Holoferna, na się przymówkę obracał Genseryk. *Sk. Dz.* 420. W ten cel póki żyw pewnie nie ugodzi, Aby miał ujść przymowisk, co Nestora zdradził. *Żebr. Ow.* 316. By człowiek największy był, przymówek być próżny nie może. *Budn. Apopht.* 88. Żeby w czynieniu dobrodziejstwa przymówka albo jakie uszczypliwe nie było słowo. *Gorn. Sen.* 6. O wywodzie szlachectwa za przymówką. *Stat. Lit.* 80. O przymówkę, jakoby miał być nieuczciwej matki synem. *Stat. Lit.* 85. Dajże panie, abym już więcej tych przymowisk nie słuchała. *Radz. Tob.* 3, 17. Na drugiego przymówka, A na się ni słówka. *Cn. Ad.* 526. *Rys. Ad.* 43. (cudze wady, choć małe, bystrym widziem okiem). PRZYMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, przymawiający, uszczypliwy. *Cn. Th.* 877. tadlerisch, stichelnd. *Criminosus*, potwarzliwy, przymowny. *Mącz.*

PRZYMROCZYĆ, *cz. dok.*, nieco zamroczyć, ein wenig verfinstern; *Eccl.* примрачаю, (примракъ, темноватость, a) ciemniawość, b) fantazma, strach).

PRZYMROZEK, zku, *m.*; *Boh.* přjmrazek, mrazýk; *Ross.* морозецъ, подмораживаніе, прохолодь; mróz nie wielki, ein kleiner Frost, kleiner Nachtfrost. *Cn. Th.* Jeśli susze

lub przymrozki panują, matami grzędy okrywać należy. *Przedz.* 65. PRZYMROZIĆ *cz. dok.*, mrozem nieco dotknąć, ein wenig frieren machen; *Boh.* přimrazyti; *Ross.* приморозить, примораживать.

PRZYMRUCZEĆ *cz. dok.*, Przymruczać *niedok.*, *submurmurare. Mącz.*; *Croat.* primermlyavam, ein wenig murren. Przymruczający *Croat.* primermlyàvecz.

PRZYMRUŻYĆ *cz. dok.*, oczu trochę zamrużyć, die Augen ein wenig zudrücken, kleiner machen; *Ross.* прищурить, прищурывать, (cf. szczur). Sparł się na zydlu, brwi sobie pomusnął, przymrużył oczu i szczęśliwie usnął. *Kniaź. Poez.* 2, 69. Serce wabił letkim przymrużeniem. *Hor. Sat.* 35.

PRZYMRZEĆ, *ob.* Przymierać.

PRZYMSZAŁY, a, e, mchem obrosły; *Eccl.* прибрадный, мохомъ поростшій.

PRZYMULIĆ *cz. dok.*, mułem przyrzucić; *Ross.* примыть, примывать, нанесть, ein wenig beschlämmen, mit Schlamm belegen. Przymulenie gruntu do brzegu. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 128. (*ob.* Przysep, Odsep). Stanął tracz przymulony. *Pot. Pocz.* 333. (*Ross.* наметный, cf. namieść). Woda mętna nową ziemią przymuliła rolą. *Cresc.* 82.

PRZYMUREK, rku, *m.*, przymurowanie, przedmurze małe, eine kleine Nebenmauer. Przymurki w fortyfikacyi są kawałki murów podpierające miejscami futrowanie, którym wał jest obmurowany. *Jak. Art.* 3, 308. *et* 95, *contreforts.* — Mur otaczały mocne i grube wieże, mając z nich każda, jedna między drugą, osobliwy przymurek. *Ustrz. Kruc.* 1, 127. Złączyć przymurkiem. *Torz.* 42. Trudnią nas winnic przymurki, Że zasłaniają strzelające Turki. *Kchow. Wied.* 26. PRZYMUROWAĆ *cz. dok.*, murując przyczynić, przybudować; *Vind.* persidati, hinzu mauern, anmauern. PRZYMURZE, a, *n.*, podmurze, zamurze, przedmurny, podmurny plac, *pomerium. Cn. Th.* 740, der Platz an einer Mauer, der Zwinger; *Ross.* пристѣнь, пристѣнокъ.

PRZYMUS, u, *m.*; *Slov.* přinaucenj; *Vind.* permuranje, filnost, filenje, (cf. silić); *Ross.* нужда; mus, niewola, przymuszenie, przyniewolenie, der Zwang. Z przymusu, a nie z dobrej woli to uczynił. *Tr.* PRZYMUSIĆ, *f.* przymusi *cz. dok.*, Przymuszać *niedok.*, 'Przymuszawać *cont. frequ.*; *Boh.* donutiti, donutjm; *Slov.* prinucugi, sylim, (cf. silić); *Sorab.* 1. pžimoczuyu, moczuyu; *Carn.* permôram, perzvenkam; *Vind.* premorati, permurati, permorvati, permuruvati, filiti, perfiliti, pofiliti, nafiliti, truzati, pertruzat; *Croat.* prisziliti, uszilyújem (cf. usiłować), primarjam, primoralszem; *Ross.* понудить, понуждать (cf. ponudzić), дослаться; *Eccl.* припонуждаю, понуждаю, нудю, бѣжду, притужаю, принуждаю, нѫждати, неволити; przyniewolić, *ob.* 'Przynucić, przynukiwać; zwingen, nöthigen. Częstokroć do popełnienia występku potrzeba przymusza. *Teat.* 9. *c*, 62. Matka jego przymusiła go, żeby bezbożnie czynił. 3 *Leop.* 2 *Paral.* 22, 3. (przynukała go. 1 *Leop.*). Przyszli przymuszając go, aby wstał z ziemi. 3 *Leop.* 2 *Reg.* 12, 17. (przynukając go. 1 *Leop.*). Ona ma całą minę przymuszoną, kiedy wchodzi do pokoju tak jakoś żasznuruje gębę. *Teat.* 37, 151. (przesadną, nienaturalną). Pełń obowiązki religii z ochotą, bo przymuszone ofiary nie miłe są bogu. *Kras. Pod.* 2, 76. (*Vind.* permuran, perfilen). Przymusza niższego wyższy, gdy go prosi. *Modrz. Baz.* 354. Niedbali o ćwiczenie, iż ich żadną winą do tego nie przymuszawano. *Petr. Pol.* 381. 'Przymuszać kogo sobie za sługę i niewolnika. *Star. Ref.* 161. — Przymusić się = gwałt sobie uczynić by co robić etc.; sich zwingen, sich Zwang anthun. Będę się przymuszał, abym ją mógł kochać. *Teat.* 54, 81. Pozwól Pani, abym sobie z nią po przyjacielsku postąpiła; proszę się także dla mnie nie przymuszać. *Teat.* 48. *d*, 56. (nie żenować się). PRZYMUSICIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. moczuwař; *Vind.* filnik, pofilnik, permuravez; *Croat.* primarjàvecz; *Ross.* понудитель; *Eccl.* принуждатель; przyniewalacz, der Zwinger, Nöthiger, Antreiber. *Cn. Th.* PRZYMUSICIELKA, i, *fem.*

PRZYMUSNĄĆ, *f.* przymusnie, przymuszcze *cz. jedntl.*, [Przymuskać *niedok.*, Przymuskiwać *frequ.*; *Vind.* permufniti 2]; gładko przylepić, przykleiwszy przygładzić; glatt ankleben, anpicken und glatt streichen. *Prov.* Jakoby przymusnął. *Cn. Ad.* 295. *Pot. Arg.* 449. *ad amussim quadrat*, jak ulany, wie aufgeklebt, paßt auf ein Haar, wie aufgegossen. — §. *Transl.* Przymuskać, przygłaskać; besänftigen, in Ruhe erhalten. Krzyżacy wojnę, z którą się jeszcze zatrzymywali, do czasu przymuskać chcieli, *dissimulare. Krom.* 439.

PRZYMUSNY, a, e, PRZYMUSNIE *adverb.*; *Eccl.* понуждательный, принуждательный; przymuszony, niedobrowolny, przyniewolony, wymuszony; gezwungen, erzwungen. Zabój przymusny nigdy śmiercią ścigany być nie powinien. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 271. Przymusnie, z muszenia, potrzebnie, *necessarie. Mącz.*, z musu, po niewoli; *Vind.* po fili; *Eccl.* понужденно, по нуждѣ. — §. Idę, przymusna gdzie każe fortuna. *Kchow.* 59. *active*, przymuszająca, zwingend, treibend; *Eccl.* стѣсняваемъ, принуждаемый; *Ross.* принужденный. PRZYMUSZAĆ, *ob.* Przymusić.

PRZYMUSZCZKA, i, *ż.*, przypochlebowanie obłudne, Schmeichelen, Verstellung. Byli od niego obleśnemi przymuszczkami, pochlebstwy i podarkami złudzeni. *Krom.* 325. Nie długo ona przymuszczka trwała, *dissimulatio. ib.* 439. Ludzi cnotliwych pod przymuszczką przyjaźni zdradziecko oszukują; *sub specie amicitiae. Krom.* 492. Jagiełło przymierza z Krzyżakami jeszcze dłużej pomknąłby był, by było przymuszczki fortelnej w listach cesarskich jawnie nie przydybano. *Krom.* 492. PRZYMUSZCZEK, szczka, *m.*, przypochlebca, ein Speichellecker. Ci wszędybyłowie abo przymuszczkowie Do rzepiu są podobni, który więc do każdej Sukni przylnie. *Opal. Sat.* 164.

PRZYMUSZONY, *ob.* Przymusić. PRZYMYKAĆ, *ob.* Przymknąć.

PRZYMYŚLIWAĆ o czym *cz. niedok.*, przemyśliwać trochę, pomyśliwać; ein wenig über etwas nachdenken, sich daran erinnern; (*Croat.* primisslyávam *affingo*, *insimulo*; *Ross.* примыслить, примышлять = wymyślić). Obraził Ludwik na się Polaki nie przymyśliwaniem o zwetowaniu Włodzimierza. *Krom.* 374. (zaniedbaniem, niedbałością).

PRZYNABYĆ *cz. dok.*, Przynabywać *niedok.*, do już mianego jeszcze nabyć, noch mehr hinzu anschaffen. Przynabył sobie

*mnogszego i jeszcze sposobniejszego naczynia. *Smotr. Apol.* 10.

PRZYNAGLIĆ komu *cz. dok.*, Przynaglać *niedok.*, Przynagliwać *frequ.*, nalegając przypędzać, antreiben, einem anliegen, daß er eile, eilfertig betreiben; *Ross.* понудить, понуждать, нукать, нукну, *vulg.* турить, турю. Woda wodą bywa popędzana, Przynagla jej owa, co z góry ubiega, A ta zaś na bieżącą przed sobą nalega. *Otw. Ow.* 613. Nie przestał on jej przynagliwać. *ib.* 173. Z początku przynaglać, jest to chcieć prędzej ustać. *Kluk. Zw.* 1, 188. Przynaglono tłustemu koniowi z karety, zdechł w półgodziny. *ib.* 1, 155. Przynaglać, podczas gorzej. *Cn. Ad.* 974. (chlustał, chlustał, aż konik ustał). Przynaglali Egipcyanie ludowi, aby co rychlej z ziemi wyszedł. *W. Exod.* 12, 33. Nie trzeba go wiele namawiać; nie trzeba mu przynaglać. *Cn. Ad.* 669. — §. *Cum Accusativo:* Przygróżki uczyniwszy, chcieli go od jego przedsięwzięcia odstraszyć, przynaglając go, aby się podpisał. *Baz. Hst.* 11. Przynaglający, przynaglacz *Ross.* понудитель.

PRZYNAJĄĆ, *f.* przynajmie *cz. jedntl.*, Przynajmować *niedok.*, więcéj ponajmować, noch mehr hinzumiethen. Nie mogąc mieścić się wygodnie w tamtym mieszkaniu, przynajęliśmy ten pokój o ścianę. *Teat.* 33. *d*, 79.

PRZYNAJMNIEJ, PRZYNAMNIEJ *adverb.*, acz nie, wenigstens, zum mindesten; *Boh.* aspoň, alespoň; *Slov.* přinagmeň, prinagméneg; *Sorab.* 1. jeno, (*ob.* Jedno, jeno); *Carn.* saj (*ob.* Zaś), narmejn; *Croat.* dàr, leprâv; *Dal.* dàr; *Bosn.* istom, daj, barem, suakojako; *Rag.* zanajmagne, da daj; *Eccl.* **поне.** Odpędziwszy, albo wzdy przynajmniéj uskromiwszy chorobę. *Ocz. Przym.* 294.

PRZYNALEGAĆ na kogo *med. dok.*, trochę nań nalegając przykrzyć mu się, auf einen dringen, ihm zusetzen. *Tr.* PRZYNALEGŁOŚĆ, ści, *ż.*, nagłość, przynaglenie; das Dringen, Zudringen, die Andringlichkeit. Soli tej zażywać można według każdej choroby przynaległości i potrzeby. *Syr.* 809. PRZYNALEŻEĆ, przynależy *neutr. dok.*; *Ross.* принадлежать; *Boh.* přinaležeti; *Vind.* perſhliſhati, (*ob.* *Przysłuszeć); należeć do kogo, jego być własnością; zugehören, zukommen, gebühren. Mnie honor zakończenia dzieła tego przynależy. *Teat.* 5. *b*, 72. — §. Przynależy mi co, przynależy co na mię = przystoi mi, na mnie, odpowiada mi; es entspricht mir, ist mir zuträglich. Piwa dobre dzieciom, ludziom młodym *przynależętsze (*Comparativ. partic*) i zdrowsze są niżli wody. *Syr.* 944. — §. Wiele na tej przynależy sprawie. *Tr.* es kommt viel darauf an, beruht viel darauf. PRZYNALEŻYTY, PRZYNALEŻNY, a, e, PRZYNALEŻYCIE, PRZYNALEŻNIE *adverb.*; *Ross.* принадлежный, принадлежащій; przynależący, należyty n. p. sąd, *competens tribunal. Cn. Th.*, (*ob.* Przysąd); gehörig, zuständig. Nie wiem jak to przynależnie i doskonale wywieść. *Hipp.* 1. należycie, jak się należy; wie sichs gebührt, gehörig. PRZYNALEŻYTOŚĆ, PRZYNALEŻNOŚĆ, ści, *m.*; *Boh.* přislušentwj; *Ross.* принадлежность; należytość, die Zuständigkeit, Zugehörigkeit. Przynależytość sądu, *competentia fori. Cn. Th.* Województwo to, z wszystkiemi zamkami, przynależnościami. *Vol. Leg.* 3, 196.

PRZYNAPOMINAĆ *cz. niedok.*, *cohortari. Mącz.*, przypominać, ermahnen, ermuntern.

PRZYNARZĄDZAĆ *cz. niedok.*, przygotowywać, Vorbereitungen machen. *Parasceve*, przygotowanie, przynarządzanie, przed tym nagotowanie. *Mącz.*

PRZYNASZAĆ, *ob.* Przynieść.

PRZYNAWEK, wka, *m.*, ryba morska, głębik, *hi pisces turmatim naves comitantur. Cn. Th.* der Schiffküttel, der Segler. *Pompylus*, przynawek albo prowadziciel, ryba od swojej własności tak rzeczona, że koło okrętów zbłąkanych zawsze pływa. *Chmiel.* 1, 631.

PRZYŃAWLEKAĆ *cz. dok.*, do czego jeszcze nawlekać, noch dazu anfreiben; *Ross.* принизать, принизывать.

PRZYNĘCIĆ, *f.* przynęci *cz. dok.*, Przynęcać *niedok.*, Przynękać. *Cn. Th.*; (*Boh.* prinutiti przymusić; *Ross.* принудить, принуждать): nętą przywabić, przyłudzić; anködern, herbeylocken; *Boh.* přjwnaditi; *Bosn.* navaditi; *Vind.* nastaviti vabno jed; *Rag.* mamiti, (cf. mamić); *Ross.* прикормить, прикармливать, приманить, приманывать; — *pr. et fig.* Umizg, uśmiech, chętne z niemi obcowanie, to mężczyzny przynęca, i to jest dla nich, jak dla much słodycz, na którą się zlatują. *Teat.* 10. *b*, 45. Dziś pierwszy wzgląd bywa na mienie; sama uroda z cnotą nie przynęci. *Pot. Syl.* 234. — *§ Przynękać, *ob.* Przynukać. PRZYNĘCICIEL, a, *m.*, przywabiacz, der Anlocker; *Rag.* mamaz, zamamitegl, (cf. mamić); *Ross.* прикормщикъ. PRZYNĘTA, y, *ż.*, ponęta, wab, powab, *pr. et fig.*; der Köder, die Lockspeise, die Anreizung, der Reiz; *Rag.* mama, zamama, (cf. mamidło); *Ross.* прикормка, прикормъ, приграва, приманa, приманка, приманъ. Raz im tylko dać przynętę, to zawsze przylatywać będą. *Teat.* 19. *b*, 33. — O przynętach ptaszych. Ktoby uczynił przynętę na ptaki na swym gruncie, a drugiby te przynęty popsował, abo ptaki przynęcone odegnał, abo na gotowych cudzych ponętach pomknął, zapłaci. *Stat. Lit.* 313. Ktoby czyje przynęty dziegciem abo czosnkiem podmazał .... *ib.* ptaśniczy gaik, polko, der Vogelheerd, Lockheerd. PRZYNĘTNY, a, e, — ie *adverb.*, powabny, reizend. Przynętnym pochlebstwem utargowana łaska. *Krom.* 532. Nie pstrzyli Stoicy pism swoich przynętnemi kwiatkami; cały onych tok ma w sobie coś stałego. *Pilch. Sen. list.* 267.

PRZYNIELUBSZY, a, e, *subinvisus. Mącz.*, ein wenig verhaßt.

PRZYNIEŚĆ, przyniósł, *f.* przyniesie *cz. dok.*, Przynosić *niedok.*, Przynaszać, *Przynoszywać *frequ.*; *Boh.* přinesti, přinašeti; *Slov.* přinašeti, přinašim; *Sorab.* 2. pschinaſcž; *Sorab.* 1. pschineſcž, pžinoscham, pschineszu, pschinoschu, pschineszem, pschinoszem; *Vind.* pernesti, napernesti, pernaſhati, priedpernesti, napreipernesti, priednoſiti; *Slav.* donesti; *Rag.* prinjêti, prinossim; *Croat.* prinóssam; *Ross.* принесть, приносить; nieść co dokąd, zanieść aż do, bringen, z sobą przynieść, mit sich bringen. Byś Homerem był, bądź wdzięcznym Maronem, Nie przyniesieszli, nie weźmiesz Maronie, Cyceronie. *Groch. W.* 566. Imiona tych, którzy chléb i wino do ołtarza przynoszywali, czytane przy mszy bywały. *Pim. Kam.* 144. Każdy rodząc się przynosi z sobą własnego

sędziego, to jest sumnienie. *Stas. Num.* 2, 82. Sława dzieła jego bohatyrskie do naszych uszu przynosiła. *Birk. Dom.* 24. Dzieci, jak się urodzą, do rzék przynaszamy, A lodem i wodami ich ciała stwardzamy. *A. Kchan.* 260. (zanosimy, niesiemy do rzék; hinbringen, hintragen zu den Flüssen). — §. Przynieść kogo, przyprowadzić; ein bringen, herbeybringen, herbeyführen. Coż tu Wc Panne tak rano przyniosło? *Teat.* 10, 12. was hat sie so früh hergebracht? Dali-bóg ci kaduk go tu przyniósł. *Teat.* 33, 19. Bóg cię przyniósł, a ja cię szukam. *Teat.* 54. *c*, *C. d* 2. Gott hat dich hergeführt. Coż to tu do nas Wc Pana przyniosło! *Teat.* 30. *b*, 63. — §. Roku tego przyniesiona była Helena Alexandrowi do Wilna. *Biel.* 433. przywiedziona. — §. Przynieść co = powiedzieć co, wyrzec co, wyrazić, etwas (mündlich oder schriftlich) vorbringen. Tym podobne mowy i drudzy przynosili z żartem i śmiechy. *Budn. Apopht. T* 2. Królowie inszych rzeczy wszech obfitość mają, Samej prawdy tam do nich najmniej przynaszają. *J. Kchan. Dz.* 41. Mówmy naprzód co do Piotra ś. zwierzchności, a potym o cnotach jego, co da pan bóg, przyniesiemy. *Sk. Kaz.* 571. Nie spodziewam się, żebym co pewniejszego nad one, co o Rzpltej pisali, przynieść mógł. *Modrz. Baz.* 1. — §. Przynosić komu co = ofiarować mu co, einem etwas antragen, anbieten. Węgrowie Władysławowi królestwo swoje, a z nim zaraz i Elżbietę przynoszą, *detulerunt. Krom.* 549. Władysław przyniesionego sobie królestwa od Czechów nie przyjął. *Krom.* 486.

PRZYNIEWOLIĆ, *f.* przyniewoli *cz. dok.*, Przyniewalać *niedok.*; *Ross.* приневолить, приневоливать; przymusić, zwingen, nöthigen. Nikt woli człowieka przyniewolić nie może. *Pir. Pow.* 138. Sadził się jakoby jednych chęcią zmyśloną zniewolić, a drugich przegróżkami, krzywdami przyniewolić sobie mógł. *Krom.* 33. Nie tylko nikogo przyłudzić, ale też snadź i przyniewolić nie mogli, aby się tego podjął. *Baz. Hst.* 392. Często widać łzy w jej oczach; na twarzy znać przyniewolenie. *Teat.* 11. *c*, 13. (przymus, gwałt, Zwang). PRZYNIEWOLNY, a, e, — ie *adverb.*, niewolny, przymuszony, niedobrowolny; erzwungen, nicht gutwillig. Z przyniewolonego sługi nie chce bóg ofiary. *Pot. Arg.* 170.

PRZYNITOWAĆ *cz. dok.*, nitami przybić, annieten. Krążek ten ma być czterema nitami do macicy przynitowany. *Jak. Art.* 2, 60. *et* 2, 301. Rękę mu przynitował do drąga. *Żebr. Ow.* 108; (*dextera fixa est cuspide*). Hamon był Andromedę osadził zuchwały, Którą przynitowaną za ręce do skały, Abantowic upatrzył. *Żebr. Ow.* 100; *religatam.*

PRZYNÓCIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* nóta), przybrząkać, *adsonare. Macz.*, przyśpiewać, mit Musik begleiten, mitsingen, mit Gesang begleiten.

PRZYNOS, u, *m.*; *Ross.* приносъ; (*Vind.* pernoshba, donoſek = przydatek); przyniesienie, przynoszona rzecz, das Dargebrachte. (*Boh.* přjnos newěsty przenosiny). Będę się pytać o przynosiech waszych i o naczątku darów waszych. *Budn. Ezech.* 20, 40. (o ofiarach waszych podnoszonych. *Bibl. Gd.*). Oblacya albo przynos chlebów, które prosforami nazywają, na ofiarę. *Pim. Kam.* 143.

PRZYNOŚCA, y, *m.*, PRZYNOSICIEL, a, *m.*, który co przynosi; *Sorab.* 1. pžineszeř, pžinesznik; *Vind.* perneshnik, der Darbringer. Przynośca głowy Nerona. *Nar. Tac.* 2, 457.

PRZYNÓT, PRZYNUT, u, *m.*, przynócenie, przyśpiewanie; das Miteinstimmen, Mitsingen. Z niemi się zgadza każdy głos bez wyłączenia, Każdy się z melodyjnym przynutem odzywa. *Przyb. Milt.* 85.

*PRZYNÓŻKA, i, *ż.*, mały nożyk do obrzezowania winnic, rzezak, *scirpula. Macz.*, Rebmesser, Winzermesser, Gärtnermesser.

1. PRZYNUCIĆ *ob.* Przynócić.

2. PRZYNUCIĆ *cz. dok.*, Przynucać, *Przynuczać, PRZYNUKAĆ, PRZYNĘKAĆ, PRZYNUŻAĆ *niedok.*, PRZYNUKOWAĆ *frequ.*; *Boh.* přinutiti; *Slov.* prinucugi; *Croat.* nanukávam; *Ross.* принудить, принуждать; przynaglić, przypędzić, przymusić, przyniewolić, (cf. przynęcić); antreiben, nöthigen, zwingen. Prośbami posłów zwyciężeni, też i potrzebą Rzpltej przynuceni i przywiedzeni, nakazujemy, aby.... *Vol. Leg.* 2, 609. On je przynucił k temu, iż wstąpili do niego. *Radz. Genes.* 19, 3. Nakoniec Egipcyanie przynuczali lud, aby tym rychléj wyszli z ziemi. *Radz. Exod.* 12, 33. Wszystko złożyli nań, i powiedzieli, że przynuczeni a z muszenia musieli to czynić, co on chciał. *Eraz. Jęz. H* 3. To na ten czas uczynił głodem przynuczony. *Eraz. Jęz. H h* 4 *b.* (przyciśniony). Na złych nie chciał ostrości zażywać, chyba musem przynukany. *Chrośc. Fars.* 200. Darmośmy nalegali, żeby miejsca szukał Bezpiecznego ucieczce, nikt go nie przynukał. *Min. Ryt.* 1, 154. Przynukawali Lota, mówiąc: wstańcież, wywiedźcie się precz z miasta. *Radz. Genes.* 19, 15. (przynękali go. 1 *Leop.*). Bez ceremonii i pompy godowéj Samych niebianów za świadki przynużą. *Chrośc. Luk.* 46. Przyszli starsi, przynukując go, aby wstał. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 12, 17. (przymuszając go. 3 *Leop.*). Matka jego przynukała go, żeby bezbożnie czynił. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 22, 3. (przymusiła go. 3 *Leop.*). Krzyk upominających ku bitwie, wrzask przynukających ku uciekaniu. 1 *Leop. Exod.* 37. Przynękają mię, żebym ślub z Józefem przestąpiła. *Żyw. Jez. B.* Czynię, co się sumnieniu przynękanemu czynić należy. *Smotr. Nap.* 62. PRZYNUKA, i, *ż.*, *Slov.* prinaucenj; przymus, przynaglenie; der Zwang, das Nöthigen, Antreiben. Daj za prośbą, bo musisz dać wszystko z przynuki, Czego prośba nie może, mogą huki puki. *Żegl. Ad.* 2. Tęgość uczenia zbytniego Nic do rzeczy czasem roi, Przynuki się umysł boi. *Kras. List.* 190. Rzucajmy szkolne przynuki, Bądźmy sobie, krótkie chwile, Czujmy życie, trwajmy mile. *ib. Psalmod.* 78. Xiądz dawał zbawienne nauki do skruchy, do żalu przynuki. *Teat.* 46, 19. Piją bez najmniejszéj przynuki. *Mon.* 69, 1041. (nie dają się wcale prosić).

PRZYNÉRKI, ów, *plur.*, *Anat.* die Nebennieren, Beynieren. Nerki mają jeszcze na powierzchnej stronie swojéj małe przynérki poosadzane; *renes succenturiati. Perz Cyr.* 1, 42.

PRZYOBAWIAĆ się *recipr. niedok.*, *subvereri. Mącz.*, ein wenig besorgt seyn.

PRZYOBECNY, a, e, PRZYOBECNIE *adverb.*, obecny, przytomny przy czym, gegenwärtig. Przyobecnie będący. *Vol. Leg.* 5, 170. (*Ross.* сприобщиться uczestnikiem być czego, сприобщить, сприобщать przybrać kogo, uczęstnikiem go czynić; *oppos.* wyobcować).

PRZYOBIECAĆ, *f.* przyobieca *cz. dok.*, przyobiecuje *pr.*, Przyobiecywać *frequ.*, przyrzec, versprechen, zusagen; (*Sorab.* 1. pžilubam, *ob.* Przyślubić). Przyobiecałem mu wieczorem tego dokończyć. *Teat.* 7, 47.

PRZYOBLEC, *f.* przyoblecze *cz. dok.*, Przyoblekać, Przyobłoczyć *niedok.*, przyodziewać, przybierać, bekleiden, *pr. et fig.* Nagim był, a nie przyobłoczyliście mnie. *Budn. Math.* 25, 43. Gdy ku onemu dawnemu bechtyrowi przyobleczesz na się nieomylną zbroję pańską, możesz być pewien każdego szczęścia swego. *Rej. Żw.* 268 *b.* Młodzieńcy przyobłoczyli się w sławę i w szaty wojenne. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 14, 9. Powiedzieliście wy, że się w Chrystusową sprawiedliwość przyoblekacie. *Hrbst. Odp. Q* 7. Służebnicy dworscy zwykli obyczaje panów swych przyobłoczyć, i onych naśladować. *Kosz. Lor.* 70.

PRZYOBRAĆ, *f.* przyobierze *cz. dok.*, Przyobierać *niedok.*, przywziąć, obierając kogo przyczynić do liczby obranych, *cooptare. Cn. Th.*, noch hinzu wählen. *Wys. Aloj.* 484.

PRZYOBUĆ, *f.* przyobuje *cz. dok.*, w obuwie opatrzyć, *pr. et fig.*, Geschühe (Schuhe und Stiefeln) anlegen. W pantofle przyobuty, *crepidatus. Mącz.* Stójcie podpasani w prawdzie, przyobleczeni w pancerz sprawiedliwości, przyobuci w gotowości do ewanielii. *Gil. Kat.* 317. Z młodych lat się w dobre nauki przyobuli a ćwiczyli. *Kosz. Lor.* 76.

PRZYOBYCZAJNIEJSZY, a, e, *suburbanus*, nie owszeki grubych obyczajów. *Mącz.*, ein wenig geschliffen, fein.

PRZYOCCIĆ *cz. dok.*, Przyocciać *niedok.*, octem przyprawić, mit Essig anmachen. Gardło gargaryzmami wypłókać wodą przewarzoną i trochę przyocciana. *Syr.* 982.

PRZYOCHĘDOŻYĆ, *f.* przyochędoży *cz. dok.*, Przyochędażać *niedok.*, przyozdobić, ausschmücken, putzen, ausputzen. Pańsko przyochędożony, *basilice ornatus. Mącz.* Wstała i przyochędażała się w swe szaty. 1 *Leop. Judith.* 12, 15. Wnętrzny kościoł boga budować i przyochędażać chce; przyjdź panie, a do końca sam hojną ręką łaski twéj przyochędoż mieszkanie swoje. *Sk. Kaz.* 458. *Warg. Wal.* 306. Konie kosztownemi rzędami królewskiemi przyochędożone. *Biał. Post.* 167. PRZYOCHĘDOŻKA, i, *ż.*, ozdobka, Putz, Zierrath. *Tr.*

PRZYOCIĘTNIEJSZY, a, e, *lentus. Krom.* 711. trochę powolny, odwlekający, etwas langsam, schläfrig.

PRZYODZIAĆ, *f.* przyodzieje *cz. dok.*, Przyodziewać *niedok.*; *Boh.* přiodjti, přiodjwati; *Vind.* preodeniti; *Ross.* приодѣть, приодѣвать; *Eccl.* приодѣти, прикрыть наготу тѣлесную одеждою; odzieżą przykryć, przyoblec, nakryć, *pr. et tr.*; bekleiden, mit Kleidung bedecken, bedecken. Szaty z nich zdejmują, i przyodziewają żony swoje i syny swoje. 1 *Leop. Bar.* 6, 32. Patrząc nań, że był nie bardzo przyodziany, rzekł mu: nabierz co możesz pieniędzy, a poratuj chudoby swéj. *Papr. Ryc.* Nie było ubogiego w mieście, któryby się nie jéj szatami przyodział. *Sk. Żyw.* 1, 98. Przyodziewać kogo, odzienie dawać, odzieżą opatrywać; einen kleiden, ihm die Kleidung geben. Mnie powinna być posłuszną, bo ją karmię i przyodziewam. *Teat.* 52. *d*, 80. — §. *Transl. et fig.* W kość słoniową, w złote ściany Mój dom nie jest przyodziany. *Hor.* 1, 292. Śnieg na dwa łokcie wzwyż ziemię przyodział. *Papr. Ryc.* Twarz rumianym wstydem przyodziewa. *Past. Fid.* 57. Twarz smutkiem przyodziała, w smutku piękna była. *Hul. Ow.* 115. PRZYODZIEWA, y, *ż.*, PRYODZIEŻ, y, *ż.*, PRZYODZIEWEK, wku, *m.*, odziewa, odzież, odzienie, strój, przykrycie, nakrycie; die Kleidung, Bedeckung. Nimfy w białym przyodziewku do stołu im usługowały. *Tr. Tel.* 6. Ług wrzący nakrywa się nie tylko wiekiem, ale też jaką przyodziewą wełnianą. *Jak. Art.* 1, 53. Oset pawłoczny z przyodzieży pawłocznej tego imienia sobie u nas dostał. *Syr.* 672. Wszystkie rzeczy przyodział swą barwą posępną, Cichość towarzyszyła przyodzieży takiéj. *Przyb. Milt.* 122.

PRZYORAĆ, *f.* przyorze *cz. dok.*, Przyorywać *niedok.*, trochę zaorać, beackern, bepflügen, ein wenig einackern; *Sorab.* 1. pžiworacž; *Ross.* приорать, припахать, припахивать. Na ogrody gnój rozwozić i przyorywać. *Zaw. Gosp.*

PRZYOSEK, ska, *m.*, *Astronom.*, miejsce koło osi niebieskiéj czyli ziemnéj, biegun; die Gegend um die Erdachse herum, der Pol. Dwa są przyoski i dwa końce osi niebieskiej, jeden górny *polus arcticus*, drugi podziemny *antarcticus. Otw. Ow.* 69. Helice jest większy wóz z gwiazd u przyoska gwiazdnego. *ib.* 309.

PRZYOSTRY, PRZYOSTRZEJSZY, a, e, Przyostrzéj *adverb.*, etwas zu scharf; *Eccl.* приострѣ. Twe przyostre, me zaś przydobre serce dzieci nasze psuje. *Teat.* 30. *b*, 152. *et* 2, 49. To ku podziwieniu jest, gdy człowiek miękkiego życia z postawy, przyostrzéj coćkolwiek powie. *Pilch. Sen. list* 267.

PRZYOZDOBIĆ, *f.* przyozdobi *cz. dok.*, Przyozdabiać *niedok.*; *Bosn.* naresiti, uresitti, nakittiti; *Croat.* naczifráwam, naressujem; *Eccl.* прѣоукрасити, прѣоукрашати; przyochędożyć, ozdobami przypiększyć; ausschmücken, auszieren, verzieren. Szpetną twarz cnotą przyozdobić może, Ale niecnocie gładkość nie pomoże. *Rys. Ad.* 61. Bóg świat utworzył, a człowiek przyozdabia go. *Karp.* 5, 58. Miłość przyozdobiła to wszystko. *Stas. Num.* 2, 58. Jeśli Pierydy mój przyozdobiły umysł dary swemi. *Budn. Cyc.*

*PRZYPACHAĆ, *ob.* Przyorać.

*PRZYPAD, u, *m.*, PRZYPADEK, dku, *m. dem.*; *Boh.* přjpadek; *Ross.* припадокъ, (2 припадокъ padaczka, kaduk); §. a) przypadnienie, gdy co przypada; das Einfallen, Eintreffen, Zutreffen. Znamiona i cuda wie przedtym, niż bywają, i przypady czasów i wieków. 1 *Leop. Sap.* 8, 8. — §. Przypad, przypadek, napad, napaść; das Ueberfallen, Anfallen. Nagłym przypadkiem nieprzyjaciela strwożeni do obozu bieżeli. *Warg. Cez.* 231. — §. b) Przypadek, przygoda, trafunek, zdarzenie; der Zufall, der Fall, die Begebenheit, das Ereigniß; *Boh.* připad, připadnost, pad, přjběh; *Slov.* přjpad, náhoda, přjhoda; (*Sorab.* 1.

lósz, připad = los); *Carn.* perpadnost; *Vind.* priedpad, pergoda, sgoda, napergod, (perpad 1. los, 2. przypadanie na co, przywolenie); *Dal.* padanye, prigoda; *Croat.* pripechenye, pripechànye; *Rag.* dogodjaj, dogodjenje (cf. dogoda), nenàcką, nenâda, (cf. z nienacka); *Slav.* dogadjaj; *Bosn.* nenadko; *Ross.* случай, ключеніе, приключай, произшествіе; *Eccl.* самобытное, самоподвиженіе. Szczęśliwy, kto cudzym przypadkiem mądry. *Teat.* 42. *d*, 3. Przypadki przejźrzane lżejsze niż niespodziane. *Cn. Ad.* 975. Niespodziane przypadki przykrzejsze. *ib.* 650. Nieszczęśliwy przypadek *Eccl.* жестоѵьство. W przypadku przyjaciel może być poznany. *Teat.* 45. *b*, 46. (w nieszczęściu). Gdyby kto z przygody, Zbiwszy o kamień nogę skaleczoną wprzody Zranił, to już przypadkiem będzie pierwsza rana, A zaś druga przypadkiem przypadku nazwana; *accidens et praeteraccidens. Min. Ryt.* 1, 311. (*Chrysipp*). Przypadek, przypadkowe zdarzenie się przygód, n. p. Musi wiele w życiu naszym dokazywać przypadek, ponieważ przypadkiem żyjemy. *Pilch. Sen. list.* 2, 160. Czysty przypadek, trafunek *Eccl.* самослучай, самоключимность, самобытное, самоподвиженіе. Przypadkiem, przypadkowo, *Boh.* manj; *Slov.* nahodau, nahodně, trefunkom, (trefunkiem); *Sorab.* 2. pschigoźezi; *Croat.* napetcze, iznenade, naszrechu; *Bosn.* ù nenad, nehote, nenadno, s' nenadke; *Ross.* случайно; *Eccl.* по случаю, самослучайно, самослучно. — Przypadek sprawy jakiéj, prawdziwy abo zmyślony, na przykład przyłożony, n. p. *posito casu. Cn. Th.* der Fall, ein angenommener Fall, z. B. gesetzt den Fall. W przypadku, na przypadek; *Croat.* ako, im Falle. Od wszelkiego przypadku przyśle tu Arysta. *Teat.* 24. *c*, 87. auf allen Fall, auf jeden Fall, Sicherheits halber. Stał się przypadek na świat przy śmierci zbawiciela. *Sk. Dz.* 37. (zadumienie). — §. b) Przypadek rzeczy jakiéj, PRZYPADŁOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* připadnost; przymiot, przypadkowa jakość, *accidens*, zufällige Eigenschaft. Na wnętrznéj własności przypadki zwierzchne wspierają się. *Karnk. Kat.* 175. Na jednym gruncie może wiele przypadków usieść, na kamieniu może być białość i twardość, i wielkość. *Petr. Pol.* 52. Świat stworzyć, t. j. ziemię, niebo, morza, i inne przypadłości na niebie i na ziemi. *Rej. Zw.* 1. Chrystus wziął na się ciało ludzkie z wszystkiemi jego przypadkami. *Sk. Dz.* 559. Rozpowiedziałem te wszystkie przymioty i oddzielne przypadki, które temu służą, kogo prawym dworzaninem zwać mamy. *Gorn. Dw.* 14. Przypadłości tylko widzimy, a istność człowieczą rozumem tylko ogarnujemy. *Hrbst. Odp. R* 2 *b*. Zwierzchnie osoby a przypadłości albo własności chleba i wina w sakramencie. *W. Post. W.* 214. Urodzenie, umiejętność i szlachetność, młodość i piękność, nie są tylko przypadłości. *Węg. Marm.* 1, 47. Dobre-ć są kształty, ubiory i inne przypadki wedle świata tego, ale gdzie to wszystko rozumem a cnotą będzie zdobione. *Rej. Zw.* 68. — Przypadek choroby, symptomata. *Perz. Lek.* 59. Wszystko, na co tylko chory narzeka, a lekarz postrzega, bywa przypadkiem choroby. *Perz. Lek.* 59. — §. c) *Gramm.* Przypadek, przypadkowna odmiana zakończenia imion, *casus*, spadek, die Endung, Fallendung; *Carn.* prigba, (cf. przygiąć); *Vind.* pregyb (cf. przegub), ishod, (cf. wychód); *Croat.* namena; *Rag.* namjena; *Ross.* падежъ. Polacy mają po siedm przypadków w każdéj liczbie. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 107. Pierwszy przypadek, *Slov.* menowatliwi, menugični, menowatliwec; *Vind.* immenuvav'z; *Ross.* именительный падежъ, *Nominativus*; drugi przypadek, *Slov.* roditliwi, priwlastnugični, roditliwec, priwlastniněc; *Vind.* zhigavav'z; *Ross.* творительный падежъ, *Genitivus*; trzeci przypadek, *Slov.* dawatliwi, dawatliwec; *Vind.* dajav'z; *Ross.* дательный падежъ, *Dativus*; czwarty przypadek, *Slov.* žalowatliwi, žalowatliwec; *Vind.* toshuvav'z, (cf. *tążyć), *Accusativus*; piąty przypadek; *Slov.* wolatliwi, wolatliwec; *Vind.* pomilluvav'z, (cf. pomiłować); *Ross.* звательный, *Vocativus*; szósty i siódmy przypadek, *Slov.* odberanliwi, odberagični, odberanliwec, *Ablativus*; mestowni, mestowec, predstawni, predkladni, predkladugični *Localis, Praepositionalis*; (nastrogowí, nástrogowec, towarišni, towarišliwi, towarišliwec, *Socialis*; *Vind.* perstannuvav'z, sdrushuvav'z *Localis et Instrumentalis vel Socialis*); *Ross.* предложный; *Eccl.* относительный, *Ablativus*. Imię więcéj niż jeden przypadków mające, mnogospadkowe, *Eccl.* многопадежный, *Graec.* πολύπτωτος; *oppos.* единопадежный, *Graec.* μονόπτωτος. Końcowa imion odmiana czyli przypadki na to są, żeby właściwy stan wyobrażenia naszego według narodowego zwyczaju malowały. *Kpcz. Gr.* 3, 43. PRZYPADAĆ, *ob.* Przypaść. PRZYPADKOWAĆ imiona, *cz. niedok.*, deklinować, declinirен, abwandeln. Bardzoby niezrozumiałą była mowa ludzka, gdyby wyrazy nie miały przypadkowania czyli deklinacyi. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 102. Przypadkowanie, deklinacya, *Boh.* ohybka, ohybatelka; *Slov.* odchilnost, ohibatelka, ohibnost, (cf. ogiąć); *Carn.* prestavnost; *Vind.* pregybalſhe; *Slav.* pregibanye; *Ross.* склоненіе. PRZYPADKOWNY, a, e, od przypadkowania gramatycznego, Declinations=, Casus=, Fallendungs=; *Boh.* ohybatelný; *Ross.* падежный, склоняемый. Odmiany przypadkowne. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 103. Niemasz języka, któryby jakożkolwiek nie wyrażał względów przypadkowych, *relationes casuum. Kpcz. Gr.* 1, *p.* 105. PRZYPADKOWOŚĆ, ści, *ż.*, niepewność w zdarzeniu się, die Zufälligkeit; *Ross.* случайность. PRZYPADKOWY, a, e, PRZYPADKOWO, PRZYPADKOWIE *adverb.*; *Boh.* připadný, přiběžný, nahodilý; *Slov.* náhodný; *Carn.* permirliv, perpadn, permirshi; *Vind.* permerliu, dogodon; *Bosn.* nenadni; *Slav.* naprímer; *Ross.* случайный; *Eccl.* припадный, самоключный; z przypadku zdarzony, przypadający, przygodny, zufällig. Rzecz cale przypadkowa może się nigdy nie trafić. *Kłok. Turk.* 187. Nie będę z tego kontent, co przypadkowie znajdę; ale umyślnie szukać będę. *Torz. Szkł.* 96. Przypadkowe dochody. *Kłok. Turk.* 61. Przypadkowie nieszczęśliwym został. *Xiądz.* 46. — §. Przypadkowa śrzóba, osadzona na stęplu, służy do wydobycia z kanału uwięzionéj głowy stępla, szczotki etc. *Jak. Art.* 3, 312. t. j. od przypadku, auf den Nothfall, für den Zufall. PRZYPADŁOŚĆ, *ob.* Przypadek. PRZYPADŁY, *ob.* Przypaść.

PRZYPĄDZAĆ, *ob.* Przypędzić. **PRZYPAJAĆ** się, *ob.* Przypoić się.

PRZYPAŁASZYĆ się *recipr. dok.*, pałasz przypasać, den Pallasch umgürten. Nie żeby kogo rąbał on się przypałaszył, Przynajmniéj żeby złego człowieka odstraszył. *Pot. Pocz.* 488.

PRZYPALIĆ *cz. dok.*, Przypalać *niedok.*; *Boh.* připaliti, připalowati; *Sorab.* 1. pžipalam; *Dal.* prisgati, (przyżegać); *Croat.* pripalyujem; *Ross.* припалить, припаливать; przyżegać, przypiekać, *adurere. Mącz.*, ein wenig anbrennen. Oleje przypalone, *empyreumatica. Krumł. Chym.* 526. Chléb w ogniu gwałtownym pieczony, skórę oboję miewa bardzo twardą, dla przypiekłości a przypalenia. *Cresc.* 158. Nie przypalaj pieczeni. *Tr.* Jeśli wątroba zbytnie gorąca jest, na ten czas krwi przysmaży i przypali. *Sak. Probl.* 204. Papilot, papierek do zawijania włosów dla przypalania. *Magier. Mskr.* — §. Przypalić, paląc przyczernić, etwas bebrennen. Przypalić pale do wkopania. *Tr.* Słońce go przypaliło. *Tr.* przyczerniło, die Sonne hat ihn verbrannt. — *Absolute:* Słońce przypala. *Tr.* przypieka, parzy; die Sonne sticht, brennt. **PRZYPALONOŚĆ**, ści, *ż.*, przywara, przypiekanie; das Angebrannte, das Verbrennen, die Verbrennung. *Tr.*

PRZYPAMIĘTAĆ *cz. dok.*, do pamięci sobie przywieść, przypomnieć, sich ins Gedächtniß zurück rufen. Jeśli to, na coś już pozwolił sobie, przypomnisz, to wprędce i to sobie przypamiętasz, o czymeś, żeś nie wiedział, dawno powiedział. *Bardz. Boet.* 102.

PRZYPANOSZYĆ *cz. dok.*, trochę spanoszyć, przybogacić, przypotężnić; etwas bereichern, mächtiger machen. Przemysław państwa Pomorskiego spadkiem przypanoszony, na Krakowskie państwo powołany był; *Pomeraniae accessione auctus. Krom.* 305. Huniadi Władysław wojewodą Siedmiogrodzkim uczynił, a potym nad to Temeszyńskim przypanoszył starostwem, *auxit. ib.* 554.

PRZYPARCIE, **PRZYPARTY**, *ob.* Przyprzeć

PRZYPARZYĆ *cz. dok.*, nieco poparzyć, ein wenig bebrühen; *Ross.* припарить, припарывать: (припарка katapłasma).

PRZYPASAĆ, *f.* przypasze *cz. dok.*, Przypasywać *frequ.*, przypasuje *pr.*; *Boh.* připasati, připasowati; *Vind.* prepasati, prepasat; *Croat.* pripaszati, pripassújem; *Dal.* pripassati; *Rag.* pripassati; (*Ross.* припасть, припасать opatrywać w zapas, припасъ zapas); pasem przypinać, przywiązać co; angürten, umgürten. Czasem kobiety przypasowały sobie poduszkę na żywot, aby były miane za brzemienne. *Sax. Tyt.* 73. Wiatr nie tylko, żeby opończę z podróżnego zwiać miał, owszem ją ten do siebie tym więcéj przyciska i przypasuje. *Żarn. Post.* 53. Przypasawszy Dawid miecz olbrzyma na odzienie swoje, jął kosztować, jeśliby zbrojno mógł chodzić. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 39. Miecz obojętny przypasał do boku. *Tward. Wł.* 171. Szablę przypasał, I postawę ogromną, by trzech miał bić, kasał. *Papr. Pr. D.* W Polszcze każdy szlachcic przypasuje szablę. *Pam.* 85, 1, 873. Skoro miecz swój przypaszę do boku, lękaj się każdy. *Gęb. Hym.* 301. Nie przypasuj korda do boku, gdy do kościoła idziesz. *Birk. Kaz. Ob. K* 2. Przypasz każdy miecz do boku swego. *Radz. Exod.* 32, 27. Kmito, który ojczyzny bronił szablą nie raz, Masz powiedzieć, na kogoś przypasał ją teraz? *Teat.* 45. *d*, 77. Do ostrego pałasza kształtnie przypasany. *Tward. Wł.* 113. Naród ludzki wojny nie znał w ten czas, narody przypasywać szabli nie umiały. *Bardz. Trag.* 552. Przypasane szaty rozpuszczajcie. *Otw. Ow.* 23. (podkasane). Przypasanie, *ob.* Przypaska.

1. **PRZYPAŚĆ**, przypadł, *f.* przypadnie *med. jedntl.*, Przypadać *niedok.*, Przypadywać *częstl.*; *Boh.* připadnauti, připadati; *Slov.* připadám; *Sorab.* 1. pžipadnu, pžipaduyu; *Croat.* pripaszti, pripadam; *Ross.* припасть, припадать: — §. 1) *Neutr.* przypadać = paść przy kim, przy czym, neben einen hinfallen. Upadłem, a on też przypadł przy mnie. *Tr.* Do tych świętych miejsc ciałem przypadałem, i niegodnemi mojemi ustami je całowałem. *Smotr. Apol.* 3. Nie uważywszy, jak wysoko woda przy grobli w stawie przypaść ma, nie możesz wiedzieć, jakiéj grobli potrzeba. *Stroj. Staw. B b.* Sposób upatrzenia wysokości przypadnienia wody w stawie. *Stroj. Staw. B b.* — §. *Aliter:* Przypaść gdzie, zatrzymać się, stanąć; bleiben, nicht weiter eilen. Nasi przez kilka dni nieprzyjacioły, którzykolwiek w lesiech przypadli byli, wynajdując zabijali. *Krom.* 292. Wszystkim podobało się z elekcyą króla do czasu przypaść; *ad tempus supersedere. Krom.* 403. — §. *Transl.* Przypadać na co, na kogo = trafić na co, auf etwas fallen, stoßen, treffen. Jeśli na przeciwną fortunę przepadnę, to śmierć moja pewna. *Tward. Wł.* 60. Wszystek zmieszany, jakby wszystkie na niego nieszczęścia przypadły. *Hor. Sat.* 30. Co przypadło na jednego, przypaść może na każdego. *Ossol. Sen.* 54. (*cuivis potest accidere, quod cuiquam potest*). Przypada na kogo majętność = spada, es fällt einem eine Erbschaft zu. Po śmierci Konrada, na Olbrachta miało wszystko przypadać. *Biel.* 434. Przypadłych rzeczy lekce nie waż. *Rys. Ad.* 54. spadkiem wziętych, odziedziczonych, ererbte Sachen. Jeżeli kto do rzeczy szczególne ma prawo, wtedy rzeczą przypadłą albo uroszczoną zowie się. *Gal. Cyw.* 2, 4. Memu panu najznaczniejsza dostanie się cząstka, zaczym i z tych mnie łupów co przypadnie. *Teat.* 1. *b*, 8. — §. Przypada co = zdarza się, przytrafia, trafia: es ereignet sich, trägt sich zu, begiebt sich; *Vind.* priedpasti, pergoditi se (*ob.* Przygodzić się), se skasati, zgoditise, isozhitise, permeriti; *Carn.* permire se; *Croat.* dogadyatisze, (cf. dogodzić); *Ross.* лучиться, лучаться, прилучиться, прилучатся, приключиться, приключатся, случиться, случается; *Eccl.* ключается, случается. Była kometa, za którą przypadło ziemi trzęsienie; a drugiego roku mor wielki przypadł w Rzymie. *Lat. Kom. D* 4. Po dni kilku podróży nocleg przypadł im w lesie. *Karp.* 1, 67. Ratymus nad przypadłemi rzeczami pisarz. 1 *Leop.* 3 *Ezdr.* 2, 17. Ratym popisował przygodne rzeczy. *ib.* 2, 25. przypadkowe, potoczne, zufällig, was sich zu ereignen pflegt; *Vind.* permerliu, dogoden; *Eccl.* ключимый, привпадающій, приключающій, случающійся. Szturm i wicher, im gwałtowniejszy przypada, tym prędzéj omija. *Kłok. Turk.* Czego życzysz, przypaść albo chybić może. *Opal. Sat.* 21. zdarzyć się, spełnić się; in Erfüllung gehen, eintreffen. Przy-

padnienia rzeczy od boga wiedzianéj, uchronić się nie można. *Bardz. Boet.* 158. Człowieka dwie *przygodzie (*dual.*) minąć nie mogą, jedna przypadła, druga przyrodzona. *Rej. Zw.* 113 *b.* Przypadłe przygody są, rozmaite postrachy, jako gromy straszne, błyskawice srogie, pioruny, trzaskawice, potopy, ognie, grady. *ib.* 113. Pomierne życie było, pomiernemi też ziółki, bez trudnych przypraw, przypadłą choróbkę sobie snadnie uleczyli. *ib.* 60. — Przypadły, przypadkowy, przymiotny, nieistotny; zufällig, nicht wesentlich. Przypadłe przykazania boże są w ceremoniach. *Hrbst. Odp. O o* 5. Te przypadłe rzeczy nie tak obowiezują sumnienie ludzkie, jako przykazanie boskie. *Hrbst. Odp. O o* 4 *q.* — §. *De tempore, ordine:* Przypada co na ten dzień, es ist auf den Tag gefällig, fällt auf den Tag. Akt weselny przypadał pojutrze. *Kras. Pod.* 2, 50. Celebracya ich przypadywała każdego roku odmiennie, owego w ten dzień, a drugiego w drugi. *Smotr. Lam.* 140. *ib.* 114. W tych dniach spodziewam się przypadnięcia sprawy mojéj. *Teat.* 9. *b*, 17. Na niego przypada kolej. *Tr.* — §. Przypadać, przypadać do czego = przygadzać się na co, godzić się, stosownym być; passen zu etwas, taugen, sich schicken zu etwas. Może ten klucz przypadnie, (probując klucza). *Teat.* 21, 92. Nie chciał mi ustąpić konia przypadającego mi do maści. *Mon.* 65, 522. — §. *Transl.* Przypadać komu do myśli, do gustu, smaku, do serca, podobać mu się, być w jego guście; einem wohlgefallen, seinem Geschmacke, seiner Denkart entsprechen, nach seinem Herzen seyn; (*Carn.* dopàsti, dopadem *placere*, dopadliv *beneplacens*; *Vind.* dopasti, fe dobru sdeti *placere*, dopadenje = upodobanie; meni dopade, meni fe lubi = podoba mi się, chce mi się; dopadliu *jucundus*, dopadlivost *jucunditas*; *Croat.* dopasztise *placere*). Ludzie oświeceni mało znajdują takich, którzy im do serca przypaść mogą. *Zab.* 4, 148. Nie przypadł mi do serca urząd, ni osoba, Ten będzie moim mężem, kto mi się podoba. *Niemc. P. P.* 6. Możeby się innym nie podobała, mnie przypadła do serca. *Kras. Doś.* 57. Przypadł on ku sercu Neronowi, że z nim w swawoli grał o piérwszą. *Nar. Tac.* 3, 20. Gdy się bardzo wsławił, i ludziom do serca przypadł, zajrzeć mu zaczęli. *Sk. Żyw.* 2, 84. Przypadła mi nad zwyczaj do gustu. *Niemc. Król.* 4, 193. Głód stanie za kuchmistrza; potrawy mniéj smaczne głodnemu żołądkowi przypadają do gustu. *Pilch. Sen. list.* 1, 128. Człowiekowi nadętemu buława hetmańska przypadła do smaku. *Pilch. Sall.* 229. Bywamy kontenci z osób, do humoru nam przypadłych. *Zabł. Roz.* 70. Częstym i miłym gościem u niéj był, umiał jéj do myśli przypaść. *Mon.* 65, 71. Ucieszne rzeczy, gdy są niespodziane, bardziéj do myśli przypadają. *Zab.* 12, 261. Postać więźnia tego bardzo była królowi przypadła. *Ustrz. Kruc.* 1, 194. Cnotą, nie rozpustnością przypadł sławnemu Scypionowi. *Pilch. Sall.* 159. Gdy w jednym obrębie osiedli, acz różnego języka, trudno wyrazić, jak sobie przypadli i stowarzyszyli się. *Pilch. Sall.* 12. — *§. O krajach takich powiadają: Gdzie z synem mać, z rodzicem córka wspól przypada, A z podwójnéj miłości pobożność się składa. *Żebr. Ow.* 253. (*jungitur*, złączają się, mieszają się cieleśnie). — §. 2 a) *Active:* Przypadać do kogo, na kogo, rzucać się, miotać się, sich hinwerfen. Przyszedłszy przypadła do nóg jego, prosząc.... *Sekl. Marc.* 7. Przypadać, przybywać z prędka, przybiegać, przylatać; herbey stürzen, herbey geeilt kommen. Nagle wiatr gwałtowny przypadł od puszczy, i zburzył dom. 1 *Leop. Job.* 1, 19. I ten zaledwie domówił, przypadł trzeci, i rzecze.... *ib.* 1, 17. Klerwil przypadł do Dorwalla z jak największym pośpiechem. *Zab.* 14, 307. Gdzie słońce za rok, inne planety za trzy, inne za dwanaście dopędzają, tam miesiąc przypada za dni dwadzieścia i siedm. *Birk. Kaz.* 7. — Przypadać na co, rzucić się na co, miotać się na co, napadać, sich auf etwas hinstürzen. Muchy na ranę i ropę przypadają. *Sk. Dz.* 804. Przypadać bez wieści na kogo = napadać, einen überfallen. Jawnéj bitwy zwieść nie chciał, tylko co z kątów na nich przypadał. *Biel.* 299. Na tym był wielki hetman, aby także na śpiące i nieostrożne przypadł. *Birk. Podz.* 8. Prześladował mię wszędzie swojemi przypadniami. *Niemc. Król.* 3, 88. napaściami, Ueberfälle. — b) Przypadać na co, przyzwalać, przystawać; beytreten, beyfallen, beypflichten, beystimmen, (*Vind.* perpasti = przyzwolić, perpad = przyzwolenie; perpadliu = przystający, przyzwalający). On na ich rady przypada. *Pot. Arg.* 21. Wszyscy na to przypadli, wszyscy chwalili owę radę. *Pot. Arg.* 34. Teraz méj rady posłuchajcie mało, Na którą mniemam, wszyscy przypadniecie. *Odym. Św.* 2. *J* 4 *b.* Nie chciał na koniec przypaść na tę sprawę, Lecz jéj dał przecię łaskawą odprawę. *P. Kchan. Jer.* 96. Wszyscy na tę sentencyą przypadli. *Birk. Dom.* 54. Na jedno Pompejus i Cezar był przypadł. *Warg. Cez.* 128. (na jedno się zgodzili). Przypadnienie na jedno *Eccl.* присѣдательство, прилѣпленіе или единомысліе. — c) *Cum Accusat.* Przypadł śnieg zagony, pél szatę. *Tr.* przykrył, bedecken, belegen, befallen. §. 3) *Passive:* Przypaść czym, przykrytym być czym, przytrząsionym, przyprószonym; mit etwas bestreut, bedeckt, beschüttet werden. Na ten czas wszystko było śniegiem przypadło. *Baz. Sk.* 39. beschneit. Widzi, jak twarz jego zbladła, Jak szata prochem i pełem przypadła. *Chrośc. Luk.* 243. Słońce promieniami wesołego czoła Wszystkie rosą przypadłe osuszyło zioła. *Otw. Ow.* 141. Do zbroi pleśnią przypadłych gwałtem się rzucili. *Tward. Wł.* 108. Berło ich i korona prochem śmiertelnym przypadły. *Birk. Zyg.* 8.

2. PRZYPAŚĆ, przypasł, *f.* przypasie *cz. dok.*, Przypasać *niedok.*, przypasać trawę, zboże, dopuszczać aby owce etc. nadcięły, nadgryzły młodego zboża. *Włod.* abhüten, abweiden, etwas abfressen lassen. Pod jesień zbujałe ozimny przypasają bydłem lub owcami. *Ryd.*

*PRZYPASKA, i, ż., przęczka u pasa, *fibula. Macz.*, eine Schnalle am Gurte; *Boh.* přjpasek. PRZYPASUJE, *ob.* Przypaść 2.

PRZYPATRZYĆ się *recipr. dok.*, Przypatrzać się *niedok.*, przypatruje się *pr.*, Przypatrywać się *frequ.*, z stałą uwagą patrzeć na co, zuschauen, aufmerksam beschauen, betrachten, *pr. et tr.*; *Boh.* přihaukauti, djwam se, djwáwám se; *Sorab.* 1. pžiładam, pžiładujem, pžiładuju, pžihla-

duyu; *Rag.* prighledati; *Ross.* присмотрѣть, присматривать, всматрѣться, всматриваться, насмотрѣться, насматриваться, возглядать, наглядѣться. Temu, co się oplótł w koło laski mojéj, przypatrz się dobrze wężu, i uważ go prawie, abyś go pewnie pomniał. *Żebr. Ow.* 394. Królowie z głosem trąby do miast wjeżdżają, przez który oczy ludzkie ku przypatrowaniu się chwały a pompy swéj obracają. *Żarn. Post.* 249 *b*, *Carn.* nagięd: *Ross.* наглядка. Stany wielkie ciągną ku sobie oczy, a cokolwiek uczynią, pilnie się każdy przypatrza, tak że się słowo ich zataić nie może. *Kosz. Lor.* 22. Przypatrywać się dziwom. *Ryb. Ps.* 175. Nimfy Wiślne się przypatrzały. *Zbil. Chim. A* 2. Nie jestem zbyt stary, jużem się jednak wielu scenom przypatrzył. *Kras. Pod.* 2, 167. Nie przypatrza się głęboko rzeczom, ale tylko zwierzchnie wgląda. *Petr. Ek.* 89. Piérwéj przypatrzwa się (*dual.* = przypatrzmy się), co się z nim dzieje. *Groch. W.* 196. Kto się pilniéj a częściéj zbawiennym rzeczom przypatrzywa, zawżdy co osobliwego ukaże mu pan bóg. *Hrbst. Nauk. U* 6 *b*. *Nieprzypatrzone są tajemnice pańskie. *Rej. Ap.* 3. niedojrzałe okiem, unüberſehbar. PRZYPATRZYCIEL, PRZYPATROWNIK, a, *m.*, *substantiva haec nostra dura sunt. Cn. Th.* 881. = PRZYPATRZACZ, patrzacz, widz, spektator, der Zuſchauer; *Sorab.* 1. pżihladwař; *Ross.* присмотрщикъ. Starajmyż się, byśmy byli ku dobremu przykładowi przypatrzaczom swoim. *Gil. Post.* 38 *b*.

PRZYPCHNĄĆ *cz. jedntl.*, Przypychać *niedok.*, pchając przytłoczyć, przytrącić, hinzu ſtoßen; *Ross.* припихнуть, припихивать, припыжить, припыживать, притолкнуть, притолкать, приталкивать.

PRZYPĘDZIĆ, *PRZYPĄDZIĆ, *f.* przypędzi *cz. dok.*, Przypędzać *niedok.*, przygnać, przyżonąć, *pr. et tr.*, antreiben, herbey treiben, wohin treiben. Przypędzenie *Ross.* пригонъ, пригонка. — *Fig.* Przynaglić, przymusić; *Ross.* протурить, nöthigen, zwingen. Prosili Polacy Henryka, aby Brzetysława przypędził k temu, iżby wrócił, co pobrał w Polszcze z kościołów. *Biel.* 51. Cyrce Ulissesowi towarzysze przemieniła w świnie, aż ją gwałtem mieczem przypędził, toż zasię oddziałała te pokusy. *Biel. Św.* 10 *b*. Oni go przypądzali prośbami. *Rej. Post. T u* 2. Bojaźni mu przydał, aby go tym więcéj ku cnocie przypędził. *Kosz. Lor.* 90 *b*. Gdy Wanda nie chciała być małżonką księcia, chciał on to przez przypędzenie uczynić, i zebrał wojsko przeciw niéj. *Gwagn.* 21. (mus, przymus). Niektórzy się dobrówolnie, drudzy przez przypędzenie w moc dawali. *Biel. Św.* 158. Miasta się wszędzie dobrowolnie dawały, a drugie przez przypędzenie musiały. *ib.* 160 *b*. PRZYPĘDZICIEL, a, *m.*, przyganiacz, der Antreiber. PRZYPĘDZICIELKA, i, *ż.*, die Antreiberinn. Historya jest ostrogą cnoty i przypędzicielką potomków do naśladowania przodków. *Stryjk. pr.*

*PRZYPEŁNIĆ *cz. dok.*, przyczynić, noch voller machen; *Sorab.* 1. pżepelnicž; *Rag.* pripunniti; *Ross.* приполнить, приполнять. Przypełnienie; *Ross.* прибавокъ, прибавочекъ, cf. przybawić.

PRZYPEŁZNĄĆ *cz. jedntl.*, Przypełzać *niedok.*, przyleźć, herbey kriechen; *Ross.* приползть, припалзывать. — §. Przypełznąć, *ob.* Przypłowieć.

PRZYPIĄĆ, przypiął, przypięli *f.* przypnie *cz. jedntl.*, Przypinać *niedok.*; *Boh.* připnauti, připjnati; *Sorab.* 2. pschipesch; *Carn.* perkleniti; *Rag.* pripêti, pripinam, pripignam; *Croat.* pripinyam, pripelszem; *Vind.* perpehnit, perpognit, vpeti, vpnem, vpirati, nakopzhati, sakopzhati, perſhnolati; *Ross.* придѣть, придѣвать, прикрючить, прикрючивать, наколоть, накалывать, уколоть, укалывать; śpilką lub sprzączką do czego przyłączyć, przyśpilkować; anheften, anſtecken, anſchnallen. Bliźnięta te tak do siebie podobne były, że im rodzice znaczki przypinali, chcąc ich rozeznać. *Teat.* 3, 12. Kazali nam ostrogi poodpinać, a przypiąwszy je, i wsiadłszy na konie, precz jachali. *Warg. Radz.* 342. Włosy w górę przypiąć grzebieniem. *Teat.* 19. *c*, 3. Rogi komu przypinać. *Teat.* 13. *c*, *B.* einem Hörner aufſetzen, (*ob.* Róg). Przypięty *Ross.* накладный. Przypinanie, przypięcie; (*Ross.* приколка, (*ob.* Przykłóć); *Boh.* přjponka haftka). Do czego to przypiąć, czyli przyczepić? *hoc non quadrat*, *non congruit*, cf. nieskładne. — §. Przypinać popręgu = przybierać, den Gurt enger ſpannen. — *Transl. fig.* Przypinać komu popręgu = ujmować go w kleszcze, einen kürzer faſſen, in die Enge treiben. Azaż nam raz zli przypinali popręgów? *Ryb. Ps.* 123. Zawzięli się, by Turkom popręgów przypięli. *Rak. Pob. B i j.* — Do takowych kondycyj bardziéj Matyasza potrzeba, aniż dobrowolna chęć przypinała, *pertrahebatur*. *Krom.* 700. przypędzała, ſie trieb ihn dazu an. — Przypinać się do czego *recipr.*, Przypajać się, przypinać się, przyczepić, mocno się wrywać i trzymać, ſich feſt an etwas anhängen. (*Bosn.* pripetise, uspetise *ascendere*, *ob.* Wspinać się; *Croat.* pripetiloszye *accidit*; *contigit*). Chart, gdy zwierza dopada, to się do ucha przypnie, to do boku zwierza. *Przyb. Luz.* 82. Właśnie jak pijawka wygłodzona do skóry, tak on przypiął się do mnie. *Mon.* 70, 66. — *Similiter:* Wszystkie dzierżawy Polskie, które od Elby, aż do Odry rzéki przypięły się. *Krom.* 115. które się aż o Odrę oparły, die ſich bis an die Oder lehnten, erſtreckten.

PRZYPIĆ, *f.* przypije *intr. dok.*, Przypijać *niedok.*; *Boh.* připiti, připigeti; *Sorab.* 1. pžipicž, pžjpiyam: *Ross.* припить, припивать: pełnić do kogo, pić w czyje ręce, einem zutrinken. Miło szaléć, kiedy czas po temu, A tak bracia, przypij każdy swemu. *J. Kchan. Dz.* 223. *Propino*, przypijam, piję do kogo. *Mącz.* — §. *Recipr.* Przypijać się do czego, przypajać się, przypijać się, przyssać się; ſich einſaugen, anſaugen, feſt anhängen an etwas. Pijawka, gdzie się przypije, tam trwa, póki nie zginie. *Zab.* 14, 267. Kleszcz robak lecie koniom tak się przypija, aż się krwią ich nasyci, że się rozpuknie. *Syr.* 1487. — §. Przypijać się piwu, winu, wprawiać się, przyzwyczajać się do piwa, wina. *Włod.*, ſich an ein Getränk gewöhnen, ein Getränk durchs Trinken gewohnt werden; (cf. przyjadać się potrawie).

PRZYPIEĆ, przypiekł, *f.* przypiecze *cz. dok.*, Przypiekać *niedok.*; *Rag.* pripecchi; *Croat.* pripechem, pripekelszem, zapéchem; *Ross.* припечь, припекать; §. a) nie bardzo

piéc, trochę przygrzewać, przywarzyć, przyprażyć; ein wenig röſten, braten, brennen. Przypiekane cebule. *Hor. Sat.* 219. Do nasolenia ryb lepsza jest od kopalnéj warzona sól, osobliwie przypiekana. *Kluk. Kop.* 1, 172, (cf. przyrumienić). Małdrzyki przypiekane. *Haur. Ek.* 86. Ostrygi przypiekane. *Ld.* Skoki przypiekać, (*ob.* Skoki). Przypiekanego, przywarzonego co, wczorajsza potrawa. *Cn. Ad.* 15. etwas Aufgewärmtes. Przypiekane, przywarzane rzeczy niesmaczne. *Cn. Ad.* 976. (powtarzane). — §. Włosy przypiekać, żelazkiem przypalić, die Haare brennen. Przypiekać włosy u fryzyera, albo żelazną łopatką rozgrzaną, albo żelazkiem okrągłym, albo żelazkiem do papilotów. *Magier. Mskr.* Żelazko do przypiekania włosów *Ross.* припекательныя щипцы. Włosy ciepłym żelazem przypiekane, utrzymują kędzior. *Perz. Lek.* 15. — §. Twarz od słońca przypiekła. *Przyb. Luz.* 161. przypalona, przyczerniona, verbrannt, geschwärzt; (*Carn.* perpęka sonze = dopieka, piecze słońce). — §. b) *Fig. transl.* Przypiekać komu *ocz, przypierać, przynaglać, *urgere. Mącz.* przyskwierać, einem zuſetzen, warm machen. — §. Przypiekło to na niego. *Tr.*, przy nim się wina tego została, das blieb auf ihm ſitzen. — *Recipr.* Przypiekać się = dosyć się wypiec, miernie upiec, ziemlich ausbacken. (*Croat.* pripechasze *accidit*, pripechanye *casus*, *eventus*). Niezdrowy jest chléb między węglem pieczony, abowiem z stron wnet się przypiecze, a w śrzodku surowe ciasto zostanie. *Cresc.* 159. — §. Przypiéc się do garka. *Tr.* przywrzeć, anbrennen, z. B. an den Topf. PRZYPIECEK, cka, *m.*, miejsce przymurowane do pieca; *Eccl.* припечекъ, шестокъ, i. e. Beymauer bey einem Ofen, der Hinterofen. Ocet w zimie na piecu piekarnym abo na przypiecku kaflowego pieca postawić. *Syr.* 984. Na piecu, czyli na przypiecku kociołek i garczki stały. *Jabł. Ez.* 168. Że mu głodno i chłodno, że go nędza trapi, Nie dba o to, gdy sobie na przypiecku chrapi. *Zab.* 11, 187. Dziecko tam jedno na przypiecku spało, A drugie przy nim płakało. *Kniaź. Poez.* 2, 228. — PRZYPIECZĘTOWAĆ *cz. dok.*; *Boh.* připečetiti; *Ross.* припечатать, припечатывать (2. przydrukować; припечатка przypieczętowanie); pieczęcią przycisnąć, anſiegeln, mit dem Siegel aufdrücken. Boję się, żeby nam téj intercyzy nie przypieczętowano na piersiach. *Teat.* 31. *b*, 113. (by nas za nią nie piątnowano). PRZYPIEKANKA, i, *ż.*, torcik, eine kleine Torte. Czynią kucharze z ryżu przypiekanki abo tortele. *Syr.* 1001. PRZYPIEKŁO, a, *n.*, PRZYPIEKLE, otchłań piekielna, okno piekielne. *Cn. Th.* 649; *Carn.* temniza, (cf. ciemnica), der Hellenſchlund. PRZYPIEKŁOŚĆ, ści, *ż.*, przypieczenie, nieco mocne upieczenie, ein etwas ſtarkes Ausbacken. (*Rag.* pripék *aestus fervidus*: *Croat.* pripèk *fervor solis*; *Ross.* припека miejsce przypieczone, miejsce nasłoneczne; *Eccl.* пекъ, жаръ, знои, горячесть żar). Chléb w ogniu gwałtownym pieczony, skórę oboją miewa bardzo twardą dla przypiekłości a przypalenia. *Cresc.* 158.

PRZYPIĘKNIĆ, PRZYPIĘKSZYĆ *cz. dok.*, Przypiększać *niedok.*, *przyochędożyć, zieren, ausputzen. Śliczną twarz niech przypięknią wstydliwości wzory. *N. Pam.* 11, 244. Często w chłodnym cieniu przypiększa się w róże. *Przyb. Ab.* 138. Język mądrych przypiększy umiejętność. *Budn. Prov.* 15, 2. 1 *Leop. Syr.* 45, 4.

PRZYPIELAĆ, *ob.* Przypleć. PRZYPIERAĆ, *ob.* Przyprzeć.

PRZYPIERZCHNĄĆ *neutr. jedntl.*, przyprószonym być, bestreut ſeyn mit etwas. *Obsita squallore vestis*; szata pleśnią a plugastwem przypierzchła. *Mącz.*

PRZYPIERZYĆ, *f.* przypierzy *cz. dok.*, Przypierzać *niedok.*, piérzem czyli piórami przyozdabiać, beſiedern, mit Federn ſchmücken. Dziś pan ociec gdy widzi, iż ma bótek świeży, Sobie, także pachołku, magierkę przypierzy. *Papr. Pr. E* 2. Zawsze pokusa przypierza. *Pot. Arg.* 283.

PRZYPIĘTY, *ob.* Przypiąć.

PRZYPIEWAĆ *cz. niedok.*; *Carn.* perpęiti, perpojém; *Ross.* припѣть, припѣвать; przyspiewywać, spiewać przy czym, z kim: mitſingen, mit Geſang begleiten. Spiewajcie, huczcie, a przypiewajcie, przypiewajcie Jehowie cytarą i głosem przypiewania. *Budn. Ps.* 98, 5. *et* 30, 4. To co mnie dziś przypiewasz, sobie zaspiewać mogłeś. *Smotr. Ex.* 16. PRZYPIEWEK, wku, *m.*, §. 1) przyspiewywanie, das Mitſingen, begleitender Geſang. Uprzedźmy oblicze Jehowy wyznawaniem, w przypiewkach krzyczmy jemu. *Budn. Ps.* 95, 2. (psalmy spiewajmy. *Bibl. Gd.*). Moc moja i przypiewek jest bóg. *Budn. Ps.* 118, 14. (pienie, pieśń). — §. 2) Przypiewek, *epodon*, n. p. Horacyusza. *Hor.* 1, *praef.* Jan Libicki cztery księgi pieśni Horacyusza i przypiewek przełożył. *ib. Kniaź. Poez.* 3, 229.

PRZYPIJAĆ, *ob.* Przypić.

*PRZYPILIĆ *cz. dok.*, *PRZYPILAĆ, *PRZYPILOWAĆ = PRZYPILNOWAĆ *contin.*; *Boh.* připiliti; doglądać, przyźrzeć, dozorować, oko mieć nad czym, uważać, baczyć; fleißig abwarten, Acht geben, Acht haben, achten. Mamka, jako nie o swym, tudzież będąc najemniczką, nie przypiluje, ani się starać będzie, aby się dziecię dobrze miało. *Glicz. Wych. D* 3. Ociec każdy przypiluje w tym, aby syna za młodu na naukę oddał. *ib. L* 3. Sama przypila pracy; *opus exigit. Żebr. Ow.* 355. Stanął tam z bracią, aby przypilowali tych, którzy robili w kościele. *W.* 1 *Ezdr.* 3, 4. Ty, który sprawujesz lud Izraelski, racz przypilić. 1 *Leop. Ps.* 79, 1. Wysłuchał mię bóg, i przypilił głosu prośby mojéj. 1 *Leop. Ps.* 65, 19. I przypilił pan a usłyszał. 1 *Leop. Mal.* 3, 16. Wysłuchaj boże modlitwę moję, a nie wzgardzaj żądania mego; przypiluj mi, a wysłuchaj mię. 1 *Leop. Ps.* 54, 1 - 3. Trudnéj ostatecznéj chwile, Przypiluj nas w boskiéj sile. *Kanc. Gd.* 228. (opiekuj się nami). Ogłos jéj żałobliwy słyszeć się dał, a już jéj bóg przypilał mściwy; *quam jam deus ultor agebat. Żebr. Ow.* 371. dokuczał, dogrzewał, zuſetzen. — §. *Imperson.* Troszkę mi przypiliło; strasznie mi było przykro czekać. *Teat* 28, 32. pilnie mi było, ich hatte dringende Geſchäfte, hatte keine Zeit; (cf. mieszka mię).

PRZYPINAĆ, *ob.* Przypiąć. PRZYPINKA, i, *ż.*, przypiętego co, etwas Angeheftetes, Angeſtecktes. Najpiękniejszy strój szpecą przypinki dziwaczne. *Dmoch. Szt. R.* 82.

PRZYPIORSEK. *Tr.*, *ob.* Przedpiersień.

PRZYPIS, u, *m.*, PRZYPISEK, sku, *m.*, *dem.*; *Boh.* přjpis; (*Ross.* приписъ przysądzenie); *Ross.* приписание; §. a) przy-

pisanie komu dzieła, dedykacya; die Zuschreibung, Zuschrift, Dedication. Przypisanie *Gornickiego* Najjaśniejszemu Panu. *Gorn. Dw. ded.* — §. b) Przypis, przypisek, dopisana annotacya, obserwacya; die Beyschrift, Anmerkung, Note, Glosse; *Vind.* perpismu, ravenpismu, navanzhanje, nasnaminuvanje, opomenenje; *Croat.* znamlànye; *Ross.* приписка, выносъ. Przypisy do gramatyki zamykają obszerniejszą naukę, wraz z natrąceniem sposobów uczenia dzieci. *Kpcz. Gr.* 1, 11. Przypiski, co Łac. annotacyami zowią. *Budn. Bibl. praef.* Patrz w przypiskach. *Kosz. Cyc.* 207. - §. c) *Jurid.* Suma albo zapis żonie od męża uczyniony, przywiankiem, przypisem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 207. eine Verschreibung, die der Mann seiner Frau macht. — §. d) Przypis, przypisek, przypisanie, przypisowanie komu czego, przyczytanie mu. *Cn. Th.*, die Beymessung, Zuschreibung, Zurechnung, Beschuldigung.

PRZYPISAĆ, *f.* przypisze *cz. dok.*, Przypisywać *frequ.*, przypisuje *pr. cz. niedok.*; *Boh.* připsati, připisowati; *Slov.* připisugi; *Sorab.* 1. pžipiszam, pžipiszuyu, pždispu, pždzpu; *Carn.* perpishem; *Vind.* perpisati, dopisati, premerjati, (cf. przymierzyć); *Dal.* prikazati; *Croat.* pripiszati, pripissujem; *Ross.* приписать, приписывать, вмѣнить, вмѣнять; §. a) przypisać co do czego, dopisać, pisząc dodać: hinzu schreiben, noch hinzu setzen in einer Schrift. Nie byłem do roty żadnéj przypisany. *Mat. z Pod. A* 3. enrolowany, einrollirt. Przypisuję do rejestru fałszywie, *imputo. Cn. Th.* Przypisany, uczyniony, nie urodzony szlachcic abo mieszczanin, *adscriptitius. Cn. Th.*, przybrany (*ob.* Schartabel). — §. b) Przypisywać komu jakie dzieło = dedykować, ein Werk zueignen, zuschreiben. Przypisywać księgi, jest zwyczajem autorów, na znak wdzięczności dobrodziejom swoim. *Leszcz. praef.* — §. c) Przypisywać sobie abo komu co złego, dobrego = przyczytywać, beymessen, zuschreiben, zurechnen. Przypisować komu co, jest to przywłaszczyć mu. *Mon.* 75, 132. Przypisować komu sprawę cudzą, jest to głosić, iż on jest jéj skutkującą przyczyną, chociażby nie był jéj sam sprawcą. *Mon.* 76, 38. Umiejętnościom winniśmy przypisować rozkoszy życia najprzyjemniejsze. *Zab.* 7, 4. Bitwę przez Warrona przegraną zgniewanym bogom, a skromność obyczajom jego przypisowano. *Warg. Wal.* 134. Bogatemu wszystko przypisujemy. *Cn. Ad.* 31. Bogu to przypisać trzeba. *Żegl. Ad.* 23. PRZYPISNIK, a, *m.*, który na jakie dzieło przypisy robi, *commentator*; *Sorab.* 1. pždispiczer; *Eccl.* приписатель. Przypisnik Kadłubka żył pod Kazimierzem Wielkim. *Nar. Hst.* 2, 258. *et* 201. PRZYPISNY, a, e; *Ross.* приписный; §. a) dopisany, eingeschrieben, eingetragen. Przypisne linie w notach muzycznych nazywają się linijki pod rygami na notach przypisane. *Magier. Mskr.*, (*oppos.* górne linie). Przypisne, -ego, *n.*, *Subst.*, zapłata od wpisu, Einschreibegeld. Dobra duchowne od wszelkich ciężarów żołnierskich, stacyj, wydawania chlebów, hybern, przypisnego, stanowisk, noclegów uwalniamy. *Vol. Leg.* 5, 627. — §. b) Przypisny list. *Teat.* 49. dedykacyjny, Zueignungsschreiben.

PRZYPISZCZEĆ *cz. dok.*, Przypiskać, Przypiskować *niedok.*, przy czym piszczeć, na piszczałce wtorować; dazu pfeifen. Kozy po odłogach, jak pastucha goni, w fletnią przypiskając; *structis cantat avenis. Żebr. Ow.* 23.

PRZYPŁACIĆ *med. dok.*, Przypłacać *niedok.*; *Boh.* připlaceti; przycierpieć za co, przypokutować; etwas büßen, Noth und Unannehmlichkeit genug dafür leiden. Drwa rabane gdyby kto kradł, tedy tego u prągi chłostą przypłaci. *Szczerb. Sax.* 111. Przypłacisz tego, przesiądzieć tego; stanieć to kością w gardle. *Cn. Ad.* 976. Byś jeno tego nie przypłacił. *Cn. Ad.* 53. (byś jeno tego nie żałował; na rzeź cię byśku chowają, przetoć dobry obrok dają). Lud ubogi przypłacał zawsze ambicyą i niesprawiedliwość panujących. *Nar. Hst.* 3, 264. Ów duszą, a ten skórą przypłacać muszą. *Falib. O.* Przypłaci mi tego życiem. *Teat.* 18, 118. Boję się, bym téj rozpusty grzbietem nie przypłacił. *Cn. Th.*

PRZYPŁAKAĆ, *f.* przypłacze *med. dok.*, Przypłakiwać *niedok.*, popłakiwać, *afflere. Cn. Th.* mit weinen.

PRZYPŁASKI, a, ie, nieco płaski, ein wenig flach; *Eccl.* приплоскъ. PRZYPŁASKONOSY, a, e, trochę przypłaszczejszy nos mający, *subsimus. Macz.*, etwas flachnäsig. PRZYPŁASZCZYĆ *cz. dok.*; *Ross.* приплюснуть, приплющивать; trochę płaskim uczynić, etwas flach machen, flach drücken. Tupetu przypłaszczyć, pudru nie wiele. *Teat.* 10, 4. Azyatyk pospolicie nosa przypłaszczonego. *Zool.* 287.

PRZYPLATAĆ, *ob.* Przypleść.

PRZYPLĄTAĆ *cz. dok.*, *fig. Tr.* przymieszać, hinzumischen. Nawet przy dobrych obyczajach i przymiotach przyplata się drugdy co cierpkiego. *Pilch. Sen. gn.* 251. Niech się do cnoty przyplącze lenistwo, natychmiast, co ma w sobie najwyborniejszego, utraci. *Pilch. Sen. list.* 2, 96. Zgon nie zna udręczenia; a gdyby też i przyplątała się boleść, tedy w saméj krótkości ma kęs pociechy. *ib.* 1, 250.

PRZYPŁAWIĆ, *f.* przypławi *cz. dok.*, Przypławiać *niedok.*; *Boh.* připlawiti; wodą przystawić, heran flößen, etwas herbey schiffen, auf dem Wasser herbey schaffen. Tam drzewa dosyć, a gdzieby skąpo było, tam przypławić wodą. *Star. Vot. D.* Przypławienie drzewa *Ross.* пригонъ, пригонка. Tam swoję przypławił flotę. *Pot. Arg.* 484. Przypławiwszy łodzi do brzegu, wszystko opuściwszy, szli z nim. 1 *Leop. Luc.* 5, 11. Przypławił łodzie do ziemi. *W. Post. W.* 2, 106. — *Fig.* Mało takich, których, przedłużona starość bez uprzykrzenia do śmierci przypławiła. *Pilch. Sen. list.* 2, 29. — §. Przypławić się = przypłynąć, herbey geschwommen kommen, *Vind.* perplavati; *Boh.* připlawiti se. Pomyślnemi wiatrami i wodą zdarzoną Przypławił się do miasta Apollinowego. *Otw. Ow.* 536. *Dmoch. Il.* 136. Tu się przypławił do ciebie z krain pogańskich, jako do miasta swego. *Rej. Post. R r* 3. *ib. G g* 2. *ib. G g b.* Przypławili się na łodzi, bo nie daleko byli od brzegu. 1 *Leop. Joan.* 21, 8. — *Fig.* I Rzeczypospolite mają początek swój, mają średni wiek, mają starość, a za starością do śmierci i końca przychodzą; zawżdy jednak rzecz jaka musi być, przez którą się do tego końca przypławią. *Gorn. Wł. b* 3.

PRZYPŁAZAĆ *cz. dok.*, przypłazić, herbeykriechen; *Bosn.* priplaziti, doplaziti; *Croat.* priplazújem.

PRZYPLEC, *f.* przypiele *cz. dok.*, Przypielać *niedok.*, trochę przypielać, ein wenig ausjäten. *Tr.* Przypiel te zagony. *ib.*

PRZYPLENIĆ *cz. dok.*, (*Etym.* plon), przymnożyć, vermehren. Jeśli on kiedy wskóra, jeśli bogowie łask mu swych przyplenią. *Chrośc. Fars.* 121. Bystrym do Psychy opuszcza się lotem (Kupido), Z miłą nowiną, że bogiń przyplenił. *Morszt.* 98.

*PRZYPLĘSAĆ *cz. dok.*, Przyplęsować *niedok.*, n. p. Przyplęsowali rękoma swemi. 1 *Leop. Jer.* 5, 31. (*przyklęskowali. 3 *Leop.*). Beyfall klatschen; *Eccl.* приплескаю, приплещу руками. (*Ross.* приплясывать tańczyć przy czym).

PRZYPLEŚĆ, przyplótł, *f.* przyplecie, przyplotę *cz. dok.*, Przyplatać *niedok.*; *Vind.* perplesti; *Bosn.* priplesti; *Croat.* priplechem; *Ross.* приплесть, приплетать; plotąc do czego przyłączyć, anflechten, hinzuflechten. Wino do tyczy przypleść, *maritare. Macz.*

PRZYPLEŚNIEĆ *nijak. dok.*, nieco zajść pleśnią, beschimmeln; *Carn.* perhniti, perhnem.

PRZYPŁODEK, dku, *m.*; *Boh.* přjplodek; *Ross.* приплодъ; *Eccl.* приобращл, польза, плодъ, корысть; a) co się przypłodziło, przyrodziło, przychowek; Zuzucht, junger Zuwachs. Różne przypłodki bydła rozlicznego bogacą rolnika. *Otw. Wirg.* 418: *foetus pecorum.* Płaca dziesięcine z przypłodku stada corok zrodzonego. *Paszk. Dz.* 121. — *Fig.* Czy to rozumiesz niegodny wyrodku, Że już nie mogę więcej mieć przypłodku, I urodzić ci poczciwszego brata? *Morszt.* 75. (więcej dzieci). — *Transl.* Patrzy gdzieby dobrodziejstwo łożyć z takim pożytkiem, żeby to z przypłodkiem i bez trudności wrócić się mogło. *Gorn. Sen.* 231. (z lichwą, z procentem). — b) Przypłodek, benkart, pokrzywnik, nieprawego łoża, ein natürlicher Sohn. Bogdan, przypłodkiem będąc Alexandra, prawdziwym synem czynił się, *nothus filius. Krom.* 579. Jana Hunniada niektórzy Zygmunta cesarza przypłodkiem być mniemali; *ab eo genitum esse. Krom.* 554. PRZYPŁODKOWY, a, e, od przypłodzenia; *Eccl.* приплодный, Vermehrungs=, Mehr=. Grosz przypłodkowy. *Jag. Gr. B.* der Heckgroschen. PRZYPŁODZIĆ, *f.* przypłodzi *cz. dok.*, Przypładzać *niedok.*; *Eccl.* приплодити, приплодяю, приложати; płodu przyczynić, przymnożyć; vermehren, noch mehr hinzu erzeugen. Owiec u mnie na polach Ruskich tysiąc chodzi, Tyle drugie z nich co rok jagniąt się przypłodzi. *Simon. Siel.* 17. przyrodzi się, wächst zu.

PRZYPŁOWIEĆ, *f.* przypłowieje *neutr. dok.*, trochę spełznić, na płowy kolor pójść; etwas die Farbe verlieren, verschießen, gelblich werden. *Flava Ceres*, podpalałe, przypłowiałe albo spłowiałe żyto. *Mącz.*

PRZYPŁYNĄĆ, *f.* przypłynie *med. jedntl.*, Przypływać *niedok.*; *Boh.* připlauti, připlynauti, připlowati; *Dal.* doplivati; *Vind.* perplavati (cf. przypławić), perlodjati, nalodjati; *Sorab.* 1. připlewam; *Ross.* приплыть, приплывать; wodą przybyć, płynący stanąć: herbey geschwommen kommen, heran schwimmen. Sam ledwie pływając do brzegu przypłynął. *Sk. Dz.* 884, *contr.* *przypłył. *Stryjk. Gon. O.* — §. *Fig. Tr.* Co to Wc Panu do głowy przypłynęło, ni z tego ni z owego porzucić chorągiew? *Teat.* 24, 87. *Czart.* co ci przyszło do głowy, was ist dir eingefallen, woher dieser Einfall. Na ostatku coś im do głowy przypłynęło, wzięli mi trzewiczek i nim moje zdrowie spełniali. *Teat.* 10, 44.

PRZYPOCHLEBIĆ, *f.* przypochlebi *intr. dok.*, Przypochlebiać *niedok.*, przypochlebuje *pr. cont.*, pochlebstwy przymilać, Schmeichelenen vorsagen; *Croat.* prilizavatisze, (cf. przylizać); *Ross.* приласкать, приголубить, приголубливать. Pozwol mi, iżbym się tu nie co dłużej pobawił, nie dla przypochlebiania uszom twoim, ale.... *Pilch. Sen. łask.* 89. Przypochlebuję, *supparasitor. Mącz.* Ktośkolwiek jest, co w pierwszéj lat kwitnących dobie Utopiony w szkle marnym przypochlebiasz sobie, Nie wierz zdradliwym nętom obłudnej postaci. *Nar. Dz.* 3, 76. — §. *Recipr.* Przypochlebiać się komu, do kogo; *Boh.* připochlebiti se = wkradać się w kogo pochlebstwy, sich bey einem einschmeicheln. Obawiać się trzeba było, aby który z żydów, chcąc się przypochlebić, nie przywiódł pana przed Archelausa. *Biał. Post.* 178. (chcąc się przypodobać). Przywięzywać się do szczęścia szukania nie chce, ani się o nie przypochlebię. *Karp.* 1, 82.

PRZYPODMÓWIĆ się *recipr.*, przyłgać, *affingere aliquid, mendaciter addere. Mącz.* etwas mehr hinzu setzen, als wahr ist.

*PRZYPODOBIĆ, *PRZYPODOBNIĆ *cz. dok.*, *Przypodobać, Przypodobniać *niedok.*, *Przypodobywać, *Przypobnawać *frequ.*; *Boh.* připodobiti, připodobniti, připodobnowati; *Slov.* připodobnugi *conformo*, připodobněnj *conformatio*, (*Vind.* napodubuvati = głupio naśladować); podobnym do czego czynić, równać, etwas einer Sache ähnlich oder gleich machen. Jeśli kto według nauki rzemiosła swego, wyformował drzewo, i przypodobałby je obrazowi człowieczemu, abo któremu zwierzęciu ono drzewo przyrównał, postrychnąwszy rubryką.... 1 *Leop. Sap.* 13, 13. Ustaw ich naśladowali, i we wszem się im porównać a przypodobić chcieli 1 *Leop.* 2 *Mach.* 4, 16. Nie przypodobywajcie się wiekowi temu. *Budn. Rom.* 12, 2. Cnota nauk ludzi uczy, zkąd nie jest utrata, I ku bogu za krótkie przypodobnia lata. *Ryb. Gęśl. C* 2 *b.* Obyczajmi się mamy przypodobnić aniołom. *Rej. Wiz.* 156. Bóg cię na swoje podobieństwo stworzył, abyś się przypodobnił, kędybyś mógł, ku świętym sprawom jego. *Rej. Post. F f* 5; abyś się przypodobniał ku świętym sprawom jego. *ib. N n* 3. Gdy tak uczynisz, tu się już po części przypodobnisz ku tym św. sprawom jego. *ib. N n* 3. Człowiek jest i osobą i nieśmiertelnością po części przypodobnion ku panu swemu. *ib. I* 7. — §. Przypodobnawać, przyrównawać, *adsimilare. Mącz.* dla podobieństwa przystosować, vergleichen; *Croat.* prizpodablyati, priszpodablyam; *Rag.* spodobitti; *Bosn.* prilikovati; *Ross.* уподобить, уподоблять; *Eccl.* приподобляю, пріуподобляю, уподобляю. Ku czemu przypodobam królestwo boże? podobne jest kwasowi.... 1 *Leop. Luc.* 13, 18. Komu podobne jest królestwo boże, i komu je przypodobię? podobne jest ziarnu gorczycznemu, po-

dobne jest kwasowi etc. *Budn. ib.* Słuchajże, jako on tu tę rolą i to nasienie przypodobnił ku królestwu swemu. *Rej. Post. J* 7. Ku czemu przypodobam rodzaj ten to? poddobny jest dzieciom. *Sekl. Math.* 11. Przypodobam go mężowi, który zbudował dom swój na skale. *Sekl. Math.* 7. Homer śmiałe bohatyra serce, przypodobał odwadze niecierpliwej muchy, której nic nie spłoszy. *Min. Ryt.* 1, 329. Moralną naukę przypodobał do bardzo pięknéj ale ubogiéj panienki. *Mon.* 76, 456. Komużeście mię przypodobnili, i przyrównali, i przymierzali, i podobnym mię uczynili? 1 *Leop. Jes.* 46, 5. (przypodobali. 3 *Leop.*). Niech się godzi rzeczy sobie podobne do podobnych przypodobać. *Modrz. Baz.* 162. Ku Niniwie krótkie Polski przypodobienie. *Chrzyst. Nin. B* 3 *b.* (upodobienie, przyrównanie, przyrównanie, porównanie). Przypodobany, przyrównany *Ross.* уподобленный. Takich się dziś pasterzów wiele namnożyło, Które pismo prorockie psom przypodobiło. *Chrzyst. Nin. B* 4. *Sk. Kaz.* 408. — PRZYPODOBAĆ się komu, starać mu się podobać, przypochlebiać się, przymilać się, einem zu zugefallen suchen; *Ross.* приглянуться, благовидѣться; *Eccl.* благоугождаю. Byli téj nadziei, że Jan miał uczyć rozkoszy, zbytku w szatach i w jadle, świata się przypodobywając. *Żarn. Post.* 12 *b.* Nie przystoi tych tylko wynosić, których pochlebstwo albo przypodobanie jakie zaleca. *Kłok. Turk.* 32. PRZYPODOBNY, a, e, pochodzący na co, etwas ähnlich, gleichkommend. Bezpieczny wielkością przypodobny lipie, której wiek i wzrost dość bywa stateczny. *Wad. Dan.* 167.

PRZYPODRZEŹNIAĆ *intr. niedok.*, trochę przeszydzać, ein wenig verspotten. *Subsannatio*, przypodrzeźnianie. *Mącz.*

PRZYPODSZYWAĆ *cz. dok.*, u krawca, podszewkę lub inne szwy z wierzchu ściegiem szyć. *Magier. Mskr.*, oberwäters unternähen.

PRZYPOIĆ, *f.* przypoi *cz. dok.*, Przypajać *niedok.*; *Ross.* припоить, припаять, припаивать, (2). przylutować, припой, припайка przylutowanie); *Boh.* připogiti, připogowati; spajając przyłączyć, przypiąć, przyczepić; anlöthen, anfügen, fest anmachen. Jak pas przystawa ku biodrom, takem ja był sobie przypoił dom Izraelski. *W. Jer.* 13, 11. Szczepiąc, masz tak latorośl ustanowić, aby sok od skóry do skóry, takież od drewna ku drewnu mógł się dobrze przypoić. *Cresc.* 125. (przyssać się). Przez wiarę jesteśmy wcieleni a przypojeni ciału Chrystusowemu. *Eraz. Jęz. K k* 4. Do jednych sakramentów, jak do stołu jednego przypojeni jesteśmy, jakoż zjednoczyć się nie mamy? *Sk. Kaz.* 211. Opuści człowiek ojca i matkę, a przypoi się do żony swojej. *Sk. Kaz.* 51. Nic goręcej nie pragnął, jedno mocną miłością do boga się przypoić. *Sk. Żyw.* 2, 275. Ewanielia nas do nieba przypaja. *Gil. Post.* 284. Przypoiły się do nas złe rzeczy. 1 *Leop. Bar.* 3, 5. (uczepiły się nas, chwyciły się nas).

*PRZYPOJMAĆ, *f.* przypojmie *cz. dok.*, przywziąć, noch hinzunehmen. Idzie tedy i przypojmie z sobą siedm drugich. *Budn. Math.* 12, 45.

PRZYPOŁUDNI, ia, ie, PRZYPOŁUDNIOWY, a, e, odwieczorny, nachmittäglich, vor Abend. *Meridianus*, przypołudniejszy, *e. gr. sol*, przypołudniejsze słońce. *Mącz.* PRZYPOŁUDNICA, PRZYPOŁNICA, y, *ż.*, *auctori* o Dziadach *est spectrum meridie apparens*, *feminae habitu. Cn. Th.*, ein Mittagsgespenst in weiblicher Gestalt, *Sorab.* 1. pżipownicża, *ob.* Południca. PRZYPOŁUDNIE, ia, *n.*, odwieczerze, die Nachmittagszeit. Gdy w przypołudnie lud się był rozszedł, przechadzała się po sadzie. *Radz. Dan.* 13, 7. *ib. W.* Lecie w przypołudnie trawy siec w ogrodach, a bydłu podawać. *Zaw. Gosp. id. Haur. Ek.* 79.

PRZYPOMINACZ, a, *m.*, co przypomina drugiemu jaką rzecz, przywodzi do pamięci. *Włod.*, der einen an etwas erinnert, der Erinnerer; *Croat.* szpominàvecz, szpomenitel, *f.* szpominavka; *Eccl.* припоминатель, (воспоминатель urzędnik Carski od przypominania spraw). PRZYPOMINEK, nku, *m.*, pamiątka, upominek, ein Geschenk zum Andenken. Przypominek tabakierka. *Teat.* 54. *d*, 36. — §. Przypominki, n. p. Dać na przypominki, *ob.* Pominki. PRZYPOMNIEĆ, *f.* przypomni *cz. dok.*, Przypominać *niedok.*; *Boh.* připomenauti, připomjnati, připamatowati, zpomenauti, zpomněl, zpomenul, zpomenu, zpomjnám; *Slo.* připomjnam; *Vind.* spomeniti, spounati, spumnat; *Bosn.* spomenuti; *Rag.* napomênuti, napomegnivati (cf. napomnieć); *Ross.* припомнуть, припоминать, припамятовать, вспомнить, вспоминаю, воспомнаю, вспамятовать, воспомянуть, воспоминать, напомянуть, напоминать, напоминить; przywodzić na pamięć, ins Gedächtniß zurück rufen, erinnern. Przypomnieć sobie, sich erinnern; *Slov.* rozpomjnám se; *Sorab.* 1. dopomnież; *Carn.* spominam se, spomnem, spomniti, brihtam se, sbrihtam se; *Croat.* zpomenutisze, spominamsze; *Bosn.* opomenutise, spomenutise; *Slav.* spomenutise, spominatise, promislitise; *Ross.* помниться, вздумать; *Eccl.* наманутися. Gdy rozum usiłuje wskrzesić dawne wyobrażenie, i znalazłszy go wystawuje go sobie przytomne, jest to przypomnienie sobie. *Cyank. Log.* 37. das Wiedererinnern, die Erinnerung; *Slov.* rozpomenutj; *Carn.* sbriht; *Croat.* zpomenek; *Ross.* воспоминаніе. Znam, go, ale przypomnieć nie mogę go sobie. *Jabł. Tel.* 129. ich kann mich nicht auf ihn besinnen, nicht seiner erinnern. Dziecięcią pamięć przypomnieniem słowa albo dwu ratują, iż wszystko, czego się nauczyło dziecię, dobrze wypowie. *Gorn. Sen.* 595. (wenn man das Kind an ein oder zwey Worte wieder erinnert). Kto przypomina, ten się upomina. *Gorn. Sen.* 69. Poważne myśli odkładaj na stronę, A słuchaj, coć z historyi dawnych *przypomioną, (przypomnę). *P. Kchan. Orl.* 1, 2. alte Geschichten ins Gedächtniß zurückrufen. Między wszystkiemi *upominki, któreś tu słyszał, i toć jeszcze pan *przypomionać raczył. *Rej. Post. B b* 1. (przypominać). Równycheś sentymentów nauczał i syna, Czysto w zdaniach tatunię swego przypomina. *Niemc. P. P.* 12. (Dest err. er gemahnt an seinen Papa), ist der leibhaftige Herr Papa.

PRZYPOR, u, *m.*, przypieranie, przyparcie; *Ross.* припоръ, das Hinstoßen, Hinanstoßen. — §. Rozpor, der Schlitz. Dzieci sobie przysposobiając, przyporem wziąwszy przepuszczają je ku ziemi, przez koszule swoje, dopiero przyjmują za dzieci. *Otw. Ow.*

PRZYPORĘCZYĆ *cz. dok.*, przyaresztować pod poręką, unter Bürgschaft arretiren. Wolno jest w domu cudzym przez woźnego takich ludzi przyporęczyć czyli zapowiedzieć. *Czack. Pr.* 2, 222. Gdyby sługa był przyporęczonym od żałobnika, a uciekł, tedy pan szkody zapłaci i przysięga, że ten sługa bez pozwolenia pana uciekł, i nie jest z poręki wypuszczony. *Czack. Pr.* 2, 132. Przyporęczony = 'PRZYPORĘCZNY, a, e, n. p. Ma każdego takiego, chociajby i nie przyporęczni byli, stawić. *Stat. Lit.* 24. zapowiedziany.

PRZYPORZĄDZIĆ *cz. dok.*, Przyporządzać *niedok.*, przygotowywać, przyrządzić; zubereiten, zurichten. Nie należy wielkich czynić expensów; lepiej często a nieznacznie przyporządzać, co się będzie widziało. *Teat.* 19. *c*, 88.

PRZYPOSAŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przy posagu dany, den Brautschatz begleitend. Rzeczy przyposażne, *paraphernales*, które żona przy posagu do męża wnosi. *Szczerb. Sax.* 457. *Chodk. Kost.* 93.

PRZYPOŚCIELIĆ *cz. niedok.*, przy czym posłać, neben hin betten. — *Transl.* Zczerniały, jak piec, który dymem się przypościela. *Gęb. Hym.* 524. przykrywa.

PRZYPOTĘŻNIĆ *cz. dok.*, przypanoszyć, w potęgę przymnożyć; mächtiger machen, die Macht mit etwas vergrößern. Mógł mieć Kazimierz z Krzyżaków potęgi, zwłaszcza będąc już Rusią przypotężniony. *Krom.* 347.

PRZYPOWIADAĆ, *ob.* Przypowiedzieć. PRZYPOWIADACZ, PRZYPOWIEDNIK, a, *m*, który co przypowiada, der Ansager, Ankündiger; (*Vind.* prepovednik, prepoviedavez = zabroniciel). 'PRZYPOWIAST, *ob.* Przypowieszczyć. PRZYPOWIASTKA, *ob.* Przypowieść. PRZYPOWIEDNY, a, e, — ie *adverb.* przypowiadający, oznajmujący; ansagend, ankündigend =, Ankündigungs=. Po wszystkiej ziemi swojej listy rozpisuje przypowiedne. *P. Kchan. Orl.* 1, 203. Damy listy przypowiedne ludziom dobrze osiadłym na roty kozackie. *Vol. Leg.* 3, 25. werbownicze, Werbepatent. — §. U rzemieślników żadnego czeladnika bez przypowiednego listu nie przymują. *Haur. Sk.* 266. die Kundschaft der Handwerksburschen. PRZYPOWIEDZIEĆ *f.* przypowie *cz. dok.*, Przypowiadać *niedok.*; (*Boh.* připowědjti, připowidati przyrzec; *Slov.* pripowedat *promittere*, připowjdám *addico*); *Sorab.* 1. pžipowedacž, pžipowedam, pschipowiedam, pschipojedam; (*Carn.* perpovedujem *narro*: *Vind.* prepovedeti, prepoviedati = zakazać; *Croat.* pripovedati, pripovèdam *narro*, *doceo*; *Dal.* pripovèdam, prodekujem = kazanie prawię; *Bosn.* pripovidati = opowiedzieć; *Eccl.* приповѣдати, сказати, разсказать zapowiedzieć, rozkazać); oznajmić, nakazać; ankündigen, ansagen, anordnen. Przypowiadać służbę żołnierzowi. *Cn. Th.* Bolesław Sasom wojnę przypowiedział. *Krom.* 73. (wypowiedział). Do pokoju was z Turczynem wiodą, jakoby to, że się Turek na was buntuje, wojną od niego przypowiedzianą nie było; ale jakobyśmy ją my jemu przypowiedzić mieli. *Janusz. Oksz. B b.* Najmniej o transakcyi nie śniąc sobie owéj Zaczętej wczoraj, szturm przypowie nowy. *Tward. Wł.* 138. — §. *Recipr.* Przypowiedzieć się ku czemu, odezwać się do czego, sich zu etwas melden. Gdyby kto rzeczy swe dał komu w zachowanie, a inszy przypowiedział się ku tym rzeczom, mieniąc, iż ten, kto te rzeczy położył, jest mu dłużny.... *Stat. Lit.* 273. Jeśliby pozwany nie stanął, powód przypowiadając się nań przed sądem.... *Sax. Porz.* 67. PRZYPOWIEŚĆ, ści, i, *ż.*, Przypowiastka, i, *ż.*, *dem.*; (*Boh.* připowěd przyrzeczenie; *Vind.* prepoved, prepovedba = zakaz, zapowiedź; *Bosn.* pripovist, predika 1) *concio*, 2) *fabula*; *Croat.* pripovezt = historya; *Eccl.* приповѣсть, повѣсть *historia*); przysłowie, powieść, das Sprichwort, der Sittenspruch; *Boh.* připowjdka; *Carn.* perpovist, pripovist; *Vind.* pripovest, pripuvist, perpovedek, pripovedje, prerezhje. Księgi przypowieści Salomonowych. *Bibl. Gd.* Przypowieść jest = pospolicie mówią, dawno mówią; stara przypowieść. *Cn. Th.* 787. Jedna przypowieść nie czyni reguły. *Pot. Pocz.* 688. — §. *Parabolam aliqui reddunt* przypowieść, *sed vide* Podobieństwo, równanie. *Cn. Th.*, 'przypodobywanie, *Vind.* perpoduba, pergliha, pripovist; *Croat.* pripoveszt; *Dal.* prichicza; *Bosn.* priciça, prilika; *Eccl.* прослоутие, прослытие, das Gleichniß, die Gleichnißrede. Każda przypowieść ma to w sobie, iż przez niejakie podobieństwo bierze od różnych rzeczy porównanie. *Biał. Post.* 282. Używanie przypowieści i parabol i tajemnej mowy, w której się co wielkiego pokrywa, jest starodawne i ludziom mądrym zwyczajne. *Sk. Kaz.* 79. *Wróbl.* 182. *Rej. Ap.* 3. *W. Num.* 24, 4, 15, 20, 23. Przypowieściami uczyć *Eccl.* приточествоватися. PRZYPOWIESTNY, PRZYPOWIESNY, a, e, — ie *adv.*, *proverbialis. Macz.* sprichwörtlich; *Vind.* pripoviestnu; *Croat.* pripovesztni, (pripoveztnoszt *fabulositas*). Nie trzeba tych słów wykładać, bo nie są trudne, ani przypowiestne. *Farn.* 105. Jest to mowa pod podobieństwem przypowiesna, jakowéj bóg przez proroki używa często. *Gil. Post.* 274. PRZYPOWIESZCZYĆ *cz. dok.*, Przypowieszczać *niedok.*, pozywać już osądzonego, aby zadosyć uczynił sądowi. *Wsd.* zur Erfüllung des schon gefällten Urtheilspruchs vorladen. *Post haec condemnatus debebit per actorem concitari*, *alias* ma być przypowieszczon. *Vol. Leg.* 1, 445. *Concitat*, *alias* przypowieszcza. *ib.* 426. Przypowieszcza cię ku dosyć uczynieniu o te rzeczy, o które się zdał na roku zawitym, wedle swego pozwu o zysk. *Herb. Stat.* 490. PRZYPOWIESZCZENIE, ia, *n.*, PRZYPOWIAST, u, *m.*, Vorladung zu Erfüllung des Urtheilspruchs. W przypowiastu nie sądownie będziesz odpowiadał, ale sądownie dosyć uczynisz, ma być pisano. *Herb. Stat.* 491. Przypowiastu obyczaj, po zdaniu w zysku. *ib. concitatio. Vol. Leg.* 1, 427.

PRZYPOZEW, zwu, *m.*, przypozywanie, *revocatio alicujus ad citationem elapsam, cum quis citatur ad citationem paratam sui patris, fratris, antecessoris mortui, cujus terminus nondum venerat; sit etiam ad diem in priori judicio elapsum. Cn. Th.* Nebencitation, fernere Vorladung. Przypozwy tak odżywiane, jak ku apelacyi, pod ziemską pieczęcią mają być wydane. *Vol. Leg.* 2, 931. PRZYPOZWAĆ *cz. dok.*, Przypozywać kogo *niedok.*; *Vind.* predvabiti, priedvabiti, priedklizati, priedpoklizati, priedtirjati; *Ross.* дозвать, дозывать, einen ferners vorladen, vorfordern. Obyczaj przypozwu: przypozywa się ku go-

towemu pozwu, i ku gotowemu rokowi po śmierci ojca. *Herb. Stat.* 463. *et* 482. *revocare ad citationem elapsam.* Przypozywający, *przypozywacz *Vind.* priedvablovez, predvabnik.

PRZYPOŹNIĆ się *recipr. dok.*, nieco poźno się ciągnąć, ein wenig spät werden. Sprawował się przed niemi, lecz oni, mowy jego mało słuchając, już się było przypoźniło, odeszli. *Steb.* 216. PRZYPOŹNIÉJ *adverb.*, n. p. W tym czasie Skanderbeg, chocia mu przypoźniéj było, przyjechał do obozu. *Baz. Sk.* 128. nieco poźno, ein wenig spät.

PRZYPOŻYCZYĆ *cz. dok.*; *Sorab.* 1. pschiposchczu, pschiposchczim; jeszcze więcéj zapożyczyć, noch hinzu leihen.

PRZYPRACOWAĆ *cz. dok.*, nieco popracować, ein wenig hin arbeiten; *Ross.* прирабoтать, *ob.* Przyrobić, cf. fałdów przysiedzieć.

PRZYPRAWA, y, *ż.*, PRZYPRAWKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* připrawa, auprawa; *Slov.* přjprawa; (*Sorab.* 1. pžiprahwa *opportunitas*); *Carn.* perprâva; *Vind.* perprava, priprava, preiperprava, napravik, naprava; *Croat.* zprava, pripràva, zachimba, zachinba; *Bosn.* priprava, sprava, zacignenje, (cf. zaczynić); *Rag.* priprava, zâcin, zâcina; *Ross.* сряды, снарядъ, изряженie, здоба (cf. zdobić), зборы, (*ob.* Zbiór, zbór); a) przyrządzenie, przygotowanie; das Zubereiten, Zurichten, die Zubereitung, Anstalt, Vorbereitung, das Anschicken zu etwas. Jezus mógł bez wszech przypraw, tylko jednem słowem uzdrowić ono okrutne zarażenie chorego. *Rej. Post. Il* 7. (bez leków). O mury swoje boją się poganie, Widzą przyprawy, które czynią na nie. *P. Kchan. Jer.* 267, (cf. *czyny). Najistotniejsza przyprawa do stołu pańskiego, zacność sakramentu rozeznać. *Karn. Kat.* 192. Z wielką przyprawą mają do małżeństwa, jako do sakramentu przystępować. *ib.* 288. Taki trwogi się boi, który o niéj nigdy nie myśli, ani żadnéj przyprawy nie ma, coby na się czasu onéj potrzeby włożyć miał. *Rej. Zw.* 166. (nic przyrządzonego, przygotowanego). Miasto było miejscem i przyprawą bardzo obronne. *Sk. Dz.* 263. przyrodzeniem i sztuką, von Natur und Kunst befestigt. Uczył się gramatyki, muzyki i żołnierskich przypraw. *Sk. Żyw.* 2, 244. (ćwiczeń, musztry). Hetman gród ten różnemi przyprawami na murze opatrzył *Baz. Sk.* 186. (twierdzami). — §. Przydatek, Zugabe, Zusatz. Przyprawa żelaza, miedzi = przysada. *Cn. Th.* der Zusatz zum Metall, die Legierung. Nikt przyprawy nad to, do czego jest przyprawą, nie przekłada. *Sk. Kaz.* 18 *b.* Przyprawa dla ozdoby, krasy, przyochędożenie, pięknydło; Zierrath, Schmuck, Putz. Królewskie do koronowania przyprawy i ozdoby chował. *Sk. Dz.* 1132. Chcę, aby się i też niewiasty modliły w ubierze ochędożnym, nie w przyprawki, albo w złoto, ale jak przystoi niewiastom. 1 *Leop.* 1 *Thim.* 2, 9. Jeszcze ta pani zupełnie swych przypraw nie ma. *Gorn. Dw.* 291. Oczna przyprawa do czernienia brwi abo trafienia powiek. *Cn. Th.* 588. Augenschminke. Pomazała oblicze olejkiem wonnym, a splotszy przyprawki swe, przykryła czapką. 1 *Leop. Judith.* 16, 10. (włosy przyprawne, loki; Haartouren, Harlocken). — §. Przyprawa potraw, to czym zaprawiają, przyprawiają, zaprawa, okrasa, omasta, *Sorab.* 2. wärza; *Bosn.* zacignenje, (cf. zaczynić); *Ross.* приправа, снадобье; *Eccl.* смаки, здоба, смачность, (cf. smak, smaczność); das Anmachen der Speisen, die Zuthat, die Würze. W pokarmach ich wymyślnych różne są przyprawy. *Paszk. Dz.* 123. — *Fig.* Przyjaźń najwyborniejsza jest przyprawa życia. *Hor. Sat.* 26. — Przyprawa owoców na chowanie, *conditura. Cn. Th.* das Einmachen, Einlegen, Einzuckern des Obsts. — b) Przyprawa, narzędzie, das Werkzeug. Wezmij przyprawy swe, sajdak swój, a idź w pole, i ułów mi zwierzynę. *Radz. Genes.* 27, 3. Ktoby kogo kijem, kieścieniem, biczami i inszemi jakiemi przyprawami bił.... *Stat. Lit.* 339. Marynarz jeśli z ochotną twarzą do masztu i do inszych przypraw się miece, wszystkim dobrze tuszy. *Rej. Zw.* 96 *b.* Jonatas prosił przyjaciół swoich, żeby im pożyczyli przypraw swoich, których mieli obfity dostatek. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 9, 33. (sprzętu. *Bibl. Gd.*). PRZYPRAWIACZ, a, *m.*, zaprawiacz, przyrządziciel; der Anrichter, Anschicker, Zubereiter; *Rag.* pripravitegl, *f.* pripravitegliza; (*Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez; *Croat.* pripravitel, zachinyàr). PRZYPRAWIĆ, *f.* przyprawi *cz. dok.*, Przyprawiać *niedok.*, Przyprawować *cont.*; *Boh.* připrawiti, připrawowati; *Slov.* připrawám; *Sorab.* 1. pžizpahwam, (pžiprahwnu *accommodo*, cf. param; *Lat.* paro); *Carn.* perpraveti, perpravlam; *Vind.* perprauiti, perpraulati, prednapraviti, naperpraviti, napraviti; *Croat.* pripraviti, pripravlyam, priprávlyam; *Rag.* pripraviti; *Bosn.* pripraviti, spraviti, ugotoviti; *Dal.* ugotavlyam; *Slav.* pripraviti; *Ross.* приправить, приправлять, рядить, ряжу, здобить, срядить, сряжать, заготовить, заготовлять; a) przyprawić co, przyrządzić, przygotować, narządzić; anschicken, zubereiten. Ma pług, którymby wyczyścił rolą, a przyprawił ją, a nagotował, aby się godziła przyjąć nasienie. *Eraz. Jez. L l* 5. W domu ojca mego rozlicznych przybytków dosyć jest; a ja ich wam jeszcze naprzód pójdę gotować, przychędażać, a przyprawować. *Rej Post. C c c* 6. Przyprawić się, przygotować się; sich anschicken, bereiten. Patrzajże, jako się ku tak wielkiemu gościowi gotować a przyprawować masz. *Rej. Post. A a* 8. Postami przyprawowała się do swego nabożeństwa. *Lach. Kaz.* 1, 113. Przypraw się ku panu przez prawdziwą pokutę. *W. Post. W.* 36. Ponieważ idziemy do stołu Krystusowego, racz nam sumnienia *sprzyprawować. *Kanc. Gd.* 135. Jeśli i możesz, odpowiedz mi, przyprawże się a zastaw się przeciwko mnie. *Radz. Job.* 33, 5. (sporządź się. *Bibl. Gd.*). Jeroboam do grzechu przyprawił Izraela. *W.* 4 *Reg.* 10, 29; ku grzechowi przywiódł. *ib.* 31; er machte sie sündigen. Luth. — §. Przyprawiać miedź, żelazo = przymieszać przysadą; Metalle vermischen, versetzen, legieren. *Cn. Th.* — §. Przyprawiać potrawę, trunek, wino, zaprawiać, *Sorab.* 1. zělu (cf. ziele), zatzinam; *Vind.* nafllediti, napraviti jedbe; *Bosn.* zaciniti; *Croat.* zachinyam, zachiniti, mit etwas anmachen, würzen, zurichten. Apetyt ubóstwa przyprawia to wszystko, co mu służy do pożywienia. *Zab.* 5, 39. Rozkoszne potrawy *sprzyprawiał i dawał, i z osobna każdego znamienicie darował. *Biel. Św.* 219 *b.* — §. Przyprawiać

kogo o co = narażać go na stratę, żeby przyszedł o co; *Ross.* приключить, приключать, einen in Gefahr eines Verlusts setzen. Ci mię jawnie sromocą, drudzy się zmawiają, Którym kształtem o zdrowie przyprawić mię mają. *J. Kchan. Ps.* 41; *Vind.* ob shiulenje perpraviti, smert perpraviti, napraviti; *Ross.* морить, заморить. Pijaństwo o zdrowie przyprawia. *Biał. Post.* 199. O sławę przyprawić. *P. Kchan. Orl.* 1, 114. Harpalus prosił Filipa, aby go o takową *lekkość jawnie nie przyprawował. *Weresz. Reg.* 35. (żeby go takiéj hańby nie nabawił). O szwank przyprawić. *Salin.* 2, 484. Kto na rok naznaczony przed sędziego stanął, drugiego, który nie stanął, o winę przyprawi. *Szczerb. Sax.* 320. (t. j. czyni, że ten winę przepadnie). Gdaczesz o tym, byś naród Ruski do ohydy przyprawił. *Pim. Kam.* 76. (ohydy nabawił, obydził). — *Similiter:* Gdyby król obaczył oblicze wasze chudsze nad inszych, przyprawilibyście mię do króla, żebym mógł głowę stracić. *Radz. Dan.* 1, 10. (przyprawicie mię o gardło u króla. *Bibl. Gd.*); in Lebensgefahr bringen. — b) Przyprawiać co do czego, przytykać, przyszywać, przykleić, przysadzić, przykować, przyłączać; an etwas anmachen, fest machen, anheften, ansetzen. Tak spiesznie jadą, że się im tak zdało, Jakoby sobie skrzydła przyprawili. *P. Kchan. Jer.* 56. Od przyprawionych włosów trupich niech płacą po 4 złote. *Lek. C* 4. Źrzebca wziąwszy z pastwiska, gospodarze osiadając, kloc jemu włoczyć przyprawują, aby się ciągnąć nauczył. *Glicz. Wych. F* 6 *c.* PRZYPRAWKA, *ob.* Przyprawa. PRZYPRAWNY, a, e, — ie *adverb.*, przyrządzony, przygotowany, przyprawiony, przysadny, przydatny, zaprawny; zubereitet, zugerichtet, angerichtet, angeschickt, zugesetzt, künstlich; *Boh.* auprawný; (*Sorab.* 1. pžiprahwné *opportunus*, pžiprahwnosćž *opportunitas*, *dem.* pžiprahwnostka; *Carn.* perpravlen, perpravn *paratus*; *Vind.* perpraulen, napraulen, (perpraustvu, perpraulenost, perpraulivost = gotowość). Piesze mają być dobrze przyprawne zbroją. *Tarn. Ust.* 284. (dobrze uzbrojone). O ś. Janie większąbyś teraz miał pracą około tych naszych dzieci, tak do Chrystusa nieprzyprawnych. *Sk. Kaz.* 29. (nieprzygotowanych, niewłożonych, niewprawnych; unvorbereitet, ungewohnt). Twarz każda, któréj dała ślicznej wdzięk urody Natura, bez przyprawnej obejdzie się wody, Ani farb potrzebuje. *Min. Ryt.* 3, 2. Nieprzyprawny, bez przysady, *simplex. Cn. Th.* 519. Okręty im przyprawnym ogniem popalili. *Biel.* 9. (sztucznym, cf. Grecki ogień). Bogiem tobie brzuch jest, przyprawne albo korzenne potrawy duchownemi dary. *Zygr. Papr.* 285; *Bosn.* zacinivo, scto se mosge zaciniti *conditilius*; *Ross.* морсный, строеный. Nieprzyprawny, niezaprawiony, bez przyprawy, n. p. potrawa niekrasna. *Cn. Th.* 519. To jest prawo poetów sztuki nieodmienne W przyprawnym kąsku dawać nauki zbawienne. *Dmoch. Szt. R.* 86. Ty, co to czytać będziesz, chciej z nami żałować A na przyprawne słówka gdzie indziéj się chować. *Jurow. Pogrz.*

PRZYPRAŻYĆ *cz. dok.*, przypiec, etwas rösten. Pszenicę przyprażyć na panewce. *Syr.* 950.

PRZYPRÓSZYĆ, *PRZYPRUSZYĆ *cz. dok.*, prochem przysypać, przykurzyć; bestäuben, mit Staub beschütten, bestreuen, beschütten. — *Pr. et transl.* Fletnio moja rozkoszna mimo zimy trwanie, Nie będziesz *przypruszoną wisiała na *ścianie. *Chod. Gesn.* 16. Teraz już zimny Jowisz mrozów poruszy A ziemię śniegiem przyprószy. *Kchow.* 11. W pośrzodku młodzi, choć w wieku dojrzałym, Stanął też Józef, już mu był włos siwy Przyprószył skronie, już był nadstarzałym. *Odym. Św. D b.* Już mu włosy *przyprószyła siwizna. *Min. Ryt.* 3, 152. *Hor.* 1, 48. Tytyr żółto zarastał, Dametę włos siwy Przyprószył, acz wiekiem był nie bardzo leciwy. *Simon. Siel.* 34.

PRZYPROWADZIĆ *cz. dok.*, Przyprowadzać *niedok.*; *Boh.* přiwoditi, (*ob.* Przywieść); *Slav.* dovoditi; *Vind.* perpelati, priedperpelati, doperpelati; *Dal.* dopelijati; *Croat.* pripelyavam; *Ross.* совестъ, сововжду; — przyprowadzać kogo dokąd, abo co innego, przywodzić chodzącego. *Cn. Tk.* einen herbey führen, geführt bringen. Ja i zawiodę go, i zaś przyprowadzę do ciebie. 1 *Leop. Tob.* 5, 15. (odprowadzę). Przyprowadzić i nieme rzeczy, ale z pracą. *Cn. Th.*, herbey leiten, herbey führen. Przyprowadzono wodę rurami do miasta. *Tr.* Przyprowadzenie linii krzyżowej do linii danéj. *Solsk. Geom.* 29, (cf. wyprowadzić linią). Nie dlatego tu te przykłady przyprowadziłem, abyśmy je we wszystkim mieli naśladować. *Mon.* 67, 784. przytoczyłem, anführen ein Beyspiel. — §. *Transl. fig.* Przywieść, nawieść; bringen, leiten zu etwas. Roscyusz słuchaczów do śmiechu kiedy chciał, i do płaczu przyprowadzał. *Zab.* 12, 264. *Dudz.* Wc Pan wiesz, co mię tu przyprowadziło. *Teat.* 7. *b*, 23. (co mię tu przyniosło, powód mego tu przyjścia). — *§. Xiądz Jerzy do Polski wezwany, przyprowadził się r. 1550. *Teof. Żw. C.* (sprowadził się, przeniósł się do Polski, er zog nach Polen). PRZYPROWADZICIEL, a, *m.*; *Croat.* pripelyàvecz, der Herbeyführer.

PRZYPRZĄDZ, przyprzągł, *f.* przyprzęże, przyprzęgę *cz. jedntl.*, Przyprzęgać *niedok.*; *Boh.* připřahnauti, připřahati; *Sorab.* 1. pžipžaham; *Croat.* pripresem, priprechi; *Ross.* припрячь, припрягать, подпрячь, подпрягать; *Eccl.* присопрягаю; sprzęgając przyłączyć, hinzu anspannen, dazu spannen, beyspannen. Przyprzadź konie pocztowe do méj kolaski. *Węg. Marm.* 3, 150. Wielkich bawołów do wozu przyprzągnie. *Kchow. Wied.* 52. Na przemian do pary przyprzęgnieni być mogą. *Teat.* 54. *d*, 5. — §. *Transl. fig.* Pomorzanie, przyprzągłszy się do Prusaków, wielkim gwałtem na obóz Władysława uderzyli. *Krom.* 113. Za króla Alexandra miasto Kazimierz mostem ku Krakowowi przyprzężone. *Krom.* 776. (przyłączone). PRZYPRZĄŻKA, i, *ż.*, przyprzęganie, das Bespannen; *Ross.* припряжка, (пристяжь, пристяжка postronki, któremi dodatni koń przyprzężony).

PRZYPRZĄŚĆ, *f.* przyprzędzie *cz. dok.*, więcéj przędąc przyczynić, mehr zuspinnen; *Ross.* припрясть, припрядывать.

1\. PRZYPRZEĆ, przyparł, *f.* przyprze, przyprę *cz. dok.*, Przypierać *niedok.*; *Ross.* припереть, припирать; przyciskać, andrängen, hart andringen. Przypiera mi do boku. *Mącz.* Przypierają domy książąt do jego dziada. *Teat.* 15. *c*, 84. (stykają się, sie stoßen an, gränzen an). Nie jest wolno do drugiego brzegu rzéki, bez pozwolenia właściciela groblę przypierać. *Czack. Pr.* 2, 191. przyprowadzić, bis hin

führen. — *W górnictwie:* Przyparcie żyły, Anwachsen eines Ganges, jest przylgnieniem zupełnym żyły kruszcowéj do ścian skalistych. *Mier. Mskr.* Górzystość przypierająca, einschießende Gebirge, rzęd gór mniéj wyniosłych, lub pagórków, stykający się z większemi. *ib.* — §. Przypierać kogo, w ciasny kąt go wpierać, nacierać nań; auf einen hart anbringen, ihn in die Enge treiben, ihm warm machen. Przyprą-lić mię nieprzyjaciele, dasz mi ratunek; a jeśliby też ciebie przemogli, będęć na pomoc. 1 *Leop.* 1 *Paral.* 19, 12. Nieprzyjaciele moi w mocy swojej dużo mi przypierają. *Ryb. Ps.* 70. Przypiekam komu ocz, przypieram, przynaglam, *urgeo. Mącz.* Jeśliby gospodarzem nie był, nauczy-ć go żona i niewola, gdy mu przyprze, a świercze za piecem zaskwierczą. *Glicz. Wych.* P 4 *b.* Urodzi się drugi omacmie, i o ojcu nie wzwie, a gdy mu przyprą, w niebie go będzie chciał macać. *ib.* B 6 *b.* Gdy wieszczków tym przypieramy, czemu w Delfach odpowiedzi boskich już niemasz? powiadają, że starością moc onego miejsca wywietrzała. *Sk. Dz.* 4.

2. PRZYPRZEĆ, przyprzało, *f.* przyprzeje *neutr. dok.*, zapalić się z wilgotnego gorąca, jak wilgotne siano; sich entzünden, erbrämsen (vom feuchten Heu, Stroh). W mokro zwożonych snopach ziarna przypreją. *Kluk. Rośl.* 3, 223.

PRZYPRZĘGACZ, a, *m.*, der Hinzuspanner, Beyspanner; *Eccl.* присопрягатель, припрягатель. PRZYPRZĘŻONY, *ob.* Przyprządz; *Boh.* přjpřežný. Przyprzężony czyli przyprzężny koń; *Ross.* пристяжная лошадь.

*PRZYPRZYKRZEJSZY, a, e, trochę uprzykrzony, ein wenig lästig, beschwerlich. *Tr.*

PRZYPSNĄĆ, *f.* przypsnie *neutr. jedntl.*, n. p. Chciała mu odpowiedzieć, lecz gdy ociec nadszedł, przyszło jej przypsnąć z dyskursem. *Pot. Arg.* 701. urwać, die Unterredung abbrechen. Przypsnęła skóra, skóra odęta utęchła, spadła, die Geschwulst ist gefallen, hat sich gesenkt; *adcorporata est cutis, quae intumuerat. Cn. Th.* *subhaesit cartilago. ib.*

PRZYPUDROWAĆ, *f.* przypudruje *cz. dok.*: *Ross.* припудрить, припудрывать; niebardzo popudrować, etwas pudern. Przypudruj mię trochę, poprawiwszy fryzurę. *Teat.* 36. *c*, 9.

PRZYPUŚCIĆ, *f.* przypuści *cz. dok.*, Przypuszczać *niedok.*; *Boh.* připustiti; *Sorab.* 1. pžipužčžam, pschipuschczu, prjtkpuschczim; *Vind.* perpustiti, priedpustiti, napreipustiti, perpufhati; *Dal.* dopustiti; *Slav.* pripustiti; *Rag.* pripôstiti; *Ross.* припустить, припущать; a) przypuszczać co abo kogo dokąd, dopuścić go tam; einen wohin lassen, zulassen. Przypuszczam kogo do prawa, *do alicui judicium. Cn. Th.* Oznajmiono im, iż Turcy są porażeni, co oni piérwéj do uszu, niżli do serca przypuścili, jako rzecz więtszą i radośniejszą, niżliby ją do serca przypuścić, abo jej dostatecznie uwierzyć mogli. *Baz. Sk.* 586. (w sercu się cieszyć, radować). Przypuść panie w uszy swoje Słowa i wołanie moje. *J. Kchan. Ps.* 5. Przypuszczony, (*Carn.* perpushne, (perpushauz *arrivator*); *Vind.* perpufhenje = dopust, los). Przypuścić do serca smętek, frasunek etc., podać się smętkowi, in sein Herz kommen lassen. Nie przypuszczaj Wc Pan do głowy tak smutnych myśli. *Teat.* 33. *d*, 22. (nicht in den Kopf kommen lassen). — §. *Logic.* Przypuszczenie, *hypothesis. Hub. Mech.* 20. eine Hypothese, ein angenommener Fall. — §. *Connub.:* Juno rozgniewała się, że Latona do siebie Jowisza przypuściła, zkąd się narodził Apollo. *Otw. Ow.* 226. (że mu się dała użyć cieleśnie, daß sie ihn zuließ). Zenobia własnego męża nigdy nie przypuściła do siebie, gdy się być brzemienną poczuła. *Sk. Dz.* 147. — §. Przypuszczać stadnika etc. do bydła, einen Hengst &c. zur Stutte &c. lassen, bespringen, belegen, beschälen lassen. Jednego ogiera przynajmniej do 10 klacz przypuścić można. *Kluk. Zw.* 1, 168. Radzę-ć, żebyś żadnego konia z jakążkolwiek wadą do pięknej klaczy nie przypuszczał. *Hipp.* 14. Przed dwoma lat nie godzi się ku jałowkom byka przypuszczać. *Końsk. Lek.* 2, 21. O czasie, kiedy krowy ku bykom przypuszczane być mają. *Cresc.* 549. Przypuszczenie stadnika, *Sorab.* 1. retwano; *Ross.* припускъ. (*Ross.* припускной жеребецъ ogier, stadnik). — §. *Aliter:* Przypuszczać jagnięta, cielęta, podsadzać do ssania. *Cn. Th.* an die Mutter setzen, saugen lassen. — b) Przypuszczać atak, szturm = nacierać atakując, szturmując; einen Angriff, einen Sturm wagen. Po tylu atakach przypuszczonych i wytrzymanych, nie powinienbyś mieć jednego całego członka. *Teat.* 11. *b*, 18. Śmierć natarczywa Ze wszech stron przypuszcza szturm na mię i dobywa. *Kulig. Her.* 285. Każdy przegrawał kto z nim przypuścił, jak szkapa w zawody. *Wad. Dan.* 123. Przypuścić konia, koniem, na koniu = dodać koniowi ostrog, puścić się w cwał na koniu. *X. Kam.* zu Pferde heran sprengen. — c) Przypuścić komu, przypuścić na kogo, zdać na kogo; einem anheim stellen, überlassen. Wolał to pańskiemu miłosierdziu przypuścić, niżliby go był upornym wołaniem dociskał. *Rej. Post.* H 8. Przypuszczam to nad ludzki rozsądek, jestli też to on dobrze czynił. *Biel. Św.* 99. Pokorną prośbę uczynił ku bogu ojcu swemu, a wżdy wszystko przypuszczał na wolą świętą jego. *Rej. Post.* H 8. By się na kogo statecznego przypuścili, co komu lepiéj przystoi, pewnieby ów bystrzejszy młodzieniec przegrał. *Rej. Zw.* 164. — *Recipr.* Przypuścić się na kogo = spuścić się, zdać się, sich auf einen verlassen. Król Jerzy z strony pomiarkowania spraw Czeskich we wszystkim na Kazimierza przypuścić się zezwolił. *Krom.* 685. Uczyniłem kompromis z sąsiadem swym i przypuściłaśwa się (*dual.*), o wszystko na Pana Herburta. *Orzech. Qu.* 15.

PRZYPUST, u, *m.*, przypuszczenie, Zulassen, Herzulassen; (*Vind.* perpufhenje = dopust, los). — §. Przydłuższa zwłoka odsieczy, a silniejsze coraz od oblężeńców przypusty, zwątliły upór obleżonych. *Nar. Hst.* 3, 148. przypuszczanie ataku, szturmu; Angriffe, Bestürmungen. PRZYPUSTNE, ego, *n.*, *Subst.*, odźwierne, myto abo podarek, który dają za przypuszczenie, abo wpuszczenie dokąd. *Cn. Th.* Einlaßgeld. Opłata za pozwolenie przedania części trzeciéj majątku swego, przypustne zwana. *Czack. Pr.* 1, 194. PRZYPUSTNICE, ie, *plur.*, przystawki na dole krokiew leżące dla obdachów szerszych, *interpensiva. Cn. Th.*, Träger unter den Dachsparren hervorragend, um die Traufe breiter zu machen.

PRZYPYSZNY, PRZYPYSZNIEJSZY, a, e, etwas stolz. Powiadano, że Hiszpani są nieco przypyszni. *Teat.* 23. *c*, 55. — *Adverbialiter:* Przypyszniejszym, *subarroganter. Cn. Th.*

PRZYPYTAĆ się *recipr. dok.*, Przypytywać się o czym *niedok.*, a) *subinde interrogando de aliqua re inquirere. Cn. Th.*, allmählich nachforschen, hier und dort nachfragen; *Ross.* припросить, припрашивать, *Subst.* припросъ, (cf. prosić); (*Croat.* pripitávam *adjudico).* Poczęli Faryzeuszowie ciężko nacierać i przypytywać się u Jezusa o wielu. *Budn. Luc.* 9, 53. Pan chce serca takiego, któreby samo dobrowolnie szukało a przypytywało się o świętym bóstwie jego. *Rej. Post. M* 3. — b) Przypytać się do czego, probować szczęścia do czego, czy się nie uda czego dostać; sich an etwas machen, einen Versuch machen es habhaft zu werden, sich dran wagen. Przypytał się do żony cudzej i szkatuły. *Pot. Jow.* 138. Miejcie jednak baczenie, aby kędy z łozy. Wilczaszek się do jakiej nie przypytał kozy. *Nar. Dz.* 3, 59. *Kłok. Turk.* 91. — *Aliter:* Jeśliby się kto do znalezionych rzeczy przypytywał, prosząc, żeby mu wydane były.... *Sax. Post.* 50. odzywał, sich dazu melden. — '§. Pan zawżdy dziwnie 'przypytawać raczy niewdzięcznościom dobrodziejstwa swego. *Rej. Post. O o* 1. (przypomnieć, upomnieć się). Chrzest jest sumnienia dobrego przypytanie. *Smotr. Lam.* 206. 1 *Leop.* 1 *Petr.* 3, 21.

PRZYRĄBAĆ *cz. dok.*, rąbiąc przyciosać, więcéj porąbać; zurecht spalten, noch mehr klein spalten; *Sorab.* 1. pžirubacž, pžirubnu; *Croat.* prirublyújem; *Ross* прирубить, прирубать, (2 przybudować, прирубка, прирубление przybudowanie).

PRZYRABIAĆ, *ob.* Przyrobić

PRZYRACHOWAĆ *cz. dok.*, rachując przydać, hinzurechnen; *Vind.* perrazhunati, perraitati; *Croat.* pribroiti, pribrajam; *Ross.* причесть, причитать.

PRZYRACZYĆ *cz. dok.*, więcej jeszcze uraczyć, obdarzyć kogo, noch mehr beschenken. Zbigniew nowym kardynalstwa dostojeństwem od papieża przyraczony, *auctus. Krom* 553.

PRZYRADZAĆ, *ob.* Przyrodzić.

PRZYRAMEK, mku, *m.*, naramiennik, część ubioru na ramionach, das Achselstück der Kleidung. Napierśniki, humerał, przyramek najwyższego kapłana. 1 *Leop. Exod.* 28, 4. *ib.* 6. *ib.* 12. *ib.* 39, 2. Przyramek misternie zrobiony Z szarłatu, złota, jedwabiu modrego I karmazynu, z obu stron sadzony Dwoma kamieńmi onichu drogiego Z rytemi synów dwunastu imiony Jakuba, niegdy patryarchy onego. *Odym. Św. H* 4 *b. ib. G* 3.

PRZYRAŃSZY, a, e, przyrychlejszy. *Macz.*, przywcześniejszy, etwas früh.

PRZYRASTAĆ, *ob.* Przyrosnąć.

PRZYRAZIĆ *cz. dok.*, nieco przeniknąć, przerazić, ein wenig durchdringen; (*Boh.* přirazyti przybić; *Slov.* přiražjm *allido*; *Eccl.* приразити [*impingere* 2], rzucić się na kogo). Ale wierz mi, kiedy cię taki mróz przyrazi, Zda mi się, iż ci onę bujną myśl przekazi. *Rej. Wiz.* 168. — § Utrzymują, że Chrystus ś. Franciszkowi z swych ran blizny przyraził. *Zygr. Pap.* 186. przyciskał, na nim je odciskał. 'PRZYRAZISTY, a, e, n. p. Wiatr północny tam jest tak zimny i przyrazisty, że umierają od niego ludzie. *Boter.* 252. przeraźliwy, durchdringend.

PRZYRDZEWIEĆ *nijak. dok.*, nieco zardzewieć, ein wenig rostig werden, anrosten.

PRZYRĘBL, *ob.* Przerębl.

PRZYRĘCZNY, a, e, — ie *adverb.*, naręczny; *Vind.* perrozhen, narozhen, bey der Hand gelegen, zur Hand.

PRZYROBEK, bku, *m.*, przymnożenie majątku, zarobek; der Verdienst, die Vermehrung der Einnahme. Mamy tak handlować, aby jakieś lichwy i przyrobki ztąd miał ten, czyje są funty. *W. Post. W.* 3, 14. Miałeś polecić pieniądze moje bankierzom, gdziebym był wziął co mego, i z przyrobkiem. 1 *Leop. Math.* 25, 27. *id. Smotr. Lam.* 12. PRZYROBIĆ, *f.* przyrobi *cz. dok.*, Przyrabiać *niedok.*, zarabiając majątku przyczynić, hinzu verdienen; *Boh.* přidělati, přidělawati; *Vind.* perdjati; *Ross.* придѣлать, придѣлывать, приработать. Grzywna twoja przyrobiła dziesięć grzywien. *Budn. Luc.* 19, 16. — §. *Aliter:* Przyrabiać, do roboty przykładać się nieco, przypracować; ein wenig mit arbeiten, mit Hand anlegen. Urzednik, gdy sam będzie przyrabiał, nie zachce mu się przechadzki. *Cresc.* 37.

PRZYROCZYĆ *cz. dok.*, (*Etym.* rzec), zczarować, uroczyć kogo; einen besprechen, behexen. *Fascinatio*, przyroczenie, uczarowanie. *Macz.*, *ob.* Przyrok.

PRZYRÓD, odu, *m.*, naturalny gatunek, do którego co należy, die natürliche Gattung. Ciała z jednego przyrodu (*species*), do drugiego przechodzą, bez żadnéj innéj odmiany, tylko przez nowe rozporządzenie najdrobniejszych cząstek materyi. *Rog. Doś.* 1, 10. 'PRZYRODA, y, *ż.*, przyrodzenie, zbiór przyrodnych albo wrodzonych przymiotów; die angebohrne Natur, das Angebohrne; *Sorab.* 1. pschirod; *Ross.* природа. *Indoles*, sposobność, przyroda. *Urs. Gr.* 163. Tam już przyrody Niebo lepszéj, ni ziemskie zachodzą go smrody; *melior natura aetheris. Żebr. Ow.* 381; *Eccl.* благоестественность, *Graec.* εὐφυΐα, *bona indoles.* Dobréj przyrody będący; *Eccl.* благоестественный; *oppos.* злоественный, *Graec.* κακοφυής. PRZYRODNOŚĆ, ści, *ż.*, powinowactwo przyrodzone, z przyrodzenia zachodzące; die natürliche Verwandtschaft, die Gleichartigkeit. *Włod. Bielaw. A* 2. PRZYRODNY, a, e, — ie *adverb.*; (*Vind.* perojen; *Ross.* природный przyrodzony, rodzony): §. a) tegoż rodu, verwandt, eines Geschlechts, gleichartig. Przyrodny komu = powinowaty, befreundet, verwandt. Pojmiesz żonę synowi memu z przyrodnych moich, i z domu ojca mojego. 1 *Leop. Genes.* 24, 40. Przyrodny królewski. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 11, 34. *ib.* 1 *Mach.* 10, 88. (powinowaty. *Bibl. Gd.*). Brat przyrodny, z tegoż ojca, ale inszéj matki, abo z tejże matki, ale inszego ojca, *ob.* 'Półbrat, der Halbbruder; (*Vind.* popovi brat, napou brat, nepristen brat). Przyrodni bracia, *Ross.* сведенники; przyrodne siostry, сведенницы. (*Sorab.* 1. pschirodny *agnatus*, pžihrodné pasierb). — § b) Przyrodny, z przyrodzenia, wrodzony, przyrodzony, angebohren. Orlę, gdzie ociec chlubnemi skrzydły wiatr umiata, Przyrodnym sobie duchem w też tropy polata. *Zab.* 10, 321. *Kniaź.* Młodym latom jakoby przyrodne jest głupstwo, a

latom starym przyzwoity jest rozum. *Smotr. Nap.* 26, (cf. młodość, płochość). Zwyczaj nasz jest nam jakoby prawem przyrodnym. *Obr.* 64. Nad małżeństwo nic główniejszego i przyrodniejszego niemasz. *Szczerb. Sax.* 221. — *Botan.* Są rośliny przyrodne *(parasiticae)*, które korzeń utkwiwszy na innéj roślinie, na niejże rosną. *Bot. Nar.* 28. Schmarotzerpflanzen. PRZYRODZENIE, ia, *n.*; *Boh.* přirozenj; *Sorab.* 1. pschirodženi, pschirod, natura, pžihrodžene waschno; *Carn.* narâva, (cf. narów); *Vind.* natura, narau, pant; *Croat.* narava, narav; *Rag.* nârav; *Slav.* narav; *Bosn.* narav, chjud; *Ross.* природа, естество, (cf. jestestwo); *Eccl.* iестьство, природа; natura, die Natur. Filozofowie przez przyrodzenie rozumieją cały świat; jak gdy mówią: najduje się to w przyrodzeniu; czasem istotę rzeczy, czasem kompleksyą. *Tr. Sienn.* 437. Z przyrodzenia, *naturaliter. Salin.* 5, 74. Żaden się nie gniewa o to, co komu przyrodzenie dało, iż pies szczeka, gęś krzyra, wielbłąd rże; to ludzie od nich przejmują, iż wiedzą to być ich przyrodzeniem. *Eraz. Jęz. H h b.* Przyrodzenie z rozumem się zgodzi. *Cn. Ad.* 979. Przyrodzenie, zbiór własności, które rzecz przy rodzeniu się bierze. *Kpcz. Gr.* 3, 15. angebohrne Eigenschaften, Natur. Jedno przyrodzenie spólne, równe *Eccl.* соестествie. Dwoje szczeniąt, od jednéj psicy zrodzone, a wżdy każde inszego przyrodzenia, każde inszą ma w sobie cnotę. *Falib. G* 3. Każda rzecz ma swoje przyrodzenie. *Cn. Ad.* 335. Przyrodzenie, byś od siebie widłami wypychał, przecię się do ciebie wraca. *Petr. Et.* 139. Przyrodzenie trudno odmienić. *Cn. Ad.* 979 (nie pomoże krukowi mydło). Ciągnie wilka przyrodzenie do lasa. *Rys. Ad.* 8. Insza jest mówić z przyrodzenia, insza od przyrodzenia; od przyrodzenia jest, co natura sama daje; z przyrodzenia dana rzecz, wedle przyrodzenia rozumiem, t. j. natura sama daje pochop do tego, co z czym czynić. *Petr. Ek.* 46. — §. Przyrodzenie miasta tego bardzo obronne. *Stryjk.* 189. naturalne położenie, die Lage von Natur. — §. Przyrodzenie małym się obejdzie, na małe przestaje; przyrodzeniu i potrzebie, leda co połóż przy chlebie. *Cn. Ad.* 978. przyrodzone potrzeby, die natürlichen Bedürfnisse, Naturbedürfnisse. PRZYRODZONOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přirozenost; *Slov.* prirodzenost; *Croat.* rodbinsztvo, rodbina, wrodzone przymioty, das Naturell. Choć usty na kłódki sama uczciwość mieć im zawarte kazała, Odporna przyrodzoność tych braci prawo to zmazała. *Zab.* 14, 36. PRZYRODZIĆ się *recipr. dok.*, Przyradzać się *niedok.*; *(Croat.* prirajamsze *adnascor)*; rodzić się po kim, *agnasci. Cn. Th.*, nachgebohren werden. Przyrodził się po śmierci ojcowskiéj. *Tr.* (pogrobowiec). — §. Przyrodzić się komu, blizkim być powinowactwem, *congenerari. Cn. Th.* einem nahe verwandt seyn. — §. Przyradzać się do kogo, podobnym się rodzić czyli być do niego, twarzą, obyczajmi; einem nachschlachten, ihm ähnlich seyn, *conformis. Macz.* Młodzieniec ten tak się był bardzo ku cesarzowi przyrodził, a tak mu bardzo w obliczu podobien był, że mu się wszyscy przypatrowali. *Kosz. Lor.* 177 *b.* Wszakże się w nich nie wiele różnicy zawadza, Jak to u siostr, co jedna drugiéj się przyradza. *Otw. Ow.* 49. Komuś po białogłowsku piszącemu powiedział: Wc Pan ręką przyrodziłeś się do Pani matki. *Dwor. B* 4. PRZYRODZONY, a, e, PRZYRODZENNO, PRZYRODZONO *adverb.*; *Boh.* přirozený, přirozeně; *Slov.* přirozený; *Sorab.* 1. pžihrodžené, pschirodženy, pžihrodženski, naturski; *Vind.* perojen, naturn, famonafeben; *Croat.* naravszki; *Dal.* naravni; *Rag.* narávni, narávski, ponaravski; *Slav.* narávni; *Bosn.* naravni; *Ross.* сродный, самородный, естественный; *Ross. obs.* прирожденный; *Eccl.* истовъ; wrodzony, angebohren, von Natur, natürlich. Gdy się koń z jednym okiem, uchem, kopytem mniejszym a drugim większym urodzi, tym niedostatkom przyrodzonym żadne nie mogą być pomocy. *Cresc.* 527. Przyrodzone wady mało wadzą; przyrodzone cudze wady, kto mądry znosi bez zwady. *Cn. Ad.* 979. Przyrodzonéj uledz potrzebie. *Przyb. Milt.* 331. Poganinem był, ale dobrych cnot przyrodzonych. *Sk. Dz.* 351. *et* 67. Przyrodzony grzech jest, który się na nas rodzeniem samym wylewa. *Sk. Kaz.* 472. die Erbsünde. Rozum przyrodzony i nabyty. *Gorn. Dw.* 360. Baranowi przyrodzono skopy pogardzać. *Sienn.* 271. es ist ihm angebohren. Pozwolono Słowakom językiem przyrodzonym msze odprawować, *lingua sua. Krom.* 57. ojczystym językiem, Muttersprache, Landessprache. — § Przyrodzony, z przyrodzenia, czyli natury, naturalny; natürlich, der Natur gemäß, Natur =. Przyrodzone przygody są, rozliczne wrzody, dziwne niemocy. *Rej. Zw.* 113 *b.* Prawo przyrodzone, Naturrecht, do którego samo przyrodzenie bez żadnego czyjego postanowienia wiedzie. *Sax. Porz.* 2. Prawo przyrodzone sam rozum ukazuje. *Gost. Gor.* 65. Miłować rodzice, to jest najpiérwsze przyrodzone prawo. *Warg. Wal.* 168. Jest to nieprzepisane, ale przyrodzone prawo, któregośmy się nie uczyli, nie przyjęli, nie wyczytali, aleśmy go z natury saméj wyrwali, wyczerpnęli, wycisnęli. *Siem. Cyc.* 422. Nic nie jest przyrodzeńszego, jak drugim się stać pożytecznym. *W. Post. W.* 3, 431. Tak od Chrystusa duch ś. pochodzi, jak tchnienie od ducha ludzkiego przyrodzenno i właśnie. *Sk. Kaz.* 256. przyrodzonym sposobem, natürlicher Weise. W sakramencie jest żywe i przyrodzone ciało pana; pożywając go, przyrodzenno i rzeczywiście go pożywamy *Sk. Żyw.* 1, 34. Chrystus jest synem bożym przyrodzonym, my synami przez przysposobienie. *Karnk. Kat.* 32. Pomyślił o państwie, przez zagładę przyrodzonych dziedziców. *Tward. Wł.* 10. Pan ich przyrodzony. *Kłok. Turk.* 14. (dziedziczny). Chléb dobry jest rzecz najprzyrodzeńsza i najzdrowsza. *Urzęd.* 453. Dobrowolną i przyrodzoną śmiercią zszedł z tego świata. *Biał. Post.* 114. Dzień przyrodzony ma godzin 24. *Żebr. Zw.* 31. — *Physica*, nauka przyrodzona, *metaphysica*, nadprzyrodzona. *Biał. Post.* 156. (przyrodzonych rzeczy nauka). — § *Anatom.* Przyrodzone części, wstydliwe. *Wejch.* 88. *Krup.* 2, 127. die Zeugungsglieder, die Geburtstheile; *Slov.* zarodný; *Sorab.* 1. hrodželné staw. Niżej pępka są części przyrodzone, *genitalia. Zool.* 68. — °§. Przyrodzony, przyrodny, powinowaty, krewny, der Anverwandte. Pójdziesz do ziemi i przyrodzonych moich, a weźmiesz ztamtąd żonę synowi memu. 1 *Leop. Genes.* 24, 4. Brat °przyrodzony (przyro-

dny), bliższy do sukcesyi, niż dzieci od brata rodzonego zmarłego. *Chełm. Pr.* 76. Nie mniemaj, byś mi darmo służył, iżeś mi przyrodzon; co chcesz za swą pracą, dam tobie. *Biel. Hst.* 15. (powinowaty, krewny). — *Aliter:* Dzieci przyrodzone są które się oprócz stanu małżeńskiego rodzą, jako są bękarci. *Szczerb. Sax.* 113. unehelliche Kinder. Chocia i xięży synowie bękarci są, wszakże ludzi świeckich przyrodzone dzieci, nie tak bardzo są bękarty, jako i tamci. *ib.* 16. — §. Przyrodzony komu, przyrodził się do kogo, podobny do niego; einem nachschlachtend, ähnlich. Z Sysyfowej krwi będąc spłodzony I kradzieżą i żądzą jemu przyrodzony. *Otw. Ow.* 501.

PRZYROK, u, *m.*, uczarowanie. *Volck.* 289; *Sorab.* 1. skuzwano; urok, przymowa przy czarowaniu; das Besprechen, Behexen mit Worten. *Fascinum*, przyrok, uczarowanie. *Macz.* Przyroki przemrukiwa baba. *Krom.* 517.

PRZYROSNĄĆ, *f.* przyrośnie *med. jedntl.*, Przyrastać *niedok.*, Przyrastywać *contin.*; *Boh.* přirůsti, přirostati; *Slov.* přirostáwam; *Sorab.* 1. přirostuyu, přirostu; *Vind.* prerastiti, perrastiti; *Croat.* prirasztújem; *Bosn.* prirasti, uhvatitise, zarasti; *Ross.* прирость, прирастать; *Eccl.* прирастаю, прирастываю; rosnąc przyłączyć się, wrosnąć w co, anwachsen an etwas. (*Ross. activ.* приростить, приращать *przyrościć, *przyraszczać, robić, że przyrasta). Narzędzie do poderznięcia języka przyrosłego. *Czerw.* 1. — §. Przyrastać, podrastać, wzrastać powoli; heran wachsen, zuwachsen, zunehmen, *pr. et tr.* Syn przyrastający Józef, śliczny na wejrzeniu. *W. Genes.* 49, 22. Józef syn Jakobow, był to przyrosły, i cudnego wejrzenia. *Biel. Hst.* 17, (cf. wyrostek). Ile pożyczył, tyle mu ma być wrócono z lichwą przyrosłą. *Herb. Stat.* 371. Czasy przyrosłéj nocy poźnemi wieczerzami przewłoczysz. *Krom.* 531; *in profundam noctem.* — *Imperson.* Przyrasta czego, przybywa czego; es nimmt etwas zu, wächst, vermehrt sich, steigt. Gdy przybywało bitwy, przyrastało też walczącym chwały. *W. Post. Mn.* 588. Serca mu przyrastało, widząc, że nad siły Starasz się o porządek Chrystusowi miły. *Groch. W.* 427. Tak bywa, że nie z godności cnotom, ale godnościom z cnoty *przyrasta czci. *Bardz. Boet.* 48. Za przyrastywaniem rozruchu.... *Krom.* 656. PRZYROST, u, *m.*, PRZYROSTEK, stku, *m. dem*; *Boh.* přjrost, přjrostek, přjrůst, přjrůstek; *Slov.* prírostek; *Sorab.* 1. přirost, přiberano; *Bosn.* priloga, pristava, (cf. przyłożyć, przystawić); *Ross.* приростокъ, возращеніе; przyrośnienie, wzrośnienie; das Anwachsen, Heranwachsen. Księżyc mieni się w przyroście i ubyciu. *Ossol Sen* 65. — §. Każda rzecz przyrosła do czego, der Anwuchs, etwas Angewachsenes an einer Sache. Ptaki rzędu gęsiego mają dziób podłużno płaski, z przyrostem dziób zakończającym. *Zool.* 267. Przyrostek roczny drzewa, gałązka młoda, latorośl. *Cn. Th.* 352, ein jung angeschoßner Zweig, eine Sprosse, ein Schoßreis. Przyrostek zbytni u drzewa, *ob.* Wilk. — Przyrostek, członek przyrosły, zbytni, n. p. palec szósty. *Włod.*, ein überzähliges Glied. — *Fig.* Rozum to, co ani jest dobrym, ani złym, za drobne i nikczemne przyrostki poczyta. *Pilch. Sen. list.* 2, 106. — §. *Grammat.* Przyrostek, *encliticon. Kpcz. Gr.* 2, *p.* 45. Wszystkie przyrostki piszą się ciągło ze swoim wyrazem, n. p. jużem, już-em; będę-li; bądź-że; ten-li-to. *ib.* 2, *p.* 271.

PRZYRÓWEK, wka, *m.*, mały rów przy czym prowadzony, ein kleiner Seitengraben. Przyrówki wkoło dachów z ziemi porobić dla ścieku wody. *Haur. Ek.* 40, cf. rynsztok.

PRZYRÓWNAĆ, *f.* przyrówna *cz. dok.*, Przyrównywać *frequ.*: *Boh. et Slov.* přirownati, přirownáwati; *Sorab.* 1. přirumuyu, přirumoſczam; *Ross.* прировнять, приравнывать, верстать, (cf. warsta); nieco wyrównać, etwas ebnen, gleich machen. — *§. Prowadzono na *większy despekt, dwu łotrów skazanych Na takową śmierć jemu przyrównanych. *Odym. Św.* 2 *H h* 2. w równi z nim położonych, ihm gleich gemacht. Złodzieje nie mają być przyrównani ludziom cnotliwym. *Tarn. Ust.* 135. — §. *Transl.* Przyrównywać co do czego, stosunków jego do czego dochodzić, stosować do czego, przypodobywać, etwas mit einer Sache vergleichen; *Vind.* perpodobiti, permerjati, podobiti, perglihati; (*Croat.* priravnati *aptare*, *accommodare*); *Croat.* priszpodablyam, prizpodablyati; *Bosn.* prikladati, prilikovati, slikovati; *Rag.* prikladati, prîlikovati, istakmitti, iednuciti, primjeriti, drûxiti, priliciti; *Ross.* уподобить, уподоблять, примѣнить, примѣнять; *Eccl.* пріуподобляю, приподобляю, уподобляю. Przyrównywają kupców pszczołkom pracowitym, które miód do ula przynoszą. *Kłok. Turk.* [112. Solon tych, którzy u tyranów w wadze byli, liczmanom przyrównywał. *Kosz.* 175 *b.* Bogacze bobkowemu drzewu przyrównani bywają, iż żadnego owocu nie przynoszą. *Fur. Uw. F* 3. Przyrównany, *Bosn.* prikladan, prilikovan; *Croat.* priszpodóblyen; *Ross.* уподобленный. Przyrównanie, *comparatio* *przypodobienie, *upodobienie, porównanie, die Vergleichung; *Bosn* prikladnóst, prilikovanje; *Sorab.* 1. přirunano, přirunawka. Nikt nie jest nędzny, chyba przyrównany. *Bardz. Trag.* 231. Wszystkie rzeczy w komparacyi, to jest, w przyrównaniu jednych do drugich, są szacowne lub podłe, drogie abo tanie. *Mon.* 64, 9. Do przyrównania *Slov.* prirownáwatedelni, *comparabilis.* PRZYRÓWNYWACZ, a, *m*; *Eccl.* приравнитель, der Vergleicher, Gleichmacher.

PRZYRUMIENIĆ *cz. dok.*, przyczerwieńszym lub brunatnym uczynić; *Ross.* прирумянить, braun machen, braun rösten. Do nasolenia ryb najlepsza jest warzona sól, osobliwie przywarzona, albo jak zowią, przyrumieniona. *Kluk. Kop.* 1, 172. Husarska pieczenia Suto z cebulą niech się przyrumienia. *Teat.* 45. *c*, 64. *Wyb.* Przyrumienione grona góry zdobiły. *Tr. Tel.* 79. Grzankę przyrumienioną w winie namoczyć. *Syr.* 925. Owies w piecu dobrze ususzyć, aby się przyrumienił. *Haur. Ek.* 157. PRZYRUMIENIEĆ *neutr.*, *dok.*, rumianym się stać, braunroth werden. Pszenicę przypiec na panewce, aż przyrumienieje. *Syr.* 934. *et* 311. Ususzyć owsa w piecu, aż przyrumienieje. *Ostror. Myśl.* 15. PRZYRUMIEŃSZY, a, e, przyżółtszy, co jakoby nie bardzo żółty jest, *flammeolus. Macz.* troche brunatnoczerwony, etwas braunroth.

*PRZYRUTNY, a, e, [przyrzutny, zaraźliwy, ansteckend, *ob.*

Przyrzutny 3], n. p. Herezya po wszystkiéj Francyi burdy czyniła, w któréj więcéj niż 1000 miast zaraziła, przyrutnemi swemi złościami. *Birk. Dom.* 8, cf. wierutny, cf. przewrotny.

PRZYRWA, y, *ż.*, przyrwa morska, wbrzeże, der Meerbusen. Ziemia Pomorska i Meklenburska około przyrwy morza Baltyckiego. *Krom.* 21. PRZYRWAĆ, *f.* przyrwie *cz. dok.*, Przyrywać *niedok.*; *Ross.* прирвать; rwąc przykrócić, kurz abreißen. Królowi pszczół skrzydła przyrwać, aby wysoko nie mógł latać. *Cresc.* 603. Przyrywać płonkę, krzaczek, ziele, *vellere ab radice. Cn. Th.* — *§. Łupi rzemieślnik siodłaka, siodłak zaś przyrywa rzemieślnika; jeden z drugiego prawie łupem żyje. *Gil. Post.* 54 *b.* nieco urywa, zdziera; prellen, ein wenig schinden, bevortheilen. — §. Kij mocą wyrwał ze grzbieta z ciężką biedą, grot się w kościach przyrwał, *haeret. Żebr. Ow.* 56. utkwił, blieb stecken.

PRZYRYCHLEJSZY, a, e, przyrańszy. *Mącz.*, przywcześniejszy, etwas früh, zeitig. Przyrychlejszym *adverbial.*, wczas, wcześnie. *Cn. Th.*

PRZYRYKNĄĆ, *f.* przyryknie *med. jedntl*, Przyrykać *contin.*, ryczeniem się odzywać, mit Brüllen antworten, entbrüllen. Przyrykam, rykam po kim, *admugio. Mącz.*

PRZYRYMOWAĆ *cz. dok.*, przystosować, nach etwas abpassen, einrichten. *Congruo*, przytrafiam, przyrymuję, przygadzam. *Mącz.*

PRZYRYNEK, nku, *m.*, miejsce przy rynku, die Gegend bey einem Marktplatze. Nie daleko na Nowym Mieście za przyrynkiem. *Teat.* 31. *b*, 10.

PRZYRYWAĆ, *ob.* Przyrwać.

PRZYRŻAĆ; *f.* przyrże *med. dok.*, Przyryżać *niedok.*; *Slov.* přiřehtáwam; *Sorab.* 1. přirehotam; rżeniem się odzywać, entwiehern, nachwiehern. *Tr.*

PRZYRZĄDZIĆ *f.* przyrządzi *cz. dok.*, Przyrządzać *niedok.*, przygotować, przyprawić, wprzód narządzić, opatrywać; vorbereiten, das Nöthige vorher zurichten; *Slav.* pripraviti; *Vind.* preiperpraviti, perpraulati, prednapraviti, pernarediti, pernarejati; *Croat.* narediti, prirediti; *Ross.* изрядить, изряжать, срядить, сряжать, рядить, ряжу, здобить. Ustawicznie się w domu swym dla podróżnych przyrządzał. *Kosz. Cyc.* 147. Przyrządzenie, przygotowanie, przyprawa, *Vind.* pernaredba, napravik, naprava, perprava, nared, naredba, preiperprava; *Ross.* срядъ, израженіе, снарядъ, здоба; *Eccl.* пристрой, устроеніе, чинное расположеніе, строительство, (cf. stroić). Mieli nadzieję dobyć miasta, przez zdradę niektórych mieszczan, którą był Plaweniusz, pod czasem traktatów przyrządził, *instruxerat. Krom.* 658. *PRZYRZĄDZANNY n. p. dzień, u żydów, którego na święto rzeczy potrzebne gotowali. *Sekl.* 130. *ib. Math.* 27 *ib. Marc.* 15. der Vorbereitungstag, der Rüsttag. Luth. PRZYRZĄDZICIEL, a, *m.*; *Vind.* perpraulenik, perpraulovez, predperpraulavez, der Zubereiter, Zurichter.

*PRZYRZAZOWAĆ, *ob.* Przyznąć.

PRZYRZEC, przyrzekł, *f.* przyrzecze, przyrzeknie *cz. dok.*, Przyrzekać *niedok.*; *Boh.* přiřknauti, přiřjkati; *Slov.* připowedať, připowjdam, (cf. przypowiedzieć); *Carn.* obetuvâti, obętam; *Vind.* perezhi, perrezhi, naoblubiti, saoblubiti, (perriekati = przymówić się do czego); *Bosn.* obrecchi, obechjati, datti rjec; (prirecchise *altercari*; prirok, uzrok *causa, caput, origo*); *Rag.* narecchi, (prirjeciti = przymówić się; prirecchi = prorokować); *Ross.* обречь, обрекать, помолвить, сулить. посулить, сулю, сулиться, отсулить, отсуливать, изповѣдать; *Eccl.* изрещи, изрекати, обрѣкаюся, запоручати, запоручити; §. a) obiecać dobrym słowem, zusagen, verheißen, versprechen. O złośliwi dobrodzieje, Co próżno karmiąc nadzieje, Biednym wiele przyrzekacie, A w ciężkim razie zdradzacie. *Zab.* 15, 59. Przyrzeczenie, przyrzekanie, *ob.* Obietnica, das Versprechen; *Boh. et Slov.* připowěd; *Rag.* narecenje, obrecenje; (*Bosn.* prirecenje *altercatio*); *Ross.* обреченіе, посуленіе — §. b) Przyrzekać za co = ręczyć za co, zapewnić; für etwas gut stehen, Bürge seyn. Jeśli przedawca powie, że nie wiedział o fałszu kupi, a nie przyrzekał kupującemu za fałsz, tedy ten co kupił, ma nań dowieść, że mu za dobrą kupią przyrzekł. *Sax. Art.* 32. Nie chciała Mała Polska przyjechać na sejm, ażby im król przyrzekł za pokój; a gdy im król przyrzekł za pokój, przyjechali. *Biel.* 396. Namawiali ich, aby się poddali, przyrzekając im za wieczną wolność. *ib.* 371.

PRZYRZECZE, a, *n.*, miejsce przy rzéce, die Gegend an einem Flusse. Poszedłszy za Hazaelem, na przyrzeczu przed nami idącym, wsiedliśmy na okręt. *Tr. Tel.* 74. PRZYRZECZNY, a, e.; *Sorab.* 1. přirečné; *Ross.* приръчный: *amnensis. Cn. Th.* am Flusse gelegen.

PRZYRZECZNIK, a, *m.*, który za co przyrzeka, der Bürge für etwas. *Satisdo*, rękojmię abo przyrzecznika stawiam. *Mącz.* Przyrzecznik za kogo, rękojmia, *praes. Mącz. Sponsor*, obiecnik, przyrzecznik, który co komu dobrym słowem obiecuje. *Mącz.* Ojcowie chrzesni od dawnych nauczycielów pospolitym imieniem rękojmiami albo przyrzecznikami zwani bywali. *Kucz.*, *Kat.* 2, 325.

PRZYRZNĄĆ, *f.* przyrznie *cz. jedntl.*, Przyrzynać, Przyrzezać *niedok.*, *Przyrzazować *frequ.*; *Sorab.* 1. přiřesacž, pzirěžu, přireznu, pschirjžu, pschirižam, pschirizam; *Croat.* prirezati, prirezavam, prirezujem; *Vind.* perresati, perreshuvati; *Eccl.* прирѣзую, прирѣзываю; *Ross.* прирѣзать; urzynać przy samym końcu, dicht abschneiden, beschneiden. Gdy będziesz żął zboże twe, nie przyrzniesz do samej ziemi. 1 *Leop. Levit.* 19, 9. Gdyby latorośli winne były przy samych gronach czasu kwitnienia, tedy puszczą się insze latorośli z obfitością gron. *Cresc.* 317. Wino przy ziemi *przyrzazować. *Cresc.* 326. Przyrzezanie *Ross.* прирѣзка. — §. *Transl.* Przyrzynać na co, przycinać, aludować. *Ossol. Wyr.*, auf etwas anspielen, sticheln.

PRZYRZUCIĆ, *f.* przyrzuci *cz. dok.*, Przyrzucać *niedok.*; *Boh.* přiwrcy, přiwrhl; *Slov.* přiwrhugi; *Sorab.* 1. pžicžisznu; *Dal.* privarchi; *Bosn.* privrricchi, nadovrrichi; *Vind.* pervrezi, perurizh; *Croat.* prihitavam; *Ross.* прибросить, прибросать, прибрасывать, надбросить, надбрасывать, надкинуть, надкидывать; *Eccl.* приметаю, прввергаю; a) przyrzucać co do czego, dorzucać, przydawać; hinzu werfen, hinzu thun. *Cn. Th.* Bijecież się so-

bie, ja nie pójdę za wami, moglibyście mi suknie poszarpać i na grzbiet co przyrzucić. *Boh. Kom.* 2, 371. — §. Przyrzucać co przedawcy; *reddere aliquid vitiosum venditori, qui probum esse fidem dederat. Cn. Th.* wieder hin werfen, zurückgeben, als unbrauchbar, untauglich zurück schicken. — §. Pan widząc, iż on nędznik jest zwiedzion a omylon, acz mu już przyrzucił, i skazał mu doczesną śmierć.... *Rej. Post. R* 5. przyznaczył, wyznaczył. — b) Przyrzucać co czym, rzucić co na wierzch czego, prędko przykrywać czym: über etwas werfen, schnell mit etwas bedecken, bewerfen. Siatkami jarząbka chytrze przyrzuciwszy dzierży Łowczy w obierze. *Min. Ryt.* 2, 94. Mimo wiadomości sług uszedł do mnichów, i kapturem się przyrzucił. *Nar. Hst.* 6, 321. Żałuje ziemia synów sobą przyrzuconych. *Lib. Hor.* 67. — *Recipr.* Przyrzuca się choroba, przymiala się, (cf. przymiot), chwyci się drugiego przez zarazę: die Krankheit steckt an, ist ansteckend.

PRZYRZUT, u, *m.*: *Boh.* přjwržek; *Slov.* přiwrženj; *Carn.* perversh̀ena, poverhnina, perversh̀ek; *Ross.* прикидка; przyrzucenie, i to co przyrzucono, przydatek; der Zuwurf, das Zugeworfne, Zugegebne, die Zugabe. — Przyrzut, przyrzutna choroba, przymiot, przymiotna choroba. *Cn. Th.* eine ansteckende Krankheit. PRZYRZUTNY, a, (*Eccl.* привергательный *adjectivus*, przymiotny); przyrzucający się do drugiego, zaraźliwy, *contagiosus. Cn. Th.* ansteckend. Przyrzutna choroba, zaraźliwa. *Ern.* 49. Epidemicznie, przyrzutnie. *Ocz. Przym.* 3. Chorobę tę jakoby przyrzutną wszyscy w tamtym kraju mieli. *Syxt. Szkł.* 205. — *Aliter:* Przyrzutny, przypadkowy, przydatny; zufällig, hinzukommend. Przyrzutnych nie ma na tym urzędzie dochodów. *Tr.*

PRZYRZYNAĆ, *ob.* Przyrznąć. PRZYRZYNACZ, a, *m.*; *Vind.* perresavez, der Zuschneider. PRZYRZYNKA, i, *ż.*, uszko, *ansula. Macz.* ein Oehr, ein Griff an etwas.

PRZYSĄD, *PRZYSUD, u, *m.*; *Vind.* perfodba; *Ross.* присудъ; *Boh.* přjsudek; a) przysądzenie, das Zudekretiren, das Zusprechen durch den Richter, das Dekret für jemanden. *Decretum*, osądzenie, przysąd. *Macz.* — b) Przysąd sędziego, dochody przysądne, *quaestus judiciarius. Macz.* die Gerichtsgebühren für den Richter, Urtheilsgebühren. *Przysud czyli *peresud, jest nagroda za pracę sądzenia. *Czack. Pr.*, 2, 73. *ib.* 1, 197. Przysędy *adjudicata*, raz tylko za Zyg. Aug. przypadały na dygnitarzów i sędziów oraz, a pisarz się swoim salaryum kontentować miał. *Vol. Leg.* 2, 630. Przysędy w Mazowieckim nie szły; lecz przed zaczęciem sprawy, obiedwie strony po dwa grosza położyć miały, które cztery grosze *judicio praesentibus cedebant. ib.* — c*) Przysąd, prawo przynależyte, forum czyje; das gehörige Gericht, die Stelle, wo jemand hingehört, die competente Gerichtsstelle. Panowie w miastach nie pod przysądem miejskim, ale pod prawem i wolnością szlachecką domy dzierżą. *Stat. Lit.* 109. Będzie-li obwiniony inszego przysądu, a nie tego, gdzie ukradł, tedy mają go wieść do tego urzędnika, w czyim przysądzie jest. *Stat. Lit.* 401. On nas od przysądu metropolity wyłącza, i za zwierzchniego nam go nie czyni. *Weryf.* 38.

PRZYSADA, y, *ż.*, *PRZYSAD, u, *m.*, PRZYSADKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* přisada; a) przysadzenie, przydanie, przydatek; das Hinzusetzen, Hinzufügen. (*Bosn.* prisad *plantarium*; *Ross.* присадка sadzenie płonek). Bez przysady punktu tego, umowa nasza się rozerwie. *Tr.* Malarze białą farbę przez przysad czarnej wydają. *Kłok. Turk.* 161. — b) Co przysadzają, przyprawa, przydatek, przymieszanie; der Zusatz, die Beymischung. Żadnéj wody i ziemi nie masz tak czystéj, aby nie miały mieć jakiej przysady. *Syxt. Szkł.* 19. Na podaniach apostolskich polegać, przysady i przymioty wichrowatych mózgów odrzuciwszy. *Teof. Zw. A* 2. Naukę Chrystusową uznawamy bez przysad omylnych, przydatków, uszczerbków i odmian. *Wiśn.* 616. *ib.* 317.; bez wszéj odmiany i przysady albo naruszenia. *Gil. Kat.* 388. Przydany do kanonów, jeden o zwierzchności biskupa Carogrodzkiego; ale ta przysada nie jest od wszystkich ojców uczyniona. *Sk. Dz.* 302. Przysadki liściowe, *stipulae*, listeczki abo raczej łuszczki przy liściu pod ogonkiem osadzone. *Bot. Nar.* 81. — Przysada miedzi, srebra, złota, przyprawa; der Zusatz, die Legierung der Metalle. Na półósma łóta fajnzylbru dają miedzi półłóta przysady. *Rzecz. Zł. B.* Złoto ma w sobie trzecią abo czwartą część przysady. *Złot. A* 2 *b.* Do srebra i złota taka tylko ma być przysada dawana, któraby tylko sumt na minicę łożony nagradzała, a nie bogaciła mincarza. *Star. Mon. A* 4. Żyd złoto, srebro, przysadą i inszemi fortelnemi sztukami zfałszuje. *Grod. Dis. F b.* — *Simil.* W hucie śklanéj sulerze przysadę swoję, którą nazywają fryta, sypią w oszow. *Torz. Śkl.* 153 mixturę, mieszaninę. — § *Moral.* Ludzka doskonałość nie może być bez przysady. *Nar. Hst.* 5, 454. (nie bez ale, nichts ohne Mängel). Najczystsze sprawy nie są bez przysady. *Nar. Dz.* 1, 97. Natura w kogo cnoty, w tego też i przysady wlewa; lecz w Radziwile widzę tego nie chowała; Bo dawszy mu cnot wiele, przysady nie dała. *Warg. Radz. pr.* W samym sobie człowiek nie ma tylko przysady złości. *Bzow. Roż.* 61. Nie szukaj uszczęśliwienia w osobliwości, przysada rozumu jest głupstwem. *N. Pam.* 24, 329., cf. przesada. (*Carn.* prisad *gangraena*) — §. Przysada, przyprawa dla ozdoby, krasy, przyochędożenie, ozdoba; Putz, Zierrath, Schmuck. Piękność prawdziwa nie potrzebuje przysad. *Kras. Doś.* 36. Umizgi robią i przysady. *Teat.* 48. *b*, 39. (przymilają się, wdzięczą się). — *§. Przysada, podejście, podstęp; Hinterlist, Berückung. Tam ich nie chciano puścić, bojąc się przysady, Albo żebym wyraźniej rzekł, jakoby zdrady. *Paszk. Dz.* 40. — b) Przysada, przypadła własność czyli jakość, przymiot; zufällige Eigenschaft, Eigenschaft. Przysada (*qualitas*), musi być pośledniejsza, niżeli to, co samo przez się jest. *Petr. Et.* 15. Odwłoka leniwego przysada. *Cn. Ad.* 772. *PRZYSADCZYK, a, *m.*, w hucie śklanéj, materyalista, który materyą na śkło ma przysadzać. *Torz. Śkl.* 120, der Materialist in der Glashütte. PRZYSADKOWATY, a, e, *n. p.* Łodyga przysadkowata, *c. stipulatus*, przy nasadzie liści przysadkami jest opatrzona. *Jundz.* 2, 14. PRZYSADNY, a, e, — ie *adverb.*, przydatny, przybyły, przyczyniony,

przyprawny, niewłaściwy. *Cn. Th.* 872. hinzu gesetzt, hinzu gethan. Nietrudno rozeznać lekką i przysadną kobietę, od poważnéj i rozsądnéj niewiasty. *N. Pam.* 2, 223, cf. przesadny, przesadzający, übertreibend. Jak znajdujesz baronowę? B. Zdaje mi się, że jest bardzo przysadna. *Teat.* 38, 284, (cf. z akcentem). PRZYSADNIK, a, *m.*, który jest ku radnym panom przysadzony, abo PRZYSADNIK; *assessor*, tak wybornie może być zwan, *si usus voluerit. Mącz.*, *przysiadacz, *przysiedziciel; *Boh.* přisedjcy; *Carn.* persędnek; *Vind.* perſednik, perſiedavez; *Croat.* priszèdnik, *adj.* priszèdni; *Eccl.* присѣдитель, *f.* присѣдительница, der Beysitzer eines Gerichts. (*Vind.* perſedba, perſedenje = asesorya).

PRZYSADNICZKA, i, *ż.*, *assestrix. Mącz.*, die Beysitzerinn. — PRZYSĄDNY, a, e, PRZYSĄDOWNY, a, e, od przysądu, Urtheils =, Gerichts =. *Pastus quaestu judiciario*; sędzia z przysądownych pieniędzy żyjący. *Mącz. Quaestus judiciarius*; dochody przysądne, przysąd sędziego. *Mącz.*, Gerichtssporteln, Urtheilsgebühren. Przysądne, ego, *n.*, *Subst.*, *Tr.*, n. p. Pisarze za listy z zawieszonemi pieczęciami, przysądnego brać mają, dziesięć groszy. *Tarn. Ust.* 24, cf. *przesąd.

PRZYSADZIĆ, *f.* przysadzi *cz. dok.*, Przysadzać *niedok*; *Boh.* přisaditi, přisazowati; *Sorab.* 1. pžiszadzicž; *Rag.* prisâditi; *Ross.* присадить; blizko czego posadzić, zu etwas hin setzen, nahe bey etwas hin setzen. Gdy do latorośli winnéj rózgi wierzbowe przysadzi, wnet się od macicy swéj odsadzi. *Tward. Wl.* 13. Ligurów leśnym padołom przysadzonych, większa była trudność naleźć, aniżeli zwyciężyć. *Fallis. Fl.* 62. w tych padołach osiadłych, osadzonych, mieszkających, in den Thälern ansässig. — §. Przysadzać do piersi dziecię, ein Kind an die Brust setzen, saugen lassen. Nie przysadzajcie synów waszych do mléka smrodliwéj kozy. *Birk. Exorb. C b.* Przysadzać jagnięta, cielęta, podsadzać do ssania, przypuszczać. *Cn. Th.* 884. — *Simil.* Pijawki do żył między łokciem a ramieniem przysadzić. *Cziach. Prz.* 94. przystawić, Igel setzen, ansetzen. — §. *Augment.* Przysadzić do czego = przyczynić, przyłożyć, przystawić, przyprawić, przydać; hinzu fügen, hinzu thun. Do kardynała Karaffy Syxtus inne uczone doktory dla pracowania nad biblią przysadził. *Sk. Dz.* 118. Przysadzenie, przyzawieszenie, *appendix. Mącz.* der Anhang. *Przysadzeniczko, *appendicula. Mącz.* Przysadzić co czym, przymieszać, przyprawić, zaprawić; mit etwas anmachen, anrichten, vermischen. Gorzką weselne słodyczy przysadziła żołcią. *Bardz. Trag. praef.* Dwie strzały ty nagotuj; różnemi je harty i jadem przysadziwszy. *Tward. Pasq.* 22. Tyrańską przysadził naturę ludzkością, jakoby był niewinnym. *Tward. Wl.* 10. PRZYSADZIĆ się *recipr.*, zapęd, czyli pochop brać; den Ansatz nehmen, sich ansetzen. Jednym razem przysadziwszy się, z całéj siły rzuca w Leona; *il rassamble toute sa force. Stas. Num.* 1, 145. — *§. *Aliter:* Nie śmiemy się przysadzić albo przyrównać do niektórych z nich, ale my sami w sobie - rozmierzając, przyrównawamy się sami sobie. 1 *Leop.* 2 *Cor.* 10, 12. neben einander stellen, gleich stellen, vergleichen.

PRZYSĄDZIĆ *cz. dok.*, Przysądzać *niedok.*, *Przysądziwać *frequ.*; *Boh.* přisauditi, přisuzowati; *Slov.* přisuzugi; *Sorab.* 1. pžiszudžam, pschiſudžu, pschiſudžim; *Carn.* persoditi; *Croat.* priszugyújem, priszudiszem, pripitávam; *Rag.* prissûditi, prisûditi; *Bosn.* prisuditi, odsuditi komu, naminuti; *Ross.* присудить, присужать, присуждать; sądowym wyrokiem przyznawać co komu, einem etwas gerichtlich zuerkennen, zusprechen. Czemu wedle prawa Polskiego majętność brata zmarłego siestrze żywéj odejmują; a taż majętność prawem Mazowieckim bywa jéj przysądzona? *Modrz. Baz.* 402. Pokąd kapłani trędowatego nie przysądzili do czystych, dotąd musiał się rozumieć za nieczystego. *Biał. Post.* 220. — *Transl.* Co komu bóg przysądził, nikogo nie minie. *Teat.* 24. *b*, 5. przeznaczył, przejźrzał, bestimmen.

PRZYSAŁAĆ, *ob.* Przysolić. PRZYŚCIE, *ob.* Przyjście, *Przyiście, *ob.* Przyjść.

PRZYSCHNĄĆ, *f.* przyschnie *med. jedntl.*, Przysychać *niedok.*; *Boh.* přischnauti, přisychati; *Vind.* perſehniti; *Ross.* присохнуть, присыхать; schnąc przylepić się, antrocknen an etwas. Niech przyschnie język mój do podniebienia mego, jeśli.... *Budn. Ps.* 137, 6. *Sk. Kaz.* 170. *Psalmod.* 53. Gdy już opadło ciało moje, skóra moja przyschnęła do kości moich, zostały wargi przy zębach moich. 1 *Leop. Job.* 19, 20. (przyschły kości me. 3 *Leop.*). Od głośnego płaczu przyschła kość moja do ciała mego. *Smotr. Lam.* 2. Widzisz na téj szabli jeszcze krew przyschnioną? *A. Kchan.* 128. — *Fig.* Coż to za sposób cieszenia, odnawiać, co już przyschło? *Ossol. Sen.* 3; *rescindere quae jam obducta sunt.* — *Prov.* Na mnie to przyschnie; mnie tego przypłacić. *Cn. Ad.* 1163, moja to skóra czyli mieszek poczuje; das bleibt auf mir kleben, auf mir sitzen, ich muß es entgelten, büßen, bezahlen. Nieszczerość cesarza Greckiego nakoniec nie chybiła przyschnąć na nimże samym. *Ustrz. Kruc.* 2, 197. Na tobie wszystka wina przysycha. *Krom.* 186. Wieczna hańba na wszystkiéj potomnéj familii dla niego jednego przysychać miała. *Krom.* 334.

PRZYŚCIĄGNĄĆ *cz. jedntl.*, Przyściągać *niedok.*; *Boh.* přistechnauti; ściągając przybliżyć, beides zusammen ziehen.

PRZYŚCIEGAĆ, *ob.* Przyszyć.

PRZYŚCIELAĆ, *ob.* Przysłać.

*PRZYŚCIENIE, ia, *n.*; *Ross.* пристѣнъ, пристѣнокъ; miejsce przy ścienie, der Platz an der Wand, cf. przymurze.

PRZYŚCIGNĄĆ *cz. dok.*; *Boh.* přistihnauti; ścigając przydybać, einholen und ertappen, erwischen. Gdziekolwiek takich swowolników poślakują i przyścigną, mają ich imać. *Vol. Leg.* 3, 14. Czemu fuka Junona zgryźliwa tak śmiele Przyścignąwszy Jowisza u pięknéj Semele? *Kchow. Fr.* 1.

PRZYSĘD, *ob.* Przysąd. PRZYSEP, *ob.* Odsep.

PRZYSIAĆ, *f.* przysieje *cz. dok.*, Przysiewać *niedok.*; *Croat.* nadoszájam; *Ross.* присѣять, присѣвать; podle czego nasiać, lub też więcéj dosiać; neben hin säen, mehr dazu säen. *Cn. Th.*

PRZYSIĄDZ, PRZYSIĘGNĄĆ, przysiągł, *f.* przysięże, przysięgnie, przysięgę, przysięgnę *cz. dok.*, Przysięgać *niedok.*,

przysięgą co stwierdzić; *Boh.* přisahnauti, přisahati, (přisehnauti = przychylić); *Slov.* přisahám; *Sorab.* 1. pžiszaham, pžiszahwam, pschiszaham, pschiszawam; *Carn.* persęzhi, persęshem, persęgam (*«quasi* na perse sęgam, *vel* perst stęgam, *quorum utrumque jurantes facere consueverunt»*; *sed cf.* siegnąć; *compares* ręczyć *a* ręka *derivandum*); *Vind.* perſezhi, perſhez, perſegati, perſegovati, perſeshem, perſeguvati, saperſegati, saperſezhi, rotiti (cf. rota), sarotitiſe, sprizhat; *Bosn.* priseghnuti, zakletse, (2 priseghnuti, vincjattise *copulari in matrimonio*); *Croat.* priszegati, priszésem, prisechi; *Ross.* присягнуть, присягать; (cf. *Chald.* שבע schabba, *juravit*; *Hebr.* נשבע nischba); ſchwören. Przysiągłem, nie wdawać się w jéj interesa. *Teat.* 5. *b*, 23. Kto przysięga, a nikt mu nie wierzy, zawiedzie się. *Rys. Ad.* 32. Przysięgam bogu, (przysięgam boru, *ob.* Bóg), ich ſchwöre bey Gott; *Slov.* pánu bohu prisám, prisahám; *Sorab.* 1. pžiszabow, pžiszaham szo k bohu, *corrupte* pžiszamazy bozi. Przysiągłem bogu, i żałować tego nie będę. *Ust. Konst.* 1, 159. — *Aliter:* Przysięgam bogu, jak boga kocham, bóg świadkiem, da-li bóg! wahrhaftig bey Gott. — Przysięgać na co, przez co, na czym, bey etwas ſchwören. Na mnie samego przysiągłem, mówi bóg, że cię ubłogosławię. *Sk. Zyw.* 1, 203. Wierz mi Klaryso, przysięgam na tę rękę, którą całuję. *Teat.* 55. *b*, 31. Przy duszy swojéj przysięgam, *Boh.* dušugi se, dušati se; *Vind.* perduſhitiſe, saduſhitiſe. Na głowę, na gardło, na brzuch jego przysięgam, że go na wylot tą szpadą przeszyję. *Boh. Kom.* 1, 147. W średnich wiekach przysięgano przez broń; do tych czas jeszcze w lasach Poleskich mówią o przysięgach na ruśnicy. *Czack. Pr.* 2, 231. Ja też stroskany wielce, Przysiągłem na butelce, Więcéj się już nie żenić. *Teat.* 52. *c*, 25. — *Aliter:* Przysięgać na co, pod przysięgą obowiązywać się na co; etwas beſchwören, ſich mit einem Eide zu etwas verpflichten. Przy koronacyi przysięga król na *pacta conventa*, na prawa Rzpltéj, na wolności Rzpltéj nadane; naród wzajemnie królowi na wierność i posłuszeństwo przysięga. *Skrzet. Pr. Pol.* 1, 97. — §. *Recipr.* Przysięgać się = zaklinać się, ſich verſchwören; *Sorab.* 2. sze pschiszegasch; *Sorab.* 1. szo roczicž, rohczicž; *Rag.* prisêchise, prisêghnutise; *Vind.* sarotitiſe; *Bosn.* rotitise, kletise; *Ross.* выбажиться; *Eccl.* ротити ся, рочуся, клати ся, клѧнѫ ся, божитися. Często się i bez potrzeby przysięga. *Mon.* 73, 318.

PRZYSIADAĆ, *ob.* Przysieść. *PRZYSIADACZ, *ob.* Przysadnik. PRZYSIADEK, dku, *m.*, miejsce, gdzie się kto zasadza, zasadzki, ein Hinterhalt. Z tajemnych przysiadków wypadając, szarpał nieprzyjaciela, *ex insidiis. Krom.* 725.

PRZYSIEC, *f.* przysiecze, przysiekę *cz. dok.*, Przysiekać *niedok.*; *Sorab.* 2. pschiszez; *Vind.* perſekati, perſiekati; *Rag.* prissjecchi; *Croat.* priszêchem, priszékam; *Eccl.* присѣцаю; *Ross.* присѣчъ, присѣкать; siekąc przycierać, darauf zuhacken.

PRZYSIEDZIEĆ *nijak. dok.*, czas niejaki przysiedzieć, eine Zeitlang ſitzen; *Vind.* perſedeti, perſiedati, sravenſedeti.

PRZYSIEDZIAŁY, *ob.* Przysieść. *PRZYSIEDZICIEL, *PRZYSIADACZ, *ob.* Przysadnik.

PRZYSIĘGA, i, *ż.*; *Boh.* přisaha; *Slov.* přisaha; *Sorab.* 1. pžiszaha, pschiszawa, pžiszaha; *Sorab.* 2. pschiszeya; *Carn.* persęga, prisega; *Vind.* perſêga, saperſega, rotitje, rotenje, priſêga, sarotenje, saperſeshenje; *Croat.* priszêga; *Rag.* prîsega, prisexa, zakleetva, rotta, kleetva, (*ob.* Rota, Klątwa); *Hung.* szentség; *Dal.* rotta; *Bosn.* prisesgja, zakletva, priseghnutje, okletva, kletua, rotenje, rotta; *Ross.* присяга, божба (cf. bożyć się), *obs.* цѣлованіе, (cf. całowanie); *Eccl.* роченіе, боженіе; (cf. *Hebr.* שבוע schabua); der Eid, der Eidſchwur, der Schwur. Każde oświadczenie, bądź słowy, bądź postawą, które zwierzchnością bożą zasłaniają, ma być za przysięgę rozumiane. *Modrz. Baz.* 345. Przysięga nic innego nie jest, tylko świadczenie się Panem Bogiem. *Kucz. Kat.* 3, 58. Przysięga Mahometańska lub pogańska; *Ross.* шертъ, (cf. żar). Przysięga potwierdzająca, gdy twierdzimy: tak jest, abo było; przysięga obiecująca, gdy obiecujemy na dal: tak będzie. *Karnk. Kat.* 311. Przysięgę wykonać. *Ust. Konst.* 1, 159. Przysięgą kogo obowiązać, przysięgę brać, wyciągać. *Cn. Th.* den Eid von jemanden abnehmen. Arcybiskup Ryzki z Kietlerem poddali się pod obronę korony, i przysięgli; którą przysięgę im dawał x. Padniewski. *Gorn. Dz.* 143, czytał im tę przysięgę, brał ją od nich, za nim ją mówili, er ſagte ihnen den Eid vor. Przysięgę komu odpuszczać, wypuszczać kogo z przysięgi. *Cn. Th.*, einen des Eides entledigen. Przysięgę łamać, nie dotrzymać, gwałcić. *ib.* Przysięgę komu spuszczać, *deferre alicui jusjurandum. ib.*, einem den Eid antragen, ihn auf den Eid treiben. Przysięgą dostać *Ross.* выбажить. Przysięga pokrywka fałszu, zdrady. *Cn. Ad.* 980. Przysięgą boga nie oszukasz. *Rys. Ad.* 57. Pod przysięgą, przysięgając, eidlich. Zaprawdę albo pod przysięgą. *Glicz. Wych. D* 7. zaiste, wahrlich! PRZYSIĘGAĆ, *ob.* Przysiądz. PRZYSIĘGACZ, a, *m.*, przysiężnik. *Cn. Th.*, ein Schwörer, der einen Eid ablegt; *Sorab.* 1. pžiszahaŕ; *Vind.* perſeshnik, rotiuz; *Carn.* rotivz; *Croat.* kletnik; *Eccl.* присягатель. PRZYSIĘGŁY, *ob.* Przysiężny. *PRZYSIĘGODZIERŻNY, a, e, — ie *adverb.*, dzierżący czyli dotrzymujący przysięgę, dem Schwure getreu; *Eccl.* клятвохранительный. *PRZYSIĘGOŁOMCA, y, *m.*, który przysięgę łomie, der Eidbrecher; *Ross.* клятвопреступникъ, *f.* клятвопреступница, крестопреступникъ; *Eccl.* ротители. *PRZYSIĘGOŁOMNY, a, e, — ie *adverb.*, łamiący przysięgę, eidbrüchig; *Vind.* perſegolomezhen; *Ross.* клятвопреступный; *Eccl.* неклятвохранительный. *PRZYSIĘGOŁOMSTWO, a, *n.*, łamanie przysięgi, die Eidbrüchigkeit; *Vind.* perſegolomeſhje, perlomenje perſege; *Ross.* клятвопреступленіе; *Eccl.* препотное, нарушеніе божбы.

PRZYSIEK, u, *m.*, siekierka wązka do wydłubywania drzewa *Wlod.*, eine Hohlaxt, Hohlhaue. Powróci Ilis od żeglugi Gdańskiéj w sukmanie nowéj, w szerokiéj krajce z nowym przysiekiem. *Klon. Fl. H* 2 *b. Haur. Ek.* 41. PRZYSIEKI w stodole, sąsieki, die Banſen oder Banzen in der Scheuer. Myszy, żeby w stodole nie były, cebulę w wodzie moczyć, a tą wodą ziemię w przysiekach polać,

piérwéj, niż zboże w nie będzie kładzione. *Syr.* 1223. — §. Przysiek, *ob.* Zasiek. PRZYSIEKAĆ, *ob.* Przysiec.

PRZYSIENIE, ia, *n.*, podsienie, próżny plac przed domem, ganek, *vestibulum. Mącz.*, das Vorhaus, (*distng.* przysionek), cf. *Eccl.* присѣньнъ, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводить, cienisty; cf. sień, cień.

PRZYSIEW, u, *m.*, PRZYSIEWEK, wku, *m.*, *dem.*, dosiewanie. *Cn. Th.*, die Zusaat. Przysiewek parobków jęczmienia, owsa, na gospodarskim gruncie, w mycie czyli w zasługach rocznych. *X. Kam.* Niewolnikom waszym wolno mieć przysiewki, i przychowki, a nam nic już mieć nie pozwalacie, przez cobyśmy się od żebraków różnili. *Siru. Qu.* 25. — *§. Przysiewek, wka, *m*, *de pellice natus. Żebr. Ow.* 91. ein Kebssohn. PRZYSIEWACZ, a, *m.*, który przysiewa, der Hinzusäer, Nebenbinsäer. Szatan nazwan jest nie rozsiewaczem, jako pan Krystus, ale przysiewaczem. *Żarn. Post. a* 5. PRZYSIEWAĆ, *ob.* Przysiać.

PRZYSIEŚĆ, przysiadł, *f.* przysiędzie, przysiądę *med. jedntl.*, Przysiadać *niedok.*; *Ross.* присѣсть, присѣдать; — §. a) *neutr.* przysiadać, usiadać trochę, przychylać się na dół; sich nieder kauern, nieder bücken, sich niedrig hin setzen, sitzen bleiben. (*Eccl.* присѣдѣти, присѣжду czatować na kogo). Klio choćby w górę z innemi rada bystrym się unieść polotem, Coraz się styrknie, coraz przysiada, zaledwie dąży z kłopotem. *Zab.* 13, 10. *Kniaź.* Niziuteńko przysiada. *Teat.* 11, 90. Garncarz jak poderznął naczynie sznurkiem, zaraz zdjął z kręgu i postawił; które ani przysiadło, ani się nie zgięło nigdzie. *Torz. Skł.* 66. nie zmniejszyło się, es sank nicht zusammen. — §. Przysieść fałdów na czym, ustawicznie nad czym siedzieć i pracować; sich Falten sitzen, unablässig sitzen und arbeiten. (*Ross. vulg.* присѣсть pilność ciągła; *Ross.* присѣдливость, присѣдность pilność; *Eccl.* присѣдьникъ, присѣдьнъ, присѣдительный *assiduus*; присѣдательство, прилѣпленіе или единомысліе jednomyślność, przypadanie na jedno). Dzieło takie wyciągałoby nie podjazdowéj, ale przysiedziałéj pracy. *Czart. Myśl* 169. — *Aliter:* Fałdów drugiemu przysieść, *active*, do ciasnoty go wpędzić; einen in die Enge treiben, ihn drängen. Tacy nieprzyjacielowi fałdów nie przysiędą. *Czach. Tr. G* 2. Królowie Perscy Babylończykom przysiedli fałdów. *Petr. Pol.* 314. Moskwicin nam fałdów przysiadł. *Star. Ref.* 12. Turek chrześcianom za tego cesarza przysiadł bardzo fałdów. *Biel.* 314. Opierajże się dobrze, inaczéj, jak nas staruszek przysiądzie, już mu się ciężko będzie wywinąć. *Teat.* 16, 11. jak zacznie nacierać, wenn er dringend werden wird. — §. b) *Active:* Przysiadać co, usiadać na czym; sich auf etwas hinauf setzen, im Sitzen etwas bedecken, (etwas besitzen). Baczny, co dobrze, to na wierzch wykłada, A co nie gmyśli to pilnie przysiada. *J. Kchan. Fr.* 21. Przysiadać komu suknią, czapkę, księgi. *Cn. Th.* — *Fig.* Głowę Sycylijską Etna przysiadła śpiczata. *Otw. Ow.* 196. — *Recipr.* Przysiadać się do kogo, usiadać blizko niego; *Ross.* подсѣсть, sich neben einen nieder lassen, sich zu ihm hin setzen. Przysiądź się do mnie. *Tr.* — *Fig.* Niech się przysiędzie do kogo gniew brzydki.... *Wad. Dan.* 91. (niech go opanuje). Każdy taki sromotne karanie odniesie, który się jedno do cudzéj żony przysiada. *Kosz. Lor.* 62 *b.* zbyt zbliży.

PRZYSIĘŻNIE *adverb.*, pod przysięgą. *Dudz.* 54. mit einem Eide, eidlich. PRZYSIĘŻNIK, a, *m.*, co przysięga, przysięgacz, der Schwörer. 1. PRZYSIĘŻNY, PRZYSIĘGŁY; *Boh.* přísežný; *Croat.* priszèdni, priszesznik; *Ross.* присяжникъ, присяжный; przysiężnik, który przysiągł, *juratus. Mącz.*, ein Geschworner. Przysiężnicy abo ławnicy są osoby na sądzie siedzące, którzy sentencyą wójtowi przez swoje porządne wota najdują. *Sax. Porz.* 15. Wójt przysiężników ma o sentencyą pytać. *Sax. Porz.* 12. Deputacya ta ma zawierać radę miejską i przysiężniki. *Vol. Leg.* 3, 10. — 2. PRZYSIĘŻNY, a, e; *Slov.* přjsežný, spřisahaný; *Croat.* priszesni, priszèdni; *Carn.* perseshne; *Vind.* saperſegen, perſeshezhen; *Ross.* клятвенный; *Eccl.* присягательный; od przysięgi, do przysięgi należący, poprzysiężony; Eides-, beschworen, vereidigt. Wiary przysiężnéj mąż mi nie dochowywa. *Otw. Ow.* 294. K Lucyperowi wierny dziś i *przysiężysty towarzysz przychodzi. *Chodk. Kost.* PRZYSIĘŻNICZY, a, e, do przysiężników należący, die Geschwornen belangend, Geschwornen-. Dochody przysiężnicze. *Sax. Porz.* 17. Przysiężnik młodszy jest podkomorzym spraw przysiężniczych. *Szczerb. Sax.* 205. *Szołtys bierze ośm szelągów winy z nalazku przysiężniczego. *ib.* 480.

PRZYSILIĆ *cz. dok.*, §. 1) sił przymnożyć; *Vind.* perſiliti, perſiluvati; *Croat.* priszilíti, priszilyújem, die Kräfte vermehren, verstärken. Przysilony od broni ciężki raz słoniowi w głowę odwrócił. *Faliss. Fl.* 40. — §. 2) Przysilić, *ob.* Przymusić.

PRZYSIODŁAĆ *cz. dok.*, Przysiodływać *niedok.*, okulbaczyć, satteln. Przysiodłanie dwojakie bywa, jedno bardelą, drugie siodłem. *Hipp.* 39. — §. *Transl. fig.* Przyjarzmić, bejochen, unterjochen. Dniestr misternemi przysiodłany mostami. *Psalmod.* 43. Turcy po dziś dzień nie mogą Albanów przysiodłać. *Kłok. Turk.* 29. Filip przysiodłał całą Grecyą. *Nag. Fil.* 168. *Lub. Roz.* 116. Przecię choć innych miecz mój przysiodływa, Ani w tryumfie, ani szli w okowie. *Chrośc. Luk.* 151. *Kchow.* 345. *Min. Ryt.* 1, 168.

PRZYSIOŁEK, łku, *m.*; *Ross.* приселокъ; wioska mniejsza do większéj wsi przyczepiona, folwark, ein kleines Dorf zu einem größern gehörig.

PRZYSIONEK, nku, *m*, ein kleiner Vorsaal, oder Seitensaal; *Sorab.* 1. pžitwark, pžedkheża; *Eccl.* припратъ, папертъ, придѣлъ; (присѣньнъ, покрытый, который сѣнь, t. j. тѣнь наводить cienisty, *ob.* Sień, cień). Co się dziś nazywa przedpokój, przedtym się nazywał przysionek. *Jeż. Wyr.* Piérwszy przysionek obity był cudnym złotogłowem i axamitem. *Warg. Wal.* 305. U Rzymian największym domów szlachetnych zaszczytem były stare ojców obrazy, a wystawiali umyślnie dlatego wspaniałe przysionki. *Kras. Pod.* 1, 253. Uczynił też Salomon przysionek stołeczny, w którym stolica sądowa. *W.* 3 *Reg.* 7, 7. *Bibl. Gd.* Stał w przysionku albo *przytworze cerkiewnym. *Pim. Kam.* 47. *Preddwerie albo przysionek. *ib.* 317.

PRZYSKAKUJĘ, *ob.* Przyskoczyć.

PRZYSKARŻAĆ kogo = oskarżać go, einen anklagen. Starosta Wrocławski miał złą wolą na Sieciecha o to, iż go przyskarżał rad do pana. *Biel.* 67.

PRZYSKLEPIĆ, *f.* przysklepi *cz. dok.*, zasklepieniem przykryć; *Rag.* priklopitti, priklapati, bewölben, bedecken, überziehen. — *Transl.* Już cokolwiek przysklepiona blizna. *Treb. S. M.* 132.

PRZYSKĄPY, PRZYSKĘPSZY, a, e, PRZYSKĄPO, PRZYSKĘPIĘJ *adverb.*, etwas knauserig. Gdy kto przyskąpo żyje i przychciwie skrzętny, Mówmy, że jest oszczędny i jutra pamiętny. *Hor. Sat.* 35.

PRZYSKOCZYĆ, *f.* przyskoczy *med. dok.*, Przyskakiwać *frequ.*, przyskakuje *pr.*; *Boh.* přjskočiti, přiskakowati; *Sorab.* 1. pžiszkočžu; *Vind.* perskožhiti; *Rag.* priskocitti; *Croat.* priszkakujem, priszkochilszem; *Ross.* прискокнуть, прискочить, прискакать, прискакивать, припрыгнуть, припрыгать, припрыгивать, вспрыгнуть, вспрыгивать, подпрыгнуть; skokiem przypaść, herzu springen. Przyskoczywszy do niego, za łeb go uchwycił. *Tr.* Przyskakując, skacząc, poskakując, *assultim. Cn. Th.* im Sprunge. — *Recipr.* Harcować będziemy tylko z dala, a bliżéj się nie przyskoczymy? *Bardz. Luk.* 48. nie przybliżymy się. PRZYSKOK, u, *m.*, przyskoczenie; *Sorab.* 1. pžiskok; *Vind.* perskok, perskozhenje; *Ross.* наскокъ, das Herbeyspringen. W rączym przyskoku. *Nar. Tac.* 3, 90. Szermierze z przyskoki dziwnemi bardzo na się nacierali. *A. Kchan.* 129. Kiryśnicy, jak mur jaki w porządnych stojąc szeregach, po kilkokrotnych przyskokach przełamać się nie dawali. *Nar. Hst.* 3, 170. Przyskokiem, przyskocząc *Sorab.* 1. pžiskočně, naskočně *assultim.*

PRZYSKORKA, i, *ż.*; *Ross.* прискорбіе; przykrość, ciężkość, umartwienie, (cf. przekora); Beschwerlichkeit, Widerwärtigkeit, Widrigkeit. Ojcu i matce przyskorki czynili 1 *Leop. Ezech.* 22, 7. (znieważają. *Bibl. Gd.*). Strawili wszystkę noc, nie tak na spaniu, jako na wymysłach rozmaitych przyskorek, któreby mieli nędznym żydom wyrządzać. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 5. Wielkie przyskorki i najazdy czynili na lud Izraelski. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 11, 41. Pospólstwo ulubionym swoim wymowcom dozwala przyskorki i krzywdy znacznym ludziom czynić. *Petr. Pol.* 2, 57. Jedna strona na drugą nie będzie podżegać, i owszem ile będzie można tych przyskorek będzie broniła. *Herb. Stat.* 739. Ci ludzie, na boga nic nie dbając, drugim wielkie przyskorki a mierziączki i krzywdy czynili. *Glicz. Wych. E* 2. — Sroczki, borowe przyskorki; *nemorum convicia, picae. Żebr. Ow.* 126.

PRZYSKROBAĆ *cz. dok.*, nieco poskrobać, ein wenig beschaben; *Sorab.* 1. pžilodacž.

PRZYSKROMIĆ *cz. dok.*, Przyskramiać *niedok.*, skromniejszym uczynić, wstrzymywać swawolą; enthaltsamer machen, zurück halten. Żołnierz duchownych majętności najeżdżał, od wszelakich niecnot nic się nie przyskramiając; *a nullo scelere sibi temperantes. Krom.* 738.

PRZYSKRZELOWY, a, e, przy skrzelach znajdujący się, an den Kiemen befindlich. Płetwy od miejsca, gdzie są na kadłubie rybim osadzone, zowią się grzbietowa, przyskrzelowa, *pectoralis. Zool.* 175.

*PRZYSKRZYĆ *cz. dok.*, (cf. przyskorka, przekora), przyskwierać komu, einem zusetzen, ihn sehr antreiben. Czy to tylko niewola, gdy kijem, nahajką Kogo przyskrzą, aby co czynił, kiedy nie chce? *Opal. Sat.* 8. PRZYSKRZYNĄĆ, *f.* przyskrzynie *cz. jedntl.*, Przyskrzyć *contract.*; *Boh.* přiskřipnauti; *Vind.* vshkerniti, pershkerniti, notersashkerniti; (*Carn.* shkérniti *crepare*); *Ross.* прищелкнуть, прищелкивать, прищемливать, ущемить, ущемлять, ущемливать, прихлопнуть, прихлопываю, отхлопнуть; uskrzynąć, uszczknąć, einklemmen. Przyskrzynął odźwierny palec jednemu książęciu, o co go ścięto. *Biel.* 429. Nie bardzo radzę do domu naszego zaglądać; bo upewniam, drzwiami nos przyskrzynię. *Teat.* 3, 30; *Boh. Prov.* Mezy odřwj a dweře prstu ne wstrčiti, aby se ne pškřinul. Przyskrzynienie *Slav.* prishchurenje. — *Fig.* Myśmy jarzmu przywykać musieli, Aby przy tymże jarzmie szyje przyskrzynęli. *Błaż. Tłum. A* 4 *b.* przysiodłać, przyjarzmić, unterjochen.

PRZYSKWARA, y, *ż.*, PRZYSKWARKA, i, *ż.*, *zdrobn.*, skwar nieco dokuczający, etwas drückende Hitze. Nie dbał on na słoneczne w południe przyskwarki, Co im śniade obnażnym przypalały karki. *Przyb. Ab.* 135. — *§. Do pychy i chluby przyrodzenie jest nachylone; tu się wada i *przyskwara przyrodzona pokazuje. *Eraz. Ob. h i i j.* przywara. PRZYSKWARNY, a, e, — ie *adverb.*, dokuczający, drückend heiß. Choć goły i przyskwarnym upałom dostoi. *Przyb. Milt.* 16. PRZYSKWIERAĆ komu *cz. niedok.*, przypiekać komu o co, dokuczać, nalegać, nacierać na kogo; einem zusetzen, ihm warm machen; *Ross.* приструнить, приструнывать. Z lekka mu ubóstwo przyskwierać poczęło. *Birk. Dom.* 54. Zwierzę upatrzone osoczywszy myśliwiec, coraz podjazdami przyskwiera mu, aż go ku wnikom nie poprze. *Tward. W. D.* 72. Przymuszony, gdy bieda przyskwiera. *Bardz. Trag.* 91. Wnetże *przyskwrę, że wyzna, *cogam. Żebr. Ow.* 72.

PRZYSŁABSZY, a, e, *subdebilis. Cn. Th.*, ein wenig schwach.

1. PRZYSŁAĆ, *f.* przyśle *cz. dok.*, Przysyłać *niedok.*; *Boh.* přisylám; *Sorab.* 2. pschiposzlasch; *Ross.* прислать, присылать; posłać komu, do kogo; hin schicken, zusenden. Powróciwszy do siebie, zastaję przysłanego od zwierzchności. *Teat.* 49. *b*, 102. Przysłanie *Ross.* присылка.

2. PRZYSŁAĆ, PRZYŚCIELAĆ, blizko czego posłanie pokładać, albo też przyczyniać jeszcze posłania; neben hin betten, die Bettstreue neben etwas hin machen, noch mehr dazu betten.

PRZYŚLACHCIĆ, *ob.* Przyszlachcić. PRZYSŁADZAĆ, *ob.* Przysłodzić. PRZYSŁANIAĆ, *ob.* Przysłonić.

PRZYŚLAPIĆ, *f.* przyślapi *cz. dok.*, Przyślapać *niedok.*, Przyślapywać *frequ.*, przyślapuje *praes.*, przydeptać, nieder treten. Główki porowe rozsiane i przytrząśnione ziemią, przyślapują nogami, nie bardzo gwałtownie. *Cresc.* 214.

PRZYŚLEP, *caeculus. Macz.*, halb blind. PRZYŚLEPIĆ *cz. dok.*, nieco zaślepić, ein wenig blenden; *Vind.* prellepiti.

PRZYSŁODZ, *subdulcis. Macz.*, PRZYSŁODSZY, a, e, *Cn. Th.*; *Croat.* priszládek, etwas süß, süßlich. PRZYSŁOD, u, *m.*, mała słodycz, die Süßlichkeit. Świeże wody, Któremi roztwarzano wino z ambrozyi mnożyły przysłody. *Przyb.*

Luz. 292. PRZYSŁODZIĆ *cz. dok.*, Przysładzać *niedok.*, przycukrować, słodyczą przyprawić, *pr. et transl.*; verſüßen, ſüßer machen. *Condulco*, przysładzam, czynię słodko. *Mącz.* Matka nim poda dziecięciu lekarstwo, wprzód go przysłodzi, albo *caczko pokaże. *Pot. Arg.* 225. Dla przysłodzonego piołunu świata tego mam niebieski nektar porzucić. *Pot. Arg.* 790. Pod panowaniem obcych, jak w przysłodzonym wędzidle, w nieznacznéj zostawała niewoli *Psalmod.* 26. *Past. Fid.* 140.

PRZYSŁONIĆ, *f.* przysłoni *cz. dok.*, Przysłaniać *niedok.*; *Ross.* прислонить, прислонывать; trochę zasłonić, zasłoną przykryć; ein wenig verdecken, verſchleyern. (*Bosn.* prisloniti, nasloniti *admovere*, prislanitise *niti*; *Dal.* priszloniti = nachylić). Bóg tam widzialnie swe blaski mgłą przysłaniał miłą. *Przyb. Ab.* 60. Pościelną skórą przysłonił swéj twarzy. *ib.* 104. Rozczochrały sploty swych warkoczy, I wszystkie sobie niemi przysłoniły oczy. *ib.* 203. *Przyb. Luz.* 45. Kto małym a przysłonionym wzrokiem chce słońce widzieć, niejako w nie wejrzeć może; ale kto wszystkim wzrokiem śmiele na nie patrzeć usiłuje, zaślepionym być musi. *Żarn. Post.* 2, 268.

PRZYSŁOŃSZY, a, e, *subsalsus. Mącz.*, ein wenig ſalzig. Przysłońszym, nasłoniał nieco. *Cn. Th.* 453.

PRZYSŁÓWEK, wka, *m.*, *adverbium*, część mowy położona przy słowie, żeby mu dopomodz do wyrażenia okoliczności jakiéj. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 59. *Tr.*; przysłowie. *Cn. Th. Klecz. Zdan.* 69; dosłowie. *Włod.*, das Nebenwort; *Boh.* přislowce; *Slov.* príslowko, prislowce; *Vind.* srav'nubesed; *Carn.* sravnbesęda, polegbeseda; *Slav.* pririesak; *Rag.* uzrjec; *Ross.* нарѣчіе. PRZYSŁOWIE, ia, *n.*; *Boh.* přjslowj; *Slov.* obecne prislowi, porekadlo; *Sorab.* 1. pžiszwowo; *Carn.* pregovor; *Vind.* pripovest, (cf. przypowieść); *Rag.* priciza, pricja, prorijcje; *Dal.* pritacs; *Ross.* пословіе, присловица, притча, пословица; *Eccl.* пословіе, прибаска, гананіе, гадлиніе; (присловіе zakończenie, zamknięcie); §. 1) przypowieść, das Sprichwort. Przysłowia będąc nauką doświadczenia, zamykają w sobie dobrą myśl i dobre jéj wyłożenie. *Gol. Wym.* 194. Przysłowia mów potocznych *Fredra.* Przysłowia czyli zdania fizyczne lub moralne każdemu narodowi właściwe. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 195. Sama w przysłowiach mądrość się odzywa. *Suszyc. Pieśn.* 2, *F.* Teć rzeczy pod przysłowiem powiedziano. 1 *Leop. Galat.* 4, 24. (pod alegoryami). W przysłowiach gadający; *Ross.* прыточникъ, (приточный alegoryczny, *ob.* Przytoczyć). — §. 2*) Przymówka, przycinek, uszczypek, przygana; *Ross.* прибаутка, Stichelen, Tadel. Po wyjeździe Henryka obawiał się Karnkowski przysłowia jakiego od ludzi (bez czego nie było), że się to król w nim kochał, a on też w królu bardzo. *Biel.* 652. PRZYSŁOWNY, PRZYSŁOWOWY, a, e, §. a) od przysłowia, Sprichwort=, ſprichwörtlich; *Boh.* přjslowný; *Eccl.* прибасненный. Przysłownie *adverb.*; *Boh.* přjslowně, przez przypowieść, ſprichwörtlich. — §. b) Przysłowny, *adverbialiter. Tr.*, als Nebenwort. *PRZYSŁOWIENIE, ia, *n.*; *paronomasia*, gdy różne słowa jakoby jednako brzmią. *Mącz.*

PRZYŚLUBEK, bku, *m.*, obiecywanie pod ślubem, die Angelobung, das Zuſagen. Dla przyrzeczenia i przyślubku, *sponsio. Krom.* 709. PRZYŚLUBIĆ komu co *cz. dok.*; *Boh.* přjslibiti, přislibowati; *Sorab.* 1. pžiszlubu, pžilubam; przyrzec, przyobiecać; zuſagen, verheißen. W obietnicach twych jest przyślubienie, grzechów nam odpuszczenia. *Kanc. Gd.* 234. Z choremi, którym pewna nadzieja żywota może być przyślubiona, ostrożnie się miéj, aby w większe niebezpieczeństwo nie byli wepchnieni *Cziach.* 4, 1.

PRZYSŁUCHAĆ się *recipr. niedok.*, Przysłuchywać się *cont.*; przysłuchuje się *pr.*; *Rag.* prisluhîvati; *Ross.* прислушать, вслушаться, вслушиваться; *Eccl.* прислушиваю; §. 1) baczne ucho na co obracać, słuchaniem się bawić; anhören, zuhören. Przysłuchasz się, i nauczysz; nie zrażaj się w początkach trudnością. *Teat.* 19. *c*, 43. Wchodzi i przysłuchuje się. *Teat.* 28, 70. *et* 22. *c*, 72. Trafia się czasem, że ten, który się sprawy przysłuchywa, lepiéj ją będzie rozumiał, niżli ów, co ją sądzi. *Szczerb. Sax.* 207. — §. 2) *Przysłuchać *neutr.*, *ob.* Przysłuszeć.

PRZYSŁUGA, i, *ż.*; *Carn.* postreshba; *Vind.* ſlushbeskasnost; *Ross.* прислуга, угожденіе, одолженіе, дружение; (подслуга pochlébstwo); wdzięczna usługa komu, ein gefälliger Dienſt, eine Gefälligkeit, ein Dienſt aus Gefälligkeit erwieſen. Jeśli w tym mojéj potrzebujesz przysługi. *Tr.* Wzajemna przysługa, odwzajemnienie *Ross.* отслуга. — §. *Aliter:* Na wojnie sławy dobréj nabywał i przysługi u króla swojego. *Star. Ryc.* 11. zasługi, względy zasłużone; erworbene Verdienſte, Meriten. Dzieło to moje będzie darmo wydrukowane, i przysługę jaką od drukarni dostanę. *Mon.* 67, 632. *honorarium*, nagroda. PRZYSŁUGUJĘ się, *ob.* Przysłużyć się.— *PRZYSŁUSZEĆ, przysłuszał, *f.* przysłuszy, przysłuszeje *neutr. dok.*, *Przysłuszać *niedok.*, *Przysłuchać *contin.*; *Boh.* přjslušeti; *Sorab.* 1. pžiszwuscham; *Vind.* perſhliſhati, naſhliſhati; §. 1) przynależeć do czego, należeć do kogo; wohin oder wozu gehören, einem gehören, angehören. Do zamku tego wszystkie włości okoliczne przysłuchały, i powinne posłuszeństwo czyniły i oddawały. *Stryjk.* 306. Od tego czasu Podole ku królestwu Polskiemu przysłuszeje. *Biel. Św.* 236 *b.* W W. X. Litewskim i wszystkich ziemiach ku temu państwu przysłuchających. *Stat. Lit.* 1. (*Slov.* prisluchagicý należący). Zgromadzę te, co przysłuszają do zgromadzenia tego. *Radz. Jes.* 56, 8. Imienie to prawem dziedzicznym na cię przysłuszy. *Radz. Jer.* 32, 8. Skarb królewski według prawa na króla przysłusza. *Ezop.* 67. Nic żonie do prawa, Bo ta tylko przysłusza małżonkowi sprawa. *Papr. Przyk. B* 3. Opiekun ma się dowiadywać, jeśli dochody z tych wsi sierotom będą przysłuszały, i pożyteczne? *Groick. Obr.* 162. Wszystkie te obrzadki, że do starego zakonu przysłuchały, z nim swój koniec wzięły. *W. Post. W.* 245. Te rzeczy do obyczajów przysłuchały. *Kucz. Kat.* 3, 338. (należały. *edit. tert.*). — §*. Przysłuszać do czego, ku czemu = służyć do czego, ku czemu; zu etwas dienen, dienlich ſeyn. Drobnym szczepom nizkie *zrzazowanie bardzo przysłusza. *Cresc.* 127. Nie pragnąc własnéj chluby, możesz to wszystko powiedzieć, co

ku twojéj czci przysłuża. *Gorn. Dw.* 26. — §. 2) *Imperson.* *Przysłusza, należy się, przyzwoita, trzeba; es gebört sich, geziemt sich; *Boh.* přislušeti. Żyć tak przysłusza, jak chce przyrodzenie. *Zab.* 9, 214. *Iżyck.* To czynić przysłusza, co pan rozkazał. *Gil. Kat.* 354. Palili ofiary powszednie, jako przysłuszało. *Budn.* 3 *Ezdr.* 5, 50. Dotrzymujemy cesarzowi téj uczciwości, którą jako wielkowładnemu monarsze dotrzymać przysłusza, *par est. Krom.* 171. Ktoby lekarstwo brał inak, niżli *przysłusze, pewne skażenie zdrowiu przynosi. *Eraz. Jęz. B* 3. — Zachowamy jemu, tak jako na nas *przysłusze, chrześciańską powinność swoję. *Rej. Post. P p.* 1. jak na nas należy, jak my powinni. PRZYSŁUSZNY, a, e; *Boh.* přjslušny; *Slov.* přjslušný; należyty, przyzwoity; gehörig, anständig, angemessen. Kto chce pszczoły z jednego miejsca przenieść na drugie, ma wiedzieć miejsca k temu przysłuszne. *Cresc.* 595. (*Boh.* přislušenstwj przynależytość). — PRZYSŁUŻNY, a, e, — ie *adverb.*, przysługujący się, usłużny; dienstlich, Dienste erweisend; *Ross.* прислужливый. Dla ojczyzny przysłużna robota wiecznej chwały godna. *Jabł. Tel.* 170. PRZYSŁUŻNOŚĆ, *ob.* Usłużność; *Ross.* прислужливость, Dienstwilligkeit. (*Ross.* подслужливый pochlebny; прислужникъ pochlebca, *f* прислужница. PRZYSŁUŻYĆ się komu *recipr. dok.*, Przysługiwać się *cont.*, przysługuje się *pr.*; *Boh.* přisluhowati, přislaužjm se; *Eccl.* прислугую, прислуживаю; *Ross.* одолжить, одолжать; (подслужиться, подслуживатьса pochlebić); прислуживаться; przysługę komu wyświadczyć, einem Gefälligkeiten und Dienste erweisen, einem womit dienen. Bynajmniéj nie pyszny, przysługuje się każdemu. *Teat.* 48, 68. Żebym ci się panie mógł czym przysłużyć, choć owocem z sadu mego. *Teat.* 30, 17. Źle się komu przysłużyć; *male mereri de aliquo. Cn. Th.* — *§. To jest najwdzięczniejsza służba, chocia kto nie jest ustawicznie przy panu swoim, któremu przysługuje, jedno iż ustawicznie czyni wolą jego. *Rej. Post. N* 2. służy, usługuje, einem dienen. — Przysługujący się, *Eccl.* прислужитель *subministrator.*

PRZYSMACZYĆ *cz. dok.*, smaku przydać, smaczniejszym uczynić, schmackhafter machen. Czemużby do żywota jabłoni nie raczy Nie piąć, którą nam sam bóg na świecie przysmaczy! *Pot. Pocz.* 587. Ztąd nas ociec niebieski w niebo wzywać raczy, Ale wprzód teraźniejszym tułactwem przysmaczy. *Pot. Pocz.* 465. PRZYSMAK, u, *m.*, PRZYSMACZEK, czku, *m., dem.*, do chleba co przydanego dla smaku. *Cn. Th.*, was man des bessern Geschmacks wegen zum Brote zubeißt, z. B. Käse, Butter; *Bosn.* smok, obrok *opsonium*; *Croat.* szmók, (szmokojèdecz *opsophagus*). Przysmak mokry, do omaczania potraw, sok. *Cn. Th.*, eine Sauce, Tunke, Brühe; *Boh.* omačka, (cf. maczka); *Morav.* mačka; *Vind.* mozhika, smok, namak, sok sa namakanje; *Bosn.* smocenje, oslastiça. Przysmak *pr. et tr.*, łakoci, specyały. *Carn.* pojedna; *Vind.* lisni drobizh, sladzhiza; *Rag.* slacizza, Leckerbissen, gute Bissen. Przysmaki jeść; *Bosn.* smocitti, jisti s' smakom, (cf. smoktać). Bydło, które zdechnie, to u Tatarów przysmak prawie na wybor. *Gwagn.* 599. U filozofa i przysmaki i prosty pokarm w jednéj wadze. *Budn. Apopht.* 33. Apetytu w wymyślnych przysmakach, a snu w drogich pościelach szukają. *Mon.* 64, 371. Przysmak wyborny, głód i robota. *Cn. Ad.* 981. (głodny nie przebiera). Przemorzenie jest czysty przysmak do *jadła. *Rej. Zw.* 26 *b.* Najwdzięczniejszy przysmak żołądkowi, przegłodzenie. *ib.* 26. Rodzice aby dzieci swych dobrego nauczali, a przysmaków takich, aby im nie stroili. *Glicz. Wych. F* 5 *b.* Sama przysmaków do swych dodawała Potraw, to śmiechem, to mową łaskawą. *P. Kchan. Jer.* 269. Jegomość naszym rozmowom może dać dobry przysmak trefnością swoją. *Gorn. Dw.* 7. (przyprawę, Würze, *fig.*). Żart zaprawą jest i przysmakiem posiedzenia. *Kras. Pod.* 2, 104. Nie te słowa mają być uważane, które rozlicznemi przysmaczki albo onemi krasomownościami bywają zafarbowane; ale one w których znać wierną szczerość. *Rej. Zw.* 84 *b.* Mają uszy swe przysmaki, Ma wzrok, ma i zmysł wszelaki. *Groch. W.* 354. (łakotki, lubieżności). — §. *Person.* Przysmaczek, specyalik, rybka, *ridendo*, kochanek, allerliebstes Schätzchen. Pójdź sam przysmaczku kochany. *Teat.* 53. *b*, 69. — §. Przysmak, przyłuda; Vorgeschmack, Lockspeise. Przysmak abo powab do nauk. *Tr.* — §. To wino ma przysmak zły, kwaskowaty. *Tr.* Nachgeschmack.

*PRZYSMARGNĄĆ *neutr. jedntl.*, przygorzeć, przywrzeć, przydymieć; anbrennen, ankochen im Sieden. Warząc lekarstwo mieszaj ustawicznie, aby nie przygorzało a nie przysmargło. *Sienn.* 503. Przyprawienie jabłek cytrynowych, jeśli nie porządnie warzą, łatwie przysmargnie. *ib.* 535. Makowe główki warz w wodzie u czystego węgla, aby nie przysmargnęło. *ib.* 352.

PRZYSMAŻYĆ *cz. dok.*, trochę smażąc przypiec, in der Pfanne ein wenig pregeln, backen; *Sorab.* 1. přiszmalu. Makaron przysmażony. *Teat.* 53. *b.* 69. Jeśli wątroba zbytnie gorąca jest, na ten czas krwi przysmaży i przypali. *Sak. Probl.* 204.

PRZYŚMIARDNĄĆ *neutr. jedntl.*, Przyśmierdać *niedok.*, etwas ranzig und stinkend werden. *Putesco*, poczynam cuchnąć, przyśmierdać. *Mącz. Rancida caro*, przyśmierdające mięso. *ib. Rancidulus*, przyśmierdający, przytęchły. *ib.* Przyśmiardły, *subrancidus. Cn. Th.*

PRZYŚMIECHNĄĆ się *recipr. jedntl.*, nieco się uśmiechnąć ku komu, einem zulächeln; *Sorab.* 1. přiszměwkam szo; *Vind.* persmejatise, persmehuvatise; *Eccl.* присмѣваюся, приусклабляюся, приглумливаюся.

PRZYŚMIERTNY, a, e, — ie *adverb.*, przy umieraniu, przy śmierci się dziejący; beym Sterben sich ereignend, Todes-, Sterbens-. Jeszcze o przyśmiertne prosił go pożegnanie. *Przyb. Ab.* 194.

PRZYŚMIERZYĆ *cz. dok.*, trochę uśmierzyć, przytłumić; ein wenig besänftigen, stillen, dämpfen. Wiara mój domysł i i troskę przyśmierzy. *Przyb. Milt.* 331.

PRZYŚMIESZNIE *adverb.*, *subridicule. Mącz.* etwas lächerlich.

PRZYSMOLIĆ *cz. dok.* Przysmalać *niedok.*, przybrudzić, ein wenig schmutzig machen; smołą posmarować, nieco zasmarować, ein wenig bepichen, verpichen, anpichen; *Vind.* persmoliti, persmolen.

PRZYSMRODZIĆ *cz. dok.*, przyśmiardłym uczynić, etwas stinkend machen, stänkerig machen, *pr. et tr.* Cuchnienie mięsa, przysmrodzenie, *caries carnis. Mącz.* Nie byli od tego nasi, by jedno pokój ten niewolą abo daniną jaką nie był przysmrodzony. *Birk. Chodk.* 15. przyplugawiony, przyhańbiony.

PRZYSMUTNIEJSZY, a, e, *subtristis. Mącz.* etwas traurig, betrübt.

PRZYŚNIĆ się komu *recipr. dok.*; *Ross.* присниться; przez sen się pokazać, dać się widzieć śpiącemu; einem im Traume erscheinen, vorkommen, einem träumen. Nie zaraz pieniądze liczyć, lubo się przyśni, żeś skarb znalazł. *Fredr. Ad.* 106. Słodki skutek wina! Często mi jaka piękna przyśni się dziewczyna. *Zabł. Fir.* 71. — §. Nie stare tu Miceny, nie przyśnione Troje, Ale słońce dzisiejsze tchną wnętrzności moje. *Tward. Wł.* 1. marzone, urojone, zmyślone, geträumt.

PRZYSOBIĆ *cz. dok*, sobie przywłaszczyć, przyswoić; sich eigen machen, sich zueignen. Leszek był przyrodzonym następcą praw ojcowskich do monarchii; lecz wybór do niéj już sobie możniejsi w kraju przysobili. *Nar. Hst.* 4, 101.

PRZYSOCZYĆ *cz. dok.*, (cf. osoczyć), przyścignąć, przydybać; ertappen, erhaschen. Jeśliby kogo na złodziejstwie nie pojmano, ale lice w domu znaleziono, abo śladem przysoczone, będzie sądzony jak złodziej. *Stat. Lit.* 415.

PRZYSOLIĆ, *f.* przysoli *cz. dok.*, Przysalać *niedok.*; *Ross.* присолить; *Boh.* přisoliti, přisolowati; solą przyprawić, mit Salz würzen, salzen, *pr. et tr.* Gdyby kto chciał mięso słone wymoczyć, przysolże tylko owéj wody, w któréj chcesz moczyć. *Sak. Probl.* 191. Niektórzy pieką sobie śledzie niewymoczone, i jeszcze ich przysalają. *Sak. Probl.* 192. Woda trochę słona, chociaż przysolona, wielką czyni pomoc drzewu palmowemu. *Cresc.* 442. Atyckim żartem satyry przysolił. *Hor. Sat.* 140. Żart przysolony dowcipem. *Leszcz. Class.* 45. Podobno kto mu tego dobrze nie przysoli. *Simon. Siel.* 101. (nie nagrodzi mu tego). — §. Przysalać kogo do kogo = odnosić kogo, oskarżać; einen angeben, anklagen. Nas oskarżasz, do króla przysolisz. *Wad. Dan.* 15.

PRZYSPA, y, *ż.*, [*Etym.* sep; siedzenie z darni abo z utłuczonej ziemi deskami podtrzymywanéj 4]; miejsce przysypane piaskiem, eine Anwehe, Sandwehe. Siadłszy ze mną na przyspie z darnia pod morwami, zaczął następną powieść. *Tom. Rol.* 102.

PRZYSPARZAĆ, *ob.* Przysporzyć.

PRZYŚPIAĆ, *f.* przyśpieje *med. dok.*, Przyśpiewać *niedok.*; *Boh.* přispěti, přispjwati; *Slov.* prospět, prospegem; *Sorab.* 1. pžikwatuyu (cf. chwatać, chwytać), pschekwatam, pžekwatam; *Sorab.* 2. pschechwatasch; *Carn.* perkadim, perhiteti; *Rag.* prispjetti; *Bosn.* prispiti, namirritise *intervenire*; *Croat.* napreduvati, (cf. na przód); *Ross.* приспѣть, приспѣвать, преуспѣть, преуспѣвать; *Eccl.* прѣспѣти, преспѣвать; śpiesznie przybyć, śpieszyć się by stanąć; herbey eilen, herzu eilen, eilend herbey kommen. Przed sobą czeladź posłała, sama potym przyśpiała. *Birk. Zyg.* 49. Na pomoc papieżowi z niemałym wojskiem prędko przyśpiał. *Sk. Dz.* 161. *Wys. Aloj.* 430.; *Slov.* přispěti ku pomocy. Zapobiegał, by im pomocy nie tak zaraz przyśpiać mogły. *Warg. Cez.* 143. Niech dowcip jakie chce projekta roi, Jeśli im z nieba pomoc nie przyśpieje, Wiatr te gruntowne imprezy rozwieje. *Min. Ryt.* 1, 16. Rychléj mi przyśpij na pomoc boże. *Sk. Kaz.* 406. Mam ja w dobroci boga niepłonną nadzieję, Że mi z swoją pomocą i łaską przyśpieje. *Min. Ryt.* 2, 171. Lepiejby było, kiedy przyśpieje włos siwy, zapomnieć przeszłéj rozkoszy. *Gorn. Dw.* 75. Przyśpiewała nakoniec dawno zasłużona dla zdrajcy zguba. *Nar. Hst.* 3, 200. Każ wino nosić, póki beczka leje, Póki wiek służy, a śmierć nie przyśpieje *J. Kchan. Dz.* 242. Już był dwoje księgi i trzecich połowicę odprawił; alić śmierć przyśpiała i niedokończone zostały. *Wys. Aloj.* 207. Na początku lata, gdy już żniwa przyśpiewały, a już łatwe pożywienie było, do Litwy z wojskiem ciągnął. *Stryjk.* 456, gdy się przybliżały żniwa, heran nahern; (*Rag.* prispjetti *maturitatem habere*; prispiò, prispjella, prispiello *maturus*; *Ross.* переспѣть, переспѣвать nadto dojrzewać, переспѣлый zbyt doźrzały, prześpiały; переспѣлость zbytnia doźrzałość, prześpiałość). PRZYŚPIESZYĆ *cz. dok.*, Przyśpieszać co *niedok.*; *Boh.* přispišiti, přispjšyti; *Slov.* přispjwám; *Sorab.* 1. pžekwatam, pschekwatam; *Vind.* pohitriti, pohitati; *Ross.* благопоспѣшать, споспѣшествовать, ускорить, ускорять; *Eccl.* прискоряю; przykładać się do pośpiechu czego, żeby co przyśpiało, śpieszniéj szło; etwas beschleunigen, befördern, betreiben. Przyśpieszający, *Ross.* поспѣшительный, (*cf. et disting. Ross.* приспѣшникъ pasztetnik). Przyśpieszenie ustawy rządu jedynym było środkiem uskutecznienia jéj. *Ust. Konst.* 1, 149. Nagłym przedsięwzięcia przyśpieszeniem przedsięwzięciu samemu szkodzićby można. *Zab.* 14, 193. (*Sorab.* 1. Pokwatay, ale se ne pschekwatay, *festina lente*). Atak fortecy przyśpieszony, w którym opuszcza się mniéj więcéj działań używanych w regularnym ataku. *Jak. Art.* 2, 361. Przyśpieszony bieg, gdy ciało w równych czasach coraz większe drogi przebiega. *Śniad. Jeog.* 11. Bieg jednostajnie przyśpieszony, *acqualiliter acceleratus. Hub. Mech.* 22. Siła przyśpieszająca, *vis acceleratrix*, nieustannie władnąca, czyli dąży do powiększenia, czyli do zmniejszenia biegu. *Śniad. Jeog.* 11. PRZYŚPIEWAĆ, *ob.* Przyśpiać.

PRZYSPIEWYWAĆ *act. contin. et frequ.*, przyspiewuje, *przyspiewawa *pr.*, przypiewać, przyspiewywać komu, spiewać przy czym abo przy kim. *Cn. Th.*, mit Gesang begleiten, mitsingen; *Sorab.* 1. pžiſpěwam; *Carn.* perpevam; *Rag.* pripjetti, pripjevati; *Ross.* подпѣть, подпѣвать. Wy, którzy przyspiewawacie przy arfie. 1 *Leop. Am.* 6, 5. Apollo *gadł na lutni, a boginie wodne mu przyspiewawały. *Biel. Hst.* 23. Przyspiewanie *Ross.* припѣвъ. Pod obronę Wenery przyspiewował. *Lib. Hor.* 24. — §. Przyspiewawam, w pośrzód spiewam, jak w komedyach bywa, *intercino. Mącz.* dazwischen singen. *PRZYSPIEWACZ, a, *m.*; *Slov.* podspiwač, dospěwař; *Eccl.* подпѣватель, споющій, (cf. *poję, *pieję). *PRZYSPIEWACZKA, i, *ż. praecantrix. Mącz.*

PRZYSPOLIĆ *cz. dok.*, do spółki lub spolności przypuścić, przybrać, theilhaft machen. Ta ciżba ludzi gruba przyspolona do praw ludzkich. *N. Pam.* 22, 119. Przyspolić się; *Eccl.* приобщити ся, причаститься, cf. przytowarzyszyć.

PRZYSPORSZY, a, e, *subgrandis. Cn. Th.*, etwas groß. **PRZYSPORZYĆ** *cz. dok.*, Przysparzać *niedok.*, przywiększać, przymnażać, przyczyniać; *Slov.* prisporugi; *Sorab.* 1. přiſporu, přiſporam, tžinu wacze, tžinu weczsche; *Ross.* подспорить, подспарывать, приспорить, приспарывать, vergrößern, vermehren. Zawżdy ja ciebie nasycę, opatrzę, i wszystkiego dobrego tobie przysparzać będę. *Rej. Post. G g* 3. Czas wszystkiego przysparza a przybawia, jedno trzeba przetrwania. *Glicz. Wych. N* 1 *b.* Nie tylko że mu państwa nie wziął, ale mu jeszcze przysporzył. *Kosz. Lor.* 125. *b.* Chcąc przysporzyć, umniejszył. *Cn. Ad.* 55. (łakomy dwa razy płaci). Bóg mu tym więcéj przysparzał wszystkiego. *Prot. Jał.* 16. Bóg mnie nie wysłuchawał, ale jeszcze we dwójnasób mojéj nędzy przysparzał. *Baz. Hst.* 136. (podwoił ją). Tedy Polidorowi pogrzebu wznawiamy, I więcéj na mogiłę ziemi przysparzamy. *A. Kchan.* 62. Wiatr powstając, przysparza do żeglugi biegu. *ib.* 64. Apostołowie rzekli panu przysporz nam wiary. 17, (*not.* «przyłóż»). Praca przysporzy i zdwoi mienie. *Przyb. Milt.* 266. Niewiasty wesoło krzycząc śmiałości swoim dodawały, a nieprzyjaciołom strachu przysparzały. *Stryjk.* 313. *Sk. Dz.* 316. Przysporzenie, *Croat.* naszpor, naszparanye; *Ross* подспорье, приспорье. — Przysporzyć, *item efficere, ut res aliqua diutius duret Cn. Th.* länger dauern machen.

PRZYSPOSOBIĆ, *f.* przysposobi *cz. dok.*, Przysposabiać *niedok.*, sposobić, przyrządzić, przygotować, przystosować, sposobnym do czego uczynić; zurichten, zustutzen, geschickt zu etwas machen. W szkole téj na sprawiedliwych sędziów i wybornych rządców się przysposabiają. *Mon.* 65, 505. Przysposobić się w co, opatrzyć się; *Boh.* zasobiti se, (cf. zasob). Bardziéj lubię wrodzoną mowę, niż przysposobioną. *Rog. Doś.* 1. *pr.* (nabytą). Ale śmierzmy zapędy, niech w nas żółć nie puka, Najłacniéj jest strofować, przysposabiać sztuka. *Zab.* 9, 115. *Zabł.* Sztuka wdzięków przysposobi i przydaje piękności. *Teat.* 53. *c*, 48. przyozdobi, przyochędoży. — §. Przysposabiać sobie kogo za własne dziecię = przywłaszczać, adoptować; einen an Kindesstatt annehmen, adoptiren; (*Boh.* zaljbiti; *Carn.* savétim). Przysposobić za syna, *Boh.* za syna zwolit; *Vind.* pofinuvati; *Carn.* posyneti, posynèm; *Croat.* poszinújem; *Rag.* posinovitti, posîniti; *Bosn.* posiniti; *Ross.* всыновить, всыновлять, усыновить, усыновлять; *Eccl.* сынополагаю, сынотворю, вмѣсто сына пріемлю. Przysposobić córkę, (*Carn.* pohzhyriti; *Vind.* pofhzheruvati). Kto sobie dzieci za własne przybiera, zowie się przysposabiającym ojcem albo przysposabiającą matką; przybrane zaś przysposobionem dziecięciem. *Gal. Cyw.* 1, 72. *Warg. Wal.* 312. *Nar. Tac.* 3, 22. Przysposabiający za syna, adoptujący, *Ross.* усыновленный; *Eccl.* сынооположный, сынотворный *adoptivus*; сынироложнѣ *adoptive.* Przysposobienie za dziecię, adopcya *Boh.* zaljbeni. Przysposobienie za syna; *Vind.* pofinstvu; *Bosn.* posignenje; *Ross.* усыновленіе; *Eccl.* усыненіе, сыноположеніе, сынотвореніе, всыновленіе, принятіе въ сына. Nie wzięliście ducha niewolstwa, ale wzięliście ducha przysposobienia, przez którego wołamy: abba, to jest ociec. *Radz. Rom.* 8, 15, kindlicher Geist. *Luth.* **PRZYSPOSOBICIEL**, a, *m.*, *adoptator. Cn. Th.*, przysposabiający kogo sobie, der einen an Kindesstatt annimt. Przysposobiciel syna, *Rag.* posinovitegl, posinitegl; *Bosn.* posignitel; *Croat.* poszinitel; *Ross.* усыновитель. **PRZYSPOSOBICIELKA**, i, *ż.*, *Croat.* poszinttelicza. **PRZYSPOSOBIENIEC**, ńca, *m.*, *adoptivus*, **PRZYSPOSOBNY** syn, wzięty za syna. *Mącz.*, der Adoptirte, an Kindesstatt Aufgenommene; *Boh.* zwolenec, (cf. zwolennik); *Slov.* chowanec, *f.* chowanica, (cf. chowaniec); *Carn.* savêtnu dęte; *Slav.* posìn, *f.* pokchì, (cf. córa); *Croat.* poszinek; *Bosn.* pogsignen, uzet za sina; *Ross.* усыновленный. Bolesław Wstydliwy dla niepłodności swéj wyznaczył następcą Leszka Czarnego; wybór ten podobał się radzie, dla cnot, które w młodym przysposobieńcu upatrywano. *Nar. Hst.* 5, 96.

PRZYSROŻSZY, a, e, trochę srogi, etwas streng, hart. Zostawszy królem, był przysroższym. *Budn. Apopht.* 98.

PRZYSSAĆ się *recipr. dok.*; *Ross.* присосаться, присасываться; przyczepić się, przypoić się, przypić się do czego; sich fest saugen, fest anhängen, ansaugen. — *Transl.* Ci, co się raz przyssali do jego ucha, Tym tylko samym wierzy i tych samych słucha. *Pot. Arg.* 160.

1. **PRZYSTAĆ**, przystał, *f.* przystanie *med. dok.*, Przystawać *contin.*, przystaje *pr.*; *Sorab.* 1. pschistaju, pschistejem; *Vind:* perstati; *Rag.* pristatti; *Ross.* пристать, приставать. a*) przystać, *przystanąć dokąd gdzie = przybyć, przybić do lądu, stanąć, przyjechać; anlanden, anlangen, ankommen. Do portu przystanęli. *Sekl. Marc.* 6. Skoro łódka do brzegu przystała, wysiadł. *Sk. Dz.* 286. Katona, wiozącego z Cypru pieniądze, do brzegu Tybru przystanie, pamięci jest godne. *Warg. Wal.* 304. *Transl. fig.* Iż osłów tak nagle naleźć nie mogli, a czas i godzina przystawała, sami się zaprzągli i matkę zawieźli. *Falib. G.* przybliżała, przyśpiewała, nalegała; die Zeit rückte heran, näherte sich. b) Przystać do kogo, (*oppos.* odstać od kogo), przystąpić do niego, przejść na jego stronę, z nim się złączyć; zu einem übertreten, zu ihm überschreiten, sich mit ihm verbinden. Boga odstąpiwszy, zdrajcą boga zostawszy, do czarta przystałem. *Sk. Żyw.* 1, 120. Mieczysława syn własny zdradził; wziąwszy wszystkę wielką Polskę, która jeszcze przy ojcu stała, przystał do Kazimierza. *Biel.* 102. (przekinął się). Przystać do wojska, zaciągać się, unter die Soldaten gehen, sich engagiren; *Eccl.* воинитися. Przystaję do jakiego pana służyć, robić = przyjmuję u kogo służbę. *Cn. Th.* in Dienste treten, (*Dbrd.* einstehen). — Przystawać na co, przyzwalać, *Vind.* perstajati, pervoluvati; *Rag.* pristatti, (pristajnik *consentiens*); *Croat.* prisztajam; *Ross.* совѣщать, совѣщавать; *Eccl.* съглаентн, соглашати, beytreten, einwilligen. Synu mój, nie przystawajże, jeśliby cię grzesznicy zwieść chcieli. *Radz. Prov.* 1, 10. Nie przystaj na zwodzenie niewiasty. 1 *Leop. Prov.* 5, 3. (nie słuchaj chytrości niewieściej. 3 *Leop.*).

— c) Przystaje co do ściany. *Cn. Th.* przylega, es passt genau an, liegt genau an. Gdzie drzwi do podwojów trochę nie przystawały, przez to nieprzystawanie wrzucił tam on papier. *Gorn. Sen.* 552. (przez tę szparę). Jak pas przystawa do bioder człowieczych, takem ja był ku sobie przyjął dom Izraelski. *Radz. Jer.* 13, 11. (pas przylega do bioder. *Bibl. Gd.*). — *Simil.* Uważ, jak glina ta palce farbuje, i do nich przystaje. *Torz. Skł.* 77. (przylepa, ankleben). Ogień grubszy w gęściejsze powietrze się stroi, To w wodę, ziemia z wody obrzmiałéj przystawa; *tellus glomerata cogitur unda. Żebr. Ow.* 383. zsiada, setzt sich, senkt sich. — *Transl.* Gdy srodze piekło słońce, pragnienie po niemałéj drodze bogini °przystało; *sitim collegit. Żebr. Ow.* 147. (wznieciło się pragnienie). — *Math.* Figury równe przystać mogą do siebie. *Geom.* 1, 132. Przystawanie *convenientia* i przypadanie figur jednych do drugich, pokazuje równość lub nierówność ich. *Geom.* 1, 14. Przystawanie zamyka w sobie i równość i podobieństwo. Dwie figury aby przystać do siebie mogły, trzeba żeby się w niczym nie różniły. *ib.* 1, 177. Równe oraz podobne figury przystać do siebie muszą, t. j. położone jedna na drugiej zupełnie we wszystkich punktach zakrywać się. *Łesk.* 18. sie decken einander, passen auf einander — *Similit. fig.* Bez ciebie żadne rzéki, żadne gaje, Bez ciebie żadne miejsce k sercu nie przystaje. *Simon. Siel.* 17. (nie przypada, nie smakuje, nie podoba się, gefällt nicht). — *Aliter:* W tym mąż sędziwy, Któremu wielka pobożność przystała, Szedł przeciwko nim. *P. Kchan. Jer.* 363. (po którym wylana była, widoczna była pobożność, von frommen Anstande).

2. PRZYSTAĆ, przystał, przystało, *f.* przystoi *neutr. dok.*, Przystawać *niedok.*, przystoi co, komu abo na kogo = przyzwoito jest, wypada, dobrze przypada; sich geziemen, schicken, anständig seyn, passen; *Sorab.* 1. pžistoyu; *Carn.* rajma se (cf. rymuje się), spodôbe meni se; *Vind.* se spodibiti, se spodobiti, se sraimati, dobru stoji, dostoji; *Croat.* prizisztoisze, priztoisze, doztoisze; *Bosn.* pristojatise, bitti pristalo; *Rag.* pristoise, pristojno je, pristojatise, podobittise komu; *Ross.* пристоить, приличествовать, лѣпотствовать, достоитъ, надобно, лѣпо. To czynić trzeba, co przystoi komu. *Zab.* 13, 374. Nie wszystkim wszystko przystoi. *Zab.* 12, 266. Ty zaś, cokolwiek zaczniesz dziecię moje, Płakać, śmiać-li się, przystoi-ć oboje. *Groch. W.* 352, (cf. do twarzy). Każdemu to najwięcéj przystoi, co jest za własnym jego przyrodzeniem. *Kosz. Cyc.* 73. Co komu przystoi, niech się tym stroi. *Cn. Ad.* 105. *Żegl. Ad.* 41. Nie przystoi mu to, nie patrzy mu to z oczu. *Cn. Th.* 520. Nie przystoi to na niego, *dedecet. ib.* (*Slov.* Sluši ti, gako psu uši; *bene tibi quadrat*; tak sluši, gako swini sedlo). Żarty tu wcale nie przystoją. *Węg. Marm.* 1, 236, sie schicken sich nicht bieder. Nie dość na tym, żeby nasze mowy przystały na tych, z którymi obcujemy; ale potrzeba, żeby i na nas samych przystały. *Zab.* 14, 154. Nikomu bardziej łaskawość nie przystoi, jak królom. *Pilch. Sen. łask.* 13. Służyłem mu w chorobie, jak na dobrego przystało przyjaciela. *Boh. Kom.* 5, 204. Czyliż przystało na ciebie, czyliż przynależało tobie podjąć się tego? *Stas. Num.* 1, 209. Po co to wam tę gazetę pisać, czy to przystoi na ludzi dobrze urodzonych? *Gaz. Nar.* 1, 16. Tak jak na cnotliwych przystoi Polaków. *Vol. Leg.* 6, 50. — *Ellipt.* Tobie pijaku, o téj porze powracać do domu? hultaić się noc całą? *Teat.* 10. *b*, 9. (czyż przystoi, godzi się, wypada?) — Przystoi co dla kogo, es schickt sich für ihn, passt für ihn, taugt für ihn. Tu jasno widzieć się dało, jaki rząd przystawał dla Polski. *Ust. Konst.* 1, 202. Doświadcza broni na sobie, czy ciału przystoi? *Dmoch. Il.* 2, 205. czy przyzwoita, pomierna. °PRZYSTAJNIA, i, *ż.*, [port, der Hafen 2], n. p. Przyciąga nieprzyjaciel, od °przystajnie biją Trojanie, bronią brzegu. *Żebr. Ow.* 295; *prohibent aditu*, *ob.* Przystanie. PRZYSTAŁOŚĆ, ści, *ż.*, przystojność, przyzwoitość; *Slav.* pristalost, die Wohlanständigkeit. *Tr.*, *Carn.* spodobnost. PRZYSTAŁY, a, e, przyzwoity angemessen. Rzeczy zdrożne, i nieprzystałe dworzaninowi. *Gorn. Dw.* 14. Od owéj haniebnéj, i na rozumnego człowieka nieprzestałéj odludności, do społecznego życia skupieni. *Mon.* 41, 34. PRZYSTANIE, ia, *n.*, [PRZYSTAŃ, i, *ż.*, port, 2], miejsce przybijania; *Boh.* přistawadlo, přistaw; *Slov.* přistaw lodj; (*Vind.* ladjostaja; *Croat.* prisztoische; *Ross.* пристань, пристанище port; *Eccl.* пристанищный portowy, безпристанищный bezportowy, die Schiffslände), der Landungsort, [die Rhede, der Hafen 2]. Wyspy obaczył, ludzi wyrozumiał, przystępy, porty, przystania °oglądał. *Warg. Cez.* 83. Na targi, jarmarki, do różnych miast, miasteczek i do przystani, tak lądem jako i wodą jadący.... *Vol. Leg.* 4, 137.

PRZYSTĄPIĆ, *f.* przystąpi *med. dok.*, Przystępować, przystępuje *contin.*; *Boh.* přistaupiti, přistaupati, přistopowati, předstaupiti; *Slov.* přistupugi; *Sorab.* 1. pžistupuyu, pschistupiu, pschistupim, pschistupam; *Vind.* perstopit; *Croat.* prisztuplyújem; *Bosn.* pristupiti; *Slav.* pristupíti; *Rag.* pristûpiti; *Ross.* приступить, приступать; a) przystąpić, czyli przystąpić się do czego, do kogo = przybliżyć się krocząc; hinzu treten, hinzu schreiten, sich annähern. Przystąpi do niego i ludzko go wita. *P. Kchan. Orl.* 1, 80. Mości Panowie, przystępujcie. *Teat.* 20. *b*, 136. Przystąpcie się bliżej ku mnie. *Radz. Genes.* 45, 4. Przystąpiwszy się do niego, rzekł mu.... 1 *Leop. Math.* 21, 28. Na to moje pytanie jedna z Muz wystąpi, I zalawszy się łzami, do mnie się przystąpi. *Jurow. Pog. A* 2. Powiadała, które członki jad zabierał; a gdy już do wnętrza °przystępowały (*Particip.* = przystąpiwszy), szedł ku sercu, zawołała córek. *Warg. Wal.* 47. Przystępujący. °przystąpiciel, (*Croat.* prisztupitel; *Rag.* pristupitegl, pristuupnik). Przystępuję do stołu bożego = komunikuję. *Cn. Th.*, (*Carn.* obhajam, cf. obchodzić). My świeccy ludzie, co jedno ledwie trzykroć do roku, drudzy ledwie raz, nie przystępujemy, ani za grzech swój żałujemy. *Podw. Syon. M b.* Przystępowanie do stołu boskiego = komunia święta. *Cn. Th.*, (*Carn.* obhajilu). Wieczerzą pańską Polacy przystępowaniem zowiemy. *Sekl.* 58. — b) *Activ.* Przystąpić co, nastąpić na co, przydeptać; auf etwas treten, etwas betreten. Przystąpiłeś mu suknią. *Tr.*

— ℨ. Przystąpić, przybyć, przymnożyć się; hinzu kommen, sich mehren, vermehren. By-ć sobie Łazarza kto mądry wystawił, takiemuby o łokieć rozumu przybyło, a na mądrości jego nie małoby przystąpiło. *Gil. Post.* 256 *b.*

PRZYSTARCZYĆ, *f.* przystarczy *cz. dok*, Przystarczać *niedok.*, opatrzyć kogo w co, nastarczyć mu, przystawić; einen womit versorgen, ihm etwas liefern, ihn womit versehen. Wszakże podług wieku dziecięcia przystarczacie mu karmi. *Zab.* 16, 169.

PRZYSTARZAŁY, a, e, *PRZYSTARY, podstarzały, ältlich, schon etwas alt. Okręt był przystary, jako to jeszcze przed lat trzynastą budowany. *Warg. Radz.* 12. Baba już przystarzała. *Krom.* 263. Władysław sam kwitnącej młodości będąc, małżeństwem się przystarzałej Elżbiety brzydził. *Krom.* 549. Perukę na trochę przystarzałą głowę włożył. *Zab.* 1, 135. *Alb.*

PRZYSTAW, a, *m.*; (*Boh.* přistaw port); *Ross.* приставъ, нарядчикъ; *Eccl.* нарядникъ; człowiek przystawiony do kogo dla dozoru, dla straży, dla usługi; *Rag.* pristava, pristavnik *famulus*, pristávnizza *ancilla*, pridstávnik, pridstav, nadstavgljenik, nadstoinik = przełożony; (*Rag.* pridstava = przełożeństwo, nadstaviti tkoga *praeficere*, nastojnik, nästojajaz *assistens*; cf *Graec.* παραστάτης); der zu etwas oder zu jemanden hingestellt wird, der Zugegebne, Zugesellte, der Aufseher, Begleiter, Geleiter, Gefährte, Gesellschafter. Nad szyjami żydów w Egipcie przy robocie z biczmi przystawowie ustawicznie stali. *Stryjk. praef.* 1 *Leop. Exod.* 5, 6. Zakon jest jakoby przystaw, upominający nas ku powinności naszéj, żebyśmy nadaremno łaski bożej nie brali. *Żarn. Post.* 2, 377. Jeśliby kiedy ogień święty za niedbałością przystawów zgasł, tacy gardłem karani bywali. *Stryjk.* 141. Pokojowi w saraju nie dbają na surowość swoich przystawów. *Kłok. Turk.* 43. *Birk. Chmiel. C.* Król jest stróżem i przystawem praw, iż broni praw i do skutku je przywodzi. *Gost. Gor.* 65. *Petr. Pol.* 325. Bóg nam dał za przystawy albo stróże anioły. *W. Post. Mn.* 565. Boga prosimy, aby królowi raczył przydać za przystawa anioła swego. *Weresz. Reg.* 113 Moskwie król kazał wychodzić z zamku, dawszy im przystawy, aby ich nie szarpano. *Gwagn.* 169. (eskortę, gwardyą.). Bardzo poczciwą matronę od matki wzięła za przystawa. *Pot. Syl.* 9. (za ochmistrzynią). Syn za rozkazem ojcowskim był przystawem u jego gościa, przestrzegając na wszem wczasu jego. *Lapr. Ryc.* 586 Bardzo był rad pan mój tym gościom, u których wszystkich jam był przystawem. *Gorn. Dz.* 60 Bononus u Aureliana ten urząd miał, iż posłów północnych częstował i przystawem ich bywał, aby one popoiwszy, mógł wszystkie sekreta z nich wyczerpnąć. *Sta. Ref.* 66 *Sk Dz.* 855. Każdemu urzędnikowi młodszy przystawek, t. j. jego sługa własny, abo od pana mu powinien być dany. *Haur. Ek.* 2. — ℨ. *Aliter:* Gałązki przywięzywane ku żerdziom albo przystawom niejakim. *Cresc.* 375. tyki, Stäbel, Weinpfähle. — *Math.* Linie odpowiadające zowiemy przystawami, *applicatas* albo *ordinatas*. *Hub Mech.* 55. *Śniad. Alg.* 2, 4.

PRZYSTAWA, y, *ż*, §. a) przystawienie towarzyszów, eskorta, gwardya; die Begleitung, die Escorte. (*Boh.* přistawadlo, přjstaw; *Ross.* пристанище port, *ob.* Przystanie, przystań, (2. пристанище, ucieczka, uchrona); *Carn.* perstavk *additamentum*; pristâva = folwark, majętność; *Vind.* perstava, perstavek, perstauk = przydatek; pristava *villa*; *Bosn.* pristava, priloga *accessio*, przyrost). Ja będę jeździł otoczony liczną przystawą Kozaków i karabinierów. *Niemc. Bibl. Targ.* 4. — ℨ. b) Przystawa konopi powinna być poczytana za dobrą, kiedy w niej przez połowę znajdować się będzie samców i samic. *Jak. Art.* 3, 221.?

PRZYSTAWAĆ, *ob.* Przystać, przystanie; *et* Przystać, przystoi.

PRZYSTAWECZKA, *ob.* Przystawka.

PRZYSTAWECZKI ziele, *ob.* Rzęsa wietrzna.

PRZYSTAWIĆ, *f.* przystawi *cz. dok.*, Przystawiać *niedok.*; *Boh.* přistawiti, přistawowati, (přistawiti, přistanu przybić do lądu, přistawěti przybudować); *Sorab.* 1. pschistawiam, pžipowožam, (cf. przywieźć); *Vind.* perstaviti, perstaulati, sravenstaviti, zhriespostati, prepostati, prerozhiti, priedperpelati, doperpelati, dosrozhiti, perpraviti, perpraulati, perskerbiti, naposhilati; *Carn.* sravnperstavem; *Croat.* prisztávlyam, priszerblyújem; *Dal.* prisstaviti; *Rag. et Bosn.* pristaviti; *Ross.* приставить, приставлять, придѣлать, придѣлывать; do czego postawić, blizko czego położyć; hinstellen, hinsetzen zu etwas, ansetzen, beysetzen. Stół, który stał na stronie, do nich przystawiała. *Otw. Ow.* 332. Przystawiam drabinę do muru. *Cn. Th.* Przystaw wody do ognia, zgotuj co dla gości. *Stas. Num.* 2, 91. Przystaw do ognia w garku, niech zawre, potym odstaw i odstudź. *Hor. Sat.* 220. Chłopów nie ma nigdzie urzędnik bez przystawania słać, a przystawa doświadczyć każdego, aby w nim nie wątpić. *Haur. Ek.* 11. bez dodanego dozorcy, bez dodanych ludzi, ohne Begleitung. — Przystawić ciało umarłego, eine Leiche beysetzen. *Tr.* — ℨ. *Mathem.* Przystawiona linia, przystawka, *tangens.* *Solsk. Geom.* 13. przystawka, styczna linia, die Tangente. — §. Ow, który przegrał, przystawia. *Dar. Lot.* 6. dostawia pieniędzy, zusetzen, im Kartenspiele.

PRZYSTAWKA, i, *ż.*, PRZYSTAWECZKA, i, *ż.*, *dem*; *Ross.* приставка, поставка, придѣлка; ℨ. a) przystawienie, dostawienie: das Zusetzen, Hinzusetzen. — ℨ. b) Przystawka, półmisek misa średnia, salaterka, ein Tunkschüsselchen. Dają się na przystawkę potrawy rozmaite; i takowe przystawki stawiają się pomiędzy półmiski, na piérwsze lub drugie danie. *Wiel. Kuch.* 424. Podlewę do indyka dają na przystawkę osobną. *ib.* 422. Ze śkła przystawki do stołów bywają osobliwie w kolorach. *Torz. Śkł.* 269. Gdy przyszło do podziału mléka, każdy z chłopiąt w przystawkę brał, co mu na porcyą naznaczono *Kras. Pod.* 1, 150.

PRZYSTAWIACZ, PRZYSTAWICIEL, a, *m.*, który co przystawia: (*Rag.* pristavitegl, *f.* pristavitegliza; (*Carn.* pristavshek *villicus*); *Vind.* spremnik, povodnik, (pristaunik *villicus*, *f.* pristauniza); *Ross.* приставникъ dozorca; *Eccl.* приставьникъ, домостроитель, економъ, управитель), der etwas herbey schafft, anstellt, ansetzt. Grecy nie byli szczególnie przystawiaczami zabaw dla ludu; byli raczej surowymi cenzorami rządu. *Teat.* 45. *d*, 5.

PRZYSTAWNY, a, e, mogący być przystawiony, zusetzbar. — ℨ.

Przystawiony, hinzugesetzt, hinzugefügt. Pełni zbożem przystawne stogi. *Kanc. Gd.* 218. Był do posłów przystawny jeden dworzanin. *Dw. D.* 1, (*ob.* Przystaw). (*Boh.* přistawny služebnik *mercede conductus*, najęty; *Vind.* perstavliva beseda; *Carn.* perstavna beseda *adverbium*, przysłowek). 'PRZYSTAWO, a, *n.*, PRZYSTAWSTWO, a, *n.*, a) miejsce przystania, przybycia, stacya, stanowisko, osobliwie żołnierskie; die Station, der Standort, besonders des Militärs, das Standquartier. (*Vind.* pristaunuia, pristaunikuvanje = włodarstwo). Na stanowiska i 'przystawo naznaczone jeden towarzysz drugiego nie ma najeżdżać. *Vol. Leg.* 2, 169 *b.* Żołnierze na potym w żadnych dobrach żadnych leż, przystawstw i stacyj mieć nie będą. *Vol. Leg.* 2, 1229. *Petr. Pol.* 2, 163. Bolesław posiłki Ruskie i Węgierskie, po tym zwycięstwie na przystawstwa rozesłał; *in hiberna distribuit. Krom.* 138. Zamek ten ozdobiwszy, a w nim wojsku przystawstwa rozdawszy, odjechał; *exercitu in hiberna distributo. Krom.* 102. Służebne rycerstwo było rozłożone po wsiach na przystawstwa, jako jest obyczaj. *Biel. Św.* 290. Żadne stanowiska, stacye, przystawstwa, leże, żołnierzowi nie mają być rozdawane. *Vol. Leg.* 4, 100. Na leżach towarzysz nie ma sobie obierać przystawstwa, ale wedle rozdziału rotmistrzowskiego; i to swowolnie nie brać z tego przystawstwa żywności. *Vol. Leg.* 2, 1697. *Birk. Zamoj.* 5. Żołnierzom w Rusi ustawiono szacunek na jałowice, gęsi, kury, siano, jako mają płacić, i przystawstwa rozdawać po wsiach kazano. *Biel. Św.* 259, (cf. furaż). — b) Przystawstwo, urząd przystawa, przystawionego nad czym, do kogo: das Aufseheramt, die Stelle eines Zugesellten, eines Gesellschafters. *Kanc. Gd.* 264. *Cn. Th.* — c) *Collect.* Przystawstwo = przystawowie, przydani dozorcy, stróże; *Vind.* spremnilhtvu, tovarfhtvu, povodstvu, drufhtvu, die zugesellten Aufseher, Begleiter.

PRZYSTĘKAĆ *med. dok.*; *Sorab.* 1. přistohnuyu; stękając przycierpieć, eine Zeitlang seufzen, stöhnen und büßen. Jak ja się niemam lękać, a jeśliże nie umrzeć, pewnie mi przystękać? *Rej. Wiz.* 180.

PRZYSTĘP, u, *m.*; *Boh.* přistup; *Slov.* přjstup; *Sorab.* 1. přistup, dokhud, (cf. dochód); *Sorab.* 2. pschistup; *Carn.* perstôp, nastop; *Vind.* perstop, nastop, perstopik, perstoplenje; *Croat.* prisztùp; *Rag.* pristùp; *Ross.* приступъ, доступъ; przystąpienie, der Zutritt, das Zutreten. Miejsce, plac, którym przystępują gdzie, *propr. et fig.*; der Zutrittsort, der Zutritt. O drogach i przystępie do Szwabów się wywiadował. *Warg. Cez.* 153. Miejsce owo ze wszystkich stron rzeka obeszła; jeden ma, i to dosyć ciasny przystęp. *Warg. Cez.* 163. Miejsce przystęp mające; *Ross.* вхожъ, (cf. wchód). Place a przystępy okrętom. *Kosz. Lor.* 105 *b*, *ob.* Port, *ob.* Przystanie. Małżeństwo nierządnéj żądzy i miłości jest najpewniejszy port a przystęp, do którego się każdy garnie, który dobrze żyć chce. *Glicz. Wych. P* 1 *b.* Z ganku drabinę plecioną spuszczała, I po niéj przystęp do siebie dawała. *P. Kchan. Orl.* 1, 129. Wszystkim przystępom do nieczystości zabiega. *Sk. Dz.* 711. Przystęp do kogo, wolność do przystąpienia. Zutritt zu jemanden. Dom jego stoi mi otworem, i tam mam wolny przystęp. *Dambr.* 445. O próżności! wynosić się z tego, że mamy wolny do panów przystęp. *Mon.* 68, 658. Najprędszy ma przystęp do bogów ubogi. *Pot. Arg.* 124. Do pana boga zawsze mi gotowy jest przystęp, i z nim sprawuję kiedy chcę. *Sk. Żyw.* 1, 64. Niejakiś filozof przystępu do króla szuka. *Boh. Kom.* 2, 470. Jeśli słowom moim przystęp być może do wiary twojej. *Otw. Ow.* 626. Precz ztąd, ani przystępu, precz gminie światowy! *Zab.* 11, 413. — §. Przystęp i odstęp morski, wylew i odlew; *Vind.* priedtezhenje ali narastenje, inu odtezhenje morja, Ebbe und Fluth. — §. *Botan.* Nieprzystęp, ziele, *formavi vocem Polonicam ab effectu et analogia Graecae vocis*, Aproxis. *Cn. Th.* 520. PRZYSTĘPCA, y, *m.*, przystępujący do kogo lub do czego, der Hinzutreter; (*Vind.* perstopnik, *f.* perstopniza). Łaskę bożą tak ściśle do używania upominków świętych przywięzują, że mniemają, aby każdy przystępca a użytelnik sakramentu miał brać zbawienie. *Zygr. Gon.* 218. komunikant, 'przyczastnik, *Ross.* причастникъ. PRZYSTĘPNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjstupnost; *Vind.* perstopnost; *Ross.* приступность, приступчивость; łatwość przystępu do czego, lub do kogo, die Zugänglichkeit. Przystępność, łaskawość, dobroć, są wrodzonemi przymioty tego pana. *Przestr.* 257; *Sorab.* 1. lesznofcž, *ob.* Obleśność. PRZYSTĘPNY, a, e, — ie *adverb.*; *Boh.* přistupný; *Rag.* pristuupni; *Bosn.* pristupan; *Ross.* приступный, доступный, (*ob.* Dostępny); *Eccl.* шественный; заходимый; do którego łacno przystąpić, zugänglich. *Tr.* PRZYSTĘPUJE, PRZYSTĘPOWANIE, *ob.* Przystąpić.

PRZYSTOI, *ob.* Przystać, przystoi.

PRZYSTOJNOŚĆ, ści, *ż.*, 'PRZYSTOJEŃSTWO, a, *n.*; *Sorab.* 1. přistoynofcž, pschistoinofc; *Rag.* pristojnost, pristojnos, pristojanstvo, pristalos; *Bosn.* pristallost, pristojnost, lipota, (cf. łepskość); *Croat.* prisztòynoszt; *Dal.* prisztalnoszt; *Vind.* nastoinost, dostoinost, nastojczhnost, spodobnost, zhèdnost, lipota; *Carn.* spodobnost; *Ross.* пристойность, благопристойность, пригожество, приличіе, приличество, приличность (*ob.* Lice, *ob.* Sliczny), благолѣпота, благочиніе; *Eccl.* сълинчие (*rythmus* 2), съгласие, рѣснота, подобающее (cf. podobać się), лѣпотство, благолѣпие, пригожство; przyzwoitość, die Anständigkeit, Wohlanständigkeit. Przystojność, którą Łacinnicy zowią *decorum*, wielkie ma zalecenie i w sprawach boskich. *Hrbst. Nauk.* 6, 8 *b.* Przystojność powinna być zachowana w uczynkach, mowach, postępkach, żeby się wszystko zgadzało z wiekiem, stanem, płcią. *Zab.* 4, 153. Przystojność jest, gdy to czynimy, co się zgadza z człowieczą zacnością. *Kosz. Cyc.* 60. Sprawiedliwość uczy nas czynić, co przystoi, a od tego nas odwodzi, co przeciwko 'przystojeństwu. *Gorn. Dw.* 351. *et* 230. Piękność jest twarz przyjemna, a która pragnie przystojności; a 'szkaradość zasię twarz mierziona, która chciwa jest na nieprzystojeństwo. *Gorn. Dw.* 410. Nieprzystojność; *Ross.* худоба, (cf. chudoba). Teraz jak w pieniądzach ludzie smak poczuli, Cnota i 'przystojeństwo do kąta się tuli. *J. Kchan. Dz.* 36. Rzplta trwała być nie może, jeno gdzie cnoty i 'przystojeństwa ludzi się dzierżą. *J.*

Kchan. Dz. 183. PRZYSTOJNY, a, e, PRZYSTOJNIE *adverb.*; *Sorab.* 1. pžistoyné, pschistoiný; *Vind.* nastoin, nastojczhen, dostoin, (cf. dostojny); *Croat.* prisztoyni; *Dal.* prisztal; *Bosn.* pristojan, pristao, pristala, pristalo, ugljudan; *Rag.* pristào, pristala, pristalo, prîstojni, prijstojan, pristojni, prilicni, podobni, (cf. podobny); *Slav.* pristao, pristojan, prilicsan, pochudan; *Ross.* пристойный, благопристойный, пригожій, чинный, чинно, благочинный, приличный, прикладный (cf. przykładny), примѣрный; *Eccl.* лѣпъ (*ob.* Lepski, lepszy), лѣпотственно, подобающій (*ob.* Podobać się), подобательно, надобный, (cf. nadobny); przyzwoity, geziemend, anständig, wohlanständig. Najprzystojniejszy jest ubiór pacierze. *Groch. W.* 414. Żyj jak przystojna; zbytku, skępstwa strzeż się wszego. *Bach. Ep.* 42. (jak przystoi). Nieprzystojnie się sprawować *Ross.* безчинствовать. Mężowi przystojny, *Eccl.* мужелѣпный, *Graec.* ἀνδροπρεπής. — §. Gdy Turek na nas z wojski następuje, słuszna, abyśmy mu odpór przystojny uczynili. *Star. Woj. A.* (należyty, gehöriger Widerstand). — §. Bijąc się z przemocą, biorą przystojne rany. *Pot. Arg.* 199. (uczciwe, ehrenvolle Wunden). — §. Przystojny komu = przystosowany, stosowny, przypadający, angemessen. Słowa wielmożności ludu Rzymskiego i przeszłym zwycięstwom nieprzystojnego, między niemi słychać nie było. *Warg. Cez.* 164. W białejgłowie ma być coś pieszczonego, w miarę przystojnego żeńskiéj niedużości. *Gorn. Dw.* 228. Abo przywróćmy stare obyczaje, A tak tenże postępek prawny niech zostaje, Abo jeśli nam bardziej k myśli wiek dzisiejszy, Uczyńmyż już i statut czasom przystojniejszy. *Star. Vot. E* 4 *b.* Bóg przystojnie z rozmnażaniem lat rozmnażanie mądrości przyłączył. *Biał. Post.* 137. Czas temu przystojny przyszedł. *Rej. Post. H h h* 4. (pora). — §. Zwierzęta, które są przystojne do pokarmu ludzkiego. *Petr. Ek.* 126. zdatne, tauglich zur Nahrung für den Menschen.

PRZYSTÓŁ, u, *m.*, n. p. Każdy opilec może gardzić śmiele I u przystołu, nietylko w kościele. *Zab.* 9, 35. *Zabł.*, *not.* «przystoł, słowiańskie słowo, znaczy spod czyli *mensam* ołtarza», der Altartisch. (*Ross.* престолъ tron, *stolec królewski).

*PRZYSTOŁGAĆ się, *ob.* Przyczołgać się.

PRZYSTOSOWAĆ, *f.* przystosuje *cz. dok.*, Przystosowywać *częstl. niedok.*, *przypodobywać do czego, przygadzać do czego, aplikować; nach etwas bequemen, einrichten, zustoßen, anpassen; *Sorab.* 1. pžiprahwnu; *Ross.* приладить, прилаживать (cf. Łado, ładny, składny), приноровить, приноравливать, сноровить, сноравливать, пригодить, примѣнить, примѣнять, сообразить, сообразовать, соображаю; *Eccl.* ключимствую, благоключимствую, приличаю; — *pr. et transl.* Testamentem potomka obowiązał, aby dopuścił sąsiadowi piętro do muru swego przystosować. *Szczerb. Sax.* 317. (przybudować). Niech się każdy pancerzem z dyamentu zbroi, Niech dobrze przystosuje hełm do skroni swojéj. *Przyb. Milt.* 195. Co się mówiło o uszach, przystosuj oraz do oczu. *Gorn. Dw.* 367. Przystosować dwie bryły do siebie, szukać wiele razy liczba pewnych miar zawartych w jednéj, mieści w sobie liczbę miar zawartych w drugiej. *Jak. Mat.* 1, 111. porównywać, vergleichen, gegen einander halten.

*PRZYSTRASZYĆ *cz. dok.*, strasząc przypędzić, herbey schrecken; *Ross.* пристращать. Przystraszony, *Eccl.* притрепетенъ; (*Boh.* přjstrach dyasek). (*Ross.* пристраститься pasyą mieć do czego).

PRZYSTROIĆ, *f.* przystroi *cz. dok.*, Przystrajać *niedok.*; *Boh.* přistrogiti; przyrządzić, przygotować; (*Ross.* пристроить, пристроивать przybudować; *Eccl.* пристроитель przybudownik; *Ross.* пристройка przybudowanie; *Eccl.* пристрои, устроеніе, чинное разположеніе, строительство przyrządzenie; *Boh.* přjstrog), anrichten, zurechteln, anschicken. Przystrajają uczty, pokarmy i napoje dawają *wydworne. *Modrz. Baz.* 214. Przystroili kagańce. 1 *Leop. Exod.* 30. Skarbimierz począł powoli przystrajać do rebelii ziemię Krakowską. *Nar. Hst.* 3, 202. Gdyż Krystus ucierpiał za nas, i wy też do téjże myśli przystrojcie się. *Gil. Post.* 183. — *§. Za rzeczniczkę ją i przyczynicielkę do pana przystroili. *Żarn. Post.* 3, 654. naprawili, wyprawili, podrządzili, sie stellten sie dazu an. Przyochędożyć, przyozdabiać; putzen, ausputzen, schmücken, zieren. Namiot wezyra do zbytku Bardziej przystrojon, niźli do pożytku. *Suszyc. Pieśn.* 3, *J* 4 *b.* *Pulvinar*, łóżko, które w kościołach pogaństwo bogom swym zwykło przystrajać. *Mącz.* Podstrzygł ją w czernicę, i do monastera, przystroiwszy ją, wegnał. *Stryjk.* 352. Murawa w niezliczone przystrojona kwiaty. *Stas. Num.* 2, 83. — *Transl.* Posłom wargi, nosy i uszy poobrzynać kazał, i odesłał ich tak przystrojonych do carza. *Stryjk.* 238. Spytek poddanych swoich orężnie przystroiwszy, do Korczynia wpada. *Krom.* 547. uzbroiwszy. — §. Umyślnie czoło i twarze posępne do gniewu przystrajali. *Nar. Tac.* 2, 235. (stosowali, bequemen nach etwas). Choć on umie pokrywać, trudno przecież serce do czoła przystroić. *Pot. Arg.* 10.

PRZYSTRYCHNĄĆ *cz. jedntl.*, przyrządzić, przystroić; zurechtmachen, zurichten. *Appingere*, przymalować, przystrychnąć. *Mącz.* Dobry złotnik, rubin, który już dosyć był piękny, folgą, przystrychnieniem, szmelcem uczyni dobrze cudniejszym. *Gorn. Dw.* 135.

PRZYSTRZEDZ, przystrzegł, *f.* przystrzeże, przystrzegę *cz. dok.*, Przystrzegać *niedok.*; *Ross.* пристеречь, пристерегать; pilnie uważać, strzedz; genau beobachten, halten. Przystrzegać miary, powinności, rozkazania. *Cn. Th.* Muszę ja przystrzegać stanu swego, jestem szlachcic. *W. Post. W.* 2, 79. O każdym źle rozumie, a we wszystkim tylko rzeczy swych przystrzega. *Rej. Post. T* 4. — §. Przystrzegać kogo, postępków czyich, pilne oko nań mieć. *Tr.*, Acht geben, ein wachsames Auge haben. Rotmistrz z żołnierzami, co pana wiszącego na krzyżu przystrzegał, przelękli się bardzo, gdy takie cuda widzieli. *Żarn. Post.* 3, 794. PRZYSTRZEGACZ, a, *m.*, który czego przystrzega, pilnuje, der Beobachter; *Eccl.* присмотритель, приглядатель, надглядатель, приберегатель, на[illegible]юдникъ, наблюдатель. Błogosławieństwo przystrzegaczom, i przeklęctwo przestępcom przykazania bożego. 1 *Leop. Bibl. Deuter.* 11.

PRZYSTRZELIĆ się *zaimk. dok.*, n. p. Nielza jedno do tego

celu każdy się przystrzelić musi. *Rej. Post. a* 5. Te słowa do jednego textu się zupełnie przystrzelają. *Farn.* 89.
PRZYSTRZYDZ, *f.* przystrzyże *cz. dok.*, Przystrzegać *niedok.*, trochę ustrzydz, nożyczkami przyciąć; ein wenig beschneiteln, mit der Scheere verschneiden. *Cn. Th.*, *Sorab.* 1. pžitžiham; *Rag. et Bosn.* pristricchi; *Croat.* prisztrisůjem; *Eccl.* пристригаю; *Ross.* корнать, окорнать. *Fig.* Przystrzygać czyli zmniejszyć, pożytków czyich. *Budn. Cyc.* 81. PRZYSTRZYGACZ, a, *m.*, der Beschneider; *Eccl.* пристризатель.
PRZYSTUDZIĆ *cz. dok.*, przystygłym co uczynić, ein wenig abkühlen. Tych wściekłych ogniów pożar się przystudzi. *Przyb. Milt.* 42. PRZYSTUDZENICE *plur.*, petocie, morówki. *Syr.* 554. *et Syr. Rej.*, die Petetschen.
PRZYSUĆ *cz. dok.*, przysypać, przytrząsnąć czym, bestreuen. Rozstąpiła się ziemia, i pożarła Datana, i pokryła a przysuła zebranie Abironowe. 1 *Leop. Ps.* 105, 17. Piasku nie żałuj z litości Wziąć trochę, i nim przysuć bez pogrzebu kości. *Hor.* 1, 128. *Min.* Murów strzeż i zamku społem, By ich pożar fatalnym nie przysuł popiołem. *Min. Ryt.* 2, 276. Skra, która się przysuta w Wulkanowym kominie chowała. *Tward. Wł.* 126.
PRZYSUCH, PRZESUCH, u, *m.*, PRZYSUCHA, y, *ż.*, PRZYSUSZKA, i, *ż.*, *dem.*, suchy szrocik mięsa z tłustego połcia wyrznięty nieprzypiekany, surowy; ein von der Speckseite abgeschnittnes mageres Stückchen Fleisch, daß man roh ißt. Zdrowie lekkiej wagi; po gorzałce jeść przesuchy, na węglu piec pępki, A słodek też z kapustą to gotowiec prędki, Więc wędzonka, więc pana też wędzą przesuchy. *Rej. Wiz.* 62. Pasterze przysuszek jelenich i ochotnej soli dawszy na stół, częstują. *Tward. Pasq.* 62. — §. Przysuchą co zostało = przepiekło się, es ist für genossen hingegangen. Grozi Krystyna Władysławowi precz jechać od niego, gdzieby niekarnie zelżywość cnoty jej przysuchą zostać miała. *Krom.* 166; *disting.* przyschnąć na kim. — §. Przysucha, miejsce gdzie suszą, n. p. Dawniejszych czasów pod przysuchą znajdowała się drótarnia, w której żelazne dróty ciągniono. *Os. Żel.* 69.? PRZYSUCHY, PRZYSUCZSZY, a, e, etwas trocken.
*PRZYSUD, *PERESUD, *ob.* Przesad.
PRZYSUNĄĆ *cz. jedntl.*, Przysuwać *niedok.*, przymykać, suwając przybliżać; anrücken, näher rücken, anschieben; *Boh.* přjstrčiti, přizdwihnauti, přizdwihowati; *Vind.* permekniti; *Bosn.* prisloniti, nasloniti; *Ross.* присунуть, присовывать, подвинуть, подвигать, придвинуть, придвигать, придвигивать, содвинуть, сдвинуть, сдвигать, сдвигивать, припятить, припячиваю; *Eccl.* подвигать, подвигивать. Dyabelnie mi się panosko do Dorymeny przysuwa. *Teat.* 5. *c*, 15. (naciera). Przysunięty; *Ross.* присунутый, angerückt, angeschoben.
PRZYSUROWSZY, a, e, *subcrudus. Mącz.*, etwas streng, rauh, hart; *Sorab.* 1. feroyité. Przysurowiej *adverb.*, n. p. Kato z senatu wyruszył owego, który w obecności córki pocałował żonę; co przysurowiej zrobił. *Zab.* 11, 317.
PRZYSUSZKA, *ob.* Przysuch. PRZYSUSZYĆ *cz. dok.*, Przysuszać *niedok.*; *Rag.* prisůsciti; *Ross.* присушить, присушивать; podsuszyć, żeby przyschło, nadeschło; etwas auftrocknen, ein wenig trocknen, trocken machen. Żeby dziewki przez niedbalstwo i niecierpliwość pożytkowej nie przysuszyły krowy. *Haur. Sk.* 51. (daß die Kühe nicht vertrocknen, trocken stehen). — §. Przysuszyć co do czego, przyschłym do czego uczynić, przykleić; an etwas antrocknen, ankleben. Przysuszę język twój do podniebienia twego. *Radz. Ezech.* 3, 26. Skóra mu pokurczona, do kości przysuszona. *Ryb. Ps.* 197.
PRZYSUTY, *ob.* Przysuć. PRZYSUWAĆ, *ob.* Przysunąć.
PRZYSWAJAĆ, *ob.* Przyswoić.
PRZYSWĘDEK, dku, *m.*, *Krom.* 517. PRZYSWĘDLINA, y, *ż.*, przydymek, das Angebrannte, Räuchrige. Ta potrawa pachnie przyswędliną, *adustio. Mącz.* PRZYSWĘDZIĆ *cz. dok.*, Przyswędzać *niedok.*; *Vind.* perſmoditi; *Sorab.* 1. pžiszmudžam; przypalić, przydymić potrawę, anbrennen, räucherig machen eine Speise. *Cn. Th.*
PRZYŚWIADCZYĆ *cz. dok.*, Przyświadczać *niedok.*; *Boh.* přiswědčowati; *Sorab.* 2. pžiszwedžžu; świadcząc przytwierdzić, mit bezeugen, mit seinem Zeugnisse bekräftigen, bestätigen. Swetoniusz to przyświadcza. *Nar. Tac.* 2, 225. Znajdziemy doktora, który przyświadczy, że masz febrę. *Teat.* 9, 62. Przyświadczenie *Sorab.* 1. pžiszwedžženo.
PRZYŚWIECIĆ *cz. dok.*, Przyświecać *niedok.*, świecić idącemu, robiącemu; *Slov.* přjswjtjm; *Sorab.* 1. pžiszwětzam; *Vind.* perſvietiti, einem leuchten. Przyświeć mi świecą, pochodnią. *Tr.* Przyświecający; *Ross.* свѣчникъ, (cf. świecznik). — *Transl. fig.* Ci mężowie światu przez filozofią i nauki przyświecali. *Zab.* 1, 29. *Alb.* sie haben der Welt vorgeleuchtet. Oddajmy cześć bogu, który dniu temu przyświeca. *Teat.* 50. *b*, 4. Jeśli potrzebujesz jakiego przyświecenia abo wiadomości, czytuj przypiski. *Pilch. Sen. pr.* — §. *Transl.* Przyświecać komu, bakę komu świecić, dogadzać mu, pochlebiać; einem nach dem Munde reden, ihm schmeicheln. Storęki olbrzym dziewce uporczywej Dawszy się w pęta, służy i przyświeca. *Tward. Daf.* 25. (nadskakuje). — §. Przyświecać komu, poduszczać go, pobudzać. *Cn. Th. Dudz.* 22. einen anhetzen, anregen. PRZYŚWIETNIEJSZY, a, e, *sublustris. Cn. Th.*, etwas licht und hell.
PRZYŚWISTAĆ *cz. dok.*, świstem wtorować, wozu pfeifen; *Ross.* присвистывать, подсвистывать.
PYZYSWOIĆ *cz. dok.*, Przyswajać *niedok.*; *Boh.* osobiti sy, osobowati sy; *Carn.* persvojim, (posvojam, posvojem = pożyczyć); *Vind.* ſvojiti, vlastiti; *Croat.* priszvajam, priszvojlszem, poszvojujem, oszvajam; *Rag.* posvoitti, osvoitti; *Bosn.* posvoiti, posvojiti, osvoiti; *Ross.* присвоить, присвоивать, своить; *Eccl.* прїусвоити, освоити (cf. oswoić), завладѣть, усвояю; swoim uczynić, sobie przywłaszczyć, przysobić; sich zu eigen machen, sich zueignen. Niech sobie napomnienia twoje przyswaja, niechaj się na twój model utwarza. *Ossol. Sen.* 25. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 26. Selina chciała przyswoić młodzieńca. *Węg. Marm.* 1, 122. Przyswojenie wolnych ludzi publicznym jest występkiem. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 308. Prawa Rzymskie jeżeli w całości przyswoić chcemy, należy i do formy rządów Rzymskich przystosować się. *Ostr. Pr. Kor.* 1, 4. Jeżeli wyraz nie jest swojski, ale przyswojony, źrzódła jego szukać po-

trzeba w tym języku, z którego wypłynał. *Kpcz. Gr.* 3, 31. Te dwa narody Polski i Litewski, gdy kazały mi sobie panować, przyswoiły mi nierozdzielne zaszczyty króla Polskiego i W. X. L. *Dyar. Grod.* 29. — *Chem.* Przyswojenie, przyjęcie wewnątrz nieorganicznéj materyi. *Śniad. Teor.* 48.

PRZYSYCHAĆ, *ob.* Przyschnąć. PRZYSYŁAĆ, *ob.* Przysłać.

PRZYSYPAĆ, *f.* przysypie *cz. dok.*, Przysypywać *frequ.*, przysypuje *pr.*: *Boh.* přisypati; *Sorab.* 1. pschisypu, pschisypam; *Ross.* присыпать; przysuć czym, przytrząsnąć, etwas beschütten. Śniegów przebrane skarbnice, Choć corok ziemskie przysypią okolice. *Chrośc. Job.* 150. Przysypanie *Ross.* присыпка. — §. *Adjung.* Przysypać, więcej trochę dosypać; noch mehr hinzu streuen, hinzu schütten. Nie przysypuj soli, nie pokosztowawszy. *Fredr. Ad.* 105. PRZYSYPISKO, a, *m.*, przysypanego co, ziemia przysypana, namulisko; Angeschütte, angeschwemmtes Erdreich. Wiele o przysypiskach, o wzrastających wśrzód rzek wyspach, stanowiły prawa. *Czack. Pr.* 2, 184.

*PRZYSZALEŃSZY, a, e, przywilszy, *subinsulsus. Mącz.*, ein wenig närrisch. (*Ross* пришаливать nieco poswawolować).

PRZYSZANCE, ów, *plur.*, aprosze, przykopy, die Laufgräben. *Tr.* PRZYSZAŃCOWAĆ się *rec. dok.*, przykopać się, w przykopach przybliżyć się; in Laufgräben anrücken, sich näher angraben; *Ross.* пришанцовать. Nieprzyjaciel przyszańcował się pod zamek. *Papr. W.* 2, 263. Przyszańcowali się do zamku, chcąc go dostać. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 26. Gigantowie chcieli Jowisza na Olimpie, przyszańcowawszy się, dobywać. *Biel. Hst.* 24. — *Transl.* Blizko się był niebu przyszańcował Tycyusz. *Bardz. Trag.* 51.

PRZYSZARZAĆ *cz. dok.*, trochę zszarzać, [zużyć, *ob.* Szarzać; etwas abnutzen 2], beschmutzen, mit Straßenkoth beflecken. Ubiorem jej była kusa i przyszarzana spodnica. *Teat.* 36. *b*, 12.

PRZYSZCZEP, u, *m.*, PRZYSZCZEPA, y, *ż.*, PRZYSZCZEPEK, pku, *m.*, *dem.*, przyszczepionego co, etwas Eingepfropftes, ein Pfropfreis. Widzi płód niepodobny sobie z zadziwieniem Przyszczep, obce gałązki żywiąc przyswojeniem *Zab.* 10, 55. *Koss.* — *Fig.* W takiej cerkwi herctyctwu łatwa przyszczepa. *Smotr. Apol.* 121. łatwo się przyszczepia, przypina, es hängt sich leicht an. PRZYSZCZEPKA, i, *ż.*, łata na obuwiu, ein Schuhflick, ein Flick auf einem Stiefel. *Tr.* Przyszczepka u szewca, łatka na wierzchu obuwia przyszyta. *Magier. Mskr.* PRZYSZCZEPIĆ *cz. dok.*, Przyszczepiać *niedok.*, przyspoić, przyłączyć; anpfropfen, anfügen, *pr. et transl.* Święte ręce zawitajcie, I różami zakwitajcie, Które twardej do gałęzi Gwóźdź przyszczepia. *Kchow. Roż.* 81. Jagiełło ziemię Litewską do korony Polskiej wiecznym prawem przyszczepił, *adjunxit. Krom.* 411. Ruś po śmierci Mieczysława, powtóre za Hermana do wolności przyszczepili się. *Krom.* 113.

PRZYSZCZKNĄĆ *cz. jednll.*, Przyszczykać *niedok.*, blizko końca uszczknąć, przyrwać; nahe am Ende abkneipen, abreißen. Kłosia przyszczknął suchego, *decerpsit. Żebr. Ow.* 271. — *Fig.* Grzechem był prowadzony, grzechem i wiek przyszczkniony. *Gęb. Hym.* 322. przykrócony, abgekürzt.

PRZYSZCZWAĆ *cz. dok.*, Przyszczuwać *niedok.*; *Boh.* přištiwati; szczwając psy przypuszczać, die Hunde anhetzen. Myśliwcy niewiadomi, zwykle przyszczuwają Charty, i Akteona po stronach patrzają. *Żebr. Ow.* 62. Jeszcze przyszczwaniem swym psy bestwi łakome. *Otw. Ow.* 112.

PRZYSZEW, *ob.* Przyszwa.

PRZYSZKÓŁKA, i, *ż.*, szkoła przy drugiéj będąca, mianowicie niższa szkoła żydowska, eine kleinere Nebenschule, besonders von den Judenschulen. W niektórych naszych miasteczkach żydzi mają bożnice, szkoły, przyszkółki z wolnym obrządkiem. *Mon.* 73, 587.

PRZYSZLACHCIĆ, PRZYŚLACHCIĆ *cz. dok.*, Przyszlachciać *niedok.*, szlachetniéj przyozdobić, *przyochędożyć, uświetnić, zaszczycić; veredeln, zieren, schmücken. Żywot ludzki naukami przyszlachcony. *Kosz. Cyc.* 111. Panowie nauką, jak najkosztowniejszym ubiorem, majętność swą przyślachcą. *Kosz. Lor.* 12 *b.* Miłosierdzie Antoniego, przezwiskiem *Pius*, przyślachciło. *ib.* 137. Sromotaby była, aby chrześcianie, mężnemi a szlacheckiemi sercmi przyszlachceni być nie mieli. *ib.* 145. Żywot ludzki wynalazki przyszlachciły. *Budn. Cyc.* 91. Cnota jest niejakie przyszlachcenie żywota człowieka. *ib.* 49. Był w najpiękniejsze cnoty przyszlachcony. *Birk. Dom.* 87. Żebyśmy królestwo jego uczciwością przyszlachciali, trzeba zwłoczyć starego Adama odzienie. *Biał. Post.* 14. Marsa kościoł przyszlachcę łupy skrwawionemi. *J. Kchan. Fr.* 28. *Janusz. Oksz. G* 3. Przyślachcił ich swym imieniem. *Żebr. Ow.* 335. (*nomen facit*). Ma miejsce wszędzie ozdobne i przyślachcione kłamstwo. *Żarn. Post.* 22. (przybarwione, przypstrzone).

PRZYSZLI, PRZYSZŁY, PRZYSZŁA, PRZYSZŁO, *ob.* *Przyiść, Przyjść. PRZYSZŁO *adverb.*, potym, na przyszłość; *Slov.* budúčne; *Sorab.* 2. na pschiduzi; *Vind.* na perhodni zhafs, naprei, perhodnu; *Carn.* sanaprei, künftig, zukünftig, in Zukunft. PRZYSZŁONOCNY, a, e, nocy następującéj, künftige Nacht. Ci szpalery wynoszą, a ci obijają przyszłonocną łożnicę. *Ustrz. Troi.* 26. W przyszłonocną łożnicę podziemne przybyły Matrony, i królową w koło otoczyły. *Ustrz. Klaud.* 40. PRZYSZŁOŚĆ, ści, *ż.*, czas następujący, die Zukunft; *Boh.* budaucnost, (cf. będącość); *Sorab.* 2. pschichad, (cf. przychód); *Slav.* pridak; *Bosn.* priscjastje (cf. przyjście), doscjastie, (cf. dójście); *Ross.* прибытіе (cf. przybycie), будущее (cf. będące), передъ, (cf. przód); *Eccl.* предняя, предбытіе. Teraźniejszość, przeszłość i przyszłość. **PRZYSZŁOWIDZOWY, n. p. duch wysoki oświecił proroki. *Zab.* 11, 16. *Koss.*, przyszłość przewidujący, die Zukunft voraus sehend; *Subst.* *PRZYSZŁOWIDZ, n. p. Myśl moja przyszłowidzów napuszona duchem, Nad własnych się przeznaczeń zastanawia ruchem. *N. Pam.* 22, 112, cf. prorok, wieszczek, Seher der Zukunft, Prophet. PRZYSZŁY, a, e, §. a*) który przyszedł, przyszedłszy; *Boh.* přišly; *Slov.* prišlí *advena*; *Ross.* пришлый, angekommen, gekommen, (*ob.* Przyjść). Ujrzał w widzeniu anioła bożego do siebie przyszłego. *Gil. Post.* 77 *b.* Poszedł chcąc wiedzieć, jakby się miał; przyszłemu powiedziefi, że umarł. *Chodk. Kost.* 63. Wielka różnica między zapracowanym

groszem a letko przyszłym. *Teat.* 23. *d*, 11. nabytym letko, leicht erworben, leicht angekommen. — §. b) *Futur.* Przyszły, mający nastąpić; *Boh.* přišli, budaucý; *Slov.* buducní *futurus*, *ob.* Będący; (priducí *venturus*); *Sorab.* 1. pžikhodné, pschichodny; *Carn.* perhôdn; *Vind.* prihoden, prifhosten, perhoden, napreini, potleini; *Slav.* doshasti, (cf. dójść); *Rag.* doscjasti, dohôdni (cf. dochodzi co), doscjastni, prihodecchi; *Bosn.* prisciascgni, doscjascgni, koji ima docchi; *Ross.* будущій, предбудущій, künftig, zukünftig. Co jest przytomnego, to przytomnym; a co przyszłego, będącym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 46. Przyszłe rzeczy nie pewne są, będą albo nie będą; lecz co przeszło, już to prawie na bezpiecznym miejscu stoi. *Gorn. Sen.* 141, (cf. nie wiedzieć jak kostka padnie, jutro nie pewne; lepsze chwała bogu, niż da-li bóg). Wypuszczę mu wieś na przyszły ś. Jan. *Teat.* 22, 86. Dobra rzecz mieć lekarstwo na przyszłe choroby. *Pot. Arg.* 702. Przyszłe rzeczy upatruj i opatruj. *Cn. Ad.* 982, (cf. przypadki przejrzane, lżejsze niż niespodziane). — Mój przyszły. *Teat.* 56. *d*, 31, (*sc.* mąż). mein Zukünftiger. Moja przyszła (*sc.* żona), (cf. narzeczony). Na przyszły tydzień; *Boh.* sneděle, (cf. z niedzieli), snedělek *futura hebdomada*.

PRZYSZPETNIEJSZY, a, e, *turpiculus*, *przyszpatchniejszy, albo też *szpatniuchny, żadniuchny. *Macz.* PRZYSZPECIĆ *cz. dok.*, szpetnym trochę uczynić, etwas häßlich machen, verunzieren. Pismo Kromerowe nie przyszpeci podobno, jeśli nie przyozdobi biblioteki twojej. *Krom. Błaż. ded.*

PRZYSZPILKOWAĆ. *Cn. Th.* 882; *Ross.* пришпилить; PRZYŚPILOWAĆ *cz. dok.*, przypiąć śpilkami czyli czym śpiczastym, anheften, anstecken, anspießen. W tym oszczep go doleci i przyśpiluje. *Chrośc. Luk.* 89.

PRZYSZRUBOWAĆ *cz. dok.*, szrubą przymocnić; *Vind.* ferkati, fukati, perkvinzhati, naferkati, pervreteniti, navreteniti; *Ross.* привинтить, привинчивать, увинтить, увинчивать, привертѣть, привернуть, привертываю, cf. przywiercieć, anschrauben. Sztyft przechodzący przez nogę perspektywy muterka przyszrubować się daje. *Zabor. Geom.* 338.

PRZYSZŁO *gerund. Verbi* przyjść.

PRZYSZTUKOWAĆ *cz. dok.*, sztukując przyszyć, anstücken, *Vind.* nakofiti, perkofiti, perkofuvati, nafhtukati, perfhtukati; *Ross.* втачать, втачивать. Przysztukowanie *Ross.* втачка.

PRZYSZWA, y, *ż.*, przednia część nogi. *Krup.* 1, 162, szyja u nogi. *Mann Turc.* 1, 146; *Ross.* плюсна, der Vordertheil des Fußes, die Fußwurzel. Wystrzeliła mu dażka z pochwy, i przebiła mu przez przyszwę. *Sienn.* 561. *Vola*, dłoń, pośrzodek dłoni w ręku, też pośrzodek przyszwy pod nogą. *Macz.*, die Fußhöhle. *Involare*, przyszwą co oberwać, w rękę ująć. *ib.* — §. Przyszwa, PRZYSZEW, szwu, *m.*; (*Croat.* prissev *assutura*); skóra na wierzchu stopy u trzewika lub bóta. *Magier. Mskr.*, das Oberleder, (*Vind.* nadplat, verboufs, zhreulna oglava; *Croat.* oglav, nadplat). Podeszwy ma na cal grube; w przyszwach sama łatanina. *N. Pam.* 3, 273. PRZYSZYĆ, *f.* przyszyje *cz. dok.*, Przyszywać *niedok.*; *Boh.* přišiti, přišiwati; *Vind.* perfhivati, gornafhivati, gorperfhivati; *Bosn.* priscittti; *Carn.* pershyti, pershyem; *Rag.* priscitti, prisciivati; *Croat.* prissávam; *Ross.* пришить, пришивать, пристегнуть, пристегать, пристегивать, (cf. ścieg); szyjąc przyłączyć, annähen. Ten gors i mankietki tyś przyszywała. *Teat.* 29, 83. Żaden nie przyszywa płata sukna nowego do starego odzienia. 1 *Leop. Marc.* 2, 21. Letko przyszyć, cf. fastrzygować; *Ross.* наметать, намечу, наметывать, (cf. namieść, namiotać). Przyszywać na wierzch tasiemkę, galon, *ob.* Lamować. *Magier. Mskr.* Pszyszytego co, *Rag.* priscitak; *Ross.* пришивка. Do przyszycia, mogący być przyszytym *Ross.* пришивный. — *Transl.* Przyłączyć, przyczepić, przydać, przykleić, przylepić; anheften, anflicken, ankleben, mit anhängen. Słowo boże wykręcają, przyszywając do niego wymysły swoje. *W. Post. W.* 69. Zawsze nowego co nowiniarz przyszywa. *Żebr. Ow.* 295. *Smotr. Ex.* 37. *ib.* 44. *Salin.* 4, 461. — §. Przyszyć komu ogon. *Cn. Ad.* 1149. kapturek mu przyszyć, szydzić z niego, *Croat.* prissiti komu rep, *appingere alicui aliquid infamiae*; (*ob.* Przyszychwost). — §. *Fig.* Sztuka wielka, umieć swój interes do cudzego, abo cudzy do swojego przyszyć. *Lub. Roz.* 109. Chcąc się do mnichów na sądnym dniu przyszyć, Kazał się jeden po śmierci omniszyć. *Pot. Jow.* 2, 39. Aenobarb do Antoniego fakcyi się przyszył. *Chrośc. Fars.* 372. Podług Solona, gdzieby kto w rozerwanej Rzpltej przyszyć się nie chciał do której strony, taki miał dać gardło. *Janusz. Lig. G* 3. Osobników, co się do żadnej strony nie przyszyli, słuchać zgoła nie chcę. *ib. G b.* Który król tak jest bogom przyjemny i miły, Żeby się trzech poczciwych do niego przyszyli. *Jabł. Tel.* 328. Snem to wszystko, cokolwiek mylnym blaskiem w oczy bije, Do stanu wysokiego przykrość się przyszyje. *Min. Ryt.* 3, 148. — §. *Aliter:* Powieści o Gigantach heretykom łacno przyszyć, zwłaszcza gigantomachia *Birk. Exorb. E* 2 *b.* przystosować, aplikować; anwenden, die Anwendung machen. PRZYSZYCHWOST, a, *m.*, który każdemu ogon przyszywa, przyganiacz, wybieracz wzorków: ein Splitterrichter, der jedem was anhängt. Każdéj to cnocie przyszychwost niezbyty. *Mon.* 71, 797. *ib.* 75, 590.

PRZYSZYCHTOWAĆ *cz. dok.*, przyłączyć do porządku, przybrać; mit anreihen, anschichten, anmachen. Panowie Litewscy Łucko i Podole do dzierżaw swoich przyszychtować pragnęli; *redigere. Krom.* 571. Z nieprzyjacielskiego obozu strzała, do żelezca kartę mając przyszychtowaną, między warty padła. *Tward. W. D.* 75. (przypiętą).

PRZYSZYTY, PRZYSZYWAĆ, *ob.* Przyszyć.

*PRZYTACHNĄĆ *med. jednt.*, [*z czesk.* přitáhnauti 3], przyciągnąć, (cf. ciachły), przybyć, przybiedz, przyspieszyć; heran gezogen kommen, herbey kommen, herzu eilen. Lotne smoki z wozem przytachnęły; *currus adest. Żebr.* 167. Jowisz, że przytachnęła małżonka, zrozumiawszy, Inacha dziewicę przekinął w jałowicę; *conjugis adventum praesentiens. Żebr. Ow.* 20. Klimenowic krzywym szlakiem przytachnąwszy, rączo ku rodzicielowéj wziął się obli-

czności; *venit. Żebr. Ow.* 27. Drzewo Chaońskie przytachnęło skoskiem; *non abfuit arbos. ib.* 246.

PRZYTACZAĆ, *Przytaczować, *ob.* Przytoczyć.

PRZYTAIĆ *cz. dok.*, Przytajać *niedok.*, nieco zataić, ein wenig verheimlichen; *Ross.* притаять. Przytajenie *Ross.* притайка. — §. Przytaić kaszę, tłusto i gęsto ją zagotować. *Bndtk.*, die Grütze fett und dick einkochen. — §. Przytaić się *recipr. dok.*, przyczaić się, tajemnie gdzie się zakraść, ukryć się gdzie; *Ross.* притаиться, sich heimlich herbey schleichen, sich verstecken. Żebym wszystkiego najlepiej dosłyszeć mogła, przytaję się w téj altance. *Teat.* 20. *b*, 196. Zasadzkami w sposobnych miejscach leśnych przytajonemi szkodliwie ich podeszli. *Krom.* 450. (blizko pod nieprzyjacielem utajonemi).

PRZYTARCIE, PRZYTARTY, *ob.* Przytrzeć.

PRZYTARGNĄĆ *cz. jedntl.*, targając przyciągnąć, herbey zausen, zerren; *Boh.* přjstrhnauti; *Sorab.* 2. přitorhacž; *Croat.* pritergávam; *Ross.* придернуть, придергивать. Jeśliże tedy nie przychodzimy do niego, aż przytargnieni, jakoż tedy możem być w nim nie przytargnieni? *Rej. Post. Q* 2.

PRZYTĘCHNĄĆ *neutr. jedntl.*, zaśmiardnąć, etwas dumpfig werden; *Ross.* сдохнуться, сдыхается. Zboże na nasienie nie powinno być przytęchłe. *Kluk. Rośl.* 3, 189. Przytęchnienie wina abo piwa; *caries vini. Mącz.*

PRZYTELEPAĆ, *ob.* Telepać.

*PRZYTEMNOŚĆ, ści, *ż.*, znajdowanie się przy czém, (cf. potemność). Przytemność, przyległość, okazya. *Volck.* 493.

PRZYTĘPIĆ *cz. dok.*, PRZYTĘPIAĆ *niedok.*; *Ross.* притупить, притуплять; tępym uczynić, ostrości pozbawić, *pr. et tr.*; abstumpfen, stumpf machen. Potykają się w saraju wychowańcy dzirytami przytępionemi. *Kłok. Turk.* 36. Waleczny miecz nasz przytępiony. *Groch. W.* 559. Przytępione poostrzyć żelezca. *Teat.* 51, 9. Bóg, by w szczęściu łódź się nie uniosła, Urwał jej żagiel, i przytępił wiosła. *Miask. Ryt.* 2, 76. Przytępiła się od ustawicznych łez bystrość oczu moich. *Smotr. Lam.* 2, *Ross.* приглядѣться, приглядываться. Starość mi już trochę słuch przytępiła. *Teat.* 3. *b*, 83. PRZYTĘPIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. dok.*, przytępszym się stać, abgestumpft werden, stumpf werden. Przytępiał i bystrość widzenia stracił. *Kulig. Her.* 74. PRZYTĘPSZY, a, e, *obtusior*, *Cn. Th.* ein wenig stumpf, abgestumpft. Był król Alexander sił wiele mężnych, ale dowcipu i rozumu przytępszego; dlaczego był milczący. *Stryjk.* 686. Przytępszego słuchu. *Cn. Th.* 870, *ob.* Przygłuch.

PRZYTĘSKNIEJSZY, a, e, trochę tęskny, nudny; etwas ängstlich, langweilig. A iż nie wszystkich towarów wypisuję, byłoby do czytania przytęskniejszym. *Gost. Gor.* 113. Przytęskniejszym być *Ross.* прикручиниться, прикручиниваться, приуныть.

PRZYTKAĆ *cz. dok.*, *attexere. Mącz.*; *Boh.* přitkati; *Sorab.* 1. přitkam, přitkayu; *Vind.* pertekati; *Ross.* приткать; tkaniem przyłączyć, anweben. — PRYTKNĄĆ, *f.* przytknie *cz. jedntl.*, Przytkać *dok.*, Przytykać *niedok.*; *Sorab.* 1. přiteknu, přitékam; *Vind.* pertekniti, pervtekniti, *Ital.* attaccare; *Carn.* pertakniti, pertaknem; (*Bosn.* pritaknuti, potaknuti); *Ross.* приткнуть, притыкать; dotknąć się czego czym, przycisnąć co do czego; etwas womit berühren, etwas woran anlegen, andrücken. Przytknął anioł wągl do ust moich, a rzekł: oto przytknął się do warg twoich wągl ten, aby odeszła nieprawość twoja. *Budn. Jes.* 6, 7. Na słowo komenderującego: przytkać zapał! puszkarz przytyka prawą ręką zapał. *Jak. Art.* 1, 410. Skorom kielich przytknął do gęby, szust, już ci po nim. *Mon.* 64, 88. Wzięto go na okrutne kary, a naprzód ogień przytkniony do ręku, że z kości opłynęła. *Tward. Wł.* 100. Przytyka stalowe do twarzy kleszczyki, aby z miękuchnych jagod wzrastający mech wyskubała. *Mon.* 70, 384. — §. Przytknąć, przypiąć; anmachen, anheften. Przytknąć śpilką co, przyśpilkować. *Cn. Th.* Kto przytknie letkie skrzydła do wiersza mojego, Żeby doleciał mego zmysłu wysokiego. *P. Kchan. Orl.* 1, 55. — *Fig.* Przykład ten ku téj nauce przytkniem a przyłożym. *Glicz. Wych. N* 3 *b*. Ku czemu możemy przytknąć onę rzecz? *ib. D* 3. Wiele cudownych rzeczy o nim powiadają, które, iż do pewnych czasów przytknąć nie możemy, tu ich nam przyjdzie wspomnieć. *Birk. Dom.* 101. — §. Arsenius do Tyru uciekł; tam od Atanazego przytkniony, i dobrze osadzony pod strażą został. *Sk. Dz.* 204. przyścigniony, dogoniony, eingeholt. Kogoby przytkniono u prawa, jeśliby upornie odszedł, takowy ma być przekazan o ono, co jest pozwan. *Tarn. Ust.* 40. przytrzymano, einen anhalten, arretiren. — §. Przytykać do czego, *przytykać się do czego = stykać się z czym, an etwas anstoßen, angränzen. Od tej frambugi sklepienie idzie do ścian kościelnych na około przytknione. *Star. Dw.* 6. (przystające do niego). Państwo to na północ styka się z górami, które do kraju Asam przytykają. *N. Pam.* 23, 131. Franków wschodnich królestwo aż do Pannonii przytknęło się. *Krom.* 35. Jakób ujrzał przez sen drabinę; a bóg przytknąwszy się do owéj drabiny, rzekł.... *Biel. Hst.* 14. (zbliżywszy się aż do dotknięcia się jej). — §. Przytykać komu, na kogo = przycinać, przymawiać. *Tr.* auf einen sticheln, ihn necken, (*ob.* Przytyk). Kiedy kichnę, on mówi, że przytykam na niego. *Star. Ref.* 78, (cf. prztykać).

PRZYTLEĆ *nijak. dok.*, nieco zatleć, ein wenig glimmen. Tym sposobem w piecu hucianym palić się nie będzie, a szyty tylko przytleją. *Torz. Skł.* 109.

PRZYTŁOCZYĆ *cz. dok.*, Przytłaczać *niedok.*, tłocząc przycisnąć; *Boh.* přitlačiti; *Ross.* притолочь, придавить, придавливать, niederstoßen, zusammen stoßen, nieder quetschen, nieder drücken, *pr. et tr.* Najpiękniejsze zboże na tej żyznéj równinie, nie tylko przytłoczone, ale w wielu miejscach tak mułem przywalone zostało, że zupełnie o jakimkolwiek zbiorze zwątpiono. *N. Pam.* 16, 108. Cały naród wojskiem obcem przytłoczonym został. *Ust. Konst.* 2, 191. *et* 157. Tak go fortuna przytłoczy. *Dar. Lot.* 6. Przytłoczeni ciężarem nieznośnym, w nędzy szukali schronienia. *Węg. Marm.* 3, 292. PRZYTŁUC, przytłukł, *f.* przytłucze, przytłukę *cz. dok.*, Przytłukać *niedok.*; *Boh.* přitlaucy, přitluku, přitlaukati; tłukąc przy-

gnieść, przygnębić; niederdrücken, zusammen schlagen, herabschlagen, herabquetschen. Dom obaliwszy się, przytłukł dziatki twoje i pomarli. 1 *Leop. Job.* 1, 19. Dom nad nim obalono, aby własnemi ścianami był przytłuczony. *Wirg. Wal.* 197. Grad zboże przytłukł. *Tr.* PRZYTŁUC się dokąd, tłukąc z biedą przygramolić się przez zawady, przeszkody; sich mit Mühe und Noth bis an einen Ort hin durcharbeiten, hinplacken. Wymawiał poseł Jadwigę, iż ona aż do Kaszowa się przytłukła, zkąd dla deszczów dalej postąpić nie może; *pervenit. Krom.* 397.

PRZYTŁUMIĆ *cz. dok.*, przydusić; *Croat.* pridavlyújem, ein wenig ersticken, niederdrücken. Ogień przytłumiony był tylko, ale nie cale ugaszony. *Boh. Zamoj.* 114. *Sk. Żyw.* 2, 166. Miasta dopomniały się o przytłumione prawa swoje *Ust. Konst.* 1, 97.

PRZYTŁUSTSZY, a, e, *subpinguis. Cn. Th.* etwas fett.

PRZYTOCZYĆ *cz. dok.*, Przytaczać *niedok*, *Przytaczować *contin.*; *Boh.* přitočiti; *Vind.* naprepernesti; *Ross.* приточить, притащить, притаскивать, прикатить, прикачивать; przytaczać kamień, kłodę, wóz *Cn. Th.* przywalać, herbeywälzen. — §. *Transl.* Przytaczać powieść, pisarze = przywodzić, alegować, wtrącać. *Cn. Th.* cytować, anführen, anziehen, citiren. (*Eccl.* приточествоватися przypowieściami liczyć; *Ross.* приточникъ w przysłowiach gadający, приточный alegoryczny). Tu tylko jeden przykład przytoczę. *Gil. Kat.* 116. Ten pisarz nie ku temu końcowi to miejsce przytoczył, aby z niego dowiódł, iż Chrystus stworzył ziemię. *Salin.* 2, 508. Szatan nie mogąc powazności słowa bożego zatracić, tedy go inaczéj przytaczował do czego inszego, a niżeli było napisane. *Gil. Post.* 46. Przytoczony *Ross* приводный. — §. *Aliter:* Przytoczyć, przybliżyć, przywieść, przynieść; annähern, herbey bringen. Sprawa przytoczyła się przed sąd *Bals. Ap. pit.* 17. Przytoczy się do nas wdzięczne ciepłe lato. *Jez. Ek. C* 1. rückt heran, nähert sich Wszystko się nam zawżdy przytoczyć musi ku wielkiéj pociesze. *Rej. Post O o o* 2 Rzymianie swego narodu zawziątek do bogów przytaczali. *Krom.* 3. przypinali, *Ross.* притачать, притачивать. PRZYTOCZNY, a, e; (*Ross.* приточный przysłowny); przydatny, przyszyty; angehängt, angesetzt, mit herbey gesetzt. Wyrok sędziego bywa czasem jeszcze nie o główną rzecz sprawy, ale o jakie osobne zadanie po żałobie, *sententia accessoria*, po Polsku możemy nazwać, przytoczne skazanie. *Sax. Tyt.* 197.

PRZYTOMNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* přjtomnost; *Sorab.* 1. žitomnofcž; *Carn.* prizhnost, prizha; *Croat.* zochnòszt, prizha, prizhnost, naprizhnost, vprizhnost, perstanuvanje, vkupprebivanje, sravenprebivanje; *Rag.* nàmjera; *Ross.* присутствіе; *Eccl.* лицебытіе: znajdowanie się w osobie przy czem, obecność, die Gegenwart. Najprędzéj dochodzić przytomności, rzeczy z skutków jéj. *Bals. Niedz.* 1, 467. W przytomności, n. p. świadków, im Beyseyn; *Ross.* навзглядъ. Nieprzytomość, die Abwesenheit; *Ross.* неприсутствіе, отсутствіе, отлучка. — § Przytomność zmysłów, Geistesgegenwart. Wyciągam ją na brzeg, ale już żadnej nie ma przytomności. *Stas. Num.* 2, 51. — *Aliter:* Miéj przytomność, co mówisz. *Teat.* 18. *c*, 48. baczność, Acht, Obacht. Przytomność boga miéj w każdéj twéj sprawie. *Zab.* 13, 342. *Drużb.* przytomną pamięć na boga, stets gegenwärtiges Andenken an Gott. PRZYTOMNY, a, e, PRZYTOMNIE *adverb.*; *Boh.* přitomný; *Slov.* pritomni; *Sorab.* 1. žitomné; *Carn.* prizhejozh, prizho; *Vind.* prizhen, sedain, naprizhen, vprizhen, v' prizho, prizheoz; *Croat.* zochen, (cf. w oczy, cf. za oczy); *Slav.* oesigledan; *Ross.* присутный, сущий; *Eccl.* насущствующъ, настоящий; przy tym będący, obecny; gegenwärtig, zugegen. Przytomnym być, *Carn.* tu biti, tu sèm, naprizho sem; *Boh.* přjtomnym byti; *Dal.* ovdebiti; *Vind.* tukaibiti, v'prizhibiti, perstanuvati, sravenprebivati, vkupprebivati; *Bosn.* namirritise; *Ross.* присутствовать; *Eccl.* априсутствую. Widzę to wszystko, jak gdybym tam był przytomny. *Teat.* 36. *b*, 13. Być z panem przytomnie, tamże być, gdzie jest pan, być z nim, nie przez zasłonę jaką, ale twarzą w twarz, jako są z nim aniołowie. *Smotr. Ex.* 29. Nieprzytomny *Ross.* отсутствующий. Łacno mówić o nieprzytomnym. *Cn. Ad.* 413. Nieprzytomnego przekonać łacno. *ib.* 635. Nieprzytomnym być; *Ross.* отсуствовать, отбыть, отбываю, (cf. odbyć). — *De tempore:* Przytomny, teraz będący, teraźniejszy, aktualny, n. p. Co jest przytomnego, to przytomnym, a co przyszłego, będącym. 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 8, 46. — §. *Metaph.* Przytomny sobie, przy sobie będący; *Carn.* sbrihtne, sich gegenwärtig. Zawsze sobie przytomny, w pośród nieszczęść zgraje, Co powinien i może, czynić nie przestaje. *Zab.* 13, 264. Kto nie ma żywéj pamięci, nie może być sobie przytomny. *Lub. Roz.* 119.

PRZYTOWARZYSZYĆ *cz. dok.*; *Boh.* přitowaryšiti; *Sorab.* 1. žitowarscham; *Bosn.* pridrusgiti; *Vind.* perdrushiti, pertovarſhati, stovarſhati; *Croat.* prilositi, prilasem, drugujem, *Eccl* приобщити; *compos.* wyobcować; do towarzystwa przyłączyć, zugesellen. Cóż chcemy czynić, aby się ten pan przytowarzyszył do nas? *Rej. Post. T u* 2. Przyjął naukę jego, i przytowarzyszył się do niéj. *Rej. Ap* 82.

PRZYTRACIĆ *cz. dok.*, u mularzów, przytracić kant, t. j. zgładzić czyli spuszczać ostrość kantu. *Magier. Mskr.* verlohren machen, z. B. eine verlohrne Kante machen.

PRZYTRACIĆ *cz. dok.*, Przytrącać *niedok.*, trochę otrącić, ein wenig abstoßen. *Tr.* Uderz rękę twoję, i przytrąć nogę twoję, a rzecz: ach niestotysz! 1 *Leop Ezech.* 6, 11, *Ross.* притолкнуть, притолкать приталкивать. Przytracić się do czego = trochę się wtrącić, przymieszać; sich ein wenig hinein mischen, mengen. Nie przytrącaj się do téj sprawy. *Tr.*

*PRZYTRAFIĆ *cz. dok.*, Przytrafiać *niedok.*; §. a) przyjmować, przygadzać, *congruere. Macz.*, przystosować, anpassen, machen, daß etwas zusammen treffe, zusammen passe. Przytrafiać się *recipr.*, zgadzać się na co, przydawać się, trafić się do czego. *Cn. Th.* 1125. zu etwas passen, taugen. Tego przestrzegaj, abyć się na cię nie *przytrefiła ona przypowieść, która była uczyniona od pana na marnotratnego syna. *Rej. Post. O o* 5. Ku czemu się nam też *przytrefić mogą słowa Pawła ś. do Efezów. *Rej. Post. H* 6. — §. b) Przytrafić się, *przytrefić się *recipr.*

dok., przytrafia się *pr.*, przytrafuje się, *przytrefuje się *contin.*, przygadzać się, przypadać, zdarzać się; zutreffen, begegnen, sich ereignen; *Boh.* přitrefim se; *Carn.* permire se; *Vind.* se pergoditi (cf. przygoda), se skasati, sgoditise, isozhitise, se permeriti; *Ross.* случиться, случается, приключиться, приключаться. Potym, gdy się przytrafił do nich, opowiadali mu onę radość nową swoję. *Rej. Post. M m* 5. (gdy się zdarzyło, że przyszedł do nich). Często się *przytrefuje, iż.... *W. Post. W.* 124; przytrafuje *ib.* 2, 23. *Przytrefiło się, gdy tam mieszkał.... *Radz. Genes.* 26, 8. Gdy się *przytrefowało, iż Focyon miał na rzecz Demostenesa odpowiedzieć, tedy ten mówił: jużci jest siekiera na słowo moje. *Eraz. Jez. H* 7 *b.* Bałam się, żeby mu się w drodze co nie przytrafiło. *Teat.* 15, 11. daß ihm nicht was auf der Reise zustoßen möchte. To nam się często przytrafia. *Teat.* 15, 59. Niemasz poczciwszych ludzi nad żołnierzy; że czasem się co przytrafi żołnierzowi, a któż jest bez ale? *Teat.* 21, 182. (że się potknie, poszkapi, zapomni i t. d.). Nie myślmy o nieszczęściu, które nam się przytrafić może. *Teat.* 23. *b*, 16. Przywodzi im wszystkie przypadki ich, jakieżkolwiek się im *przytrefują za czasów tu doczesnych żywotów ich. *Rej. Post. A a a* 5. Nadeszła wiadomość o nieszczęśliwym przypadku przytrafionym królowi Szwedzkiemu. *Gaz. Nar.* 2, 159. PRZYTRAFUNEK, nku, *m.*, PRZYTRAFINY *plur.*, trafy, przygody, przypadki, zdarzenia, Ereigniß. Kraj znajomy przytrafunkiem dawnego Cerambieja; *eventu. Żebr. Ow.* 171. Olimpiady dopiero stanowią w porządku czasów pewniejsze zasady przytrafin. *Jez. Wyr.* PRZYTRAFNY, a, e, PRZYTRAFNIE *adverb. congruens. Mącz.*, treffend, passend; *Sorab.* 1. připrahwne. Potemny, przytrafny, godny, słuszny, *habilis. Volck.* 388. *Incongruens*, nierymowny, nieprzytrafny. *Mącz.*

PRZYTROSKLIWSZY, a, e, nieco troszczący się, sich einwenig kümmernd; *Eccl.* прискорбный. *Subst.* прискорбность.

PRZYTRUDNIEJSZY, a, e, *subdifficilis. Cn. Th.*, etwas schwer, schwierig; *Eccl.* притрудный. Wymawianie języka naszego jest przytrudniejsze, dla wielości spółgłosek w jednejże zgłosce. *Kpcz. Gr.* 1, *p.* 26. PRZYTRUDNOŚĆ, ści, *ż.*; *Eccl.* притрудность; niełatwość, einige Schwierigkeit. Będzie o honory nie dbał, kiedy w ich dosiągnieniu przytrudność znajdzie. *Mon.* 68, 982.

PRZYTRUPIEĆ, *f.* przytrupieje *neutr. dok.*, na trupa pójść, już prawie rozsypać się, eine halbe Leiche seyn. Witold przytrupiałym już starcem będąc, tak chciwie korony łaknie. *Krom.* 508.

PRZYTRZĄSNĄĆ, *f.* przytrząśnie *cz. jedntl.*, Przytrząsać *niedok.*, Przytrząsywać *frequ.*, (*Otw. Wirg.* 410); §. 1) przysuć, przysypać czym; *Sorab.* 1. přitrusznu; *Ross.* притряхнуть, mit etwas bestreuen, beschütten. Jutrzenna zorza rosą przytrząsa zioła. *Otw. Ow.* 535. Zioła te na zimę potrzeba przytrząsać i przykrywać mierzwą i paździerzem. *Cresc.* 113. Zwykli pięknie mówić; słowa jedwabnemi kwiatkami przytrząsają; ale uczynki ich trącą pokrzywami. *Pilch. Sen. list.* 121. — §. 2) Przytrząsnąć, wstrząsnąć, ein wenig erschüttern. Koń go przytrząsnął. *Tr.* Nawałność okręt przytrząsnęła. *ib.* — §. *Transl.* Przytrząsnął sił nieprzyjacielskich. *Tr.* przytłumił, schwächen, dämpfen, erschüttern.

PRZYTRZEĆ, przytarł, *f.* przytrze, przytrę *cz. dok.*, Przycierać *niedok.*; *Sorab.* 1. přitru; *Ross.* притереть, притирать; §. 1) tarciem przysłabić, ein wenig abreiben, abnutzen durchs Reiben. O przytartym uchu, wisi dzban niemały Sylena, *attrita. Nag. Wirg.* 506. Przytarcie *Ross.* притирка. — *Fig. tr.* Z zdrowia i fortuny przytarciem z Turkami się ścina. *Nies.* 1, 24. z narażeniem, z uszczerbkiem; mit Schmählerung, Verletzung, Bloßstellung seiner Gesundheit. Teraz się podobało najwyższemu bogu Zbytkom Roxolańczyków dumnych przytrzeć rogu. *Zimor. Siel.* 243. poniżyć ich, einem die Hörner abreiben, ihn demüthigen. Ukorzy Agareów i ich dumę przytrze. *Przyb. Luz.* 49. Wodza tego, którego niedostępne Alpów góry przytrzeć i nadwątlić nie mogły, rozkoszy Kampanii osłabiły. *Pilch. Sen. list.* 389. — Miłość moja ku niéj już przytarta. *Teat.* 23. *b*, 59. trochę wytarta, wywietrzała; etwas abgenutzt, verwittert. — §. 2) Przycierać na kogo = nacierać; *Ross.* придраться, придираться, losdringen, andringen, eindringen. Wód popiera Woda druga, téj insza, co z nią przyciera; *urget. Żebr. Ow.* 380. Polacy wielkim pędem na nieprzyjaciela przytarli, a z bliska kopiami, mieczami go bili; ustępują Rusacy, Polacy na nich przycierają. *Stryjk.* 292. Skoro Bolesław w granice Jadźwingów wciągnął, wszystka wielkość ich do obozów Polskich śpiesznym pędem przycierała. *ib.* 290. Przyciera nań ze szpadą. *Teat.* 34. *c*, 101. Nieprzyjaciel przystępuje, przyciera, kamienie ciska. *Warg. Cez.* 31. Koniem, na którym siedział, przytarł na księdza, i policzek mu wyciął. *Birk. Sk. E.* Długoż będziecie trapić duszę moję, i przycierać mi mowami? 1 *Leop. Job.* 19, 1. przycinać, dokuczać. (*Ross.* придирка zatargi, cf. zadzierać, zadrzeć z kim).

PRZYTRZYMAĆ, *f.* przytrzyma *cz. dok.*, Przytrzymywać *frequ.*, przytrzymuje *pr.*, trochę zatrzymać, ein wenig anhalten, aufhalten, eine Weile halten; (*Vind.* perdershati, nadodershati; *Ross.* придержать, придерживать, cf. przyaresztować). Przytrzymanie, *Boh.* stawunk; *Vind.* jezha, jetnina (cf. jęcie), vjetje, vjemanje; *Ross.* соблюдение.

PRZYTUŁ, u, *m.*, PRZYTUŁEK, łku, *m.*, PRZYTULENIE, ia, *n.*, §. 1) przyciśnienie do siebie, das Ansichdrücken. Słowa wyjąkiwał w rozrzewnieniu czułem Racząc syna serdecznym do piersi przytułem. *Przyb. Ab.* 31. W mowie i w przytuleniu łagodniejszéj naucza miny. *Ustrz. Troi.* 133. — §. 2) Schronienie, miejsce ucieczki; Zuflucht, Aufnahme, Zufluchtsort. Kain jak zbieg będzie błąkający Ni przytulenia nigdzie nie mający. *Leszcz. H. S.* 19. We wsi stanąwszy a przytulenia nigdzie mieć nie mogąc, musiał do gościnnego domu udać się. *Sk. Żyw.* 398. Darmo przytulenia prosi ubóstwo. *Teat.* 44. *c*, 31. Folwark ma być domem pokoju, albo przytuleniem i odpoczynkiem czeladzi po pracach. *Haur. Ek.* 112. Przytułek zdał się teraźniejszym pisarzom lepiéj brzmieć, niż przytulenie. *Kraj. Pod.* 55. Każdy ma dom swój jako

za przytułek bezpieczny. *Nag. Cyc* 83. Jest w Ameryce kraj mały, który się stał jedyną ucieczką i przytułkiem pokoju. *Zab.* 9, 221. PRZYTULIA, ii, *ż.*, §. a) rodzaj rośliny, *Galium*, do niego należą Podlepczyca, Lepczyca. *Kluk. Dykc.* 2, 19; zaprzałek, konicza wyczka, mleczne ziele. *Cn. Th.*, Labkraut, Waldstroh; *Ross.* сывороточная трава, подмаріонникъ. — §. b) Przytulia, komonica swojska, lipka, otylia, nostrzek mały. *Syr.* 516, *melilotus*, gemeine Steinklee. PRZYTULIĆ *cz. dok.*, Przytulać *niedok.*; §. a) łagodnie przyciskać do siebie, do ust, do piersi, do ciała; sanft an sich drücken, an seine Brust drücken, an seinen Mund drücken u. s. w.; *Ross.* прижать, прижимаю; (тулить, притулить nachylić, тулиться ustąpić, cofać się). Wziąwszy gębkę, napojoną octem, przytulili do ust jego. 1 *Leop. Joan.* 19, 29. Matula, Na łono mię swe wziąwszy, do piersi przytula. *Zab.* 8, 257. *Nar.* Bierze rękę jego, przytuli ją do swoich piersi. *Stas. Num.* 2, 130. Wzięła list jego, i przytulając go do ust, tysiącznie go ucałowała. *Niemc. Król.* 2, 12. Przytulić się do czego, do kogo • przycisnąć się łagodnie, sich anschmiegen. Kuropatwa się przed sokołem do ziemi przytuliła. *Tr.* — *Transl. fig.* Do błędów żydowskich i ten się jeden był przytulał, którego Pytagoras uczył, że.... *Biał. Post.* 52. przywlókł się, przyczepił się, sich mit anhängen. — §. b) Przytulić, skłonić, schronić; in Sicherheit bringen, verwahren. Nie ma gdzie głowy przytulić. *Rys. Ad.* 48. er hat nicht, wo er sein Haupt hinlege. — *Transit.* Przytulić uciekającego do siebie, przyjąć go do swego domu, przytułek mu dać; einen aufnehmen, ihm einen Zufluchtsort bey sich verstatten. Przytulić się gdzie, schronić się; *Ross.* пріютиться, • seine Zuflucht wohin nehmen. *Tr.* (*Ross.* притулиться utaić się, ukryć się, schować się). PRZYTULISKO, a, *n.*, jaki taki przytułek, miejsce przytulenia; Zufluchtsort, Zufluchtsstätte. Ja w własnym przytulisku i z mojemi jadam domowniki. *Zab.* 9, 323. *Iżyck.*

PRZYTWARDSZY, a, e, *duriusculus. Mącz.*, Przytwardziéj *adverb.*, etwas hart. Z ciałem masz się przytwardziéj obchodzić, aby duszy dało się powodować. *Pilch. Sen. list.* 49. PRZYTWIERDZIĆ *cz. dok.*, przymocnić, mocno przybić; *Vind.* perterdit; *Croat.* pritvérgyujem, pritverdilszem; *Eccl.* притверждаю, сключити, сключати; *Ross.* прикрѣпить, прикрѣплять, скрѣпить, скрѣплять, befestigen an etwas, fest anschlagen. Przyprawił bałwana do ściany, przytwierdziwszy żelazem. *Radz. Sap.* 13, 15. Przytwierdzenie *Ross.* прикрѣпа, прикрѣпка. — §. Medea zaniecha grać, a spania przytwierdzać poskoczy, Mżące czarowną laską zamuskując oczy. *Żebr. Ow.* 24. umocnić sen, robić go głębokim, mocnym.

*PRZYTWOR, u, *m.*; *Ross. obs.* притворъ; babiniec, kruchta, die Vorhalle. Cerkiew' pospołu z przytworem. *Zimor. Siel.* 237. Weszli do przytworu, t. j. do przysionku chrzcielnicy. *Pim. Kam.* 2. Stał w przysionku albo przytworze cerkiewnym. *ib.* 47. Widział go w przytworze, t. j. w babińcu przede drzwiami cerkiewnemi. *ib.* 2. (*Sorab.* 1. pžitwaricž przybudować; *Vind.* perstoriti • przyczynić; *Ross.* притворить, притворять przymknąć, zamknąć; *distng. Rag.* pritvoritti, pritvaaram • przeobrazić, cf. twarz; *Eccl.* притворяю *fingo*, притвореніе fikcya, притворьникъ zmyślacz, *fem.* притворница).

PRZYTYĆ *nijak. dok.*, nieco więcéj utyć, ein wenig fetter werden; *Bosn.* pritilitise, tustitise.

PRZYTYK, u, *m.*, PRZYTYCZEK, czka, *m.*, PRZYTYCZKA, i, *ż.*, *zdrobn.*, przymówka, przycinek, szczudłek, uszczypek, szczypek, szczypanie; *Rag.* bodglivsa rjec, Stichelen, Stich, Stichelwort. Nie podobają mi się te wysilone oświadczenia, a zawsze z przytykiem do nas. *Teat.* 19. *c*, 100. Takie żywe nacierania i przytyki. *ib.* 18. *c*, 44. *Zab.* 14, 42. Przekładają, że rosół ostygnie, aż on znowu przytyk daje jadaniu ciepło. *Mon.* 67, 239. Afrontuje ich to przez przytyczki, to przez drwinki. *ib.* 73, 327. Czytają pisma twoje dla postrzegania jakiéj w nich dla siebie przytyczki. *ib.* 71, 743. Przed swemi występkami zasłaniają oczy, albo z przytyczków pożytkować nie chcą. *ib.* 71, 392. PRZYTYKAĆ, *ob.* Przytknąć.

*PRZYTYSKOWAĆ komu *cz. niedok.*; *Ross.* притискивать; przyciskać komu, przycierać nań, nalegać, dokuczać mu, doskwierać; einen andringen, auf ihn losdringen, ihm zusetzen. Hetman nasz, nacierając na nieprzyjaciela, srodze mu przytyskuje. *Faliss. Fl.* 195. Gdy mu żona na każdy dzień słowy przytyskowała a przykrzyła się, iż od frasunku mało nie umarł, tedy jéj oznajmił tajemnicę. *Radz. Jud.* 16, 16. (gdy się mu już przytyskowaniem sprzykrzyła żona. 1 *Leop.*, gdy mu się uprzykrzała i trapiła go. *Bibl. Gd.*). Namową przytyskował mu, aby królował na miejscu ojca swego. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 11, 40. Oto już mię dziesięć kroć powtarzacie, a nie wstyd was tego, gdy mi tak przytyskujecie. 1 *Leop. Job.* 19, 203. Przystawowie nad robotami przytyskowali Izraelitom. 1 *Leop. Exod.* 5, 13. (przynaglali. *Bibl. Gd.*). Postanowili Lewitów, aby z pilnością przytyskowali robocie około kościoła. 1 *Leop.* 1 *Ezdr.* 3, 8. (aby pośpieszali. 3 *Leop.*). Przytyskowała młodzieńcowi, ale on wzbraniał się zawżdy cudzołóstwa. 1 *Leop. Genes.* 39, 10. (namawiała go. *Bibl. Gd.*). Słowa królewskie mi przytyskowały. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 21, 8. (przyciskały. 3 *Leop.*). Widząc Judasz, że bitwa już przytyskowała, struchlał, że nie miał czasu zebrać zasię ludu. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 9, 7. (że ciężko było na niego).

PRZYUBOGI, a, ie, PRZYUBOŻSZY, a, e; *Comp. Ross.* убогонькій, etwas arm. Zacnéj jest familii, ale trochę przyubogiéj. *Teat.* 35. *c*, 56. Przyuboższy, ale dobry i nie głupi. *Budn. Apopht.* 108. PRZYUBOŻEĆ, przyubożał, *f.* przyubożeje *neutr. dok.*, podupaść w majątku, etwas in Armuth verfallen. Gdy król bardzo być potrzebnym i przyubożałym mistrza porozumiał, 15000 złotych darować mu obiecał, jeżeli.... *egere admodum. Krom.* 679. PRZYUBOŻAŁOŚĆ, ści, *ż.*, podupadłość w majątku, die Verarmung. Przyubożałość skarbu. *Krom.* 766.

PRZYUCZYĆ, *f.* przyuczy *cz. dok.*, Przyuczać *niedok.*; *Slov.* přiučiti; *Croat.* privagyújem, privúcham; *Ross.* пріучить, пріучать, пріучивать, прилучить, прилучать; zuczać, nakładać kogo czego, przyzwyczajać do czego, wkładać, wprawiać, zwyczaić; einen woran gewöhnen, zu etwas anhalten. Konia na staniu chował, nim go siodłu przyuczył.

P. Kchan. Orl. 1, 88. Przyuczać do swory *Ross.* присворивать. Już przyuczyli język swój mówić łeż, starali się o to, aby nieprawie czynili. 1 *Leop. Jer.* 9, 5. Rodzice wychowali a przyuczyli córkę swą podług zakonu Mojżeszowego. 1 *Leop. Dan.* 13, 3. (wyćwiczyli. 3 *Leop.*). Nic bardziéj nas do cnoty przyuczyć nie może, jak przestawanie częste z cnotliwemi. *Mon.* 64, 749. PRZYUCZAĆ się czemu, do czego, czego = przywykać; *Boh.* přinaučiti se; *Sorab.* 1. pžiwuknucž; *Slav.* priucsávatise; *Croat.* privchitisze, privucham; *Dal.* naucsitisse, sich an etwas gewöhnen. Do czego się kto przyuczył z młodu, to w nim i na starość trwa. *Sk. Kaz.* 420. Przyuczaj się gorącu i zimnemu niebu. *J. Kchan. Dz.* 42. *Star. Vot.* C 3 *b.* Człowiek się powoli każdéj rzeczy przyucza. *Jabł. Tel.* 18. Wkrótce się tego przyuczyło. *ib.* 49. Córkę na próbę do klasztoru dawszy Westy sławnéj bogini, gdzie się zakonowi kilka lat przyuczyła. *Tward. Pasq.* 19. Przyuczał się panów Angielskich przezwiskom. *P. Kchan. Orl.* 1, 288. Nim się człowiek z nowością oswoi, trzeba mu dać czasu do przyuczenia. *Gaz. Nar.* 2, 51. Nie mogę ja tak chodzić, bom się temu nie przyuczył. 1 *Leop.* 1 *Reg.* 17, 39. (w zwyczaju tego nie miałem. 3 *Leop.*).

*PRZYUKRWAWIENSZY, a, e, *subcruentus. Macz.*, etwas blutig.

PRZYUMRZEC, *f.* przyumrze, przyumrę *med. dok.*, Przyumierać *dok.*, dziedzictwo po śmierci na kogo zostawić, (einem etwas aufsterben), durch seinen Tod auf einen fallen lassen. Jeżeli dziecko, któremu dobra ojcowskie należały, umrze, tedy dziedzictwo matce w łono przyumiera. *Groick. Obr.* 64. (matce swojéj przywraca). Dziecię, gdy po śmierci ojcowskiéj umrze, cząstkę swoję ojczystą matce w łono przyumiera. *Szczerb. Sax.* 115. Dobra po dzieciecíu matce w łono przyumarłe, bliżsi krewni jéj po śmierci jéj biorą. *ib.* 102. Umrze kto bez braci i sióstr, tedy bliżsi w równéj linii równym prawem biorą imienie, którego im przyumrą. *Sax. Art.* 3. Ruchome rzeczy mąż po żenie bierze, i jemu ich przyumiera. *Sax. Art.* 4. Matka, kiedy dzieci przeżyje, tedy nikomu nie przyumiera, i nikt nie będzie po nich spadku brał, jedno matka. *ib.* 2. Żaden więcéj prawa na drugiego wlać, ani przyumrzeć nie może, jedno to, co sam miał. *Szczerb. Sax.* 143. Toż prawo przyumarła krewnéj swéj, które sama miała. *ib.* 145. Gdy potomek bierze spadek po krewnym swym, tam posesyi dostawa z przyumarłego dziedzictwa *ib.* 97. Mieszczanin własność nieprzyumarłą albo niedziedziczną, ale z pracy swéj nabytą, oddalić może. *ib.* 61. Jeśli własność nabyta od moich potomków na ich dzieci przyjdzie, tedy ją spadkiem, albo własnością przyumarłą zowią. *ib.* 483.

PRZYUZDAĆ *cz. dok.*, uzdę przyłożyć, przychełznąć, przykrócić; zäumen, ein wenig bändigen. Ej cofnij wściekłość, umysł przyuzdaj zuchwały. *Zab.* 8, 379. *Koss.*

PRZYWABIĆ, *f.* przywabi *cz. dok.*, Przywabiać *niedok.*; *Boh.* přiwabiti; *Slov.* přjwabiti, priwabugi; *Sorab.* 1. pžiwabam; *Rag.* privabglîvati; *Vind.* pervabiti, pervabluvati, navabluvati, napeluvati, vabluvati; *Eccl* привабляю, приваждаю; *Ross.* прикормить, прикармливать, привлечь, привлекаю (*ob.* Przywlec), приманить, приманывать, заманить, заманывать, взманить, взманывать; przynęcić, herbey locken, anlocken, *pr. et fig.*, Przywabiający *Ross.* привлекательный, приворотный, приманный, приманчивый. Przywabienie *Ross.* прикормка, прикормъ, заманка, примана, приманка, приманъ. Prostych ludzi najprędzéj przywabisz hojnością. *J. Kchan. Dz.* 193. Fundował klasztor Franciszkanom w Krakowie, z Pragi ich przywabiwszy. *Papr. Ryc.* przyzwawszy. PRZYWABICIEL, a, *m.*; *Sorab.* 1. pžiwabenik; *Eccl.* привабитель, привратитель; *Ross.* прикормщикъ, der Herbeylocker, Anlocker.

*PRZYWĄCHROLIC się. *Cn. Th.*, *PRZYWĄKRONIĆ się *recipr. dok.*, przybłąkać się, herbey geirrt kommen. Podróżne zdrajcy, w drodze przywąkroniwszy się, pytają się, zkąd i dokąd kto idzie, a wszystko na zdradzie. *Dambr.* 73. Przywąkronił się do Polski despot wyspy Samos. *Biel.* 553.

PRZYWAŁEK, łku, *m.*, parapet, przedpiersień, die Brustwehr. *Tr.* PRZYWALIĆ *cz. dok.*, Przywalać *niedok.*; *Boh.* přiwaliti, přiwalowati; *Sorab.* 1. pžiwalacž, pžiwalu, pžiwalam; *Croat.* privalyajem; *Ross.* привалить, приваливать, прикатить, прикачивать, 'привалить, приваливать przybić do lądu, привалъ przybicie do lądu, перевалъ epidemia, przymiot); §. a) przywalać, n. p. kamień do-kąd. *Cn. Th.* przytaczać, hin wälzen, hinzu wälzen. — §. Przywalić ku czemu, lub do czego, obaliwszy przytłoczyć, auf etwas schwer hinwerfen. Gdy go ten ku ziemi przywalił, tamże umarł. 1 *Leop.* 1 *Mach.* 6, 46 — §. b) Przywalać co, ciężko przypadając na co, przytłaczać, przygniatać, schwer auf etwas hinfallen, schwer drücken, *phys. et moral.* Góry przywalcie nas, pagórki przykryjcie nas. *Sk. Kaz.* 7. Ziemia żywi nas do czasu pewnego, A potym przywala. *Zab.* 1, 46. *Alb.* Kamieniu nielitośny, głazie nieużyty, Ty méj wdzięcznéj przywalasz kości Teoklity. *Nar. Dz.* 3, 63. Najpiękniejsze zboże na téj żyznéj równinie nie tylko przytłoczone, ale w wielu miejscach tak mułem przywalone zostało, że zupełnie o zbiorze zwątpiono. *N. Pam.* 16, 108. Kraj cały przywalony był obcą przemocą. *Us. Konst.* 2, 272. Jakiż ciężar rozpaczy me serce przywala! *Teat.* 45. *d*, 75. *Wyb.* Za co siedzisz na stronie, od wojsk twoich z dala? Co cię wyzuwa z siły? jaki ból przywala? *Dmoch. Il.* 2, 72. gnębi, tłoczy? PRZYWALINY *plur.*, tłoczące obaliny, rozwaliny ciążące, über etwas hingestürzte Lasten. Mysmy narzędzia naszych przypadków, rozrywszy ziemne przywaliny, wykopali. *Pilch. Sen. list.* 3, 168. PRZYWALNY, a, e, pod wałem będący, beym Walle befindlich, Wall- . Przywalna ścieżka. *Tr.*

PRZYWARA, y, ż., *PRZYSKWARA. *Eraz. Ob. h i i j.*; (*Boh.* přiwarek przymnożek waru piwnego; *Rag.* privara, privarrenje, varanje *fraudatio*; *Croat.* prevara = oszustostwo; *Slav.* privara vojnicka *stratagema*); §. a) co przywrzało do garka, przygorzałość, das Angebrannte im Topfe; *Carn.* sasmòd; *Ross.* приварина, накипь, гаръ. Przywary w garcu, które się odmyć niechcą. *Syr.* 1113. — §. b) *Transl.* Wada, przygana; ein Fehl, Mangel, Tadel, Gebrechen; *Vind.* madesh, vmashik, lifs, lifa, prigovor;

Ross. порокъ, пропуха. Żaden się nie rodzi bez przywar; najlepszy, kto ich ma najmniéj. *Zab.* 13, 65. *Gorn. Dw.* 10. nikt bez ale, wszyscyśmy ludzie, i xiądz pleban człowiek; *Vind.* vfaki ima fvoje life; *Ross.* и на старуху бываетъ пропуха. Miał język jadowity, każdego oczernił, w każdym znalazł przywarę. *Mon.* 67, 11. Nikt chętniéj innych ludzi nie wybaczy przywary, nad tego, który najsurowszym własnych przywar jest sędzią. *Zab.* 13, 72. *Mon.* 64, 182. *et* 65, 194. *Star. Vot. A* 3 *b.* Do pychy i chluby przyrodzenie jest nachylone; tu się wada i *przyskwara przyrodzona pokazuje. *Eraz. Ob. h i i j.* — §. *Prov.* Przywara pod wieczor. *Rys. Ad.* 54.?

PRZYWARTY, *ob.* Przywrzeć.

PRZYWARZYĆ *cz. dok.*, Przywarzać *niedok.*; *Boh.* přiwařiti, přiwařowati; *Slov.* přiwarugi; *Rag.* privâriti; *Ross.* приварить, приваривать, пристрапать, пристрапывать; (*Vind.* privariti, pervariti, pervarjati; *Croat.* privarújem; *Slav.* privâriti; *Ross.* приварить, приваривать zlutować, przylutować, припарка zlutowane; *Bosn.* privarriti, priuariti; *Slav.* privarriti, privariti = oszukać); podwarzyć. *Cn. Th.* 748. ein wenig aufwärmen. Przypiekane, przywarzane rzeczy. *Cn. Ad.* 976. (powtarzane rzeczy niesmaczne, *crambe repetita*).

PRZYWĄTPIEWAĆ *med. contin.*, trochę powątpiewać, etwas zweifelhaft seyn, in Besorgniß stehen. Przywątpiewając o bracie swym, i że w niebezpieczeństwie jakim był, mniemając.... *P. Kchan. Orl.* 1, 125. Nie mogąc Władysław obaczyć, nizkąd Wincentego w bitwie, już począł przywątpiewać, bojąc się, aby zdrady jakiéj nie knował. *Krom.* 557.

PRZYWDZIAĆ, *f.* przywdzieje *cz. dok.*, Przywdziewać *niedok.*, przystrajać w suknie, przybrać, *pr. et fig.*; anfleiden, anlegen, noch über etwas, darüber ziehen. Przywdzialiśmy, że tak rzekę, wytworność złemu. *Mon.* 64, 182. Jeżeli mało na tym, utrzymywać ton poważny, przywdziéj je melankolią. *Teat.* 2. *b*, 41. Umysł pokornych złowili na myto, Prostaków na swe przywdziali kopyto. *Chrośc. Job.* 87. (przerobili na swoje kopyto). — §. *Aliter:* Język do podbródka strzeła, A podbródek do gardła samego przywdziała. *Otw. Ow.* 490. (przyszyła, przypięła, przytknęła, przyspółkowała; anheften, anfügen.

PRZYWDZIĘCZYĆ *cz. dok.*, Przywdzięczać *niedok.*, przymilić, angenehm machen, einladender, reizender darstellen. Jeżeli ma się rzecz przywdzięczać i zdobić, niechże takie będą wdzięki, które prawda znieść może. *Kras. List.* 2, 110.

PRZYWDZIĘK, u, *m.*, przymilenie, przymizg; Liebkosung, Einschmeichelung. (*distng. Slov.* prízwuk przyton, akcent, cf. dźwięk). Ci, co karmią ptaki, pieski, z widzenia, głaskania, przywdzięku owych zwierząt mają jakowąś rozkosz, *blandulatio. Ossol. Sen.* 57.

PRZYWĘDROWAĆ *intrans. dok.*, wędrując przybyć, herbey gewandert kommen; *Vind.* perbandrat.

PRZYWIAĆ, *ob.* Przywionąć.

PRZYWIANEK, nku, *m.*, suma abo zapis żonie od męża uczyniony, przywiankiem, przypisem nazywa się. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 207. die von dem Gemahl der Gattin verschriebene Summe. Przywianek u Niemców Morgengabe, w Polszcze *crinile*, *donatio propter nuptias*, dar od męża nazajutrz po ślubie dawany. *Czack. Pr.* 2, 8-9. Władysław pozostałéj Mieczysława żonie 500 grzywien posagu jéj własnego, a drugą 500 grzywien przywianku, co w domach obyczajniejszych upominkiem abo darowizną względem wesela zowią, wypłacić miał; *contrados*, *elegantiores donationem propter nuptias vocant. Krom.* 260. Sto tysięcy wiana, drugie tyle przywianku. *Vol. Leg.* 5, 56. Żona, gdy mąż umrze, aby tylko posag i przywianek miała. *Groick. Tyt.* 36. Żona stawi pewne rękojmie około wrócenia przywianku przyjacielom męża piérwszego. *Tarn. Ust.* 104. — §. b) Przywianek, wyprawa córki; *dotalia dona*, *super dotem accepta*, *paraphera. Cn. Th.* 1325. cf. gierada, die Gerade, Hausgeräthe, die außer dem Brautschatze noch mitgegeben werden.

PRZYWIĄZAĆ, *f.* przywiąże *cz. dok.*, Przywięzywać *frequ.*, przywięzuje *pr.*; *Boh.* přiwazati, přiwazowati, přiwasyti; *Slov.* přiwazugi; *Sorab.* 1. pžiwazuyu, pžiwožam; *Sorab.* 2. pschiwěsasch; *Vind.* pervesati, pervoslati; *Croat.* privezati, privesújem, privezalszem; *Bosn.* privezati; *Rag.* privèzati; *Ross.* привязать, привязывать, вторачить, вторачивать, (cf. troczyć, troki); uwiązać, przywiązać co abo kogo do czego, anbinden, n. p. przywiązać czoln. *Tr.*, cf. cumować; *Ross.* чалить, причалить. — *Transl.* Do sosny bluszcz się przywięzuje. *Groch. W.* 342. przypina, er heftet sich an, schlingelt sich an. Szewczyk, krawczyk, gdy się ustroi. w bławaty, a przywiąże się do szabli, rozumie, że szlachcic. *Mon.* 73; 578. (gdy sobie szablę przypasze). — *Aliter:* Poddaństwo chłopów prawnie zowiemy przywiązanie człowieka do roli. *Kras. Pod.* 1, 125. die Verbindung an den Grund. — *Moral.* Przywiązać sobie kogo = obowiązać, sich einen verpflichten. Przywięzujesz sobie ubogiego, któremu przechodząc dajesz jałmużnę. *Węg. Marn.* 1, 245. Inne opa przywiązało mię do życia. *Stas. Num.* 2, 125. PRZYWIĄZAĆ się do kogo, do czego, skłonnością, chęcią przychylić się, przyłączyć się; sich an etwas hängen, anhängen. Do pieniędzy może być przywiązanie; insze zaś pobudki do prawdziwéj miłości. *Teat.* 6. *b*, 55. Przywiązać się do godnéj niewiasty. *Teat.* 48. *d*, 30. Przywiązany *Ross.* увязчивый, приверженный, приверженникъ. Jejmość PP. Próżnosiedzkie, słodkowych zabaw najprzywiązańsze doglądaczki. *Mon.* 70, 152. Acz tyluś miał przyjaciół, wierz mi, żeć nie był przywiązańszy żaden. *Zab.* 15, 594. Agatko kochana, Ja cię kocham, tyś do mnie trochę przywiązana. *Niemc. P. P.* 5. Przywiązanie *subst. verb.*, das Attachement, die Anhänglichkeit; *Sorab.* 1. pžiwazba; *Ross.* привязанность, увязчивость, прилѣпленность, привержение, приверженность. (*Vind.* perves; *Ross.* привязка wiąz, wiązka). — *Similiter:* Nazbyt się nie przywięzuj do słów w tłumaczeniu, Pocąc się w trudnych społem myśli pomieszczeniu. *Kor. Hor.* 8. — §. Słabe to domysły, któremi historycy przywiązać usiłują, aby Słowacy jedność narodu z Wandalami zaciągali. *Krom.* 10.

PRZYWIC, *ob.* Przywinąć.

PRZYWIDZIEĆ się *recipr. dok*, Przywidzać się *niedok.*; *Ross.* привидѣться, причудиться; przyśnić się, przymarzyć się,

uroić się; einem träumen, dünken, irrig vorkommen. Może ci się tylko przywidziało, że ona tu jest. *Teat.* 54, 48. Przywidza mu się, że ktoś stuka. *Teat.* 11. *b*, 18. Daleko coraz zimniéj ze mną postępujesz. B. Przywidza się chyba Wc Panu. *Teat.* 16. *c*, 40. Przywidzenie, *Vind.* muhuvanje (cf. mucha), muholovitje; *Eccl.* мечта, мечтаніе, привидѣніе; *Ross.* привидѣніе; widzi mi się, urojenie; Träumerey, Schwärmerey. Chory z przywidzenia. *Teat.* 35, 3. (*le malade imaginaire*). I rozum i wymowa na nic się nie przyda, Z tym człowiekiem, co tylko swych przywidzeń słucha. *Zabł. Zab.* 8. Przywidzenie swoje bierze za prawdę. *Teat.* 7. *b*, 57. *Kras. Pod.* 2, 189.

PRZYWIĘDNĄĆ *nijak. jedntl.*, nieco powiędnąć, ein wenig welf werden; *Ross.* привянуть; *Eccl.* присвянути, завянути, засохнути.

PRZYWIEDLNY, PRZYWIEDNY, a, e, do przywiedzenia, mogący być przywiedzionym; anführbar, herbey zu führen. Przypadek równań trzeciego stopnia wziął imię nieprzywiedlnego, *casus irreductibilis*, że prowadzi do wyrazu urojonego pierwiastków i t. d. Przypadek nieprzywiedny ma zawsze miejsce w równaniach trzeciego stopnia, ile razy te zamykają trzy pierwiastki rzetelne nierówne i niewymierne. *Śniad. Alg.* 1, 131. PRZYWIEDZIENIE, PRZYWIEDZIONY, *ob.* Przywieść.

PRZYWIELBIĆ *cz. dok.*, uwielbić, przyszlachcić; verklären, verherrlichen. Żyje już niezraniony, Ale chwałą przywielbiony. *Groch. W.* 218.

PRZYWIEŃCZYĆ *cz. dok.*, uwieńczyć, bekränzen. Niosły w koszykach przywieńczonych czyste ofiary. *Otw. Ow.* 92. Na głowy wstawiwszy W koszach ofiary czyste, niosły przywieńczywszy. *Żebr. Ow.* 49. Przywieńczywszy się z rozlicznego kwiecia wonnego w wieńce uwite. 1 *Leop.* 3 *Mach.* 7. Przywieńczmy się różą piérwéj, niżli zwiędnie. *ib. Sap.* 2, 8. Korbulon, tylą przywieńczony zwycięzkiemi laurami. *Nar. Tac.* 2, 453. Góry przywieńczone laskiem. *Nar. Dz.* 3, 29. *Zab.* 1, 184. *Nar.*

PRZYWIERAĆ, *ob.* Przywrzeć.

PRZYWIERCIĆ *cz. dok.*; *Ross.* привертѣть, привертывать, привертнуть, привертываю (= przyszrubować); wiercąc przytknąć, bohren und einstecken, einbohren. Na samym wierzchu téj budki mają być przywierciane gałązki. *Haur. Sk.* 286.

†PRZYWIERZGAĆ *cz. dok.*, [przerzucać, verwandeln, *ob.* Wierzgać 3], n. p. Przeciw panu Chrystusowi piszą, i sameż Luterany i Kalwinisty do siebie przywierzgają. *Twor. Wiecz. a* 2. przyciągają, przywabiają, herüber ziehen.

PRZYWIEŚĆ, przywiódł, przywiedli, *f.* przywiedzie, przywiodę *cz. dok.*, Przywodzić *niedok.*; *Boh.* přiwesti, přiwedu, přiwoditi; *Slov.* přiwěsti; *Sorab.* 1. pžiwedu; *Sorab.* 2. pschiwaſcž; *Vind.* pervositi, napreipernesti; *Bosn.* privesti, dovesti; *Rag.* privèsti; *Dal.* dopelijati; *Ross.* приводить, привесть; przywodzić co, kogo, n. p. bydle, przyprowadzać; herzu führen, geführt bringen, herbey führen. Światłość i prawda twoja, te-ć mię przywiodły i dowiodły na górę tę świętą i do przybytków twoich. 1 *Leop. Ps.* 42, 3. — §. Nieprzyjaciel, chcąc Rościsława przywieść na lud, ustępował; lecz gdy się postrzegł w czas Rościsław, jął pierzchać nazad; i tak uciekając, przywiódł nieprzyjaciela na swe ludzie niewiadome. *Biel.* 133. przywabić na zasadzki, verleiten, in den Hinterhalt locken. Przywiódł go na hak. *Rys. Ad.* 56. przyprowadził go w niebezpieczeństwo, er hat ihn in Gefahr gebracht, an einen gefährlichen Ort hin geführt. Proszą panowie Bolesława, aby na potym i siebie i Rzpltéj na taki hak nie przywodził. *Krom.* 127. na szańc nie wystawił, naraził; in die Schanze schlagen, der Gefahr Preiß geben. — *Fig.* Dobrze mi się podoba, kiedy kto nad mniemanie tych, którzy słuchają, na hak kogo przywiedzie. *Gorn. Dw.* 187. słowami przyprze, mit Worten ins Gedränge bringen, daß man mit dem Disputiren nicht weiter fort kann. — §. Przywieść kogo o co = przyprawić go o co, narazić go na niebezpieczeństwo; einen in Gefahr bringen, ihm eine Gefahr zuziehen. Prosili Rytygiera, aby siebie i wojska swego tak szkaradnie nie przywodził o niebezpieczeństwo. *Krom.* 37. Przywieść kogo do szkody = nabawić go szkody, einen in Schaden bringen. Przywiódł go do potomnych ludzi w złą sławę. *Gorn. Dw.* 398. nabawił go złéj sławy u potomstwa, er zog ihm einen übeln Nachruhm zu. — §. Lud młody na swą stronę przywiódł. *Warg. Cez.* 175. przyciągnął, przywabił, er brachte sie auf seine Seite. Nauki wolne wznowił, ludzie uczone przywodząc. *Sk. Dz.* 875. Naprawił biskup Kujawski X. Przerębskiego, aby arcybiskupa przywiódł na króla, i przezeń obietnica Podlodowskiemu dana, iżby wniwecz poszła. *Gorn. Dz.* 36. aby arcybiskupa na króla nasadził, puścił; er sollte den Erzbischof an den König hetzen, mit dem Könige anbinden lassen. — §. Przywieść kogo do czego, einen zu etwas bringen, zu etwas bewegen, in etwas versetzen. Do ugody przywodzą zdrową radą strony. *Paszk. Dz.* 112. Uczynię to, do czego mnie przywiedzie złość i rozpacz. *Teat.* 5, 98. (uwiedzie, uniesie). Mąż Wc Pani do niecierpliwości mnie przywodzi. *Węg. Marm.* 1, 183. Do rozpaczyście mnie przywiedli. *Teat.* 6, 130. Brunihildis własne dzieci swoje do zwad przywodzi. *Zab.* 1, 120. *Alb.* Przywieść kogo do gniewu = rozgniewać go. *Cn. Th.* einen zornig machen. Przywodzić co na kogo, etwas über einen bringen, ihm zuziehen. Starość oziębła na wszystkich przychodzi, A te wszystkie ciężary na ludzi przywodzi. *Prot. Kont. B* 3 *b.* Przywiodę na onę ziemię wszystkie słowa moje, którem mówił przeciwko niéj. 1 *Leop. Jer.* 25, 12. — §. Przywodzić co do końca, do skutku = dokonywać, etwas zu Ende bringen, beendigen. Bóg rzeczy te, które od wieku przejrzał, nad mniemanie ludzkie, dziwnym obyczajem ku skutkowi przywieść umie. *Żarn. Post.* 20. (*Ross.* приводиться 1. należeć się, 2. zdarzać się). O przywodzeniu frakcyi do jednegoż mianującego. *Solsk. Geom.* 3, 114. (o przerobieniu, o redukcyi frakcyi). — Tatarowie są szczerzy hultaje, co sobie pożytek i korzyść przywodzą jak mogą. *Kłok. Turk.* 73. garną do siebie, przygarnywają; an sich bringen, an sich ziehen. — §. Przywodzić do wiadomości = podawać do wiadomości, zur Wissenschaft oder Kundschaft bringen, gelangen lassen. Naprzód śmierć JKMści do wiadomości wszech stanów przywodzę.... *Vol. Leg.* 4, 145. Guilelm admirał Genueńskich łodzi Do wiadomości wczas

ci to przywodzi. *P. Kchan. Jer.* 129. — §. Wieleby można na plac przywieść, co się tego dnia tam działo. *Biał. Post.* 78. przytaczać, wspominać; anführen, beschreiben, (aufs Tapet bringen). Przywodzić pisarze, cytować, alegować, przytaczać autory; Schriftsteller anführen, anziehen, citiren. Pisma głupie i nieumiejętne przywodził. *Sk. Dz.* 894. Świadectwa te sami adwersarze przywiedli. *Salin.* 2, 3. Tłok przywodzeń uczyni pracę w czytaniu mniéj przejemną, kiedy owoc trudu jest niedojrzały. *Czack. Pr.* 92. Przywiedziony *Ross.* приводный.

PRZYWIESIĆ *cz. dok.*, Przywieszać *niedok.*, przy czym zawiesić, wobey hin hängen; (*Boh.* přiwěsyti, přiwěšowati; *Sorab.* 1. pžipowescham; *Vind.* pervesat, perobesiti, naobesiti, naobieshati). *Appendix*, przygrodek, przywieszenie. *Urs. Gr.* 185. der Anhang, das Anhängsel.

PRZYWIĘTSZY, PRZYWIĘKSZY, a, e, *majusculus*, nie bardzo wielki. *Mącz.*, etwas groß.

PRZYWIEWAĆ, *ob.* Przywionąć.

PRZYWIĘŹ, i, *ż.*, *et* iu, *m.*; *Ross.* привязь; powróz, postronek do przywiązania, der Strick zum Anbinden. Koń stojąc na przywięziu, co mu dają, pożywać musi. *Hipp.* 115. Jeśliby gospodarz psa na przywięzi dzierżeć i mieć nie chciał.... *Stat. Lit.* 396. PRZYWIĘŹCA, y, *m.*, *alligator*, ten co przywięzuje. *Mącz.*, der Anbinder. *Przywiązacz, *przywięziciel, *dura sunt vocabula. Cn. Th.* PRZYWIĘZUJĘ, *ob.* Przywiązać.

PRZYWIEŹĆ, przywiózł, *f.* przywiezie, przywiozę *cz. dok.*, Przywozić *niedok.*; *Boh.* přiwezti, přiwažeti; *Sorab.* 1. pžiwožem, pžiwožu, pžipowožam; *Ross.* привесть, привозить; wozem, koniem, nawą przystawić co, zuführen auf der Axe oder zu Wasser. Galban z Syryi przywożony bywa. *Syr.* 209. Coż mi Wc Pan przywiózł? a coś mi Wc Pan dał zawieźć? *Dwor. G.* nie przyniesiesz, nie weźmiesz, was haben sie mir mitgebracht von der Reise? Przywiezienie, przywóz; die Zufuhr, das Zuführen.

PRZYWILEJ, ju, *m.*, z *Łac.*, das Privilegium, zwoleństwo, dozwolenie, wyzwolenie z czego, łaska jaka od pana dana, prawo prywatne; *Boh.* weysada; *Sorab.* 1. woszobne prahwo; *Vind.* vunsvsetnik, vunvsetje, ofvojobodshina; *Bosn.* slobosctina, oprosctenóst; *Rag.* povèglja; *Ross.* опричина; *Eccl.* привлегій, привилій, der Freyheitsbrief. Przywilej jest własne i osobliwe prawo przeciwko pospolitemu nadane. *Sczerb. Sax.* 339. Przywilej dlatego jest nazwan *privilegium*, iż czyni osobliwe prawo, *legem privatam. ib.* 339. Wolności i swobody, które prawodawca dla pojedynczych osób lub zgromadzeń nadaje, zowią się przywileje. *Gal. Cyw.* 1, 21. Gdy prawo jekieś ku użytkowi jednéj osoby dąży, przywileju ma imię. *Ostr. Pr. Cyw.* 1, 8. Przywilej, osobliwe prawo na którą rzecz. *Mącz.* Przywileje albo są wyłączeniem od ustaw, albo ograniczeniem praw obywatelów innych. *Gal. Cyw.* 1, 21. *Ust. Konst.* 1, 231. *Zab.* 6, 232. Czyż to chodzi przywilejem, być rozumną swéj głowie! *Zabł. Bal.* 36, (cf. monopol). — §. Ziemowit Kazimierzowi przywilejem poddaństwo swoje zeznawa, którego przywileju wizerunek jest u Długosza. *Krom.* 357. (*diploma*). Janowi Ossolińskiemu dał Jagiełło miasto Wojsław, jak przywilej świadczy. *Jerz. Ossol. Mscr.*, Schenkungsbrief. PRZYWILEJOWAĆ, *ob.* Uprzywilejować.

PRZYWILSZY, a, e, przyszaleńszy, *subinsulsus. Mącz.*, etwas närrisch; cf. wiła, szaławiła.

PRZYWINĄĆ, *f.* przywinie *cz. jedntl.* Przywijać *niedok.*; *Boh.* přiwiti, přiwigeti, přiwinauti; *Slov.* přiwjgjm; *Bosn. et Rag.* privitti; (*Croat.* priviam, privilszem *inflecto*; *Ross.* привить, прививать wszczepić); §. a) obwijać koło czego, aufbinden auf etwas, drüber anbinden, umbinden. Gdy mu zawiązano ranę, oderwał to wszystko, co lekarze przywinęli. *Mon.* 71, 827. To wszystko przywinąć trzeba na pępek, coby płód zmocniło. *Cziach. Prz.* 3. Obwiń to papierem, a na papier przywiń liścia kapustnego obmięsz. *Sienn.* 499. Srebrny pontal na czele misternie przywity wstęgą. *Żebr. Ow.* 246. Bojaźń boża, pierwsze grono Na ten łubek przywiniono. *Miask. Ryt.* 2, 130.— §. b) Okręt przywinął, przybił do lądu, przypłynął; das Schiff kam an, segelte herbey, landete. Stojąc w pawilonie moim, patrzyłam na okręty przywijające do portu naszego. *Teat.* 23. *c*, 5.

PRZYWINNIEJSZY, a, e, nie bez winy, etwas schuldig, nicht ohne Versehen. *Tr.* (*Eccl.* привиняю *insuper accuso*).

PRZYWIONĄĆ, *f.* przywionie, przywionę *cz. jedntl.*, Przywiewać *niedok*, wiać na kogo, na co; *Rag.* priviati; *Ross.* привѣять, привѣваю, auf etwas wehen, blasen, dazu wehen, dazu blasen. Auster także z mokremi przywionął skrzydłami Obłok wilgotny przyniósł, zlał ziemię plutami. *Banial. K* 2 *b.* Gdy przywiewa wiatr zimny, choć ta kraina jest z natury ciepła, mróz bywa. *Boter.* 317.

PRZYWITAĆ, *f.* przywita *cz. dok.*, *Przywitować *contin.*, (Witać *niedok. qu. v.*); *Boh. et Slov.* přiwjtati; *Vind.* perjeti, primiti, (cf. przyjąć); *Ross.* привѣтить, привѣчать, привѣтствовать, (привѣтъ, привѣтство, привѣтливость grzeczność, ludzkość); przywitać kogo, przywitać się z kim, oświadczyć mu swoje ukontentowanie z widzenia go u siebie, abo na jakim inszym miejscu, gdzie był, einen bewillkommen. Przywitający *Eccl.* присрящный. Niektórzy przeciw niemu wyjeżdżali przywitować. *Biel. Św.* 182 *b.* Przywitana uczta, kiedy się kto nawróci do domu, *adventorium prandium. Mącz.*, Bewillkommungsschmaus. *Przywitanna mowa. *Chodk. Kost.* 66. witająca, z przywitaniem, Bewillkommungsrede. Przywitać kogo biskupem, starostą = winszować biskupstwa nowemu biskupowi. *Cn. Th.* 1268. Zostaniesz na przywitanie gości. *Cn. Th.* 1449, *Vind.* perjetje, primlenje; *Ross.* привѣтствіе, привѣтство, die Gäste zu bewillkommen. Uczynili poradowanie abo przywitanie. 1. *Leop.* 3 *Mach.* 1. — §. *Transl. in malam partem:* Przywitać, n. p. Gdy Leszko granice od nieprzyjacioł postronnych obwarował, wnet go w domu przywitała wnętrzna trwoga. *Stryjk.* 314. (*excipiebat*). Żal mi, że tamci Ichmość tak go grubo przywitali. *Boh. Kom.* 2, 371. grob empfangen Radbym go przywitać tym pałaszem. *Boh. Kom.* 4, 222. *gladio excipere*, mit dem Pallasch empfangen. Pewnie go kijowe przywitanie potka, że się opoźnił. *Kłok. Turk.* 58. Willkomm mit dem Stocke.

PRZYWŁASZCZYĆ *cz. dok.*, Przywłaszczać *niedok.*; *Boh.* přiwlastniti, přiwlasnowati, osobiti sy, (cf. osoba, osobny), (*Boh.* odwlastowati, odwlastaugi, *Germ.* veräußern); *Slov.* přiwlastnugi; *Carn.* perlastim, perlastujem, polestnim, lastim se, persvojim, (cf. przyswoić); *Vind.* ſvojiti, vlastiti, pooblastititiſe (cf. władza), podstopitiſe, (cf. podstąpić); *Croat.* szvoim, oszvájam (cf. swój, oswoić), poszvojújem; *Dal.* possvoiti, prikazati, (cf. przykazać); *Bosn.* osvoiti, posvojiti; *Rag.* posvoitti; *Ross.* своить; *Eccl.* освоити, завладѣть, присвоити, зажилить, усвояю, притяжати; za własne poczytywać, przysobić, ſich zueignen. Konia ukradzionego, prawnie sobie przywłaszczający, niechaj ręką lewą ujmie konia za ucho prawe, a nogą prawą nogi lewéj końskiéj się dotknie. *Chełm. Pr.* 127. *et* 152. Synowie Izraelscy przywłaszczyli sobie nieco z onych rzeczy przeklętych. 3 *Leop. Joz.* 7, 1. (sposobili sobie. 1 *Leop.*) Przywłaszczać co komu, za własne mu oddawać, przypisywać; einem zueignen, zu eigen geben, zuschreiben. Jako co któremu stworzeniu Bóg przywłaszczyć raczył, także się już to koło wiecznie a nieodmiennie toczyć musi. *Rej. Zw.* 2 *b.* (jak komu wyznaczył). Nie wszystkim jednakie powinności przywłaszczamy. *Budn. Cyc.* 64. (przypisujemy, nakazujemy, zadajemy). Chrystusa potwarzali, dyabelstwo mu przywłaszczali. *Wysz.* 285. (przypisywali). Na kogo czyja wina jakim sposobem spływa, temuć się przywłaszcza, bo jeśli się nie przywłaszcza, toć nie spływa. *Salin.* 4, 387. Bogu przywłaszczać, a na niego wkładać, czego on nie rozkazał, jest bluźnierstwem. *Gil. Kat.* 295. Będę wzywał boga naszego, przywłaszczajcież wielmożność bogu naszemu. *Bud. Deut.* 32, 3. (dajcież wielmożność bogu naszemu. *Bibl. Gd.*, przypisujcież. zuschreiben, zueignen. Przywłaszczenie, przypisanie; das Zueignen, die Zueignung; *Carn.* lastenje; *Vind.* pooblastenje, podstop, podstoplenje, (cf. podstęp). — Przywłaszczać sobie kogo za syna: przysposabiać, adoptować, einen an Kindesstatt annehmen. Przywłaszczyła sobie dziecię to za syna, i nazwała go Mojżesz. *W. Exod.* 2, 10. Po śmierci rodziców przywłaszczył ją sobie stryj za córkę. *W. Esther.* 2, 7. *Bardz. Trag.* 585. *Bial. Post.* 96. Ludzie za syny przez pana jednacza swego przywłaszczeni, przyjęci i policzeni są. *Wiśn.* 382. Potrzeba, aby ten, który sposabia albo przywłaszcza, był sobie wolnym, i takim, któryby mógł płodzić. *Szczerb. Sax* 417 — §. Księżna Helha wielu Ruśaków do religii chrześciańskiéj nawróciła, dlatego ją też Ruś przywłaszcza ku słońcu. *Stryjk.* 120. przyrównywa, vergleichen. Diogenes utratne ludzie przywłaszczał drzewu, które na skałach wysokich roście, że owocu jego człowiek nigdy nie kosztuje. *Kosz. Lor.* 175. Nierządnice słodkiemu piciu, które truciznę w sobie ma, przywłaszcza. *ib.* 68 *b.* PRZYWŁASZCZYCiEL, a, *m.*, *Cn. Th.*, który sobie co przywłaszcza, der Zueigner, der sich etwas zu eigen macht; *Rag.* posvoitegl; *Croat.* poszvoitel; *Dal.* poszednik, (cf. posiadacz); *Ross.* притяжатель, привязатель; *Eccl.* усвоитель, присвоитель. (*Slov.* priwlastnugiční, priwlastninec *casus Genitivus*). PRZYWŁASZCZYCIELKA, i, *ż.*, *Croat.* poszvoitelicza.

PRZYWLEC, przywlokł, przywlekli, *f.* przywlecze, przywlokę *cz. dok.*, Przywłoczyć, Przywlekać *niedok.*; *Vind.* pervlezhi, perlazhiti, dopervlezhi; *Carn.* privlekújem; *Ross.* привлечь, привлекать, приволочь, приволакивать, притащить, притаскивать; a) wlekąc przyciągać, herbeyschleppen, geschleppt bringen. Wiosna w tym roku często kroć mokrości i wiele przykrej niepogody na świat przywlecze. *Fur. Uw. E* 4 *b.* Kolasą bułanemi ciągnioną kobyły Przywlokł się z swą Jejmością podsędek otyły. *Węg. Org.* 23. Zły duch nas do bałwochwalstwa przywłoczy, *devoluit. Zygr. Gon.* 367. Przywlekający; *Eccl.* привлачительный *vim habens attrahendi*, (cf. przyciągający). — b) Przywlec, przykryć czym; mit etwas überziehen, bedecken. Twa ręka uformowała stan, jaki jest ciała mojego, Skórą zewsząd przywleczonego. *Ryb. Ps.* 276. (*Ross.* приволока dawny gatunek płaszczów).

*PRZYWNOSIĆ *cz. dok.*, nad to jeszcze wprowadzić, noch über dieß einführen; *Eccl.* привношу, *Graec.* παρεισάγω. Zakazał, aby inszéj wiary nie ważył się nikt przywnosić. *Smotr. Apol.* 142. Żadne synody inszego wiary ograniczenia, nie przywniosły. *Smotr. Apol.* 143.

PRZYWÓD, u, *m.*; *Ross.* приводъ; przywiedzienie, doprowadzenie, das Hinführen. *Moral.* Przywód, pobudka, powód; Bewegungsgrund, Reiz, Antrieb. Zebrały się wojska za przywodem cesarza. *Nar. Hst.* 2, 140. Książę Konrad dał Czaplę obiesić przez przywód swej żony. *Gwagn.* 31. *id. Biel. Św.* 194. Przez przywód niektórych, dał mu cesarz oczy wyjąć. *ib.* 67, (cf. nabechtany). Z przywodu niektórych ludzi zazdrościwych kazał wojewodę pojmać. *Biel.* 117. Nasi z Elblążanami za powodem i za przywodem Czecha jednego spiknęli się; *Bohemo duce. Krom.* 652. *Jabl. Tel.* 555. — §. Przywód wojska: dowództwo, komenderowanie, naczelnictwo, das Anführen der Armee. Zgromadź wszystkie pułki wierne, Którym rozkazujemy przez zwierzchne przywody. *Przyb. Milt.* 165. Na przywodzie najsroższego hufu czeka nieprzyjaciela. *Stas. Num.* 1, 176. (na czele, an der Spitze). — §. *Acer.* Miewał swe przywody na Tatary, i wielkie im tam czynił szkody. *Paszk. Dz.* 18. szlaki, przesmyki; Schlupfwege, Streifzüge. (*Ross.* приводное письмо za zaprowadzenie do aresztu). PRZYWODZCA, *PRZYWOJCA, y, *m.*; *Ross.* приводецъ, приводчикъ; PRZYWODZICIEL, a, *m.*, przywodzący do czego, dowódzca, naczelnik, der Anführer; *Rag.* privoditegl; *Ross.* военачальникъ. Teucer wasz wódz będzie i *przywojca. *Lib. Sen.* 17. Dwa wielkie rzędy szły do szturmu z *przywojcami swemi. *P. Kchan. Orl.* 1, 409. Za odważnemi do boju *przywojcy Czyńcież już jako rycerscy mołojcy. *Jabł. Buk. C* 3. *Przywojca buntowników. *Pot. Arg.* 81. herszt, Rädelsführer. — *Moral.* *Przywojce ducha prawdy miał *Chodk. Kost.* 13. *ib.* 80. przewodnika, Wegweiser, Anleiter. *Przywojca, pobudziciel, powód; der Anreitzer, Anreger, Anführer zu etwas. Niechaj ten *przywojca występku ginie. *Past. Fil.* 247. Do złego dość jeden przywódzca, na dobre nie dosyć dziesięć. *Fredr. Ad.* 71. *Falib. C* 3. PRZYWODZIĆ, *ob.* Przywieść, przywiodł. PRYWÓDZTWO, *PRZYWOJSTWO (*Chodk. Kost.* 61), a, *n.*, przy-

wodzenie, dowództwo, przewodnictwo; das Anführen, Herbeyführen.

*PRZYWOJ, ju, *m.*, podwoj, *postis. Mącz.*, der Thürpfosten. PRZYWOJCA, *ob.* Przywódzca.

PRZYWOŁAĆ *cz. dok.*, Przywoływać *contin.*; *Boh.* přiwolati; *Slov.* priwolat, přiwoláwám; *Sorab.* 1. pžiwowam; *Carn.* poklizbati; *Vind.* poklizat, vabit, perklizat, povabit; *Croat.* dozvati, dozivam; *Bosn.* dovabiti, dozvatti; *Dal.* zvati, dozivati; *Ross.* подозвать, подзывать, приманить, приманывать; *Eccl.* приклцкаю, призываю; przyzwać głosem, herbey rufen. Erasta przywołano. *Weg. Marm.* 1, 239. *Teat.* 5, 35. — *Fig.* Piękność przywoła gacha. *Teat.* 43. *b*, 29. przywabia, herbey locken. — *Jurid.* Przywołać sądy. *Teat.* 20. *b*, 156. głosem oznajmić nastąpienie sądu, das Gericht ausrufen, ankündigen, verkündigen. W tym kraju tu pierwéj obieszą, a potym sprawę przywołają. *Boh. Kom.* 2, 212, (cf. sprawa jak w Osieku). W niektórych województwach trzy dni przywoływają, a na czwartym dopiero wzdawają. *Vol. Leg.* 2, 1624. pozywają, vorladen. Pozew zbiegłego złoczyńcy dzieje się przez przywołanie. *Sax. Porz.* 56, *ob.* Powołanie.

PRZYWORA, *ob.* Przewora.

PRZYWÓZ, u, *m.*; *Ross.* привозъ, подвозъ, (ввозка, ввозное furlon, zwózka); (*Boh.* přjwoz przewoz); przywiezienie, dowóz, die Zufuhr. PRZYWOŻE. PRZYWOZIĆ, *ob.* Przywieźć, przywiózł. PRZYWOZICIEL, a, *m.*, *Cn. Th.*, który co przywozi, der Zuführer zur Achse oder zu Schiffe. PRZYWOZICIELKA, i, *ż.*, die Zuführerinn. PRZYWOŻNY, a, e; *Slov.* přespolnj; *Ross.* привозный, вывозный, ввозимый, ввозный wkradziony); przespolny, przywieziony: eingeführt zur Achse oder zu Wasser, ausländisch. Żadnych tam owoców dla zimna wielkiego nie ujrzysz, krom przywoźnych z kraju inszego. *Paszk. Dz.* 120. Z przyległych inszych stron przysmaki przywoźne. *ib.* 123. Dzikie i przywoźne makaronizmy. *Dudz.* 26. Przywoźna rozpusta, *accita lascivia. Nar. Tac.* 2, 216.

PRYWRÓCIĆ *cz. dok.*, Przywracać *niedok.*; (*Croat.* privrácham *aggrego*); *Ross.* привopoтить, привopaчивать, *Eccl.* возвращаю; przywracać do czego, ku czemu, kierować ku czemu; zu etwas hinlenken, hinleiten. Ziele dziewięciernik, przywracające ku miłości, wzbudza w małżonkach miłość wielką. *Urzęd.* 136. Na miejsce *przywróćwa się ono; *locum redeamus in illum. Zebr. Ow.* 317. — §. *Restituend.* Przywracać co komu = powracać mu, wrócić, oddawać; wieder zustellen, ersetzen; *Eccl.* навратити, навращати. Gdy się ciałom kruszcowym z własnego kształtu wyzutym, tenże sam znowu daje, ta praca nazywa się przywracaniem, *reductio. Kruml. Chym.* 500. die Wiederherstellung. — Przywracać kogo do ojczyzny, do czci, do godności, do szlachectwa, *restituere. Cn. Th.* wieder einsetzen. Przywrócić kogo sobie. *Cn. Th.* einen wieder zu recht bringen, zu sich bringen. Przywrócenie do łaski, die Wiederaufnahme zu Gnaden. Przywracać kogo do łaski, wieder zu Gnaden annehmen. Przywracać co było ustało, *instaurare. Cn. Th.* wieder herstellen, wieder einführen. PRZYWRÓCICIEL, a, *m.*, *restitutor.*. *Cn. Th.* der Wiederhersteller, Wiederbringer; *Rag.* vracchjalaz; (*Eccl.* привратитель przywabiacz). PRZYWRÓCICIELKA, i, *ż.*, die Wiederherstellerinn. PRZYWROT, u, *m.*, PRZYWROTNIK, a, *m*, ziele, dziewięciernik, gwiazdki, gwiazdosz, *alchimillia*, Löwentappen, przywraca małżonki ku miłości. *Urzęd.* 136. *Syr.* 327. *Kluk. Rośl.* 2, 147, *Carn.* ebrashèza; *Ross.* перелойная трава, львова лапа, росница; w niektórych powiatach gęsię łapki. *Jundz.* 140. PRZYWROTNY, a, e, — ie *adverb.*, mogący być przywróconym; *Eccl.* возвратный, wiederherstellbar. — §. Przywrotna febra, wracająca się czasu swego. *Włod.* zurückkehrend. Nieprzywrotny, który się już nie powróci. *Włod.* Nieprzywrotny, niewrotliwy, *irrevocabilis. Cn. Th.* Nieprzywrotny, *irremeabilis. Cn. Syn.* 499.

1. PRZYWRZEĆ, przywrzało, *f.* przywre *med. dokon.*, Przywierać *niedok.*, przygorzeć, przywarzyć się do czego, przepiec się, (cf. przywara); anbrennen, sich anlegen (an den Kochtopf). (*Rag.* privrjexitise *adhaerere*), *pr. et fig.* Co raz przywrzało do serca, skrob jak chcesz, trzyma się. *Pot. Arg.* 754. Ta przywara na nędznym narodzie ludzkim mocno przywrzała. *Rej. Post. R* 6. Choćby jaka insza poczciwemu człowiekowi na umyśle jego przywrzała przywara, tedy szlachetnym płaszczem może być pokryta. *ib.* 83. Przywrzałą złość tam ogniem oczyszczają; *infectum scelus. A. Kchan.* 173. Przywrzała złość, lub ogniem ją wyżegać muszą, Swa zapłata za każdą postępuje duszą. *Zygr. Pap.* 141. Próżna sława przywiera do serc ich. *Birk. Sk. D b.* przypoi się, przylepia się; hängt sich an, klebt an. Odzienie jego było wszystko do ran onych srogich przywrzało. *Groch. W.* 191. *et* 197. Wszystkie odnowione stały się rany, gdy go z szat zdzierali, Gdyż były ze krwią do ciała przywrzały. *Odym. Św.* 2, *G g b.* Zima, gdy mrozem pola zawiera, przywierać nie dopuszcza do ziemi żadnemu z nasienia korzenia. *Otw. Ow.* 109; *affigere*.

2. PRZYWRZEĆ, przywarł, *f.* przywrze, przywrę *cz. dok.*, Przywierać *niedok.*, przymknąć drzwi, nie dowrzeć, nie zawrzeć; *Boh.* přiwřjti; *Ross.* притворить, притворять, die Thüre anlehnen, zumachen ohne zuzuschließen. Przywiera bramy. *Chrośc. Job.* 96. Obrócili się tyłem do niego, i przywarli drzwi, które były w przysionku kościoła. *Podw. Syon. Q* 2. Studnia była przywarta kamieniem. *Leszcz. H. T.* 68. (przywalona). Ręce nasze zapadające przywierały mu powieki. *Teat.* 2. *c*, 51. dem Sterbenden die Augen zudrücken

PRZYWYKNĄĆ, *f.* przywyknie *med. jedntl.*, Przywykać *niedok.*; *Boh.* přiwyknauti, přiwykati; *Slov.* zwykati, přiwiknauti; *Sorab.* 1. pžiwuknucž, dowuknucž; *Dal.* obiknuti; *Croat.* privchitisze, privucham (cf. przyuczyć), privagyújemsze; *Ross.* привыкнуть, привыкать, пріобыкнуть, пріобыкать, свыкнуться, свыкаться, навыкнуть, повыкнуть, повыкать, повадиться (cf. wada), приваддиться, приваживаться, вадить, вваживать, прижиться: *Eccl.* обыкаю, обычествую, вообычаитися, привыкать къ чему; przywykać do czego, czemu. *Dudz.* 12. nakładać się czego, wkładać się w co, *przyuczać się do czego, zwyczaić się do czego, wyknąć czego; etwas

gewöhnen, gewohnt werden, sich daran gewöhnen. Do Jana, że Sobieski, naród nie przywyka, Król Stanisław dług płaci za pana stolnika. *Kras. Sat.* 6. Już teraz ty przywykaj pracy i niewczasom, Abyś się mógł sposobić ku trudniejszym czasom. *J. Kchan. Dz.* 42. Napierwéj począł uczyć, aby przywykali świętej woli jego. *Rej. Post. O* 5. Książęta przebóg wojnom złym nie przywykajcie. *A. Kchan.* 176. Przywykły, *Croat.* privagyen, priviknyen; *Eccl.* обыкновенный, обыкьнъ, привычный, сообычный, привыкшій, снавыченъ; *Ross.* привыклый, привычный, gewohnt. Przywyknienie, (cf. nałog, cf. narów); *Ross.* привычка, повадка. Najłagodniejszym nawet ludziom samo do okrucieństwa przywyknienie odjęło miłosierdzie. *Siem. Cyc.* 174. PRZYWYKŁOŚĆ, ści, *ż.*, włożenie się w co, die Gewohnheit, das Gewohntseyn. Nie mogę się odjąć, jużem przywyknął a nałożył się tak łotrować; nie baczy, że jako człowiekowi przywykłość majster Maciek, tak grzesznikowi odejmie sędzia sprawiedliwy złość jego. *Gil. Post.* 175 *b.* Dostawszy pszczół lepiej z blizkiego sąsiedztwa, niżli z dalekiego, by snadź z daleka przewiezionych nieprzywykłość powietrza nie obraziła. *Cresc.* 595. niezwyczajność.

PRZYWYŻSZY, a, e, przywysoki, etwas hoch. Człowiek młody, statury przywyższéj. *Wys. Aloj.* 434. PRZYWYŻ, podwyż, przywyższem *adverb.* etwas hoch. *Cn. Th.*

PRZYWZIĄĆ, *f.* przyweźmie *cz. jedntl.*, więcej przybrać; *Boh* přiwzati, priwzal, přiwezmu, přiwzyti; *Sorab.* 1. pžiwozmu, pžiwzaté; *Vind.* perverseti; *Rag.* priuzêti; *Dal.* privati; *Eccl.* привъзати, приземлю, noch dazu nehmen. Mawszy szawiny, przyweźmij *cassam ligneam* półtory dragmy. *Spiez.* 178. Do tego poselstwa przywziął za towarzysza Dominika ś. *Birk. Dom* 7. Przywzięty do drugich, przyobrany, *cooptatus. Cn. Th* (*Sorab.* 1. pžiwzaczné *ascititius*). — §. Przywziąć, przyjąć na siebie; an sich nehmen, auf sich nehmen, annehmen. Słowo ono stało się ciałem, to jest, wcieliło się, przywzięło ciało, t. j. z ciałem się zjednoczyło. *Gil. Kat.* 202. Obraz na się człowieczy przywzięli. *Otw. Ow.* 259, (cf. przywdziać). Rozrządzeniem żywiołów twarz jasną ten świat przywziął. *Otw. Ow.* 8. — §. Do tego go przywiodę, że się przywziętego ojca zaprzeć musi. *Otw. Ow.* 127. (przywłaszczonego, angemaßter, vorgeblicher Vater).

PRZYŻĄĆ, *f.* przyżnie *cz. jedntl.* Przyżynać *niedok.*; *Ross.* прижать, (прижинъ wyżynki); *Boh* přižnuti; przyżnać, użnąć blizko ziemi; nahe bey der Erde abschneiden, abmähen. Gdy będziesz żąć zboże, nie będziesz go przyżynać aż do ziemi. *W. Levit.* 25, 22. (nie będziesz dożynał. *Bibl. Gd.*).

PRZYŻADNIEJSZY, a, e, *subturpis. Mącz.* przyszpetniejszy ein wenig häßlich.

PRZYZAJĄKLEJSZY, a, e, trochę jąkający się, etwas stotternd. Był Kazimierz Wielki wymowy ogromnej, jednak troszeczkę przyzająklejszy, *balbulus. Krom.* 369.

PRZYŻAŁOWAĆ *med. dok.*, dzielić żal czyj, z nim spólnie żałować, mit bedauern, mit beklagen, *condolere.* Narymunt posłał żonę swoję do brata Dowmunta, aby przyżałowała smutku jego, i opłakała śmierci siostry. *Stryjk.* 310.

PRZYŻARLIWSZY, a, e, etwas eifrig. *Tr.*

PRZYZAWIESIĆ *cz. dok.*, Przyzawieszać *niedok.*; *Ross.* привѣсить, привѣшивать; przydatkowo jeszcze do czego powiesić, noch hinzu hängen. *Appendix*, przysadzenie, przyzawieszenie. *Mącz.* der Anhang; *Ross.* привѣска.

PRZYZAZDROŚCIWSZY, a, e, *lividulus. Mącz.* etwas neidisch; (*Eccl.* призавидую *subinvideo*).

PRZYZBIERAĆ *cz. dok.*, zbierając przyczynić, noch hinzu sammeln; *Eccl.* присобираю, *Subst.* присобраніе.

PRZYZBROIĆ *cz. dok.*, Przyzbrajać *niedok.*, zbroją przywdziać, uzbroić; mit Rüstung bekleiden, rüsten, *pr. et fig.* Przyzbroi bóg stworzenie na pomstę nieprzyjaciół swoich. *W. Post. W.* 11. Posty i modlitwami przyzbrojeni zwyciężemy nieprzyjaciela. *W. Post. W.* 158. Każdego z nich przyzbroił, nie tarczą albo włócznią, ale namowami i napominaniem dobrym. 1 *Leop.* 2 *Mach.* 15, 11. Chléb ten w sakramencie posila słabych, przyzbraja mężnych, uwesela smutnych. *W. Post. W.* 221.

PRZYŻECIE, *ob.* Przyżąć.

PRZYŻEGAĆ *cz. dok.*; *Vind.* pershgati, pershagati; *Croat.* prisisem, prisgan; *Dal.* prisgati; *Ross.* прижигать, прижжечь; przypalać, przypiekać, *adurere. Mącz.* ansengen, anbrennen.

PRZYŻEGLOWAĆ *cz. dok.*, żeglując przybyć, herbey gesegelt kommen; *Vind* perladjati, doladjati, naladjati, (*ob.* Łódź).

PRZYZEMDLIĆ, PRZYZEMGLIĆ *cz. dok.*, przysłabić, etwas schwächen. *Subdebilitatus*, przyzemglony, podemglony. *Mącz.*

PRZYZIELENIĆ *cz. dok.*, zielonością przyprawić, ein wenig grün machen, grün anmachen. Naci pietruszki używają dla przyzielenienia potraw. *Cresc.* 212. PRZYZIELEŃSZY, a, e, *subviridis. Mącz.* (*Boh.* přizeleny), grünlich, etwas grün.

PRZYZIEMNY, a, e, przy ziemi będący, bey der Erde, an der Erde; *Eccl.* приземный; *Ross.* приземистый.

PRZYZIERAĆ, *ob.* Przejźrzeć. PRZYZIERACZ, a, *m*, przyglądacz, widz, spektator, dozieracz; der Zuseher, Zuschauer, Nachseher, Betrachter; *Croat.* prigledavecz, prigledník; *Ross.* призиратель, призритель, присмотрщикъ, *f.* призрительница, призирательница; *Eccl.* приглядатель.

PRZYZIMNIEJSZY, a, e, *frigidulus. Cn. Th.* 870, ein wenig kalt. Przyzimniejszym *adverb*, *Sorab.* 1. nazéhmn, trochu zéhmné.

PRZYZŁOCIĆ *cz. dok.*, po wierzchu pozłocić, begolden, vergolden. Gdy dobry brant z sobą ze srebra przyniesiesz, już go będzie łacniéj przyzłocić i przyfarbować. *Rej. Zw.* 17 *b.*

PRZYZNAĆ, *f.* przyzna *cz. dok.*, Przyznawać *contin.*, przyznaję *pr.*; *Ross.* признать, признавать; uznawać, anerkennen. Już i tobie daruję, i przyznaję cię znowu za brata mego. *Teat.* 8, 110. Nic nie przyznam na samo słowo mędrca jakiego, póki prawdy przez doświadczenie nie obaczę. *Rog. Doś.* 1, 20. przyjmę, annehmen, anerkennen für wahr. Przyznał zapis w grodzie. *Tr.* Sam przyznaje wszystkiemu prawdę. *Stas. Num.* 1, 206. zeznaje wszystko, er gesteht alles zu. — §. Przyznawać co

komu, przyczytywać, przypisywać; einem etwas zuerkennen, zuschreiben, beymessen. (*Ross.* признательность wdzięczność, признательный wdzięczny). Musimy przyznawać cnocie, co się jej należy. *Lach. Kaz.* 1, 396. Czemuż niektórych grzech wszystkim przyznawać? *Morszt.* 228. Przyznawać komu lata. *Cn. Th.* wypuszczać go z małoletności, einem die Jahre zusprechen, einen für mündig erklären. Przyznano matce opiekę nad synem = przysądzono. *Tr.* Tak wiele czynią dla próżnej tylko chwały i domniemanej pompy i przyznawania. *Haur. Sk.* 516. (żeby im przyznawano = żeby ich chwalono). PRZYZNAĆ się *recipr.*; *Vind.* sposnati; *Boh.* přiznati se; wyznać, bekennen, gestehen. Trzeba się nam będzie wszystkiego zaprzeć, ani słowa się Wc Panna nie przyznawaj. *Teat.* 30. *b*, 11. Nie przyznasz mi się, nie powiesz mi prawdy? *Past. Fid.* 99. *Slov.* Kto mlči, ten sa priznáwá; kto milczy ten się przyznawa, zeznawa. — §. Przyznawać się do czego, sich zu etwas bekennen. Jakże stan nędzny człowieka! w szczęściu nie poznaje on ludzi, w nieszczęściu nikt się do niego nie przyznawa. *Mon.* 71, 24. Tak mnie uściskał i tak się do mnie przyznawał. *Teat.* 34, 65. przyjaźń udawał, er hat so sehr den Freund affectirt.

PRZYŻÓŁKNĄĆ *nijak. jednt.*, nieco żółtem się stać, etwas gelb werden; *Boh.* přižlutnauti.

PRZYŻONĄĆ, *f.* przyżenie, przyżenę, przyżonę *cz. dok.*; *Boh.* přihnati, přiženu; przygnać, przypędzić; herbey treiben, hinzu treiben. Tuh jutro pożeniesz, czy na inną stronę? Gdzie ty będziesz pasł, tam i ja swoje przyżonę. *Simon. Siel.* 51. Zanuć tu sobie chwilkę, aza na twe pienie Prędzej ku mnie mój Dafnis trzodę swą przyżenie. *Nar. Dz.* 3, 50. Ponieważ pieniędzy nie macie, przyżeńcie dobytek wasz, dam wam zań zboże. 1 *Leop. Genes.* 47, 16. Wiatr przyżonął z morza kuropatwy do Izraelskiego obozu. *Farn.* 153. Zorza przyżenie luby spoczynek na wozie złoconym, *agere Hor.* 2, 63. *Kniaź.* [Właściwie Przygnać, *f.* przyżenie albo po dawnemu, przyżonie; a *Infinit.* Przyżonąć nie masz. 2].

*PRZYŻOWIĆ, *ob.* Przyzwać.

PRZYŹRZEĆ, przyźrzał, *f.* przyźrze, przyzirze *cz. dok.*, Przyzierać, przyglądać *niedok.*; *Boh.* přihlížeti, přihlidnauti, přihlidati: *Sorab.* 2. pschigl'èdasch; *Bosn.* prigledati, pogledati, cjuvati *custodire*, (*ob.* Czuwać); *Croat.* prigledati, (prigledba *accuratio sedula*); *Ross.* призрѣть, призирать, приглядѣть, приглядывать, присмотрѣть, присматривать; przyzierać czego = strzedz czego, pilnować, oko mieć na co, dozorować, doglądać, chodzić koło czego; Aufsicht haben, Obacht haben, ein Auge haben auf etwas, sich womit befassen. Towarzysz potrzebny dla spólnej pomocy, dla spólnego przyźrzenia, dla spólnéj pociechy. *Biał. Post.* 35. Przyzieranie, doglądanie, dozór, *Ross.* призрѣние, приглядка, присмотръ, присматриваніе: *Eccl.* призоръ, (2 urok), призираніе. Przyzierający, *Eccl.* приглядный, призорный: *Ross.* призрительный. (призрачный urojony, fantastyczny). Jeśli masz owce, przyglądajże ich. *Radz. Syr.* 7, 24. Przyglądajże posługi, któraś przyjął, abyś ją wypełnił. 1 *Leop. Coloss.* 4, 17. Dawid, iż Absalona z młodu nie przyglądał, miał z nim wiele *turlei. *Glicz. Wych. F* 7 *b*. Pogaństwo lepiéj tego przyglądało. *ib. D* 8. Zostawił je, aby przyglądały domu jego. 1 *Leop.* 2 *Reg.* 15, 16. (dla straży domu. 3 *Leop.*). Straż, aby nic nie jadł, przyglądała. *Kosz. Lor.* 147. Człowiek, który nierządu przygląda.... 1 *Leop. Deut.* 28, 54. (wszeteczny. 3 *Leop.*). Franca rozmogła się w tych, którzy niewiast przyglądają. *Biel. Św.* 255. (którzy się z niemi pętają). Ku przyglądaniu przysięgi chorego ma sąd woźnego w dom jego posłać. *Stat. Lit.* 286. (dla odebrania jéj). — *§. Ten już, nie frasujcie się, zacnie przykarany, Owa co zjadł, słuchajcie, i jako *przyźrzany? *quae sit vindicta. Zebr. Ow.* 7. jak był patrzany za to, gestraft, geahndet. — §. Przyzierać się czemu = przypatrywać się, einer Sache zuschauen, etwas besehen, beschauen, betrachten. Cudom się nieba przyzierają bliżej, Uciech i chwały strumieniem oblani. *Kniaź. Poez.* 2, 91. Czy przyglądał się gwiazdom, czy nikczemnéj trawce, Wielbił wszechmogącego wszystkich rzeczy sprawcę. *Chod. Gesn.* 1. Przyzieranie się widziadłom polnym. *Zabł. Roz.* 47. Przyzierałem się pawiowi. *ib.* 2. Nie ma nic wiek z miłością, i my czasem starzy Lubiemy się przyzierać pięknej wdziękom twarzy. *Zab.* 11, 253. *Zabł.* Przyglądam się z daleka. *Przyb. Milt.* 279.

PRZYZUĆ, *f.* przyzuje *cz. dok.*, Przyzuwać *niedok.*, włożyć na nogi jak obuwie, wzuć; anlegen auf die Füße, anziehen, als Schuhe. — *Fig.* On ich na swe kopyto przyzuwa. *Chrośc. Fars.* 307. przerabia, *ob.* Przekabacić.

PRZYZWAĆ, *PRZYZOWIEĆ, *f.* przyzwie, *przyzowie *cz. dok.*, Przyzywać *niedok.*; (*Sorab.* 1. přzyewam oznajmuję): *Carn.* peklіžati; *Croat.* prizávam, prizvalszem, dozvati, dozivam, dozavam; *Dal.* dozivam; *Bosn.* dozvatti; *Rag.* prizvatti, prizivatti, dozvatti; *Ross.* призвать, призывать, подозвать, подзывать, зазвать, зазывать, приманить, приманывать, подкликнуть, подкликать; *Eccl.* презываю, прикликаю, призываю; wołać do siebie, przywołać; zu sich rufen, verfordern. W kilka dni przyzwali mię do siebie, chcąc się dowiedzieć, cobym myślił czynić. *Baz. Hst.* 107. Przyzwanie, *Eccl.* призваніе; *Ross.* призывъ. Przyzwij go do siebie. *Teat.* 18, 116. Przyzowmy panny, a dowiedzmy się o jej woli; — tedy przyzwali ją. *Sk. Żyw.* 2, 104. Musi czekać, aż go kto przyzowie. *Min. Ryt.* 1, 112. Naukami zabronionemi duchów przyzywali. *Chełm. Pr.* 186. Geister citiren. Lapońia bawi się bardzo czarami, przyzywają wiatrów i obłoków burzystych i niepogód. *Boter.* 156. Przyzywaniu służący, *Vocativus casus. Cn. Th.*

PRZYZWALACZ, a, *m.*, zezwalacz, der Bewilliger, Beypflichter. *Cn. Th.*; *Croat.* pavolitel; *Carn. et Vind.* pervolnik; *Hung.* zó vallo; *Ross.* согласникъ, *f.* согласница; *Eccl.* изволитель, волитель.

PRZYZWISKO, a, *n.*, dodane imię, Zuname, Beyname, (cf. przezwisko); *Boh.* přigmeno; *Sorab.* 1. pžeměno, pschemeno; *Vind.* perjemenik: *Croat.* pridòvek; *Dal.* pridivak; *Bosn.* pridivak, prizimme, prezimme; *Rag.* prezimme, pridjevak; *Eccl.* прозваніе, порекло, понарекованіе; *Ross.*

прогменование, *obs.* рекло, порекло. Przyzwisko na obydę *Ross.* назвище.

PRZYZWOITOŚĆ, °PRZYSWOITOŚĆ, ści, *ż.*, przystojność, godziwość; die Anständigkeit, Gemäßheit; *Sorab.* 1. pżihodżnofcż; *Eccl.* рѣснота. Nieprzyzwoitość; *Ross.* худоба, (cf. chudoba). PRZYZWOITY, °PRZYSWOITY, a, e, PRZYZWOICIE *adverb.*, przystojny, przynależyty, godziwy; anständig, gehörig, gemäß; (*Sorab.* 1. pżihodżne; *Rag.* podobni, podoban, (cf. podobny); *Eccl.* лѣпотный, лѣпый, лѣпъ, cf. łepski). Każdy urzędnik powagę przyzwoitą urzędowi zachować ma. *Kras. Pod.* 2, 203. Przyzwoitym być komu; *Rag.* podobittise komu, (cf. podobać się). Przyzwoita, *fem.*, *scil.* rzecz = przystoi. *Ellipt.* Tobie pijaku o téj porze powracać do domu? hultaić się na całą noc? *Teat.* 10. *b*, 94. PRZYZWOITO *absolut.* przyzwoito jest, przystojno, godziwo, należy; es geziemt sich, gebührt sich, ist gemäß, angemessen.

PRZYZWOLIĆ *cz. dok.*, Przyzwalać *niedok.*, zezwalać, przypadać, przystawać na co; beypflichten, beystimmen, einwilligen; *Boh.* přjwoliti, přjwolowati; *Sorab.* 1. pżiwohlam szo, pżizmoszuyu szo; *Sorab.* 2. fwoblisch; *Carn.* pervoliti; *Vind.* pervoliti, pervoluvati, noterpovoliti, perpasti (cf. przypaść na co), perstajati (cf przystać), perrezhi (cf. przyrzec), dovoliti; *Croat.* privolyiti, privolyújem, privolilszem; *Ross.* соизволить, соизволять, сдаться, сдаваться, (cf. zdać się): *Eccl.* съгласити, съглашати. Kto się złym ludziom nie sprzeciwia, ten na ich grzechy przyzwala. *Sk. Dz.* 1063. Kto milczy, przyzwala. *Teat.* 12, 148; *Slov.* kdo mlči, ten sa priznawa. Przyzwalający, *Vind.* perpadliu, pervolezhen, pervolen, perglafezhen, persastopen; *Ross.* соизволительный. Przyzwalający, czynącemu równy *Cn. Ad* 981. Pijany na wszystko przyzwala. *Cn. Ad* 846. PRZYZWOLENIE; *Carn.* pervola: *Vind.* pervolenje, pervolnost, perpad, dopad; *Sorab.* 1. pżiwohleno; *Croat.* privolya; *Hung.* jó vallas; *Ross.* соизволеніе, согласіе, благоизобрѣтеніе; *Eccl.* сположеніе, съглашеніе. Kazimierz Ludwika na królestwo naznaczył, za przyzwoleniem panów. *Stryjk.* 586. — §. *Cum Dat.* Przyzwolić czemu, Raum geben, Gehör geben. Racz przyzwolić głosowi modlitwy mojéj; *intende voci orationis meae. Wróbl.* 8. Przyzwól cesarskiemu rozkazaniu, a wyzwól się sama z tak wielkiéj nędzy. *Sk. Żyw.* 1, 83. Przyzwól nam, a badź nam ku myśli. 1 *Leop. Dan.* 13, 20. Ani surowym zezwalał radom, ni do wykonania złości był powodem. *Odym. Św.* 2. *K k* 2 *b.* Wszyscy, ilekolwiek mu ich przyzwoliło, rozpierzchnęli się. 1 *Leop. Act.* 5, 37 [illegible].

PRZYZWYCIĘŻYĆ *cz. dok.*, pobić trochę, cokolwiek przezwyciężyć. [illegible] nieprzyzwyciężeni. *Z.* 12, 178 [illegible], unüberwindlich.

PRZYZWYCZAIĆ *cz. dok.*, Przyzwyczajać *niedok.*, nakładać kogo czego, przyuczać, wkładać w co, wprawiać, einen an etwas gewöhnen. *Sorab.* 1 [illegible], *Vind.* [illegible]; *Carn.* navadèti; [illegible]; *Croat.* navegyavam [illegible]; *Ross.* поваживать, повадить, приваживать, приваживать, приручить, приручать, торить, (cf torować). Przyzwyczajaj matko swoje dzieci do zachowania ochędóstwa. *Zab.* 16, 20. Przyzwyczajenie; *Ross.* натурѣніе, (cf. nałóg, cf. narów). — Przyzwyczaić się, przywyknąć; sich angewöhnen, gewohnt werden. Tylko się przyzwyczaić. *Żegl. Ad.* 258. Na koniu z zbroją rozmaitą siedzieć przyzwyczajała się. *Warg. Wal.* 137. Nie za tydzień, ani za rok złym się rzeczom odzwyczaić, a przyzwyczaić dobrym. *Hrbst. Nauk. h* 7 *b.* Przyzwyczajony *Ross.* натурѣлый. Gdy już męża kochać przestaje, serce do miłości przyzwyczajone, musi sobie nowego szukać kochanka. *Teat.* 52. *d*, 14. Przetrzymać nieprzyjaciół tych do jesieni, aż mrozy im °nieprzyzwyczajone nastąpią. *Star. Woj. B* 2 *b.* do których nieprzywykli, ihnen ungewohnt.

PRZYZYWAĆ, *ob.* Przyzwać. PRZYZYWACZ, a, *m.*; *Croat.* poruchitel, (cf. poruczyć); *Eccl.* призыватель, презыватель; który kogo przyzywa, przywołuje, der Herbeyrufer, Vorrufer, Einlader. Zaproszonych przyzywacz, *accersitor. Cn. Th.* 1386.

P S.

PSALM, u, *m.*, z *Greck.* pieśń nabożna. *Kras. Zb.* 2, 424. ein Psalm; *Boh.* žalm; *Slov.* žalm, žalár; *Sorab.* 2. pfalm; *Sorab.* 1. pszalm, fpewano; *Vind.* pfolm, Davidova pefem; *Carn.* pęsm; *Croat.* soltár; *Hung.* sóltar, zsoltár, (cf. zołtarz); *Bosn.* psallam, salam; *Rag.* pjèsan, (*ob.* Pieśń); *Ross.* псаломъ. Psalmy Dawidowe są wybornym dziełem poezyi lirycznej. *Gol. Wym.* 415. Spiewają wiersze z psalmów, które prokimenami zowią. *Pim. Kam.* 229. Spiewanie psalmów wierszami *Eccl.* стихословіе. Siedm psalmów pokutnych. — §. Ta konteska dalibóg warta psalmów pięciu. *Teat.* 43. *c*, 52. *Wyb.*, (niczego). PSALMISTA, y, *m.*, *Groch. W.* 598. = PSALMOGRAF, a, *m.*, *Kulig. Her.* 39. = PSALMODZIEJ, ieja, *m.*, n. p. Możny on psalmodziej Dawid. *Ryb. Gesl. D* 4. der Psalmendichter. Arfo złocista, uciecho świętego Króla psalmisty, w trudne czasy jego, Kiedy przed Saulem z tobą samowtóry, Uciekał w góry. *Groch. W.* 598, *Boh.* žaltářnjk: *Carn.* pesménik, pesmoust; *Vind.* pfolmopeuz, pfolmistar; *Croat.* sòltarnik; *Rag.* pjevalaz, pjesnik; *Ross.* псалмопѣвецъ, псаломникъ, пѣснопѣвецъ, пѣснословъ. PSALMOWY, a, e, z psalmów, Psalmen-; *Ross.* псаломный, псаломскій. PSALTERYA, yi, *ż.*, fundacya na odbywanie psalmów, eine Psalmenfundation. Psalterye, katedry, i. insze fundacye zakładają, a śpitala niemasz. *Sekl.* 35. PSALTERYSTA, y, *m.*, obowiązany odbywać psalmy, der Psalterist, Psalmensänger; *Ross.* псаломникъ. Edwiga Władysława przywiodła, iż psalterysty, którzy zołtarz w kościele spiewają, na zamku Krakowskim założył i nadał. *Biel. Św.* 230 *b.* PSAŁTERZ, a, *m.*, PSAŁTERZYK, a, *m.*, *dem.*, zołtarz, księga psalmów. *Kras. Zb.* 2, 424. der Psalter; *Sorab.* 2 psalteř; *Sorab.* 1. pfalter; *Croat.* sholtar, sòltar; *Bosn.* psaltir, molitva; *Rag.* saltjèr, *Ross.* псалтиръ. Psałterz abo °zołtarz właśnie jestci instrument sposobny ku graniu. 1 *Leop. Ps. pr.*; *Rag.* prigùdniza, (cf. °gędzić) — Różaniec mianuje się i psałterz abo °zołtarz panny Maryi. *Bzow. Roż.* 7.

PSI, = PSY, *plur. Nom.* pies. — PSI, psia, psie; *Boh.* psý,

pesky; *Slov.* psi, psý; *Sorab.* 1. pſówy, pszowé, pszecžži; *Carn.* pasje; *Vind.* peſji, peſizhni, peſinji; *Croat.* peszji; *Bosn.* pasji; *Dal.* passyi; *Rag.* passij; *Ross.* песій, псовый; od psów, do psów należący; Hunde=, Hunds=, hündisch. Wielka liczba gatunków w psim rodzaju. *Zool.* 303. Psie łajno, (*Carn.* pasjek; *Vind.* peſjak). Skóra psia biała *Ross.* лайка, лайковый. Psie pole pod Wrocławiem, od psów, które się tam zbiegły po porażce Henryka przez Bolesława *Krom.* 138. das Hundsfeld. Psia Scylla Sykulskie oszczekuje tonie. *Żebr. Ow.* 162. (psami osadzona). — *In familiari sermone* psi *in deteriorem partem usurpatur ad exprimendum contemtum, indignationem etc.*, n. p. Wrzaski, huki, puki, każdego ubiją, że sobie czasem drugi psiem sadłem boki maże, a prawie psiem sadłem, bo mu też tak przystoi, a szkoda mu traktywy. *Rej. Zw.* 103 *b.* Z psiém okiem, z łani sercem, bezecny opoju! *Dmoch. Il.* 12, (cf. psu oczy przedał, cf. psina, cf. czoło). Psi głos nie idzie do niebios. *Cn. Ad.* 984. (nie dba serce cnotliwe, na mowy złośliwe; *Croat.* peszje lajanye ne chuiesze v'nebo; cf. pies szczeka, xiężyc świeci). I jeszcze tym psim tonem! *Treb. S. M.* 126, (cf. warczy, mruczy jak pies). Psia natura, węchem pożywienia śledzi, i na ścierwie opada. *Psalmod.* 33. Psi głód; *ob.* Wilczy głód, (*Carn.* kukèz). Psia żądza serce mu nicuje. *Zab.* 15, 246. Psia sztuka, psi figiel, psikus; ein Hundestreich, ein Schelmstreich, Schabernack, ein Possen; *Ross.* проказы. Psie sztuki na pytkach się wydadzą. *Brud. Ost. E.* 10. Dyabli ustawicznie myślą o psich figlach. *Ossol. Str.* 8. Nie trzeba ci psia sztuka, nie z kąta, upomnieć się swego, są tu bronie, są konie. *Pot. Arg.* 182. Psiego się ważyła uczynku, przechować banita. *Pot. Arg.* 78. Gdy się psiego ważą, najmniejszej się rzeczy lękają. *Birb. o Exorb.* 2. (niegodziwości jakiej, Schelmstück). Ktoby psiego zakrawając, pod nos kurzył . . . *Dwor.* A 1. (na kształt psa, jak pies; wie ein Hund, auf Hundemanier). Jeśli chcesz być panem, przestań psich obyczajów. *Popr. Gn.* 1029. (psotliwych, nieokrzesanych). Psi swąd, *ob.* Swąd. Psi obiad, psia strawa, potrawa podła, zła. *Cn. Ad.* 911. ein Hundeessen, schlechte Kost. — *Alter:* Psi obiad, psia strawa, ścierw, krucza strawa; Hundeaas, Rabenaas. Kto dobrego konia kradnie, możeby niechał lichoty i psiego obiadu (marchy); kto złego bierze, pewnieby wziął dobrego. *Klon. Wor.* 20. Woła nań wielkim głosem: zastanów się psia strawo! *P. Kchan. Orl.* 1, 12. (wisielcu!). Tatarowie, ta psia strawa, nie raz Polskę plundrowali. *Paszk. Dz.* 13. Psia jucha, psia dusza; Hundeblut, Hundeseele. — Słuchać psiej skóry. *Modr.* 5. t. j. bębna, dem Hundefell, dem Kalbsfell, der Trommel folgen. Kto nie chce słuchać ojca i matki, musi psiej skóry słuchać. — Psiego skoczyć, psiego zlecieć, psiego pływać, jak pies poniewolnie brnąć, przymuśnie krok jaki czynić; wie ein Hund waten, an etwas müssen, man mag wollen, oder nicht. (cf. sowiego). Wierz mi, że cię wywiodą na głębią z miałkiego, Ani się sam obaczysz, kiedy skoczysz psiego. *Rej. Wiz.* 3 *b.* Dziś tu leży nie jeden, co wczoraj był żywy, Ni króle, ni książęta, nie wydrą się z tego, By był mocarz największy, każdy skoczy psiego. *ib.* 85. Ten cię źrzobek wnet zmiece z stada piekielnego, Byś najbardziej podpinał, wierę zlecisz psiego. *ib.* 163. Zapomniał ten skąpiec, iż ze wszem przyjdzie skoczyć psiego. *Rej. Wiz.* 14. Widzę bracie stąpasz pyszno, Nie wiem by-ć na dobre wyszło, Bo-ć nie długo czekać tego, Że też za mną skoczysz psiego. *Rej. Zw.* 237. Lepsze dziś, niż jutro, bo nie wie nikt tego, Kiedy jako kot z dachu, musi skoczyć psiego. *ib.* 239 *b.* Nie ptakiem tam bród przebywać, bo przyjdzie bardzo psiego pływać. *Białob. Odm.* 45. — Ukazał mi psi ząb; *Theonino dente rodet. Cn. Th.* 69. er beißt ihn heimtückisch, läßt heimlich seine Tücke wider ihn aus. Ustępując Moskwa Derptu prochy podsadzili, także i indziéj wszędzie psi ząb naszym ukazali; przedsię nasi nie mścili się nad niemi. *Biel.* 728. Ważył się też królowi psie ukazać zęby; *incessere dictis protervis. Żebr. Ow.* 322. Mnie sierotą krzcząc, ojcowski psi ząb ukazała; *exhibuit linguam paternam. ib.* 143. — §. *Anatom.* Psie zęby, *dentes canini*, die Hundszähne, pośrednie między przedniemi i trzonowemi; ich wierzchołek podobnie jak u psów jest kończasty. *Wejch. Anat.* 36. W czeluści niższéj, zowią kły psie lub psie zęby; w wyższéj oczne zęby. *Krup.* 1, 77. *et* 103. U konia, psie zęby wyrastając z tego abo owego boku, nad zwykłe z drugiemi porównanie, ostrzeją, abo jako drugie jakie zęby na wierzchu wypuszczają. *Hipp.* 108. *Końsk. Lek.* 25. — Psie włosy, złe niepotrzebne szpecące włosy na nogach końskich. *ib.* Hundehaare auf den Pferdefüßen; (*Ross.* псовина długie włosy na przednich łapach psów myśliwczych, песика krótkie szorstkie włosy w wełnie, песиковатый krótkich szorstkich włosów, jak n. p. zła wełna). — §. Psie dni, psie czasy, psia grań, psianka, kanikuła, gdy słońce w znamieniu rakowym bywa, die Hundstage. *Cresc.* 106. *Sienn.* 317. *Cresc.* 348. *Macz.*; *Slov.* psýček; *Carn.* passia suesda, pasji dnevi; *Vind.* peſji dni; *Croat.* peszozvezd. (*Slov. prov.* Na psé letněki, *od Calend. Graecas* cf. Ruski miesiąc). — §. *Botan.* Psi język, *cynoglossum*, ma listki ostre, a kosmate, psiemu językowi podobne. *Urzęd.* 69. *Syr.* 1299. *Kluk. Dykc.* 1, 177. Hundszungenkraut; *Sorab.* 1. pszowé yazék; *Ross.* песій языкъ, шелуха. Psi języczek, *myosotis lappula*, gatunek ptasiego oczka. *Kluk. Dykc.* 2, 132. eine Art des Mäuseöhrchen. Psi len, płesznik, szlachtawa większa, *plantago psyllium*, Flöhsame. *Sienn.* 136. Psi rumień, śmierdzący rumień, *camomilla foetida*, Kuhdillen, Krötendill. *Syr.* 865. Psia cebula, śpiączka, podejźrzon żółty, *bulbus caninus*. *Syr.* 862. eine Art Märzblumen. — Psia pasza, psi bluj, *gramen caninum*. *Syr.* 1306. Hundsgras. Psia trawa, *dactylis*. *Kluk. Dykc.* 1, 179. *Sorab.* 1. póř, póřowa trawa; *Croat.* ostrìeza, peszja trava. — Psia róża, róża pszczelna, *rosa canina*. *Urzęd.* 98. Hundsrose. — Psia rzeżucha, pieprzyca mała, *iberis*, wilde Kresse. *Syr.* 873. *Sienn.* 137. — Psie mléko, wilczy mlecz, *euphorbia esula*. *Kluk. Dykc.* 1, 213. Hundsmilch, Eselsmilch. — Psie wiśnie, miechunki, *physalis alkakengi*. *Syr.* 1374. Judenkirschen. *Sienn.* 9. — Psia łoboda, *chenopodium vulvaria*, die Hundsmelde, udają, że z moczu psiego bywa. *Syr.* 1106. — Mech psi, *muscus caninus*,

Hundsmoß, Hundsflechte, wychwalają go w ukąszeniu od psa wściekłego. *Krup.* 5, 155. — Ogórek ptaszy abo psi, *cucumis asininus*, Eselskürbiß. *Krup.* 5, 185. — Psi ząb, *erithronium*; *Ross.* кандыкъ, Hundszahn, rodzaj rośliny. *Kluk. Dykc.* 1, 209. — Psie śliwy. *Perz. Lek.* 157. Hundspflaumen. PSIANKA, i, *ż.*, psia gwiazda na niebie, kanikuła. *Macz.*, psia głowa. *ib.* der Hundsstern. — §. *Botan.* Psianka, *ob.* Słodkogorz, psinki; *Ross.* демьянка, посленъ, пясликъ, песей гроздъ, сорочьи ягоды; *solanum*, Nachtschatten. *Papr. kol.* G 4. PSIARNIA, i, *ż.*; *Boh.* psynec; *Vind.* pelyek; *Ross.* псарня, конура, конурка; miejsce na psy, der Hundestall. W psiarni aby codzień chędożono, żeby od gnoju psi nie marnęli. *Haur. Sk.* 341. Psiarnia powinna być przedzielona podług różności psów. *Kluk. Zw.* 1, 394. — §. *Metonym.* Obejrzy się, aż tu doń obces ogar leci, Nie bardzo dalej psiarnia ciecze rozpuszczona. *Zab.* 13, 272. *Tręb.* psy z psiarni, der ganze Hundestall, alle Hunde aus dem Hundestalle. PSIARSKI, a, ie, od psiarza, Hundewärter-; *Ross.* псаревъ, псарскій. Była w Mazowszu powinność żywienia psów xiążęcych, pod imieniem psiarskie. *Czack. Pr.* 2, 257. die landesherrliche Hundefütterungsverpflichtung. PSIARZ, a, *m.*; *Boh.* psowod, *f.* psowodka; *Vind.* pefizhar; *Croat.* pszár; *Rag.* psihar; *Ross.* псарь, выжлятникъ (cf. wyżeł), сырейщикъ, доѣзжачей, (cf. dojeżdżacz); co psy opatruje, der Hundewärter. Azam ja psiarz? *Budn.* 2 *Sam.* 3, 8. *not.* «starszy nad psy». Xiążęcy łowczowie nazywali się psiarzami. *Czack. Pr.* 2, 257. — '§. Diogenes psiarz, *vulgo* cynik. *Mon.* 75, 505. Hundephilosoph, Cyniker. PSIĆ się, *ob.* Psieć. PSICA, y, *ż.*, PSICZKA, i, *ż.*, *dem.*, suka, suczka; *Boh.* psyce, tjsta, čuba, čubka, čubička, (cf. czub, cf. szuba); *Carn.* psiza, pésiza, kusèlza; *Vind.* pfiza, kufei; *Croat.* kusza; *Dal.* pssicza, kucska; *Bosn.* psiça, kuçka; *Rag.* psizza, kucka; *Croat. barb.* vascka; die Betze (*ob.* Adlg.), die Hündinn. Szczenna psica. *Lib. Hor.* 85. *Hor.* 2, 182. *Nar.* Dwoje szczeniąt od jednej psicy zrodzone, każde inszego przyrodzenia. *Falib.* G 3. *Petr. Pol.* 2, 242. Psica zajączka nie urodzi. *Birk. Kaz. Ob.* K b. Psiczka, *catella*. *Macz.* — §. *Vituper.* A co zdradliwa psico, i mnieś oszukała! *Banial.* J 3. — §. Kanikuła, psia gwiazda, suczka, psiczka. *Cresc.* 70. psianka, der Hundsstern. PSIĘ, ięcia, *n.*, szczenię; *Vind.* fhene, pshene, pefle, ein junges Hündchen. Psięta jedzą z ułomków padających z stołu panów swoich. *Budn. Math.* 15, 27. PSIEĆ, psieje *neutr. dok.*, zepsieć, zpiesieć *dok.*, Psić się, zepsić się *recipr.*, (cf. *Lat.* pessum, pejus, pessimus); *Boh.* psyti se, *ob.* Psocić się; psuć się, psem się stać, na psa się godzić, cf. kundleć, schlecht werden. Najpierwej na nogi psieje każdy stary. *Pot. Pocz.* 661. (*ob.* pies na nogi). Od próżnowania psieje, i wczasów w obozach szuka żołnierz. *Bah. Chmiel.* A 2 b, (cf. pies na robotę). Gdy sokoł zpiesieje, bije go i wrona. *Rys. Ad.* 15. Siostry jego obcowaniem tym się zepsiły. *Bardz. Luk.* 140. Sługa zły próżnowaniem zepsieje, i jeszcze daleko gorszym, niżeli piérwéj będzie. *Pilch. Sen. list.* 360. PSIGŁOW, *ob.* Psiogłowy. PSIK! *deterrendo feles*, ein Kui, die Katze wegzuschrecken, (cf. za się!). A psik, a psik kocie! już po słoninie. *Teat.* 30. c, 47. — *Transl.* Wszędzie mi powiadano: psik waści od zmarłego pana brata żony. *Teat.* 24. b, 6. wara! won! odsadzono go jak kota od mleka, man hat ihn abgewiesen. PSIKUS, a, *m.*, psi figiel, psia sztuka; *Sorab.* 2. poszn; *Vind.* hudu sadetje, ein Schelmstreich, ein Schabernack. Oj takiego wyrządzę mu psikusa, niech pamięta co umiem. *Teat.* 4. b, 32. Nieszczęsna z swemi białogłowa datki, często nam psikus, często złość wyrządza. *Zab.* 15, 214. *Pilch. Sen. gn.* 352. PSINA, y, *m. et ż.*, PSINKA, i, *ż.*, *bland.*, a) liebes Hündchen; *Rag.* psinna; *Croat.* pszina; (*Bosn.* psinna, veliki pas). Maleńka psina, dobrze karmiona, byłaby szczęśliwsza na łonie swéj pani. *Mon.* 76, 296. Jaki to żal, kiedy psina kochany skowyczy! *Boh. Kom.* 5, 66. — b) Psina, (*Boh.* psyna; *Ross.* псина); smród od psów; *Croat.* pszina *canina malitia*, pszinàszt *malitiosus*. — *Fig.* Psiną oczy zasłonił, *abstersit pudorem*. *Rys. Ad.* 59. *Rej. Post.* P p 4. *Rej. Zw.* 38 b. *Kosz. Lor.* 41 b. (psu oczy przedał, bezczelny). Psiną oczy zakrywszy, płodziłeś niewstydy. *Birk. Kaz. Ob.* E 3. Oni z swoją postawą prawie jako wilcy Psiną oczy zatkawszy, siedzą milcząc wszyscy. *Rej. Wiz.* 163 b. Tak mówił z fukiem Appiusz nadęty, Oczy złej żądzy zaślepiwszy psiną. *Zab.* 15, 256. — c) Febry zwyczajne pospólstwo zowie drzączkami, zimnicami, psinami, ciotuchami. *Krup.* 5, 527. das kalte Fieber; *Boh.* psotnice. — d) Psina, co się na psa godzi, rzecz zepsuta; den Henkerwerth, etwas Untaugliches, *e. gr.* Psina, rola niepłodna, ein schlechter Acker, ein Hundsanger. Co nawykło psinie, Nie pomoże w najlepszej uprawa rzędzinie; Z bujnej zaś roli ziarnko, choć kto w psinę rzuci, Upewniam gospodarza plonem nie zasmuci. *Pot. Pocz.* 30. PSINIEC, ńca, *m.*; (*Boh.* psanèc *infamis*). — *Fig.* Cały pies, junak, gracz; (ein ganzer Hund), ein rechter Kerl, ein Bramarbas, Eisenfresser. Sroższy to psiniec, co rozciął, niż co ma rozciętą gębę. *Bies.* B 4. Straszny kot jakiś, oczy ogniste, psiniec szkaradny. *Birk. Dom.* 12. Psiniec, pysk, paszcza; die Schnautze, der Rachen. Skoro smok rozdziewi swój psiniec łakomy, W ten czas ode mnie rogiem będzie przebodzony. *Papr. Kol.* Q 2. Apologią tę moję połknąć paszczękę rozwarłeś; lecz od rozwartego na nię psińca twego apologią moję obronię. *Smotr. Ex.* 13. PSINKA, *ob.* Psina. PSINKI *plur.* ziele, *solanum*, Nachtschatten; *Ross.* псинка; *Boh.* psynky, lilek; *Bosn.* pasviça. Do tego rodzaju należą koralowe drzewko, słodkogorz, jabłko miłośne, gruszka miłośna. *Kluk. Dykc.* 3, 85; ziele to jest trucizną. *Kluk. Rośl.* 2, 248. PSIOCHA, *ob.* Pica, *obsc.* PSIOGŁOWY, PSIGŁOWY, a, e, *caniceps*, hundsköpfig. Psiogłowy Anubis. *A. Kchan.* 256. *Chmiel.* 1, 103. PSIOGŁOWIEC, wca, *m*, PSIGŁÓW, a, *m.*, *Chmiel.* 1, 575. *Subst.*; ein Hundsköpfiger, ein Hundskopf. Psiogłówcy. *Kmit. Spit.* A 3 b; *Croat.* peszogláveczi. PSISKO, a, *n.*, *contemn.*; *Slov.* psisko; *Boh.* psysko; pies brzydki, ein häßlicher Hund. Psisko stare niezdatne oddano do bydła. *Kras. Baj.* 22; *Slov.* welki psisko *magnus lurco*. 'PSIWY, a, e, psiéj natury, zły, niegodziwy; hündisch, schlecht, boshaft. *Chodk. Kost.* 32. PSKÓW, a, *m.*, miasto w Moskwie, eine Stadt in Rußl.

PSKOWIANIN, a, *m.*, obywatel Pskowski, ein Pſkower; n. p. Wiódł wojnę dla spólnych granic z Smoleńszczanami, z Pskowianami. *Steb.* 159.

PSNĄĆ *cz. jedntl.*, szybko posunąć, pomknąć; ſchnell rücken, ſchieben, (cf. *Germ.* ſchnapp! ſchnipps!). Zbliża się, wyciąga ręce, chwyta i chwycił, - coś psnęło się. *Ossol. Str.* 2. Pochodz. *upsnąć się*, *wypsnąć*, *popsnąć się*, *opsnąć się*.

PSOCIĆ się z kim *rec. niedok.*; *Boh.* psyti se (*ob.* Psić się, psieć), čubcjm se; a) psotę z kim pełnić cielesną, kurwić się; Unzucht treiben, (leben wie ein Hund). Będą się psocić córki wasze, i żony wasze cudzołożone będą. 1 *Leop. Act.* 4, 13. (rozpustne będą. 3 *Leop.*). Mało jeszcze ma ta wszetecznica, co się z niemi psoci. *Pot. Syl.* 46. Cezar tym czasem w Kanopie się psoci I dni i nocy święci swej Wenerze. *Chrośc. Luk.* 2, 20. PSOTA, y, *ż.*, cielesna żądza, cielesność, jurność; Fleiſchlichkeit, Fleiſcheslust, Geilheit, cf. *Germ.* Zoten; (*Croat.* pszószt *convitium*; *Dal.* pssosst, pssoka *convitium*; *Rag.* psovka *contumelia*, psovni *contumeliosus*). Ziele to wzwód mężom czyni, a ku psocie zapala. *Cresc.* 239. Niektórzy Tureckiej psocie równi, żón wiele mieć się nie wstydzą. *Sk. Kaz.* 552. — §. Psota, cielesność sprosna jednej osoby z sobą; pomazanie ciała dobrowolne nasieniem przyrodzonym. *Cn. Th.* samogwałt, Selbstbefleckung, Onanie. — §. Psota, *latius etiam patet, et omnem nefandam libidinem sonat. Cn. Th.* żądza, sprosność, porubstwo; unzüchtige, unerlaubte Begierde, Unzucht. Łakomstwa a psoty ludzkie przewyższają miarę. *Biel. Hst.* 135. Kto się na złe udawa, zwłaszcza ku frejowi albo ku psocie, już taki traci srom. *Ezop.* 90. Wydałaś się z psotą twoją każdemu mijającemu, abyś jego była. 1 *Leop. Ezech.* 16, 15. (z rozpustą twoją. 3 *Leop.*). Okazała się zelżywość twoja, cudzołostwo twoje, sprosna złość psoty twojéj. 1 *Leop. Jer.* 13, 27. (pustoty twojéj. 3 *Leop.*). Oni się zcudzołożyli, a w domu nierządnicy psotę płodzili. 1 *Leop. Jer.* 5, 7. (pustowali. 3 *Leop.*). Z nią psotę płodzili królowie ziemscy. 1 *Leop. Apoc.* 17, 2. W pożądliwość padają, iż ani cudzołostwa, ani porubstwa, ani mężczyńskiéj psoty chronić się nie umieją. *Zygr. Pap.* 353, (cf. sodomia). — b) Psotę komu wyrządzać, psikus, psią sztukę, psi figiel; *Vind* norzhnia, oshribnost, fhimf, fhemf, fantnia, fantifhtvu, mladostnia; *Ross.* блудни, Bubenstück, Schelmstreich. Ty to niecnoto taką wyrządziłeś mi psotę! *Teat.* 24. c, 120. Na złość, na psotę, na niecnotę komu co uczynić. *Cn. Th.* 451, (cf. na przekorę). — §. Psota, co nic warto, wyrzut, odrzut, śmieci, brak; Unrath, Auswurf. Koszta na psy, psoty, tyle owsa na osypki dla nich, żeby konie tym samym owsem karmione, mogły pójść na handel. *Mon.* 71, 189. I te brudy u nas w hucie w psotę iść nie powinny. *Torz. Skl.* 290. — §. Psota, pluta, niepogoda, czas szkodliwy; fatales Wetter, schlechtes Wetter. — §. Psota, psucie, zepsucie, szkoda; (*Boh. et Slov.* psota bieda, nędza), das Verderben, der Schade. Kto mając zleconą sobie amunicyą, magazyny, dopuszcza się ich ruiny, lub psoty, taki.... *Ostr. Pr. Kor.* 1, 133. Szkoda albo psota nie okazuje przez się chęci zysku; ale jest skutkiem jakowejsiś płochości albo zemsty. *ib.* 1, 332. PSOTLIWOŚĆ, ści, *ż.*, jurność, cielesność, żądza cielesna; Geilheit, fleiſchliche Begierde, Brunst. Są niektóre rzeczy gaszące chęć psotliwości, a to przez zgęszczenie plemienia w łonie. *Cresc.* 474. Zewnątrz z serca ludzkiego wychodzą zdrady, psotliwości. *Sekl. Marc.* 7; nieczyste żądze, unreine Begierden; *Ross.* скверкотворение. PSOTLIWY, PSOTNY, a, e, PSOTLIWIE *adverb.*; (*Boh.* psotny; *Slov.* psotní nędzny); pełen cielesnej żądzy, cielesności, jurny, nierządny, wszeteczny, sprosny; geil, voll unreiner Begierden, unordentlich, unflätig. Obmierzła, stary szalony, psotliwy albo zalotny. *Haur. Sk.* 172. Walery, mimo czyny psotne, Pozyskał był We Panny westchnienia pierwotne. *Tręb. S. M.* 20. Weź sobie za żonę niewiastę nierządną, zrodźże z niéj syny psotliwe, bo psotliwie będzie psotę płodzić ziemia ta. 1 *Leop. Ozea.* 1, 2. Starł serce ich psotliwe i odstępujące od boga, i oczy ich psotliwe za bałwany swemi. *ib. Ezech.* 6, 9. Psotliwe gadanie *Eccl.* сквернословие, сквернословство. Psotliwie gadać *Eccl.* сквернословити. Psotliwie gadający *Ross.* сквернословецъ, сквернословникъ — §. Psotliwa fortuna, jakie sobie z rzeczy ludzkich igraszki czynisz! *Ossol. Sen.* 48. (wyrządzająca psoty, psikusy; voll Schelmstreiche, Schabernacke). PSOTNICA, y, *ż.*, PSOTNICZKA, i, *ż.*, *dem.*, *Kniaź. Poez.* 1, 129. nierządnica, eine unkeusche Weibsperson. — §. *Aliter:* Co psuje, szkodzicielka, skazicielka; die Verderberinn, die etwas verderbt. Jejmość Panna Fioleta jest psotnicą serca męża mego dla mnie. *Teat.* 24. *b*, 41. PSOTNIK, a, *m.*; (*Boh.* psotnik epilepsia; *Croat.* pszósztnik, psanitel *convitiator*; a) psotliwy, nierządny człowiek, rozpustnik, sprośnik; ein Ausgelassner, ein unsaubrer Mensch. Jakże téj czołobitne oddawać pokłony, która się ośmiela ostatniemu zaprzedać psotnikowi! *Mon.* 76, 409. *Nag. Cyc.* 37. *Nar. Tac.* 2, 443. — b) Psotnik, szkodnik. *Ostr Pr. Kor.* 1, 216. który co psuje, der Schadenstifter. PSOWAĆ, *ob.* Psuć.

PST! *interj.*, przywołując półgłośno! pſt! oder bſt! Pst! pst! pst! królowa moja, czy momencik z tobą nie można pomówić? *Teat.* 29, 59, (cf. psyt!)

PSTRĄG, BZDRĄG, a, *m.*, BZDRĘGA, i, *ż.*, PSTRĄŻKA, i, *ż.*, *dem.*; [*Etym.* pstry 2] *Boh.* pstruh; *Slov.* pstruh, struh; *Croat.* biztrajnga, bisztranga; *Hung.* pisztráng; *Carn. et Vind.* posterva, slatouka, vprishena posterva; *Dal.* paszterva; *Rag.* pàstartva; *Bosn.* pastrriviça; *Slav.* pastèrma; *Ross.* пеструшка, парань, кропшца, форель, (cf. *Lat.* trutta); *salmo fario,* die Forelle, ryba mająca w podłuż kadłuba kropki czerwone i czarne; znajduje się w wodach czystych, których dno kamieniste lub piaszczyste. *Zool.* 183. Pstrążkę miłuję, i tak mi smakuje, iż gdy pożywam zdrowie rozkoszuje. *Bielaw. Myśl.* F 2 *b.* Gatunki pstrągów, *Carn* sulz; *Ross.* ленокъ.

PSTRAWY, a, e, — o *adverb.*, nieco pstry, ein wenig bunt. Pszczoły pstrawe. *Haur. Ek.* 139. PSTRO *adverb.*, rozmaitych kolorów, bunt. — *Fig.* Pstro w głowie. *Teat.* 29, 21. (widłami w głowie układano, bunt im Kopfe, es rappelt im Kopfe, ist nicht richtig). Cała rzecz, pstro ma w głowie, i od rzeczy gada, Dawna ci to już jego, że jest głupi wada. *Zabł. Zab.* 97. U was żon tylko

pstro w głowie. *Teat.* 15, 17, (*ob.* Fiu fiu!). PSTROCĘTKOWANY, a, e, w pstre cętki odmienny, bunt gefleckelt. Filuś kotek wypieszczony, Z pstrocętkowanej udatny odzieży. *Kras. Mysz.* 28. PSTROCINA, y, *ż.*, PSTROCINY *plur.*, co pstrego, pstre kolory, plamy, ozdoby; etwas Buntes, bunte Farben, Flecken, Zierrathen. Lamparta pstrociny. *Jabł. Ez.* 85. Czyż może odmienić ryś pstrociny swoje? 1 *Leop. Jer.* 13, 23. *Birk. Zyg.* 17. Ryś, [iż ma pstrociny na grzbiecie, zwierzęty inszemi wzgardzał. *Ezop.* 46, (cf. cętki). Miewają konie pstrociny czarne między białą sierścią. *Cresc.* 525. Darmolęgiem jest nikczemnym, chociaj nań czasem i złota, jako pstrocin na dzięcioła, nawieszają. *Rej. Zw.* 135 *b.* Wielkim Józef. czyniąc między braty Snem go ogłasza i pstrociną szaty. *Chrość. Job.* 4. Czepczyk z pstrocinami na głowie. *Simon. Siel.* 110. Zbytnich strojów i pstrocin, byś na się nie brała. *Papr. Przyk. B b.* Prawda malowana bywała z prosta, pstrocin farbowych w sobie nie miewała. *Birk. Kant. C.* — §. Milczysz-li? rozum znaczy sędziwy siwizna; Bredzisz-li? masz pstrociny w głowie. *Min. Auz.* 89, *ob.* pstro w głowie. PSTROGŁOWIEC, wca, *m.*, w którego głowie pstro, świszczypała; ein Schwindelkopf, in dessen Kopfe keine Ordnung ist. Pięknać to, chcieć mię komparować z pstrogłowcem. *Teat.* 24, 143. PSTROGŁOWY, a, e, *adj.*, schwindelköpfig, n. p. Pstrogłowy trzpiot. *Zab.* 6, 8. PSTROKATOŚĆ, ści, *ż.*, odmienność w kolory, die Buntscheckigkeit; *Bosn.* sciarovitost; *Ross.* пестрота, пестрость. PSTROKATY, a, e, PSTROKATO *adverb.*, cf. srokaty, pstrej maści, scheckig. Pstrokaty koń. *Czachr. Tr. D* 3. Pstrokata kobyła. *Teat.* 51. *b*, 52 — §. Nie pod jedną rodzi się każdy człowiek datą, Jeden ma w głowie równo, drugi ma pstrokato. *Zabł. Amf.* 42. troche pstro w głowie, ein wenig buntscheckig im Kopfe. *PSTROKĘDZIORY n. p. blask Flory. *Hor.* 1, 271. Flora o pstrych kosach, buntlockig. PSTROKRUSZ, u, *m.*, Wismuthblumen, kruszec siwożółtawy, z siarką pomieszany. *Kluk. Kop.* 2, 234. *PSTROOGONY n. p. dzięcioł. *Dudz.* 19. buntschwänzig. *PSTROROŻNY, a, e, pstro odmieniony, buntgestreift. W pstrorożny czarownica ubrawszy się ubior przekobiały.... *Bardz. Luz.* 106. PSTROSKRZYDEŁ, dła, *m.*, Buntflügel, *Nymphalis Atalanta*, motyl, mający czarne skrzydła z białemi plamami i purpurową obwódką. *Kluk. Zw.* 4, 389. *Ład. H. N.* 110. PSTROSZ a, *m.*, pstrokaty koń; *Vind.* pikavez, blekazh, fhekovez, ein Schecke. Pode mną, hola ludzie, ledwie pstrosz włogawy Z Nowego Świata zajdzie do staréj Warszawy. *Zab.* 12, 168. *Zab.* *PSTROZŁOCISTY n. p. puhar. *Kras. Pod.* 2, 128 bunt vergoldet. Niezmierny staroświecki pstrozłocisty roztruchan. *Kras. Pod.* 2, 13. PSTRUCHA, y, *ż.*, PSTRUSZKA, i, *ż.*, *dem.*, imię, co krowom albo kozom od odmiennej maści dają, Name der scheckigen Kühe, Ziegen 2c. *Cn. Ad.* 614, (cf. białucha, czarnucha). Takież to wasza pstrucha, ujrzysz co wam sprawi: A w bardzo krótkim czasie sen się wam wyjawi. *Rej. Wiz.* 28. Otoś jej ruszył w sadno około tych pstruszek. *Papr. Przyk. C* 3 *b.* PSTRY, a, e; *Boh.* peřestý; *Slov.* garabý, (cf. jarząb); *Sorab.* 1. piszany, piszanené (cf. pisać, pisany, pisanka), schelakobarbeně; *Carn.* mazharâdast; *Vind.* pikast, blekast, fhpreklast, fhekast, mnogofarbast, pifan, vprishan, bresast, fharovit, lezhen, lezhast; *Croat.* sár, (cf. szary); *Slav.* sharen; *Bosn.* scjaroviti; *Ross.* пестрый, (пестрякъ, пестрецъ, piestrzenice bedłki), перепелесый, перепелястый, скворцовый, многоцвѣтный, крапленный, крапанный; *Eccl.* [пьстръ 2], пелесый, разцвѣтованный, убранъ цвѣтами, расписанъ красками; odmiennego różnego koloru, różnobarwy, srokaty, strokaty, bunt. Odłączył barany pstre i nakrapiane; a wszystko stado jednostajnéj barwy poruczył synom. 1 *Leop. Genes.* 30, 35. (odmienne i srokate. 3 *Leop.*) Płótno pstre w pasy; *Ross.* пестредь, пестредина, *adj.* пестрединный. Pstry jak tęcza. *Teat.* 33, 74. Sroka pstra wszędzie, choćby nawet za morze leciała. *Opal. Sat.* 138. *Pilch. Sen. list.* 3, 339. (*coelum, non animum mutant. Hor.*). Pstryć też dzięcioł i dudek, a wzdy śmierdzi zawzdy. *Rej. Wiz.* 68 *b.* Nie bądź pstry, kiedyś nie wyżeł. *Pot. Jow.* 137. Kto się swym zdaniem przed innemi zdobi, Jest jako pstry kur, a zakryty w krobi. *Rej. Zw.* 219. Drugi pan Cham, tak się chełpą zdobi Z bogactw, jak pstry kot, a zakryty w krobi. *Stryjk. Gon. E* 1. Więcéj to łży, niż zdobi, Pstry kocie w krobi. *ib. h* 2. Łaska pańska na pstrym koniu jeździ. *Cn. Ad.* 428. *Rys. Ad.* 34. *Bies.* A 4; (*Slov.* pánska láská ná krátce, gako zagači chwóst, trwa; pánska láska gako zegači chwóst kratka; *de mutabilitate favoris principum*). Prędzéj szczęście uleci, niźli się wygnieździ, Pańska łaska, jak mówią, na pstrym koniu jeździ. *Min. Ryt.* 4, 185. — *Aliter:* Wc Pana rozum coś na pstrym koniu jeździ, raz mówi biało, drugi raz czarno. *Teat.* 35. *b*, 68. (srokato, pstro w głowie). PSTRZYĆ *cz. niedok.*, upstrzyć, *f.* upstrzy *dok.*, *Sorab.* 1. woschělakofcžam; *Vind.* pikati, popikati (*ob.* Pikować), vprishati (*ob.* Pręga), poprîshati, oprishuvati; *Ross.* пестрить, испестрить, испещрять, (пестрить въ глазахъ ćmi się przed oczyma zielono i żółto); крапать, крапаю (cf. kropić, nakrapiać), раскрасить, раскрашивать, (cf. krasa); *Eccl.* упестряю, шаропишу, разцвѣчаю; mienić kolorami, schecken, bunt machen, bunt farben, bunt schmücken. Ludzie wychodzą, upstrzywszy się jako dzięciołowie. *Gil. Kat.* 211. Gardzi złotem upstrzonemi dywdykami. *Mon.* 71, 21. Maj upstrzeniem rozmaitemi kwiatami ziemi, oko rozwesela. *Haur. Sk.* 482. Stoły złotolite kością słoniową misternie upstrzone. *Odym. Św.* 2 *O* 2 *b.* Jedna nad drugą ubrańszy i upstrzeńszy ubior mieć usiłuje. *Żarn. Post.* 3, 561. Wychodzi uzłocony, wielką odmianą upstrzony. *Zygr. Ep.* 90. Który co pstrzy lub upstrzył *Eccl.* упестритель. — *Fig.* Niesłuszność tym okrutniejsza, im więcej upstrzona pozorem należytości. *Teat.* 49. *b*, 61. Pstrzyć się, pstro odbijać; bunt schimmern, sich bunt präsentiren. Pstrzę się biało, *interalbico. Cn. Th.* weiß durchschimmern. Mało dalej za drzewy piękna łąka była, Dziwnie rozlicznym kwieciem z daleka się pstrzyła. *Rej. Wiz.* 25 *b.* Wół naostrzył rogi różno pstrzone. *Bardz. Trag.* 169. (pstro uwieńczone, bunt umwunden).

Pochodz. *białopstry, czarnopstry, upstrzyć, popstrzyć, przepstrzyć*; *cf. srokaty, strokaty, sroka.*

PSTRZYKNĄĆ, PSTRYKNĄĆ, *ob.* Prztyknąć.

PSUBRAT, a, *m.*, niegodziwiec, ein Hundekerl, niederträchtiger Kerl; *Boh.* psohlawec, (*ob.* Psiogłowiec; psowstwj nikczemność); *Vind.* loter, pefja luknja, sanikarnik, pefji tat; (*Slov.* pes psu brat, *graculus graculo assidet*; cf. kruk krukowi). A tuś mi, psubracie, licha strawo. *Teat.* 31, 80. A to jakiś psubrat, grubianin, tak po Tatarsku obszedł się z tobą. *ib.* 31, 57. Cożeś zrobił? także to psubracie! *Zabł. Amf.* 85.

PSUĆ, psuł, psuje *cz. niedok.*, popsuć, zepsuć *dok.*, Psować, zepsować *contin.*, (cf. *Vind.* pefsovat = męczyć; *Rag.* psovatti, psujem, opsovatti *alcui convicium dicere*, psovatti boga = bluźnić; psovka, psoost = bluźnierstwo; psovalaz, psovnik, izapsovalaz *injuriator*, psóvni *injurius*; *Slav.* psovati = ganić, strofować; *Croat.* pszujem, psànim *convitior*, opszuvati = łżyć; *Bosn.* psovati, pogrriditi *conferre convitium*, psovka *convitium*, opsovati *afficere injuriis*, *contumeliis*); — psuć = gorszym uczynić, w gorsze przemienić, (cf. psić, cf. psota); ärger machen, schlechter machen, verderben, verhunzen (cf. *Lat.* pessum, pessimus); *Boh.* sepsowati, sepsugi; *Sorab.* 1. skepszuyu, ztžinu nežto braschne, (cf. kiepski); *Vind.* svratati, skasiti, spazhiti, pohuditi, podreti, podirati, (*ob.* Podrzeć); *Croat.* habiti, izhabiti, izhablyujem, pohablyujem, kvariti, izkvariti, izkvarujem; *Dal.* izstetivam, ozlochesztivam, izschetam; *Bosn.* sctettiti, isctetitti, osctettiti, isquariti; *Rag.* sctettiti, sctettem, isctettiti, osctettiti, zloruscitti, nagarditti; *Ross.* портить, порчу cf. partacz, испортить, пакостить, пакощу (cf. pakość), гадить, гажу (cf. gadzina), перегадить, изгадить, растлить, растлѣвать, повредить, повреждать; *Eccl.* тлити, тлю (cf. tleć), корчемствовати. Psuć się = gorszym się stać, ärger werden, schlechter werden, verderben. — *Phys. et mor.* Czas wszystko psuje. *Tr.* (trawi). Gospodarz wziął siekierę, a zamek odłupił, A skoro go zepsował, w kąt zaraz zarzucił. *Papr. Koł. E* 2. Czemu tę urodę psujesz frasunkiem bez potrzeby? *P. Kchan. Jer.* 508. Tak płakał, tak sam siebie niewidomie psował, Że ledwie biegu słońcą żalem nie hamował. *P. Kchan. Orl.* 1, 17. Tępym piórem swoim papier psują. *Mon.* 65, 135. Pokój to naprawia, co wojna psuje. *Teat.* 4. *b*, 41. Powietrze tam nie jest zdrowe, ale zepsowane, (zepsute). *Prot. Kont. C* 2. Aby się woda morska nie psowała, tak jako po kałużach, i żeby powietrza nie zarażała, chciał bóg, aby była słona; bo nie masz nic, coby się przeciwiało skazie, jako sól. *Boter.* 11. Uroda na każdy dzień się psuje. *Bardz. Trag.* 550. (ubywa jéj, schodzi). Człowieczy szkodnik szatan, miłość jako gdzie może wszędy psował, psuje i psować nie przestawa. *Gil. Pcst.* 65. — *Moral.* Psuć kogo, skazić go; einen verderben, verführen. Psuć się względem obyczajów, cnoty, sich verderben. Psuje się czeladź zbytnim dowierzaniem, niedozorem. *Kras. Pod.* 2, 82. — §. Psuć sobie głowę, suszyć sobie głowę, łamać głowę, sich den Kopf zerbrechen. Szkodzi głowę tym psować, co się na nic nie przygodzi. *P. Kchan. Orl.* 1, 155. Niechce-ć się nad tą babską bajką głowy psować. *Pot. Pocz.* 559. Daremnie głowę i myśl sobie psujesz, Jeśli co więcej sobie obiecujesz. *Past. Fid.* 145. — *Similiter:* Serce nędzne suszy się i psuje. *Past. Fid.* 125. *et* 123. Co mi ztąd za pożytek, że ja będę u stołu polował? zwierzyny nie ubiję, a gęba się psuje darmo. *Mon.* 71, 708. (morduje się). Słusznie gniewasz się, ale nie psuj krwi sobie. *Boh. Kom.* 3, 260. (nie jątrz się, nie gryź się). — §. Psuć się potrawą złą abo zbytnim jedzeniem. *Cn. Th.* niezdrowia się nabawiać, sich (den Magen) verderben, seiner Gesundheit schaden. — *Similiter:* Bizaltę pannę Neptun, w barana się przemieniwszy, zepsował. *Otw. Ow.* 221. panieństwa pozbawił, entjungfern, schwächen. — §. Psuć kogo u kogo, niełaskę mu jednać, hydzić go; einem den Credit bey jemanden verderben, ihn anschwärzen, ihm schaden. Wojewodę nieprzyjaciele jego, gdzie mogli, do Heleny oskarżali i psowali. *Biel.* 112. Psuje mię u niego; *malam gratiam mihi cum illo facit. Cn. Th.* 225. Córki mojego ojczyma mię nienawidzą, i zepsuły mi serce u niego. *Teat.* 38, 200. nabechtały go. — *Aliter:* Psuć komu serce, trwożyć go, einem den Muth benehmen. Starosta sam, zmyślając, jakoby strwożony był, wszystkim serce psował. *Warg. Kurc.* 34. — §. Psuć, niszczyć, vernichten. Na cośmy mieczem Azyą mieszali, Jeśli królestwa tylko będziem psować, A na to miejsce innych nie budować? *P. Kchan. Jer.* 8. Marmarowie Macedony, gdy tamtędy mijali, bardzo psowali, aż też Alexander szkodami nieznośnemi zjątrzony, jął ich dobywać. *Warg. Kurc.* 11. Ludwik za zezwoleniem szlachty, psuje listy, zabraniające, aby białegłowy nie były wybierane. *Herb. Stat.* 2. (znosi). W tych księgach Arystoteles omylną naukę starych filozofów względem Rzpltej psuje i znosi. *Petr. Pol.* 79. (zbija). Zawsze o kościelnym dobrym myśli, a pogańskie i heretyckie błędy psował. *Sk. Żyw.* 1, 22. (zbijał). Król Czeski radził Bolesławowi, aby się nie dali psować, gdyż na to się udał cesarz, żeby je zniszczył; ale jedźcie do niego, uczyńcie postanowienie z nim, przyjmie was wdzięcznie. *Biel.* 96. Jedne bestye jawnie ludzi psują, drugie potajemnie. *Petr. Pol.* 70.

PSYKNĄĆ *intr. jedntl.*, Psykać *contin.*, ksykający ton z siebie wydawać, prasseln, zischen, (als Feuerfunken). Kaganek, gdy psyka, będzie niepogoda. *Haur. Sk.* 104. Pchniesz, aż dudy psykną. *Opal. Sat.* 165. Czyżykowie psykali. *Banial. J* 3 *b*.

PSYT! §. a) *interj. silentium commendans*, cyt! Pst! st! Psyt! milczże, mój mężu. *Teat.* 54. *b*, 56. Dla boga nie hałasuj, psyt. *Zabł. Amf.* 67. — §. b) Psyt = pst! przywołując półgłosem, bst! Woła: psyt, psyt, pójdź jeno sam. *Teat.* 30. *b*, 81. Hej psyt! zatrzymaj się trochę. *Teat.* 53, 26.

PSZCZELARZ, a, *m.*; *Boh.* wčelař, wčelnjk, medař, dubrawnjk; *Carn.* zhebelâr; *Vind.* buzhelar, buzhelenjar; *Croat.* pchelár, medár, (cf. miód); *Rag.* pcelâr; *Ross.* пчеловодъ; który pszczoły opatruje. *Mącz.* pszczelnik. *Cn. Th.*, (*ob.* Bartnik), der Bienenwärter, Bienenvater.

PSZCZELI, PSZCZELNY, a, e.; *Rag.* pceligni; *Croat.* pchélni; *Vind.* buzhelni; *Ross.* пчельный, пчелиный; od pszczół, do pszczół należący, Bienen-. Gospodarz abo opatrznik pszczeli. *Cresc.* 597. Sama praca szczęściem jest pszczelego rodzaju. *Zab.* 16, 66. Pszczelne złodziejstwo *świętokrajctwem mienią. *Klon. Wor.* 11. Płód pszczeli okrągły kształtuje się na robaki nogate i skrzydłate. *Otw. Ow.* 622. Przyszedł do ulów pszczelich. *Ezop.* 134, (cf. pasieka). Celka pszczela; *Ross.* ячея, ячейка, *adj.* ячейный. PSZCZELNIK, a, *m.*; *Boh.* wčelnjk, wčeljnek, wčelnice; *Slov.* wčelinec; *Sorab.* 1. ptžowencza; *Carn.* zhebelnâk, volnak, medénika; *Vind.* buzhelinjak, buzhelnik, buzhelnjak; *Rag.* celignak, ugljanik; *Bosn.* pcelisćte, ulisćte; *Croat.* pchelnyak, vulnyak; *Ross.* пчельникъ; §. a) miejsce gdzie ule stoją, ulownica; a gdzie się pszczoły paszą, pasieka. *Cn. Th.*, der Bienenstand, das Bienenhaus. O pasiece albo pszelniku. *Haur. Ek.* 136. Niechaj przed pszczelnikiem chłód dawa swym cieniem palma. *Otw. Wirg.* 454. — §. b) Pszczelnik, księga o pszczołach, *apiarium. Cn. Th.*, (das Bienen-Buch, cf. ptasznik, zielnik). — §. c) Pszczelnik, *ob.* Pszczelarz, der Bienenwärter. — §. d) *Botan.* Pszczelnik, pszczele ziele, matecznik, rojownik, ziele od pszczół bardzo lubione. *Urzęd.* 206. *Cresc.* 597. *apiastrum*, Waldmelissen. *Kluk. Rośl.* 2, 248; *Sorab.* 1. ptžolacza mjatwa (cf. mięta), royownik; *Bosn.* pcelignak, pceligna gljubiça; *Croat.* pchélnyak. PSZCZOŁA, y, *ż.*, PSZCZÓŁKA, PSZCZÓŁECZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* wčela, wčelička; *Slov.* wčela, pséla; *Sorab.* 1. ptžowa, cžowa; *Sorab.* 2. zolka; *Croat.* zhibele, zhèbela, *Vind.* zhebela, buzhela (cf. bęczeć), bozhiele, vuzhele; *Croat.* pchela, chmelya, chmela, (cf. ćmiel); *Dal.* pscela; *Bosn.* pcela, pcella, cela, pceliça; *Slav.* pcsela; *Rag.* pcela, cèla, celizza; *Ross.* пчела, пчелка; *Ital.* pecchia; *Lat.* apes, apicula, die Biene. Dawniej mniemano, że matka tylko jest samicą, trąd samcem, a robocze pszczoły, bez płci; lecz ostatnie też są samicami. *Kluk. Zw.* 4, 170. *Zool.* 119. Pszczoła bączy, bąka, brzęczy. *Dudz.* 21. *Chmiel.* 1, 86, *Boh.* bzyti, bzým. Miodorodne pszczoły. *Kchow. Wied.* 20. Miodonośne pszczółeczki. *Zab.* 4, 349. *Koss. Groch. W.* 352. Robotna pszczoła. *Groch. W.* 278. Pszczółki pełnią miodem ule swoje. *Przyb. Ab.* 80. Pszczółka pospolicie nie sobie miód zbiera. *Teat.* 46. *b*, 22. (*sic vos, non vobis*). Nie dbaj, choć pszczoła kąsa, byleś miodu dostał. *Kołak. Wiek. C* 1. Pszczoły podbierać, Łaźbić *qu. v.*, *Cresc.* 605. PSZCZOŁOJAD, a, *m.*, *attelabys apinarius*, chrząszczyk, którego liszka się wkrada do komorek dzikich pszczół. *Kluk. Zw.* 4, 388. der Bienenwolf; *Rag.* pcelozòbaz, briguglja. PSZCZOŁOŁUPCA, y, *m.*, złodziej pszczelny, der Bienendieb. Pszczołołupcy. *Klon. Wor.* 9.

PSZENICA, *PSZEŃCA, *PRZENICA, (*Haur. Sk.* 6) y, *ż.*, PSZENICZKA, i, *ż.*, *dem.*; *Boh.* pšenice, pšenička; *Slov.* pšenice; *Sorab.* 2 pschenza; (*Sorab.* 2. pschusznica hreczka); *Sorab.* 1. pženza, pžencza, pschenca; *Carn.* psheniza; *Vind.* psheniza, senica; *Croat.* psenicza, pshenicza; *Hung.* búza; *Slav.* pshenica; *Rag.* pscenizza, scenniza; *Bosn.* psceniça; *Ross.* пшеница; (cf. пшено *pszono = proso, cf. *Lat.* panicum); der Weizen. Najprzedniejsze ze wszystkich zboże; Sandomierska jest biała; pospolita żółta. *Syr.* 927. W handlu zbożowym, pierwsze gatunki pszenicy są: śklana, wysoko pstra, i wcale biała. *Magier. Mskr.*, cf. ostka, wąsatka, kosmatka, gołka, cf. obojętka; (cf. samopsza, orkisz). Ozima pszenica; *Ross.* ледянка, (cf. lód). Inaczej teraz stąpa; drogo pszenicę przedał. *Cn. Ad.* 326. Gdzie pszenica nie rodzi, dobre i żołędzie. *Pot. Jow.* 109. Pszenica z miodem i rozynkami uwarzona, jaką w pewne święta na święcenie przynoszą do cerkwi; *Eccl.* коливо. Dostanie sobie łaski, już się wszystko sporzy, Już się zrodzi pszenica, chociaż źle zaorze. *Rej. Wiz.* 100 *b*, (cf. jednemu szydła golą). Odmieniła się pszenica w kąkol. *Birk. Syn. Kor. B* 2 *b.* (omyliła go nadzieja). Arwan katu jej piękność, posiałbym pszenicę Wróblom, gdybym tak młodą wziął oblubienicę. *Zabł. Zab.* 73. (przywabiłbym gamratów). Żołnierze są to wróbelki na cudzą pszeniczkę. *Teat.* 21, 116. *et* 19. *b*, 33. Cudzą pszenicę oganią, a jego wróble piją. *Rys. Ad.* 7. *Pot. Arg.* 729. *Falib. C* 5. (cudzego strzegąc, swoje zaniedbał). — §. Pszenica łuskna, *ob.* Orkisz. *Sienn.*; Spelte. Pszenica Turecka, *ob.* Kukurudz. Pszenica krowia, *ob.* Krowia reż. *PSZENICOPRZEDAWCA, y, *m.*; *Eccl.* пшеницопродавецъ, der Weizenhändler. PSZENICZNY, PSZENNY, a, e; *Boh.* pšeničny; *Slov.* pšenični; *Carn.* pshenizhn; *Vind.* pshenizhen; *Rag.* psenicni; *Croat.* psenichni; *Ross.* пшеничный, (*distng.* пшонный od pszona, prosowy); od pszenicy, z pszenicy, Weizen-. Krupy pszeniczne. *Sienn.* 220. Pospolitym sposobem mówienia, gdy bez wszelkiego przydania chléb mianujemy, tedy jasna rzecz jest, że chléb pszeniczny rozumiemy. *Kucz. Kat.* 2, 411, (*Vind.* pogazha; *Croat.* pszenichnyak). Mąka pszenna. 1 *Leop. Exod.* 29, 39, (*Vind.* pogazhna, bieloplnenizhna moka). Pszeniczna słoma (*Vind.* pshenizhenza). Pszeniczny jęczmień, *ob.* Jęczmień. *Syr.* 985. Pszeniczny trunek bez chmielu *Ross.* буза. (*Hung.* buza = pszenica). PSZENICZNO *adverb.*, obfitując w pszenicę; *Bosn.* pscenicno, weizenreich. PSZENICZYSKO, a, *n.*; *Boh.* pšeničniště; rola, na któréj pszenica jest lub była, der Weizenacker. *Haur. Sk.* 6. das Weizenfeld. Na pszeniczysku, rzepisku, jęczmień zwykł się dobrze zdarzać. *Haur. Ek.* 33. PSZENNIK, a, *m.*; *Ross.* пшонникъ; prosiany kołacz, ein Hirsenkuchen. Nie zażywają potraw smakowitych, jeno tołokna, szałamachy, szołodusze, pszennika, co wszystko z mąki a z jagieł zrobi, soli trochę a słoniny przydawszy. *Star. Ryc.* 37. — (*PSZMIEL, *ob.* Trzmiel). — PSZONAK, *ob.* Gorczyca polna. PSZONO, a, *n.*; (*Ross.* пшено, (cf. *Lat.* panicum); пшено Сарацинское = ryż, пшонный prosiany); proso wymłócone, Hirsenkörner; *Boh.* mšeno, proso. Proso, póki w swych kiściach jest, prosem go nazywają, a gdzie będzie otłuczone, jagłami mianujemy, drudzy kaszywem prosianym, inni pszonem. *Syr.* 1005. Jagieł abo pszony od beczki. *Instr. cel. Lit.* W mażach łubianych wozili Kozacy pszono z Kaniowa do Lwowa. *Zimor. Siel.* 251.

P T.

PTAK, a, *m.*, **PTASZEK**, szka, *m.*, *demin.*, **PTASZECZEK**, czka, *m.*, *dem. secund.*; *Boh.* pták, ptaček; *Slov.* pták, ptáček, ptáca; *Sorab.* 1. ptak; *Sorab.* 2. ptaschk; *Carn.* tiza, tizh; *Vind.* tizh, tiza, tizhek, tizhiza; *Croat.* ptìch, ptìcza, ptichek, ptichicza; *Dal.* pticza, pticsicza; *Rag.* ptizza, ptich, pticiza; *Bosn.* ptiçça, tiçça, pticch, letuscte; *Slav.* ptica, pticsica; *Ross.* птаха, пташка, птица, птичка; *Eccl.* пътица. пътищь, птичище, птичка; (cf. *Graec.* *πτηνὸς*, *πετεινός*, *πετάω*, *πέτομαι*, *πτημι*); (*piororuch, **piórak. *Kmit. Spit.*); der Vogel. Ptaki te tylko są zwierzęta, które okryte są pierzem, mają dwa skrzydła, dwie nogi, i dziob, serce o dwóch komorkach i o dwóch uszkach, krew czerwoną ciepłą; przytym są jajorodne. *Zool.* 211. Iść na ptaki. *Cn. Th.*, cf. na łowy, cf. na ryby, na raki, auf den Vogelfang u. s. w. geben, auf Vögel ausgeben. W kuchni sprawić ryby, oporządzić ptaka, oprawić wołu. *Wiel. Kuch.* 428. (in der Küche, einen Vogel ausnehmen, ausweiden; cf. patroszyć). Znać ptaka po pierzu; znać ptaka po głosie. *Rys. Ad.* 78. (znać dudka z czubka. *Slov.* Ptáka po peri, wlka po srsti, čloweka po reči poznaš; ptaka po pierzu, wilka po sierci, człowieka po mowie poznasz. *Slov.* Pekné peri pekneho ptáka robi; cf. jak cię widzą, tak cię piszą). Ptaki spłoszyć, *ob.* Płoszyć. Ptaszkowie leśni. *Groch. W.* 337. Sinogarliczko ptaszeczku! *Groch W.* 355. Ptak w klatce nie wesoło spiewa. *Cn. Ad.* 985. Zły to ptak, co upuszcza; zły to ptak, co swe gniazdo plugawi. *Rys. Ad.* 78. Zły to ptak, co swoje gniazdo szpeci. *Teat.* 35. *c*, 50, (cf. kalać). Ptacy w polu, a on rożenki na nie struże. *Rys. Ad.* 55. (niedźwiedź w lesie, a skórę jego przedajesz; daleko ztąd do owąd). Gdzie się dom pięknie świeci, tam każdy ptak rad leci. *Czachr. H* 4. (*Slov.* Chitri ge, gako olowени pták: prędki jest jak ołowiany ptak, *ob.* olszowy Piotr: cf jak pień na ptaki). Ptakiem przelecieć - tak szybko jak ptak przez powietrze, cf piorunem; vogelschnell hinfliegen, wie ein Vogel durch die Luft. Do niego onby rad ptakiem przeleciał. *Pot. Arg.* 256. Ledwieby ptakiem ugonił był Hana. *Białob. Odm.* 45. Ptakiem do niej przyleciał. *Teat.* 10, 21. Wyleci słówko ptaszkiem, trudno się mu wrócić. *Bach. Ep.* 38. (wypsnie się). Ptaszkiem słówko wyleci, nic go nie cofnie, ani go dogoni. *Pot. Arg.* 492. Co małym ptaszkiem do ksiąg wleci, tego największym wołem nie wyciągniesz. *Rys. Ad.* 7. — §. W ptaki komu wpadać, wmieszać się w jego sprawy, wyrwać mu się, pomylać mu szyki, einem ins Gehäge kommen. Trzeba nam częściej zazierać, żeby nam kto nie wpadł w ptaki. *Teat.* 10, 52. Jużem jednę kochankę dla niego porzucił, a jeszcze mi wpada w ptaki. *ib.* 5. *b*, 4, Złą miał koło niéj wartę, Że mu dziś z boku wpadł kto inszy w ptaki. *Pot. Syl.* 490. Pharnax wpadłszy w ptaki Cezarowi, ruszył go z Egiptu. *Chrośc Luk.* 2, 21. — §. *Applicando ad hominem:* Rzadki ptak, doskonały urzędnik. *Sk. Kaz.* 615. fenix, ein rarer Vogel. — *Iron.* Pięknež to ptaki, teraźniejsi meżczyzni. *Teat.* 22, 49. das sind mir schöne Vogel. 'A śliczny ptak z Jegomości! *Teat.* 14, 169. Sprawny z Waści ptaszek. *Teat.* 33. *d*, 89, cf. szpak, wrona, kos, ein schlauer Vogel. Mój Pan synal, czegożby nie dokazał? jest to ptaszek obrotny! *Teat.* 29, 69. (wronami, szpakami karmiony). Niby mazgaja udaje, ale poznałem ptaszka, jest z głupia frant. *Teat.* 30. *c*, 12. Znam cię dawno ptaszku, ale mi kiedyś wpadniesz w sidła moje. *Teat.* 10. *b*, 28. A tuś ptaszku, który rozkazu nie słuchasz! *Pot. Arg.* 79. Żeń się z nią jak najprędzéj, bo ten ptaszek uleci. *Teat.* 19. *b*, 46. Upuściliście ptaszka. *Jabł. Buk. S* 2. *Kłok. Turk.* 18. **PTASTWO**, **PTACTWO**, a, *n.*; *Boh.* ptactwo, drubeř (cf. drób), heyno *aves gregatim volantes*; *Slov.* hyd; *Rag.* ptizze, letnuscte; *Vind.* letenina (cf. latać), peretnina, (cf. pióro, pierze); *Carn.* perutje, kuretna, (cf. kury); *Slav.* mladina, (cf. młódź, młodzizna); *Croat.* sivad, (cf. żywot); *Ross.* живность, (cf. żywność); *collect.* ptaki, Vögel, Geflügel, Federvieh. Wejrzyjcie na ptastwa niebieskie. *Sekl. Math.* 5. Ptastwo małe świergoce, spiewa, gwarzy. *Dudz.* 21. Ptastwo dzikie, zwierzyna *Vind.* peretnu diuje, peretna divijna. **PTASZARNIA**, i, *ż.*, ptaszyniec, ptasznik, w którym ptaki chowają, das Vogelhaus; *Sorab.* 1. ptacžnica, ptacžžencza; *Vind.* tizharniza, tizhnik, tizhjek, gaibiza (cf. gaik), buloush, fervoush, foblash; *Carn.* foglovsh, bulovsh; *Croat.* pticharnìcza; *Rag.* pticjarniza, pticjariza; *Ross.* садокъ, садочикъ, (cf. sad, sadzawka). Szczygieł między kanarki w ptaszarni zamkniony, Słabym głosem przetwarza melodyjne tony. *Zab.* 8, 118. *Tręb.* **PTASZĘ**, ęcia, *n.*, **PTASZĄTKO**, a, *n*, *demin.*; *Boh.* ptače; *Ross.* птенецъ, птенчикъ, (*ob.* *Pteniec); *Eccl.* пътичищь, пътищь, (2. *fig.* dzieciątko); pisklę, pisklątko, ein junges Vögelchen. Moda natury jest taka, Że się nie odradzają ptaszęta od ptaka. *Pot. Pocz.* 38. (niedaleko jabłoni jabłko padnie). Nędzne polne ptaszęta. *Kanc. Gd.* 274. **PTASZEĆ *nijak. niedok.*, **sptaszeć *dok*, ptakiem się stać, w ptaka przejść, zum Vogel werden. Świeżo sptaszały, k nam pole przegrawszy; *auxerunt volucrem turbam. Żebr. Ow.* **PTASZEK**, *ob.* Ptak. **PTASZNICA**, **PTAŚNICA**, y, *ż.*; *Boh.* ptačnice; §. a) kobieta, co koło ptaków chodzi, ptaki łowi, die Vogelfängerinn. Temi przynętami wabią was do siebie bezecne te ptaśnice. *Birk. o Exorb.* 15. — §. b) Strzelba na ptaki. *Tr.* eine Vogelflinte. **PTASZNICTWO**, a, *n.*; *Boh.* ptačnictwj, čijhadlo (cf. czyhać, czuhać), čjžba (cf. czyżyk), čjžbařstwj; *Sorab.* 1. ptacžnicztwo; *Carn.* tizharstvu; *Vind.* tizhni lou, tizharstvu, tizharia, tizhanje; *Eccl.* птицеловительство; *Ross.* птицеловство; myślistwo ptasze, łowienie ptaków; das Vogelfangen, Vogelstellen, der Vogelfang. Ptasznictwo jest umiejętność pożytecznego łowienia ptaków. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznictwo i rybołowstwo są prawem powszechności. *Gal. Cyw.* 2, 53. **PTASZNICZY**, a, e; *Boh.* čiharský; *Ross.* птицеловный; od ptasznictwa lub ptasznika, zum Vogelfangen oder Vogelfänger gehörig. Rozmaite gatunki sieci ptaszniczych. *Cresc.* 629. Ptaszniczy gaik, gumienko, polko, *Vind.* tizhniza, tizhanishe, tizhenza; *Carn.* tizhènza; *Ross.* птицеловня. Ptaszniczy, *Subst. m.*, co ptaki domowe, kury, gęsi opa-

truje, ptasznik domowy. *Cn. Th.* der Geflügelwärter; *Boh.* drubeřnjk (cf. drób), *f.* drubeřnice. PTASZNIK, a, *m.*; *Boh.* ptačnjk, čjžbař, čížebnjk, čihař, čjhař; *Slov.* ptačnik; *Sorab.* 1. ptacžnik; *Sorab.* 2. taschkař; *Carn.* tizhar; *Vind.* tizhar, ke tize lovi, tizhlar, tizhavez; *Croat.* ptichàr; *Rag.* pticjár; *Dal.* pticsar; *Bosn.* pticjar; *Slav.* pticsar; *Eccl.* птицеловитель, птицоятель; *Ross.* птичникъ, птицеловъ, птицеловецъ; §. a) myśliwiec ptaszy, przekupień ptaszy; der Vogelfänger, Vogelsteller, Vogelhändler, Vogler. Ptasznik powinien mieć znajomość o rzeczach do ptasznictwa potrzebnych. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznik lepową rószczką ptaki zwodzić nauczony, Zmyślał na oszukanie gaik gałęzisty, Toż na rózgi polepił sok. *Tot. Saut.* 65. Ptasznik cudnie piska, gdy ptaka zdradzić a ułowić chce. *Kosz. Lor.* 47. Ptasznik w ciemnéj gęstwinie stawiał sidła na ptaszki. *Kras. List.* 95. Ptasznik często wołu zje, a wróbla złapi. *Kluk. Zw.* 2, 333. Ptasznik przepiórki wabi. *Bals. Niedz.* 1, 161. Cesarz Henryk Ptasznik. *Nar. Hst.* 2, 6. — §. b) Ptasznik, księga o ptakach, (*ut* zielnik, *de herbis*, cf. pszczelnik). *Cn. Th.*, ein Vogelbuch, vom Vogelfange, vom Vogelwarten. — §. c) Ptasznik, PTASZYNIEC, ńca, *m.*, ptaszarnia, gdzie ptaki chowają domowe. *Cn. Th.*, (*distng.* klatka). *Dudz.* 25. kojec, das Vogelhaus, Behältniß fürs Geflügel. PTASZNIKOWY, a, e, do ptasznika należący, *ob.* Ptaszniczy, dem Vogelfänger gehörig, Vogelfänger =. Wymknał się, jak ptak z rąk ptasznikowych. *Radz. Prov.* 6, 5. ''PTASZOMÓWCY: tłumacze od Pigmeów do żórawiów. *Kmit. Spit.* *B* 1 *b*, die Vogelredner, die mit Vögeln reden können. 'PTASZORYBA, y, *ż.*, fliegender Fisch. Na morzu Oceańskim znajdują się ptaszoryby, które czasem z morza wylatują. *Haur. Sk.* 118. ''PTASZOWIESZCZBA, y, *ż.*, wieszczenie z ptaków, das Wahrsagen aus dem Vogelfluge, *augurium.* *Otw. Ow.* 467, *Slov.* ptákohledenj *auspicium*; *Carn.* tizhoględstvu; *Vind.* tizhogledstvu; *Eccl.* птицесмотрѣніе, птицеволхвованіе, птицеволшебство, птицевражбительство, кобленіе, волхвованіе чрезъ полетъ птичій и граканіе; *Ross.* птицеволхвованіе. Bawić się ptaszowieszczbą, *Ross.* птицеволшебствовать; *Eccl.* птицевражбительствую. PTASZOWIESZCZEK, szczka, *m.*, *augur.* *Otw. Ow.* 545; *Eccl.* птицеволхвователь, птицевражбитель. PTASZY, a, e, PTASZĘCY, od ptaków, do ptaków należący; *Boh.* ptačj; *Sorab.* 1. ptacžné; *Carn.* tizhje; *Vind.* tizhji, tizhen; *Ross.* птичій, пташечный, Vogel =. Orła ptaszym królem zowią. *Cresc.*, König der Vögel. Gniazda ptaszęce. *Wad. Dan.* 100. Ptasze łajno, (*Carn.* tizhjek; *Vind.* tizhjak). Na powrót wiosny Ożył w ptaszęcéj rzeszy i słowik miłosny. *Teat.* 43. *c*, 69. *Wyb.* Wszystkiego tam obficie; mléka tylko ptaszego nie było na wety. *Pot. Arg.* 808. Szrot ptaszy. *Kluk. Zw.* 1, 388. na ptaki, Vogelschrot. Myślistwem się bawił, ale tylko ptaszym, z sokołami i jastrzębami. *Sk. Żyw.* 2, 244. — §. *Botan.* Ptasze gniazdo, ziele, pasternak polny, pasternaczek, *daucos carota.* *Syr.* 1055. wilde Möhre, Vogelnest. Ptasza rutka, *ob.* Ruta. Ptasza wyka, *ob.* Wyka. — Ogórek ptaszy, psi, ośli, niedźwiedzi, leśny, *cucumis asininus.* *Krup.* 5, 185. *Syr.* 1474. Eselskürbis. Ptasza nóżka, ptasza stopka, *ornithopus.* *Kluk. Dykc.* 2, 157. Vogelfuß, Vogelklaue. Ptasze oczko, ozanka, *trisago*, Gamanderlein. *Syr.* 570. Ptaszy język, *polygonum*, ma listeczki, jakoby ptasze języczki. *Sienn.* 96. gatunek rdestu. *Kluk. Dykc.* 2, 215. Vogelzunge. Ptasza miętka, polna, leśna, *menthastrum*, Roßmünze. *Cresc.* 255. Ptasza zob, drzewko oliwie i bzowi podobne, jagody kwiczołom, drozdom miłe rodzące, ligustr, der Hartriegel. *Śleszk. Ped.* 419. *Kluk. Rośl.* 2, 56. 'Ptaszozob czyli ligustr. *Mon.* 74, 712, *Boh.* zymoleyz; *Carn.* weléstika, hrastovz. Ptasze mléko, ziele, *ornithogale.* *Cn. Th.*, Vogelmilch. PTASZYNA, y, *ż.*, *condolend.*, biedny ptak, ein armer, elender Vogel. Biedna ptaszyna od żalu truchleje, Kiedy nie znajdzie w gniazdeczku swych dzieci. *Auszp.* 43. *Jak. Baj.* 270. Piérwéj się postarać o klatkę, dopiero łowić ptaszynę. *Mon.* 73, 649. PTASZYNY, a, e, od ptaszyny. *Tot. Saut.* 95. PTASZYSKO, a, *n.*, *contemn.*, brzydki ptak, ein häßlicher, ungestalter Vogel. Radzęć szpetne ptaszysko, abyś cicho siedział, pewnieć jako i piérwéj to gniazdo skołacę. *Papr. Kol.* *M* 4. PTASZYNIEC, *ob.* Ptasznik. 'PTENIEC, ńca, *m.*, ptaszek, ptaszątko, pisklę; *Ross.* птенецъ, птенчикъ. Pan bóg daje pokarm i pteńcom 'wranowym (wronowym czyli krukowym pisklętom). *Sak. Probl.* 184.

P U.

PUBLICZNY, a, e, PUBLICZNIE *adverb.*, powszechny, pospolity, wszystkich abo wielu się tyczący, jawny, w obec; Public =, Staats =, allgemein, öffentlich; *Boh.* obecnj (cf. obecny, cf. obec), weřegný; *Sorab.* 1. zromadniczki (cf. gromadny), zyawné; *Vind.* ozhiten, operten, vſem snan; *Croat.* ochito, (cf. w oczy); *Slav.* ocsito; *Rag.* occìt, razglaasni, (cf. rozgłosić); *Ross.* явъ, въ явъ, явѣ; *Eccl.* народнѣ, народно (cf. naród), при людехъ. Dla publicznych interesów przeszło pół roku nie byłem w domu. *Mon.* 64, 187. Prawo publiczne, *jus publicum.* *Wyr. Geogr.* 105. polityczne, Staatsrecht. Kara publiczna, *Ross.* торговая казнь, торговое наказаніе, (cf. targowy). Publicznie wyśmiany *Eccl.* площадопоемъ, о комъ въ собраніяхъ народныхъ смѣются или поносительно говорятъ. Dom nasz od niejakiego czasu stał się publicznym; wszyscy do niego, jakby na reduty uczęszczają. *Teat.* 36, 33. Nie uchodzi gdzieś wleźć w kątek; musiał w publicznym domie, i na publicznéj stanąć ulicy. *Teat.* 19. *c*, 4. PUBLICZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Sorab.* 1. wozyawnoſcž, *ob.* Powszechność, die Publicität; publikum, das Publikum; *Boh.* obec, obecnice, (cf. 'obec). PUBLIKA, i, *ż.*, §. a) 'pospolita sprawa, 'pospolita rzecz, interes stanu, dobro 'pospolite; Staatssache, Staatsinteresse, Staatsbeste. Jedna święta prywata, ta dziś najpłatniejsza u nas; nie baczą na to, iż jeśli publika zginie, prywata skakać musi, jako jéj zagądą. *Rej. Zw.* 188. Często dla krwi publikę przemaga prywata. *Pot. Pocz.* 653. Uczynił się rzecznikiem wrzkomo na obronę dobra pospolitego, a pod pokrywką publiki tai zawziętość rozerwania sejmu. *Psalmod.* 32. — §. b) Publika, publiczne zgromadzenie, publiczny

zjazd, festyn, wielki świat, świat, bywanie na świecie; öffentliche Versammlung, großes Festin, große Welt. Walne publiki, kompanie, asamble. *Mon.* 69, 589. Odpustowa, kiermaszowa albo jarmarczna publika. *ib.* 69, 590. Po kościołach, po rynkach, ulicach, Pod zjazdy i publiki córkę prezentuje. *Opal. Sat.* 26. Gdy się wszystko na wielki festyn sporządzało, nieprzyjaciele korzystając z tych publik, upatrzyli czas do oblężenia zamku. *Nar. Hst.* 3, 81. Prostak jeden słabego rozumu i głowy Przyjechał na publikę raz był do Warszawy. *Min. Ryt.* 4, 231. die große Welt zu sehen. Jeśli u nas na partykularzu tak wiele nasłuchać się można, cóż dopiero na tak wielkiéj publice? *Mon.* 71, 704. Beliza przedsięwzięła porzucić publikę, a udać się na wieś. *Węg. Marm.* 97. Na publikach mnie wszędzie znają i kochają. *Teat.* 24, 143. *Czart.* PUBLIKACYA, yi, *ż.*, publikowanie, obwieszczenie, ogłoszenie; die Publication, öffentliche Bekanntmachung. *Gost. Gor.* 47. PUBLIKOWAĆ; *Vind.* obsnaniti, obsnanuvati, publizirati; *Eccl.* народствовати, позорствовати, (*ob.* Obwieszczać, Ogłaszać). Starali się o to, aby te artykuły dostatecznie były publikowane abo rozsławione na kazalnicach. *Baz. Hst.* 12.

PUC, PUCEK, cka, *m.*; (cf. *Lat.* bucca, buccula, cf. buzia; *Germ.* Maus, Bausbacke, cf. pysk); §. 1) ostatnia część warg. *Dudz.* 55. usta do całowania wypinane, der zum Kuß gespitzte Mund. Żonać ręką gębę puckowi zawali, I przy boku precz się oddali. *Petr. Hor.* 2, N 3 *b*, *not.* «nie dać się całować; pucek bowiem zowiemy ostatnią część warg.» *Defigere alicui osculum*; całować, wyciąć komu puc, niektórzy mówią. *Mącz.* (cf. *Germ. pleb.* Puffel). Całowanie, 'puska też mówią. *Mącz.*, (cf. buzia, puź). Pucki, *bucculae. Cn. Th.* 899. — §. Pucki u kur etc., dzwonki, die Bartläppchen, z. B. der Hühner. Kokosze żeby były głów sporych, grzebieni wyniosłych, z puckami wiszącemi. *Haur. Sk.* 119. — §. W wodzie tak długo siedzieć, póki u palców i nóg pucki marszczyć się nie będą, *summitates. Syxt. Szkł.* 253. (brzuszce) — §. 2) Pucek, cka, *m.*, odętéj gęby, mały a okrągły człeczek; *Croat.* bùczko, (cf. *Lat.* pusio); ein Bausbacke; *Sorab.* 1. liczak, naduhteyu liczow. *Buccas ambas inflare*; odąć się, puckiem być. *Mącz.* *Pupulus*, chłopeczek, pucek też niektórzy mówią. *Mącz.* Już jak pucek się kwili, gdy z rączek lalusia Padła, co dla zabawki dała mu matusia. *Toł. Saut.* 44. Szkoda go, taki pucek. *Zabł. Zab.* 61, (cf. pączek). — §. 3) Pucek, u owocu, gdzie był kwiat. *Dudz.* 55, (*Boh.* pupéek); der Butz am Obste, der Griebs, der Popel, das Kerngehäuse. 'PUCEŁOWATY, PUCOŁOWATY, a, e, — o *adverb.*, odętych ust, cf. pyskaty, bausbäckig; *Croat.* buczaszt, buczkaszt, bùczko; *Carn.* liznat, oblizhnat; *Vind.* toustoliznast, liznat, oblizhnat; *Ross.* щекастый; (*Lat.* bucculentus). Pucołowaci, wypukłych czeluści. *Mącz.*

PUCH, u, *m.*, §. 1) puchanie, wybuch, der aufsteigende Dampf. (*Sorab.* 2. puch chuch; *Vind.* pih, pihanje = dęcie, dmuchanie; *Carn.* pęh *anhelitus*; *Carn.* pûh = wybuch; *Rag.* páh *ardor*, *vapor*; *Bosn.* pih, dúh, dih *halitus*; *Dal.* puhanye *flamen*; *Dal.* paah *flatus*). Rumaki z nozdrzy pryskają pełne iskier puchy. *Pot. Arg.* 823, (*ob.* Buchnąć). Dawał z siebie puchy tak smrodliwe, Że być nie może nic zaraźliwszego. *Past. Fid.* 269. Powiadają, że się rodzą komety z wilgoci i puchów ziemskich, które wyciągane bywają z ziemi mocą słoneczną. *Lat. Kom. B* 2 *b.* Królewskim jakimsiś puchem nadęci. *Faliss. Fl.* 48, (cf. pycha, puszyć), Aufgeblasenheit. — §*. Szalone morze to nas na wysoko popiętrzone wypędzało puchy, to w swoje pochłonąć nas chciało przepaści. *Tr. Tel.* 66. wały, Meereswogen. — §. 2) Puch na gęsi etc.; *Slov.* pápeřj, (cf. pierze); *Rag.* mekkopèrje, máh, (*ob.* Mech); *Vind.* flam, flaum; *Hung.* pih, pelyh, (puha *mollis*); *Croat.* pavulicza; *Bosn.* máh, perjiçe od ptiçe; *Ross.* пухъ, пушекъ; *Eccl.* пушекъ, (cf. *Germ.* Busch; cf. *Ross.* пушъ futro, cf. opuszka), der Flaum, die Flaumfeder, die Dunen. Piórko krótsze, drobniejsze, miękkie, więcéj kosmyków, niżeli pręcika mające, zowią puchem. *Zool.* 70, (*ob.* Kwap). Sen się nie zdarzył, chociaż miękkie puchy W szytych pościelach leżąc, zagrzewały duchy. *Banial. B* 4. Przekłada nad miękki puch spoczynek w barłogu. *Teat.* 43. *b*, 23. Sen luby od puchów łabęcich i złocistego łoża ucieka. *Zab.* 7, 162. Na łóżku dnia białego w puchu czekał. *Brud. Ost. C* 7. *Jabł. Buk. H* 2 *b.* w betach. — §. *Transl.* Puch na twarzy, młody włos, die zarten ersten Barthaare. Z złotemi malowany puchy Kupido. *Tward. Daf.* 22. — *Botan.* Puch, *pappus*, szypułka włoskowata z nad ziarna wyrastająca. *Bot. Nar.* 131. wolliger Ausschuß, wollige Staubfäden, Fasern. (PUCHAĆ, *ob.* Puchnąć 1). PUCHACZ, *ob.* Puhacz. PUCHAŁA, *herb*; na podkowie półtrzecia krzyża. *Kurop.* 3, 12. ein Wappen. PUCHLINA, y, *ż.*, SPUCHLINA; *Boh. et Slov.* spuchlina, oteklina; *Carn.* ottok, otok, (cf. otok, ociekłość); *Vind.* otuek, otekluest; *Slav.* ottok; *Bosn.* gukka, çvrrigljak; *Ross.* пухлина; *Eccl.* пухота; puchlina wszelaka, nadęcie, nabrzmienie, die Geschwulst. Puchlina jest miękkość żył suchych, i ztąd pochodzące rozwiązanie albo zgniłość humorów. *Boh. Dyab.* 2, 165. Puchlina choroba; *Boh.* wodnatedlnost, wodnotedlnost; *Sorab.* 1. wohdnicza, wohdukawofcž; *Carn.* vodéniza; *Slav.* vodena bolèst; *Rag.* vodná nemoocħ, podkoxa voda; *Croat.* vodenìcza, vodeni beteg; *Bosn.* tropika, trupika, vodena nemocch; *Eccl.* водный трудъ, die Wassersucht; zebranie się wody w pustościach i w pęcherzykowatych utkaniach ciała. *Perz. Lek.* 5. *Krup.* 5, 769, *ob.* Wodnocielność. Puchlinę mający, (*ob.* Wodnocielny). Puchlina zaskórna, piersiowa, głowy, brzucha, lub całego ciała. *Perz. Cyr.* 1, 5. Gdy puchlina z brzucha ustępować nie chce, udać się potrzeba do wytoczenia czyli wypompowania z niego wody. *Perz. Cyr.* 2, 219. Puchlina oka, wołowe oko. *Perz. Cyr.* 2, 179. Puchlina żywota wnętrzna, *tympanites. Cn. Th.*, die Trommelsucht. 'PUCHLNIĆ, PULCHNIĆ, SPULCHNIAĆ *cz. niedok.*, spulchnić *dok.*, pulchnym uczynić, locker machen, auflockern; *Boh.* změlniti (cf. miałki), zkypřiti. Wapno grunt tęgi spulchnia. *Kluk. Rośl.* 3, 181. Ziemia skopana, zorana, lub innym sposobem spulchniona być ma dla roślin. *Kluk. Rośl.* 1, 52. 'PUCHLNIEĆ, PULCHNIEĆ, -iał, -ieje, *neutr. cont.*, spulchnieć *dok.*;

Ross. рыхлѣть; *puchlnym, sypkim się stać, locker werden. Wiosną ziemia *puchlnieje. *Otw. Wirg.* 410. (*fermentescit, fermento intumescit*). Pulchnieje. *Kluk. Rośl.* 3, 163. *Przedz.* 8. Spulchniałe i słabe jéj nogi najmniejsza rzecz raniła. *Węg. Marm.* 3, 148. *PUCHLNOŚĆ, PULCHNOŚĆ, ści, *ż.*, sypkość, miałkość; *Boh.* kyprost; *Vind.* gobounost, puhlost; *Ross.* рыхлость, рухлость, die Lockerheit. Wilgoć, bujność i *puchlność ziemi czyni. *Cresc.* 135. *PUCHLNY, PULCHNY, a, e, *PUCHLNO, PULCHNO *adverb.*, PULCHNIUTKI, PULCHNIUTEŃKI, a, ie, *intensiv.*; *Boh.* kyprý; *Vind.* puhel, gobeu; *Ross.* пухлый, пухленькій, рухлый, рыхлый, рыхлъ; nie tęgi, nie stężały, sypki, miałki, miękki, pieszczony, delikatny; locker, aufgelaufen, schwammig, weich, zart; (Oesterr. pamstig). Każda rzecz pulchna przez ściśnienie nierównie mniejszą staje się. *Boh. Dyab.* 169. Drożdży używają do ciasta, żeby *puchlniejsze było. *Syr.* 949. Chleb *puchlny wysoki. *Sienn.* 525; *spongiosus. Cn. Th.* Z takowéj pszenicy, na któréj skórka subtelna, bywa ciasto lipkie, *puchlne, i narasta go wiele. *Cresc.* 154. Pulchna sztuka mięsa. *Kras. Pod.* 2, 68. Nasienie przykryć ziemią, nie natłaczając, aby *puchlno było, *Cresc.* 146. Drobienie ziemi potrzebne, aby się stała *puchlna i subtelna. *Cresc.* 88. Najprzedniejsze bywają role w *puchlnéj ziemi. *Otw. Wirg.* 407. Ległszy na pulchnéj skotopasi łące W fujarki sobie dmą na przemiany. *Hor.* 2, 275. *Kniaź.* Pulchne smugi deptać. *Hor.* 1, 211. *et* 29. Woda żadna nie jest tak pulchna, aby się ścieśnić dała. *Kluk. Kop.* 1, 80. tak miękka, sprężysta; weich, elastisch. — §. *De hominibus:* Pulchny, miękki a delikatny w dotykaniu, nie kościsty, nie chudy; weich und delicat anzugreifen, nicht knochig, nicht mager. Nasze mędrki rubaszne, i pulchne i hoże. *Kras. W.* 52. Wesoła śpiewa, i taktem w pulchne klaszcze ręce. *Zab.* 13, 25. *Gawdz.* Kochana rączka, miluchna, pulchniuteńka. *Teat.* 2. *b*, 117; *Ross.* пухленькія руки. Rączka pulchniutka. *Teat.* 10. *b*, 76. PUCHNĄĆ *cz. jedntl.*, Puchać *contin.*, (cf. *Boh.* fauknauti, faukati, faukawati *flare, ob.* Fuknąć); *Boh.* puch zapach, cf. pachać; *Carn.* puhtim, pahtim *exhalare*; *Carn.* piham, pihneti *flare*, puhati *flare, aestuare*; pęham se *deficio currendo*; *Vind.* pihati, pifhem, piham = dać, dmuchnąć; pahati, puhati, pihtati, sapsti = sapać; *Hung.* pihök *halo*, pihegök *anhelo*; *Croat.* puhati *flare*, puhanye *flatus*, prepuhavam *perflo*; *Dal.* piham, puhati *flare*, paah, puhanye *flatus*; *Bosn.* puhati, duhati *flare*, pihati, dihati *halare*, pahati *exhalare*; *Rag.* pûhati, pàhati *flare*, pjěhati *halare*, opûhati, opâhati *efflare*; *Slav.* puhati *flare*; *Ross.* пыхтѣть, пыхчу, пыхнуть, пышать, пыхать, (cf. бухнуть, бухать buchnąć, разбухнуть spaczyć się; *Eccl.* пыхаю *graviter irascor*; *Hebr.* פוח puach *flare*; cf. *Ross.* пучить, cf. puszyć); §. 1 a) buchać, puchy wydawać, mocno a głośno dychać, parę wybuchać; laut und stark athmen, von sich dampfen, einen starken Hauch und Dampf mit Geräusch von sich geben, blasen, hauchen, pusten). Nadętością pycha puchnie. *Brud. Ost. D* 2. Głuszec puchał. *Banial. J* 3 *b*. Nie jedenże podpiwszy pucha dziś u stołu. *Pot. Pocz.* 606. Kto czosnek jadł, czosnkiem pucha, a kto cynamon, taż mu wonia z ust wychodzi. *Sk. Kaz.* 35. Patrz jaki płomień Etna w górę pucha. *Pot. Arg.* 162. Puchające ogień woły, abo ogień z wołów puchający. *Cn. Th.*, *ob.* *Iskrodmy, feuersprühend. Puchać na kogo = mocno nań chuchać, einen stark anhauchen, anblasen, anschnauben. Tak on sławy szukał, Że na pogaństwo sercem puchał, ręką pukał. *Pot. Pocz.* 606. — §. *Absolute:* Tak już panowie mieszczanie puchają, że nie zadługo zechcą pańskie osiadać krzesła. *Teat.* 29. *c*, 41. tak nadęci są, tak się nadymają; sie strotzen, sind aufgeblasen. — b) Puchnęła krew z głowy rozbitéj. *Perz. Cyr.* 1, 84. buchnęła, das Blut strömte mit Geräusch aus dem Kopfe. — §. 2. *Verb. neutr.* Puchnąć, -ął, -ie, napuchnąć, spuchnąć, spuchł *dok.*; *Boh.* zpuchnauti; *Carn.* ottezhi, (*ob.* Ociekłość); *Ross.* пухнуть; nadymać się, nabrzmiewać; aufschwellen, anschwellen, schwellen. Puchnie palec, ucho. *Cn. Th.* Pijak ten spuchły jak kłoda. *Zab.* 8, 93. *Tręb.* Słuchając go, zaledwie uszy mi nie spuchły. *Teat.* 34. *c*, 62. Oblicze moje spuchnęło mi od płaczu. 1 *Leop. Job.* 16, 17. — §. Puchnę, puchlinę chorobę mam abo mieć poczynam. *Cn. Th.* schwellen, die Wassersucht haben, oder bekommen. PUCHOWY, a, e; *Boh.* prachowý; *Slov.* pernatý; *Hung.* pelyhes, pihes; *Ross.* пуховый, (пушный futrzany); z puchów, von Daunen, von Flaumfedern. Gęś puchowa, *ob.* Gęś. Puchowa pościel. *Suszyc. Pieśn.* 3, *R* 3; *Boh.* prachowka; *Ross.* пуховикъ, пуховичекъ. Ja sobie w puchowym łożu dobrze spoczywać będę. *Teat.* 55. *d*, 18. Matka synaczkowi o kilka poduszek puchowych musi się starać. *Glicz. Wych. E* 5. — §. Teraźniejszy młodzian, puchowy kawaler. *Mon.* 71, 6. pieszczoch, bezkost, niewieściuch, Zärtling. PUCKA, i, *ż.*, *pupa*, mała dziewczka. *Mącz.* okrągluchna, tłuściutka, odętéj gęby, ein rundes, dickes, pausbäckiges Mädel, *ob.* Pucek. PUCKI, *ob.* Pucek. PUCOŁOWATY, *ob.* Pucełowaty.

Pochodz. sub *pchnąć*.

*PUD, u, *m.*, *PUDEK, dka, *m.*, *dem.*; *Ross.* пудъ, пудовикъ; §. 1) waga 40funtowa. *Pam.* 85, 1, 540. ein Russisches Pud, eine Gewicht von 40 Pfunden. Pud jest waga 40 funtów, do tych czas jeszcze w Rosyi używana; była i w Litwie. *Czack. Pr.* 1, 292. Z kartanów pod wagą i pudy umieć strychować. *Tward. Wł.* 8. (cf. pudowa kapusta). — §. 2) Pud, w młynie, strych podwyższony do składania worów przy koszu, na którym zboże nasypują. *Hyd.* in der Mühle, der erhöhete Lagerort der Getreidesäcke beym Aufschütttrichter. (*Vind.* pod *granarium*).

PUDEL, dla, *m.*; *Vind.* pudel, perresan pefs, vounodlakast, zhodrast pefs; der Pudel, Pudelhund. Pudle, psy pospolicie mierne, bardzo kudłate, do nauczenia wszystkiego najsposobniejsze. *Kluk. Zw.* 1, 299.

PUDER, dru, *m.*, z *Franc.*, krochmalna mączka do włosów pudrowania der Puder, Haarpuder; *Sorab.* 2. puder; *Vind.* lafni prah, prah sa lafe, pudra; *Slav.* kosopràh; *Ross* пудра. PUDERMANTEL, żywcem z *Niem.* der Pudermantel; *Ross.* пудренникъ, *ob.* Podwłosnik.

Pochodz. *pudrować, spudrować, upudrować, dopudrować, napudrować, popudrować, przepudrować, przypudrować, zapudrować.*

1. PUDŁO, a, *n.*, PUDEŁKO, a, *n.*, *dem.*, PUDEŁECZKO, a, *n.*, (*Inflant.* die Pudel; cf. *Lat. med.* budellus; cf. *Germ.* Beute, Butte; cf. puszka; cf. *Boh.* puda, pudka strécha); krobia, krobka; eine Schachtel, ein Schächtelchen; (*Slov.* banĕ; *Hung.* bánya, (cf. bania); *Vind.* fhkatla, fhkatelza (*ob.* Szkatuła), sklopniza, sklopnizhiza). Pudełka wyginane do chowania drobnych rzeczy, bywają sosnowe, jodłowe. *Kluk. Rośl.* 2, 163. Pudełeczko z papieru. *Prz̧edz.* 68. Pudełko na puder *Ross.* пудреница. Pudełeczko ziołek. *Teat.* 35, 126. Nastawiali różnych rzeczy, flaszek, flaszeczek, pudełek, skrzyneczek. *Teat.* 19, 23. Przyjmij to pudełko, w którym jest pierścień drogi. *ib.* 37, 50. Puszek albo kielichów nie mają, ale w ladajakim naczyniu słomianym, albo w pudełku najśw. sakrament chowają. *Sak. Persp.* 15; owszem w pudełeczku drewnianym jakim przystojnym zamczystym chowają. *Pim. Kam.* 54. Hurmem się snują bezecne potwory Z pudła ciekawéj uciekłe Pandory. *Zab.* 16, 89. *Tręb.* z puszki, aus Pandorens Büchse. Głośny bęben za górą, a kiedy do nas przyjdzie, alić jak pudełko. *Rys. Ad.* 15. Gładki na strych; a szpetny do pudła. *Rys. Ad.* 14, cf. pod ławę, w kąt. — §. U nas słomiane pudła zażywają się na ule dla pszczół. *Kluk. Zw.* 4, 205. Bienenkörbe von Stroh, (Beute). Niedźwiedź rzadko się odważy dopuści od miodu, Skoro jedno gdzie węchem w pudle poczuje. *P. Kchan. Orl.* 1, 297. — §. Pudło do karety. *Teat.* 19. *b*, 48. der Kasten an einer Kutsche, der Kutschkasten, Sitzkasten, (*oppos.* spód karety). Osadzanie pudła na resorach lub pasach, nie zbyt jest dawne. *N. Pam.* 19, 88. Jednego roku pudło do karety sprawił, drugiego wasąg. *Teat.* 19. *b*, 48. (nie razem wszystko). Wiszą z sprzężyn złotawych pudła niby śklane, W tym ujźrzysz Ganymeda, a w drugim Dyanę. *Zab.* 9, 365. *Ejssym.*

2. PUDŁO, a, *n.*, chyb, chyba, chybienie, *ob.* Mydło; z *Niem.* der Pudel, das Pudeln, Fehlen. Pudło w kreglach. *Tr.* PUDŁOWAĆ *cz. niedok.*, spudłować *dok.*, chybić, pudeln. Nie umiejący strzelać, często zwykł pudłować. *Boh. Kom.* 5, 6. Trzeba mi jeszcze na to sekretu, żebym ja strzelając nigdy nie spudłował. *Boh. Kom.* 5, 13. Ażeby nie spudłować, nabiwszy strzelbę, wziąć na cel dobrze, wytrzymać dobrze, i strzelić dobrze. *ib.*

PUDOWY, a, e, od pudu 1); n. p. Kapusta biała z głowami nadzwyczajnéj wielkości, pudowa zwana. *Kluk. Dykc.* 1, 80. großköpfiges Kraut.

PUDROWAC *cz. niedok.*, upudrować, upudrzyć, spudrować *dok.*, pudrem potrząsywać, pudern; *Sorab.* 2. pudrowasch; *Vind.* putrati, poputrati; *Ross.* пудрить, пудрю. Upudrowana na głowie peruka. *Teat.* 49. *d*, 33. — *Allegor.* Żadne nie poryły Różanych jagód zmarszczki, ani upudrzyły Marcowe pytle włosów. *Leszcz. Class.* 64. PUDROWY, a, e, od pudru, Puder=; *Ross.* пудряный.

PUGILARES, PUGILAR, PUILARES, PULARES, PULIARES, u, *m.*, PUGILARESY, ów *plur.*, PULARESIK, PULIARESIK, a, *m.*, *dem.*, z *Łac.* pugilares, tabliczki kieszonkowe, die Schreibtafel; *Boh.* smazacý, psacý tabulka; *Sorab.* 1. piszawka; *Vind.* rozhne buquize; *Ross.* бумажникъ. Napisać to sobie w pugilarach. *Solsk. Geom.* 2, 7. Zawsze przy sobie w kieszeni nosi puilares. *Haur. Sk.* 379. W puilaresach, skoro co zamyśli, Miawszy tylko ołówek, natychmiast nakreśli. *Pot. Jow.* 187. Gdy się odprawia rysunek okolicy, w puliaresie osobno się rysuje. *Łęsk.* 129. Wyjmuje z kieszeni pulares atłasowy, i z niego papier. *Niemc. P. P.* 61. Dobywa z kieszeni puliaresik, i rachuje ołówkiem. *Teat.* 55. *c*, 19. Pularesik. *Niemc. Król.* 1, 142.

PUGINAŁ, *ob.* Puinał.

PUHA Tatarska, bicz, *mastix.* *Mącz.*, eine Tatarische Peitsche. *Taurea*, puha z bykowéj skóry. *ib.* Bili ich biczmi i puhami. *Radz.* 2 *Mach.* 7, 1. Moskiewski rozkazał swym wojewodom, aby nieprzyjacioł jak bydło do Moskwy puhami zagnali. *Biel.* 473. Moskwa w koło wszystkich ogarnąwszy, chciała zająć puhami do domu jak dobytek. *Biel. Św.* 274. Puhami ich do cara zajmiemy. *Papr. Ryc.* 664. Ociec mój siekł was biczmi, a ja będę węzłowatemi puhami. 1 *Leop.* 2 *Paral.* 10, 11. *et* 14.

PUHACZ, PUCHACZ, a, *m.*; *Boh.* weyr, dýmège; *Vind.* zhuk, bubai, podhuika; *Carn.* wubuj; *Dal.* yey; *Rag.* jej, jeina; *Ross.* пугачъ, филинъ; (Ob. d. Puhuy, Huhay); [*tureck.* puhać. *Men.* I, 127. — 2], die Bergeule, *strix bubo*, największy z ptaków nocnych, wielkości gęsi, łeb duży z piórkami po bokach na kształt uszu stérczącemi. *Zool.* 278; sowa łężna. *Cn. Th.* 899. Puhacz huczy. *Dudz.* 21. Puhacz od puhania strasznego w nocy rzeczony. *Chmiel.* 1, 614. Niedzienny puhacz, który gdy świat biały Zajdzie pod ziemię, lot swój i huk wiedzie śmiały. *Kulig. Her.* 253. Pogrzebowym hukiem puhacz sprosny Nieszczęściem znacznym grożąc, wydał głos żałośny. *Otw. Ow.* 412. Puszczki z puhaczem wołały. *Banial. J* 3 *b.* Zlewają deszcze, grzmi niebo gniewliwe, Puhacz żałobny bez przestanku woła. *Karp.* 1, 153. Puhacze nienawidne. *Banial. J* 3.

PUHAR, PUCHAR, a, *m.*, rostruchan, ein großer Trinkbecher; *Slov.* pohař; *Vind.* pahar, pohar, pöhar, pehar, pokal; *Croat.* pehàr, peharecz, peharchecz; (pehárni sztol *abacus*, pehárnik *pocillator*, pehárnichia *pincernatus*); *Hung.* pohàr, pohárotska, poharochka; (pohárnak = podczaszy, poharsseek = kredens); *Dal.* pahar; *Rag.* pèhar; *Slav.* pehàr, bakara; *Bosn.* pehar, bokarra, peharicch, bokaricch, bokariça; *Sorab.* 2. bachar, napowaczk; (Niedersächs. Beker; *Dan.* beger; *Svec.* begare; *Isl.* bikar; *Angl.* beaker; *Ital.* bicchiere; *Lat.* bicarium; *Graec.* βῖκος); *Ross.* кубокъ (*ob.* Kubek), курганъ (cf. kurgan), стопа, стопка, (cf. stypa, cf. stopa); *Eccl.* стоканъ. Bawimy się tańcem, puharami. *Toł. Saut.* 38, cf. kieliszkami.

PUINAŁ, PUGINAŁ, u, *m.*, PUINALIK, a, *m.*, *dem.*, sztylet, tulich, deka, tasak; *Lat.* pugiunculus; *Ital.* pugnale, der Dolch; (*Croat.* punjal; *Carn.* fonjal; *Bosn.* pugno, pugnalicch, hangjar, (*ob.* Andzar); *Hung.* handsár; *Slov.* kocprd; *Vind.* vbodalze, pobodalu; *Ross.* кинжалъ, *adj.* кинжальный). Puinałem go zabito. *Birk. Chmiel. C* 2. Robią tam szpady abo puginały. *Boter.* 2, 96. Laska z puinałem; *Bosn.* scisc, (cf. szyszka). PUINALISKO, a,

n., szkaradny, fatalny puinał, ein fataler, häßlicher Dolch. Ono puinalisko bodaj dyabła zjadło. *Mat. z Pod. A* 3.

PUK! *interj.*, *particula sonum percussionis exprimens. Cn. Th.* 707. Puff! Platz! Plutz! *Boh.* bauch! (*ob.* Buch!). Huk, sztuk, puk! daléj nic. *Żegl. Ad.* 91. — PUK, u, *m.*, PUKANIE, ia, *n.*, trzask; *Vind.* pok, pokanje, ropot, lusk; *Carn.* puh (= nawał); *Bosn.* bukka, treska, talabukka; *Rag.* bukka, puknutje; *Croat.* puk iz napuhuyeneh vuszt *sclopus labiorum*, das Puffen, der Puff, Knall, Schall. Siła puku, mało pożytku, *peu de fruit, beaucoup de bruit. Lub. Roz.* 267. Huku puku za talar, roboty za szostak. *Rys. Ad.* 70. (*Slov.* Mnoho prať, malo wěšať = mnogo prać, mało wieszać; cf. wątku mało; *Slov.* wetši dim, nežli pečenka; wšecko do dimu idě; *Vind.* velik ropotiz, pak malu mèle; wielki łoskot, a mało miele (młyn); (cf. krowa, co wiele ryczy); *Rag.* vele skvikke, à mallo vunnee; wiele krzyku, mało wełny). Więcéj tam huku, niż puku; liczniejsze wojsko na papierze, niż w obozie. *Klok. Turk.* 209. Puk = uderzenie, Schlag, Stoß; *Sorab.* 1. puk, puki, raze; (*Vind.* pok, respok = rozpęknienie). Zaczyna chodzić dziecię, częste będą puki, Potrze sobie kolana, a potłucze czoło. *Rej. Wiz.* 88. Puk we drzwi = stuk, stukanie; das Klopfen, an die Thüre Schlagen. Tylko we drzwi puk usłyszysz, pożegnaj się z tym światem. *Brud. Ost. A* 5. Puk strzelania, der Knall. Strzelcy, co proch na wiatr darmo z puki puszczają, od każdego ładunku albo puku, niech płacą złotych trzy. *Lek. D* 2 *b.* — *Aliter:* Puk, mocne pudełko kartonowe sześcienne, prochem napełnione, zapalone wydaje wielki odgłos; służy do krotofilnych ogniów. *Jak. Art.* 3, 312. *Aqu. Mscr.*, ein Knaller, Pulverknaller. PUKAĆ, *ob.* Puknąć. PUKACZ, a, który puka, der Knaller; *Vind.* pokavez. PUKAWKA, i, *ż.*; *Boh.* bauchačka; *Sorab.* 1. pukawka; *Vind.* pokauniza, pleskauniza; *Ross.* хлопушка; narzędzie do pukania, pukawka dziecinna, *sclopus. Cn. Th.* eine Knallbüchse. — *Transl.* Żywią hajduków z pukawkami, bo chcą, żeby się ich bano. *Lek. B.* Gdy usłyszą pukawki, działo z zamku runie, Alić nasz z płochą twarzą precz od zamku dunie. *Biel. S. M.* 33. pukającą strzelbę. *Stryjk. Gon. U* 3.

Pochodz. sub *pchnąć*.

PUKIEL, kla, *m.*; (*Boh. et Slov.* pukla; *Hung.* bogláka; *Ger.* die Buckel; (cf. *Gall.* boucle; *Ital.* boccola; *Angl.* buckle); *Croat.* puklya *gibbus*, puklyav *gibbosus*); pukiel na rzędzie końskim, na drzwiach, na pasach cętka, *bulla. Cn. Th. Bulla aurea*, pukiel złoty albo puszka złota. *Chmiel.* 1, 496. Pobrał ozdoby i pukle, które zwykły miewać wielbłądy królewskie na szyjach ku ozdobie. 1 *Leop. Jud.* 8. Pukiel na księgach, *umbilicus librorum. Cn. Th.* (wypukłość, wypukły śrzodek). — *Math.* Pukiel, *convexum*, rzecz okrągława, okrągłość powierzchna. *Solsk. Geom* 6. die Bauchrunde. — §. Pukiel, pierścień, w który się włosy kręcą, lok; Haarlocke, Haarring. Ciebie włos krótki, choć pukli nie robi, Lepiéj ozdobi. *Morszt.* 242. Tak cię ufryzowała, że masz po obudwóch stronach pukle fałszywe. *Teat.* 38, 171. PUKIELNIK, a, *m.*, rotgiser, co pukle odlewa; der Buckelgießer, Gelbgießer, der Buckeln macht. *Tr.* PUKLASTY, a, e, — o *adverb.*, puklami osadzony, mit Buckeln besetzt. Gdański pas puklasty. *Klon. Fl. H* 2 *b.* — §. Puklasty, *umbilicatus. Cn. Th.* wypukły, bauchrund, bauchig gewölbt. Puklasty paiż. *Otw. Ow.* 473. Stary kufel ze wszech stron puklastemi wybijany wzory. *ib.* 481. Rzezanie puklaste. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 7, 24, (cf. buchasty). PUKLAT, u, *m.*, *PUKŁADA, y, *ż.*, puklat wozowy, łub wozowy korytkowaty, *tegumentum semisphaericum vehiculi. Cn. Th.*; *Croat.* hintov, ein runder Wagendeckel, eine runde Wagenbedachung. Machiny, wieże, strzały, kusze, baszty, Pod wymyśloną prowadził pukładą. *Chrośc. Fars.* 429. (pod dachem, pod zasłoną). PUKŁADKA, i, *ż.*, naczynie buchaste z wiekiem wydętym, ein bauchiges Gefäß mit hohlem Deckel. Drożdże w baryłki, w pukładki, w bębenki pozlewać. *Haur. Ek.* 108. PUKLERZ, a, *m.*, (*Gall.* bouclier; *Lat.* bucula; *Angl.* buckler); paiż, ein rund erhabenes Schild; *Sorab.* 1. kulwata nastahwka; (cf. pawęża, cf. tarcza). Puklerz do ochrony od ciosów. *Nar. Hst.* 392. Nie miała jazda nasza kirysiów, ale tylko z szablą w ręku samemi się puklerzami od szwanków zasłaniała. *Nar. Hst.* 3, 170. Posłał Bolesław oblężonym dwa puklerze do wyboru, z których czerwony wojnę, biały pokój oznaczał. *ib.* 3, 119. PUKLERZANY, a, e, z puklerzów, von Schildern, Schild=. Pokrycie puklerzane, sklep z puklerzów, *testudo. Cn. Th.* die Schildbedachung. PUKLERZNIK, a, *m.*, co robi puklerze. *Cn. Th.*, der Schildmacher; noszący puklerz, *clypeatus. Cn. Th.* der Beschildete, Schildträger.

PUKNĄĆ, *f.* puknie *cz. jedntl.*, Pukać *niedok.*; (*Boh.* puknauti, bauchnauti, bauchati; *Sorab.* 1. pukam; *Carn.* pokam, (*Ger.* pochen), pukam *eradico*; *Vind.* pokat, poknit, (2. trzaskać biczem), (paukati = bębnić, *Ger.* pauken); *Bosn.* puknuti, pućati; *Dal.* puknuti; *Rag.* puzzati); §. 1) stukać, puk wydawać, trzaskać; pochen, klopfen, plätzen, knallen. Pukać do drzwi. *Teat.* 18, 27. stukać, kołatać; an die Thüre pochen, klopfen, anschlagen. Puka ktoś do drzwi, obacz, kto tam? *Teat.* 31. *c*, 10. Idzie do chałupy naprzeciw stojącéj, i puka. *Teat.* 30, 9. Będęż, ja widzę, długo pukał, niż mi otworzy. *ib.* Słychać straszne pukanie u drzwi po trzy razy. *ib.* 53. *b*, 69. Puknęło co, spadłszy. *Cn. Th.* (uderzyło o ziemię). Wiadro w wodzie pukło głośnie; *dedit sonitum. Żebr. Ow.* 55. — *Cum Locali:* Byle drzwiami pukniono, to rozumie, że strzelono. *Mon.* 64, 146. byle trzaśniono, wenn man nur mit der Thüre wirft. — Dawniej to człowiek i pukał i trzaskał, Lecz pierwszą żywość włos siwy ugłaskał. *Hor.* 2, 109. *Nar.* — §. Pukać, bić głośno, trzaskać, uderzyć z łoskotem, schlagen, daß es pufft; *Sorab.* 1. zpukam. I fuknąć i puknąć bezpieczniej jest w téj sukience. *Teat.* 15. *c*, 20. To mużyku piątek, to go *paknąć, to sobota, to go skubnąć. *Sak. Kal. D* 2 *b.* — §. *Intr. verb. med.* Puknąć, n. p. Nadstaw swoje uszko, Jak moje serduszko Tobie Basiu puka. *Kniaź. Poez.* 3, 214. serce mocno, niby głośno, bije; das Herz klopft, pocht, schlägt. — *Fig.* Śmierzmy zapędy, niech w nas żółć nie puka. *Zab.* 9, 115. *Zabł.* (niech nie pęka).

— §. 2) *Verb. neutr.* Puknąć, pukać się, spukać się; *Boh.* puknauti, pukati se; *Sorab.* 2. sze pukasch; *Bosn.* puknuti; *Croat.* puczàmsze; *Ross.* пукнуть, пукать; (*Arab.* פקק *aperuit*; *Syr.* פקע *dividi*); pęknąć, pękać się; platzen, einen Platzer thun, mit einem Platzer zerspringen, börsten, zerbörsten. Żywot mój jest jak wino bez lóftu, a jako nowe naczynia, które się od niego pukają. *Radz. Job.* 32, 19. Nie leją młodego wina w stare naczynie, bo się pukają stare naczynia, a wino się roztacza. 1 *Leop. Math.* 9, 17. Choć tak wiele było ryb, sieć się nie spukała. *Sekl. Joan.* 21. (nie rwała się, nie spadała). Puka się orzech, owoc, *hiascit. Cn. Th* springt auf, platzt auf; *Sorab.* 1. puka se worech. Puka się drzewo, róża = pąkowie puszcza, rozwija się; die Knospen brechen auf, platzen auf, schlagen aus. Gdy liście się puka, znać, iż blizko lato. *Budn. Math.* 24, 32. Blizkie lato, kiedy się już pąpie puka na drzewie. *Gil. Kat.* 243. Weź pąpia topolowego, skoro się pocznie pukać. *Syrc.* 244. Koło ś. Jakuba puka się chmiel, abo kwitnie. *Gaw. Gosp.* Po posianych zagonach przyśpieszyć trzeba broźdzenie, aby ziarno nie pukło. *Haur. Sk.* 9. Gdy ziarna zboża posianego pukną, trawę z siebie puszczą. *Odym. Św. A a* 4 *b.* — §. *De homine:* Pukać się, spukać się, rozpukać się, upukać się, bersten (vor Wuth, Zorn, Lachen). Z śmiechu mało się nie pukł. *Jabł. Ez.* 51. Tak mi wszystko opowiadała, Żem się prawdziwie od śmiechu pukała. *Past. Fid.* 158. Od śmiechu dobrze się nierozsiędę, dobrze się nie spukam. *Eraz. Ob. a.* By się też i spukać mieli, tedy to, co się mówi, prawdą się zawżdy pokazać może. *Żurn. Post.* 26. Zgniewana Wenus, że się jadem puka. *Morszt.* 77. Pukam się prawie z gniewu i zazdrości. *Chrośc. Ow.* 258. Z jadu się na mnie pukali. *Ryb. Ps.* 62. To oni słysząc, prawie się pukali w sercach swych, i zgrzytali nań zębami. *Radz. Joan.* 7, 54. To postrzegłszy, tylko się nie spuka od gniewu. *Pot. Arg.* 276. Byś się spukał, nie dokażesz. *Cn. Ad.* 53. Rozsiadali a upukali w sercach swoich, i zębami zgrzytali. *Gil. Post.* 230 *b.* Puka się z żalu serce, że ich nie widzimy. *Łącz. Zr.* 5. *Kniaź. Roż.* 24. — §. Puknąć, pukać się = niknąć, *evanescere*; zerplatzen, vergehen, verschwinden. Nastąpi za to kara boska, boby się musiała prawda ewanielii pukać. *Sward.* 1, 210. *Zał.* Wiatrem nadziane pukněły nadzieje. *J. Kchan. Dz.* 240. *Birk. Kaz. Ob. F. b.*

Pochodz. sub. *pchnąć.*

*PUKO, *ob.* Póki. PUŁ, *ob.* Pół. PUŁAP, *ob.* Połap.

PULARDA, y, *ż.*, PULARDKA, i, *ż.*, *demin.*, z *Franc.* ein kapaunntes Huhn; kura kapłoniona, któréj się jajecznik wybiera, aby się stała niepłodną, i tymże tłuściejszą. *Kluk. Zw.* 2, 131. To nie kokoszka, ale pulardka. *Teat.* 35. *c*, 14. Pulardki, frykasiki, kurczątka, oj to delyce dla mnie! *ib.* 52, 75.

PUŁAWY, *G.* Puław *plur.*, majętność, kiedyś dziedzictwo Lubomirskich od Opalińskich przeszłe; teraz xiążąt Czartoryskich, przyozdobione pałacem wspaniałym i ogrodami przez J. O. Xcia Czartoryskiego Gen. ziem Podolsk., którego zwyczajną jest rezydencyą. *Kras. List.* 23, das Lustschloß und Residenz des Fürsten Czartoryski.

PULCHNIĆ, PULCHNIEĆ, PULCHNOŚĆ, PULCHNY, *ob.* Puchlnieć, Puchlność. PUŁHAK, *ob.* Półhak. PUŁK, *ob.* Półk. PUŁKONIA, *ob.* Półkonia. PUŁKOWNIK, *ob.* Półkownik. PUŁKOZIC, *ob.* Półkozic. PUŁORŁA, *ob.* Półorła.

PULPETY, *ob.* Figatele.

PULPIT, u, *m.*, z *Łac.* pulpitum, *Slov.* pulpit; *Sorab.* 1. pulpet; *Hung.* póitz; *Carn.* naslôn, naslonilu, slonilu; *Vind.* pulpret, naſlonilu, bukveska, naſlonja, poliza, podklad; *Bosn.* pergam, pirgula; *Rag.* scionaz; *Ross.* налой, аналогій, das Pulpet, das Pult. Pulpit pisarski na stole abo w książnicy. *Cn. Th.* Schreibepult, Bücherpult. Pulpit kościelny. *Cn. Th.* das Kirchenpult. *Obr.* 40. *Biel. Hst.* 254. — *Prov.* I z pulpitem, *est dictum concedentis facile vel cum fastidio alteri rem quamprim.* *Cn. Ad.* 350. i z dzieżą ciasto; cf. weź i bież. — (*Prov. Slov.* Pri pulpiti sedi, *clavum tenet*; stér ma w ręku). PULPITOWY, a, e, od pulpitu, Pult=. *Tr.*

PULS, u, *m.*, z *Łac.* pulsus, *Carn.* zipla; *Vind.* shilni vdarik; *Rag.* dihaviza, treptiviza, bilo; *Bosn.* dihaviça, duhatiça, treptoviça; *Croat.* dihavicza, treptavicza sila; *Dal.* sila duhatnicza, duhaticza, treptavicza; *Eccl.* потолщание; §. 1) der Puls, tętno. *Klecz. Zlm.* 75. Puls, który się u ludzi na ręku maca, dzieje się w żyle arteryczněj, i jego każde uderzenie staje się z napełnienia i wypróżnienia krwi do żył właściwych. *Kluk Zw.* 1, 55. *Wejch. Anat.* 14. Odszedł od siebie jak umarły; a gdyby byli jego przyjaciele trochę słabego pulsu nie uczuli, pewnieby go byli pogrzebli. *Sk. Żyw.* 2, 74. Uważaj puls czy będzie prędki, czy powolny, twardy, czy miękki, dosadny, czy drobny, mocny, czy słaby? *Perz. Lek.* 77. *Krup.* 5, 455. *et* 486. §. *Transl.* Puls, humor, afekt, smak, fantazya, skłonność, myśl. *Cn. Th.* 459. Neigung, Phantasie, Humor, Sinn. Nie do pulsu mu. *Włod.* — *Fig.* Pulsu komu macać = macać kogo, chcąc go zrozumieć. *Cn. Th.* jemanden auf den Zahn fühlen. — *Aliter:* Macać duszy w kim, prać go k jem, wybijać go. *Cn. Th.* einem das Leder ausgerben. — §. 2) Puls = pulsowa żyła; *Sorab.* 1. pulzna, krawna žiwa; *Vind.* ferzhna shila, rokna shila, kervna shila, igraviza, zipla; die Pulsader. Pulsy, to są skokne, albo tępne żyły. *Sienn.* 540. Bierze go za puls. *Teat.* 55, 84. PULSOWY, a, e, PULSNY; *Boh.* pulsowny: od pulsu, Puls=. Pulsne żyły. *Hipp.* 109. Pulsowe żyły. *Perz. Cyr.* 1, 48. *Krup.* 3, 2. *Wejch. Anat.* 89. Guz pulsowy, nabrzmiałość obrażonéj żyły pulsowéj. *Perz. Cyr.* 2, 129.

PULTYNEK, nku, *m.*, mały pulpit, osobliwie do kobiecych robot służący; ein kleines Pult, ein Nähepult. Lite miednice, zwierciadła, pultynki, Sute perłami, były w upominku. *Pot. Syl.* 485. Płacić mają od koronek, szkatuł, pultynków, perspektyw. *Vol. Leg.* 4, 80. *Zab.* 9, 267. Książkami pakował pultynki. *Zab.* 12, 335. *Ejusd.* List położyłem na pańskim pultynku. *Teat.* 30. *b*, 93. Bonończyk w izbie, a kundel do psiarni, Špilka w pultynku, a widły w masztarni. *Mon.* 71, 545. każda rzecz

ma swoje przyzwoite miejsce; lub też: zabawa miejsce bierze pożytkowi.

PULWERES, u, *m.*, *atramentum scriptorium aridum*, *non subactum*. *Cn. Th.* Tintenpulver; proszek pisarski do atramentu. *Włod.* PULWERYZACYA, *ob.* Proszkowanie.

PUNKIEL, kla, *m.*, pierwsze narzędzie do robienia liter drukarskich, teraz stępel. *Włod.* Punkle, *primae et principales formae*. *Cn. Th.* 821. der Kegel oder Stempel zur Mutter der Buchdruckerbuchstaben.

PUNKT, u, *m.*, PUNKCIK, u, *m dem.*, PUNKCISZEK, szka, PUNKCICZEK, czka, *m.*. *dem. sec.*, z *Łac.*, kropka, ein Punkt; *Slo.* tupka, punkt, punktjk, bodéc, bodka, (cf. bodziec, bość); *Hung.* pont: *Sorab.* 2. punct; *Sorab.* 1. dúpk, punkt; *Vind.* pika, piknja, pikniza, pikez, pikaza, pizhiza. (cf. pika, cf. piknąć); *Croat.* piknyà, piknyìczą, nabàdek, nabodek, (cf. nabość); *Carn.* pika, pizhèza; *Bosn.* punat, ponat; *Rag* nabádak, nabada, nadjêlak, bezdiêlak, bazkaviza; *Ross.* точка, (cf. toczyć); — §. a) *math.* Punkt nie ma żadnéj długości, ani szerokości, ani miąższości. *Grzęp. Geom. C.* Punkt geometryczny żadnemu podziałowi nie podlega. *Solsk. Geom.* 9. — §. Punkt, punkcik, najdrobniejsza cząsteczka, proszek, atom: ein Pünktchen, ein Stäubchen; *Eccl* срока, несѣкомое что, частица самая малая, пунктъ. Ziemia cała nie jest jak punktem w przestworze całego świata. *Zab.* 6, 101. *Min.* Punkcik jest, kropla jest to, po czym żeglujecie, to na czym wojnę wiedziecie. *Pociej.* 198. — *Fig.* Jeśli punkcik mamy pobożności, słuchajmy matki. *Bardz. Trag.* 425. (odrobinę). — §. *Math.* Początek i koniec linii nazywają się punktami. *Łęsk.* 6. *Jak. Mat.* 1, 5. Anfang und Ende einer Linie, Anfangspunkt, Endpunkt. — §. Punkt dyrekcyi, względem miejsca, Directionspunkt, Richtungspunkt, Punkt. Umiejętność rysowania map zawisła na tym, aby na papierze ustawić punkta, któreby tak były między sobą położone, jak są na polu przedmioty. *Jak. Mat.* 1, 274. Położenie czterech głównych punktów świata. *Jak. Ar.* 3, 159. die vier Hauptgegenden. — §. Punkt względem stopnia, kres, ostateczność: der Grad der Punkt, das Aeußerste. Odpowiedział Władysław, że mu jeszcze nie przyszło do takowego punktu, aby miał sobie kupić pokój. *Biel.* 326. Człowiek może zbytecznie tutuń kurzyć, aż do tego punku, że mu się od tego wstrzymać niepodobna. *Mon.* 69, 176. Rzecz ta przyszła do tego punktu, iż jéj ukrywać dłużej niemasz potrzeby. *Teat.* 23. *b*, 52. I samo na punkcie ostatnim stanęło chrześciańskie cesarstwo, a prawie zbladnęło. *Pasz. Dz.* 57. — §. Punkt zjednoczenia, der Vereinigungspunkt. Punktem zjednoczonéj władzy narodowej są sejmy. *Gaz. Nar.* 1, 101. Punkt honoru, uczciwe, das Point d' honneur. Zakładają sobie punkt honoru w tym, aby coś nad ludzi pokazać się. *Lub. Roz.* 240. Zawżdy ludzi omamia płochy punkt honoru. *Kras. Baj.* 37. Dla punktu honoru, który dyabeł wie gdzie, i do czego przywięzują, na noże idą. *Teat.* 19. *c*, 109. Ladajakim wiedzion punkthonorem (*uno verbo*), Kryje bojaźń rzetelną odwagi pozorem. *Zabł. Zab.* 47. — §. Punkt czasu, moment, okamgnienie, chwila; der Nu, der Augenblick. Oddaj mi w tym punkcie, coś winien, albo.... *Teat.* 56. *c*, 121. W punkcie jednym rozprószę wszystkich. *Teat.* 44, 62. Tegoż tedy punktu i godziny zamierzonéj przybieżał. *Warg. Wal.* 141. Zaraz w owym punkcie, abo jak mówią, w mgnieniu oka, kiedy.... *Karnk. Kat.* 31. Rozkazał mu, aby tego punku odjechał od dworu. *Boh. Ossol.* 79. Co powie prawy mędrzec, wiek wiekowi poda, A te nasze światełka, co błyszczą dość jasno, Jak się w punkcie rozświecą, tak w punkcie i zgasną. *Kras. W.* 10. Jutro na piątą godzinę punkt w punkt 3000 talerów. *Teat.* 30. *c*, 28. (*praecise*). — §. Punkt w pismie, słowa dzielący, kropka. *Cn. Th.* das Punktum, der Punkt im Schreiben. Peryod, punkt, kropka, w pisaniu oznacza, że się sens całkowity zamyka. *Kras. Zb.* 2, 342. Już punkty, już nicowanym wykładem psowali pismo ś. *Biał. Post.* 86. (interpunkcyą). Najmniejsza litera, ani jeden punkcik z zakonu nie przeminie. *W. Post. W.* 344. Pąkciszek (punkciszek). 1 *Leop. Math.* 5, 18. Punkciczek. *Gałat. Alf.* 7. najmniejsza kréska, kropka; das kleinste Pünktchen, Strichelchen. Punkt, w muzyce, przy nocie jest na miejscu noty, pół jéj waloru znaczącéj, położony; nota z punktem. *Magier. Mskr.* — §. b) Punkt rzeczy, mowy, okres, artykuł, kategorya; ein Punkt, ein Artikel; *Vind.* odstavik, artikel; *Ross.* статья. Za punkt największy gospodarstwa wziąłem sobie szczęśliwość moich poddanych. *Kras. Doś.* 255. *Sam. Twardowski* poema swoje, Wojnę domową, zamiast na rozdziały, na punkta dzieli. Na pierwszym punkcie rozważmy sobie, jako cię wiele umiłował bóg. *Bzow. Roż.* 50. po pierwsze, na wstępie. PUNKTOWAĆ *cz. contin*, punktami poznaczać, rozdzielać; *Vind.* popikati, s' pikami ofnovati, sasnamiti, interpungiren. Punktowany, cf. pikowany; *Ross.* булавчатый. Katolicy strzedz się mają punktowania Aryańskiego w tym texcie, które całe znaczenie odmienia. *Biał. Post.* 86. *interpunctio*; *Vind.* pikanje, pabodez. PUNKTUALNOŚĆ, ści, *ż.*, akuratność, dopilnowanie; *Ross.* исправность (cf. wprawność, wyprawność), точность, die Pünktlichkeit. A taka to punktualność Wc Pana! *Zab.* 13, 192. PUNKTUALNY, a, e, PUNKTUALNIE *adverb.*, akuratny, niezawodny, momentu strzegący, ścisły, pünktlich; *Ross.* исправный, исправенъ, точный, точенъ, точнехонько, точно; *Eccl.* испытно, испытнѣ. Jest to jego zwyczaj, być punktualnym. *Teat.* 33. *d*, 80. Pensye u naszego dworu nie były znaczne, ale zapłata punktualna. *Kras. Pod.* 2, 195. Uiszczenie się punktualne w tym, co się obiecało. *Zab.* 16, 10. Odda pieniądze punktualnie, skoro odegra, co przegrał. *Mon.* 68, 223. PUNKTURA, y, *ż.*, Punktura u introligatora, bywa drewniana lub żelazna, do naznaczania różnéj miary i formatu książki. *Magier. Mskr.*, die Punctur beym Buchbinder. Punktury w prasie drukarskiej, dwa ostre sztyfty w deklu, na które zatyka się arkusz. *Magier. Mskr*, die Bogenstifte in der Buchdruckerpresse.

PUPKA, i, *ż.*, PUPECZKA, i, *ż.*, *dem.*; (*Carn.* punza, punzhèza; *Vind.* pufha, punza, kipzhiz; *Croat.* pùpa, pupacha, babka, (cf. babka); *Rag.* púpa, lùtka, papiza;

(*Bosn.* pupa, djetesçe malo • dziecko małe); *Ross.* кукла; *Lat.* pupa; *Gall.* poupée; *Ital.* pupa, puppa; *Angl.* puppet, baby; *Svec.* puppa) • lalka, laleczka; *Ger.* die Puppe, das Püppchen. Jaka to różnica Klarysy, od tych waszych pupek! *Teat.* 24. *c*, 56. Jejmość P. P. Pięknszydłowskie, owe to z pomad, farb, perfumów i innych ingredyencyj ulepione i umuskane pupeczki. *Mon.* 70, 134. Piękna ta pupka. *Pilch. Sen. list.* 81. Widzicie miluchną pupkę. *Mon.* 70, 381. W pieszczotach domowych wychowaną, To serduszkiem, to pupeczką zwano. *ib.* 383. Moja pupeczko, rybeczko! *Teat.* 18. *b*, 12. *ib.* 16, 24. Wymuskana pupeczka. *Teat.* 7. *c*, 7.

PUPKI, ów, *plur*, PUPKOWE futro; (*Ross.* пупокъ pępek); same brzuchy koło pępka futer najprzedniejszych, Bauch = und Nabelstücke vom kostbarsten Pelzwerke. Sobole, marmurki, pupki, ogonki. *Vol. Leg.* 4, 556. Rysie, pupki, sobole. *Tward. W. D.* 33. Kożuchy sobole, bobrowe, pupkowe. *Vol. Leg.* 4, 556. Sobolich pupków para. *Instr. cel. Lit.* Sobola szuba pupkowa. *ib.*

PUR, a, *m.*, imię rzéki w ordynacyi Zamojskiej, der Name eines Flusses in der Zamoscer Herrschaft. Tu Pur, w brzegach zieloną trzciną otoczonych Dostarcza wód, największym mrozem niedotknionych. *Simon. Siel.* 35. Darmo przezorny Purze lejesz hojne zdroje, Już nie będą pijały z ciebie woły moje. *Simon. Siel.* 85. Ja tym czasem ten warkocz będę rozplatała, Będę się w tobie Purze piękny przeglądała *ib.* 58, (cf. Nas Purska). — §. Pur, miara zbożowa, ein Getreidemaß. Do pura wchodzi garcy 16, więc do beczki Wileńskiéj wchodzi purów 5; gdy zaś 45 purów wchodzi do łasztu Rygskiego, zatym 8 beczek i jedna ośmina składają łaszt Rygski. *Czack. Pr.* 288.

PURCHATKA, PURCHAWKA, PRUCHAWKA, i, *ż.*; *Sorab.* 1. porchawa, porchaycza; *Ross.* дожжевикъ; a) gatunek bedłki, *crepitus lupi*, der Bofist. *Krup.* 5, 156. Purchawki, *Lycoperdon*, wieśniacy bzducham: zowią *Jundz.* 569. — b) *Medic.* Purchawka, biała i zimna nabrzmiałość, najwięcej po stawach się przydająca, która pod palcem jak purchawka lub gąbka wygląda za przyciśnieniem. *Perz. Cyr.* 2. 85, cf. Purchawkowate nabrzmiałości *ib.* 87. schwammartige Geschwulst. — §. Purchawka pod gardłem, brodawka, wole niektórzy zowią, *struma*. *Mącz.* der Kropf. Wrzód, który po łacinie zowią *scrophula*, po naszemu zaś purchawka, albo wol, pospolicie bywa pod gardłem. *Weresz. Reg.* 5. PURCHATOŚĆ, ści, *ż.*, dziurkowatość, die Löchrigkeit. *Rarites in pulmonibus*; płuce, pełne dziurek i purchatości *Mącz.* PURCHATY, a, e, — o *adverb.*, dziurkowaty, löchrig, voll Löcher. *Pumex*, purchaty kamień, którego w łaźni używają. *Mącz.*, der Bimsstein. PURCHAWKAĆ *cz. contin.*, pomału cisnąć. *Mącz.* ein wenig drücken.

PURESZ, *ob.* Boraks

PURGACYA, yi, *ż.*, PURGANS, u, *m.*; PURGANSIK, a, *m.*, *dem.*, *PURGATYKA, i, *ż.*, wypróżnienie, ulżenie ciała lekarstwy, przepuszczenie, przeczyszczenie; *Boh.* počištěnj; *Carn.* pergazija; *Vind.* pargir, zhistenje, ozhistitje, izhistnu pitje; *Bosn.* pocist; *Rag.* ljêk tjelocistni; *Ross.* проносное, слабительное, die Purganz, das Abführen. O purgacyach, to jest, o czyszczeniu zbytków przez lekarstwa. *Sienn.* 413. Purgansikami wnątrze czyścić. *Haur. Sk.* 382. Purgansami żołądek przeczyścić. *ib.* 384. Purganse, lekarstwa, częste stolce sprawujące, i w większéj ilości łajna z kiszek wyprowadzające. *Krup.* 5, 178. *et* 189. Brzemienna purgatyki takiej niech zażyje.... *Cziach. Prz. E* 3. Purgacya dla koni *Ross.* кладь. Purgacyą czyni jaka rzecz, rusza, stolce czyni. *Cn. Th.* — *Fig.* Tyś zbawicielu pił purgancyą, którą zasłużyły złości nasze. *W. Post. W.* 265. PURGOWAĆ, *cz.* *niedok.*, kiszki z łajna czyścić, laxować, przepuścić; *Sorab.* 2. purgirowasch; *Vind.* purgirati, iszhistiti; *Ross.* слабить, слаблю, послабить, прослабить, purgiren, abführen. Lekarstwa purgujące. *Krup.* 5, 189. *et* 181, *Slov.* ulewugjcý; *Ross.* проносный. Skórka wnętrzna bzu purguje żywot górą i dołem. *Syr.* 1506. Purgować się, purgacyą brać, zum Abführen einnehmen. *Cn. Th.*

PURPURA, y, *ż.*, z *Łac.*; *Sorab.* 1. *et* 2 purpur; *Carn.* barsun; *Vind.* barfun, fhkarlat, karmefin; *Croat.* bársun; *Dal.* grimiz, rumelka; *Rag.* grimiz, rumelka; *Ross.* порфира, багряница, багрянка, багрецъ, багоръ; *Eccl.* прьвирадл, порфира, чрьвлєньць [*rubrica* 2], чрьвлєница [*byssus* 2], слиманъ, багрь: morski małż szarłatny sok mający, die Purpurschnecke, Purpurmuschel *Gwagn.* 691. — §. Szarłatny kolor, lub sukno etc. szarłatnego koloru; Purpurfarbe, Purpur. Szkarłat, purpura z różą ustępuje temu wdziękowi. *Past. Fid.* 315. Tyryjska purpura dwa razy farbowana. *Jabł. Tel.* 34. Purpura stanu królewskiemu należy. *Auszp.* 42. Zamiast tego płaszcza, Damoklesie, niech purpura twe barki pokryje. *Boh. Kom.* 2, 478. — *Fig. tr.* Złość z serca do twarzy wstępuje, I w purpurze się strojno okazuje. *Past. Fid.* 103. (w rumieńcach). **PURPURAT, a, *m.*, kardynał. *Nies.* 1, 11. ein Cardinal; (*Sorab.* 1. purpurnik; cf. *Ross.* порфироносецъ, *f.* порфироносница). Baroniusz, purpurat Rzymski, nie tylko kardynalską godnością, ale i mądrością *eminentissimus*. *Chmiel.* 1, 50. Bellarmin, purpurat Rzymski. *ib.* 1, 2. *PURPURATNY, a, e; *Ross.* порфироносный; w purpurę ubrany, in Purpur gekleidet. Purpuratni kardynałowie. *Smotr. Lam.* 34. *PURPURORODNY, a, e; *Ross.* порфирородный, багрянородный, *porphyrogenitus*. PURPUROWY, PURPURZANY, *PUPURYANOWY, a, e, szarłatny, Purpur=; *Sorab* 1. purpurowé, purpurané; *Carn.* barsunske; *Vind.* barfunski, barfunskoerdezh, karmefinskofarbast; *Croat.* barsunski, rumen, (cf. rumiany); *Rag.* zargljen, grimizni, rumèn; *Ross.* червантый, багряный, багряноцвѣтный; *Eccl.* червленичный (cf. czerw, cf. czerwony), чрьвлєнъ, багряновидный, баканный. Purpurowy kolor, *Sorab.* 1 purpurowa barba; *Ross* багровость, багряность; *Eccl.* червленость. Tyron i Sydon były sławne dla farby purpurzanéj. *Boter.* 204. Farbierz purpurowy *Ross.* багрянчникъ. Purpurowa przędza *Eccl.* червенъ. Jezusa oblekli w szatę szarłatną albo purpurzaną. *Sekl. Math.* 27. Bogacz w szaty się purpurzane i jedwabne obłoczył. *Sekl. Luc.* 16. Akademia Krakowska za relikwie rewerendę ś. Kantego

purpuryanową chowa, w tę każdego dziekana filozofów nowo obranego obłocza. *Sk. Żyw.* 2, 277. **PURPURYNA**, y, *ż.*, farba purpurowa, Purpurfarbe. Purpuryny czynienia sposób ku pisaniu i malowaniu. *Sienn.* 584. **PURPURZYĆ**, **PURPUROWAĆ**, **PURPURYZOWAĆ**, *cz. cont.*, upurpurzyć, spurpurzyć *dok*, purpurowym kolorem przyozdabiać; *Ross.* багрянить: *Eccl.* червленю (cf. czerwienić), избагряю, цвѣтомъ багровымъ окрашаю, бакаию, багрю, *pr. et fig* purpurzyć, bepurpurn, mit Purpur schmücken, mit Purpur färben, röthen. Śpią, aż znowu zorza zodyak purpurzy. *Pot. Syl.* 229. Wdzięcznie na twarzy upurpurowana. *Auszp.* 98. Darmo zdrajca krwią bydląt ołtarze purpurzy. *Pot. Arg.* 66. Ta rzéka krwią się naszą spurpurzyła. *Min. Ryt.* 1, 51, *Ross.* червленѣть, очервленѣть. червленѣться. багровѣю, багровѣть, побагровѣть; *Eccl.* чермноватися, чермнуюся.

PURSKI, a, ie, n. p. Purska Nais. *Simon. Siel.* 58, *ob.* Pur.

PURT, *ob.* Japurt.

PURYS [borax, *ob.* Puresz. 3]. Purysu funt. *Instr. cel. Lit.*

PUŚCIĆ, puści, puszczę *cz. dok.*, Puszczać *contin.*; *Boh.* pustiti: *Sorab.* 1. pużczam; *Sorab.* 2. puschezisch; *Carn.* pustit, pustim, pusham; *Vind.* pustiti, pufhati, pustit; *Croat* pusztiti, puschati, pusztiti, pasztilszem, puscham, *Bosn.* pustiti, pusctati; *Slav.* pustiti; *Rag.* pûstiti, pûsctati, puscïàvati. *Ross.* пустить пускать, пущаю, пускаю, (cf. *Syr.* שבק *permissum est*); §. 1. *significatu non prohibendi, non retinendi:* niechać, nie zatrzymywać, nie wstrzymywać, nie wściągać; lassen, loslassen, nicht halten, nicht aufhalten. Podsadzę ja drążek: puszczaj teraz skrzynia. *Teat.* 55. *e*, 16. Leszka prosiła orła, aby jéj dzieci, które pochwycił, puścił. *Ezop.* 26. Gdy dławiąc jagodę, mięso gardło ziarnka nie puści, jest to znak niebezpieczniejszéj przyczyny. *Cresc.* 553. Puściem duchowne chleby, nie mogą stolca kaznodziejskiego. *Orzech. Qu.* 54. Nie puszcza mnie, i tak daléj rzecze .... *Hor. Sat.* 120. Puść mię żywo, uraczysz mię mową twą częstowaniem. *Cn. Ad.* 955. Puścim się kęs, i zaś w się uderzymy mocą. *Zebr. Ow.* 218; *dimittimus paulum*, wir lassen von einander ab. Woda szła na stoki okrętne, i wzgórę się działa. Boki zatym puszczają, dziura się otwarła. Woskowy zrównywszy dyląt, tak śmiertelny wpuszcza. *Zebr. Ow.* 284. Zwyczaj stary miał białe kamyki z czarnemi, Temi na śmierć zdawano, puszczano owemi; *absolvere*. *Zebr. Ow.* 566 (wolno puszczano, uwalniano). Kolor puszcza, pełznie, die Farbe verschießt. Plama puści, da się wywabić, der Fleck geht aus. — *Similiter reciproce:* Puścić się kogo, porzucić go, einen lassen, verlassen, sich von ihm trennen. (*Eccl.* пущенница, пущеная разводка). Nigdy się Wc Pana nie puszczę. *Teat* 1. *b*, 26. Nie puści się go; chodzi za nim, jak cień *Cn. Ad.* 636. (jak cielę za krową). Nóg pani nie puszczę się zgoła, aż się z nim zgodzisz. *Teat.* 13. *c*, 86. Cesarz namiestnika się Chrystusowego puścił, bojaźnią ludzką uwiedziony. *Sk. Dz.* 552. (opuścił go, er ließ ihn im Stiche). Pójdź ze mną, niechaj umarłych pogrzebą umarłe, *Sekl. Math* 8. *not* «puść umarłe grześć». *ib. Math.* 27. *Sic Rutheni hodiedum loquuntur* (*loco imperativi*) пусть *sive* пускай его дѣлаетъ, что хочетъ • niech, niechaj robi, co chce; *et Vindi* pustit • nehat, n. p. naj *vel* pusti te ludi marnuvat • niechaj ludzie gadają). — §. Puścić towar za jaką cenę • dawać go za to, eine Waare für einen Preis lassen. Muszą wszystkie swoje rzeczy drożéj abo taniej za pieniądzmi puszczać. *Star. Mon. A* 4. — §. Puścić majętność komu, ustępować mu majętności. *Cn. Th.* einem ein Gut abtreten, überlassen. Część królestwa odprosił sobie na Polakach król Duński, hołd z niego im postąpiwszy, k temu Jucyą z Szkonią puściwszy. *Krom.* 32. Pan komisarz ma wieś puszczoną sobie w pensyi. *Kras. Pod.* 2, 32. zamiast pensyi, wieś ma oddaną sobie; man hat ihm ein Dorf statt Pension überlassen, zur Benutzung angewiesen. Puścić w arendę • wypuszczać w posesyą, najmować dobra posesorowi; zur Pacht lassen, in Pacht geben, verpachten. Dóbr w arendę nie puszczam, bo poddanych moich kocham. *Kras. Pod.* 2, 119. — §. Puścić co na kogo • spuszczać, zdawać na kogo; einem überlassen, anheim stellen. Czyja rzecz sprawiedliwa jest, lepiej ją puścić na sędziego, niźli na jednacza. *Gorn. Sen.* 148. Puśćcie to na mnie, to moje staranie. *P. Kchan. Jer.* 227. Kto na ludzie puszcza, ten połowicę traci, kto na boga, ten wszystko. *Rys. Ad.* 25. Nie bój się, na mnie puszczaj to staranie. *Past. Fid.* 106. Gdy kto sprawę swą puści na czyją przysięgę, tedy mu też on zasię może cug puścić. *Szczerb. Sax.* 361. — *Cum Dativo:* To twej życzliwości puszczam. *Past. Fid.* 17. (jej oddaję). Gdy mu nawałność porwała stéry, puścił nawę nawałnościom. *Birk. Kr. Kaw.* 28 er überließ es den Fluthen. Wicher gdy porwał okręt, i on nie mógł zdołać przeciw wiatrowi, puściwszy okręt wiatrom, tośmy tak się wieźli. 1 *Leop. Act.* 27, 15. (zdawszy się na dyskrecyą). Puszczone dziecię na swą wolą, zawstydza matkę swoję. *Pociej.* 27. zostawione, oddane, porzucone własnéj woli; cf. *Carn. et Vind.* pust • zapusty. — §. Puścić co mimo • omijać, minąć, przechodzić, mimo chodzić; liegen lassen, übergehen. Wyszedłszy bramą z miasta, puściliśmy w lewą zamek. *Warg. Radz.* 103. Puszczając po lewéj stronie Francyą, pokazują się na oceanie jéj rozmaite wysepki. *Boter.* 2, 89 — *Moral.* Nie dbać, nie uważać; übergehen, nicht achten, aus der Acht lassen. Swe mniemanie wątpliwe z myśli puścili *Odym. Św.* 2, *Mn.* 4. (wypuścili). Puszczam te rzeczy, z których trudnoby ták łatwo wybrnąć. *Birk. Zamoj.* 30. (mijam, opuszczam). Puść to mimo się. *Groch. W.* 458. (nie uważaj). Wiele jest rzeczy, które czasem panowie przyględać muszą, a wiele mimo się puszczać, jakoby nie widzieli, a nie słyszeli. *Kosz. Lor.* 169 *b.* — *Similiter:* Nie chcąc tego ladajako puścić, a cierpliwością śmiałości wygnańcom przydawać, naprędce żołnierza zbiera. *Krom.* 118. Co się żartem wyrzekło, puśćmy w niepamięć. *Teat.* 27, 17. Najszkaradniejsze zbrodnie płazem mu puścił. *Nar. Tac.* 2, 414. Zamknąć oczy, i rzecz puścić płazem *Zabł. Amf* 60. Trudno było, to płazem puścić, co on gadał na Wc Pana *Boh. kom.* 3, 68. Tam gdzie idzie o plamę honoru, nie zwykliśmy tego puszczać płazem, to nie chychy. *Teat.* 10. *b*, 19. Jeżeli

tylko kapitanów karać, a hetmanów bezkarnie puszczać będziemy, gdzież tęgość rządu? *Gaz. Nar.* 1, 345. — §. Puścić wodze komu ◦ popuszczać wodze, den Zügel schießen lassen, nachlassen. Dobrze cielesnéj kto nie puszcza żądze Pozakładawszy do serca wrzeciądze. *Morszt.* 206. Syn marnotrawny dziś ledwie z głodu nogi włoczy, który niedawno swéj rozpuście wodze przestronne puszczał. *Odym. Św* 2, *C* 2. Puść wodze językowi, gdy o prawdę mówisz. *Min. Ryt.* 4, 144. Z tych rzeczy trudnoby tak łatwie wybrnąć, bym wodze językowi puścił. *Birk. Zamoj.* 30. — §. Niezbożne bogacze puścił bóg nędznikami. *Groch. W.* 20. wypuścił nędznych, zostawił ich w nędzy; er ließ sie (elendiglich) leer ausgehen, (er lässet die Reichen leer. Luth.). Z kwitkiem puścić *Mon.* 71, 114, (*ob.* Kwitek). — §. 2) Puścić, *significatu non solum non prohibendi, sed etiam ulterius promovendi.* n. p. Puścić co na świat, na rozmaite sądy, jest się na co rozmyślić. *Rej. Wiz.* wydawać co, ans Licht lassen, herausgeben. Ci co po Wiśle puszczają zboża albo sól. *Petr. Ek.* 14. Anastazyusz puścił długi mur od morza aż do Selibryi. *Krom.* 15 wystawiał, er führte eine lange Mauer auf, ließ eine lange Mauer laufen vom Meere bis .... Po ramionach puśćmy włosy swoje *Groch. W.* 546. die Haare fliegen lassen. Najady z Dryadami chodziły po łąbie W parcie, włos rozczochrany puściwszy po sobie. *Żebr. Ow.* 269. Czarny puszczony kamyk w szkatułę smutny; *demittitur. Żebr. Ow.* 376. (rzucony, miotany, ◦ wydany). Na wieszczki puścił srogi wyrok. *Sk. Dz.* 11. er erließ ein hartes Decret. Puścił po wszystkim państwie wyroki Decius, aby chrześcian mieczono. *Sk. Dz.* 124. *cf.* 1165. Na Aryany klątwę puścił. *Sk. Dz.* 242. (rzucił). er warf den Bannstrahl auf sie). Na przestępniki rozmaite wedle przewinienia karanie puścił. *Sk. Dz.* 1065. Lud kamieniami (*lastami*) na starostę, jako deszcz puścił *Sk. Dz.* 277 er ließ einen Steinregen über ihn herstürzen. Puszczam kogo z kim na sztych, spuszczam kogo z kim, n. p. psa ze psem. *Cn. Th.* zusammenhetzen, auf einander loslassen, anhetzen. I na umarłego słowy się w pisaniu puścił (*invehit*). *Sk. Dz.* 579. rzucił się, er machte sich über ihn her, warf sich über ihn her. Kato przed pospólstwem słowy się puszczał na utratne rozpasanie a zbytnie nakłady. *Kosz. Lor.* 102. er zog darauf los. *Selin.* 4, 415 Kto by ławnika w ławicy siedzącego narzekł, albo się nań słowy nieuczciwemi puścił, przepada winę. *Szczerb. Sax.* 207. Puścił się Cesarz na swoje dworskie pany, i one zabijał. *Sk. Dz.* 498. (rzucił się). Puścił ręce swoje do dzieł mężnych. *Birk. Gł. Kon.* 22. (przykładał), er verwandte seine Arme für tapfre Thaten. Puścił palce po strónach cwiczony *Ow. Ow.* 456. er ließ die Finger auf den Saiten herum schwärmen. Za męża ołtarz budowała, Tyś zdrów był, by przyśpiał, modlitwy puszczała; *optabat. Żebr. Ow.* 286. (do nieba posyłała; *cf.* strzeliste modlitwy). Puścić wieść, pogłoskę; ein Gerücht laufen lassen, ausstreuen. Puścił wieść Witołd, iż miał siostrę swoję za księcia Mazowieckiego wydawać. *Stryjk.* 451. Wieść o rozruchach Czeskich Sieciech umyślnie puścić miał. *Krom.* 120. Puścił między ludzie tę bajkę, iż.... *Sk. Dz.* 1166. Przed kim inszym puszczajcie te dymy. *Jabł. Tel.* 11. Bank tyle tylko biletów swoich w bieg puszcza, ile jest w kasie wyrównywającéj im wartości. *N. Pam.* 12, 286. — §. Puścić uszy między ludzie ◦ słuchać, pytać, dowiadywać się, nadstawiać uszu; seine Ohren unter die Leute schicken, herum horchen, aufmerken. Puściwszy po królestwie uszy, słyszy czego lud pragnie. *Pot. Syl.* 165. Puść jeno uszy na targ, wszak to głośno słynie. *Groch. W.* 304. Puść uszy po domach xiążęcych, i oczy po pańskich, a usłyszysz, i obaczysz, co o téj sprawie sądzą. *Smotr. Nap.* 53. Puśćmyż jeszcze oczy nasze na wschodnią cerkiew. *Smotr. Ex.* 56. — Bóg miłosierdzie swoje puszcza więtsze, gdzie chce, wedle woli swojej. *Sk. Kaz.* 44 *b.* (spuszcza, udziela; er läßt seine Barmherzigkeit mehr aus, wo er will). Puścić kogo dokąd, w dom ◦ wpuszczać, przypuszczać; hineinlassen, einlassen, zulassen. Człeku w łąkę swowolnie konie puścili. *Falib. N* 2. Pastewniki, aby w takim ogrodzeniu były, coby żadna rzecz w nich nie była, jedno coby wrota z dwora puszczono *Haur. Ek.* 70. — Puścić kogo na miecz ◦ w pień wycinać, über die Klinge springen lassen. Ludzie wszystkie wysiekli i na miecz puścili. *P. Kchan. Orl.* 1, 315. Nie był żaden, coby mu powiedział, bo wszystek lud na miecz puszczono. *ib.* 323. Wszystkich co ich jest, puszczę na miecz goły, Spalę ich domy, spalę i kościoły. *P. Kchan. Jer.* 26. Tym czasem orda ogniem, mieczem aż po Tatry Grasując, wszystko z dymem puszczała na wiatry. *Min. Ryt.* 1, 26. (niszczyła). — Puścić na szrot, stawić na szańc; Preis geben, in die Schanze schlagen. Niedbałością i puszczeniem wszystkiego na szrot, wszystkich zgubił. *Gorn. Dw.* 377. Wnetby nierządnica zapomniała, Tak brzydko na szrot puszczać właściwego ciała. *Pasek. Dz.* 127. — *Sznalter:* Ostatnie trzy czerwone złote do banku puściłem. *Teat.* 1. *b.* 12 hazardowałem stawiając do banku, ich habe sie in die Banke gesetzt, ich habe sie dran gewagt. — Puścić los o co. *Sekl. Joan.* 19 rzucić, miotać; das Los um etwas werfen, um etwas losen, es aufs Los ankommen lassen. Nie dzielmy téj sukni, ale puśćmy los o nią, czyją ma być. *Sekl. Joan.* 19. Lud puścił los, aby wybrali jednę część z dziesięciu. † *Leop.* 2 *Ezdr.* 11, 1. (miotali los, rzucili kostkę, losowali). Oni co o szkapy się zakładają, powiadają: puśćwa (*dual.* puśćmy 2) o nię; także też śmierć nie o czapkę puszcza, ani o suknią, ale o ludzie. *Rej. Zw.* 159 *b* (o to gra, o to zakład, o to idzie). Trzecie było bezkrólewie, gdy o państwo w zawód puszczano. *Stryjk. Gon. L* 3. Polacy końmi puszczają, pana obierając. *ib. K* 3. — *Recipr.* Puścić się na szczęście; *committere se fortunae. Cn. Th.* jak kostka padnie, es aufs Glück ankommen lassen, sich auf gut Glück wagen. Puścić się na morze sich aufs Meer wagen. Nie puszczaj się na morze, jeżeliś roli przywykł. *Opal. Sat.* 7. Puścić się, odbijać od lądu ruszać w drogę; ablanden, abfahren, sich auf den Weg machen. Za nadejściem dobrego wiatru, puściliśmy się na morze. *Kras. Doś.* 108. Trafił na bardzo złe towarzystwo, z którém się puścił z Tarentu żeglugą, myśląc popłynąć do Koryntu. *Mon.* 69, 1008. Okrętów część wiatrem łaskawym się puściwszy, już się

przybliżały. *Warg. Cez.* 87. Gdyśmy się z domu puszczali w te długie drogi.... *Jabł. Tel.* 143. (gdyśmy się zapuszczali). Uliss w długie potym Puścił się drogi morskie z niezmiernym kłopotem. *Jabł. Tel.* 147. Zaraz na zajutrz puściliśmy się w drogę. *Kras. Doś.* 24. *Kras. Pod.* 2, 42. Drudzy się w pław puszczają w wodę morza srebrną. *Przyb. Luz.* 42. Dufając w konia, puszczam się na morze. *Boh. Kom.* 3, 177. Już na dzielny koń wsiada, i na rączym pegazie puszcza się w drogę. *Psalmod.* 62. Ścieżkami, nie gościńcem bitym się puścili. *P. Kchan. Orl.* 1, 105. Na krzyżowéj stanąwszy drodze, puśćmy się śrzednią. *Mon.* 71, 737. Prędko potym swą miłość puścił w nową drogę. *P. Kchan. Orl.* 1, 111. er ließ sie einen andern Weg machen. Puścić się galopem. *Niemc. Król.* 2, 202. Bałam się puszczać w nocy, i dlatego, nie czekając kolacyi, odjechałam. *Teat.* 8. *b*, 38. ich fürchtete mich, in der Nacht mich auf den Weg zu machen. Chociaj dostatkom swym dufa, nie trzebaby się jednak na niepewną puszczać, mając co pewnego jest w ręku. *Pilch. Sall.* 255. Mam się puścić, a 'wyjachać na wojnę do Ramot. 1 *Leop.* 3 *Reg.* 22, 6. (ruszyć, wyruszyć). Barbarosa puścił się do Polski z wielkim wojskiem. *Biel.* 96. zapuszczał się, zapędzał się, wtargnął, wpadł; er fiel in Polen ein, machte einen Einfall. Ja przez szczére przywiązanie do Pańskiéj krwi, nie puszczam się ztąd. *Kras. Pod.* 2, 33. (nie porzucam tego miejsca, nie ruszam się ztąd; ich bleibe hier, begebe mich nicht weg, entferne mich nicht von hier). — Puścić się do czego = kroczyć do czego, zu etwas schreiten, sich zu etwas entschließen. Mocy swéj ufając, puścili się do oblężenia Damaszku. *Sk. Dz.* 1123. Musiał do tego się puścić, czym mu już był zagroził. *Sk. Dz.* 1062. — §. Szturm puścić do zamku = przypuszczać, einen Sturm auf die Festung wagen, Sturm laufen. Z wielu stron mógł szturm puścić do miasta. *P. Kchan. Orl.* 1, 422. — §. W nocy kule i race misternie puszczano. *Stryjk. Henr. C* 3. miotano, rzucano; Raketen lassen, werfen. Puszczać strzelbę, strzelać z dział, *de pluribus fistulis simul displosis*; *Vind.* podreti, dolpodreti, Feuer geben, losfeuern lassen; *Slav.* pucati = strzelać; *Croat.* pukshati, (cf. puszka). Zatym w trąby i w głośne bębny uderzono, A zarazem i strzelbę ogromną puszczono. *J. Kchan. Dz.* 173. Puszczali na wojewodę strzelbę swą poganie przez rzékę. *Birk. Chodk.* 34. Wołać poczęli, aby strzelbę puszczano. *ib.* Nagich tych nieprzyjacioł nasi strzelcy z rusznic i z kusz jednym puszczeniem strzelby porażą. *Baz. Sk.* 506. mit einer Ladung. — Puszczać piec hutarski = zaczynać w nim topić, den Hochofen geben lassen, zu schmelzen anfangen. Puszczając piec, do rudy dodają trochę kamienia wapiennego. *Os. Żel.* 56. — Puścić się w co, *moral.*; wciągać się, wzwyczajać się, wkładać się, wprawiać się; sich etwas angewöhnen, in eine Angewöhnung hinein gerathen. Poddany strapiony, na siłach i umyśle upadły, w gorzałkę puścić się musi. *Mon.* 65, 501, (cf. rozpić się). — §. Puścić co z siebie = wypuszczać, wydawać z siebie; von sich lassen, von sich geben. Nadeptana żmija jad puściła. *Otw. Ow.* 389. *Ryb. Ps.* 109. Lepiej pisać, a pary próżnej nie puszczać. *Sk. Dz.* 113. Obraz pana naszego łzy z oczu puszczał i płakał. *ib.* 851. Puścić urynę, wodę, (mokrzyć, szczać), das Wasser lassen. Mocz puszczać. *Birk. o Exorb.* 5. *Stranguria*, niemoc, gdy kto nie może wody puszczać. *Mącz.* Którzy po trosze a często puszczają z wielką boleścią urynę, to lekarstwo służy. *Spicz.* 94. Z trunków nie dobrze wyrobionych ból w puszczeniu uryny cierpią. *Krup.* 2, 125. Połknę cię, jak pigułkę, ktoś komu odkazywał; będziesz puszczał jak po pigułce, odpowiedział. *Dwor. B* 1. (popuścisz, będzie cię laxowała ta pigułka). Insi opiwszy się, gardłem puszczają. *Kosz. Lor.* 118. (wymiatują, wyrzucają, zrzucają, wracają, womitują). — Puszcza drzewo żywicę, płynie żywicą, *stillat. Cn. Th.* Ziarna gnijąc w ziemi, puszczają z siebie kiełki. *Zab.* 6, 107. *Min.* Ziarna zboża posianego pukną, i trawę z siebie puszczą. *Odym. Św. A a* 4 *b.* Puszcza się zboże z ziarna, abo puszcza ziarno = nasienie wschodzi. *Cn. Th.* das Getreide geht auf, schießt Keime. Puszcza się kłos. *Cn. Th.* die Aehre wächst hervor, schießt hervor. Czasem niektóre drzewo straci korzeń, a wszakoż ze pniaka puszcza się inszy. *Cresc.* 65. Gdy się gałązka odmłodzi, i liście się puści, już blizko jest lato. 1 *Leop. Math.* 24, 32. Pierze puszczać, *plumescere. Cn. Th.* 692. Federn bekommen, flick werden. Puszcza się komu broda = zarasta młodzieniec, sypie mu się broda, *ob.* Śpiczak; er bekommt einen Bart, der Bart wächst ihm, die Barthaare brechen durch. Dopiero mu się puszczać jęła broda farby żółtéj. *Otw. Ow.* 487. — Zęby puścić, *dentire. Cn. Th.* 1416. zahnen, Zähne bekommen. Zęby się puszczają, klują się, rzną się; die Zähne brechen durch, kommen hervor. O puszczaniu się zębów dzieciom. *Comp. Med.* 440. Dzieciom ząbki zwykły się puszczać ósmego miesiąca. *ib.* 445. Dziecięciu w téj chorobie puściły się cztery zęby, z tych dwa poboczne tegoż samego dnia się okazały. *N. Pam.* 4, 34. — *Simil.* Byczek młodziuchny, któremu się dopiero i rogi i kopyta puszczają. 1 *Leop. Ps.* 68, 32. — Krew' puszczać = zacinać żyłę, *Vind.* kri pustiti; *Croat.* silu puztiti, silu puscham; *Rag.* pûstiti ili izvaditi kàrv, Blut lassen, zur Ader lassen. Krew' najczęściej się zwykła puszczać z rąk. *Perz. Cyr.* 1, 135. Nie raz krew' puściłeś, dla wycienczenia ciała, ciąć kazałeś w żyłę. *Pilch. Sen. list.* 2, 152. Krwi puszczanie, das Blutlassen, Aderlassen, jest to mały otwór czyli przecięcie żyły, służącym do tego ostrym narzędziem, dla poratowania zdrowia. *Perz. Cyr.* 2, 100. *Krup.* 5, 91, *Ross.* кровопусканіе. Krwi puszczanie, otwarcie żyły lancetem albo sznaperem. *Krup.* 5, 87. Puszczanie krwi, jest ujmowanie zbytnich wilgoci, z baczności na osobę i czas. *Spicz.* 190. Puszczający krew'; *Ross.* кровопускательный, *Subst* кровопускатель, рудометъ. 'Bańki puszczać = bańki stawiać, Schröpfköpfe setzen, schröpfen. W łaźni ten puszcza bańki, a ów zaś siecze się winnikiem. *Gorn. Dw.* 12. — §. 3) *Verbum medium*: Puścić, folgować, nachlassen, nachgeben, nicht widerstehen. Puszcza zamek, puszczają nity, sklep, nawa, *fatiscit. Cn. Th.* zerfallen, zerlechzen. — *Transl. fig.* Puściły zamki, nity, *ob.* Popuścić. Puścić nity, *active*, (*ob.* Nit). Nierychło ta karacena puści, któréj złota szwajca nie przebodła.

Birk. Kaw. Mal. B 3. pada się, pęka; zerfallen, zerbersten. — Puszcza zima = schodzi, folguje, *Boh.* oblewiti, oblewowati; *Ross.* отдаетъ, отдать, (*oppos.* bierze), der Winter läßt nach. Puściła przykra zima; miłej wiosny Powrót z Zefirem przyniósł czas radośny. *Hor.* 1, 23. *J. Kchan.* (*solvitur acris hiems*). Gdy puszczają lody, Od słońca płynie strumieniami z góry Wód potok spory. *Bardz. Trag.* 100. Jakieby na ten kraj spłynęły nieszczęścia, gdyby śniegi te i lody razem miały puścić. *Pam.* 85, 1, 250. Mróz zwolniał, trzeba było się obawiać, aby do gruntu nie puściło. *Pam.* 85, 1, 212. (nie odwilgło). Puszcza ziemia = rozmarznie, taje, odwilż jest, auftauen. Gdy wiosna odchodzi, skoro puści, orać, siać, grodzić trzeba. *Haur. Ek.* 66. PUŚCIZNA, y, *ż.*, a) co kto po śmierci komu zostawuje; *Vind.* saputhtvu, sapufhnost, sapufhenu, sapufha, sapust, der Nachlaß, die Verlassenschaft. Spadek po krewnym; puścizna po kimkolwiek niekrewnym, ani powinowatym. *Cn. Th.* 901. *Abusiva consuetudine, cum aliqui cmethones absque prole decedunt, ipsorum omnia bona nomine* puścizna *domini eorundem consveverunt occupare. Vol. Leg.* 1, 24. — *Fig.* Wielką puściznę wysokich cnot zakonnych po sobie zostawił. *Birk. Sk. A* 2. — b) Puścizna = spadek, Erbschaft. Zbiór wszystkich rzeczy i wszystkich praw zmarłego, nazywa się jego spadkiem, puścizną, a względem dziedziców dziedzictwem. *Gal. Cyw.* 2, 146. Niekontenci byli z tego działu, bo się też oni spodziewali puścizny jakiej po stryju. *Biel.* 98. Syn ojcu wcześnie śmierci życzy Dla puścizny, dla złota zdobyczy. *Min. Ryt.* 3, 59. Najlepszą puściznę, i nad wszelką *ojczyznę najzacniejsze dziedzictwo ojcowie synom zostawują, dobrą sławę. *Budn. Cyc.* 64. — §. *Transl.* Jegomość chce zielony kolor mieć, ja modry, Ztąd to puścizna na łbie przyszła na los odry. *Zab.* 15, 185. pustki, golizna, Kahlköpfigkeit. — *PUSKA, *ob.* Puc). — (PUŚLISKO, *POŚLISKO, a, *n.*, rzemień od strzemienia; *Rag.* kaisc od stremmeni; *Ross.* путлище, (cf. pętlica), der Steigbügelriemen. Strzemiona na dużych puśliskach być mają u siodła. *Hipp.* 39. Dziś jeśli komu urwie się puślisko, Bardzo słabo na koniu, bardzo siedzi ślisko. *Pot. Pocz.* 331. — Puślikami bić, mit den Steigriemen schlagen. Patrz, co go kretym ceklarz puśliskiem Niedawno u słupa smagał, Teraz pan dumny. *Hor.* 2, 326. *Kniaź.* On na grzbiet drżący przyjął pośliski Byle od śmierci uniknąć blizkiej. *Hor.* 2, 51. *Kniaź.*; *lora sensit.* — Puśliska, pęta, Fesseln. Rzymianin Perskich lęka się pocisków, Pers siły Rzymskiej i jeńskich poślisków. *Hor.* 1, 259. Skwapliwym wszystkich śmierć ima pośliskiem. *Hor.* 2, 277). — PUSTAK, a, *m.*; *Ross.* пустякъ, острякъ, вострякъ, шаль, шалунъ; pusta głowa, pusty człowiek, płochy figlarz, fiu fiu, świszczypała; ein wüster Mensch, ein leerer Kopf, ein Schwindelkopf. Otaczała Zbigniewa pochlebców, pustaków, trefników i innej próżniackiej u dworów rzeszy zgraja. *Nar. Hst.* 3, 200. *W rodz. żeńsk.* Pustaczka; *Ross.* шалунья. PUSTELNICZKA, i, *ż.*, w pustelniczym stanie żyjąca, die Einsiedlerinn; *Eccl.* инокыня. Doznawają tego prześladowania osobliwie pustelniczki i klasztory. *Boter. S s.* PUSTELNICZY, a, e, — o *adverb.*, od pustelnika, do pustelnika należący; einsiedlerisch, eremitisch, Einsiedler =; *Boh.* paustenicky; *Vind.* famoten, pufhaun, (cf. samotny); *Rag.* pustignski; *Croat.* puschinszki; *Ross.* пустынническій, затворничый, скитничій, скитническій, отшельничій, отшельническій, (cf. odszedł, odejść). Żywot mniski i pustelniczy. *Sk. Dz.* 265; = *pustelnictwo; *Vind.* pufhaunifhe, pufhauniza, pufhaunost; *Croat.* pushinsztvo; *Ross.* пустынничество, отшельничество; *Eccl.* пустынство. Pustelnicza chata. *Teat.* 46, 45. Kuczka pustelnicza. *Birk. Sk. E* 2, *Eccl.* молчальница. Pustelniczo żyć, pustelnikiem być, *pustelniczyć, *Ross.* пустынничать; *Eccl.* пустынствую, въ пустыни обитаю, молчальствовати. PUSTELNIK, a, *m.*; *Boh.* paustenjk; *Carn.* pushavnek; *Vind.* pufhaunik, pufhaunifhar, pufbnik; *Croat.* pushenik; *Dal.* pusztinyak; *Bosn.* pustignák; *Rag.* puustignák; *Ross.* пустынникъ, отшельникъ, затворникъ, скитникъ, скитянинъ, *vulg.* непогребенный мертвецъ; *Eccl.* безградникъ, отъходьникъ, отшельникъ, инокъ, что инакъ долженъ вести жизнь свою отъ мірскаго поведенія, мльчальникъ; eremita, na puszczy, na osobności mieszkający samotnik, der Einsiedler. Wszystkim pustelnikom przodkiem i powodem był Paweł z Tebaidy, pierwszy pustelnik. *Sk. Żyw.* 1, 35. PUSTKA, i, *ż.*, miejsce puste, opuszczone, nieuprawne; ein wüst liegender Ort, eine Wüste, wüste Gegend; (*distng.* puszcza). Postrzegłem wyjechawszy z Łazienek przy drodze pustkę znaczną blizko mostu, Ale pustkę nie po prostu. Umyślnie abowiem wystawiona była, dla ozdoby miejsca, Bo tak teraz każe moda, Trzeba pustek do ogroda. *Kras. List.* 10. W pustkach największe echo. *Fredr. Ad.* 28. Niespokojny człowiek, i w pustkach zwady szuka. *Obr.* 2. (żyć nie może bez kłótni). — §. Pustki *tr.*, pustość, gdzie niemasz nic, gdzie pusto wszystkiego; Leere, wo nichts ist, Leerheit, Wüstency, Einsamkeit. Pustki doma, cztery kąty, a piec piąty. *Cn. Ad.* 985. Po jej utracie widzi w domu pustkę, Że kąty płaczą gospodyni straty. *Zab.* 13, 368. Pustki tu już mój panie kumie, nic nie znajduje. *Teat.* 55. *e*, 48. Pustki i najchytrzejszego omylą złodzieja. *Simon. Siel.* 86. (gdzie niemasz nic, nic nie weźmie). Pustki w kalecie. *Cn. Ad.* 986. (pusto w mieszku). Podobno w worku jego były pustki. *Pam.* 84, 787, (cf. dno szkatuły widać). Bardzo niesprawiedliwie tak napełnić skarb, żeby u poddanych uczynić pustki. *Budn. Apopht.* 90. Mam wielkie w żołądku pustki wymorzonym. *Teat.* 42, *D. a.* Już tam pustki w sercu, gdzie na języku szczebietliwość. *Bals. Niedz.* 1, 234. Co po wszystkich ozdobach, jeśli w głowie pustki? *Boh. Kom.* 2, 479. *Zab* 15, 184. Zbyć pustek z domu = uczynić, aby cię ludzie nawiedzali. *Cn. Th.* (zbyć się samotności). Scypio od sądu do Kapitolium wstępował, a za nim szlachta wszystka, przy instygatorach jego pustki zostawiwszy. *Birk. Zbar. B* 4. Pustki przed domem, pustki na rynku; *solitudo ante ostium. Cn. Th.* Einsamkeit, Menschenleere. — Pustką czyli pustkami stać, wüste stehen, leer stehen, leer seyn. Kamienica pustkami stojąca. *Vol. Leg.* 5, 782. Jak dom musi pustką bez rządcy być, Tak i Rzplta pustkami zo-

stawa, Gdy praw zwierzchności pana w sobie nie przyznawa. *Błaż. Tłum. A* 4. Zasiadają te trony, które przez zuchwały Bunt wyniosłych aniołów pustkami zostały. *Dmoch. Sąd.* 70. PUSTO *adverb.*, gdzie niemasz nic, czczo, leer. Pusto w mieszku. *Cn. Ad.* 986. (pustki w kalecie, leer im Beutel). Pusto w głowie; rozumu pusto. *Cn. Ad.* 249. *Solitudo est in foro ab oratoribus*; pusto rzeczników. *Cn. Th.* PUSTOGŁOWY, a, e, szalony, rozpustny, wietrzny; ausgelassen, muthwillig. Zkąd pierwotny dzierżawca brał setny pożytek, Obróci w lichą rozkosz pustogłowy zbytek. *Hor.* 1, 274. PUSTOŁKA, PUSTUŁKA, i, *ż.*; *Boh.* poštolka; *Carn.* pèstovka, postovka, *melius* postojka, *a* postâjam, *quia volando subsistit*, vyer; *Croat.* pasztolyka, posztólka· (*Rag.* pustoloviza = bobo, straszydło, *ob.* Puszczyk); *Ross.* пустельга; *falco tinnunculus* der Wannenweber, Thurmfalke; leśna sowa. *Pot. Poez.* 543. Pustułki należą do rodzaju orlego. *Zool.* 277. Pustułki borowe *Banial. J* 5. On jak pustułka tylko mysz: skubie *Rej. Wiz.* 65. Prawda wzgórę się wzbija, fałsz jak pustołka nizko pod nią lata. *Rej. Wiz.* 2. PUSTOMYŚLNY, a, e, — ie *adverb.*, *Mon* 71, 605. *ib.* 75, 590, *ob.* Pustogłowy, cf. pusty *moraln.*; letki, lekkomyślny PUSTOPAS *adverb.*, samopas, rozpustnie; auf seine freye Hand, ausschweifend. Pan bóg chce, w małżeństwie byśmy żyli, A pustopas jako źwierz nigdy nie chodzili. *Rej. Wiz.* 57 *b.* Kto nie ma przyjaciela, jest jako on żubr odyniec, co go od siebie stado wybije, iż jedno sam pustopas chodzi, a żadnego społku z innemi zwierzęty nie używa. *Rej. Zw.* 88 *b.* Chodzić tak, jako jakie bydlę, albo jakie zwierzę pustopas. *Rej. Post. K k k* 5 Wolałby tak pustopas chodzić. *Weresz. Reg.* 120. PUSTOPASZ, u, *m.*, człowiek pustopas chodzący, cf. rozpustny; ein Herumschweifer. Swobodni pustopasze. *Mon.* 70, 782. *ib.* 75, 590. 'PUSTOROŚL, i, *ż.*, dzika latorośl, wilk; ein wilder Schoß, ein Räuber. By rodzice z młodu dzieci karali, od téj rdzy, t. j. złości, pustorośli wycierali a wyprawiali. *Glicz. Wych* 76. PUSTOŚĆ, ści, *ż.* miejsce próżne, czczość; die Leere, Leerheit; *Croat* pusztocha; *Bosn.* pustose, mjesto zapusceno; *Rag.* pùstos = *solitudo*; (*Carn* pustost *acerbitas*). Kadłub ciała ludzkiego dzieli się na troje pustości czyli wydrożenia, *cavitates. Perz Cyr.* 1, 36 PUSTOŚMIECH n. p. Demokryt. *Mon. Ryt.* 1, 510. *Mon* 75, 590.•pusty wyśmiewacz, ein leichtfertiger Lacher. — PUSTOSZ, a, *m.*, *Hist. nat*, Pustosz złodziej, *ptilinus fur*, owad podobny do wszy, przegryzający książki, die Bücherschabe; pustosz tracz, *ptilinus pertinax*, chrząszczyk czarniawo brunatny, czyniący jak robak wielką szkodę w drewnianych sprzętach, a jak chrząszczyk w śpiżarniach. *Kluk. Zw.* 4, 356. die Assel. PUSTOSZYĆ *cz. niedok.*, spustoszyć *dok.*; *Boh.* pustošjm, zpustiti, pohubiti, (cf. pogubić); *Slov.* pustošiti, spustiti, (cf. spuścić); *Hung.* pusztitani, elpusztitani; *Vind.* popufhavati, pustu, rodu storiti, sroditi, obpufhiti, obpustit, sapustit, doupustit, opuszhati, pokonzhat (cf. pokończyć), satirati, satreti (cf. zatrzeć), poginobiti; *Carn.* satrẹti, saterl, satrem, fentuvati, féntujem, fẹntam; *Croat.* opúscham, pustochinim, opuschujem; *Rag* opûstiti, opustoscitti; *Sorab.* 1. zapustžam, puste tžinu, czéchnuyu, wutupam; *Ross.* пустошить, потребить, потреблять, (cf. trzebić); *Eccl.* изпустошаю; pustym uczynić, verwüsten, wüste machen. Nie zjadły to wiek skaził, nie zła spustoszyła Chwila, wojna domowa wszystko to sprawiła. *Bardz. Luk.* 119. Pustoszący *Ross.* разрушительный. PUSTOSZEĆ, SPUSTOSZEĆ *neutr.*, pustym się stać; *Boh.* pustnauti; *Ross.* пустѣть, пустѣю, verwüstet werden, verwüsten. Kościół spustoszały. *Olw. Ow.* 25, *Boh.* zpustlý. Wszelkie królestwo przeciw sobie rozdwojone, spustoszeje *Budn. Luc* 1, 18. — *Fig.* W Atenach już nauki spustoszały. *Sk. Dz.* 811. Jeśliby ławnicy w którym grabstwie wymarli, tedy król może służebnika do ławicy obrać, aby prawo nie pustoszało. *Szczerb. Sax.* 202. (aby nie wakowało) Spustoszenie, spustoszałość, die Verwüstung; *Boh.* spaušt, spauštka; *Sorab.* 1. wutupeno, rozczéchnuwano; *Hung* pusztitás; *Bosn.* pustoséja; *Carn.* fênt; *Eccl.* пустошество PUSTOSZYCIEL, a, *m*, *populator. Mącz.*; *Vind.* popufhavar, pokonzhauz; *Croat.* opusztitel; *Hung.* pusztító; *Sorab.* 1. wutupenik (cf. wytępiciel), czechnuwař; *Ross.* опустошитель, потребитель: *Eccl.* пустошитель, der Verwüster. *W rodz. żeńsk.* PUSTOSZYCIELKA, i, die Verwüsterinn. *ib.* Bądź naszym tajnikiem przed pustoszycielem *W. Jes.* 16 4. Który niedowiarkiem jest, niewiernie czyni, i który pustoszycielem jest, burzy. 2 *Leop. Jez.* 21, 2. Wymyślny zbytek, ów ziemi i morza pustoszyciel, ileż w jeden obżarty brzuch tłoczy! *Pilch. Sen. list* 5 192. PUSTOTA, y, *ż.*; (*Carn* pustota *acerbitas*); *Vind.* spufhnovolnost, oshribnost· *Ross.* пустота, воженье, шалость; swawola, lekkość, lekkomyślność, pusta myśl, fiu fiu w głowie, świszczypalstwo; Uebermuth, Muthwille. Wlazł przez pustotę na drzewo. *Nar. Hst.* 4, 63. W Maciejowskim ani łakomstwa w nabywaniu, ani pustoty w dostatku nie było. *Gorn. Dw.* 2. Starzy bardziej pragną wina, niż łożnéj pustoty. *Gorn. Dw.* 278. (cielesności). Okazała się zelżywość twoja, cudzołostwa twoje, i sprosna złość pustoty twojéj. 5 *Leop. Jer.* 13, 27. (złość psoty twojéj. 1 *Leop.*). PUSTOWAĆ *intr. contin.*, §. a) szaleć, skakać rozpustnie, wesoło; (*Carn* pustùjem = mięsopustuję); *Ross* шалить, сшалить, шалю, возиться, вожусь, Possen treiben, muthwillig seyn, lustige Streiche machen. Uweselała Dom wszystek wdzięcznie, kiedy pustowała. *Past. Fid* 49. Pustuje i grosze traci. *Teat.* 42. *c*, 13. Pustujecie, błądzicie, kiedy się nad zbytkami zadziwiacie, a nikogo wedle jego wartości nie szacujecie. *Pilch. Sen. list.* 2, 424. (pusto w głowie macie, lekko bierzecie). Wziąwszy z szat twoich, uczyniłaś sobie wysokości i tam i sam zszyte, i pustowałaś na nich 1 *Leop. Ezech.* 16, 16. (płodziłaś nierząd przy nich. *Bibl. Gd.*). W domu nierządnicy pustowali. 3 *Leop. Jer.* 5, 7. (psotę płodzili. 1 *Leop.*); Unzucht treiben. Pustować, by najmniejszego kęsa się nie godzi. *Eraz. Ob. B* — §. b) Pustować, próżnować, pustką stać, leer und müßig seyn. Ziemia uprawy nie mająca, nie pustuje, ale głóg tylko i chwast, jady i straszydła wydaje. *Teat.* 1. *b*, 67. *Alb.* PUSTOWSZCZYZNA, y, *ż.*, pusty grunt, ein wüstes unbebautes Grundstück. Gdzieby pustowszczyzn na

osadniki nie stało.... *Stat. Lit.* 216. 'Pustowska ziemia. *ib.* PUSTUŁKA, *ob.* Pustołka. PUSTY, 'PUST, a, e; (*Boh. et Slov.* pustý; *Sorab.* 2. pusti; *Vind.* pust, pustno, zapuſheno, sapuſhen, neobdelan, (2 pust, neſlan, samersliu = mierziony); *Carn.* pust (= 2. *acerbus*); *Rag.* puust, pùst; *Croat.* púszt; (*Bosn.* pùst *derelictus*); *Hung.* puszta; *Ross.* пустый, (cf. *Ger.* Wust, Wuust, wüste); *Eccl.* тщий, тщь, *ob.* Czczy); a) próżny, czczy, gdzie niemasz nic; leer, wüste. Chleba brak, puste kieszenie. *Teat.* 54. *b*, 9. Dążę na ucztę; żołądek pusty już dawno sobie mruczy. *Teat.* 42. *D A.* Arabia pusta; okrom piasków a skał więcéj tam niemasz nic. *Warg. Radz.* 125. das wüste Arabien. Nieco pusty *Ross.* пустоватый. (*Ross.* пустоцвѣть czczy kwiat, nie dający owocu). Z pustéj stodoły abo 'wróble abo sowa wyleci. *Cn. Ad.* 918. *Rys. Ad.* 77. (głupi głupie mówi). Z pustej stodoły rade wylatają sowy, I pusty rozum mądrej nie urodzi mowy. *Min. Ryt.* 4, 205. Pusta głowa, płocha, letka, ein leichtsinniger Schwindelkopf. Codzień te puste głowy pokoju mi nie dają. *Teat.* 10, 44. (świszczypały). Najmilsze sobie duma obiera mieszkanie W próżnych sercach, i w pustych głowach. *Mon.* 65, 501. Co to za łby puste, te moczywąsy, wiercipięty? *Teat.* 45, 25. *Wyb.* Pusta z ciebie głowa. *Teat.* 46. *b*, 26. (pustakeś). (*Ross.* пустодомъ zły gospodarz, o dom nie dbający, *f.* пустодомка). — §. Pusty, płochy, swywolny, pustujący; muthwillig, übermüthig, leichtsinnig, lustig; *Vind.* spuſhnovolen, oshriben, ispuſhen; *Ross* вожений, шаливый. Wiek młody pusty; śrzedni zbyt tłusty, stary próżniacki. *Zab.* 11, 259. *Zabł.* Pasą w łąkach jałowice tłuste, I kozy puste. *Klon. Fl. B.* Była na wsi, z kompanią, jak to mówią, pustą, jedynie bawić się pragnącą. *Węg. Marm.* 1, 241. Pusty mię śmiech bierze. *Teat.* 15, 95. — §. Przyczyna zguby Urosła z pustéj dla wielu państw chluby. *Zab.* 15, 50. (*vanitas*, próżność, próżna chluba, eitle Prahlerey). — b) Pusty grunt, las, pole, bez pana; herrenlos, leer, ledig; (*Vind.* puſha = łan bez dziedzica). Jeśliby kto zostawił dziedzictwo puste, t. j. do któregoby żadnego dziedzica nie było, tedy to na króla należy. *Sax. Tyt.* 54. Mieszkał w Węgrzech król Ludwik, a to tu jako pusto stało. *Papr. Gn.* 1125. (jak gdyby wakowało). — §. Wrzeszczy jak chłop na pustym lesie. *Zab.* 2, 231. *Nar.* na rozległym, głuchym lesie, w puszczy, im leeren, weiten Walde. PUSTYNIA, i, *ż.*; *Boh.* pustina; *Sorab.* 1. pustžina; *Sorab.* 2. puſcžina; *Carn.* pustliza, pushóba; *Vind.* puſhàva, puſhaunost; *Croat.* puschava, puschina, pusztina; *Dal.* pusztina; *Hung.* puszta, puzta, puztaba; *Bosn.* pustigna; *Slav.* pûstinja; *Rag.* pûstigna; *Ross.* пустыня; a) dzikie pole, miejsce niezamieszkane; eine Wüsteney, wüstes unbebautes Feld. Takowe ziemie, gdzie się nic nie rodzi, które bywają opuszczone, gdy tam nic niemasz, tylko piaski, zowią pustyniami. *Cresc.* 92. *et* 93. Lepiej żyć na pustyni ze zwierzętami, niż z ludźmi w Warszawie. *Boh. Kom.* 2, 14. (na puszczy). Tułając się, niech szukają 'spustyń swoich. *Budn. Ps.* 109, 10. — b) Pustelnicze mieszkanie, die Einsiedeley. *Tr.*, *Vind.* puſhavniza, puſhaustvu; *Ross.* скить, затворь. PUSTYNNY, a, e, od pustyni Wüste=, Einsiedler=. Ś. 'Nikołaj pustynny. *Fund.* 52. pustelniczy, pustelnik.

Pochodz. słowa pusty: *puścić, puszczać, dopuścić, napuścić, opuścić, odpuścić, odpust, popuścić, przepuścić przypuścić, przypustnice; puszcz, puszcza, puszczadło; rozpuścić, rozpusta, rozpustnik, upust, upuścić, spuścić, spust, spustny, wpuścić, wypuścić, wypustek, zapuścić, zapust, zapusty, mięsopusty; post, pościć, przepościć.*

PUSZ, u, *m.*, z *Niem.* der (Pusch). Busch; (*Ross.* пушь, futro); *pinna*; największe pierze ptasze. *Mącz.* PUSZATY, a, e, — o *adverb.*, pierzysty, *pinniger. Mącz.* buschig, voll Federbuschen; cf. pioropusz, cf. puszyć, upuszyć.

PUSZCZ, a, *m.*, PUSZCZYK, a, *m.*, PUSZCZEK, szczka, *m.*, *dem.*; (*Rag.* pustolovicza = strach nocy); *strix ulula*, ptak zupełnie do radzaju sowy bez rogów należący, nie większy od miernego gołębia. *Kluk. Zw.* 2, 229, *Sorab.* 1. kwikawka; *Bosn.* kukaviça; *Croat.* kukuvika, chyuk; *Ross.* сприпъ, die Nachteule, der Nachtrabe. Puszczyki z puhaczem wołały. *Banial. I* 5 *b.* Rozdrażne sojki z puszczykami. *Banial. I* 3 *b.* Smutnowrogi puszczyk. *Hor.* 2, 177. *Kniaż.* PUSZCZA, y, *ż.*; *Boh.* paušť, paustka; *Slov.* pušt, půšt, pustatina; *Hung.* puszta, pusztàk; *Vind.* puſhava, pustliza, praha; *Carn.* pushâva; *Dal.* pusstina; *Ross.* пустошь, пустрырь; pustynia, dzikie miejsce; eine Wüsteney, Wildniß. Zadają ewanielickim doktorom, że z puszczy na któréj ś. Jan mieszkał, uczynili niepuszczą, z sierci wielbłądowéj czamlet. *Żarn. Post.* 3, 621 *b.* Na puszczybym z tobą szczęśliwa była. *Węg. Marm.* 1, 111. Owi puszcz dzikich rządcy pierwsi zakonnicy. *Teat.* 46, 45. — §. Lasy obszerne i nieścinane, zostawią się puszcze. *Ład. H. N.* 88. große Wälder, Wildnisse. PUSZCZAĆ, *ob.* Puścić. PUSZCZADŁO, a, *n.*; *Boh.* puštadlo; *Sorab.* 1. pužčžate železko, nadepkwačžk; *Vind.* puſhniza, lanceta; *Carn.* pusha; narzędzie do zacinania żyły, do puszczania krwi, ein Laßeisen, ein Schnepper. Puszczadło do krwi puszczania, w które się palcem z góry bije. *Perz. Cyr.* 2, 109. Cyrulik puszczadłem z stali w żyłę ci zatnie, aż krwi potop żyzny Wyciecze z tamtej dobrowolnej blizny. *Kchow.* 170. Puszczadłem ciało posiekać. *Spicz.* 53. I puszczadły nie byłby się krwi u niego dorznął. *Pot. Arg.* 562. (osłupiał, stretwiał, skamieniał, spłótniał). PUSZCZANKA, i, *ż.*, gatunek wędki większéj, ze lnu splecionéj, obwarowanéj łańcuszkiem żelaznym, do łowienia szczupaków. *Skarb.*, eine Hechtangel. PUSZCZONY, *ob.* Puścić. PUSZCZYK, *ob.* Puszcz.

PUSZE, *ob.* Puszyć.

PUSZKA, i, *ż.*; (*Boh.* puška = strzelba, flinta; *Carn.* puksha, «*a sonitu, quem explodendo edit*»; puksheza = pistolet; *Vind.* pukſha, puſhka *bombarda*; *Croat. et Hung.* puska; *Slav.* pushka = flinta; *Bosn.* puscka *sclopus*, *tormentum manuale*; *Rag.* puscka *sclopus major*, púskarizza *ballistarium*; *Ross.* пушка = armata, działo; *Sorab.* 2. puschzo kłódka); — puszka: *Ger.* die Büchse; *Angl.* box; *Ital.* bosso; *Svec.* bysa; *Dan.* bossa; *Lat.* pyxis; *Graec.* πυξίς; pudełko, małe naczynie do schowania czego, cf.

puzdro; *Boh.* puštička, pyksla, krabice; *Sorab.* 1. bużkei, bužkwicza, bužkwiczka; *Sorab.* 2. buschka, tejska; *Carn.* pushèza; *Vind.* pukſhiza, ſhkatla, ſhkateza (*ob.* Szkatuła), hranizhiza (cf. ochraniać, chronić), sklopniza, sklopnizhiza; *Croat. et Slav.* kutia; *Bosn.* skrabniça, skraknicica; *Rag.* shranniciza, spremiza; *Ross.* доскань, коробь, (cf. korab, krobia); *Eccl.* крабица, коробейка, eine Büchse etwas zu verwahren. Puszkę aż stłuczesz, toż pieniędzy dostaniesz. *Cn. Ad.* 421. *pyxis puerum vel mendicorum testea*, Sparbüchse, *in quam illi longo tempore nummulos in commune conjiciunt, qua integra manente, nullus quidpiam accipit, sed fracta demum effusis nummulis, omnes exhilarantur. Applicetur ad divitem avarum*; (cf łakomy, skąpy i świnia, jest to po śmierci zwierzyna). Talerów zbierano, chodząc z puszką od domu do domu. *Pam.* 83, 414. (żebrząc). Puszka od herbaty *Ross.* чайница. Puszka od kawy *Ross.* кофейница. Mówią że przed Pandory puszką tu na ziemi Wszyscy ludzie i stany bywały równemi. *Węg. List.* 9. Żeglarska puszka, która na morzu się rządzą. *Rog. Doś.* 2, 60. kompas, busola, der Compaß. Puszka aptekarska, *ob.* Słój, słojek. Puszki kunsztowne, drewniane, napełnione sztucznemi zaprawami, prochami; mające w środku zapalnik, który podpaliwszy się, zajmuje zaprawę. *Jak. Art.* 2, 414. Feuerwerkerbüchsen. (*Apud alios Slavos e. gr. Bohemos, Ruthenos*, puszka *retinet adhuc significationem tormenti.* (*quae apud nos in derivatis solummodo reperitur*): *inde Durich.* 1, 387, *mavult derivare* puszka *a* puszczać, puścić, cf. *Croat.* pukshati: *Slav.* pucati = strzelać, et pukać). PUSZKARNIA, i, *ż.*, warsztat puszkarski. Büchsenmacherwerkstatt; ludwisarnia, die Stückgießerey. PUSZKARSKI, a, ie, od puszkarza, do puszkarza należący; *Croat.* puskèni; *Vind.* pukſhen: *Slav.* tuffegexijski: (*Ross.* пушкаревъ, пушкарскій = kanonierski), Büchsenmacher =, Büchsenmeister =, Konstabler =, Feuerwerker =. Naznaczamy szkołę rycerską, w którejby się ludzie młodzi matematyki i rzeczy puszkarskich uczyć mogli. *Vol. Leg.* 5, 789. Strzelby rozmaite, rac puszczania, i insze puszkarskich przypraw ognie były zapalone. *Gorn. Dz.* 8. Gdy jeszcze dział, i strzelby puszkarskiej nie było. *Warg. Cez.* F 4. (ognistej, Feuergewehr). Puszkarski proch, strzelecki *Vind.* pukſhen purbel. PUSZKARSTWO, a, *n.*, puszkarska nauka, sztuka: *Slav.* tuffegxiluk, die Büchsenmeisterey, die Geschützkunst. PUSZKARZ, a, *m.*: *Boh.* puškar; *Vind.* pukſhen kovazh, pukſhen moister; *Croat.* puskàr; *Hung.* puskás; *Bosn.* puscekar; *Rag.* pusckar; *Slav.* topcsia; *Ross.* пушкарь: co robi, leje strzelbę, działa; der Büchsenmeister, Geschoßgießer. Niemców puszkarzów ziemią i morzem nasłał, którzy mu dział nowych nalali. *Biel.* 471. Puszkarz, który ruśnice robi. *Archel.* 3, 72. der Büchsenmacher. Puszkarz oddaną broń od szwadronów natychmiast reparować ma. *Kaw. Nar.* 200. Puszkarz albo rusznikowy. *Archel. praef.* Puszkarz, co broń osadza, der Büchsenschäfter; *Boh* pážiř; *Carn.* pukshar; *Vind.* pukſhen oblesar, oblesenik, ſhiftar; *Ross.* осадчикъ. — 2) Puszkarz, co rychtuje strzelbę, strzelbmistrz, artylerzysta *Jak. Art* 3, 315. der Constabler, Canonier, Büchsenschütze; *Croat.* puszkarimsze *sclopis displodo*). Puszkarze strzelbą dobrze ich ugadzali, i szkodę w nich niemałą czynili. *Biel.* 474. Polscy puszkarze Wołochy tak prażyli, że poczęli ustępować. *Gwagn.* 646. *Biel.* 510. PUSZKOWY, a, e, od puszki, Büchsen =; (*Ross.* пушечный armatny). Puszkowe ciasto = w formach czyli puszkach pieczone. *Tr.* Gebackenes in Formen. Puszkowe ciasto, ubitą mąkę z mlekiem gotowanym i z jajami kłaść w puszkę, i potym na gorące masło. *Wiel. Kuch.* 425.

PUSZYĆ *cz. cont.*, napuszyć *dok.*, (cf. *Vind.* pihati, piſhem, pikam = dać, dmuchać, *ob.* Puchać; *Carn.* puschetise = linić się; *Croat.* pussem *flo*, *halo*, *spiro*; *Slav.* pushiti duhàn = kurzyć tutuń; *Ross.* пушить), = 2 bramować futrem, cf. opuszka, пушнярь kuśnierz); — 1) puszyć, puszystym czynić, puchem obwodzić, opierzać, *pr. et fig.* (bauschig machen), befiedern, mit Federn besetzen, bedaunen, wie mit Flaumfedern bauschig bedecken. Mech mu jeszcze nie puszy jagody. *Pot. Syl.* 211. Czoło jej wydane wesoło brwi puszyły. *Tward. Pasq. b.* Na lato sierć zrzuca, na zimę lis puszy. *Pot. Pocz.* 428. Puszyć się, upuszyć sukna, czapkę = opierzyć. *Cn Th.* sich federig machen, federig werden. — 2) Puszyć kogo = nadymać, rozdymać, *Ross.* пышить; *Eccl.* кмупити, возкичити, aufblähen, aufblasen. Woda taka żołądek i żywot puszy i odyma. *Petr. Wod.* 37. Gdy kogo puszy w żołądku lekarstwo.... *Urzęd.* 3. Zdybią w jamie Sylena, a on się nie ruszy Chrapiąc, gdyż go wczorajsze jeszcze wino puszy; *inflatus vino. Nag. Wirg.* 506. Oczy wywracają, włos zmieszają wieszczyce, gdy je puszy Apollo. *Pot. Arg.* 157. — *Fig. tr.* Stoczonej pod Akcyum bitwy go nie puszy Sława, ani wspaniałej pycha sięga duszy. *Min. Ryt.* 1, 116. Na wszystko gotów człowiek rozumny, Ten go los potka, bądź inny, W szczęściu go umysł nie puszy dumny, Nie ma w przygodzie złej miny. *Hor.* 1, 237. *Nar.* — Puszyć czym = puchać czym; *Vind.* napihuvatiſe, gornoperhuvatiſe, gornaperſati, ſe podpirat, ſtolz blasen. Tak gwarząc, za niepróżnym od flaszek stolikiem; Dał, puszył, podstrychniętym od góry wąsikiem. *Zab.* 12, 355. *Ejssym.* Słusznaż bym dumą puszył nieprzyjemną, I dmuchał parą nikczemną! *Zab.* 15, 374. Można puszyć, kiedy jest majątek po temu. *N. Pam.* 16, 118. PUSZYK, a, m., *dem. nom.*, pusz, *pinnula. Mącz.*, ein Büschel, ein kleiner Busch. (*Ross.* пушъ futro). PUSZYSTY, a, e, -- o *adverb.*; *Ross.* пушистый: pełen puchu, napuszony, nadęty; aufgeschwollen, aufgeblasen. (*Ross.* пушный futrzany). Puszyste i pieniste wały spadającej z opoki rzeki. *Tr. Tel.* 4. Serce to pyszne ledwo się w najpuszystszym zmieścić mogło ciele. *Pot. Jow.* 68.

*PUTKA, i, *ż.*, n. p. W karczmach w karty różne gry, w putkę, w chłopca grają. *Haur. Sk.* 154. czy nie pytka?

*PUTNY, a, e; (*Boh.* paut; *Slov.* pút; *Sorab.* 1. pucż, droha; *Slav.* put; *Croat.* put *via*, droga, (put, krat = kroć); putuvati = podróżować, *ob.* Pątnikować; putuvanie = podróż, putnik = *pątnik, wędrownik; poputno; *Rag.* put, ród, nàcin *methodus*, sputni *methodicus*; *Hung.* bútszéjarás = pątnikowanie; *Vind.* popotniza; *Carn.* popotnèza =

wiatyk, nadrożne; *Eccl.* напутie, дорожное, спутная = wiatyk; пжтьникъ podróżny; *Ross.* попутный); *putny, drogowy, do dróg lub podróży służący, *Sorab.* 1. pučowné; *Vind.* potni; *Croat.* pútni; *Ross.* путевый, путный, (2. zdatny); *Eccl.* путьный, zum Reisen, zum Verschicken, Versenden gehörig. Bojar putny używany bywał do posyłek i do podróży. *Czart. Mskr.* Bojary putne, którzy z listami starostw i dzierżaw naszych jeżdżali i teraz jeżdżą. *Vol. Leg.* 2, 1233. Putny sługa. *Stat. Lit.* 372. Bojarowie pancerni, putni, i ludzie prostego stanu. *Stat. Lit.* 301. W wiązanie dawane być ma, gdzieby ludzi *ciahłych i pustowszczyzn nie stało, tedy w bojary pancerne i putne. W pancernego z jego ziemią za 40 kop groszy; w putnego za 30. *Stat. Lit.* 216. Dwa gatunki były bojarów; jedni byli putni, którzy z gruntu wojnę służyli, drudzy służkowie, do usług zamkowych, wożenia listów, wyciskania podatków. *Czack. Pr.* 306.

*PUTRA, y, ż., [*karp.* duży sęd na mleko, z *wołosk.*, ein Milchfaß 2]; n. p. Żmudzin sam chudzina, czasem i putry nie mając, żony, dziewek, i wszystkiej majętności Krzyżackiemu knechtowi obżartemu ustąpić musiał. *Stryjk.* 314.

PUZAN, a, u, *m.*; *Boh.* pazaun, pozaun; *Slov* posaun; (*Ross.* пузанъ = brzuchacz); *Lat.* buccina; *Gall. obs.* busine: *Isl.* baesun; *Svec.* basun; *Holl.* basuin; 1) trąba rozwodzista; *Ger.* die Posaune; *Sorab.* 2. tschubała; *Sorab.* 1. čžežita truba; *Vind.* trobenta, (*ob.* Trąba). Instrumenta dęte przedniejsze pomoit, puzan, kornet i t. d. *Warg. Wal.* 306. Ręka, co Eneasza sławne pisze dzieła, Położywszy wojenny puzan, trzcinę wzięła. *Tol. Sant. pr.* Fletniczki piszczą, a puzany beczą. *Rej. Wiz.* 23 *b.* *Ryb. Ps.* 57. Puzan srebrnolity. *Zab.* 6, 375. *Nar. Nar. Dz.* 2, 117, *not.*, «instrument muzyczny, bierze się za trąbę». *Petr. Pol.* 2, 336, *W. Post. W.* 2, 332. Kmieć jeden umiemał, aby ona część puzana, która się -i tam i sam pomyka, w gardło wchodziła. *Gorn. Dw.* 157. — 2) Puzan, gatunek kornetów białogłowskich, eine Art Weiberhauben, Kopfzeug. Koron kobiety używają na kornety, na pólkornecie i na cały puzan, na bonetę, na małoty. *Haur. Sk.* 334. PUZANISTA, y, *m.*, trębacz na puzanie, *liticen. Macz.* der Posaunist, Posaunenbläser; *Boh.* pozaunar.

PUZDRO, a, *n.*, PUZDERKO *dem*; *Boh.* pauzdro; *Lat. med.* futrus, fodorus, feutrum; *Ital.* fodero, fodro; *Ger.* das (Futter), Flaschenfutter, Futteral; 1) olstro, czyli futerał, pudło, na schowanie flaszek, śklanek etc., na drogę, der Flaschenkeller; *Vind.* fhkatelza, fhkatla, (*ob.* Szkatuła; *Croat.* pinezetok; *Hung.* tok; *Ross.* футляръ, футлярецъ, влагалище, погребецъ, погребчикъ, коробья, (cf krobia); *Eccl.* кравиа, кравица, коробка. Wynosi puzdro z flaszami; otwiera puzdro, i ogląda, czy te to są flasze, które kazano przynieść. *Teat.* 1, 105. Flaszki frant jeden w puzderku zamykał, A co minuta odmykał i łykał. *Bratk. H b.* Słoje z puzder swych wyjąwszy, Mirą i sokiem balsamu wonnego, napoili rany jego. *Odym. Św.* 2 *K k* 3 *b.* Przy hucie chować stolarza i ślusarza, żeby puzdra robili piękne kowane. *Torz. Skł.* 123. — §. Puzdro, puszka, eine Büchse. Głowa tego ś. we srebrnym puzdrze zamkniona, na ołtarzu jest wystawiona. *Birk. Dom.* 123. W osobnym szkatuły puzderku dyamenty były. *Kras. Doś.* 188. — §. Puzdro klubne, pewna liczba klub, osadzonych niby w puzdrze, w sztuce drewnianej lub metalowej. *Jak. Art.* 3, 313. *Jak. Mat.* 4, 245. der Flaschenzug, die Klobenflasche. — §. *Meton.* Puzdro, to co w puzdrze jest, jako trzy puzdra łyżek, czarek etc. srebrnych darować komu, i. e. tuzinów, choć bez olstra. *Cn. Th.* was im Futteral enthalten ist, ein Futteral voll, ein Besteck voll, einen Flaschenkeller voll — 2) Puzdro u stadnika, worek moszny, moszna, der Hodensack eines Hengstes. Stadnika często trzeba myć od szyi do kopyt, nie zapominając puzdra i jądrek. *Hipp.* 17. U konia pięknego ogon do ziemi, puzdro spore, płaskie krzyże. *Pot. Jow.* 91. PUZDROWY, a, e, od puzdra, Flaschenfutter =; *Boh.* pauzrowý; *Ross.* влагалищный, погребечный. Flasze puzdrowe. *Mon.* 75, 140.

PUŹ, ia, *m.*, PUZIACZEK, czka, *m.*, *dem.*, (cf. buzia, pucek): *bland.* rybka, serce, kochanie; Schatz, Herz, trautes liebes Kind. Adieu puziaczku, puziu, kochanko, gwiazdo miesięczna. *Teat.* 32. *b*, 24. Zaprowadź mię do tego puziaczka, do tej bestyjki ładnej. *Teat.* 55, 19. Moja Agatko, tak to pewna, jak żeś pięknym puziaczkiem. *Teat.* 30, 6. PUŻYNA, y, *ż.*, sam wierzchołek kłosa. *Włod.*; *Lat.* *Cn. Th.*, ość u kłosa. *Dasyp.* Y 2 *b* die oberste Spitze der Kornähre; *Sorab.* 1. kwoskowa pluwiczka nad zornom.

P Y.

PYCHA, i, *ż.*; *Boh.* pycha, pych, (pych pompa, pych gwałt, *Slov.* pýcha; *Sorab.* 1. pocharstwo (cf. *Ger* Pochen), poschnofcž: (*Sorab.* 1. pycha pompa, wspaniałość); *Carn.* napuh (cf napuchłyi), mogozł nomislost, ofert, ohòl; *Vind.* napuh, ofart, preusetnost (cf. przewziąć, cf. uprzedzenie), prevsetje, vifokopofhnost, isvifhenje, sdetnost, velkosdetñost, obłednost, vifokosdetje, kofhatitnost, saferhvost: *Croat.* gizdozt, bohatozt, bahatoszt, cholnozt: *Dal* oholya; *Rag.* oholost, osornos; *Slav.* hòllost: *Bosn.* oholost, uznosnost; *Ross* кичливость, заносчивость (cf. wyżej Bosa gebar), мечтательность, щегольство (cf. szczególność), вовня, спесь, спесца, спесивость: *Eccl.* пыха (cf. puchać, puszyć: *Etym* pchnąć); hardość, buta, nadętość; Aufgeblasenheit, Hoffarth, Stolz, Hochmuth. Nadętością pycha puchnie. *Bud. Ost. D* 2. Pycha jest przewrotna przewyższania chęć, z wzgardzeniem drugich. *Modrz. Baz.* 251. Pycha jest fałszywy pozor wspaniałości. *Pilch. Sen. list.* 2, 439. Za pochlebstwem człowiek podniesie się w pychę; a więcej napuszy albo nadmie człowieka takiego, który się już wyższy rozumie, niżli jest. *Eraz. Jęz. P.* Wysokim stołkom pycha jest przywarą. *Pot. Syl.* 161. Już go pycha ze skóry wypycha. *Pot. Arg.* 396. Chłop srogi, pycha mu brzuch ni antał rozpycha. *Pot. Jow.* 30. Pycha podszyty. *Jabł. Ez.* 124. Gdy przyjdzie pycha, przyjdzie i hańba. *Budn. Prov.* 11, 2. Patrząc na darmohardego chłopa, każdy szarą pychę u siebie snadnie omierzić może. *Rej. Zw.*

53. Na złotym wozie jedzie pycha urodziwa, Przed nią córka jéj siedzi, zazdrość nieżyczliwa; Wzgarda konie pogania, uporem jednego, A drugiego skrzętnością zowią narecznego. *J. Kchan. Dz.* 312. — *Plural.* A wy teraz kochacie się w pychach waszych. 1 *Leop. Jac.* 4, 16. w próżnościach. PYCHALEC, lca, *m.*, PYCHAŁEK, łka, *m.*, PYCHOTA, y, *m.*, wzgardacz, *contemptor. Macz.*, pyszniś, pyszałka, ein aufgeblasener, stolzer Kerl. Fortuna rzecze, pychałku, postawię cię nizko, Wiesz jakom wystawiała, I niejednego też durnia poniżała. *Jabł. Ez.* 53. *et* 14. PYCHAWIEC, *ob.* Żórawie noski, *botan.*

PYŁ, PÉŁ, u, *m.*, PYŁEK, 'PEŁEK, łku, *m.*, *dem.*; *Ross. et Eccl.* пылъ, пыльца, пылинка; *Lat.* pollen, pulvis; (*Ross. distng.* пылъ płomień, пылать płomienić); proch bardzo drobny z żyta abo z piasku, feiner Staub; *Boh.* prst. *Budn. Ps.* 1, 4 *not.* Przywiedli świeże ufy na Litwę z tyłu, Uderzyli w nich, aż świat zachmurzył się z pyłu. *Stryjk.* 210. Pełen pyłu *Ross.* пыльный, пыловатый. (*Ross.* пылить kurzyć, prószyć; *distng.* пылкій, пылокъ płomienisty). Bez pyłu *Eccl.* непыльно. We Pan z przodu, a ja z tyłu Wytrzepmy panicza z pyłu. *Zabł. Zab.* 72. Dokumenta do téj sprawy z pyłu i pleśni wytarto. *Teat.* 4, 13. — *Botan.* Pyłek, *pollen*, drobny bardzo proszek czyli mąka w główkach pręcika zawarta, przez słupek upłodniająca zarodek. *Bot. Nar.* 109. der Blumenstaub, Befruchtungsstaub. PYLENIEC, ńca, *m.*, *alyssum incanum*, gatunek kamiennego ziela, rośnie na miejscach piaszczystych; pszczoły z kwiatu na wosk zbierają. *Kluk. Dykc.* 1, 27. eine Art Steinkraut. PYŁKOWY, a, e, n. p. Pyłkowe nitki, die Staubfäden. — *Botan.* Są to różne niteczki w kwiatach, mające na sobie główeczki pyłkowe. *Kluk. Dykc.* 1, 18.

Pochodz. *opałać*, *opałka.*

PYPEĆ, pcia, *m.*, PYPCIE, ia, *n.*; *Rag.* popita; *Croat.* popita, pika; *Vind.* pinka, (pipati, piplem = skubać); *med. Lat. et Ital.* pipita; *Hisp.* peppita; *Gall.* pepie; *Angl.* pip; *Suec.* pipp; Niedersächs. Pipp, Pipps; *Ger.* der Pipps, eine Hühnerkrankheit; *Sorab.* 2. żiba; *Ross.* типунъ. Z pomiędzy chorób drobiu domowego, najczęściéj przypada pypeć; wtedy usycha im przyrodzona wilgoć końca języka, i staje się skóreczka do jadła przeszkadzająca. *Kluk. Zw.* 2, 132. *Cresc.* 583. Jak pypcie kurom zdzierać *Cresc.* 577. *Haur. Ek.* 134. — §. *Fig.* Zdarto mu pypeć. *Rys. Ad.* 78. przytarto mu rogów, przyrznięto skrzydła; man hat ihm die Flügel beschnitten. (*Ross.* Типунъ тебѣ на языкъ; bodajbyś umilkł, zaniemiał!). Komu zedrzeć pypeć, jedno ubogiemu, Pan się pewnie odejmie swemu. *Rys. Ad.* 32. (mucha uwięźnie, bąk się przebije). Drze pypeć wiosce niejednéj niebodze, Nahałasuje i naczyni strachu. *Jabł. Buk. M b.* — *Aliter:* Niech ci ten pypeć rozum z serca zedrze. *Pot. Syl.* 11. (niech rozum naprawi w tobie tę przywarę). PYPCIEĆ *neutr. niedok.*, pypeć dostawać; *Ross.* типунѣть, den Pipps bekommen. Kury gdy pypcieją, lekarstwo .... *Lek. Końsk.* 2, 16.

PYPLIĆ co czym *cz. niedok.*, pysklić, plugawić, brudzić. *Wlod.* beschmutzen, schmutzig machen, verunreinigen. *Cn. Th.*

PYRA, *ob.* Pérz, Pérzyna. PYRCIAĆ *cz. contin.* [węchem śladować, pryciać, pruciać; wittern, schnüffeln, *ob.* Pryciać 2], n. p. Nie inaczéj jak stado puskudnych świń z głodu, Kiedy płot rozrzuciwszy wpadnie do ogrodu, Pyrcia, biega, wierci się, pyskiem ryje wszędy. *Zimor. Siel.* 231. PYRZ, PYRZYNA, *ob.* Pérz.

PYSK, a, *m.*; *Boh.* pysk, frauak; (*Slov.* pysk, pisk); *labium*; (*Carn.* piski *alae matricis*; *Sorab.* 1. pésk, pészczik *rostrum*); (cf. *Ger.* Gebiß, Biß eines Hundes, *sed cf. etiam* puc, pucek). Co gęba u człowieka, to pysk u innych zwierząt. *Zool.* 23, die Schnauze, die Fresse, das Maul einiger Thiere; *Carn.* gôbz; *Vind.* gobez, vuste, (cf. usta); *Ross. vulg.* рожа, рожица. Pysk u bestyi, u świni, u ryb etc., jak paszczęka u lwa, niedźwiedzia, smoka. *Cn. Th.* — §. *Vulg. de homine:* Pysk, das Maul, (Oesterr. die Gosche), die Fresse. Zwadzili się, i dali sobie potężnie po pysku. *Jabł. Ez.* 128. Tak, jakby mu w pysk dał, nazad odskoczył. *ib.* 145. Teraz w pysk ciężko dać komu. *Zab.* 13, 29. *Gawdz.* Dostał w pysk od starościny. *Teat.* 28, 48. Uwielbiam was, i ukłon oddaję wam nizki, Klęknę, jeśli zechcecie, będę się bił w pyski. *Węg. Org.* 21. (z nabożnéj skruchy w twarz się biją). Kto pyskiem grzeszy, karę odnosi na pysku. *Pot. Jow.* 69. Wyzywa śmiałek drugiego, a gdy ten rękę ściągnie do broni, i jemu pysk wyjedzie, ów śmiałek go przeprasza. *Mon.* 73, 309. Stul pysk. *Rys. Ad.* 82. halts Maul! Stulże pysk, panie mudrohelu, i fałszów cerkwi zadawać nieważ się. *Pim. Kam.* 142. Prawa stulają 'pysk czasu wojny. *Petr. Pol.* 2, 392. *silent.* To ma w zysku, co ma w pysku. *Cn. Ad.* 1311. — §. *Transl.* Galerne pyski, *rostra*, die Schiffsschnäbel. Gdy galernych pysków i oszczepów przypadających skosztowali, do brzegów pouciekali. *Faliss. Fl.* 141. PYSKAĆ, -ał, pyszcze *cz. niedok*, pyska *pr. cont.*, pyskiem ryć, mit der Schnauze, mit dem Schnabel, mit dem Rüssel wühlen. Dudek ptak w człowieczym łajnie rad pyszcze. *Sienn.* 299. Dobrze świni w błocie pyskać. *Pot. Jow.* 152. Nietylko deptać, kąsać, świnie zwykły pyskać. *Pot. Pocz.* 421. — §. *Transl.* Pyszcze, gmerze chłop w roli, orze marnie. *Cn. Th.* wühlen, herum wühlen. Oracz pługiem równe skiby ma składać, aby jako świnia ziemi nie rył i nie pyskał. *Haur. Sk.* 48. Ziemianie w ziemi pyszczą dla grosza, jak świnie. *Jag. Gr. A 2 b.* Po misie rękami pyskać, nieprzyzwoita. *Eraz. Ob. F.* PYSKATY, a, e, — o *adverb.*, jak pysk czyli puc, pucełowaty; schnauzig, wie eine Schnauze. Usta nie mają być ziejące, ani pyskate; ale tak złożone, jakoby się wargi całowały; *Eraz. Ob. a.* PYSKLIĆ co, PYPLIĆ co, spyskłać *cz. niedok.*, spysklić *dok.*, Pyskłać *contin.*, plugawić, verunreinigen. Kto zmazę ma, nie przystąpi ofiarować; bo nie ma pyskłać świątnicy mojéj. 1. *Leop. Levit.* 21, 23. Nie pysklijcie dusz waszych żadną płazą łażącą po ziemi. *Budn. Levit.* 11, 94. Tyran srogi, krwią kościoły święte pyskłący. *Otw. Ow.* 354. Ziemię uczynek spyskła tak 'szkarady. *Pot. Syl.* 74. — Pysklić się czym, sich mit etwas verunreinigen. Nie chciejcie się pyskłać żadną gadziną, abyście się przez nią nie zmazali i splugawili. *Radz. Levit.* 11, 43. Plugastwem tym pyskłać się na miejscach świętych nie mają. *Zabk. Ml.* 75.

Nie radzą mu się krwią cudzą pyskłać. *Rej. Zw.* 148 *b.* Ustąpiłaś od męża i spyskłałaś się, a z innym cudzołostwo popełniłaś. 1 *Leop. Leop. Num.* 5, 20. Takim jedzeniem człowiek się spyskle. 1 *Leop. Levit.* 7, 18. Nie masz na świecie pospolitszego grzechu, jako *świętokrajstwo, a spyskłanie i podeptanie świętych darów pańskich. *Żarn. Post.* 129. — *Prov.* Nie chce się tobą pyskłać. *Cn. Ad.* 558. nie godzieneś, abym się z tobą swarzył; za niezgodną rzecz sobie poczytam, abym tak podłemu chłopu szkalującemu nie miał odpowiadać. *Cn. Th.* ich mag mich mit dir nicht besudeln, nicht mit dir einlassen.

PYSZAŁEK, łka, *m.*, PYSZAŁKA, i, *m. et ż.*, pychałek, człowiek pyszny, kobieta pyszna; ein aufgeblasener Kerl, ein aufgeblasenes Weib. Próżniak, pyszałka, dziwak, darmochwał. *Mon.* 65, 360. Tyś już do Tego pyszałka przywyknął. *Treb. S. M.* 7. *Jak. Boj.* 77. Z niéj wielka pyszałka, okrutna złośnica, i niemiłosierna hałaśnica. *Mon.* 69, 622.

PYSZCZEK, szczka, *m.*, PYSZCZASZEK, szka, *m.*, *dem. nom.* pysk, Schnäuzchen, Mäulchen, Schnäbelchen, Rüsselchen; (*Slov.* pysček *labellum*; *Sorab.* 1. pészczik *rostrum*); Pyszczaszek królikowy. *Pot. Jow.* 200.

PYSZKA jęczmienna, *ob.* Pęcak. (*Ross.* пышка gatunek ciasta).

PYSZNIĆ się *recipr. dok.*; *Boh.* pyšniti se, peychati; *Sorab.* 1. pocheřu; *Carn.* napuhújem, napuhuvàti, ofertuvàti, preuseti, preusâmem (cf. przewziąć, cf. uprzedzenie), shtemâm (cf. *stym), sdéim se, repenzhem; *Vind.* se napihovati, se podpirat, se povishovat, prehajati se, prangati, gornaperfati, gornaperfuvatise, prevsetise, prejematise, pahati, preshtimatise, poshtimuvatise, saferluvatise, se kolhiti, koshatitise; *Croat.* banitisze (*ob.* Ban, pan, panoszyć się), napuhavatisze, gizdatisze, zgizdavatisze, zgizdávamsze; *Bosn.* oholitise, uznosittise; *Rag.* oholitise; *Ross.* пышиться, пышничать, кичиться, возкичиться (cf. kita), загордиться, возгордиться (cf. hardy), бояриться (cf. bojar), похрабровать (cf. chrobry), почечениться, спесивиться, заспесивиться, красоваться (cf. krasny), покрасоваться; *Eccl.* высится, надыматися; bucić się, wynosić się z czego, nadymać się; sich aufblasen, stolziren, hochmüthig, hoffärtig seyn. Widząc, że wieńce kładą, że mu rogi złocą, Pysznił się tłusty baran, sam nie wiedząc o co. *Kras. Boj.* 18. *Sorab.* 2. Won sze hustawa, ako naduti měch, ako tuzne jelito. Ktoby się pysznił, a nie chciał być posłuszny rozkazowi, umrze człowiek taki. *Kucz. Kat.* 3, 120. Nie pysznił się z tak wielkiéj mocy, przypomniał sobie, że cokolwiek miał, to wszystko miał od boga. *Zal. H. T.* 116. Litwa z wielkiemi łupami do krain swoich pyszniąc się, odciągnęli. *Stryjk.* 286. PYSZNIEĆ *verb. neutr. niedok.*, spysznieć *dok.*, pysznym się robić, stolz werden; *Boh.* zpyšněti, zpychati; *Ross.* возгордиться, зачваниться. Człowiek ten, choć był możnością wspaniały, Bynajmniéj nie był dlatego spyszniały. *Leszcz. H. S.* 715. PYSZNIŚ, ia, *m.*, pychałek, ein aufgeblasenes Herrchen; *Sorab.* 1. pocharcz; *Ross.* горделивецъ, спесивецъ, спесько. Patrzyłem na owego pysznisia, miną swoją podobnego pawiowi. *Mon.* 71, 133. Dalejże mój pysznisiu, upokorzyć mi się. *Teat.* 20. *b*, 215. PYSZNODUMNY, a, e, — ie *adverb.*, durny, hoffärtig und aufgeblasen. Odniósł tedy karanie pysznodumnego szaleństwa swego. *Faliss. Fl.* 139. PYSZNOMOWNOŚĆ, ści, *ż.*, *superbiloquentia. Cn. Th.*, Großsprecherey. PYSZNOMOWNY, a, e, — ie *adverb.*, großsprecherisch, *ob.* Darmochwał. PYSZNOŚĆ, ści, *ż.*; *Boh.* pyšnost, *ob.* Pycha. PYSZNY, *PYSZEN, szna, szne, PYSZNO, PYSZNIE *adverb.*; *Boh.* pyšný, zpupný; *Sorab.* 1. poschné, pocharski, (cf. *Germ.* pochen); *Carn.* napuhnén, preusetn (cf. przewziąć, cf. uprzedzony, cf. presumpcya), oholn; *Vind.* napuhen, ofarten (*Germ.* hoffärtig), preusetn, visokonoshen, povishujezhen, velkosdeten, sdeten, obleden, koshatiten, koshat, saferliu, savseten (cf. zawzięty), nohtish; *Croat.* bahat, gizdav, oholen, ponoszit; *Dal.* bah; *Rag.* ohol, ossoran; *Slav.* hòl, ohol; *Bosn.* oho, ohol, oholi, uznosni; *Ross.* пышный, горделивый (cf. hardy), высоковыйный, заносчивый, заносчивъ, заносчиво (cf. nos wyżéj gęby), бояроватый (cf. bojar), господоватъ (cf. gospod), спесивый, знатно (cf. znaczno); *Eccl.* кичливый, узорочный; §. a) puszący się, napuszony, buczny, nadęty, hardy, wyniosły; aufgeblasen, hochmüthig, hoffärtig. Pyszny wyżéj gębę, niżeli nos trzyma. *Bies. A* 4. (wyżéj gęba nosa, *Germ.* er trägt die Nase hoch; nie po ziemi, lecz po ludziach depce; w strop plunie, w sufit). To jest być pysznym, gdy się kto wynosi Nad inszym, gdy co ma, i dumno głosi. *Leszcz. H. S.* 634. Pan bóg się brzydzi wyniosłemi oczyma, t. j. pysznym człowiekiem. *Gil. Post.* 34. Pysznemu skoro odejmiesz szczęście, jakoby niejaką podniatę jego pychy, wnet nieborak zmieni koncepty i nos zwiesi. *Weresz. Reg.* 84. Jest fortel na pysznego, nic nie dbać o niego. *Fredr. Ad.* 65. Umarł pyszny, jednakże, co o sobie trzyma I po śmierci znać, gdy się i w grobie odyma. *Pot. Jow.* 68. Ubogi a pyszny, boży nieprzyjaciel. *Rys. Ad.* 70. Nie mów pyszno, być na złe nie wyszło. *Rys. Ad.* 43. Paw' pyszny. *Banial. J* 2 *b.* — §. b) Pyszny, przepyszny, wspaniały; superb, prächtig, kostbar. Dwie części pysznego i rozległego Konstantynopola, obrócone zostały w perzynę. *Pam.* 83, 203. Jakoć się dziecię za młodu pysznoszarłatno nauczy chodzić, tak się będzie odymało i pérzyło, żeć i ludzi nie będzie chciało znać. *Glicz. Wych. F* 4 *b.* Z pyszna się ma. *Opal. Sat.* 137. arcydobrze się ma, er stellt sich vortrefflich. — §. *Ironice:* Elżbieta koronę wymknęła była; przetoż o to miał się z pyszna podskarbi, bo się nań rzuciwszy wszyscy, dobrze go nie rozsiekali. *Biel.* 318. wielką biedę cierpiał, er hatte viel Noth, viel zu leiden. — *§. Pyszna kuropatwa, pyszny bekas. *Chmiel.* 1, 80, *ob.* Piczny.

PYTA, *ob.* Pytka.

PYTAĆ kogo o co, Pytać czego *cz. niedok.*, spytać *dok.*, *Pytawać *contin.*, Pytać się o co *recipr. niedok.*, spytać się *dok.*; *Boh.* zpytowati, ptáti se, ptám se, zeptám se, tazati se, taži se, tjži se, otázati se, potazugi; *Sorab.* 1. prascham, pschaschasch (*ob.* Prosić, pytać się), (pyttacž szukać, pytam, *vulg.* putam *scrutor*, potam *quaero*,

zpotuyu doświadczam, zpytam, *vulg.* zpotam, zpytuju, zpytujam *tento*, spyttam, spyttujam, posspyttam probuję, pytsiu, pytsem naleźć, postrzedz; *Sorab.* 2. pütam, putasch, pütasch szukać, hopütasch postrzedz, sputtowasch, spüttowasch *tentare*); *Carn.* prashat, isprashat (*ob.* Prosić), bâram; *Vind.* barati, pobarat, vprashati (cf. wprosić), napobarati, prashati, (pesovat; *Carn.* pesati = męczyć na pytkach); *Croat.* pìtati; (*Dal.* pitam, moiim = proszę, cf. modlić się); *Bosn.* pitati, upitati, zaznatti (= 2. prosić); *Rag.* pîtati; *Slav.* pítati; *Ross.* спросить, спрашивать, вопросить, попрошать, возпросить, (пытать doświadczyć, dochodzić na pytkach, na torturach; пытаться doświadczać, probować, kusić się; *Eccl.* пытливый ciekawy, пытливый духъ wieszczy duch; cf. *Germ.* bitten; *Lat.* peto, piscor, expiscor; *Aethiop.* ፈተሸ *scrutatus est*); zapytywać się, zadawać pytanie; fragen, sich erkundigen, nachfragen. Jak pytają, tak odpowiadają. *Cn. Ad.* 303. A czy wolno się spytać? *Boh. Kom.* 4, 68. Pytać go się godzi; Czemu nie? wszak pytanie nikomu nie szkodzi. *Min. Ryt.* 1, 300. Bodajeś był mniéj o Karynie wiedział, I ja mniéj pytał, i ty mniéj powiedział! *Past. Fid.* 295. Nie pytaj mnie dwa razy. *Teat.* 21. *c*, 79. Spytał anioła: jak ci imię? a anioł mu odpowiedział: czemu się o moim imieniu (o moje imię) pytasz? *Sk. Żyw.* 2, 68. Każde słowo mądrości, o którekolwiek pytawał je król, nalazł w nich więcéj, niż we wszech praktykarzach. 1 *Leop. Dan.* 1, 20. Nie pytaj o tym, czegoć wiedzieć zabroniono. *Lib. Hor.* 20. Cesarz się o nich od ojców ich (u ojców ich) pytał, i wiedzieć chciał, gdzieby oni byli. *Sk. Żyw.* 2, 68. Posła o to tam było pytać, bo tam był przytomnym. *Falib. A* 3. Kto pyta, nie błądzi. *Rys. Ad.* 22. Kto pyta (czy chcesz?), nie ma woli dać. *ib.* 25. Pytanym sposobem, *interrogative*. *Cn. Th.* frageweise; *Sorab.* 1. praschecżnė. — ‡. Oczy pana zawżdy na ubogiego patrzą; powieki oczu jego pytają synów ludzkich. 1 *Leop. Ps.* 10, 4. szukają, suchen. — ‡. Pytać się na co, nach etwas nachfragen, nachforschen. Którzy się boją pana, pytać się będą na te rzeczy, w których się on kocha. 1 *Leop. Syr.* 2, 19. Pytaliśmy się na imiona tych, którzy temu powodem byli. 1 *Leop. Ezdr.* 5, 10. Nie chciéj być tak dwornym, byś miał pytać, co za męki niebożki będą cierpieć; ale owszem na to pytaj, jak sprawiedliwi będą zbawieni? 1 *Leop.* 4 *Ezdr.* 9, 13. — *Elipt.* Pytam się do Krakowa, do Rzymu = dowiaduję się drogi do Kr., ich frage nach dem Wege nach Kr. *Cn. Th.* — ‡. Moglibyśmy was pognieść, jak w większéj będący liczbie, i niktby o téj nie pytał się stracie. *Jabł. Tel.* 137. niktby o to nie dbał, o to nie stał, aniby wspomniał; es möchte kein Hahn darüber krähen, kein Mensch daran denken, darnach fragen. *Dionysius Syracusanus* mało się o prawie pytał. *Weresz. Reg.* 76. (mało o prawo dbał, mało się go trzymał). W domu, kiedy dziatki płaczą, nie pytamy się o tym, bo się wnet rozkwilą, i wnet się utulić mogą. *Dambr.* 390. — ‡. Nie pytaj tamtego = nie szukaj, nie żądaj, ani się spodziewaj tamtego; das ist dort gar nicht zu suchen, daran ist dort gar nicht zu denken, frage dort gar nicht einmal darnach. Boga i czci nie pytaj u nich, żyją jako bydło. *Paszk. Dz.* 15. Tam ani rozumu, ani rozsądku nie pytać było. *Falib. G* 3. Do Gdańska dziś szlachcic popłynie, ale go tam nie pytaj, gdzie szabla więcéj popłaci, jak leśne towary. *Paszk. Dz.* 48. Wola nasza idzie jak błędna, zdrowéj nie pytaj uwagi. *Bach. Ep.* 36. W domu nie pytaj chłopca, czy kucharki, Sam stał za wszystko, za wszelkie szafarki. *Jabł. Ez.* 46. Ni o czym nie myśli, tylko o jedzeniu; a usługi pańskiéj ani pytaj. *Boh. Kom.* 4, 281. Między ludźmi obłudy pełno, prawdy nie pytaj. *Falib. U.* U nas post do wieczora zawsze od zarania, Nie pytaj podwieczorka, nie pytaj śniadania. *Simon. Siel.* 109. — ‡. *Absolute*: Pytam, proszę, *quid factum est cedo?* *Cn. Th.* 827, (cf. prosić), ich frage, ich bitte, sagen Sie mir doch, was....

PYTANIE, ia, *n.*, zapytywanie, (cf. kwestya), die Frage; *Sorab.* 1. potano, potanczko, prascheno, praschenczko, (pytsani nalazek, zpytani, zpótwanstwo *tentatio*; *Sorab.* 2. spüttowane pokusa); *Carn.* prashanje, poprashk, (cf. prośba); *Vind.* prashanje, baranje, vprashik, barik, napobarik, napobaranje; *Croat.* pitanye; *Ross.* спросъ, вопросъ, спрашиванiе. Jakie pytanie, taka odpowiedź. *Teat.* 31. *c*, 57. *Ross.* по спроси и отвѣтъ. Głupie słysząc pytanie, nie odpowiadaj na nie. *Cn. Ad.* 254. Tysiąc pytania, a odpowiedzi nie czeka. *Boh. Kom.* 4, 49. Dłuższego czasu trzeba, na rozwiązanie pytania, niżeli na zadanie onego. *Pilch. Sen. list.* 362. Jakie to są pytania, które mi czynisz! *Węg. Marm.* 1, 17. Pytanie jest, dysputują o tym; *quaeritur*, *ambigitur*. *Cn. Th.* (to kwestya jeszcze). Znak pytania. *Kpcz. Gr.* 5. Fragezeichen.

PYTACZ, a, *m.*, dochodziciel, dowiadujący się; der Frager, Nachfrager; *Boh.* zpýtatel; *Rag.* pitalaz, *f.* pitaliza; (*Dal.* pitalacz = prosiciel; *Sorab.* 1. zpótwar, zpytar *tentator*; *Sorab.* 2. spüttowarnik, spüttowalnik kusiciel). O! co dziś takich pytaczów, co się jeno swarzą! *W. Post. W.* 2, 201. *Rej. Post. N n* 1. Słuchajże tych drugich pytaczów, zkąd chcieli kusić tego pana naszego? *ib. Q q* 4. Nie odpowiadają wyraźnie, ale rozmaitością ciemnych słów, wątpliwych zostawują pytaczów. *Siru. Qu.* 260.

Pochodz. *dopytywać się*, *dopytać się*, *przepytywać*, *przypytywać się*, *opyt*, *opytywać*, *popyt*, *popytywać*, *rozpytywać*, *wypytywać*, *zapytywać się*, *pytki*.

PYTEL, tla, *m.*, PYTLIK, a, *m.*, *dem.*; (*Boh.* pytel, pytljk, pytljček; *Slov.* pytel; *Sorab.* 2. büddel; *Carn.* pajtel; *Vind.* putla, pulta, moknu resitu; *Ross.* рукавъ (cf. rękaw), сито, ситечко, ситцо (cf. sito), грохотъ; *Germ.* der Beutel; *Lat med.* bultellus; *Gall. obs.* bateli; ‡. 1) miech, mieszek; der Sack, das Säckchen, Beutelchen. Kiedy groszy w pytlu neni, w ten czas się rozum zmieni. *Rys. Ad.* 23. Od pasamanów, pytlów cienkich, grubszych.... *Vol. Leg.* 4, 359. Pytlik, worek siatkowy. *Cn. Th.* — ‡. 2) Młynarski pytel, der Beutel in der Mühle, das Beutelsieb, wo das Mehl durchgebeutelt wird. Pytlowe mąki w młynie z pod kamienia przebiegają przez sito płócienne, jak szyja zrobione, pytel zwane, oddzielają się od otrąb, i tak się stają miałkiemi, jak gęste jest sito. *Kluk. Rośl.* 3, 259. — *Prov.* Słowa u niéj latają jak z pytla. *Opal. Sat.* 40. das Maul geht, wie eine Radebreche. Ta ra ra ra

ra ra, oj język jak pytel! *Teat.* 29, 60. *et* 11, 99. U nich to gęba jako kołowrot, a słowa sypią się, jak z pytla. *Pilch. Sen. list.* 304. PYTELNIK, a, *m.*, pytlowy młynarz. *Macz.*, der Beutler in der Mühle, der das Mehl beutelt.

PYTKA, i, *ż.*, PYTA, y, *ż.*, *augmentat.*; (*Sorab.* 2. pito • pęto); chustka skręcona, którą w niektórych grach biją, der Plumpsack; *Boh.* hlupon, hlupak, hnup, trauba, traup; *Ross.* жгутъ. Jak wzięto walić w łapę odlewane pyty, aż spuchło. *Teat.* 42. c, 33. Pytką bić *Ross.* жгутить. U flisów, pyta, powróz skręcony, którym flisów karzą. *Magier. Mskr.* Pytki, powrozy, któremi obcęje i karnaty u dołu są przywiązane. *ib. Haur. Ek.* 171. PYTKI *plur.*; *Carn.* pęsa, (pęsam • męczę); *Vind.* pesa, restesai, sbarkuvanje na pesi, restignilu (cf. rozciągnąć), sagiaunu sprafhanje, glavokriunu sbaranje; *Ross.* пытка, розыскъ; męki, proba, ciągnienie, tortury; die peinliche Frage, die Tortur. Darmo my z tobą słowy robimy, trzeba cię widzę dać na męki, spytają cię pytki lepiéj, i dowiedzą się wszystkiego. *Birk. Gł. Kon.* 43. Psie sztuki na pytkach się wydadzą. *Brud. Ost. E.* 10. Na pytki i rozpalone blachy wskazywany niewolnik Rzymski. *Czack. Pr.* 2, 227. Wzięto go na pytki, trzy razy był na pytkach; wytrzymał pytki. *Dudz.* 33. — *Fig.* Pytki, examen, dowiadywanie się, macanie, Untersuchung. Tym czasem Annasz w swoje Chrystusa przybytki Rozkazawszy wprowadzić, bierze go na pytki, Naprzód o ucznie.... *Pot. Zac.* 50. Mniszka od ksieni na pytki wzięta, powiedziała wszystko. *Pot. Jow.* 2, 51. *Jabł. Buk. L* 2 *b*, (*ob.* Spytkować).

PYTLIK, *ob.* Pytel. PYTLOWAĆ, -ał, -uje, *cz. contin.*, spytlować *dok.*, mąkę w młynie przez pytel przepuszczać, przesiewać, das Mehl beuteln. Chléb dla niego robią z mąki dwakroć pytlowanéj. *Star. Dw.* 31. Pytlowany *Ross.* ситный. Mąka niepytlowana pszeniczna *Ross.* подрукавная мука. — *Prov.* Fortuna spytluje złemu, niż dobremu skrupi. *Pot. Jow.* 31. (jednemu się zmiele, drugiemu się skrupi). — §. *Transl. fig.* Pytlować językiem, młynkować; schwatzen, drehen, mit der Sprache nicht gerade heraus wollen. Szyper, sprawę dając z fryoru, pytlował a pytlował językiem. *Ossol. Str.* 7. PYTLOWY, a, e, od pytla, od pytlowania, pytlowany; *Ross.* ситяный, решетный, Beutel-, vom Beuteln des Mehls, gebeutelt. Pytlowy chléb *Ross.* ситникъ, ситничекъ, ожина, кушуръ. Tam bezpiecznie jak sobie zasłużył, Czy borysa, czy chleba pytlowego użył. *Zab.* 16, 124. *Nar.* Pytlowe mąki. *Kluk. Rośl.* 3, 239.

Q.

Q *litera non utuntur Poloni, qui recte scribere norunt; sed loco ejus* K *ponunt:* n. p. kwiczę, kwaterka, kwartał, kwokam, sekwestr, pluskwa, skwarno, paskwil. *Cn. Th.* 905. *Now. Char.*

Koniec Tomu czwartego.

Zaczęło *drukować dnia* 2. *sierpnia* 1857.; ***Ukończono*** *dnia* 24. *sierpnia* 1858.

Pod zarządem **Wojciecha Manieckiego** [illegible]

składał. *Wawrzyniec Pałuski,*

— *Wojciech S[illegible]*

Odbijał na prasie pospiesznej [illegible] *Pobudkiewicz.*

P O P R A W K I.

Str. 124 przedziałka 2 wiersz 30 Pinioły [z miasta Pinhel, *Pinellum*, w Portugalii 2].
» 282 » 2 » 16 §. Pokładać rolą, podkładać, skiby wywracać [na ziemblę orać: im Spätjahr ackern 2].
» 440 » 1 » 27 Pozbadnąć. [Przykład przytoczony, w całości brzmi tak: Nie wspomnisz sobie na obżarte owe W Tracyej konie gdzieś Dyomedowe, Które już były obrok ten pozbadły, Że miasto siana ludzkie ciała jadły. *Nec tibi succurit crudi Diomedis imago, Efferus humana qui dape pavit equos.* Z czego widać, iż tłumacz jedynie dla rymu użył słowa pozbadnąć, zamiast: pozobać, pożuć 2].
» 468 » 1 » 28 Prędanie.... grzanie, [puchnienie, Schwellen, *rusk.* prudyty 2) do góry pędzić, *tumescere* 2].
» 718 » 2 » 42 2 [Pud, *rusk.* pid-podu: strych, der Boden 2].

DOMÓWIENIE.

Czwarty rok już upłynął, jak wydanie poprawne Słownika Lindego rozpoczęliśmy, i oto tom czwarty, a z nim większą część dzieła całego oddajemy w ręce publiczności. Przy rozpoczęciu tego przedsiębierstwa znakomite niektóre siły, świeżo podówczas dla Zakładu narodowego pozyskane, rokowały nam wielką pomoc; aliści nim takowe doprowadzone było do połowy, indywidua z któremiśmy je rozpoczęli zmienione zostały w części lub całkiem ustąpiły. Szanowny mój towarzysz, Karol Szajnocha, który w bacznem odczytywaniu textu Lindego, niejedną trafną uwagą, a nadewszystko pilnem, sumiennem przezieraniem korekt mię wspierał, z powodu mocnego nadwerężenia oczu opuścił mię już od półtora roku: strata tak zdolnego i pilnego spółpracownika jak we wszystkich robotach bibliotekarskich, tak i w wydawnictwie niniejszem wielce mi się czuć dała.

Mimo tak znacznego ubytku sił w Zakładzie posuwaliśmy na przód to przedsiębierstwo z całą energią, według zasad w przedmowie wyłożonych, i chociaż właśnie z powodu wymienionego zatrudnień bibliotekarskich w dwójnasób mi przybyło, druk jednakże Lindego ani na chwilę nie był wstrzymany, i sprostowania potrzebne w swój czas drukarni dostarczano. W tym oto tomie, do którego z rękopismów autora nic a nic pozyskać się nie dało (bo głoska **P** jest w nich całkowicie opuszczona) znajdzie baczny czytelnik liczniejsze niż w tomach dawniejszych, bo około dwiestu kilkunastu wyrazów dodane sprostowania lub objaśnienia, a prócz tego wiele cytat sprawdzonych według oryginalnego textu.

Z załączonych przy sprostowaniach znaków, których znaczenie jest to samo co w tomach dawniejszych, przekonać się może publiczność czyjej to gorliwości jedno lub drugie objaśnienie zawdzięcza. My czujemy się do obowiązku złożenia tu publicznego podziękowania za postrzeżenia nam udzielane osobom następującym: PP. Janowi Wagilewiczowi, Janowi hr. Załuskiemu, Dyonizemu Zubrzyckiemu, Stanisławowi Przyłęckiemu; zaś za pomoc w korekcie, jedynie z czystego tylko zamiłowania pismiennictwa ojczystego, nie z obowiązku dla Zakładu niesioną: P. Stanisławowi Przyłęckiemu i P. Karolowi Widmanowi.

Ufni i nadal w takową życzliwość ziomków rozpoczęliśmy już druk tomu piątego, i równie bez żadnej przerwy zdążać będziemy ku końcowi tego wydawnictwa. Jakkolwiek atoli nie spodziewamy się natrafić na żadną przeszkodę w jego dokonaniu, dalecy jednak jesteśmy od tego, iżbyśmy szanowną publiczność łudzić chcieli jakiemiś nader szybkiego ukończenia nadziejami. Nie tailiśmy przed nią zaraz na wstępie trudności jakie to wydawnictwo nastręczało. W sądzie naszym nie podnosiliśmy dzieła tego do idealnej doskonałości; ani też nie unieśliśmy się zarozumiałością do tyla, iżbyśmy je sobie lekceważyć, i coś doskonalszego improwizować zamierzali. Z głębokim dla Lindego szacunkiem, pracę jego ujawszy,

podajemy ją wiernie publiczności, zostawiając jej możność iżby o tem, z czemeśmy sami odezwać ośmielili się, między nim a nami rozstrzygała. Nie dziw więc że i teraz nie powiemy, jakto niektóre pisma peryodyczne już przed rokiem głosiły, iż wydawnictwo Lindego za rok lub półtora się skończy; ale robimy rozsądnego czytelnika uważnym, iż dwa ostatnie Lindego tomy obejmują około 500 arkuszy druku ścisłego: gdy tedy drukarnia Zakładu, przy całem wytężeniu sił swoich, przez rok cały ledwie około stu arkuszy dzieła tego wydrukować jest w stanie, do ukończenia więc przedsiębierstwa tego potrzebuje jeszcze przynajmniej trzech lat.

Sprostowania i objaśnienia nasze w tym tomie znajdują się przy wyrazach następujących: pachuba, paciuk, pacnąć, pagr, paj, pajować, pakość, pąkowie, pal, palec, palendra, palentować, palikopa, pałka, pałuba, panachyda, panata, pani, pandrow, para, paramenta, parantelat, parchawica, parcieć, parepa, parkany, parow, paruch, parznieć, paschał, pasza, pczony, pęcak, pecynka, pejs, perka, persona, perz, petyhorca, piątnica, pieczyngi, pielać, pielatyk, pieniądz, pierca, pierzga, pierzyć, pies, pieściany, pieszczania, pikart, pikować, piniofy, pław, płeć, płonka, płonina, płoskoń, płowy, płuhater, pluta, płyta, pochodzić, poczerewie, podczerewie, poddyakon, podhoroszczyzna, podług, podrażać, podruna, podrzepielić, podrzutek, podstęp, podświnek, podwój, pokazać, pokęsać, pokład, pokładać, poklwać, pokojolubnik, pokorność, pokotem, pokrop, polanka, polica, policzyć, politowanie, połowiec, pomiechrać, pomierny, pomłożyć, pomrowie, pomrzeć, ponik, ponsowy, pontok, ponurzyć, ponuta, popis, popisać, poprzeczny, popuda, popudny, pornąć, porost, porównać, poruszać, porządkowy, posądzić, posępny, posiewka, posiłeczny, posiłek, poskromić, postoły, potka, potopowy, potrué, poturniak, potworny, potyj, powabnik, powerek, powiacz, powinny, powrosło, powróz, powsinoga, powyższonność, pozabijać, pożałować, pożarnice, pozbadnąć, pożdać, pozłota, poźnić, pożog, pożognik, pożonąć, pożrzeć, prącie, prąd, prąg, prandypura, prawidlność, prawosławca, praźnik, prażucha, prędanie, próć, prochowka, proskomidya, prozapas, prusy, prysid, prząć, przeciec, przecieśń, przeczyścić, przedmieście, przedświętny, przegnać, przegzić, w przek, przekop, przekrój, przelisz, przemizgać, przenos, przenoska, przesarbać, prześlągły, przeszkoda, przewał, przewieś, przewieszczyć, przewłoka, przewód, przez, przezroczystość, przyblanka, przybycień, przycieśnić, przycupać, przydbać, przydumek, przyiść, przyjście, przyjaciel, przyjaźń, przykład, przyklektać, przykłota, przymusnąć, przyrazić, przyrutny, przyspa, przystajnia, przystanie, przystojność, przyszarzać, przytachnąć, przywierzgać, przyżonąć, pstrąg, pstry, pud, puhacz, purpura, purys, puścić, putra, pyrciać, itd.

Lwów dnia 14 września 1858.

AUGUST BIELOWSKI.

D A L S Z Y   C I Ą G

spisu osób które nabyły ten słownik.

W kancelaryi Zakładu:

	Liczb. ex.
OO. Bazylianów konwent w Buczaczu	1
X. Bobczyński Bolesław wikary w Komborni	1
Borowski Benjamin właśc. dóbr w Świlczy	1
Koenig Ludwik w Poznaniu	1
Kudla Antoni adjunkt powiat. w Baligrodzie	1
Kwiatkowski Walenty rządca dóbr w Cisnie	1
Milikowski Jan xięgarz we Lwowie	5
Ministeryum oświecenia i wyzn. relig.	1
X. Ostrowski Wawrzyniec	1
Pelar xięgarz w Rzeszowie	10
Radliszewski Kazimierz	1
Rybicki Aloizy dr. praw w Rzeszowie	1
Urbański D. z Nowogródka	1
Wild Karol xięgarz we Lwowie	25
Zakład wód iwonickich	1
Żebrawski Teofil	7

U Józefa Jerzmanowskiego,

Sekretarza Towarzystwa gospodarskiego w Krakowie:

	Liczb. ex.
Armatowicz Felix audytor uniwers. Jagiell.	1
Badeni Michał Prezes Tow. gosp. w Krakowie	1
Bartosiński Antoni aktuarysz powiat. w Wiśniczu	1
Berdan Felix profesor gimn. w Krakowie	1
Biblioteka gimnazyalna w Krakowie	1
Bierkowski Ludwik profesor uniwers. Jagiell.	1
Bojarski Alexander słuchacz prawa	1
X. Bratranek Tomasz profesor uniwers. Jagiell.	1
Czerwiakowski Ignacy » » »	1
Czyrniański Emil » » »	1
Dembowski Leon profesor instyt. technicznego	1
Domański Wawrzyniec profesor uniwers. Jagiell.	1
Falęcki Józef dr. medycyny	1

	Liczb. ex.
Fierich Edward profesor uniwers. Jagiell.	1
Głuszak Jędrzej adjunkt » »	1
Góra Karol uczeń gimnazyalny	1
Gralewski Fortunat magister farmacyi	1
Gregier Waleryan uczeń gimnaz.	1
Heyzman Udalryk doktorant prawa	1
Jabłoński Wincenty profesor gimnaz.	1
Jawornicki Marceli sekretarz Tow. gosp. w Krak.	1
Jawurek Alexander adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Jędrzejowski Napoleon rządca szpitalu ś. Łazarza	1
X. Junutka Walenty pleban w Ruszczy	1
Karwacki Jan profesor instytutu technicznego	1
Koczyński Michał profesor uniwers. Jagiell.	1
Kopczyński Ferdynand adjunkt » »	1
Kopf Władysław uczeń gimnazyalny	1
Kozubowski Antoni profesor uniwers. Jagiell.	1
Kryda Alexander adjunkt » »	1
X. Księżarski Henryk kaznodzieja katedry krak.	1
Kuczyński Ludwik profesor uniwers. Jagiell.	1
Kurkiewicz Tomasz kwestor » »	1
Ledwoń Jan uczeń gimnazyalny	1
Łachecki Józef audytor uniwers. Jagiell.	1
Łepkowski Józef sekretarz wydziału archeolog.	1
Łuszczkiewicz Michał dyrektor instytutu technicznego	1
Mann Maurycy członek redakcyi dziennika Czas	1
X. Maniewski Konstanty kaznodzieja polski w Wiedniu	1
Marszałkowicz Maxymilian właściciel dóbr	1
Marynowski Jan uczeń gimnaz.	1
Mułkowski Adolf adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Neusser Antoni uczeń gimnaz.	1
Niemojewski Adolf właściciel dóbr	1
Oskard Andrzej profesor gimnaz.	1
Otremba August profesor instytutu techn.	1

	Liczb. ex.
Placer Józef dr. medycyny	1
Pokutyński Filip profesor instytutu techn.	1
Przyłęcki Apolinary audytor uniwers. Jagiell.	1
Radwański Jan członek exped. dziennika Czas	1
Redakcya Biblioteki polskiej w Krakowie	1
Sawczyński Zygmunt profesor gimnaz.	1
Seredyński Wacław uczeń gimnaz.	1
Skaradkiewicz Antoni obywatel miasta Krakowa	1
Sławikowski Antoni profesor uniwers. Jagiell.	1
X. Sosnowski Felix » » »	1
X. Staroniewicz Jan » » »	1
Studziński Marceli profesor gimnaz.	1
Świerczewski Jan adjunkt uniwers. Jagiell.	1
Świerz Leopold audytor » »	1
X. Świetliński Wincenty pleban w Starym Sączu	1
Szybalski Mieczysław uczeń gimnaz.	1
Szajna Edward profesor gimnaz.	1
Szczurkowski Tomasz prowizor drukarni uniwers. Jagiel'	'
Tarnowski Juliusz uczeń gimnaz.	1

	Liczb. ex.
Tchórznicki Medard uczeń instytutu techn.	1
X. Teliga Karol kanclerz katedry krakowskiej	1
Thieriot Albert radca wydz. leśnego	1
Trzaskowski Bronisław profesor gimnaz.	1
Wejgel Ferdynand sekretarz uniwers. Jagiell.	1
Wojnarowski Jan profesor instytutu techn.	1
Zakaszewski Celestyn właściciel dóbr	1
Zalewski Jan profesor instytutu techn.	1
Ziembiński Antoni obywatel miasta Krakowa	1

U Stanisława Przyłęckiego,

Sekretarza Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

	Liczb. ex.
Gotleb-Haszlakiewicz Antoni z Liwcza	1
Kolegium Tow. Jez. w Tarnopolu	1
Lorenz Wincenty rządca w Sieniawie	1
Rosenbusch Ferdynand profesor akademii techn.	1
Torosiewicz Franciszek z Hołhocz	1
Waśniewski Antoni pleban	1
Witowski Hipolit	1